SC.14.P1.3.

37
19 E
1

A
1
1

[redacted]

BIBLIA SACRA VVLGATAE EDITIONIS;

SIXTI QVINTI PONT. MAX. IVSSV

Recognita, atque edita.

VIRTVTI SIC

CEDIT INVIDIA.

VENETIIS, M D CIII.

Apud Damianum Zenarum.

[redacted]

.III

PRAEFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magniſq. beneficijs, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum Scripturarum, ſolam veterem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum vſu in Eccleſia probata fuerat, grauiſſimo Decreto authenticam declarauit. Nam, vt illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certe tanta verſionum varietas, atque diuerſitas magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Iam enim hac noſtra ætate illud fere eueniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cum vnuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet, vel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, tamq. excellens præſtantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam eſſe, apud æquos Iudices in dubium reuocari non poſſet. Qui namque in ea Libri continentur (vti maioribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, ſiue Italæ editionis ſinceritate atque præſtantia præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de Doctrina Chriſtiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, vt ipſe loquitur, verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia: cum enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat, atque eius tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eundem ſanctus Gregorius ita prædicat, vt eius tranſlationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudiſſe dicat: atque idcirco digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non vno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus anteponit, eamq. ab eccleſiis Chriſtianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententijs. Sophronius quoque, vir erudit iſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modo, ſed etiam Græcis valde probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone transtulerit. Porro qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceteriq. omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt vſi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum, penitus obſoleuerint. Quare non immerito Catholica Eccleſia ſanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non ſit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certe paria præſtare ſe poſſe confidunt. Ceterum ne tam fidelis tranſlatio, tamq. in omnes partes Eccleſiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temere emendantium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adiecit, vt hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſime, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque vlli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono quàm

Præf. in Iolue.

S. Hiero. in c. 49. Iſaiæ.

S. Auguſ. libro 2. Doctrina Chriſt. c. 14. S. Gregor. Epiſt. Dedic. ad Leandrum c. 5. in fi.

S. Auguſ. vbi ſupra.

Lib. 18. de Ciuit. Dei, cap. 41.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Etymol.

Lib. 1. de Diui. off. 12.

diligentiſſime retinendo, & conſeruando, vigilantiam, atque induſtriam excitauit. Et quamuis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia, & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis iuſſu conquiſiti, atque in Vrbem aduecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimum pertinere cognoſcitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, alijsq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græcisq. Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratiſſime caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius V. proſecutus eſt. Verum Conuentum illum ob varias, grauiſſimasq. Sedis Apoſtolicæ occupationes iamdudum intermiſſum, Sixtus V. diuina prouidentia ad ſummum Sacerdotium euocatus, ardentiſſimo ſtudio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iuſſit. Quod cum iam eſſet excuſum, & vt in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in ſacra Biblia prælivitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem reuocandum cenſuit atque decreuit. Id vero cum morte præuentus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIIII. qui poſt Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, eius animi intentionem executus perficere aggreſſus eſt, ampliſſimis aliquot Cardinalibus, alijsq. doctiſſimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breuiſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ vniuerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum eſt. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. eſſe, minime dubitandum. Et vero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græcisq. fontibus, & ipſis veterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione ſicut nonnulla conſulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſulto immutata relicta ſunt; tum quòd ita faciendum eſſe ad offenſionem populorum vitandam ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd fa- Epiſt. ad Sunn. & Fretel. & Præf. Euang. ad Damaſum.
cile fieri poſſe credendum eſt, vt maiores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui poſt illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortaſſe tam longo tempore identidem deſcribendo minus puri, atque integri euaſerunt; tum denique quia ſacræ Congregaioni Ampliſſimorum Cardinalium, alijsq. euditiſſimis viris ad hoc opus a Sede Apoſtolica delectis propoſitum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit, reſtituere; eaq. reſtituta, vt quàm emendatiſſime imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumerauit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ neque Hebraice, neque Græce quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus inuenitur, neque pars eſt vllius Canonici libri, extra Canoicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibetur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes ſancti Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inſeruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione eiuſmodi adiumenta pro ſtudioſorum commoditate, atque vtilitate in poſterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minime annotentur.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur. *Et infra:*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto aſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt vero infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, ideſt Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, ideſt Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggęus, Zacharias, Malachias: Duo Machabęorum, primus & ſecundus. Teſtamenti noui: Quattuor Euangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſtolorum a Luca Euangeliſta conſcripti: Quattuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebręos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: Iudę Apoſtoli vna: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prędictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

LE-

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM ſacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus ſummis laboribus, ac vigilijs reſtitutus, & quamaccuratiſſime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in poſterum idem Textus incorruptus, vt decet, conſeruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium diſtrictius inhibemus, ne intra decem annos a data præſentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat, niſi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuſo: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, niſi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeſte adſcribendum ſit, inuiolabiliter obſeruetur. Si quis vero Typographus in quibuſcumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam noſtræ & S. R. E. ditioni in temporalibus ſubiectis, quàm non ſubiectis, hanc eandem ſacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquomodo, elapſo autem Decennio, aliter quàm iuxta huiuſmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere vel euulgare, aut ſiquis Bibliopola a ſe vel ab alijs quibuſuis, poſt datam præſentium, huius Editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos a præfato reſtituto & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excuſos, pariter vendere, venales proponere vel euulgare præſumpſerit, vltra amiſſionem omnium librorum, & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat: a qua niſi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolui non poſſit. Mandamus itaque vniuerſis & ſingulis, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſq. Eccleſiarum, & locorum, etiam regularium Prælatis, vt præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſis & iuriſdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obſeruari curent ac faciant. Contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaq. opportuna iuris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis; Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuerſitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac priuilegijs, indultis, ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſime derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in iudicio & extra, fides vbique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibita, vel oſtenſa.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris Die ix. Nouembris. M D XCII. Pontif. Noſtri Anno I.

Ex minori Bib

M. Veſtrius Barbianus.

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorũ quoque lingua & Chaldęorum teſtatur, quæ Hebręæ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi vigintiduo elementa habent eodẽ ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiã Pentateuchũ Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantum & apicibus diſcrepantes. Certumq. eſt Eſdrã ſcribam, legisq. doctorem, poſt captã Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras repeiriſſe quibus nũc vtimur: cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebręorũ characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarũ ac ſacerdotum cenſu, myſtice oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdã Græcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus. Sed & pſalmi triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & cẽteſimus vndecimus, & centeſimus decimusoctauus, & cẽteſimus quadrageſimusquartus, quamquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamẽtationes, & oratio eius: Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inueniet? ijſdem alphabetis vel incißionibus ſupputantur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade, aliter enim ſcribũtur per has principia, medietatesq. verborum, aliter fines. Vnde & quinque a plerisq. libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, cum Cinoth, id eſt lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus, apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id eſt Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaieddaber, quẽ Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos proprie התורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Ioſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Iudicum librum. Et in eundem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliusq. multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quam ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorũ dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quinrus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit a איוב Iob.

Secundus a דוד Dauid: quem quinque incißionibus & vno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſten, id eſt קוהלת Coheleth.

Quintus, Canticũ canticorum, quẽ titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantius, Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Gręcos & Latinos, in duos libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiũt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarũ octo. Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquattuor: quos ſub numero vigintiquattuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerẽntes: ſtantibus coram, quattuor animalibus oculatis ante & retro, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principiũ, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Gręcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehẽſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarũ pilos. Et tamẽ Apoſtolus cõtemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat.

Vnde, & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſin-
gulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio,
pellibus tegitur & cilicijs ardoremq. ſolis & iniuriam
imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo pri
mum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam,
meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emen-
dando ſollicitius, & didicimus, & tenemus, noſtrũ eſt.
Et cum intellexeris quod antea neſciebas, vel interpre
tem me æſtimato, ſi gratus es; vel Paraphraſten, ſi in-
gratus. quamquam mihi omnino cõſcius non ſim, mu-
taſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certe ſi incre
dulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cũ
ijs opuſculis, quæ nuper emendauimus: & vbicunque
diſcrepare inter ſe videris, interroga quẽlibet Hebrę-
rum cui magis accõmodare debeas fidem: & ſi noſtra
firmauerit, puto quod eum non æſtimes coniectorem,
vt in eodem loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed &
vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis
pretioſiſſima fidei myrrha vngitis caput, quæ nequa-
quam Saluatorem quæritis in ſepulchro, quibus iam
ad Patrem Chriſtus aſcendit) vt cõtra latrantes canes,
qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeũt
ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs de-
trahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego
ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ re-
cordabor, Dixi, cuſtodiã vias meas: vt non delinquam Pſal. 38.
in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſte-
ret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus
ſum: & ſilui a bonis.

HIERONYMVS PAVLINO.

FRATER Ambroſius tua mihi mu-
nuſcula perferens, detulit ſimul, &
ſuauiſſimas litteras, quæ a principio
amicitiarum, fidem probatæ iam fi-
dei, & veteris amicitiæ præferebant.
Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chri
ſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris,
non præſentia tantum corporum, non ſubdola, & pal-
pans adulatio: ſed Dei timor, & Diuinarum ſcriptura-
rum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtorijs
quoſdam luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos,
maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerant, coram
quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates,
ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamq.
oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur,
laborioſiſſime peragrauit: vt q Athenis magiſter erat,
& potens, cuiusque doctrinam Academiæ gymnaſia
perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: ma-
lens aliena verecunde diſcere, quam ſua impudenter
ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes or
be perſequitur, captus a piratis & venundatus, etiam
tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſer-
uus; tamen quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad
Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de
vltimis Hiſpaniæ Galliarumq. finibus quoſdam veniſ
ſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui
Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Ha
buit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebran-
dumq. miraculum, vt vrbem tantam ingreſſi, aliud
extra vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille magus,
vt vulgus loquitur, ſiue philoſophus, vt Pythagorici
tradunt, intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Alba-
nos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna
penetrauit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne
tranſmiſſo, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in
throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantẽ,
inter paucos diſcipulos de natura, de motibus ſiderum
ac dierum curſu audiret docẽtem. Inde per Ælamitas,
Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Sy-
ros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reuerſus Alexan-
driam, perrexit Æthiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & fa
moſiſsimam Solis menſam videret in ſabulo. Inuenit
ille vir vbiq; quod diſceret, & ſemper proficiens, ſem-
per ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſsime octo
voluminibus Philoſtratus. Quid loquar de ſæculi ho- 9 I.
minibus, cum Apoſtolus Paulus, vas electionis & ma- Act. 9.c
giſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis 2. Cor. 13.a
loquebatur, An experimentum quæritis eius, qui in Gala. 1. d
me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque
luſtratam, aſcẽderit Ieroſolymam, vt videret Petrum,
& manſerit apud eum diebus quindecim? Hoc enim
myſterio hebdomadis, & ogdoadis futurus Gentium
prædicator inſtruendus erat. Rurſumque poſt annos Gala 2. d
quatuordecim, aſſumpto Barnaba, & Tito expoſuerit
Apoſtolis Euangelium, ne forte in vacuum curreret,
aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐνερ-
γείας viua vox, & in aures diſcipuli de auctoris ore
transfuſa, fortius ſonat. Vnde & Æſchines cum Rhodi
exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam
aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis atque lau
dantibus, ſuſpirans ait: Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiã, III.
ſua verba reſonantem? Hæc non dico, quod ſit in me
aliquid tale, quod vel poſsis a me audire, vel velis di-
ſcere: ſed quod ardor tuus, & diſcendi ſtudium etiam
abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile,
& ſine doctore laudabile eſt. Non quid inuenias, ſed
quid quæras conſideramus. Mollis cera, & ad forman-
dum facilis, etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus:
tamen virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt. Paulus Act. 22.a
Apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & Pro- 2. Cor.
phetas didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritalibus 10.b
telis, poſtea diceret confidenter, Arma noſtræ militiæ,
non carnalia ſunt: ſed potentia Deo, ad deſtructionem
munitionum conſilia deſtruentes, & omnem altitudi-
nem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & capti-
uantes omnem intellectum ad obediendum Chriſto,
& parari ſubiugare omnem inobedientiam. Ad Timo- 2. Ti 3.d
theum ſcribit ab infantia Sacris litteris eruditum, & 1. Ti. 4.d
hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiã quæ
data ſit ei per impoſitionem manus presbyterij. Tito

præ-

præcipit vt inter ceteras virtutes epiſcopi, quem breui
ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scri-
Tit. 1.b. pturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundum do
ctrinam eſt, fidelem ſermonem: vt potens ſit exhortari
IIII. in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Sancta
quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædifi-
cat ex vitæ merito Eccleſiam Chriſti tantum nocet ſi
deſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta, im-
Agg. 2.b. mo per Aggæum Dominus. Interroga, ait, ſacerdo-
tes Legem: intantum ſacerdotis officium eſt interroga-
Deu. 32. a. tum reſpondere de Lege. Et in Deuteronomio legi-
mus: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſe-
Pſal. 1. niores tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque centeſi-
mo decimooctauo, Cantabiles mihi erant iuſtificatio-
nes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptio-
ne iuſti viri, cũ eo Dauid arbori vitæ, quæ eſt in para-
diſo compararet, inter ceteras virtutes & hoc intulit,
In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabi
Dan. 12. a. tur die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ viſionis
ait, iuſtos fulgere ſicut ſtellas: & intelligentes, ideſt do
ctos, quaſi firmamentum. Vides quantum inter ſe di-
ſtent iuſta ruſticitas, & docta iuſtitia? Alij ſtellis, alij
cælo comparantur. Quamquam iuxta Hebraicam ve-
ritatem vtrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita enim
apud eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulgebunt
quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiũt
multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur di-
Act. 4. c. citur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempe quia
legis & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Pha-
riſæi ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro
& Ioanne quomodo legem ſciant, cum litteras non di-
dicerint. Quidquid enim alijs exercitatio, & quoti-
Iſa. 54. d Io 6 a. diana in lege meditatio tribuere ſolet. illis hoc Spiri-
Luc. 2. f. tus ſanctus ſuggerebat, & erant iuxta quod ſcriptum
eſt, *θεοδίδακτοι*. Duodecim annos Saluator imple-
uerat, & in templo ſenes de quæſtionibus legis interro
gans magis docet dum prudenter interrogat. Niſi for-
te ruſticum Petrum, ruſticum dicimus Ioannem: quo-
2. Cor. 11. b. rum vterque dicere poterat, Etſi imperitus ſermone,
Ioan. 1. a. non tamen ſcientia. Ioannes ruſticus, piſcator, indo-
ctus? & vnde illa vox obſecro, In principio erat Ver-
bum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Ver-
bum? *λόγος* enim Græce multa ſignificat: nam & ver
bum eſt, & ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſ-
V que rei, per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quę vni
Abd. 1. c. uerſa recte intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato
Iſa. 29. c. neſciuit, hoc Demoſthenes eloquens ignorauit. Perdã,
1. Co. 1. c. inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam pruden-
2. Cor. 1. b. tium reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapien
tiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in cruce
ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos:
ſapientiam autem non ſæculi huius, nec principium ſæ
culi iſtius, quæ deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam
in myſterio abſconditam, quam præſtinauit Deus an-
te ſecula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chriſtus enim,
Dei virtus, & Dei ſapientia. Hæc ſapientia, in myſte-
rio abſcondita eſt: de qua & noni pſalmi titulus præno
tatur, Pro occultis filij. in quo ſunt omnes theſauri
Coloſ. 2. a. ſapientiæ & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſte
rio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcula: pręs
deſtinatus autem & pręfiguratus in Lege & Prophetis.
Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia vide-
Io. 8. g. bant eum, quæ ceteri non videbant. Abraham vidit
diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechie-
li qui do populo peccatori clauſi erant. Reuela, inquit, Ezech. 2.
Dauid oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege Pſ. 118.
tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & reuelatione opus eſt, Ro. 7 c
vt intelligatur, ac reuelata facie Dei gloriam contem- 2. Cor d.
plemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus Apoc 2.
oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras vt le Iſa. 29.
gat, reſpondebit tibi. Non poſſum: ſignatus eſt enim
Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum
librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſerauerit qui ha-
bet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit; clau- Apoc. 3. b
dit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorum ſanctus
Eunuchus, immo vir (ſic enim eum Scriptura cogno-
minat) cum legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus a Act. 8.
Philippo, putaſne intelligis, quę legis? reſpondit: Quo-
modo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de me
loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtu
dioſior, qui de Æthiopia, ideſt de extremis mundi fini-
bus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tan-
tus amator legis diuineq. ſcientię fuit, vt etiam in vehi
culo legeret Litteras ſacras. Et tamen cum librum te-
neret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua
volueret, labijs perſonaret, ignorabat eum, quem in li
bro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit
ei Ieſum, qui clauſus latebat in littera. O mira docto-
ris virtus eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, &
fidelis & sãctus factus eſt, ac magiſter de diſcipulo, plus
in deſerto fonte Eccleſiæ, quam in aurato ſynagogę tẽ-
plo reperit. Hæc a me preſtricta ſunt breuiter (neque
enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebatur)
vt intelligeres te in Scripturis ſacris ſine præuio, & mõ
ſtrante ſemitam non poſſe ingredi. Taceo de gram- VI.
maticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecti-
cis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum
ſcientia mortalibus vel vtiliſſima eſt, & in tres partes
ſcinditur, *τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον. τὴν ἐμπειρίαν*. Ad
minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam
manu adminiſtrantur. Agricolę, cęmentarij, fabri
metallorum, lignorumq. cæſores, lanarij quoque, &
fullones, et ceteri qui variam ſupellectilem, & vilia o-
puſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt
quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittunt me-
dici: tractant fabrilia fabri. ſola Scripturarum ars eſt,
quam ſibi paſſim omnes vindicant, Scribimus indo-
cti, doctiq. poemata paſſim. Hanc garrula anus, hanc
delirus ſenes, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniuerſi prę
ſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij ad-
ducto ſupercilio, grandia verba trutinantes inter mu-
lierculas de ſacris litteris philoſophantur. Alij diſcunt,
pro pudor, a feminis, quod viros doceant, & ne parum
hoc ſit, quadam facilitate verborum, immo audacia e-
diſſerunt alijs quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei
ſimilibus, qui ſi forte ad ſcripturas ſanctas poſt ſæcula-
res litteras venerint, & ſermone compoſito aures popu
lis mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putãt.
nec ſcire dignantur quid Prophetę, quid Apoſtoli ſen-
ſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimo-
nia: quaſi grande ſit, et non vitioſiſſimum docendi ge-
nus, deprauare ſententias, et ad voluntatem ſuam, Scri
pturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus
Homerocentonas, et Vergiliocẽtonas: ac non ſic etiam
Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum,
quia ſcripſerit, Iam redit, et virgo, redeunt Saturnia re
gna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et Pa-
trem loquentem ad Filium, Nate meæ vires, mea ma-

gna potentia ſolus. Et poſt verba Saluatoris in cruce, Talia perſtabat memorans, fixusq; manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores: immo, vt cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

VII. Geneſis. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuiſione terræ, de confuſione linguarum & gentium, vſque ad exitum ſcribitur Hebræorum.

Exodus. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cũ myſticis diuinisq. præceptis.

Leuitic. In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immo ſingulæ pene ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirant cœleſtia ſacramenta.

Numeri. Numeri vero, nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mãſionum myſteria continent?

Deuter. Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Euangelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Hucusq. Moyſes, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. (1. Cor. 14. d)

Iob. Iob exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omnesq. leges dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (vt de ceteris ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtius, vel cautius ſcripſerit. Scio inquit, quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Ioſue, ſiue Ieſus Naue. Veniam ad Ieſum Naue, qui typum Domini nõ ſolum geſtis, verum etiam nomine præfert. tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Eccleſiæ cæleſtisque Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

Lib. Iudicum. In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt.

Ruth. Iſa. 16. a. Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouique imperij ſacramenta teſtatur.

Reg. III. & IIII. Melachim, id eſt tertius, & quartus Regum liber, a Salomone vſq; ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda, & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coartati, multo aliud, quam ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tẽpore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſeruos Dei, & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſque ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſtice continentur. (Act. 1. c.)

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria, aut quattuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab; & in ſeptimo, & octauo gradu Iudæ, & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum maiorem, minoremque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ; & ſtantem Dominum ſuper murum litum, vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec ſitim aquę, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, pertonat contra Edom ſanguineum terrenumque hominem, fratris quoq; Iacob ſemper ęmulum, haſta percutit ſpiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio ſuo paſſionem Domini prçfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michęas. Michęas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annuntiat filię latronis, & obſidionem ponit contra eã: quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat ciuitatem ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper mõtes pedes euangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionẽ, vt Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cęlos gloria eius, & laudis eius plena eſt terra. Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piſcium, & eiulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque vlulatũ habitatoribus Pilę, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt vniuerſi qui inuoluti erant argẽto.

Aggæus. Aggęus feſtiuus, & lętus, qui ſeminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret. deſtructum templum ędificat, Deumque patrem inducit loquentem, Adhuc vnũ modicum, & ego commouebo cęlum, & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem: candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque oliuas a ſiniſtris lãpadis cernit, & dextris: vt poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equũ de Ieruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prędicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinę ſubiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, & vocatione Gentium: Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituũ: & munus nõ ſuſcipiam de manu veſtra. Abortu enim

ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

[margin: ...ſaias.] Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielẽ quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus nõ prophetiam mihi videtur texere, ſed Euangelium.

[margin: ...remias.] Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam a facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

[margin: ...zechiel.] Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt apud Hebrços iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

[margin: ...aniel.] Quartus vero, qui & extremus inter quattuor prophetas temporum conſcius, & totius mundi φιλίσωρ. lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronuntiat.

[margin: ...auid.] Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

[margin: Prouer... ...a. Eccleſia... ...es ...nticũ. ...iaer.] Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iungit, & Chriſtum, ſanctarumq. nuptiarum dulce canit epithalamium.

Eſther in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros.

[margin: ...ralip... ...coon.] Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομή, tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſiquis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iuncturasq. verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæſtiones.

[margin: ...ſdras. ...ehe... ...as.] Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet, & conſolator a Domino, in vnum volumen coartãtur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omniſq. illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, leuitarum, Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum, ac turrium opera diuiſa, aliud in cortice prçferunt, aliud retinẽt in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolç, & tamen non impleſſe quod volui. [margin: ...al. 118.] Audiuimus tantũ quid noſſe, quid cupere debeamus, vt & nos quoque poſſimus dicere, Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio.

Tangam & nouum breuiter teſtamentum.

[margin: ...atthę°. ...arcus. ...cas. ...annes. ...zech. 1.] Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientię multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillç emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia, tenent ſe mutuo, ſibiq. perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

[margin: Paulus ...oſtol°.] Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias, octaua enim ad Hebræos, a pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.

Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio, animaduertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam. [margin: Actus apoſtolorum. 2. Cor. 8.]

Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas quàm ſuccinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in ſententijs: vt rarus ſit, qui non in earum lectione cçcutiat. [margin: Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas.]

Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramẽta, quot verba. [margin: Apocalyp.] Parũ dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater chariſſime, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quçrere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cçleſtis habitaculũ? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vtilitate verborũ, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticam concionem facilius inſtruerent, & in vna eademq. ſentẽtia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, vt hçc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorũ radices in cçlo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me prçfero, magiſtrũ renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, [margin: Matt. 7. a] pulſanti aperitur, quçrens inuenit. [margin: Luc. 11. b] Diſcamus in terris, quorũ ſcientia nobis perſeueret in cçlo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecũ ſcire conabor. Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarũ mihi gratiam duplicauit, referens honeſtatẽ morum tuorum, contemptũ ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſq; illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo nauiculæ
funem magis præcide, quàm ſolue. Nemo renunciatu- VIII.
rus ſçculo bene poteſt vendere quç contempſit vt venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictũ eſt, Auaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. [margin: Prouerb. 17.] Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. [margin: 2. Cor. 6. b] Victus & veſtitus diuitię Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi nõ habes, proijce. Tollenti tunicam, & palliũ relinquendum eſt. [margin: Matt. 5. ...] Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, caute & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli nauem tantum & retia reliquerunt. [margin: Matt. 4. c Mar. 12. d Luc. 21. a] vidua duo æra miſit in gazophylacium, & prçfertur Crœſi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

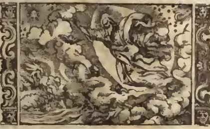
PRAEFATIO S. HIERONYMI PRESBYTERI in Pentateuchum Moyſi ad Deſiderium.

DESIDERII mei deſideratas acce-
Dan. 9. pi epiſtolas, qui quodam præſagio
futurorum, cum Daniele ſortitus eſt
nomen, obſecrantis, vt tranſlatum
in Latinam linguam de Hebręo ſer-
mone Pentateuchum, noſtrorũ au-
ribus traderem. Periculoſum opus certe, & obtrecta-
torum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in
Septuaginta interpretum ſugillationem noua pro ve-
teribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes:
Exod 15 cum ego ſæpiſſime teſtatus ſim me pro virili portione
in Tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alte-
rius aliorum paupertate fœdari. Quod vt auderem,
Origenis me ſtudium prouocauit, qui editioni antiquę
translationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obe-
lo opus omne diſtinguens: dum aut illuceſcere facit
quæ minus ante fuerant: aut ſuperflua quæque ingu-
lat & confodit, maxime quæ Euangeliſtarum & Apo-
ſtolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de
Veteri teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus
non habentur: vt eſt illud, Ex Aegypto vocaui filium
meum: &, Quoniã Nazaręus vocabitur: &, Videbunt
in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre eius
fluent aquæ viuæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ prępara-
uit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium
σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos vbi hęc
Oſee 11. ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris He-
Iſa 11. braicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee,
Zach 12. ſecundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in
Prou 18 Prouerbijs, quintum æque in Iſaia. Quod multi igno-
Iſa 64. rantes, apocryphorum delitamenta ſectantur: & Hibe-
ras nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erro-
ris non eſt meum exponere. Iudæi prudenti factum
dicunt eſſe cõſilio: ne Ptolemęus vnius Dei cultor, etiã
apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet.
Quod maxime idcirco faciebãt, quia in Platonis dog-
ma cadere videbatur. Denique vbicunque ſacratum
aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu
ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacue-
runt: vt & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vul-
garent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cel-
lulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus di-
uiſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæas eiuſdem Prole-
mæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Ioſephus
nihil tale retulerint: ſed in vna baſilica congregatos,
contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim va-
tem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura
prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quę intel-
ligit transfert. Niſi forte putandus eſt Tullius Oecono-
micum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & De-
moſthenis pro Cteſiphonte, orationem afflatus rheto-
rico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per
Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus
ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcri
ptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus vete-
res? Minime. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domi-
ni quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt an-
te aduentum Chriſti, & quod neſciebant, dubijs protu-
lere ſententijs: nos vero poſt paſſionem & reſurrectio-
nem eius, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribi-
mus. aliter enim audita: aliter viſa narrantur. quod
melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur
æmule, obtrectator auſculta: non damno, non repre-
hendo Septuaginta: ſed cõfidenter cunctis illis Apoſto-
los præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos
ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego:
in quibus vltimum pene gradum interpretes tenent.
Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos con-
tra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor er-
rare, interroga Hebræos, diuerſarũ vrbium magiſtros
conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non
habent. Aliud eſt ſi contra ſe poſtea ab Apoſtolis vſur-
pata teſtimonia probauerũt, & emendatiora ſunt exẽ-
plaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica.
Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Deſideri
chariſſime, vt me, quia tantum opus ſubire feciſti, &
a Geneſi exordium capere, orationibus iuues: quo poſ-
ſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos
transferre ſermonem.

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CREATIO MVNDI.

CAPVT PRIMVM.

1 IN Principio creauit De-
A us cœlum & terram.
2 ¶ Terra autem erat ina-
nis & vacua, & tenebrę
erãt ſuper faciem abyſ-
ſi: & ſpiritus Dei fereba
3 tur ſuper aquas. ¶ Di-
xitque Deus: Fiat lux.
4 Et facta eſt lux. ¶ Et vi-
dit Deus lucem ꝙ eſſet
5 bona: & diuiſit lucem a tenebris. ¶ Appellauitq; lu
cem, diem; & tenebras, noctem: factumq; eſt veſpe-
6 re & manè dies vnus. ¶ Dixit quoque Deus: Fiat fir
mamentum in medio aquarum: & diuidat aquas ab
7 aquis. ¶ Et fecit Deus firmamentum, diuiſitq; aquas
quæ erant ſub firmamento, ab his ‖ quæ erant ſuper
8 firmamentum. Et factum eſt ita. ¶ Vocauitq; Deus
firmamentum, cęlum: & factum eſt veſpere & mane
9 dies ſecũdus. ¶ Dixit vero Deus: Cõgregentur aquæ
quæ ſub cęlo ſunt, in locũ vnum: & appareat arida.
10 Et factum eſt ita. ¶ Et vocauit Deus aridam, terram:
B congregationesq; aquarum, appellauit maria. Et vi
11 dit Deus quod eſſet bonum, ¶ & ait: Germinet terra
herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum
pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum, cu-
ius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum
12 eſt ita. ¶ Et protulit terra herbam virentẽ, & facien-
tem ſemen iuxta genus ſuum, lignumq; faciens fru-
ctũ, & habens vnumquodq; ſementem ſecundum
13 ſpeciem ſuam. Et vidit Deus ꝙ eſſet bonum. ¶ Et fa-
14 ctum eſt veſpere & manè dies tertius. ¶ Dixit autẽ
Deus: Fiant luminaria in firmamento cęli, & diui-
dant diem ac noctem: & ſint ‖ in ſigna, & tempora,
15 & dies, & annos: ¶ vt luceant in firmamento cœli,
16 & illuminent terram. Et factum eſt ita. ¶ Fecitque
Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt
præeſſet diei: & luminare minus, vt præeſſet nocti:
17 & ſtellas. ¶ Et poſuit eas in firmamento cœli, vt lu-
18 cerent ſuper terrã, ¶ & pręeſſent diei ac nocti, & diui-
derent lucem ac tenebras. Et vidit Deus ꝙ eſſet bo-
19 num. ¶ Et factũ eſt veſpere, & mane dies quartus.
20 ¶ Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ
C viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cę
21 li. ¶ Creauitq; Deus cete grandia, & omnem animã
viuentem, atq; motabilem, quam produxerãt aquę
in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundũ genus ſuũ.
22 Et vidit Deus ꝙ eſſet bonum. ¶ Benedixitq; eis, di-
cens: Creſcite, & multiplicamini, & replere aquas
23 maris: auesq; multiplicentur ſuper terram. ¶ Et fa-
24 ctum eſt veſpere & mane dies quintus. ¶ Dixit quo-
que Deus: Producat terra animam viuentem in ge-
nere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecun-
25 dùm ſpecies ſuas. Factumq; eſt ita. ¶ Et fecit Deus
beſtias terrę, iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne
reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus ꝙ eſſet bo-
26 num, ¶ & ait: Faciamus hominem ad ‖ imaginem
& ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris,
& volatilibus cęli, & beſtijs, vniuerſæque terræ,
27 omniq; reptili quod mouetur in terra. ¶ Et creauit
D Deus hominem ad imaginem ſuam, ad imagi-
nem Dei creauit illum, ‖ maſculum & fœminam
28 creauit eos. ¶ Benedixitque illis Deus, & ait:
‖ Creſcite, & multiplicamini, & replete terram,
& ſubijcite eam, & dominamini piſcibus ma-
ris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus
29 quæ mouentur ſuper terram. ¶ Dixitq; Deus: Ecce
dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſu-
per terram, & vniuerſa ligna, quæ habent in ſe-
metipſis ſementem generis ſui, ‖ ut ſint vobis in
30 eſcam: ¶ & cunctis animantibus terræ, omniq; vo-
lucri cœli, & vniuerſis quæ mouentur in terra, &
in quibus eſt anima viuens, vt habeant ad veſcen-
31 dum. Et factum eſt ita. ¶ ‖ Viditq; Deus cuncta quæ
fecerat: & erant valde bona. Et factum eſt veſpere
& manè dies ſextus.

Act. 14. c. 15. 17. f. 24. Pſal. 32. a. & 135. a. 5. Eccl. 18. a 1. Hebr. 11. a. 3.

Pſal. 32. b. 6. 135. a. 5.

Ier. 10. b. 12. 51. b. 15.

Pſal. 147. a. 4. Pſ. 32. b. 7. 88. b. 12. 135. a. 6. Iob 38. a 4.

‖ Pſ. 135. b. 7.

‖ Col. 3. b. 10. Infr. 5. a. 1. 9. a. 6. 1. Cor. 11. b. 7. Sap. 1. d. 13. ‖ Mat. 19. a 4. ‖ Eccl. 17. a. 1. Infra 8. c. 17. 9. a. 1.

‖ Infr. 9. a. 3.

‖ Exo 3. d. 17. Eccl. 39. e 21. Matt. 9. d.

C A P V T II.

1 IGitur perfecti ſunt cœli & terra, & omnis orna-
A tus eorũ. ¶ Compleuitq; Deus die ſeptimo opus
2 ſuum quod fecerat: & ‖ requieuit die ſeptimo ab ‖Exo.20.b.11.31.d.17. Deut.5.b.14. Hebr.4.b.4.
3 uniuerſo opere quod patrarat. ¶ Et benedixit diei ſe-
ptimo, & ſanctificauit illũ: quia in ipſo ceſſauerat ab
4 omni opere ſuo quod creauit Deus, ut faceret. ¶ Iſtæ
ſunt generationes cœli & terræ, quando creatæ
ſunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum & ter-
5 ram, ¶ & omne virgultum agri antequam oriretur
in terra, omnemque herbam regionis priuſquam
germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſu-
per terram, & homo non erat qui operaretur ter-
6 ram: ¶ Sed fons aſcendebat e terra, irrigans vni-
7 uerſam ſuperficiem terræ. ¶ Formauit igitur Domi-
nus Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in
faciem eius ſpiraculum vitæ, & ‖ factus eſt homo in ‖1.Cor.15.f.45.
8 animam uiuentem. ¶ Plantauerat autem Dominus
B Deus Paradiſum uoluptatis à principio: in quo po-
9 ſuit hominem quem formauerat. ¶ Produxitq; Do-
minus Deus de humo omne lignum pulchrum vi-
ſu, & ad veſcendum ſuaue: lignum etiam vitæ in
medio Paradiſi, lignumque ſcientiæ boni & mali.
10 ¶ Et fluuius egrediebatur de loco uoluptatis ad ir-
rigandum Paradiſum. qui inde diuiditur in qua-
11 tuor capita. ¶ Nomen vni, ‖ Phiſon: ipſe eſt qui cir- ‖Eccl.24.c.35.
cuit omnem terram Heuilath, vbi naſcitur aurum,
12 ¶ Et aurum terræ illius optimum eſt, ibiq; inueni-
13 tur bdelium, & lapis onychinus. ¶ Et nomen fluuij
ſecundi, Gehon: ipſe eſt qui circumit omnem terram
14 Aethiopiæ. ¶ Nomen verò fluminis tertii, Tigris;
C ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem quartus,
15 ipſe eſt Euphrates. ¶ Tulit ergo Dominus Deus ho-
minem, & poſuit eum in Paradiſo uoluptatis, vt
16 operatur, & cuſtodiret illum; ¶ Præcepitq; ei, di-
17 cens: Ex omni ligno Paradiſi comede: ¶ de ligno
autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. In quo-
cunque enim die comederis ex eo, morte morieris.
18 ¶ Dixit quoq; Dñs Deus: Non eſt bonum eſſe hoĩem
19 ſolum: Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. ¶ Forma
tis igitur Dñs Deus de humo cũctis animãtibus ter-
ræ, & vniuerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adã
vt videret quid vocaret ea. oẽ enim quod vocauit
20 Adã animæ viuẽtis, ipſum eſt nomen eius. ¶ Appel-
D lauitq; Adã noĩbus ſuis cuncta animãtia, & vniuer-
ſa volatilia cœli, & oẽs beſtias terræ: Adæ vero non
21 inueniebatur adiutor ſimilis eius. ¶ Immiſit ergo Do
minus Deus ſoporem in Adam: cumq; obdormiſ-
ſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro
22 ea. ¶ Et ædificauit Dñs Deus coſtam, quam tulerat
de Adam, in mulierem: & addu[illegible] eam ad Adam.
23 ¶ Dixitque Adam: ‖ Hoc nunc os ex oſſibus meis, ‖1.Cor.11.b.9. Matt.19.a.5. Marc.10.a.7.
& caro de carne mea: hæc vocabitur virago, quo-

24 niam de viro ſumpta eſt. ¶ Quam ob rem relinquet
homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori Ephes.5.g.31. 1.Cor.6.d.16.
25 ſuæ: & erunt duo in carne vna. ¶ Erat aũt vterque nu
dus, Adam ſcilicet, & vxor eius: & nõ erubeſcebant.

C A P V T III.

1 SEd & ſerpens erat callidior cunctis animanti-
A bus terræ, quæ fecerat Dñs Deus. Qui dixit ad
mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non co
2 mederetis de omni ligno Paradiſi? ¶ Cui reſpondit
mulier: De fructum lignorum quæ ſunt in Paradiſo,
3 veſcimur: ¶ de fructu vero ligni, quod eſt in medio
Paradiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus, &
4 ne tangeremus illud, ne fortè moriamur. ¶ Dixit aũt
ſerpens ad mulierem: ‖ Nequaquam morte moriemi
5 ni. ¶ Scit enim Deus quòd in quocunque die come- ‖2.Cor.11.a.3.
deritis ex eo, aperiẽtur oculi veſtri, & eritis ſicut dii,
6 ſcientes bonum & malũ. ¶ Vidit igitur mulier quod
bonũ eſſet lignum ad veſcendũ, & pulchrum oculis,
aſpectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & ‖
7 comẽdit: deditq; viro ſuo, qui comedit. ¶ Et aper- ‖Eccleſ.25.d.33. 1.Tim.2.d.14.
ti ſunt oculi amborum: cumque cognouiſſet ſe eſſe
B nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerũt ſibi perizo-
8 mata. ¶ Et cum audiſſent vocẽ Dñi Dei deambulãtis
in Paradiſo ad auram poſt meridiẽ, abſcõdit ſe Adã,
& vxor eius à facie Dñi Dei in medio ligni Paradi-
9 ſi. ¶ Vocauitq; Dñs Deus Adã, & dixit ei: Vbi es?
10 ¶ Qui ait: Vocẽ tuam audiui in Paradiſo: & timui,
11 eo quòd nudus eſſem, & abſcondi me. ¶ Cui dixit:
Quis enim indicauit tibi ꝙ nudus eſſes, niſi quòd ex
ligno, de quo præceperam tibi ne comederes, come-
12 diſti? ¶ Dixitq; Adam: Mulier quam dediſti mihi ſo-
13 ciam, dedit mihi de ligno, & comedi. ¶ Et dixit Dñs
C Deus ad mulierẽ. Quare hoc feciſti? Quæ reſpõdit:
14 Serpens decepit me, & comedi. ¶ Et ait Dominus
Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, maledi-
ctus es inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſu-

per pectus tuum gradieris, & terram comedes cun-
15 ctis diebus vitæ tuæ. ℣ INIMICITIAS ponam in-

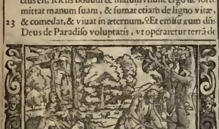

ter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius: ip-
ſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcanei
16 eius. ℣ Mulieri quoque dixit: Multiplicabo ærumnas
tuas, & conceptus tuos: in dolore paries filios, & ſub
17 viri poteſtate eris, & ‖ ipſe dominabitur tui. ℣ Adæ ve-
rò dixit: Quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comedi-
ſti de ligno ex quo præceperam tibi ne comederes:
maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes
18 ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. ℣ Spinas & tribulo
19 germinabit tibi, & comedes herbã terræ. ℣ In ſudore
D vultus tui veſceris pane, donec reuertaris in terram
de qua ſumptus es: quia puluis es, & in puluerem

‖ 1. Cor. 14. f. 34.

20 reuerteris. ℣ Et vocauit Adã nomẽ vxoris ſuæ, Heua,
21 eò q mater eſſet cunctorũ viuentium. ℣ Fecit quoque
dñs Deus Adę, & vxori eius, tunicas pelliceas, & in-
22 duit eos. ℣ Et ait: Ecce Adam quaſi vnus ex nobis fa-
ctus eſt, ſciens bonum & malum. nunc ergo ne fortè
mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno vitæ,
23 & comedat, & viuat in æternum. ℣ Et emiſit eum dñs
Deus de Paradiſo voluptatis, vt operaretur terrã de

24 qua ſumptus eſt. ℣ Eiecitq; Adam: & collocauit ante
Paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gla-
dium, atq; verſatilem, ad cuſtodiendã viã ligni vitę.

CAPVT IIII.

1 ADam verò cognouit vxorem ſuam Heuam:
A quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Poſſe-
2 di hominem per Deum. ℣ Rurſumq; peperit
fratrem eius Abel. Fuit autem Abel paſtor ouium, &
3 Cain agricola. ℣ Factum eſt autem poſt multos dies,
vt offerret Cain de fructibus terrę munera Domino.
4 ℣ Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, &
de adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, &

5 ad munera eius. ℣ Ad Cain vero, & ad munera il-
lius non reſpexit: iratusq; eſt Cain vehementer, &
6 concidit vultus eius. ℣ Dixitq; Dominus ad eum:
7 Quare iratus es? & cur concidit facies tua? ℣ Nonne
ſi benè egeris, recipies: ſin autẽ malè, ſtatim in fori-
B bus peccatum aderit? ſed ſub te erit appetitus eius,
8 & tu dominaberis illius. ℣ Dixitq; Cain ad Abel fra-
trem ſuum: Egrediamur foras. Cumque eſſent in a-
gro, conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel,

9 & ‖ interfecit eum. ℣ Et ait dñs ad Cain: Vbi eſt Abel
frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos fra-
10 tris mei ſum ego? ℣ Dixitq; ad eum: Quid feciſti?
vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.
11 ℣ Nunc igitur maledictus eris ſuper terrã: quę aperuit
os ſuũ, & ſuſcepit ſanguinẽ fratris tui de manu tua.
12 ℣ Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus
13 ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram. ℣ Dixitq;
Cain ad dominum: Maior eſt iniquitas mea, quàm
14 vt veniam merear. ℣ Ecce eijcis me hodie à facie ter-
C ræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus, & profu-
gus in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet
15 me. ℣ Dixitq; ei Dominus: Nequaquam ita fiet: ſed
omnis qui occiderit Cain, ſeptuplùm punietur. Po-
ſuitque Dominus Cain ſignum, ut non interficeret
16 eum omnis qui inueniſſet eum. ℣ Egreſſusque Cain à
facie Domini, habitauit profugus in terra ad Orien-
17 talem plagam Eden. ℣ Cognouit autem Cain uxorem
ſuam: quæ concepit, & peperit Henoch: & ædifica-
uit ciuitatem, vocauitq; nomen eius ex nomine fi-

18 lij ſui, Henoch. ♀ Porrò Henoch genuit Irad, & Irad
genuit Mauiael, & Mauiael genuit Mathuſael, &
19 Mathuſael genuit Lamech. ♀ Qui accepit duas vxo-
20 res, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella. ♀ Ge-
nuitq; Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in ten-
21 torijs, atque paſtorum. ♀ Et nomen fratris eius Iu-
D bal, ipſe fuit pater canentium cithara & organo.
22 ♀ Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit mallea-
tor & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror ve-
23 ro Tubalcain, Noema. ♀ Dixitq; Lamech vxoribus
ſuis, Adę, & Sellæ: Audite vocem meam vxores La-
mech, auſcultate ſermonem meum: quoniam oc-
cidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in
24 liuorem meum. ♀ Septuplum vltio dabitur de Ca-
25 in: de Lamech vero ſeptuagies ſepties. ♀ Cognouit
quoque adhuc Adam vxorem ſuam, & peperit fi-
lium, vocauitque nomen eius Seth, dicens: Poſuit
mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit
26 Cain. ♀ Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit
Enos. iſte cœpit inuocare nomen Domini.

C A P V T V.

1 HIC eſt liber generationis Adam. In die qua
A creauit Deus hominem, ‖ ad ſimilitudinem
2 Dei fecit illum. ♀ Maſculũ & fœminã crea-
uit eos: & benedixit illis: & vocauit nomẽ eorũ Adã,
3 in die quo creati ſunt. ♀ Vixit autem Adam centũ tri-
ginta annis: & genuit filiũ ad imaginẽ & ſimilitudi-
4 nẽ ſuã, vocauitq; nomen eius Seth. ♀ Et facti ſunt dies
‖ Adã poſtquam genuit Seth, octingenti anni, genuit-
5 que filios & filias. ♀ Et factum eſt omne tempus quod
vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.
6 ♀ Vixit quoq; Seth centum quinque annis, & genuit
7 Enos. ♀ Vixitq; Seth poſtquam genuit Enos, octingen
8 tis ſeptem annis, genuitq; filios & filias. ♀ Et facti ſunt
B omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum,
9 et mortuus eſt. ♀ Vixit vero Enos nonaginta annis, &
10 genuit Cainan. ♀ Poſt cuius ortũ uixit octingẽtis quin
11 decim annis, & genuit filios & filias. ♀ Factiq; ſunt om
nes dies Enos nõgenti quinque anni, & mortuus eſt.
12 ♀ Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis, & ge-
13 nuit Malaleel. ♀ Et vixit Cainan poſtquàm genuit
Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque
14 filios & filias. ♀ Et facti ſunt omnes dies Cainan
15 nongenti decem anni, & mortuus eſt. ♀ Vixit autem
Malaleel ſexagintaquinque annis, & genuit Iared.
16 ♀ Et uixit Malaleel poſtquàm genuit Iared, octingen
17 tis triginta annis: & genuit filios & filias. ♀ Et facti
ſunt omnes dies Malaleel octingenti nonagintaquin
18 que anni, & mortuus eſt. ♀ Vixitq; Iared centum ſe-
19 xaginta duobus annis, & genuit Henoch. ♀ Et vixit
C Iared poſtquàm genuit Henoch, octingentis annis, &
20 genuit filios & filias. ♀ Et facti ſunt oẽs dies Iared non
21 genti ſexagintaduo anni, & mortuus eſt. ♀ Porrò He-
noch vixit ſexagintaquinque annis, & genuit Ma-
22 thuſalam. ♀ Et ambulauit Henoch cum Deo: & vi-
xit poſtquàm genuit Mathuſalam, trecentis annis, &
23 genuit filios & filias. ♀ Et facti ſunt omnes dies He-
24 noch trecenti ſexagintaquinque anni. ♀ Ambula-
25 uitque cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum
25 Deus. ♀ Vixit quoque Mathuſala centum octoginta
26 ſeptem annis, & genuit Lamech. ♀ Et uixit Mathuſa
la poſtquàm genuit Lamech, ſeptingentis octoginta
27 duobns annis, & genuit filios & filias. ♀ Et facti ſunt
D omnes dies Mathuſala nongenti ſexagintanouem
28 anni, & mortuus eſt. ♀ Vixit autem Lamech centum
29 octoginta duobus annis, & genuit filium: ♀ vocauit-
que nomen eius Noe, dicens: Iſte conſolabitur nos
ab operibus, & laboribus manuum noſtrarum in
30 terra cui maledixit dominus. ♀ Vixitq; Lamech poſt-
quàm genuit Noe, quingentis nonagintaquinque
31 annis, & genuit filios & filias. ♀ Et facti ſunt omnes
dies Lamech, ſeptingentiſeptuagintaſeptem anni, &
32 mortuus eſt. ♀ Noe vero cum quingentorum eſſet an
norum, genuit Sem, Cham, & Iapheth.

Sap. 2. d. 24. Eccl. 17. a. 1. Sap 1. d. 18. Infra 9. a. 6. 1. Par. 1. a. 1.

Eccl. 44. c. 15. Heb. 11. a. 5.

C A P V T VI.

1 CVmq; cœpiſſent homines multiplicari ſuper
A terram, & filias procreaſſent; ♀ videntes filij
2 Dei filias hominum quòd eſſent pulchrę, ac-
ceperunt ſibi uxores ex omnibus quas elegerant.
3 ♀ Dixitq; Deus: Nõ permanebit ſpiritus meus in ho-
mine in æternum, quia caro eſt; eruntque dies illius
4 centum viginti annorum. ♀ Gigantes autem erant ſu
per terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreſſi
ſunt filij Dei ad filias hominum illæque genuerunt,
5 iſti ſunt potentes à ſeculo uiri famoſi. ♀ Videns au-
tem Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in
terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad ma-
6 lum omni tempore; ♀ pœnituit eum quòd homi-
B nem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis in-
7 trinſecus: ♀ ‖ Delebo, inquit, hominem quem
creaui, a facie terræ, ab homine vſque ad ani-
mantia, à reptili vſque ad volucres cœli. pœni-
8 tet enim me feciſſe eos. ♀ Noe vero inuenit gratiam
9 coram domino. ♀ Hæ ſunt generationes Noe. ‖ Noe
vir iuſtus, atque perfectus fuit in generationibus
10 ſuis: cum Deo ambulauit. ♀ Et genuit tres filios,
11 Sem, Cham, & Iapheth. ♀ Corrupta eſt autem ter-
12 ra coram Deo, & repleta eſt iniquitate. ♀ Cumque
C vidiſſet Deus terram eſſe corruptam (omnis quippe
13 caro corruperat uiam ſuam ſuper terram) ♀ dixit ad
Noe: Finis vniuerſæ carnis venit coram me: reple-
ta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſper-
14 dam eos cum terra. ♀ Fac tibi arcam de lignis leuiga
tis: manſiunculas in arca facies, & bitumine linies
15 intrinſecus & extrinſecus. ♀ Et ſic facies eam: Tre-
centorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinqua-
ginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum al-
16 titudo illius. ♀ Feneſtram in arca facies, & in cubito
conſummabis ſummitatem eius: oſtium autem ar-
cæ pones ex latere: deorſum, cœnacula, & triſtega
17 facies in ea. ♀ Ecce ego adducam aquas diluuij ſuper
terram, vt interficiam omnem carnem in qua ſpi-
ritus vitæ eſt ſubter cœlum: Vniuerſa quæ in ter-
18 ra ſunt, conſumentur. ♀ Ponamq; fœdus meum te-

‖ Infra 8. d. 21. Matt. 15. d. 19.

‖ Eccl. 44. c. 17.

cum:

D cum: & ingredieris arcam tu & filij tui, vxor tua, &
19 vxores filiorum tuorum tecum. ¶ Et ex cunctis ani-
mantibus vniuerſæ carnis bina induces in arcam,
20 vt viuant tecum, maſculini ſexus & fœminini. ¶ De
volucribu: iuxta genus ſuum, & de iumentis in ge-
nere ſuo, & ex omni reptili terræ ſecundum genus
ſuum: bina de omnibus ingredientur tecum, vt poſ-
21 ſint viuere. ¶ Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis,
quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te: &
Hebr.11. b.7. 22 erunt tam tibi, quam illis in cibum. ¶ Fecit igitur
Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPVT VII.

1 Dixitq; Dominus ad eũ, Ingredere tu & om-
2.Pet.2. a.5. A nis domus tua in arcam: ‖ te enim vidi iu-
2 ſtum corã me in generatione hac. ¶ Ex om
nibus animãtibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena,
maſculũ & fęminã. De animãtibus vero immundis,
3 duo & duo, maſculũ & fęminã. ¶ Sed & de volatilib⁹
cœli ſeptena & ſeptena, maſculum & fœminam: vt
4 ſaluetur ſemen ſuper faciem vniuerſæ terræ. ¶ Adhuc
enim, & poſt dies ſeptẽ ego pluam ſuper terram qua-
draginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo
omnem ſubſtantiam quam feci, de ſuperficie terræ.
5 ¶ Fecit ergo Noe omnia quæ mandauerat ei Domi-
6 nus. ¶ Eratq; ſexcentorum annorum, quando diluuij
Mat.24 d.32. B aquę inundauerunt ſup terra. ¶ Et ‖ ingreſſus eſt Noe,
Luc.17 f.26 7 & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius cũ eo
1.Pet.3. d.20. 8 in arcã ꝓpter aquas diluuij. ¶ De animãtibus quoq;
mũdis & immũdis, & de volucrib⁹ & ex omni quod
9 mouetur ſuper terram, ¶ duo & duo ingreſſa ſunt ad
Noe in arcam, maſculus & fœmina, ſicut præceperat
10 Dominus Noe. ¶ Cumq; tranſiſſent ſeptẽ dies, aquæ
11 diluuij inundauerunt ſup terrã. ¶ Anno ſexcenteſimo
vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimodecimo die mẽſis,
rupti ſunt omnes ſontes abyſſi magnæ, & cataractæ
12 cęli apertæ ſunt. ¶ Et facta eſt pluuia ſuper terrã qua-
13 draginta diebus, & quadraginta noctibus. ¶ In arti-
C culo diei illius ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, &
Iapheth filij eius: vxor illius, & tres vxores filiorum
14 eius cum eis in arcam: ¶ ipſi & omne animal ſecundũ
genus ſuum, vniuerſaque iumenta in genere ſuo, &
omne quod mouetur ſuper terram in genere ſuo,
cunctumq; volatile ſecundum genus ſuum, vniuer-
15 ſę aues, omneſque volucres ¶ ingreſſæ ſunt ad Noe
in arcam bina & bina ex omni carne, in qua erat ſpi-
16 ritus vitæ. ¶ Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & fœmi-
na ex omni carne introierunt, ſicut præceperat ei
17 Deus: & incluſit eum Dominus deforis. ¶ Factumq;
eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram: &
multiplicatæ ſunt aquæ, & eleuauerunt arcam in
18 ſublime a terra. ¶ Vehementer enim inundauerũt, &
omnia repleuerunt in ſuperficie terræ: porro arca fe-
19 rebatur ſuper aquas. ¶ Et aquæ præualuerunt nimis
D ſuper terram: opertiq; ſunt omnes mõtes excelſi ſub
20 vniuerſo cœlo. ¶ Quindecim cubitis altior fuit aqua
21 ſuper montes, quos operuerat. ¶ ‖ Conſumptaque eſt ‖ Sap.10. a.4. Eccl.39. c.28.
omnis caro quę mouebatur ſuper terram, volucrum,
animantium, beſtiarum, omniumque reptilium quæ
22 reptant ſuper terram. Vniuerſi homines, ¶ & cuncta
in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra, mortua ſunt.
23 ¶ Et deleuit omnem ſubſtantiam quæ erat ſuper ter-
ram, ab homine vſque ad pecus, tam reptile, quam
volucres cęli: & deleta ſunt de terra: remanſit autem
24 ſolus Noe, & qui cum eo erant in arca. ¶ Obtinuerũt- 1.Pet.3 d.20.
que aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPVT VIII.

1 Recordatus autem Deus Noe, cunctorumq;
A animantium, & omnium iumẽtorum quæ
erant cum eo in arca, adduxit ſpiritum ſu-
2 per terram, & imminutæ ſunt aquæ. ¶ Et clauſi ſunt
fontes abyſſi, & cataractæ cœli: & prohibitæ ſunt
3 pluuię de cœlo. ¶ Reuerſęque ſunt aquę de terra eun-
tes & redeuntes, & cęperũt minui poſt centum quin-
4 quaginta dies. ¶ Requieuitque arca menſe ſeptimo,
vigeſimoſeptimo die menſis ſuper montes Armenię.
5 ¶ At vero aquæ ibant & decreſcebant vſque ad de-
cimum menſem: decimo enim menſe, prima die
6 menſis apparuerunt cacumina montium. ¶ Cumque
B tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noe feneſtram
7 arcæ quam fecerat, ¶ dimiſit coruum: qui egredie-
batur, & non reuertebatur, donec ſiccarentur aquæ
8 ſuper terram. ¶ Emiſit quoque columbam poſt eum,
vt videret, ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem ter-
9 ræ. ¶ Quæ cum non inueniſſet vbi requieſceret pes
eius, reuerſa eſt ad eum in arcam: aquæ enim erant
ſuper vniuerſam terram: extenditque manum, &
10 apprehenſam intulit in arcam. ¶ Expectatis autem
vltra ſeptem diebus alijs, rurſum dimiſit columbam
11 ex arca. ¶ At illa venit ad eum ad veſperam, por-
tans ramum oliuæ virentibus folijs in ore ſuo. intel-
lexit ergo Noe, quod ceſſaſſent aquæ ſuper terram.
12 ¶ Expectauitque nihilominus ſeptem alios dies: &
C emiſit columbam, quæ non eſt reuerſa vltra ad eum.
13 ¶ Igitur ſexcenteſimo primo anno, primo menſe, pri-
ma die menſis imminutæ ſunt aquæ ſuper terram: &
aperiens Noe tectum arcæ, aſpexit, viditque quod
14 exiccata eſſet ſuperficies terræ. ¶ Menſe ſecundo,
ſeptimo & vigeſimo die menſis, areſacta eſt terra.
15 ¶ Locutus eſt autem Deus ad Noe, dicens: ¶ Egre-
16 dere de arca tu & vxor tua, filij tui, & vxores filio-
17 rum tuorum tecum. ¶ Cuncta animantia quæ ſunt
apud te, ex omni carne, tam in volatilibus, quam

in beſtijs, & vniuerſis reptilibus, quæ reptant ſuper
‖ Supra 1 c.d. Ioſ. 9. a. 1
terram, educ tecum, & ingredimini ſuper terrã: ‖ cre-
18 ſcite, & multiplicamini ſuper eam. ¶ Egreſſus eſt er-
D go Noe, & filij eius, vxor illius, & vxores filiorum
19 eius cum eo. ¶ Sed & omnia animantia, iumenta, &
reptilia, quæ reptant ſuper terram ſecundum genus
20 ſuum egreſſa ſunt de arca. ¶ Ædificauit autem Noe
altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, &
volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.

21 ¶ Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuauitatis, &
ait: Nequaquam vltra maledicam terræ propter ho-
‖ Supra 6. a 5. Matt. 15. b 19.
mines: ‖ ſenſus enim & cogitatio humani cordis in
malum prona ſunt ab adoleſcẽtia ſua: non igitur vl-
tra percutiam omnem animam viuentem, ſicut feci.
22 ¶ Cunctis diebus terræ, ſementis, & meſſis, frigus, &
æſtus, æſtas & hyems, nox & dies non requieſcent.

CAPVT IX.

‖ Sup. 1. d 28. & c. 17
1 BEnedixitque Deus Noe, & filijs eius. Et di-
A xit ad eos: ‖ Creſcite, & multiplicamini, &
2 replete terram. ¶ Et terror veſter, ac tremor
ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes vo-
Sup. 1. d. 29.
lucres cœli, cum vniuerſis quæ mouentur ſuper ter-
ram, omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt.
3 ¶ Et omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in ci-
Ierem. 17 d. 14.
4 bum, quaſi olera virentia tradidi vobis omnia. ¶ Ex-
cepto quod carnem cum ſanguine non comedetis.
5 ¶ Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram
B de manu cunctarum beſtiarum: & de manu homi-
nis, de manu viri, & fratris eius requiram animam
‖ Mat. 26. f. 52. ‖ Ro. 13. c. 10. ‖ Sup. 1. d 28. & c. 17
6 hominis. ¶ Quicunque ‖ effuderit humanum ſangui-
nem, fundetur ſanguis illius: ‖ ad imaginem quip-
7 pe Dei factus eſt homo. ¶ ‖ Vos autem creſcite, &
multiplicamini, & ingredimini ſuper terram, & im-
8 plete eam. ¶ Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad
9 filios eius cum eo. ¶ Ecce ego ſtatuam pactum meum
10 vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos: ¶ & ad
omnem animam viuentem, quæ eſt vobiſcum, tam
in volucribus, quã in iumentis, & pecudibus terræ,
cunctiſque quæ egreſſa ſunt de arca, & vniuerſis be-
‖ Iſai. 54. c. 19.
11 ſtijs terræ. ¶ ‖ Statuam pactum meum vobiſcum, &
nequaquam vltra interficietur omnis caro aquis
diluuij. neque erit deinceps diluuium diſſipans ter-
12 ram. ¶ Dixitque Deus: Hoc ſignum fœderis, quod
do inter me, & vos, & ad omnem animam viuen-
tem, quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas.
13 ¶ Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum
‖ Eccl. 43 b. 12.
14 fęderis inter me, & inter terrã. ¶ ‖ Cumq; obduxero
nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus.
15 ¶ Et recordabor fęderis mei vobiſcum, & cum omni
C anima viuente quæ carnem vegetat: & nõ erunt vl-
tra aquæ diluuij ad delendum vniuerſam carnem.
16 ¶ Eritq; arcus in nubibus, & videbo illum, & recor-
dabor fęderis ſempiterni, quod pactũ eſt inter Deũ,
& omnem animam viuentem vniuerſæ carnis, quæ
17 eſt ſuper terram. ¶ Dixitque Deus ad Noe. Hoc erit
ſignum fœderis quod conſtitui inter me, & omnem
18 carnem ſuper terrã. ¶ Erant ergo filij Noe, qui egreſſi
ſunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porro Cham ip
19 ſe eſt pater Chanaan. ¶ Tres iſti filij ſunt Noe, & ab
D his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper
20 vniuerſam terram. ¶ Cœpitque Noe vir agricola exer
21 cere terram, & plãtauit vineam. ¶ Bibenſque vinum
22 inebriatus eſt, & nudatus in tabernaculo ſuo. ¶ Quod
cum vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet
patris ſui eſſe nudata, nunciauit duobus fratrib. ſuis
23 foras. ¶ At vero Sem, & Iapheth pallium impoſue-
runt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operue-

rũt verenda patris ſui: facieſque eorum auerſę erant,
24 & patris virilia non viderunt. ¶ Euigilãs autem Noe
ex vino, cum didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus mi-
25 nor, ¶ ait: Maledictus Chanaan, ſeruus ſeruorum erit
26 fratribus ſuis. Dixitq;: ¶ Benedictus Dñs Deus Sem,
27 ſit Chanaan ſeruus eius. ¶ Dilatet Deus Iapheth, &
habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſeruus
28 eius. ¶ Vixit autem Noe poſt diluuium trecentis quin
29 quaginta annis, ¶ & impleti ſunt omnes dies eius nõ-
gentorum quinquaginta annorum, & mortuus eſt.

CAPVT X.

1 HÆ ſunt generationes filiorum Noe, Sem,
A Cham, & Iapheth. natiq; ſunt eis filij poſt 1 Paral. 1. a. 1.
2 diluuiũ. ¶ Filij Iapheth: Gomer, & Magog,
& Madai, & Iauã, & Thubal, & Moſoch, & Thiras.
3 ¶ Porro filij Gomer: Aſcenez & Riphath, & Thogor-
4 ma. ¶ Filij autem Iauan: Eliſa & Tharſis, Cethim &
5 Dodanim. ¶ Ab his diuiſæ ſunt inſulæ gentium in re-
gionibus ſuis, vnuſquiſque ſecundum linguam ſuã,
6 & familias ſuas in nationibus ſuis. ¶ Filij aũt Cham,
7 Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaã. ¶ Filij Chus,
Saba, & Heuila, & Sabatha, & Regma, & Sabatha-
8 cha. Filij Regma, Saba, & Dadan. ¶ Porro Chus ge-
B nuit Nemrod: ipſe cępit eſſe potens in terra, ¶ & erat
9 robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exiuit
prouerbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator
10 coram Domino. ¶ Fuit autem principium regni
eius Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in
11 terra Senar. ¶ De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædi-
12 ficauit Niniuen, & plateas ciuitatis, & Chale. ¶ Re-
ſen quoque inter Niniuen, & Chale, hæc eſt ciuitas
13 magna. ¶ At vero Meſraim genuit Ludim & Anamĩ,
14 & Laabim, & Nephtuim, ¶ & Phethruſim, & Chaſ-

luim: de q bus egreſſi ſunt Philiſthijm & Caphtorim:
15 ¶ Chanaam autem genuit Sidonem primogenitum
16 ſuum, Hethæum, ¶ & Iebuſæum, & Amorrhæū, Ger-
C ſęum, ¶ Heuæum, & Aracæum, Sinæum, ¶ & Ara-
17 dium, Samaræum & Hamathæum, & poſt hæc diſ-
18 ſeminati ſunt populi Chananęorum. ¶ Factique ſunt
19 termini Chanaan venientibus à Sidone Gerarā vſq;
Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrhā,
20 & Adamam, & Seboim vſque Laſa. ¶ Hi ſunt filij
Chā in cognationibus & linguis, & generationibus,
21 terriſq; & gentibus ſuis. ¶ De Sem quoque nati ſunt,
patre omnium filiorū Heber, fratre Iapheth maiore.
22 ¶ Filij Sem: Aelam & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, &
1. Par. 1. b.17. 23 Aram. ¶ Filij Aram: Hus, & Vl, & Gether, & Mes.
24 ¶ At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt He
25 ber. ¶ Naniq; ſunt Heber filij duo. nomen vni Phaleg,
eo q in diebus eius diuiſa ſit terra: & nomē fratris ei⁹
26 Iectan. ¶ Qui Iectan genuit Elmodad & Saleph, &
D Aſarmoth, Iare, ¶ & Aduram, & Vzal & Decla, ¶ &
27 Ebal, & Abimael, Saba ¶ & Ophir, & Heuila, & Io-
28 bab. oēs iſti filij Iectan. ¶ Et facta eſt habitatio eorū de
29 Meſſa pergētibus vſq; Sephat montē orientalē. ¶ Iſti
30 ſunt filij Sem ſm cognationes, & linguas, & regiones
31 ī gētib. ſuis. ¶ Hę familię Noe iuxta populos & natio-
32 nes ſuas. Ab his diuiſę ſūt gētes in terra poſt diluuiū.

CAPVT XI.

‖ Sap. 10. a.5. 1 ERat autem terra labij vnius, & ſermonum eo-
A rundem. ¶ Cumq; proficiſcerētur de Oriente,
2 inuenerūt campū in terra Sennaar, & habita-
3 uerūt in eo. ¶ Dixitq; alter ad proximum ſuum: Ve-
nite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habue-
runtque lateres pro ſaxis, & bitumen pro cęmento.
4 ¶ Et dixerunt: Venite, faciamus nobis ciuitatem &
turrim, cuius culmen pertingat ad cęlum: & celebre-
mus nomen noſtrum anteq̄ diuidamur in vniuerſas
5 terras. ¶ Deſcendit autem Dñs, vt videret ciuitatē &
6 turrim, quam ędificabant filij Adam, & dixit: ¶ Ecce,
vnus eſt populus, & vnum labium omnibus: cœpe-
runtq; hoc facere, nec deſiſtent a cogitationibus ſuis,
7 donec eas opere compleant. ¶ Venite igitur, deſcen-
B damus, & confundamus ibi linguam eorum, vt non
8 audiat vnuſquiſq; vocem proximi ſui. ¶ Atq; ita di-
uiſit eos Dñs ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſa-
9 uerunt ædificare ciuitatem. ¶ Et idcirco vocatum eſt
nomen eius Babel, quia ibi cōfuſum eſt labium vni-
uerſę terrę: & inde diſperſit eos Dñs ſuper faciē cun-
10 ctarū regionū. ¶ Hę ſunt generationes Sem: ‖ Sem erat
1. Par. 1. b.17. centum annorū, quando genuit Arphaxad biennio
11 poſt diluuium. ¶ Vixitque Sem poſtq̄ genuit Arpha-
12 xad quingentis annis: & genuit filios & filias. ¶ Por-
ro Arphaxad vixit trigintaquinque annis, & genuit
13 Sale. ¶ Vixitq; Arphaxad poſtq̄ genuit Sale, trecentis
14 tribus annis: & genuit filios & filias. ¶ Sale quoq; vi-
15 xit triginta annis, & genuit Heber, ¶ Vixitque Sale
C poſtquam genuit Heber, quadringentis tribus annis:
16 & genuit filios & filias. ¶ Vixit autem Heber triginta
17 quatuor annis, & genuit Phaleg. ¶ Et vixit Heber
poſtquam genuit Phaleg, quadringentis triginta an-
18 nis: & genuit filios & filias. ¶ Vixit quoque Phaleg 1. Paral. 1.
19 triginta annis, & genuit Reu. ¶ Vixitque Phaleg b.19.
poſtquam genuit Reu, ducentis nouem annis: & ge-
20 nuit filios & filias. ¶ Vixit autem Reu triginta duo-
21 bus annis, & genuit Sarug. ¶ Vixit quoque Reu poſt-
quam genuit Sarug, ducentis ſeptem annis: & genuit
22 filios & filias. ¶ Vixit vero Sarug triginta annis, & ge
23 nuit Nachor. ¶ Vixitque Sarug poſtquam genuit Na
24 chor, ducentis annis: & genuit filios & filias. ¶ Vixit
autem Nachor vigintinouem annis, & genuit Tha-
25 re. ¶ Vixitque Nachor poſtquam genuit Thare, cētū
26 decem & nouem annis: & genuit filios & filias. ¶ Vi-
xitque Thare ſeptuaginta annis, ‖ & genuit Abram,
D & Nacor, & Aran. ¶ Hę ſunt autē generationes Tha- 1. Par. 1. b.28.
27 re; Thare genuit Abrā, Nachor, & Aran. Porro Aran Ioſu. 24 a.2.
28 genuit Lot. ¶ Mortuusq; eſt Aran ante Thare patrem
ſuum, in terra natiuitatis ſuæ, in Vr Chaldæorum.
29 ¶ Duxerunt autem Abram, & Nachor vxores: no-
men vxoris Abram, Sarai: & nomē vxoris Nachor,
Melcha, filia Aran patris Melchæ, & patris Ieſchæ.
30 ¶ Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat liberos,
31 ¶ ‖ Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot ‖ Ioſu. 24 a.2.
filium Arā filium filij ſui, & Sarai nurum ſuam, vxo- Nehe. 9
rem Abram filij ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorū, b.7.
vt irent in terram Chanaan: veneruntque vſque Iud. 5. 2. 6.
32 Haran, & habitauerunt ibi. ¶ Et facti ſunt dies Thare Act. 7. a. 4.
ducētorum quinq; annorū, & mortuus eſt in Haran.

CAPVT XII.

1 DIxit autem Dñs ad Abram: Egredere de Act. 7. a. 3.
A terra tua, & de cognatione tua, & de domo
patris tui, & veni in terram quam mōſtra-
2 bo tibi. ¶ Faciamq; te in gentem magnam, & benedi-
cā tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque bene-
3 dictus. ¶ Benedicam benedicentibus tibi, & maledicā
maledicentibus tibi, atque ‖ IN TE bendicentur ‖ Gal. 3. b.8.
4 vniuerſæ cognationes terræ. ¶ Egreſſus eſt itaque A- Inf. 18. c.
bram ſicut præceperat ei Dñs, & iuit cum eo Lot. Se- 18. 22. c.
ptuagintaquinq; annorū erat Abram cū egrederetur 17.
5 de Haran. ¶ Tulitq; Sarai vxorem ſuam, et Lot filiū Heb. 11. b.8.
fratris ſui, vniuerſamq; ſubſtantiā quā poſſederant,
et aīas quas fecerāt in Haran: et egreſſi ſunt, vt irēt in
6 terrā Chanaan. Cumq; veniſſent in eā, ¶ pertranſiuit
B Abram terrā vſq; ad locū Sichem, et vſq; ad conual-
7 lem illuſtrem: Chananæus aūt tūc erat in terra. ¶ A

a Inf.13.d.14.15.d.18.26.6.a.2. Deu.34.b.4.
paruit autem Dominus Abram, & dixit ei. ‖ Semini
tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare Do-
8 mino, qui apparuerat ei. ¶ Et inde tranſgrediens ad
montem, qui erat cõtra Orientem Bethel, tetendit ibi
tabernaculum ſuum, ab Occidente habens Bethel, &
ab Oriente Hai: ædificauit quoq; ibi altare Domino,
9 & inuocauit nomẽ eius. ¶ Perrexitq; Abram vadens,
10 & vltra progrediens ad meridiem. ¶ Facta eſt autem
C fames in terra: deſcenditque Abram in Ægyptum, vt
peregrinaretur ibi: præualuerat enim fames in terra.
11 ¶Cumq; prope eſſet, vt ingrederetur Ægyptum, dixit
12 Sarai vxori ſuæ: Noui q pulchra ſis mulier: ¶ & quod
cum viderint te Ægyptij, dicturi ſunt, Vxor ipſius eſt:
a Inf. 20. c. 11.
13 & interficient me, & te reſeruabunt. ‖ ¶Dic ergo, obſe-
cro te, q ſoror mea ſis: vt bene ſit mihi propter te, &
14 viuat anima mea ob gratiam tui. ¶Cum itaq; ingreſ-
ſus eſſet Abram Ægyptum, viderunt Ægyptij mulie-
15 rem, q eſſet pulchra nimis. ¶ Et nunciauerunt princi-
pes Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum: & ſu-
16 blata eſt mulier in domum Pharaonis. ¶Abram vero
D bene vſi ſunt propter illam. Fueruntq; ei oues, & bo-
ues, & aſini, & ſerui, et famulæ, et aſinæ, et cameli.
17 ¶ Flagellauit autẽ Dominus Pharaonem plagis ma-
ximis, et domum eius, propter Sarai vxorem Abram.
18 ¶Vocauitq; Pharao Abram, et dixit ei: Quidnam eſt
hoc quod feciſti mihi? quare non indicaſti, q vxor
19 tua eſſet? ¶ Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem
tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem? Nunc igi-
20 tur ecce coniunx tua, accipe eam, et vade. ¶Præcepit-
que Pharao ſuper Abram viris: et deduxerunt eum,
et vxorem illius, et omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

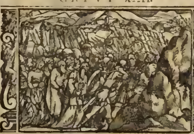

1 A Scendit ergo Abram de Ægypto, ipſe et vxor
A eius, et omnia quæ habebat, et Lot cum eo
2 ad auſtralem plagam. ¶ Erat autem diues
3 valde in poſſeſſione auri, et argenti. ¶Reuerſuſque eſt
per iter quo venerat, a meridie in Bethel, vſq; ad lo-
cum vbi prius fixerat tabernaculum inter Bethel, &
a Sup 12 b.8.
4 Hai: ¶in loco altaris ‖ quod fecerat prius, & inuocauit
5 ibi nomẽ Domini. ¶Sed & Lot, qui erat cum Abram,
fuerunt greges ouium, & armenta, & tabernacula.
6 ¶ Nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul:
a Inf.36.a
B ‖ erat quippe ſubſtantia eorum multa, & nequibant
7 habitare communiter. ¶ Vnde facta eſt rixa inter pa-
ſtores gregum Abram, & Lot. Eo autem tẽpore Cha-
8 nanæus, & Phærezæus habitabãt in terra illa. ¶Dixit
ergo Abram ad Lot: Ne quæſo ſit iurgiũ inter me, &
te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos: frẽs enim
9 ſumus. ¶ Ecce vniuerſa terra corã te eſt: recede a me,
obſecro: ſi ad ſiniſtrã ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu
10 dexterã elegeris, ego ad ſiniſtram pergam. ¶ Eleuatis
itaq; Lot oculis, vidit omnem circa regionẽ Iordanis,
quę vniuerſa irrigabatur antequam ſubuerteret Dñs
C Sodomã, & Gomorrham, ſicut paradiſus Dñi, & ſicut
11 Ægyptus venientibus in Segor. ¶Elegitq; ſibi Lot re-

gionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriẽte: diuiſiq;
12 ſunt alterutrum a fratre ſuo. ¶Abram habitauit in ter-
ra Chanaan: Lot vero moratus eſt in oppidis quæ
13 erant circa Iordanem, & habitauit in Sodomis. ¶ Ho-
mines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores
14 coram Domino nimis. ¶Dixitq; Dominus ad Abram
postquam diuiſus eſt ab eo Lot: ‖ Leua oculos tuos, a Sup.12.b.7. Inf.15.c.18.26.a.4 Deut.34.b.4.
& vide a loco in quo nunc es, ad aquilonem & me-
15 ridiem, ad Orientem & Occidentem. ¶ Omnem ter-
ram quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque
16 in ſempiternum. ¶ Faciamque ſemen tuum ſicut pul-
D uerem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pul-
uerem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.
17 ¶Surge, & perambula terram in longitudine, & in la-
18 titudine ſua: quia tibi daturus ſum eam. ¶Mouens igi-
tur tabernaculum ſuum Abram, venit, & habitauit
iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædifi-
cauitque ibi altare Domino.

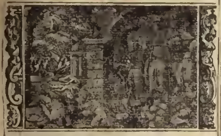
CAPVT XIIII.

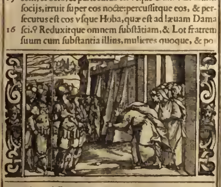
1 F Actum eſt autem in illo tempore, vt Amraphel
A rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodor-
lahomor Rex Elamitarum, & Thadal Rex gen
2 tium, ¶ inirent bellum contra Bara Regem Sodomo-
rum, & contra Berſa Regem Gomorrhæ, & contra
Sennaab Regem Adamæ, & contra Semeber Regem
Seboim, contraque Regem Balæ, ipſa eſt Segor.
3 ¶ Omnes hi conuenerunt in vallem Syluestrem, quæ
4 nunc eſt mare ſalis. ¶ Duodecim enim annis ſeruie-
rant Chodorlahomor, & tertiodecimo anno receſſe-
5 runt ab eo. ¶ Igitur quartodecimo anno venit Cho-
dorlahomor, & Reges qui erãt cum eo percuſſerunt-
que Raphaim in Aſtaroth Carnaim, & Zuzim cum
6 eis, & Emim in Saue Cariathaim, ¶ & Corrhæos in
montibus Seir, vſque ad Campeſtria Pharan, quæ eſt
7 in ſolitudine. ¶ Reuerſiq; ſunt, & venerunt ad fon-

tem

tem Miſphat, ipſa eſt Cades, & percuſſerunt omnem
regionem Amalecitarum, & Amorrhæum, qui habi-
8 tabant in Aſaſonthamar. ꝰ Et egreſſi ſunt rex Sodo-
B morum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamę, & rex Se
boim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor, & direxe-
9 runt aciem contra eos in valle Syluestri, ꝰſcilicet ad-

uerſus Chodorlahomor regem Elamitarum, & Tha-
dal regem gentium, & Amraphel regem Sennaar, &
Arioch regem Ponti, quatuor reges aduerſus quin-
10 que. ꝰ Vallis autem Syluestris habebat puteos mul-
tos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhę
terga verterunt, cecideruntque ibi, & qui remanſe-
11 rant, fugerũt ad montem. ꝰ Tulerunt autem omnem
C ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæ, & vniuerſa
12 quæ ad cibũ pertinent, & abierunt. ꝰ Necnon & Lot,
& ſubſtantiam eius, filium fratris Abram, qui habi
13 tabat in Sodomis. ꝰ Et ecce vnus qui euaſerat, nun-
ciauit Abram Hebræo, qui habitabat in conualle
Mambre Amorrhæi fratris Eſchol, & fratris Aner, hi
14 enim pepigerant fœdus cum Abram. ꝰ Quod cum au
diſſet Abram, captum videlicet Lot fratrem ſuum
numerauit expeditos vernaculos ſuos trecentos de
15 cem, & octo, & perſecutus eſt vſque Dan. ꝰ Et diuiſis
ſocijs, irruit ſuper eos nocte: percuſſitque eos, & per-
ſecutus eſt eos vſque Hoba, quæ eſt ad læuam Dama
16 ſci. ꝰ Reduxitque omnem ſubſtãtiam, & Lot fratrem
ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque, & po

17 pulum. ꝰ Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in oc-
curſum eius poſtquam reuerſus eſt a cæde Chodorla-
homor, & regum qui cum eo erãt in valle Saue, qua
‖Hebr. 7. a. 3. 18 eſt vallis regis. ꝰ‖ At vero Melchiſedech rex Salem,
D proferens panem, & vinum (erat enim ſacerdos Dei
19 altiſſimi) ꝰ Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram
20 Deo excelſo, qui creauit cęlum, & terram. ꝰ Et bene-
dictus Deus excelſus, quo protegente hoſtes in mani
21 bus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. ꝰ Dixit
autẽ rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas,
22 cætera tolle tibi. ꝰ Qui reſpondit ei: Leuo manum

meam ad Dñm Deum excelſum poſſeſſorem cœli, &
23 terræ. ꝰ quod a filo ſubtegminis, vſque ad corrigiam

caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt, ne
24 dicas, Ego ditaui Abram: ꝰ exceptis his quæ comede-
runt iuuenes, & partibus virorum qui venerunt me-
cũ, Aner, Eſchol, & Mãbre: iſti accipient partes ſuas.

CAPVT XV.

1 HIs itaq; tranſactis, factus eſt ſermo Dñi ad A-
A brã ꝑ viſionẽ, dicẽs. Noli timere Abrã, ego
ꝓtector tuus ſum, & merces tua magna ni-
2 mis. ꝰ Dixitq; Abrã: Dñe Deus, quid dabis mihi? ego
vadã abſq; liberis, & filius procuratoris domus meæ
3 iſte Damaſc' Eliezer. ꝰ Addiditq; Abrã: Mihi aũt nõ
dediſti ſemen, & ecce vernaculus meus, hæres meus
4 erit. ꝰ Statimq; ſermo Dñi factus eſt ad eũ, dicẽs: Nõ
erit hic hæres tuus, ſed q egredietur de vtero tuo, ip-
B ſũ habebis heredẽ. ꝰ Eduxitq; eũ foras, & ait illi: ‖Su- ‖Rom. 4. c. 18.
5 ſcipe cęlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic
6 erit ſemẽ tuũ. ꝰ‖ Credidit Abrã Deo, & reputatũ eſt il ‖Rom. 4.
7 li ad iuſtitiã. ꝰ Dixitq; ad eũ: Ego Dñs q eduxi te de a. 3.
Vr Chaldæorũ, vt darẽ tibi terrã iſtã, & poſſideres eã. Gal. 3. a. 6.
8 ꝰ At ille ait: Dñe Deus, vñ ſcire poſſum ꝙ poſſeſſurus Iac. 2. d. 23.
9 ſim eã? ꝰ Et rñdẽs Dñs: Sume, inquit, mihi vaccã trien
nẽ, & capram trimam, & arietẽ annorũ triũ, turturẽ
10 quoq;, & colũbam. ꝰ Qui tollẽs vniuerſa hæc, ‖diuiſit ‖Iere. 34. d. 18.
ea per mediũ, & vtraſq; partes contra ſe altrinſecus
11 poſuit: aues aũt nõ diuiſit. ꝰ Deſcẽderũtq; volucres ſu
12 ꝑ cadauera, & abigebat eas Abram. ꝰ Cumq; Sol oc-
C cũberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus
13 & tenebroſus inuaſit eũ. ꝰ Dictũq; eſt ad eũ. Scito ꝑ-
noſcens, ꝙ‖ peregrinũ futurũ ſit ſemen tuũ in terra nõ ‖Act. 7. a. 6.
ſua, & ſubijciẽt eos ſeruituti, & affligẽt quadringẽtis Exo. 12. f. 36.
14 annis. ꝰ Veruntamen gentem cui ſeruituri ſunt, ego
iudicabo, & poſt hæc egredientur cũ magna ſubſtan-
15 tia. ꝰ Tu aũt ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſe-
16 nectute bona. ꝰ Generatione autẽ quarta reuertentur
D huc: necdũ enim cõpletæ ſũt iniquitates Amorrhæo-
17 rũ vſq; ad pręſens tempus. ꝰ Cũ ergo occubuiſſet Sol,

facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fu-
mans, & lampas ignis träſiens inter diuiſiones illas.
‖Sup.12 b 7 12.d 15 Infra 26 a 4. Deut 34 b 4. 2 Par. 9. f.26. 1.Reg 4. c.20.
18 ¶In illo die ‖pepigit Dominus fœdus cum Abram, di
cens. Semini tuo dabo terram hanc a fluuio Aegy-
19 pti vſque ad fluuium magnum Euphratē, ¶Cinæos,
20 & Cenezæos, Cedmonæos, ¶& Hethæos, & Phære-
21 zæos, Raphaim quoque, ¶& Amorrhæos, & Chana
næos, & Gergeſæos, & Iebuſæos.

CAPVT XVI.

1 IGitur Sarai, vxor Abram, non genuerat ſibi libe
A ros, ſed habens ancillam Aegyptiam nomine
2 Agar, ¶dixit marito ſuo. Ecce, cōcluſit me Dñs,
ne parerem, ingredere ad ancillam meam, ſi forte ſal
tem ex illa ſuſcipiam filios. Cumque ille acquieſce-
3 ret deprecanti, ¶tulit Agar Aegyptiam ancillam ſuā
poſt annos decem, quam habitare cœperant in terra
4 Chanaan, & dedit eam viro ſuo vxorem. ¶Qui in-
B greſſus eſt ad eam. At illa concepiſſe ſe videns, deſpe-
5 xit dominam ſuam. ¶Dixitque Sarai ad Abram. Ini-
que agis contra me: ego dedi ancillam meam in ſinū
tuum, quæ videns quod conceperit, deſpectui me ha
6 bet, iudicet Dñs inter me, & te. ¶Cui rñdens Abram.
Ecce ait, ancilla tua in manu tua eſt: vtere ea, vt li-
7 bet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniјt. ¶Cūq;
inueniſſet eā angelus Dñi, iuxta fontem aquæ in ſo-
8 litudine, quæ eſt in via Sur in deſerto, ¶dixit ad illā:
Agar, ancilla Sarai, vnde venis? & quo vadis? Quæ

9 reſpondit. A facie Sarai dnæ meæ ego fugio. ¶Dixit-
C que ei angelus dñi. Reuertere ad dñam tuam, & hu-
10 miliare ſub manu illius. ¶Et rurſum. Multiplicans,
inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non numerabi-
11 tur præ multitudine. ¶Ac deinceps: Ecce, ait, conce-
piſti, & paries filiū: vocabiſq; nomen eius Iſmahel,
12 eo q audierit Dñs afflictionē tuā. ¶Hic erit ferus hō:
manus eius contra oēs, et manus omniū cōtra eū, et
e regione vniuerſorū fratrū ſuorum figet tabernacu-
13 la. ¶Vocauit aūt nomen Dñi qui loquebatur ad eā.
D Tu Deus qui vidiſti me. Dixit enim. Profecto hic
14 vidi poſteriora videntis me. ¶Propterea appellauit ‖
puteum illum, Puteum Viuentis, & videntis me. Ip- Ioſ.24.g 62.
15 ſe eſt inter Cades, & Barad. ¶Peperitq; Agar Abræ Gal.4.c.22.
16 filiū, qui vocauit nomē eius Iſmahel. ¶Octoginta, &
ſex annorū erat Abrā, qñ peperit ei Agar Iſmahelē.

CAPVT XVII.

1 POſtquā vero nonaginta, & nouem annorū eſſe
A cœperat, apparuit ei Dñs, dixitq; ad eū: Ego
Dñs omnipotens, ambula coram me, & eſto
2 perfectus. ¶Ponāq; fœdus meū inter me, & te: & mul-
3 tiplicabo te vehementer nimis. ¶Cecidit Abram ꝓ-
4 nus in faciem. Dixitq; ei Deus. ¶Ego ſum, & pactū
5 meum tecum, ‖eriſq; pater multarū gentium. ¶Nec ‖ Eccleſ.
vltra vocabitur nomen tuum Abrā, ſed appellaberis 44.c.20.
Abraham; quia patrem multarum gentium cōſtitui Rom.4.
6 te. ¶Faciāq; te creſcere vehemētiſſime, & ponā te in c.17.
7 gentibus, regeſq; ex te egredientur. ¶Et ſtatuam pa-
ctum meum inter me, & te, & inter ſemen tuū poſt te
in generationibus ſuis fœdere ſempiterno, vt ſim
8 Deus tuus, & ſeminis tui poſt te. ¶Daboq; tibi & ſe-
B mini tuo terram peregrinationis tuę, omnem terram
Chanaan in poſſeſſionem ęternam, eroque Deus eo-
9 rū. ¶Dixit iterū Deus ad Abraham: ‖Et tu ergo cu- ‖ Act.7.
ſtodies pactū meū, & ſemen tuū poſt te in generatio- a 8.
10 nibus ſuis. ¶Hoc eſt pactū meū, qđ obſeruabitis inter
me, & vos, & ſemen tuū poſt te. Circūcidetur ex vo-
11 bis omne maſculinū. ¶Et circūcidetis carnem prępu-
12 tij veſtri, vt ſit‖ in ſignū fœderis inter me & vos. ¶In- ‖Rom.4. b 11.
fans octo dierū circūcidetur in vobis: omne maſculi- ‖Leu.12. a.3.
nū in generationibus veſtris, tam vernaculus, q̄ em- Luc.2.c. 21.
ptitius circūcidetur, & quicunq; non fuerit de ſtirpe
13 veſtra: ¶eritq; pactū meum in carne veſtra in fœdus
14 ęternū. ¶Maſculus, cuius ꝓputij caro circūciſa nō fue
rit, delebitur aīa illa de populo ſuo: quia pactū meū
15 irritū fecit. ¶Dixit quoque Deus ad Abraham. Sarai
C vxorē tuā nō vocabis Sarai, ſed Sarā. ¶Et benedicam
16 ei, & ex illa dabo tibi filiū, cui benedicturus ſū, eritq;
17 que in nationes, & reges populorū orientur ex eo. ¶Ce
cidit Abrahā in faciē ſuā, & riſit in corde ſuo, dicens.
Putaſne centenario naſcetur filius? & Sara nonage-
18 naria pariet? ¶Dixitq; ad Deū: Vtinā Iſmahel viuat
19 corā te. ¶Et ait Deus ad Abrahā: ‖Sara vxor tua pa- ‖ Inf.18. b. & 21.
riet tibi filiū, vocabiſq; nomen eius Iſaac, & cōſtituā a.2.
pactū meū illi in fœdus ſempiternum, & ſemini eius
20 poſt eū. ¶Super Iſmahel quoque exaudiui te, ecce,
benedicā ei, & augebo, & multiplicabo eum valde.
Duodecim duces generabit, & faciam illū in gētem
21 magnam. ¶Pactum vero meum ſtatuam ad Iſaac,
D quem pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.
22 ¶Cumq; finitus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcen-

dit

23 dit Deus ad Abraham. ¶ Tulit autem Abraham Iſ-
mahel filium ſuum, & omnes vernaculos domus
ſuæ, vniuerſosque quos emerat, cunctos mares ex
omnibus viris domus ſuę, & circuncidit carnem prę-
putij corũ ſtatim in ipſa die, ſicut pręceperat ei Deus.
24 ¶Abraham nonaginta & nouem erat annorum quan-
25 do circuncidit carnem prępútij ſui. ¶ Et Iſmahel filius
ſuus tredecim annos impleuerat tempore circũciſio-
26 nis ſuę. ¶Eadem die circũciſus eſt Abraham, & Iſma-
27 hel filius eius. ¶ Et omnes viri domus illius, tam ver-
naculi, q̃ emptitij, & alienigenę pariter circũciſi ſunt.

CAPVT XVIII.

Heb. 13. 2. 2.

1 APparuit autem ei Dominus in conualle
A Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui
2 in ipſo feruore diei. ¶ Cumque eleuaſſet
oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum:
quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de
3 oſtio tabernaculi, & adorauit in terram. ¶ Et dixit:
Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas
4 ſeruum tuũ: ¶ ſed afferam pauxillum aquæ, & laua-
5 te pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore. ¶ Ponam-
que bucellam panis, & confortate cor veſtrum, po-
ſtea tranſibitis: idcirco enim declinaſtis ad ſeruum
6 veſtrum. Qui dixerunt: Fac vt loquutus es. ¶ Feſtina-
uit Abraham in tabernaculum ad Saram. dixitque ei:
Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcineri-
7 cios panes. ¶ Ipſe vero ad armentum cucurrit, & tu-
lit inde vitulum tenerrimum, & optimum: deditque
8 puero, qui feſtinauit & coxit illum. ¶ Tulit quoque
B butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit
coram eis: ipſe vero ſtabat iuxta eos ſub arbore.
9 Cumque comediſſent, ¶ dixerunt ad eum: Vbi eſt
Sara vxor tua? Ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt;
‖Supra 17. c.19. Inf. 21. a.1 Ro. 9. b.9 1. Pet. 3. a.6. 10 ¶ Cui dixit: ‖Reuertens veniam ad te tempore iſto, vi-
ta comite, & habebit filium Sara vxor tua. Quo au-
11 dito Sara riſit poſt oſtium tabernaculi. ¶ Erant autem
ambo ſenes, prouectæque ætatis, & deſierant Saræ
12 fieri muliebria. ¶ Quæ riſit, occulte dicens: Poſtquam
conſenui, & dominus meus vetulus eſt, voluptati
13 operam dabo? ¶ Dixit autẽ Dominus ad Abraham:
Quare riſit Sara, dicens: Num vere paritura ſum
14 anus? ¶ Nunquid Deo quidquam eſt difficile? Iuxta
condictum reuertar ad te hoc eodem tempore, vi-
15 ta comite, & habebit Sara filium. ¶ Negauit Sara,
dicens: Non riſi, timore perterrita. Dominus au-
16 tem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti. ¶ Cum ergo ſur-
rexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodo-
mam: & Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.
17 ¶ Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham
18 quæ geſturus ſum: ¶ cum futurus ſit in gentem ma-
gnam, ac robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ
19 ſint in illo omnes nationes terræ? ¶ Scio enim quòd Supra 12. 3. Infra 22. d.17.
C præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cu-
ſtodiant viam Domini, & faciant iudicium, & iuſti-
tiam: vt adducat Dominus propter Abraham omnia
20 quæ locutus eſt ad eum. ¶ Dixit itaq; Dominus: Cla-
mor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus eſt, &
21 peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. ¶ Deſcen-
dam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me,
22 opere compleuerint: an non eſt ita, vt ſciam. ¶ Con-
uerteruntq; ſe inde, & abierunt Sodomam: Abraham
23 vero adhuc ſtabat coram Domino. ¶ Et appropin-
24 quans ait: Numquid perdes iuſtum cum impio? ¶ Si
fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate, peribunt ſi-
mul? & non parces loco illi propter quinquaginta iu
25 ſtos, ſi fuerint in eo? ¶ Abſit a te, vt rem hanc facias, &
occidas iuſtum cum impio, fiatq; iuſtus ſicut impius,
non eſt hoc tuum, qui iudicas omnem terram: ne-
26 quaquam facies iudicium hoc. ¶ Dixitque Dominus
D ad eum: Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in
medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos.
27 ¶ Reſpondensq; Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, lo-
quar ad Dominum meum, cum ſim puluis & cinis.
28 ¶ Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quinque fue-
rint? delebis propter quadragintaquinque vniuer-
ſam vrbem? Et ait: Non delebo, ſi inuenero ibi qua-
29 dragintaquinque. ¶ Rurſumque locutus eſt ad eum:
Sin autem quadraginta ibi inuenti fuerint, quid fa
30 cies? Ait: Non percutiam propter quadraginta. ¶ Ne,
quæſo, inquit, indigneris Domine, ſi loquar. Quid
ſi ibi inuenti fuerint triginta? Reſpondit: Non fa-
31 ciam, ſi inuenero ibi triginta. ¶ Quia ſemel, ait, cœpi,
loquar ad Dominum meum. Quid ſi ibi inuenti fue-
rint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.
32 ¶ Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar ad-
huc ſemel. Quid ſi inuenti fuerint ibi decem? Et di-
33 xit: Non delebo propter decem. ¶ Abijtque Domi-
nus poſtquàm ceſſauit loqui ad Abraham: & ille re-
uerſus eſt in locum ſuum.

CAPVT XIX.

1 VEneruntq; duo Angeli Sodomam veſpere, Heb. 13. a 2.
A & ſedente Lot in foribus ciuitatis. Qui cum
vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit obuiã eis: ado-
2 rauitq; pronus in terram, ¶ & dixit: Obſecro, Domi-
ni, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi:
lauate pedes veſtros, & mane proficiſcemini in viam
veſtram. Qui dixerunt: Minimè, ſed in platea mane-
3 bimus. ¶ Compulit illos oppido, vt diuerterent ad eũ:
ingreſſisque domum illius, fecit conuiuium, & coxit
4 azyma, & comederunt. ¶ Prius autem quam irent cu-
bitum, viri ciuitatis vallauerũt domum a puero vſq;
5 ad ſenem, omnis populus ſimul. ¶ Vocaueruntq; Lot.

&

& dixerunt ei: Vbi ſunt viri qui introierunt ad te no-
6 ɛte? educ illos huc, vt cognoſcamus eos. ¶Egreſſus ad
7 eos Lot, poſt tergum occludens hoſtium, ¶ait: Nolite,
8 quæſo, fratres mei, nolite malum hoc facere. ¶Habeo
duas filias, quæ necdum cognouerũt virum: educam
B eas ad vos, & abutimini eis ſicut vobis placuerit,
dummodo viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi
9 ſunt ſub vmbra culminis mei. ¶At illi dixerunt: Re-
cede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es, inquiunt, vt adue-
na, numqd vt iudices? te ergo ipſum magis quã hos
‖1. Pet. 2. b. 8 affligemus. ‖Vimq; faciebãt Lot vehementiſſime: iã-
10 que ꝓpe erat, vt effringerent fores. ¶Et ecce miſerũt
manum viri, & introduxerunt ad ſe Lot, clauſerũtq;
‖Sap. 19. c. 16. 11 oſtium: ¶& eos qui foris erant, ‖percuſſerunt cęcitate,

a minimo vſq; ad maximum, ita vt oſtium inuenire
12 non poſſent. ¶Dixerunt autem ad Lot: Habes hic
C quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias,
13 omnes qui tui ſunt, educ de vrbe hac: ¶delebimus
enim locum iſtum, eo quod increuerit clamor eorum
coram Domino, qui miſit nos, vt perdamus illos.
14 ¶Egreſſus itaque Lot, locutus eſt ad generos ſuos qui
accepturi erant filias eius, & dixit: Surgite, egredi-
mini de loco iſto: quia delebit Dominus ciuitatem
15 hanc. Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. ¶Cumque
eſſet mane, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge,
tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes: ne
16 & tu pariter pereas in ſcelere ciuitatis. ¶Diſſimulan-
te illo, apprehenderũt manum eius, & manum vxo-
D ris, ac duarum filiarum eius, eo quod parceret Do-
‖Sap. 10. a 6. 17 minus illi. ¶‖Eduxeruntque eum, & poſuerunt extra
ciuitatem. Ibique locuti ſunt ad eum, dicentes:
Salua animam tuam: noli reſpicere poſt tergum, nec
ſtes in omni circa regione: ſed in monte ſaluum te
18 fac, ne & tu ſimul pereas. ¶Dixitq; Lot ad eos: Quæ-
19 ſo, Domine mi, ¶quia inuenit ſeruus tuus gratiã co-
ram te, & magnificaſti miſericordiam tuam quam
feciſti mecum, vt ſaluares animam meam, nec poſ-
ſum in monte ſaluari, ne forte apprehendat me ma-
20 lum, & moriar: ¶Eſt ciuitas hæc iuxta, ad quam poſ-
ſum fugere, parua; & ſaluabor in ea: numquid non
21 modica eſt, & viuet anima mea? ¶Dixitque ad eum:
E Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſub-
‖Sap. 10. a. 6. 22 uertam vrbem pro qua locutus es. ¶‖Feſtina, & ſal-
uare ibi: quia non potero facere quicquam, donec
ingrediaris illuc. Idcirco vocatum eſt nomen vrbis
‖Deu. 29. d. 23. 23 illius, Segor. ¶Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot
Iſaia 13. d 19. 24 ingreſſus eſt Segor. ¶‖Igitur Dominus pluit ſuper
Iere. 50. f. 40. Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem a Do-
Ezec. 16. f 48. 25 mino de cœlo: ¶& ſubuertit ciuitates has, & omnem
circa regionem, vniuerſos habitatores vrbium, &
26 cuncta terræ virentia. ¶Reſpiciensque vxor eius poſt
27 ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. ¶Abraham autem con- Oſee 11. c. 8.
28 ſurgens mane vbi ſteterat prius cũ Domino, ¶intui- Amos 4. d. 11.
tus eſt Sodomam & Gomorrham, & vniuerſam ter- Luc. 17. f 29.
ram regionis illius: viditq; aſcẽdentẽ fauillã de terra Iud. 1. c.
29 quaſi fornacis fumũ. ¶Cũ enim ſubuerteret Deus ci- Supra 18. a. 1.
F uitates regionis illius, recordatus Abrahæ: liberauit
Lot de ſubuerſione vrbium in quibus habitauerat.
30 ¶Aſcenditque Lot de Segor, & manſit in monte, duæ
quoq; filiæ eius cũ eo (timuerat enim manere in Se-
gor) & manſit in ſpelunca ipſe, & duæ filiæ eius cum
31 eo. ¶Dixitq; maior ad minorẽ: Pater noſter ſenex eſt,
& nullus virorũ remãſit in terra, qui poſſit ingredi ad
32 nos iuxta morem vniuerſæ terræ. ¶Veni, inebriemus
eum vino, dormiamusq; cũ eo, vt ſeruare poſſimus
33 ex patre noſtro ſemen. ¶Dederunt itaque patri ſuo
bibere vinum nocte illa. Et ingreſſa eſt maior, dor-

miuitq; cum patre: at ille non ſenſit, nec quando ac-
34 cubuit filia, nec quando ſurrexit. ¶Altera quoq; die
G dixit maior ad minorem: Ecce dormiui heri cum pa-
tre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, &
dormies cum eo, vt ſaluemus ſemen de patre noſtro.
35 ¶Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo bibere vinũ,
ingreſſaque minor filia dormiuit cum eo: & nec tunc
quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa
36 ſurrexerit. ¶Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de pa-
37 tre ſuo. ¶Peperitque maior filium, & vocauit nomen
eius Moab: ipſe eſt pater Moabitarum vſque in præ-
38 ſentem diem. ¶Minor quoque peperit filium, & vo-
cauit nomen eius Aminon, id eſt, filius populi mei:
ipſe eſt pater Ammonitarum vſque hodie.

CAPVT XX.

1 PRofectus inde Abraham in terram auſtralem,
A habitauit inter Cades & Sur: & peregrinatus
2 eſt in Geraris. ¶Dixitque de Sara vxore ſua,
Soror mea eſt. Miſit ergo Abimelech Rex Gerare, &
3 tulit eam. ¶Venit autẽ Deus ad Abimelech per ſom-
nium nocte, & ait illi: En morieris propter mulie-

4 rem quam tuliſti ; habet enim virum . ꝰ Abimelech
verò non tetigerat eam,& ait: Dñe,num gentẽ igno-
5 rantem,& iuſtam interficies? ꝰ Nónne ipſe dixit mi-
hi,Soror mea eſt; & ipſa ait, Frater meus eſt? in ſim-
plicitate cordis mei , & munditia manuum mearum
6 feci hoc.ꝰDixitq; ad eum Deus Et ego ſcio ꝙ ſimpli
B ci corde feceris ; & ideo cuſtodiui te ne peccares in
7 me, & non dimiſi vt tangeres eã . ꝰ Nunc ergo redde
viro ſuo vxorẽ, quia propheta eſt,& orabit pro te:&
viues , ſi autem nolueris reddere, ſcito ꝙ morte mo-
8 rieris, tu & omnia quæ tua ſunt. ꝰ Statimq; de nocte
conſurgens Abimelech, vocauit omnes ſeruos ſuos ;
& loquutus eſt vniuerſa verba hæc in auribus eorũ :
9 timueruntque omnes viri valde . ꝰ Vocauit autem
C Abimelech etiam Abraham, & dixit ei : Quid feciſti
nobis ? quid peccauimus in te , quia induxiſti ſuper
me & ſuper regnum meum peccatum grande ? quæ
10 non debuiſti facere,feciſti nobis.ꝰRurſumq; expoſtu
11 lans,ait:Quid vidiſti, vt hoc faceres ? ꝰ Reſpondit A-
braham;Cogitaui mecum,dicens,Forſitan non eſt ti
mor Dei in loco iſto , & interficient me propter vxo-
12 rem meam. ꝰ Alias autem & vere ſoror mea eſt , filia
Sup.12. c.11. Inf.21. c.23. patris mei,& nõ filia matris meæ, & duxi eam in vxo
13 rem . ꝰ Poſtquam autem eduxit me Deus de domo
patris miei, dixi ad eam: Hanc miſericordiam facies
mecũ.In omni loco ad quẽ ingrediemur, dices quòd
14 frater tuus ſim.ꝰTulit igitur Abimelech oues , & bo-
D ues,& ſeruos,& ancillas, & dedit Abrahã; reddidit-
15 que illi Saram vxorem ſuam,ꝰ& ait:Terra coram vo
16 bis eſt, vbicunque tibi placuerit,habita . ꝰ Saræ autẽ
dixit:Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit ti
bi in velamen oculorum ad omnes qui tecum ſunt ;
& quocunque perrexeris , mementoq; te deprehen-
17 ſam . ꝰ Orante autem Abraham , ſanauit Deus Abi-
melech & vxorem , ancillasq; eius : & pepererunt .
18 ꝰ Concluſerat enim Dominus omnem vuluam do-
mus Abimelech propter Saram vxorem Abrahæ .

C A P V T XXI.

Sup. 17. c. 19. 18. b.10. Gal.4. c. 23. Heb.11. c.11. Act.7.a.8 Sup.17. d 10. Matt.1. a.2.

1 VIſitauit autem Dñs Saram , ſicu ‖ promi ſe-
A rat:& impleuit quæ locutus eſt.ꝰConcepitque,
2 & ‖ peperit filium in ſenectute ſua, tẽ-
3 pore quo prędixerat ei Deus. ꝰ Vocauitq; Abraham
4 nomẽ filii ſui quem genuit ei Sara,Iſaac.ꝰEt circunci
5 dit eum octauo die, ſicut ‖ pręceperat ei Deus,ꝰ cùm
cẽtum eſſet annorũ:hac quippe ętate patris,natus eſt
6 Iſaac. ꝰ Dixitq; Sara: Riſum fecit mihi Deus: quicũ-
7 que audierit, corridebit mihi. ꝰ Rurſumq; ait : Quis
auditurum crederet Abraham,quòd Sara lactaret fi-
8 lium quem peperit ei iam ſeni ? ꝰ Creuit igitur puer,
& ablactatus eſt : fecitq; Abraham grande conuiuiũ
9 in die ablactationis eius . ꝰ Cumq; vidiſſet Sara filiũ
Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo , dixit
10 ad Abraham: ꝰ‖ Eijce ancillam hanc, & filium eius : Gal 4. d.30.
non enim erit hæres filius ancillæ cũ filio meo Iſaac .
11 ꝰ Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo . ꝰ Cui di-
12 xit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero,&
B ſuper ancilla tua : omnia quæ dixerit tibi Sara, audi
13 vocẽ eius:quia ‖ in Iſaac vocabitur tibi ſemen. ꝰ Sed Rom.9. b.7. Hebr.11.
& filium ancillæ faciam in gẽtem magnam: quia ſe-
14 men tuum eſt. ꝰ Surrexit itaque Abraham manè , & d.18.
tollens panem & vtrem aquę,impoſuit ſcapulę eius,
tradiditq; puerum , & dimiſit eam . Quæ cum abiiſ-
15 ſet,errabat in ſolitudine Berſabee.ꝰCumq; conſum-
pta eſſet aqua in vtre, abiecit puerũ ſubter vnam ar-
16 borum, quæ ibi erat.ꝰ Et abijt,ſeditq; è regione pro-
cul quantum poteſt arcus iacere. dixit enim: Non vi
debo morientem puerum , & ſedens contrà , leuauit
17 vocem ſuam, & fleuit. ꝰ Exaudiuit autem Deus vo-
cem pueri: vocauitq; Angelus Dei Agar de cęlo, di-
cens : Quid agis Agar ? noli timere : exaudiuit enim

18 Deus vocem pueri de loco in quo eſt . ꝰ Surge , tolle
C puerum, & tene manum illius : quia in gentem ma-
19 gnam faciam eum . ꝰ Aperuitque oculos eius Deus :
quæ uidens puteum aquæ, abijt, & impleuit utrem ,
20 deditque puero bibere . ꝰ Et fuit cum eo : qui creuit
& moratus eſt in ſolitudine, factusque eſt iuuenis ſa
21 gittarius . ꝰ Habitauitq; in deſerto Pharan , & acce-
22 pit illi mater ſua vxorem de terra Ægypti . ꝰ Eodem
tempore dixit Abimelech , & Phicol princeps exer-
citus eius ad Abraham : Deus tecum eſt in vniuerſis
23 quæ agis. ꝰ Iura ergo per Deum , ne noceas mihi, &
poſteris meis, ſtirpiq; meæ : ſed iuxta miſericordiam
‖ quam feci tibi, facies mihi & terræ in qua verſatus Sup.20.
24 es aduena . ꝰ Dixitque Abraham: Ego iurabo . ꝰ Et d 13.
25 increpauit Abimelech propter puteum aquæ , quem

26 vi abſtulerant ſerui eius . ꝰ Reſponditque Abime-
lech : Neſciui quis fecerit hanc rem : ſed & tu non
D indicaſti mihi , & ego non audiui præter hodie .
27 ꝰ Tulit itaque Abraham oues & boues , & dedit

Abimelech :

28 Abimelech: percuſſeruntq; ambo fœdus. ¶ Et ſtatuit
29 Abraham ſeptem agnas gregis ſeorſum. ¶ Cui dixit
Abimelech. Quid ſibi volũt ſeptem agnæ iſtæ, quas
30 ſtare feciſti ſeorſum? ¶ At ille: Septem, inquit, agnas
accipies de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium,
31 quoniam ego fodi puteum iſtum. ¶ Idcirco vocatus
32 eſt locus ille Berſabee: quia ibi uterque iurauit. ¶ Et
33 inierunt fœdus pro puteo iuramenti. ¶ Surrexit au-
tem Abimelech, & Phicol princeps exercitus eius,
reuerſiq; ſunt in terram Paleſthinorum. Abraham ve
rò plantauit nemus in Berſabee, & inuocauit ibi no
34 men Domini Dei æterni. ¶ Et fuit colonus terræ Pa-
leſthinorum diebus multis.

CAPVT XXII.

1 QVæ poſtquam geſta ſunt, ‖ tentauit Deus Abra ‖ Iud.8. c.22. Heb.11. d.17.
A ham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham.
2 At ille reſpondit: Adſum. ¶ Ait illi: Tolle
filium tuum unigenitum quem diligis Iſaac, & vade
in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocau-
ſtum ſuper unum montium quem monſtrauero tibi.
3 ¶ Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinũ
ſuum: ducens ſecum duos iuuenes, & Iſaac filium
ſuum: cumq; concidiſſet ligna in holocauſtum, abiit
4 ad locum quem præceperat ei Deus. ¶ Die autem ter
5 tio, eleuatis oculis, vidit locum procul. ¶ Dixitq; ad
pueros ſuos: Expectate hic cum aſino: ego autem &
puer illuc vſque properantes, poſtquàm adoraueri-
6 mus, reuertemur ad vos. ¶ Tulit quoque ligna holo
B cauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe ve-
rò portabat in manibus ignem & gladium. Cumq;
7 duo pergerent ſimul, ¶ dixit Iſaac patri ſuo; Pater
mi. At ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit,
8 ignis, & ligna; ubi eſt victima holocauſti? ¶ Dixit
autem Abraham; Deus prouidebit ſibi victimam
9 holocauſti, fili mi. Pergebant ergo pariter. ¶ Et ve-
nerunt ad locum quem oſtenderat ei Deus, in quo
ædificauit altare, & deſuper ligna compoſuit: cumq; Iacob.2. d.21.
alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſu-
10 per ſtruem lignorum. ¶ Extenditque manum, & arri-
11 puit gladium, ut immolaret filium ſuum. ¶ Et ecce
Angelus Domini de cœlo clamauit dicens: Abra-

12 ham, Abraham. Qui reſpondit. Adſum. ¶ Dixitq;
ei: Non extendas manum tuam ſuper puerum, ne-
C que facias illi quicquam. Nunc cognoui, quod ti-
mes Deum, & non pepercisti vnigenito filio tuo
13 propter me. ¶ Leuauit Abraham oculos ſuos, uiditq;
poſt tergum arietem inter vepres hærentem corni-
bus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.

14 ¶ Appellauitq; nomen loci illius, Dominus videt.
Vnde vſque hodie dicitur, In monte dominus vide-
15 bit. ¶ Vocauit autem Angelus Domini Abraham ſe-
16 cundò de cœlo, ¶ dicens: ‖ Per memetipſum iuraui, ‖ Pſ.104 a.9
dicit dominus; quia feciſti hanc rem, & nòn peper- Luc.1.
17 ciſti filio tuo unigenito propter me, ¶ benedicam ti- g.73.
D bi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & Luc.44. d.11.
uelut arenã quæ eſt in littore maris; poſſidebit ſemen Hebr.6.
18 tuum portas inimicorum ſuorum, ¶ & ‖ BENEDI- c.13.
CENTVR in ſemine tuo omnes gentes terræ: quia ‖ Matt.2. f.52.
19 obediſti voci meæ. ¶ Reuerſus eſt Abrahã ad pueros Luc.1. g.73.
ſuos, abieruntque Berſabee ſimul, & habitauit ibi. ‖ Sup.12
20 ¶ His ita geſtis, nunciatum eſt Abrahæ, quod Mel- a.3. 18.
21 cha quoque genuiſſet filios Nachor fratri ſuo, ¶ Hus c.18 Infr.16
primogenitum, & Buz fratrem eius, & Camuel pa- a.4.
22 trem Syrorum, ¶ & Caſed, & Azau, Pheldas quo- Act.3. d.25.
23 que, & Iedlaph, ¶ ac Bathuel, de quo nata eſt Rebec- Eccl.44.
ca. octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ. d.25.
24 ¶ Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Ta
bee, & Gahan, & Tahas, & Maacha.

CAPVT XXIII.

1 VIxit autem Sara centum vigintiſeptem an-
A nis, ¶ & mortua eſt in ciuitate Arbee, quæ
2 eſt Hebron, in terra Chanaan: venitque
3 Abraham, ut plangeret & fleret eam. ¶ Cumq; ſur-
rexiſſet ab officio funeris, locutus eſt ad filios Heth,
4 dicens; ¶ Aduena ſum & peregrinus apud vos; date
mihi ius ſepulchri vobiſcum, vt ſepeliam mortuum
5 meum. ¶ Reſponderunt filij Heth, dicentes: ¶ Au-
6 di nos domine: princeps Dei es apud nos. In electis
ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum, nullusq; te
prohibere poterit quin in monumento eius ſepelias
7 mortuum tuum. ¶ Surrexit Abraham, & adorauit
7 populum terræ, filios videlicet Heth, ¶ dixitque ad
B eos: Si placet animæ veſtræ, vt ſepeliam mortuum
meum, audite me, & intercedite pro me apud
9 Ephron filium Seor, ¶ vt det mihi ſpeluncam dupli-
cem quam habet in extrema parte agri ſui: pecu-
nia digna tradat eam mihi coram vobis in poſſeſ-
10 ſionem ſepulchri. ¶ Habitabat autem Ephron in me-
dio filiorum Heth. Reſponditq; Ephron ad Abra-
ham cunctis audientibus qui ingrediebantur por-
11 tam ciuitatis illius, dicens: ¶ Nequaquam ita fiat,
domine mi, ſed tu magis auſculta quod loquor.
C Agrum trado tibi, & ſpeluncam quæ in eo eſt, præ-
ſentibus filiis populi mei: ſepeli mortuum tuum.
12 ¶ Adorauit Abraham coram populo terræ. ¶ Et lo-
13 cutus eſt ad Ephron circunſtante plebe: Quæ-
ſo, vt audias me: Dabo pecuniam pro agro; ſuſcipe

eam,

14 eam, & ſic ſepeliam mortuum meum in agro.
15 ¶ Reſponditq; Ephron: ¶ Domine mi, audi me.
Terra quam poſtulas, quadringentis ſiclis argen-
ti valet: iſtud eſt precium inter me & te: ſed quan-
16 tum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum. ¶ Quod cum
audiſſet Abraham, appendit pecuniam quam E-
phron poſtulauerat, audientibus filijs Heth, qua-
dringentos ſiclos argenti probatę monetę publicę.
17 ¶ Confirmatusq; eſt ager quondã Ephronis, in quo
D erat ſpelunca duplex, reſpiciens Mambre: tam ipſe,
quàm ſpelunca, & oẽs arbores eius in cunctis termi-
18 nis eius per circuitum, ¶ Abrahę in poſſeſſionem,
videntibus filijs Heth, & cunctis qui intrabant por-
19 tam ciuitatis illius. ¶ Atque ita ſepeliuit Abraham
Sarã vxorem ſuam in ſpelunca agri duplici, quę re-
ſpiciebat Mãbre, hæc eſt Hebron in terra Chanaan.
20 ¶ Et confirmatus eſt ager & antrum, quod erat in eo
Abrahę, in poſſeſſionem monumenti, à filijs Heth.

CAPVT XXIIII.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierumq; multo-
A rum: & Dñs in cũctis benedixerat ei. ¶ Dixitq;
2 ad ſeruum ſeniorẽ domus ſuæ, qui præerat om-
nibus: quæ habebat: ‖ Pone manũ tuam ſubter femur
3 meum: ¶ vt adiurem te per Dñm Deum cęli & terræ,
vt non accipias vxorem filio meo de filiabus Cha-
4 nanæorum, inter quos habito: ¶ Sed ad terram &
cognationem meam proficiſcaris, & inde accipias
5 vxorem filio meo Iſaac. ¶ Reſpondit ſeruus: Si no-
luerit mulier venire mecum in terram hanc, nun-
quid reducere debeo filium tuum ad locum de
6 quo tu egreſſus es? ¶ Dixitque Abraham: Caue ne
7 quando reducas filium meum illuc. ¶ Dominus
Deus cœli, qui tulit me de domo patris mei, & de
terra natiuitatis meæ: qui locutus eſt mihi, & iura-
uit mihi, dicens, ‖ Semini tuo dabo terram hanc:
ipſe mittet angelum ſuum coram te, & accipies in-
8 de vxorem filio meo. ¶ Sin autem mulier noluerit
ſequi te, non teneberis iuramento: filium meum
9 tantùm ne reducas illuc. ¶ Poſuit ergo ſeruus ma-
num ſub femore Abraham domini ſui, & iurauit il-
10 li ſuper ſermone hoc. ¶ Tulitque decem camelos de
B grege domini ſui, & abijt, ex omnibus bonis eius
portans ſecum, profectusque perrexit in Meſopota-
11 miam ad vrbem Nachor. ¶ Cumque camelos feciſ-
ſet accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ
veſperè, tempore quo ſolent mulieres egredi ad
12 hauriendam aquam. ¶ Dixit: Domine Deus do-
mini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie,
& fac miſericordiam cum domino meo Abraham.
13 ¶ Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habita-
torum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam

‖ Ioſ. 47. g.29.

‖ Sup.12. b.7.13.d. 15 & 15. c.18. Ioſ.26.a. a.

14 aquam. ¶ Igitur puella cui ego dixero, Inclina hy-
driam tuam vt bibam: & illa reſponderit, Bibe,
quin & camelis tuis dabo potũ: ipſa eſt quam præ-
paraſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc intelligam quòd
15 feceris miſericordiam cum domino meo. ¶ Nec dum
intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egre-
diebatur, filia Bathuel, filij Melchæ vxoris Nachor
fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:
16 ¶ puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & in-
cognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & im-
17 pleuerat hydriam, ac reuertebatur. ¶ Occurritque
C ei ſeruus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad biben-
18 dum præbe de hydria tua. ¶ Quæ reſpondit: Bibe
domine mi. Celeriterq; depoſuit hydriam ſuper ul-
19 nam ſuam, & dedit ei potum. ¶ Cumq; ille bibiſſet,
adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, do-
20 nec cuncti bibant. ¶ Effundensq; hydriam in cana-
libus, recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, &
21 hauſtam omnibus camelis dedit. ¶ Ipſe autem con-
templabatur eam tacitus, ſcire volens vtrum pro-
22 ſperum iter ſuum feciſſet Deus, an non. ¶ Poſtquàm
autem biberunt cameli, protulit vir inaures au-
reas, appendentes ſiclos duos: & armillas totidem
23 pondo ſiclorum decem. ¶ Dixitq; ad eam: Cuius es
filia? Indica mihi. eſt in domo patris tui locus ad
24 manendum? ¶ Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis,
25 filij Melchæ, quem peperit ipſi Nachor. ¶ Et addi-
dit, dicens; Palearum quoque & fœni plurimum
eſt apud nos, & locus ſpacioſus eſt ad manendum.
26 ¶ Inclinauit ſe homo, & adorauit Dominum, ¶ di-
27 cens: Benedictus Dominus Deus Domini mei Abra-
ham, qui non abſtulit miſericordiam, & veritatem
ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit
28 in domum fratris Domini mei. ¶ Cucurrit itaque
puella, & nunciauit in domum matris ſuæ omnia
29 quæ audierat. ¶ Habebat autem Rebecca fratrem
D nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad homi-
30 nem, vbi erat fons. ¶ Cumq; vidiſſet inaures, & ar-
millas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta
verba referentis, Hæc locutus eſt mihi homo: ve-
nit ad virum qui ſtabat iuxta camelos, & prope fon-
31 tem aquæ, ¶ dixitq; ad eum: Ingredere, benedicte
Domini: cur foris ſtas? præparaui domum, & lo-
32 cum camelis. ¶ Et introduxit eum in hoſpitium:
ac deſtrauit camelos, deditque paleas & fœnum,
& aquam ad lauandos pedes eius, & virorum qui
33 venerant cum eo. ¶ Et appoſitus eſt in conſpe-
ctu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec lo-
34 quar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere. ¶ At
35 ille: Seruus, inquit, Abraham ſum. ¶ Et Dominus
benedixit domino meo valde, magnificatusque eſt:
& dedit ei oues & boues, argentum & aurum, ſer-
36 uos & ancillas, camelos & aſinos. ¶ Et peperit Sa-
ra vxor domini mei filium domino meo in ſenectu-
37 te ſua, deditque illi omnia quæ habuerat. ¶ Et ad-
iurauit me Dominus meus, dicens: Non accipies
vxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in
38 quorum terra habito: ¶ Sed ad domum patris mei
perges, & de cognatione mea accipies vxorem fi-
39 lio meo. ¶ Ego verò reſpondi Domino meo: Quid
40 ſi noluerit venire mecum mulier? ¶ Dominus, ait,
E in cuius conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum
tecum, & diriget viam tuam: accipiesq; vxorem fi-
lio meo de cognatione mea, & de domo patris
mei.

41 mei. ¶ Innocens eris a maledictione mea, cum ve-
neris ad propinquos meos, & non dederint tibi.
42 ¶ Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Dñe
Deus domini mei Abrahã, ſi direxiſti viam meã in
43 qua nunc ambulo, ¶ ecce ſto iuxta fontẽ aquæ, & vir
go quę egredietur ad hauriendã aquã audierit a me,
Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria
44 tua: ¶ & dixerit mihi, Et tu bibe, & camelis tuis hau
riã: ipſa eſt mulier quam præparauit Dñs filio Dñi
45 mei. ¶ Dumq; hæc tacitus mecum voluerẽ, apparuit
Rebecca veniens cum hydria, quã portabat in ſca-
pula: deſcenditq; ad fontem, & hauſit aquã. Et aio
46 ad eam: Da mihi paululum bibere. ¶ Quæ feſtinans
depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bi
be, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaqua
47 uit camelos. ¶ Interrogauiq; eã, & dixi: Cuius es fi-
lia? Quæ reſpõdit: Filia Bathuelis ſum filij Nachor,
quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures
ad ornandam faciem eius, & armillas poſui in ma-
48 nibus eius. ¶ Pronusq; adoraui Dñm, benedicens
Dño Deo domini mei Abraham, qui perduxit me
F recto itinere, ut ſumerẽ filiã fratris dñi mei filio eius.
49 ¶ Quam ob rem ſi facitis miſericordiam & veritatẽ
cum domino meo, indicate mihi. ſin aurem aliud pla
cet: & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, ſiue
50 ad ſiniſtram. ¶ Reſponderuntq; Laban & Bathuel: A
Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra pla
51 citum eius quicquã aliud loqui tecum. ¶ En Rebecca
corã te eſt, tolle eã, & proficiſcere, & ſit vxor filij do
52 mini tui, ſicut locutus eſt Dominus. ¶ Quod cùm au-
diſſet puer Abraham procidens, adorauit in terram
53 Dominũ. ¶ Prolatisq; vaſis argẽteis, & aureis, ac ve-
ſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratribus quo-
54 que eius, & matri dona obtulit. ¶ Inito cõuiuio veſcẽ
tes pariter & bibentes, manſerunt ibi. Surgẽs autem
mane locutus eſt puer: Dimitte me, ut vadam ad do
55 minũ meũ. ¶ Rñderuntq; fratres eius, & mater: Ma
neat puella ſalutẽ decẽ dies apud nos, & poſtea pro-
56 ficiſcẽt. ¶ Nolite, ait, me retinere, quia Dominus di-
rexit viã meã: dimittite me, vt pergam ad dominum
57 meũ. ¶ Et dixerunt: Vocemus puellã, & quæramus
58 ipſius voluntatẽ. ¶ Cumq; vocata veniſſet, ſciſcita-
G ti ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.
59 ¶ Dimiſerũt ergo eã, & nutricẽ illius, ſeruũq; Abra-
60 hã & comites eius, ¶ imprecãtes proſpera ſorori ſuæ,
atq; dicentes: Soror noſtra es, creſcas in mille millia,
& poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorũ.

61 ¶ Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis camelis,
ſecutæ ſunt virum, qui feſtinus reuertebatur ad dñm
62 ſuum. ¶ Eo autem tempore deambulabat Iſaac per || Sup. 26.
viam quæ ducit ad Puteũ, || cuius nomen eſt Viuen- d. 24.
63 tis & videntis: habitabat enim in terra Auſtrali. ¶ Et
egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata
iam die. Cumque eleuaſſet oculos, vidit camelos ve
64 nientes procul. ¶ Rebecca quoque conſpecto Iſaac,
65 deſcendit de camelo, ¶ & ait ad puerum: Quis eſt il
le homo qui venit per agrum in occurſum nobis?
Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens
66 citò pallium, operuit ſe. ¶ Seruus autem cuncta
67 quæ geſſerat, narrauit Iſaac. ¶ Qui introduxit eam
in tabernaculum Saræ matris ſuę, & accepit eam
vxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem qui
ex morte matris eius acciderat, temperaret.

CAPVT XXV.

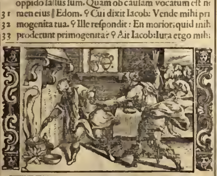

1 ABraham vero aliam duxit vxorẽ nomine Ce 1 Par. 1.
A turam: ¶ quæ peperit ei Zamran, & Iecſan, & c. 32.
2 Madan, & Madian, & Ieſboc, & Sue. ¶ Iecſan
3 quoque genuit Saba & Dadan. Filij Dadan fuerunt
4 Aſſurim, & Latuſſim, & Laomim. ¶ At vero ex Ma-
dian ortus eſt Epha, & Opher, & Henoch, & Abida,
5 & Eldaa: omnes hi filij Ceturæ. ¶ Deditq; Abraham
6 cuncta quæ poſſederat, Iſaac: ¶ filiis autem concubi-
narum largitus eſt munera, & ſeparauit eos ab Iſaac
filio ſuo, dum adhuc ipſe viueret, ad plagam Orien-
7 talem. ¶ Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum ſe
8 ptuagintaquinq; anni. ¶ Et deficiens mortuus eſt in
ſenectute bona, prouectęq; ætatis, & plenus dierum:
9 congregatusq; eſt ad populum ſuũ. ¶ Et ſepelierunt
eũ Iſaac, & Iſmahel, filij ſui, in ſpelunca duplici, quæ
ſita eſt in agro Ephron filij Seor Hethæi, e regione
10 Mambre, ¶ quẽ || emerat a filijs Heth: ibi ſepultus eſt || Sup. 23. d. 19.
11 ipſe & Sara vxor eius. ¶ Et poſt obitũ illius benedi-
B xit Deus Iſaac filio eius, qui habitabat || iuxta Puteũ || Sup. 16.
12 nomine viuentis & videntis. ¶ Hæ ſunt generationes d. 14.
Iſmahel filij Abrahæ, quẽ peperit ei Agar Ægyptia,
13 famula Saræ: ¶ & hæc nomina filiorum eius in voca-
bulis & generationibus ſuis. || Primogenitus Iſmahẽ || 1. Par.
lis Nabaioth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabſam; 1.b. 29.
14 ¶ Maſma quoque & Duma, & Maſſa, ¶ Hadar, &
15 Thema, & Ietur, & Naphis, & Cedma. ¶ Iſti ſunt filij
16 Iſmahelis: & hæc nomina per caſtella, & oppida eo-
17 rum, duodecim principes tribuum ſuarum. ¶ Et facti
ſunt anni vitæ Iſmahelis, centũ trigintaſeptem, defi-
ciensq; mortuus eſt, & appoſitus ad populum ſuum.
18 ¶ Habitauit aũt ab Heuila vſq; Sur, quæ reſpicit Ægy
C ptum introeuntibus Aſſyrios. coram cunctis fratri-
19 bus ſuis obijt. ¶ Hæ quoq; ſunt generationes Iſaac fi
20 lij Abraham. Abraham genuit Iſaac: ¶ Qui cum qua
draginta eſſet annorum, duxit vxorem Rebeccam, fi
liã Bathuelis Syri de Meſopotamia, ſororem Laban.
21 ¶ Deprecatusque eſt Iſaac Dñm pro vxore ſua, eo q

eſſet ſterilis : qui exaudiuit eum, & dedit conceptu m
12 Rebeccæ . ♀ Sed collidebantur in vtero eius paruuli ;
quæ ait: Si ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit cō-
a 3 cipere? Perrexitq; vt conſuleret Dominum. ♀ Qui re-
‖Rom. 9. c. 10. ſpondens, ait: ‖ Duæ gentes ſunt in vtero tuo, et duo
populi ex ventre tuo diuidētur : populusq; populum
24 ſuperabit, et maior ſeruiet minori. ♀ Iam tempus pa-
riendi aduenerat, et ecce gemini in vtero eius repert

‖Oſe. 12. a 3. 25 ſunt. ♀ ‖ Qui prior egreſſus eſt, ruſus erat, et totus in
morem pellis hiſpidus : vocatumque eſt nomen eius
‖Matt. 1. a. 2. D Eſau. ‖ Protinus alter egrediens, plantam fratris tene-
26 bat manu: et idcirco appellauit eum Iacob. ♀ Sexage-
27 narius erat Iſaac, quādo nati ſunt ei paruuli. ♀ Quibus
adultis, factus eſt Eſau vir gnarus venandi, et homo
agricola : Iacob autē vir ſimplex habitabat in taber
28 naculis. ♀ Iſaac amabat Eſau, eo q de venationibus il-
29 lius veſceretur : et Rebecca diligebat Iacob . ♀ Coxit
autem Iacob pulmētum: ad quem cum veniſſet Eſau
30 de agro laſſus, ♀ ait: Da mihi de coctione hac rufa, qu
oppido laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatum eſt no
‖Heb. 12. c 16 31 men eius ‖ Edom. ♀ Cui dixit Iacob: Vende mihi pri
Abd. 1. a 32 mogenita tua. ♀ Ille reſpondit : En morior; quid mihi
33 proderunt primogenita? ♀ Ait Iacob: Iura ergo mihi:

34 Iurauit ei Eſau, et vendidit primogenita. ♀ Et ſic acce-
pto pane, et lentis edulio comedit, et bibit, et abijt,
paruipendens quod primogenita vendidiſſet.

C A P V T XXVI.

1 A O Rta autem fame ſuper terram poſt eam ſte-
rilitatem quæ acciderat in diebus Abra-
ham, abijt Iſaac ad Abimelech regem Pa-
2 leſthinorum in Gerara . ♀ Apparuitque ei Dominus
et ait : Ne deſcēdas in Ægyptum, ſed quieſce in terra
3 quam dixero tibi . ♀ Et peregrinare in ea, eroque te-
cum et benedicam tibi : tibi enim et ſemini tuo dabo
‖Sup. 12. b. 7. 1. 13. d. 15 d 18 vniuerſas regiones has, ‖ complens iuramentum
4 quod ſpopondi Abraham patri tuo. ♀ Et multiplicabo
ſemen tuum ſicut ſtellas cœli : daboque poſteris tuis
B vniuerſas regiones has: ‖ et BENEDICENTVR
5 IN SEMINE TVO omnes Gentes terræ, ♀ eo q
obedierit Abraham voci meæ, et cuſtodierit præce-
pta, et mādata mea, et ceremonias, legesq; ſeruaue-
6 rit. ♀ Manſit itaque Iſaac in Geraris. ♀ Qui cum inter-
7 rogaretur a viris loci illius ſuper vxore ſua, reſpon-
dit: Soror mea eſt. timuerat enim cōfiteri, q ſibi eſſet
ſociata cōiugio: reputans, ne forte interficerent eum
8 propter illius pulchritudinem. ♀ Cumq; pertrāſiſſent
dies plurimi, et ibidem moraretur, proſpiciens Abi-
melech rex Paleſthinorum per feneſtram, vidit eum

9 iocantem cum Rebecca vxore ſua. ♀ Et accerſito eo,
ait: Perſpicuum eſt, quod vxor tua ſit: cur mētitus es
eam ſororem tuam eſſe? Reſpondit: Timui ne more-
10 rer propter eam. ♀ Dixitque Abimelech: Quare im-
C poſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de populo cum
vxore tua, & induxeras ſuper nos grande pecca-
11 tum. ♀ Præcepitque omni populo, dicens: Qui tetige-
12 rit hominis huius vxorem, morte morietur. ♀ Seuit
autem Iſaac in terra illa, & inuenit in ipſo anno cen-
13 tuplum : benedixitque ei Dominus. ♀ Et locupleta-
tus eſt homo, & ibat proficiens, atque ſuccreſcens,
14 donec magnus vehementer effectus eſt. ♀ Habuitque
poſſeſſiones ouium, & armentorum, et familiæ plu-
15 rimum. Ob hoc inuidentes ei Paleſthini, ♀ omnes pu-
D teos quos foderant ſerui patris illius Abraham, illo

16 tempore obſtruxerunt, implentes humo: ♀ in tantum,
vt ipſe Abimelech diceret ad Iſaac, Recede a nobis,
17 quoniam potentior nobis factus es valde. ♀ Et ille di-
ſcedens, vt veniret ad Torrentem Geraræ, habita-
18 retque ibi: ♀ rurſum fodit alios puteos quos foderant
ſerui patris ſui Abraham, & quos, illo mortuo, olim
obſtruxerant Philiſthijm : appellauitque eos eiſ-
19 dem nominibus, quibus ante pater vocauerat. ♀ Fo-
deruntq; in Torrente, et repererunt aquam viuam.
10 ♀ Sed et ibi iurgium fuit paſtorum Geraræ aduerſus
paſtores Iſaac, dicētium: Noſtra eſt aqua, quamobrē
nomē putei ex eo quod acciderat, vocauit Calūniā.

21 ♀Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati
E ſunt, appellauitque eum Inimicitias. ♀Profectus in-
22 de, fodit alium puteum, pro quo non contenderunt:
itaque vocauit nomen eius Latitudo, dicens: Nunc
dilatauit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper ter-
23 ram. ♀Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, ♀vbi
24 apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum
Deus Abraham patris tui. noli timere, quia ego te-
cum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen
25 tuum propter ſeruum meum Abraham. ♀Itaque ædi-
ficauit ibi altare, & inuocato nomine Domini, exten-
F dit tabernaculum: præcepitque ſeruis ſuis, vt fode-
26 rent puteum. ♀Ad quem locum cum veniſſent de Ge-
raris Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phi-
27 chol dux militum, ♀locutus eſt eis Iſaac: Quid veni-
ſtis ad me hominem quem odiſtis, & expuliſtis a vo-
28 bis? ♀Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Domi-
num: & idcirco nos diximus, Sit iuramentum inter
29 nos, & ineamus fœdus: ♀vt non facias nobis quid-
quam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec
fecimus quod te læderet, ſed cum pace dimiſimus au-
30 ctum benedictione Domini. ♀Fecit ergo eis conui-
31 uium: & poſt cibum & potum, ♀ſurgentes mane iura-
uerunt ſibi mutuo: dimiſitque eos Iſaac pacifice in lo-
32 cum ſuum. ♀Ecce autem venerunt in ipſo die ſerui
G Iſaac annunciantes ei de puteo quem foderant, atque
33 dicentes: Inuenimus aquam. ♀Vnde appellauit eum,
Abundantiam: & nomen vrbi impoſitum eſt Berſa-
34 bee, vſque in præſentem diem. ♀Eſau vero quadrage-
narius duxit vxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, &
35 Baſemath filiam Elon eiuſdem loci: ♀‖ quæ ambæ of-
fenderant animum Iſaac, & Rebeccæ.

‖Inf. 27 g. 46.

CAPVT XXVII.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligauerunt oculi eius, &
A videre non poterat: vocauitque Eſau filium
ſuum maiorem, & dixit ei: Fili mi? Qui reſpon
2 dit: Adſum. Cui pater: ♀Vides, inquit, quod ſenue-
3 rim, & ignorem diem mortis meæ. ♀Sume arma tua,
4 pharetram, & arcum, & egredere foras. ♀Cumque
venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmen
tum, ſicut velle me noſti, & affer, vt comedam: & be-
5 nedicat tibi anima mea antequam moriar. ♀Quod
cum audiſſet Rebecca, & ille abijſſet in agrum, vt
6 iuſſionem patris impleret, ♀dixit filio ſuo Iacob: Au-
diui patrem tuum loquentem cum Eſau fratre tuo,
7 & dicentem ei, ♀Affer mihi de venatione tua, & fac
B cibos, vt comedam, & benedicam tibi coram Domi-
8 no, antequam moriar. ♀Nunc ergo fili mi, acquieſce
9 conſilijs meis: ♀& pergens ad gregem, affer mihi duos
hœdos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri tuo,
10 quibus libenter veſcitur: ♀quas cum intuleris, &
comederit, benedicat tibi priuſquam moriatur.
11 ♀Cui ille reſpondit: Noſti, quod Eſau frater meus
12 homo piloſus ſit, & ego lenis: ♀ſi attrectauerit me
pater meus, & ſenſerit, timeo ne putet me ſibi vo-
luiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictio-
13 nem pro benedictione. ♀Ad quem mater: In me
ſit, ait, iſta maledictio, fili mi: tantum audi vo-
14 cem meam, & pergens, affer quæ dixi. ♀Abijt, &
attulit, deditque matri. Parauit illa cibos, ſicut
15 velle nouerat patrem illius. ♀Et veſtibus Eſau val-
de bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum:
16 ♀pelliculaſque hœdorum circundedit manibus, &
17 colli nuda protexit. ♀Deditque pulmentum; & pa-
18 nes quos coxerat, tradidit. ♀Quibus illatis, dixit:
C pater mi? At ille reſpondit: Audio. Quis es tu, fi-
19 li mi? ♀Dixitque Iacob: Ego ſum primogenitus
tuus Eſau: feci ſicut præcepiſti mihi: ſurge, ſede, &
comede de venatione mea, vt benedicat mihi ani-
20 ma tua. ♀Rurſumque Iſaac ad filium ſuum. Quo-
modo, inquit, tam cito inuenire potuiſti, fili mi?
Qui reſpondit: Voluntas Dei fuit, vt cito occurre-
21 ret mihi quod volebam. ♀Dixitque Iſaac: Accede
ad me, vt tangam te, fili mi, & probem vtrum tu
22 ſis filius meus Eſau, an non. ♀Acceſſit ille ad pa-
trem: & palpato eo, dixit Iſaac: Vox quidem, vox
23 Iacob eſt; ſed manus, manus ſunt Eſau. ♀Et non
cognouit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem ma-
24 ioris expreſſerant. Benedicens ergo illi, ♀ait: Tu es
25 filius meus Eſau? Reſpondit: Ego ſum. ♀At ille:
D Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi,
vt benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos
comediſſet, obtulit ei etiam vinum: quo hauſto,
26 ♀dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi oſcu-
27 lum, fili mi. ♀Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Sta-
timque vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam,
benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei, ſicut odor
28 agri pleni, cui benedixit Dominus. ♀Det tibi Deus
de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam
29 frumenti, & vini. ♀Et ſeruiant tibi populi, & ado-
rent te tribus. eſto dominus fratrum tuorum, &
E incuruentur ante te filij matris tuæ. Qui maledi-
xerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit ti-
30 bi, benedictionibus repleatur. ♀Vix Iſaac ſermo-
nem impleuerat, & egreſſo Iacob foras, venit Eſau:
31 ♀coctoſque de venatione cibos intulit patri, di-
cens: Surge pater mi, & comede de venatione fi-
32 lij tui, vt benedicat mihi anima tua. ♀Dixitque il-
li Iſaac: Quis enim es tu? Qui reſpondit: Ego ſum
33 filius tuus primogenitus Eſau. ♀Expauit Iſaac ſtu-
pore vehementi: &, vltra quam credi poteſt, ad-
mirans, ait: Quis igitur ille eſt qui dudum captam
venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus
prius quam tu venires? benedixique ei, & erit be-
34 nedictus: ♀Auditis Eſau ſermonibus patris, irru-
gijt clamore magno: & conſternatus ait: Benedic
35 etiam & mihi pater mi. ♀Qui ait: Venit germanus
tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.
36 ♀At ille ſubiunxit: Iuſte vocatum eſt nomen eius
F Iacob, ſupplantauit enim me en altera vice: ‖ pri-
mogenita mea ante tulit, & nunc ſecundo ſurripuit
benedictionem meam. Rurſumque ad patrem: Nun-
quid non reſeruaſti, ait, & mihi benedictionem?
37 ♀Reſpondit Iſaac: Dominum tuum illum conſtitui, &
omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui: frumẽto

‖Sup. 25. d. 35.

&

& vino ſtabiliui eum: & tibi poſt hæc, fili mi, vltra
38 quid faciam? ♀ Cui Eſau: Num vnam, inquit, tan-
tum benedictionem habes, pater? mihi quoque ob-
ſecro, vt benedicas. Cumque eiulatu magno fleret,
39 ♀ motus Iſaac dixit ad eum: ‖ In pinguedine terræ, [Heb. 11. d. 17.]
40 & in rore cœli ♀ deſuper erit benedictio tua. Viues
in gladio, & fratri tuo ſerues: tempuſque veniet, cũ
excutias, & ſoluas iugum eius de ceruicibus tuis.
41 ♀ Oderat ergo ſemper Eſau Iacob pro benedictio-
G ne qua benedixerat ei pater: dixitque in corde ſuo:
‖ Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob [Abd. 1. c.]
42 fratrem meum. ♀ Nunciata ſunt hæc Rebeccæ, q̃ mit-
tens, & vocans Iacob filium ſuum, dixit ad eum:
43 Ecce Eſau frater tuus minatur, vt occidat te. ♀ Nunc
ergo fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge
44 ad Laban fratrem meum in Haran: ♀ habitabiſque
cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris
45 tui, ♀ & ceſſet indignatio eius, obliuiſcaturque eorum
quæ feciſti in eum: poſtea mittam, & adducam te in-
46 de huc. cur vtroque orbabor filio in vno die? ♀ Dixit-
que Rebecca ad Iſaac. Tædet me vitæ meæ propter
filias Heth: ſi acceperit Iacob vxorem de ſtirpe hu- [Sup. 26. g. 35.]
ius terræ, nolo viuere.

CAPVT XXVIII.

1 VOcauit itaq; Iſaac Iacob, & benedixit eum,
A præcepitque ei dicens: Noli accipere con-
2 iugem de genere Chanaan: ♀ ſed vade, &
proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad domum Ba-
thuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde vxorem de
3 filiabus Laban auunculi tui. ♀ Deus autem omnipo-
tens benedicat tibi, & creſcere te faciat, atque multi-
4 plicet: vt ſis in turbas populorũ. ♀ Et det tibi bñdictio-
nes Abrahæ, & ſemini tuo poſt te: vt poſſideas ter-
ram peregrinationis tuæ, quam pollicitus eſt auo tuo
5 ♀ ‖ Cumque dimiſiſſet eum Iſaac, profectus venit in [Oſe. 12. d. 14.]
Meſopotamiam Syriæ, ad Laban filium Bathuel Sy-
6 ri fratrem Rebeccæ matris ſuæ. ♀ Videns autem Eſau
B quod benedixiſſet pater ſuus Iacob, & miſiſſet eum
in Meſopotamiam Syriæ, vt inde vxorem duceret: &
quod poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens: Non
7 accipies vxorem de filiabus Chanaan. ♀ quodq; obe-
8 diens Iacob parentibus ſuis, iſſet in Syriam: ♀ probans
quoque quod non libenter aſpiceret filias Chanaan
9 pater ſuus: ♀ iuit ad Iſmahelem, & duxit vxorem abſ-
que iis quas prius habebat, Maheleth filiam Iſmahel
10 filij Abraham, ſororem Nabaioth. ♀ Igitur egreſſus Ia-
11 cob de Berſabee, pergebat Haran. ♀ Cumque veniſſet
ad quendam locum, & vellet in eo requieſcere poſt
Solis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant, &
12 ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodem loco. ♀ Vi-
C ditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & ca-
cumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei
13 aſcendentes & deſcendentes per eam: ♀ & Dominum
innixum ſcalæ, dicentem ſibi: ‖ Ego ſum Dominus [Inf. 35. a. 1. 48. a. 3.]
Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac. Terram, in
14 qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo. ♀ Eritque ſemen
tuum quaſi puluis terræ: ‖ dilataberis ad Occidentem, [Deu. 12. c. 20. & 19. c. 14.]
& Orientẽ, & Septentrionẽ, & Meridiem: & ‖ BENE- [Sup. 26. a. 4.]
DICENTVR IN TE, & in ſemine tuo cunctæ
14 tribus terræ. ♀ Et ero cuſtos tuus quocunque per-
rexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimit-
16 tam, niſi compleuero vniuerſa quæ dixi. ♀ Cumque
euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Vere Dominus eſt
17 in loco iſto, & ego neſciebam. ♀ Pauenſque, Quam
D terribilis eſt, inquit, locus iſte; non eſt hic aliud, ni- [Inf. 31. b. 13.]
18 ſi domus Dei, & porta cœli. ♀ Surgens ergo Iacob

mane, tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo,
19 & erexit in titulum, fundens oleum deſuper. ♀ Ap-
pellauitque nomen vrbis Bethel, quæ prius Luza
20 vocabatur. ♀ Vouit etiam votum, dicens: Si fuerit
Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam
ego ambulo, & dederit mihi panem ad veſcendum,
21 et veſtimentum ad induendum; ♀ reuerſuſque fuero
proſpere ad domum patris mei: erit mihi Dominus
22 in Deum: ♀ et lapis iſte, quem erexi in titulum, vo-
cabitur Domus Dei: cunctorumque, quæ dederis
mihi, decimas offeram tibi.

CAPVT XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob, venit in terram Orienta-
A lem. ♀ Et vidit puteum in agro, tres quoque
2 greges ouium accubantes iuxta eum: nam ex
illo adaquabantur pecora, et os eius grandi lapide
3 claudebatur. ♀ Moriſque erat, vt cunctis ouibus con-
gregatis deuoluerent lapidem, et refectis gregibus
4 rurſum ſuper os putei ponerent. ♀ Dixitque ad pa-
ſtores: Fratres, vnde eſtis? Qui reſponderunt: De
5 Haran. ♀ Quos interrogans: Numquid, ait, noſtis
6 Laban filium Nachor? Dixerunt: Nouimus. ♀ Sa-
nuſne eſt, inquit? Valet, inquiunt: et ecce Rachel
7 filia eius, venit cum grege ſuo. ♀ Dixitque Iacob:
Adhuc multum diei ſupereſt, nec eſt tempus, vt re-
ducantur ad caulas greges: date ante potum ouibus,
8 et ſic eas ad paſtum reducite. ♀ Qui reſponderunt:
B Non poſſumus, donec omnia pecora congregentur,
et amoueamus lapidem de ore putei, vt adaquemus
9 greges. ♀ Adhuc loquebantur, et ecce Rachel venie-
bat cum ouibus patris ſui: nam gregem ipſa paſce-
10 bat. ♀ Quam cum vidiſſet Iacob, et ſciret conſobri-
nam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui: amouit la-
11 pidem quo puteus claudebatur. ♀ Et adaquato gre-
12 ge, oſculatus eſt eam: et eleuata voce fleuit, ♀ et indi-
cauit ei, quod frater eſſet patris ſui, et filius Rebeccæ.
13 at illa feſtinans nunciauit patri ſuo. ♀ Qui cum au-
diſſet veniſſe Iacob filiũ ſororis ſuæ, cucurrit obuiam
ei: complexuſq; eum, et in oſcula ruens, duxit in do-
14 mum ſuam. Auditis autem cauſis itineris, ♀ reſpondit:
Os meum es, et caro mea. Et poſtquam impleti ſunt
15 dies menſis vnius, ♀ dixit ei: Num, quia frater meus
es, gratis ſeruies mihi? dic quid mercedis accipias.
16 ♀ Habebat vero duas filias, nomen maioris Lia: mi-
17 nor vero appellabatur Rachel. ♀ Sed Lia lippis erat
C oculis: Rachel decora facie, et venuſto aſpectu.
18 ♀ Quam diligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Rachel

19 filia tua minore ſeptem annis. ¶ Reſpondit Laban:
Melius eſt, vt tibi eam dem, quam alteri viro: mane
20 apud me. ¶ Seruiuit ergo Iacob pro Rachel ſeptem
annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris ma-
21 gnitudine. ¶ Dixitque ad Laban: Da mihi vxorem

meã, quia iam tempus impletum eſt, vt ingrediar ad
22 illam. ¶ Qui vocatis multis amicorum turbis ad con-
23 uiuium, fecit nuptias. ¶ Et veſpere Liam filiam ſuam
24 introduxit ad eum. ¶ dans ancillam filiæ, Zelpham
nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuiſſet ingreſ-
25 ſus, facto mane vidit Liam: ¶ & dixit ad ſocerum
ſuum: Quid eſt quod facere voluiſti? nonne pro Ra-
26 chel ſeruiui tibi? quare impoſuiſti mihi? ¶ Reſpondit
Laban: Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, vt mi-
27 nores ante tradamus ad nuptias. ¶ Imple hebdoma-
dam dierum huius copulæ: & hãc quoque dabo tibi
D pro opere quo ſeruiturus es mihi ſeptẽ annis alijs.
28 ¶ Acquieuit placito: & hebdomada tranſacta, Rachel
29 duxit vxorem: ¶ cui pater ſeruam Balam tradide-
30 rat. ¶ Tandemque potitus optatis nuptijs, amorem
ſequentis priori prætulit: ſeruiens apud eum ſeptem
31 annis alijs. ¶ Videns autem Dominus, quod deſpice-
ret Liam, aperuit vuluam eius, ſorore ſterili perma-
32 nente. ¶ Quæ conceptum genuit filium, vocauitque
nomen eius Ruben, dicens: Vidit Dominus humi-
33 litatem meam: nunc amabit me vir meus: ¶ Rur-
E ſumque concepit & peperit filium, & ait: Quo-
niam audiuit me Dominus haberi contemptui, de-
dit etiam iſtum mihi: vocauitque nomen eius Si-
34 meon. ¶ Concepitque tertio, & genuit alium filium,
dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus
meus, eo quod pepererim ei tres filios: & idcirco
35 appellauit nomen eius Leui. ¶ Quarto concepit,
& peperit filium, & ait: Modo confitebor Domino.
‖& ob hoc vocauit eum Iudam: ceſſauitque parere. Matt. 1. 2.

CAPVT XXX.

1 CErnens autem Rachel, quod infœcunda eſ-
A ſet, inuidit ſorori ſuæ, & ait marito ſuo: Da
2 mihi liberos, alioquin moriar. ¶ Cui iratus
reſpondit Iacob: Num pro Deo ego ſum, qui priua-
3 uit te fructu ventris tui? ¶ At illa: Habeo, inquit, fa-
mulam Balam: ingredere ad illam, vt pariat ſuper
4 genua mea, & habeam ex illa filios. ¶ Deditque il-
5 li Balam in coniugium: ¶ quæ ingreſſo ad ſe viro,
6 concepit & peperit filium. ¶ Dixitque Rachel: Iu-
dicauit mihi Dominus, & exaudiuit vocem meam,
dans mihi filium. & idcirco appellauit nomen eius
7 Dan. ¶ Rurſumque Bala concipiens, peperit alte-
8 rum, ¶ pro quo ait Rachel: Comparauit me Domi-
B nus cum ſorore mea, & inualui: vocauitque eum
9 Nephthali. ¶ Sentiens Lia quod parere deſijſſet, Zel-
10 pham ancillam ſuam marito tradidit. ¶ Qua poſt
11 conceptum edente filium, ¶ dixit: Fœliciter. & id-
12 circo vocauit nomen eius Gad. ¶ Peperit quoque
13 Zelpha alterum. ¶ Dixitque Lia: Hoc pro beatitudi-
ne mea. Beatam quippe me dicent mulieres. propte-
14 rea appellauit eum Aſer. ¶ Egreſſus autem Ruben
tempore meſſis triticeæ in agrum, reperit mandrago-
ras: quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mi-
15 hi partem de mandragoris filij tui. ¶ Illa reſpondit:
C Parumne tibi videtur, quod præripueris maritum mi-
hi, niſi etiam mandragoras filij mei tuleris? Ait Ra-
chel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filij
16 tui. ¶ Redeuntique ad veſperam Iacob de agro, egreſ-
ſa eſt in occurſum eius Lia, & ad me, inquit, intrabis:
quia mercede conduxi te pro mandragoris filij mei.
17 Dormiuitque cum ea, nocte illa. ¶ Et exaudiuit Deus
preces eius: concepitque, & peperit filium quintum,
18 ¶ & ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi an-
cillam meam viro meo. appellauitque nomen eius
19 Iſſachar. ¶ Rurſum Lia concipiens, peperit ſextum fi-
20 lium, ¶ & ait: Dotauit me Deus dote bona: etiam hac
vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei
ſex filios. & idcirco appellauit nomen eius Zabulon.
21 ¶ Poſt quem peperit filiam, nomine Dinam. ¶ Recor-
22 datus quoque Dominus Rachelis, exaudiuit eam, &
D aperuit vuluam eius. ¶ Quæ concepit & peperit fi-
23 lium, dicens: abſtulit Deus opprobrium meum. ¶ Et
24 vocauit nomen eius Ioſeph, dicens: Addat mihi Do-
25 minus filium alterum. ¶ Nato autem Ioſeph, dixit Ia-

cob ſocero ſuo: Dimitte, vt reuertar in patriam, & ad
26 terram meam. ¶ Da mihi vxores, & liberos meos,
pro quibus ſeruiui tibi, vt abeam: tu noſti ſerui-
27 tutem quam ſeruiui tibi. ¶ Ait illi Laban: Inue-
niam gratiam in conſpectu tuo: experimento didi-
28 ci, quia benedixerit mihi Deus propter te: ¶ con-
29 ſtitue mercedem tuam quam dem tibi. ¶ At ille re-
E ſpondit: Tu noſti quomodo ſeruierim tibi, & quan-
30 ta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua. ¶ Modicum
habuiſti antequam venirem ad te, & nunc diues ef-
fectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum
meum: iuſtum eſt igitur vt aliquãdo prouideam etiã
31 domui meæ. ¶ Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At
ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod poſtulo, ite-
32 rum paſcam, & cuſtodiam pecora tua. ¶ Gyra om-
nes greges tuos, & ſepara cunctas oues varias, &
ſparſo vellere: & quodcunque furuum, & maculo-
ſum, variumque fuerit tam in ouibus quam in ca-
33 pris, erit merces mea. ¶ Reſpondebitque mihi
cras iuſtitia mea, quando placiti tempus aduenerit,
F coram te: & omnia quæ non fuerint varia, & macu-
loſa, & furua, tam in ouibus, quam in capris, furti

34 me arguent. ¶Dixitque Laban: Gratum habeo quod
35 petis. ¶ Et ſeparauit in die illa capras, & oues, & hir-
cos, & arietes varios, atq; maculoſos: cunctum au-
tem gregem vnicolorem, id eſt, albi & nigri velleris,
36 tradidit in manu filiorum ſuorum. ¶ Et poſuit ſpa-
cium itineris trium dierum inter ſe & generum, qui
37 paſcebat reliquos greges eius. ¶ Tollens ergo Iacob
virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex pla-
tanis, ex parte decorticauit eas: detractiſq; corticib9,
in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa ve-
ro quæ integra fuerant, viridia permanſerunt; atque
38 in hunc modum color effectus eſt varius: ¶Poſuitque
eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, vt cum ve-
niſſent greges ad bibẽdum: ante oculos haberent vir-
39 gas, & in aſpectu earum conciperẽt. ¶Factumque eſt,
G vt in ipſo calore coitus, oues intuerẽtur virgas, & pa-
rerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa
40 ¶Diuiſitq; gregẽ Iacob, & poſuit virgas in canalibu.
ante oculos arietum: erant autem alba & nigra quæ-
que, Laban; cætera vero, Iacob, ſeparatis inter ſe gre-
41 gibus. ¶ Igitur quando primo tempore aſcendeban
tur oues, ponebat Iacob virgas in canalibus aqua-
rum ante oculos arietum & ouium, vt in earum con-
42 templatione conciperent: ¶ quando vero ſerotina
admiſſura erat, & conceptus extremus, non poneba.
eas. Factaque ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban: &
43 quę primi temporis, Iacob. ¶Ditatusque eſt homo vl-
tra modum, & habuit greges multos, ancillas & ſer-
uos, camelos & aſinos.

C A P V T XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba filiorum La-
A ban: dicentium, Tulit Iacob omnia quæ fue-
runt patris noſtri, & de illius facultate ditatus,
2 factus eſt inclytus: ¶animaduertit quoque faciem La-
ban, quod non eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius,
3 ¶maxime dicente ſibi Domino: Reuertere in terram
patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque
4 tecum: ¶Miſit & vocauit Rachel & Liam in agrum,
5 vbi paſcebat greges, ¶dixitque eis: Video faciem pa-
tris veſtri, quod non ſit erga me ſicut heri, & nudiu-
6 ſtertius. Deus autem patris mei fuit mecum. ¶ Et
ipſæ noſtis, quod totis viribus meis ſeruierim pa-
7 tri veſtro. ¶ Sed & pater veſter circumuenit me, &
mutauit mercedem meam decem vicibus: & ta-
8 men non dimiſit eum Deus, vt noceret mihi. ¶ Si
quando dixit, Variæ erunt mercedes tuæ: parie-
bant omnes oues varios fœtus. quando vero econ-
trario ait: Alba quæque accipies pro mercede:
9 omnes greges alba pepererunt. ¶ Tulitque Deus
10 ſubſtantiam patris veſtri, & dedit mihi. ¶Poſtquam
B enim conceptus ouium tempus aduenerat, leuaui
oculos meos, & vidi in ſomnis aſcendentes mares
ſuper fœminas varios, & maculoſos, & diuerſorum
11 colorum. ¶ Dixitque Angelus Dei ad me in ſomnis.
12 Iacob? Et ego reſpondi: Adſum. ¶ Qui ait: Leua
oculos tuos, & vide vniuerſos maſculos aſcenden-
tes ſuper fœminas, varios, maculoſos, atque re-
ſperſos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.
13 ¶ Ego ſum Deus Bethel, ‖ vbi vnxiſti lapidem, & ‖Sup.28
votum vouiſti mihi. Nunc ergo ſurge, & egrede- d.18.
re de terra hac, reuertens in terram natiuitatis tuæ.
14 ¶ Reſponderuntque Rachel, & Lia: Numquid ha-
bemus reſidui quidquam in facultatibus, & hære-
15 ditate domus patri noſtri? ¶ Nonne quaſi alienas re-
putauit nos, & vendidit, comeditque precium no-
16 ſtrum? ¶ Sed Deus tulit opes patris noſtri, & eas
tradidit nobis, ac filijs noſtris: vnde omnia quæ præ-
17 cepit tibi Deus, fac: ¶ Surrexit itaque Iacob: & im-
C poſitis liberis, ac coniugibus ſuis ſuper camelos,
18 abijt. ¶ Tulitque omnem ſubſtantiam ſuam, & gre-
ges, & quidquid in Meſopotamia acquiſierat, per-
gens ad Iſaac patrem ſuum in Terram Chanaan.
19 ¶ Eo tempore ierat Laban ad tondendas oues, & Ra-
20 chel furata eſt idola patris ſui. ¶ Noluitque Iacob
21 confiteri ſocero ſuo, quod fugeret. ¶ Cumque abijſ-
ſet tam ipſe, quam omnia quæ iuris ſui erant, & am-
ne tranſmiſſo pergeret contra Montem Galaad:
22 ¶ Nunciatum eſt Laban die tertio, quod fugeret Ia-
23 cob. ¶ Qui aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt
eum diebus ſeptem · & comprehendit eum in Mon-
24 te Galaad. ¶ Viditq; in ſomnis dicentem ſibi Deum:
D Caue ne quidquam aſpere loquaris contra Iacob.
25 ¶ Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum.
Cumque ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus
26 ſuis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium. ¶ Et
dixit ad Iacob: Quare ita egiſti, vt clam me abige-
27 res filias meas, quaſi captiuas gladio? ¶ Cur igno-
rante me fugere voluiſti, nec indicare mihi: vt pro-
ſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis,
28 & citharis? ¶ Non es paſſus, vt oſcularer filios meos
29 & filias: ſtulte operatus es: & nunc quidem, ¶ valet
manus mea reddere tibi malum: ſed Deus patris
veſtri heri dixit mihi: Caue ne loquaris contra Ia-
30 cob quidquam durius. ¶ Eſto, ad tuos ire cupie-
bas, & deſiderio erat tibi domus patris tui: cur fu-
31 ratus es deos meos? ¶ Reſpondit Iacob: Quod in-
ſcio te profectus ſum, timui ne violenter auferres
32 filias tuas. ¶ Quod autem furti me arguis: apud

E quemcunque inueneris deos tuos, necetur coram
fratribus noſtris. ſcrutare: quidquid tuorum apud
me inueneris, & aufer. hęc dicẽs ignorabat, ꝙ Rachel
33 furata eſſet idola, ¶ Ingreſſus itaq; Labã tabernacul.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Iacob, & Liæ, & vtriuſque famulæ, non inuenit.
34 Cumque intraſſet tentorium Rachelis, ¶illa feſtinans
abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit de-
ſuper: ſcrutantique omne tentorium, & nihil inue-
35 nienti, ¶ait: Ne iraſcatur Dominus meus, quod coram te
aſſurgere nequeo: quia iuxta conſuetudinem fœmi-
narum nunc accidit mihi. ſic deluſa ſolicitudo quæ-
36 rentis eſt. ¶Tumensque Iacob, cum iurgio ait: Quam
ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic
37 exarſiſti poſt me, ¶& ſcrutatus es omnem ſuppellecti-
lem meam? Quid inueniſti de cuncta ſubſtantia do-
mus tuæ? pone hic coram fratribus meis, & fratribus
38 tuis, & iudicent inter me & te. ¶Idcirco viginti annis
fui tecum, oues tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt;
39 arietes gregis tui non comedi: ¶nec captum a beſtia
F oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quid-
40 quid furtim peribat, a me exigebas: ¶die noctuque
æſtu vrebar, & gelu; fugiebatque ſomnus ab oculis
41 meis. ¶Sicque per viginti annos in domo tua ſeruiui
tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus
tuis: immutaſti quoque mercedem meam decem vi-
42 cibus. ¶Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac
affuiſſet mihi, forſitan modo nudum me dimiſiſſes: af-
flictionem meam, & laborem manuum mearum re-
43 ſpexit Deus, & arguit te heri. ¶Reſpondit ei Laban:
Filiæ meæ, & filij, & greges tui, & omnia quæ cer-
nis, mea ſunt: quid poſſum facere filijs, & nepotibus
44 meis? ¶Veni ergo, & ineamus fœdus: vt ſit in teſti-
45 monium inter me & te. ¶Tulit itaque Iacob lapidem,
46 & erexit illum in titulum. ¶Dixitque fratribus ſuis:
Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumu-
47 lum, comederuntq; ſuper eum. ¶Quem vocauit La-
ban, Tumulum teſtis; & Iacob, Aceruum teſtimonij,
48 vterque iuxta proprietatem linguæ ſuæ. ¶Dixitque
G Laban: Tumulus iſte erit teſtis inter me & te hodie:
& idcirco appellatum eſt nomen eius Galaad, id eſt,
49 Tumulus teſtis. ¶Intueatur & iudicet Dominus in-
50 ter nos, quando receſſerimus a nobis, ¶ſi afflixeris fi-
lias meas, & ſi introduxeris alias vxores ſuper eas:
nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſque Deo, qui
51 præſens reſpicit. ¶Dixitque rurſus ad Iacob: En tu-
52 mulus hic, & lapis quem erexi inter me & te, ¶te-
ſtis erit: tumulus, inquam, iſte & lapis ſint in te-
ſtimonium, ſi aut ego tranſiero illum pergens ad te;
53 aut tu præterieris, malum mihi cogitans. ¶Deus
Abraham, & Deus Nachor iudicet inter nos, Deus
patris eorum. Iurauit ergo Iacob per timorem pa-
54 tris ſui Iſaac: ¶immolatiſque victimis in monte, vo-
cauit fratres ſuos, vt ederent panem. Qui cum co-
55 mediſſent, manſerunt ibi: ¶Laban vero de nocte
conſurgens, oſculatus eſt filios & filias ſuas, & be-
nedixit illis: reuerſuſque eſt in locum ſuum:

CAPVT XXXII.

Infra 48. c.16.

1 IAcob quoque abijt in itinere, quod cœperat:
A fueruntque ei obuiam Angeli Dei. ¶Quos cum
2 vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt hæc. & appella-
3 uit nomen loci illius Mahanaim, id eſt, Caſtra. ¶Mi-
ſit autem & nuncios ante ſe ad Eſau fratrem ſuum in
4 terram Seir, in regionem Edom. ¶Præcepitque eis,
dicens: Sic loquimini Domino meo Eſau: Hæc di-
cit frater tuus Iacob, Apud Laban peregrinatus ſum,
5 & fui vſque in præſentem diem. ¶Habeo boues, &
aſinos, & oues, & ſeruos, & ancillas: mittoque nunc
B legationem ad Dominum meum, vt inueniam gra-
6 tiam in conſpectu tuo. ¶Reuerſiq; ſunt nuncij ad Ia-
cob, dicentes: Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ec-
ce properat tibi in occurſum tuum cum quadringen-
7 tis viris. ¶Timuit Iacob valde: & perterritus diuiſit
populum qui ſecum erat; greges quoque, & oues, &
8 boues, & camelos in duas turmas, ¶dicens: Si vene-
rit Eſau ad vnam turmam, & percuſſerit eam, alia
9 turma quæ reliqua eſt, ſaluabitur. ¶Dixitque Iacob:
Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Iſaac:
C Domine, qui dixiſti mihi, Reuertere in terram tuam,
10 & in locum natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi: ¶mi-
nor ſum cunctis miſerationibus tuis, & veritate tua,
quam expleuiſti ſeruo tuo. In baculo meo tranſiui
Iordanem iſtum: & nunc cum duabus turmis regre-
11 dior. ¶Erue me de manu fratris mei Eſau, quia val-
de eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem
12 cum filijs. ¶Tu locutus es, quod benefaceres mihi,
& dilatares ſemen meum ſicut arenam maris, quæ
13 præ multitudine numerari non poteſt. ¶Cumq; dor-
D miſſet ibi nocte illa, ſeparauit de his quæ habebat,
14 munera Eſau fratri ſuo, ¶capras ducentas, hircos vi-
15 ginti, oues ducentas, & arietes viginti, ¶camelos fœ-
tas cum pullis ſuis triginta, vaccas quadraginta, &
tauros viginti, aſinas viginti, & pullos earum de-
16 cem. ¶Et miſit per manus ſeruorum ſuorum ſingu-
los ſeorſum greges. dixitque pueris ſuis: Antecedi-
17 te me, & ſit ſpacium inter gregem, & gregem. ¶Et
præcepit priori, dicens: Si obuium habueris fratrem
E meum Eſau, & interrogauerit te, Cuius es? aut,
18 Quo vadis? aut, Cuius ſunt iſta quæ ſequeris? ¶re-
ſpondebis, Serui tui Iacob, munera miſit Domino
19 ſuo Eſau: ipſe quoque poſt nos venit. ¶Similiter de-
dit mandata ſecundo, & tertio, & cunctis qui ſeque-
bantur greges, dicens: Iiſdem verbis loquimini ad
20 Eſau, cum inueneritis eum. ¶Et addetis: Ipſe quo-
que ſeruus tuus Iacob, iter noſtrum inſequitur. di-
xit enim: Placabo illum muneribus quæ præcedunt,
& poſtea videbo illum: forſitan propitiabitur mihi.
21 ¶Præceſſerunt itaque munera ante eum, ipſe vero
22 manſit nocte illa in caſtris. ¶Cumque mature ſurre-
F xiſſet, tulit duas vxores ſuas, & totidem famulas
cum vndecim filijs, & tranſiuit Vadum Iaboc.
23 ¶Traductiſque omnibus quæ ad ſe pertinebant,
24 ¶manſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo vſque
25 mane. ¶Qui cum videret, quod eum ſuperare non
poſſet, tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emar-
26 cuit. ¶Dixitq; ad eum: Dimitte me, iam enim aſcen-

dit aurora. Reſpondit: Non dimittam te, niſi bene-
27 dixeris mihi. ¶Ait ergo: Quod nomen eſt tibi? Re-
28 ſpondit, Iacob. ¶At ille: Nequaquam, inquit, Iacob

appel-

appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael: quoniam ſi
contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra ho-
29 mines præualebis? ♀Interrogauit eum Iacob: Dic
G mihi, quo appellaris nomine? Reſpondit: Cur quæ-
ris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
30 ♀Vocauitque Iacob nomen loci illius Phanuel, di-
cens: Vidi Deum facie ad faciem, & ſalua facta
31 eſt anima mea. ♀Ortuſque eſt ei ſtatim Sol, poſtquam
tranſgreſſus eſt Phanuel: ipſe vero claudicabat pede.
32 ♀Quam ob cauſam non comedunt neruum filij
Iſrael, qui emarcuit in femore Iacob vſque in præſen-
tem diem, eo quod tetigerit neruum femoris eius, &
obſtupuerit.

CAPVT XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vidit venien-
A tem Eſau, & cum eo quadringentos viros: di-
uiſitque filios Liæ & Rachel, ambarumque
2 famularum: ♀& poſuit vtranque ancillam, & liberos
earum in principio: Liam vero & filios eius in ſecun-
3 do loco: Rachel autem & Ioſeph nouiſſimos. ♀Et ipſe
progrediens adorauit pronus in terram ſepties, do-
4 nec appropinquaret frater eius. ♀Currẽs itaque Eſau
obuiam fratri ſuo, amplexatus eſt eum, ſtringenſque
5 collum eius, & oſculans, fleuit. ♀Leuatiſq; oculis vi-
dit mulieres & paruulos earum, & ait: Quid ſibi vo-

B lunt iſti? & ſi ad te pertinent? Reſpondit: Paruuli
6 ſunt, quos donauit mihi Deus ſeruo tuo. ♀Et ap-
propinquantes ancillæ & filij earum, incuruati ſunt.
7 ♀Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: & cum ſimili-
ter adoraſſent, extremi Ioſeph & Rachel adorauc-
8 runt. ♀Dixitque Eſau: Quænam ſunt iſtæ turmæ,
quas obuiam habui? Reſpondit: Vt inuenirem gra-
9 tiam coram domino meo. ♀At ille ait: Habeo plu-
10 rima frater mi: ſint tua tibi. ♀Dixitque Iacob: Noli
ita obſecro: ſed ſi inueni gratiam in oculis tuis, acci-
C pe munuſculum de manibus meis. ſic enim vidi faciẽ
tuã, quaſi viderim vultum Dei: eſto mihi propitius,
11 ♀& ſuſcipe benedictionem quam attuli tibi, & quam
donauit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre com-
12 pellente ſuſcipiẽs, ♀ait: Gradiamur ſimul, eroque ſo-
13 cius itineris tui. ♀Dixitque Iacob: Noſti domine mi,
quod paruulos habeam teneros, & oues & boues
fœtas mecum: quas ſi plus in ambulando fecero la-
14 borare, morientur vna die cuncti greges. ♀Præce-
dat dominus meus ante ſeruum ſuum: & ego ſequar
paulatim veſtigia eius, ſicut videro paruulos meos
poſſe, donec veniam ad dominum meum in Seir.
15 ♀Reſpondit Eſau: Oro te, vt de populo qui mecum
eſt, ſaltem ſocij remaneant viæ tuæ. Non eſt, inquit,
neceſſe: hoc vno tantum indigeo, vt inueniam gra-
16 tiam in conſpectu tuo, Domine mi. ♀Reuerſus eſt
17 itaque illo die Eſau itinere quo venerat, in Seir. ♀Et
Iacob venit in Socoth: vbi ædificata domo, & fixis
D tentorijs, appellauit nomen loci illius Socoth, id
18 eſt, tabernacula. ♀Tranſiuitque in Salem vrbem
Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam
reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ: & habitauit iu-
19 xta oppidum. ♀Emitque partem agri, in qua fixerat
tabernacula, a filij Hemor patris Sichem, centum
20 agnis. ♀Et erecto ibi altari, inuocauit ſuper illud
fortiſſimum Deum Iſrael.

CAPVT XXXIIII.

1 EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ, vt videret
A mulieres regionis illius. ♀Quam cum vidiſ-
2 ſet Sichem filius Hemor Heuæi, princeps ter-
ræ illius, adamauit eam: & rapuit, & dormiuit
3 cum illa, vi opprimens virginem. ♀Et conglutina-
ta eſt anima eius cum ea, triſtemque deliniuit blan-
4 ditijs. ♀Et pergens ad Hemor patrem ſuum: Acci-
5 pe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. ♀Quod
cum audiſſet Iacob, abſentibus filijs, & in paſtu pe-
6 corum occupatis, ſiluit, donec redirent. ♀Egreſſo
autem Hemor patre Sichem, vt loqueretur ad Ia-
7 cob, ♀ecce filij eius veniebant de agro; auditoque
quod acciderat, irati ſunt valde, eo quod fœdam
rem operatus eſſet in Iſrael, & violata filia Iacob,
8 rem illicitam perpetraſſet. ♀Loquutus eſt itaque
Hemor ad eos: Sichem filij mei adhæſit anima fi-
9 liæ veſtræ: date eam illi vxorem. ♀Et iungamus
viciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis, & fi-
10 lias noſtras accipite. ♀Et habitate nobiſcum: ter-
B ra in poteſtate veſtra eſt, exercete, negociamini,
11 & poſſidete eam. ♀Sed & Sichem ad patrem, &
ad fratres eius ait: Inueniam gratiam coram vo-
12 bis: & quæcunque ſtatueritis, dabo. ♀augete do-
tem, & munera poſtulate, & libenter tribuam quod
petieritis: tantum date mihi puellam hanc vxo-
13 rem. ♀Reſponderunt filij Iacob Sichem, & patri
14 eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſororis. ♀Non
poſſumus facere quod petitis, nec dare ſororem
noſtram homini incircunciſo: quod illicitum, &
15 nepharium eſt apud nos. ♀Sed in hoc valebimus
fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & cir-
16 cuncidatur in vobis omnis maſculini ſexus. ♀Tunc
dabimus, & accipiemus mutuo filias veſtras, ac
C noſtras: & habitabimus vobiſcum, erimuſque vnus
17 populus. ♀Si autem circuncidi nolueritis, tolle-
18 mus filiam noſtram, & recedemus. ♀Placuit oblâ-
19 tio eorum Hemor, & Sichem filio eius. ♀Nec diſtulit

adoleſcens, quin ſtatim quod petebatur, expleret:
amabat enim puellam valde, & ipſe erat inclytus in
20 omni domo patris ſui.¶Ingreſſique portam vrbis, lo-
21 cuti ſunt ad populum: ¶ Viri iſti pacifici ſunt, & vo-
lunt habitare nobiſcum: negocientur in terra, &
exerceant eam, quæ ſpacioſa, & lata cultoribus indi-
get: filias eorum accipiemus vxores, & noſtras il-
22 lis dabimus.¶ Vnum eſt, quo differtur tantum bonũ:
Si circuncidamus maſculos noſtros, ritum gentis
23 imitantes. ¶ Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cun-
cta quæ poſſident, noſtra erunt: tantum in hoc ac-
quieſcamus, & habitantes ſimul, vnum efficiemus
24 populum. ¶ Aſſenſique ſunt omnes, circuncſis cun-
25 ctis maribus. ¶ Et ecce, die tertio quando grauiſſi-
D mus vulnerum dolor eſt, arreptis, duo filij Iacob,
Simeon & Leui, fratres Dinæ, gladijs, ingreſſi ſunt
‖Inf.46. a.6. vrbem confidenter: ‖ interfectiſque omnibus maſcu-
26 lis, ¶Hemor & Sichem pariter necauerunt, tollentes
27 Dinam de domo Sichem ſororem ſuam. ¶ Quibus
egreſſis irruerunt ſuper occiſos cæteri filij Iacob: &
28 depopulati ſunt vrbem in vltionem ſtupri. ¶ Oues
eorum, & armenta, & aſinos, cunctaq; vaſtantes quæ
29 in domibus & in agris erant, ¶ paruulos quoque eo-
30 rum & vxores duxerunt captiuas. ¶ Quibus pa-
tratis audacter, Iacob dixit ad Simeon & Leui: Tur-
baſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis, &
Pherezæis habitatoribus terræ huius. nos pauci ſu-
mus: illi congregati percutient me, & delebor ego
31 & domus mea. ¶ Reſponderunt: Nunquid vt ſcorto
abuti debuere ſorore noſtra?

C A P V T XXXV.

1 INterea locutus eſt Deus ad Iacob: Surge, & aſcẽ-
A de Bethel, & habita ibi, facque altare Deo qui
‖Sup.28. a.13. ‖ apparuit tibi, quãdo fugiebas Eſau fratrẽ tuũ.
2 ¶ Iacob vero conuocata omni domo ſua, ait: Abijcite
deos alienos, qui in medio veſtri ſunt; & mundami-
3 ni, ac mutate veſtimenta veſtra. ¶ Surgite, & aſcen-
damus in Bethel, vt faciamus ibi altare Deo, qui e-
xaudiuit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit
4 itineris mei. ¶ Dederunt ergo ei omnes deos alienos
quos habebãt, & inaures quæ erant in auribus eorũ.
at ille infodit eas ſubter terebinthum, quæ eſt poſt
5 vrbem Sichem. ¶ Cumque profecti eſſent, terror Dei
inuaſit omnes per circuitum ciuitates, & non ſunt
6 auſi perſequi recedentes. ¶ Venit igitur Iacob Lu-
B zam, quæ eſt in Terra Chanaan, cognomento
7 Bethel: ipſe & omnis populus cum eo. ¶ Ædificauitq;
ibi altare, & appellauit nomen loci illius, Domus
‖Sup.28. c.18. Dei: ibi enim ‖ apparuit ei Deus, cum fugeret fra-
8 trem ſuum. ¶ Eodem tempore mortua eſt Debora
nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel
ſuper quercum: vocatumque eſt nomen loci illius,
9 Quercus fletus. ¶ Apparuit autem iterum Deus Ia-
cob poſtquam reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ,
10 benedixitque ei, ¶ dicens: ‖ Non vocaberis vltra Ia- ‖Sup.32. c.28.
cob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Et appellauit eum
11 Iſrael, ¶ dixitque ei: Ego Deus omnipotens, creſce, &
multiplicare: gentes, & populi nationum ex te erunt,
12 reges de lumbis tuis egredientur. ¶ Terramque quam
dedi Abraham, & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt
13 te. ¶ Et receſſit ab eo. ¶ Ille vero erexit titulum lapi-
14 deum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans ſu-
C per eum libamina, & effundens oleum, ¶ vocanſque
15 nomen loci illius, Bethel. ¶ Egreſſus autem inde,
16 venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephra-

17 tam: in qua cum parturiret Rachel, ¶ ob difficulta-
tem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obſtetrix:
18 Noli timere, quia & hunc habebis filium. ¶ Egre-
diente autem anima præ dolore, & imminente iam
morte, vocauit nomen filij ſui Benoni, id eſt, filius
doloris mei: pater vero appellauit eum Beniamin,
19 id eſt, filius dextræ. ¶ Mortua eſt ergo Rachel, & ſe-
pulta eſt in via quæ ducit Ephratam, hæc eſt Beth-
20 lehem. ¶ Erexitque Iacob titulum ſuper ſepulchrum Infra 48.
eius. Hic eſt titulus monumenti Rachel, vſque in b.7.
21 præſentem diem. ¶ Egreſſus inde fixit tabernaculum
22 trans Turrem gregis. ¶ ‖ Cumque habitaret in illa ‖Inf.49.
D regione, abijt Ruben, & dormiuit cum Bala con- a.1.
cubina patris ſui: quod illum minime latuit. Erant
23 autem filij Iacob duodecim. ¶ Filij Liæ: primogeni-
tus Ruben, & Simeon, & Leui, & Iudas, & Iſſa-
24 char, & Zabulon. ¶ Filij Rachel: Ioſeph, & Benia-
25 min. ¶ Filij Balæ ancillæ Rachelis: Dan, & Neph-
26 thali. ¶ Filij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad, & Aſer: hi
ſunt filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Sy-
27 riæ. ¶ Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mam-
bre, Ciuitatem Arbee, hæc eſt Hebron: in qua pe-
28 regrinatus eſt Abraham, & Iſaac. ¶ Et completi ſunt
29 dies Iſaac centum octoginta annorum. ¶ Conſum-
ptuſque ætate, mortuus eſt: & appoſitus eſt populo
ſuo ſenex, & plenus dierum: & ſepelierunt eum Eſau
& Iacob filij ſui.

C A P V T XXXVI.

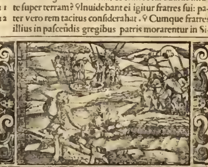
1 HÆ ſunt generationes Eſau, ipſe eſt Edom.
A ¶ Eſau accepit vxores de filiabus Chanaan:
2 Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiã
3 Anæ filiæ Sebeon Heuæi. ¶ Baſemath quoque filiam
4 Iſmahel, ſororem Nabaioth. ¶ ‖ Peperit autem Ada ‖1.Par.1. c.29.

5 Eliphaz: Baſemath genuit Rahuel: ¶ Oolibama ge-
nuit Iehus, & Ihelom, & Core. hi filij Eſau, qui nat.
6 ſunt ei in terra Chanaan. ¶ Tulit autem Eſau vxores
ſuas, & filios, & filias, & omnem animã domus ſuæ,
& ſubſtantiam, & pecora, & cuncta quę habere pote-
rat in terra Chanaan: & abijt in alteram regionem,
‖Sup. 13. a. 6. Ioſue 24. a 4.
7 receſſitque a fratre ſuo Iacob. ¶‖ Diuites enim erãt val
de, & ſimul habitare non poterant: nec ſuſtinebat eos
terra peregrinationis eorũ præ multitudine gregum.
8 ¶ Habitauitq; Eſau in Monte Seir, ipſe eſt Edom. ¶ Hę
9 autem ſunt generationes Eſau patris Edom in Mõte
‖1 Para. 1. c. 34.
10 Seir, ¶ & hæc nomina filiorũ eius. ‖ Eliphaz filius Ada
B vxoris Eſau: Rahuel quoque filius Baſemath vxoris
11 eius. ¶ Fueruntque Eliphaz filij: Theman, Omar, Se-
12 pho, & Gatham, & Cenez. ¶ Erat autem Thamna, cõ
cubina Eliphaz filij Eſau: quæ peperit ei Amalec. hi
13 sũt filij Ada vxoris Eſau. ¶ Filij autẽ Rahuel: Nahath
& Zara, Samma & Meza. hi filij Baſemath vxoris
14 Eſau. ¶ Iſti quoque erant filij Oolibama filiæ Anæ fi-
liæ Sebeon, vxoris Eſau, quos genuit ei, Iehus, & Ihe
15 lon, & Core. ¶ Hi duces filiorum Eſau. Filij Eliphaz
primogeniti Eſau: dux Theman, dux Omar, dux Se-
16 pho, dux Cenez, ¶ dux Core, dux Gatham, dux Ama
17 lec. hi filij Eliphaz in terra Edom, & hi filij Ada. ¶ Hi
quoque filij Rahuel filij Eſau: dux Nahath, dux Za-
ra, dux Samma, dux Meza. hi autẽ duces Rahuel in
18 terra Edom: iſti filij Baſemath vxoris Eſau. ¶ Hi autẽ
C filij Oolibama vxoris Eſau: dux Iehus, dux Ihelon,
dux Core. hi duces Oolibama filię Anę vxoris Eſau.
19 ¶ Iſti ſunt filij Eſau, & hi duces eorum: ipſe eſt Edom.
‖1. Paralip. 1. c. 12.
20 ‖ ¶ Iſti ſunt filij Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan,
21 & Sobal, & Sebeon, & Ana, ¶ & Diſon, & Eſer, & Di
22 ſan. hi duces Horræi, filij Seir in Terra Edom. ¶ Facti
ſunt autem filij Lotan: Hori & Hemam: erat autẽ ſo-
23 ror Lotan Thamna. ¶ Et iſti filij Sobal: Aluam & Ma-
24 nahat, & Ebal, & Sepho, & Onã. ¶ Et hi filij Sebeon:
Aia & Ana. Iſte eſt Ana, qui inuenit aquas calidas in
25 ſolitudine, cũ paſceret aſinos Sebeon patris ſui. ¶ Ha-
26 buitque filium Diſon, & filiam Oolibama. ¶ Et iſti fi-
27 lij Diſon: Hãdan, & Eſeban, & Iethran, & Charã. ¶ Hi
28 quoq; filij Eſer: Balaan, & Zauan, & Acan. ¶ Habuit
29 autem filios Diſan: Hus, & Aran. ¶ Hi duces Horræo-
rum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,
30 ¶ dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: Iſti duces Horræo-
31 rum qui imperauerunt in Terra Seir. ¶ Reges aũt qui
D regnauerunt in Terra Edom, antequam haberent re-
32 gem filij Iſrael, fuerunt hi: ¶ Bela filius Beor, nomenq;
33 vrbis eius, Denaba. ¶ Mortuus eſt autem Bela, & re-
34 gnauit pro eo Iobab filius Zaræ de Boſra. ¶ Cumque
mortuus eſſet Iobab, regnauit pro eo Huſam de terra
35 Themanorum. ¶ Hoc quoque mortuo, regnauit ꝓ eo
Adad filius Badad, qui percuſſit Madiam in regione
36 Moab: & nomen vrbis eius, Auith: ¶ Cumque mor-
tuus eſſet Adad, regnauit pro eo Semla de Maſreca.
37 ¶ Hoc quoque mortuo regnauit pro eo Saul de fluuio
38 Rohoboth. ¶ Cumque & hic obijſſet, ſucceſſit in re-
39 gnum Balanam filius Achobor. ¶ Iſto quoq; mortuo
regnauit pro eo Adar, nomenque vrbis eius, Phau: &
appellabatur vxor eius Meetabel, filia Matred filiæ
40 Mezaab. ¶ Hæc ergo nomina ducum Eſau in cogna-
tionibus, & locis, & vocabulis ſuis: dux Thamna,
41 dux Alua, dux Ietheth, ¶ dux Oolibama, dux Ela,
42 dux Phinon, ¶ dux Cenez, dux Theman, dux Map-
43 ſar, ¶ dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom
habitantes in terra imperij ſui: ipſe eſt Eſau pater
Idumæorum.

CAPVT XXXVII.

1 HAbitauit autem Iacob in terra Chanaan, in
A qua pater ſuus peregrinatus eſt. ¶ Et hę ſunt
2 generationes eius: Ioſeph, cũ ſedecim eſſet
annorum, paſcebat gregem cum fratribus ſuis adhuc
puer: & erat cum filijs Balæ, & Zelphæ vxorum pa-
tris ſui: accuſauitque fratres ſuos apud patrem crimi
3 ne peſſimo. ¶ Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper oẽs
filios ſuos, eo quod in ſenectute genuiſſet eum: fecit-
4 que ei tunicam polymitam. ¶ Videntes autem fratres
eius, quod a patre plus cunctis filijs amaretur, ode-
5 rant eum, nec poterãt ei quidquã pacifice loqui. ¶ Ac-
cidit quoque, vt viſum ſomnium referret fratribus
6 ſuis, quæ cauſa maioris odij ſeminarium fuit. ¶ Di-
xitque ad eos: Audite ſomnium meum, quod vidi:
7 ¶ Putabam nos ligare manipulos in agro: & quaſi con
ſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtroſque ma-
8 nipulos circumſtantes adorare manipulũ meum. ¶ Re
ſponderunt fratres eius: Nunquid rex noſter eris? aut
ſubijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomnio-
rum, atque ſermonum, inuidiæ, & odij fomitem mi-
9 niſtrauit. ¶ Aliud quoque vidit ſomnium, quod nar-
rans fratribus, ait: Vidi per ſomnium quaſi Solem, &
10 Lunam, & ſtellas vndecim adorare me. ¶ Quod cum
patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpauit eum pater
C ſuus, & dixit: Quid ſibi vult hoc ſomnium, quod vi-
diſti? nũ ego & mater tua, & fratres tui adorabimus
11 te ſuper terram? ¶ Inuidebant ei igitur fratres ſui: pa-
12 ter vero rem tacitus conſiderabat. ¶ Cumque fratres
illius in paſcẽdis gregibus patris morarentur in Si-

13 chem, ¶ dixit ad eum Iſrael: Fratres tui paſcunt
oues in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo re-
14 ſpondente, ¶ Præſto ſum: ait ei: Vade, & vide ſi
D cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora: & re-
nuncia mihi quid agatur. Miſſus de Valle Hebron,
15 venit in Sichem: ¶ inuenitque eũ vir errantẽ in agro,
16 & interrogauit, quid quæreret. ¶ At ille reſpondit:

Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcãt greges.
17 ¶Dixitque ei vir: Receſſerunt de loco iſto, audiui aũt
eos dicẽtes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Ioſeph
18 poſt fratres ſuos, & inuenit eos in Dothain. ¶Qui cũ
vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, co
19 gitauerunt illum occidere. ¶Et mutuo loquebantur,
20 Ecce ſomniator venit: ¶ venite occidamus eum, &
E mittamus in ciſternam veterem: dicemuſque, Fera
peſſima deuorauit eum: & tunc apparebit quid illi
21 proſint ſomnia ſua. ¶‖ Audiens autem hoc Ruben, ‖ Inf. 42. c. 22.
nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dice-
22 bat: ¶ Non interficiatis animam eius, nec effundatis
ſanguinem, ſed proijcite eum in ciſternam hanc, quę
eſt in ſolitudine, manuſque veſtras ſeruate innoxias.
hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus
23 eorum, & reddere patri ſuo. ¶Cõfeſtim igitur, vt per-
uenit ad fratres ſuos, nudauerunt eum tunica talari,
24 & polymita. ¶ Miſeruntq; eũ in ciſternam veterem,
25 qua non habebat aquam. ¶ Et ſedentes, vt comede-
rent panem, viderunt Iſmahelitas viatores venire de
Galaad, & camelos eorum portantes aromata, & re-
26 ſinam, & ſtacten in Ægyptum. ¶ Dixit ergo Iudas

F fratribus ſuis: Quid nobis prodeſt, ſi occiderimus fra
trem noſtrum, & celauerimus ſanguinem ipſius?
27 ¶ Melius eſt, vt venundetur Iſmahelitis, & manus
noſtræ nõ polluantur. frater enim, & caro noſtra eſt.
28 Acquieuerunt fratres ſermonibus illius. ¶ ‖ Et præ- ‖ Sap. 10. c. 13. Pſa. 104.
tereuntibus Madianitis negociatoribus, extrahentes
eum de ciſterna, vendiderunt eum Iſmahelitis vigin
29 ti argenteis: qui duxerunt eum in Aegyptum: ¶ Re-
uerſuſque Ruben ad ciſternam, non inuenit puerũ:
30 ¶& ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos, ait: Puer
31 non comparet, & ego quo ibo? ¶ Tulerunt autem tu-
nicam eius, & in ſanguinem hœdi quem occiderant.

32 tinxerunt: ¶mittentes qui ferrent ad patrem, & dice-
rent, ‖ Hanc inuenimus: vide vtrum tunica filij tu ‖ Inf. 44. 28.
33 ſit, an non. ¶ Quam cum agnouiſſet pater, ait: Tunica
G filij mei eſt, fera peſſima comedit eum, beſtia deuora-
34 uit Ioſeph. ¶Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio, lu-
35 gens filium ſuum multo tempore. ¶ Congregatis au-
tem cunctis liberis eius, vt lenirent dolorem patris,
noluit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam
ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeue-
36 rante in fletu, ¶ Madianitæ vendiderunt Ioſeph in
Aegypto Phutiphari eunucho Pharaonis, magiſtro
militum.

CAPVT XXXVIII.

1 EOdem tempore deſcendens Iudas a fratribus
A ſuis, diuertit ad virum Odollamitem, nomi-
2 ne Hiram. ¶ ‖ Viditque ibi filiam hominis ‖ 1. Par. 2. a.
Chananæi, vocabulo Sue: & accepta vxore, ingreſ-
3 ſus eſt ad eam. ¶ Quæ concepit, & peperit filium, &
4 vocauit nomen eius Her. ¶‖ Rurſumque concepto fœ ‖ Nu. 26. b. 19.
5 tu, natum filium vocauit Onan. ¶ Tertium quoque
peperit, quem appellauit Sela, quo nato, parere vltra
6 ceſſauit. ¶ Dedit autem Iudas vxorem primogenito
7 ſuo Her, nomine Thamar. ¶ ‖ Fuit quoque Her pri- ‖ Nu. 26. c. 19.
B mogenitus Iudæ, nequam in conſpectu Domini: &
8 ab eo occiſus eſt. ¶ Dixit ergo Iudas ad Onan filium
ſuum: Ingredere ad vxorem fratris tui, & ſociare illi,
9 vt ſuſcites ſemen fratri tuo. ¶ Ille ſciens non ſibi naſci
filios, introiẽs ad vxorẽ fratris ſui, ſemẽ fundebat in
10 terram: ne liberi fratris noĩe naſcerentur. ¶ Et idcir-
co percuſſit eum Dominus, quod rem deteſtabilem
11 faceret. ¶ Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui
ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat
Sela filius meus: timebat enim ne, & ipſe morere-
tur, ſicut fratres eius. Quæ abijt, & habitauit in
12 domo patris ſui. ¶ Euolutis autem multis diebus,
C mortua eſt filia Sue vxor Iudæ: qui poſt luctum con-
ſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores ouium
ſuarum, ipſe & Hiras opilio gregis Odollamites, in
13 Thamnas. ¶ Nunciatumque eſt Thamar, quod ſo-
cer illius aſcenderet in Thamnas ad tondendas oues.
14 ¶ Quæ depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theri-
ſtrum: & mutato habitu ſedit in biuio itineris, quod
ducit Thamnam: eo quod creuiſſet Sela, & non eum
15 accepiſſet maritum. ¶ Quam cum vidiſſet Iudas, ſu-
D ſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum
16 ſuum, ne agnoſceretur. ¶ Ingredienſque ad eam,
ait: Dimitte me, vt coeam tecum: neſciebat enim,
quod nurus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis
17 mihi, vt fruaris concubitu meo? ¶ Dixit: Mittam ti-
bi hœdum de gregibus. Rurſumque illa dicente: Pa-
tiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonem, donec mit
18 tas quod polliceris. ¶ Ait Iudas: Quid tibi vis pro ar-
rhabone dari? Reſpondit: Annulũ tuum, & armillã,
& baculum quẽ manu tenes. Ad vnum igitur coitũ
19 mulier concepit. ¶ Et ſurgens abijt: depoſitoque ha-
bitu quem ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.

¶Miſit

20 ¶Miſit autem Iudas hœdum per paſtorem ſuū Odol-
E lamitem, vt reciperet pignus quod dederat mulieri.
21 qui cum non inueniſſet eam, ¶ interrogauit homines
loci illius: Vbi eſt mulier quæ ſedebat in biuio? Re-
ſpondentibus cunctis, Non fuit in loco iſto meretrix:
22 ¶reuerſus eſt ad Iudam, & dixit ei: Non inueni eam:
ſed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquam
23 ſediſſe ibi ſcortum. ¶ Ait Iudas: Habeat ſibi: certe mē-
F dacij arguere nos non poteſt. ego miſi hœdum quem
24 promiſeram, & tu non inueniſti eam. ¶ Ecce autem
poſt tres menſes nunciauerunt Iudæ, dicentes: For-
nicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus illius

intumeſcere. Dixitque Iudas: Producite eam, vt cō-
25 buratur. ¶ Quæ cum duceretur ad pœnam, miſit ad
ſocerum ſuum, dicens: De viro, cuius hæc ſunt, cōce-
pi: cognoſce cuius ſit annulus, & armilla, & baculus.
26 ¶Qui agnitis muneribus, ait: Iuſtior me eſt: quia non
G tradidi eam Sela filio meo. Attamen vltra nō cogno-
27 uit eam. ¶‖Inſtante autem partu, apparuerunt gemini ‖Matt. 1. a. 3.
in vtero: atque in ipſa effuſione infantium, vnus pro-
tulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinū, dicēs:
28 ¶Iſte egredietur prior. ¶Illo vero retrahente manum,
29 egreſſus eſt alter, dixitque mulier: Quare diuiſa eſt
propter te maceria? & ob hanc cauſam vocauit no-
30 mē eius Phares. ‖¶Poſtea egreſſus eſt frater eius, in cu- ‖1. Par. 2. c. 4.
ius manu erat coccinum: quem appellauit Zara.

CAPVT XXXIX.

1 IGitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptum, emitq; eū
A Phutiphar eunuchus Pharaonis, princeps exer-
citus, vir Aegyptius, de manu Iſmahelitarum, a
2 quibus perductus erat. ¶ Fuitque Dominus cum eo,
& erat vir in cunctis proſpere agens: habitauitque in
3 domo domini ſui, ¶ qui optime nouerat Dominum
eſſe cum eo, & omnia quæ gereret, ab eo, dirigi in
4 manu illius. ¶Inuenitque Ioſeph gratiam coram dño
ſuo, & miniſtrabat ei: a quo præpoſitus omnibus gu-
bernabat creditam ſibi domū, & vniuerſa quę ei tra-
5 dita fuerant. ¶ Benedixitque Dñs domui Aegyptij
B ꝓpter Ioſeph, & multiplicauit tā in ędibꝰ, q̄ in agris
6 cunctā eius ſubſtantiā. ¶ nec quidquā aliud nouerat,
niſi panē quo veſcebatur. Erat aūt Ioſeph pulchra fa-
7 cie, & decorus aſpectu. ¶ Poſt multos itaq; dies inie-
cit dña ſua oculos ſuos in Ioſeph, & ait: Dormi me-
8 cū. ¶ Qui nequaquā acquieſcēs operi nephario, dixit
ad eā: Ecce dñs meus oīb. mihi traditis ignorat, quid
9 habeat in domo ſua: ¶ nec quidquam eſt quod non in
mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te, q̄
vxor eius es: quomodo ergo poſſum hoc malum face-
10 re, & peccare in Deum meū? ¶ Huiuſcemodi verbis
per ſingulos dies: & mulier moleſta erat adoleſcenti,
11 & ille recuſabat ſtuprum. ¶Accidit autem quadā die,
vt intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſq;
12 arbitris faceret: ¶& illa, apprehenſa lacinia veſtimen-
C ti eius, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu
13 eius pallio, fugit, & egreſſus eſt foras. ¶Cumq; vidiſ-
ſet mulier veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe contem-

14 ptam, ¶ vocauit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad
eos: En introduxit virum Hebræum, vt illuderet no-
bis: ingreſſus eſt ad me, vt coiret mecum: cūque ego
15 ſucclamaſſem, ¶ & audiſſet vocem meam, reliqui
16 pallium quod tenebam, & fugit foras. ¶ In argumen-
D tum ergo fidei, retentum pallium oſtendit marito re-
17 uertenti domum, ¶ & ait: Ingreſſus eſt ad me ſeruus
18 Hebræus quem adduxiſti, vt illuderet mihi: ¶ cum-
que audiſſet me clamare, reliquit pallium quod te-
19 nebam, & fugit foras. ¶ His auditis dominus, & ni-
mium credulus verbis coniugis, iratus eſt valde;
20 ¶ ‖ tradiditque Ioſeph in carcerem, vbi vincti regis ‖Pſalm 104. b.
21 cuſtodiebantur. & erat ibi clauſus. ¶ Fuit autem Do-
minus cum Ioſeph, & miſertus illius: & dedit ei gra-
22 tiam in conſpectu principis carceris. ¶Qui tradidit in
manu illius vniuerſos vinctos qui in cuſtodia tene-
23 bantur: & quidquid fiebat, ſub ipſo erat. ¶ Nec noue-
rat aliquid cunctis ei creditis: Dominus enim erat
cum illo, & omnia opera eius dirigebat.

CAPVT XL.

1 HIs ita geſtis, accidit, vt peccarent duo eu-
A nuchi, pincerna regis Ægypti, & piſtor
2 domino ſuo. ¶ Iratuſque contra eos Pha-
rao (nam alter pincernis præerat, alter piſtoribus)
3 ¶ miſit eos in carcerem principis militum, in quo
4 erat vinctus, & Ioſeph. ¶ At cuſtos carceris tra-
didit eos Ioſeph, qui & miniſtrabat eis: aliquan-
tulum temporis fluxerat, & illi in cuſtodia tene-
5 bantur. ¶ Videruntque ambo ſomnium nocte vna
6 iuxta interpretationem congruam ſibi. ¶ Ad que

cum

7 cũ introiſſet Ioſeph mane,& vidiſſet eos triſtes, ¶ ſci-
ſcitatus eſt eos,dicens:Cur triſtior eſt hodie ſolito fa-
8 cies veſtra?¶ Qui reſponderunt:Somnium vidimus:
B & non eſt qui interpretetur nobis.Dixitq; ad eos Io-
ſeph:Nunquid non Dei eſt interpretatio?referte mi-
9 hi quid videritis.¶Narrauit prior,præpoſitus pincer-
narum,ſomnium ſuum : Videbam coram me vitem,
10 ¶in qua erant tres propagines, creſcere paulatim in
11 gemmas,& poſt flores vuas matureſcere:¶calicemq;
Pharaonis in manu mea.tuli ergo vuas,& expreſſi in

calicem quem tenebam,& tradidi poculũ Pharaoni.
12 ¶ Reſpondit Ioſeph:Hæc eſt interpretatio sõnij, Tres
13 propagines,tres adhuc dies ſunt,¶poſt quos recorda
bitur Pharao miniſterij tui, & reſtituet te in gradum
priſtinum:dabiſque ei calicem iuxta officium tuum,
14 ſicut ante facere cõſueueras.¶ Tantum memẽto mei,
C cum tibi bene fuerit,& facies mecũm miſericordiam:
vt ſuggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere:
15 ¶quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorum,& hic
16 innocens in lacum miſſus ſum. ¶ Videns piſtorum
magiſter, quod prudenter ſomnium diſſoluiſſet, ait:
Et ego vidi ſomnium, Quod tria caniſtra farinæ ha-
17 berem ſuper caput meum: ¶ & in vno caniſtro,quod
erat excelſius, portare me omnes cibos qui fiunt arte
18 piſtoria, aueſque comedere ex eo. ¶ Reſpondit Io-

D ſeph:Hæc eſt Interpretatio ſomnij, Tria caniſtra,tres
19 adhuc dies ſunt, ¶ poſt quos auferet Pharao caput
tuum, ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volu-
20 cres carnes tuas. ¶ Exinde dies tertius natalitius
Pharaonis erat: qui faciens grande conuiuium pue-
ris ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri pin-
21 cernarum, & piſtorum principis. ¶ Reſtituitque al-
terum in locum ſuum, vt porrigeret ei poculum:
22 ¶alterum ſuſpendit in patibulo, vt coniectoris veri-
23 tas probaretur. ¶ Et tamen ſuccedentibus proſpe-
ris, præpoſitus pincernarum oblitus eſt interpre-
tis ſui.

CAPVT XLI.

1 POſt duos annos vidit Pharao ſomnium. Puta-
A bat ſe ſtare ſuper fluuium, ¶ de quo aſcende-
2 bant ſeptem boues, pulchræ & craſſæ nimis:
3 & paſcebantur in locis paluſtribus. ¶ Aliæ quoque
ſeptem emergebant de flumine fœdæ, confectæque
macie: & paſcebantur in ipſa amnis ripa in locis vi-
4 rentibus. ¶ deuorauerùntque eas, quarum mira ſpe-
cies, & habitudo corporum erat. Expergefactus
5 Pharao,¶rurſum dormiuit,& vidit alterum ſomniũ.
Septem ſpicę pullulabant in culmo vno plenę,atque
6 formoſæ:¶aliæ quoque totidem ſpicæ tenues,& per-
7 cuſſæ vredine oriebantur.¶deuorantes omnem prio-
rum pulchritudinem. Euigilans Pharao poſt quie-
8 tem, ¶ & facto mane, pauore perterritus, miſit ad
omnes coniectores Aegypti,cunctoſque ſapientes:&
accerſitis narrauit ſomnium, nec erat qui interpreta-
9 retur. ¶ Tunc demum reminiſcens pincernarum ma-
10 giſter,ait: Confiteor peccatum meum: ¶ Iratus rex
B ſeruis ſuis, me & magiſtrum piſtorum retrudi iuſſit
11 in carcerem principis militum: ¶ vbi vna nocte
vterque vidimus ſomnium, præſagium futurorum.
12 ¶ Erat ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis militum fa-
13 mulus: cui narrantes ſomnia,¶ audiuimus quidquid
poſtea rei probauit euentus. ego enim redditus
14 ſum officio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce. ¶ Pro- Pſa.104.b.20.
tinus ad regis imperium eductum de carcere Ioſeph
15 totonderunt, ac veſte mutata obtulerunt ei. ¶ Cui

ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quæ
16 audiui te ſapientiſſime conijcere.¶Reſpondit Ioſeph:
Abſque me Deus reſpondebit proſpera Pharaoni.
17 ¶ Narrauit ergo Pharao quod viderat. Putabam me
C ſtare ſuper ripam fluminis, ¶ & ſeptem boues de am-
18 ne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus:
19 quæ in paſtu paludis virecta carpebant. ¶ Et ecce,
has ſequebantur aliæ ſeptem boues, in tantum de-
formes, & macilentæ, vt nũquam tales in Terra Ae-
20 gypti viderim. ¶ Quę deuoratis,& conſumptis prio-
21 ribus, ¶ nullum ſaturitatis dedere veſtigiũ:ſed ſimili

ma-

macie & ſqualore torpebant. Euigilans, rurſus ſopo-
22 re depreſſus, ¶ vidi ſomnium: Septē ſpicę pullulabant
23 in culmo vno plenæ, atque pulcherrimæ. ¶ Aliæ quo-
que ſeptem tenues, & percuſſæ vredine oriebantur è
24 ſtipula: ¶ quæ priorum pulchritudinē deuorauerunt.
Narraui coniectoribus ſomniū, & nemo eſt qui ediſ-
25 ſerat. ¶ Reſpondit Ioſeph: Somnium regis vnum eſt:
26 quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni. ¶ Septem
D boues pulchræ, & ſeptem ſpicę plenæ: ſeptem huber-
tatis anni ſunt. eandemque vim ſomnij comprehen-
27 dunt. ¶ Septem quoque boues tenues, atque macilen-
tæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem ſpicæ tenues,
& vento vrente percuſſæ: ſeptem anni venturæ ſunt
28 famis. ¶ Qui hoc ordine complebuntur. ¶ Ecce ſeptem
29 anni veniēt fertilitatis magnæ in vniuerſa terra Æ-
30 gypti. ¶ Quos ſequentur ſeptem anni alij tantæ ſteri-
litatis, vt obliuioni tradatur cuncta retro abundātia:
31 conſumptura eſt enim fames omnem terram, ¶ & hu
bertatis magnitudinem perditura eſt inopiæ magni-
32 tudo. ¶ Quod autem vidiſti ſecundo, ad eandem rem
pertinens ſomnium, firmitatis indicium eſt: eo quod
33 fiat ſermo Dei, & velocius impleatur. ¶ Nunc ergo
prouideat rex virū ſapientē, & induſtriū, & præficiat
34 cū terræ Ægypti. ¶ Qui cōſtituat præpoſitos per cun-
ctas regiones: & quintā partē fructuū per ſeptem an-
35 nos fertilitatis, ¶ qui iam nūc futuri ſunt, cōgreget in
horrea: & oē frumentū ſub Pharaonis poteſtate con-
36 datur, ſeruetúrque in vrbibus, ¶ & præparetur futurę
ſeptē annorū fami quæ oppreſſura eſt Ægyptum: &
37 non conſumetur terra inopia. ¶ Placuit Pharaoni cōr
38 ſilium, & cunctis miniſtris eius. ¶ Locutuſque eſt ad
E eos: Num inuenire poterimus talem virum, qui ſpiri-
39 tu Dei plenus ſit? ¶ Dixit ergo ad Ioſeph: Quia oſten-

dit tibi Deus omnia quæ locutus es, nunquid ſapien ‖ Pſ. 104. b. 21.
40 tiorem. & conſimilem tui inuenire potero? ¶ ‖ Tu eris 1. Malach. 2. f. 13.
ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cūctus Act. 7. b. 2.
populus obediet: vno tantum regni ſolio te præcedā.
41 ¶ Dixitque rurſum Pharao ad Ioſeph: Ecce conſtitui
42 te ſuper vniuerſam terram Ægypti. ¶ Tulitque an-
nulum de manu ſua, & dedit eum in manu eius, ve-
ſtiuitq; eum ſtola byſſina, & collo torquem auream
43 circumpoſuit. ¶ Fecitque eum aſcēdere ſuper currum
ſuum ſecundum, clamante pręcone, vt omnes coram
eo genu flecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent vniuer-
44 ſæ terræ Ægypti. ¶ Dixit quoque rex Ægypti ad Io-
F ſeph: Ego ſum Pharao: abſque tuo imperio non mo-
uebit quiſquam manum, aut pedem in omni Terra
45 Ægypti. ¶ Vertitque nomen eius, & vocauit eum lin
gua Aegyptiaca, Saluatorem mundi. Deditque illi
vxorem Aſeneth, filiam Phutipharis ſacerdotis He-
liopoleos. Egreſſus eſt itaque Ioſeph ad Terram Ae-
46 gypti. (¶ Triginta autem annorum erat, quando ſtetit
in conſpectu regis Pharaonis) & circuiuit omnes re-
47 giones Ægypti. ¶ Venitque fertilitas ſeptem annorū,
& in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in
48 horrea Ægypti. ¶ Omnis etiam frugum abundantia
49 in ſingulis vrbibus condita eſt. ¶ Tantaque fuit abun
dantia tritici, vt arenæ maris coæquaretur, & copia
50 mēſuram excederet. ¶ ‖ Nati ſunt Ioſeph filij duo, an- ‖ Inf. 46. c. 20. 48. a. 5.
G tequam veniret fames, quos peperit ei Aſeneth filia
51 Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos. ¶ Vocauitq; no-
men primogeniti, Manaſſes. dicens: Obliuiſci me fe-
cit Deus omnium laborum meorum, & domus pa-
52 tris mei. ¶ Nomē quoque ſecūdi appellauit Ephraim,

dicens: Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis
53 meæ. ¶ Igitur tranſactis ſeptem hubertatis annis, qui
54 fuerant in Ægypto, ¶ ‖ cœperunt venire ſeptem anni ‖ Pſal. 104. b. 16.
inopiæ, quos prædixerat Ioſeph. & in vniuerſo Orbe
fames præualuit: in cuncta autem Terra Ægypti pa-
55 nis erat. ¶ Qua eſuriēte clamauit populus ad Pharao-
nem, alimenta petens. Quibus ille reſpondit. Ite ad
56 Ioſeph: & quidquid ipſe vobis dixerit, facite. ¶ Creſce
bat autem quotidie fames in omni terra: aperuitque
Ioſeph vniuerſa horrea, & vendebat Aegyptijs: nam
57 & illos oppreſſerat fames. ¶ Omneſque prouinciæ ve-
niebant in Ægyptum, vt emerent eſcas, & malum
inopiæ temperarent.

C A P V T XLII.

1 AVdiens autem Iacob, quod alimenta ven-
A derentur in Ægypto, dixit filijs ſuis: Qua-
2 re negligitis? ¶ ‖ Audiui quod triticum ‖ Act. 7. b.
venundetur in Ægypto: deſcendite, & emite no-
bis neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non conſu-
3 mamur inopia. ¶ Deſcendentes igitur fratres Io-
4 ſeph decem, vt emerent frumenta in Ægypto, ¶ Be-
niamin domi retento a Iacob, qui dixerat fra-
tribus eius, Ne forte in itinere quidquam patiatur
5 mali: ¶ ingreſſi ſunt terram Aegypti cum alijs qui

pergebant ad emendum. Erat autem fames in Terra
6 Chanaan. ¶Et Ioſeph erat princeps in Terra Ægypti,
B atque ad eius nutum frumenta populis vendebãtur.
7 Cumque adoraſſent eum fratres ſui, ¶ & agnouiſſet

eos, quaſi ad alienos durius loquebatur, interrogans
eos: Vnde veniſtis? Qui reſpõderunt: De Terra Cha-
8 naan, vt emamus victui neceſſaria. ¶Et tamen fratres
9 ipſe cognoſcens, non eſt cognitus ab eis. ¶ Recorda-
tuſque ſomniorum quæ aliquãdo viderat, ait ad eos:
Exploratores eſtis; vt videatis infirmiora terræ, ve-
10 niſtis. ¶ Qui dixerũt: Non eſt ita domine, ſed ſerui tui
11 venerunt, vt emerent cibos. ¶ Omnes filij vnius vir
C ſumus: pacifici venimus, nec quidquã famuli tui ma
12 chinantur mali. ¶Quibus ille reſpondit: Aliter eſt, im-
13 munita terræ huius cõſiderare veniſtis. ¶At illi: Duo-
decim, inquiũt, ſerui tui fratres ſumus, filij viri vniu
in terra Chanaã: minimus cum patre noſtro eſt, aliu
14 non eſt ſuper. ¶Hoc eſt, ait, quod locutus ſum. Explo-
15 ratores eſtis. ¶ Iam nunc experimentum veſtri capiã.
per ſalutem Pharaonis non egredimini hinc, donec
16 veniat frater veſter minimus. ¶Mittite ex vobis vnũ,
& adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec

probentur, quæ dixiſtis, vtrũ vera, an falſa ſint: alio-
17 quin per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis. ¶Tra-
18 didit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus. ¶ Die autem
tertio eductis de carcere, ait: Facite quę dixi, & viue-
19 tis: Deum enim timeo. ¶ Si pacifici eſtis, frater veſter
Inf. 43. a. D vnus ligetur in carcere: vos autem abire, & ferte fru-
20 menta, quæ emiſtis, in domos veſtras: ¶& fratrem ve-
ſtrum minimum ad me adducite, vt poſſim veſtros
probare ſermones, & non moriamini. Fecerunt, vt di
21 xerat. ¶Et locuti ſunt ad inuicẽ: Merito hæc patimur,
quia peccauimus in fratrẽ noſtrum, videntes angu-
ſtiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & nõ au-
22 diuimus: idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio. ¶ E
Sup. 37 b. quibus vnus, Ruben, ait: Nunqd nõ dixi vobis. ¶No-
lite peccare in puerum: & nõ audiſtis me? en ſanguis
23 eius exquiritur. ¶Neſciebant autẽ, quod intelligeret
E Ioſeph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos.
24 ¶Auertitque ſe parumper, & fleuit: & reuerſus, locu-

25 tus eſt ad eos. ¶Tollenſque Simeon, & ligãs illis præ-
ſentibus, iuſſit miniſtris, vt implerent eorum ſaccos
tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſaccu-
lis ſuis, datis ſupra cibarijs in via: qui fecerunt ita.
26 ¶At illi portantes frumenta in aſinis ſuis profecti ſũt.
27 ¶Apertoque vnus ſacco, vt daret iumento pabulum

in diuerſorio, contemplatus pecuniam in ore ſacculi;
28 ¶dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pecunia, en ha
F betur in ſacco. Et obſtupefacti, turbatiq; mutuo di-
29 xerunt: Quidnã eſt hoc quod fecit nobis Deus? ¶ Ve-
neruntque ad Iacob patrem ſuum in Terram Cha-
naan, & narrauerũt ei oĩa quæ accidiſſent ſibi, dicen-
30 tes: ¶ Locutus eſt nobis dominus terræ dure, & puta-
31 uit nos exploratores eſſe prouinciæ. ¶ Cui reſpondi-
32 mus: Pacifici ſum⁹, nec vllas molimur inſidias. ¶Duo
decim fratres vno patre geniti ſumus: vnus non eſt
ſuper, minimus cum patre noſtro eſt in Terra Cha-
33 naan. ¶Qui ait nobis: Sic probabo, quod pacifici ſitis.
Fratrem veſtrum vnum dimittite apud me, & ciba-
34 ria domibus veſtris neceſſaria ſumite, & abite. ¶ Fra-
tremque veſtrum minimum adducite ad me, vt ſciã,
quod non ſitis exploratores: & iſtum qui tenetur in
vinculis, recipere poſſitis, ac deinceps quæ vultis,
35 emendi habeatis licentiã. ¶ His dictis, cum frumenta
effunderent, ſinguli repererunt in ore ſaccorum liga-
36 tas pecunias: exterritiſque ſimul omnibus, ¶dixit pa-
G ter Iacob: Abſque liberis me eſſe feciſtis. Ioſeph non
eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, & Beniamin au
37 feretis: in me hæc omnia mala reciderunt. ¶ Cui re-
ſpondit Ruben: Duos filios meos interfice, ſi non re-
duxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego
38 eum tibi reſtituam. ¶At ille: Non deſcendet, inquit, fi-
lius meus vobiſcum: frater eius mortuus eſt, & ipſe
ſolus remanſit: ſi quid ei aduerſi acciderit in terra ad
quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad
inferos.

CAPVT XLIII.

1 INterim fames omnem terram vehemẽter preme
A bat. ¶Conſumptiſq; cibis, quos ex Aegypto de-
2 tulerant, dixit Iacob ad filios ſuos. Reuertimini,
3 & emite nobis pauxillum eſcarum. ¶Reſpõdit Iudas:
Denunciauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuriſiurã-
di, dicens: Non videbitis faciem meam, niſi fratrem
4 veſtrum minimum adduxeritis vobiſcum. ¶ Si ergo
vis eum mittere nobiſcum, pergemus pariter, & eme
5 mus tibi neceſſaria: ¶ ſi autem nõ vis, non ibimus. vir
Sup.42.d.20. enim, vt ſępe diximus, denũciauit nobis, dicens: ‖ Nõ
videbitis faciẽ meam abſque fratre veſtro minimo.
6 ¶ Dixit eis Iſrael: In meam hoc feciſti miſeriã, vt in-
7 dicaretis ei, & alium habere vos fratrem. ¶ At illi re-
ſponderunt: Interrogauit nos homo per ordinem, no-
ſtram progeniem, ſi pater viueret, ſi haberemus fra-
trem, & nos reſpondimus ei conſequenter iuxta id
quod fuerat ſciſcitatus: nunquid ſcire poteramus qđ
dicturus eſſet, Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?
8 ¶Iudas quoque dixit patri ſuo: Mitte puerum mecũ,
vt proficiſcamur, & poſſimus viuere: ne moriamur
Inf.44.g.12. 9 nos, & paruuli noſtri. ¶ Ego ſuſcipio puerum: de ma-
C nu mea require illum. Niſi reduxero, & reddidero eũ
10 tibi, ero peccati reus in te omni tempore. ¶ Si non in-
11 terceſſiſſet dilatio, iam vice altera veniſſemus. ¶ Igi-
tur Iſrael pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt,
facite quod vultis: ſumite de optimis terræ fructibus
in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicum re-
ſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, &
12 amygdalarum. ¶ Pecuniam quoque duplicem ferte
vobiſcum: & illam quam inueniſtis in ſacculis, re-
13 portate, ne forte errore factum ſit. ¶ Sed & fratrem
14 veſtrum tollite, & ite ad virum. ¶ Deus autem meus
omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remit-
tat vobiſcum fratrem veſtrum quem tenet, & hunc
Beniamin: ego autem quaſi orbatus abſque liberis
15 ero. ¶Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam dupli-
cem, & Beniamin: deſcenderuntque in Ægyptum, &
16 ſteterunt coram Ioſeph. ¶ Quos cum ille vidiſſet, &

D Beniamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ,
dicens: Introduc viros domum, & occide victimas,
& inſtrue conuiuium: quoniam mecum ſunt come-
17 ſturi meridie. ¶ Fecit ille quod ſibi fuerat imperatũ,
18 & introduxit viros domum. ¶ Ibique exterriti, dixe-
runt mutuo: Propter pecuniam, quã retulimus prius
in ſaccis noſtris, introducti ſumus, vt deuoluat in nos
calumniam, & violenter ſubijciat ſeruituti, & nos, &
19 aſinos noſtros. ¶Quam ob rẽ in ipſis foribus acceden-
Sup.42.d.? 20 tes ad diſpenſatorem domus ¶ locuti ſunt: Oramus
domine, vt audias nos. ‖ Iam ante deſcendimus, v
21 emeremus eſcas. ¶ Quibus emptis, cum veniſſemu
E ad diuerſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & inuen-
mus pecuniam in ore ſaccorum: quam nunc eodem
22 pondere reportauimus. ¶ Sed & aliud attulimus ar-
gentum, vt emamus quæ nobis neceſſaria ſunt: non
eſt in noſtra conſcientia quis poſuerit eam in marſu-
23 pijs noſtris. ¶ At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite
timere. Deus veſter, & Deus patris veſtri dedit vo-
bis theſauros in ſaccis veſtris: nam pecuniam, quam
dediſtis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad
24 eos Simeon. ¶ Et introductis domum, attulit aquam,
& lauerunt pedes ſuos, deditque pabulum aſinis eo-

25 rum. ¶ Illi vero parabant munera, donec ingredere-
F tur Ioſeph meridie: audierant enim, quod ibi come-
26 ſturi eſſent panem. ¶ Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domũ
ſuam, obtuleruntque ei munera, tenẽtes in manibu
27 ſuis: & adorauerunt proni in terram. ¶ At ille clemen-
ter reſalutatis eis, interrogauit eos, dicens: Saluuſne
eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc
28 viuit? ¶ Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſeruus tuus pa-
ter noſter, adhuc viuit. Et incuruati, adorauerunt
29 eum. ¶ Attollens autem Ioſeph oculos, vidit Benia-
min fratrem ſuum vterinum, & ait: Iſte eſt frater ve-

ſter paruulus, de quo dixeratis mihi? Et rurſũ: Deus,
30 inquit, miſereatur tui fili mi. ¶ Feſtinauitque,
quia commota fuerant viſcera eius ſuper fratre ſuo,
& erumpebant lachrymæ: & introiens cubiculum,
31 fleuit. ¶ Rurſumque lota facie egreſſus, continuit
32 ſe, & ait: Ponite panes. ¶ Quibus appoſitis ſeor-
ſum Ioſeph, & ſeorſum fratribus, Ægyptijs quo-
que qui veſcebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt
enim Ægyptijs comedere cum Hebræis, & propha-
33 num putant huiuſcemodi conuiuium) ¶ ſederunt
coram eo, primogenitus iuxta primogenita ſua, &
minimus iuxta ætatem ſuam. Et mirabantur ni-
34 mis, ¶ ſumptis partibus, quas ab eo acceperant:
maiorque pars venit Beniamin, ita vt quinque
partibus excederet. Biberuntque, & inebriati ſunt
cum eo.

CAPVT XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori domus
A ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum frumento,
quantum poſſunt capere: & pone pecuniam
2 ſingulorum in ſummitate ſacci. ¶ Scyphum autem
meum argenteum, & precium quod dedit tritici, po-
3 ne in ore ſacci iunioris. factumque eſt ita. ¶ Et orto
4 mane, dimiſſi sũt cum aſinis ſuis. ¶ Iamq; vrbẽ exie-
rant, & proceſſerant paululum: tunc Ioſeph accerſito
diſpenſatore domus: Surge, inquit, & perſequere vi-
ros: & apprehenſis dicito, Quare reddidiſtis malum
5 pro bono? ¶ Scyphus quẽ furati eſtis, ipſe eſt in quo
B bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet: peſſi-
6 mam rẽ feciſtis. ¶ Fecit ille, vt iuſſerat. Et apprehen-
7 ſis per ordinẽ locutus eſt. ¶ Qui reſponderunt: Qua-
re ſic loquitur dominus noſter, vt ſerui tui tantum
8 flagitij commiſerint? ¶ Pecuniam quam inuenimus
in ſummitate ſaccorum, reportauimus ad te de Ter-
ra Chanaan: & quomodo conſequens eſt, vt furati
ſimus de domo domini tui aurum, vel argentum?
9 ¶ Apud quemcunque fuerit inuẽtum ſeruorum tuo-
C rum quod quæris, moriatur; & nos erimus ſerui do-
10 mini noſtri. ¶ Qui dixit eis: Fiat iuxta veſtram ſen-
tentiam: apud quemcunque fuerit inuentum, ipſe ſit
11 ſeruus meus: vos autem eritis innoxij. ¶ Itaque feſti-
nato deponentes in terram ſaccos, aperuerunt ſingu-
12 li. ¶ Quos ſcrutatus, incipiens a maiore vſq; ad mi-
13 nimum: inuenit ſcyphum in ſacco Beniamin. ¶ At il-
li ſciſſis veſtibus, oneratiſque rurſum aſinis, reuerſi
14 ſunt in oppidum. ¶ Primuſque Iudas cum fratribus
ingreſſus eſt ad Ioſeph (necdũ enim de loco abierat)

15 omneſq; ante eum pariter in terrã corruerũt. ¶ Qui-
D bus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis? an ignoratis, qđ
16 non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia? ¶ Cui Iu-
das. Quid rñdebimus, inquit, domino meo? vel quid
loquemur, aut iuſte poterimus obtendere? Deus in-
uenit iniquitatem ſeruorum tuorum; en omnes ſer-
ui ſumus domini mei, & nos, & apud quem inuẽtus
17 eſt ſcyphus. ¶ Reſpõditque Ioſeph: Abſit a me, vt ſic
agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſeruus meus:
18 vos autem abite liberi ad patrem veſtrum. ¶ Accedẽs
E autem propius Iudas, confidenter ait: Oro domine
mi, loquatur ſeruus tuus verbum in auribus tuis, &
ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem
‖Sup. 42. c. 11. 19 ¶ dominus meus. Interrogaſti ‖ prius ſeruos tuos: Ha-
20 betis patrem, aut fratrem? ¶ Et nos reſpondimus tibi
domino meo. Eſt nobis pater ſenex, & puer paruu-
lus, qui in ſenectute illius natus eſt, cuius vterinus
frater mortuus eſt, & ipſum ſolum habet mater ſua
21 pater vero tenere diligit eum. ¶ Dixiſtiq; ſeruis tuis:
Adducite eum ad me, & ponam oculos meos ſuper
22 illum. ¶ Suggeſſimus domino meo: Non poteſt puer
relinquere patrem ſuum: ſi enim illum dimiſerit, mo-
23 rietur. ¶ ‖ Et dixiſti ſeruis tuis: Niſi venerit frater ve- ‖Sup. 43. 3 & 5.
ſter minimus vobiſcum, non videbitis amplius faciẽ
24 meam. ¶ Cũ ergo aſcendiſſemus ad famulũ tuũ patrẽ
noſtrũ, narrauimus ei omnia q̃ locutus eſt dñs meus.
25 ¶ Et dixit pater noſter. Reuertimini, & emite nobis
26 parum tritici. ¶ Cui diximus. Ire nõ poſſumus, ſi fra-
ter noſter minimus deſcẽderit nobiſcũ, proficiſcemur

ſimul: alioquin illo abſente, non audemus videre fa-
27 ciẽ viri. ¶ Ad quæ ille reſpondit: ‖ Vos ſcitis, ꝙ duos ‖Sup. 37. c. 3 & 33.
G genuerit mihi vxor mea. ¶ Egreſſus eſt vnus, & dixi-
28 ſtis, Beſtia deuorauit eum: & hucuſque nõ comparet.
29 ¶ Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via contigerit;
30 deducetis canos meos cum mœrore ad inferos. ¶ Igi-
tur ſi intrauero ad ſeruum tuum patrem noſtrum, &
puer defuerit, (cum anima illius ex huius anima pen-
31 deat), ¶ videritque eum non eſſe nobiſcum; morie-
tur, & deducent famuli tui canos eius cum dolore
32 ad inferos. ¶ Ego proprie ſeruus tuus ſim, qui in meã
hunc recepi fidem, & ſpopondi, dicens. ‖ Niſi reduxe- ‖Sup. 43. b 9
ro eum, peccati reus ero in patrem meum omni tem-
33 pore. ¶ Manebo itaque ſeruus tuus pro puero in mi-
niſterio Domini mei, & puer aſcendat cum fratribus
34 ſuis. ¶ Non enim poſſum redire ad patrem meum,
abſente puero: ne calamitatis, quæ oppreſſura eſt pa-
trem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPVT XLV.

1 NOn ſe poterat vltra cohibere Ioſeph multis
A coram aſtantibus: vnde præcepit, vt egre-
derentur cuncti foras, & nullus intereſſet
2 alienus agnitioni mutuæ. ¶ Eleuauitque vocem
cum fletu, quam audierunt Aegyptij, omniſque
3 domus Pharaonis. ¶ Et dixit fratribus ſuis. Ego
ſum Ioſeph: adhuc pater meus viuit? Non po-
terant reſpondere fratres nimio terrore perterriti.
4 ¶ Ad quos ille clementer. Accedite, inquit,

‖ Act. 7. b.13. ad me. Et cum acceſſiſſent prope, ‖ Ego ſum, ait,
Ioſeph frater veſter, quem vendidiſtis in Aegyptum.
5 ⚲ Nolite pauere, neque vobis durum eſſe videatur,
‖ Inf. 50. c.20. quod vendidiſtis me in his regionibus: ‖ pro ſalute
enim veſtra miſit me Deus ante vos in Aegyptum.
6 ⚲ Biennium eſt enim quod cœpit fames eſſe in ter-
ra: & adhuc quinque anni reſtant, quibus nec ara-
7 ri poterit, nec meti. ⚲ Præmiſitque me Deus, vt re-
ſeruemini ſuper terram, & eſcas ad viuendum ha-
8 bere poſſitis. ⚲ Non veſtro conſilio, ſed Dei volun-
C tate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pha-
raonis, & dominum vniuerſæ domus eius, ac prin-
9 cipem in omni Terra Aegypti. ⚲ Feſtinate, & a-
ſcendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc man-
dat filius tuus Ioſeph: Deus fecit me dominum vni-
uerſæ Terræ Aegypti: deſcende ad me, ne moteris,
10 ⚲ & habitabis in Terra Geſſen: eriſque iuxta me
tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum, oues tuæ,
11 & armenta tua, & vniuerſa quæ poſſides. ⚲ Ibique
D te paſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt
famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ
12 poſſides: ⚲ En oculi veſtri, & oculi fratris mei Be-
niamin vident, quod os meum loquatur ad vos.
13 ⚲ Nunciate patri meo vniuerſam gloriam meam, &
cuncta quæ vidiſtis in Aegypto: feſtinate, & addu-
14 cite eum ad me. ⚲ Cumque amplexatus recidiſſet
in collum Beniamin fratri ſui, fleuit: illo quoque ſi-
15 militer flente ſuper collum eius. ⚲ Oſculatuſque eſt
Ioſeph omnes fratres ſuos, & plorauit ſuper ſingu-
16 los: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum. ⚲ Auditum-
E que eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula regis,
Venerunt fratres Ioſeph. & gauiſus eſt Pharao, at-
17 que omnis familia eius. ⚲ Dixitque ad Ioſeph, vt
imperaret fratribus ſuis, dicens: Onerantes iumen-
18 ta, ite in Terram Chanaan, ⚲ & tollite inde patrem
veſtrum, & cognationem, & venite ad me: & ego
dabo vobis omnia bona Aegypti, vt comedatis me-
19 dullam terræ. ⚲ Præcipe etiam, vt tollant plauſtra
de Terra Aegypti, ad ſubuectionem paruulorum
F ſuorum, ac coniugum: & dicito: Tollite patrem
20 veſtrum, & properate quantocyus venientes, ⚲ nec
dimittatis quidquam de ſuppellectili veſtra: quia
21 omnes opes Aegypti, veſtræ erunt. ⚲ Feceruntque
filij Iſrael, vt eis mandatum fuerat. Quibus dedit
Ioſeph plauſtra, ſecundum Pharaonis imperium, &
22 cibaria in itinere. ⚲ Singulis quoque proferri iuſſit
binas ſtolas: Beniamin vero dedit trecentos argen-
23 teos cum quinque ſtolis optimis: ⚲ tantundem pecu-
niæ, & veſtium mittens patri ſuo, addens & aſinos
decem qui ſubueherent ex omnibus diuitijs Aegy-
pti, & totidem aſinas, triticum in itinere, paneſque
24 portantes: ⚲ Dimiſit ergo fratres ſuos: & profici-
25 ſcentibus ait: Ne iraſcamini in via. ⚲ Qui aſcen-
G dentes ex Aegypto, venerunt in Terram Chanaan
26 ad patrem ſuum Iacob: ⚲ & nunciauerunt ei,
dicentes: Ioſeph filius tuus viuit: & ipſe domi-
natur in omni Terra Aegypti. Quo audito Iacob,
quaſi de graui ſomno euigilans, tamen non cre-
27 debat eis. ⚲ Illi econtra referebant omnem ordi-
nem rei. Cumque vidiſſet plauſtra, & vniuerſa,
28 quæ miſerat, reuixit ſpiritus eius, ⚲ & ait: Suffi-
cit mihi ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit: vadam,
& videbo illum antequam moriar.

C A P V T XLVI.

1 P Rofectuſque Iſrael cum omnibus quæ habe-
A bat, venit ad Puteum iuramenti: & mactatis
2 ibi victimis Deo patris ſui Iſaac, ⚲ audiuit
eum per viſionem noctis vocantem ſe, & dicentem ſi-
3 bi: Iacob, Iacob. Cui reſpondit: Ecce adſum. ⚲ Ait illi
Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui: noli time-
re, deſcende in Aegyptum, quia in gentem magnam
4 faciam te ibi. ⚲ Ego deſcendam tecum illuc, & ego in-
de adducã te reuertentem. Ioſeph quoque ponet ma-
5 nus ſuas ſuper oculos tuos. ⚲ Surrexit aũt Iacob a Pu-
teo iuramẽti: ‖ tuleruntque eum filij cum paruulis, & ‖ Act. 7. b.15.
v xoribus ſuis in plauſtris quę miſerat Pharao ad por- ‖ Ioſ. 24 a.1.
6 tandum ſenẽ, ⚲ & oĩa q̃ poſſederat in Terra Chanaan: Pſal. 104 b.22
7 ‖ venitq; in Aegyptũ cũ oĩ ſemine ſuo. ⚲ Filij eius, & Iſa. 52. a. 4.
8 nepotes filiæ, & cũcta ſimul progenies. ⚲ Hęc ſunt aũt
B noĩa filiorũ Iſrael, q ingreſſi ſunt in Aegyptũ, ipſe cũ ‖ Exo. 1. a. 6 b. 14.
9 liberis ſuis. ‖ Primogenitus Ruben. ⚲ Filij Ruben: He-
10 noch & Phallu & Heſron, & Charmi. ⚲ Filij Simeon: Num. 26 a.5.
Iamuel & Iamin & Ahod, & Iachin & Sohar, & Saul
11 filius Chananitidis. ⚲ ‖ Filij Leui: Gerſon, & Caath, 1. Par. 5 a.1 &
12 & Merari. ⚲ ‖ Filij Iuda: Her & Onã, & Sela, & Phares, ‖ Exod. 6. c.13.
& Zara. mortui ſunt aũt Her & Onam in Terra Cha-
13 naan. Natiq; ſunt filij Phares: Heſron & Hamul. ⚲ ‖ Fi- ‖ 1. Par 4. a.24
14 lij Iſachar: Thola & Phua & Iob & Semron. ⚲ Filij Za ‖ 1 Par 6. a.1.
15 bulon: Sared & Elon & Iahelel. ⚲ Hi filij Lia, quos ge- 1. Par. 2
nuit in Meſopotamia Syriæ cũ Dina filia ſua: oẽs aĩæ a 3 4 d.
16 filiorũ eiꝰ & filiarũ, triginta tres. ⚲ Filij Gad: Sephion 21.
& Aggi & Suni & Eſebon & Heri, & Arodi & Areli. Sup. 18. a 3
17 ⚲ ‖ Filij Aſer: Iamne & Ieſua & Ieſſui, & Beria, Sara 1. Par. 7. 21.
18 quoq; ſoror eorũ. Filij Beria: Heber & Melchiel. ⚲ Hi ‖ 1. Par. 7.
filij Zelphæ, quã dedit Laban Liæ filiæ ſuę: & hos ge- f.3.
19 nuit Iacob, ſedecim aĩas. ⚲ Filij Rachel vxoris Iacob.
20 Ioſeph & Beniamin. ⚲ ‖ Natiq; ſunt Ioſeph filij in Ter- ‖ Sup. 41. c.53.
C ra Ægypti, quos genuit ei Aſeneth filia Phutiphare
21 ſacerdotis Heliopoleos: Manaſſes & Ephraim. ⚲ ‖ Filij ‖ 1. Par. 7. b.6.8.21.
Beniamin: Bela & Bechor ‖ & Asbel & Gera & Naa-
man & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.
22 ⚲ Hi filij Rachel, quos genuit Iacob: oẽs animæ qua-
23 tuordecim. ⚲ Filij Dan: Huſim. ⚲ Filij Nephthali: Iaſiel
24 & Guni & Ieſer & Sallem. ⚲ Hi filij Balæ, quam dedit
25 Laban Racheli filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob: omnes
26 animæ ſeptem. ⚲ Cunctæ animæ quæ ingreſſæ ſunt cũ
Iacob in Aegyptum, & egreſſæ ſunt de femore illius,
27 abſq; vxoribus filiorum eius, ſexaginta ſex. ⚲ Filij au-
tem Ioſeph qui nati ſunt ei in Terra Aegypti, animæ
duæ. ‖ Oẽs aĩæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ae- ‖ Deu. 10 d.22.
28 gyptum, fuere ſeptuaginta. ⚲ Miſit autem Iudam ante
ſe ad Ioſeph, vt nunciaret ei, & occurreret in Geſſen.
29 ⚲ Quo cum perueniſſet, iuncto Ioſeph curru ſuo, aſcen-
D dit obuiam patri ſuo ad eundem locum: videnſque

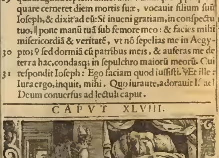
eum, irruit ſuper collum eius, & inter amplexus fle-
30 uit. ¶Dixitq; pater ad Ioſeph: Iam lætus moriar, quia
31 vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo. ¶At
ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad omnem domum
patris ſui: Aſcendam, & nunciabo Pharaoni, dicam-
que ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in
32 Terra Chanaan, venerũt ad me: ¶& sũt viri paſtores
ouiũ, curamq; habẽt alẽdorũ gregũ: pecora ſua & ar-
mẽta, & oĩa quę habere potuerũt adduxerunt ſecum.
33 ¶Cumq; vocauerit vos, & dixerit, Quod eſt opus ve-
34 ſtrum? ¶Reſpondebitis: Viri paſtores ſumus ſerui tui,
ab inſantia noſtra vſque in præſens, & nos & patres
noſtri. Hæc autem dicetis, vt habitare poſſitis in Ter-
ra Geſſen: quia deteſtãtur Ægyptij oẽs paſtores ouiũ.

CAPVT XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph nunciauit Pharaoni, dicẽs:
A Pater meus, & fratres, oues eorum & armenta,
& cuncta quæ poſſident, venerunt de Terra
2 Chanaan: & ecce conſiſtunt in Terra Geſſen. ¶Extre-
mos quoque fratrum ſuorum quinque viros conſti-
3 tuit coram rege: ¶Quos ille interrogauit, Quid ha-
beris operis? Reſponderunt: Paſtores ouium ſumus
4 ſerui tui & nos, & patres noſtri. ¶Ad peregrinandum
in terra tua venimus: quoniam non eſt herba gregi-
bus ſeruorum tuorum, ingraueſcente fame in Terra
B Chanaan: petimuſque vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos
5 in Terra Geſſen: ¶Dixit itaque rex ad Ioſeph: Pater
6 tuus & fratres tui venerunt ad te. ¶Terra Ægypti in
conſpectu tuo eſt, in optimo loco fac eos habitare, &
trade eis Terram Geſſen. Quod ſi noſti in eis eſſe vi-
ros induſtrios, cõſtitue illos magiſtros pecorum meo-
7 rum. ¶Poſt hæc introduxit Ioſeph patrem ſuum ad
Regem, & ſtatuit eum coram eo: qui benedicens illi,
8 ¶& interrogatus ab eo: Quot ſunt dies annorum vitæ
9 tuę? ¶reſpondit: Dies peregrinationis meæ centum
triginta annorum ſunt, parui & mali, & non peruene-
C runt vſq; ad dies patrũ meorum quibus peregrinati
10 ſunt. ¶Et benedicto rege egreſſus eſt foras. ¶Ioſeph ve-
11 ro patri & fratribus ſuis dedit poſſeſſionẽ in Ægypto
in optimo terræ loco, Rameſſes, vt præceperat Pha-
12 rao. ¶Et alebat eos, omnẽq; domũ patris ſui, præbens
13 cibaria ſingulis. ¶In toto enim Orbe panis deerat, &
oppreſſerat fames terram, maxime Aegypti & Cha-
14 naan. ¶E quibus omnem pecuniam congregauit pro
venditione frumenti, & intulit eam in ęrarium regis.
15 ¶Cumque defeciſſet emptoribus precium, venit cun-
cta Aegyptus ad Ioſeph, dicens: Da nobis panes:
D quare morimur corã te, deficiente pecunia? ¶Qui-
16 bus ille reſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo
17 vobis pro eis cibos, ſi precium nõ habetis. ¶Quę cum
adduxiſſent, dedit eis alimenta pro equis, & ouibus,
& bobus, & aſinis: ſuſtentauitque eos illo anno pro
18 commutatione pecorum. ¶Venerunt quoq; anno ſe-
cundo, & dixerũt ei: Non celabimus Dñm noſtrum,
quod deficiente pecunia, pecora ſimul defecerũt: nec
clam te eſt, q abſq; corporibus, & terra nihil habea-
19 mus. ¶Cur ergo moriemur te vidente? & nos & terra
noſtra tui erimus: eme nos in ſeruitutem regiam, &
præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur terra in
20 ſolitudinem. ¶Emit igitur Ioſeph omne Terram Ae-
E gypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas prę ma-
21 gnitudine famis. Subiecitq; eam Pharaoni, ¶& cun-
ctos populos eius a nouiſſimis terminis Aegypti vſq;
22 ad extremos fines eius, ¶præter terram ſacerdotum q
a rege tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria ex
horreis publicis præbebantur: & idcirco non ſunt cõ-
23 pulſi vẽdere poſſeſſiones ſuas. ¶Dixit ergo Ioſeph ad
populos: En, vt cernitis, & vos & terrã veſtrã Pharao
24 poſſidet, accipite ſemina, & ſerite agros, ¶vt fruges
habere poſſitis. Quintam partem regi dabitis: qua-
F tuor reliquas permitto vobis in ſementem, & in ci-
25 bum familijs, & liberis veſtris. ¶Qui reſponderunt:
Salus noſtra in manu tua eſt: reſpiciat nos tantum do
26 minus noſter, & læti ſeruiemus regi. ¶Ex eo tempore
vſque in præſentem diem in vniuerſa Terra Aegypti
regibus quinta pars ſoluitur, & factum eſt quaſi in le
gem, abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac con
27 ditione fuit. ¶Habitauit ergo Iſrael in Aegypto, id
eſt, in Terra Geſſen, & poſſedit eam: auctuſque eſt, &
28 multiplicatus nimis. ¶Et vixit in ea decem & ſeptem
G annis: factique ſunt omnes dies vitæ illius, centum
29 quadraginta ſeptem annorum. ¶Cumque appropin-
quare cerneret diem mortis ſuæ, vocauit filium ſuũ
Ioſeph, & dixit ad eũ: Si inueni gratiam, in conſpectu ‖Sup. 24. a. 2.
tuo, ‖pone manũ tuã ſub femore meo: & facies mihi
miſericordiã & veritatẽ, vt nõ ſepelias me in Aegy-
30 pto; ſed dormiã cũ patribus meis, & auferas me de
terra hac, condasq; in ſepulchro maiorũ meorũ. Cui
31 reſpondit Ioſeph: Ego faciam quod iuſſiſti. ¶Et ille:
Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Iſrael
Deum conuerſus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

1 HIs ita tranſactis, nunciatum eſt Ioſeph, quod
A ęgrotaret pater ſuus: qui aſſumptis duobus
filijs Manaſſe, & Ephraim, ire perrexit.
2 ¶Dictumque eſt ſeni: Ecce filius tuus Ioſeph venit ad
3 te. Qui confortatus ſedit in lectulo. ¶Et ingreſſo ad
ſe, ait: Deus omnipotens ‖apparuit mihi in Luza, quę ‖Sup. 28. c. 13.
4 eſt in Terra Chanaan: benedixitq; mihi, ¶& ait: Ego
te augebo, & multiplicabo, & faciam te in turbas po-
pulorum: daboq; tibi terram hanc, & ſemini tuo po

5 te in poſſeſſionem ſempiternã. ¶Duo ergo filij tui qui
‖nati ſunt tibi in Terra Aegypti antequam huc veni- ‖Sup.41. f.50.
rem ad te, mei erunt: ‖Ephraim & Manaſſes, ſicut ‖Ioſ. 13. b.7.d.19.
6 Ruben & Simeon reputabuntur mihi. ¶Reliquos au-
tem, quos genueris poſt eos, tui erunt, & nomine fra-
7 trum ſuorum vocabũtur in poſſeſſionibus ſuis. ¶ Mi-
B hi enim qñ veniebam de Meſopotamia, ‖ mortua eſt ‖Sup.35. c.21.
Rachel in Terra Chanaan in ipſo itinere, eratq; ver-
nũ tempus: & ingrediebar Ephratham, & ſepeliui eã
iuxta viam Ephrathæ, quæ alio nomine appellatur
8 Bethlehem. ¶Videns autem filios eius, dixit ad eum:
9 Qui ſunt iſti? ¶Reſpondit: Filij mei ſunt, quos dona-
uit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad
10 me, vt benedicam illis. ¶ Oculi enim Iſrael caliga-
bant præ nimia ſenectute, & clare videre nõ poterat.
Applicitoſque ad ſe, deoſculatus & circumplexus
11 eos, ¶dixit ad filiũ ſuũ: Nõ ſum fraudatus aſpectu tuo,
12 inſuper oſtendit mihi Deus ſemen tuum. ¶ Cumque
tuliſſet eos Ioſeph de gremio patris, adorauit pro-
13 nus in terram. ¶ Et poſuit Ephraim ad dexterã ſuã, id
C eſt, ad ſiniſtrã Iſrael: Manaſſem vero in ſiniſtra ſua,
ad dexteram ſcilicet patris, applicuitq; ambos ad eũ.
14 ¶ Qui extendens manum dexteram, poſuit ſuper ca-
put Ephraim, minoris fratris: ſiniſtram autem, ſuper
caput Manaſſe, qui maior natu erat, commutans ma-
15 nus. ¶‖Benedixitque Iacob filijs Ioſeph, & ait: Deus, ‖Heb.11. d.21.
in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, Abra- Sup. 31.
hã & Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea d.29.52. a.2.
16 vſque in præſentem diem: ¶‖Angelus qui eruit me de ‖Mat. 18.
cunctis malis, benedicat pueris iſtis, & inuocetur ſup b.10.
eos nomen meũ, noĩa quoq; patrũ meorũ Abrahã &
17 Iſaac, & creſcãt in multitudinẽ ſup terrã. ¶Vidẽs autẽ
Ioſeph, ꝙ poſuiſſet pater ſuus dexterã manũ ſup caput
D Ephraim, grauiter accepit: & apprehenſam manũ pa
tris leuare conatus eſt de capite Ephraim, & trãsferre
18 ſup caput Manaſſe. ¶Dixitq; ad patrẽ. Nõ ita cõuenit
pater: q̃a hic eſt primogenitus, pone dexterã tuã ſup
19 caput eius. ¶Qui renuẽs, ait: Scio fili mi, ſcio: & iſte q-
dẽ erit in populos, & multiplicabit̃: ſed frater eius mi
20 nor, maior erit illo, & ſemẽ illius creſcet in gẽtes. ¶Be-
nedixitq; eis in tẽpe illo, dicẽs: In te benedicet̃ Iſrael,
atque dicetur, Faciat tibi DEVS ſicut Ephraim, &
ſicut Manaſſe. Conſtituitq; Ephraim ante Manaſſen.
21 ¶ Et ait ad Ioſeph filium ſuum: En ego morior, & erit
Deus vobiſcũ, reducetque vos ad terram patrũ ve-
22 ſtrorum. ¶ Do tibi ‖ partem vnam extra fratres tuos, ‖Ioſ. 15. b.7. 16. a.1.
quam tuli de manu ‖Amorrhæi in gladio & arcu meo. ‖Ioſ. 24. b.8.

CAPVT XLIX.

1 VOcauit aũt Iacob filios ſuos, & ait eis: Con-
A gregamini, ut annunciem quæ vẽtura ſunt
2 vobis in diebus nouiſſimis. ¶Congregami-
ni, & audite filij Iacob, audite Iſrael patrem veſtrum.
3 ¶ Ruben primogenitus meus; tu fortitudo mea, &
principium doloris mei, prior in donis, maior in im-
4 perio. ¶Effuſus es ſicut aqua, non creſcas: ‖quia aſcen- ‖Sup.35. d.22.
diſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum eius. 1. Par. 5. a.1.
5 ¶Simeon, & Leui fratres: vaſa iniquitatis bellantia.
6 ¶In conſilium eorũ non veniat anima mea, & in cœtu
illorum non ſit gloria mea: ‖ quia in furore ſuo occi- ‖Sup.34. d.25.
derunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt mu-
7 rum. ¶ Maledictus furor eorum, quia pertinax: &
indignatio eorum, quia dura: ‖diuidam eos in Iacob: ‖Ioſ 19. a.1.21. a. b.
& diſpergam eos in Iſrael.
8 ¶ Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cer-
B uicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij pa-
9 tris tui. ¶‖ Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi a- ‖1.Par.5. a.2.
ſcendiſti: requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæ-
10 na, quis ſuſcitabit eum? ¶‖NON AVFERE- ‖Ioh.1.f.45.
TVR ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, Matth.2. a.6.
donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expe-
11 ctatio gentium. ¶ Ligans ad vineam pullum ſuum, &
ad vitem o fili mi, aſinam ſuam. Lauabit in vino ſto-
12 lam ſuam, & in ſanguine vuæ palliũ ſuũ. ¶Pulchriores
ſunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores.
13 ¶ Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatio-
ne nauium pertingens vſque ad Sidonem.
14 ¶ Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos.
15 ¶ Vidit requiem quod eſſet bona, & terram quod
optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum,
factuſque eſt tributis ſeruiens.
16 ¶ Dan iudicabit populum ſuum ſicut & alia tri-
17 bus in Iſrael. ¶ Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in
C ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcẽſor eius
18 retro. ¶SALVTARE tuum expectabo Domine.
19 ¶ Gad, accinctus præliabitur ante eum, & ipſe
accingetur retrorſum.
20 ¶ Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias re-
21 gibus. ¶ Nephthali ceruus emiſſus, & dans eloquia
pulchritudinis.
22 ¶ ‖Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, & de- ‖1. Par.5. a.2.
23 corus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum. ¶ Sed
exaſperauerunt eum, & iurgati ſunt, inuideruntq; illi
24 habentes iacula. ¶Sedit in forti arcus eius, & diſſoluta
ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per ma-
nus potentis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſ-
25 rael. ¶Deus patris tui erit adiutor tuus, & omnipotẽs
benedicet tibi benedictionibus cœli deſuper, benedi-
ctionibus abyſſi iacentis deorſum, benedictionibus
26 uberum, & vuluæ. ¶Benedictiones patris tui confor-
D tatæ ſunt benedictionibus patrum eius: donec veni-
ret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Io-
ſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.
27 ¶Beniamin lupus rapax, mane comedet prædã, &
28 veſpere diuidet ſpolia. ¶ Omnes hi in tribubus Iſrael
duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitq;
29 ſingulis, benedictionibus proprijs. ¶ Et præcepit eis,
dicens: Ego congregor ad populum meũ, ſepelite me
cum patribus meis in ſpelũca duplici, quæ eſt in agro
30 Ephron Hethæi, ¶cõtra Mambre in Terra Chanaan,
‖quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo ‖Sup. 23. d.
31 in poſſeſſionem ſepulchri. ¶ Ibi ſepelierũt eum, & Sa-
ram vxorem eius: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca
32 coniuge ſua: ibi & Lia condita iacet. ¶ Finitiſque
mandatis quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos
ſuper lectulũ, & obijt, appoſituſq; eſt ad populũ ſuũ.

CAPVT L.

A QVod cernens Ioſeph, ruit ſuper faciem patris
flens & deoſculans eum. ¶Præcepitque ſeruis
2 ſuis medicis, vt aromatibus condirent
3 patrem. ¶Quibus iuſſa explentibus, tranſierunt qua-
draginta dies: iſte quippe mos erat cadauerum con-
ditorum: fleuitque eum Ægyptus ſeptuaginta die-
4 bus. ¶ Et expleto planctus tempore, loquutus eſt Io-
ſeph ad familiam Pharaonis: Si inueni gratiam in
conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:
5 ¶eo quod pater meus adiurauerit me, dicens; En mo-
||Sup.49. g.29. rior; in ſepulchro meo || quod fodi mihi in Terra
Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam
6 patrem meum, ac reuertar. ¶ Dixitque ei Pharao:
Aſcende, & ſepeli patrem tuum, ſicut adiuratus es.
7 ¶Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes do-
B mus Pharaonis, cunctique maiores natu Terræ Ae-
8 gypti: ¶ domus Ioſeph cum fratribus ſuis abſque
paruulis & gregibus, atque armentis quæ dereli-
9 querat in Terra Geſſen. ¶ Habuit quoque in co-
mitatu currus & equites: & facta eſt turba non mo-
10 dica. ¶Veneruntque ad Aream Atad, quæ ſita eſt trãs
Iordanem: vbi celebrantes exequias planctu magno
11 atque vehementi, impleuerunt ſeptem dies. ¶ Quod
cum vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, dixe-
runt: Planctus magnus eſt iſte Aegyptijs. Et idcir-
co vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Aegy-
12 pti. ¶ Fecerunt ergo filij Iacob, ſicut præceperat eis.
||Act. 7. b.16. 13 ¶ Et portantes eum in Terram Chanaan, || ſepelie-
||Sup.23. d.16. runt eum in ſpelunca duplici, || quam emerat Abra-
ham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron
14 Hethæo, contra faciem Mambre. ¶Reuerſuſq; eſt Io-
C ſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comi-
15 tatu, ſepulto patre. ¶ Quo mortuo, timentes fratres
eius, & mutuo colloquentes, Ne forte memor ſit in-
iuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum
16 quod fecimus; ¶mandauerunt ei dicentes: Pater tuus
17 præcepit nobis antequam moreretur, ¶ vt hæc tibi
verbis illius diceremus: Obſecro, vt obliuiſcaris ſce-
leris fratrum tuorum, & peccati, atque malitię quam
exercuerunt in te: nos quoque oramus, vt ſeruis Dei
patris tui, dimittas iniquitatem hanc. Quibus audi-
18 tis, fleuit Ioſeph. ¶Veneruntque ad eum fratres ſui: &
proni adorantes in terram dixerunt: Serui tui ſumus.
19 ¶Quibus ille reſpondit: Nolite timere: num Dei poſ-
20 ſumus reſiſtere volũtati? ¶||Vos cogitaſtis de me ma- ||Sup.45.
D lum: ſed Deus vertit illud in bonũ· vt exaltaret me, b 9.
ſicut in præſentiarum cernitis: & ſaluos faceret mul-
21 tos populos. ¶Nolite timere, ego ||paſcam vos, & par- ||Sup.49.
uulos veſtros, conſolatuſque eſt eos, & blande, ac le- c.12.
22 niter eſt locutus. ¶Et habitauit in Ægypto cum omni
domo patris ſui: vixitque centum decem annis. Et
vidit Ephraim filios vſq; ad tertiam generationem.
||Filij quoque Machir filij Manaſſe, nati ſunt in geni- || Nu.32. g.39.
23 bus Ioſeph. ¶ Quibus tranſactis, ||loquutus eſt fratri- || Heb. 11.
bus ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & d.12.
aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram quam iu-
24 rauit Abraham, Iſaac, & Iacob. ¶Cumque adiuraſſet
eos, atque dixiſſet: Deus viſitabit vos, ||aſportate oſſa ||Exo.13. d.19.

25 mea vobiſcum de loco iſto: ¶mortuus eſt expletis Ioſ.24.
centum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus aromati- g.32.
bus, repoſitus eſt in loculo in Aegypto.

Libri Geneſis finis.

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Gen. 46. 2.8. 1 A HÆc ſunt nomina filiorum Iſrael,
qui ingreſſi ſunt in Aegyptum
cum Iacob, ſinguli cum domi-
2 bus ſuis introierunt. ♀ Ruben,
3 Simeon, Leui, Iudas, ♀ Iſſa-
char, Zabulon, & Beniamin,
4 ♀ Dan, & Nephthali, Gad, &
5 Aſer. ♀ Erant igitur omnes ani-
mæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Iacob, ſeptua-
6 ginta: Ioſeph autem in Aegypto erat. ♀ Quo mor-
tuo, & vniuerſis fratribus eius, omnique cogna-
‖ Act. 7. c.17. 7 tione illa; ♀‖ filij Iſrael creuerunt, & quaſi germi-
nantes multiplicati ſunt: ac roborati nimis imple-
8 uerunt terram. ♀ Surrexit interea rex nouus ſuper
B Aegyptum, qui ignotabat Ioſeph: ♀ & ait ad po-
9 pulum ſuum: Ecce populus filiorum Iſrael mul-
10 tus, & fortior nobis eſt. ♀ Venite, ſapienter op-
primamus eum: ne forte multiplicetur: & ſi in-
gruerit contra nos bellum, addatur inimicis no-
ſtris, expugnatiſque nobis egrediatur de terra.
11 ♀ Præpoſuit itaque eis magiſtros operum, vt affli-
gerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes ta-

bernaculorum Pharaoni, Phitom, & Rameſſes.
12 ♀ Quantoque opprimebant eos, tanto magis mul-
tiplicabantur, & creſcebant: oderantque filios Iſ-
13 rael Aegyptij, ♀ & affligebant illudentes eis. ♀ At-
14 que ad amaritudinem perducebant vitam eorum
Sap. 18. b.5. C operibus duris luti, & lateris, omnique famula-
15 tu, quo in terræ operibus premebantur. ♀ Dixit au-
tem Rex Aegypti obſtetricibus Hebræorum, qua-
16 rum vna vocabatur Sephora, altera Phua, ♀ præci-
piens eis: Quando obſtetricabitis Hebræas, & par-

tus tempus aduenerit; ſi maſculus fuerit, interficite
17 eum: ſi fœmina, reſeruate. ♀ Timuerunt autem ob-
D ſtetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum re-
18 gis Aegypti, ſed conſeruabant mares. ♀ Quibus ac-
cerſitis Rex ait: Quidnam eſt hoc quod facere vo-
19 luiſtis, vt pueros ſeruaretis? ♀ Quæ reſponderunt:
Non ſunt Hebrææ, ſicut Aegyptiæ mulieres: ipſæ
enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſquam
20 veniamus ad eas, pariunt. ♀ Bene ergo fecit Deus

obſtetricibus: & creuit populus, confortatuſque
21 eſt nimis. ♀ Et quia timuerunt obſtetrices Deum,
22 ædificauit eis domos. ♀ Præcepit ergo Pharao om-
ni populo ſuo, dicens: Quicquid maſculini ſexus
natum fuerit, in flumen proijcite: quidquid fœmi-
nini, reſeruate.

CAPVT II.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui. ♀ Et ac-
Infra 6. c. 10. A cepit vxorem ſtirpis ſuæ: quæ concepit & pe-
2 perit filium: & videns eum elegantem, ab-
Num. 23 g 59. 1. Par. 23. b 13. 3 ſcondit tribus menſibus. ♀ Cumque iam celare non
poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bi-
tumine ac pice, poſuitque intus infantulum, & expo-
4 ſuit eum in carecto ripæ fluminis, ♀ ſtante procul ſo-
‖ Act. 7. c. 21. Heb. 11. d. 23. 5 rore eius, & conſiderante euentum rei. ♀ ‖ Ecce autem
deſcendebat filia Pharaonis, vt lauaretur in flumine:
& puellæ eius gradiebantur per crepidinē aluei. Quæ

cum vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit vnam e fa-
6 mulabus ſuis: & allatam ♀ aperiens, cernensque in ea
paruulum vagientem, miſerta eius, ait: De infanti-
7 bus Hebræorum eſt hic. ♀ Cui ſoror pueri: Vis, inquit,
B vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ
8 nutrire poſſit infantulum? ♀ Reſpōdit: Vade. Perrexit
9 puella, & vocauit matrem ſuam. ♀ Ad quam locuta
filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum iſtum, & nutri
mihi: ego dabo tibi mercedem tuā. Suſcepit mulier,
10 & nutriuit puerū, ♀ adultumq; tradidit filiæ Pharao-
nis. Quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque
nomen eius Moyſes, dicens: Quia de aqua tuli eum.
‖ Heb. 11. c. 24. 11 ♀ In diebus illis postquam creuerat Moyſes, ‖ egreſ-

ſus eſt ad fratres ſuos, viditque afflictionem eorum,

& virum Aegyptium percutientem quendam de He-
12 bræis fratribus ſuis. ♀ Cumque circunſpexiſſet huc
atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Ae-
13 gyptium abſcondit ſabulo. ♀ Et egreſſus die altero
conſpexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei qui fa-
ciebat iniuriam: Quare percutis proximum tuum?
14 ♀ Qui reſpondit: Quis conſtituit principem, & iu-
C dicem ſuper nos? num occidere me tu vis, ſicut

heri occidiſti Aegyptium? Timuit Moyſes, & ait:
15 Quomodo palam factum eſt verbum iſtud? ♀ Au-
diuitque Pharao ſermonem hunc, & quærebat oc-
cidere Moyſen: qui fugiens de conſpectu eius,
moratus eſt in Terra Madian, & ſedit iuxta pu-
16 teum. ♀ Erant autem ſacerdoti Madian ſeptem fi-
liæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & im-
pletis canalibus adaquare cupiebant greges patris
17 ſui. ♀ Superuenere paſtores, & eiecerunt eas: ſur-
rexitque Moyſes, & defenſis puellis, adaquauit
18 oues earum. ♀ Quæ cum reuertiſſent ad Raguel
patrem ſuum, dixit ad eas: Cur velocius veniſtis
19 ſolito? ♀ Reſponderunt: Vir Aegyptius liberauit
nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquam
20 nobiſcum, porumque dedit ouibus. ♀ At ille: Vbi eſt?
D inquit. Quare dimiſiſtis hominem? vocate eum, vt

21 comedat panem. ♀ Iurauit ergo Moyſes, quod habi-
taret cum eo. ‖ Accepitque Sephoram filiam eius
22 vxorem. ♀ Quæ peperit ei filium quem vocauit ‖ Inf. 18. a 3
Gerſam, dicens: Aduena fui in terra aliena. Alte- 1. Par. 23. b. 15.
rum vero peperit: quem vocauit Eliezer, dicens:
Deus enim patris mei adiutor meus, eripuit me de
23 manu Pharaonis. ♀ Poſt multum vero temporis,
mortuus eſt Rex Aegypti: & ingemiſcentes filij Iſ-
rael, propter opera vociferati ſunt: aſcenditque cla-
24 mor eorum ad Deum ab operibus. ♀ Et audiuit
gemitum eorum, ac recordatus eſt fœderis quod pe-
25 pigit cum Abraham, Iſaac, et Iacob. ♀ Et reſpexit
Dominus filios Iſrael, & cognouit eos.

CAPVT

CAPVT III.

1 MOyſes autem paſcebat oues Iethro ſocer
A ſui, ſacerdotis Madian: cumque minaſſet
gregem ad interiora deſerti, venit ad mō-
‖ Act. 7. c. 10. 2 tem Dei Horeb. ¶ ‖ Apparuitque ei Domin⁹ in flam-
ma ignis de medio rubi; & videbat, quod rubus ar-
3 deret, & non combureretur. ¶ Dixit ergo Moyſes: Va-
dam & videbo viſionem hanc magnam, quare non
4 comburatur rubus. ¶ Cernens autem Dominus, quod
B pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi,
5 & ait: Moyſes, Moyſes? Qui reſpōdit: Adſum. ¶ At il-
le: Ne appropies, inquit, huc. ſolue calceamentum de
pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.
‖ Mat. 22. c. 32. 6 ¶ Et ait: ‖ Ego ſum Deus patris tui, Deus Abraham, &
Marc. 12. c. 26. Deus Iſaac, & Deus Iacob. Abſcondit Moyſes faciem
Luc. 20. f. 37. 7 ſuam: non enim audebat aſpicere cōtra Deum: ¶ Cui
ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Aegy-
pto, et clamorem eius audiui, propter duritiam eo-
8 rum qui præſunt operibus. ¶ Et ſciens dolorem eius,
deſcendi vt liberem eum de manibus Aegyptiorum.
C et educam de terra illa in terram bonā, et ſpacioſam,
in teram quæ fluit lacte, et melle, ad loca Chananæi,
et Hethæi; et Amorrhæi, et Pherezæi, et Heuæi, et
9 Iebuſæi. ¶ Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad me:
vidique afflictionem eorum qua ab Aegyptijs op-
10 primuntur. ¶ Sed veni, et mittam te ad Pharaonem,
vt educas populum meum, filios Iſrael, de Aegypto,
11 ¶ Dixitque Moyſes ad Deum. Quis ſum ego, vt
vadam ad Pharaonem, et educam filios Iſrael de
12 Aegypto? ¶ Qui dixit ei: Ego ero tecum, et hoc habe-
D bis ſignum: quod miſerim te: Cum eduxeris po-
pulum meum de Aegypto, immolabis Deo ſuper
13 montem iſtum. ¶ Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego va-
dam ad filios Iſrael, et dicam eis: Deus patrum ve-
ſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi, Quod eſt
14 nomen eius? quid dicam eis? ¶ Dixit Deus ad Moy-
ſen: EGO SVM QVI SVM. Ait: Sic dices
15 filijs Iſrael: QVI EST, miſit me ad vos. ¶ Dixitque
iterum Deus ad Moyſen: Hæc dices filijs Iſrael: Do-
E minus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, et
Deus Iſaac, & Deus Iacob, miſit me ad vos: hoc no-
men mihi eſt in æternum, & hoc memoriale meum
16 in generatione, & generationem. ¶ Vade, & congre-
ga ſeniores Iſrael, & dices ad eos: Dominus Deus
patrum veſtrorum apparuit mihi, Deus Abraham,
Deus Iſaac, & Deus Iacob, dicens: Viſitans viſita-
ui vos: & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ae-
17 gypto: ¶ & dixi vt educam vos de afflictione Aegy-
pti in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi
F & Pherezæi & Heuæi, & Iebuſæi, ad terram fluētem
18 lacte & melle. ¶ Et audient vocem tuam: ingredie-
riſque tu & ſeniores Iſrael ad regem Aegypti, &
dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocauit
nos: ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, vt
19 immolemus Domino Deo noſtro. ¶ Sed ego ſcio q̃ nō
G dimittet vos rex Ægypti, vt eatis, niſi per manum va
20 lidam. ¶ Extēdam enim manum meam, & percutiam
Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus
21 ſum in medio eorum: poſt hæc dimittet vos. ¶ Dabo- ‖ Inf. 11 a. & 12. e. 35.
que gratiam populo huic coram Ægyptijs: ‖ & cum
22 egrediemini, non exhibitis vacui. ¶ Sed poſtulabit
mulier a vicina ſua, & ab hoſpitā ſua, vaſa argentea,
& aurea, ac veſtes: ponetiſque eas ſuper filios, & filias
veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum.

CAPVT IIII.

1 REſpondens Moyſes, ait: Non credent mihi,
A neque audient vocem meam: ſed dicent,
2 Non apparuit tibi Dominus. ¶ Dixit ergo
ad eum: Quid eſt quod tenes in manu tua? Reſpon-
3 dit: Virga. ¶ Dixitque Dominus: Proijce eam in ter-
ram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret
4 Moyſes. ¶ Dixitque Dominus: Extende manum tuā,
& apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, ver-
5 ſaque eſt in virgam. ¶ Vt credant, inquit, quod appa-
ruerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus
6 Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. ¶ Dixitq; Do-
B minus rurſum: Mitte manum tuam in ſinum tuum.
Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam in-
7 ſtar niuis. ¶ Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuū.
Retraxit, & protulit iterum, & erat ſimilis carni reli-
8 quæ. ¶ Si non crediderint, inquit, tibi, neque audie-
rint ſermonem ſigni prioris; credent verbo ſigni
9 ſequentis. ¶ Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis
crediderint, neque audierint vocem tuam; ſume
C aquam fluminis, et effunde eam ſuper aridam, et
quidquid hauſeris de fluuio, vertetur in ſangui-
10 nem. ¶ Ait Moyſes: Obſecro, Domine, non ſum
eloquens ab heri, et nudiuſtertius: et ex quo locu-
tus es ad ſeruum tuum, impeditioris, et tardioris lin-
11 guæ ſum. ¶ Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os ho-
minis? aut quis fabricatus eſt mutum, et ſurdum, vi-
12 dentem et cæcum? nonne ego? ¶ Perge igitur, ‖ et ego ‖ Mat. 10. d. 19.
13 ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris. ¶ At ille:
14 Obſecro, inquit, Domine, mitte quē miſſurus es. ¶ Ira-
tus Dominus in Moyſen, ait: Aaron, frater tuus leui-
tes, ſcio q̃ eloquens ſit: ecce, ipſe egreditur in occur-
15 ſum tuum, videnſq; te lætabitur corde. ¶ Loquere ad
D eum, et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore
tuo, et in ore illius, ‖ et oſtendam vobis quid age- ‖ Infra 7. a.
16 re debeatis. ¶ Ipſe loquetur pro te ad populum, et erit
os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum perti-
17 nent. ¶ Virgam quoq; hanc ſume in manu tua, in qua
18 facturus es ſigna. ¶ Abijt Moyſes, et reuerſus eſt ad

Iethro ſócerum ſuum,dixitq; ei: Vadam,& reuertar
ad fratres meos in Aegyptũ, vt videam ſi adhue vi-
19 uant. Cui ait Iethro: Vade in pace. ♀ Dixit ergo Do-
E minus ad Moyſen in Madian: Vade, & reuertere in
Aegyptum: mortui ſunt enim omnes qui quærebant
20 animam tuam.♀ Tulit ergo Moyſes vxorem ſuam,&
filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reuerſus-

que eſt in Aegyptum, portans virgam Dei in manu
21 ſua.♀Dixitque ei Dominus reuertenti in Aegyptum:
Vide, vt omnia oſtenta quę poſui in manu tua facias
coram Pharaone: ego indurabo cor eius, & non di-
22 mittet populum. ♀ Dicęsque ad eum: Hæc dicit Do-
23 minus: Filius meus primogenitus Iſrael. ♀ Dixi tibi,
F Dimitte filium meum, vt ſeruiat mihi: & noluiſti di-
mittere eum: ecce ego interficiam filium tuum pri-
24 mogenitum. ♀ Cumque eſſet in itinere in diuerſorio,
25 occúrrit ei Dñs,& volebat occidere eũ. ♀ Tulit illicò
Sephora acutiſſimam petram, & circuncídit præpu-
tiũ filij ſui, tetigitq; pedes eius,& ait: Spõſus ſangui-
26 num tu mihi es.♀Et dimiſit eũ poſtquã dixerat, Spon-
27 ſus ſanguinum ob circuncifionem. ♀ Dixit autem
G Dominus ad Aaron: Vade in occurſum Moyſi in

deſertum. Qui perrexit obuiam ei in Montem Dei,
28 & oſculatus eſt eum. ♀ Narrauitque Moyſes Aaron
omnia verba Domini quibus miſerat eum, & ſigna

29 quę mandauerat. ♀ Veneruntq; ſimul, & cõgregaue-
30 runt cunctos ſeniores filiorum Iſrael. ♀ Locutuſque
eſt Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad
31 Moyſen: & fecit ſigna coram populo: ♀ & credidit
populus. Audieruntque, quod viſitaſſet Dominus
filios Iſrael, & quod reſpexiſſet afflictionem illorum:
& proni adorauerunt.

CAPVT V.

1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron, & di-
A xerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Dimitte populum meum, vt ſacrificet
2 mihi in deſerto. ♀ At ille reſpondit: Quis eſt Domi-
nus, vt audiam vocem eius, & dimittam Iſrael? Ne-
3 ſcio Dominum,& Iſrael nõ dimittam. ♀Dixeruntq;:
Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam triũ
dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo
4 noſtro: ne forte áccidat nobis peſtis, aut gladius. ♀Ait
ad eos rex Ægypti: Quare Moyſes, & Aaron ſolici-
tatis populum ab operibus ſuis? Ite ad onera veſtra.
5 ♀Dixitque Pharao: Multus eſt populus terræ; videtis
quod turba ſuccreuerit: quanto magis ſi dederitis eis
6 requiem ab operibus?♀Præcepit ergo in die illo præ-
7 fectis operum, & exactoribus populi, dicens: ♀ Ne-
B quaquam vltra dabitis paleas populo ad conficien

dos láteres, ſicut prius: ſed ipſi vadant, & colligant
8 ſtipulas. ♀ Et menſuram laterum, quam prius fa-
ciebant, imponetis ſuper eos, nec minuetis quid-
quam: vacant enim, & idcirco vociferantur, dicen-
9 tes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro. ♀ Oppri-
mantur operibus, & expleant ea: vt non acquieſcant
10 verbis mendacibus. ♀Igitur egreſſi præfecti operum,
& exactores ad populum, dixerunt: Sic dicit Pharao,
11 Non do vobis paleas. ♀ Ite, & colligite, ſicubi in-
uenire potéritis: nec minuetur quidquam de opere
12 veſtro. ♀ Diſperſuſque eſt populus per omnem ter-
13 ram Ægypti ad colligendas paleas. ♀ Præfecti quo-
C que operum inſtabant, dicentes: Complete opus
veſtrum quotidie, vt prius facere ſolebatis, quando
14 dabantur vobis paleæ. ♀ Flagellatique ſunt qui præ-
erant operibus filiorum Iſrael, ab exactoribus Pha-

raonis,dicentibus:Quare non impletis menſuram la
15 terum,ſicut prius,nec heri,nec hodie?¶Veneruntque
præpoſiti filiorũ Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharao-
16 nem,dicentes: Cur ita agis contra ſeruos tuos? ¶ Pa-
leæ non dantur nobis, & láteres ſimiliter imperãtur.
En famuli tui flagellis cędimur,& iniuſte agitur con
17 tra populum tuum. ¶ Qui ait:Vacatis otio, & idcirco
18 dicitis:Eamus,& ſacrificemus Domino.¶Ite ergo,&
operamini: paleæ non dabuntur vobis, & reddetis
19 conſuetum numerum laterum.¶Videbantque ſe prę-
D poſiti filiorum Iſrael in malo, eo quod diceretur eis,
Non minuetur quidquam de lateribus per ſingulos
20 dies. ¶ Occurreruntque Moyſi,& Aaron,qui ſtabant
21 ex aduerſo; egredientibus a Pharaone. ¶ Et dixerunt
ad eos:Videat Dominus,& iudicet:quoniam fœtére
feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis
22 eius;& præbuiſtis ei gladium, vt occideret nos. ¶ Re-
uerſuſque eſt Moyſes ad Dominum,& ait: Domine,
23 cur afflixiſti populum iſtum?quare miſiſti me? ¶ Ex
eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem, vt loque-
rer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non li-
beraſti eos.

CAPVT VI.

1 Dixitque Dominus ad Moyſen: Nunc vide-
A bis, quæ facturus ſim Pharaoni: per ma-
num enim fortem dimittet eos,& in manu
2 robuſta eijciet illos de terra ſua.¶ Locutuſque eſt Do
3 minus ad Moyſen,dicens: Ego Dominus,¶qui appa-
rui Abraham, Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente:
& nomen meum ADONAI, non indicaui eis.
4 ¶ Pepigique fœdus cum eis, vt darem eis terram
Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua
5 fuerunt aduenæ. ¶ Ego audiui gemitum filiorum
Iſrael, quo Ægyptij oppreſſerunt eos: & recordatus
6 ſum pacti męi. ¶ Ideo dic filijs Iſrael: Ego Dominus,
qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruã
de ſeruitute: ac rédimam in brachio excelſo, & iudi-
7 cijs magnis. ¶ Et aſſumam vos mihi in populum,&
B ero veſter Deus: & ſcietis quod ego ſum Dominus
Deus veſter, qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægy-
8 ptiorum, ¶ & induxerim in terram, ſuper quam
leuaui manum meam, vt darem eam Abraham,
Iſaac, & Iacob: daboque illam vobis poſſidendam,
9 ego Dominus. ¶ Narrauit ergo Moyſes omnia filijs
Iſrael: qui non acquieuerunt ei propter anguſtiam
10 ſpiritus,& opus duriſſimum.¶Locutuſque eſt Domi-
11 nus ad Moyſen, dicens: ¶ Ingredere, & lóquere ad
Pharaonem regem Ægypti, vt dimittat filios Iſrael
12 de terra ſua.¶Reſpondit Moyſes coram Domino:Ec-
ce filij Iſrael non audiunt me: & quomodo audiet
Pharao, præſertim cum incircunciſus ſim labijs?

13 ¶Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron: &
C dedit mãdatum ad filios Iſrael, & ad Pharaonem re-
gem Ægypti, vt educerent filios Iſrael de terra Ægy-
14 pti.¶‖Iſti ſunt principes domorum per familias ſuas. ‖Gen.46 b.9.
Filij Ruben primogeniti Iſraelis. Henoch,& Phallu, Nu. 26.
15 Heſron, & Charmi. hæ cognationes Ruben. ¶‖ Filij a.5.
Simeon: Iamuel,& Iamin,& Ahod,& Iachin, & So- ‖1.Par.5. a.1.
har, & Saul filius Chananitidis. hæ progenies Si- 1 Par. 4.
16 meon. ¶ Et hæc nomina filiorum Leui per cognatio- d.24.
nes ſuas:Gerſon & Caath & Mérari.Anni autem vi-
17 tæ Leui fuerunt centum triginta ſeptem.¶‖ Filij Ger- ‖1.Par.6
18 ſon: Lobni & Semei,per cognationes ſuas. ¶‖ Filij 21 & 25. a.6.
Caath: Amram & Iſaar, & Hebron,& Oziel. Anni Num. 3
19 quoque vitæ Caath,centum triginta tres.¶ Filij Me- c.17. Num.25
rari: Moholi,& Muſi.hæ cognationes Leui per fami- g.17.
20 lias ſuas.¶Accepit autem Amram vxorem Iochabed ‖1.Par 6 a.8.23.b.
D patruélem ſuam: quæ peperit ei Aaron, & Moyſen. 12.
Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta ſe-
21 ptem.¶Filij quoq; Iſaar:Core,& Nepheg,& Zechri.
22 ¶Filij quoque Oziel:Miſael,& Eliſaphan, & Sethri.
23 ¶Accepit autem Aaron vxorem Elizabeth filiam A-
minadab,ſororem Nahaſon:quæ peperit ei Nadab, ‖Num.3.
24 & Abiu,& Eleazar,& Ithamar. ¶‖ Filij quoque Co- a.3.
re:Aſer,& Elcana,& Abiaſaph,hæ ſunt cognationes
25 Coritarum. ¶ At vero Eleazar filius Aaron, accepit
vxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees.
hi ſunt principes familiarum Leuiticarum per cogna
26 tiones ſuas.¶Iſte eſt Aaron,& Moyſes,quibus præce-
pit Dominus, vt educerent filios Iſrael de terra Æ-
27 gypti per turmas ſuas. ¶ Hi ſunt qui loquuntur ad
Pharaonem regem Ægypti, vt educant filios Iſrael
28 de Ægypto:iſte eſt Moyſes,& Aaron,¶in die qua lo-
29 cutus eſt Dominus ad Moyſen,in terra Ægypti. ¶ Et
locutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens:Ego Domi-
nus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia
30 quæ ego loquor tibi.¶Et ait Moyſes coram Domino:
En incircunciſus labijs ſum, quomodo audiet me
Pharao?

CAPVT VII.

1 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce con-
A ſtitui te Deum Pharaonis: & Aaron fra-
2 ter tuus erit propheta tuus. ¶ ‖ Tu loqué- ‖ Sup 4 d.15.
ris ei omnia, quæ mando tibi: & ille loquetur ad
Pharaonem, vt dimittat filios Iſrael de terra ſua.
3 ¶ Sed ego indurabo cor eius, & multiplicabo ſigna,
4 & oſtenta mea in terra Ægypti, ¶ & non audiet vos:
immittamque manum meam ſuper Ægyptum, &
educam exercitum, & populum meum filios Iſrael
5 de terra Ægypti per iudicia maxima. ¶ Et ſcient
Ægyptij, quia ego ſum Dominus qui extenderim
manum meam ſuper Ægyptum, & eduxerim filios
6 Iſrael de medio eorum. ¶ Fecit itaque Moyſes, &
Aaron, ſicut præceperat Dominus: ita egerunt.
7 ¶ Erat autem Moyſes octoginta annorum, & Aaron
octoginta trium, quando locuti ſunt ad Pharao-
8 nem. ¶ Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aa-
9 ron: ¶ Cum dixerit vobis Pharao, Oſtendite ſi-
gna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & proij-
ce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10 ¶Ingreſſi itaque Moyſes,& Aaron ad Pharaonem, fe
B cerunt ſicut præceperat Dominus. Tulitque Aaron
virgam coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa ‖ 2.Tim 3.b.8.
11 eſt in colubrum. ¶ ‖ Vocauit autem Pharao ſapien-

tes

tes & maleficos: & fecerunt etiam ipſi per incantatio
12 nes Aegyptiacas, & arcana quædam ſimiliter. ⁋ Pro-
iecerũtque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dra
13 cones: ſed deuorauit virga Aaron virgas eorum. ⁋In-

duratumque eſt cor Pharaonis, & non audiuit eos: ſi-
14 cut præceperat Dñs. ⁋ Dixit autem Dñs ad Moyſen:
Ingrauatum eſt cor Pharaonis, non vult dimittere
15 populum. ⁋ Vade ad eum mane: ecce egredietur ad
C aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ripam flumi-
nis: & virgam, quæ conuerſa eſt in draconem, tolles
16 in manu tua, ⁋ diceſq; ad eum: Dñs Deus Hebræorũ
miſit me ad te, dicẽs: Dimitte populum meum, vt ſa-
crificet mihi in deſerto: & vſq; ad præſens audire no-
17 luiſti. ⁋ Hæc igitur dicit Dñs, In hoc ſcies ꝙ ſim Dñs:
ecce percutiã virga, q̃ in manu mea eſt, aquam flumi
18 nis, & vertetur in ſanguinem. ⁋ Piſces quoq; qui ſunt
in fluuio, morientur: & computreſcent aquæ, & affli-
19 gentur Aegyptij bibentes aquam fluminis. ⁋ Dixit
quoque Dñs ad Moyſen: Dic ad Aaron: Tolle virgã
tuam, & extende manũ tuam ſuper aquas Aegypti,
& ſuper fluuios eorum, & riuos, ac paludes, & omnes
lacus aquarum, vt vertantur in ſanguinẽ: & ſit cruor
in omni terra Aegypti, tã in ligneis vaſis, q̃ in ſaxeis.
20 ⁋Feceruntq; Moyſes, & Aaron, ſicut ꝓceperat Dñs: &

‖ Inf. 17. b. 5. D ‖eleuãs virgã, percuſſit aquã fluminis, corã Pharaone
Pſal. 77. e. 43. 21 & ſeruis eius: quæ verſa eſt in ſanguinẽ. ⁋ Et piſces q̃

erãt in flumine, mortui ſũt: cõputruitq; fluuius, & nõ
poterant Aegyptij bibere aquã fluminis: & fuit ſan-
22 guis in tota Terra Aegypti. ⁋ ‖Feceruntq; ſimiliter ma- ‖Sap. 17. b. 7.
lefici Aegyptiorũ incãtationibus ſuis: & induratum
eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præceperat
23 Dñs. ⁋Auertitq; ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec
24 appoſuit cor etiam hac vice. ⁋ Foderunt autẽ omnes
Aegyptij per circuitum fluminis aquã, vt biberẽt: nõ
25 enim poterant bibere de aqua fluminis. ⁋Impletique
ſunt ſeptem dies, poſtquam percuſſit Dñs fluuium.

CAPVT VIII.

1 A Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Ingre-
dere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc
dicit Dominus, Dimitte populum meum,
2 vt ſacrificet mihi. ⁋ Si autem nolueris dimittere, ecce
3 ego percutiam omnes terminos tuos ranis. ⁋ Et ebul-
liet fluuius ranas: quæ aſcendent, & ingredientur do-
mum tuam, & cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratũ
tuum, & in domos ſeruorum tuorum: & in populum
tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuo-
4 rum. ⁋Et ad te, & ad populum tuum, & ad oẽs ſeruos
5 tuos intrabunt ranæ. ⁋ Dixitque Dominus ad Moy-
ſen: Dic ad Aaron. Extende manum tuam ſuper flu-
uios, ac ſuper riuos, & paludes, & educ ranas ſuper
6 Terram Aegypti. ⁋ Et extendit Aaron manum ſuper

B aquas Aegypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque
7 Terram Aegypti. ⁋ ‖ Fecerunt autem & malefici per
incantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque ranas ſu- ‖Sap. 17. b. 17.
8 per Terram Aegypti. ⁋Vocauit autem Pharao Moy-
ſen, & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, vt aufe-
rat ranas a me, & a ꝑpulo meo, & dimittam populũ,
9 vt ſacrificet Dño. ⁋ Dixitq; Moyſes ad Pharaonem:
Conſtitue mihi qñ deprecer pro te, & pro ſeruis tuis,
& ꝓ populo tuo, vt abigantur ranæ a te, & a domo tua,
& a ſeruis tuis, & a populo tuo, & tm̃ in flumine re-
10 maneãt. ⁋Qui rñdit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbũ
C tuũ faciã: vt ſcias, qm̃ non eſt ſicut Dñs Deus noſter
11 ⁋Et recedẽt ranæ a te, & a domo tua, & a ſeruis tuis, &
12 a populo tuo: & tm̃ in flumine remanebunt. ⁋Egreſſi-

que ſunt Moyſes, & Aaron a Pharaone: & clamauit

Moyſes

Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, quas
13 condixerat Pharaoni. ¶ Fecitque Dominus iuxta ver
D bum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de
14 villis, & de agris. ¶ Congregaueruntque eas in immen-
15 ſos aggeres, & computruit terra. ¶ Videns autem Pha-
rao, quod data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, &
16 non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. ¶ Dixit-

que Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron, Exten
de virgam tuam, & percute puluerem terræ; & ſint
17 ſciniphes in vniuerſa Terra Aegypti. ¶ Feceruntque
ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: per-
cuſſitq; puluerem terræ, & facti ſunt ſciniphes in ho-
minibus, & in iumentis. omnis puluis terræ verſus
18 eſt in ſciniphes per totam terram Ægypti. ¶ Fecerunt-
que ſimiliter malefici incantationibus ſuis, vt educe-
rent ſciniphes: & non potuerunt. erantque ſciniphes,
19 tam in hominibus, quam in iumentis. ¶ Et dixerunt
E malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic. Indura-
tumque eſt cor Pharaonis, & non audiuit eos, ſicut
20 præceperat Dominus. ¶ Dixit quoque Dominus ad
Moyſen: Conſurge diluculo, & ſta coram Pharaone,
egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hęc dicit
Dominus, Dimitte populum meum, vt ſacrificet mi
21 hi. ¶ Quod ſi non dimiſeris eum, ecce ego immittam
in te, & in ſeruos tuos, & in populum tuum, & in do-
mos tuas omne genus muſcarum: & implebuntur

F domus Aegyptiorum muſcis diuerſi generis, & vni-
22 uerſa terra in qua fuerint. ¶ Faciamque mirabilem in
die illa Terram Geſſen, in qua populus meus eſt, vt
non ſint ibi muſcæ: & ſcias, quoniam ego Dominus
23 in medio terræ. ¶ Ponamque diuiſionem inter popu-
lum meum, & populum tuum: cras erit ſignum iſtud.
Sap.16. b.9. 24 ¶ Fecitque Dominus ita. ‖ Et venit muſca grauiſſima
in domos Pharaonis, & ſeruorum eius, & in omnem
Terram Aegypti: corruptaque eſt terra ab huiuſmo-
25 di muſcis. ¶ Vocauitque Pharao Moyſen, & Aaron,
& ait eis: Ite, & ſacrificate Deo veſtro in terra hac.
26 ¶ Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri abominationes
G enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo no
ſtro? quod ſi mactauerimus ea quæ colunt Aegypti
27 coram eis, lapidibus nos obruent. ¶ Viam trium
dierum pergemus in ſolitudinem: & ſacrificabimus
28 Domino Deo noſtro, |ſicut præcepit nobis. ¶ Dixit- ‖ Sup. 3. b. 8.
que Pharao: Ego dimittam vos, vt ſacrificetis Domi
no Deo veſtro in deſerto: veruntamen longius ne
29 abeatis: rogate pro me. ¶ Et ait Moyſes: Egreſſus a
te, orabo Dominum: & recedet muſca a Pharaone, &
a ſeruis ſuis, & a populo eius cras: veruntamen noli vltra
fallere, vt non dimittas populum ſacrificare Domi-
30 no. ¶ Egreſſuſque Moyſes a Pharaone, orauit Do-
31 minum. ¶ Qui fecit iuxta verbum illius: & abſtulit
muſcas a Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a populo eius:
32 non ſuperfuit ne vna quidem. ¶ Et ingrauatum eſt
cor Pharaonis, ita vt nec hac quidem vice dimitte-
ret populum.

CAPVT IX.

1 DIxit autem Dominus ad Moyſen: Ingrede-
A re ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc
dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimit-
2 te populum meum, vt ſacrificet mihi. ¶ Quod ſi ad-
3 huc renuis, & rétines eos: ¶ ecce manus mea erit ſu-
per agros tuos, & ſuper equos, & aſinos, & camelos,
4 & boues, & oues peſtis valde grauis. ¶ Et faciet
Dominus mirabile inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſ-
ſiones Aegyptiorũ, vt nil omnino pereat ex his quæ
5 pertinent ad filios Iſrael. ¶ Conſtituitque Dominus
B tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum iſtud
6 in terra. ¶ Fecit ergo Dominus verbum hoc altera
die: mortuaque ſunt omnia animantia Aegyptio-
rum: de animalibus vero filiorum Iſrael nihil omni-
7 no periit. ¶ Et miſit Pharao ad videndum: nec erat
quidquam mortuum de his, quæ poſſidebat Iſrael.
Ingrauatumque eſt cor Pharaonis, & non dimiſit
8 populum. ¶ Et dixit Dominus ad Moyſen, & Aa-
ron: Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpar-
9 gat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone: ¶ Sit-
que puluis ſuper omnem Terram Aegypti: erunt e-
nim in hominibus, & iumentis vlcera, & veſicæ tur-
10 gentes in vniuerſa Terra Aegypti. ¶ Tuleruntque
cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, &
ſparſit illum Moyſes in cœlum: factaque ſunt vlcera
veſicarum turgentium in hominibus, & iumentis.
11 ¶ Nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter
vlcera quæ in illis erant, & in omni Terra Aegypti.
12 ¶ Indurauitque Dominus cor Pharaonis: & non audi
C uit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen. ¶ Di-
13 xitque Dominus ad Moyſen: Mane conſurge,
& ſta coram Pharaone, & dices ad eum: Hæc di-

cit Dominus Deus Hebræorum, Dimitte populum
14 meum, vt ſacrificet mihi: ❦ Quia in hac vice mittam
omnes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper ſeruos
tuos, & ſuper populum tuum: vt ſcias, quod non ſit
15 ſimilis mei in omni terra. ❦ Nunc enim extendens
manum, percutiam te, & populum tuum peſte, pe-
‖ Ro. 9. d. 17. 16 ribiſque de terra. ❦ ‖ Idcirco autem poſui te, vt oſten-
D dam in te fortitudinem meam, & narretur nomen

17 meum in omni terra. ❦ Adhuc retines populũ meum.
18 & non vis dimittere eum? ❦ En pluam cras hac ipſa
hora grandinem multam nimis: qualis non fuit in
Aegypto a die qua fundata eſt, vſque in præſens tem-
19 pus. ❦ Mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta tua,
& omnia quæ habes in agro: homines enim, & iu-
menta, & vniuerſa quæ inuenta fuerint foris, nec

congregata de agris, cecideritq; ſuper ea grando, mo-
20 rientur. ❦ Qui timuit verbum Domini de ſeruis Pha-
raonis, fecit confugere ſeruos ſuos, & iumenta in do-
21 mos: ❦ qui autem neglexit ſermonem Domini, dimi
E ſit ſeruos ſuos, & iumenta in agris. ❦ Et dixit Domi-
22 nus ad Moyſen: Extende manum tuam in cœlum, vt
fiat grando in vniuerſa Terra Aegypti ſuper homi-
nes, & ſuper iumenta, & ſuper omnem herbam agri
‖ Sup. 16. c. 16. & 19. d. 19. 23 in Terra Aegypti. ❦ ‖ Extenditque Moyſes virgam in
cœlum, & Dñs dedit tonitrua, & grandinem, ac di-
ſcurrentia fulgura ſuper terram: pluitque Dominus
24 grandinem ſuper Terram Aegypti. ❦ Et grando, &
ignis mixta pariter ferebantur: tantęque fuit magni-
tudinis, quanta ante nunquam apparuit in vniuerſa
25 Terra Aegypti, ex quo gens illa condita eſt. ❦ Et per-
F cuſſit grando in omni Terra Aegypti cuncta quæ fue
runt in agris ab homine vſque ad iumentum: cun-
ctamque herbam agri percuſſit grando, & omne li-
26 gnum regionis confregit. ❦ Tantum in Terra Geſſen,
27 vbi erant filij Iſrael, grando non cecidit. ❦ Miſitque
Pharao, & vocauit Moyſen, & Aaron, dicens ad eos:
Peccaui etiam nunc: Dominus iuſtus: ego & popu-
28 lus meus, impij. ❦ Orate Dominum, vt deſinant toni-
trua Dei, & grãdo vt dimittam vos, & nequaquam
29 hic vltra maneatis. Ait Moyſes: Cum egreſſus fuero
de vrbe, extendam palmas meas ad Dominum, &

ceſſabunt tonitrua, & grando non erit: vt ſcias, quia
30 Domini eſt terra. ❦ Noui autem, quod & tu, & ſerui
31 tui necdum timeatis Dominum Deum. ❦ Linum er-
G go & hordeum læſum eſt, eo quod hordeum eſſet vi-
32 rens, & linum iam folliculos germinaret: ❦ triticum
33 autẽ, et far non ſunt læſa, quia ſerotina erant. ❦ Egreſ-
ſuſque Moyſes a Pharaone ex vrbe, tetendit manus
ad Dominum, et ceſſauerunt tonitrua, et grando, nec
34 vltra ſtillauit pluuia ſuper terram. ❦ Videns autẽ Pha
rao, quod ceſſaſſet pluuia, et grando, et tonitrua, au-
35 xit peccatum: ❦ Et ingrauatum eſt cor eius, et ſeruo-
rum illius, et induratum nimis: nec dimiſit filios Iſ-
rael, ſicut præceperat Dominus per manum Moyſi.

C·A P V T X.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pha
A raonem: ego enim induraui cor eius, et ſeruo-
2 rum illius: vt faciam ſigna mea hæc in eo: ❦ et
narres in auribus filij tui, et nepotum tuorum, quo-
ties contriuerim Aegyptios, & ſigna mea fecerim in
3 eis: et ſciatis, quia ego Dominus. ❦ Introierunt ergo
Moyſes, & Aaron ad Pharaonẽ, & dixerunt ei: Hæc
dicit Dominus Deus Hebræorum, Vſquequo non
vis ſubijci mihi? dimitte populum meum, vt ſacrifi-
4 cet mihi. ❦ ‖ Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere ‖ Sap. 16. b. 9.
B eum: ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos,
5 ❦ quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quidquam eius
appareat, ſed comedatur quod reſiduum fuerit gran-
dini: corrodet enim omnia ligna quæ germinant in
6 agris. ❦ Et implebunt domos tuas, & ſeruorum tuo-
rum, & omnium Aegyptiorum: quantam non vi-
derunt patres tui, & aui, ex quo orti ſunt ſuper ter-
ram, vſque in præſentem diem. Auertitque ſe, & e-
7 greſſus eſt a Pharaone. ❦ Dixerunt autem ſerui Pha-
raonis ad eum: Vſquequo patiemur hoc ſcandalum?
dimitte homines, vt ſacrificent Domino Deo ſuo.
8 nonne vides, quod perierit Aegyptus? ❦ Reuoca-
C ueruntque Moyſen, & Aaron ad Pharaonem: qui di-
xit eis. Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro: quinam
9 ſunt qui ituri ſunt? ❦ Ait Moyſes: Cum paruulis
noſtris, et ſenioribus pergemus, cum filijs, et filiabus,
cum ouibus, et armentis. eſt enim ſolemnitas Do-
10 mini Dei noſtri. ❦ Et reſpondit Pharao: Sic Domi-
nus ſit vobiſcum, quomodo ego dimittam vos, et
paruulos veſtros. cui dubium eſt, quod peſſime cogi-
11 tetis? ❦ Non fiet ita: ſed ite tantum viri, et ſacrifica-
te Domino: hoc enim et ipſi petiſtis. Statimque
12 eiecti ſunt de conſpectu Pharaonis. ❦ Dixit au-

D tem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam
ſuper Terram Aegypti ad locuſtam, vt aſcendat ſu-
per eam, & déuoret omnem herbam quæ reſidua
13 fuerit grandini. ¶ Et extendit Moyſes virgam ſuper
Terram Aegypti: & Dominus induxit ventum vren
tem tota die illa, & nocte: & mane facto, ventus
14 vrens leuauit locuſtas. ¶ Quæ aſcenderunt ſuper
vniuerſam Terram Aegypti: & ſederunt in cunctis
finibus Aegyptiorum innuumerabiles, quales ante
illud tempus non fuerant, nec poſtea futuræ ſunt.
15 ¶ Operueruntque vniuerſam ſuperficiem terræ, va-

E ſtantes omnia. Deuorata eſt igitur herba terræ, &
quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando
dimiſerat: nihilque omnino virens relictum eſt in
16 lignis, & in herbis terræ, in cuncta Aegypto. ¶ Quam
ob rem feſtinus Pharao, vocauit Moyſen & Aa-
ron, & dixit eis: Peccaui in Dominum Deum ve-
17 ſtrum, & in vos. ¶ Sed nunc dimittite peccatum mi-
hi etiam hac vice, & rogate Dominum Deum ve-
18 ſtrum, vt auferat a me mortem iſtam. ¶ Egreſſuſ-
que Moyſes de conſpectu Pharaonis, orauit Domi-
19 num. ¶ Qui flare fecit ventum ab Occidente ve-
F hementiſſimum, & arreptam locuſtam proiecit in
Mare rubrum: non remanſit ne vna quidem in cun-
20 ctis finibus Aegypti. ¶ Et indurauit Dominus cor
21 Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael. ¶ Dixit autem
Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in
cœlum: & ſint tenebræ ſuper Terram Aegypti, tam
22 denſæ, vt palpari queant. ¶ Extenditque Moyſes ma-
num in cœlum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in

||Sap.17. a.2. 23 vniuerſa Terra Ægypti tribus diebus. ¶ || Nemo vi-
dit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco in quo erat:
||Sap.18 a.1. || vbicunque autem habitabant filij Iſrael, lux erat.
24 ¶ Vocauitque Pharao Moyſen, & Aaron, & dixit eis:
G Ite, ſacrificate Domino: oues tantum veſtræ, & ar-
menta remaneant, paruuli veſtri eant vobiſcum.
25 ¶ Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holocauſta dabis
26 nobis, quæ offeramus Domino Deo noſtro. ¶ Cun

cti greges pergent nobiſcum non remanebit ex eis
vngula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei
noſtri: præſertim cum ignoremus quid debeat im-
27 molari, donec ad ipſum locum perueniamus. ¶ In-
durauit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit
28 dimittere eos. ¶ Dixitque Pharao ad Moyſen: Re-
cede a me, & caue ne vltra videas faciem meam:
29 quocunque die apparueris mihi, morieris. ¶ Re-
ſpondit Moyſes: Ita fiet, vt locutus es: non videbo vl-
tra faciem tuam.

C A P V T XI.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc vna pla-
A ga tangam Pharaonem, & Aegyptum, & poſt
2 hæc dimittet vos, & exire compellet. ¶ || Dices || Sap.1. 2.22.
ergo omni plebi, vt poſtulet vir ab amico ſuo, & mu- Infr. 12 c.35.
3 lier a vicina ſua vaſa argentea, & aurea. ¶ Dabit
autem Dominus gratiam populo ſuo coram Aegy- ||Eccl.45
ptijs. || Fuitque Moyſes vir magnus valde in terra a.1.
Aegypti coram ſeruis Pharaonis, & omni populo.
4 ¶ Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte ingrediar
B in Aegyptum: ¶ & morietur omne primogenitum
5 in Terra Aegyptiorum, a primogenito Pharaonis,
qui ſedet in ſolio eius, vſque ad primogenitum an- Sap. 18.
cillæ, quæ eſt ad molam, & omnia primogenita iu- b.11.
6 mentorum. ¶ Eritque clamor magnus in vniuerſa
C Terra Aegypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea fu-
7 turus eſt. ¶ Apud omnes autem filios Iſrael non mu-
tiet canis ab homine, vſque ad pecus: vt ſciatis,
quanto miraculo diuidat Dominus Aegyptios, &
8 Iſrael. ¶ Deſcendentque omnes ſerui tui iſti ad me,
D adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis
populus, qui ſubiectus eſt tibi: poſt hæc egredie-
9 mur. Et exiuit a Pharaone iratus nimis. ¶ Dixit
autem Dominus ad Moyſen: Non audiet vos Pha-
10 rao, vt multa ſigna fiant in Terra Aegypti. ¶ Moy-
ſes autem, & Aaron fecerunt omnia oſtenta, quæ
ſcripra ſunt, coram Pharaone: & indurauit Do-
minus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael de
terra ſua.

C A P V T XII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron in terra Aegypti: ¶ Menſis iſte vobis
2 principium menſium. primus erit in men-
3 ſibus anni. ¶ Loquimini ad vniuerſum cœtum fi-
liorum Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis hu-
ius tollat vnuſquiſque agnum per familias, & do-
4 mos ſuas. ¶ Sin autem minor eſt numerus, vt ſuf-
ficere poſſit ad veſcendum agnum; aſſumet vici-
num ſuum, qui iunctus eſt domui ſuæ, iuxta nu-
merum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum

agni.

5 agni. ¶ Erit autem agnus abſque macula, maſcu-
lus,anniculus·iuxta quem ritum tolletis,& hœdum.
6 ¶ Et ſeruabitis eum vſque ad quartamdecimam diē
menſis huius: immolabitque eum vniuerſa multitu-
7 do filiorum Iſrael ad veſperam. ¶ Et ſúment de ſan-
B guine eius, ac ponent ſuper vtrunque poſtem, & in
ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent
8 illum. ¶ Et edent carnes nocte illa aſſas igni,& azy-
9 mos panes, cum lactucis agreſtibus. ¶ Non come-
detis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tan-
tum aſſum igni: caput cum pedibus eius, & inteſti-
10 nis vorabitis. ¶ Nec remanebit quidquam ex eo vſ-
que mane. ſi quid reſiduum fuerit, igne combure-
11 tis. ¶ Sic autem comedetis illum. Renes veſtros ac-
cingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, te-
nentes baculos in manibus, & comedetis feſtinan-
12 ter: eſt enim Phaſe (id eſt tranſitus) Domini. ¶ Et
tranſibo per Terram Aegypti nocte illa, percutiam-
que omne primogenitum in Terra Aegypti ab ho-
mine vſque ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti fa-
13 ciam iudicia, ego Dominus. ¶ Erit autem ſanguis
vobis in ſignum in ædibus, in quibus eritis: & vide-
bo ſanguinem, & tranſibo vos: nec erit in vobis pla-
ga diſperdens, quando percuſſero Terram Aegypti.
14 ¶ Habebitis autem hunc diem in monumentum: &
C celebrabitis eam ſolemnem Domino in generationi-
15 bus veſtris cultu ſempiterno. ¶ Septem diebus azy-
ma comedetis: in die primo non erit fermētum in do
mibus veſtris. quicunque comederit fermentatum,
peribit anima illa de Iſrael, a primo die vſque ad diē
16 ſeptimum. ¶ Dies prima erit ſancta, atque ſolemnis,
& dies ſeptima eadem feſtiuitate venerabilis: nihil
operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum
17 pertinent. ¶ Et obſeruabitis azyma: in eadem enim ip
ſa die educam exercitum veſtrum de Terra Aegypti,
& cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ri-
18 tu perpetuo. ¶ ‖ Primo menſe, quartadecima die mē- Leu.23. 5. Nu. 28. 16.
ſis ad veſperam comedetis azyma vſque ad diem
viceſimamprimam eiuſdem menſis ad veſperam.
19 ¶ Septem diebus fermentum non inuenietur in do-
mibus veſtris: qui comederit fermentatum, peribit
anima eius de cœtu Iſrael, tam de aduenis, quam de
20 indigenis terræ. ¶ Omne fermentatum non comede-
21 tis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma. ¶ Vo-
D cauit autem Moyſes omnes ſeniores filiorum Iſrael,
& dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias ve-
22 ſtras, & immolate Phaſe. ¶ ‖ Faſciculumque hyſſopi Heb.11. 28.
tingite in ſanguine qui eſt in limine, & aſpergite ex
eo ſuperliminare, & vtrunque poſtem: nullus veſtrū
23 egrediatur oſtium domus ſuæ vſque mane. ¶ Tran-
ſibit enim Dominus percutiens Aegyptios: cumque
viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroque
poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet per-
24 cuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere. ¶ Cuſto-
di verbum iſtud legitimum tibi, & filijs tuis vſque
25 in æternum. ¶ Cumque introieritis terram, quam
Dominus daturus eſt vobis, vt pollicitus eſt, obſer-
26 uabitis ceremonias iſtas. ¶ Et cum dixerint vobis
27 filij veſtri, Quæ eſt iſta religio? ¶ Dicetis eis, Victi-
ma tranſitus Domini eſt, quando tranſibit ſuper do-
mos filiorum Iſrael in Ægypto, percutiēs Ægyptios,
& domos noſtras liberans. Incuruatuſque populus
28 adorauit. ¶ Et egreſſi filij Iſrael fecerunt ſicut præ-
29 ceperat Dominus Moyſi, & Aaron. ¶ Factum eſt
autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne pri-
E mogenitum in Terra Ægypti, a primogenito Pha-
raonis, qui in ſolio eius ſedebat, ‖ vſque ad primoge- ‖Sap.18 b 9. & 11 b.15.
nitum captiuæ, quæ erat in carcere, & omne primo-
30 genitum iumentorum. ¶ Surrexitque Pharao nocte,
& omnes ſerui eius, cunctaque Ægyptus: & ortus
eſt clamor magnus in Ægypto: neque enim erat do-
31 mus in qua non iaceret mortuus. ¶ Vocatiſque Pha-
rao, Moyſe & Aaron nocte, ait: Surge, & egredimini

a populo meo: vos & filij Iſrael: ite, immolate Domi-
32 no, ſicut dicitis: ¶ Oues veſtras, & armenta aſſumi-
33 te, vt petieratis, & abeuntes benedicite mihi. ¶ Vrge-
bantque Ægyptij populum de terra exire velociter,
34 dicentes: Omnes moriemur. ¶ Tulit igitur populus
conſperſam farinam antequam fermentaretur: & li-
35 gans in pallijs, poſuit ſuper humeros ſuos. ¶ Feceruntque filij Iſrael ‖ ſicut præceperat Moyſes: & petierunt ‖Sup. 11. a.1
ab Ægyptijs vaſa argentea, & aurea, veſtemque plu
36 rimam. ¶ Dominus autem dedit gratiam populo

coram Ægyptijs, vt commodarent eis: & ſpoliaue-
37 runt Ægyptios. ¶ Profectique ſunt filij Iſrael de Ra-
F meſſe in Socoth, ſexcenta fere millia peditum viro-
38 rum, abſque paruulis. ¶ Sed & vulgus promiſcuum
innumerabile aſcendit cum eis, oues & armenta,
39 & animantia diuerſi generis multa nimis. ¶ Coxe-
runtque farinam, quam dudum de Ægypto con-
ſperſam tulerant, & fecerunt ſubcinericios panes
azymos: neque enim poterant fermentari cogenti-
bus exire Aegyptijs, & nullam facere ſinentibus
moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præ-
40 parare. ¶ Habitatio autem filiorum Iſrael qua man-
ſerunt in Aegypto fuit quadringentorum triginta
41 annorum. ¶ Quibus expletis, eadem die egreſſus
eſt omnis exercitus Domini de Terra Aegypti.
42 ¶ Nox iſta eſt obſeruabilis Domino, quando eduxit
eos de Terra Aegypti: hanc obſeruare debent omnes
43 filij Iſrael in generationibus ſuis. ¶ Dixitq; Dominus
G ad Moyſen, & Aaron: Hæc eſt religio Phaſe. Omnis

44 alienigena non comedet ex eo. ¶ Omnis autem ſer-
45 uus emptitius circuncidetur, & ſic comedet. ¶ Adue-
|Num. 9. b.12. 46 na, & mercenarius non edent ex eo. ¶ ‖ In vna domo
comedetur, nec efferetis de carnibus eius foras, ‖ nec
Ioan. 19. f.36. 47 os illius confringetis. ¶ Omnis cœtus filiorum Iſrael
48 faciet illud. ¶ Quod ſi quis peregrinorum in veſtram
voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini.
circuncidetur prius omne maſculinum eius, & tunc
rite celebrabit: eritque ſicut indigena terræ. ſi quis au
49 tem circunciſus non fuerit, non veſcetur ex eo. ¶ Ea
dem lex erit indigenæ, & colono qui peregrinatur a
50 pud vos. ¶ Feceruntque omnes filij Iſrael, ſicut præce
51 perat Dominus Moyſi, & Aaron. ¶ Et eadem die edu-
xit Dñs filios Iſrael de Terra Ægypti p tur mas ſuas.

C A P V T XIII.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens
A ¶ ‖ Sanctifica mihi omne primogenitum quod
2 aperit vuluam in filijs Iſrael, tam de homini
3 bus, quam de iumentis: mea ſunt enim omnia. ¶ Et
ait Moyſes ad populum: Mementote diei huius in
qua egreſſi eſtis de Ægypto, & de domo ſeruitutis,
quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de lo-
4 co iſto: vt non comedatis fermentatum panem. ¶ Ho-
5 die egredimini menſe nouarum frugum. ¶ Cumque
introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, &
Hethæi, & Amorrhæi, & Heuæi, & Iebuſæi, quam iu
rauit patribus tuis, vt daret tibi terram fluentem la-
cte, & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum men-
6 ſe iſto. ¶ Septem diebus veſceris azymis: & in die ſe-
7 ptimo erit ſolemnitas Domini. ¶ Azyma comedetis
ſeptem diebus, non apparebit apud te aliquid fermē
8 tatum, nec in cunctis finibus tuis. ¶ Narrabiſque fi-
B lio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt quod fecit mihi Do
9 minus, quando egreſſus ſum de Ægypto. ¶ Et erit qua
ſi ſignum in manu tua, & quaſi monimentum ante
oculos tuos: & vt lex Domini ſemper ſit in ore tuo:
in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.
10 ¶ Cuſtodies huiuſcemodi cultum ſtatuto tempore a
11 diebus in dies. ¶ Cumque introduxerit te Dominus
in Terram Chananæi, ſicut iurauit tibi, & patribus
12 tuis, & dederit tibi eam: ¶ ‖ ſeparabis omne quod a-
perit vuluam Domino, & quod primitiuum eſt in
pecoribus tuis: quidquid habueris maſculini ſexus,
13 conſecrabis Domino. ¶ Primogenitum aſini muta-
bis oue: quod ſi non redemeris, interficies. Omne
autem primogenitum hominis de filijs tuis, pretio
14 redimes. ¶ Cumque interrogauerit te filius tuus cras,
C dicens: Quid eſt hoc? Reſpondebis ei: In manu
forti eduxit nos Dominus de Terra Ægypti, de
15 domo ſeruitutis. ¶ Nam cum induratus eſſet Pha-
rao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus om-
ne primogenitum in Terra Ægypti, a primogenito
hominis vſque ad primogenitum iumentorum: id-
circo immolo Domino omne quod aperit vuluam
maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum
16 meorum redimo. ¶ Erit igitur quaſi ſignum in ma-
nu tua, & quaſi appenſum quid, ob recordationem,
inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit
17 nos Dominus de Aegypto. ¶ Igitur cum emiſiſſet
Pharao populum, non eos duxit Deus per viam
Terræ Philiſtijm quæ vicina eſt: reputans ne forte
pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſur-
18 gere, & reuerteretur in Aegyptum. ¶ Sed circun-
D duxit per viam deſerti, quæ eſt iuxta Mare rubrum:
& armati aſcenderunt filij Iſrael de Terra Aegypti

19 ¶ Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum: eo quod
adiuraſſet filios Iſrael, dicens: ‖ Viſitabit vos Deus, ‖Gen. 50. f.25.
20 efferte oſſa mea hinc vobiſcum. ¶ Profectique de Num. 14. c.21.
Socoth, caſtrametati ſunt in Etham in extremis fi- 1. Cor. 10. a.1.
21 nibus ſolitudinis. ¶ Dominus autem præcedebat eos Neh. 9. d.19.
ad oſtendendam viam per diem in columna nubis,
& per noctem in columna ignis: vt dux eſſet itineris
22 vtroque tempore. ¶ Nunquam defuit columna nu-
bis per diem, nec columna ignis per noctem, coram
populo.

C A P V T XIIII.

1 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Loquere filijs Iſrael: Reuerſi caſtra-
2 metentur e regione Phihairoth, quæ eſt inter
Magdalum, & mare, contra Beelſephon: in conſpe-
3 ctu eius caſtra ponetis ſuper mare. ¶ Dicturuſque
eſt Pharao ſuper filijs Iſrael: Coarctati ſunt in terra,
4 concluſit eos deſertum. ¶ Et indurabo cor eius, ac
perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in
omni exercitu eius: ſcientque Aegyptij, quia ego
5 ſum Dominus. Feceruntque ita. ¶ Et nunciatum
B eſt regi Aegyptiorum, quod fugiſſet populus: immu-
tatumque eſt cor Pharaonis, & ſeruorum eius ſuper
populo, & dixerunt: Quid voluimus facere, vt di-
6 mitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis? ¶ Iunxit ergo
7 currum, & oēm populum ſuū aſſumpſit ſecum. ¶ Tu-
litque ſexcentos currus electos, & quidquid in Aegy
8 pto curruum fuit: & duces totius exercitus. ¶ Indura-
uitque Dominus cor Pharaonis regis Aegypti, &
perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu
9 excelſa. ¶ Cumque perſequerentur Aegyptij veſti-
gia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper ma ‖1. Mac. 4. a.9.
re: omnis equitatus, & currus Pharaonis, & vniuer- Ioſ. 24. b.6.
ſus exercitus erāt in Phihairoth, contra Beelſephon.
10 ¶ Cumq; appropinquaſſet Pharao, leuātes filij Iſrael
C oculos, viderūt Aegyptios poſt ſe: & timuerūt valde,
11 clamaueruntque ad Dñm, ¶ & dixerunt ad Moyſen:

Forſitan non erant ſepulchra in Aegypto, ideo tuliſti
nos, vt moreremur in ſolitudine? quid hoc facere vo
12 luiſti, vt educeres nos ex Aegypto? ¶ Nonne iſte eſt
ſermo, quem loquebamur ad te in Aegypto, dicen-
tes, Recede a nobis, vt ſeruiamus Aegyptijs? multo
enim melius erat ſeruire eis, quam mori in ſolitudi-
13 ne. ¶ Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere, ſtate,
& videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie.
Ægyptios enim quos nunc videtis, nequaquam vl
14 tra videbitis vſque in ſempiternum. ¶ Dominus pu-
15 gnabit pro vobis, & vos tacebitis. ¶ Dixitque Do-
minus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere fi-
16 lijs Iſrael, vt proficiſcantur: ¶ Tu autem eleua vir-
D gam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, &
diuide illud: vt gradiantur filij Iſrael in medio mari
17 per ſiccum. ¶ Ego autem indurabo cor Aegyptio-
rum, *vt perſequantur* vos: & glorificabor in Pharao-
ne, & in omni exercitu eius, & in curribus, & in equi
18 tibus illius. ¶ Et ſcient Aegyptij, quia ego ſum Do-
minus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in cur
19 ribus, atque in equitibus eius. ¶ Tollenſque ſe Ange-
lus Dei, qui præcedebat caſtra Iſrael, abijt poſt eos:
& cum eo pariter columna nubis, priora dimittens
Pſal. 77. h 13. & 104 d. 16 Pſal. 113. a. 3. — 20 poſt tergum, ¶ ſtetit inter caſtra Aegyptiorum, & ca-
E ſtra Iſrael: & erat nubes tenebroſa, & illuminans no-
ctem, ita vt ad ſe inuicem toto noctis tempore acce-
21 dere non valerent. ¶ Cumque extendiſſet Moyſes
manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus, flante
vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in
‖ 1. Cor 10 a 1. ‖ Heb. 11 d. 29. — 22 ſiccum: ‖ diuiſaque eſt aqua. ¶ ‖ Et ingreſſi ſunt filij
Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi
23 murus a dextra eorum, & læua. ¶ Perſequenteſque
Aegyptij ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus
Pharaonis, currus eius, & equites per medium ma-
24 ris. ¶ Iamque aduenerat vigilia matutina: ‖ & ecce
‖ Sap. 18 b. 15. — F reſpiciens Dominus ſuper caſtra Aegyptiorum per
columnam ignis, & nubis, interfecit exercitum eo-
25 rum, ¶ & ſubuertit rotas curruum, ferebanturque in

profundum. Dixerunt ergo Aegyptij: Fugiamus Iſ-
raelem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.
26 ¶ Et ait Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam
ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegyptios ſu-
27 per currus, & equites eorum. ¶ Cumque extendiſſet
Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo di-
luculo ad priorem locum: fugientibuſque Aegyptijs
occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dñs in medijs flu-
28 ctibus. ¶ Reuerſæq; ſunt aquę, & operuerũt currus, &
equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequẽtes in-
G greſſi fuerãt mare: nec vnus quidem ſuperfuit ex eis.
29 ¶ Filij aũt Iſrael perrexerũt p mediũ ſicci maris, & a-
30 quę eis erãt quaſi pro muro a dextris, & a ſiniſtris. ¶ Li-
beraiutque Dñs in die illa Iſrael de manu Aegyptio-
31 rũ. ¶ Et viderunt Aegyptios mortuos ſuper littus ma-
ris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus
contra eos: timuitque populus Dominum, & credi-
derunt Domino, & Moyſi ſeruo eius.

CAPVT XV.

1
A TVnc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen
hoc Domino, & dixerunt.
Cantemus Domino: glorioſe enim ma-
gnificatus eſt, equum & aſcenſorem deiecit in mare.
2 ¶ ‖ Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus ‖ Sap. 10. d 15.
eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus, & glorificabo Iſa. 12. a. 2.
eum; Deus patris mei, & exaltabo eum.
3 ¶ Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens no- Pſal. 117 c. 14.
men eius.
4 ‖ ¶ Currus Pharaonis, & exercitum eius proiecit in
mare: electi principes eius ſubmerſi ſunt in Mari
rubro.
5 ¶ Abyſſi operuerunt eos: deſcenderunt in profun-
dum quaſi lapis.
6 ¶ Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitu-
dine: dextera tua Domine percuſſit inimicum.
7 ¶ Et in multitudine gloriæ tuę depoſuiſti aduerſa-
rios tuos: miſiſti iram tuam, quæ deuorauit eos, ſicut
ſtipulam.
8 ¶ Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ:
B ſtetit vnda fluẽs, cõgregatę ſũt abyſſi in medio mari.
9 ¶ Dixit inimicus: Perſequar, & comprehendam,
diuidam ſpolia, implebitur anima mea: euaginabo
gladium meum, interficiet eos manus mea.
10 ¶ Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare: ſubmer
ſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.
11 ¶ Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis
tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabi-
lis, faciens mirabilia?
12 ¶ Extendiſti manum tuam, & deuorauit eos terra.
13 ¶ Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem rede
miſti: & portaſti eum in fortitudine tua, ad habitacu-
lum ſanctum tuum.
13 ¶ Aſcenderũt populi, & irati ſunt: dolores obtinue-
runt habitatores Philiſtijm.
15 ¶ Tunc conturbati ſunt principes Edom: robuſtos
Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habita-
tores Chanaan.
16 ¶ Irruat ſuper eos formido, & pauor, in magnitu-
dine brachij tui.
C Fiant immobiles quaſi lapis: donec pertranſeat po
pulus tuus Domine, donec pertranſeat populus tuus
iſte quem poſſediſti.
17 ¶ Introduces eos, & plantabis in monte hæredita-
tis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus

es

es Domine; ſanctuarium tuum Domine, quod fir-
mauerunt manus tuæ.
18 ♀Dominus regnabit in æternum, & vltra.
19 ♀Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus, &
equitibus eius in mare: & reduxit ſuper eos Dominus
aquas maris: filij autem Iſrael ambulauerunt per ſic-
20 cum in medio eius. ♀Sumpſit ergo Maria Propheteſſa
ſoror Aaron tympanum in manu ſua: egreſſæque
ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & cho-
21 ris: ♀quibus præcinebat, dicens.
Cantemus Domino, glorioſe enim magnificatus
eſt, equum & aſcenſorem eius deiecit in mare.
22 ♀Tulit autem Moyſes Iſrael de Mari rubro, & egreſſi
D ſunt in deſertum Sur: ambulauerũtque tribus diebus
23 per ſolitudinem, & non inueniebant aquam. ♀Et ve-
nerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Ma-
ra, eo quod eſſent amaræ: vnde, & congruum loco

nomen impoſuit, vocans illum Mara, id eſt, amari-
24 tudinem. ♀Et murmurauit populus contra Moyſen,
25 dicens: Quid bibemus? ♀At ille clamauit ad Domi-
num, qui oſtendit ei lignum: quod cum miſiſſet in
ǁ Iudith 5.c.15. Eccl. 38.a.5. aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. ǁ ibi conſtituit ei
26 præcepta, atq; iudicia, & ibi tentauit eum, ♀dicens: Si
audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum eſt
coram eo feceris, & obedieris mandatis eius, cuſto-
dieriſque omnia præcepta illius; cunctum lãguorem
quem poſui in Aegypto, non inducam ſuper te. ego
ǁNum. 33 b.9. 27 enim Dominus ſanator tuus. ♀ǁ Venerunt autem
in Elim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes a-
quarum, & ſeptuaginta palmæ: & caſtrametati ſunt
iuxta aquas.

C A P V T XVI.

Sap. 11. a.1. 1 A PRofectique ſunt de Elim, & venit omnis mul-
titudo filiorum Iſrael in deſertum Sin, quod
eſt inter Elim & Sinai: quintodecimo die
menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de Terra Æ-
2 gypti. ♀Et murmurauit omnis congregatio filiorum
3 Iſrael contra Moyſen, & Aaron in ſolitudine. ♀Di-
xeruntque filij Iſrael ad eos: Vtinam mortui eſſe-
mus per manum Domini in Terra Aegypti, quando
ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus
panem in ſaturitate: Cur induxiſtis nos in deſertum
iſtud, vt occideretis omnem multitudinem fame?
4 ♀ Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce ego
B pluam vobis panes de cœlo: egrediatur populus, &
colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: vt tentem
5 eum vtrum ambulet in lege mea, an non. ♀ Die autẽ
ſexto parent quod inferant: & ſit duplum quam col-
6 ligere ſolebant per ſingulos dies. ♀Dixeruntq; Moy-
ſes, & Aaron ad omnes filios Iſrael: Veſpere ſcietis, q
7 Dominus eduxerit vos de terra Aegypti: ♀ & mane
videbitis gloriam Domini: audiuit enim murmur ve
ſtrum contra Dominum: nos vero quid ſumus, quia
8 muſſitaſtis contra nos? ♀ Et ait Moyſes: Dabit vobis
Dominus veſpere carnes edere, & mane panes in ſa-
turitate: eo quod audierit murmurationes veſtras,
quibus murmurati eſtis contra eum: nos enim quid
ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed con-
9 tra Dominum. ♀ Dixit quoque Moyſes ad Aaron:
C Dic vniuerſæ congregationi filiorum Iſrael: Ac-
cedite coram Domino: audiuit enim murmur ve-
10 ſtrum. ♀ Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœ-
tum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad ſolitudinem.
11 Et ecce gloria Domini apparuit in nube. ♀ Locu-
12 tus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: ♀ǁ Au- ǁEccl 45. a.4.
diui murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad
eos: Veſpere comedetis carnes, & mane ſatura-
bimini panibus, ſcietiſque quod ego ſum Domi-
13 nus Deus veſter. ♀ Factum eſt ergo veſpere, & aſcen-

dens coturnix cooperuit caſtra: mane quoque ros
14 iacuit per circuitum caſtrorum. ♀ Cumque operuiſ-

D ſet ſuperficiem terræ, ǁ apparuit in ſolitudine mi- ǁNum 11 b.7.
nutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem prui- Pſal. 77 c.24
15 næ ſuper terram. ♀ Quod cum vidiſſent filij Iſrael, Sap. 16. c.20.
dixerunt ad inuicem: Manhu? quod ſignificat, Quid Io. 6 d 31
eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait

1. Cor. 10.a.3. Moyſes: ‖ Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis
16 ad veſcendum. ¶ Hic eſt ſermo, quem præcepit Do-
minus: Colligat vnuſquiſq; ex eo quantū ſufficit ad
veſcendū: gomor per ſingula capita. iuxta numerum
animatū veſtrarum, q̄ habitāt in tabernaculo, ſic tol-
17 letis. ¶ Feceruntque ita filij Iſrael, & collegerunt, alius
18 plus, alius minus. ¶ Et menſi ſunt ad menſuram go-
‖ 2. Cor. 8.d.15. E mor: ‖ nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec
qui minus parauerat, reperit minus: ſed ſinguli iuxta
19 id quod edere poterant, congregauerunt. ¶ Dixitque
20 Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. ¶ Qui
non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſ-
que mane, & ſcatere cœpit vermibus, atque compu-
21 truit: & iratus eſt contra eos Moyſes. ¶ Colligebant
autem mane ſinguli quantum ſufficere poterat ad ve-
22 ſcendū: cumq; incaluiſſet Sol, liquefiebat. ¶ In die au-
tem ſexta collegerunt cibos duplices, id eſt, duo go-
mor per ſingulos homines: venerunt autem omnes
23 principes multitudinis, & narrauerunt Moyſi. ¶ Qui
ait eis: Hoc eſt, quod loquutus eſt Dominus: Requies
Sabbati ſanctificata eſt Domino cras. quodcunque
operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coqui-
te: quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſq; in
24 mane. ¶ Feceruntq; ita vt præceperat Moyſes, & non
25 computruit, neque vermis inuentus eſt in eo. ¶ Dixit-
F que Moyſes: Comedite illud hodie, quia Sabbatū eſt
26 Dñi: non inuenietur hodie in agro. ¶ Sex diebus colli-
gite: in die autem ſeptimo ſabbatū eſt Domini, idcir-

27 co non inuenietur. ¶ Venitque ſeptima dies: & egreſſi
28 de populo, vt colligerent; non inuenerunt. ¶ Dixit au-
tem Dominus ad Moyſen: Vſquequo non vultis cu-
29 ſtodire mandata mea, & legem mea? ¶ Videte, q̄ Dñs
dederit vobis ſabbatum, & propter hoc die ſexta tri-
buit vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſq; apud
ſemetipſum: nullus egrediaẽ de loco ſuo die ſeptimo.
30 ¶ Et ſabbatizauit populus die ſeptimo. ¶ Appellauitq;
31 domus Iſrael nomen eius Man, quod erat quaſi ſe-

men coriandri album, guſtuſque eius quaſi ſimilæ
32 cum melle. ¶ Dixit autē Moyſes: Iſte eſt ſermo quem
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & cuſtodia-
G tur in futuras retro generationes: vt nouerint panem,
quo alui vos in ſolitudine, quādo educti eſtis de Ter-
33 ra Aegypti. ¶ Dixitque Moyſes ad Aaron: Sume vas
vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere go-
mor: & repone coram Domino ad ſeruandum in ge-
34 nerationes veſtras, ¶ ſicut præcepit Dominus Moyſi.
Poſuitque illud Aaron in tabernaculo reſeruandum.
35 ¶ ‖ Filij autem Iſrael comederunt Man quadraginta ‖ Neh. 9. d.15.
annis: donec venirent in terram habitabilem: hoc ci- Iudith 5.
bo aliti ſunt, vſquequo tangerent fines Terræ Cha- c.15.
36 naan. ¶ Gomor autem decima pars eſt ephi.

CAPVT XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael
A de deſerto Sin, per manſiones ſuas, iuxta ſermo-
nem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim,
2 vbi non erat aqua ad bibendum populo. ¶ ‖ Qui iur- ‖ Nume.
gatus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam, vt biba- 20.a.4.
mus. Quibus reſpondit Moyſes: Quid iurgamini
3 contra me? cur tentatis Dominum? ¶ Sitiuit ergo
ibi populus præ aquæ penuria, & murmurauit con-
tra Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Aegy-
pto, vt occideres nos, & liberos noſtros, ac iumen-
4 ta ſiti? ¶ Clamauit autem Moyſes ad Dominum,
B dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paulu-
5 lum, & lapidabit me. ¶ Et ait Dominus ad Moy-
ſen: Antecede populum, & ſume tecum de ſeniori-
bus Iſrael, & virgam qua ‖ percuſſiſti fluuium, tol- ‖ Sup. 24. c.10.
6 le in manu tua, & vade. ¶ ‖ En ego ſtabo ibi co- ‖ Pſal. 77. b.15.
ram te, ſupra petram Horeb: percutieſque petram, 1. Cor. 10. a.4.
& exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecit Moy-

7 ſes ita coram ſenioribus Iſrael. ¶ Et vocauit nomen
loci illius, Tentatio, propter iurgium filiorum Iſ-
C rael, & quia tentauerunt Dominum, dicentes: Eſt ne
8 Dominus in nobis, an non? ¶ ‖ Venit autem Amalec, ‖ Iudith 4.d.12. Sap. 11. a.3. Deut. 25 d.17. 1. Reg 15 a.2.

9 & pugnabit contra Iſrael in Raphidim. ¶ Dixitque
10 Moyſes ad Ioſue: Elige viros, & egreſſus, pugna

contra

contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis, ha-
10 bens virgam Dei in manu mea. Fecit Ioſue, vt locu-
tus erat Moyſes, & pugnauit contra Amalec: Moy-
ſes autem, & Aaron, & Hur aſcenderunt ſuper verti-
11 cem collis. Cumq; leuaret Moyſes manus, vincebat
Iſrael: ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Ama-
12 lec. Manus autem Moyſi erant graues. Sumentes
igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit:
Aaron autē & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtra-
D que parte. Et factum eſt vt manus illius non laſſaren-
13 tur vſque ad occaſum Solis. Fugauitq; Ioſue Ama-
14 lec, & populum eius in ore gladij. Dixit autē Domi-
nus ad Moyſen: Scribe hoc ob monumentum in li-
bro, & trade auribus Ioſue: delebo enim memoriam
15 Amalec ſub coelo. Ædificauitque Moyſes altare: &
vocauit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicēs:
16 Quia manus ſolij Domini, & bellum Domini erit
contra Amalec, a generatione in generationem.

CAPVT XVIII.

1 CVmque audiſſet Iethro ſacerdos Madian,
A cognatus Moyſi, omnia quæ fecerat Deus
Moyſi, & Iſraeli populo ſuo, & quod edu-
2 xiſſet Dominus Iſrael de Aegypto: tulit Sephoram
3 vxorem Moyſi, quam remiſerat; & duos filios eius
quorum vnus vocabatur Gerſam, dicente patre
4 Aduena fui in terra aliena. alter vero Eliezer: Deus
enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit me de gla-
5 dio Pharaonis. Venit ergo Iethro cognatus Moyſi
& filij eius, & vxor eius ad Moyſen in deſertum, vbi
6 erat caſtrametatus iuxta Montem Dei. Et mandauit
Moyſi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te,
7 & vxor tua, & duo filij tui cum ea. Qui egreſſus in
occurſum cognati ſui, adorauit, & oſculatus eſt eum:
B ſalutaueruntque ſe mutuo verbis pacificis. Cumque
8 intraſſet tabernaculum, narrauit Moyſes cognato
ſuo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægy-
ptijs propter Iſrael; vniuerſumque laborem, qui ac-
cidiſſet eis in itinere, & quod liberauerat eos Domi-
9 nus. Lætatuſque eſt Iethro ſuper omnibus bonis,
quæ fecerat Dominus Iſraeli, eo quod eruiſſet eum
10 de manu Aegyptiorum, & ait: Benedictus Domi-
nus qui liberauit vos de manu Aegyptiorum, & de
manu Pharaonis; qui eruit populum ſuum de ma-
11 nu Aegypti. Nunc cognoui, quia magnus Do-
minus ſuper omnes deos: eo quod ſuperbe egerint
12 contra illos. Obtulit ergo Iethro, cognatus Moyſi,
C holocauſta, & hoſtias Deo: veneruntque Aaron &
omnes ſeniores Iſrael, vt comederent panem cum
13 eo coram Deo. Altera autem die ſedit Moyſes, vt
iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi a mane vſ-
14 que ad veſperam. Quod cum vidiſſet cognatus
eius, omnia ſcilicet quæ agebat in populo, ait: Quid

eſt hoc quod facis in plebe? cur ſolus ſedes, & om-
nis populus præſtolatur de mane vſque ad veſpe-
15 ram? Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me popu-
16 lus, quærens ſententiam Dei. Cumque acciderit eis
aliqua diſceptatio, veniunt ad me, vt iudicem inter
17 eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges eius. At
18 ille: Non bonam, inquit, rem facis. Stulto labo-
re conſumeris & tu, & populus iſte qui tecum eſt:
vltra vires tuas eſt negocium, ſolus illud non po- Deut. 1. b. 12.
19 teris ſuſtinere. Sed audi verba mea, atque conſi-
lia, & erit Deus tecum. Eſto tu populo in his quæ
ad Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum:
20 oſtendaſque populo ceremonias & ritum colendi,
viamque per quam ingredi debeant, & opus quod
21 facere debeant. Prouide autem de omni plebe vi-
D ros potentes & timentes Deum, in quibus ſit veri-
tas, & qui oderint auaritiam; & conſtitue ex eis tri-
bunos, & centuriones, & quinquagenarios, & de-
22 canos, qui iudicent populum omni tempore: quid-
quid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi mi-
nora tantummodo iudicent: leuiuſque ſit tibi, par-
23 tito in alios onere. Si hoc feceris, implebis impe-
rium Dei, & præcepta eius poteris ſuſtentare: & om-
nis hic populus reuertetur ad loca ſua cum pace.
24 Quibus auditis Moyſes, fecit omnia quæ ille ſug-
25 geſſerat. Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael,
conſtituit eos principes populi, tribunos, & centu-
26 riones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudi-
cabant plebem omni tempore: quidquid autem gra-
uius erat, referebant ad eum, faciliora tantummo-
27 do iudicantes. Dimiſitque cognatum ſuum: qui re-
uerſus abijt in terram ſuam.

CAPVT XIX.

1 MEnſe tertio egreſſionis Iſrael de Terra
A Ægypti, in die hac venerunt in ſo-
2 litudinem Sinai. Nam profecti de Ra- Num. 33 c.19.
phidim, & peruenientes vſque in de-

Sup. 2. d. 22.

1.b. 10. c. 11.d.22. 15.b.7. d.18. & 14.a.1.

ſertum Sinai, caſtrametati ſunt in eodem loco, ibi-
3 que Iſrael fixit tentoria e regione montis. ¶‖ Moyſes ‖ Act. 7. c.28.
autem aſcendit ad Deum: vocauitque eum Dñs de
monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annuncia-
4 bis filijs Iſrael, ¶ Vos ipſi vidiſtis quæ fecerim Aegy-
ptijs, quomodo portauerim vos ſuper alas aquila-
5 rum, & aſſumpſerim mihi. ¶‖ Si ergo audieritis vocē ‖ Deu.29 .2.
meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in
peculium de cunctis populis: ‖ mea eſt enim omnis Pſal. 23 .1.
6 terra. ¶‖ Et vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & 1.Pet.2. .9.
B gens ſancta. hæc ſunt verba quæ loqueris ad filios
7 Iſrael. ¶ Venit Moyſes & conuocatis maioribus natu
populi, expoſuit omnes ſermones quos mandauerat
8 Dominus. ¶ Reſponditq; omnis populus ſimul: Cun-
cta quæ locutus eſt Dominus, faciemus. Cumque re-
9 tuliſſet Moyſes verba populi ad Dominum, ¶ ait ei
Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis,
vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi
in perpetuum. Nunciauit ergo Moyſes verba populi
10 ad Dominum. ¶ Qui dixit ei: Vade ad populum, &
ſanctifica illos hodie & cras: lauentque veſtimenta
11 ſua. ¶ & ſint parati in diem tertium: in die enim tertia
deſcendet Dominus coram omni plebe ſuper montē
12 Sinai. ¶ Conſtituesq; terminos populo per circuitum.
C & dices ad eos: Cauete ne aſcēdatis in montem, ‖ ne Heb 12 18.

tangatis fines illius: omnis qui tetigerit mōtem, mor-
13 te morietur. ¶ Manus non tanget eum, ſed lapidibus
opprimetur, aut confodietur iaculis: ſiue iumentum
fuerit, ſiue homo, non viuet. cū cœperit clāgere buc-
14 cina, tunc aſcendant in montem. ¶ Deſcenditq; Moy-
ſes de monte ad populum, & ſanctificauit eum. Cum-

15 que lauiſſent veſtimenta ſua, ¶ ait ad eos: Eſtote parati
in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus ve-
16 ſtris. ¶ Iāq; aduenerat tertius dies, & mane inclarue-
rat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare ful-
gura, & nubes denſiſſima operire montem: clangorq;
buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus
17 qui erat in caſtris. ¶ Cūq; eduxiſſet eos Moyſes in oc-
curſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices
18 mōtis. ¶‖ Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod ‖ Deut.4. b.11.
D deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne, & aſcen-
deret fumus ex eo quaſi de fornace: eratque omnis
19 mons terribilis. ¶ Et ſonitus buccinæ paulatim creſce-
bat in maius, & prolixius tendebatur: Moyſes lo-
20 quebatur, & Deus reſpondebat ei. ¶ Deſcenditque
Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis verti-
ce, & vocauit Moyſen in cacumen eius. Quo cum
21 aſcendiſſet, ¶ dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare
populum: ne forte velit tranſcendere terminos ad
videndum Dominum, & pereat ex eis plurima mul-
22 titudo. ¶ Sacerdotes quoque qui accedunt ad Do-
23 minum, ſanctificentur, ne percutiat eos. ¶ Dixit-
que Moyſes ad Dominum: Non poterit vulgus a-
ſcendere in montem Sinai: tu enim teſtificatus es, &
iuſſiſti, dicens: Pone terminos circa montem, & ſan-
24 ctifica illum. ¶ Cui ait Dominus: Vade, deſcende:
aſcendeſque tu, & Aaron tecum: ſacerdotes autem &
populus ne tranſeant terminos, nec aſcendant ad Do-
25 minum, ne forte interficiat illos. ¶ Deſcenditque Moy-
ſes ad populum, & omnia narrauit eis.

CAPVT XX.

1 LOcutusq; eſt Dominus cunctos ſermones hos:
A ¶ Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te
2 de terra Ægypti, de domo ſeruitutis. ¶ Non
3 habebis deos alienos coram me. ¶ ‖ Non facies tibi Deut. 5 .6
4 ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in Pſal. 10 . 11. 96 .7.
cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum: nec eorum
5 quæ ſunt in aquis ſub terra. ¶ Non adorabis ea, ne- ‖ Leui.26 1.
que coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, ze- Deut. 4 c.15.
lotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in ter-
tiam, & quartam generationem eorum qui oderunt Ioſ 24 d. 14.
6 me: ¶ & faciens miſericordiam in millia his qui dili- Deut.24 c.23.
B gunt me, & cuſtodiunt præcepta mea. ¶‖ Non aſſumes
7 nomen Domini Dei tui in vanum. nec enim habebit ‖ Deut.5. b.11
inſontem Dominus eum qui aſſumpſerit nomen Do- Leui.19. c.12.
8 mini Dei ſui fruſtra. ¶ Memento, vt diem ſabbati Matth.5. c.27.
9 ſanctifices. ¶ Sex diebus operaberis, & facies om-
10 nia opera tua. ¶ Septimo autem die ſabbatum Do- Ezec.20 .12.
mini Dei tui eſt: non facies omne opus in eo, tu, & fi- Deut. 5. b.13.
lius tuus, & filia tua, ſeruus tuus, & ancilla tua, iu- Infra 31. b.14.
mentum tuum, & aduena qui eſt intra portas tuas.
11 ¶‖ Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, & terram, Gen.2. a.2.
& mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requieuit in die Deut. 5. b.16.
ſeptimo: idcirco benedixit Dominus diei ſabbati, &
12 ſanctificauit eum. ¶ Honora patrem tuum, & matrem Matt.15. a.4.
C tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus Epheſ.6. a.2.
13 Deus tuus dabit tibi. ¶ Non occides. Non mœchabe- Matth.5.
14 ris. ¶ Non furtum facies. Non loqueris contra proxi- c.16.

mum

‖Ro.13.7. 15 mum tuum falſum teſtimonium. ¶ ‖ Non concupiſces
b. 7. 15. 16 domum proximi tui: ¶ nec deſiderabis vxorem eius,
c.9. 17 non ſeruum, ¶ non ancillam, non bouem, non aſi-
18 num, nec omnia quæ illius ſunt. ¶ Cunctus au-
tem populus videbat voces, & lampades, & ſo-
nitum buccinæ, montemque fumantem, & per-
19 territi ac pauore concuſſi ſteterunt procul, ¶ dicen-
tes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non
loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Et
20 ait Moyſes ad populum. ¶ Nolite timere: vt enim
probaret vos venit Deus; & vt terror illius eſſet in
21 vobis, & non peccaretis. ¶ Stetitque populus de lon-
Heb. 12. ge. Moyſes autem acceſſit ad caliginem, in qua erat
2.18.
Deut.18. 22 Deus. ¶ Dixit præterea Dominus ad Moyſen: Hæc
c.16. D dices filijs Iſrael: Vos vidiſtis, quod de cœlo locutus
23 ſim vobis. ¶ Non facietis deos argenteos, nec deos
‖Inf.27. 24 aureos facietis vobis. ¶ ‖ Altare de terra facietis
b. 8. 38. mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta, & pacifica
2.7. veſtra, oues veſtras, & boues in omni loco in quo
memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & be-
‖Deu. 27 25 nedicam tibi. ¶ ‖ Quod ſi altare lapideum feceris mihi,
2.8.
Ioſ. 8. f non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim leua-
31. 26 ueris cultrum ſuper eum, polluetur. ¶ Non aſcendes p
gradus ad altare meum, ne reueletur turpitudo tua.

C A P V T XXI.

Deut. 15. 1 HÆc ſunt iudicia quæ propones eis: ¶ Si eme-
c.12.
Iere. 34. A ris ſeruum Hebræum, ſex annis ſeruiet ti-
c.14. 2 bi: in ſeptimo egredietur liber gratis. ¶ Cum
3 quali veſte intrauerit, cum tali exeat: ſi habens vxo-
4 rem, & vxor egredietur ſimul. ¶ ſin autem dominus
dederit illi vxorem, & pepererit filios & filias: mu-
lier & liberi eius erunt domini ſui: ipſe vero exibit
5 cum veſtitu ſuo. ¶ Quod ſi dixerit ſeruus, Diligo do-
minum meum, & vxorem ac liberos, non egrediar
6 liber: ¶ offeret eum dominus dijs, & applicabitur
B ad oſtium & poſtes, perforabitq; aurem eius ſubula,
7 & erit ei ſeruus in ſeculum. ¶ Si quis vendiderit fi-
liam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ
8 exire conſueuerunt. ¶ Si diſplicuerit oculis domini
ſui, cui tradita fuerat; dimittet eam: populo autem
alieno vendendi non habebit poteſtatem, ſi ſpreuerit
Leuit.24 9 eam. ¶ Sin autem filio ſuo deſponderit eam, iuxta mo-
c.17. 10 rem filiarum faciet illi. ¶ Quod ſi alteram ei accepe-
rit, prouidebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pre-
11 cium pudicitiæ non negabit. ¶ Si tria iſta non fecerit,
12 egredietur gratis abſque pecunia. ¶ Qui percuſſerit
13 hominem, volens occidere, morte moriatur. ¶ Qui
C autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in
‖Deu.19. manus eius: ‖ conſtituam tibi locum, in quem fugere
2.2. 14 debeat. ¶ Si quis per induſtriam occiderit proxi-
mum ſuum, & per inſidias: ab altari meo euelles
15 eum, vt moriatur. ¶ Qui percuſſerit patrem ſuum,
Leuit.20 16 aut matrem, morte moriatur. ¶ Qui maledixerit
b.9.
Prou.20. 17 patri ſuo, vel matri, morte moriatur. ¶ Qui furatus
c.20. fuerit hominem, & vendiderit eum, conuictus no-
Matt. 15. 18 xæ, morte moriatur. ¶ Si rixati fuerint viri, & per-
2.4.
Marc. 7. cuſſerit alter proximum ſuum lapide, vel pugno, &
b.10. 19 ille mortuus non fuerit, ſed iacuerit in lectulo: ¶ ſi ſur-
D rexerit, & ambulauerit foris ſuper baculum ſuum;
innocens erit qui percuſſerit, ita tamen vt operas
20 eius, & impenſas in medicos reſtituat. ¶ Qui percuſ-
ſerit ſeruum ſuum, vel ancillam virga, & mortui fue-
21 rint in manibus eius, criminis reus erit. ¶ Sin autem
vno die, vel duobus ſuperuixerit, non ſubiacebit pœ-
22 næ, quia pecunia illius eſt. ¶ Si rixati fuerint viri, &
percuſſerit quis mulierem prægnātem, & abortiuum
quidem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubiacebit damno
quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudi-
23 cauerint. ¶ Sin autem mors eius fuerit ſubſecuta, red-
24 det animam pro anima, ¶ ‖ oculum pro oculo, dentem ‖Matt.5
E pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, ¶ adu- f 38.
25 ſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, liuorem Leuit.24 d.20.
26 pro liuore. ¶ Si percuſſerit quiſpiam oculum ſerui ſui, Deut. 19.
aut ancillæ, & luſcos eos fecerit; dimittet eos liberos d.21.
27 pro oculo quem eruit: ¶ dentem quoque ſi excuſſerit
ſeruo, vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.
28 ¶ Si bos cornu percuſſerit virum, aut mulierem, &
& mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non come-
dentur carnes eius: dominus quoque bouis innocens
29 erit. ¶ Quod ſi bos cornupeta fuerit ab heri & nudiu-
F ſtertius, & conteſtati ſunt dominum eius, nec reclu-
ſerit eum, occideritque virum, aut mulierem: & bos
lapidibus obruetur, & dominum eius occident.
30 ¶ Quod ſi precium fuerit ei impoſitum, dabit pro ani-
31 ma ſua quidquid fuerit poſtulatus. ¶ Filium quoque
G & filiam ſi cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubia-
32 cebit. ¶ Si ſeruum ancillamque inuaſerit, triginta
ſiclos argenti domino dabit: bos vero lapidibus op-
33 primetur. ¶ Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, &
non operuerit eam, cecideritque bos, aut aſinus in
34 eam; ¶ reddet dominus ciſternæ precium iumētorum:
35 quod autem mortuum eſt, ipſius erit. ¶ Si bos alienus
bouem alterius vulnerauerit, & ille mortuus fuerit:
vendent bouem viuum, & diuident precium. cada-
36 uer autem mortui inter ſe diſpertient. ¶ Si autem ſcie-
bat, quod bos cornupeta eſſet ab heri & nudiuſter-
tius, & non cuſtodiuit eum dominus ſuus: reddet bo-
uem pro boue, & cadauer integrum accipiet.

C A P V T XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & occi-
A derit, vel vendiderit: quinque boues pro vno
boue reſtituet, ‖ & quatuor oues pro vna oue. ‖2. Reg. 12 b.6.
2 ¶ Si effringens fur domum, ſiue ſuffodiens fuerit in-
uentus, & accepto vulnere mortuus fuerit; percuſſor
3 non erit reus ſanguinis. ¶ Quòd ſi orto Sole hoc fece-
rit, homicidium perpetrauit, & ipſe morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipſe venundabitur.
4 ¶ Si inuentum fuerit apud eum quod furatus eſt, vi-
uens, ſiue bos, ſiue aſinus, ſiue ouis: duplum reſtituet.
5 ¶ Si læſerit quiſpiam agrum, vel vineam, & dimiſerit
iumentum ſuum, vt depaſcatur aliena: quidquid op-
timum habuerit in agro ſuo, vel in vinea, pro damni
6 æſtimatione reſtituet. ¶ Si egreſſus ignis inuenerit ſpi-
B nas & comprehenderit aceruos frugum, ſiue ſtantes
ſegetes in agris: reddet damnum qui ignem ſuccen-
7 derit. ¶ Si quis commendauerit amico pecuniam, aut
vas in cuſtodiam, & ab eo qui ſuſceperat, furto abla-
8 ta fuerint: ſi inuenitur fur, duplum reddet: ¶ ſi latet
fur, dominus domus applicabitur ad deos, & iura-
bit, quod non extenderit manum in rem proximi ſui,
9 ¶ ad perpetrandam fraudem, tam in boue quam in
aſino, & oue, ac veſtimento, & quidquid damnum
inferre poteſt: ad deos vtriuſque cauſa perueniet: &
ſi illi iudicauerint, duplum reſtituet proximo ſuo.
10 ¶ Si quis commendauerit proximo ſuo aſinum, bo-
uem, ouem, & omne iumentum ad cuſtodiam, &

mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab ho-
11 ſtibus, nulluſque hoc viderit; ¶ iuſiurandum erit
C in medio, quod non extenderit manum ad rem pro-
ximi ſui: ſuſcipietque Dominus iuramentum, & il-
‖Gen.31 f.39. 12 le reddere non cogetur. ¶‖ Quod ſi furto ablatum
13 fuerit, reſtituet damnum domino. ¶ Si comeſtum a
beſtia, deferat ad eum quod occiſum eſt, & non re-
14 ſtituet. ¶ Qui a proximo ſuo quidquam horum mu-
tuo poſtulauerit, & debilitatum aut mortuum fue-
rit, domino non præſente: reddere compelletur.
15 ¶ Quod ſi impræſentiarum dominus fuerit, non reſti-
tuet, maxime ſi conductum venerat pro mercede
‖Deu.22 d.29. 16 operis ſui. ¶‖ Si ſeduxerit quis virginem necdum
deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, &
17 habebit eam vxorem. ¶ Si pater virginis dare nolue-
rit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam vir-
18 gines accipere conſueuerunt. ¶ Maleficos non patieris
19 viuere. ¶ Qui coierit cum iumento, morte moriatur.
‖Leui.19. a.4. 20 ¶‖ Qui immolat dijs, occidetur, præterquam Domi-
21 no ſoli. ¶ Aduenam non contriſtabis, neque affli-
Zach. 7. c.10. D ges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in Terra Ægy-
22 pti. ¶ Viduæ & pupillo non nocebitis. ¶ Si læſe-
23 ritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam
24 clamorem eorum: ¶ & indignabitur furor meus,
percutiamque vos gladio, & erunt vxores veſtræ
25 viduæ, & filij veſtri pupilli. ¶ Si pecuniam mu-
tuam dederis populo meo pauperi qui habitat te-
cum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris op-
26 primes. ¶ Si pignus a proximo tuo acceperis veſti-
27 mentum, ante Solis occaſum reddes ei. ¶ Ipſum
enim eſt ſolum quo operitur, indumentum carnis
eius, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamaue-
rit ad me, audiam eum, quia miſericors ſum.
‖Act.23. a.5. 28 ¶ Dijs non detrahes, & ‖ principi populi tui non
‖Leuit. 22 b 8. 29 maledices. ¶ Decimas tuas, & primitias tuas non
tardabis reddere: ‖ primogenitum filiorum tuorum
Ezec.44 g.10. 30 dabis mihi. ¶ De bobus quoque, & ouibus ſimiliter
Supr.13. a.2. & b. 11. facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octaua
31 reddes illum mihi. ¶ Viri ſancti eritis mihi: car-
Infra 33. c.19. nem quæ a beſtijs fuerit prægustata, non comedetis,
ſed proijcietis canibus.

CAPVT XXIII.

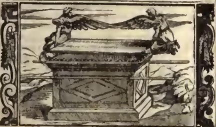
1 NOn ſuſcipies vocem mendacij: nec iunges
A manum tuam, vt pro impio dicas falſum
2 teſtimonium. ¶ Non ſequeris turbam ad fa-
ciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquie-
3 ſces ſententiæ, vt a vero deuies. ¶ Pauperis quoque
‖Deu.22 a.1. 4 non miſereberis in iudicio. ¶‖ Si occurreris boui ini-
5 mici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. ¶ Si videris
aſinum odientis te iacere ſub onere, non pertranſibis,
6 ſed ſubleuabis cum eo. ¶ Non declinabis in iudicium
7 pauperis. ¶ Mẽdacium fugies. Inſontem & iuſtum nõ
‖Dan.13 d.53. 8 occides: quia auerſor impium. ¶‖ Nec accipies mune-
B ra, quę etiam excęcant prudentes, & ſubuertũt verba
9 iuſtorum. ¶ Peregrino moleſtus non eris. ſciris enim
‖Deu.16. d.19. aduenarum animas: quia & ipſi ‖ peregrini fuiſtis in
Eccl. 20. d.32. 10 Terra Ægypti. ¶ Sex annis ſeminabis terram tuam,
Gen. 46. a.5. 11 & congregabis fruges eius. ¶ Anno autem ſeptimo
dimittes eam, & requieſcere facies, vt comedant
pauperes populi tui: & quidquid reliquum fuerit,
edant beſtiæ agri. ita facies in vinea, & in oliueto
12 tuo. ¶ Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſa-
C bis, vt requieſcat bos & aſinus tuus, & refrigeretur
13 filius ancillæ tuæ, & aduena. ¶ Omnia quę dixi vobis
cuſtodite. Et per nomen externorum deorum non iu- Sup 13. a 9.
14 rabitis, neq; audietur ex ore veſtro. ¶ Tribus vicibus Inf.34.c.
15 per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. ¶ Solemni- 23.
tatem azymorum cuſtodies. Septem diebus comedes
azyma, ‖ ſicut pręcepi tibi, tempore menſis nouorum, ‖ Deu.16
‖ quando egreſſus es de Ægypto: non apparebis in cõ- d.16 ‖ Eccl.35
16 ſpectu meo vacuus. ¶ Et ſolemnitatem meſſis primiti- a.6.
D uorum operis tui, quæcunque ſeminaueris in agro;
ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando congre-
17 gaueris omnes fruges tuas de agro. ¶ Ter in anno ap-
parebit omne maſculinum tuũ coram Domino Deo
18 tuo. ¶ Non immolabis ſuper fermento ſanguinem vi-
ctimæ meæ, nec remanebit adeps ſolemnitatis meæ
19 vſque mane. ¶ ‖ Primitias frugum terræ tuæ deferes ‖ Deu 26.
in domum Domini Dei tui. Non coques hœdum in c 12. Infra 34.
20 lacte matris ſuæ. ¶ Ecce ego mittam Angelum meum, c.26.
qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat
21 in locum quem paraui. ¶ Obſerua eum, & audi vo- Deut. 7. b.12.
cem eius, nec contemnendum putes: quia non di-
mittet, cum peccaueris, & eſt nomen meum in illo.
22 ¶ Quod ſi audieris vocem eius, & feceris omnia quæ
E loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam af-
23 fligentes te. ¶‖ Præcedetque te Angelus meus, & ‖ Inf. 33. a 2
introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Phe- Ioſ.24 c 11.
rezæum, Chananæumque, & Heuæum, & Iebuſæum, Deut. 7.
24 quos ego conteram. ¶ Non adorabis deos eorum, nec c.22.
F coles eos: non facies opera eorum: ſed deſtrues eos,
25 & confringes ſtatuas eorum. ¶ Seruietiſque Domi-
no Deo veſtro, vt benedicam panibus tuis, & aquis,
26 & auferam infirmitatem de medio tui. ¶ Non erit in-
fœcunda, nec ſterilis in terra tua: numerum dierum
27 tuorum implebo. ¶ Terrorem meum mittam in præ-
curſum tuum, & occidam omnem populum, ad Deut. 7 d.20.
quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuo-
28 rum coram te terga vertam: ¶ emittens crabrones
prius, qui fugabunt Heuæum, & Chananæum, &
29 Hethæum, antequam introeas. ¶ Non eijciam eos
a facie tua anno vno: ne terra in ſolitudinem redi-
30 gatur, & creſcant contra te beſtiæ. ¶ Paulatim ex-
pellam eos de conſpectu tuo, donec augearis, &
31 poſſideas Terram. ¶ Ponam autem terminos tuos a
G Mari rubro vſque ad Mare Palæſthinorum, & a de-
ſerto vſque ad fluuium: tradam in manibus veſtris
habitatores Terræ, & eijciam eos de conſpectu ve-
32 ſtro. ¶‖ Non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eo- ‖ Deut 7. a 2
33 rum. ¶ Non habitent in terra tua, ne forte peccare Infra 34. b.15.
te faciant in me, ſi ſeruieris dijs eorum: quod tibi
certe erit in ſcandalum.

CAPVT XXIIII.

1 MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Dominum
A tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptua-
ginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis procul.
2 ¶ Soluſque Moyſes aſcendet ad Dñm, & illi non ap-
3 propinquabunt: nec populus aſcẽdet cum eo. ¶ Venit
ergo Moyſes, & narrauit plebi oĩa verba Dñi, atque
B iudicia: rñditq; omnis populus vna voce: Oĩa verba
4 Domini quæ locutus eſt, faciemus. ¶ Scripſit autem
Moyſes vniuerſos ſermones Domini: & mane con-
ſurgens ædificauit altare ad radices montis, & duo-
5 decim titulos p duodecim tribus Iſrael. ¶ Miſitq; iuue-
nes de filijs Iſrael, & obtulerunt holocauſta, immola-
6 ueruntque victimas pacificas Dño, vitulos. ¶ Tulit

iraque Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & miſit
in crateras: partem autem reſiduam fudit ſuper al-
7 tare. ¶ Aſſumenſque volumen fœderis, legit audiente
populo, qui dixerunt: Omnia quæ locutus eſt Do-
8 minus, faciemus, & erimus obedientes. ¶ Ille vero
ſumptum ſanguinem reſperſit in populum, & ait:
Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vo-
9 biſcum ſuper cunctis ſermonibus his. ¶ Aſcenderunt-
Heb. 9. c. 20. C que Moyſes & Aaron, Nadab & Abiu, & ſeptuagin-
10 ta de ſenioribus Iſrael: ¶ & viderunt Deũ Iſrael, & ſub
pedibus eius quaſi opus lapidis ſaphirini, & quaſi
11 cœlum cum ſerenum eſt. ¶ Nec ſuper eos qui procul
receſſerant de filijs Iſrael, miſit manum ſuã: viderũtq;
12 Deum, & comederunt, ac biberunt. ¶ Dixit autẽ Do-
minus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto
ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem, ac man-
13 data quæ ſcripſi, vt doceas eos. ¶ Surrexerunt Moy-
ſes, & Ioſue miniſter eius, aſcendensq; Moyſes in mõ
14 tem Dei, ¶ ſenioribus ait: Expectate hic, donec reuer-
D tamur ad vos. habetis Aaron & Hur vobiſcum: ſi
15 quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos. ¶ Cũ-
16 que aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes montem, ¶ &
habitauit gloria Domini ſuper Sinai tegens illum
nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocauit eum de
17 medio caliginis. ¶ Erat autem ſpecies gloriæ Domini,
quaſi ignis ardens ſuper verticem montis in conſpe-
18 ctu filiorum Iſrael. ¶ Ingreſſusque Moyſes medium
nebulæ, aſcendit in montem: & fuit ibi quadraginta
diebus, & quadraginta noctibus.

CAPVT XXV.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
A ¶ Loquere filijs Iſrael, vt tollant mihi primi-
2 tias. ab omni ‖ homine qui offert vltroneus,
‖ Inf. 35. 21. 3 accipietis eas. ¶ Hæc ſunt autem quæ accipere debe-
5 tis: Aurum, & argentum, & æs, ¶ hyacinthum,
& purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum,
5 pilos caprarum, ¶ & pelles arietum rubricatas, pel-
6 leſque ianthinas, & ligna ſetim: ¶ oleum ad lu-
minaria concinnanda, aromata in vnguentum, &
7 thymiamata boni odoris: ¶ Lapides onychinos,
8 & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale: ¶ Fa-
cientque mihi ſanctuarium, & habitabo in medio
‖ Heb. 9. 22. 9 eorum: ¶ ‖ iuxta omnem ſimilitudinem tabernacu-
li quod oſtendam tibi, & omnium vaſorum in cul-
10 tum eius: ſicque facietis illud. ¶ Arcam de lignis
ſetim compingite, cuius longitudo habeat duos &
ſemis cubitos, latitudo cubitum & dimidium, alti-
11 tudo cubitum ſimiliter ac ſemiſſem. ¶ Et deaurabis
eum auro mundiſſimo, intus, & foris: facieſque ſupra
12 coronam auream per circuitum: ¶ & quatuor circu-
los aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos.
13 duo circuli ſint in latere vno, & duo in altero. ¶ Fa-
B cies quoque vectes de lignis ſetim, & operies eos au-
14 ro. ¶ Induceſque per circulos qui ſunt in arcæ late-
15 ribus, vt portetur in eis: ¶ qui ſemper erunt in cir-
16 culis, nec vnquam extrahentur ab eis. ¶ Poneſque in
17 arca teſtificationem quam dabo tibi. ¶ Facies &
propitiatorium de auro mundiſſimo: duos cubitos
& dimidium tenebit longitudo eius, & cubitum ac
18 ſemiſſem latitudo. ¶ Duos quoque Cherubin aureos
19 & productiles facies, ex vtraque parte oraculi. ¶ Che-
20 rub vnus ſit in latere vno, & alter in altero. ¶ Vtrun-
que latus propitiatorij tegant, expandentes alas, &
operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuo verſis
vultibus in propitiatorium quo operienda eſt arca,
21 ¶ in qua pones teſtimonium quod dabo tibi. ¶ Inde
22 præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac
de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam
C teſtimonij, cuncta quæ mandabo per te filijs Iſrael.
23 ¶ Facies & menſam de lignis ſetim, habentem duos
cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in
24 altitudine cubitum ac ſemiſſem. ¶ Et inaurabis eam
auro puriſſimo: facieſque illi labium aureum per cir-
25 cuitum. ¶ Et ipſi labio coronam interraſilem altam
quatuor digitis: & ſuper illam alteram coronam au-
26 reolam. ¶ Quatuor quoque circulos aureos præpara-
bis, & pones eos in quatuor angulis eiuſdem men-
27 ſæ per ſingulos pedes. ¶ Subter coronam erunt cir-
culi aurei, vt mittantur vectes per eos, & poſſit men-
28 ſa portari. ¶ Ipſos quoque vectes facies de lignis ſe-
tim, & circundabis auro ad ſubuehendam menſam.
29 ¶ Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cya-
thos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro
30 puriſſimo. ¶ Et pones ſuper menſam panes propo-
31 ſitionis in conſpectu meo ſemper. ¶ Facies & can-
D delabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile eius,
& calamos, ſcyphos, & ſphærulas, ac lilia ex ipſo
32 procedentia. ¶ Sex calami egredientur de lateri-
33 bus, tres ex vno latere, & tres ex altero. ¶ Tres ſcy-
phi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos,
ſphærulaque ſimul, & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi

inſtar nucis in calamo altero, ſphærulaque ſimul &
lilium. hoc erit opus ſex calamorum, qui producen-
34 di ſunt de haſtili. ¶ In ipſo autem candelabro erunt
quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per
35 ſingulos, & lilia. ¶ Sphærulæ ſub duobus calamis per
tria loca, qui ſimul ſex fiunt procedentes de haſti-
36 li vno. ¶ Et ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erunt,
37 vniuerſa ductilia de auro puriſſimo. ¶ Facies & lu-
cernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum, vt
38 luceant ex aduerſo. ¶ Emunctoria quoque: & vbi
quæ emuncta ſunt, extinguantur, fiant de auro pu-

39 riſſimo. ¶ Omne pondus candelabri cum vniuer-
40 ſis vaſis ſuis, habebit talentum auri puriſſimi. ¶ ‖ In- ‖ Heb.8.b.5. Act.7.f.44.

ſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in
monte monſtratum eſt.

CAPVT XXVI.

1 TAbernaculum vero ita facies: Decem cor-
A tinas de byſſo retorta, & hyacintho ac
purpura, coccoq; bis tincto, variatas ope-
2 re plumario facies. ¶ Longitudo cortinæ vnius ha-
bebit vigintiocto cubitos: latitudo quatuor cubitorũ
3 erit: vnius menſuræ fient vniuerſa tentoria. ¶ Quin-
que cortinæ ſibi iungentur mutuo, & aliæ quinque
4 nexu ſimili cohærebunt. ¶ Anſulas hyacinthinas in
lateribus, ac ſummitatibus facies cortinarum, vt poſ-
5 ſint inuicem copulari. ¶ Quinquagenas anſulas
cortina habebit in vtraque parte, ita inſertas, vt anſa
contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.
6 ¶ Facies, & quinquaginta circulos aureos, quibus
B cortinarum vela iungenda ſunt, vt vnum tabernacu-
7 lum fiat. ¶ Facies & ſaga cilicina vndecim, ad ope-
8 riendum tectum tabernaculi. ¶ Longitudo ſagi vnius
habebit triginta cubitos: & latitudo, quatuor. æqua
9 erit menſura ſagorum omnium. ¶ E quibus quinque
iunges ſeorſum, & ſex ſibi mutuo copulabis, ita vt
10 ſextum ſagum in fronte tecti duplices. ¶ Facies &
quinquaginta anſas in ora ſagi vnius, vt coniungi
cum altero queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi
11 alterius, vt cum altero copuletur. ¶ Facies & quin-
quaginta fibulas æneas quibus iungantur anſæ, vt
12 vnum ex omnibus operimentum fiat. ¶ Quod autem
C ſuperfuerit in ſagis quæ parantur tecto, id eſt, vnũ ſa-
gum quod amplius eſt, ex medietate eius operies po-
13 ſteriora tabernaculi. ¶ Et cubitus ex vna parte pende-
bit, & alter ex altera qui plus eſt in ſagorum longitu-
14 dine, vtrunque latus tabernaculi protegens. ¶ Facies,
& operimentũ aliud tecto de pellibus arietũ rubrica-
tis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentum de ian-
15 thinis pellibus. ¶ Facies & tabulas ſtantes tabernaculi
16 de lignis ſetim: ¶ quæ ſingulæ denos cubitos in longi-
tudine habeãt. & in latitudine ſingulos ac ſemiſſem.
17 ¶ In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fient, quibus
D tabula alteri tabulæ connectatur, atque in hunc mo-
18 dum cunctæ tabulæ parabuntur. ¶ Quarum viginti
19 erũt in latere meridiano q vergit ad Auſtrum. ¶ Qui-
bus quadraginta baſes argẽteas fundes, vt binę baſes
20 ſingulis tabulis p duos angulos ſubijciãtur. ¶ In latere
quoq; ſecũdo tabernaculi, quod vergit ad Aquilonẽ,
21 viginti tabulæ erunt, ¶ quadraginta habentes baſes
E argenteas. binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.
22 ¶ Ad occidẽtalem vero plagam tabernaculi facies ſex
23 tabulas, ¶ & rurſum alias duas, quę in angulis erigan-
24 tur poſt tergum tabernaculi. ¶ Eruntque coniunctæ a
deorſum vſq; ſurſum, & vna omnes cõpago retine-
bit. Duabus quoq; tabulis quæ in angulis ponendæ
25 ſunt, ſimilis iunctura ſeruabitur. ¶ Et erũt ſimul tabu-
lę octo, baſes earum argenteæ ſedecim, duabus baſi-
26 bus per vnam tabulam ſupputatis. ¶ Facies & vectes
de lignis ſetim, quinq; ad cõtinẽdas tabulas in vno
27 latere tabernaculi, ¶ & quinq; alios in altero, & eiuſ-
F dem numeri ad occidentalem plagã: ¶ qui mittentur
28 per medias tabulas a ſummo vſq; ad ſummũ. ¶ Ipſas
29 quoq; tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos au-
reos, per quos vectes tabulata cõtineãt, quos operies

30 laminis aureis. ¶ Et eriges tabernaculũ iuxta exẽplar
31 quod tibi in ‖ Monte monſtratum eſt. ¶ Facies & velũ ‖ Sup.24.c.10.
de hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & byſ-
ſo retorta, opere plumario, & pulchra varietate con-
32 textum: ¶ quod appendes ante quatuor columnas de
lignis ſetim, quæ ipſæ quidem deauratæ erunt, & ha-
33 bebunt capita aurea, ſed baſes argenteas. ¶ Inſeretur
G autẽ velum per circulos, intra quod pones arcam te-
ſtimonij, quo & Sãctuarium, & ſanctuarij ſanctuaria
34 diuidẽtur. ¶ Pones & propitiatorium ſuper arcam te-
35 ſtimonij, in Sancto ſanctorum; ¶ menſamq; extra ve-
lum: & contra menſam candelabrum in latere taber-
naculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aqui-
36 lonis. ¶ Facies & tentorium in introitu tabernaculi de
hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo
37 retorta, opere plumarij. ¶ Et quinq; columnas deau-
rabis lignorum ſetim, ante quas ducetur tentorium,
quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPVT XXVII.

1 FAcies & altare de lignis ſetim, quod habe- Infra 38 a b.
A bit quinque cubitos in longitudine, & to-
tidem in latitudine, id eſt, quadrum, &
2 tres cubitos in altitudine. ¶ Cornua autem per
quatuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ære.

3 ♀Facieſque in vſus eius lebetes ad ſuſcipiendos cine-
res; & forcipes, atque fuſcinulas, & ignium recepta-
4 cula. Omnia vaſa ex ære fabricabis. ♀ Craticulamq;
in modum retis æneam: per cuius quatuor angulos
5 erunt quatuor annuli ænei, ♀quos pones ſubter arulã
altaris: eritque craticula vſque ad altaris medium.
6 ♀Facies & vectes altaris de lignis ſetim duos, quos ope
B ries laminis æneis: ♀ & induces per circulos, eruntq;
7 ex vtroque latere altaris ad portandum. ♀ ‖Non ſoli- ‖ Sup. 20 d. 24.
8 dum, ſed inane, & cauum intrinſecus facies illud, ſi-
9 cut tibi in Monte monſtratum eſt. ♀ Facies, & atrium
tabernaculi, in cuius auſtrali plaga contra meridiem
erunt tẽtoria de byſſo retorta: centum cubitos vnum
10 latus tenebit in longitudine. ♀ Et columnas viginti
cum baſibus totidem æneis, quæ capita cum cælatu-
11 tis ſuis habebunt argentea. ♀ Similiter & in latere
aquilonis per longum erunt tentoria centum cubito-
rum, columnæ viginti, & baſes æneæ eiuſdem nume
12 ri, & capita earum cum cælaturis ſuis argentea. ♀ In
C latitudine vero atrij, quod reſpicit ad occidẽtẽ, erunt
tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ de-
13 cem, baſeſque totidem. ♀ In ea quoque atrij latitudi-
ne, quæ reſpicit ad Orientem, quinquaginta cubiti
14 erunt, ♀in quibus quindecim cubitorum tentoria la
teri vno deputabuntur, columnæque tres, & baſes to
15 tidem. ♀ Et in latere altero erunt tentoria cubitos ob-
tinentia quindecim, columnæ tres, & baſes totidem.
16 ♀ In introitu vero atrij fiet tentorium cubitorum vi-
ginti ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto,
& byſſo retorta, opere plumarij: columnas habebit
17 quatuor, cum baſibus totidem. ♀ Omnes columnæ
atrij per circuitũ veſtitæ erunt argenteis laminis, ca-
18 pitibus argenteis, & baſibus æneis. ♀ In longitudine
D occupabit atrium cubitos centum; in latitudine quin

ATRII deſcriptio.

quaginta, altitudo quinque cubitorum erit. fietq; de
19 byſſo retorta, & habebit baſes æneas. ♀ Cuncta vaſa
tabernaculi in omnes vſus, & ceremonias, tam paxil
20 los eius, quã atrij ex ære facies. ♀Præcipe filijs Iſrael,
vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum puriſſi-
mum, piloque contuſum, vt ardeat lucerna ſemper
21 ♀ in tabernaculo teſtimonij, extra velum quod op-
panſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron,
& filij eius, vt vſque mane luceat coram Domino.
Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum a fi-
lijs Iſrael.

CAPVT XXVIII.

ORNAtus ſummi Sacerdotis.

1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuum,
A cum filijs ſuis de medio filiorum Iſrael, vt
ſacerdotio fungantur mihi; Aaron, Nadab,
2 & Abiu, Eleazar, & Ithamar. ♀ Facieſque veſtem ſan
3 ctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem. ♀ Et
loqueris cunctis ſapientibus corde, quos repleui ſpi-
ritu prudentiæ, vt faciant veſtes Aaron, in quibus
4 ſanctificatus miniſtret mihi. ♀ Hæc autem erunt ve-
ſtimenta quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale,
tunicam, & lineam ſtrictam, cidarim & balteum. Fa-
cient veſtimẽta ſancta fratri tuo Aaron, & filijs eius,
5 vt ſacerdotio fungantur mihi. ♀ Accipientque au-
rum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis
6 tinctum, & byſſum. ♀ Facient autem ſuperhumerale
B de auro, & hyacinto, & purpura, coccoque bis tin-
7 cto, & byſſo retorta, opere polymito. ♀ Duas oras iun
ctas habebit in vtroque latere ſummitatum, vt in v-
8 num redeant. ♀ Ipſa quoque textura, & cuncta operis
varietas erit ex auro, & hyacincto, & purpura, coc-
9 coque bis tincto, & byſſo retorta. ♀ Sumeſque duos
lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum
10 Iſrael. ♀ Sex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in
11 altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. ♀ Opere ſcul
ptoris, & cælatura gemmarij, ſculpes eos nominibus
12 filiorum Iſrael incluſos auro, atque circundatos: ♀ &
pones in vtroque latere ſuperhumeralis, memoriale
filijs Iſrael. Portabitq; Aaron nomina eorum coram
13 Dño ſuper vtrũque humerũ, ob recordationem. ♀ Fa
14 cies, & vncinos ex auro, ♀ & duas catenulas ex auro
puriſſimo ſibi inuicẽ cohærẽtes, quas inſeres vncinis.
15 ♀ Rationale quoque iudicij facies opere polymito,

iuxta texturã ſuperhumeralis ex auro, hyacintho, &
16 purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta. ♀ Qua-
drangulum erit & duplex: menſuram palmi habebit
17 tam in longitudine, q̃ in latitudine. ♀ Poneſque in eo
quatuor ordines lapidum. in primo verſu erit lapis
18 ſardius, & topazius, & ſmaragdus. ♀ in ſecundo, car-
19 bunculus, ſapphirus, & iaſpis. ♀ in tertio, ligurius,
20 achates, & amethyſtus. ♀ in quarto, chryſolithus,
onychinus, & beryllus: incluſi auro erũt per ordines
21 ſuos. ♀ Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duode-
cim nominibus cęlabũtur ſinguli lapides nominibus
22 ſingulorum per duodecim tribus. ♀ Facies in rationa-
D li catenas ſibi inuicem cohęrentes ex auro puriſſimo:
23 ♀ & duos annulos aureos, quos pones in vtraque ra-
24 tionalis ſummitate: ♀ Catenaſque aureas iunges an-
25 nulis qui ſunt in marginibus eius: ♀ Et ipſarum cate-
narum extrema duobus copulabis vncinis in vtroq;
26 latere ſuperhumeralis, quod rationale reſpicit. ♀ Fa-
cies & duos annulos aureos quos pones in ſummita-
tibus rationalis, in oris quæ e regione ſunt ſuperhu-
27 meralis, & poſteriora eius aſpiciunt. ♀ Necnon &
alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in vtro-
que latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit
contra faciem iuncturæ inferioris, vt aptari poſſit cũ
28 ſuperhumerali. ♀ Et ſtringatur rationale annulis ſuis
cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, vt
maneat iunctura fabrefacta, & a ſe inuicem rationa-
29 le, & ſuperhumerale nequeant ſeparari. ♀ Portabitq;
E Aaron nomina filiorum Iſrael in rationali iudicij ſu-
per pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium,
30 memoriale coram Domino in æternum. ♀ Pones au-
tem in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatẽ, quæ
erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram
Domino: & geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pe-
31 ctore ſuo, in conſpectu Domini ſemper. ♀ Facies & tu
32 nicam ſuperhumeralis totã hyacinthinam, ♀ in cuius
medio ſupra erit capitium, & ora per gyrum eius tex
tilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne
33 facile rumpatur. ♀ Deorſum vero ad pedes eiuſdem
F tunicę per circuitum quaſi mala punica facies ex hya
cintho, & purpura, & cocco bis tincto, miſtis in me-
34 dio tintinnabulis, ♀ ita vt tintinnabulum ſit aureum,
& malum punicum: rurſumq; tintinnabulum aliud
35 aureum, & malum punicum. ♀ ‖ Et veſtietur ea Aa-
ron in officio miniſterij, vt audiatur ſonitus quando
ingreditur, & egreditur Sanctuarium in conſpectu
36 Domini, & non moriatur. ♀ Facies, & laminam de au
ro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum
37 Domino. ♀ Ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit
38 ſuper tiaram· ♀ imminens fronti pontificis. Portabit-
que Aaron iniquitates eorum, quę obtulerunt, & ſan
ctificauerunt filij Iſrael, in cunctis muneribus, & do-
narijs ſuis. Erit autem lamina ſemper in fronte eius:
39 vt placatus ſit ei Dominus. ♀ Stringeſque tunicam
G byſſo: & tiaram byſſinam facies, & balteum opere
40 plumarij. ♀ Porro filijs Aaron tunicas lineas parabis
41 & balteos, ac tiaras in gloriam, & decorem: ♀ veſtieſ-
que his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios eius
cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctifica-
42 biſque illos, vt ſacerdotio fungantur mihi. ♀ Facies &
feminalia linea, vt operiant carnẽ turpitudinis ſuæ, a
43 renibus vſq; ad femora: ♀ & vtentur eis Aaron, & fi-
lij eius, quando ingredientur tabernaculum teſtimo-
nij, vel quãdo appropinquant ad altare, vt miniſtrẽt

‖Eccl. 45 b.

in ſanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimũ
ſempiternum erit Aaron, & ſemini eius poſt eum.

CAPVT XXIX.

1 SEd & hoc facies, vt mihi in ſacerdotio conſe-
A crentur. Tolle vitulum de armento, & arietes
2 duos immaculatos, ♀ paneſque azymos, & Leui. 9 a. 2.
cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo,
lagana quoque azyma oleo lita: de ſimila triticea
3 cuncta facies. ♀ Et poſita in caniſtro offeres: vitu-
4 lum autem & duos arietes, ♀ & Aaron, ac filios eius
applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cum-
5 que laueris patrem cum filijs ſuis aqua, ♀ indues Aa-
ron veſtimentis ſuis, id eſt linea, & tunica, & ſuperhu
6 merali, & rationali, quod conſtringes balteo. ♀ Et po-
nes tiaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper
7 tiaram, ♀ & oleum vnctionis fundes ſuper caput eius,
8 atque hoc ritu conſecrabitur. ♀ Filios quoque illius
applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo,
9 ♀ Aaron ſcilicet & liberos eius, & impones eis mitras,
B eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſt-
10 quam initiaueris manus eorum, ♀ ‖ applicabis & vi- ‖Leui 1. 7. 3.
tulum coram tabernaculo teſtimonij. Imponentque
11 Aaron, & filij eius manus ſuper caput illius, ♀ & ma-
ctabis eum in conſpectu Domini, iuxta oſtium taber
12 naculi teſtimonij. ♀ Sumptumque de ſanguine vituli
pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum au-
13 tem ſanguinem fundes iuxta baſim eius. ♀ ‖ Sumes ‖Leui. 3. a. 3.
& adipem totum qui operit inteſtina, & reticulum
iecoris, ac duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, &
14 offeres incenſum ſuper altare. ♀ Carnes vero vituli,
C & corium, & fimum combures foris extra caſtra, eo
15 quod pro peccato ſit. ♀ Vnum quoque arietem ſumes,
ſuper cuius caput ponent Aaron, & filij eius manus.
16 ♀ Quem cum mactaueris, tolles de ſanguine eius, &
17 fundes circa altare. ♀ Ipſum autem arietem ſecabis in
fruſta: lotaque inteſtina eius, ac pedes pones ſuper
18 conciſas carnes, & ſuper caput illius. ♀ Et offeres to-
tum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Do
19 mino, odor ſuauiſſimus victimæ Domini. ♀ Tolles
quoque arietem alterum, ſuper cuius caput Aaron
20 & filij eius ponent manus. ♀ Quem cum immolaue-
ris, ſumes de ſanguine eius & pones ſuper extremum
auriculæ dextræ Aaron, & filiorum eius, & ſuper pol
lices manus eorum, ac pedis dextri, fundeſque ſan-
21 guinem ſuper altare per circuitum. ♀ Cumque tuleris
D de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo vnctionis,
aſperges Aaron, & veſtes eius, filios & veſtimenta eo
22 rum. Conſecratiſque ipſis, & veſtibus, ♀ tolles adi-
pem de ariete, & caudam, & aruinam quæ operit
vitalia, ac reticulum iecoris, & duos renes, atque a-
dipem qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eo
23 quod ſit aries conſecrationis: ♀ tortamque panis v-
nius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de cani-
ſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Do-
24 mini: ♀ poneſque omnia ſuper manus Aaron, & filio-
rum eius, & ſanctificabis eos eleuans coram Domi-
25 no. ♀ Suſcipieſque vniuerſa de manibus eorum: &
incendens ſuper altare in holocauſtum, odorem ſua-
uiſſimum in cõſpectu Domini, quia oblatio eius eſt.
26 ♀ Sumes quoque pectuſculum de ariete quo initiatus
eſt Aaron, ſanctificabiſque illud eleuatum coram
27 Domino, & cedet in partem tuam. ♀ Sanctificabiſque
E & pectuſculum conſecratum, & armum quem de

28 ariete ſeparaſti,♀ quo initiatus eſt Aaron & filij eius,
E cedentque in partem Aaron, & filiorum eius iure per
petuo a filijs Iſrael, quia primitiua ſunt, & initia de
29 victimis eorum pacificis, quę offerunt Domino.♀Ve-
ſtem autem ſanctam, qua vtetur Aaron, habebunt fi-
lij eius poſt eum, vt vngantur in ea, & conſecrentur
30 manus eorum. ♀ Septem diebus vtetur illa qui ponti
fex pro eo fuerit conſtitutus de filijs eius:& qui ingre
dietur tabernaculum teſtimonij, vt miniſtret in San-
31 ctuario.♀ Arietem autem conſecrationis tolles, & co-
32 ques carnes eius in loco ſancto, ♀ quibus veſcetur
Aa ron, & filij eius. ‖ Panes quoque qui ſunt in cani-
ſtro, in veſtibulo tabernaculi teſtimonij, comedent,
33 ♀ vt ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offe-
rentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia
34 ſancti ſunt. ♀ Quod ſi remanſerit de carnibus conſe-
cratis, ſiue de panibus vſque mane, cōburēs reliquias
35 igni: non comedentur, quia ſanctificata ſunt. ♀ Om-
F nia quę præcepi tibi, facies ſuper Aaron, & filijs eius.
36 Septem diebus conſecrabis manus eorum: ♀ & vitu-
lum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expian-
dum. Mundabiſque altare, cum immolaueris expia-
tionis hoſtiam, & vnges illud in ſanctificationem.
37 ♀ Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, &
erit Sanctum ſanctorum. omnis qui tetigerit illud,
38 ſanctificabitur. ♀ Hoc eſt quod facies in altari: ‖ A-
39 gnos anniculos duos per ſingulos dies iugiter: ♀ v-
40 num agnum mane, & alterum veſpere: ♀ decimam
partem ſimilę conſperſæ oleo tuſo, quod habeat men
ſuram quartam partem hin; & vinum ad libandum
41 eiuſdem menſuræ in agno vno. ♀ Alterum vero a-
gnum offeres ad veſperam iuxta ritum matutinæ
oblationis, & iuxta ea quæ diximus, in odorem ſua-
42 uitatis. ♀ ſacrificium eſt Domino, oblatione perpe-
G tua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi
teſtimonij coram Domino, vbi conſtituam, vt lo-
43 quar ad te. ♀ Ibique præcipiam filijs Iſrael, & ſancti-
44 ficabitur altare in gloria mea. ♀Sanctificabo & taber-
naculum teſtimonij cum altari, & Aaron cum filijs
45 ſuis, vt ſacerdotio fungantur mihi. ♀ Et habitabo in
46 medio filiorū Iſrael, eroque eis Deus: ♀ & ſcient, quia
ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de Terra
Ægypti, vt manerem inter illos, ego Dominus Deus
ipſorum.

‖ Leu 8 f. 31. 24 b. 9. Matt. 12. a. 4

‖ Nu. 28 a. 3.

CAPVT XXX.

ALTARE Thymiamatis.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thymia-
A ma, de lignis ſetim, ♀ habens cubitum longi-
2 tudinis, & alterum latitudinis, id eſt qua-
drangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua
3 ex ipſo procedent. ♀ Veſtieſque illud auro puriſſi-
mo, tam craticulam eius, quam parietes per circui-
tum, & cornua. Facieſque ei coronam aureolam per
4 gyrum, ♀ & duos annulos aureos ſub corona per ſin-
gula latera, vt mittantur in eos vectes, & altare por-
5 tetur. ♀ Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim, &
6 inaurabis. ♀ Poneſque altare contra velum, quod
ante arcam pendet teſtimonij coram propitiatorio
7 quo tegitur teſtimonium, vbi loquar tibi. ♀ Et adole-
bit incenſum ſuper eo Aaron, ſuaue fragrans mane.
8 Quando componet lucernas, incendet illud: ♀ &
quando collocabit eas ad veſperum, vret thymiama
ſempiternum coram Domino in generationes ve-
9 ſtras. ♀ Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitio-
nis alterius, nec oblationem, & victimam, nec liba-
10 bitis libamina. ♀ Et deprecabitur Aaron ſuper cor-
B nua eius ſemel per annum, in ſanguine quod obla-
tum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in genera-
tionibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.
11 ♀Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ♀‖ Quan
12 do tuleris ſummam filiorum Iſrael iuxta numerum,
dabunt ſinguli precium pro animabus ſuis Domino;
13 & non erit plaga in eis, cum fuerint recenſiti. ♀ Hoc
autem dabit omnis qui tranſit ad nomen: dimidium

‖ Nu 1. a 2.

LABRUM, ſeu labrum æneum.

ſicli iuxta menſuram templi. ‖ Siclus viginti obolos
14 habet. Media pars ſicli offeretur Domino. ♀ Qui ha-
betur in numero a viginti annis, & ſupra, dabit pre-
15 cium. ♀ Diues non addet ad medium ſicli, & pau-
16 per nihil minuet. ♀ Suſceptamque pecuniam, quæ
collata eſt a filijs Iſrael, trades in vſus tabernaculi te-
C ſtimonij, vt ſit monumētum eorum coram Domino,
17 & propitietur animabus eorum. ♀ Locutuſque eſt
18 Dominus ad Moyſen, dicens: ♀ Facies & labrum
æneum, cum baſi ſua, ad lauandum: poneſque illud
inter tabernaculum teſtimonij, & altare. Et miſſa a-
19 qua ♀ lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus ſuas,
20 ac pedes, ♀ quando ingreſſuri ſunt tabernaculum
teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare, vt of-
21 ferant in eo thymiama Domino, ♀ ne forte moriantur.
tur. legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſemini eius

‖ Leu. 27. c. 25. Num. 3. g. 47. Eze. c 45. d 12.

22 per ſucceſſiones. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moy
23 ſen,dicens: ¶ Sume tibi aromata, primæ myrrhæ, &
electæ quingentos ſiclos , & cinnamomi medium,id
eſt ducentos quinquaginta ſiclos;calami ſimiliter du
24 centos quinquaginta, ¶caſię autem quingentos ſiclos
in pondere ſanctuarij,olei de oliuetis menſuram hin:
25 ¶ facieſque vnctionis oleum ſanctum , vnguentum
26 compoſitum opere vnguentarij, ¶ & vnges ex eo ta-
27 bernaculum teſtimonij,& arcam teſtamenti, ¶ men-
ſamque cum vaſis ſuis,candelabrum, & vtenſilia e-
28 ius,altaria thymiamatis, ¶ & holocauſti,& vniuer-
29 ſam ſupellectilē,quę ad cultum eorum pertinet. ¶San
D ctificabiſque omnia , & erunt ſancta ſanctorum : qui
30 tetigerit ea,ſanctificabitur . ¶ Aaron & filios eius vn
ges,ſanctificabiſque eos, vt ſacerdotio fungântur mi
31 hi. ¶ Filijs quoque Iſrael dices:Hoc oleum vnctionis
32 ſanctum erit mihi in generationes veſtras. ¶ Caro ho
minis non vngetur ex eo, & iuxta compoſitionem e-
ius non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt , & ſan-
33 ctum erit vobis. ¶ Homo quicunque tale compoſue-
rit, & dederit ex eo alieno; exterminabitur de popu-
34 lo ſuo . ¶ Dixitque Dominus ad Moyſen : Sume tibi
aromata,ſtacten,& onycha,galbanum boni odoris ,
& thus lucidiſſimum: æqualis ponderis erunt omnia.
35 ¶facieſque thymiama compoſitum opere vnguenta-
rij,miſtum diligenter,& purum, & ſanctificatione di
36 gniſſimum. ¶Cumque in tenuiſſimum puluerem vni-
uerſa contuderis,pones ex eo coram tabernaculo te-
ſtimonij,in quo loco apparebo tibi.Sanctum ſancto-
37 rum erit vobis thymiama. ¶ Talem compoſitionem
non facietis in vſus veſtros,quia ſanctum eſt Domi-
38 no . ¶ Homo quicunque fecerit ſimile,vt odore illius
perfruatur,peribit de populis ſuis.

C A P V T XXXI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen , dicens :
A ¶ Ecce, vocaui ex nomine Beſeleel filium Vri
2 filij Hur de tribu Iuda, ¶ & impleui eum ſpi-
3 ritu Dei,ſapientia,& intelligentia,& ſcientia in om-
4 ni opere, ¶ ad excogitandum quidquid fabrefieri po-
5 teſt ex auro,& argento, & ære, ¶ marmore, & gem-
6 mis , & diuerſitate lignorum. ¶ Deditque ei ſocium
B Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in cor-
de omnis eruditi poſui ſapientiam: vt faciant cuncta
7 quæ præcepi tibi, ¶ tabernaculum fœderis,& arcam
teſtimonij , & propitiatorium quod ſuper eam eſt, &
8 cuncta vaſa tabernaculi ; ¶ menſamque & vaſa e-
ius , candelabrum puriſſimum cum vaſis ſuis , & al-
9 taria thymiamatis , ¶ & holocauſti , & omnia vaſa
10 eorum ; labrum cum baſi ſua , ¶ veſtes ſanctas in
miniſterio Aaron ſacerdoti , & filijs eius, vt fungan-
11 tur officio ſuo in ſacris ; ¶ oleum vnctionis , & thy-
miama aromatum in ſanctuario . omnia quæ præce-
12 pi tibi,facient . ¶ Et locutus eſt Dominus ad Moy-
13 ſen, dicens : ¶ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos : ‖ Sup.20 b 8 Ezec.20. b.12.
C ‖ Videte , vt ſabbatum meum cuſtodiatis : quia ſi-
gnum eſt inter me , & vos in generationibus veſtris,
vt ſciatis , quia ego Dominus , qui ſanctifico vos .
14 ¶ Cuſtodite ſabbatum meum : ſanctum eſt enim
vobis : qui polluerit illud , morte morietur : qui fe-
cerit in eo opus , peribit anima illius de medio popu
15 li ſui. ¶ Sex diebus facietis opus : in die ſeptimo ſab-
batum eſt , requies ſancta Domino : omnis qui fe-
16 cerit opus in hac die , morietur . ¶ Cuſtodiant fi-
D lij Iſrael ſabbatum , & celebrent illud in generatio-
17 nibus ſuis . Pactum eſt ſempiternum ¶ inter me , &
filios Iſrael , ſignumque perpetuum . ‖ ſex enim die- ‖ Gen.1 d.31 Deut.9.I 10.
bus fecit Dominus cœlum , & terram , & in ſepti-
18 mo ab opere ceſſauit . ¶ Deditque Dominus Moy-
ſi , completis huiuſcemodi ſermonibus in monte Si-
nai , duas tabulas teſtimonij lapideas , ſcriptas di-
gito Dei.

C A P V T XXXII.

1 VIdens autem populus, quod moram faceret
A deſcendendi de monte Moyſes, congrega-
tus aduerſus Aaron,dixit: ‖ Surge, fac no- ‖ Act.7.e 40.
bis deos,qui nos præcedant : Moyſi enim huic viro,
qui nos eduxit de Terra Ægypti,ignoramus quid ac
2 ciderit . ¶ Dixitque ad eos Aaron : Tollite inaures
aureas de vxorum , filiorumque , & filiarum veſtra-
3 rum auribus, & afferte ad me . ¶ Fecitque populus ,
4 quæ iuſſerat , deferens inaures ad Aaron . ¶ ‖ Quas ‖ Pſa.105. c.19.
cum ille accepiſſet , formauit opere fuſorio, & fecit

ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi ſunt dij
5 tui Iſrael,qui te eduxerunt de Terra Ægypti. ¶ Quod
cum vidiſſet Aaron , ædificauit altare coram eo , &
pręconis voce clamauit, dicens: Cras ſolemnitas Do-
6 mini eſt. ¶ Surgenteſque mane, obtulerunt holocau-
B ſta, & hoſtias pacificas, & ‖ ſedit populus manducare, ‖ 1 Cor.10 b.7.
7 & bibere, & ſurrexerunt ludere. ¶ Locutus eſt autem
Dominus ad Moyſen, dicens; ‖ Vade, deſcende: pecca ‖ Deut.9 b.12

uit populus tuus , quem eduxiſti de Terra Ægypti .
8 ¶Receſſerunt cito de via, quā oſtendiſti eis, feceruntque
que ſibi vitulum conflatilem , & adorauerunt ; at-
que immolantes ei hoſtias , dixerunt , ‖ Iſti ſunt ‖ 3 Regn. 12.g.28.
dij tui Iſrael , qui te eduxerunt de Terra Ægypti .
9 ¶ Ruſumque ait Dominus ad Moyſen : ‖ Cerno , ‖ Inf.33. a.1.
10 quod populus iſte duræ ceruicis ſit . ¶ Dimitte
me , vt iraſcatur furor meus contra eos , & deleam
C eos , faciamque te in gentem magnam . ¶ Moy-
11 ſes autem orabat Dominum Deum ſuum , di-
cens : ‖ Cur Domine iraſcitur furor tuus contra po- ‖ Deut.9 c.21

pulum

Pſa.101. b.23. Num.14 c.13. pulum tuum, quem eduxiſti de Terra Ægypti, in for
12 titudine magna, & in manu robuſta? ¶ Ne quæſo di-
cant Ægyptij, Calide eduxit eos, vt interficeret in
montibus, & deleret e terra: Quieſcat ira tua, & eſto
13 placabilis ſuper nequitia populi tui. ¶ Recordare
Abraham, Iſaac, & Iſrael, ſeruorum tuorum, quibus
iuraſti per temetipſum, dicens: ‖ Multiplicabo ſemen
‖Gen.22 b.7. & 15. b.7. & 48. c. 16. veſtrum, ſicut ſtellas cęli: & vniuerſam terram hanc,
de qua locutus ſum, dabo ſemini veſtro, & poſſidebi
14 tis eam ſemper. ¶ Placatuſque eſt Dominus, ne face-
D ret malum quod locutus fuerat aduerſus populum
15 ſuum. ¶ Et reuerſus eſt Moyſes de monte, portans
duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex vtra
16 que parte, ¶ & factas opere Dei: ſcriptura quoque
17 Dei erat ſculpta in tabulis. ¶ Audiens autem Ioſue
tumultum populi vociferãtis, dixit ad Moyſen: Vlu-
18 latus pugnæ auditur in caſtris. ¶ Qui reſpondit: Non
eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vocife-
ratio compellentium ad fugam: ſed vocem cantantiũ
19 ego audio. ¶ Cumque appropinquaſſet ad caſtra, vi-
dit vitulum, & choros: iratuſque valde, proiecit de
manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis.
20 ¶ Arripienſque vitulum quem fecerant, combuſſit, &
E contriuit vſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam

21 & dedit ex eo potum filijs Iſrael. ¶ Dixitque ad Aa-
ron: Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper
22 eum peccatum maximum? ¶ Cui ille reſpondit: Ne
indignetur dominus meus: tu enim noſti populum i-
23 ſtum, quod pronus ſit ad malum. ¶ Dixerunt mihi,
Fac nobis deos, qui nos pręcedant: huic enim Moyſi,
qui nos eduxit de Terra Ægypti, neſcimus quid acci
24 derit. ¶ Quibus ego dixi: Quis veſtrum habet au-
rum? Tulerunt, & dederunt mihi: & proieci illud in
25 ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus. ¶ Vidẽs ergo Moy
ſes populum, quod eſſet nudatus (ſpoliauerat enim

eum Aaron propter ignominiam Sordis, & inter ho-
26 ſtes nudum conſtituerat) ¶ & ſtans in porta caſtro-
F rum, ait: Si quis eſt Domini, iungatur mihi: Congre-
27 gatique ſunt ad eum omnes filij Leui. ¶ Quibus ait:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ponat vir gladium
ſuper femur ſuum: ite, & redite de porta vſque ad
portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſ-
28 que fratrem, & amicum, & proximum ſuum. ¶ Fece-
runtque filij Leui iuxta ſermonẽ Moyſi: cecideruntque
29 que in die illa quaſi viginti tria millia hominum. ¶ Et
ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras hodie Domi
no, vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo, vt detur vo-

30 bis benedictio. ¶ Facto autem altero die, locutus eſt
Moyſes ad populũ: Peccaſtis peccatum maximum:
aſcendam ad Dñm, ſi quomodo quiuero eum depre
31 cari pro ſcelere veſtro. ¶ Reuerſuſque ad Dominum,
ait: Obſecro, peccauit populus iſte peccatum maxi-
32 mum, feceruntque ſibi deos aureos: ¶ aut dimitte eis
hanc noxam: aut ſi non facis, dele me de libro tuo

33 quem ſcripſiſti. ¶ Cui reſpondit Dominus: Qui pecca
34 uerit mihi, delebo eum de libro meo: ¶ Tu autem va-
de, & duc populum iſtum quo locutus ſum tibi: ange
lus meus præcedet te. Ego autem in die vltionis viſi-
35 tabo, & hoc peccatum eorum. ¶ Percuſſit ergo Domi
nus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

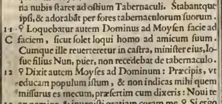
1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A Vade, aſcende de loco iſto tu, & populus
tuus, quem eduxiſti de Terra Ægypti, in
terram quam iuraui Abraham, Iſaac, & Iacob, di-
2 cens: ‖ Semini tuo dabo eam: ¶ & mittam præ-
curſorem tui Angelum, vt eijciam Chananæum, |Gen.12. b.7
& Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, & Sup.13
3 Heuæum, & Iebuſæum, ¶ & intres in terram fluen- c.10. Ioſ.24 c.
tem lacte, & melle. ‖ Non enim aſcendam tecum, 11.
quia populus duræ ceruicis eſt: ne forte diſperdam Deut.7
4 te in via. ¶ Audienſque populus ſermonem hunc c.21. ‖Sup.p.12.
peſſimum, luxit: & nullus ex more indutus eſt cul- b.9.
5 tu ſuo. ¶ Dixitque Dominus ad Moyſen: Loque- Deut.9. c.13.
re filijs Iſrael, Populus duræ ceruicis es, ſemel a-
ſcendam in medio tui, & delebo te: Iam nunc de-

pone

6 pone ornatum tuum, vt ſciam quid faciam tibi. ¶ De-
poſuerunt ergo filij Iſrael ornatum ſuum a mõte Ho-
7 reb. ¶ Moyſes quoque tollens tabernaculum, teten-
B dit extra caſtra procul, vocauitque nomen eius taber-
naculum fœderis. Et omnis populus qui habebat ali-

quam quæſtionem, egrediebatur ad tabernaculum
8 fœderis extra caſtra. ¶ Cumque egrederetur Moyſes
ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat
vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebantque
9 tergum Moyſi, donec ingrederetur tentorium. ¶ In-
greſſo autem illo Tabernaculum fœderis, deſcende-
bat columna nubis, & ſtabat ad oſtium, loquebatur-
10 que cum Moyſe, ¶ cernentibus vniuerſis quod colum
na nubis ſtaret ad oſtium Tabernaculi. Stabantque
ipſi, & adorabãt per fores tabernaculorum ſuorum.
11 ¶ Loquebatur autem Dominus ad Moyſen facie ad
C faciem, ſicut ſolet loqui homo ad amicum ſuum.
Cumque ille reuerteretur in caſtra, miniſter eius, Io-
ſue filius Nun, puer, non recedebat de tabernaculo.
12 ¶ Dixit autem Moyſes ad Dominum: Præcipis, vt
educam populum iſtum, & non indicas mihi quem
miſſurus es mecum, præſertim cum dixeris: Noui te
13 ex nomine, & inueniſti gratiam coram me. ¶ Si ergo
inueni gratiam in cõſpectu tuo, oſtende mihi faciem
tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos
14 tuos: reſpice populum tuum, gentem hanc. ¶ Dixitq;
Dominus. Facies mea præcedet te, & requiem dabo

15 tibi. ¶ Et ait Moyſes: Si non tu ipſe præcedas, ne edu
16 cas nos de loco iſto. ¶ In quo enim ſcire poterimus
ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpe
ctu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur
17 ab omnibus populis qui habitant ſuper terrã? ¶ Di-
D xit autem Dominus ad Moyſen: Et verbum iſtud,
quod locutus es, faciam: inueniſti enim gratiam co-
18 ram me, & teipſum noui ex nomine. ¶ Qui ait:
19 Oſtende mihi gloriam tuam. ¶ Reſpondit: Ego
oſtendam omne bonum tibi, & vocabo in nomi-
ne Domini coram te: & ‖ miſerebor cui voluero,
20 & clemens ero in quem mihi placuerit. ¶ Rurſum-
que ait: Non poteris videre faciem meam: non e-
21 nim videbit me homo, & viuet. ¶ Et iterum: Ec-
ce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſupra pe-
22 tram. ¶ Cumque tranſibit gloria mea, ponam te in
foramine petræ, & protegam dextera mea, donec
23 tranſeam: ¶ tollamque manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem meam videre non
poteris.

CAPVT XXXIIII.

1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabu-
A las lapideas inſtar priorum, & ſcribam ſu- Deut. 10. a. 1.
per eas verba, quæ habuerunt tabulæ quas
2 fregiſti. ¶ Eſto paratus mane, vt aſcendas ſtatim in
montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper verticem
3 montis. ¶ Nullus aſcendat tecum, nec videatur
quiſpiam per totum montem: boues quoque, & o-
4 ues non paſcantur econtra. ¶ Excidit ergo duas ta-
bulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte
conſurgens, aſcendit in montem Sinai, ſicut præce-
5 perat ei Dominus, portans ſecum tabulas. ¶ Cum-
que deſcendiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moy-
6 ſes cum eo, inuocans nomen Domini. ¶ Quo tran-
ſeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus,
miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſeratio- ‖Pſa. 142. a. 2.
7 nis, ac verax, ¶ qui ‖ cuſtodis miſericordiam in mil-
lia: qui aufers iniquitates, & ſcelera, atque pec-
cata, nulluſque apud te per ſe innocens eſt; ‖ qui red- ‖Iere. 32. c. 18
B dis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in ter- Deute. 5 a. 9.
8 tiam, & quartam progeniem. ¶ Feſtinuſque Moyſes,
9 curuatus eſt pronus in terram, & adorans ¶ ait: Si
inueni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro,
vt gradiaris nobiſcum: (populus enim duræ ceruicis
eſt:) & auferas iniquitates noſtras, atque peccata,
10 noſque poſſideas. ¶ Reſpondit Dominus: Ego inibo Deute. 5. a. 2.
pactum videntibus cunctis: ſigna faciam, quæ nun- Iere. 32. d. 11
quam viſa ſunt ſuper terram, nec in vllis gentibus:
vt cernat populus iſte, in cuius es medio, opus Do-
11 mini terribile quod facturus ſum. ¶ Obſerua cuncta
quæ hodie mando tibi: ego ipſe eijciam ante fa-
ciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & He-
thæum, Pherezæum quoque, & Heuæum, & Ie-
12 buſæum. ¶ Caue ne vnquam cum habitatoribus ter-
ræ illius iungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam:
13 ¶ ſed aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſque
14 ſuccide. ¶ Noli adorare Deum alienum. Dominus
15 zelotes nomen eius: Deus eſt æmulator. ¶ ‖ Ne ineas ‖Deut. 7. a. 2.
pactum cum hominibus illarum regionum: ne cum
fornicati fuerint cum dijs ſuis, & adorauerint ſimu-
lachra eorum; vocet te quiſpiam, vt comedas de
16 immolatis. ¶ ‖ Nec vxorem de filiabus eorum ac- ‖3. Reg. 11. a. 2.
cipies filijs tuis: ne poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ,

fornicari

17 fornicari faciant, & filios tuos in deos ſuos. ¶ Deos
18 conflatiles non facies tibi. ¶ Solemnitatem azymo-
C rum cuſtodies. Septem diebus veſceris azymis, ſi-
cut præcepi tibi in tempore menſis nouorum, men-
ſe enim verni temporis egreſſus es de Ægypto.
‖Sup 23.c.b.17 13.d.19. 19 ¶ ‖ Omne quod aperit vuluam, generis maſculini,
meum erit. De cunctis animantibus, tam de bo-
20 bus, quam de ouibus, meum erit. ¶ Primogenitum
aſini redimes oue: ſin autem nec precium pro eo
dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuo-
rum redimes: nec apparebis in conſpectu meo va-
‖Sup 20.b.11. 21 cuus. ¶ ‖ Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſa-
‖Deu.16.d.16 Eccl.15.2.6 22 bis arare, & metere. ¶ Solemnitatem hebdomada-
rum facies tibi in primitijs frugum meſſis tuæ triti-
ceæ, & ſolemnitatem quando redeunte anni tem-
Sup 23.b.16. 23 pore cuncta conduntur. ¶ Tribus temporibus anni
apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu om
24 nipotentis Domini Dei Iſrael. ¶ Cum enim tulero
gentes a facie tua, & dilatauero terminos tuos, nul-
lus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendente te, & appa-
‖Sup 23.c.18.19. 25 rente in conſpectu Domini Dei tui ter in anno. ¶ ‖ Nō
D immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ:
neque reſidebit mane de victima ſolemnitatis Pha
26 ſe. ¶ Primitias frugum terræ tuę offeres in domo Do

‖Deut.14.c.21. mini Dei tui. ‖ Non coques hœdum in lacte matris
‖Sup.24.d.18. 27 ſuæ. ¶ Dixitque Dominus ad Moyſen: Scribe ti-
bi verba hæc, quibus & tecum & cum Iſrael ‖ pe-
‖Deut.9.b.6.c.18 28 pegi fœdus. ¶ Fuit ergo ibi cum Domino quadragin-
ta dies, & quadraginta noctes: panem non comedit,
Deut.4.b.13. & aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis ‖ verba fœ-
29 deris decem. ¶ Cumque deſcenderet Moyſes de mon-
te Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonij, & ignora-
bat, quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermo
30 nis Domini. ¶ Videntes autem Aaron, & filij Iſrael
cornutam Moyſi faciem, timuerunt prope accede-
31 re. ¶ Vocatique ab eo, reuerſi ſunt tam Aaron, quam
principes ſynagogæ. Et poſtquam locutus eſt ad eos,
32 ¶ venerunt ad eum etiam omnes filij Iſrael: quibus
pręcepit cuncta quę audierat a Domino in monte Si-
‖2.Cor.3.c.13. 33 nai. ¶ Impletiſque ſermonibus ‖ poſuit velamen ſuper
34 faciem ſuam. ¶ quod ingreſſus ad Dominum,
& loquens cum eo, auferebat, donec exi-
ret; & tunc loquebatur ad filios Iſ-
rael omnia quæ ſibi fuerant
35 imperata. ¶ Qui videbāt
faciem egredientis
Moyſi eſſe cor-
nutam: ſed
operiebat ille rurſus faciem
ſuam, ſiquando loque-
batur ad eos.

CAPVT XXXV.

1 IGitur congregata omni turba filiorum Iſrael,
A dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſſit Dominus
2 fieri: ¶ Sex diebus facietis opus: ſeptimus
dies erit vobis ſanctus, ſabbatum, & requies
3 Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. ¶ Non
ſuccendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris
4 per diem ſabbati. ¶ Et ait Moyſes ad omnem ca-
teruam filiorum Iſrael: Iſte eſt ſermo quem præce-
5 pit Dominus, dicens: ¶ Separate apud vos primi-
tias Domino. ‖ Omnis voluntarius, & prono ani- ‖Sup.25.a.2
mo offerat eas Domino: aurum, & argentum, &
6 æs, ¶ hyacinthum, & purpuram, coccumque bis
7 tinctum, & byſſum, pilos caprarum, ¶ pelleſque
8 arietum rubricatas, & hiantinas, ligna ſetim, ¶ &
oleum ad luminaria concinnanda, & vt conficiatur
9 vnguentum, & thymiama ſuauiſſimum, ¶ lapides
onychinos, & gemmas ad ornatum ſuperhumera-
10 lis, & rationalis. ¶ Quiſquis veſtrum ſapiens eſt,
11 veniat, & faciat quod Dominus imperauit? ¶ Taber-
B naculum ſcilicet, & tectum eius, atque operimen-
tum, annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos, &
12 baſes; ¶ Arcam, & vectes, propitiatorium, & velum,
13 quod ante illud oppanditur: ¶ Menſam cum vectibus
14 & vaſis, & propoſitionis panibus: ¶ Candelabrum ad
luminaria ſuſtentanda, vaſa illius, & lucernas, & o-
15 leum ad nutrimenta ignium: ¶ Altare thymiama-
tis, & vectes, & oleum vnctionis, & thymiama ex
16 aromatibus. Tentorium ad oſtium tabernaculi: ¶ Al-
tare holocauſti, & craticulam eius æneam cum ve-
17 ctibus, & vaſis ſuis: labrum & baſim eius: ¶ Cor-
tinas atrij cum columnis, & baſibus, tentorium in
18 foribus veſtibuli, ¶ paxillos tabernaculi, & atrij cum
19 funiculis ſuis: ¶ Veſtimenta, quorum vſus eſt in mi-
niſterio ſanctuarij; veſtes Aaron pontificis, ac filio-

20 rum eius, vt ſacerdotio fungantur mihi. ¶ Egreſ-
C ſaque omnis multitudo filiorum Iſrael de conſpectu
21 Moyſi, ¶ obtulerunt mente promptiſſima, atque
deuota primitias Domino, ad faciendum opus ta-
bernaculi teſtimonij. Quidquid ad cultum, & ad
22 veſtes ſanctas neceſſarium erat, ¶ viri cum mulie-
ribus præbuerunt, armillas, & inaures, annulos,
& dextralia: omne vas aureum in donaria Domi-
23 ni ſeparatum eſt. ¶ Si quis habebat hyacinthum,
& purpuram, coccumque bis tinctum, byſſum, &
pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & hya-
24 cinthinas, ¶ argenti; æriſque metalla, obtulerunt
25 Domino; lignaque ſetim in varios vſus. ¶ Sed & mu-
lieres doctæ, quæ neuerant, dederunt hyacinthum,
26 purpuram, & vermiculum, ac byſſum, ¶ & pilos ca-

27 prarum, ſponte propria cuncta tribuentes. ♀ Prin-
cipes vero obtulerunt lapides onychinos, & gem-
28 mas ad ſuperhumerale, & rationale: ♀ aromata-
que, & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præ-
parandum vnguentum, ac thymiama odoris ſua-
29 uiſſimi componendum. ♀ Omnes viri, & mulieres

D mente deuota obtulerunt donaria, vt fierent opera,
quæ iuſſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti
30 filij Iſrael voluntaria Domino dedicauerunt. ♀ Di-
xitque Moyſes ad filios Iſrael: Ecce vocauit Do-
minus ex nomine Beſeleel filium Vri filij Hur de
31 tribu Iuda: ♀ Impleuitque eum ſpiritu Dei, ſapien-
tia, & intelligentia, & ſcientia, & omni doctrina
32 ♀ ad excogitandum, & faciendum opus in auro,
33 & argento, & ære, ♀ ſculpendiſque lapidibus, &
opere carpentario. quicquid fabrè adinueniri po-
34 teſt, ♀ dedit in corde eius: Ooliab quoque filium
35 Achiſamech de tribu Dan: ♀ ambos erudiuit ſa-
pientia, vt faciant opera abietarij, polymitarij,
ac plumarij de hyacintho, ac purpura, coccoque
bis tincto, & byſſo, & texant omnia, ac noua quæ-
que reperiant.

C A P V T XXXVI.

Sup. 26. a.1.

1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis vir
A ſapiens, quibus dedit Dominus ſapientiam,
& intellectum, vt ſcirent fabrè operari, quæ
in vſus ſanctuarij neceſſaria ſunt, & quæ præcepit

2. Par 21. d.19.

2 Dominus. ♀ Cumque vocaſſet eos Moyſes, & om-
nem eruditum virum cui dederat Dominus ſapien-
tiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad faciendum
3 opus; ♀ tradidit eis vniuerſa donaria filiorum Iſ-
rael. Qui cum inſtarent operi, quotidie mane vo-
4 ta populus offerebat. ♀ Vnde artifices venire com-
5 pulſi, ♀ dixerunt Moyſi: Plus offert populus quam
6 neceſſarium eſt. ♀ Iuſſit ergo Moyſes præconis vo-
ce cantari: Nec vir, nec mulier quidquam offerat
vltra in opere ſanctuarij. Sicque ceſſatum eſt a mu-
7 neribus offerendis, ♀ eo quod oblata ſufficerent,
8 & ſuperabundarent. ♀ Feceruntque omnes corde
B ſapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas
decem de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura,
coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymi-
9 ta: ♀ quarum vna habebat in longitudine viginti
octo cubitos, & in latitudine quatuor. vna men-
10 ſura erat omnium cortinarum. ♀ Coniunxitque
cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque
11 ſibi inuicem copulauit. ♀ Fecit & anſas hyacinthi-
nas in ora cortinæ vnius ex vtroque latere, & in
12 ora cortinæ alterius ſimiliter, ♀ vt contra ſe inui-
13 cem venirent anſæ, & mutuo iungerentur. ♀ vnde
& quinquaginta fudit circulos aureos, qui morde-
rent cortinarum anſas, & fieret vnum tabernacu-
14 lum. ♀ Fecit & ſaga vndecim de pilis caprarum ad
15 operiendum tectum tabernaculi: ♀ vnum ſagum in
longitudine habebat cubitos triginta, & in latitu-
dine cubitos quatuor: vnius menſuræ erant omnia
16 ſaga: ♀ quorum quinque iunxit ſeorſum, & ſex
17 alia ſeparatim. ♀ Fecitque anſas quinquaginta in
ora ſagi vnius, & quinquaginta in ora ſagi alterius,
18 vt ſibi inuicem iungerentur. ♀ Et fibulas æneas quin-
quaginta, quibus necteretur tectum, vt vnum pal-
19 lium ex omnibus ſagis fieret. ♀ Fecit & opertorium
C tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque
20 deſuper velamentum de pellibus ianthinis. ♀ Fe-
cit & tabulas tabernaculi de lignis ſetim ſtantes.
21 ♀ Decem cubitorum erat longitudo tabulæ vnius:
& vnum, ac ſemis cubitum altitudo retinebat.
22 ♀ Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas tabulas, vt
alteri altera iungeretur. Sic fecit in omnibus taber-
23 naculi tabulis. ♀ E quibus viginti ad plagam me-
24 ridianam erant contra auſtrum, ♀ cum quadragin-
ta baſibus argenteis. Duæ baſes ſub vna tabula po-
nebantur ex vtraque parte angulorum, vbi inca-
25 ſtraturæ laterum in angulis terminantur. ♀ Ad pla-
gam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad aquilo-
26 nem, fecit viginti tabulas ♀ cum quadraginta ba-
ſibus argenteis, duas baſes per ſingulas tabulas.
27 ♀ Contra Occidentem vero, id eſt, ad eam par-
tem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit ſex tabu-
28 las, ♀ & duas alias per ſingulos angulos tabernacu-
29 li retro: ♀ quæ iunctæ erant a deorſum vſque ſur-
ſum, & in vnam compaginem pariter ferebantur.
30 Ita fecit ex vtraque parte per angulos; ♀ vt octo eſ-
ſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſex-
decim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis.
31 ♀ Fecit & vectes de lignis ſetim, quinque ad conti-
D nendas tabulas vnius lateris tabernaculi, ♀ & quin-
32 que alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: &
extra hos quinque alios vectes ad occidẽtalem pla-
33 gam tabernaculi contra mare. ♀ Fecit quoque ve-
ctem alium: qui per medias tabulas ab angulo vſ-
34 que ad angulum perueniret. ♀ Ipſa autem tabulata
deaurauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et cir-
culos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſ-
35 ſent: quos & ipſos laminis aureis operuit. ♀ Fecit
& velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac
byſſo retorta, opere polymitario, varium atque
36 diſtinctum: ♀ & quatuor columnas de lignis ſetim,
quas cum capitibus deaurauit: fuſis baſibus earum
37 argenteis. ♀ Fecit & tentorium in introitu taberna-
culi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque re-
38 torta, opere plumarij: ♀ & columnas quinque cum
capitibus ſuis, quas operuit auro; baſeſque earum
fudit æneas.

C A P V T XXXVII.

1 FEcit autem Beſeleel, & arcam de lignis ſetim,
A habentem duos ſemis cubitos in longitudine,
& cubitum, ac ſemiſſem in latitudine: altitudo
2 quoque vnius cubiti fuit, & dimidij: ♀ veſtiuitque
eam auro puriſſimo intus ac foris. Et fecit illi coronã
3 aureã per gyrũ, conflans quatuor annulos aureos per
quatuor angulos eius: duos annulos in latere vno, &

duos

4 duos in altero. ¶ Vectes quoq; fecit de lignis ſetim,
5 quos veſtiuit auro, ¶ & quos miſit in annulos qui
6 erant in lateribus arcæ, ad portandum eam. ¶ Fecit
& propitiatorium, id eſt, oraculum de auro mun-
diſſimo, duorum cubitorum & dimidij in longitu-
7 dine, & cubiti, ac ſemis in latitudine. ¶ Duos etiam
Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex vtraque
8 parte propitiatorij: ¶ Cherub vnum in ſummitate
B vnius partis, & Cherub alterum in ſummitate par-
tis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummita-
9 tibus propitiatorij, ¶ extendentes alas, & tegentes
propitiatorium, ſeque mutuo & illud reſpicientes.
10 ¶ Fecit & menſam de lignis ſetim in longitudine
duorum cubitorũ, & in latitudine vnius cubiti, quæ
11 habebat in altitudine cubitum, ac ſemiſſem, ¶ circun-
deditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium
12 aureum per gyrum, ¶ ipſique labio coronam auream
interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eandem
13 alteram coronam auream. ¶ Fudit & quatuor circu-
los aureos, quos poſuit in quatuor angulis per ſin-
14 gulos pedes menſæ ¶ contra coronam: miſitque in
15 eos vectes, vt poſſit menſa portari. ¶ Ipſos quoque
vectes fecit de lignis ſetim, & circundedit eos au-
16 ro. ¶ Et vaſa ad diuerſos vſus menſæ, acetabula, phia-
C las, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus
17 offerenda ſunt libamina. ¶ Fecit & candelabrum du-
ctile de auro mundiſſimo: de cuius vecte calami,
18 ſcyphi, ſphærulæque, ac lilia procedebant: ¶ ſex in
vtroque latere, tres calami ex parte vna, & tres ex
19 altera: ¶ tres ſcyphi in nucis modum per calamos
ſingulos, ſphærulæque ſimul & lilia: & tres ſcyphi in-
ſtar nucis in calamo altero, ſphærulæq; ſimul & lilia.
Aequum erat opus ſex calamorum qui procedebant
20 de ſtipite candelabri. ¶ In ipſo autem vecte erant
quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per
21 ſingulos ſimul & lilia: ¶ & ſphærulæ ſub duobus ca-
lamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami pro-
22 cedentes de vecte vno. ¶ & ſphærulæ igitur, & cala-
D mi ex ipſo erant, vniuerſa ductilia ex auro puriſſi-
23 mo. ¶ Fecit & lucernas ſeptem cum emunctorijs ſuis,
& vaſa vbi ea quæ emuncta ſunt, extinguantur, de
24 auro mundiſſimo. ¶ Talentum auri appendebat can-
25 delabrum cum omnibus vaſis ſuis. ¶ Fecit & altare
thymiamatis de lignis ſetim, per quadrum, ſingulos
habens cubitos, & in altitudine duos: e cuius angu-
26 lis procedebant cornua. ¶ Veſtiuitque illud auro pu-
27 riſſimo cum craticula ac parietibus & cornibus. ¶ Fe-
citque ei coronam aureolam per gyrum, & duos an-
nulos aureos ſub corona per ſingula latera, vt mit-
28 tantur in eos vectes, & poſſit altare portari. ¶ Ipſos
autem vectes fecit de lignis ſetim, & operuit la-
29 minis aureis. ¶ Compoſuit & oleum ad ſanctifica-
tionis. vnguentum, & thymiama de aromatibus
mundiſſimis opere pigmentarij.

CAPVT XXXVIII.

2. Par. 1. b. 5.
1 FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim, quinq;
A cubitorum per quadrum, & trium in altitudi-
2 ne: ¶ cuius cornua de angulis procedebãt; ope-
3 ruitque illud laminis æneis. ¶ Et in vſus eius para-
uit ex ære vaſa diuerſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas,
4 vncinos, & ignium receptacula. ¶ Craticulamq; eius
in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris
5 medio arulam, ¶ fuſis quatuor annulis per totidem
retiaculi ſummitates, ad immittendos vectes ad por-
6 tandum: ¶ quos & ipſos fecit de lignis ſetim, & ope- Sup 27. b. 8.
7 ruit laminis æneis: ¶ induxitque in circulos qui in la-
teribus altaris eminebant. Ipſum autẽ altare non erat
ſolidum, ſed cauum ex tabulis, & intus vacuum.
8 ¶ Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mu
9 lierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi. ¶ Fecit
& atrium, in cuius auſtrali plaga erant tentoria de
10 byſſo retorta, cubitorum centum, ¶ columnæ æneæ
B viginti cum baſibus ſuis, capita columnarum, & tota
11 operis cælatura, argẽtea. ¶ Aeque ad ſeptentrionalem
plagam tentoria, columnæ, baſeſque, & capita colũ-
12 narum eiſdem menſuræ, & operis ac metalli, erãt. ¶ In
ea vero plaga quę ad Occidẽtẽ reſpicit, fuerũt tento-
ria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cũ ba-
ſibus ſuis æneæ, & capita columnarum, & tota operis
13 cęlatura, argẽtea. ¶ Porro cõtra Orientẽ quinquagin-
14 ta cubitorum parauit tentoria, ¶ e quibus quindecim
cubitos, columnarum trium, cum baſibus ſuis vnum
15 tenebant latus: ¶ & in parte altera (quia inter vtraque
introitum tabernaculi fecit) quindecim æquę cubito-
rũ erant tentoria, columnæq; tres, & baſes totidem.
16 ¶ Cuncta atrij tentoria byſſus retorta texuerat. ¶ Ba-
17 ſes columnarum fuere æneæ, capita autem earum
C cum cunctis cælaturis ſuis, argentea: ſed & ipſas co-
18 lumnas atrij veſtiuit argento. ¶ Et in introitu eius
opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, pur-
pura, vermiculo, ac byſſo retorta, quod habebat vi-
ginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque
cubitorum erat iuxta menſuram quam cuncti atrij
19 tentoria habebant. ¶ Columnæ autem in ingreſſu
fuere quatuor cum baſibus æneis, capitaq; earum, &
20 cælaturæ argenteæ. ¶ Paxillos quoque tabernaculi
21 & atrij per gyrum fecit æneos. ¶ Hæc ſunt inſtrumen-
ta tabernaculi teſtimonij, quæ enumerata ſunt iux-
ta præceptum Moyſi in ceremonijs Leuitarum per
22 manum Ithamar filij Aaron ſacerdotis: ¶ quæ Beſe-
leel filius Vri filij Hur de tribu Iuda, Domino per
23 Moyſen iubente, compleuerat; ¶ iuncto ſibi ſocio
Ooliab filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe
artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius, at-
que plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo,
24 & byſſo. ¶ Omne aurum quod expenſum eſt in ope-
D re ſanctuarij, & quod oblatum eſt in donarijs, vi-
ginti nouem talentorum fuit, & ſeptingentorum
25 triginta ſiclorum ad menſuram ſanctuarij. ¶ Obla-
tum eſt autem ab his qui tranſierunt ad numerum
a viginti annis & ſupra, de ſexcentis tribus millibus,
26 & quingentis quinquaginta, armatorum. ¶ Fuerunt
præterea centum talenta argenti, e quibus conflatæ
ſunt baſes ſanctuarij, & introitus vbi velum pendet.
27 ¶ Centum baſes factæ ſunt de talentis centum, ſin-
28 gulis talentis per baſes ſingulas ſupputatis. ¶ De mil-
le autem ſeptingentis, & ſeptuagintaquinque fe-
cit capita columnarum, quas & ipſas veſtiuit ar-
29 gento. ¶ Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuagin-
30 taduo millia, & quadringenti ſupra ſicli, ¶ ex qui-
bus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſtimo-
nij, & altare æneum cum craticula ſua, om-
niaq; vaſa quæ ad vſum eius pertinent,
31 ¶ & baſes atrij tam in circuitu, quam
in ingreſſu eius, & paxilli ta-
bernaculi, atque atrij,
per gyrum.

CAPVT XXXIX.

Sup. 28. 26.
1 DE hyacintho vero, & purpura, vermiculo
A ac byſſo fecit veſtes, quibus indueretur
Aaron, quando miniſtrabat in ſanctis, ſi-
2 cut præcepit Dominus Moyſi. ¶Fecit igitur ſuperhu-
merale, de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis
3 tincto, & byſſo retorta, ¶opere polymitario, incidit-
que bracteas aureas, & extenuauit in fila, vt poſſent
4 torqueri cum priorum colorum ſubtegmine, ¶duasq;
oras ſibi inuicem copulatas in vtroq; latere ſummi-
5 tatum: ¶& balteũ ex eiſdem coloribus, ſicut pręcepe-
6 rat Dominus Moyſi. ¶Parauit & duos lapides ony-
B chinos aſtrictos & incluſos auro, & ſculptos arte gẽ-
7 maria, nominibus filiorum Iſrael: ¶poſuitq; eos in la-
teribus ſuperhumeralis in monimentum filiorum
8 Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi. ¶Fecit & ra-
tionale opere polymito iuxta opus ſuperhumeralis,
ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, &
9 byſſo retorta: ¶quadrangulum, duplex, menſuræ pal-
10 mi. ¶Et poſuit in eo gemmarum ordines quatuor. In
C primo verſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus: ¶In
11 ſecundo, carbunculus, ſapphirus, & iaſpis. ¶In tertio,
12 ligurius, achates, & amethyſtus. ¶In quarto, chryſoli-
13 thus, onychinus, & beryllus, circundati & incluſi au-
14 ro per ordines ſuos. ¶Ipſiq; lapides duodecim, ſculpti
erant nominibus duodecim tribuũ Iſrael, ſinguli per
15 noĩa ſingulorum. ¶Fecerunt in rationali & catenulas
ſibi inuicem cohærentes, de auro puriſſimo: & duos
16 vncinos, ¶totidemque annulos aureos. Porro annu-
17 los poſuerunt in vtroque latere rationalis, ¶e quibus
penderent duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt vnci-
18 nis qui in ſuperhumeralis angulis eminebant. ¶Hæc
D & ante & retro ita conueniebant ſibi, vt ſuperhume-
19 rale & rationale mutuo necterentur, ¶ſtricta ad bal-
teũ, & annulis fortius copulata, quos iungebat vitta
hyacinthina, ne laxa fluerent, & a ſe inuicem moue-
20 rentur, ſicut pręcepit Dominus Moyſi. ¶Fecerũt quo-
21 que tunicã ſuperhumeralis totã hyacinthinã: ¶& ca-
pitium in ſuperiori parte contra mediũ, oramque per
22 gyrum capitij textilẽ: ¶deorſum autem ad pedes ma-
la punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo
23 retorta: ¶& tintinnabula de auro puriſſimo, quæ po-
ſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ
24 per gyrũ. ¶tintinnabulum autem aureũ, & malum pu-
nicum; quibus ornatus incedebat pontifex, quando
25 miniſterio fungebatur, ſicut præceperat Dominus
E Moyſi. ¶Fecerunt, & tunicas byſſinas opere textili
26 Aaron & filijs eius: ¶& mitras cum coronulis ſuis ex
27 byſſo: ¶feminalia quoq; linea, biſſina: ¶cingulũ vero
28 de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo,
bis tincto arte plumaria, ſicut præceperat Dominus
29 Moyſi. ¶Fecerunt & laminam ſacræ venerationis
de auro puriſſimo, ſcripſeruntque in ea opere gem-
30 mario, Sanctum Domini: ¶& ſtrinxerunt eam cum
mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus
31 Moyſi. ¶Perfectum eſt igitur omne opus taberna-
F culi & tecti teſtimonij. Feceruntque filij Iſrael cun-
32 cta quæ præceperat Dominus Moyſi. ¶Et obtulerunt
tabernaculum, & tectum & vniuerſam ſupellecti-
lem, annulos, tabulas, vectes, columnas, ac baſes,
33 ¶opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud
34 operimentum de hyacinthinis pellibus: ¶velum, ar-
35 cam, vectes, propitiatorium, ¶mẽſam cum vaſis ſuis,
36 & propoſitionis panibus: ¶candelabrum, lucernas,
37 & vtenſilia earum cum oleo: ¶altare aureum, & vn-
38 guentum, & thymiama ex aromatibus, ¶& tẽtorium
39 in introitu tabernaculi: ¶altare æneum, retiaculum,
G vectes, & vaſa eius omnia: labrum cum baſi ſua: ten-
40 toria atrij, & columnas cum baſibus ſuis: ¶tentorium
in introitu atrij, funiculoſque illius & paxillos. Nihil
ex vaſis defuit, quæ in miniſterium tabernaculi, &
41 in tectum fœderis iuſſa ſunt fieri. ¶Veſtes quoque,
quibus ſacerdotes vtuntur in ſanctuario, Aaron ſci-
42 licet & filij eius, ¶obtulerunt filij Iſrael, ſicut præce-
43 perat Dominus. ¶Quæ poſtquam Moyſes cuncta vi-
dit completa, benedixit eis.

CAPVT XL.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶Menſe primo, prima die menſis eriges ta-
2 bernaculum teſtimonij, ¶& pones in eo ar-
3 cam, dimitteſque ante illam velum: ¶& illata menſa,
4 pones ſuper eam quæ rite præcepta ſunt. Candela-
5 brum ſtabit cum lucernis ſuis, ¶& altare aureum in
quo adoletur incenſum, coram arca teſtimonij. Ten-
6 torium in introitu tabernaculi pones, ¶& ante illud,
7 altare holocauſti: ¶labrum inter altare & taberna-
8 culum, quod implebis aqua. ¶Circundabiſq; atrium
9 tentorijs, & ingreſſum eius. ¶Et aſſumpto vnctionis
oleo vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſancti-
10 ficentur: ¶Altare holocauſti, & omnia vaſa eius:
11 ¶labrum cum baſi ſua omnia vnctionis oleo conſe-
12 crabis: vt ſint ſancta ſanctorum. ¶Applicabiſque Aa-
B ron & filios eius ad fores tabernaculi teſtimonij, &
13 lotos aqua, ¶indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent
mihi, & vnctio eorum in ſacerdotium ſempiternum
14 proficiat. ¶Fecitque Moyſes omnia quæ præceperat
15 Dominus. ¶Igitur menſe primo anni ſecundi, prima
16 die menſis, collocatum eſt tabernaculum. ¶‖Erexit- ‖Num. 7. a. 1.
que Moyſes illud, & poſuit tabulas, ac baſes, & ve-
17 ctes; ſtatuitque columnas, ¶& expandit tectum ſuper

taberna-

tabernaculum, impoſito deſuper operimento, ſicut
18 Dominus imperauerat. ♀ Poſuit & teſtimonium in
arca, ſubditis infra vectibus, & oraculum deſuper.

19 ♀ Cumque intuliſſet arcam in tabernaculum, ap
pendit ante eam velum, vt expleret Domini iuſſio
20 nem. ♀ Poſuit & menſam in tabernaculo teſtimonij
21 ad plagam Septentrionalem extra velum, ♀ ordina-
ris coram propoſitionis panibus, ſicut præceperat
22 Dominus Moyſi. ♀ Poſuit & candelabrum in taber-

C naculo teſtimonij e regione menſæ in parte auſtra-
23 li, ♀ locatis per ordinem lucernis, iuxta præceptum
24 Domini. ♀ Poſuit & altare aureum ſub tecto teſti-
25 monij contra velum, ♀ & adoleuit ſuper eo incen-
26 ſum aromatum, ſicut iuſſerat Dominus Moyſi. ♀ Po-
ſuit & tentorium in introitu tabernaculi teſtimonij,
27 ♀ & altare holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offe-
rens in eo holocauſtum & ſacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. ♀ Labrum quoque ſtatuit inter taber-
naculum teſtimonij & altare, implens illud aqua.
29 ♀ Laueruntque Moyſes & Aaron, ac filij eius ma-
29 nus ſuas & pedes, ♀ cum ingrederentur tectum fœ-
D deris, & accederent ad altare, ſicut præceperat Do-
31 minus Moyſi. ♀ Erexit, & atrium per gyrum taberna-
culi & altaris, ducto in introitu eius tentorio. Poſt-
32 quam omnia perfecta ſunt, ♀ ‖ operuit nubes taber- ‡Num.9
naculum teſtimonij, & gloria Domini impleuit il- c.15.
33 lud. ♀ Nec poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, 3.Reg.8.
nube operiente omnia, & maieſtate Domini coru- b.10.
34 ſcante, quia cuncta nubes operuerat. ♀ Si quando
nubes tabernaculum deſerebat, proficiſcebantur fi-

35 lij Iſrael per turmas ſuas. ♀ ſi pendebat deſuper,
36 manebant in eodem loco. ♀ Nubes quippe Domini
incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte,
videntibus cunctis populis Iſrael per cunctas man-
ſiones ſuas.

Libri Exodi Finis.

LIBER LEVITICVS, HEBRAICE VAICRA,

CAPVT PRIMVM.

1 VOcauit autem Moyſen, & locu-
A tus eſt ei Dominus de taberna-
2 culo teſtimonij, dicens: ¶ Lo-
quere filijs Iſrael, & dices ad
eos: Homo qui obtulerit ex vo-
bis hoſtiam Domino, de peco-
ribus, id eſt, de bobus, & oui- ‖ Exo. 29. b.10.
3 bus offerens victimas: ¶ ‖ Si holocauſtum fuerit
eius oblatio, ac de armento, maſculum immacula-
tum offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonij, ad
4 placandum ſibi Dominum: ¶ ponetque manum ſu-
B per caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atque in ex-
5 piationem eius proficiens. ¶ Immolabitque vitu-
lum coram Domino, & offerent filij Aaron ſacerdo-
tes ſanguinem eius, fundentes per altaris circuitum,
6 quod eſt ante oſtium tabernaculi: ¶ detractaque pel-
7 le hoſtiæ, artus in fruſta concident, ¶ & ſubijcient in
8 altari ignem, ſtrue lignorum ante compoſita: ¶ &
membra quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput
9 videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori, ¶ inteſti-
C nis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos
ſuper altare in holocauſtum, & ſuauem odorem Do-
10 mino. ¶ Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de oui-
bus ſiue de capris holocauſtum, maſculum abſque
11 macula offeret. ¶ Immolabitque ad latus altaris
quod reſpicit ad Aquilonem, coram Domino: ſan-
guinem vero illius fundent ſuper altare filij Aaron
12 per circuitum: ¶ diuidentque membra, caput, &
D omnia quæ adhærent iecori: & ponent ſuper ligna,
13 quibus ſubijciendus eſt ignis: ¶ inteſtina vero & pe-
des lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſa-
cerdos ſuper altare in holocauſtum, & odorem ſua-
14 uiſſimum Domino. ¶ Si autem de auibus, holo-
cauſti oblatio fuerit Domino de turturibus, aut pul-
15 lis columbæ, ¶ offeret eam ſacerdos ad altare: &
retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco,
decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem alta-
16 ris: ¶ veſiculam vero gutturis, & plumas proij-
ciet prope altare ad orientalem plagam in loco in
17 quo cineres effundi ſolent. ¶ confringetque aſcel-
las eius, & non ſecabit, neque ferro diuidet eam,
& adolebit ſuper altare lignis igne ſuppoſito. Ho-
locauſtum eſt, & oblatio ſuauiſſimi odoris Do-
mino.

CAPVT II.

1 ANima cum obtulerit oblationem, ſacrificij
A Domino, ſimila erit eius oblatio, fundetq;
2 ſuper eam oleum, & ponet thus, ¶ ac deferet
ad filios Aaron ſacerdotes, quorum vnus tollet pu-
gillum plenum ſimilę, & olei, ac totum thus, & ponet
memoriale ſuper altare in odorem ſuauiſſimum Do-
3 mino: ¶ ‖ quod autē reliquum fuerit de ſacrificio, erit ‖ Eccl. 7. d.34.
Aaron, & filiorū eius, ſanctum ſanctorum de oblatio-
4 nibus Dñi. ¶ Cum autē obtuleris ſacrificiū coctum in
B clibano: de ſimila, panes, ſcilicet abſq; fermento con-
5 ſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita. ¶ Si oblatio
tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſę oleo, & abſq;
6 fermēto, ¶ diuides eam minutatim, & fundes ſup eam
7 oleum. ¶ Sin autem de craticula fuerit ſacrificium,
8 æque ſimila oleo conſpergetur: ¶ quam offerens Do-
9 mino, trades manibus ſacerdotis. ¶ Qui cum obtule-
C rit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit
10 ſuper altare in odorem ſuauitatis Domino: ¶ quid-
quid autem reliquum eſt, erit Aaron & filiorum eius,
11 ſanctum ſanctorum de oblationibus Domini. ¶ Om-
nis oblatio quæ offertur Domino, abſque fermento
fiet, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in
12 ſacrificio Dño. ¶ Primitias tantum eorum offeretis ac
munera: ſuper altare vero non imponētur in odorem
13 ſuauitatis. ¶ Quidquid obtuleris ſacrificij ſale con- Marc. 9.
D dies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. g 49.
14 In omni oblatione tua offeres ſal. ¶ Si autem obtuleris
munus primarum frugum tuarum Domino, de ſpi-
cis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in
morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,
15 ¶ fundens ſuprà oleum, & thus imponens, quia
16 oblatio Domini eſt. ¶ de qua adolebit ſacerdos in

memoriam muneris partem farris fracti, & olei, ac
totum thus.

C A P V T III.

1 QVod ſi hoſtia pacificorum fuerit eius oblatio,
A & de bobus voluerit offerre, marem ſiue fœ-
minam, immaculata offeret coram Do-
2 mino. ¶ Ponetque manum ſuper caput victimæ
ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſti-
monij, fundentque filij Aaron ſacerdotes, ſanguinem
3 per altaris circuitum. ¶ Et offerent de hoſtia pacifico-
‖ Exo.29.b.19. rum in oblationem Domino, ‖ adipem qui operit
4 vitalia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecus: ¶ duos
renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum ie-
5 coris cum renunculis: ¶ adolebuntq; ea ſuper altare
B in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito, in oblationem
6 ſuauiſſimi odoris Domino. ¶ Si vero de ouibus fuerit
eius oblatio, & pacificorũ hoſtia, ſiue maſculum ob-
7 tulerit, ſiue fœminam, immaculata erunt. ¶ Si agnum
8 obtulerit coram Dño, ¶ ponet manum ſuam ſuper ca-
put victimæ ſuæ, quæ immolabitur in veſtibulo ta-
bernaculi teſtimonij: fundentq; filij Aaron ſanguinẽ
9 eius per circuitum altaris. ¶ Et offerẽt de pacificorum
hoſtia ſacrificium Domino: adipem & caudam totam
10 ¶ cũ renibus, & pinguedinem quæ operit ventrẽ, atq;
C vniuerſa vitalia, & vtrunq; renunculum cum adipe,
qui eſt iuxta ilia, reticulumq; iecoris cum renuncu-
11 lis. ¶ & adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pabulum
12 ignis & oblationis Dñi. ¶ Si capra fuerit eius obla-
13 tio, & obtulerit eam Dño, ¶ ponet manum ſuam ſu-
per caput eius, immolabitque eam in introitu taber-
D naculi teſtimonij. Et fundent filij Aaron ſanguinem
14 eius per altaris circuitum. ¶ Tollentque ex ea in pa-
ſtum ignis dominici, adipem qui operit ventrem, &
15 qui tegit vniuerſa vitalia: ¶ duos renunculos cum re-
ticulo quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & aruinam ie-
16 coris cum renunculis, ¶ adolebitque ea ſuper altare
ſacerdos in alimoniam ignis, & ſuauiſſimi odoris.
17 Omnis adeps, Domini erit ¶ iure perpetuo in gene-
rationibus, & cunctis habitaculis veſtris: nec ſan-
guinem, nec adipem omnino comedetis.

C A P V T IIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Loquere filijs Iſrael: Anima quæ peccaue-
2 rit per ignorantiam, & de vniuerſis mandatis
Domini, quę pręcepit vt non fierent, quippiam fece-
3 rit: ¶ Si ſacerdos, q vnctus eſt, peccauerit, delinquere
faciẽs populum, offeret pro peccato ſuo vitulum im-
4 maculatũ Domino. ¶ & adducet illum ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij coram Domino, ponetq; manũ
5 ſuper caput eius, & immolabit eũ Domino. ¶ Hauriet
quoque de ſanguine vituli, inferens illum in taber-
6 naculum teſtimonij. ¶ Cumque intinxerit digitum
B in ſanguine, aſperget eo ſepties coram Domino
7 contra velum ſanctuarij: ¶ ponetque de eodem ſan-
guine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi
Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonij: omnem
autem reliquum ſanguinem fundet in baſim altaris
8 holocauſti in introitu tabernaculi. ¶ Et adipem vi-
tuli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit,
9 ¶ quam omnia quæ intrinſecus ſunt; ¶ duos renuncu-
los & reticulũ quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & adipẽ
10 iecoris cum renunculis, ¶ ſicut aufertur de vitulo ho-
C ſtiæ pacificorum: & adolebit ea ſuper altare holocau-
11 ſti. ¶ Pellem vero, & omnes carnes cum capite, & pe-
12 dibus, & inteſtinis, & fimo, ¶ & reliquo corpore, effe-
ret extra caſtra in locum mundum, vbi cineres effun-
di ſolent: incendetq; ea ſuper lignorũ ſtruem: quæ in
13 loco effuſorum cinerum cremabuntur. ¶ Quod ſi om-
nis turba Iſrael ignorauerit, & per imperitiã fecerit,
14 quod contra mandatũ Dñi eſt, ¶ & poſtea intellexerit
peccatũ ſuũ; offeret pro peccato ſuo vitulũ, adducet-
15 que eum ad oſtium tabernaculi. ¶ Et ponent ſeniores
D populi manus ſuper caput eius coram Dño. Immo-
16 latoq; vitulo in conſpectu Dñi, ¶ inferet ſacerdos qui
vnctus eſt, de ſanguine eius in tabernaculũ teſtimo-
17 nij, ¶ tincto digito aſpergens ſepties contra velum.
18 ¶ Ponetq; de eodẽ ſanguine in cornibus altaris, quod
eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonij. reli-
quum autem ſanguinem fundet iuxta baſim altaris
holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimo
19 nij. ¶ Omnemque eius adipem tollet, & adolebit ſu-
20 per altare: ¶ ſic faciens & de hoc vitulo quo modo fe-
cit & prius: & rogante pro eis ſacerdote, propitius
21 erit eis Dominus. ¶ Ipſum autẽ vitulum efferet extra
caſtra, atq; comburet, ſicut & priorem vitulum; quia
22 eſt pro peccato multitudinis. ¶ Si peccauerit prin-
E ceps, & fecerit vnum e pluribus per ignorantiam,
23 quod Domini lege prohibetur: ¶ & poſtea intelle-
xerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Domino, hir-
24 cum de capris immaculatum. ¶ Ponetque manum
ſuam ſuper caput eius: cumque immolauerit eum in
loco vbi ſolet mactari holocauſtum coram Domi-
25 no, quia pro peccato eſt: ¶ tinget ſacerdos digitum
in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua al-
taris holocauſti, & reliquum fundens ad baſim eius.
26 ¶ Adipem vero adolebit ſupra, ſicut in victimis
pacificorum fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos,
27 & pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quod ſi pec-
F cauerit anima per ignorantiam, de populo terræ, vt
faciat quidquam de his quæ Domini lege prohiben-
28 tur, atque delinquat, ¶ & cognouerit peccatum ſuum,
29 offeret capram immaculatam. ¶ Ponetq; manum ſu-
per caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit
30 eam in loco holocauſti. ¶ Tolletque ſacerdos de ſan-
guine in digito ſuo, & tangens cornua altaris holo-
31 cauſti, reliquum fundet ad baſim eius. ¶ Omnem
G autem adipem auferens, ſicut auferri ſolet de victi-
mis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem
ſuauitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimitte-
32 tur ei. ¶ Sin autem de pecoribus obtulerit victimam
33 pro peccato, ouem ſcilicet immaculatam: ¶ ponet ma-
num ſuper caput eius, & immolabit eam in loco vbi
34 ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ. ¶ Sumetque ſa-
cerdos de ſanguine eius digito ſuo, & tangens cor-
nua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim
35 eius. ¶ Omnem quoque adipem auferens, ſicut au-
ferri ſolet adeps arietis qui immolatur pro pacificis,
cremabit ſuper altare incenſum Domini: rogabit-
que pro eo, & pro peccato eius, & dimittetur ei.

C A P V T V.

1 SI peccauerit anima, & audierit vocem iu-
A rantis, teſtiſque fuerit, quod aut ipſe vi-
dit, aut conſcius eſt: niſi indicauerit, por-
2 tabit iniquitatem ſuam. ¶ Anima, quæ tetige-
rit aliquid immundum, ſiue quod occiſum a be-

ſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud
reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & de-
3 liquit. ¶ & ſi tetigerit quidquam de immunditia ho-
minis iuxta oẽm impuritatem qua pollui ſolet, obli-
4 taque cognouerit poſtea, ſubiacebit delicto. ¶ Anima
quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel male
quid faceret, vel bene, & idipſum iuramento & ſer-
mone firmauerit, oblitaq; poſtea intellexerit delictũ
5 ſuum; agat pœnitentiam pro peccato, ¶ & offerat de
6 gregibus agnã, ſiue caprã, ¶ orabitq; pro ea ſacerdos,
7 & pro peccato eius: ¶ ſin autem nõ potuerit offerre pe-
B cus, offerat duos turtures, vel duos pullos columba-
rum Dño: vnum pro peccato, & alterum in holocau-
8 ſtum, ¶ dabitq; eos ſacerdoti. Qui primũ offerens pro
peccato, retorquebit caput eius ad pennulas, ita vt
9 collo hæreat, & non penitus abrumpatur. ¶ Et aſper-
get de ſanguine eius parietem altaris. quidquid autẽ
reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentũ eius;
10 quia pro peccato eſt. ¶ Alterum vero adolebit in ho-
locauſtũ, vt fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, &
11 pro peccato eius, & dimittetur ei. ¶ Quod ſi non qui-
C uerit manus eius duos offerre turtures, aut duos pul-
los columbarũ; offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem
ephi decimam. non mittet in eam oleum, nec thuris
12 aliquid imponet, quia pro peccato eſt: ¶ tradetq; eam
ſacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cre-
mabit ſuper altare in monimẽtum eius qui obtule-
13 rit, ¶ rogans pro illo, & expians: reliquam vero partẽ
14 ipſe habebit in munere. ¶ Locutuſque eſt Dominus
15 ad Moyſen, dicens: ¶ Anima ſi præuaricans ceremo-
nias per errorem in his quæ Domino ſunt ſanctifi-
cata; peccauerit; offeret pro delicto ſuo arietem im-
D maculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſi-
16 clis iuxta pondus ſanctuarij: ¶ ipſumque quod intu-
lit damni, reſtituet, & quintã partem ponet ſupra, tra-
dens ſacerdoti, qui rogauit pro eo, offerens arietem,
17 & dimittetur ei. ¶ Anima ſi peccauerit per ignoran-
tiam, feceritque vnum ex his quæ Domini lege pro-
hibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatẽ ſuam.
18 ¶ offeret arietem immaculatum de gregibus ſacer-
doti, iuxta menſuram æſtimationemque peccati: qui
orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur
19 ei, ¶ quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPVT VI.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Anima quæ peccauerit, & contempto Do-
2 mino negauerit proximo ſuo depoſitũ, quod
fidei eius creditum fuerat, vel vi aliquid extorſerit,
3 aut calumniam fecerit, ¶ ſiue rem perditam inuenerit, Nume. 5. a 6.
& inficians inſuper peierauerit, & quodlibet aliud ex
pluribus fecerit in quibus ſolent peccare homines.
4 ¶ conuicta delicti, ¶ reddet omnia, quæ per fraudem
5 voluit obtinere, integra, & quintam inſuper partem
6 domino, cui damnum intulerat. ¶ Pro peccato autem
ſuo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit
eum ſacerdoti, iuxta æſtimationem menſuramq; de-
7 licti: ¶ qui rogabit pro eo coram Domino, & dimitte-
8 tur illi pro ſingulis quæ faciendo peccauit. ¶ Locutuſ-
9 que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Præcipe Aarõ
B & filijs eius, Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in
altari tota nocte vſque mane: ignis ex eodem altari
10 erit: ¶ veſtietur tunica ſacerdos, & feminalibus li-
neis: tolletque cineres, quos vorans ignis exuſſit, &
11 ponens iuxta altare, ¶ ſpoliabitur prioribus veſtimen-
tis, indutuſq; alijs, efferet eos extra caſtra, & in loco
12 mundiſſimo vſq; ad fauillam conſumi faciet. ¶ Ignis
autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacer-
dos ſubijciens ligna mane per ſingulos dies, & impo-
ſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum.
13 ¶ Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet in al-
14 tari. ¶ Hæc eſt lex ſacrificij, & libamentorum, quæ of-
ferent filij Aaron coram Domino, & coram altari.
15 ¶ Tollet ſacerdos pugillum ſimilæ, quæ conſperſa eſt
oleo, & totũ thus quod ſuper ſimilam poſitũ eſt: ado-
lebitq; illud in altari in monimentũ odoris ſuauiſſi-
16 mi Dño. ¶ Reliquam aũt partẽ ſimilæ comedet Aaron
C cũ filijs ſuis abſq; fermento: & comedet in loco ſan-
17 cto atrij tabernaculi. ¶ Ideo autem non fermentabi-
tur, quia pars eius in Domini offertur incenſum. ſan-
ctum ſanctorum erit, ſicut pro peccato, atque delicto.
18 ¶ Mares tantum ſtirpis Aaron comedent illud. Legiti-
mum ac ſempiternum erit in generationibus veſtris
de ſacrificijs Domini. omnis qui tetigerit illa, ſancti-
19 ficabitur. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
20 cens: ¶ Hæc eſt oblatio Aaron, & filiorum eius, quam
offerre debent Dño in die vnctionis ſuæ. Decimam
partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiter-
no. medium eius mane, & medium eius veſpere,
21 ¶ quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret
autem eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domi-
22 no ¶ ſacerdos, qui iure patri ſucceſſerit, & tota crema-
23 bitur in altari. ¶ Omne enim ſacrificium ſacerdotum
D igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.
24 ¶ Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:
25 ¶ Loquere Aarõn, & filijs eius, Iſta eſt lex hoſtiæ
pro peccato: In loco vbi offertur holocauſtum, im-
molabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt,
26 ¶ Sacerdos, qui offert, comedet eam in loco ſancto,
27 in atrio tabernaculi. ¶ Quidquid tetigerit carnes
eius, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fue-
28 rit aſperſa, lauabitur in loco ſancto. ¶ Vas autem fi-
ctile in quo cocta eſt, confringetur. quod ſi vas æneũ
29 fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. ¶ Omnis ma-
ſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus
30 eius, quia ſanctum ſanctorum eſt. ¶ Hoſtia enim
quæ cæditur pro peccato, ‖ cuius ſanguis infertur in Heb. 13. b. 11.
tabernaculum teſtimonij ad expiandum in ſanctua- Supra 4. a. 1.
rio, non comedetur, ſed comburetur igni.

CAPVT VII.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta
A ſanctorum eſt: ¶ Idcirco vbi immolabitur
2 holocauſtum, mactabitur & victima pro
3 delicto: ſanguis eius per gyrũ altaris fundetur. ¶ Offe-
4 rent ex ea caudã, & adipem qui operit vitalia. ¶ Duos
renunculos, & pinguedinẽ quæ iuxta ilia eſt, reticu-
5 lumq; iecoris cũ renunculis, ¶ & adolebit ea ſacerdos
6 ſuper altare: incenſum eſt Dñi pro delicto. ¶ Omnis
maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſce-
7 tur his carnibus, quia ſanctum ſanctorum eſt. ¶ Si ut
pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: vtriuſq;
hoſtiæ lex vna erit, ad ſacerdotem qui eam obtule-
8 rit, pertinebit. ¶ Sacerdos qui offert holocauſti vi-
9 ctimam, habebit pellem eius. ¶ Et omne ſacrificium
ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in cra-
ticula, vel in ſartagine præparatur, eius erit ſacer-
10 dotis a quo offertur: ¶ ſiue oleo conſperſa, ſiue

arida fuerint, cunctis filijs Aaron menſura æqua per
11 ſingulos diuidetur. ¶Hæc eſt lex hoſtiæ pacificorum,
12 quæ offertur Domino. ¶Si pro gratiarũ actione obla-
B tio fuerit, offerent panes abſq; fermento conſperſos
oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamq; ſimilã,
13 & collyridas olei admiſtione cõſperſas, ¶panes quo-
que fermentatos cum hoſtia gratiarum quæ immo-
14 latur pro pacificis: ¶ex quibus vnus pro primitijs of-
feretur Domino, & erit ſacerdotis qui fundet hoſtiæ
15 ſanguinem. ¶cuius carnes eadem comedentur die,
16 nec remanebit ex eis quidquam vſque mane. ¶Si
voto vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadem
ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinũ reman-
17 ſerit, veſci licitum eſt: ¶Quidquid autem tertius in-
18 uenerit dies, ignis abſumet. ¶Si quis de carnibus vi-
ctimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet
oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quęcũque
anima tali ſe edulio contaminauerit, præuaricationis
19 rea erit. ¶Caro quæ aliquid tetigerit immundum, nõ
C comedetur, ſed comburetur igni: qui fuerit mundus
20 veſcetur ex ea. ¶Anima polluta, quæ ederit de carni-
bus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, pe-
21 ribit de populis ſuis. ¶Et quæ tetigerit immunditiam
hominis, vel iumenti, ſiue omnis rei quæ polluere
poteſt, & comederit de huiuſcemodi carnibus; in-
22 teribit de populis ſuis. ¶Locutuſque eſt Dominus ad
23 Moyſen, dicens: ¶Loquere filijs Iſrael, Adipem
24 ouis, & bouis, & capræ non comedetis. ¶Adipem
cadaueris morticini, & eius animalis quod a be-
25 ſtia captum eſt, habebitis in varios vſus. ¶Si quis
adipem, qui offerri debet in incenſum Domini, co-
26 mederit, peribit de populo ſuo. ¶Sanguinem quo-
que omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de
27 auibus, quam de pecoribus. ¶Omnis anima, quæ
28 ederit ſanguinem, peribit de populis ſuis. ¶Locu-
29 tuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶Loquere
D filijs Iſrael, dicens: Qui offert victimam pacifico-
rum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, id eſt, li-
30 bamenta eius. ¶Tenebit manibus adipem hoſtiæ,
& pectuſculum: cumque ambo oblata Domino con-
31 ſecrauerit, tradet ſacerdoti, ¶qui adolebit adipem
ſuper altare: pectuſculum autem erit Aaron, & fi-
32 liorum eius. ¶Armus quoque dexter de pacificorum
33 hoſtijs, cedet in primitias ſacerdotis. ¶Qui obtule-
rit ſanguinem, & adipem, filiorum Aaron, ipſe ha-
34 bebit & armum dextrum in portione ſua. ¶Pectu-
ſculum enim eleuationis, & armum ſeparationis tuli
a filijs Iſrael de hoſtijs eorum pacificis, & dedit Aa-
ron ſacerdoti, & filijs eius lege perpetua, ab omni
35 populo Iſrael. ¶Hæc eſt vnctio Aaron & filiorum
eius in ceremonijs Domini die qua obtulit eos Moy
36 ſes, vt ſacerdotio fungerentur; ¶& quæ præce-
pit eis dari Dominus a filijs Iſrael religione perpe-
37 tua in generationibus ſuis. ¶Iſta eſt lex holocauſti,
& ſacrificij pro peccato, atque delicto, & pro conſe-
38 cratione & pacificorum victimis: ¶quam conſtituit
Dominus Moyſi in monte Sinai, quando manda-
uit filijs Iſrael, vt offerent oblationes ſuas Domino
in deſerto Sinai.

CAPVT VIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶Tolle Aaron cum filijs ſuis, veſtes eorum, &
2 vnctionis oleum, vitulum pro peccato, duos
3 arietes, caniſtrum cum azymis: ¶& congregabis om-
4 nem cętum ad oſtium tabernaculi. ¶Fecit Moyſes, vt
Dominus imperauerat. Congregataque omni turba
5 ante fores tabernaculi, ¶ait: Iſte eſt ſermo quem iuſſit
6 Dominus fieri. ¶Statimq; obtulit Aarõ, & filios eius.
7 Cumq; lauiſſet eos, ¶veſtiuit pontificem ſubucula li-
nea, accingens eum balteo, & induens eum tunica
8 hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit, ¶quod
aſtringens cingulo aptauit rationali, in quo erat Do-
9 ctrina, & Veritas. ¶Cidari quoq; texit caput: & ſuper
eam, contra frontem, poſuit laminam auream conſe-
B cratam in ſanctificatione, ſicut præceperat ei Domi-
10 nus. ¶Tulit & vnctionis oleum, quo liniuit taberna-
11 culum cum omni ſupellectili ſua. ¶Cumq; ſanctificãs
aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, vnxit illud, & om-
nia vaſa eius, labrumq; cũ baſi ſua ſanctificauit oleo.
12 ¶‖Quod fundẽs ſuper caput Aaron, vnxit eum, & cõ- ‖Eccl 45 c.18.
13 ſecrauit. ¶Filios quoq; eius oblatos veſtiuit tunicis li-
neis, & cinxit balteis, impoſuitque mitras, vt iuſſerat
14 Dñs. ¶Obtulit & vitulum pro peccato. cumque ſuper
caput eius poſuiſſet Aaron, & filij eius manus ſuas,
15 ¶immolauit eum: hauriens ſanguinem, & tincto di-
gito, tetigit cornua altaris per gyrum. quo expiato &
ſanctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fundamen
16 ta eius. ¶Adipem vero qui erat ſuper vitalia, & reti-
culum iecoris, duoſq; renunculos cum aruinulis ſuis
17 adoleuit ſuper altare: ¶vitulum cum pelle, & carni-
bus, & fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat
18 Dñs. ¶Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cuius
caput cũ impoſuiſſent Aarõ, & filij eius manus ſuas,
19 ¶immolauit eum, & fudit ſanguinem eius per circui-
20 tum altaris. ¶Ipſumq; arietem in fruſta concidens, ca-
D put eius, & artus, & adipẽ adoleuit igni, ¶lotis prius
21 inteſtinis, & pedibus, totumq; ſimul arietem incẽdit
ſuper altare, eo quod eſſet holocauſtum ſuauiſſimi odoris
22 Dño, ſicut præceperat ei. ¶Obtulit & arietem ſecun-
dum, in cõſecratione ſacerdotum: poſueruntq; ſuper
23 caput eius Aaron, & filij eius manus ſuas. ¶Quem cũ
immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine eius, tetigit
extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem ma-
24 nus eius dextræ, ſimiliter & pedis. ¶Obtulit & filios
E Aaron. cumq; de ſanguine arietis immolati tetigiſſet
extremum auriculæ ſingulorum dextræ, & pollices
manus, ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per
25 circuitum: ¶adipem vero, & caudam, omnemq; pin-
guedinem quæ operit inteſtina, reticulumq; iecoris,
& duos renes cum adipibus ſuis, & armo dextro ſe-
26 parauit. ¶Tollẽs autem de caniſtro azymorum, quod
erat coram Dño, panẽ abſq; fermento, & collyridam
conſperſam oleo, laganumq; poſuit ſuper adipes, &
27 armũ dextrũ, ¶tradens ſimul oĩa Aaron, & filijs eius.
28 Qui poſtquã leuauerunt ea coram Dño, ¶rurſum ſu-
F ſcepta de manibus eorum, adoleuit ſuper altare ho-
locauſti, eo quod conſecrationis eſſet oblatio in odorem
29 ſuauitatis ſacrificij Dño. ¶Tulitque pectuſculum, ele-
uans illud coram Domino, de ariete cõſecrationis in
30 partem ſuam, ſicut præceperat ei Dñs. ¶Aſſumenſque
vnguentum, & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit
ſuper Aaron, & veſtimenta eius, & ſuper filios illius,
31 ac veſtes eorũ. ¶Cumque ſanctificaſſet eos in veſtitu
ſuo, præcepit eis, dicẽs: Coquite carnes ante fores ta-
G bernaculi, & ibi comedite eas. panes quoque conſe-
crationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit ‖Exo 29
32 mihi Dñs, dicẽs: Aaron & filij eius comedẽt eos: ¶quod- 1.32.

quid autem reliquum fuerit de carne, & panibus,
33 ignis abſumet. ¶ De oſtio quoque tabernaculi non
exibitis ſeptem diebus, vſque ad diem quo comple-
bitur tempus conſecrationis veſtrę. ſeptem enim die-
34 bus finitur conſecratio: ¶ ſicut impræſentiarum fa-
35 ctum eſt, vt ritus ſacrificij compleretur, ¶ die ac no-
cte manebitis in tabernaculo obſeruantes, cuſtodias
Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptū eſt.
36 ¶ Feceruntque Aaron & filij eius, cuncta quę locutus
eſt Dominus per manum Moyſi.

CAPVT IX.

1 FActo autem octauo die, vocauit Moyſes Aa-
A ron & filios eius, ac maiores natu Iſrael, di-
2 xitque ad Aaron: ¶ ‖ Tolle de armento vitu- Exo.29. a b
lum pro peccato, & arietem in holocauſtum, vtrun-
3 que immaculatum, & offer illos coram Domino. ¶ Et
ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum pro peccato,
& vitulum atque agnum anniculos, & ſine macula,
4 in holocauſtum; ¶ bouem & arietem pro pacificis: &
immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorū
ſimilam conſperſam oleo offerentes. hodie enim Do-
5 minus apparebit vobis. ¶ Tulerunt ergo cuncta quæ
B iuſſerat Moyſes, ad oſtium tabernaculi: vbi cum om-
6 nis multitudo aſtaret, ¶ ait Moyſes: Iſte eſt ſermo quē
præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria
7 eius. ¶ Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & im-
mola pro peccato tuo: offer holocauſtum, & depre-
care pro te & pro populo. cumque mactaueris ho-
8 ſtiā populi, ora pro eo, ſicut pręcepit Dominus. ¶ Sta-
timq; Aaron accedens ad altare, immolauit vitulum
9 pro peccato ſuo: ¶ cuius ſanguinem obtulerunt ei filij
ſui: in quo tingens digitū, tetigit cornua altaris, & fu-
10 dit reſiduum ad baſim eius. ¶ Adipemq; & renuncu-
los, ac reticulum iecoris, quæ ſunt pro peccato, ado-
leuit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
11 ¶ Carnes vero & pellē eius, extra caſtra cōbuſſit igni.
12 ¶ Immolauit & holocauſti victimā: obtulerūtq; ei fi-
C lij ſui ſanguinē eius, quem fudit per altaris circuitū.
13 ¶ Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite
& mēbris ſingulis obtulerunt quę omnia ſuper alta-
14 re cremauit igni, ¶ lotis aqua prius inteſtinis, & pedi-
15 bus. ¶ Et pro peccato populi offerens, mactauit hircū:
16 expiatoq; altari, ¶ fecit holocauſtum, ¶ addēs in ſacri-
17 ficio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens
ea ſuper altare, abſque ceremonijs holocauſti ma-
18 tutini. ¶ Immolauit & bouem atque arietem, hoſtias
pacificas populi: obtuleruntque ei filij ſui ſanguinē,
19 quem fudit ſuper altare in circuitum. ¶ Adipem au-
D tem bouis, & caudam arietis, renunculoſque cum
20 adipibus ſuis, & reticulum iecoris ¶ poſuerunt ſu-
per pectora: cumque cremati eſſent adipes ſuper
21 altare, ¶ pectora eorum, & armos dextros ſepara-
uit Aaron, eleuans coram Domino, ſicut præcepe-
22 rat Moyſes. ¶ Et extendens manus ad populum
benedixit ei. Sicque completis hoſtijs pro peccato,
23 & holocauſtis, & pacificis, deſcendit. ¶ Ingreſſi au-
tem Moyſes & Aaron in tabernaculum teſtimonij,
& deinceps egreſſi benedixerunt populo. ‖ Appa- 2.Mac. 2.c.11.
24 ruitque gloria Domini omni multitudini: ¶ & ecce
egreſſus ignis a Domino, deuorauit holocauſtum,
& adipes qui erant ſuper altare. Quod cum vidiſ-
ſent turbæ, laudauerunt Dominum, ruentes in fa-
cies ſuas.

CAPVT X.

1 ARreptiſque Nadab, & Abiu, filij Aaron,
A thuribulis, ‖ poſuerunt ignem, & incen- Num.3. 4.26.g. 6.
ſum deſuper offerentes coram Domino i-
2 gnem alienum: quod eis præceptum non erat. ¶ E- Par.24. 1.2.
greſſuſque ignis a Domino, deuorauit eos, & mor-
3 tui ſunt coram Domino. ¶ Dixitque Moyſes ad
Aaron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: San-
ctificabor in ijs qui appropinquant mihi, & in con-
ſpectu omnis populi glorificabor. Quod audiens,
4 tacuit Aaron. ¶ Vocatis autem Moyſes Miſaele,
& Eliſaphan filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad
eos: Ite, & tollite fratres veſtros de conſpectu ſan-
5 ctuarij, & aſportate extra caſtra. ¶ Confeſtimque

pergentes, tulerunt eos ſicut iacebant, veſtitos li-
neis tunicis, & eiecerunt foras, vt ſibi fuerat impe-
6 ratum. ¶ Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad
B Eleazar, & Ithamar filios eius: Capita veſtra no-
lite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne for-
te moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur in-
dignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſrael
7 plāgant incendium quod Dominus ſuſcitauit: ¶ Vos
autem non egrediemini fores tabernaculi, alio-
quin peribitis: oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt
ſuper vos. Qui fecerunt omnia iuxta præceptum
8 Moyſi. ¶ Dixit quoque Dominus ad Aaron: ¶ Vinū &

9 omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu, & fi-
tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonij, ne
moriamini: quia præceptum ſempiternum eſt in ge-
10 nerationes veſtras: ♀ & vt habeatis ſcientiam diſcer-
nendi inter ſanctum, & prophanum, inter pollutum,
11 & mundum: ♀ doceatiſque filios Iſrael omnia legiti-
ma mea, quæ locutus eſt Dominus ad eos per manũ
12 Moyſi. ♀ Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad E-
C leazar, & Ithamar filios eius, qui erant reſidui: Tollite
ſacrificium quod remanſit de oblatione Domini, &
comedite illud abſque fermento iuxta altare, quia
13 ſanctum ſanctorum eſt. ♀ Comedetis autem in loco
ſancto, quod datum eſt tibi, & filijs tuis de oblationi-
14 bus Domini, ſicut præceptum eſt mihi. ♀ Pectuſculũ
quoque quod oblatum eſt, & armum qui ſeparatus
eſt, edetis in loco mundiſſimo, tu & filij tui, & filiæ
tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis repoſita ſunt de
15 hoſtijs ſalutaribus filiorum Iſrael: ♀ eo quod armum,
& pectus, & adipes qui cremantur in altari, eleuaue-
runt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios
‖1.Mac.2.c.21.
16 tuos lege perpetua, ſicut præcepit Dominus. ♀ ‖ In-
D ter hæc hircũ, qui oblatus fuerat pro peccato, cũ quæ-
reret Moyſes, exuſtum reperit: iratuſque contra E-
leazar, & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant, ait:
17 ♀ Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco
ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, & data vobis, vt
portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea
18 in conſpectu Domini, ♀ præſertim cum de ſanguine
illius non ſit illatum intra Sancta, & comedere de-
bueritis eam in ſanctuario, ſicut præceptum eſt mi-
19 hi? Reſpondit Aaron: ♀ Oblata eſt hodie victima pro
peccato, & holocauſtum coram Domino: mihi au-
tem accidit quod vides: quomodo potui comedere
eam, aut placere Domino in ceremonijs mente lu-
20 gubri? ♀ Quod cum audiſſet Moyſes, recepit ſatiſ-
factionem.

CAPVT XI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron, dicens: ♀ Dicite filijs Iſrael: ‖ Hæc ſunt
‖Deu.14 a.4.
2 animalia, quæ comedere debetis de cunctis
3 animantibus terræ: ♀ Omne quod habet diuiſam
4 vngulam, & ruminat in pecoribus, comedetis. ♀ quid
quid autem ruminat quidem, & habet vngulam, ſed
non diuidit eam, ſicut camelus, & cætera; non come-
5 detis illud, & inter immunda reputabitis. ♀ Chœro-
gryllus qui ruminat, vngulamque non diuidit, im-
6 mundus eſt. ♀ Lepus quoque: nam & ipſe ruminat,
‖2.Mac.6.d.18
7 ſed vngulam non diuidit. ♀ Et ‖ ſus, qui cum vn-
8 gulam diuidat, non ruminat: ♀ horum carnibus
non veſcemini, nec cadauera contingetis, quia im-
9 munda ſunt vobis. ♀ Hæc ſunt, quæ gignuntur in
B aquis, & veſci licitum eſt. Omne quod habet pin-
nulas, & ſquamas, tam in mari, quam in flumi-
10 nibus, & ſtagnis, comedetis. ♀ Quidquid autem
pinnulas, & ſquamas non habet eorum quæ in aquis
11 mouentur, & viuunt, abominabile vobis ♀ execran-
dumque erit; carnes eorum non comedetis, & morti-
12 cina vitabitis. ♀ Cuncta quæ non habent pinnulas,
13 & ſquamas in aquis, polluta erunt. ♀ Hæc ſunt quæ
de auibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vo-
14 bis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum, ♀ & miluũ,
15 ac vulturem iuxta genus ſuum, ♀ & omne coruini
16 generis in ſimilitudinem ſuam, ♀ ſtruthionem, & no-
ctuam, & larum, & accipitrem iuxta genus ſuum,
17 ♀ bubonem, & mergulum, & ibin, ♀ & cygnũ, & ono
18 crotalum, & porphyrionem, ♀ herodionem, & chara-
19 drion iuxta genus ſuum; vpupam quoque, & veſper-
C tilionem. ♀ Omne de volucribus quod graditur ſuper
20 quatuor pedes, abominabile erit vobis. ♀ Quidquid
21 autem ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed ha-
22 bet longiora retro crura, per quæ ſalit ſuper terrã, ♀ co
medere debetis, vt eſt brucus in genere ſuo, & attacus
atque ophiomachus, ac locuſta; ſingula iuxta genus
23 ſuum. ♀ Quidquid autem ex volucribus quatuor tan
24 tum habet pedes, execrabile erit vobis. ♀ Et quicunq;
D morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immun-
25 dus vſque ad veſperum: ♀ & ſi neceſſe fuerit, vt por-
tet quippiam horum mortuum, lauabit veſtimenta
26 ſua, & immundus erit vſque ad occaſum Solis. ♀ om-
ne animal, quod habet quidem vngulam, ſed non di-
uidit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui teti-
27 gerit illud, contaminabitur. ♀ Quod ambulat ſuper
manus ex cunctis animantibus, quæ incedunt qua
drupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina
28 eorum, polluetur vſque ad veſperum. ♀ Et qui porta-
uerit huiuſcemodi cadauera, lauabit veſtimenta ſua
& immundus erit vſq; ad veſperum: quia omnia hæc
29 immunda ſunt vobis. ♀ Hæc quoque inter polluta re-
E putabuntur de his quę mouentur in terra: muſtela, &
30 mus, & crocodilus, ſingula iuxta genus ſuum, ♀ myga
31 le, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & talpa: ♀ Om-
nia hęc immunda ſunt. Qui tetigerit morticina eorũ,
32 immundus erit vſque ad veſperum: ♀ & ſuper quod
ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur
tam vas ligneum, & veſtimentum, quam pelles, & ci
licia: & in quocunque fit opus, tingentur aqua, & pol
luta erunt vſque ad veſperum, & ſic poſtea munda-
33 bũtur. ♀ Vas autem fictile in quod horum quidquam
intro ceciderit, polluetur: & idcirco frangendum eſt.
34 ♀ Omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper
eum aqua, immundus erit: & omne liquens, quod bi
35 bitur de vniuerſo vaſe, immũdum erit. ♀ Et quidquid
F de morticinis huiuſcemodi ceciderit ſuper illud, im-
mundum erit: ſiue clibani, ſiue chytropodes, deſtruẽ-
36 tur & immundi erunt. ♀ Fõtes vero & ciſternæ, & om
nis aquarum congregatio, munda erit. Qui mortici-
37 num eorum tetigerit, polluetur. ♀ Si ceciderit ſuper ſe
38 mentem, non polluet eam. ♀ Si autem quiſpiam aqua
ſementem perfuderit, & poſtea morticinis tacta fue-
39 rit, ilico polluetur. ♀ Si mortuum fuerit animal quod
licet vobis comedere, qui cadauer eius tetigerit, im-
40 mundus erit vſque ad veſperum: ♀ & qui comede-
rit ex eo quidpiam, ſiue portauerit: lauabit veſtimen-
41 ta ſua, & immundus erit vſque ad veſperum. ♀ Om-
ne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec
42 aſſumetur in cibum. ♀ Quidquid ſuper pectus qua-
G drupes graditur, & multos habet pedes, ſiue per
humum trahitur, non comedetis, quia abominabi-
43 le eſt. ♀ Nolite contaminare animas veſtras, nec tan-
44 gatis quidquam eorum, ne immundi ſitis. ♀ Ego e-
nim ſum Dominus Deus veſter: ‖ ſancti eſtote, quia
ego ſanctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in ‖1.Pet c.1.3.
45 omni reptili, quod mouetur ſuper terram. ♀ Ego enim
ſum Dominus, qui eduxi vos de Terra Ægypti, vt eſ
ſem vobis in Deum: Sancti eritis, quia ego ſanctus
46 ſum. ♀ Iſta eſt lex animantium, ac volucrum, & om-
nis animę viuentis, quę mouetur in aqua, & reptat in

terra,

47 terra, ♀ vt differentias noueritis mundi, & immun-
dì, & ſciatis quid comedere, & quid reſpuere de-
beatis.

C A P V T X I I.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ♀ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: ‖ Mu- .uc 2.c
2 lier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculū, im-
munda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis an.7.c
3 menſtruæ. ♀ Et die octauo circuncidetur infantu- ıc.2.c.
4 lus; ♀ Ipſa vero triginta tribus diebus manebit in
B ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tan-
get, nec ingredietur in ſanctuarium, donec implean-
5 tur dies purificationis ſuæ. ♀ Sin autem fœminam
pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus iux-
ta ritum fluxus menſtrui, & ſexaginta ſex diebus ma
6 nebit in ſanguine purificationis ſuæ. ♀ Cumque ex-
C pleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, ſiue pro
filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, &
pullum columbæ, ſiue turturem pro peccato ad o-
ſtium tabernaculi teſtimonij, & tradet ſacerdoti:
7 ♀ qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea,
D & ſic mundabitur a profluuio ſanguinis ſui. iſta eſt
8 lex parientis maſculum, aut fœminam. ♀ Quod ſi Luc.2.d 4.
non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre a-
gnum; ſumet duos turtures, vel duos pullos co-
lumbarum: vnum in holocauſtum, & alterum pro
peccato. orabitque pro ea ſacerdos, & ſic munda-
bitur.

C A P V T X I I I.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron, dicens: ♀ Homo in cuius cute, & car-
2 ne ortus fuerit diuerſus color, ſiue puſtula,
aut quaſi lucens quippiam, id eſt plaga lepræ; ad-
ducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad vnum quem-
3 libet filiorum eius. ♀ Qui cum viderit lepram in cu-
te, & pilos in album mutatos colorem, ipſamque
speciem lepræ humiliorem cute, & carne reliqua,
plaga lepræ eſt: & ad arbitrium eius ſeparabitur.
4 ♀ Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humi-
lior carne reliqua, & pili coloris priſtini; recludet
5 eum ſacerdos ſeptem diebus, ♀ & conſiderabit die
ſeptimo: & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec
tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet
6 eum ſeptem diebus alijs. ♀ Et die ſeptimo contem-
plabitur: ſi obſcurior fuerit lepra, & non creuerit
in cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt: lauabitque
7 homo veſtimenta ſua, & mundus erit. ♀ Quod ſi
B poſtquam a ſacerdote viſus eſt, & redditus mundi-
8 tiæ, iterum lepra creuerit: adducetur ad eum, ♀ &
9 immunditiæ condemnabitur. ♀ Plaga lepræ ſi fuerit
10 in homine, adducetur ad ſacerdotem, ♀ & videbit
eum. Cumque color albus in cute fuerit, & capillo-
rum mutauerit aſpectum, ipſa quoque caro viua ap-
11 paruerit: ♀ lepra vetuſtiſſima iudicabitur, atque in-
olita cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos, &
12 non recludet, quia perſpicuæ immunditiæ eſt. ♀ Sin
autem effloruerit diſcurrens lepra in cute, & ope-
ruerit omnem cutem a capite vſque ad pedes, quid-
13 quid ſub aſpectum oculorum cadit; ♀ conſiderabit
eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima iudicabit,
eo quod omnis in candorem verſa ſit, & idcirco ho-
14 mo mundus erit. ♀ Quando vero caro viuens in eo
15 apparuerit, ♀ tunc ſacerdotis iudicio polluetur, &
inter immundos reputabitur, caro enim viua ſi lepra
16 aſpergitur, immunda eſt. ♀ Quod ſi rurſum verſa fue-
C rit in alborem, & totum hominem operuerit, ♀ cōſide-
17 rabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet. ♀ Caro
18 autem & cutis, in qua hulcus natum eſt, & ſanatum:
19 ♀ & in loco hulceris cicatrix alba apparuerit ſiue ſub-
20 rufa, adducetur homo ad ſacerdotem: ♀ qui cum vide
rit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos
verſos in candorem, contaminabit eum: plaga enim
21 lepræ orta eſt in hulcere. ♀ Quod ſi pilus coloris eſt
priſtini, & cicatrix ſuboſcura, & vicina carne non eſt
22 humilior; recludet eum ſeptem diebus. ♀ Et ſi quidem
23 creuerit, adiudicabit eum lepræ: ♀ ſin autem ſteterit
in loco ſuo, hulceris eſt cicatrix, & homo mūdus erit.
24 ♀ Caro autem & cutis quam ignis exuſſerit, & ſanata
25 albam ſiue rufam habuerit cicatricem; ♀ conſiderabit
eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem, & locus e-
ius reliqua cute eſt humilior: cōtaminabit eum, quia
26 plaga lepræ in cicatrice orta eſt. ♀ Quod ſi pilorum
D color non fuerit immutatus, nec humilior plaga car-
ne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, re-
27 cludet eum ſeptem diebus, ♀ & die ſeptimo contem-
plabitur: ſi creuerit in cute lepra, contaminabit eum.
28 ♀ ſin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis cla-
rus, plaga combuſtionis eſt: & idcirco mundabitur,
29 quia cicatrix eſt combuſturæ. ♀ Vir ſiue mulier in cu-
ius capite, vel barba germinauerit lepra, videbit eos
30 ſacerdos. ♀ & ſi quidē humilior fuerit locus carne re-
liqua, & capillus flauus ſolitoque ſubtilior; contami-
31 nabit eos, quia lepra capitis, ac barbæ eſt. ♀ Sin autem
viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & ca-
32 pillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus: ♀ & die
E ſeptimo intuebitur. Si non creuerit macula, & capil-
lus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqua-
33 lis: ♀ radetur homo abſque loco maculę, & includetur
34 ſeptem diebus alijs. ♀ Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſ-
ſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mun
35 dabit eum, lotiſque veſtibus ſuis mundus erit. ♀ Sin
autem poſt emūdationem rurſus creuerit macula in
36 cute, ♀ non quæret amplius vtrum capillus in flauum
colorem ſit immutatus, quia aperte immundus eſt.
37 ♀ Porro ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, no-
uerit hominem ſanatum eſſe, & cōfidenter eum pro-
38 nunciet mundum. ♀ Vir, ſiue mulier, in cuius cu-
39 te candor apparuerit, ♀ intuebitur eos ſacerdos: ſi
deprehenderit ſubobſcurum alborem lucere in cute,
ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi,
40 & hominem mundum. ♀ Vir, de cuius capite capil-
41 li fluunt, caluus & mundus eſt: ♀ & ſi a fronte ceci-
42 derint pili, recaluaſter, & mundus eſt. ♀ Sin autem in
F caluitio ſiue in recaluatione albus, vel rufus color
43 fuerit exortus, ♀ & hoc ſacerdos viderit, condemna-
bit eum haud dubie lepræ, quæ orta eſt in caluitio.
44 ♀ Quicunque ergo maculatus fuerit lepra, & ſepara-
45 tus eſt ad arbitrium ſacerdotis; ♀ habebit veſtimen-
ta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, conta-
46 minatum, ac ſordidum ſe clamabit. ♀ Omni tempo-
re, quo leproſus eſt, & immundus, ſolus habitabit ex-
47 tra caſtra. ♀ Veſtis lanea, ſiue linea, quæ lepram ha-
48 buerit ♀ in ſtamine atque ſubtegmine, aut certe pellis,
49 vel quidquid ex pelle cōfectum eſt; ♀ ſi alba, vel rufa
macula fuerit, infecta lepra reputabitur, oſtendetur-
50 que ſacerdoti. ♀ qui conſideratam, recludet ſeptem

51 diebus: ¶ & die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi deprehen
derit creuiſſe, lepra perſeuerans eſt: pollutum iudi-
cabit veſtimentum, & omne in quo fuerit inuenta:
52 ¶ & idcirco comburetur flammis. ¶ Quod ſi eam vi-
53 derit non creuiſſe, ¶ præcipiet, & lauabunt id in quo
54 lepra eſt, recludetque illud ſeptem diebus alijs. ¶ Et
55 cum viderit faciem quidem priſtinam nō reuerſam,
G nec tamen creuiſſe lepram, immundum iudicabit, &
igne comburet, eo quod infuſa ſit in ſuperficie veſti-
56 menti, vel per totum, lepra. ¶ Sin autem obſcurior
fuerit locus lepræ poſtquam veſtis eſt lota, abrum-
57 pet eum, & a ſolido diuidet. ¶ Quod ſi vltra appa-
ruerit in his locis, quæ prius immaculata erant, le-
58 pra volatilis & vaga: debet igne comburi. ¶ Si ceſ-
ſauerit, lauabit aqua ea quæ pura ſunt ſecundo,
59 & munda erunt. ¶ Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei,
& linei, ſtaminis atque ſubtegminis, omniſque ſupel
lectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel con-
taminari.

CAPVT XIIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Hic eſt ritus leproſi, quando mundandus
2 eſt: ‖ Adducetur ad ſacerdotem: ¶ qui egreſſus
3 de caſtris cum inuenerit lepram eſſe mundatam, ¶ præ
4 cipiet ei qui purificatur, vt offerat duos paſſeres vi-
uos pro ſe, quibus veſci licitum eſt; & lignum cedri-
5 num, vermiculumque & hyſſopum, ¶ & vnum ex
paſſeribus immolari iubebit in vaſe fictili ſuper a-
6 quas viuentes. ¶ Alium autem viuum cum ligno ce-
drino, & cocco, & hyſſopo tinget in ſanguine paſſeris
7 immolati, ¶ quo aſperget illum qui mundandus eſt,
ſepties, vt iure purgetur, & dimittet paſſerem viuū,
8 vt in agrum auolet. ¶ Cumq; lauerit homo veſtimen
ta ſua, radet omnes pilos corporis & lauabitur aqua:
purificatuſq; ingredietur caſtra, ita duntaxat, vt ma-
9 neat extra tabernaculum ſuum ſeptem diebus, ¶ &
B die ſeptimo radet capillos capitis, barbamque, & ſu-
percilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurſum ve-
10 ſtibus, & corpore, ¶ die octauo aſſumet duos agnos
immaculatos, & ouem anniculam abſque macula, &
tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quę conſperſa ſit
11 oleo, & ſeorſum olei ſextarium. ¶ Cumque ſacerdos
purificans hominem ſtatuerit eum, & hęc omnia co-
12 ram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij, ¶ tollet
agnum, & offeret eum ꝓ delicto, oleique ſextarium.
13 Et oblatis ante Dominum omnibus, ¶ immolabit a-
gnum vbi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & holo
cauſtum, id eſt in loco ſancto. Sicut enim pro peccato,
ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet hoſtia: San-
14 cta ſanctorum eſt. ¶ Aſſumenſque ſacerdos de ſan-
guine hoſtię, quę immolata eſt pro delicto, ponet ſu-
per extremum auriculæ dextrę eius qui mundatur,
15 & ſuper pollices manus dextrę, & pedis; ¶ & de olei
16 ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram, ¶ tinget-
que digitum dextrum in eo, & aſperget coram Do-
17 mino ſepties: ¶ quod autem reliquum eſt olei in lę-
C ua manu, fundet ſuper extremum auriculę dextrę e-
ius, qui mundatur, & ſuper pollices manus, ac pedis
dextri, & ſuper ſanguinem qui effuſus eſt pro delicto,
18 ¶ & ſuper caput eius. ¶ Rogabitque pro eo coram
19 Domino, & faciet ſacrificium pro peccato: tunc im-
20 molabit holocauſtum, ¶ & ponet illud in altari cum
21 libamentis ſuis, & homo rite mundabitur. ¶ Quod ſi

‖ Matt. 8. a. Mar. 1. d. 40 Luc. 5. a. 12.

pauper eſt, & non poteſt manus eius inuenire quæ di
cta ſunt; pro delicto aſſumet agnum ad oblationem,
vt roget pro eo ſacerdos, decimamque partem ſimilę
22 conſperſę oleo in ſacrificiū, & olei ſextarium, ¶ duoſ-
que turtures, ſiue duos pullos columbę, quorum v-
23 nus ſit pro peccato, & alter in holocauſtū: ¶ offeretq;
D ea die octauo purificationis ſuę ſacerdoti, ad oſtium
24 tabernaculi teſtimonij coram Domino. ¶ Qui ſuſci-
piens agnum pro delicto, & ſextarium olei, leuabit
25 ſimul: ¶ immolatoque agno, de ſanguine eius ponet
ſuper extremum auriculę dextrę illius qui munda-
26 tur, & ſuper pollices manus eius, ac pedis dextri: ¶ o-
27 lei vero partem mittet in manum ſuam ſiniſtram, ¶ in
quo tingens digitum dextrę manus, aſperget ſepties
28 coram Domino: ¶ tangetque extremum dextrę auri-
culę illius qui mundatur, & pollices manus, ac pedis
dextri in loco ſanguinis, qui effuſus eſt pro delicto.
29 ¶ reliquam autem partem olei, quę eſt in ſiniſtra ma-
nu, mittet ſuper caput purificati, vt placet pro eo Do
30 minum: ¶ & turturem, ſiue pullum columbæ offeret,
31 ¶ vnum pro delicto, & alterum in holocauſtum cum
32 libamentis ſuis. ¶ Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui ha-
E bere non poteſt omnia in emundationem ſui. ¶ Lo-
33 cutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:
34 ¶ Cum ingreſſi fueritis Terram Chanaan, quam ego
dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ę-
35 dibus, ¶ ibit cuius eſt domus, nuncians ſacerdoti, &
dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo
36 mea. ¶ At ille præcipiet, vt efferant vniuerſa de domo
priuſquam ingrediatur eam, & videat vtrum lepro-
ſa ſit, ne immunda fiant omnia, quæ in domo ſunt.
37 Intrabitque poſtea, vt conſyderet lepram domus. ¶ et
cum viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallo
re, ſiue rubore deformes, & humiliores ſuperficie re-
38 liqua, ¶ egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet il
39 lam ſeptem diebus. ¶ Reuerſuſque die ſeptimo, conſy
40 derabit eā. ſi inuenerit creuiſſe lepram, ¶ iubebit erui
F lapides in quibus lepra eſt, & proijci eos extra ciuita
41 tem in locum immundum: ¶ domum autem ipſam ra
di intrinſecus per circuitum, & ſpargi puluerem raſu
42 ræ extra vrbem in locum immundum, ¶ lapideſque
alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio li-
43 niri domum. ¶ Sin autem poſtquam eruti ſunt lapi-
44 des, & puluis eraſus, & alia terra lita, ¶ ingreſſus ſacer
dos viderit reuerſam lepram, & parietes reſperſos
maculis; lepra eſt perſeuerans, & immunda domus:
45 ¶ quā ſtatim deſtruet, & lapides eius, ac ligna, atq; vni
uerſum puluerē proijciēt extra oppidū in locū immū-
46 dum: ¶ Qui intrauerit domum, quando clauſa eſt,
47 immundus erit vſque ad veſperum: ¶ & qui dormie-
rit in ea, & comederit quippiam, lauabit veſtimen-
48 ta ſua. ¶ Quod ſi introiens ſacerdos viderit leprā non
G creuiſſe in domo poſtquam denuo lita fuerit, purifica
49 bit eam reddita ſanitate: ¶ & in purificatione eius ſu-
met duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermicu
50 lum, atque hyſſopum: ¶ & immolato vno paſſere in
51 vaſe fictili ſuper aquas viuas: ¶ tollet lignum cedri-
num, & hyſſopum, & coccum, & paſſerem viuum, &
tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati, atque in
52 aquis viuentibus: & aſperget domum ſepties, ¶ puri-
ficabitque eam tam in ſanguine paſſeris, quam in a-
quis viuentibus, & in paſſere viuo, lignoque cedrino
53 & hyſſopo, atque vermiculo. ¶ Cumque dimiſerit paſ
ſerem auolare in agrum libere, orabit pro domo,

54 & iure mundabitur. ¶ Iſta eſt lex omnis lepræ, &
55 percuſſuræ, ¶lepræ veſtium, & domorum, ¶cicatri-
56 cis, & erumpentium papularum, lucentis macu-
57 læ, & in varias ſpecies, coloribus immutatis, ¶ vt
poſſit ſciri, quo tempore mundum quid, vel immun-
dum ſit.

CAPVT XV.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron, dicens: ¶ Loquimini filijs Iſrael, & di-
2 cite eis; Vir, qui patitur fluxum ſeminis, im-
3 mundus erit: ¶Et tunc iudicabitur huic vitio ſubiace-
re, cum per ſingula momenta adhæſerit carni eius, at
4 que concreuerit fœdus humor: ¶ Omne ſtratum in
quo dormierit, immundum erit, & vbicunque ſede-
5 rit. ¶ Si quis hominum tetigerit lectum eius, lauabit
veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit vſ-
6 que ad veſperum. ¶ Si ſederit vbi ille ſederat, & ipſe
lauabit veſtimenta ſua: & lotus aqua immundus erit
7 vſque ad veſperum. ¶Qui tetigerit carnem eius, laua
bit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
8 vſque ad veſperum. ¶Si ſaliuam huiuſcemodi homo
iecerit ſuper eum, qui mundus eſt, lauabit veſtimen-
ta ſua: & lotus aqua, immundus erit vſque ad veſpe-
9 rum. ¶ Sagma ſuper quod ſederit, immundum erit:
10 ¶ & quidquid ſub eo fuerit qui fluxum ſeminis pati-
B tur, pollutum erit vſque ad veſperum. Qui portaue-
rit horum aliquid, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lo-
11 tus aqua, immundus erit vſque ad veſperum. ¶ Om-
nis, quem tetigerit qui talis eſt, non lotis ante mani-
bus, lauabit veſtimẽta ſua, & lotus aqua, immundus
12 erit vſque ad veſperum. ¶ Vas fictile quod tetigerit,
confringetur: vas autem ligneum lauabitur aqua.
13 ¶ Si ſanatus fuerit qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionẽ,
numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lo
tis veſtibus, & toto corpore in aquis viuentibus, erit
14 mũdus. ¶ Die autem octauo ſumet duos turtures, aut
duos pullos columbæ, & veniet in conſpectum Do-
mini ad oſtium tabernaculi teſtimonij, dabitque eos
15 ſacerdoti. ¶ qui faciet vnum pro peccato, & alte-
rum in holocauſtum: rogabitque pro eo coram Do-
16 mino, vt emundetur a fluxu ſeminis ſui. ¶ Vir, de
C quo egreditur ſemen coitus, lauabit aqua omne cor-
pus ſuum: & immundus erit vſque ad veſperum:
17 ¶ Veſtem & pellem quam habuerit, lauabit aqua,
18 & immunda erit vſque ad veſperum. ¶ Mulier, cum
qua coierit, lauabitur aqua, & immunda erit vſque
19 ad veſperum. ¶ Mulier, quæ redeunte menſe patitur
20 fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur. ¶ Om-
nis qui tetigerit eam, immundus erit vſque ad ve-
21 ſperum: ¶ & in quo dormierit, vel ſederit diebus
22 ſeparationis ſuæ, polluetur. ¶ Qui tetigerit lectum
eius, lauabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, im-
23 mundus erit vſque ad veſperum. ¶ Omne vas, ſuper
quo illa ſederit, quiſquis attigerit, lauabit veſtimen-
ta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit vſque ad
24 veſperum. ¶ Si coierit cum ea vir tempore ſangui-
D nis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: &
25 omne ſtratum in quo dormierit, polluetur. ¶ Mu-
lier quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non
in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſan-
guinem fluere non ceſſat, quandiu ſubiacet huic paſ-
ſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.
26 ¶ omne ſtratum, in quo dormierit, & vas in quo ſe-
27 derit, pollutum erit. ¶ quicunque tetigerit ea, laua-
bit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
28 vſque ad veſperum. ¶ Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſ
ſauerit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ,
29 ¶& die octauo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures,
aut duos pullos columbarum ad oſtium tabernacu-
30 li teſtimonij: ¶ qui vnum faciet pro peccato, & al-
terum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram
31 Domino, & pro fluxu immunditiæ eius. ¶ Doce-
bitis ergo filios Iſrael, vt caueant immunditiam, &
non moriantur in ſordibus ſuis, cum polluerint ta-
32 bernaculum meum quod eſt inter eos. ¶ Iſta eſt lex
eius qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coi-
33 tu, ¶ & quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel
quæ iugi fluit ſanguine, & hominis qui dormierit
cum ea.

CAPVT XVI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen poſt‖mor ‖Sup.10. a.1.
A tem duorum filiorum Aaron, quando offeren Exo.30.
2 tes ignem alienum interfecti ſunt: ¶ & præce- b.10.
pit ei, dicens: Loquere ad Aaron, fratrem tuum, ‖ ne ‖ Heb.9. b.7.
omni tempore ingrediatur ſanctuarium, quod eſt in-
tra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, vt
non moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculũ)
3 ¶ niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret,
4 & arietem in holocauſtum. ¶ Tunica linea veſtietur,
feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona
linea, cidarim lineam imponet capiti. hæc enim veſti
menta ſunt ſancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit,
5 induetur. ¶ Suſcipietque ab vniuerſa multitudine fi-
B liorum Iſrael duos hircos pro peccato, & vnum arie-
6 tem in holocauſtum. ¶ Cumque obtulerit vitulum,
7 & orauerit pro ſe, & pro domo ſua, ¶ duos hircos ſta-
re faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimo
8 nij: ¶ mittenſque ſuper vtrunque ſortem, vnam Do-
9 mino, & alteram capro emiſſario: ¶ cuius exierit ſors
10 Domino, offeret illum pro peccato: ¶ cuius autem in
caprum emiſſarium, ſtatuet eum viuum coram Do-
mino, vt fundat preces ſuper eo, & emittat eum in
11 ſolitudinem. ¶ His rite celebratis, offeret vitulum,
& rogans pro ſe, & pro domo ſua, immolabit eum.
12 ¶ aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris
impleuerit, & hauriens manu compoſitum thymia-
13 ma in incenſum, vltra velum intrabit in Sancta: ¶ vt
C poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum, &
vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimo-
14 nium, & non moriatur. ¶‖ Tollet quoque de ſangui- ‖ Heb.9.
ne vituli, & aſperget digito ſepties contra propitia- d.15. &
15 torium ad Orientem. ¶ Cumque mactauerit hircum 10.a.
pro peccato populi, inferet ſanguinem eius intra ve-
lum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, vt aſper-
16 gat e regione oraculi, ¶ & expiet ſanctuarium ab im
D munditijs filiorum Iſrael, & a præuaricationibus eo-
rum, cunctiſque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet ta-
bernaculo teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in me-
17 dio ſordium habitationis eorum. ¶ ‖ Nullus homi- ‖Luc.1.a.
num ſit in tabernaculo quãdo pontifex ſanctuarium 10.
ingreditur, vt roget pro ſe, & pro domo ſua, & pro
18 vniuerſo cœtu Iſrael, donec egrediatur. ¶ Cum au-
tem exierit ad altare quod coram Domino eſt, oret
pro ſe, & ſumptum ſanguinem vituli, atque hirci fun
19 dat ſuper cornua eius per gyrum: ¶ aſpergenſque di-
gito ſepties, expiet, & ſanctificet illud ab immun-

20 ditijs filiorũ Iſrael.¶Poſtquam emendauerit ſanctua-
rium,& tabernaculum,& altare,tunc offerat hircum
21 viuẽtem: ¶ & poſita vtraque manu ſuper caput eius,
confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael,& vni-
uerſa delicta, atque peccata eorum: quæ imprecans
capiti eius, emittet illum per hominem paratum, in
22 deſertum.¶Cumque portauerit hircus omnes iniqui-
E tates eorum in terram ſolitariam,& dimiſſus fuerit in
23 deſerto, ¶ reuertetur Aaron in tabernaculum teſti-
monij, & depoſitis veſtibus quibus prius indutus
24 erat cum intraret ſanctuarium,relictiſque ibi,¶ laua-
bit carnem ſuam in loco ſãcto,indueturque veſtibus
ſuis.Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuũ
25 ac plebis,rogabit tam pro ſe,quam pro populo: ¶ &
adipem qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper
26 altare. ¶ Ille vero qui dimiſerit caprum emiſſarium,
lauabit veſtimenta ſua, & corpus aqua, & ſic ingre-
27 ditur in caſtra. ¶ Vitulum autem & hircum qui pro
F peccato fuerant immolati,& quorum ſanguis illatus
eſt in ſanctuarium,vt expiatio compleretur: aſporta-
bunt foras caſtra, || & comburent igni tam pelles,q̃
|| Sup.6. d.30. Hebr.13. b.11.
28 carnes eorum,ac fimum:¶ & quicunque combuſſerit
ea,lauabit veſtimenta ſua,& carnẽ aqua, & ſic ingre
29 dietur in caſtra. ¶ Eritque vobis hoc legitimum ſem-
piternum: Menſe ſeptimo,decima die menſis affige-
tis animas veſtras,nullumque opus facietis,ſiue indi
|| Inf.23. c.7.
30 gena, ſiue aduena qui peregrinatur inter vos. ¶ || In
G hac die expiatio erit veſtri,atque mundatio ab omni
31 bus peccatis veſtris:coram dño mundabimini:¶ ſab-
batum enim requietionis eſt,& affligetis animas ve-
32 ſtras religione perpetua. ¶ Expiabit autem ſacerdos;
qui vnctus fuerit,& cuius manus initiatæ ſunt,vt ſa-
cerdotio fungatur pro patre ſuo:induetur que ſtola li
33 nea,& veſtibus ſanctis,¶ & expiabit ſanctuarium,&
tabernaculum teſtimonij, atque altare, ſacerdotes
34 quoque,& vniuerſum populum. ¶ Eritq; vobis hoc
legitimum ſempiternum,vt oretis pro filijs Iſrael, &
pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igi-
tur ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAPVT XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,dicẽs:¶Lo-
A quere Aaron, & filijs eius, & cunctis filijs Iſ-
2 rael,dicens ad eos:Iſte eſt ſermo quem manda
3 uit Dominus, dicens: ¶ Homo quilibet de domo Iſ-
rael,ſi occiderit bouem,aut ouem,ſiue capram in ca-
4 ſtris,vel extra caſtra, ¶ & non obtulerit ad oſtium ta-
bernaculi oblationem Domino, ſanguinis reus erit:
quaſi ſi ſanguinem fuderit,ſic peribit de medio popu
5 li ſui.¶Ideo ſacerdoti offerre debent filij Iſrael hoſtias
ſuas, quas occident in agro,vt ſanctificẽtur Domino
ante oſtium tabernaculi teſtimonij, & immolent eas
6 hoſtias pacificas Domino.¶Funderque ſacerdos ſan-
B guinem ſuper altare Domini ad oſtium tabernaculi
teſtimonij,& adolebit adipem in odorem ſuauitatis
7 Domino:¶ & nequaquam vltra immolabunt hoſtias
ſuas dæmonibus cũ quibus fornicati ſunt. Legitimũ
8 ſempiternum erit illis,& poſteris eorum.¶Et ad ipſos
dices: Homo de domo Iſrael,& de aduenis qui pere-
grinantur apud vos, qui obtulerit holocauſtum, ſiue
9 victimã, ¶ & ad oſtium tabernaculi teſtimonij nõ ad
duxerit eam,vt offeratur Domino, interibit de popu
10 lo ſuo.¶Homo quilibet de domo Iſrael,& de aduenis
qui peregrinantur inter eos, ſi comederit ſanguinem,
obfirmabo faciem meam contra animam illius,& di
11 ſperdam eam de populo ſuo: ¶ quia anima carnis in
ſanguine eſt: & ego dedi illum vobis,vt ſuper altare
in eo expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro
12 animę piaculo ſit.¶ Idcirco dixi filijs Iſrael omnis ani
ma ex vobis nõ comedet ſanguinem, nec ex aduenis
13 qui peregrinantur apud vos.¶Homo quicunque de fi
lijs Iſrael,& de aduenis qui peregrinantur apud vos,
ſi venatione,atque aucupio cęperit feram,vel auem,
D quibus veſci licitum eſt, fundat ſanguinem eius, &
14 operiat illum terra. ¶ || Anima enim omnis carnis in || Gen.9 b.4
ſanguine eſt.Vnde dixi filijs Iſrael:Sanguinẽ vniuer-
ſę carnis non comedetis,quia anima carnis in ſangui
15 ne eſt:& quicunque comederit illum,interibit.¶Ani-
ma quæ comederit morticinum,vel captum a beſtia,
tã de indigenis,q̃ de aduenis,lauabit veſtimenta ſua,
& ſemetipſum aqua,& contaminatus erit vſq; ad ve
16 ſperũ:& hoc ordine mũdus fiet.¶Quod ſi non lauerit
veſtimenta ſua,& corpus,portabit iniquitatem ſuã.

CAPVT XVIII.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens:¶ Lo-
A quere filijs Iſrael,& dices ad eos: Ego Domi
2 nus Deus veſter,¶iuxta conſuetudinem Ter-
3 ræ Ægypti,in qua habitaſtis,nõ facietis,& iuxta mo
rem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus
ſum vos,non agetis,nec in legitimis eorum ambula-
4 bitis. ¶ Facietis iudicia mea, & præcepta mea ſerua-
bitis,& ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus ve-
5 ſter. ¶|| Cuſtodite leges meas,atque iudicia,quæ fa- || Ro.10. a.5. Eze.20. b.11. Gala.3. b.12.
6 ciens homo, viuet in eis.Ego Dominus. ¶ Omnis ho-
mo ad proximam ſanguinis ſui non accedet,vt reue-
7 let turpitudinem eius.Ego Dominus. ¶ Turpitudinẽ
patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcoope-
ries. mater tua eſt, non reuelabis turpitudinem eius.
8 ¶ Turpitudinem vxoris patris tui non diſcooperies:
B turpitudo enim patris tui eſt.¶Turpitudinem ſororis
9 tuæ ex patre,ſiue ex matre,quæ domi,vel foris geni-
10 ta eſt,nõ reuelabis.¶Turpitudinẽ filiæ filij tui,vel ne-
11 ptis ex filia,non reuelabis:q̃a turpitudo tua eſt.¶ Tur
pitudinem filiæ vxoris patris tui quam peperit patri
12 tuo, & eſt ſoror tua, non reuelabis. ¶ Turpitudinem
ſororis patris tui nõ diſcooperies, quia caro eſt patris
13 tui.¶Turpitudinem ſororis matris tuę non reuelabis,
14 eo quod caro ſit matris tuæ. ¶ Turpitudinem patrui
tui non reuelabis,nec accedes ad vxorem eius quæ ti
15 bi affinitate coniungitur. ¶ Turpitudinem nurus tuæ
non reuelabis,quia vxor filij tui eſt:nec diſcooperies
16 ignominiam eius. ¶ Turpitudinem vxoris fratris tui
17 non reuelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. ¶ Tur-
pitudinem vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis.
C Filiam filij eius, & filiam filiæ illius non ſumes, vt
reueles ignominiam eius· quia caro illius ſunt, &
18 talis coitus inceſtus eſt. ¶ Sororem vxoris tuæ in
pellicatum illius non accipies, nec reuelabis turpi-
19 tudinem eius adhuc illa viuente.¶ Ad mulierem quę
patitur menſtrua non accedes, nec reuelabis fœdita-
20 tem eius. ¶ Cum vxore proximi tui non coibis, nec
21 ſeminis commiſtione maculaberis. ¶De ſemine tuo
non dabis, vt conſecretur || idolo Moloch, nec pol- || Inf. a.2. Rom. c.10.
22 lues nomen Dei tui.Ego Dominus. ¶ Cum maſculo
non commiſcearis coitu fœmineo, quia abomina-
23 tio eſt. ¶ Cum omni pecore non coibis, nec macula-
D beris cum eo. Mulier non ſuccumbet iumento, nec

24 miſcebitur ei: quia ſcelus eſt. ¶ Nec polluamini in
D omnibus his quibus contaminatæ ſunt vniuerſæ gẽ-
25 tes, quas ego eijciam ante conſpectum veſtrum, ¶ &
quibus polluta eſt terra: cuius ego ſcelera viſitabo,
26 vt euomat habitatores ſuos. ¶ Cuſtodite legitima
mea atque iudicia, & non faciatis ex omnibus abo-
minationibus iſtis, tam indigena, quam colonus,
27 qui peregrinantur apud vos. ¶ Omnes enim execra-
tiones iſtas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt ante
28 vos, & polluerunt eam. ¶ Cauete ergo ne & vos
ſimiliter euomat, cum paria feceritis, ſicut euo-
29 muit gentem quæ fuit ante vos. ¶ Omnis anima quæ
fecerit de abominationibus his quippiam, peribit
30 de medio populi ſui. ¶ Cuſtodite mandata mea.
Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos,
& ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAPVT XIX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: ¶ Lo-
A quere ad omnem cœtum filiorum Iſraël, &
2 dices ad eos: ‖ Sancti eſtote, quia ego ſan-
ctus ſum Dominus Deus veſter. ¶ Vnuſquiſque pa-
3 trem ſuum, & matrem ſuam timeat. Sabbata mea cu-
4 ſtodite. Ego Dominus Deus veſter. ¶ Nolite conuerti
ad idola, nec deos conflatiles facietis vobis. Ego Dñs
5 Deus veſter. ¶ Si immolaueritis hoſtiam pacificorum
6 Domino, vt ſit placabilis: ¶ eo die quo fuerit immo-
lata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem
reſiduum fuerit in diem tertium, igne cumburetis.
7 ¶ Si quis poſt biduum comederit ex ea, ꝓphanus erit,
8 & impietatis reus, ¶ portabitque iniquitatem ſuam,
B quia ſanctum Domini polluit, & peribit anima illa
9 de populo ſuo. ¶ Cumque meſſueris ſegetes terrę tuę,
non tondebis vſque ad ſolum ſuperficiem terræ: nec
10 remanentes ſpicas colliges. ¶ Neque in vinea tua
racemos & grana decidentia congregabis, ſed pau-
peribus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Do-
11 minus Deus veſter. ¶ Non facietis furtum. Non mẽ-
C tiemini, nec decipiet vnuſquiſq; proximũ ſuum. ¶ Nõ
12 periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei
13 tui, Ego Dñs. ¶ Non facies calumniam proximo tuo,
nec vi opprimes eum. Non morabitur opus merce-
14 narij tui apud te vſque mane. ¶ Nõ maledices ſurdo,
nec coram cæco pones offendiculũ, ſed timebis Dñm
15 Deum tuũ, quia ego ſum Dominus. ¶ Nõ facies quod
iniquũ eſt, nec iniuſte iudicabis. Non conſideres per-
ſonã pauperis, nec honores vultũ potentis. Iuſte iudi-
16 ca ꝓximo tuo. ¶ Non eris criminator, nec ſuſurro in
populo. Nõ ſtabis cõtra ſanguinem proximi tui. Ego
17 Dominus. ¶ Non oderis fratrem tuũ in corde tuo, ſed
18 publice argue eũ, ne habeas ſup illo peccatum. ¶ ‖ Nõ
D q̃ras vltionẽ, nec memor eris iniurię ciuiũ tuorũ. ‖ Di-
liges amicum tuum, ſicut te ipſum. Ego Dominus.
19 ¶ Leges meas cuſtodite. Iumentum tuum non facies
coire cum alterius generis animantibus. Agrum
tuum non ſeres diuerſo ſemine. Veſte, quę ex duobus
20 texta eſt, non indueris. ¶ Homo ſi dormierit cum mu-
liere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, &
tamen precio non redempta, nec libertate donata:
vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit
21 libera. ¶ pro delicto autem ſuo offeret Domino ad
E oſtium tabernaculi teſtimonij arietem: ¶ orabitque
22 pro eo ſacerdos, & pro peccato eius coram Domi-
no, & repropitiabitur ei, dimittetúrque peccatum.

‖ Sup. 11. g. 44. 1. Pet. 1. d. 16.
Infra 23. d. 22. Exo. 20. a. 7. c. 17. Deut. 5. b. 11. c. 20. Eccl. 10. a. 6. Deut. 24. c. 14. Tob. 4. c. 15. Deut. 1. c. 17. 16. d 19. Iac. 2. 2. Prou. 24. c. 23. 1. 10. 2. b. 11. 1. c. 15. Eccl. 19. b. 13 ‖ Mat. 18. b. 15. Luc. 17. a 3. ‖ Matt. 5. g 43. 22. d. 39. Rom. 13. c 9. ‖ Gala. 5. c. 14 Iacob. 2. b. 9.

23 ¶ Quando ingreſſi fueritis terrã, & plantaueritis in ea
ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma quę
germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.
24 ¶ Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctifi-
25 cabitur laudabilis Dño. ¶ Quinto autem anno come-
detis fructus, cõgregantes poma quæ proferunt. Ego
26 Dominus Deus veſter. ¶ Non comedetis cum ſangui-
F ne. Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia.
27 ¶ Neque in rotundum attondebitis comam, nec rade- Infra 21. a. 5.
28 tis barbam. ¶ Et ſuper mortuo non incidetis carnẽ ve-
ſtrã, neque figuras aliquas, aut ſtigmata facietis vo-
29 bis. Ego Dominus. ¶ Ne proſtituas filiam tuã, ne con-
30 taminetur terra, & impleatur piaculo. ¶ Sabbata mea
cuſtodite, & ſanctuarium meum metuite. Ego Do-
31 minus. ¶ Non declinetis ad magos, nec ab ariolis
aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Ego Do-
32 minus Deus veſter. ¶ Coram cano capite conſurge, &
honora perſonam ſenis: & time Dominum Deum
33 tuum. Ego ſum Dominus. ¶ Si habitauerit aduena in
G terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non expro- Exo. 22. c. 21.
34 bretis ei: ¶ ſed ſit inter vos quaſi indigena: & dilige-
tis eum quaſi voſmetipſos. fuiſtis enim & vos adue-
næ in Terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.
35 ¶ Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regu-
36 la, in pondere, in menſura. ¶ Statera iuſta, & æqua
ſint pondera, iuſtus modius, æquuſque ſextarius.
Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra
37 Ægypti. ¶ Cuſtodite omnia præcepta mea, & vni-
uerſa iudicia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPVT XX.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Sup. 18. c. 21.
A ¶ Hæc loqueris filijs Iſrael: Homo de filijs Iſ-
2 rael, & de aduenis qui habitant in Iſrael, ſi
quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch, morte mo-
3 riatur: populus terræ lapidabit eum. ¶ Et ego ponam
faciem meam contra illum, ſuccidamq; eum de me-
dio populi ſui, eo ꝙ dederit de ſemine ſuo Moloch, &
contaminauerit ſanctuarium meum, ac polluerit no-
4 men ſanctum meum. ¶ Quod ſi negligens populus ter
rę, & quaſi paruipendens imperium meum, dimiſerit
hominẽ qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec volue-
5 rit eum occidere: ¶ ponam faciem meã ſup hominem
iſtũ, & ſup cognationẽ eius, ſuccidamq; & ipſum, &
oẽs qui cõſenſerunt ei vt fornicaretur cũ Moloch, de
6 medio populi ſui. ¶ Anima quæ declinauerit ad ma-
gos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam fa-
ciem meam cõtra eam, & interficiam illam de medio
7 populi ſui. ¶ Sanctificamini, & eſtote ſancti, quia ego
B ſum Dominus Deus veſter. ¶ Cuſtodite p̃cepta mea,
8 & facite ea: Ego Dñs qui ſanctifico vos. ¶ Qui male-
9 dixerit patri ſuo, aut matri, morte moriatur. patri ma
10 triq; maledixit, ſanguis eius ſit ſuper eũ. ¶ Si mœcha-
tus quis fuerit cum vxore alterius, & adulteriũ per-
petrauerit cũ coniuge proximi ſui, morte moriantur,
11 & mœchus & adultera. ¶ Qui dormierit cum nouerca
ſua, & reuelauerit ignominiam patris ſui, morte mo-
12 riantur ambo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. ¶ Si quis
dormierit cum nuru ſua, vterque moriatur, quia
ſcelus operati ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper eos.
13 ¶ Qui dormierit cum maſculo coitu fœmineo, vter-
que operatus eſt nefas, morte moriantur: ſit ſan-
14 guis eorum ſuper eos. ¶ Qui ſupra vxorem filiam,
C duxerit matrem eius, ſcelus operatus eſt: viuus

1. Pet. 1. c. 16. Exo. 21. c. 17. Prou. 20. c. 20. Mat. 15. a. 14. Marc. 7. b 10 Io. 8. a 4. Deut. 22. d. 22.

ardebit cum eis,nec permanebit tantum nefas in me
15 dio veſtri.¶ Qui cum iumento,& pecore coierit,mor
16 te moriatur: pecus quoque occidite. ¶ Mulier quæ
ſuccubuerit cuilibet iumẽto, ſimul interficietur cum
17 eo:ſanguis eorum ſit ſuper eos. ¶ Qui acceperit ſoro-
rem ſuam,filiam patris ſui,vel filiam matris ſuæ, &
viderit turpitudinem eius,illaque conſpexerit fratris
ignominiam: nefariam rem operati ſunt, occidentur
in conſpectu populi ſui. eo quod turpitudinem ſuam
mutuo reuelauerint, & portabũt iniquitatem ſuam.
18 ¶ Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, & reue
lauerit turpitudinem eius,ipſaque aperuerit fontem
ſanguinis ſui, interficientur ambo de medio populi
19 ſui. ¶ Turpitudinem materteræ,& amitæ tuæ non di
D ſcooperies. qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ
20 nudauit:portabunt ambo iniquitatem ſuam. ¶ Qui
coierit cum vxore patrui, vel auunculi ſui,& reuela
uerit ignominiam cognationis ſuæ,portabunt ambo
21 peccatum ſuum:abſque liberis morientur. ¶ Qui du-
xerit vxorem fratris ſui,rem facit illicitam,turpitudi
22 nem fratris ſui reuelauit:abſque liberis erunt. ¶ Cu-
ſtodite leges meas,atq; iudicia,& facite ea:ne & vos
euomat terra, quam intraturi eſtis, & habitaturi.
23 ¶ Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego
expulſurus ſum ante vos.Omnia enim hæc fecerunt:
24 & abominatus ſum eas. ¶ Vobis autem loquor:Poſſi
E dete terram eorum,quam dabo vobis in hæreditatẽ,
terram fluentem lacte, & melle. ego Dominus Deus
25 veſter,qui ſeparaui vos a cæteris populis. ¶ Separate
ergo & vos iumentum mundum ab immundo, & a-
uem mundam ab immunda:ne polluatis animas ve-
ſtras in pecore,& auibus,& cunctis quę mouentur in
26 terra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta. ¶ Eritis mihi
ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparaui
27 vos a cæteris populis, vt eſſetis mei. ¶ ‖ Vir, ſiue mu-
‖Deuter. 18.b.10. 1.Reg.28 b.7. lier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit
ſpiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos:
ſanguis eorum ſit ſuper illos.

CAPVT XXI.

1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:Loque-
A re ad ſacerdotes filios Aaron, & dices ad
eos: Ne contaminetur ſacerdos in morti-
2 bus ciuium ſuorum, ¶ niſi tantum in conſanguineis,
ac propinquis, id eſt, ſuper patrem, & matrem, &
3 filium, & filiam, fratrem quoque, ¶ & ſororem
4 virginem, quæ non eſt nupta viro: ¶ ſed nec in
‖Sup.19. f.29. 5 principe populi ſui contaminabitur. ¶ ‖Non radent
caput, nec barbam, neque in carnibus ſuis facient
6 inciſuras. ¶ Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent
nomen eis: incenſum enim Domini, & panes Dei
7 ſui offerunt, & ideo ſancti erunt. ¶ Scortum, & vi-
le proſtibulum non ducent vxorem, nec eam quæ
repudiata eſt a marito, quia conſecrati ſunt Deo
8 ſuo, ¶ & panes propoſitionis offerunt. Sint ergo ſan-
B cti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui ſan-
9 ctifico eos. ¶ Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in
ſtupro, & violauerit nomen patris ſui,flammis exu-
10 retur. ¶ Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus inter
fratres ſuos, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis
oleum, & cuius manus in ſacerdotio conſecratæ
ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus; caput ſuum
11 non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet, ¶ & ad
omnem mortuum non ingredietur omnino. ſuper
patre quoque ſuo, & matre non contaminabitur,
12 ¶ Nec egredietur de ſanctis, nec polluat ſanctuarium
C Domini, quia oleum ſanctæ vnctionis Dei ſui ſuper
13 eum eſt.ego Dominus. ¶ ‖ Virginem ducet vxorem: ‖Ezec.44 d.22
14 ¶ Viduam autem,& repudiatam,& ſordidam, atque
meretricem non accipiet,ſed puellam de populo ſuo:
15 ¶ ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſuæ:
16 quia ego Dominus,qui ſanctifico eum. ¶ Locutuſque
17 eſt Dominus ad Moyſen,dicens: ¶ Loquere ad Aa-
ron: Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit
18 maculam, non offeret panes Deo ſuo, ¶ nec acce-
det ad miniſterium eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus,
19 ſi paruo, vel grandi, vel torto naſo, ¶ ſi fracto pe-
20 de, ſi manu, ¶ ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem
habens in oculo,ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in
21 corpore, vel hernioſus. ¶ Omnis qui habuerit ma-
D culam de ſemine Aaron ſacerdotis,non accedet offer-
22 re hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo: ¶ veſcetur
23 tamen panibus qui offeruntur in ſanctuario, ¶ ita
duntaxat, vt intra velum non ingrediatur, nec acce-
dat ad altare, quia maculam habet, & contaminare
non debet ſanctuarium meum. Ego Dominus qui
24 ſanctifico eos. ¶ Locutus eſt ergo Moyſes ad Aa-
ron,& ad filios eius, & ad omnem Iſrael cuncta quæ
fuerant ſibi imperata.

CAPVT XXII.

1 Locutus quoque eſt Dominus ad Moyſen, di-
A cens: ¶ Loquere ad Aaron, & ad filios eius,
2 vt caueant ab his, quæ conſecrata ſunt filio-
rum Iſrael, & non contaminent nomen ſanctificato-
3 rum mihi,quę ipſi offerunt. ego Dominus. ¶ Dic
ad eos,& ad poſteros eorum: Omnis homo, qui ac-
ceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, &
quę obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt im-
munditia, peribit coram Domino. ego ſum Do-
4 minus. ¶ Homo de ſemine Aaron, qui fuerit lepro-
ſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his
quę ſanctificata ſunt mihi,donec ſanetur. Qui tetige-
rit immundum ſuper mortuo, & ex quo egreditur
5 ſemen quaſi coitus, ¶ & qui tangit reptile,& quodli-
6 bet immundum,cuius tactus eſt ſordidus; ¶ immun-
dus erit vſque ad veſperum, & non veſcetur his quę
ſanctificata ſunt:ſed cum lauerit carnem ſuam aqua,
7 ¶ & occubuerit Sol,tunc mundatus veſcetur de ſan-
B ctificatis,quia cibus illius eſt. ¶ ‖ Morticinum, & ca- ‖Exo. 22. d.31.
8 ptum a beſtia non comedent, nec polluentur in eis. Ezech.44 g.31
9 ego ſum Dominus. ¶ Cuſtodiant pręcepta mea, vt
non ſubiaceant peccato, & moriantur in ſanctuario,
cum polluerint illud. ego Dominus, qui ſanctifico
10 eos. ¶ Omnis alienigena non comedet de ſanctifica-
tis: inquilinus ſacerdotis, & mercenarius non ve-
11 ſcentur ex eis. ¶ Quem autem ſacerdos emerit, &
qui vernaculus domus eius fuerit, hi comedent ex
12 eis. ¶ Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta
fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de primitijs
13 non veſcetur. ¶ Sin autem vidua, vel repudiata, &
abſque liberis reuerſa fuerit ad domum patris ſui: ſi-
cut puella conſueuerat,aletur cibis patris ſui.Omnis
alienigena comedendi ex eis non habeat poteſta-
14 tem. ¶ Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiã,
addet quintam partem cum eo quod comedit, & da-
15 bit ſacerdoti in ſanctuarium. ¶ Nec contaminabunt
C ſanctificata filiorum Iſrael, quę offerunt Domino:

16 ¶ne forte ſubſtineāt iniquitatem delicti ſui, cum ſan-
ctificata comederint, ego Dominus, qui sāctifico eos.
17 ¶Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Lo-
18 quere ad Aaron, & filios eius, & ad omnes filios Iſ-
rael: diceſque ad eos: Homo de domo Iſrael, & de ad
uenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblatio-
nē ſuam, vel vota ſoluens, vel ſponte offerens; quid-
19 quid illud obtulerit in holocauſtum Domini, ¶ vt of-
feratur per vos, maſculus immaculatus erit ex bo-
20 bus, & ouibus, & ex capris. ¶ Si maculam habuerit,
‖ Deute. 15. d. 20. Eccl 31 b. 14. 21 non offeretis, neque erit acceptabile. ¶ ‖ Homo, qui
obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota
ſoluens, vel ſponte offerens, tam de bobus, quam de
ouibus, immaculatum offeret, vt acceptabile ſit: om-
22 nis macula non erit in eo. ¶ Si cæcum fuerit, ſi fractū,
ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut im-
D petiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis
23 ex eis ſuper altare Domini. ¶ Bouem, & ouem aure,
& cauda amputatis, voluntarie offerre potes: votum
24 autem ex eis ſolui non poteſt. ¶ Omne animal quod
vel contritis, vel tunſis, vel ſectis ablatiſque teſticulis
eſt, non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omni
25 no ne faciatis. ¶ De manu alienigenæ non offeretis
panes Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit:
quia corrupta, & maculata ſunt omnia: non ſuſcipie-
26 tis ea. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
27 cens: ¶ Bos, ouis, & capra cum genita fuerint, ſeptem
diebus erunt ſub hubere matris ſuæ: die autem octa-
28 uo, & deinceps offerri poterunt Domino. ¶ Siue illa
bos, ſiue ouis non immolabuntur vna die cum fœti-
29 bus ſuis. ¶ Si immolaueritis hoſtiam pro gratiarum
30 actione Domino, vt poſſit eſſe placabilis; ¶ eodem
die comedetis eam: non remanebit quidquam in
31 mane alterius diei. ego Dominus. ¶ Cuſtodite man-
32 data mea, & facite ea. ego Dominus. ¶ Ne polluatis
nomen meum ſanctum, vt ſanctificer in medio fi-
33 liorum Iſrael. Ego Dominus qui ſanctifico vos, ¶ &
eduxi de Terra Ægypti, vt eſſem vobis in Deum.
ego Dominus.

CAPVT XXIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: Hæ
2 ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas.
Exo. 20. b. 9. 3 ¶ Sex diebus facietis opus: dies ſeptimus, quia ſab-
bati requies eſt, vocabitur ſanctus: omne opus non
facietis in eo: ſabbatum Domini eſt in cunctis habi-
Exo. 12. c 18 Num. 2. c. 16. 4 tationibus veſtris. ¶ Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſan-
5 ctæ, quas celebrare debetis temporibus ſuis. ¶ Menſe
primo, quartadecima die menſis ad veſperum, Phaſe
6 Domini eſt: ¶ & quintadecima die menſis huius, ſo-
lemnitas azymorū Domini eſt, Septem diebus azy-
7 ma comedetis. ¶ dies primus erit vobis celeberri-
mus, ſanctuſque: omne opus ſeruile nō facietis in eo:
8 ¶ ſed offeretis ſacrificiū in igne Domino ſeptem die
B bus. dies autem ſeptimus erit celebrior, & ſanctior:
9 nullumque ſeruile opus facietis in eo. ¶ Locutuſque
10 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſ-
rael, & dices ad eos: Cum ingreſſi fueritis terram quā
ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem; feretis mani-
pulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotē.
11 ¶qui eleuabit faſciculum coram Domino, vt accepta
bile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit
12 illum. ¶ Atque in eodem die quo manipulus conſe-
cratur, cædetur agnus immaculatus, anniculus, in ho
13 locauſtum Domini. ¶ Et libamenta offerentur cum
eo, duę decimę ſimilę conſperſę oleo in incenſum Do
mini, odoremq; ſuauiſſimum: liba quoque vini, quar
14 ta pars hin. ¶ Panem, & polentam, & pultes non co-
medetis ex ſegete, vſque ad diem qua offeretis ex
C ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in gene-
15 rationibus, cunctiſque habitaculis veſtris. ¶ Nume- Deuter. 16 b 9
rabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis
manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas ple-
16 nas, ¶ vſque ad alteram diem expletionis hebdoma-
dæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis
17 ſacrificium nouum Domino ¶ ex omnibus habitacu-
lis veſtris, panes primitiarū duos de duabus decimis
ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domi
18 ni. ¶ Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos im-
maculatos, anniculos, & vitulum de armēto vnum,
& arietes duos: & erunt in holocauſtum cum liba-
19 mentis ſuis, in odorem ſuauiſſimum Domino. ¶ Fa-
cietis, & hircum pro peccato, duoſque agnos annicu
20 los hoſtias pacificorum. ¶ Cumque eleuauerit eos ſa-
D cerdos cum panibus primitiarum coram Domino, ce
21 dent in vſum eius. ¶ Et vocabitis hunc diem celeber-
rimum, atque ſanctiſſimum: omne opus ſeruile non
facietis in eo. Legitimum ſempiternum erit in cun-
22 ctis habitaculis, & generationibus veſtris. ¶ ‖ Poſt- ‖Sup. 19 b. 9.
quam autem meſſueritis ſegetem terræ veſtræ, non
ſecabitis eam vſque ad ſolum: ‖ nec remanentes ſpi- ‖Deuter. 24. c. 19.
cas colligetis, ſed pauperibus, & peregrinis dimitte-
23 tis eas. ego ſum Dominus Deus veſter. ¶ Locutuſque
24 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Loquere filijs Iſ-
rael, Menſe ſeptimo, prima die menſis erit vobis ſab-
batum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur
25 ſanctum: ¶ oē opus ſeruile nō facietis in eo, & offeretis
26 holocauſtum Dño. ¶ Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen,
27 dicens: ¶ ‖ Decimo die menſis huius ſeptimi, dies ‖Sup. 16 g 30. Num. 29 b. 7
E expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſan-
ctus: affligetiſque animas veſtras in eo, & offeretis ho
28 locauſtum Domino. ¶ Omne opus ſeruile non facie-
tis in tempore diei huius: quia dies propitiationis eſt,
29 vt propitietur vobis Dominus Deus veſter. ¶ Omnis
anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de po-
30 pulis ſuis: ¶ & quæ operis quippiam fecerit, delebo
31 eam de populo ſuo. ¶ Nihil ergo operis facietis in eo:
legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis genera
32 tionibus, & habitationibus veſtris. ¶ Sabbatum re-
F quietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono
menſis. A veſpera vſque ad veſperam celebrabitis
33 ſabbata veſtra. ¶ Et locutus eſt Dominus ad Moyſen,
34 dicens: ¶ Loquere filijs Iſrael: A quintodecimo die
menſis huius ſeptimi, erunt ferię tabernaculorum ſe-
35 ptem diebus Domino. ¶ Dies primus vocabitur ce-
leberrimus, atque ſanctiſſimus: omne opus ſeruile nō
36 facietis in eo. ¶ Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino. ‖ Dies quoque octauus erit celeberrimus, ‖Ioa n. 7. f 17.
atque ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domi-
no: eſt enim cœtus, atque collectæ: omne opus ſeruile
37 non facietis in eo. ¶ Hæ ſunt feriæ Domini: quas vo
cabitis celeberrimas, atque ſanctiſſimas, offeretiſque
in eis oblationes Domino, holocauſta, & libamenta
38 iuxta ritum vniuſcuiuſque diei: ¶ Exceptis ſabbatis
Domini, doniſque veſtris, & quæ offeretis ex voto,
39 vel quæ ſponte tribuetis Domino. ¶ A quintodeci-
mo ergo die menſis ſeptimi, quando congregaueritis

omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Do-
G mini ſeptem diebus. die primo & die octauo erit
40 ſabbatum, id eſt, requies. ¶ Sumetiſque vobis die
primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſq; pal-
marum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſali-
ces de torrente, & lætabimini coram Domino Deo
41 veſtro. ¶ celebrabitiſq; ſolemnitatem eius ſeptem
diebus per annum. legitimum ſempiternum erit in
generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta cele-
42 brabitis, ¶ & habitabitis in vmbraculis ſeptem die-
bus. omnis qui de genere eſt Iſrael, manebit in ta-
43 bernaculis: ¶ vt diſcant poſteri veſtri, quod in taber-
naculis habitare fecerim filios Iſrael, cum educerem
eos de Terra Aegypti. ego Dominus Deus veſter.
44 ¶ Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnitatibus Do-
mini ad filios Iſrael.

CAPVT XXIIII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Præcipe filijs Iſrael, vt afferant tibi oleum
2 de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad concin-
3 nandas lucernas iugiter, ¶ extra velum teſtimonij in
tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron a veſpere
vſque ad mane coram Domino, cultu rituque per-
4 petuo in generationibus veſtris. ¶ Super cãdelabrum
mundiſſimum ponentur ſemper in conſpectu Domi-
5 ni. ¶ Accipies quoq; ſimilã, & coques ex ea duodecim
6 panes, qui ſinguli habebũt duas decimas: ¶ quorũ ſe-
nos altrinſecus ſuper mẽſam puriſſimam coram Do-
7 mino ſtatues. ¶ Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum,
8 vt ſit panis in monimentum oblationis Domini. ¶ Per
B ſingula ſabbata mutabuntur coram Domino ſuſce-
9 pti a filijs Iſrael fœdere ſempiterno. ¶ ‖ eruntque Aa-
ron & filiorum eius, vt comedant eos in loco ſancto:
quia Sãctum ſanctorum eſt de ſacrificijs Domini iu-
10 re perpetuo. ¶ Ecce autẽ egreſſus filius mulieris Iſrae-
litidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios
11 Iſrael, iurgatꝰ eſt in caſtris cum viro Iſraelita. ¶ Cum-
que blaſphemaſſet nomen Domini, & maledixiſſet
ei, adductus eſt ad Moyſen. (vocabatur autem mater
12 eius Salumith filia Dabri de tribu Dan.) ¶ Miſerũtq;
eum in carcerẽ, donec noſſent quid iuberet Dominꝰ.
13 ¶ Qui locutus eſt ad Moyſen, dicens: ¶ Educ blaſphe-
14 mum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt,
C manus ſuas ſuper caput eius, & lapidet eum populus

‖ Exo 29 c.33. Matt.12. a.4. Supra 8. f.31.

15 vniuerſus. ¶ Et ad filios Iſrael loqueris: Homo, qui
16 maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuũ: ¶ & qui
blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur:
lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſiue ille
ciuis, ſiue peregrinus fuerit. Qui blaſphemauerit
17 nomen Domini, morte moriatur. ¶ ‖ Qui percuſſe-
18 rit, & occiderit hominem, morte moriatur. ¶ Qui per-
D cuſſerit animal, reddet vicarium, id eſt, animam pro
19 anima. ¶ Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium
20 ſuorum: ‖ ſicut fecit, ſic fiet ei, ¶ fracturam pro fractu-
ra, oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet.
qualem inflixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur.
21 ¶ Qui percuſſerit iumẽtum, reddet aliud. Qui percuſ-
22 ſerit hominem, punietur. ¶ Æquum iudicium ſit inter
vos, ſiue peregrinus, ſiue ciuis peccauerit: quia ego
23 ſum Dominus Deus veſter. ¶ Locutuſque eſt Moyſes
ad filios Iſrael. & eduxerunt eum qui blaſphemaue-
rat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Feceruntque
que filij Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

‖ Exo.21 b.12

‖ Matt.5. f.38. Exod.21. c.24. Deut.19. d.21.

CAPVT XXV.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen in monte
A Sinai, dicens: ¶ Loquere filijs Iſrael, & dices
2 ad eos: Quãdo ingreſſi fueritis terram, quam
3 ego dabo vobis, ‖ ſabbatizes ſabbatũ Domino. ¶ Sex
annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineã
4 tuam, colligeſque fructus eius: ¶ ſeptimo autem anno
ſabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum
5 non ſeres, & vineam non putabis. ¶ Quæ ſponte gi-
gnet humus, nõ metes: & vuas primitiarum tuarum
non colliges quaſi vindemiam: annus enim requie-
6 tionis terræ eſt: ¶ ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſer-
uo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & aduenæ qui pe-
7 regrinantur apud te: ¶ iumentis tuis, & pecoribus om
8 nia quæ naſcuntur, præbebunt cibum. ¶ Numerabis
quoque tibi ſeptem hebdomadas annorum, id eſt, ſe-
pties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadragin-
9 ta nouem: ¶ & clanges buccina menſe ſeptimo, de-
cima die menſis, propitiationis tempore in vniuer-
10 ſa terra veſtra. ¶ Sanctificabiſque annum quinquage-
B ſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatori-
bus terræ tuæ: ipſe eſt enim iubileus. Reuertetur
homo ad poſſeſſionem ſuam, & vnuſquiſque rediet
11 ad familiam priſtinam: ¶ quia iubileus eſt, & quin-
quageſimus annus. Non ſeretis, neque metetis ſpon-
te in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non col-
12 ligetis, ¶ ob ſanctificationem iubilei; ſed ſtatim obla-
13 ta comedetis. ¶ Anno iubilei redient omnes ad poſ-
14 ſeſſiones ſuas, ¶ quando vendes quippiam ciui tuo,
vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed iux-
15 ta numerum annorum iubilei emes ab eo, ¶ & iux-
16 ta ſupputationem frugum vendet tibi. ¶ Quanto
plures anni remanſerint poſt iubileum; tanto cre-
ſcet & precium: & quanto minus temporis nume-
raueris, tanto minoris & emptio conſtabit. tempus
17 enim frugum vendet tibi. ¶ Nolite affligere contri-
bules veſtros, ſed timeat vnuſquiſque Deum ſuum:
18 quia ego Dominus Deus veſter. ¶ Facite præcepta
C mea, & iudicia cuſtodite, & implete ea, vt habi-
19 tare poſſitis in terra abſque vllo pauore, ¶ & gi-
gnat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini
vſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidan-
20 tes. ¶ Quod ſi dixeritis, Quid comedemus anno ſe-
ptimo, ſi non ſeuerimus, neque collegerimus fruges
21 noſtras? ¶ dabo benedictionem meam vobis an-
22 no ſexto, & faciet fructus trium annorum. ¶ ſe-
retiſque anno octauo, & comedetis veteres fruges
vſque ad nonum annum: donec noua naſcantur,
23 edetis vetera. ¶ Terra quoque non vendetur in per-
petuum: quia mea eſt, & vos aduenæ, & coloni

‖ Exo.23 b.10.

24 nıer eſtis. ♀ vnde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub
25 redẽprionis conditione vendetur. ♀Si attenuatus fra-
ter tuus vendiderir poſſeſſiunculam ſuam, & volue-
rit propinquus eius, poteſt redimere quod ille vendi-
26 derat. ♀ſin autem nõ habuerit proximum, & ipſe pre-
27 eium ad redimendum potuerit inuenire: ♀ computa-
buntur fructus ex eo tempore quo vendidit: & quod
D reliquum eſt, reddet emptori: ſicq; recipiet poſſeſſionẽ
28 ſuam. ♀ Quod ſi non inuenerit manus eius vt reddat
precium, habebit emptor quod emerat vſque ad an-
num iubileum. In ipſo enim omnis venditio redibit
29 ad dominũ, & ad poſſeſſorem priſtinum. ♀Qui vendi-
derit domum intra vrbis muros, habebit licentiam
30 redimẽndi, donec vnus impleatur annus. ♀Si non re-
demerit, & anni circulus fuerit euolut⁹; emptor poſ-
ſidebit eam, & poſteri eius in perpetuum, & redimi
31 non poterir, etiam in iubileo. ♀Sın autem in villa fue-
rıt domus, quæ muros non haber, agrorum iure ven-
detur: ſi ante redempta non fuerit, in iubileo reuerte-
32 tur ad dominum. ♀Aedes Leuitarum, quæ in vrbibus
33 ſunr, ſemper poſſunt redimi: ♀ Si redemptæ non fue-
E rint, in iubileo reuertentur ad dominus: quia domos
vrbium Leuitarum pro poſſeſſionibus ſunt inter fi-
34 lios Iſrael. ♀ Suburbana autem eorum non veneant,
35 quia poſſeſſio ſempiterna eſt. ♀ Si attenuatus fuerit
frater tuus & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi
36 aduenam & peregrinum, & vixerit tecum; ♀ ne ac-
cipias vſuras ab eo, nec amplius quam dediſti. time
Deum tuum, vt viuere poſſit frater tuus apud te.
37 ♀Pecuniam tuam non dabis ei ad vſuram, & frugum
38 ſuperabundantiam non exiges. ♀ Ego Dominus
F Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Aegypti, vt
darem vobis Terram Chanaan, & eſſem veſter Deus.
39 ♀ Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater
40 tuus, non eum opprimes ſeruitute famulorum, ♀ ſed
quaſi mercenarius & colonus erit: vſque ad annum
41 iubileum operabitur apud te, ♀ & poſtea egredietur
cum liberis ſuis, & reuertetur ad cognationem, & ad
42 poſſeſſionem patrum ſuorum. ♀ Mei enim ſerui ſunt,
& ego eduxi eos de Terra Aegypti. non veneant con-
43 ditione ſeruorum. ♀ne affligas eum per potẽtiam, ſed
44 metuito Deum tuum. ♀ Seruus & ancilla ſint vobis
45 de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt. ♀ Et de
aduenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his
nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos,
46 ♀& hereditario iure tranſmittetis ad poſteros, ac poſ-
ſidebitis in æternũ. fratres autem veſtros, filios Iſrael,
47 ne opprimatis per potẽtiam. ♀Si inualuerit apud vos
G manus aduenæ atque peregrini, & attenuatus frater
48 tuus vẽdiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe eius: ♀ poſt
vẽditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus
49 ſuis, redimet eum, ♀ & patruus, & patruelis, & con-
ſanguineus & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, re-
50 dimet ſe, ♀ſupputatis duntaxat annis a tempore ven-
ditionis ſuæ vſque ad annum iubileum: & pecunia
qua venditus fuerar, iuxta annorum numerum & ra-
51 tionem mercenarij ſupputata. ♀Si plures fuerint anni
qui remanẽt vſque ad iubileum, ſecundum hos red-
52 det & precium. ♀ Si pauci, ponet rarionem cum eo
iuxta annorum numerum, & reddet emptori quod
53 reliquum eſt annorum, ♀ quibus ante ſeruiuit mer-
cedibus imputatis: non affliget eum violenter in
54 conſpectu tuo. ♀ Quod ſi per hæc redimi non po-
tuerit, anno iubileo egredietur cum liberis ſuis.
55 ♀ Mei enim ſunt ſerui filij Iſrael, quos eduxi de Ter-
ra Aegypti.

CAPVT XXVI.

1 EGo Dominus Deus veſter. ‖ Non facietus vobis ‖Exo. 20
A idolum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec in- a.4.
ſignem lapidẽ ponetis in terra veſtra, vt ado- Deut. 5. a.8.
2 retis eum. ego enim ſum Dñs Deus veſter. ♀Cuſtodi- Pſal. 96. b.17.
te ſabbata mea, & pauete ad ſanctuarium meum. ego
3 Dñs. ♀‖ Si in præceptis meis ambulaueritis, & man- ‖ Deute.
4 data mea cuſtodieritis, & feceritis ea; ♀ dabo vobis 28. a.1.
pluuias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuũ,
5 & pomis arbores replebuntur. ♀Apprehendet meſſiũ
tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementẽ:
& comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & ‖ abſq; ‖Iob 11.
6 pauore habitabitis in terra veſtra. ♀ Dabo pacem in d.19.
B finibus veſtris: dormietis, & non erit qui exterreat.
Auferam malas beſtias: & gladius non tranſibit ter-
7 minos veſtros. ♀ Perſequemini inimicos veſtros, &
8 corruent coram vobis. ♀ Perſequentur quinque de
veſtris centum alienos, & centum de vobis decem
millia: cadent inimici veſtri gladio in conſpectu ve-
9 ſtro. ♀ Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multiplica-
10 bimini, & firmabo pactum meum vobiſcum. ♀ Co-
medetis vetuſtiſſima veterum, & vetera nouis ſuper-
11 uenientibus proijcietis. ♀ Ponam tabernaculum meũ
12 in medio veſtri, & nõ abijciet vos anima mea. ♀‖Am- ‖2. Cor.
bulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſq; eritis po- 6.c.16.
13 pulus meus. ♀ Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
vos de Terra Aegyptiorum, ne ſeruiretis eis; & qui
confregi catenas ceruicum veſtrarum, vt incederetis
14 erecti. ♀ ‖ Quod ſi non audieritis me, nec feceritis ‖Deu. 28
15 omnia mandata mea; ♀ ſi ſpreueritis leges meas, & b.15.
C iudicia mea contempſeritis, vt non faciatis ea quæ Thre. 2. f.17.
a me conſtitura ſunt, & ad irritum perducatis pa- Malac. 2. a.2.
16 ctum meum; ♀ ego quoque hæc faciam vobis: Viſi-
tabo vos velociter in egeſtate & ardore, qui confi-
ciat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras.
Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus deuorabi-
17 tur. ♀ Ponam faciem meam contra vos, & corrue-
tis coram hoſtibus veſtris, & ſubijciemini his qui
18 oderunt vos. fugietis nemine perſequente. ♀ Sin au-
tem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones ve-
19 ſtras ſeptuplum propter peccata veſtra, ♀ & conte-
ram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboque vobis cœ-
20 lum deſuper, ſicut ferrum, & terram æneam. ♀ Con-
D ſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra
21 germen, nec arbores poma præbebunt. ♀ Si ambula-
ueritis ex aduerſo mihi, nec volueritis audire me;
addam plagas veſtras in ſeptuplum propter pecca-
22 ta veſtra: ♀ immittamque in vos beſtias agri, quæ
conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem
23 cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ. ♀Quod
ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed & am-
24 bulaueritis ex aduerſo mihi: ♀ ego quoque contra
vos aduerſus incedam, & percutiam vos ſepties pro-
25 pter peccata veſtra. ♀ Inducamq; ſuper vos gladium
vltorem fœderis mei. Cumque confugeritis in vrbes,
mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini
26 in manibus hoſtium, ♀ poſtquam confregero bacu-
lum panis veſtri, ita vt decem mulieres in vno cli-
bano coquant panes, & reddant eos ad pondus, &
27 comedetis, & non ſaturabimini. ♀ Sin autem nec
per hæc audieritis me, ſed ambulaueritis contra

me;

28 me: ¶ & ego incedam aduerſus vos in furore contra-
E rio, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata
29 veſtra, ¶ ita vt comedatis carnes filiorum veſtro-
30 rum, & filiarum veſtrarum. ¶ Deſtruam excel-
ſa veſtra, & ſimulachra confringam. Cadetis
inter ruinas idolorum veſtrorum, & abomina-
31 bitur vos anima mea, ¶ in tantum, vt vrbes ve-
ſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam
ſanctuaria veſtra, nec recipiam vltra odorem ſuauiſ-
32 ſimum. ¶ Diſperdamque terram veſtram, & ſtupe-
bunt ſuper ea inimici veſtri, cum habitatores illius
33 fuerint. ¶ Vos autem diſperdam in Gentes, & euagi-
nabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra deſer-
34 ta, & ciuitates veſtræ dirutæ. ¶ Tunc placebunt Ter-
ræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis ſuæ: quan-
do fueritis in terra hoſtili, ſabbatizabit, & requie-
35 ſcet ¶ in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eo quod non re-
quieuerit in ſabbatis veſtris quando habitabatis
36 in ea. ¶ Et qui de vobis remanſerit, dabo pauorem in
F cordibus eorum in regionibus hoſtium. terrebit eos
ſonitus ſolij volãtis, & ita fugient quaſi gladium: ca-
37 dent nullo perſequente, ¶ & corruent ſinguli ſuper
fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrum ini-
38 micis audebit reſiſtere. ¶ Peribitis inter Gentes, &
39 hoſtilis vos terra conſumet. ¶ Quod ſi & de ijs aliqui
remanſerint tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra
inimicorum ſuorum, & propter peccata patrum ſuo-
40 rum & ſua affligentur: ¶ donec confiteantur iniqui-
tates ſuas; & maiorum ſuorum, quibus præuarica-
41 ti ſunt in me, & ambulauerũt ex aduerſo mihi. ¶ Am-
bulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in
terram hoſtilem, donec erubeſcat incircunciſa mens
42 eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis. ¶ Et re-
G cordabor fœderis mei quod pepigi cum Iacob, &
43 Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero: ¶ Quæ
cum relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabba-
tis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos: Ipſi ve-
ro rogabunt pro peccatis ſuis, eo quod abiecerint
44 iudicia mea, & leges meas deſpexerint. ¶ Et tamen
etiam cum eſſent in terra hoſtili, non penitus abie-
ci eos, neque ſic deſpexi vt conſumerentur, & irritum
facerem pactum meũ cũ eis. Ego enim ſum Dominus
45 Deus eorum, ¶ & recordabor fœderis mei priſtini,
quando eduxi eos de Terra Aegypti in conſpectu
Gentium, vt eſſem Deus eorum. Ego Dominus.
Hæc ſunt iudicia atque præcepta & leges, quas de-
dit Dominus inter ſe, & filios Iſrael in monte Sinai
per manum Moyſi.

CAPVT XXVII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: Homo
2 qui votum feterit, & ſpoponderit Deo ani-
3 mam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium. ¶ Si fue-
rit maſculus a vigeſimo anno vſque ad ſexageſimum
annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſu-
4 ram ſanctuarij: ¶ ſi mulier, triginta. ¶ A quinto au-
5 tẽ anno vſq; ad vigeſimũ, maſculus dabit viginti ſi-
6 clos: fęmina, decẽ. ¶ Ab vno mẽſe vſq; ad annũ quin-
tũ, pro maſculo dabũtur quinque ſicli: ꝓ fęmina tres.
7 ¶ Sexagenarius & vltra, maſculus dabit quindecim
8 ſiclos: fœmina, decem. ¶ Si pauper fuerit, & æſtima-
tionem reddere non valebit, ſtabit coram ſacerdo-
te: & quantum ille æſtimauerit, & viderit eum poſſe
9 reddere, tantum dabit. ¶ Animal autem quod im-
molari poteſt Domino, ſi quis vouerit, ſanctum erit,
10 ¶ & mutari non poterit, id eſt nec melius malo, nec
peius bono. quod ſi mutauerit: & ipſum quod mu-
tatum eſt, & illud pro quo mutatum eſt, conſecra-
11 tum erit Domino. ¶ Animal immundum quod im-
B molari Domino non poteſt, ſiquis vouerit, addu-
12 cetur ante ſacerdotem. ¶ qui iudicans vtrum bonum
13 an malum ſit, ſtatuet precium. ¶ quod ſi dare volue-
rit is qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam
14 partem. ¶ Homo ſi vouerit domum ſuam, & ſancti-
ficauerit Domino, conſiderabit eam ſacerdos vtrum
bona an mala ſit, & iuxta pretium quod ab eo fue-
15 rit conſtitutum, venundabitur: ¶ Sin autem ille qui
vouerat, voluerit redimere eam, dabit quintam par-
16 tem æſtimationis ſupra, & habebit domum. ¶ Quod
ſi agrum poſſeſſionis ſuæ vouerit, & conſecrauerit
Domino: iuxta menſuram ſementis æſtimabitur pre-
tium: ſi triginta modijs hordei ſeritur terra, quin-
17 quaginta ſiclis venundetur argenti. ¶ Si ſtatim ab an-
no incipientis iubilei vouerit agrum, quanto vale-
18 re poteſt, tanto æſtimabitur. ¶ Sin autem poſt ali-
quantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam
iuxta annorum qui reliqui ſunt numerum, vſque ad
19 iubileum, & detrahetur ex pretio. ¶ Quod ſi volue-
C rit redimere agrum ille qui vouerat, addet quintam
20 partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum. ¶ Sin
autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit
venundatus, vltra eum qui vouerat, redimere non
21 poterit. ¶ quia cum iubilei venerit dies, ſanctifica-
tus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad ius per-
22 tinet ſacerdotum. ¶ Si ager emptus eſt, & non de
poſſeſſione maiorum ſanctificatus fuerit Domino:
23 ¶ ſupputabit ſacerdos iuxta annorum numerum vſ-
que ad iubileum, pretium: & dabit ille qui voue-
24 rat eum Domino. ¶ In iubileo autem reuertetur ad
priorem dominum qui vendiderat eum, & habue-
25 rat in ſorte poſſeſſionis ſuæ. ¶ Omnis æſtimatio ſiclo
ſanctuarij ponderabitur. Siclus viginti obolos ha-
26 bet. ¶ ‖ Primogenita quæ ad Dominum pertinent, ‖ Exo.30.
D nemo ſanctificare poterit, & vouere, ſiue bos, ſiue b.13.
27 ouis fuerit: Domini ſunt. ¶ Quod ſi immundum eſt Num.3.g.47.
animal, redimet qui obtulit iuxta æſtimationem tuã, Ezec.45.d.12.
& addet quintam partem pretij. ſi redimere nolue-
rit, vendetur alteri, quantumcunque a te fuerit æſti-
28 matum. ¶ Omne quod Domino conſecratur, ſiue ho-
mo fuerit, ſiue animal, ſiue ager, non vendetur, nec
redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum,
29 Sanctum ſanctorum erit Domino. ¶ Et omnis con-
ſecratio quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed
30 morte morietur. ¶ Omnes decimæ terræ, ſiue de fru- Ioſue
gibus, ſiue de pomis arborum, Domini ſunt, & illi c.24.3
31 ſanctificantur. ¶ Si quis autem voluerit redimere de-
32 cimas ſuas, addet quintam partem earum. ¶ Om-
nium decimarum bouis, & ouis, & capræ, quæ ſub
paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimum vene-
33 rit, ſanctificabitur Domino. ¶ Non eligetur nec bo-
num, nec malum, nec altero commutabitur. ſiquis
mutauerit: & quod mutatum eſt, & pro quo muta-
tum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.
34 ¶ Hæc ſunt præcepta quæ mandauit Dominus Moyſi
ad filios Iſrael in monte Sinai.

Libri Leuitici Finis.

LIBER NVMERI,
HEBRAICE VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moy-
A ſen in deſerto Sinai in tabernacu-
lo fœderis, prima die menſis ſe-
cundi, anno altero egreſſionis eo-
Exo 30 .12. 2 rum ex Ægypto, dicens: ♀‖Tol-
lite ſummam vniuerſæ congrega-
tionis filiorum Iſrael per cogna-
tiones & domos ſuas, & nomina ſingulorum, quid-
3 quid ſexus eſt maſculini ♀ a vigeſimo anno & ſupra,
omnium virorum fortium ex Iſrael, & numerabi-
4 tis eos per turmas ſuas, tu & Aaron. ♀ Eruntque
vobiſcum principes tribuum, ac domorum in co-
5 gnationibus ſuis, ♀ quorum iſta ſunt nomina. De
B Ruben, Eliſur filius Sedeur. ♀ De Simeon, Sala-
6 miel filius Suriſaddai. ♀ De Iuda, Nahaſſon filius
7 Aminadab: ♀De Iſſachar, Nathanael filius Suar. ♀De
8 Zabulon, Eliab filius Helon. ♀ Filiorum autem Io-
9 ſeph de Ephraim, Eliſama filius Ammiud. De Ma-
10 naſſe, Gamaliel filius Phadaſſur. ♀De Beniamin, Abi-
11 dan filius Gedeonis. ♀ De Dan, Ahiezer filius Am-
12 miſaddai. ♀ De Aſer, Phegiel filius Ochran. ♀ De
13 Gad, Eliaſaph filius Duel. ♀ De Nephtali, Ahira
14 filius Enan. ♀ Hi nobiliſſimi principes multitudinis
15 per tribus & cognationes ſuas, & capita exercitus
16 Iſrael: ♀ quos tulerunt Moyſes & Aaron cum omni
17 vulgi multitudine, ♀ & congregauerunt primo die
18 menſis ſecundi recenſentes eos per cognationes, &
domos, ac familias, & capita, & nomina ſingulorum
19 a vigeſimo anno & ſupra, ♀ ſicut præceperat Domi-
C nus Moyſi. Numeratique ſunt in deſerto Sinai. ♀ De
20 Ruben primogenito Iſraelis per generationes, & fa-
milias, ac domos ſuas, & nomina capitum ſingulo-
rum, omne quod ſexus eſt maſculini a vigeſimo an-
21 no & ſupra, procedentium ad bellum. ♀ quadragin-
22 ta ſex millia quingenti. ♀ De filijs Simeon per gene-
rationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt per nomina, & capita ſingulorum, om-
ne quod ſexus eſt maſculini a vigeſimo anno & ſu-
23 pra, procedentium ad bellum, ♀quinquaginta nouem
24 millia trecenti. ♀De filijs Gad per generationes, & fa
milias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum a viginti annis & ſupra,
25 omnes qui ad bella ꝓcederent, ♀quadragintaquinq;
26 millia ſexcenti quinquaginta. ♀De filijs Iuda per ge-
D nerationes, & familias, ac domos cognationum ſua-
rum, per nomina ſingulorum a vigeſimo anno, & ſu-
27 pra, omnes qui poterant ad bella procedere, ♀ recen-
28 ſiti ſunt ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti. ♀ De fi-
lijs Iſſachar per generationes, & familias, ac domos
cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum a vi-
geſimo anno & ſupra, omnes qui ad bella procede-
29 rent, ♀ recenſiti ſunt quinquagintaquatuor millia
30 quadringenti. ♀ De filijs Zabulon per generationes
& familias ac domos cognationum ſuarum, recenſi-
ti ſunt per nomina ſingulorũ a vigeſimo anno & ſu-
31 pra, omnes qui poterant ad bella procedere, ♀ quin-
32 quaginta ſeptẽ millia quadringẽti. ♀De filijs Ioſeph,
filiorũ Ephraim per generationes, & familias, ac do-
mos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomi-
na ſingulorum a vigeſimo anno & ſupra, omnes qui
33 poterant ad bella procedere, ♀ quadraginta millia
34 quingenti. ♀ Porro filiorum Manaſſe per generatio-
E nes, & familias, ac domos cognationum ſuarum, re-
cenſiti ſunt per nomina ſingulorum a viginti annis
& ſupra, omnes qui poterant ad bella procedere,
35 ♀ triginta duo millia ducenti. ♀ De filijs Beniamin
36 per generationes, & familias, ac domos cognatio-
num ſuarum, recenſiti ſunt nominibus ſingulorum
a vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad
37 bella procedere, ♀ trigintaquinque millia qua-
38 dringenti. ♀ De filijs Dan per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt nominibus ſingulorum a vigeſimo anno, &
39 ſupra, omnes qui poterant ad bella procede-
40 re, ♀ ſexagintaduo millia ſeptingenti. ♀ De filijs

Aſer

F Aſer per generationes & familias ac domos cogna-
tionum ſuarum recẽſiti ſunt per nomina ſingulorum
a vigeſimo anno & ſupra, omnes qui poterãt ad bella
41 procedere, ¶ quadraginta millia & mille quingenti.
42 ¶ De filijs Nephthali per generationes & familias ac
domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nomini-
bus ſingulorum à vigeſimo anno & ſupra, omnes qui
43 poterãt ad bella procedere, ¶ quinquagintatria millia
44 quadringẽti. ¶ Hi ſunt quos numerauerũt Moyſes &
Aaron, & duodecim principes Iſrael, ſingulos per do-
45 mos cognationum ſuarum. ¶ Fueruntq; omnis nu-
merus filiorũ Iſrael per domos & familias ſuas a vi-
geſimo anno & ſupra, qui poterãt ad bella procedere,
46 ¶ ſexcentatria millia virorum quingentiquinquagin-
47 ta. ¶ Leuitæ autem in tribu familiarum ſuarum non
G ſunt numerati cum eis. ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad
48 Moyſen, dicens: ¶ Tribum Leui noli numerare, ne-
49 que pones ſummam eorum cum filijs Iſrael: ¶ ſed cõ-
50 ſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonij, & cuncta
vaſa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipſi
portabunt tabernaculum & omnia vtenſilia eius: &
erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi meta-
51 buntur. ¶ Cum proficiſcendum fuerit, deponent Le-
uitæ tabernaculum: cum caſtrametandũ, erigẽt. quiſ-
52 quis externorum acceſſerit, occidetur. ¶ Metabuntur
autem caſtra filij Iſrael vnuſquiſque per turmas &
53 cuneos atq; exercitum ſuum. ¶ Porro Leuitæ per gy-
rum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſu-
per multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in
54 cuſtodijs tabernaculi teſtimonij. ¶ Fecerunt ergo filij
Iſrael iuxta omnia, quę pręceperat Dominus Moyſi.

CAPVT II.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron dicens: ¶ Singuli per turmas, ſigna, at-
2 que vexilla, & domos cognationum ſua-
rum caſtrametabuntur filij Iſrael per gyrum taber-
3 naculi fœderis. ¶ Ad Oriẽtem Iudas figet tentoria per
turmas exercitus ſui: eritque princeps filiorum eius,
4 Nahaſſon filius Aminadab. ¶ & omnis de ſtirpe eius
ſumma pugnantium, ſeptuagintaquatuor millia ſex-
5 centi. ¶ Iuxta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar,
6 quorum princeps fuit Nathanael filius Suar. ¶ & om
nis numerus pugnatorum eius, quinquagintaqua-
7 tuor millia quadringẽti. ¶ In tribu Zabulon princeps
8 fuit Eliab filius Helon. ¶ Omnis de ſtirpe eius exerci-
tus pugnatorum, quinquagintaſeptẽ millia quadrin-
9 genti. ¶ Vniuerſi qui in caſtris Iudæ annumerati ſunt,
fuerunt centumoctogintaſex millia quadringenti: &
10 per turmas ſuas primi egredičtur. ¶ In caſtris filiorum
Ruben ad meridianam plagam, erit princeps Eliſur
11 filius Sedeur; ¶ & cunctus exercitus pugnatorum
B eius qui numerati ſunt, quadragintaſex millia quin-
12 genti. ¶ Iuxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon:
quorum princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai:
13 ¶ & cunctus exercitus pugnatorum eius qui nume-
14 rati ſunt, quinquagintanouem millia trecenti. ¶ In
15 tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel: ¶ &
cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati
ſunt, quadragintaquinque millia ſexcenti quinqua-
16 ginta. ¶ Omnes qui recenſiti ſunt in caſtris Ruben,
centumquinquaginta millia & mille quadringenti
quinquaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco pro-
17 ficiſcentur. ¶ Leuabitur autem tabernaculum teſti-
monij per officia Leuitarum & turmas eorum. quo-
modo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca &
18 ordines ſuos proficiſcentur. ¶ Ad Occidentalem pla-
C gam erunt caſtra filiorum Ephraim, quorum prin-
19 ceps fuit Eliſama filius Ammiud. ¶ cunctus exerci-
tus pugnatorum eius qui numerati ſunt, quadra-
20 ginta millia quingenti. ¶ Et cum eis tribus filiorum
Manaſſe, quorum princeps fuit Gamaliel filius Pha-
21 daſſur. ¶ cunctuſque exercitus pugnatorum eius qui
22 numerati ſunt, trigintaduo millia ducenti. ¶ In tri-
bu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius
23 Gedeonis: ¶ & cunctus exercitus pugnatorum eius,
qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia quadrin-
24 genti. ¶ Omnes qui numerati ſunt in caſtris Ephraim,
centumocto millia centum per turmas ſuas: tertij
25 proficiſcentur. ¶ Ad Aquilonis partem caſtrametati
ſunt filij Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius
26 Amiſaddai. ¶ cunctus exercitus pugnatorum eius,
qui numerati ſunt, ſexagintaduo millia ſeptingenti.
27 ¶ Iuxta eum fixere tentoria de tribu Azer, quorum
D princeps fuit Phegiel filius Ochran. ¶ Cunctus exer-
28 citus pugnatorum eius qui numerati ſunt, quadra-
29 ginta millia, & mille quingenti. ¶ De tribu filiorum
30 Nephtali princeps fuit Ahira filius Enan. ¶ cunctus
exercitus pugnatorum eius, quinquagintatria mil-
31 lia quadringenti. ¶ Omnes qui numerati ſunt in ca-
ſtris Dan, fuerunt centum quinquagintaſeptem mil-
32 lia ſexcenti: & nouiſſimi proficiſcentur. ¶ Hic nume-
rus filiorum Iſrael, per domos cognationum ſuarum
& turmas diuiſi exercitus, ſexcentatria millia quin-
33 genti quinquaginta. ¶ Leuitæ autem non ſunt nume-
rati inter filios Iſrael: ſic enim præceperat Dominus
34 Moyſi. ¶ Feceruntq; filij Iſrael iuxta omnia quæ man
dauerat Dñs. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, &
profecti per familias, ac domos patrum ſuorum.

CAPVT III.

1 HÆ ſunt generationes Aaron, & Moyſi in
A die qua locutus eſt Dominus ad Moyſen in
2 monte Sinai. ¶ Et hæc nomina filiorum Aa-
ron: ‖ primogenitus eius Nadab, deinde Abiu, & E- ‖ Exo. 6
3 leazar, & Ithamar. ¶ Hæc nomina filiorum Aaron ſa- d. 23.
cerdotum, qui vncti ſunt, & quorum repletæ, & con-
4 ſecratæ manus, vt ſacerdotio fungerentur. ¶ Mortui ‖ Leui. 10
ſunt enim Nadab, & Abiu, cum offerrent ignem alie- a. 2. 1. Par. 24
num in conſpectu Domini in deſerto Sinai, abſq; li- a. 1.
beris: functique ſunt ſacerdotio Eleazar, & Ithamar Infra 26 g 61.
5 coram Aaron patre ſuo. ¶ Locutuſq; eſt Dominus ad Infra 8
6 Moyſen, dicens: ¶ Applica tribum Leui, & fac ſtare in h 9.
7 conſpectu Aaron ſacerdotis, vt miniſtrent ei, ¶ & ex- 1. Eſd. 6 d. 24.
cubent, & obſeruent quidquid ad cultum pertinet
8 multitudinis coram tabernaculo teſtimonij, ¶ & cu-
ſtodiant vaſa tabernaculi, ſeruientes in miniſterio
9 eius. ¶ Dabiſque dono Leuitas ¶ Aaron, & filijs eius,
10 quibus traditi ſunt a filijs Iſrael: Aaron autem, & fi-
B lios eius conſtitues ſuper cultum ſacerdotij. Externus
11 qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur. ¶ Locutuſq;
12 eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Ego tuli Leuitas a
filijs Iſrael pro omni primogenito qui aperit vul-
13 uam in filijs Iſrael: eruntque Leuitæ mei. ¶ Meum
eſt enim omne primogenitum, ex quo percuſſi ‖ pri- ‖ Infra 8
mogenitos in Terra Aegypti; ſanctificaui mihi c 16.
quidquid primum naſcitur in Iſrael ab homine vſ- Exo. 13
14 que ad pecus, mei ſunt: Ego Dominus. ¶ Locutuſque a 2. 34.c 9.

C eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:
15 ¶ Numera filios Leui per domos patrum ſuorum &
familias, omnem maſculum ab vno menſe & ſupra.
16 ¶ ‖ Numerauit Moyſes, vt præceperat Dominus. ¶ Et
17 inuẽti ſunt filij Leui p nomina ſua, Gerſon & Caath
18 & Merari. ¶ Filij Gerſõ: Lebni & Semei. ¶ Filij Caath:
19 Amram, & Ieſaar, Hebron, & Oziel. ¶ Filij Merari:
20 Moholi, & Muſi: ¶ De Gerſon fuere familiæ duæ,
21 Lebnitica, & Semeitica, ¶ quarum numeratus eſt po-
22 pulus ſexus maſculini ab vno menſe & ſupra, ſeptem
23 millia quingenti. ¶ Hi poſt tabernaculũ metabuntur
24 ad Occidentem ¶ ſub principe Heliaſaph filio Lael.
25 ¶ Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis, ¶ ip-
26 ſum tabernaculum & operimentum eius, tentorium
quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas
atrij: tentoriũ quoq; quod appẽditur in introitu atrij
tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet,
27 funes tabernaculi & omnia vtenſilia eius. ¶ Cognatio
D Caath habebit populos Amramitas & Ieſaaritas &
Hebronitas & Ozielitas. Hæ ſunt familię Caathitarũ
28 recenſitæ per nomina ſua. ¶ Omnes generis maſculini
ab vno menſe & ſupra, octo milia ſexcenti, habebũt
29 excubias ſanctuarij, ¶ & caſtrametabuntur ad meri-
30 dianam plagam. ¶ Princepſque eorum erit Eliſapham
31 filius Oziel: ¶ & cuſtodiẽt arcam, menſamq; & can-
delabrum, altaria, & vaſa ſanctuarij, in quibus mini-
ſtratur: & velum, cũctamq; huiuſcemodi ſupellecti-
32 lem. ¶ Princeps autem principum Leuitarum Eleazar
filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſto-
33 diæ ſanctuarij. ¶ At vero de Merari erũt populi Mo-
E holitæ & Muſitæ recẽſiti per nomina ſua: ¶ omnes ge-
34 neris maſculini ab vno menſe & ſupra, ſex millia du-
35 cẽti. ¶ Princeps eorum Suriel filius Abihaiel: in plaga
36 Septentrionali caſtrametabũtur. ¶ Erunt ſub cuſtodia
eorum tabulæ tabernaculi, & vectes, & columnæ, ac
baſes earum, & omnia quæ ad cultum huiuſcemodi
37 pertinent: ¶ columnęq; atrij per circuitũ cum baſibus
38 ſuis, & paxilli cum funibus. ¶ Caſtrametabuntur ante
tabernaculum fœderis, id eſt ad orientalem plagam,
Moyſes & Aaron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiam
ſanctuarij in medio filiorum Iſrael. quiſquis alie-
39 nus acceſſerit, morietur. ¶ Omnes Leuitæ quos nu-
F merauerunt Moyſes & Aaron iuxta præceptum Do-
mini per familias ſuas in genere maſculino a men-
40 ſe vno & ſupra, fuerunt viginti duo millia. ¶ Et ait
Dominus ad Moyſen. Numera primogenitos ſe-
xus maſculini de filijs Iſrael ab vno menſe, & ſupra,
41 & habebis ſummam eorum. ¶ Tolleſq; Leuitas mihi
pro omni primogenito filiorum Iſrael. Ego ſum
Dominus: & pecora eorum pro vniuerſis primoge-
42 nitis pecorum filiorum Iſrael. ¶ Recenſuit Moyſes
ſicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum
43 Iſrael. ¶ & fuerunt maſculi per nomina ſua a menſe
vno & ſupra, viginti duo millia ducenti ſeptuagin-
44 ta tres. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
45 ¶ Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum Iſrael, &
G pecora Leuitarum pro pecoribus eorum: eruntque
46 Leuitæ mei. Ego ſum Dominus. ¶ In precio autẽ du-
centorum ſeptuagintatrium qui excedunt numerum
47 Leuitarum de primogenitis filiorum Iſrael, ¶ accipies
quinque ſiclos per ſingula capita ad menſuram ſan-
48 ctuarij. ‖ Siclus habet viginti obolos. ¶ Dabiſque pe-
cuniam Aaron & filijs eius, precium eorum qui ſu-
49 pra ſunt. ¶ Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum qui
50 fuerant amplius, & quos redemerat a Leuitis ¶ pro
primogenitis filiorum Iſrael, mille trecentorum ſe-
xagintaquinque ſiclorum iuxta pondus ſanctuarij,
51 ¶ & dedit eam Aaron, & filijs eius iuxta verbum
quod præceperat ſibi Dominus.

‖ Exo. 6. c. 17. 1. Paral. 6 a. 1. & 23. a. 6. Infra 26 f 37.

‖ Exo. 39 b. 23. Leuit. 27 c. 25.

Ezec. 45. d. 12. Infra 18 c. 16.

CAPVT IIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron,
A dicens: ¶ Tolle ſummam filiorum Caath de
2 medio Leuitarũ per domos, & familias ſuas,
3 ¶ a trigeſimo anno & ſupra, vſq; ad quinquageſimum
annum, omnium qui ingrediuntur, vt ſtent & mini-
4 ſtrent in tabernaculo fœderis. ¶ Hic eſt cultus filiorum
Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſanctorũ
5 ¶ ingredientur Aaron & filij eius, quando mouenda
ſunt caſtra; & deponent velum quod pendet ante fo-
6 res, inuoluentque eo arcam teſtimonij, ¶ & operient
rurſum velamen ianthinarum pellium, extendentq;
deſuper pallium totum hyacinthinum, & inducent
7 vectes. ¶ Menſam quoque propoſitionis inuoluent
hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula, &
mortariola, cyathos & cratéras ad liba fundenda: pa-
8 nes ſemper in ea erunt: ¶ extẽdentq; deſuper pallium
coccineum, quod rurſum operient velamẽto ianthi-
9 narum pellium, & inducent vectes. ¶ Sument & pal-
lium hyacinthinum, quo operient candelabrum cũ
lucernis, & forcipibus ſuis, & emunctorijs, & cunctis
vaſis olei, quæ ad concinnandas lucernas neceſſaria
10 ſunt: ¶ & ſuper omnia ponent operimẽtum ianthina-
11 rum pellium. & inducent vectes. ¶ Necnon & altare
B aureum inuoluent hyacinthino veſtimento, & exten
dent deſuper operimentum ianthinarum pellium, in-
12 ducentq; vectes. ¶ Omnia vaſa quibus miniſtratur in
ſanctuario, inuoluent hyacinthino pallio, & exten-
dent deſuper operimentum ianthinarum pellium, in-
13 ducentq; vectes. ¶ Sed & altare mundabunt cinere, &
14 inuoluent illud purpureo veſtimẽto, ¶ ponentq; cum
eo omnia vaſa quibus in miniſterio eius vtuntur, id
eſt, ignium receptacula, fuſcinulas, ac tridentes, vnci-
nos, & batilla. Cuncta vaſa altaris operient ſimul
velamine ianthinarum pellium, & inducent vectes.
15 ¶ Cumq; inuoluerint Aaron & filij eius ſanctuarium,
& omnia vaſa eius in commotione caſtrorum; tunc
intrabunt filij Caath, vt portent inuoluta: & non tan
gent vaſa ſanctuarij, ne moriantur. Iſta ſunt onera fi-
16 liorum Caath in tabernaculo fœderis: ¶ Super quos
erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cuius cu-
ram pertinet oleum ad concinnandas lucernas, &
compoſitionis incenſum, & ſacrificium quod ſem-
per offertur, & oleum vnctionis: & quidquid ad
cultum tabernaculi pertinet, omniumque vaſo-
17 rum, quæ in ſanctuario ſunt. ¶ Locutuſque eſt Do-
18 minus ad Moyſen, & Aaron, dicens: ¶ Nolite per-
19 dere populum Caath de medio Leuitarum. ¶ Sed
hoc facite eis, vt viuant, & non moriantur, ſi teti-
gerint Sancta ſanctorum. Aaron & filij eius in-
trabunt, ipſique diſponent opera ſingulorum, &
20 diuident quid portare quis debeat. ¶ Alij nulla cu-
C rioſitate videant quæ ſunt in ſanctuario priuſquam
21 inuoluantur, alioquin morientur. ¶ Locutuſque eſt
22 Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Tolle ſummam etiam
filiorum Gerſon per domos, ac familias, & cogna-
23 tiones ſuas, ¶ a triginta annis & ſupra, vſque ad an-
nos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediun-

tur

24 tur & miniſtrant in tabernaculo fœderis.♀Hoc eſt offi-
25 cium familiæ Gerſonitarum,♀vt portent cortinas ta-
bernaculi & tectum fœderis,operimentũ aliud,& ſup
omnia velamen iãnthinum, tẽtoriumq; quod pendet
26 in introitu tabernaculi fœderis:♀cortinas atrij,& ve-
lum in introitu quod eſt ante tabernaculũ. Omnia q̃
27 ad altare ptinent,funiculos & vaſa miniſterij,♀iubẽ-
te Aaron & filijs eius, portabũt filij Gerſon: & ſcient
28 ſinguli cui debeant oneri mãcipari.♀Hic eſt cultus fa-
miliæ Gerſonitarũ in tabernaculo fœderis, erũtq; ſub
29 manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis. ♀Filios quoq;
Merari per familias & domos patrum ſuorũ recenſe-
30 bis ♀a triginta annis,& ſupra, vſque ad annos quin-
quaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium mi-
31 niſterij ſui & cultum fœderis teſtimonij. ♀Hæc ſunt
onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi & ve-
32 ctes eius,columnas ac baſes earum, ♀colũnas quoq;
atrij per circuitũ cum baſibus & paxillis & funibus
ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum ac-
33 cipient,ſicque portabunt. ♀Hoc eſt officium familiæ
Meraritarum, & miniſterium in tabernaculo fœde-
ris:erũtque ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
34 ♀Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron & principes
D ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos
35 patrum ſuorum, ♀a triginta annis & ſupra, vſque ad
annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur
36 ad miniſterium tabernaculi fœderis: ♀& inuenti ſunt
37 duo millia ſeptingenti quinquaginta. ♀Hic eſt nu-
merus populi Caath qui intrant tabernaculum fœ-
deris: hos numerauit Moyſes & Aaron iuxta ſer-
38 monem Domini per manum Moyſi.♀Numerati ſunt
& filij Gerſon per cognationes, & domos patrũ ſuo-
39 rum♀a triginta annis & ſupra, vſque ad quinquageſi-
mum annum,omnes qui ingrediuntur, vt miniſtrent
40 in tabernaculo fœderis:♀& inuẽti ſunt duo millia ſex-
41 centi triginta. ♀Hic eſt populus Gerſonitarum, quos
numerauerunt Moyſes & Aaron iuxta verbum Dñi.
42 ♀Numerati ſunt & filij Merari per cognationes &
43 domos patrũ ſuorum,♀a triginta annis & ſupra, vſq;
ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediun-
44 tur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:♀& inuẽ-
45 ti ſunt tria millia ducenti: ♀hic eſt numerus filiorum
Merari, quos recenſuerunt Moyſes & Aaron iuxta
46 imperium Dñi per manum Moyſi. ♀Oẽs qui recẽſiti
ſunt de Leuitis, & quos recẽſeri fecit ad nomẽ Moy-
ſes & Aaron, & principes Iſrael per cognationes &
47 domos patrum ſuorum, ♀a triginta annis & ſupra,
vſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad
47 miniſterium tabernaculi, & onera portanda, ♀fue-
49 runt ſimul octo millia quingenti octoginta. ♀Iuxta
verbum Dñi recenſuit eos Moyſes, vnumquemque
iuxta officium & onera ſua, ſicut præceperat ei Dñs.

CAPVT V.

1 LOcutuſq; eſt Dñs ad Moyſen, dicens;♀Præcipe
A filijs Iſrael, vt eijciant de caſtris omnẽ lepro-
2 ſum, & qui ſemine fluit, pollutuſq; eſt ſuper
3 mortuo: ♀tam maſculum, quam fœminã eijcite de ca-
ſtris, ne cõtaminent ea cum habitauerint vobiſcum.
4 ♀Feceruntq; ita filij Iſrael, & eiecerunt eos extra ca-
5 ſtra, ſicut locutꝰ erat Dñs Moyſi. ♀Locutuſq; eſt Dñs
6 ad Moyſen, dicens: ♀Loquere ad filios Iſrael: Vir ſiue
mulier cum fecerint ex omnibus peccatis quæ ſo-
lent hominibus accidere, & per negligentiam tranſ-
greſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint:
7 ♀cõfitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum ca-
put, quintamq; partem deſuper ei in quem peccaue-
8 rint. ♀Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Dño,
& erit ſacerdotis, excepto ariete qui offertur pro ex-
9 piatione, vt ſit placabilis hoſtia. ♀Omnes quoque pri-
mitiæ quas offerunt filij Iſrael, ad ſacerdotem perti-
10 nent: ♀& quicquid in ſanctuarium offertur a ſingulis,
11 & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit. ♀Locutuſ-
12 que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ♀Loquere ad fi-
lios Iſrael, & dices ad eos: Vir cuius vxor errauerit, Leuit. 6. a. 5.
13 maritumq; contemnens ♀dormierit cum altero viro,
B & hoc maritus deprehendere non quiuerit, ſed latet
adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt
14 inuenta in ſtupro: ♀ſi ſpiritus zelotypiæ concitauerit
virum contra vxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel
15 falſa ſuſpicione appetitur: ♀adducet eam ad ſacerdo-
tem, & offeret oblationem pro illa decimam partem
ſati farinæ hordeaceæ. non fundet ſuper eam oleum,
nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, &
16 oblatio inueſtigans adulterium. ♀Offeret igitur eam
17 ſacerdos, & ſtatuet corã Domino, ♀aſſumetq; aquam
ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de paui-
18 mento tabernaculi mittet in eam. ♀Cumque ſteterit
C mulier in cõſpectu Domini, diſcooperiet caput eius,
& ponet ſuper manus illius ſacrificium recordatio-
nis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autẽ tenebit aquas
amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta
19 congeſſit: ♀adiurabitque eam, & dicet: Si non dormi-
uit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto ma-
riti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ,
20 in quas maledicta congeſſi. ♀Sin autem declinaſti a
viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero
21 viro; ♀his maledictionibus ſubiacebis. Det te Domi-
nus in maledictionem, exemplumque cunctorum in
populo ſuo. putreſcere faciat femur tuum, & tumens
22 vterus tuus diſrumpatur. ♀ingrediantur aquæ male-
dictæ in ventrem tuum, & vtero tumeſcente putre-
ſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.
23 ♀Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & de-
D lebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſ-
24 ſit, ♀& dabit ei bibere. Quas cum exhauſerit, ♀tollet
25 ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ, & ele-
uabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper
26 altare: ita duntaxat, vt prius ♀pugillum ſacrificij tol-
lat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic
27 potum det mulieri aquas amariſſimas. ♀Quas cum
biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterij rea,
pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato
ventre computreſcet femur: eritque mulier in male-
28 dictionem, & in exemplum omni populo. ♀Quod ſi
29 polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos. ♀Iſta
eſt lex zelotypiæ. Si declinauerit mulier a viro ſuo,
30 & ſi polluta fuerit: ♀mariruſque zelotypiæ ſpiritu
concitatus adduxerit eam in conſpectu Dñi, & fece-
31 rit ei ſacerdos iuxta omnia quę ſcripta ſunt, ♀maritus
abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

CAPVT VI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ♀Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir,
2 ſiue mulier cum fecerint votũ vt ſanctificen-
tur, & ſe voluerint Dño conſecrare: a vino & oĩ quod
3 inebriare poteſt, abſtinebunt. ♀Acetum ex vino, &

ex qualibet alia potione, & quidquid de vua expri-
mitur, non bibent: vuas recentes ſiccasque non co-
4 medent ¶ cunctis diebus quibus ex voto Domino
conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab vua
5 paſſa vſque ad acinum nõ comedent. ¶Omni tempo-
* Iudith 13.a.5. re ſeparationis ſuę ‖ nouacula non tranſibit per caput
eius vſque ad completum diem quo Domino conſe-
cratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis eius.
6 ¶ Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum
7 non ingredietur, ¶nec ſuper patris quidem & matris,
& fratris, ſororiſque funere contaminabitur: quia
8 conſecratio Dei ſui ſuper caput eius eſt. ¶ Omnibus
9 diebus ſeparationis ſuæ ſãctus erit Domino. ¶Sin au-
B tem mortuus fuerit ſubito quiſpiam corã eo, pollue-
tur caput conſecrationis eius: quod radet ilico in ea-
10 dem die purgationis ſuę, & rurſum ſeptima. ¶In octa-
ua autẽ die offeret duos turtures, vel duos pullos co-
11 lumbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonij: ¶ fa-
cietq; ſacerdos vnum pro peccato, & alterum in ho-
locauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccauit ſu-
12 per mortuo: ſanctificabitq; caput eius in die illo, ¶&
conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offe-
rens agnum anniculum pro peccato, ita tamen, vt
dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctifi-
13 catio eius. ¶Iſta eſt lex conſecrationis: Cum dies quos
C ex voto decreuerat, complebuntur; adducet eum ad
14 oſtium tabernaculi fœderis, ¶ & offeret oblationem
eius Domino, agnum anniculum immaculatum in
holocauſtum, & ouem anniculam immaculatam pro
peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacifi-
15 cam, ¶caniſtrum quoque panum azymorum qui cõ-
ſperſi ſint oleo, & lágana abſque fermento vncta
16 oleo, ac libamina ſingulorum, ¶ quæ offeret ſacerdos
coram Domino, & faciet tam pro peccato, quam in
17 holocauſtum. ¶ Arietem vero immolabit hoſtiam
pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azy-
‖ Act. 21. d. 24. 18 morum, & libamenta quæ ex more debentur. ¶‖Tunc
radetur nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis
cæſarie conſecrationis ſuæ. tolletque capillos eius, &
ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pa-
19 cificorum. ¶ Et armum coctum arietis: tortamque
D abſque fermẽto vnam de caniſtro, & láganum azy-
mum vnum, & tradet in manus nazaræi, poſtquam
20 raſum fuerit caput eius. ¶Suſceptaque rurſum ab eo,
eleuabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacer-
dotis erunt, ſicut pectuſculum quod ſeparari iuſſum
eſt, & femur. poſt hæc poteſt bibere nazaræus vi-
21 num. ¶ Iſta eſt lex nazaræi, cum vouerit oblatio-
nem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, ex-
ceptis his quæ inuenerit manus eius. iuxta quod men
te deuouerat, ita faciet ad perfectionem ſanctificatio-
22 nis ſuæ. ¶Locutuſq; eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
23 ¶ Loquere Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs
24 Iſrael, & dicetis eis; ¶ Benedicat tibi Dominus, & cu-
25 ſtodiat te. ¶ Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, &
26 miſereatur tui. ¶ Conuertat Dominus vultum ſuum
27 ad te, & det tibi pacem. ¶ Inuocabuntque nomen
meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAPVT VII.

1 FActum eſt autem in die qua compleuit Moyſes
‖ Exo. 40 b. 18. A tabernaculum, & erexit illud: ‖vnxitq; & ſan-
ctificauit cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimi-
2 liter & omnia vaſa eius. ¶Obtulerunt principes Iſrael
& capita familiarum qui erant per ſingulas tribus, p̃-
3 fectiq; eorum qui numerati fuerant, ¶munera coram
Dño ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Vnum
plauſtrum obtulere duo duces, & vnum bouem ſin-
4 guli: obtuleruntq; ea in conſpectu tabernaculi. ¶ Ait
5 autem Dominus ad Moyſen: ¶ Suſcipe ab eis, vt ſer-
uiant in miniſterio tabernaculi: & trades ea Leuitis
6 iuxta ordinem miniſterij ſui. ¶Itaque cum ſuſcepiſſet
7 Moyſes plauſtra, & boues, tradidit eos Leuitis. ¶Duo
plauſtra, & quatuor boues dedit filijs Gerſon: iuxta
8 id quod habebant neceſſariũ. ¶quatuor alia plauſtra,
& octo boues dedit filijs Merari ſecundum officia, &
cultum ſuũ, ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
9 ¶ Filijs autem Caath non dedit plauſtra, & boues: q̃a
in ſanctuario ſeruiunt, & onera proprijs portant hu-
10 meris. ¶ Igitur obtulerunt duces in dedicationem al-
taris, die qua vnctum eſt, oblationem ſuam ante alta-
11 re. ¶Dixitq; Dominus ad Moyſen: Singuli duces per
B ſingulos dies offerant munera in dedicationem alta-
12 ris. ¶Primo die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon fi-
13 lius Aminadab de tribu Iuda: ¶fueruntq; in ea aceta-
bulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum,
phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos iuxta pon-
dus ſanctuarij, vtrunq; plenum ſimila conſperſa oleo
14 in ſacrificium: ¶ mortariolum ex decem ſiclis aureis
15 plenum incenſo: ¶ bouem de armento, & arietem, &
16 agnum anniculum in holocauſtum, ¶hircumque pro
17 peccato: ¶& in ſacrificio pacificorũ boues duos, arie-
tes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quin-
18 que. hæc eſt oblatio Nahaſſon filij Aminadab. ¶Secũ-
do die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Iſ-
19 ſachar, ¶ acetabulum argenteum appendens centum
triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptua
ginta ſiclos, iuxta pondus ſanctuarij, vtrunq; plenũ
20 ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ: ¶mortariolum au-
21 reum habens decem ſiclos plenum incenſo: ¶ bouem
de armento, & arietem, & agnum anniculum in holo
22 cauſtum: ¶hircumq; pro peccato, ¶& in ſacrificio pa-
23 cificorum boues duos, arietes quinque, hircos quin-
que, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Na-
24 thanael filij Suar. ¶ Tertio die princeps filiorũ Zabu-
25 lon Eliab, filius Elon, ¶ obtulit acetabulum argenteũ
appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteã
habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij,
C vtrunq; plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
26 ¶ mortariolũ aureũ appendens decem ſiclos plenum
27 incenſo: ¶ bouem de armento, & arietẽ, & agnũ anni-
28 culũ in holocauſtũ, ¶hircumq; pro peccato: ¶& in ſa-
29 crificio pacificorũ boues duos, arietes quinque, hir-
cos quinque, agnos anniculos quinque. hæc eſt obla-
30 tio Eliab, filij Helon. ¶ Die quarto princeps filiorum
31 Ruben, Eliſur filius Sedeur, ¶obtulit acetabulũ argen
teũ appendens centũ triginta ſiclos, phialã argenteã
habẽtẽ ſeptuaginta ſiclos ad põdus ſanctuarij, vtrũq;
32 plenũ ſimila conſperſa oleo in ſacrificiũ: ¶mortariolũ
33 aureũ appẽdens decem ſiclos plenũ incenſo: ¶bouem
de armento & arietem, & agnum anniculum in ho-
34 locauſtum: ¶ hircumque pro peccato: ¶ & in hoſtias
35 pacificorum boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
36 Eliſur filij Sedeur. ¶Die quinto princeps filiorum Si-
37 meon, Salamiel filius Suriſaddai, ¶ obtulit acetabulũ
argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialã
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus

ſanctuarij,

ſanctuarij, vtrunque plenum ſimila conſperſa oleo
38 in ſacrificium:♀ mortariolum aureũ appendens decẽ
39 ſiclos plenum incenſo: ♀ bouem de armento,& arie-
40 tem,& agnum anniculum in holocauſtum:♀hircum-
41 que pro peccato: ♀ & in hoſtias pacificorum boues
D duos,arietes quinque,hircos quinque,agnos annicu
los quinque. hæc fuit oblatio Salamiel filij Suri ſad-
42 dai.♀ Die ſexto princeps filiorũ Gad,Eliaſaph filius
43 Duel,♀obtulit acetabulum argenteum appendens cẽ
tum triginta ſiclos,phialam argenteam habentem ſe
ptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij,vtrunque ple-
44 num ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:♀mortario-
lum aureum appendens decem ſiclos plenum incen-
45 ſo:♀bouem de armento,& arietem,& agnum annicu
46 lum in holocauſtum,♀hircumque pro peccato:♀& in
47 hoſtias pacificorum boues duos,arietes quinque,hir
cos quinque,agnos anniculos quinque. hæc fuit ob-
48 latio Eliaſaph filij Duel.♀Die ſeptimo princeps filio-
49 rum Ephraim,Eliſama filius Ammiud,♀ obtulit ace-
tabulum argenteum appendens centum triginta ſi-
clos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos ad pondus ſanctuarij, vtrunque plenum ſimila
50 conſperſa oleo in ſacrificium:♀mortariolum aureum
51 appendens decem ſiclos plenum incenſo:♀bouem de
armẽto,& arietem,& agnum anniculum in holocau
52 ſtum,♀hircumque pro peccato:♀& in hoſtias pacifico
53 rum,boues duos,arietes quinque,hircos quinque,a-
E gnos anniculos quinque. hęc fuit oblatio Eliſama filij
54 Ammiud.♀ Die octauo princeps filiorum Manaſſe,
55 Gamaliel filius Phadaſſur,♀obtulit acetabulum argẽ
teum appendens centum triginta ſiclos,.phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſan
ctuarij,vtrunque plenum ſimila conſperſa oleo in ſa-
56 crificium;♀mortariolum aureum appendens decem
57 ſiclos plenum incenſo:♀bouem de armento,& arietẽ,
58 & agnum anniculum in holocauſtum; ♀ hircumque
59 pro peccato: ♀ & in hoſtias pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Gamaliel filij Phadaſſur.
60 ♀ Die nono princeps filiorum Beniamin, Abidan fi-
61 lius Gedeonis,♀obtulit acetabulum argenteum appẽ
dens centum triginta ſiclos,phialam argenteã haben
tem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrunq;
62 plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium,♀morta-
riolum aureum appendens decem ſiclos plenum in-
63 cenſo:♀bouem de armento,& arietem, & agnum an-
64 niculum in holocauſtum,♀hircumq; pro peccato:♀&
65 in hoſtias pacificorum boues duos, arietes quinque,
hircos quinque, agnos anniculos quinque. hæc fuit
66 oblatio Abidan filij Gedeonis.♀die decimo princeps
F filiorum Dan,Ahiezer filius Ammiſaddai, ♀ obtulit
67 acetabulum argenteum appendens centum triginta
ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos ad pondus ſanctuarij, vtrunque plenum ſimila
68 conſperſa oleo in ſacrificium:♀ mortariolum aureum
69 appendens decem ſiclos plenum incenſo:♀ bouem de
armẽto,& arietem, & agnum anniculum in holocau
70 ſtum,♀hircumque pro peccato:♀& in hoſtias pacifico
71 rum boues duos,arietes quinque,hircos quinque, a-
gnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer fi-
72 lij Ammiſaddai. ♀ Die vndecimo princeps filiorũ A-
73 ſer,Phegiel filius Ochram,♀obtulit acetabulum argẽ
teum appendens centum triginta ſiclos,phialã argen
team habentẽ ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctua-
rij,vtrunque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi-
74 cium; ♀ mortariolum aureum appendens decem ſi-
75 clos plenum incẽſo:♀bouem de armento,& arietem,
76 & agnum anniculum in holocauſtum, ♀ hircumque
77 pro peccato; ♀ & in hoſtias pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Phegiel filij Ochram.
78 ♀ Die duodecimo princeps filiorum Nephtali, Ahira
79 filius Enan, ♀obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam argenteam ha-
bentem ſeptuaginta ſiclos ad pondus ſanctuarij, v-
trunque plenum ſimila oleo cõſperſa in ſacrificium:
80 ♀ mortariolum aureum appendens decem ſiclos ple-
81 num incenſo: ♀ bouem de armento, & arietem, &
82 agnum anniculum in holocauſtum, ♀ hircumque
83 pro peccato: ♀ & in hoſtias pacificorum boues duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
84 quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij Enan. ♀ Hæc
in dedicationem altaris oblata ſunt a principibus Iſ-
rael, in die qua conſecratum eſt: acetabula argen-
tea duodecim,phialæ argenteæ duodecim,mortario
85 la aurea duodecim: ♀ ita vt centum triginta ſiclos ar-
G genti haberet vnum acetabulum, & ſeptuaginta ſi-
clos haberet vna phiala: ideſt, in commune vaſorum
omnium ex argento ſicli duo millia quadringenti,
86 pondere ſanctuarij: ♀ mortariola aurea duodecim
plena incenſo, denos ſiclos appendentia pondere
ſanctuarij: id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti.
87 ♀ boues de armento in holocauſtum duodecim, a-
rietes duodecim, agni anniculi duodecim, & liba-
88 menta eorum, hirci duodecim pro peccato. ♀ In
hoſtias pacificorum, boues vigintiquatuor, arietes
ſexaginta, hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta.
Hæc oblata ſunt in dedicationem altaris, quando
89 vnctum eſt. ♀ Cumque ingrederetur Moyſes taber-
naculum fœderis, vt conſuleret oraculum; audiebat
vocem loquentis ad ſe de propitiatorio, quod erat ſu
per arcam teſtimonij inter duos Cherubim, vnde &
loquebatur ei.

CAPVT VIII.

1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: ♀ Lo-
A quere Aaron, & dices ad eum: Cum poſueris
2 ſeptem lucernas, cãdelabrum in auſtrali par-
3 te erigatur. ♀ Hoc igitur præcipe, vt lucernæ contra
boream e regione reſpiciant ad menſam panum pro-
poſitionis, contra eam partem quam candelabrum re
4 ſpicit, lucere debebũt. ♀ Fecitque Aaron, & impoſuit
lucernas ſuper cãdelabrum, vt præceperat Dominus
5 Moyſi. ♀ Hæc autem erat factura candelabri: Ex auro
ductili, tam medius ſtipes, quam cuncta quæ ex vtro
que calamorum látere naſcebãtur, iuxta exemplum
quod oſtendit Dominus Moyſi, ita operatus eſt can-
6 delabrum. ♀ Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens: Tolle Leuitas de medio filiorum Iſrael & purifi
7 cabis eos ♀ iuxta hunc ritum: Aſpergantur aqua lu-
B ſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuę. Cumque
8 lauerint veſtimenta ſua, & mundati fuerint; ♀ tollent
bouem de armentis, & libamentum eius ſimilam o-
leo conſperſam. bouem autem alterum de armen-
9 tu accipies pro peccato: & applicabis ♀ Leuitas co-
ram tabernaculo fęderis, conuocata omni multitudi Sup. 3. a. 6.
10 ne filiorum Iſrael, ♀ Cumque Leuitæ fuerint coram 1. Eſd 6. d 18.
11 Domino, ponent filij Iſrael manus ſuas ſuper eos, ♀ &

offeret

offetet Aaron Leuitas, munus in conſpectu Domini
12 a filijs Iſrael, vt ſeruiant in miniſterio eius. ♀ Leuitæ
quoq; ponēt manus ſuas ſup capita boum, e quibus
vnum facies pro peccato, & alterum in holocauſtum
13 Domini, vt depreceris pro eis. ♀ Statueſque Leuitas
in conſpectu Aaron, & filiorum eius, & conſecrabis
14 oblatos Domino, ♀ ac ſeparabis de medio filiorū Iſ-
15 rael, vt ſint mei: ♀ & poſtea ingredientur tabernaculū
C fœderis, vt ſeruiant mihi. Sicque purificabis, & con-
16 ſecrabis eos in oblationem Domini, ♀ quoniam dono
Sup. 3. c. 13. donati ſunt mihi a filijs Iſrael. ‖ Pro primogenitis quę
‖ Exo. 13. a. 2. 17 aperiunt omnem vuluam in Iſrael, accepi eos. ♀ Mea
Luc. 2. d. 32. ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſrael, tam ex
hominibus, quā ex iumentis, ex die quo percuſſi om-
ne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctificaui eos
18 mihi: ♀ & tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filio-
19 rum Iſrael: ♀ tradidique eos dono Aaron, & filijs eius
de medio populi, vt ſeruiant mihi pro Iſrael in taber
naculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo pla-
20 ga, ſi auſi fuerint accedere ad ſanctuarium. ♀ Fecerūt-
que Moyſes, & Aaron, & omnis multitudo filiorum
Iſrael ſuper Leuitis quæ præceperat Dominus Moy-
21 ſi: ♀ purificatique ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua. Ele
uauitque eos Aaron in conſpectu Domini, & orauit
22 pro eis, ♀ vt purificati ingrederentur ad officia ſua in
tabernaculum fœderis coram Aaron, & filijs eius.
Sicut præceperat Dominus Moyſi de Leuitis, ita fa-
ctum eſt. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
23 cens: ♀ Hæc eſt lex Leuitarum: A vigintiquinque
24 annis, ♀ & ſupra ingredientur, vt miniſtrent in taber
25 naculo fœderis. ♀ Cumque quinquageſimum an-
26 num ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt, ♀ eruntque
miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, vt
cuſtodiant, quæ ſibi fuerint commendata: opera
autem ipſa non faciant. Sic diſpones Leuitis in cu-
ſtodijs ſuis.

CAPVT IX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Si-
A nai anno ſecundo, poſtquam egreſſi ſunt de
2 Terra Ægypti, menſe primo, dicens: ♀ Faciant
3 filij Iſrael Phaſe in tempore ſuo ♀ quartadecima die
menſis huius ad veſperam, iuxta omnes ceremonias,
4 & iuſtificationes eius. ♀ Præcepitque Moyſes filijs
5 Iſrael, vt facerent Phaſe. ♀ Qui fecerunt tempore ſuo:
quartadecima die menſis ad veſperam in monte Si-
nai. Iuxta omnia quæ mandauerat Dominus Moyſi,
6 fecerunt filij Iſrael. ♀ Ecce autem quidam immundi
ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe
7 in die illo, accedentes ad Moyſen, & Aaron, ♀ dixe-
runt eis: Immundi ſumus ſuper anima hominis: qua-
re fraudamur, vt non valeamus oblationem offerre
8 Domino in tempore ſuo inter filios Iſrael? ♀ Quibus
B reſpondit Moyſes: State, vt conſulam quid præcipiat
9 Dominus de vobis. ♀ Locutuſque eſt Dominus ad
10 Moyſen, dicens: ♀ Loquere filijs Iſrael: Homo qui fue
rit immundus ſuper anima, ſiue in via procul in gen-
11 te veſtra; faciat Phaſe Domino ♀ in menſe ſecundo,
quartadecima die menſis ad veſperam cum azymis,
12 & lactucis agreſtibus comedent illud. ♀ nō relinquēt
‖ Exo. 12. g. 46. ex eo quippiam vſque mane, ‖ & os eius non con-
‖ Ioa. 19. f. 30. 13 fringent, omnem ritum Phaſe obſeruabunt. ♀ Si
quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & ta
men non fecit Phaſe; exterminabitur anima illa de
populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit
14 tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit. ♀ Pere-
C grinus quoque & aduena ſi fuerint apud vos, facient
Phaſe Domino iuxta ceremonias, & iuſtificationes
eius. Præceptum idem erit apud vos tam aduenæ,
15 quam indigenæ. ♀ ‖ Igitur die qua erectum eſt ta- ‖ Exo. 40. d. 34.
bernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem
ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis vſque mane.
16 ♀ ſic fiebat iugiter: per diem operiebat illud nubes, &
17 per noctem quaſi ſpecies ignis. ♀ Cumque ablata
fuiſſet nubes quæ tabernaculū protegebat, tunc pro-
ficiſcebantur filij Iſrael, & in loco vbi ſteriſſet nubes,
18 ibi caſtrametabantur. ♀ Ad imperium Domini pro-
ficiſcebantur, & ad imperium illius figebant taberna
D culum. ‖ Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper ‖ 1. Cor. 10. a. 1.
19 tabernaculum, manebant in eodem loco: ♀ & ſi eue-
niſſet, vt multo tempore maneret ſuper illud, erant fi-
lij Iſrael in excubijs Domini, & non proficiſcebātur,
20 ♀ quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad
imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperiū
21 illius deponebant. ♀ Si fuiſſet nubes a veſpere vſque
mane, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet,
proficiſcebantur: & ſi poſt diem, & noctem receſſiſſet,
22 diſſipabant tentoria. ♀ Si vero biduo, aut vno men-
ſe, vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum,
manebant filij Iſrael in eodem loco, & non profici-
ſcebantur: ſtatim autem vt receſſiſſet, mouebant
23 caſtra. ♀ Per verbum Domini figebant tentoria, &
per verbum illius proficiſcebantur: erantque in ex-
cubijs Domini iuxta imperium eius per manum
Moyſi.

CAPVT X.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ♀ Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, qui-
2 bus conuocare poſſis multitudinem, quando
3 mouenda ſunt caſtra. ♀ Cumque increpueris tubis,
congregabitur ad te omnis turba ad oſtium taberna-
4 culi fœderis. ♀ Si ſemel clangueris, venient ad te prin
5 cipes, & capita multitudinis Iſrael. ♀ Si autem proli-
xior, atque conciſus clangor increpuerit, mouebunt
6 caſtra primi qui ſunt ad Orientalem plagam. ♀ In ſe-
cundo autem ſonitu, & pari vlulatu tubæ, leuabunt
tentoria qui habitāt ad Meridiem, & iuxta hunc mo-
dum reliqui facient vlulantibus tubis in profectio-
7 nem. ♀ Quando autem congregādus eſt populus, ſim-
plex tubarum clangor erit, & non conciſe vlulabūt.
8 ♀ Filij autem Aaron ſacerdotes clangent tubis: eritq;
hoc legitimum ſempiternum in generationibus ve-
9 ſtris. ♀ Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra
hoſtes, qui dimicant aduerſum vos; clangetis vlulan
B tibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino
Deo veſtro, vt eruamini de manibus inimicorum ve
10 ſtrorum. ♀ Si quando habebitis epulum, & dies fe-
ſtos, & calendas; canetis tubis ſuper holocauſtis, &
pacificis victimis, vt ſint vobis in recordationē Dei
11 veſtri. Ego Dominus Deus veſter. ♀ Anno ſecundo,
menſe ſecundo, vigeſima die menſis, eleuata eſt nu-
12 bes de tabernaculo fœderis: ♀ profectique ſunt filij Iſ-
rael per turmas ſuas de deſerto Sinai, & recubuit nu-
13 bes in ſolitudine Pharan. ♀ Moueruntque caſtra primi
14 iuxta imperium Domini in manu Moyſi, ♀ ‖ Filij ‖ Sup. 1. 2. 7.
Iuda per turmas ſuas, quorum princeps erat Nahaſ-
15 ſon filius Aminadab. ♀ In tribu filiorum Iſſachar fuit

16 princeps Nathanael filius Suar. ¶ In tribu Zabulon
17 erat princeps Eliab filius Helon. ¶ Depoſitumque eſt
tabernaculum, quod portantes egreſſi ſunt filij Ger-
18 ſon, & Merari. ¶ Profectique ſunt & filij Ruben, per
turmas, & ordinem ſuum, quorum princeps erat He-
19 liſur filius Sedeur. ¶ In tribu autem filiorum Simeon,
C princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai. ¶ Porro in
20 tribu Gad erat princeps Eliaſaph filius Duel. ¶ Profe-
21 ctiq; ſunt, & Caathitæ portantes ſanctuarium. Tan-
diu tabernaculum portabatur, donec venirent ad ere
22 ctionis locum. ¶ Mouerunt caſtra, & filij Ephraim
per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps erat
23 Eliſama filius Ammiud. ¶ in tribu autem filiorum
24 Manaſſe princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur. ¶ &
in tribu Beniamin erat dux Abidam filius Gedeonis.
25 ¶ Nouiſſimi caſtrorum omnium profecti ſunt filij
Dan per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps
26 fuit Ahiezer filius Ammiſaddai. ¶ In tribu autem
filiorum Aſer erat princeps Phegiel filius Ochran.
27 ¶ Et in tribu filiorum Nephtali princeps fuit Ahira
28 filius Enan. ¶ Hæc ſunt caſtra, & profectiones filio-
rum Iſrael per turmas ſuas, quando egrediebantur.
29 ¶ Dixitque Moyſes Hobab filio Raguel Madianitæ,
D cognato ſuo: Proficiſcimur ad locum quem Domi-
nus daturus eſt nobis: veni nobiſcum, vt benefacia-
30 mus tibi; quia Dominus bona promiſit Iſraeli. ¶ Cui
ille reſpondit: Non vadam tecum, ſed reuertar in ter-
31 ram meam in qua natus ſum. ¶ Et ille: Noli, inquit,
nos relinquere: tu enim noſti in quibus locis per de-
ſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor no-
32 ſter. ¶ Cumque nobiſcum veneris, quidquid opti-
mum fuerit ex opibus quas nobis traditurus eſt Do-
33 minus, dabimus tibi. ¶ Profecti ſunt ergo de Monte
Domini viam trium dierum, arcaque fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres prouidens caſtro-
34 rum locum. ¶ Nubes quoque Domini ſuper eos erat
35 per diem, cum incederent. ¶ Cumque eleuaretur ar-
‖Pſal. 67 a.2 ca, dicebat Moyſes: ‖ Surge Domine, & diſſipentur
36 inimici tui, & fugiãt qui oderunt te, a facie tua. ¶ cum
autem deponeretur, aiebat: Reuertere Domine ad
multitudinem exercitus Iſrael.

CAPVT XI.

1 INterea ortum eſt murmur populi, quaſi dolentiũ
A pro labore, contra Dominum. Quod cum au-
diſſet Dominus, iratus eſt. Et accenſus in eos
ignis Domini, deuorauit extremam caſtrorum par-
2 tem. ¶ Cumque clamaſſet populus ad Moyſen, ora-
uit Moyſes ad Dominum, & abſorptus eſt ignis.
3 ¶ Vocauitque nomen loci illius, Incenſio: eo quod in-
4 cenſus fuiſſet contra eos ignis Domini. ¶ Vulgus
quippe promiſcuum quod aſcenderat cum eis, flagra
uit deſiderio, ſedens & flens, iunctis ſibi pariter filijs
Iſrael, & ait, ‖ Quis dabit nobis ad veſcendum car-
‖1.Cor. 10.a.6 5 nes? ¶ Recordamur piſcium quos comedebamus in
Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucume-
6 res, & pepones, porrique, & cepe, & allia. ¶ Anima
B noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi
‖Exo.16. c.14. 7 Man. ¶ ‖ Erat autem Man quaſi ſemen coriandri co-
Sap.16.c 20. 8 loris bdellij. ¶ Circuibatque populus, & colligens il-
lud frangebat mola, ſiue terebat in mortario, coquẽs
Pſal. 77 c.24 in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis
Ioan. 6. 9 oleati. ¶ Cumque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros,
d.31. 10 deſcendebat pariter & Man. ¶ Audiuit ergo Moyſes
flentem populum per familias, ſingulos per oſtia ten-
torij ſui. Iratuſq; eſt furor Domini valde: ſed & Moy
11 ſi intoleranda res viſa eſt, ¶ & ait ad Dominum: Cur
afflixiſti ſeruum tuum? quare non inuenio gratiam
coram te? & cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi
12 huius ſuper me? ¶ Nunquid ego concepi omnem hãc
C multitudinem, vel genui eã, vt dicas mihi: Porta eos
in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum, &
13 defer in terram pro qua iuraſti patribus eorum? ¶ vn-
de mihi carnes, vt dem tantæ multitudini? flent con-
tra me, dicentes, Da nobis carnes, vt comedamus.
14 ¶ Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hũc populum,
15 quia grauis eſt mihi. ¶ Sin aliter tibi videtur, obſecro,
vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis,
16 ne tantis afficiar malis. ¶ Et dixit Dominus ad Moy-
ſen: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſ-
rael, quos tu noſti quod ſenes populi ſint, ac magiſtri:
& duces eos ad oſtium tabernaculi fęderis, facieſque
17 ibi ſtare tecum, ¶ vt deſcendam, & loquar tibi: & au-
D feram de ſpiritu tuo, tradamque eis, vt ſuſtentent te-
18 cum onus populi, & non tu ſolus graueris. ¶ Populo
quoque dices: Sanctificamini cras: comedetis carnes.
ego enim audiui vos dicere, Quis dabit nobis eſcas
carnium? bene nobis erat in Ægypto. Vt det vobis
19 Dominus carnes, & comedatis: ¶ non vno die, nec
duobus, vel quinque, aut decem, nec viginti quidẽ:
20 ¶ ſed vſque ad menſem dierum donec exeat per na-
res veſtras, & vertatur in nauſeam, eo quod repule-
ritis Dominum qui in medio veſtri eſt, & fleueritis
coram eo, dicẽtes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?
21 ¶ Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum huius po-
puli ſunt. & tu dicis, Dabo eis eſum carnium menſe
22 integro? ¶ ‖ Nunquid ouium, & boum multitudo cæ ‖Ioan.6
E datur, vt poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces b.7
maris in vnum congregabuntur, vt eos ſatient?
23 ¶ Cui reſpondit Dominus: ‖ Nunquid manus Domi- ‖Iſa.59.
ni inualida eſt? Iam nunc videbis vtrum meus ſermo a.5
24 opere compleatur. ¶ Venit igitur Moyſes, & narrauit
populo verba Domini, congregans ſeptuaginta vi-
ros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fecit circa tabernacu
25 lum. ¶ Deſcenditque Dominus per nubem, & locutus
eſt ad eum, auferens de Spiritu qui erat in Moyſe, &
dans ſeptuaginta viris. Cumque requieuiſſet in eis
26 Spiritus, prophetauerunt: nec vltra ceſſauerunt. ¶ Re-
manſerant autem in caſtris duo viri, quorum vnus
F vocabatur Eldad, & alter Medad, ſuper quos requie
uit Spiritus: nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exie
rant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in ca-
27 ſtris, ¶ cucurrit puer, & nunciauit Moyſi, dicẽs: Eldad
28 & Medad prophetant in caſtris. ¶ Statim Ioſue filius
Nun, miniſter Moyſi, & electus e pluribus, ait: Domi
29 ne mi Moyſes, prohibe eos. ¶ At ille: Quid, inquit, æ-
G mularis pro me? quis tribuat, vt omnis populus pro-
30 phetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum? ¶ Reuer-
ſuſque eſt Moyſes, & maiores natu Iſrael in caſtra.
31 ¶ ‖ Ventus autem egrediens a Domino, arreptas trans ‖Exo.16
mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra itinere c.13.
quantum vno die confici poteſt ex omni parte caſtro Pſal.77: d.31.
rum per circuitum, volabantque in aere duobus cu-
32 bitis altitudine ſuper terram. ¶ Surgens ergo popu-
lus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit
coturnicum: qui parum, decem coros: & ſiccauerunt
33 eas per gyrum caſtrorum. ¶ ‖ Adhuc carnes erant in ‖Pſal.77
dentibus eorum, nec defecerat huiuſcemodi cibus: d.31.

& ecce furor Domini concitatus in populum, per-
34 cuſſit eum plaga magna nimis. ♀ Vocatuſque eſt ille
locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelie-
35 runt populum qui deſiderauerat. ♀ Egreſſi autem de
Sepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, &
manſerunt ibi.

CAPVT XII.

1 LOcutaque eſt Maria, & Aaron contra Moy-
A ſen propter vxorem eius Æthiopiſſam, ♀ & di-
2 xerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt
Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus?
3 Quod cum audiſſet Dominus, ♀ (Erat enim Moyſes
vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui moraban-
4 tur in terra,) ♀ ſtatim locutus eſt ad eum, & ad Aa-
B ron, & Mariam: Egredimini vos tantum tres ad
tabernaculum fœderis. Cumque fuiſſent egreſſi,
5 ♀ deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in
introitu tabernaculi, vocans Aaron, & Mariam. Qui
6 cum iſſent, ♀ dixit ad eos: Audite ſermones meos, Si
quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione ap-
7 parebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum. ♀ At
Heb 3. a. non talis ſeruus meus Moyſes, ‖ qui in omni domo
8 mea fideliſſimus eſt: ♀ ore enim ad os loquor ei: &
palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum
C videt. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſeruo
9 meo Moyſi? ♀ Iratuſque contra eos, abijt: ♀ nu-
10 bes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum:
& ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix.

Cumque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfu-
11 ſam lepra, ♀ ait ad Moyſen: Obſecro domine mi, ne
imponas nobis hoc peccatum quod ſtulte commiſi-
12 mus, ♀ ne fiat hæc quaſi mortua, & vt abortium
D quod proijcitur de vulua matris ſuæ: ecce iam me-
13 dium carnis eius deuoratum eſt a lepra. ♀ Clama-
uitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus obſecro,
14 ſana eam. ♀ Cui reſpondit Dominus: Si pater eius
ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſe-
ptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem
15 diebus extra caſtra, & poſtea reuocabitur. ♀ Exclu-
ſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & po-
pulus non eſt motus de loco illo, donec reuocata eſt
Maria.

CAPVT XIII.

1 PRofectuſque eſt populus de Haſeroth, fixis ten-
A torijs in deſerto Pharan. ♀ ibique locutus eſt
2 Dominus ad Moyſen, dicens: ♀ Mitte viros,
3 qui conſiderent Terram Chanaan, quam daturus
ſum filijs Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus, ex
4 principibus. ♀ Fecit Moyſes quod Dominus impe-
rauerat, de deſerto Pharan mittens principes viros,
5 quorum iſta ſunt nomina, ♀ De tribu Ruben, Sam-
B mua filium Zechur. ♀ De tribu Simeon, Saphat fi-
6 lium Huri. ♀ De tribu Iuda, Caleb filium Iephone.
7 ♀ De tribu Iſſachar, Igal filium Ioſeph. ♀ De tribu
8 Ephraim, Oſee filium Nun. ♀ De tribu Beniamin,
9 Phalti filium Raphu. ♀ De tribu Zabulon, Geddiel
10 filium Sodi. ♀ De tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe, Gad-
11 di filium Suſi. ♀ De tribu Dan, Ammiel filium Ge-
12 malli. ♀ De tribu Aſer, Sthur filium Michael. ♀ De
13 tribu Nephthali, Nahabi filium Vapſi. ♀ De tribu
14 Gad, Guel filium Machi. ♀ Hæc ſunt nomina viro-
C rum, quos miſit Moyſes ad conſyderandam terram:
15 vocauitque Oſee filium Nun, Ioſue. ♀ Miſit ergo
16 eos Moyſes ad conſyderandam terram Chanaan, &
17 dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam,
18 Cumque veneritis ad montes, ♀ conſyderate terram,
19 qualis ſit: & populum, qui habitator eſt eius, vtrum
fortis ſit an infirmus, pauci numero an plures: ♀ ipſa
20 terra, bona an mala: vrbes quales, muratæ an abſque
21 muris: ♀ humus, pinguis an ſterilis, nemoroſa an
abſque arboribus. Confortamini, & afferte nobis
de fructibus terræ. Erat autem tempus, quando iam
22 præcoquæ vuæ veſci poſſunt. ♀ Cumque aſcendiſ-
D ſent, explorauerunt terram a deſerto Sin, vſque Ro-
23 hob intrantibus Emath. ♀ Aſcenderuntque ad me-
ridiem, & venerunt in Hebron, vbi erant Achiman,
& Siſai, & Tholmai, filij Enac. nam Hebron ſeptem
24 annis ante Tanim vrbem Ægypti condita eſt. ♀ ‖ Per- Deut. 1. 34.
genteſque vſque ad Torrentem botri, abſciderunt
palmitem, cum vua ſua, quem portauerunt in ve-
E cte duo viri. De malis quoque granatis, & de ficis

25 loci illius tulerunt: ♀ qui appellatus eſt Nehelescol,
id eſt, Torrens botri, eo quod botrum portaſſent inde
26 filij Iſrael. ♀ Reuerſique exploratores terræ poſt qua-
27 draginta dies, omni regione circuita, ♀ venerunt
ad Moyſen, & Aaron, & ad omnem cœtum filio-
rum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt in Cades.
Locutique eis, & omni multitudini oſtenderunt fru-
28 ctus terræ, ♀ & narrauerunt, dicentes: Venimus
F in terram, ad quam miſiſti nos, quæ reuera fluit la-
cte, & melle, vt ex his fructibus cognoſci poteſt:
29 ♀ ſed cultores fortiſſimos habet, & vrbes grandes
30 atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi: ♀ Ama-
lec habitat in meridie, Hethæus, & Iebuſæus, &
Amorrhæus in montanis. Chananæus vero mora-
31 tur iuxta mare, & circa fluenta Iordanis. ♀ Inter hæc
Caleb compeſcens murmur populi, qui oriebatur
contra Moyſen, ait. Aſcendamus, & poſſideamus
32 terram, quoniam poterimus obtinere eam. ♀ Alij ve-
ro qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hũc
populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt.

♀ Detra-

33 ¶ Detraxeruntque terræ quam inſpexerant, apud fi-
lios Iſrael, dicentes: Terra quam luſtrauimus, de-
uorat habitatores ſuos: populus quem aſpeximus
34 proceræ ſtaturæ eſt: ¶ Ibi vidimus monſtra quædam
filiorum Enac de genere giganteo, quibus compa-
rati, quaſi locuſtæ videbamur.

CAPVT XIIII.

1 IGitur vociferans omnis turba fleuit nocte illa,
A ¶ & murmurati ſunt contra Moyſen & Aaron
2 cuncti filij Iſrael, dicentes: Vtinam mortui
eſſemus in Aegypto, & in hac vaſta ſolitudine.
3 ¶ Vtinam pereamus, & non inducat nos Dominus
in terram iſtam, ne cadamus gladio, & vxores ac
liberi noſtri ducantur captiui. Nonne melius eſt re-
4 uerti in Aegyptum? ¶ Dixeruntque alter ad alterum:
Cōſtituamus nobis ducē & reuertamur in Aegyptū.
5 ¶ Quo audito Moyſes & Aaron ceciderunt proni in
‖ Eccl. 46 b 9. 1. Mac. 2. f. 41. 6 terram coram omni multitudine filiorum Iſrael. ¶ ‖ At
vero Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui &
7 ipſi luſtrauerant terram, ſciderūt veſtimenta ſua. ¶ &
B ad omnem multitudinem filiorum Iſrael locuti ſunt:
8 Terra quam circuiuimus, valde bona eſt. ¶ ſi propi-
tius fuerit Dominus, inducet nos in eā, & tradet hu-
9 mum lacte & melle manantem. ¶ Nolite rebelles eſſe
cōtra Dominum: neque timeatis populum terræ hu-
ius; quia ſicut panem ita eos poſſumus deuorare. re-
ceſſit ab eis omne præſidiū: Dominus nobiſcum eſt,
10 nolite metuere. ¶ Cumq; clamaret omnis multitudo,
& lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria
11 Domini ſuper tectum fœderis cunctis filijs Iſrael. ¶ Et
dixit Dominus ad Moyſen: Vſquequo detrahet mi-
hi populus iſte? Quouſque non credent mihi in om-
12 nibus ſignis quæ feci coram eis? ¶ Feriam igit' eos
peſtilentia, atque conſumam: te autem faciam prin-
cipem ſuper gentem magnā, & fortiorem quam hæc
13 eſt. ¶ Et ait Moyſes ad Dominum: Vt audiant Ægy-
Exo. 32. c. 12. C ptij de quorum medio eduxiſti populum iſtum, ¶ &
14 habitatores terræ huius qui audierunt quod tu Do-
mine in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem,
‖ Exo. 13 d. 27. ‖ & nubes tua ꝓtegat illos, & in columna nubis præ-
cedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:
15 ¶ quod occideris tantam multitudinem quaſi vnum
Deut. 9. d. 28. 16 hominem, & dicant: ¶ Non poterat introducere popu
lum in terram pro qua iurauerat, idcirco occidit eos
17 in ſolitudine. ¶ Magnificetur ergo fortitudo Domini
‖ Pſalm. 102. b. 8 Exo. 20 a. 5. & 34. a. 7. 18 ſicut iuraſti, dicens: ¶ ‖ Dominus patiens, & multæ
miſericordiæ, auferens iniquitatem, & ſcelera, nul-
lumque innoxium derelinquens, qui viſitas peccata
patrum in filios in tertiam, & quartam generationē.
19 ¶ Dimitte, obſecro, peccatum populi huius ſecun-
dum magnitudinem miſericordię tuę, ſicut propitius
fuiſti egredientibus de Ægypto vſque ad locum iſtū.
20 ¶ Dixitque Dominus: Dimiſi iuxta verbum tuum.
21 ¶ Viuo ego, & implebitur gloria Domini vniuerſa
D terra. ¶ Attamen omnes homines qui viderunt ma-
22 ieſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto, & in ſo
litudine, & tentauerunt me iam per decem vices, nec
23 obedierunt voci meæ, ¶ non videbunt terram pro
qua iuraui patribus eorum, nec quiſquam ex illis
‖ Ioſ. 14. b. 6 24 qui detraxit mihi, intuebitur eam. ¶ ‖ Seruum meum
Caleb qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam
in terram hanc, quam circuiuit, & ſemen eius poſſi-
25 debit eam. ¶ Quoniam Amalecites, & Chananæus
habitant in vallibus. Cras mouete caſtra, & reuerti-
26 mini in ſolitudinem per viam Maris rubri. ¶ Locu-
27 tuſq; eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicēs: ¶ ‖ Vſ- ‖ Pſalm 105. c. 37
E quequo multitudo hęc peſſima murmurat cōtra me? Infr. 26.
28 querelas filiorum Iſrael audiui. ¶ Dic ergo eis: Viuo g. 65. &
ego, ait Dominus: ſicut locuti eſtis audiente me, ſic fa 32 b. 10.
29 ciam vobis. ¶ In ſolitudine hac iacebunt cadauera
veſtra. ‖ Omnes qui numerati eſtis a viginti annis, & ‖ Deute. 1. f. 35.
30 ſupra, & murmuraſtis contra me, ¶ non intrabitis ter-
ram, ſuper quam leuaui manum meam, vt habitare
vos facerem, ‖ præter Caleb filium Iephone, & Ioſue ‖ Ioſ. c. 4.
31 filium Nun; ¶ Paruulos autem veſtros, de quibus di-
F xiſtis, quod prædę hoſtibus forent, introducam: vt vi
32 deant terram quæ vobis diſplicuit. ¶ Veſtra cadaue-
33 ra iacebunt in ſolitudine. ¶ Filij veſtri erunt vagi in
deſerto annis quadraginta, & portabunt fornicatio-
nem veſtram, donec conſumantur cadauera patrum
34 in deſerto, ¶ iuxta numerum quadraginta dierum
quibus conſideraſtis terram: annus pro die imputabi
tur: ‖ Et quadraginta annis recipietis iniquitates ve- ‖ Ezech 4 b 6.
35 ſtras, & ſcietis vltionem meam. ¶ quoniam ſicut locu- Pſal 94.
tus ſum, ita faciam omni multitudini huic peſſimæ, b 10.
quæ conſurrexit aduerſum me: in ſolitudine hac de-
36 ficiet, & morietur. ¶ Igitur omnes viri quos miſerat
Moyſes ad contemplandam terram, & qui reuerſi
murmurare fecerant contra eum omnem multitudi-
37 nem, detrahentes terræ quod eſſet mala, ¶ ‖ mortui 1. Corin 10 b. 10
38 ſunt, atque percuſſi in conſpectu Domini. ¶ Ioſue au- Heb. 3. d
tem filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt ex 17.
omnibus qui perrexerant ad conſiderandam terram. Iud. 1. b.
39 ¶ Locutuſque eſt Moyſes vniuerſa verba hæc ad om- 5.
G nes filios Iſrael, & luxit populus nimis. ¶ & ecce mane
40 primo ſurgentes, aſcēderunt verticem montis, atque
dixerunt: Parati ſumus aſcendere ad locum, de quo
41 Dominus locutus eſt: quia peccauimus. ¶ Quibus Deuter 1. g. 41.
Moyſes, Cur, inquit, tranſgredimini verbum Domi-
42 ni, quod vobis non cedet in proſperum? ¶ Nolite aſcē
dere: non enim eſt Dominus vobiſcum: ne corruatis
43 coram inimicis veſtris. ¶ Amalecites, & Chananæus
ante vos ſunt, quorum gladio corruetis, eo quod no-
lueritis acquieſcere Domino, nec erit Dominus
44 vobiſcum. ¶ At illi contenebrati aſcenderunt in
verticem montis. Arca autem teſtamenti Domini,
45 & Moyſes non receſſerunt de caſtris. ¶ Deſcenditque
Amalecites, & Chananæus qui habitabat in monte:
& percutiens eos, atque concidens, perſecutus eſt eos
vſque Horma.

CAPVT XV.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Cū
2 ingreſſi fueritis Terram habitationis veſtræ,
3 quam ego dabo vobis. ¶ & feceritis oblationem
Domino in holocauſtum, aut victimā vota ſoluētes,
vel ſponte offerentes munera, aut in ſolemnitatibus
veſtris adolentes odorem ſuauitatis Domino, de bo-
4 bus, ſiue de ouibus: ¶ offeret quicunque immolauerit
victimam, ſacrificium ſimilæ, decimam partem ephi
conſperſam oleo, quod menſuram habebit quar-
5 tam partem hin: ¶ & vinum ad liba fundenda
eiuſdem menſuræ dabit in holocauſtum, ſiue in victi-
6 mam: Per agnos ſingulos ¶ & arietes erit ſacrificium ſi
milæ duarum decimarum quæ conſperſa ſit oleo ter-
7 tiæ partis hin, ¶ & vinum ad libamentum tertiæ par

tis

tis eiuſdem menſuræ offeret in odorem ſuauitatis
8 Domino. ♀ Quando vero de bobus feceris holocau-
B ſtum, aut hoſtiam, vt impleas votum, vel pacificas
9 victimas, ♀dabis per ſingulos boues ſimilæ tres deci-
mas conſperſæ oleo, quod habeat medium menſuræ
10 hin, ♀ & vinum ad liba fundenda eiuſdem menſuræ
11 in oblationem ſuauiſſimi odoris Domino. ♀Sic facies
12 ♀ per ſingulos boues, & arietes, & agnos, & hœdos.
13 ♀Tam indigenę quam peregrini♀ eodem ritu offerent
14 ſacrificia. ♀ Vnum præceptum erit, atque iudiciũ tam
15 vobis quam aduenis terræ. ♀Locutus eſt Dominus ad
16 Moyſen, dicẽs: ♀ Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos:
17 ♀Cum veneritis in terram quam dabo vobis, ♀& co-
18 mederitis de panibus regionis illius, ſeparabitis pri-
19 mitias Domino♀ de cibis veſtris. Sicut de areis pri-
20 mitias ſeparatis, ♀ ita & de pulmentis dabitis primi-
21 tiua Domino. ♀ Quod ſi per ignorantiam prætererie-
22 tis quidquam horum quæ locutus eſt Dñs ad Moy-
23 ſen, ♀ & mandauit per eum ad vos, a die qua cępit iu-
24 bere & vltra, ♀obliтaq; fuerit facere multitudo, offer-
C ret vitulum de armẽto, holocauſtum in odorem ſua-
uiſſimum Domino, & ſacrificium eius, ac liba, vt ce-
25 remoniæ poſtulant, hircumq; pro peccato, ♀ & roga-
bit ſacerdos pro omni multitudine filiorum Iſrael: &
dimittetur eis, quoniam non ſponte peccauerunt, ni-
hilominus offerentes incẽſum Domino pro ſe, & pro
26 peccato, atq; errore ſuo: ♀& dimittetur vniuerſæ ple-
bi filiorum Iſrael, & aduenis qui peregrinantur inter
eos, quoniam culpa eſt omnis populi per ignorantiã.
27 ♀ Quod ſi anima vna neſciens peccauerit, offeret ca-
28 pram anniculam pro peccato ſuo, ♀ & deprecabitur
pro ea ſacerdos, quod inſcia peccauerit coram Dño:
29 impetrabitq; ei veniam, & dimittetur illi. ♀ Tam in-
digenis quam aduenis vna lex erit omnium qui pec-
30 cauerint ignorantes. ♀ Anima vero quæ per ſuperbiã
aliquid commiſerit, ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus,
(quoniam aduerſus Dominum rebellis fuit,) peribit
31 de populo ſuo: ♀ verbum enim Domini contempſit,
& præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur,
32 & portabit iniquitatem ſuam. ♀ Factum eſt autem,
D cum eſſent filij Iſrael in ſolitudine, & inueniſſent ho-
33 minem colligentem ligna in die ſabbati, ♀obtulerunt
34 eum Moyſi, & Aaron, & vniuerſæ multitudini. ♀Qui
recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper
35 eo facere deberent. ♀Dixitque Dominus ad Moyſen:
Morte moriatur homo iſte: obruat eũ lapidibus om
36 nis turba extra caſtra. ♀ Cumque eduxiſſent eum fo-
ras, obruerunt lapidibus, & mortuus eſt ſicut
37 præceperat Dominus. ♀ Dixit quoque Dominus
38 ad Moyſen. ♀ Loquere filijs Iſrael, & dices ad
eos, ‖vt faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum,
Deut. 22. b. 12. ‖ Mat. 23. a. 5. 39 ponentes in eis vittas hyacinthinas ♀quas cum vide-
rint, recordentur omnium mãdatorum Domini, nec
ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res varias
40 fornicantes: ♀ ſed magis memores præceptorum Dñi
41 faciant ea, ſintq; ſancti Deo ſuo. ♀Ego Dñs Deus ve-
ſter, q eduxi vos de terra Ægypti, vt eſſẽ Deꝰ veſter.

CAPVT XVI.

1 A ECce autem Core filius Iſaar, filij Caath, filij
Leui, & Dathan, atq; Abiron filij Eliab, Hon
2 quoque filius Phelеth de filijs Ruben, ♀ ſurre-
xerunt contra Moyſen, alijque filiorum Iſrael du-
centi quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui
3 tempore concilij per nomina vocabantur. ♀ ‖ Cum- ‖ Eccl. 45. c. 22. Iud. 1. d. 11. Inf. 27. a. 3.
que ſtetiſſent aduerſum Moyſen, & Aaron, dixerunt:
Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorũ eſt,
& in ipſis eſt Dominus: cur eleuamini ſuper popu-
4 lum Domini? ♀ Quod cum audiſſet Moyſes, cecidit
5 pronus in faciem: ♀ Locutuſque ad Core, & ad om-
nem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Do-
minus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi,
6 & quos elegerit, appropinquabunt ei. ♀Hoc igitur fa-
cite: Tollat vnuſquiſque thuribula ſua, tu Core, &
7 omne concilium tuum: ♀ & hauſto cras igne ponite
deſuper thymiama coram Domino: & quemcunque
elegerit, ipſe erit ſanctus. multum erigimini filij Le-
8 ui. ♀Dixitque rurſum ad Core: Audite filij Leui: ♀Nũ
9 parum vobis eſt, quod ſeparauit vos Deus Iſrael ab
B omni populo, & iunxit ſibi, vt ſeruiretis ei in cultu ta
bernaculi, & ſtaretis coram frequentia populi, & mi-
10 niſtraretis ei? ♀ Idcirco ad ſe fecit accedere te, & om-
nes fratres tuos filios Leui, vt vobis etiam ſacerdotiũ
11 vendicetis, ♀ & omnis globus tuus ſtet contra Domi
num? quid eſt enim Aaron, vt murmuretis contra
12 eum? ♀Miſit ergo Moyſes, vt vocaret Dathan, & Abi
ron filios Eliab. Qui reſponderunt: Non venimus.
13 ♀ Nunquid parum eſt tibi quod eduxiſti nos de terra
quæ lacte, & melle manabat, vt occideres in deſerto,
14 niſi & dominatus fueris noſtri? ♀ Reuera induxiſti
nos in terram quæ fluit riuis lactis, & mellis, & dedi-
ſti nobis poſſeſſiones agrorum, & vinearum? an & o-
15 culos noſtros vis eruere? non venimus. ♀ Iratuſque
Moyſes valde: ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrifi-
C cia eorum: tu ſcis quod ne aſellum quidem vnquam
acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.
16 ♀Dixitque ad Core: Tu & omnis congregatio tua ſta
te ſeorſum coram Domino, & Aaron die craſtino ſe-
17 paratim: ♀ Tollite ſinguli thuribula veſtra, & ponite
ſuper ea incenſum, offerentes Domino, ducẽta quin-
quaginta thuribula. Aaron quoque teneat thuribu-
18 lum ſuum. ♀ Quod cum feciſſent ſtantibus Moyſe, &
19 Aaron, ♀& coaceruaſſent aduerſum eos omnem mul-
titudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit cunctis
20 gloria Domini. ♀ Locutuſque Dominus ad Moyſen,
21 & Aaron, ait: ♀ Separamini de medio congregationis
22 huius, vt eos repente diſperdam. ♀ Qui ceciderunt
proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus ſpi
rituum vniuerſę carnis, num vno peccante, contra om
23 nes ira tua deſæuiet? ♀ Et ait Dominus ad Moyſen:
24 ♀Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparẽt a tabernaculis
D Core, & Dathan, & Abiron. ♀ Surrexitq; Moyſes, &
25 abijt ad Dathan, & Abirõ: & ſequẽtibꝰ eũ ſenioribus
26 Iſrael, ♀ dixit ad turbam: Recedit a tabernaculis ho-
minum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos per-
27 tinent, ne inuoluamini in peccatis eorum. ♀ Cumque
receſſiſſent a tentorijs eorum per circuitum, Da-
thã, & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum
ſuorum cum vxoribus, & liberis, omnique frequen-
28 tia. ♀ Et ait Moyſes: In hoc ſcietis quod Dominus
miſerit me, vt facerem vniuerſa, quæ cernitis, & non
29 ex proprio ea corde protulerim: ♀ Si conſueta ho-
minum morte interierint, & viſitauerit eos plaga,
qua & cæteri viſitari ſolent: non miſit me Domi-
30 nus. ♀ ſin autem nouam rem fecerit Dominus, vt
aperiens terra os ſuum, deglutiat eos, & omnia quæ
ad illos pertinent, deſcenderintque viuentes in in-
fernum, ſcietis quod blaſphemauerint Dominum.

Pſal. 105 c 17. Deut. 11 a 6. Infra 27 a. 3.

31 ¶ Confeſtim igitur, vt ceſſauit loqui, dirupta eſt terra
32 ſub pedibus eorum: ¶ & aperiens os ſuum, deuorauit

illos cum tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia eo
33 rum. ¶ deſcenderuntque viui in infernum operti hu-
34 mo, & perierũt de medio multitudinis. ¶ At vero om-
nis Iſrael, qui ſtabat per gyrum, fugit ad clamorem
pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra degluriat.
35 ¶ Sed & ignis egreſſus a Domino, interfecit ducentos
36 quinquaginta viros, qui offerebant incenſum. ¶ Locu
37 tuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ¶ Præcipe E-
leazaro filio Aaron ſacerdoti, vt tollat thuribula quę
F iacent in incendio, & ignem huc illucque diſpergat:
38 quoniam ſanctificata ſunt ¶ in mortibus peccatorum:
producatque ea in laminas, & affigat altari, eo quod
oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata
ſint: vt cernant ea pro ſigno, & monimẽto filii Iſrael.
39 ¶ Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula ęnea, in qui-
bus obtulerant hi quos incendium deuorauit, & pro
40 duxit ea in laminas, affigens altari: ¶ vt haberent po-
ſtea filij Iſrael quibus commonerentur, ne quis acce-
dat alienigena, & qui non eſt de ſemine Aaron ad of-
ferendum incẽſum Domino, ne patiatur ſicut paſſus
eſt Core, & omnis congregatio eius, loquente Domi
41 no ad Moyſen. ¶ Murmurauit autem omnis multitu-
do filiorum Iſrael ſequenti die cõtra Moyſen, & Aa-
ron, dicens: Vos interfeciſtis populum Domini.
42 ¶ Cumque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret,
43 ¶ Moyſes, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fęde-
ris. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nubes, &
44 apparuit gloria Domini. ¶ Dixitq; Dñs ad Moyſen:
45 ¶ Recedite de medio huius multitudinis, etiam nunc
46 delebo eos. Cumque iacerent in terra, ¶ dixit Moyſes
ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de alta-
ri, mitte incenſum deſuper, ‖ pergens cito ad populũ, ‖ Sap. 18. d. 21. c.
vt roges pro eis: iam enim egreſſa eſt ira a Domino,
47 & plaga deſæuit. ¶ Quod cum feciſſet Aaron, & cu-
curriſſet ad mediam multitudinem quam iam vaſta-
48 bat incendiũ, obtulit thymiama; ¶ & ſtans inter mor-
tuos, ac viuentes, pro populo deprecatus eſt, & plaga
49 ceſſauit. ¶ Fuerunt autem qui percuſſi ſunt, quatuor-
decim millia hominum, & ſeptingenti, abſque his
50 qui perierant in ſeditione Core. ¶ Reuerſuſque eſt Aa-
ron ad Moyſen ad oſtium tabernaculi fœderis poſt-
quam quieuit interitus.

C A P V T XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ¶ Loquere ad filios Iſrael, & accipe ab eis vir-
2 gas ſingulas per cognationes ſuas, a cunctis
principibus tribuum, virgas duodecim, & vniuſcu-
3 iuſque nomen ſuperſcribes virgę ſuę: ¶ nomen autem
Aaron erit in tribu Leui, & vna virga cunctas ſeor-
4 ſum familias continebit, ¶ poneſque eas in tabernacu
5 lo fęderis coram teſtimonio, vbi loquar ad te. ¶ quem
B ex his elegero, germinabit virga eius: & cohibebo a
me querimonias filiorum Iſrael, quibus contra vos
6 murmurant. ¶ Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael:
& dederunt ei omnes principes virgas per ſingulas
tribus: fueruntq; virgæ duodecim abſque virga Aa-
7 ron. ¶ Quas cum poſuiſſet Moyſes coram Domino in
8 tabernaculo teſtimonij, ¶ ſequenti die regreſſus inue-
C nit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui: & tur-
gẽtibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis,
9 in amygdalas deformati ſunt. ¶ Protulit ergo Moyſes
omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios
Iſrael, viderũtque & receperunt ſinguli virgas ſuas.
10 ¶ Dixitque Dominus ad Moyſen: Refer virgam Aa- ‖ Heb. 9. a. 4.
D ron in tabernaculum teſtimonij, ‖ vt ſeruetur ibi in ſi
gnum rebellium filiorum Iſrael, & quieſcant quere-
11 læ eorum a me, ne moriantur. ¶ Fecitque Moyſes, ſi-
12 cut præceperat Dominus. ¶ Dixerunt autem filij Iſ-
rael ad Moyſen: Ecce conſumpti ſumus, omnes peri-
13 bimus. ¶ quicunque accedit ad tabernaculum Domi-
ni, moritur. Num vſque ad internecionem cuncti de-
lendi ſumus?

C A P V T XVIII.

1 DIxitque Dominus ad Aaron: Tu, & filij tui,
A & domus patris tui tecum portabitis ini-
quitatem ſanctuarij: & tu & filij tui ſimul
2 ſuſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri: ¶ ſed & fratres
tuos de tribu Leui, & ſceptrum patris tui ſume te-
cum, præſtoque ſint, & miniſtrent tibi: tu autem
& filij tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonij.
3 ¶ Excubabuntque Leuitæ ad præcepta tua, & ad
cuncta opera tabernaculi: ita duntaxat, vt ad vaſa
ſanctuarij, & altare non accedant, ne & illi morian-
4 tur, & vos pereatis ſimul. ¶ Sint autem tecum, &
excubent in cuſtodijs tabernaculi, & in omnibus
ceremonijs eius. Alienigena non miſcebitur vobis.
5 ¶ Excubate in cuſtodia ſanctuarij, & in miniſterio
6 altaris, ne oriatur indignatio ſuper filios Iſrael. ¶ E-
go dedi vobis fratres veſtros Leuitas de medio filio-
rum Iſrael, & tradidi donum Domino, vt ſeruiant
7 in miniſterijs tabernaculi eius. ¶ Tu autem & filij
tui cuſtodite ſacerdotium veſtrum: & omnia quæ
ad cultum altaris pertinent, & intra velum ſunt,
B per ſacerdotes adminiſtrabuntur: ſi quis externus
8 acceſſerit, occidetur. ¶ Locutuſque eſt Dominus
ad Aaron: Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarum
mearum. Omnia, quæ ſanctificantur a filijs Iſrael,
tradidi tibi, & filijs tuis pro officio ſacerdotali legiti-
9 ma ſempiterna. ¶ Hæc ergo accipies de his quæ ſan-
ctificantur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio,
& ſacrificium, & quidquid pro peccato, atque de-
licto redditur mihi, & cedit in Sancta ſanctorum,
10 tuum erit, & filiorum tuorum. ¶ In ſanctuario come-
des illud: mares tantum edent ex eo, quia conſe
11 cratum eſt tibi. ¶ Primitias autem, quas vouerint, &
obtulerint filij Iſrael, tibi dedi, & filijs tuis, ac filia
bus tuis iure perpetuo: qui mundus eſt in domo tua,
12 veſcetur eis. ¶ Omnem medullam olei, & vini, ac
frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino,
13 tibi dedi. ¶ Vniuerſa frugum initia, quas gignit hu-

mus, &

unus, & Domino deportantur, cedent in vſus tuos:
14 qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis. ¶ Oẽ quod
15 ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit. ¶ Quidquid
C primum erumpit e vulua cunctæ carnis, quam offe-
runt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue de pecoribus
fuerit, tui iuris erit: ita duntaxat, vt pro hominis pri-
mogenito precium accipias, & omne animal quod
16 immundum eſt, redimi facias, ¶ cuius redemptio erit
poſt vnum menſem, ſiclis argenti quinque, pondere
17 ſanctuarij. ‖ Siclus viginti obolos habet. ¶ Primoge-
nitum autem bouis, & ouis, & capræ non facies redi-
mi, quia ſanctificata ſunt Domino: ſanguinem tantũ
eorum fundes ſuper altare, & adipes adolebis in ſua-
18 uiſſimum odorem Domino. ¶ Carnes vero in vſum
tuum cedent, ſicut pectuſculum conſecratum, & ar-
19 mus dexter, tua erunt. ¶ Omnes primitias ſanctuarij,
quas offerunt filij Iſrael Domino, tibi dedi, & filijs,
ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempi-
20 ternum coram Domino, tibi ac filijs tuis. ¶ Dixitque
Dominus ad Aaron: In terra eorũ nihil poſſidebitis,
nec habebitis partem inter eos: ‖ ego pars & hæredi-
21 tas tua in medio filiorum Iſrael. ¶ Filijs autẽ Leui de-
D di omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro mini-
22 ſterio quo ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis: ¶ vt
non accedant vltra filij Iſrael ad tabernaculum, nec
23 committant peccatum mortiferum. ¶ ſolis filijs Leui
mihi in tabernaculo ſeruientibus, & portantibus pec
cata populi, legitimum ſempiternum erit in genera-
24 tionibus veſtris. Nihil aliud poſſidebunt, ¶ decima-
rum oblatione contenti, quas in vſus eorum, & ne-
25 ceſſaria ſeparaui. ¶ Locutuſque eſt Dominus ad
26 Moyſen, dicens: ¶ Præcipe Leuitis, atque denuncia:
Cum acceperitis a filijs Iſrael decimas quas dedi vo-
bis, primitias earum offerte Domino, ideſt, decimam
27 partem decimæ, ¶ vt reputetur vobis in oblationem
primitiuorum, tam de areis: quam de torcularibus,
28 ¶ & vniuerſis quorum accipitis primitias, offerte Do
29 mino, & date Aaron ſacerdoti. ¶ Omnia quæ offere-
tis ex decimis, & in donaria Domini ſeparabitis,
30 optima & electa erunt. ¶ Diceſque ad eos: Si præcla-
ra, & meliora quęque obtuleritis ex decimis, reputa-
bitur vobis quaſi de area, & torculari dederitis pri-
31 mitias: ¶ & comedetis eas in omnibus locis veſtris,
tam vos, quam familiæ veſtræ: quia precium eſt pro
32 miniſterio quo ſeruitis in tabernaculo teſtimonij. ¶ &
non peccabitis ſuper hoc, egregia vobis, & pinguia
reſeruantes: ne polluatis oblationes filiorum Iſrael,
& moriamini.

Exo. 30. b. 13. Leui. 27. c. 25. ... Ezec. 45. a. 12.

Deut. 10. b. 9 & 18. a. 2.

Ioſ. 17. b. 14. d. 18. ... c. 44. g. 48.

CAPVT XIX.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aa-
A ron, dicens: ¶ Iſta eſt religio victimæ, quam
2 conſtituit Dominus. Præcipe filijs Iſrael, vt
adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua
3 nulla ſit macula, nec portauerit iugum: ¶ tradeiſque
eam Eleazaro ſacerdoti: qui eductam extra caſtra,
4 immolabit in conſpectu omnium. ¶ & ‖ tingens di-
gitum in ſanguine eius, aſperget contra fores taber-
5 naculi ſeptem vicibus; ¶ combure tque eam cunctis
videntibus, tam pelle, & carnibus eius, quam ſan-
6 guine, & fimo flamme traditis. ¶ Lignum quoque
cedrinum, & hyſſopum, coccumque bis tinctum
7 ſacerdos mittet in flammam quæ vaccam vorat. ¶ Et
tuncdemum lotis veſtibus, & corpore ſuo, ingre-
dietur in caſtra, commaculatuſque erit vſque ad ve-
8 ſperum. ¶ Sed & ille qui combuſſerit eam, lauabit
B veſtimenta ſua, & corpus, & immundus erit vſque
9 ad veſperum. ¶ Colliget autem vir mundus cineres
vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo,
vt ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in
aquam aſperſionis: quia pro peccato vacca combu-
10 ſta eſt. ¶ Cumque lauerit qui vaccæ portauerat cine-
res, veſtimenta ſua, immundus erit vſque ad veſpe-
rum. Habebunt hoc filij Iſrael, & aduenæ, qui habi-
11 tant inter eos, ſanctum iure perpetuo. ¶ Qui tetigerit
cadauer hominis, & propter hoc ſeptem diebus fue-
12 rit immundus: ¶ aſpergetur ex hac aqua die tertio, &
ſeptimo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non
13 fuerit, ſeptimo non poterit emundari. ¶ Omnis qui te-
C tigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus hac
commiſtione non fuerit, polluet tabernaculum Do-
mini, & peribit ex Iſrael: quia aqua expiationis non
eſt aſperſus, immũdus erit, & manebit ſpurcitia eius
14 ſuper eum. ¶ Iſta eſt lex hominis qui moritur in ta-
bernaculo. Omnes qui ingrediuntur tẽtorium illius,
& vniuerſa vaſa quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem
15 diebus. ¶ Vas quod non habuerit operculum, nec li-
16 gaturam deſuper, immundum erit. ¶ Si quis in agro
tetigerit cadauer occiſi hominis, aut per ſe mortui,
ſiue os illius, vel ſepulchrum: immundus erit ſeptem
17 diebus. ¶ Tollentque de cineribus combuſtionis, at-
que peccati, & mittent aquas viuas ſuper eos in vas.
18 ¶ in quibus cum homo mundus tinxerit hyſſopum,
aſperget ex eo omne tentorium, & cunctam ſupelle-
ctilem, & homines huiuſcemodi contagione pollu-
19 tos: ¶ Atque hoc modo mundus luſtrabit immundum
D tertio, & ſeptimo die: expiatuſque die ſeptimo, laua-
bit & ſe, & veſtimenta ſua, & immundus erit vſq; ad
20 veſperum. ¶ Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, pe-
ribit anima illius de medio ecclesiæ: quia ſanctuariũ
Domini polluit, & nõ eſt aqua luſtrationis aſperſus:
21 ¶ erit hoc præceptum legitimum ſempiternum. Ipſe
quoque qui aſpergit aquas, lauabit veſtimenta ſua.
Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus e-
22 rit vſque ad veſperum. ¶ Quidquid tetigerit immun-
dus, immundum faciet: & anima quæ horum quip-
piam tetigerit, immunda erit vſque ad veſperum.

‖ Heb. 9. b. 13.

CAPVT XX.

1 VEneruntque filij Iſrael, & omnis multitudo
A in deſertum Sin, menſe primo; & manſit
populus in Cades. Mortuaque eſt ibi Ma-
2 ria, & ſepulta in eodẽ loco. ¶ Cumq; indigeret aqua
populus, cõuenerunt aduerſum Moyſen, & Aaron,
3 ¶ & verſi in ſeditionem, dixerunt: Vtinã perijſſemus ‖ Exo. 17. a. 2.
4 inter fratres noſtros coram Domino. ¶ Cur eduxi-
ſtis eccleſiam domini in ſolitudinem, vt & nos, &
5 noſtra iumenta moriamur? ¶ Quare nos feciſtis a-
ſcendere de Aegypto, & adduxiſtis in locum iſtum
peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec ficum gi-
gnit, nec vineas, nec malogranata, inſuper & a-
6 quam non habet ad bibendum? ¶ Ingreſſuſque Moy-
ſes, & Aaron, dimiſſa multitudine tabernaculum
fœderis, corruerunt proni in terram, clamaueruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus
audi clamorem huius populi, & aperi eis theſau-
rum tuum, fontem aquæ viuæ, vt ſatiati ceſſet mur-
B muratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſu-

per

7 per eos : ♀ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
8 cens : ♀ Tolle virgam , & congrega populum, tu &
Aaron frater tuus , & loquimini ad petram coram
eis,& illa dabit aquas . Cumque eduxeris aquam de
‖ Sap.11. a.4. Exo. 17 b.6. 9 petra,bibet omnis multitudo & iumenta eius.♀‖ Tu-
lit igitur Moyſes virgam,quæ erat in conſpectu Do-
10 mini , ſicut præceperat ei , ♀ congregata multitudi-
ne ante petram,dixitque eis : Audite rebelles & in-
‖ Deu.32 g 51. Pſal 77. b.15.104 d.40. 1.Cor.10. a 4. ‖ Deut. 1. f.37. Ioſ 27.c. 14. creduli . ‖ Num de petra hac vobis aquam poteri-
11 mus eijcere ? ♀Cumque eleuaſſet Moyſes manũ per-
cutiens virga bis ſilicem , egreſſæ ſunt aquæ largiſſi-
12 mæ, ita vt populus biberet & iumenta . ♀ Dixitque
Dominus ad Moyſen & Aaron : ‖ Quia non cre-
diſtis mihi , vt ſanctificaretis me coram filijs Iſrael :
non introducetis hos populos in terram quam da-
13 bo eis . ♀ Hæc eſt aqua contradictionis , vbi iurgati
ſunt filij Iſrael contra Dominum, & ſanctificatus eſt
14 in eis . ♀ Miſit interea nuncios Moyſes de Cades ad
regem Edom , qui diceret : Hæc mandat frater tuus
C Iſrael : Noſti omnem laborem qui apprehendit nos ,
15 ♀ quomodo deſcenderint patres noſtri in Ægyptum ,
& habitauerimus ibi multo tempore , afflixerintque
16 nos Aegyptij,& patres noſtros:♀ & quomodo clama-
uerimus ad Dominum,& exaudierit nos,miſeritque
Angelum qui eduxerit nos de Aegypto.Ecce in vrbe
17 Cades,quæ eſt in extremis finibus tuis,poſiti,♀ obſe-
cramus vt nobis tranſire liceat per terram tuam.Non
ibimus per agros,nec per vineas, nõ bibemus aquas
de puteis tuis,ſed gradiemur via publica, nec ad dex-
teram,nec ad ſiniſtram declinãtes, donec tranſeamus
18 terminos tuos. ♀ Cui reſpondit Edom: Non tranſibis
19 per me,alioquin armatus occurram tibi.♀Dixerunt-
que filij Iſrael:Per tritam gradiemur viam:& ſi bibe-
rimus aquas tuas nos & pecora noſtra,dabim⁹ quod
iuſtum eſt:nulla erit in precio difficultas, tantum ve-
lociter tranſeamus . At ille reſpondit; Non tranſibis.
20 ♀Statimque egreſſus eſt obuius cum infinita multitu-
D dine, & manu forti. ♀ Nec voluit acquieſcere depre-
Inf.33.d. 37. 21 canti , vt concederet tranſitum per fines ſuos . Quam
22 ob rem diuertit ab eo Iſrael. ♀ Cumque caſtra mouiſ-
ſent de Cades, venerunt in montem Hor,qui eſt in fi-
23 nibus Terræ Edom; ♀ Vbi locutus eſt Dominus ad
24 Moyſen:♀Pergat,inquit,Aaron ad populos ſuos:non
enim intrabit terram quam dedi filijs Iſrael, eo quod
incredulus fuerit ori meo ad Aquas contradictionis .
‖ Infr 33. g 18. Deut.32. g.10. 25 ♀‖ Tolle Aaron,& filium eius cum eo,& duces eos in
26 montẽ Hor. ♀Cumq; nudaueris patrem veſte ſua,in-
dues ea Eleazarum filium eius , Aaron colligetur, &
27 morietur ibi.♀ Fecit Moyſes,vt præceperat Domin⁹,
& aſcenderunt in montem Hor coram multitudine .
‖ Deuter. 10.b 6. 28 ♀‖ Cumque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis
29 Eleazarum filium eius.♀Illo mortuo in montis ſuper-
30 cilio,deſcendit cum Eleazaro.♀Omnis autem multi-
tudo videns occubuiſſe Aaron, fleuit ſuper eo trigin-
ta diebus per cunctas familias ſuas.

CAPVT XXI.

Inf.33.c. 40. 1 QVod cum audiſſet Chananæus rex Arad,qui
A habitabat ad Meridiem , veniſſe ſcilicet Iſ-
rael per exploratorum viam , pugnauit
contra eum,& victor exiſtens duxit ex eo prædam .
2 ♀At Iſrael voto ſe Domino obligans,ait:Si tradideris
3 populũ iſtũ in manu mea,delebo vrbes eius.♀ Exau-
diuitque Dñs preces Iſrael, & tradidit Chananæum,
quem ille interfecit ſubuerſis vrbibus eius, & voca-
4 uit nomen loci illius Horma,id eſt,anathema. ♀ Pro-
fecti ſunt autem, & de monte Hor per viam quæ du-
cit ad Mare rubrum, vt circumirent Terram Edom .
5 Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris: ♀ locu-
B tuſque cõtra Deum & Moyſen,ait: Cur eduxiſti nos
de Aegypto, vt moreremur in ſolitudine ? Deeſt pa-
nis , non ſunt aquæ : anima noſtra iam nauſeat ſuper
6 cibo iſto leuiſſimo.♀ Quamobrem ‖miſit Dominus in ‖ Sap.16 a.1.
populum ignitos ſerpentes , ad quorum plagas , & Iud 8 c. 25.
7 mortes plurimorum, ♀ venerunt ad Moyſen, atque 1.Corin. 10.b.9.
dixerunt:Peccauimus,quia locuti ſumus contra Do-
minum & te:ora vt tollat a nobis ſerpentes. Orauit-
8 que Moyſes pro populo,♀& locutus eſt Dominus ad
C eum: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno :
9 qui percuſſus aſpexerit eum, viuet.♀‖Fecit ergo Moy- ‖ Ioan.3. b.14.

ſes SERPENTEM ÆNEVM , & poſuit eum pro ſi-
10 gno:quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.♀Pro-
11 fectique filij Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth, ♀ vn-
de egreſſi fixere tentoria in Ieabarim in ſolitudine ,
12 quæ reſpicit Moab contra Orientalem plagam. ♀ Et
13 inde mouentes venerunt ad Torrentem Zared.♀Quẽ
relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon,quę eſt
in deſerto,& prominet in finibus Amorrhæi: ‖ ſi qui- ‖ Iud.11. c.23.
dem Arnon terminus eſt Moab,diuidens Moabitas ,
14 & Amorrhæos.♀Vnde dicitur in libro bellorum Do-
mini , ſicut fecit in Mari rubro , ſic faciet in torrenti-
15 bus Arnon . ♀ Scopuli Torrentium inclinati ſunt, vt
D requieſcerent in Ar, & recũberent in finibus Moabi-
16 tarum. ♀ Ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locu-
tus eſt Dñs ad Moyſen: Congrega populum, & dabo
17 ei aquam. ♀ Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud, Aſcen-
18 dat puteus . Concinebant: ♀ Puteus quem foderunt
principes,& parauerunt duces multitudinis in dato-
re legis, & in baculis ſuis . De ſolitudine Mathana .
19 ♀ De Mathana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth .
20 ♀ De Bamoth vallis eſt in regione Moab , in vertice
21 Phaſga,quod reſpicit contra deſertum.♀‖Miſit autem ‖ Deut.2 c.26.
Iſrael nuncios ad Sehon regem Amorrhæorum , di- ‖ Iud.11 d.19.
22 cens:♀Obſecro, vt tranſire mihi liceat per terram tuã:
E non declinabimus in agros, & vineas, non bibemus
aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec tranſea-
23 mus terminos tuos.♀ Qui concedere noluit vt tranſi-
ret Iſrael per fines ſuos:quin potius exercitu congre-
gato,egreſſus eſt obuiam in deſertum, & venit in Ia-
24 ſa,pugnauitque contra eum.♀‖ A quo percuſſus eſt in ‖ Amo 2 c.9.
ore gladij , & poſſeſſa eſt terra eius ab Arnon , vſque Pſal.134 a 11
Ieboc,& filios Ammon: quia forti præſidio teneban- Ioſ. 24. b.8.
25 tur termini Ammonitarum. ♀ Tulit ergo Iſrael om- Iud.5.c. 20.
nes ciuitates eius , & habitauit in vrbibus Amor-

26 rhæi, in Heſebon ſcilicet, & viculis eius. ♀ Vrbs He-
F ſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnauit con-
tra Regem Moab: & tulit omnem terram quæ ditio-
27 nis illius fuerat, vſque Arnon. ♀ Idcirco dicitur in
prouerbio, Venite in Heſebon, ædificetur & con-
28 ſtruatur ciuitas Sehon: ♀ Ignis egreſſus eſt de Heſe-
bon, flamma de oppido Sehon, & deuorauit Ar
Moabitarum, & habitatores excelſorum Arnon.
‖ Iud.11. b.11. 29 ♀ ‖ Væ tibi Moab, ‖ periſti popule Chamos. Dedit
‖ 3 Reg. 11.b.7. filios eius in fugam, & filias in captiuitatem Regi
30 Amorrhæorum Sehon: ♀ Iugum ipſorum diſperijt
ab Heſebon vſque Dibon; laſſi peruenerunt in No-
31 phe, & vſque Medaba. ♀ Habitauit itaque Iſrael in
32 terra Amorrhæi. ♀ Miſitque Moyſes, qui explorarent
G Iazer: cuius ceperunt viculos, & poſſederunt habi-
‖ Deut.3. a.1.19. a.7. 33 tatores. ♀ ‖ Verteruntque ſe, & aſcenderunt per viam
Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum omni po-
34 pulo ſuo, pugnaturus in Edrai. ♀ Dixitque Dominus
Pſal.134. a.11. ad Moyſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tra-
didi illum, & omnem populum, ac terram eius: fa-
ciesque illi, ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum
35 habitatori Heſebon. ♀ Percuſſerunt igitur & hunc
cum filijs ſuis, vniuerſumque populum eius vſque
ad internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPVT XXII.

1 PRofectique caſtrametati ſunt in campeſtribus
A Moab, vbi trans Iordanem Iericho ſita eſt.
2 ♀ Vidẽs autem Balac filius Sephor omnia quæ
3 fecerat Iſrael Amorrhæo, ♀ & quod pertimuiſſent eum
4 Moabitæ, & impetum eius ferre non poſſent; ♀ dixit
ad maiores natu Madian: Ita delebit hic populus om̃
nes qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſo
let bos herbas vſque ad radices carpere. Ipſe autem
5 erat eo tempore rex in Moab. ♀ ‖ Miſit ergo nuncios
‖ Ioſ.24. b.9. ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat ſuper
flumen terræ filiorum Ammon, vt vocarent eum, &
dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui
6 operuit ſuperficiem terræ, ſedens contra me. ♀ Veni
igitur, & maledic populo huic, quia fortior me eſt:
B ſi, quomodo poſſim percutere, & eijcere eum de ter-
ra mea. noui enim, quod benedictus ſit, cui bene-
dixeris: & maledictus, in quem maledicta congeſ-
7 ſeris. ♀ Perrexeruntque ſeniores Moab, & maiores
natu Madian, habentes diuinationis precium in ma-
nibus. Cumque veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei
8 omnia verba Balac, ♀ ille reſpondit: Manete hic no-
cte, & reſpondebo quidquid mihi dixerit Domi-
9 nus. Manentibus illis apud Balaam, ♀ venit Deus
& ait ad eum: Quid ſibi volunt homines iſti apud
10 te? ♀ Reſpondit: Balac filius Sephor, Rex Moabi-
11 tarum, miſit ad me, ♀ dicens: Ecce populus qui egreſ-
C ſus eſt de Ægypto, operuit ſuperficiem terræ: ve-
ni, & maledic ei, ſi quomodo poſſim pugnans abi-
12 gere eum. ♀ Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum
eis, neque maledicas populo, quia benedictus eſt.
13 ♀ Qui mane conſurgens, dixit ad principes: Ite in
terram veſtram, quia prohibuit me Dominus ve-
14 nire vobiſcum. ♀ Reuerſi principes dixerunt ad Ba-
15 lac: Noluit Balaam venire nobiſcum. ♀ Rurſum ille
multo plures & nobiliores quam ante miſerat, mi-
16 ſit. ♀ Qui cum veniſſent ad Balaam, dixerunt: Sic di-
cit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:
17 ♀ paratus ſum honorare te, & quidquid volueris,
18 dabo tibi: veni, & maledic populo iſti. ♀ Reſpondit
D Balaam: ‖ Si dederit mihi Balac plenam domum ‖ Inf.24. c.15.
ſuam argenti, & auri, non potero immutare verbum
Domini Dei mei, vt vel plus, vel minus loquar.
19 ♀ Obſecro, vt hic maneatis etiam hac nocte, & ſci-
re queam quid mihi rurſum reſpondeat Dominus.
20 ♀ Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vo-
care te venerint homines iſti, ſurge, & vade cum eis:
21 ita duntaxat, vt quod tibi præcepero, facias. ♀ Sur-
rexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt
22 cum eis. ♀ Et iratus eſt Deus. Stetitque Angelus Do-
mini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, &
23 duos pueros habebat ſecum. ♀ ‖ Cernens aſina An- ‖ 2.Pet.2. c.16. Iudæ b.11.
E gelum ſtantem in via euaginato gladio, auertit ſe
de itinere, & ibat per agrum. Quam cum verbera-
24 ret Balaam, & vellet ad ſemitam reducere, ♀ Stetit
Angelus in anguſtijs duarum maceriarum, quibus
25 vineæ cingebantur. ♀ Quem videns aſina, iunxit ſe
parieti, & attriuit ſedentis pedem. At ille iterum
26 verberabat eam: ♀ & nihilominus Angelus ad lo-
cum anguſtum tranſiens, vbi nec ad dexteram, nec
27 ad ſiniſtram poterat deuiari, obuius ſtetit. ♀ Cumque
vidiſſet aſina ſtantem Angelum, concidit ſub pedi-
bus ſedentis. Qui iratus, vehementius cædebat fu-
28 ſte latera eius. ♀ Aperuitque Dominus os aſinæ, &
locuta eſt: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce iam

29 tertio? ♀ Reſpondit Balaam: Quia commeruiſti, &
F illuſiſti mihi: vtinam haberem gladium, vt te per-
30 cuterem. ♀ Dixit aſina: Nonne animal tuum ſum,
cui ſemper ſedere conſueuiſti vſque in præſentem
diem? dic q̃d ſimile vnquam fecerim tibi. At ille ait:
31 Nũquam. ♀ Protinus aperuit Dominus oculos Balaã,
& vidit Angelum ſtantem in via euaginato gladio,
32 adorauitq; eũ pronus in terram. ♀ Cui Angelus: Cur,
inquit, tertio verberas aſinam tuam? Ego veni, vt ad-
uerſarer tibi: quia peruerſa eſt via tua, mihique con-
33 traria: ♀ & niſi aſina declinaſſet de via, dans locum re-
34 ſiſtenti, te occidiſſem, & illa viueret. ♀ Dixit Balaam:
Peccaui, neſciens quod tu ſtares contra me: & nunc ſi
35 diſplicet tibi, vt vadam, reuertar. ♀ Ait Angelus: Va-
de cum iſtis, & caue ne aliud quam præcepero tibi,
36 loquaris. Iuit igitur cum principibus. ♀ Quod cum au-
G diſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum eius in oppido
Moabitarum, quod ſitum eſt in extremis finibus Ar-
37 non. ♀ Dixitque ad Balaam: Miſi nuncios, vt voca-
rem te, cur non ſtatim veniſti ad me? an quia mer-
38 cedem aduentui tuo reddere nequeo? ♀ Cui ille
reſpondit: Ecce adſum: nunquid loqui potero a-
39 liud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo? ♀ Per-
rexerunt ergo ſimul, & venerunt in vrbem quæ
40 in extremis regni eius finibus erat. ♀ Cumque

occi-

occidiſſet Balac boues, & oues, miſit ad Balaam, &
41 principes qui cum eo erant munera. ♀ Mane autem
facto duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt ex-
tremam partem populi.

CAPVT XXIII.

1 Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic
A ſeptem aras, & para totidem vitulos, eiuſ-
2 demque numeri arietes. ♀ Cumque feciſſet
iuxta ſermonem Balaam, Impoſuerunt ſimul vitu-
3 lum, & arietem ſuper aram. ♀ Dixitque Balaam ad
Balac: Sta pauliſper iuxta holocauſtum tuum, do-
nec vadam, ſi forte occurrat mihi Dominus; &
4 quodcunque imperauerit, loquar tibi. ♀ Cumque
abiſſet velociter, occurrit illi Deus. Locutuſque
ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, & impo-
5 ſui vitulum, & arietem deſuper. ♀ Dominus autem
poſuit verbum in ore eius, & ait: Reuertere ad Ba-
6 lac, & hæc loqueris. ♀ Reuerſus inuenit ſtantem
Balac iuxta holocauſtum ſuum, & omnes principes
7 Moabitarum: ♀ aſſumptaque parabola ſua, dixit:
De Aran adduxit me Balac rex Moabitarum, de
B montibus Orientis. Veni, inquit, & maledic Iacob:
8 propera, & deteſtare Iſrael. ♀ Quomodo maledicam,
cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter,
9 quem Dominus non deteſtatur? ♀ De ſummis ſilici-
bus videbo eum, & de collibus conſyderabo illum.
Populus ſolus habitabit, & inter Gentes non reputa-
10 bitur. ♀ Quis dinumerare poſſit puluerem Iacob, &
noſſe numerum ſtirpis Iſrael? Moriatur anima mea
morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimi-
11 lia. ♀ Dixitque Balac ad Balaam: Quid eſt hoc, quod
agis? Vt malediceres inimicis meis, vocaui te: & tu
12 econtrario, benedicis eis. ♀ Cui ille reſpondit: Num
13 aliud poſſum loqui, niſi quod iuſſerit Dominus? ♀ Di-
xit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum, vnde
partem Iſrael videas, & totum videre non poſſis,
14 inde maledicito ei. ♀ Cumque duxiſſet eum in locum
ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga, ædifica-
C uit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſupra vitulo, at-
15 que ariete, ♀ dixit ad Balac: Sta hic iuxta holo-
16 cauſtum tuum, donec ego obuius pergam. ♀ Cui
cum Dominus occurriſſet, poſuiſſetq; verbum in ore
eius, ait: Reuertere ad Balac, & hæc loqueris ei.
17 ♀ Reuerſus inuenit eum ſtantem iuxta holocauſtum
ſuum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem
18 Balac: Quid, inquit, loquutus eſt Dominus? ♀ At ille
aſſumpta parabola ſua, ait: Sta Balac, & auſculta:
19 audi fili Sephor: ♀ Non eſt Deus quaſi homo, vt men-
tiatur: nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo
20 & non faciet? locutus eſt, & non implebit? ♀ Ad be-
nedicendum adductus ſum, benedictionem prohibe-
21 re non valeo. ♀ Non eſt idolum in Iacob, nec videtur
ſimulachrum in Iſrael. Dominus Deus eius cum eo
22 eſt, & clangor victoriæ regis in illo. ♀ Deus eduxit il-
D lum de Aegypto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhinoce- ‖ Inf. 24 b. 8.
23 rotis. ♀ Nõ eſt augurium in Iacob, nec diuinatio in Iſ-
rael. Temporibus ſuis dicetur Iacob, & Iſraeli quid
24 operatus ſit Deus. ♀ Ecce populus, vt leæna cõſurget,
& quaſi leo erigetur: non accubabit, donec deuoret
25 prædam, & occiſorum ſanguinem bibat. ♀ Dixitque
26 Balac ad Balaã: Nec maledicas ei, nec benedicas. ♀ Et
ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi Deus
27 imperaret, hoc facerem? ♀ Et ait Balac ad eum: Veni,
& ducam te ad alium locum: ſi forte placeat Deo, vt
28 inde maledicas eis. ♀ Cumq; duxiſſet eũ ſuper verticẽ
29 montis Phogor, q̃ reſpicit ſolitudinẽ, ♀ dixit ei Balaã:
Ædifica mihi hic ſeptẽ aras, & para totidem vitulos,
30 eiuſdẽq; numeri arietes. ♀ Fecit Balac, vt Balaã dixe-
rat: impoſuitque vitulos, & arietes per ſingulas aras.

CAPVT XXIIII.

1 Cumque vidiſſet Balaam, quod placeret Do-
A mino, vt benediceret Iſraeli, nequaquam a-
bijt, vt ante perrexerat, vt augurium quæ-
reret, ſed dirigens contra deſertum vultum ſuum,
2 ♀ & eleuans oculos, vidit Iſrael in tentorijs cõmorã-
3 tem per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiritu Dei, ♀ aſ-
ſumpta parabola, ait: Dixit Balaam filius Beor; dixit
4 homo, cuius obturatus eſt oculus, ♀ dixit auditor ſer-
monum Dei, qui viſionem Omnipotẽtis intuitus eſt;
5 qui cadit, & ſic aperiũtur oculi eius: ♀ Quam pulchra
6 tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael? ♀ vt val-
les nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt taber-
nacula quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas.
7 ♀ Fluet aqua de ſitula eius, & ſemen illius erit in a-
quas multas. Tolletur propter Agag, rex eius, & au-
8 feretur regnum illius. ♀ Deus eduxit illum de Aegy-
B pto, ‖ cuius fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Deuora- ‖ Sup. 23. c. 22.
bunt Gentes hoſtes illius, oſſaque eorum confringẽt,
9 & perforabunt ſagittis. ♀ Accubans dormiuit, vt Leo,
& quaſi leæna quam ſuſcitare nullus audebit. Qui be
nedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit
10 in maledictione reputabitur. ♀ Iratuſque Balac cõtra
Balaam, comploſis manibus, ait: Ad maledicendũ ini
micis meis vocaui te, quibus ecõtrario tertio benedi-
11 xiſti: ♀ reuertere ad locum tuum. Decreueram quidẽ
magnifice honorare te, ſed Dominus priuauit te ho-
12 nore diſpoſito. ♀ Reſpondit Balaam ad Balac: Non-
13 ne nuncijs tuis, quos miſiſti ad me, dixi, ♀ ‖ Si de- ‖ Sup. 22. d. 18.
C derit mihi Balac plenam domum ſuam argenti, &
auri, non potero præterire ſermonem Domini
Dei mei, vt vel boni quid, vel mali profe-
ram ex corde meo: ſed quidquid Dominus di-

14 xerit, hoc loquar? ♀ Veruntamen pergens ad popu-
lum meum, dabo conſilium, quid populus tuus po-
15 pulo huic faciat extremo tempore. ♀ Sumpta igitur
parabola, rurſum ait: Dixit Balaam filius Beor, di-
16 xit homo, cuius obturatus eſt oculus; ♀ dixit auditor
ſermonum Dei, qui nouit doctrinam Altiſſimi, &
viſiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos
17 habet oculos: ♀ Videbo eum, ſed non modo: intue-
‖Matt. 2. a. 2. bor illum, ſed non prope. ‖ORIETVR STELLA
D ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet
18 duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth. ♀ Et erit
Idumæa poſſeſſio eius: hæreditas Seir cedet inimi-
19 cis ſuis: Iſrael vero fortiter aget. ♀ De Iacob erit, qui
20 dominetur, & perdat reliquias ciuitatis. ♀ Cumque
vidiſſet Amalec, aſſumens parabolam, ait: Princi-
pium Gentium Amalec, cuius extrema perdentur.
21 ♀ Vidit quoq; Cineum, & aſſumpta parabola, ait: Ro-
buſtum quidem eſt habitaculum tuum: ſed ſi in petra
22 poſueris nidum tuũ, ♀ & fueris electus de ſtirpe Cin;
quandiu poteris permanere? Aſſur enim capiet te.
23 ♀ Aſſumptaq; parabola, iterum loquut[9] eſt: Heu, quis
24 victurus eſt, quando iſta faciet Deus? ♀ Venient
in trieribus de Italia, ſuperabunt Aſſyrios, vaſta-
buntque Hebræos, & ad extremum etiam ipſi peri-
25 bunt. ♀ Surrexitque Balaam, & reuerſus eſt in locum
ſuum. Balac quoque via qua venerat, rediit.

CAPVT XXV.

1 MOrabatur autem eo tempore Iſrael in Se-
A tim, & fornicatus eſt populus cum filia-
2 bus Moab, ♀ quæ vocauerunt eos ad ſa-
crificia ſua. At illi comederunt & adorauerunt Deos
3 earum. ♀ Initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor. & iratus
‖Ioſ. 22. d. 17. Deute. 4. a. 3. 4 Dominus, ♀ ait ad Moyſen: ‖ Tolle cunctos principes
B populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis: vt
5 auertatur furor meus ab Iſrael. ♀ Dixitque Moyſes
ad iudices Iſrael: Occidat vnuſquiſq; proximos ſuos,
6 qui initiati ſunt Beelphegor. ♀ Et ecce vnus de filijs
Iſrael intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum Ma-
dianitidem, vidente Moyſe, & omni turba filiorum
‖1. Mac. 2. f. 54. Pſal. 105. c. 30. 1. Cor. 10. b. 8. 7 Iſrael, qui flebant ante fores tabernaculi. ♀ ‖ Quod cũ
C vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis,
ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,
8 ♀ ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitẽ in lupanar, & per-
fodit ambos ſimul, virũ ſcilicet & mulierem in locis
9 genitalibus. Ceſſauitq; plaga a filijs Iſrael, ♀ & occiſi
10 ſunt viginti quatuor millia hominum. ♀ Dixitq; Do-
11 minus ad Moyſen: ♀ Phinees filius Eleazari filij Aarõ
ſacerdotis, auertit iram meam a filijs Iſrael, quia zelo
meo commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem
1. Mac. 2. f. 54. 12 filios Iſrael in zelo meo. ♀ Idcirco loquere ad eum:
‖Eccl. 45. d. 24. 13 ‖ Ecce do ei pacem fœderis mei, ♀ & erit tam ipſi,
D quam ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum:
quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus fi-
14 liorum Iſrael. ♀ Erat autem nomen viri Iſraelitæ qui
occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux
15 de cognatione & tribu Simeonis. ♀ Porro mulier Ma-
dianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi
16 filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarum. ♀ Locu-
‖Inf. 31. a. 2. 17 tuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: ♀ ‖ Hoſtes vos ſen-
18 tiant Madianitæ, & percutite eos: ♀ quia & ipſi hoſti-
liter egerunt contra vos, & decepere inſidijs per ido-
lũ Phogor, & Cozbi filiã ducis Madian ſororẽ ſuam,
quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAPVT XXVI.

1 POſtquam noxiorum ſanguis effuſus eſt, di-
A xit Dominus ad Moyſen, & Eleazarum fi-
2 lium Aaron ſacerdotem: ♀ Numerate omnem
ſummam filiorum Iſrael a viginti annis, & ſupra, per
domos, & cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt ad
3 bella procedere. ♀ Locuti ſunt itaque Moyſes, & Elea
zar ſacerdos in campeſtribus Moab ſuper Iordanem
4 contra Iericho, ad eos qui erant ♀ a viginti annis, &
ſupra, ſicut Dominus imperauerat: quorum iſte eſt
5 numerus: ♀ ‖ Ruben primogenitus Iſrael, huius filius ‖Geneſ. 46. b. 9. Exod. 6. b. 14. 1. Par. 5. a. 1.
Henoch, a quo familia Henochitarum: & Phallu, a
6 quo familia Phalluitarum: ♀ & Heſron, a quo familia
Heſronitarum, & Charmi, a quo familia Charmita-
7 rum: ♀ hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben, quarum nu-
merus inuentus eſt quadragintatria millia, & ſeptin-
8 genti triginta. ♀ Filius Phallu, Eliab. Huius filij Na-
9 muel, & Dathan, & Abiron. ♀ Iſti ſunt Dathan, & A-
biron principes populi, qui‖ ſurrexerunt contra Moy ‖Sup. 16. a. 2. g. 49.
ſen, & Aaron in ſeditione Core, quãdo aduerſus Do-
10 minum rebellauerunt: ♀ & aperiens terra os ſuum, de
B uorauit Core, morientibus plurimis, quãdo combuſ
ſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt
11 grãde miraculum, ♀ vt, Core pereunte, filij illius non
12 perirẽt. ♀ Filij Simeon per cognationes ſuas: Namuel,
ab hoc familia Namuelitarum: Iamin, ab hoc fami-
lia Iaminitarum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarũ:
13 ♀ Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc fami-
14 lia Saulitarum. ♀ hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon,
quarum omnis numerus fuit vigintiduo millia du-
15 centi. ♀ Filij Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab
hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Ag-
16 gitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum: ♀ Ozni, ab
hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Herita-
17 rum: ♀ Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab
18 hoc familia Arielitarum. ♀ Iſtæ ſunt familiæ Gad,
quarum omnis numerus fuit quadraginta millia
19 quingenti. ♀ ‖ Filij Iuda, Her, & Onan, qui ambo mor- ‖Geneſ. 38. a. 3. b. 7.
20 tui ſunt in terra Chanaan. ♀ Fueruntque filij Iuda
per cognationes ſuas: Sela, a quo familia Selaitarum:
C Phares, a quo familia Phareſitarum: Zare, a quo fami
21 lia Zareitarum. ♀ Porro filij Phares, Heſron, a quo fa-
milia Heſronitarum: & Hamul, a quo familia Hamu
22 litarum. ♀ Iſtæ ſunt familiæ Iuda, quarum omnis nu-
23 merus fuit ſeptuaginta ſex millia quingenti. ♀ Filij Iſ-
ſachar per cognationes ſuas: Thola, a quo familia
Tholaitarum: Phua, a quo familia Phuaitarum:
24 ♀ Iaſub, a quo familia Iaſubitarum: Semran, a quo
25 familia Semranitarum. ♀ hæ ſunt cognationes Iſſa-
char, quarum numerus fuit ſexagintaquatuor mil-
26 lia trecenti. ♀ Filij Zabulon per cognationes ſuas:
Sared, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo fa-
milia Elonitarum: Ialel, a quo familia Ialelitarum:
27 ♀ hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus
28 fuit ſexaginta millia quingenti. ♀ Filij Ioſeph per
29 cognationes ſuas, Manaſſe & Ephraim. ♀ De Ma-
D naſſe ortus eſt Machir, a quo familia Machiritarum.
Machir genuit Galaad, a quo familia Galaadita-
30 rum. ♀ Galaad habuit filios: Iezer, a quo familia
Iezeritarum: & Helec, a quo familia Helecitarum:
31 ♀ & Aſriel, a quo familia Aſrielitarum: & Sechem,
32 a quo familia Sechemitarum: ♀ & Semida a quo fami
lia Semidaitarũ: & ‖ Hepher, a quo familia Hepheri- ‖Inf. 27. a. 1.

33 tarum.¶Fuit autem Hepher pater Salphaad,qui filios
non habebat,ſed tantum filias, quarum iſta ſunt no-
mina:Maala,& Noa,& Hegla,& Melcha, & Terſa.
34 ¶ hæ ſunt familiæ Manaſſe,& numerus earum quin-
35 quaginta duo millia ſeptingenti.¶Filij autẽ Ephraim
per cognationes ſuas fuerunt hi:Suthala,a quo fami-
lia Suthalaitarum : Becher, a quo familia Becherita-
36 rũ.Thehen,a quo familia Thehenitarum : ¶ Porro fi-
lius Suthala fuit Heran,a quo familia Heranitarum.
37 ¶ hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum
numerus fuit triginta duo millia quingenti. Iſti ſunt
38 filij Ioſeph per familias ſuas. ¶ Filij Beniamin in co-
E gnationibus ſuis: Bela,a quo familia Belaitarum, Aſ-
bel,a quo familia Asbelitarum,Ahiram,a quo fami-
39 lia Ahiramitarum: ¶ Supham,a quo famitia Supha-
mitarum : Hupham,a quo familia Huphamitarum:
40 ¶Filij Bela,Hered,& Noeman.De Hered,familia He
41 reditarum:de Noeman,familia Noemanitarum.¶ hi
ſunt filij Beniamin per cognationes ſuas, quorum nu
42 merus fuit quadragintaquinque millia ſexcenti.¶ fi-
lij Dan per cognationes ſuas: Suham,a quo familia
Suhamitarum.hę ſunt cognationes Dan per familias
43 ſuas:¶ omnes fuere Suhamitæ,quorum numerus erat
44 ſexagintaquatuor millia quadringenti. ¶ Filij Azer
per cognationes ſuas: Iemna,a quo familia Iemnai-
tarũ: Ieſſui, a quo familia Ieſſuitarum: Brie,a quo fa-
45 milia Bricitarum.¶ Filij Brie:Heber a quo familia He
beritarum:& Melchiel,a quo familia Melchielitarũ.
46 ¶Nomen autem filiæ Aſer,fuit Sara.¶hæ cognationes
47 filiorum Aſer, & numerus eorum quinquagintatria
F millia quadringenti.¶ Filij Nephthali per cognatio-
48 nes ſuas: Ieſiel, a quo familia Ieſielitarum: Guni,a
49 quo familia Gunitarum: ¶ Ieſer, a quo familia Ieſeri-
50 tarum:Sellem,a quo familia Sellemitarum:¶ hæ ſunt
cognationes filiorum Nephthali per familias ſuas:
quorum numerus quadragintaquinque millia qua-
51 dringenti.¶Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael qui recenſi-
ti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.
52 ¶ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,dicens.¶ Iſtis
53 diuidetur terra iuxta numerum vocabulorum in poſ
54 ſeſſiones ſuas. ¶ Pluribus maiorem partem dabis,&
paucioribus minorem: ſingulis ſicut nunc recenſiti
55 ſunt tradetur poſſeſſio: ¶ ita duntaxat, vt ſors terram
56 tribubus diuidat,& familijs.¶ Quidquid ſorte conti-
‖ Exo.6. c.17. 57 gerit,hoc vel plures accipiant, vel pauciores. ¶‖ Hic
quoque eſt numerus filiorum Leui per familias ſuas:
Gerſon,a quo familia Gerſonitarum: Caath, a quo
familia Caathitarum: Merari,a quo familia Merari-
58 tarum.¶hæ ſunt familię Leui,Familia Lobni,familia
G Hebroni,familia Moholi, familia Muſi, familia Co-
‖ Exo.2. a.1. & 6. c. 20. 59 re.At vero Caath genuit Amram:¶‖qui habuit vxo-
rẽ Iochabed filiam Leui, quę nata eſt ei in Aegypto.
hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron & Moy-
60 ſen,& Mariam ſororem eorum. ¶ De Aaron orti ſunt
‖ Sup.3. a.2. Leui.10. a.1. 1.Par.24. a.1. 61 Nadab,& Abiu,& Eleazar,& Ithamar: ¶ ‖ quorum
Nadab, & Abiu mortui ſunt, cum obtuliſſent ignem
62 alienum coram Domino.¶Fueruntque omnes qui nu
merati ſunt, vigintitria millia generis maſculini ab
vno menſe, & ſupra: quia non ſunt recenſiti inter fi-
63 lios Iſrael,nec eis cum cæteris data poſſeſſio eſt. ¶ Hic
eſt numerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt a Moy
ſe, & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſu-
‖ 1. Cor 10.a.6. 64 pra Iordanem contra Iericho. ¶ ‖ inter quos nullus
fuit eorum qui ante numerati ſunt a Moyſe, & Aa-
65 ron in deſerto Sinai, ¶ ‖ Prædixerat enim Dominus ‖ Sup.14 d.24.
quod omnes morerentur in ſolitudine. Nulluſque
remanſit ex eis, niſi Caleb filius Iephone, & Ioſue fi-
lius Nun.

CAPVT XXVII.

1 ACceſſerunt autem ‖ filię Salphaad, filij He- ‖ Sup.26 d.32. Inf.36 a. 2. Ioſ.17 a. 3.
A pher,filij Galaad,filij Machir, filij Manaſ-
ſe,qui fuit filius Ioſeph: quarum ſunt nomi
na Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa:
2 ¶Steteruntque coram Moyſe,& Eleazaro ſacerdote,
& cunctis principibus populi ad hoſtium tabernacu-
3 li fœderis,atque dixerunt: ¶ Pater noſter mortuus eſt
in deſerto,nec fuit in ſeditione quæ‖concitata eſt con ‖ Sup.16. a.2.c.32.
tra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus
4 eſt:hic non habuit mares filios. ¶ Cur tollitur nomen
illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date
5 nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri.¶Re-
B tulitque Moyſes cauſam earum ad iudicium Domi-
6 ni.¶Qui dixit ad eum:Iuſtam¶rem poſtulant filię Sal
7 phaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui,
8 & ei in hæreditatem ſuccedãt.¶Ad filios autem Iſrael
loqueris hæc: Homo cũ mortuus fuerit abſque filio,
9 ad filiam eius tranſibit hæreditas. ¶ ſi filiam non ha-
10 buerit,habebit ſucceſſores fratres ſuos.¶quod ſi & fra
tres non fuerint,dabitis hæreditatem fratribus patris
11 eius.¶ſin autem nec patruos habuerit,dabitur hęredi
tas his qui ei proximi ſunt.eritq; hoc filijs Iſrael ſan-
ctum lege perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi.
12 Dixit quoq; Dominus ab Moyſen:¶Aſcende in mon
C tem iſtum Abarim: & cõtemplare inde terram quam
13 daturus ſum filijs Iſrael. ¶ cumque videris eam, ibis
& tu ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aaron:
14 ¶quia ‖offendiſtis me in deſerto Sin in contradictione ‖ Deu.32 g.48.
multitudinis, nec ſanctificare me voluiſtis coram ea Sup. 20. b.12.
ſuper aquas. hæ ſunt aquæ contradictionis in Cades
15 deſerti Sin. ¶ Cui reſpondit Moyſes: ¶ Prouideat
16 Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem
17 qui ſit ſuper multitudinem hanc: ¶ & poſſit exire, &
D intrare ante eos, & educere eos, vel introducere, ne
18 ſit populus Domini ſicut oues abſq; paſtore.¶ Dixit-
que Dominus ad eum: ‖ Tolle Ioſue filium Nun virũ ‖ Deu 3. d.18.
in quo eſt Spiritus,& pone manum tuam ſuper eum.
19 ¶Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote,& omni mul-
20 titudine,¶& dabis ei præcepta cunctis videntibus,&
partem gloriæ tuę, vt audiat eum omnis ſynagoga fi-
21 liorum Iſrael.¶Pro hoc, ſi quid agẽdum erit,Eleazar
ſacerdos conſulet Dominum ad verbum eius
egredietur, & ingredietur ipſe, & om-
nes filij Iſrael cum eo, & cætera
22 multitudo. ¶ Fecit Moyſes,
vt pręceperat Dominus.
Cumque tuliſſet
Ioſue,ſtatuit
eum
coram Eleazaro ſacerdote,& omni
23 frequentia populi.¶Et impoſi-
tis capiti eius manibus,
cuncta replicauit
quę manda-
uerat
Dominus.

CAPVT XXVIII.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen: ¶ Pręci-
A pe filijs Iſrael, & dices ad eos: Oblationem
2 meam, & panes, & incenſum odoris ſua-
3 uiſſimi offerte per tempora ſua. ¶ Hæc ſunt ſacrificia
Exo.29. f.38. quæ offerre debetis, Agnos anniculos immaculatos
4 duos quotidie in holocauſtum ſempiternum: ¶ vnum
5 offeretis mane: & alterum ad veſperum: ¶ decimam
partem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo puriſſimo,
6 & habeat quartam partem hin. ¶ holocauſtum iuge
eſt quod obtuliſtis in monte Sinai in odorem ſuauiſſi-
7 mum incenſi Domini. ¶ & libabitis vini quartam par
8 tẽ hin per agnos ſingulos in ſanctuario Domini. ¶ Al-
terumque agnum ſimiliter offeretis ad veſperam iux
ta omnem ritum ſacrificij matutini, & libamẽtorum
‖ Mat.12 a.3. 9 eius oblationem ſuauiſſimi odoris Domino. ¶ ‖ Die
B autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos imma
culatos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſa-
10 crificio, & liba, ¶ quæ rite funduntur per ſingula Sab-
11 bata in holocauſtum ſempiternum. ¶ In calendis au-
tem offeretis holocauſtum Domino, vitulos de armẽ
to duos, arietem vnum, agnos anniculos ſeptem im-
12 maculatos, ¶ & tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ in
ſacrificio per ſingulos vitulos. & duas decimas ſimi-
13 læ oleo conſperſæ per ſingulos arietes: ¶ & decimam
decimæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per agnos ſingu-
los. holocauſtum ſuauiſſimi odoris, atque incenſi, eſt
14 Domino. ¶ Libamenta autem vini quæ per ſingulas
fundenda ſunt victimas, iſta erunt: Media pars hin
per ſingulos vitulos, tertia per arietem, quarta per a-
C gnum, hoc erit holocauſtum per omnes menſes, qui
15 ſibi anno vertente ſuccedunt. ¶ Hircus quoque offere-
tur Domino pro peccatis in bolocauſtum ſempiter-
‖Exo.12. d.21. 16 num cum libamentis ſuis. ¶ Menſe autem: primo,
Leui.23 a.5. 17 quartadecima die menſis, Phaſe Domini erit, ¶ &
quintadecima die ſolemnitas: ſeptem diebus veſcen-
18 tur azymis. ¶ Quarum dies prima venerabilis, & ſan-
Deu. 16. a.3. 19 cta erit, omne opus ſeruile non facietis in ea. ¶ Offere-
tiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de
armento duos, arietem vnum, agnos anniculos im-
20 maculatos ſeptem: ¶ & ſacrificia ſingulorum ex ſimi-
la quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vi
21 tulos, & duas decimas per arietem, ¶ & decimam de-
cimæ per agnos ſingulos, id eſt, per ſeptem agnos:
22 ¶ Et hircum pro peccato vnum, vt expietur pro vo-
23 bis: ¶ præter holocauſtum matutinum quod ſemper
24 offeretis. ¶ Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierũ
in fomitem ignis, & in odorem ſuauiſſimum Domi-
D no, qui ſurget de holocauſto, & de libationibus ſingu
25 lorum. ¶ Dies quoque ſeptimus celeberrimus, & ſan-
ctus erit vobis: omne opus ſeruile non facietis in eo.
26 ¶ Dies etiam primitiuorum quando offeretis nouas
fruges Domino, expletis hebdomadib⁹, venerabilis
& ſancta erit: omne opus ſeruile non facietis in ea.
27 ¶ Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuauiſſimum
Domino, vitulos de armẽto duos, arietem vnum, &
28 agnos anniculos immaculatos ſeptem: ¶ atque in ſa-
crificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas
29 per ſingulos vitulos, per arietes duas, ¶ per agnos de-
30 cimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem. ¶ hircum
31 quoque qui mactatur pro expiatione: ¶ præter holo-
cauſtum ſempiternum, & liba eius. Immaculata offe-
retis omnia cum libationibus ſuis.

CAPVT XXIX.

1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies venerabi-
A lis, & ſancta erit vobis. omne opus ſerui-
le non facietis in ea, quia dies clangoris
2 eſt, & tubarum. ¶ Offeretiſque holocauſtum in odorẽ Leu. 23. d.24.
ſuauiſſimum Domino, vitulum de armento vnum,
arietem vnum, & agnos anniculos immaculatos ſe-
3 ptem: ¶ & in ſacrificijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ
tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per
4 arietem, ¶ vnam decimam per agnum, qui ſimul ſunt
5 agni ſeptem: ¶ & hircum pro peccato, qui offertur in
6 expiationem populi, ¶ præter holocauſtum calenda-
rum cum ſacrificijs ſuis, & holocauſtum ſempiternũ
cum libationibus ſolitis. Eiſdem ceremonijs offeretis
7 in odorem ſuauiſſimum incenſum Domino. ¶ ‖ Deci- ‖Leu.16. g.30. & 23.d.27.
ma quoque dies menſis huius ſeptimi erit vobis ſan-
cta, atq; venerabilis, & affligetis animas veſtras: om-
8 ne opus ſeruile non facietis in ea. ¶ Offeretiſque holo-
cauſtum Domino in odorem ſuauiſſimum vitulũ de
armento vnum, arietem vnum, agnos anniculos im-
9 maculatos ſeptem. ¶ & in ſacrificijs eorũ ſimilæ oleo
B conſperſę tres decimas per ſingulos vitulos, duas de-
10 cimas per arietem, ¶ decimam decimæ per agnos ſin-
11 gulos, qui ſunt ſimul agni ſeptem: ¶ & hircum pro pec
cato, abſque his quæ offerri pro delicto ſolent in ex-
piationem, & bolocauſtum ſempiternum, cum ſacrifi
12 cio & libaminibus eorum. ¶ Quintadecima vero die
menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit, atque venera-
bilis, omne opus ſeruile nõ facietis in ea, ſed celebra-
13 bitis ſolemnitatem Dño, ſeptem diebus. ¶ Offeretiſq;
holocauſtũ in odorem ſuauiſſimũ Dño, vitulos de ar-
mento tredecim, arietes duos, agnos anniculos imma
14 culatos quatuordecim: ¶ & in libamentis eorũ ſimilæ
oleo cõſperſæ tres decimas ꝑ vitulos ſingulos, q̃ ſunt
ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti vno, id
15 eſt, ſimul arietibus duobus: ¶ & decimã decimæ agnis
16 ſingulis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim: ¶ & hircũ
pro pctõ, abſq; holocauſto ſempiterno, & ſacrificio,
17 & libamine eius. ¶ In die altero offeretis vitulos de ar
C mẽto duodecim, arietes duos, agnos anniculos imma
18 culatos quatuordecim: ¶ ſacrificiaq; & libamina ſin-
gulorũ ꝑ vitulos & arietes, & agnos rite celebrabitis,
19 ¶ & hircũ ꝓ pctõ, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacri-
20 ficioq; & libamine eius. ¶ Die tertio offeretis vitulos
vndecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos
21 quatuordecim: ¶ ſacrificiaq; & libamina ſingulorũ ꝑ
22 vitulos & arietes, & agnos rite celebrabitis: ¶ & hircũ
pro pctõ, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; &
23 libamine eius. ¶ Die quarto offeretis vitulos decẽ, arie
tes duos, agnos anniculos immaculatos quatuorde-
24 cim: ¶ ſacrificiaq; & libamina ſingulorũ ꝑ vitulos, &
25 arietes, & agnos rite celebrabitis: ¶ & hircũ pro pctõ,
abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioq; eius & liba
26 mine. ¶ Die q̃nto offeretis vitulos nouẽ, arietes duos,
27 agnos anniculos immaculatos quatuordecim: ¶ ſacri
ficiaq; & libamina ſingulorũ ꝑ vitulos, & arietes, &
28 agnos rite celebrabitis: ¶ & hircũ ꝓ peccato, abſq; ho
29 locauſto ſẽpiterno, ſacrificioq; eius & libamine. ¶ Die
D ſexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anni-
30 culos immaculatos quatuordecim: ¶ ſacrificiaque &
libamina ſingulorum per vitulos, & arietes, & agnos
31 rite celebrabitis: ¶ & hircum pro peccato, abſque
holocauſto ſempiterno, ſacrificioque eius, & libami-

32 ne. ¶ Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, & arietes
duos, agnos anniculos immaculatos quatuorde-
33 cim: ¶ ſacrificiaque, & libamina ſingulorum per vitu-
34 los, & arietes, & agnos rite celebrabitis; ¶ & hircum
pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrifi-
35 cioque eius & libamine. ¶ Die octauo, qui eſt celeber-
36 rimus, omne opus ſeruile non facietis, ¶ offerentes
holocauſtum in odorem ſuauiſſimum Domino, vi-
tulum vnum, arietem vnum, agnos anniculos im-
37 maculatos ſeptem: ¶ ſacrificiaque & libamina ſin-
gulorum per vitulos, & arietes, & agnos rite çele-
38 brabitis: ¶ & hircum pro peccato, abſque holocau-
39 ſto ſempiterno, ſacrificioque eius & libamine. ¶ Hæc
offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris. præter
vota & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſa-
crificio, in libamine, & in hoſtijs pacificis.

CAPVT XXX.

1 NArrauitque Moyſes filijs Iſrael omnia quæ
A ei Dominus imperarat, ¶ & locutus eſt ad
2 Principes tribuum filiorum Iſrael: Iſte eſt
3 ſermo quem præcepit Dominus: ¶ Si quis virorũ vo-
tum Domino vouerit, aut ſe conſtrinxerit iuramen-
to: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod
4 promiſit, implebit. ¶ Mulier ſi quippiam vouerit, & ſe
conſtrinxerit iuramento, quæ eſt in domo patris ſui,
5 & in ętate adhuc puellari: ¶ ſi cognouerit pater votũ
ꝙ pollicita eſt, & iuramentũ quo obligauit aĩam ſuã,
B & tacuerit; voti rea erit: quidquid pollicita eſt, & iu-
6 rauit, opere complebit. ¶ ſin autem ſtatim vt audie-
rit, contradixerit pater; & vota, & iuramenta eius ir-
rita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quod
7 contradixerit pater. ¶ Si maritum habuerit, & voue-
rit aliquid, & ſemel de ore eius verbum egrediens a-
8 nimam eius obligauerit iuramento: ¶ quo die audie-
rit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque
9 quodcunque promiſerat. ¶ Sin autem audiens ſtatim
C contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes eius,
verbaque quibus obſtrinxerat animam ſuam: propi-
10 tius erit ei Dominus. ¶ Vidua & repudiata quidquid
11 vouerint, reddent. ¶ Vxor in domo viri cum ſe voto
12 conſtrinxerit, & iuramento, ¶ ſi audierit vir, & tacue-
rit, nec contradixerit ſponſioni; reddet quodcunque
13 promiſerat. ¶ ſin autem extemplo cõtradixerit, non te-
nebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit,
14 & Dominus ei propitius erit. ¶ Si vouerit, & iuramen-
D to ſe conſtrinxerit, vt per ieiunium, vel cęterarum re-
rum abſtinentiam affligat animam ſuam: in arbitrio
15 viri erit vt faciat, ſiue nõ faciat. ¶ quod ſi audiẽs vir ta-
cuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quid-
quid vouerat, atque promiſerat, reddet: quia ſtatim
16 vt audiuit, tacuit. ¶ ſin autem cõtradixerit poſtquam
17 reſciuit, portabit ipſe iniquitatem eius. ¶ Iſtæ ſunt le-
ges quas conſtituit Dominus Moyſi inter virum, &
vxorem, inter patrem, & filiam quæ in puellari ad-
huc ætate eſt, vel quę manet in parentis domo.

CAPVT. XXXI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
‖Sup.25 d.17. A ¶ ‖Vlciſcere prius filios Iſrael dę Madianitis,
2 & ſic colligeris ad populum tuum. ¶ Statim-
3 que Moyſes: Armare, inquit, ex vobis viros ad pu-
gnam, qui poſſint vltionem Domini expetere de
4 Madianitis. ¶ mille viri de ſingulis tribubus eligan-
5 tur ex Iſrael, qui mittantur ad bellum. ¶ Dederũtque
millenos de ſingulis tribubus, ideſt, duodecim millia
6 expeditorum ad pugnam: ¶ quos miſit Moyſes cum
Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſaque ſancta, &
7 tubas ad clangendum tradidit ei. ¶ Cumque pugnaſ-
ſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares
8 occiderunt, ¶ & ‖reges eorum Eui, & Recem, & Sur, & ‖ Ioſ.13. c.21.
Hur, & Rębe, quinque principes gentis: Balaam quo-
9 que filium Beor interfecerunt gladio. ¶ Ceperuntque
B mulieres eorum, & paruulos, omniaq; pecora, & cun-
ctam ſupellectilem: quidquid habere potuerant, de-
10 populati ſunt: ¶ tam vrbes, quam viculos, & caſtella
11 flamma conſumpſit. ¶ Et tulerunt prædam, & vniuer-
ſa quæ ceperant tam ex hominibus, quam ex iumen-
12 tis, ¶ & adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacer-
dotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael:
reliqua autem vtenſilia portauerunt ad caſtra in cã-
13 peſtribus Moab, iuxta Iordanem contra Iericho. ¶ E-
greſſi ſunt autem Moyſes, & Eleazar ſacerdos, & om-
nes principes ſynagogæ in occurſum eorum extra ca-
14 ſtra. ¶ Iratuſque Moyſes principibus exercitus, tribu-
C nis, & centurionibus qui venerant de bello, ¶ ait: Cur
15 fœminas reſeruaſtis? ¶ Nonne iſtæ ſunt quæ ‖ decepe- ‖Sup.25 a.2.
16 runt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & præuari-
cari vos fecerunt in Dominum ſuper peccato Pho-
17 gor, vnde & percuſſus eſt populus? ¶ Ergo cunctos in-
terficite quidquid eſt generis maſculini, etiam in par-
uulis: & mulieres, quæ nouerunt viros in coitu, iugu-
18 late: ¶ puellas autem, & omnes fœminas virgines re-
19 ſeruate vobis, ¶ & manete extra caſtra ſeptẽ diebus.
Qui occiderit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtra-
20 bitur die tertio, & ſeptimo. ¶ & de omni prędа, ſiue ve-
ſtimentum fuerit, ſiue vas, & aliquid in vtenſilia prę-
paratum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno ex-
21 piabitur. ¶ Eleazar quoque ſacerdos ad viros exerci-
tus, qui pugnauerant, ſic locutus eſt: Hoc eſt pręceptũ
22 legis quod ‖ mãdauit Dominus Moyſi: ¶ Aurum, & ar- ‖Leui.6. d.11.
23 gẽtum, & æs, & ferrum, & plumbum & ſtannum, ¶ &
omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabi-
tur: quidquid autem ignem nõ poteſt ſuſtinere, aqua
24 expiationis ſanctificabitur, ¶ & lauabitis veſtimenta
D veſtra die ſeptimo, & purificati poſtea caſtra intrabi-
25 tis. ¶ Dixit quoq; Dominus ad Moyſen: ¶ Tollite ſum-
26 mam eorum quæ capta ſunt ab homine vſque ad pe-
27 cus, tu & Eleazar ſacerdos, & principes vulgi: ¶ diui-
deſque ex æquo prædam inter eos qui pugnauerunt,
egreſſique ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam
28 multitudinem, ¶ & ſeparabis partem Domino ab his
qui pugnauerunt, & fuerunt in bello, vnam animam
de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, &
29 aſinis, & ouibus, ¶ & dabis eam Eleazaro ſacerdoti,
30 quia primitię Domini ſunt. ¶ Ex media quoque parte
E filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput ho-
minum, & boum, & aſinorum, & ouium, cunctorum
animantium: & dabis ea Leuitis qui excubant in cu-
31 ſtodijs tabernaculi Domini. ¶ Fecerũtque Moyſes, &
32 Eleazar, ſicut præceperat Dominus. ¶ Fuit autẽ præ-
da, quã exercitus ceperat, ouium ſexcenta ſeptuagin-
33 taquinq; millia, ¶ boum ſeptuagintaduo millia, ¶ aſi-
34 norum ſexaginta millia, & mille: ¶ animæ hominum
35 ſexus fœminei, quæ non cognouerant viros, triginta-
36 duo millia. ¶ Dataque eſt media pars his qui in prælio
fuerant, ouium trecentatrigintaſeptẽ millia quingen-
37 tæ: ¶ e quibus in partem Dñi ſupputatę ſunt oues ſex-

38 centæ ſeptuagintaqu·nque.¶ Et de bobus trigintaſex
F millibus, boues ſeptuaginta, & duo: ¶ de aſinis tri-
39 ginta millibus quingentis, aſini ſexaginta vnus: ¶ de
40 animabus hominum ſedecim millibus, ceſſerunt in
41 partem Domini triginta duæ animæ. ¶ Tradiditque
Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſa
42 cerdoti, ſicut fuerat ei imperatum, ¶ ex media parte
filiorum Iſrael, quam ſeparauerat his qui in prælio
43 fuerant. ¶ De media vero parte quæ contigerat reli-
quæ multitudini, id eſt, de ouibus trecentis triginta-
44 ſeptem millibus quingentis, ¶ & de bobus triginta-
45 ſex millibus, ¶ & de aſinis triginta millibus quin-
46 gentis, ¶ & de hominibus ſedecim millibus, ¶ tulit
47 Moyſes quinquageſimum caput, & dedir Leuitis,
G qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præce-
48 perat Dominus. ¶ Cumq; acceſſiſſent principes exer-
49 citus ad Moyſen, & tribuni, centurioneſque, ¶ dixe-
runt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnato-
rum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne vnus
50 quidem defuit. ¶ Ob hanc cauſam offerimus in do-
narijs Domini ſinguli quod in præda auri potuimus
inuenire, periſcelides & armillas, annulos & dextra-
lia, ac murenulas, vt depreceris pro nobis Dominū.
51 ¶Suſceperuntque Moyſes, & Eleazar ſacerdos omne
52 aurum in diuerſis ſpeciebus, ¶ pondo ſedecim millia
ſeptingentos quinquaginta ſiclos, a tribunis, & cen-
53 turionibus. ¶ Vnuſquiſque enim quod in præda ra-
54 puerat, ſuum erat. ¶ Et ſuſceptum intulerunt in ta-
bernaculum teſtimonij, in monimentum filiorum Iſ-
rael coram Domino.

CAPVT XXXII.

1 Filij autem Ruben, & Gad habebant pecora mul
A ta, & erat illis in iumentis infinita ſubſtantia.
Cumque vidiſſent Iazer, & Galaad aptas ani-
2 malibus alendis terras, ¶ venerunt ad Moyſen, & ad
Eleazarum ſacerdotem, & principes multitudinis,
3 atque dixerunt: ¶ Ataroth, & Dibon, & Iazer, &
Nemra, Heſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, &
4 Beon, ¶ terra quam percuſſit Dominus in conſpectu
filiorū Iſrael, regio huberrima eſt ad paſtum aīaliū:
5 & nos ſerui tui habemus iumenta plurima: ¶ preca-
murque ſi inuenimus gratiam coram te, vt des nobis
famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias nos tran-
6 ſire Iordanem. ¶ Quibus reſpondit Moyſes: Nun-
quid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſede-
7 bitis? ¶ Cur ſubuertitis mentes filiorum Iſrael, ne
B tranſire audeant in locum quem eis daturus eſt Do-
8 minus? ¶ nonne ita egerunt patres veſtri, quando mi-
9 ſi de Cadesbarne ad explorandam terram? ¶ ‖ Cum- ‖ Sup.13. c.14.
que veniſſent vſque ad Vallem botri, luſtrata omni
regione, ſubuerterunt cor filiorum Iſrael, vt non in-
10 trarent fines quos eis Dominus dedit. ¶ Qui iratus iu-
11 rauit, dicens: ¶ ‖ Si videbunt homines iſti qui aſcende- ‖ Sup.14. c.28.
runt ex Ægypto a viginti annis, & ſupra, terram quā
ſub iuramento pollicitus ſum Abraham, Iſaac, & Ia-
12 cob: & noluerunt ſequi me, ¶ præter Caleb filium Ie-
C phone Cenezæum, & Ioſue filium Nun: iſti impleue-
13 runt voluntatem meam. ¶ Iratuſque Dominus ad-
uerſum Iſrael, circunduxit eum per deſertum qua-
draginta annis, donec conſumeretur vniuerſa gene-
14 ratio quæ fecerat malum in conſpectu eius. ¶ Et ecce,
inquit, vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incremen
ta, & alumni hominum peccatorum, vt augeretis fu-
15 rorem Domini contra Iſrael. ¶ Quod ſi nolueritis ſe-
qui eum, in ſolitudine populum derelinquet, & vos
16 cauſa eritis necis omnium. ¶ At illi prope accedien-
tes, dixerunt: Caulas ouium fabricabimus, & ſtabu-
la iumentorum, paruulis quoque noſtris vrbes mu-
17 nitas: ¶ nos autem ipſi armati, & accincti pergemus
ad prælium ante filios Iſrael, donec introducamus
eos ad loca ſua. Paruuli noſtri, & quidquid habere
poſſumus, erunt in vrbibus muratis, propter habita-
18 torum inſidias. ¶ Non reuertemur in domos noſtras,
D vſque dum poſſideant filij Iſrael hæreditatem ſuam:
19 ¶ nec quidquam quęremus trans Iordanem, quia iam
habemus noſtram poſſeſſionem in orientali eius pla-
20 ga. ¶ Quibus Moyſes, ait: ‖ Si facitis quod promitti- ‖ Ioſ. 1 c.13.
tis, expediti pergite coram Domino ad pugnam:
21 ¶ & omnis vir bellator armatus Iordanem tranſeat,
22 donec ſubuertat Dominus inimiços ſuos, ¶ & ſubij-
ciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud
Dominum, & apud Iſrael, & obtinebitis regiones,
23 quas vultis coram Domino. ¶ Sin autem quod dici-
E tis, non feceritis, nulli dubium eſt quin peccetis in
Deum: & ſcitote quoniam peccatum veſtrum appre-
endet vos. ¶ Ædificate ergo vrbes paruulis veſtris,
& caulas, & ſtabula ouibus, ac iumentis: & quod
25 polliciti eſtis, implete. ¶ Dixeruntque filij Gad, &
Ruben ad Moyſen. Serui tui ſumus: faciemus, quod
26 iubet Dominus noſter. ¶ Paruulos noſtros & mulie-
res, & pecora, ac iumenta relinquemus in vrbibus
27 Galaad: ¶ nos autē famuli tui omnes expediti perge-
28 mus ad bellum, ſicut tu domine loqueris. ¶ ‖ Præce- ‖ Ioſ. 4. c.10.
pit ergo Moyſes Eleazaro ſacerdoti, & Ioſue filio
Nun, & principibus familiarum per tribus Iſrael, &
29 dixit ad eos: ¶ Si tranſierint filij Gad, & filij Ruben
vobiſcum Iordanem omnes armati ad bellum co-
ram Domino, & vobis fuerit terra ſubiecta; date eis
30 Galaad in poſſeſſionem. ¶ Sin autem noluerint tran-
F ſire armati vobiſcum in terram Chanaan, inter vos
31 habitandi accipiant loca. ¶ Reſponderuntque filij
Gad, & filij Ruben: Sicut locutus eſt Dominus ſer-
32 uis ſuis, ita faciemus; ¶ ipſi armati pergemus coram
Domino in terram Chanaan, & poſſeſſionem iam ſu-
33 ſcepiſſe nos confitemur trans Iordanem. ¶ ‖ Dedit ‖ Ioſ. 13. b. 8. 22. a. 4. Deut. 3. b.12.
itaque Moyſes filijs Gad, & Ruben, & dimidiæ tri-
bui Manaſſe filij Ioſeph, regnum Sehon regis Amor-
rhæi, & regnum Og, regis Baſan, & terram eorum cū
34 vrbibus ſuis per circuitum. ¶ Igitur extruxerunt filij
35 Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer, ¶ & Etroth, & So-
36 phan, & Iazer, & Iegbaa, ¶ & Bethnemra, & Betha
37 ran, vrbes munitas, & caulas pecoribus ſuis. ¶ Filij
vero Ruben ædificauerunt Heſebon, & Eleale, &
38 Chariathaim, ¶ & Nabo, & Baalmeon verſis nomini-
bus, Sabama quoque: imponētes vocabula vrbibus
39 quas extruxerant. ¶ ‖ Porro filij Machir, filij Manaſſe ‖ Gene. 50.d.23.
perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt eam interfe-
40 cto Amorrhæo habitatore eius. ¶ Dedit ergo Moy-
ſes terram Galaad Machir filio Manaſſe, qui habita-
41 uit in ea. ¶ Iair autem filius Manaſſe abijt, & occu-
pauit vicos eius, quos appellauit Hauoth
42 Iair: id eſt, villas Iair. ¶ Nobe quoque
perrexit, & apprehendit Chanath
cum viculis ſuis: vocauit-
que eam ex nomine
ſuo Nobe.

CAPVT XXXIII.

1 HAc ſunt máſiones filiorum Iſrael, qui egreſ-
A ſi ſunt de Aegypto per turmas ſuas in ma-
2 nus Moyſi, & Aaron: ♀ quas deſcripſi
Moyſes iuxta caſtrorum loca, quæ Domini iuſſione
‖Exo. 12. f. 37. 3 mutabant. ♀‖ Profecti igitur de Rameſſe menſe pri-
mo, quintadecima die menſis primi, altera die Phaſe
filij Iſrael in manu excelſa, videntibus cunctis Ae-
4 gyptijs, ♀ & ſepelientibus primogenitos quos percuſ-
ſerat Dominus (nam & in dijs eorum exercuerat vl-
5 tionem) ♀ caſtrametati ſunt in Socoth. ♀ Et de Socoth
6 venerunt in Ethan, quæ eſt in extremis finibus ſoli-
‖Exo. 13. d. 20. 7 tudinis: ♀‖ Inde egreſſi venerunt contra Phihahiroth,
‖Exo. 14. a. 22. quæ reſpicit Beelſephon, & caſtrametati ſunt ante
8 Magdalum. ♀‖ Profectiq; de Phihahiroth, tranſierunt
B per medium mare in ſolitudinem, & ambulantes tri-
bus diebus per deſertum Ethan, caſtrametati ſunt in
9 Mara. ♀ Profectique de Mara, venerunt in Elim, vbi
erant duodecim fontes aquarum, & palmæ ſeptua-
10 ginta: ibique caſtrametati ſunt. ♀ Sed & inde egreſſi,
‖Exo. 15. a. 17. 11 fixerunt tentoria ſuper Mare rubrum. ♀‖ Profectique
‖Exo. 16. a. 1. 12 de Mari rubro, caſtrametati ſunt in deſerto Sin. ♀ Vn-
Exo. 17. a. 1. 13 de egreſſi, venerũt in Daphca. ♀‖ Profectiq; de Daph-
14 ca, caſtrametati ſunt in Alus. ♀‖ Egreſſique de Alus, in
‖Exo. 19. a. 1. 15 Raphidim fixere tentoria, vbi populo defuit aqua ad
16 bibendum. ♀ Profectique de Raphidim, caſtrametati
C ſũt in deſerto Sinai. ♀ Sed & de ſolitudine Sinai egreſ-
17 ſi, venerunt ad Sepulchra concupiſcentię. ♀ Profectiq;
de Sepulchris cõcupiſcentiæ, caſtrametati ſunt in Ha-
‖Sup. 11. g. 35. 18 ſeroth. ♀‖ Et de Haſeroth venerunt in Rethma. ♀ Pro-
19 fectiq; de Rethma, caſtrametati ſunt in Remon pha-
‖Sup. 13. a. 1. 20 res. ♀‖ Vnde egreſſi, venerũt in Lebna. ♀ De Lebna ca-
21 ſtrametati ſunt in Reſſa. ♀ Egreſsiq; de Reſſa, venerũt
22 in Ceelatha. ♀ Vnde ꝓfecti, caſtrametati ſunt in mon-
23 te Sephet. ♀ Egreſsi de monte Sepher, venerunt in Ha-
24 rada. ♀ Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt in Ma-
25 celoth. ♀ Profectique de Maceloth, venerunt in Tha-
26 ath. ♀ De Thaath caſtrametati ſunt in Thare. ♀ Vn-
27 de egreſsi, fixere tentoria in Methca. ♀ Et de Meth-
‖Deu. 10. b. 6. 28 ca caſtrametati ſunt in Heſmona. ♀‖ Profectique de
29 Heſmona, venerunt in Moſeroth. Et de Moſeroth
D caſtrametati ſunt in Beneiaacan. ♀ Profectique de
30 Beneiaacan, venerunt in montem Gadgad. ♀ Vn-
31 de profecti, caſtrametati ſunt in Ietebatha. ♀ Et de
32 Ietebatha venerunt in Hebrona. ♀ Egreſsique de He-
33 brona, caſtrametati ſunt in Aſiongaber. ♀ Inde pro-
34 fecti, venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Cades.
‖Sup. 20. d. 22. 25 35 ♀‖ Egreſsique de Cades, caſtrametati ſunt in mon-
‖Deu. 32. g. 50. 36 te Hor, in extremis finibus Terræ Edon. ♀‖ Aſcen-
37 ditque Aaron ſacerdos in montem Hor, iubente
E Domino: & ibi mortuus eſt anno quadrageſimo e-
38 greſsionis filiorum Iſrael ex Aegypto, menſe quin-
39 to, prima die menſis, ♀ cum eſſet annorum centum
‖Sup. 21. a. 40 vigintitrium. ♀‖ Audiuitque Chananæus rex Arad,
qui habitabat ad meridiem, in terram Chanaan ve-
41 niſſe filios Iſrael. ♀ Et profecti de monte Hor, caſtra-
42 metati ſunt in Salmona. ♀ Vnde egreſsi, venerunt in
‖Sup. 21. c. 10. 43 Phunon. ♀‖ Profectique de Phunon, caſtrametati
44 ſunt in Oboth. ♀ Et de Oboth venerunt in Ieaba-
45 rim, quæ eſt in finibus Moabitarum. ♀ Profectique
F de Ieabarim, fixere tentoria in Dibon Gad. ♀ Vn-
46 de egreſsi, caſtrametati ſunt in Helmon deblathaim.
47 ♀ Egreſsique de Helmon deblathaim, venerunt ad
48 montes Abarim contra Nabo. ♀ Profectique de mon-
tibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſu-
49 pra Iordanem, contra Iericho. ♀ Ibique caſtrame-
tati ſunt de Bethſimoth vſque ad Abelſatim in pla-
50 nioribus locis Moabitarum. ♀ vbi locutus eſt Do-
51 minus ad Moyſen: ♀ Præcipe filijs Iſrael, & dic ad
eos: Quando tranſieritis Iordanem, intrantes Ter-
52 ram Chanaan, ♀ diſperdite cunctos habitatores ter-
ræ illius: confringite titulos, & ſtatuas comminuite,
53 atque omnia excelſa vaſtate, ♀ mundantes Terram,
G & habitantes in ea: ego enim dedi vobis illam in poſ-
54 ſeſsionem, ♀ quam diuidetis vobis ſorte. Pluribus da- Deut. 7. a. 1.
bitis latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis, Ioſue 11. b. 11.
vt ſors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tri-
55 bus & familias poſſeſsio diuidetur. ♀ Sin autem no-
lueritis interficere habitatores Terræ: qui remanſe-
rint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in
lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra habita-
56 tionis veſtræ: ♀ & quidquid illis cogitaueram face-
re, vobis faciam.

CAPVT XXXIIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
A ♀ Præcipe filijs Iſrael, & dices ad eos: Cum in-
2 greſsi fueritis Terram Chanaan, & in poſſeſ-
ſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus terminabi-
3 tur. ♀‖ Pars meridiana incipiet a ſolitudine Sin, quæ ‖Ioſ. 15. a.
eſt iuxta Edon: & habebit terminos contra Orientem
4 mare ſalſiſsimum: ♀ qui circuibunt auſtralem plagam
per Aſcenſum ſcorpionis, ita vt tranſeant in Senna, &
perueniant ad Meridie vſque ad Cadesbarne, vnde
egredientur confinia ad villam nomine Adar, & ten-
5 dent vſque ad Aſemona. ♀ ibitque per gyrum termi-
nus ab Aſemona vſq; ad torrentem Aegypti, & ma-
6 ris magni littore finietur. ♀ Plaga autem Occidentalis
B a mari magno incipiet, & ipſo fine claudetur. ♀ Por-
7 ro ad ſeptentrionalem plagam a mari magno termi-
ni incipient, peruenientes vſque ad montem altiſ-
8 ſimum, ♀ a quo venient in Emath vſque ad termi-
9 nos Sedada, ♀ ibuntque confinia vſque ad Zephro-
na, & villam Enam: hi erunt termini in parte Aqui-
10 lonis. ♀ Inde metabuntur fines contra Orientalem
11 plagam de villa Enan vſque Sephama, ♀ & de Se-
phama deſcendent termini in Rebla contra fontem
C Daphnim: inde peruenient contra Orientem ad ma-
12 re Cenereth, ♀ & tendent vſque ad Iordanem, &
ad vltimum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc ha-
13 bebitis terram per fines ſuos in circuitu. ♀ Præcepit-
que Moyſes filijs Iſrael, dicens: Hæc erit terra quam
poſsidebitis ſorte, & quam iuſſit Dominus dari no-
14 uem tribubus, & dimidiæ tribui. ♀ Tribus enim filio-
rum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad
15 iuxta cognationum numerum, media quoque ♀ tri-
bus Manaſſe, id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt
partem ſuam trans Iordanẽ contra Iericho ad Orien-
16 talem plagam. ♀ Et ait Dominus ad Moyſen: ♀‖ Hæc ‖Ioſ. 14. a. 1.
17 ſunt nomina virorum qui Terram vobis diuident,
18 Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nun, ♀ & ſinguli
D principes de tribubus ſingulis, ♀ quorum iſta ſunt
19 vocabula. De tribu Iuda, Caleb filius Iephone.
20 ♀ De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud. ♀ De
21 tribu Beniamin, Elidad filius Chaſelon. ♀ De tri-
22 bu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. ♀ Filiorum Io-
23 ſeph de tribu Manaſſe, Haniel filius Ephod. ♀ De

tribu

24 tribu Ephraim, Camuel filius Sephthan. ♀ De tri-
25 bu Zabulon, Eliſaphan filius Pharnach. ♀ De tri-
26 bu Iſſachar dux Phaltiel filius Ozan. ♀ De tribu Aſer,
27 Ahiud filius Salomi. ♀ De tribu Nephthali, Phe-
28 dael filius Ammiud. ♀ Hi ſunt quibus præcepit Do-
29 minus ♀ vt diuiderent filijs Iſrael Terram Chanaan.

CAPVT XXXV.

1 A HÆc quoque locutus eſt Dominus ad Moy-
ſen in campeſtribus Moab ſupra Iorda-
2 nem, contra Iericho. ♀ ‖ Præcipe filijs Iſ- ‖ Ioſ. 21. a. 2.
3 rael, vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis ♀ vrbes
ad habitandum, & ſuburbana earum per circui-
tum: vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint
4 pecoribus, ac iumentis: ♀ quæ a muris ciuitatum
forinſecus per circuitum mille paſſuum ſpacio ten-
5 dentur: ♀ contra Orientem duo millia erunt cubi-
ti, & contra Meridiem ſimiliter erunt duo millia:
ad mare quoque quod reſpicit ad Occidentem, ea-
dem menſura erit, & ſeptentrionalis plaga æqua-
li termino finietur. eruntque vrbes in medio, & fo-
6 ris ſuburbana. ♀ ‖ De ipſis autem oppidis, quæ Le- ‖ Ioſ. 21. a. 2. Deut. 4. g. 41.
uitis dabitis, ſex erunt in fugitiuorum auxilia ſepa-
rata, vt fugiat ad ea qui fuderit ſanguinem: & ex-
7 ceptis his alia quadragintaduo oppida, ♀ id eſt ſi-
8 mul quadragintaocto cum ſuburbanis ſuis. ♀ Ipſæ-
que vrbes quæ dabuntur de poſſeſſionibus filiorum
Iſrael, ab his qui plus habent, plures auferentur:
B & qui minus, pauciores. ſinguli iuxta menſuram
9 hæreditatis ſuæ dabunt oppida Leuitis. ♀ Ait Do-
10 minus ad Moyſen: ♀ Loquere filijs Iſrael, & dices
ad eos: ‖ Quando tranſgreſſi fueritis Iordanem in ‖ Prou. 19. a. 1. Ioſ. 20. a. 2.
11 Terram Chanaan, ♀ decernite quæ vrbes eſſe de-
beant in præſidia fugitiuorum, qui nolentes ſan-
12 guinem fuderint: ♀ in quibus cum fuerit profugus,
cognatus occiſi non poterit eum occidere, donec
ſtet in conſpectu multitudinis, & cauſa illius iudi-
13 cetur. ♀ De ipſis autem vrbibus quæ ad fugitiuorum
14 ſubſidia ſeparantur, ♀ tres erunt trans Iordanem,
15 & tres in Terra Chanaan, ♀ tam filijs Iſrael, quam
aduenis, atque peregrinis, vt confugiat ad eas qui
16 nolens ſanguinem fuderit. ♀ Si quis ferro percuſſe-
rit, & mortuus fuerit, qui percuſſus eſt; reus erit
17 homicidij, & ipſe morietur. ♀ Si lapidem iecerit, &
18 ictus occubuerit: ſimiliter punietur. ♀ Si ligno per-
C cuſſus interierit, percuſſoris ſanguine vindicabitur.
19 ♀ Propinquus occiſi, homicidam interficiet: ſtatim
20 vt apprehenderit eum, interficiet. ♀ ‖ Si per odium ‖ Deut. 19. c. 11.
quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in
21 eum per inſidias; ♀ aut cum eſſet inimicus, manu
percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor homi-
cidij reus erit. cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit
22 eum, iugulabit. ♀ Quod ſi fortuitu, & abſque odio
23 ♀ & inimicitijs quidquam horum fecerit, ♀ & hoc
24 audiente populo fuerit comprobatum, atque inter
percuſſorem, & propinquum ſanguinis quæſtio ven-
25 tilata: ♀ liberabitur innocens de vltoris manu, &
reducetur per ſententiam in vrbem, ad quam con-
fugerat, manebitque ibi, donec ſacerdos magnus,
26 qui oleo ſancto vnctus eſt, moriatur. ♀ Si interfe-
D ctor extra fines vrbium, quæ exulibus deputatæ
27 ſunt, ♀ fuerit inuentus & percuſſus ab eo qui vltor
eſt ſanguinis; abſque noxa erit qui eum occide-
28 rit. ♀ debuerat enim profugus vſque ad mortem
Pontificis in vrbe reſidere. poſtquam autem ille o-
29 bierit, homicida reuertetur in terram ſuam. ♀ Hæc
ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitatio-
30 nibus veſtris. ♀ Homicida ſub teſtibus punietur: ad
31 vnius teſtimonium nullus condemnabitur. ♀ Non
accipietis precium ab eo qui reus eſt ſanguinis, ſta-
32 tim & ipſe morietur. ♀ Exules & profugi ante mor-
tem Pontificis nullo modo in vrbes ſuas reuerti po-
33 terunt. ♀ Ne polluatis terram habitationis veſtræ quæ
inſontium cruore maculatur, nec aliter expiari po-
teſt, niſi per eius ſanguinem qui alterius ſanguinem
34 fuderit. ♀ Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio me
commorante vobiſcum. ego enim ſum Dominus,
qui habito inter filios Iſrael.

CAPVT XXXVI.

1 A ACceſſerunt autem & principes familiarum
Galaad filij Machir, filij Manaſſe de ſtir-
pe filiorum Ioſeph: locutique ſunt Moyſi
2 coram principibus Iſrael, atque dixerunt: ♀ ‖ Tibi ‖ Sup. 27. a. 1. Ioſ. 17. a. 11.
Domino noſtro præcepit Dominus, vt Terram ſor-
te diuideres filijs Iſrael, & vt filiabus Salphaad fra-
3 tris noſtri dares poſſeſſionem debitam patri: ♀ quas
ſi alterius tribus homines vxores acceperint, ſeque-
tur poſſeſſio ſua: & tranſlata ad aliam tribum de no-
4 ſtra hæreditate minuetur: ♀ atque ita fiet, vt cum
B iubileus, id eſt, quinquageſimus annus remiſſio-
nis aduenerit, confundatur ſortium diſtributio, &
5 aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat. ♀ Reſpondit Moy-
ſes filijs Iſrael & Domino præcipiente, ait: Recte
6 tribus filiorum Ioſeph locuta eſt. ♀ & hæc lex ſuper
filiabus Salphaad a Domino promulgata eſt: ‖ Nu- ‖ Tob. 7. c. 15.
bant quibus volunt, tantum vt ſuæ tribus homini-
7 bus: ♀ ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de
C tribu in tribum. Omnes enim viri ducent vxores
8 de tribu, & cognatione ſua: ♀ & cunctæ fœminæ de
eadem tribu maritos accipient: vt hæreditas perma-
9 neat in familijs, ♀ nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita
10 maneant ♀ vt a Domino ſeparatæ ſunt. Fecerunt-
11 que filij Salphaad, vt fuerat imperatum: ♀ & nupſe-
D runt Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha, &
12 Noa filijs patrui ſui, ♀ de familia Manaſſe, qui
fuit filius Ioſeph: & poſſeſſio quæ illis fue-
rat attributa, manſit in tribu & fa-
13 milia patris earum. ♀ Hęc ſunt
mandata, atque iudicia,
quę mandauit Do
minus per
ma-
num Moyſi ad filios Iſrael in
campeſtribus Moab ſu-
pra Iordanem,
contra Ie-
richo.

Libri Numeri Finis.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE HELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

1 HÆc ſunt verba, quæ locutus eſt
A Moyſes ad omnem Iſrael trans
Iordanem in ſolitudine campe-
ſtri contra Mare rubrum, inter
Pharan & Thophel & Laban,
& Haſeroth vbi auri eſt pluri-
2 mum: ♀Vndecim diebus de Ho-
reb per viam montis Seir vſque ad Cadesbarne.
3 ♀Quadrageſimo anno, vndecimo menſe, prima die
menſis locutus eſt Moyſes ad filios Iſrael omnia quæ
‖Num.21 c.24. 4 præceperat illi Dominus vt diceret eis: ♀‖ poſtquam
percuſſit Sehon regem Amorrhæorum, qui habita-
bat in Heſebon: & Og regẽ Baſan, qui manſit in Aſta-
5 roth, & in Edrai ♀trans Iordanem in Terra Moab.
6 Cœpitque Moyſes explanare legem, & dicere: ♀ Do-
B minus Deus noſter locutus eſt ad nos in Horeb, di-
7 cens: Sufficit vobis quod in hoc monte manſiſtis: ♀re-
uertimini & venite ad montem Amorrhæorum, &
ad cætera quę ei proxima ſunt campeſtria, atq; mon-
tana, & humiliora loca contra meridiem, & iuxta lit-
tus maris, Terram Chananæorum, & Libani vſque
8 ad flumen magnum Euphraten. ♀ En, inquit, tradidi
vobis: ingredimini, & poſſidete eam, ſuper qua iura-
uit Dominus patribus veſtris Abraham, Iſaac, & Ia-
9 cob, vt daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos. ♀Di-
‖Exo.18. c.19. xique vobis illo in tempore: ‖Non poſſum ſolus ſuſti-
10 nere vos: ♀quia Dominus Deus veſter multiplicauit
C vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli, plurimi. ♀(Domi-
11 nus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc numerũ
multa millia, & benedicat vobis ſicut locutus eſt.)
12 ♀Nõ valeo ſolus negocia veſtra ſuſtinere, & pondus,
13 ac iurgia. ♀ Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros,
& quorum cõuerſatio ſit probata in tribubus veſtris,
14 vt ponam eos vobis principes. ♀Tunc reſpõdiſtis mi-
15 hi: Bona res eſt quam vis facere. ♀ Tuliq; de tribubu
veſtris viros ſapientes & nobiles, & cõſtitui eos prin-
cipes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios,
16 ac decanos, qui docerent vos ſingula. ♀Pręcepiq; eis,
dicens: Audite illos, & ‖ quod iuſtum eſt iudicate: ſiue ‖Ioan.7. d.24.
17 ciuis ſit ille, ſiue peregrinus. ♀‖Nulla erit diſtãtia per- ‖Inf.16. d.18.
ſonarum, ita paruum audietis vt magnum: nec acci- Leuit.19 c.15.
pietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt.
D Quod ſi difficile vobis viſum aliquid fuerit, referte Prou.24 c.24.
18 ad me, & ego audiam. ♀Præcepiq; omnia quæ facere Eccl.42. a.1.
19 deberetis. ♀Profecti autem de Horeb, tranſiuimus per Iac.2.a.1.
eremum terribilem, & maximam, quam vidiſtis, per
viam montis Amorrhæi, ſicut præceperat Dominus
Deus noſter nobis. Cumq; veniſſemus in Cadesbar-
20 ne, ♀dixi vobis: Veniſtis ad mõtem Amorrhæi, quem
21 Dominus Deus noſter daturus eſt nobis. ♀Vide Ter-
ram quam Dominus Deus tuus dat tibi: aſcende, &
poſſide eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter
22 patribus tuis: noli timere, nec quidquam paueas: ♀Et Num.13. a.4.
acceſſiſtis ad me omnes, atquẽ dixiſtis: Mittamus vi-
ros qui conſiderent terram: & renuncient per quod
iter debeamus aſcendere, & ad quas pergere ciuita-
23 tes. ♀ Cũq; mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis duo-
24 decim viros, ſingulos de tribubus ſuis. ♀ Qui cũ per- Num.13 d.24.
rexiſſent, & aſcendiſſent in montana, venerunt vſque
25 ad Vallem botri: & conſiderata terra, ♀ ſumentes de
fructibus eius, vt oſtenderent ubertatem, attulerunt
E ad nos, atque dixerunt: Bona eſt terra quam Domi-
26 nus Deus noſter daturus eſt nobis. ♀ Et noluiſtis a-
ſcendere, ſed increduli ad ſermonem Domini Dei
27 noſtri, ♀murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atque
28 dixiſtis: ♀ Odit nos Dominus, & idcirco eduxit nos
de Terra Ægypti, vt traderet nos in manu Amor-
29 rhæi, atque deleret. ♀ Quo aſcendemus? nuncij ter-
ruerunt cor noſtrum, dicentes: Maxima multitudo
eſt, & nobis ſtatura procerior, vrbes magnæ, & ad
cœlum vſque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.
30 Et dixi vobis: ♀ Nolite metuere, nec timeatis eos:
Dominus Deus qui ductor eſt veſter, pro vobis ip-
ſe pugnabit, ſicut fecit in Ægypto cunctis videnti-
31 bus. ♀Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portauit te Domi-
nus Deus tuus, vt ſolet homo geſtare paruulum fi-
lium ſuum in omni via, per quam ambulaſtis, donec
32 veniretis ad locum iſtum. ♀ Et nec ſic quidem cre-
33 didiſtis Domino Deo veſtro, ♀ qui præceſſit vos in
via, & metatus eſt locum in quo tentoria figere de-
beretis, ‖ nocte oſtendens vobis iter per ignem, & ‖Exo.13. d.21.

34 die per columnam nubis. ¶ Cumq; audiſſet Dominus
vocem ſermonum veſtrorum, iratus iurauit, & ait:
Num. 14. d. 20. 35 ¶ Non videbit quiſpiam de hominibus generationis
F huius peſſimæ terram bonam, quam ſub iuramen-
36 to pollicitus ſum patribus veſtris, ¶ prẹter Caleb filiũ
Iephone: ipſe enim videbit eam, & ipſi dabo terram
quam calcauit, & filijs eius, quia ſecutus eſt Domi-
37 num. ¶ Nec miranda indignatio in populum, cũ mihi
‖ Nu. 20. b. 12. quoque iratus Dominus propter vos, dixerit, ‖ Nec tu
38 ingredieris illuc: ¶ Sed Ioſue filius Nun miniſter tuus,
ipſe intrabit pro te, hunc exhortare & robora, & ipſe
39 ſorte terram diuidet Iſraeli. ¶ Paruuli veſtri, de qui-
bus dixiſtis quod captiui ducerentur, & filij qui ho-
die boni ac mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredien-
40 tur: & ipſis dabo terram, & poſſidebunt eam. ¶ Vos
G autem reuertimini & abite in ſolitudinem per viam
‖ Num. 14. 1. 40. 41 Maris rubri. ¶ ‖ Et reſpondiſtis mihi: Peccauimus Do-
mino: aſcẽdemus & pugnabimus, ſicut præcepit Do-
minus Deus noſter. Cumq; inſtructi armis pergere-
42 tis in mõtem. ¶ Ait mihi Dñs: Dic ad eos: Nolite aſcẽ-
dere, neq; pugnetis: nõ enim ſum vobiſcũ, ne cadatis
43 corã inimicis veſtris. ¶ Locutus ſum, & nõ audiſtis: ſed
aduerſantes imperio Domini, & tumentes ſuperbia
44 aſcendiſtis in montẽ. ¶ Itaq; egreſſus Amorrhæus qui
habitabat in mõtibus, & obuiã veniẽs perſecutus eſt
vos, ſicut ſolent apes perſequi: & cecidit de Seir vſq;
45 Horma. ¶ Cumque reuerſi ploraretis coram Domino,
non audiuit vos, nec voci veſtræ voluit acquieſcere.
46 ¶ Sediſtis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPVT II.

1 PRofectique inde venimus in ſolitudinem, quæ
A ducit ad Mare rubrũ, ſicut mihi dixerat Do-
minus, & circuiuimus montem Seir longo
2 tempore. ¶ Dixitque Dominus ad me: ¶ Sufficit vobis
3 circuire montem iſtum: ite contra aquilonem, ¶ &
4 populo præcipe, dicens: Tranſibitis per terminos fra-
trum veſtrorum filiorum Eſau, qui habitant in Seir,
5 & timebunt vos. ¶ Videte ergo diligenter ne mo-
ueamini contra eos: neque enim dabo vobis de terra
eorum quantum poteſt vnius pedis calcare veſtigiũ:
6 quia in poſſeſſionem Eſau dedi montem Seir. ¶ Ci-
bos emetis ab eis pecunia, & comedetis: aquam
7 emptam haurietis, & bibetis. ¶ Dominus Deus tuus
B benedixit tibi in omni opere manuum tuarum: nouit
iter tuum, quõ trãſieris ſolitudinẽ hanc magnam, per
quadraginta annos habitãs tecũ Dominꝰ Deus tuus,
8 & nihil tibi defuit. ¶ Cumq; tranſiſſemus fratres no-
ſtros filios Eſau, qui habitabãt in Seir per viã cãpeſtrẽ
de Elath, & de Aſiongaber, venimꝰ ad iter quod du-
9 cit in deſertum Moab. ¶ Dixitq; Dominus ad me: Nõ
pugnes contra Moabitas, nec ineas aduerſus eos
prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eo-
10 rum, quia filijs Loth tradidi Ar in poſſeſſionẽ. ¶ Emim
primi fuerunt habitatores eius, populus magnus, &
11 validus, & tam excelſus vt de Enacim ſtirpe, ¶ quaſi
gigantes crederẽtur, & eſſent ſimiles filiorũ Enacim.
12 Denique Moabitæ appellant eos Emim. ¶ In Seir au-
C tem prius habitauerunt Horrhæi: quibus expulſis,
atque deletis habitauerunt filij Eſau, ſicut fecit Iſrael
in terra poſſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.
13 ¶ Surgentes ergo vt tranſiremus torrentem Zared,
14 venimus ad eum. ¶ Tempus autẽ quo ambulauimus
de Cadesbarne vſque ad tranſitum torrentis Zared,
triginta & octo annorũ fuit: donec conſumeretur om
nis generatio hominũ bellatorum de caſtris, ſicut iu-
15 rauerat Dñs, ¶ cuius manus fuit aduerſum eos, vt in-
D terirent de caſtrorum medio. ¶ Poſtquam autem vni-
16 uerſi ceciderunt pugnatores, ¶ locutus eſt Dñs ad me,
17 dicens: ¶ Tu tranſibis hodie terminos Moab, vrbem
18 nomine Ar: ¶ & accedens in vicina filiorum Ammon,
19 caue ne pugnes contra eos, nec mouearis ad prẹlium:
nõ enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia fi-
20 lijs Loth dedi eam in poſſeſſionem. ¶ Terra gigantum
reputata eſt: & in ipſa olim habitauerunt gigantes,
21 quos Ammonitæ vocãt Zomzommin, ¶ populus ma-
gnus, & multus, & proceræ longitudinis, ſicut Ena-
cim, quos deleuit Dñs a facie eorũ: & fecit illos habi-
22 tare pro eis, ¶ ſicut fecerat filijs Eſau, qui habitant in
E Seir, delens Horrhẹos, & terram eorum illis tradens,
23 quam poſſident vſque in præſens. ¶ Heuẹos quoq; qui
habitabant in Haſerim vſq; Gazan, Cappadoces ex-
pulerunt: qui egreſſi de Cappadocia deleuerunt eos,
24 & habitauerunt ꝓ illis. ¶ Surgite, & tranſite Torrentẽ
Arnon: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Heſe-
bon Amorrhæum, & terram eius incipe poſſidere, &
25 committe aduerſus eum prælium. ¶ Hodie incipiam
mittere terrorem, atque formidinem tuam in popu-
los qui habitãt ſub omni cẹlo, vt audito nomine tuo,
paueant, & in morem parturiẽtium contremiſcant,
26 & dolore teneãtur. ¶ ‖ Miſi ergo nuncios de ſolitudine ‖ Num. 21. d. 21.
Cademoth ad Sehon regem Heſebon verbis pacifi-
27 cis dicẽs: ¶ Tranſibimus per terram tuam publica gra
diemur via; non declinabimus, neque ad dexteram,
28 neque ad ſiniſtram. ¶ Alimenta pretio vende nobis vt
veſcamur: aquam pecunia tribue, & ſic bibemus. Tñ
29 eſt vt nobis concedas tranſitum, ¶ ſicut fecerunt filij
F Eſau, qui habitant in Seir, & Moabitæ qui morantur
in Ar: donec veniamus ad Iordanem, & tranſeamus
ad terrã, quã Dominus Deus noſter daturus eſt no-
30 bis. ¶ Noluitq; Sehon rex Heſebon dare nobis tranſi-
tum: quia indurauerat Dñs Deus tuus ſpiritũ eius, &
obfirmauerat cor illius, vt traderetur in manus tuas,
31 ſicut nunc vides. ¶ Dixitq; Dñs ad me: ‖ Ecce cẹpi tibi ‖ Amos 2. c. 9.
tradere Sehon, & terram eius, incipe poſſidere eam.
32 ¶ Egreſſuſque eſt Sehon obuiã nobis cum omni popu-
33 lo ſuo ad p̃liũ in Iaſa. ¶ Et tradidit eũ Dñs Deꝰ noſter
nobis: percuſſimuſq; eũ cũ filijs ſuis, & omni populo
34 ſuo. ¶ Cũctaſq; vrbes in tẽpore illo cepimus, interfe-
ctis habitatoribus earũ viris, ac mulieribus, & paruu
35 lis. non reliquimus in eis quidquã. ¶ Abſq; iumẽtis, q̃
in partem venere prædantium: & ſpolijs vrbiũ, quas
36 cepimus. ¶ ab Aroer, quẹ eſt ſuper ripam torrentis Ar-
non: oppido quod in valle ſitum eſt, vſque Galaad.
Nõ fuit vicus, & ciuitas quẹ noſtras effugeret manu.
37 oẽs tradidit Dñs Deus noſter nobis: ¶ Abſque terra fi-
liorum Ammon, ad quam non acceſſimus: & cunctis
quæ adiacent torrẽti Ieboc: & vrbibꝰ montanis, vni-
uerſiſq; locis, a q̃bus nos ꝓhibuit Dñs Deus noſter.

CAPVT III.

1 ITaque cõuerſi aſcẽdimus p iter Baſan: egreſſuſq;
A eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo Infra 29. b. 7.
2 ſuo ad bellandũ in Edrai. ¶ Dixitq; Dñs ad me: Num. 21. e. 31.
Ne timeas eũ: quia in manu tua traditus eſt cum om-
ni populo, ac terra ſua: facieſque ei ‖ ſicut feciſti Se- ‖ Nu. 21. c. 24.
hon regi Amorrhæorum, qui habitauit in Heſebon.
3 ¶ Tradidit ergo Dominus Deus noſter in manibus Num. 21. g. 31.

noſtris

noſtris etiam Og regem Baſan, & uniuerſum popu-
lum eius; percuſſimuſq; eos uſq; ad internecionem,
4 ♀ vaſtantes cunctas ciuitates illius uno tempore: non
fuit oppidũ, quod nos effugeret: ſexaginta vrbes, om
5 nem regionem Argob regni Og in Baſan. ♀ Cunctæ
vrbes erant munitæ muris altiſſimis, portiſque & ve
ctibus, abſque oppidis innumeris quæ non habebant
6 muros. ♀ Et deleuimus eos, ſicut feceramus Sehon re
B gi Heſebon, diſperdentes omnem ciuitatem, viroſ-
7 que ac mulieres & paruulos: ♀ iumenta autem & ſpo
8 lia vrbium diripuimus. ♀ Tulimuſq; illo in tempore
terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui
erant trans Iordanem a torrente Arnon vſq; ad mon
9 tem Hermon, ♀ quem Sidonij Sarion uocant, & A-
10 morrhæi Sanir: ♀ omnes ciuitates quæ ſitæ ſunt in pla
nitie, & uniuerſam terram Galaad & Baſan uſque ad
11 Selcha, & Edrai ciuitates regni Og in Baſan. ♀ Solu
quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum.
Monſtratur lectus eius ferreus, qui eſt in Rabbath fi-
liorum Ammon nouem cubitos habens longitudi-
nis, & quatuor latitudinis, ad menſuram cubiti uiri-
12 lis manus. ♀ Terramque poſſedimus tempore illo ab
Num. 21. f. 33. Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, vſq; ad
mediam partem montis Galaad: & ciuitates illius de
13 di Ruben & Gad. ♀ Reliquã autem partem Galaad,
& omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ tribui Ma
naſſe, oẽm regionem Argob: cunctaq; Baſan uocatur
14 terra gigantum. ♀ Iair filius Manaſſe poſſedit omnem
C regionem Argob uſq; ad terminos Geſſuri, & Macha
ti. Vocauitque ex nomine ſuo Baſan, Hauoth Iair, id
eſt uillas Iair uſq; in præſentem diẽ. Machir quoque
15 dedi Galaad. ♀ Et tribubus Ruben, ♀ & Gad dedi de
16 Terra Galaad uſq; ad Torrentem Arnon mediũ Tor
rentis, & confinium uſq; ad Torrentem Ieboc, qui eſt
17 terminus filiorum Ammon: ♀ & planitiem ſolitudi-
nis, atque Iordanem & terminos Cenereth uſque ad
D mare deſerti, quod eſt ſalſiſſimum ad radices montis
18 Phaſga contra Orientem. ♀ Præcepiq; uobis in tem-
pore illo, dicens: Dominus Deus ueſter dat uobis ter
ram hanc in hæreditatem, expediti pręcedite fratres
19 veſtros filios Iſrael omnes uiri robuſti: ♀ abſque uxo
ribus, & paruulis atque iumentis. Noui enim, quod
plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debe-
20 bunt, quas tradidi uobis, ♀ donec requiem tribuat
Dominus fratribus ueſtris, ſicut uobis tribuit: & poſ-
ſideant ipſi etiam terram quam daturus eſt eis trans
D Iordanem: tunc reuertetur vnuſquiſque in poſſeſſio-
‖ Nu. 27. d. 12. 21 nem ſuam quam dedi uobis. ‖ ♀ Ioſue quoque in tem-
pore illo pręcepi, dicens: Oculi tui uiderunt quæ fecit
Dominus Deus ueſter duobus his regibus: ſic faciet
22 omnibus regnis, ad quæ tranſiturus es. ♀ Ne timeas
eos: Dominus enim Deus ueſter pugnabit pro uo-
23 bis. ♀ Precatuſque ſum Dominum in tempore illo, di
24 cens. ♀ Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſeruo
tuo magnitudinem tuam, manumque fortiſſimam.
neque enim eſt alius Deus, uel in cœlo, uel in terra,
qui poſſit facere opera tua, & comparari fortitudini
25 tuæ. ♀ Tranſibo igitur, & uidebo terram hanc opti-
mam trans Iordanem, & montem iſtum egregium,
‖ Inf. 31. a. 2. & 34. a 1. 26 & Libanum. ♀ Iratuſque ‖ eſt Dominus mihi propter
vos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi:
27 nequaquam vltra loquaris de hac re ad me. ♀ Aſcen-
de cacumen Phaſgæ, & oculos tuos circumfer ad Oc
cidentem, & ad Aquilonem, Auſtrumque & Orien-
tem, & aſpice. nec enim tranſibis Iordanem iſtum.
28 ♀ Præcipe Ioſue, & corrobora eum atque conforta,
quia ipſe præcedet populum iſtum, & diuidet eis ter-
29 ram quam uiſurus es. ♀ Manſimuſque in ualle con-
tra phanum Phogor.

CAPVT IIII.

1 ET nunc Iſrael audi præcepta & iudicia quæ
A ego doceo te: ut faciens ea, uiuas, & in-
grediens poſſideas terram quam Dominus
2 Deus patrum ueſtrorum daturus eſt vobis. ♀ Non
addetis ad uerbum quod uobis loquor, nec aufere-
tis ex eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri,
3 quæ ego præcipio uobis. ♀ ‖ Oculi ueſtri uiderunt ‖ Nu. 25. a. 1.
omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, Ioſ. 22. c.
quomodo contriuerit omnes cultores eius de medio 17.
4 veſtri. ♀ Vos autem, qui adhæritis Domino Deo ue- Num. 25.
5 ſtro, uiuitis uniuerſi uſque in præſentem diem. ♀ Sci- a. 4.
tis, quod docuerim uos præcepta atque iuſtitias, ſi-
cut mandauit mihi Dominus Deus meus: ſic facie-
6 tis ea in terra quam poſſeſſuri eſtis, ♀ & obſeruabitis,
& implebitis opere. Hæc eſt enim ueſtra ſapientia &
intellectus coram populis, ut audientes vniuerſa præ
cepta hæc, dicant: En populus ſapiens, & intelligens,
7 gens magna. ♀ Nec eſt alia natio tam grandis, quæ
habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus no-
8 ſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris. ♀ Quæ eſt
enim alia gens ſic inclyta, vt habeat ceremonias, iu-
B ſtaque iudicia, & uniuerſam legem, quam ego propo
9 nam hodie ante oculos ueſtros? ♀ Cuſtodi igitur te-
metipſum, & animam tuam ſolicite. Ne obliuiſcaris
verborum quæ uiderunt oculi tui, & ne excidant de
corde tuo cunctis diebus uitæ tuæ. ‖ Docebis ea filios ‖ Exo. 19. c. 18.
10 ac nepotes tuos, ♀ a die in quo ſtetiſti corã Domino
Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus eſt mi-
hi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant ſer
mones meos, & diſcant timere me omni tempore
11 quo uiuunt in terra, doceantque filios ſuos. ♀ Et ac-
ceſſiſtis ad radices montis qui ardebat uſque ad cœ-
12 lum, erantque in eo tenebre, & nubes & caligo. ♀ Lo
cutuſque eſt Dominus ad uos de medio ignis. Vo-
cem uerborum eius audiſtis, & formam penitus non
13 vidiſtis. ♀ Et oſtendit uobis pactum ſuum quod præ-
cepit ut faceretis, & decem verba quæ ſcripſit in
14 duabus tabulis lapideis. ♀ Mihique mandauit in illo
C tempore, ut docerem uos ceremonias & iudicia quæ
15 facere deberetis in terra, quam poſſeſſuri eſtis. ♀ Cu-
ſtodite igitur ſolicite animas ueſtras. Non uidiſtis
aliquam ſimilitudinem in die qua loquutus eſt uo-
16 bis Dominus in Horeb de medio ignis: ♀ ne forte
decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut
17 imaginem maſculi uel fœmine, ♀ ſimilitudinem om-
nium iumentorum quæ ſunt ſuper terram, uel auium
18 ſub cœlo uolantium, ♀ atque reptilium quæ moueu-
tur in terra, ſiue piſcium qui ſub terra morantur in-
19 aquis: ♀ ne forte eleuatis oculis ad cœlum, uideas
Solem & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore de-
ceptus adores ea & colas, quæ creauit Dominus
Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus quæ ſub
20 cœlo ſunt. ♀ Vos autem tulit Dominus, & eduxit de
fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum here- ‖ Sup. 1. f
21 ditarium, ſicut eſt in præſenti die. ♀ ‖ Iratuſque eſt Do 17. 3. d
D minus contra me propter ſermones veſtros, & iu- 26.
rauit, ut non tranſirem Iordanum, nec ingrederer Infr. 34. a. 1.

terram

22 terram optimam, quam daturus eſt uobis. ¶ Ecce
morior in hac humo, non tranſibo Iordanem: vos trã
23 ſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. ¶ Caue ne
quando obliuiſcaris pacti Domini Dei tui, quod pe-
pigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eo
‖Heb.12. 24 rum, quæ fieri Dominus prohibuit. ¶ ‖Quia Domi-
13.22. nus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmulator.
25 ¶ Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in
terra, deceptique feceritis vobis aliquam ſimilitudi
nem, patrantes malum coram Domino Deo ueſtro,
26 vt eum ad iracundiam prouocetis: ¶ teſtes inuoco ho
die cœlum & terram, cito perituros uos eſſe de terra
quam tranſito Iordane poſſeſſuri eſtis. non habitabi-
tis in ea longo tempore: ſed delebit uos Dominus,
27 ¶ atque diſperget in omnes gentes, & remanebitis
pauci in nationibus ad quas uos ducturus eſt Domi-
28 nus. ¶ ibique ſeruietis dijs qui hominum manu fabri
cati ſunt ligno & lapidi, qui non uident, nec audiunt,
Sap.1.2.1 29 nec comedunt, nec odorantur. ¶ Cumq; quæſieris ibi
E Dominum Deum tuum, inuenies eum, ſi tamen toto
corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ.
30 ¶ Poſtquam te inuenerint omnia quæ prædicta ſunt,
nouiſſimo tempore reuerteris ad Dominum Deum
31 tuum, & audies uocem eius. ¶ Quia Deus miſericors
Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omni-
no delebit, neq; obliuiſcetur pacti in quo iurauit pa-
32 tribus tuis. ¶ Interroga de diebus antiquis, qui fue-
runt ante te ex die quo creauit Deus hominem ſuper
terram, a ſummo cęlo uſque ad ſummum eius, ſi fa-
cta eſt aliquando huiuſcemodi res, aut unquam co-
33 gnitum eſt, ¶ ut audiret populus uocem Dei loquen-
34 tis de medio ignis, ſicut tu audiſti, & vixiſti: ¶ ſi fecit
Deus vt ingrederetur, & tolleret ſibi Gentem de me
dio nationum, per tentationes, ſigna atque porten-
ta, per pugnam & robuſtam manum, extentumque
brachium, & horribiles uiſiones iuxta omnia, quæ fe
F cit pro uobis Dominus Deus ueſter in Ægypto ui-
35 dentibus oculis tuis: ¶ vt ſcires quoniam Dominus
36 ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum. ¶ De cœ-
lo te fecit audire vocem ſuam, vt doceret te: & in ter
ra oſtendit tibi ignem ſuum maximum, & audiſti
37 uerba illius de medio ignis, ¶ quia dilexit patres
‖Exo.13. tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. ‖ Eduxitque te
d. 21 38 præcedens in uirtute ſua magna ex Aegypto, ¶ vt
deleret nationes maximas & fortiores te in introitu
tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum
39 in poſſeſſionem, ſicut cernis in præſenti die. ¶ Scito er
go hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus
ipſe ſit Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, &
40 non ſit alius. ¶ Cuſtodi præcepta eius atque man-
data, quæ ego præcipio tibi: vt bene ſit tibi, & filijs
G tuis poſt te, & permaneas multo tempore ſuper ter-
‖Nu 35. ram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.
26. 41 ¶ Tunc ſeparauit Moyſes tres ciuitâtes trans Iorda-
42 nem ad orientalem plagam, ¶ ut confugiat ad eas
qui occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi fuerit
inimicus ante unum & alterum diem: & ad harum
‖Ioſ. 20. 43 aliquam urbium poſſit euadere. ¶ ‖ Boſor in ſolitudi-
c 18. ne, quæ ſita eſt in terra campeſtri de tribu Ruben: &
Ramod in Galaad, quæ eſt in tribu Gad: & Golan in
44 Baſan quæ eſt in tribu Manaſſe. ¶ Iſta eſt lex quam
45 propoſuit Moyſes coram filijs Iſrael, ¶ & hæc teſti-
monia, & ceremoniæ atque iudicia quæ locutus eſt
46 ad filios Iſrael, quãdo egreſſi ſunt de Aegypto ¶ trans
Iordanem in ualle contra Phanum Phogor in terra
Sehon regis Amorrhæi, qui habitauit in Heſebon,
quem percuſſit Moyſes. Filij quoque Iſrael egreſſi ex
47 Aegypto ¶ poſſederunt terram eius & terram Og re-
gis Baſan: duorum regum Amorrhæorum, qui erant
48 trans Iordanem ad ſolis ortum: ¶ ab Aroer, quæ ſita
eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad montem
49 Sion, qui eſt & Hermon: ¶ Omnem planitiem trans
Iordanem ad Orientalem plagam, uſque ad mare ſo-
litudinis, & uſque ad radices montis Phaſga.

CAPVT V.

1 VOcauitque Moyſes omnem Iſraelem, &
A dixit ad eum: Audi Iſrael ceremonias at-
que iudicia, quæ ego loquor in auribus
2 veſtris hodie: diſcite ea, & opere complete. ¶ ‖ Domi- ‖Exo.19
nus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in Horeb. a.5.
3 ¶ Non cum patribus noſtris iniјt pactum: ſed nobiſ-
4 cum qui impræſentiarum ſumus & uiuimus. ¶ Facie
ad faciem locutus eſt nobis in monte de medio ignis.
5 ¶ Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum &
vos in tempore illo, vt annunciarem uobis verba
eius. timuiſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in mon
6 tem, & ait: ¶ ‖ Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi ‖Exo. 20
7 te de terra Aegypti de domo ſeruitutis. ¶ Non habe- a.2.
8 bis deos alienos in conſpectu meo. ¶ Non facies tibi Leui.26
ſculptile, nec ſimilitudinem omnium quæ in cœlo a.1
ſunt deſuper, & quæ in terra deorſum, & quæ uerſan Pſal. 96
9 tur in aquis ſub terra. ¶ Non adorabis ea, & non co- b. 7.
B les. ‖ Ego enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmu ‖Exo.34
lator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in ter- a. 7.
tiam & quartam generationem his qui oderunt me; Ier.32.c
10 ¶ & faciens miſericordiam in multa millia diligenti- 18.
11 bus me, & cuſtodientibus præcepta mea. ¶ Non uſur Leu. 19
pabis nomen Domini Dei tui fruſtra: quia non erit c.12
impunitus, qui ſuper te uana nomen eius aſſumpſe- Matth.5
12 rit. ¶ Obſerua diem Sabbati, vt ſanctifices eum ſicut, c. 33.
13 ‖ præcepit tibi Dominus Deus tuus: ¶ Sex diebus Eze 20
14 operaberis, & facies omnia opera tua. ¶ Septimus b 8.
dies Sabbati eſt, id eſt, ‖ requies Domini Dei tui. ‖Exo.20
Non facies in eo quidquam operis, tu & filius tuus, a 7.
& filia, ſeruus, & ancilla, & bos, & aſinus, & omne Exo. 20
iumentum tuum, & peregrinus qui eſt intra portas b 8.
tuas: vt requieſcat ſeruus tuus, & ancilla tua, ſicut & ‖ Exo.2
15 tu. ¶ Memento quod & ipſe ſeruieris in Aegypto, & a. 2.
eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, Heb 4.
& brachio extento. Idcirco præcepit tibi, ut obſerua- a. 4.
16 res diem Sabbati. ¶ ‖ Honora patrem tuum & ma- Exo. 20
trem, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut lon- c. 12.
go uiuas tempore, & bene ſit tibi in terra, quam Do- Eccle. 3
17 minus Deus tuus daturus eſt tibi. ¶ ‖ Non occides. b. 9.
18 ¶ Neque mœchaberis, ¶ Furtumque non facies. Matt.15
19 ¶ Nec loqueris contra proximum tuum falſum teſti- a.4.
20 monium. ¶ ‖ Non concupiſces uxorem proximi tui, Epheſ 6
C non domum, non agrum, non ſeruum, non ancil- a. 2.
21 lam, non bouem, non aſinum, & uniuerſa quæ il- ‖ Matt.5
22 lius ſunt. ¶ Hæc verba loquutus eſt Dominus ad d. 28.
omnem multitudinem veſtram in monte de medio ‖Rom.7
ignis & nubis, & caliginis, uoce magna, nihil ad- b. 7.
dens, amplius; & ſcripſit ea in duabus tabulis lapi-
23 deis quas tradidit mihi. ¶ Vos autem poſtquam audi
ſtis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere
vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes principes tribuum
24 & maiores natu, atque dixiſtis: ¶ Ecce oſtendit nobis

Dominus Deus noſter maieſtatem & magnitudinē
ſuam: uocem eius audiuimus de medio ignis, & pro-
D bauimus, hodie, quod loquente Deo cum homine,
25 vixerit homo: ♀ Cur ergo moriemur, & deuorabit
nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra uo
26 cem Domini Dei noſtri, moriemur. ♀ Quid eſt om-
nis caro, ut audiat uocem Dei uiuentis, qui de medio
ignis loquitur, ſicut nos audiuimus, & poſſit viuere?
27 ♀ Tu magis accede, & audi cuncta quæ dixerit Do-
minus Deus noſter tibi, loquerisque ad nos, & nos
28 audientes faciemus ea. ♀ Quod cum audiſſet Domi-
nus, ait ad me: Audiui uocem verborum populi
huius, quæ locuti ſunt tibi: bene omnia ſunt locuti.
29 ♀ Quis det talem eos habere mentem, vt timeant me,
& cuſtodiant uniuerſa mandata mea in omni tempo
re, vt bene ſit eis & filijs eorum in ſempiternum?
30 ♀ Vade & dic eis: Reuertimini in tentoria ueſtra.
31 ♀ Tu uero hic ſta mecum, & loquar tibi omnia man-
data mea, & ceremonias atque iudicia: quæ docebis
eos, ut faciant ea in terra quam dabo illis in poſſeſſio
32 nem. ♀ Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit Domi
nus Deus uobis, non declinabitis neque ad dexte-
33 ram, neque ad ſiniſtram: ♀ ſed per uiam quam præce-
pit Dominus Deus ueſter, ambulabitis, ut uiuatis, &
bene ſit uobis, & protelentur dies in terra poſſeſſio-
nis ueſtræ.

CAPVT VI.

1 HAec ſunt præcepta & ceremoniæ atque iu-
A dicia quæ mandauit Dominus Deus ve-
ſter, ut docerem uos, & faciatis ea in terra
2 ad quam tranſgredimini poſſidendam, ♀ vt timeas
Dominum Deum tuum, & cuſtodias omnia manda-
ta & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi & filijs ac
nepotibus tuis cunctis diebus uitæ tuæ, ut prolongen
3 tur dies tui. ♀ Audi Iſrael, & obſerua, ut facias quæ
præcepit tibi Dominus, & bene ſit tibi, & multiplice-
ris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus pa-
trum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.
‖Ma. 22. d.17. 4 ♀ ‖Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Dñs vnus eſt.
Mar. 12. c.29. 5 ♀ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.
Luc. 10. c.27. 6 ♀ ‖ Eruntque uerba hæc quæ ego præcipio tibi hodie,
‖Inf. 11. c.18. 7 in corde tuo: & narrabis ea filijs tuis, ♀ & meditaberis
B in eis, ſedens in domo tua, & ambulans in itinere,
8 dormiens atque conſurgens. ♀ Et ligabis ea quaſi ſi-
gnum in manu tua, eruntq; & mouebũtur inter ocu-
9 los tuos, ♀ ſcribeſq; ea in limine, & oſtijs domus tuæ.
10 ♀ Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in
terram, pro qua iurauit patribus tuis, Abraham,
Iſaac, & Iacob: & dederit tibi ciuitates magnas & op
11 timas quas non edificaſti, ♀ domos plenas cuncta-
rum opum quas non extruxiſti, ciſternas quas non
fodiſti, uineta & olïueta quæ non plãtaſti, & comede
12 ris, & ſaturatus fueris: ♀ Caue diligenter ne obliuiſca
C ris Domini, qui eduxit te de Terra Aegypti, de domo
‖Inf. 10. 13 ſeruitutis. ♀ ‖ Dominum Deum tuum timebis, & illi
d. 20. 14 ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis. ♀ Non ibitis
Mic.4.b. 10. poſt deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circui
Lu.4.b. 8. 15 tu veſtro ſunt: ♀ quoniam Deus æmulator Dominus
Deus tuus in medio tui: ne quando iraſcatur furor
Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperfi-
‖Mat.4. 16 cie terræ. ♀ ‖ Non tentabis Dominum Deum tuum,
b.7. 17 ſicut tentaſti in loco tentationis. ♀ Cuſtodi præce-
pta Domini Dei tui, ac teſtimonia & ceremonias Luc. 24. b.12.
18 quas præcepit tibi: ♀ & fac quod placitum eſt & bo- Nu. 21.
num in conſpectu Domini, vt bene ſit tibi & ingreſ- b.5.
ſus poſſideas terram optimam: de qua iurauit Do- Exo. 7 a 2.
19 minus patribus tuis, ♀ vt deleret omnes inimicos
20 tuos coram te, ſicut locutus eſt. ♀ Cumq; interrogaue
rit te filius tuus cras, dicens, Quid ſibi uolunt teſtimo
nia hæc, & ceremoniæ, atque iudicia, quæ præcepit
21 Dominus Deus noſter nobis? ♀ Dices ei: Serui era-
D mus Pharaonis in Aegypto, & eduxit nos Dominus
22 de Aegypto in manu forti. ♀ fecitque ſigna atque
prodigia magna & peſſima in Aegypto, contra Pha-
raonem & omnem domum illius in conſpectu no-
23 ſtro. ♀ & eduxit nos inde, ut introductis daret ter-
24 tam ſuper qua iurauit patribus noſtris. ♀ Præcepit-
que nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum, ut be-
ne ſit nobis cunctis diebus uitæ noſtræ, ſicut eſt ho-
25 die. ♀ Eritque noſtri miſericors, ſi cuſtodierimus &
fecerimus omnia præcepta eius coram Domino Deo
noſtro, ſicut mandauit nobis.

CAPVT VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus tuus in Inf.31.2.
A terram quam poſſeſſurus ingrederis, & de- 3.
leuerit Gentes multas coram te, Hethæum
& Gergezæum & Amorrhæum, Chananæum, &
Pherezæum, & Heuæum & Iebuſæum, ſeptem gen-
tes multum maioris numeri quam tu es, & robuſtio-
2 res te: ♀ tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi,
percuties eas vſque ad internecionem. ‖ Non inibis ‖Exo.23.
cum eis fœdus, nec miſereberis earum, neque ſocia- d 30.14.
3 bis cum eis coniugia: ♀ Filiam tuam non dabis filio 0.16.
4 eius, nec filiam illius accipies filio tuo: ♀ quia ſeducet
filium tuum ne ſequatur me, & ut magis ſeruiat dijs
alienis iraſceturque furor Domini, & delebit te cito.
5 ♀ Quin potius hæc facietis eis: Aras eorum ſubuerti-
B te, & confringite ſtatuas, lucoſque ſuccidite, & ſcul-
6 ptilia comburite. ♀ ‖ quia populus ſanctus es Domi- ‖Inf. 14.
no Deo tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, vt ſis ei a 2 & 16
populus peculiaris de cunctis populis qui ſunt ſuper d. 18.
7 terram. ♀ Non quia cunctas gentes numero uinceba-
tis, uobis iunctus eſt Dominus, & elegit uos, cum
8 omnibus ſitis populis pauciores: ♀ ſed quia dilexit
vos Dominus, & cuſtodiuit iuramentum quod iura-
uit patribus veſtris. Eduxitque uos in manu forti, &
redemit de domo ſeruitutis, de manu Pharaonis re-
9 gis Aegypti. ♀ Et ſcies, quia Dominus Deus tuus, ip-
ſe eſt Deus fortis & fidelis, cuſtodiens pactum & mi-
ſericordiam diligentibus ſe, & his qui cuſtodiunt
10 præcepta eius in mille generationes: ♀ & reddens
odientibus ſe ſtatim, ita ut diſperdat eos, & ultra non
differat, protinus eis reſtituens quod merentur.
11 ♀ Cuſtodi ergo præcepta & ceremonias atque iudi-
12 cia quę ego mando tibi hodie, ut facias. ♀ Si poſt-
quam audieris hęc iudicia, cuſtodieris ea & feceris,
cuſtodiet et Dominus Deus tuus pactum tibi & mi-
13 ſericordiam quam iurauit patribus tuis. ♀ Et diliget
C te, ac multiplicabit, benedicetque fructui uentris
tui, & fructui terrę tuę, frumento tuo atque uinde-
mię, oleo, & armentis, gregibus ouium tuarum ſu-
per terram, pro qua iurauit patribus tuis, vt daret
14 eam tibi. ♀ Benedictus eris inter omnes populos.
‖Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus, tam in ‖Exo.23 f.26.

homini-

15 hominibus quam in gregibus tuis. ♀Auferet Do-
minus a te omnem languorem: & infimitates Ae-
gypti peſſimas quas nouiſti, non inferet tibi, ſed cun-
16 ctis hoſtibus tuis. ♀Deuorabis omnes populos, quos
Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis
oculus tuus; nec ſetuies dijs eorum, ne ſint in ruinam
17 tui. ♀Si dixeris in corde tuo: Plures ſunt gentes iſtæ
18 quam ego, quomodo potero delere eas? ♀noli me-
tuere, ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus
19 tuus Pharaoni & cunctis Ægyptijs, ♀plagas maxi-
mas quas uiderunt oculi tui, & ſigna atque portenta,
manumq; robuſtam, & extentum brachium, vt edu-
ceret te Dominus Deus tuus. ſic faciet cunctis popu-
20 lis quos metuis. ♀Inſuper & crabrones mittet Domi
nus Deus tuus in eos, donec deleat omnes atque di-
21 ſperdat qui te fugerint & latere potuerint. ♀Non ti- Exo. 23. c. 12.31. a. 12.
D mebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui
22 eſt: Deus magnus & terribilis. ♀Ipſe conſumet natio Ioſ.24 c. 12.
nes has in conſpectu tuo paulatim atque per partes.
Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicen-
23 tur contra te beſtiæ terræ. ♀Dabitque eos Dominus
Deus tuus in conſpectu tuo, & interficiet illos, donec
24 penitus deleantur. ♀Tradetque reges eorum in ma-
nus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cœlo: nul-
25 lus poterit reſiſtere tibi, donec cõteras eos. ♀‖Sculpti 2. Mac. 12.g 40.
lia eorum igne combures: non concupiſces argen-
tum & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes
ex eis tibi quidquã, ne offendas: propterea quia abo
26 minatio eſt Domini Dei tui. ♀Nec inferes quip-
piam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſi-
cut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & ue-
lut inquinamentum, ac ſordes abominationi habe-
bis: quia anathema eſt.

CAPVT VIII.

1 OMne mandatum, quod ego præcipio tibi ho
A die, caue diligenter vt facias, ut poſſitis ui-
uere, & multiplicemini, ingreſſiq; poſſidea
tis terram, pro qua iurauit Dominus patribus ue-
2 ſtris. ♀Et recordaberis cuncti itineris, per quod ad-
duxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per Infr. 29 a. 5.
deſertum, vt affligeret te atque tentaret, & nota fie-
rent quę in tuo animo uerſabantur, vtrum cuſtodires
3 mandata illius, an non. ♀Afflixit te penuria, & dedit
tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui,
vt oſtenderet tibi quod ‖non in ſolo pane viuat ho- Matt. 4 a.4.
mo, ſed in omni uerbo quod egreditur de ore Dei. Luc. 4. a. 7.
4 ♀Veſtimentum tuum quo operiebaris, nequaquam
B vetuſtate defecit; & pes tuus non eſt ſubtritus, en
5 quadrageſimus annus eſt: ♀‖Vt recogites in corde Infr. 26. a.3.
tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo, ſic Domi-
6 nus Deus tuus erudiuit te, ♀vt cuſtodias mandata
Domini Dei tui, & ambules in uijs eius, & timeas
7 eum. ♀Dominus enim Deus tuus introducet te in
terram bonam, terram riuorum acquarumque, &
fontium: in cuius campis & montibus erumpunt
8 fluuiorum abyſſi: ♀terram frumenti, hordei, ac uinea
rum, in qua ficus & malogranata: & olíueta naſcun-
9 tur: terram olei ac mellis, ♀Vbi abſque ulla penuria
C comedes panem tuum, & rerum omnium abundan-
tia perfrueris: cuius lapides ferrum ſunt, & de monti
10 bus eius æris metalla fodiuntur: ♀ut cum comederis,
& ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro
11 terra optima quam dedit tibi. ♀Obſerua, & caue ne-
quando obliuiſcaris Domini Dei tui, & negligas
mandata eius atque iudicia & ceremonias, quas ego
12 præcipio tibi hodie: ♀ne poſt quam comederis, & ſa-
tiatus fueris, domos pulchras ædificaueris, & habita-
13 ueris in eis. ♀habuerisq; armenta boum, & ouium
greges; argenti & auri, cunctarumque rerum co-
14 piam: ♀eleuetur cor tuum, & non reminiſcaris Do-
mini Dei tui, qui eduxit te de Terra Aegypti, de do-
15 mo ſeruitutis: ♀& ductor tuus fuit in ſolitudine ma-
gna atque terribili, in qua erat ſerpens flatu adurens,
& ſcorpio, ac dipſas, & nullæ omnino aquæ: ‖qui e- ‖Bar. 1. 20.
16 duxit riuos de petra duriſſima, ♀& cibauit te Man-
na in ſolitudine, quod neſcierunt patres tui. Et poſt- Nu.20. ‖21.b.
quam afflixit, ac probauit, ad extremum miſertus ‖Exo. ? d. 17.
17 eſt tui, ♀ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & 17.a.2.
D robur manus meæ hæc mihi omnia præſtiterunt:
18 ♀Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipſe uires ti-
bi præbuerit, ut impleret pactum ſuum, ſuper quo iu
19 rauit patribus tuis, ſicut præſens indicat dies. ♀Sin
autem oblitus Domini Dei tui, ſecutus fueris deos
alienos, colueriſque illos & adoraueris: ecce nunc
20 prædico tibi, quod omnino diſpereas. ♀Sicut gen-
tes quas deleuit Dominus in introitu tuo, ita & uos
peribitis, ſi inobedientes fueritis uoci Domini Dei
veſtri.

CAPVT IX.

1 AVdi Iſrael: Tu tranſgredieris hodie Iorda-
A nem, vt poſſideas nationes maximas &
fortiores te, ciuitates ingentes, & ad cœ-
2 lum uſque muratas, ♀populum magnum atque
ſublimem, filios Enacim, quos ipſe vidiſti & audiſti,
3 quibus nullus poteſt ex aduerſo reſiſtere. ♀Scies ergo
hodie, quod Dominus Deus tuus ipſe tranſibit ante
te, ignis deuorans atque conſumens, qui conterat eos
& deleat atque diſperdat ante faciem tuam veloci-
4 ter, ſicut locutus eſt tibi. ♀Ne dicas in corde tuo, cum
deleuerit eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo,
Propter iuſtitiam meam introduxit me Dominus, vt
terram hanc poſſiderem, cum propter impietates
5 ſuas iſtæ deletæ ſint nationes. ♀Neque enim propter
iuſtitias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris, vt
poſſideas terras earum: ſed quia illæ egerunt impie,
introeunte te deletæ ſunt. & vt compleret verbum
ſuum Dominus, quod ſub iuramento pollicitus eſt
6 patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Iacob. ♀Scito ergo,
quod non propter iuſtitias tuas Dominus Deus
tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſio-
7 nem, cum duriſſimæ ceruicis ſis populus. ♀Memen-
B to, & ne obliuiſcaris, quomodo ad iracundiam pro-
uocaueris Dominum Deum tuum in ſolitudine. ‖Ex ‖Exo. ? b. 10.
eo die quo egreſſus es ex Aegypto, vſque ad locum 16.a.2.
iſtum, ſemper aduerſum Dominum contendiſti. 17.a.2.
8 ♀Nam & in Horeb prouocaſti eum: & iratus delere
9 te voluit, ♀quando aſcendi in montem, vt acciperem Exo. ?
tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobi- d. 18.
ſcum Dominus: & perſeueraui in monte quadragin- 34. d ?
ta diebus, ac noctibus, panem non comedens, & a- Exo. ? d 28.
10 quam non bibẽs. ♀Deditque mihi Dominus duas ta-
bulas lapideas ſcriptas digito Dei, & continentes om
nia verba quę vobis locutus eſt in monte de medio i-
11 gnis, quãdo concio populi congregata eſt. ♀Cũq; trã-
ſiſſent quadraginta dies, & totidẽ noctes, dedit mihi

12 Dn̄s duas tabulas lapideas, tabulas fœderis. ¶ dixitq;
mihi: Surge & deſcende, hinc cito, quia populus tuus
quem eduxiſti de Ægypto . deſeruerunt velociter
viā, quam demonſtraſti eis; fecerunttq; ſibi conflatile.
13 ¶Rurſumq; ait Dn̄s ad me: Cerno, quod populus iſte
14 duræ ceruicis ſit: ¶ dimitte me, vt conteram eum, &
C deleam nomen eius de ſub cœlo, & conſtituam te ſu
15 per gentem quæ hac maior & fortior ſit. ¶Cumq; de
monte ardente deſcenderem, & duas tabulas fęderis
16 vtraq; tenerē manu, ¶ vidiſſemq; vos peccaſſe Dn̄o
Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac
deſeruiſſe velociter uiam eius quam uobis oſtende-
17 rat; ¶proieci tabulas de manibus meis, confregiq; eas
18 in cōſpectu ueſtro. ¶Et procidi ante Dn̄m ſicut prius,
quadraginta diebus & noctibus panem non come-
dens, & aquam nō bibens propter omnia peccata ve
ſtra quæ geſſiſtis cōtra Dominum, & eum ad iracun-
19 diam prouocaſtis: ¶timui enim indignationem & irā
illius, qua aduerſum vos concitatus delere uos vo-
20 luit. Et exaudiuit me Dn̄s etiam hac vice. ¶ Aduer-
ſum Aaron quoq; vehementer iratus, voluit eum cō
21 terere: & pro illo ſimiliter deprecatus ſum. ¶ Peccatū
autem veſtrum, quod feceratis, id eſt uitulum, arri-
piens, igne combuſſi, & in fruſta comminuens, omni-
noq; in puluerem redigens proieci in torrentem qui
Exo. 17 b.7. 22 de monte deſcendit . ¶ In incendio quoque & in
Num. 11 d.2.21.25 D Tentatione, & in Sepulchris concupiſcentiæ prouo-
23 caſtis Dominum. ¶ & quando miſit vos de Cades
barne, dicens: Aſcendite, & poſſidete terram, quam
dedi uobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei
veſtri: & non credidiſtis ei, neque uocem eius audire
24 voluiſtis, ¶ ſed ſemper fuiſtis rebelles a die qua noſſe
25 vos cœpi. ¶ Et iacui coram Domino quadraginta
diebus ac noctibus, quibus eum ſuppliciter depreca-
26 bar, ne deleret uos vt fuerat comminatus. ¶ Et orans
dixi, Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, &
hæreditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine
27 tua, quos eduxiſti de Aegypto in manu forti. ¶Recor
dare ſeruorum tuorum, Abrahā, Iſaac, & Iacob, ne
aſpicias duritiam populi huius, & impietatem atque
28 peccatum: ¶ne forte dicant habitatores terræ, de qua
eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere
eos in terram quam pollicitus eſt eis, & oderat illos:
29 idcirco eduxit, vt interficeret eos in ſolitudine. ¶ qui
ſunt populus tuus & hæreditas tua, quos eduxiſti in
fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

C A P V T X.

Exo. 34. a.1.
1 IN tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi
A duas tabulas lapideas, ſicut priores fuerunt, &
aſcende ad me in mōtem: facieſq; arcam lignea,
2 ¶& ſcribam in tabulis uerba quæ fuerunt in his quas
3 ante confregiſti: poneſq; eas in arca. ¶ Feci igitur ar-
cam de lignis ſetim. Cumq; dolaſſem duas tabulas la
pideas inſtar priorum, aſcendi in montem habens
4 eas in manibus. ¶Scripſitque in tabulis iuxta id quod
prius ſcripſerat, uerba decem, quæ locutus eſt Do-
minus ad uos in monte de medio ignis, quando po-
5 pulus congregatus eſt, & dedit eas mihi. ¶ Reuer-
ſuſque de monte, deſcendi, & poſui tabulas in ar-
B cam quam feceram: quæ bucuſque ibi, ſunt ſicut
‖ Nu. 33. d.39. 6 mihi præcepit Dominus. ¶ ‖ Filij autem Iſrael moue-
‖ Nu. 20. d.20. runt caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera, ‖ vbi
Aaron mortuus ac ſepultus eſt, pro quo ſacerdotio
7 functus eſt Eleazar filius eius. ¶Inde venerūt in Gad-
gad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Iete-
8 batha, in terra aquarum atque torrentium. ¶Eo tem
pore ſeparauit tribum Leui, ut portaret arcam fœde-
ris Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac bene-
diceret in nomine illius uſque in præſentem diem.
9 ¶Quamobrem non habuit Leui partem neque poſſeſ Num.18. c.20. Inf.18.a.2.
ſionem cum fratribus ſuis: quia ipſe Dominus poſſeſ-
ſio eius eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.
10 ¶Ego autem ſteti in monte, ſicut prius, quadraginta
C diebus ac noctibus: exaudiuitque me Dominus etiā
11 hac uice, & te perdere noluit. ¶Dixitque mihi: Vade,
& præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat ter
ram quam iuraui patribus eorum, ut traderem eis.
12 ¶ Et nunc Iſrael quid Dominus Deus tuus petit a te,
niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules
in vijs eius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo
13 tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua; ¶cuſtodias
que mandata Domini, & ceremonias eius, quas ego
14 hodie præcipio tibi, vt bene ſit tibi? ¶ En Domini
Dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli; terra, & omnia
15 quæ in ea ſunt: ¶& tamē patribus tuis conglutinatus
eſt Dominus, & amauit eos, elegitque ſemen eorum
poſt eos, ideſt vos, de cunctis gentibus, ſicut hodie
16 comprobatur. ¶ Circuncidite igitur præputium cor- ‖ 2.Par.19. b.7.
D dis ueſtri, & ceruicem veſtram ne induretis amplius: Iob.34 b.16.
17 ¶quia Dominus Deus ueſter ipſe eſt Deus Deorum, Sap.6 b.
& Dominus dominantium, Deus magnus & potens
& terribilis, ‖qui perſonam non accipit, nec munera. Eccl 35. b.16.
18 ¶Facit iudicium pupillo & uiduæ; amat peregrinum, Rom. 2. b.11
19 & dat ei uictum atq; veſtitum. ¶ & uos ergo amate ‖ Gala. 2. b.6.
peregrinos: quia & ipſi fuiſtis aduenæ in terra Aegy- …up.6 c.
20 pti. ¶‖Dominum Deū tuum timebis, et ei ſoli ſerui es. ‖ Mat.4.b. 10.
21 ipſi adhærebis, iurabiſq; in nomine illius. ¶ Ipſe eſt Lu.4.b. …
laus tua, & Deus tuus qui fecit tibi hæc magnalia & … 17.
22 terribilia quæ viderūt oculi tui. ¶‖In ſeptuaginta aīa-
bus deſcenderunt patres tui in Ægyptū: & ecce nunc
multiplicauit te Dominus Deus tuus ſicut aſtra cęli

C A P V T XI.

1 AMa itaque Dominum Deum tuum, & obſer
A ua præcepta eius & ceremonias, iudicia at-
2 que mandata omni tempore: ¶ Cognoſcite
hodie quæ ignorant filij ueſtri, qui non uiderunt di-
ſciplinam Domini Dei veſtri, magnalia eius & robu
3 ſtam manum, extentumque brachium, ¶ſigna & ope
ra quæ fecit in medio Aegypti Pharaoni regi, & uni-
4 uerſæ terrę eius, ¶ omnique exercitui Aegyptiorum,
& equis ac curribus, quomodo operuerint eos aquæ
Maris rubri, cum uos perſequerentur; et deleuerit eos
5 Dominus vſq; in præſentem diem: ¶ uobiſque quæ
fecerit in ſolitudine, donec ueniretis ad hunc locū:
6 ¶& Dathan, atque Abiron filijs Eliab, qui fuit filius ‖ Nu.16 18.
Ruben: quos aperto ore ſuo terra abſorbuit cum do- Pſal.105
mibus, & tabernaculis, & uniuerſa ſubſtātia eorum, c.17.
7 quam habebant in medio Iſrael. ¶ Oculi ueſtri uide-
8 runt omnia opera Domini magna quæ fecit, ¶vt cu-
B ſtodiatis vniuerſa mandata illius, quæ ego hodie prę
cipio uobis, & poſſitis introire & poſſidere terram ad
9 quam ingredimini. ¶ Multoque in ea uiuatis tempo-
re: quam ſub iuramento pollicitus eſt Dominus pa-
tribus ueſtris, & ſemini eorum, lacte & melle ma-
10 nantem. ¶ Terra enim, ad quam ingredieris poſſi-
dendam, non eſt ſicut Terra Aegypti, de qua exi-

ſti, vbi iacto ſemine in hortorum morē aquæ ducun-
11 tur irriguæ. ¶ Sed montuoſa eſt & cāpeſtris, de cœlo
12 expectans pluuias, ¶ quā Dñs Deus tuus ſemper inui
ſit, & oculi illius in ea ſunt a principio anni uſq; ad fi
13 nē eius. ¶ Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego
hodie præcipio vobis, ut diligatis Dñm Deum ve-
ſtrū, & ſeruiatis ei in toto corde veſtro, & in tota ani-
14 ma ueſtra: ¶ dabit pluuiā terræ ueſtræ temporaneā &
ſerotinam, vt colligatis frumentū, & vinum, & oleū.
15 ¶ Fœnumq; ex agris ad paſcenda iumenta, & vt ipſi
C comedatis ac ſaturemini. ¶ Cauete ne forte decipia-
16 tur cor ueſtrū, & recedatis a Dño, ſeruiatiſq; dijs alie
17 nis, & adoretis eos. ¶ Iratuſq; Dñs claudat cęlum, &
pluuiæ nō deſcendant, nec terra det germē ſuū, perea
tiſq; velociter de terra optima, quā Dñs daturus eſt
‖Sup.6.b 6. 18 vobis. ¶ ‖Ponite hæc uerba mea in cordibus & in ani
mis veſtris, & ſuſpēdite ea pro ſigno in manibus, &
19 inter oculos veſtros collocate. ¶ Docete filios veſtros,
vt illa meditentur, qñ ſederis in domo tua, & ambu-
20 laueris in uia, & accubueris, atq; ſurrexeris. ¶ Scribes
21 ea ſuper poſtes & ianuas domus tuæ: ¶ vt multiplicen
tur dies tui, & filiorum tuorum in terra quam iurauit
Dñs patribus tuis, ut daret eis quandiu cœlum immi
22 net terræ. ¶ Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego
D præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dñm Deū
veſtrū, & ambuletis in oībus uijs eius, adhærētes ei;
23 ¶ diſperdet Dominus oēs gentes iſtas ante faciem ve
ſtram, & poſſidebitis eas quæ maiores & fortiores vo
‖Ioſ.1 a. 3. 24 bis ſunt. ¶ ‖Omnis locus quem calcauerit pes veſter,
veſter erit. A deſerto, & a Libano, a flumine magno
Euphrate vſq; ad mare occidētale erunt termini ve-
25 ſtri. ¶ Nullus ſtabit cōtra uos: terrorē veſtrū & formi
dinem dabit Dñs Deus ueſter ſuper oēm terram quā
26 calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt uobis. ¶ En propono in
cōſpectu ueſtro hodie benedictionem, & maledictio-
27 nem: ¶ Benedictionem, ſi obedieritis mandatis Domi
28 ni Dei ueſtri, quę ego hodie præcipio uobis: ¶ maledi
ctionem, ſi non obedieritis mandatis Domini Dei ue
ſtri, ſed receſſeritis de uia quam ego nunc oſtendo vo
bis, & ambulaueritis poſt Deos alienos, quos ignora
29 tis. ¶ Cum uero introduxerit te Dominns Deus tuus
Inf.27.b. 12. in terrā, ad quā pergis habitandā; ‖pones benedictio-
nē ſuper montem Garizim, maledictionē ſuper mon
30 tē Hebal. ¶ qui ſunt trans Iordanē poſt viam quæ ver
git ad Solis occubitū in terra Chananæi, qui habitat
in campeſtribus contra Galgalam, quæ eſt iuxta val
31 lem tendentem & intrantem procul. ¶ Vos enim tran
ſibitis Iordanē, ut poſſideatis terrā, quam Dñs Deus
veſter daturus eſt uobis, ut habeatis, & poſſideatis il-
32 lam. ¶ Videte ergo, ut impleatis ceremonias, atque iu
dicia, quæ ego hodie ponam in conſpectu ueſtro:

CAPVT XII.

1 HAec ſunt præcepta atq; iudicia quæ facere
A debetis in terra quā Dominus Deus patrū
tuorum daturus eſt tibi, ut poſſideas eā cū-
2 ctis diebus quibus ſuper humum gradieris. ¶ Subuer
tite oīa loca in quibus coluerunt gentes quas poſſeſ-
ſuri eſtis, Deos ſuos, ſuper montes excelſos, & colles,
3 & ſubter omne lignū frondoſum. ¶ Diſſipate aras eo-
rum, & confringite ſtatuas, lucos igne comburite, &
idola comminuite, diſperdite nomina eorum de locis
1.Par.7.c 12. 4 illis. ¶ Non facietis ita Domino Deo ueſtro: ¶ ſed ad
5 locum quē elegerit Dominus Deus ueſter de cunctis
tribubus ueſtris, ut ponat nomē ſuū ibi, & habitet in
6 eo, venietis: ¶ & offeretis in loco illo holocauſta, & vi
ctimas veſtras, decimas, & primitias manuū veſtra-
rum, & vota, atq; donaria, primogenita boū & ouiū.
7 ¶ Et comedetis ibi in conſpectu Dñi Dei veſtri: ac læ
tabimini in cūctis ad quæ miſeritis manū uos, & do-
mus ueſtræ, in quibus benedixerit uobis Dñs Deus
8 veſter. ¶ Nō facietis ibi q̄ nos hic facimus hodie, ſingu
9 li quod ſibi rectū uidet. ¶ Neq; enim vſq; in pręſens
tp̄s veniſtis ad requiē, & poſſeſſionē quā Dñs De⁹ ue
10 ſter daturus eſt uobis. ¶ Trāſibitis Iordanē, et habitabi
B tis in terra quā Dñs Deus veſter daturus eſt uobis, vt
requeſcatis a cūctis hoſtibus p circuitū: et abſq; vllo ti
11 more habitetis ¶ in loco quē elegerit Dñs Deus ve- 3.Reg.8.
ſter, ut ſit nomē eius in eo. Illuc oīa, q̄ præcipio, cōfere c 29.
tis holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias ma
nuū veſtrarū: & quidq̄d præcipuū eſt in muneribus
12 q̄ vouebitis Dño. ¶ Ibi epulabimini corā Dño Deo ve
ſtro, vos & filij ac filiæ ueſtræ, famuli & famulæ atq;
Leuites, q in vrbibus ueſtris cōmoratur: neq; enī ha
13 bet aliā partē & poſſeſſionem inter uos. ¶ Caue ne offe
14 ras holocauſta tua in oī loco quem uideris. ¶ ſed in eo
quē elegerit Dñs in una tribuū tuarū offeres hoſtias,
15 & facies quæcūq; præcipio tibi. ¶ Si aūt comedere
volueris, & te eſus carnium delectauerit; occide & co
mede iuxta benedictionē Dñi Dei tui, quā dedit tibi
in urbibus tuis: ſiue immundū fuerit, hoc eſt macula-
tū & debile; ſiue mundū, hoc eſt, integrū & ſine macu
la, qđ offerri licet, ſicut capreā & ceruum, comedes,
16 ¶ abſq; eſu duntaxat ſanguinis, quē ſuper terrā quaſi
17 aquā effundes. ¶ Nō poteris comedere in oppidis tuis
decimā frumēti, et uini, & olei tui, primogenita armē
C torū & pecorū, & oīa quæ voueris & ſpōte offerre uo
18 lueris, & primitias manuū tuarū: ¶ Sed corā Dño Deo
tuo comedes ea in loco quē elegerit Dñs Deus tuus,
tu, & filius tuus, & filia tua, & ſeruus & famula, atq;
Leuites, q manet in vrbib⁹ tuis: & lętaberis & reficie
ris corā Dño Deo tuo in cūctis ad q̄ extenderis manū
19 tuā. ¶ Caue ne derelinquas Leuitē in oī tp̄e quo uerſa
20 ris in terra. ¶ Quādo dilatauerit Dñs Deus tuus termi
nos tuos, ‖ſicut locutus eſt tibi, & volueris ueſci carni ‖Gen.28.c.14.
21 bus quas deſyderat aīa tua: ¶ locus aūt quem elegerit Ioſ.19 b. 9.
Dñs Deus tuus, vt ſit nomē eius ibi, ſi procul fuerit,
occides de armētis & pecoribus q̄ habueris, ſicut pręce
22 cepi tibi, et comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. ¶ Si
cut comeditur caprea & ceruus, ita ueſceris eis: et mū
23 dus & immundus in cōmune veſcentur. ¶ Hoc ſolū ca
ue, ne ſanguinē comedas. ſanguis enim eorū pro aīa
eſt: & idcirco non debes aīam comedere cum carni-
24 bus. ¶ Sed ſuper terram fundes quaſi aquā, ¶ vt bene
25 ſit tibi & filijs tuis poſt te, cū feceris quod placet in
26 conſpectu Dñi. ¶ Quæ aūt ſanctificaueris & voueris
D Dño, tolles, & uenies ad locū quem elegerit Dñs, ¶ &
27 offeres oblationes tuas carnē & ſanguinem ſuper al-
tare Dñi Dei tui: ſangninem hoſtiarum fundes in al-
28 tari: carnibus autem ipſe veſceris. ¶ Oſerua & audi
omnia quæ ego præcipio ribi, vt bene ſit tibi, & filijs
tuis poſt te in ſempiternū, cum feceris quod bonū eſt
29 & placitū in conſpectu Dñi Dei tui. ¶ Quando diſper
diderit Dñs Deus tuus ante faciem tuam gentes ad
quas ingredieris poſſidendas, & poſſederis eas, atque
30 habitaueris in terra earum: ¶ caue ne imiteris eas,
poſtquam te fuerint introeunte ſubuerſæ, & requi-
ras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gen-

31 tes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam. ¶ Non facies ſi-
Sup 4. a. 2. militer Domino Deo tuo. Omnes enim abominatio-
nes quas auerſatur Dominus, fecerunt dijs ſuis, offe-
Prou. 30. b.6. 32 rentes filios, & filias, & comburentes igni. ¶ Quod pręcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas
quidquàm, nec minuas.

CAPVT XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut qui ſom
A nium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum at-
2 que portentum, ¶ & euenerit quod locutus eſt,
& dixerit tibi: Eamus & ſequamur deos alienos,
3 quos ignoras, & ſeruiamus eis: ¶ non audies verba
prophetæ illius, aut ſomniatoris: quia tentat vos Do-
minus Deus veſter, vt palam fiat vtrum diligatis eũ,
4 an non, in toto corde, & in tota anima veſtra. ¶ Domi
num Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, &
mandata illius cuſtodite, & audite vocem eius: ipſi
5 ſeruietis, & ipſi adhærebitis. ¶ Propheta autem ille,
aut fictor ſomniorum, interficietur: quia locutus eſt,
vt vos auerteret a Domino Deo veſtro, qui eduxit
vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo ſerui-
tutis: vt errare te faceret de via quã tibi pręcepit Do-
minus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.
6 ¶ Si tibi voluerit perſuadere frater tuus, filius matris
B tuæ, aut filius tuus, vel filia, ſiue vxor quæ eſt in ſinu
tuo, aut amicus quem diligis, vt animam tuam, clam
dicens: Eamus, & ſeruiamus dijs alienis quos igno-
7 ras tu, & patres tui, ¶ cunctarum in circuitu gentium
quæ iuxta, vel procul ſunt, ab initio vſque ad finem
‖Ioſu.17. b 25. 8 terræ: ¶ non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei
9 oculus tuus, vt miſerearis, & occultes eum: ¶ ſed ſta-
tim interficies. ‖ ſit primum manus tua ſuper eum, &
10 poſtea omnis populus mittat manum. ¶ Lapidibus
C obrutus necabitur: quia voluit te abſtrahere a Do-
mino Deo tuo, qui eduxit te de terra Aegypti, de do-
11 mo ſeruitutis: ¶ vt omnis Iſrael audiens timeat, &
nequaquam vltra faciat quippiam huius rei ſimile.
12 ¶ Si audieris in vna vrbium tuarum, quas Dominus
Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
13 quos, ¶ Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, & auerte-
runt habitatores vrbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus
14 & ſeruiamus dijs alienis quos ignoratis: ¶ quære ſoli-
cite: & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris
certum eſſe quod dicitur, & abominationem hanc
15 opere perpetratam; ¶ ſtatim percuties habitatores vr-
bis illius in ore gladij, & delebis eam, ac omniaque
16 quæ in illa ſunt, vſque ad pecora. ¶ Quidquid etiam
ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum
eius, & cum ipſa ciuitate ſuccendes, ita, vt vniuerſa
conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiter
17 nus. non ædificabitur amplius, ¶ & non adhærebit de
illo anathemate quidquam in manu tua, vt auerta-
tur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, mul
18 tiplicetque te, ſicut iurauit patribus tuis, ¶ quando au
dieris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia pręcepta eius, quæ ego præcipio tibi hodie, vt facias
quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPVT XIIII.

Sup.7.2.6. 1 FIlij eſtote Domini Dei veſtri: nõ vos incidetis,
Inf.26.d.18. A nec facietis caluitium ſuper mortuo. ¶ quoniã
2 populus ſanctus es Domino Deo tuo: & te ele-
git, vt ſis ei in populum peculiarem de cunctis genti-
3 bus quæ ſunt ſuper terram. ¶ ‖ Ne comedatis quæ im- ‖Leu.11. a.2.
4 munda ſunt. ¶ Hoc eſt animal quod comedere debe-
5 tis: Bouem, & ouem, & capram, ¶ ceruum, & capreã,
bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, came-
6 lopardalum. ¶ Omne animal quod in duas partes fin-
7 dit vngulam, & ruminat, comedetis. ¶ De his autem
quæ ruminant, & vngulam non findunt, comedere
non debetis, vt camelũ, leporem, chœrogryllum: hęc
quia ruminant, & non diuidunt vngulam, immunda
8 erũt vobis. ¶ Sus quoque, quoniam diuidit vngulam,
B & non ruminat, immunda erit. carnibus eorum non
9 veſcemini, & cadauera non tangetis. ¶ Hęc come-
detis ex omnibus quæ morantur in aquis. Quę ha-
10 bent pinnulas, & ſquamas comedite. ¶ Quæ abſque
pinnulis, & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immun
11 da ſunt. ¶ omnes aues mundas comedite. ¶ immundas
12 ne comedatis; aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliç-
13 tum, ¶ ixion, & vulturem, ac miluũ iuxta genus ſuũ:
14 ¶ & omne coruini generis, ¶ & ſtruthionem, ac no-
15 ctuam, & larum, atq; accipitrem iuxta genus ſuum:
16 ¶ herodium, ac cygnum, & ibin, ¶ ac mergulum, por-
17 phyrionem, & nycticoracem, ¶ onocrotalũ, & chara-
18 drium, ſingula in genere ſuo, vpupam quoque, & ve-
19 ſpertilionem. ¶ Et omne quod reptat, & pennulas ha-
20 bet, immundum erit, & nõ comedetur. ¶ Omne quod
21 mundum eſt, comedite. ¶ Quidquid autem morticinũ
C eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino q intra portas tuas
eſt, da vt comedat, aut vende ei. quia tu populus ſan-
ctus Domini Dei tui es. Non coques hœdum in lacte
22 matris ſuæ. ¶ ‖ Decimam partem ſeparabis de cunctis ‖Exo.23. c.19. &
fructibus tuis, quę naſcuntur in terra per annos ſingu 34. d.26.
23 los, ¶ & comedes in conſpectu Domini Dei tui in lo-
co quem elegerit, vt in eo nomen illius inuocetur, de-
cimam frumenti, & vini, & olei, & primogenita de
armentis, & ouibus tuis: vt diſcas timere Dominum
24 Deum tuum omni tempore. ¶ Cum autem longior
fuerit via, & locus quem elegerit Dominus Deus
tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad cũ hæc cun
25 cta portare: ¶ vendes omnia, & in precium rediges, Matt.21.
D portabiſque manu tua, & proficiſceris ad locum quẽ c.12.
26 elegerit Dominus Deus tuus, ¶ & emes ex eadem pe-
cunia quidquid tibi placuerit, ſiue ex armentis, ſiue
ex ouibus: vinum quoque, & ſiceram, & omne quod
deſiderat anima tua: & comedes corã Domino Deo
27 tuo, & epulaberis tu, & domus tua, ¶ & Leuites qui in
tra portas tuas eſt, caue ne derelinquas eum, quia nõ
28 habet aliam partem in poſſeſſione tua. ¶ Anno tertio
ſeparabis aliam decimam ex omnibus quæ naſcũtur
29 tibi eo tempore: & repones intra ianuas tuas. ¶ Ve-
nietque Leuites qui aliam non habet partem nec poſ
ſeſſionem tecum, & peregrinus, ac pupillus & vidua,
qui intra portas tuas ſunt, & comedent, & ſaturabun
tur: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAPVT XV.

1 SEptimo anno facies remiſſionem, ¶ quæ hoc or-
A dine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab ami
2 co, vel proximo, ac fratre ſuo; repetere non po-
3 terit, quia annus remiſſionis eſt Domini. ¶ A peregri-
no, & aduena exiges: ciuem & propinquum repeten-
4 di non habebis poteſtatem. ¶ Et omnino indigens, &
mendicus non erit inter vos: vt benedicat tibi Do-
minus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in

5 poſſeſſionem.¶Si tamen audieris vocem Dñi Dei tui,
& cuſtodieris vniuerſa quæ iuſſit, & quæ ego hodie
6 præcipio tibi.¶benedicet tibi, vt pollicitus eſt. Fœne-
B rabis Gentibus multis, & ipſe a nullo accipies mu-
tuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui ne-
7 mo dominabitur. ¶ Si vnus de fratribus tuis qui mo-
rantur intra portas ciuitatis tuæ in terra quam Dñs
Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit:
8 non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ¶ſed
aperies eam pauperi, & ‖ dabis mutuum quo eum in-
9 digere perſpexeris. ¶ Caue ne forte ſubrepat tibi im-
pia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat
ſeptimus annus remiſſionis: & auertas oculos tuos a
paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat, mutuum
commodare; ne clamet cõtra te ad Dominum, & fiat
10 tibi in peccatum. ¶ Sed dabis ei: nec ages quippiam
callide in eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt benedi-
cat tibi Dñs Deus tuus in omni tempore, & in cun-
11 ctis ad quæ manum miſeris.¶‖Non deerunt pauperes
in terra habitationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, vt
C aperias manum fratri tuo egeno & pauperi qui tecũ
12 verſatur in Terra. ¶ ‖ Cum tibi venditus fuerit frater
tuus Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſeruierit tibi,
13 in ſeptimo anno dimittes eum liberum: ¶ & quem li-
bertate donaueris, nequaquam vacuum abire patie-
14 ris: ¶ ſed dabis viaticum de gregibus, & de area, &
torculari tuo, quibus Dñs Deus tuus benedixerit ti-
15 bi. ¶ Memento quod & ipſe ſeruieris in Terra Aegy-
pti, & liberauerit te Dñs Deus tuus: & idcirco ego
16 nunc præcipio tibi.¶Sin autem dixerit, Nolo egredi:
eo quod diligat te, & domum tuam, & bene ſibi apud
17 te eſſe ſentiat: ¶aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
eius in ianua domus tuę, & ſeruiet tibi vſque in ęter-
18 num. ancillæ quoque ſimiliter facies. ¶ Non auertas
ab eis oculos tuos, quando dimiſeris eos liberos:
quoniam iuxta mercedem mercenarij per ſex an-
nos ſeruiuit tibi, vt benedicat tibi Dñs Deus tuus in
19 cunctis operibus quę agis.¶De primogenitis quę na-
D ſcuntur in armentis & in ouibus tuis, quidquid eſt ſe-
xus maſculini, ſanctificabis Dño Deo tuo. Non ope-
raberis in primogenito bouis, & nõ tondebis primo-
20 genito ouiũ. ¶ ‖In conſpectu Dñi Dei tui comedes ea
per annos ſingulos in loco quẽ elegerit Dñs, tu & do-
21 mus tua.¶Sin aũt habuerit maculã, vel claudũ fuerit,
vel cæcũ, aut in aliqua parte deforme, vel debile; nõ
22 immolabitur Domino Deo tuo: ¶ſed intra portas vr-
bis tuæ comedes illud: tam mundus, quam immun-
dus ſimiliter veſcentur eis quaſi caprea, & ceruo.
23 ¶ Hoc ſolum obſeruabis, vt ſanguinem eorum non
comedas, ſed effundes in terram quaſi aquam.

‖Matt. 5. g 42. Luc. 6. c. 14.
‖Mat. 26. a. 11.
‖ Exo. 21. a. 2. Iere. 34. c 14.
‖Leu. 22. c. 21. Eccl. 35. b. 14.

CAPVT XVI.

1 A OBſerua menſem nouarum frugum, & verni
primum temporis, vt facias Phaſe Domi-
no Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit
2 te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte. ¶ Immo-
labiſque Phaſe Domino Deo tuo de ouibus, & de
bobus in loco quem elegerit Dominus Deus tuus,
3 vt habitet nomen eius ibi. ¶ Non comedes in eo pa-
nem fermentatum. Septem diebus comedes abſque
fermento afflictionis panem: quoniam in pauore
egreſſus es de Aegypto: vt memineris diei egreſſio-
4 nis tuæ de Aegypto omnibus diebus vitæ tuæ.¶Non
apparebit fermentum in omnibus terminis tuis ſe-
ptem diebus, & nõ remanebit de carnibus eius quod
immolatum eſt veſpere in die primo, vſque mane.
5 ¶ Non poteris immolare Phaſe in qualibet vrbium
tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi:
6 ¶ ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, vt
B habitet nomen eius ibi: immolabis Phaſe veſpere ad
7 Solis occaſum, quando egreſſus es de Aegypto. ¶ Et
coques, & comedes in loco quem elegerit Dominus
Deus tuus, maneque conſurgens vades in tabernacu
8 la tua.¶Sex dieb' comedes azyma: & in die ſeptima,
9 quia collecta eſt Domini Dei tui, nõ facies opus.¶Se-
ptem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua fal-
10 cem in ſegetem miſeris, ¶ & celebrabis diem feſtum
hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationẽ ſpon-
taneam manus tuæ, quam offeres iuxta benedictionẽ
11 Domini Dei tui:¶& epulaberis coram Domino Deo
tuo, tu, filius tuus, & filia tua, & ſeruus tuus, & an-
cilla tua, & Leuites qui eſt intra portas tuas; & adue-
na, ac pupillus, & vidua, qui morantur vobiſcum: in
loco quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet
12 nomẽ eius ibi:¶& recordaberis, quoniam ſeruus fue-
ris in Aegypto: cuſtodieſque ac facies quæ pręcepta
13 ſunt. ¶ Solemnitatem quoque tabernaculorum cele-
C brabis per ſeptem dies, quando collegeris de area, &
14 torculari fruges tuas: ¶ & epulaberis in feſtiuitate
tua, tu, filius tuus, & filia, ſeruus tuus, & ancilla: Leui
tes quoq;, & aduena, pupillus, ac vidua qui intra por
15 tas tuas ſunt. ¶ Septẽ diebus Dño Deo tuo feſta cele-
brabis ĩ loco quẽ elegerit Dñs, benedicetq; tibi Dñs
Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere
16 manuum tuarũ, eriſq; in lætitia.¶ Tribus vicibus per
D annum apparebit omne maſculinum tuum in cõſpe-
ctu Dñi Dei tui in loco quem elegerit, in ſolemnitate
azymorum, in ſolemnitate hebdomadarum, & in
17 ſolemnitate tabernaculorum.¶‖ Non apparebit ante
Dñm vacuus; ſed offeret vnuſquiſq; ſecundũ quod
habuerit iuxta benedictionẽ Dñi Dei ſui, q̃ dederit
18 ei. ¶Iudices & magiſtros cõſtitues in omnibus portis
tuis, quas Dñs Deus tuus dederit tibi per ſingulas tri
19 bus tuas: vt iudicent populum iuſto iudicio, ¶ nec in
alteram partem declinent.‖ Non accipies perſonam,
nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientũ,
20 & mutant verba iuſtorum.¶ Iuſte quod iuſtũ eſt, per-
ſequeris: vt viuas, & poſſideas terram quã Dñs Deus
21 tuus dederit tibi. ¶ Non plantabis lucum, & omnem
22 arborem iuxta altare Dñi Dei tui. ¶ Nec facies tibi,
neque conſtitues ſtatuam: quæ odit Dñs Deus tuus.

Leui. 23. c. 15.
‖Exo 23. b 15. 34. c 21. Eccl. 16 b. 6.
‖Supr. 1. c. 17 Leui. 19 c. 15. Exo. 23. a 8. Eccl. 20. d. 13.

CAPVT XVII.

1 A NOn immolabis Domino Deo tuo ouem, &
bouẽ, in quo eſt macula, aut quippiã vitij:
2 quia abominatio eſt Domino Deo tuo.¶Cũ
reperti fuerint apud te intra vnam portarum tuarum
quas Dominus Deus dabit tibi, vir aut mulier, qui
faciant malum in conſpectu Domini Dei tui, & trãſ-
3 grediantur pactum illius, ¶vt vadant & ſeruiant dijs
alienis, & adorent eos; Solem, & Lunam, & omnem
4 militiam cœli, quæ non præcepi: ¶ & hoc tibi fuerit
nunciatum, audienſque inquiſieris diligenter, & ve-
rum eſſe repereris, & abominatio facta eſt in Iſrael:
5 ¶ educes virum, ac mulierem, qui rem ſceleratiſſi
mam perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuæ, & lapidi-
6 bus obruentur. ¶ ‖ In ore duorum, aut trium teſtium
B peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, vno

‖ Inf. 19. d. 15 Mat. 18. b 16.

a.Cor.13.a.1. Sup.13.b.9.
7 contra ſe dicente teſtimonium. ¶Manus teſtium pri-
ma interficiet eum, & manus reliqui populi extre-
8 ma mittetur, vt auferas malum de medio tui. ¶Si
difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpe-
xeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam, & cau
ſam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas
videris uerba variari: ſurge, & aſcende ad locum
‖2.Paral.19.c.18.
9 quem elegerit Dñs Deus tuus: ¶‖Venieſq; ad ſacer-
dotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tẽ
pore: quæreſq; ab eis, qui indicabũt tibi indicij veri
10 taté. ¶Et facies quodcunq; dixerint qui præſunt loco
11 quem elegerit Dñs, & docuerint te ¶iuxta legem
C eius, ſequeriſq; ſententiam eorum. Nec declinabis
12 ad dexteram, neq; ad ſiniſtram. ¶Qui autẽ ſuperbie
rit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempo-
re miniſtrat Dño Deo tuo: & decreto iudicis morie-
13 tur homo ille, & auferes malũ de Iſrael. ¶cunctuſque
populus audiens timebit, ut nullus deinceps intume
14 ſcat ſuperbia. ¶Cum ingreſſus fueris terram quam
Dñs Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habita-
uerisq; in illa, & dixeris: Conſtitutam ſuper me regẽ,
15 ſicut habent omnes per circuitum nationes: ¶eũ con
ſtitues quem Dñs Deus tuus elegerit de numero fra-
trum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem
16 regem facere, qui non ſit frater tuus. ¶Cumq; fuerit
D conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos, nec redu-
cet populum in Aegyptum, equitatus numero ſuble-
natus, preſertim cum Dñs præceperit nobis, ut nequa
17 quam amplius per eandem uiam reuertamini. ¶Non
habebit uxores plurimas quæ alliciant animũ eius,
18 neq; argenti & auri immenſa pondera. ¶Poſtquam
autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deute-
ronomium legis huius in uolumine, accipiens exem-
19 plar a ſacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit ¶ſecũ,
legetq; illud omnibus diebus uitæ ſuæ, ut diſcat time
re Dñm Deum ſuum, & cuſtodire verba & ceremo-
20 nias eius, quæ in lege præcepta ſunt. ¶Nec eleuetur
cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neq; decli-
net in partem dexterã uel ſiniſtram, vt longo tempo
re regnet ipſe, & filij eius ſuper Iſrael.

CAPVT XVIII.

1 NOn habebunt ſacerdotes & Leuitæ, & om-
A nes qui de eadem tribu ſunt, partem & hæ-
‖Sup.10.b.9.
reditatem cum reliquo Iſraël: ‖quia ſacrifi-
2 cia Dñi & oblationes eius comedent: ¶& nihil aliud
accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum. ‖Dñs enim
‖Nu.18.c.20. 1.Cor.9.b.13. Num.18.c.20.
3 ipſe eſt hæreditas eorum, ſicut locutus eſt illis. ¶Hoc
erit iudicium ſacerdotum a populo, & ab his qui of-
ferunt uictimas: ſiue bouem, ſiue ouem immolaue-
4 rint, dabunt ſacerdoti armum ac uentriculum: ¶pri-
mitias frumenti, uini, & olei, & lanarum partem ex
5 ouium tonſione. ¶Ipſum enim elegit Dñs Deus tuus
de cunctis tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret nomini
6 Domini, ipſe & filij eius in ſempiternum. ¶Si exierit
B Leuites ex vna vrbium tuarũ ex omni Iſrael in qua
habitat, & uoluerit uenire, deſiderans locum quem
7 elegerit Dñs: ¶miniſtrabit in nomine Dñi Dei ſui, ſi-
cut omnes fratres eius Leuitę, qui ſtabunt eo tempo-
8 re coram Dño. ¶Partem ciborũ eandem accipiet, quã
& cęteri: excepto eo quod in urbe ſua ex paterna ei
9 ſucceſſione debetur. ¶Quando ingreſſus fueris terrã
quã Dñs Deus tuus dabit tibi, caue ne imitari velis
‖Leu.20.1.27
10 abominationes illarũ gentium: ¶‖nec inueniatur in te
qui luſtret filiũ ſuum, aut filiam ducens per ignẽ: aut
qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atq; augu
11 ria, nec ſit maleficus, ¶nec incantator, nec qui pytho
C nes conſulat, nec diuinos, ‖aut quærat a mortuis ve- ‖1.Reg.28.b.7.
12 ritatem. ¶Omnia enim hæc abominatur Dñs, & pp
13 iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. ¶Perfe-
14 ctus eris, & abſq; macula cũ Dño Deo tuo. ¶Gentes
iſtæ quarum poſſidebis terrã, augures & diuinos au-
diunt: tu autem a Dño Deo tuo aliter inſtitutus es.
15 ¶‖PROPHETAM de gente tua, & de fratribus ‖Ioan.1.g.45.
tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dñs Deus tuus: ipſum au Act.3.d.
16 dies. ¶Vt petiſti a Dño Deo tuo in Horeb, quando cõ 22.7 c 37
cio cõgregata eſt, atq; dixiſti: ‖Vltra non audiam uo- ‖Exo.20.d.19.
cem Dñi Dei mei, & ignem hunc maximũ amplius
17 non uidebo, ne moriar: ¶& ait Dñs mihi: Bene oĩa
18 ſunt locuti. ¶‖Prophetam ſuſcitabo eis de medio fra- ‖Ioan.1.g.45.
trum ſuorũ ſimilẽ tui: & ponã uerba mea in ore eius,
19 loqueturq; ad eos omnia quę præcepero illi. ¶qui au
tem uerba eius, quæ loquetur in noĩe meo, audire no
20 luerit, ego vltor exiſtam. ¶Propheta autem qui ar-
D rogantia deprauatus uoluerit loqui in noĩe meo, quę
ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alieno
21 rum deorum; interficietur. ¶Quod ſi tacita cogita-
tione reſponderis, Quomodo poſſum intellligere uer
22 bum quod Dñs non eſt locutus? ¶hoc habebis ſignũ:
Quod in nomine Dñi propheta ille prædixerit, & nõ
euenerit: hoc Dñs nõ eſt locutus, ſed ꝑ tumorem ani-
mi ſui propheta confinxit: & idcirco non timebis eũ.

CAPVT XIX.

1 CVm diſperdiderit Dñs Deus tuus gentes, Num.35.b.13.
A quarum tibi traditurus eſt terrã, & poſſede- Ioſ.20.a.8.
ris eam, habitaueriſque in urbibus eius, & Ezec.21.c.13.
2 in ædibus: ¶tres ciuitates ſeparabis tibi in medio ter-
ræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in poſſeſſio
3 nem, ¶ſternens diligenter uiam: & in tres æqualiter
partes totã terræ tuæ prouinciam diuides: ut habeat
e uicino qui propter homicidium profugus eſt, quo
4 poſſit euadere. ¶Hæc erit lex homicidæ fugientis, cu
ius uita ſeruanda eſt: Qui percuſſerit proximum ſuũ
neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nullum contra
5 eum odium habuiſſe comprobatur: ¶ſed abijſſe cum
eo ſimpliciter in ſyluam ad ligna cædenda, & in ſuc-
ciſione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumq; lap
ſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occi-
derit: hic ad vnam ſupradictarum vrbium cõfugiet,
6 & viuet: ¶ne forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt
B ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, & appre-
hendat eum, ſi longior uia fuerit; & percutiat animã
eius qui nõ eſt reus mortis: quia nullum contra eum,
qui occiſus eſt, odium prius habuiſſe monſtratur.
7 ¶Idcirco præcipio tibi, ut tres ciuitates equali inter ſe
8 ſpacij diuidas. ¶Cum autem Dilatauerit Dñs Deus
tuus terminos tuos, ſicut iurauit patribus tuis; & de-
derit tibi cunctam terram, ‖quam eis pollicitus eſt,
9 ¶(ſi tamen cuſtodieris mandata eius, & feceris quæ ‖Gen.28.c.14.
hodie præcipio tibi, vt diligas Dominum Deum Sup.12.
C tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes c.10.
tibi ‖tres alias ciuitates, & ſupradictarum trium vr- ‖Ioſ.20.
10 bium numerum duplicabis: ¶vt non effundatur ſan- c.7.
guis innoxius in medio terræ, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.
11 ¶‖Si quis autem odio habens, proximum ſuum inſi- ‖Nu.35.
diatus fuerit vitæ eius, ſurgenſque percuſſerit illum, c.20.

& mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de ſupradictis
12 vrbibus; ¶ mittent ſeniores ciuitatis illius, & arri-
pient eum de loco effugij, tradentq; in manu proxi-
13 mi, cuius ſanguis effuſus eſt, & morietur. ¶ Non mi-
ſereberis eius, & auferes innoxium ſanguinem de
14 Iſrael, ut bene ſit tibi. ¶ Non aſſumes & transferes
terminos proximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſ
D ſione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in
Sup. 17. b. 6. 15 terra quam acceperis poſſidendam. ¶ Non ſtabit te-
ſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati &
‖Matt. 18. b. 16. facinoris fuerit: ſed ‖ in ore duorum, aut trium te-
Ioan. 8. b 17. 16 ſtium ſtabit omne uerbum. ¶ Si ſteterit teſtis mendax
2. Cor. 13. a 1. contra hominem, accuſans eum præuaricationis;
Heb. 10. c. 28. 17 ¶ ſtabunt ambo quorum cauſa eſt, ante Dñm in con-
ſpectu ſacerdotum & iudicum qui fuerint in diebus
‖Dan. 13. g 61. 18 illis. ¶ Cumq; diligentiſſime perſcrutantes, Inuene-
rint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum men-
Matt. 5. f. 38. 19 dacium: ¶ ‖ reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitauit,
Prou. 19. a 5. 20 & auferes malum de medio tui. ¶ Vt audientes cæte-
ri timorem habeant, & nequaquam talia audeant fa
‖Exo. 21. c. 24. 21 cere. ¶ Nõ miſereberis eius, ‖ ſed animam pro anima,
Leu. 24. d. 20. oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro
manu, pedem pro pede exiges.

CAPVT XX.

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & vi-
A deris æquitatus & currus, & maiorem quam
tu habeas, aduerſarij exercitus multitudinem;
non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum
2 eſt, qui eduxit te de Terra Aegypti. ¶ Appropinquan
te autem iam prælio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic
3 loquetur ad populum: ¶ Audi Iſrael, vos hodie con-
tra inimicos ueſtros pugnam committitis; non perti-
meſcat cor ueſtrum, nolite metuere, nolite cedere,
4 nec formidetis eos: ¶ quia Dominus Deus ueſter in
B medio ueſtri eſt, & pro vobis contra aduerſarios di-
5 micabit, vt eruat uos de periculo. ¶ Duces quoq; per
ſingulas turmas audiente exercitu proclamabunt:
‖1. Mac. 3. g. 16. ‖ Quis eſt homo qui ædificauit domum nouam, &
non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in domum
ſuam, ne forte moriatur in bello, & alius dedicet
‖Leu. 19. c. 9. 6 eam. ¶ Quis eſt homo qui plantauit uineam, ‖ & nec
dum fecit eam eſſe communem, de qua ueſci omni-
bus liceat? vadat, & reuertatur in domum ſuam: ne
forte moriatur in bello, & alius homo eius fungatur
7 officio. ¶ Quis eſt homo qui deſpondit uxorem, & nõ
accepit eam? vadat, & reuertatur in domum ſuam,
ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat
8 eam. ¶ His dictis addent reliqua, & loquentur ad po-
‖Iudi. 7. a. 3. pulum: ‖ Quis eſt homo formidoloſus, & corde pa-
uido? uadat, & reuertatur in domum ſuam, ne paue-
re faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timore per-
9 territus eſt. ¶ Cumq; ſiluerint duces exercitus, & finẽ
C loquendi fecerint; vnuſquiſque ſuos ad bellandum
10 cuneos præparabit. ¶ Si quando acceſſeris ad expu-
11 gnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem. ¶ Si
receperit, & aperuerit tibi portas; cunctus populus
qui in ea eſt, ſaluabitur, & ſeruiet tibi ſub tributo.
12 ¶ Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra
13 te bellum; oppugnabis eam. ¶ Cumque tradiderit
Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties
omne quod in ea generis maſculini eſt, in ore gladij,
14 ¶ abſque mulieribus & infantibus, iumentis & cæte-
ris quæ in ciuitate ſunt. Omnem prædam exercitui
diuides, & comedes de ſpolijs hoſtium tuorum, quæ
15 Dominus Deus tuus dederit tibi. ¶ Sic facies cunctis
ciuitatibus quæ a te procul ualde ſunt, & non ſunt
de his vrbibus quas in poſſeſſionem accepturus es.
16 ¶ De his autem ciuitatibus quæ dabuntur tibi, nul-
D lum omnino permittes uiuere: ¶ ſed interficies in ore
17 gladij, Hethæum uidelicet, & Amorrhæum, & Cha-
nanæum, Phærexæum, & Heuæum, & Iebuſæum, ſi-
18 cut præcepit tibi Dñs Deus tuus: ¶ ne forte doceant
vos facere cunctas abominationes quas ipſi operati
ſunt dijs ſuis, & peccetis in Dñm Deum ueſtrum.
19 ¶ Quando obſederis ciuitatem multo tempore, & mu
nitionibus circumdederis, ut expugnes eã; non ſucci-
des arbores de quibus ueſci poteſt, nec ſecuribus per
circuitum debes uaſtare regionem: quoniã lignũ eſt,
& non homo, nec poteſt bellantium contra te augere
20 numerum. ¶ Si qua aũt ligna non ſunt pomifera, ſed
agreſtia, et in cęteros apta uſus; ſuccide, & inſtrue ma
chinas, donec capias ciuitatẽ quæ contra te dimicat.

CAPVT XXI.

1 QVando inuentum fuerit in terra quam Do-
A minus Deus tuus daturus eſt tibi, hominis
cadauer occiſi, & ignorabitur cædis re-
2 us; ¶ egredientur maiores natu, & iudices tui, & me-
tientur a loco cadaueris ſingularum per circuitum
3 ſpacia ciuitatũ: ¶ & quam uiciniorem cęteris eſſe per
ſpexerint, ſeniores ciuitatis illius tollent uitulam de
armento, quæ non traxit iugum, nec terram ſcidit vo
4 mere; ¶ & ducent eã ad uallem aſperam, atque ſaxo-
ſam, quæ nunquã arata eſt, nec ſementẽ recepit, & cæ
5 dent in ea ceruices vitulæ: ¶ accedentque ſacerdotes
filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus, vt mi-
niſtrent ei, & benedicant in noĩe eius; & ad uerbum
eorum omne negocium, & quidquid mundum, uel
6 immundum eſt, iudicetur. ¶ Et uenient maiores natu
B ciuitatis illius ad interfectum, lauabuntque manus
7 ſuas ſuper uitulam, quæ in valle percuſſa eſt, ¶ &
dicent: Manus noſtræ non effuderunt ſanguinem
8 hunc, nec oculi uiderunt. ¶ propitius eſto populo tuo
Iſrael, quem redemiſti Domine, & ne reputes ſangui
nem innocentem in medio populi tui Iſrael. Et auſe-
9 retur ab eis reatus ſanguinis: ¶ tu autẽ alienus eris ab
innocentis cruore qui fuſus eſt, cum feceris quod præ
10 cepit Dominus. ¶ Si egreſſus fueris ad pugnam con-
tra inimicos tuos, & tradiderit eos Dñs Deus tuus in
11 manu tua, captiuoſq; duxeris, ¶ & uideris in numero
captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eã,
12 uoluerisq; habere vxorẽ, ¶ introduces eam in domũ
C tuam: quæ radet cæſariem & circuncidet vngues, ¶ &
13 deponet ueſtẽ in qua capta eſt: ſedenſq; in domo tua,
flebit patrẽ & matrem ſuam uno menſe, & poſtea in-
trabis ad eam, dormieſq; cum illa, & erit uxor tua.
14 ¶ Si aũt poſtea non ſederit animo tuo, dimittes eam li
beram, nec uendere poteris pecunia, nec opprimere
15 per potentiam: quia humiliaſti eam. ¶ Si habuerit ho
mo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odio-
ſam, genuerintq; ex eo libros, & fuerit filius odio-
16 ſæ primogenitus, ¶ uolueritq; ſubſtantiam inter filios
ſuos diuidere: non poterit filiũ dilectæ facere primo
17 genitum, & præferre filio odioſæ: ¶ ſed filium odioſæ
agnoſcet primogenitum, ‖ dabitq; ei de his quæ ha- ‖1. Par. 5. c. 1.
buerit cuncta duplicia. iſte eſt enim principium li-
18 berorum eius, & huic debẽtur primogenita. ¶ Si ge-

nuerit

nuerit homo filium contumacem, & proteruum, qui
non audiat patris, aut matris imperium, & coërcitus
19 obedire contempſerit: ¶ apprehendent eum, & ducent
D ad ſeniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, ¶ di-
20 centque ad eos: Filius noſter iſte proteruus, & contu-
max eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſatio-
21 nibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs: ¶ lapidibus
eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferа-
tis malum de medio veſtri, & vniuerſus Iſrael audiẽs
22 pertimeſcat. ¶ Quando peccauerit homo quod morte
plectendum eſt, & adiudicatus morti, appenſus fue-
23 rit in patibulo: ¶ non permanebit cadauer eius in li-
gno, ſed in eadem die ſepelietur: ‖ quia maledictus a (‖ Gal.3.b.13)
Deo eſt, qui pendet in ligno: & nequaquam contami
nabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus de-
derit tibi in poſſeſſionem.

CAPVT XXII.

(Exo.23.a.4. Tob.2.c.21.)

1 NOn videbis bouem fratris tui, aut ouem errã-
A tem, & præteribis: ſed reduces fratri tuo, ¶ e-
2 tiamſi nõ eſt propinquus frater tuus, nec no-
ſti eum: duces in domum tuam, & erunt apud te
3 quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat. ¶ Simili-
ter facies de aſino, & de veſtimento, & de omni re fra
tris tui, quæ perierit: ſi inueneris eam, ne negligas
4 quaſi alienam. ¶ Si videris aſinum fratris tui, aut bo-
uem cecidiſſe in via; nõ deſpicies, ſed ſubleuabis cum
5 eo. ¶ Non induetur mulier veſte virili, nec vir vtetur
veſte fœminea: abominabilis enim apud Deum eſt,
6 qui facit hæc. ¶ Si ambulans per viam, in arbore vel
in terra nidum auis inueneris: & matrem pullis, vel
ouis deſuper incubantem: nõ tenebis eam cum filijs,
7 ¶ ſed abire patieris, captos tenens filios: vt bene ſit ti-
8 bi, & longo viuas tempore. ¶ Cum ædificaueris do-
mum nouam, facies murum tecti per circuitum: ne
effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente a-
9 lio, & in præceps ruente. ¶ Non ſeres vineam tuam al-
B tero ſemine: ne & ſementis quam ſeuiſti, & quæ na-
10 ſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur. ¶ Non arabis
11 in boue ſimul, & aſino. ¶ Non indueris veſtimento,
12 quod ex lana linoque contextum eſt. ¶ Funiculos in
fimbrijs facies per quatuor angulos pallij tui quo o-
13 perieris. ¶ Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio ha-
14 buerit eam, ¶ quæſieritque occaſiones quibus dimit-
tat eã, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit, Vxo-
rem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni vir-
15 ginem: ¶ tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſe-
cum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in
16 porta ſunt: ¶ & dicet pater: Filiam meam dedi huic
17 vxorem: quam quia odit, ¶ imponit ei nomen peſſi-
mum, vt dicat, Non inueni filiam tuam virginem: &
C ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Expandent
18 veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis: ¶ apprehen-
dentque ſenes vrbis illius virum, & verberabunt il-
19 lum, ¶ condemnantes inſuper centum ſiclis argenti,
quos dabit patri puellæ: quoniam diffamauit nomen
peſſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque eam v-
xorem, & nõ poterit dimittere eam omnibus diebus
20 vitæ ſuæ. ¶ Quod ſi verum eſt quod obijcit, & non eſt
21 in puella inuenta virginitas: ¶ eijciẽt eam extra fores
domus patris ſui, & lapidibus obruent viri ciuitatis
illius, & morietur. quoniam fecit nefas in Iſrael, vt
fornicaretur in domo patris ſui: & auferes malum de
22 medio tui. ¶ ‖ Si dormierit vir cũ vxore alterius, vter- (‖ Leu.20.b.10.)
que morietur: id eſt, adulter & adultera: & auferes ma
23 lum de Iſrael. ¶ Si puellam virginem deſponderit vir,
D & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & cõcubuerit cũ
24 ea: ¶ educes vtrunque ad portam ciuitatis illius, & la-
pidibus obruentur: puella, quia non clamauit, cũ eſ-
ſet in ciuitate: vir, quia humiliauit vxorem proximi
25 ſui, & auferes malum de medio tui. ¶ Sin autem in a-
gro repererit vir puellam quæ deſponſata eſt, & ap-
prehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus:
26 ¶ puella nihil patietur, nec eſt rea mortis: quoniam ſi-
cut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit
27 animam eius, ita & puella perpeſſa eſt. ¶ ſola erat in
28 agro: clamauit, & nullus affuit qui liberaret eam. ¶ Si
inuenerit vir puellam virginem, quæ non habet ſpon
ſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad
29 iudicium venerit: ¶ ‖ dabit qui dormiuit cum ea, patri (‖ Exo.22.c.16)
puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam
vxorem, quia humiliauit illam: non poterit dimitte-
30 re eam cunctis diebus vitæ ſuæ. ¶ Non accipiet homo
vxorem patris ſui, nec reuelabit operimentum eius.

CAPVT XXIII.

1 NOn intrabit eunuchus attritis, vel amputatis
A teſticulis, & abſciſſo veretro, eccleſiam Do-
2 mini. ¶ Non ingredietur manzer, hoc eſt, de
ſcorto natus, in eccleſiam Domini vſq; ad deciman
3 generationem. ¶ Ammonites, & Moabites etiam poſt
decimam generationem non intrabunt eccleſiam Do
4 mini, in æternum: ¶ quia noluerunt vobis occurrere
cum pane, & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ae-
gypto: & quia conduxerunt contra te Balaam filium
5 Beor de Meſopotamia Syriæ, vt malediceret tibi: ¶ ‖ & (‖ Nu.22.a.1.)
noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitq;
maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod
6 diligeret te. ¶ Non facies cum eis pacẽ, nec quæras eis
B bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum. ¶ Non
7 abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt: nec Ae-
8 gyptium, quia aduena fuiſti in terra eius. ¶ Qui nati
fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſia
9 Domini. ¶ Quãdo egreſſus fueris aduerſus hoſtes tuos
10 in pugnã, cuſtodies te ab omni re mala. ¶ Si fuerit in-
ter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio; egre
11 dietur extra caſtra, ¶ & non reuertetur priuſquam ad
veſperam lauetur aqua, & poſt Solis occaſum regre-
12 dietur in caſtra. ¶ Habebis locum extra caſtra, ad quẽ
13 egrediaris ad requiſita naturæ, ¶ gerens paxillum in
baltheo: cumque ſederis, fodies per circuitum, & ege-
14 ſta humo operies, ¶ quo releuatus es, (Dñs enim Deus
C tuus ambulat in medio caſtrorum, vt eruat te, & tra-
dat tibi inimicos tuos) & ſint caſtra tua ſancta, & nihil
15 in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te. ¶ Non tra-
16 des ſeruum Domino ſuo, qui ad te confugerit; ¶ habi-
tabit tecum in loco qui ei placuerit, & in vna vrbium
17 tuarum requieſcet: ne contriſtes eum. ¶ Non erit mere
18 trix de filiab⁹ Iſrael, nec ſcortator de filijs Iſrael. ¶ Nõ
offeres mercedem proſtibuli, nec precium canis in do
mo Domini Dei tui, quidquid illud eſt quod voue-
ris, quia abominatio eſt vtrunque apud Dñm Deum
19 tuum. ¶ Non fœnerabis fratri tuo ad vſurã pecuniam,
20 nec fruges, nec quamlibet aliam rem: ¶ ſed alieno. Fra
D tri autem tuo abſque vſura id quo indiget, commoda
bis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni o-
pere tuo in terra ad quam ingredieris poſſidendam.
21 ¶ Cum votum voueris Domino Deo tuo, nõ tardabis

reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus: &
22 ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. ¶ Si
23 nolueris polliceri, abſque peccato eris. ¶ Quod autem
ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis, & facies
ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria volun-
24 tate, & ore tuo locutus es. ¶ Ingreſſus vineam proxi-
mi tui, comede vuas quantum tibi placuerit: foras au
Matt. 12. 25 tem ne efferas tecũ. ¶ Si intraueris in ſegetẽ amici tui,
a. 4. franges ſpicas, & manu conteres: falce aũt nõ metes.

CAPVT XXIIII.

Mat. 5. c. 1 SI acceperit homo vxorem, & habuerit eam, &
31 & 19 A nõ inuenerit gratiam ante oculos eius propter
a. 7. aliquam fœditatem: ſcribet libellum repudij,
& dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua.
2 ¶ Cumque egreſſa alterum maritum duxerit, ¶ & ille
3 quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij,
& dimiſerit de domo ſua, vel certe mortuus fuerit:
4 ¶ non poterit prior maritus recipere eam in vxorem:
quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Do
mino: ne peccare facias terram tuam quam Domi-
5 nus Deus tuus tradiderit tibi poſſidendam. ¶ Cum ac
B ceperit homo nuper vxorem, non procedet ad bellũ,
nec ei quippiam neceſſitatis iniungetur publicæ: ſed
vacabit abſque culpa domi ſuæ, vt vno anno lętetur
6 cum vxore ſua. ¶ Non accipies loco pignoris inferio-
rem, & ſuperiorem molam: quia animam ſuam appo
7 ſuit tibi. ¶ Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans fra-
trem ſuum de filijs Iſrael, & vendito eo acceperit pre
cium: interficietur, & auferes malum de medio tui.
8 ¶ Obſerua diligenter ne incurras plagam lepræ, ſed
facies quæcunque docuerint te ſacerdotes Leuitici
generis iuxta id quod præcepi eis, & imple ſolicite.
‖ Nu. 12 9 ¶ ‖ Mementote quæ fecerit Dominus Deus veſter Ma
a. 10. 10 riæ in via, cum egrederemini de Aegypto. ¶ Cum re-
C petes a proximo tuo rem aliquam quã debet tibi, non
11 ingredieris domum eius, vt pignus auferas: ¶ ſed ſta-
12 bis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. ¶ ſin autẽ
13 pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus, ¶ ſed ſta-
tim reddes ei ante Solis occaſum: vt dormiens in ve-
ſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas iuſtitiam corã
Leui. 19. c. 13. Tob. 4 c. 15. 14 Domino Deo tuo. ¶ Non negabis mercedem indigen-
tis, & pauperis fratris tui, ſiue aduenæ qui tecum mo
15 ratur in terra, & intra portas tuas eſt: ¶ ſed eadem die
reddes ei preciũ laboris ſui ante Solis occaſum, quia
pauper eſt, & ex eo ſuſtẽtat animam ſuam: ne clamet
cõtra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.
4 Reg. 4. a. 5. 16 ¶ Non occidentur patres pro filijs, nec filij pro patri-
17 bus, ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur. ¶ Nõ
peruertes iudicium aduenę, & pupilli, nec auferes pi-
2. Paral. 25. a. 4. Ezec. 18. c. 17. 18 gnoris loco viduæ veſtimẽtum. ¶ Memento quod ſer-
uieris in Aegypto, & eruerit te Dominus Deus tuus
D inde. Idcirco præcipio tibi, vt facias hanc rem. ¶ Quã-
19 do meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipu-
lum reliqueris: non reuerteris, vt tollas illum: ſed ad-
uenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, vt
benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere
20 manuum tuarum. ¶ Si fruges collegeris oliuarum,
quidquid remanſerit in arboribus, non reuerteris, vt
21 colligas: ſed relinques aduenæ, pupillo, ac viduæ. ¶ Si
vindemiaueris vineam tuam, non colliges remanen
tes racemos, ſed cedent in vſus aduenæ, pupilli, ac vi
22 duæ. ¶ Memento quod & tu ſeruieris in Aegypto, &
idcirco præcipio tibi, vt facias hanc rem.

CAPVT XXV.

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpellauerint
A iudices: quem iuſtum eſſe perſpexerint, illi iu-
ſtitiæ palmam dabunt: quem impium, con-
2 demnabunt impietatis. ¶ Sin autem eum qui pecca-
uit, dignum viderint plagis: proſternent, & coram ſe
facient verberari. Pro menſura peccati erit & plaga- ‖ 2 Cor
3 rum modus, ¶ ita duntaxat, vt ‖ quadragenarium nu- 11. f. 24.
merum non excedant: ne fœde laceratus ante oculos 1. Cor. 9. b. 9.
4 tuos abeat frater tuus. ¶ Non ligabis os bouis terentis 1. Tim. 5.
5 in area fruges tuas. ¶ Quando habitauerint fratres ſi- c. 18. Matt. 22.
mul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit; v- c. 22.
B xor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater Mar. 12. b 19.
6 eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui: ¶ & primogenitum Luc. 20.
ex ea filium nomine illius appellabit, vt nõ deleatur d. 27.
7 nomen eius ex Iſrael. ¶ Sin autem noluerit accipere
vxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur; perget mu-
lier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores na-
tu, dicetque: ‖ Non vult frater viri mei ſuſcitare nomẽ ‖ Ruth 4.
8 fratris ſui in Iſrael, nec me in coniugẽ ſumere. ¶ Sta- b. 7.
timque accerſiri eum facient, & interrogabunt. Si re-
9 ſponderit: Nolo eam vxorem accipere: ¶ accedet mu-
lier ad eum coram ſenioribus, & tollet calceamẽtum
de pede eius, ſpuetq; in faciem illius, & dicet: Sic fiet
10 homini, qui non ædificat domum fratris ſui. ¶ Et vo-
cabitur nomen illius in Iſrael, Domus diſcalceati.
11 ¶ Si habuerint inter ſe iurgium viri duo, & vnus con-
C tra alterum rixare cœperit, volenſque vxor alterius
eruere virum ſuum de manu fortioris, miſeritque
12 manum, & apprehenderit verenda eius: ¶ abſcindes
manum illius: nec flecteris ſuper eam vlla miſericor-
13 dia. ¶ Non habebis in ſacculo diuerſa pondera, maius
14 & minus, ¶ nec erit in domo tua modius maior, & mi-
15 nor. ¶ pondus habebis iuſtum, & verum, & modius
æqualis, & verus erit tibi: vt multo viuas tempore
ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dederit ti-
16 bi. ¶ abominatur enim Dominus tuus eum qui facit
17 hæc, & auerſatur omnem iniuſtitiam. ¶ Memento quę Exo. 17.
fecerit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex c. 8.
18 Ægypto. ¶ quomodo occurrerit tibi, & extremos ag-
D minis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit quando tu
eras fame & labore confectus, & nõ timuerit Deum.
19 ¶ Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi re-
quiem, & ſubiecerit cunctas per circuitum nationes
in terra quam tibi pollicitus eſt: delebis nomen eius
ſub cœlo. Caue ne obliuiſcaris.

CAPVT XXVI.

1 CVmque intraueris terrã quã Dominus Deus
A tuus tibi daturus eſt poſſidẽdam, & obtinue-
2 ris eam, atq; habitaueris in ea; ¶ tolles de cũ-
ctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, per-
geſq; ad locum quem Dñs Deus tuus elegerit, vt ibi
3 inuocetur nomen eius. ¶ accedeſq; ad ſacerdotem qui
fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie
coram Domino Deo tuo, quod ingreſſus ſum in ter-
ram, pro qua iurauit patribus noſtris, vt daret eam
4 nobis. ¶ Suſcipiẽſq; ſacerdos cartallum de manu tua,
5 ponet ante altare Domini Dei tui, ¶ & loqueris in cõ
ſpectu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur patrem
B meum, qui deſcendit in Aegyptum, & ibi peregrina-
tus in pauciſſimo numero: creuitque in gentem ma-
6 gnam, ac robuſtam, & infinitæ multitudinis. ¶ Affli-

xeruntque

xeruntque nos Ægyptij, & perſecuti ſunt, imponen-
7 tes onera grauiſſima: ♀ & clamauimus ad Domi-
num Deum patrum noſtrorum: qui exaudiuit nos,
& reſpexit humilitatem noſtram, & laborem, atque
8 anguſtiam, ♀ & eduxit nos de Ægypto in manu for-
ti & brachio extento, in ingenti pauore, in ſignis,
9 atque portentis, ♀ & introduxit ad locum iſtum, &
10 tradidit nobis terram lacte & melle manantem. ♀ Et
idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam
Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu
11 Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo. ♀ Et
epulaberis in omnibus bonis quæ Dominus Deus
tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Leuites, & ad-
12 uena qui tecum eſt. ♀ Quando compleueris decimam
C cunctarum frugum tuarum, anno decimarum ter-
tio dabis Leuitæ, & aduenæ, & pupillo, & viduæ, vt
13 comedant intra portas tuas, & ſaturentur. ♀ loque-
riſque in conſpectu Domini Dei tui: Abſtuli quod
ſanctificatum eſt de domo mea, & dedi illud Leui-
tæ, & aduenæ, & pupillo ac viduæ, ſicut iuſſiſti mihi:
non præterivi mandata tua, nec ſum oblitus impe-
Sup. 14. d. 17. 14 rij tui. ♀ Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſepa-
raui ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his
quidquam in re funebri. Obediui voci Domini Dei
‖ Iſa. 63. d. 15. Baruc. 2. c. 16. 15 mei, & feci omnia ſicut præcepiſti mihi. ♀ ‖ Reſpi-
ce de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habi-
taculo, & benedic populo tuo Iſrael, & terræ quam
dediſti nobis, ſicut iuraſti patribus noſtris, terræ la-
16 cte & melle mananti. ♀ Hodie Dominus Deus tuus
præcepit tibi, vt facias mandata hæc, atque iudicia:
& cuſtodias, & impleas ex toto corde tuo, & ex tota
‖ Sup. 7. a. 6. 17 anima tua. ♀ ‖ Dominum elegiſti hodie, vt ſit tibi
D Deus, & ambules in vijs eius, & cuſtodias ceremo-
nias illius, & mandata, atque iudicia, & obedias eius
18 imperio. ♀ Et Dominus elegit te hodie, vt ſis ei po-
pulus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias
19 omnia præcepta illius: ♀ & faciet te excelſiorem cun-
ctis gentibus quas creauit in laudem, & nomen, &
gloriam ſuam: vt ſis populus ſanctus Domini Dei
tui, ſicut locutus eſt.

CAPVT XXVII.

1 PRæcepit autem Moyſes, & ſeniores Iſrael, po-
A pulo, dicentes: Cuſtodite omne mandatum
2 quod præcipio vobis hodie. ♀ Cumque tran-
ſieritis Iordanem in terrã quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce leuigabis
3 eos, ♀ vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius,
Iordane tranſmiſſo: vt introeas terram quam Domi-
nus Deus tuus dabit tibi, terram lacte & melle ma-
‖ Exo. 20. d. 25. Ioſue 8. f. 31. 4 nantem, ſicut iurauit patribus tuis. ♀ ‖ Quando ergo
tranſieritis Iordanem, erigite lapides, quos ego hodie
præcipio vobis in monte Hebal, & leuigabis eos cal-
5 ce: ♀ & ædificabis ibi altare Domino Deo tuo de lapi-
6 dibus quos ferrum non tetigit, ♀ & de ſaxis informi-
B bus, & impolitis: & offerres ſuper eo holocauſta Do-
7 mino Deo tuo, ♀ & immolabis hoſtias pacificas, co-
medeſq; ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.
8 ♀ Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius pla
9 ne, & lucide. ♀ Dixeruntq; Moyſes, & ſacerdotes Le-
uitici generis ad omnem Iſraelem: Attende, & audi
Iſrael: Hodie factus es populus Domini Dei tui.
10 ♀ audies vocem eius, & facies mandata, atque iuſti-
11 tias, quas ego præcipio tibi. ♀ Præcepitque Moy-
12 ſes populo in die illo, dicens: ♀ Hi ſtabunt ad bene-
dicendum populo ſuper montem Garizim, Iorda-
ne tranſmiſſo: Simeon, Leui, Iudas, Iſſachar, Io-
13 ſeph, & Beniamin. ♀ Et e regione iſti ſtabunt ad ma-
ledicendum in monte Hebal, Ruben, Gad, & Aſer,
C & Zabulon, Dan, & Nephtali. ♀ ‖ Et pronuncia- ‖ Dan. 9. c. 11.
14 bunt Leuitæ, dicentque ad omnes viros Iſrael excel-
15 ſa voce: ♀ Maledictus homo, qui facit ſculptile, &
conflatile, abominationem Domini, opus manuum
artificum, ponetque illud in abſcondito. & reſpon-
16 debit omnis populus, & dicet, Amen. ♀ Maledictus
qui non honorat patrem ſuum, & matrem. & dicet
17 omnis populus, Amen. ♀ Maledictus qui transfert
D terminos ꝓximi ſui. & dicet omnis populus, Amen.
18 ♀ Maledictus qui errare facit cæcum in itinere. & di-
19 cet omnis populus, Amen. ♀ Maledictus qui per-
uertit iudicium aduenæ, pupilli, & viduæ. & dicet
20 omnis populus, Amen. ♀ Maledictus qui dormit
cum vxore patris ſui, & reuelat operimentum le-
21 ctuli eius. & dicet omnis populus, Amen. ♀ Male-
dictus qui dormit cum omni iumento. & dicet om-
22 nis populus, Amen. ♀ Maledictus qui dormit cum
ſorore ſua filia patris ſui, vel matris ſuæ. & dicet om-
23 nis populus, Amen. ♀ Maledictus qui dormit cum
24 ſocru ſua. & dicet omnis populus, Amen. ♀ Male-
dictus qui clam percuſſerit proximum ſuum. & di-
25 cet omnis populus, Amen. ♀ Maledictus qui acci-
pit munera, vt percutiat animam ſanguinis inno-
26 centis. & dicet omnis populus, Amen. ♀ ‖ Male- ‖ Gala. 3. b. 10.
dictus qui non permanet in ſermonibus legis hu- Leuit. 26. a. 1.
ius, nec eos opere perficit. & dicet omnis populus,
Amen.

CAPVT XXVIII.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, vt fa-
A cias, atque cuſtodias omnia mandata eius quę
ego ꝑcipio tibi hodie; faciet te Dominus Deus
tuus excelſiorem cunctis gentibus quæ verſantur in
2 terra. ♀ Venientque ſuper te vniuerſæ benedictiones
iſtæ, & apprehendent te; ſi tamen præcepta eius au-
3 dieris. ♀ Benedictus tu in ciuitate, & benedictus in
4 agro. ♀ Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ
tuæ, fructuſque iumentorum tuorum, greges armen-
5 torum tuorum, & caulæ ouium tuarum. ♀ Benedicta
6 horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. ♀ Benedictus
7 eris tu ingrediens, & egrediens. ♀ Dabit Dominus ini-
micos tuos qui conſurgunt aduerſum te, corruentes
in conſpectu tuo: per vnam viam venient contra te,
8 & per ſeptem fugient a facie tua. ♀ Emittet Dominus
benedictionẽ ſuper cellaria tua, & ſuper omnia ope-
ra manuum tuarum: benedicetque tibi in terra quam
9 acceperis. ♀ Suſcitabit te Dominus ſibi in populum
ſanctum, ſicut iurauit tibi, ſi cuſtodieris mandata Do-
10 mini Dei tui, & ambulaueris in vijs eius. ♀ Vide-
buntque omnes terrarum populi, quod nomen Do-
11 mini inuocatum ſit ſuper te, & timebunt te. ♀ Abun-
dare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu vte-
ri tui, & fructu iumentorum tuorum, fructu terræ
tuę, quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret ti-
12 bi. ♀ Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum,
B cœlum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore ſuo:
benedicetque cunctis operibus manuum tuarum.
Et fœnerabis gentibus multis, & ipſe a nullo fœnus
13 accipies. ♀ Conſtituet te Dominus in caput, & non

in caudam: & eris ſemper ſupra, & non ſubter: ſi
tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego
14 præcipio tibi hodie, & cuſtodieris, & feceris, ¶ ac
non declinaueris ab eis nec ad dexteram, nec ad ſini-
ſtram; nec ſequutus fueris deos alienos, neque colue-
‖Leu. 16. b. 14. Thren. 2. f. 17 Malac. 2. a. 2. Baruc. 1. d. 18. Tob. 3. 2. 4.
15 ris eos. ¶‖Quod ſi audire nolueris vocem Domini Dei
tui, vt cuſtodias & facias omnia mandata eius & ce-
remonias, quas ego præcipio tibi hodie; venient ſu-
per te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.
16 ¶ Maledict⁹ eris in ciuitate, maledictus in agro. ¶ Ma-
17 ledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.
18 ¶ Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ,
C armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum.
19 ¶ Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediēs.
20 ¶ Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & in-
crepationem in omnia opera tua, quæ tu facies: do-
nec conterat te, & perdat velociter, propter adinuen-
21 tiones tuas peſſimas in quibus reliquiſti me. ¶ Adiun-
gat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te
22 de terra ad quam ingredieris poſſidēdam. ¶ Percutiat
te Dominus egeſtate, febri, & frigore, ardore & æſtu,
& aere corrupto ac rubigine, & perſequatur, donec
‖Leu. 26. c. 19.
23 pereas. ¶‖Sit cœlum quod ſupra te eſt, æneum: & ter-
24 ra quam calcas, ferrea. ¶ Det Dominus imbrem terræ
tuæ puluerem, & de cœlo deſcendat ſuper te cinis,
25 donec conteraris. ¶ Tradat te Dominus corruentem
ante hoſtes tuos: per vnam viam egrediaris cōtra eos,
& per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna
26 terræ. ¶ Sitque cadauer tuum in eſcam cunctis volati-
27 libus cœli, & beſtijs terræ, & non ſit qui abigat. ¶ Per-
cutiat te Dominus vlcere Aegypti, & partem cor-
poris per quam ſtercora egeruntur, ſcabie quoque &
28 prurigine, ita vt curari nequeas. ¶ Percutiat te Domi-
29 nus amentia & cæcitate ac furore mentis, ¶ & palpes
in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & nō
dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam ſu-
ſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui libe-
30 ret te. ¶ Vxorem accipias, & alius dormiat cum ea.
D Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vi-
31 neam, & non vindemies eam. ¶ Bos tuus immoletur
coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapia-
tur in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oues tuæ
32 dentur inimicis tuis, & non ſit qui te adiuuet. ¶ Filij
tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus
oculis tuis, & deficientibus ad conſpectum eorum to-
33 ta die, & non ſit fortitudo in manu tua. ¶ Fructus ter-
ræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus quē
ignoras: & ſis ſemper calumniam ſuſtinēs, & oppreſ-
34 ſus cunctis diebus, ¶ & ſtupens ad terrorem eorum
35 quæ videbunt oculi tui. ¶ Percutiat te Dominus vl-
cere peſſimo in genibus & in ſuris, ſanarique non poſ-
36 ſis a planta pedis vſque ad verticem tuum. ¶ Ducet te
Dn̄s, & regem tuum, quem conſtitueris ſuper te, in
gentem quam ignoras tu & patres tui: & ſeruies ibi
37 dijs alienis, ligno & lapidi. ¶ Et eris perditus in pro-
uerbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te
‖Mich. 6. d. 15. Aggæi 1. b. 6.
38 introduxerit Dominus. ¶‖ Sementem multam iacies
in terram, & modicum congregabis: quia locuſtæ
39 deuorabunt omnia. ¶ Vineam plantabis, & fodies,
& vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam:
40 quoniam vaſtabitur vermibus. ¶ Oliuas habebis in
omnibus terminis tuis, & non vngeris oleo: quia
41 defluent, & peribunt. ¶ Filios generabis & filias,
& non frueris eis: quoniam ducentur in captiuita-
42 tem. ¶ Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubi-
43 go conſumet. ¶ Aduena qui tecum verſatur in terra,
E aſcendet ſuper te, eritq; ſublimior: tu autem deſcen-
44 des, & eris inferior. ¶ Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fœ-
45 nerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam. ¶ Et
venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſe-
quentes apprehendent te, donec intereas: quia non
audiſti vocem Domini Dei tui, nec ſeruaſti mandata
46 eius, & ceremonias quas præcepit tibi. ¶ Et erunt in
te ſigna, atque prodigia, & in ſemine tuo vſq; in ſem-
47 piternum: ¶ eo quod non ſeruieris Domino Deo tuo
in gaudio, cordiſque lætitia, propter rerum omnium
48 abundantiam. ¶ Seruies inimico tuo quem immittet
tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni pe
nuria, & ponet iugum ferreum ſuper ceruicem tuam,
49 donec te conterat. ¶ Adducet Dominus ſuper te gen-
tem de longinquo, & de extremis terræ finibus in ſi-
militudinem Aquilæ volantis cum impetu: cuius lin-
50 guam intelligere non poſſis. ¶ gētem procaciſſimam,
51 quæ non deferat ſeni, nec miſereatur paruuli, ¶ & de-
uoret fructum iumentorum tuorum, ac fruges terræ
tuæ, donec intereas, & non relinquat tibi triticum,
vinum, & oleum, armenta boum, & greges ouium:
52 donec te diſperdat, ¶ & conterat in cunctis vrbibus
tuis, & deſtruantur muri tui firmi, atque ſublimes, in
quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obſide-
beris intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit
53 tibi Dominus Deus tuus, ¶ & comedes fructum vteri
tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum,
F quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in anguſtia, &
54 vaſtitate qua opprimet te hoſtis tuus. ¶ Homo delica-
tus in te, & luxurioſus valde inuidebit fratri ſuo, &
55 vxori, quæ cubat in ſinu ſuo, ¶ ne det eis de carnibus
filiorum ſuorum quas comedet: eo quod nihil aliud
habeat in obſidione, & penuria qua vaſtauerint te
56 inimici tui intra omnes portas tuas. ¶ Tenera mulier,
& delicata quæ ſuper terram ingredi non valebat,
nec pedis veſtigium figere propter mollitiem, & te-
neritudinem nimiam; inuidebit viro ſuo qui cubat
57 in ſinu eius, ſuper filij & filiæ carnibus, ¶ & illuuie ſe-
cundarum quæ egrediuntur de medio feminum eius;
& ſuper liberis qui eadem hora nati ſunt, comedent
enim eos clam propter rerum omnium penuriam, in
obſidione, & vaſtitate qua opprimet te inimicus tuus
58 intra portas tuas. ¶ Niſi cuſtodieris, & feceris omnia
verba legis huius, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine,
59 & timueris nomen eius glorioſum, & terribile, ¶ hoc
60 eſt Dominum Deum tuum: ¶ augebit Dominus pla
gas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas, &
perſeuerantes, infirmitates peſſimas, & perpetuas,
61 ¶ & conuertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas
G timuiſti, & adhærebunt tibi: Inſuper & vniuerſos lan-
guores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine
legis huius, inducet Dominus ſuper te, donec te
62 conterat: ¶ & remanebitis pauci numero, qui prius
eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine: quoniam non
63 audiſti vocem Domini Dei tui. ¶ Et ſicut ante læta-
tus eſt Dominus ſuper vos, bene vobis faciens, voſ-
que multiplicans: ſic lætabitur diſperdens vos, at-
que ſubuertens, vt auferamini de terra ad quam in-
64 gredieris poſſidendam. ¶ Diſperget te Dominus in
omnes populos a ſummitate terræ, vſque ad termi-
nos eius: & ſeruies ibi dijs alienis, quos & tu igno-
65 ras, & patres tui, lignis & lapidibus. ¶ In gentibus

quoque illis non quieſces, neque erit requies veſti-
gio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pa-
uidum, & deficientes oculos, & animam conſum-
66 ptam mœrore. ♀ & erit vita tua quaſi pendens ante
te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.
67 ♀ Mane dices, Quis mihi det veſperum? & veſpe-
re, Quis mihi det mane? propter cordis tui formi-
dinem, qua terreberis, & propter ea quæ tuis vide-
68 bis oculis. ♀ Reducet te Dominus claſſibus in Ae-
gyptum per viam de qua dixit tibi, vt eam amplius
non videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſeruos &
ancillas, & non erit qui emat.

CAPVT XXIX.

Exo. 19. 24.
1 A HÆc ſunt verba fœderis, quod præcepit Do-
minus Moyſi, vt feriret cum filijs Iſrael in
Terra Moab: præter illud fœdus quod cum
2 eis pepigit in Horeb. ♀ Vocauitque Moyſes omnem
Iſrael, & dixit ad eos: Vos vidiſtis vniuerſa quæ fecit
Dominus coram vobis in Terra Aegypti Pharaoni,
3 & omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terrę illius, ♀ tē-
tationes magnas quas viderunt oculi tui, ſigna illa,
4 portentaque ingentia: ♀ & non dedit vobis Dominus
cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ poſ-
‖ Sup. 8. f. 2. 5 ſunt audire vſque in præſentem diem. ♀ ‖ Adduxit vos
quadraginta annis per deſertum: non ſunt attrita ve-
ſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum
6 vetuſtate conſumpta ſunt. ♀ Panem non comediſtis,
vinum & ſiceram non bibiſtis: vt ſciretis, quia ego
‖ Num. 21. f. 13. Sup. 3. a. 7 ſum Dominus Deus veſter. ♀ ‖ Et veniſtis ad hunc lo-
cum: egreſſuſque eſt Sehon rex Heſebon, & Og rex
Baſan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percuſſimus
8 eos, ♀ & tulimus terram eorum, ac tradidimus poſſi-
dendam Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe.
9 ♀ Cuſtodite ergo verba pacti huius, & implete ea: vt
B intelligatis vniuerſa quæ facitis. ♀ Vos ſtatis hodie
10 cuncti coram Domino Deo veſtro, principes veſtri,
& tribus, ac maiores natu, atque doctores, omnis po-
11 pulus Iſrael, ♀ liberi & vxores veſtræ, & aduena qui
tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum Cæſori-
12 bus, & his qui comportant aquas: ♀ vt tranſeas in
fœdere Domini Dei tui, & in iureiurando quod ho-
13 die Dominus Deus tuus percutit tecum: ♀ vt ſuſci-
tet te ſibi in populum, & ipſe ſit Deus tuus, ſicut lo-
cutus eſt tibi, & ſicut iurauit patribus tuis Abraham,
14 Iſaac, & Iacob. ♀ Nec vobis ſolis ego hoc fœdus fe-
15 rio, & hæc iuramenta confirmo; ♀ ſed cunctis præ-
16 ſentibus, & abſentibus. ♀ Vos enim noſtis, quomo-
do habitauerimus in Terra Aegypti, & quomodo
tranſierimus per medium nationum, quas tranſ-
17 euntes, ♀ vidiſtis abominationes & ſordes, id eſt ido-
la eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum,
18 quæ colebant. ♀ Ne forte ſit inter vos vir, aut mu-
lier, familia, aut tribus, cuius cor auerſum eſt hodie
a Domino Deo noſtro, vt vadat & ſeruiat dijs illa-
rum gentium, & ſit inter vos radix germinans fel &
19 amaritudinem. ♀ Cumque audierit verba iuramen-
C ti huius, benedicat ſibi in corde ſuo, dicens: Pax erit
mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei: & aſſu-
20 mat ebria ſitientem, & ♀ Dominus non ignoſcat ei:
ſed tunc quam maxime furor eius fumet & zelus cō-
tra hominem illum, & ſedeant ſuper eum omnia ma-
ledicta quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & deleat
21 Dominus nomen eius ſub cœlo, ♀ & conſumat eum
in perditionem ex omnibus tribubus Iſrael, iuxta
maledictiones quæ in libro legis huius, ac fœderis
22 continentur. ♀ Dicetque ſequens generatio, & fi-
lij qui naſcentur deinceps, & peregrini qui de lon-
ge venerint, videntes plagas terræ illius, & infir-
mitates quibus eam afflixerit Dominus, ſulphure,
23 ♀ & ſalis ardore comburens, ita, vt vltra non ſera-
D tur; nec virens quippiam germinet in exemplum
‖ ſubuerſionis Sodomæ, & Gomorrhæ, Adamæ, & ‖ Gen. 19.
Seboim, quas ſubuertit Dominus in ira, & furore c. 25.
24 ſuo. ♀ Et dicent omnes gentes, Quare ſic fecit Do- 3. Reg. 9. b. 8.
minus terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris eius im- Iere. 22.
25 menſa? ♀ Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt pa- c. 8.
ctum Domini, quod pepigit cum patribus eorum,
26 quando eduxit eos de Terra Aegypti: ♀ & ſeruie-
runt dijs alienis, & adorauerunt eos, quos neſcie-
27 bant, & quibus non fuerant attributi: ♀ idcirco ira-
tus eſt furor Domini contra terram iſtam, vt indu-
ceret ſuper eam omnia maledicta, quæ in hoc volu-
28 mine ſcripta ſunt: ♀ & eiecit eos de terra ſua in ira, &
in furore, & in indignatione maxima, proiecitque
29 in terram alienam, ſicut hodie comprobatur. ♀ Ab-
ſcondita Domino Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt,
nobis, & filijs noſtris vſque in ſempiternum, vt facia-
mus vniuerſa verba legis huius.

CAPVT XXX.

1 A CVm ergo venerint ſuper te omnes ſermones Pſal. 105. g. 45.
iſti, benedictio, ſiue maledictio quam pro-
poſui in conſpectu tuo: & ductus pœnitudi-
ne cordis tui in vniuerſis gentibus, in quas diſperſe-
2 rit te Dominus Deus tuus, ♀ & reuerſus fueris ad eū,
& obedieris eius imperijs, ſicut ego hodie præcipio
tibi, cum filijs tuis, in toto corde tuo, & in tota anima
3 tua: ♀ reducet Dominus Deus tuus captiuitatem tuā,
ac miſerebitur tui, & rurſum congregabit te de cun-
4 ctis populis, in quos te ante diſperſit. ♀ Si ad cardines
cęli fueris diſſipatus, inde te retrahet Dominus Deus
5 tuus, ♀ ‖ & aſſumet, atque introducet in terram quam ‖ 2. Mac. 1. f. 46. 3. & 18.
poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedi-
cens tibi, maioris numeri te eſſe faciet, quam fuerunt
6 patres tui. ♀ Circuncidet Dominus Deus tuus cor
B tuum, & cor ſeminis tui: vt diligas Dominum Deū
tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, vt poſſis
7 viuere. ♀ Omnes autem maledictiones has conuer-
tet ſuper inimicos tuos, & eos qui oderunt te, &
8 perſequuntur. ♀ Tu autem reuerteris, & audies vo-
cem Domini Dei tui: facieſque vniuerſa mandata
9 quæ ego præcipio tibi hodie. ♀ & abundare te faciet
Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum
tuarum, in ſobole vteri tui, & in fructu iumentorum
tuorum, in hubertate terræ tuæ, & in rerum omnium
largitate. Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat
ſuper te in omnibus bonis, ſicut gauiſus eſt in pa-
10 tribus tuis: ♀ ſi tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & cuſtodieris præcepta eius, & ceremonias, quæ
in hac lege conſcripta ſunt: & reuertaris ad Domi-
C num Deum tuum in toto corde tuo, & in tota ani-
11 ma tua. ♀ ‖ Mandatum hoc quod ego præcipio tibi ‖ Rom. 10. a. 6.
hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum,
12 ♀ nec in cœlo ſitum, vt poſſis dicere, Quis noſtrum
valet ad cœlum aſcendere, vt deferat illud ad nos,
13 & audiamus, atq; opere compleamus? ♀ Neque trans
mare poſitum: vt cauſeris, & dicas: Quis ex nobis

poterit transfretare mare, & illud ad nos vſq; defer-
re, vt poſſimus audire, & facere quod præceptum eſt?
14 ♀ Sed iuxta te eſt ſermo valde, in ore tuo, & in corde
15 tuo, vt facias illum. ♀ Conſydera, quod hodie propo-
ſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, & econtra
16 rio mortem, & malum: ♀ vt diligas Dominum Deum
tuum, & ambules in vijs eius, & cuſtodias manda-
ta illius, ac ceremonias, atque iudicia: & viuas, atque
D multiplicet te, benedicatque tibi in terra ad quam in-
17 gredieris poſſidendam. ♀ Si autem auerſum fuerit cor
tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus ado-
18 raueris deos alienos, & ſeruieris eis: ♀ prædico tibi ho
die, quod pereas, & paruo tempore moreris in terra,
ad quam Iordane tranſmiſſo ingredieris poſſidẽdam.
19 ♀ Teſtes inuoco hodie cęlum, & terram, quod propo-
ſuerim vobis vitam, & mortem, benedictionẽ & ma-
ledictionem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas, & ſemẽ
20 tuum: ♀ & diligas Dominum Deum tuum, atque obe
dias voci eius, & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita tua,
& longitudo dierum tuorum) vt habites in terra, pro
qua iurauit Dominus patribus tuis, Abraham, Iſaac,
& Iacob, vt daret eam illis.

CAPVT XXXI.

1 ABijt itaque Moyſes, & locutus eſt omnia ver
A ba hæc ad vniuerſum Iſrael, ♀ & dixit ad
2 eos: Centum viginti annorum ſum hodie,
non poſſum vltra egredi, & ingredi; prę́ſertim cum
‖Supr.3.d.6. & Dominus dixerit mihi; ‖ Non tranſibis Iordanem
Num.27.c.18. 3 iſtum. ♀ Dominus ergo Deus tuus tranſibit ante te: ip-
ſe delebit omnes gentes has in conſpectu tuo, & poſ-
ſidebis eas: & Ioſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus
‖Nu.21.c.24. 4 eſt Dominus. ♀ Facietque Dominus eis ‖ ſicut fecit Se-
hon & Og, regibus Amorrhęorum, & terrę eorum,
5 delebitque eos. ♀ Cum ergo & hos tradiderit vobis,
‖Supr.7.a.1. 6 ſimiliter facietis eis, ſicut præcepi vobis. ♀ ‖ Viriliter
agite & conſortamini: nolite timere, nec paueatis ad
B conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt
ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.
7 ♀ Vocauitque Moyſes Ioſue, & dixit ei coram omni
Iſrael: Confortare, & eſto robuſtus: tu enim intro-
duces populum iſtum in terram quam daturum ſe pa
tribus eorum iurauit Dominus: & tu eam ſorte diui-
8 des. ♀ Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit te-
cum: nõ dimittet, nec derelinquet te: noli timere, nec
9 paueas. ♀ Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradi
dit eam ſacerdotibus filijs Leui, qui portabant ar-
cam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus Iſrael.
10 ♀ Præcepitque eis, dicens: Poſt ſeptem annos an-
no remiſſionis, in ſolemnitate tabernaculorum,
11 ♀ conuenientibus cunctis ex Iſrael, vt appareant in
C conſpectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Do-
minus: leges verba legis huius coram omni Iſrael,
12 audientibus eis, ♀ & in vnum omni populo congre-
gato, tam viris, quam mulieribus, paruulis & ad-
uenis, qui ſunt intra portas tuas: vt audientes di-
ſcant, & timeant Dominum Deum veſtrum, & cu-
ſtodiant, impleantque omnes ſermones legis huius.
13 ♀ filij quoque eorum, qui nunc ignorant: vt audi-
re poſſint, & timeant Dominum Deum ſuum cun-
ctis diebus quibus verſantur in terra, ad quam vos
14 Iordane tranſmiſſo pérgitis obtinendam. ♀ Et ait
Dominus ad Moyſen: Ecce prope ſunt dies mortis
tuæ: voca Ioſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonij,
D vt præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes, & Ioſue,
15 & ſteterunt in tabernaculo teſtimonij: ♀ apparuit-
que Dominus ibi in columna nubis, quæ ſtetit in in-
16 troitu tabernaculi. ♀ Dixitque Dominus ad Moy-
ſen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus
iſte conſurgens fornicabitur poſt deos alienos in ter-
ra ad quam ingreditur, vt habitet in ea: ibi derelin-
quet me, & irritum faciet fœdus quod pepigi cum
17 eo. ♀ Et iraſcetur furor meus contra eum in die illo:
& derelinquam eum, & abſcondam faciem meam
ab eo, & erit in deuorationem: inuenient eum om-
nia mala, & afflictiones: ita vt dicat in illo die: Ve-
re, quia non eſt Deus mecum, inuenerunt me hæc
18 mala. ♀ Ego autem abſcondam, & celabo faciem
E meam in die illo propter omnia mala quæ fecit: quia
19 ſecutus eſt deos alienos. ♀ Nunc itaque ſcribite vo-
bis canticum iſtud, & docete filios Iſrael: vt memo-
riter teneant, & ore decãtent, & ſit mihi carmen iſtud
20 pro teſtimonio inter filios Iſrael. ♀ Introducam enim
eum in terram, pro qua iuraui patribus eius, lacte
& melle manantem. Cumque comederint, & ſatura-
ti, craſſique fuerint, auertentur ad deos alienos, & ſer
uient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pa-
21 ctum meum. ♀ Poſtquam inuenerint eum mala mul
ta, & afflictiones, reſpondebit ei canticum iſtud pro
teſtimonio; quod nulla delebit obliuio ex ore ſemi-
22 nis ſui. ♀ Scio enim cogitationes eius, quæ facturus
F ſit hodie antequam introducam eum in terram, quam
ei póllicitus ſum. Scripſit ergo Moyſes canticum, &
23 docuit filios Iſrael. ♀ Præcepitque Dominus Ioſue fi-
lio Nun, & ait: Confortare, & eſto robuſtus: tu
enim introduces filios Iſrael in terram quam póllici-
24 tus ſum: & ego ero tecum. ♀ Poſtquam ergo ſcripſit
Moyſes verba legis huius in volumine, atque com-
25 pleuit, ♀ præcepit Leuitis qui portabant arcam fęde-
26 ris Domini, dicens: ♀ Tollite librum iſtum, & poni-
G te eum in látere arcæ fœ́deris Domini Dei veſtri: vt
27 ſit ibi contra te in teſtimonium. ♀ Ego enim ſcio con-
tentionem tuam, & ceruicem tuam duriſſimam. Ad-
huc viuente me, & ingrediente vobiſcũ, ſemper con-
tentioſe egiſtis contra Dominum: quanto magis
28 cum mortuus fuero? ♀ Congregate ad me omnes
maiores natu per tribus veſtras, atque doctores, &
loquar audientibus eis ſermones iſtos, & inuocabo
29 contra eos cęlum, & terram. ♀ Noui enim, quod poſt
mortem meam inique agetis, & declinabitis cito de
via quam præcepi vobis. & occurrent vobis mala in
extremo tempore, quando feceritis malum in conſpe
ctu Domini, vt irritetis eum per opera manuum ve-
30 ſtrarum. ♀ Locutus eſt ergo Moyſes audiente vni-
uerſo cętu Iſrael, verba carminis huius, & ad finem
vſque compleuit.

CAPVT XXXII.

1 AVdite cęli quæ loquor, audiat terra verba
A oris mei.
2 ♀ Concreſcat vt pluuia doctrina mea,
fluat vt ros eloquium meum, quaſi imber ſuper her-
bam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.
3 ♀ Quia nomen Domini inuocabo: date magnifi-
centiam Deo noſtro.
4 ♀ Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius iudi-
cia: Deus fidelis, & abſque vlla iniquitate, iuſtus, &
rectus.

♀Pecca-

5 ¶Peccauerunt ei,& non filij eius in ſordibus, gene-
ratio praua, atque peruerſa.
6 ¶Hæccine reddis Domino popule ſtulte, & inſi-
piens? nunquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit
te,& fecit,& creauit te?
7 ¶Memento dierum antiquorum, cogita generatio-
nes ſingulas: interroga patrem tuum, & annuncia-
bit tibi: maiores tuos,& dicent tibi.
8 ¶Quando diuidebat Altiſſimus gentes: quando ſe-
B parabat filios Adam, conſtituit terminos populorum
iuxta numerum filiorum Iſrael.
9 ¶Pars autem Domini populus eius: Iacob funiculus
hæreditatis eius.
10 ¶Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris, &
vaſtæ ſolitudinis: circunduxit eum, & docuit: & cu-
ſtodiuit quaſi pupillam oculi ſui.
11 ¶Sicut Aquila prouocans ad volandum pullos ſuos,
& ſuper eos volitans,expandit alas ſuas:& aſſumpſit
eum,atque portauit in humeris ſuis.
12 ¶Dominus ſolus dux eius fuit: & non erat cum eo
Deus alienus.
13 ¶Conſtituit eum ſuper excelſam terram: vt come-
deret fructus agrorum: vt ſugeret mel de petra, o-
leumque de ſaxo duriſſimo.
14 ¶Butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe
agnorum,& arietum filiorum Baſan,& hircos cũ me-
dulla tritici, & ſanguinem vuę biberet meraciſſimũ.
15 ¶Incraſſatus eſt dilectus,& recalcitrauit: incraſſatus,
C impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem
ſuum,& receſſit a Deo ſalutari ſuo.
16 ¶Prouocauerunt eum in dijs alienis,& in abomina-
tionibus ad iracundiam concitauerunt.
17 ¶Immolauerunt dæmonijs & non Deo, dijs quos
ignorabant: noui, recenteſque venerunt, quos non
coluerunt patres eorum.
18 ¶Deum qui te genuit,dereliquiſti:& oblitus es Do-
mini creatoris tui.
19 ¶Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt:
quia prouocauerunt eum filij ſui,& filiæ.
20 ¶Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis, & conſi-
derabo nouiſſima eorum: generatio enim peruerſa
eſt,& infideles filij.
21 ¶Ipſi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus,&
irritauerunt in vanitatibus ſuis: ‖ & ego prouocabo
eos in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta irri-
tabo illos.

‖ Ro.10. d.19. Iere. 25. c.14.

22 ¶Ignis ſuccenſus eſt in furore meo,& ardebit vſque
ad inferni nouiſſima: deuorabitque terram cum ger-
mine ſuo, & montium fundamenta comburet.
23 ¶Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas
complebo in eis.
24 ¶Conſumentur fame,& deuorabunt eos aues mor-
ſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos, cũ
D furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium.
25 ¶Foris vaſtabit eos gladius,& intus pauor,iuuenem
ſimul,ac virginem,lactentem cum homine ſene.
26 ¶Dixi,Vbinam ſunt? ceſſare faciam ex hominibus
memoriam eorum.
27 ¶Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne forte ſu-
perbirent hoſtes eorum, & dicerent: Manus noſtra
excelſa,& non Dominus, fecit hæc omnia.
28 ¶Gens abſque conſilio eſt: & ſine prudentia.
29 ¶Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac nouiſſima
prouiderent.
30 ¶Quomodo perſequatur vnus mille, & duo fu-
gent decem millia? nonne ideo, quia Deus ſuus ven-
E didit eos,& Dominus concluſit illos?
31 ¶Non enim eſt Deus noſter, vt dij eorum:& inimici
noſtri ſunt iudices.
32 ¶De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de ſub-
urbanis Gomorrhæ: vua eorum vua fellis, & botri
amariſſimi.
33 ¶Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpi-
dum inſanabile.
34 ¶Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſignata in
theſauris meis?
35 ¶‖ Mea eſt vltio, & ego retribuam in tempore, vt ‖ Eccl.28. a.1.
lauabatur pes eorum: iuxta eſt dies perditionis, & Rom.12.
adeſſe feſtinant tempora. d.19. Heb. 10.
36 ¶Iudicabit Dominus populũ ſuum,& in ſeruis ſuis c.30.
miſerebitur: videbit quod infirmata ſit man⁹,& clau-
ſi quoque defecerunt, reſiduique conſumpti ſunt.
37 ¶Et dicet: Vbi ſunt dij eorum, in quibus habe-
bant fiduciam?
38 ¶De quorum victimis comedebant adipes,& bi-
bebãt vinum libaminum: ſurgant,& opitulentur vo-
bis, & in neceſſitate vos protegant.
39 ‖¶Videte, quod ego ſim ſolus,& non ſit alius Deus ‖ 1.Re.2. b.6.
F præter me: ego occidam, & ego viuere faciam: per- Tob.13.
cutiam, & ego ſanabo; & non eſt qui de manu mea a.2.
poſſit eruere. Sap. 16. b.13.
40 ¶Leuabo ad cœlum manum meam,& dicam: Vi-
uo ego in æternum.
41 ¶Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripue-
rit iudicium manus mea: reddam vltionem hoſti-
bus meis; & his qui oderunt me, retribuam.
42 ¶Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius
meus deuorabit carnes de cruore occiſorum, & de
captiuitate, nudati inimicorum capitis.
43 ¶‖ Laudate gentes populum eius,quia ſanguinem ‖ 2. Mac. 7.b.6.
ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vindictam retribuet
in hoſtes eorum, & propitius erit terræ populi ſui.
44 ¶Venit ergo Moyſes,& locutus eſt oĩa verba can-
tici huius in auribus populi, ipſe & Ioſue filius Nun.
45 ¶Compleuitque omnes ſermones iſtos, loquens
G ad vniuerſum Iſrael, ¶ & dixit ad eos: Ponite corda
46 veſtra in omnia verba quæ ego teſtificor vobis ho-
die: vt mandetis ea filijs veſtris cuſtodire & facere,
& implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt legis huius:
47 ¶q̃a non incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed vt ſingu-
li in eis viuerent: quæ facientes longo perſeueretis
tempore in terra, ad quam Iordane tranſmiſſo in-
48 gredimini poſſidendam. ¶ Locutuſque eſt Domi- Num.20. d.
49 nus ad Moyſen in eadem die, dicens: ¶ Aſcende
in montem iſtum Abarim, id eſt, tranſitum, in mon-
tem Nebo, qui eſt in Terra Moab contra Ierico:& vi-
de terram Chanaan,quam ego tradam filijs Iſrael ob ‖ Nu.20. d.25. 31.
50 tinendam, ¶ & morere in monte. Quem conſcen- d.38.
dens iungeris populis tuis, ‖ ſicut mortuus eſt Aa- ‖ Nu.20. b.16. 27.
ron frater tuus in monte Hor, & appoſitus populis c.14.
51 ſuis: ¶ Quia ‖ præuaricati eſtis contra me in me-
dio filiorum Iſrael, ad Aquas contradictionis
in Cades deſerti Sin: & non ſanctifica-
52 ſtis me inter filios Iſrael. ¶ Econtra
videbis terram,& non ingre-
dieris in eam, quam
ego dabo filijs
Iſrael.

CAPVT XXXIII.

1 HÆc eſt benedictio, qua benedixit Moyſes
A homo Dei, filijs Iſrael ante mortem ſuam.
2 ♀ Et ait: Dominus de Sinai venit, & de
Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan,
& cum eo ſanctorũ millia. In dextera eius ignea lex.
3 ♀ Dilexit populos, omnes ſancti in manu illius
ſunt: ‖ & qui appropinquant pedibus eius, accipient
de doctrina illius.

‖ Sap.3.2.1.

4 ♀ Legem præcepit nobis Moyſes hęreditatem mul-
titudinis Iacob.
5 ♀ Erit apud rectiſſimum rex, congregatis principi-
bus populi cum tribubus Iſrael.
6 ♀ Viuat Ruben, & nõ moriatur, & ſit paruus in nu-
mero.
7 ♀ Hæc eſt Iudæ benedictio: Audi Domine vocem
Iudæ, & ad populum ſuum introduc eum: manus
B eius pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra ad-
uerſarios eius erit.
8 ♀ Leui quoque ait: Perſectio tua, & doctrina tua
viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & iudi-
caſti ad Aquas contradictionis.
9 ♀ Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ, Neſcio vos: &
fratribus ſuis, Ignoro vos: & neſcierunt filios ſuos.
Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum
ſeruauerunt.
10 ♀ Iudicia tua o Iacob, & legem tuam o Iſrael: po-
nent thymiama in furore tuo, & holocauſtum ſuper
altare tuum.
11 ♀ Benedic Domine fortitudini eius, & opera ma-
nuum illius ſuſcipe. Percute dorſa inimicorum eius:
& qui oderunt eum, non conſurgant.
12 ♀ Et Beniamin ait: Amantiſſimus Domini habita-
bit confidenter in eo: quaſi in thalamo tota die mora-
bitur, & inter humeros illius requieſcet.
13 ♀ Ioſeph quoque ait: De benedictione Domini
C terra eius, de pomis cœli, & rore, atque abyſſo
ſubiacente.
14 ♀ De pomis fructuum Solis, ac Lunæ, ♀ de vertice
15 antiquorum montium, de pomis collium ęternorum.
16 ♀ Et de frugibus terræ, & de plenitudine eius. Be-
nedictio illius ‖ qui apparuit in rubo, veniat ſuper
caput Ioſeph, & ſuper verticem nazaræi inter fra-
tres ſuos.

‖ Exod.3.a.2.

17 ♀ Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, cor-
nua rhinocerotis cornua illius: in ipſis ventilabit
Gentes vſque ad terminos terræ. hæ ſunt multitudi-
nes Ephraim, & hæc millia Manaſſe.
18 ♀ Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, &
Iſſachar in tabernaculis tuis.
19 ♀ Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris quaſi lac
ſugent, & theſauros abſconditos arenarum.
20 ♀ Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quaſi
leo requieuit, cepitque brachium & verticem.
21 ♀ Et vidit principatum ſuum, quod in parte ſua
doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum principibus popu-
D li, & fecit iuſtitias Domini, & iudicium ſuum cum
Iſrael.
22 ♀ Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largi-
ter de Baſan.
23 ♀ Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia per-
fruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: ma-
re & Meridiem poſſidebit.
24 ♀ Aſer quoque ait: Benedictus in filijs Aſer, ſit pla-
cens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum.
25 ♀ Ferrum, & æs calceamentum eius. Sicut dies iu-
uentutis tuæ, ita & ſenectus tua.
26 ♀ Non eſt Deus alius vt Deus rectiſſimi: aſcẽſor cęli
auxiliator tuus. Magnificẽtia eius diſcurrunt nubes,
27 ♀ habitaculum eius ſurſum, & ſubter brachia ſempi-
terna: eijciet a facie tua inimicum, dicetque, Con-
terere.
28 ♀ ‖ Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus. Oculus
Iacob in terra frumenti, & vini, cœlique caliga-
bunt rore.

‖ Ier.23.b.6 33.c.16.

29 ♀ Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui popule, qui
ſaluaris in Domino? ſcutum auxilij tui, & gladius
gloriæ tuæ. negabunt te inimici tui, & tu eorum
colla calcabis.

CAPVT XXXIIII.

1 AScendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab
A ſuper montem Nebo, in verticem Phaſ-
ga contra Iericho: ‖ oſtenditque ei Do-
2 minus omnem terram Galaad vſque Dan, ♀ &
vniuerſum Nephthali, terramque Ephraim, & Ma-
naſſe, & omnem terram Iuda vſque ad mare no-
3 uiſſimum, ♀ & auſtralem partem, & latitudinem
campi Iericho ciuitatis palmarum, vſque Segor.
4 ♀ Dixitque Dominus ad eum: Hæc eſt terra, pro
B qua iuraui Abraham, Iſaac, & Iacob, dicens: ‖ Se-
mini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, &
5 non tranſibis ad illam. ♀ Mortuuſque eſt ibi Moy-
ſes ſeruus Domini in terra Moab, iubente Domi-
6 no: ♀ & ſepeliuit eum in valle terræ Moab, contra
Phogor: ‖ & non cognouit homo ſepulchrum eius
7 vſque in præſentem diem. ♀ Moyſes centum & vi-
C ginti annorum erat: quando mortuus eſt: non cali-
8 gauit oculus eius, nec dentes illius moti ſunt. ♀ Fle-
ueruntque eum filij Iſrael in campeſtribus Moab tri-
ginta diebus; & completi ſunt dies planctus lugen-
9 tium Moyſen. ♀ Ioſue vero filius Nun repletus eſt
ſpiritu ſapientiæ: quia Moyſes poſuit ſuper eum
manus ſuas. Et obedierunt ei filij Iſrael, feceruntque
10 que ſicut præcepit Dominus Moyſi. ♀ & non ſurre-
D xit vltra propheta in Iſrael, ſicut Moyſes, quem noſ-
11 ſet Dominus facie ad faciem ♀ in omnibus ſignis, at-
que portentis, quæ miſit per eum, vt faceret in Ter-
ra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vni-
12 uerſæque terræ illius, ♀ & cunctam manum robu-
ſtam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes co-
ram vniuerſo Iſrael.

‖ 2 Mach.2.a.4. Sup.3.d.27.

‖ Gen.12.b.7.13.d.15.15.d.18.20.a.4.

‖ Iudæ c.9.

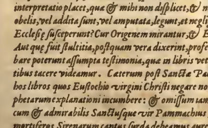
Libri Deuteronomij Finis.

LIBER IOSVE, HEBRAICE IEHOSVA.

HIERONYMI IN IOSVE PRAEFATIO.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Ieſum filium Naue manum mittimus, quem Hebræi Iehoſua Ben Nun, id eſt, Ioſue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum, quem Sophetim appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem vt ſyluam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas, diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et vt in primis, (quod ſæpe teſtatus ſum) ſciat me non in reprehenſionem veterum noua cudere, ſicut inimici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen noſtra delectant, vt pro Græcorum Hexaplis, quæ & ſumptu, & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniant quod requirunt, maxime cum apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & vtique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua deſiſtat: vel ſuſcipiens, ſi placet: vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illorum verſuum: Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris: & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis? arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis, vel legentis vtilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare dolere? Iudæos quod calumniandi eis, & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſię homines id deſpicere, imo lacerare vnde aduerſarij torquantur? Quod ſi vetus eis tantum interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant: cur ea quæ ſub aſteriſcis, & obelis, vel addita ſunt, vel amputata, legunt, et negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis tranſlationem Eccleſię ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quę fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quę falſa ſunt? Vnde autem in nouo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Cæterum poſt Sanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui: decreuimus, dum ſpiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere: & omiſſum iam diu opus, quaſi quodam poſtliminio repetere: præſertim cum & admirabilis Sanctuſque vir Pammachius, hoc idem literis flagitet: & nos ad patriam feſtinantes mortiferos Sirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt poſt mortem Moyſi ſerui Domi-
A ni, vt loqueretur Dominus ad Ioſue filium
2 Nun, miniſtrum Moyſi, & diceret ei: ♀ Moy-
ſes ſeruus meus mortuus eſt: ſurge, & tranſi Iorda-
nem iſtum, tu & omnis populus tecum in terram,
3 quam ego dabo filijs Iſrael. ♀ ‖ Omnem locum quem ‖Deu.11.
calcauerit veſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut c.24. Infra 14.
4 locutus ſum Moyſi. ♀ A deſerto, & Libano vſque ad c.9.
fluuium magnum Euphratem, omnis terra Hethæo-
rum vſque ad mare magnum contra Solis occaſum,
5 erit terminus veſter. ♀ Nullus poterit vobis reſiſte-
re cunctis diebus vitæ tuæ: ſicut fui cum Moyſe, ita
ero tecum: ‖ non dimittam, nec derelinquam te. Heb.13.
6 ♀ Confortare & eſto robuſtus: tu enim ſorte diui- a.5.
B des populo huic terram, pro qua iuraui patribus
7 ſuis, vt traderem eam illis. ♀ Confortare igitur, &
eſto robuſtus valde, vt cuſtodias, & facias omnem
legem quam præcepit tibi Moyſes ſeruus meus: ne
declines ab ea ad dexteram, vel ad finiſtram, vt in-
8 telligas cuncta quæ agis. ♀ Non recedat volumen

legis huius ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus
ac noctibus, vt cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta
ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.
9 ¶ Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robuſtus.
Noli metuere, & noli timere: quoniam tecum eſt
Dominus Deus tuus in omnibus ad quæcunque per-
10 rexeris. ¶ Præcepitque Ioſue principibus populi,
C dicens: Tranſite per medium caſtrorum, & impe-
11 rate populo, ac dicite: ¶ Præparate vobis cibaria:
quoniam poſt diem tertium tranſibitis Iordanem, &
intrabitis ad poſſidendam terram, quam Dominus
12 Deus veſter daturus eſt vobis: ¶ Rubenitis quoque,
13 & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe ait: ¶ Memen-
tote ſermonis, ‖ quem præcepit vobis Moyſes famu- ‖ Nu. 32 d. 10.
lus Domini, dicens: Dominus Deus veſter dedit vo-
14 bis requiem, & omnem terram. ¶ Vxores veſtræ, &
filij, ac iumenta manebunt in terra quam tradidit
vobis Moyſes trans Iordanem: vos autem tranſite
armati ante fratres veſtros, omnes fortes manu, &
15 pugnate pro eis, ¶ donec det Dominus requiem fra-
D tribus veſtris, ſicut & vobis dedit, & poſſideant ipſi
quoque terram quam Dominus Deus veſter datu-
rus eſt eis: & ſic reuertemini in terram poſſeſſionis
veſtræ, & habitabitis in ea quam vobis dedit Moy-
ſes famulus Domini trans Iordanem contra Solis or-
16 tum. ¶ Reſponderuntque ad Ioſue, atque dixerunt:
Omnia quæ præcepiſti nobis, faciemus: & quocun-
17 que miſeris, ibimus. ¶ Sicut obediuimus in cunctis
Moyſi, ita obediemus, & tibi: tantum ſit Dominus
18 Deus tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe. ¶ Qui con-
tradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis ſermoni-
bus quos præceperis ei, moriatur. tu tantum confor-
tare, & viriliter age.

CAPVT II.

1 MIſit igitur Ioſue, filius Nun, de Setim duos
A viros exploratores in abſcondito, & di-
xit eis: Ite, & conſiderate terram, vrbem-
que Iericho: ‖ Qui pergentes ingreſſi ſunt domum ‖ Iac. 2. d. 25. Hebr. 11. f. 31.
mulieris meretricis, nomine Rahab, & quieuerunt
2 apud eam. ¶ Nunciatumque eſt regi Iericho, & di-
ctum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem de fi-
3 lijs Iſrael, vt explorarent terram. ¶ Miſitque rex Ie-
richo ad Rahab, dicens: Educ viros qui venerunt
ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam: exploratores
quippe ſunt, & omnem terram conſiderare vene-
4 runt. ¶ Tollenſque mulier viros, abſcondit, & ait:
Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam vnde eſſent.
5 ¶ cumque porta clauderetur in tenebris, & illi pari-
ter exierunt, neſcio quo abierunt: perſequimini cito,
6 & comprehendetis eos. ¶ Ipſa autem fecit aſcende-
re viros in ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſti-
7 pula lini, quæ ibi erat. ¶ Hi autem qui miſſi fue-
B rant, ſecuti ſunt eos per viam quæ ducit ad vadum
Iordanis: illiſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.
8 ¶ Necdum obdormierant qui latebant, & ecce mu-
9 lier aſcendit ad eos, & ait: ¶ Noui quod Dominus
tradiderit vobis terram: etenim irruit in nos terror
veſter, & elanguerunt omnes habitatores terræ.
10 ¶ Audiuimus, quod ſiccauerit Dominus aquas Ma-
ris rubri ad veſtrum introitum, quando egreſſi e-
ſtis ex Ægypto: ‖ & quæ feceritis duobus Amor- ‖ Nu. 21. c. 15.
rhæorum regibus qui erant trans Iordanem, Schon
11 & Og, quos interfeciſtis. ¶ Et hæc audientes perti-
muimus, & elanguit cor noſtrum, nec remanſit in
nobis ſpiritus ad introitum veſtrum. Dominus enim
Deus veſter, ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum, & in ter-
12 ra deorſum. ¶ Nunc ergo iurate mihi per Dominum,
vt quo modo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita
C & vos faciatis cum domo patris mei: detiſque mi-
13 hi verum ſignum, ¶ vt ſaluetis patrem meum, & ma-
trem, fratres, ac ſorores meas, & omnia quæ illorum
14 ſunt: & eruatis animas noſtras a morte. ¶ Qui re-
ſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mor-
tem: ſi tamen non prodideris nos: cumque tradide-
rit nobis Dominus terram, faciemus in te miſericor-
15 diam, & veritatem. ¶ Demiſit ergo eos per funem de
16 feneſtra: domus enim eius hærebat muro. ¶ Dixitque
ad eos: Ad montana conſcendite, ne forte occur-
rant vobis reuertentes, ibique latitate tribus die-
bus, donec redeant; & ſic ibitis per viam veſtram.
17 ¶ Qui dixerunt ad eam: Innoxij erimus a iuramen-
18 to hoc quo adiuraſti nos, ¶ ſi ingredientibus nobis
terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, &
ligaueris eum in feneſtra, per quam demiſiſti nos:
& patrem tuum, ac matrem, fratreſque, & omnem
cognationem tuam congregaueris in domum tuam.
19 ¶ Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ip-
D ſius erit in caput eius, & nos erimus alieni. Cuncto-
rum autem ſanguis qui tecum in domo fuerint, re-
dundabit in caput noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.
20 ¶ Quod ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum
proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramen-
21 to quo adiuraſti nos. ¶ Et illa reſpondit: Sicut lo-
cuti eſtis, ita fiat. Dimittenſque eos, vt pergerent,
22 appendit funiculum coccineum in feneſtra. ¶ Illi
vero ambulantes, peruenerunt ad montana, & man-
ſerunt ibi tres dies, donec reuerterentur qui fuerant
perſecuti: quærentes enim per omnem viam, non
23 repererunt eos. ¶ Quibus vrbem ingreſſis, reuerſi
ſunt, & deſcenderunt exploratores de monte: &
tranſmiſſo Iordane, venerunt ad Ioſue filium Nun,
24 narraueruntque ei omnia quæ acciderant ſibi, ¶ at-
que dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram
hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt cun-
cti habitatores eius.

CAPVT III.

1 IGitur Ioſue de nocte conſurgens, mouit caſtra:
A egredienteſq; de Setim, venerunt ad Iordanem,
ipſe, & omnes filij Iſrael, & morati ſunt ibi tres
2 dies. ¶ Quibus euolutis, tranſierunt præcones per ca-
3 ſtrorum medium, ¶ & clamare cœperunt: Quando vi-
deritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacer-

dotes ſtirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque
4 conſurgite, & ſequimini præcedentes: ♀ ſitque inte
vos & arcam ſpacium cubitorum duum millium: v.
procul videre poſſitis, & noſſe per quam viam ingre-
diamini: quia prius uon ambulaſtis per eam: & caue-
5 te ne appropinquetis ad arcam. ♀ Dixitque Ioſue ad
B populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus
6 inter vos mirabilia: ♀ Et ait ad ſacerdotes: Tollite ar-

cam fœderis, & præcedite populum. Qui iuſſa com-
7 plentes, tulerunt, & ambulauerunt ante eos. ♀ Dixit-
que Dominus ad Ioſue: Hodie incipiam exaltare te
coram omni Iſrael: vt ſciant quod ſicut cum Moyſe
8 fui, ita & tecū ſim. ♀ Tu autem præcipe ſacerdotibus,
qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cum ingreſſi
9 fueritis partem aquæ Iordanis, ſtate in ea. ♀ Dixitque
Ioſue ad filios Iſrael: Accedite huc, & audite verbum
10 Domini Dei veſtri. ♀ Et rurſum: In hoc inquit, ſcietis,
quod Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt, &
C diſperdet in conſpectu veſtro Chananæū, & Hethæū,
Heuæum, & Pherezæum, Gergeſæum quoque & Ie-
11 buſæum, & Amorrhæum. ♀ Ecce arca fœderis Domi-
12 ni omnis terræ antecedet vos per Iordanem. ♀ Parate
duodecim viros de tribubus Iſrael, ſingulos per ſingu
13 las tribus. ♀ Et cum poſuerint veſtigia pedum ſuorum
ſacerdotes, qui portant arcam Domini Dei vniuerſæ
terræ in aquis Iordanis, aquæ, quæ inferiores ſunt,
decurrent atque deficient. quę autē deſuper veniunt,
14 ‖ in vna mole conſiſtent. ♀ Igitur egreſſus eſt populus
de tabernaculis ſuis, vt tranſiret Iordanem: & ſacer-
dotes qui portabant arcam fœderis, pergebant ante
15 eum. ♀ Ingreſſiſque eis Iordanem, & pedibus eorum
D in parte aquæ tinctis (‖ Iordanis autem ripas aluei ſui
16 tempore meſſis impleuerat) ♀ ſteterunt aquæ deſcen-
dentes in loco vno, & ad inſtar montis intumeſcētes
apparebant procul ab vrbe quæ vocatur Adom vſq;
ad locum Sarthan: quę autem inferiores erant, in Ma
re ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcen-
derunt, vſquequo omnino deficerent. Populus au-
17 tem incedebat contra Iericho: ♀ & ſacerdotes, qui por
tabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam
humum in medio Iordanis accincti. omniſque popu-
lus per arentem alueum tranſibat.

‖ Mal. iij. 1. a 3. Act. 7. f 45.

‖ Eccl. 24. e. 36.

CAPVT IIII.

1 QVibus tranſgreſſis dixit Dominus ad Ioſue: ♀ Eli
A ge duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus:
2 ♀ & præcipe eis, vt tollant de medio Iordanis
3 alueo, vbi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim du
riſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorum, vbi
4 fixeritis hac nocte tentoria. ♀ Vocauitque Ioſue duo-
decim viros, quos elegerat de filijs Iſrael, ſingulos de
5 ſingulis tribubus, ♀ & ait ad eos: Ite ante arcam Do-
mini Dei veſtri ad Iordanis medium, & portate inde
ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris, iuxta nu-

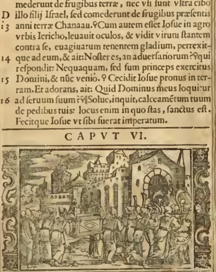
6 merum filiorum Iſrael, ♀ vt ſit ſignum inter vos. Et
quando interrogauerint vos filij veſtri cras, dicētes:
7 Quid ſibi volunt iſti lapides? ♀ reſpondebitis eis: De-
fecerunt aquę Iordanis ante arcam fœderis Domini,
cum tranſiret eum: idcirco poſiti ſunt lapides iſti in
8 monumentum filiorum Iſrael vſque in æternum. ♀ Fe
B cerunt ergo filij Iſrael ſicut pręcepit eis Ioſue, portā-
tes de medio Iordanis alueo duodecim lapides, vt
Dominus ei imperarat, iuxta numerum filiorum Iſ-
rael, vſque ad locum in quo caſtrametati ſunt, ibique
9 poſuerunt eos. ♀ Alios quoque duodecim lapides po-
ſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt ſa-
cerdotes, qui portabant arcam fœderis, & ſunt ibi vſ
10 que in præſentem diem. ♀ Sacerdotes autem qui por-
tabant arcam, ſtabant in Iordanis medio donec om-
nia complerentur, quæ Ioſue, vt loqueretur ad popu
lum, pręceperat Dominus, & dixerat ei Moyſes. Fe-
11 ſtinauitque populus, & tranſijt. ♀ Cumque tranſiſſent
omnes, tranſiuit & arca Domini ſacerdoteſque perge
12 bant ante populum. ♀ Filij quoque Ruben, & Gad, &
C dimidia tribus Manaſſe, armati præcedebant filios Iſ-
13 rael, ſicut eis præceperat Moyſes: ♀ & quadraginta
pugnatorum millia per turmas, & cuneos incedebāt
14 per plana, atque campeſtria vrbis Iericho. ♀ In die il- Num. 3: c 29.
lo magnificauit Dominus Ioſue coram omni Iſrael,
vt timerent eum, ſicut timuerant Moyſen dum ad-
15 uiueret. ♀ Dixitq; ad eum: ♀ Pręcipe ſacerdotibus qui
16 portant arcam fœderis, vt aſcēdant de Iordane. ♀ Qui
17 pręcepit eis, dicens: Aſcendite de Iordane. ♀ Cumque
18 aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſic-
cam humum calcare cępiſſent, reuerſę ſunt aquę in
19 alueum ſuum, & fluebant ſicut ante conſueuerāt. ♀ Po
D pulus autem aſcendit de Iordane decimo die menſis
primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis contra orien-
20 talem plagam vrbis Iericho. ♀ Duodecim quoque la-
pides, quos de Iordanis alueo ſumpſerant, poſuit Io-
21 ſue in Galgalis, ♀ & dixit ad filios Iſrael: Quando in-
terrogauerint filij veſtri cras patres ſuos, & dixerint
22 eis: Quid ſibi volunt lapides iſti? ♀ docebitis eos, atque
dicetis: Per arētem alueum tranſiuit Iſrael Iordanem
23 iſtum, ♀ ſiccante Dn̄o Deo veſtro aquas eius in cōſpe
ctu veſtro, donec tranſiretis: ſicut fecerat prius in ma
24 ri rubro, quod ſiccauit donec tranſiremus: ♀ vt diſcāt
omnes terrarum populi fortiſſimam Dn̄i manum, vt Exo. 14. c 21.
& vos timeatis Dn̄m Deum veſtrum omni tempore.

CAPVT V.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges Amor-
A rhæorum, qui habitabant trans Iordanem

ad occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan,
qui propinqua poſſidebant magni maris loca, quod
ſiccaſſet Dominus fluenta Iordanis coram filijs Iſrael
donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non
remanſit in eis ſpiritus timentium introitum filio-
2 rum Iſrael. ♀ Eo tempore ait Dominus ad Ioſue: Fac
tibi cultros lapideos, & circuncide ſecundo filios
3 Iſrael. ♀ Fecit quod iuſſerat Dominus, & cir-
4 cuncidit filios Iſrael in colle præputiorum. ♀ Hæc
autem cauſa eſt ſecundæ circuncißionis. Omnis po-
B pulus qui egreſſus eſt de Aegypto generis maſculini
vniuerſi bellatores viri, mortui ſunt in deſerto per
5 longiſſimos viæ circuitus, ♀ qui omnes circuncißi erãt.
6 Populus autem qui natus eſt in deſerto, ♀ per qua-
draginta annos itineris latiſſimæ ſolitudinis incir-
cuncisſus fuit: donec conſumerentur qui non audie-
rant vocem Domini, & quibus ante iurauerat, vt
non oſtenderet eis terram lacte & melle manantem.
7 ♀ Horum filij in locum ſucceſſerunt patrum, & cir-
C cunciſi ſunt a Ioſue: quia ſicut nati fuerãt, in præputio
8 erãt, nec eos in via aliquis circũciderat. ♀ Poſtquã au-
tem omnes circunciſi ſunt, manſerunt in eodẽ caſtro-
9 rum loco, donec ſanarentur. ♀ Dixitque Dominus ad
Ioſue: Hodie abſtuli opprobrium Aegypti a vobis.
Vocatumque eſt nomen loci illius Galgala, vſque in
10 præſentem diem. ♀ Manſeruntque filij Iſrael in Gal
galis, & fecerunt Phaſe quartadecima die menſis ad
11 veſperum in campeſtribus Iericho: ♀ & comederunt
de frugibus terræ die altero, azymos panes, & polen
12 tam eiuſdem anni. ♀ Defecitque manna poſtquam co
mederunt de frugibus terræ, nec vſi ſunt vltra cibo
D illo filij Iſrael, ſed comederunt de frugibus præſentis
Exo 23. c.23. 13 anni terræ Chanaan. ♀ Cum autem eſſet Ioſue in agro
vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem
contra ſe, euaginatum tenentem gladium, perrexit-
14 que ad eum, & ait: Noſter es, an aduerſariorum? ♀ qui
reſpondit: Nequaquam, ſed ſum princeps exercitus
15 Domini, & nũc venio. ♀ Cecidit Ioſue pronus in ter-
ram. Et adorans, ait: Quid Dominus meus loquitur
‖ Exo.3. b 5. 16 ad ſeruum ſuum? ♀ ‖ Solue, inquit, calceamẽtum tuum
de pedibus tuis: locus enim in quo ſtas, ſanctus eſt.
Fecitque Ioſue vt ſibi fuerat imperatum.

CAPVT VI.

1 IEricho autem clauſa erat, atque munita, timore
A filiorum Iſrael, & nullus egredi audebat, aut
2 ingredi. ♀ Dixitque Dominus ad Ioſue: Ec-
ce dedi in manu tua Iericho, & regem eius, omneſ-
3 que fortes viros. ♀ Circuite vrbem cuncti bellato-
4 res ſemel per diem: ſic facietis ſex diebus. ♀ Septi-
mo autem die ſacerdotes tollent ſeptem buccinas,
quarum vſus eſt in iubileo, & præcedant arcam fœ-
deris: ſeptieſque circuibitis ciuitatem, & ſacerdotes
5 clangent buccinis. ♀ Cumque inſonuerit vox tubæ
longior, atque conciſior, & in auribus veſtris in-
crepuerit, conclamabit omnis populus vociferatio-
ne maxima, & muri funditus corruent ciuitatis, in-
grediunturque ſinguli per locum contra quem ſtete-
6 rint. ♀ Vocauit ergo Ioſue filius Nun ſacerdotes, &
dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & ſeptem alij ſa-
cerdotes tollant ſeptem iubileorum buccinas, & ince
7 dant ante arcam Domini. ♀ Ad populum quoque
ait: Ite, & circuite ciuitatem, armati præcedentes ar-
8 cam Domini. ♀ Cumque Ioſue verba finiſſet, & ſe-
B ptem ſacerdotes ſeptem buccinis clangerent ante ar-
9 cam fœderis Domini, ♀ omniſque præcederet arma-
tus exercitus, reliquum vulgus arcam ſequebatur,
10 ac buccinis omnia concrepabant. ♀ Præceperat autem
Ioſue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur
vox veſtra, neque vllus ſermo ex ore veſtro egredie-
tur: donec veniat dies in quo dicam vobis, Clamate
11 & vociferamini. ♀ Circuiuit ergo arca Domini ciuita
tem ſemel per diem, & reuerſa in caſtra, manſit ibi.
12 ♀ Igitur Ioſue de nocte conſurgente, tulerunt ſacerdo-
13 tes arcam Domini, ♀ & ſeptem ex eis ſeptem bucci-
nas, quarum in iubileo vſus eſt: præcedebantque ar-
cam Domini ambulantes, atque clangentes: & arma
tus populus ibat ante eos: vulgus autem reliquum
14 ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat. ♀ Cir-
cuieruntque ciuitatem ſecundo die ſemel, & reuerſi
15 ſunt in caſtra. Sic fecerunt ſex diebus. ♀ Die autem
ſeptimo diluculo conſurgentes, circuierunt vrbem,
16 ſicut diſpoſitum erat, ſepties. ♀ Cumque ſeptimo cir-
cuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit Ioſue ad
C omnem Iſrael: Vociferamini, tradidit enim vobis Do
17 minus ciuitatem. ♀ ſitque ciuitas hæc anathema: &
omnia quæ in ea ſunt, Domino. ſola Rahab meretrix
viuat cum vniuerſis qui cum ea in domo ſunt: ‖ ab- ‖ Supr.2. a 4. Heb. 11. f 30.
18 ſcondit enim nuncios quos direximus. ♀ Vos autem
cauete ne de his quæ præcepta ſunt quippiam contin
gatis, & ſitis præuaricationis rei, & omnia caſtra Iſ-
19 rael ſub peccato ſint atque turbentur. ♀ Quidquid au
tem auri, & argenti fuerit, & vaſorum æneorum, ac
ferri, Domino conſecretur, repoſitum in theſauris e-
20 ius. ♀ Igitur omni populo vociferante, & clãgentibus
tubis, poſtquam in aures multitudinis vox ſonituſq;
increpuit, muri illico corruerũt: & aſcendit vnuſquiſ-
que per locum, qui contra ſe erat. ‖ ceperuntque ciui- ‖ 2.Mac. 12. c.15.
21 tatem, ♀ & interfecerunt omnia quæ erant in ea, a vi-
ro vſque ad mulierem, ab infante vſque ad ſenẽ. Bo-
ues quoq;, & oues, & aſinos in ore gladij percuſſerũt.

22 ♀ Duobus autem viris, ‖ qui exploratores miſſi fue- Sup.2.c. 14.
D rant, dixit Ioſue: Ingredimini domum mulieris me-

retricis,

retricis, & producite eam, & omnia quæ illius ſunt,
Heb. 11. f.33. 23 ſicut illi iuramento firmaſtis, ¶‖ ingreſſique iuue-
nes, eduxerunt Rahab, & parẽtes eius, fratres quo-
que & cunctam ſupellectilem ac cognationem il-
24 lius, & extra caſtra Iſrael manére fecerunt. ¶ Vrbem
autem & omnia quæ erunt in ea, ſuccenderunt: abſ-
que auro, & argento, & vaſis æneis, ac ferro,
25 quæ in ærarium Domini conſecrarunt. ¶ Rahab ve-
ro meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ
habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in me-
dio Iſrael vſque in præſentem diem: eo quod ab-
ſconderit nuncios, quos miſerat vt explorarent Ie-
richo. In tempore illo, imprecatus eſt Ioſue, dicens:
1 Reg.16 g.34. 26 ¶‖ Maledictus vir coram Domino qui ſuſcitauerit,
& ædificauerit ciuitatem Iericho. In primogenito
ſuo fundamenta illius iaciat, & in nouiſſimo libe-
27 rorum ponat portas eius. ¶ Fuit ergo Dominus cum
Ioſue, & nomen eius vulgatum eſt in omni terra.

CAPVT VII.

Infra 22. d.20. 2. Par. 2. b.7.
1 FIlij autem Iſrael præuaricati ſunt mandatum,
A & vſurpauerunt de anathemate. Nam Achan
filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu
Iuda, tulit aliquid de anathemate: iratuſq; eſt Domi-
2 nus contra filios Iſrael. ¶ Cumq; mitteret Ioſue de Ie-
richo viros contra Hai, quæ eſt iuxta Bethauen, ad
orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Aſcẽdite,
& explorate terram. Qui præcepta complentes, ex-
3 plorauerunt Hai, ¶ & reuerſi dixerunt ei: Non aſcen-
dat omnis populus, ſed duo vel tria millia virorum
pergat & deleant ciuitatẽ: quare omnis populus fru-
4 ſtra vexabitur contra hoſtes pauciſſimos? ¶ Aſcende-
runt ergo tria millia pugnatorum. Qui ſtatim terga
5 vertentes, ¶ percuſſi ſunt à viris vrbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta ſex homines: perſecutique ſunt
eos aduerſarij de porta vſque ad Sabarim, & cecide-
rũt per prona fugientes: pertimuitq; cor populi, & ad
6 inſtar aquæ liquefactum eſt. ¶ Ioſue vero ſcidit veſti-
menta ſua, & pronus cecidit in terram corã arca Do-
mini vſque ad veſperam, tam ipſe, quam omnes ſe-
nes Iſrael: miſeruntque puluerem ſuper capita ſua,
7 ¶ & dixit Ioſue: Heu Domine Deus, quid voluiſti tra
B ducere populum iſtum Iordanem fluuiũ, vt traderes
nos in manus Amorrhæi, & perderes? vtinã vt cœpi-
8 mus, manſiſſemus trans Iordanem. ¶ Mi Dñe Deus,
quid dicã, videns Iſraelẽ hoſtibus ſuis terga verten-
9 tem? ¶ Audient Chananæi, & omnes habitatores ter-
ræ, & pariter conglobati, circũdabũt nos, atque de-
lebunt nomẽ noſtrum de terra, & quid facies magno
10 nomini tuo? ¶ Dixitq; Dominus ad Ioſue: Surge, cur
11 iaces pronus in terra? ¶ Peccauit Iſrael, & præuarica-
tus eſt pactũ meũ: tuleruntque de anathemate, & fu-
rati ſunt atq; mẽtiti, & abſconderunt inter vaſa ſua.
12 ¶ Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſq; fugiet:
quia pollutus eſt anathemate. non ero vltra vobiſcũ.
13 donec conteratis eũ, qui huius ſceleris reus eſt. ¶ Sur-
ge, ſanctifica populum, & dic eis: Sanctificamini in
craſtinum: hęc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ana
thema in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare coram
hoſtibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contami-
14 natus eſt ſcelere. ¶ Accedetiſque mane ſinguli per tri-
C bus veſtras: & quamcunque tribum ſors inuenerit, ac
cedet per cognationes ſuas, & cognatio per domos,
15 domuſque per viros. ¶ Et quicunque ille in hoc faci-
nore fuerit deprehenſus, comburetur igni cum omni
ſubſtantia ſua: quoniam præuaricatus eſt pactum Do
16 mini, & fecit nephas in Iſrael. ¶ Surgens itaque Ioſue
mane, applicuit Iſrael per tribus ſuas, & inuenta eſt
17 tribus Iuda. ¶ Quæ cum iuxta familias ſuas eſſet obla
ta, inuenta eſt familia Zare. Illam quoque per domos
18 offerens, reperit Zabdi: ¶ cuius domum in ſingulos di-
uidens viros, inuénit Achan filium Carmi, filij Zab-
19 di, filij Zare de tribu Iuda. ¶ Et ait Ioſue ad Achan: Fili
mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitére, atq;
20 indica mihi quid feceris, ne abſcondas. ¶ Reſpondit-
que Achan Ioſue, & dixit ei: Vere ego peccaui Domi
21 no Deo Iſrael, & ſic, & ſic feci. ¶ vidi.n. inter ſpolia
D pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos
argenti, regulamq; auream quinquaginta ſiclorum:
& concupiſcens, abſtuli, & abſcondi in terra contra
medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo
22 operui. ¶ Miſit ergo Ioſue miniſtros, qui currentes ad
tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in
23 eodem loco, & argentum ſimul. ¶ Auferenteſque de
tentorio, tulerunt ea ad Ioſue, & ad omnes filios Iſ-
24 rael proieceruntque ante Dominum. ¶ Tollens itaq;
Ioſue Achan filium Zare, argentumque & pallium,
& auream regulam, filios quoque & filias eius, bo-
ues & aſinos & oues, ipſumque tabernaculum, & cũ-
ctam ſupellectilem: (& omnis Iſrael cum éo) duxerũt
25 eos ad Vallem Achor. ¶ vbi dixit Ioſue: Quia turbaſti
nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque
eum omnis Iſrael: & cuncta quæ illius erant igne cõ-
26 ſumpta ſunt. ¶ Congregaueruntque ſuper eum acer-
uum magnum lapidum, qui pérmanet vſque in præ-
ſentem diẽ. Et auerſus eſt furor Domini ab eis. Voca-
tumq; eſt nomẽ loci illius, Vallis achor, vſq; hodie.

CAPVT VIII.

1 DIxit autem Dominus ad Ioſue: Ne timeas,
A neque formídes: tolle tecum omnem mul-
titudinem pugnatorum, & conſurgens a-
ſcende in oppidum Hai: ecce tradidi in manu tua
regem eius, & populum, vrbemque, & terram.
2 ¶ Facieſque vrbi Hai, & regi eius, ‖ ſicut feciſti Ieri- ‖Sup 6. 10.
cho, & regi illius: prædam vero & omnia animantia
3 diripietis vobis; pone inſidias vrbi poſt eam. ¶ Surre-
xitque Ioſue, & omnis exercitus bellatorum cum eo,
vt aſcenderent in Hai: & electa triginta millia viro-
4 rum fortium miſit nocte, ¶ præcepitque eis, dicens:
Ponite inſidias poſt ciuitatem: nec longius recedatis,
5 & eritis omnes parati. ¶ ego autem & reliqua mul-
titudo quæ mecum eſt, accedemus ex aduerſo contra
B vrbem. Cumque exierint contra nos, ſicut an-
6 te fecimus, fugiemus, & terga vertemus: ¶ do-
nec perſequentes ab vrbe longius protrahantur: pu-
7 tabunt enim nos fúgere, ſicut prius. ¶ Nobis ergo fu-
gientibus, & illis perſequentibus, conſurgetis de inſi-
dijs, & vaſtabitis ciuitatem: tradetque eam Domi-
8 nus Deus veſter in manus veſtras. ¶ Cumque ceperi-
9 tis, ſuccendite eam, & ſic omnia facietis, vt iuſſi. ¶ Di-
miſitque eos, & perrexerunt ad locum inſidiarum, ſe-
deruntque inter Bethel, & Hai, ad occidentalem pla-
gam vrbis Hai. Ioſue autem nocte illa in medio man
10 ſit populi, ¶ ſurgenſque diluculo recenſuit ſocios, &
11 aſcendit cum ſenioribus in fronte exercitus, ¶ valla-
tus auxilio pugnatorum. Cumque veniſſent, & aſcen
diſſent ex aduerſo ciuitatis, ſteterunt ad Septen-

trionalem vrbis plagam, inter quam & eos erat val-
12 lis media. ¶ Quinque autem millia viros elegerat, &
C poſuerat in inſidijs inter Bethel,& Hai ex Occidenta-
13 li parte eiuſdem ciuitatis: ¶omnis vero reliquus exer-
citus ad Aquilonem aciem dirigebat, ita vt nouiſſi-
mi illius multitudinis Occidentalem plagam vrbis
attingerent. Abijt ergo Ioſue nocte illa, & ſtetit in
14 vallis medio. ¶ Quod cum vidiſſet rex Hai, feſtinauit
mane, & egreſſus eſt cum omni exercitu ciuitatis, di-
rexitque aciem contra deſertum, ignorans quod poſt
15 tergum laterent inſidiæ. ¶ Ioſue vero, & omnis Iſrael
ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes per
16 ſolitudinis viam. ¶ At illi vociferantes pariter, & ſe
mutuo cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cumque re-
17 ceſſiſſent a ciuitate, ¶ & ne vnus quidem in vrbe Hai,
& Bethel remanſiſſet, qui non perſequeretur Iſrael
18 (ſicut eruperant aperta oppida relinquentes,) ¶ dixit
D Dominus ad Ioſue: Leua clypeum qui in manu tua
eſt contra vrbem Hai, quoniam tibi tradam eam.
19 ¶ Cumque eleuaſſet clypeum ex aduerſo ciuitatis, in-
ſidiæ quæ latebant, ſurrexerunt confeſtim: & pergen-
20 tes ad ciuitatem, ceperunt & ſuccenderunt eam. ¶Vi-
ri autem ciuitatis qui perſequebantur Ioſue, reſpiciē-
tes, & videntes fumum vrbis ad cœlum vſque con-
ſcendere, non potuerunt vltra huc illucque diffuge-
re: præſertim cum hi qui ſimulauerant fugam, & ten-
debant ad ſolitudinem, contra perſequentes fortiſſi-
21 me reſtitiſſent. ¶Videnſq; Ioſue, & omnis Iſrael, quod
capta eſſet ciuitas, & fumus vrbis aſcenderet, reuer
22 ſus percuſſit viros Hai. ¶ Si quidem & illi qui cepe-
rant, & ſuccenderant ciuitatem, egreſſi ex vrbe con-
E tra ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt. Cum ergo
ex vtraque parte aduerſarij cæderentur, ita vt nullus
23 de tanta multitudine ſaluaretur, ¶ regem quoque vr-
bis Hai apprehenderunt viuentem, & obtulerunt Io-
24 ſue. ¶ Igitur omnibus interfectis qui Iſraelem ad de-
ſerta tendentem fuerant perſequuti, & in eodem lo-
co gladiò corruentibus, reuerſi filij Iſrael percuſſe-
25 runt ciuitatem. ¶ Erant autem qui in eodem die con-
ciderant a viro vſque ad mulierem, duodecim mil-
26 lia hominum omnes vrbis Hai. ¶Ioſue vero non con-
traxit manum, quam in ſublime porrexerat, tenens
clypeum donec interficerentur omnes habitatores
27 Hai. ¶ Iumenta autem, & prædam ciuitatis diuiſe-
F runt ſibi filij Iſrael, ſicut præceperat Dominus Io-
28 ſue. ¶ Qui ſuccendit vrbem, & fecit eam tumulum
29 ſempiternum: ¶ regem quoque eius ſuſpendit in pa-
tibulo vſque ad veſperam, & Solis occaſum. Præ-
cepitque, & depoſuerunt cadauer eius de cruce:
proieceruntque in ipſo introitu ciuitatis, congeſto
ſuper eo magno aceruo lapidum, qui permanet

30 vſque in præſentem diem. ¶ Tunc ædificauit Ioſue
31 altare Domino Deo Iſrael in monte Hebal, ¶ ‖ ſicut ‖ Exo. 20 d 25.
præceperat Moyſes famulus Domini filijs Iſrael, & Deut. 27
ſcriptum eſt in volumine legis Moyſi, Altare vero a.5.
de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: &
obtulit ſuper eo holocauſta Domino, immolauitque
32 pacificas victimas. ¶ Et ſcripſit ſuper lapides Deute-
G ronomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram
33 filijs Iſrael. ¶ Omnis autem populus, & maiores na-
tu, duceſque, ac iudices ſtabant ex vtraque parte ar-
cæ, in conſpectu ſacerdotum, qui portabant arcam
fœderis Domini, vt aduena ita, & indigena. Me-
dia pars eorum iuxta montem Garizim, & media
iuxta montem Hebal, ſicut præceperat Moyſes fa-
mulus Domini. Et primum quidem benedixit po-
34 pulo Iſrael. ¶ Poſt hæc legit omnia verba benedictio-
nis, & maledictionis, & cuncta quæ ſcripta erant in
35 legis volumine. ¶ Nihil ex his quæ Moyſes iuſſerat,
reliquit intactum, ſed vniuerſa replicauit coram om-
ni multitudine Iſrael, mulieribus, ac paruulis, & ad-
uenis qui inter eos morabantur.

CAPVT IX.

1 Qvibus auditis, cuncti reges trans Iordanem
A qui verſabantur in montanis, & campe-
ſtribus, in maritimis, ac littore Magni
maris: hi quoque qui habitabant iuxta
Libanum, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæus,
2 Pherezæus, & Heuæus, & Iebuſæus, ¶congregati ſunt
pariter, vt pugnarent contra Ioſue, & Iſrael vno ani-
3 mo, eademque ſententia. ¶ At hi qui habitabant in
Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Ioſue Ieri-
4 cho, & Hai, ¶ & callide cogitantes tulerunt ſibi ciba-
ria, ſaccos veteres aſinis imponentes: & vtrés vina-
5 rios ſciſſos, atque conſutos, ¶ calceamentaque peran-
tiqua, quæ ad iudicium vetuſtatis pittacijs conſuta
erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque
quos portabant ob viaticum, duri erant, & in fru-
6 ſta comminuti: ¶ perrexeruntque ad Ioſue, qui tunc
B morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque
ſimul omni Iſraeli: De terra longinqua vénimus, pa-
cem vobiſcum facere cupientes. Reſponderuntque
7 viri Iſrael ad eos, atque dixerunt: ¶ Ne forte in ter-
ra quæ nobis ſorte debetur, habitetis, & non poſſi-
8 mus fœdus inire vobiſcum. ¶ At illi ad Ioſue: Serui,
inquiunt, tui ſumus. Quibus Ioſue ait: Quinam eſtis
9 vos? & vnde veniſtis? ¶ Reſponderunt: De terra
longinqua valde venerunt ſerui tui in nomine Do-
mini Dei tui: Audiuimus enim famam potentiæ e-
10 ius, cuncta quæ fecit in Ægypto, ¶ ‖ & duobus re- ‖Num. 21 c 24.
gibus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Iordanem,
Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erat
11 in Aſtaroth: ¶ dixeruntque nobis ſeniores, & om-

nes habitatores terrę noſtrę: Tollite in manibus ciba-
ria ob longiſſimam viam & occurrite eis, & dicite:
12 Serui veſtri ſumus: fœdus inite nobiſcum. ⁋En panes
quando egreſſi ſumus de domibus noſtris, vt venire-
mus ad vos, cálidos ſumpſimus, nunc ſicci facti ſunt,
13 & vetuſtate nimia comminuti. ⁋vtres vini nouos im-
C pleuimus, nunc rupti ſunt et ſoluti. veſtes et calcea-
méta quibus induimur, et quæ habemus in pedibus,
ob longitudinem longioris viæ trita ſunt et pene
14 conſumpta. ⁋Suſceperunt igitur de cibarijs eorum, et
15 os Domini non interrogauerunt. ⁋‖ Fecitque Ioſue — ‖ 2.Reg. 21.a.
cum eis pacem, et inito fœ́dere pollicitus eſt quod
non occiderentur: principes quoque multitudinis iu-
16 rauerunt eis. ⁋Poſt dies autem tres initi fœderis, au-
dierunt quod in vicino habitarent, et inter eos futuri
17 eſſent. ⁋Moueruntque caſtra filij Iſrael: et venerunt
in ciuitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula
ſunt: Gabaon, et Caphira et Beroth, et Cariathiarim.
18 ⁋Et non percuſſerunt eos, eo quod iuraſſent eis prin-
cipes multitudinis in nomine Domini Dei Iſrael.
Murmurauit itaque omne vulgus contra principes.
19 ⁋Qui reſpōderunt eis: Iurauimus illis in nomine Do-
mini Dei Iſrael, et idcirco non poſſumus eos contin-
20 gere. ⁋Sed hoc faciemus eis, Reſeruentur quidem
D vt viuant, ne contra nos ira Domini concitetur, ſi pe-
21 ierauerimus: ⁋ſed ſic viuāt, vt in vſus vniuerſę multi-
tudinis ligna cædant, aquaſque comportent. Quibus
22 hæc loquentibus, ⁋ vocauit Gabaonitas Ioſue, et di-
xit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis vt dicere-
tis: Procul valde habitamus a vobis, cum in medio
23 noſtri ſitis? ⁋ Itaque ſub maledictione eritis, et non
deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſque com-
24 portans in domum Dei mei. ⁋ Qui reſponderunt.
Nunciatum eſt nobis ſeruis tuis, quod promiſiſſet Do
minus Deus tuus Moyſi ſeruo ſuo, vt traderet vobis
omnem terram, et diſperderet cunctos habitatores e-
ius. Timuimus igitur valde, et prouidimus animabus
noſtris, veſtro terrore compulſi: et hoc conſilium ini-
25 uimus. ⁋ nunc autem in manu tua ſumus: quod tibi
26 bonum, et rectum videtur, fac nobis. ⁋ Fecit ergo Io-
ſue, vt dixerat, et liberauit eos de manu filiorum Iſ-
27 rael, vt non occiderētur. ⁋ Decreuitque in illo die eos
eſſe in miniſterio cuncti populi, et altaris Domini, cæ
dentes ligna; et aquas comportantes, vſque in præ-
ſens tempus, in loco quem Dominus elegiſſet.

CAPVT X.

1 QVa cum audiſſet Adoniſedec rex Ieruſalem,
A quod ſcilicet cepiſſet Ioſue Hai, et ſubuertiſſet
eam (ſicut enim fecerat Iericho, & regi eius, ſic
fecit Hai, & regi illius) & quod transfugiſſent Gabao
2 nitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum, ⁋ timuit val-
de. Vrbs enim magna erat Gabaon, & vna ciuitatū
regalium, & maior oppido Hai, omneſque bellatores
3 eius fortiſsimi. ⁋Miſit ergo Adoniſedec rex Ieruſalem
ad Ohā regem Hebron, & ad Pharam regē Ierimoth,
ad Iaphia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem
4 Eglon, dicens: ⁋Ad me aſcendite, & ferte præſidium,
ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Io-
5 ſue, & ad filios Iſrael. ⁋ Cōgregati igitur aſcenderunt
B quinque reges Amorrhæorum, rex Ieruſalem, rex
Hebron, rex Ierimoth, rex Lachis, rex Eglon, ſimul
cum exercitibus ſuis, & caſtrametati ſunt circa Ga-
6 baon, oppugnantes eam. ⁋ Habitatores autem Ga-
baon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue, qui tunc mo-
rabatur in caſtris apud Galgalam; & dixerunt ei: Ne
retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorom tuorum: a-
ſcende cito, & libera nos, ferque præſidium: conuene
runt enim aduerſum nos omnes reges Amorrhęorū,
7 qui habitant in montanis. ⁋ Aſcenditque Ioſue de
Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo viri
8 fortiſsimi. ⁋ Dixitque Dominus ad Ioſue: Ne timeas
eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis ti-
9 bi reſiſtere poterit. ⁋Irruit itaque Ioſue ſuper eos repē
10 te, tota nocte aſcendens de Galgalis. ⁋ Et conturba-
uit eos Dominus a facie Iſrael: contriuitque plaga
magna in Gabaon, ac perſecutus eſt eos per viam a-
ſcenſus Bethhorom, & percuſſit vſque Azeca, et Ma-
11 ceda. ⁋ Cumque fugerent filios Iſrael, et eſſent in
C deſcenſu Bethhoron, Dominus miſit ſuper eos lapides
magnos de cœlo vſque ad Azeca: et mortui ſunt mul
to plures lapidibus grādinis, quam quos gladio per
12 cuſſerant filij Iſrael. ⁋Tunc loquutus eſt Ioſue Domi-
no in die qua tradidit Amorrhęum in conſpectu filio-
rum Iſrael, dixitque coram eis: ‖ Sol contra Gabaon
13 ne mouearis, et Luna contra vallem Aialon. ⁋ Stete- ‖ Iſa. 28 f. 21.
runtque Sol, et Luna, donec vlciſceretur ſe gens de Eccl. 46. a. 5.

inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt hoc in libro iuſto
rum? Stetit itaque Sol in medio cœli, et nō feſtinauit
14 occumbere ſpacio vnius diei. ⁋ Non fuit antea nec po
ſtea tam longa dies, obediente Domino voci homi-
15 nis, et pugnante pro Iſrael. ⁋ Reuerſuſque eſt Ioſue cū
16 omni Iſrael in caſtra Galgalę. ⁋ Fugerant enim quin-
que reges, et ſe abſconderant in ſpelunca vrbis Máce
17 da. ⁋ Nunciatumque eſt Ioſue quod inuenti eſſent
D quinque reges latentes in ſpelunca vrbis Maceda.
18 ⁋ Qui præcepit ſocijs, et ait: Voluite ſaxa ingentia ad
os ſpeluncę, et ponite viros induſtrios qui clauſos cu
19 ſtodiāt: ⁋ vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini ho
ſtes, et extremos quoſque fugientium cedite: nec di-
mittatis eos vrbium ſuarum intrare prędidia, quos
20 tradidit Dominus Deus in manus veſtras. ⁋Cæſis er-
go aduerſarijs plaga magna, et vſque ad internecio-
nem pene conſumptis, hi qui Iſrael effúgere potuerūt
21 ingreſſi ſunt ciuitates munitas. ⁋Reuerſuſque eſt om-
nis exercitus ad Ioſue in Máceda, vbi tunc erant ca-
ſtra, ſani, et integro numero: nulluſque contra filios
22 Iſrael mutire auſus eſt. ⁋ Præcepitque Ioſue, dicens:
Aperite os ſpeluncæ, et producite ad me quinque
23 reges, qui in ea latitant. ⁋ Feceruntque miniſtri,
vt ſibi fuerat imperatum: et adduxerunt ad eum
quinque reges de ſpelunca, regem Ieruſalem, re-
E gem Hebron, regem Ierimoth, regem Lachis, re-
24 gem Eglon. ⁋ Cumque educti eſſent ad eum, voca-

uit omnes viros Iſrael, & ait ad principes exercitus
qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſuper colla re-
gum iſtorum. Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorum
25 colla pedibus calcarent, ¶ rurſum ait ad eos: Nolite ti-
mere, nec paueatis: confortamini & eſtote robuſti: ſic
enim faciet Dominus cunctis hoſtibus veſtris aduer-
26 ſum quos dimicatis. ¶ Percuſſitque Ioſue, & interfecit
eos, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fuerunt-
27 que ſuſpenſi vſque ad veſperum. ¶ Cumq; occumbe-
ret Sol, præcepit ſocijs, vt deponerent eos de patibu-
lis. Qui depoſitos proiecerunt in ſpeluncam in qua
latuerant, & poſuerunt ſuper os eius ſaxa ingentia,
28 quæ permanent vſque in præſens. ¶ Eodē quoq; die
Macedam cepit Ioſue, & percuſſit eā in ore gladij: re
gemque illius interfecit, & omnes habitatores eius:
F non dimiſit in ea ſaltem paruas reliquias. Fecitque
29 regi Maceda, ſicut fecerat regi Iericho. ¶ Tranſiuit au-
tem cum omni Iſrael de Maceda in Lebna, & pugna-
30 bat contra eam: ¶ quam tradidit Dominus cum rege
ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntque vrbē in ore gla-
dij, & omnes habitatores eius: non dimiſerunt in ea
vllas reliquias. Feceruntque regi Lebna || ſicut fecerāt
31 regi Iericho. ¶ De Lebna tranſiuit in Lachis cum om-
ni Iſrael: & exercitu per gyrū diſpoſito oppugnabat
32 eam. ¶ Tradiditq; Dominus Lachis in manus Iſrael,
& cepit eam die altero, atque percuſſit in ore gladij,
omnemque animam quæ fuerat in ea, ſicut fecerat
33 Lebna. ¶ Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, vt
auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Ioſue cum omni
34 populo eius vſque ad internecionem. ¶ Tranſiuitque
35 de Lachis in Eglon, & circūdedit, ¶ atque expugna-
uit eam eadem die, percuſſitque in ore gladij omnes
animas quæ erant in ea, iuxta omnia quę fecerat La-
36 chis. ¶ Aſcendit quoque cum omni Iſrael de Eglon in
37 Hebron, & pugnauit contra eam. ¶ cepit eam, & per-
cuſſit in ore gladij, regem quoque eius, & omnia op-
pida regionis illius, vniuerſaſque animas quæ in ea
G fuerant commoratæ: nō reliquit in ea vllas reliquias:
ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron, cuncta quæ in
38 ea reperit, cōſumens gladio. ¶ Inde reuerſus in Dabir,
39 ¶ cepit eam, atque vaſtauit: regem quoque eius, atque
omnia per circuitum oppida percuſſit in ore gladij:
non dimiſit in ea vllas reliquias: ſicut fecerat Hebron
& Lebna, & regibus earum, ſic fecit Dabir & regi il-
40 lius. ¶ Percuſſit itaque Ioſue omnem terram montanā
& meridianam atque campeſtrem, & Aſedoth cum
regibus ſuis: non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed om-
ne quod ſpirare poterat, interfecit, ſicut pręceperat ei
41 Dominus Deus Iſrael ¶ a Cadesbarne, vſque Ga-
42 zam. Omnem terram Goſſen vſque Gabaon, ¶ vni-
uerſoſque reges, & regiones eorum vno impetu cepit
atque vaſtauit. Dominus enim Deus Iſrael pugnauit
43 pro eo. ¶ reuerſuſque eſt cum omni Iſrael ad locum
caſtrorum in Galgala.

CAPVT XI.

1 QVę cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſit ad Iobab
A regem Madon, & ad regem Semeron, atque
2 ad regem Achſaph; ¶ ad reges quoq; Aqui-
lonis, qui habitabant in montanis, & in planicie con-
tra Meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoque &
3 in regionibus Dor iuxta mare; ¶ Chananæum quoq;
ab Oriente, & Occidente, & Amorrhæum, atque He-
thæum, ac Pherezęum, & Iebuſęum in mōtanis: He-
uæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in
4 terra Maſpha. ¶ Egreſſique ſunt omnes cum turmis
ſuis, populus multus nimis ſicut arena quæ eſt in litto
re maris, equi quoque & currus immenſæ multitudi-
5 nis. ¶ Conueneruntque omnes reges iſti in vnum ad
6 Aquas Merom, vt pugnarent contra Iſrael. ¶ Dixitq;
Dn̄s ad Ioſue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem bo
B ra ego tradam omnes iſtos vulnerandos in conſpectu
Iſrael: equos eorum ſubneruabis, & currus igne com-
7 bures. ¶ Venitq; Ioſue, & omnis exercitus cum eo ad-
uerſus illos ad Aquas Merom ſubito, & irruerunt ſu-
8 per eos: ¶ tradiditque illos Dominus in manus Iſrael.
Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt vſque ad Sido
nem magnam, & Aquas Maſerephoth, campumque
Maſphe, qui eſt ad Orientalem illius partem. Ita per- Ioſ 13.a.8.
9 cuſſit omnes, vt nullas dimitteret ex eis reliquias: ¶ fe
citque ſicut præceperat ei Dominus, equos eorū ſub-
10 neruauit, curruſque combuſſit. Reuerſuſque ¶ ſtatim
cepit Aſor: & regem eius percuſſit gladio. Aſor enim
antiquitus inter omnia regna hæc principatum tene-
11 bar. ¶ Percuſſitque omnes animas quæ ibidem mora-
bantur: non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed vſq; ad
C internecionem vniuerſa vaſtauit, ipſamque urbē pe-
12 remit incendio. ¶ Et omnes per circuitum ciuitates,
regeſque earum cepit, percuſſit atque deleuit, || ſi- ||Deut.17 2.a.
13 cut pręceperat ei Moyſes famulus Domini. ¶ Abſque Nu 31.f 51.
vrbibus quæ erant in collibus, & in tumulis ſitæ, cæ-
teras ſuccendit Iſrael: vnam tantum Aſor munitiſſi-
14 mam flamma conſumpſit. ¶ Omnemq; prædam iſta-
rum vrbium, ac iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael, cū
15 ctis hominibus interfectis. ¶ || Sicut præceperat Domi- ||Exo.34.b.2.
nus Moyſi ſeruo ſuo, || ita præcepit Moyſes Ioſue, & Deute 7.a.2.
ille vniuerſa cōpleuit: non prætèrijt de vniuerſis man
datis, nec vnum quidem verbum quod iuſſerat Do-
16 minus Moyſi. ¶ Cepit itaque Ioſue omnem terram
montanam & meridianam, terramque Goſſen, & pla
niciem, & Occidentalem plagam, montemq; Iſrael,
17 & campeſtria eius: ¶ & partem montis quæ aſcendit
D Seir vſque Baalgad per planiciem Libani ſubter mō-
tem Hermon: omnes reges eorum cepit, percuſſit, &
18 occidit. ¶ Multo tempore pugnauit Ioſue contra reges
19 iſtos. ¶ Non fuit ciuitas quæ ſe traderet filijs Iſrael, prę
ter Heuæum qui habitabat in Gabaon: omnes enim
20 bellando cepit. ¶ Domini enim ſententia fuerat, vt in-
durarentur corda eorum, & pugnarent contra Iſrael,
& caderent: & nō mererentur vllam clementiam, ac
2: perirent, ſicut præceperat Dominus Moyſi. ¶ In illo tē
pore venit Ioſue, & interfecit Enacim de montanis
Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Iuda,
22 & Iſrael, urbeſque eorum deleuit. ¶ Non reliquit vl-
lum de ſtirpe Enacim in terra filiorum Iſrael: abſque
ciuitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolis
23 relicti ſunt. ¶ Cepit ergo Ioſue omnem terram, ſicut
locutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam
in poſſeſſionem filijs Iſrael ſecundum partes, & tri-
bus ſuas: quieuitque terra a prælijs.

CAPVT XII.

1 HI ſunt reges quos percuſſerunt filij Iſrael, &
A poſſederunt terram eorum trans Iorda-
nem ad Solis ortum, a torrente Arnon
vſque ad montem Hermon, & omnem orienta-
2 lem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem. ¶ Se-
hon rex Amorrhæorum, qui habitauit in He-

ſebon:

ſebon: dominatus eſt ab Aroer quæ ſita eſt ſuper ri-
pam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimi-
diæq; Galaad, vſque ad torrentem Iaboc, qui eſt ter-
3 minus filiorum Ammon. ¶ & a ſolitudine vſque ad
Mare Ceneroth contra Orientem, & vſque ad Mare
deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad orientalem pla-
B gam, per viam quæ ducit Bethſimoth: & ab auſtrali
4 parte, quæ ſubiacet Aſedoth vſque Phaſga. ¶ Termi-
nus Og regis Baſan, de reliquijs Raphaim. qui habi-
tauit in Aſtaroth, & in Edrai, & dominatus eſt in
monte Hermon, & in Salecha, atque in vniuerſa Ba-
5 ſan, vſque ad terminos ¶ Geſſuri, & Machati, & di-
midię partis Galaad: terminos Schon regis Heſebon.
6 ¶ Moyſes famulus Domini, & filij Iſrael percuſſerunt
eos, tradiditque terram eorum Moyſes in poſſeſſio-
nem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſ-
7 ſe. ¶ Hi ſunt Reges terræ quos percuſſit Ioſue, & filijs — Iudit.3.a 10.
C Iſrael trans Iordanem ad occidentalem plagam, a
Baalgad in campo Libani, vſque ad montem, cuius
8 pars aſcendit in Seir, tradiditque eam Ioſue in poſſeſ-
D ſionem tribubus Iſrael, ſingulis partes ſuas, ¶ tam in
9 montanis, quam in planis, atque campeſtribus. In
10 Aſedoth, & in ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit,
11 & Amorrhæus, Cananæus, & Pherezæus, Heuæus, &
12 Iebuſæus, ¶ rex Iericho vnus, rex Hai, q̃ eſt ex latere
13 Bethel, vnus, ¶ rex Ieruſalem vnus, rex Hebron vnus,
14 ¶ rex Ierimoth vnus, rex Lachis vnus, ¶ rex Eglon
15 vnus, rex Gazer vnus, ¶ rex Dabit vnus, rex Gader
16 vnus, ¶ rex Herma vnus, rex Hered vnus, ¶ rex Leb-
17 na vnus, rex Odullam vnus, ¶ rex Maceda vnus, rex
18 Bethel vnus, ¶ rex Taphna vnus, rex Ophet vnus,
19 ¶ rex Aphec vnus, rex Saron vnus, ¶ rex Madon
20 vnus, rex Aſor vnus, ¶ rex Semeron vnus, rex Acſaph
21 vnus, ¶ rex Thenac vn⁹, rex Mageddo vnus, ¶ rex Ca-
22 des vnus, rex Iachanan Carmeli vnus, ¶ rex Dor, &
23 prouinciæ Dor vnus, rex gentium Galgal vnus,
24 ¶ rex Therſa vnus: omnes reges triginta vnus.

CAPVT XIII.

1 IOſue ſenex prouectęque ætatis erat, & dixit Do-
A minus ad eum: Senuiſti, & longæuus es, terraq;
latiſſima derelicta eſt, quæ necdum ſorte diuiſa
2 eſt: ¶ omnis videlicet Galilęa, Philiſthijm, & vniuer-
3 ſa Geſſuri. ¶ A fluuio turbido qui irrigat Ægyptum,
vſque ad terminos Accaron contra Aquilonem, ter-
ra Chanaan: quæ in quinque regulos Philiſthijm di-
uiditur, Gazæos, & Azotios, Aſcalonitas, Gethæos,
4 & Accaronitas. ¶ Ad meridiem vero ſunt Heuæi, om-
nis Terra Chanaan, & Maara Sidoniorũ vſq; Aphe-
5 ca, & terminos Amorrhæi, ¶ eiuſque confinia. Libani
quoque regio contra Orientem a Baalgad ſub monte
6 Hermon, donec ingrediaris Emath. ¶ Omnium qui — Supr.11. b.8
habitant in monte a Libano vſque ad Aquas Maſe-
rephoth, vniuerſique Sidonij. Ego ſum qui delebo
eos a facie filiorum Iſrael. Veniat ergo in partem hæ-
7 reditatis Iſrael, ſicut præcepi tibi. ¶ Et nunc diuide
B Terram in poſſeſſionem nouem tribubus, & dimidiæ
8 tribui Manaſſe, ¶ cum qua Ruben, & Gad poſſede-
runt terram, ‖ quam tradidit eis Moyſes famulus
Domini trans fluenta Iordanis, ad Orientalem pla-
9 gam. ¶ Ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, — ‖ Nu.32. f.33. Inf.13.a 4.
& in vallis medio, vniuerſaque campeſtria Medaba,
10 vſq; Dibon. ¶ & cunctas ciuitates Schon regis Amor-
rhæi, qui regnauit in Heſebon vſque ad terminos fi-
11 liorum Ammon. ¶ & Galaad, ac terminum Geſſuri,
& Machati, & omnem montem Hermon, & vniuer-
12 ſam Baſan, vſque ad Salecha, ¶ omne regnum Og in
Baſan, qui regnauit in Aſtaroth, & Edrai, ipſe fuit de
reliquijs Raphaim: percuſſitque eos Moyſes, atq; de-
13 leuit. ¶ Nolueruntque diſperdere filij Iſrael Geſſuri,
& Machati: & habitauerunt in medio Iſrael vſque in
14 præſentem diem. ¶ ‖ Tribui autem Leui non dedit — ‖ Nu.18. c.21.
poſſeſſionem: ſed ſacrificia, & victimæ Domini Dei
Iſrael: ipſa eſt eius hæreditas, ſicut locutus eſt illi.
15 ¶ Dedit ergo Moyſes poſſeſſionẽ tribui filiorum Ru-
16 ben iuxta cognationes ſuas. ¶ Fuitq; terminus eorum
C ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in
valle eiuſdem torrẽtis media: vniuerſam planiciem,
17 quæ ducit Medaba, ¶ & Heſebon, cunctoſque viculos
earum, qui ſunt in campeſtribus: Dibon quoque, &
18 Bamothbaal, & oppidum Baalmaon. ¶ & Iaſſa, & Ce-
19 dimoth, & Mephaat, ¶ & Cariathaim, & Sabama, &
20 Sarathaſar in monte conuallis. ¶ Bethphogor, & Aſe-
21 doth, Phaſga, & Bethieſimoth, ¶ & omnes vrbes cam-
peſtres, vniuerſaq; regna Schon regis Amorrhæi qui
regnauit in Heſebon, ‖ quem percuſſit Moyſes cum — ‖ Nu.31. a.4.
principibus Madian: Heuæum, & Recem, & Sur, &
22 Hur, & Rebe, duces Schon, habitatores terrę. ¶ Et Ba-
laam filium Beor ariolum occiderunt filij Iſrael gla-
23 dio cum cæteris interfectis. ¶ Factuſque eſt terminus
filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hæc eſt poſſeſſio
Rubenitarum per cognationes ſuas vrbium, & vicu-
24 lorum. ¶ Deditq; Moyſes tribui Gad, & filijs eius per
cognationes ſuas poſſeſſionem, cuius hæc diuiſio eſt.
25 ¶ Terminus Iaſer, & omnes ciuitates Galaad, & di-
midiam partem terræ filiorum Ammon: vſque ad
26 Aroer quæ eſt contra Rabba. ¶ & ab Heſebon vſque
Ramoth, Maſphe, & Betonim: & a Manaim vſque
27 ad terminos Dabir. ¶ in valle quoque Betharam, &
D Bethnemra, et Socoth, et Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Heſebon. huius quoque finis, Ior-
danis eſt vſq; ad extremam partem maris Cenereth
28 trans Iordanem ad orientalem plagam: ¶ hæc eſt poſ-
ſeſſio filiorum Gad per familias ſuas, ciuitates, et vil-
29 læ earum. ¶ Dedit et dimidiæ tribui Manaſſe, filijſque
30 eius iuxta cognationes ſuas poſſeſſionem, ¶ cuius hoc
principium eſt a Manaim vniuerſam Baſan, et cun-
cta regna Og regis Baſan, omneſque vicos Iair qui
31 ſunt in Baſan, ſexaginta oppida: ¶ et dimidiam par-
tem Galaad, et Aſtaroth, et Edrai vrbes regni Og
in Baſan: filijs Machir, filij Manaſſe dimidiæ par-
32 ti filiorum Machir iuxta cognationes ſuas. ¶ Hanc
poſſeſſionem diuiſit Moyſes in campeſtribus Moab,
trans Iordanem contra Iericho ad Orientalem pla-
33 gam. ¶ Tribui autem Leui non dedit poſſeſſionem:
quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſſio
eius: ‖ vt locutus eſt illi. — ‖ Nu.18. c.26.

CAPVT XIIII.

1 HOc eſt quod poſſederunt filij Iſrael in terra
A Chanaan, quã dederunt eis Eleazar ſacer-
dos, et Ioſue filius Nun, et principes fami-
2 liarũ per tribus Iſrael: ¶ ſorte oĩa diuidentes, ‖ ſicut p̃- — ‖ Nu 34. g. 14.
ceperat Dñs in manu Moyſi, nouem tribubus, et di-
3 midiæ tribui. ¶ Duabus enim tribubus, et dimidię de-
derat Moyſes trãs Iordanẽ poſſeſſionẽ: abſq; Leuitis,
4 q nihil terrę acceperũt inter fratres ſuos. ¶ ſed in eorũ
ſucceſſerũt locũ filij Ioſeph in duas diuiſi tribus, Ma-

naſſe & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ aliam in
B terra partem, niſi vrbes ad habitandum, & ſuburba-
5 na earum ad alenda iumenta & pecora ſua. ♀ Sicut
præceperat Dominus Moyſi, ita fecerunt filij Iſrael,
6 & diuiſerunt terram. ♀ Acceſſerunt itaque filij Iuda
ad Ioſue in Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb
‖ Nu. 14. d. 24. filius Iephone Cenezæus: ‖ Noſti quid locutus ſit Do-
minus ad Moyſen hominem Dei de me & te in Ca-
7 desbarne. ♀ Quadraginta annorum eram quando mi-
ſit me Moyſes famulus Dñi de Cadesbarne, vt conſi-
derarem terram: nunciauiq́ue ei quod mihi verum
8 videbatur. ♀ Fratres autē mei qui aſcenderāt mecum,
C diſſoluerunt cor populi: & nihilominus ego ſecutus
‖ Sup. 1. a. 3. 9 ſum Dominum Deum meum. ♀ ‖ Iurauitque Moyſes
in die illo, dicens, Terra quam calcauit pes tuus, erit
poſſeſſio tua, & filiorum tuorum in æternum, quia ſe-
10 cutus es Dominum Deum meum. ♀ Conceſſit ergo
Dominus vitam mihi, ſicut pollicitus eſt vſq; in pręſentem diem. Quadraginta & quinque anni ſunt ex
quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem: hodie
11 octogintaquinque annorū ſum ♀ ſic valēs, vt eo vale-
‖ Eccl. 46. b. 11. D bam tēpore quādo ad explorandū miſſus ſum: ‖ illius
in me temporis fortitudo vſq; hodie perſeuerat, tam
12 ad bellandum, quam ad gradiendum. ♀ Da ergo mihi
montem iſtum quem pollicitus eſt Dominus, te quo-
que audiente, in quo Enacim ſunt, & vrbes magnæ
atque munitæ, ſi forte ſit Dominus mecum, & po-
13 tuero delere eos: ſicut promiſit mihi. ♀ Benedixit-
‖ 1. Mac. 2. f. 56. que ei Ioſue: ‖ & tradidit ei Hebron in poſſeſſionem,
14 ♀ atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Ce-
nezæo vſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt
15 Dominum Deum Iſrael. ♀ Nomen Hebron ante vo-
cabatur Cariath Arbe. Adam maximus ibi inter
Enacim ſitus eſt, & terra ceſſauit a prælijs.

CAPVT XV.

Num. 34. a. 3. 1 IGitur ſors filiorum Iudæ per cognationes ſuas
A iſta fuit. A termino Edom deſertum Sin contra
Meridiem, & vſque ad extremam partem au-
2 ſtralis plagæ. ♀ initium eius a ſummitate maris ſalſiſ-
3 ſimi, & a lingua eius quæ reſpicit Meridiem. ♀ Egre-
diturq; contra aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in
Sina: aſcenditque in Cadesbarne, & peruenit in Eſrō,
4 aſcendens ad Addar, & circuiens Carcaa, ♀ atque in-
de pertranſiens in Aſemona, & perueniens ad tor-
rentem Aegypti: eruntque termini eius mare ma-
5 gnum. hic erit finis meridianæ plagæ. ♀ Ab Oriente
vero erit initium mare ſalſiſſimum vſque ad extre-
ma Iordanis: & ea quæ reſpiciunt ad Aquilonem, a
lingua maris vſque ad eundem Iordanis fluuium.
6 ♀ aſcenditque terminus in Bethhagla, & tranſit ab
Aquilone in Betharaba: aſcendens ad lapidem Boen
7 filij Ruben, ♀ & tendens vſque ad terminos De-
bera de Valle Achor contra Aquilonem reſpiciens
Galgala, quæ eſt ex aduerſo Aſcenſionis adommin,
ab Auſtrali parte torrentis: tranſitque aquas quæ
vocantur Fons ſolis: & erunt exitus eius ad Fon-
8 tem rogel, ♀ aſcenditque per conuallem filij En-
nom ex latere Iebuſæi ad Meridiem, hæc eſt Ieruſa-
lem: & inde ſe erigens ad verticem montis, quæ eſt
contra Gehennom ad Occidentem in ſummitate
9 Vallis Raphaim contra Aquilonem. ♀ pertranſitque
C a vertice montis, vſque ad fontem aquæ Nephtoa,
& peruenit vſq; ad vicos montis Ephron: inclinatur-
que in Baala, quę eſt Cariathiarim, id eſt, vrbs ſylua-
10 rum, ♀ & circuit de Baala contra Occidentem, vſq; ad
montem Seir: tranſitque iuxta latus montis Iarim ad
Aquilonem in Cheſlon: & deſcendit in Bethſames,
11 tranſitq; in Thamna, ♀ & peruenit contra Aquilonem
partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, &
tranſit montem Baala: peruenitq; in Iebneel, & ma-
12 gni maris contra Occidentem fine concluditur. ♀ hi
ſunt termini filiorum Iuda per circuitum in cogna-
13 tionibus ſuis. ♀ Caleb vero filio Iephone dedit partem
D in medio filiorum Iuda, ſicut pręceperat ei Dominus:
14 Cariatharbe patris Enac, ipſa eſt Hebron. ♀ ‖ Deleuit- ‖ Iudic. 1. c. 20.
que ex ea Caleb tres filios Enac; Seſai, & Ahiman, &
15 Tholmai de ſtirpe Enac. ♀ Atq; inde conſcendens ve-
nit ad habitatores Dabir quæ prius vocabatur Ca-
16 riath Sepher, id eſt, ciuitas literarū. ♀ Dixitq; Caleb:
17 Qui percuſſerit Cariat Sepher, & ceperit eam, dabo
18 ei Axam filiā meā vxorem. ♀ Cepitq; eā Othoniel fi-
19 lius Cenez frater Caleb iunior, deditq; ei Axam filiā
E ſuā vxorē. ♀ Quę cum pergerent ſimul ſuaſa eſt a viro
20 ſuo, vt peteret a patre ſuo agrū, ſuſpirauitq; vt ſede-
21 bat in aſino. Cui Caleb. Quid habes, inquit? ♀ At illa
22 reſpondit: Da mihi benedictionem: terrā Auſtralem,
23 & arentem dediſti mihi, iunge, & irriguā. Dedit itaq;
24 ei Caleb irriguum ſuperius, & inferius. ♀ Hæc eſt poſ-
25 ſeſſio tribus filiorū Iuda ꝑ cognationes ſuas. ♀ Erantq;
26 ciuitates ab extremis partibus filiorū Iuda iuxta ter-
27 minos Edom a Meridie: Cabſeel, & Eder, & Iagur, &
28 ♀ Cina, & Dimona, & Adada, ♀ & Cades, & Aſor, &
29 Iethnan, ♀ Ziph, & Telem, & Baloth, ♀ Aſor noua, &
30 Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor. ♀ Amam, Sama, &
31 Molada, & Aſergadda, & Aſſemon, & Betphelet, ♀ &
32 Haſerſual, & Berſabee, & Baziothia, ♀ & Baala, &
33 Im, & Eſem, ♀ & Eltholad, & Ceſil, & Harma, ♀ & Si-
34 celeg, & Medemena, & Senſenna, ♀ Lebaoth, & Se-
35 lim, & Aen, & Remon, omnes ciuitates vigintino-
36 uem, & villę earum. ♀ In campeſtribus vero: Eſtaol, &
37 Sarea, & Aſena, ♀ & Zanoe, & Engannim, & Taphua,
F & Enaim, ♀ & Ierimoth, & Adullā, Socho, & Azeca,
38 ♀ & Saraim, & Adithaim, & Gedera, & Gederotha-
39 im, vrbes quatuordecim, & villæ earum. ♀ Sanan, &
40 Hadaſſa, & Magdalgad, Delean, & Maſepha, & Ie-
41 cthel, ♀ Lachis, & Baſchath, & Eglon, ♀ Chebbon, &
42 Leheman, & Cethlis, ♀ & Gideroth, & Bethdagon, &
43 Naama, & Maceda: ciuitates ſedecim, & villæ earū.
44 ♀ Labana, & Ether, & Aſan, ♀ Iephta, & Eſna, & Ne-
45 ſib, ♀ & Ceila, & Achzib, & Mareſa: ciuitates nouē, &
46 villę earum. ♀ Accaron cum vicis, & villulis ſuis. ♀ Ab
47 Accaron vſq; ad mare, omnia quæ vergunt ad Azo-
48 tum, & viculos eius. ♀ Azotus cum vicis, & villulis
49 ſuis. ♀ Gaza cum vicis, & villulis ſuis, vſq; ad Torren
50 tem Ægypti, & Mare magnum terminus eius. ♀ Et in
51 monte, Samir, & Iether, ♀ Socoth, & Danna, & Ca-
52 riathſenna, hęc eſt Dabir: ♀ Anab, & Iſtemo, & Anim,
53 Goſen, & Olon, & Gilo: ciuitates vndecim, & villæ
54 earū. ♀ Arab, et Ruma, & Eſaan, ♀ & Ianū, & Beththa-
55 phua, & Apheca, ♀ Athmatha, & Cariatharbe, hæc eſt
G Hebron, & Sior: ciuitates nouē, et villæ earū. ♀ Maon,
56 & Charmel, & Ziph, & Iotha, Iezrael, & Iucadam, et
57 Zanoe, Accain, Gabaa, et Thamna: ciuitates de-
58 cem, et villæ earum. ♀ Halhul, & Beſur, & Ge-
59 dor, ♀ Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: ciui-
60 tates ſex, & villæ earum. ♀ Cariathbaal, hæc

eſt

eſt Cariathiarim vrbs ſyluarum,& Arebba:ciuitates
61 duæ, & villæ earum. ♀ In deſerto Betharaba, Med-
62 din,& Sachacha,♀& Nebſan,& Ciuitas ſalis,& En-
63 gaddi:ciuitates ſex,& villę earum. ♀ Iebuſæum autē
habitatorem Ieruſalem non potuerunt filij Iuda dele
re: habitauitque Iebuſæus cum filijs Iuda in Ieruſa-
lem vſque in præſentem diem.

CAPVT XVI.

1 CEcidit quoque ſors filiorum Ioſeph ab Iorda
A ne contra Iericho,& aquas eius,ab Oriente:
ſolitudo quæ aſcendit de Iericho ad mõtem
2 Bethel, ♀ & egreditur de Bethel Luza, tranſitque
3 terminum Archiatharoth. ♀ & deſcendit ad Occi-
dentem iuxta terminum Iephleti, vſque ad termi-
nos Bethhoron inferioris, & Gazer, finiunturque
4 regiones eius Mari magno, ♀ poſſederuntque filij
5 Ioſeph Manaſſes, & Ephraim. ♀ Et factus eſt termi-
nus filiorum Ephraim per cognationes ſuas: & poſ-
B ſeſſio eorum contra Orientem Atarothaddar vſque
6 Bethhoron ſuperiorem. ♀ Egrediunturque confinia
C in mare: Machmethath vero Aquilonem reſpicit: &
circuit terminos contra Orientem in Thanathſelo:
7 & pertranſit ab Oriente Ianoe: ♀ deſcenditque de
Ianoe in Ataroth, & Naaratha: & peruenit in Ie-
8 richo, egrediturque ad Iordanem. ♀ De Taphua
pertranſit contra mare in Vallem arundineti, ſunt-
D que egreſſus eius in mare ſalſiſſimum: hæc eſt poſ-
ſeſſio tribus filiorum Ephraim per familias ſuas.
9 ♀ Vrbeſque ſeparatæ ſunt filijs Ephraim in medio
10 poſſeſſionis filiorum Manaſſe, & villæ earum. ♀ &
non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui
habitabat in Gazer: habitauitque Chananæus in
medio Ephraim, vſque in diem hanc tributa-
rius.

CAPVT XVII.

1 CEcidit autem ſors tribui Manaſſe (ipſe enim
A eſt primogenitus Ioſeph) Machir primo-
genito Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir
pugnator: habuitque poſſeſſionem Galaad, & Ba-
‖ Nu.26.d.29. 2 ſan, ♀ ‖ & reliquis filiorum Manaſſe iuxta familias
ſuas. filijs Abiezer, & filijs Helec, & filijs Eſriel,
& filijs Sechen, & filijs Hepher, & filijs Semida. I-
‖ Nu.27.a.1.36.a.a. ſti ſunt filij Manaſſe filij Ioſeph, mares ‖ per cogna-
3 tiones ſuas. ♀ Salphaad vero filio Hepher filij Ga-
laad, filij Machir filij Manaſſe non erant filij, ſed
ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala, & Noa,
4 & Hegla, & Melcha, & Therſa. ♀ Veneruntque
in conſpectu Eleazari ſacerdotis, & Ioſue filij Nun,
& principum, dicentes: Dominus præcepit per
manum Moyſi, vt daretur nobis poſſeſſio in medio
fratrum noſtrorum. Deditque eis iuxta imperium
Domini poſſeſſionem in medio fratrum patris ea-
5 rum. ♀ Et ceciderunt funiculi Manaſſe, decem, abſ-
B que terra Galaad, & Baſan trans Iordanem. ♀ Filiæ
6 enim Manaſſe poſſederunt hæreditatem in medio fi-
liorum eius. Terra autem Galaad cecidit in ſortem
7 filiorum Manaſſe, qui reliqui erant. ♀ Fuitque termi-
nus Manaſſe ab Aſer, Machmethath, quæ reſpicit Si
chem: & egreditur ad dextram iuxta habitatores fon
8 tis Taphuæ. ♀ Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat terra
Taphuæ, quę eſt iuxta terminos Manaſſe filiorum E-
9 phraim. ♀ Deſcenditque terminus Vallis arundineti
in Meridiem torrentis ciuitatum Ephraim, quæ in
medio ſunt vrbium Manaſſe: terminus Manaſſe ab
10 Aquilone torrentis,& exitus eius pergit ad Mare: ♀ i-
C ta, vt poſſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone
Manaſſe,& vtranque claudat mare, & coniugantur
ſibi in tribu Aſer ab Aquilone,& in tribu Iſſachar ab
11 Oriente. ♀ Fuitque hæreditas Manaſſe in Iſſachar, &
in Aſer, Bethſan & viculi eius,& Ieblaam cum vicu-
lis ſuis,& habitatores Dor cum oppidis ſuis, habita-
tores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimiliterque
habitatores Tenac cum viculis ſuis, & habitato-
res Mageddo cum viculis ſuis, & tertia pars vr-
12 bis Nopheth, ♀ Nec potuerunt filij Manaſſe has ciui-
tates ſubuertere: ſed cœpit Chananæus habitare in
13 terra ſua. ♀ Poſtquam autem cõualuerunt filij Iſrael,
ſubiecerunt Chananæos,& fecerunt ſibi tributarios,
14 nec interfecerunt eos. ♀ Locutique ſunt filij Ioſeph ad
Ioſue, & dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem
ſortis,& funiculi vnius, cum ſim tantæ multitudinis,
15 & benedixerit mihi Domin⁹? ♀ Ad quos Ioſue ait: Si
D populus multus es, aſcende in ſyluam: & ſuccide tibi
ſpatia in terra Pherezæi, & Raphaim: quia anguſta
16 eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim. ♀ Cui reſponderunt
filij Ioſeph: Non poterimus ad montana conſcendere
cum ferreis curribus vtantur Chananæi qui habitāt
in terra campeſtri, in qua ſitæ ſunt Bethſan cum vicu
17 lis ſuis,& Iezrael mediam poſſidens vallem. ♀ Dixit-
que Ioſue ad domum Ioſeph, Ephraim & Manaſſe:
Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non ha-
18 bebis ſortem vnam, ♀ ſed tranſibis ad montem, &
ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum ſpa-
cia: & poteris vltra procedere, cum ſubuerteris Cha-
nanæum, quem dicis ferreos habere currus, & eſſe
fortiſſimum.

CAPVT XVIII.

1 COngregatique ſunt omnes filij Iſrael in Si-
A lo, ibique fixerunt tabernaculum teſtimo-
2 nij, & fuit eis terra ſubiecta. ♀ Remanſe-
rant autem filiorum Iſrael ſeptem tribus, quæ nec-
3 dum acceperant poſſeſſiones ſuas. ♀ Ad quos Ioſue
ait: Vſquequo marcetis ignauia, & non intratis ad
poſſidendam terram, quam Dominus Deus patrum
4 veſtrorum dedit vobis? ♀ Eligite de ſingulis tribu-
bus ternos viros: vt mittam eos, & pergant, atque
circumeant terram, & deſcribant eam iuxta nume-
rum vniuſcuiuſque multitudinis: referantque ad
5 me quod deſcripſerint. ♀ Diuidite vobis terram in
ſeptem partes: Iudas ſit in terminis ſuis ab auſtrali
6 plaga, & domus Ioſeph ab Aquilone. ♀ mediam
inter hos terram in ſeptem partes deſcribite: & huc
venietis ad me, vt coram Domino Deo veſtro mit-
7 tam vobis hic ſortem: ♀ quia non eſt inter vos pars
B Leuitarum, ſed ſacerdotium Domini eſt eorum hæ-
reditas. Gad autem & Ruben, & dimidia tribus
Manaſſe iam acceperant poſſeſſiones ſuas trans Ior-
danem ad Orientalem plagam: quas dedit eis
8 Moyſes famulus Domini. ♀ Cumque ſurrexiſſent
viri, vt pergerent ad deſcribendam terram, præce-
pit eis Ioſue, dicens: Circuite terram, & deſcribi-
te eam, ac reuertimini ad me: vt hic coram Do-
9 mino in Silo mittam vobis ſortem. ♀ Itaque perre-
xerunt: & luſtrantes eam, in ſeptem partes diuiſe-
runt, ſcribentes in volumine. Reuerſique ſunt ad

10 Ioſue in caſtra Silo. ¶ Qui miſit ſortes coram Domi-
no in Silo, diuiſitque terram filijs Iſrael in ſeptē par-
11 tes. ¶Et aſcēdit ſors prima filiorum Beniamin per fa-
milias ſuas, vt poſſiderent terram inter filios Iuda &
12 filios Ioſeph. ¶Fuitque terminus eorum contra Aqui-
lonem a Iordane, pergens iuxta latus Iericho ſepten-
trionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad mon-
tana conſcendens, & perueniens ad ſolitudinem Be-
13 thauen, ¶ atque pertranſiens iuxta Luzam ad Meri-
diem, ipſa eſt Bethel: deſcenditque in Atatoth addar
C in montem qui eſt ad Meridiem Bethhoron inferio-
14 ris: ¶& inclinatur circuiens cōtra mare ad Meridiem
montis qui reſpicit Bethhoron contra Africum: ſunt-
que exitus eius in Gariatbaal, quæ vocatur & Ca-
riathiarim, vrbem filiorum Iuda. hęc eſt plaga cōtra
15 mare ad Occidētem. ¶A Meridie autem ex parte Ca-
riathiarim egreditur terminus contra mare, et perue-
16 nit vſque ad ſontem aquarum Nephtoa. ¶deſcendit-
que in partem montis qui reſpicit Vallem filiorum
Ennom: et eſt contra ſeptentrionalem plagam in ex-
trema parte Vallis raphaim: Deſcenditque in Gen-
nom (id eſt Vallem Ennom,) iuxta latus Iebuſæi
17 ad Auſtrum: & peruenit ad Fontem rogel, ¶ tran-
ſiens ad Aquilonem, & egrediens ad Enſemes, id eſt
18 Fontem ſolis: ¶ & pertranſit vſque ad tumulos qui
ſunt e regione Aſcenſus Adommim: deſcenditque
Aben Boen: id eſt lapidem Boen filij Ruben, & per-
tranſit ex latere Aquilonis ad campeſtria: deſcendit-
19 que in planiciem, ¶ & prætergreditur contra Aqui-
lonem Beth hagla: ſuntque exitus eius contra linguā
maris ſalſiſſimi ab Aquilone in fine Iordanis ad Au-
20 ſtralem plagam, ¶ qui eſt terminus illius ab Oriente.
D hęc eſt poſſeſſio filiorum Beniamin per terminos ſuos
21 in circuitu, & familias ſuas. ¶ Fueruntque ciuitates
22 eius, Iericho & Beth hagla & Vallis caſis, ¶ Beth
23 hataba & Samaraim & Bethel ¶ & Auim & Apha-
24 ra & Ophera, ¶ Villa hemona, et Ophni et Gabee:
25 ciuitates duodecim, et villæ earum, ¶ Gabaon et
26 Rama & Beroth ¶ & Meſphe, & Caphara & Amoſa
27 ¶ & Recen, Iarephel & Tharela ¶ & Sela, Eleph &
28 Iebus, quæ eſt Ieruſalem, Gabaath & Cariath: ci-
uitates quatuordecim, & villæ earum. Hęc eſt poſſeſ-
ſio filiorum Beniamin iuxta familias ſuas.

CAPVT XIX.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Simeon per
A cognationes ſuas: ſuitq; hæreditas ¶ eorum in
2 medio poſſeſſionis filiorum Iuda: Berſabee,
3 & Sabee, & Molada, ¶ & Haſerſual, Bala & Aſem ¶&
4 Eltholad, Bethul & Harma ¶ & Siceleg & Bethmar-
5 chaboth, & Haſerſuſa, ¶& Bethlebaoth & Sarohē: ci-
6 uitates tredecim & villæ earum. ¶Ain & Remmon &
7 Athar & Aſan: ciuitates quatuor, & villæ earū. ¶om-
8 nes viculi per circuitum vrbium iſtarum vſque ad
Baalath, Beer, Ramath contra Auſtralem plagam.
Hæc eſt hæreditas filiorum Simeon iuxta cognatio-
9 nes ſuas, ¶ in poſſeſſione, & funiculo filiorum Iuda:
quia maior erat, & idcirco filij Simeon poſſederunt
10 in medio hæreditatis eorum. ¶ Ceciditque ſors ter-
tia filiorum Zabulon per cognationes ſuas: & factus
11 eſt terminus poſſeſſionis eorum vſque Sarid. ¶ A-
ſcenditque de mari, & Merala, & peruenit in Deb-
baſeth, vſque ad torrentem, qui eſt contra Ieco-
12 nam. ¶ & reuertitur de Sared contra Orientem in
fines Ceſeleththabor: & egreditur ad Dabereth,
13 aſcenditque contra Iaphiæ. ¶ Et inde pertranſit vſ-
B que ad Orientalem plagam Gethhepher & Tacaſin:
14 & egreditur in Remmon Amrthar, & Noa. ¶ Et cir-
cuit ad Aquilouem Hanathon: ſuntque egreſſus eius
15 Vallis Iephtahel, ¶& Cateth, & Naalol, & Semeron,
& Ierala & Bethlehem: ciuitates duodecim, & villæ
16 earum. ¶ Hæc eſt hæreditas tribus filiorum Zabulon
17 per coguationes ſuas, vrbes & viculi earū. ¶ Iſſachar
18 egreſſa eſt ſors quarta per cognationes ſuas. ¶ Fuit-
19 que eius hęreditas Iezrael, & Caſaloth & Sunem, ¶&
20 Hapharaim & Seon & Anaharath ¶ & Rabboth, &
21 Ceſion, Abes, ¶ & Rameth & Engannim & Enhad-
22 da, & Bethpheſes. ¶ Et peruenit terminus eius vſque
Thabor. & Scheſima & Bethſames: eruntque exitus
23 eius Iordanis ciuitates ſedecim, & villę earum. ¶Hęc
eſt poſſeſſio filiorum Iſſachar per cognationes ſuas, vr
24 bes, & viculi earum. ¶ Ceciditque ſors quinta tribui
25 filiorum Aſer per cognationes ſuas: ¶ fuitque termi-
26 nus eorum Halcath, & Chali & Betem & Axaph, ¶&
Elmelech, & Amaad, & Meſſal: & peruenit vſque ad
27 Carmelum maris, & Sihor, & Labanath. ¶Ac reuerti-
tur contra Orientem Bethdagon: & pertranſit vſque
Zahulon, & Vallem Iephtael contra Aquilonem in
Bethemec, & Nehiel. Egrediturq; ad Leuam Cabul,
28 ¶ & Abran, & Rohob, & Hamon, & Cana, vſque
C ad Sidonem magnam: ¶ reuerriturque in Horma vſ-
29 que ad ciuitatem munitiſſimam Tyrum, & vſque Ho
ſa: eruntque exitus eius in mare de funiculo Achzi-
30 ba: ¶& Amma, & Aphec, & Rohob: ciuitates viginti-
31 duæ, & villæ earum. ¶ Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer
32 per cognationes ſuas, vrbeſque & viculi earum. ¶ Fi-
liorū Nephthali ſexta ſors cecidit per familias ſuas:
33 ¶& cœpit terminus de Heleph, & Elon in Saananim,
& Adami, quæ eſt Neceb, & Iebnael vſque Lecum:
34 & egreſſus eorum vſque ad Iordanem, ¶ reuerriturq;
terminus cōtra Occidentē in Azanoththabor, atq; in
de egreditur in Hucuca, et perāſit in Zabulon contra
Meridiem, et in Aſer contra Occidentem, et in Iuda
35 ad Iordanem contra ortum ſolis. ¶ciuitates munitiſſi-
mæ, Aſſedim, Ser, et Emath, et Reccath, et Ce-
36 nereth, ¶ et Edema, et Arama, Aſor ¶ et Cedes,
37 et Edrai, Enhaſor, ¶ et Ieron, et Magdalel, Horem
38 et Bethanath, et Bethſames, ciuitates decē et nouem,
D et villæ earum. ¶ Hæc eſt poſſeſsio tribus filiorum
39 Nephthali per cognationes ſuas, vrbes et viculi ea-
40 rum. ¶ Tribui filiorum Dan per ſamilias ſuas egreſ-
41 ſa eſt ſors ſeptima: ¶ & fuit terminus poſſeſsionis e-
ius Sara, et Eſthaol, et Hirſemes, id eſt, ciuitas
42 ſolis. ¶ Selebin, et Aialon, et Iethela, ¶ Elon, et
43 Themna, et Acron. ¶ Elthece, Gebbethon, et Ba-
44 laath, ¶ et Iud et Bane, et Barac, et Gethremmon:
45 ¶ et Meiarcon, et Arecon, cum termino qui reſpi-
46 cit Ioppen, ¶ et ipſo fine concluditur. ¶ Aſcende-
47 runtque filij Dan, et pugnauerunt contra Leſem, ce-
peruntque eam: et percuſſerunt eam in ore gladij, et
poſſederunt, et habitauerunt in ea, vocantes nomen
48 eius Leſem Dan, ex nomine Dan patris ſui. ¶ Hæc
eſt poſſeſsio tribus filiorum Dan, per cognationes
49 ſuas, vrbes, et viculi earum. ¶ Cumque compleſſet
ſorte diuidere Terram ſingulis per tribus ſuas, dede-
rūt filij Iſrael poſſeſsionem Ioſue filio Nun in medio
50 ſui. ¶iuxta præceptum Dñi, vrbem quam poſtulauit.

Tham-

Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificauit ci
51 uitatem, habirauitq; in ea. ♀ Hæ ſunt poſſeſſiones
quas ſorte diuiſerunt Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius
Nun, & principes familiarum, ac tribuum filiorum
Iſrael, in Silo, coram Domino ad oſtium tabernaculi
teſtimonij, partitiq; ſunt Terram.

C A P V T XX.

1 ET locutus eſt Dominus ad Ioſue, dicens: Lo
A quere filijs Iſrael, & dic eis: ♀ Separate vrbes
2 fugitiuorum, ‖ de quibus locutus ſum ad uos ‖Nu. 35. b.9. Deu. 19. a.2.
3 per manum Moyſi; ♀ vt confugiat ad eas quicunque
animam percuſſerit neſcius: & poſſit euadere iram
4 proximi qui vltor eſt ſanguinis, ♀ cum ad unam harũ
confugerit ciuitatum: ſtabit ante portam ciuitatis, &
loquetur ſenioribus urbis illius ea, quæ ſe compro-
bent innocentem: ſicque ſuſcipient eum, & dabunt
5 ei locum ad habitandum. ♀ Cumq; vltor ſanguinis
B eum fuerit perſecutus, non tradent in manus eius:
quia ignorans percuſſit proximum eius, nec ante bi-
6 duum, triduum ve eius probatur inimicus. ♀ Et habi-
tabit in ciuirate illa, donec ſtet ante iudicium, cau-
ſam reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos magnus
C qui fuerit in illo tempore: tunc reuertetur homicida,
& ingredietur ciuitatem, & domum ſuam, de qua fu
7 gerat. ♀ Decreueruntq; Cedes in Galilæa montis Ne-
phtali, & Sichem, in monte Ephraim, & Cariathar-
8 be, ipſa eſt Hebron in monte Iuda: ♀ & trans Iorda-
nem contra Orientalem plagam, Iericho. ‖ ſtatuerunt ‖Deu. 4. g.43. Ioſ.10.b.9.
Boſor, quę ſita eſt in campeſtri ſolitudine de tribu Ru
ben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon
9 in Baſan de tribu Manaſſe. ♀ Hæ ciuitates conſtitutæ
D ſunt cunctis filijs Iſrael, & aduenis qui habitabant
inter eos: ut fugeret ad eas qui animam neſcius per-
cuſſiſſet, & non moreretur in manu proximi, effuſum
ſanguinem uindicare cupientis, donec ſtaret ante po
pulum expoſiturus cauſam ſuam.

C A P V T XXI.

1 ACceſſeruntque principes familiarum Leui
A ad Eleazarum ſacerdotem, & Ioſue filium
Nun, & ad duces cognationum per ſin-
2 gulas tribus filiorum Iſrael. ♀ locutique ſunt ad eos
in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: ‖ Dominus ‖Nu. 35. a.8.
præcepit per manum Moyſi, ut darentur nobis urbes
ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda iu-
3 menta. ♀ Dederuntque filij Iſrael de poſſeſſionibus
ſuis iuxta imperium Domini, ciuitates & ſuburba-
4 na earum. ♀ Egreſſaque eſt ſors in familiam Caath
filiorum Aaron ſacerdotis de tribubus Iuda, & Si-
5 meon, & Beniamin: ciuitates tredecim. ♀ Et reli-
quis filiorum Caath, id eſt in Leuitis qui ſuperfue-
rant, de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidiæ tri-
6 bus Manaſſe, ciuitates decem. ♀ Porro filijs Gerſon
egreſſa eſt ſors, ut acciperent de tribubus Iſſachar,
& Aſer, & Nephthali, dimidiaque tribu Manaſſe in
7 Baſan ciuitates numero tredecim. ♀ Et filijs Merari
per cognationes ſuas de tribubus Ruben, & Gad, &
8 Zabulon, vrbes duodecim. ♀ Dederuntque filij Iſrael
Leuitis ciuitates & ſuburbana earum, ſicut præce-
pit Dominus per manum Moyſi, ſingulis ſorte tri-
9 buentes. ♀ De tribubus filiorum Iuda, & Simeon de
B dit Ioſue ciuitates: ‖ quarum iſta ſunt nomina: ♀ fi- ‖1. Par. 6. a.2.
10 lijs Aaron per familias Caath Leuitici generis (pri-
11 ma enim ſors illis egreſſa eſt) ♀ Cariatharbe patris
Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Iuda, & ſub-
12 urbana eius per circuitum. ♀ ‖ Agros uero, & villas ‖Sup. 14. d.26.
eius dederat Caleb filio Iephone ad poſſidendum.
23 ♀ Dedit ergo filijs Aaron ſacerdotis Hebron confu-
gij ciuitatẽ, ac ſuburbana eius, & Lobnam cũ ſubur-
14 banis ſuis: ♀ & Iether, & Eſtemo, ♀ & Holon, & Da-
15 bir, ♀ & Ain, & Ieta, & Bethſames, cum ſuburba-
16 nis ſuis: ciuitates nouem, de tribubus, ut dictum eſt,
17 duabus. ♀ De tribu autem filiorum Beniamin, Ga-
18 baon, & Gabae, ♀ & Anatoth, & Almon, cum ſub-
19 urbanis ſuis, ciuitates quatuor. ♀ Omnes ſimul ciui-
tates filiorum Aaron ſacerdotis tredecim cum ſub-
20 urbanis ſuis. ♀ Reliquis uero per familias filiorum
21 Caath Leuitici generis hæc eſt data poſſeſſio. ♀ De
C tribu Ephraim urbes confugij Sichen, cum ſuburba-
22 nis ſuis, in monte Ephraim, & Gazer, ♀ & Cibſaim,
& Bethhoron, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates qua-
23 tuor. ♀ De tribu quoque Dan: Eltheco & Gabathon,
24 ♀ & Aialon, & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis,
25 ciuitates quatuor. ♀ Porro de dimidia tribu Manaſ-
ſe, Thanach, & Gethremmon cum ſuburbanis ſuis,
26 ciuitates duæ. ♀ Omnes ciuitates decem, & ſubur-
bana earum, datæ ſunt filijs Caath, inferioris gra-
27 dus. ♀ Filijs quoque Gerſon Leuitici generis dedit
de dimidia tribu Manaſſe confugij ciuitates, Gaulon
in Baſan, & Boſram cum ſuburbanis ſuis, ciuitates
28 duas. ♀ Porro de tribu Iſſachar: Ceſion, & Dabereth,
29 ♀ & Iaramoth, & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, ci-
30 uitates quatuor. ♀ De tribu autem Aſer: Maſal, & Ab
31 don. ♀ & Helcath, & Rohob cum ſuburbanis ſuis, ci-
32 uitates quatuor. ♀ De tribu quoque Nephthali ciui-
tates confugij Cedes in Galilęa, & Hãmoth Dor, &
33 Carthan, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates tres. ♀ Om-
nes urbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſubur-
34 banis ſuis. ♀ Filijs autem Merari Leuitis inferioris
gradus per familias ſuas data eſt de tribu Zabulon,
35 Iecnam, & Cartha, ♀ & Damna, & Naalol, ciuitates
36 quatuor cum ſuburbanis ſuis. ♀ De tribu Ruben vl-
D tra Iordanem contra Iericho ciuitates refugij, Boſor
in ſolitudine, Miſor & Iaſer, & Iethſon, & Mephaath,
37 ciuitates quatuor cum ſuburbanis ſuis. ♀ De tribu
Gad ciuitates confugij: Ramoth in Galaad, & Ma-
naim & Hæſebon & Iazer, ciuitates quatuor, cum
38 ſuburbanis ſuis. ♀ Omnes urbes filiorum Merari per
39 familias, & cognationes ſuas, duodecim. ♀ Itaq; ciui
tates vniuerſæ Leuitarum in medio poſſeſſionis filio-
40 rum Iſrael fuerunt quadragintaocto, ♀ cum ſuburba-
41 nis ſuis, ſingulę per familias diſtributæ. ♀ Deditq; Do
minus Deus Iſraeli omnem terram, quam traditurũ
ſe patribus eorum iurauerat; & poſſederunt illam,
42 atq; habitauerunt in ea. ♀ Dataq; eſt ab eo pax in om
nes per circuitum nationes: nulluſq; eis hoſtium reſi
ſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorũ ditionẽ redacti ſunt.
43 ♀ Ne unum quidẽ uerbum, quod illis præſtiturum ſe
eſſe promiſerat, irritũ fuit: ſed rebus expleta ſunt oĩa.

C A P V T XXII.

1 EOdem tempore uocauit Ioſue Rubenitas,
A & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe,
2 ♀ dixitque ad eos: Feciſtis omnia quæ præ-
cepit uobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque
3 in omnibus obediſtis, ♀ nec reliquiſtis fratres ve-

ſtros longo tempore, uſque in præſentem diem, custo
4 dientes imperium Domini Dei neſtri. ♀ Quia igitur
dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietē
& pacem, ſicut pollicitus eſt: reuertimi, & ite in taber
‖Nu. 32. c. 31. Supr. 12. b. 8. nacula ueſtra, & in terram poſſeſſionis, ‖ quam tradi-
dit uobis Moyſes famulus Domini, trans Iordanem
5. ♀ita dūtaxat, ut cuſtodiatis attente, & opere complea
tis mandatum & legem, quam præcepit vobis Moy-
ſes famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum
veſtrum, & ambuletis in omnibus vijs eius, & obſer-
uetis mandata illius, adhæreatiſq; ei, ac ſeruiatis in
6 omni corde, & in omni anima ueſtra: ♀ Benedixitque
B eis Ioſue, & dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in tabernacu
7 la ſua. ♀ Dimidiæ autem tribui Manaſſe poſſeſſio-
nem Moyſes dederat in Baſan: & idcirco mediæ quæ
ſuperfuit, dedit Ioſue ſortem inter cæteros fratres
ſuos trans Iordanem ad Occidētalem plagam. Cūq;
dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis,
8 ♀dixit ad eos; In multa ſubſtantia atq; diuitijs reuer-
timini ad ſedes veſtras, cum argento & auro, ære, ac
ferro, & veſte multiplici: diuidite prædam hoſtium
9 cum fratribus ueſtris. ♀Reuerſiq; ſunt, & abierūt filij
Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe, a fi-
lijs Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, ut intrarēt
Galaad terram poſſeſſionis ſuæ, quā obtinuerant iux
10 ta imperium Domini in manu Moyſi. ♀ Cumq; ve
C niſſent ad tumulos Iordanis, in terram Chanaan, ædi
ficauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ magnitu-
11 dinis. ♀Quod cum audiſſent filij Iſrael, & ad eos certi
nuncij detuliſſent edificaſſe filios Ruben, & Gad, &
dimidiæ tribus Manaſſe altare in Terra Chanaan, ſu
12 per Iordanis tumulos contra filios Iſrael: ♀ conue-
nerunt omnes in Silo, vt aſcenderent & dimicarent
13 contra eos. ♀ Et interim miſerunt ad illos in Terram
14 Galaad Phinees filium Eleazari ſacerdotis, ♀ & de-
cem principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribubus.
15 ♀ Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimi-
diæ tribus. Manaſſe in terram Galaad, dixeruntq; ad
16 eos. ♀Hæc mandat omnis populus Dñi, Quæ eſt iſta
trāſgreſſio? Cur reliquiſtis Dominum Deum Iſrael,
ædificantes altare ſacrilegum, & a cultu illius recedē
‖Nu. 25. a. 4. 17 tes? ♀ An parum uobis eſt quod ‖peccaſtis in Beelphe
D gor, & vſq; in præſentem diem macula huius ſceleris
in nobis permanet, multiq; de populo corruerunt.
18 ♀Et uos hodie reliquiſtis Dñm, & cras in uniuerſum
19 Iſrael ira eius deſæuiet. ♀ Quod ſi putatis immundā
eſſe terrā poſſeſſionis ueſtræ, trāſitæ ad terrā in qua ta
bernaculum Domini eſt, & habitate inter nos: tantū
vt a Domino, & a noſtro conſortio non recedatis, ędi
‖Supr. 7. a. 1. 20 ficato altari præter altare Domini Dei noſtri: ♀‖Non
ne Achan filius Zare præterijt mādatum Domini, &
ſuper omnem populum Iſrael ira eius incubuit? Et il
le erat unus homo, atq; vtinam ſolus perijſſet in ſce-
21 lere ſuo. ♀Reſponderuntq; filij Ruben, & Gad, & di-
midia tribus Manaſſe principibus legationis Iſrael:
22 Fortiſſimus Deus Dominus, Fortiſſimus Deus Domi
nus, ipſe nouit & Iſrael ſimul intelliget: ſi præuarica-
tionis aīo hoc altare conſtruximus, nō cuſtodiat nos,
23 ſed puniat nos in præſenti: ♀& ſi ea mente fecimus vt
holocauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas ſuper
24 eo imponeremus, ipſe quærat & iudicet: ♀ & non ea
magis cogitatione, atq; tractatu, vt diceremus, Cras
dicent: filij veſtri filijs noſtris: Quid vobis et Domino
25 Deo Iſrael? ♀terminū poſuit Dñs inter nos & uos o fi
lij Ruben, et filij Gad, Iordanem fluuium: & idcirco
partem non habetis in Domino. Et per hanc occaſio-
nem auertent filij veſtri filios noſtros a timore Domi
26 ni. Putauimus itaq; melius, ♀& diximus. Extruamus
nobis altare, non in holocauſta, neque ad victimas of
27 ferendas, ♀ ſed in teſtimonium inter nos & uos, & ſo-
bolem noſtram veſtramq; progeniem, ut ſeruiamus
Domino, & iuris noſtri ſit offerre & holocauſta, & ui
ctimas, & pacificas hoſtias: & nequaquā dicant cras
filij veſtri, & filijs noſtris: Non eſt uobis pars in Dño.
28 ♀ Quod ſi uoluerint dicere, reſpondebunt eis: Ecce
F altare Domini quod fecerunt patres noſtri, non in
holocauſta, neque in ſacrificium, ſed in teſtimonium
29 noſtrum, ac ueſtrum. ♀Abſit a nobis hoc ſcelus, vt re-
cedamus a Domino, & eius veſtigia relinquamus
extructo altari ad holocauſta & ſacrificia, & victi-
mas offerēdas præter altare Domini Dei noſtri quod
30 extructum eſt ante tabernaculum eius. ♀ Quibus au-
ditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſ-
rael, qui erant cum eo, placati ſunt: & uerba filiorum
Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſ-
31 ſime ſuſceperunt. ♀Dixitq; Phinees filius Eleazari ſa
G cerdos ad eos: Nunc ſcimus quod nobiſcum ſit Do-
minus, quoniam alieni eſtis a præuaricatione hac,
32 & liberaſtis filios Iſrael de manu Domini, ♀ Reuer-
ſuſq; eſt cum principibus a filij Ruben, & Gad, de ter
ra Galaad, finium Chanaan ad filios Iſrael, & retulit
33 eis. ♀Placuitq; ſermo cunctis audientibus. Et lauda-
uerunt Deum filij Iſrael, & nequaquam vltra dixe-
runt ut aſcenderent contra eos, atque pugnarent, &
34 delerent terram poſſeſſionis eorum. ♀Vocaueruntque
filij Ruben, & filii Gad altare quod extruxerant, Te-
ſtimonium noſtrum, quod Dominus ipſe ſit Deus.

CAPVT XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore, poſtquam pa-
A cem dederat Dominus Iſraeli, ſubiectis in gy-
ro nationibus uniuerſis, & Ioſue iam lōgæuo,
2 & perſenilis ætatis: ♀vocauit Ioſue omnem Iſraelem,
maioreſq; natu, & principes, ac duces, & magiſtros
dixitq; ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum:
3 ♀voſq, cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus
veſter cunctis per circuitum nationibus, quo modo
4 pro uobis ipſe pugnauerit: ♀& nunc, quia vobis ſorte
diuiſit omnem terram; ab Orientali parte Iordanis
vſq; ad Mare magnū, multæq; adhuc ſuperſunt na-
5 tiones. ♀ Dominus Deus veſter diſperdet eas, & au-
B feret a facie veſtra, & poſſidebitis Terrā, ſicut vobis
6 pollicitus eſt: ♀tātum confortamini & eſtote ſoliciti,
vt cuſtodiatis cūcta quæ ſcripta ſunt in volumine le-
gis Moyſi: & non declinetis ab eis, neque ad dexterā,
7 neq; ad ſiniſtrā: ♀ne poſtquam intraueritis ad Gētes,
quæ inter uos futuræ ſunt, iuretis in nomine deorum
8 earum, & ſeruiatis eis, & adoretis illos. ♀Sed adhęrea
tis Domino Deo veſtro, quod feciſtis vſque in diem
9 hanc. ♀ Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu
veſtro gentes magnas & robuſtiſſimas, & nullus uo-
10 bis reſiſtere poterit. ♀Vnus e uobis perſequetur hoſtiū
C mille uiros: quia Dominus Deus veſter pro uobis ip-
11 ſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt. ♀Hoc tantum diligen
tiſſime præcauete, vt diligatis Dominū Deū ueſtrū.
12 ♀Quod ſi volueritis gentium harū, quæ inter vos ha-
bitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connu
13 bia, atq; amicitias copulare: ♀iam nunc ſcitote quod

Domi-

Dominus Deus veſter nõ eas deleat ante faciem ve-
ſtram, ſed ſint vobis in foueam ac laqueum, et of-
fendiculum ex latere veſtro, et ſudes in oculis ve-
ſtris, donec vos auferat, atque diſperdat de terra hac
14 optima quãm tradidit vobis. ¶ En ego hodie ingre-
D dior viam vniuerſæ terræ, et toto animo cognoſcetis
quod de omnibus verbis quæ ſe Dominus præſtitu-
rum vobis eſſe pollicitus eſt, vnum non prætererit
15 incaſſum. ¶ Sicut ergo impleuit opere quod promi-
ſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic adducet ſuper
vos quidquid malorum comminatus eſt, donec vos
auferat, atque diſperdat de terra hac optima quam
16 tradidit vobis, ¶ Eo quod prætererítis pactum Do-
mini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum, & ſeruieri-
tis dijs alienis, & adoraueritis eos: cito atque veloci-
ter conſurget in vos furor Domini, & auferemini
ab hac terra optima quam tradidit vobis.

C A P V T XXIIII.

1 COngregauitque Ioſue omnes tribus Iſrael in
A Sichem, & vocauit maiores natu ac princi-
pes, & iudices, & magiſtros: ſteteruntque
2 in conſpectu Domini, ¶ & ad populum ſic locutus eſt:
‖Gen. 11 d. 26. & 31.
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: ‖Trans fluuium ha-
bitauerunt patres veſtri ab initio, Thare pater Abra-
3 ham & Nachor: ſeruieruntque dijs alienis. ¶ Tuli er-
go patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ fini-
bus: & adduxi eũ in Terrã Chanaan: multiplicauit-
‖Gen. 21 a. 2. 25. d. 26
4 que ſemen eius, ¶ ‖& dedi ei Iſaac: illique rurſum dedi
Iacob, & Eſau. ‖E quibus Eſau dedi montem Seir ad
‖Gen. 36 a. 8.
poſſidendum. ‖Iacob vero, & filij eius deſcenderunt
‖Gen. 46 a. 6.
5 in Aegyptum. ¶ ‖ Miſique Moyſen & Aaron, & per-
6 cuſſi Aegyptum multis ſignis, atque portẽtis. ¶ ‖Edu-
‖Exo. 3. c. 10.
B xique vos & patres veſtros de Aegypto, & veniſtis
‖Exo. 12. f. 37.
‖ ad mare, perſecutique ſunt Aegyptij patres veſtros
cum curribus, & equitatu, vſque ad Mare rubrum.
‖Exo. 14. b. 9.
7 ¶ Clamauerunt autem ad Dominum filij Iſrael: qui
poſuit tenebras inter vos, & Ægyptios: & adduxit ſu
per eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi veſtri
cuncta quæ in Ægypto fecerim, & habitaſtis in ſoli-
8 tudine multo tempore: ¶ & introduxi vos in Terram
‖Nu. 21. c. 29.
Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem. ‖Cumque
pugnarent contra vos, tradidi eos in manus veſtras,
‖Nu. 22. a. 5.
& poſſediſtis terram eorum, atque interfeciſtis eos.
9 ¶ ‖ Surrexit autem Balac filius Sephor rex Moab, &
C pugnauit contra Iſraelem. Miſitque & vocauit Balaã
10 filium Beor, vt malediceret vobis: ¶ & ego nolui au-
dire eum, ſed econtrario per illum benedixi vobis, &
‖Supr. 3. d. 14. 6. 2. b. 11. a. 3.
11 liberaui vos de manu eius. ¶ ‖ Tranſiſtiſque Iorda-
nem, & veniſtis ad Iericho. Pugnaueruntque contra
vos viri ciuitatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus, &
Chananæus, & Hethæus, & Gergeſæus, & Heuæus,
12 & Iebuſæus: & tradidi illos in manus veſtras. ¶ ‖Miſi-
‖Sap. 12. d. 10. Deute. 7. c. 20.
que ante vos crabrones: & ieci eos de locis ſuis,
duos reges Amorrhęorum, non in gladio, nec in arcu
13 tuo. ¶ Deditque vobis terram in qua non laboraſtis,
& vrbes quas non ædificaſtis, vt habitaretis in eis, vi
14 neas, & oliueta quæ non plantaſtis. ¶ Nunc ergo time
D te Dñm, & ſeruite ei perfecto corde, atque veriſſimo,
& auferte Deos quibus ſeruierũt patres veſtri in Me-
15 ſopotamia, & in Ægypto, ac ſeruite Dño. ¶ Sin autem
malum vobis videtur vt Domino ſeruiatis, optio vo
bis datur: eligite hodie quod placet, cui ſeruire potiſ-
ſimum debeatis, vtrum dijs quibus ſeruierunt patres
veſtri in Meſopotamia, an dijs Amorrhæorũ, in quo-
rum terra habitatis: ego autem & domus mea ſeruie-
16 mus Domino. ¶ Reſponditque populus, & ait: Abſit a
nobis vt relinquamus Dominum, & ſeruiamus dijs
17 alienis. ¶ Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos, & pa
tres noſtros de Terra Ægypti, de domo ſeruitutis: fe-
citque videntibus nobis ſigna ingentia, & cuſtodiuit
nos in omni via, per quam ambulauimus, & in cun-
18 ctis populis per quos tranſiuimus. ¶ Et eiecit vniuer-
E ſas gentes, Amorrhęum habitatorem terrę quam nos
intrauimus. Seruiemus igitur Domino, quia ipſe eſt
19 Deus noſter. ¶ Dixitque Ioſue ad populum: Non po-
teritis ſeruire Domino: Deus enim ſanctus, & fortis
æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus veſtris, atque
20 peccatis. ¶ Si dimiſeritis Dominum, & ſeruieritis dijs
alienis, conuertet ſe, & affliget vos, atque ſubuertet
21 poſtquam vobis præſtiterit bona. ¶ Dixitque popu-
lus ad Ioſue: Nequaquam ita vt loqueris erit: ſed Do
22 mino ſeruiemus. ¶ Et Ioſue ad populũ: Teſtes, inquit,
vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum, vt ſer-
23 uiatis ei: Reſponderuntque Teſtes. ¶ Nunc ergo, ait,
auferte deos alienos de medio veſtri, & inclinate cor-
24 da veſtra ad Dominum Deum Iſrael. ¶ Dixitque po-
F pulus ad Ioſue: Domino Deo noſtro ſeruiemus, &
25 obedientes erimus præceptis eius. ¶ Percuſſit ergo Io-
ſue in die illo fœdus, & propoſuit populo pręcepta,
26 atque iudicia in Sichem. ¶ Scripſit quoque omnia ver
ba hæc in volumine legis Domini: & tulit lapidem
pergrandem, poſuitque eum ſubter quercum quæ e-
27 rat in ſanctuario Domini, ¶ & dixit ad omnem popu-
lum: En lapis iſte erit vobis in teſtimonium quod au
dierit omnia verba Domini quæ locutus eſt vobis:
ne forte poſtea negare velitis, & mentiri Dño Deo
28 veſtro. ¶ Dimiſitque populum, ſingulos in poſſeſſionẽ
29 ſuam. ¶ Et poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun ſer-
30 uus Domini, centum & decem annorũ: ¶ ſepelierunt-
G que eum in finibus poſſeſſionis ſuę in Thamnath ſare,
quæ eſt ſita in monte Ephraim, a ſeptentrionali parte
31 montis Gaas. ¶ Seruiuitque Iſrael Domino cunctis
diebus Ioſue, & ſeniorum, qui longo vixerunt tempo
re poſt Ioſue, & qui nouerunt omnia opera Domini
32 quæ fecerat in Iſrael. ¶ Oſſa quoque Ioſeph, ‖ quæ tu- ‖Gen. 50 d. 25.
lerant filij Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, Exo. 13. d. 19.
in parte agri quem emerat Iacob ‖ a filijs Hemor pa-
tris Sichem, centum nouellis ouibus, & fuit in poſſeſ- ‖Gen. 33 d. 19.
33 ſionem filiorum Ioſeph. ¶ Eleazar quoque filius Aa-
ron mortuus eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phi-
nees filij eius, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

Libri Ioſue Finis.

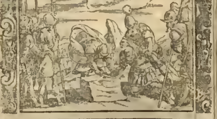
LIBER IVDICVM,

HEBRAICE SOPHETIM.

CAPVT PRIMVM.

1 POſt mortem Ioſue conſuluerunt filij
A Iſrael Dominum, dicentes: Quis
aſcendet ante nos contra Chana-
2 næum, & erit dux belli? ♀ Dixit-
que Dominus: Iudas aſcendet: ec-
3 ce tradidi terram in manus eius. ♀ Et
ait Iudas Simeoni fratri ſuo: Aſcende mecum in ſor-
tem meam, & pugna contra Chananæum, vt &
ego pergam tecum in ſortem tuam. Et abijt cum
4 eo Simeon. ♀ Aſcenditque Iudas, & tradidit Do-
B minus Chananæum, ac Pherezæum in manus eo-
rum: & percuſſerunt in Bezec decem millia viro-
5 rum. ♀ Inueneruntque Adonibezec, in Bezec, &
pugnauerunt contra eum, ac percuſſerunt Chana-
6 næum, & Pherezæum. ♀ Fugit autem Adonibe-
zec: quem perſequuti comprehenderunt: cæſis ſum-
7 mitatibus manuum eius, ac pedum. ♀ Dixitque

Adonibezec: Septuaginta Reges amputatis ma-
nuum, ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub
menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddi-
dit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ieruſalem,
8 & ibi mortuus eſt. ♀ Oppugnantes ergo filij Iuda,
Ieruſalem, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gla-
9 dij, tradentes cunctam incendio ciuitatem: ♀ & po-
ſtea deſcendentes pugnauerunt contra Chananæum
qui habitabat in montanis, & ad Meridiem, & in
10 campeſtribus. ♀ Pergenſque Iudas contra Chana-
C næum qui habitabat in Hebron, (cuius nomen
fuit antiquitus Cariatharbe) ‖ percuſſit Seſai, & ‖ Ioſ. 15. d. 14.
11 Ahiman, & Tholmai: ♀ atque inde profectus abijt
ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Ca-
12 riath Sepher, id eſt, ciuitas literarum. ♀ Dixitque
Caleb; Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſta-
uerit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem.
13 ♀ Cumque cepiſſet eam Othoniel filius Cenez fra-
ter Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam con-
14 iugem. ♀ Quam pergentem in itinere monuit vir
ſuus, vt peteret a patre ſuo agrum. Quæ cum ſu-
ſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei Caleb: Quid ha-
15 bes? ♀ At illa reſpondit: Da mihi benedictionem,
D quia terram arentem dediſti mihi: da & irriguam
aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, &
16 irriguum inferius. ♀ Filij autem Cinæi cognati Moy-
ſi aſcenderunt de ciuitate palmarum, cum filijs Iu-
da in deſertum ſortis eius, quod eſt ad meridiem
17 Arad, & habitauerunt cum eo. ♀ Abijt autem Iu-
das cum Simeone fratre ſuo, & percuſſerunt ſimul
Chananæum qui habitabat in Sephat, & interfece-
runt eum. Vocatumque eſt nomen vrbis, Horma,
18 id eſt, anathema. ♀ Cepitque Iudas Gazan cum fi-
nibus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum ter-
19 minis ſuis. ♀ Fuitque Dominus cum Iuda, & mon-
tana poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis,
20 quia falcatis curribus abundabant. ♀ Dederunt-
E que Caleb Hebron, ‖ ſicut dixerat Moyſes, qui de- ‖ Nu. 14. d. 14.
21 leuit ex ea tres filios Enac. ♀ Iebuſæum autem ha- Ioſ. 14. d. 13 & 16. d. 14.
bitatorem Ieruſalem non deleuerunt filij Beniamin:
habitauitque Iebuſæus cum filijs Beniamin in Ie-
22 ruſalem vſque in præſentem diem. ♀ Domus quo-
que Ioſeph aſcendit in Bethel, fuitque Dominus
23 cum eis. ♀ Nam cum obſiderent vrbem, quæ prius
24 Luza vocabatur, ♀ viderunt hominem egredien-
tem de ciuitate, dixeruntque ad eum: Oſtende no-
bis introitum ciuitatis, & faciemus tecum miſeri-
25 cordiam. ♀ Qui cum oſtendiſſet eis, percuſſerunt
vrbem in ore gladij: hominem autem illum, &
F omnem cognationem eius dimiſerunt. ♀ Qui di-
26 miſſus, abijt in terram Hetthim, & ædificauit ibi ci-
uitatem, vocauitque eam Luzam: quæ ita appella-
27 tur vſque in præſentem diem. ♀ Manaſſes quoque
non deleuit Bethſan, & Tanach cum viculis ſuis, &
habitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum vi-
culis ſuis: cœpitque Chananæus habitare cum eis.
28 ♀ Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos
29 tributarios, & delere noluit. ♀ Ephraim etiam non
interfecit Chananæum qui habitabat in Gazer, ſed
30 habitauit cum eo. ♀ Zabulon non deleuit habitato-
res Cetron, & Naalol: ſed habitauit Chananæus
31 in medio eius, factuſque eſt ei tributarius. ♀ Aſer

quoque

quoque non deleuit habitatores Accho, & Sidonis,
Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob.
32 ¶ habitauitq; in medio Chananæi habitatoris illius
G terræ, nec interfecit eũ. ¶ Nephthali quoq; nõ deleuit
33 habitatores Bethſames, & Bethanath: & habita-
uit inter Chananæum habitatorem terræ, fueruntq;
34 ei Betſamitæ & Bethanitæ tributarij. ¶ Arctauitque
Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis lo-
35 cum, vt ad planiora deſcenderent: ¶ habitauitque in
monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Aia-
lon, & Salebim. Et aggrauata eſt manus domus Io-
36 ſeph, factuſq; eſt ei tributarius. ¶ Fuit autem termi-
nus Ammorrhæi ab Aſcenſu ſcorpionis, Petra, & ſu-
periora loca.

CAPVT II.

1 ASccenditque Angelus Domini de Galgalis
A ad Locum flentium, & ait: Eduxi vos de
Aegypto, & introduxit in terram pro qua
iuraui patribus veſtris: & pollicitus ſum vt non face-
rem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternũ:
2 ¶ ita duntaxat vt non feriretis fœdus cum habitatori
bus terræ huius, ſed aras eorũ ſubuerteretis: & nolui
3 ſtis audire vocem meam. Cur hoc feciſtis? ¶ Quam
ob rem nolui delere eos a facie veſtra: vt habeatis ho
4 ſtes, & dij eorum ſint uobis in ruinam. ¶ Cumq; lo-
queretur Angelus Domini hæc verba ad omnes fi-
lios Iſrael, eleuauerunt ipſi uocem ſuam, & fleuerũt.
5 ¶ Et uocatum eſt nomen loci illius, Locus flentium,
B ſiue lacrymarum: immolaueruntq; ibi hoſtias Domi
6 no. ¶ ‖ Dimiſit ergo Ioſue populum, & abierunt filij
Iſrael uniuſcuiuſq; in poſſeſſionem ſuam, vt obtine-
7 rent eam: ¶ ſeruieruntq; Domino cunctis diebus eius,
& ſeniorum, qui longo poſt eum uixerunt tempore,
& nouerant omnia opera Domini quæ fecerat cũ Iſ-
8 rael. ¶ Mortuus eſt autem Ioſue filius Nun, famulus
9 Domini, centum & decem annorum, ¶ & ſepelierunt
eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare in
monte Ephraim, a ſeptentrionali plaga mõtis Gaas.
10 ¶ Omniſque illa generatio congregata eſt ad patres
ſuos: & ſurrexerunt alij, qui non nouerant Dominũ,
11 & opera quæ fecerat cum Iſrael. ¶ Feceruntq; filij Iſ-
rael malum in conſpectu Dñi, & ſeruierunt Baalim,
12 ¶ ac dimiſerunt Dñm Deũ patrũ ſuorum: qui eduxe-
C rat eos de Terra Aegypti: & ſequuti ſunt Deos alie-
nos, Deoſq; populorũ qui habitabãt in circuitu eorũ,
13 & adorauerũt eos, & ad iracũdiã cõcitauerunt Dñm,
14 ¶ dimittentes eũ, & ſeruientes Baal & Aſtharoth. ¶ Ira
tuſque Dominus contra Iſrael, tradidit eos in ma-
nus diripientium: qui ceperunt eos, & uendiderunt
hoſtibus qui habitabant per gyrum: nec potuerunt

‖ Ioſ. 24. b. 28.

15 reſiſtere aduerſarijs ſuis, ¶ ſed quocunque pergere vo
luiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus
16 eſt, & iurauit eis, & vehementer afflicti ſunt. ¶ Suſcita
uitq; Dominus iudices, qui liberarent eos de vaſtan
17 tium manibus; ſed nec eos audire uoluerunt: ¶ forni-
cantes cum dijs alienis, & adorantes eos. Cito deſer-
uerunt viam per quam ingreſſi fuerant patres eorũ:
& audientes mandata Domini omnia fecere contra-
18 ria. ¶ Cumq; Dominus iudices ſuſcitaret, in diebus
D eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflicto-
rum gemitus, & liberabat eos de cœde vaſtantium.
19 ¶ Poſtquam autem mortuus eſſet iudex, reuerteban-
tur, & multo faciebant peiora quam fecerant patres
eorum, ſequentes deos alienos, ſeruientes eis, & ado-
rantes illos. Non dimiſerunt adinuentiones ſuas, &
viam duriſſimam per quam ambulare cõſueuerunt.
20 ¶ Iratuſq; eſt furor Dñi in Iſrael, & ait: Quia irritum
fecit gens iſta pactum meum quod pepigeram cum
patribus eorum, & uocem meam audire contempſit:
21 ¶ & ego non delebo gentes quas dimiſit Ioſue, & mor
22 tuus eſt. ¶ vt in ipſis experiar Iſrael, vtrum cuſtodiant
viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt
23 patres eorum, an non. ¶ Dimiſit ergo Dominus om-
nes nationes has, & cito ſubuertere noluit, nec tradi-
dit in manus Ioſue.

CAPVT III.

1 HAc ſunt gentes, quas Dominus dereliquit
A vt erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui
2 non nouerant bella Chananæorum: ¶ &
poſtea diſcerent filij eorũ certare cum hoſtibus, & ha
3 bere conſuetudinem præliandi: ¶ quinq; ſatrapas Phi
liſthinorum, oẽmq; Chananæũ, & Sidoniũ, atq; He-
uæum qui habitabat in mõte Libano, de monte Baal
4 Hermon vſq; ad introitum Emath. ¶ Dimiſitq; eos,
vt in ipſis experiretur Iſraelem, vtrum audirent man
data Domini, quæ præceperat patribus eorum per
5 manum Moyſi, an non. ¶ Itaque filij Iſrael habitaue-
runt in medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, &
6 Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi: ¶ & duxerunt uxores
filias eorum, ipſiq; filias ſuas filijs eorum tradiderũt,
7 & ſeruierunt dijs eorum. ¶ Feceruntq; malum in con
ſpectu Dñi, & obliti ſunt Dei ſui, ſeruientes Baalim,
8 & Aſtaroth. ¶ Iratuſq; contra Iſrael Dominus, tradi
dit eos in manus Cuſan Raſathaim regis Meſopo-
9 tamiæ. ſeruieruntq; ei octo annis. ¶ Et clamauerunt
B ad Dominum: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem, & libe-
rauit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem
10 Caleb minorem. ¶ fuitq; in eo Spiritus Domini: &
iudicauit Iſrael. Egreſſuſq; eſt ad pugnam, & tra-

didit Dominus in manus eius Chuſan Raſathaim re
11 gem Syriæ, & oppreſſit eum. ¶ Quieuitq; terra qua-
draginta annis, & mortuus eſt Othoniel filius Ce-
12 nez. ¶Addiderunt autem filij Iſrael facere malum in
conſpectu Domini: qui conſortauit aduerſum eos Eg
lon regem Moab: quia fecerunt malum in conſpectu
13 eius. ¶Et copulauit ei filios Ammõ, & Amalec: abijt-
que & percuſſit Iſrael, atq; poſſedit vrbempalmarũ.
14 ¶Seruieruntq; filij Iſrael Eglon regni Moab decem
15 & octo annis. ¶& poſtea clamauerunt ad Dominum:
qui ſuſcitauit eis ſaluatorem uocabulo Aod, filium
Gera, filij Iemini, qui utraque manu pro dextera vte
batur. Miſeruntq; filij Iſrael per illum munera Eglon
16 regi Moab. ¶Qui fecit ſibi gladium ancipitem, haben
C tem in medio capulum longitudinis palmæ manus,
& accinctus eſt eo ſubter ſagum in dextro ſemore.
17 ¶ Obtulitq, munera Eglon regi Moab. Erat autem
18 Eglon craſſus nimis. ¶Cumque obtuliſſet ei munera,
19 proſecutus eſt ſocios qui cum eo venerant. ¶Et reuer
ſus de Galgalis, vbi erant idola, dixit ad regem: Ver-
bum ſecretum habeo ad te o rex. Et ille imperauit ſi-
20 lentium: egreſſiſq; omnibus qui circa eum erant, ¶ in
greſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem in æſtiuo ce-
naculo ſolus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te.
21 Qui ſtatim ſurrexit de throno. ¶Extenditq; Aod ſini-
ſtram manũ, & tulit ſicam de dextero femore ſuo, in-
22 fixitq; eam in ventre eius: ¶tam valide vt capulus ſe-
queretur ferũ in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtrin-
geretur. Nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſſerat, re
liquit in corpore, ſtatimq; per ſecreta naturæ alui ſter
23 cora proruperunt. ¶Aod autem clauſis diligentiſſime
24 oſtijs cœnaculi, & obfirmatis ſera, ¶per poſticũ egreſ
D ſus eſt. Seruiq; regis ingreſſi uiderunt clauſas fores
cœnaculi, atque dixerunt: Forſitan purgat aluum in
25 æſtiuo cubiculo. ¶Expectanteſq; diu donec erubeſce
rent, & videntes quod nullus aperiret, tulerunt cla-
uem: & aperientes inuenerunt Dominum ſuum in
26 terra iacententem mortuum. ¶ Aod autem dum illi
turbarentur, effugit, & pertranſijt Locum idolorum,
27 vnde reuerſus fuerat. Venitq; in Seirath: ¶ & ſtatim
inſonuit buccina in mõte Ephraim: deſcenderuntq;
28 cum eo filij Iſrael, ipſi in fronte gradiente. ¶Qui dixit
ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimi
cos noſtros Moabitas in manus noſtras. Deſcende-
runtq; poſt eum, & occupauerunt vada Iordanis,
quæ tranſmittunt in Moab: & non dimiſerunt tranſi-
29 re quemquam: ¶ſed percuſſerunt Moabitas in tempo
re illo, circiter decem millia, omnes robuſtos, & for-
30 tes uiros. nullus eorum euadere potuit. ¶Humiliatuſ-
que eſt Moab in die illo ſub manu Iſrael: & quieuit
31 terra octoginta annis. ¶ Poſt hunc fuit Samgar filius
Anath, qui percuſſit de Philiſthijm ſexcentos uiros
vomere, & ipſe quoque defendit Iſrael.

CAPVT IIII.

1 ADdideruntque filij Iſrael facere malum in
A conſpectu Domini poſt mortem Aod, ¶ & 1. Reg. 12 b. 9.
2 tradidit illos Dominus in manus Iabin re-
gis Chanaan, qui regnauit in Aſor: habuitq; ducem
exercitus ſui nomine Siſaram, ipſe autem habitabat
3 in Haroſeth gentium. ¶ Clamaueruntque filij Iſrael
ad Dominum. nongentos enim habebat falcatos cur
rus, & per viginti annos uehementer oppreſſerat eos.
4 ¶ Erat autem Debora prophetis uxor Lapidoth,
5 quæ iudicabat populum in illo tempore. ¶Et ſedebat

ſub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Ra-
ma & Bethel in monte Ephraim: aſcendebantque ad
6 eam filij Iſrael in omne iudicium. ¶Quæ miſit, & uo-
cauit Barac filium Abinoem de Cedes in Nephtha-
li: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Iſ-
rael, vade, & duc exercitum in montem Thabor, tol-
leſq; tecum decẽ millia pugnatorũ de filijs Nephtha
7 li, & de filijs Zabulon: ¶ego autẽ adducam ad te in lo
co Torrentis Ciſon, Siſaran principem exercitus Ia-
bin, & currus eius, atq; omnem moltitudinem, & tra
8 dam eos in manu tua. ¶Dixitq; ad eam Barac: Si ve-
B nis mecum, vadam: ſi nolueris venire mecum, non
9 pergam. ¶Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, ſed
in hac uice uictoria non reputabitur tibi, quia in ma-
nu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaq; Debora,
10 & perrexit cum Barac in Cedes. ¶ Qui accitis Zabu-
lon & Nephthali, aſcendit cum decem millibus pu-
11 gnatorum, habens Deboram in comitatu ſuo. ¶Ha-
ber autem Cinæus receſſerat quondam a cæteris Ci-
næis fratribus ſuis filijs Hobab, cognati Moyſi: & te-
tenderat tabernacula uſque ad vallem quæ uocatur
12 Sennim, & erat iuxta Cedes. ¶Nunciatumq; eſt Siſa-
ræ quod aſcendiſſet Barac filius Abinoẽ, in montem
13 Thabor, ¶& cõgregauit nongentos falcatos currus, &
omnem exercitum de Haroſeth gentium ad Torren-
14 tem Ciſon. ¶ Dixitq; Debora ad Barac: Surge. hæc
C eſt enim dies in qua tradidit Dominus Siſaran in ma
nus tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcendit itaque Ba-
rac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum
15 cum eo. ¶ ‖Perterruitque Dominus Siſaran, & omnes ‖Pſal. 82. c. 12.
currus eius, vniuerſamq; multitudinem in ore gladij
ad cõſpectum Barac: in tantum ut Siſara de curru de
16 ſiliens, pedibus fugeret, ¶ & Barac perſequeretur fu-
gientes currus, & exercitum uſq; ad Haroſeth gen-
tium, & omnis hoſtium multitudo uſque ad interne-
17 cionem caderet. ¶ Siſara autem fugiens peruenit ad
tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi. Erat enim pax
inter Iabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.
18 ¶Egreſſa igitur Iahel in occurſum Siſaræ, dixit ad
eum. Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas. Qui
ingreſſus tabernaculum eius, & opertus ab ea pallio,
19 ¶ dixit ad eam: Da mihi obſecro paululum aquæ,
D quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrem lactis, & dedit
20 ei bibere, & operuit illum. ¶Dixitque Siſara ad eam
Sta ante oſtium tabernaculi: & cum venerit aliquis:
interrogans te, & dicens: Nunquid hic eſt aliquis?
21 Reſpondebis: Nullus eſt. ¶Tulit itaque Iahel vxor
Haber clauum tabernaculi, aſſumens pariter & mal-

leũ: & ingreſſa abſcondite, & cũ ſilentio poſuit ſupra
tẽpus capitis eius clauũ, percuſſumq; malleo defixit
in cerebrũ vſq; ad terrã: qui ſoporẽ morti conſocians
22 defecit, & mortuus eſt. ¶Et ecce Barac ſequens Siſarã
veniebat: egreſſaq; Iahel in occurſum eius, dixit ei:
Veni & oſtendam tibi virum quem quæris. Qui cum
intraſſet ad eam, uidit Siſaram iacentem mortuum,
23 & clauum infixum in tempore eius. ¶Humiliauit er-
go Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram fi-
24 lijs Iſrael. ¶qui creſcebant quotidie, & forti manu op
primebant Iabin regẽ Chanaan, donec delerẽt eum.

C A P V T V.

1 CEcineruntque Debora & Barac filius Abi-
A noem in illo die, dicentes:
2 ¶Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael animas ve
ſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 ¶Audire reges, auribus pcipite principes: Ego sũ,
ego ſum quæ Dño canam, pſallam Dño Deo Iſrael.
4 ¶Dñe cũ exires de Seir, & tranſires p regiones E-
don, terra mota eſt, cęliq; ac nubes diſtillauerũt aqs.
5 ¶Montes fluxerunt a facie Domini, & Sinai a fa-
cie Domini Dei Iſrael.
6 ¶In diebus Sangar filij Anath, in diebus Iahel quie
uerunt ſemitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambu-
lauerunt per calles deuios.
7 ¶Ceſſauerunt fortes in Iſrael, & quieuerunt: donec
ſurgeret Debora, ſurgeret mater in Iſrael.
8 ¶Noua bella elegit Dominus, & portas hoſtiũ ip-
ſe ſubuertit: clypeus & haſta ſi apparuerint in qua-
draginta millibus Iſrael.
9 ¶Cor meum diligit principes Iſrael: qui propria
B voluntate obtuliſtis uos diſcrimini, benedicite Dño.
10 ¶Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos, & ſedetis in
iudicio, & ambulatis in uia, loquimini.
11 ¶Vbi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffocatus eſt
exercitus, ibi narrentur iuſtitiæ Domini, & clemen-
tia in fortes Iſrael: tunc deſcendit populus Domini
ad portas, & obtinuit principatum.
12 ¶Surge, ſurge Debora. ſurge, ſurge, & loquere can
ticum: ſurge Barac, & apprehende captiuos tuos filij
Abinoem.
13 ¶Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in forti
bus dimicauit.
14 ¶Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & poſt eum
ex Beniamin in populos tuos o Amalec: de Machir
principes deſcenderunt, & de Zabulon, qui exerci-
tum ducerent ad bellandum.
15 ¶Duces Iſſachar fuere cum Debora, & Barac veſti
gia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps ac barathrum
ſe diſcrimini dedit: diuiſo contra ſe Ruben, magna-
nimorum reperta eſt contentio.
16 ¶Quare habitas inter duos terminos, ut audias ſi-
bilos gregum? diuiſo contra ſe Ruben magnanimo-
rum reperta eſt contentio.
17 ¶Galaad trans Iordanem quieſcebat, & Dan vaca
C bat nauibus: Aſſer habitabat in littore maris, & in
portubus morabatur.
18 ¶Zabulon vero & Nephthali obtulerunt animas
ſuas morti in regione Merome.
19 ¶Venerunt reges & pugnauerunt, pugnauerunt re
ges Chanaan in Tanach iuxta aquas Mageddo, & ta
men nihil tulere prædantes.
20 ¶De cœlo dimicatũ eſt cõtra eos: ſtellæ manẽtes in
ordine & curſu ſuo, aduerſus Siſaram pugnauerunt.
21 ¶Torrẽs Ciſon traxit cadauera eorũ: torrens Cadu
mim, torrens Ciſon, conculca anima mea robuſtos.
22 ¶Vngulæ equorũ ceciderũt, fugiẽtibus impetu, &
præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium.
23 ¶Maledicite terræ Meroz. dixit Angelus Dñi, ma
ledicite habitatoribus, eius, quia nõ venerũt ad auxi-
lium Domini, in adiutorium fortiſſimorum eius.
24 ¶Benedicta inter mulieres Iahel vxor Haber Ci-
D næi, & benedicatur in tabernaculo ſuo.
25 ¶Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum
obtulit butyrum.
26 ¶Siniſtram manum miſit ad clauum, & dextram
ad fabrorum malleos, percuſſitq; Siſaram quęrens in
capite vulneri locum, & tempus valide perforans.
27 ¶Inter pedes eius ruit, defecit, & mortu⁹ eſt: volue
batur ante pedes eius, & iacebat exaĩs & miſerabilis.
28 ¶Per feneſtram reſpiciens, vlulabat mater eius: &
de cœnaculo loquebatur; Cur moratur regredi cur-
rus eius? quare tardauerũt pedes quadrigarũ illius?
29 ¶Vna ſapientior cæteris vxoribus eius, hæc ſocrui
verba reſpondit.
30 ¶Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœ-
minarum eligitur ei: veſtes diuerſorum colorum Si-
ſaræ traduntur in prędam, & ſupellex varia ad ornan
da colla congeritur.
31 ¶Sic pereãt omnes inimici tui Domine: qui autem
diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent.
32 ¶Quieuitque terra per quadraginta annos.

C A P V T V I.

1 FEcerunt autem filij Iſrael malum in conſpectu
A Dñi: qui tradidit illos in manu Madiã ſeptem
2 annis. ¶& oppreſſi ſunt valde ab eis. Fecerũtq;
ſibi antra & ſpelũcas in mõtibus, & munitiſſima ad
3 repugnãdũ loca. ¶Cũq; ſeuiſſet Iſrael, aſcẽdebat Ma
4 diã, & Amalec, cæteriq; orien: aliũ nationũ: ¶& apud
eos figẽtes tẽtoria, ſicut erãt in herbis cũcta vaſtabãt
vſq; ad introitũ Gazæ: nihilq; oĩno ad vitã pertinẽs
relinquebant in Iſrael, non oues, non boues, non aſi-
5 nos. ¶Ipſi enim & vniuerſi greges eorum veniebant
cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum uniuerſa
complebant, innumera multitudo hominũ & came-
6 lorũ, quidquid tetigerãt deuaſtantes. ¶Humiliatuſq;
7 eſt Iſrael valde in conſpectu Madian. ¶Et clamauit
B ad Dominum, poſtulãs auxilium cõtra Madianitas.
8 ¶Qui miſit ad eos uirum Prophetam, & locutus eſt:
Hæc dicit Dñs Deus Iſrael, Ego uos feci conſcendere
9 de Aegypto, & eduxi vos de domo ſeruitutis, ¶& li-
beraui de manu Aegyptiorũ & oĩum inimicorũ qui
affligebãt uos: eieciq; eos ad introitũ ueſtrum, & tra-
10 didi uobis terrã eorũ. ¶Et dixi: Ego Dominus Deus

veſter, ne timeatis Deos Amorrhæorum, in quorun
terra habitatis: Et noluiſtis audire uocem meam.
11 ¶ Venit autem Angelus Domini, & ſedit ſub quer-

cu quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Ioas patrē fa-
miliæ Ezri. Cumq; Gedeon filius eius excuteret atq;
purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian:
12 ¶apparuit ei Angelus Dñi, & ait: Dominus tecum: vi
13 rorum fortiſſime. ¶ Dixitq; ei Gedeon, Obſecro mi
C domine, ſi Dominus nobiſcū eſt, cur apprehenderunt
nos hæc omnia? vbi ſunt mirabilia eius quæ narraue
runt patres noſtri, atq; dixerunt, De Aegypto eduxit
1.Reg.12 b.13. nos Dominus? Nunc autem dereliquid nos Domi-
14 nus, & tradidit in manus Madian. ¶Reſpexitq; ad eū
Dñs, & ait: Vade in hac fortitudine tua, & liberabis
15 Iſrael de manu Madiā: ſcito quod miſerim te. ¶Qui re
pondens ait, Obſecro mi Domine, in quo liberabo Iſ
rael? ecce familia mea infima eſt in Manaſſe, & ego
16 minimus in domo patris mei. ¶Dixitq; ei Dominus:
Ego ero tecum, & percuties Madian quaſi vnum ui-
17 rum. ¶Et ille: Si inueni, inquit, gratiam coram te, da
18 mihi ſignum quod tu ſis qui loqueris ad me. ¶Nec re
D cedas hinc, donec reuertar ad te portans ſacrificium,
& offerēs tibi: Qui reſpondit. Ego præſtolabor aduen
19 tū tuum. ¶ Ingreſſus eſt itaq; Gedeon, & coxit hœdū,
& de farinæ modio azymos panes: carneſq; ponens
in caniſtro, & ius carnium mittens in ollam, tulit om
20 nia ſub quercu, & obtulit ei. ¶Cui dixit Angelus Do-
mini: Tolle carnes & azymos panes, & pone ſupra
petrā illam, & ius de ſuper funde. Cumq; feciſſet ita,
21 ¶extendit Angelus Domini ſummitatem uirgæ quā
tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azymos:
aſcenditq; ignis de petra, & carnes, azymoſq; panes
conſumpſit. Angelus autē Domini euanuit ex oculis
22 eius. ¶ Videnſq; Gedeon quod eſſet Angelus Domi-
ni, ait: Heu mi Dñe Deus: quia uidi Angelum Domi
23 ni facie ad faciem. ¶Dixitq; ei Dominus: Pax tecum:
24 ne timeas, non morieris. ¶Aedificauit ergo ibi Gedeō
E altare Domino, vocauitq; illud, Domini pax, vſque
in præſentem diem. Cumque adhuc eſſet in Ephra,
25 quæ eſt familiæ Ezri, ¶ nocte illa dixit Dominus ad
eum: Tolle taurum patris tui, & alterū taurum anno-
rum ſeptem, deſtrueſq; aram Baal, quæ eſt patris tui:
26 & nemus quod circa aram eſt, ſuccide: ¶& ædificabis
altare Domino Deo tuo in ſummitate petræ huius,
ſuper quam ante ſacrificium poſuiſti: tolleſque tau-
rum ſecundum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem
27 lignorum, quæ de nemore ſucciderìs. ¶Aſſumptis er-
go Gedeon decem uiris de ſeruis ſuis, fecit ſicut præ-
ceperat ei Dominus. Timens autem domum patris
ſui, & homines illius ciuitatis, per diē noluit id facere,
28 ſed omnia nocte compleuit. ¶Cumq; ſurrexiſſent uiri
F oppidi eius mane, viderunt deſtructam aram Baal,
lucumq; ſucciſum, & taurum alterum impoſitum ſu
29 per altare, quod tunc ædificatum erat. ¶Dixeruntque
ad inuicem: Quis hoc fecit? Cumq; perquirerent au-
thorem facti, dictum eſt: Gedeon filius Ioas fecit hæc
30 omnia. ¶Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuū huc,
vt moriatur: quia deſtruxit aram Baal, & ſuccidit ne-
31 mus. ¶ Quibus ille reſpondit: Nunquid vltores eſtis
Baal, ut pugnetis pro eo? qui aduerſarius eſt eius mo-
riatur antequā lux craſtina veniat: ſi Deus eſt, uindi-
32 cet ſe de eo qui ſuffodit aram eius. ¶ Ex illo die uoca-
tus eſt Gedeon, Ierobaal, eo quod dixiſſet Ioas, Vl-
33 ciſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit aram eius ¶ Igitur
omnis Madian & Amalec, & orientales populi cōgre
gati ſunt ſimul, & tranſeuntes Iordanem, caſtrameta
34 ti ſunt in ualle Iezrael. ¶ Spiritus autē Domini induit
G Gedeon, qui clangens buccina, conuocauit domum
35 Abiezer, vt ſequeretur ſe. ¶Miſitq; nuncios in vniuer
ſum Manaſſem, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios
noncios in Azer & Zabulon & Nephthali, qui occur
36 rerunt ei. ¶Dixitque Gedeon ad Deum: Si ſaluum fa
37 cis per manum meam Iſrael, ſicut locutus es, ¶ponam
hoc vellus lanæ in area: ſi ros in ſolo vellere fuerit, &
in omni terra ſiccitas, ſciam quod per manum meā,
38 ſicut locutus es, liberabis Iſrael. ¶Factumq; eſt ita. Et
de nocte conſurgens expreſſo vellere, concham rore
39 impleuit. ¶Dixitq; rurſus ad Deum: Ne iraſcatur fu
ror tuus contra me ſi adhuc ſemel tentauero, ſignum
quærens in vellere. Oro ut ſolum vellus ſiccum ſit, &
40 omnis terra rore madens. ¶Fecitq; Deus nocte illa vt
poſtulauerat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in
omni terra.

C A P V T VII.

1 IGitur Ierobaal qui & Gedeon, de nocte conſur-
A gens, & omnis populus cum eo, venit ad fon-
tem qui uocatur Harad. Erant autem caſtra Ma
dian in valle ad ſeptentrionalem plagam collis ex-
2 celſi. ¶Dixitq; Dominus ad Gedeon: Multus tecum
eſt populus, nec tradetur Madian in manus eius: ne
glorietur contra me Iſrael, & dicat: Meis uiribus li-
3 beratus ſum. ¶Loquere ad populum, & cunctis audiē
tibus prædica: ‖Qui formidoloſus & timidus eſt, re- ‖Deu.20 b.5. 1 Mac.3. g.46.
uertatur. Receſſeruntque de monte Galaad, & reuer
ſi ſunt. De populo vigintiduo millia virorum, & tan-
4 tum decem millia remanſerunt. ¶ Dixitque Domi-
B nus ad Gedeon: Adhuc populus multus eſt, duc eos
ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero tibi
vt tecum vadat, ipſe pergat: quem ire prohibuero,
5 reuertatur. ¶ Cumq; deſcendiſſet populus ad aquas,
dixit Dominus ad Gedeon, Qui lingua lambuerint
aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeor-
ſum, qui autem curuatis genibus biberint, in altera
6 parte erunt. ¶ Fuit itaq; numerus eorū qui manu ad
os proijciente, lābuerant acquas, trecenti uiri: omnis
7 autē reliqua multitudo flexo poplite biberat. ¶Et ait
Dñs ad Gedeon: In trecentis uiris qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madiā:
oīs aūt reliqua moltitudo reuertatur in locum ſuum.
8 ¶Sūptis itaq; pro numero cibarijs & tubis, oēm reli
C quā moltitudinē abire præcepit ad tabernacula ſua:
& ipſe cum trecentis uiris ſe certamini dedit. Caſtra
9 autē Madian erant ſubter in valle. ¶Eadem nocte di-
xit Dñs ad eū: Surge, & deſcēde in caſtra: qa tradidi

eos

10 cos in manu tua. ¶ ſin autem ſolus ire formidas, de-
11 ſcēdat tecum Phara puer tuus. ¶ Et cum audieris quid
loquantur, tunc confortabuntur manus tuæ, & ſecu-
rior ad hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo ip-
ſe & Phara puer eius in partem caſtrorum, vbi erant
12 armatorum vigiliæ. ¶ Madian autē & Amalec, & om
D nes orientales populi fuſi iacebant in valle, vt locu-
ſtarum multitudo: cameli quoque innumerabiles e-
13 rant, ſicut arena quæ iacet in littore maris. ¶ Cumque
veniſſet Gedeon, narrabat aliquis ſomnium proxi-
mo ſuo: & in hunc modum referebat quod viderat:
Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcineri-
tius panis ex hordeo volui, & in caſtra Madian de-
ſcendere: cumque perueniſſet ad tabernaculum, per-
cuſſit illud, atque ſubuertit, & terræ funditus coequa
14 uit. ¶ Reſpondit is cui loquebatur: Non eſt hoc aliud,
niſi gladius Gedeonis filij Ioas viri Iſraelitæ: tradi-
dit enim Dominus in manus eius Madian, & omnia
15 caſtra eius. ¶ Cumque audiſſet Gedeon ſomnium, &
E interpretationem eius, adorauit: & reuerſus eſt ad ca
ſtra Iſrael, & ait: Surgite, tradidit enim Dominus in
16 manus noſtras caſtra Madian. ¶ Diuiſitque trecentos

viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorū,
lagenaſque vacuas, ac lampades in medio lagenarū.
17 ¶ Et dixit ad eos. Quod me facere videritis, hoc faci-
te: ingrediar partem caſtrorum, & quod fecero ſecta-
18 mini. ¶ Quando perſonuerit tuba in manu mea, vos
quoque per caſtrorum circuitum clangite, & concla
19 mate, Domino & Gedeoni. ¶ Ingreſſuſq; eſt Gedeon,
& trecenti viri qui erāt cum eo in partem caſtrorum,
F incipientibus vigilijs noctis mediæ, & cuſtodibus ſu
ſcitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere
20 inter ſe lagenas. ¶ Cumque per gyrum caſtrorum in
tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, te-
nuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonan
tes tubas, clamaueruntque, Gladius Domini, & Ge-
21 deonis. ¶ ſtantes ſinguli in loco ſuo per circuitum ca-
ſtrorum hoſtilium. Omnia itaq; caſtra turbata ſunt,
22 & vociferantes, vlulanteſq; fugerunt, ¶ & nihilomi-
‖Pſal 82 c.10. nus inſiſtebāt trecenti viri buccinis perſonantes. ‖ Im
miſitque Dominus gladiū in omnibus caſtris, & mu-
23 tua ſe cęde trūcabant, ¶ fugientes vſque ad Bethſeta,
& crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclaman
tes autem viri Iſrael de Nephthali, & Aſer, & omni
24 Manaſſe, perſequebantur Madian. ¶ Miſitq; Gedeon
G nuncios in omnem montem Ephraim, dicens: Deſcē-
dite in occurſum Madian, & occupate aquas vſque
Bethbera, atque Iordanem. Clamauitque omnis E-
‖Iſa.10.16. Pſal.82 c.12. phraim; & preoccupauit aquas atque Iordanem vſq;
25 Bethbera. ¶ ‖ Apprehenſoſq; duos viros Madian, Oreb
& Zeb: interfecit Oreb i petra Oreb, Zeb vero in tor-
culari Zeb. Et perſecuti ſunt Madian, capita Oreb &
Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Iordanis.

CAPVT VIII.

1 DIxeruntque ad eum viri Ephraim: Quid eſt
A hoc quod facere voluiſti, vt nos non voca
res cum ad pugnam pergeres contra Ma-
dian? iurgantes fortiter, & prope vim inferentes?
2 ¶ Quibus ille reſpondit: Quid enim tale facere po-
tui, quale vos feciſtis? nonne melior eſt racemus E-
3 phraim, vindemijs Abiezer? ¶ In manus veſtras
Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb:
quid tale facere potui, quale vos feciſtis? Quod cum
locutus eſſet, requieuit ſpiritus eorum, quo tume-
4 bant contra eum. ¶ Cumque veniſſet Gedeon ad
Iordanem, tranſiuit eum cum trecentis viris qui ſe-
cum erant. & præ laſſitudine fugientes perſequi
5 non poterant. ¶ Dixitque ad viros Socoth: Date,
obſecro, panes populo qui mecum eſt, quia valde
defecerunt: vt poſſimus perſequi Zebee, & Salma-
6 na reges Madian. ¶ Reſponderunt principes Socoth:
B Forſitan palmæ manuum Zebee, & Salmana in ma-
nu tua ſunt, & idcirco poſtulas, vt demus exerci-
7 tui tuo panes. ¶ Quibus ille ait: Cum ergo tradide-
rit Dominus Zebee, & Salmana in manus meas,
conteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſer
8 ti. ¶ Et inde conſcendens, venit in Phanuel: locutuſq;
eſt ad viros loci illius ſimilia. cui & illi reſponderunt
9 ſicut reſponderant viri Socoth. ¶ Dixit itaque eis: Cū
reuerſus fuero victor in pace, deſtruam turrim hanc.
10 ¶ Zebee autem & Salmana requieſcebant cum omni
C exercitu ſuo. Quindecim.n. millia viri remāſerant ex
omnibus turmis orientalium populorum, cęſis centū
viginti millibus bellatorum, & educentium gladiū.
11 ¶ ‖ Aſcendenſque Gedeon per viam eorum qui in ta-
bernaculis morabantur ad orientalem partem No-
be, & Iegbaa, pcuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erāt,
12 & nihil aduerſi ſuſpicabantur. ¶ Fugeruntque Zebee, ‖Oſ. 9.10. d.14.
& Salmana, quos perſequens Gedeon comprehen-
13 dit, turbato omni exercitu eorum. ¶ Reuertenſque de
14 bello ante Solis ortum. ¶ apprehendit puerum de vi-
ris Socoth, interrogauitque eum nomina principum
& ſeniorum Socoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem
15 viros. ¶ Venitque ad Socoth, & dixit eis: En Zebee,
& Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mihi, dicen-
tes: Forſitan manus Zebee, & Salmana in manibus
tuis ſunt, & idcirco poſtulas vt demus viris, qui laſſi
16 ſunt, & defecerunt, panes. ¶ Tulit ergo ſeniores ciuita
D tis, & ſpinas deſerti, ac tribulos, & contriuit cum eis,
17 atque comminuit viros Socoth. ¶ Turrim quoq; Pha-
18 nuel ſubuertit, occiſis habitatorib⁹ ciuitatis. ¶ Dixit-
que ad Zebee, & Salmana: Quales fuerunt viri quos
occidiſtis in Thabor? Qui reſponderunt: Similes tui,
19 & vnus ex eis quaſi filius regis. ¶ Quibus ille reſpon-
dit: Fratres mei fuerunt filij matris meæ. viuit Domi
20 nus, quia ſi ſeruaſſetis eos, non vos occiderem. ¶ Di-
xitq; Iether primogenito ſuo: Surge & interfice eos.
Qui nō eduxit gladiū: timebat enim qa adhuc puer
21 erat. ¶ Dixerūtque Zebee, & Salmana: Tu ſurge, & ir-
E rue in nos: qa iuxta ętatē robur eſt hominis. ‖ Surrexit Pſa.82. c.12.
Gedeon, & interfecit Zebee & Salmana: & tulit orna
mēta ac bullas qbus colla regaliū camelorū decorari
22 ſolēt. ¶ Dixerūtq; oēs viri Iſrael ad Gedeō: Dñare no
ſtri tu & filius tuus & filius filij tui: qa liberaſti nos de

23 manu Madian.¶Quibus ille ait:Non dominabor ve-
ſtri,nec dominabitur in vos filius meus,ſed domina-
24 bitur vobis Dominus.¶Dixitque ad eos: Vnam peti-
tionem poſtulo a vobis.|Date mihi inaures ex præda
veſtra: Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere cõſue-
25 uerant. ¶ Qui reſponderunt : Libentiſſime dabimus :
F Expandentesque ſuper terram pallium , proiecerunt
26 in eo inaures de præda:¶& fuit pondus poſtulatarum
inaurium,mille ſeptingenti auri ſicli,abſque ornamẽ
tis,& monilibus,& veſte purpurea,quibus reges Ma
dian vti ſoliti erant,& præter torques aureas camelo
27 rum. ¶ Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud
in ciuitate ſua Ephra. Fornicatuſque eſt omnis Iſrael
in eo, & factum eſt Gedeoni , & omni domui eius in
28 ruinam. ¶ Humiliatus eſt autem Madian coram filijs
Iſrael,nec potuerunt vltra ceruices eleuare:ſed quie-
uit terra per quadraginta annos quibus Gedeon prę-
29 fuit.¶Abijt itaque Ierobaal filius Ioas,& habitauit in
30 domo ſua: ¶ habuitque ſeptuaginta filios,qui egreſſi
G ſunt de femore eius,eo quod plures haberet vxores .
31 ¶Concubina autem illius,quam habebat in Sichem,
32 genuit ei filium nomine Abimelech.¶Mortuuſque eſt
Gedeon filius Ioas in ſenectute bona , & ſepultus eſt
in ſepulchro Ioas patris ſui in Ephra de familia Ezri .
33 ¶Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon,auerſi ſunt fi
lij Iſrael,& fornicati ſunt cum Baalim. Percuſſerunt-
34 que cum Baal fœdus,vt eſſet eis in Deum:¶nec recor-
dati ſunt Domini Dei ſui , qui eruit eos de manibus
35 inimicorum ſuorum omnium per circuitum:¶nec fe-
cerunt miſericordiam cum domo Ierobaal Gedeon
iuxta omnia bona quæ fecerat Iſraeli.

CAPVT IX.

1 ABijt autem Abimelech filius Ierobaal in Si-
A chem ad fratres matris ſuę,& locutus eſt ad
eos,& ad omnem cognationem domus pa-
2 tris matris ſuæ, dicens: ¶ Loquimini ad omnes viros
Sichem.Quid vobis eſt melius, vt dominentur veſtri
ſeptuaginta viri omnes filij Ierobaal, an vt domine-
tur vnus vir?ſimulque conſiderate quod os veſtrum,
3 & caro veſtra ſum.¶Locutiq; ſunt fratres matris eius
de eo ad omnes viros Sichem vniuerſos ſermones i-
ſtos, & inclinauerunt cor eorum poſt Abimelech, di-
4 centes:Frater noſter eſt.¶ Dederuntque illi ſeptuagin
ta pondo argenti de phano Baalberith . Qui condu-
xit ſibi ex eo viros inopes , & vagos , ſecutique ſunt
5 eum.¶Et venit in domum patris ſui in Ephra,& occi-
dit fratres ſuos filios Ierobaal ſeptuaginta viros , ſu-
per lapidem vnum:remanſitque Ioatham filius Iero-
6 baal minimus,& abſconditus eſt. ¶ Congregati ſunt
autem omnes viri Sichem,& vniuerſæ familiæ vrbis
Mello : abieruntque & conſtituerunt regem Abime-
7 lech,iuxta quercum quæ ſtabat in Sichem . ¶ Quod
B cum nunciatum eſſet Ioatham, iuit,& ſtetit in verti-
ce montis Garizim,eleuataque voce,clamauit & di-
xit : Audite me viri Sichem , ita audiat vos Deus .
8 ¶ Ierunt ligna, vt vngerent ſuper ſe regem:dixerunt-
9 que oliuæ:Impera nobis. ¶ Quæ reſpondit:Nunquid
poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dij vtũ-
tur,& homines,& venire vt inter ligna promouear ?
10 ¶ Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni,& ſu-
11 per nos regnum accipe. ¶ Quæ reſpondit eis: Nun-
quid poſſum deſerere dulcedinem meam , fructuſ-
que ſuauiſſimos , & ire vt inter cætera ligna promo-
12 uear?¶Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni,& impe
13 ra nobis.¶Quæ reſpondit eis:Nunquid poſſum deſe-
rere vinum meum,quod lętificat Deum & homines,
14 & inter ligna cætera promoueri?¶Dixeruntque om-
15 nia ligna ad rhãnũ:Veni,& impera ſuper nos.¶ Quæ
reſpondit eis:Si vere me regem vobis conſtituitis,ve
nite,& ſub vmbra mea requieſcite,ſi autem non vul-
tis,egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Li
16 bani.¶ Nunc igitur ſi recte,& abſque peccato conſti-
C tuiſtis ſuper vos regem Abimelech, & bene egiſtis cũ
Ierobaal,& cũ domo eius,& reddidiſtis vicem bene-
17 ficijs eius,¶qui pugnauit pro vobis,& animam ſuam
18 dedit periculis,vt erueret vos de manu Madian,¶qui
nunc ſurrexiſtis contra domum patris mei, & interfe
ciſtis filios eius ſeptuaginta viros ſuper vnum lapidẽ
& conſtituiſtis regem Abimelech filium ancillæ eius
ſuper habitatores Sichem, eo quod frater veſter ſit .
19 ¶ ſi ergo recte,& abſque vitio egiſtis cum Ierobaal,&
domo eius,hodie lætamini in Abimelech,& ille lęte-
20 tur in vobis.¶ ſin autem peruerſe,egrediatur ignis ex
eo,& conſumat habitatores Sichem, & oppidũ Mel-
lo:egrediaturque ignis de viris Sichem,& de oppido
21 Mello,& deuoret Abimelech.¶Quę cum dixiſſet,fu-
git,& abijt in Bera:habitauitque ibi ob metum Abi-
22 melech fratris ſui. ¶ Regnauit itaque Abimelech ſu-
23 per Iſrael tribus annis.¶Miſitque Dominus ſpiritum
peſſimum inter Abimelech, & habitatores Sichem,
24 qui cœperunt eum deteſtari,¶ & ſcelus interfectionis
ſeptuaginta filiorum Ierobaal, & effuſionem ſangui-
nis eorum conferre in Abimelech fratrem ſuum , &
in cæteros Sichimorum principes qui eum adiuue-
25 rant. ¶ Poſueruntque inſidias aduerſum eum in ſum-
D mitate montium,& dum illis præſtolabantur aduen-
tum , exercebant latrocinia, agentes prædas de præ-
26 tereuntibus.nunciatumque eſt Abimelech.¶Venit au
tem Gaal filius Obed cum fratribus ſuis , & tranſiuit
in Sichimam. Ad cuius aduentum erecti habitatores
27 Sichem,¶egreſſi ſunt in agros vaſtantes vineas, vuaſ-
que calcantes: & factis cantantiũ choris ingreſſi ſunt
phanum Dei ſui,& inter epulas,& pocula maledice-
28 bant Abimelech, ¶ clamante Gaal filio Obed, Quis
eſt Abimelech , & quæ eſt Sichem , vt ſeruiamus ei ?
nunquid non eſt filius Ierobaal,& conſtituit principẽ
Zebul ſeruum ſuum ſuper viros Emor patris Sichẽ ?
29 Cur ergo ſeruiemus ei?¶ vtinam daret aliquis popu-
lum iſtum ſub manu mea, vt auferrem de medio Abi
melech. Dictumq;eſt Abimelech:Cõgrega exercitus
30 multitudinẽ,& veni.¶ Zebul enim princeps ciuitatis
auditis ſermonibus Gaal filij Obed, iratus eſt valde ,
31 ¶& miſit clam ad Abimelech nuncios,dicens : Ecce,
Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus
32 ſuis,& oppugnat aduerſum te ciuitatem.¶ Surge ita-
que nocte cum populo qui tecũ eſt, & latita in agro :
33 ¶& primo mane oriente Sole, irrue ſuper ciuitatem ,
illo autem egrediente aduerſum te cum populo ſuo
34 fac ei quod potueris.¶ Surrexit itaque Abimelech cũ
omni exercitu ſuo nocte,& tetendit inſidias iuxta Si-
35 chimam in quatuor locis.¶Egreſſuſque eſt Gaal filius
Obed,& ſtetit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit au
tem Abimelech, & omnis exercitus cũ eo de inſidia-
36 rum loco.¶Cumque vidiſſet populum Gaal,dixit ad
Zebul:Ecce de montibus multitudo deſcendit.Cui il
le reſpondit:Vmbras montium vides quaſi capita ho
37 minum, & hoc errore deciperis. ¶ Rurſumque Gaal,

ait: Ecce, populus de vmbilico terræ deſcendit, & v-
38 nus cuneus venit per viam quæ reſpicit quercũ. ¶Cui
dixit Zebul. Vbi eſt nunc os tuum, quo loquebaris,
Quis eſt Abimelech vt ſeruiamus ei? Nonne hic po-
pulus eſt, quem deſpiciebas? Egredere, & pugna con
39 tra eum: ¶Abijt ergo Gaal, ſpectante Sichimorum po
40 pulo, & pugnauit contra Abimelech, ¶qui perſecutus
F eſt eum fugientem, & in vrbem compulit: cecidei ũt-
que ex parte eius plurimi, vſque ad portam ciuitatis,
41 ¶& Abmielech ſedit in Ruma: Zebul autem, Gaal &
ſocios eius expulit de vrbe, nec in ea paſſus eſt cõmo-
42 rari. ¶ Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in cam-
43 pum. Quod cum nunciatum eſſet Abimelech, ¶ tulit
exercitum ſuum, & diuiſit in tres turmas, tendens in-
ſidias in agris. Videnſque quod egrederetur populus
44 de ciuitate, ſurrexit & irruit in eos, ¶ cum cuneo ſuo,
oppugnans & obſidens ciuitatem: duæ autem turmæ
palantes per campum, aduerſarios perſequebantur.
45 ¶ Porro Abimelech omni die illo oppugnabat vrbẽ,
quam cepit, interfectis habitatoribus eius ipſaq; de-
46 ſtructa, ita vt ſal in ea diſpergeret. ¶Quod cum audiſ-
ſent qui habitabãt in turre Sichimorum, ingreſſi ſunt
phanum dei ſui Berith, vbi fœdus cum eo pepigerãt,
& ex eo locus nomẽ acceperat, qui erat munitus val-
47 de. ¶ Abimelech quoque audiens viros turris Sichi-
48 morum pariter conglobatos, ¶ aſcendit in mõtem Sel
mon cum omni populo ſuo: & arrepta ſecuri, pręcidit
arboris ramum, impoſitumque ferens humero, dixit
49 ad ſocios: Quod me videtis facere, cito facite. ¶ Igitur
certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequeban-
G tur ducẽ. Qui circundantes pręſidiũ, ſuccenderũt: atq;
ita factũ eſt, vt fumo & igne mille homines necaren-
tur, viri pariter & mulieres habitatorũ turris Sichẽ.
50 ¶Abimelech aũt inde ꝓficiſcẽs venit ad oppidũ The-
51 bes, quod circũdãs obſidebat exercitu. ¶ Erat aũt tur-
ris excelſa in media ciuitate, ad quã cõfugerant ſimul
viri ac mulieres, & omnes principes ciuitatis, clauſa
firmiſſime ianua, & ſuper turris tectũ ſtantes per pro-
52 pugnacula. ¶Accedenſq; Abimelech iuxta turrim pu-
gnabat fortiter: & appropinquãs oſtio, ignẽ ſuppone-
‖ 2. Re. c. 11. 53 re nitebatur: ¶& ‖ ecce vna mulier fragmen molæ de-
ſuper iaciens, illiſit capiti Abimelec, & confregit
54 cerebrũ eius. ¶ Qui vocauit cito armigerũ ſuũ, & ait

ad eum: Euagina gladiũ tuum & percute me: ne forte
dicatur quod a fęmina interfectus ſim. Qui iuſſa per-
55 ficiens, interfecit eũ: ¶ illoq; mortuo, omnes qui cũ eo
56 erant de Iſrael, reuerſi ſunt in ſedes ſuas: ¶& reddidit
Deus malum quod fecerat Abimelech contra pa-
57 trem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis. ¶ Si-
chimitis quoque quod operati erant, retributum eſt,
& venit ſuper eos maledictio Ioatham filij Ierobaal.

CAPVT X.

1 POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael Thola fi-
A lius Phua patrui Abimelech vir de Iſſachar,
2 qui habitauit in Samir montis Ephraim: ¶ &
iudicauit Iſraelem viginti, & tribus annis, mortuuſq;
3 eſt, ac ſepultus in Samir. ¶ Huic ſucceſſit Iair Galaadi
tes, qui iudicauit Iſraelem per viginti & duos annos,
4 ¶ habens triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos
aſinarum, & principes triginta ciuitatum, quæ ex no-
mine eius ſunt appellatæ Auoth Iair, ideſt oppida
5 Iair, vſque in præſentem diem in terra Galaad. ¶Mor
tuuſque eſt Iair, ac ſepultus in loco, cui eſt vocabulũ
6 Camon. ¶ Filij autem Iſrael peccatis veteribus iun-
B gentes noua, fecerunt malum in conſpectu Domini,
& ſeruierunt idolis Baalim, & Aſtaroth, & dijs Sy-
riæ, ac Sidonis, & Moab, & filiorum Ammon, & Phi-
liſthijm: dimiſeruntque Dominum, & non coluerunt
7 eum. ¶ Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in
8 manus Philiſthijm, & filiorum Ammon. ¶ Afflicti-
que ſunt, & vehementer oppreſſi per annos decem,
& octo, omnes qui habitabant trans Iordanem in ter
9 ra Amorrhæi, qui eſt in Galaad. ¶ in tantum vt filij
Ammon Iordane tranſmiſſo vaſtarent Iudam, & Be-
niamin, & Ephraim: afflictuſque eſt Iſrael nimis.
10 ¶ Et clamantes ad Dominum dixerunt: Peccauimus
tibi, quia dereliquimus Dominum Deum noſtrum,
11 & ſeruiuimus Baalim. ¶ Quibus locutus eſt Domi-
nus: Nunquid non Ægyptij, & Amorrhæi, filijque
12 Ammon, & Philiſthijm, ¶ Sidonij quoque & Ama-
lech, & Chanaan oppreſſerunt vos: & clamaſtis ad
13 me, & erui vos de manu eorum? ¶ Et tamen reli-
quiſtis me, & coluiſtis Deos alienos. idcirco non
14 addam, vt vltra vos liberem. ¶ Ite, & inuocate deos
quos elegiſtis, ipſi vos liberent in tempore angu-
15 ſtiæ. ¶ Dixeruntque filij Iſrael ad Dominum: Pec-
cauimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tan-
16 tum nunc libera nos. ¶ Quæ dicentes, omnia de
finibus ſuis alienorum Deorum idola proiecerunt,
D & ſeruierunt Domino Deo: qui doluit ſuper miſerijs
17 eorum. ¶ Itaque filij Ammon conclamantes, in Ga-
laad fixere tentoria: contra quos congregati filij Iſ-
18 rael, in Maſpha caſtrametati ſunt. ¶ Dixeruntque
principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos: Qui pri-
mus ex nobis contra filios Ammon cęperit dimicare,
erit dux populi Galaad.

CAPVT XI.

1 FVit illo tempore Iephte Galaadites vir fortiſſi-
A mus atque pugnator, filius mulieris meretri-
2 cis, qui natus eſt de Galaad. ¶ Habuit autem
Galaad vxorem, de qua ſuſcepit filios, qui poſtquam
creuerant, eiecerunt Iephte, dicentes: Hæres in domo
patris noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre
3 natus es. ¶Quos ille fugiens atque deuitãs, habitauit
in Terra Tob: congregatique ſunt ad eum viri ino-
pes, & latrocinantes, & quaſi principem ſequeban-
4 tur. ¶ In illis diebus pugnabant filij Ammon contra
5 Iſrael. ¶ Quibus acriter inſtantibus perrexerunt ma-
iores natu de Galaad, vt tollerent in auxilium ſui
6 Iephte de terra Tob: ¶Dixeruntque ad eum: Veni, &
eſto princeps noſter, & pugna contra filios Ammon.
7 ¶ Quibus ille reſpondit: Nonne vos eſtis qui odi-
B ſtis me, & eieciſtis de domo patris mei, & nunc veni-

8 ſtis ad me neceſſitate compulſi? ¶ Dixeruntq; princi-
pes Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur cauſam nunc
ad te venimus, vt proficiſcaris nobiſcum, & pugnes
cōtra filios Ammon, ſiſq; dux omnium qui habitant
9 in Galaad. ¶ Iephte quoq; dixit eis: Si uere veniſtis
ad me, vt pugnem pro uobis contra filios Ammon,
tradideritq; eos Dominus in manus meas, ego ero ue
10 ſter princeps? ¶ Qui reſponderunt ei: Dominus qui
hæc audit, ipſe mediator ac teſtis eſt quod noſtra pro
11 miſſa faciemus. ¶ Abijt itaq; Iephte cum principibus
Galaad, fecitq; eũ omnis populus principem ſui. Lo-
cutuſq; eſt Iephte omnes ſermones ſuos coram Do-
12 mino in Maſpha. ¶ Et miſit nuncios ad regem filiorũ
Ammon, qui ex perſona ſua dicerent: Quid mihi &
tibi eſt, quia veniſti contra me, ut vaſtares terram
‖Nu. 21. 31.
13 meam? ¶ Quibus ille reſpondit. ‖Quia tulit Iſrael ter-
C ram meam, quando aſcendit de Ægypto a finibus Ar
non uſque Iaboc atque Iordanem: nunc ergo cum pa
14 ce redde mihi eam. ¶ Per quos rurſum mandauit Ie-
15 phte, & imperauit eis vt dicerent regi Ammon: ¶ Hęc
dicit Iephte: Non tulit Iſrael Terram Moab, nec Ter-
16 ram filiorum Ammon: ¶ ſed quando de Ægypto con
ſcenderunt, ambulauit per ſolitudinem vſq; ad Ma-
‖Nu. 20. 19.
17 re rubrum, & venit in Cades. ¶ ‖Miſitque nuncios ad
regẽ Edom, dicens: Dimitte me, vt tranſeam per ter-
ram tuam. Qui noluit acquieſcere precibus eius. Mi-
ſit quoq; ad regem Moab, qui & ipſe tranſitum præ-
18 bere contempſit. Manſit itaq; in Cades ¶ & circuiuit
ex latere Terram Edom, & Terram Moab: venitque
contra orientalem plagam Terræ Moab, & caſtrame
tatus eſt trans Arnon: nec uoluit intrare terminos
Moab: Arnon quippe confinium eſt Terræ Moab.
‖Nu. 21. c. 3. & 21. 24.
19 ¶ Miſit itaq; Iſrael nuncios ad Sehon regem Amor-
D rhæorum, qui habitabat in Heſebō, & dixerunt ei: Di
mitte vt trāſeam per terram tuam uſque ad fluuium.
20 ¶ Qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens, non dimiſit eũ
tranſire per terminos ſuos: ſed infinita multitudine
congregata egreſſus eſt contra eum in Iaſa, & forti-
21 ter reſiſtebat. ¶ Tradiditque eum Dominus in ma-
nus Iſrael cum omni exercitu ſuo, qui percuſſit eum,
& poſſedit omnem Terram Amorrhæi habitatoris
22 regionis illius, ¶ & uniuerſos fines eius de Arnon
23 vſq; Iaboc, & de ſolitudine uſque ad Iordanem. ¶ Do
minus ergo Deus Iſrael ſubuertit Amorrhæm, pugnā
tem cōtra illum populo ſuo Iſrael: & tu nunc uis poſ-
24 ſidere terram eius? ¶ Nonne ea quæ poſſidet Chamos
E Deus tuus, tibi iure debentur? Quę autem Dominus
Deus noſter uictor obtinuit in noſtram cedent poſſeſ
‖Nu. 22. 2.
25 ſionem, ¶ ‖niſi forte melior es Balac filio Sephor rege
Moab: aut docere potes, quod iurgatus ſit contra Iſ-
26 rael, & pugnauerit cōtra eum, ¶ quando habitauit in
Heſebon, & viculis eius, & in Aroer, & villis illius,
vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanem, per trecen
tos annos. Quare tanto tempore nihil ſuper hac repe
27 titione tentaſtis? ¶ Igitur nō ego pecco in te, ſed tu cō-
tra me male agis, indicens mihi bella non iuſta. Iudi-
cet Dominus arbiter huius diei inter Iſrael, & inter fi
28 lios Ammon. ¶ Noluitq; acquieſcere rex filiorum Am
mon verbis Iephte, quæ per nuncios mandauerat.
29 ¶ Factus eſt ergo ſuper Iephte Spiritus Domini, & cir-
F cuiens Galaad & Manaſſe, Maſpha quoque Galaad,
30 & inde trāſiens ad filios Ammon, ¶ votum vouit Do-
mino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus
31 meas: ¶ quicunque primus fuerit egreſſus de fori-
bus domus meę, mihiq; occurrerit reuertenti cũ pace
a filijs Ammon, eum holocauſtum offeram Domino.
32 ¶ Tranſiuitq; Iephte ad filios Ammon, vt pugnaret
contra eos: quos tradidit Dominus in manus eius.
33 ¶ Percuſſitq; ab Aroer vſq; dũ venias in Mennith, ui-
ginti ciuitates, & uſq; ad Abel, quæ eſt uineis conſi-
ta, plaga magna nimis: humiliatiq; ſunt filij Ammō
34 a filijs Iſrael. ¶ Reuertente autem Iephte in Maſpha
domũ ſuam, occurrit ei unigenita filia ſua cum tym-
panis & choris. non enim habebat alios liberos.
35 ¶ Qua uiſa ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu me filia
mea, decepiſti me, & ipſa decepta es. aperui enim os
meum ad Dominum, & aliud facere non potero.
36 ¶ Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi aperuiſti os tuum ad
G Dominum, fac mihi quodcunq; pollicitus es, conceſ
37 ſa tibi vltione, atq; victoria de hoſtibus tuis. ¶ Dixit-
que ad patrem: Hoc ſolũ mihi præſta quod deprecor:
Dimitte me, vt duobus menſibus circumeam mon-
tes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus
38 meis. ¶ Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eam duo-
bus menſibus. Cumq; abijſſet cum ſocijs, ac ſodali-
39 bus ſuis, flebat uirginitatem ſuam in montibus. ¶ Ex-
pletiſq; duobus mēſibus, reuerſa eſt ad patrem ſuũ,
& fecit ei ſicut vouerat, quæ ignorabat virũ. Exinde
40 mos increbruit in Iſrael, & cōſuetudo ſeruata eſt, ¶ vt
poſt anni circulum cōueniant in unum filiæ Iſrael, &
plangant filiam Iephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPVT XII.

1 ECce autem in Ephraim orta eſt ſeditio: nam
A tranſeuntes contra Aquilonem, dixerunt ad
Iephte: Quare vadens ad pugnam contra fi-
lios Ammon, vocare nos noluiſti, ut pergeremus te-
2 cum? Igitur incendemus domum tuam. ¶ Quibus ille
reſpondit: Diſceptatio erat mihi, & populo meo con-
tra filios Ammon vehemens: vocauiq; vos vt præbe
3 retis mihi auxilium, & facere noluiſtis. ¶ Quod cer-
nens, poſui animam meam in manibus meis, tranſi-
B uiq; ad filios Ammon, & tradidit eos Dominus in
manus meas. Quid commerui, ut aduerſum me con-
4 ſurgatis in prælium? ¶ Vocatis itaq; ad ſe cunctis ui-
ris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percuſſerũtq;
viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitiuus eſt Ga
laad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim &
5 Manaſſe. ¶ Occupaueruntq; Galaaditæ vada Iorda-
nis, per quæ Ephraim reuerſurus erat. Cumque ve-
niſſet ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque di-
xiſſet: Obſecro ut me tranſire permittatis: dicebant ei
Galaaditæ, Nunquid Ephratæus es? Quo dicente:
6 Non ſum: ¶ interrogabant eum: Dic ergo Scibbo-
C leth, quod interpretatur ſpica. Qui reſpondebat, Sib
boleth: eadem litera ſpicam exprimere non valens.
Statimq; apprehenſum iugulabant in ipſo Iordanis
tranſitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim
7 quadraginta duo millia. ¶ Iudicauit itaq; Iephte Ga-
laadites Iſrael ſex annis: & mortuus eſt, ac ſepultus
8 in ciuitate ſua Galaad. ¶ Poſt hunc iudicauit Iſrael
9 Abeſan de Bethlehem: ¶ qui habuit triginta filios,
& totidem filias: quas emittens foras, maritis dedit,
D & eiuſdem numeri filijs ſuis accepit uxores introdu-
cens in domum ſuam. Qui ſeptem annis iudicauit
10 Iſrael, ¶ mortuuſq; eſt, ac ſepultus in Bethlehem.
11 ¶ Cui ſucceſſit Aialon Zabulonites, & iudicauit Iſ-
12 rael decẽ annis: ¶ mortuuſque eſt, ac ſepultus in Zabu
lon.

13 lon. ¶ Poſt hunc iudicauit Iſrael Abdon, filius Illel
14 Pharathonites: ¶ qui habuit quadraginta filios, & tri-
ginta ex eis nepotes, aſcendentes ſuper ſeptuaginta
15 pullos aſinarum, & iudicauit Iſrael octo annis: ¶ mor-
tuuſque eſt, ac ſepultus in Pharathon terrę Ephraim,
in monte Amalec.

CAPVT XIII.

1 RVrſumque filij Iſrael fecerunt malum in con
A ſpectu Domini: qui tradidit eos in manus
2 Philiſthinorum quadraginta annis. ¶ Erat
autem quidam vir de Saraa, & de ſtirpe Dan, nomi-
Nu 6.2.5 3 ne Manue, habens vxorem ſterilem. ¶ Cui apparuit
Angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es, & abſq;
4 liberis: ſed concipies, & paries filium. ¶ Caue ergo ne
bibas vinum, ac ſiceram, nec immundum quidquam
5 comedas: ¶ quia concipies, & paries filium, cuius non
tanget caput nouacula: erat enim nazaræus Dei ab
infantia ſua, & ex matris vtero: & ipſe incipiet libe-
6 rare Iſrael de manu Philiſthinorum. ¶ Quæ cum ve-
niſſet ad maritum ſuũ, dixit ei: Vir Dei venit ad me,
B habẽs vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cũ
interrogaſſem quis eſſet, & vnde veniſſet, & quo nõie
7 vocaretur: noluit mihi dicere: ¶ ſed hoc reſpondit: Ec-
ce concipies, & paries filium: caue ne vinũ bibas, nec
ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo: erit enim
puer nazaræus Dei ab infantia ſua, ex vtero matris
8 ſuæ vſq; ad diem mortis ſuæ. ¶ Orauit itaque Manue
Dominum, & ait: Obſecro Domine, vt vir Dei quem
miſiſti, veniat iterũ, & doceat nos q̃d debeamus face-
9 re de puero q̃ naſciturus eſt. ¶ Exaudiuitq; Dominus

deprecantẽ Manue, & apparuit rurſum Angelus Dei
vxori eius ſedẽti in agro. Manue autem maritus eius
10 non erat cum ea. Quæ cum vidiſſet Angelum, ¶ feſti-
C nauit, & cucurrit ad virum ſuum: nunciauitque ei, di-
11 cens: Ecce apparuit mihi vir quẽ ante videram. ¶ Qui
ſurrexit, & ſecutus eſt vxorem ſuã: venienſq; ad vi-
rũ, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille reſpõ-
12 dit: Ego ſum. ¶ Cui Manue: Quando, inquit, ſermo
tuus fuerit expletus, q̃d vis vt faciat puer? aut a quo
13 ſe obſeruare debebit? ¶ Dixitq; Angelus Domini ad
Manue: Ab omnibus quæ locutus ſum vxori tuæ, ab-
14 ſtineat ſe: ¶ & quidquid ex vinea naſcitur, non come-
dat: vinum & ſiceram non bibat, nullo veſcatur im-
mundo: & quod ei præcepi, impleat, atque cuſtodiat.
15 ¶ Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obſecro te,
vt acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hędum
16 de capris. ¶ Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non
comedam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum face-
re, offer illud Domino. Et neſciebat Manue quod An-
17 gelus Domini eſſet. ¶ Dixitque ad eum. Quod eſt tibi
nomen, vt ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus
18 te? ¶ Cui ille rñdit, Cur quæris nomẽ meum, quod eſt
D mirabile? ¶ Tulit itaq; Manue hœdũ de capris, & li-
19 bamenta, & poſuit ſup̃ petrã, offerens Dño qui facit
20 mirabilia: ipſe aũt & vxor eius intuebantur. ¶ Cumq;
aſcenderet flamma altaris in cœlũ, Angelus Domini
pariter in flamma aſcendit. Quod cum vidiſſent Ma-
21 nue, & vxor eius, proni ceciderunt in terram, ¶ & vl-
tra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque in-
22 tellexit Manue Angelum Domini eſſe, ¶ & dixit ad
vxorem ſuam: Morte moriemur, quia vidimus Deũ.
23 ¶ Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occi-
dere, de manibus noſtris holocauſtum, & libamenta
non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neq;
24 ea quæ ſunt ventura, dixiſſet. ¶ Peperit itaque filium,
& vocauit nomen eius Samſon. Creuitque puer, &
25 benedixit ei Dominus. ¶ Cœpitque Spiritus Domini
eſſe cum eo in caſtris Dan, inter Saraa, & Eſthaol.

CAPVT XIIII.

1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha, vi-
A denſq; ibi mulierẽ de filiabus Philiſthijm,
2 ¶ aſcendit, & nunciauit patri ſuo, & matri
ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus
Philiſthinorum: quam quæſo vt mihi accipiatis vxo-
3 rem. ¶ Cui dixerunt pater & mater ſua. Nunquid non
eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo, quia vis accipere vxorem de Philiſthijm,
qui incircuncisi ſunt? Dixitque Samſon ad patrem
ſuum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis.
4 ¶ Parentes autem eius neſciebant quod res a Domino
fieret: & quæreret occaſionem contra Philiſthijm. eo
5 enim tẽpore Philiſthijm dominabantur Iſraeli. ¶ De-
ſcendit itaq; Samſon cũ patre ſuo, & matre in Tham-
natha. Cumque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit
6 catulus leonis ſæuus, & rugiens, & occurrit ei. ¶ Irruit
B autem Spiritus Domini in Samſon, & dilacerauit
leonem, quaſi hœdum in fruſta diſcerpens, nihil

omnino habens in manu: & hoc patri, & matri no-
7 luit indicare. ¶ Deſcenditque, & locutus eſt mulieri
8 quæ placuerat oculis eius. ¶ Et poſt aliquot dies re-
uertens vt acciperet eam, declinauit vt videret cada-
uer leonis: & ecce examen apum in ore leonis erat, ac
9 fauus mellis. ¶ Quem cum ſumpſiſſet in manibus, co-
medebat in via: venienſque ad patrem ſuum, & ma-
trem, dedit eis partem: qui & ipſi comederunt: nec
tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leo-
10 nis aſſumpſerat. ¶ Deſcendit itaque pater eius ad
mulierem, & fecit filio ſuo Samſon conuiuium. ſic
11 enim iuuenes facere conſueuerant. ¶ Cum ergo ciues
loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta,

12 vt eiient cum eo. ¶ Quibus locutus eſt Samſon: Pro-
ponam vobis problema, quod ſi ſolueritis, mihi
C intra ſeptem dies conuiuij, dabo vobis triginta ſin-
13 dones, & totidem tunicas. ¶ ſin autem non potueri-
tis ſoluere, vos dabitis mihi triginta ſindones, &
eiuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Pro-
14 pone problema, vt audiamus. ¶ Dixitque eis: De co-
medente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulce-
do. nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſol-
15 uere. ¶ Cumque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad
vxorem Samſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei, vt in-
dicet tibi quid ſignificet problema. quod ſi facere no-
lueris incendemus te, & domum patris tui. an id-
16 circo vocaſtis nos ad nuptias, vt ſpoliaretis? ¶ Quæ
fundebat apud Samſon lachrymas, & quærebatur,
D dicens: Odiſti me, & non diligis: idcirco problema
quod propoſuiſti filijs populi mei, non vis mihi ex-
ponere. At ille reſpondit: Patri meo, & matri nolui
17 dicere, & tibi indicare potero? ¶ Septem igitur die-
bus conuiuij flebat ante eum: tandemque die ſepti-
mo cum ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indi-
18 cauit ciuibus ſuis. ¶ Et illi dixerunt ei die ſeptimo
ante Solis occubitum: Quid dulcius melle, & quid
fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vi-
tula mea, non inueniſſetis propoſitionem meam.
19 ¶ Irruit itaque in eum Spiritus Domini, deſcendit-
que Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros: quo-
rum ablatas veſtes dedit ijs qui problema ſoluerant.
20 Iratuſque nimis aſcendit in domum patris ſui: ¶ vxor
autem eius accepit maritum vnum de amicis eius,
& pronubis.

CAPVT XV.

1 POſt aliquantulum autem temporis, cum dies
A triticeæ meſſis inſtarent, venit Samſon inui-
ſere volens vxorem ſuam, & attulit ei hœ-
dum de capris. Cumque cubiculum eius ſolito vel-
let intrare, prohibuit eum pater illius, dicens
2 ¶ Putaui quod odiſſes eam, & ideo tradidi illam a-
mico tuo: ſed habet ſororem, quæ iunior, & pul-
3 chrior illa eſt, ſit tibi pro ea vxor. ¶ Cui Samſon
reſpondit: Ab hac die non erit culpa in me contra
4 Philiſthæos: faciam enim vobis mala. ¶ Perrexit-
que, & cepit trecentas vulpes, caudaſque earum
5 iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: ¶ quas
igne ſuccendens dimiſit vt huc illucque diſcurrerent.
Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthinorum.
Quibus ſuccenſis, & comportatæ iam fruges, & ad-
huc ſtantes in ſtipula concrematæ ſunt, in tantum
vt vineas quoque, & olivueta, flamma conſumeret.
6 ¶ Dixeruntq; Philiſthijm: Quis fecit hanc rem? Qui-
B bus dictum eſt, Samſon gener Thamnathæi: quia tu-
lit vxorem eius, & alteri tradidit, hæc operatus eſt.
Aſcenderuntque Philiſthijm, & combuſſerunt tam
7 mulierem, quam patrem eius. ¶ Quibus ait Samſon:
Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam
8 vltionem, & tunc quieſcam. ¶ Percuſſitque eos ingen-
ti plaga, ita vt ſtupentes ſuram femori imponerent.
Et deſcendens habitauit in ſpelunca petræ Etam:
9 ¶ Igitur aſcendentes Philiſthijm in Terram Iuda ca-
ſtrametati ſunt in loco, qui poſtea vocatus eſt Le-
chi, id eſt, maxilla: vbi eorum fuſus eſt exercitus.
10 ¶ Dixeruntque ad eos de tribu Iuda: Cur aſcendi-
C ſtis aduerſum nos? Qui reſponderunt: Vt ligemus
Samſon venimus, & reddamus ei quæ in nos opera-
11 tus eſt. ¶ Deſcenderunt ergo tria millia virorum de
Iuda, ad ſpecum ſilicis Etam, dixeruntque ad Sam-
ſon: Neſcis quod Philiſthijm imperent nobis? qua-
re hoc facere voluiſti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt
12 mihi, ſic feci eis. ¶ Ligare, inquiunt, te venimus, &
tradere in manus Philiſthinorum. Quibus Samſon:
Iurate, ait, & ſpondete mihi quod non occidatis me.
13 ¶ Dixerunt: Non te occidemus, ſed vinctum trade-
mus. Ligaueruntque eum duobus nouis funibus, &
14 tulerunt eum de petra Etam. ¶ Qui cum veniſſet ad
locum Maxillæ, & Philiſthijm vociferantes occur-
riſſent ei, irruit Spiritus Domini in eum: & ſicut ſo-
lent ad odorem ignis, lina conſumi, ita vincu-
15 la quibus ligatus erat, diſſipata ſunt, & ſoluta. ¶ In-
uentamque maxillam, id eſt, mandibulam aſini, quæ
16 iacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros, ¶ & ait:
D In maxilla aſini, in mandibula pulli aſinarum dele-
17 ui eos, & percuſſi mille viros. ¶ Cumque hæc verba
canens compleſſet, proiecit mandibulam de manu,
& vocauit nomen loci illius Ramathlechi, quod in-
18 terpretatur eleuatio maxillæ. ¶ Sitienſque valde, cla-
mauit ad Dominum, & ait: Tu dediſti in manu ſerui
tui ſalutem hanc maximam, atque victoriam: & en
ſiti morior, incidamque in manus incircunciſorum.
19 ¶ Aperuit itaque Dominus molarem dentem in ma-
xilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hau-

ſtis refocillauit ſpiritum, & vires recepit. Idcirco
appellatum eſt nomen loci illius Fons inuocantis de
20 maxilla, vſque in præſentem diem. ¶ Iudicauitque Iſ-
rael in diebus Philiſthijm viginti annis.

CAPVT XVI.

1 ABijt quoque in Gazam, & vidit ibi mulie-
A rem meretricem, ingreſſuſque eſt ad eam.
2 ¶ Quod cum audiſſent Philiſthijm, & per-
crebuiſſet apud eos intraſſe vrbem Samſon, circun-
dederunt eum, poſitis in porta ciuitatis cuſtodibus:
& ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes, vt facto

3 mane exeuntem occiderent.♀Dormiuit autem Sam-
ſon vſque ad medium noctis,& inde conſurgens,ap-
prehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſe-
ra, impoſitaſque humeris ſuis portauit ad verticem
4 montis qui reſpicit Hebron. ♀Poſt hæc amauit mu-

lierem quæ habitabat in Valle ſorec, & vocabatur
5 Dalila. ♀ Veneruntque ad eam principes Philiſthi-
B norum,atque dixerunt: Decipe eum, & diſce ab il-
lo,in quo habeat tantam fortitudinem, & quomodo
eum ſuperare valeamus, & vinctum affligere, quod
ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille & centum argen
6 teos. ♀Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic mihi,
obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo, & quid ſit
7 quo ligatus erumpere nequeas.♀Cui reſpondit Sam-
ſon:Si ſeptem neruiceis funibus necdum ſiccis,& ad-
huc humentibus ligatus fuero,infirmus ero, vt cæte-
8 ri homines: ♀ Attuleruntque ad eam ſatrapæ Phi-
liſthinorum ſeptem funes, vt dixerat: quibus vinxit
9 eum, ♀ latentibus apud ſe inſidijs, & in cubiculo fi-
nem rei expectantibus: clamauitque ad eum Phili-
ſthijm ſuper te Samſon. Qui rupit vincula quo
modo ſi rumpat quis filum de ſtupę tortum putami-
ne, cum odorem ignis acceperit: & non eſt cogni-
10 tum in quo eſſet fortitudo eius. ♀ Dixitque ad eum
C Dalila: Ecce illuſiſti mihi, & falſum locutus es:
11 ſaltem nunc indica mihi quo ligari debeas. ♀ Cui
ille reſpondit: Si ligatus fuero nouis funibus, qui
nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, & alio-
12 rum hominum ſimilis. ♀Quibus rurſum Dalila vin-
xit eum, & clamauit: Philiſthijm ſuper te Samſon,
in cubiculo inſidijs præparatis. Qui ita rupit vin
13 cula quaſi fila telarum. ♀ Dixitque Dalila rurſum
ad eum: Vſquequo decipis me, & falſum loque-
ris? oſtende quo vinciri debeas: Cui reſpondit
Samſon: Si ſeptem crines capitis mei cum licio ple-
xueris, & clauum his circumligatum terræ fixe-
14 ris, infirmus ero. ♀ Quod cum feciſſet Dalila,
dixit ad eum:Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui con-
ſurgens de ſomno extraxit clauum cum crinibus, &
15 licio. ♀ Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis
D quod amas me, cum animus tuus non ſit mecum?
Per tres vices mentitus es mihi, & noluiſti dicere in
16 quo ſit maxima fortitudo tua. ♀ Cumque moleſta
eſſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret, ſpa-
cium ad quietem non tribuens, defecit anima eius,
17 & ad mortem vſque laſſata eſt. ♀ Tunc aperiens ve-
ritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam aſcen-
dit ſuper caput meum,quia nazaræus, id eſt, conſe-
cratus Deo ſum de vtero matris meæ: ſi raſum fue-
rit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & de-
18 ficiam,eroque ſicut cæteri homines. ♀ Videnſque illa
quod confeſſus ei eſſet omnem animum ſuum, mi-
ſit ad principes Philiſthinorum,ac mandauit: Aſcen-
dite adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor ſuum.
E Qui aſcenderunt, aſſumpta pecunia quam promiſe-
19 rant. ♀ At illa dormire eum fecit ſuper genua ſua, &
in ſinu ſuo reclinare caput. Vocauitque tonſorem, &
raſit ſeptem crines eius, & cœpit abigere eum, & a ſe
20 repellere:ſtatim enim ab eo fortitudo diſceſſit:♀ dixit
que,Philiſthijm ſuper te Samſon. Qui de ſomno con
ſurgens,dixit in animo ſuo: Egrediar ſicut ante feci,
& me excutiam: neſciens quod receſſiſſet ab eo Do-
21 minus.♀Quem cum apprehendiſſent Philiſthijm,ſta-
tim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vin-
ctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.
22 ♀ Iamque capilli eius renaſci cœperant,♀& principes
23 Philiſthinorum conuenerunt in vnum vt immolarēt
hoſtias magnificas Dagon Deo ſuo, & epularentur,
F dicentes: Tradidit Deus noſter inimicum noſtrum
24 Samſon in manus noſtras.♀ Quod etiam populus vi-
dens,laudabat Deum ſuum,eademque dicebat:Tra-
didit Deus noſter aduerſarium noſtrum in manus no
ſtras,qui deleuit terram noſtrā, & occidit plurimos.
25 ♀ Lætanteſque per conuiuia,ſumptis iam epulis,præ-
ceperunt vt vocaretur Samſon, & ante eos luderet.
Qui adductus de carcere ludebat ante eos, fecerunt-
26 que eum ſtare inter duas columnas.♀ Qui dixit pue-
ro regenti greſſus ſuos: Dimitte me vt tangam colum
nas, quibus omnis imminet domus, & recliner ſuper
27 eas, & paululum requieſcam. ♀ Domus autem erat
plena virorum,ac mulierum: & erant ibi omnes prin
cipes Philiſthinorum, ac de tecto, & ſolario circiter
tria millia vtriuſque ſexus ſpectātes ludentem Sam-
28 ſon. ♀ At ille inuocato Domino,ait: Domine Deus,
G memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem pri-
ſtinam,Deus meus, vt vlciſcar me de hoſtibus meis,
& pro amiſſione duorum luminum vnam vltionem
29 recipiam. ♀ Et apprehendens ambas columnas,qui-
bus innitebatur domus, alteramq; earum dextra, &
30 alteram læua tenens, ♀ ait:Moriatur anima mea cum
Philiſthijm:concuſſiſq; fortiter columnis,cecidit do-
mus ſuper omnes principes, & cæteram multitudi-
nem quæ ibi erat:multoque plures interfecit moriēs,
31 quam ante viuus occiderat.♀Deſcēdentes autem fra-
tres eius,& vniuerſa cognatio, tulerunt corpus eius,
& ſepelierunt inter Saraa, & Eſthaol in ſepulchro pa
tris ſui Manue:iudicauitque Iſrael viginti annis.

CAPVT XVII.

1 FVit eo tp̄: vir quidā de mōte Ephraim nomine
A Michas,♀qui dixit matri ſuę:Mille & cētū ar-
a gēteos quos ſeparaueras tibi, & ſup q̄bus me
audiēte iuraueras, ecce ego habeo, & apud me ſunt.

Cui

Cui illa reſpondit: Benedictus filius meus Domino.
3 ¶ Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat ei: Con-
ſecraui,& voui hoc argentum Domino, vt de manu
mea ſuſcipiat filius meus, & faciat ſculptile, atque
4 conflatile: & nunc trado illud tibi. ¶ Reddidit igitur
B eos matri ſuæ: quæ tulit ducentos argenteos,& dedit
eos argentario, vt faceret ex eis ſculptile, atque con-
5 flatile, quod fuit in domo Michę. ¶ Qui ędiculam quo
que in ea Deo ſeparauit, & fecit Ephod, & thera-
phim, id eſt, veſtem ſacerdotalem, & idola: impleuit-
que vnius filiorum ſuorum manum, & factus eſt ei
6 ſacerdos. ¶ In diebus illis non erat Rex in Iſrael, ſed
C vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, hoc facie-
7 bat. ¶ Fuit quoque alter adoleſcens de Bethlehem Iu-
da, ex cognatione eius: eratque ipſe Leuites,& habi-
8 tabat ibi. ¶ Egreſſuſque de ciuitate Bethlehem, pere-
grinari voluit vbicunque ſibi commodum reperiſſet.
Cumque veniſſet in montem Ephraim, iter faciens,
9 & declinaſſet parumper in domum Michæ, ¶ interro-
gatus eſt ab eo vnde veniſſet. Qui reſpondit: Leuita
D ſum de Bethlehem Iuda,& vado vt habitem vbi po-
10 tuero,& vtile mihi eſſe perſpexero. ¶ Dixitque Mi-
chas: Mane apud me,& eſto mihi parẽs, ac ſacerdos:
daboque tibi per annos ſingulos decem argenteos, ac
veſtem duplicem, & quæ ad victum ſunt neceſſaria.
11 ¶ Acquieuit, & manſit apud hominem, fuitque illi
12 quaſi vnus de filijs: ¶ impleuitque Michas manum e-
13 ius. & habuit puerum ſacerdotem apud ſe. ¶ Nunc
ſcio, dicens, quod benefaciet mihi Deus habenti Le-
uitici generis ſacerdotem.

C A P V T XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael, & tribus
A Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, vt habitaret
in ea: vſque ad illum enim diem inter cæteras
2 tribus ſortem non acceperat. ¶ Miſerunt ergo filij
Dan ſtirpis,& familiæ ſuæ quinque viros fortiſſimos
de Saraa,& Eſthaol, vt explorarẽt terram,& diligen
ter inſpicerent: dixeruntque eis: Ite & conſyderate
terram. Qui cum pergentes veniſſent in montem E-
phraim,& intraſſent domum Michæ, requierunt ibi:
3 ¶& agnoſcentes vocem adoleſcentes Leuitę, vtenteſ-
que illius diuerſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc
adduxit? Quid hic agis? quam ob cauſam huc veni-
4 re voluiſti? ¶ Qui reſpondit eis: Hæc & hæc præſtitit
B mihi Michas, & me mercede conduxit, vt ſim ei ſa-
5 cerdos. ¶ Rogauerunt autem eum, vt conſuleret Do-
minum, vt ſcire poſſent, an proſpero itinere pergerẽt,
6 & res haberet effectum. ¶ Qui reſpondit eis: Ite in pa-
ce, Dominus reſpicit viam veſtram, & iter quo per-
7 gitis: ¶ Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: vi-
deruntque populum habitantem in ea abſque vllo ti
more, iuxta conſuetudinem Sidoniorum, ſecurum &
quietum, nullo ei penitus reſiſtente, magnarumque
opum,& procul a Sidone atque a cunctis hominibus
8 ſeparatum. ¶ Reuerſique ad fratres ſuos in Saraa, &
C Eſthaol,& quid egiſſent ſciſcitantibus, ¶ reſponderũt
9 Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus enim terram val
de opulentam, & huberem: nolite negligere, nolite
ceſſare: eamus & poſſideamus eam: nullus erit labor.
10 ¶ Intrabimus ad ſecuros in regionem latiſſimam, tra-
detque nobis Dominus locum, in quo nullius rei eſt
11 penuria, eorum quæ gignuntur in terra. ¶ Profecti igi
tur ſunt de cognatione Dan, id eſt, de Saraa & Eſt-
12 haol ſexcenti viri accincti armis bellicis, ¶ aſcenden-
teſque, manſerunt in Cariathiarim Iudæ: qui locus
ex eo tempore Caſtrorum Dan nomen accepit,& eſt
13 poſt tergum Cariathiarim. ¶ Inde tranſierunt in mon-
D tem Ephraim. Cumque veniſſent ad domum Michę,
14 ¶ dixerunt quinque viri qui prius miſſi fuerant ad
conſyderandam terram Lais, cæteris fratribus ſuis:
Noſtis quod in domibus iſtis ſit ephod & theraphim,
& ſculptile, atque conflatile: videte quid vobis pla-
15 ceat: ¶ Et cum paululum declinaſſent, ingreſſi ſunt do
mum adoleſcentis Leuitæ, qui erat in domo Michæ:
16 ſalutaueruntque eum verbis pacificis. ¶ Sexcenti au-
17 tem viri ita vt erant armati, ſtabant ante oſtium. ¶ At
illi qui ingreſſi fuerant domum iuuenis, ſculptile &
ephod & theraphim, atque conflatile tollere nitebãn
tur,& ſacerdos ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris for
18 tiſſimis haud procul expectantibus. ¶ Tulerunt igitur
E qui intrauerant, ſculptile, ephod & idola, atque con-
19 flatile. Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis? ¶ Cui re-
ſponderunt: Tace & pone digitum ſuper os tuum: ve
nique nobiſcum, vt habeamus te patrem, ac ſacer-
dotem: Quid tibi melius eſt. vt ſis ſacerdos in domo
20 vnius viri, an in vna tribu,& familia in Iſrael? ¶ Quod
cum audiſſet, acquieuit ſermonibus eorum, & tulit
ephod,& idola, ac ſculptile,& profectus eſt cum eis.
21 ¶ Qui cum pergerent,& ante ſe ire feciſſent paruulos
22 ac iumenta, & omne quod erat pretioſum, ¶& iam a
domo Michæ eſſent procul, viri qui habitabant in
23 ædibus Michæ conclamantes ſequuti ſunt, ¶ & poſt
F tergum clamare cœperunt. Qui cum reſpexiſſent,

dixerunt ad Micham: quid tibi vis? cur clamas?
24 ¶ Qui reſpondit: Deos meos quos mihi feci, tuliſtis,
& ſacerdotem,& omnia quæ habeo,& dicitis, Quid
25 tibi eſt? ¶ Dixeruntque ei filij Dan: Caue ne vltra lo-
quaris ad nos,& veniant ad te viri animo concitati,
26 & ipſe cum omni domo tua pereas. ¶ Et ſic cœpto iti-
nere perrexerunt. Videns autem Michas quod fortio
27 res ſe eſſent, reuerſus eſt in domum ſuam. ¶ Sexcenti
autem viri tulerunt ſacerdotem, & quæ ſupra dixi-
mus: veneruntque in Lais ad populum quieſcentem
G atque ſecurum,& percuſſerunt eos in ore gladij: vr-
28 bemque incendio tradiderunt: ¶ nullo penitus feren-
te præſidium, eo quod procul habitarent a Sidone,
& cum nullo hominum haberent quidquam ſocie-
tatis, ac negotij. Erat autem ciuitas ſita in regione
Rohob: quam rurſum extruentes habitauerunt in
29 ea: ¶ vocato nomine ciuitatis Dan, iuxta vocabu-
lum patris ſui, quem genuerat Iſrael, quæ prius Lais
30 dicebatur. ¶ Poſueruntque ſibi ſculptile, & Iona-
than filium Gerſam filij Moyſi, ac filios eius ſacer-
dotes in tribu Dan, vſque ad diem captiuitatis ſuæ.

¶ Manſitque

31 ¶ Manſitque apud eos idolum Michæ omni tempore
quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis non erat
rex in Iſrael.

CAPVT XIX.

1 FVit quidam vir Leuites, habitãs in latere mon-
A tis Ephraim, qui accepit vxorem de Bethlehẽ
2 Iuda: ¶ quæ reliquit eum, & reuerſa eſt in do-
mum patris ſui in Bethlehem, manſitque apud eum
3 quatuor menſibus. ¶ Secutuſque eſt eam vir ſuus, vo-
lens reconciliari ei, atque blandiri, & ſecum reduce-
re, habens in comitatu puerum, & duos aſinos: quæ
ſuſcipit eum, & introduxit in domũ patris ſui. Quod
cum audiſſet ſocer eius, eumque vidiſſet, occurrit ei
4 lætus, ¶ & amplexatus eſt hominem. Manſitq; gener
in domo ſoceri tribus diebus, comedens cum eo, &
5 bibens familiariter. ¶ Die autem quarto de nocte cõ-
ſurgens proficiſci voluit. Quem tenuit ſocer, & ait ad
B eum: Guſta prius pauſillum panis, & cõforta ſtoma-
6 chum, & ſic proficiſceris. ¶ Sederuntque ſimul, ac co-
mederunt & biberunt. Dixitque pater puellæ ad ge-
nerum ſuum: Quæſo te vt hodie hic maneas, pariter-
7 que lætemur. ¶ At ille conſurgens, cœpit velle profi-
ciſci. Et nihilominus obnixe eũ ſocer tenuit, & apud
8 ſe fecit manere. ¶ Mane autem facto, parabat Leuites
iter. Cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, vt paululum ci-
bi capias, & aſſumptis viribus, donec increſcat dies,
9 poſtea proficiſcaris. Comederunt ergo ſimul. ¶ Surre-
xitque adoleſcens, vt pergeret cum vxore ſua & pue-
ro. Cui rurſum loquutus eſt ſocer. Conſidera quod
dies ad occaſum decliuior ſit, & propinquat ad ve-
ſperum: mane apud me etiam hodie, & duc lætum
diem, & cras proficiſceris vt vadas in domum tuam.
10 ¶ Noluit gener acquieſcere ſermonibꝰ eius: ſed ſtatim
C perrexit, & venit cõtra Iebus, quę altero nomine vo-
catur Ieruſalem, ducẽs ſecum duos aſinos onuſtos, &
11 concubinam. ¶ Iamq; erant iuxta Iebus, & dies muta
batur in noctem: dixitq; puer ad Dominum ſuũ: Ve-
ni, obſecro, declinemus ad vrbem Iebuſæorũ, & ma-
12 neamus in ea. ¶ Cui reſpondit Dominus: Non ingre-
diar oppidũ gentis alienæ, quæ non eſt de filijs Iſrael,
13 ſed tranſibo vſque Gabaa, ¶ & cum illuc peruenero,
14 manebimus in ea, aut certe in vrbe Rama. ¶ Tranſie-
runt ergo Iebus, & cęptum carpebant iter, occubuit-
que eis ſol iuxta Gabaa: quæ eſt in tribu Beniamin:
15 ¶ diuerteruntque ad eam, vt manerent ibi. Quo cum
D intraſſent, ſedebant in platea ciuitatis, & nullus eos
16 recipere voluit hoſpitio. ¶ Et ecce apparuit hõ ſenex
reuertens de agro & de opere ſuo veſperi, qui & ipſe
de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in
Gabaa. homines autem regionis illius erant filij Ie-
17 mini. ¶ Eleuatiſq; oculis, vidit ſenex ſedentem homi-
nem cum ſarcinulis ſuis in platea ciuitatis: & dixit ad
18 eũ: Vnde Venis, & quo vadis? ¶ Qui reſpondit ei: Pro-
fecti ſumus de Bethlehem Iuda, & pergimus ad locũ
noſtrum, qui eſt in latere mõtis Ephraim, vnde iera-
mus in Bethlehem: & nunc vadimus ad domum
Dei, nulluſque ſub tectum ſuum nos vult recipere,
19 ¶ habentes paleas, & fœnum in aſinorum pabulum,
E & panem ac vinum in meos, & ancillæ tuæ vſus, &
pueri qui mecum eſt: nulla re indigemus niſi hoſpi-
20 tio. ¶ Cui reſpondit ſenex: Pax tecum ſit: ego præ-
bebo omnia quæ neceſſaria ſunt, tantum quæſo, ne
21 in platea maneas. ¶ Introduxitque eum in domum
ſuam, & pabulum aſinis præbuit: ac poſtquam la-
22 uerunt pedes ſuos, recepit eos in conuiuium: ¶ illis
epulantibus, & poſt laborem itineris, & cibo & po-
tu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitates il-
lius, filij Belial, (id eſt, abſque ingo,) & circun-
dantes domum ſenis, fores pulſare cœperunt, cla-
mantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ vi-
rum qui ingreſſus eſt domum tuam, vt abutamur eo:
23 ¶ Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait: Nolite fratres,
F nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt homo ho-
24 ſpitium meum: & ceſſate ab hac ſtultitia, ¶ habeo fi-
liam virginem, & hic homo habet concubinam, e-
ducam eas ad vos, vt humilietis eas, & veſtram libi-
dinem compleatis: tantum, obſecro, ne ſcelus hoc
25 contra naturam operemini in virum. ¶ Nolebant ac-
quieſcere ſermonibus illius. Quod cernens homo,
eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit il-
ludendam: qua cum tota nocte abuſi eſſent, dimiſſe-
26 runt eam mane. ¶ At mulier recedentibus tenebris,
venit ad oſtium domus, vbi manebat Dominus ſuus
27 & ibi corruit. ¶ Mane facto ſurrexit homo, & ape-
ruit hoſtium, vt cœptam expleret viam: & ecce con-
cubina eius iacebat ante oſtium, ſparſis in limine
28 manibus. ¶ Cui ille, putans eam quieſcere, loque-
G batur: Surge & ambulemus. Qua nihil reſponden-

te, intelligens quod erat mortua, tulit eam, & im-
29 poſuit aſino, reuerſuſque eſt in domum ſuam. ¶ Quã
cum eſſet ingreſſus, arripuit gladium, & cadauer v-
xoris cum oſſibus ſuis in duodecim partes, ac fruſta
30 concidens, miſit in omnes terminos Iſrael. ¶ Quod
cum vidiſſent ſinguli, conclamabant: Nunquam res
talis facta eſt in Iſrael ex eo die quo aſcenderunt pa-
tres noſtri de Aegypto, vſque in præſens tempus.
ferte ſententiam, & in commune decernite quid fa-
cto opus ſit.

CAPVT XX.

1 EGreſſi itaque ſunt omnes filij Iſrael, & pari-
A ter congregati quaſi vir vnus de Dan vſque
Berſabee, & terra Galaad ad Dominum in
2 Maſpha. ¶ omneſque anguli populorum, & cun- Oſeæ 10 c. 9.
ctæ tribus Iſrael in eccleſiam populi Dei conuene-
runt quadringenta millia peditum pugnatorum.
3 ¶ (Nec latuit filios Beniamin quod aſcendiſſent filij
Iſrael in Maſpha.) Interrogatuſque Leuita maritus
mulieris interfectæ, quomodo tantum ſcelus per-
4 petratum eſſet, ¶ reſpondit: Veni in Gabaa Be-
5 niamin cum vxore mea, illucque diuerti: ¶ & ec-
ce, homines ciuitatis illius circundederunt no-
cte domum in qua manebam, volentes me occi

dere:

dere; & vxorem meam incredibili furore libidinis
6 vexantes, denique mortua eſt. ¶ Quam arreptam in
fruſta concidi, miſique partes in omnes terminos poſ-
ſeſſionis veſtræ, quia nunquam tantum nefas, & tam
7 grãde piaculum factum eſt in Iſrael. ¶ Adeſtis omnes
8 filij Iſrael, decernite quid facere debeatis. ¶ Stanſque
omnis populus quaſi vnius hominis ſermone reſpon-
dit, Non recedemus in tabernacula noſtra, nec ſuam
9 quiſquam intrabit domum: ¶ ſed hoc contra Gabaa
10 in commune faciemus. ¶ Decem viri eligantur e cen-
B tum, ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille,
& mille de decem millibus, vt comportent exercitui
cibaria, & poſſimus pugnare cõtra Gabaa Beniamin,
11 & reddere ei pro ſcelere quod meretur. ¶ Cõuenitque
vniuerſus Iſrael ad ciuitatem, quaſi homo vnus ea-
12 dem mente, vnoque conſilio, ¶ & miſerunt nuncios
ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tan-
13 tum nefas in vobis repertum eſt? ¶ Tradite homines
de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, vt moriã-
tur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerunt fra-
14 trum ſuorum filiorum Iſrael audire mandatum: ¶ ſed
ex cunctis vrbibus quæ ſortis ſuę erant, conuenerunt
in Gabaa, vt illis ferrent auxilium, & contra vniuer-
15 ſum populum Iſrael dimicarent. ¶ Inuentique ſunt
vigintiquinque millia de Beniamin educẽtium gla-
16 dium, præter habitatores Gabaa, ¶ qui ſeptingenti
C erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra vt dextra præliãtes: &
ſic fundis lapides ad certum iacentes, vt capillum
quoque poſſent percutere, & nequaquam in alteram
17 partem ictus lapidis deferretur. ¶ Virorum quoque
Iſrael abſque filijs Beniamin, inuenta ſunt quadrin-
genta millia educentium gladios, & paratorum ad
18 pugnam. ¶ Qui ſurgentes, venerunt in domum
Dei, hoc eſt in Silo: conſuluerunt que Deum, at-
que dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro prin-
ceps certaminis contra filios Beniamin? Quibus
reſpondit Dominus: Iudas ſit dux veſter: Statim-
19 que ¶ filij Iſrael ſurgentes mane caſtrametati ſunt
20 iuxta Gabaa: ¶ & inde procedentes ad pugnam
contra Beniamin, vrbem oppugnare cœperunt.
21 ¶ Egreſſique filij Beniamin de Gabaa, occiderunt de
22 filijs Iſrael die illo vigintiduo millia virorum. ¶ Rur-
ſum filij Iſrael & fortitudine & numero confidentes:
in eodem loco in quo prius certauerant, aciem dire-
23 xerunt, ¶ ita tamen vt prius aſcenderent, & flerent
D coram Domino vſque ad noctem: conſulerentque
eum, & dicerent: Debeo vltra procedere ad dimi-
candum contra filios Beniamin fratres meos, an
non? Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos, &
24 inite certamen. ¶ Cumque filij Iſrael altera die con-
25 tra filios Beniamin ad prælium proceſſiſſent, ¶ eru-
perunt filij Beniamin de portis Gabaa: & occurren-
tes eis tanta in illos cæde bacchati ſunt, vt decem &
octo millia virorum educentium gladium proſterne-
26 rent. ¶ Quamobrem omnes filij Iſrael venerunt in
domum Dei, & ſedentes flebant coram Domino:
ieiunaueruntque die illo vſque ad veſperam, & ob-
tulerunt ei holocauſta, atque pacificas victimas,
27 ¶ & ſuper ſtatu ſuo interrogauerunt. Eo tempo-
28 re ibi erat arca fœderis Dei, ¶ & Phinees filius E-
leazari filij Aaron præpoſitus domus. Conſulue-
runt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire vltra
debemus ad pugnam contra filios Beniamin fra-
tres noſtros, an quieſcere? Quibus ait Dominus:
Aſcendite: cras enim tradam eos in manus veſtras.
29 ¶ Poſueruntque filij Iſrael inſidias per circuitum vr-
30 bis Gabaa. ¶ & tertia vice, ſicut ſemel & bis, contra
31 Beniamin exercitum produxerunt. ¶ Sed & filij Be-
niamin audacter eruperunt de ciuitate, & fugientes
E aduerſarios longius perſecuti ſunt: ita vt vulnera-
rent ex eis, ſicut primo die, & ſecundo, & cæderent
per duas ſemitas vertentes terga, quarum vna fere-
batur in Bethel, & altera in Gabaa, atque proſterne-
32 rent triginta circiter viros: ¶ putauerunt enim ſolito
eos more cædere. Qui fugam arte ſimulantes, inie-
rũt conſilium, vt abſtraherent eos de ciuitate, & qua-
33 ſi fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerẽt. ¶ Om-
nes itaque filij Iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis, teten-
derunt aciem in loco qui vocatur Baalthamar. Inſi-
diæ quoque quæ circa vrbem erant, paulatim ſe ape-
34 rire cœperunt, ¶ & ab occidentali vrbis parte proce-
dere. Sed & alia decem millia virorum de vniuerſo
Iſrael, habitatores vrbis ad certamina prouocabant,
Ingrauatumque eſt bellum contra filios Beniamin:
& non intellexerunt quod ex omni parte illis inſta-
35 ret interitus. ¶ Percuſſitque eos Dominus in conſpe-
ctu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo die
vigintiquinque millia, & centum viros, omnes bel-
36 latores, & educentes gladium. ¶ Filij autem Benia-
F min cum ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt fu-
gere. Quod cernentes filij Iſrael, dederunt eis ad
fugiendum locum, vt ad præparatas inſidias deue-
37 nirent, quas iuxta vrbem poſuerant. ¶ Qui cum re-
pente de latibulis ſurrexiſſent, & Beniamin terga
cædentibus daret, ingreſſi ſunt ciuitatem, & per-
38 cuſſerunt eam in ore gladij. ¶ Signum autem dede-
rant filij Iſrael his quos in inſidijs collocauerant, vt
poſtquam vrbem cepiſſent, ignẽ accẽderent: vt aſcen
dente in altum fumo captam vrbem demonſtrarent.
39 ¶ Quod cum cernerent filij Iſrael in ipſo certamine
poſiti (putauerunt enim filij Beniamin eos fugere, &
inſtantius perſequebantur, cæſis de exercitu eorum
40 triginta uiris) ¶ & viderunt quaſi columnam fumi de
ciuitate conſcendere. Beniamin quoque aſpiciens re-
tro cum captam cerneret ciuitatem, & flammas in
41 ſublime ferri: ¶ qui prius ſimulauerant fugam, uerſa
facie fortius reſiſtebant. Quod cum uidiſſent filij Be-
42 niamin, in fugam verſi ſunt, ¶ & ad viam deſerti ire
cœperunt, illuc quoque eos aduerſarijs perſequenti-
bus. ſed & hi qui vrbem ſuccenderant, occurrerunt
43 eis. ¶ Atque ita factum eſt, vt ex vtraque parte ab ho-
ſtibus cæderentur: nec erat ulla requies morientium.
G Ceciderunt atque proſtrati ſunt ad orientalem pla-
44 gam vrbis Gabaa. ¶ Fuerunt autem qui in eodem
loco interfecti ſunt, decem & octo millia virorum,
45 omnes robuſtiſſimi pugnatores. ¶ Quod cum uidiſ-
ſent, qui remanſerant de Beniamin, fugerunt in ſo-
litudinem: & pergebant ad petram: cuius vocabu-
lum eſt Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in
diuerſa tendentes, occiderunt quinque millia viro
rum. Et cum vltra tenderent perſequuti ſunt eos, &
46 interfecerunt etiam alia duo millia. ¶ Et ſic factum
eſt, vt omnes qui ceciderant de Beniamin in di
uerſis locis, eſſent uigintiquinque millia, pugna-
47 tores ad bella promptiſſimi. ¶ Remanſerunt itaque
de omni numero Beniamin, qui euadere, & fuge-
re in ſolitudinem potuerunt ſexcenti uiri: ſede-
48 runtque in Petra Remmon menſibus quatuor: ¶ Re-

greſſi

greſſi autem filij Iſrael, omnes reliquias ciuitatis a
viris vſque ad iumenta gladio percuſſerunt, cun-
ctaſque vrbes, & viculos Beniamin vorax flamma
conſumpſit.

C A P V T XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Iſrael in Maſpha, & di-
A xerunt: Nullus noſtrum dabit filijs Beniamin
2 de filiabus ſuis vxorem. ¶ Veneruntque omnes
ad domum Dei in Silo, & in conſpectu eius ſeden-
tes vſque ad veſperam, leuauerunt vocem, & ma-
3 gno vlulatu cœperunt flere, ¶ dicentes: Quare Do-
mine Deus Iſrael factum eſt hoc malum in populo
4 tuo, vt hodie vna tribus auferretur ex nobis: ¶ Al-
tera autem die diluculo conſurgentes extruxerunt
altare, obtuleruntque ibi holocauſta, & pacificas
5 victimas, ¶ & dixerunt: Quis non aſcendit in exer-
citu Domini de vniuerſis tribubus Iſrael? Grandi
enim iuramento ſe conſtrinxerant cum eſſent in Ma-
6 ſpha, interfici eos qui defuiſſent. ¶ Ductique pœ-
B nitentia filij Iſrael ſuper fratre ſuo Beniamin, cœpe-
7 runt dicere: Ablata eſt tribus vna de Iſrael: ¶ vnde
vxores accipient? omnes enim in commune iurraui-
8 mus, non daturos nos his filias noſtras. ¶ Idcirco di-
xerunt: Quis eſt de vniuerſis tribubus Iſrael, qui
non aſcendit ad Dominum in Maſpha? Et ecce in-
uenti ſunt habitatores Iabes Galaad in illo exerci-
9 tu non fuiſſe. (¶ Eo quoque tempore cum eſſent in
10 Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt.) ¶ Miſerunt ita-
que decem millia viros robuſtiſſimos, & præcepe-
runt eis: Ite, & percutite habitatores Iabes Galaad
in ore gladij, tam vxores, quam paruulos eorum.
11 ¶ Et hoc erit quod obſeruare debebitis, Omne gene-
ris maſculini, & mulieres quæ cognouerunt viros,
12 interficite: virgines autem reſeruate. ¶ Inuentæque
ſunt de Iabes Galaad quadringentæ virgines, quæ
neſcierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad ca-
13 ſtra in Silo, in terram Chanaan. ¶ Miſeruntque
nuncios ad filios Beniamin qui erant in Petra Rem-
C mon, & præceperunt eis, vt eos ſuſciperent in pa-
14 ce. ¶ Veneruntque filij Beniamin in illo tempore,
& datæ ſunt eis vxores de filiabus Iabes Galaad:
alias autem non repererunt, quas ſimili modo tra-
15 derent. ¶ Vniuerſuſque Iſrael valde doluit, & egit
pœnitentiam ſuper interfectione vnius tribus ex Iſ-
16 rael. ¶ Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus
reliquis qui non acceperunt vxores? omnes in Be-
17 niamin fœminæ conciderunt, ¶ & magna nobis cu-
ra ingentique ſtudio prouidendum eſt, ne vna tri-
18 bus deleatur ex Iſrael. ¶ Filias enim noſtras eis da-
re non poſſumus, conſtricti iuramento, & maledi-
ctione, qua diximus: Maledictus qui dederit de fi-
19 liabus ſuis vxorem Beniamin. ¶ Ceperuntque con-
ſilium, atque dixerunt: Ecce ſolemnitas Domini
eſt in Silo anniuerſaria, quæ ſita eſt ad Septentrio-
D nem vrbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ
quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem
20 oppidi Lebona. ¶ Præceperuntque filijs Beniamin,
21 atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis. ¶ Cumque
videritis filias Silo ad ducendos choros ex more
procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis
ſinguli vxores ſingulas: & pergite in terram Benia-
22 min. ¶ Cumque venerint patres earum, ac fratres,
& aduerſum vos queri cœperint, atque iurgari, di-
cemus eis, Miſeremini eorum: non enim rapuerunt
eas iure bellantium, atque victorum: ſed roganti-
bus vt acciperent, non dediſtis, & a veſtra parte pec-
23 catum eſt: ¶ Feceruntque filij Beniamin, vt ſibi fuerat
imperatum: & iuxta numerum ſuum rapuerunt ſibi
de his quæ ducebant choros, vxores ſingulas: abie-
runtque in poſſeſſionem ſuam. ædificantes vrbes, &
24 habitantes in eis. ¶ Filij quoque Iſrael reuerſi ſun
per tribus, & familias in tabernacula ſua. In diebus
illis non erat Rex in Iſrael: ſed vnuſquiſque quod ſi-
bi rectum videbatur, hoc faciebat.

Liber Iudicum Finis.

LIBER RVTH.

CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus vnius iudicis quando iudi-
A ces præerant, facta eſt fames in ter-
ra. Abijtque homo de Bethlehem Iu-
da, vt peregrinaretur in regione Moa-
bitide cum vxore ſua, ac duobus li-
2 beris: ¶ ipſe vocabatur Elimelech, & vxor eius
Noemi & duo filij, alter Mahalon, & alter Che-
lion, Ephratæi de Bethlehem Iuda. Ingreſſique re-
3 gionem Moabitidem, morabantur ibi. ¶ Et mortuus
eſt Elimelech maritus Noemi: remanſitque ipſa cum
4 filijs. ¶ Qui acceperunt vxores Moabitidas, qua-
rum vna vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Man-
5 ſeruntque ibi decem annis, ¶ & ambo mortui ſunt,
Mahalon videlicet & Chelion: remanſitque mulier
6 orbata duobus liberis, ac marito. ¶ Et ſurrexit vt in
B patriam pergeret cum vtraque nuru ſua de regione
Moabitide: audierat enim quod reſpexiſſet Domi-
7 nus populum ſuum, & dediſſet eis eſcas. ¶ Egreſſa
eſt itaque de loco peregrinationis ſuæ cum vtraque
nuru: & iam in via reuertendi poſita in terram Iu-
8 da, ¶ dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ: fa-
ciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feci-
9 ſtis cum mortuis, & mecum. ¶ Det vobis inuenire re-
quiem in domibus virorum, quos ſortituræ eſtis.
Et oſculata eſt eas. Quæ eleuata voce flere cœpe-
10 runt, ¶ & dicere: Tecum pergemus ad populum
11 tuum. ¶ Quibus illa reſpondit: Reuertimini filiæ
meæ, cur venitis mecum? num vltra habeo filios in
12 vtero meo, vt viros ex me ſperare poſſitis? ¶ Reuer-
C timini filiæ meæ, & abite: iam enim ſenectute con-

fecta ſum, nec apta vinculo coniugali. etiam ſi poſ-
13 ſem hac nocte concipere, & parere filios, ¶ ſi eos expe-
ctare velitis donec creſcant, & annos pubertatis im-
pleant, ante eritis vetulæ quam nubatis. Nolite quæ-
ſo filiæ meæ: quia veſtra anguſtia magis me premit,
14 & egreſſa eſt manus Domini contra me. ¶ Eleuata igi-
tur voce, rurſum flere cœperunt. Orpha oſculata eſt
15 ſocrum, ac reuerſa eſt. Ruth adhæſit ſocrui ſuæ, ¶ cui
dixit Noemi: En reuerſa eſt cognata tua ad populum
16 ſuum, & ad Deos ſuos, vade cum ea. ¶ Quæ reſpon-
dit: Ne aduerſeris mihi vt relinquam te, & abeam:
quocunque enim perexeris, pergam: & vbi morata
D fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus, popu-
17 lus meus: & Deus tuus Deus meus. ¶ Quæ te terra
morientem ſuſceperit, in ea moriar: ibique locum
accipiā ſepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc
18 addat, ſi non ſola mors me & te ſeparauerit. ¶ Videns
ergo Noemi, quod obſtinato animo Ruth decreuiſſet
ſecum pergere, aduerſari noluit, nec ad ſuos vltra re-
19 ditum perſuadere: ¶ profectæque ſunt ſimul, & vene-
runt in Bethlehem. Quibus vrbem ingreſſis, velox
apud cunctos fama percrebuit: dicebantque mulie-
20 res, Hæc eſt illa Noemi. ¶ Quibus ait: Ne vocetis me
Noemi, id eſt pulchram: ſed vocate me Mara, id eſt,
amaram, quia amaritudine valde repleuit me Omni-
21 potens. ¶ Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me
Dominus. Cur ego vocatis me Noemi, quam Domi-
22 nus humiliauit, & afflixit Omnipotens? ¶ Venit er-
go Noemi cum Ruth Moabitide nuru ſua, de terra
peregrinationis ſuæ, ac reuerſa eſt in Betlehem,
quando primum hordea metebantur.

CAPVT II.

1 ERat autem viro Elimelech conſanguineus, ho-
A mo potēs, & magnarum opum nomine Booz.
2 ¶ Dixitque Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam:
Si iubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ
fugerint manus metentium, vbicunque clementis in
me patris familias reperero gratiam. Cui illa reſpon-
3 dit: Vade filia mea. ¶ Abijt itaque & colligebat ſpicas
poſt terga metentium. Accidit autem vt ager ille ha-
beret dominum nomine Booz, qui erat de cognatio-
4 ne Elimelech. ¶ Et ecce, ipſe veniebat de Bethlehem,
dixitque Meſſoribus: Dominus vobiſcum. Qui re-
5 ſponderunt ei: Benedicat tibi Dominus. ¶ Dixitque
Booz iuueni qui meſſoribus præerat: Cuius eſt hæc
6 puella? ¶ Cui reſpōdit: Hęc eſt Moabitis quæ venit cū
7 Noemi, de regione Moabitide, ¶ & rogauit vt ſpicas
colligeret remanentes, ſequens meſſorum veſtigia: &
de mane vſque nunc ſtat in agro, & ne ad momen-
8 tum quidem domum reuerſa eſt. ¶ Et ait Booz ad
B Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad
colligendum, nec recedas ab hoc loco: ſed iungere
9 puellis meis, ¶ & vbi meſſuerint, ſequere. Man-
daui enim pueris meis vt nemo moleſtus ſit tibi: ſed
etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas,
10 de quibus & pueri bibunt. ¶ Quæ cadens in faciem
ſuam & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Vnde
mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, &
11 noſſe me dignareris peregrinam mulierem? ¶ Cui ille
reſpondit: Nunciata ſunt mihi omnia quæ feceris
ſocrui tuæ poſt mortem viri tui: & quod reliqueris
parentes tuos, & terram, in qua nata es, & veneris
12 ad populum quem antea neſciebas. ¶ Reddat tibi
C Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem re-
cipias a Domino Deo Iſrael, ad quem veniſti, &
13 ſub cuius confugiſti alas. ¶ Quæ ait: Inueni gratiam
apud oculos tuos, Domine mi, qui conſolatus es me,
& locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis
14 vnius puellarum tuarum. ¶ Dixitque ad eam Booz.
Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede
panem, & intinge bucellam tuam in aceto. Sedit
itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſi-
15 bi, comeditque, & ſaturata eſt, & tulit reliquias. ¶ At-
que inde ſurrexit, vt ſpicas ex more colligeret. Præ-
cepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiam ſi vo-
16 biſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam: ¶ & de
veſtris quoque manipulis proijcite de induſtria, &
remanere permittite, vt abſque rubore colligat, &
17 colligentem nemo corripiat. ¶ Collegit ergo in agro
vſque ad veſperā: & quæ collegerat virga cædens &
excutiens, inuenit hordei quaſi ephi menſuram, id eſt
18 tres modios. ¶ Quos portans reuerſa eſt in ciuitatem,
D & oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit ei
19 de reliquijs cibi ſui quo ſaturata fuerat. ¶ Dixitque
ei ſocrus ſua: Vbi hodie collegiſti, & vbi feciſti o-
pus? ſit benedictus qui miſertus eſt tui. Iudicauitque
ei apud quem fuiſſet operata: & nomen dixit viri,
20 quod Booz vocaretur. ¶ Cui reſpondit Noemi: Be-
nedictus ſit a Domino: quoniam eandem gratiam
quam præbuerat viuis, ſeruauit & mortuis. Rurſum-
21 que ait: Propinquus noſter eſt homo. ¶ Et Ruth: Hoc
quoque, inquit, præcepit mihi, vt tamdiu meſſoribus
eius iungerer, donec omnes ſegetes meterentur.
22 ¶ Cui dixit ſocrus: Melius eſt filia mea, vt cum puel-
lis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſ-
23 piam reſiſtat tibi. ¶ Iuncta eſt itaque puellis Booz:
& tandiu cum eis meſſuit, donec hordea, & triticum
in horreis conderentur.

CAPVT III.

1 POſtquam autem reuerſa eſt ad ſocrum ſuam,
A audiuit ab ea: Filia mea, quærā tibi requiem,
2 & prouidebo vt bene ſit tibi. ¶ Booz iſte, cuius
puellis in agro iūcta es, propinquus noſter eſt, & hac
3 nocte aream hordei ventilat. ¶ Lauare igitur, & vn-
gere, & induere cultioribus veſtimentis, & deſcende
in aream non te videat homo, donec eſum potum-
4 que finierit: ¶ Quando autem ierit ad dormiendum,
nota locum in quo dormiat: venieſq; & diſcooperies
pallium quo operitur a parte pedum, & proijcies te,
B & ibi iacebis: ipſe autē dicet tibi, quid agere debeas:
5 ¶ Quæ reſpondit: Quidquid præceperis, faciam.
6 ¶ Deſcenditque in aream, & fecit omnia quæ ſibi

imperauerat

7 imperauerat ſocrus. ¶ Cumque comediſſet Booz,
& bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetque ad dor-
miendum iuxta aceruum manipulorum, venit ab-
ſcondite, & diſcooperto pallio, a pedibus eius ſe
8 proiecit. ¶ Et ecce, nocte iam media expauit ho-
mo, & conturbatus eſt: viditque mulierem iacen-
9 tem ad pedes ſuos, ¶ & ait illi: Quæ es? Illaque
reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pal-
lium tuum ſuper famulam tuam, quia propinquus
10 es. ¶ Et ille: Benedicta, inquit, es a Domino filia,
& priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia
11 non es ſecuta iuuenes pauperes, ſiue diuites. ¶ No-
li ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam
C tibi. Scit enim omnis populus qui habitabat intra
12 portas vrbis meæ, mulierem te eſſe virtutis. ¶ Nec
abnuo me propinquum, ſed eſt alius me propin-
13 quior. ¶ Quieſce hac nocte: & facto mane, ſi te vo-
luerit propinquitatis iure retinere, bene res acta eſt:
ſin autem ille noluerit, ego te abſque vlla dubitatio-
ne ſuſcipiam, viuit Dominus. dormi vſque mane.
14 ¶ Dormiuit itaque ad pedes eius, vſque ad noctis
D abſceſſum. Surrexit itaque antequam homines ſe
cognoſcerent mutuo, & dixit Booz: Caue ne quis
15 nouerit quod huc veneris. ¶ Et rurſum: Expan-
de, inquit, pallium tuum, quo operiris, & tene
vtraque manu. Qua extendente, & tenente men-
ſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ
16 portans ingreſſa eſt ciuitatem, ¶ & venit ad ſocrum
ſuam. Quæ dixit ei: Quid egiſti filia? Narrauit-
17 que ei omnia quæ ſibi feciſſet homo. ¶ Et ait: Ecce
ſex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam
18 te reuerti ad ſocrum tuam. Dixitque Noemi. Ex-
pecta filia donec videamus quem res exitum habeat:
neque enim ceſſabit homo niſi compleuerit quod
locutus eſt.

CAPVT IIII.

1 AScendit ergo Booz ad portam, & ſedit ibi.
A Cumque vidiſſet propinquum præterire, de
quo prius ſermo habitus eſt, dixit ad eum:
Declina pauliſper, & ſede hic: vocans eum nomine
2 ſuo. Qui diuertit, & ſedit. ¶ Tollens autem Booz de-
cem viros de ſenioribus ciuitatis, dixit ad eos: Sedete
3 hic. Quibus ſedentibus, ¶ locutus eſt ad propin-
quum: Partem agri fratris noſtri Abimelech ven-
det Noemi, quæ reuerſa eſt de regione Moabitide.
4 ¶ quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis
ſedentibus, & maioribus natu de populo meo. Si vis
poſſidere iure propinquitatis, eme, & poſſide. ſin au-
tem diſplicet tibi, hoc ipſum indica mihi, vt ſciam
quid facere debeam. nullus enim eſt propinquus, ex-
cepto te, qui prior es: & me, qui ſecundus ſum. At ille
5 reſpondit: Ego agrum emam. ¶ Cui dixit Booz: Quã-
B do emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque
Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere:
vt ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate ſua.
6 ¶ Qui reſpõdit: Cedo iuri propinquitatis: neque enim
poſteritatem familiæ meæ delere debeo. tu meo vtere
7 priuilegio, quo me libenter carere profiteor. ¶ ‖ Hic ‖Deu.25 b.7.
autem erat mos antiquitus in Iſrael inter propin-
quos, vt ſi quando alter alteri ſuo iuri cedebat: vt eſ-
ſet firma conceſſio, ſoluebat homo calceamentum
ſuum, & dabat proximo ſuo. hoc erat teſtimonium
8 ceſſionis in Iſrael. ¶ Dixit ergo propinquo ſuo Booz:
Tolle calceamentum tuum. Quod ſtatim ſoluit de
9 pede ſuo. ¶ At ille maioribus natu, & vniuerſo popu-
C lo: Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quod poſſederim
omnia quæ fuerunt Elimelech, & Chelion & Maha-
10 lon, tradente Noemi: ¶ & Ruth Moabitidem, vxorem
Mahalon, in coniugium ſumpſerim, vt ſcuſcitem no-
men defuncti in hæreditate ſua, ne vocabulum eius
de familia ſua, ac fratribus & populo deleatur. Vos,
11 inquam, huius rei teſtes eſtis. ¶ Reſpondit omnis po-
pulus qui erat in porta, & maiores natu: Nos teſtes
ſumus: faciat Dominus hanc mulierem, quę ingredi-
tur domum tuam, ſicut Rachel, & Liam, quæ ædi-
ficauerunt domum Iſrael, vt ſit exemplum virtutis
in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem:
12 ¶ fiatque domus tua, ſicut domus Phares, quem
‖ Thamar peperit Iudæ, de ſemine quod tibi dede- ‖Gen.38
13 rit Dominus ex hac puella. ¶ Tulit itaque Booz g.29.
Ruth, & accepit vxorem: ingreſſuſque eſt ad eam,
D & dedit illi Dominus vt conciperet, & pareret fi-
14 lium. ¶ Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedi-
ctus Dominus, qui non eſt paſſus vt deficeret ſucceſ-
ſor familiæ tuę, & vocaretur nomen eius in Iſrael:
15 ¶ Et habeas qui conſoletur animam tuam, & enu-
trias ſenectutem. de nuru enim tua natus eſt, quæ
te diligit: & multo tibi melior eſt, quam ſi ſeptem
16 haberes filios. ¶ Suſceptumque Noemi puerum
poſuit in ſinu ſuo, & nutricis, ac gerulę fungeba-
17 tur officio. ¶ Vicinę autem mulieres congratulan-
tes ei, & dicentes: Natus eſt filius Noemi: voca-
uerunt nomen eius Obed: hic eſt pater Iſai, patris
18 Dauid. ¶ Hę ſunt generationes Phares. ‖ Phares ‖1.Par.2.
19 genuit Eſron, ¶ Eſron genuit Aram, Aram genuit a 4.b.10.
20 Aminadab, ¶ Aminadab genuit Nahaſſon, Na- Matth.1.
21 haſſon genuit Salmon, ¶ Salmon genuit Booz, a.3.
22 Booz genuit Obed, ¶ Obed genuit Iſai, Iſai ge-
nuit Dauid.

Libri Ruth Finis.

LIBER PRIMVS SAMVELIS, quem nos Primum Regum dicimus.

HIERONYMI IN LIBROS REGVM PRAEFATIO.

Viginti, & duas literas eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque, & Chaldæorum lingua teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi viginti duo elementa habent, eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitant: figuris tantum, & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt, Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam, & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas reperiſſe quibus nunc vtimur: cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum, ac ſacerdotum cenſu, myſtice oſtenditur. Et nomen Domini Tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus vſque hodie antiquis expreſſum literis inuenimus. Sed & Pſalmi, triceſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimus octauus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quanquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius. Salomonis quoque in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inueniet? ijſdem alphabetis, vel inciſionibus ſupputantur. Porro quinque literæ duplices apud Hebræos ſunt: Caph, Mem, Num, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietateſque verborum, aliter fines. Vnde & quinque a pleriſque libri duplices æſtimantur: Samuel, Malachim, Dibrehaiamin, Eſdras, Ieremias, cum Cynoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt per quæ ſcribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi literis, & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc, & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur Beręſith, *quem nos Geneſim dicimus. Secundus,* Veelleſemoth, *qui Exodus appellatur. Tertius,* Vaicra, *id eſt, Leuiticus. Quartus,* Vaiedabber, *quem Numeros vocamus. Quintus,* Ellehaddebarim, *qui Deuteronomium prænotatur. Hi ſunt quinque libri Moyſi: quos proprie* Thorah, *id eſt, legem appellant.*

Secundum Prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue, qui apud eos Iehoſua Ben nun *dicitur. Deinde ſubtexunt* Sophetim, *id eſt, Iudicum librum. Et in eundem compingunt* Ruth: *quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria. Tertius ſequitur* Samuel, *quem nos Regum primum, & ſecundum dicimus. Quartus,* Malachim, *id eſt, Regum: qui tertio, & quarto Regum volumine continetur. Meliuſque multo eſt* Malachim, *id eſt, Regum, quam* Malacoth, *id eſt, regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur. Quintus eſt* Iſaias. *Sextus,* Ieremias. *Septimus,* Ezechiel. *Octauus liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur* Thereazar.

Tertius ordo hagiographa poſſidet. Et primus liber incipit ab Iob. *Secundus a* Dauid, *quem quinque inciſionibus, et vno Pſalmorum volumine comprehendunt. Tertius eſt,* Salomon, *tres libros habens: Prouerbia, quæ illi parabolas, id eſt,* Miſle *appellant. Quartus Eccleſiaſtes, id eſt,* Coheleth. *Quintus, Canticum Canticorum, quem titulo* Sirhaſſirim *prænotant. Sextus eſt* Daniel. *Septimus* Dibrehaiamim, *id eſt, verba dierum: quod ſignificantius Chronicon totius diuinæ hiſtoriæ poſſumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus, & ſecundus inſcribitur. Octauus,* Eſdras, *qui & ipſe ſimiliter apud Græcos, & Lati-*

nos, in duos libros diuiſus eſt. Nonus, Eſther. *Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, hagiographorum nouem. Quanquam nonnulli* Ruth, *&* Cinoth *inter hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes, ſtantibus coram quatuor animalibus oculatis retro, & ante, id eſt in præteritum, & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, ſcripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt, vt ſcire valeamus quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Sirach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurum, & argentum, & lapides pretioſos, alij byſſum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiſcum bene agetur, ſi obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies Eccleſiæ præſentis futuræq; diſtinctio, pellibus tegitur, & cilicijs: ardoremq; Solis, & iniuriam imbriū ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Malachim meum. Meum, inquam, meū. quidquid enim crebrius vertendo, & emendando ſolicitus, & didicimus, & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris quod antea neſciebas: vel interpretem me exiſtimato ſi gratus es: vel paraphraſten, ſi ingratus. Quanquam mihi omnino conſcius non ſim mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate, certe ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos: & confer cum his opuſculis: & vbicunque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem. Et ſi noſtra firmauerit, puto quod eum non exiſtimes coniectorem, vt in eodem loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo, quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſimo fidei myro vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in ſepulchro, quibus iam ad patrem Chriſtus aſcendit: vt contra latrantes, canes qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me, Obmutui, & humiliatus ſum: & ſilui a bonis.*

CAPVT PRIMVM.

1 FVit vir vnus de Ramathaimſophim
A de monte Ephraim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham, filij Eliu, filij
2 Thohu, filij Suph, Ephrateus: ♀ & ha-
buit duas vxores nomen vni Anna,
& nomen ſecundæ Phenenna. Fue-
runtque Phenennæ filij: Annæ autem non erant libe-
3 ri. ♀ Et aſcendebat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis die-
bus, vt adoraret, & ſacrificaret Domino exercituum
in Silo. Erant autem ibi duo filij Heli, Ophi, & Phi-
4 nees; ſacerdotes Domini. ♀ Venit ergo dies, & im-
molauit Elcana, deditque Phenennæ vxori ſuæ, &
5 cunctis filijs eius, & filiabus partes: ♀ Annæ autem
B dedit partem vnam triſtis, quia Annam diligebat.
6 Dominus autem concluſerat vuluam eius. ♀ Affligebat quoque eam æmula eius, & vehementer ange-
bat, in tantum vt exprobraret, quod Dominus con-
7 cluſiſſet vuluam eius: ♀ ſicque faciebat per ſingulos
annos, cum redeunte tempore aſcenderent ad tem-
plum Domini: & ſic prouocabat eam. porro illa fle-
8 bat, & non capiebat cibum. ♀ Dixit ergo ei Elcana
vir ſuus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quā
ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego me-
9 lior tibi ſum, quam decem filij? ♀ Surrexit autem An-
na poſtquam comederat, & biberat in Silo. Et Heli
ſacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes templi
10 Domini: ♀ cum eſſet Anna amaro animo, orauit ad
11 Dominum, flens largiter, ♀ & votum vouit, dicens:
Domine exercituum ſi reſpiciens videris afflictio-
nem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec obli-
tus ancillæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem:
dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius, &
12 nouacula non aſcendet ſuper caput eius. ♀ Factum
C eſt autem, cum illa multiplicaret preces coram Do-
13 mino, vt Heli obſeruaret os eius. ♀ Porro Anna lo-
quebatur in corde ſuo, tantumque labia illius mo-
uebantur, & vox penitus non audiebatur: Æſtima-
14 uit ergo eam Heli temulentam, ♀ dixitque ei: Vſ-
quequo ebria eris? digere pauliſper vinum quo ma-
15 des. ♀ Reſpondens Anna: Nequaquam, inquit, Do-
mine mi: nam mulier infelix nimis ego ſum, vinumq;
& omne quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effudi
16 animam meam in conſpectu Domini. ♀ Ne repu-

tes ancillam tuam quaſi vnam de filiabus Belial: quia
ex multitudine doloris & mœróris mei locuta ſum
17 vſque in præſens. ¶Tunc Heli ait ei: Vade in pace: &
Deus Iſrael det tibi petitionem tuam, quam rogaſti
18 eum. ¶Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla tua gra-
tiam in oculis tuis. Et abijt mulier in viam ſuam, &
comédit vultuſque illius non ſunt amplius in diuerſa
19 mutati. ¶Et ſurrexerunt mane, & adorauerunt coram
Domino: reuerſique ſunt, & venerunt in domum
ſuam Rámatha. Cognouit autem Elcana Annam
20 vxorem ſuam: & recordatus eſt eius Dominus. ¶Et
factum eſt poſt circulum dierum, concepit Anna, &
peperit filium, vocauitque nomen eius Samuel: eo
21 quod a Domino poſtulaſſet eum. ¶ Aſcendit autẽ vir
D eius Elcana, & omnis domus eius, vt immolaret Do-
22 mino hoſtiam ſolẽnem, & votum ſuum: ¶& Anna nõ
aſcendit: dixit enim viro ſuo: Non vadam, donec ab-
lactetur infans, & ducam eũ, vt appareat ante cõſpe-
23 ctum Domini, & maneat ibi iugiter. ¶Et ait ei Elcana
vir ſuus: Fac quod bonũ tibi videtur, & mane donec
ablactes eum: precorque vt impleat Dominus verbũ
ſuum. Mãſit ergo mulier & lactauit filium ſuum, do-
24 nec amouéret eum a lacte. ¶Et adduxit eum ſecum,
poſtquam ablactauerat in vitulis tribus, & tribus
modijs farinæ, & ámphora vini, & adduxit eum ad
domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc in-
25 fantulus: ¶ & immolauerunt vitulum, & obtulerunt
26 puerum Heli: ¶Et ait Anna: obſecro mi domine, viuit
anima tua domine: ego ſum illa mulier quæ ſteti
27 coram te hic orans Dominum. ¶Pro puero iſto ora-
ui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam
28 poſtulaui eum. ¶ Idcirco & ego commodaui eum
Domino cunctis diebus quibus fuerit commodatus
Domino. Et adorauerunt ibi Dominum. Et ora-
uit Anna, & ait:

C A P V T II.

1 EXultauit cor meum in Domino, & exaltatum
A eſt cornu meum in Deo meo: dilatatum eſt
os meum ſuper inimicos meos: quia lætata
ſum in ſalutari tuo.
2 ¶Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus: neque enim eſt
alius extra te, & non eſt fortis ſicut Deus noſter.
3 ¶Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes:
recedant vetera de ore veſtro: quia Deus ſcientia-
rum Dominus eſt, & ipſi præparantur cogitationes.
4 ¶Arcus fortium ſuperatus eſt, & ínfirmi accincti
ſunt robore.
5 ¶Repleti prius, pro panibus ſe locauerunt: &
famelici ſaturati ſunt: donec ſterilis peperit pluri-
B mos: & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.
‖Deu 32. f. 19. Tob. 13. a. 2. Sap. 16. b 13.
6 ¶‖Dominus mortificat & viuificat: deducit ad in
feros, & reducit.
7 ¶Dñs pauperẽ facit & ditat: humiliat, & ſubleuat.
8 ¶Suſcitat de puluere egenum, & de ſtercore ele-
uat pauperem, vt ſedeat cum principibus, & ſolium
gloriæ teneat. Domini enim ſunt cardines terræ, &
poſuit ſuper eos orbem.
9 ¶Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & impij in te-
nebris conticeſcent: quia non in fortitudine ſua ro-
borabitur vir.
10 ¶Dñm formidabunt aduerſarij eius, & ſuper ipſos
in cœlis tonabit: Dñs iudicabit fines terræ, & dabit
imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.

11 ¶Et abijt Elcana Ramatha, in domum ſuam: puer au-
C tem erat miniſter in conſpectu Domini ante faciem
12 Heli ſacerdotis. ¶Porro filij Heli, filij Belial neſcientes
13 Dominum, ¶neque officium ſacerdotum ad populũ:
ſed quicunque immolaſſet victimam, veniebat puer
ſacerdotis dum coquerentur carnes, & habebat fuſci-
14 nulam tridentem in manu ſua, ¶ & mittebat eam in
lebétem, vel in caldáriam, aut in ollam, ſiue in cáca-
bum: & omne quod leuabat fuſcinula, tollebat ſacer-
dos ſibi: ſic faciebant vniuerſo Iſraeli venientium in
15 Silo. ¶ Etiam antequam adolérent adipem, veniebat
puer ſacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi car-
nem, vt coquam ſacerdoti: non enim accipiã a te car-
16 nem coctam, ſed crudam. ¶Dicebatque illi immolãs:
D Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, & tol
le tibi quantumcunque deſiderat anima tua. Qui re-
ſpõdens, aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, a-
17 lioquin tollam vi. ¶ Erat ergo peccatum puerorum
grande nimis coram Domino: quia retrahebant ho-
18 mines a ſacrificio Domini. ¶Samuel autem miniſtra-
bat ante faciẽ Domini: puer accinctus ephod lineo.
19 ¶Et túnicam paruam faciebat ei mater ſua, quam affe
rebat ſtatutis diebus, aſcendens cum viro ſuo, vt im
20 molaret hoſtiam ſolemnem. ¶ Et benedixit Heli El-

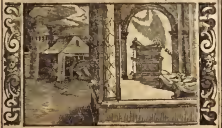

canæ, & vxori eius, dixitque ei: Reddat tibi Domi-
nus ſemen de muliere hac, pro fœnore quod commo-
21 daſti Domino. Et abierunt in locum ſuum. ¶Viſitauit
E ergò Dominus Annam, & concepit, & peperit tres fi-
lios, & duas filias: & magnificatus eſt puer Samuel a-
22 pud Dominum: ¶Heli autem erat ſenex valde, & au-
diuit omnia quæ faciebant filij ſui vniuerſo Iſraeli:
& quomodo dormiebant cum mulieribus quæ ob-
23 ſeruabant ad oſtium tabernaculi: ¶& dixit eis: Quare
facitis res huiuſcemodi, quas ego audio, res peſſimas
24 ab omni populo? ¶Nolite filij mei: non enim eſt bona
fama quam ego audio, vt tránſgredi faciatis populũ
25 Domini. ¶ Si peccauerit vir in virũ, placari ei poteſt
Deus: ſi autem in Dominum peccauerit vir, quis ora-
bit pro eo? Et non audierunt vocem patris ſui: quia
26 voluit Dominus occídere eos. ¶ Puer autem Samuel
proficiebat, atque creſcebat, & placebat tam Domi-
27 no, quam hominibus. ¶Venit autem vir Dei ad Heli,
F & ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Nunquid nõ aper-
te reuelatus ſum domui patris tui, cum eſſent in Ae-
28 gypto in domo Pharaonis? ¶ Et elegi eum ex om-
nibus tribubus Iſrael mihi in ſacerdotem, vt aſcen-
deret ad altare meum, et adoléret mihi incenſum,
& portaret ephod coram me: et dedi domui patris
29 tui omnia de ſacrificijs filiorum Iſrael. ¶ Quare cal-
ce abieciſtis victimam meam, et munera mea quæ

præcepi,

præcepi, vt offerentur in templo: & magis honoraſti
filios tuos quam me, vt comederetis primitias omnis
30 ſacrificij Iſrael populi mei?♀ Propterea ait Dominus
3 Reg. 2 ca. 7. Deus Iſrael: ||Loquens, locutus ſum, vt domus tua,
& domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo, vſ-
G que in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus:
Abſit hoc a me: ſed quicunque glorificauerit me, glo-
rificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt igno
31 biles. ♀ Ecce dies veniunt, & præcidam brachium
tuum, & brachium domus patris tui, vt non ſit ſenex
32 in domo tua.♀ Et videbis æmulum tuum in templo,
in vniuerſis próſperis Iſrael: & non erit ſenex in do-
33 mo tua omnibus diebus.♀ Veruntamen non auferam
penitus virum ex te ab altari meo: ſed vt deficiant
oculi tui, & tabeſcat anima tua, & pars magna do-
mus tuæ morietur cum ad viriſem ætatem venerit.
34 ♀ Hoc autem erit tibi ſignum quod venturum eſt duo
bus filijs tuis, Ophni & Phinees: In die vno morietur
35 ambo.♀ Et ſuſcitabo mihi ſacerdotē fidelem qui iux-
ta cor meum, & animam meam faciet: & ædificabo
ei domum fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo
36 cunctis diebus.♀ Futurum eſt autem vt quicunque re
manſerit in domo tua, veniat vt oretur pro eo, & óffe
rat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque:
Dimitte me obſecro, ad vnam partem ſacerdotalem,
vt cómedam buccellam panis.

CAPVT III.

1 PVer autem Samuel miniſtrabat Domino co-
A ram Heli, & ſermo Domini erat precioſus in
2 diebus illis, non erat viſio manifeſta. ♀ Fa-
ctum eſt ergo in die quadam, Heli iacebat in loco
ſuo, & oculi eius caligauerant, nec poterat videre
3 ♀ lucerna Dei antequam extingueretur. Samuel
dormiebat in templo Domini, vbi erat arca Dei.
4 ♀ Et vocauit Dominus Samuel. Qui reſpondens ait:
5 Ecce ego. ♀ Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vo
caſti enim me. Qui dixit: Non vocaui: reuertere, &
6 dormi. Et abijt, & dormiuit. ♀ Et adiecit Dominus
rurſum vocare Samuelem. Conſurgenſque Samuel,
abijt ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui
reſpondit: Non vocaui te fili mi, reuertere, & dormi.
7 ♀ Porro Samuel necdum ſciebat Dominum, neque re
B uelatus fuerat ei ſermo Domini. ♀ Et adiecit Domi-
8 nus, & vocauit adhuc Samuelem tertio. Qui conſur-
9 gens, abijt ad Heli, ♀& ait: Ecce ego: quia vocaſti me.
Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerū:
& ait ad Samuelem: Vade & dormi: & ſi deinceps vo
cáuerit te, dices, Lóquere Domine, quia audit ſeruus
tuus. Abijt ergo Samuel, & dormiuit in loco ſuo.
10 ♀ Et venit Dominus, & ſtetit: & vocauit ſicut voca-
uerat ſecundo, Samuel, Samuel. Et ait Samuel. Lo-
11 quere Domine, quia audit ſeruus tuus.♀ Et dixit Do-
minus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Iſ-
C rael, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures
12 eius.♀ In die illa ſuſcitabo aduerſum Heli, omnia quę
locutus ſum ſuper domum eius: incipiam & comple-
13 bo.♀ Prędixi enim ei, quod iudicaturus eſſem domum
eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod noue-
rat indigne ágere filios ſuos, & non corripuerit eos.
14 ♀ Idcirco iuraui domui Heli, quod non expietur ini-
quitas domus eius victimis, & muneribus vſque in
15 æternum.♀ Dormiuit autem Samuel vſque mane, a-
peruitque oſtia domus Domini. Et Samuel timebat
16 indicare viſionem Heli. ♀ Vocauit ergo Heli Samue-
lem, & dixit: Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præ
17 ſto ſum. ♀ Et interrogauit eum: Quis eſt ſermo, quem
locutus eſt Dominus ad te? oro te ne celáueris me.
D hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis a
me ſermonem ex omnibus verbis quæ dicta ſunt ti-
18 bi.♀ Indicauit itaque ei Samuel vniuerſos ſermones,
& non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dominus
19 eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat. ♀ Creuit au-
tem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit
20 ex omnibus verbis eius in terram.♀ Et cognouit vni-
uerſus Iſrael a Dan, vſque Berſabée, quod fidelis Sa-
21 muel propheta eſſet Domini. ♀ Et addidit Dominus,
vt apparéret in Silo: quoniā reuelatus fuerat Domi-
nus Samueli in Silo iuxta verbum Domini. Et euē-
nit ſermo Samuelis vniuerſo Iſraeli.

CAPVT IIII.

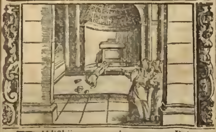
1 ET factum eſt in diebus illis, conuenerunt Phi-
A liſthijm in pugnam. Et egreſſus eſt Iſrael ob-
uiam Philiſthijm in prælium, & caſtrameta-
tus eſt iuxta Lapidem adiutorij. Porro Philiſthijm ve
2 nerunt in Aphec, ♀& inſtruxerunt aciem cōtra Iſrael.
Inito autē certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis:
& cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros, quaſi
3 quatuor millia virorum.♀ Et reuerſus eſt populus ad
caſtra, dixeruntque maiores natu de Iſrael: Quare
percuſſit nos Dominus hodie coram Philiſthijm? Aſ-
feramus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & ve
niat in medium noſtri, vt ſaluet nos de manu inimi-
4 corum noſtrorum.♀ Miſit ergo populus in Silo, & tu-
lerunt inde arcam fœderis Domini exercituum ſe-
dentis ſuper Cherubim: erantque duo filij Heli cum
5 arca fœderis Dei, Ophni & Phinees. ♀ Cumque ve-
B niſſet arca fœderis Domini in caſtra, vociferatus
eſt omnis Iſrael clamore grandi, & perſonuit terra.
6 ♀ Et audierunt Philiſthijm vocem clamoris, dixe-
runtque: Quænam eſt hæc vox clamoris magni in
caſtris Hebræorum? Et cognouerunt quod arca
7 Domini veniſſet in caſtra. ♀ Timueruntque Phili-
ſthijm, dicentes: Venit Deus in caſtra. Et ingemue-
8 runt, dicentes: ♀ Væ nobis: non enim fuit tanta exulta
tio heri, & nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſalua-
bit de manu deorum ſublimium iſtorum? hi ſunt dij
qui percuſſerunt Aegyptum omni plaga, in deſerto.
9 ♀ Confortamini, & eſtote viri, Philiſthijm: ne ſeruia-
tis Hebræis ſicut & illi ſeruierunt vobis: confortami-
10 ni & bellate.♀ Pugnauerūt ergo Philiſthijm, & cæſus
eſt Iſrael: & fugit vnuſquiſque in tabernaculum ſuū:
& facta eſt plaga magna nimis: & ceciderūt de Iſrael

11 triginta millia peditum. ¶ Et arca Dei capta eſt: duo
12 quoq; filij Heli mortui ſunt, Ophni & Phinees. ¶ Cur
rens autem vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in
C die illa, ſciſſa veſte, & conſperſus puluere caput. ¶ Cũ-
13 que ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viã
ſpectans. Erat enim cor eius pauens pro arca Dei. Vir
autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nunciauit vrbi: &
14 vlulauit omnis ciuitas. ¶ Et audiuit Heli ſonitum cla-
moris, dixitq;: Quis eſt hic ſonitus tumultus huius?
15 At ille feſtinauit, & venit, & nunciauit Heli. ¶ Heli
autem erat nonaginta, & octo annorum, & oculi eius
16 caligauerant, & videre non poterat. ¶ Et dixit ad He-
li: ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi
17 hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi? ¶ Reſpon-
dens autem ille qui nunciabat: Fugit, inquit, Iſrael co
ram Philiſthijm, & ruina magna facta eſt in populo:
inſuper & duo filij tui mortui ſunt, Ophni & Phi-

18 nees: & arca Dei capta eſt. ¶ Cumque ille nominaſſet
D arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta oſtium,
& fractis ceruicibus mortuus eſt. Senex enim erat
vir, & grandæuus: & ipſe iudicauit Iſrael quadragin-
19 ta annis. ¶ Nurus autem eius, vxor Phinees, pręgnans
erat, vicinaque partui, & audito nuncio quod capta
eſſet arca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir
ſuus, incuruauit ſe & peperit: irruerant enim in eam
20 dolores ſubiti. ¶ In ipſo autem momento mortis e-
ius, dixerunt ei quæ ſtabant circa eam: Ne timeas
quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque
21 animaduertit. ¶ Et vocauit puerum, Ichabod, di-
cens: Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt ar-
22 ca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro viro ſuo. ¶ Et ait:
Tranſlata eſt gloria ab Iſrael, eo quod capta eſſet ar-
ca Dei.

CAPVT V.

1 PHiliſthijm autem tulerunt arcam Dei, & a-
A ſportauerunt eam a Lapide adiutorij in Azo-
2 tum. ¶ Tuleruntque Philiſthijm arcam Dei,
& intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatue-
3 runt eam iuxta Dagon. ¶ Cumque ſurrexiſſent di-
luculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pro-
nus in terra ante arcam Domini, & tulerunt Da-
4 gon, & reſtituerunt eum in locum ſuum. ¶ Rur-
ſumque mane die altera conſurgentes, inuenerunt
Dagon iacentem ſuper faciem ſuam in terra coram
arca Domini: caput autem Dagon, & duæ pal-
5 mæ manuum eius abſciſſæ erant ſuper limen: ¶ por-
ro Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo. Pro-
B pter hanc cauſam non calcant ſacerdotes Dagon,
& omnes qui ingrediuntur templum eius, ſuper li-
men Dagon in Azoto, vſque in hodiernum diem.
6 ¶ Aggrauata eſt autem manus Domini ſuper Azo-
tios, & demolitus eſt eos: ‖ & percuſſit in ſecretio- ‖ Pſal.77
ri parte natium Azotum, & fines eius. Et ebullie- g 66.
runt villæ, & agri in medio regionis illius, & nati
ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in
7 ciuitate. ¶ Videntes autem viri Azotij huiuſcemo-
di plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Iſrael
apud nos, quoniam dura eſt manus eius ſuper nos,
8 & ſuper Dagon Deum noſtrum. ¶ Et mittentes,
congregauerunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad
C ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael?
Reſponderuntque Gethæi: Circunducatur arca Dei
9 Iſrael. Et circunduxerunt arcam Dei Iſrael. ¶ Il-
lis autem circunducentibus eam: fiebat manus Do-
mini per ſingulas ciuitates interfectionis magnæ ni-
mis: & percutiebat viros vniuſcuiuſque vrbis a par-
uo, vſque ad maiorem, & computreſcebant pro-
minentes extales eorum. Inieruntque Gethæi conſi-
10 lium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas. ¶ Miſerunt
ergo arcam Dei in Accaron. Cumque veniſſet arca
D Dei in Accaron, exclamauerunt Accaronitæ, dicen-
tes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, vt inter-
11 ficiat nos, & populum noſtrum. ¶ Miſerunt itaque
& congregauerunt omnes ſatrapas Philiſthinorum:
qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſrael, & re-
uertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum
populo noſtro. Fiebat enim pauor mortis in ſingulis
12 vrbibus, & grauiſſima valde manus Dei. ¶ viri quo-
que qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecre
tiori parte natium: & aſcendebat vlulatus vniuſcu-
iuſque ciuitatis in cœlum.

CAPVT VI.

1 FVit ergo arca Domini in regione Philiſthino-
A rum ſeptem menſibus. ¶ Et vocauerunt Phi-
2 liſthijm ſacerdotes, & diuinos dicentes: Quid
faciemus de arca Domini? indicate nobis quomo-
do remittamus eam in locum ſuum. Qui dixe-
3 runt: ¶ Si remittitis arcam Dei Iſrael, nolite di-
mittere eam vacuam, ſed quod debetis, reddite ei
pro peccato, & tunc curabimini: & ſcietis quare
4 non recedat manus eius a vobis. ¶ Qui dixerunt:
Quid eſt quod pro delicto reddere debeamus ei:
5 Reſponderuntque illi: ¶ Iuxta numerum proui-
ciarum Philiſthinorum quinque anos aureos facie-
tis, & quinque mures aureos: quia plaga vna fuit
omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietiſque ſi-
militudines anorum veſtrorum, & ſimilitudines
murium, qui demoliti ſunt terram, & dabitis
Deo Iſrael gloriam: ſi forte releuet manum ſuam
a vobis, & a dijs veſtris, & a terra veſtra.
6 ¶ Quare aggrauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit

Aegy-

|| Exo.12. d.31. Aegyptus, & Pharao cor ſuum? || nonne poſtquam
B percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt? ♀ Nunc
7 ergo arripite & facite plauſtrum nouum vnum: &

duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum iugum,
iungite in plauſtro, & recludite vitulos earum do-
8 mi. ♀ Tolletiſque arcam Domini & ponetis in plau-
ſtro, & vaſa aurea quæ exoluiſtis ei pro delicto, po-
netis in capſellam ad latus eius: & dimittite eam vt
9 vadat. ♀ Et aſpicietis: & ſiquidem per viam finium
ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit no-
bis hoc malum grande: ſin autem minime, ſciemus
quia nequaquam manus eius tetigit nos, ſed caſu ac-
10 cidit. ♀ Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas
vaccas, quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plau-
11 ſtrum, vituloſque earum concluſerunt domi. ♀ Et
poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam,
quæ habebat mures aureos & ſimilitudinem ano-
12 rum. ♀ Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ
C ducit Bethſames, & itinere vno gradiebantur, per-
gentes, & mugientes: & non declinabant, neque ad
dextram, neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Phili-
ſthijm ſequebantur vſque ad terminos Bethſames:
13 ♀ Porro Bethſamitæ metebant triticum in valle: & ele
uantes oculos ſuos, viderunt arcam, & gauiſi ſunt cũ
14 vidiſſent. ♀ Et plauſtrum venit in agrum Ioſue Bethſa-
mitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & cõ-
ciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper
15 ea holocauſtum Domino. ♀ Leuitæ autem depoſue-
runt arcam Dei, & capſellam quæ erat iuxta eam, in
qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem
grandem. Viri autem Bethſamitæ obtulerunt holo-
cauſta, & immolauerunt victimas in die illa Domi-
16 no. ♀ Et quinque ſatrapæ Philiſtinorum viderunt, &
D reuerſi ſunt in Accaron in die illa. ♀ Hi ſunt autem ani
17 aurei quos reddiderunt Philiſthijm pro delicto Do-
mino, Azotus vnum, Gaza vnum, Aſcalon vnum,
18 Geth vnum, Accaron vnum, ♀ & mures aureos ſe-
cundum numerum vrbium Philiſthijm, quinque
prouinciarum, ab vrbe murata vſque ad villam quæ
erat abſque muro, & vſque ad Abelmagnum, ſuper
quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat vſque in
19 illũ diẽ in agro Ioſue Bethſamitis. ♀ Percuſſit autem
de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcam Do-
mini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, &
quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo
20 quod Dominus percuſſiſſet plebem plaga magna. ♀ Et
dixerunt viri Bethſamitæ. Quis poterit ſtare in con-
ſpectu Domini Dei ſancti huius? & ad quem aſcen-
21 det a nobis? ♀ Miſeruntque nuncios ad habitatores
Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthijm ar-
cam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

CAPVT VII.

1 VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxe-
A runt arcam Domini, & intulerunt eam in
domum Abinadab in Gabaa. Eleazarum
autem filium eius ſanctificauerunt, vt cuſtodiret ar-
2 cam Domini. ♀ Et factum eſt ex qua die manſit arca
Domini in Cariathiarim, multiplicati ſunt dies, (erat
quippe iam annus vigeſimus:) & requieuit omnis do
3 mus Iſrael poſt Dominum, ♀ Ait autem Samuel ad
vniuerſam domum Iſrael, dicens: Si in toto corde ve-
ſtro reuertimini ad Dominum, auferte Deos alienos
de medio veſtri, Baalim & Aſtaroth: & præparate cor
da veſtra Dño, || & ſeruite ei ſoli, & eruet vos de ma- || Deu.6.
4 nu Philiſthijm. ♀ Abſtulerunt ergo filij Iſrael Baalim, c.13. Matt.4.
5 & Aſtaroth, & ſeruierũt Domino ſoli. ♀ Dixit autem b.18.
B Samuel: Congregate vniuerſum Iſrael in Maſphath,
6 vt orem pro vobis Dominum. ♀ Et conuenerunt in
Maſphath: hauſeruntque aquam, & effuderunt in cõ
ſpectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, atque di-
xerunt ibi: Peccauimus Domino. Iudicauitque Sa-
7 muel filios Iſrael in Maſphath. ♀ Et audierunt Phili-
ſthijm quod cõgregati eſſent filij Iſrael in Maſphath,
& aſcenderunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael. Qđ
cum audiſſent filij Iſrael, timuerunt a facie Philiſthi-
8 norum. ♀ Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro
nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum, vt ſal-
9 uet nos de manu Philiſthinorum. ♀ Tulit autẽ Samuel
agnum lactantem vnum, & obtulit illum holocauſtũ
integrum Domino: & clamauit Samuel ad Dominũ
10 pro Iſrael: & exaudiuit eum Dominus. ♀ Factum eſt
autẽ, cum Samuel offerret holocauſtum, Philiſthijm
iniere prælium contra Iſrael. intonuit autem Domi-
nus fragore magno in die illa ſuper Philiſthijm, & ex
11 terruit eos, & cæſi ſunt a facie Iſrael. ♀ Egreſſique viri
Iſrael de Maſphath, perſecuti ſunt Philiſthæos, & per
cuſſerũt eos vſq; ad locum qui erat ſubter Bethchar:
12 ♀ Tulit autem Samuel lapidem vnum, & poſuit eum Eccle.46
inter Maſphath, & inter Sen: & vocauit nomen loci d.12.
illius, Lapis adiutorij. Dixitq;: Hucuſque auxiliatus
13 eſt nobis Dominus. ♀ Et humiliati ſũt Philiſthijm, nec
D appoſuerunt vltra vt venirẽt in terminos Iſrael: facta
eſt itaque manus Domini ſuper Philiſthæos, cunctis
14 diebus Samuelis, ♀ Et redditæ ſunt vrbes quas tule-
rant Philiſthijm ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron vſque
Geth, & terminos ſuos: liberauitque Iſrael de manu
Philiſthinorum, eratque pax inter Iſrael, & A-
15 morrhæum. ♀ Iudicabat quoque Samuel Iſrae-
16 lem cunctis diebus vitæ ſuæ: ♀ & ibat per ſingulos an-
nos circuiens Bethel, & Galgala, & Maſphath, &
17 iudicabat Iſraelem, in ſupradictis locis. ♀ Reuerte-

baturq; in Ramatha.ibi enim erat domus eius,& ibi
iudicabat Iſraelem : ædificauit etiam ibi altare Dño.

CAPVT VIII.

1 FActum eſt autem cum ſenuiſſet Samuel, poſuit
A filios ſuos iudices Iſrael. ¶ Fuitque nomen
2 filij eius primogeniti Ioel: & nomen ſecundi
3 Abia, iudicum in Berſabee, ¶ Et non ambulauerunt
filij illius in vijs eius : ſed declinauerunt poſt auari-
tiam , acceperuntque munera , & peruerterunt iudi-
4 cium.¶ Cõgregati ergo vniuerſi maiores natu Iſrael,
5 venerunt ad Samuelem in Ramatha. ¶Dixeruntque
ei:Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulâbant in vijs
‖Oſſ.9.b. 54.13.c. 10. Act.13.c. 28. tuis: ‖conſtitue nobis regem , vt iudicet nos , ſicut &
6 vniuerſæ habent nationes . ¶ Diſplicuitque ſermo in
B oculis Samuelis:eo quod dixiſſent:Da nobis Regem,
7 vt iudicet nos . Et orauit Samuel ad Dominum.¶Di-
xit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem po-
puli in omnibus quę loquũtur tibi:non enim te abie-
8 cerunt , ſed me,ne regnem ſuper eos . ¶ Iuxta omnia
opera ſua , quæ fecerunt a die qua eduxi eos de Ae-
gypto,vſque ad diem hanc : ſicut dereliquerunt me,
9 & ſeruierunt dijs alienis, ſic faciunt etiam tibi. ¶Nũc
ergo vocem eorum audi : veruntamen conteſtare
eos , & prædic eis ius regis qui regnaturus eſt ſuper
10 eos . ¶ Dixit itaque Samuel omnia verba Domini
11 ad populum qui petierat a ſe Regem , ¶ & ait : Hoc
C erit ius regis qui imperaturus eſt vobis . Filios ve-
ſtros tollet , & ponet in curribus ſuis , facietque ſibi
12 equites & præcurſores quadrigarum ſuarum , ¶ &
conſtituet ſibi tribunos & centuriones , & aratores
agrorum ſuorum & meſſores ſegetum , & fabros ar-
13 morum & curruum ſuorum . ¶ Filias quoque veſtras
14 faciet ſibi vnguentarias & focarias & panificas . ¶ A-
gros quoque veſtros , & vineas, & oliueta optima
15 tollet , & dabit ſeruis ſuis . ¶ Sed & ſegetes veſtràs &
vinearum redditus addecimabit , vt det eunuchis
16 & ſamulis ſuis . ¶ Seruos etiam veſtros, & ancillas,&
D iuuenes optimos, & aſinos auferet, & ponet in opere
17 ſuo.¶Greges quoque veſtros addecimabit,voſq; eri-
18 tis ei ſerui. ¶Et clamabitis in die illa,a facie regis ve-
ſtri quem élegiſtis vobis:& non exaudiet vos Domi-
19 nus in die illa,quia petiſtis vobis regem. ¶Noluit au-
tem populus audire vocem Samuelis , ſed dixerunt :
20 Nequaquam. Rex enim erit ſuper nos, ¶& erimus nos
quoque ſicut omnes gentes : & iudicabit nos rex no-
ſter , & egredietur ante nos,& pugnabit bella noſtra
21 pro nobis. ¶Et audiuit Samuel omnia verba populi ,
22 & locutus eſt ea in auribus Domini . ¶ Dixit autem
Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum,& con-
ſtitue ſuper eos Regem . Et ait Samuel ad viros Iſ-
rael : Vadat vnuſquiſque in ciuitatem ſuam .

CAPVT IX.

1 ET erat vir de Beniamin nomine Cis , filius A-
A biel,filij Seror,filij Bechorath,filij Aphia, filij
2 viri Iemini,fortis robore. ¶Et erat ei filius vo-
cabulo Saul,electus & bonus:& non erat vir de filijs
Iſrael melior illo, ab humero & ſurſum eminebat ſu-
3 per omnem populum.¶Perierant aũt aſinę Cis patris
Saul : & dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle tecum
vnum de pueris,& conſurgens vade,& quęre aſinas.
4 Qui cum tranſiſſent per montem Ephraim , ¶ & per
Terram Saliſa , & non inueniſſent, tranſierunt etiam
per terram Salim,& non erant : ſed & per terram Ie-
5 mini,& minime repererunt . ¶ Cum autem veniſſent
in Terram Suph,dixit Saul ad puerum qui erat cum
eo:Veni & reuertamur,ne forte dimiſerit pater meus
6 aſinas , & ſolicitus ſit pro nobis . ¶ Qui ait ei : Ecce
vir Dei eſt in ciuitate hac , vir nobilis : omne quod
loquitur,ſine ambiguitate venit nunc ergo eamus il-
luc, ſi forte indicet nobis de via noſtra propter quam
7 venimus.¶Dixitque Saul ad puerum ſuum:Ecce ibi-
B mus : quid feremus ad virum Dei ? panis defecit in
ſitartijs noſtris:& ſportulam non habemus vt demus
8 homini Dei,nec quidquam aliud. ¶Rurſum puer re-
ſpondit Sauli , & ait : Ecce inuenta eſt in manu mea
quarta pars ſtateris argenti : demus homini Dei , vt
9 indicet nobis viam noſtram . ¶(Olim in Iſrael ſic lo-
quebatur vnuſquiſque , vadens conſulere Deum :
Venite, & eamus ad Videntem . Qui enim propheta
10 dicitur hodie, vocabatur olim Vidẽs.)¶Et dixit Saul
ad puerũ ſuũ : Optimus ſermo tuus : Veni,eamus. Et
11 ierunt in ciuitatẽ in qua erat vir Dei.¶Cumq; aſcen-
derent cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egrediẽ-
tes ad hauriendam aquam,& dixerunt eis: Num hic
12 eſt Videns? ¶ Quæ reſpondentes,dixerunt illis: Hic
eſt,ecce ante te,feſtina nunc,hodie enim venit in ciui
t[illegible]em : quia ſacrificium eſt hodie populi in excelſo .
13 ¶Ingredientes vrbem,ſtatim inuenietis eum antequã
aſcendat excelſum ad veſcendum: neque enim com-
meſſurus eſt populus donec ille veniat : quia ipſe be-
nedicit hoſtię,& deinceps comedunt qui vocati ſunt.
Nunc ergo conſcendite : quia hodie reperietis eum .
14 ¶ Et aſcenderunt in ciuitatem. Cumque illi ambula-
rent in medio vrbis, apparuit Samuel egrediens ob-
15 uiam eis, vt aſcenderet in excelſum.¶(‖Dominus au- ‖Act.13.
tem reuelauerat auriculam Samuelis, ante vnam diẽ c.21.
16 quam veniret Saul,dicens:¶Hac ipſa hora,quæ nunc
C eſt,cras mittã virum ad te de Terra Beniamin, & vn-
ges eum ducem ſuper populum meum Iſrael : & ſal-
uabit populum meum de manu Philiſthinorum :
quia reſpexi populum meum : venit enim clamor
17 eorum ad me. ¶Cumque aſpexiſſet Samuel Saulem:
Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixerã tibi, iſte do-
18 minabitur populo meo. ¶ Acceſſit autem Saul ad Sa-
muelem in medio portæ,& ait: Indica,oro,mihi,vbi
19 eſt domus Videntis.¶Et reſpõdit Samuel Sauli,dicẽs:
Ego ſum Videns:aſcende ante me in excelſum,vt co-
medatis mecum hodie, & dimittam te mane : & om-
20 nia quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi.¶ Et de aſinis
quas nudiuſtertius perdiſti,ne ſolicitus ſis,quia inuẽ-
tæ ſunt. Et cuius erũt optima quæque Iſrael?nõne ti-
21 bi & omni domui patris tui?¶Reſpõdẽs aũt Saul,ait:
Nũqd nõ filius Iemini ego ſũ de minima tribu Iſrael,
& cognatio mea nouiſſima ĩter oẽs familias de tribu
Beniamin?

Beniamin? quare ergo loquutus es mihi ſermonem i-
22 ſtum? ¶ Aſſumens itaque Samuel Saulem, & puerum
D eius, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum
in capite eorum qui fuerant inuitati. erant enim qua-
23 ſi triginta viri. ¶ Dixitque Samuel coco: Da partem
quā dedi tibi, & præcepi vt reponeres ſeorſum apud
24 te. ¶ Leuauit autem cocus armū, & poſuit ante Saul.
Dixitque Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te,
& comede: quia de induſtria ſeruatum eſt tibi, quan-
do populum vocaui. & comedit Saul cum Samuele
25 in die illa. ¶ Et deſcenderunt de excelſo in oppidum,
& locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtrauitque Saul
26 in ſolario, & dormiuit. ¶ Cumque mane ſurrexiſ-
ſent, & iam eluceſceret, vocauit Samuel Saulem in ſo
lario, dicens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul:
27 egreſſique ſunt ambo: ipſe videlicet & Samuel. ¶ Cū-
que deſcenderent in extrema parte ciuitatis, Samuel
dixit ad Saul: Dic puero vt antecedat nos, & tran-
ſeat: tu autem ſubſiſte pauliſper, vt indicem tibi ver-
bum domini.

CAPVT X.

1 TVlit autem Samuel Lenticulam olei, & ef-
A fudit ſuper caput eius, & deoſculatus eſt
eum, & ait. ‖ Ecce vnxit te Dominus ſu- ‖Act 13. c.21 Oseę 9.d 15.
per hæreditatem ſuam in principem, & liberabis po-
pulum ſuum de manibus inimicorum eius, qui in cir
cuitu eius ſunt. Et hoc tibi ſignū, quia vnxit te Deus
2 in principem. ¶ Cum abieris hodie a me, inuenies
duos viros iuxta ſepulchrum Rachel in finibus Be-
niamin in meridie, dicentque tibi: Inuentæ ſunt

aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pa-
ter tuus aſinis ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid fa
3 ciam de filio meo? ¶ Cumque abieris inde, & vltra
tranſieris, & veneris ad quercum Thabor, inuenient
te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel, vnus
portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius
4 portans lagenam vini. ¶ Cumque te ſalutauerint, da-
bunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.
5 ¶ Poſt hæc venies in collem Dei, vbi eſt ſtatio Phili-
ſthinorum, & cum ingreſſus fueris ibi vrbem, obuiū
habebis gregem prophetarum deſcendentium de ex
celſo, & ante eos pſalterium & tympanum, & tibiam
6 & cytharam: ipſoſque prophetantes. ¶ Et inſiliet in te
B Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & muta-
7 beris in virum alium. ¶ Quando ergo euenerint ſigna
hæc omnia tibi, fac quęcunque inuenerit manus tua:
8 quia Dominus tecum eſt. ¶ Et deſcendes ante me in
Galgala: (ego quippe deſcendā ad te) vt offeras obla-
tionem, & immoles victimas pacificas. Septem die-
bus expectabis donec veniam ad te, & oſtendam tibi
9 quid facias. ¶ Itaque cum auertiſſet humerum ſuum,
vt abiret a Samuele, immutauit ei Deus cor aliud, &
10 venerunt omnia ſigna hæc in die illa. ¶ Veneruntque
ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum
obuius ei: & inſiluit ſuper eum Spiritus Domini, &
11 prophetauit in medio eorum. ¶ Videntes autem om-
nes qui nouerant eum heri & nudiuſtertius, quod eſ-
C ſet cum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad inui-
cem: Quænam res accidit filio Cis? num & Saul inter
12 prophetas? ¶ Reſponditque alius ad alterum, dicens:
Et quis pater eorum? Propterea verſum eſt in prouer
biū: NVM ET SAVL INTER PROPHETAS?
13 ¶ Ceſſauit autem prophetare, & venit ad excelſum.
14 ¶ Dixitque patruus Saul ad eum, & ad puerum eius:
‖ Quo abiſtis? Qui reſponderūt: Quærere aſinas: quas ‖ Inf. 19. d.24.
15 cum non repperiſſemus, venimus ad Samuelem: ¶ Et
dixit ei patruus ſuus: Indica mihi quid dixerit tibi Sa
16 muel. ¶ Et ait Saul ad patruum ſuū: Indicauit nobis,
quia inuentæ eſſent aſinæ. De ſermone autem regni
non indicauit ei, quem loquutus fuerat ei Samuel.
17 ¶ Et conuocauit Samuel populum ad Dominum in
18 Maſpha, ¶ & ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Ego eduxi Iſrael de Aegypto, & erui
vos de manu Aegyptiorum, & de manu omnium re-
19 gum qui affligebant vos. ¶ Vos autem hodie proicci-
ſtis Deum veſtrum, qui ſolus ſaluauit vos de vniuer-
D ſis malis, & tribulationibus veſtris, & dixiſtis: Nequa
quam, ſed regem conſtitue ſuper nos. Nunc ergo ſta-
te coram Domino per tribus veſtras, & per familias.
20 ¶ Et applicuit Samuel omnes tribus Iſrael, & cecidit
21 ſors tribum Beniamin. ¶ Et applicuit tribū Beniamin,
& cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & per
uenit vſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eū,
22 & non eſt inuentus. ¶ Et conſuluerunt poſt hæc Domi
num vtrum nam venturus eſſet illuc. Reſponditque
23 Dominus: Ecce abſconditus eſt domi. ¶ Cucurrerunt
itaque & tulerunt eum inde: ſtetitque in medio popu
li: & altior fuit vniuerſo populo ab humero, & rur-
24 ſum. ¶ Et ait Samuel ad omnem populum: Certe vi-
detis quem elegit Dominus: quoniam non ſit ſimilis
illi in omni populo. Et clamauit omnis populus, &
25 ait: Viuat rex. ¶ Loquutus eſt autem Samuel ad popu ‖ Sup. 8. c.11.
lum legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit corā
Domino, & dimiſit Samuel omnem populum, ſingu-
26 los in domū ſuam. ¶ Sed & Saul abijt in domū ſuam
in Gabaa: & abijt cum eo pars exercitus, quorum te-
27 tigerat Deus corda. ¶ Filij vero Belial dixerunt: Num Inf. 11. c.12.
ſaluare nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum, & non
attulerūt ei munera: ille vero diſſimulabat ſe audire.

CAPVT XI.

1 ET factum eſt quaſi poſt menſem, aſcendit
A Naas Ammonites, & pugnare cœpit aduer-
ſum Iabes Galaad. Dixeruntque omnes viri
Iabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & ſeruiemus
2 tibi. ¶ Et reſpondit ad eos Naas Ammonites: In hoc ſe
riam vobiſcum fœdus, vt eruam omnium veſtrum
oculos dextros, ponamque vos opprobrium in vni-
3 uerſo Iſrael. ¶ Et dixerunt ad eum ſeniores Iabes: Cō-
cede nobis ſeptem dies, vt mittamus nuncios ad vni
uerſos terminos Iſrael: & ſi non fuerit qui defendat
4 nos, egrediemur ad te. ¶ Venerunt ergo nuncij in Ga
B baa Saulis, & locuti ſunt verba hæc, audiente popu-
lo: & leuauit omnis populus vocem ſuam, & fleuit.

5 ❦ Et ecce Saul veniebat, ſequens boues de agro, &
ait: Quid habet populus quod plorat? Et narrauerūt
6 ei verba virorum Iabes. ❦ Et inſiluit Spiritus Domini
in Saul, cum audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor
7 eius nimis. ❦ Et aſſumens vtrunque bouem, concidit
in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſrael per ma-
num nunciorum, dicens: Quicunque non exierit, &

ſecutus fuerit Saul, & Samuel, ſic fiet bobus eius.
Inuaſit ergo timor Domini populum, & egreſſi ſunt
8 quaſi vir vnus. ❦ Et recēſuit eos in Bezec: fueruntque
C filiorum Iſrael trecenta millia: virorum autem Iuda
9 triginta millia. ❦ Et dixerunt nuncijs qui venerant:
Sic dicetis viris qui sūt in Iabes Galaad: Cras erit vo
bis ſalus cum incaluerit Sol. Venerunt ergo nuncij,
10 & annunciauerunt viris Iabes: qui lætati ſunt. ❦ Et
dixerunt: Mane exibimus ad vos: & facietis nobis
11 omne quod placuerit vobis. ❦ Et factum eſt, cum dies
craſtinus veniſſet, conſtituit Saul populum in tres par
tes: & ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matutina,
& percuſſi Ammon vſque dum incaleſceret dies: re-
liqui autem diſperſi ſunt, ita vt non relinquerentur
12 in eis duo pariter. ❦ ‖Et ait populus ad Samuelē: Quis ‖Sup.10 d,27.
D eſt iſte qui dixit: Saul num regnabit ſuper nos? Date
13 viros, & interficiemus eos. ❦ Et ait Saul: Non occide-
tur quiſquam in die hac, quia hodie fecit Dominus
14 ſalutem in Iſrael. ❦ Dixit autem Samuel ad populū:
Venite, & eamus in Galgala, & innouemus ibi re-
15 gnū. ❦ Et perrexit omnis populus in Galgala, & fece-
runt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, &
immolauerunt ibi victimas pacificas coram Domi-
no. Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

CAPVT XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuerſum Iſrael: ec
A ce audiui vocē veſtram iuxta omnia quæ
locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos re
2 gem. ❦ Et nunc rex graditur ante vos: ego autem ſe-
nui, & incanui, porro filij mei vobiſcum ſunt: itaque
conuerſatus coram vobis ab adoleſcētia mea vſque
3 ad hanc diem, ❦ ecce præſto ſum. ‖Loquimini de me
coram Domino, & coram Chriſto eius, vtrum bouē ‖Eccl.46 d.21.
cuiuſquam tulerim aut aſinum, ſi quempiam calum-
niatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquā
munus accepi: & contemnam illud hodie reſtituam-
4 que vobis. ❦ Et dixerunt: Non es calumniatus nos, ne
que oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius quip-
5 piam. ❦ Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus aduer-
ſum vos, & teſtis Chriſtus eius in die hac: quia non
inueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Te-
6 ſtis. ❦ Et ait Samuel ad populum: Dominus qui
B fecit Moyſen, & Aaron, & eduxit patres noſtros
7 de terra Ægypti. ❦ Nunc ergo ſtate, vt iudicio
contendam aduerſum vos coram Domino de omni-
bus miſericordijs Domini, quas fecit vobiſcum, &
8 cum patribus veſtris: ❦ ‖ quomodo Iacob ingreſſus
eſt in Aegyptum, & clamauerunt patres veſtri ad ‖Gen.46 a.5.
Dominum: & miſit Dominus Moyſen, & Aaron,
& eduxit patres veſtros de Aegypto, & collocauit
9 eos in loco hoc. ❦ ‖ qui obliti ſunt Domini Dei ſui,
& tradidit eos in manu Siſaræ magiſtri militiæ Ha- ‖Iudic.4 a.2.
ſor, & in manu Philiſthinorum, & in manu regis
10 Moab, & pugnauerunt aduerſum eos. ❦ Poſtea au-
tem clamauerunt ad Dominum, & dixerunt: Pec-
cauimus, quia dereliquimus Dominum, & ſerui-
uimus Baalim, & Aſtaroth: nunc ergo erue nos de
manu inimicorum noſtrorum, & ſeruiemus tibi.
11 ❦ Et miſit Dominus Ierobaal, & Badam, & Ieph-
te, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum
veſtrorum per circuitum, & habitaſtis confidenter.
12 ❦ Videntes autem quod Naas, rex filiorum Am-
C mon, veniſſet aduerſum vos, dixiſtis mihi: Ne-
quaquam, ſed rex imperabit nobis: cum Dominus
13 Deus veſter regnaret in vobis: ❦ Nunc ergo præſto
eſt rex veſter, quem elegiſtis, & petiſtis: ecce de-
14 dit vobis Dominus regem. ❦ Si timueritis Domi-
num, & ſeruieritis ei, & audieritis vocem eius, &
non exaſperaueritis os Domini, eritis & vos, & rex
qui imperat vobis, ſequentes Dominum Deum
15 veſtrum: ❦ ſi autem non audieritis vocem Domini,
ſed exaſperaueritis ſermones eius, erit manus Do-
16 mini ſuper vos, & ſuper patres veſtros. ❦ Sed & nunc
ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam facturus
17 eſt Dominus in conſpectu veſtro. ❦ Nunquid non
meſſis tritici eſt hodie? inuocabo Dominum, & da-
bit voces, & pluuias: & ſcietis & videbitis, quia
grande malum feceritis vobis in conſpectu Domini,
18 petentes ſuper vos regem. ❦ Et clamauit Samuel ad
Dominum, & dedit Dominus voces, & pluuias in il
19 la die. ❦ Et timuit omnis populus nimis Dominum &
D Samuelem. Et dixit vniuerſus populus ad Samue-
lem: Ora pro ſeruis tuis ad Dominum Deum tuum,
vt non moriamur. addidimus enim vniuerſis pecca-
20 tis noſtris malum, vt peteremus nobis regem. ❦ Dixit
autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos feci-
ſtis vniuerſum malum hoc: veruntamen nolite rece-
dere a tergo Domini, ſed ſeruite Domino in omni
21 corde veſtro. ❦ Et nolite declinare poſt vana, quæ non
proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana ſunt.
22 ❦ Et non derelinquet Dominus populum ſuum, pro-
pter nomē ſuum magnum: quia iurauit Dominus fa-
23 cere vos ſibi populum. ❦ Abſit autem a me hoc pecca-
tum in Domino, vt ceſſem orare pro vobis, & doce-
24 bo vos viam bonam, & rectam. ❦ Igitur timete Domi
num, & ſeruite ei in veritate, & ex toto corde veſtro.
25 vidiſtis enim magnifica quę in vobis geſſerit. ❦ Quod
ſi perſeuerauerit is in malitia, & vos & Rex veſter pa
riter peribitis.

CAPVT XIII.

1 FIlius vnius anni erat Saul cum regnare cępiſſet;
A duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael. ❦ Et Inf.15.d 17.
2 elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael: & erant cū
Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel: mil
le autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin. porro cę-
terū populū remiſit, vnūquemq; in tabernacula ſua.
3 ❦ Et percuſſit Ionathas ſtationem Philiſthinorū, quæ

erat

erat in Gabaa. Quod cum audiſſent Philiſthijm,
Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant
4 Hebræi. ¶ Et vniuerſus Iſrael audiuit huiuſcemo-
di famam. Percuſſit Saul ſtationem Philiſthino-
rum: & erexit ſe Iſrael aduerſus Philiſthijm. Cla
5 mauit ergo populus poſt Saul in Galgala. ¶ Et Phi-
liſthijm congregati ſunt ad præliandum contra Iſ-
rael, triginta millia curruum, & ſex millia equi-
tum, & reliquum vulgus, ſicut arena quæ eſt in
littore maris plurima. Et aſcendentes caſtrameta-
6 ti ſunt in Machmas ad Orientem Bethauen. ¶ Quod
B cum vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto poſitos (afflictus
enim erat populus) abſconderunt ſe in ſpeluncis,
& in abditis: in petris quoque, & in antris, & in
7 ciſternis. ¶ Hebræi autem tranſierunt Iordanem in
terram Gad, & Galaad. Cumque adhuc eſſet Saul
in Galgala, vniuerſus populus perterritus eſt, qui
8 ſequebatur eum. ¶ Et expectauit ſeptem diebus iu
xta placitum Samuelis, & non venit Samuel in
9 Galgala, dilapſuſque eſt populus ab eo. ¶ Ait er-
go Saul: Afferte mihi holocauſtum, & pacifica: Et
10 obtulit holocauſtum. ¶ Cumque compleſſet offe-
rens holocauſtum, ecce Samuel veniebat: & egreſ
11 ſus eſt Saul obuiam ei, vt ſalutaret eum. ¶ Locu-
tuſque eſt ad eum Samuel: Quid feciſti? Reſpon-
dit Saul: Quia vidi quod populus dilaberetur a me,
& tu non veneras iuxta placitos dies, porro Phili-
12 ſthijm congregati fuerant in Machmas, ¶ dixi: Nunc
C deſcendent Philiſthijm ad me in Galgala, & faciem
Domini non placaui. Neceſſitate compulſus, obtuli
13 holocauſtum. ¶ Dixitque Samuel ad Saul: Stulte egi-
ſti, nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præ-
cepit tibi. Quod ſi non feciſſes, iam nunc præparaſ-
ſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiter-
Act.13.d. 22. 14 num, ¶ ſed nequaquam regnum tuum vltra conſur-
get. Quæſiuit Dominus ſibi virum iuxta cor ſuum: &
præcepit ei Dominus, vt eſſet dux ſuper populum
ſuum. eo quod non ſeruaueris, quæ præcepit Domi-
15 nus, ¶ Surrexit autem Samuel, & aſcendit de Galga-
lis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi aſcenderunt
poſt Saul obuiam populo, qui expugnabant eos, ve-
nientes de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin:
Et recenſuit Saul populum, qui inuenti fuerant cum
16 eo, quaſi ſexcentos viros. ¶ Et Saul, & Ionathas filius
eius, populuſque qui inuentus fuerat cum eis, erat
in Gabaa Beniamin: porro Philiſthijm conſederant
17 in Machmas. ¶ Et egreſſi ſunt ad prædandum de ca-
D ſtris Philiſthinorum tres cunei. Vnus cuneus per-
18 gebat contra viam Ephra ad terram Sual. ¶ porro
alius ingrediebatur per viam Bethoron. tertius au-
tem verterat ſe ad iter termini imminentis valli Se-
19 boim contra deſertum. ¶ Porro faber ferrarius non
inueniebatur in omni terra Iſrael. cauerant enim
Philiſthijm, ne forte facerent Hebræi gladium,
20 aut lanceam. ¶ Deſcendebat ergo omnis Iſrael
ad Philiſthijm, vt exacueret vnuſquiſque vomerem
21 ſuum, & ligonem, & ſecurim, & ſarculum. ¶ Retuſæ
itaque erant acies vomerum, & ligonum, & triden-
tum, & ſecurium vſque ad ſtimulum corrigendum.
22 ¶ Cumque veniſſet dies prælij, non eſt inuentus enſis,
& lancea in manu totius populi qui erat cum Saule,
& Ionatha, excepto Saul, & Ionatha filio eius.
23 ¶ Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthijm, vt tranſcende-
ret in Machmas.

CAPVT XIIII.

1 ET accidit quadam die, vt diceret Ionathas fi-
A lius Saul ad adoleſcentem armigerum ſuum:
Veni & tranſeamus ad ſtationem Philiſthino-
rum, quę eſt trans locum illum. Patri autem ſuo hoc
2 ipſum non indicauit. ¶ Porro Saul morabatur in ex-
trema parte Gabaa ſub malogranato, quę erat in
Magron: & erat populus cum eo quaſi ſexcentorum
3 virorum. ¶ Et Achias filius Achitob fratris Ichabod
filij Phinees, ‖ qui ortus fuerat ex Heli ſacerdote Do- ‖ Sup. 4. a. 1.
mini in Silo, portabat Ephod. Sed & populus ignora-
4 bat quo iſſet Ionathas. ¶ Erant autem inter aſcenſus,
per quos nitebatur Ionathas tranſire ad ſtationē Phi-
liſthinorum, eminentes petrę ex vtraq; parte, & qua-
ſi in modum dentiū ſcopuli hinc & inde pręrupti: no-
5 men vni Boſes, & nomen alteri Sene: ¶ vnus ſcopulus
prominens ad Aquilonem ex aduerſo Machmas, &
6 alter ad Meridiem, contra Gabaa. ¶ Dixit autem Io-
B nathas ad adoleſcētem armigerum ſuum: Veni tran-
ſeamus ad ſtationem incircunciſorum horum, ſi forte
faciat Dominus pro nobis: quia non eſt Domino dif-
7 ficile ſaluare, vel in multis, vel in paucis. ¶ Dixitq; ei 1. Par. 14 c. 11. 3
armiger ſuus: Fac omnia quę placēt animo tuo: perge
8 quo cupis, & ero tecū vbicūq; volueris. ¶ Et ait Iona-
thas: Ecce nos tranſimus ad viros iſtos. Cumq; appa-
9 ruerimus eis, ¶ ſi taliter locuti fuerint ad nos: Manete,
donec veniamus ad vos: ſtemus in loco noſtro, nec
10 aſcendamus ad eos: ¶ Si aūt dixerint: Aſcēdite ad nos:
aſcendamus, q̄a tradidit eos Dn̄s in manibus noſtris,
11 hoc erit nobis ſignū. ¶ Apparuit igitur vterq; ſtationi
Philiſthinorum: dixeruntque Philiſthijm, En Hebręi
egrediuntur de cauernis, in quibus abſconditi fuerāt,
12 ¶ Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Ionatham, & ad ar-
migerum eius, dixeruntq;: Aſcendite ad nos, & oſten
demus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerū ſuū.
Aſcēdamus, ſequere me. tradidit enim Dominus eos
13 in manus Iſrael. ¶ Aſcendit autem Ionathas manibus,
C & pedibus reptans, & armiger eius poſt eum. Itaque
alij cadebant ante Ionatham, alios armiger eius
14 interficiebat ſequens eum. ¶ Et facta eſt plaga pri-
ma, qua percuſſit Ionathas, & armiger eius, quaſi
viginti virorum in media parte iugeri, quam par
15 boum in die arare conſueuit. ¶ Et factum eſt mira-
culum in caſtris, per agros: ſed & omnis popu-
lus ſtationis eorum, qui ierant ad prędandum,
obſtupuit, & conturbata eſt terra: & accidit quaſi
16 miraculum a Deo. ¶ Et reſpexerunt ſpeculatores
Saul, qui erant in Gabaa Beniamin, & ecce multi-
17 tudo proſtrata, & huc illucque diffugiens, ¶ Et ait
Saul populo qui erat cum eo: Requirite, & videte
quis abierit ex nobis. Cumque requiſiſſent, reper-

18 tum eſt non adeſſe Ionathan, & armigerum eius. ¶ Et
ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim
19 ibi arca Dei in die illa cum filijs Iſrael.) ¶ Cumque lo-
queretur Saul ad ſacerdotem, tumultus magnus exor
tus eſt in caſtris Philiſthijnorũ: creſcebatq; paulatim,
& clarius reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotem: Con-
20 trahe manum tuam. ¶ Conclamauit ergo Saul, & om-
nis populus qui erat cum eo, & venerunt vſq; ad lo-
cum certaminis: & ecce verſus fuerat gladius vniuſ-
cuiuſque ad proximum ſuum, & cędes magna nimis.
21 ¶ Sed & Hebræi qui fuerant cum Philiſthijm heri, &
nudiuſtertius, aſcenderantq; cum eis in caſtris, reuerſi
ſunt vt eſſent cum Iſrael, qui erant cum Saul, & Iona-
22 tha. ¶ Omnes quoq; Iſraelitæ qui ſe abſconderant in
D monte Ephraim, audientes quod fugiſſent Philiſthęi,
ſociauerunt ſe cum ſuis in prælio. Et erant cum Saul
23 quaſi decem millia virorum. ¶ Et ſaluauit Dominus
in die illa Iſrael. pugna autẽ peruenit vſq; ad Betha-
24 uen. ¶ Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die illa: adiura-
uit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir qui
comederit panem vſq; ad veſperam, donec vlciſcar
de inimicis meis. Et nõ manducauit vniuerſus popu-
25 lus panem: ¶ omneq; terræ vulgus venit in ſaltum, in
26 quo erat mel ſuper faciem agri. ¶ Ingreſſus eſt itaque
populus ſaltum, & apparuit fluens mel, nulluſq; ap-
plicuit manum ad os ſuũ: timebat enim populus iu-
27 ramentum. ¶ Porro Ionathas non audierat cum adiu-
raret pater eius populum, extẽditq; ſummitatem vir-
gę, quam habebat in manu, & intinxit in fauum mel-
lis: & conuertit manum ſuam ad os ſuum, & illumi-
28 nati ſunt oculi eius. ¶ Reſpondenſq; vnus de populo,
ait: Iureiurando conſtrinxit pater tuus populum, di-
cẽs: Maledictus vir qui comederit panem hodie (de-
29 fecerat autem populus.) ¶ Dixitq; Ionathas: Turbauit
E pater meus terram: vidiſtis ipſi, quia illuminati ſunt
oculi mei, eo quod guſtauerim paululũ de melle iſto:
30 ¶ quanto magis ſi comediſſet populus de pręda inimi-
corum ſuorum, quam reperit? nonne maior plaga fa-
31 cta fuiſſet in Philiſthijm? ¶ Percuſſerunt ergo in die il-
la Philiſthæos a Machmis vſq; in Aialon. Deſatiga-
32 tus eſt autem populus nimis: ¶ & verſus ad prædam,
tulit oues, & boues, & vitulos, & mactauerunt in ter-
33 ra. comeditq; populus cum ſanguine. ¶ Nunciauerunt
autem Sauli, dicentes quod populus peccaſſet Domi-
no, comedens cũ ſanguine. Qui ait: Præuaricati eſtis.
34 Voluite ad me iam nunc ſaxũ grande. ¶ Et dixit Saul:
Diſpergimini in vulgus, & dicite eis, vt adducat ad
me vnuſquiſque bouem ſuum, & arietem, & occidite
ſuper iſtud, & veſcimini, & non peccabitis Domino
comedentes cum ſanguine. Adduxit itaq; omnis po-
pulus vnuſquiſq; bouem in manu ſua vſq; ad noctẽ:
35 & occiderunt ibi. ¶ Ædificauit autem Saul altare Do-
mino: tuncque primum cœpit ædificare altare Do-
36 mino. ¶ Et dixit Saul: Irruamus ſuper Philiſthæos
nocte, & vaſtemus eos vſque dum illuceſcat mane,
F nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus:
Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait
37 ſacerdos: Accedamus huc ad Deum. ¶ Et conſuluit
Saul Dominum, dicẽs: Num perſequar Philiſthijm?
ſi trades eos in manus Iſrael? Et non reſpondit ei in
38 die illa. ¶ Dixitque Saul: Applicate huc vniuerſos an-
gulos populi: & ſcitote, & videte per quem accide-
39 rit peccatum hoc hodie. ¶ Viuit Dominus ſaluator
Iſrael, quia ſi per Ionathan filium meum factum eſt,
abſque retractione morietur. Ad quod nullus con-
40 tradixit ei de omni populo. ¶ Et ait ad vniuerſum Iſ-
rael. Separamini vos in partem vnam, & ego cum
Ionatha filio meo ero in parte altera. Reſponditque
populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis
41 tuis, fac. ¶ Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſ-
rael: Domine Deus Iſrael, da indicium quid eſt quod
non reſponderis ſeruo tuo hodie. Si in me, aut in Io-
natha filio meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem:
aut ſi hæc iniquitas eſt in populo tuo, da ſanctita-
tem. Et deprehenſus eſt Ionathas, & Saul, populus
42 autem exiuit. ¶ Et ait Saul: Mittite ſortem inter me,
& inter Ionathan filium meum. Et captus eſt Iona-
43 thas: ¶ Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi
quid feceris. Et indicauit ei Ionathas, & ait: Guſtans
guſtaui in ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea,
44 paululum mellis, & ecce ego morior. ¶ Et ait Saul:
G Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte mo-
45 rieris Ionatha. ¶ Dixitque populus ad Saul: Ergone
Ionathas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnam
in Iſrael? hoc nefas eſt: viuit Dominus, ſi ceciderit
capillus de capite eius in terram, quia cum Deo ope-
ratus eſt hodie. Liberauit ergo populus Ionathan,
46 vt non moreretur. ¶ Receſſitque Saul, nec perſecu-
tus eſt Philiſthijm: porro Philiſthijm abierunt in lo-
47 ca ſua. ¶ Et Saul confirmato regno ſuper Iſrael, pu-
gnabat per circuitum aduerſum omnes inimicos e-
ius: contra Moab, & filios Ammon, & Edom, &
reges Soba, & Philiſthæos: & quocunque ſe verte-
48 rat, ſuperabat. ¶ Congregatoque exercitu percuſſit
Amalec, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum eius.
49 ¶ Fuerunt autem filij Saul, Ionathas, & Ieſſui, &
Melchiſua: & nomina duarum filiarum eius, nomen
primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.
50 ¶ Et nomen vxoris Saul, Achinoam filia Achimaas
& nomen principis militię eius Abner, filius Ner, pa-
51 truelis Saul. ¶ Porro Cis fuit pater Saul, & Ner pater 1. Par. 8
52 Abner, filius Abiel. ¶ Erat autem bellum potens ad- c.33.
uerſum Philiſthæos omnibus diebus Saul. Nam
quemcunque viderat Saul virum fortem, & aptum
ad prælium, ſociabat eum ſibi.

CAPVT XV.

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Dominus, vt
A vngerem te in regem ſuper populum eius Iſ-
2 rael: nunc ergo audi vocem Dñi: ¶ Hęc dicit
Dominus exercituũ: Recẽſui quęcunq; fecit Amalec
Iſraeli, ‖quomodo reſtitit ei in via cum aſcenderet de ‖Exo.17
3 Ægypto. ¶ Nunc ergo vade, & percute Amalec, & de- b 8.
molire vniuerſa eius: nõ parcas ei, & nõ concupiſcas
ex rebus ipſius aliqd: ſed interfice a viro vſq; ad mu-

lierem,

lietem,& paruulum atq; lactentem, bouem, & oué,
4 camelum, & aſinum. ¶ Præcepit itaq; Saul populo,
& recenſuit eos quaſi agnos: ducẽta millia peditum,
5 & decẽ millia uirorum Iuda. ¶ Cumq; veniſſet Saul
vſque ad ciuitatem Amalec, tetendit inſidias in tor-
6 rente. ¶ Dixitq; Saul Cinęo: Abite, recedite, atq; deſcẽ
B dite ab Amalec: ne forte inuoluam te cũ eo, tu enim
feciſti miſericordiam cum omnibus filijs Iſrael, cum
aſcenderent de Ægypto. Et receſſit Cinæus de medio
7 Amalec. ¶ Percuſſitq; Saul Amalech ab Heuila, do-
8 nec venias ad Sur, quæ eſt e regione Ægypti. ¶ Et ap-
prehendit Agag regem Amalec viuum, omne autem
9 vulgus interfecit in ore gladij. ¶ Et pepercit Saul &
populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armen
torum, & veſtibus, & arietibus & vniuerſis quæ pul-
chra erant, nec voluerunt diſperdere ea: quidquid
C vero vile fuit & reprobum, hoc demoliti ſunt. ¶ Fa-
10 ctum eſt autem verbum Domini ad Samuel, dicens:
11 ¶ Penitet me quod conſtituerim Saul regem: quia de-
reliquit me, & verba mea opere non impleuit. Con-
triſtatuſq; eſt Samuel, & clamauit ad Dominum to-
12 ta nocte. ¶ Cumq; de nocte ſurrexiſſet Samuel, vt iret
ad Saul, mane nunciatum eſt Samueli, eo quod veniſ
ſet Saul in Carmelum, & erexiſſet ſibi fornicẽ trium-
phalem, & reuerſus tranſiſſet: deſcendiſſetq; in Gal-
gala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat
holocauſtum Domino de initijs prædarum quæ attu
13 lerat ex Amalec. ¶ Et cum veniſſet Samuel ad Saul,
14 dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, impleui verbũ
D Domini. ¶ Dixitq; Samuel: Et quæ eſt hæc vox gre-
gum quæ reſonat in auribus meis, & armentorum
15 quã ego audio? ¶ Et ait Saul: De Amalec adduxerũt
ea: pepercit enim populus melioribus ouibus et armẽ
tis vt immolarentur Domino Deo tuo: reliqua vero
16 occidimus. ¶ Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, &
indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus ad me nocte.
Sup.13.a.1. 17 Dixitq; ei: Loquere. ¶ Et ait Samuel: Nonne cum par
uulus eſſes in oculis tuis caput in tribubus Iſrael fa-
ctus es? vnxitq; te Dominus in regem ſuper Iſrael,
18 ¶ & miſit te Dominus in uiam, & ait: Vade & interfi-
ce peccatores Amalec, & pugnabis cõtra eos vſq; ad
19 internecionem eorum. ¶ Quare ergo non audiſti uo-
cẽ Domini: ſed verſus ad prædam es, & feciſti malũ
20 in oculis Domini? ¶ Et ait Saul ad Samuelẽ: Imo au-
diui vocem, Dñi & ambulaui in uia per quam miſit
E me Dominus, & adduxi Agag regẽ Amalec, & Ama
21 lec interfeci. ¶ Tulit autem de præda populus oues &
boues primitias eorum quæ cæſa ſunt, vt immolet
22 Domino Deo ſuo in Galgalis. ¶ Et ait Samuel: Nun-
quid vult Dominus holocauſta & victimas, & non
Eccl.4.d.17. potius ut obediatur uoci Domini? MELIOR EST
Oſe.6.c.7. ENIM OBEDIENTIA QVAM VICTIMAE;
Matt.9 b 13.& 12.a.1. & auſcultare magis quam offerre adipem arietum.
23 ¶ quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare:
& quaſi ſcelus idolatriæ, nolle acquieſcere. Pro eo er
go quod abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Do-
24 minus ne ſis rex. ¶ Dixitq; Saul ad Samuelem: pecca-
ui, quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & ver
ba tua, timens populum, & obediens uoci eorum.
25 ¶ Sed nunc porta, quæſo, peccatum meum, & reuer-
26 tere mecum ut adorem Dominum. ¶ Et ait Samuel
F ad Saul: Non reuertar tecum, quia proieciſti ſermo-
nem Domini, & proiecit te Dominus ne ſis Rex ſu-
27 per Iſrael. ¶ Et cõuerſus eſt Samuel vt abiret: ille an-
tem apprehendit ſummitatem pallij eius, quæ & ſciſ
28 ſa eſt. ¶ Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnũ Infra 28 c 17.
Iſrael a te hodie, & tradidit illud proximo tuo melio
29 ri te. ¶ Porro Triumphator in Iſrael non parcet, & pœ
nitudine non flectetur: neque enim homo eſt vt agat
30 pœnitẽtiam. ¶ At ille ait: Peccaui: ſed nũc honora me
coram ſenioribus populi mei, & coram Iſrael, & re-
uertere mecum, vt adorem Dominum Deum tuum.
31 ¶ Reuerſus ergo Samuel, ſecutus eſt Saulem: & adora
G uit Saul Dominũ. ¶ Dixitq; Samuel: Adducite ad me
32 Agag regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſ-
ſimus, & tremẽs. Et dixit Agag: Siccine ſeparat amara
33 mors? ¶ Et ait Samuel: Sicut fecit abſq; liberis mulie
res gladius tuus, ſic abſq; liberis erit inter mulieres
mater tua. Et in fruſta concidit eum Samuel coram
34 Dño in Galgalis. ¶ Abijt autem Samuel in Ramatha.
35 Saul vero aſcendit in domum ſuam in Gabaa. ¶ &
non vidit Samuel vltra Saul vſq; ad diẽ mortis ſuæ:
veruntamen lugebat Samuel, Saulem, quoniã Dñm
pœnitebat quod cõſtituiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAPVT XVI.

1 Dixitq; Dominus ad Samuelem: Vſquequo
A tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne
regnet ſuper Iſrael? imple cornu tuũ oleo,
& ueni, vt mittam te ad Iſai Bethlehemitem: prouidi
2 enim in filijs eius mihi regem. ¶ Et ait Samuel: Quo-
modo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et Inſ.17.b.12.
ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu
3 tua, & dices: Ad immolandum Domino ueni. ¶ Et uo
cabis Iſai ad uictimam, & ego oſtendam tibi quid fa
4 cias, & unges quencunque monſtrauero tibi. ¶ Fecit
ergo Samuel ſicut locutus eſt ei Dominus. Venitque
B in Bethlehem, & admirati ſunt ſeniores ciuitatis, oc
currẽtes ei, dixerũtq;: Pacificus ne eſt ingreſſus tuus?
5 ¶ Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino ve-
ni: ſanctificamini, & venite mecum vt immolem. San
ctificauit ergo Iſai & filios eius, & vocauit eos ad ſa-
6 crificium. ¶ Cumq; ingreſſi eſſent, uidit Eliab, & ait;
7 Num coram Domino eſt Chriſtus eius? ¶ Et dixit Do
minus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum eius, neq;
altitudinem ſtaturæ eius: quoniam abieci eum, nec
iuxta intuitum hominis ego iudico: homo enim ui-
8 det ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. ¶ Et
vocauit Iſai Abinadab, & adduxit eum corã Samue- Pſal.7.a.10.
9 le. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus. ¶ Adduxit
autem Iſai Samma, de quo ait: Etiam hunc non ele-
10 git Dominus. ¶ Adduxit itaq; Iſai ſeptem filios ſuos
coram Samuele, & ait Samuel ad Iſai: Non elegit
11 Dominus ex iſtis. ¶ Dixitque Samuel ad Iſai: Nun-
quid iam completi ſunt filij? Qui reſpondit: Adhuc

reliquus

C reliquus eſt paruulus & paſcit oues. Et ait Samuel ad
Iſai: Mitte, & adduc eum: nec enim diſcumbemus
12 priuſquam huc ille veniat. ¶ Miſit ergo, & adduxit
eum. Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, decoraq;
facie: et ait Dominus: Surge, vnge eum: ipſe eſt enim.
13 ¶ Tulit ergo Samuel cornu olei: & vnxit eum in me-
‖ 2. Reg. 7 b. 8. dio fratrum eius, & ‖ directus eſt Spiritus Domini a
Pſal. 17. die illa in Dauid, & deinceps: ſurgenſque Samuel,
d. 44 & 88. 14 abijt in Ramatha. ¶ Spiritus autem Domini receſſit a
c 21. Saul, et exagitabat eum ſpiritus nequam, a Domino.
Act. 7. f. 15 ¶ Dixeruntq; ſerui Saul ad eum. Ecce ſpiritus Dei ma
46. 13. d 24. 16 lus exagitat te. ¶ Iubeat Dominus noſter, & ſerui tui
qui coram te ſunt, quærent hominem ſcientem ſpal-
lere cithara, ut quando arripuerit te ſpiritus Domini
17 malus, pſallat manu ſua, & leuius feras: ¶ Et ait Saul
ad ſeruos ſuos: Prouidete ergo mihi aliquem bene
18 pſallentem, & adducite eum ad me: ¶ Et reſpondens
D vnus de pueris, ait: Ecce vidi filium Iſai Bethlehemi-
tē ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, & uirum
bellicoſum, & prudentem in verbis, & uirum pul-
19 chrum: & Dominus eſt cum eo. ¶ Miſit ergo Saul nun
cios ad Iſai, dicens: Mitte ad me Dauid filium tuum,
20 qui eſt in paſcuis. ¶ Tulit itaq; Iſai aſinum plenum pa
nibus, & lagenam uini, & hœdum de capris unum,
21 & miſit per manum Dauid filij ſui, Sauli. ¶ Et venit
Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo: at ille dilexit eum
22 nimis, & factus eſt eius armiger. ¶ Miſitq; Saul ad
Iſai, dicens: Stet Dauid in conſpectu meo: inuenit
23 enim gratiā in occulis meis. ¶ Igitur quādocunq; ſpiri
tus Dñi malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citha
rā, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, &
leuius habebat. recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

CAPVT XVII.

1 CONgregantes autem Philiſthijm agmina ſua
A in prælium, conuenerunt in Socho Iudæ, &
caſtrametati ſunt inter Socho & Azeca in fi
2 nibus Dōmim. ¶ Porro Saul & Filij Iſrael congregati
venerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt aciem
3 ad pugnandum contra Philiſthijm ¶ Et Philiſthijm
ſtabāt ſuper montē ex parte hac, & Iſrael ſtabat ſupra
4 mōtē ex altera parte: valliſq; erat inter eos. ¶ Et egreſ
ſus eſt uir ſpurius de caſtris Philiſthinorum, noīe Go
5 liath, de Geth, altitudinis ſex cubitorū & palmi: ¶ &
caſſis ærea ſuper caput eius, & lorica ſquamata indue
batur. porro pondus loricæ eius, quinq; millia ſiclo-
6 rum æris erat: ¶ & ocreas æreas habebat in cruribus:
7 & clypeus æreus tegebat humeros eius. ¶ haſtile autē
haſtæ eius erat quaſi liciatorium texētium. ipſum au-
tem ferrū haſtæ eius ſexcentos ſiclos habebat ferri: &
8 armiger eius antecedebat eum. ¶ Stanſq; clamabat
aduerſum phalangas Iſrael, & dicebat eis: Quare ve
niſtis parati ad prælium? Nunquid ego non ſum Phi
liſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex uobis uirum, &
9 deſcendat ad ſingulare certamen. ¶ ſi quiuerit pugna
B re mecum, & percuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi au-
tem ego præualuero, & percuſſero eum, vos ſerui eri-
10 tis: & ſeruietis nobis. ¶ Et aiebat Philiſthæus: Ego ex-
probraui agminibus Iſrael hodie: Date mihi uirum,
11 & ineat mecum ſingulare certamen. ¶ Audiens autē
Saul, & omnes Iſraelitæ ſermones Philiſthæi huiuſce
12 modi, ſtupebāt, & metuebant nimis. ¶ Dauid autem
erat filius viri Ephrathæi, de quo ‖ ſupra dictum eſt de ‖ Sup. 16.
Bethlehem Iuda, cui nomē erat Iſai, qui habebat octo a. 1.
filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, & grandæuus
13 inter uiros. ¶ Abierunt autem tres filij eius maiores
poſt Saul in prælium: & nomina trium filiorum eius,
qui perrezerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & ſe
14 cundus Abinadab, tertiusque Samma. ¶ Dauid autē
erat minimus. Tribus ergo maioribus ſecutis Saulē,
15 ¶ abijt Dauid, & reuerſus eſt a Saul, ut paſceret gre-
16 gē patris ſui in Bethlehē. ¶ procedebat vero Philiſthę
us mane & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.
17 ¶ Dixit autē Iſai ad Dauid filium ſuum: Accipe fratri
C bus tuis ephi polentę, ¶ & decem panes iſtos, & cur-
18 re in caſtra ad fratres tuos: & decem formellas caſei
has deferes ad tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi
19 recte agant: & cum quibus ordinati ſunt, diſce. ¶ Saul
autem, & illi, & omnes filij Iſrael in Valle terrebin-
20 thi pugnabant aduerſum Philiſthijm. ¶ Surrexit itaq;
Dauid mane, & commendauit gregem cuſtodi: &
onuſtus abijt, ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad lo-
cum Magala, & ad exercitum qui egreſſus ad pugnā
21 vociferatus erat in certamine. ¶ Direxerat .n. aciem Iſ
rael, ſed & Philiſthijm ex aduerſo fuerant pręparati.
22 ¶ Derelinques ergo Dauid vaſa quæ attulerat, ſub
manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit ad locum certa-
minis, & interrogabat ſi omnia recte agerentur erga
23 fratres ſuos. ¶ Cumq; adhuc ille loqueretur eis, ap-
paruit uir ille ſpurius aſcendens, Goliath noīe, Phi-
liſthæus de Geth, de caſtris Philiſthinorum: & loquē-
24 te eo hæc eadem uerba audiuit Dauid. ¶ Omnes au-
tem Iſraelitæ, cum uidiſſent uirum, fugerunt a facie
25 eius, timentes eum valde. ¶ Et dixit vnus quiſpiam
de Iſrael: Num vidiſtis uirum hunc qui aſcendit? ad
exprobādum enim Iſraeli, aſcendit. Virum ergo qui
percuſſerit eum, ditabit rex diuitijs magnis, & filiam
ſuam dabit ei, & domum patris eius faciet abſque tri
26 buto in Iſrael. ¶ Et ait Dauid ad uiros qui ſtabant ſe-
D cum, dicens: Quid dabitur uiro qui percuſſerit Phi-
liſthæum hunc, & tulerit opprobrium de Iſrael? quis
enim eſt hic Philiſthæus incircuncisus, qui expro-
27 brauit acies Dei viuentis? ¶ Referebat autem ei popu
lus eundem ſermonem, dicens: Hæc dabuntur uiro
28 qui percuſſerit eum. ¶ Quod cum audiſſet Eliab, fra-
ter eius maior, loquente eo cum alijs, iratus eſt cōtra
Dauid, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti
pauculas oues illas in deſerto? ego noui ſuperbiam
tuā, & nequitiā cordis tui: quia ut uideres prælium,
29 deſcendiſti. ¶ Et dixit Dauid: Quid feci? nunquid non
30 verbum eſt? ¶ Et declinauit paulum ab eo ad alium:
dixitq; eundem ſermonē. Et reſpondit ei populus uer
31 bum, ſicut prius. ¶ Audita ſunt autem verba quæ lo-
cutus eſt Dauid, & annunciata in conſpectu Saul.

¶ Ad

32 ❡ Ad quem cum fuiſſet adductus, locutus eſt ei: Non
concidat cor cuiuſquã in eo: ego ſeruus tuus vadam,
33 & pugnabo aduerſus Philiſthæũ. ❡ Et ait Saul ad Da-
E uid: Non vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare
aduerſus eum: quia puer es, hic autem vir bellator eſt
‖Eccl.47 a.3. 34 ab adoleſcentia ſua. ❡ ‖ Dixitq; Dauid ad Saul: Paſce-
bat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel
35 vrſus, & tollebat arietem de medio gregis: ❡ & perſe-
quebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorũ,
& illi conſurgebant aduerſum me, & apprehẽdebam
mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebamque
36 eos. ❡ Nam & leonem, & vrſum interfeci ego ſeruus
tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incircuncîſus, quaſi
vnus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium
populi: quoniam quis eſt iſte Philiſthæus incircun-
ciſus, qui auſus eſt maledicere exercitui Dei viuen-
37 tis? ❡ Et ait Dauid: Dominus qui eripuit me de ma-
nu leonis, & de manu vrſi, ipſe me liberabit de ma-
nu Philiſthæi huius. Dixit autem Saul ad Dauid: Va-
38 de, & Dominus tecum ſit. ❡ Et induit Saul Dauid ve-
ſtimentis ſuis, & impoſuit galeam æream ſuper ca-
39 put eius, & veſtiuit eum lorica. ❡ Accinctus ergo Da-
uid gladio eius ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi
armatus poſſet incédere: non enim habebat conſue-
tudinem. Dixitque Dauid ad Saul: Non poſſum ſic
40 incedere, quia non vſum habeo. Et depoſuit ea, ❡ &
tulit baculum ſuum, quem ſemper habebat in mani-
bus: & elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides de
torrente, & miſit eos in peram paſtoralem quam ha-
bebat ſecum: & fundam manu tulit: & proceſſit ad-
41 uerſum Philiſthæum. ❡ Ibat autem Philiſthæus incé-
F dens, & appropinquans aduerſum Dauid, & armi-
42 ger eius ante eum. ❡ Cumque inſpexiſſet Philiſthæus,
& vidiſſet Dauid, deſpexit eum. Erat enim adole-
43 ſcens ruſus, & pulcher aſpectu. ❡ Et dixit Philiſthæus
ad Dauid: Nunquid ego canis ſum, quod tu venis
ad me cum baculo? Et maledixit Philiſthæus Da-
44 uid in dijs ſuis: ❡ dixitque ad Dauid: Veni ad me, &
dabo carnes tuas volatilibus cœli, & beſtijs terræ.
45 ❡ Dixit autem Dauid ad Philiſthæum: Tu venis ad
me cum gladio, & haſta, & clypeo: ego autem ve-
nio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agmi-
46 nũ Iſrael, quibus exprobraſti ❡ hodie: & dabit te Do-
minus in manu mea, & percutiam te, & auferam ca-
put tuum a te: & dabo cadauera caſtrorum Phili-
ſthijm hodie volatilibus cœli, & beſtijs terrę: vt ſciat
47 omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael. ❡ Et nouerit vni-
uerſa Eccleſia hęc, quia non in gladio, nec in haſta
ſaluat Dominus: ipſius enim eſt bellum, & tradet vos
48 in manus noſtras: ❡ Cum ergo ſurrexiſſet Phili-
ſthęus, & veniret, & appropinquaret contra Dauid,
feſtinauit Dauid, & cucurrit ad pugnam ex aduerſo
49 Philiſthęi. ❡ Et miſit manum ſuam in peram, tulitque
G vnum lapidem, & funda iecit, & circundúcens per-
cuſſit Philiſthęũ in fronte: & infixus eſt lapis in fron-
‖1.Mac.4 d.38. 50 te eius, & cecidit in faciem ſuam ſuper terram. ❡ ‖ Pręualuitque Dauid aduerſum Philiſthęum in funda, et
lapide, percuſſumque Philiſthęum interfecit, Cum-
51 que gladium non haberet in manu Dauid, ❡ cucur-
rit, et ſtetit ſuper Philiſthęum, et tulit gladium eius,
et eduxit eum de vagina ſua; et interfecit eum, pręcīditque caput eius. Videntes autem Philiſthijm,
quod mortuus eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.
52 ❡ Et conſurgentes viri Iſrael, et Iuda, vociferati ſunt,
et perſecuti ſunt Philiſthęos vſque dum venirent
in vallem, et vſque ad portas Accaron: cecideruntque vulnerati de Philiſthijm in via Saraim, vſque

53 ad Geth, et vſque ad Accaron. ❡ Et reuertentes filij
Iſrael poſtquam perſecuti fuerant Philiſthæos, inua-
54 ſerunt caſtra eorum. ❡ Aſſumens autem Dauid caput
Philiſthæi, attulit illud in Ieruſalem: arma vero eius
55 poſuit in tabernaculo ſuo. ❡ Eo autem tempore quo
viderat Saul Dauid egredientem contra Philiſthæũ,
ait ad Abner principem militiæ: De qua ſtirpe de-
ſcendit hic adoleſcens Abner? Dixitque Abner: Vi-
56 uit anima tua, rex, ſi noui: ❡ Et ait rex: Interroga
57 tu, cuius filius ſit iſte puer. ❡ Cumque egreſſus eſſet
Dauid, percuſſo Philiſthæo, tulit eum Abner, et in-
troduxit coram Saule, caput Philiſthæi habentem in
58 manu. ❡ Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o
adoleſcens? Dixitque Dauid: Filius ſerui tui Iſai
Bethlehemitæ ego ſum.

CAPVT XVIII.

1 ET factum eſt cum compleſſet loqui ad Saul,
A anima Ionathæ conglutinata eſt animæ Da-
uid, & dilexit eum Ionathas quaſi animam
2 ſuam. ❡ Tulitque eum Saul in die illa, et non conceſſit
3 ei, vt reuerteretur in domum patris ſui. ❡ Inierunt au-
tem Dauid, et Ionathas fœdus: diligebat enim eum
4 quaſi animam ſuã. ❡ Nam expoliauit ſe Ionathas tu-
nica qua erat indutus, et dedit eam Dauid, et reliqua
veſtimẽta ſua vſq; ad gladium, et arcum ſuũ, et vſq;
5 ad balthcũ. ❡ Egrediebatur quoque Dauid ad omnia
B quæcunq; miſiſſet eum Saul, et prudenter ſe agebat:
poſuitq; eum Saul ſuper viros belli, et acceptus erat
in oculis vniuerſi populi, maximeq; in conſpectu fa-
6 mulorũ Saul. ❡ Porro cum reuerteretur percuſſo Phi-
liſthęo Dauid, egreſſę ſunt mulieres de vniuerſis vr-
bibus Iſrael, cantantes, chorosq; ducẽtes in occurſum
7 Saul regis in tympanis lętitiæ, et in ſiſtris. ❡ Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percuſſit Saul
8 mille, et Dauid decem millia. ❡ Iratus eſt aũt Saul ni-

mis,

mis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitque
C Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dede-
9 runt: quid ei ſupereſt, niſi ſolum regnum? ¶ Non re-
ctis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid a die illa, &
10 deinceps. ¶ Poſt diem autem alteram, inuaſit ſpiritus
Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus
ſuæ. Dauid autem pſallebat manu ſua, ſicut per ſin-
11 gulos dies. Tenebatque Saul lanceam, ¶ & miſit eam,
putans quod configere poſſet Dauid cum pariete: &
12 declinauit Dauid a facie eius ſecundo. ¶ Et timuit
Saul Dauid, eo quod Dominus eſſet cum eo & a ſe
13 receſſiſſet. ¶ Amouit ergo eum Saul a ſe, & fecit eum
tribunum ſuper mille viros, & egrediebatur, & intra-
14 bat in conſpectu populi. ¶ In omnibus quoque vij-
D ſuis Dauid prudenter agebat, & Dominus erat cum
15 eo. ¶ Vidit itaque Saul quod prudens eſſet nimis; &
16 cœpit cauere eum. ¶ Omnis autem Iſrael & Iuda dili-
gebat Dauid: ipſe enim ingrediebatur, & egrediebatur
17 ante eos. ¶ Dixitque Saul ad Dauid: Ecce filia mea
maior Merob, ipſam dabo tibi vxorem, tantummo-
do eſto vir fortis, & præliare bella Domini. Saul autẽ
reputabat, dicens: Non ſit manus mea in eum, ſed ſit
18 ſup eũ manus Philiſthinorũ. ¶ Ait aũt Dauid ad Saul:
E Quis ego ſum, aut quę eſt vita mea, aut cognatio pa
19 tris mei in Iſrael, vt fiam gener regis? ¶ Factum eſt au-
tem tempus cum deberet dari Merob filia Saul, Da-
20 uid, data eſt Hadrieli Molathitæ vxor. ¶ Dilexit autẽ
Dauid Michol filia Saul altera. Et nunciatum eſt
21 Saul, & placuit ei. ¶ Dixitque Saul: Dabo eam illi, vt
fiat ei in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Philiſthi-
norum. Dixitq; Saul ad Dauid: In duabus rebus ge-
22 ner meus eris hodie. ¶ Et mãdauit Saul ſeruis ſuis: Lo-
quimini ad Dauid clam me, dicentes: Ecce places regi,
& omnes ſerui eius diligunt te. Nunc ergo eſto gene-
23 re regis. ¶ Et locuti ſunt ſerui Saul in auribus Dauid
omnia verba hæc. Et ait Dauid: Num parum videtur
vobis generum eſſe regis? ego autem ſum vir pauper
24 & tenuis. ¶ Et renunciauerunt ſerui Saul, dicentes:
25 Huiuſcemodi verba locutus eſt Dauid. ¶ Dixit autem
F Saul: Sic loquimini ad Dauid: Non habet rex ſponſa-
lia neceſſe, niſi tantum centum præputia Philiſthino-
rum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porro Saul cogita-
26 bat trádere Dauid in manus Philiſtinorum. ¶ Cumq;
renunciaſſent ſerui eius Dauid verba, quæ dixerat
Saul, placuit ſermo in oculis Dauid, vt fieret gener
27 regis. ¶ Et poſt paucos dies ſurgens Dauid, abijt cum
viris qui ſub eo erant. Et percuſſit ex Philiſthijm du-
centos viros, & attulit eorum præputia, & annume-
rauit ea regi, vt eſſet gener eius. Dedit itaque Saul ei
28 Michol filiam ſuam, vxorem. ¶ Et vidit Saul, & intel-
lexit quod Dominus eſſet cum Dauid. Michol autem
29 filia Saul diligebat eum. ¶ Et Saul magis cœpit time-
re Dauid: factuſque eſt Saul inimicus Dauid cunctis
30 diebus. ¶ Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum. a
principio autem egreſſionis eorum prudentius ſe ge-
rebat Dauid, quam omnes ſerui Saul, & célebre fa-
ctum eſt nomen eius nimis.

CAPVT XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Ionatham filium
A ſuum, & ad omnes ſeruos ſuos, vt occíderent
Dauid. Porro Ionathas filius Saul diligebat
2 Dauid valde. ¶ Et indicauit Ionathas Dauid, dicens:
Quærit Saul pater meus occídere te: qua propter ob-
ſerua te quæſo mane, & manebis clam, & abſconde-
3 ris. ¶ Ego autem egrediens ſtabo iuxta patrem meum
in agro, vbicunque fueris: & ego loquar de te ad pa-

trem meum: & quodcunque videro, nunciabo tibi.
4 ¶ Locutus eſt ergo Ionathas de Dauid bona ad Saul
patrem ſuum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in ſer-
uum tuum Dauid: quia non peccauit tibi, & opera
5 eius bona ſunt tibi valde. ¶ Et poſuit animam ſuam
in manu ſua, & percuſſit Philiſthęum, & fecit Domi-
nus ſalutem magnam vniuerſo Iſraeli: vidiſti, & læ-
tatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio, in-
6 terficiens Dauid, qui eſt abſque culpa? ¶ Quod cum
audiſſet Saul, placatus voce Ionathæ, iurauit: Viuit
7 Dñs, quia non occidetur. ¶ Vocauit itaque Ionathas
Dauid, & indicauit ei omnia verba hæc: & introdu-
B xit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante eum ſicut
8 fuerat heri, & nudiuſtertius. ¶ Motum eſt aũt rurſum
bellum: & egreſſus Dauid, pugnauit aduerſum Phili
ſthijm, percuſſitque eos plaga magna. Et fugerunt a
9 facie eius. ¶ Et factus eſt ſpiritus Domini malus in
Saul: ſedebat autem in domo ſua, & tenebat lanceã:
10 porro Dauid pſallebat manu ſua. ¶ Niſuſque eſt Saul
configere Dauid lancea in pariete, & declinauit Da-
uid a facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata
eſt in parietem, & Dauid fugit, & ſaluatus eſt nocte
11 illa. ¶ Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domũ Dauid,
vt cuſtodirẽt eum, & interficeretur mane. Quod cum
annunciaſſet Dauid Michol vxor ſua, dicens: Niſi ſal
12 uáueris te nocte hac, cras moriéris: ¶ depoſuit eum
per feneſtram: porro ille abijt & aufugit, atque ſalua-
13 tus eſt. ¶ Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam
C ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad
14 caput eius, & operuit eam veſtimentis. ¶ Miſit autem
Saul apparitores qui ráperẽt Dauid: & reſponſum eſt
15 quod ægrotaret. ¶ Rurſumque miſit Saul nuncios, vt
viderent Dauid, dicens: Afferte eum ad me in lecto,
16 vt occidatur. ¶ Cumque veniſſent nuncij, inuentum
eſt ſimulachrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad
17 caput eius. ¶ Dixitque Saul ad Michol: Quare ſic illu
ſiſti mihi, & dimiſiſti inimicũ meum vt fugeret? Et
reſpondit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mi-
18 hi. Dimitte me, alioquin interficiam te. ¶ Dauid autẽ
fugiẽs, ſaluatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha,
& nunciauit ei omnia quæ fecerat ſibi Saul: & abie-
19 rũt ipſe & Samuel, & morati ſunt in Naioth. ¶ Nun-
ciatũ eſt autẽ Sauli a dicentibus: Ecce Dauid in Na-
20 ioth in Ramatha. ¶ Miſit ergo Saul lictores, vt raperẽt
D Dauid: qui cum vidiſſent cuneum prophetarum vati
cinantiũ, & Samuélẽ ſtantẽ ſuper eos, factus eſt ẽt Spi
ritus Domini in illis, & prophetare cœperũt etiã ipſi.
21 ¶ Quod cũ nũciatũ eſſet Sauli, miſit & alios nuncios:

propheтauerunt autem & illi. Et rurſus miſit Saul ter
tios nuncios: qui & ipſi prophetauerunt. Et iratus ira-
22 cundia Saul ¶ abijt etiam ipſe in Ramatha, & veni:
vſq; ad ciſternā magnā quæ eſt in Socho: & interro-
gauit & dixit: In quo loco sūt Samuel & Dauid? Di-
23 ctumq; eſt ei: Ecce in Naioth ſunt in Ramatha, ¶ Et
abijt in Naioth in Ramatha, & factus eſt etiā ſuper eū
Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & pro-
phetabat vſque dum veniret in Naioth in Ramatha.
24 ¶ Et expoliauit etiam ipſe ſe veſtimētis ſuis, et prophe
tauit cum cęteris coram Samuele, & cécidit nudus to
ta die illa & nocte. Vnde & exiuit prouerbium,
‖Sup.10. c.11. ‖ Num & Saul inter prophetas?

CAPVT XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth, quæ eſt in Ra-
A matha, veniensq; locutus eſt coram Ionatha:
Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod pec
catum meum in patrem tuum, quia quærit animam
2 meam? ¶ Qui dixit ei: Abſit, non morieris: neq; enim
faciet pater meus quidquam grande, uel paruum, ni-
ſi prius indicauerit mihi: hunc ergo celauit me pater
meus ſermonē tantummodo? nequaquam erit iſtud.
3 ¶ Et iurauit rurſum Dauid: & ille ait: Scit profecto pa
ter tuus, quia inuéni gratiam in oculis tuis, & dicet,
Neſciat hoc Ionathas, ne forte triſtetur. Quinimo vi-
uit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantum
4 (vt ita dicam) gradu, ego morſq; diuidimur. ¶ Et ait
Ionathas ad Dauid: Quodcumque dixerit mihi ani-
5 ma tua, faciā tibi. ¶ Dixit autem Dauid ad Ionathan:
B Ecce calendæ ſunt cráſtino, & ego ex more ſedére ſo-
leo iuxta regem ad veſcendum: dimitte ergo me, vt
6 abſcondar in agro vſq; ad veſperam diei tertiæ. ¶ Si
reſpiciens requíſierit me pater tuus, reſpondebis ei:
Rogauit me Dauid, vt iret celeriter in Bethlehem ci-
uitatem ſuam: quia victimę ſolemnes ibi ſunt vniuer
7 ſis contribulibus ſuis. ¶ Si dixerit: Bene: pax erit ſeruo
tuo. ſi autem fuerit iratus, ſcito quia completa eſt ma
8 litia eius. ¶ Fac ergo miſericordiam in ſeruum tuum:
quia fedus Domini me famulum tuum tecum ini-
re feciſti. ſi autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me
9 intérfice, & ad patrem tuum ne introducas me. ¶ Et
ait Ionathas. Abſit hoc a te: neque enim fieri po-
teſt, vt ſi certe cognouero completam eſſe patris mei
10 malitiam contra te, non annunciem tibi. ¶ Reſpon-
ditq; Dauid ad Ionathan. Quis renunciabit mihi,
ſi quid forte reſpónderit tibi pater tuus dure de me?
11 ¶ Et ait Ionathas ad Dauid: Veni, & egrediamur fo-
12 ras in agrum. Cumq; exiſſent ambo in agrum, ¶ ait
C Ionathas ad Dauid: Domine Deus Iſrael, ſi inueſtiga
uero ſententiam patris mei cráſtino vel perendie: &
aliquid boni fuerit ſuper Dauid, & non ſtatim miſe-
13 ro ad te, & notum tibi fecero: ¶ hæc faciat Dominus
Ionathæ, & hæc addat. Si autem perſeuerauerit pa-
tris mei malitia aduerſum te, reuelabo aurem tuam,
& dimittam te, vt vadas in pace, & ſit Dominus te-
14 cum, ſicut fuit cum patre meo. ¶ Et ſi uixero, facies mi
hi miſericordiam Domini: ſi uero mortuus fuero,
15 ¶ nō auferes miſericordiam tuam a domo mea uſq; in
ſempiternū, quando eradicauerit Dominus inimicos
Dauid, vnumquenq; de terra: auferat Ionathan de
domo ſua, & requirat Dominus de manu inimicorū
16 Dauid. ¶ Pepigit ergo Ionathas fœdus cū domo Da-
uid: & requiſiuit Dominus de manu inimicorum Da
17 uid. ¶ Et addidit Ionathas deierare Dauid, eo quod
D diligeret illum: ſicut enim animā ſuam, ita diligebat
18 eū. ¶ Dixitq; ad eum Ionathas: Cras calendæ ſunt, &
19 requiréris: ¶ requiretur enim ſeſſio tua vſq; perendie.
Deſcēdens ergo feſtínus, & venies in locum vbi celā-
dus es in die qua operari licet, & ſedebis iuxta lapi
20 dem, cui nomen eſt Ezel. ¶ Et ego tres ſagittas mittā
iuxta eum, & iaciam quaſi exercēns me ad ſignum.
21 ¶ Mittam quoq; & puerum, dicens ei: Vade & affer
22 mihi ſagittas. ¶ Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te
ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil
eſt mali, viuit Dominus: Si autem ſic locutus fuero
puero, Ecce ſagittæ ultra te ſunt: Vade in pace, quia
23 dimiſit te Dominus. ¶ De verbo autē quod locuti ſu-
mus ego & tu, ſit Dominus inter me & te, vſque in
24 ſempiternum. ¶ Abſcōditus eſt ergo Dauid in agro,
& venerunt calendæ, & ſedit rex ad comedendum
25 panē. ¶ Cumq; ſediſſet rex ſuper cathedram ſuam (ſe-
E cundum conſuetudinem) quæ erat iuxta parietē, ſur-
rexit Ionathas, & ſedit Abner ex latere Saul, vacuuſ
26 que apparuit locus Dauid. ¶ Et non eſt locutus Saul
quicquā in die illa: cogitabat enim quod forte eue-
27 niſſet ei, vt non eſſet mundus, nec purificatus. ¶ Cum-
que illuxiſſet dies ſecunda poſt calendas, rurſus ap-
paruit vacuus locus Dauid. Dixitq; Saul ad Iona-
than filium ſuum. Cur non venit filius Iſai nec heri,
28 nec hodie ad veſcēdum? ¶ Reſponditq; Ionathas Sau
29 li: Rogauit me obnixe, vt iret in Bethlehem, ¶ & ait:
Dimitte me quoniam ſacrificium ſolēne eſt in ciuita-
te, vnus de fratribus meis accerſiuit me: nunc ergo ſi
inuéni gratiā in oculis tuis, vádam cito, & uidebo fra
tres meos. Ob hanc cauſā nō venit ad menſam regis.
30 ¶ Iratus autem Saul aduerſum Ionathan, dixit ei: Fili
F mulieris uirum vltro rapiētis: nunquid ignoro, quia
diligis filium Iſai in confuſionem tuam, & in confu-
31 ſionem ignominioſæ matris tuæ? ¶ Omnibus enim
diebus, quibus filius Iſai uixerit ſuper terram, nō ſta-
biliéris tu, neq; regnū tuum: itaq; iam nunc mitte, &
32 adduc eum ad me: quia filius mortis eſt. ¶ Reſpōdens
autē Ionathas Sauli patri ſuo. ait: Quare morietur?
33 Quid fecit? ¶ Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret
eum. Et intellexit Ionathas quod definitum eſſet a pa
34 tre ſuo, vt interficeret Dauid. ¶ Surrexit ergo Iona-
thas a menſa in ira furoris, & non comēdit in die ca-
lendarum ſecunda panem. Contriſtatus eſt enim ſu-
35 per Dauid, eo quod confudiſſet eum pater ſuus. ¶ Cū-
que illuxiſſet mane, venit Ionathas in agrum iuxta
36 placitum Dauid, & puer paruulus cum eo, ¶ & ait ad
puerum ſuum: Vade, & affer mihi ſagittas, quas ego
G iacio. Cumq; puer cucurriſſet, iecit aliam ſagittam
37 trans puerum. ¶ Venit itaque puer ad locum iaculi,

quod miſerat Ionathas: & clamauit Ionathas poſt ter
gum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta, porro vltra te.
38 ℣Clamauitq; iterum Ionathas poſt tergum pueri, di-
cens: Feſtina velociter ne ſteteris. Collegit autem
puer Ionathæ ſagittas, & attulit ad dominum ſuum:
39 ℣& quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodo
40 enim Ionathas, & Dauid rem nouerant. ℣Dedit ergo
Ionathas arma ſua puero, & dixit ei: Vade & defer in
41 ciuitatem. ℣Cumq; abijſſet puer, ſurrexit Dauid de
loco qui vergebat ad auſtrum, & cadens pronus in
terram, adorauit tertio: & oſculantes ſe alterutrum,
42 fleuerunt pariter, Dauid autem amplius. ℣Dixit ergo
Ionathas ad Dauid: Vade in pace: quæcunque iurau-
mus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus ſit
inter me & te, & inter ſemen tuum, & ſemen meum
43 vſque in ſempiternum. ℣Et ſurrexit Dauid, & abijt:
ſed Ionathas ingreſſus eſt ciuitatem.

CAPVT XXI.

1 VEnit autem Dauid in Nobe ad Achimelech
A ſacerdotem: & obſtupuit Achimelech, eo
quod veniſſet Dauid: Et dixit ei: Quare tu
2 ſolus, & nullus eſt tecum? ℣Et ait Dauid ad Achime-
lech ſacerdotem: Rex præcepit mihi ſermonem, & di
xit: Nemo ſciat rem propter quam miſſus es a me, &
cuiuſmodi præcepta tibi dederim: nam & pueris con
3 dixi in illum, & illum locum. ℣Nunc ergo ſi quid ha-
bes ad manum, uel quinque panes, da mihi, aut quid-
4 quid inueneris. ℣Et reſpondens ſacerdos ad Dauid,
ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, ſed tan-
tum panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maxime a
5 mulieribus. ℣Et reſpondit Dauid ſacerdoti, & dixit
B ei: Equidem ſi de mulieribus agitur, cōtinuimus nos
ab heri & nudiuſtertius, quando egrediebamur, &
fuerunt vaſa puerorum ſancta. porro uia hæc polluta
Mat. 12. c. 3. 6 eſt, ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis. ℣Dedit
ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem. neq; enim erat
ibi panis, niſi tantum panes propoſitionis, qui ſublati
7 fuerant a facie Dñi, vt ponerētur panes calidi. ℣Erat
autem ibi uir quidam de ſeruis Saul, in die illa in-
C tus in tabernaculo Domini: & nomen eius Doeg Idu
8 mæus, potentiſſimus paſtorum Saul: ℣Dixit autem
Dauid ad Achimelech: Si habes hic ad manum ha-
ſtam, aut gladium? quia gladium meũ, & arma mea
9 non tuli mecum, ſermo enim regis vrgebat. ℣Et di-
xit ſacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philiſthæi,
quem percuſſiſti in Valle terebinthi, eſt inuolutus
pallio poſt ephod: ſi iſtum uis tollere, tolle: neque
enim hic eſt alius abſque eo. Et ait Dauid: Non eſt
10 huic alter ſimilis, da mihi eum. ℣Surrexit itaque Da
uid, & fugit in die illa a facie Saul, & venit ad Achis
11 regem Geth, ℣dixeruntq; ſerui Achis ad eum cum vi
diſſent Dauid: Nunquid nō iſte eſt Dauid rex terræ?
D nonne huic cantabant per choros, dicentes: Percuſſit
12 Saul mille, & Dauid decem millia? ℣Poſuit autem
Dauid ſermones iſtos in corde ſuo; & extimuit valde
13 a facie Achis regis Geth. ℣Et immutauit os ſuum co-
ram eis, & collabebatur inter manus eorum: & im-
pingebat in oſtia portæ, defluebantq; ſaliuæ eius in
14 barbam. ℣Et ait Achis ad ſeruos ſuos: Vidiſtis homi-
15 nem inſanum, quare adduxiſtis eum ad me? ℣An
deſunt nobis furioſi, quod introduxiſtis iſtum, vt fu-
reret me præſente? hiccine ingredietur domum meã?

CAPVT XXII.

1 ABijt ergo Dauid inde, & fugit in ſpeluncam
A Odollam. Quod cum audiſſent fratres eius:
& omnis domus patris eius, deſcenderunt
2 ad eum illuc. ℣Et conuenerunt ad eum omnes qui
erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, &
amaro animo: & factus eſt eorum princeps: fueruntq;
3 que cum eo quaſi quadringenti uiri. ℣Et profectus eſt
Dauid inde in Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad re-
gem Moab: Maneat oro, pater meus, & mater mea
4 vobiſcum, donec ſciam quid faciat mihi Deus. ℣Et
reliquit eos ante faciem regis Moab: manſeruntque
apud eum cũctis diebus, quibus Dauid fuit in præſi-
5 ſidio. ℣Dixitque Gad propheta ad Dauid: Noli ma-
nere in præſidio: proficiſcere, & vade in terrã Iuda. Et
6 profectus eſt Dauid, & venit in Saltum Hareth. ℣Et
audiuit Saul, quod apparuiſſet Dauid, & uiri qui
B erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, &
eſſet in nemore quod eſt in Rama, haſtam manu te-
7 nens, cunctique ſerui eius circunſtarent eum, ℣ait ad
ſeruos ſuos qui aſſiſtebãt ei: Audite nunc filij Iemini:
nunquid omnibus vobis dabit filius Iſai agros & vi-
neas, & vniuerſos vos faciet tribunos, & centurio-
8 nes: ℣quoniam coniuraſtis omnes aduerſum me, &
non eſt qui mihi renunciet, maxime cum & filius
meus fœdus inierit cum filio Iſai? Non eſt qui vicem
meam doleat ex uobis, nec qui annunciet mihi: eo
quod ſuſcitauerit filius meus ſeruum meum aduer-
9 ſum me, inſidiantem mihi uſq; hodie. ℣Reſpondens
autem Doeg Idumæus qui aſſiſtebat, & erat primus
inter ſeruuos Saul: Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe
10 apud Achimelech filium Achitob ſacerdotem. ℣Qui
conſuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: ſed &
11 gladium Goliath Philiſthæi dedit illi. ℣Miſit ergo
rex ad accerſendum Achimelech ſacerdotem, filium
Achitob, & omnem domum patris eius, ſacerdotum
qui erant in Nobe, qui vniuerſi uenerunt ad regem.
12 ℣Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob, Qui
13 reſpondit: Præſto ſum domine. ℣Dixitque ad eum
C Saul: Quare coniuraſtis aduerſum me tu & filius
Iſai, & dediſti ei panes & gladium, & conſuluiſti pro
eo Deum, vt conſurgeret aduerſum me inſidiator vſ-
14 que hodie permanens? ℣Reſpondenſq; Achimelech
regi, ait: Et quis in omnibus ſeruis tuis, ſicut Dauid
fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum,
15 & glorioſus in domo tua? ℣Num hodie cœpi pro eo
conſulere Deum? abſit hoc a me: ne ſuſpicetur rex
aduerſus ſeruum ſuum rem huiuſcemodi, in vni-
uerſa domo patris mei: non enim ſciuit ſeruus tuus
quidquam ſuper hoc negocio, vel modicũ, vel gran-
16 de. ℣Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu

& om-

17 & omnis domus patris tui. ¶ Et ait rex emiſſarijs qui
circumſtabant eum: Conuertimini, & interficite ſa-
cerdotes Domini: nam manus eorum cũ Dauid eſt:
ſcientes quod fugiſſet, & non indicauerunt mihi.
Noluerunt autem ſerui Regis extendere manus ſuas
18 in ſacerdotes Domini. ¶ Et ait rex ad Doeg: Con-

D uertere tu, & irrue in ſacerdotes. Conuerſusque.
Doeg Idumæus, irruit in ſacerdotes: & trucidauit in
die illa octogintaquinque viros veſtitos ephod li-
19 neo. ¶ Nobe autem ciuitatem ſacerdotum percuſ-
ſit in ore gladij, viros & mulieres, & paruulos &
lactentes, bouemque & aſinum, & ouem in ore gla-
20 dij. ¶ Euadens autem vnus filius Achimelech fili
Achitob, cuius nomẽ erat Abiathar, fugit ad Dauid,
21 ¶ & annunciauit ei quod occidiſſet Saul ſacerdotes
22 Domini. ¶ Et ait Dauid ad Abiathar: Sciebam in die
illa, quod, cum ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdu-
bio annunciaret Sauli: ego ſum reus omnium anima
23 rum patris tui. ¶ Mane mecum, ne timeas: ſi quis
quæſierit animam meam, quæret & animam tuam,
mecumque ſeruaberis.

CAPVT XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicentes: Ecce Phi-
A liſtijm oppugnant Ceilam & diripiunt areas.
2 ¶ Conſuluit ergo Dauid Dominum, dicens:
Num vadam & percutiam Philiſtæos iſtos? Et ait
Dominus ad Dauid: Vade, & percuties Philiſtæos
3 & Ceilam ſaluabis. ¶ Et dixerunt viri qui erant cum
Dauid ad eum: Ecce nos hic in Iudæa conſiſtentes
timemus: quanto magis ſi iérimus in Ceilam aduer-
4 ſum agmina Philiſtinorum? ¶ Rurſum ergo Dauid
conſuluit Dominum. Qui reſpondens, ait ei: Surge,
& vade in Ceilam: ego enim tradam Philiſtæos in
5 manu tua. ¶ Abijt ergo Dauid & viri eius in Ceilã,
& pugnauit aduerſum Philiſthæos, & abégit iumen-
ta eorum, & percuſſit eos plaga magna: & ſaluauit
6 Dauid habitatores Ceilæ. ¶ Porro eo tempore quo
fugiebat Abiathar filius Achimelech ad Dauid in
7 Ceilam, ephod ſecum habens deſcenderat. ¶ Nuncia
B tum eſt autem Sauli, quod veniſſet Dauid in Cei-
lam. & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas,
concluſusque eſt introgreſſus vrbem in qua portæ &
8 ſeræ ſunt. ¶ Et præcépit Saul omni populo vt ad pu-
gnam deſcenderet in Ceilam, & obſidéret Dauid &
9 viros eius. ¶ Quod cum Dauid reſciſſet, quia præpa-
raret ei Saul clam malum, dixit ad Abiatar ſacerdo-
10 tem: Aplica ephod. ¶ Et ait Dauid: Domine Deus
Iſrael, audiuit famã ſeruus tuus, quod diſponat Saul
11 venire in Ceilam, vt euertat vrbem propter me. ¶ Si
tradent me viri Ceilæ in manus eius? & ſi deſcendet
Saul ſicut audiuit ſeruus tuus? Domine Deus Iſrael
12 indica ſeruo tuo. Et ait Dominus: Deſcendet. ¶ Dixit-
que Dauid: Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui
ſunt mecum in manus Saul? Et dixit Dominus: Tra
13 dent. ¶ Surrexit ergo Dauid & viri eius quaſi ſexcen
ti, & egreſſi de Ceila. huc atque illuc vagabantur in-
certi; nunciatumque eſt Sauli, quod fugiſſet Dauid
de Ceila, & ſaluatus eſſet: quam ob rem diſſimulauit
14 exire. ¶ Morabatur autem Dauid in deſerto in locis
firmiſſimis, manſitque in monte ſolitudinis Ziph in
C monte opáco: quærebat eum tamen Saul cunctis die-
15 bus, & non tradidit eum Deus in manus eius. ¶ Et
vidit Dauid quod egreſſus eſſet Saul vt quæreret ani
mam eius. Porro Dauid erat in deſerto Ziph in ſylua.
16 ¶ Et ſurrexit Ionathas filius Saul, & abijt ad Dauid
17 in ſyluam, & confortauit manus eius in Deo. ¶ dixit-
que ei: Ne timeas: neque enim inueniet te manus
Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego
ero tibi ſecundus, ſed & Saul pater meus ſcit hoc.
18 ¶ Percuſſit ergo vterq; fœdus coram Dño: Manſitq;
Dauid in ſylua, Ionathas aũt reuerſus eſt in domum
19 ſuam. ¶ Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in Ca-
baa, dicentes: Nonne, ecce Dauid látitat apud nos in
locis tutiſſimis ſyluæ, in Colle Hachila, quæ eſt ad
20 dexteram deſerti? ¶ Nunc ergo ſicut deſideráuit ani-
ma tua vt deſcénderes, deſcende: noſtrum autem erit
21 vt tradamus eum in manus regis. ¶ Dixitque Saul:
Benedicti vos a Domino, quia doluiſtis vicem meã.
22 ¶ Abite ergo, oro, & diligentius præparate, & curio-
ſus agite et conſiderate locum vbi ſit pes eius, vel
quis viderit eum ibi, recogitat enim de me, quod cal
23 lide inſidier ei. ¶ Conſiderate, et videte omnia latibu-
D la eius, in quibus abſcónditur: et reuertimini ad me
ad rem certam, vt vadam vobiſcum. quod ſi etiam
in terram ſe abſtrúxerit, perſcrutabor eum in cun-
24 ctis millibus Iuda. ¶ At illi ſurgẽtes, abierunt in Ziph
ante Saul: Dauid autem et viri eius erant in deſer-
25 to Maon in campeſtribus ad dexteram Ieſimon. ¶ Iuit
ergo Saul et ſocij eius ad quærendum eum: et nun-
ciatum eſt Dauid, ſtatimq; deſcendit ad petram, et
verſabatur in deſerto Maon, quod cũ audiſſet Saul,
26 perſequutus eſt Dauid in deſerto Maon. ¶ Et ibat
Saul ad latus montis ex parte vna: Dauid autem et
viri eius erant in latere montis ex parte altera: por-
ro Dauid deſperabat ſe poſſe euádere a facie Saul:
itaque Saul, et viri eius in modum coronæ cinge-
27 bant Dauid et viros eius, vt caperent eos. ¶ Et nũcius
venit ad Saul, dicens: Feſtina, et ueni, quoniam infu
28 derunt ſe Philiſtijm ſuper terram. ¶ Reuerſus eſt ergo
Saul, deſiſtens pérſequi Dauid, et perrexit in occur-
ſum Philiſtijnorum: propter hoc vocauerunt locum
illum Petram diuidentem.

CAPVT XXIIII.

1 ASCendit ergo Dauid inde: et habitauit in
A locis tutiſsimis Engáddi. ¶ Cumque re-
2 uerſus eſſet Saul, poſtquam perſequutus
eſt Philiſthæos, nunciauerunt ei, dicen-
3 tes: Ecce Dauid in deſerto eſt Engaddi. ¶ Aſſumens
ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni
Iſrael, perrexit ad inueſtigandum Dauid et uiros
eius, etiam ſuper abruptiſsimas petras, quę ſolis ibici
4 bus peruię ſunt. ¶ Et venit ad caulas ouiũ, quæ ſe of-

ſerebant vianti: eratque ibi ſpelunca, quam ingreſ-
ſus eſt Saul, vt purgaret ventrem: porro Dauid & vi
5 ri eius in interiore parte ſpeluncæ latebant. ¶ Et dixe-
runt ſerui Dauid ad eum: Ecce dies de qua loquu-
tus eſt Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum
tuum, vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. Surre-
xit ergo Dauid & præcidit oram chlamydis Saul ſi-
6 lenter. ¶ Poſt hæc percuſſit cor ſuum Dauid, eo quod
7 abſcidiſſet oram chlamydis Saul. ¶ Dixitque ad viros
B ſuos: Propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc
rem Domino meo, Chriſto Domini, vt mittam ma-
8 num meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt. ¶ Et
confregit Dauid viros ſuos ſermonibus, & non per-
miſit eos vt conſurgerent in Saul: porro Saul exur-
9 gens de ſpelunca, pergebat cœpto itinere ¶. Surrexit
autem, & Dauid poſt eum: & egreſſus de ſpelunca,
clamauit poſt tergum Saul, dicens: Domine mi rex.
Et reſpexit Saul poſt ſe, & inclinans ſe Dauid pro-
10 nus in terram, adorauit, ¶ dixitque ad Saul: Quare

audis verba hominum loquentium, Dauid quærit
11 malum aduerſum te? ¶ Ecce hodie uiderunt oculi tui
quod tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelun-
ca: & cogitaui ut occiderem te: ſed pepercit tibi ocu
C lus meus. dixi enim: Non extendam manum meam
12 in dominũ meum, quia Chriſtus Domini eſt. ¶ Quin
potius pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis
tuæ in manu mea: quoniam cum præſcinderem ſum-
mitatẽ chlamidis tuæ, nolui extendere manum meã
in te. animaduerte, & vide, quoniam non eſt in ma-
nu mea malum, neq; iniquitas, neque peccaui in te:
13 tu autem inſidiaris animæ meæ vt auferas eam. ¶ Iu-
dicet Dominus inter me & te, & vlciſcatur me Do-
14 minus ex te: manus autem mea non ſit in te: ¶ Sicut
& in prouerbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egre
15 dietur impietas: manus ergo mea non ſit in te. ¶ Quẽ
perſequeris Rex Iſrael? quem perſequeris? canem
16 mortuum perſequeris, & pulicem vnum. ¶ Sit Do-
minus iudex, & iudicet inter me, & te: & videat & iu
17 dicet cauſam meam, & eruat me de manu tua. ¶ Cũ
D autem compleſſet Dauid, loquens ſermones huiuſce-
modi ad Saul, dixit Saul: Nunquid vox hæc tua eſt,
fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit,
18 ¶ dixitq; ad Dauid: Iuſtior tu es quam ego: tu enim
19 tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. ¶ Et
tu indicaſti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo
tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occi
20 deris me. ¶ Quis enim cum inuenerit inimicum ſuũ,
dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat ti-
bi viciſſitudinem hanc pro eo quod hodie operatus
21 es in me. ¶ Et nunc, quia ſcio quod certiſſime regna-
22 turus ſis, & habiturus in manu tua regnũ Iſrael: ¶ iu-
ra mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me,
neque auferas nomen meum de domo patris mei.
23 ¶ Et iurauit Dauid Sauli. Abijt ergo Saul in domum
ſuã: & Dauid & viri eius aſcenderũt ad tutiora loca.

CAPVT XXV.

1 MOrtuus eſt autem Samuel, & congregatus Eccl. 46. d. 23.
A eſt vniuerſus Iſrael, & planxerunt eum,
& ſepelierunt eum in domo ſua in Rama
tha. Conſurgensque Dauid, deſcendit in deſertum
2 Pharan. ¶ Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine
Maon, & poſſeſſio eius in Carmelo, & homo ille ma
gnus nimis: erantque ei oues tria millia, & mille ca-
præ: & accidit vt tonderetur grex eius in Carmelo.
3 ¶ Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen vxo
ris eius Abigail: eratque mulier illa prudentiſſima &
ſpecioſa: porro vir eius durus, & peſſimus, & mali-
4 tioſus: erat autem de genere Caleb. ¶ Cum ergo au-
diſſet Dauid in deſerto quod tonderet Nabal gregem
5 ſuum, ¶ miſit decem iuuenes, & dixit eis: Aſcendite
in Carmelum, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis
6 eum ex nomine meo pacifice. ¶ Et dicetis: Sit fratri-
B bus meis & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus
7 quæcunque habes, ſit pax. ¶ Audiui quod tonderent
paſtores tui, qui erat nobiſcum in deſerto: nunquam
eis moleſti fuimus, nec aliquando defuit quidquam
eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiſcum
8 in Carmelo. ¶ Interroga pueros tuos, & indicabunt
tibi. Nunc ergo inueniant pueri tui gratiam in ocu-
lis tuis: in die enim bona venimus, quodcunque in-
uenerit manus tua, da ſeruis tuis, & filio tuo Dauid.
9 ¶ Cumq; veniſſent pueri Dauid, loquuti ſunt ad Na-
bal omnia verba hæc ex nomine Dauid: & ſiluerunt.
10 ¶ Reſpondens autem Nabal pueris Dauid, ait: Quis
eſt Dauid? & quis eſt filius Iſai? hodie increuerunt
11 ſerui qui fugiunt dominos ſuos. ¶ Tollam ergo pa-
nes meos, & aquas meas, & carnes pecorum quæ oc-
cidi tonſoribus meis, & dabo viris quos neſcio vnde
12 ſint? ¶ Regreſſi ſunt itaque pueri Dauid per viam
ſuam, & reuerſi venerunt, & nunciauerunt ei om-
13 nia verba quæ dixerat ¶ Tunc ait Dauid pueris ſuis:
C accingatur vnuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt
ſinguli gladijs ſuis, accinctusque eſt & Dauid enſe
ſuo: & ſecuti ſunt Dauid quaſi quadringenti viri:
14 porro ducenti remanſerunt ad ſarcinas. ¶ Abigail au
tem vxori Nabal nunciauit vnus de pueris ſuis, di-
cens: Ecce Dauid miſit nuncios de deſerto vt benedi
15 cerent domino noſtro: & auerſatus eſt eos. ¶ homi-
nes iſti, boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti, nec
quidquam aliquando perijt omni tempore quo fui-
16 mus conuerſati cum eis in deſerto: ¶ pro muro erant
nobis tam in nocte, quam in die, omnibus diebus qui
17 bus pauimus apud eos greges. ¶ Quam ob rem con-
ſidera, & recogita quid facias: quoniam completa
eſt malitia aduerſum virum tuum, & aduerſum do-
mum tuam, & ipſe eſt filius Belial, ita vt nemo poſſit
18 ei loqui. ¶ Feſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos
panes et duos vtres vini, et quinque arietes coctos,
et quinque ſata polentæ, et centum ligaturas vuæ
paſſæ, et ducentas maſſas caricarum, et poſuit ſuper
19 aſinos: ¶ dixitque pueris ſuis: Præcedite me: ecce,
D ego poſt tergum ſequar vos, viro autem ſuo Na-
20 bal non indicauit. ¶ Cum ergo aſcendiſſet aſinum,
et deſcenderet ad radicem montis, Dauid et viri

eius

eius deſcendebant in occurſum eius: quibus & illa
21 occurrit. Et ait Dauid: ♀ Vere fruſtra ſeruaui omnia,
quæ huius erant in deſerto, & non perijt quidquam
de cunctis quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi
22 malum pro bono. ♀ Hæc faciat Deus inimicis Dauid,
& hæc addat, ſi reliquero de omnibus quæ ad ipſum
23 pertinent vſque mane, mingentem ad parietẽ. ♀ Cum
autem vidiſſet Abigail Dauid, feſtinauit, & deſcen-
dit de aſino, & procidit coram Dauid ſuper faciem
24 ſuam, & adorauit ſuper terram, ♀ & cecidit ad pedes
eius, & dixit: In me ſit domine mi, hæc iniquitas: lo-
quatur obſecro ancilla tua in auribus tuis: & audi
25 verba famulę tuę. ♀ Ne ponat oro, dominus meus rex
cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal: quo-
niam ſecundum nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia
eſt cũ eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos
26 domine mi, quos miſiſti. ♀ Nunc ergo domine mi, vi-
E uit Dominus, & viuit anima tua, qui prohibuit te ne
venires in ſanguinem, & ſaluauit manum tuam tibi:
& nunc fiant ſicut Nabal inimici tui, & qui quærunt
27 domino meo malum. ♀ Quapropter ſuſcipe benedi-
ctionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino
meo: & da pueris qui ſequuntur te dominum meum.
28 ♀ Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet
Dominus tibi domino meo domum fidelẽ, quia præ-
lia Domini domine mi tu prælıaris: malitia ergo non
29 inueniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. ♀ Si enim
ſurrexerit aliquando homo perſequens te, & quærẽs
animam tuam, erit anima domini mei cuſtodita qua-
ſi in faſciculo viuentium, apud Dominum Deum
tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur,
30 quaſi in impetu, & circulo fundæ. ♀ Cum ergo fecerit
Dominus tibi domino meo omnia quæ loquutus eſt
bona de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſrael.
31 ♀ non erit tibi hoc in ſingultum, & in ſcrupulum cor-
dis domino meo, quod effuderis ſanguinem innoxiũ,
aut ipſe te vltus fueris: & cum benefecerit Dominus
32 domino meo, recordaberis ancillæ tuæ. ♀ Et ait Da-
F uid ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſrael,
33 qui miſit hodie te in occurſum meum: ♀ & benedictũ
eloquium tuum: & benedicta tu, quæ prohibuiſti me
hodie ne irem ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu
34 mea. ♀ Alioquin viuit Dominus Deus Iſrael, qui pro-
hibuit me, ne malum facerem tibi: niſi cito veniſſes
in occurſum mihi, non remanſiſſet Nabal vſque ad
35 lucem matutinam, mingens ad parietem. ♀ Suſcepit
ergo Dauid de manu eius omnia quę attulerat ei, di-
xitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audiui
36 vocem tuam, & honoraui faciem tuam. ♀ Venit autẽ
Abigail ad Nabal: & ecce erat ei cõuiuium in domo
eius, quaſi conuiuium regis, & cor Nabal iucundum:
erat enim ebrius nimis: & non indicauit ei verbum
37 puſillum, aut grande vſque mane. ♀ Diluculo autem
G cum digeſſiſſet vinum Nabal, indicauit ei vxor ſua
verba hæc, & emortuum eſt cor eius intrinſecus, &
38 factus eſt quaſi lapis. ♀ Cumque pertranſiſſent decem
39 dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt. ♀ Qđ
cum audiſſet Dauid mortuum Nabal, ait: Benedictus
Dominus qui iudicauit cauſam opprobrij mei de ma-
nu Nabal, & ſeruum ſuum cuſtodiuit a malo: & ma-
litiam Nabal reddidit Dominus in caput eius. Miſit
ergo Dauid, & locutus eſt ad Abigail, vt ſumeret eã
40 ſibi in vxorem. ♀ Et venerunt pueri Dauid ad Abi-
gail in Carmelum, & locuti ſunt ad eam, dicentes:
Dauid miſit nos ad te, vt accipiat te ſibi in vxorem.
41 ♀ Quæ conſurgens adorauit prona in terram, & ait:
Ecce famula tua ſit in ancillam, vt lauet pedes ſeruo-
42 rum Domini mei. ♀ Et feſtinauit, & ſurrexit Abigail,
& aſcendit ſuper aſinum, & quinque puellæ ierunt
cum ea, pediſſequę eius, & ſecuta eſt nuncios Dauid,
43 & facta eſt illi vxor. ♀ Sed & Achinoam accepit Da-
44 uid de Iezrahel: & fuit vtraque vxor eius. ♀ Saul au-
tem dedit Michol filiam ſuam vxorem Dauid, Phal-
ti, filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPVT XXVI.

1 ET venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicen-
A tes: Ecce Dauid abſconditus eſt in Colle
Hachila, quæ eſt ex aduerſo ſolitudinis.
2 ♀ Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum Ziph,
& cum eo tria millia virorum de electis Iſrael, vt
3 quæreret Dauid in deſerto Ziph. ♀ Et caſtrameta-
tus eſt Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex aduerſo
ſolitudinis in via: Dauid autem habitabat in de-
ſerto. Videns autem quod veniſſet Saul poſt ſe in
4 deſertum, ♀ miſit exploratores, & didicit quod il-
5 luc veniſſet certiſſime. ♀ Et ſurrexit Dauid clam,
& venit ad locum vbi erat Saul: cumque vidiſſet
locum in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner,
princeps militiæ eius, & Saulem dormientem in ten-
6 torio, & reliquum vulgus per circuitum eius, ♀ ait
Dauid ad Achimelech Hethæum, & Abiſai filium
Saruiæ, fratrem Ioab, dicens: Quis deſcendet me-
cum ad Saul in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego de-
7 ſcendam tecum. ♀ Venerunt ergo Dauid, & Abi-
ſai ad populum nocte, & inuenerunt Saul iacentem
& dormientem in tentorio, & haſtam fixam in ter-
ra ad caput eius: Abner autem, & populum dor-
8 mientes in circuitu eius. ♀ Dixitque Abiſai ad Da-
uid: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus
B tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſe-
9 mel, & ſecundo opus non erit. ♀ Et dixit Dauid ad
Abiſai: Ne interficias eum: quis enim extendet ma-
num ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit?
10 ♀ Et dixit Dauid: Viuit Dominus, quia niſi Domi-
nus percuſſerit eum, aut dies eius venerit, vt moria-
11 tur, aut in prælium deſcendens, perierit: ♀ propitius
ſit mihi Dominus ne extendam manum meam in
Chriſtum Domini. nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt
12 ad caput eius, & ſcyphum aquæ, & abeamus. ♀ Tu-
lit igitur Dauid haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat
ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquam qui
videret, & intelligeret, & euigilaret, ſed omnes dor-
miebant: quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.
13 ♀ Cumque tranſiſſet Dauid ex aduerſo, & ſtetiſſet in
vertice montis de longe, & eſſet grande interual-

14 lum inter eos, ♀ clamauit Dauid ad populum, & ad
Abner filium Ner, dicẽs: Nonne reſpondebis Abner?
C Et reſpondens Abner, ait: Quis es tu qui clamas, & in-
15 quiétas regem? ♀ Et ait Dauid ab Abner: Nunquid
non vir tu es? & quis alius ſimilis tui in Iſrael? quare
ergo non cuſtodiſti Dominum tuum regem? ingreſ-
ſus eſt enim vnus de turba vt interficeret regem Do-
16 minum tuum. ♀ Nõ eſt bonum hoc quod feciſti: viuit
Dominus, quoniam filij mortis eſtis vos, qui non cu-
ſtodiſtis Dominum veſtrum, Chriſtum Domini: nũc
ergo vide vbi ſit haſta regis, & vbi ſit ſcyphus aquæ
17 qui erat ad caput eius. ♀ Cognouit autem Saul vocẽ
Dauid, & dixit: Nunquid vox hęc tua fili mi Dauid?
18 Et ait Dauid: Vox mea domine mi rex. ♀ Et ait: Quã
ob cauſam dominus meus perſequitur ſeruum ſuũ?
19 Quid feci? aut quod eſt malum in manu mea? ♀ Nũc
ergo audi oro Domine mi rex verba ſerui tui: Si Do-
minus incitat te aduerſum me, odoretur ſacrificium:
D ſi autem filij hominum, maledicti ſunt in conſpectu
Domini qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in
hæreditate Domini, dicentes: Vade, ſerui dijs alienis.
20 ♀ Et nunc non effundatur ſanguis meus in terram co-
ram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael vt quærat
pulicem vnum, ſicut perſequitur perdix in mõtibus.
21 ♀ Et ait Saul, Peccaui: reuertere fili mi Dauid: nequa-
quã enim vltra tibi male faciã, eo quod precioſa fue-
rit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim qđ
22 ſtulte egerim, & ignorauerim multa nimis. ♀ Et re-
ſpondens Dauid, ait: Ecce haſta regis, tranſeat vnus
23 de pueris regis, & tollat eam. ♀ Dominus autem retri-
buet vnicuique ſecundum iuſtitiam ſuam, & fidem:
tradidit enim te Dominus hodie in manum meam,
& nolui extendere manum meam in Chriſtum Do-
24 mini. ♀ Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie in o-
culis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Do-
25 mini, & liberet me de omni anguſtia. ♀ Ait ergo Saul
ad Dauid: Benedictus tu fili mi Dauid: & quidem fa-
ciens facies, & potens poteris. Abijt autem Dauid in
viam ſuam, & Saul reuerſus eſt in locum ſuum.

CAPVT XXVII.

1 ET ait Dauid in corde ſuo: Aliquando incidam
A vna die in manus Saul: nonne melius eſt vt fu-
giam, & ſaluer in terra Philiſthinorum, vt de-
ſpéret Saul, ceſſetque me quærere in cunctis finibus
2 Iſrael? fugiam ergo manus eius. ♀ Et ſurrexit Dauid,
& abijt ipſe, & ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium
3 Maoch regem Geth. ♀ Et habitauit Dauid cum Achis
in Geth, ipſe & viri eius, vir & domus eius, & duæ
vxores eius, Achinoam Iezrahelitis, & Abigail
4 vxor Nabal Carmeli. ♀ Et nunciatum eſt Sauli,
quod fugiſſet Dauid in Geth, & non addidit vltra
5 quærere eum. ♀ Dixit autem Dauid ad Achis: Si
B inueni gratiã in oculis tuis, detur mihi locus in vna
vrbium regionis huius, vt habitem ibi: cur enim ma-
6 net ſeruus tuus in ciuitate regis tecum? ♀ Dedit ita-
que ei Achis in die illa Siceleg: propter quã cauſam
facta eſt Siceleg regum Iuda vſque in diem hanc.
7 ♀ Fuit autem numerus dierum quibus habitauit Da-
uid in regione Philiſthinorum, quatuor menſium.
8 ♀ Et aſcendit Dauid, & viri eius, & agebant præ-
C das de Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi e-
nim pagi habitabantur in terra antiquitus, eunti-
9 bus Sur vſque ad terram Ægypti. ♀ Et percutie-
bat Dauid omnem terram, nec relinquebat viuen-
tem virum, & mulierem: tollenſque oues, & bo-
ues, & aſinos, & camelos, & veſtes, reuertebatur
10 & veniebat ad Achis. ♀ Dicebat autem ei Achis:
In quem irruiſti hodie? Reſpondebat Dauid: Cõn-
tra meridiem Iudæ, & contra meridiem Ierameel,
11 & contra meridiem Ceni. ♀ Virum, & mulierem
D non viuificabat Dauid, nec adducebat in Geth: di-
cens: Ne forte loquantur aduerſum nos. Hæc fecit
Dauid: & hoc erat decretum illi omnibus diebus,
12 quibus habitauit in regione Philiſthinorum. ♀ Cre-
didit ergo Achis Dauid, dicens: Multa mala opera-
tus eſt contra populum ſuum Iſrael: erit igitur mihi
ſeruus ſempiternus.

CAPVT XXVIII.

1 FActum eſt autem in diebus illis, congregaue-
A runt Philiſthijm agmina ſua, vt prępararen-
tur ad bellum contra Iſrael. Dixitque Achis
ad Dauid: Sciens nunc ſcito, quoniam mecum e-
2 gredieris in caſtris tu & viri tui. ♀ Dixitque Da-
uid ad Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſeruus
tuus. Et ait Achis ad Dauid: Et ego cuſtodem ca-
3 pitis mei ponam te cunctis diebus. ‖ ♀ Samuel au- ‖Sap.25.a.1.
tem mortuus eſt, planxitque eum omnis Iſrael, &
ſepelierunt eum in Ramatha vrbe ſua. Et Saul ab-
4 ſtulit magos, & hariolos de terra. ♀ Congregatique
ſunt Philiſthijm, & venerunt, & caſtrametati ſunt
in Sunam: congregauit autem & Saul vniuerſum
5 Iſrael, & venit in Gelboe. ♀ Et vidit Saul caſtra
Philiſthijm, & timuit, & expauit cor eius nimis.
6 ♀ Conſuluitque Dominum, & non reſpondit ei, ne-
que per ſomnia, neque per ſacerdotes, neque per
7 prophetas. ♀ Dixitque Saul ſeruis ſuis: Quærite
mihi mulierem habentem pythonem, & vadam ad
eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixerunt ſerui eius
B ad eum: Eſt mulier pythonem habens in Endor.
8 ♀ Mutauit ergo habitum ſuum, veſtituſque eſt alijs Leui.20.d.27.
veſtimentis, & abijt ipſe, & duo viri cum eo, vene- Deut.18.b.1.
runtque ad mulierem nocte, & ait illi: Diuina mihi
9 in pythone, & ſuſcita mihi quem dixero tibi. ♀ Et ait
mulier ad eum: Ecce tu noſti quanta fecerit Saul, &
quomodo eraſerit magos, & hariolos de terra: qua-
10 re ergo inſidiaris animæ meæ, vt occidar? ♀ Et
iurauit ei Saul in Domino, dicens: Viuit Do-
minus, quia non eueniet tibi quidquam mali pro-
11 pter hanc rem. ♀ Dixitque ei mulier: Quem ſu-
ſcitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.
12 ♀ Cum autem vidiſſet mulier Samuelem, excla-
mauit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impo-

ſuiſti

13 fuiſti mihi? Tu es enim Saul. ¶ Dixitq; ei rex: Noli ti-
mere: quid vidiſti? Et ait mulier ad Saul: deos vidi
14 aſcendentes de terra. ¶ Dixitque ei: Qualis eſt forma
C eius? Quæ ait. Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt
pallio. Et intellexit Saul, qđ Samuel eſſet, & inclina
‖Ecc. 46. d. 13. 15 uit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adorauit. ¶ ‖ Di-
xit autem Samuel ad Saul: Quare, inquietaſti me vt
ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Phi-
liſthijm pugnant aduerſum me, & Deus receſſit a
me, & exaudire me noluit, neq; in manu propheta-
rum, neq; per ſomnia: vocaui ergo te, vt oſtenderes
16 mihi quid faciam. ¶ Et ait Samuel, Quid interrogas
me, cum Dominus receſſerit a te, & tranſierit ad ęmu
‖Sup. 15. f. 28. 17 lum tuum? ¶ Faciet enim tibi Dominus ſicut loquu-
tus eſt in manu mea, & ‖ ſcindet regnum tuum de ma-
18 nu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid: ¶ quia non
obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris eius
in Amalec: idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus
19 hodie. ¶ Et dabit Dominus etiam Iſrael tecum in ma-
nus Philiſthijm: cras autem tu & filij tui mecum eri-
tis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus in manus Phi
20 liſthijm. ¶ Srarimq; Saul cecidit porrectus in terram;
D extimuerat enim verba Samuelis: & robur non erat
21 in eo, quia non comederat panem tota die illa. ¶ In-
greſſa eſt itaq; mulier illa ad Saul, (cõturbatus enim
erat valde) dixitq; ad eum: Ecce obediuit ancilla tua
voci tuæ, & poſui animam meā in manu mea: & au-
22 diui ſermones tuos, quos loquutus es ad me. ¶ Nunc
igitur audi & tu vocem ancillę tuæ, & ponam coram
te bucellam panis, vt comedẽs conualeſcas, & poſſis
23 iter agere. ¶ Qui renuit, & ait: Non comedam. Coege-
runt autem eum ſerui ſui & mulier: & tandem audi-
ta voce eorum, ſurrexit de terra, & ſedit ſuper lectū.
24 ¶ Mulier autem illa habebat uitulum paſcualem in
domo; & feſtinauit, & occidit eum: tollenſque fari-
25 nam miſcuit eam, & coxit azyma, ¶ & poſuit ante Sa
ul, & ante ſeruos eius. Qui cum comediſſent, ſurrexe
runt & ambulauerunt per totam noctem illam.

CAPVT XXIX.

1 CОngregata ſunt ergo Philiſthijm vniuerſa
A agmina in Aphec: ſed & Iſrael caſtrameta-
2 tus eſt ſuper fontem qui erat in Iezrahel. ¶ Et
ſatrapæ quidem Philiſthijm incedebant in centurijs
& millibus. Dauid autem & viri eius erant in nouiſſi
3 mo agmine cum Achis. ¶ Dixeruntque principes Phi
liſthijm ad Achis. Quid ſibi volũt Hebræi iſti? Et ait
Achis ad principes Philiſthijm: Num ignoratis Da-
uid, qui fuit ſeruus Saul regis Iſrael, & eſt apud me
multis diebus vel annis, & nõ inueni in eo quidquā
4 ex die qua transfugit ad me, vſq; ad diem hanc? ¶ Ira
ti ſunt autem aduerſus eum principes Philiſtijm, &
‖1. Pa. 12. d. 19. B dixerunt ei: ‖ Reuertarur vir iſte, et ſedeat in loco ſuo,
in quo cõſtituiſti eū: & nnn deſcendat nobiſcū in præ
lium, ne fiat nobis aduerſarius cum præliari cœperi-
mus: quõ enim aliter poterit placare Dñm ſuū, niſi in
5 capitibus noſtris? ¶ Nonne iſte eſt Dauid, cui canta-
bant in choris, dicẽtes: Percuſſit Saul in millibus ſuis:
6 Et Dauid in decẽ millibus ſuis? ¶ Vocauit ergo Achis
C Dauid, & ait ei: Viuit Dñs, quia rectus es tu, & bo-
nus in cõſpectu meo: & exituus tuus, et introitus tuus
mecū eſt in caſtris: & non inueni in te quidquam ma
li ex die qua veniſti ad me, vſq; in diem hanc: ſed ſa-
7 trapis non places. ¶ Reuertere ergo, & vade in pace, &
8 non offendas oculos ſatraparū Philiſthijm. ¶ Dixitq;
Dauid ad Achis: Quid enim feci, & quid inueniſti in
me ſeruo tuo a die qua fui in conſpectu tuo vſq; in
diem hanc, vt non veniam, & puguem contra inimi-
9 cos domini mei regis? ¶ Reſpondens autem Achis, lo-
cutus eſt ad Dauid: Scio, quia bonus es tu in oculis
meis, ſicut Angelus Dei: ſed principes Philiſthinorū
10 dixerunt, Non aſcendet nobiſcum in prælium. ¶ Igi-
D tur conſurge mane, tu & ſerui domini tui, qui uene-
runt tecum: & cum de nocte ſurrexeritis, & cœperit
11 diluceſcere, pergite. ¶ Surrexit itaq; de nocte Dauid
ipſe & uiri eius, ut proficiſcerentur mane, & reuerte-
rentur ad terram Philiſthijm: Philiſthijm autem
aſcenderunt in Iezrael.

CAPVT XXX.

1 CVmque veniſſent Dauid & uiri eius in Sice-
A leg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant
ex parte auſtrali in Siceleg, & percuſſerant
2 Siceleg, & ſuccenderant eam igni. ¶ Et captiuas du-
xerant mulieres ex ea, a minimo vſque ad magnum,
& non interfecerant quenquam: ſed ſecum duxerāt,
3 & pergebāt itinere ſuo. ¶ Cum ergo veniſſent Dauid
& viri eius ad ciuitatem, & inueniſſent eam ſuccenſā
igni, & vxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe
4 captiuas, ¶ leuauerunt Dauid & populus qui erat cū
eo, voces ſuas, & planxerunt donec deficerent in eis
5 lachrymę. ¶ Si quidem & duæ vxores Dauid captiuę
ductæ fuerāt, Achinoā Iezrahelites, & Abigail vxor
6 Nabal Carmeli. ¶ Et cõtriſtatus eſt Dauid valde: vo-
B lebat enim eum populus lapidare: quia amara erat
aīa vniuſcuiuſq; viri ſuper filijs ſuis, & filiabus: con-
7 fortatus eſt autẽ Dauid in Domino Deo ſuo. ¶ Et ait
ad Abiathar ſacerdotẽ filium Achimelech: Applica
ad me ephod: Et applicauit Abiathar ephod ad Da-
8 uid: ¶ & conſuluit Dauid Dominum dicens. Perſe-
quar latrunculos hos, & comprehendam eos, an nõ?
Dixitq; ei Dominus: Perſequere: abſq; dubio enim
9 comprehendes eos, & excuties prædam. ¶ Abijt ergo
Dauid ipſe & ſexcenti uiri qui erant cum eo, & vene
runt uſque ad Torrentem Beſor: & laſſi quidam ſub-
10 ſtiterunt. ¶ Perſecutus eſt autem Dauid ipſe & qua-
C dringenti uiri: ſubſtiterant enim ducẽti, qui laſſi tran
11 ſire non poterant Torrentem Beſor. ¶ Et inuenerunt
virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad
Dauid: dederuntq; ei panem vt comederet, & bibe-
12 ret acquam, ¶ ſed & fragmen maſſæ caricarū & duas
ligaturas vuæ paſſæ. Quę cum comediſſet, reuerſus
eſt ſpiritus eius, & refocillatus eſt: non enim comede-
rat panem, neque biberat aquam, tribus diebus & tri
13 bus noctibus. ¶ Dixit itaque ei Dauid: Cuius es
tu? vel vnde? & quo pergis? Qui ait: Puer Aegyptius
D ego ſum, ſeruus viri Amalecitæ: dereliquit autem
me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſter-
14 tius. ¶ Si quidem nos erupimus ad auſtralem plagam
Cerethi, & contra Iudam, & ad meridiem Caleb,
15 & Siceleg ſuccendimus igni. ¶ Dixitque ei Dauid:
Potes me ducere ad cuneum iſtum? Qui ait:
Iura mihi per Deum quod non occidas me, &
non tradas me in manus Domini mei, & ego du-
16 cam te ad cuneum iſtum. Et iurauit ei Dauid. ¶ Qui
cum duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant ſuper

faciem vniuerſæ terræ, comedentes, & bibentes, &
quaſi feſtum celebrantes diem pro cuncta præda &
ſpolijs quæ ceperant de terra Philiſthijm, & de ter-
17 ra Iuda. ♀ Et percuſſit eos Dauid a veſpere vſque ad
E veſperam alterius diei, & non euaſit ex eis quiſquã,
niſi quadringenti viri adoleſcentes, q aſcẽderant ca-
18 melos, & fugerant. ♀Eruit ergo Dauid omnia quæ tu
19 lerant Amalecitæ, & duas vxores ſuas eruit. ♀Nec de
fuit quidquam a paruo uſq; ad magnum, tam de fi-
lijs, quam de filiabus, & de ſpolijs: & quæcunq; ra-
20 puerant, omnia reduxit Dauid. ♀ Et tulit uniuerſos
greges & armenta, & minauit ante faciem ſuam, di-
21 xeruntque: Hæc eſt præda Dauid. ♀Venit autem Da-
uid ad ducentos uiros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi
potuerant Dauid, & reſidere eos iuſſerat in Torren-
F te Beſor: qui egreſſi ſunt obuiam Dauid, & populo
qui erat cum eo. Accedens autem Dauid ad popu
22 lum, ſalutauit eos pacifice. ♀ Reſpondenſque omnis
vir peſſimus, & iniquus de uiris qui ierant cum Da-
uid, dixit: Quia non venerunt nobiſcũ, non dabimus
eis quidquam de præda quam eruimus: ſed ſufficiat
vnicuique vxor ſua & filij, quos cum acceperint, re-
23 cedant. ♀Dixit autem Dauid: Non ſic facietis fratres
mei de his quæ tradidit nobis Dominus, & cuſtodi-
uit nos, & dedit latrunculos qui eruperant aduerſum
24 nos, in manus noſtras: ♀nec audiet vos quiſquam ſu-
per ſermone hoc: æqua enim pars erit deſcendentis
ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter
25 diuident. ♀ Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps
conſtitutum & præfinitum, & quaſi lex in Iſrael, vſq;
26 in diem hanc. ♀ Venit ergo Dauid in Siceleg, & mi-
ſit dona de præda ſenioribus Iuda proximis ſuis, di
cens: Accipite benedictionem de præda hoſtium Do
27 mini: ♀His qui erant in Bethel, & qui in Ramoth
28 ad meridiem, & qui in Gether, ♀ & qui in Aroer, &
29 qui in Sephamoth, & qui in Eſthamo, ♀ & qui in Ra
chal, & qui in vrbibus Ierameel, & qui in vrbibus
30 Ceni, ♀& qui in Harama, & qui in lacu Aſan, & qui
31 in Athach, ♀ & qui in Hebron: & reliquis qui erant
in his locis, In quibus commoratus fuerat Dauid ip-
ſe & viri eius.

CAPVT XXXI.

1.Par.10. a.1.

1 PHiliſthijm autem pugnabant aduerſum Iſrael:
A & fugerunt viri Iſrael ante faciẽ Philiſthijm,
2 & ceciderunt interfecti in monte Gelboe. ♀Ir-
ruerüntq; Philiſthijm in Saul, & in filios eius, & per-
cuſſerũt Ionathã & Abinadab, & Melchiſua filios Sa
3 ul: ♀totũq; pondus prælij verſum eſt in Saul: & conſe
cuti ſunt eum viri ſagittarij, & vulneratus eſt vehe-
4 menter a ſagittarijs. ♀ Dixitq; Saul ad armigerum
ſuum: Euagina gladium tuũ, & percute me, ne forte
veniãt incircuncisi iſti, & interficiant me, illudentes
B mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim nimio ter-
rore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, &
5 irruit ſuper eum. ♀ Quod cum uidiſſet armiger eius,
videlicet quod mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe
6 ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo. ♀ Mor-
tuus eſt ergo Saul, & tres filij eius, & armiger illius,
7 & vniuerſi viri eius in die illa pariter. ♀ Videntes au-
tem viri Iſrael qui erant trans vallem & trans Ior-
danẽ, quod fugiſſent uiri Iſraelitæ, & quod mortuus
eſſet Saul, & filij eius, reliquerunt ciuitates ſuas, &

fugerũt: veneruntq; Philiſthijm, & habitauerunt ibi.
8 ♀Facta autem die altera, venerunt Philiſthijm, vt ex-
C poliarent interfectos, & inuenerunt Saul & tres fi-
9 lios eius iacentes in monte Gelboe. ♀Et præciderunt
caput Saul, & expoliauerunt eum armis: & miſerunt
in terram Philiſthinorum per circuitum, vt annun-
10 ciaretur in templo idolorum, & in populis. ♀Et poſue
runt arma eius in templo Aſtaroth: corpus vero eius
11 ſuſpenderunt in muro Bethſan. ♀‖ Quod cum au- ‖ 2. Reg. 2. a. 1.
diſſent habitatores Iabes Galaad, quæcunq; fecerãt
12 Philiſthijm Saul, ♀ſurrexerunt omnes uiri fortiſſimi,
& ambulauerant tota nocte, & tulerunt cadauer
Saul, & cadauera filiorum eius de Muro Bethſan:
veneruntque Iabes Galaad, & combuſſerunt ea ibi:
13 ♀& tulerunt oſſa eorum, & ſepelierunt in nemore Ia-
bes, & ieiunauerunt ſeptem diebus.

Libri Primi Regum Finis.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, quem nos Secundum Regum dicimus.

CAPVT PRIMVM.

1 FActum eſt autem poſtquam mortuus
A eſt Saul, vt Dauid reuerteretur a
cæde Amalec, & maneret in Sice-
2 leg duos dies. ♀ In die autem tertia
apparuit homo veniens de caſtris
Saul veſte conſciſſa, & puluere con-
ſperſus caput: & vt venit ad Dauid, cecidit ſuper fa-
3 ciem ſuam, & adorauit. ♀ Dixitque ad eum Dauid:
Vnde venis? Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi.
4 ♀ Et dixit ad eum Dauid: Quod eſt verbum quod fa-
ctum eſt? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex præ-
lio, & multi corruentes e populo mortui ſunt: ſed &
5 Saul, & Ionathas filius eius, interierunt. ♀ Dixitque
Dauid ad adoleſcentem qui nunciabat ei: Vnde ſcis,
6 quia mortuus eſt Saul, & Ionathas filius eius? ♀ Et
ait adoleſcens qui nunciabat ei: Caſu veni in mon-
tem Gelboe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam:
7 porro currus, & equites appropinquabant ei, & ♀ con-
B uerſus poſt tergum ſuum, videnſque me vocauit.
8 Cui cum reſpōdiſſem, Adſum: ♀ dixit mihi: Quiſnam
9 es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego ſum. ♀ Et locu-
tus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me: quoniam
tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me
10 eſt. ♀ Stanſque ſuper eum, occidi illum: ſciebam enim
quod viuere non poterat poſt ruinam: & tuli diade-
ma quod erat in capite eius, & armillam de brachio
11 illius, & attuli ad te, dominum meum huc. ♀ Appre-
hendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit, om-
12 neſque viri qui erant cum eo. ♀ & planxerunt, & fle-
uerunt, & ieiunauerunt vſque ad veſperam ſuper
Saul, & ſuper Ionathan filium eius, & ſuper populum
Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quod corruiſſent
13 gladio. ♀ Dixitq; Dauid ad iuuenem qui nunciauerat
ei: Vnde es tu? Qui rñdit: Filius hominis aduenæ A-
Pſal. 104 b. 15. 14 malecitę ego ſum. ♀ Et ait ad eum Dauid: ‖ Quare non
C timuiſti mittere manum tuam, vt occideres Chriſtũ
15 Dñi? ♀ Vocanſque Dauid vnũ de pueris ſuis, ait: Ac-
cedens, irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus
16 eſt. ♀ Et ait ad eum Dauid: Sanguis tuus ſuper caput
tuum: os enim tuum locutum eſt aduerſum te, di-
17 cens: Ego interfeci Chriſtum Domini. ♀ Planxit au-
tem Dauid planctum huiuſcemodi ſuper Saul, & ſu-
18 per Ionathan filium eius: ♀ (& præcepit vt docerent fi-
lios Iuda arcum, ſicut ſcriptum eſt in Libro iuſtorũ.)
Et ait: Conſydera Iſrael pro his qui mortui ſunt ſuper
19 excelſa tua vulnerati. ♀ Inclyti, Iſrael, ſuper mon-
tes tuos interfecti ſunt: quomodo ceciderunt for-
20 tes? ♀ Nolite annunciare in Geth, neque annun-
cietis in compitis Aſcalonis: ne forte lætentur filij
21 Philiſthijm, ne exultent filię incircunciſorum. ♀ Mon-
tes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant ſuper vos:
neque ſint agri primitiarum: quia ibi abiectus eſt
clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi non eſſet vn-
22 ctus oleo. ♀ A ſanguine interfectorum, ab adipe for-
D tium, ſagitta Ionathæ nunquam rediјt retrorſum:
23 & gladius Saul non eſt reuerſus inanis. ♀ Saul & Io-
nathas amabiles, & decori in vita ſua, in morte
quoque non ſunt diuiſi: Aquilis velociores, leoni-
24 bus fortiores. ♀ Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui ve-
ſtiebat vos coccino In delitijs, qui præbebat orna-
25 menta aurea cultui veſtro. ♀ Quomodo ceciderunt
fortes in prælio? Ionathas in excelſis tuis occiſus
26 eſt? ♀ Doleo ſuper te frater mi Ionatha decore ni-
mis, & amabilis ſuper amorem mulierum. Sicut
mater vnicum amat filium ſuum, ita ego te dilige-
27 bam. ♀ Quomodo ceciderunt robuſti, & perierunt
arma bellica?

CAPVT II.

1 IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Dominum, di-
A cens: Num aſcēdam in vnam de ciuitatibus Iu-
da? Et ait Dominus ad eum: Aſcende. Dixitque
Dauid; Quo aſcendam? & reſpondit ei, in Hebron.
2 ♀ Aſcēdit ergo Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam
3 Iezrahelites, & Abigail vxor Nabal Carmeli: ♀ ſed &
viros qui erāt cum eo, duxit Dauid ſingulos cũ domo
4 ſua, & manſerunt in oppidis Hebron. ♀ ‖ Veneruntque
viri Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret ſup do-
mũ Iuda. ‖ Et nunciatum eſt Dauid, quod viri Iabes Ga-
5 laad ſepeliſſent Saul. ♀ Miſit ergo Dauid nuncios ad

viros Iabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos
a Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum do-
6 mino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum. ¶ Et nunc retri-
B buet vobis quidem Dominus miſericordiam, & ve-
ritatem: ſed & ego reddam gratiam, eo quod feciſtis
7 verbum iſtud. ¶ Confortentur manus veſtræ, & eſto-
te filij fortitudinis: licet enim mortuus ſit dominus
veſter Saul, tamen me vnxit domus Iuda in regem
8 ſibi. ¶ Abner autẽ filius Ner princeps exercitus Saul,
tulit Isboſeth filium Saul, & circumduxit eum per
9 caſtra, ¶ regemq; conſtituit ſup Galaad, & ſup Geſſu-
ri, & ſuper Gezrahel, & ſuper Ephraim, & ſup Benia-
10 min, & ſuper Iſrael vniuerſum. ¶ Quadraginta anno-
rũ erat Isboſeth filius Saul, cum regnare cœpiſſet ſup
Iſrael, & duobus annis regnauit: ſola aũt domus Iuda
11 ſequebatur Dauid. ¶ Et fuit numerus dierũ quos com
C moratus eſt Dauid, imperans in Hebron ſup domum
12 Iuda, ſeptem annorum, & ſex menſium. ¶ Egreſſuſque
eſt Abner filius Ner, & pueri Isboſeth filij Saul de ca-
13 ſtris in Gabaon. ¶ Porro Ioab filius Saruiæ, & pueri
Dauid egreſſi ſunt, & occurrerunt eis iuxta piſcinam
Gabaon. Et cum in vnum cõueniſſent e regione ſede-
14 runt: hi ex vna parte piſcinæ, & illi ex altera. ¶ Dixitq;
Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludãt coram nobis.
15 Et rñdit Ioab: Surgant. ¶ Surrexerunt ergo, & tranſie-
runt numero duodecim de Beniamin, ex parte Isbo-
16 ſeth filij Saul, & duodecim de pueris Dauid. ¶ Appre-
henſoq; vnuſquiſq; capite comparis ſui, defixit gla-
D diũ in latus contrarij, & ceciderunt ſimul: vocatumq;
eſt nomen loci illius, Ager robuſtorum, in Gabaon.
17 ¶ Et ortum eſt bellum durũ ſatis in die illa: fugatuſq;
18 eſt Abner, & viri Iſrael, a pueris Dauid. ¶ Erãt autem
ibi tres filij Saruiæ, Ioab, & Abiſai, & Aſael: porro
Aſael curſor velociſſimus fuit, quaſi vnus de capreis
19 quę morantur in ſyluis. ¶ Perſequebatur autem Aſael
Abner, & non declinauit ad dexteram, neque ad ſini-
20 ſtram, omittens perſequi Abner. ¶ Reſpexit itaq; Ab-
ner poſt tergum ſuum, & ait: Tune es Aſael? Qui re-
21 ſpõdit: Ego ſum. ¶ Dixitq; ei Abner: Vade ad dextrã,
E ſiue ad ſiniſtram, & apprehende vnũ de adoleſcenti-
bus, & tolle tibi ſpolia eius. Noluit aũt Aſael omitte-
22 re quin vrgeret eum. ¶ Rurſumque locutus eſt Abner
ad Aſael: Recede, & noli me ſequi, ne compellar con-
fodere te in terram, & leuare non potero faciẽ meam
23 ad Ioab fratrem tuum. ¶ Qui audire contempſit, &
noluit declinare: percuſſit ergo eum Abner auerſa
haſta in inguine, & transfodit, & mortuus eſt in eo-
dem loco: omneſque qui tranſibant per locum illum
in quo ceciderat Aſael, & mortuus erat, ſubſiſtebant.
24 ¶ Perſequentibus autem Ioab, & Abiſai fugientem
F Abner, Sol occubuit: & venerunt vſque ad Collem
aquæductus, qui eſt ex aduerſo vallis, itineris de-
... in Gabaon. ¶ Congregatique ſunt filij Benia-
25 ... & conglobati in vnum cuneum, ſte-
min ab Abn... vnius. ¶ Et exclamauit A-
26 runt in ſummitate tu... ad internecionem tuus
ner ad Ioab, & ait: Num vſq; ... periculoſa ſit di-
mucro deſeruiet? an ignoras, quod
ſperatio? vſquequo non dicis populo, vt omittat per-
27 ſequi fratres ſuos? ¶ Et ait Ioab: Viuit Dominus, ſi lo-
cutus fuiſſes, mane receſſiſſet populus perſequens fra-
28 trem ſuum. ¶ Inſonuit ergo Ioab buccina, & ſtetit om-
nis exercitus, nec perſecuti ſunt vltra Iſrael, neque
29 iniere certamen. ¶ Abner autem, & viri eius abierunt
G per campeſtria, tota nocte illa: & tranſierunt Iorda-
nem, & luſtrata omni Bethhoron, venerunt ad ca-
30 ſtra. ¶ Porro Ioab reuerſus omiſſo Abner, congrega-
uit omnem populum: & defuerunt de pueris Dauid
31 decem & nouem viri, excepto Aſaele. ¶ Serui autem
Dauid percuſſerunt de Beniamin, & de viris qui
erant cum Abner, trecentos ſexaginta, qui & mor-
32 tui ſunt. ¶ Tuleruntque Aſael, & ſepelierunt eum in
ſepulchro patris ſui in Bethlehem: & ambulauerunt
tota nocte Ioab, & viri qui erant cum eo, & in ipſo
crepuſculo peruenerunt in Hebron.

CAPVT III.

1 FActa eſt ergo longa concertatio inter domum
A Dauid, & inter domum Saulis: Dauid profi-
ciſcens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autẽ
2 Saul decreſcens quotidie: ¶ ‖ Natique ſunt filij Dauid ‖1.Par.3.a.1.
in Hebron, fuitque primogenitus eius Ammon de
3 Achinoam Iezrahelitide. ¶ Et poſt eum Cheleab de
Abigail vxore Nabal Carmeli: porro tertius Abſa-
4 lom filius Maacha filiæ Tolmai regis Geſſur. ¶ Quar-
tus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphi-
5 tia, filius Abital. ¶ Sextus quoque Iethraam de Egla
6 vxore Dauid. hi nati ſunt Dauid in Hebron. ¶ Cum
ergo eſſet prælium inter domum Saul, & domum Da-
7 uid. Abner filius Ner regebat domum Saul. ¶ Fuerat
autem Sauli cõcubina nomine Reſpha, filia Aia: Di-
8 xitq; Isboſeth ad Abner: ¶ Quare ingreſſus es ad con-
B cubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba
Isboſeth, ait: Nũquid caput canis ego ſum aduerſum
Iudam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper domũ
Saul patris tui, & ſup fratres, & proximos eius, et nõ
tradidi te in manus Dauid, et tu reqſiſti in me quod
9 argueres pro muliere hodie? ¶ Hæc faciat Deus Ab-
ner, et hæc addat ei, niſi quomodo iurauit Dominus
10 Dauid, ſic faciam cum eo, ¶ vt transferatur regnum
de domo Saul, et eleuetur thronus Dauid ſuper Iſ-
11 rael, et ſuper Iudam, a Dan vſque Berſabee. ¶ Et
non potuit reſpondere ei quidquam, quia metuebat
12 illum. ¶ Miſit ergo Abner nuncios ad Dauid pro ſe di-
centes: Cuius eſt terra? Et vt loquerentur: Fac me-
cum amicitias, et erit manus mea tecum, et reducam
13 ad te vniuerſum Iſrael. ¶ Qui ait: Optime: ego faciam
tecum amicitias: ſed vnam rem peto a te, dicens: Non
C videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol
14 filiam Saul: et ſic venies, et videbis me. ¶ Miſit autem
Dauid nuncios ad Isboſeth filium Saul, dicens: Red-
de vxorem meam Michol, ‖ quam deſpondi mihi ‖1.Re.18 g.27.
15 centum præputijs Philiſthijm. ¶ Miſit ergo Isboſeth,
16 et tulit eam a viro ſuo Phaltiel, filio Lais. ¶ Sequeba-
turq; eam vir ſuus, plorans vſq; Bahurim: et dixit ad
17 eum Abner: Vade, et reuertere. Qui reuerſus eſt. ¶ Ser-
monem quoq; intulit Abner ad ſeniores Iſrael, dicẽs:

Tam heri, quam nudiuſtertius quærebatis Dauid, vt
18 regnaret ſuper vos. ¶ Nunc ergo facite quoniam Do-
minus locutus eſt ad Dauid, dicens: In manu ſerui
mei Dauid ſaluabo populum meum Iſrael de manu
19 Philiſthijm, & omnium inimicorum eius. ¶ Locutus
D eſt autem Abner etiam ad Beniamin. Et abijt vt lo-
queretur ad Dauid in Hebron omnia quæ placuerãt
20 Iſraeli, & vniuerſo Beniamin. ¶ Venitq; ad Dauid in
Hebron cum viginti viris, & fecit Dauid Abner, &
21 viri eius qui venerant cum eo, conuiuium. ¶ Et dixit
Abner ad Dauid: Surgam, vt congregem ad te Domi
num meum regem omnem Iſrael, & ineam tecum fœ
dus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat anima tua.
Cum ergo deduxiſſet Dauid Abner, & ille iſſet in pa
22 ce, ¶ ſtatim pueri Dauid, & Ioab venerunt cæſis latro
nibus cum præda magna nimis. Abner autem non e-
rat cum Dauid in Hebron, quia iam dimiſerat eum,
‖3.Re.2 a.5. 23 & profectus fuerat in pace. ¶ ‖Et Ioab, & omnis exerci
tus qui erat cum eo, poſtea venerunt: nunciatum eſt
itaque Ioab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad
24 regem, & dimiſit eum, & abijt in pace. ¶ Et ingreſſus
E eſt Ioab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Ab-
ner ad te: quare dimiſiſti eum, & abijt & receſſit?
25 ¶ Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit
ad te, vt deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introi-
26 tum tuum, & noſſet omnia quæ agis? ¶ Egreſſus itaq;
Ioab a Dauid miſit nuncios poſt Abner, & reduxit
27 eum a ciſterna Sira, ignorante Dauid. ¶ Cumque re-
dijſſet Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Ioab
ad medium portæ, vt loqueretur ei in dolo: & percuſ-
ſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in vltione ſan-
28 guinis Aſael fratris eius. ¶ Quod cum audiſſet Dauid
rem iam geſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnũ meũ
apud Dominũ vſq; in ſempiternum a ſanguine Ab-
29 ner filij Ner, ¶ & veniat ſuper caput Ioab, & ſuper om
F nem domum patris eius: nec deficiet de domo Ioab
fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſũ,
30 & cadẽs gladio, & indigẽs pane. ¶ Igitur Ioab, & Abi-
ſai frater eius interfecerũt Abner, eo quod occidiſſet
31 Aſael fratrem eorum in Gabaon in prælio. ¶ Dixit au
tem Dauid ad Ioab, & ad omnem populum qui erat
cũ eo. Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſac-
cis, & plangite ante exequias Abner: porro rex Da-
32 uid ſequebatur feretrũ. ¶ Cumque ſepeliſſent Abner
in Hebron, leuauit rex Dauid vocem ſuam, & fleuit
ſuper tumulum Abner: fleuit autem & omnis popu-
33 lus. ¶ Plangenſque rex & lugens Abner, ait: Nequa-
34 quam vt mori ſolent ignaui, mortuus eſt Abner. ¶ Ma
nus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compe
dibus aggrauati: ſed ſicut ſolent cadere coram filijs
iniquitatis, ſic corruiſti. Cõgeminanſque, omnis po-
35 pulus fleuit ſuper eum. ¶ Cumque veniſſet vniuerſa
G multitudo cibum capere cum Dauid, clara adhuc die
iurauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus: & hæc
addat, ſi ante occaſum Solis guſtauero panem, vel a-
36 liud quidquam. ¶ Omniſque populus audiuit, & pla-
cuerunt eis cuncta quæ fecit rex in conſpectu totius
37 populi. ¶ Et cognouit oẽ vulgus, & vniuerſus Iſrael in
die illa, quoniam non actum fuiſſet a rege, vt occide-
38 retur Abner filius Ner. ¶ Dixit quoque rex ad ſeruos
ſuos: Num ignoratis quoniam princeps, & maximus
39 cecidit hodie in Iſrael? ¶ Ego autẽ adhuc delicatus, &
vnctus rex: porro viri iſti filij Saruiæ duri ſunt mihi:
retribuat Dñs facienti malum iuxta malitiam ſuam.

CAPVT IIII.

1 AVdiuit autem Isboſeth filius Saul, quod ce-
A cidiſſet Abner in Hebron, & diſſolutæ ſunt
manus eius, omniſque Iſrael perturbatus
2 eſt. ¶ Duo autem viri principes latronum erant filio
Saul, nomen vni Baana, & nomen alteri Rechab, filij
Remmon Berothitæ de filijs Beniamin, ſiquidem, &
3 Beroth reputata eſt in Beniamin. ¶ & fugerũt Berothi
tæ in Gethaim, fueruntque ibi aduenæ vſque ad tem
4 pus illud. ¶ Erat autem Ionathæ filio Saul filius debi-
lis pedibus: quinquennis enim fuit quando venit nũ-
B cius de Saul, & Ionatha ex Iezrahel. tollens itaque
eum nutrix ſua, fugit: cumque feſtinaret, vt fugeret,
cecidit & claudus effectus eſt: habuitque vocabulum
5 Miphiboſet. ¶ Venientes igitur filij Remmon Berothi
tæ Rechab, & Baana ingreſſi ſunt feruente die domũ
Isboſeth: qui dormiebat ſuper ſtratũ ſuum meridie.
6 Et oſtiaria domus purgans triticum, obdormiuit. ¶ In
greſſi ſunt autem domum latenter aſſumentes ſpicas
tritici, & percuſſerunt eum in inguine Rechab, &
7 Baana frater eius, & fugerunt. ¶ Cum autem ingreſſi
fuiſſent domum, ille dormiebat ſuper lectum ſuum
C in conclaui, & percutientes interfecerunt eum: ſubla-
toque capite eius, abierunt per viam deſerti tota no-
8 cte, ¶ & attulerunt caput Isboſeth ad Dauid in He-
bron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboſeth fi-

lij Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: &
dedit Dominus domino meo regi vltionem hodie
9 de Saul, & de ſemine eius. ¶ Reſpondens autem Da-
uid Rechab, & Baana fratri eius filij Remmon Bero-
thitę, dixit ad eos: Viuit Dominus, qui eruit animam
10 meam de omni anguſtia, ¶ ‖quoniam eum qui annun ‖Sup.1.c 15.
D ciauerat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui puta-
bat, ſe proſpera nunciare, tenui, & occidi eum in Sice
11 leg, cui oportebat mercedem dare pro nuncio. ¶ Quã-
to magis nunc cum homines impij interfecerunt vi-
rum innoxium in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non
quæram ſanguinem eius de manu veſtra, & auferam
12 vos de terra? ¶ Præcepit itaque Dauid pueris ſuis, &
interfecerunt eos: præcidentesque manus & pedes eo
rum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron: ca-
put autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepul-
chro Abner in Hebron.

CAPVT V.

1 ET venerunt vniuerſę tribus Iſrael ad Dauid in 1.Par.11
A Hebrõ, dicẽtes: Ecce nos os tuũ, & caro tua ſu a 1.
2 mus. ¶ Sed & heri & nudiuſterti⁹ cũ eſſet Saul
rex ſuper nos, tu eras educens & reducẽs Iſrael: dixit
aũt Dñs ad te: Tu paſces populũ meũ Iſrael, & tu eris Pſa.77 g 71.

3 dux ſuper Iſrael.¶ Venerũt quoque & ſeniores Iſrael
ad regem in Hebron, & percuſſit cum eis rex Dauid
fœdus in Hebron coram Domino: vnxeruntque Da-
4 uid in regem ſuper Iſrael. ¶ Filius triginta annorum
erat Dauid, cum regnare cępiſſet, & ‖quadraginta an
5 nis regnauit.¶In Hebron regnauit ſuper Iudam ſeptẽ
annis, & ſex menſibus: in Ieruſalem autem regnauit
triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael, & Iudam,
6 ¶& abijt rex, & omnes viri qui erant cum eo, in Ieru-
ſalem ad Iebuſæum habitatorem terræ: dictumque
eſt Dauid ab eis: Non ingredieris huc, niſi abſtuleris
cæcos, & claudos, dicentes. Non ingredietur Dauid
7 huc.¶Cepit autem Dauid arcem Sion, hæc eſt ciuitas
8 Dauid.¶Propoſuerat enim Dauid in die illa pręmiũ,
B qui percuſſiſſet Iebuſæum, & tetigiſſet domatum fi-
ſtulas, & abſtuliſſet cæcos, & claudos odientes ani-
mam Dauid: idcirco dicitur in prouerbio: Cæcus, &
9 claudus non intrabunt in templum. ¶ Habitauit autẽ
Dauid in arce, & vocauit eam, Ciuitatem Dauid: &
10 ædificauit per gyrum a Mello, & intrinſecus. ¶ Et in-
grediebatur proficiſcẽs, atque ſuccreſcens, & Domi-
11 nus Deus exercituum erat cum eo.¶Miſit quoq; Hi-
ram rex Tiri nuncios ad Dauid, & ligna cedrina, &
artifices lignorum, artificeſque lapidum ad parietes:
12 & ædificauerũt domum Dauid.¶Et cognouit Dauid,
quoniam cõfirmaſſet eum Dominus regem ſuper Iſ-
rael, & quoniam exaltaſſet regnum eius ſuper popu-
13 lum ſuum Iſrael.¶‖Accepit ergo Dauid adhuc concu
C binas, & vxores de Ieruſalem, poſtquam venerat de
14 Hebron: natique ſunt Dauid & alij filij, & filiæ: ¶ &
hæc nomina eorum qui nati ſunt ei in Ieruſalem, Sa-
15 mua, & Sobab, & Nathan, & Salomon.¶ & Iebahar,
16 & Eliſua, & Nepheg, ¶& Iaphia, & Eliſama, & Elio-
17 da, & Eliphalet.¶ ‖Audierunt ergo Philiſthijm, quod
vnxiſſent Dauid in regem ſuper Iſrael: & aſcenderũt
vniuerſi, vt quærerent Dauid, quod cum audiſſet Da
18 uid, deſcendit in præſidium.¶Philiſtijm autem veniẽ
19 tes, diffuſi ſunt in Valle Raphaim.¶ Et conſuluit Da-
uid Dominum, dicens: Si aſcendam ad Philiſthijm?
& ſi dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad
Dauid: Aſcende, quia tradens dabo Philiſthijm in
20 manu tua.¶‖ Venit ergo Dauid in Baal Pharaſim, &
percuſſit eos ibi, & dixit: Diuiſit Dominus inimicos
meos coram me, ſicut diuiduntur aquę. Propterea vo
21 catum eſt nomẽ loci illius Baal Pharaſim.¶Et relique
22 runt ibi ſculptilia ſua: quæ tulit Dauid, & viri eius.
D ¶Et addiderunt adhuc Philiſthijm, vt aſcenderent, &
23 diffuſi ſunt in valle Raphaim.¶Conſuluit autem Da-
uid Dominum: Si aſcendam contra Philiſthæos, &
tradas eos in manus meas? Qui reſpondit: Non a-
ſcendas contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, &
24 venies ad eos ex aduerſo pyrorum. ¶ Et cum audie-
ris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc
inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus an-
25 te faciem tuam, vt percutiat caſtra Philiſthijm. ¶ Fe-
cit itaque Dauid ſicut præceperat ei Dominus, &
percuſſit Philiſthijm de Gabaa, vſque dum venias
Gezer.

CAPVT VI.

1 CONgregauit autem rurſum Dauid omnes ele
A ctos ex Iſrael, triginta millia.¶‖Surrexitque
2 Dauid, & abijt, & vniuerſus populus, q erat
cũ eo de viris Iuda, vt adducerent arcam Dei, ſuper
quam inuocatum eſt nomẽ Domini exercituum, ſe-
3 dentis in Cherubim ſuper eam. ¶ Et impoſuerunt ar-
cam Dei ſuper plauſtrum nouum: tuleruntque eam
de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem

& Ahio filij Abinadab, minabãt plauſtrum nouum. ‖1.Reg.7. a.2.
4 ¶‖ Cumque tuliſſent eam de domo Abinadab, qui e-
rat in Gabaa, cuſtodiens arcam Dei, Ahio præcede-
5 bat arcam. ¶ Dauid autem, & omnis Iſrael ludebãt
coram Domino in omnibus lignis fabrefactis, & ci- ‖1.Par.15. b.15.
tharis, & lyris, & tympanis, & ſiſtris, & cymbalis.
6 ¶‖ Poſtquam autem venerunt ad Aream Nachon,
extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam:
quoniam calcitrabant boues, & declinauerunt eam.
7 ¶Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam
& percuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt ibi
8 iuxta arcam Dei.¶ Contriſtatus eſt autem Dauid, eo
B quod percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt no
mẽn loci illius, Percuſſio Ozæ, vſque in diem hanc.
9 ¶ Et extimuit Dauid Dominum in die illa, dicens:
10 Quomodo ingredietur ad me arca Domini?¶Et no-
luit diuertere ad ſe arcam Domini in ciuitate Da-
uid: ſed diuertit eam in domum Obededom Gethæi.
11 ¶ Et habitauit arca Domini in domo Obededom ‖1.Par.15. d.25.
Gethæi tribus menſibus: & benedixit Dominus O-
12 bededom, & omnem domum eius.¶‖Nunciatumque
eſt regi Dauid, quod benedixiſſet Dominus Obe-
dedom, & omnia eius propter arcam Dei. Abijt ergo
Dauid, & adduxit arcã Dei de domo Obededom in
ciuitatẽ Dauid cũ gaudio: & erãt cum Dauid ſeptem
13 chori, & victima vituli. ¶ Cumq; tranſcendiſſent, qui
C portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bo-
14 uem, & arietem, ¶ & Dauid ſaltabat totis viribus an-
te Dominũ. porro Dauid, erat accinctus ephod lineo.
15 ¶Et Dauid, & omnis domus Iſrael ducebãt arcam te-
ſtamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinæ.
16 ¶ Cumq; intraſſet arca Domini in ciuitatem Dauid,
Michol filia Saul proſpiciẽs per feneſtrã, vidit regem
Dauid ſubſilientẽ, atq; ſaltãtẽ coram Domino: & de-
17 ſpexit eũ in corde ſuo.¶Et introduxerunt arcã Domi- 1.Par.16. a.2.
ni, & impoſuerunt eam in loco ſuo in medio taberna-
culi, quod tetenderat ei Dauid: & obtulit Dauid ho-
18 locauſta, & pacifica coram Domino.¶Cumq; cõpleſ-
ſet offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo
19 in nomine Domini exercituũ.¶Et partitus eſt vniuer-
ſæ multitudini Iſrael tam viro quam mulieri ſingulis
collyridam panis vnam, & aſſaturam bubulæ carnis
D vnam, & ſimilam frixã oleo: & abijt omnis populus,
20 vnuſquiſq; in domum ſuam. ¶ Reuerſuſq; eſt Dauid
vt benediceret domui ſuę: & egreſſa Michol filia Saul
in occurſum Dauid, ait: Quam glorioſus fuit hodie

rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum
ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de ſcur-
21 ris. ¶ Dixitque Dauid ad Michol: Ante Dominum,
qui elegit me potius, quam patrem tuum, & quam
omnem domum eius, & præcepit mihi vt eſſem dux
22 ſuper populum Domini in Iſrael, & ludam ¶ & vi-
lior fiam plus quam factus ſum: & ero humilis in
oculis meis, & cum ancillis, de quibus locuta es,
23 gloriosior apparebo. ¶ Igitur Michol filiæ Saul non
eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.

CAPVT VII.

1 FActum eſt autem cum ſediſſet rex in domo ſua,
A & Dominus dediſſet ei requiem vndique ab
2 vniuerſis inimicis ſuis, ¶ dixit ad Nathan pro- 1.Par.17. a.1.
phetam: Videſne quod ego habitem in domo cedri-
3 na, & arca Dei poſita ſit in medio pellium? ¶ Dixit-
que Nathan ad regem: Omne quod eſt in corde tuo,
4 vade fac: quia Dominus tecum eſt. ¶ Factum eſt
autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Na-
5 than, dicens: ¶ Vade & loquere ad ſeruum meum Da-
uid: Hæc dicit Dominus: Nunquid tu ædificabis
6 mihi domum ad habitandum? ¶ Neque enim habita-
ui in domo ex die illa, qua eduxi filios Iſrael de terra
Aegypti, vſque in diem hanc: ſed ambulabam in ta-
7 bernaculo, & in tentorio. ¶ Per cuncta loca quæ tran-
ſiui cum omnibus filijs Iſrael, nunquid loquens locu-
tus ſum ad vnã de tribubus Iſrael, cui præcepi, vt pa-
ſceret populum meum Iſrael, dicens: Quare non ædi-
8 ficaſtis mihi domum cedrinam? ¶ Et nunc hæc dices
B ſeruo meo Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum:
‖ Ego tuli te de paſcuis ſequentẽ greges, vt eſſes dux ‖1.Re.16. c.12. Pſal. 77. g.70.
9 ſuper populum meum Iſrael, ¶ & fui tecum in omni-
bus vbicunque ambulaſti, & interfeci vniuerſos ini-
micos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande,
10 iuxta nomen magnorũ qui ſunt in terra. ¶ Et ponam 1.Par.11 a.4 b.7.
locum populo meo Iſrael, & plantabo eum, & habi-
tabit ſub eo, & non turbabitur amplius: nec addent
11 filij iniquitatis, vt affligant eum ſicut prius, ¶ ex die
qua conſtitui iudices ſuper populum meum Iſrael: &
requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædi-
citque tibi Dominus, quod domum faciat tibi Do-
12 minus. ¶ ‖ Cumque completi fuerint dies tui, & dor- ‖3.Reg.8 b.12.
mieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt ‖3.Re.5. a.5.
te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum 1.Par.22 b.10.
13 eius. ¶ ‖ Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabi-
liam thronum regni eius vſque in ſempiternum. ‖Heb.1. b.5.
14 ¶ ‖ EGO ERO EI IN PATREM, & ipſe erit Pſal. 88. c.31.
mihi in filium: qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam
eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominũ.

15 ¶ Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſi-
C cut abſtuli a Saul, quem amoui a facie mea. ¶ Et fide-
16 lis erit domus tua, & regnum tuum vſque in ęternum
ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus iugiter.
17 ¶ Secundum omnia verba hæc, & iuxta vniuerſam
18 viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad Dauid. ¶ In-
greſſus eſt autem rex Dauid, & ſedit coram Domi-
no, & dixit: Quis ego ſum domine Deus, & quæ do-
19 mus mea, quia adduxiſti me hucuſque? ¶ Sed & hoc
parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, ni-
ſi loquereris etiam de domo ſerui tui in lõginquum:
20 iſta eſt enim lex Adam Domine Deus. ¶ Quid ergo
addere poterit adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu e-
21 nim ſcis ſeruum tuũ Domine Deus. ¶ Propter verbũ
tuum, & ſecundum cor tuum feciſti omnia magna-
22 lia hæc, ita vt notum faceres ſeruo tuo. ¶ Idcirco ma-
gnificatus es Domine Deus, quia non eſt ſimilis tui,
neque eſt Deus extra te, in omnibus quæ audiuimus
23 auribus noſtris. ¶ Quæ eſt autem vt populus tuus Iſ-
D rael, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redi-
meret eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, fa
ceretque eis magnalia, & horribilia ſuper terram a fa
cie populi tui, quem redemiſti tibi ex Aegypto, gen-
24 tem, & Deum eius? ¶ Firmaſti enim tibi populum
tuum Iſrael in populum ſempiternum. Et tu Domine
25 Deus factus es eis in Deum. ¶ Nunc ergo Domine
Deus verbum quod locutus es ſuper ſeruum tuum,
& ſuper domum eius, ſuſcita in ſempiternum: & fac
26 ſicut locutus es, ¶ vt magnificetur nomen tuum vſque
in ſempiternum, atq; dicatur, Dominus exercituum
Deus ſuper Iſrael. Et domus ſerui tui Dauid erit ſta-
27 bilita coram Domino, ¶ quia tu Domine exercituum
Deus Iſrael reuelaſti aurem ſerui tui, dicẽs: Domum
ædificabo tibi: propterea inuenit ſeruus tuus cor ſuũ
28 vt oraret te oratione hac. ¶ Nũc ergo Domine Deus,
tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim
29 ad ſeruum tuum bona hæc. ¶ Incipe ergo, & benedic
domui ſerui tui, vt ſit in ſempiternum coram te, quia
tu Domine Deus locutus es, benedictione tua bene-
dicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

CAPVT VIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit Dauid
A Philiſthijm & humiliauit eos, ‖ & tulit Dauid ‖1.Par.18 a.1.
2 Frenum tributi de manu Philiſthijm. ¶ Et per-
cuſſit Moab, & mẽſus eſt eos funiculo, coęquãs terræ:
menſus eſt autem duos funiculos, vnum ad occiden-
dum, & vnum ad viuificandum: factuſq; eſt Moab
3 Dauid ſeruiens ſub tributo. ¶ Et percuſſit Dauid A-
darezer filium Rohob regem Soba, quando profe-
4 ctus eſt, vt dominaretur ſuper flumẽ Euphratem. ¶ Et
captis Dauid ex parte eius mille ſeptingentis equiti-
bus, & viginti millibus peditum, ſubneruauit omnes
iugales curruum: dereliquit autem ex eis cẽtum cur-
5 rus. ¶ Venit quoque Syria Damaſci, vt pręſidium fer-
B ret Adarezer regi Soba: & percuſſit Dauid de Syria
6 viginti duo millia virorum. ¶ Et poſuit Dauid præ-
ſidium in Syria Damaſci: factaque eſt Syria Dauid
ſeruiens ſub tributo: ſeruauitque Dominus Dauid
7 in omnibus ad quæcunque profectus eſt. ¶ Et tulit
Dauid arma aurea, quæ habebant ſerui Adarezer, &
8 detulit ea in Ieruſalem. ¶ Et de Bete, & de Beroth ciui-
tatibus Adarezer tulit rex Dauid æs multum nimis.

¶ Audiuit

9 ¶ Audiuit autem Thou rex Emath, quod percuſſiſ-
10 ſet Dauid omne robur Adarezer, ¶ & miſit Thou
C Ioram filium ſuum ad regem Dauid, vt ſalutaret
eum congratulans, & gratias ageret: eo quod ex-
pugnaſſet Adarezer, & percuſſiſſet eum. Hoſtis
quippe erat Thou Adarezer, & in manu eius erant
11 vaſa aurea, & vaſa argentea, & vaſa ærea. ¶ Quæ
& ipſa ſanctificauit rex Dauid Domino cum argen-
to & auro, quæ ſanctificauerat de vniuerſis genti-
12 bus quas ſubegerat ¶ de Syria, & Moab, & filijs
Ammon, & Philiſthijm, & Amalec, & de manu-
13 bijs Adarezer filij Rohob regis Soba. ¶ Fecit quo-
D que ſibi Dauid nomen cum reuerteretur capta Syria
in Valle Salinarum, cæſis decem & octo millibus:
14 ¶ & poſuit in Idumæa cuſtodes ſtatuitque præſi-
dium: & facta eſt vniuerſa Idumæa ſeruiens Dauid:
& ſeruauit Dominus Dauid in oībus ad quæcunque
15 profectus eſt. ¶ Et regnauit Dauid ſuper omnem
Iſrael: faciebat quoque Dauid iudicium, & iuſti-
16 tiam omni populo ſuo. ¶ Ioab autem filius Saruię erat
ſuper exercitum: porro Ioſaphat filius Ahilud erat
17 a commentarijs: ¶ & Sadoc filius Achitob, & Achi-
melec filius Abiatar erant ſacerdotes: & Saraias,
18 ſcriba: ¶ Banaias autem filius Ioiadæ. Super Cere-
thi, & Phelethi: filij autem Dauid ſacerdotes erant.

CAPVT IX.

1 ET dixit Dauid: Putaſne eſt aliquis qui reman-
A ſerit de domo Saul, vt faciam cum eo miſeri-
2 cordiam propter Ionathā? ¶ Erat autem de do-
mo Saul, ſeruus nomine Siba: quem cum vocaſſet
rex ad ſe, dixit ei: Tu ne es Siba? Et ille reſpondit:
3 Ego ſum ſeruus tuus. ¶ Et ait Rex: Nunquid ſupereſt
aliquis de domo Saul, vt faciam cum eo miſericor-
diam Dei? Dixitque Siba regi: Supereſt filius Iona-
4 thæ, debilis pedibus. ¶ Vbi, inquit, eſt? Et Siba ad re-
B gem: Ecce, ait, in domo eſt Machir filij Ammiel in
5 Lodabar. ¶ Miſit ergo rex Dauid, & tulit eum de do-
6 mo Machir filij Ammiel de Lodabar. ¶ Cum autem
veniſſet Miphiboſeth filius Ionathæ filij Saul ad Da-
uid, corruit in faciem ſuam, & adorauit: Dixitq; Da-
uid: Miphiboſet? qui reſpondit: Adſum ſeruus tuus.
7 ¶ Et ait ei Dauid: Ne timeas, quia faciens faciam in
te miſericordiam propter Ionatham patrem tuum, &
C reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu co-
8 medes panem in menſa mea ſemper. ¶ Qui adorans
eum, dixit: Quis ego ſum ſeruus tuus, quoniam re-
9 ſpexiſti ſuper canem mortuum ſimilem mei? ¶ Voca-
uit itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei: Om-
nia quæcunque fuerunt Saul, & vniuerſam domum
10 eius, dedi filio domini tui. ¶ Operare igitur ei ter-
ram tu, & filij tui, & ſerui tui: & inferes filio do-
mini tui cibos, vt alatur: Miphiboſet autem filius
domini tui comedet ſemper panem ſuper menſam
meam. Erant autem Sibæ quindecim filij, & vi-
11 ginti ſerui. ¶ Dixitque Siba ad regem; Sicut iuſſiſti
D domine mi rex ſeruo tuo, ſic faciet ſeruus tuus: &
Miphiboſeth comedet ſuper menſam meam quaſi v-
12 nus de filijs regis. ¶ Habebat autem Miphiboſeth
filium paruulum nomine Micha: omnis vero cogna-
13 tio domus Sibæ ſeruiebat Miphiboſet. ¶ Porro Mi-
phiboſeth habitabat in Ieruſalem: quia de men-
ſa regis iugiter veſcebatur: & erat claudus vtro-
que pede.

CAPVT X.

1 FActum eſt autem poſthæc, vt moreretur rex fi-
A liorum Ammon: & regnauit Hannon filius
2 eius pro eo. ¶ ‖ Dixitque Dauid: Faciam miſe- 1.Par.19.2.
ricordiam cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater e-
ius mecum miſericordiam. Miſit ergo Dauid, con-
ſolās eum per ſeruos ſuos ſuper patris interitu. Cum
autem veniſſent ſerui Dauid, in terram filiorum
3 Ammon, ¶ dixerunt principes filiorum Ammon
ad Hanon dominum ſuum: Putas quod propter ho-
norem patris tui miſerit Dauid ad te conſolatores, &
non ideo vt inueſtigaret, & exploraret ciuitatem,
& euerteret eam, miſit Dauid ſeruos ſuos ad te?
4 ¶ Tulit itaque Hanon ſeruos Dauid, raſitque dimi-
diam partem barbæ eorum, & præſcidit veſtes eo-
5 rum medias vſque ad nates, & dimiſit eos. ¶ Quod
B cū nunciatum eſſet Dauid, miſit in occurſum eorum:
erant enim viri confuſi turpiter valde, & mandauit
eis Dauid: Manete in Iericho, donec creſcat bar-
6 ba veſtra, & tunc reuertimini. ¶ Videntes autem
filij Ammon quod iniuriam feciſſent Dauid, miſe-
runt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, &
Syrum Soba, viginti millia peditum, & a rege
Maacha mille viros, & ab Iſtob duodecim millia
7 virorum. ¶ Quod cum audiſſet Dauid, miſit Ioab,
8 & omnem exercitum bellatorum. ¶ Egreſſi ſunt er-
go filij Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum in-
troitum portæ. Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſ-
9 tob, & Maacha, ſeorſum erant in campo. ¶ Videns igi-
tur Ioab, quod præparatum eſſet aduerſum ſe præ-
lium, & ex aduerſo, & poſt tergum, elegit ex omni-
bus electis Iſrael, & inſtruxit aciem contra Syrum.
10 ¶ reliquam autem partem populi tradidit Abiſai fra-
tri ſuo, qui direxit aciem aduerſus filios Ammon.
11 ¶ Et ait Ioab: Si præualuerint aduerſum me Syri, eris
C mihi in adiutorium: ſi autem filij Ammon præua-
12 luerint aduerſum te, auxiliabor tibi. ¶ Eſto vir fortis,
& pugnemus pro populo noſtro, & ciuitate Dei

noſtri:

noſtri: Dominus autem faciet quòd bonum eſt in con
13 ſpectu ſuo. ¶ Inijt itaque Ioab, & populus qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui ſtatim fugerunt
14 a facie eius. ¶ Filij autem Ammon videntes quia fu-
giſſent Syri, fugerunt & ipſi a facie Abiſai, & ingreſ-
ſi ſunt ciuitatem: reuerſuſque eſt Ioab a filijs Am-
15 mon, & venit Ieruſalem. ¶ Videntes igitur Syrij,
quoniam corruiſſent coram Iſrael, congregati ſunt
16 pariter. ¶ Miſitque Adarezer, & eduxit Syros qui
erant trans fluuium, & adduxit eorum exercitum:
Sobach autem magiſter militiæ Adarezer, erat prin-
17 ceps eorum. ¶ Quod cum nunciatum eſſet Dauid,
D contraxit omnem Iſraelem, & tranſiuit Iordanem,
venitque in Helam: & direxerunt aciem Syri ex ad-
18 uerſo Dauid, & pugnauerunt contra eum. ¶ Fuge-
runtque Syri a facie Iſrael, & occidit Dauid de Sy-
ris ſeptingentos currus, & quadraginta millia equi-
tum: & Sobach principem militiæ percuſſit, qui ſta-
19 tim mortuus eſt. ¶ Videntes autem vniuerſi reges qui
erant in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael,
expauerunt, & fugerunt quinquaginta & octo mil-
lia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: &
ſeruierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbé-
re vltra filijs Ammon.

CAPVT XI.

1.Par.20 2.1. 1 FActum eſt autem, vertente anno, eo tempore
A quo ſolent reges ad bella procédere, miſit Da-
uid Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, & vniuer-
ſum Iſrael, & vaſtauerunt filios Ammon, & obſe-
derunt Rabba: Dauid autem remanſit in Ieruſalem.
2 ¶ Dum hæc agerentur, accidit vt ſúrgeret Dauid de
ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario
domus regiæ; viditque múlierem ſe lauantem, ex
aduerſo ſuper ſolarium ſuum: erat autem mulier pul-
3 chra valde: ¶ Miſit ergo Rex, & requiſiuit quæ eſ-
ſet mulier. Nunciatumque eſt ei quod ipſa eſſet Beth-
4 ſabee, filia Eliam, vxor Vriæ Hethæi. ¶ Miſſis ita-
que Dauid nuncijs, tulit eam: quæ cum ingreſſa eſ-
‖Leu.15. c.18. ſet ad illum, dormiuit cum ea. ‖ Statimque ſanctifi-
5 cata eſt ab immunditia ſua: ¶ & reuerſa eſt in domum
ſuam concepto fœtu. Mittenſque nunciauit Dauid,
6 & ait: Concepi. ¶ Miſit autem Dauid ad Ioab di-
cens: Mitte ad me Vriam Hethæum. Miſitque Ioab
7 Vriam ad Dauid. ¶ Et venit Vrias ad Dauid. Quæ-
B ſiuitque Dauid quam recte ageret Ioab, & populus,
8 & quomodo adminiſtraretur bellum, ¶ & dixit Da-
uid ad Vriam: Vade in domum tuam, & laua pedes
tuos. Et egreſſus eſt Vrias de domo regis, Secutuſ-
9 que eſt eum cibus regius. ¶ Dormiuit autem Vrias
ante portã domus regiæ cũ alijs ſeruis Dñi ſui, & non
10 deſcendit ad domum ſuã: ¶ Nunciatumq; eſt Dauid a
dicẽtibus: Non iuit Vrias in domum ſuam. Et ait Da-
uid ad Vriam: Nunquid non de via veniſti? quare nõ
11 deſcendiſti in domum tuam? ¶ Et ait Vrias ad Dauid:
Arca Dei, & Iſrael, & Iuda habitant in papilionibus,
& dominus meus Ioab, et ſerui Domini mei ſuper fa-
ciem terræ manent: et ego ingrediar domum meam,
vt cómedam, et bibam, et dormiam cum vxore mea?
per ſalutem tuam, et per ſalutem animæ tuæ non fa-
12 ciam rem hanc. ¶ Ait ergo Dauid ad Vriam: Mane hic
etiam hodie, et cras dimittam te. Manſit Vrias in Ie-
13 ruſalem in die illa, et altera. ¶ Et vocauit eum Dauid
vt coméderet coram ſe, et bíberet: et inebriauit eum:
qui egreſſus veſpere, dormiuit in ſtrato ſuo cum ſer-
uis domini ſui, et in domum ſuam non deſcendit.
14 ¶ Factum eſt ergo mane, et ſcripſit Dauid epiſtolam
C ad Ioab: miſitque per manum Vriæ, ¶ ſcribens in Epi-
15 ſtola: Ponite Vriam ex aduerſo belli, vbi fortiſſimum
eſt prælium: et derelínquite eũ, vt percuſſus intereat.
16 ¶ Igitur cum Ioab obſidéret vrbem, poſuit Vriam in
17 loco vbi ſciebat viros eſſe fortiſſimos. ¶ Egreſſique vi-
ri de ciuitate, bellabant aduerſum Ioab, et ceciderunt
de populo ſeruorum Dauid, et mortuus eſt etiam
18 Vrias Hethæus. ¶ Miſit itaque Ioab, et nunciauit Da-
19 uid omnia verba prælij: ¶ præcepitque nuncio, dicens:
Cum compleueris vniuerſos ſermones belli ad Re-
20 gem, ¶ ſi eum víderis indignari, et dixerit: Quare ac-
ceſſiſtis ad murum vt præliaremini? an ignorabatis
21 quod multa deſuper ex muro tela mittantur? ¶ ‖Quis ‖Iudi.9. 8.53.
percuſſit Abimelech filium Ierobaal? nonne mulier
miſit ſuper eum fragmen molæ de muro, et interfecit
eum in Thebes? quare iuxta murum acceſſiſtis? di-
22 ces: Etiã ſeruus tuus Vrias Hethæus occubuit. ¶ Abijt
D ergo nuncius, et venit, et narrauit Dauid omnia quæ
23 ei præceperat Ioab: ¶ Et dixit nuncius ad Dauid: præ-
ualuerunt aduerſum nos viri, et egreſſi ſunt ad nos in
agrum: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus
24 vſque ad portam ciuitatis. ¶ Et direxerunt iacula ſa-
gittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper: mortuique
ſunt de ſeruis regis, quinetiam ſeruus tuus Vrias He-
25 thæus mortuus eſt. ¶ Et dixit Dauid ad nuncium: Hæc
dices Ioab: Non te frangat iſta res: varius enim euen-
tus eſt belli, nunc hunc, et nunc illum conſúmit
gladius: conforta bellatores tuos aduerſus vrbem,
26 vt déſtruas eam, et exhortare eos. ¶ Audiuit autem
vxor Vriæ, quod mortuus eſſet Vrias vir ſuus, et plan-
27 xit eum. ¶ Tranſacto autem luctu, miſit Dauid, et in-
troduxit eam in domum ſuam, et facta eſt ei vxor,
peperitque ei filium: et diſplicuit verbum hoc quod
fecerat Dauid coram Domino.

CAPVT XII.

1 MIſit ergo Dominus Nathan ad Dauid: qui
A cum veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri
erant in ciuitate vna, vnus diues, et al-
2 ter pauper. ¶ Diues habebat oues, et boues pluri-
3 mos valde. ¶ Pauper autem nihil habebat omnino,
præter ouem vnam paruulam quam émerat, et nu-
trierat, et quæ creuerat apud eum cũ filijs eius ſimul,
de pane illius cómedens, et de calice eius bibens, et in
4 ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia. ¶ Cum au-
tem peregrinus quidam veniſſet ad diuitem, parcens
ille ſumere de ouibus, et de bobus ſuis, vt exhibéret
cõuiuium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ouem
viri pauperis, et præparauit cibos homini qui vene-

5 rat ad ſe. ¶ Iratus autem indignatione Dauid aduer-
D ſus hominem illũ nimis, dixit ad Nathan: Viuit Do-
minus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc.
‖ Exo. 22. a. 1. 6 ¶ Ouem reddet ‖ in quadruplum, eo quod fecerit ver-
7 bum iſtud, & non pepercerit. ¶ Dixit autem Nathan
ad Dauid: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ego vnxi te in regem ſuper Iſrael, & ego erui te
8 de manu Saul, ¶ & dedi tibi domum domini tui, &
vxores domini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum
Iſrael, & Iuda: & ſi parua ſunt iſta, adijciam tibi mul-
9 to maiora. ¶ Quare ergo contempſiſti verbum Domi-
ni, vt faceres malum in cõſpectu meo? Vriam Hethęũ
percuſſiſti gladio, & vxorem illius accepiſti in vxorẽ
10 tibi, & interfeciſti eũ gladio filiorũ Ammon. ¶ Quam
C ob rem non recedet gladius de domo tua vſq; in ſem-
piternũ, eo quod deſpexeris me, & tuleris vxorẽ Vriæ
11 Hethæi, vt eſſet vxor tua. ¶ Itaque hæc dicit Dñs: Ecce
ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam
‖ Inf. 16. d. 22. vxores tuas in oculis tuis, ‖ & dabo proximo tuo, &
12 dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius. ¶ Tu
enim feciſti abſcondite: ego aũt faciã verbum iſtud in
13 conſpectu oĩs Iſrael, & in conſpectu Solis. ¶ Et dixit
‖ Eccl. 47. b. 13. Dauid ad Nathan: ‖ Peccaui Dño. Dixitq; Nathã ad
Dauid: Dñs quoq; trãſtulit peccatũ tuũ: nõ morieris.
Eccl. 47. b. 13. 14 ¶ Veruntamẽ, quĩ blaſphemare feciſti inimicos Dñi:
D propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi, morte
15 morietur. ¶ Et reuerſus eſt Nathan in domum ſuam.
Percuſſit quoq; Dñs paruulum quem pepererat vxor
16 Vriæ Dauid, & deſperatus eſt. ¶ Deprecatuſq; eſt Da-
uid Dñm pro paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, &
17 ingreſſus ſeorſum, iacuit ſuper terram. ¶ Venerunt aũt
ſeniores domus eius, cogẽtes eum, vt ſurgeret de ter-
18 ra: qui noluit, nec comedit cum eis cibũ. ¶ Accidit aũt
die ſeptima, vt moreretur infans: timueruntque ſerui
Dauid nunciare ei quod mortuus eſſet paruulus: di-
E xerunt enim: Ecce cum paruulus adhuc viueret, lo-
quebamur ad eum, & non audiebat vocem noſtram:
quanto magis ſi dixerimus: Mortuus eſt puer, ſe affli-
19 get? ¶ Cum ergo Dauid vidiſſet ſeruos ſuos muſſitan-
tes, intellexit quod mortuus eſſet infantulus, dixitq;
ad ſeruos ſuos: Num mortuus eſt puer? Qui reſpõde-
20 runt ei: Mortuus eſt. ¶ Surrexit ergo Dauid de terra, &
lotus vnctuſque eſt: cumque mutaſſet veſtem, ingreſ-
ſus eſt domum Domini: & adorauit, & venit in do-
mum ſuam, petiuitque vt ponerent ei panem, & co-
21 medit. ¶ Dixerunt autem ei ſerui ſui: Quis eſt ſermo
quem feciſti? propter infantem cum adhuc viueret,
ieiunaſti & flebas: mortuo autem puero ſurrexiſti, &
22 comediſti panem. ¶ Qui ait: Propter infantem, dum
adhuc viueret, ieiunaui, & fleui: dicebam enim: Quis
ſcit ſi forte donet eum mihi Dominus, & viuat in-
23 fans? ¶ Nunc autem, quia mortuus eſt, quare ieiu-
F nem? Nunquid potero reuocare eum amplius? ego
vadam magis ad eum: ille vero nõ reuertetur ad me.
24 ¶ Et conſolatus eſt Dauid Bethſabee vxorem ſuam,
‖ Matt. 1. a. 6. ingreſſuſque ad eam, dormiuit cum ea: ‖ quæ genuit
filium, & vocauit nomen eius Salomon, & dominus
25 dilexit eum. ¶ Miſitque in manu Nathan prophetæ,
& vocauit nomen eius Amabilis Domino: eo quod
‖ 1. Par. 20. a. 1. 26 diligeret eum Dominus. ¶ ‖ Igitur pugnabat Ioab con-
tra Rabbath filiorum Ammõ, & expugnabat vrbem
27 regiam. ¶ Miſitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens:
Dimicaui aduerſum Rabbath, & capienda eſt Vrbs
28 aquarum. ¶ Nunc igitur congrega reliquam partem
G populi, & obſide ciuitatem, & cape eam: ne cum a
me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victo-
29 ria. ¶ Congregauit itaque Dauid omnem populum,
& profectus eſt aduerſum Rabbath: cumque dimi-
30 caſſet, cepit eam. ¶ Et tulit diadema regis eorum de
capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas
precioſiſſimas, & impoſitum eſt ſuper caput Dauid.
Sed & prædam ciuitatis aſportauit multam valde.
31 ¶ Populum quoque eius adducens ſerrauit, & cir-
cumegit ſuper eos ferrata carpenta: diuiſitque cul-
tris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit vniuerſis
ciuitatibus filiorum Ammon: & reuerſus eſt Dauid,
et omnis exercitus in Ieruſalem.

CAPVT XIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt Abſalom filij Da-
A uid ſororem ſpecioſiſſimã vocabulo Thamar,
2 adamaret Amnon filius Dauid, ¶ et deperiret
eam valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret:
quia cum eſſet virgo, difficile ei videbatur vt quippiã
3 inhoneſte ageret cum ea. ¶ Erat autem Amnon ami-
cus, nomine Ionadab filius Semmaa fratris Dauid,
4 vir prudens valde. ¶ Qui dixit ad eum: Quare ſic atte-
nuaris macie fili regis, per ſingulos dies? cur non indi-
cas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar ſororem fra-
5 tris mei Abſalom amo. ¶ Cui reſpondit Ionadab: Cu-
ba ſuper lectum tuum, & languorem ſimula: cumque
venerit pater tuus vt viſitet te, dic ei: Veniat, oro,
Thamar ſoror mea, vt det mihi cibum, & faciat pul-
6 mentum, vt comedam de manu eius. ¶ Accubuit ita-
que Amnon, & quaſi ægrotare cepit: cumque veniſ-
B ſet rex ad viſitandum eum, ait Amnon ad regem: Ve-
niat obſecro, Thamar ſoror mea, vt faciat in oculis
meis duas ſorbitiunculas, et cibum capiam de manu
7 eius. ¶ Miſit ergo Dauid ad Thamar domum, dicens:
Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmen-
8 tum. ¶ Venitque Thamar in domum Amnon fratris
ſui: ille autem iacebat: quæ tollens farinam commi-
ſcuit, & liquefaciens, in oculis eius coxit ſorbitiuncu-
9 las. ¶ Tollenſq; quod coxerat, effudit, & poſuit coram
eo, & noluit comedere: dixitque Amnon: Eijcite
10 vniuerſos a me. Cumq; eiecissent omnes, ¶ dixit Am-
non ad Thamar: Infer cibum in cõclaui, vt veſcar de
manu tua. Tulit ergo Thamar ſorbitiunculas, quas fe-
cerat, & intulit ad Amnon fratrem ſuum in cõclaue.
11 ¶ Cumque obtuliſſet ei cibum, apprehendit eam, &
C ait: Veni cuba mecum, ſoror mea. ¶ Quæ reſpondit
12 ei: Noli frater mi, noli opprimere me: neque enim
hoc fas eſt in Iſrael: noli facere ſtultitiam hanc.
13 ¶ Ego enim ferre non potero opprobrium meum, &
tu eris quaſi vnus de inſipientibus in Iſrael: quin po-

tius

14 tius loquere ad regem, & non negabit me tibi: ¶ No-
luit autem acquieſcere precibus eius, & præualens
15 viribus oppreſſit eam, & cubauit cum ea. ¶ Et exoſam
eam habuit Amnon odio magno nimis ita: vt maius
eſſet odium, quo oderat eam, amore, quo autem dile-
16 xerat. Dixitque ei Amnon: Surge & vade. ¶ Quæ re-
ſpondit ei: Maius eſt hoc malum quod nunc agis ad-
uerſum me, quam quod ante feciſti, expellens me. Et
17 noluit audire eam: ¶ ſed vocato puero, qui miniſtra-
bat ei, dixit: Eijce hanc a me foras, & claude oſtium
18 poſt eam. ¶ Quę induta erat talari tunica: huiuſcemo-
di enim filiæ regis virgines veſtibus vtebantur. Eie-
cit itaque eam miniſter illius foras: clauſitque fores
19 poſt eam. ¶ Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo. ſciſſa
D talari tunica: impoſitiſque manibus ſuper caput ſuũ,
20 ibat ingrediens, & clamans. ¶ Dixit autem ei Abſalõ
frater ſuus. Nunquid Amnon frater tuus concubuit
tecum? ſed nunc ſoror tace: frater tuus eſt: neque affli-
gas cor tuum pro hac re. Manſit itaq; Thamar conta-
21 beſcens in domo Abſalom fratris ſui. ¶ Cum autem
audiſſet rex Dauid verba hęc, contriſtatus eſt valde,
& noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quo-
22 niam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. ¶ Por-
ro non eſt locutus Abſalom ad Amnon, nec malum,
E nec bonum: oderat enim Abſalom Amnon, eo quod
23 violaſſet Thamar ſororem ſuam. ¶ Factum eſt autem
poſt tempus biennij, vt tonderentur oues Abſalom in
Baalhaſor, quæ eſt iuxta Ephraim, & vocauit Abſa-
24 lom omnes filios regis. ¶ Venitque ad regem, & ait ad
eum: Ecce tondentur oues ſerui tui: veniat oro rex cũ
25 ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum. ¶ Dixitque rex ad Abſa-
lom: Noli fili mi, noli rogare vt veniamus oẽs, & gra-
uemus te. Cum autem cógeret eum, & noluiſſet ire,
26 bene dixit ei: ¶ Et ait Abſalõ: Si non vis venire, veniat
obſecro nobiſcum ſaltem Amnon frater meus. Dixit-
27 que ad eum rex: Non eſt neceſſe, vt vadat tecũ. ¶ Coe-
git itaque Abſalom eum, & dimiſit cum eo Amnon,
& vniuerſos filios regis. Feceratque Abſalom conui-
28 uium quaſi conuiuium regis. ¶ Præceperat autẽ Abſa-
lom pueris ſuis, dicens: Obſeruate cum temulentus
fuerit Amnon vino, & dixero vobis, Percutite eũ, &
interficite: nolite timere: ego enim ſum qui præcipio
29 vobis: roboramini, & eſtote viri fortes. ¶ Fecerũt ergo
F pueri Abſalõ aduerſum Amnon ſicut præceperat eis
Abſalom. Surgenteſque omnes filij regis, aſcenderũt
30 ſinguli mulas ſuas, & fugerunt. ¶ Cumq; adhuc per-
gerent in itinere, fama peruénit ad Dauid, dicẽs: Per-
cuſſit Abſalom omnes filios regis, & non remanſit ex
31 eis ſaltem vnus. ¶ Surrexit itaque rex, & ſcidit veſti-
menta ſua: & cecidit ſuper terram, & omnes ſerui il-
32 lius qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta ſua. ¶ Re-
ſpondens autem Ionadab filius Semaa fratris Dauid,
dixit: Ne æſtimet dominus meus rex, quod omnes
pueri filij regis occiſi ſint. Amnon ſolus mortuus eſt,
quoniam in ore Abſalom erat poſitus ex die qua op-
33 preſſit Thamar ſororem eius. ¶ Nunc ergo ne ponat
dominus meus rex ſuper cor ſuum verbum iſtud, di-
cens: Omnes filij regis occiſi ſunt: quoniam Amnon
34 ſolus mortuus eſt. ¶ Fugit autem Abſalom: & eleuauit
puer ſpeculator oculos ſuos, & aſpexit: & ecce popu-
G lus multus veniebat per iter deuium ex látere mon-
35 tis. ¶ Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filij regis
36 adſunt: iuxta verbum ſerui tui ſic factum eſt. ¶ Cum-
que ceſſaſſet loqui, apparuerunt & filij regis: & intrã-
tes leuauerunt vocẽ ſuã, & fleuerũt: ſed & rex, & oẽs
37 ſerui eius fleuerũt: ploratu magno nimis. ¶ Porro Ab-
ſalõ fugiens abijt ad Tholomai filiũ Ammiud regem
Geſſur. Luxit ergo Dauid filiũ ſuum cunctis diebus.
38 ¶ Abſalom autem cum fugiſſet, & veniſſet in Geſſur,
39 fuit ibi tribus annis. ¶ Ceſſauitq; rex Dauid perſequi
Abſalom, eo q̃ cõſolatus eſſet ſuper Amnon interitu.

CAPVT XIIII.

1 INtelligens autem Ioab filius Saruiæ, quod cor
A regis verſum eſſet ad Abſalom, ¶ miſit Thecuã,
2 & tulit inde mulierem ſapientem, dixitque ad
eam: Lugere te ſimula, & índuere veſte lúgubri, & ne
vngaris oleo, vt ſis quaſi mulier iam plurimo tempo-
3 re lugens mortuum: ¶ & ingrediéris ad regem, & lo-
quéris ad eum ſermones huiuſcemodi. Poſuit au-
4 tem Ioab verba in ore eius. ¶ Itaque cum ingreſſa
ſuiſſet mulier Thecuitis ad regem, cécidit coram eo
ſuper terram, & adorauit, & dixit: Serua me rex:
5 ¶ Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes? Quæ re-
ſpondit: Heu, mulier vidua ego ſum: mortuus
6 eſt enim vir meus. ¶ Et ancillæ tuæ erant duo filij:
qui rixati ſunt aduerſum ſe in agro, nulluſque erat
qui eos prohibére poſſet: & percuſſit alter alterum,
7 & interfecit eum. ¶ Et ecce conſurgens vniuerſa
B cognatio aduerſum ancillam tuam, dicit: trade eum
qui percuſſit fratrem ſuum, vt occidamus eum pro
anima fratris ſui quem interfecit, & deleamus hæ-
rédem: & quærunt extinguere ſcintillam meam quæ
relicta eſt, vt non ſuperſit viro meo nomen, & re-
8 liquiæ ſuper terram. ¶ Et ait rex ad mulierem: Vade
9 in domum tuam, & ego iubebo pro te. ¶ Dixitque
mulier Thecuítis ad regem: In me domine mi rex ſit
iniquitas, & in domum patris mei, rex autem, &
10 thronus eius ſit innocens. ¶ Et ait rex: Qui con-
tradixerit tibi, adduc eum ad me, & vltra non ad-
11 det vt tangat te. ¶ Quæ ait: Recordetur Rex domi-
ni Dei ſui, vt non multiplicentur proximi ſanguinis
C ad vlciſcendum, & nequaquam interficiant filium
meum. Qui ait: Viuit Dominus, quia non cadet de
12 capillis filij tui ſuper terram. ¶ Dixit ergo mulier: lo-
quatur ancilla tua ad dominũ meum regẽ verbum.
13 Et ait: Lóquere. ¶ Dixitque mulier: Quare cogitaſti
huiuſcemodi rem contra populum Dei, & locutus
eſt rex verbum iſtud vt peccet, & non reducat eie-
14 ctum ſuum? ¶ Omnes mórimur, & quaſi aquæ dilabi-
mur in terram, quæ non reuertuntur: ‖ nec vult Deus ‖ Ecc.
perire animam, ſed retractat cogitans ne penitus E 12. &
15 pereat qui abiectus eſt. ¶ Nunc igitur veni vt loquar 31.c. 12.
ad dominum meum regem verbum hoc præſente
populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regẽ, ſi quo-

16 modo faciat rex verbum ancillæ ſuę:¶Et audiuit rex,
D vt liberaret ancillam ſuam de manu omnium qui
volebant de hæreditate Dei delére mé, & filium
17 meum ſimul. ¶Dicat ergo ancilla tua, vt fiat ver-
bum domini mei regis ſicut ſacrificium. Sicut enim
angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex, vt nec bene-
dictione, nec maledictione moueatur: vnde & Do-
18 minus Deus tuus eſt tecum. ¶Et reſpondens rex dixit
ad mulierem: Ne abſcondas a me verbum quod te
interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi
19 rex. ¶Et ait rex: Nunquid manus Ioab tecum eſt in
E omnibus iſtis? Reſpondit mulier & ait: Per ſalutem
animæ tuæ domine mi rex, nec ad ſiniſtram: nec ad
dexteram eſt ex omnibus his quæ locutus eſt domi-
nus meus rex: ſeruus enim tuus Ioab, ipſe præcepit
mihi, & ipſe poſuit in os ancillę tuę omnia verba hęc.
20 ¶Vt vérterem figuram ſermonis huius, ſeruus tuus
Ioab præcepit iſtud: tu autem domine mi rex, ſapiens
es, ſicut habet ſapientiam angelus Dei: vt intelligas
21 omnia ſuper terram. ¶Et ait rex ad Ioab: Ecce placa-
tus feci verbum tuum: vade ergo, & reuoca puerum
22 Abſalom. ¶Cadéſque Ioab ſuper faciem ſuam in ter-
ram, adorauit, & benedixit regi, & dixit Ioab: Hodie
intellexit ſeruus tuus, quia inueni gratiam in oculis
tuis domine mi rex: feciſti enim ſermonem ſerui tui.
23 ¶Surrexit ergo Ioab, & abijt in Geſſur, & adduxit
F Abſalom in Ieruſalem. ¶Dixit autem rex: Reuertatur
24 in domum ſuam, & faciem meam non videat. Reuer-
ſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, & faciem re-
25 gis non vidit. ¶Porro ſicut Abſalom, vir non erat pul-
cher in omni Iſrael, & decorus nimis: a veſtigio pedis
26 vſque ad verticem non erat in eo vlla macula. ¶Et
quando tondebat capillum (ſemel autém in anno tõ-
debatur, quiá grauabat eum cęſaries) ponderabat ca-
27 pillos capitis ſui ducẽtis ſiclis, póndere publico. ¶Na-
ti ſunt autem Abſalom filij tres: & filia vna, nomine
28 Thamar, elegantis formæ. ¶Manſitque Abſalom in
Ieruſalem duobus annis, & faciem regis non vidit.
29 ¶Miſit itaque ad Ioab, vt mítteret eum ad regem: qui
noluit venire ad eum. Cumque ſecundo miſiſſet: & il-
30 le noluiſſet venire ad eum, ¶dixit ſeruis ſuis: Scitis a-
G grum Ioab iuxta agrum meum, habentem meſſem
hordei: ite igitur, & ſuccendite eũ igni. Succẽderunt
ergo ſerui Abſalom ſégetem igni. Et venientes ſerui
Ioab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt, Succenderunt ſer-
31 ui Abſalom partem agri igni. ¶Surrexitque Ioab &
venit ad Abſalom in domum eius, & dixit: Quare
32 ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam igni? ¶Et re-
ſpondit Abſalom ad Ioab: Miſi ad te obſecrans vt ve-
nires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei:
Quare veni de Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe: ob-
ſecro ergo, vt videam faciem Regis: quod ſi memor
33 eſt iniquitatis meæ, interficiat me. ¶Ingreſſus itaque
Ioab ad regem, nunciauit ei omnia: vocatuſque eſt
Abſalom, & intrauit ad regem, & adorauit ſuper fa-
ciem terræ coram eo: oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAPVT XV.

1 IGitur poſt hęc fecit ſibi Abſalom currus & equi-
A tes, & quinquaginta viros qui præcéderent
2 eum. ¶Et mane conſurgens Abſalom, ſtabat
iuxta introitum portæ, & omnem virum qui habe-
bat negocium vt veniret ad regis iudicium, voca-
bat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua ciuitate es
tu? Qui reſpondens, aiebat. Ex vna tribu Iſrael ego
3 ſum ſeruus tuus. ¶Reſpondebatque ei Abſalom: Vi-
dentur mihi ſermones tui boni, & iuſti, ſed nõ eſt qui
te audiat conſtitutus a rege. Dicebatque Abſalom:
4 ¶Quis me conſtituat iudicem ſuper terram, vt ad me
veniant omnes, qui habent negocium, & iuſte iudi-
5 cem? ¶Sed & cum accederet ad eum homo, vt ſaluta-
ret illum, extendebat manum ſuam, & apprehendẽs
6 oſculabatur eum. ¶Faciebatque hoc omni Iſrael ve-
B nienti ad iudicium, vt audiretur a rege, & ſolicitabat
7 corda virorum Iſrael. ¶poſt quadraginta autẽ annos,
dixit Abſalom ad regem Dauid: Vadam, & reddam
8 vota mea quæ voui Domino in Hebron. ¶Vouens e-
nim vóuit ſeruus tuus, cum eſſet in Geſſur Syriæ, di-
cens: Si reduxerit me Dominus in Ieruſalem, ſacrifi-
9 cabo Domino. ¶Dixitque ei rex Dauid: Vade in pa-
10 ce. Et ſurrexit & abijt in Hebron. ¶Miſit autem Ab-
ſalom exploratores in vniuerſas tribus Iſrael, dicens:
Statim vt audieritis clangórem búccinæ, dicite: Re-
11 gnabit Abſalom in Hebron. ¶Porro cum Abſalom ie-
runt ducenti viri de Ieruſalem vocati, euntes ſimpli-
12 ci corde, & cauſam penitus ignorantes. ¶Acceiſiuit
quoque Abſalom Achitophel Gilonitem conſiliariũ
C Dauid, de ciuitate ſua Gilo. Cumque immolaret vi-
ctimas, facta eſt coniuratio valida, populuſque con-
13 currens augebatur cum Abſalom. ¶Venit igitur nun-
cius ad Dauid, dicens: Toto corde vniuerſus Iſrael
14 ſequitur Abſalom. ¶Et ait Dauid ſeruis ſuis qui erãt
cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus: neque enim
erit nobis effugium a facie Abſalom. feſtinate égredi
ne forte veniẽs occupet nos, & impellat ſup nos rui-
15 nã, & percutiat ciuitatem in ore gladij. ¶Dixeruntq;
ſerui regis ad eum. Omnia quæcunque præceperit
dominus noſter rex, libenter exequemur ſerui tui.
16 ¶Egreſſus eſt ergo rex & vniuerſa domus eius pedi-
bus ſuis: & dereliquit rex decem mulieres concubi-
17 nas ad cuſtodiendam domum. ¶Egreſſuſque rex &
D omnis Iſrael pedibus ſuis: ſtetit procul a domo: ¶&
18 vniuerſi ſerui eius ambulabant iuxta eum, & legio-
nes Cerethi, & Phelethi, & omnes Gethæi pugnato-
res validi ſexcenti viri qui ſequuti eum fuerant de
19 Geth pedites, præcedebant regem. ¶Dixit autem rex
ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? reuerte-
re, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egreſ-
20 ſus es de loco tuo. ¶Heri veniſti, & hodie compélleris
nobiſcũ egredi? ego autem vadam quo iturus ſum:
reuertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus
faciet tecum miſericordiam, & veritatem, quia o-
21 ſtendiſti gratiam & fidem. ¶Et reſpondit Éthai regi,
dicens: Viuit Dominus, & viuit dominus meus rex:
quoniam in quocunque loco fueris domine mi rex,
22 ſiue in morte, ſiue in vita, ibi erit ſeruus tuus. ¶Et ait
E Dauid Éthai: Veni, & tranſi. Et tranſiuit Ethai Ge-
thæus, & omnes viri qui cum eo erant, & reliqua
23 multitudo. ¶Omneſque flebant voce magna, & vni-
uerſus populus tranſibat: rex quoque tranſgredie-
batur Torrentem Cedron, & cunctus populus in-
24 cedebat contra viam quæ reſpicit ad deſertum. ¶Ve-
nit autem & Sadoc ſacerdos, & vniuerſi Leuitæ cum
eo, portantes arcam fœderis Dei, & depoſuerunt
arcam Dei, & aſcendit Ábiathar, donec expletus
eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de ciui-
25 tate. ¶Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam
Dei in vrbem, ſi inuenero gratiam in oculis Do-

.mini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & taberna-
26 culum ſuum. ¶ Si autem dixerit mihi: Nō places, præ-
27. ſto ſum, faciat quod bonū eſt coram ſe. ¶ Et dixit rex
F ad Sadoc ſacerdotem: O videns reuertere in ciuita-
tem in pace: & Achimaas filius tuus, & Ionathas fi-
28 lius Abiathar duo filij veſtri, ſint vobiſcum. ¶ Ecce
ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat
29 ſermo a vobis indicas mihi. ¶ Reportauerūt ergo Sa-
doc & Abiathar arcam Dei in Ieruſalem: & mãſerunt
30 ibi. ¶ Porro Dauid aſcendebat Cliuum Oliuarum,
ſcandens, & flens nudis pedibus incedens, & operto
capite, ſed & omnis populus qui erat cum eo, operto
31 capite aſcendebat plorans. ¶ Nunciatum eſt autem
Dauid, quod & Achitophel eſſet in cōiuratione cum
Abſalom, dixitque Dauid: Infatua quæſo Domine
32 conſilium Achitophel. ¶ Cumque aſcenderet Dauid
G ſummitatem montis, in quo adoraturus erat Domi-
num, ecce occurrit ei Chuſai Aráchites ſciſſa veſte &
33 terra pleno capite. ¶ Et dixit ei Dauid: Si véneris me-
34 cum eris mihi oneri: ¶ ſi autem in ciuitatem reuertá-
ris, & dixeris Abſalom, Seruus tuus ſum rex, ſicut ſui
ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus diſſipabis conſi-
35 lium Achitophel. ¶ Habes autem tecum Sadoc &
Abiathar ſacerdotes: & omne verbum quodcunque
audíeris de domo regis, indicabis Sadoc & Abiathar
36 ſacerdotibus. ¶ Sunt autem cum eis duo filij eorum
Achimaas filius Sadoc, & Ionathas filius Abiathar:
& mittetis per eos ad me omne verbum quod audie-
37 ritis. ¶ Veniente ergo Chuſai amico Dauid in ciuita-
tem, Abſalom quoque ingreſſus eſt Ieruſalem.

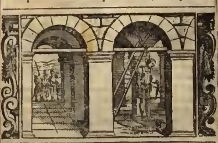
CAPVT XVI.

1
A CVmque Dauid tranſiſſet paululum montis
verticem, apparuit Siba puer Miphiboſeth,
in occurſum eius, cum duobus aſinis, qui
onerati erant ducētis panibus, & centum alligaturis
2 vuę paſſæ, & centū maſſis palatharū, & vtre vini. ¶ Et
dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc? Reſponditque
Siba: aſini, domeſticis regis vt ſedeãt, & panes & pa-
lathæ ad veſcendum pueris tuis, vinum autem vt bi-
‖ Infr.19 c.17. 3 bat ſiquis defecerit in deſerto. ¶ ‖ Et ait rex. Vbi eſt
filius domini tui? Reſponditque Siba regi: Remanſit
in Ieruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi domus
4 Iſrael regnum patris mei. ¶ Et ait rex Sibæ: Tua ſint
omnia quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixitque Siba:
Oro, vt inueniam gratiam coram te domine mi rex.
5 ¶ Venit ergo rex Dauid vſq; Bahurim, & ecce egre-
diebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomi-
ne Semei, filius Gera, procedebatque egrediens &
6 maledicebat, ¶ mittebatque lapides contra Dauid,
B & contra vniuerſos ſeruos regis Dauid: omnis autem
populus, & vniuerſi bellatores a dextro & a ſiniſtro
7 látere regis incedebant. ¶ Ita autem loquebátur Se-
mei cum malediceret regi: Egredere, egredere vir
8 ſanguinum, & vir Belial. ¶ Reddidit tibi Dominus
vniuerſum ſanguinem domus Saul: quoniam inuaſi-
ſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in ma-
nu Abſalom filij tui: & ecce præmunt te mala tua,
9 quoniam vir ſanguinum es. ¶ Dixit autem Abiſai fi-
lius Saruiæ regi: Quare maledicit canis hic mortuus
domino meo regi? vadam, & amputabo caput
10 eius. ¶ Et ait rex: quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ?
dimittite eum vt maledicat: Dominus enim præce-
pit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt qui audeat
11 dicere, quare ſic fecerit? ¶ Et ait rex Abiſai, & vniuer-
ſis ſeruis ſuis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de vte-
C ro meo, quęrit animã meam: quanto magis nũc filius
Iemini dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptũ
12 Domini, ¶ ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem
meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledi-
13 ctione hac hodierna. ¶ Ambulabat itaque Dauid &
ſocij eius per viam cum eo. Semei autem per iugum
montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledi-
cens, & mittens lapides aduerſum eum, terramque
14 ſpargens. ¶ Venit itaque rex & vniuerſus populus
15 cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi. ¶ Abſalom autem
& omnis populus eius ingreſſi ſunt Ieruſalem, ſed &
16 Achitophel cum eo. ¶ Cum autem veniſſet Chuſai
Aráchites amicus Dauid ad Abſalom, locutus eſt ad
17 eum: Salue rex, ſalue rex. ¶ Ad quem Abſalom: Hæc
eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non
18 iuiſti cum amico tuo? ¶ Reſponditque Chuſai ad Ab-
D ſalom: Nequaquam: quia illius ero quem elegit Do-
minus, & omnis hic populus, & vniuerſus Iſrael, &
19. cum eo manebo. ¶ Sed vt & hoc inferam, cui ego ſer-
uiturus ſum? nonne filio regis? ſicut parui patri tuo,
20 ita parebo & tibi. ¶ Dixit autem Abſalom ad Achi-
21 tophel: Inite conſilium quid ágere debeamus. ¶ Et ait
Achitophel ad Abſalom: Ingredere ad concubinas
patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendum domum: vt
cum audierit omnis Iſrael, quod fœdáueris patrem
22 tuum, roborentur tecum manus eorum. ¶ Tetende-
runt ergo Abſalom tabernaculum in ſolario, ‖ ingreſ-
ſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram vniuerſo ‖ Sup.12 c.17.
23 Iſrael. ¶ Conſilium autem Achitophel, quod dabat in
diebus illis, quaſi ſiquis conſúleret Deum: ſic erat om
ne conſilium Achitophel, & cum eſſet cum Dauid, &
cum eſſet cum Abſalom.

CAPVT XVII.

1 DIxit ergo Achitophel ad Abſalom: Eligam
A mihi duodecim millia virorum, & conſur
2 gens perſequar Dauid hac nocte. ¶ Et ir-
ruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis ma-
nibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis popu-
3 lus qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum. ¶ Et
reducam vniuerſum populum quomodo vnus ho-
mo reuerti ſolet: vnum enim virum tu quæris, & om-
4 nis populus erit in pace. ¶ Placuitque ſermo eius Ab-
5 ſalom, & cunctis maioribus natu Iſrael. ¶ Ait autem
Abſalom: Vocate Chuſai Arachiten, & audiamus
6 quid etiam ipſe dicat. ¶ Cumque veniſſet Chuſai ad
Abſalom, ait Abſalom ad eum: Huiuſcemodi ſermo-
nem locutus eſt Achitophel: facere debemus an non?
7 quod das conſilium? ¶ Et dixit Chuſai ad Abſalom:
B Nō eſt bonum conſilium quod dedit Achitophel hac
8 vice. ¶ Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti patrem tuũ,
& viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos & amaro a-
nimo, veluti ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſæuiat: ſed
& pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur cum po-
9 pulo. ¶ Forſitan nunc latitat in foueis, aut in vno quo
voluerit loco, & cũ ceciderit vnus quilibet in princi-
pio, audiet qcũq; audierit, & dicet: Facta eſt plaga in
10 populo qui ſequebatur Abſalō. ¶ Et fortiſſimus quiſ-
que, cuius cor eſt quaſi leonis, pauore ſoluetur: ſcit e-
nim omnis populus Iſrael fortē eſſe patrē tuũ, & robu
11 ſtos omnes qui cũ eo ſunt. ¶ Sed hoc mihi videtur re-
C ctũ eſſe conſiliũ: Congregetur ad te vniuerſus Iſrael, a

Dan vſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabi-
12 lis: & tu eris in medio eorũ. ¶ Et irruemus ſuper eum
in quocunque loco inuentus fuerit, & operiemus eũ,
ſicut cadere ſolet ros ſuper terram: & non relinque-
13 mus de viris qui cum eo ſunt, ne vnum quidẽ. ¶ Quod
ſi vrbem aliquam fuerit ingreſſus, circundabit omnis
Iſrael ciuitati illi funes: & trahemus eam in torrentẽ,
14 vt non reperiatur ne calculus quidem ex ea. ¶ Dixitq;
Abſalom, & omnes viri Iſrael: Melius eſt conſilium
D Chuſai Arachitæ, conſilio Achitophel: Domini autẽ
nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel vtile, vt
15 induceret Dominus ſuper Abſalom malum. ¶ Et ait
Chuſai, Sadoc & Abiathar ſacerdotibus: Hoc & hoc
modo cõſilium dedit Achitophel Abſalom, & ſenio-
16 ribus Iſrael: & ego tale & tale dedi conſilium. ¶ Nunc
ergo mittite cito, & nunciate Dauid dicẽtes: Ne mo-
reris nocte hac in campeſtribus deſerti, ſed abſque di-
latione tranſgredere, ne forte abſorbeatur rex, &
17 omnis populus qui cum eo eſt. ¶ Ionathas autem &
Achimaas ſtabant iuxta Fontem rogel: abijt ancilla
& nunciauit eis: & illi profecti ſunt, vt referrent ad
regem Dauid nuncium, non enim poterant videri,
18 aut introire ciuitatem. ¶ Vidit autem eos quidam
E puer, & indicauit Abſalom: illi vero concito gradu
ingreſſi ſunt domum cuiuſdam viri in Bahurim, qui
habebat puteum in veſtibulo ſuo, & deſcenderunt in
19 eum. ¶ Tulit autem mulier, & expandit velamẽ ſuper
20 os putei quaſi ſiccans ptiſanas: & ſic latuit res. ¶ Cum-
que veniſsẽt ſerui Abſalom in domum, ad mulierem
dixerunt: Vbi eſt Achimaas & Ionathas? Et reſpondit
eis mulier: Tranſierunt feſtinanter, guſtata paululum
aqua. At hi qui quærebant, cum non reperiſſent, re-
21 uerſi ſunt in Ieruſalem. ¶ Cumq; abijſſent, aſcẽderunt
illi de puteo, & pergentes nunciauerunt regi Dauid,
& dixerunt: Surgite, & trãſite cito fluuium: quoniam
huiuſcemodi dedit conſilium contra vos Achitophel.
22 ¶ Surrexit ergo Dauid, & omnis populus qui cum eo
F erat, & tranſierunt Iordanem, donec diluceſceret, &
ne vnus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet flu-
23 uium. ¶ Porro Achitophel videns quod non fuiſſet fa-
ctum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexit-
que & abijt in domum ſuam & in ciuitatem ſuam: &
diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt, & ſepultus eſt

24 in ſepulchro patris ſui. ¶ Dauid autem venit in caſtra
& Abſalom trãſiuit Iordanem, ipſe & omnes viri Iſ-
25 rael cum eo. ¶ Amaſam vero conſtituit Abſalom pro
Ioab ſuper exercitum. Amaſa autem erat filius viri,
qui vocabatur Iettra de Iſraeli, qui ingreſſus eſt ad
G Abigail filiam Naas, ſororem Saruiæ, quæ fuit mater
26 Ioab. ¶ Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom in
27 terra Galaad. ¶ Cumque veniſſet Dauid in caſtra, So-
bi filius Naas de Rabath filiorum Ammon & Machir
filius Amihel de Lodabar, & Berzellai Galaadites de
28 Rogelim, ¶ obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa
fictilia, frumẽtum, & hordeum, & farinam, & polen-
29 tam, & fabam, & lentem, & frixum cicer, ¶ & mel, &
butyrum, oues, & pingues vitulos, dederuntque Da-
uid, & populo qui cum eo erat, ad veſcendum: ſu-
ſpicati enim ſunt populum fame & ſiti fatigari in
deſerto.

CAPVT XVIII.

1 IGitur conſiderato Dauid populo ſuo conſtituit
A ſuper eos tribunos & centuriones, ¶ & dedit po-
2 puli tertiam partem ſub manu Ioab, & tertiam
partem ſub manu Abiſai filij Saruiæ fratris Ioab, &
tertiã partem ſub manu Ethai, qui erat de Geth: Di-
xitque rex ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.
3 ¶ Et reſpondit populus: Non exibis: ſiue enim fugeri-
mus non magnopere ad eos de nobis pertinebit, ſiue
media pars ceciderit e nobis, non ſatis curabunt: quia
tu vnus pro decem millibus computaris: melius eſt
4 igitur vt ſis nobis in vrbe præſidio. ¶ Ad quos rex ait:
Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam: egrediebaturque populus per tur-
5 mas ſuas centeni & milleni. ¶ Et præcepit rex Ioab &
B Abiſai & Ethai, dicens: Seruate mihi puerum Abſa-
lom. Et omnis populus audiebat præcipiẽtem regem
6 cũctis principibus pro Abſalom. ¶ Itaque egreſſus eſt
populus in campum contra Iſrael, & factum eſt præ-
7 lium in ſaltu Ephraim. ¶ Et cæſus eſt ibi populus Iſ-
rael ab exercitu Dauid, factaque eſt plaga magna in
8 die illa, viginti millium. ¶ Fuit autem ibi prælium di-
ſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multo plures e-
rant quos ſaltus conſumpſerat de populo, quam hi
9 quos vorauerat gladius in die illa. ¶ Accidit autem ut
occurreret Abſalom ſeruis Dauid, ſedẽs mulo: cum-
que ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quer-
cum, & magnam, adhæſit caput eius quercui: & illo
ſuſpenſo inter cęlum & terram, mulus cui inſederat.
10 pertranſiuit. ¶ Vidit autẽ hoc quiſpiam, & nunciauit
C Ioab, dicẽs: Vidi Abſalom pendere de quercu. ¶ Et ait
Ioab viro qui nunciauerat ei: Si vidiſti, quare non cõ
fodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi decem ar-
12 gẽti ſiclos, & vnum baltheum? ¶ Qui dixit ad Ioab: ſi
appenderes in manibus meis mille argenteos, nequa
quam mitterem manum meam in filium regis: au-
dientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſai, &
13 Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſalom. ¶ Sed
& ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequa-
quam hoc regẽ latere potuiſſet, & tu ſtares ex aduer-
14 ſo? ¶ Et ait Ioab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum
coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infi-
xit eas in corde Abſalom. Cumque adhuc palpitaret
15 hærens in quercu, ¶ cucurrerunt decem iuuenes ar-
migeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum.
16 ¶ Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum,
D ne perſequeretur fugientem Iſrael, volens parcere
17 multitudini. ¶ Et tulerunt Abſalom, & proiecerunt
eum in ſaltu, in foueam grandem, & comportauerũt
ſuper eum aceruum lapidum magnum nimis: omnis
18 autem Iſrael fugit in tabernacula ſua. ¶ Porro Abſa-
lom erexerat ſibi cum adhuc uiueret, titulum qui eſt
in Valle regis: dixerat enim, Non habeo filium,

& hoc

& hoc erit monumentum nominis mei. Vocauitque
titulum nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom,
19 vſque ad hanc diem. ♀Achimaas autem filius Sadoc,
ait: Curram, & nunciabo regi, quia iudicium ſecerit
20 ei Dominus de manu inimicorum eius. ♀ Ad quem
Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die, ſed nuncia-
bis in alia: hodie nolo te nunciare: filius enim regis
21 eſt mortuus: ♀ Et ait Ioab Chuſi: Vade, & nuncia regi
E quæ vidiſti. Adorauit Chuſi Ioab, & cucurrit. ♀ Rur-
22 ſus autẽ Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid
impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixitque
ei Ioab: Quid vis currere fili mi? non eris boni
23 nuncij baiulus. ♀ Qui reſpondit: Quid enim ſi cu-
currero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achi-
24 maas per viam compendij, tranſiuit Chuſi. ♀ Da-
uid autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator ve-
ro qui erat in faſtigio portæ ſuper murum, eleuans
25 oculos, vidit hominem currentem ſolum. ♀ Et excla-
mans, indicauit regi. Dixitque rex: Si ſolus eſt, bo-
F nus eſt nuncius in ore eius. Properante autem illo,
26 & accedente propius, ♀ vidit ſpeculator hominem
alterum currentem, & vociferans in culmine, ait:
Apparet mihi alter homo currens ſolus. Dixitque
27 rex: Et iſte bonus eſt nuncius. ♀ Speculator autem:
Contemplor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achi-
maas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bonus eſt: & nuncium
28 portans bonum venit. ♀ Clamans autem Achimaas,
dixit ad regem: Salue rex. Et adorans regem coram
eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus
tuus, qui concluſit homines, qui leuauerunt manus
29 ſuas contra Dominum meum regem. ♀ Et ait rex:
Eſtne pax puero Abſalom? Dixitque Achimaas: Vi-
G di tumultum magnum, cui mitteret Ioab ſeruus
30 tuus, o rex, me ſeruum tuum: neſcio aliud. ♀ Ad quem
rex: Tranſi, ait, & ſta hic. Cumque ille tranſiſſet, &
31 ſtaret. ♀ Apparuit Chuſi, & veniens, ait: Bonum appor
to nuncium Domine mi rex: iudicauit enim pro te
Dominus hodie de manu omnium, qui ſurrexerunt
32 contra te. ♀ Dixit autem rex ad Chuſi: Eſtne pax
puero Abſalom? Cui reſpondens Chuſi: Fiant, in-
quit, ſicut puer, inimici Domini mei regis, & vniuer-
33 ſi qui conſurgunt aduerſus eum in malum. ♀ Contri-
ſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, & fle-
uit. Et ſic loquebatur vadens: Fili mi Abſalom, Abſa-
lom fili mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te,
Abſalom fili mi, fili mi Abſalom?

CAPVT XIX.

1 NVnciatum eſt autem Ioab quod rex fleret, &
A lugeret filium ſuum: ♀& verſa eſt victoria in
2 luctum in die illa omni populo: audiuit e-
nim populus in die illa dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.
3 ♀Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem,
quomodo declinare ſolet populus verſus, & fugiens
4 de prælio. ♀ Porro rex operuit caput ſuum, & clama-
bat voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi,
5 fili mi. ♀ Ingreſſus ergo Ioab ad regem in domum, di-
xit: Confudiſti hodie vultus omnium ſeruorum tuo-
rum, qui ſaluam fecerunt animam tuam, & animam
filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam v-
xorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.
6 ♀Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & o-
ſtendiſti hodie quia non curas de ducibus tuis, & de
ſeruis tuis: & vere cognoui modo, quia ſi Abſalõ vi-
ueret, & omnes nos occubuiſſemus, tunc placeret ti-
7 bi. ♀Nunc igitur ſurge, & procede: & alloquens ſatiſ-
B fac ſeruis tuis: iuro enim tibi per Dominum, quod ſi
non exieris, ne vnus quidem remãſurus ſit tecum no-
cte hac; & peius erit hoc tibi, quam omnia mala quæ
venerunt ſuper te ab adoleſcentia tua, vſque in præ-
8 ſens. ♀Surrexit ergo rex, & ſedit in porta: & omni po-
pulo nunciatum eſt quod rex ſederet in porta: venit-
que vniuerſa multitudo coram rege, Iſrael autem fu
9 git in tabernacula ſua. ♀ Omnis quoque populus cer-
tabat in cunctis tribubus Iſrael, dicens: Rex liberauit
nos de manu inimicorũ noſtrorum, ipſe ſaluauit nos
de manu Philiſthinorum: & nunc fugit de terra pro-
10 pter Abſalom. ♀ Abſalom autem quem vnximus ſu-
per nos, mortuus eſt in bello: vſquequo ſiletis, & non
11 reducitis regem? ♀Rex vero Dauid miſit ad Sadoc, &
C Abiathar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores
natu Iuda, dicentes: Cur venitis nouiſſimi ad reducẽ-
dum regem in domum ſuam? (Sermo autem omnis
12 Iſrael peruenerat ad regem in domo eius.) ♀ Fratres
mei vos, os meum, & caro mea vos: quare nouiſſimi
13 reducitis regem? ♀Et Amaſæ dicite: Nonne os meum,
& caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat,
ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempo
14 re pro Ioab. ♀ Et inclinauit cor omnium virorum Iu-
da, quaſi viri vnius: miſeruntque ad regem, dicentes:
15 Reuertere tu, & omnes ſerui tui. ♀‖Et reuerſus eſt rex: ‖ 3.Reg
& venit vſque ad Iordanem, & omnis Iuda venit vſ- 2 b.8
que in Galgalã, vt occurreret regi, & traduceret eum
16 Iordanem. ♀ Feſtinauit autem Semei filius Gera filij
Iemini de Bahurim, & deſcendit cum viris Iuda in
17 occurſum regis Dauid ♀ cũ mille viris de Beniamin,
& Siba puer de domo Saul: & quindecim filij eius, ac
viginti ſerui erant cum eo: & irrumpentes Iordanem
18 ante regem, ♀ tranſierunt vada, vt traducerent domũ
D regis, & facerent iuxta iuſſionem eius: Semei autem
filius Gera proſtratus coram rege, cum iam tran-
19 ſiſſet Iordanem, ♀ dixit ad eum: ‖ Ne reputes mihi ‖Sup 16.
domine mi iniquitatem, neque memineris iniuria- 2.5.
rum ſerui tui in die qua egreſſus eſt Domine mi rex
20 de Ieruſalem, neque ponas rex in corde tuo. ♀ Agno-
ſco enim ſeruus tuus peccatum meum: & idcirco ho-
die primus veni de omni domo Ioſeph, deſcendique
21 in occurſum domini mei regis. ♀Reſpondens vero A-
biſai filius Saruiæ, dixit: Nunquid pro his verbis non
occidetur Semei, quia maledixit Chriſto Domini?
22 ♀ Et ait Dauid: Quid mihi & vobis filij Saruiæ? cur
efficimini mihi hodie in ſatan? ergone hodie interfi-
cietur vir in Iſrael? an ignoto hodie me factum re-
23 gem ſuper Iſrael? ♀Et ait rex Semei, Non morieris. Iu
24 rauitque ei. ♀Miphiboſeth quoque filius Saul deſcen-
E dit in occurſum regis illotis pedibus, & intonſa bar-
ba: veſteſque ſuas non lauerat a die qua egreſſus fue-
rat rex, vſque ad diem reuerſionis eius in pace.
25 ♀ Cumque Ieruſalem occurriſſet regi, dixit ei rex:
26 Quare non veniſti mecum Miphiboſeth? ♀ Et re-
ſpondens, ait: Domine mi rex, ſeruus meus con-
tempſit me: dixique ei ego ſamulus tuus, vt ſterne-
ret mihi aſinum, & aſcendens abirem cum rege:
27 claudus enim ſum ſeruus tuus. ♀‖Inſuper & accuſauit ‖Sup.16.
me ſeruum tuum ad te dominum meum regem: tu 2 1.
autem domine mi rex, ſicut Angelus Dei es, fac quod E illh.15.c 16.
28 placitum eſt tibi. ♀ Neque enim fuit domus pa-
tris mei, niſi morti obnoxia Domino meo regi: tu

autem poſuiſti me ſeruum tuum inter cõuiuas menſæ
tuæ:quid ergo habeo iuſtæ querelę?aut quid poſſum
29 vltra vociferati ad regem?♀Ait ergo ei rex:Quid vl-
‖Supr.16. a.4. tra loqueris?fixum eſt ‖ quod locutus ſum:tu & Siba
30 diuidite poſſeſſiones.♀Reſponditque Miphiboſeth re
gi.Etiam cuncta accipiat,poſtquam reuerſus eſt Do-
‖1 Reg.2 b 7. 31 minus meus rex pacifice in domum ſuam.♀‖ Berzel-
Sup.17.g 27. F lai quoque Galaadites,deſcendens de Rogelim, tra-
duxit regem Iordanem,paratus etiam vltra fluuium
32 proſequi eum.♀Erat autem Berzellai Galaadites ſe-
nex valde,ideſt octogenarius,& ipſe præbuit alimen
ta regi,cum moraretur in Caſtris: fuit quippe vir di-
33 ues nimis. ♀ Dixit itaque rex ad Berzellai:Veni me-
34 cum,vt requieſcas ſecurus mecum in Ieruſalem.♀Et
ait Berzellai ad regem:Quot ſunt dies annorum vitę
35 meæ,vt aſcendam cum rege in Ieruſalem?♀Octoge-
narius ſum hodie, nunquid vigent ſenſus mei ad di-
ſcernendum ſuaue,aut amarum?aut delectare poteſt
ſeruum tuum cibus,& potus? vel audire poſſum vl-
tra vocem cantorum,atque cantatricum? quare ſer-
36 uus tuus ſit oneri domino meo regi?♀paululum pro-
cedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo
37 hac viciſſitudine,♀ſed obſecro vt reuertar ſeruus tuus,
& moriar in ciuitate mea,& ſepeliar iuxta ſepulchrũ
patris mei,& matris meæ.Eſt autem ſeruus tuus Cha
maam, ipſe vadat tecum domine mi rex, & fac ei
38 quidquid tibi bonum videtur.♀ Dixit itaque ei rex:
G Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei quid-
quid tibi placuerit, & omne quod petieris a me, im-
39 petrabis. ♀ Cumque tranſiſſet vniuerſus populus,&
rex Iordanem,oſculatus eſt rex Berzellai, & benedi-
40 xit ei:& ille reuerſus eſt in locum ſuum. ♀ Tranſiuit
ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo: omnis
autem populus Iuda traduxerat regem,& media tan
41 tum pars affuerat de populo Iſrael.♀Itaque omnes vi
ri Iſrael concurrentes ad regem, dixerunt ei: Quare
te furati ſunt fratres noſtri viri Iuda, & traduxerunt
regem, & domum eius Iordanem, omneſque viros
42 Dauid cum eo?♀Et reſpondit omnis vir Iuda ad vi-
ros Iſrael:Quia mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſu-
per hac re? nunquid comedimus aliquid ex rege,aut
43 munera nobis data ſunt? ♀ Et reſpondit vir Iſrael ad
viros Iuda,& ait: Decem partibus maior ego ſum a-
pud regem, magiſque ad me pertinet Dauid, quam
ad te: cur feciſti mihi iniuriam, & non mihi nuncia
tum eſt priori, vt reducerem regem meum? Durius
autem reſponderunt viri Iuda viris Iſrael.

CAPVT XX.

1 ACcidit quoque vt ibi eſſet vir Belial, nomi-
A ne Seba,filius Bochri,vir Iemineus:& ceci-
nit buccina,& ait:Nõ eſt nobis pars in Da-
uid,neque hæreditas in filio Iſai:reuertere in taberna
2 cula tua Iſrael. ♀ Et ſeparatus eſt omnis Iſrael a Da-
uid,ſecutuſque eſt Seba filium Bochri:viri autem Iu-
da adhæſerunt regi ſuo a Iordane, vſque Ieruſalem.
3 ♀Cumq; veniſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem,
tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat
ad cuſtodiendam domum,& tradidit eas in cuſtodiã,
alimenta eis præbens:& non eſt ingreſſus ad eas, ſed
erant clauſæ vſque in diem mortis ſuæ in vidui-
4 tate viuentes. ♀Dixit autem rex Amaſę: Conuoca
B mihi omnes viros Iuda in diem tertium: & tu adeſto
5 præſens.♀Abijt ergo Amaſa vt conuocaret Iudã, &
moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat rex.
6 ♀Ait autem Dauid ad Abiſai:Nunc magis afflicturus
eſt nos Seba filius Bochri,quam Abſalom. Tolle igi-
tur ſeruos Domini tui,& perſequere eum,ne forte in-
7 ueniat ciuitates munitas,vt effugiat nos.♀Egreſſi ſunt
ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque & Phelethi:
& omnes robuſti exierunt de Ieruſalem ad perſequẽ-
8 dum Seba filium Bochri. ♀ Cumque illi eſſent iuxta
lapidem grãdem,qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens
C occurrit eis. Porro Ioab veſtitus erat tunica ſtricta ad
menſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gladio
dependente, vſque ad ilia,in vagina, qui fabricatus
9 leui motu egredi poterat,& percutere.♀Dixit itaque
Ioab ad Amaſam: Salue mi frater. ‖ Et tenuit manu ‖3.Reg.2 a.5.
10 dextera mentum Amaſæ,quaſi oſculans eum.♀Porro
Amaſa non obſeruauit gladiũ,quem habebat Ioab,
qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina eius in
terram,nec ſecundum vulnus appoſuit,& mortuus eſt.Ioab
autẽ, & Abiſai frater eius perſecuti ſunt Seba filium
11 Bochri.♀Interea quidã viri,cum ſtetiſſent iuxta cada
D uer Amaſæ,de ſocijs Ioab,dixerunt:Ecce qui eſſe vo
12 luit pro Ioab comes Dauid.♀Amaſa autem conſper-
ſus ſanguine,iacebat in media uia.Vidit hoc quidam
vir quod ſubſiſteret omnis populus ad videndum
eum,& amouit Amaſam de via in agrum: operuit-
que eum veſtimento,ne ſubſiſterent tranſeuntes pro-
13 pter eum. ♀ Amoto ergo illo de via tranſibat omnis
vir ſequens Ioab ad perſequendum Seba filium Bo-
14 chri.♀ Porro ille tranſierat per omnes tribus Iſrael in
E Abelam, & Bethmaacha: omneſque viri electi con-
15 gregati fuerant ad eum. ♀ Venerunt itaque,& oppu-

gnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & cir-
cuudederunt munitionibus ciuitatem, & obſeſſa eſt
vrbs: omnis autem turba quæ erat cum Ioab, mo-
16 liebatur deſtruere muros. ♀ Et exclamauit mulier
ſapiens de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab,
17 Appropinqua huc, & loquar tecum. ♀ Qui cum
acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille re-
ſpondit: Ego. Ad quem ſic locuta eſt: Audi ſer-
18 mones ancillæ tuæ. Qui reſpondit: Audio. ♀ Rur-
F ſumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in veteri pro-
uerbio, ‖ Qui interrogant, interrogent in Abela: & ‖Deu.20. c.
19 ſic perficiebant. ♀ Nonne ego ſum, quæ reſpondeo
veritatem in Iſrael, & tu quæris ſubuertere ciuita-
tem,& euertere matrem in Iſrael? Quare præcipitas
20 hæreditatem Domini? ♀ Reſpondenſque Ioab, ait:
Abſit,abſit hoc a me: nõ præcipito,neque demolior.
21 ♀ Non ſic ſe habet res, ſed homo de monte Ephraim
Seba,filius Bochri cognomine,leuauit manum ſuam
contra regem Dauid: tradite illum ſolum, & re-
cedemus a ciuitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce ca-
22 put eius mittetur ad te per murum. ♀ Ingreſſa eſt

ergo ad omnem populum, & locuta eſt eis ſapienter:
G qui abſciſſum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad
Ioab. Et ille cecinit tuba, & receſſerũt ab vrbe, vnuſ-
quiſque in tabernacula ſua. Ioab autem reuerſus eſt
‖Sup. 8. d 16. 23 Ieruſalem ad regem. ¶ ‖ Fuit ergo Ioab ſuper omnem
exercitum Iſrael: Banaias autem filius Ioiadæ ſuper
24 Ceretheos, & Phelethæos. ¶ Aduram vero ſuper tri-
buta: porro Ioſaphat filius Ahilud, a commentarijs.
25 ¶ Siba autem, ſcriba. Sadoc vero & Abiathar, ſacerdo
26 tes: ¶ Ira autem Iairites erat ſacerdos Dauid.

CAPVT XXI.

1 FActa eſt quoque fames in diebus Dauid tribus
A annis iugiter: & conſuluit Dauid oraculum
Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, &
domum eius ſanguinum, quia occidit Gabaonitas.
2 ¶ Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad eos: (Porro
Gabaonitæ non erant de filijs Iſrael, ſed reliquiæ A-
‖Ios. 9. c 16. morrhæorum: ‖ filij quippe Iſrael iurauerant eis, &
voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filijs Iſrael,
3 & Iuda.) ¶ Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas: Quid
faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum, vt bene-
4 dicatis hæreditati Domini? ¶ Dixeruntque ei Gabao
nitæ: Non eſt nobis ſuper argento, & auro quæſtio,
ſed contra Saul, & contra domum eius: neque volu-
mus, vt interficiatur homo de Iſrael. Ad quos rex ait:
5 Quid ergo vultis, vt faciam vobis? ¶ Qui dixerunt re
gi: Virum qui attriuit nos & oppreſſit inique, ita dele
re debemus, vt ne vnus quidem reſiduus ſit de ſtirpe
6 eius in cunctis finibus Iſrael. ¶ Dentur nobis ſeptem
B viri de filijs eius, vt crucifigamus eos Domino in Ga
baa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego da
7 bo. ¶ Pepercitque Rex Miphiboſeth filio Ionathæ filij
‖1.Re.18. a 3. Saul, ‖ propter iuſiurandum Domini, quod fuerat in-
8 ter Dauid, & inter Ionathan filium Saul. ¶ Tulit ita-
que rex duos filios Reſpha filiæ Aia, quos peperit
Sauli, Armoni, & Miphiboſeth, & quinque filios Mi-
chol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai.
9 qui fuit de Molathi, ¶ et dedit eos in manus Gabaoni-
tarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domi-
no: & ceciderũt hi ſeptem ſimul occiſi in diebus meſ-
10 ſis primis, incipiente meſſione hordei. ¶ Tollens autem
Reſpha filia Aia, cilicium, ſubſtrauit ſibi ſupra pe-
tram ab initio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos
de cœlo, & non dimiſit aues lacerare eos per diem,
11 neque beſtias per noctem. ¶ Et nunciata ſunt Dauid
12 quæ fecerat Reſpha, filia Aia, concubina Saul. ¶ Et
abijt Dauid, & tulit oſſa Saul, & oſſa Ionathæ filij eius
C a viris Iabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea
‖1.Re.31. d.19. Bethſan, ‖ in qua ſuſpenderãt eos Philiſthijm cum in
13 terfeciſſent Saul in Gelboe, ¶ & aſportauit inde oſſa
Saul, & oſſa Ionathæ filij eius: & colligentes oſſa eo-
14 rum, qui affixi fuerant, ¶ ſepelierunt ea cum oſſibus
Saul, & Ionathæ filij eius in Terra Beniamin, in late-
re, in ſepulchro Cis patris eius: feceruntque omnia
quæ præceperat rex, & repropitiatus eſt Deus terræ
15 poſt hæc. ¶ Factum eſt autem rurſum prælium Phili-
ſthinorum aduerſum Iſrael, & deſcendit Dauid, &
ſerui eius cum eo, & pugnabant contra Philiſthijm.
16 Deficiẽte autem Dauid, ¶ Ieſbibenob, qui fuit de ge-
nere Arapha, cuius ferrum haſtæ trecentas vncias ap-
pendebat, & accinctus erat enſe nouo, niſus eſt percu-
17 tere Dauid. ¶ Præſidioque ei fuit Abiſai filius Saruiæ,
D & percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc iurauerũt
viri Dauid, dicentes: Iam non egredieris nobiſcum in
18 bellum, ne extinguas lucernam Iſrael. ¶ ‖ Secundum ‖1.Pa.20 a.4.
quoque bellum fuit in Gob contra Philiſthæos: tunc
percuſſit Sobochai de Huſathi, & Saph de ſtirpe Ara-
19 pha de genere gigantum. ¶ Tertium quoque fuit bel-
lum in Gob contra Philiſthæos, in quo percuſſit
Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites
Goliath Gethæum, cuius haſtile haſtæ erat quaſi li-
20 ciatorium texẽtium. ¶ Quartum bellum fuit in Geth:
in quo vir fuit excelſus qui ſenos in manibus pedi-
buſque habebat digitos, id eſt vigintiquatuor, & erat
21 de origine Arapha. ¶ Et blaſphemauit Iſrael: percuſſit
22 autem eum Ionathan filius Samaa fratris Dauid. ¶ Hi
quatuor nati ſunt de Arapha in Geth, & ceciderunt
in manu Dauid, & ſeruorum eius.

CAPVT XXII.

1 LOcutus eſt autem Dauid Domino verba car-
A minis huius, in die qua liberauit eum Domi-
nus de manu omnium inimicorum ſuorum,
2 & de manu Saul. ¶ Et ait:
Dñs petra mea, & robur meum, & ſaluator meus.
3 ¶ Deus fortis meus ſperabo in eum: ſcutum meum
& cornu ſalutis meæ: eleuator meus, & refugium
meum: ſaluator meus, de iniquitate liberabis me.
4 ¶ Laudabilem inuocabo Dominum, & ab inimi- ‖Pſal.17 a.3.
cis meis ſaluus ero.
5 ¶ Quia circundederunt me contritiones mortis:
torrentes Belial terruerunt me.
6 ¶ Funes inferni circundederunt me: præuenerunt
me laquei mortis.
7 ¶ In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad
Deum meum clamabo: & exaudiet de templo ſuo
vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.
8 ¶ Commota eſt, & contremuit terra, fundamen-
ta montium concuſſa ſunt & conquaſſata, quoniam
iratus eſt eis.
9 ¶ Aſcendit fumus de naribus eius, & ignis de ore
eius vorabit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 ¶ Inclinauit cœlos, & deſcendit: & caligo ſub pedi-
bus eius.
11 ¶ Et aſcendit ſuper Cherubim, & volauit, & lapſus
eſt ſuper pennas venti.
12 ¶ Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum: cri-
B brans aquas de nubibus cœlorum.
13 ¶ Præ fulgore in conſpectu eius, ſuccenſi ſunt car-
bones ignis.
14 ¶ Tonabit de cœlo Dominus, & excelſus dabit vo-
cem ſuam.
15 ¶ Miſit ſagittas, & diſſipauit eos: fulgur, & conſum
pſit eos.
16 ¶ Et apparuerunt effuſiones maris, & reuelata
ſunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab
inſpiratione ſpiritus furoris eius.
17 ¶ Miſit de excelſo, & aſſumpſit me, & extraxit me
de aquis multis.
18 ¶ Liberauit me ab inimico meo potentiſſimo, & ab
his qui oderant me, quoniam robuſtiores me erant.
19 ¶ Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus eſt
Dominus firmamentum meum.
20 ¶ Et eduxit me in latitudinem: liberauit me, quia
complacui ei.
21 ¶ Retribuet mihi Dñs ſecundum iuſtitiam meam:
& ſecundum mũditiam manuũ mearũ reddet mihi.

22 ¶Quia cuſtodiui vias Domini, & non egi impie
a Deo meo.
23 ¶Omnia enim iudicia eius in conſpectu meo, &
præcepta eius non amoui a me.
24 ¶Et ero perfectus cum eo, & cuſtodiam me ab
iniquitate mea.
25 ¶Et reſtituet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam
C meam: & ſecundum munditiam manuum mearum
in conſpectu oculorum ſuorum.
26 ¶Cum ſancto ſanctus eris, & cum robuſto per-
fectus.
27 ¶Cum electo electus eris, & cum peruerſo per-
uerteris.
28 ¶Et populum pauperem ſaluum facies, oculiſque
tuis excelſos humiliabis.
29 ¶Quia tu lucerna mea Domine, & tu Domine il-
luminabis tenebras meas.
30 ¶In te enim curram accinctus, in Deo meo tranſi-
liam murum.
31 ¶Deus, immaculata via eius, eloquium domini
igne examinatum: ſcutum eſt omnium ſperantium
in ſe.
32 ¶Quis eſt Deus præter Dominum: & quis fortis,
præter Deum noſtrum?
33 ¶Deus qui accinxit me fortitudine, & complana-
uit perfectam viam meam.
34 ¶Coæquans pedes meos ceruis, & ſuper excelſa
mea ſtatuens me.
35 ¶Docens manus meas ad prælium, & componens
quaſi arcum æreum brachia mea.
36 ¶Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ, & manſuetu-
do tua multiplicauit me.
37 ¶Dilatabis greſſus meos ſubtus me, & non defi-
D cient tali mei.
38 ¶Perſequar inimicos meos, & conteram, & non
conuertar donec conſumam eos.
39 ¶Conſumam eos, & confringam, vt non conſur-
gant: cadent ſub pedibus meis.
40 ¶Accinxiſti me fortitudine ad prælium, incurua-
ſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
41 ¶Inimicos meos dediſti mihi dorſum, odientes
me, & diſperdam eos.
42 ¶Clamabunt, & non erit qui ſaluet, ad Domi-
num, & non exaudiet eos.
43 ¶Delebo eos, vt puluerem terræ: quaſi lutum pla-
tearum comminuam eos, atque confringam.
44 ¶Saluabis me a contradictionibus populi mei:
cuſtodies ME IN CAPVT GENTIVM:
populus, quem ignoro, ſeruiet mihi.
45 ¶Filij alieni reſiſtent mihi, auditu auris obedient
mihi.
46 ¶Filij alieni defluxerunt, & contrahentur in an-
guſtijs ſuis.
47 ¶Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, &
exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 ¶Deus qui das vindictas mihi, & deijcis populos
ſub me.
49 ¶Qui educis me ab inimicis meis, & a reſiſten-
tibus mihi eleuas me: a viro iniquo liberabis me.
50 ¶‖Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, ‖Rom. 15 b. 9.
& nomini tuo cantabo.
51 ¶Magnificans ſalutes regis ſui, & faciens miſeri-
cordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini eius in ſempi-
piternum.

CAPVT XXIII.

1 HÆc autem ſunt verba Dauid nouiſſima. Di-
A xit Dauid filius Iſai: Dixit vir cui conſtitu-
tũ eſt de Chriſto Dei Iacob, egregius pſal-
2 tes Iſrael. ¶Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſer-
3 mo eius per linguam meam. ¶Dixit Deus Iſrael mi-
hi, locutus eſt Fortis Iſrael, Dominator hominum, iu-
4 ſtus dominator in timore Dei. ¶Sicut lux auroræ orĩe-
te ſole, mane abſque nubibus rutilat, & ſicut pluuijs
5 germinat herba de terra. ¶Nec tanta eſt domus mea
apud Deum, vt pactum ęternum iniret mecum firmũ
in omnibus, atque munitũ. Cuncta enim ſalus mea,
& omnis voluntas: nec eſt quidquam ex ea quod non
6 germinet. ¶Pręuaricatores autem quaſi ſpinæ euellẽ-
7 tur vniuerſi: quæ non tolluntur manibus. ¶Et ſi quis
tãgere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lancea-
to, igneque ſuccenſæ comburẽtur, vſque ad nihilum.
8 ¶‖Hæc nomina fortium Dauid. Sedens in cathedra ‖1 Par. 11 b. 10.
ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tener-
rimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit
9 impetu vno. ¶Poſt hunc Eleazar filius patrui eius
B Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Dauid, quã-
do exprobauerunt Philiſthijm, & congregati ſunt il-
10 luc in prælium. ¶Cumque aſcendiſſent viri Iſrael,
ipſe ſtetit, & percuſſit Philiſthæos donec deficeret
manus eius, & obrigeſceret cum gladio: fecitque
Dominus ſalutem magnam in die illa: & populus
qui fugerat, reuerſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahen-
11 da. ¶Et poſt hunc, Semma filius Age de Arari: & con-
gregati ſunt Philiſthijm in ſtatione: erat quippe ibi
ager lente plenus. Cumque fugiſſet populus a facie
12 Philiſthijm, ¶ſtetit ille in medio agri, & tuitus eſt
eum, percuſſitque Philiſthæos: & fecit Dominus ſalu
13 tem magnam. ¶Necnon & ante deſcenderant tres,
qui erant principes inter triginta, & venerant tempo
re meſſis ad Dauid in ſpeluncam Odollam, caſtra au
tem Philiſthinorum erant poſita in Valle gigantum.
14 ¶Et Dauid erat in præſidio: porro ſtatio Philiſthino-
15 rũ tunc erat in Bethlehem: ¶Deſiderauit ergo Dauid,
& ait: O ſi quis mihi daret potũ aquę de ciſterna, quę
16 eſt in Bethlehem iuxta portam? ¶Irruperũt ergo tres
C fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſerunt aquam de
ciſterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attule-
runt ad Dauid: at ille noluit bibere, ſed libauit eam
17 Domino. ¶dicens: Propitius ſit mihi Dominus, ne fa-
ciam hoc: num ſanguinem hominum iſtorum qui
profecti ſunt, & animarum periculum bibam? No-
18 luit ergo bibere. hæc fecerũt tres robuſtiſſimi. ¶Abiſai
quoq; frater Ioab filius Saruiæ, princeps erat de tri-
bus: ipſe eſt q leuauit haſtã ſuã contra trecẽtos, quos
19 interfecit, nominatus in tribus, ¶& inter tres nobilior
eratque eorum princeps, ſed vſque ad tres primos
20 non peruenerat. ¶Et Banaias filius Ioiadæ viri fortiſſi
mi, magnorũ operum de Cabſeel: ipſe percuſſit duos
leones Moab, & ipſe deſcendit, & percuſſit leonem in
21 media ciſterna in diebus niuis. ¶Ipſe quoque interfe-
cit virum Ægyptium, virum dignum ſpectaculo,
habentem in manu haſtam: itaque cum deſcendiſ-
ſet ad eum in virga, vi extorſit haſtam de manu Æ-
22 gyptij, & interfecit eum haſta ſua. ¶Hæc fecit Bana-
23 ias filius Ioiadæ. ¶Et ipſe nominatus inter tres ro-
D buſtos, qui erant inter triginta nobiliores: verunta-
men, vſque ad tres non peruenerat: fecitque eum ſibi

24 Dauid auricularium, a ſecreto. ¶ Aſael frater Ioab in-
ter triginta, Elehanan filius patrui eius de Bethle-
25 hem. ¶ Semma de Harodi. Elica de Harori. ¶ Heles
26 de Phalti, Hira filius Acces de Thecua. ¶ Abiezer
27 de Anathoth, Mobonnai de Huſati, ¶ Selmon Aho-
28 hites, Maharai de Netophathites, ¶ Heled filius Baa-
29 na, & ipſe Netophathites, Ithai filius Ribai de Ga-
30 baath filiorum Beniamin. ¶ Bannaia Pharathonites,
31 Heddai de Torrente Gaas, ¶ Abialbon Arbathites,
32 Azmaueth de Beromi, ¶ Eliaha de Salaboni: Filij Iaſ-
33 ſen, Ionathan. ¶ Semma de Orori, Ahiam filius Sa-
34 rar Arorites, ¶ Eliphelet filius Aasbai filij Macha-
35 ti, Eliam filius Achitophel Gelonites, ¶ Heſrai de
36 Carmelo, Pharai de Arbi, ¶ Igaal filius Nathan de
37 Soba. Bonni de Gadi, ¶ Selec de Ammoni, Naha-
38 rai Berothites armiger Ioab filij Saruiæ. ¶ Ira Ie-
39 thrites, Gareb, & ipſe Iethrites, ¶ Vrias Hethæus.
Omnes triginta ſeptem.

CAPVT XXIIII.

1 Par. 21. 1.

1 ET addidit furor Domini iraſci contra Iſrael,
A commouitque Dauid in eis dicentem: Vade,
2 numera Iſrael, & Iudam. ¶ Dixitque rex ad
Ioab principem exercitus ſui: Perambula omnes tri-
bus Iſrael a Dan vſque Berſabee, & numerate po-
3 pulum, vt ſciam numerum eius. ¶ Dixitque Ioab
regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum
tuum, quantus nunc eſt, iterumque centuplicet in
conſpectu domini mei regis: ſed quid ſibi dominus
4 meus rex vult in re huiuſcemodi? ¶ Obtinuit autem
ſermo Regis verba Ioab, & principum exercitus:
egreſſuſque eſt Ioab, & principes militum a facie re-
5 gis, vt numerarent populum Iſrael. ¶ Cumque per-
tranſiſſent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexte-
6 ram vrbis, quæ eſt in Valle Gad. ¶ & per Iazer tran-
ſierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodoſi,
& venerunt in Dan ſylueſtria. Circumeunteſq; iux-
7 ta Sidonem. ¶ Tranſierunt prope mœnia Tyri, & om-
nem terram Heuæi, & Chananæi, veneruntq; ad me-
8 ridiem Iuda in Berſabee: ¶ & luſtrata vniuerſa ter-
ra affuerunt poſt nouem menſes, & viginti dies, in
9 Ieruſalem. ¶ Dedit ergo Ioab numerum deſcriptio-
B nis populi regi, & inuenta ſunt de Iſrael octingenta
millia virorum fortium, qui educerent gladium: &
10 de Iuda quingenta millia pugnatorum. ¶ Percuſſit au-
tem cor Dauid eum, poſtquam numeratus eſt po-
pulus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valde
in hoc facto, ſed precor Domine vt transferas iniqui-
11 tatem ſerui tui, quia ſtulte egi nimis. ¶ Surrexit ita-
que Dauid mane, & ſermo Domini factus eſt ad
12 Gad prophetam, & videntem Dauid, dicens: ¶ Vade,
& loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium ti-
bi datur optio, elige vnum quod volueris ex his, vt
13 faciam tibi. ¶ Cumque veniſſet Gad ad Dauid, nun-
ciauit ei, dicens: Aut ſeptem annis veniet tibi fames
in terra tua: aut tribus menſibus fugies aduerſarios
tuos: & illi te perſequentur: aut certe tribus diebus
C erit peſtilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, &
vide quem reſpondeam ei, qui me miſit, ſermonem.
14 ¶ Dixit autem Dauid ad Gad. Coarctor nimis: ſed
melius eſt, vt incidam in manus Domini (multæ enim
miſericordiæ eius ſunt) quam in manus hominum.
15 ¶ Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael de ma-
ne vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex
populo a Dan vſque ad Berſabee ſeptuaginta mil-
16 lia virorum. ¶ Cumq; extendiſſet manum ſuam An-
gelus Domini ſuper Ieruſalem, vt diſperderet eam,
miſertus eſt Dominus ſuper afflictionem, & ait An-
gelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine ma-
num tuã. Erat autem Angelus Domini iuxta aream
17 Areuna Iebuſæi. ¶ Dixitq; Dauid ad Dominum cum
vidiſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum qui
peccaui, ego inique egi: iſti qui oues ſunt, quid fe-
cerunt? vertatur obſecro manus tuas contra me, &
18 contra domum patris mei. ¶ Venit autem Gad ad
Dauid in die illa, & dixit ei: Aſcende, & conſtitue al-
19 tare Domino in area Areuna Iebuſæi. ¶ Et aſcendit
D Dauid, iuxta ſermonem Gad, quem præceperat ei
20 Dominus. ¶ Conſpicienſque Areuna, animaduertit
21 regem, & ſeruos eius tranſire ad ſe: ¶ & egreſſus ado-
rauit regem prono vultu in terram, & ait: Quid cau-
ſæ eſt, vt veniat Dominus meus rex ad ſeruum ſuũ?
Cui Dauid ait: Vt emam a te aream, & ædificem al-
tare Domino, & ceſſet interfectio quæ graſſatur in
22 populo. ¶ Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offe-
rat dominus meus rex, ſicut placet ei: habes boues
in holocauſtum, & plauſtrum, & iuga boum in vſum
23 lignorum. ¶ Omnia dedit Areuna rex Regi, dixitq;
Areuna ad regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat vo-
24 tum tuum. ¶ Cui reſpondens rex ait: Nequaquam vt
vis, ſed emam precio a te, & non offeram Domino
Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo Dauid
25 aream, & boues, argenti ſiclis quinquaginta: ¶ & ædi-
ficauit ibi Dauid altare Domino: & obtulit holocau-
ſta, & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ, & 1. Paral. a. 2.
cohibita eſt plaga ab Iſrael.

Libri Secundi Regum Finis.

LIBER TERTIVS REGVM,

Secundum Hebræos, primus Malachim.

CAPVT PRIMVM.

1 ET Rex Dauid ſenuerat, habebatque
A ætatis plurimos dies: cumque operi
2 retur veſtibus non calefiebat. ¶ Dixe-
runt ergo ei ſerui ſui: Quæramus Do-
mino noſtro regi adoleſcentulam vir-
ginem, & ſtet coram rege, & foueat
eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat Dominum
3 noſtrum regem. ¶ Quæſierunt igitur adoleſcentulam
ſpecioſam in omnibus finibus Iſrael, & inuenerunt
Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.
4 ¶ Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatq; cum
rege, & miniſtrabat ei: rex vero non cognouit eam,
5 ¶ Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens:
Ego regnabo. Fecitq; ſibi currus, & equites, & quin-
6 quaginta viros qui currerent ante eum. ¶ Nec corri-
puit eum pater ſuus aliquando, dicens: Quare hoc
feciſti? Erat autem & ipſe pulcher valde, ſecundus
7 natu poſt Abſalom. ¶ Et ſermo ei cum Ioab filio Sar-
B uiæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui adiuuabant par-
8 tes Adoniæ. ¶ Sadoc vero ſacerdos, & Banaias filius
Ioiadæ, & Nathan propheta, & Semei, & Rei, &
9 robur exercitus Dauid non erat cum Adonia. ¶ Im-
molatis ergo Adonias arietibus, & vitulis, & vni-
uerſis pinguibus iuxta lapidem zoheleth, qui erat
vicinus Fonti rogel, vocauit vniuerſos fratres ſuos
10 filios regis, & omnes viros Iuda ſeruos regis. ¶ Na-
than autem prophetam, & Banaiam, & robuſtos
quoſque, & Salomonem fratrem ſuum non voca-
11 uit. ¶ Dixit itaque Nathan ad Bethſabee matrem
Salomonis: Num audiſti quod regnauerit Adonias
filius Haggith, & dominus noſter Dauid hoc igno-
12 rat? ¶ Nunc ergo veni, accipe conſilium a me, & ſal-
13 ua animam tuam, filijque tui Salomonis. ¶ Vade,
& ingredere ad regem Dauid, & dic ei: Nonne tu
Domine mi rex iuraſti mihi ancillæ tuæ, dicens:
Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſede-
14 bit in ſolio meo? quare ergo regnat Adonias? ¶ Et
adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam poſt te,
15 & complebo ſermones tuos. ¶ Ingreſſa eſt itaq; Beth-
C ſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſenuerat ni-
16 mis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei. ¶ Inclina-
uit ſe Bethſabee, & adorauit regem. Ad quam rex:
17 Quid tibi, inquit, vis? ¶ Quæ reſpondens ait: Domi-
ne mi tu iuraſti per Dominum Deum tuum ancil-
læ tuæ: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ip-
18 ſe ſedebit in ſolio meo. ¶ Et ecce nunc Adonias re-
19 gnat, te domine mi rex ignorante. ¶ Mactauit boues,
& pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocauit
omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, &
Ioab principem militiæ: Salomonem autem ſeruum
20 tuum non vocauit. ¶ Verumtamen domine mi rex,
in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis quis
ſedere debeat in ſolio tuo domine mi rex, poſt te.
21 ¶ Eritque, cum dormierit Dominus meus rex cum
patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomon pec
22 catores: ¶ Adhuc illa loquente cum rege, Nathan
23 propheta venit. ¶ Et nunciauerunt regi, dicentes:
Adeſt Nathan propheta. Cumque introiſſet in con-
ſpectum regis, & adoraſſet eum pronus in terram,
24 ¶ dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixiſti: Adonias
regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronum meum?
25 ¶ Quia deſcendit hodie, & immolauit boues, & pin-
D guia, & arietes plurimos, & vocauit vniuerſos filios
regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſa-
cerdotem: illiſque veſcentibus, & bibentibus co-
26 ram eo, & dicentibus: Viuat rex Adonias. ¶ Me
ſeruum tuum, & Sadoc ſacerdotem, & Banaiam fi-
lium Ioiadæ, & Salomonem famulum tuum non vo-
27 cauit. ¶ Nunquid a domino meo rege exiuit hoc ver-
bum, & mihi non indicaſti ſeruo tuo quis ſeſſurus
eſſet ſuper thronum domini mei regis poſt eum?
28 ¶ Et reſpondit rex Dauid, dicens: Vocate ad me
Bethſabee. Quæ cum fuiſſet ingreſſa coram rege, &
29 ſtetiſſet ante eum, ¶ iurauit rex, & ait: Viuit Do-
minus, qui eruit animam meam de omni anguſtia.
30 ¶ Quia ſicut iuraui tibi per Dominum Deum Iſrael,
dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ip-
ſe ſedebit ſuper ſolium meum pro me: ſic faciam ho-
31 die. ¶ Summiſſoque Bethſabee in terram vultu, a-
dorauit regem, dicens: Viuat dominus meus Da-
32 uid in æternum. ¶ Dixit quoque rex Dauid: Vocate
mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, &
Banaiam filium Ioiadæ. Qui cum ingreſſi fuiſſent
33 coram rege, ¶ dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſer-
uos domini veſtri, & imponite Salomonem fi-
E lium meum ſuper mulam meam: & ducite eum
34 in Gihon. ¶ & vngat eum ibi Sadoc ſacerdos, & 1.Par.29. f.22.

Nathan propheta in regem ſuper Iſrael: & canetis
35 buccina, atque dicetis: Viuat rex Salomon. ♀ Et aſcen
detis poſt eum, & veniet, & ſedebit ſuper ſolium meũ
& ipſe regnabit pro me: illique præcipiam vt ſit dux
36 ſuper Iſrael, & ſuper Iudam. ♀ Et reſpondit Banaias
filius Ioiadæ regi, dicens: Amen: ſic loquatur Domi-
37 nus Deus domini mei regis. ♀ Quomodo fuit Domi-
nus cum domino meo rege, ſic ſit cum Salomone, &
ſublimius faciat ſolium eius a ſolio domini mei regis
38 Dauid. ♀ Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Nathan
propheta, & Banaias filius Ioiadæ, & Cerethi, & Phe
lethi: & impoſuerunt Salomonem ſuper mulam re-
39 gis Dauid, & adduxerunt eum in Gihon. ♀ Sum-
pſitque Sadoc ſacerdos cornu olei de tabernaculo, &
vnxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit
40 omnis populus: Viuat Rex Salomon. ♀ Et aſcendit
vniuerſa multitudo poſt eum, & populus canen-
tium tibijs, & lætantium gaudio magno, & inſo-
41 nuit terra a clamore eorum. ♀ Audiuit autem Ado-
nias, & omnes qui inuitati fuerant ab eo, iamque
F conuiuium finitum erat: ſed & Ioab audita voce tu-
bæ ait: Quid ſibi vult clamor ciuitatis tumultuan-
42 tis? ♀ Adhuc illo loquente, Ionathas filius Abia
thar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingrede-
43 re, quia vir fortis es, & bona nuncians. ♀ Reſpon-
ditque Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Dominus
enim noſter rex Dauid regem cõſtituit Salomonem:
44 ♀ miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem, & Nathan pro-
phetam, & Banaiam filium Ioiadę, & Cerethi, & Phe
45 lethi, & impoſuerunt eum ſuper mulam regis. ♀ Vn-
xeruntque eum Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta
regem in Gihon: & aſcenderunt inde lætantes, &
46 inſonuit ciuitas. hæc eſt vox quam audiſtis. ♀ Sed
47 & Salomon ſedet ſuper ſolium regni. ♀ Et ingreſſi
ſerui regis, benedixerunt Domino noſtro regi Da-
G uid, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis
ſuper nomen tuum, & magnificet thronum eius ſu-
48 per thronum tuum. Et adorauit rex in lectulo ſuo: ♀ &
locutus eſt: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui
dedit hodie ſedentem in ſolio meo, videntibus ocu-
49 lis meis. ♀ Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt omnes
qui inuitati fuerant ab Adonia, & iuit vnuſquiſque
50 in viam ſuam. ♀ Adonias autem timens Salomo-
nem, ſurrexit, & abijt, tenuitque cornu altaris.
51 ♀ Et nunciauerunt Salomoni, dicentes: Ecce Ado-
nias timens regem Salomonem, tenuit cornu alta-
ris, dicens: Iuret mihi rex Salomon hodie, quod
52 non interficiat ſeruum ſuum gladio. ♀ Dixitque Sa-
lomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne vnus qui-
dem capillus eius in terram: ſin autem malum in-
53 uentum fuerit in eo, morietur. ♀ Miſit ergo rex Sa-
lomon, & eduxit eum ab altari, & ingreſſus adorauit
regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in
domum tuam.

CAPVT II.

1 APpropinquauerunt autem dies Dauid, vt
A moreretur, præcepitque Salomoni filio
2 ſuo, dicens: ♀ Ego ingredior viam vni-
3 uerſæ terræ: conſortare, & eſto vir. ♀ Et obſerua
cuſtodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius,
‖ Deut.17 d.16. Inf.7. b.14. vt cuſtodias ceremonias eius, & præcepta eius, &
iudicia, & teſtimonia, ſicut ‖ ſcriptum eſt in lege Moy-
ſi, vt intelligas vniuerſa quæ facis, & quocunque te
4 verteris. ♀ Vt cõfirmet Dominus ſermones ſuos, quos
locutus eſt de me, dicens: Si cuſtodierint filij tui vias
ſuas, & ambulauerint coram me in veritate, in omni

corde ſuo, & in omni anima ſua, non auferetur ti-
5 bi vir de ſolio Iſrael. ♀ Tu quoque noſti quæ fecerit
mihi Ioab filius Saruiæ, quæ fecerit duobus principi-
bus exercitus Iſrael, ‖ Abner filio Ner, & Amaſæ filio ‖ 2. Reg 3 e.29 & 20 c.10.
Iether: quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pa-
ce, & poſuit cruorem prælij in baltheo ſuo, qui erat
circa lumbos eius, & in calceamento ſuo quod erat
6 in pedibus eius. ♀ Facies ergo iuxta ſapientiam tuam,
B & nõ deduces canitiem eius pacifice ad inferos. ♀ Sed
7 & filijs Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntq;
comedentes in menſa tua: ‖ occurrerunt enim mihi ‖ 2 Reg 19 f.31.
8 quando fugiebam a facie Abſalom fratris tui. ♀ Ha-
bes quoque apud te Semei filium Gera filij Iemini ‖ 2 Reg 16. a. 5 & 19. d 19.
de Bahurim ‖ qui maledixit mihi maledictione peſſi-
ma, quando ibam ad Caſtra: ſed quia deſcendit mihi
in occurſum cum tranſirem Iordanem, & iuraui ei
per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio:
9 ♀ tu noli pati eum eſſe innoxium. Vir autem ſapiens
es, vt ſcias quæ facies ei, deduceſque canos eius cum
10 ſanguine ad inferos. ♀ ‖ Dormiuit igitur Dauid cum ‖ Act.2 c 29 & 13. c 36.
patribus ſuis, & ſepultus eſt in Ciuitate Dauid.
11 ♀ Dies autem quibus regnauit Dauid ſuper Iſrael, ‖ 1. Paral. 29 f.27.
quadraginta anni ſunt: in Hebron regnauit ‖ ſeptem ‖ 2.Reg 5 a.4.
12 annis: in Ieruſalem triginta tribus. ♀ Salomon autem
C ſedit ſuper thronum Dauid patris ſui, & firmatum eſt
13 regnum eius nimis. ♀ Et ingreſſus eſt Adonias filius
Haggith ad Bethſabee matrem Salomonis. Quæ di-
xit ei: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus? Qui reſpondit:
14 Pacificus. ♀ Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui ait:
15 Loquere. Et ille: ♀ Tu, inquit, noſti, quia meum erat
regnum, & me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi in re-
gem: ſed tranſlatum eſt regnum, & factum eſt fratris
16 mei: a Domino enim conſtitutum eſt ei. ♀ Nunc ergo
petitionem vnam precor a te, ne confundas faciem
17 meam. Quæ dixit ad eum: Loquere. ♀ Et ille ait: Pre-
cor vt dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi
quidquam poteſt) vt det mihi Abiſag Sunamitidem
18 vxorem. ♀ Et ait Bethſabee: Bene, ego loquar pro te
19 regi. ♀ Venit ergo Bethſabee ad regem Salomonem,
vt loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit rex in occur-
ſum eius, adorauitque eam, & ſedit ſuper thro-
num ſuum. poſituſque eſt thronus matri regis, quæ
20 ſedit ad dexteram eius. ♀ Dixitque ei: Petitionem
vnam paruulam ego deprecor a te, ne confundas fa-
D ciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque
21 enim fas eſt, vt auertam faciem tuam. ♀ Quæ ait: De-
22 tur Abiſag Sunamitis Adoniæ fratri tuo vxor. ♀ Re-
ſponditque rex Salomon, & dixit matri ſuæ: Quare

poſtulas

poſtulas Abiſag Sunamitidem Adoniæ? poſtula ei &
regnum: ipſe eſt enim frater meus maior me, & habet
23 Abiathar ſacerdotem, & Ioab filium Saruię. ♀ Iurauit
itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc ſa-
ciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam
24 ſuam locutus eſt Adonias verbum hoc. ♀ Et nunc vi-
uit Dominus qui firmauit me, & collocauit me ſuper
ſolium Dauid patris mei, & qui fecit mihi domum,
25 ſicut locutus eſt, quia hodie occidetur Adonias. ♀ Mi-
ſitque Rex Salomon per manum Banaię filij Ioiadę,
26 qui interfecit eum, & mortuus eſt. ♀ Abiathar quoque
E ſacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuū,
e quidem vir mortis es, ſed hodie te non interficiam,
quia portaſti arcam Domini Dei coram Dauid pa-
tre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus in quibus
27 laborauit pater meus. ♀ Eiecit ergo Salomon Abia-
‖ 1.Reg. 2.c.31. thar, vt non eſſet ſacerdos Domini, ‖ vt impleretur ſer
mo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in

28 Silo. ♀ Venit autem nuncios ad Ioab quod Ioab decli-
naſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonem non decli-
naſſet: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, &
29 apprehendit cornu altaris. ♀ Nunciatumque eſt regi
Salomoni, quod fugiſſet Ioab in tabernaculum Do-
mini, & eſſet iuxta altare, miſitq; Salomon Banaiam
30 filium Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eum. ♀ Et venit
Banaias ad tabernaculum Domini, & dixit ei: Hęc di
cit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, ſed hic mo-
riar. Renunciauit Banaias regi ſermonem, dicēs: Hæc
31 locutus eſt Ioab, & hæc reſpondit mihi. ♀ Dixitque ei
rex: Fac ſicut locutus eſt: & interfice eum, & ſepeli,
& amouebis ſanguinem innocentem, qui effuſus eſt
32 a Ioab, a me, & a domo patris mei. ♀ Et reddet Domi-
F nus ſanguinem eius ſuper caput eius, quia interfecit
duos viros iuſtos, melioreſque ſe: & occidit eos gla-
‖ 2.Reg. 3.c.17. dio, patre meo Dauid ignorante: ‖ Abner filium Ner
principem militiæ Iſrael, ‖ & Amaſam filium Iether
‖ 2.Reg. 20.c.9.
33 principem exercitus Iuda: ♀ & reuertetur ſanguis illo-
rum in caput Ioab, & in caput ſeminis eius in ſempi-
ternum: Dauid autem & ſemini eius, & domui, &
throno illius ſit pax vſque in æternum a Domino.
34 ♀ Aſcendit itaque Banaias filius Ioiadæ, & aggreſſus
eum interfecit, ſepultuſque eſt in domo ſua in deſer-
35 to. ♀ Et conſtituit rex Banaiam filium Ioiadæ pro eo
ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdotem poſuit pro A-
36 biathar. ♀ Miſit quoque rex & vocauit Semei, dixit-
que ei: Aedifica tibi domum in Ieruſalem, & habita
37 ibi, & non egredieris inde huc, atque illuc. ♀ Quacun-
que autem die egreſſus fueris, & tranſieris Torren-
tem Cedron, ſcito te interficiendum: ſanguis tuus erit
38 ſuper caput tuum. ♀ Dixitque Semei regi: Bonus ſer-
mo: ſicut locutus eſt Dominus meus rex, ſic faciet
ſeruus tuus. Habitauit itaque Semei in Ieruſalem
39 diebus multis. ♀ Factum eſt autem poſt annos tres
vt fugerent ſerui Semei ad Achis filium Maacha re-
gem Geth: nunciatumque eſt Semei, quod ſerui e-
40 ius iſſent in Geth. ♀ Et ſurrexit Semei, & ſtrauit
aſinum ſuum, iuitque ad Achis in Geth ad requiren-
41 dum ſeruos ſuos, & adduxit eos de Geth. ♀ Nuncia-
tum eſt autem Salomoni quod iſſet Semei in Geth de
42 Ieruſalem, & redijſſet. ♀ Et mittens vocauit eum, di-
xitque illi: Nonne teſtificatus ſum tibi per Domi-
num, & prædixi tibi: Quacunque die egreſſus ieris
huc & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et reſpondiſti
43 mihi, Bonus ſermo quem audiui? ♀ Quare ergo non
cuſtodiſti iuſiurandum domini, & præceptum quod
44 præceperam tibi? ♀ Dixitque rex ad Semei: Tu no-
ſti omne malum, cuius tibi conſcium eſt cor tuum,
quod feciſti Dauid patri meo: reddidit Dominus
45 malitiam tuam in caput tuum. ♀ Et rex Salomon be-
nedictus, & thronus Dauid erit ſtabilis coram Do-
46 mino vſque in ſempiternum. ♀ Iuſſit itaque rex Ba-
naiæ filio Ioiadæ: qui egreſſus percuſſit eum, & mor-
tuus eſt.

CAPVT III.

1 C ‖ Onfirmatum eſt igitur regnum in manu ‖ 2.Par.1.a.1.
A Salomonis, & affinitate coniunctus eſt
Pharaoni regi Ægypti: accepit nanque
filiam eius, & adduxit in ciuitatem Dauid, donec
compleret ædificans domum ſuam, & domum Do-
2 mini, & murum Ieruſalem per circuitum. ♀ Atta-
men populus immolabat in excelſis: non enim ædi-
ficatum erat templum nomini Domini, vſque in
3 diem illum. ♀ Dilexit autem Salomon Dominum,
ambulans in præceptis Dauid patris ſui, excepto

quod in excelſis immolabat, & accendebat thy-
4 miama. ♀ Abijt itaque in Gabaon, vt immolaret
ibi: illud quippe erat excelſum maximum: mille
hoſtias in holocauſtum obtulit Salomon ſuper alta-
5 re illud ♀ in Gabaon. Apparuit autem Dominus
Salomoni per ſomnium nocte, dicens: Poſtula,
6 quod vis vt dem tibi. ♀ Et ait Salomon: Tu feciſti cum
ſeruo tuo Dauid patre meo miſericordiam magnā,
ſicut ambulauit in conſpectu tuo in veritate, & iu-
ſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti ei miſericor-
diam tuam grandem, & dediſti ei filium ſedentem
7 ſuper thronum eius, ſicut eſt hodie. ♀ Et nunc Do-
mine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Da-
B uid patre meo: ego autem ſum puer paruulus, & i-
8 gnorans egreſſum, & introitum meum. ♀ Et ſeruus
tuus in medio eſt populi quem elegiſti, populi in- 2.Par 3.b.10.

finiti,

tuum, qui numerari & ſupputari non poteſt præ mul-
9 titudine. ♀ Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, vt popu-
lum tuum iudicare poſſit, & diſcernere inter bonum,
& malum: quis enim poterit iudicare populum iſtũ,
10 populum tuum hunc multum? ♀ Placuit ergo ſermo
coram Domino, quod Salomon poſtulaſſet huiuſce-
11 modi rem. ♀ Et dixit Dominus Salomoni: Quia po-
ſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies multos,
nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum: ſed po
ſtulaſti tibi ſapientiam ad diſcernendum iudicium:
12 ♀ ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos: & dedi tibi
cor ſapiens & intelligens, intantum vt nullus ante te
|| Sap.7. b.11. Matth.6. d.29. 13 ſimilis tui fuerit nec poſt te ſurrecturus ſit. || ♀ Sed &
hæc quæ non poſtulaſti dedi tibi, diuitias ſcilicet, &
gloriam, vt nemo fuerit ſimilis tui in regibus cunctis
14 retro diebus. ♀ Si autem ambulaueris in vijs meis,
& cuſtodieris præcepta mea & mandata mea, ſicut
15 ambulauit pater tuus, longos faciam dies tuos. ♀ Igi-
C tur euigilauit Salomon, & intellexit quod eſſet ſom-
nium. Cumque veniſſet Ieruſalem, ſtetit coram arca
fœderis Domini, & obtulit holocauſta, & fecit victi-
mas pacificas & grande conuiuium vniuerſis famu-
16 lis ſuis. ♀ Tunc venerunt duę mulieres meretrices ad
17 regẽ, ſteteruntq; coram eo. ♀ Quarum vna ait: Obſe-
cro, mi domine, ego & mulier hæc habitabamus in
18 domo vna, & peperi apud eam in cubiculo. ♀ Tertia
autem die poſtquam ego peperi, peperit & hæc: & e-
ramus ſimul, nullusque alius nobiſcum in domo, ex-
19 ceptis nobis duabus. ♀ Mortuus eſt autem filius mu-
lieris huius nocte: dormiens quippe oppreſſit eum.
20 ♀ Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tulit filiũ
meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & col-
locauit in ſinu ſuo: ſuum autem filium, qui erat mor-
21 tuus, poſuit in ſinu meo. ♀ Cumque ſurrexiſſem ma-
ne vt darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem
diligentius intuens clara luce, deprehendi non eſſe
22 meum quem genueram. ♀ Reſpōditq; altera mulier:
D Non eſt ita vt dicis, ſed filius tuus mortuus eſt, meus
autẽ viuit. Econtrario illa dicebat: Mentiris: filius
quippe meus viuit, & filius tuus mortuus eſt. Atq; in
23 hunc modum contendebant coram rege. ♀ Tunc rex
ait: Hæc dicit, Filius meus viuit, & filius tuus mor-
tuus eſt: Et iſta reſpondit: Non, ſed filius tuus mor-
24 tuus eſt, meus autẽ viuit. ♀ Dixit ergo rex: Afferte mi
hi gladium. Cumque attuliſſent gladium coram re-
25 ge. ♀ Diuidite, inquit, infantem viuum in duas par-
tes, & date dimidiam partẽ vni, & dimidiam partem
26 alteri. ♀ Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus,
ad regem (commota ſunt quippe viſcera eius ſuper
filio ſuo:) Obſecro dñe, date illi infantem viuũ, & no
lite interficere eũ. Econtrario illa dicebat: Nec mihi,
27 nec tibi ſit, ſed diuidatur. ♀ Reſpondit rex, & ait: Da
te huic infantem viuum, & non occidatur: hæc eſt.n.
28 mater eius. ♀ Audiuit itaque omnis Iſrael iudicium
quod iudicaſſet rex, & timuerunt regem, videntes ſa
pientiam Dei eſſe in eo ad faciendum iudicium.

CAPVT IIII.

1 ERat autem rex Salomon regnans ſuper om-
A nem Iſrael: ♀ & hi principes quos habebat:
2 Azarias filius Sadoc ſacerdotis: ♀ Elioreph &
3 Ahia filij Siſa, ſcribæ: Ioſaphat filius Ahilud, a com-
4 mentarijs: ♀ Banaias filius Ioiadæ, ſuper exercitum:
5 Sadoc autem & Abiathar ſacerdotes. ♀ Azarias filius
Nathan, ſuper eos qui aſſiſtebant regi: Zabud filius
6 Nathan, ſacerdos amicus regis: ♀ & Ahiſar prępoſi-
tus domus: & Adoniram filius Abda ſuper tributa.
7 ♀ Habebat autem Salomõ duodecim præfectos ſuper
omnem Iſrael, qui præbebant annonam regi & do-
mui eius: per ſingulos enim menſes in anno, ſinguli
8 neceſſaria miniſtrabant. ♀ Et hæc nomina eorum:
9 Benhur, in monte Ephraim. ♀ Bendecar, in Macces et
in Salebim, & in Bethſames, & in Elon, & in Betha-
10 nam ♀ Benheſed, in Aruboth: ipſius erat Socho, &
11 omnis terra Epher. ♀ Benabinadab, cujus omnis
Nephador, Tapheth filiam Salomonis habebat vxo
12 rem. ♀ Bana filius Ahilud regebat Thanach, & Ma-
geddo, & vniuerſam Bethſan, quæ eſt iuxta Sartha-
B na ſubter Iezrahel, a Bethſan vſque Abelmehula e
13 regione Iecmaan. ♀ Bengaber in Ramothgalaad ha-
bebat Auothiair filij Manaſſe in Galaad, ipſe præe-
rat in omni regione Argob, quæ eſt in Baſan, ſexa-
ginta ciuitatibus magnis, atque muratis, quę habe-
14 bant ſeras æreas. ♀ Ahinadab filius addo præerat in
15 Manaim. ♀ Achimaas in Nephtali: ſed & ipſe habe-
16 bat Baſemath filiam Salomonis in coniugio. ♀ Baana
17 filius Huſi, in Aſer, & in Baloth. ♀ Ioſaphat filius
18 Pharue: in Iſſachar. ♀ Semei filius Ela, in Beniamin.
19 ♀ Gaber filius Vri, in terra Galaad, in terra Sehon re-
gis Amorrhæi, & Og regis Baſan, ſuper omnia quæ
20 erant in illa terra. ♀ Iuda & Iſrael innumerabiles,
ſicut arena maris in multitudine comedentes, & bi-
21 bentes, atque lætantes. ♀ || Salomon autem erat in di Eccl.47. d.12.
C tione ſua, habens omnia regna a flumine terræ Phili-
ſtijm vſque ad terminum Aegypti offerentium ſibi
munera, & ſeruientium ei cunctis diebus vitæ eius.
22 ♀ Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos tri-
23 ginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, ♀ Decem
boues pingues, & viginti boues paſcuales, & centum
arietes, excepta venatione ceruorum, caprearum,
24 atque bubalorum, & auium altilium. ♀ Ipſe enim
obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen
a Taphſa vſque ad Gazam, & cunctos reges illarum
regionum: & habebat pacem ex omni parte in cir-
25 cuitu. ♀ Habitabatque Iuda & Iſrael abſque timore
vllo, vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a Dan
26 vſque Berſabee cũctis diebus Salomonis. ♀ Et habe-
D bat Salomon || quadraginta millia præſepia equorum 1. Par.9 f.25.
27 curillium, & duodecim millia equeſtrium. ♀ Nu-
triebantque eos ſupradicti regis præfecti: ſed & ne-
ceſſaria menſæ regis Salomonis cum ingenti cura
28 præbebant in tempore ſuo. ♀ Hordeum quoque &
paleas equorum & iumentorum deferebant in locũ
29 vbi erat rex, iuxta conſtitutum ſibi. ♀ || Dedit quoq; || Ecc.47. c.26.
Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam
nimis, & latitudinem cordis quaſi arenam quæ eſt in
30 litore maris: ♀ Et pręcedebat ſapientia Salomonis
ſapientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorum,
31 ♀ & erat ſapientior cunctis hominibus: ſapientior
Ethan Ezrahite, & Heman, & Chalcol, & Dorda
filijs Mahol: & erat nominatus in vniuerſis gentibus
32 per circuitum. ♀ Locutus eſt quoque Salomon tria
millia parabolas: & fuerunt carmina eius quinque &
33 mille. ♀ Et diſputauit ſuper lignis a cedro, quę eſt
in Libano, vſque ad hyſſopum quę egreditur de pa-
riete: & diſſeruit de iumentis & volucribus & repti-
34 libus, & piſcibus, ♀ Et veniebant de cunctis populis

ad au-

ad audiendam ſapientiam Salomonis, & ab vniuer-
ſis regibus terræ qui audiebant ſapientiam eius.

CAPVT V.

1 A MIſit quoq; Hiram rex Tyri ſeruos ſuos ad
Salomonem: audiuit enim quod ipſum vn-
xiſſent regem pro patre eius: quia amicus
2 fuerat Hiram Dauid omni tempore. ♀ Miſit autem
3 Salomon ad Hiram, dicens: ♀ Tu ſcis voluntatẽ Da-
uid patris mei, & quia non potuerit ædificare domũ
nomini Domini Dei ſui propter bella iminentia per
circuitum, donec daret Dñs eos ſub veſtigio pedum
4 eius. ♀ Nunc autem requiem dedit Dominus Deus
meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, neque oc-
5 curſus malus. ♀ Quamobrem cogito ædificare tem-
plum nomini ‖ Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Do-
B minus Dauid patri meo, dicens: Filius tuus quem da
bo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ędificabit domum
6 nomini meo. ♀ Præcipe igitur vt pręcidant mihi ſerui
tui cedros de Libano, & ſerui mei ſint cũ ſeruis tuis:
mercedem autem ſeruorum tuorum dabo tibi quam
cunque petieris: ſcis enim quomodo non eſt in popu
lo meo vir qui nouerit ligna cædere ſicut Sidonij.
7 ♀ Cũ ergo audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus
eſt valde, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie,
qui dedit Dauid filium ſapientiſſimum ſuper populũ
8 hunc plurimum. ♀ Et miſit Hiram ad Salomonem,
dicens: Audiui quæcunque mandaſti mihi: ego fa-
ciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis &
9 abiegnis. ♀ Serui mei deponent ea de Libano ad ma-

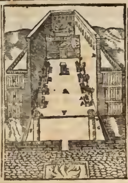
re: & ego componam ea in ratibus in mari, vſque ad
C locum quem ſignificaueris mihi, & applicabo ea ibi,
& tu tolles ea: præbebisque neceſſaria mihi, vt detur
10 cibus domui meæ. ♀ Itaque Hiram dabat Salomoni
ligna cedrina, & ligna abiegna, iuxta omnem volun
11 tatem eius. ♀ Salomon autem præbebat Hiram coros
tritici viginti millia in cibum domui eius, & viginti
coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram
12 per ſingulos annos. ♀ Dedit quoq; Dominus ſapien-
tiam Salomonis ‖ ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter
Hiram & Salomonem, & percuſſerunt ambo fędus.
13 ♀ Elegitque rex Salomon operarios de omni Iſrael,
14 & erat indictio triginta millia virorum. ♀ Mittebat-
que eos in Libanum, decem millia per menſes ſingu
D los viciſſim, ita ut duobus mẽſibus eſſent in domibus
ſuis: & Adoniram erat ſuper huiuſcemodi indictio-
15 nem. ♀ Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eo-
rum, qui onera portabãt: & octoginta millia latomo
16 rum in monte ♀ abſq; prępoſitis qui pręerant ſingulis
operibus, numero trium millium, & trecentorũ præ
17 cipientium populo, & his qui faciebant opus. ♀ Præce
pitque rex vt tollerent lapides grandes, lapides pre-
cioſos in fundamentum templi, & quadrarent eos:
18 ♀ quos dolauerũt cæmentarij Salomonis, & cæmenta
rij Hiram: porro Giblij præparauerunt ligna & lapi-
des ad ædificandam domum.

2. Par. 2. a. 3.
3. Reg. 7. b. 5. 1. Par. 22. c. 10.
Sup. 3. b. 11. 1. Par. 22. b. 10.

Templum Sine Tecto, cum porticu ſua.

OCCIDENS.

MERIDIES.

SEPTENTRIO.

ORIENS.

ab Longitudo lx cubitorum.
ac Latitudo xx cubitorum.
de Altitudo xxx cubitorum.
fg Porticus ante templum, xx cubitorum longitudinis, & x cubitorum latitudinis.
h Feneſtræ obliquę, ſiue laxiores intrinſecus, & extrinſecus arctę:
iK Tabulata per gyrum tria, ſiue appendices: quarum vna quinque cubitos latitudinis habebat: media, ſex: ſuprema, ſeptem: ſingula altitudinis quinque cubitorum.
mno Retractiones, ſiue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallice retraictes. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſiue oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant xx cubitorum: altitudo autem cubitorum xx. quod dũ dicimus, eam partem altitudinis intelligimus quę ſolo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis precioſis, & auro.
r Templum, ſiue ſanctum, pro foribus oraculi, xl cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo, x cubitorum altitudinis.
u Oſtiola, ſiue valuę in introitu oraculi.
x Velum quo diſtinguebatur Sanctum a Sancto ſanctorum. 2. Par. 3. Matth. 27.
y Locus oſtij templi: quod ideo non expreſſit pictor, ne reliquę picturę officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram. 2. Paral. 4.
aa Menſę decem.
bb Altare thymiamatis.

TEM-

Templum tectum cum porticu ſua, atrio Sacerdotum, & atrio populi.

OCCIDENS.

MERIDIES.

SEPTENTRIO.

ORIENS.

a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.
b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis viginti cubitorum, & decem altitudinis.
c Labra, ſiue luteres. 2. Paralip. 4.
d Mare. 2. Paralip. 4.
e Atrium populi, quod baſilica, ſiue baſilica grandis. 1. Paral. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium, nomine templi ſæpe intelligitur in Nouo Teſtamento, vt Matth. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur Chriſtus, & ex eo vendentes, & ementes eiecit.
f Baſis ænea, ſiue ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paral. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & Porta fundamenti. 2. Paralip. 23. dicitur: Hanc nonnulli putant eam eſſe, quæ Actuum 3. dicitur Porta ſpecioſa: quod omnium portarum, Orientalis eſſet pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAPVT VI.

1 FActum eſt ergo quadringenteſimo, & octogeſi-
A mo anno egreſſionis filiorum Iſrael de Terra 1. Paral. 3. a. a.
Ægypti, in anno quarto, (menſe Zio, ipſe eſt
menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædifi-
2 care cœpit domus Domino. ⚲ Domus autem quam
ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexagin-
ta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in lati-
3 tudine, & triginta cubitos in altitudine. ⚲ Et porti-
cus erat ante templum viginti cubitorum longitu-
dinis iuxta menſuram latitudinis templi: & habebat
4 decem cubitos latitudinis ante faciem templi. ⚲ Fe-
5 citque in templo feneſtras obliquas. ⚲ Et ædificauit
ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parie-
tibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fe-
6 cit latera in circuitu. ⚲ Tabulatum quod ſubter erat,
quinque cubitos habebat latitudinis, & medium ta-
bulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabu-
latum ſeptem habens cubitos latitudinis: Trabes au-
tem poſuit in domo per circuitum forinſecus, vt non
7 hærerent muris templi. ⚲ Domus autem cum ædifica-
retur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata
eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non
8 ſunt audita in domo cum ædificaretur. ⚲ Oſtium late-
ris medij in parte erat domus dextræ: & per cochleam
aſcendebant in medium cœnaculum, & a medio in
9 tertium. ⚲ Et ædificauit domum, & cõſummauit eam:
B texit quoq; domum laquearibus cedrinis. ⚲ Et ædifi-
10 cauit tabulatum ſuper omnem domum quinq; cubi-
11 tis altitudinis: & operuit domum lignis cedrinis. ⚲ Et
12 factus eſt ſermo Dñi ad Salomonem, dicens: ⚲ Domus
hæc quam ædificas, ſi ambulaueris in præceptis meis,
& iudicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata
mea, gradiens per ea, firmabo ſermonem meum tibi,
13 ‖ quem locutus ſum ad Dauid patrem tuum. ⚲ Et ha- ‖2. Reg. 7 c. 14.
bitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam 1 Par. 22.
14 populum meũ Iſrael. ⚲ Igitur ædificauit Salomon do- b 9.
15 mum, & conſummauit eam. ⚲ Et ædificauit parietes
domus, intrinſecus, tabulatis cedrinis, a pauimento
domus vſq; ad ſummitatem parietum, & vſq; ad la-
quearia, operuit lignis cedrinis intrinſecus: & texit
16 pauimentum domus tabulis abiegnis. ⚲ Ædificauitq;
viginti cubitorũ ad poſteriorem partem templi tabu-
lata cedrina, a pauimento vſq; ad ſuperiora, & fecit
interiorem domum oraculi in Sanctum ſanctorum.
17 ⚲ Porro quadraginta cubitorum erat ipſum templum
18 pro foribus oraculi. ⚲ Et cedro omnis domus intrinſe-
C cus veſtiebatur, habens tornaturas, & iuncturas ſuas
fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis
tabulis veſtiebantur: nec omnino lapis apparere po-
19 terat in pariete. ⚲ Oraculum autem in medio domus
in interiori parte fecerat, vt poneret ibi arcam fœde-
20 ris Domini. ⚲ Porro oraculum habebat viginti cubi-
tos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & vi-
ginti cubitos altitudinis, & operuit illud, atque veſti-
21 uit auro puriſſimo, ſed & altare veſtiuit cedro. ⚲ Do-
mum quoq; ante oraculum operuit auro puriſſimo,
22 & affixit laminas clauis aureis. ⚲ Nihilq; erat in tem-
plo, quod nõ auro tegeretur: ſed & totum altare ora-
23 culi texit auro. ⚲ Et fecit in oraculo duos Cherubim
de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis.
24 ⚲ Quinque cubitorum ala cherub vna, & quinque cu-
bitorum ala cherub altera: id eſt, decem cubitos ha-
bentes a ſummitate alæ vnius, vſque ad alæ alterius
25 ſummitatem. ⚲ Decem quoq; cubitorum erat cherub
ſecundus: in menſura pari, & opus vnum erat in duo-
26 bus cherubim, ⚲ id eſt, altitudinẽ habebat vnus che-
rub decem cubitorum, & ſimiliter cherub ſecundus.
27 ⚲ Poſuitq; cherubim in medio templi interioris: exten-
debant autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala
vna parietem, & ala cherub ſecundi tangebat parie-
D tem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi
28 ſeinuicem contingebant. ⚲ Texit quoq; cherubim au-
29 ro. ⚲ Et oẽs parietes templi per circuitum ſculpſit va-
rijs cælaturis, & torno: & fecit in eis cherubim, et pal-
mas, et picturas varias quaſi prominentes de pariete,
30 et egredientes. ⚲ Sed et pauimẽtum domus texit auro
31 intrinſecus, et extrinſecus. ⚲ Et in ingreſſu oraculi fecit
oſtiola de lignis oliuarũ, poſteſq; angulorũ quinque.
32 ⚲ Et duo oſtia de lignis oliuarũ, et ſculpſit in eis pictu-
rã cherubim, et palmarũ ſpecies, & anaglypha valde
ꝓminẽtia: & texit ea auro, & operuit tam cherubim
33 quã palmas, & cætera auro. ⚲ Fecitq; in introitu tẽpli

poſtes

34 poſtes de lignis oliuarum quadrangulatos: ¶ & duo
oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & vtrunque o-
ſtium duplex erat, & ſe inuicem tenens aperieba-
35 tur. ¶ Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cælaturas
valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis
36 opere quadro ad regulam. ¶ Et ædificauit atrium in-
terius tribus ordinibus lapidum politorum, & vno
37 ordine lignorum cedri: ¶ Anno quarto fundata eſt
38 domus Domini in menſe Zio. ¶ & in anno vndecimo,
menſe Bul (ipſe eſt menſis octauus) perfecta eſt do-
mus in omni opere ſuo, & in vniuerſis vtenſilibus
ſuis: ædificauitque eam annis ſeptem.

CAPVT VII.

‖Infra 9. b.10.

1 DOmum autẽ ſuam ædificauit Salomon ‖ tre-
A decim annis, & ad perfectum vſque perdu-
2 xit. ¶ Ædificauit quoq; domum ſaltus Li-
bani centum cubitorum longitudinis, & quinquagin
ta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum alti-
tudinis, & quatuor deambulacra inter columnas ce-
drinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.
3 ¶ Et tabulatis cedrinis veſtiuit totam cameram; quæ
4 quadragintaquinq; columnis ſuſtentabatur. ¶ Vnus
5 autem ordo habebat columnas quindecim: ¶ contra
ſe inuicem poſitas, & e regione ſe reſpicientes, æquali
ſpacio inter columnas, & ſuper columnas quadran-
6 gulata ligna in cunctis æqualia. ¶ Et porticum colum-
narum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis,
& triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticũ
in facie maioris porticus: & columnas, & epiſtylia,
7 ſuper columnas. ¶ Porticum quoque ſolij, in qua tri-
bunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis a pauimento
8 vſque ad ſummitatem. ¶ Et domuncula in qua ſede-
batur ad iudicandum, erat in media porticu ſimili

‖Supra 3 a.1.

B opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (‖quam
vxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc
9 porticum. ¶ Omnia lapidibus precioſis, qui ad normã
quandam, atque menſuram, tam intrinſecus, quam
extrinſecus ſerrati erant: a fundamento vſque ad
ſummitatem parietum, & extrinſecus vſque ad atriu
10 maius. ¶ Fundamenta autem de lapidibus precioſis,
11 lapidibus magnis decem, ſiue octo cubitorum. ¶ Et
deſuper lapides precioſi æqualis menſuræ ſecti erant:
12 ſimiliterque de cedro. ¶ Et atrium maius rotundum
trium ordinum de lapidibus ſectis, & vnius ordinis
de dolata cedro: nec non & in atrio domus Domi-
13 ni interiori, & in porticu domus. ¶ Miſit quoque rex
14 Salomon, & tulit Hiram de Tyro, ¶ filium mulieris
viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem
ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & do-
ctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum ve-
niſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus eius.

‖Iere. 52. c.21.

15 ¶ Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cu-
bitorum altitudinis columnam vnam: & ‖ linea duo-
decim cubitorum ambiebat columnam vtramque.
16 ¶ Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſu-
C per capita columnarum, fuſilia ex ære, quinque cu-
bitorum altitudinis capitellum vnum, & quinque
17 cubitorum altitudinis capitellum alterum: ¶ & qua-
ſi in modum retis, & catenarum ſibi inuicem miro
opere contextarum. Vtrunque capitellum colum-
narum fuſile erat: ſeptena verſuum retiacula in capi-
18 tello vno, & ſeptena retiacula in capitello altero. ¶ Et
perfecit columnas, & duos ordines, per circuitum
retiaculorum ſingulorum, vt tegerent capitella, quæ
erant ſuper ſummitatem malogranatorũ: eodem mo-
19 do fecit & capitello ſecundo. ¶ Capitella autem quæ
erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilij fa-
20 bricata erant, in porticu, quatuor cubitorum. ¶ Et rur-
ſum alia capitella in ſummitate columnarũ deſuper
iuxta menſuram columnæ cõtra retiacula: malogra-
natorũ autem ducenti ordines erant in circuitu capi-
21 telli ſecũdi. ¶ Et ſtatuit duas columnas in porticu tem
pli: cumq; ſtatuiſſet columnã dexteram, vocauit eam
nomine Iachin: ſimiliter erexit columnam ſecũdam,
22 & vocauit nomen eius Booz. ¶ Et ſuper capita colum- 2. Par. 3. a.
narum opus in modum lilij poſuit: perfectumque eſt
23 opus columnarum. ¶ Fecit quoque mare fuſile decem
D cubitorum a labio vſq; ad labium, rotundum circui-
tu: quinque cubitorum altitudo eius, & reſticula tri-
24 ginta cubitorũ cingebat illud per circuitum. ¶ Et ſcul-
ptura ſubter labiũ circuibat illud decem cubitis am-
biens mare: duo ordines ſculpturarum ſtriatarũ erant
25 fuſiles. ¶ Et ſtabat ſup duodecim boues, e quibus tres
reſpiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem,
& tres ad Meridiem, & tres ad Orientem: & mare ſu-
per eos deſuper erat: quorum poſteriora vniuerſa in-
26 trinſecus latitabant. ¶ Groſſitudo autem luteris, trium
vnciarum erat: labiumq; eius quaſi labium calicis, &
27 folium repandi lilij: duo millia batos capiebat. ¶ Et
fecit decem baſes æneas quatuor cubitorum longitu-
dinis baſes ſingulas, & quatuor cubitorum latitudi-
28 nis, & trium cubitorum altitudinis. ¶ Et ipſum opus
baſium, interraſile erat, & ſculpturæ inter iuncturas.
29 ¶ Et inter coronulas, & plectas, leones, & boues, &
cherubim: & in iuncturis ſimiliter deſuper: & ſubter
30 leones, & boues quaſi lora ex ære dependentia. ¶ Et
quatuor rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei, & per
quatuor partes quaſi humeruli ſubter luterem fuſi-
31 les, contra ſe inuicem reſpectantes. ¶ Os quoque lu-
E teris intrinſecus erat in capitis ſummitate: & quod
forinſecus apparebat vnius cubiti erat, totum ro-
tundum, pariterque habebat vnum cubitum, et dimi
dium: in angulis autem columnarum variæ cælatu-
ræ erant: et media intercolumnia, quadrata non ro-
32 tunda. ¶ Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor
angulos baſis erant, cohærebant ſibi ſubter baſim:
33 vna rota habebat altitudinis cubitum, et ſemis. ¶ Ta-
les autem rotæ erant, quales ſolent in curru fieri: et
axes earum, et radij, et canthi, et modioli, omnia
34 fuſilia. ¶ Nam et humeruli illi quatuor per ſingulos
angulos baſis vnius, ex ipſa baſi fuſiles, et coniun-
35 cti erant. ¶ In ſummitate autem baſis erat quædam
rotunditas dimidij cubiti, ita fabrefacta, vt lu-
ter deſuper poſſet imponi, habens cælaturas ſuas,
36 variaſque ſculpturas ex ſemetipſa. ¶ Sculpſit quoque
F in tabulatis illis, quæ erant ex ære, et in angulis, che-
rubim, et leones, et palmas, quaſi in ſimilitudinem
hominis ſtantis, vt non cælata, ſed appoſita per cir-
37 cuitum viderentur. ¶ In hunc modum fecit decem
baſes fuſura vna, et menſura, ſculpturaque conſimi-
38 li. ¶ Fecit quoque decem luteres æneos: quadragin-
ta batos capiebat luter vnus, eratque quatuor cubi-
torum: ſingulos quoque luteres per ſingulas, id eſt,
39 decem baſes poſuit. ¶ Et conſtituit decem baſes,
quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad
ſiniſtram: mare autem poſuit ad dexteram partem
40 templi contra Orientem ad Meridiem. ¶ Fecit ergo

Hiram lebetes, & ſcutras, & amulas,& perfecit om-
41 ne opus regis Salomonis in templo Domini. ♀ Co-
lumnas duas, & funiculos capitellorum ſuper capi-
tella columnarum duos: & retiacula duo, vt operi-
rent duos funiculos,qui erant ſuper capita columna-
42 rum. ♀ Et malogranata quadringenta in duobus re-
tiaculis: duos verſus malogranatorum in retiaculis
ſingulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui
43 erant ſuper capita columnarum. ♀ Et baſes decem,
44 & luteres decem ſuper baſes. ♀ Et mare vnum, & bo
45 ues duodecim ſubter mare. ♀ Et lebetes,& ſcutras,&
G amulas, omnia vaſa quæ fecit Hiram regi Salomoni
46 in domo Domini,de aurichalco erant. ♀ In campeſtri
regione Iordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter
47 Socoth & Sartham. ♀ Et poſuit Salomon omnia va-
ſa: propter multitudinem autem nimiam non erat
48 pondus æris. ♀ Fecitque Salomon omnia vaſa in do
mo Domini: altare aureum, & menſam ſuper quam
49 ponerentur panes propoſitionis, auream:♀ & cande-
labra aurea quinque ad dexteram, & quinque ad ſi-
niſtram contra oraculum ex auro puro: & quaſi lilij
flores,& lucernas deſuper aureas: & forcipes aureos,
50 ♀& hydrias,& fuſcinulas,& phialas,& mortariola,&
thuribula de auro puriſſimo,& cardines oſtiorum do
mus interioris ſancti ſanctorum, & oſtiorum domus
Par.5. 4.1. 51 templi,ex auro erant.♀ Et perfecit omne opus quod
faciebat Salomon in domo Domini, & intulit quæ
ſanctificauerat Dauid pater ſuus, argentum, &
aurum, & vaſa, repoſuitque in theſauris domus
Domini.

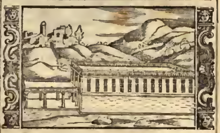
Duo ſchemata domus ſaltus Libani, ſiue domus columnarum, ſiue regia ruſtica.

Primum ſchema domus ſaltus Libani, in quo ſublato pariete, oculis tuis ſubiecimus lx. illas cedrinas columnas manſionis inferioris, et xlv. manſionis ſuperioris.

a b. Longitudo centum cubitorum.
a c. Latitudo l. cubitorum.
d e. Altitudo xxx. cubitorum.
f g h i. Quatuor deambulatoria, ſiue potius quatuor ordines columnarum cedrinarum, in inferiori parte domus numero ſexaginta.
K l m. Tres ordines columnarum in ſuperiori parte, numero xlv.
n Porticus columnarum, ſiue Porticus domus columnarum, aut Porticus, ſeu veſtibulum domus ſaltus Libani,l.cubitorum lõgitudinis, & latitudinis xxx. Porticus hæc obiecta & coniuncta fronti domus columnarum, habebat contignationem vnam deambulationis cauſa: neque certo numero columnarum conſtabat: quamuis illi ſex adiecerimus in vtroque ſchemate: quod fecimus, vt intelligas,eam quoque ſuum columnarum numerum habuiſſe, incertum tamen, quod illum ſcriptura non exprimat.

Secundum ſchema domus ſaltus Libani, in quo et alterum parietem regia ipſius, et alteros feneſtrarum ſuperioris manſionis terniones, tibi expreſſimus. Erant enim in vtroque latere ſuperioris manſionis regia huius ruſtica, multiplices feneſtrarum terniones.

Abſoluto templo ædificauit Salomon regiam in ſaltu Libani, in qua per æſtatem ageret. Conſtabat hæc regia duabus manſionibus: in inferiori habebat lx. columnas cedrinas, quod maius onus ſuſtineret, quam ſuperior, quæ xlv. columnis tantum conſtabat. Superior manſio ſortita eſt tam copioſum feneſtrarum numerum, vt illa eſſet oportunior ventis hinc inde excipiendis. Saltus Libani in quo ædificata fuit regia hæc ruſtica, erat prope Ieruſalem. Sic autem appellatus eſt, quod amœnitate, pulchritudine, & cedrorum copia cum ipſo Libano certare videretur. Totum ædificium regiæ ſaltus Libani oculis tuis non ſubiecimus: ſed tantum illius partes, quæ maiorem obſcuritatem videbantur habere.

Porticus ſolij, ſeu tribunalis, id eſt porticus, in qua ius reddebat populo Salomon, pertinebat ad regiam vrbanam, non ad ruſticam. Abſurdum enim eſſet dicere, Salomonem habuiſſe tribunal ruri,& non in vrbe. Hanc autem porticum,& domum filiæ Pharaonis, quæ erat Salomoni vxor, non expreſſimus pictura, quod earum metrum & formam ſcriptura non tradat.

Altera Columnarum æncarum veſtibuli templi.

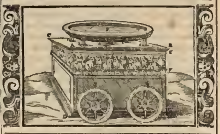
a b Altitudo, xviij. cubitorum.
c Linea, ſiue filum ambiens, aut rotunditas, xij. cubitorum.
d Capitellum altitudinis quinq; cubitorum, factum ex duobus hemiſphærijs, contectum retiaculo. in ſingulis hemiſphærijs erant ſinguli ordines malogranatorum ſculptorum in ipſis maculis, & interuallis retiaculi, reliqua vero hemiſphæriorum portio erat ſparſa lilijs, A vertice autem capitelli dependebant ſeptem funiculi.

Deſcriptio maris, id eſt vaſis continentis aqua vim maximam.

a b Latitudo x. cubitorum.
c d Altitudo v. cubitorum.
e f Rotunditas, xxx. cubitorum.
g Cincturæ ornatæ tuberculis trecentis, inſtar cucurbitarum: in quibus deformata erant capita boum. 2. Paralip. 4. In capitibus autem illis boum erant ſententes ad educendam aquam.

Luteris ſiue concha vnius e decem forma.

a b Longitudo baſis, iiij. cubitorum.
a c Latitudo, iiij. cubitorum.
a d Altitudo, iij. cubitorum.
e Prominentiæ.
f Cinctura, in qua imagines leonum, boū, & cherubim.
g Rotæ quatuor, altitudinis cubiti, & ſemis.
h Columella in formam capitelli, latitudinis cubiti, & dimidij, & dimidij altitudinis, in qua cælaturæ cherubim, leonum, & palmarum.
i Humeruli, ſiue ſuſtentacula.
K Luter. iiij. cubitorum in diametro.

CAPVT VIII.

1 TVnc ‖congregati ſunt omnes maiores natu ‖1. Par. 5.
A Iſrael cum principibus tribuum, & duces a. 2.
familiarum filiorum Iſrael ad regem Salo-
monem in Ieruſalem: vt deferrent arcam fœderis
2 Domini, de ciuitate Dauid, id eſt de Sion. ⁋ Conue-
nitque ad regem Salomonem vniuerſus Iſrael in mē-
ſe Ethanim, in ſolemni die, ipſe eſt menſis ſeptimus.
3 ⁋ Veneruntq; cūcti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam
4 ſacerdotes. ⁋ & portauerunt arcam Domini, & taber
naculum fœderis, & omnia vaſa ſanctuarij, quæ e-
rant in tabernaculo: & ferebant ea ſacerdotes & Le-
5 uitæ. ⁋ Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſ-
rael quæ conuenerat ad eum, gradiebatur cum illo
ante arcam, & immolabant oues, & boues abſque
6 æſtimatione, & numero. ⁋ Et intulerunt ſacerdotes
arcam fœderis Domini in locum ſuum, in oraculum
templi, in Sanctum ſanctorum ſubter alas cherubim.
7 ⁋ Siquidem cherubim expandebant alas ſuper locum
arcæ, & protegebant arcam, & vectes eius deſuper.
7 ⁋ Cumque eminerēt vectes, & apparerent ſummita-
tes eorum foris ſanctuarium ante oraculum, non
apparebant vltra extrinſecus, qui & fuerunt ibi vſ-
9 que in præſentē diem. ⁋ In arca autem non erat aliud‖ ‖Exo. 25.
B niſi duæ tabulæ lapideæ‖quas poſuerat in ea Moyſes d. 25. Heb. 9. a.
in Horeb, quādo pepigit Dominus fœdus cum filijs 4.
10 Iſrael, cum egrederentur de Terra Aegypti. ⁋ Factum ‖Exo. 40. d. 17.
eſt autem cum exiſſent ſacerdotes de ſanctuario, ne- 1. Par. 6.
11 bula impleuit domum Domini, ⁋ & non poterant a. 1.
ſacerdotes ſtare, & miniſtrare propter nebulam:
impleuerat enim gloria Domini domum Domini.
12 ⁋ Tunc ait Salomon: Dominus dixit, vt habitaret in
13 nebula. ⁋ Aedificans ædificaui domum in habitacu-
lum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternū.
14 ⁋ Conuertitque rex faciem ſuam, & benedixit om-
ni Eccleſiæ Iſrael: omnis enim eccleſia Iſrael ſtabat.

⁋ Et

15 ¶Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Iſrael,
qui locutus eſt ore ſuo ad Dauid patrem meum,& in
16 manibus eius perſecit, dicens: ¶ A die qua eduxi po-
pulum meum Iſrael de Aegypto,non elegi ciuitatem
de vniuerſis tribubus Iſrael, vt ædificaretur domus ,
& eſſet nomen meum ibi: ſed elegi Dauid , vt eſſet
‖ 2.Reg. 7 a 5. 1. Paral. 33.b.7.
17 ſuper populum meum Iſrael.¶‖Voluitque Dauid pa
ter meus ædificare domum nomini Domini Dei Iſ-
18 rael: ¶ & ait Dominus ad Dauid patrẽ meũ: Quod
cogitaſti in corde tuo ędificare domum nomini meo,
19 bene feciſti hoc ipſum mente tractans.¶ Veruntamen
tu non ædificabis mihi domum , ſed filius tuus qui e-
gredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit domum no
20 mini meo. ¶Cõfirmauit Dominus ſermonem ſuum,
quem locutus eſt: ſtetique pro Dauid patre meo , &
ſedi ſuper thronum Iſrael,ſicut locutus eſt Dominus:
21 & ædificaui domum nomini Domini Dei Iſrael.¶ Et
conſtitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini eſt,
quod percuſſit cum patribus noſtris , quando egreſſi
22 ſunt de Terra Aegypti. ¶ Stetit autem Salomon ante
C altare Domini in conſpectu eccleſiæ Iſrael.& expan-
‖ 2.Mac 2.b.7.
23 dit manus ſuas in cęlũ, ¶ & ait ‖Dñe Deus Iſrael,non
eſt ſimilis tui Deus in cœlo deſuper, & ſuper terram
deorſum : qui cuſtodis pactum , & miſericordiam
ſeruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo.
24 ¶ Qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri meo, quæ lo-
cutus es ei: ore locutus es , & manibus perſeciſti vt
25 hæc dies probat. ¶ Nunc igitur Domine Deus Iſrael ,
conſerua famulo tuo Dauid patri meo , quæ locutus
‖ 2 Reg. 7 b.12.& 16.
es ei, dicens: ‖Non auferetur de te vir coram me,qui
ſedeat ſuper thronum Iſrael, ita tamen ſi cuſtodierint
filij tui viã ſuam, vt ambulent coram me,ſicut tu am
26 bulaſti in conſpectu meo . ¶ Et nunc Domine Deus
Iſrael firmentur verba tua quæ locutus es ſeruo tuo
27 Dauid patri meo. ¶ Ergone putandum eſt , quod ve-
re Deus habitet ſuper terram?ſi enim cœlum,& cœ-
li cœlorum te capere non poſſunt , quanto magis do-
28 mus hæc quam ædificaui ? ¶ Sed reſpice ad orationẽ
ſerui tui, & ad preces eius Domine Deus meus·audi
hymnum & orationem quam ſeruus tuus orat corã
29 te hodie; ¶ Vt ſint oculi tui aperti ſuper domum hanc
‖ Deu.12. b.11.
nocte,ac die:ſuper domũ de qua dixiſti,‖ Erit nomen
meũ ibi: vt exaudias orationẽ,quam orat in loco iſto
30 ad te ſeruus tuus.¶ Vt exaudias deprecationem ſerui
tui, & populi tui Iſrael, quodcũque orauerint in loco
iſto,& exaudies in loco habitaculi tui in cęlo:& cum
31 exaudieris , propitius eris : ¶ Si peccauerit homo in
D proximũ ſuum, & habuerit aliquod iuramẽtum quo
teneatur aſtrictus: & venerit propter iuramentum co
32 ram altari tuo in domum tuam,¶ tu exaudies in cœ-
lo:& facies,& iudicabis ſeruos tuos,condemnans im
pium, & reddens viam ſuam ſuper caput eius, iuſtifi
cansque iuſtum, & retribuens ei ſecundum iuſtitiam
33 ſuam . ¶ Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos ſuos
(quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœnitentiam ,
& confitentes nomini tuo, venerint,& orauerint , &
34 deprecati te fuerint in domo hac:¶ exaudi in cęlo, &
dimitte peccatum populi tui Iſrael , & reduces eos in
35 terram quam dediſti patribus eorũ. ¶ Si clauſum fue
rit cęlũ,& non pluerit propter peccata eorum,& orã-
tes in loco iſto pęnitentiam egerint nomini tuo , & a
peccatis ſuis conuerſi fuerint propter afflictionẽ ſuã:
36 ¶exaudi eos in cęlo,& dimitte peccata ſeruorum tuo
rum, & populi tui Iſrael : & oſtende eis viam bonam
per quam ambulent, & da pluuiam ſuper terram
37 tuam quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.¶ Fa-
mes ſi oborta fuerit in terra,aut peſtilentia,aut corru
ptus aer,aut ærugo, aut locuſta,vel rubigo,& afflixe
rit eum inimicus eius portas obſidens, omnis plaga ,
38 vniuerſa infirmitas , ¶ cuncta deuoratio,& impreca-
tio,quæ acciderit omni homini de populo tuo Iſrael:
ſi quis cognouerit plagam cordis ſui , & expanderit
39 manus ſuas in domo hac, ¶ tu exaudies in cœlo in lo
co habitationis tuæ , & repropitiaberis , & facies vt
des vnicuique ſecundũ omnes vias ſuas , ſicut vide-
ris cor eius (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum
40 hominum) ¶ vt timeant te cunctis diebus quibus vi-
uunt ſuper faciem terræ quam dediſti patribus no-
41 ſtris.¶ Inſuper & alienigena,qui nõ eſt de populo tuo
E Iſrael,cum venerit de terra longinqua propter nomẽ
tuum (audietur enim nomen tuum magnum,& ma-
42 nus tua fortis, & brachium tuum ¶extentum vbiq;)
43 cum venerit ergo,& orauerit in hoc loco , ¶ tu exau-
dies in cœlo, in firmamento habitaculi tui , & facies
omnia pro quibus inuocauerit te alienigena : vt di-
ſcant vniuerſi populi terrarum nomen tuum timere,
ſicut populus tuus Iſrael , & probent , quia nomen
tuum inuocatum eſt ſuper domum hanc quam ędifi-
44 caui. ¶ Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum con
tra inimicos ſuos, per viam,quocunque miſeris eos,
orabunt te contra viam ciuitatis quam elegiſti , &
45 contra domum quam ędificaui nomini tuo,¶& exau
dies in cœlo orationes eorum , & preces eorum , &
46 facies iudicium eorum . ¶ Quod ſi peccauerint tibi
(‖non eſt.n. homo qui non peccet) & iratus tradide-
ris eos inimicis ſuis,& captiui ducti fuerint in terram ‖ 2. Par 6 g 36. 1. Ioã.1. d 8. Eccl. 7 c.21
47 inimicorum longe vel prope , ¶ & egerint pœniten-
tiam in corde ſuo in loco captiuitatis , & conuerſi
deprecati te fuerint in captiuitate ſua, dicentes: Pec-
48 cauimus, inique egimus, impie geſſimus: ¶ & reuerſi
fuerint ad te in vniuerſo corde ſuo , & tota anima
ſua in terra inimicorum ſuorum , ad quam captiui
ducti fuerint: & orauerint te contra viam terrę ſuæ ,
quam dediſti patribus eorum , & ciuitatis quam ele-
49 giſti , & templi quod ædificaui nomini tuo : ¶ exau-
F dies in cęlo , in firmamento ſolij tui orationes eo-
rum , & preces eorum , & facies iudicium eorum:
50 ¶& propitiaberis populo tuo qui peccauit tibi,& om
nibus iniquitatibus eorum , quibus præuaricati ſunt
in te : & dabis miſericordiam coram eis qui eos
51 captiuos habuerint , vt miſereantur eis . ¶ Popu-
lus enim tuus eſt , & hæreditas tua , quos eduxiſti
52 de Terra Aegypti , de medio fornacis ferreæ . ¶ Vt
ſint oculi tui aperti ad deprecationem ſerui tui , &
populi tui Iſrael , & exaudias eos in vniuerſis pro
53 quibus inuocauerint te . ¶ Tu enim ſeparaſti eos
tibi in hæreditatem de vniuerſis populis terræ, ſicut
locutus es per Moyſen ſeruum tuum, quando edu-
xiſti patres noſtros de Aegypto Domine Deus .
54 ¶ Factum eſt autem, cum compleſſet Salomon orans
Dominum , omnem orationem , & deprecationem
hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini, vtrun-
que enim genu in terram fixerat, & manus expan-
55 derat in cœlum . ¶ Stetit ergo , & benedixit om-
56 ni eccleſiæ Iſrael voce magna , dicens : ¶ Benedi-
ctus Dominus , qui dedit requiem populo ſuo Iſ-
rael , iuxta omnia quæ locutus eſt : non cecidit
ne vnus quidem ſermo ex omnibus bonis , quæ

57 locutus eſt, per Moyſen ſeruum ſuum. ¶ Sit Domi-
nus Deus noſter nobiſcum: ſicut fuit cum patribus
noſtris, non derelinquens nos, neque proijciens:
58 ¶ ſed inclinet corda noſtra ad ſe, vt ambulemus in v-
G niuerſis vijs eius, & cuſtodiamus mãdata eius, &
cæremonias eius, & iudicia quęcunque mandauit pa
59 tribus noſtris. ¶ Et ſint ſermones mei iſti, quibus de-
precatus ſum coram Domino, appropinquantes Do
mino Deo noſtro die, ac nocte, vt faciat iudicium ſer
60 uo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies: ¶ vt
ſciant omnes populi terræ, quia Dñs ipſe eſt Deus,
61 & non eſt vltra abſque eo. ¶ Sit quoque cor noſtrum
perfectum cum Domino Deo noſtro, vt ambulemus
in decretis eius, & cuſtodiamus mãdata eius, ſicut &
2. Par.7. 62 hodie. ¶ Igitur rex & omnis Iſrael cum eo, immola-
a.5. 63 bant victimas coram Domino. ¶ Mactauitque Salo-
mon hoſtias pacificas, quas immolauit Dño, boum
viginti duo millia, & ouium centũ viginti millia: &
64 dedicauerunt templum Dñi rex & filij Iſrael. ¶ In die
illa ſanctificauit rex medium atrij, quod erat ante do
mum Domini: fecit quippe holocauſtum ibi, & ſacri
ficium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreũ
quod erat coram Domino, minus erat, & capere non
poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem paci-
65 ficorum. ¶ Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtiui
tatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo multitudo
magna ab introitu Emath vſque ad Riuum Aegypti
coram Domino Deo noſtro, ſeptem diebus, & ſeptẽ
66 diebus, id eſt, quatuordecim diebus. ¶ Et in die octa-
ua dimiſit populos: qui benedicentes regi, profecti
ſunt in tabernacula ſua lætantes, & alacri corde ſu-
per omnibus bonis quæ fecerat Dominus Dauid ſer
uo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAPVT IX.

1 FActum eſt autem cum perfeciſſet Salomon ædi-
A ficium domus Domini, & ædificium regis, &
2 omne quod optauerat, & voluerat facere, ¶ ap-
‖2.Paral. paruit ei Dominus ſecundo ‖ ſicut apparuerat ei in
7.c.12. 3 Gabaon. ¶ Dixitque Dominus ad eum: Exaudiui
Sup.3.a orationem tuam, & deprecationem tuam, quam de-
5. precatus es coram me. Sanctificaui domum hanc quã
ædificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiter-
num, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis die-
4 bus. ¶ Tu quoque ſi ambulaueris coram me, ſicut
ambulauit pater tuus, in ſimplicitate cordis, & in æ-
quitate: & feceris omnia quæ præcepi tibi, & legiti-
‖2. Reg. 5 ma mea & iudicia mea ſeruaueris: ¶ ponam thronum
7.b.12.c. regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ‖ ſicut locutus
16. ſum Dauid patri tuo, dicens: Nõ auferetur vir de ge-
2. Paral. 22.d.10. 6 nere tuo de ſolio Iſrael. ¶ Si aũt auerſione auerſi fue-
ritis vos & filij veſtri, nõ ſequentes me, nec cuſtodiẽ-
tes mãdata mea, & cæremonias meas quas propoſui
vobis, ſed abieritis, & colueritis deos alienos, & ado-
7 raueritis eos: ¶ auferam Iſrael de ſuperficie terrę quã
B dedi eis, & templum quod ſanctificaui nomini meo
proijciam a conſpectu meo, eritque Iſrael in prouer-
8 bium, & in fabulam cunctis populis: ¶ & domus hęc
erit in exemplum: omnis qui tranſierit per eam, ſtu-
‖Deu.29. pebit & ſibilabit, & dicet: ‖ Quare fecit Dominus ſic
d 24 9 terræ huic, & domui huic? ¶ Et reſpondebunt: Quia
Iere.22. dereliquerũt Dominum Deum ſuum, qui eduxit pa-
b.8. tres eorum de Terra Aegypti, & ſecuti ſunt deos alie

nos, & adorauerunt eos, & coluerunt eos, idcirco in-
10 duxit Dominus ſuper eos omne malum hoc. ¶ ‖ Ex- ‖2 Par 8.
pletis autem annis viginti poſtquam ędificauerat Sa- a.1.
lomon duas domos, id eſt domum Domini, & domũ
11 regis. (¶ Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna
cedrina & abiegna, & aurum iuxta omne quod opus
habuerat:) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppi-
12 da in terra Galileæ. ¶ Et egreſſus eſt Hiram de Tyro,
vt videret oppida quæ dederat ei Salomon, & non
13 placuerunt ei, ¶ & ait: Hæccine ſunt ciuitates quas de
C diſti mihi frater? Et appellauit eas Terram chabul,
14 vſque in diem hanc. ¶ Miſit quoque Hiram ad regem
15 Salomonem centum viginti talenta auri. ¶ Hæc eſt
ſumma expenſarum, quam obtulit rex Salomon ad
ædificandam domum Domini, & domum ſuam, &
Mello, & murum Ieruſalem, & Heſer, & Mageddo,
16 & Gazer. ¶ Pharao rex Aegypti aſcendit, & cepit
Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum qui
habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in do-
17 tem filiæ ſuæ vxori Salomonis. ¶ Aedificauit ergo Sa
18 lomon Gazer, & Bethoron inferiorem, ¶ & Balaath,
19 & Palmiram in terra ſolitudinis, ¶ Et omnes vicos
qui ad ſe pertinebant, & erant abſque muro, muni-
uit & ciuitates curruũ, & ciuitates equitum, & quod-
cunque ei placuit, vt ædificaret in Ieruſalem, & in Li
20 bano, & in omni terra poteſtatis ſuę. ¶ Vniuerſum
populum qui remanſerat de Amorrhæis, et Hethęis,
et Pherezæis, et Heuęis, & Iebuſæis, qui non ſunt de
21 filijs Iſrael. ¶ horum filios, qui remanſerant in terra,
quos ſcilicet nõ potuerant filij Iſrael exterminare: fe-
22 cit Salomon tributarios, vſque in diem hanc. ¶ De
D filijs autem Iſrael non conſtituit Salomon ſeruire
quenquam, ſed erant viri bellatores et miniſtri eius,
et principes, et duces, et præfecti curruum et equo-
23 rum. ¶ Erant autem principes ſuper omnia opera
Salomonis præpoſiti quingẽti quinquaginta, qui ha-
bebant ſubiectum populum, et ſtatutis operibus
24 imperabant. ¶ ‖ Filia autem Pharaonis aſcendit de ‖2.Par.8.
ciuitate Dauid in domum ſuam, quam ædificaue- c.11.
25 rat ei Salomon: tunc ædificauit Mello. ¶ Offerebat
quoque Salomon tribus vicibus per annos ſingulos
holocauſta, et pacificas victimas ſuper altare quod
ædificauerat Domino, et adolebat thymiama coram
26 Domino: perfectumque eſt templum. ¶ Claſſem quo
que fecit rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt iux-
ta Ailath in littore Maris rubri, in terra Idumeæ.
27 ¶ Miſitque Hiram in claſſe illa ſeruos ſuos viros nau-
28 ticos et gnaros maris, cum ſeruis Salomonis. ¶ Qui
cum veniſſent in Ophir, ſumptum inde aurum qua-
dringentorum viginti talentorum, detulerunt ad re-
gem Salomonem.

CAPVT X.

1 SEd ‖ et regina Saba audita fama Salomonis in ‖2 Par.9.
A nomine Dñi, venit tẽtare eũ in ænigmatibus a 1.
2 ¶ Et ingreſſa Ieruſalem multo cum comitatu Matt.12
& diuitijs camelis portantibus aromata, et aurum d 42.
infinitum nimis, et gemmas precioſas, venit ad re- Lucæ.11.
gem Salomonem, et locuta eſt ei vniuerſa quæ ha- d 31.
3 bebat in corde ſuo. ¶ Et docuit eam Salomon omnia
verba quæ propoſuerat: non fuit ſermo qui regem
4 poſſet latere, et non reſponderet ei. ¶ Videns autem

regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & do-
5 mum, quam ædificauerat. ¶ & cibos menſæ eius,
& habitacula ſeruorum, & ordines miniſtrantium:
veſteſque eorum, & pincernas: & holocauſta qua
offerebat in domo Domini, non habebat vltra ſpi-

6 ritum, ¶ dixitque ad regem: Verus eſt ſermo quem
7 audiui in terra mea ¶ ſuper ſermonibus tuis, & ſu-
per ſapientia tua: & non credebam narrantibus mi-
hi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & proba-
ui, quod media pars mihi nunciata non fuerit: ma-
ior eſt ſapientia, & opera tua, quam rumor quem
8 audiui. ¶ Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui ſtant
B coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. ¶ Sit
9 Domiuus Deus tuus benedictus, cui complacuiſti,
& poſuit te ſuper thronum Iſrael, eo quod dilexerit
Dominus Iſrael in ſempiternum, & conſtituit te re-
10 gem, vt faceres iudicium, & iuſtitiam. ¶ Dedit
ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata
multa nimis, & gemmas precioſas: non ſunt allata
vltra aromata, tam multa, quam ea quæ dedit re-
11 gina Saba regi Salomoni. ¶ (Sed & claſſis Hiram,
quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir li-
12 gna thyina multa nimis, & gemmas pretioſas. ¶ Fe-
citque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini,
& domus regiæ, & citharas lyraſque cantoribus:
non ſunt allata huiuſcemodi ligna thyina, neque
13 viſa vſque in præſentem diem.) ¶ rex autem Sa-
lomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit, & pe-
tiuit ab eo: exceptis his quæ vltro obtulerat ei mu-
nere regio. Quæ reuerſa eſt, & abijt in terram ſuam
14 cum ſeruis ſuis. ¶ Erat autem pondus auri quod af-
C ferebatur Salomoni per annos ſingulos, ſexcento-
15 rum ſexaginta ſex talentorum auri: ¶ excepto eo
quod afferebant viri, qui ſuper vectigalia erant, &
negociatores, vniuerſique ſcruta vendentes, & om-
16 nes reges Arabiæ, duceſque terræ. ¶ Fecit quoque
rex Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo, ſex-
17 centos auri ſiclos dedit in laminas ſcuti vnius. ¶ Et
trecentas peltas ex auro probato, trecentæ minæ
auri vnam peltam veſtiebant; poſuitque eas rex in
18 domo ſaltus Libani. ¶ Fecit etiam rex Salomon
thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro
19 fuluo nimis: ¶ qui habebat ſex gradus: & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſteriori: & duæ ma-
nus hinc, atque inde tenentes ſedile: & duo leones
20 ſtabant iuxta manus ſingulas. ¶ Et duodecim leun-
culi ſtantes ſuper ſex gradus hinc, atque inde: non
21 eſt factum tale opus in vniuerſis regnis. ¶ Sed & om-
D nia vaſa, quibus potabat rex Salomon, erant au-
rea: & vniuerſa ſupellex domus ſaltus Libani de au-
ro puriſſimo: non erat argentum, nec alicuius pretij

22 putabatur in diebus Salomonis, ¶ quia claſſis re-
gis per mare cum claſſe Hiram ſemel per tres annos
ibat in Tharſis, deferens inde aurum, & argentum,
23 & dentes elephantorum, & ſimias, & pauos. ¶ Ma-
gnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper omnes re-
24 ges terræ diuitijs, & ſapientia. ¶ Et vniuerſa ter-
ra deſiderabat vultum Salomonis, vt audiret ſapien-
25 tiam eius, quam dederat Deus in corde eius. ¶ Et
ſinguli deferebant ei munera, vaſa argentea, & au-
rea, veſtes & arma bellica, aromata quoque & e-
26 quos, & mulos, per annos ſingulos. ¶ Congrega- 2 Par 1.
uitque Salomon currus, & equites, & facti ſunt ei d 14.
mille quadringenti currus, & duodecim millia equi-
tum: & diſpoſuit eos per ciuitates munitas, & cum re-
27 ge in Ieruſalem. ¶ Fecitque vt tanta eſſet abundantia
argenti in Ieruſalem, quãta & lapidum: & cedrorum
præbuit multitudinem quaſi ſicomoros, quæ naſcun-
28 tur in campeſtribus. ¶ Et educebantur equi Salomoni
de Aegypto, & de Coa. Negociatores enim regis
emebant de Coa, & ſtatuto precio perducebant.
29 ¶ Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto ſexcen-
tis ſiclis argenti, & equus centum quinquaginta. At-
que in hunc modum cuncti reges Hethæorum, et Sy-
riæ equos venundabant.

CAPVT. XI.

1 REx autem Salomon adamauit mulieres
A alienigenas multas, filiam quoque Pha- Eccl.47.
raonis, et Moabitidas, et Ammonitidas, d.21. Deu.17.d
2 Idumæas, et Sidonias, et Hethæas. ¶ de gentibus 17.
ſuper quibus dixit Dominus filijs Iſrael: ‖ Non in-
grediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad ‖Exo.34
veſtras: certiſſime enim auertent corda veſtra, vt b.16.
ſequamini Deos earum. His itaque copulatus eſt
3 Salomon ardentiſſimo amore. ¶ Fueruntque ei vxo-
res quaſi reginæ ſeptingentæ, et concubinæ trecen-
4 tæ: & auerterunt mulieres cor eius. ¶ Cumque iam

eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres, vt
ſequeretur deos alienos, nec erat cor eius perſectum
cum Domino Deo ſuo, ſicut cor Dauid patris eius

5 ¶Sed colebat Salomon Aſtarthen deam Sidoniorum,
6 & Moloc idolum Ammonitarum. ¶ Fecitque Salo-
mon quod non placuerat corã Domino, & non adim
pleuit vt ſequeretur Dominum, ſicut Dauid pater e-
7 ius. ¶Tunc ędificauit Salomon phanum Chamos ido
B lo Moab, in monte qui eſt contra Ieruſalem, & Mo-
8 loch idolo filiorum Ammon. ¶ Atque in hũc modum
fecit vniuerſis vxoribus ſuis alienigenis, quæ adole-
9 bant thura, & immolabant dijs ſuis. ¶Igitur iratus eſt
Dominus Salomoni, quod auerſa eſſet mens eius a
‖Sup.6.b & 9.a.3 10 Domino Deo Iſrael, ‖qui apparuerat ei ſecundo, ¶ &
præceperat de verbo hoc ne ſequeretur deos alienos,
11 & non cuſtodiuit quæ mandauit ei Dominus. ¶Dixit
itaque Dominus Salomoni: Quia habuiſti hoc apud
te: & non cuſtodiſti pactum meum, & præcepta mea
‖Inf.12.d 15. quæ mandaui tibi, diſrumpens ‖ ſcindam regnum
12 tuum, & dabo illud ſeruo tuo. ¶ Veruntamen in die-
bus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum: de
13 manu filij tui ſcindam illud, ¶ nec totum regnum au-
feram, ſed tribum vnam dabo filio tuo propter Da-
14 uid ſeruum meum, & Ieruſalem quam elegi. ¶ Suſci-
C tauit autem Dominus aduerſarium Salomoni Adad
‖2.Reg.8.d.14. 15 Idumæum de ſemine regio, qui erat in Edom. ¶‖Cum
enim eſſet Dauid in Idumæa, & aſcendiſſet Ioab prin
ceps militiæ ad ſepeliendum eos qui fuerant interfe-
16 cti, & occidiſſet omne maſculinum in Idumæa. ¶ (ſex
enim menſibus ibi moratus eſt Ioab, & omnis Iſrael,
donec interimeret omne maſculinum in Idumæa)
17 ¶ fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſeruis patris eius
cum eo, vt ingrederetur Ægyptum: erat autem Adad
18 puer paruulus. ¶Cumque ſurrexiſſent de Madian, ve
nerunt in Pharan, tuleruntque ſecum viros de Pha-
ran, & introierunt Ægyptum ad Pharaonem regem
Ægypti: qui dedit ei domum, & cibos conſtituit, &
19 terram delegauit. ¶ Et inuenit Adad gratiam coram
Pharaone valde, in tantum vt daret ei vxorem, ſoro-
20 rem vxoris ſuæ germanam Taphnes reginæ. ¶ Ge-
nuitque ei ſoror Taphnes Genubath filium, & nutri-
D uit eum Taphnes in domo Pharaonis: eratq; Genu-
21 bath habitans apud Pharaonem cum filijs eius. ¶Cũ-
que audiſſet Adad in Ægypto, dormiſſe Dauid cum
patribus ſuis, & mortuum eſſe Ioab principem mili-
tiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, vt vadam in terram
22 meam. ¶ Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud me
indiges, vt quæras ire ad terram tuam? At ille reſpon
23 dit: Nulla: ſed obſecro te vt dimittas me. ¶ Suſcitauit
quoque ei Deus aduerſarium Razon filium Eliada,
qui fugerat Adarezer regem Soba dominum ſuum:
24 ¶& congregauit contra eum viros, & factus eſt prin-
ceps latronum cum interficeret eos Dauid: abieruntque
que Damaſcum, & habitauerunt ibi, & conſtituerũt
25 eum regem in Damaſco, ¶eratque aduerſarius Iſrae-
li cunctis diebus Salomonis: & hoc eſt malum Adad,
26 & odium contra Iſrael, regnauitque in Siria, ¶ Iero- 2.Par. 1. 26.
E boam quoque filius Nabat, Ephratæus de Sareda, ſer
uus Salomonis, cuius mater erat nomine Sarua, mu-
27 lier vidua: leuauit manum contra regem. ¶ Et hæc eſt
cauſa rebellionis aduerſus eum, quia Salomon ędifi-
cauit Mello, & coæquauit voraginem ciuitatis Da-
28 uid patris ſui. ¶Erat autem Ieroboam vir fortis, & po
tens, videnſque Salomon adoleſcentem bonę indolis
& induſtrium, conſtituerat eum præfectum ſuper tri-
29 buta vniuerſæ domus Ioſeph. ¶ Factum eſt igitur in
tempore illo, vt Ieroboam egrederetur de Ieruſalem,
& inueniret eũ Ahias Silonites propheta in via, oper
30 tus pallio nouo: erant autẽ duo tantum in agro. ¶Ap- 2.Par.10 c.15

prehendenſque Ahias pallium ſuum nouũ, quo coo-
31 pertus erat, ſcidit in duodecim partes. ¶Et ait ad Iero-
F boam: Tolle tibi decem ſciſſuras: hæc enim dicit Dñs
Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Sa-
32 lomonis, & dabo tibi decem tribus. ¶ Porro vna tri-
bus remanebit ei propter ſeruum meum Dauid, &
Ieruſalem ciuitatem quam elegi ex omnibus tribu-
33 bus Iſrael: ¶ eo quod dereliquerit me, & adorauerit
Aſtarthen Deam Sidoniorum, & Chamos Deum
Moab, & Moloch deum filiorum Ammon: & non
ambulauerit in vijs meis, vt faceret iuſtitiam coram
me, & præcepta mea, & iudicia ſicut Dauid pater e-
34 ius: ¶Nec auferam omne regnũ de manu eius, ſed du-
cem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuę, propter Da
uid ſeruum meum quem elegi, qui cuſtodiuit manda
35 ta mea, & præcepta mea. ¶ Auferam autẽ regnum de
36 manu filij eius, & dabo tibi decem tribus: ¶ filio autẽ
eius dabo tribum vnam, vt remaneat lucerna Dauid
ſeruo meo cunctis diebus coram me in Ieruſalem ci-
37 uitate quam elegi vt eſſet nomen meum ibi. ¶Te autẽ
G aſſumam, & regnabis ſuper omnia quæ deſiderat ani
38 ma tua, eriſq; rex ſuper Iſrael. ¶Si igitur audieris om-
nia quæ præcepero tibi, & ambulaueris in vijs meis,
& feceris quod rectum eſt coram me, cuſtodiens man
data mea, & præcepta mea, ſicut fecit Dauid ſeruus
meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem,
quomodo ædificaui Dauid domũ, & tradam tibi Iſ-
39 rael: ¶& affligã ſemen Dauid ſuper hoc: veruntamen
40 non cunctis diebus. ¶Voluit ergo Salomon interficere
Ieroboam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum ad
Seſac regem Ægypti, & fuit in Aegypto vſq; ad mor
41 tem Salomonis. ¶ Reliquum autem verborum Salo-
monis, & omnia q̃ fecit, & ſapientia eius: ecce vniuer
ſa ſcripta ſunt in libro verborum dierum Salomonis.

¶ Dies

42 ¶ Dies autem quos regnauit Salomon in Ieruſalem
43 ſuper omnem Iſrael, quadraginta anni ſunt. ¶ Dormi
uitque Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in
ciuitate Dauid patris ſui, regnauitq; Roboam filius
eius pro eo.

CAPVT XII.

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc enim
1. Par. 10. a 1. A congregatus erat omnis Iſrael, ad conſti-
2 tuendum eum regem. ¶ At vero Ieroboam
filius Nabat, cum adhuc eſſet in Aegypto profugus
a facie regis Salomonis, audita morte eius, reuerſus
3 eſt de Aegypto. ¶ Miſeruntque & vocauerunt eum:
venit ergo Ieroboam, & omnis multitudo Iſrael, &
4 locuti ſunt ad Roboam, dicentes: ¶ Pater tuus duriſſi
mum iugum impoſuit nobis: tu itaque nunc immi-
nue paululum de imperio patris tui duriſſimo, & de
iugo grauiſſimo quod impoſuit nobis, & ſeruiemus
5 tibi. ¶ Qui ait eis, Ite vſq; ad tertium diem, & reuerti
6 mini ad me. Cumque abijſſet populus, ¶ inijt conſiliũ
B rex Roboam cum ſenioribus, qui aſſiſtebant coram
Salomone patre eius cũ adhuc viueret, & ait: Quod
datis mihi conſilium, vt reſpondeam populo huic?
7 ¶ Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, &
ſeruieris, & petitioni eorum ceſſeris, locutusque fue-
ris ad eos verba lenia, erunt tibi ſerui cũctis diebus.
8 ¶ Qui dereliquit conſilium ſenum quod dederant ei,
& adhibuit adoleſcentes qui nutriti fuerant cum eo,
9 & aſſiſtebant illi. ¶ dixitque ad eos: Quod mihi datis
conſilium, vt reſpondeam populo huic, qui dixerunt
mihi, Leuius fac iugum quod impoſuit pater tuus ſu-
10 per nos? ¶ Et dixerunt ei iuuenes, qui nutriti fuerant
C cum eo: Sic loqueris populo huic, qui locuti ſunt ad
te, dicẽtes: Pater tuus aggrauauit iugum noſtrũ, tu re
‖Ecc. 47 d. 28. leua nos: ‖ Sic loqueris ad eos, Minimus digitus meus
11 groſſior eſt dorſo patris mei. ¶ Et nunc pater meus po
ſuit ſuper vos iugum graue, ego autem addam ſuper
iugum veſtrum: pater meus cecidit vos flagellis, ego
12 autem cædam vos ſcorpionibus. ¶ Venit ergo Iero-
boam, & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut
locutus fuerat rex, dicens: Reuertimini ad me die ter
13 tia. ¶ Reſponditque rex populo dura, derelicto conſi-
14 lio ſeniorum quod ei dederant, ¶ & locutus eſt eis ſe-
cundum conſiliũ iuuenum, dicens: Pater meus aggra
uauit iugum veſtrum, ego autem addã iugo veſtro:
pater meus cęcidit vos flagellis, ego autem cædã vos
15 ſcorpionibus. ¶ Et non acquieuit rex populo: quoniã
auerſatus fuerat eum Dominus, vt ſuſcitaret verbũ
‖Sup. 11. b. 12. D ſuum ‖ quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ,
16 ad Ieroboam filium Nabat. ¶ Videns itaque populus
quod noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicens:
Quæ nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in fi-
lio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nunc vide
domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in tabernacula
17 ſua. ¶ Super filios aũt Iſrael, quicunque habitabant in
18 ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. ¶ Miſit ergo rex
Roboam Aduram qui erat ſuper tributa: & lapida-
uit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porro rex Ro-
boam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Ieruſalẽ,
19 ¶ receſſitq; Iſrael a domo Dauid, vſque in præſentem
20 diem. ¶ Factum eſt autem cum audiſſet omnis Iſrael
quod reuerſus eſſet Ieroboã, miſerunt, & vocauerunt
eũ cõgregato cętu, & conſtituerunt eum regem ſuper
omnẽ Iſrael, nec ſecutus eſt quiſpiam domum Dauid
21 præter tribum Iuda ſolam. ¶ Venit aũt Roboam Ieru
ſalem, & congregauit vniuerſam domũ Iuda, & tri-
bũ Beniamin, centũ octoginta millia electorum viro-
rum, bellatorũ, vt pugnarent contra domum Iſrael,
& reducerent regnum Roboam filio Salomonis.
22 ¶ ‖ Factus eſt autem ſermo Dñi ad Semeiam virum ‖2. Paral 11. a 2.
23 Dei, dicens: ¶ Loquere ad Roboam filium Salomo-
nis regem Iuda, & ad omnem domum Iuda, & Benia
24 min, & reliquos de populo, dicens: ¶ Hæc dicit Dñs:
Non aſcendetis, neque bellabitis contra fratres ve-
ſtros, filios Iſrael: reuertatur vir in domum ſuam: a
me.n. factum eſt verbum hoc. Audierunt ſermonem
Domini, & reuerſi ſunt de itinere ſicut eius pręcepe-
25 rat Dominus. ¶ Aedificauit autem Ieroboam Sichẽ
in monte Ephraim, & habitauit ibi: & egreſſus inde,
26 ædificauit Phanuel. ¶ Dixitq; Ieroboã in corde ſuo, ‖ ‖Sup. 11. 117.
27 Nunc reuertetur regnũ ad domum Dauid, ¶ ſi aſcen-
derit populus iſte vt faciat ſacrificia in domo Dñi in
Ieruſalem: & conuertetur cor populi huius ad domi
num ſuum Roboam regem Iuda, interficientque me,
28 & reuertentur ad eum. ¶ Et excogitato conſilio fecit Tob. 1. a. 5.
duos vitulos aureos: & dixit eis. Nolite vltra aſcende
G re in Ieruſalem: ‖ Ecce dij tui Iſrael, qui te eduxerunt ‖Exo. 32. b. 8.
29 de terra Aegypti. ¶ Poſuitq; vnũ in Bethel, & alterũ
30 in Dan: ¶ & factum eſt verbum hoc in peccatum: ibat
enim populus ad adorandum vitulum vſq; in Dan.
31 ¶ Et fecit phana in excelſis, ‖ & ſacerdotes de extre- ‖2. Paral 11. c. 15.
32 mis populi, qui non erant de filijs Leui. ¶ Conſtituit-
que diem ſolemnem in menſe octauo, quintadecima
die menſis, in ſimilitudinẽ ſolemnitatis quæ celebra-
batur in Iuda. Et aſcendens altare ſimiliter fecit in
Bethel, vt immolaret vitulis quos fabricatus fuerat:
conſtituitque in Bethel ſacerdotes excelſorum quæ
33 fecerat. ¶ Et aſcendit ſuper altare quod extruxerat in
Bethel quintadecima die menſis octaui, quem finxe-
rat de corde ſuo: & fecit ſolemnitatem filijs Iſrael, &
aſcendit ſuper altare, vt adoleret incenſum.

CAPVT XIII.

1 ET ecce vir Dei venit de Iuda in ſermone Domi
A ni in Bethel, Ieroboam ſtante ſuper altare, &
2 thus iaciente. ¶ Et exclamauit contra altare in
ſermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Do-
minus: ‖ Ecce filius naſcetur domui Dauid, Ioſias no ‖4. Reg. 23. d. 17.
mine, & immolabit ſuper te ſacerdotes excelſorum,
qui nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa hominum ſu
3 per te incendet. ¶ Deditque in illa die ſignum dicẽs:
Hoc erit ſignum quod locutus eſt Dominus: Ecce al-
tare ſcindetur, & effundetur cinis qui in eo eſt.
4 ¶ Cumq; audiſſet rex ſermonẽ hominis Dei, quẽ in-
clamauerat contra altare in Bethel, extendit manum
ſuã de altari, dicens: Apprehendite eũ. Et exaruit ma-
B nus eius quam extenderat contra eum: nec valuit re-
5 trahere eam ad ſe. ¶ Altare quoque ſciſſum eſt, & effu
ſus eſt cinis de altare, iuxta ſignum quod prædixerat
6 vir Dei in ſermone Dñi. ¶ Et ait rex ad virum Dei:
Deprecare faciem Dñi Dei tui, & ora pro me, vt re-
ſtituatur manus mea mihi. Orauitque vir Dei faciẽ
Dñi, & reuerſa eſt manus regis ad eum, & facta eſt ſi
7 cut prius fuerat. ¶ Locutus eſt aũt rex ad virum Dei:
Veni mecũ domũ vt prandeas, & dabo tibi munera.
8 ¶ Rñditq; vir Dei ad regẽ: Si dederis mihi mediã par
tem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam
9 panem, neque bibam aquam in loco iſto: ¶ ſic enim

C mandatum eſt mihi in ſermone Domini pręcipientis:
Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reuer
10 teris per viam qua veniſti. ¶ Abijt ergo per aliam
viam, & non eſt reuerſus per iter quo venerat in Be-
11 thel. ¶ Prophetes autem quidam ſenex habitabat in
Bethel, ad quem venerunt filij ſui, & narrauerunt ei
omnia opera quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel,
& verba quæ locutus fuerat ad regem, narrauerunt
12 patri ſuo. ¶ Et dixit eis pater eorum: Per quam viam
abijt? Oſtenderunt ei filij ſui viam, per quam abie-
13 rat vir Dei, qui venerat de Iuda. ¶ Et ait filijs ſuis:
Sternite mihi aſinum. Qui cum ſtrauiſſent, aſcendit,
14 ¶ & abijt poſt virum Dei, & inuenit eũ ſedentem ſub-
D tus terebinthum, & ait illi: Tu ne es vir Dei qui veni
15 ſti de Iuda? Reſpondit ille: Ego ſum. ¶ Dixitq; ad
16 eum: Veni mecũ domum, vt comedas panem. ¶ Qui
ait: Non poſſum reuerti, neque venire tecũ, nec come
17 dam panem, neque bibam aquam in loco iſto: ¶ quia
locutus eſt Dominus ad me in ſermone Domini, di-
cens: Nõ comedes panẽ, & non bibes aquam ibi, nec
18 reuerteris per viã qua ieris. ¶ Qui ait illi: Et ego pro-
pheta ſum ſimilis tui: & angelus locutus eſt mihi in
ſermone Dñi, dicens: Reduc eum tecum in domum
tuã, vt comedat panem, & bibat aquam. Feſellit eũ,
19 ¶ & reduxit ſecũ: comedit ergo panem in domo eius,
20 & bibit aquam. ¶ Cumque ſederent ad menſam, fa-
ctus eſt ſermo Domini ad prophetam qui reduxerat
21 eũ. ¶ Et exclamauit ad virum Dei, qui venerat de Iu-
E da, dicens: Hæc dicit Dñs, Quia non obediens fuiſti
ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum quod præ-
22 cepit tibi Dominus Deus tuus: ¶ & reuerſus es, & co-
mediſti panem, & bibiſti aquam in loco, in quo præ-
cepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquã:
non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum
23 tuorum. ¶ Cumque comediſſet, & bibiſſet, ſtrauit aſi-
24 num ſuum prophetæ, quem reduxerat. ¶ Qui cum

abijſſet, inuenit eum leo in via, & occidit, & erat ca-
dauer eius proiectum in itinere: aſinus aũt ſtabat iux
25 ta illum, & leo ſtabat iuxta cadauer. ¶ Et ecce viri, trã
ſeuntes viderunt cadauer proiectum in via, & leonẽ
ſtantem iuxta cadauer. Et venerunt, & diuulgauerũt
in ciuitate, in qua prophetes ille ſenex habitabat.
26 ¶ Quod cum audiſſet propheta ille qui reduxerat eũ
F de via, ait: Vir Dei eſt, qui inobediens fuit ori Dñi,
& tradidit eum Dñs leoni, & confregit eum, & occi-
27 dit iuxta verbum Dñi quod locutus eſt ei. ¶ Dixitq;
ad filios ſuos: Sternite mihi aſinum. Qui cum ſtrauiſ-
28 ſent, ¶ & ille abijſſet, inuenit cadauer eius proiectum
in via, & aſinũ & leonem ſtantes iuxta cadauer: non
29 comedit leo de cadauere, nec læſit aſinũ. ¶ Tulit ergo
prophetes cadauer viri Dei, & poſuit illud ſuper aſi-
num, & reuerſus intulit in ciuitatem prophetæ ſenis
30 vt plangerent eum. ¶ Et poſuit cadauer eius in ſepul-
chro ſuo: & planxerunt eum. Heu heu mi frater.
31 ¶ Cumque planxiſſent eum, dixit ad filios ſuos: Cum
mortuus fuero, ſepelite me in ſepulchro in quo vir
32 Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite oſſa mea. ¶ Pro
fecto enim veniet ſermo quem prædixit in ſermone
Domini contra altare quod eſt in Bethel, & contra
omnia phana excelſorum, quæ ſunt in vrbibus Sama
33 riæ. ¶ Poſt verba hæc non eſt reuerſus Ieroboam de
via ſua peſſima, ſed econtrario fecit de nouiſſimis po
puli ſacerdotes excelſorum: quicunq; volebat, imple
34 bat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum. ¶ Et
propter hanc cauſam peccauit domus Ieroboam, &
euerſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.

CAPVT XIIII.

1 IN tempore illo ęgrotauit Abia filius Ieroboam.
A ¶ Dixitque Ieroboam vxori ſuę: Surge, & com-
2 muta habitum, ne cognoſcaris quod ſis vxor Ie
roboam: & vade in Silo, vbi eſt Ahias propheta ‖ qui Sup. 11. f. 31.
locutus eſt mihi quod regnaturus eſſem ſuper popu-
3 lum hunc. ¶ Tolle quoque in manu tua decem panes,
& cruſtulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipſe
enim indicabit tibi quid euenturum ſit puero huic.
4 ¶ Fecit vt dixerat, vxor Ieroboam: & conſurgens a-
bijt in Silo, & venit in domum Ahię: at ille non pote
rat videre, quia caligauerant oculi eius præ ſenectu-
5 te. ¶ Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce vxor Ie
roboam ingreditur, vt conſulat te ſuper filio ſuo qui

B ægrotat: hæc & hæc loqueris ei. Cum ergo illa intra-
6 ret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat, ¶ audiuit Ahias
ſonitum pedum eius introeuntis per oſtium, & ait:
Ingredere vxor Ieroboam: quare aliam te eſſe ſimu-
7 las? ego autem miſſus ſum ad te durus nuncius. ¶ Va
de & dic Ieroboam: Hęc dicit Dominus Deus Iſrael,
Quia exaltaui te de medio populi, & dedi te ducem
8 ſuper populum meum Iſrael: ¶ & ſcidi regnum do-
mus Dauid, & dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut ſer-
uus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea, & ſe-
cutus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod placi-
9 tum eſſet in conſpectu meo: ¶ ſed operatus es ma-
li ſuper omnes qui fuerunt ante te, & feciſti tibi
deos alienos, & conflatiles, vt me ad iracundiam
prouocares, me autem proieciſti poſt corpus tuum.
10 ¶ Idcirco ecce ego inducam mala ſuper domum
C Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingen- Infra 15. f. 29.
tem ad parietem, & clauſum, & nouiſſimum in Iſ-
rael: & mundabo reliquias domus Ieroboam, ſi-
11 cut mundari ſolet fimus vſque ad purum. ¶ Qui

mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent
eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vota-
12 bunt eos aues cœli: quia Dominus locutus eſt. Tu
D igitur ſurge, & vade in domũ tuam: & in ipſo introi-
13 tu pedum tuorum in vrbem, morietur puer, & plan-
get eum omnis Iſrael, & ſepeliet: iſte enim ſolus in-
feretur de Ieroboam in ſepulchrum, quia inuentus
eſt ſuper eo ſermo bonus a Domino Deo Iſrael, in
14 domo Ieroboam. Conſtituet autem ſibi Dominus
regem ſuper Iſrael, qui percutiet domum Ieroboam
15 in hac die, & in hoc tempore: & percutiet Domi-
nus Deus Iſrael, ſicut moueri ſolet arundo in aqua:
& euellet Iſrael de terra bona hac, quam dedit pa-
tribus eorum, & ventilabit eo trans Flumen: quia fe-
16 cerunt ſibi lucos, vt irritarent Dominum. Et tradet
Dominus Iſrael propter peccata Ieroboam, qui pec-
17 cauit, & peccare fecit Iſrael. Surrexit itaque vxor
Ieroboam, & abijt, & venit in Therſa: cumque illa
18 ingrederetur limen domus, puer mortuus eſt, & ſe-
pelierunt eum. Et planxit eum omnis Iſrael iuxta
E ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu ſerui
19 ſui Ahiæ prophetæ. Reliqua autem verborum Iero-
boam, quomodo pugnauerit, & quomodo regnaue-
rit, ecce ſcripta ſunt in libro verborum dierum re-
20 gum Iſrael. Dies autem quibus regnauit Ieroboam,
viginti duo anni ſunt: & dormiuit cum patribus ſuis.
‖1.Par.12 c.13. 21 regnauitque Nadab filius eius pro eo. ‖ Porro Ro-
boam filius Salomonis regnauit in Iuda: Quadragin-
ta & vnius anni erat Roboam, cum regnare cœpiſſet:
decem & ſeptem annos regnauit in Ieruſalem ciuita-
te, quam elegit Dominus, vt poneret nomen ſuum
ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. Nomen autem ma-
22 tris eius Naama Ammanitis. Et fecit Iudas malum
F coram Domino, & irritauerunt eum ſuper omnibus
quæ fecerant patres eorum in peccatis ſuis, quæ pec-
23 cauerunt. Ædificauerunt enim & ipſi ſibi aras, &
ſtatuas, & lucos ſuper omnem collem excelſum, &
24 ſubter omnem arborem frondoſam. Sed & effœmi-
nati fuerunt in terra, feceruntque omnes abomina-
tiones gentium, quas attriuit Dominus ante faciem
2.Par.12 a.2. 25 filiorum Iſrael. In quinto autem anno regni Ro-
26 boam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Ieruſalem, &
tulit theſauros domus Domini, & theſauros regios,
‖Sup.10. c.16. & vniuerſa diripuit: ſcuta quoque aurea ‖ quæ fece-
27 rat Salomon: pro quibus fecit rex Roboam ſcuta
G ærea, & tradidit ea in manum ducum ſcutariorum,
& eorum qui excubabant ante oſtium domus regis.
28 Cumque ingrederetur rex in domum Domini, por-
tabant ea qui præeundi habebant officium, & poſtea
29 reportabant ad armamentarium ſcutariorum. Reli-
qua autem ſermonum Roboam, & omnia quæ fecit,
ecce ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
30 Iuda. Fuitque bellum inter Roboam, & Ieroboam
31 cunctis diebus. Dormiuitque Roboam cum patri-
bus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid:
nomen autem matris eius Naama Ammanitis: & re-
gnauit Abiam filius eius pro eo.

CAPVT XV.

1 IGitur in octauo decimo anno regni Ieroboam fi-
‖2.Par.12 d.22. A lij Nabat, regnauit Abiam ſuper Iudam. Tri-
2.Par.13. a.2. 2 bus annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
3 eius Maacha filia Abeſſalon. Ambulauitque in om-
nibus peccatis patris ſui, quæ fecerat ante eum, nec
erat cor eius perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut
4 cor Dauid patris eius. Sed propter Dauid dedit ei
Dominus Deus ſuus lucernam in Ieruſalem, vt ſuſci-
5 taret filium eius poſt eum, & ſtatueret Ieruſalem, eo
quod feciſſet Dauid rectum in oculis Domini, & non
declinaſſet ab omnibus quæ præceperat ei, cũctis die-
6 bus vitæ ſuæ, ‖ excepto ſermone Vriæ Hethæi. Atta- ‖2.Re.11 a.4 c.17. & 12.b 9.
men bellum fuit inter Roboam, & Ieroboam omni
7 tempore vitæ eius. Reliqua autem ſermonum A-
B biam, & omnia quæ fecit, nonne hæc ſcripta ‖ ſunt ‖2.Par.14 .1.
in libro verborum dierum regum Iuda? Fuitque præ-
8 lium inter Abiam, & inter Ieroboam. Et dormiuit
Abiam cum patribus ſuis: & ſepelierunt eum in Ci-
uitate Dauid: regnauitque Aſa filius eius pro eo.
9 In anno ergo vigeſimo Ieroboam regis Iſrael re-
10 gnauit Aſa rex Iuda. & quadraginta, & vno anno
regnauit in Ieruſalem. Nomen matris eius Maacha,
11 filia Abeſſalom. Et fecit Aſa rectum ante conſpe-
C ctum Domini, ſicut Dauid pater eius: & abſtulit
12 effœminatos de terra, purgauitque vniuerſas ſor-
13 des idolorum, quæ fecerant patres eius. Inſuper &

Maacham matrem ſuam amouit, ne eſſet princeps
in ſacris Priapi, & in luco eius quem conſecrauerat:
ſubuertitque ſpecum eius, & confregit ſimulacrum
turpiſſimum, & combuſſit in Torrente Cedron.
14 excelſa autem non abſtulit. Veruntamen cor Aſa
perfectum erat cum Domino cunctis diebus ſuis:
15 & intulit ea quæ ſanctificauerat pater ſuus, & vo-
uerat, in domum Domini, argentum, & aurum, &
16 vaſa. Bellum autem erat inter Aſa, & Baaſa regem
17 Iſrael cunctis diebus eorum. Aſcendit quoque
Baaſa rex Iſrael in Iudam, & ędificauit Rama, vt non
poſſet quiſpiam egredi, vel ingredi de parte Aſa re-
18 gis Iuda. Tollens itaque Aſa omne argentum, & 2.Par.16. a.2.
D aurum quod remanſerat in theſauris domus Domi-
ni, & in theſauris domus regiæ, & dedit illud in ma-
nus ſeruorum ſuorum: & miſit ad Benadad filium
Tabremon filij Hezion, regem Syriæ, qui habitabat
19 in Damaſco, dicens: Fœdus eſt inter me, & te, & in-
ter patrem meum, & patrem tuum: ideo miſi tibi mu-
nera, argentum, & aurum: & peto vt venias, & irri-
tum facias fœdus quod habes cum Baaſa rege Iſ-
20 rael, & recedat a me. Acquieſcens Benadad re-
gi Aſa, miſit principes exercitus ſui in ciuitates Iſ-
rael, et percuſſerunt Ahion, et Dan, et Abeldo-
mum Maacha, et vniuerſam Cenheroth, omnem
21 ſcilicet Terram Nephthali. Quod cum audiſ-
E ſet Baaſa, intermiſit ædificare Rama, et reuer-
22 ſus eſt in Therſa. Rex autem Aſa nuncium miſit 2.Par.15. a.2.
in omnem Iudam, dicens: Nemo ſit excuſatus.
et tulerunt lapides de Rama, et ligna eius, quibus

ædificauerat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa Ga-
23 baa Beniamin, & Maſpha. ♀ Reliqua autem om-
nium ſermonum Aſa, & vniuerſæ fortitudines eius,
& cuncta quæ fecit, & ciuitates quas extruxit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum
Iuda? Veruntamen in tempore ſenectutis ſuæ doluit
24 pedes. ♀ Et dormiuit cum patribus ſuis, & ſepultus
F eſt cum eis in ciuitate Dauid patris ſui. Regnauit-
1.Par.17.a.1.
25 que Ioſaphat filius eius pro eo. ♀ Nadab vero filius Ie-
roboam regnauit ſuper Iſrael anno ſecundo Aſa re-
26 gis Iuda: regnauitque ſuper Iſrael duobus annis. ♀ Et
fecit quod malum eſt in conſpectu Domini, & ambu-
lauit in vijs patris ſui, & in peccatis eius, quibus pec-
27 care fecit Iſrael. ♀ Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius
Ahiæ de domo Iſſachar, & percuſſit eum in Gebbe-
thon, quæ eſt vrbs Philiſthinorum: ſiquidem Nadab,
28 & omnis Iſrael obſidebant Gebbethon. ♀ Interfecit
ergo illum Baaſa in anno tertio Aſa regis Iuda, & re-
29 gnauit pro eo. ♀ Cumque regnaſſet, percuſſit omnem
domum Ieroboam: nō dimiſit ne vnam quidem ani-
‖Sup.14.c.10.
G mam de ſemine eius, donec deleret eum ‖ iuxta ver-
bum Domini quod locutus fuerat in manu ſerui ſui
30 Ahiæ Silonitis, ♀ propter peccata Ieroboam quæ pec-
cauerat, & quibus peccare fecerat Iſrael: & propter
delictum quo irritauerat Dominum Deum Iſrael.
31 ♀ Reliqua autem ſermonum Nadab, & omnia quæ
operatus eſt: nonne hæc ſcripta ſunt in libro verbo-
32 rum dierum regum Iſrael? ♀ Fuitque bellum inter
Aſa, & Baaſa regem Iſrael, cunctis diebus eorum.
33 ♀ Anno tertio Aſa regis Iuda regnauit Baaſa filius
Ahiæ, ſuper omnem Iſrael in Therſa vigintiquattuor
34 annis. ♀ Et fecit malum coram Domino, ambulauit-
que in via Ieroboam, & in peccatis eius, quibus
peccare fecit Iſrael.

CAPVT XVI.

1 FActus eſt autem ſermo Domini ad Iehu filium
A Hanani contra Baaſa, dicens: ♀ Pro eo quod
2 exaltaui te de puluere, & poſui te ducem ſuper
populum meum Iſrael, tu autem ambulaſti in via Ie-
roboam, & peccare feciſti populum meum Iſrael, vt
3 me irritares in peccatis eorum: ♀ ecce, ego demetam
poſteriora Baaſa, & poſteriora domus eius: & faciam
‖Sup.15.g.29.
domum tuam, ‖ ſicut domum Ieroboam filij Nabat.
4 ♀ Qui mortuus fuerit de Baaſa in ciuitate, comedent
eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, co-
5 medent eum volucres cœli. ♀ Reliqua aūt ſermonum
Baaſa, & quæcunque fecit, & prælia eius: nonne hæc
‖2.Par.16.a.1.
ſcripta ſunt ‖ in libro verborum dierū regum Iſrael?
6 ♀ Dormiuit ergo Baaſa cum patribus ſuis, ſepultuſ-
B que eſt in Therſa: & regnauit Ela filius eius pro eo.
7 ♀ Cum autē in manu Iehu filij Hanani prophetæ ver-
bum Domini factum eſſet cōtra Baaſa, & contra do-
mum eius, & contra omne malum quod fecerat corā
Domino, ad irritandum eum in operibus manuum
ſuarum, vt fieret ſicut domus Ieroboam: ob hanc cau-
ſam occidit eum, hoc eſt, Iehu filium Hanani prophe-
8 tam. ♀ Anno vigeſimo ſexto Aſa regis Iuda, regnauit
Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duobus annis.
9 ♀ Et rebellauit contra eum ſeruus ſuus Zambri, dux
mediæ partis equitum: erat autem Ela in Therſa bi-
C bens, & temulentus in domo Arſa præfecti Therſa.
10 ♀ ‖ Irruens ergo Zambri, percuſſit, & occidit eum an- ‖4.Reg.9.g.31.
no vigeſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, & regnauit pro
11 eo. ♀ Cumque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſolium eius,
percuſſit omnem domum Baaſa, & non dereliquit ex
ea mingentem ad parietem, & propinquos, & amicos
12 eius. ♀ Deleuitque Zambri omnem domum Baaſa, iu-
xta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baaſa
13 in manu Iehu prophetæ, ♀ propter vniuerſa peccata
Baaſa, & peccata Ela filij eius, qui peccauerūt, & pec-
care fecerūt Iſrael prouocantes Dominum Deum Iſ-
14 rael in vanitatibus ſuis. ♀ Reliqua autem ſermonum
D Ela, & omnia quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in li-
15 bro verborum dierum regum Iſrael? ♀ Anno vigeſi-
mo ſeptimo Aſa regis Iuda, regnauit Zambri ſeptem
diebus in Therſa: porro exercitus obſidebat Gebbe-
16 thon vrbem Philiſthinorum. ♀ Cumq; audiſſet rebel-
laſſe Zambri, & occidiſſe regem, fecit ſibi regem om-
nis Iſrael Amri, qui erat princeps militiæ ſuper Iſrael
17 in die illa, in caſtris. ♀ Aſcendit ergo Amri, & omnis
Iſrael cum eo de Gebbethon, & obſidebant Therſa.
18 ♀ Videns autem Zambri quod expugnanda eſſet ciui-
tas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccendit ſe cum domo
19 regia: ♀ & mortuus eſt in peccatis ſuis quæ peccauerat
E faciens malum coram Domino, & ambulans in via
Ieroboam, & in peccato eius, quo fecit peccare Iſrael.
20 ♀ Reliqua autem ſermonum Zambri, & inſidiarum
eius, & tyrannidis, nonne hæc ſcripta ſunt in libro
21 verborum dierum regum Iſrael? ♀ Tūc diuiſus eſt po-
pulus Iſrael in duas partes: media pars populi ſeque-
batur Thebni filium Gineth, vt conſtitueret eum re-
22 gem: & media pars Amri. ♀ Præualuit autem populus
qui erat cum Amri, populo qui ſequebatur Thebni
filium Gineth: mortuuſque eſt Thebni, & regnauit
23 Amri. ♀ Anno trigeſimo primo Aſa regis Iuda, re-
gnauit Amri ſuper Iſrael, duodecim annis: in Ther-
24 ſa regnauit ſex annis. ♀ Emitque montem Samariæ
a Somer duobus talentis argenti: & ędificauit eum,
F & vocauit nomen ciuitatis quam extruxerat nomi-
25 ne Semer domini montis Samariam. ♀ Fecit autem
Amri malum in conſpectu Domini, & operatus eſt
26 nequiter ſuper omnes qui fuerunt ante eum. ♀ Ambu-
lauitq; in omni via Ieroboam filij Nabat, & in pec-
catis eius quibus peccare fecerat Iſrael: vt irritaret
27 Dominum Deum Iſrael in vanitatibus ſuis. ♀ Reli-
qua autem ſermonum Amri, & pręlia eius quę geſſit,
nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum
28 regum Iſrael? ♀ Dormiuitque Amri cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt in Samaria: regnauitque Achab
29 filius eius pro eo. ♀ Achab vero filius Amri regna-
uit ſuper Iſrael anno trigeſimo octauo Aſa regis Iu-
da. Et regnauit Achab filius Amri ſuper Iſrael in Sa-
30 maria viginti, & duobus annis. ♀ Et fecit Achab fi-
G lius Amri malum in conſpectu Domini, ſuper om-
31 nes qui fuerunt ante eum. ♀ Nec ſuffecit ei, vt am-

bularet in peccatis Ieroboam filij Nabat, inſuper du-
xit vxorem Iezabel filiam Ethbaal regis Sidonio-
32 rum. Et abijt, & ſeruiuit Baal, & adorauit eum. ¶ Et
poſuit aram Baal in templo Baal, quod ædificauerat
33 in Samaria, ¶ & plantauit lucum: & addidit Achab
in opere ſuo, irritans Dominum Deum Iſrael ſuper
34 omnes reges Iſrael qui fuerunt ante eum. ¶ In die-
bus eius ędificauit Hiel de Bethel, Iericho: in Abiram
primitiuo ſuo fundauit eam, & in Segub nouiſſimo
Ioſ. 6. d. 26. ſuo poſuit portas eius: ‖ iuxta verbum Domini quod
locutus fuerat in manu Ioſue filij Nun.

CAPVT XVII.

1 A ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Ga-
laad ad Achab: ‖ Viuit Dominus Deus Iſrael.
in cuius conſpectu ſto: ſi erit annis his ros, &
2 pluuia, niſi iuxta oris mei verba. ¶ Et factum eſt ver-
3 bum Domini ad eum, dicens: ¶ Recede hinc, & vade
contra Orientem, & abſcondere in torrente carith,
qui eſt contra Iordanem, ¶ & ibi de torrente bibes: co-
que pręcepi, vt paſcant te ibi. ¶ Abijt ergo, & fecit
iuxta verbum Domini: cumque abijſſet, ſedit in tor-
rente carith, qui eſt cõtra Iordanem. ¶ Corui quoque
ferebãt ei panem, & carnes mane, ſimiliter panem,
carnes veſperi, & bibebat de Torrente. ¶ Poſt dies
autem ſiccatus eſt Torrens: non enim pluerat ſuper
terram. ¶ Factus eſt ergo ſermo Domini ad eum, di-
Luc. 4. d. 25 cens: ¶ ‖ Surge & vade in Sarephta Sidoniorum, & ma
nebis ibi: pręcepi enim ibi mulieri viduę vt paſcat te.
10 Surrexit, & abijt in Sarephta. Cumque veniſſet ad
portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colligens
ligna, & vocauit eam, dixitq; ei: Da mihi paululum
aquę in vaſe, vt bibam. ¶ Cumque illa pergeret vt af-
ferret, clamauit poſt tergum eius dicens: Affer mihi
obſecro, & buccellam panis in manu tua. ¶ Quæ re-
ſpondit: Viuit Dominus Deus tuus, quia non habeo
panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinę in
hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo li
gna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo,
13 vt comedamus, & moriamur. ¶ Ad quam Elias ait.
Noli timere, ſed vade, & fac ſicut dixiſti: veruntamẽ
mihi primum fac de ipſa farinula ſubcineritium pa-
nem paruulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo

14 facies poſtea. ¶ Hæc autem dicit Dominus Deus
Iſrael, h ... non deficiet, nec lecythus o-
C lei minuetur vſque ad diem, in qua Dominus datu-
15 rus eſt pluuiam ſuper faciem terræ. ¶ Quæ abijt,
& fecit iuxta verbum Eliæ: & comedit ipſe, & il-
16 la, & domus eius, & ex illa die ¶ hydria farinæ
non defecit, & lecythus olei non eſt imminutus,
iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu
17 Eliæ. ¶ Factum eſt autem poſt hæc, ægrotauit fi-
lius mulieris matrisfamilias, & erat languor fortiſ-
18 ſimus, ita vt non remaneret in eo halitus. ¶ Dixit
D ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi vir Dei? ingreſ-
ſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ,
19 & interficeres filium meum? ¶ Et ait ad eam Elias:
Da mihi filium tuum. Tulitque eum de ſinu eius,
& portauit in cœnaculum, vbi ipſe manebat: & po-

20 ſuit ſuper lectulum ſuum. ¶ Et clamauit ad Dominũ,
& dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam,
apud quam ego vtcunque ſuſtentor, afflixiſti, vt
21 interficeres filium eius? ¶ Et expandit ſe, atque
menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clama-
uit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus re-
uertatur obſecro, anima pueri huius in viſcera eius.
22 ¶ Et exaudiuit Dominus vocem Eliæ: & reuerſa eſt
23 anima pueri intra eum, & reuixit. ¶ Tulitque Elias
puerum, & depoſuit eum de cęnaculo in inferiorem
domum, & tradidit matri ſuæ, & ait illi: En viuit
24 filius tuus. ¶ Dixitque mulier ad Eliam: nunc in iſto
cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini
in ore tuo verum eſt.

CAPVT XVIII.

1 A POſt dies multos factum eſt verbum Domini
ad Eliam, in anno tertio, dicens: Vade, &
oſtende te Achab, vt dem pluuiam ſuper fa-
2 ciem terræ. ¶ Iuit ergo Elias, vt oſtenderet ſe A-
chab: erat autem fames vehemens in Samaria.
3 ¶ Vocauitque Achab Abdiam diſpenſatorem do-
mus ſuæ: Abdias autem timebat Dominum val-
4 de. ¶ Nam cum interficeret Iezabel prophetas Do-
mini, tulit ille centum prophetas, & abſcondit eos
quinquagenos, & quinquagenos in ſpeluncis, &
5 pauit eos pane, & aqua. ¶ Dixit ergo Achab ad
Abdiam: Vade in terram ad vniuerſos fontes aqua-
rum, & in cunctas valles: ſi forte poſſimus inueni-
re herbam, & ſaluare equos, & mulos, & non peni-
6 tus iumenta intereant. ¶ Diuiſeruntque ſibi regio-
nes, vt circuirent eas: Achab ibat per viam vnam,

7 et Abdias per viam alteram ſeorſum. ¶ Cumque eſ-
ſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognouiſ
B ſet eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait: Non tu es,
8 Domine mi, Elias? ¶ Cui ille reſpondit: Ego. Vade, &
9 dic Domino tuo: Adeſt Elias. ¶ Et ille: Quid peccaui,
inquit, quoniam tradis me ſeruum tuum in manu A-
10 chab, vt interficiat me? ¶ Viuit Dominus Deus tuus,
quia non eſt gens, aut regnum, quo non miſerit do-
minus meus te requirens: & reſpondentibus cunctis,
Non eſt hic: adiurauit regna ſingula, & gentes, eo q̄d
11 minime repertreris. ¶ Et nunc tu dicis mihi; Vade, &
12 dic domino tuo; Adeſt Elias. ¶ Cumque receſſero a te,
Spiritus Domini aſportabit te in locum quem ego i-
gnoro: & ingreſſus nũciabo Achab, & non inueniens
te, interficiet me: ſeruus autem tuus timet Dominum
13 ab infantia ſua. ¶ Nunquid non indicatum eſt tibi do
mino meo, quid fecerim cum interficeret Iezabel ꝓ-
phetas Domini, quod abſconderim de prophetis Do
mini centum viros, quinquagenos, & quinquagenos
14 in ſpeluncis, & pauerim eos pane, & aqua? ¶ Et nunc
C tu dicis. Vade, & dic Domino tuo, Adeſt Elias: vt in-
15 terficiat me? ¶ Et dixit Elias: Viuit Dominus exerci-
tuum, ante cuius vultum ſto, quia hodie apparebo
16 ei. ¶ Abijt ergo Abdias in occurſum Achab, & indica-
17 uit ei: venitque Achab in occurſum Eliæ. ¶ Et cum vi
diſſet eum, ait: Tu ne es ille, qui conturbas Iſrael?
18 ¶ Et ille ait: Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus
patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecu
19 ti eſtis Baalim. ¶ Veruntamen nunc mitte, & congre-
ga ad me vniuerſum Iſrael in monte Carmeli, & pro-
phetas Baal quadringentos quinquaginta, prophe-
taſque lucorum quadringentos, qui comedunt de
20 menſa Iezabel. ¶ Miſit Achab ad omnes filios Iſrael,
21 & congregauit prophetas in monte Carmeli. ¶ Acce-
dens autem Elias ad omnẽ populum, ait: Vſquequo
D claudicatis in duas partes? ſi Dominus eſt Deus, ſe-
quimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non
22 r̄ndit ei populus verbũ. ¶ Et ait rurſus Elias ad popu-
lum: Ego remanſi propheta Domini ſolus: prophetę
autem Baal quadringenti, & quinquaginta viri ſunt.
23 ¶ Dentur nobis duo boues, & illi eligant ſibi bouem
vnum, & in fruſta cædentes ponant ſuper ligna, ignẽ
autem non ſupponant: & ego faciam bouem alte-
rum, & imponam ſuper ligna, ignem autem non ſup-
24 ponam. ¶ Inuocate nomina deorum veſtrorum, & e-
go inuocabo nomen Domini mei: & Deus qui exau-
dierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis po
25 pulus, ait: Optima propoſitio. ¶ Dixit ergo Elias pro-
phetis Baal: Eligite vobis bouem vnum, & facite pri
mi: quia vos plures eſtis: & inuocate nomina deo-
26 rum veſtrorum, ignemque non ſupponatis. ¶ Qui
cum tuliſſent bouem quem dederat eis, fecerunt: &
E inuocabant nomen Baal de mane vſque ad meridiẽ,
dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui
reſponderet: tranſiliebantque altare quod fecerant.
27 ¶ Cumque eſſet iam meridies: illudebat illis Elias, di-
cens: Clamate voce maiore: Deus enim eſt, & forſitā
loquitur, aut in diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certe
28 dormit, vt excitetur. ¶ Clamabant ergo voce magna,
& incidebant ſe iuxta ritum ſuum cultris & lāceolis,
29 donec perfunderentur ſanguine. ¶ Poſtquam autem
tranſijt meridies, & illis prophetantibus venerat tem-
pus, quo ſacrificiũ offerri ſolet, nec audiebatur vox,
nec aliquis reſpondebat, nec attendebat orantes:
30 ¶ dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et acceden-
te ad ſe populo, curauit altare Domini, quod deſtru-
31 ctum fuerat. ¶ Et tulit duodecim lapides iuxta nume-
rum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus eſt ſer-
32 mo Domini, dicens: ‖ Iſrael erit nomen tuum. ¶ Et ‖Gen.32 f.18.
ædificauit de lapidibus altare in nomine Domini, 3.Re.17 f.14.
fecitque aquæductum, quaſi per duas aratiunculas
33 in circuitu altaris, ¶ & compoſuit ligna: diuiſitque per
34 membra bouem, & poſuit ſuper ligna, ¶ & ait: Imple-
F te quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holocau-
ſtum, & ſuper ligna. Rurſumque dixit: Etiam ſecun-
do hoc facite. Qui cum feciſſent ſecundo, ait: Etiam
35 tertio idipſum facite. Feceruntque tertio, ¶ & curre-
bant aquæ circum altare, & foſſa aquæductus repleta
36 eſt. ¶ Cumque iam tempus eſſet, vt offerretur holocau
ſtum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus A-
braham, & Iſaac, & Iſrael, oſtende hodie, quia tu es
Deus Iſrael, & ego ſeruus tuus, & iuxta præceptum
37 tuum feci omnia verba hæc. ¶ Exaudi me Domine,
exaudi me: vt diſcat populus iſte, quia tu es Domi-
38 nus Deus, & tu conuertiſti cor eorum iterum. ¶ Ceci-
dit autem ignis Domini, & vorauit holocauſtum, &
ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquam quæ e-
39 rat in aquæductu lambens. ¶ Quod cum vidiſſet om-
nis populus, cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus
40 ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus. ¶ Dixitque
Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne
G vnus quidem effugiat ex eis: Quos cum apprehen-
diſſent, duxit eos Elias ad Torrentem Ciſon, & inter-
41 fecit eos ibi. ¶ Et ait Elias ad Achab: Aſcende, come-
42 de, & bibe: quia ſonus multæ pluuiæ eſt. ¶ Aſcendit
Achab, vt comederet, & biberet: Elias autem aſcen-
dit in verticem Carmeli, & pronus in terram poſuit
43 faciem ſuam inter genua ſua, ¶ & dixit ad puerum
ſuum: Aſcende, & proſpice contra mare. Qui cum
aſcendiſſet, & contemplatus eſſet, ait: Non eſt quid-
quam. Et rurſum ait illi: Reuertere ſeptem vicibus.
44 ¶ In ſeptima autem vice, Ecce nubecula parua quaſi
veſtigium hominis aſcendebat de mari. Qui ait:
Aſcende, & dic Achab: Iunge currum tuum, & de-
45 ſcende, ne occupet te pluuia. ¶ Cumque ſe verteret
huc atque illuc, ecce cœli contenebrati ſunt, & nu-
bes, & ventus, & facta eſt pluuia grandis. Aſcendens
46 itaque Achab abijt in Iezrahel. ¶ & manus Domini
facta eſt ſuper Eliam, accinctiſque lumbis currebat
ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

CAPVT XIX.

1 NVnciauit aũt Achab Iezabel oīa q̄ fecerat E-
A lias, & q̄uō occidiſſet vniuerſos ꝓphetas gla-
2 dio. ¶ Miſitq; Iezabel nũciũ ad Eliā, dicẽs: Hę
mihi faciāt dij, et hęc addāt, niſi hac hora cras poſuero

animam

3 animam tuam, ſicut animam vnius ex illis. ¶ Timuit
ergo Elias, & ſurgens abijt quocunque eum ferebat
voluntas: venitq; in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi pue-
4 rum ſuum, ¶ & perrexit in deſertum viam vnius diei.
Cumque veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuniperum,
petiuit animæ ſuæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi
Domine, tolle animam meam: neq; enim melior ſum
5 quam patres mei. ¶ Proiecitque ſe, & obdormiuit in
vmbra iuniperi: & ecce angelus Domini tetigit eum,
6 & dixit illi: Surge, & comede. ¶ Reſpexit, & ecce ad
B caput ſuum ſubcineritius panis, & vas aquę, comedit
7 ergo & bibit, & rurſum obdormiuit. ¶ Reuerſuſq; eſt
angelus Domini ſecundo, & tetigit eum, dixitq; illi:
8 Surge comede: grādis enim tibi reſtat via. ¶ Qui cum
ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulauit in fortitu-
dine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta
9 noctibus, vſque ad montem Dei, Horeb. ¶ Cumq; ve-
niſſet illuc, manſit in ſpelunca: & ecce ſermo Domini
10 ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia? ¶ At ille re-
‖ Ro. 11. a. 3. ſpondit: ‖ Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exerci-
tuum, quia dereliquerūt pactum tuum filij Iſrael: al-
taria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderūt gla-
dio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam
11 meam, vt auferant eam. ¶ Et ait ei. Egredere, & ſta in
monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, &
C ſpiritus grandis, & fortis ſubuertens montes, & con-
terens petras ante Dominum: non in ſpiritu Domi-
nus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione
12 Dominus, ¶ & poſt commotionem ignis: non in igne
13 Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis. ¶ Quod
cum audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, &
egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ: & ecce vox ad eum,
14 dicens: Quid hic agis Elia? ¶ Et ille reſpōdit: Zelo ze-
latus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereli-
querunt pactum tuum filij Iſrael: altaria tua deſtru-
xerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus
ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, vt auferāt
15 eam. ¶ Et ait Dn̄s ad eum: Vade, & reuertere in viam
tuam per deſertum in Damaſcum: cumq; perueneris
16 illuc, vnges Hazael regem ſuper Siriam. ¶ & Iehu fi-
D lium Namſi vnges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autē
filium Saphat, qui eſt de Abelmeula, vnges prophe-
‖ 4. Re 9. a. 1. Eccl. 48 a 8. ‖ Ro. 11. a. 4.
17 tam pro te. ¶ ‖ Et erit quicunque fugerit gladium Ha-
zael, occidet eum Iehu: & quicunq; fugerit gladium
18 Iehu, interficiet eum Eliſæus. ¶ ‖ Et derelinquam mihi
in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non
ſunt incuruata ante Baal, & omne os quod non ado-
19 rauit eū, oſculans manus: ¶ Profectus ergo inde Elias,
réperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim
iugis boum, & ipſe in duodecim iugis boum aranti-
bus, vnus erat: cumque veniſſet Elias ad eum, miſit
20 pallium ſuum ſuper illum. ¶ Qui ſtatim relictis bo-
bus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer oro, patrem
meū, & matrē meā, & ſic ſequar te. Dixitq; ei: Vade,
21 & reuertere: quod enim meū erat, feci tibi. ¶ Reuerſus
autē ab eo, tulit par boū, & mactauit illud, & in arā-
tro boū coxit carnes, & dedit populo, & comederūt:
cōſurgēſq; abijt, & ſecutus eſt Eliā, & miniſtrabat ei.

CAPVT XX.

1 Porro Benadad rex Syriæ congregauit omnem
A exercitum ſuum, & triginta duos reges ſe-
cum, & equos, et currus: et aſcendens pu-
2 gnabat contra Samariam, et obſidebat eam. ¶ Mit-
tenſque nūcios ad Achab regem Iſrael in ciuitatem,
3 ¶ ait: Hæc dicit Benadad, Argentum tuum, & aurum
tuum meum eſt: & vxores tuæ, et filij tui optimi, mei
4 ſunt. ¶ Reſponditque rex Iſrael: Iuxta verbum tuum
5 domine mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea. ¶ Reuer-
tenteſque nuncij dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui
miſit nos ad te, Argentum tuum, & aurum tuum, &
6 vxores tuas, & filios tuos dabis mihi. ¶ Cras igitur hac
eadem hora mittam ſeruos meos ad te, et ſcrutabun-
tur domum tuam, & domum ſeruorum tuorum: et
omne quod eis placuerit, ponent in manibus ſuis, et
7 auferent. ¶ Vocauit autem Rex Iſrael omnes ſeniores
B terræ, et ait: Animaduertite et videte quoniam inſi-
dietur nobis, miſit enim ad me pro vxoribus meis, et
8 filijs, et pro argento, et auro: & non abnui. ¶ Dixerūt-
que oēs maiores natu, et vniuerſus populus ad eum:
9 Nō audias, neque acquieſcas illi. ¶ Reſpondit itaque
nuncijs Benadad: Dicite domino meo regi, Omnia
propter quæ miſiſti ad me ſeruum tuum in initio, fa-
10 ciam: hāc autem rem facere nō poſſum. ¶ Reuerſique
nuncij retulerunt ei. Qui remiſit, et ait: Hæc faciant
mihi dij, et hæc addāt, ſi ſuffecerit puluis Samarię pu
11 gillis omnis populi qui ſequitur me. ¶ Et reſpondens
rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æque,
12 vt diſcinctus. ¶ Factum eſt autem cum audiſſet Bena-
dad verbum iſtud, bibebat ipſe et reges in vmbracu-
lis, et ait ſeruis ſuis. Circundate ciuitatem. Et circun
13 dederunt eam. ¶ Et ecce propheta vnus accedens ad
Achab regem Iſrael, ait ei: Hæc dicit Dominus: Cer-
C te vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce
ego tradam eam in manu tua hodie: vt ſcias quia
14 ego ſum Dominus: ¶ Et ait Achab: Per quem? Dixit-
que ei: Hæc dicit Dominus; Per pediſſequos principū
prouinciarum. Et ait: Quis incipiet pręliari? Et ille di
15 xit: Tu. ¶ Recenſuit ergo pueros principum prouin-
ciarum, et réperit numerum ductorum trigintaduo-
rum: et recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſ-
16 rael, ſeptem millia: ¶ et egreſſi ſunt meridie. Benadad
autem bibebat temulentus in vmbraculo ſuo, et re-
ges trigintaduo cum eo, qui ad auxilium eius vene
17 rant. ¶ egreſſi ſunt autem pueri principum prouincia-
tum in prima fronte. Miſit itaque Benadad. Qui nun
18 ciauerūt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria. ¶ Et
ille ait: Siue pro pace veniūt, apprehendite eos uiuos:
19 ſiue vt prælientur, viuos eos capite. ¶ Egreſſi ſunt ergo
pueri principum prouinciarū, ac reliquus exercitus
20 ſequebatur: ¶ et percuſſit vnuſquiſque virum qui con
tra ſe veniebat: fugeruntque Syri, et perſecutus eſt
D eos Iſrael. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo
21 cum equitibus ſuis. ¶ Nec non egreſſus rex Iſrael per-
cuſſit equos et currus: et percuſſit Syriam plaga ma-
22 gna. ¶ (Accedens autem propheta ad regem Iſrael, di-
xit ei: Vade, et cōfortare, et ſcito, et vide quid facias:
ſequenti enim anno rex Syriæ aſcendet contra te.)
23 ¶ Serui vero regis Syriæ dixerunt ei: Dij montium
ſunt Dij eorum, ideo ſuperauerūt nos: ſed melius eſt
vt pugnemus contra eos in campeſtribus, et obtine-
24 bimus eos. ¶ Tu ergo verbum hoc fac: Amoue reges
ſingulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis:
25 ¶ et inſtaura numerum militum qui ceciderūt de tuis,
et equos ſecundum equos priſtinos, et currus ſecun-
dum currus quos ante habuiſti: et pugnabimus cōtra
eos in cāpeſtribus, et videbis quod obtinebimus eos.
26 Credidit cōſilio eorum, et fecit ita. ¶ Igitur poſtquam

annus tranſierat, recenſuit Benadad Syros, et aſcen-
27 dit in Aphec, vt pugnaret contra Iſrael. ♀ Porro filij
E Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibarijs profecti ex
aduerſo, caſtraque metati ſunt contra eos, quaſi duo
parui greges caprarum. Syri autem repleuerunt ter-
28 ram. ♀ (Et accedens vnus vir Dei, dixit ad regem Iſ-
rael: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus
montium eſt Dominus, & non eſt Deus vallium: da-
bo omnem multitudinem hanc grandem in manu
29 tua, & ſcietis quia ego ſum Dominus.) ♀ Dirigebant-
que ſeptem diebus ex aduerſo hi, atque illi acies, ſe-
ptima autem die commiſſum eſt bellum: percuſſe-
runtque filij Iſrael de Syris centum millia peditum in
30 die vna. ♀ Fugerũt autem qui remãſerant in Aphec, in
ciuitatem: & cecidit murus ſuper vigintiſeptem mil-
lia hominũ qui remanſerant. Porro Benadad fugiens,
ingreſſus eſt ciuitatem, in cubiculum quod erat intra
31 cubiculum. ♀ Dixeruntque ei ſerui ſui: Ecce, audiui-
mus quod reges domus Iſrael clemẽtes ſint, ponamus
F itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capi-
tibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſrael: forſitan
32. ſaluabit animas noſtras. ♀ Accinxerunt ſaccis lumbos
ſuos, & poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, vene-
runtque ad regem Iſrael, & dixerunt ei: Seruus tuus
Benadad dicit: Viuat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si
33 adhuc viuit, frater meus eſt. ♀ Quod acceperunt viri
pro omine: & feſtinantes rapuerunt verbum ex ore
eius, atque dixerũt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis:
Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum
34 Benadad, & leuauit eum in currum ſuum. ♀ Qui dixit
ei: Ciuitates quas tulit pater meus a patre tuo, reddã:
& plateás fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus
in Samaria, & ego fœderatus recedam a te. Pepigit
35 ergo fœdus, & dimiſit eum. ♀ Tunc vir quidam de fi-
G lijs prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone
36 Domini: Percute me. At ille noluit percutere. ♀ Cui
ait: Quia noluiſti audire vocẽ Domini, ecce recedes
a me, & percutiet te leo. Cumque paululum receſſiſ-
37 ſet ab eo, inuénit eum leo, atque percuſſit. ♀ Sed & al-
terum inueniens virum, dixit ad eum: Percute me.
38 Qui percuſſit eum, & vulnerauit. ♀ Abijt ergo pro-
pheta, & occurrit regi in via, & mutauit aſperſio-
39 ne pulueris os & oculos ſuos. ♀ Cumque rex tran-
ſiſſet, clamauit ad regem, & ait: Seruus tuus egreſſus
eſt ad præliandum cóminus: cumq; fugiſſet vir vnus,
adduxit eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi virum
iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima
40 eius, aut talentum argenti appendes: ♀ Dum autem
ego turbatus huc illucque me verterem, ſubito non
comparuit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt iudi-
41 cium tuum, quod ipſe decreuiſti. ♀ At ille ſtatim
abſterſit puluerem de facie ſua, & cognouit eum rex
42 Iſrael quod eſſet de prophetis. ♀ Qui ait ad eum:
Hæc dicit Dominus: ‖ Quia dimiſiſti virum dignum
‖ Inf. 22. 1.38. morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius,
43 & populus tuus pro populo eius. ♀ Reuerſus eſt igitur
rex Iſrael in domum ſuam, audire contemnens, & fu-
ribundus venit in Samariam.

CAPVT XXI.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo vinea erat
A Naboth Iezraelitæ, qui erat in Iezrahel, iuxta
2 palatium Achab regis Samariæ. ♀ Locutus eſt
ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam
tuam, vt faciam mihi hortum ólerum, quia vicina
eſt, & prope domum meam: daboque tibi pro ea vi-
neam meliorem, aut ſi commodius tibi putas, argenti
3 precium quantum digna eſt. ♀ Cui reſpondit Naboth:
Propitius ſit mihi Dominus, ne dem hæreditatem pa-
4 trum meorum tibi. ♀ Venit ergo Achab in domum
ſuam indignans, & frendens ſuper verbo quod locu-
tus fuerat ad eum Naboth Iezraelites, dicens: Non
B dabo tibi hæreditatem patrum meorum. Et proijciẽs
ſe in lectulum ſuum, auertit faciem ſuam ad parietẽ,
5 & non comedit panem. ♀ Ingreſſa eſt autem ad eum
Iezabel vxor ſua, dixitque ei: Quid eſt hoc, vnde ani-
ma tua contriſtata eſt? & quare nõ comedis panem?
6 ♀ Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Iezraheli-
tæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecu-
nia: aut ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliorem
7 pro ea: Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam. ♀ Di-
xit ergo ad eum Iezabel vxor eius: Grandis autho-
ritatis es, & bene regis regnum Iſrael: ſurge & co-
mede panem, & æquo animo eſto: ego dabo tibi vi-
8 neam Naboth Iezrahelitæ. ♀ Scripſit itaque literas
C ex nomine Achab, & ſignauit eas annulo eius, &
miſit ad maiores natu, & optimates, qui erant in
9 ciuitate eius, & habitabant cum Naboth. ♀ Lite-
rarum autem hęc erat ſententia: Pręḍicate ieiunium,
10 & ſedére facite Naboth inter primos populi, ♀ & ſub-
mittite duos viros filios Belial contra eum, & falſum
teſtimonium dicant: Benedixit Deum, & regem: &
22 educite eum, & lapidate, ſicque moriatur. ♀ Fecerunt
ergo ciues eius maiores natu, & optimates qui habi-
tabant cum eo in vrbe, ſicut præceperat eis Iezabel,
D & ſicut ſcriptum erat in literis quas miſerat ad eos.
12 ♀ Prædicauerunt ieiunium, & ſedére fecerunt Na-
13 both inter primos populi. ♀ Et adductis duobus vi-
ris filijs diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at
illi, ſcilicet vt viri diabolici, dixerunt contra eum
teſtimonium coram multitudine. Benedixit Naboth
Deum, & regem: quamobrem eduxerunt eum extra
14 ciuitatem, & lapidibus interfecerunt, ♀ Miſeruntque

ad Iezabel, dicentes: lapidatus eſt Naboth, &
15 mortuus eſt. ♀ Factum eſt autem, cum audiſſet Ie-
zabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta eſt
ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth Iezra-
helitæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam ac-
cepta pecunia: non enim viuit Naboth, ſed mortuus
16 eſt. ♀ Quod cum audiſſet Achab mortuum videlicet
Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth
17 Iezrahelitæ, vt poſſideret eam. ♀ Factus eſt igitur
18 ſermo Domini ad Eliam Theſbiten, dicens: ♀ Surge,
E & deſcende in occurſum Achab regis Iſrael, qui
eſt in Samaria: ecce ad vineam Naboth deſcendit, vt

Infra 22. f.38.
19 poſſideat eam. ℣ Et loqueris ad eum, dicens: Hæc di-
cit Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et
poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus, In loco hoc
in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lam-
20 bent quoque ſanguinem tuum. ℣ Et ait Achab ad
Eliam: Num inueniſti me inimicum tibi? Qui di-
xit: Inueni, eo quod venundatus ſis, vt faceres ma-
21 lum in conſpectu Domini. ℣ Ecce ego inducam ſu-
F per te malum, & demetam poſteriora tua, & inter- 4.Reg 9 b.8.
ficiam de Achab mingentem ad parietem, & clau- ‖Sup. 11. g.29.
22 ſum, & vltimum in Iſrael. ℣ Et dabo domum tuam
‖ ſicut domum Ieroboam filij Nabat, ‖ & ſicut do- ‖Sup.16. a.3.
mum Baaſa filij Ahia: quia egiſti, vt me ad iracun- ‖4.Reg.9 g.33.
23 diam prouocares, & peccare feciſti Iſrael. ℣ ‖ Sed
& de Iezabel loquutus eſt Dominus, dicens: Ca-
24 nes comedent Iezabel in agro Iezrahel. ℣ Si mor-
tuus fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes:
ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum vo-
25 lucres cœli. ℣ Igitur non fuit alter talis, ſicut Achab,
G qui venundatus eſt vt faceret malum in conſpectu
Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor ſua,
26 ℣ & abominabilis factus eſt, in tantum vt ſequere-
tur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos conſum-
27 pſit Dominus a facie filiorum Iſrael. ℣ Itaque cum
audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta
ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque
& dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite,
28 ℣ Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbiten,
29 dicens: ℣ Nonne vidiſti humiliatum Achab coram
me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non indu-
cam malum in diebus eius, ſed ‖ in diebus filij infe- ‖4.Reg.9 f.26.
ram malum domui eius.

CAPVT XXII.

1 TRanſierunt igitur tres anni abſque bello in- 2.Par. 18. a.1.
A ter Syriam, & Iſrael. ℣ In anno autem ter-
2 tio, deſcendit Ioſaphat rex Iuda ad regem
3 Iſrael. ℣ (Dixitque rex Iſrael ad ſeruos ſuos: Ignoratis
quod noſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus tolle-
4 re eã de manu regis Syriæ?) ℣ Et ait ad Ioſaphat: Ve-

nieſne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?
5 ℣ Dixitque Ioſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum,
ita & tu: populus meus, & populus tuus vnum ſunt:
& equites mei equites tui. Dixitque Ioſaphat ad re-
gem Iſrael: Quære, oro te, hodie ſermonem Domini.
6 ℣ Congregauit ergo rex Iſrael prophetas, quadringen
tos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth
Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponde-
runt: Aſcende, & dabit eam Dominus in manu re-
7 gis. ℣ Dixit autem Ioſaphat: Non eſt hic propheta
8 Domini quiſpiam, vt interrogemus per eum? ℣ Et
ait rex Iſrael ad Ioſaphat: Remanſit vir vnus per
quem poſſumus interrogare dominum: ſed ego odi
eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed ma-
lum, Michæas filius Iemla. Cui Ioſaphat ait: Ne
9 loquaris ita rex. ℣ Vocauit ergo rex Iſrael eunu-
B chum quendam, & dixit ei: Feſtina adducere Mi-
10 chæam filium Iemla. ℣ Rex autem Iſrael, & Ioſaphat
rex Iuda ſedebant vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti
cultu regio, in area iuxta oſtium portæ Samariæ,
& vniuerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eo-
11 rum. ℣ Fecit quoque ſibi Sedecias filius Chanaana
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus, his ven-
12 tilabis Syriam donec deleas eam. ℣ Omneſque pro-
phetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende
in Ramoth Galaad, & vade proſpere, & tradet
13 eam Dominus in manus regis. ℣ Nuncius vero qui
ierat vt vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, di-
cens: Ecce ſermones prophetarum ore vno regi bo-
na prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum,
14 & loquere bona. ℣ Cui Michæas ait: Viuit Domi-
nus, quia quodcunque dixerit mihi Dominus, hoc
15 loquar. ℣ Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Mi-
chæa ire debemus in Ramoth Galaad ad prælian-
dum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, &
C vade proſpere, & tradet eum Dominus in manus re-
16 gis. ℣ Dixit autem rex ad eum: Iterum, atque iterum
adiuro te, vt non loquaris mihi niſi quod verum eſt,
17 in nomine Domini. ℣ Et ille ait: Vidi cunctum Iſ-
rael diſperſum in montibus, quaſi oues non haben-
tes paſtorem: & ait Dominus, Non habent iſti do-
minum: reuertatur vnuſquiſque in domum ſuam in
18 pace. ℣ (Dixit ergo rex Iſrael ad Ioſaphat: Nun-
quid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum,
19 ſed ſemper malum?) ℣ Ille vero addens, ait: Pro-
pterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſe-
dentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum
20 cœli aſſiſtentem ei a dextris, & a ſiniſtris. ℣ Et ait Do-
minus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, vt aſcen-
dat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus ver-
21 ba huiuſcemodi, & alius aliter. ℣ Egreſſus eſt au-
tem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego
decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus. In quo?
22 ℣ Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore
D omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus:
23 Decipies & præualebis: egredere, & fac ita. ℣ Nunc
igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacij in ore
omnium prophetarum tuorum qui hic ſunt, & Do-
24 minus locutus eſt contra te malum. ℣ Acceſſit au-
tem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam
in maxillam, & dixit: Me ne ergo dimiſit Spiritus
25 domini, & locutus eſt tibi? ℣ Et ait Michæas: Viſu-
rus es in die illa, quando ingredieris cubiculum in-
26 tra cubiculum, vt abſcondaris. ℣ Et ait rex Iſrael:
Tollite Michæam, & maneat apud Amon princi-
27 pem ciuitatis, & apud Ioas filium Amelech: ℣ & di-
cite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum in car-
cerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & a-
28 qua anguſtiæ, donec reuertar in pace. ℣ Dixitque
Michæas: Si reuerſus fueris in pace, non eſt locu-
tus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.
29 ℣ Aſcendit itaque rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda
30 in Ramoth Galaad. ℣ Dixit itaque rex Iſrael ad Io-
ſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & in-
duere veſtibus tuis: porro rex Iſrael mutauit ha-
31 bitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum. ℣ Rex autem

E Syriæ præceperat principibus curruum trigintaduo-
bus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, & ma-
iorem quempiam, niſi contra regem Iſrael ſolum.
32 ¶ Cum ergo vidiſſent principes curruum Ioſaphat,
ſuſpicati ſunt quod ipſe eſſet rex Iſrael, & impetu fa-
cto pugnabant contra eum, & exclamauit Ioſaphat.
33 ¶ Intellexeruntque principes curruum quod non eſſet
34 rex Iſrael, & ceſſauerunt ab eo. ¶ Vir autem quidam
tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & ca-
ſu percuſſit regem Iſrael, inter pulmonem & ſtoma-
chum. At ille dixit aurigæ ſuo: Verte manum tuam,
& eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus
35 ſum. ¶ Commiſſum eſt ergo prælium in die illa, & rex
Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros, & mortuus
eſt veſpere: fluebat autem ſanguis plagæ in ſinum
36. currus, ¶ & præco inſonuit in vniuerſo exercitu ante-
quam ſol occumberet, dicens: Vnuſquiſque reuerta-
37 tur in ciuitatem, & in terram ſuam. ¶ Mortuus eſt au-
tem rex, & perlatus eſt in Samariam; ſepelieruntque
38 regem in Samaria: ¶ & lauerunt currum eius in piſci-
na Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem eius, &
Sap.21. c.21. habenas lauerunt ‖ iuxta verbum Domini quod lo-
39 cutus fuerat. ¶ Reliqua autem ſermonum Achab, &
F vniuerſa quæ fecit, & domus eburnea quam ædifica-
uit cunctarumque vrbium, quas extruxit, nonne hęc
ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iſ-
40 rael? ¶ Dormiuit ergo Achab cum patribus ſuis, &
41 regnauit Ochozias filius eius pro eo. ¶ Ioſaphat ve-
ro filius Aſa, regnare cœperat ſuper Iudam anno
42 quarto Achab regis Iſrael. ¶ Trigintaquinque an-
norum erat cum regnare cœpiſſet, & vigintiquin-
que annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius
43 Azuba filia Salai. ¶ & ambulauit in omni via Aſa
patris ſui, & non declinauit ex ea: fecitque quod
44 rectum erat in conſpectu Domini. ¶ Veruntamen
excelſa non abſtulit: adhuc enim populus ſacrifi-
45 cabat, & adolebat incenſum in excelſis. ¶ Pacem-
46 que habuit Ioſaphat cum rege Iſrael. ¶ Reliqua
autem verborum Ioſaphat, et opera eius quæ geſ-
ſit, et prælia, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ver-
47 borum dierum regum Iuda? ¶ Sed et reliquias ef-
G fœminatorum, qui remanſerant in diebus Aſa pa-
48 tris eius, abſtulit de terra. ¶ Nec erat tunc rex con-
49 ſtitutus in Edom. ¶ Rex vero Ioſaphat fecerat claſ-
ſes in mari, quæ nauigarent in Ophir propter au-
rum: et ire non potuerunt, quia confractæ ſunt in
50 Aſiongaber: ¶ Tunc ait Ochozias filius Achab ad
Ioſaphat: Vadant ſerui mei cum ſeruis tuis in na-
51 uibus. Et noluit Ioſaphat. ¶ Dormiuitque Ioſa-
phat cum patribus ſuis, et ſepultus eſt cum eis in ci-
uitate Dauid patris ſui: regnauitque Ioram filius 2.Par.21. a.1.
52 eius pro eo. ¶ Ochozias autem filius Achab regna-
re cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſeptimo-
decimo Ioſaphat regis Iuda, regnauitque ſuper Iſ-
53 rael duobus annis. ¶ Et fecit malum in conſpectu
Domini, et ambulauit in via patris ſui, et matris
ſuæ, et in via Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit
54 Iſrael. ¶ Seruiuit quoque Baal, et adorauit eum, et ir-
ritauit Dominum Deum Iſrael, iuxta omnia quæ fe-
cerat pater eius.

Libri Tertij Regum Finis.

LIBER QVARTVS REGVM, Secundum Hebræos, Malachim ſecundus.

CAPVT PRIMVM.

1 PRæuaricatus eſt autem Moab in Iſ-
A rael, poſtquam mortuus eſt Achab.
2 ¶ Ceciditque Ochozias per cancel-
lós cœnaculi ſui, quod habebat in
Samaria, et ęgrotauit: miſitque nun-
cios, dicens ad eos: Ite, conſulite Beelzebub Deum
Accaron, vtrùm viuere queam de infirmitate mea
3 hac. ¶ Angelus autem Domini locutus eſt ad Eliam
Thesbiten, dicens: Surge, et aſcende in occurſum
nunciorum regis Samariæ, et dices ad eos: Nunquid
non eſt Deus in Iſrael, vt eatis ad conſulendum Beel-
4 zebub deum Accaron? ¶ Quamobrem hęc dicit Do-
minus: De lectulo ſuper quem aſcendiſti, non de-
5 ſcendes, ſed morte morieris. Et abijt Elia. ¶ Reuerſiq;
B ſunt nũcij ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reuerſi
6 eſtis? ¶ At illi reſpõderũt ei: Vir occurrit nobis et dixit
ad nos: Ite, & reuertimini ad regẽ qui miſit vos, et di-
cetis ei: Hæc dicit Dñs. Nunquid quia non erat Deus
in Iſrael, mittis vt conſulatur Beelzebub Deus Acca
ron? Idcirco de lectulo ſuper quẽ aſcendiſti, non de-
7 ſcẽdes, ſed morte morieris. ¶ Qui dixit eis: Cuius figu
ræ & habitus eſt vir ille qui occurrit vobis, et locutus
8 eſt verba hæc? ¶ At illi dixerunt: Vir piloſus, et zona
pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbites
9 eſt. ¶ Miſitque ad eum quinquagenarium principem.

& quinquaginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad
eum: ſedentique in vertice montis, ait: Homo Dei,
10 rex præcepit vt deſcendas. ¶ Reſpondenſque Elias,
dixit quinquagenario: Si homo Dei ſum, deſcen-
C dat ignis de cœlo, & déuoret te, & quinquaginta
tuos. Deſcendit itaque ignis de cœlo, & deuorauit
11 eum, & quinquaginta qui erant cum eo. ¶ Rurſum-
que miſit ad eum principem quinquagenarium al-
terum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus eſt il-
12 li: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, deſcende. ¶ Re-
ſpondens Elias, ait: Si homo Dei ego ſum, deſcen
dat ignis de cœlo, & déuoret te, & quinquaginta
tuos. Deſcendit ergo ignis de cœlo, & deuorauit
13 illum, & quinquaginta eius. ¶ Iterum miſit principem
quinquagenarium tertium, & quinquaginta qui erãt
cum eo. Qui cũ veniſſet, curuauit genua contra Eliã,
& precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, noli deſpicere
animam meam, & animas ſeruorum tuorum, qui
14 mecum ſunt: ¶ Ecce deſcendit ignis de cœlo, & deuo-
D rauit duos principes quinquagenarios primos, &
quinquagenos qui cum eis erant: ſed nunc obſecro vt
15 miſerearis animæ meæ. ¶ Locutus eſt autem angelus
Domini ad Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne
timeas. Surrexit igitur & deſcendit cum eo ad regẽ,
16 ¶ & locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia miſiſti
nuncios ad conſulendum Beelzebub Deum Acca-
ron, quaſi nõ eſſet Deus in Iſrael, a quo poſſes interro-
gare ſermonem, ideo de lectulo ſuper quem aſcen-
17 diſti, non deſcendes, ſed morte morieris. ¶ Mor-
tuus eſt ergo iuxta ſermonem Domini quem locu-
tus eſt Elias: & regnauit Ioram frater eius pro eo,
anno ſecundo Ioram filij Ioſaphat regis Iudæ: non
18 enim habebat filium. ¶ Reliqua autem verborum
Ochoziæ quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierum regum Iſrael?

CAPVT II.

1 FActum eſt autem, cum leuare vellet Dominus
A Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias &
2 Eliſeus de Galgalis. ¶ Dixitque Elias ad Eli-
ſeum: Sede hic, quia Dominus miſit me vſque in Be-
thel. Cui ait Eliſeus: Viuit Dominus, & viuit anima
tua, quia non derelinquam te. Cumque deſcẽdiſſent
3 Bethel, ¶ egreſſi ſunt filij prophetarum, qui erant in
Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti,
quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te?
4 Qui reſpondit: Et ego noui: ſilete. ¶ Dixit autem Elias
ad Eliſeum: Sede hic, quia Dominus miſit me in Ieri-
cho. Et ille ait: Viuit Dominus, & viuit anima tua,
quia nõ derelinquam te. Cumque veniſſent Iericho,
5 ¶ acceſſerunt filij prophetarum qui erant in Iericho,
ad Eliſeum, & dixerunt ei: Nunquid noſti, quia Do-
minus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego
6 noui, ſilete. ¶ Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia
Dominus miſit me vſque ad Iordanem. Qui ait: Vi-
B uit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelin-
7 quam te. ¶ Ierunt igitur ambo pariter, & quinqua-
ginta viri de filijs prophetarum ſecuti ſunt eos, qui
& ſteterunt econtra, longe: illi autem ambo ſtabant
8 ſuper Iordanem. ¶ Tulitque Elias pallium ſuum, &
inuoluit illud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt
in vtranque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum.
9 ¶ Cumque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Po-
ſtula quod vis vt faciam tibi, antequam tollar a
te. Dixitque Eliſeus: Obſecro vt fiat in me duplex
10 Spiritus tuus. ¶ Qui reſpondit: Rem difficilem po-
ſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar a te,
erit tibi quod petiſti: ſi autem non videris, non erit.
11 ¶ Cumque pergerent, & incedentes ſermocinaren-
tur: ecce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt
vtrumque, ‖ & aſcendit Elias per turbinem in cœ- ‖ 1. Mach. 2. f. 58. Eccl 48. b. 15.
12 lum. ¶ Eliſeus autem videbat & clamabat: Pater mi,
pater mi, currus Iſrael, & auriga eius. Et non vidit
eum amplius: apprehenditque veſtimenta ſua, & ſci-
13 dit illa in duas partes. ¶ Et leuauit pallium Eliæ, quod
C ceciderat ei: reuerſuſque ſtetit ſuper ripam Iorda-
14 nis, ¶ & pallio Eliæ quod ceciderat ei, percuſſit a-
quas, & non ſunt diuiſæ, & dixit: Vbi eſt Deus Eliæ?
etiam nunc. Percuſſitque aquas, & diuiſæ ſunt huc
15 atque illuc, & tranſijt Eliſeus. ¶ Videntes autem fi-
lij prophetarum qui erant in Iericho econtra, dixe-
runt: Requieuit Spiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et ve-
nientes in occurſum eius, adorauerunt eum proni
16 in terram, ¶ dixeruntque illi: Ecce, cum ſeruis tuis
ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, &
quærere Dominum tuum, ne forte tulerit eum Spi-
ritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium,
17 aut in vnam vallium, Qui ait: Nolite mittere. ¶ Coe-
geruntque eum, donec acquieſceret, & diceret: Mit-
tite. Et miſerunt quinquaginta viros: qui cum quæ-
18 ſiſſent tribus diebus, non inuenerunt. ¶ Et reuerſi
D ſunt ad eum: at ille habitabat in Iericho, & dixit eis:
19 Nunquid non dixi vobis: Nolite mittere? ¶ Dixe-
runt quoque viri ciuitatis ad Eliſeum: Ecce habi-
tatio ciuitatis huius optima eſt, ſicut tu ipſe Domi-
ne perſpicis: ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.
20 ¶ At ille ait: Afferte mihi vas nouum, et mittite in il-
21 lud ſal. Quod cum attuliſſent, ¶ egreſſus ad fontem
aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Domi-
nus: Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors,
22 neque ſterilitas. ¶ Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in
diem hanc, iuxta verbum Eliſei quod locutus eſt.
23 ¶ Aſcendit autem inde in Bethel. Cumque aſcende-
ret per viam, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate,
& illudebant ei, dicentes: Aſcende calue, aſcende
24 calue. ¶ Qui cum reſpexiſſet, vidit eos, et maledi-
xit eis in nomine Domini: egreſſique ſunt duo vrſi de
ſaltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pue-
25 ros. ¶ Abijt autem inde in montem Carmeli, et inde
reuerſus eſt in Samariam.

CAPVT III.

1 IOram vero filius Achab regnauit ſuper Iſrael in
A Samaria anno decimooctauo Ioſaphat regis Iu-
2 dæ. Regnauitq; duodecim annis. ¶ Et fecit malũ
coram Domino, ſed nõ ſicut pater ſuus et mater: tulit

3 enim ſtatuas Baal,quas fecerat pater eius. ¶ Verun-
tamen in peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
4 fecit Iſrael,adhæſit nec receſſit ab eis.¶Porro Meſa rex
Moab, nutriebat pecora multa, et ſoluebat regi Iſ-
rael centum millia agnorum, et centum millia arie-
5 tum cum velleribus ſuis. ¶ Cumque mortuus fuiſſet
Achab, præuaricatus eſt fœdus quod habebat cum
6 rege Iſrael. ¶ Egreſſus eſt igitur rex Ioram in die illa
7 de Samaria,et receſſuit vniuerſum Iſrael. ¶Miſitq; ad
Ioſaphat regem Iuda,dicens:Rex Moab receſſit a me,
veni mecum contra eum ad prælium.Qui reſpondit:

Aſcendam,qui meus eſt,tuus eſt: populus meus, po-
8 pulus tuus: et equi mei, equi tui. ¶Dixitque: Per
quam viam aſcendemus? At ille reſpondit: Per
9 deſertum Idumææ. ¶ Perrexerunt igitur rex Iſrael,
B & rex Iuda, & rex Edom, & circuierunt per viam
ſeptem dierum, nec erat aqua exercitui, & iumen-
10 tis quæ ſequebantur eos. ¶ Dixitque rex Iſrael:Heu
heu,heu:congregauit nos Dominus tres reges, vt tra
11 deret in manus Moab. ¶ Et ait Ioſaphat: Eſt ne hic
propheta Domini, vt deprecemur Dominum per
eum? Et reſpondit vnus de ſeruis regis Iſrael: Eſt hic
Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper ma-
12 nus Eliæ. ¶ Et ait Ioſaphat: Eſt apud eum ſermo Do
mini. Deſcenditque ad eum rex Iſrael, & Ioſaphat
13 rex Iuda,& rex Edom. ¶ Dixit autem Eliſeus ad re-
gem Iſrael: Quid mihi & tibi eſt? vade ad prophetas
patris tui & matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael: Quare
congregauit Dominus tres reges hos, vt traderet eos
14 in manus Moab? ¶ Dixitque ad eum Eliſæus: Viuit
Dominus exercituum,in cuius conſpectu ſto,quod ſi
non vultum Ioſaphat regis Iudæ erubeſcerem, non
15 attendiſſem quidem te,nec reſpexiſſem. ¶ Nunc au-
C tem adducite mihi pſaltem.Cumque caneret pſaltes,
16 facta eſt ſuper eum manus Domini,¶& ait:Hæc dicit
Dominus: Facite alueum torrẽtis huius foſſas,& foſ-
17 ſas. ¶ Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ven-
tum,neque pluuiam: & alueus iſte replebitur aquis,
& bibetis vos, & familiæ veſtræ,& iumenta veſtra.
18 ¶ Parumque eſt hoc in conſpectu Domini: inſuper
19 tradet etiam Moab in manus veſtras. ¶ Et percutietis
omnem ciuitatem munitam, & omnem vrbem ele
ctam, & vniuerſum lignum fructiferum ſuccidetis.
cunctoſque fontes aquarum obturabitis, & omnem
20 agrum egregium operietis lapidibus.¶Factum eſt igi-
tur mane, quando ſacrificium offerri ſolet, & ecce,
aquæ veniebant per viam Edom, & repleta eſt terra
21 aquis. ¶ Vniuerſi autem Moabitæ audientes quod
aſcendiſſent reges, vt pugnarent aduerſum eos,con-
uocauerunt omnes qui accincti erant baltheo deſu-
22 per, & ſteterunt in terminis. ¶ Primoque mane ſur-
gentes, & orto iam ſole ex aduerſo aquarum, vide
runt Moabitæ econtra aquas rubras, quaſi ſangui-
23 nem. ¶ dixeruntque: Sanguis gladij eſt: pugna-
uerunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuo: nunc per-
24 ge ad prædam Moab. ¶ Perrexeruntque in caſtra Iſ-
rael: porro conſurgens Iſrael, percuſſit Moab: at illi
fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant,
25 & percuſſerunt Moab, ¶ & ciuitates deſtruxerunt: &
omnem agrum optimum, mittentes ſinguli lapides,
repleuerunt: & vniuerſos fontes aquarum obtura-
uerunt: & omnia ligna fructifera ſucciderunt,ita vt
muri tantum fictiles remanerent:& circundata eſt ci-
uitas a fundibularijs, & magna ex parte percuſſa.
26 ¶ Quod cum vidiſſet rex Moab, præualuiſſe ſcilicet
hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gla-
dium, vt irrumperent ad regem Edom: & non potue-
27 runt.¶ Arripienſque filium ſuum primogenitum,qui
regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper
murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael,
ſtatimque receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in ter-
ram ſuam.

CAPVT IIII.

1 MVlier autem quædam de vxoribus pro-
A phetarum clamabat ad Eliſeum, dicens:
Seruus tuus vir meus mortuus eſt, & tu
noſti, quia ſeruus tuus fuit timens Dñm: & ecce
creditor venit, vt tollat duos filios meos ad ſeruien-
2 dum ſibi. ¶ Cui dixit Eliſeus: Quid vis vt faciam
tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa re-
ſpondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo
3 mea,niſi parum olei quo vngar.¶ Cui ait: Vade, pe-
te mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua nõ pau
4 ca. ¶ Et ingredere, & claude oſtium tuum, cum
intrinſecus fueris tu & filij tui: & mitte inde in om-
5 nia vaſa hæc:& cum plena fuerint,tolles. ¶ Iuit ita-
que mulier, & clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios
6 ſuos:illi offerebant vaſa,& illa infundebat. ¶ Cum-
que plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum: Affer
mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo. Ste-
7 titque oleum. ¶ Venit autem illa, & indicauit ho-
B mini Dei. Et ille:Vade,inquit, vende oleum,& red-
de creditori tuo: tu autem & filij tui viuite de reli-
8 quo. ¶ Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat
Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier magna,
quæ tenuit eum, vt comederet panem: cumque fre-
quenter inde tranſiret, diuertebat ad eam vt come-
9 deret panem.¶Quæ dixit ad virũ ſuum:Animaduer-
to quod vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos
10 frequenter.¶Faciamus ergo ei cœnaculum paruum,
& ponamus ei in eo lectulum,& menſam,& ſellam,
& candelabrum,vt cum venerit ad nos, maneat ibi.

11 ♀ Facta eſt ergo dies quædam, & veniens diuertit in
12 cœnaculum, & requieuit ibi. ♀ Dixitq; ad Giezi pue-
rum ſuum: Voca Sunamitidem iſtam. Qui cum vo-
13 caſſet eam, & illa ſtetiſſet coram eo, ♀ dixit ad puerum
C ſuum: Loquere ad eam, Ecce ſedule in omnibus mini-
ſtraſti nobis, quid vis vt faciam tibi? nunquid habes
negocium, & vis vt loquar regi, ſiue principi militiæ?
14 Quæ reſpondit: In medio populi mei habito. ♀ Et ait:
Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitque Giezi: Ne
quæras: filium enim non habet, & vir eius ſenex eſt.
15 ♀ præcepit itaque vt vocaret eam: quæ cum vocata
16 fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium, ♀ dixit ad eã: In tpe iſto,
& in hac eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in
vtero filiũ. At illa reſpondit: Noli quæſo Domine mi
17 vir Dei, noli mentiri ancillę tuę. ♀ Et concepit mulier,
& peperit filiũ in tẽpore, & in hora eãdẽ qua dixerat
18 Eliſeus. ♀ Creuit autem puer. Et cum eſſet quędã dies,
19 & egreſſus iſſet ad patrem ſuum ad meſſores, ♀ ait pa-
tri ſuo: Caput meum doleo, caput meũ doleo. At ille
20 dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrẽ ſuam. ♀ Qui
cum tuliſſet, & duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit
eum illa ſuper genua ſua vſque ad meridiem, & mor-
21 tuus eſt. ♀ Aſcendit autem, & collocauit eum ſuper le-
D ctulum hominis Dei, & clauſit oſtium & egreſſa ♀ vo-
22 cauit virũ ſuum, & ait: Mitte mecum obſecro, vnũ de
pueris, & aſinam vt excurram vſq; ad hominẽ Dei,
23 & reuertar. ♀ Qui ait illi: Quam ob cauſam vadis ad
eũ? hodie non ſunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ
24 reſpondit: Vadam. ♀ Strauitque aſinã, & præcepit pue-
ro: Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo,
25 & hoc age quod præcipio tibi. ♀ Profecta eſt igitur, &
venit ad virũ Dei in montem Carmeli: cumque vi-
diſſet eam vir Dei e contra, ait ad Giezi puerum ſuũ:
26 Ecce Sunamitis illa. ♀ Vade ergo in occurſum eius, &
dic ei: Rectene agitur circa te, & circa virum tuum,
27 & circa filium tuum? Quæ reſpondit: Recte. ♀ Cumq;
veniſſet ad virum Dei in montem, apprehẽdit pedes
eius, & acceſſit Giezi vt amoueret eam. Et ait homo
Dei: Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine
eſt, & Dominus celauit a me, & non indicauit mihi.
28 ♀ Quæ dixit illi: Nunquid petiui filium a Domino
E meo? nunquid non dixi tibi, Ne illudas me? ♀ Et ille
29 ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum
meum in manu tua, & vade: Si occurrerit tibi homo,
non ſalutes eum: & ſi ſalutauerit te quiſpiam, non re-
ſpondeas illi: & pones baculum meum ſuper faciem
30 pueri. ♀ Porro mater pueri ait: Viuit Dominus, & vi-
uit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo: & ſe-
31 cutus eſt eam. ♀ Giezi autẽ pręceſſerat ante eos, & po-
ſuerat baculum ſuper faciem pueri, & non erat vox,
neque ſenſus: reuerſuſq; eſt in occurſum eius, & nun-
32 ciauit ei, dicens: Nõ ſurrexit puer. ♀ Ingreſſus eſt ergo
Eliſeus domum, & ecce puer mortuus iacebat in le-
3 ctulo eius: ♀ ingreſſuſq; clauſit oſtium ſuper ſe, & ſu-
F per puerum, & orauit ad Dñm. ♀ Et aſcendit, & incu-
34 buit ſuper puerum, poſuitq; os ſuum ſuper os eius, &
oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper ma
nus eius: & incuruauit ſe ſuper eum, & calefacta eſt
35 caro pueri. ♀ At ille reuerſus, deambulauit in domo
ſemel huc atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper
36 eũ: & oſcitauit puer ſepties, aperuitq; oculos. ♀ At il-
le vocauit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hãc.
Quæ vocata, ingreſſa eſt ad eum. Qui ait: Tolle filiũ
37 tuum. ♀ Venit illa, & corruit ad pedes eius, & adorauit
38 ſuper terram: tulitque filium ſuum, & egreſſa eſt: ♀ &
Eliſeus reuerſus eſt in Galgala. Erat autem fames in
terra, & filij prophetarum habitabant coram eo, di-
xitq; vni de pueris ſuis. Pone ollam grandem, & co-
39 que pulmentum filijs prophetarum. ♀ Et egreſſus eſt
vnus in agrum, vt colligeret herbas agreſtes: inue-
G nitque quaſi vitem ſylueſtrem, & collegit ex ea colo-
cynthidas agri, & impleuit pallium ſuum, & reuerſus
concidit in ollam pulmenti: neſciebat enim quid
40 eſſet. ♀ Infuderunt ergo ſocijs: vt comederent: Cum-
que guſtaſſent de coctione, clamauerunt, dicentes:
Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere.
41 ♀ At ille: Afferte, inquit, farinam. Cumque tuliſſent,
miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ, vt comedant. Et
42 nõ fuit amplius quidquam amaritudinis in olla. ♀ Vir
autem quidam venit de Baalſaliſa deferens viro Dei
panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, &
frumentum nouum in pera ſua. At ille dixit: Da
43 populo, vt comedat. ♀ Reſponditque ei miniſter e-
ius. Quantum eſt hoc, vt apponam centum viris?
Rurſum ille ait: Da populo, vt comedat: hæc enim
44 dicit Dominus: Comedent, & ſupererit. ♀ Poſuit ita-
que coram eis: qui comederunt, & ſuperfuit iuxta
verbum Domini.

CAPVT V.

1 NAaman princeps militię regis Syriæ erat vir
A magnus apud Dñm ſuum, & honoratus: per
illum enim dedit Dñs ſalutẽ Syriæ: erat aũt
2 vir fortis, & diues, ſed leproſus. ♀ Porro de Syria e-
greſſi fuerant latrunculi, & captiuã duxerant de Ter-
ra Iſrael puellam paruulã, quæ erat in obſequio vxo-
3 ris Naaman, ♀ quæ ait ad dñam ſuam: Vtinam fuiſſet
dñs meus ad prophetam, qui eſt in Samaria: profecto
4 curaſſet eum a lepra quam habet. ♀ Ingreſſus eſt itaq;
Naaman ad dñm ſuum, & nunciauit ei, dicens: Sic &
5 ſic locuta eſt puella de Terra Iſrael. ♀ Dixitque ei rex
Syriæ: Vade, & mittam literas ad regem Iſrael. Qui
cum profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decem talenta
B argenti, & ſex millia aureos, & decem mutatoria ve-
6 ſtimentorum, ♀ detulit literas ad regem Iſrael, in hæc
verba: Cum acceperis epiſtolam hanc, ſcito quod mi-
ſerim ad te Naaman ſeruum meum, vt cures eum a
7 lepra ſua. ♀ Cumque legiſſet rex Iſrael literas, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Nunquid Deus ego ſum, vt oc-
cidere poſſim, & viuificare, quia iſte miſit ad me, vt
curem hominem a lepra ſua? animaduertite, & vide-
8 te quod occaſiones quærat aduerſum me, ♀ Quod cũ
audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet regem Iſ-
rael veſtimenta ſua, miſit ad eum, dicens: Quare ſci-
diſti veſtimenta tua? veniat ad me, & ſciat eſſe pro-
9 phetam in Iſrael. ♀ Venit ergo Naaman cum equis &
C curribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei: ♀ miſitq; ad
10 eum Eliſeus, nuncium, dicens: Vade et lauare ſepties
in Iordane, et recipiet ſanitatem caro tua, atque mun
11 daberis. ♀ Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta-
bam quod egrederetur ad me, et ſtans inuocaret no-
men Domini Dei ſui, et tangeret manu ſua locum
12 lepræ, et curaret me. ♀ Nunquid non meliores ſunt
D Abana et Pharphar fluuij Damaſci omnibus aquis
Iſrael, vt lauer in eis, et munder? ‖ Cum ergo vertiſ- ‖ Luc. 4 c. 27.
13 ſet ſe, et abiret indignans, ♀ acceſſerunt ad eum ſer-
ui ſui, et locuti ſunt ei: Pater, et ſi rem grandem di-
xiſſet tibi propheta, certe facere debueras: quanto

magis quia nunc dixit tibi, Lauáre, & mundáberis?
14 ¶ Deſcendit & lauit in Iordáne ſepties iuxta ſermo-

nem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pue-
15 ri páruuli, & mundatus eſt. ¶ Reuerſuſque ad virum
Dei cum vniuerſo comitátu ſuo, venit, & ſtetit cor-
eo, & ait: Vere ſcio quod non ſit alius Deus in vni-
uerſa terra, niſi tantum in Iſrael. Obſecro itaque vt
16 accipias benedictionem a ſeruo tuo. ¶ At ille reſpon-
E dit: Viuit Dominus ante quem ſto, quia non accipiã.
17 Cumque vim faceret, pénitus non acquieuit. ¶ Dixit-
que Naaman: Vt vis, ſed obſecro, concéde mihi ſeruo
tuo, vt tollam onus duorum burdónum de terra: non
enim faciet vltra ſeruus tuus holocauſtum, aut victi-
18 mam dijs alienis, niſi Domino. ¶ Hoc autem ſolum eſt
de quo deprecéris Dominum pro ſeruo tuo. Quando
ingredietur Dominus meus templum Remmon, vt
adóret: & illo innitente ſuper manum meam, ſi ado-
rauero in templo Remmon, adorante eo in eódem
loco, vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo tuo pro hac re.
19 ¶ Qui dixit ei: Vade in pace. Abijt ergo ab eo electo
20 terræ tempore. ¶ Dixitque Giézi puer viri Dei: Pe-
F percit Dominus meus Naaman Syro iſti, vt non ac-
ciperet ab eo quæ attulit: viuit Dñs, quia curram poſt
21 eum, & accipiam ab eo aliquid. ¶ Et ſecutus eſt Giezi
poſt tergum Naaman: quem cum vidiſſet ille curren-
té ad ſe, deſilijt de curru in occurſum eius, & ait: Ré-
22 ctene ſunt omnia? ¶ Et ille ait: Recte: Dominus meus
miſit me ad te, dicens: Modo venerunt ad me duo a-
doleſcentes de monte Ephraim, ex filijs prophetarũ,
da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias dupli-
23 ces. ¶ Dixitque Naaman: Melius eſt vt accipias duo
talenta. Et coegit eum, ligauitque duo talenta argen-
ti in duobus ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impo-
ſuit duobus pueris ſuis, qui & portauerunt coram eo.
24 ¶ Cumque veniſſet iam véſperi, tulit de manu eorum,
G & repoſuit in domo: dimiſitque viros, & abiérunt.
25 ¶ Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram Domino ſuo. Et di
xit Eliſeus; Vnde venis Giézi? Qui reſpondit: Non
26 iuit ſeruus tuus quoquam. ¶ At ille ait: Nonne cor
meum in præſenti erat, quando reuerſus eſt homo
de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti
argentum, & accepiſti veſtes, vt emas oliuéta, & vi-
27 neas, & oues, & boues, & ſeruos, & ancillas. ¶ Sed &
lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo vſque in
ſempiternũ. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPVT VI.

1 Dixerunt autem filij prophetarum ad Eliſeũ:
A Ecce, locus in quo habitamus coram te,
2 anguſtus eſt nobis. ¶ Eamus vſque ad Ior-
danem, & tollant ſinguli de ſylua materias ſingulas,
vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui
3 dixit: Ite. ¶ Et ait vnus ex illis: Veni ergo & tu cum
4 ſeruis tuis. Reſpondit: Ego veniam. ¶ Et abijt cum
eis. Cumque veniſſent ad Iordanem, cædebant ligna.
5 ¶ Accidit autem, vt cum vnus materiam ſuccidiſſet,
caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamauitque il-
le, & ait: Heu, heu, heu, Domine mi, & hoc ipſum mu-
6 tuo acceperam. ¶ Dixit autem homo Dei: Vbi ceci-
B dit? At ille monſtrauit ei locum: præcidit ergo lignũ,
7 & miſit illuc: natauitque ferrum, ¶ & ait: Tolle. Qui
8 extendit manum, & tulit illud. ¶ Rex autem Syriæ
pugnabat contra Iſrael, conſiliumque inijt cum ſer-
uis ſuis, dicens: In loco illo & illo ponamus inſidias.
9 ¶ Miſit itaque vir Dei ad regem Iſrael, dicens: Caue
ne tranſeas in locum illum: quia Syri in inſidijs ſunt.

10 ¶ Miſit itaque rex Iſrael ad locum quem dixerat ei
vir Dei, & præoccupauit eum, & obſeruauit ſe ibi
11 nõ ſemel, neque bis. ¶ Conturbatumque eſt cor regis
Syriæ pro hac re, & conuocatis ſeruis ſuis, ait: Quare
non indicatis mihi quis próditor mei ſit apud regem
12 Iſrael? ¶ Dixitque vnus ſeruorum eius: Nequaquam
C domine mi rex, ſed Eliſeus propheta qui eſt in Iſrael,
indicat regi Iſrael omnia verba quæcunque locutus
13 fueris in concláui tuo. ¶ Dixitque eis: Ite, & videte
vbi ſit: vt mittam, & capiam eum. Annunciauerunt-
14 que ei, dicentes: Ecce in Dothan. ¶ Miſit ergo illuc
equos & currus, & robur exercitus: qui cum veniſ-
15 ſent nocte, circundedérunt ciuitatem. ¶ Conſur-
gens autem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus,
vidit exercitum in circuitu ciuitatis, & equos, &
currus, nunciauitque ei, dicens: Heu, heu, heu, Do-
16 mine mi, quid faciemus? ¶ At ille reſpondit: Noli ti-
mere, plures enim nobiſcum ſunt, quam cum illis.
17 ¶ Cumque oraſſet Eliſeus, ait: Domine aperi ocu-
D los huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos
pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & cur-
18 ruum igneorum in circuitu Eliſei. ¶ Hoſtes vero de-
ſcenderunt ad eum: porro Eliſeus orauit ad Domi-
num, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæ-
citate. Percuſſitque eos Dominus, ne viderent,
19 iuxta verbum Eliſei. ¶ Dixit autem ad eos Eliſeus:
Non eſt hæc via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini
me, & oſtendam vobis virum quem quæritis. Duxit
20 ergo eos in Samáriam. ¶ Cumque ingreſſi fuiſſent in
Samáriam, dixit Eliſeus: Domine aperi oculos iſto-
rum vt videãt. Aperuitque Dominus oculos eorum,
21 & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ. ¶ Dixitque rex
E Iſrael ad Eliſeum, cum vidiſſet eos. Nunquid percu-
22 tiam eos pater mi? Et ille ait: ¶ Non percuties: ne-
que enim cepiſti eos gladio, & arcu tuo, vt percu-
tias: ſed pone panem, & aquam coram eis, vt come-

dant,

23 dant, & bibant, & vadant ad dominum ſuum. ¶ Ap-
poſitaque eſt eis ciborum magna præparatio, & co-
mederunt, & biberunt, & dimiſit eos, abieruntque
ad dominum ſuum, & vltra non venerunt latrones
24 Syriæ in terram Iſrael. ¶ Factum eſt autem poſt hæc,
congregauit Benadad, rex Syriæ vniuerſum exerci-
25 tum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam. ¶ Fa-
ctaque eſt fames magna in Samaria, & tandiu obſeſ-
ſa eſt, donec venundaretur caput aſini octoginta ar-
genteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum,
26 quinque argenteis. ¶ Cumque rex Iſrael tranſiret per
F murum, mulier quędam exclamauit ad eum, dicens:
27 Salua me domine mi rex. ¶ Qui ait: Non te ſaluat Do
minus: vnde te poſſum ſaluare? de área, vel de torcu-
lári? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quę reſpõ-
28 dit, ¶ Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, vt co-
medamus eum hodie, & filium meum comedemus
29 cras. ¶ Coximus ergo filium meum, & comedi-
mus. Dixique ei die altera: Da filium tuum: vt
comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuum.
30 ¶ Quod cum audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, &
tranſibat per murum. Viditque omnis populus cili-
31 cium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus. ¶ Et
G ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſte-
32 terit caput Eliſei filij Saphat ſuper ipſum hodie. ¶ Eli-
ſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes ſedebant cũ
eo. Præmiſit itaque virum: & antequam veniret nun-
cius ille, dixit ad ſenes: Nunquid ſcitis, quod miſerit
filius homicidæ hic, vt præcidátur caput meum? vi-
dete ergo, cum venerit nuncius, claudite oſtium, &
non ſinatis eum introire: ecce enim ſónitus pedum
33 Domini eius poſt eum eſt. ¶ Adhuc illo loquente eis,
apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce,
tantum malum a Domino eſt: quid amplius expecta
bo a Domino?

CAPVT VII.

1 DIxit autem Eliſeus: Audite verbum Domi-
A ni: Hæc dicit Dominus: In tempore hoc
cras modius ſimilæ vno ſtatere erit, & duo
2 modij hordei ſtatére vno, in porta Samariæ. ¶ Rñ-
dens vnus de ducibus, ſuper cuius manũ rex incum-
bebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam ca-
taractas in cęlo, nunquid poterit eſſe quod loqueris?
Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non cómedes.
3 ¶ Quatuor ergo viri erant leproſi iuxta introitum por

tæ: qui dixerunt adinuicem: Quid hic eſſe vólumus,
4 donec moriamur? ¶ Siue ingredi voluerimus ciuita-
tem, fame moriémur: ſiue manſerimus hic, morien-
dum nobis eſt: venite ergo, & trãsfugiamus ad caſtra
B Syrię: ſi pepércerint nobis, viuémus: ſi autem occide-
5 re voluerint, nihilominus moriemur. ¶ Surrexerunt
ergo véſperi, vt venirent ad caſtra Syriæ. Cumque
veniſſent ad principium caſtrorum Syriæ, nullũ ibi-
6 dem repererunt. ¶ Siquidem Dominus ſonitum audi-
re fecerat in caſtris Syriæ, curruum & equorum, &
exercitus plurimi, dixeruntque adinuicem: Ecce mer
cede cõduxit aduerſum nos rex Iſrael, reges Hethęo-
7 rum, & Ægyptiorum, & venerunt ſuper nos. ¶ Surrẽ
xerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerũt
tentoria ſua, & equos, & aſinos in caſtris, fugeruntq;
8 animas tantum ſuas ſaluare cupientes. ¶ Igitur cum
veniſſent leproſi illi ad principium caſtrorum, ingreſ
ſi ſunt vnum tabernaculum, & comederunt, & bibe-
runt: tuleruntque inde argẽtum, & aurum, & veſtes,
& abierunt, & abſconderunt: & rurſum reuerſi ſunt
ad aliud tabernaculum, & inde ſimiliter auferentes,
9 abſconderunt. ¶ Dixeruntque ad inuicem: Non recte
C facimus: hæc enim dies boni nũcij eſt. Si tacuerimus,
& noluerimus nunciare vſque mane, ſceleris argue-
mur: venite eamus, & nunciemus in aula regis.
10 ¶ Cumque veniſſent ad portam ciuitatis narrauerunt
eis, dicentes: Iuimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibidẽ
repérimus hominem, niſi equos, & aſinos alligatos,
11 & fixa tentoria. ¶ Ierunt ergo portarij, & nunciauerũt
12 in palatio regis intrinſecus. ¶ Qui ſurrexit nocte, &
ait ad ſeruos ſuos: Dico vobis quid fecerint nobis Sy
ri: Sciũt quia fame laboramus, & idcirco egreſſi ſunt
de caſtris, & latitant in agris, dicentes: Cum egreſſi
fuerint de ciuitate, capiemus eos viuos, & tunc ciui-
13 tatem ingredi poterimus. ¶ Reſpondit autem vnus
ſeruorum eius: Tollamus quinque equos, qui reman
ſerunt in vrbe, (quia ipſi tãtum ſunt in vniuerſa mul-
titudine Iſrael, alij enim conſumpti ſunt) & mitten-
14 tes, explorare poterimus. ¶ Adduxerunt ergo duos
equos, miſitque rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, &
15 videte. ¶ Qui abierunt poſt eos vſque ad Iordanem:
D ecce autem omnis via plena erat veſtibus, & vaſis,
quæ proiecerant Syri cum turbarentur: reuerſique
16 nuncij indicauerunt regi. ¶ Et egreſſus populus diri-
puit caſtra Syriæ: factuſque eſt modius ſimilæ ſtatere
vno, & duo modij hordei ſtatére vno, iuxta verbum
17 Domini. ¶ Porro rex ducem illum, in cuius manu in-
cumbebat, conſtituit ad portam: quem conculcauit
turba in introitu portæ, & mortuus eſt, iuxta quod lo
cutus fuerat vir Dei, quando deſcenderat rex ad eũ.
18 ¶ Factumque eſt ſecũdum ſermonem viri Dei, quem
dixerat regi, quando ait: Duo modij hordei ſtatere
vno erunt, & modius ſimilæ ſtatere vno, hoc eodem
19 tempore cras in porta Samariæ: ¶ quando reſponde-
rat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamſi Dominus fe
cerit cataractas in cœlo, nunquid poterit fieri quod
loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non
20 comedes. ¶ Euenit ergo ei ſicut prædictum fuerat, &
conculcauit eum populus in porta, & mortuus eſt.

CAPVT VIII.

1 ELiſeus autem locutus eſt ad mulierem ‖ cuius ‖ Sup. 4. f. 35.
A viuere fecerat filium, dicẽs: Surge, vade, tu &
domus tua, & peregrinare vbicunque reperé-
ris: vocauit enim Dominus famem, & veniet ſuper
2 terram ſeptẽ annis. ¶ Quæ ſurrexit, & fecit iuxta ver-
bũ hominis Dei: & vadens cũ domo ſua, peregrinata
3 eſt in terra Philiſthijm dieb⁹ multis. ¶ cũq; finiti eſſẽt
anni ſeptem, reuerſa eſt mulier de terra Philiſthijm: &

egreſſa eſt, vt interpellaret regem pro domo ſua, &
4 pro agris ſuis. ¶ Rex autem loquebatur cum Giezi
B pucro viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia
5 quæ fecit Eliſeus. ¶ Cumq; ille narraret regi quomo-
do mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier cuius viuifi-
cauerat filium, clamans ad regem pro domo ſua, et
pro agris ſuis: dixitque Giezi: Domine mi, rex, hæc

eſt mulier, & hic eſt filius eius quē ſuſcitauit Eliſeus.
6 ¶ Et interrogauit rex mulierem: quæ narrauit ei. De-
ditque ei rex eunuchum vnum, dicens: Reſtitue ei
omnia quæ ſua ſunt, & vniuerſos reditus agrorum a
7 die qua reliquit terram, vſque ad præſens. ¶ Venit
quoque Eliſeus Damaſcum, & Benadad rex Syriæ
C ægrotabat; nunciaueruntque ei, dicentes: Venit vir
7 Dei huc. ¶ Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera,
& vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum
per eum, dicēs: Si euádere potero de infirmitate mea
9 hac? ¶ Iuit igitur Hazael in occurſum eius, habens
ſecum munera, & omnia bona Damaſci, onera qua-
draginta camelorum: cumque ſtetiſſet coram eo, ait:
Filius tuus Benadad, rex Syriæ miſit me ad te, dicēs:
10 Si ſanari potero de infirmitate mea hac? ¶ Dixitque
ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sanáberis, porro oſtendit mi-
11 hi Dominus, quia morte morietur. ¶ Stetitque cū eo,
& conturbatus eſt vſque ad ſuffuſionem vultus: fle-
12 uitque vir Dei. ¶ Cui Hazael ait: Quare Dominus
meus flet? At ille dixit: Quia ſcio, quæ facturus ſis fi-
D lijs Iſrael mala. Ciuitates eorum munitas igne ſuccē-
des, & iúuenes eorum interficies gladio, & paruulos
13 eorum elídes, & prægnantes diuides. ¶ Dixitque Ha-
zael: Quid enim ſum ſeruus tuus canis, vt faciam rē
iſtam magnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Domi-
14 nus te regem Syriæ fore. ¶ Qui cum receſſiſſet ab Eli-
ſeo, venit ad dominum ſuum, qui ait ei: Quid dixit
tibi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi, Recipies
15 ſanitatem. ¶ Cumque veniſſet dies altera, tulit ſtragu
lum, & infudit aquam, & expādit ſuper faciem eius:
16 quo mortuo regnauit Hazael pro eo. ¶ ‖ Anno quinto
‖ 2. Par. 21. a. 4. E Ioram filij Achab regis Iſrael, & Ioſaphat regis Iu-
17 da, regnauit Ioram filius Ioſaphat rex Iuda. ¶ Trigin-
ta duorum annorum erat cum regnare cœpiſſet, &
18 octo annis regnauit in Ieruſalem. ¶ Ambulauitque in
vijs regum Iſrael, ſicut ambulauerat domus Achab:
filia enim Achab erat vxor eius: & fecit quod malum
19 eſt in conſpectu Domini. ¶ Noluit autem Dominus
‖ 2. Reg. 7. b. 14. diſperdere Iudam, propter Dauid ſeruum ſuum, ‖ ſi-
cut promiſerat ei: vt daret illi lucernam, & filijs eius
20 cunctis diebus. ¶ In diebus eius receſſit Edom, ne eſſet
21 ſub Iuda, & conſtituit ſibi regem. ¶ Venitque Ioram
Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit nocte, per-
cuſſitq; Idumæos qui eum circundederant, & princi-
pes curruum: populus autē fugit in tabernacula ſua:
22 ¶ Receſſit ergo Edom ne eſſet ſub Iuda vſque ad diem
F hanc. Tunc receſſit & Lobna in tempore illo. ¶ Reli- ‖ 2. Par. 21. b. 8.
23 qua autem ſermonum Ioram, & vniuerſa quæ fecit,
nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum re-
24 gum Iudæ? ¶ Et dormiuit Ioram cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt cum eis in Ciuitate Dauid, ‖ & regna- ‖ 2. Paral. 22. a. 1.
25 uit Ochozias filius eius pro eo. ¶ Anno duodecimo Io-
ram filij Achab regis Iſrael, regnauit Ochozias filius
26 Ioram regis Iudæ. ¶ Viginti duorum annorum erat
G Ochozias cum regnare cœpiſſet, & vno anno regna-
uit in Ieruſalem: nomen matris eius Athalia filia
27 Amri regis Iſrael. ¶ Et ambulauit in vijs domus A-
chab: & fecit quod malum eſt coram Domino, ſicut
28 domus Achab: gener enim domus Achab fuit. ¶ A- Inf. 19. c. 14.
bijt quoque cum Ioram filio Achab, ad præliandum
contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, &
29 vulnerauerunt Syri Ioram: ¶ qui reuerſus eſt vt cura-
retur, in Iézrahel, quia vulnerauerant eum Syri in
Ramoth præliantem contra Hazael regem Syriæ.
Porro Ochózias filius Ioram rex Iuda, deſcendit inui-
ſere Iorā filiū Achab, in Iézrahel, quia ægrotabat ibi.

CAPVT IX.

1 ELiſeus autem propheta vocauit vnum de fi-
A lijs prophetarum, & ait illi: ‖ Accinge lumbos ‖ 3. Reg. 19. d. 17.
tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu
2 tua, & vade in Ramoth Galaad. ¶ Cumque véneris
illuc, videbis Iehu filium Ioſaphat filij Namſi: & in-
greſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, &
3 introduces in interius cubiculum. ¶ Tenenſque lenti-
culam olei, fundes ſuper caput eius, & dices: Hæc di-
cit Dominus, Vnxi te regem ſuper Iſrael. Aperieſq;
4 oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes. ¶ Abijt ergo ado-
5 leſcēs puer prophetæ in Ramoth Galaad, ¶ & ingreſ-
ſus eſt illuc: Ecce autem principes exercitus ſedebant
& ait. Verbum mihi ad te o princeps. Dixitque Iehu:
Ad quē ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te o prin-
6 ceps. ¶ Et ſurrexit, & ingreſſus eſt cubiculum: at ille
B fudit oleum ſuper caput eius, & ait: Hæc dicit Domi-
nus Deus Iſrael, Vnxi te regem ſuper populum Do-
7 mini Iſrael, ¶ & percuties domum Achab Domini
tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruorum meorū prophe-
tarum, & ſanguinem omnium ſeruorum Domini de
8 manu Iezabel. ¶ perdamque omnem domum Achab: ‖ 3. Reg. 21. f. 10.
& interficiam de Achab mingentem ad parietem, &
9 clauſum, & nouiſſimum in Iſrael. ¶ Et dabo domum
Achab, ‖ ſicut domum Ieroboam filij Nabat, ‖ & ſicut ‖ 3. Reg. 15. g. 30.
10 domum Baaſa filij Ahia. ¶ Iezabel quoque comedent ‖ 3. Reg. 16. a. 3.
canes in agro Iezrahel: nec erit qui ſepeliat eam. Ape-
11 ruitque oſtium, & fugit. ¶ Iehu autem egreſſus eſt ad
ſeruos domini ſui: qui dixerunt ei: Rectene ſunt om-
nia? quid venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis
12 hominem, & quid locutus ſit. ¶ At ille reſponderunt:
C Falſum eſt, ſed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc &
hæc locutus eſt mihi. & ait: Hæc dicit Dominus: Vn-
13 xi te regem ſuper Iſrael. ¶ Feſtinauerūt itaq;, & vnuſ-
quiſq; tollens palliū ſuū poſuerunt ſub pedibus eius,
in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerūt tuba, atque
14 dixerūt: Regnauit Iehu. ¶ Coniurauit ergo Iehu filius Sup. 8. g. 28.
Ioſaphat filij Namſi contra Ioram: porro Ioram obſé-
derat Ramoth Galaad, ipſe, & omnis Iſrael cōtra Ha-
15 zael regem Syriæ: ¶ & reuerſus fuerat vt curaretur in
Iezrahel, propter vulnera, quia percuſſerant eū Syri,

prælianteui contra Hazael regem Syriæ. Dixitque
Iehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de
16 ciuitate, ne vadat,& nunciet in Iezrahel.℣ Et aſcen-
dit,& profectus eſt in Iezrahel. Ioram enim ægrota-
bat ibi,& Ochozias rex Iuda deſcénderat ad viſitan-
17 dũ Ioram.℣ Igitur ſpeculator qui ſtabat ſuper turrim
D Iezrael, vidit globum Iehu venientis, & ait: Video
ego globum. Dixitque Ioram: Tolle currum,& mit-
te in occurſum eorum,& dicat vadens: Rectene ſunt
18 omnia?℣Abijt ergo qui aſcenderat currum, in occur
ſum eius,& ait: Hęc dicit rex: Pacatane ſunt omnia?
Dixitque Iehu: Quid tibi & paci? tranſi & ſequere
me. Nunciauit quoque ſpeculator, dicens: Venit nun
19 cius ad eos, & non reuértitur. ℣ Miſit etiam currum
equorum ſecundum: venitque ad eos,& ait: Hæc di-
cit rex: Nunquid pax eſt? Et ait Iehu: Quid tibi & pa
20 ci? tranſi,& ſéquere me. ℣ Nunciauit autem ſpecula-
tor, dicens: Venit vſque ad eos,& non reuértitur: eſt
autem inceſſus quaſi inceſſus Iehu filij Namſi: præ-
21 ceps enim gráditur.℣Et ait Ioram: Iunge currum: Iun
E xeruntque currum eius,& egreſſus eſt Iorã rex Iſrael,
& Ochozias rex Iuda, ſinguli in curribus ſuis, egreſſi-
que ſunt in occurſum Iehu, & inuenerunt eum in a-
22 gro Naboth Iezrahelitæ. ℣ Cumque vidiſſet Ioram
Iehu, dixit: Pax eſt Iehu? At ille reſpondit: Quæ pax?
adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, & veneficia
23 eius multa vigent.℣Conuertit autem Ioram manum
ſuam,& fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ Ochozia.
24 ℣Porro Iehu tetendit arcum manu,& percuſſit Ioram
inter ſcapulas, & egreſſa eſt ſagitta per cor eius, ſta-
25 timque corruit in curru ſuo.℣ Dixitque Iehu ad Ba-
dacer ducẽ: Tolle, proijce eũ in agro Naboth Iezrahe
F litæ: memini enim quando ego & tu ſedentes in cur-
ru, ſequebamur Achab patrem huius, quod Domi-
‖ 3.Reg. 21. f.21. 26 nus onus hoc leuauerit ſuper eum, dicens:℣ Si nõ pro
ſanguine Naboth,& pro ſanguine filiorum eius, quẽ
vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit
Dñs. Nunc ergo tolle,& proijce eum in agrum iuxta
27 verbum Dñi.℣ Ochozias autem rex Iuda vidẽs hoc,
fugit per viã domus horti: perſecutuſq; eſt eum Iehu
& ait: Etiã hũc percutite in curru ſuo. Et percuſſerunt
eũ in aſcenſu Gaber, qui eſt iuxta Ieblaam: qui fugit
28 in Mageddo,& mortuus eſt ibi.℣ Et impoſuerunt eũ
ſerui eius ſuper currum ſuum, & tulerunt in Ieruſa-
lem: ſepelieruntque eum in ſepulchro cum patribus
29 ſuis in ciuitate Dauid.℣Anno vndecimo Iorã filij A-
30 chab, regnauit Ochozias ſup Iudã,℣ venitq; Iehu in
Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius audito, depin-
xit oculos ſuos ſtibio, & ornauit caput ſuum, & re-
31 ſpexit per feneſtram ℣ ingredientem Iehu per portam,
‖ 3.Reg 16. c.10. G & ait: Nunquid pax poteſt eſſe Zambri, ‖ qui interfe-
32 cit dominum ſuum?℣ Leuauitque Iehu faciem ſuam
ad feneſtram,& ait: Quæ eſt iſta? Et inclinauerunt ſe
33 ad eum duo vel tres eunuchi.℣At ille dixit eis: Præci-
pitate eam deorſum. Et præcipitauerunt eam, aſper-
ſuſque eſt ſanguine paries, & equorum vngulæ con-
34 culcauerunt eam. ℣Cumque introgreſſus eſſet, vt co-
mederet, biberetque, ait: Ite,& videte maledictam il-
35 lam,& ſepelite eam: quia filia regis eſt.℣ Cumque iſ-
ſent, vt ſepelírent eam: non inuenerunt niſi caluáriã,
36 & pedes,& ſummas manus.℣ Reuerſique nunciaue-
‖ 3.Reg. 21.f.23 runt ei. Et ait Iehu: Sermo Domini eſt, ‖ quem locu-
tus eſt per ſeruum ſuum Eliam Theſbitem, dicens:
In agro Iezrahel, comedent canes carnes Iezabel,

37 ℣ & erunt carnes Iezabel ſicut ſtercus ſuper faciem
terræ in agro Iezrahel, ita vt prætereuntes dicant:
Háccine eſt illa Iezabel?

CAPVT X.

1 ERant autem Achab ſeptuaginta filij in Sama-
A ria: ſcripſit ergo Iehu literas,& miſit in Sama-
riã, ad optimates ciuitatis, & ad maiores na-
2 tu,& ad nutritios Achab, dicens.℣Statim vt accipere-
tis literas has, qui habetis filios domini veſtri,& cur-
3 rus,& equos,& ciuitates firmas,& arma,℣eligite me-
liorem, & eum qui vobis placuerit de filijs Domini
veſtri, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui, & pu-
4 gnate pro domo Domini veſtri. ℣ Timuerunt illi
vehementer,& dixerunt: Ecce duo reges non potue-
runt ſtare coram eo, & quomodo nos valebimus re-
5 ſiſtere?℣ Miſerunt ergo præpoſiti domus,& præfecti
ciuitatis, & maiores natu, & nutritij ad Iehu, dicen-
tes: Serui tui ſumus, quæcunque iuſſeris faciemus,
nec conſtituemus nobis regem: quæcunque tibi pla-
6 cent, fac.℣Reſcripſit autem eis literas ſecundo, dicẽs:
B Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum
Domini veſtri,& venite ad me hac eadem hora cras
in Iezrahel. Porro filij regis, ſeptuaginta viri, apud
7 optimátes ciuitatis nutriebantur. ℣ Cumque veniſ-
ſent literæ, ad eos, tulerunt filios regis, et occiderunt
ſeptuaginta viros, et poſuerunt capita eorũ in cophi-
8 nis, et miſerũt ad eũ in Iezrahel: ℣ Venit autem nun-
cius, et indicauit ei, dicẽs: Attulerunt capita filiorum
regis. Qui reſpondit: Ponite ea ad duos aceruos iuxta
9 introitum portæ vſque mane.℣Cumque diluxiſſet e-
greſſus eſt,& ſtans dixit ad omnem populum: Iuſti e-
ſtis: ſi ego coniuraui cõtra dominum meum,& inter-
10 feci eum, quis percuſſit omnes hos?℣Videte ergo nũc
quoniam nõ cecidit de ſermonibus Domini in terrã,
quos‖ locutus eſt Dominus ſuper domum Achab: & ‖ 3.Reg. 21.g.29.
Dñs fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui Eliæ.
11 ℣ Percuſſit igitur Iehu omnes qui réliqui erant de do-
C mo Achab in Iezrahel, & vniuerſos optimátes eius,
& notos,& ſacerdotes, donec non remanérent ex eo
12 reliquię.℣Et ſurrexit & venit in Samariam. Cumque
13 veniſſet ad Cámeram paſtorum, in via ℣ inuenit fra-
tres Ochoziæ regis Iuda, dixitque ad eos: Quinam e-
ſtis vos? Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus,
et deſcendimus ad ſalutandos filios Regis, et filios
14 Reginæ. ℣ Qui ait: Comprehendite eos viuos. Quos
cum comprehendiſſent viuos, iugulauerunt eos in ci-
ſterna iuxta Camerã, quadraginta duos viros, et nõ
15 reliquít ex eis quenquam. ℣ Cumq; abijſſet inde, in-
D uenit Ionadab filiũ Rechab in occurſũ ſibi, et benedi
xit ei. Et ait ad eũ: Nũquid eſt cor tuum rectum, ſicut

cor tuum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Eſt. Si eſt,
inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam.
16 At ille leuauit eum ad ſe in currum. ¶ dixitque ad eũ:
Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et
17 impoſitum in curru ſuo, ¶ duxit in Samariam. Et per-
cuſſit omnes qui reliqui fuerãt de Achab in Samaria,
vſq; ad vnum, iuxta verbum Domini quod locutus
‖ 1. Reg. 16.g.14. 18 eſt per Eliam. ¶ Congregauit ergo Iehu omnem popu
lum, & dixit ad eos: Achab coluit Baal parum, ego au
19 tem colam eum amplius: ¶ Nũc igitur omnes prophe-
tas Baal, & vniuerſos ſeruos eius, & cunctos ſacerdo-
tes ipſius vocate ad me: nullus ſit qui non veniat: ſa-
crificium enim grande eſt mihi Baal: quicunque de-
E fuerit, non viuet. Porro Iehu faciebat hoc inſidioſe,
20 vt diſperderet cultores Baal. ¶ Et dixit: Sanctificate
21 diem ſolemnẽ Baal. Vocauitque, ¶ & miſit in vniuer-
ſos terminos Iſrael, & venerunt cuncti ſerui Baal:
nõ fuit reſiduus ne vnus quidem qui non veniret. Et
ingreſſi ſunt tẽplum Baal, & repleta eſt domus Baal,
22 a ſummo vſque ad ſummum. ¶ Dixitque his qui erãt
ſuper veſtes: Proferte veſtimenta vniuerſis ſeruis
23 Baal. Et protulerunt eis veſtes. ¶ Ingreſſuſque Iehu, &
Ionadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus
Baal: Perquirite & videte ne quis forte vobiſcum ſit
24 de ſeruis Domini, ſed vt ſint ſerui Baal ſoli. ¶ Ingreſſi
ſunt igitur vt facerent victimas, & holocauſta. Iehu
autem præparauerat ſibi foris octoginta viros, & di-
xerat eis: Quicunque fugerit de hominibus his,
quos ego adduxero in manus veſtras, anima eius erit
25 pro anima illius. ¶ Factum eſt autem cum completum
eſſet holocauſtũ, præcepit Iehu militibus, & ducibus
F ſuis: Ingredimini & percutite eos, nullus euadat: Per-
cuſſeruntque eos in ore gladij, & proiecerunt milites
26 & duces: & ierunt in ciuitatem templi Baal, ¶ & pro-
27 tulerunt ſtatuam de phano Baal, & combuſſerunt. ¶ &
comminuerunt eam. Dextruxerunt quoque ædem
Baal, & fecerunt pro ea latrinas vſque in diem hanc.
28 ¶ Deleuit itaque Iehu Baal de Iſrael. ¶ Veruntamen a
29 peccatis Ieroboã filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael,
non receſſit, nec dereliquit vitulos aureos qui erant
30 in Bethel & in Dã. ¶ Dixit autem Dominus ad Iehu.
Quia ſtudioſe egiſti quod rectum erat, & placebat in
oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo feciſti
‖ Inf. 15. c.12. contra domum Achab: ‖ filij tui vſque ad quartam ge
31 nerationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. ¶ Por-
G ro Iehu non cuſtodiuit, vt ambularet in lege Domi-
ni Dei Iſrael in toto corde ſuo: non enim receſſit a
32 peccatis Ieroboam, qui peccare fecerat Iſrael. ¶ In
diebus illis cœpit Dominus tædere ſuper Iſrael: per-
33 cuſſitque eos Hazael in vniuerſis finibus Iſrael, ¶ a
Iordane contra orientalem plagam omnem terram
Galaad, & Gad, & Ruben, & Manaſſe, ab Aroer, quę
34 eſt ſuper Torrentem Arnon, & Galaad, & Baſan. ¶ Re
liqua autem verborum Iehu, & vniuerſa quæ fecit,
& fortitudo eius, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ver-
35 borum dierum regum Iſrael? ¶ Et dormiuit Iehu cum
patribus ſuis, ſepelieruntque eum in Samaria, & re-
36 gnauit Ioachaz filius eius pro eo. ¶ Dies autem quos
regnauit Iehu ſuper Iſrael, viginti & octo anni ſunt,
in Samaria.

CAPVT XI.

‖ Pa. 22. l.10. 1 A ATHALIA vero mater Ochoziæ, videns mortuum
filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemẽ
2 regium. ¶ Tollens autem Ioſaba filia regis Iorã, ſoror
Ochoziæ, Ioas filium Ochozię furata eſt eum de me-
dio filiorum regis qui interficiebantur, & nutricem
eius de triclinio: & abſcondit eum a facie Athaliæ, vt
3 non interficeretur. ¶ Eratque cum ea ſex annis clam
in domo Domini: porro Athalia regnauit ſuper ter-
4 ram. ¶ ‖ Anno autem ſeptimo miſit Ioiada, & aſſumẽs ‖ 2. Par. 23.a.1.
centuriones, & milites introduxit ad ſe in templum
Domini, pepigitque cum eis fędus: & adiurans eos in
5 domo Domini, oſtendit eis filium regis, ¶ & præcepit
6 illis, dicens: Iſte eſt ſermo quẽ facere debetis: ¶ Tertia
B pars veſtrum introeat ſabbato, & obſeruet excubias
domus regis. Tertia autem pars ſit ad portam Sur: &
tertia pars ſit ad portam q̃ eſt poſt habitaculum ſcuta-
7 riorum: & cuſtodietis excubias domus Meſſa: ¶ Duæ
vero partes e vobis omnes egredientes ſabbato cu-
8 ſtodiant excubias domus Domini circa regem. ¶ Et
vallabitis eũ, habẽtes arma in manibus veſtris: ſiquis
autem ingreſſus fuerit ſeptum templi, interficiatur:
9 eritiſque cum rege introeunte & egrediente. ¶ Et fece
runt cẽturiones iuxta omnia quæ præceperat eis Io-
iada ſacerdos: & aſſumẽtes ſinguli viros ſuos, qui in-
grediebantur ſabbatum cum his qui egrediebantur
10 ſabbato, venerunt ad Ioiadam ſacerdotem. ¶ Qui
dedit eis haſtas, & arma regis Dauid, quę erant in do
11 mo Domini. ¶ Et ſteterũt ſinguli habẽtes arma in ma-
nu ſua a parte templi dextera, vſque ad partem ſini-
12 ſtram altaris, & ædis, circum regem. ¶ Produxitq; fi-
C lium regis, & poſuit ſuper eum diadema, & teſtimo-
nium: feceruntque eum regẽ, & vnxerunt, & plaudẽ-
13 tes manu dixerunt: Viuat rex. ¶ Audiuit autem Atha-
lia vocem populi currẽtis: & ingreſſa eſt ad turbas in
14 templum Dñi: ¶ vidit regem ſtantem ſuper tribunal
iuxta morem, & cantores, & tubas prope eum, om-
nemque populum terræ lætantem, & canentẽ tubis:
& ſcidit veſtimẽta ſua, clamauitq;: Coniuratio, con-
15 iuratio. ¶ Præcepit autẽ Ioiada centurionibus qui erãt
ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam extra ſepta
templi: & quicunque eam ſecutus fuerit, feriatur gla
dio. Dixerat enim ſacerdos: Non occidatur in templo
16 Domini. ¶ Impoſueruntque ei manus, & impegerunt
D eam per viam introitus equorum, iuxta palatiũ, & in
17 terfecta eſt ibi. ¶ Pepigit ergo Ioiada fędus inter Do-
minum, & inter regem, & inter populũ, vt eſſet popu
18 lus Dñi, & inter regem, & populum. ¶ ingreſſuſque eſt
omnis populus terræ templum Baal, & deſtruxerunt
aras eius, & imagines contriuerunt valide: Mathan
quoque ſacerdotem Baal occiderunt coram altari: Et
19 poſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini. ¶ Tulitq;
centuriones, & Cerethi, & Phelethi legiones, & om-
nem populum terrę, deduxeruntque regem de domo
Domini: & venerunt per viam portæ ſcutariorum in
20 palatium, & ſedit ſuper thronum regum. ¶ Lætatuſq;
eſt omnis populus terræ, & ciuitas conquieuit. Atha-
21 lia autem occiſa eſt gladio in domo regis. ¶ Septem-
que annorum erat Ioas cum regnare cœpiſſet.

CAPVT XII.

1 A ANNO ſeptimo Iehu regnauit Ioas: & qua-
draginta annis regnauit in Ieruſalem: no-
2 men matris eius Sebia, de Berſabee. ¶ Fe-
citque Ioas rectum coram Domino cun-
ctis diebus, quibus docuit eum Ioiada ſacerdos.
3 ¶ Veruntamen excelſa non abſtulit: adhuc enim

populus immolabat, & adolebat in excelſis incēſum.
4 ♀Dixitque Ioas ad ſacerdotes: Omnem pecuniā ſan-
ctorum quæ illata fuerit in templum Domini a præ-
tereuntibus, quæ offertur pro precio animæ, & quam
ſpōte & arbitrio cordis ſui inferunt in templū Domi-
5 ni: ♀accipiant illam ſacerdotes, iuxta ordinem ſuum,
& inſtaurent ſartatecta domus, ſiquid neceſſarium
6 viderint inſtauratione. ♀Igitur vſque ad vigeſimum-
tertium annum regis Ioas, non inſtaurauerunt ſacer-
7 dotes ſartatecta templi. ♀ Vocauitque rex Ioas Ioia-
B dam pontificem, & ſacerdotes, dicēs eis: Quare ſarta-
tecta non inſtauratis templi? nolite ergo amplius ac-
cipere pecuniam iuxta ordinem veſtrū, ſed ad inſtau-
8 rationem templi réddite eam. ♀Prohibitiq; ſunt ſacer
dotes vltra accipere pecuniā a populo, & inſtaurare
9 ſartatecta domus. ♀Et tulit Ioiada pōtifex gazophy-
lacium vnum: aperuitque foramē deſuper, & poſuit
illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domū
Domini, mittebantque in eo ſacerdotes qui cuſtodie-
bant oſtia, ómnem pecuniam quæ deferebatur ad tē-
10 plum Domini. ♀ Cumque viderent nimiam pecuniā
eſſe in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis, & pon-
tifex, effundebantque & numerabant pecuniam quæ
11 inueniebatur in domo Domini: ♀& dabant eam iux-
ta numerum atque menſurā in manu eorum qui prę-
erant cæmentarijs domus Dñi: qui impendebāt eam
in fabris lignorum, & in cæmentarijs ijs qui opera-
12 bantur in domo Domini, ♀ & ſartatecta faciebant: &
ijs qui cædebāt ſaxa, & vt emerent ligna, & lapides
qui excidebātur: ita ut impleretur inſtauratio domus
Dñi in vniuerſis quæ indigebant expenſa ad muniē-
13 dam domum. ♀Veruntamen non fiebant ex eadē pe-
cunia hydrię tēpli Domini, & fuſcinulæ, & thuribula,
& tubæ, & omne vas aureum, & argenteum, de pecu
14 nia quæ inferebatur in templum Domini. ♀ Ijs enim
qui faciebant opus, dabatur, vt inſtauraretur tem-
15 plum Domini: ♀& non fiebat ratio ijs hominibus qui
accipiebant pecuniam vt diſtribuerent eam artifici-
16 bus, ſed in fide tractabant eam. ♀ Pecuniam vero pro
delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebāt in tē-
17 plum Domini, quia ſacerdotum erat. ♀Tunc aſcendit
D Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, cepitq;
eam, & direxit faciem ſuam vt aſcēderet in Ieruſalē.
18 ♀ Quā ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia ſanctificata,
quę conſecrauerant Ioſaphat, & Ioram, & Ochozias
patres eius reges Iuda, & quæ ipſe obtulerat: & vni-
uerſum argentum, quod inueniri potuit in theſauris
tēpli Domini & in palatio regis: miſitq; Hazaéli regi
19 Syriæ, & receſſit ab Ieruſalem. ♀ Réliqua autem ſer-
monum Ioas, et vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcri-
20 pta ſunt in libro uerborum dierum regum Iuda? ♀Sūr
rexerunt autem ſerui eius, et coniurauerunt inter ſe,
percuſſeruntque Ioas in domo mello in deſcenſu Sel-
21 la. ♀ Ioſachar namque filius Semaath, & Iozabad fi-
lius Somer ſerui eius, percuſſerunt eum, & mor-
tuus eſt: et ſepelierunt eum cum patribus ſuis in Ciui
tate Dauid, regnauitque Amaſias filius eius pro eo.

CAPVT XIII.

1 ANno vigeſimo tertio Ioas filij Ochoziæ
A regis Iudæ, regnauit Ioachaz filius Iehu
ſuper Iſrael in Samaria, decem & ſeptem
2 annis. ♀ Et fecit malum coram Domi-
no, ſecutuſque eſt peccata Ieroboam filij Nabat,
3 qui peccare fecit Iſrael, et non declinauit ab eis. ♀Ira-
tuſque eſt furor Domini contra Iſrael, & tradidit
eos in manu Hazael regis Syriæ, & in manu Bena-
4 dad filij Hazael, cunctis diebus. ♀ Deprecatus eſt au-
tem Ioachaz faciem Domini, et audiuit eum Domi-
nus: vidit enim anguſtiam Iſrael, quia attriuerat eos
5 rex Syriæ: ♀& dedit Dominus Saluatorem Iſraeli, &
liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitaueruntque
filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri, & nudiuſter-
6 tius. ♀Veruntamen non receſſerunt à peccatis domus
Ieroboam qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambula
7 uerunt: ſiquidem et lucus permanſit in Samaria. ♀Et
non ſunt derelicti Ioachaz de populo, niſi quinqua-
ginta equites, & decem currus, & decem millia pedi-
tum: interfecerat enim eos rex Syriæ, & redegerat
8 quaſi puluerem in tritura areæ. ♀Reliqua aūt ſermo-
num Ioachaz, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo
B eius, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum die-
9 rum regum Iſrael? ♀ Dormiuitque Ioachaz cum pa-
tribus ſuis, & ſepelierunt eum in Samaria: regnauit-
10 que Ioas filius eius pro eo. ♀ Anno vigeſimoſeptimo
Ioas regis Iuda, regnauit Ioas filius Ioachaz ſuper Iſ-
11 rael in Samaria ſedecim annis, ♀ & fecit quod ma-
lum eſt in conſpectu Domini: non declinauit ab om-
nibus peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare fe-
12 cit Iſrael, ſed in ipſis ambulauit. ♀Reliqua autem ſer-
monum Ioas, & vniuerſa quę fecit, & fortitudo eius,
quomodo pugnauerit contra Amaſiam regem Iuda,
nonne hęc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum re-
13 gum Iſrael? ♀Et dormiuit Ioas cum patribus ſuis: Ie-
roboam autem ſedit ſuper ſolium eius. Porro Ioas ſe-
14 pultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael. ♀Eliſeus au
C tem ægrotabat infirmitate, qua et mortuus eſt: de-
ſcenditque ad eum Ioas rex Iſrael, & flebat coram
eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, &
15 auriga eius. ♀ Et ait illi Eliſeus: Affer arcum, et ſa-
gittas. Cumque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas,
16 ♀ dixit ad regem Iſrael: Pone manum tuam ſuper ar-
cum. Et cum poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit
17 Eliſeus manus ſuas manibus regis, ♀ & ait: Aperi
feneſtram orientalem. Cumque aperuiſſet, dixit Eli-
ſeus: Iace ſagittam. Et iecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſa-
lutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam, per-
cutieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam.
18 ♀ Et ait: Tolle ſagittas. Qui cum tuliſſet, rurſum di-
xit ei: Pércute iaculo terram. Et cum percuſſiſſet
19 tribus vicibus, et ſtetiſſet, ♀ iratus eſt vir Dei con-
tra eum, & ait: Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies,
ſiue ſepties, percuſſiſſes Syriam, vſque ad conſum-

mationem: nunc autem tribus vicibus percuties
20 eam: ♀ Mortuus eſt ergo Eliſeus, et ſepelierunt eum.

Latrunculi autem de Moab, venerunt in terram in
21 ipſo anno.¶Quidam autem ſepelientes hominem, vi
derunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in ſepul-
chrum Eliſei:‖ Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſei, reuixit
22 homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. ¶ Igitur Hazael rex
23 Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus Ioachaz:¶& miſer
tus eſt Dominus eorũ, & reuerſus eſt ad eos propter
pactum ſuum quod habebat cum Abraham, & Iſaac
& Iacob: & noluit diſperdere eos, neque proiſcere
24 pénitus, vſque in præſens tempus. ¶ Mortuus eſt au-
tẽ Hazael rex Syriæ, & regnauit Benadad filius eius
25 pro eo.¶ Porro Ioas filius Ioachaz, tulit vrbes de ma-
nu Benadad filij Hazael, quas tulerat de manu Ioa-
chaz patris ſui iure prælij: tribus vicibus percuſſit
eum Ioas, & reddidit ciuitates Iſrael.

‖Eccl.48 b.14.

CAPVT XIIII.

1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis Iſrael,
A regnauit Amaſias filius Ioas regis Iuda.¶Vigin-
2 tiquinque annorum erat cum regnare cœpiſſet:
viginti autem & nouem annis regnauit in Ieruſalẽ:
3 nomen matris eius Ioadam de Ieruſalem.¶ Et fecit re
ctum coram Domino, veruntamen non vt Dauid pa
ter eius. Iuxta omnia quę fecit Ioas pater ſuus, fecit:
4 ¶niſi hoc tantum quod excelſa non abſtulit: adhuc e-
nim populus immolabat, & adolebat incẽſum in ex-
5 celſis. ¶ Cumque obtinuiſſet regnum percuſſit ſeruos
6 ſuos qui interfecerunt regem patrem ſuum:¶filios au
tem eorum qui occiderant, non occidit iuxta quod
B ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Do-
minus, dicens:‖ Non morientur patres pro filijs, neq;
filij morientur pro patribus: ſed vnuſquiſque in pec-
7 cato ſuo morietur.¶ Ipſe percuſſit Edom in Valle Sa-
linarum decem millia, & apprehendit petram in præ
lio, vocauitque nomen eius Iecthel, vſque in præſen
8 tem diem.¶Tũc miſit Amaſias nuncios ad Ioas filium
Ioachaz, filij Iehu regis Iſrael, dicens: Veni, & videa-
9 mus nos. ¶Remiſitque Ioas rex Iſrael ad Amaſiam re
gem Iuda, dicens: Carduus Libani miſit ad Cedrum,
quę eſt in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo
vxorem. Tranſieruntque beſtię ſaltus, quę ſunt in Li-
10 bano, & conculcauerunt carduum.¶Percutiens inua-
luiſti ſuper Edom, & ſubleuauit te cor tuum: conten-
tus eſto gloria, & ſede in domo tua; quare prouocas
11 malum, vt cadas tu & Iudas tecum?¶Et non acquie-
uit Amaſias. Aſcenditque Ioas rex Iſrael, & viderunt
ſe, ipſe & Amaſias rex Iuda in Bethſames oppido Iu-
12 dæ. ¶ Percuſſuſque eſt Iuda coram Iſrael, & fugerunt
D vnuſquiſque in tabernacula ſua.¶ Amaſiam vero re-
13 gem Iuda filium Ioas filij Ochozię, cepit Ioas rex Iſ-
rael in Bethſames, & adduxit eum in Ieruſalem, & in
terrupit murum Ieruſalem, a porta Ephraim vſq; ad
14 portam anguli, quadringentis cubitis. ¶Tulitque om
nem aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa quę inuẽ-
ta ſunt in domo Domini, & in theſauris regis, & obſi
15 des, & reuerſus eſt in Samariam.¶Reliqua autem ver
borum Ioas quę fecit, & fortitudo eius qua pugna-
uit contra Amaſiam regem Iuda, nonne hęc ſcripta
16 ſunt in libro ſermonum regum dierum Iſrael?¶Dor-
E miuitque Ioas cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Sa
maria cum regibus Iſrael: & regnauit Ieroboã filius
17 eius pro eo.¶Vixit autem Amaſias filius Ioas rex Iu-
da, poſtquã mortuus eſt Ioas filius Ioachaz regis Iſ-
18 rael, quindecim annis. ¶ Reliqua autem ſermonum
Amaſiæ, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum
19 dierum regum Iuda?¶Factaque eſt contra eum coniu
ratio in Ieruſalem, at ille fugit in Lachis. Miſerũtque
20 poſt eum in Lachis, & interfecerũt eum ibi:¶& aſpor
tauerunt in equis, ſepultuſque eſt in Ieruſalẽm cum
21 patribus ſuis in ciuitate Dauid. ¶‖ Tulit autem vni-
uerſus populus Iudæ Azariam annos natum ſede-
F cim, & conſtituerunt eum regem pro patre eius A-
22 maſia. ¶ Ipſe ædificauit Elath, & reſtituit eam Iudæ,
23 poſtquam dormiuit rex cum patribus ſuis. ¶ Anno
quintodecimo Amaſiæ filij Ioas regis Iuda, regnauit
Ieroboam filius Ioas regis Iſrael in Samaria quadra-
24 ginta & vno anno: ¶ & fecit quod malum eſt coram
Domino. Non receſſit ab omnibus peccatis Iero-
25 boam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. ¶ Ipſe reſti-
G tuit terminos Iſrael ab introitu Emath, vſque ad Ma-
re ſolitudinis iuxta ſermonem Domini Dei Iſrael,
quem locutus eſt per ſeruum ſuum Ionam filiũ Ama-
thi prophetam, qui erat de Geth, quæ eſt in Opher.
26 ¶ Vidit enim Dominus afflictionem Iſrael amaram
nimis, & quod conſumpti eſſent vſque ad clauſos car
cere, & extremos, & non eſſet qui auxiliaretur Iſrae-
27 li. ¶ Nec locutus eſt Dominus, vt deleret nomen Iſ-
rael de ſub cœlo, ſed ſaluauit eos in manu Ieroboam
28 filij Ioas.¶Reliqua autem ſermonum Ieroboam, & v-
niuerſa quæ fecit, & fortitudo eius qua prœliatus eſt,
& quomodo reſtituit in Damaſcũ, & Emath Iudæ in
Iſrael, nõne hęc ſcripta ſunt in libro ſermonũ dierũ re
29 gum Iſrael?¶ Dormiuitq; Ieroboã cũ patribus ſuis re
gibus Iſrael; & regnauit Zacharias filius eius pro eo.

‖1.Par.26 a.1.

Ioan.1.a.

CAPVT XV.

1 ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam regis Iſ-
A rael, regnauit Azarias filius Amaſię regis
2 Iuda.¶ Sedecim annorum erat, cum regna-
re cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnauit
in Ieruſalem: nomen matris eius Iechelia, de Ieruſa-
3 lem.¶Fecitque quod erat placitum coram Domino,
4 iuxta omnia quę fecit Amaſias pater eius.¶Veruntamen
excelſa non eſt demolitus: adhuc populus ſacri-
5 ficabat, & adolebat incẽſum in excelſis.¶ Percuſſit au
tem Dominus regem, & fuit leproſus vſque in diem
mortis ſuæ, & habitabat in domo libera ſeorſum: Ioa
tham vero filius regis gubernabat palatium, & iudi-
6 cabat populum terrę.¶Reliqua autem ſermonum A-
zarię, & vniuerſa quę fecit, nonne hęc ſcripta ſunt in
7 libro verborum dierum regum Iuda? ¶ Et dormiuit
Azarias cum patribus ſuis: ſepelieruntque eum cum
maioribus ſuis in Ciuitate Dauid, & regnauit Ioatham
8 filius eius pro eo.¶Anno trigeſimo octauo Azarię regis
B Iuda, regnauit Zacharias filius Ieroboã ſup Iſrael in
9 Samaria ſex mẽſibus:¶& fecit qđ malũ eſt corã Dño,
ſicut fecerant patres eius. non receſſit a peccatis Iero-
10 boam filij Nabat, qui peccare fecit Iſrael.¶ Coniura-
uit autem contra eum Sellum filius Iabes: percuſſitq;
11 eũ palã, & interfecit, regnauitq; pro eo.¶Reliqua autẽ
verborum Zacharię, nonne hęc ſcripta ſunt in libro
12 ſermonum dierũ regum Iſrael?¶Iſte eſt ſermo Domi
C ni quẽ locutus eſt ad Iehu dicẽs: Filij tui vſq; ad quar
tam generationem ſedebũt ſuper thronum Iſrael. Fa-
13 ctumque eſt ita.¶Sellum filius Iabes regnauit trigeſi-
monono anno Azariæ regis Iuda. regnauit autẽ vno
14 menſe in Samaria.¶Et aſcẽdit Manahem filius Gadi
de Therſa: venitq; in Samariam, & percuſſit Sellum

‖2.Par.26 d.22.

‖Sup.10 f.36.

filium

filium Iabes in Samaria, & interfecit eum, regnauit-
15 que pro eo. ♀ Reliqua autem verborum Sellũ, & con-
iuratio eius, per quã tetendit inſidias, nonne hæc ſcri-
16 pta ſunt in libro ſermonum dierũ regũ Iſrael? ♀ Tunc
percuſſit Manahem Thapſam, & omnes qui erant in
ea, & terminos eius de Therſa, noluerant enim aperi-
re ei: & interfecit omnes prægnãtes eius, & ſcidit eas.
17 ♀ Anno trigeſimonono Azariæ regis Iuda regnauit
D Manahem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Sa-
18 maria: ♀ Fecitq; quod erat malũ coram Domino: non
receſſit a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui peccare
19 fecit Iſrael cunctis diebus eius. ♀ Veniebat Phul rex
Aſſyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mil-
le talenta argenti, vt eſſet ei in auxilium, & firmaret
20 regnum eius. ♀ Indixitque Manahem argentum ſuper
Iſrael cunctis potentibus; & diuitibus, vt daret regi
Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos argẽti per ſingulos:
reuerſuſque eſt rex Aſſyriorum, & non eſt moratus in
21 terra. ♀ Reliqua autem ſermonum Manahem, & vni-
uerſa quæ fecit, nõne hæc ſcripta ſunt in libro ſermo-
22 num dierum regum Iſrael? ♀ Et dormiuit Manahem
E cum patribus ſuis; regnauitq; Phaceia filius eius pro
23 eo. ♀ Anno quinquageſimo Azariæ regis Iudæ, regna-
uit Phaceia filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria,
24 biennio: ♀ & fecit quod erat malum coram Domino:
non receſſit a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec-
25 care fecit Iſrael. ♀ Coniurauit autem aduerſus eum
Phacee filius Romeliæ, dux eius, & percuſſit eum in
Samaria in turre domus regiæ iuxta Argob, & iuxta
Ariæ, & cum eo quinquaginta viros de filijs Galaa-
26 ditarum, & interfecit eum, regnauitque pro eo. ♀ Re-
liqua aũt ſermonũ Phaceia, & vniuerſa quę fecit, nõ-
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
27 Iſrael? ♀ Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis
Iuda, regnauit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in
28 Samaria, viginti annis. ♀ Et fecit quod erat malũ co-
F ram Domino: non receſſit a peccatis Ieroboam filij
29 Nabat, qui peccare fecit Iſrael. ♀ In diebus Phacee re-
gis Iſrael venit Teglathphalaſar rex Aſſur, & cepit
Aion, & Abeldomum Maacha, & Ianoe, & Cedes, &
Aſor, & Galaad, & Galilæam, & vniuerſam terram
30 Nephthali: & tranſtulit eos in Aſſyrios. ♀ Coniurauit
autem, & tetendit inſidias Oſee filius Ela cõtra Pha-
cee filium Romeliæ, & percuſſit eum, & interfecit: re-
gnauitque pro eo vigeſimo anno Ioatham filij Oziæ.
31 ♀ Reliqua autem ſermonum Phacee, & vniuerſa quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierũ
32 regum Iſrael? ‖ ♀ Anno ſecundo Phacee filij Rome-
G lię regis Iſrael, regnauit Ioatham filius Ozię regis Iu-
33 da. ♀ Vigintiquinque annorum erat cum regnare cę-
piſſet, & ſedecim annis regnauit in Ieruſalem: nomen
34 matris eius, Ieruſa filia Sadoc. ♀ Fecitque quod erat
placitum coram Domino: iuxta omnia quæ fecerat
35 Ozias pater ſuus, operatus eſt. ♀ Veruntamen ex-
celſa nõ abſtulit: adhuc populus immolabat, & ado-
lebat incenſum in excelſis: ipſe ædificauit portam
36 domus Domini ſublimiſſimam. ♀ Reliqua autem ſer-
monum Ioathan, et vniuerſa quæ fecit, nonne hæc
ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iuda?
37 ♀ In diebus illis cœpit Dominus mittere in Iudam
38 Raſin regem Syriæ, et Phacee filium Romeliæ. ♀ Et
dormiuit Ioatham cum patribus ſuis, ſepultuſque
eſt cum eis in ciuitate Dauid patris ſui, et regnauit
Achaz filius eius pro eo.

‖ Par. a.1.

CAPVT XVI.

1 ANno decimo ſeptimo Phacee filij Romeliæ,
A Regnauit Achaz filius Ioatham regis Iu-
2 da. ♀ Viginti annorum erat Achaz cum re-
gnare cœpiſſet, et ſedecim annis regnauit in Ieruſa-
lem. Non fecit quod erat placitum in conſpectu Do-
3 mini Dei ſui, ſicut Dauid pater eius, ♀ ſed ambulauit
in via regum Iſrael: inſuper et filium ſuum conſecra-
uit, transferens per ignem ſecundum idola Gentium,
4 quæ diſſipauit Dominus coram filijs Iſrael: ♀ Immo-
labat quoque victimas, et adolebat incenſum in ex-
5 celſis, et in collibus, et ſub omni ligno frõdoſo. ♀ ‖ Tũc
aſcendit Raſin rex Syriæ, et Phacee filius Romeliæ
rex Iſrael in Ieruſalem ad præliandum: cumque obſi-
6 derent Achaz, non valuerunt ſuperare eum. ♀ In
tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ Ailam Syriæ,
& eiecit Iudęos de Aila: & Idumęi venerunt in Ailã,
7 & habitauerunt ibi vſque in diem hãc. ♀ Miſit autem
B Achaz nuncios ad Theglathphalaſar regem Aſſyrio-
rum, dicens: Seruus tuus & filius tuus ego ſum: aſcẽ-
de, & ſaluum me fac de manu regis Syrię, & de ma-
nu regis Iſrael, qui conſurrexerunt aduerſum me.
8 ♀ Et cum collegiſſet argentum, & aurum quod inue-
niri potuit in domo Domini, & in theſauris regis, mi
9 ſit regi Aſſyriorum munera. ♀ Qui & acquieuit vo-
luntati eius: aſcendit enim rex Aſſyriorum in Dama-
ſcum, & vaſtauit eam: & tranſtulit habitatores eius
10 Cyrenen, Raſin autem interfecit. ♀ Perrexitque
rex Achaz in occurſum Theglathphalaſar regis Aſ-
ſyriorum in Damaſcum: cumque vidiſſet altare
Damaſci, miſit rex Achaz ad Vriam ſacerdotem
exemplar eius, & ſimilitudinem iuxta omne opus
11 eius. ♀ Extruxitque Vrias ſacerdos altare: iuxta om-
O nia quę præceperat rex Achaz, de Damaſco: ita fecit

ſacerdos Vrias, donec veniret rex Achaz de Dama-
12 ſco. ♀ Cumque veniſſet rex de Damaſco, vidit alta-
re & veneratus eſt illud, aſcenditque & immolauit
13 holocauſta, & ſacrificium ſuũ, ♀ & libauit libamina,
& fudit ſanguinem pacificorum, quę obtulerat ſu-
14 per altare. ♀ Porro altare ęreum, quod erat coram
Domino, tranſtulit de facie templi, & de loco alta-
ris, & de loco templi Domini, poſuitque illud ex
15 latere altaris ad Aquilonem. ♀ Pręcepit quoque rex
Achaz Vrię ſacerdoti, dicens: Super altare maius
offer holocauſtum matutinum, & ſacrificium veſper-
tinum, & holocauſtum regis, & ſacrificium eius, &
holocauſtum vniuerſi populi terrę, & ſacrificia eo-
rum, & libamina eorum, & omnem ſanguinem ho-
locauſti, & vniuerſum ſanguinem victimę ſuper
D illud effundes: altare vero ęreum erit [illegible] ad

1 Par.28 a.1.

‖ Iſaia 7 a.1.

volu[illegible]

16 voluntatem meam. ¶ Fecit igitur Vrias ſacerdos iux-
17 ta omnia quæ præceperat rex Achaz. ¶ Tulit autem
rex Achaz cœlatas baſes, & lutérem, qui erat deſu-
per: & mare depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtenta-
bant illud, & poſuit ſuper pauimentum ſtratum la-
18 pide. ¶ Muſach quoque ſabbati, quod ædificaue-
rat in templo, & ingreſſum regis exterius, conuertit
in templum Domini propter regem Aſſyriorum.
19 ¶ Reliqua autem verborum Achaz quæ fecit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
20 Iuda? ¶ Dormiuitque Achaz cum patribus ſuis, &
ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid, & regnauit
Ezechias filius eius pro eo.

CAPVT XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda, regnauit
A Oſee filius Ela in Samaria ſuper Iſrael no-
2 uem annis. ¶ Fecitq; malum coram Domi-
no: ſed non ſicut reges Iſrael qui ante eum fuerant.
3 ¶ Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum, (Infra 18. b 9. Tobias 1.a 1.)
& factus eſt ei Oſee ſeruus, reddebatque illi tributa.
4 ¶ Cumq; deprehendiſſet rex Aſſyriorum Oſee, quod
rebellare nitens, miſiſſet nuncios ad Sua regem Ægy-
pti, ne præſtaret tributa regi Aſſyriorum, ſicut ſingu-
lis annis ſolitus erat: obſedit eum, & vinctum miſit in
5 carcerem. ¶ Peruagatuſq; eſt omnem terram: & aſcen-
6 dens Samariam, obſedit eam tribus annis. ¶ ‖ Anno au- (‖ Infra 18 b. 10.)
tem nono Oſee, cepit rex Aſſyriorum Samariam, &
tranſtulit Iſrael in Aſſyrios: poſuitque eos in Hala, &
in Habor iuxta fluuium Gozan, in ciuitatibus Me-
7 dorum. ¶ Factum eſt enim, cum peccaſſent filij Iſrael
B Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos de Terra Æ-
gypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt
8 deos alienos. ¶ Et ambulauerunt iuxta ritum Gen-
tium quas conſumpſerat Dominus in conſpectu fi-
liorum Iſrael, & regum Iſrael: quia ſimiliter fece-
9 rant. ¶ Et offenderunt filij Iſrael verbis non rectis
Dominum Deum ſuum: & ædificauerunt ſibi excel-
ſa in cunctis vrbibus ſuis a Turre cuſtodum, vſque
10 ad Ciuitatem munitam. ¶ Feceruntque ſibi ſtatuas, &
lucos in omni colle ſublimi, & ſubter omne lignum
11 nemoroſum: ¶ & adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem Gentium, quas tranſtulerat Dominus a
facie eorum: feceruntque verba peſſima, irritantes
12 Dominum, ¶ & coluerunt immunditias, de quibus
13 præcepit eis Dominus ne facerent verbum hoc. ¶ Et
teſtificatus eſt Dominus in Iſrael, & in Iuda per ma-
num omnium Prophetarum, & Videntium, dicens:
‖ Reuertimini a vijs veſtris peſſimis, & cuſtodite præ- (‖ Iere. 25. b. 5.)
cepta mea, & ceremonias, iuxta omnem legem
quam præcepi patribus veſtris, & ſicut miſi ad vos
14 in manu ſeruorum meorum Prophetarum. ¶ Qui
C non audierunt, ſed indurauerunt ceruicem ſuam iux-
ta ceruicem patrum ſuorum, qui noluerunt obedi-
15 re Domino Deo ſuo. ¶ Et abiecerunt legitima eius,
& pactum quod pepigit cum patribus eorum, & te-
ſtificationes quibus conteſtatus eſt eos: ſecutique ſunt
vanitates, & vane egerunt: & ſecuti ſunt Gentes,
quæ erant per circuitum eorum, ſuper quibus præ-
ceperat Dominus eis, vt non facerent, ſicut & illæ fa-
16 ciebant. ¶ Et dereliquerunt omnia præcepta Do-
mini Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos vi-
tulos, & lucos, & adorauerunt vniuerſam militiam
17 cœli: ſeruieruntque Baal, ¶ & conſecrauerunt filios
ſuos, & filias ſuas per ignem: & diuinationibus in-
ſeruiebant, & augurijs, & tradiderunt ſe, vt facerent
18 malum coram Domino, vt irritarent eum. ¶ Iratuſq;
eſt Dominus vehementer Iſraeli, & abſtulit eos a cō-
ſpectu ſuo, & non remanſit niſi tribus Iuda tantum-
19 modo. ¶ Sed nec ipſe Iuda cuſtodiuit mandata Domi-
ni Dei ſui: verum ambulauit in erroribus Iſrael,
20 quos operatus fuerat. ¶ Proiecitque Dominus omne
D ſemen Iſrael, & afflixit eos, & tradidit eos in manu di-
21 ripientium, donec proijceret eos a facie ſua: ¶ ‖ ex eo (‖ 1. Reg. 12. c 16.)
iam tempore, quo ſciſſus eſt Iſrael a domo Dauid, &
conſtituerunt ſibi regem Ieroboam filium Nabat. ſe-
parauit enim Ieroboam Iſrael a Domino: & peccare
22 eos fecit peccatum magnum. ¶ Et ambulauerunt filij
Iſrael in vniuerſis peccatis Ieroboam quæ fecerat: &
23 non receſſerunt ab eis, ¶ vſquequo Dominus auferret
Iſrael a facie ſua, ‖ ſicut locutus fuerat in manu om- (Iere. 25. b 3.)
nium ſeruorum ſuorum prophetarum: tranſlatuſque
eſt Iſrael de terra ſua in Aſſyrios, vſque in diem hanc.
24 ¶ Adduxit autem rex Aſſyriorum de Babylone, & de
Cutha, & de Auah, & de Emath, & de Sepharuaim:
& collocauit eos in ciuitatibus Samariæ pro filijs Iſ-
rael: qui poſſederunt Samariam, & habitauerunt in
25 vrbibus eius. ¶ Cumq; ibi habitare cœpiſſent, non ti-
mebant Dominū: & immiſit in eos Dominus leones,

26 qui interficiebant eos. ¶ Nunciatumque eſt regi Aſſy-
E riorum, & dictum: Gentes quas tranſtuliſti, & ha-
bitare feciſti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legi-
tima Dei terræ, & immiſit in eos Dominus leones:
& ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum
27 Dei terræ. ¶ Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens:
Ducite illuc vnum de ſacerdotibus, quos inde ca-
ptiuos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum eis: & do-
28 ceat eos legitima Dei terræ. ¶ Igitur cum veniſſet
vnus de ſacerdotibus his, qui captiui ducti fuerant
de Samaria, habitauit in Bethel, & docebat eos
29 quomodo colerent Dominum. ¶ Et vnaquæque gens
fabricata eſt Deum ſuum: poſueruntque eos in pha-
nis excelſis quæ fecerant Samaritæ, gens & gens in
30 vrbibus ſuis, in quibus habitabat. ¶ Viri enim Ba-
bylonij fecerunt Socothbenot: Viri autem Cuthæi
fecerunt Nergel: & Viri de Emath fecerunt Aſi-
31 ma. ¶ Porro Heuæi fecerunt Nebahaz, & Tharthac.
F Hi autem qui erant de Sepharuaim, comburebant
filios ſuos igni, Adramelech, & Anamelech dijs Se-
32 pharuaim: ¶ & nihilominus colebant Dominum.
Fecerunt autem ſibi de nouiſſimis ſacerdotes excel-
33 ſorum, & ponebant eos in phanis ſublimibus. ¶ Et
cum Dominum colerent, dijs quoque ſuis ſeruie-
bant iuxta conſuetudinem Gētium, de quibus tranſ-
34 lati fuerant Samariam, ¶ vſque in præſentem diem

morem

moreṁ ſequuntur antiquum: non timẽt Dominum,
neque cuſtodiunt ceremonias eius, iudicia & legem
& mandatum quod præceperat Dominus filijs Ia-
35 cob, ‖ quem cognominauit Iſrael: ♀ & percuſſerat (Gen. 32. f. 28.)
cum eis pactum, & mandauerat eis, dicens: Nolite ti
mere deos alienos, & non adoretis eos, neque colatis
36 eos, & non immoletis eis. ♀ Sed Dominum Deum ve
G ſtrum, qui eduxit vos de terra Aegypti in fortitudine
magna, & in brachio extento: ipſum timete, & illum
37 adorate, & ipſi immolate. ♀ Ceremonias quoque, &
iudicia, & legem, & mandatum, quod ſcripſit vobis,
cuſtodite, vt faciatis cunctis diebus: & non timeatis
38 deos alienos. ♀ Et pactum quod percuſſit vobiſcum
39 nolite obliuiſci: nec colatis deos alienos: ♀ ſed Dñm
Deum veſtrũ timete, & ipſe eruet vos de manu om-
40 nium inimicorum veſtrorum. ♀ Illi vero non audie-
runt, ſed iuxta conſuetudinem ſuam priſtinam perpe
41 trabant. ♀ Fuerunt igitur gentes iſtę timentes quidem
Dominum, ſed nihilominus & idolis ſuis ſeruientes:
nam & filij eorum, & nepotes, ſicut fecerunt patres
ſui, ita faciunt vſque in præſentem diem.

CAPVT XVIII.

1 ANno tertio Oſee filij Ela regis Iſrael, regna- (2. Paral. 28. d. 28. & 29. a.)
A uit Ezechias filius Achaz regis Iuda. ♀ Vi-
2 gintiquinque annorum erat cum regnare
cœpiſſet: & vigintinouem annis regnauit in Ieruſa-
3 lem: nomen matris eius Abi filia Zachariæ. ♀ Fecit-
que quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia
4 quæ fecerat Dauid pater eius. ♀ Ipſe diſſipauit excel-
ſa, & contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitq;
ſerpentem æneum, ‖ quem fecerat Moyſes: ſiquidem (Nu. 21. 9.)
vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incen-
5 ſum: vocauitque nomen eius Noheſtan. ♀ In Domi-
no Deo Iſrael ſperauit: itaque poſt eum non fuit ſimi
lis ei de cunctis regibus Iuda, ſed neq; in his qui ante
6 eum fuerunt: ♀ & adhæſit Domino, & non receſſit a
veſtigijs eius, fecitque mandata eius quæ præcepe-
7 rat Dominus Moyſi. ♀ Vnde et erat Dominus cum
B eo, et in cunctis ad quæ procedebat, ſapienter ſe age-
bat. Rebellauit quoque contra regem Aſſyriorum,
8 et non ſeruiuit ei. ♀ Ipſe percuſſit Philiſthæos vſque (Supr. 17. f. Tob. 1. 2.)
ad Gazam, et omnes terminos eorum, a Turre cuſto-
9 dum vſque ad Ciuitatem munitam. ♀ Anno quarto (Supr. 17. a. 6.)
regis Ezechiæ, qui erat annus ſeptimus Oſee filij Ela
regis Iſrael, aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum in
10 Samariam, et oppugnauit eam. ♀ et cœpit. Nam poſt
annos tres, anno ſexto Ezechiæ, id eſt nono anno
11 Oſee regis Iſrael, capta eſt Samaria: ♀ et tranſtulit
rex Aſſyriorum Iſrael in Aſſyrios, collocauitque eo
in Hala, et in Habor fluuijs Gozam in ciuitatibus
12 Medorum: ♀ quia non audierunt vocem Domini Dei
ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum eius: omnia quę præ
ceperat Moyſes ſeruus Domini, non audierunt, neq;
13 fecerunt. ♀ ‖ Anno quartodecimo regis Ezechiæ aſcẽ (2. Paral. 32. a. 1. Iſa. 36. a. 1. Eccl. 48. c. 9.)
C dit Sennacherib rex Aſſyriorum ad vniuerſas ciuita-
14 tes Iuda munitas: et cępit eas. ♀ Tunc miſit Ezechias
rex Iuda nuncios ad regem Aſſyriorum in Lachis: di
cens: Peccaui recede a me: et omne quod impoſueris
mihi, feram. Indixit itaque rex Aſſyriorum Ezechiæ
regi Iudæ trecenta talenta argenti, et triginta talenta
15 auri. ♀ Deditque Ezechias omne argentum quod re
pertum fuerat in domo Domini, et in theſauris re-
16 gis. ♀ In tempore illo confregit Ezechias valuas tem-
pli Domini, et laminas auri, quas ipſe affixerat, et de
17 dit eas regi Aſſyriorum. ♀ Miſit autem rex Aſſyriorũ
D Tharthan, & Rabſaris, et Rabſacen de Lachis ad regẽ
Ezechiam cũ manu valida Ieruſalẽ: qui cum aſcen-
diſſent, venerunt Ieruſalem, et ſteterunt iuxta aquæ-
ductum piſcinæ ſuperioris, quæ eſt in via Agrifullo-
18 nis, ♀ Vocaueruntque regem, egreſſus eſt autem ad
eos Eliacin filius Helciæ præpoſitus domus, & Sob-
19 na ſcriba, & Ioahe filius Aſaph, a cõmentarijs. ♀ Di-
xitq; ad eos Rabſaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc di-
xit rex magnus, rex Aſſyriorum, Quę eſt iſta fiducia
20 qua niteris? ♀ Forſitan iniſti conſilium, vt præpares
te ad prælium. In quo confidis vt audeas rebellare?
21 ♀ an ſperas in baculo arundineo atque confracto Ae-
gypto, ſuper quem ſi incubuerit homo comminutus
ingredietur manũ eius, & perforabit eam? ſic eſt Pha
22 rao rex Aegypti, omnibus qui cõfidunt in ſe. ♀ Quod
E ſi dixeritis mihi: In Dño Deo noſtro habemus fidu-
ciã: nonne iſte eſt cuius abſtulit Ezechias excelſa &
altaria: & præcepit Iudæ & Ieruſalẽ: Ante altare hoc
23 adorabitis in Ieruſalem? ♀ Nunc igitur tranſite ad
dominum meum regem Aſſyriorum, & dabo vobis
duo millia equorum: & videte an habere valeatis a-
24 ſcenſores eorum. ♀ Et quomodo poteſtis reſiſtere an-
te vnũ ſatrapam de ſeruis domini mei minimis? An
fiduciam habes in Aegypto propter currus & equi-
25 tes? ♀ Nunquid ſine Domini voluntate aſcendi ad lo
cum iſtum, vt demolirer eum? Dominus dixit mihi:
26 Aſcende ad terram hanc, & demolire eam. ♀ Dixe-
runt autem Eliacim filius Helcię, & Sobna, & Ioahe,
Rabſaci: Precamur vt loquaris nobis ſeruis tuis Si-
riace: ſiquidem intelligimus hanc linguam: & non lo
quaris nobis Iudaice audiente populo qui eſt ſuper
27 murum. ♀ Rñditque ei Rabſaces, dicens: Nunquid ad
F dominum tuum, & ad te miſit me dñs meus, vt loque
rer ſermones hos, & non potius ad viros qui ſedent
ſuper murum, vt comedant ſtercora ſua, & bibãt vri-
28 nam ſuã vobiſcum? ♀ Stetit itaque Rabſaces, & ex-
clamauit voce magna Iudaice, & ait: Audite verba
29 regis magni, regis Aſſyriorũ. ♀ Hęc dicit rex: Non vos
ſeducat Ezechias, non. n. poterit eruere vos de manu
30 mea. ♀ Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Domi-
num, dicẽs: Eruens liberabit nos Dñs, & non trade-
31 tur ciuitas hæc in manus regis Aſſyriorum. ♀ Nolite
audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Aſſyriorum,
Facite mecum quod vobis eſt vtile, & egredimini ad
me: & comedet vnuſquiſque de vinea ſua, & de ficu
32 ſua: & bibetis aquas de ciſternis veſtris, ♀ donec ve-
niã, & tranſferã vos in terrã, quæ ſimilis eſt terræ ve-
ſtræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram

panis & vinearum,terram oliuarum, & olei ac mel-
G lis: & viuetis,& non moriemini. Nolite audire Eze-
chiam, qui vos decipit, dicens: Dñs liberabit nos.
33 ¶ Nunquid liberauerunt dij gentium terram ſuam
34 de manu regis Aſsyriorũ? ¶ Vbi eſt Deus Emath &
Arphad? vbi eſt Deus Sepharuaim, Ana,& Aua? Nũ
35 quid liberauerunt Samariã de manu mea? ¶ Qui nã
illi ſunt in vniuerſis dijs terrarũ, qui eruerunt regio-
nem ſuam de manu mea, vt poſſit eruere Dñs Ieruſa-
36 lem de manu mea? ¶ Tacuit itaq; populus, & non re
ſpondit ei quidquam, ſiquidem præceptũ regis accé-
Toba. d. 14. 37 perant vt non rñderent ei. ¶ Venitque Heliacim filius
Helciæ, præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Ioahe
filius Aſaph, a commentarijs, ad Ezechiam ſciſsis ve-
ſtibus, & nunciauerunt ei verba Rabſacis.

CAPVT XIX.

1 QVæ cum audiſſet Ezechias rex, ſcidit veſti-
Iſaia. 37 a. 1. A menta ſua, & opertus eſt ſacco: ingreſſusq;
2 eſt domum Domini. ¶ Et miſit Eliacim
prępoſitum domus, & Sobnam ſcribam, & ſenes
de ſacerdotibus opertos ſaccis, ad Iſaiam prophetam
3 filium Amos. ¶ Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & increpationis, & blaſphemiæ
dies iſte: Venerunt filij vſque ad partum, & vires
4 non habet parturiens: ¶ Si forte audiat Dominus
Deus tuus vniuerſa verba Rabſacis, quem miſit rex
Aſsyriorum dominus ſuus, vt exprobraret Deum vi
uentem, & argueret verbis quæ audiuit Dominus
Deus tuus: & fac orationem pro reliquijs quæ reper
5 tæ ſunt. ¶ Venerunt ergo ſerui regis Ezechiæ ad Iſa-
6 iam. ¶ Dixitque eis Iſaias: Hæc dicetis dño veſtro:
B Hæc dicit Dominus: Noli timere a facie ſermonum
quos audiſti, quibus blaſphemauerũt pueri regis Aſ-
7 ſyriorum me. ¶ Ecce ego immittã ei ſpiritum, & au-
diet nuncium, & reuertetur in terram ſuam, & deij-
8 ciam eum gladio in terra ſua. ¶ Reuerſus eſt ergo
Rabſaces, & inuenit regem Aſſyriorum expugnan-
tem Lobnam: audierat enim quod receſſiſſet de La-
9 chis. ¶ Cumque audiſſet de Tharaca rege Aethiopię,
dicentes: Ecce egreſſus eſt vt pugnet aduerſum te: &
iret contra eum, miſit nuncios ad Ezechiam, dicens:
10 ¶ Hęc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non te ſeducat Deus
C tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tra-
11 detur Ieruſalem in manus regis Aſſyriorum. ¶ Tu
enim ipſe audiſti quæ fecerunt reges Aſſyriorum vni
uerſis terris, quomodo vaſtauerunt eas: num ergo ſo
12 lus poteris liberari? ¶ Nunquid liberauerunt dij gen
tium ſingulos, quos vaſtauerunt patres mei, Gozam
videlicet, & Haram, & Reſeph, & filios Edẽ, qui erãt
13 in Thelaſſar? ¶ Vbi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
14 rex ciuitatis Sepharuaim, Ana, & Aua? ¶ Itaque cum
accepiſſet Ezechias literas de manu nunciorum, &
legiſſet eas, aſcendit in domum Domini, & expandit
15 eas coram Domino, ¶ & orauit in conſpectu eius, di-
cens: Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim,
tu es Deus ſolus regum omnium terræ: tu feciſti cę-
16 lum & terram. ¶ Inclina aurem tuam & audi: aperi
Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sen
nacherib, qui miſit vt exprobraret nobis Deum vi-
17 uentem: ¶ Vere Domine diſſipauerunt reges Aſſyrio
D rum gentes, & terras omnium. ¶ Et miſerunt deos eo
18 rum in ignem: non enim erant dij, ſed opera manuũ
hominum ex ligno, & lapide: & perdiderunt eos.
19 ¶ Nunc igitur Domine Deus noſter, ſaluos nos fac
de manu eius, vt ſciant omnia regna terræ, quia tu
20 es Dominus Deus ſolus. ¶ Miſit autem Iſaias filius
Amos ad Ezechiã, dicens: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael. Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib re-
21 ge Aſſyriorum, audiui. ¶ Iſte eſt ſermo quem locu-
tus eſt Dominus de eo: Spreuit te, & ſubſannauit te
virgo filia Sion: poſt tergum tuum caput mouit, filia
22 Ieruſalem: ¶ Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti?
contra quem exaltaſti vocem tuam, & eleuaſti in ex
23 celſum oculos tuos? contra ſanctum Iſrael. ¶ Per ma-
E num ſeruorum tuorum exprobraſti Domino: & dixi
ſti: In multitudine curruum meorum aſcendi excelſa
montiũ, in ſummitate Libani, & ſuccidi ſublimes ce-
dros eius, et electas abietes illius. Et ingreſsus ſum
24 vſque ad terminos eius, et ſaltum carmeli eius ¶ ego
ſuccidi. Et bibi aquas alienas, et ſiccaui veſtigijs pe-
25 dum meorum omnes aquas clauſas. ¶ Nunquid non
audiſti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis
plaſmaui illud, et nunc adduxi: eruntque in ruinam
26 collium pugnantium ciuitates munitæ. ¶ Et qui ſedẽt
in eis, humiles manu contremuerunt et confuſi ſunt,
facti ſunt velut fęnũ agri, et virens herba rectorum,
quæ areſacta eſt antequam veniret ad maturitatem.
27 ¶ Habitaculum tuum, et egreſsum tuũ, et introitum

F tuum, et viã tuam ego præſciui, et furorem tuum cõ-
28 tra me. ¶ Inſaniſti in me, et ſuperbia tua aſcendit in au
res meas: ponã itaque circulum in naribus tuis, et ca
mum in labijs tuis, et reducam te in viam per quam
29 veniſti. ¶ Tibi aũt Ezechia hoc erit ſignum: Comede
hoc anno quæ repereris: in ſecundo autẽ anno quæ
ſpõte naſcũtur: porro in tertio anno ſeminate et meti
30 te: plantate vineas, et comedite fructum earum. ¶ Et
quodcunque reliquũ fuerit de domo Iuda, mittet ra-
31 dicem deorſum, et faciet fructum ſurſum. ¶ De Ieruſa
lẽ quippe egredientur reliquię, et quod ſaluetur de

monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.
32 ♀ Quamoh rem hæc dicit Dominus de rege Aſſyrio-
rum: Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam
ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circũdabit
33 eã munitio. ♀ Per viã qua venit, reuertetur: & ciuitatẽ
G hãc nõ ingredietur, dicit Dominus: ♀ Protegamq; vr-
34 bem hãc, & ſaluabo eam propter me, & propter Da-
Tob.1.d. 35 uid ſeruum meũ. ♀ ‖ Factum eſt igitur in nocte illa, ve-
21. nit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorũ
Eccl. 48. d.24. centum octogintaquinque millia. Cumque diluculo
Iſai. 37. 36 ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: ♀ & re-
g.15. 1.Mac.7. cedens abijt, & reuerſus eſt Sennacherib rex Aſſyrio-
f.41. 37 rum, & manſit in Niniue. ♀ Cumq; adoraret in templo
2.Mac.8. Neſroch deum ſuũ, Adramelech, & Saraſar filij eius
c.19. percuſſerũt eum gladio, fugeruntque in terrã Arme-
niorum, & regnauit Aſarhaddon filius eius pro eo.

CAPVT XX.

1.Par.32. 1 IN diebus illis ęgrotauit Ezechias vſque ad mor-
f.24. Iſaia 38. A tem: & venit ad eum Iſaias filius Amos prophe-
a.1. ta, dixitq; ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe
Eccl 48. 2 domui tuæ: morieris enim tu, & nõ viues. ♀ Qui con-
d.46. uertit faciem ſuam ad parietem, & orauit Dominũ,
3 dicens: ♀ Obſecro Domine, memento quæſo, quomo-
do ambulauerim coram te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitum eſt coram te, fecerim.
4 Fleuit itaque Ezechias fletu magno. ♀ Et antequam
egrederetur Iſaias mediam partem atrij, factus eſt
5 ſermo Domini ad eum, dicens: ♀ Reuertere, & dic
Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus
Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi
lachrymas tuas: & ecce ſanaui te, die tertio aſcen-
6 des templum Domini. ♀ Et addam diebus tuis quin-
decim annos: ſed & de manu regis Aſſyriorum li-
berabo te, & ciuitatem hanc, & protegam vrbem
iſtam propter me, & propter Dauid ſeruum meum.
7 ♀ Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum. Quam
B cum attuliſſent, & poſuiſſent ſuper hulcus eius, cura-
8 tus eſt. ♀ Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod
erit ſignum, quia Dominus me ſanabit, & quia aſcen-
9 ſurus ſum die tertia templum Domini? ♀ Cui ait Iſa-
ias: Hoc erit ſignum a Domino, quod facturus ſit
Dominus ſermonem quem locutus eſt: Vis vt aſcen-
dat vmbra decem lineis, an vt reuertatur totidem
10 gradibus? ♀ Et ait Ezechias: Facile eſt vmbram cre-
ſcere decem lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuer-
11 tatur retrorſum decem gradibus. ♀ Inuocauit itaque
Iſaias propheta Dominum, & reduxit vmbram per
lineas, quibus iam deſcenderat in horologio Achaz,
‖ Iſai.39. 12 retrorſum decem gradibus. ♀ ‖ In tempore illo miſit
a.1. C Berodach Baladan filius Baladan rex Babyloniorum
literas, & munera ad Ezechiam: audierat enim quod
13 ægrotaſſet Ezechias. ♀ Lætatus eſt autem in aduen-
tu eorum Ezechias, & oſtendit eis domum aroma-
tum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, vn-
guenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & om-
nia quæ habere poterat in theſauris ſuis. Non fuit
quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, &
14 in omni poteſtate ſua. ♀ Venit autem Iſaias prophe-
ta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt
viri iſti? aut vnde venerunt ad te? Cui ait Ezechias:
De terra longinqua venerunt ad me de Babylone.
15 ♀ At ille reſpondit: Quid viderunt in domo tua? Ait
D Ezechias: Omnia quæcunque ſunt in domo mea, vi-
derunt: nihil eſt quod non monſtrauerim eis in the-
16 ſauris meis. ♀ Dixit itaque Eſaias Ezechiæ: Audi ſer-
17 monem Domini: ♀ Ecce dies venient, & auferentur
omnia quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt
patres tui vſque in diem hanc, in Babylonem: non
18 remanebit quidquam, ait Dominus: ♀ Sed & de fi-
lijs tuis qui egredientur ex te, quos generabis tollen-
tur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.
19 ♀ Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſermo Domini
quem locutus es, ſit pax, & veritas in diebus meis.
20 ♀ Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & omnis for-
titudo eius, & quomodo fecerit piſcinam, & aquæ-
ductum, & introduxerit aquas in ciuitatem, nonne
hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
21 Iuda? ♀ Dormiuitque Ezechias cum patribus ſuis, &
regnauit Manaſſes filius eius pro eo.

CAPVT XXI.

1 DVodecim annorum erat Manaſſes cum re- 2.Par.33.
A gnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque a.1.
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
2 eius Haphſiba. ♀ Fecitq; malum in conſpectu Domini
iuxta idola gentium, quas deleuit Dñs a facie filiorũ
3 Iſrael. ♀ Conuerſuſq; eſt, & ædificauit excelſa quę diſ-
ſipauerat Ezechias pater eius: & erexit aras Baal, &
fecit lucos, ſicut fecerat Achab rex Iſrael: & adorauit
4 omnẽ militiã cœli, & coluit eam. ♀ Extruxitq; aras in
domo Domini, de qua dixit Dominus: ‖ In Ieruſalem ‖ 2.Reg.7.
5 ponam nomen meum. ♀ Et extruxit altaria vniuerſæ b.10.
6 militiæ cœli in duobus atrijs templi Domini. ♀ Et tra- Iere. 32.
duxit filium ſuum per ignem. & ariolatus eſt, & ob- f.34.
ſeruauit auguria, & fecit phythones, et aruſpices mul
tiplicauit, vt faceret malum coram Domino, et irri-
7 taret eum. ♀ Poſuit quoq; idolum luci quem fecerat,
B in templo Domini, ‖ ſuper quod locutus eſt Dominus ‖ 2.Reg 7
ad Dauid, et ad Salomonem filium eius: In templo b.10.
hoc, et in Ieruſalem, quam elegi de cunctis tribubus 3.Reg 8 b.16. &
8 Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternum. ♀ Et vl- 9.a.3.
tra non faciam commoueri pedem Iſrael de terra,
quam dedi patribus eorũ: ſi tamen cuſtodierint ope-
re omnia quæ præcepi eis, et vniuerſam legem quam
9 mandauit eis ſeruus meus Moyſes. ♀ Illi vero non au-
dierunt: ſed ſeducti ſunt a Manaſſe, vt facerent ma-
lum ſuper gentes, quas contriuit Dominus a facie fi-
10 liorum Iſrael. ♀ Locutuſq; eſt Dominus in manu ſer-
11 uorum ſuorum prophetarum, dicens: ‖ ♀ Quia fecit ‖ Iere.15.
Manaſſes rex Iuda abominationes iſtas peſſimas, ſu- a.4.
per omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, et pec-
12 care fecit etiam Iudam in immunditijs ſuis: ♀ propte-
C rea hęc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego inducã
mala ſup Ieruſalem, et Iudam: vt quicunq; audierit,

tinniant

13 tinniant ambæ aures eius.⁊Et extendā ſup Ieruſalem
funiculū Samariæ,& pondus domus Achab: & dele-
bo Ieruſalē,ſicut deleri ſolēt tabulæ: & delēs vertā,&
14 ducam crebrius ſtylū ſup faciē eius.⁊Dimittam vero
reliquias hęreditatis meæ,& tradam eas in manus ini
micorū eius: eruntq; in vaſtitatē,& in rapinam cun-
15 ctis aduerſarijs ſuis. ⁊eo quod fecerit malū corā me,
& perſeuerauerint irritantes me, ex die qua egreſſi
16 ſunt patres eorū ex Ægypto, vſq; ad hanc diē. ⁊Inſu-
per & ſanguinē innoxiū ſudit Manaſſes multū nimis,
donec impleret Ieruſalē vſq; ad os: abſq; peccatis ſuis
qbus peccare fecit Iudam, vt faceret malum coram
17 Domino. ⁊Reliqua autem ſermonū Manaſſe,& vni-
uerſa quæ fecit,& peccatum eius quod peccauit, nō-
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
18 Iuda? ⁊Dormiuitq; Manaſſes cū patribus ſuis,& ſe-
pultus eſt in horto domus ſuæ, in horto Oza: & re-
19 gnauit Amon filius eius pro eo.⁊Viginti duorum an-
D norum erat Amon cū regnare cępiſſet: duobus quoq;
annis regnauit in Ieruſalem nomen matris eius Meſ-
20 ſalemeth, filia Harus de Ieteba. ⁊Fecitque malum in
conſpectu Domini,ſicut fecerat Manaſſes pater eius.
21 ⁊Et ambulauit in omni via per quam ambulauerat
pater eius:ſeruiuitque immunditijs,quibus ſeruierat
22 pater eius,& adorauit eas, ⁊ & dereliquit Dominum
Deum patrum ſuorum,& non ambulauit in via Do-
23 mini.⁊Tetenderuntque ei inſidias ſerui ſui,& interfe-
24 cerunt regem in domo ſua.⁊Percuſſit autem populus
terræ omnes qui coniurauerant contra regem Amon:
& conſtituerunt ſibi regem Ioſiam filium eius pro eo.
25 ⁊Reliqua autem ſermonum Ammon quæ fecit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum
26 Iuda? ⁊Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo,in hor-
to Oza:& regnauit Ioſias filius eius pro eo.

CAPVT XXII.

1 OCto annorum erat Ioſias cum regnare cępiſ-
A ſet,triginta & vno anno regnauit in Ieruſa-
lem:nomen matris eius Idida, filia Hadaia
2 de Beſecath. ⁊Fecitq; quod placitū erat coram Dño, (2. Par. 34 a. b.)
& ambulauit per oēs vias Dauid patris ſui: nō decli-
3 nauit ad dexteram,ſiue ad ſiniſtram.⁊Anno aūt octa-
uodecimo regis Ioſiæ,miſit rex Saphan filium Aſlia,
4 filij Meſſulam ſcribam tēpli Dñi,dicens ei: ⁊Vade ad
Helciam ſacerdotē magnū,vt conſletur pecunia quæ
illata eſt in templum Dñi, quam collegerūt ianitores
5 tēpli [illegible] populo. ⁊ Deturq; fabris p præpoſitos domus

Domini: qui & diſtribuant eam his qui operantur in
templo Domini, ad inſtauranda ſartatecta templi:
6 ⁊lignarijs videlicet, & cæmentarijs, & ijs qui inter-
B rupta componunt,& vt emantur ligna, & lapides de
7 lapidicinis ad inſtaurandum templum Domini.⁊Ve-
runtamen non ſupputetur eis argentū quod accipiūt,
8 ſed in poteſtate habeant,& in fide.⁊ Dixit autem Hel
cias pontifex ad Saphan ſcribam. Librū Legis repe-
ri in domo Domini: deditq; Helcias volumē Saphā,
9 qui & legit illud. ⁊Venit quoq; Saphan ſcriba ad re-
gē,& renunciauit ei quod præceperat,& ait: Confla-
uerūt ſerui tui pecuniā quæ reperta eſt in domo Do-
mini:& dederunt vt diſtribueretur fabris a præfectis
10 operum templi Domini. ⁊Narrauit quoque Saphan
ſcriba regi,dicens: Librum dedit mihi Helcias ſacer-
11 dos. ⁊Quem cum legiſſet Saphan corā rege,& audiſ-
ſet rex verba libri Legis Domini, ſcidit veſtimenta
12 ſua. ⁊ Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio
Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ,
13 & Aſaiæ ſeruo regis, dicens: ⁊Ite & conſulite Domi-
C num ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Iuda
de verbis voluminis iſtius, quod inuentū eſt: magna
enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia non
audierunt patres noſtri verba libri huius, vt facerent
14 oē quod ſcriptum eſt nobis. ⁊Ierunt itaq; Helcias ſa-
cerdos,& Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Aſaia
ad Holdam prophetidē vxorē Sellum filij Thecuæ,
filij Araas cuſtodis veſtium,quę habitabat in Ieruſa-
15 lem in Secunda:locutiq; ſunt ad eam. ⁊Et illa reſpon
dit eis:Hęc dicit Dñs Deus Iſrael:Dicite viro qui mi-
16 ſit vos ad me: ⁊Hæc dicit Dominus; Ecce ego addu-
D cam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores
17 eius,omnia verba legis,quæ legit rex Iuda.⁊quia de-
reliquerunt me,& ſacrificauerūt dijs alienis: irritan-
tes me in cunctis operibus manuum ſuarum, & ſuc-
cendetur indignatio mea in loco hoc, & non extin-
18 guetur. ⁊Regi autem Iuda,qui miſit vos,vt conſule-
retis Dominum,ſic dicetis:Hęc dicit Dominus Deus
19 Iſrael, Pro eo quod audiſti verba voluminis,⁊& per-
territum eſt cor tuum,& humiliatus es coram Domi-
no, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habi-
tatores eius,quod videlicet fierent in ſtuporem, & in
maledictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti co-
20 ram me, & ego audiui, ait Dominus: ⁊idcirco colli-
gam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum
tuum in pace, vt non videant oculi tui omnia mala
quæ inducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAPVT XXIII.

1 ET renunciauerunt regi quod dixerat. Qui mi- (2. Par. 34 f. 30.)
A ſit: & congregati ſunt ad eū oēs ſenes Iuda, &
2 Ieruſalē. ⁊Aſcenditq; rex tēplum Domini, &
oēs viri Iuda, vniuerſiq; qui habitabant in Ieruſalem
cū eo, ſacerdotes & ꝓphetæ, & oīs populus a paruo
vſq; ad magnū: legitq; cunctis audientibus oīa ver-
ba libri fœderis, qui inuentus eſt in domo Domini.
3 ⁊Stetitq; rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram
Domino,vt ambularent poſt Dominū, & cuſtodirēt
pcepta eius,& teſtimonia,& cęremonias in oī corde,
et in tota anima, et ſuſcitarēt verba fœderis huius, q̄
ſcripta erant in libro illo: acquieuitq; populus pacto.
4 ⁊Et præcepit rex Helciæ pontifici, et ſacerdotibus ſe-
cundi ordinis,et ianitoribus, ‖ vt proijcerent de tem- (‖Eccl. 49 a. 1.)
plo Domini omnia vaſa,quę facta fuerant Baal,et in
luco,et vniuerſę militię cœli:et cōbuſſit ea foris Ieru-
ſalem in Conualle Cedron, et tulit puluerem eorum
5 in Bethel.⁊Et deleuit aruſpices,quos poſuerant reges
B Iuda ad ſacrificandum in excelſis per ciuitates Iu-
da, et in circuitu Ieruſalem, et eos qui adolebant in-

cenſum Baal,& Soli,& Lunæ,& duodecim ſignis, &
6 omni militiæ cœli . ¶ Et efferri fecit lucum de domo
Domini foras Ieruſalem in Conualle Cedron:& cō-
buſſit eum ibi,& redegit in puluerem, & proiecit ſu-
7 per ſepulchra vulgi.¶Deſtruxit quoque ædiculas ef-
fęminatorum, quæ erant in domo Domini , pro qui-
8 bus mulieres texebant quaſi domunculas luci.¶Con
gregauitq; omnes ſacerdotes de ciuitatibus Iuda : &
contaminauit excelſa , vbi ſacrificabant ſacerdotes ,
de Gabaa vſq; Berſabee: & deſtruxit aras portarū in
introitu oſtij Ioſue principis ciuitatis , quod erat ad
9 ſiniſtram portæ ciuitatis. ¶ Veruntamen non aſcēde-
C bant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Ie-
ruſalem: ſed tantū comedebant azyma in medio fra
10 trum ſuorū. ¶ Contaminauit quoque Thophet,quod
eſt in Conualle filij Ennom, vt nemo conſecraret fi-
11 lium ſuum aut filiam per ignem, Moloch, ¶ Abſtulit
quoq; equos,quos dederant reges Iuda Soli,in introi
tu templi Dn̄i,iuxta exedram. Nathan Melech eunu
chi , qui erat in Pharurim : currus autem Solis com-
12 buſſit igni. ¶ Altaria quoque quæ erant ſuper tecta cę
naculi Achaz,quę fecerant reges Iuda,& altaria quę
fecerat Manaſſes in duobus atrijs tēpli Domini , de-
ſtruxit rex:& cucurrit inde,& diſperſit cinerē eorum
13 in Torrentem Cedron. ¶ Excelſa quoq; quæ erant in
3. Reg. 10.b.7.
Ieruſalē ad dexteram partem Mōtis offenſionis,‖quæ
ædificauerat Salomon rex Iſrael Aſtaroth idolo Sido
niorum, & Chamos offenſioni Moab , & Melchom
14 abominationi filiorum Ammon , polluit rex . ¶ Et
D contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos: repleuitq; loca eo
3. Reg. 12. g.28.
15 rum oſſibus mortuorum . ¶ ‖ Inſuper & altare quod
erat in Bethel , & excelſum quod fecerat Ieroboam
filius Nabat,qui peccare fecit Iſrael:& altare illud &
excelſum deſtruxit,neq; combuſſit,& comminuit in
16 puluerē,ſuccenditque ēt lucum.¶Et conuerſus Ioſias
vidit ibi ſepulchra quæ erant in mōte:miſitq; & tulit
oſſa de ſepulchris,& combuſſit ea ſuper altare,& pol
luit illud iuxta verbū Dn̄i, quod locutus eſt vir Dei,
17 qui prædixerat verba hæc.¶Et ait: Quis eſt titulus il-
le quem uideo? Reſponderuntq; ei ciues urbis illius:
3. Reg 13.a.2.
Sepulchrum eſt hominis Dei , qui uenit de Iuda , &
prædixit verba hæc quę feciſti ſuper altare Bethel .
18 ¶Et ait: Dimitte eum, nemo commoueat oſſa eius . Et
intacta manſerunt oſſa illius cum oſſibus prophetæ
19 qui venerat de Samaria.¶Inſuper & omnia phana ex
celſorum quæ erant in ciuitatibus Samariæ , quæ fe-
cerant reges Iſrael ad irritandū Dn̄m, abſtulit Ioſias:
& fecit eis ſecundum omnia opera quæ fecerat in Be
20 thel.¶ Et occidit vniuerſos ſacerdotes excelſorū, qui
E erant ibi ſuper altaria: & cōbuſſit oſſa humana ſuper
2. Paral. 35. a.1. 3. Eſd. 1. a.1.
21 ea: reuerſusq; eſt Ieruſalē.¶‖ Et præcepit omni popu-
lo,dicens : Facite Phaſe Dn̄o Deo veſtro ſecundum
22 quod ſcriptum eſt in libro fœderis huius. ¶ Nec enim
factum eſt Phaſe tale a diebus Iudicum,qui iudicaue
runt Iſrael,& omnium dierum regum Iſrael, & regū
23 Iuda, ¶ ſicut in octauo decimo anno regis Ioſiæ factū
24 eſt Phaſe iſtud Domino in Ieruſalem. ¶ Sed & pytho
nes & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias,
& abominationes quę fuerant in terra Iuda & Ieruſa
lem, abſtulit Ioſias, ut ſtatueret verba legis, quæ ſcri
pta ſunt in libro quem inuenit Helcias ſacerdos in
25 templo Domini. ¶ Similis illi non fuit ante eum rex,
qui reuerteretur ad Dn̄m in omni corde ſuo , & in to
ta anima ſua,& in uniuerſa virtute ſua,iuxta oēm le-
26 gem Moyſi,neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi. ¶Ve-
F runtamen non eſt auerſus Dn̄s ab ira furoris ſui ma-
gni,quo iratus eſt furor eius contra Iudam,propter ir
27 ritationes quibus prouocauerat eum Manaſſes.¶ Di- Inf 24. a.2.
xit itaq; Dn̄s:Etiam Iudam auferam a facie mea , ſi-
cut abſtuli Iſrael:& proijciā ciuitatē hanc quam ele-
gi Ieruſalē , & domum de qua dixi:Erit nomen meū
28 ibi . ¶ Reliqua autem ſermonum Ioſiæ , & vniuerſa
quæ fecit , nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum
29 dierum regum Iuda? ¶ ‖ In diebus eius aſcendit Pha- 2. Par. 35 d 20. 3. Eſd. 1. d.23.
rao Nechao rex Aegypti, contra regē Aſſyriorum ad
flumē Euphratē:& abijt Ioſias rex in occurſum eius :
30 & occiſus eſt in Maggedo,cū vidiſſet eum.¶ Et porta
uerunt eum ſerui ſui mortuū de Mageddo:& pertule
runt in Ieruſalem, & ſepelierunt eū in ſepulchro ſuo.
Tulitque populus terræ Ioachaz filiū Ioſiæ: & vnxe- 2. Paral. 19.2.1.
31 runt eū,& conſtituerunt eum rege pro patre ſuo.¶Vi-
ginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cœ-
piſſet,& tribus menſibus regnauit in Ieruſalem : no-
32 men matris eius Amital,filia Ieremiæ de Lobna. ¶ Et
fecit malū coram Dn̄o, iuxta omnia quæ fecerant pa
33 tres eius.¶Vinxitq; eum Pharao Nechao in Rebla ,
quæ eſt in terra Emat,ne regnaret in Ieruſalem:& im
poſuit multam terræ,centum talentis argenti, & talē
34 to auri.¶ Regemq; cōſtituit Pharao Nechao Eliacim
filium Ioſiæ pro Ioſia patre eius, vertitq; nomē eius
35 Ioakim porro Ioachaz tulit, & duxit in Aegyptum ,
35 & mortuus eſt ibi.¶ Argentū autē, & aurū dedit Ioa-
kim Pharaoni,cū indixiſſet terræ per ſingulos,vt con
ferretur iuxta pręceptum Pharaonis & vnumquēq;
iuxta vires ſuas exegit.tam argentum quam aurū de
36 populo terrę:vt daret Pharaoni Nechao.¶Vigintiqui
que annorum erat Ioakim cum regnare cœpiſſet : &
vndecim annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
37 eius Zebida filia Phadaia de Ruma.¶Et fecit malum
corā Domino iuxta omnia quæ fecerant patres eius.

CAP VT XXIIII.

1 IN diebus eius aſcendit Nabuchodonoſor rex
A Babylonis,& factus eſt ei Ioakim ſeruus tribus
2 annis:& rurſum rebellauit contra eum.¶ Immi-
ſitq; ei Dominus latrunculos Chaldęorū , & latrun-
culos Syriæ,& latrunculos Moab , & latrunculos fi-
liorum Ammon:& immiſit eos in Iudam, vt diſper-
derent eum , iuxta verbum Domini , quod locutus
3 fuerat per ſeruos ſuos prophetas.¶ Factum eſt autem
hoc per verbum Domini contra Iudam , vt auferret Supr 23. f 23.
eum coram ſe propter peccata Manaſſe vniuerſa quę
4 fecit:¶& propter ſanguinem innoxium quem effudit,
& impleuit Ieruſalem cruore Innocentium,& ob hāc
5 rem noluit Dominus propitiari. ¶ Reliqua autem ſer
monum Ioakim & vniuerſa quæ fecit, nonne hęc
B ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regum Iuda?
6 Et dormiuit Ioakim cum patribus ſuis. ¶ & regnauit
7 Ioachin filius eius pro eo . ¶ Et vltra non addidit rex
Aegypti , vt egrederetur de terra ſua:tulerat. n. rex
Babylonis a riuo Aegypti, vſq; ad fluuium Euphra-
8 ten, omnia quę fuerant regis Aegypti . ¶ Decem &
octo annorū erat Ioachin cum regnare cępiſſet, & tri
bus menſibus regnauit in Ieruſalē : nomen matris e-
9 ius Noheſta filia Elnathan de Ieruſalē . ¶ Et fecit ma-
lum coram Domino, iuxta omnia quę fecerat pa-
10 ter eius . ¶ ‖ In tempore illo aſcenderunt ſerui Nabu- Dan. 1. a.1.
C chodonoſor regis Babylonis in Ieruſalem,& circum-

11 data eſt vrbs munitionibus. ♀ Venitq; Nabuchodo-
noſor rex Babylonis ad ciuitatem cum ſeruis ſuis vt
12 oppugnarent eam. ♀ Egreſſusq; eſt Ioachin rex Iuda
ad regem Babylonis, ipſe & mater eius, & ſerui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & ſuſcepit eum rex
13 Babylonis anno octauo regni ſui. ♀ Et protulit inde
omnes theſauros domus Dñi, & theſauros domus re-
giæ: & concidit vniuerſa vaſa aurea quæ fecerat rex
Salomon rex Iſrael in templo Dñi iuxta verbum Do
14 mini. ♀ Et tranſtulit omnem Ieruſalem & vniuerſos
principes, & omnes fortes exercitus, decem millia in
captiuitatem: & omnem artificem & incluſorem: ni-
hilq; relictum eſt, exceptis pauperibus populi terræ.
‖1 Paral. 36 b 10. Eſth. 1.a. 6. & 11. a.4. 15 ♀ ‖ Tranſtulit quoque Ioachin in Babylonem, & ma-
D trem regis, & vxores regis, & eunuchos eius: & iudi
ces terræ duxit in captiuitatem de Ieruſalem in Baby
16 lonem. ♀ Et omnes viros robuſtos, ſeptem millia: &
artifices, & cluſores mille, omnes viros fortes & bel-
latores: duxitq; eos rex Babylonis captiuos in Baby-
‖ Iet. 37. a. 1. & 52. a. 1. 17 lonẽ. ♀ Et conſtituit Matthaniã patruũ eius pro eo: im
18 poſuitq; nomen ei Sedeciã. ♀ Vigeſimũ & primum an
num ætatis habebat Sedecias cum regnare cœpiſſet.
Et vndecim annis regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
19 tris eius erat Amital, filia Ieremiæ de Lobna. ♀ Et fe-
cit malum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat
20 Ioakim. ♀ Iraſcebatur enim Dominus contra Ieruſa-
lem & contra Iudam, donec proijceret eos a facie
ſua: receſſitq; Sedecias a rege Babylonis.

CAPVT XXV.

Ier. 39. a. 4 & 52 a. 5. 1 FActum eſt autem anno nono regni eius, menſe
A decimo, decima die menſis, venit Nabuchodo
noſor rex Babylonis, ipſe & omnis exercitus
eius in Ieruſalem, & circundederunt eam: & extru-
2 xerunt in circuitu eius munitiones. ♀ Et clauſa eſt ci-
uitas atque vallata vſque ad vndecimum annum re
3 gis Sedeciæ. ♀ nona die mẽſis, præualuitq; fames in
4 ciuitate, nec erat panis populo terræ. ♀ Et interrupta
eſt ciuitas: & omnes viri bellatores nocte fugerũt per
viam portæ, quę eſt inter duplicẽ murum ad hortum
regis (porro Chaldæi obſidebant in circuitu ciuitatẽ)
fugit itaque Sedecias per viã quæ ducit ad cãpeſtria
5 ſolitudinis. ♀ Et perſequutus eſt exercitus Chaldæo-
B rũ regem, comprehenditq; eũ in planicie in Iericho:
& oẽs bellatores qui erant cũ eo diſperſi ſunt, & reli-
6 querunt eũ. ♀ Apprehenſum ergo regẽ duxerunt ad
7 regẽ Babilonis in Reblatha: qui locutus eſt cũ eo iudi
7 ciũ. ♀ Filios autem Sedeciæ occidit corã eo, & oculos
eius effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Ba-
8 bylonẽ. ♀ Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe eſt
annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabu-
zardan princeps exercitus, ſeruus regis Babylonis, in
9 Ieruſalẽ. ♀ ‖ Et incendit domum Dñi, & domum re- ‖ Pſ. 37.
gis & domos Ieruſalem, omnemq; domum combuſ-
10 ſit igni. ♀ Et muros Ieruſalẽ in circuitu deſtruxit om-
nis exercitus Chaldæorũ, qui erat cum principe mi-
11 litum. ♀ Reliquam autem populi partem quæ reman
C ſerat in ciuitate, & perfugas qui transfugerant ad re-
gem Babylonis, & reliquum vulgus trãſtulit Nabu- Iere. 17. d. 9.
12 zardan princeps militiæ. ♀ ‖ Et de pauperibus terræ
13 reliquit vinitores & agricolas. ♀ Columnas aũt æreas
quæ erant in templo Dñi & baſes, & mare æreum
quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi,
14 & tranſtulerunt æs omne in Babylonem. ♀ Ollas quo
que æreas, & trullas, & tridentes, & ſcyphos & mor-
tariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant,
15 tulerunt. ♀ Necnon & thuribula, & phialas: quæ au-
D rea, aurea: & quæ argentea, argentea, tulit princeps
16 militiæ: ♀ id eſt, columnas duas, mare vnum, & baſes
quas fecerat Salomon in tẽplo Dñi: non erat pondus
17 æris omniũ vaſorum. ♀ ‖ Decem & octo cubitos alti- ‖ 3. Re. 7 b. 15 Iere. 52. c. 21. 2. Par. 3. d. 15.
tudinis habebat columna vna: & capitellum æreum
ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum,
& malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia
ærea: ſimilem et columna ſecunda habebat ornatũ.
18 ♀ Tulit quoq; princeps militię Saraiam ſacerdotẽ pri
mum, et Sophoniã ſacerdotem ſecundum, et tres ian
19 tores. ♀ Et de ciuitate eunuchũ vnum, qui erat pręfe
E ctus ſuper bellatores viros: et quinq; viros de his qui
ſteterant corã rege, quos reperit in ciuitate: & Sopher
principẽ exercitus qui probabat tyrones de populo
terrę, et ſexaginta viros e vulgo, qui inuenti fuerant
20 in ciuitate. ♀ Quos tollens Nabuzardan princeps mi
21 litũ, duxit ad regẽ Babylonis in Reblatha. ♀ Percuſſit-
que eos rex Babylonis, et interfecit eos in Reblatha
22 in terra Emath: et trãslatus eſt Iuda de terra ſua: ♀ Po-
pulo aũt qui relictus erat in terra Iuda, quẽ dimiſerat
Nabuchodonoſor rex Babylonis prefecit Godoliã fi-
23 liũ Ahicam filij Saphan: ♀ Quod cum audiſſent oẽs Ier. 40. b. 5. 9.
F duces militũ, ipſi et viri qui erant cum eis, videlicet
quod conſtituiſſet rex Babylonis Godoliam: venerũt
ad Godoliã in Maſpha, Iſmahel filius Nathanię, et Io
hanan filius Caree, et Saraia filius Thanehumeth Ne
tophatites, et Iezonias, filius Maachati, ipſi et ſocij eo
24 rum. ♀ Iurauitq; Godolias ipſis et ſocijs eorum, di-
cẽs: Nolite timere ſeruire Chaldęis: manete in terra,
25 et ſeruite regi Babylonis, et bene erit vobis. ♀ Factum
eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Na-
thaniæ filij Eliſama de ſemine regio, et decẽ viri cum
eo: percuſſeruntq; Godoliam qui et mortuus eſt: ſed
et Iudæos et Chaldæos qui erant cum eo in Maſpha.
26 ♀ Conſurgensq; omnis populus a paruo vſq; ad ma-
gnũ, et principes militum, venerunt in Aegyptum ti
27 mẽtes Chaldęos. ♀ Factum eſt vero in anno trigeſimo
G ſeptimo tranſmigrationis Ioachin regis Iuda, menſe
duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis: ſubleuauit
Euilmerodach rex Babylonis anno quo regnare cœ-
28 perat, caput Ioachin regis Iuda de carcere. ♀ Et locu-
tus eſt ei benigne, et poſuit thronum eius ſuper thro-
29 num regum qui erant cum eo in Babylone. ♀ Et mu-
tauit veſtes eius quas habuerat in carcere, et comede
bat panem ſemper in conſpectu eius cunctis diebus
30 vitę ſuæ. ♀ Annonam quoque conſtituit ei ſine inter-
miſſione, quæ et dabatur ei a rege per ſingulos dies,
omnibus diebus vitæ ſuæ.

Libri Quarti Regum finis.

LIBER PRIMVS, PARALIPOMENON:

Hebraice Dibre Haiamin.

Beati Hieronymi in librum Paralipomenon Præfatio.

SI ſeptuaginta Interpretum, pura & vt ab eis in Græcum verſa eſt, æditio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres vt Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis eccleſiæ roborauerat fidem: iuſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero, cum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaq; tranſlatio corrupta ſit, atque violata: noſtri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere condere, illudentibusq; Iudæis, cornicum (vt dicitur) oculos configere. Alexandria & Aegyptus in ſeptuaginta ſuis Heſychium laudat authorem. Conſtantinopolis vſque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Media inter has prouinciæ Paleſthinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgauerunt, totusq; orbi: hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exemplaria compoſuit quatuor editionum, e regione ſingula verba deſcribens, vt vnus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus, arguatur: ſed quod maioris audaciæ eſt, in editione ſeptuaginta Theodotionis editionum miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur alijs licuit non temere quod ſemel ſusceperant: & poſt ſeptuaginta cellulas, quæ vulgo ſine auctore iactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocq; in eccleſiis legitur quod ſeptuaginta neſcierunt cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inuiolata editione veteri, ita nouam condidi, vt laborem meum Hebræis, & quod his maius eſt, Apoſtolis authoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Euangelio, Ex Aegypto vocaui filium meum: & Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli: Quæ oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderũt, Quæ præparauit Deus diligentibus illum: cæteraq; his ſimilia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apoſtoli & Euangeliſtę ſeptuaginta Interpretes nouerant, & vnde eis hæc quæ in ſeptuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter vtriuſque teſtamenti conditor in Euangelio ſecundum Ioannem: Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique ſcriptum eſt quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent, apocrypha neſcit eccleſia: Ad Hebræos igitur reuertendum eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor: & obtrectatoribus meis tantum reſpondeo, qui canino dente me rodunt in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cum in alijs probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum authore mutetur. Cęterum memini editionem ſeptuaginta translatorum, olim de Gręco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc DIBRE HAIAMIN, id eſt, Verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, vt inextricabiles moras, & ſyluam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumq; barbariem apertius, & per verſuum cola digererem; mihimetipſi & meis iuxta Iſmeniam cauens, ſi aures ſurdę ſunt cęterorum.

AD DOMNIONEM, ET ROGATIANVM in librum Paralipomenon Præfatio B. Hieronymi.

QVomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt qui Athenas viderint: & tertium Virgilij Librum, qui a Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita ſanctam ſcripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorumq; vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. Vnde & nobis curæ fuit cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: vt circuiremus prouinciam quam vniuerſæ Chriſti eccleſiæ ſonant. fateor enim mi Dõnion & Rogatiane cariſſimi, nũquam me in diuinis voluminibus proprijs viribus crediđiſſe: nec habuiſſe opinionẽ meã: ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quãto magis de his ſuper quibus anceps erã? Deniq; cum a me nuper literis flagitaſſetis, vt vobis Librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tyberiade quendam legis doctorẽ, qui apud Hebræos admirationi habebatur aſſumpſi: & contuli cum eo a vertice (vt aiunt) vſque ad extremum vnguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor: ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, vt non tam Hebræa, quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit Nec hoc ſeptuaginta Interpretibus, qui ſpiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerunt: ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpe tria nomina ſubtractis e medio ſyllabis in vnum vocabulum cogunt: vel e regione vnum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, vt pleriq; exiſtimant, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonant: & obliquè ſub interpretatione et figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regnorum libro dicitur. Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborũ dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primum ſciendum, quod apud Hebræos, Paralipomenon liber vnus ſit: & apud illos vocatus DIBREHAIAMIN, ideſt, Verba dierum: qui propter magnitudinem apud nos diuiſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt. vt eum in tres partes ſecent, cum vnus a ſuo auctore ſit editus. Deinde illud etiam attendendum, quod frequenter nomina non vocabula hominum, ſed rerum (vt dixi) ſignificantias ſonant. Ad extremum quod omnis eruditio ſcripturarum in hoc libro continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis vel perſtricta leuiter, hic per quædam verborũ compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarũ adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæq; (vt ait Plin) malunt contemnere pleriq; quam diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumq; ſermonis: & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Vbicunque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræo additum quod in Latinis codicibus non habetur. Vbi vero obelus, tranſuerſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur quid ſeptuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti authoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

CAPVT PRIMVM.

Ge. 1. b 15. 4. d 13. & 5. b 10. || 1. Gen. 10. c 1.

1 ADam, Seth, Enos ♀ Cainan, Malaleel, Ia-
A red, ♀ Henoch, Mathuſale, Lamech. ♀ Noe
2 Sem Cam, & Iapheth. ♀ || Filij Iapheth:
3 Gomer, & Magog, & Madai & Iauan,
4 Thubal, Moſoch, Thiràs. ♀ Porro filij Gomer: Aſce-
5 nez, & Riphath, & Thogorma. ♀ Filij autem Iauan:
6 Eliſa & Tharſis Cethim & Dodanim: ♀ Filii Cham
7 Chus, & Meſraim & Phut & Chanaan. ♀ Filii autem
8 Chus: Saba & Hæuila, Sabatha & Regma. & Saba-
9 thaca, Porro filii Regma: Saba & Dadan. ♀ || Chus au- || Gen. 10. b. 8.
10 tem genuit Nẽrod: iſte cępit eſſe potẽs in terra. ♀ Meſ-
11 raim vero genuit Ludim, & Anamin, & Laabim, &
12 Nephtuim, ♀ Phetruſim quoque & Caſluim: de qui-
B bus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim. ♀ Cha-
13 naan vero genuit Sidonem primogenitum ſuum: He
14 thęum quoq;, ♀ & Iebuſęum, & Amorrhęum, & Ger
15 geſæum, ♀ Hæuæumque & Aracæum, & Sinæum, || Ge. 10. d. 22. 11. b. 10.
16 ♀ Aradium quoque & Samaręum, & Hamathęũ. ♀ || fi-
17 lii Sem: Aelã & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Arã,
18 & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. ♀ Arphaxad aũt
19 genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber. ♀ Porro He-
ber nati ſunt duo filii, nomen vni Phaleg, quia in die-
bus eius diuiſa eſt terra: et nomen fratris eius Iectã.

♀ Iectan

20 ♀ Iectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſar-
21 moth, & Iare, ♀ Adoram quoque, & Vzal, & Decla,
22 ♀Hebal etiã, & Abimael, & Saba, necnon♀& Ophir,
23 & Heuila, & Iobab. omnes iſti filij Iectã. ♀Sem, Arpha
24 xad, Sale, ♀ Heber, Phaleg, Ragau, ♀ Serug, Nachor,
‖Gen. 11. d. 26. 25 Thare, ♀Abram, iſte eſt Abraham. ♀‖Filij autem Abra
‖Gen. 25 b. 12. 26 ham, Iſaac, & Iſmahel: ♀ Et hæ generationes eorum.
27 ‖Primogenitus Iſmaelis, Nabaioth, & Cedar, & Ad-
28 beel, & Mabſam, ♀ & Maſma, & Duma, Maſſa, Ha-
29 dad, & Thema, ♀ Iachur, Naphis, Cedma, hi ſunt filij
30 Iſmahelis. ♀Filij autem Ceturæ cõcubinæ Abraham,
C quos genuit: Zamran, ‖ Ieſan, Madan, Madian, Ieſ-
31 boc, & Sue. Porro filij Ieſan: Saba, & Dadan. Filij
‖Gen. 25 a 5. 32 autem Dadan: Aſſurim, & Latuſſim, & Laomim. ♀‖Fi
‖Gen. 25 c. 18 33 lii autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abi
34 da, & Eldaa. omnes hi filii Ceturæ. ♀‖ Genuit autem
‖Gen. 36 b. 11. 35 Abraham Iſaac, cuius fuerũt filii Eſau, & Iſrael. ♀‖ Fi
36 lii Eſau: Eliphaz, Rahuel, Iehus, Ihelom, & Core. ♀Fi
lii Eliphaz, Themam, Omar, Sephi, Gatham, Cenez,
37 Thamna, Amalec. ♀Filii Rahuel: Nahath, Zara, Sam-
38 na, Meza. ♀Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Di-
39 ſon, Eſer, Diſan. ♀Filii Lotam: Hori, Homam. ſoror au
40 tem Lotan fuit Thamna. ♀Filii Sobal: Alian, & Mana
hath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aia, &
41 Ana. Filii Ana: Diſon. ♀Filii Diſon: Hamram, & He-
42 ſebam, & Iethran, & Charan. ♀ Filii Eſer: Balaan, &
43 Zauan, & Iacan. Filii Diſan: Hus, & Aran. ♀ Iſti ſunt
D reges qui imperauerunt in terra Edom, antequam eſ-
ſet rex ſuper filios Iſrael. Bale filius Beor, & nomen ci
44 uitatis eius, Denaba. ♀ Mortuus eſt autem Bale, & re-
45 gnauit pro eo Iobab filius Zare de Boſra. ♀ Cumque
& Iobab fuiſſet mortuus, regnauit pro eo Huſam de
46 Terra Themanorum. ♀Obijt quoque & Huſam, & re
gnauit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Ma-
diam in terra Moab, & nomen ciuitatis eius Auith.
47 ♀ Cumque & Adad fuiſſet mortuus, regnauit pro eo
48 Semla de Maſreca. ♀Sed & Semla mortuus eſt, & re-
gnauit pro eo Saul de Rohoboth, quæ iuxta amnem
49 ſita eſt. ♀ Mortuo quoque Saul, regnauit pro eo Bala-
50 nan filius Achobor. ♀Sed & hic mortuus eſt, & regna
uit pro eo Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & ap-
pellata eſt vxor eius Meetabel filia Matred filiæ Me-
51 zaab. ♀ Adad autem mortuo duces pro regibus in E-
dom eſſe cœperunt, dux Thamna, dux Alua, dux Ie-
52 theth, ♀ dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, ♀ dux
53 Cenez, dux Themam, dux Mabſar, ♀dux Magdiel,
54 dux Hiram. Hi duces Edom.

CAPVT II.

‖Gen. 29 g. 12. & 30. a. 3. & 35. c. 23.
1 FIlij autem Iſrael: ‖ Ruben, Simeon, Leui, Iuda,
A Iſſachar, & Zabulon, ♀Dan, Ioſeph, Beniamin,
2 Nephthali, Gad, & Aſer: ♀‖ Filij Iuda: Her, O-
Gen. 38. a. 3.
3 nan, & Sela. hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chanani-
tide. Fuit autem Her primogenitus Iuda, malus co-
4 ram Domino, & occidit eum. ♀Thamar autem nurus
eius peperit ei Phares, & Zara. omnes ergo filij Iuda,
5 quinque. ♀Filij autem Phares, Heſron & Hamul. ♀Fi-
Infr. 4. a. 1. Mat. 1. a. 3.
6 lij quoque Zaræ: Zamri, & Etham, & Eman, Chal-
7 chal quoque, & Dara, ſimul quinque. ♀Filij Charmi:
B Achar, ♀ qui turbauit Iſrael, & peccauit in furto ana-
Ioſ. 7. a. 1.
8 thematis. ♀Filii Ethan Azarias. ♀ Filii autem Heſron
Ruth. 4 d. 19.
9 qui nati ſunt ei: Ierameel, & Ram, & Calubi. ♀‖ Porro
10 Ram genuit Aminadab, Aminadab autẽ genuit Na-
11 haſſon principem filiorum Iuda. ♀ Nahaſſon quoque
12 genuit Salma, de quo ortus eſt Booz. ♀Booz vero ge-
13 nuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai: ♀‖Iſai autem genuit ‖1. Reg. 16. b. 10 & 17. b. 12.
primogenitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium
14 Simmaa, ♀ quartum Nathanael, quintum Raddai,
15 ♀ſextum Aſom, ſeptimum Dauid. ♀ quorum ſorores
16 fuerunt Saruia, & Abigail. Filij Saruiæ: Abiſai, Ioab,
17 & Aſael, tres. ♀Abigail autem genuit Amaſa, cuius pa
18 ter fuit Iether Iſmahelites, ♀Caleb vero filius Heſron
accepit vxorem nomine Azuba, de qua genuit Ie-
rioth, fueruntque filij eius Iaſer, & Sobab, & Ardon,
19 ♀Cumque mortua fuiſſet Azuba, accepit vxorem Ca
C leb, Ephratha: q̃ peperit ei Hur. ♀ Porro Hur genuit
20 Vri: & Vri genuit Bezeleel. ♀ Poſt hæc ingreſſus eſt
21 Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eã
cum eſſet annorum ſexaginta: quæ peperit ei Segub.
22 ♀Sed & Segub genuit Iair, & poſſedit viginti tres ciui
23 tates in terra Galaad. ♀Cœpitque Geſſur & Aram op
pida Iair, & Canath, & viculos eius ſexaginta ciuita-
24 tum: omnes iſti filij Machir patris Galaad. ♀Cum au-
tẽ mortuus eſſet Heſron ingreſſus eſt Caleb ad Ephra
ta. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, quę peperit
25 ei Aſhur patrem Thecuæ. ♀Nati ſunt autem filij Iera-
D meel primogeniti Heſron, Ram primogenitus eius,
26 & Buna, & Aram, & Aſom, & Achia. ♀ Duxit quoq;
vxorem alteram Ierameel nomine Atara, quæ fuit
27 mater Onã. ♀ Sed & filij Ram primogeniti Ierameel,
28 fuerunt Moos, Iamin, & Acar. ♀ Onam autem habuit
filios Semei, & Iada. Filij autem Semei: Nadab & A-
29 biſur. ♀Nomen vero vxoris Abiſur, Abihahil quæ pe
30 perit ei Ahobban, & Molid. ♀Filij autem Nadab fue
runt Saled, & Apphaim. Mortuus eſt autem Saled,
31 abſque liberis. ♀Filius vero Apphaim, Ieſi: qui Ieſi ge
32 nuit Seſan. Porro Seſan genuit Oholai. ♀ Filij autem
Iada fratris Semei: Iether & Ionathan. Sed & Iether
33 mortuus eſt, abſque liberis. ♀ Porro Ionathan genuit
34 Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filij Ierameel. ♀Seſan au
E tem nõ habuit filios, ſed filias: & ſeruum Ægyptium,
35 nomine Ieraa. ♀deditque ei filiam ſuam vxorem: quæ
36 peperit ei Ethei. ♀ Ethei autem genuit Nathan, & Na-
37 than genuit Zabad, ♀Zabad quoque genuit Ophlal.
38 ♀& Ophlal genuit Obed, ♀Obed genuit Iehu, Iehu ge
39 nuit Azariam, ♀Azarias genuit Helles, & Helles ge
40 nuit Elaſa, ♀Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Sel
41 lum, ♀Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit
42 Eliſama. ♀ Filij autem Caleb fratris Ierameel: Meſſa
F primogenitus eius, ipſe eſt pater Ziph: & filij Mare-
43 ſa patris Hebron. ♀ porro filij Hebron, Core & Ta-
44 phua, & Recem, & Samma, ♀ Samma autem genuit
Raham patrem Iercaam, & Recem genuit Sammai.
45 ♀Filius Sammai, Mahon: & Mahon pater Bethſur,
46 ♀ Epha autem concubina Caleb peperit Haran, &
47 Moſa, & Gezez. Porro Haram genuit Gezez. ♀ Filij
autem Iahaddai, Regom, & Ioathã, & Geſan, & Pha
48 let, & Epha, & Saaph. ♀Concubina Caleb Maacha,
49 peperit Saber, & Tharana. ♀ Genuit autem Saaph
pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem
50 Gabaa. ♀Filia vero Caleb, fuit Achſa. ♀ Hi erant filij
G Caleb, filij Hur, primogeniti Ephratha, Sobal pater
51 Cariathiarim. Salma pater Bethlehem, Hariph pa-
52 ter Bethgader. ♀ Fuerunt autem filij Sobal patris
Cariathiarim, Qui videbat dimidium Requietio-
53 num. ♀ Et de cognatione Cariathiarim, Iethrei.
& Aphuthei, & Semathei, & Maſerei. Ex his
54 egreſſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ. ♀ Filij Sal-

ma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus
55 Ioab, & Dimidium requietionis Sarai. ¶ Cognatio-
nes quoque ſcribarum habitantium in Iabes, Canen
tes atque Reſonantes, & in tabernaculis commoran-
tes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de Calore patris do-
mus Rechab.

CAPVT III.

2. Reg. 3 a. 2.
1 DAuid vero hos habuit filios, qui ei nati ſunt
A in Hebron: primogenitum Amnon ex A-
chinoam Iezrahelitide: ſecundum Daniel
2 de Abigail Carmelitide, ¶ tertium Abſalom filium
Maacha filiæ Tolmai regis Geſſur, quartum Ado-
3 niam filium Aggith, ¶ quintum Saphatiam ex Abi-
4 tal, ſextum Iethraham de Egla vxore ſua. ¶ Sex
ergo nati ſunt ei in Hebron, vbi regnauit ſeptem an-
nis, & ſex menſibus. Triginta autem, & tribus an-
‖ 3. Reg. 5 c. 14.
5 nis regnauit in Ieruſalem. ¶ ‖ Porro in Ieruſalem
B nati ſunt ei filij Simmaa, & Sohah, & Nathan, &
6 Salomon, ¶ quattuor de Bethſabee filia Ammiel,
7 ¶ Iebaar quoque, & Eliſama, & Eliphalet, & Noge,
8 & Nepheg, & Iaphia, ¶ necnon Eliſama, & Eliada Eli
9 phelet, nouem: ¶ omnes hi filij Dauid, abſque filijs
concubinarum: habueruntque ſororem Thamar.
10 ¶ Filius autem Salomonis, Roboam: cuius Abia fi-
lius genuit Aſa. De hoc quoque natus eſt Ioſaphat
11 ¶ pater Ioram, qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo
12 ortus eſt Ioas: ¶ & huius Amaſias filius genuit Aza-
13 riam. Porro Azariæ filius Ioatham, ¶ procreauit A-
chaz patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſſes:
14 ¶ Sed & Manaſſes genuit Amon patrem Ioſiæ. ¶ Fi-
C lij autem Ioſiæ fuerunt, primogenitus Iohanan, ſe-
15 cundus Ioakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.
‖ Mat. 1 b 11.
16 ¶ ‖ De Ioakim natus eſt Iechonias, & Sedecias. ¶ Fi-
17 lij Iechoniæ fuerunt: Aſir, Salathiel, ¶ Melchiram,
18 Phadaia, Senneſer, & Iecemia, Sama, & Nadabia.
19 ¶ De Phadaia orti ſunt Zorobabel, & Semei. Zoro-
babel genuit Moſollam, Hannaniam, & Salomith
20 ſororem eorum: ¶ Haſabam quoque, & Ohol, & Ba-
21 rachiam, & Haſadiam Ioſabheſed, quinque. ¶ Filius
D autem Hananiæ Phaltias pater Ieſciæ, cuius filius
Raphaia: huius quoq; filius, Arnan, de quo natus eſt
22 Obdia, cuius filius fuit Sechenias: ¶ Filius Secheniæ,
Semeia, cuius filij Hattus, & Iegaal, & Baria, & Naa
23 ria, & Saphat, ſex numero. ¶ Filius Naariæ, Elioenai,
24 & Ezechias, & Ezricam tres. ¶ Filij Elioenai, Oduia,
& Eliaſub, & Pheleia, & Accub, & Iohanan, & Dala-
ia, & Anani, ſeptem.

CAPVT IIII.

‖ Supr. 2. a. 4. Gen. 38. g. 29. & 46. b. 12.
1 FIlij Iuda: ¶ Phares, Heſron, & Charmi, & Hur,
A & Sobal. ¶ Raia vero filius Sobal genuit Ia-
2 hath, de quo nati ſunt Ahumai, & Laad, hæ co
3 gnationes Sarathi. ¶ Iſta quoque ſtirps Etham: Iezra-
hel, & Ieſema, & Iedebos. Nomen quoque ſororis eo-
4 rum, Aſalelphuni. ¶ Phanuel autem pater Gedor, &
Ezer pater Hoſa. iſti ſunt filij Hur primogeniti E-
5 phrata patris Bethlehem. ¶ Aſſur vero patri Thecuæ
6 erant duæ vxores, Halaa, & Naara, ¶ Peperit autem
ei Naara, Oozam, & Hepher, & Themani, & Aha-
7 ſthari, iſti ſunt filij Naara. ¶ Porro filij Haala, Sereth,
8 Iſaar, & Ethnam. ¶ Cos autem genuit Anob, & Sobo-
9 ba, & cognationem Aharchel filij Arum. ¶ Fuit autē
B Iabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater eius voca-
uit nomen illius Iabes, dicēs: Quia peperi eum in do-
10 lore. ¶ Inuocauit vero Iabes Deum Iſrael, dicēs: Si be-
nedicens benedixeris mihi, & dilataueris terminos
meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me a ma
litia non opprimi. Et præſtitit Deus quæ precatus eſt.
11 ¶ Caleb autem frater Sua, genuit Mahir, qui fuit pa-
12 ter Eſthon. ¶ Porro Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſ-
ſe, & Theinna patrē vrbis Naas, hi ſunt viri Recha.
13 ¶ Filij autem Cenez: Othoniel & Saraia. Porro filij
C Othoniel, Hathath, & Maonathi. ¶ Maonathi genuit
14 Ophra. Saraia autem genuit Ioab patrem Vallis ar-
15 tificum: ibi quippe artifices erant. ¶ Filij vero Caleb
filij Iephone, Hir, & Ela, & Naham. Filij quoque Ela
16 Cenez. ¶ Filij quoque Ialeleel: Ziph, & Zipha, Thiria,
17 & Aſrael. ¶ Et filij Ezra: Iether, & Mered, & Epher, &
Ialon, genuitque Mariam, & Sammai, & Ieſba patrē
18 Eſthamo. ¶ Vxor quoq; eius Iudaia, peperit Iared pa-
trem Gedor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel pa-
trem Zanoe. hi autem filij Bethiæ filiæ Pharaonis,
19 quam accepit Mered. ¶ Et filij vxoris Odaiæ ſororis
D Naham patris Ceila, Carmi, & Eſthamo, qui fuit de
20 Machathi. ¶ Filij quoque Simon: Ammon, & Rinna
filius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi, Zoheth & Bēzo-
21 heth. ¶ ‖ Filij Sela, Filij Iuda: Her pater Lecha, & Laa- ‖ Gen. 38 a. 5.
da pater Mareſa, & cognationes domus operantium
22 byſſum in Domo iuramenti. ¶ Et qui ſtare fecit ſo-
lem, virique Mendacij, & Securus, & Incendens,
qui principes fuerunt in Moab, & qui reuerſi ſunt
23 in Lahem. hæc autem verba vetera. ¶ Hi ſunt figu-
li habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud
regem in operibus eius, commoratique ſunt ibi.
24 ¶ ‖ Filii Simeon, Namuel, & Iamin, Iarib, Zara, Saul, ‖ Gen. 46 b. 10.
E ¶ Sellum filius eius, Mapſam filius eius, Maſma fi-
25 lius eius. ¶ Filii Maſma: Hamuel filius eius, Zachur
26 filius eius, Semei filius eius. ¶ Filii Semei ſedecim, &
27 filiæ ſex: fratres autem eius non habuerunt filios
multos, & vniuerſa cognatio non potuit adæquare
28 ſummam filiorum Iuda. ¶ Habitauerunt autem in
29 Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal, ¶ & in Bala, & in
30 Aſom, & in Tholad, ¶ & in Bathuel, & in Horma,
31 & in Siceleg, ¶ & in Bethmarchaboth, & in Haſar-
ſuſim, & in Bethberai, & in Saarim. hæ ciuitates eo-
32 rum vſque ad regem Dauid. ¶ Villæ quoque eorum:
Etam & Aen, Remmon, & Thochen, & Aſan, ciuita
33 tes quinque. ¶ Et vniuerſi viculi eorum per circui-
F tum ciuitatum iſtarum, vſque ad Baal. hęc eſt habi-
34 tatio eorum, & ſedium diſtributio. ¶ Moſobab quo-
35 que & Iemlech, & Ioſa filius Amaſię, ¶ & Ioel, &
Iehu filius Ioſabię, filii Saraię, filii Aſiel, & Elioenai,
36 & Iacoba, & ¶ Iſuhaia, & Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, et
37 Banaia. ¶ Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii
38 Idaia filii Semri filii Samaia: ¶ Iſti ſunt nominati prin
cipes in cognationibus ſuis, et in domo affinitatum
39 ſuarum multiplicati ſunt vehementer. ¶ Et pro-
fecti ſunt, vt ingrederentur in Gador, vſque ad O-
rientem vallis, et vt quęrerent paſcua gregibus
40 ſuis. ¶ Inueneruntque paſcuas huberes, et valde
G bonas, et terram latiſſimam, et quietam, et ferti-
lem, in qua ante habitauerant de ſtirpe Cham.
41 ¶ Hi ergo venerunt, quos ſupra deſcripſimus no-
minatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda: et per-
cuſſerunt tabernacula eorum, et habitatores, qui
inuenti fuerant ibi, et deleuerunt eos, vſque in prę-
ſentem diem: habitaueruntque pro eis, quoniam

42 hubertimas paſcuas ibidem repererunt. ¶ De filijs
quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quin-
genti, habentes principes Phaltiam, & Naariam, &
43 Raphaiam & Oziel filios Ieſi, ¶ & percuſſerunt reli-
quias quæ euadere potuerant Amalecitarum, & ha-
bitauerunt ibi pro eis vſque ad diem hanc.

CAPVT V.

‖ Ge.35. d.22.49. a.4.

1 FIlij quoque Ruben primogeniti Iſrael (‖ ipſe
A quippe fuit primogenitus eius, ſed cū violaſ-
ſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita e-
ius filijs Ioſeph filij Iſrael, & non eſt ille reputatus in
2 primogenitum. ¶ Porro Iudas, qui erat fortiſſimus
inter fratres ſuos, de ſtirpe eius principes germinati
3 ſunt: primngenira autem reputata ſunt Ioſeph) ¶‖ filij
ergo Ruben primogeniti Iſral: Enoch, & Phallu, Eſ-
4 ron, & Charmi. ¶ Filij Ioel, Samia filius eius, Gog fi-
5 lius eius, Semei filius eius, ¶ Micha filius eius, Reia
6 filius eius, Baal filius eius. ¶ Beera filius eius, quem
captiuum duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorum,
7 & fuit princeps in tribu Ruben. ¶ Fratres autem eius
& vniuerſa cognatio eius quando numerabantur per
familias ſuas, habuerunt principes Iehiel, & Zacha-
8 riam. ¶ Porro Bala filius Azaz, filij Samma, filij Ioel,
ipſe habitauit in Aroer vſque ad Nebo, & Beelmeō.
9 ¶ Contra orientalem quoque plagam habitauit vſq;
ad introitum eremi, & flumen Ephratem. Multum
quippe iumentorum numerum poſſidebant in Terra
10 Galaad. ¶ In diebus autem Saul præliati ſunt contra
Agareos, & interfecerunt illos, habitaueruntque pro
eis in tabernaculis eorum, in omni plaga quę reſpicit
11 ad Orientem Galaad. ¶ Filii vero Gad e regione eo-
12 rum habitauerūt in Terra Baſan vſque Selcha: ¶ Ioel
in capite, & Sapham ſecūdus: Ianai autem & Saphat
13 in Baſan. ¶ Fratres vero eorum ſecundum domos co-
gnationum ſuarum, Michael & Moſollā & Sebe, &
14 Iorai, & Iachan, & Zie, & Heber, ſeptem. ¶ Hi filii A-
bihail, filii Huri, filii Iara, filii Galaad, filii Michael,
15 filii Ieſeſi, filii Ieddo, filii Buz. ¶ Fratres quoque filii
Abdiel, filii Guni, principes domus in familiis ſuis.
16 ¶ Et habitauerūt in Galaad, & in Baſan, & in viculis
eius, & in cunctis ſuburbanis Saron, vſque ad termi-
17 nos. ¶ Omnes hi numerati ſunt in diebus Ioatham re-
C gis Iuda, & in diebus Ieroboā regis Iſrael. ¶ Filii Ru-
18 bē & Gad & dimidię tribus Manaſſe, viri bellatores,
ſcuta portantes & gladios, & tendentes arcum, erudi-
tiq; ad pręlia, quadraginta quatuor millia, & ſeptin-
19 genti ſexaginta procedētes ad pugnam. ¶ Dimicaue-
runt contra Agareos: Ituræi vero, & Naphis, & No-
20 dab ¶ præbuerunt eis auxiliū. Traditiq; ſunt in ma-
nus eorum Agarei, & vniuerſi qui fuerant cum eis,
quia Deum inuocauerūt cum præliarentur: & exau-
21 diuit eos, eo quod credidiſſent in eum. ¶ Ceperuntq;
omnia quæ poſſederant, camelorum quinquaginta
millia, & ouium ducenta quinquaginta millia, & aſi-
22 nos duo millia, & animas hominū centū millia. ¶ Vul-
nerati autem multi corruerunt. fuit enim bellum Do-
mini. Habitaueruntque pro eis vſque ad tranſmigra-
23 tionē. ¶ Filii quoque dimidiæ tribus Manaſſe poſſede-
runt terram a finibus Baſan vſque Baal, Hermon, &
Sanir, & montē Hermon. ingens quippe numerus e-
24 rat. ¶ Et hi fuerunt principes domus cognationis eo-
rum, Epher, & Ieſi, & Eliel, & Ezriel, et Ieremia, &
Odoia, & Iediel viri fortiſſimi & potentes, & nomi-
25 nati duces in familiis ſuis. ¶ Reliquerunt aūt Deum
patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populo-
26 rum terræ, quos abſtulit Deus coram eis. ¶ & ſuſci-
tauit Deus Iſrael ſpiritum Phul regis Aſſyriorum, &
ſpiritum Thelgathphalnaſar regis Aſſur: & tranſtu-
lit Ruben & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, &
adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluuiū
Gozan, vſque ad diem hanc.

‖ Ge 46 b 9. Exod. 6. c 14. Nu 26 a.5.

CAPVT VI.

‖ Ge.46. b 11. Infr. 23 b. 6. Exo.6. c 17. Ioſ 21. b 10.

1 FIlii Leui: ‖ Gerſon, Caath, et Merari. ¶ Filii Ca-
A ath, Amrā, Iſaar, Hebron, & Oziel: ¶ Filii Am-
2 ram: Aaron, Moyſes & Maria. ¶ Filii Aaron,
3 Nadab, et Abiu, Eleazar, et Ithamar. ¶ Eleazar ge-
4 nuit Phinees, et Phinees genuit Abisue, ¶ Abiſue ve-
5 ro genuit Bocci: et Bocci genuit Ozi, ¶ Ozi genuit Za-
6 raiam, et Zaraias genuit Meraioth. ¶ Porro Meraioth
7 genuit Amariā, et Amarias genuit Achitob, ¶ Achi-
8 tob genuit Sadoc, et Sadoc genuit Achimaas, ¶ Achi-
9 maas genuit Azariam, Azarias genuit Iohanan, ¶ Io-
10 hanā genuit Azariam. ipſe eſt qui ſacerdotio functus
eſt in domo, quam ædificauit Salomon in Ieruſalem.
11 ¶ Genuit autē Azarias Amariam. et Amarias genuit
12 Achitob, ¶ Achitob genuit Sadoc, et Sadoc genuit
13 ¶ Sellū, Sellum genuit Helciā, et Helcias genuit Aza-
14 riam, ¶ Azarias genuit Saraiā, et Saraias genuit Ioſe-
15 dec. ¶ Porro Ioſedec egreſſus eſt, quando trāſtulit Do-
B minus Iudam et Ieruſalem per manus Nabucdono-
16 ſor. ¶ Filii ergo Leui: ‖ Gerſon Caath, et Merari. ¶ Et
17 hæc nomina filiorum Gerſon: Lobni, et Semei: ¶ Filii
18 Caath: Amram, et Iſaar, et Hebron, et Oziel: ¶ Filii
19 Merari: Moholi, et Muſi. Hæ autē cognationes Leui
20 ſm familias eorū. ¶ Gerſon Lobni filius eius, Iahath fi-
21 lius eius, Zāma filius ei⁹, ¶ Ioab filius eius, Addo filius
22 eius, Zara filius eius, Iethrai filius eius. ¶ Filii Caath,
Aminadab filius eius, Core filius eius, Aſir filius eius.
23 ¶ Elcana filius eius, Abiaſaph filius eius, Aſir filius e-
24 ius, ¶ Thahath filius eius, Vriel filius eius, Ozias filius
25 eius, Saul filius eius. ¶ Filii Elcana: Amaſai, et Achi-
26 moth, ¶ et Elcana. filii Elcana, Sophai filius eius, Na-
27 hath filius eius, ¶ Eliab filius eius, Ieroham filius eius,
C Elcana filius eius. ¶ filii Samuel: primogenitus Vaſſe-
28 ni, et Abia: ¶ filii autem Merari, Moboli: Lobni filius
29 eius, Semei filius eius, Oza filius eius, ¶ Sāmaa filius
30 eius, Haggia filius eius, Aſaia filius eius. ¶ Iſti ſūt quos
31 conſtituit Dauid ſuper cantores domuș Domini, ex
32 quo collocata eſt arca. ¶ et miniſtrabant coram taber-
naculo teſtimonii, canentes donec ędificaret Salomō
domum Domini in Ieruſalem: ſtabant autem iux-
33 ta ordinem ſuum in miniſterio. ¶ Hi vero ſunt qui
aſſiſtebant cum filiis ſuis, de filiis Caath, Heman
34 cantor filius Ioel, filii Samuel. ¶ filii Elcana, filii Ie-
35 roham, filii Eliel, filii Thohu, ¶ filii Suph, filii Elca-
36 na, filii Mahath, filii Amaſai, ¶ filii Elcana, filii Io-
37 bel, filii Azariæ, filii Sophoniæ, ¶ filii Thahath, fi-
38 lii Aſir, filii Abiaſaph, filii Core. ¶ filii Iſaar, filii
39 Caath, filii Leui, filii Iſrael. ¶ Et frater eius Aſaph,
qui ſtabat a dextris eius, Aſaph filius Barachiæ, fi-
40 lii Sammaa, ¶ filii Michael, filii Baſaiæ, filii Melchię,
41 ¶ filii Athanai, filii Zara, filii Adaia, ¶ filii Ethan, filii
42 Zamma, filij Semei, ¶ filii Ieth, filii Gerſon, filii Leui.
43 ¶ filii aūt Merari fratres eorū, ad ſiniſtram. Ethan fi-

44 lius Cuſi, filij Abdi, filij Maloch, ♀ filij Afabiæ, filij
45 Amaſiæ, filij Helciæ, ♀ filij Amaſai, filij Boni, filij So-
46 mer, filij Moholi, filij Muſi, filij Merari, filij Leui.
47 ♀ Fratres quoque eorum Leuitæ qui ordinati ſunt in
48 cunctum miniſterium tabernaculi domus Domi-
49 ni. ♀ Aaron vero & filij eius adolebant incenſum ſu-
D per altare holocauſti, & ſuper altare thymiamatis, in
omne opus Sancti ſanctorum; & vt precarentur pro
Iſrael iuxta omnia q̃ præceperat Moyſes ſeruus Dei,
50 ♀ Hi ſunt autem filij Aaron: Eleazar filius eius, Phi-
51 nees filius eius, Abisve filius eius, ♀ Bocci filius eius,
52 Ozi filius eius, Zarahia filius eius, ♀ Meraioth filius
53 eius, Amarias filius eius, Achitob filius eius. ♀ Sadoc fi
54 lius eius, Achimaas filius eius. ♀ Et hæc habitacula co
rũ per vicos atque confinia, filiorũ ſcilicet Aaron iux-
ta cognationes Caathitarum: ipſis enim ſorte conti-
55 gerant. ♀ Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda,
‖ Ioſ. 21. b, 19. E & ſuburbana eius per circuitum: ♀ agros autem ciui
56 tatis, & villas, Caleb filio Iephone. ♀ Porro filijs Aa-
57 ron dederunt ciuitates ad confugiendum, Hebron, &
58 Lobna, & ſuburbana eius, ♀ Iether quoque & Eſthe
mo cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon, & Dabir cum
59 ſuburbanis ſuis. ♀ Aſan quoq; & Bethſemes & ſub-
60 urbana earũ. ♀ De tribu autem Beniamin: Gabee &
ſuburbana eius, & Almath cum ſuburbanis ſuis. Ana
thoth quoque cum ſuburbanis ſuis. Omnes ciuitates
61 tredecim per cognationes ſuas. ♀ Filijs autem Caath
reſiduis de cognatione ſua, dederunt ex dimidia tri-
62 bu Manaſſe in poſſeſſionem vrbes decem. ♀ Porro fi-
lijs Gerſon per cognationes ſuas de tribu Iſſachar, &
de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Ma-
63 naſſe in Baſan, vrbes tredecim. ♀ Filijs autem Merari
F per cognationes ſuas de tribu Ruben, & de tribu
Gad, & de tribu Zabulon, dederunt ſorte ciuitates
64 duodecim. ♀ Dederunt quoque filij Iſrael Leuitis ci-
65 uitates, & ſuburbana earum: ♀ dederuntque per ſor-
tem ex tribu filiorum Iuda, & ex tribu filiorum Si-
meon, & ex tribu filiorum Beniamin, vrbes has quas
66 vocauerunt nominibus ſuis. ♀ & his qui erant de co-
gnatione filiorum Caath, fueruntque ciuitates in ter
Ioſ 21. b a. 67 minis eorum de tribu Ephraim. ♀ ‖ Dederunt ergo
eis vrbes ad confugiendum, Sichem cũ ſuburbanis
ſuis in monte Ephraim: & Gazer cũ ſuburbanis ſuis:
68 ♀ Iecmaam quoque cum ſuburbanis ſuis, & Bethorõ
69 ſimiliter, ♀ nec non & Helon cũ ſuburbanis ſuis, &
70 Gethremmon in eundem modum. ♀ Porro ex dimi-
dia tribu Manaſſe, Aner & ſuburbana eius: Balaam
& ſuburbana eius: his videlicet qui de cognatione fi
71 liorũ Caath reliqui erant. ♀ Filijs autem Gerſon de
cognatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulon in Ba-
ſan & ſuburbana eius, & Aſtaroth cum ſuburbanis
72 ſuis. ♀ De tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana eius, &
G Dabereth cum ſuburbanis ſuis, ♀ Ramoth quoque &
73 ſuburbana eius, & Anẽ cum ſuburbanis ſuis. ♀ De tri
74 bu vero Aſer Maſal cũ ſuburbanis ſuis, & Abdon ſi-
75 militer. ♀ Hucac quoq; & ſuburbana eius, & Rohob
76 cum ſuburbanis ſuis. ♀ Porro de tribu Nephtali, Ce-
des in Galilæa & ſuburbana eius, Hamõ cum ſubur-
77 banis ſuis, et Cariathaim, et ſuburbana eius. ♀ Filijs
autem Merari reſiduis de tribu Zabulon, Remmono
et ſuburbana eius, et Thabor cum ſuburbanis ſuis.
78 ♀ trans Iordanem quoque ex aduerſo Iericho contra
orientem Iordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudi-
ne cum ſuburbanis ſuis, et Iaſſa cum ſuburbanis ſuis.
79 ♀ Cademoth quoq; et ſuburbana eius, et Mephaath
80 cum ſuburbanis ſuis. ♀ Nec non et de tribu Gad, Ra-
moth in Galaad et ſuburbana eius, et Manaim cum
81 ſuburbanis ſuis: ♀ ſed et Heſebon cum ſuburbanis
ſuis, et Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPVT VII.

1 PORro filij Iſſachar: Tola, et Phua, Iaſub et Sime
A ron, quatuor. ♀ Filij Thola: Ozi et Raphaia, et
2 Ieriel, et Iemai, et Iebſem, et Samuel principes
per domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola vi
ri fortiſſimi numerati ſunt in diebus Dauid, viginti
3 duo millia ſexcenti. ♀ Filij Ozi: Izrahia, de quo nati
ſunt Michael, et Obadia, et Ioel, et Ieſia, quinque om
4 nes principes. ♀ Cumque eis per familias, et populos
ſuos, accincti ad prælium, viri fortiſſimi triginta ſex
5 millia: multas enim habuerunt vxores, et filios. ♀ Fra
tres quoque eorum per omnem cognationem Iſſa-
B char, robuſtiſſimi ad pugnandum, octoginta ſeptem
6 millia numerati ſunt. ♀ ‖ Filij Beniamin, Bela, et Be- ‖ Ge 46 c 21.
7 chor, et Iadihel, tres. ♀ Filij Bela: Eſbon, et Ozi, et
Oziel, et Ierimoth, et Vrai, quinque principes fami-
liarum, et ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus au-
tem eorum, viginti duo millia et trigintaquatuor.
8 ♀ Porro filij Bechor: Zamira, et Ioas, et Eliezer, et E-
lioenai, et Amri, et Ierimoth, et Abia, et Anathoth et
9 Almath: omnes hi filij Bechor. ♀ Numerati ſunt au-
C tem per familias ſuas principes cognationum ſuarũ
10 ad bella fortiſſimi, viginti millia, et ducenti. ♀ Porro
filij Iadihel Balã. Filij aũt Balan: Iehus, et Beniamin,
et Aod, et Chanana, et Zethan, et Tharſis, et Ahiha-
11 ſar. ♀ omnes hi filij Iadihel, principes cognationum
ſuarũ, viri fortiſſimi, decem et ſeptem millia, et ducẽ
12 ti ad præliũ procedentes. ♀ Sepham quoque et Haphã
13 filij Hir, et Haſin filij Aher. ♀ Filij autem Nephthali,
14 Iaſiel, et Guni, et Ieſer, et Sellum, filij Bala: ♀ Porro fi
lius Manaſſe, Eſriel: concubinaque eius Syra peperit
15 Machir patrem Galaad. ♀ Machir autem accepit vxo
D res filijs ſuis Happhim et Saphan: et habuit ſororẽ
nomine Maacha: nomen aũt ſecundi Salphaad, na-
16 tæque ſunt Salphaad filiæ. ♀ et peperit Maacha vxor
Machir filium vocauitque nomen eius Phares: porro
nomen fratris eius, Sares: et filij eius, Vlam, et Recẽ.
17 ♀ Filius autem Vlam, Badan. hi ſunt filii Galaad, filii
18 Machir, filii Manaſſe. ♀ Soror autem eius regina pe-
19 perit virum decorum, et Abiezer, et Mohola. ♀ Erant
autem filii Semida: Ahin, et Sechen, et Leei, et Aniã.
20 ♀ Filii aũt Ephraim, Suthala, Bared filius eius, Tha-
hath filius eius, Elada filius eius, Thahath filius eius,
21 huius filius Zabad. ♀ et huius filius Suthala et huius
filius Ezer et Elad: occiderunt aũt eos viri Geth indi
genæ, quia deſcenderãt vt inuaderẽt poſſeſſiones eo-
22 rũ. ♀ Luxit igitur Ephraim pater eorũ multis diebus,
23 et venerunt fratres eius vt conſolarẽtur eũ. ♀ Ingreſ-
ſusq; eſt ad vxorẽ ſuã: quę concepit, & peperit filiũ,
et vocauit nomẽ eius Beria, eo quod in malis domus
24 eius ortus eſſet: ♀ filia autem eius fuit Sara, quæ ædi-
ficauit Bethoron inferiorem, et ſuperiorem, et Ozen-
25 ſara. ♀ Porro filius eius Rapha, et Reſeph, et Tha-
26 le, de quo natus eſt Thaan, ♀ qui genuit Laadan: hu-
27 ius quoque filius Ammiud, qui genuit Eliſama, ♀ de
28 quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Ioſue. ♀ Poſ-
ſeſſio autem eorum et habitatio, Bethel cum filia-
bus ſuis, et contra Orientem Noran, ad occidẽtalem

plagam Gazer, et filiæ eius, Sichem quoque cum fi-
29 liabus ſuis, vſque ad Aza cum filiabus eius.¶Iuxta fi
lios quoque Manaſſe Bethſan, et filias eius, Tanach,
et filias eius, Mageddo et filias eius, Dor et filias eius:
‖Gen.46 b.17.
30 in his habitauerũt filij Ioſeph, filij Iſrael.¶‖Filij Aſer:
Iemna, et Ieſua, et Ieſſui, et Baria, et Sara ſoror eorũ.
31 ¶Filij autem Baria: Heber, et Melchiel: ipſe eſt pater
32 Barſaith. ¶ Heber autem genuit Iephlat, et Somer, et
33 Hotham, et Suaá ſororem eorum.¶Filij Iephlat: Pho-
34 ſech, et Chamaal, et Aſoth: hi filij Iephlat.¶Porro filij
35 Somer Ahi, et Roaga, et Haba, et Aram.¶Filij autem
G Helē fratris eius: Supha, et Iemna, et Selles, et Amal.
36 ¶Filij Supha: Sue, Harnapher, et Sual, et Beri, et Iam-
37 ra,¶Boſor, et Hod, et Samma, et Saluſa, et Iethran, et
38 Bera.¶ Filij Iether: Iephone, et Phaſpha, et Ara.¶ Fi-
39 lij autem Olla: Arce, & Hauiel, & Reſia. ¶ Omnes hi
40 filij Aſer principes cognationum, electi atque fortiſ-
ſimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis quę
apta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAPVT VIII.

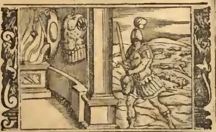
Gen. 46. c.21. Sup. 7.b 6.
1 BEniamin autem genuit Bale primogenitum
A ſuum, Asbel ſecundum, Ahara tertium:¶No
2 haa quartum, & Rapha quintum.¶ Fuerũt-
3 que filij Bale: Addar, & Gera, & Abiud,¶Abiſue quo
4 que & Naaman, & Ahoe, ¶ ſed & Gera, & Sephu-
5 phan, & Huram.¶ Hi ſunt filij Ahod principes cogna
6 rionum habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in
7 Manaath.¶ Naaman aũt & Achia, & Gera ipſe tran-
8 ſtulit eos, & genuit Oza, & Ahihud.¶porro Saharaim
genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Huſim &
9 Bara vxores ſuas. ¶ Genuit autẽ de Hodes vxore ſua
B Iobab, & Sebia, & Moſa, & Molchon,¶Iehus quoq;,
10 & Sechia, & Marma. hi ſunt filij eius principes in fa
11 milijs ſuis. ¶ Mehuſim vero genuit Abitob, & El-
12 phaal: ¶ Porro filij Elphaal: Heber, & Miſaan, & Sa-
13 man: hic ædificauit Ono, & Lod, & filias eius.¶Baria
aũt & Sama principes cognationũ habitãtiũ in Aia-
14 lon; hi fugauerũt habitatores Geth.¶ Et Ahio, & Se-
15 ſac, & Ierimoth,¶& Zabadia, & Arod, & Heder,¶Mi
16 chael quoq; & Ieſpha, & Ioha filij Baria. ¶ Et Zaba-
17 dia, & Moſollã, & Hezeci, & Heber,¶ & Ieſamari, &
18 Iezlia, & Iobab filij Elphaal.¶ Et Iacim, & Zechri, &
19 Zabdi, ¶ & Elioenai, & Selethai, & Eliel,¶ & Adaia,
20 & Baraia, & Samarath filij Semei.¶Et Ieſphan, & He
21 ber, & Eliel,¶& Abdon, & Zechri, & Hanam,¶& Ha
C nania, & Elam, & Anathothia,¶& Iephdaia: & Pha-
22 nuel filij Seſac. ¶ & Samſari, & Sohoria, & Otho-
23 lia,¶ & Ierſia, & Elia, & Zechri, filij Ieroham.¶hi pa-
24 triarchæ, & cognationum principes, qui habitaue-
‖ Inf.9.f. 35.
25 runt in Ieruſalem.¶‖In Gabaon autem habitauerunt
26 Abigabaon, & nomen vxoris eius Maacha. ¶ Filiuſ-
27 que eius primogenitus Abdon: & Sur, & Cis, &
28 Baal, et Nadab, ¶ Gedor quoque et Ahio, et Zacher,
29 et Macelloth: ¶ & Macelloth genuit Samaa: habita-
30 ueruntque ex aduerſo fratrum ſuorum in Ieruſalem
‖ 1 Reg. 14.g.51. Inf.9. g. 39.
31 cum fratribus ſuis. ¶ ‖ Ner autem genuit Cis, & Cis
32 genuit Saul. Porro Saul genuit Ionathan, & Mel-
33 chiſua, et Abinadab, et Esbaal: ¶ Filius autem Io-
D nathan, Meribaal: et Meribaal genuit Micha, ¶ filij
34 Micha, Phiton, et Melech, et Tharaa, et Ahaz,
35 ¶ et Ahaz genuit Ioada, et Ioada genuit Alamath,
36 et Azmoth, et Zamri: porro Zamri genuit Moſa, ¶ et
37 Moſa genuit Banaa, cuius filius fuit Rapha: de quo
38 ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel. ¶ Porro Aſel ſex filij
fuerunt, his nominibus, Ezricham, Bocru, Iſmahel,
39 Saria, Obdia, et Hanam: omnes hi filij Aſel.¶ Filij au
tem Eſec fratris eius, Vlam primogenitus et Iehus ſe-
40 cundus, et Eliphalet tertius.¶ Fueruntque filij Vlam
viri robuſtiſſimi, et magno robore tendentes arcum:
et multos habentes filios, ac nepotes, vſque ad cen-
tum quinquaginta. Omnes hi filij Beniamin.

CAPVT IX.

1 VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus eſt: & sũ-
A ma eorum ſcripta eſt in libro regũ Iſrael, et
Iuda: trãſlatique ſunt in Babylonem, pro-
2 pter delictum ſuum. ¶ Qui autem habitauerũt primi
in poſſeſſionibus, et in vrbibus ſuis: Iſrael et ſacerdo-
3 tes, et Leuitæ, et Nathinei.¶Commorati ſunt in Ieru-
ſalẽ de filijs Iuda, et de filijs Beniamin, de filijs quoq;
4 Ephraim, & Manaſſe. ¶ Othei filius Ammiud. filij
Amri, filij Omrai, filij Bonni, de filijs Phares filij Iu-
5 da.¶Et de Siloni, Aſaia primogenitus, & filij eius.¶de
6 filijs autem Zara: Iehuel, & fratres eorum, ſexcenti
7 nonaginta.¶Porro de filijs Beniamin: Salo filius Mo-
8 ſollam filii Oduia, filii Aſana,¶ et Iobania filius Iero-
B han: & Ela filius Ozi, filii Mochori: & Moſollã filius
9 Saphatiæ, filij Rahuel, filii Iebaniæ, ¶ & fratres eorũ
per familias ſuas, nongenti quinquaginta ſex. Om-
nes hi, principes cognationum per domos patrum
10 ſuorum. ¶ De ſacerdotibus autem: Idaia, Ioiarib, &
11 Iachin.¶Azarias quoque filius Helciæ, filii Moſollã,
filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex do-
12 mus Dei.¶Porro Adaias filius Ieroham, filii Phaſſur,
filii Melchiæ, & Maaſai filius Adiel filii Iezra, filii
13 Moſollam, filii Moſollamith, filii Emmer: ¶ fratres
quoque eorum principes per familias ſuas, mille ſe-
ptingenti ſexaginta: fortiſſimi robore ad faciendum
14 opus miniſterii in domo Dei.¶De Leuitis autem: Se-
C meia filius Haſſub filii Ezricam, filii Haſebia de filiis
15 Merari.¶Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, &
16 Mathania filius Micha, filii Zechri, filii Aſaph, ¶ &
Obdia filius Semeiæ filii Galal, filii Idithun: & Bara-
chia filius Aſa, filii Elcana, qui habitauit in atriis Ne
17 tophati. ¶ Ianitores autem: Sellum, & Accub, & Tel-
mon, & Ahiman: & frater eorum Sellum princeps:
18 ¶vſque ad illum tempus, in porta regis ad orientem,
19 obſeruabant per vices ſuas de filiis Leui.¶ Sellum ve
ro filius Core filii Abiaſaph, filii Core, cum fratribus
ſuis, & domo patris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper opera
miniſterũ, cuſtodes veſtibulorum tabernaculi: & fa-
miliæ eorum per vices caſtrorum Domini cuſtodien
20 tes introitum. ¶ Phinees autem filius Eleazari, erat
21 dux eorum coram Domino. ¶ Porro Zacharias filius
D Moſollamia ianitor portæ tabernaculi teſtimonii.
22 ¶ Omnes hi electi in oſtiarios per portas, ducẽti duo-
decim: & deſcripti in villis propriis: quos conſtitue-
23 runt Dauid, & Samuel Videns, in fide ſua ¶ tam ip-
ſos, quam filios eorum in oſtiis domus Domini, & in
24 tabernaculo vicibus ſuis.¶ Per quatuor ventos erant
oſtiarii: ideſt ad orientem, et ad occidentem, et ad
25 Aquilonem, & ad Auſtrum. ¶ Fratres autem eo-
rum in viculis morabantur, et veniebant in ſab-
26 batis ſuis de tempore, vſque ad tempus. ¶ His
quatuor Leuitis creditus erat omnis numerus iani-
torum, & erant ſuper exedras, & theſauros do-
27 mus Domini. ¶ Per gyrum quoque templi Domini

E morabantur in cuſtodijs ſuis: vt cum tempus fuiſſet,
28 ipſi mane aperirent fores. ¶ De horum genere erãt, &
ſuper vaſa miniſterij: ad numerum enim, & infere-
29 bantur vaſa, & efferebantur. ¶ De ipſis, & qui credita
habebant vtenſilia ſanctuarij, præerant ſimilæ, &
30 vino, & oleo, & thuri, & aromatibus. ¶ Filij autem ſa-
cerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant.
31 ¶ Et Mathathias Leuites primogenitus Sellum Co-
ritæ, præfectus erat eorum, quæ in Sartagine frige-
32 bantur. ¶ Porro de filijs Caath fratribus eorum, ſu-
per panes erant propoſitionis, vt ſemper nouos per
33 ſingula ſabbata præpararent. ¶ Hi ſunt principes
F cantorum per familias Leuitarum, qui in exedris mo
rabantur: vt die, ac nocte iugiter ſuo miniſterio de-
34 ſeruirent. ¶ Capita Leuitarum per familias ſuas prin-
35 cipes, manſerunt in Ieruſalem. ¶ ‖ In Gabaon autem
commorati ſunt pater Gabaon Iehiel, & nomen vxo
36 ris eius Maacha. ¶ Filius primogenitus eius Abdom,
37 & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab, ¶ Gedor
38 quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth. ¶ Por-
ro Macelloth genuit Saaman: iſti habitauerunt e re-
gione fratrum ſuorum in Ieruſalem, cum fratribus
39 ſuis. ¶ ‖ Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: &
G Saul genuit Ionathan, & Melchiſua, & Abinadab,
40 & Esbaal. ¶ Filius autem Ionathan, Meribbaal: &
41 Meribbaal genuit Micha. ¶ Porro filij Micha: Phi-
42 ton, & Melech, & Tharaa, & Ahaz. ¶ Ahaz autem ge
nuit Iara: & Iara genuit Alamath, & Azimoth, &
43 Zamri. Zamri autem genuit Moſa. ¶ Moſa vero ge-
nuit Banaa: cuius filius Rapha·a, genuit Elaſa: de
44 quo ortus eſt Aſel. ¶ Porro Aſel ſex filios habuit his
nominibus, Ezricam, Bochru, Iſmael, Saria, Obdia,
Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAPVT X.

1 PHiliſthijm autem pugnabant contra Iſrael, fu-
A geruntque viri Iſrael Palæſthinos, & cecide-
2 runt vulnerati in monte Gelboe. ¶ Cum-
que appropinquaſſent Philiſthæi perſequentes Saul,
& filios eius, percuſſerunt Ionathan, & Abinadab,
3 & Melchiſua filios Saul. ¶ Et aggrauatum eſt præ-
lium contra Saul, inueneruntque eum ſagittarij, &
4 vulnerauerunt iaculis. ¶ Et dixit Saul ad armige-
B rum ſuum: Euagina gladium tuum, & interfice
me: ne forte veniant incircuncifi iſti, & illudant
mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere, timo-
re perterritus: arripuit ergo Saul enſem; & irruit
5 in eum. ¶ Quod cum vidiſſet armiger eius, vide-
licet mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in gladium
6 ſuum, & mortuus eſt. ¶ Interijt ergo Saul, & tres
filij eius, & omnis domus illius pariter concidit.
7 ¶ Quod cum vidiſſent viri Iſrael, qui habitabant in
campeſtribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mortuis,
dereliquerunt vrbes ſuas, & huc illucque diſperſi
ſunt, veneruntque Philiſthijm, & habitauerũt in eis.
8 ¶ Die igitur altero detrahentes Philiſthijm ſpolia cæ-
C ſorum, inuenerunt Saul, & filios eius iacentes in mon
9 te Gelboe. ¶ Cumque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent
caput armiſque nudaſſent, miſerunt in terram ſuam,
vt circumferretur, & oſtenderetur idolorum templis,
10 & populis: ¶ arma autem eius cõſecrauerunt in pha-
no Dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.
11 ¶ Hoc cum audiſſent viri Iabes Galaad, oĩa ſcilicet q̃
D Philiſthijm fecerant ſuper Saul, ¶ cõſurrexerunt ſin-
12 guli virorum fortium, & tulerunt cadauera Saul, &
filiorum eius, attuleruntque ea in Iabes, & ſepelie-
runt oſſa eorum ſubter quercum quæ erat in Iabes, &
13 ieiunauerunt ſeptem diebus. ¶ Mortuus eſt ergo Saul
propter iniquitates ſuas, eo quod præuaricatus ſit
mandatum Domini, quod præceperat, & non cu-
ſtodierit illud: ſed inſuper etiam ‖ pythoniſſam ‖ 1.Reg. 15 c.23.
14 conſuluerit, ¶ nec ſperauerit in Domino, propter ‖ 1. Reg. 28.b.8.
quod interfecit eum, & tranſtulit regnum eius ad
Dauid, filium Iſai.

CAPVT XI.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſrael ad Dauid 2. Reg.5 a.2.
A in Hebron, dicens: Os tuum ſumus, & caro
2 tua. ¶ Heri quoque & nudiuſtertius cum ad-
huc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introduce
bas Iſrael: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu
paſces populum meum Iſrael, & tu eris princeps ſu-
3 per eum. ¶ Venerunt ergo omnes maiores natu Iſrael
ad regem in Hebron, & iniit Dauid cum eĩs fœdus co
ram Domino: vnxeruntque eum regem ſuper Iſrael
iuxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu
4 Samuel. ¶ Abijt quoque Dauid, & omnis Iſrael in Ie-
ruſalem. hæc eſt Iebus, vbi erant Iebuſæi habitatores
5 terræ. ¶ Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad Da-
B uid: Non ingredieris huc. Porro Dauid cepit arcem
6 Sion, quæ eſt Ciuitas Dauid, dixitque: ¶ Omnis qui
percuſſerit Iebuſæum in primis, erit princeps, & dux.
Aſcendit igitur primus Ioab filius Saruiæ, & factus
7 eſt princeps. ¶ Habitauit autem Dauid in arce, & id-
8 circo appellata eſt ciuitas Dauid. ¶ Ædificauitque vr
bem in circuitu a Mello vſque ad gyrum: Ioab au-
9 tem reliqua vrbis extruxit. ¶ Proficiebatque Dauid
vadens, & creſcens, & Dominus exercituum erat
10 cum eo. ¶ ‖ Hi principes virorum fortium Dauid, ‖ 2.Reg. 23.a.8
C qui adiuuerunt eum vt rex fieret ſuper omnem Iſrael
11 iuxta verbũ Domini quod locutus eſt ad Iſrael. ¶ Et
iſte numerus robuſtorum Dauid: Ieſbaam filius Ha-
chamoni princeps inter triginta: iſte leuauit haſtam
12 ſuam ſuper trecentos vulneratos vna vice. ¶ Et poſt
eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat in-
13 ter tres potentes. ¶ Iſte fuit cum Dauid in Pheſdo-
min, quando Philiſthijm congregati ſunt ad locum
illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus
hordeo, fugeratque populus a facie Philiſthino-
14 rum. ¶ Hi ſteterunt in medio agri, et defenderunt
eum: cumque percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Domi-
15 nus ſalutem magnam populo ſuo. ¶ Deſcenderunt au
tem tres de triginta principibus ad petram in qua e-
rat Dauid, ad ſpelũcã Odollã, quãdo Philiſthijm fue-
16 rãt caſtrametati in Valle Raphaim. ¶ Porro Dauid e-
rat in præſidio, et ſtatio Philiſthinorũ in Bethlehem.

¶ Deſide-

2. Reg. 23. c. 15.
17 ♀ Deſiderauit igitur Dauid, & dixit: O ſi quis daret
D mihi aquam de ciſterna Bethlehem, quæ eſt in porta.
18 ♀ Tres ergo iſti per media caſtra Philiſthinorum per-
rexerunt, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem
quæ erat in porta, & attulerunt ad Dauid, vt biberet:
19 qui noluit, ſed magis libauit illam Domino, ♀ dicens:
Abſit vt in conſpectu Dei mei hoc faciam, & ſangui-
nem iſtorum virorũ bibam: quia in periculo anima-
rũ ſuarum attulerũt mihi aquam. Et ob hanc cauſam
20 noluit bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſimi. ♀ Abiſai
quoq; frater Ioab, ipſe erat princeps trium, & ipſe le-
E uauit haſtam ſuam contra trecẽtos vulneratos, & ip-
21 ſe erat inter tres nominatiſſimus, ♀ & inter tres ſecun-
dus inclytus, & princeps eorum: veruntamen vſq; ad
22 tres primos non peruenerat. ♀ Banaias filius Ioiadę vi-
ri robuſtiſſimi, qui multa opera perpetrarat, de Cab-
ſeel: ipſe percuſſit duos ariel Moab: & ipſe deſcendit,
& interfecit leonem in media ciſterna tempore niuis.
23 ♀ Et ipſe percuſſit virum Ægyptium, cuius ſtatura e-
rat quinque cubitorum, & habebat lanceam, vt licia-
torium texentium: deſcendit igitur ad eum cum vir-
ga, & rapuit haſtam quam tenebat manu, & interfe-
24 cit eum haſta ſua. ♀ Hæc fecit Banaias filius Ioiadæ, q
F erat inter tres robuſtos nominatiſſimus, ♀ inter trigin-
25 ta primus: veruntamen ad tres vſq; non peruenerat:
26 poſuit autem eum Dauid ad auriculam ſuam. ♀ Porro
fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel frater Ioab, & El-
27 chanan filius Patrui eius de Bethlehem, ♀ Sammoth,
28 Arorites, Helles Phalonites. ♀ Ira filius Acces The-
29 cuites, Abiezer Anathothites, ♀ Sobbochai Huſa-
30 thites, Ilai Ahohites, ♀ Maharai Netophatites, Heled
31 filius Baana Nethophathites, ♀ Ethai filius Ribai de
Gabaath filiorum Beniamin, Banaia Pharatonites,
32 ♀ Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbathithes, Az-
33 moth Bauramites, Eliaba Salabonites. ♀ Filij Aſſem
34 Gezonites, Ionathan filius Sage Ararites. ♀ Ahiam fi-
35 lius Sachar Ararites. ♀ Eliphal filius Vr, ♀ Hepher Me-
36 cherathites, Ahia Phelonites, ♀ Heſro Carmelites,
G Naarai filius Azbai, ♀ Ioel frater Nathan, Mibahar
37 filius Agarai. ♀ Selec Ammonites, Naarai Berothi-
38 tes armiger Ioab filij Saruię, ♀ Ira Iethræus, Gareb Ie-
39 thræus, ♀ Vrias Hethæus, Zabad filius Oholi. ♀ Adi-
40 na filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, &
41 cum eo triginta. ♀ Hanan filius Maacha, & Ioſaphat
42 Mathanites. ♀ Ozia Aſtarothites, Samma, & Iehiel
43 filij Hothan Arorhites, ♀ Iedihel filius Samri, & Io-
44 ha frater eius Thoſaites, ♀ Eliel Mahumithes, & Ie-
45 ribai, & Ioſaia filij Elnaem, & Iethma Moabites, E-
46 liel, & Obed, & Iaſiel de Maſobia.

CAPVT XII.

1 HI quoque venerunt ad Dauid in Siceleg,
A cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui e-
2 rant fortiſſimi, & egregij pugnatores, ♀ ten-
dentes arcum, & vtraque manu fundis ſaxa iacien-
tes, & dirigentes ſagittas: de fratribus Saul ex Be-
3 niamin. ♀ Princeps Ahiezer, & Ioas filij Samaa Ga-
baathites: & Iaziel, & Phallet filij Azmoth, & Ba-
4 racha, & Iehu Anathotites. ♀ Samaias quoque Ga-
baonites fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta.
Ieremias, & Ieheziel, & Iohanam, & Iezabad Gade-
5 rothites. ♀ & Eluzai, & Ierimuth, & Baalia, & Sama-
6 ria, et Saphatia Haruphites. ♀ Elcana, & Ieſia, & Aza-
7 reel, & Ioezer, & Ieſbaam de Carchim: ♀ Ioela quoq;
8 & Zabadia filij Ieroham de Gedor. ♀ Sed & de Gaddi
B transfugerunt ad Dauid, cum lateret in deſerto, viri
robuſtiſſimi, & pugnatores optimi tenẽtes clypeum,
& haſtam: facies eorum quaſi facies leonis, & velo-
9 ces quaſi capreę in montibus. ♀ Ezer princeps, Obdias
10 ſecundus, Eliab tertius. ♀ Maſmana quartus, Ieremias
11 quintus, ♀ Ethi ſextus. Eliel ſeptimus, ♀ Iohanan octa-
12 uus, Elzebad nonus, ♀ Ieremias decimus, Machaba-
13 nai vndecimus. ♀ hi de filijs Gad principes exercitus:
14 nouiſſimus, centum militibus præerat, & maximus
15 mille. ♀ Iſti ſunt qui tranſierunt Iordanem menſe pri-
mo, quando inundare conſueuit ſuper ripas ſuas: &
omnes fugauerũt qui morabantur in vallibus ad O-
16 rientalem plagam, & Occidentalem. ♀ Venerunt au-
C tem, et de Beniamin, et de Iuda ad præſidium in quo
17 morabatur Dauid. ♀ Egreſſuſq; eſt Dauid obuiã eis,
et ait: Si pacifice veniſtis ad me, vt auxiliemini mihi,
cor meum iungatur vobis: ſi autem inſidiamini mihi
pro aduerſarijs meis, cum ego iniquitatem in mani-
bus non habeam, videat Deus patrum noſtrorum, et
18 iudicet. ♀ Spiritus vero induit Amaſai principem
inter triginta, et ait: Tui ſumus o Dauid, et tecum
fili Iſai, pax, pax tibi, et pax adiutoribus tuis: te enim
adiuuat Deus tuus. Suſcepit ergo eos Dauid, et con-
19 ſtituit principes turmæ. ♀ Porro de Manaſſe transfu-
gerunt ad Dauid, quando veniebat cùm Philiſthijm
aduerſus Saul, vt pugnaret: et non dimicauit cum
eis, ‖ quia inito conſilio remiſerunt eum principes ‖ 1. Reg. 29. b. 4
Philiſthinorum, dicentes: Periculo capitis noſtri re-
20 uertetur ad dominum ſuum Saul. ♀ Quando igitur
D reuerſus eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum de
Manaſſe, Ednas, et Iozabad, et Iedihel, et Michael,
et Ednas, et Iozabad, et Eliu, et Salathi, principes
21 milium in Manaſſe. ♀ hi præbuerunt auxilium Dauid
aduerſus latrunculos: omnes enim erant viri fortiſ-
22 ſimi, et facti ſunt principes in exercitu. ♀ Sed et per
ſingulos dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum
ei, vſq; dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus
23 Dei. ♀ Iſte quoque eſt numerus principum exerci-
tus, qui venerunt ad Dauid, cum eſſet in Hebron,
vt transferrent regnum Saul ad eum, iuxta verbum
24 Domini. ♀ Filij Iuda portãtes clypeum, et haſtam, ſex
25 millia octingenti expediti ad prælium. ♀ De filijs Si-
E meon virorum fortiſſimorum ad pugnandũ, ſeptem
26 millia centum. ♀ De filijs Leui, quatuor millia ſexcen
27 ti. ♀ Ioiada quoque princeps de ſtirpe Aaron, et cum
28 eo tria millia ſeptingenti. ♀ Sadoc etiam puer egre-
giæ indolis, et domus patris eius, principes viginti-
29 duo. ♀ De filijs autem Beniamin fratribus Saul,
tria millia: magna enim pars eorum adhuc ſeque-
30 batur domum Saul. ♀ Porro de filijs Ephraim vigin-
ti millia octingenti, fortiſſimi robore, viri nomina-
31 ti in cognationibus ſuis. ♀ Et ex dimidia tribu Manaſſe,
decem et octo millia, ſinguli per nomina ſua vene-
32 runt, vt conſtituerent regem Dauid. ♀ De filijs quo-
que Iſſachar viri eruditi qui nouerant ſingula tem-
pora, ad præcipiendum quid facere deberet Iſrael,
principes ducenti: omnis autem reliqua tribus, eo-
33 rum conſilium ſequebatur. ♀ Porro de Zabulon qui
F egrediebantur ad prælium, et ſtabant in acie inſtru-
cti armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in
34 auxilium, non in corde duplici. ♀ Et de Nephtha-
li, principes mille, et cum eis inſtructi clypeo, et ha-
35 ſta, triginta et ſeptem millia. ♀ De Dan etiam præ-

36 parati ad prælium, vigintiocto millia ſexcenti, ¶ Et
de Aſer egredientes ad pugnam, et in acie prouocan-
37 tes, quadraginta millia. ¶ Trans Iordanem autem de
filijs Ruben, et de Gad, et dimidia parte tribus Ma-
naſſe inſtructi armis bellicis, centum viginti millia.
38 ¶ Omnes iſti viri bellatores expediti ad pugnandum,
corde perfecto venerunt in Hebron, vt conſtituerent
regem Dauid ſuper vniuerſum Iſrael: ſed et omnes
G reliqui ex Iſrael, vno corde erant, vt rex fieret Da-
39 uid. ¶ Fueruntque ibi apud Dauid tribus diebus co-
medentes et bibentes, præparauerant enim eis fratres
40 ſui. ¶ Sed et qui iuxta eos erant, vſque ad Iſſachar et
Zabulon, et Nephthalin, afferebant panes in aſinis et
camelis, et mulis, & bobus ad veſcendum: farinam,
palathas, vuam paſſam, vinum, oleum, boues,
arietes ad oēm copiā, gaudium quippe erat in Iſrael.

CAPVT XIII.

1 INijt autem conſilium Dauid cum tribunis &
A centurionibus & vniuerſis principibus, ¶ & ait
2 ad omnem cœtum Iſrael: Si placet vobis, &
a Domino Deo noſtro egreditur ſermo quem lo-
quor: mittamus ad fratres noſtros reliquos in vniuer-
ſas regiones Iſrael, & ad ſacerdotes & Leuitas qui
habitant in ſuburbanis vrbium, vt congregentur
3 ad nos, ¶ & reducamus arcam Dei noſtri ad nos: non
4 enim requiſiuimus eam in diebus Saul. ¶ Et reſpondit
vniuerſa multitudo vt ita fieret: placuerat enī ſermo
5 omni populo. ¶ Congregauit ergo Dauid cunctum
B Iſrael a Sihor Aegypti, vſque dum ingrediaris E-
1. Reg. 6. a. 1. 6 math, ‖ vt adduceret arcam Dei de Cariathiarim: ¶ Et
aſcendit Dauid, & omnis vir Iſrael ad collem Caria-
thiarim, qui eſt in Iuda, vt afferet inde arcam Do-
mini Dei ſedentis ſuper cherubim, vbi inuocatum
7 eſt nomen eius. ¶ Impoſueruntque arcam Dei ſu-
C per plauſtrum nouum, de domo Abinadab: Oza au-
8 tem & frater eius minabant plauſtrum. ¶ Porro Da-
uid, & vniuerſus Iſrael ludebant coram Deo omni
virtute in canticis, & in citharis, & pſalterijs, & tym-
9 panis, & cymbalis, & tubis. ¶ Cum autē perueniſſent
ad Aream Chidon, tetēdit Oza manum ſuam, vt ſu-
ſtentaret arcam: bos quippe laſciuiens paululum in-
10 clinauerat eam. ¶ Iratus eſt itaque Dominus contra
Ozam, & percuſſit eum, ‖ eo quod tetigiſſet arcam: &
‖ Num. 4. b. 19. 11 mortuus eſt ibi coram Domino. ¶ Contriſtatuſque eſt
D Dauid, eo quod diuiſiſſet Dominus Ozam: voca-
uitque locum illum, Diuiſio Ozæ, vſque in præſen-
12 tem diem. ¶ Et timuit Deum tunc temporis, dicens:
Quomodo poſſum ad me introducere arcam Dei?
13 ¶ Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad ſe, hoc eſt
in Ciuitatem Dauid, ſed auertit in domum Obede-
14 dom Gethæi. ¶ Manſit ergo arca Dei in domo Obe-
dedom tribus menſibus: & benedixit Dominus do-
mui eius, & omnibus quæ habebat.

CAPVT XIIII.

2. Reg. 5. b. 11. 1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad
A Dauid, & ligna cedrina, & artifices pa-
rietum, lignorumque, vt ædificarent ei
2 domum. ¶ Cognouitque Dauid, quod confirmaſ-
ſet eum Dominus in regem ſuper Iſrael, & ſubleua-
tum eſſet regnum ſuum ſuper populum eius Iſrael.
3 ¶ Accepit quoque Dauid alias vxores in Hieruſa-
4 lem: genuitque filios, & filias. ¶ ‖ Et hæc nomina ‖ 2. Reg. 5. b. 13.
B eorum qui nati ſunt ei in Ieruſalem: Samua, & So-
5 bad, Nathan, & Salomon, ¶ Iebahar, & Eliſua, &
6 Eliphalet, ¶ Noga quoque, & Napheg, & Iaphia,
7 ¶ Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet, ¶ ‖ Audientes ‖ 2. Reg. 5. c. 17.
8 autem Philiſthijm eo quod vnctus eſſet Dauid in
regem ſuper vniuerſum Iſrael: aſcenderunt omnes
vt quærerent eum: quod cum audiſſet Dauid, egreſ-
9 ſus eſt obuiam eis. ¶ Porro Philiſthijm venientes,
10 diffuſi ſunt in Valle Raphaim. ¶ Conſuluitque Da-
uid Dominum, dicens: Si aſcendam ad Philiſthæos,
C & ſi trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus:
11 ¶ Aſcende, & tradam eos in manu tua. Cumque il-
li aſcendiſſent in Baalpharaſim, percuſſit eos ibi
Dauid, & dixit: Diuiſit Deus inimicos meos per
manum meam, ſicut diuiduntur aquæ: & idcirco vo-
12 catum eſt nomen illius loci Baalpharaſim. ¶ Dere-
liqueruntque ibi deos ſuos, quos Dauid iuſſit exuri.
13 ¶ Alia etiam vice Philiſthijm irruerunt, & diffuſi ſunt
14 in valle. ¶ Conſuluitque rurſum Dauid Deum: &
D dixit ei Deus: Non aſcendas poſt eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex aduerſo pyrorum.
15 ¶ Cumque audieris ſonitum gradientis in cacumi-
ne pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egreſſus
eſt enim Deus ante te, vt percutiat caſtra Phili-
16 ſthijm. ¶ Fecit ergo Dauid ſicut præceperat ei Deus,
& percuſſit caſtra Philiſthinorum, de Gabaon vſque
17 Gazera. ¶ Diuulgatumque eſt nomen Dauid in vni-
uerſis regionibus, & Dominus dedit pauorem eius
ſuper omnes gentes.

CAPVT XV.

1 FEcit quoque ſibi domos in Ciuitate Dauid: &
A ædificauit locum arcæ Dei, tetenditque ei ta- Nume. 4. a. 6.
2 bernaculum. ¶ Tunc dixit Dauid: Illicitum
eſt, vt a quocunque portetur arca Dei, niſi a Leuitis:
quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad mi-
3 niſtrandum ſibi, vſq; in æternum. ¶ Congregauitque
vniuerſum Iſrael in Ieruſalem, vt afferretur arca Dei
4 in locum ſuum, quem præparauerat ei. ¶ Necnon & fi-
5 lios Aaron, & Leuitas ¶ de filijs Caath, Vriel princeps
6 fuit: & fratres eius centum viginti. ¶ De filijs Merari,
7 Aſaia princeps: & fratres eius ducenti viginti. ¶ De fi-
lijs Gerſon, Ioel princeps, & fratres eius centum tri-
8 ginta. ¶ De filijs Eliſaphan, Semeias princeps: & fra-
9 tres eius ducenti. ¶ De filijs Hebron, Eliel princeps:
10 & fratres eius octoginta. ¶ De filijs Oziel, Ammina-
11 dab princeps, & fratres eius centum duodecim. ¶ Vo-
cauitque Dauid Sadoc, & Abiathar ſacerdotes, &
Leuites, Vriel, Aſaiam, Ioel, Semeiam, Eliel, &
12 Amminadab: ¶ & dixit ad eos: Vos qui eſtis princi-
B pes familiarum Leuiticarum, ſanctificamini cum
fratribus veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſrael
13 ad locum qui ei præparatus eſt: ¶ ne ‖ vt a principio, ‖ Sup. 13. d. 10.
quia non eratis præſentes, percuſſit nos Dominus:
14 ſic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. ¶ San-
ctificati ſunt ergo ſacerdotes, & Leuitæ vt portarent
15 arcam Domini Dei Iſrael. ¶ Et tulerunt filij Leui ar-
cam Dei, ſicut præceperat ‖ Moyſes iuxta verbum ‖ Num. 4. b. 15.
16 Domini, humeris ſuis, in vectibus. ¶ Dixitque Da-
uid principibus Leuitarum, vt conſtituerent de fra-
tribus ſuis cantores in organis muſicorum, nablis vi-
delicet & lyris, & cymbalis, vt reſonaret in excelſis

17 ſonitus lætitiæ. ♀Conſtitueruntque Leuitas: Heman
filium Ioel, & de fratribus eius Aſaph filium Bara-
chiæ. de filijs vero Merari, fratribus eorum: Ethan
18 filium Caſaiæ. ♀Et cum eis fratres eorum, in ſecun-
C do ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel, & Semira-
moth, & Iahiel, & Ani, Eliab, & Banaiam, & Maa-
ſiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, &
19 Obededom, & Iehiel, ianitores. ♀ Porro cantores
Hemam, Aſaph, & Ethan: in cymbalis æneis concre-
20 pantes. ♀Zacharias autem & Oziel, & Semiramoth,
& Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias, & Banaias in
21 nablis arcana cantabant. ♀Porro Mathatias, & Eli-
phalu, & Macenias, & Obededom, & Iehiel, & Oza-
22 ziu: in citharis pro octaua canebãt epinicion. ♀ Cho-
nenias autem princeps Leuitarum, prophetiæ præ-
erat, ad præcinendam melodiam. erat quippe valde
23 ſapiẽs: ♀Et Barachias, & Elcana: ianitores arcæ. ♀Por-
24 ro Sebenias, & Ioſaphat, & Nathanael, & Amaſai, &
Zacharias, & Banaias, & Eliezer ſacerdotes clange-
bant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Iehias
25 erant ianitores arcæ. ♀‖ Igitur Dauid & omnes maio- ‖ 2 Reg 6.b.12.
D res natu Iſrael, & tribuni, ierunt ad deportandam ar-
cam fœderis Domini de domo Obededom cum lę i-
26 tia. ♀Cumque adiuuiſſet Deus Leuitas qui portabant
arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri,
27 & ſeptem arietes. ♀ Porro Dauid erat indutus ſtola
byſſina, & vniuerſi Leuitæ qui portabant arcam, cã-
toreſque, & Chonenias princeps prophetię inter can-
tores: Dauid autem etiam indutus erat ephod lineo.
28 ♀ Vniuerſuſque Iſrael deducebant arcam fœderis
Domini in iubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis cym-
29 balis, & nablis, & cytharis concrepantes. ♀ Cumque
perueniſſet arca fœderis Domini vſque ad Ciuita-
tem Dauid, Michol filia Saul proſpiciens per fene-
ſtram, vidit regem Dauid ſaltantem, atq; ludentem,
& deſpexit eum in corde ſuo.

CAPVT XVI.

1 ATtulerunt igitur arcam Dei, & conſtitue- 2 Reg.6 d.17.
A runt eam in medio tabernaculi quod te-
tenderat ei Dauid, & obtulerunt ho-
2 locauſta, & pacifica coram Deo. ♀ Cumque
compleſſet Dauid offerens holocauſta, & pacifica,
3 benedixit populo in nomine Domini. ♀ Et diuiſit
vniuerſis per ſingulos, a viro vſque ad mulierem
tortam panis, et partem aſſæ carnis bubalæ, & fri-
4 xam oleo ſimilam, ♀Conſtituitque coram arca Do-
mini de Leuitis, qui miniſtrarent: et recordaren-
tur operum eius, et glorificarent, atque laudarent
5 Dominum Deum Iſrael: ♀Aſaph principem, et ſe-
cundum eius Zachariam. Porro Iahiel, et Semira-
moth, et Iehiel, et Mathathiam, et Eliab, et Banaiam,
et Obededom: Iehiel ſuper organa pſalterij, et lyras:
6 Aſaph autem vt cymbalis perſonaret. ♀Banaiam ve-
ro et Iaziel ſacerdotes, canere tuba iugiter coram ar-
7 ca fœderis Domini. ♀ In illo die fecit Dauid princi-
pem ad confitendum Domino, Aſaph et fratres eius.
8 ♀‖ Confitemini Domino, et inuocate nomen eius: ‖ Pſalm. 104 a 1. Iſaia 12. a 4.
notas facite in populis adinuentiones eius.
9 ♀ Cantate ei, et pſallite ei, et narrate omnia mira-
B bilia eius.
10 ♀Laudate nomen ſanctum eius: lætetur cor quæ-
rentium Dominum.
11 ♀ Quærite Dominum et virtutem eius: quærite fa-
ciem eius ſemper.
12 ♀ Recordamini mirabilium eius quæ fecit, ſigno-
rum illius, et iudiciorum oris eius.
13 ♀ Semen Iſrael ſerui eius: filij Iacob electi eius.
14 ♀ Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa terra iu-
dicia eius.
15 ♀ Recordamini in ſempiternum pacti eius: ſermo-
nis quem præcepit in mille generationes.
16 ♀ Quem pepigit cum Abraham: et iuramenti illius
cum Iſaac.
17 ♀ Et conſtituit illud Iacob in præceptum, et Iſrael in
pactum ſempiternum.
18 ♀ Dicens, Tibi dabo terram Chanaan, funiculum
hæreditatis veſtræ.
19 ♀ Cum eſſent pauci numero, parui, et coloni eius.
20 ♀ Et tranſierunt de gente in gentem, et de regno ad
populum alterum.
21 ♀Non dimiſit quenquam calumniari eos: ſed incre
pauit pro eis reges.
22 ♀ ‖Nolite tangere Chriſtos meos: & in prophe- ‖Pſal.91. a.1.
tis meis nolite malignari.
23 ♀Cantate Domino omnis terra, annunciate ex die
C in diem ſalutare eius.
24 ♀Narrate in gentibus gloriam eius: in cunctis po-
pulis mirabilia eius.
25 ♀ Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: &
horribilis ſuper omnes deos.
26 ♀Oẽs enĩ dij populorũ, idola: Dñs aũt cęlos fecit.
27 ♀Confeſſio & magnificentia coram eo: fortitudo,
& gaudium in loco eius.
28 ♀Afferte Domino familiæ populorum: afferte Do-
mino gloriam, & imperium.
29 ♀Date Domino gloriam, nomini eius, leuate ſacri
ficium, & venite in conſpectu eius: & adorate Domi-
num in decore ſancto.
30 ♀Commoueatur a facie eius omnis terra: ipſe enim
fundauit orbem immobilem.
31 ♀Lætentur cęli, & exultet terra: & dicant in natio-
ribus, Dominus regnauit.
32 ♀Tonet mare, & plenitudo eius: exultent agri, &
omnia quæ in eis ſunt.
33 ♀ Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Domino:
quia venit iudicare terram.
34 ♀Cõfitemini Domino, quoniam bonus: quoniam
in ęternum miſericordia eius.
35 ♀Et dicite, Salua nos Deus Saluator noſter: & con
D grega nos, et erue de gentibus; vt confiteamur nomi-
ni ſancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.
36 ♀Benedictus Dominus Deus Iſrael ab æterno vſq;
in æternum: & dicat omnis populus, Amen, & hym-
num Domino.

♀Reliquit

37 ¶ Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini,
Aſaph & fratres eius: vt miniſtrarent in conſpectu ar-
38 cæ iugiter per ſingulos dies, & vices ſuas. ¶ Porro O-
bededom, & fratres eius ſexaginta octo: & Obede-
dom filium Idithum, & Hoſa conſtituit ianitores.
39 ¶ Sadoc autem ſacerdotem, & fratres eius ſacerdo-
tes, coram tabernaculo Domini in excelſo, quod
40 erat in Gabaon: ¶ vt offerrent holocauſta Domino
ſuper altare holocautomatis iugiter, mane & veſpe-
re, iuxta omnia quæ ſcripta ſunt in lege Domini,
41 quam præcepit Iſraeli. ¶ Et poſt eum Hemam & Idi-
thum, & reliquos electos, vnumquenque vocabulo
ſuo, ad confitendum Domino; Quoniam in ætet-
42 num miſericordia eius, ¶ Hemam quoque & Idithum
canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia mu-
ſicorum organa ad canendum Deo: filios autem Idi-
43 thum fecit eſſe portarios. ¶ Reuerſuſque eſt omnis po-
pulus in domum ſuam: & Dauid, vt benediceret
etiam domui ſuæ.

CAPVT XVII.

2. Reg. 7. 1.

1 CVm autem habitaret Dauid in domo ſua,
A dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego ha-
bito in domo cedrina: arca autem fœde-
2 ris Domini ſub pellibus eſt. ¶ Et ait Nathan ad Da-
uid. Omnia quæ in corde tuo ſunt, fac: Deus enim
3 tecum eſt. ¶ Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei ad
4 Nathan, dicens: ¶ Vade & loquere Dauid ſeruo meo:
Hæc dicit Dominus, Non ædificabis tu mihi domum
5 ad habitandum. ¶ Neque enim manſi in domo ex eo
tempore quo eduxi Iſrael vſque ad diem hãc: ſed fui
6 ſemper mutãs loca tabernaculi, & in tentorio ¶ manes
cum omni Iſrael. Nunquid locutus ſum ſaltem vni
iudicum Iſrael, quibus præceperam vt paſcerent po-
pulum meum, & dixi: Quare non ædificaſtis mihi
7 domum cedrinam? ¶ Nunc itaque ſic loqueris ad ſer-
uum meum Dauid: Hæc dicit Dominus exercituum,
Ego tuli te cum in paſcuis ſequereris gregem: vt eſſes
8 dux populi mei Iſrael. ¶ Et fui tecum quocunque per-
B rexiſti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fe-
cique tibi nomen quaſi vnius magnorum, qui cele-
9 brantur in terra. ¶ Et dedi locum populo meo Iſrael:
plantabitur & habitabit in eo, & vltra non commo-
uebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, ſicut a princi-
10 pio, ¶ ex diebus quibus dedi iudices populo meo Iſ-
rael, & humiliaui vniuerſos inimicos tuos. Annũcio
ergo tibi, quod ædificaturus ſit tibi Dominus domũ.
11 ¶ Cumque impleueris dies tuos, vt vadas ad patres
tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de
12 filiis tuis: & ſtabiliam regnum eius. ¶ Ipſe ædificabit
mihi domum, & firmabo ſolium eius vſque in æter-
13 num: ¶ EGO ERO EI IN PATREM, & ip-
ſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non
auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo qui ante te fuit.
14 ¶ Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo vſ-
que in ſempiternum: & thronus eius erit firmiſſimus
15 in perpetuum. ¶ Iuxta omnia verba hæc, & iuxta v-
niuerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad
16 Dauid. ¶ Cumque veniſſet rex Dauid, & ſediſſet co-
C ram Domino, dixit: Quis ego ſum Domine Deus,
17 & quæ domus mea, vt præſtares mihi talia? ¶ Sed &
hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo, ideoque lo-
cutus es ſuper domum ſerui tui, etiam in futurum:
& feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines,
18 Domine Deus. ¶ Quid vltra addere poteſt Dauid,
cum ita glorificaueris ſeruum tuum, & cognoueris
19 eum? ¶ Domine propter famulum tuum iuxta cor
tuum feciſti omnem magnificentiam hanc, & nota
20 eſſe voluiſti vniuerſa magnalia. ¶ Domine non eſt
ſimilis tui: & non eſt alius Deus abſque te, ex om-
21 nibus quos audiuimus auribus noſtris. ¶ Quis enim
eſt alius, vt populus tuus Iſrael, gens vna in terra,
D ad quam perrexit Deus, vt liberaret, & faceret po-
pulum ſibi, & magnitudine ſua, atque terroribus
eijceret nationes a facie eius, quem de Ægypto li-
22 berarat? ¶ Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in
populum, vſque in æternum, et tu Domine factus es
23 Deus eius. ¶ Nunc igitur Domine ſermo quem lo-
cutus es famulo tuo, et ſuper domum eius, confir-
24 metur in perpetuum, et fac, ſicut locutus es. ¶ Per-
maneatque, et magnificetur nomen tuum, vſque in
ſempiternum: et dicatur, Dominus exercituum
Deus Iſrael, et domus Dauid ſerui eius permanens
25 coram eo. ¶ Tu enim Domine Deus meus reuelaſti
auriculam ſerui tui, vt ædificares ei domum: et id-
circo inuenit ſeruus tuus fiduciam, vt oret coram
26 te. ¶ Nunc ergo Domine tu es Deus: et locutus es
27 ad ſeruum tuum tanta beneficia. ¶ Et cœpiſti be-
nedicere domui ſerui tui, vt ſit ſemper coram te:
te enim Domine benedicente, benedicta erit in
perpetuum.

CAPVT XVIII.

1 FActum eſt autem poſt hęc, vt percuteret Dauid 2. Reg. 8. 1.
A Philiſthiim, et humiliaret eos, et tolleret Geth,
2 et filias eius de manu Philiſtijm, ¶ percuteretq;
Moab, et fierent Moabitæ ſerui Dauid offerentes ei
3 munera. ¶ Eo tempore percuſſit Dauid etiam Adare-
zer regem Soba regionis Emath, quando perrexit vt
dilataret imperium ſuũ vſque ad flumen Euphraten.
4 ¶ Cepit ergo Dauid mille quadrigas eius, et ſeptem
millia equitum, ac viginti millia virorum peditum,
ſubneruauitque omnes equos curruum, exceptis cen
5 tum quadrigis quas reſeruauit ſibi. ¶ Superuenit autẽ
B et Syrus Damaſcenus, vt auxilium præberet Ada-
rezer regi Soba: ſed et huius percuſſit Dauid vigin-
6 ti duo millia virorum. ¶ Et poſuit milites in Dama-
ſco, vt Syria quoque ſeruiret ſibi, et offerret munera.
Adiuuitque eum Dominus in cunctis, ad quæ per
7 rexerat. ¶ Tulit quoque Dauid pharetras aureas,
quas habuerant ſerui Adarezer: et attulit eas in Ie-
8 ruſalem. ¶ Necnon de Tebath, et Chun vrbibus A-
darezer æris plurimum, de quo fecit Salomon ma-
9 re æneum, et columnas, et vaſa ænea. ¶ Quod cum
C audiſſet Thou rex Hemath percuſſiſſe videlicet Da-
10 uid omnem exercitum Adarezer regis Soba, ¶ mi-
ſit Adoran filium ſuum ad regem Dauid, vt poſtula-
ret ab eo pacem, et congratularetur ei, quod per-
cuſſiſſet, et expugnaſſet Adarezer: aduerſarius quip-
11 pe erat Thou Adarezer. ¶ Sed et omnia vaſa aurea
et argentea, et ęnea conſecrauit Dauid rex Domino,
cum argento et auro, quod tulerat ex vniuerſis gen-
tibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon,
12 quam de Philiſthiim, et Amalec. ¶ Abiſai vero filius
D Saruiæ percuſſit Edom in Valle Salinarum, decem
13 et octo millia: ¶ et conſtituit in Edom præſidium,
vt ſeruiret Idumæa Dauid: ſaluauitque Dominus
14 Dauid in cunctis ad quæ perrexerat. ¶ Regnauit ergo

Dauid ſuper vniuerſum Iſrael, & faciebat iudicium,
15 atque iuſtitiam cuncto populo ſuo. ¶ Porro Ioab fi-
lius Saruiæ erat ſuper exercitum, & Ioſaphat filius
16 Ahilud a commentarijs. ¶ Sadoc autem filius Achi-
tob, & Ahimelech, filius Abiathar, ſacerdotes: &
17 Suſa, ſcriba. ¶ Banaias quoque filius Ioiadæ ſuper
legiones Cerethi, & Phelethi: Porro filij Dauid pri-
mi ad manum regis.

CAPVT XIX.

2.Reg 10 a.1. 1 ACcidit autem vt moreretur Naas rex filio-
A rum Ammon, & regnaret filius eius pro eo.
2 ¶ Dixitque Dauid: Faciam miſericordiam
cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater eius
gratiam. Miſitque Dauid nuncios ad conſolandum
eum ſuper morte patris ſui. Qui cum perueniſſent in
terram filiorum Ammon, vt conſolarentur Hanon,
3 ¶dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon. Tu
forſitan putas quod Dauid honoris cauſa in patrem
tuum, miſerit qui conſolarentur te: nec animaduer-
tis, quod vt explorent, & inueſtigent, & ſcrutentur
4 terram tuam venerint ad te ſerui eius. ¶ Igitur Hanon
pueros Dauid decaluauit, & raſit, & præcidit tunicas
5 eorum a natibus vſque ad pedes, & dimiſit eos. ¶ Qui
cum abijſſent, & hoc mandaſſent Dauid, miſit in oc-
B curſum eorum (grandem enim contumeliam ſuſti-
nuerant) & præcepit, vt manerent in Iericho, donec
6 creſceret barba eorum, & tunc reuerterentur. ¶ Viden
tes autem filij Ammon, quod iniuriam feciſſent Da-
uid, tam Hanon, quam reliquus populus, miſerun
mille talenta argenti, vt conducerent ſibi de Meſo-
potamia, & de Syria Maacha, & de Soba currus, &
7 equites. ¶ Conduxeruntque triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo eius. Qui cum
veniſſent caſtrametati ſunt e regione Medaba. Filij
quoque Ammon congregati de vrbibus ſuis, vene-
8 runt ad bellum. ¶ Quod cum audiſſet Dauid, miſit
C Ioab, & omnem exercitum virorum fortium: ¶ egreſ-
9 ſique filij Ammon, direxerunt aciem iuxta portam
ciuitatis: reges autem qui ad auxilium eius venerant,
10 ſeparatim in agro ſteterunt. ¶ Igitur Ioab intelligens
bellum ex aduerſo, & poſt tergum contra ſe fieri, ele-
git viros fortiſſimos de vniuerſo Iſrael, & perrexit
11 contra Syrum. ¶ Reliquam autem partem populi de-
dit ſub manu Abiſai fratris ſui, & perrexerunt con-
12 tra filios Ammon: ¶ Dixitque: Si vicerit me Syrus,
auxilio eris mihi: Si autem ſuperauerint te filij Am-
13 mon, ero tibi in præſidium. ¶ Confortare, & agamus
viriliter pro populo noſtro, & pro vrbibus Dei no-
ſtri. Dominus autem quod in conſpectu ſuo bonum
14 eſt, faciet. ¶ Perrexit ergo Ioab, & populus qui cum eo
D erat, contra Syrum ad prælium: & fugauit eos. ¶ Por-
15 ro filij Ammon videntes quod fugiſſet Syrus, ipſi
quoque fugerunt Abiſai fratrem eius, & ingreſſi ſunt
ciuitatem: reuerſuſque eſt etiam Ioab in Ieruſalem.
16 ¶ Videns autem Syrus quod cecidiſſet coram Iſrael,
miſit nuncios, & adduxit Syrum qui erat trans Flu-
uium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer,
17 erat dux eorum. ¶ Quod cum annunciatum eſſet
Dauid, congregauit vniuerſum Iſrael, & tranſiuit
Iordanem, irruitque in eos, & direxit ex aduerſo
18 aciem, illis contra pugnantibus. ¶ Fugit autem Sy-
rus Iſrael: & interfecit Dauid de Syris ſeptem mil-
lia curruum, & quadraginta millia peditum, & So-
19 phac exercitus principem. ¶ Videntes autem ſerui
Adarezer ſe ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt
ad Dauid, & ſeruierunt ei, noluitque vltra Syria au-
xilium præbere filijs Ammon.

CAPVT XX.

1 FActum eſt autem poſt anni circulum, eo tem- 2.Reg 11 a.1. & 12 h.7.
A pore quo ſolent Reges ad bella procedere,
congregauit Ioab exercitum, & robur mili-
tiæ, & vaſtauit terram filiorum Ammon; perre-
xitque, & obſedit Rabba: porro Dauid manebat
in Ieruſalem, quando Ioab percuſſit Rabba, & de-
2 ſtruxit eam. ¶ Tulit autem Dauid coronam Mel-
B chon, de capite eius, & inuenit in ea auri pondo
talentum, & præcioſiſſimas gemmas, fecitque ſibi
inde diadema: manubias quoque vrbis plurimas
3 tulit. ¶ Populum autem qui erat in ea, eduxit: &
fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata car-
penta tranſire, ita vt diſſecarentur, & contereren-
tur: ſic fecit Dauid cunctis vrbibus filiorum Am-
mon: & reuerſus eſt cum omni populo ſuo in Ieru-
4 ſalem. ¶ Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer ad- 2.Reg 21 d.18.
uerſum Philiſthæos: in quo percuſſit Sobochai Hu-
ſathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliauit
5 eos. ¶ Aliud quoque bellum geſtum eſt aduerſus
C Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Sal-
tus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cuius
6 haſtæ lignum erat quaſi liciatorium texentium. ¶ Sed
& aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit ho-
D mo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt, ſimul
vigintiquattuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe
7 generatus. ¶ Hic blaſphemauit Iſrael: & percuſſit
eum Ionathan filius Samaa, fratris Dauid. Hi ſunt
filij Raphan in Geth, qui ceciderunt in manu Dauid,
& ſeruorum eius.

CAPVT XXI.

1 COnſurrexit autem Satan contra Iſrael: & cō- 2.Reg 24 a.1. Infra 27 c.24.
A citauit Dauid vt numeraret Iſrael. ¶ Di-
2 xitque Dauid ad Ioab, et ad principes po-
puli: Ite, & numerate Iſrael a Berſabee vſque Dan;
3 et afferte mihi numerum, vt ſciam. ¶ Reſpondit-
que Ioab: Augeat Dominus populum ſuum cen-
tuplum, quam ſunt: nonne domine mi rex, om-
nes ſerui tui ſunt? quare hoc quærit dominus meus
4 quod in peccatum reputetur Iſraeli? ¶ Sed ſermo
regis magis præualuit: egreſſuſque eſt Ioab, et cir-
cuiuit vniuerſum Iſrael: & reuerſus eſt Ieruſalem.
5 ¶ Deditque Dauidi numerum eorum quos circuie-
rat: & inuentus eſt omnis numerus Iſrael, mille
millia, & centum millia virorum educentium gla-
dium: de Iuda autem quadringenta ſeptuaginta
6 millia bellatorum. ¶ Nam Leui, & Beniamin non
numerauit: eo quod Ioab inuitus exequeretur re-
7 gis imperium. ¶ Diſplicuit autem Deo quod iuſſum
8 erat: & percuſſit Iſrael. ¶ Dixitque Dauid ad Deum:
B Peccaui nimis, vt hoc facerem: obſecro aufer ini-
9 quitatem ſerui tui, quia inſipienter egi. ¶ Et locu-
tus eſt Dominus ad Gad videntem Dauidis, dicens:
10 ¶ Vade, & loquere ad Dauid, & dic ei: Hæc di-
cit Dominus: Trium tibi optionem do: vnum quod
11 volueris elige, & faciam tibi. ¶ Cumque veniſſet
Gad ad Dauid, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige
12 quod volueris: ¶ aut tribus annis famem: aut tri-

bus

bus menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorũ
non poſſe euadere: aut tribus diebus gladium Domi-
ni, & peſtilẽtiam verſari in terra, & Angelum Domi-
ni interficere in vniuerſis finibus Iſrael: nũc igitur vi-
13 de quid reſpondeam ei qui miſit me. ¶ Et dixit Dauid
ad Gad: Ex omni parte me anguſtiæ præmũt, ſed me-
lius mihi eſt, vt incidam in manus Domini, quia mul
tæ ſunt miſerationes eius: quam in manus hominum.
14 ¶ Miſit ergo Dominus peſtilẽtiam in Iſrael: & cecide-
15 runt de Iſrael ſeptuaginta millia virorũ. ¶ Miſit quoq;
Angelũ in Ieruſalem, vt percuteret eam: cumq; per-
cuteretur, vidit Dominus, & miſertus eſt ſuper ma-
gnitudine mali: & imperauit Angelo q̃ percutiebat:
Sufficit, iam ceſſet manus tua. Porro Angelus Domi-
16 ni ſtabat iuxta aream Ornan Iebuſæi. ¶ Leuanſq; Da-
D uid oculos ſuos, vidit Angelum Domini ſtantem in-
ter cœlum, & terram, & euaginatum gladium in ma-
nu eius, & verſum contra Ieruſalem: & ceciderunt
tam ipſe, quam maiores natu veſtiti cilicijs, proni
17 in terram. ¶ Dixitque Dauid ad Deum: Nonne ego
ſum qui iuſſi, vt numeraretur populus? Ego qui pec-
caui, ego qui malum feci: iſte grex quid comme-
ruit? Domine Deus meus vertatur obſecro, ma-
nus tua in me, & in domum patris mei: populus au-
18 tem tuus non percutiatur. ¶ Angelus autem Domi-
ni præcepit Gad, vt diceret Dauidi, vt aſcenderet,
extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Ie-
19 buſæi. ¶ Aſcendit ergo Dauid iuxta ſermonem Gad,
20 quem locutus ei fuerat ex nomine Domini. ¶ Por-
ro Ornan cum ſuſpexiſſet, & vidiſſet Angelum, quat-
tuorque filij eius cum eo, abſconderunt ſe: nam eo
21 tempore terebat in area triticum. ¶ Igitur cum veni-
ret Dauid ad Ornan conſpexit eum Ornan, & pro-
ceſſit ei obuiam de area, & adorauit eum pronus in
22 terram. ¶ Dixitque ei Dauid: Da mihi locum areæ
tuæ, vt ædificem in ea altare Domino: ita vt quan-
tum valet, argenti accipias, & ceſſet plaga a popu-
23 lo. ¶ Dixit autem Ornan ad Dauid: Tolle, & faciat
D dominus meus rex quodcunque ei placet: ſed &
boues do in holocauſtum, & tribulas in ligna, & tri-
24 ticum in ſacrificium. Omnia libens præbebo. ¶ Di-
xitque ei rex Dauid: Nequaquam ita fiet, ſed ar-
gentum dabo quantum valet: neque enim tibi au-
ferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gra-
25 tuita. ¶ Dedit ergo Dauid Ornan pro loco ſiclos au-
26 ri iuſtiſſimi ponderis ſexcentos. ¶ Et ædificauit ibi al- 2. Par. 3. a. 1.
tare Domino: obtulitque holocauſta, & pacifica,
& inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in igne
27 de cœlo ſuper altare holocauſti. ¶ Præcepitque Do-
minus Angelo: & conuertit gladium ſuum in vagi-
28 nam: ¶ Protinus ergo Dauid, videns quod exau-
diſſet eum Dominus in area Ornan Iebuſæi, immo-
29 lauit ibi victimas. ¶ Tabernaculum autem Domini,
quod fecerat || Moyſes in deſerto, & altare holocau- || Exo. 36 a. 2.
30 ſtorum, ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon: ¶ Et
non præualuit Dauid ire ad altare, vt ibi obſecraret
Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus vi-
dens gladium Angeli Domini.

CAPVT XXII.

1 Dixitque Dauid: Hæc eſt domus Dei, &
A hoc altare in holocauſtum Iſrael. ¶ Et præ-
2 cepit vt congregarentur omnes proſelyti
de terra Iſrael, & conſtituit ex eis latomos ad cæ-
dendos lapides, & poliendos, vt ædificaretur do-
3 mus Dei. ¶ Ferrum quoque plurimum ad clauos
ianuarum, & ad commiſſuras, atque iuncturas præ-
4 parauit Dauid: & æris pondus innumerabile. ¶ Li-
gna quoque cedrina non poterant æſtimari, quæ
5 Sidonij, & Tyrij deportauerant ad Dauid. ¶ Et
dixit Dauid: Salomon filius meus puer paruulus
eſt, & delicatus: domus autem quam ædificare vo-
lo Domino, talis eſſe debet, vt in cunctis regioni-
B bus nominetur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et
ob hanc cauſam, ante mortem ſuam omnes præ-
6 parauit impenſas. ¶ Vocauitque Salomonem filium
ſuum: & præcepit ei, vt ædificaret domum Domino
7 Deo Iſrael. ¶ Dixitque Dauid ad Salomonem: Fili
mi, voluntatis meæ fuit, vt ædificarem domum no-
8 mini Domini Dei mei. ¶ Sed factus eſt ſermo Do- Infra 28. a. 9.
mini ad me, dicens: Multum ſanguinem effudiſti,
& plurima bella bellaſti: non poteris ædificare do-
mum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me:
9 ¶ Filius qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus: fa-
ciam enim eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis
per circuitum: & ob hanc cauſam Pacificus voca-
bitur: & pacem, & ocium dabo in Iſrael cunctis
10 diebus eius. ipſe ædificabit domum nomini meo, ¶ &
IPSE ERIT MIHI IN FILIVM: & ego || 2. Reg 7. b. 13. Hebr. 1. a. 5.
ero illi in patrem: firmaboque ſolium regni eius ſu-
11 per Iſrael in æternum. ¶ Nunc ergo fili mi, ſit Do- 3. Reg 5. b. 1.
C minus tecum, & proſperare, & ædifica domum Do-
12 mino Deo tuo, ſicut locutus eſt de te. ¶ Det quo-
que tibi Dominus prudentiam, & ſenſum. vt rege-
re poſſis Iſrael, & cuſtodire legem Domini Dei tui.
13 ¶ Tunc enim proficere poteris, ſi cuſtodieris manda-
ta, & iudicia quæ præcepit Dominus Moyſi, vt do-
ceret Iſrael: confortare, & viriliter age, ne timeas,
14 neque paueas. ¶ Ecce ego in paupertate mea præ-
paraui impenſas domus Domini, auri talenta cen-
tum millia, & argenti mille millia talentorum: æris
vero, & ferri non eſt pondus: vincitur enim nume-
rus magnitudine: ligna et lapides præparaui ad vni-
15 uerſa impendia. ¶ Habes quoque plurimos artifi-
ces, latomos, et cæmentarios, artificeſque ligno-
D rum, et omnium artium ad faciendum opus pruden-
16 tiſſimos, ¶ in auro, et argento, et ære, et ferro, cu-
ius non eſt numerus. Surge igitur, et fac, et erit
17 Dominus tecum. ¶ Præcepit quoque Dauid cun-
ctis principibus Iſrael, vt adiuuarent Salomonem
18 filium ſuum. ¶ Cernitis inquiens, quod Dominus
Deus veſter vobiſcum ſit, et dederit vobis requiem
per circuitum, et tradiderit omnes inimicos veſtros
in manus veſtras, et ſubiecta ſit terra coram Domi-
19 no, et coram populo eius: ¶ Præbete igitur corda ve-
ſtra, et animas veſtras, vt quæratis Dominum Deum
veſtrum: et conſurgite, et ædificate ſanctuarium Do-
mino Deo: vt introducatur arca fœderis Domini, et
vaſa Domino conſecrata, in domum quæ ædificatur
nomini Domini.

CAPVT XXIII.

1 IGitur Dauid ſenex, et plenus dierum, regem cõ-
A ſtituit Salomonem filium ſuũ, ſuper Iſrael. ¶ Et
2 congregauit oẽs principes Iſrael, et ſacerdotes,
3 atq; Leuitas. ¶ Numeratiq; ſunt Leuitæ a triginta an-
nis, et ſupra, et inuẽta ſũt triginta octo millia virorũ.
4 ¶ Ex his electi ſunt, et diſtributi in miniſteriũ domus

Domini

Domini viginti quatuor millia: prępoſitorum autem
5 & iudicum, ſex millia. ¶ Porro quatuor millia iani-
tores: totidem pſaltæ canentes Domino in organis,
6 quæ fecerat ad canendum. ¶‖ Et diſtribuit eos Dauid
‖ Exo.6. c.17. Sup.6. a. 1.
per vices filiorum Leui, Gerſon videlicet, & Caath,
7 & Merari. ¶ Filij Gerſon: Leedam, & Semei. ¶ Filij
8 Leedam: princeps Iahiel, & Zetham, & Iohel, tres.
9 ¶ Filij Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: iſti
B principes familiarum Leedam. ¶ Porro filij Semei: Le
10 heth, & Ziza, & Iaus, & Baria: iſti filij Semei qua-
11 tuor. ¶ Erat autem Leheth prior, Ziza ſecundus, por-
ro Iaus, & Baria non habuerunt plurimos filios, &
idcirco in una familia vnaque domo computati ſunt.
12 ¶ Filij Caath: Amram & Iſaar, Hebron, & Oziel, qua-
13 tuor. ¶‖ Filij Amram Aaron, & Moyſes.‖ Separatuſq;
‖ Exo.2. a.& 6 c.10. Heb. 5. b.5.
eſt Aaron, vt miniſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe &
filij eius in ſempiternum, & adoleret incenſum Do-
mino ſecundum ritum ſuum, ac benediceret nomini
14 eius in perpetuum. ¶ Moyſis quoque hominis Dei fi-
15 lij annumerati ſunt in tribu Leui. ¶ Filij Moyſi: Ger-
16 ſom, & Eliezer. ¶ Filij Gerſom: Subuel primus. ¶‖ Fue-
‖ Exod.1 d.22. & 18.a.3.
17 runt autem filij Eliezer: Rohobia primus: & non erã:
C Eliezer filij alij. Porro filij Rohobia multiplicari ſunt
18 nimis. ¶ Filij Iſaar: Salomith primus. ¶ Filii Hebron:
19 Ieriau primus, Amarias ſecundus, Iahaziel tertius,
20 Iecmaan quartus. ¶ Filij Oziel: Micha primus, Ieſia
21 ſecundus. ¶ Filii Merari: Moholi & Muſi. filii Moholi:
22 Eleazar, & Cis. ¶ Mortuus eſt autem Eleazar, & non
habuit filios, ſed filias: acceperuntque eas filii Cis
23 fratres earum. ¶ Filii Muſi: Moholi, & Eder, &
24 Ierimoth, tres. ¶ Hi filii Leui in cognationibus, &
familiis ſuis, principes per vices, & numerum capi-
tum ſingulorum, qui faciebant opera miniſterii do-
25 mus Domini a viginti annis, & ſupra. ¶ Dixit enim
Dauid: Requiem dedit Dominus Deus Iſrael popu-
lo ſuo, & habitationem Ieruſalem vſque in ęternum.
26 ¶ Nec erit officii Leuitarum, vt vltra portent taberna
27 culum, & omnia vaſa eius adminiſtrandum. ¶ Iuxta
præcepta quoque Dauid nouiſſima ſupputabitur nu
28 merus filiorum Leui a viginti annis, & ſupra. ¶ Et e-
D runt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Do
mini in veſtibulis, & in exedris, & in loco purifica-
tionis, & in ſanctuario, & in vniuerſis operibus mini
29 ſterii templi Domini: ¶ Sacerdotes autem, ſuper pa-
nes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad la-
gana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſu
30 per omne pondus, atque menſuram. ¶ Leuitę vero vt
ſtent mane ad confitendum, & canendum Domino:
31 ſimiliterque ad veſperam, ¶ tam in oblatione holo-
cauſtorum Domini, quam in ſabbatis, & Calendis,
& ſolemnitatibus reliquis iuxta numerum, & cære-
monias vniuſcuiuſque rei, iugiter coram Domino.
32 ¶ Et cuſtodiant obſeruationes tabernaculi fœderis, &
ritum ſanctuarii, & obſeruationem filiorum Aaron
fratrum ſuorum, vt miniſtrent in domo Domini.

CAPVT XXIIII.

1 PORRO filiis Aaron hæ partitiones erant. Filij
Luc. 10 a.1. Num. 3. a.4 & 26 g.60.
A Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Itha-
2 mar. ¶ Mortui ſunt autem Nadab, & Abiu an-
te patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotioque fun-
3 ctus eſt Eleazar, & Ithamar. ¶ Et diuiſit eos Da-
uid, id eſt Sadoc de filiis Eleazari, & Abimelech
de filiis Ithamar ſecundum vices ſuas, & miniſte-
4 rium. ¶ Inuentique ſunt multo plures filii Eleazar
in principibus viris, quam filii Ithamar. Diuiſit
autem eis, hoc eſt filiis Eleazar principes per fami-
lias ſedecim: & filiis Ithamar per familias, & do-
5 mos ſuas octo. ¶ Porro diuiſit vtraſque inter ſe fa-
milias ſortibus: erant enim principes ſanctuarii,
& principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de fi-
6 liis Ithamar. ¶ Deſcripſitque eos Semeias filius Na-
B thanael ſcriba Leuites, coram rege, & principibus,
& Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar,
principibus quoque familiarum ſacerdotalium, &
Leuiticarum: vnam domum, quæ cæteris præerat,
Eleazar: & alteram domum, quæ ſub ſe habebat cæ-
7 teros, Ithamar. ¶ Exiuit autem ſors prima Ioiarib,
8 ſecunda Iedei, ¶ tertia Harim, quarta Seorim, ¶ quin-
9 ta Melchia, ſexta Maiman, ¶ ſeptima Accos, octa-
10 ua Abia, ¶ nona Ieſua, decima Sechenia, ¶ vndeci-
11 ma Eliaſib, duodecima Iacim, ¶ tertiadecima Hop-
12 pha, decimaquarta Isbaab, ¶ decimaquinta Belga,
13 decimaſexta Emmer, ¶ decimaſeptima Hezir, de-
14 cimaoctaua Aphſes, ¶ decimanona Pheteia, vige-
15 ſima Hezechiel, ¶ vigeſimaprima Iachin, vigeſima-
16 ſecunda Gamul, ¶ vigeſimatertia Dalaiau, vigeſima-
17 quarta Maaziau. ¶ Hæ vices eorum ſecundum mini-
18 ſteria ſua, vt ingrediantur domum Domini, & iuxta
19 ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum: ſicut
C præceperat Dominus Deus Iſrael. ¶ Porro filiorum
20 Leui, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Su-
21 bael: & de filiis Subael, Iehedeia. ¶ de filiis quoque
22 Rohobiæ princeps Ieſias. ¶ Iſaari vero filius Sale-
23 moth. filiuſque Salemoth Iahath: ¶ filiuſque eius
D Ieriau primus, Amarias ſecundus, Iahaziel tertius,
24 Iecmaan quartus. ¶ Filius Oziel, Micha: filius Mi-
25 cha, Samir. ¶ Frater Micha, Ieſia, filiuſque Ieſiæ,
26 Zacharias. ¶ Filii Merari: Moholi & Muſi. filius O-
27 ziau: Benno. ¶ Filius quoq; Merari: Oziau, & Soam,
28 & Zachur, & Hebri. ¶ Porro Moholi filius Eleazar,
29 qui non habebat liberos: ¶ Filius vero Cis, Ierameel.
30 ¶ Filii Muſi: Moholi, Eder, & Ierimoth. Iſti filii Leui
31 ſecundum domos familiarum ſuarum. ¶ Miſerunt-
que et ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron corã
Dauid rege, & Sadoc, & Ahimelech, & princi-
pibus familiarum Sacerdotalium, & Leuiticarum,
tam maiores, quam minores: omnes ſors æquali-
ter diuidebat.

CAPVT XXV.

1 IGitur Dauid, & magiſtratus exercitus ſegrega-
A uerunt in miniſterium filios Aſaph, & Heman,
& Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſal-
teriis, & cymbalis ſecundum numerum ſuum dedica
2 to ſibi officio ſeruientes. ¶ De filiis Aſaph: Zacchur,
& Ioſeph, & Nathania, & Aſarela, filii Aſaph ſub ma
3 nu Aſaph prophetantis iuxta regem. ¶ Porro Idithun:
filii Idithun, Godolias, Sori, Ieſeias, et Haſabias, et
Mathathias, ſex, ſub manu patris ſui Idithun, qui in
cithara prophetabat ſuper confitentes, et laudantes
4 Dominum. ¶ Heman quoque: filii Heman, Bocciau,
B Mathaniau, Oziel, Subuel, et Ierimoth, Hananias,
Hanani, Ehiatha, Geddelthi, et Romemtiezer, et
5 Iesbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth. ¶ omnes
iſti filii Heman Videntis regis in ſermonibus Dei,
vt exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios
6 quatuordecim: et filias tres. ¶ Vniuerſi ſub manu

patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtri-
buti erant, in cymbalis, & pſalterijs, & citharis, in
miniſteria domus Domini iuxta regem: Aſaph vi-
7 delicet, & Idithun, & Heman. ¶ Fuit autem nu-
merus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant cá-
ticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta-
8 octo. ¶ Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo, tã
9 maior, quam minor, doctus pariter, & indoctus. ¶ E-
C greſſaque eſt ſors prima Ioſeph, qui erat de Aſaph,
ſecunda Godoliæ, ipſi & filijs eius, & fratribus eius
10 duodecim. ¶ Tertia Zacchur, filijs & fratribus eius
11 duodecim. ¶ Quarta Iſari, filijs & fratribus eius duo
12 decim: ¶ Quinta Nathaniæ, filijs & fratribus eius
13 duodecim. ¶ Sexta Bocciau, filijs & fratribus eius
14 duodecim. ¶ Septima Iſreela, filijs & fratribus eius
15 duodecim. ¶ Octaua Ieſaiæ, filij & fratribus eius
16 duodecim. ¶ Nona Mathaniæ, filijs & fratribus eius
17 duodecim. ¶ Decima Semeiæ, filijs & fratribus eius
18 duodecim. ¶ Vndecima Azareel, filijs & fratribus
19 eius duodecim. ¶ Duodecima Haſabiæ filijs, & fra-
20 tribus eius duodecim. ¶ Tertiadecima Subael, fi-
D lijs, & fratribus eius duodecim. ¶ Quarta decima
21 Mathathiæ, filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Quin-
22 tadecima Ierimoth, filijs & fratribus eius duodecim.
23 ¶ Sextadecima Hananiæ, filijs & fratribus eius duo-
24 decim. ¶ Septimadecima Ieſbacaſſæ, filijs & fratribus
25 eius duodecim. ¶ Octauadecima Hanani, filijs & fra-
26 tribus eius duodecim. ¶ Nonadecima Mellothi, filijs
27 & fratribus eius duodecim. ¶ Vigeſima Eliatha, filijs
28 & fratribus eius duodecim. ¶ Vigeſimaprima Othir,
29 filijs & fratribus eius duodecim. ¶ Vigeſimaſecun-
da Geddelthi, filijs, & fratribus eius duodecim.
30 ¶ Vigeſimatertia Mahazioth, filijs & fratribus eius
31 duodecim. ¶ Vigeſimaquarta Romenthiezer, filijs
& fratribus eius duodecim.

CAPVT XXVI.

1 Diuiſiones autem ianitorum. de Coritis Me-
A ſelemia, filius Core, de filijs Aſaph, ¶ fi-
2 lij Meſelemiæ: Zacharias primogenitus,
Iahiel ſecundus, Zabadias tertius, Iathanael quar-
3 tus, ¶ Ælam quintus, Iohanam ſextus, Elioenai
4 ſeptimus. ¶ Filij autem Obededom: Semeias pri-
mogenitus, Iozabad ſecundus, Ioaha tertius, Sa-
5 char quartus, Nathanael quintus. ¶ Ammiel ſex-
tus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi octauus: quia
6 benedixit illi Dominus: ¶ Semeiæ autem filio eius
nati ſunt filij, præfecti familiarum ſuarum: erant
7 enim viri fortiſſimi. ¶ filij ergo Semeiæ: Othni, &
Raphael, & Obed, Elzabad, fratres eius viri fortiſ-
8 ſimi: Eliu quoque, & Samachias. ¶ omnes hi de
filijs Obededom: ipſi & filij, & fratres eorum for-
tiſſimi ad miniſtrandum, ſexagintaduo de Obede-
9 dom. ¶ Porro Meſelemiæ filij, & fratres eorum ro-
10 buſtiſſimi, decem & octo. ¶ De Hoſa autem, id eſt
B de filijs Merari: Semri princeps (non enim habue-
rat primogenitum, & idcirco poſuerat eum pater
11 eius in principem) ¶ Helcias ſecundus, Tabelias
tertius, Zacharias quartus: omnes hi filij, & fratres
12 Hoſa, tredecim. ¶ Hi diuiſi ſunt in ianitores, vt ſem-
per principes cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum
13 miniſtrarent in domo Domini. ¶ Miſſæ ſunt ergo ſor-
tes ex æquo, & paruis & magnis per familias ſuas in
14 vnamquanque portarum. ¶ Cecidit ergo ſors Orien-
talis, Selemiæ. Porro Zachariæ filio eius, viro prudé-
tiſſimo, & erudito, ſortito obtigit plaga ſeptentrio-
15 nalis. ¶ Obededom vero & filijs eius, ad auſtrum: in
16 qua parte domus erat ſeniorum concilium. ¶ Sephim
& Hoſa ad Occidentem iuxta portam, quæ ducit ad
17 viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam. ¶ Ad O-
rientem vero Leuitæ ſex: & ad aquilonem quatuor
per diem, atq; ad Meridiem ſimiliter in die, quatuor:
18 & vbi erat concilium, bini & bini. ¶ In cellulis quoq;
C ianitorum ad Occidentem quatuor in via: binique
19 per cellulas. ¶ Hæ ſunt diuiſiones ianitorum filiorum
20 Core, & Merari. ¶ Porro Achias erat ſuper theſauros
21 domus Dei, & vaſa ſanctorum. ¶ Filij Ledam, filii
Gerſonni: de Ledan principes familiarum, Ledan &
22 Gerſonni, Iehieli. ¶ Filij Iehieli: Zathan & Ioe fratres
23 eius ſuper theſauros domus Domini, ¶ Amrami-
24 tis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis. ¶ Su-
bael autem filius Gerſom, filii Moyſi, præpoſitus
25 theſauris. ¶ Frater quoque eius Eliezer, cuius filius
Rahabia, & huius filius Iſaias, & huius filius Ioram,
26 huius quoq; filius Zechri, & huius filius Selemith. ¶ Ip-
ſe Selemith, & fratres eius ſuper theſauros ſancto-
rum, quæ ſanctificauit Dauid rex, & principes fa-
miliarum, & tribuni, & centuriones, & duces exer-
27 citus, ¶ de bellis, & manubijs præliorum, quæ con-
ſecrauerant ad inſtaurationem, & ſupellectilem tem-
28 pli Domini. ¶ Hæc autem vniuerſa ſanctificauit Sa-
D muel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner,
& Ioab filius Saruiæ: omnes qui ſanctificauerant ea
29 per manum Selemith, et fratrum eius. ¶ Iſaaritis vero
præerat Chonenias, et filij eius ad opera forinſe-
cus ſuper Iſrael ad docendum, et iudicandum eos.
30 ¶ Porro de Hebronitis Haſabias, et fratres eius viri
fortiſſimi, mille ſeptingenti præerant Iſraeli trans Ior-
danem contra Occidentem, in cunctis operibus
31 Domini, et in miniſterium regis. ¶ Hebronitarum
autem princeps fuit Ieria ſecundum familias et co-
gnationes eorum. Quadrageſimo anno regni Da-
uid recenſiti ſunt, et inuenti ſunt viri fortiſſimi in
32 Iazer Galaad, ¶ fratreſque eius robuſtioris ætatis,
duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præ-
poſuit autem eos Dauid rex Rubenitis, et Gadditis,
et dimidiæ tribui Manaſſe, in omne miniſterium
Dei, et regis.

CAPVT XXVII.

1 Filii autem Iſrael ſecundum numerum ſuum,
A principes familiarum, tribuni, et centuriones,
et præfecti, qui miniſtrabant regi iuxta turmas
ſuas, ingredientes et egredientes per ſingulos menſes
in anno: vigintiquatuor millibus ſinguli præerant.
2 ¶ Primę turmę in primo menſe Ieſboã ꝑerat filius Zab-
3 diel: et ſub eo vigintiquatuor millia. ¶ de filijs Phares
princeps cunctorum principum in exercitu menſe pri-
4 mo. ¶ Secundi menſis habebat turmam Dudia Aho-
hites, et poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat
5 partem exercitus vigintiquatuor milliũ. ¶ Dux quo-
que turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banaias filius
Ioiadæ ſacerdos: et ĩ diuiſione ſua vigĩtiquatuor mil-
6 lia. ¶ Ipſe eſt Banaias fortiſſimus inter triginta, et ſu-
per triginta. præerat autem turmæ ipſius Amizabad
7 filius eius. ¶ Quartus, menſe quarto, Aſahel frater
B Ioab, et Zabadias filius eius poſt eum: et in turma
8 eius vigintiquatuor millia. ¶ Quintus, menſe quinto,

princeps Samaoth Iezerites: & in turma eius vigin-
9 quattuor millia.¶ Sextus,menſe ſexto,Hira filius Ac-
ces Thecuites: & in turma eius vigintiquattuor mil-
10 lia. ¶Septimus,menſe ſeptimo,Helles Phallonites de
filijs Ephraim: & in turma eius vigintiquattuôr mil-
11 lia. ¶Octauus,menſe octauo,Sobochai Huſathites de
ſtirpe Zarahi: & in turma eius vigintiquattuor mil-
12 lia. ¶Nonus,menſe nono,Abiezer Anathotites de fi-
lijs Iemini: & in turma eius vigintiquattuor millia.
13 ¶Decimus,mēſe decimo,Marai,& ipſe Netophatites
de ſtirpe Zarahi,& in turma eius vigintiquattuor mil
14 lia. ¶ Vndecimus, menſe vndecimo, Banaias Phara-
thonites de filijs Ephraim: & in turma eius viginti-
15 quattuor millia. ¶ Duodecimus,menſe duodecimo,
Holdai Netophathites,de ſtirpe Gothoniel:& in tur-
16 ma eius vigintiquattuor millia.¶Porro tribubus pręe-
C erant Iſrael, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri:
17 Simeonitis,dux Saphathias filius Maacha: ¶ Leuitis,
18 Haſabias filius Camuel: Aaronitis,Sadoc. ¶ Iuda,E-
19 liu frater Dauid: Iſſachar,Amri filius Michael: ¶Za-
bulonitis,Ieſmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus,Ie-
20 rimoth filius Ozriel.¶filijs Ephraī,Oſee fili9 Ozaziu:
21 dimidię tribui Manaſſe,Ioel filius Phadaię:¶& dimi-
diæ tribui Manaſſe in Galaad, Iaddo filius Zacharię:
22 Beniamin autem Iaſiel filius Abner.¶Dan vero,Ezri-
23 hel filius Ieroham.hi principes filiorum Iſrael. ¶No-
luit autem Dauid numerare eos a viginti annis infe-
rius: quia dixerat Dominus, vt multiplicaret Iſrael
24 quaſi ſtellas cęli. ¶Ioab filius Saruiæ cęperat numera-
re,‖nec compleuit: quia ſuper hoc ira irruerat in Iſ- ‖Sup. 21. a.
rael:& idcirco numerus eorum qui fuerant recenſiti,
25 non eſt relatus in faſtos regis Dauid. ¶ Super theſau-
D ros autem regis fuit Azmoth filius Adiel. his autem
theſauris qui erant in vrbibus,& in vicis,& in turri-
26 bus præſidebat Ionathan filius Oziæ. ¶Operi autem
ruſtico,& agricolis qui exercebant terram, præerat
27 Ezri filius Chelub:¶vinearumque cultoribus,Seme-
ias Romathites: cellis autem vinarijs,Zabdias Apho
28 nites.¶Nam ſuper oliueta,& ficeta,quę erant in cam-
peſtribus Balanan Gederites:ſuper apothecas autem
29 olei,Ioas. ¶ Porro armentis quæ paſcebantur in Sa-
ron, præpoſitus fuit Setrai Saronites: & ſuper boues
30 in vallibus Saphath filius Adli: ¶ ſuper camelos ve-
ro, Vbil Iſmaelites: & ſuper aſinos,Iadias Merona-
31 thites: ¶ ſuper oues quoque Iaziz Agareus omnes
32 hi, principes ſubſtantiæ regis Dauid. ¶Ionathan au-
tem patruus Dauid, conſiliarius, vir prudens,& lite-
ratus. ipſe & Iahiel filius Hachamoni, erant cum fi-
33 lijs regis. ¶ Achitophel etiam conſiliarius regis, &
34 Chuſai Arachites amicus regis: ¶ Poſt Achitophel
fuit Ioiada filius Banaiæ, & Abiathar. Princeps au-
tem exercitus regis erat Ioab.

CAPVT XXVIII.

1 CONuocauit igitur Dauid omnes principes Iſ-
A rael, duces tribuum, & præpoſitos turma-
rum, qui miniſtrabant regi: tribunos quo-
que & centuriones, & qui præerant ſubſtantiæ, &
poſſeſſionibus regis, filioſque ſuos cum eunuchis, &
potentes, & robuſtiſſimos quoſque in exercitu Ie-
2 ruſalem.¶ Cumque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet,ait: Au
dite me fratres mei, & populus meus.Cogitaui vt æ-
dificarem domum in qua requieſceret arca fœderis
Domini, & ſcabellum pedum Dei noſtri, & ad ædi-
3 ficandum omnia præparaui. ¶ Deus autem dixit mi-
hi:‖Non ædificabis domum nomini meo:eo quod ſis ‖2. Reg. 7.b.13.
4 vir bellator,& ſanguinem fuderis.¶Sed elegit Domi
nus Deus Iſrael me de vniuerſa domo patris mei, vt
eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum: de Iuda enim
elegit principes: porro de domo Iuda, domum patris
B mei,& de filijs patris mei,placuit ei vt me eligeret re
5 gem ſuper cunctum Iſrael.¶ ‖ Sed & de filijs meis(fi- ‖Sap.9.b 7.
lios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salo-
monem filium meum, vt ſederet in throno regni Do-
6 mini ſuper Iſrael:¶Dixitq; mihi:Salomon filius tuus
ædificabit domum meam,& atria mea: ipſum enim
7 elegi mihi in filium,& ego ero ei in patrem. ¶ Et fir-
mabo regnum eius, vſque in æternum, ſi perſeuera-
uerit facere præcepta mea, & iudicia,ſicut & hodie.
8 ¶ Nunc ergo coram vniuerſo cœtu Iſrael audiente
Deo noſtro, cuſtodite,& perquirite cuncta mandata
Domini Dei noſtri, vt poſſideatis terram bonam, &
relinquatis eam filijs veſtris poſt vos vſque in ſempi
9 ternum.¶Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum pa-
tris tui,& ſeruito ei corde perfecto,& animo volunta
rio:‖ Omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & vni- ‖ Pſal. 7. c.10.
uerſas mentium cogitationes intelligit: Si quæſieris
eum,inuenies:ſi autem dereliqueris eum,proijciet te
10 in æternum. ¶ Nunc ergo quia elegit te Dominus,vt
ædificares domum ſanctuarij,confortare, & perfice.
11 ¶ Dedit autem Dauid Salomoni filio ſuo deſcriptio-
C nem porticus,& templi,& cellariorum, & cęnaculi,
& cubiculorum in adytis, & domus propitiationis,
12 ¶ necnon & omnium, quę cogitauerat atriorum, &
exedrarum per circuitum in theſauros domus Domi
13 ni, & in theſauros ſanctorum, ¶ diuiſionum quę ſa-
cerdotalium, & Leuiticarum,in omnia opera domus
Domini,& in vniuerſa vaſa miniſterij templi Domi
14 ni, ¶ Aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterij.
Argenti quoque pondus pro vaſorum,& operum di-
15 uerſitate.¶Sed & in candelabra aurea,& ad lucernas
eorum, aurum pro menſura vniuſcuiuſque candela-
bri,& lucernarum.Similiter & in candelabra argen-
tea, & in lucernas eorum pro diuerſitate menſuræ.
16 pondus argenti tradidit. ¶ Aurum quoque dedit in
menſas,propoſitionis pro diuerſitate menſarum ſimi
17 liter,& argentum in alias menſas argenteas.¶ Ad fu-
D ſcinulas quoque & phialas, & thuribula ex auro pu-
riſſimo, & leunculos aureos pro qualitate menſuræ
pondus diſtribuit,in leunculum & leunculum.Simi-
liter & in leones argenteos diuerſum argenti pondus
18 ſeparauit.¶Altari autem in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit: vt ex ipſo fieret ſimilitudo
quadrigæ cherubim extendentium alas,& velātium
19 arcam fœderis Domini.¶Omnia,inquit,venerūt ſcri
pta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuerſa
20 opera exemplaris.¶ Dixit quoque Dauid Salomoni
filio ſuo: Viriliter age,& confortare,& fac:ne timeas,
& ne paueas: Dominus enim Deus meus tecum erit,
& non dimittet te, nec derelinquet,donec per-
ficias omne opus miniſterij domus Do-
21 mini.¶Ecce diuiſiones ſacerdotum,
& Leuitarum,in omne mini-
ſterium, domus Domi-
ni aſſiſtunt tibi,
& parati
ſunt, & nouerunt tam principes, quam po-
pulus facere omnia præcepta tua.

CAPVT XXIX.

1 LOcutuſque eſt Dauid rex ad omnem eccle-
A ſiam: Salomonem filium meum vnum ele-
git Deus, adhuc puerum & tenellum: o-
pus namque grande eſt: neque enim homini præpara-
2 tur habitatio, ſed Deo. ¶ Ego autem totis viribus mei
præparaui impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa
aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum
in ferrea, ligna ad lignea: & lapides onychinos, &
quaſi ſtibinos, & diuerſorum colorum, omnemque
precioſum lapidem, & marmor parium abundãtiſſi-
3 me. ¶ & ſuper hæc quæ obtuli in domum Dei mei, de
peculio meo aurum & argentum do in templum Dei
mei, exceptis his quæ præparaui in ædem ſanctam.
4 ¶ Tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem
B millia talentorum argenti probatiſſimi: ad deauran-
5 dos parietes templi. ¶ Et vbicũque opus eſt aurum, de
auro, & vbicunque opus eſt argentum, de argento o-
pera fiãt per manus artificum: & ſiquis ſponte offert,
impleat manum ſuam hodie, & offerat quod volue-
6 rit Domuio. ¶ Polliciti ſunt itaque principes fami-
liarum, & proceres tribuum Iſrael, tribuni quo-
que, & centuriones, & principes poſſeſſionum re-
7 gis. ¶ Dederuntque in opera domus Dei auri ta-
lenta quinque millia, & ſolidos decem millia, ar-
genti talenta decem millia: & æris talenta decem,
& octo millia: ferri quoque centum millia talentorũ.
8 ¶ Et apud quemcunque inuenti ſunt lapides, dede-
runt in theſauros domus Domini, per manum Ia-
9 hiel Gerſonitis. ¶ Lætatuſque eſt populus, cum vota
C ſponte promitterent: quia corde toto offerebant ea
Domino: ſed & Dauid rex lætatus eſt gaudio ma-
10 gno. ¶ Et benedixit Domino coram vniuerſa multi
tudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Iſrael pa-
11 tris noſtri ab æterno in æternum. ¶ Tua eſt Domine
magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria,
& tibi laus: cuncta enim quæ in cœlo ſunt, & in terra,
tua ſunt; tuum Domine regnum, & tu es ſuper om-
12 nes principes. ¶ Tuæ diuitiæ, & tua eſt gloria: tu do-
minaris omnium: in manu tua virtus & potentia, in
13 manu tua magnitudo, & imperium omnium. ¶ Nunc
igitur Deus noſter confitemur tibi, & laudamus no-
14 men tuum inclytum. ¶ Quis ego, & quis populus
D meus, vt poſſimus hæc tibi vniuerſa promittere? tua
ſunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, dedi-
15 mus tibi. ¶ Peregrini enim ſumus coram te & adue-
næ, ſicut omnes patres noſtri. ‖ Dies noſtri quaſi ‖ Sap. 2. b 5.
16 vmbra ſuper terram, & nulla eſt mora. ¶ Domine
Deus noſter, omnis hæc copia quam parauimus,
vt ædificaretur domus nomini ſancto tuo, de manu
17 tua eſt, & tua ſunt omnia. ¶ Scio Deus meus quod
probes corda, & ſimplicitatem diligas, vnde &
ego in ſimplicitate cordis mei, lætus obtuli vniuer-
ſa hæc: & populum tuum, qui hic repertus eſt, vi-
18 di cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. ¶ Do-
E mine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael Patrum
noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem
cordis eorum, & ſemper in venerationem tui mens
19 iſta permaneat. ¶ Salomoni quoque filio meo da
cor perfectum, vt cuſtodiat mandata tua, teſtimo-
nia tua, & cæremonias tuas, & faciat vniuerſa:
20 & ædificet ædem, cuius impenſas paraui. ¶ Præ-
cepit autem Dauid vniuerſæ eccleſiæ: Benedicite
Domino Deo noſtro. Et benedixit omnis eccleſia
Domino Deo patrum ſuorum, & inclinauerunt ſe,
21 & adorauerunt Deum, & deinde regem. ¶ Immo-
F lauerūtque victimas Domino: & obtulerunt ho-
locauſta die ſequenti, tauros mille, arietes mille,
agnos mille cum libaminibus ſuis, & vniuerſo ritu
22 abundantiſſime in omnem Iſrael. ¶ Et comederunt,
& biberunt coram Domino in die illo cum grandi
lætitia. ‖ Et vnxerunt ſecundo Salomonem filium ‖ 3. Reg. 1. c 14.
Dauid. Vnxerunt autem eum Domino in princi-
23 pem, & Sadoc in pontificem. ¶ Seditque Salo-
mon ſuper ſolium Domini in regem pro Dauid pa-
tre ſuo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Iſrael.
24 ¶ Sed & vniuerſi principes & potentes, & cuncti filij
regis Dauid dederunt manum, & ſubiecti fuerunt Sa
25 lomoni regi. ¶ Magnificauit ergo Dominus Salomo-
nem ſuper omnem Iſrael: & dedit illi gloriam regni,
26 qualem nullus habuit ante eum rex Iſrael. ¶ Igitur
G Dauid filius Iſai regnauit ſuper vniuerſum Iſrael.
27 ¶ Et dies quibus regnauit ſuper Iſrael, fuerunt quadra 1. Reg. 2.
ginta anni; in Hebron regnauit ſeptem annis, & in b. 11.
28 Ieruſalem annis triginta tribus. ¶ Et mortuus eſt in
ſenectute bona, plenus dierum, & diuitijs, & glo-
29 ria. Et regnauit Salomon filius eius pro eo. ¶ Geſta
autem Dauid regis priora, & nouiſſima ſcripta ſunt
in libro Samuelis Videntis, & in libro Nathan pro-
30 phetæ, atque in volumine Gad Videntis: ¶ vniuerſi-
que regni eius, & fortitudinis, & temporum, quæ
tranſierunt ſub eo, ſiue in Iſrael, ſiue in cunctis regnis
terrarum.

Libri Primi Paralipomenon Finis.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON:
Hebraice Dibre Haiamin.

CAPVT PRIMVM.

3. Reg. 3. a. 1. 1 COnfortatus eſt ergo Salomon fi-
A lius Dauid in regno ſuo, & Do-
minus Deus eius erat cum eo, &
magnificauit eum in excelſum.
2 ¶Præcepitque Salomon vniuer-
ſo Iſraeli, tribunis, & centurio-
nibus, & ducibus, & iudicibus
3 omnis Iſrael, & principibus familiarum: ¶ & abijt cũ
vniuerſa multitudine in Excelſum Gabaon, vbi erat
tabernaculum fęderis Dei, quod fecit Moyſes famu-
4 lus Dei, in ſolitudine. ¶ Arcam autem Dei adduxe-
rat Dauid de Cariathiarim in locum quem præpa-
rauerat ei, & vbi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt in
Exo. 38. a. 1. 5 Ieruſalem. ¶ Altare quoque æneum, ‖ quod fabrica-
tus fuerat Beſeleel filius Vri, filij Hur, ibi erat coram
B tabernaculo Domini, quod & requiſiuit Salomon,
6 & omnis Eccleſia. ¶ Aſcenditque Salomon ad alta-
re æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, &
7 obtulit in eo mille hoſtias. ¶ Ecce autem in ipſa nocte
apparuit ei Deus, dicens: Poſtula quod vis, vt dem
8 tibi. ¶ Dixitque Salomou Deo: Tu feciſti cum Dauid
patre meo miſericordiam magnam, & conſtituiſti
9 me regem pro eo. ¶ Nunc ergo Domine Deus im-
pleatur ſermo tuus, quem pollicitus es Dauid patri
meo: tu enim me feciſti regem ſuper populum tuum
multum, qui tam innumerabilis eſt, quam puluis ter-
Sap. 9. b. 10. 10 ræ. ¶‖Da mihi ſapientiam, & intelligentiam, vt ingre-
C diar, & egrediar coram populo tuo: quis enim poteſt
hunc populum tuum digne, qui tam grandis eſt, iudi-
11 care? ¶ Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc
magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti diuitias,
& ſubſtantiam, & gloriam, neq; animas eorum qui te
oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſa-
piẽtiam, & ſcientiã, vt iudicare poſſis populũ meum,
12 ſuper quem conſtitui te regem: ¶Sapientia, & ſcientia
data ſunt tibi: diuitias autem, & ſubſtantiam, & glo-
riam dabo tibi, ita vt nullus in regibus, nec ante te,
13 nec poſt te fuerit ſimilis tui. ¶‖Venit ergo Salomon ab 3. Reg. 10. d. 26.
D excelſo Gabaon in Ieruſalem coram tabernaculo fę-
14 deris, & regnauit ſuper Iſrael. ¶ Congregauitque ſibi
currus, & equites, & facti ſunt ei mille quadringenti
currus, & duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe
in vrbibus quadrigarum, & cum rege in Ieruſalem.
15 ¶ Præbuitque rex argentum, & aurum in Ieruſalem
quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcun
16 tur in campeſtribus multitudine magna. ¶‖ Adduce- 3. Reg. 10. d. 28.
bantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa a nego-
17 ciatoribus regis, qui ibant, & emebant precio, ¶ qua-
drigam equorum ſexcentis argenteis, & equum cen-
tum quinquaginta: ſimiliter de vniuerſis regnis He-
thæorum, & a regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAPVT II.

1 DEcreuit aũt Salomon ædificare domum no-
A mini Domini, & palatium ſibi. ¶ Et nume-
2 rauit ſeptuaginta millia virorum portãtiũ
humeris, & octoginta millia qui cæderent lapides in
montibus, præpoſitoſq; eorum tria millia ſexcentos.
3 ¶ Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: ‖ Sicut 3. Reg. 5. a. 2.
egiſti cum Dauid patre meo, & miſiſti ei ligna cedri-
4 na, vt ædificaret ſibi domum, in qua & habitauit: ¶ ſic
fac mecum, vt ædificem domũ nomini Domini Dei
mei, vt conſecrem eam ad adolendum incenſum co-
ram illo, et fumiganda aromata, et ad propoſitionem
panum ſempiternam, et ad holocautomata mane, et
veſpere, ſabbatis quoque, et neomenijs, et ſolemnita-
tibus Domini Dei noſtri in ſempiternum, quæ man-
5 data ſunt Iſraeli. ¶ Domus enim quam ædificare cu-
B pio, magna eſt: magnus eſt enim Deus noſter ſuper
6 omnes deos. ¶Quis ergo poterit præualere, vt ædificet
ei dignam domum? ſi cœlum, et cœli cœlorum cape-
re eum nequeunt: quantus ego ſum, vt poſſim ædifica
re ei domum? ſed ad hoc tantum, vt adoleatur incen-
7 ſum coram illo. ¶ Mitte ergo mihi virum eruditũ, qui
nouerit operari in auro, et argento, ære, et ferro, pur-
pura, coccino, et hyacintho, et qui ſciat ſculpere cęla-
turas cum his artificibus quos mecũ habeo in Iudæa,
8 et Ieruſalẽ, quos præparauit Dauid pater meus. ¶ Sed
et ligna cedrina mitte mihi, et arceuthina, et pinea de
Libano: ſcio enim quod ſerui tui nouerint cædere li-
9 gna de Libano, et erunt ſerui mei cum ſeruis tuis, ¶ vt
C parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam
10 cupio ædificare, magna eſt nimis, et inclyta. ¶ Præte-
rea operarijs qui cæſuri ſunt ligna, ſeruis tuis dabo
in cibaria tritici coros viginti millia, et hordei coros
totidem, et vini viginti millia metretas, olei quo-

11 que ſata viginti millia. ¶ Dixit autem Hiram rex Ty-
ri per literas, quas miſerat Salomoni: Quia dilexit
12 Dñs populũ ſuũ, idcirco te regnare fecit ſup eum. ¶ Et
addidit, dicens: Benedictus Dñs Deus Iſrael, qui fecit
cœlũ, & terrã, qui dedit Dauid regi filiũ ſapiẽtem, &
eruditũ, & ſenſatũ, atq; prudentẽ, vt ædificaret domũ
13 Dño, & palatium ſibi. ¶ Miſi ergo tibi virum pruden-
14 tem, & ſcientiſſimum Hiram patrem meum, ¶ filium
mulieris de filiabus Dan: cuius pater fuit Tyrius, qui
nouit operari in auro, & argento, ære, & ferro, &
marmore, & lignis, in purpura quoque, & hyacin-
tho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cælare omnem
ſculpturam, & adinuenire prudenter quodcunque in
opere neceſſarium eſt cum artificibus tuis, & cum ar-
15 tificibus Domini mei Dauid patris tui. ¶ Triticum er-
D go, & hordeum, & oleum, & vinum, quæ pollicitus
16 es Domine mi, mitte ſeruis tuis. ¶ Nos autẽ cædemus
ligna de Libano, quot neceſſaria habueris, & appli-
cabimus ea ratibus per mare in Ioppe: tuum autem
17 erit transferre ea in Ieruſalem. ¶ Numerauit igitur Sa-
lomon omnes viros proſelytos qui erant in terra Iſ-
rael: poſt dinumerationem quam dinumerauit Da-
uid pater eius: & inuẽti ſunt centũ quinquaginta mil-
18 lia, & tria millia ſexcenti. ¶ Fecitq; ex eis ſeptuaginta
millia, qui humeris onera portarẽt, & octoginta mil-
lia qui lapides in montibus cæderent: tria autem mil-
lia, & ſexcentos præpoſitos operum populi.

CAPVT III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domum Domini
A in Ieruſalem, in Monte Moria, qui demonſtra-
tus fuerat Dauid patri eius, in loco, quem pa-
2 rauerat Dauid in area ‖ Ornam Iebuſæi. ¶ Cœpit autẽ
3 ædificare menſe ſecundo, anno quarto regni ſui. ¶ Et
hæc ſunt fundamenta quæ iecit Salomon, vt ædifica-
ret domum Dei, longitudinis cubitos in menſura pri-
4 ma ſexaginta, latitudinis cubitos viginti. ¶ Porticum
vero ante frontem, quæ tendebatur in longum iuxta
mẽſuram latitudinis domus, cubitorum viginti: por-
ro altitudo centum viginti cubitorum erat: & deau-
5 rauit eam intrinſecus auro mũdiſſimo. ¶ Domũ quoq;
maiorẽ texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri
B obrizi affixit per totũ: ſculpſitq; in ea palmas, & qua-
6 ſi catenulas ſeinuicem complectentes. ¶ Strauit quoq;
pauimentum templi precioſiſſimo marmore, decore
7 multo. ¶ Porro aurum erat probatiſſimum, de cuius
laminis texit domum, & trabes eius, & poſtes, & pa-
8 rietes, & oſtia: & cęlauit cherubim in parietibus. ¶ Fe-
cit quoque domum Sanctiſanctorum: longitudinem
iuxta latitudinem domus, cubitorum viginti: & lati-
tudinem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis au-
9 reis texit eam, quaſi talentis ſexcentis. ¶ Sed & clauos
fecit aureos. ita vt ſinguli claui ſiclos quinquagenos
10 appenderent: cęnacula quoque texit auro. ¶ Fecit etiã
in domo Sanctiſanctorum cherubim duos, opere ſta-
11 tuario: & texit eos auro. ¶ Alæ cherubim viginti cubi-
C tis extẽdebantur, ita vt vna ala haberet cubitos quin-
que, & tangeret parietem domus: & altera quinq; cu-
12 bitos habens, alam tangeret alterius cherub. ¶ Simili-
ter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, &
tangebat parietem: & ala eius altera quinque cubito-
13 rum, alam cherub alterius contingebat. ¶ Igitur alæ
vtriuſque cherubim expanſæ erant, & extendeban-
tur per cubitos viginti: ipſi aũt ſtabãt erectis pedibus,

‖ 1.Reg 6.a.1. 1 Par.21. d.26. 3.Reg.6. a.1.

14 & facies eorũ erãt verſæ ad exteriorẽ domum. ¶ Fecit
quoq; ‖ velũ ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo:
15 & intexuit ei cherubim. ¶ Ante fores ẽt tẽpli ‖ duas co-
lumnas, q̃ triginta, & quinq; cubitos habebãt altitu-
16 dinis: porro capita earũ, quinq; cubitorũ. ¶ Necnon &
quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capiti-
bus columnarũ: malogranata ẽt cẽtũ, q̃ catenulis in-
17 terpoſuit. ¶ Ipſas quoq; columnas poſuit in veſtibulo
templi, vnam a dextris, & alteram a ſiniſtris: eam quę
a dextris erat, vocauit Iachin: & quę ad lęuam, Booz.

‖ Mat.17 E.51. ‖ Iere.12. d.20.

CAPVT IIII.

1 FEcit quoq; altare æneũ viginti cubitorum lon-
A gitudinis, & viginti cubitorũ latitudinis, & de
2 cẽ cubitorũ altitudinis. ¶ Mare ẽt fuſile decẽ cu
bitis a labio vſq; ad labiũ, rotundũ ꝑ circuitũ: quinq;
cubitos habebat altitudinis: & funiculus triginta cu-
3 bitorum ambiebat gyrum eius. ¶ Similitudo quoque
boũ erat ſubter illud: & decẽ cubitis quædã extrinſe-
cus cęlaturę, quaſi duobus verſibus alnum maris cir-
4 cuibant: Boues autem erant fuſiles: ¶ & ipſum mare
ſuper duodecim boues impoſitũ erat, quorum tres re-
ſpiciebant ad aquilonem, & alij tres ad occidentem,
porro tres alij meridiem, & tres qui reliqui erãt, orien
tem, habentes mare ſuperpoſitum: poſteriora autem
5 boum erãt intrinſecus ſub mari. ¶ Porro vaſtitas eius
habebat menſuram palmi, & labium illius erat quaſi
B labium calicis, vel repandi lilij, capiebatque tria mil-
6 lia metretas. ¶ Fecit quoque conchas decem: & poſuit
quinque a dextris, & quinque a ſiniſtris, vt lauarent
in eis omnia quæ in holocauſtum oblaturi erant: por-
7 ro in mari ſacerdotes lauabantur. ¶ Fecit autem et can
delabra aurea decẽ, ſecundũ ſpeciẽ, qua iuſſa erãt fie-
ri: & poſuit ea in tẽplo, quinq; a dextris, & quinq; a
8 ſiniſtris: ¶ Necnon et menſas decem: et poſuit eas in
templo, quinq; a dextris, et quinq; a ſiniſtris. Phialas
9 quoq; aureas centum. ¶ Fecit etiam atrium ſacerdo-
tũ, et baſilicam grandem: et oſtia in baſilica, quę texit
10 ære. ¶ Porro mare poſuit in latere dextro contra orien
C tem ad meridiem. ¶ Fecit autẽ Hiram lebetes, et crea-
11 gras, et phialas: et compleuit omne opus regis in do-
12 mo Dei: ¶ Hoc eſt, columnas duas: et epiſtylia, et capi-
ta, et quaſi quędam retiacula, quę capita tegerent ſu-
13 per epiſtylia. ¶ Malogranata quoque quadringenta,
et retiacula duo, ita vt bini ordines malogranatorum
ſingulis retiaculis iungerentur, quę protegerent epi-
14 ſtylia: et capita columnarum. ¶ Baſes etiam fecit, et
15 conchas, quas ſuperpoſuit baſibus: ¶ mare vnum, bo-
16 ues quoque duodecim, ſub mari. ¶ Et lebetes, et crea-
gras, et phialas. Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram
17 pater eius in domo Domini ex ęre mundiſſimo. ¶ In
D regione Iordanis fudit ea rex in argilloſa terra inter
18 Socoth, et Saredatha. ¶ Erat autem multitudo vaſo-
19 rũ innumerabilis, ita vt ignoraretur pondus ęris. ¶ Fe-
citq; Salomon oĩa vaſa domus Dei, et altare aureũ:
20 et mẽſas, et ſuper eas panes propoſitionis. ¶ Candela-
bra quoq; cum lucernis ſuis, vt lucerent ante oraculũ
21 iuxta ritũ, ex auro puriſſimo: ¶ et florentia quędam, et
lucernas, et forcipes aureos. oĩa de auro mundiſſimo
22 facta ſunt. ¶ Thymiateria quoque, et thuribula, et
phialas, et mortariola ex auro puriſſimo. Et oſtia cę-
lauit templi interiora, id eſt, in Sanctaſanctorum: et
oſtia templi forinſecus aurea. Sicque completum eſt
omne opus quod fecit Salomon in domo Domini.

3.Reg.7. c.23.

CAPVT

CAPVT V.

1 INtulit igitur Salomon omnia quæ vouerat Da-
3.Reg 7 g.51.& 8 a.1. A uid pater ſuus,argentum,& aurum, & vniuerſa
2 vaſa poſuit in theſauris domus Dei. ¶ Poſt quæ
congregauit maiores natu Iſrael, & cunctos princi-
pes tribuum, & capita familiarum de filijs Iſrael, in
Ieruſalem: vt adducerent arcam fœderis Domini de
3 ciuitate Dauid,quę eſt Sion.¶Venerunt itaque ad re-
gem omnes viri Iſrael:in die ſolemni menſis ſeptimi.
4 ¶Cumque veniſſent cuncti ſeniorum Iſrael,portaue-
5 runt Leuitę arcam,¶& intulerunt eam,& omnem pa
raturam tabernaculi. Porro vaſa ſanctuarij quæ erãt
in tabernaculo,portauerunt ſacerdotes cum Leuitis.
6 ¶Rex autem Salomon, & vniuerſus cœtus Iſrael, &
B omnes,qui fuerunt congregati ante arcam, immola-
bant arietes & boues abſque vllo numero: tãta enim
7 erat multitudo victimarum.¶ Et intulerunt ſacerdo-
tes arcam fœderis Domini in locum ſuum, ideſt, ad
oraculum templi, in Sãcta ſanctorum ſubter alas che
8 rubim:¶ita vt cherubim expanderent alas ſuas ſuper
locum in quo poſita erat arca, & ipſam arcam tege-
9 rent cum veſtibus ſuis.¶ Vectium autem quibus por-
tabatur arca, quia paululum longiores erant, capita
C parebant ante oraculum:ſi vero quis paululum fuiſ-
ſet extrinſecus,eos videre non poterat:Fuit itaque ar
10 ca ibi vſque in pręſentem diem.¶Nihilque erat aliud
in arca,niſi duæ tabulæ quas poſuerat Moyſes in Ho
reb,quãdo legem dedit Dominus filiis Iſrael egredič
11 tibus ex Ægypto.¶Egreſſis autẽ ſacerdotibus de ſan-
ctuario(omnes enim ſacerdotes qui ibi potuerant in-
ueniri;ſanctificati ſunt:ne adhuc in illo tẽpore vices,
12 & miniſteriorũ ordo inter eos diuiſus erat)¶tã Leui-
tæ,quã cantores,ideſt,& qui ſub Aſaph erant, & qui
ſub Hemam, & qui ſub Idithum, filij & fratres eorũ
D veſtiti byſſinis,cymbalis,& pſalterijs,& cytharis,cõ
crepabant, ſtantes ad orientalem plagam altaris, &
13 cum eis ſacerdotes centum viginti canentes tubis.¶I-
gitur cunctis pariter & tubis,& voce,& cymbalis,&
organis,& diuerſi generis muſicorum concinentibus
& vocem in ſublime tollentibus,longe ſonitus audie
batur: ita vt cum Dominum laudare cępiſſent,& di-
cere,Cõfitemini Domino quoniam bonus,quoniam
in ęternum miſericordia eius:impleretur domus Dei
14 nube,¶nec poſsẽt ſacerdotes ſtare & miniſtrare,ꝓpter
caliginem. Cõpleuerat enim gloria Dñi domũ Dei.

CAPVT VI.

1 TVnc Salomon ait: Dominus pollicitus eſt
3.Reg 8. b.12. A vt habitaret in caligine: ¶ ego autem ædi-
2 ficaui domum nomini eius, vt habitaret
3 ibi in perpetuum. ¶ Et conuertit rex faciem ſuam,&
benedixit vniuerſæ multitudini Iſrael (nã omnis tur-
4 ba ſtabat intẽta,) & ait:¶ Benedictus Dominus Deus
Iſrael, qui quod locutus eſt Dauid patri meo, opere
5 compleuit,dicẽs:¶ A die qua eduxit populum meum
de terra Aegypti,nõ elegi ciuitatem de cunctis tribu-
bus Iſrael, vt ædificaretur in ea domus nomini meo:
neque elegi quemquam alium virum, vt eſſet dux in
6 populo meo Iſrael:¶ſed elegi Ieruſalem, vt ſit nomen
meum in ea, & elegi Dauid, vt conſtituerem eum
7 ſuper populum meum Iſrael.¶Cumque fuiſſet volun
tatis Dauid patris mei, vt ædificaret domum nomini
8 Domini Dei Iſrael, ¶ dixit Dominus ad eum: Quia
B hæc fuit voluntas tua, vt ædificares domum nomini
meo,bene quidẽ feciſti huiuſcemodi habere volũta-
9 tem: ¶ ſed non tu ædificabis domum: verum filius
tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædificabit
10 domum nomini meo. ¶ Compleuit ergo Dominus
ſermonem ſuum quem locutus fuerat:& ego ſurrexi
pro Dauid patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael,
ſicut locutus eſt Dominus: & ædificaui domum no-
11 mini Domini Dei Iſrael. ¶ Et poſui in ea arcam, in
qua eſt pactum Domini, quod pepigit cum filijs Iſ-
12 rael. ¶ Stetit ergo coram altari Domini ex aduerſo
vniuerſę multitudinis Iſrael,& extendit manus ſuas.
13 ¶Siquidem fecerat Salomon baſim æneam,& poſue-
rat eam in medio baſilicæ, habentem quinque cubi-
tos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, &
tres cubitos altitudinis. ſtetitque ſuper eam: & de-
inceps flexis genibus contra vniuerſam multitudi-
14 nem Iſrael, & palmis in cœlum leuatis, ¶ ait: ‖ Do- ‖ 2. Mac 2 b 10.
C mine Deus Iſrael non eſt ſimili tui Deus in cœlo, &
in terra: qui cuſtodis pactum, & miſericordiam
cum ſeruis tuis, qui ambulant coram te in toto cor-
15 de ſuo. ¶ Qui præſtitiſti ſeruo tuo Dauid, patri meo,
quęcunque locutus fueras ei: & quę ore promiſeras,
16 opere compleſti,ſicut & pręſens tẽpus probat.¶Nunc
ergo Domine Deus Iſrael,imple ſeruo tuo patri meo
Dauid, quæcunque locutus es, dicens: Non deſi
ciet ex te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum
Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui vias ſuas,
& ambulauerint in lege mea, ſicut & tu ambulaſti
17 corã me.¶Et nunc Domine Deus Iſrael, firmetur ſer-
18 mo tuus quem locutus es ſeruo tuo Dauid. ¶ Ergone
credibile eſt, vt habitet Deus cum hominibus ſuper
terram? Si cœlũ,& cœli cœlorũ non te capiunt:quã-
19 to magis domus iſta quam ędificaui?¶Sed ad hoc tã-
tum facta eſt, vt reſpicias orationem ſerui tui, & ob-
ſecrationem eius Dñe Deus meus: & audias præces
20 quas fundit famulus tuus corã te: ¶ vt aperias oculos
D tuos ſuper domum iſtã diebus ac noctibus,ſuper locũ
21 in quo pollicitus es,vt inuocaretur nomen tuum: ¶&
exaudires orationem quam ſeruus tuus orat in eo,&
exaudias preces famuli tui,& populi tui Iſrael. Qui-
cunque orauerit in loco iſto, exaudi de habitaculo
22 tuo,id eſt,de cœlis,& propitiare. ¶ Si peccauerit qui-
ſpiam in proximum ſuum, & iurare contra eum pa-
ratus venerit, ſeque maledicto conſtrinxerit coram
23 altari in domo iſta: ¶ tu audies de cœlo, & facies iu-
diciũ ſeruorũ tuorum, ita vt reddas iniquo viam ſuã
in caput proprium, & vlciſcaris iuſtũ, retribuens ei ſe-
24 cundũ iuſtitiã ſuam.¶Si ſuperatus fuerit populus tuus
Iſrael ab inimicis(peccabunt enim tibi)& conuerſi e-
gerint pęnitentiã,& obſecrauerint nomen tuũ, & fue
25 rint deprecati in loco iſto: ¶ tu exaudies de cęlo, &

propitiare peccato populi tui Iſrael, & reduc eos in
26 terram quam dediſti eis, & patribus eorum. ¶Si clau-
ſo cœlo pluuia non fluxerit propter peccata populi,
E & deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi nomini
27 tuo, & conuerſi a peccatis ſuis, cum eos afflixeris: ¶e-
xaudi de cęlo Domine, & dimitte peccata ſeruis tuis,
& populi tui Iſrael, & doce eos viam bonam, per quã
ingrediantur, & da pluuiam terræ quam dediſti po-
‖ Inf. 20. b. 9 28 pulo tuo ad poſſidendum. ¶ ‖ Fames ſi orta fuerit in
terra, & peſtilentia, ærugo, & aurugo, & locuſta, &
bruchus, & hoſtes vaſtatis regionibus portas obſe-
derint ciuitatis, omniſque plaga & infirmitas preſſe-
29 rit: ¶ſiquis de populo tuo Iſrael fuerit deprecatus, co-
gnoſcens plagam, & infirmitatem ſuam, & expan-
30 derit manus ſuas in domo hac: ¶tu exaudies de cœlo,
de ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & propitiare, &
redde vnicuique ſecundum vias ſuas, quas noſti eum
habere in corde ſuo: (tu enim ſolus noſti corda filio-
31 rum hominum:) ¶Vt timeant te, & ambulent in vijs
F tuis cunctis diebus, quibus viuunt ſuper faciem ter-
32 rę quam dediſti patribus noſtris. ¶Externum quoque
q non eſt de populo tuo Iſrael, ſi venerit de terra lon-
ginqua, propter nomen tuum magnum, & propter
manum tuam robuſtam, & brachium tuum exten-
33 tum, & adorauerit in loco iſto: ¶tu exaudies de cœlo
firmiſſimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro qui-
bus inuocauerit te ille peregrinus: vt ſciant omnes
populi terræ nomen tuum, & timeant te ſicut popu-
lus tuus Iſrael, & cognoſcant quia nomẽ tuũ inuoca-
34 tum eſt ſuper domum hãc quam ędificaui. ¶ Si egreſ-
ſus fuerit populus tuus ad bellum cõtra aduerſarios
ſuos per viam in qua miſeris eos, adorabunt te cõtra
viam in qua ciuitas hæc eſt quam elegiſti, & domus
35 quã ædificaui nomini tuo: ¶tu exaudies de cœlo pre-
36 ces eorum, & obſecrationem, & vlciſcaris. ¶Si autem
‖ 3. Reg. 8. c. 46. Eccl. 7. c. 21. 1. Io. 1. d. 8. G peccauerint tibi ‖ (neque enim eſt homo qui non pec-
cet) & iratus fueris eis, & tradideris hoſtibus, & ca-
ptiuos duxerint eos in terram longinquam, vel certe
37 quę iuxta eſt, ¶ & conuerſi in corde ſuo in terra ad
quam captiui ducti fuerant, egerint pœnitentiam. Et
deprecati te fuerint in terra captiuitatis ſuę, dicentes:
38 Peccauimus, inique fecimus, iniuſte egimus: ¶ & re-
uerſi fuerint ad te in toto corde ſuo, & in tota anima
ſua, in terra captiuitatis ſuę ad quam ducti ſunt, ado-
rabunt te contra viam terræ ſuæ quam dediſti patri-
bus eorum, & vrbis quam elegiſti, & domus quam
39 ædificaui nomini tuo. ¶ tu exaudies de cœlo, hoc eſt
de firmo habitaculo tuo, preces eorum, et facias iudi-
40 ciũ, et dimittas populo tuo quamuis peccatori: ¶ tu es
enim Deus meus: aperiãtur quæſo oculi tui, et aures
Pſal. 131. c. 41 tuę intentę ſint ad orationẽ quę fit in loco iſto. ¶‖Nũc
igitur conſurge Domine Deus in requiem tuam, tu
et arca fortitudinis tuæ. Sacerdotes tui Domine
Deus induantur ſalutẽm, et ſancti tui lætentur in bo-
42 nis. ¶ Domine Deus ne auerteris faciem Chriſti
tui: memento miſericordiarum Dauid ſerui tui.

CAPVT VII.

2. Mac. 2. b. 10. 1 A CVmque compleſſet Salomon fundens, pre-
ces, ignis deſcendit de cœlo, et deuorauit
holocauſta, et victimas: et maieſtas Do-
2 mini impleuit domum. ¶ Nec poterant ſacerdotes in-
gredi templum Domini, eo quod impleſſet maieſtas
3 Domini templum Domini. ¶ Sed et omnes filij Iſ-
rael videbant deſcendentem ignem, et gloriam Do-
mini ſuper domum: et corruentes proni in terram ſu-
per pauimentum ſtratum lapide, adorauerunt, et
laudauerunt Dominum, Quoniam bonus, quoniam
4 in ſeculum miſericordia eius. ¶ Rex autem et omnis
populus immolabant victimas coram Domino.
5 ¶‖Mactauit igitur rex Salomon hoſtias, boum vigin- ‖ 3. Reg. 8. g. 65.
ti duo millia, arietum centum viginti millia: et dedi-
6 cauit domum Dei rex et vniuerſus populus. ¶Sacer-
dotes autem ſtabant in officijs ſuis: et Leuitę in orga-
nis carminum Domini, quæ fecit Dauid rex ad lau-
dandum Dominum, Quoniã in æternum miſericor-
B dia eius, hymnos Dauid canentes per manus ſuas:
porro ſacerdotes canebant tubis ante eos, cunctuſque
7 Iſrael ſtabat. ¶ Sanctificauit quoq; Salomon mediũ
atrij ante templum Dñi: obtulerat enim ibi holocau-
ſta et adipes pacificorum: quia altare æneum quod
fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta, et ſacrificia,
8 et adipes. ¶Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tem-
pore illo ſeptem diebus, et omnis Iſrael cum eo, ec-
cleſia magna valde, ab introitu Emath, vſque ad tor-
9 rentem Aegypti. ¶Fecitque die octauo collectam, eo
quod dedicaſſet altare ſeptem diebus, et ſolemnitatẽ
10 celebraſſet diebus ſeptem. ¶Igitur in die vigeſimo ter-
tio menſis ſeptimi dimiſit populos ad tabernacula
ſua, lætantes atque gaudentes ſuper bono quod fece-
rat Dominus Dauidi, et Salomoni, et Iſraeli populo
11 ſuo. ¶‖ Compleuitque Salomon domum Domini, et ‖ 3 Reg. 9. a. 1.
domum regis, et omnia quæ diſpoſuerat in corde ſuo
vt faceret in domo Domini, & in domo ſua, & pro-
12 ſperatus eſt. ¶ Apparuit autem ei Dominus nocte, &
C ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum iſtum mi-
13 hi in domum ſacrificii. ¶Si clauſero cœlum & pluuia
non fluxerit, & mandauero & præcepero locuſtæ vt
deuoret terram, & miſero peſtilentiam in populum
14 meum: ¶conuerſus autem populus meus, ſuper quos
inuocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit,
& exquiſierit faciem meam, & egerit pœnitentiam a
vijs ſuis peſſimis: et ego exaudiam de cœlo, et propi-
15 tius ero peccatis eorum, et ſanabo terram eorum. ¶O-
culi quoque mei erunt aperti, et aures meæ erectę ad
16 orationem eius qui in loco iſto orauerit. ¶Elegi enim,
et ſanctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum ibi
in ſempiternum, et permaneant oculi mei, et cor meũ
17 ibi cunctis diebus. ¶ Tu quoque ſi ambulaueris corã
me, ſicut ambulauit Dauid pater tuus, et feceris iux-
ta omnia quæ præcepi tibi, et iuſtitias meas iudiciaq;
18 ſeruaueris: ¶ſuſcitabo thronum regni tui, ſicut polli-
citus ſum Dauid patri tuo, dicens: Non auferetur de
19 ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in Iſrael. ¶ Si autem a-
uerſi fueritis, et dereliqueritis iuſtitias meas, et præ-
cepta mea quæ propoſui vobis, et abeuntes ſeruieri-
20 tis dijs alienis, et adoraueritis eos: ¶ euellam vos de
terra mea quam dedi vobis, et domum hanc quam
ſanctificaui nomini meo proijciam a facie mea, &
tradam eam in parabolam, & in exemplum cunctis
21 populis. ¶Et domus iſta erit in prouerbium vniuerſis
tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare fecit Do-
22 minus ſic terræ huic, & domui huic? ¶ Reſponde-
buntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum
patrum ſuorum, qui eduxit eos de terra Ægypti, &
apprehenderunt deos alienos, & adorauerunt eos,
et coluerunt: idcirco venerunt ſuper eos vniuerſa
hæc mala.

CAPVT

CAPVT VIII.

1.Reg.5. b.10.

1 EXpletis autem viginti annis poſt quam ædifi-
A cauit Salomon domum Domini, & domum
2 ſuam: ¶ ciuitates quas dederat Hiram Salomo-
3 ni, ædificauit, & habitare ibi fecit filios Iſrael. ¶ Abijt
4 quoque in Emath Suba: & obtinuit eam. ¶ Et ædifica-
uit Palmiram in deſerto, & alias ciuitates munitiſſi-
5 mas ædificauit in Emath. ¶ Extruxitque Bethhoron
ſuperiorem, & Bethhoron inferiorem, ciuitates mu-
6 ratas, habentes portas, & vectes, & ſeras: ¶ Balaath
etiam, & omnes vrbes firmiſſimas quæ fuerunt Salo-
monis, cunctaſque vrbes quadrigarum, & vrbes e-
quitum: omnia quęcumque voluit Salomon, atque
diſpoſuit, ædificauit in Ieruſalem, & in Libano, & in
7 vniuerſa terra poteſtatis ſuæ. ¶ Omnem populum qui
B derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Phe-
rezæis, & Heuæis, & Iebuſęis, qui non erant de ſtirpe
8 Iſrael, ¶ de filiis eorum, & de poſteris quos non inter-
fecerant filii Iſrael, ſubiugauit Salomon in tributa-
9 rios, vſque in diem hanc. ¶ Porro de filiis Iſrael non
poſuit vt ſeruirent operibus regis: ipſi enim erant vi-
ri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarũ,
10 & equitum eius. ¶ Omnes autem principes exercitus
regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui
11 erudiebant populum. ¶ Filiam vero Pharaonis tran-
ſtulit de Ciuitate Dauid in domum quam ædificaue-
C rat ei. Dixit enim rex: Nõ habitabit vxor mea in do-
mo Dauid, regis Iſrael, eo quod ſanctificata ſit: quia
12 ingreſſa eſt in eam arca Domini. ¶ Tunc obtulit Salo-
mon holocauſta Dño ſuper altare Dñi, quod extru-
13 xerat ante porticũ, ¶ vt p ſingulos dies offerretur in eo
iuxta præceptum Moyſi, in ſabbatis, & in calendis,
& in feſtis diebus, ter per annum, id eſt, in ſolemnitate
azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in
14 ſolemnitate tabernaculorũ. ¶ Et cõſtituit iuxta diſpo-
ſitionem Dauid patris ſui, officia ſacerdotum in mi-
niſteriis ſuis: & Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent
& miniſtrarent corã ſacerdotibus iuxta ritũ vniuſcu-
iuſque diei: & ianitores in diuiſionibus ſuis per por-
tam & portam: ſic enim præceperat Dauid homo
15 Dei. ¶ Nec prętergreſſi ſunt de mandatis regis tam ſa-
D cerdotes, quam Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat,
16 & in cuſtodiis theſaurorum. ¶ Omnes impenſas præ-
paratas habuit Salomon ex eo die quo fundauit do-
17 mum Dñi, vſque in diem quo perfecit eam. ¶ Tunc a-
biit Salomon in Aſiongaber, & in Ailath ad oram
18 Maris rubri, quæ eſt in terra Edom. ¶ Miſit autem ei
Hirã per manum ſeruorum ſuorum naues, et nautas
gnaros maris, et abierunt cum ſeruis Salominis in O-
phir: tuleruntque inde quadringenta quinquaginta
talenta auri, et attulerunt ad regem Salomonem.

CAPVT IX.

1 Reg.10 a.1. Matt.12. d.42. Luc. 11. d.31.

1 REgina quoque Saba cum audiſſet famam
A Salomonis, venit vt tentaret eum in ænig-
matibus, in Ieruſalem: cum magnis o-
pibus et camelis, qui portabant aromata, et auri
plurimum, gemmaſque precioſas. Cumque ve-
niſſent ad Salomonem, locuta eſt ei quęcunque erant
2 in corde ſuo. ¶ Et expoſuit ei Salomon omnia quæ
propoſuerat: nec quidquam fuit quod non perſpi-
3 cuum ei fecerit. ¶ Quæ poſtquam vidit ſapien-
tiam ſcilicet Salomonis, et domum quam ædifica-
4 uerat, ¶ necnon et cibaria menſæ eius, et habitacula
ſeruorum, et officia miniſtrorum eius, et veſtimenta
eorum, pincernas quoque, et veſtes eorum, et victi-
mas, quas immolabat in domo Domini: non erat pre
5 ſtupore vltra in ea ſpiritus. ¶ Dixitque ad regem: Ve-
rus eſt ſermo quem audieram in terra mea de virtuti-
B bus & ſapientia tua. ¶ Non credebã narrantibus, do-
6 nec ipſa veniſſem, et vidiſſent oculi mei: et probaſſem
vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam:
7 viciſti famam virtutibus tuis. ¶ Beati viri tui, & beati
ſerui tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, &
8 audiunt ſapientiam tuã. ¶ Sit Dominus Deus tuus
benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronũ ſuum
regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, &
vult ſeruare eum in æternum: idcirco poſuit te ſuper
9 eum regem, vt facias iudicia atque iuſtitiam. ¶ Dedit
autem regi centum viginti talenta auri, & aromata
multa nimis, & gemmas precioſiſſimas: non fuerunt
aromata talia, vt hæc q̃ dedit regina Saba regi Salo-
10 moni. ¶ Sed & ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis at- 1.Reg.10 b.11.
C tulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas
11 precioſiſſimas. ¶ De quibus fecit rex, de lignis ſcilicet
thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia:
citharas quoque & pſalteria cantoribus: nunquam
12 viſa ſunt in terra Iuda ligna talia. ¶ Rex autem Salo-
mon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ
poſtulauit, & multo plura quam attulerat ad eum:
13 quæ reuerſa abijt in terram ſuam cum ſeruis ſuis. ¶ E-
rat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni
D per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta
14 auri: ¶ excepta ea ſumma quam legati diuerſarum gẽ-
tium, & negociatores afferre cõſueuerant, omneſque
reges Arabię, & ſatrapę terrarum, qui comportabant
15 aurum & argentum Salomoni. ¶ Fecit igitur rex Sa-
lomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorũ
16 aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebãtur. ¶ Tre-
centa quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum,
quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitque ea rex in
17 armamentario, quod erat conſitum nemore. ¶ Fecit
quoque rex ſolium eburneum grande: & veſtiuit il-
18 lud auro mundiſſimo. ¶ Sex quoque gradus, quibus
aſcẽdebatur ad ſolium: & ſcabellum aureum, & bra-
chiola duo altrinſecus, & duos leones ſtantes iuxta
19 brachiola: ¶ ſed & alios duodecim leunculos ſtantes
ſuper ſex gradus ex vtraque parte. non fuit tale ſoliũ
20 in vniuerſis regnis. ¶ Omnia quoque vaſa conuiuii
regis erant aurea: & vaſa domus ſaltus Libani ex au-
ro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro ni-
21 hilo reputabatur. ¶ Siquidem naues regis ibant in
Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in annis tribus: &
deferebant inde aurum & argentũ, & ebur, & ſimias
22 & pauos. ¶ Magnificatus eſt igitur Salomõ ſuper om-
23 nes reges terræ præ diuitijs & gloria. ¶ Omneſque re-
ges terrarum deſiderabant videre faciem Salomonis,
vt audirent ſapientiam quam dederat Deus in corde
24 eius. ¶ Et deferebant ei munera, vaſa argentea, & au-
rea, & veſtes, & arma, & aromata, equos & mulos
25 per ſingulos annos. ¶ Habuit quoque Salomon qua-
draginta millia equorum in ſtabulis: & curruum, e-
quitumq; duodecim millia: conſtituitq; eos in vrbi-
26 bus quadrigarũ, & vbi erat rex, in Ieruſalẽ. ¶ Exercuit
ẽt poteſtatem ſuper cunctos reges, a flumine Euphra-
te, vſq; ad terram Philiſthinorum, & vſque ad termi-
27 nos Ægypti. ¶ Tantamque copiam præbuit argenti

in Ieruſalem quaſi lapidum: & cedrorum tātam mul-
titudinem, velut ſycomororum quæ gignuntur in cā
28 peſtribus.♀Adducebantur autem ei equi de Ægypto,
29 cunctiſque regionibus. ♀ Reliqua autem operum Sa-
lomonis priorum, & nouiſſimorum ſcripta ſunt in
verbis Nathan prophetæ, & in libris Ahiæ Siloni-
tis, in viſione quoque Addo videntis, contra Iero-
30 boam filium Nabat. ♀ Regnauit autem Salomon in
Ierusalem ſuper omnem Iſrael, quadraginta annis.
31 ♀Dormiuitque cum patribus ſuis: & ſepelierunt eum
in Ciuitate Dauid: regnauitque Roboam filius eius
pro eo.

CAPVT X.

3. Reg. 12 a. 1.
1 PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: illuc
A enim cunctus Iſrael conuenerat, vt conſtitue-
2 rent eum regem.♀Quod cum audiſſet Ieroboā
filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe il-
3 luc ante Salomonem) ſtatim reuerſus eſt.♀ Vocaue-
runtque eum, & venit cum vniuerſo Iſrael, & locuti
4 ſunt ad Roboam, dicentes: ♀ Pater tuus duriſſimo
iugo nos preſſit: tu leuiora impera patre tuo, qui no-
bis impoſuit grauem ſeruitutem, & paululum de one
5 re ſubleua, vt ſeruiamus tibi. ♀ Qui ait: Poſt tres
dies reuertimini ad me. Cumque abijſſet populus,
6 ♀ inijt conſilium cum ſenibus, qui ſteterant coram
patre eius Salomone, dum adhuc viueret. dicens:
7 Quid datis conſilij, vt reſpondeam populo? ♀ Qui
dixerunt ei: Si placueris populo huic, & lenieris
B eos verbis clementibus, ſeruient tibi omni tempore.
8 ♀ At ille reliquit conſilium ſenum, & cum iuueni-
bus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, &
9 erant in comitatu illius. ♀ Dixitque ad eos, quid
vobis videtur? vel reſpondere, quid debeo populo
huic, qui dixit mihi, Subleua iugum quod impo-
10 ſuit nobis pater tuus? ♀ At illi reſponderunt, vt iuue-
nes, & nutriti cum eo in delicijs, atque dixerunt:
Sic loqueris populo, qui dixit tibi, Pater tuus ag-
C grauauit iugum noſtrum, tu ſubleua: & ſic reſpon-
debis ei: Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis
11 patris mei. ♀ Pater meus impoſuit vobis graue iu-
gum, & ego maius pondus apponam: pater meus
cecidit vos flagellis, ego vero cædam vos ſcorpioni-
12 bus. ♀ Venit ergo Ieroboam, & vniuerſus populus
13 ad Roboam die tertio, ſicut præceperat eis.♀Reſpon-
14 ditque rex dura, derelicto conſilio ſeniorum, ♀ locu-
tuſque eſt iuxta iuuenum voluntatem: Pater meus
graue vobis impoſuit iugum, quod ego grauius fa-
ciam: pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cæ-
15 dam vos ſcorpionibus.♀Et non acquieuit populi pre-
cibus: erat enim voluntatis Dei, vt compleretur ſer-
‖ 3. Reg. 11. c. 29 mo eius, ‖quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silo
16 nitis ad Ieroboam filium Nabat.♀Populus autem v-
D niuerſus, rege duriora dicente, ſic locutus eſt ad eum:
Non eſt nobis pars in Dauid, neque hęreditas in filio
Iſai. Reuertere in tabernacula tua Iſrael, tu autem pa
ſce domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in tabernacu
17 la ſua. ♀ Super filios autem Iſrael, qui habitabant in
18 ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. ♀ Miſitque rex
Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapida-
uerunt eum filij Iſrael, & mortuus eſt: porro rex Ro-
boam currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ieruſa-
19 lem. ♀ Receſſitque Iſrael a domo Dauid vſque ad
diem hanc.

CAPVT XI.

1 VEnit autem Roboam in Ieruſalem, & con- 3. Reg. 12 d. 21.
A uocauit vniuerſam domum Iuda, & Be-
niamin, centum octoginta millia electo-
rum, atque bellantium, vt dimicaret contra Iſrael,
2 & conuerteret ad ſe regnum ſuum. ♀ Factuſque eſt
ſermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens:
3 ♀ Loquere ad Roboam filium Salomonis regem In-
da, & ad vniuerſum Iſrael, qui eſt in Iuda, & Be-
4 niamin: ♀ Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis,
neque pugnabitis contra fratres veſtros: reuertatur
vnuſquiſque in domum ſuam, quia mea hoc geſtum
B eſt voluntate. Qui cum audiſſent ſermonem Domi-
ni, reuerſi ſunt, nec perrexerunt contra Ieroboam.
5 ♀ Habitauit autem Roboam in Ieruſalem; & ædifi-
6 cauit ciuitates muratas in Iuda. ♀Extruxitque Beth-
7 lehem, & Etan, & Thecue, ♀ Bethſur quoque, &
8 Socho, & Odollam, ♀ necnon & Geth, & Mare-
9 ſa, & Ziph: ♀ ſed & Aduram, & Lachis, & Aze-
10 ca. ♀ Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant
11 in Iuda, & Beniamin, ciuitates munitiſſimas.♀ Cum-
que clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes, cibo-
12 rumque horrea, hoc eſt, olei, & vini.♀Sed & in ſingu-
lis vrbibus fecit armamentariū ſcutorum, & haſtarū:
firmauitque eas ſumma diligentia, & imperauit ſu-
13 per Iudam, & Beniamin.♀Sacerdotes autem & Leui-
C tæ qui erant in vniuerſo Iſrael, venerunt ad eū de cun
14 ctis ſedibus ſuis, ♀ relinquentes ſuburbana, & poſ-
ſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, & Ieruſa-
lem: eo quod abieciſſet eos Ieroboam, & poſteri e-
15 ius, ne ſacerdotio Domini fungerentur. ♀ Qui 3. Reg 12 g 31
conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmonio-
16 rum vitulorumque quos fecerat. ♀ Sed & de cun-
ctis tribubus Iſrael, quicunque dederant cor ſuum,
vt quærerent Dominum Deum Iſrael. venerunt in
Ieruſalem ad immolandum victimas ſuas coram
17 Domino Deo patrum ſuorum. ♀ Et roborauerunt
regnum Iuda, & confirmauerunt Roboam filium
Salomonis per tres annos: ambulauerunt enim in
vijs Dauid, & Salomonis, annis tantum tribus.
18 ♀ Duxit autem Roboam vxorem Mahalath, filiam
D Ierimoth filij Dauid: ♀ Abihail quoque filiam E-
19 liab filij Iſai, ♀ quæ peperit ei filios Iehus, & Somo-
20 riam, & Zoon. ♀ Poſt hanc quoque accepit Maa-
cha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & E-
21 thai, & Ziza, & Salomith. ♀ Amauit autem Ro-
boam Maacha filiam Abſalom ſuper omnes vxo-
res ſuas, & concubinas: nam vxores decem & octo
duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit
22 viginti octo filios, & ſexaginta filias.♀Conſtituit ve-
ro in capite Abiam filium Maacha ducem ſuper om-
nes fratres ſuos: ipſum enim regem facere co-
23 gitabat, ♀ quia ſapientior fuit, & poten-
tior ſuper omnes filios eius, & in
cunctis finibus Iuda, & Benia
min, & in vniuerſis ciui
tatibus muratis:
præbuitque
eis e-
ſcas
plurimas, & mul-
tas petiuit v-
xores.

CAPVT XII.

1 CVmque roboratum fuiſſet regnum Roboam,
A & confortatum, dereliquit legem Domini,
2 & omnis Iſrael cum eo. ¶ ‖ Anno autem ‖ 3. Reg 14. f.25.
quinto regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti
3 in Ieruſalem, (quia peccauerant Domino) ¶ cum
mille ducentis curribus, & ſexaginta millibus equi-
tum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo
ex Ægypto, Lybies ſcilicet, & Troglodytæ, &
4 Æthiopes. ¶ Cepitque ciuitates munitiſſimas in Iu-
5 da, & venit vſque in Ieruſalem. ¶ Semeias autem
propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Iu-
da, qui congregati fuerant in Ieruſalem, fugien-
B tes Seſac: dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus:
Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in manu Se-
6 ſac. ¶ Conſternatique principes Iſrael, & rex, di-
7 xerunt: Iuſtus eſt Dominus. ¶ Cumque vidiſſet
Dominus quod humiliati eſſent, factus eſt ſermo
Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati ſunt,
non diſperdam eos: daboque eis pauxillum auxi-
lij, & non ſtillabit furor meus ſuper Ieruſalem per
8 manum Seſac. ¶ Veruntamen ſeruient ei: vt ſciant
diſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni terra-
9 rum. ¶ Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Ieruſa-
lem, ſublatis theſauris domus Domini, & domus
C regis: omniaque ſecum tulit: & clypeos aureos quos
10 fecerat Salomon, ¶ pro quibus fecit rex æneos, &
tradidit illos principibus ſcutariorum qui cuſtodie-
11 bant veſtibulum palatij. ¶ Cumque introiret rex do-
mum Domini, veniebant ſcutarij, & tollebant eos:
iterumque referebant eos ad armamentarium ſuum.
12 ¶ Veruntamen quia humiliati ſunt, auerſa eſt ab eis
ira Domini, nec deleti ſunt penitus: ſiquidem & in
‖ 3. Reg 14. c.21 13 Iuda inuenta ſunt opera bona. ¶ ‖ Confortatus eſt
ergo Rex Roboam in Ieruſalem, atque regnauit:
quadraginta autem, & vnius anni erat cum regnare
D cœpiſſet: & decem & ſeptem annis regnauit in Ieru-
ſalem, vrbe quam elegit Dominus, vt confirma-
ret nomen ſuum ibi: de cunctis tribubus Iſrael: no-
14 men autem matris eius Naama Ammanitis. ¶ Fe-
cit autem malum, & non præparauit cor ſuum, vt
15 quæreret Dominum. ¶ Opera vero Roboam prima,
& nouiſſima ſcripta ſunt in libris Semeiæ Prophetæ,
& Addo Videntis, & diligenter expoſita: pugna-
ueruntque aduerſum ſe Roboam, & Ieroboam
16 cunctis diebus. ¶ Et dormiuit Roboam
cum patribus ſuis: ſepultuſque eſt
in ciuitate Dauid. Et re-
gnauit Abia filius
eius pro eo.

CAPVT XIII.

1 ANno octauodecimo regis Ieroboam, regna- ‖ 1. Reg 15. a.1.
A uit Abia ſuper Iudã. ¶ Tribus annis regna-
2 uit in Ieruſalem: nomenq; matris eius Mi-
cha'a, filia Vriel de Gabaa: & erat bellũ inter Abiã,
3 & Ieroboam. ¶ ‖ Cumq; iniiſſet Abia certamen, & ha- ‖ 1. Reg 15. a.7.
beret bellicoſiſſimos viros, & electorum quadraginta
millia: Ieroboam inſtruxit econtra aciem octoginta
millia virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella for
4 tiſſimi. ¶ Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron, q
erat in Ephraim, & ait: Audi Ieroboam, & omnis Iſ-
5 rael: ¶ Num ignoratis quod Dominus Deus Iſrael de-
derit regnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi
6 & filijs eius in pactum ſalis? ¶ Et ſurrexit Ieroboam
filius Nabath, ſeruus Salomonis filij Dauid: ‖ & re- ‖ 3. Reg. 12. c.26.
7 bellauit cõtra Dominum ſuum. ¶ Congregatiq; ſunt
ad eum viri vaniſſimi, & filij Belial: & præualuerunt
contra Roboam filiũ Salomonis: porro Roboam erat
8 rudis, & corde pauido, nec potuit reſiſtere eis. ¶ Nunc
ergo vos dicitis, quod reſiſtere poſſitis regno Domini,
B quod poſſidet per filios Dauid: habetiſque grandem
populi multitudinem, atq; vitulos aureos quos fecit
9 vobis Ieroboam in deos: ¶ ‖ Et eieciſtis ſacerdotes Do- ‖ 3. Reg 12. g.11.
mini filios Aaron, atq; Leuitas: & feciſtis vobis ſacer-
dotes, ſicut omnes populi terrarum: quicunque vene-
rit, & initiauerit manum ſuam in tauro de bobus, &
in arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum qui non ſunt
10 dij. ¶ Noſter autem Dominus Deus eſt quem non re-
linquimus: ſacerdoteſque miniſtrant Domino de fi-
11 lijs Aaron: & Leuitæ ſunt in ordine ſuo. ¶ Holocauſta
quoque offerunt Domino per ſingulos dies, mane,
& veſpere: & thymiama iuxta legis præcepta con-
fectum, & proponuntur panes in menſa mundiſſi-
ma: eſtque apud nos candelabrum aureum, & lu-
cernæ eius, vt accendantur ſemper ad veſperam:
nos quippe cuſtodiuimus præcepta Domini Dei no-
12 ſtri, quem vos reliquiſtis. ¶ Ergo in exercitu noſtro
C dux Deus eſt, & ſacerdotes eius, qui clangunt tu-
bis, & reſonant contra vos: Filij Iſrael nolite pu-
gnare contra Dominum Deum patrum veſtrorum,
13 quia non vobis expedit. ¶ Hæc illo loquente, Iero-
boam retro moliebatur inſidias. Cumque ex aduer-
ſo hoſtium ſtaret, ignorantem Iudam ſuo ambie-
14 bat exercitu. ¶ Reſpicienſque Iudas, vidit inſtare
bellum ex aduerſo, & poſt tergum, & clamauit ad
Dominum: ac ſacerdotes tubis canere cœperunt.
15 ¶ Omneſque viri Iuda vociferati ſunt: & ecce illis
clamantibus perterruit Deus Ieroboam, & omnem
16 Iſrael qui ſtabat ex aduerſo Abia, & Iuda. ¶ Fuge-
runtque filij Iſrael Iudam, & tradidit eos Deus in
17 manu eorum. ¶ Percuſſit ergo eos Abia, & popu-
D lus eius plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſ-
18 rael quingenta millia virorum fortium. ¶ Humi-
liatique ſunt filij Iſrael in tempore illo: & vehe-
mentiſſime confortati filij Iuda, eo quod ſperaſſent
19 in Domino Deo patrum ſuorum. ¶ Perſecutus eſt
autem Abia fugientem Ieroboam: & cœpit ciuita-
tes eius Bethel, & filias eius: & Ieſana cum filia-
20 bus ſuis: Ephron quoque, et filias eius. ¶ Nec valuit
vltra reſiſtere Ieroboam in diebus Abia: quem per-
21 cuſſit Dominus, & mortuus eſt. ¶ Igitur Abia con-
fortato imperio ſuo, accepit vxores quatuordecim,
procreauitque vigintiduos filios, et ſedecim filias.

22 ¶ Reliqua autem ſermonum Abia, viarumque, &
operum eius, ſcripta ſunt diligentiſſime in libro Ad-
do prophetæ.

CAPVT XIIII.

3 Reg. 15. a. 8. 1 DOrmiuit autem Abia cum patribus ſuis: &
A ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid: regna-
uitque Aſa filius eius pro eo, in cuius die-
2 bus quieuit terra annis decem. ¶ Fecit autē Aſa quod
bonum, & placitum erat in conſpectu Dei ſui, & ſub-
3 uertit altaria peregrini cultus, & excelſa, ¶ & confré-
4 git ſtatuas, lucoſque ſuccidit. ¶ Et præcepit Iudæ, vt
quæreret Dominum Deum patrum ſuorum, & face-
5 ret legem, & vniuerſa mandata. ¶ Et abſtulit de cun-
ctis vrbibus Iuda aras, & phana, & regnauit in pace.
6 ¶ Ædificauit quoq; vrbes munitas in Iuda, quia quié-
tus erat, & nulla temporibus eius bella ſurréxerant,
7 pacem Domino largiente. ¶ Dixit autem Iudæ: Ædi-
B ficemus ciuitates iſtas, & vallémus muris, & roboré-
mus turribus, & portis, & ſeris: donec a bellis quieta
ſunt omnia, eo quod quæſiérimus Dominum Deum
patrum noſtrorum, & déderit nobis pacem per gy-
rum. Ædificauerunt igitur, & nullum in extruendo
8 impedimentum fuit. ¶ Habuit autem Aſa in exerci-
tu ſuo portantium ſcuta, & haſtas, de Iuda trecenta
millia: de Beniamin vero ſcutariorum, & ſagittario-
rum, ducenta octoginta millia: omnes iſti viri fortiſſi-
9 mi. ¶ Egreſſus eſt autem cōtra eos Zara Æthiops cum
C exercitu ſuo, decies centéna millia, & curribus tre-
10 centis: & venit vſque Maréſa. ¶ Porro Aſa perrexit
obuiam ei, & inſtruxit aciem ad bellum in Valle Se-
3. Reg. 4. b. 6. 11 phatha, quæ eſt iuxta Maréſa. ¶ ‖ Et inuocauit Do-
minum Deum, & ait: Domine, non eſt apud te vl-
la diſtantia, vtrum in paucis auxilieris, an in pluri-
bus: ádiuua nos Domine Deus noſter: in te enim,
& in tuo nomine habentes fiduciam, vénimus con-
tra hanc multitudinem. Domine Deus noſter tu es,
12 non præualeat contra te homo. ¶ Exterruit itaque
D Dominus Æthiopes coram Aſa, & Iuda: fugérunt-
13 que Æthiopes. ¶ Et perſecutus eſt eos Aſa, & po-
pulus qui cum eo erat, vſque Gérara: & ruerunt Æ-
thiopes vſque ad internecionem, quia Domino cæ-
dente contriti ſunt, & exercitu illius præliante.
14 Tulerunt ergo ſpolia multa. ¶ Et percuſſerunt ciui-
tates omnes per circuitum Geraræ: grandis quip-
pe cunctos terror inuaſerat: & diripuerunt vrbes, &
15 multam prædam aſportauerunt. ¶ Sed & caulas
ouium deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam
multitudinem, & camelorum: reuerſique ſunt in
Ieruſalem.

CAPVT XV.

3 Reg. 5. c. 11. 1 AZarias autem filios Oded, facto in ſe ſpiri-
A tu Dei, ¶ egreſſus eſt in occurſum Aſa, &
2 dixit ei: Audite me Aſa, & omnis Iuda,
& Beniamin: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum
eo. Si quæſieritis eum, inuenietis: ſi autem dere-
3 liqueritis eum, derelinquet vos. ¶ Tranſibunt au-
tem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſ-
4 que ſacerdote doctore, & abſque lege. ¶ Cumque
reuerſi fuerint in anguſtia ſua, ad Dominum Deum
5 Iſrael, & quæſierint eum, reperient eum. ¶ In
tempore illo non erit pax egredienti, & ingredien-
ti: ſed terrores vndique in cunctis habitatoribus ter-
6 rarum. ¶ Pugnabit enim gens contra gentem, & ci-
B uitas contra ciuitatem: quia Dominus conturba-
7 bit eos in omni anguſtia. ¶ Vos ergo confortamini,
& non diſſoluantur manus veſtræ: erit enim merces
8 operi veſtro. ¶ Quod cum audiſſet Aſa, verba ſcili-
cet, & prophetiam Azariæ filij Oded Prophetæ,
confortatus eſt, & abſtulit idóla de omni terra Iu-
da, & de Beniamin, & ex vrbibus, quas ceperat,
montis Ephraim, & dedicauit altare Domini quod
9 erat ante porticum Domini. ¶ Congregauitque vni-
C uerſum Iudam, & Beniamin, & áduenas cum eis de
Ephraim, & de Manaſſe, & de Simeon: plures
enim ad eum confugerant ex Iſrael, videntes quod
10 Dominus Deus illius eſſet cum eo. ¶ Cumque ve-
niſſent in Ieruſalem menſe tertio, anno decimo quin-
11 to regni Aſa, ¶ immolauerunt Domino in die illa de
manubijs, & præda quam adduxerant, boues ſeptin-
12 gentos, & arietes ſeptem millia. ¶ Et intrauit ex mo-
re ad corroborandum fœdus, vt quærerent Domi-
num Deum patrum ſuorum in toto corde, & in to-
13 ta anima ſua. ¶ Si quis autem, inquit, non quæſie-
rit Dominum Deum Iſrael, moriátur, a minimo vſ-
14 que ad máximum, a viro vſque ad mulierem. ¶ Iu-
D rauerùntque Domino voce magna in iúbilo, & in
15 clangóre tubæ, & in ſonitu buccinarum ¶ omnes qui
erant in Iuda, cum execratione: in omni enim corde
ſuo iurauerunt, & in tota voluntate quæſierunt eum,
& inuenerunt: præſtititque eis Dominus requiem
16 per circúitum. ¶ Sed & Maacham matrem Aſa regis
ex auguſto depoſuit imperio, eo quod feciſſet in luco
ſimulachrum Priápi: quod omne contriuit, & in fru-
17 ſta comminuens combuſſit in Torrente Cedron. ¶ Ex-
celſa autem derelicta ſunt in Iſrael: Attamen cor Aſa
18 erat perfectum cunctis diebus eius. ¶ Eaque quæ vo-
uerat pater ſuus, & ipſe, íntulit in domum Domini:
argentum, et aurum, vaſorumque diuerſam ſupellé-
19 ctilem. ¶ Bellum vero non fuit vſque ad trigeſimum
quintum annum regni Aſa.

CAPVT XVI.

1 ‖ ANno autem trigeſimoſexto regni eius, a- ‖ 1. Reg. 15. d. 18.
A ſcendit Baaſa rex Iſrael in Iudam, et mu-
ro circúndabat Rama, vt nullus tute poſ-
2 ſet égredi, et ingredi de regno Aſa. ¶ Protulit er-
go Aſa argentum, et aurum de theſauris domus
Domini, et de theſauris regis, miſitque ad Bena-
dad regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, di-
3 cens: ¶ Fœdus inter me, et te eſt: pater quoque
meus, et pater tuus habuere concordiam: quám-
obrem miſi tibi argentum, et aurum, vt rupto fœ́-
dere quod habes cum Baaſa Rege Iſrael, facias
4 eum a me recédere. ¶ Quo comperto Benadad mi-
ſit principes exercituum ſuorum ad vrbes Iſrael:
qui percuſſerunt Ahion, et Dan, et Abelmain, et
5 vniuerſas vrbes Nephthali muratas. ¶ Quod cum
audiſſet Baaſa, deſijt ædificare Rama, et intermiſit
6 opus ſuum. ¶ Porro Aſa rex aſſumpſit vniuerſum Iu-
B dam, et tulerunt lápides de Rama, et ligna quæ æ-
dificationi præparauerat Baaſa: ædificauitque ex
7 eis Gabaa, et Maſpha. ¶ In tempore illo venit Hana-
ni propheta ad Aſam regem Iuda, et dixit ei: Quia
habuiſti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino
Deo tuo: idcirco euaſit Syriæ regis exercitus de ma-
8 nu tua. ¶ ‖ Nonne Æthiopes, et Lybies multo plu- ‖ Sup. 14. c.

res

C res erant quadrígis & equitibus, & multitudine ni-
mia: quos,cum Domino credidiſſes, tradidit in ma-
9 nu tua ? ♀ Oculi enim Domini contemplantur vni-
‖Ioan.7. f.38. uerſam terram,& præbent fortitudinem his,‖ qui cor
de perfecto credunt in eum. Stulte igitur egiſti:& pro
pter hoc ex præſenti tempore aduerſum te bella con-
10 ſurgent. ♀ Iratusque Aſa aduerſus Videntem, iuſſit
eum mitti in neruum: valde quippe ſuper hoc fuerat
indignatus, & interfécit de populo in tempore illo
11 plurimos. ♀ Opera autem Aſa prima & nouiſſima ſcri
12 pta ſunt in libro regum Iuda, & Iſrael. ♀ Aegrotauit
etiam Aſa anno trigeſimonono regni ſui, dolore pe-
D dum vehementiſſimo: & nec in infirmitate ſua quæſi
uit Dominum, ſed magis in medicorum arte confi-
13 ſus eſt. ♀ Dormíuitque cum patribus ſuis,& mortuus
14 eſt anno quadrageſimoprimo regni ſui. ♀ Et ſepelie-
runt eum in ſepulchro ſuo quod foderat ſibi in Ciui-
tate Dauid. poſueruntq; eum ſuper lectum ſuum ple
num aromatibus & vnguentis meretricijs, quę erant
pigmentariorum arte confecta, & combuſſerunt ſu-
per eum ambitione nimia.

CAPVT XVII.

1 REgnauit autem Ioſaphat filius eius pro eo,
3. Reg. 15. c.24. A & inualuit contra Iſrael. ♀ Conſtituitq; mi
2 litum numeros in cunctis vrbibus Iuda,
quæ erant vallatæ muris. Præſidiaq; diſpoſuit in ter
ra Iuda,& in ciuitatibus Ephraim quas ceperat Aſa
3 pater eius. ♀ Et fuit Dominus cum Ioſaphat, quia am
bulauit in vijs Dauid patris ſui primis,& non ſpera-
4 uit in Baalim, ♀ ſed in Deo patris ſui, & perrexit in
5 præceptis illius,& non iuxta peccata Iſrael. ♀ Confir
mauitque Dominus regnum in manu eius: & dedit
omnis Iuda munera Ioſaphat: factæque ſunt ei infiníi
6 tæ diuitiæ & multa gloria. ♀ Cumque ſumpſiſſet cor
B eius audaciam propter vias Domini, etiam excelſa
7 & lucos de Iuda abſtulit. ♀ Tertio autem anno regni
ſui, miſit de principibus ſuis Benhail,& Obdiam, &
Zachariám,& Nathanael,& Michæam, vt docérent
8 in ciuitatibus Iuda: ♀ & cum eis Leuitas, Semeiam,
& Nathaniam,& Zabadiam, Aſel quoque, & Semi-
ramoth, & Ionathan, Adoniamque & Tobíam, &
Thobadoniam Leuítas, & cum eis Eliſama & Ioram
9 ſacerdotes: ♀ docebantque populum in Iuda, haben-
tes librum legis Domini: & circuíbant cunctas vrbes
10 Iuda, atque erudiebant populum. ♀ Itaque factus eſt
C pauor Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ e-
rant per gyrum Iuda: nec audebant bellare contra
11 Ioſapbat. ♀ Sed & Philiſthæi Ioſaphat munera defe-
rebant, & vectígal argenti: Árabes quoque adduce-
bant pécora arietum, ſeptem millia ſeptingentas, &
12 hircorum totidem. ♀ Creuit ergo Ioſaphat, & magni
ficatus eſt vſque in ſublíme: atque ædificauit in Iuda
13 domos ad inſtar turrium, vrbesq; muratas. ♀ Et mul-
ta opera parauit in vrbibus Iuda: viri quoque bella-
14 tores, & robuſti erant in Ieruſalem. ♀ Quorum iſte
numerus per domos atque familias ſingulorum. In
Iuda princeps exercitus, Ednas dux, & cum eo robu-
15 ſtiſſimi viri trecenta millia. ♀ Poſt hunc Iohanam prin
D ceps,& cum eo ducenta octoginta millia. ♀ Poſt iſtũ
16 quoque Amaſiàs filius Zechri, conſecratus Domino,
17 & cum eo ducenta millia virorum fortium. ♀ Hunc
ſequebatur robuſtus ad prælia. Elíada, & cum eo te-
18 nentium arcum & clypeum ducéta millia. ♀ Poſt iſtũ
etiam Iózabad, & cum eo centum octoginta millia
19 expeditorum militum. ♀ Hi omnes erant ad manum
regis, exceptis alijs quos poſuerat in vrbibus mura-
tis in vniuerſo Iuda.

CAPVT XVIII.

1 FVit ergo Ioſaphat diues & ínclytus multum,& 3. Reg. 22. a.2.
A affinitate coniunctus eſt Achab. ♀ Deſcenditq;
2 poſt annos ad eum in Samariam: ad cuius ad-
uentum mactauit Achab aríetes, & boues plurimos
ipſi & populo qui venerant cum eo: perſuaſitque illi
3 vt aſcenderet in Ramoth Galaad. ♀ Dixitq; Achab
rex Iſrael ad Ióſaphat regem Iuda: Veni mecum in
Ramoth Galaad. Cui ille reſpondit: Vt ego & tu: ſi-
cut populus tuus, ſic & populus meus, tecumque eri
4 mus in bello. ♀ Dixitque Ioſaphat ad regem Iſrael:
Cónſule obſecro in præſentiarum ſermonem Domi-
5 ni. ♀ Gongregauit igitur rex Iſrael prophetarum qua
B dringentos viros,& dixit ad eos: In Ramoth Galaad
ad bellandum ire debemus, an quieſcere ? At illi: A-
6 ſcende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis. ♀ Di-
xitque Ioſaphat: Nunquid non eſt hic prophétes Do
7 mini, vt ab illo etiam requiramus ? ♀ Et ait rex Iſrael
ad Ioſaphat: Eſt vir vnus a quo póſſumus quærere
Domini voluntatem: ſed ego odi eum, quia non pro
phétat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt
autem Michæas filius Iemla. Dixitque Ioſaphat: Ne
8 loquaris rex hoc modo. ♀ Vocauit ergo rex Iſrael v-
num de eunúchis, & dixit ei: Voca cito Michæam fi-
9 lium Iemla. ♀ Porro rex Iſtael, & Ioſaphat rex Iuda,
vterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio: ſe-
debant autem in area iuxta portã Samariæ, omnes-
10 que prophetæ vaticinabantur coram eis. ♀ Sedecias
C vero filius Chanaana, fecit ſibi cornua ferrea, et ait:
Hæc dicit Dominus, His ventilabis Syriam, donec
11 cónteras eam. ♀ Omnesque prophetæ ſimiliter pro-
phetabant atque dicebant: Áſcende in Ramoth Ga-
laad, et proſperáberis, et tradet eos Dominus in ma
12 nu regis. ♀ Nuncius autem qui ierat ad vocandũ Mi-
chæam, ait illi: En, verba omnium prophetarũ vno
ore bona regi annunciant: quæſo ergo te, vt et ſermo
tuus ab eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.
13 ♀ Cui reſpõdit Michęas: Viuit Dominus, quia quod-
14 cunque dixerit mihi Deus meus: hoc loquar. ♀ Venit
ergo ad regem, Cui rex ait: Michæa, ire debemus in
D Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere ? Cui
ille reſpondit: Aſcendite: cuncta enim proſpera eue-
15 nient, et tradentur hoſtes in manus veſtras. ♀ Dixit-
que rex, Iterum atque iterum te adiúro, vt mihi non
16 loquaris, niſi quod verum eſt in nomine Domini. ♀ At
ille ait: Vidi vniuerſum Iſrael diſperſum in monti-
bus, ſicut oues abſque paſtore: et dixit Dominus, Nõ
habent iſti dominos: reuertatur vnuſquiſque in do-
17 mum ſuam in pace. ♀ Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat:
Nõne dixi tibi quod non prophetaret iſte mihi quid-
18 quam boni, ſed ea quæ mala ſunt? ♀ At ille: Idcirco,
E ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentẽ
in ſolio ſuo, et omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei
19 a dextris et a ſiniſtris. ♀ Et dixit Dominus: Qui de-
cipiet Achab regem Iſrael, vt aſcendat et corruit in
Ramoth Galaad ? Cumque diceret vnus hoc mo-
20 do, et alter alio: ♀ proceſſit ſpiritus et ſtetit coram
Domino, et ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus

21 In quo,inquit,decipies?♀At ille reſpondit:Egrediar,
& ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum
eius. Dixitque Dominus : Decipies, & præualébis :
22 egrédere & fac ita. ♀ Nunc igitur,ecce Dominus de-
dit ſpiritum mendacij in ore omnium prophetarum
23 tuorum: & Dominus locutus eſt de te mala. ♀ Acceſ-
ſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Mi-
chææ maxillam,& ait:Per quam viam tranſiuit Spi-
24 ritus Domini a me, vt loqueretur tibi? ♀ Dixitq; Mi
chæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus
25 fueris cubiculum de cubículo, vt abſcondaris.♀ Præ-
cepit autem rex Iſrael, dicens: Tollite Michæam, &
F ducite eum ad Amon principem ciuitatis. & ad Ioas
26 filium Amelech, ♀ Et dicetis : Hæc dicit rex : Mittite
hunc in carcerem,& date ei panis módicum & aquę
27 pauxillum, donec reuertar in pace. ♀ Dixitque Mi-
chæas: Si reuerſus fueris in pace,non eſt locutus Do-
28 minus in me.Et ait:Audite omnes populi. ♀ Igitur a-
ſcenderunt rex Iſrael et Ioſaphat rex Iuda in Ramoth
29 Galaad. ♀ Dixitq; rex Iſrael ad Ioſaphat:Mutabo ha
bitum,& ſic ad pugnā vadam : tu autem indúere ve-
ſtibus tuis.Mutatoq; rex Iſrael habitu, venit ad bel-
30 lum. ♀ Rex autem Siriæ præceperat ducibus equita-
tus ſui,dicēs:Ne pugnetis contra minimum aut con-
31 tra maximum,niſi contra ſolum regem Iſrael. ♀ Ita-
que cum vidiſſent principes equitatus Ioſaphat,dixe
G runt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdederunt eum di-
micantes:at ille clamauit ad Dominum, & auxilia-
32 tus eſt ei,atq; auertit eos ab illo.♀ Cū.n. vidiſſent du-
ces equitatus, quod non eſſet rex Iſrael, reliquerunt
33 eum. ♀ Accidit autem vt vnus e populo ſagittam in
incertum iáceret,& percúteret regem Iſrael inter cer
uícem & ſcapulas: at ille aurígæ ſuo ait: Conuerte
manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus
34 ſum. ♀ Et finita eſt pugna in die illo: porro rex Iſrael
ſtabat in curru ſuo contra Syros vſque ad veſperam,
& mortuus eſt Occidente Sole.

CAPVT XIX.

1 REuerſus eſt autem Ioſaphat rex Iuda, in do-
A mum ſuam pacifice, in Ieruſalem. ♀ Cui oc
2 currit Iehu filius Hánani Videns, & ait ad
eum:Impio præbes auxilium,& his qui oderunt Do-
minum,amicitia iungéris: & idcirco iram quidē Do-
3 mini merebaris: ♀ ſed bona opera inuenta ſunt in te,
eo quod abſtúleris lucos de terra Iuda, & præparaue
ris cor tuum, vt requireres Dominum Deum patrū
4 tuorum. ♀ Habitauit ergo Ioſaphat in Ieruſalem: rur
ſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee vſque
ad montem Ephraim,& reuocauit eos ad Dominum
5 Deum patrum ſuorum. ♀ Conſtituitque iudices ter-
B ræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis, per ſingula lo
6 ca, ♀ & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid facia-
tis: non enim hominis exercétis iudicium, ſed Domi
ni; & quodcunque iudicaueritis,in vos redundabit.
7 ♀ Sit timor Domini vobiſcum:& cum diligentiā cun
cta facite, non eſt enim apud Dominum Deū noſtrū
iniquitas,‖ nec perſonarum acceptio,nec cupido mú- ‖ Deu.10. d.17. Rom.2. b.11. Galat.2. b.6 Ephes.6. b.9.
8 nerum. ♀ In Ieruſalem quoque conſtituit Ioſaphat
C Leuitas & ſacerdotes, & principes familiarum ex Iſ-
rael, vt iudicium & cauſam Domini iudicarent ha-
9 bitatoribus eius. ♀ Præcepitque eis dicens: Sic agetis
10 in timore Domini fideliter,& corde perfecto. ♀ Om-
D nem cauſam quæ venerit ad vos fratrum veſtrorum Col 3 d 25.
qui hábitant in vrbibus ſuis inter cognationem, & Act.10.e.
cognationem, vbicunque quæſtio eſt de lege, de mā- 34.
dato, de ceremonijs, de iuſtificationibus, oſtendite 1. Pet. 1.
eis, vt non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſu- c. 17. Sap.6. b.
per vos, & ſuper fratres veſtros:ſic ergo agentes non 8. Eccl. 35.
11 peccabitis. ♀ Amarias autem ſacerdos & pontifex ve b.16.
ſter,in his quæ ad Deum pertinent,præſidebit: porro
Zabadias filius Iſmael,qui eſt dux in domo Iuda, ſu-
per ea opera erit quæ ad regis officium pértinent:ha-
betisq; magiſtros Leuítas corā vobis,confortamini,
& agite diligenter:& erit Dn̄s vobiſcum in bonis.

CAPVT XX.

1 POſt hęc congregati ſunt filii Moab, & filij Am-
A mon, & cum eis de Ammonítis ad Ioſaphat,
2 vt pugnarent contra eum. ♀ Veneruntq; nun-
cij, & indicauerunt Ioſaphat, dicentes: Venit contra
te multitudo magna de his locis quę trās mare ſunt,
& de Syria: & ecce conſiſtunt in Aſaſon thamar,quę
3 eſt Engaddi.♀ Ioſaphat aūt timore pertérritus,totum
ſe contulit ad rogandum Dominum: & prædicauit
4 ieiunium vniuerſo Iudæ. ♀ Congregatusque eſt Iu-
das ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de vr
5 bibus ſuis venerunt ad obſecrandum eum. ♀ Cum-
que ſtetiſſet Ioſaphat in medio cætu Iudæ, & Ieruſa-
6 lem, in domo Domini ante atrium nouum, ♀ ait: Do-
mine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in cœlo,
& dominaris cunctis regnis gentium:in manu tūa eſt
B fortitudo & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſi-
7 ſtere. ♀ Nonne tu Deus noſter interfeciſti omnes ha-
bitatores terræ huius coram populo tuo Iſrael, &
dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiter-
8 num? ♀ Habitaueruntque in ea,& extruxerūt in il
9 la ſanctuarium nomini tuo, dicentes: ♀ ‖ Si irruerint ‖ Sup. 6. c.28.
ſuper nos mala,gladius iudicij,peſtilentia,& fames,
ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo, in qua
inuocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in
tribulationibus noſtris, & exaudies, ſaluosque fa-
10 cies.♀ Nunc igitur ecce filij Ammon & Moab,& mōs
C Seir, ‖ per quos non conceſſiſti Iſrael vt tranſirent ‖ Deut.2. a.b.
quando egrediebantur de Aegypto, ſed declinaue-
11 runt ab eis, & non interfecerunt illos: ♀ econtrario
agunt, & nituntur eijcere nos de poſſeſſione quam
12 tradidiſti nobis. ♀ Deus noſter, ergo non iudica-
bis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo,
vt poſsímus huic multitudini reſiſtere,quæ irruit ſu-
per nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus,
hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros diri-
13 gamus ad te. ♀ Omnis vero Iuda ſtabat coram Do-

mino

14 muno cum paruulis, & vxoribus, & liberis ſuis.♀Erat
autem Iahaziel filius Zachariæ, filij Banaiæ, filij Ie-
hiel, filij Mathaniȩ, Leuites de filijs Aſaph, ſuper quē
15 factus eſt ſpiritus Domini in medio turbæ,♀& ait: At
tendite omnis Iuda, & qui habitatis Ieruſalem, & tu
rex Ioſaphat. Hæc dicit Dominus vobis: Nolite time
re, nec paueatis hanc multitudinem: non eſt enim ve-
16 ſtra pugna, ſed Dei.♀Cras deſcendetis contra eos: a-
D ſcenſuri enim ſunt per cliuum nomine Sis, & inuenie
tis illos in ſummitate torrentis, qui eſt contra ſolitudi
17 nem Ieruel.♀Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tan-
tummodo confidenter ſtate, & videbitis auxiliū Do
mini ſuper vos, ò Iuda, & Ieruſalem: nolite timere,
nec paueatis: cras egrediemini contra eos, & Domi-
18 nus erit vobiſcum.♀Ioſaphat ergo, & Iuda, & omnes
habitatores Ieruſalem ceciderunt proni in terram co
19 ram Domino, & adorauerunt eum.♀Porro Leuitȩ de
filijs Caath, & de filijs Core laudabant Dominum
20 Deum Iſrael voce magna, in excelſum.♀Cumq; ma-
ne ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per deſertum Thecue: pro
fectiſque eis, ſtans Ioſaphat in medio eorum, dixit: au
dite me viri Iuda, & omnes habitatores Ieruſalem:
credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis: credi-
21 te prophetis eius, & cuncta euenient proſpera. ♀ De-
ditque conſilium populo, & ſtatuit cantores Domi-
ni, vt laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent
exercitum: ac voce conſona dicerent: Confitemini
Pſal. 35 a.1. Domino, quoniam in æternum miſericordia eius.
22 ♀Cumque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus
E inſidias eorū in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon,
& Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerāt, vt pugna-
23 rent contra Iudam: & percuſſi ſunt.♀ nanque filij Am
mon, & Moab cōſurrexerunt aduerſum habitatores
montis Seir, vt interficerent, & delerent eos: cumque
hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos verſi,
24 mutuis concidere vulneribus. ♀ Porro Iuda cum ve-
niſſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinem, vidit
procul omnem late regionem plenam cadaueribus,
nec ſupereſſe quenquam qui necem potuiſſet euade-
25 re. ♀ Venit ergo Ioſaphat, & omnis populus cum eo
ad detrahenda ſpolia mortuorum: inueneruntque in
ter cadauera variam ſupellectilem, veſtes quoque, &
vaſa precioſiſſima: & diripuerunt, ita vt omnia porta
re non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre præ
26 prædæ magnitudine.♀Die autem quarto congregati
F ſunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi be-
nedixerant Domino, uocauerunt locum illum vallis
27 benedictionis, vſque in præſentem diem.♀ Reuerſuſ-
que eſt omnis vir Iuda, & habitatores Ieruſalem, &
Ioſaphat ante eos in Ieruſalem cum lætitia magna,
eo quod dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis
28 ſuis.♀Ingreſſique ſunt in Ieruſalem cum pſalterijs, &
29 citharis, & tubis in domum Domini. ♀ Irruit autem
pauor Domini ſuper vniuerſa regna terrarum, cum
audiſſent quod pugnaſſet Dominus contra inimicos
30 Iſrael. ♀ Quieuitque regnum Ioſaphat, & præbuit
31 ei Deus pacem per circuitum. ♀ Regnauit igitur Io-
ſaphat ſuper Iudam, & erat trigintaquinque anno-
rum cum regnare cœpiſſet: viginti autem, & quin-
que annis regnauit in Ieruſalem: & nomen matris
32 eius Azuba filia Selahi. ♀ Et ambulauit in via patris
G ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciens quæ placita erāt
33 coram Domino.♀ Veruntamen excelſa non abſtulit,
& adhuc populus non direxerat cor ſuum ad Domi-
34 num Deum patrum ſuorum.♀ Reliqua autem geſto-
rum Ioſaphat priorum, & nouiſſimorum ſcripta ſunt
in verbis Iehu filij Hanani, quæ digeſſit in libros re-
35 gum Iſrael.♀ Poſt hæc inijt amicitias Ioſaphat rex Iu
da cum Ochozia rege Iſrael, cuius opera fuerunt im-
36 pijſſima.♀Et particeps fuit, vt facerēt naues quȩ irent
37 in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſiongaber. ♀ Pro-
phetauit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad
Ioſaphat, dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia
percuſſit Dominus opera tua: contritęq; ſunt naues,
nec potuerunt ire in Tharſis.

CAPVT XXI.

1 A DOrmiuit autem Ioſaphat cum patribus ſuis, 1 Reg. 22 g 51.
& ſepultus eſt cum eis in Ciuitate Dauid:
2 regnauitque Ioram filius eius pro eo.♀ qui
habuit fratres filios Ioſaphat, Azariam, & Iahiel, &
Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam:
3 omnes hi filij Ioſaphat regis Iuda.♀ Deditque eis pa-
ter ſuus multa munera argenti, & auri, & penſitatio-
nes cum ciuitatibus munitiſſimis in Iuda: regnum au
4 tem tradidit Ioram, eo quod eſſet primogenitus.♀Sur
rexit autem Ioram ſuper regnum patris ſui: cumque
ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres ſuos gladio, &
5 quoſdam de principibus Iſrael. ♀ ‖ Trigintaduorum
annorum erat Ioram cum regnare cœpiſſet: & octo ‖ 4 Reg 8.c.16.
6 annis regnauit in Ieruſalem.♀Ambulauitque in vijs
regum Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia quippe
Achab erat vxor eius, & fecit malū in conſpectu Do-
7 mini. ♀ Noluit autem Dominus diſperdere domum
B Dauid propter pactum, quod inierat cum eo: & quia
promiſerat, vt daret ei lucernam, & filijs eius omni
8 tempore. ♀ ‖ In diebus illis rebellauit Edom, ne eſſet ‖ 4 Reg 8.f.22.
9 ſubditus Iudæ, & conſtituit ſibi regem.♀ Cumque trā
ſiſſet Ioram cum principibus ſuis, & cuncto equitatu,
qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom, qui
10 ſe circundederat, & omnes duces equitatus eius.♀At-
tamen rebellauit Edom, ne eſſet ſub ditione Iuda, vſ-
que ad hanc diem: tempore & Lobna receſſit, ne eſſet
ſub manu illius. Dereliquerat enim Dominum
11 Deum patrum ſuorum: inſuper, ♀ & excelſa fabrica-
tus eſt in vrbibus Iuda, & fornicari fecit habitatores
12 Ieruſalem, & præuaricari Iudam.♀Allatȩ ſunt autem
C ei literæ ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat:
Hȩc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: quoniam
non ambulaſti in vijs Ioſaphat patris tui, & in vijs
13 Aſa regis Iuda,♀ſed inceſſiſti per iter regum Iſrael, &
fornicari feciſti Iudam, & habitatores Ieruſalem, imi
tatus fornicationem domus Achab: inſuper & fratres
14 tuos domum patris tui, meliores te occidiſti: ♀ ec-
ce Dominus percutiet te plaga magna cum popu-
lo tuo, & filijs, & vxoribus tuis: vniuerſaque ſub-
15 ſtantia tua. ♀ tu autem ægrotabis peſſimo languore
vteri tui donec egrediantur vitalia tua paulatim per
16 ſingulos dies. ♀ Suſcitauit ergo Dominus contra Io-
ram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui con-
17 fines ſunt Aethiopibus. ♀ & aſcenderunt in terram
D Iuda, & vaſtauerunt eam, diripueruntque cunctam
ſubſtantiam quæ inuenta eſt in domo regis, inſuper
& filios eius, & vxores: nec remanſit ei filius, niſi Ioa-
18 chaz qui minimus natu erat. ♀ Et ſuper hæc omnia,
percuſſit eum Dominus alui languore inſanabili.
19 ♀ Cumque diei ſuccederet dies, & temporum ſpacia
voluerentur, duorum annorum expletus eſt circu-

lus:

lus: & ſic longa conſumptus tabe, ita vt egéreret e-
tiam viſcera ſua, lãguore pariter, & vita caruit. Mor-
tuuſque eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei po-
pulus ſecundum morem combuſtionis exequias ſi-
20 cut fecerat maioribus eius. ¶ Triginta duorum an-
norum fuit cum regnare cœpiſſet: & octo annis re-
gnauit in Ieruſalem. Ambulauitque non recte, & ſe-
pelierunt eum in Ciuitate Dauid: verúntamen non
in ſepulchro regum.

CAPVT XXII.

4.Reg.8. c.24. 1 A Onſtituerunt autem habitatores Ieruſalem
Ochoziam filium eius minimum, regem
pro eo: omnes enim maiores natu qui ante
eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui ir-
ruerant in caſtra: regnauitque Ochozias filius Ioram
2 regis Iuda. ¶ Quadragintaduorum annorum erat O-
chozias cum regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit
in Ieruſalem: & nomen matris eius Athalia filia Am-
3 ri. ¶ Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab:
4 mater enim eius impulit eum vt impie ageret. ¶ Fecit
igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus A-
B chab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarij poſt mortem pa-
5 tris ſui, in interitum eius. ¶ Ambulauitque in conſilijs
eorum. Et perréxit cũ Ioram filio Achab rege Iſrael,
in bellum contra Hazael regem Syriæ, in Ramoth
6 Galaad: vulnerauerun tque Syri Ioram. ¶ Qui reuer-
ſus eſt, vt curaretur in Iezrahel: multas enim plagas
acceperat in ſupradicto certamine. Igitur Ochozias
filius Ioram rex Iuda, deſcendit vt inuiſeret Iotam
7 filium Achab in Iezrahel ægrotantem. ¶ Voluntatis
quippe fuit Dei aduerſus Ochoziam, vt veníret ad
C Ioram: & cum veniſſet, & egrederetur cum eo aduer-
ſum Iehu filium Namſi, quem vnxit Dominus, vt
8 deléret domum Achab. ¶ Cum ergo euérteret Iehu
domum Achab, inuénit principes Iuda, & filios fra-
trum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfécit il-
9 los. ¶ Ipſum quoque perquírens Ochoziam, compre-
hendit latitantem in Samária, adductumque ad ſe
occídit, & ſepelierunt eum: eo quod eſſet filius Ioſa-
phat, qui quæſierat Dominum in toto corde ſuo. nec
erat vltra ſpes aliqua, vt de ſtirpe quis regnaret O-
4.Reg. 11.a.1. 10 choziæ. ¶ Siquidem Athalia mater eius videns, quód
D mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & interfécit omnẽ
11 ſtirpem regiam domus Ioram. ¶ Porro Ioſabeth filia
regis, tulit Ioas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de
medio filiorũ regis, cũ interficerentur: abſconditq; eũ
cum nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Ioſabeth au
tem quæ abſconderat eum, erat filia regis Ioram, v-
xor Ioiadę pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcirco Atha
12 lia non interfécit eum. ¶ Fuit ergo cum eis in domo
Dei abſcónditus ſex annis, quibus regnauit Athalia
ſuper terram.

CAPVT XXIII.

4 Reg 11 a.4. 1 A Nno autem ſeptimo confortatus Ióiada, aſ-
ſumpſit centuriones, Azariam videlicet fi-
lium Ieroham, & Iſmahel filium Iohanan,
Azariam quoque filium Obed, & Maaſiam filium
Adaiæ, & Eliſaphat filium Zechri: & inijt cum eis fę-
2 dus. ¶ Qui circumeuntes Iudam, congregauerunt Le-
uitas de cunctis vrbibus Iuda, & principes familia-
3 rum Iſrael: veneruntque in Ieruſalem. ¶ Inijt ergo
omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: di-
xitque ad eos Ioiada: Ecce filius regis regnabit, ſicut
4 locutus eſt Dominus ſuper filios Dauid. ¶ Iſte eſt er-
5 go ſermo quem facietis: ¶ Tertia pars veſtrum qui ve
niunt ad Sabbatum, ſacerdotum, & Leuitarum, & ia-
nitorum, erit in portis: tertia vero pars ad domum re-
gis: & tertia ad portam quæ appellatur Fundamenti:
omne vero reliquum vulgus ſit in atrijs domus Do-
6 mini. ¶ Nec quiſpiam alius ingrediatur domum Do-
mini, niſi ſacerdotes, & qui miniſtrant de Leuitis: ipſi
tantummodo ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: &
omne reliquum vulgus obſeruet cuſtodias Domini.
7 ¶ Leuítæ autem circundent regem, habentes ſinguli
B arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit templum,
interficiatur) ſintque cum rege, & intrante, & egre-
8 diente. ¶ Fecerunt ergo Leuitæ, & vniuerſus Iuda iux
ta omnia quæ præceperat Ióiáda pontifex: & aſſum-
pſerunt ſinguli viros qui ſub ſe erant, & veniebant
per ordinem ſabbati cum his qui impléuerant ſabba-
tum, & egreſſuri erant. ſiquidem Ioiada pontifex
non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas
9 hebdomadas ſuccedere conſuéuerant. ¶ Deditque Io-
iada ſacerdos centurionibus, lanceas, clypeoſque, &
peltas regis Dauid, quas conſecrauerat in domo Do
10 mini. ¶ Conſtituitque omnem populum tenentium
pugiones a parte templi dextra, vſque ad partem tẽ-
pli ſiniſtram coram altari, & templo, per circuitum re
11 gis. ¶ Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt ei dia
C dema, & teſtimonium, dederuntque in manu eius te-
nendam legem: & conſtituerunt eum regem: vnxit
quoque illum Ioiada pontifex, & filij eius: impreca-
12 tique ſunt ei: atque dixerunt: Viuat rex. ¶ Quod cum
audiſſet Athalia, vocem ſcilicet currentium, atq; lau-
dantium regem, ingreſſa eſt ad populum in templum
13 Domini. ¶ Cumque vidiſſet regem ſtantem ſuper gra-
dum in introitu, & principes, turmaſque circa eum,
omnemque populum terræ gaudentem, atque clan-
gentem tubis, & diuerſi generis órganis concinentẽ,
vocemque laudantium: ſcidit veſtimenta ſua, & ait:
14 Inſidiæ, inſidiæ. ¶ Egreſſus autem Ioiada pontifex ad
centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite
illam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio.
Præcepitque ſacerdos, ne occideretur in domo Do-
15 mini. ¶ Et impoſuerunt ceruicibus eius manus: cum-
que intraſſet portam equorum domus regis, interfe-
16 cerunt eam ibi. ¶ Pépigit autem Ioiada fœdus inter
ſe, vniuerſumque populum, & regem, vt eſſet popu-
17 lus Domini. ¶ Itaque ingreſſus eſt omnis populus do-
D mum Baal, & deſtruxerunt eum: & altaria, ac ſimula-
chra illius confregerũt: Mathan quoque ſacerdotem
18 Baal interfecerunt ante aras. ¶ Conſtituit autem Ioia-
da præpoſitos in domo Domini, ſub manibus ſacer-
dotum, & Leuitarum, quos diſtribuit Dauid in do-
mo Domini: vt offerrent holocauſta Domino, ſicut
ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio, & cánticis, iux
19 ta diſpoſitionem Dauid. ¶ Conſtituit quoque ianito-
res in portis domus Domini, vt non ingrederetur eã
20 immundus in omni re: ¶ Aſſumpſitque centuriones,
& fortiſſimos viros, ac principes populi, & omne vul
gus terrę, & fecerunt deſcendere regem de domo Do
mini, & introire per medium portæ ſuperioris in do-
mum regis, & collocauerunt eum in ſolio rega
21 li. ¶ Lætatuſque eſt omnis populus ter-
ræ, & vrbs quieuit: porro Atha-
lia interfecta eſt gladio.

CAPVT XXIIII.

1 SEptem annorum erat Ioas cum regnare cœpiſ- . Reg. 2.1.
A ſet: & quadraginta annis regnauit in Ieruſalē:
2 nomen matris eius Sebia de Berſabee. ♀ Fecit-
que quod bonum eſt coram Domino cunctis diebus
3 Ioiadæ ſacerdotis. ♀ Accepit autem ei Ioiada vxores
4 duas, e quibus genuit filios & filias. ♀ Poſt quæ pla-
5 cuit Ioas vt inſtauraret domum Domini. ♀ Congre-
gauitque ſacerdotes & Leuitas, & dixit eis: Egredimi
ni ad ciuitates Iuda, & colligite de vniuerſo Iſrael pe
cuniam ad ſartatecta tēpli Dei veſtri, per ſingulos an
nos feſtinatoque hoc facite: porro Leuitæ egere ne-
6 gligentius. ♀ Vocauitque rex Ioiadam principem, &
B dixit ei: Quare tibi non fuit curæ vt cōgeres Leuitas
inferre de Iuda, & de Ieruſalē pecuniam quæ conſti-
tuta eſt a Moyſe ſeruo Domini, vt inferret eam om-
nis multitudo Iſrael in tabernaculum teſtimonij?
7 ♀ Athalia enim impijſſima, & filij eius deſtruxerunt
domum Dei, & de vniuerſis quæ ſanctificata fuerant
in templo Domini, ornauerunt phanum Baalim.
8 ♀ Præcépit ergo Rex, & fecerunt arcam: poſueruntq;
9 eam iuxta portam domus Domini forinſecus. ♀ Et
prædicatum eſt in Iuda & Ieruſalem vt deferrēt ſingu
li pretium Domino, quod ‖ conſtituit Moyſes ſeruus Pro 30. 12.
10 Dei ſuper omnem Iſrael, in deſerto. ♀ Lætatique ſunt
G cuncti principes, & omnis populus: & ingreſſi con-
tulerunt in arcam Domini, atq; miſerunt ita vt im-
11 pleretur. ♀ Cumq; tempus eſſet vt deferrent arcā co-
ram rege per manus Leuitarum (videbant enim mul
tam pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, & quem
primus ſacerdos conſtituerat: effundebantq; pecuniā
quæ erat in arca: porro arcam reportabant ad locum
ſuū: ſicq; faciebāt per ſingulos dies, & congregata eſt
12 infinita pecunia. ♀ Quam dederūt rex & Ioiada his
qui præerant operibus domus Domini: at illi condu-
cebant ex ea cæſóres lapidum, & artifices operū ſin-
gulorum, vt inſtaurarent domum Domini: fabros
quoque ferri, & æris: vt quod cádere cœperat, fulci-
13 retur. ♀ Egeruntq; hi qui operabantur induſtrie, &
D obducebatur parietum cicatrix per manus eorum
ac ſuſcitauerunt domum Domini in ſtatum priſtinū,
14 & firmiter eam ſtare fecerunt. ♀ Cūque compleſſent
omnia opera, detulerunt corā rege & Ioiada reliquā
partem pecuniæ, de qua facta ſunt vaſa templi in mi
niſterium & ad holocauſta, phialæ quoque & cætera
vaſa aurea & argentea: & offerebantur holocauſta
15 in domo Dñi iugiter cunctis diebus Ioiadæ. ♀ Senuit
E aūt Ioiada plenus dierum, & mortuus eſt cum eſſet
16 centum triginta annorum: ♀ ſepelieruntque eum in
Ciuitate Dauid cum regibus, eo quod feciſſet bonū
17 cum Iſrael, & cum domo eius. ♀ Poſtquam autem
obijt Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, & adoraue
runt regē: qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit
18 eis. ♀ Et dereliquerunt templum Domini Dei patrū
ſuorum, ſeruieruntq; lucis & ſculptilibus: & facta eſt
ira contra Iudam et Ieruſalem propter hoc peccatū.
19 ♀ Mittebatque eis prophetas, vt reuerterentur ad Do
20 minum: quos proteſtantes, illi audire nolebant. ♀ Spi
ritus itaque Dei induit Zachariam filium Ioiadæ ſa-
cerdotem, et ſtetit in conſpectu populi, et dixit eis.
Hæc dicit Dominus Deus, Quare trāſgredimini præ
F ceptum Domini, quod vobis non proderit: et dereli-
21 quiſtis Dominum, vt derelinqueret vos? ♀ Qui con-
gregati aduerſus eum, miſerunt lapides, iuxta regis
22 imperium, in atrio domus Domini. ♀ Et non eſt recor
datus Ioas rex miſericordiæ quam fecerat Ioiada pa
ter illius ſecum: ſed interfecit filium eius. ‖ Qui cum ‖ Mat. 23. d. 35.
23 moreretur, ait: Videat Dñs et requirat. ♀ Cumq; euo
lutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Sy-
riæ: venitq; in Iudam et Ieruſalem, et interfecit cun-
ctos principes populi, atque vniuerſam prædam mi-
24 ſerunt regi in Damaſcum. ♀ Et certe cum permodicus
G veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dñs in manibus
eorum infinitā multitudinem: eo quod dereliquiſſent
Dominum Deum patrum ſuorum: in Ioas quoque
25 ignominioſa exercuere iudicia. ♀ Et abeuntes, dimiſe
runt eum in languoribus magnis. ſurrexerunt autem
contra eum ſerui ſui, in vltionem ſanguinis filij Ioia
dæ ſacerdotis, et occiderunt eū in lectulo ſuo, et mor
tuus eſt: ſepelieruntq; eū in Ciuitate Dauid, ſed non
26 in ſepulchris regum. ♀ Inſidiati vero ſunt ei Zabad fi-
lius Semmaath Ammanitidis, et Iozabad filius Se-
27 marith Moabitidis. ♀ Porro filij eius, ac ſumma pecu-
niæ quæ adunata fuerat ſub eo; et inſtauratio domus
Dei, ſcripta ſunt diligentius in Libro regum: regna-
uit autem Amaſias filius eius pro eo.

CAPVT XXV.

1 VIgintiquinque annorū erat Amaſias cum re 4. Reg. 14. a. 1.
A gnare cœpiſſet, et viginti nouē annis regna-
uit in Ieruſalem: nomen matris eius Ioadē
2 de Ieruſalem. ♀ Fecitq; bonum in conſpectu Dñi, ve-
3 runtamen non in corde perfecto. ♀ Cumq; roboratum
ſibi videret imperiū, iugulauit ſeruos qui occiderant
4 regem patrem ſuum. ♀ Sed filios eorū non interfecit, ſi
cut ſcriptum eſt in Libro legis Moyſi: vbi præcepit
Dominus, dicens: ‖ Non occidentur patres pro filijs, ‖ Deuter 24. c. 16.
neque filij pro patribus ſuis: ſed vnuſquiſque in ſuo 4 Reg. 4. b. 6.
5 peccato morietur. ♀ Congregauit igitur Amaſias Ezec. 18. c. 20.
B Iudam, et conſtituit eos per familias, tribunoſque

et cen-

& centuriones in vniuerſo Iuda, & Beniamin: & re-
cenſuit a viginti annis ſupra, inuénitque trecenta
millia iúuenum qui egrederentur ad pugnam, & te-
6 nerent haſtam & clypeum. ¶ Mercede quoque con-
duxit de Iſrael centum millia robuſtorum, centũ ta-
7 lentis argenti. ¶ Venit autem homo Dei ad illũ: & ait:
O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt
enim Dominus cum Iſrael, & cunctis filijs Ephraim.
8 ¶ Quod ſi putas in róbore exercitus bella cõſiſtere: ſu
perári te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt, &
9 adiuuare, & in fugam conuértere. ¶ Dixitque Ama-
C ſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talen
tis quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo
Dei: Habet Dominus vnde tibi dare poſſit multo his
10 plura. ¶ Separauit itaque Amaſias exercitum qui ve
nérat ad eum ex Ephraim, vt reuerteretur in locum
ſuum: at illi contra Iudam vehementer irati, reuerſi
11 ſunt in regionem ſuam. ¶ Porro Amaſias confidẽter
eduxit populum ſuum, & abijt in Vallem ſalinárum,
12 percuſſitq; filios Seir, decem millia. ¶ Et alia decem
D millia virorum ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad
præruptum cuiuſdam petræ, præcipitáueruntq; eos
13 de ſummo in præceps, qui vniuerſi crepuerunt. ¶ At il
le exercitus quem remiſerat Amaſias, ne ſecum iret
ad prælium, diffuſus eſt in ciuitatibus Iuda, a Sama-
ria vſque ad Béthoron, & interfectis tribus millibus,
14 diripuit prædam magnam. ¶ Amaſias vero poſt cæ-
dem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſta-
tuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, et illis adolebat
15 incenſum. ¶ Quamóbrem iratus Dominus contra
Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei:
Cur adoraſti deos qui non liberauerunt populum
16 ſuum de manu tua? ¶ Cumq; hæc ille loqueretur, re
E ſpondit ei: Num conſiliarius regis es? quieſce, ne in-
terficiã te. Diſcédenſq; propheta; Scio, inquit, quod
cogitauerit Deus occidere te, quia feciſti hoc malũ,
17 & inſuper non acquieuiſti conſilio meo. ¶ Igitur Ama
ſias rex Iuda inito peſſimo conſilio, miſit ad Ioas filiũ
Ioachaz filij Iehu, regẽ Iſrael, dicẽs: Veni, videamus
18 nos mutuo. ¶ At ille remíſit nuncios, dicens: Carduus
qui eſt in Libano miſit ad Cedrum Líbani, dicens:
Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce, beſtię quę
erant in ſylua Libani tranſierunt, & conculcauerunt
19 carduum. ¶ Dixiſti: Percuſſi Edom: & idcirco eri-
F gitur cor tuum in ſuperbiam, ſede in domo tua,
cur malum aduerſum te próuocas, vt cadas & tu &
20 Iuda tecum? ¶ Noluit audire Amaſias, eo quod Dñi
eſſet volúntas vt traderetur in manus hoſtium pro-
21 pter deos Edom. ¶ Aſcendit igitur Ioas rex Iſrael, &
mutuos ſibi præbuére cõſpectus. Amaſias autem rex
22 Iuda erat in Bethſames Iuda. ¶ Corruitque Iuda co-
23 ram Iſrael, & fugit in tabernacula ſua. ¶ Porro Ama
ſiam regẽ Iuda filiũ Ioas, filij Ioachaz, cepit Ioas rex
Iſrael in Bethſames, & adduxit in Ieruſalem, deſtru-
xitque murum eius a porta Ephraim vſque ad por-
24 tam anguli, quadringentis cúbitis. ¶ Omne quoque
G aurum & argentum, & vniuerſa vaſa quæ repérerat
in domo Dei, & apud Obededom, in theſauris etiam
domus regiæ, nec non & filios óbſidum reduxit in
25 Samariam. ¶ Vixit aũt Amaſias filius Ioas rex Iuda,
poſtquam mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex Iſrael,
26 quindecim annis. ¶ Reliqua autem ſermónum Ama-
ſiæ priorum & nouiſſimorũ ſcripta ſunt in libro regũ
27 Iuda & Iſrael. ¶ Qui poſtquam receſſit a Domino, te-
tenderunt inſidias, in Ieruſalem. Cumque fugiſſet in
28 Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi. ¶ Repor-
tanteſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patri-
bus ſuis in Ciuitate Dauid.

CAPVT XXVI.

1 Omnis autem populus Iuda, filium eius Oziã 4 Reg. 14. Eze.
A annorum ſedecim, conſtituit regem pro A-
2 maſia patre ſuo. ¶ Ipſe ædificauit Ailath, &
reſtituit eam ditioni Iuda, poſt quam dormiuit rex
3 cum patribus ſuis. ¶ Sedecim annorum erat Ozias
cum regnare cœpiſſet, & quinquagintaduobus annis
regnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Iechelia de
4 Ieruſalem. ¶ Fecitque quod erat rectum in oculis Do
mini, iuxta omnia quæ fecerat Amaſias pater eius.
5 ¶ Et exquiſiuit Dominum in diebus Zachariæ intel-
ligentis & videntis Deum: cumque requíreret Do-
6 minum, diréxit eum in omnibus. ¶ Denique egreſſus
eſt, & pugnauit contra Philiſthijm, & deſtruxit mu-
rum Geth, & murũ Iabniæ, murumque Azóti: ædifi-
7 cauit quoque oppida in Azoto, & in Philiſthijm. ¶ Et
adiuuit eum Deus contra Philiſthijm, & contra Ara
bes qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammoni-
8 tas. ¶ Appendebantque Ammonitę munera Ozię: &
B diuulgatum eſt nomen eius vſque ad introitum Ae-
9 gypti, propter crebras victorias. ¶ Aedificauitque
Ozias turres in Ieruſalem ſuper portam anguli, & ſu
per portam vallis, & réliquas, in eodem muri latere,
10 firmauitque eas. ¶ Extruxit etiam turres in ſolitudi
ne, & effodit ciſternas plurimas, eo quod haberet mul
ta pecora tam in campeſtribus, quam in erémi vaſti-
tate: vineas quoque habuit & vinitóres in montibus
& in carmélo: erat quippe homo agriculturæ dedi-
11 tus. ¶ Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui pro-
cedebant ad prælia ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſię-
que doctoris, & ſub manu Hananiæ qui erat de duci-
12 bus regis. ¶ Omniſque numerus principum per fami
lias, virorum fortium duorum millium ſexcentorũ.
13 ¶ Et ſub eis vniuerſus exercitus trecentorũ & ſeptem
millium quingentorum, qui erant apti ad bella, &
14 pro rege contra aduerſarios dimicabant. ¶ Præpara-
uit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos,
G & haſtas, & galeas, & loricas, arcuſq; & fundas, ad
15 iaciendos lápides. ¶ Et fecit in Ieruſalem diuerſi gene
ris máchinas, quas in turribus collocauit, & in angú-
lis murorum, vt mítterent ſagittas et ſaxa grandia;
egreſſumq; eſt nomen eius procul, eo quod auxiliare
16 tur ei Dominus, et corroboraſſet illum. ¶ Sed cum
roboratus eſſet, eleuatum eſt cor eius in interitum
ſuum, et neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſuſ-
que templum Domini, adolére voluit incenſum ſu-
17 per altare thymiámatis. ¶ Statimq; ingreſſus poſt eũ
Azarias ſacerdos, et cum eo ſacerdotes Domini octo
18 ginta, viri fortiſſimi, ¶ reſtiterunt regi, atque dixerũt:
Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domi-
no: ſed ſacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron, qui con-
ſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium: egrédere
de ſanctuario, ne contempſeris: quia non reputabitur
19 tibi in gloriam hoc a Domino Deo. ¶ Iratuſq; Ozias,
D et tenens in manu thuribulum vt adoléret incẽſum, Zach. 14. b. 6.
minabátur ſacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in
fronte eius coram ſacerdotibus, in domo Domi-
20 ni ſuper altare thymiámatis. ¶ Cumque reſpexiſſet

eum Azarias pontifex & omnes réliqui ſacerdotes,
viderunt lepram in fronte eius, & feſtinato expulé-
runt eum. Sed & ipſe perterritus accelerauit égredi,
4. Reg. 15. 25. 21 eo quod ſenſiſſet illico plagam Domini. ¶ Fuit igitur
Ozias rex leproſus vſque ad diem mortis ſuæ, & ha-
bitauit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam eie-
ctus fuerat de domo Domini. Porro Ioathan filius e-
ius rexit domum regis, & iudicabat populum terræ.
22 ¶ Reliqua autem ſermonum Oziç priorum, & nouiſ-
23 ſimorum ſcripſit Iſaiás filius Amos propheta. ¶ Dor-
miuitq; Oziás cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum
in agro regalium ſepulcrorum, eo quod eſſet lepro-
ſus regnauitque Ioathan filius eius pro eo.

CAPVT XXVII.

1 VIgintiquinque annorum erat Ioathan cum
A regnare cępiſſet: & ſedecim annis regnauit
4. Reg. 15. g. 32. in Ieruſalem: nomen matris eius Ieruſa filia
2 Sadoc. ¶ Fecitq; quod rectum erat coram Dño, iuxta
omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, excepto quod
nó eſt ingreſſus templum Dñi: & adhuc populus de-
3 linquebat. ¶ Ipſe ædificauit portam domus Dñi ex-
B celſam: & in muro Ophel multa conſtruxit. ¶ vrbes
4 quoque ædificauit io montibus Iuda: & in ſaltibus ca
5 ſtella & turres. ¶ Ipſe pugnauit contra regem filiorũ
Ammon, & vicit eos: dederuntque ei filij Ammon in
C tempore illo centum talenta argenti, & decem millia
coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbue
6 runt filij Ammon in anno ſecundo & tertio. ¶ Corro-
boratusq; eſt Ioathan, eo quod direxiſſet vias ſuas co
7 ram Domino Deo ſuo. ¶ Reliqua autem ſermonum
Ioathan, & omnes pugnæ eius, & opera, ſcripta ſunt
8 in libro regum Iſrael & Iuda. ¶ Vigintiquinque an-
D norum erat cum regnare cępiſſet, & ſedecim anois re
9 gnauit in Ieruſalem. ¶ Dormiuitque Ioathan cum pa
tribus ſuis, & ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid, &
regnauit Achaz filius eius pro eo.

CAPVT XXVIII.

4. Re. 16. 2. 1 VIginti annorum erat Achaz cum regnare cę
A piſſet: & ſedecim annis regnauit in Ieruſa-
lem: nou fecit rectum in conſpectu Dñi ſi-
2 cut Dauid pater eius. ¶ Sed ambulauit in vijs regum
3 Iſrael, inſuper & ſtaruas fudit Baalim. ¶ Ipſe eſt qui
adoleuit incenſum in Vallebenennon, & luſtrauit fi-
lios ſuos in igne iuxta rirum gentium quas interfecit
4 Dominus in aduentu filiorum Iſrael. ¶ Sacrificabat
quoque, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in
5 collibus, & ſub omni ligno frondoſo. ¶ Tradiditque
eum Dominus Deus eius in manu regis Syriæ, qui
percuſſit eum, magnamque prædam cepit de eius im
perio, & adduxit in Damaſcũ: manibus quoq; regis
6 Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga grandi. ¶ Occi-
ditque Phaceæ filius Romeliæ de Iuda centum vigin
ti millia in die vno, omnes viros bellatores: eo quod
7 reliquiſſent Dñm Deum patrum ſuorũ. ¶ Eodem tem
pore occidit Zechri vir potẽs ex Ephraim, Maaſiam
filium regis, & Ezricam ducem domus eius, Elcanã
8 quoque ſecundum a rege. ¶ Ceperuntq; filij Iſrael de
fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorùm,
& puellarum, & infinitam prædam: pertuleruntq; eã
9 in Samariam. ¶ Ea tempeſtate erat ibi propheta Do-
B ni, nomine Obed: qui egreſſus obuiam exercitui ve-
nienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus
Deus patrum veſtrorum contra Iuda, tradidit eos
in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita vt
10 ad cœlum pertingeret veſtra crudelitas. ¶ Inſuper fi-
lios Iuda, & Ieruſalem vultis vobis ſubijcere in ſer-
uos & ancillas, quod nequaquã facto opus eſt: pecca
11 ſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro. ¶ Sed audi-
te conſilium meũ, & reducite captiuos quos adduxi-
ſtis de fratribus veſtris: quia magnus furor Domini
12 imminet vobis. ¶ Steterunt itaq; viri de principibus
filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanã, Barachias
filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, & Ama-
ſa filius Hadali, contra eos qui veniebant de prælio,
13 ¶ & dixerunt eis: Non introducetis huc captiuos, ne
peccemus Domino: Quare vultis adijcere ſuper pec-
cata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quip
pe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſu-
14 per Iſrael. ¶ Dimiſeruntque viri bellatores prædam,
& vniuerſa quæ ceperãt coram principibus & omni
15 multitudine. ¶ Steteruntque viri quos ſupra memo-
rauimus, & apprehendentes captiuos, omnesque qui
nudi erant, veſtierunt de ſpolijs: cũque veſtiſſent eos,
& calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, vnxiſſentq;
propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicun-
que ambulare non poterant, & erant imbecillo cor-
pore impoſuerunt eos iumentis, & adduxerunt Ieri-
cho Ciuitatẽ palmarum, ad fratres eorum, ipſique re
16 uerſi ſunt in Samariam. ¶ Tẽpore illo miſit rex Achaz
17 ad regem Aſſyriorum, poſtulans auxilium. ¶ Vene-
runtq; Idumæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, & cę
18 perunt prædam magnã ¶: Philiſthijm quoque diffuſi
ſunt per vrbes campeſtres, & ad meridiem Iuda: cepe
runtq; Bethſames, & Aialõ, & Gederoth, Socho quo
que, & Thamnan, & Gãzo cum viculis ſuis: & habi-
19 tauerunt in eis. ¶ Humiliauerat enim Dominus Iudã
propter Achaz regem Iuda, eo quod nudaſſet eum
D auxilio, et contemptui habuiſſet Dominum. ¶ Addu
20 xitque contra eum Thelgatphalnaſar regem Aſſyrio
rum, qui et afflixit eum, et nullo reſiſtente vaſtauit.
21 ¶ Igitur Achaz, ſpoliata domo domini, et domo re-
gum ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera: et
22 tamen nihil ei profuit. ¶ Inſuper et tempore anguſtiæ
ſuæ auxit contemptum in Dominum, ipſe per ſe rex
23 Achaz: ¶ immolauit dijs Damaſci victimas percuſ-
ſoribus ſuis, et dixit: Dij regum Syriæ auxiliantur
eis, quos ego placabo hoſtijs, et aderunt mihi, cum
econtrario ipſi fuerint ruinæ ei, et uniuerſo Iſrael.
24 ¶ Direptis itaq; Achaz omnibus vaſis domus Dei, at
que confractis, clauſit ianuas templi Dei, et fecit ſibi
25 altaria in vniuerſis angulis Ieruſalem. ¶ In omnibus
quoque vrbibus Iuda extruxit aras ad cremandum
thus, atque ad iracundiam prouocauit Dominum
26 Deum patrum ſuorum. ¶ Reliqua autem ſermonum
eius, et omniũ operum ſuorum priorũ et nouiſſimo-
27 rum ſcripta ſunt in libro regum Iuda et Iſrael. ¶ Dor-
miuitque Achaz cum patribus ſuis, et ſepelierunt
eum in ciuitate Ieruſalem: neque enim receperunt
eum in ſepulchra regum Iſrael. Regnauitq; Ezechias
filius eius pro eo.

CAPVT XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cępit, cũ vigintiquinq; eſ-
A ſet annorũ: et uigintinouẽ annis regnauit in Ieruſa- 4. Re. 18. 2. 1.

2 lē:nomen matris eius Abia, filia Zachariæ. ¶ Fecitque
quod erat placitum in conſpectu Domini, iuxta om-
3 nia quę fecerat Dauid pater eius. ¶ Ipſe anno & mē-
ſe primo regni ſui, aperuit valuas domus Domini, &
4 inſtaurauit eas. ¶ Adduxitq; ſacerdotes atque Leui-
5 tas, & congregauit eos in plateam orientalē. ¶ Dixit-
que ad eos: Audite me Leuitæ, & ſanctificamini, mun
date domum Domini Dei patrum veſtrorū, & auſer
6 te omnem immunditiā de ſanctuario. ¶ Peccauerunt
patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domi-
ni Dei noſtri, derelinquentes eum: auerterunt facies
ſuas a tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum:
7 ¶ clauſerunt oſtia quæ erant in porticu, & extinxerūt
B lucernas: incenſumq; non adoleuerunt, & holocauſta
8 non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſrael. ¶ Concita-
tus eſt itaque furor Domini ſuper Iudam & Ieruſa-
lem: tradiditque eos in cōmotionem, & in interitum,
9 & in ſibilū, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris. ¶ En cor-
ruerūt patres noſtri gladijs: filij noſtri, & filiæ noſtræ,
& coniuges captiuæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus.
10 ¶ Nunc ergo placet mihi vt ineamus fœdus cum Do
mino Deo Iſrael, & auertet a nobis furorem iræ ſuæ.
11 ¶ Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus vt
ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatiſque eum, &
12 cremetis ei incenſum. ¶ Surrexerunt ergo Leuitæ:
Mahath filius Amaſai, & Ioel filius Azarię, de filijs
C Caath. Porro de filijs Merari: Cis filius Abdi, & Aza
rias filius Ialaleel. De filijs autem Gerſon: Ioha filius
13 Zemma, & Eden filius Ioha. ¶ At vero de filijs Eliſa-
phan: Sāri & Iahiel. De filijs quoque Aſaph: Zacha-
14 rias et Mathanias. ¶ Necnon de filijs Heman, Iahiel,
& Semei. Sed et de filijs Idithun: Semeias et Oziel.
15 ¶ Congregaueruntq; fratres ſuos, et ſanctificati ſunt,
et ingreſſi ſunt iuxta mandatum regis, et imperium
16 Domini, vt expiarent domum Dei. ¶ Sacerdotes quo
que ingreſſi templum Dñi vt ſanctificarent illud, ex-
tulerunt omnem immunditiam quam intro repere-
rant in veſtibulo domus Domini: quam tulerunt Le
uitæ, et aſportauerunt ad Torrentem Cedron foras.
17 ¶ cœperunt autem prima die menſis primi mundare,
D et in die octauo eiuſdem menſis ingreſſi ſunt porticū
templi Dñi: expiaueruntq; templum diebus octo, et
in die ſextadecima menſis eiuſdē, quod cęperant, im
18 pleuerunt. ¶ Ingreſſi quoq; ſunt ad Ezechiam regē,
et dixerunt ei: Sanctificauimus omnem domum Do-
mini, et altare holocauſti, vaſaq; eius necnon et men
19 ſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis, ¶ cunctā-
que templi ſuppellectilē quam polluerat rex Achaz
in regno ſuo poſtquam præuaricatus eſt: et ecce expo
20 ſita ſunt omnia coram altare Domini. ¶ Conſurgens-
que diluculo Ezechias rex, adunauit omnes princi-
21 pes ciuitatis, et aſcendit in domum Domini: ¶ obtule-
runtq; ſimul tauros ſeptem, et arietes ſeptem, agnos
ſeptem, et hircos ſeptem, pro peccato, pro regno, pro
ſanctuario, pro Iuda: dixitque ſacerdotibus filijs Aa-
22 ron, vt offerrent ſuper altare Domini. ¶ Mactauerunt
E igitur tauros, et ſuſceperunt ſanguinem ſacerdotes,
et fuderunt illum ſuper altare: mactauerunt etiam
arietes, et illorum ſanguinem ſuper altare fuderūt:
immolaueruntque agnos, et fuderunt ſuper altare
23 ſanguinem. ¶ Applicuerunt hircos pro peccato co-
ram rege, et vniuerſa multitudine: impoſueruntque
24 manus ſuas ſuper eos. ¶ Et immolauerunt illos ſa-
cerdotes, et aſperſerunt ſanguinem eorum coram al-
tari pro piaculo vniuerſi Iſraelis: pro omni quippe
Iſrael præceperat rex, vt holocauſtum fieret et pro
25 peccato. ¶ Conſtituit quoque Leuitas in domo Do-
mini cum cymbalis & pſalterijs, & citharis ſecundū
diſpoſitionem Dauid regis, & Gad videntis, & Na-
than prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit
26 per manum prophetarum eius. ¶ Steteruntque Leui-
27 tæ tenentes organa Dauid, & ſacerdotes tubas. ¶ Et
F iuſſit Ezechias vt offerrent holocauſta ſuper altare:
cumque offerrentur holocauſta, cœperunt laudes ca-
nere Domino, & clangere tubis, atque in diuerſis or-
ganis quæ Dauid rex Iſrael præparauerat concrepa-
28 re. ¶ Omni autem turba adorante, cantores, & ij qui
tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec complere-
29 tur holocauſtum. ¶ Cumque finita eſſet oblatio, incur
uatus eſt rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraue
30 runt. ¶ Præcepitq; Ezechias, & principes Leuitis, vt
laudarent Dominum ſermonibus Dauid & Aſaph
Videntis: qui laudauerunt eum magna lætitia, & in-
31 curuato genu adorauerunt. ¶ Ezechias autem etiam
hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, acce-
dite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini.
G Obtulit ergo vniuerſa multitudo hoſtias, & laudes,
32 & holocauſta mente deuota. ¶ Porro numerus holo-
cauſtorum quæ obtulit multitudo, hic fuit: Tauros ſe
33 ptuaginta, arietes centum, agnos ducentos. ¶ Sancti-
ficaueruntque Domino boues ſexcentos, & oues tria
34 millia. ¶ Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant
ſufficere vt pelles holocauſtorum detraherent: vnde
& Leuitę fratres eorum adiuuerunt eos, donec imple
retur opus, & ſanctificarentur antiſtites: Leuitæ quip
35 pe faciliori ritu ſanctificantur, quam ſacerdotes. ¶ Fue
runt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum,
& libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus
36 domus Domini. ¶ Lætatuſque eſt Ezechias, & om-
nis populus eo quod miniſterium Domini eſſet exple
tum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPVT XXX.

1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſrael &
A Iudam: ſcripſitque epiſtolas ad Ephraim
& Manaſſen, vt venirent ad domum Do
mini in Ieruſalem, & facerēt Phaſe Domino Deo Iſ-
2 rael. ¶ Inito ergo conſilio regis & principum, & vni
uerſi cœtus Ieruſalem, decreuerunt vt facerent Pha-
3 ſe menſe ſecundo. ¶ Non enim potuerant facere in tē
pore ſuo: quia ſacerdotes qui poſſent ſufficere, ſancti-
ficati non fuerant; & populus nondum congregatus
4 fuerat in Ieruſalem. ¶ Placuitque ſermo regi & om-
5 ni multitudini. ¶ Et decreuerunt vt mitterent nūcios
in vniuerſum Iſrael de Berſabee vſque Dan, vt veni-
rent, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael, in Ieruſa
lem: multi enim non fecerant ſicut lege præſcriptum
6 eſt. ¶ Perrexeruntque curſores cum epiſtolis ex regis
imperio et principū eius, in vniuerſum Iſrael et Iu-
dam, iuxta id quod rex iuſſerat prædicantes: Filij Iſ-
rael reuertimini ad Dominum Deum Abraham, et
Iſaac, et Iſrael: et reuertetur ad reliquias quæ effuge-
7 runt manum regis Aſſyriorum. ¶ Nolite fieri ſicut pa
tres veſtri et fratres qui receſſerunt a Domino Deo
patrum ſuorum, qui tradidit eos in interitum, vt ipſi
8 cernitis. ¶ Nolite indurare ceruices veſtras, ſicut

B patres veſtri, tradite manus Domino, & venite ad
ſanctuarium eius quod ſanctificauit in æternum: ſer-
uite Domino Deo patrum veſtrorum, & auertetur a
9 vobis ira furoris eius.¶ Si enim vos reuerſi fueritis ad
Dominum, fratres veſtri, & filij habebunt miſericor-
diam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt capti-
uos, & reuertentur in terram hanc: pius enim & cle-
mens eſt Dominus Deus veſter, & nõ auertet faciem
10 ſuam a vobis, ſi reuerſi fueritis ad eum.¶ Igitur curſo-
res pergebant velociter de ciuitate in ciuitatem, per
terram Ephraim, & Manaſſe, vſq; ad Zabulon, illis
11 irridentibus, & ſubſannantibus eos.¶ Attamen quidã
viri ex Aſer, & Manaſſe, & Zabulon acquieſcentes
12 conſilio, venerunt Ieruſalem. ¶ In Iuda vero facta eſt
manus Domini, vt daret eis cor vnum, vt facerent
iuxta præceptum regis, & principum, verbum Domi
13 ni.¶ Congregatique ſunt in Ieruſalem populi multi,
vt facerent ſolemnitatem azymorum in menſe ſecun
14 do.¶ Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ erant in
Ieruſalem: atque vniuerſa in quibus idolis adoleba-
tur incenſum ſubuertentes, proiecerunt in Torrẽtem
15 Cedron. ¶ Immolauerũt autem Phaſe quartadecima
die menſis ſecundi. Sacerdotes quoque, atque Leuitæ
tandem ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo
16 Domini. ¶ Steteruntque in ordine ſuo iuxta diſpoſi-
tionem, & legem Moyſi hominis Dei: ſacerdotes ve-
ro ſuſcipiebant effundendum ſanguinem de mani-
17 bus Leuitarum, ¶ eo quod multa turba ſanctificata
non eſſet: & idcirco immolarent Leuitæ Phaſe, his
18 qui non occurrerant ſanctificari Domino. ¶ Magna
etiam pars populi de Ephraim, & Manaſſe, & Iſſa-
char, & Zabulon, quæ ſanctificata non fuerat, come-
dit Phaſe, non iuxta quod ſcriptum eſt: & orauit pro
eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur,
19 ¶ cunctis qui in toto corde requirunt Dominum Deũ
patrum ſuorum, & nõ imputabit eis quod minus ſan
20 ctificati ſunt. ¶ Quẽ exaudiuit Dominus, & placatus
21 eſt populo.¶ Feceruntque filij Iſrael qui inuenti ſunt
in Ieruſalem, ſolemnitatem Azymorum ſeptem die-
bus in lætitia magna, laudantes Dominum per ſingu
los dies. Leuitę quoque & ſacerdotes per organa, quę
22 ſuo officio congruebant. ¶ Et locutus eſt Ezechias ad
D cor omnium Leuitarum, qui habebant intelligẽtiam
bonam ſuper Domino, & comederunt ſeptem diebus
ſolemnitatis immolantes victimas pacificorum, &
23 laudantes Dominum Deum patrum ſuorum. ¶ Pla-
cuitque vniuerſæ multitudini, vt celebrarent etiam
alios dies ſeptem: quod & fecerunt cum ingenti gau
24 dio.¶ Ezechias enim rex Iuda præbuerat multitudini
mille tauros, & ſeptem millia ouium: principes vero
dederant populo tauros mille, & oues decem millia:
ſanctificata eſt ergo ſacerdotum plurima multitudo.
25 ¶ Et hilaritate perfuſa omnis turba Iuda, tam ſacerdo
tum, & Leuitarum, quã vniuerſæ frequentiæ quæ ve
nerat ex Iſrael: proſelytorum quoque de terra Iſrael,
26 & habitantiũ in Iuda.¶ Factaque eſt grandis celebri-
tas in Ieruſalẽ, qualis a diebus Salomonis filij Dauid
27 regis Iſrael in ea vrbe nõ fuerat.¶ Surrexerunt aũt ſa-
cerdotes atq; Leuitę benedicẽtes populo: & exaudita
eſt vox eorũ, peruenitq; oratio in habitaculũ sãctũ cęli.

CAPVT XXXI.

1 CVmque hæc fuiſſent rite celebrata, egreſſus eſt
A omnis Iſrael, qui inuentus fuerat in vrbibus
Iuda, & fregerunt ſimulachra, ſucciderùntque lucos,
demoliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt, non ſo-
lũ de vniuerſo Iuda, & Beniamin, ſed & de Ephraim
quoque & Manaſſe, donec penitus euerterent: reuer-
ſique ſunt omnes filij Iſrael in poſſeſſiones, & ciuita-
2 tes ſuas.¶ Ezechias autem conſtituit turmas ſacerdo-
tales, & Leuiticas per diuiſiones ſuas vnumquenque
in officio proprio, tam ſacerdotum videlicet, quam
Leuitarum, ad holocauſta, & pacifica, vt miniſtrarẽt,
& confiterentur, canerẽtque in portis caſtrorum Do-
3 mini.¶ Pars autem regis erat, vt de propria eius ſub-
ſtantia offerretur holocauſtum mane ſemper & veſpe
re. Sabbatis quoque, & Calendis, & ſolemnitatibus
4 cęteris, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi.¶ Pręcepit etiã
B populo habitantium Ieruſalem, vt darent partes ſa-
cerdotibus, & Leuitis, vt poſſent vacare legi Domi-
5 ni.¶ Quod cũ percrebuiſſet in auribus multitudinis,
plurimas obtulere primitias filij Iſrael, frumẽti, vini,
& olei, mellis quoque: & omniũ quæ gignit humus,
6 & decimas obtulerũt,¶ Sed & filij Iſrael, & Iuda, qui
habitabant in vrbibus Iuda, obtulerunt decimas boũ
& ouium, decimaſque ſanctorum, quæ vouerant Do
mino Deo ſuo: atque vniuerſa portantes, fecerunt
7 aceruos plurimos.¶ Menſe tertio cœperunt aceruorũ
iacere fundamenta, & menſe ſeptimo compleuerunt
8 eos.¶ Cumque ingreſſi fuiſſent Ezechias & principes
eius, viderunt aceruos, & benedixerunt Domino, ac
9 populo Iſrael.¶ Interrogauitque Ezechias ſacerdotes
10 & Leuitas, cur ita iacerẽt aceruí.¶ Reſpondit illi Aza-
rias ſacerdos primus de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo
cęperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedi
mus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima: eo
quod benedixerit Dominus populo ſuo: reliquiarum
11 autem copiam eſt iſta, quam cernis.¶ Præcepit igitur
Ezechias, vt præpararent horrea in domo Domini
C Quod cum feciſſent, ¶ intulerũt tam primitias, quam
12 decimas, & quæcunque vouerãt fideliter. Fuit autem
præfectus eorum Chonenias Leuita, & Semei frater
13 eius, ſecundus: ¶ poſt quem Iahiel, & Azarias, & Na-
hath, & Aſael, & Ierimoth, Iozabad quoq; et Eliel, &
Ieſmachias, & Mahath, & Banaias, ꝑpoſiti ſub mani-
bus Choneniæ & Semei fratris eius, ex imperio Eze-
chiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos
14 omnia pertinebant. ¶ Core vero filius Iemna Leuites
& ianitor orientalis portæ, præpoſitus erat ijs quæ
ſponte offerebantur Dño, primitijſque & conſecratis
15 in Sanctaſanctorum.¶ Et ſub cura eius Eden & Benia-
min, Ieſue & Semeias, Amarias quoque et Sechenias
in ciuitatibus ſacerdotum: vt fideliter diſtribuerent
fratribus ſuis partes, minoribus atque maioribus:
16 ¶ exceptis maribus ab annis tribus et ſupra, cunctis
D qui ingrediebantur templum Domini, et quidquid
per ſingulos dies conducebat in miniſterio atque ob-
17 ſeruationibus iuxta diuiſiones ſuas, ¶ ſacerdotibus
per familias, et Leuitis a vigeſimo anno et ſupra per
18 ordines, et turmas ſuas, ¶ vniuerſæque multitudini tã
vxoribus, quam liberis eorum vtriuſq; ſexus, fideli-
ter cibi de his quæ ſanctificata fuerant, præbebantur.
19 ¶ Sed et filiorum Aaron per agros, et ſuburbana vr-
bium ſingularum diſpoſiti erant viri, qui partes di-
ſtribuerẽt vniuerſo ſexui maſculino, de ſacerdotibus
20 et Leuitis. ¶ Fecit ergo Ezechias vniuerſa quę di-
ximus, in omni Iuda: operatuſque eſt bonum et re-
21 ctum, et verum coram Domino Deo ſuo¶ in vniuerſa

cultura miniſterij domus Domini, iuxta legem, &
ceremonias, volens requirere Deum ſuum in toto
corde ſuo: fecitque, & proſperatus eſt.

CAPVT XXXII.

4. Reg. 18. c. 13. Iſaia 36. a.1. Eccl. 47. c.17.

1 POſt quæ & huiuſcemodi veritatem, venit Sen-
A nacherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus Iudam,
obſedit ciuitates munitas, volens eas capere.
2 ¶ Quod cum vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Senna-
cherib, & totum belli impetum verti contra Ieruſalē:
3 ¶ inito cum principibus conſilio, viriſque fortiſſimis,
vt obturarent capita fontium, qui erāt extra vrbem:
4 & hoc omnium decernente ſententia, ¶ congregauit
plurimam multitudinem, & obturauerunt cunctos
fontes, & riuum qui fluebat in medio terræ, dicentes:
Ne veniant reges Aſſyriorum, & inueniant aquarum
5 abundantiam. ¶ Ædificauit quoque, agens induſtrie,
omnem murum qui fuerat diſſipatus, & extruxit tur-
res deſuper, & forinſecus alterum murum: inſtaura-
uitque Mello in Ciuitate Dauid, & fecit vniuerſi ge-
6 neris armaturam, & clypeos. ¶ Conſtituitque princi-
B pes bellatorum in exercitu. Et conuocauit vniuer-
ſos in platea portæ ciuitatis, ac locutus eſt ad cor eo-
7 rum, dicens: ¶ Viriliter agite, & confortamini: noli-
te timere, nec paueatis regem Aſſyriorum, & vni-
uerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multo enim
8 plures nobiſcū ſunt, quam cum illo. ¶ Cum illo enim
eſt brachium carneum, nobiſcum Dominus Deus
noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro no-
bis. Confortatuſque eſt populus huiuſcemodi: ver-
9 bis Ezechiæ regis Iuda. ¶ Quæ poſtquam geſta ſunt,
miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ie-
ruſalem (ipſe enim cum vniuerſo exercitu obſidebat
Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & ad omnem po-
10 pulum, qui erat in vrbe, dicens: ¶ Hęc dicit Sennache-
C rib rex Aſſyriorum: In quo habentes fiduciam, ſede-
11 tis obſeſſi in Ieruſalem? ¶ Num Ezechias decipit vos,
vt tradat morti in fame, & ſiti, affirmans, quod
Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſ-
12 ſyriorum? ¶ Nunquid non iſte eſt Ezechias qui de-
ſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit Iuda, &
Ieruſalem, dicēs: Coram altare vno adorabitis, & in
13 ipſo comburetis incenſum? ¶ An ignoratis quæ ego
fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? nun-
quid præualuerunt dij gentium, omniumque terra-
14 rum liberare regionem ſuam de manu mea? ¶ Quis
eſt de vniuerſis dijs gentium, quas vaſtauerunt pa-
tres mei, qui potuerit eruere populum ſuum de ma-
nu mea, vt poſſit etiam Deus veſter eruere vos de
15 hac manu? ¶ Non vos ergo decipiat Ezechias, nec
D vana perſuaſione deludat, neque credatis ei. Si enim
nullus potuit Deus cunctarum gentium, atque re-
gnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de
manu patrum meorum, conſequenter nec Deus ve-
16 ſter poterit eruere vos de manu mea. ¶ Sed & alia
multa locuti ſunt ſerui eius cōtra Dominum Deum,
17 & contra Ezechiam ſeruum eius: ¶ epiſtolas quo-
que ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum
Iſrael, & locutus eſt aduerſus eum: Sicut dij gen-
tium cæterarum non potuerunt liberare populum
ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere
18 non poterit populum ſuum de manu iſta. ¶ Inſu-
per & clamore magno, lingua Iudaica, contra po-
pulum qui ſedebat in muris Ieruſalem, perſonabat,
19 vt terreret eos, & caperet ciuitatem. ¶ Locutuſque
E eſt contra Deum Ieruſalem, ſicut aduerſum deos po-
20 pulorum terræ, opera manuum hominum. ¶ Oraue-
runt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos pro-
pheta, aduerſum hanc blaſphemiam, ac vociferati
21 ſunt vſque in cœlum. ¶ Et miſit Dominus angelum
qui percuſſit omnem virum robuſtum, & bellatorē,
& principem exercitus regis Aſſyriorum. Reuerſuſ- Tob.1.d 14.
que eſt cum ignominia in terram ſuam. Cumque
ingreſſus eſſet domum Dei ſui, filij qui egreſſi fue-
22 rant de vtero eius, interfecerunt eum gladio. ¶ Sal-
uauitque Dominus Ezechiam, & habitatores Ieru-
ſalem, de manu Sennacherib, regis Aſſyriorum, &
de manu omnium, & præſtitit eis quietem per circui-
23 tum. ¶ Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia
Domino in Ieruſalem, & munera Ezechię regi Iuda:
qui exaltatus eſt poſt hæc coram cunctis gentibus.
24 ¶ ‖ In diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad mor- Gen. 14. f 33.
F tem, & orauit Dominum, exaudiuitque eum, & de-
25 dit ei ſignum. ¶ Sed non iuxta beneficia quæ accepe- 4. Reg. 20. a.1
rat: retribuit, quia eleuatum eſt cor eius: & facta eſt Iſaia 38. a.1.
26 contra eum ira, & contra Iudam & Ieruſalem. ¶ Hu-
miliatuſque eſt poſtea, eo quod exaltatum fuiſſet cor
eius, tam ipſe, quam habitatores Ieruſalem: & idcir-
co non venit ſuper eos ira Domini in diebus Eze-
27 chiæ. ¶ Fuit autem Ezechias diues, & inclytus val-
de, & theſauros ſibi plurimos congregauit argenti
& auri & lapidis precioſi, aromatum, & armorum
28 vniuerſi generis, & vaſorum magni precij: ¶ Apothe-
cas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia om-
29 nium iumentorum, caulaſque pecorum, ¶ & vrbes
ædificauit ſibi: habebat quippe greges ouium, et ar-
mentorum innumerabiles, eo quod dediſſet ei Do-
30 minus ſubſtantiam multam nimis. ¶ Ipſe eſt Ezechias
G qui obturauit ſuperiorem fontem aquarum Gihon,
et auertit eas ſubter ad occidentem Vrbis Dauid:
in omnibus operibus ſuis fecit proſpere quæ voluit,
31 ¶ Attamen in legatione principum Babylonis qui
miſſi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento
quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus
vt tentaretur, et nota fierent omnia quæ erant in cor-
32 de eius. ¶ Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, et mi-
ſericordiarum eius, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filij
Amos prophetæ; et in libro regum Iuda et Iſrael.
33 ¶ Dormiuitque Ezechias cum patribus ſuis, et ſepe-
lierunt eum ſuper ſepulchra filiorum Dauid: et ce-
lebrauit eius exequias vniuerſus Iuda, et omnes
habitatores Ieruſalem, regnauitque Manaſſes filius
eius pro eo.

CAPVT XXXIII.

4. Reg. 21.a.1.

1 DVodecim annorum erat Manaſſes cum re-
A gnare cœpiſſet: et quinquagintaquinque
2 annis regnauit in Ieruſalem. ¶ Fecit autem
malum corā Dño iuxta abominationes gentiū, quas
3 ſubuertit Dominus coram filijs Iſrael. ¶ Et conuerſus,
inſtaurauit excelſa quæ demolitus fuerat Ezechias
pater eius: conſtruxitque aras Baalim, et fecit lucos,
et adorauit omnem militiam cœli, et coluit eam.
4 ¶ Aedificauit quoque altaria in domo Domini, de
qua dixerat Dominus: ‖ In Ieruſalem erit nomē meū ‖ 2. Reg. 7.b.10.
5 in æternum. ¶ Aedificauit autem ea cuncto exercitui
6 cœli in duobus atrijs domus Domini. ¶ Transfire-
que fecit filios ſuos per ignem, in Vallebenennon:

obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis ar-
tibus inſeruiebat: habebat ſecum magos & incanta-
tores: multaq; mala operatus eſt coram Domino, vt
7 irritaret eum. ¶ Sculptile quoque & conflatile ſi-
B gnum poſuit in domo Dei, ‖ de qua locutus eſt
Deus ad Dauid, & ad Salomonem filium eius, di-
cens: In domo hac, & in Ieruſalem quam elegi de cun
ctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempi-
8 ternum. ¶ Et mouere non faciam pedem Iſrael de ter
ra quam tradidi patribus eorum: ita duntaxat ſi cu-
ſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legẽ,
9 & cæremonias atq; iudicia per manum Moyſi. ¶ Igi-
tur Manaſſes ſeduxit Iudam, & habitatores Ieruſalẽ,
vt facerent malũ ſuper omnes gentes, quas ſubuerte-
10 rat Dominus a facie filiorum Iſrael. ¶ locutusque eſt
Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere
11 noluerunt. ¶ Idcirco ſuperinduxit eis principes exer
citus regis Aſſyriorum: cœperuntque Manaſſem, &
vinctum catenis atque compedibus, duxerunt in Ba-
12 bylonem. ¶ Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit
C Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde
13 coram Deo patrum ſuorum. ¶ Deprecatusque eſt
eum: & obſecrauit intente: & exaudiuit orationem
eius, reduxitq; eum Ieruſalẽ in regnum ſuum: & co-
gnouit Manaſſes, quod Dominus ipſe eſſet Deus.
14 ¶ Poſt hæc ædificauit murum extra Ciuitatem Da-
uid, ad occidentem Gihon in conualle: ab introitu
portæ piſciũ per circuitũ vſq; ad Ophel, & exaltauit
illum vehementer: conſtituitq; principes exercitus
15 in cunctis ciuitatibus Iuda munitis. ¶ Et abſtulit deos
alienos, & ſimulacrũ de domo Dñi: aras quoq; quas
fecerat in monte domus Domini, & in Ieruſalem: &
16 proiecit omnia extra vrbem. ¶ Porro inſtaurauit alta
re Dñi, & immolauit ſuper illud victimas, & pacifi-
ca, & laudem: præcepitq; Iudæ, vt ſeruiret Domino
17 Deo Iſrael. ¶ Attamen adhuc populus immolabat in
18 excelſis Domino Deo ſuo. ¶ Reliqua autem geſtorũ
Manaſſe: & obſecratio eius ad Deum ſuum: verba
quoque Videntium qui loquebãtur ad eum in nomi-
ne Domini Dei Iſrael, continentur in ſermonibus re-
19 gum Iſrael. ¶ Oratio quoque eius & exauditio, &
D cuncta peccata, atque contemptus, loca etiam in qui
bus ædificauit excelſa, & fecit lucos & ſtatuas ante-
quam ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermoni-
20 bus Hozai. ¶ Dormiuit ergo Manaſſes cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eũ in domo ſua: regnauitq; pro eo
21 filius eius Amon. ¶ Vigintiduorum annorum erat
Amon cum regnare cœpiſſet: & duobus annis regna
22 uit in Ieruſalem. ¶ Fecitque malum in conſpectu Do
mini, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: & cunctis ido
lis quę Manaſſes fuerat fabricatus, immolauit, atque
23 ſeruiuit. ¶ Et non eſt reueritus faciem Domini, ſicut
reueritus eſt Manaſſes pater eius: & multo maiora de
24 liquit. ¶ Cũque coniuraſſent aduerſus eum ſerui ſui,
25 interfecerunt eum in domo ſua. ¶ Porro reliqua popu
li multitudo, cęſis ijs qui Amon percuſſerant, conſti-
tuit regem Ioſiam filium eius pro eo.

‖ 2.Re.7. b. 10. 3.Reg.8. b. 17.

CAPVT XXXIIII.

1 OCto annorũ erat Ioſias cum regnare cępiſſet:
A & triginta & vno anno regnauit in Ieruſa-
2 lẽ. ¶ Fecitque quod erat rectum in conſpectu
Dñi, & ambulauit in vijs Dauid patris ſui: non decli
3 nauit neq; ad dexteram, neque ad ſiniſtram. ¶ Octa-
uo autem anno regni ſui, cum adhuc eſſet puer, cępit
quęrere Deũ patris ſui Dauid, & duodecimo anno
poſtquã regnare cęperat, mundauit Iudam & Ieruſa
lẽ ab excelſis, & lucis, ſimulacriſque, & ſculptilibus:
4 ¶ Deſtruxeruntq; coram eo aras Baalim: & ſimula-
chra quę ſuperpoſita fuerant, demoliti ſunt: lucos ẽt,
& ſculptilia ſuccidit atq; comminuit: & ſuper tumu-
los eorũ qui eis immolare conſueuerant, fragmenta
5 diſperſit. ¶ Oſſa præterea ſacerdotũ combuſſit in alta
B ribus idolorũ, mundauitq; Iudam & Ieruſalem. ¶ Sed
6 & in vrbibus Manaſſe & Ephraim, & Simeon, vſque
7 Nephthali cuncta ſubuertit. ¶ Cumque altaria diſſi-
paſſet, & lucos, & ſculptilia contriuiſſet in fruſta, cun
ctaq; delubra demolitus eſſet de vniuerſa terra Iſ-
8 rael, reuerſus eſt in Ieruſalem. ¶ Igitur anno octauode
cimo regni ſui, mundata iam terra, & templo Domi-
ni, miſit Saphan filium Eſelię, & Maaſian principem
ciuitatis, et Ioha filium Ioachaz a commentarijs: vt
9 inſtaurarent domum Dñi Dei ſui. ¶ Qui venerunt
ad Helciam ſacerdotem magnũ: acceptamque ab eo
pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, et
C quam congregauerant Leuitę, et ianitores de Manaſ-
ſe et Ephraim, et vniuerſis reliquijs Iſrael, ab omni
quoq; Iuda, et Beniamin, et habitatoribus Ieruſalẽ:
10 ¶ tradiderunt in manibus eorum qui præerant opera-
rijs in domo Domini, vt inſtaurarent templum, et in
11 firma quęque ſarcirent, ¶ At illi dederunt eam artifi
cibus, et cæmentariis, vt emerent lapides de lapidici-
nis, et ligna ad commiſſuras ædificij, et ad contigna-
12 tionem domorum quas deſtruxerãt reges Iuda. ¶ Qui
fideliter cuncta faciebant. Erant autem prępoſiti ope
rantium, Iahath et Abdias de filiis Merari: Zacharias
et Moſollam de filijs Caath, qui vrgebant opus: om-
13 nes Leuitæ ſcientes organis canere. ¶ Super eos ve-
ro qui ad diuerſos vſus onera portabant erant ſcri-
14 bæ, et magiſtri de Leuitis, ianitores. ¶ Cumque ef-
D ferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Do
mini, reperit Helcias ſacerdos librum legis Domi-
15 ni per manum Moyſi. ¶ Et ait ad Saphan ſcribam:
Librum legis inueni in domo Domini. Et tradidit
16 ei. ¶ At ille intulit volumen ad regem, et nunciauit
ei, dicens: Omnia quæ dediſti in manu ſeruorum
17 tuorum, ecce complentur. ¶ Argentum quod reper-
tum eſt in domo Domini, conflauerunt: datumque
eſt præfectis artificum, et diuerſa opera fabricantiũ.
18 ¶ Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos hunc li-
19 brum. Quem cum rege præſente recitaſſet, ¶ audiſ-
20 ſetq; illa verba legis, ſcidit veſtimenta ſua: ¶ et præ-
cepit Helciæ: et Ahicam filio Saphan, et Abdon filio
Micha, Saphan quoque ſcribæ, et Aſaæ ſeruo regis,
21 dicens: ¶ Ite, et orate Dominum pro me, et pro reli-
E quijs Iſrael et Iuda, ſuper vniuerſis ſermonibus libri
iſtius qui repertus eſt: magnus enim furor Domini
ſtillauit ſuper nos, eo quod non cuſtodierint patres
noſtri verba Domini, vt facerent omnia quæ ſcripta
22 ſunt in iſto volumine. ¶ Abijt ergo Helcias, et hi qui
ſimul a rege miſi fuerant, ad Oldam prophetidem,
vxorem Sellum filij Thecuath, filij Haſra, cuſto-
dis veſtium: quæ habitabat in Ieruſalem in ſecun-
da: et locuti ſunt ei verba quæ ſupra narrauimus.
23 ¶ At illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus
24 Iſrael: Dicite viro qui miſit vos ad me: ¶ Hæc dicit
Dominus: Ecce ego inducam mala ſuper locum
iſtum, et ſuper habitatores eius: cunctaque maledi-

ćta quæ ſcripta ſunt in libro hoc, quem legerunt co-
25 ram rege Iuda: ¶ quia dereliquerunt me, & ſacrifica-
uerunt dijs alienis, vt me ad iracundiam prouocarēt
in cunctis operibus manuum ſuarū: idcirco ſtillabit
furor meus ſuper locum iſtum, & non extinguetur.
26 ¶ Ad regem autem Iuda, qui miſit vos pro Domino
F deprecādo, ſic loquimini· Hæc dicit Dominus Deus
27 Iſrael: Quoniam audiſti verba voluminis, ¶ atque e-
mollitum eſt cor tuum: & humiliatus es in conſpectu
Dei ſuper his quæ dicta ſunt contra locum hunc,
& habitatores Ieruſalem, reueritusque faciem meā,
ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me: ego quo
28 que exaudiui te, dicit Dominus. ¶ Iā enim colligam
te ad patres tuos, & infereris in ſepulchrum tuum in
pace: nec videbunt oculi tui omne malum quod ego
inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habita-
‖ 4. Reg. 23. a. 2.
G tores eius. ‖ Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixe-
29 rat. ¶ At ille conuocatis vniuerſis maioribus natu Iu-
30 da & Ieruſalem, ¶ aſcendit in domum Domini, vna-
que omnes viri Iuda, & habitatores Ieruſalem, ſacer
dotes, & Leuitæ, & cunctus populus a minimo vſq;
ad maximum. Quibus audientibus in domo Domi
31 ni legit rex omnia verba voluminis. ¶ Et ſtans in tri-
bunali ſuo, percuſſit fœdus coram Domino, vt am-
bularet poſt eum, & cuſtodiret præcepta & teſtimo-
nia, & iuſtificationes eius, in toto corde ſuo, & in to-
ta anima ſua, faceretque quæ ſcripta ſunt in volumi-
32 ne illo quod legerat. ¶ Adiurauit quoque ſuper hoc
omnes qui reperti fuerant in Ieruſalem & Beniamin:
& fecerunt habitatores Ieruſalem iuxta pactum Do-
33 mini Dei patrum ſuorum. ¶ Abſtulit ergo Ioſias cun
ctas abominationes de vniuerſis regionibus filiorum
Iſrael: & fecit omnes qui reſidui erant in Iſrael, ſerui-
re Domino Deo ſuo. Cunctis diebus eius non receſſe
runt a Domino Deo patrum ſuorum.

CAPVT XXXV.

4. Re. 13. c. 22. 3. Eſd. 1. a. 1.
1 FEcit autem Ioſias in Ieruſalem Phaſe Domino,
A quod immolatum eſt quartadecima die menſis
2 primi. ¶ Et conſtituit ſacerdotes in officijs ſuis:
hortatusque eſt eos vt miniſtrarent in domo Domi-
3 ni. ¶ Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis
Iſrael ſanctificabatur Domino, locutus eſt: Ponite ar-
cam in ſanctuario templi, quod ædificauit Salomon
filius Dauid, rex Iſrael: nequaquam enim eam vltra
portabitis: nunc autem miniſtrate Domino Deo ve-
4 ſtro, & populo eius Iſrael. ¶ Et præparate vos per do
mos & cognationes veſtras in diuiſionibus ſingulo-
rum, ſicut præcepit Dauid rex Iſrael, & deſcripſit
5 Salomon filius eius: ¶ & miniſtrate in ſanctuario
6 per familias, turmasq; Leuiticas, ¶ & ſanctificati im-
molate Phaſe: fratres etiam veſtros, vt poſſint iuxta
verba quæ locutus eſt Dominus in manu Moyſi fa-
7 cere, præparate. ¶ Dedit præterea Ioſias omni popu-
lo qui ibi fuerat inuentus in ſolemnitate Phaſe, a-
gnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris tri-
ginta millia, boum quoque tria millia. hæc de regis
8 vniuerſa ſubſtantia. ¶ Duces quoque eius ſponte
B quod vouerant obtulerunt, tam populo, quam ſa-
cerdotibus & Leuitis. Porro Helcias & Zacharias &
Iahiel principes domus Domini, dederunt ſacerdo-
tibus ad faciendum Phaſe, pecora commixtim duo
9 millia ſexcenta, & boues trecentos. ¶ Chonenias au-
tem, & Semeias, etiam Nathanael fratres eius: nec-
non Haſabias, & Iehiel, & Zozabad principes Leui-
tarum, dederunt cæteris Leuitis ad celebrandū Pha-
10 ſe, quinq; millia pecorum, & boues quingētos, ¶ Præ-
paratumque eſt miniſterium, & ſteterunt ſacerdotes
in officio ſuo: Leuitæ quoque in turmis iuxta regis
11 imperium. ¶ Et immolatum eſt Phaſe: aſperſeruntq;
ſacerdotes manu ſua ſanguinem: & Leuitæ detraxe-
12 runt pelles holocauſtorum. ¶ Et ſeparauerunt ea vt
darent per domos & familias ſingulorum, & offerren
tur Domino, ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi, de bo
13 bus quoq; fecerunt ſimiliter. ¶ Et aſſauerunt Phaſe
ſuper ignem, iuxta quod in lege ſcriptum eſt. pacifi-
cas vero hoſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, &
14 ollis: & feſtinato diſtribuerunt vniuerſę plebi. ¶ Sibi
autem, & ſacerdotibus poſtea parauerunt. nam in o-
blatione holocauſtorum & adipum, vſq; ad noctem
ſacerdotes fuerunt occupati: vnde Leuitæ ſibi, & ſa-
15 cerdotibus filijs Aaron parauerunt nouiſſimis. ¶ Por-
ro cantores filij Aſaph, ſtabant in ordine ſuo, iuxta
præceptum Dauid, & Aſaph, & Heman, & Idithum
prophetarum regis. Ianitores vero per portas ſingu-
las obſeruabant, ita vt nec puncto quidem diſcede-
rent a miniſterio: quam ob rem & fratres eorum Le-
16 uitæ parauerunt eis cibos. ¶ Omnis igitur cultura Do
C mini rite completa eſt in die illa, vt facerent Phaſe, &
offerrent holocauſta ſuper altare Domini, iuxta præ-
17 ceptum regis Ioſiæ. ¶ Feceruntq; filij Iſrael qui reper
ti fuerant ibi Phaſe in tempore illo, & ſolemnitatem
18 azymorum ſeptē diebus: ¶ Nō fuit Phaſe ſimile huic
in Iſrael, a diebus Samuelis prophetæ: ſed nec quiſ-
quam de cunctis regibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Io-
ſias, ſacerdotibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Iſrael
qui repertus fuerat, & habitantibus in Ieruſalem.
19 ¶ Octauo decimo anno regni Ioſie, hoc Phaſe cele-
20 bratū eſt. ¶ Poſtquam inſtaurauerat Ioſias templum,
aſcendit Nechao rex Aegypti ad pugnandū in Char 4. Re. 23. f. 29
camis iuxta Euphratē: & proceſſit in occurſum eius 3. Eſdr. 1. d. 25.
21 Ioſias: ¶ At ille miſſis ad eum nunciis, ait: Quid mihi
et tibi eſt rex Iuda? non aduerſum te hodie uenio,
ſed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus
feſtinato ire præcepit: Deſine aduerſum Deum face-
22 re, qui mecum eſt, ne interficiat te. ¶ Noluit Ioſias re-
D uerti, ſed præparauit contra eū bellum: nec acquieuit
ſermonibus Nechao ex ore Dei ‖ verum perrexit vt ‖ Zac. 12. b. 11.
23 dimicaret in campo Mageddo. ¶ Ibiq; vulneratus a
ſagittariis, dixit pueris ſuis: Educite me de prælio,
24 quia oppido vulneratus ſum. ¶ Qui tranſtulerunt eū
de curru in alterum currum, qui ſequebatur eum mo
re regio: et aſportauerūt eum in Ieruſalem, mortuuſ-
que eſt: et ſepultus in mauſoleo patrum ſuorum: et
25 vniuerſus Iuda et Ieruſalem luxerūt eum, ¶ Ieremias
maxime: cuius omnes cantores atque cātatrices, vſ-
que in præſentem diem lamentationes ſuper Ioſiam
replicāt, et quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum
26 fertur in lamentationibus. ¶ Reliqua autem ſermonū
Ioſiæ, et miſericordiarum eius, quæ lege præcepta
27 ſunt Domini, ¶ opera quoque illius prima et nouiſſi-
ma ſcripta ſunt in libro regum Iuda et Iſrael.

CAPVT XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ, Ioacház filiū Ioſiæ 4. Reg. 23. f. 30
A et cōſtituit regē pro patre ſuo in Ieruſalē. ¶ Vi- 3. Eſdr. 1. c. 34.
2 ginti triū annorū erat Ioachaz cū regnare cœ-
3 piſſet: et tribus mēſibus regnauit in Ieruſalē. ¶ Amo-

uit

uit autem eum rex Ægypti cũ veniſſet in Ieruſalem,
& condemnauit terram, centum talentis argenti, &
4 talento auri. ‖ Conſtituitq; pro eo regem, Eliakim
fratrem eius, ſuper Iudam, & Ieruſalem: & vertit no-
men eius Ioakim. Ipſum vero Ioachaz tulit ſecum,
5 & abduxit in Ægyptum. Vigintiquinque annorum
erat Ioakim cum regnare cœpiſſet, & vndecim annis
regnauit in Ieruſalem: fecitque malum coram Do-
6 mino Deo ſuo. Contra hunc aſcendit Nabuchodo-
B noſor rex Chaldæorum: & vinctum catenis duxit in
7 Babylonem. Ad quam, & vaſa Domini tranſtulit,
8 & poſuit ea in templo ſuo. Reliqua autem verbo-
rum Ioakim, & abominationum eius quas operatus
eſt, & quæ inuenta ſunt in eo, continentur in libro
regum Iuda, & Iſrael. Regnauit autem Ioachim filius
9 eius pro eo. Octo annorum erat Ioachim cum re-
gnare cœpiſſet: & tribus menſibus, ac decem diebus
regnauit in Ieruſalem: fecitque malum in conſpectu
10 Domini. Cumque anni circulus volueretur, mi-
ſit Nabuchodonoſor Rex, qui adduxerunt eum in
Babylonem, aſportatis ſimul precioſiſſimis vaſis do-
mus Domini. ‖ Regem vero conſtituit Sedeciam pa-
11 truum eius ſuper Iudam, & Ieruſalem. Viginti
& vnius anni erat Sedecias cum regnare cœpiſſet:
12 & vndecim annis regnauit in Ieruſalem. ‖ Fecitque
malum in oculis Domini Dei ſui: nec erubuit faciem
Ieremiæ prophetæ loquentis ad ſe ex ore Domini.
13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſſit, qui adiu-
C rauerat eum per Deum: & indurauit ceruicem ſuam,
& cor, vt non reuerteretur ad Dominum Deum Iſ-
14 rael. Sed & vniuerſi principes ſacerdotum, & popu-
lus, præuaricati ſunt inique iuxta vniuerſas abomi-
nationes gentium: & polluerunt domum Domini,
15 quam ſanctificauerat ſibi in Ieruſalem. Mittebat
autem Dominus Deus patrum ſuorum ad illos per
manum nunciorum ſuorum, de nocte conſurgens,
& quotidie commonens: eo quod parceret populo,
16 & habitaculo ſuo. At illi ſubſannabant nuncios

‖ Matt. 1. b. 13.
‖ 4. Reg. 23. d. 15.
‖ Iere. 37. a. 1. & 2.

Dei, & paruipendebant ſermones eius, illudebant-
que prophetis: donec aſcenderet furor Domini in
17 populum eius, & eſſet nulla curatio. Adduxit enim
ſuper eos regem Chaldæorum, & interfecit iuuenes
eorum gladio in domo ſanctuarij ſui: non eſt miſer-
tus adoleſcentis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti
D quidem: ſed omnes tradidit in manibus eius. Vni-
18 uerſaque vaſa domus Domini, tam maiora quam
minora, & theſauros templi, & regis, & principum
19 tranſtulit in Babylonem. Incenderunt hoſtes do-
mum Dei, deſtruxeruntque murum Ieruſalem: vni-
uerſas turres combuſſerunt, & quidquid precioſum
20 fuerat demoliti ſunt. Siquis euaſerat gladium, du-
ctus in Babylonem ſeruiuit regi, & filijs eius, donec
21 imperaret rex Perſarum. Et compleretur ſermo Do-
mini ex ore Ieremiæ: & celebraret terra ſabbata ſua:
cunctis enim diebus deſolationis egit ſabbatum, vſ-
22 que dum complerentur ſeptuaginta anni. ‖ Anno
autem primo Cyri regis Perſarum, ad explendum
ſermonem Domini, quem locutus fuerat per os Ie-
remiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cyri regis Per-
ſarum, qui iuſſit prædicari in vniuerſo regno
23 ſuo, etiam per ſcripturam, dicens: Hæc
dicit Cyrus rex Perſarum. Omnia
regna terrę dedit mihi Domi-
nus Deus cœli: & ipſe
præcepit mihi, vt
ędificarem ei
domum
in
Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa.
Quis ex vobis eſt in om
ni populo eius?
ſit Dominus
Deus
ſuus cum eo,
& aſcen-
dat.

‖ Iere. 25. c. 12. & 29. c. 11. 1. Eſd. 1. a. 1. & 6. a. 3 Daniel. 9 a. 2. 3. Eſd. 1. g. 57 & 2 a. 2. & 6. c. 24.

Libri Secundi Paralipomenon Finis.

LIBER PRIMVS ESDRAE.

B. HIERONYMVS AD DOMNIONEM, & Rogatianum in Eſdram, & Nehemiam,

PRAEFATIO.

VTRVM difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere ſententia eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruendum ſit, quam leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia, qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant quæ occulte legunt, intantum vt clamare compellar, & dicere, Domine, libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua doloſa. Tertius annus eſt quod ſemper ſcribitis, atque reſcribitis, vt Eſdræ librum, & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod a nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem (vt ait quidam) niti, neque aliud fatigando, niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion, & Rogatiane cariſſimi, vt priuata lectione contenti, librum non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium qui iudicare tantum de alijs, & ipſi facere nihil nouerint. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar: admonentes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtincte & per interualla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſeruetur. Nec quemquam moueat, quod vnus a nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij, & quarti libri ſomnijs delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in vnum librum coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de vigintiquattuor ſenioribus, ſunt procul abijcienda. Si quis autem ſeptuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata, & inuerſa demonſtrat: nec poteſt vtique verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eum ad Euangelia: in quibus multa ponuntur de Veteri Teſtamento, quæ apud ſeptuaginta Interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocaui filium meum, &: Videbunt in quem compunxerunt, multaque alia, quæ latiori operi reſeruamus: & quærite ab eo vbi ſcripta ſunt: cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam: certe quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me verſum eſt. Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis authoribus tranſlationi meæ, vel arrogent, vel derogent fidem. Porro aliud eſt ſi clauſis (quod dicitur) oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium, & beneuolentiam, qui poſt Septuaginta tranſlatores, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæos, & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſe legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, Eccleſijs dedicarunt. Quãto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultantẽ cernerent Græciam a ſe aliquid mutuari? Primũ enim magnorũ ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt ignorãtes quis e multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum ſcripturæ ſenſum relinquens, vniuſcuiuſlibet in-

terpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruam habemus ſcientiam, & latinus nobis vtcunque ſermo non deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſe intelligimus in noſtra lingua promere. Itaque licet hydria ſibilet, victorque Sinon incendia iactet: nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt; qui nolunt, abijciant. Euentilent apices, literas calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quam illorum deſtructione, & odio deterrebor.

CAPVT PRIMVM.

Infrà 16 23. Iere. 25. c. 12. & 29. c. 10. 1. Par. 36 d 22. 3. Eſd. 2 a. 1. & 6 c 24 Dan 9. 2. 2. Iudit. 5. g. 57. & 5. d. 25

1 IN anno primo Cyri regis Perſarum,
A vt compleretur verbum Domini ex
ore Ieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum: & traduxit vocem in omni regno ſuo, etiam
2 per ſcripturam dicens: ♀ Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi, vt ædificarem ei domum
3 in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. ♀ Quis eſt in vobis de
B vniuerſo populo eius? Sit Deus illius cum ipſo. Aſcēdat in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei Iſrael, ipſe eſt Deus, qui eſt in
4 Ieruſalem. ♀ Et omnes reliqui in cunctis locis, vbicunque habitant, adiuuent eum viri de loco ſuo, argento & auro, & ſubſtantia, & pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod eſt in Ieruſa-
5 lem. ♀ Et ſurrexerunt principes patrum de Iuda, & Be-
C niamin, & ſacerdotes, & Leuitę, & omnis cuius Deus ſuſcitauit ſpiritum vt aſcenderēt ad ædificādum tem-
6 plum Domini, quod erat in Ieruſalem. ♀ Vniuerſique qui erant in circuitu, adiuuerunt manus eorum in vaſis argenteis, & aureis, in ſubſtantiā & iumentis, in ſu-
7 pellectili, exceptis his quæ ſponte obtulerant. ♀ Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Ieruſalem, & poſuerat ea
8 in templo Dei ſui. ♀ Protulit autem ea Cyrus rex Per-
D ſarum per manum Mitridatis filij Gazabar, & annu-
9 merauit ea Saſſabaſar principi Iuda. ♀ Et hic eſt numerus eorum, Phialæ aureæ triginta, Phialæ argenteæ
10 millæ, cultri viginti nouē, ♀ ſcyphi aurei triginta, ſcyphi argentei ſecundi quadringenti decē: uaſa alia mil-
11 le. ♀ Omnia vaſa aurea, & argētea, quinq; millia quadringenta: vniuerſa tulit Saſſabaſar cū his qui aſcendebant de trāſmigratione Babylonis in Ieruſalem.

CAPVT II.

2. Eſd. 7. b. 4. 3. Eſdr. 5. a. 1. & 7.

1 HI ſunt autem prouinciæ filij, qui aſcenderunt
A de captiuitate, quam tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis in Babylonem, & reuerſi ſunt in Ieruſalem, & Iudam, vnuſquiſque
2 in ciuitatem ſuam. ♀ Qui venerunt cum Zorobabel,
3 Ioſue, Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai,
4 Belſan, Meſphar, Beguai Rehum, Baana, Nume-
5 rus virorum populi Iſrael. ♀ Filij Pharos, duo mil-
6 lia centum ſeptuaginta duo. ♀ Filij Sephatia, tre-
7 centi ſeptuaginta duo. ♀ Filij Area, ſeptingenti ſe-
8 ptuaginta quinque. ♀ Filij Phahath Moab filiorum
9 Ioſue Ioab, duo millia octingenti duodecim. ♀ Fi-
10 lij Aelam, mille ducenti quinquaginta quattuor.
11 ♀ Filij Zethua, nongenti quadragintaquinque. ♀ Fi-
12 lij Zachai, ſeptingenti ſexaginta. ♀ Filij Bani, ſex-
13 centi quadragintaduo. ♀ Filij Bebai, ſexcenti vi-
14 ginti tres. ♀ Filij Azgad, mille ducenti viginti duo.
15 ♀ Filij Adonicam, ſexcenti ſexaginta ſex. ♀ Filij
16 Beguai, duo millia quinquaginta ſex, ♀ Filij Adin,
17 quadringenti quinquagintaquattuor. ♀ Filij Ather,
18 qui erant ex Ezechia, nonaginta octo. ♀ Filij Be-
B ſai, trecenti viginti tres. ♀ Filij Iora, centum duo-
19 decim. ♀ Filij Haſum, ducenti viginti tres. ♀ Filij
20 Gebbar, nonagintaquinque. ♀ Filij Bethlehem,
21 centum viginti tres. ♀ Viri Netupha, quinquagin-
22 ta ſex. ♀ Viri Anathoth, centūm viginti octo. ♀ Fi-
23 lij Azmaueth, quadraginta duo. ♀ Filij Chariathia-
24 rim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragin-
25 ta tres. ♀ Filij Rama, & Gabaa, ſexcenti viginti vnus.
26 ♀ Viri Machmas, centum vigintiduo. ♀ Viri Bethel, &
27 Hai, ducenti viginti tres. ♀ Filij Nebo, quinqua-
28 ginta duo. ♀ Filij Megbis, centum quinquaginta
29 ſex. ♀ Filij Aelam alterius, mille ducenti quinqua-
30 ginta quattuor. ♀ Filij Harim, trecenti viginti.
31 ♀ Filij Lodhadid, & Ono, ſeptingenti vigintiquin-
32 que. ♀ Filij Iericho, trecenti quadragintaquinque.
33 ♀ Filij Senaa, tria millia ſexcenti triginta. ♀ Sacer-
34 dotes: Filij Iadai in domo Ieſue, nongenti ſeptua-
35 ginta tres. ♀ Filij Emmer, mille quinquaginta duo.
36 ♀ Filij Pheshur, mille ducenti quadraginta ſeptem.
37 ♀ Filij Harim, mille decem, & ſeptem. ♀ Leuitæ: Filij
C Ioſue, & Cedmiel filiorum Odouię, ſeptuagintaquat-
38 tuor. ♀ Cantores: Filij Aſaph centum viginti octo. ♀ Fi-
39 lij Ianitorum: filij Sellum, filij Ater, filij Telmon, filij
40 Accub, filij Hatita, filij Sobai: vniuerſi centum tri-
41 gintanouem. ♀ Nathinæi, filij Siha, filij Haſu-
42 pha, filij Tabbaoth, ♀ filij Ceros, filij Siaa, filij
43 Phadon, ♀ filij Lebana, filij Hagaba, filij Accub,
44 ♀ filij Hagab, filij Semlai, filij Hana, ♀ filii Gaddel, fi-
45 lii Gahet, filii Raaia, ♀ filii Raſin, filii Necoda, filii Ga-
46 zan. ♀ filii Aza, filii Phaſea, filii Beſee, ♀ filii Aſena, filii
47 Munim, filii Nephuſim, ♀ filii Bacbuc, filii Hacupha,
48 filii Harhur, ♀ filii Besluth, filii Mahida, filii Harſa, ♀ fi-
49 lii Bercos, filii Siſara, filii Thema, ♀ filii Naſia, filii Ha-
50 tipha, ♀ filii ſeruorum Salomonis, filii Sotai, filii So-
51 phereth, filii Pharuda, ♀ filii Iala, filii Dercon,
52 filii Geddel, ♀ filii Saphatia, filii Hatil, filii Pho-
53 chereth, qui erant de Aſebaim, filii Ami. ♀ omnes
54 Nathinæi, & filii ſeruorum Salomonis, trecenti no-
55 naginta duo. ♀ Et hi qui aſcenderunt de Thelma-
56 la, Thelharſa, Cherub, & Adon, & Emer: Et non

potuerunt

57 potuerunt indicare domum patrum ſuorum, & ſe-
58 men ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent. ¶ Filii Dalaia, fi-
59 lii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quinquaginta duo.
60 ¶ Et de filiis ſacerdotum: Filii Hobia, filii Accos,
D filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Ga-
61 laaditis vxorem, & vocatus eſt nomine eorum: ¶ hi
62 quæſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non in-
63 uenerunt, & eiecti ſunt de ſacerdotio. ¶ Et dixit A-
therſatha eis, vt non comederent de Sanctaſancto-
rum, donec ſurgeret ſacerdos doctus, atque perſe-
64 ctus. ¶ Omnis multitudo quaſi vnus, quadraginta
65 duo millia trecenti ſexaginta, ¶ exceptis ſeruis eo-
rum, & ancillis, qui erant ſeptem millia, trecenti tri-
ginta ſeptem, & in ipſis cantores, atque cantatrices
66 ducenti. ¶ Equi eorum ſeptingenti trigintaſex: muli
67 eorum, ducenti quadragintaquinque: ¶ cameli eo-
rum, quadringenti trigintaquinque: aſini eorum,
68 ſex millia ſeptingenti viginti, ¶ Et de principibus
patrum, cum ingrederentur templum Domini quod
eſt in Ieruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei
69 ad extruendam eam in loco ſuo. ¶ Secundum vires
ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos ſexa-
ginta millia, & mille, argenti mnas quinque mil-
70 lia, & veſtes ſacerdotales centum. ¶ Habitauerunt
ergo ſacerdotes, & Leuitæ, & de populo, & canto-
res, & ianitores, & Nathinæi in vrbibus ſuis, vniuer-
ſuſque Iſrael in ciuitatibus ſuis.

CAPVT III.

3.Eſdr.5 c.47.

1 IAmque venerat menſis ſeptimus, & erant filii Iſ
A rael in ciuitatibus ſuis: congregatus eſt ergo po-
2 pulus quaſi vir vnus in Ieruſalem: ¶ Et ſurrexit
Ioſue filius Ioſedech, & fratres eius ſacerdotes, & Zo
robabel filius Salathiel, & fratres eius, & ædificaue-
runt altare Dei Iſrael, vt offerrent in eo holocauto-
3 mata, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei. ¶ Col
locauerunt autem altare Dei ſuper baſes ſuas, deter-
rentibus eos per circuitum populis terrarum: & ob-
tulerunt ſuper illud holocauſtum Domino mane, &
4 veſpere. ¶ Feceruntque ſolemnitatem tabernaculorũ,
ſicut ſcriptum eſt: & holocauſtum diebus ſingulis per
ordinem, ſecundum præceptum, opus diei in die ſuo.
5 ¶ Et poſt hæc holocauſtum iuge, tam in Calendis,
B quam in vniuerſis ſolemnitatibus Domini, quæ e-
rant conſecratę, & in omnibus in quibus vltro offere
6 batur munus Domino. ¶ A primo die menſis ſeptimi
cœperunt offerre holocauſtum Domino: porro tem-
7 plum Dei nondum fundatum erat. ¶ Dederunt au-
tem pecunias latomis, & cæmentariis: cibum quo-
que & potum, & oleum Sidoniis Tyriiſque, vt de-
ferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe,
iuxta quod præceperat Cyrus Rex Perſarum eis.
8 ¶ Anno autem ſecundo aduentus eorum ad tem-
plum Dei in Ieruſalem, menſe ſecundo, cœperunt
Zorobabel filius Salathiel, & Ieſue filius Ioſedec, &
reliqui de fratribus eorum ſacerdotes, & Leuitę, &
omnes qui venerant de captiuitate in Ieruſalem: &
C conſtituerunt Leuitas a viginti annis, & ſupra, vt
9 vrgerent opus Domini. ¶ Stetitque Ioſue, & filii eius,
& fratres eius, Cedmihel, & filii eius, & filii Iuda,
quaſi vir vnus, vt inſtarent ſuper eos, qui faciebant
opus in templo Dei filii Henadad, & filii eorum, &
10 fratres eorum Leuitæ. ¶ Fundato igitur a cęmenta-
riis templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu
ſuo cum tubis, & Leuitę filii Aſaph in cymbalis, vt
11 laudarent Deum per manus Dauid regis Iſrael. ¶ Et
concinnebant in hymnis, & confeſſione Domino:
D Quoniam bonus: quoniam in ęternum miſericordia
eius ſuper Iſrael. Omnis quoque populus vociferaba
tur clamore magno in laudando Dominum, eo quod
12 fundatum eſſet templum Domini. ¶ Plurimi etiam de
ſacerdotibus, & Leuitis, & principes patrum, & ſenio
res qui viderant templum prius cum fundatum eſſet,
& hoc templum in oculis eorum flebãt voce magna,
& multi vociferantes in lętitia, eleuabant vocem.
13 ¶ Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris,
lętantium, & vocem fletus populi: commixtim enim
populus vociferabatur clamore magno, & vox au-
diebatur procul.

CAPVT IIII.

1 AVdierunt autem hoſtes Iudę, & Beniamin, 3. Eſdr.5 g 66.
A quia filii captiuitatis ędificarent templum
2 Domino Deo Iſrael. ¶ Et accedentes ad Zo
robabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Ædifi-
cemus vobiſcum, quia ita vt vos, quęrimus Deum
veſtrum: ecce nos immolauimus victimas a diebus
Aſor Haddan regis Aſſur, qui adduxit nos huc.
3 ¶ Et dixit eis Zorobabel, & Ioſue, & reliqui prin-
cipes patrum Iſrael: Non eſt vobis & nobis, vt ędifi-
cemus domum Deo noſtro: ſed noſipſi ſoli ędificabi-
mus Domino Deo noſtro, ſicut pręcepit nobis Cyrus
4 rex Perſarum. ¶ Factum eſt igitur vt populus terrę im
pediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædifi-
5 cando. ¶ Conduxerunt autem aduerſus eos conſilia-
tores, vt deſtruerent conſilium eorum omnibus die-
bus Cyri regis Perſarum, & vſque ad regnum Darij
6 regis Perſarum. ¶ ‖ In regno autem Aſſueri in princi- 1. Eſdr. c.16.
pio regni eius ſcripſerunt accuſationem aduerſus
7 habitatores Iudæ, & Ieruſalem. ¶ Et in diebus Arta-
xerxis ſcripſit Beſclam Mithridates, & Thabeel, &
reliqui qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem
regem Perſarum. Epiſtola autem accuſationis ſcri-
8 pta erat Syriace, & legebatur ſermone Syro. ¶ Reum
B Beelteem, & Samſai Scriba ſcripſerunt epiſtolam
vnam de Ieruſalem Artaxerxi regi huiuſcemodi:
9 ¶ REVM BEELTEEM, & Samſai ſcriba, & re-
liqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſatha-
chæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonii,
10 Suſanechęi, Dieui, & Ælamitę: ¶ & cæteri de Gen-
tibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus, & glorio-
ſus: & habitare eas fecit in ciuitatibus Samariæ, &
11 in reliquis regionibus trans Flumen in pace. ¶ (Hoc
eſt exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad eum) Ar-
taxerxi regi, ſerui tui viri qui ſunt trans Fluuium,
12 ſalutem dicunt. ¶ Notum ſit regi, quia Iudæi, qui
aſcenderunt a te ad nos, venerunt in Ieruſalem ciui-
tatem rebellem, & peſſimam, quam ędificant, ex-
truentes muros eius, & parietes componentes.
13 ¶ Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi ciuitas illa ædi-
C ficata fuerit, & muri eius inſtaurati, tributum, &
vectigal, & annuos reditus non dabunt, & vſque ad
14 reges hæc noxa perueniet. ¶ Nos autem memores
ſalis, quod in palatio comedimus, et quia læſiones
regis videre nefas ducimus: idcirco miſimus, et nun-
15 ciauimus regi, ¶ vt recenſeas in libris hiſtoriarum
patrum tuorum, et inuenies ſcriptum in commenta-
riis, et ſcies quoniam vrbs illa, vrbs rebellis eſt, et

nocens regibus & prouincijs, & bella concitantur in
ea ex diebus antiquis:quamobrem & ciuitas ipſa de-
16 ſtructa eſt. ♀Nuntiamus nos regi,quoniam ſi ciuitas
illa ædificata fuerit, & muri ipſius inſtaurati,poſſeſ-
17 ſionem trans Fluuium non habebis. ♀Verbum miſit
rex ad Reum Beelteem,& Samſai ſcribam,& ad reli-
quos qui erant in conſilio eorum, habitatores Sama-
riæ,& cæteris trans flunium,ſalutem dicens & pacē.
18 ♀ACCVSATIO quam miſiſti ad nos manifeſte
19 lecta eſt coram me, ♀& a me præceptum eſt:& recen-
D ſuerunt, inueneruntque: quoniam ciuitas illa a die-
bus antiquis aduerſum reges rebellat, & ſeditio-
20 nes & prælia concitantur in ea. ♀ Nam & reges for-
tiſſimi fuerunt in Ieruſalem, qui & dominati ſunt
omni regioni quæ trans fluuium eſt. Triburum quo-
21 que & vectigal, & reditus accipiebant. ♀Nunc er-
go audite ſententiam.Prohibeatis viros illos,vt vrbs
illa non ædificetur, donec ſi forte a me iuſſum fuerit.
22 ♀Videte ne negligenter hoc impleatis, & paulatim
23 creſcat malum contra reges. ♀Itaque exemplum edi-
cti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum Beelteē,
& Samſai ſcriba, & conſiliarijs eorum: & abierunt
feſtini in Ieruſalem ad Iudæos, & prohibuerunt eos
24 in brachio & robore.♀Tunc intermiſſum eſt opus do
mus Domini in Ieruſalem, & non fiebat vſque ad
annum ſecundum regni Darij regis Perſarum.

CAPVT V.

3.Eſdr.6. 22.

1 PRophetauerunt autem Aggæus propheta, &
A Zacharias filius Addo, prophetantes ad Iu-
dæos qui erant in Iudæa & Ieruſalem, in no-
2 mine Dei Iſrael. ♀ Tunc ſurrexerunt Zorobabel fi-
lius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec: & cœperunt
ædificare templum Dei in Ieruſalem, & cum eis
3 prophetæ Dei adiuuantes eos. ♀ In ipſo au-
tem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux
trans flumen,& Stharbuzanai, & conſiliarij eorum:
ſicque dixerunt eis: Quis dedit vobis conſilium vt
domum hanc ædificaretis, & muros eius inſtaurare-
4 tis? ♀ Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent nomi-
5 na hominum authorum ædificationis illius. ♀Ocu-
B lus autem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Iudæorū,
& non potuerunt inhibere eos. Placuitque vt res ad
Darium referretur, & tunc ſatisfacerent aduerſus
6 accuſationem illam. ♀ Exemplar epiſtolæ quam
miſit Thathanai dux regionis trans flumen,& Sthar-
buzanai,& conſiliatores eius Arphaſachæi,qui erant
7 trans flumen, ad Darium regem. ♀ Sermo quem
miſerant ei, ſic ſcriptus erat: DARIO REGI
8 pax omnis. ♀ Notum ſit regi iſſe nos ad Iudæam
prouinciam, ad domum Dei magni, quæ ædifica-
tur lapide impolito, & ligna ponuntur in parieti-
bus: opuſque illud diligenter extruitur, & creſcit
9 in manibus eorum. ♀ Interrogauimus ergo ſenes
illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis poteſta-
tem, vt domum hanc ædificaretis, & muros hos
10 inſtauraretis? ♀ Sed & nomina eorum quæſiuimus
D ab eis, vt nunciaremus tibi: ſcripſimuſque nomi-
11 na eorum virorum qui ſunt principes in eis. ♀Huiu-
ſcemodi autem ſermonem reſponderunt nobis, di-
centes: Nos ſumus ſerui Dei cœli & terræ, & ędi-
ficamus templum quod erat extructum ante hos
annos multos: quodque rex Iſrael magnus ædifi-
12 cauerat & extruxerat. ♀ Poſtquam autem ad ira-
cundiam prouocauerunt patres noſtri Deum cœli,
tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Baby-
lonis Chaldæi: domum quoque hanc deſtruxit, &
13 populum eius tranſtulit in Babylonem. ♀ Anno
autem primo Cyri regis Babylonis Cyrus rex pro-
14 poſuit edictum vt domus Dei hęc ędificaretur.♀Nam
D & vaſa templi Dei aurea & argentea quæ Nabucho-
donoſor tulerat de templo quod erat in Ieruſalem,
& aſportauerat ea in templum Babylonis, protulit
Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt Saſſa-
15 baſar vocabulo, quem & principem conſtituit, ♀di-
xitque ei: Hæc vaſa tolle:& vade:& pone ea in tem-
plo quod eſt in Ieruſalem, & domus Dei ędificetur
16 in loco ſuo. ♀ Tunc itaque Saſſabaſar ille venit, &
poſuit fundamenta templi Dei in Ieruſalem, & ex
eo tempore vſque nunc ędificatur, & necdum com-
17 pletum eſt.♀ Nunc ergo ſi videtur regi bonum recen-
ſeatur in bibliotheca regis, quę eſt in Babylone, v-
trum nam a Cyro rege iuſſum fuerit vt ędificaretur
domus Dei in Ieruſalem, & voluntatem regis ſuper
hac re mittat ad nos.

CAPVT VI.

1 TVnc Darius rex pręcepit, & recenſuerunt 1 Eſdr 6. 13.
A in bibliotheca librorum, qui erant repoſiti ſupra. 1. 1.
2 in Babylone, ♀& inuentum eſt in Ecbata- 2 Par 36 1 22
nis,quod eſt caſtrum in Medena prouincia,volumen Iere 25.
vnum, taliſque ſcriptus erat in eo commentarius: c 11. &
3 ♀ANNO PRIMO Cyri regis,Cyrus rex decre- 29 c 10.
uit vt domus Dei ędificaretur, quę eſt in Ieruſalem, 1. Eſd 1.
in loco vbi immolent hoſtias, & vt ponant fundamē- 1 57. &
ta ſupportantia altitudinem cubitorum ſexaginta,& 2.a.1. &
4 latitudinem cubitorum ſexaginta, ♀ordines de lapi- ?.c 34 Dan. 9.
dibus impolitis tres, & ſic ordines de lignis nouis: 12.
5 ſumptus autem de domo regis dabuntur.♀Sed & va-
ſa templi Dei aurea & argentea,quę Nabuchodono-
ſor tulerat de templo Ieruſalem,& attulerat ea in Ba-
B bylonem,reddantur,& referrantur in templum in Ie-
ruſalem in locum ſuum: quę & poſita ſunt in templo
6 Dei.♀Nunc ergo Thathanai dux regionis,quę eſt trās
flumen, Stharbuzanai, & conſiliarij veſtri Apharſa-
chæi,qui eſtis trans Flumen, procul recedite ab illis,
7 ♀& dimittite fieri templum Dei illud a duce Iudęorū,
& a ſenioribus eorum, vt domum Dei illam ędificēt
8 in loco ſuo.♀Sed & a me pręceptum eſt quid oporteat
fieri a presbyteris Iudęorum illis, vt ędificetur do-
mus Dei, ſcilicet vt de arca regis, id eſt, de tributis
quę dantur de regione trans Flumen, ſtudioſe ſum-
9 ptus dentur viris illis,ne impediatur opus. ♀Quod ſi
neceſſe fuerit, & vitulos,& agnos,& hędos in holo-
cauſtum Deo cęli,frumentum,ſal,vinum,& oleum,
ſecundum ritum ſacerdotum qui ſunt in Ieruſalem,
detur eis per ſingulos dies: ne ſit in aliquo querimo-
10 nia. ♀Et offerant oblationes Deo cœli, orentque
11 pro vita regis,& filiorum eius. ♀ A me ergo poſitum
eſt decretum, Vt omnis homo qui hanc mutauerit
iuſſionem, tollatur lignum de domo ipſius, & eri-
gatur, & configatur in eo: domus autem eius pu-
12 blicetur. ♀ Deus autem, qui habitare fecit nomen
C ſuum ibi, diſſipet omnia regna, & populum qui ex-
tēderit manum ſuam vt repugnet & diſſipet domum
Dei illam, quæ eſt in Ieruſalem. Ego Darius ſtatui
13 decretum, quod ſtudioſe impleri volo. ♀ Igitur 1 Eſdr. 7 21.
Thathanai dux regionis trans Flumen, & Sthar-

buzanai,

buzanai, & conſiliarij eius, ſecundum quod præce-
14 perat Darius rex, ſic diligenter executi ſunt. ♀Senio-
res autem Iudæorum ædificabant, & proſperaban-
tur iuxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ
filij Addo: & ædificauerunt & conſtruxerunt iuben-
te Deo Iſrael, & iubente Cyro, & Dario, & Artaxer-
15 xe regibus Perſarum: ♀& compleuerunt domum Dei
iſtam, vſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt
16 annus ſextus Darij regis. ♀ Fecerunt autem filij Iſ-
rael ſacerdotes, & Leuitæ, & reliqui filiorum tranſ-
migrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.
17 ♀ Et obtulerunt in dedicatione domus Dei, vitulos
D centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,
hircos caprarum pro peccato totius Iſrael duode-
18 cim, iuxta numerum tribuum Iſrael, ♀Et ſtatuerunt
ſacerdotes in ordinibus ſuis, & Leuitas in vicibus
ſuis ſuper opera Dei in Ieruſalem, ſicut ſcriptum eſt
‖Num. 3. 26. & 8. b. 9. 19 in‖ libro Moyſi. ♀ Fecerunt autem filij Iſrael tranſ-
migrationis, Paſcha, quartadecima die menſis primi.
20 ♀Purificati enim fuerant ſacerdotes & Leuitæ qua
ſi vnus, omnes mundi ad immolandum Paſcha vni-
uerſis filijs tranſmigrationis, & fratribus ſuis ſacer-
21 dotibus, & ſibi. ♀ Et comederunt filij Iſrael qui re-
uerſi fuerant de tranſmigratione, & omnes qui ſe ſe-
parauerant a coinquinatione Gentium terræ ad eos,
22 vt quærerent Dominum Deum Iſrael. ♀ Et fecerunt
ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia,
quoniam lætificauerat eos Dominus, & conuerte-
rat cor regis Aſſur ad eos, vt adiuuaret manus eo-
rum in opere domus Domini Dei Iſrael.

CAPVT VII.

3 Eſdr. 8. 4. a. 1 POſt hæc autẽ verba in regno Artaxerxis regis
A Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, filij Azariæ, fi-
2 lij Helciæ, ♀filij Sellum, filij Sadoc, filij Achi-
3 tob, ♀filij Amariç, filii Azariç, filii Maraioth, ♀filii Za
4 rahiæ, filii Ozi, filii Bocci, ♀filij Abiſue, filii Phinees,
5 filii Eleazar, filii Aaron ſacerdotis ab initio. ♀ Ipſe
6 Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in
lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael: & de-
dit ei rex ſecundum manum Dñi Dei eius, ſup eum,
7 omnem petitionem eius. ♀Et aſcenderunt de filiis Iſ-
rael, & de filiis ſacerdotum, & de filiis Leuitarum, &
de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in
8 Ieruſalem anno ſeptimo Artaxerxis regis. ♀ Et vene-
runt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſepti-
9 mus regis. ♀ Quia in primo die menſis primi cœpit
aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti
venit in Ieruſalem iuxta manum Dei ſui bonam ſu-
10 per ſe. ♀ Eſdras enim parauit cor ſuum, vt inueſtiga-
ret legem Domini, & faceret & doceret in Iſrael prę-
11 ceptum, & iudicium. ♀Hoc eſt autem exemplar epiſto
B læ edicti, quod dedit rex Artaxerſes Eſdræ ſacerdo-
ti ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis Domi-
12 ni, & cæremoniis eius in Iſrael. ♀ ARTAXER-
XES rex regum, Eſdrę ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cę-
13 li doctiſſimo, ſalutem. ♀A me decretum eſt, vt cuicun-
que placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de
ſacerdotibus eius, & de Leuitis ire in Ieruſalem, te-
14 cum vadat. ♀ A facie enim regis & ſeptem conſilia-
torum eius miſſus es, vt viſites Iudæam & Ieruſalem
15 in lege Dei tui, quę eſt in manu tua: ♀& vt feras argẽ-
tum & aurum quod rex & conſiliatores eius ſponte
obtulerunt Deo Iſrael, cuius in Ieruſalem taberna-
16 culum eſt. ♀ Et omne argentum & aurum quodcun-
que inueneris in vniuerſa prouincia Babylonis, &
populus offerre voluerit, & de ſacerdotibus quę ſpõ-
te obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Ieruſalem,
17 ♀liberè accipe, & ſtudioſe eme de hac pecunia vi-
tulos, arietes, agnos, & ſacrificia, & libamina eo-
rum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri quod
18 eſt in Ieruſalem. ♀Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis
C placuerit de reliquo argento & auro vt faciatis iux-
19 ta voluntatem Dei veſtri, facite. ♀ Vaſa quoque quę
dantur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade in
20 conſpectu Dei in Ieruſalem. ♀ Sed & cætera quibus
opus fuerit in domum Dei tui quantuncunque ne-
ceſſe eſt, vt expendas, dabitur de theſauro & de fiſco
21 regis, ♀& a me. Ego Artaxerxes rex ſtatui atque de-
creui omnibus cuſtodibus arcæ publicæ qui ſunt
trans Flumen, vt quodcunque petierit a vobis Eſ-
dra ſacerdos, ſcriba legis Dei cœli abſque mora de-
22 tis, ♀ vſque ad argenti talenta centum, & vſque ad
frumenti coros centum, & vſque ad vini batos cen-
tum, & vſque ad batos olei centum, ſal vero abſque
23 menſura. ♀ Omne quod ad ritum Dei cœli pertinet,
tribuatur diligenter in domo Dei cœli: ne forte ira-
D ſcatur contra regnum regis, & filiorum eius. ♀ Vo-
24 bis quoque notum facimus, de vniuerſis ſacerdo-
tibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, Na-
thinæis, & miniſtris domus Dei huius, vt vectigal,
& tributum, & annonas non habeatis poteſtatem
25 imponendi ſuper eos. ♀ Tu autem Eſdra ſecundum
ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue
iudices & præſides, vt iudicent omni populo qui eſt
trans Flumen, his videlicet qui nouerunt legem
26 Dei tui, ſed & imperitos docete liberè. ♀ Et omnis
qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis dili-
genter, iudicium erit de eo, ſiue in mortem, ſiue
in exilium, ſiue in condemnationem ſubſtantiæ eius,
27 vel certe in carcerem. ♀ Benedictus Dominus Deus
patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde regis vt
glorificaret domum Domini, quæ eſt in Ieruſalem,
28 ♀& in me inclinauit miſericordiam ſuam coram re-
ge & conſiliatoribus eius, et vniuerſis principibus
regis potentibus: et ego confortatus manu Domini
Dei mei quæ erat in me, congregaui de Iſrael prin-
cipes qui aſcenderent mecum.

CAPVT VIII.

1 HI ſunt ergo principes familiarum et genea- 3. Eſdr. 8.
A logia eorum qui aſcenderunt mecum in re- c. 11.
2 gno Artaxerxis regis, de Babylone. ♀De fi-
liis Phinees, Gerſom. De filiis Ithamar, Daniel. De fi-
3 liis Dauid, Hattus. ♀ De filiis Secheniæ, filiis Pharos,
Zacharias: et cum eo numerati ſunt viri, cẽtum quin-
4 quaginta. ♀ De filiis Phahath Moab, Elioenai filius
5 Zarchæ: et cum eo ducenti viri. ♀ De filiis Secheniæ,
6 filius Ezechiel: et cũ eo trecenti viri. ♀De filiis Adan,
Abed filius Ionathan: et cum eo quinquaginta viri.
7 ♀De filiis Alam, Iſaias, filius Athaliæ, et cũ eo ſeptua
8 ginta viri. ♀ De filiis Saphatię, Zebedia filius Mi-
9 chael: et cum eo octoginta viri. ♀ De filiis Ioab, Obe-
B dia filius Iahiel: et cum eo ducẽti decem et octo viri.
10 ♀De filiis Selomith, filius Ioſphiæ: et cum eo cẽtum
11 ſexaginta viri. ♀ De filiis Bebai, Zacharias filius Be-
12 bai: et cum eo viginti octo viri. ♀ De filiis Azgad, Io-
hanan filius Eccetan: et cum eo cẽtum et decem viri:

13 ¶De filijs Adonicam, qui erant nouiſſimi, & hæc no-
mina eorum, Elipheleth, & Iehiel, & Samaias: & cũ
14 eis ſexaginta viri. ¶De filijs Begui, Vthai & Zacbur:
15 & cum eis ſeptuaginta viri. ¶Congregaui autem eos
ad fluuium qui decurrit ad Ahaua, & manſimus ibi
C tribus diebus: quæſiuitque in populo, & in ſacerdoti-
16 bus de filijs Leui, & non inueni ibi. ¶ Itaque miſi Elie
zer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Iarib, & al
terum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Moſol
17 lam principes: & Ioiarib, & Elnathan ſapientes. ¶ Et
miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ loco: &
poſui in ore eorum verba quæ loquerentur ad Eddo,
& fratres eius Nathinæos in loco Chaſphię, vt addu-
18 cerent nobis miniſtros domus Dei noſtri. ¶ Et addu-
xerunt nobis per manũ Dei noſtri bonam ſuper nos,
D virum doctiſſimum de filijs Moholi, filij Leui, filij Iſ-
rael, & Sarabiam, & filios eius, & fratres eius, decem
19 & octo: ¶& Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filijs Me-
20 rari, fratreſque eius, & filios eius viginti. ¶ Et de Na-
thinæis quos dederat Dauid, & principes ad miniſte-
ria Leuitarum: Nathinæos ducentos viginti: omnes
21 hi ſuis nominibus vocabantur. ¶Et prædicaui ibi ieiu
nium iuxta fluuium Ahaua, vt affligeremur coram
Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam re-
ctam nobis, & filijs noſtris, vniuerſæque ſubſtantiæ
22 noſtrę. ¶Erubui enim petere a rege auxilium, & equi
tes, qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixe
ramus regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes qui
quærunt eum in bonitate: & imperium eius, & forti-
tudo eius, & furor ſuper omnes qui derelinquunt eũ.
23 ¶Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum noſtrum
E per hoc: & euenit nobis proſpere. ¶Et ſeparaui de prin
24 cipibus ſacerdotum duodecim. Sarabiam, & Haſa-
25 biam, & cum eis de fratribus eorum decem: ¶ appen-
ditque eis argentum, & aurum, & vaſa cõſecrata do-
mus Dei noſtri, quæ obtulerat rex, & conſiliatores e-
ius, & principes eius, vniuerſuſque Iſrael eorum qui
26 inuenti fuerant: ¶& appendi in manibus eorum argẽ
ti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea
27 centum, auri centum talenta: ¶ & crateres aureos vi-
ginti, qui habebant ſolidos millenos, & vaſa æris ful-
28 gentis optimi duo pulchra, vt aurũ, ¶ Et dixi eis: Vos
ſancti Domini, & vaſa ſancta, & argentum & aurum
quod ſponte oblatum eſt Domino Deo patrum no-
29 ſtrorum. ¶ Vigilate, & cuſtodite, donec appendatis
F coram principibus ſacerdotum, & Leuitarum, & du-
cibus familiarum Iſrael in Ieruſalem in theſaurum
30 domus Domini. ¶ Suſceperunt autem ſacerdotes
& Leuitæ pondus argenti, & auri, & vaſorum, vt de-
31 ferrent Ieruſalem in domum Dei noſtri. ¶ Promo-
uimus ergo a flumine Ahaua duodecimo die men-
ſis primi, vt pergeremus Ieruſalem: & manus Dei no
ſtri fuit ſuper nos, & liberauit nos de manu inimici,
32 & inſidiatores in via. ¶Et venimus Ieruſalem: & man
33 ſimus ibi tribus diebus. ¶ Die autem quarta appen-
ſum eſt argentum, & aurum, & vaſa in domo Dei no
ſtri per manum Meremoth filij Vriæ ſacerdotis, &
cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed
34 filius Ioſue, & Noadaia filius Bennoi Leuitæ, ¶ iux-
ta numerum, & pondus omnium: deſcriptumque eſt
35 omne pondus in tempore illo. ¶ Sed & qui venerant
de captiuitate filij tranſmigrationis obtulerunt ho-
locautomata Deo Iſrael, vitulos duodecim pro
omni populo Iſrael, arietes nonaginta ſex, agnos
ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duodecim.
36 omnia in holocauſtum Domino. ¶ Dederunt autem
edicta regis ſatrapis, qui erant de conſpectu regis,
& ducibus trans Flumen, & eleuauerunt populum &
domum Dei.

CAPVT IX.

1 POſtquam autem hæc completa ſunt, acceſſę- ‖3 Eſd 8 c. 69.
A runt ad me principes, dicentes: Non eſt ſe-
paratus populus Iſrael, & ſacerdotes, & Le-
uitæ a populis terrarum, & abominationibus eo-
rum, Chananæi videlicet, et Hethæi, et Pherezęi, et
Iebuſæi, et Ammonitarum, et Moabitarum, et Ægy-
2 ptiorum, et Amorrhęorum. ¶ Tulerunt enim de filia-
bus eorum ſibi, et filijs ſuis, et comiſcuerunt ſemen
ſanctum cum populis terrarum. Manus enim princi-
pum, et magiſtratum fuit in trãſgreſſione hac prima.
3 ¶ Cumque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi pallium
meum, et tunicam, et euelli capillos capitis mei, et
4 barbę, et ſedi mœrens. ¶ Conuenerunt autem ad me
omnes qui timebant verbum Dei Iſrael, pro trãſgreſ-
ſione eorum qui de captiuitate venerant: et ego ſede-
5 bam triſtis, vſque ad ſacrificium veſpertinum. ¶ Et in
B ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione mea, et
ſciſſo pallio, et tunica, curuaui genua mea, et expan-
di manus meas ad Dominum Deum meum, et dixi:
6 ¶ Deus meus, confundor et erubeſco leuare faciem
meam ad te, quoniam iniquitates noſtræ multiplica
tæ ſunt ſuper caput noſtrum, et delicta noſtra creue-
7 runt vſque ad cœlum, ¶ a diebus patrum noſtrorum:
Sed et noſipſi peccauimus grauiter, vſque ad diem
hãc, et in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi, et re-
ges noſtri, et ſacerdotes noſtri in manum regum ter-
rarum, et in gladium, et in captiuitatem, et in ra-
pinam, et in confuſionem vultus, ſicut et die hac.
8 ¶ Et nunc quaſi parum, et ad momentum facta eſt
deprecatio noſtra apud Dominum Deum noſtrum,
C vt dimitterentur nobis reliquiæ, et daretur nobis
paxillus in loco ſancto eius, et illuminaret oculos
noſtros Deus noſter, et daret nobis vitam modicam
9 in ſeruitute noſtra, ¶ quia ſerui ſumus, et in ſeruitute
noſtra non dereliquit nos Deus noſter: Sed inclina-
uit ſuper nos miſericordiam coram rege Perſarum,
vt daret nobis vitam, et ſublimaret domum Dei
noſtri, et extrueret ſolitudines eius, et daret nobis
10 ſepem in Iuda, et Ieruſalem. ¶ E nunc quid dice-
mus Deus noſter, poſt hæc? quia dereliquimus
11 mandata tua, ¶ quæ præcepiſti in manu ſeruorum
tuorum prophetarum, dicens: ‖Terra ad quam vos ‖Deut 7. a 3.
ingredimini, vt poſſideatis eam, terra immunda eſt
iuxta immunditiam populorum, cæterarumque ter-
rarum, abominationibus eorum, qui repleuerunt
eam ab ore, vſque ad os in coinquinatione ſua.
12 ¶ Nunc ergo filias veſtras, ne detis filijs eorum, et
filias eorum, ne accipiatis filijs veſtris: et non quęra-
tis pacem eorum, et proſperitatem eorum, vſque in
ęternum, vt confortemini, et comedatis quæ bona
ſunt terrę, et hæredes habeatis filios veſtros, vſque in
13 ſeculum. ¶Et poſt omnia quæ venerunt ſuper nos in
operibus noſtris peſſimis, et in delicto noſtro ma-
gno, quia tu Deus noſter liberaſti nos de iniquita-
te noſtra, et dediſti nobis ſalutem, ſicut eſt hodie,
14 ¶vt non conuerteremur, et irritã faceremus mandata
tua, neque matrimonia iungeremus cum populis

abominationum

abominationum iſtarum. Nunquid iratus es nobis
vſque ad conſumationem, ne dimitteres nobis re-
15 liquias ad ſalutem? ♀ Domine Deus Iſrael, iuſtus es
tu: quoniam derelicti ſumus, qui ſaluaremur ſicut
die hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro. Non
enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAPVT X.

3.Eſd.8. g 32.
1 A SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, &
flente, & iacente ante templum Dei, collectus
eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis nimis,
virorum, & mulierum, & puerorum: & fleuit
2 populus fletu multo. ♀ Et reſpondit Sechenias fi-
lius Iehiel de filijs Aelam, & dixit Eſdræ: Nos
præuaricati ſumus in Deum noſtrum, & duximus
vxores alienigenas de populis terræ: & nunc ſi eſt
3 pœnitentia in Iſrael ſuper hoc, ♀ percutiamus fœ-
dus cum Domino Deo noſtro, vt proijciamus
vniuerſas vxores, & eos qui de his nati ſunt, iuxta
voluntatem Domini, & eorum qui timent præce-
ptum Domini Dei noſtri: ſecundum legem fiat.
4 ♀ Surge, tuum eſt decernere: noſque erimus tecum
5 conſortare, & fac. ♀ Surrexit ergo Eſdras, & adiu-
rauit principes ſacerdotum & Leuitarum, & om-
nem Iſrael, vt facerent ſecundum verbum hoc: & iu-
1. Eſd 9. a.1.
6 rauerunt. ♀‖ Et ſurrexit Eſdras ante domum Dei, &
abijt ad cubiculum Iohanan filij Eliaſib, & ingreſſus
eſt illuc: panem non comedit, & aquam non bibit:
lugebat enim tranſgreſſionem eorum qui venerant
7 de captiuitate. ♀Et miſſa eſt vox in Iuda & in Ieruſa-
B lem omnibus filijs tranſmigrationis: vt congrega-
8 rentur in Ieruſalem. ♀ Et omnis qui non venerit in
tribus diebus, iuxta conſilium principum & ſenio-
rum, auferetur vniuerſa ſubſtantia eius, & ipſe abij-
9 cietur de cœtu tranſmigrationis. ♀ Conuenerunt
igitur omnes viri Iuda & Beniamin in Ieruſalem tri-
bus diebus, ipſe eſt menſis nonus, vigeſimo die
menſis: & ſedit omnis populus in platea domus Dei,
10 trementes pro peccato & pluuijs. ♀ Et ſurrexit Eſ-
dras ſacerdos, & dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis,
& duxiſtis vxores alienigenas, vt adderetis ſuper
11 delictum Iſrael. ♀ Et nunc date confeſſionem Domi-
no Deo patrum veſtrorum, & facite placitum eius:
& ſeparamini a populis terræ, & ab vxoribus alieni-
12 genis. ♀ Et reſpondit vniuerſa multitudo, dixitque
voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos, ſic fiat.
13 ♀ Veruntamen quia populus multus eſt, & tempus
pluuiæ, & non ſuſtinemus ſtare foris, & opus non
eſt diei vnius vel duorum (vehementer quippe pec-
14 cauimus in ſermone iſto) ♀ conſtituantur principes
in vniuerſa multitudine: & omnes in ciuitatibus no-
ſtris qui duxerunt vxores alienigenas, veniãt in tem-
poribus ſtatutis, & cum his ſeniores per ciuitatem &
ciuitatem, & iudices eius, donec auertatur ira Dei no-
15 ſtri a nobis ſuper peccato hoc. ♀ Igitur Ionathan filius
C Azahel: & Iaaſia filius Thecuæ, ſteterunt ſuper hoc,
& Meſollam & Sebethai Leuites adiuuerunt eos,
16 ♀ Feceruntque ſic filij tranſmigrationis. Et abierunt
Eſdras ſacerdos, & viri principes familiarum, in
domos patrum ſuorum, & omnes per nomina ſua,
& ſederunt in die primo menſis decimi, vt quærerent
17 rem. ♀ Et conſumati ſunt omnes viri qui duxerant
vxores alienigenas, vſque ad diem primam menſis
18 primi: ♀Et inuenti ſunt de filijs ſacerdotum qui duxe-
rant vxores alienigenas. De filijs Ioſue filij Ioſedecb,
& fratres eius, Maaſia, & Eliezer, & Iarib, & Godo
19 lia. ♀Et dederũt manus ſuas, vt eijcerent vxores ſuas,
20 & pro delicto ſuo arietem de ouibus offerrent. ♀ Et de
21 filijs Emmer: Hanani & Zebedia. ♀et de filijs Harim:
22 Maaſia, & Elia, & Semeia, & Iehiel, & Ozias. ♀ Et de
filijs Pheshur: Elioenai, Maaſia, Iſmael, Nathanael,
23 Iozabed, & Elaſa. ♀ Et de filijs Leuitarum: Iozabed,
& Semei, & Celaia, ipſe eſt Calita, Phathaia, Iuda,
24 & Eliezer. ♀ Et de cantoribus, Eliaſib. Et de ianitori-
25 bus, Sellum, & Telem, & Vri. ♀ Et ex Iſrael, de filijs
D Pharos: Remeia, & Iezia, & Melchia, & Miamin, &
26 Eliezer, & Melchia, & Banea. ♀Et de filijs Aelam: Ma
thania, Zacharias, & Iehiel, & Abdi, & Ierimoth, &
27 Elia. ♀Et de filijs Zethua: Elioenai, Eliaſib, Mathania
28 & Ierimuth, & Zabad, & Aziza. ♀ Et de filijs Bebai:
29 Iohanan, Hanania, Zabbai, Athalai. ♀ Et de filijs Ba-
ni, Moſollam, & Meluch, & Adaia, Iaſub, & Saal, &
30 Ramoth. ♀ Et de filijs Phahath Moab: Edna, &
Chalal, Bananias, & Maaſias, Mathanias, Beſeleel,
31 Bennui, & Manaſſe. ♀ Et de filijs Herem: Eliezer,
32 Ioſue, Melchias, Semeias, Simeon, ♀ Beniamin,
33 Maloch, Samarias. ♀ Et de filijs Haſom: Mathanai,
34 Mathatha, Zabad, Eliphelet, Iermai, Manaſſe,
35 Semei. ♀ De filijs Bani: Maaddi, Amram, & Vel,
36 ♀ Baneas, & Badaias, Cheliau, ♀ Vania, Marimuth,
37 & Eliaſib, ♀ Mathanias; Mathanai, et Iaſi, ♀ et Bani,
38 et Benui, Semei, ♀ et Salmias, et Nathan, et Adaias,
39 ♀ et Mechnedebai, Siſai, Sarai, ♀ Ezrel, et Selemiau,
40 Semeria, ♀ Sellum, Amaria, Ioſeph, ♀ De filijs Ne-
41 bo: Iehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu,
42 et Ioal, et Banaia. ♀ Omnes hi acceperant vxores
43 alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres, quæ pepere-
44 rant filios.

Libri Primi Eſdræ Finis.

LIBER NEHEMIAE,

qui & Eſdræ ſecundus dicitur.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Nehemiæ filij Helchiæ. Et factũ
A eſt in menſe Caſleu, anno vigeſimo,
2 & ego eram in Suſis caſtro. ¶Et venit
Hanani vnus de fratribus meis, ipſe,
& viri ex Iuda: & interrogaui eos de
Iudæis qui remanſerant, & ſupererãt
3 de captiuitate, & Ieruſalem. ¶ Et dixerunt mihi: Qui
remanſerunt, & relicti ſunt de captiuitate ibi in pro-
uincia, in afflictione magna ſunt, & in opprobrio: &
murus Ieruſalẽ diſſipatus eſt, & portæ eius combuſtæ
4 ſunt igni. ¶Cumq; audiſſem verba huiuſcemodi, ſedi,
B & fleui, & luxi diebus multis, & ieiunabã, & orabam
Daniel.9 c.4. 5 ante faciẽ Dei cęli. ¶ Et dixi: Quæſo Dñe Deus cœli
fortis, magne, atq; terribilis, q̃ cuſtodis pactũ, & miſe
ricordiã cum his qui te diligũt, & cuſtodiũt mandata
6 tua: ¶fiãt aures tuæ auſcultantes, & oculi tui aperti, vt
C audias orationẽ ſerui tui, quã ego oro corã te hodie,
nocte, & die ꝓ filijs Iſrael ſeruis tuis: & confiteor pro
peccatis filiorũ Iſrael: q̃bus peccauerunt tibi: ego, &
7 domus patris mei peccauimus, ¶ vanitate ſeducti ſu-
mus, & nõ cuſtodiuimus mandatũ tuum, & cęremo-
8 nias, & iudicia q̃ præcepiſti Moyſi famulo tuo. ¶ Me-
mento verbi quod mãdaſti Moyſi ſeruo tuo, dicens:
Cum tranſgreſſi fueritis, ego diſpergam vos in popu-
9 los. ¶ Et ſi reuertamini ad me, & cuſtodiatis præcepta
D mea, & faciatis ea, etiã ſi abducti fueritis ad extrema
cœli, inde congregabo vos, & reducã in locum quem
10 elegi, vt habitaret nomen meũ ibi. ¶Et ipſi ſerui tui, &
populus tuus, quos redemiſti in fortitudine tua ma-
11 gna, & in manu tua valida. ¶Obſecro Domine, ſit au-
ris tua attendens ad orationem ſerui tui, & ad oratio-
nem ſeruorum tuorum qui volũt timere nomen tuũ:
& dirige ſeruum tuum hodie, & da ei miſericordiam
ante virum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAPVT II.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno vigeſi-
A mo Artaxerxis regis, & vinum erat ante eum,
& leuaui vinum, & dedi regi: & eram quaſi
2 languidus ante faciem eius. ¶Dixitq; mihi rex: Qua-
re vultus tuus triſtis eſt, cum te ęgrotum nõ videam?
non eſt hoc fruſtra, ſed malũ neſcio quod in corde tuo
3 eſt. Et timui valde, ac nimis, ¶ & dixi regi: Rex in ęter
num viue: quare non męreat vultus meus, quia ciui-
tas domus ſepulchrorũ patris mei deſerta eſt, & portę
4 eius combuſtæ ſunt igni? ¶ Et ait mihi rex: Pro qua re
5 poſtulas? Et oraui Deum cœli: ¶ & dixi ad regem: Si
videtur regi bonum, & ſi placet ſeruus tuus ante fa-
ciẽ tuam, vt mittas me in Iudæam ad ciuitatem ſepul
6 chri patris mei, & ædificabo eam. ¶ Dixitq; mihi rex,
B & regina quę ſedebat iuxta eum: Vſq; ad quod tẽpus
erit iter tuum, & quando reuertèris? Et placuit ante
7 vultũ regis, & miſit me: & conſtitui ei tẽpus. ¶ Et dixi
regi: Si regi videtur bonum, epiſtolas det mihi ad du-
ces regionis trans Flumen, vt traducãt me, donec ve-
8 niam in Iudęã: ¶& epiſtolam ad Aſaph cuſtodẽ ſaltus
regis, vt det mihi ligna, vt tegere poſſim portas tur-
ris, domus, et muros ciuitatis, et domũ quam ingreſ-
ſus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manũ Dei mei bo-
9 nam mecum. ¶ Et veni ad duces regionis trãs Flumẽ,
dediq; eis epiſtolas regis. Miſerat aũt rex mecũ prin-
10 cipes militum, et equites. ¶ Et audierunt Sanaballat
Horonites, et Tobias ſeruus Ammanites, et contriſta-
C ti ſunt afflictione magna, q̃ veniſſet homo qui quęre-
11 ret proſperitatem filiorum Iſrael. ¶Et veni Ieruſalẽ, et
12 eram ibi tribus diebus: ¶ et ſurrexi nocte ego, et viri
pauci mecum, et non indicaui cuiquã quid Deus de-
diſſet in corde meo, vt facerem in Ieruſalem: et iumen
13 tum non erat mecum, niſi animal cui ſedebam. ¶Et e-
greſſus ſum ꝑ portam vallis nocte, et ante fontẽ dra-
conis, et ad portam ſtercoris: et cõſiderabam murum
Ieruſalem diſſipatum, et portas eius cõſumptas igni.
14 ¶Et tranſiui ad portam fontis, et ad aquæductũ regis,
15 et non erat locus iumento cui ſedebã, vt tranſiret. ¶ Et
aſcendi ꝑ torrentẽ nocte, et conſiderabam murum: et
16 reuerſus veni ad portam vallis, et redij. ¶Magiſtratus
autẽ neſciebãt quo abijſſem, aut q̃d ego facerem: ſed
et Iudęis, et ſacerdotibus, et optimatibus, et magiſtra-
tibus, et reliquis q̃ faciebãt opus vſq; ad id loci nihil
17 indicaueram. ¶ Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in
D qua ſumus, q̃a Ieruſalem deſerta eſt, et portæ eius cõ-
ſumptæ ſunt igni: venite, et ędificemus muros Ieruſa-
18 lem, et non ſimus vltra opprobrium. ¶ Et indicaui eis
manum Dei mei, quod eſſet bona mecum, et verba
regis q̃ locutus eſſet mihi, et aio: Surgamus, et ædifica
19 mus. Et cõfortatæ ſunt manus eorũ in bono. ¶ Audie-
runt aũt Sanaballat Horonites, et Tobias ſeruus Am-
manites, et Goſem Arabs: et ſubſannauerũt nos, et de
ſpexerunt, dixeruntq;: Quæ eſt hęc res quam facitis?
20 nunquid contra regem vos rebellatis? ¶Et reddidi eis
ſermonem, dixiq; ad eos: Deus cœli ipſe nos iuuat, et
nos ſerui eius ſumus: ſurgamus, et ædificemus: vobis
aũt non eſt pars, et iuſtitia, et memoria in Ieruſalem.

CAPVT III.

1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, et fratres
A eius ſacerdotes: et ędificauerũt portã gregis: ip
ſi ſanctificauerunt eã, et ſtatuerũt valuas eius,
et vſq; ad turrim centũ cubitorũ ſanctificauerunt eã,
2 vſq; ad turrim Hananeel. ¶ Et iuxta eũ ędificauerunt
viri Iericho: et iuxta eũ ædificauit Zacchur filius Am
3 ri. ¶ Portã aũt piſciũ ędificauerũt filij Aſnaa: ipſi texe-
runt eã, et ſtatuerũt valuas eius, et ſeras, et vectes. Et

iuxta

iuxta eos ædificauit Marimuth filius Vriç, filij Accus.
4 ¶ Et iuxta eum ædificauit Moſollam filius Barachiæ,
B filij Meſezebel: & iuxta eos ædificauit Sadoch filius
5 Baana. ¶ Et iuxta eos ædificauerũt Thecueni optima-
tes: aũt eorũ non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Dñi
6 ſui. ¶ Et portã veterẽ ædificauerunt Ioiada filius Pha-
ſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eã, & ſta
7 tuerunt valuas eius, & ſeras, & vectes. ¶ Et iuxta eos
ædificauerũt Meltias Gabaonites, & Iadon Merona-
thites, viri de Gabaon, & Maſpha ꝓ duce qui erat in
8 regione trans Flumen. ¶ Et iuxta eũ ædificauit Eziel
filius Araia aurifex: & iuxta eũ ędificauit Ananias fi-
C lius pigmentarij: & dimiſerunt Ieruſalẽ vſq; ad murũ
9 plateæ latioris. ¶ Et iuxta eũ ædificauit Raphaia filius
10 Hur princeps vici Ieruſalem. ¶ Et iuxta eũ ædificauit
Iedaia filius Haromaph contra domũ ſuam: & iuxta
11 eũ ędificauit Hattus filius Haſeboniæ. ¶ Mediam par-
tem vici ædificauit Melchias filius Herẽ, & Haſub fi-
12 lius Phahath Moab, & turrim furnorũ. ¶ Et iuxta eum
ædificauit Sellum filius Alohes princeps mediæ par-
13 tis vici Ieruſalẽ, ipſe & filiæ eius. ¶ Et portã vallis ędi-
ficauit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi ędificauerũt
eã, & ſtatuerunt valuas eius, & ſeras, & vectes, & mil
14 le cubitos in muro, vſq; ad portã ſterquilinij. ¶ Et por
tam ſterquilinij ædificauit Melchias filius Rechab,
princeps vici Bethacharam: ipſe ædificauit eã, & ſta-
15 tuit valuas eius, & ſeras, & vectes. ¶ Et portam fontis
D ædificauit Sellũ filius Cholhoza, princeps pagi Ma-
ſpha: ipſe ædificauit eã, & texit, & ſtatuit valuas eius,
& ſeras, & vectes, & muros piſcinæ Siloe in hortũ re-
gis, & vſq; ad gradus qui deſcendunt de Ciuitate Da
16 uid. ¶ Poſt eũ ędificauit Nehemias filius Azboc prin-
ceps dimidiæ partis vici Bethſur, vſque contra ſepul-
chrũ Dauid, & vſq; ad piſcinã quę grandi opere con-
17 ſtructa eſt, & vſq; ad domum fortiũ. ¶ Poſt eum ędifi-
cauerunt Leuitæ, Rehum filius Benni: poſt eum ędifi-
cauit Haſebias princeps dimidię partis vici Ceilę in
18 vico ſuo. ¶ Poſt eum ędificauerunt fratres eorũ Bauai
19 filius Henadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ. ¶ Et ę-
dificauit iuxta eũ Azer filius Ioſue, princeps Maſpha
E menſuram ſecundã, cõtra aſcenſum firmiſſimi angu-
20 li. ¶ Poſt eũ in monte ædificauit Baruch filius Zachai,
menſuram ſecundã ab angulo vſq; ad portã domus
21 Eliaſib ſacerdotis magni. ¶ Poſt eum ædificauit Meri-
muth filius Vriæ filij Haccus, menſuram ſecundam a
porta domus Eliaſib, donec extẽderetur domus Elia-
22 ſib. ¶ Et poſt eũ ædificauerunt ſacerdotes, viri de cam-
23 peſtribus Iordanis. ¶ Poſt eum ędificauit Beniamin, &
Haſub contra domũ ſuam: & poſt eũ ædificauit Aza-
rias filius Maaſiæ filij Ananiæ contra domum ſuam.
24 ¶ Poſt eum ędificauit Bennui filius Henadad menſurã
F ſecundam, a domo Azariæ vſq; ad flexuram, & vſq;
25 ad angulum ¶ Phalel filius Ozi contra flexurã, & tur-
rim, quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt in atrio
26 carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos. ¶ Nathinęi
aũt habitabant in Ophel, vſq; cõtra portam aquarũ,
27 ad Orientem, & turrim quæ prominebat. ¶ Poſt eum
ędificauerũt Thecueni menſuram ſecundam e regio-
ne, a turre magna, & eminente, vſq; ad murũ templi.
28 ¶ Surſum autem a porta equorum ędificauerũt ſacer-
29 dotes, vnuſquiſq; cõtra domum ſuam. ¶ Poſt eos ędi-
ficauit Sadoc filius Emmer contra domum ſuam. Et
poſt eum ædificauit Semaia filius Secheniæ, cuſtos
30 portæ Orientalis. ¶ Poſt eum ædificauit Hanania fi-
G lius Selemiæ, & Hanun filius Seleph ſextus menſu-
ram ſecundam: poſt eum ædificauit Moſollam filius
31 Barachiæ, contra gazophylacium ſuum. ¶ Poſt eum
ædificauit Melchias filius aurificis vſque ad domum
Nathinæorum, et ſcruta vendentium, contra portam
32 iudicialem, et vſque ad cœnaculum anguli. ¶ Et in-
ter cœnaculum anguli in porta gregis ædificauerunt
aurifices, et negociatores.

CAPVT IIII.

1 FActum eſt autem, cum audiſſet Sanaballat q
A ędificaremus murum, iratus eſt valde: et mo-
2 tus nimis ſubſannauit Iudęos, ¶ et dixit coram
fratribus ſuis, et frequẽtia Samaritanorum: Quid Iu-
dæi faciunt imbecilles? num dimittent eos gentes?
Num ſacrificabunt, et complebunt in vna die? Nun-
quid ędificare poterunt lapides de aceruis pulueris, q
3 combuſti ſunt? ¶ Sed et Tobias Ammanites ꝓximus
eius, ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet mu-
4 rum eorum lapideum. ¶ Audi Deus noſter, quia facti
ſumus deſpectui: conuerte opprobrium ſuper caput
eorum, et da eos in deſpectionem in terra captiuita-
5 tis. ¶ Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eo-
B rum coram facie tua non deleatur: quia irriſerũt ędi-
6 ficantes. ¶ Itaque ędificauimus murũ, et coniunximus
totũ vſq; ad partem dimidiam: et prouocatum eſt cor
7 populi ad operandum. ¶ Factum eſt aũt, cum audiſſet
Sanaballat, et Tobias, et Arabes, et Ammanitę, et A-
zotij, q obducta eſſet cicatrix muri Ieruſalẽ, et quod
8 cœpiſſent interrupta cõcludi, irati ſunt nimis. ¶ Et cõ-
gregati ſunt oẽs pariter vt venirent, et pugnarent cõ-
9 tra Ieruſalem, et molirentur inſidias. ¶ Et orauimus
Deum noſtrum, et poſuimus cuſtodes ſuper murum
10 die, ac nocte contra eos. ¶ Dixit aũt Iudas: Debilitata
eſt fortitudo portantis, et humus nimia eſt, et nos non
11 poterimus ędificare murũ. ¶ Et dixerunt hoſtęs noſtri:
Neſciant, & ignorent, donec veniamus in mediũ eo-
rum, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.
12 ¶ Factum eſt autẽ venientibus Iudæis qui habitabant
iuxta eos, & dicẽtibus nobis per decem vices, ex om-
13 nibus locis quibus venerãt ad nos, ¶ ſtatui in loco poſt
murum per circuitum populum in ordinem cum gla
14 dijs ſuis, & lanceis, & arcubus. ¶ Et perſpexi atq; ſur-
rexi: & aio ad optimates & magiſtratus & ad reliquã
partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Dñi ma-
gni, & terribilis memẽtote, & pugnate pro fratribus
veſtris, filijs veſtris, & filiabus veſtris, & vxoribus
15 veſtris, & domibus veſtris. ¶ Factũ eſt autẽ, cũ audiſ-
ſent inimici noſtri nũciatũ eſſe nobis, diſſipauit Deus
conſilium eorum. Et reuerſi ſumus omnes ad muros,
16 vnuſquiſque ad opus ſuum. ¶ Et factum eſt a die illa,
media pars iuuenum eorum faciebat opus, & media

paraţa erat ad bellum, & lanceæ, & ſcuta,& arcus,&
17 loricæ,& principes poſt eos in omni domo Iuda ¶ ędi-
D ficantium in muro, & portantium onera, & imponē-
tium: vna manu ſua faciebat opus, & altera tenebat
18 gladium. ¶ ædificantium enim vnuſquiſque erat ac-
cinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina
19 iuxta me. ¶ Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus, &
ad reliquam partem vulgi: Opus grande eſt & latum,
& nos ſeparati ſumus in muro procul, alter ab altero:
20 ¶ in loco quocunque audieritis clangorem tubæ, illuc
concurrite ad nos. Deus noſter pugnabit pro nobis.
21 ¶ Et nosipſi faciamus opus: & media pars noſtrum te-
neat lanceas ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur
22 aſtra. ¶ In tempore quoq; illo dixi populo: Vnuſquiſ-
que cum puero ſuo maneat in medio Ieruſalem, &
ſint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.
23 ¶ Ego autem & fratres mei & pueri mei, & cuſtodes
qui erant poſt me, non deponebamus veſtimenta no-
ſtra: vnuſquiſque tantum nudabatur ad baptiſmum.

CAPVT V.

1 ET ſactus eſt clamor populi, & vxorum eius ma
A gnus aduerſus fratres ſuos Iudæos. ¶ Et erant
2 qui dicerent: Filij noſtri & filiæ noſtræ multæ
ſunt nimis: accipiamus pro precio eorum frumentū:
3 & comedamus, & viuamus. ¶ Et erant qui dicerent:
Agros noſtros, & vineas, & domos noſtras oppona-
4 mus: & accipiamus frumentum in fame. ¶ Et alij dice-
bant: Mutuo ſumamus pecunias in tributa regis, de-
5 muſque agros noſtros, & vineas: ¶ & nūc ſicut carnes
fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filij
eorum, ita & filii noſtri. ecce nos ſubiugamus filios
noſtros & filias noſtras in ſeruitutem, & de filiabus
noſtris ſunt famulæ, nec habemus vnde poſſint re-
dimi, & agros noſtros, & vineas noſtras alii poſſi-
6 dent. ¶ Et iratus ſum nimis, cum audiſſem clamorem
7 eorum, ſecundum verba hæc: ¶ cogitauitque cor
B meum mecum, et increpaui optimates et magiſtra-
tus, et dixi eis: Vſuraſne ſinguli a fratribus veſtris
exigitis? Et congregaui aduerſum eos concionem
8 magnam. ¶ et dixi eis: Nos, vt ſcitis, redemimus fra-
tres noſtros Iudæos qui venditi fuerant gentibus,
ſecundum poſſibilitatem noſtram: et vos igitur ven-
detis fratres veſtros, et redimemus eos? Et ſiluerunt,
9 nec inuenerunt quid reſponderent. ¶ Dixique ad
eos: Non eſt bona res: quam facitis: quare non in ti-
more Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis
10 a gentibus inimicis noſtris? ¶ Et ego et fratres mei
et pueri mei, commodauimus plurimis pecuniam
et frumentum: non repetamus in commune iſtud,
11 æs alienum concedamus quod debetur nobis. ¶ Red-
dite eis hodie agros ſuos, et vineas ſuas, et olíueta
ſua, et domos ſuas: quin potius et centeſimam pecu-
niæ, frumenti, vini, et olei, quam exigere ſoletis ab
12 eis, date pro illis. ¶ Et dixerunt: Reddemus et ab eis
C nihil quæremus: ſicque faciemus vt loqueris. Et vo-
caui ſacerdotes, et adiuraui eos vt facerent iuxta
13 quod dixeram. ¶ Inſuper excuſſi ſinum meum, et di-
xi: Sic excutiat Deus omnem virum qui non com-
pleuerit verbum iſtud de domo ſua et de laboribus
ſuis: ſic excutiatur. et vacuus fiat. Et dixit vniuerſa
multitudo: Amen. Et laudauerunt Deum. Fecit er-
14 go populus ſicut erat dictum. ¶ A die autem illa qua
præceperat rex mihi vt eſſem dux in terra Iuda, ab
anno vigeſimo vſque ad annum trigeſimum ſecun-
dum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego et
fratres mei annonas quæ ducibus debebantur, nō co-
15 medimus. ¶ Duces autem primi, qui fuerant ante me,
grauauerunt populum, et acceperunt ab eis in pane
et vino, et pecunia quotidie ſiclos quadraginta: ſed et
D miniſtri eorū depreſſerūt populū. Ego autē nō feci ita,
16 ꝓꝑ timorē Dei, ¶ quin potius in opere muri ędificaui,
et agrū nō emi, et oēs pueri mei cōgregati ad opus e-
17 rant. ¶ Iudęi quoque et magiſtratus centum quinqua-
ginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus quæ
18 in circuitu noſtro ſunt in menſa mea erant. ¶ Paraba-
tur autem mihi per dies ſingulos bos unus, arietes ſex
electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina
diuerſa, & alia multa tribuebam: inſuper & annonas
ducatus mei non quæſiui: valde enim attenuatus erat
19 populus. ¶ Memento mei Deus meus in bonum, ſe-
cundum omnia quæ feci populo huic.

CAPVT VI.

1 FActum eſt autem cum audiſſet Sanaballat, et
A Tobias, & Goſſem Arabs, & cæteri inimici no
ſtri, quod ædificaſſem ego murum, & non eſſet
in ipſo reſidua interruptio (vſque ad tempus autem
2 illud valuas non poſueram in portis) ¶ miſerunt Sana
ballat, & Goſſem ad me, dicentes: Veni, & percutia-
mus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipſi
3 autem cogitabant vt facerent mihi malum. ¶ Miſi er-
go ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, &
non poſſum deſcendere, ne forte negligatur cum ve-
4 nero, & deſcendero ad vos. ¶ Miſerunt autem ad me
ſecundum verbum hoc per quatuor vices: & reſpon
5 di eis iuxta ſermonem priorem. ¶ Et miſit ad me Sana
B ballat iuxta verbum prius quinta vice puerum ſuū,
& epiſtolam habebat in manu ſua, ſcriptam hoc
6 modo: ¶ IN GENTIBVS auditum eſt, & Goſ-
ſem dixit quod tu & Iudæi cogitetis rebellare, & pro
pterea ædifices murum, & leuare te velis ſuper eos re
7 gem: propter quam cauſam ¶ & prophetas poſueris,
qui prædicent de te in Ieruſalem, dicentes: Rex in Iu-
dæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcirco nunc ve
8 ni vt ineamus conſilium pariter. ¶ Et miſi ad eos, di-
cens: Non eſt factum ſecundum verba hæc quæ tu
9 loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc. ¶ Om-
C nes enim hi terrebant nos cogitantes, quod ceſſarent
manus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quam ob
10 cauſam magis confortaui manus meas: ¶ & ingreſſus
ſum domum Semaiæ filij Dalaiæ, filij Metabeel ſe-
creto. Qui ait: Tractemus nobiſcum in domo Dei in
medio templi, & claudamus portas ædis: quia ventu
ri ſunt, vt interficiant te, & nocte venturi ſunt ad oc-
11 cidendum te. ¶ Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fu
git? & quis, vt ego ingredietur templum & viuet?
12 non ingrediar. ¶ Et intellexi quod Deus non miſiſſet
eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & To-
13 bias, & Sanaballat conduxiſſent eum. ¶ acceperat
enim precium, vt territus facerem, & peccarem, &
14 haberent malum quod exprobrarent mihi. ¶ Memen
D to mei Domine pro Tobia, & Sanaballat iuxta ope-
ra eorum talia: ſed & Noadiæ prophetæ & cætero-
15 rum prophetarum qui terrebant me. ¶ Completus eſt
autem murus vigeſimo quinto die menſis Elul, quin
16 quaginta duobus diebus. ¶ Factum eſt ergo cum au-
diſſent omnes inimici noſtri, vt timerent vniuerſæ

gentes quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent
intra ſemetipſos, & ſcirent quod a Deo ſactum eſ-
17 ſet opus hoc. ¶ Sed & in diebus illis multæ optima-
tum Iudæorum epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, &
18 a Tobia veniebant ad eos. ¶ Multi enim erant in Iu-
dæa habentes iuramentum eius, quia gener erat Se-
cheniæ filij Area, & Iohanan filius eius acceperat
19 filiam Moſollam filij Barachiæ. ¶ Sed & laudabant
eum coram me, & verba mea nunciabant ei: & To-
bias mittebat epiſtolas vt terreret me.

CAPVT VII.

Eccl.49. c 15. 1 POſtquam autem ædificatus eſt murus & poſui
A valuas, & recenſui ianitores, & cantores, &
2 Leuitas: ¶ præcepi Hanani fratri meo, & Hana-
niæ principi domus de Ieruſalem (ipſe enim quaſi vir
3 verax & timens Deum plus cęteris videbatur) ¶ & di
xi eis: Non aperiãtur portæ Ieruſalem vſque ad calo-
rem ſolis. Cumque adhuc aſſiſterent, clauſæ portæ
ſunt, & oppilatæ, & poſui cuſtodes de habitatoribus
Ieruſalem ſingulos per vices ſuas, & vnumquenque
4 contra domum ſuam. ¶ Ciuitas autem erat lata nimis
& grandis, & populus paruus in medio eius, & non
5 erant domus ædificatæ. ¶ Deus autem dedit in corde
meo, & congregaui optimates, & magiſtratus, & vul
gus, vt recenſerem eos: & inueni librum cenſus eorum
1.Eſdr 2. a 1 qui aſcenderant primum, & inuentum eſt ſcriptum
6 in eo. ¶ Iſti filij prouincię, qui aſcenderunt de captiui-
3 Eſdr.5. a.7. B tate migrantium, quos trãſtulerat Nabuchodonoſor
rex Babylonis, & reuerſi ſunt in Ieruſalẽ, & in Iudæã,
7 vnuſquiſque in ciuitatem ſuam. ¶ Qui venerunt cum
Zorobabel, Ioſue, Nehemias Azarias, Raamias, Na-
hamani, Mardochæus, Belſan, Meſpharath, Begoai,
8 Nahum, Baana. Numerus virorum populi Iſrael, ¶ Fi-
9 lij Pharos, duo millia centum ſeptuaginta duo. ¶ Filij
10 Saphatia, trecenti ſeptuagintaduo. ¶ Filij Area ſexcẽ-
11 ti quinquaginta duo. ¶ Filij Phahathmoab filiorum
C Ioſue, & Ioab, duo millia octingenti decem & octo.
12 ¶ Filij Aelam, mille ducenti quinquaginta quattuor.
13 ¶ Filij Zethua, octingẽti quadragintaquinq;. ¶ Filij Za
14 chai, ſeptingenti ſexaginta. ¶ Filij Bannui, ſexcenti
15 quinquaginta octo. ¶ Filij Bebai, ſexcenti vigintiocto.
16 ¶ Filij Azgad, duo millia trecenti vigintiduo. ¶ Filij
17 Adonicam, ſexcenti ſexaginta ſeptem. ¶ Filij Beguai,
18 duo millia ſexaginta ſeptem. ¶ Filij Adim, ſexcenti
19 quinquaginta quinque. ¶ Filij Ater, filij Hezeciæ, no-
20 naginta octo. ¶ Filij Haſen, trecenti viginti octo. ¶ Filij
21 Beſai, trecenti vigintiquattuor. ¶ Filij Hareph, centũ
22 duodecim. ¶ Filij Gabaon: nonagintaquinque. ¶ Filij
23 Bethlehem, & Netupha, centum octoginta octo. ¶ Vi-
24 ri Anathoth, centum viginti octo. ¶ Viri Bethaz-
25 moth, quadragintaduo. ¶ Viri Cariathiarim, Ce-
26 phira et Beroth, ſeptingenti quadraginta tres. ¶ Vi-
27 ri Rama et Geba, ſexcenti viginti vnus. ¶ Viri Mach
D mas, centum viginti duo. ¶ Viri Bethel et Hai, cen-
28 tum viginti tres. ¶ Viri Nebo alterius, quinquagin-
29 taduo. ¶ Viri Aelam alterius, mille ducenti quin-
30 quaginta quattuor. ¶ Filij Harem, trecẽti viginti. ¶ Fi-
31 lij Iericho, trecenti quadraginta quinque. ¶ Filij Lod
32 Hadid, et Ono, ſeptingenti viginti vnus. ¶ Filij Se-
33 naa, tria millia nongenti triginta. ¶ Sacerdotes: Filij
34 Idaia in domo Ioſue, nongenti ſeptuaginta tres. ¶ Fi-
35 lij Emmer, mille quinquagintaduo. ¶ Filij Phashur,
36 mille ducenti quadraginta ſeptem. ¶ Filij Arem, mil-
37 le decem et ſeptem. ¶ Leuitę: filij Ioſue et Cedmiel fi-
38 liorum ¶ Oduię ſeptuagintaquattuor. Cantores: ¶ Filij
39 Aſaph, centum quadraginta octo. ¶ Ianitores: Filij Sel
40 lum, filij Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, fi-
41 lij Sobai cẽtum triginta octo: ¶ Nathinęi: Filij Soha, fi
42 lij Haſupha, filij Thebbaoth, ¶ filii Ceros, filii Siaa, fi-
43 lii Phadon. filii Lebena, filii Hagaba, filii Selmai, ¶ fi
44 lii Hanan, filii Geddel, filii Gaher, ¶ filii Raaia, filii
45 Raſin, filii Necoda, ¶ filii Gezẽ, filii Aza, filii Phaſea,
E ¶ filii Beſai, filii Munim, filij Nephuſſim, ¶ filii Babue,
46 filii Haeupha filii Harhur, ¶ filii Besloth, filii Mahida,
47 filii Harſa, ¶ filii Bercos, filii Siſara, filii Thema. ¶ Filii
48 Naaſia, filii Hatipha, ¶ filii ſeruorum Salomonis, filii
49 Sotai, filii Sophereth, filii Phatida, ¶ filii Iahala, filii
50 Darcõ, filii Ieddel, ¶ filii Saphatia, filii Hatil, filii Pho
51 chereth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon. ¶ Om-
52 nes Nathinęi, et filii ſeruorum Salomonis, trecẽti no-
53 naginta duo. ¶ Hi ſunt autem qui aſcenderũt de Thel-
54 mela, Thelharſa, Cherub, Addon, et Emmer: et nõ po
55 tuerunt indicare domum patrum ſuorum, et ſemen
56 ſuum, vtrũ ex Iſrael eſſent. ¶ Filii Dalaia, filii Tobia,
57 filii Necoda, ſexcenti quadragintaduo. ¶ Et de ſacer-
58 dotibus filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui acce
59 pit de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem, et voca-
60 tus eſt nomine eorum. ¶ hi quęſierunt ſcripturam ſuã
61 in cenſu, et non inuenerunt: et eiecti ſunt de ſacerdo-
F tio. ¶ Dixitque Atherſatha eis, vt non manducarent
62 de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret ſacerdos doctus et
63 eruditus. ¶ Omnis multitudo quaſi vir vnus, quadra-
64 ginta duo millia trecenti ſexaginta: ¶ abſque ſeruis,
65 et ancillis eorum, qui erant ſeptem millia trecenti tri
66 gintaſeptem: et inter eos cantores, et cantatrices, du-
67 centi quadragintaquinque: ¶ Equi eorum, ſeptingen-
68 ti trigintaſex, muli eorum, ducenti quadragintaquin
69 que: ¶ cameli eorum, quadringenti triginta quinque:
aſini, ſex millia ſeptingenti viginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.

70 ¶ Nonnulli autem de principibus familiarum dede-
G runt in opus. Atherſatha dedit in theſaurum auri
drachmas mille, phialas quinquaginta tunicas ſa-
71 cerdotales quingentas triginta. ¶ Et de principibus
familiarum dederunt in theſaurum operis, auri dra-
chmas viginti millia: et argenti mnas duo millia du-
72 centas. ¶ Et quod dedit reliquus populus, auri dra-
chmas viginti millia, et argenti mnas duo millia, et
73 tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem. ¶ Habitaue-
runt autem ſacerdotes, et Leuitæ, et ianitores, et can-
tores, et reliquum vulgus, et Nathinæi, et omnis Iſ-
rael in ciuitatibus ſuis.

CAPVT VIII.

1 ET venerat menſis ſeptimus: filii autem Iſrael e-
A rant in ciuitatibus ſuis. Congregatuſque eſt
omnis populus quaſi vir vnus ad plateã, quæ
eſt ante portam aquarum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ,
vt afferret librum legis Moyſi, quem præceperat Do
2 minus Iſraeli. ¶ Attulit ergo Eſdras ſacerdos legẽ co-
ram multitudine virorum et mulierum, cunctiſque,
qui poterant intelligere, in die prima menſis ſeptimi.
3 ¶ Et legit ĩ eo aperte in platea q̃ erat ante portã aqua-

rum, de mane vſque ad mediam diem in conſpectu
virorum,& mulierum,& ſapientium:& aures omnis
4 populi erant erectæ ad librum. ¶ Stetit autem Eſdras
ſcriba ſuper gradum ligneum, quẽ fecerat ad loquen
dum:& ſteterunt iuxta eum Mathathias, & Semeia,
& Ania,& Vria,& Helcia,& Maaſia:ad dextrã eius:
& ad ſiniſtrã,Phadaia,Miſael,& Melchia,& Haſum,
5 & Hasbadana,Zacharia, & Moſollam. ¶ Et aperuit
B Eſdras librum coram omni populo:ſuper vniuerſum
quippe populum eminebat. Et cum aperuiſſet eum,
6 ſtetit omnis populus. ¶ Et benedixit Eſdras Domino
Deo magno: & reſpondit omnis populus: Amen,
amen: eleuans manus ſuas, & incuruati ſunt,& ado-
7 rauerunt Deum proni in terram. ¶Porro Ioſue,& Ba-
ni,& Serebia,Iamin,Accub,Septhai, Odia, Maaſia,
Celita, Azarias,Iozabed,Hanan,Phalaia,Leuitæ,ſi-
lentium faciebant in populo ad audiendam legem:
8 populus autem ſtabat in gradu ſuo. ¶Et legerunt in li
bro legis Dei diſtincte,& aperte ad intelligẽdum: &
9 intellexerũt cum legeretur. ¶ Dixit autem Nehemias
C (ipſe eſt Atherſatha) & Eſdras ſacerdos, & ſcriba, &
Leuitæ interpretantes vniuerſo populo: Dies ſanctifi
catus eſt Domino Deo noſtro,nolite lugere,& nolite
flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba
10 legis. ¶et dixit eis:ite comedite pinguia,& bibite mul
ſum, & mittite partes bis qui non præparauerunt ſi-
bi,quia ſanctus dies Domini eſt,& nolite contriſtari:
11 gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra. ¶Leui-
tæ autem ſilentium faciebant in omni populo,dicen-
12 tes:Tacete,quia dies ſanctus eſt,& nolite dolere. ¶ A-
bijt itaque omnis populus, vt comederet,& biberet,
& mitteret partes,& faceret lætitiam magnam: quia
13 intellexerant verba quæ docuerat eos. ¶Et in die ſecũ
do congregati ſunt principes familiarum vniuerſi po
puli,ſacerdotes & Leuitæ ad Eſdram ſcribam, vt in-
14 terpretaretur eis verba legis. ¶et inuenerunt ſcriptum
D in lege, præcepiſſe Dominum in manu Moyſi, vt ha-
bitent filij Iſrael in tabernaculis,in die ſolemni,men-
15 ſe ſeptimo, ¶& vt prędicent,& diuulgent vocẽ in vni
uerſis vrbibus ſuis,& in Ieruſalem,dicentes: Egredi-
mini in montem,& afferte frondes oliuæ, & frondes
ligni pulcherrimi,frondes myrti,et ramos palmarũ,
& frondes ligni nemoroſi, vt fiant tabernacula, ſicut
16 ſcriptum eſt. ¶Et egreſſus eſt populus,& attulerunt. fe
ceruntque ſibi tabernacula vnuſquiſque in domate
ſuo,& in atrijs ſuis,& in atrijs domus Dei,& in pla-
17 tea portæ aquarum,& in platea portæ Ephraim. ¶Fe-
cit ergo vniuerſa eccleſia eorum, qui redierant de ca-
ptiuitate tabernacula,& habitauerunt in tabernacu-
lis:non enim fecerant a diebus Ioſue filij Nun taliter
filij Iſrael, vſq;ad diẽ illũ. Et fuit lętitia magna nimis.
18 ¶Legit aũt Eſdras in libro legis Dei p dies ſingulos a
die primo vſq; ad diẽ nouiſſimũ.& fecerũt ſolẽnitatẽ
ſeptem diebus,& in die octauo collectã iuxta ritum.

CAPVT IX.

1 IN die autem vigeſimo quarto menſis huius con-
A uenerunt filij Iſrael in ieiunio,& in ſaccis,& hu
2 mus ſuper eos. ¶ Et ſeparatum eſt ſemẽ filiorum
Iſrael ab omni filio alienigena: & ſteterunt,& confi-
tebantur peccata ſua,& iniquitates patrum ſuorum.
3 ¶ Et conſurrexerunt ad ſtandum:& legerunt in volu-
mine legis Domini Dei ſui, quater in die, & quater
4 confitebantur,& adorabant Dñm Deum ſuum. ¶ſur-
rexerunt autem ſuper gradum Leuitarũ Ioſue,& Ba-
ni,& Cedmiel,Sabania,Bõni,Sarebias,Bani, & Cha
nani: & clamauerũt voce magna ad Dominũ Deum
5 ſuum. ¶Et dixerunt Leuitæ Ioſue,& Cedmiel,Bonni,
Haſebnia,Serebia,Odaia,Sebnia,Phathahia: Surgi-
te, benedicite Domino Deo veſtro ab æterno vſque
in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excel-
6 ſo in omni benedictione, et laude. ¶ Tu ipſe Domine
ſolus,tu feciſti cęlum,& cœlum cœlorum,& omnem
B exercitum eorum,terram,& vniuerſa quę in ea ſunt:
maria,et omnia quæ in eis ſunt:et tu viuificas omnia
7 hęc,et exercitus cœli te adorat. ¶ Tu ipſe Dñe Deus,
qui elegiſti Abram,et‖ eduxiſti eũ de Igne Chaldæo- ‖Gen. 11.
8 rum:et poſuiſti nomen eius Abraham. ¶ Et inueniſti g. 31.
cor eius fidele coram te: et percuſſiſti cum eo fœdus,
vt dares ei terram Chananæi,Hethæi, et Amorrhæi,
et Pherezæi,et Iebuſæi, et Gergeſæi, vt dares ſemini
9 eius:et impleſti verba tua, quoniam iuſtus es. ¶Et vi-
diſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægypto, cla-
10 moréque eorum audiſti ſuper Mare rubrum. ¶ Et de-
diſti ſigna, atque portenta in Pharaone,et in vniuer-
ſis ſeruis eius,et in omni populo terræ illius:cognoui-
ſti enim quia ſuperbe egerant contra eos, et feciſti ti-
11 bi nomen,ſicut et in hac die. ¶ Et mare diuiſiſti ante Exo.14.c
eos,et tranſierunt per medium maris in ſicco:perſecu 22.
tores autem eorum proieciſti in profundum,quaſi la
12 pidem in aquas validas, ¶ Et in colũna nubis ductor
C eorum fuiſti per diem: et in columna ignis per noctẽ:
13 vt appareret eis via per quam ingrediebantur. ¶ Ad Exo. 20.
montem quoque Sinai deſcendiſti,et locutus es cum 2.1.
eis de cœlo:et dediſti eis iudicia recta, et legem veri-
14 tatis,cæremonias,et præcepta bona. ¶Et ſabbatũ ſan-
ctificatum tuum oſtendiſti eis,et mandata,et cæremo
nias,et legem pręcepiſti eis,in manu Moyſi ſerui tui.
15 ¶Panem quoque de cœlo dediſti eis in fame eorum,
et aquam de petra eduxiſti eis ſitiẽtibus:et dixiſti eis, Exo.16.c
vt ingrederentur et poſſiderent terram ſuper quam le 11.
16 uaſti manũ tuam, vt traderes eis. ¶ Ipſi vero et patres
noſtri ſuperbe egerunt, et indurauerũt ceruices ſuas,
17 et non audierunt mandata tua. ¶Et noluerũt audire,
et nõ ſunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras
eis. Et indurauerunt ceruices ſuas, et dederũt caput
vt conuerterentur ad ſeruitutem ſuam,quaſi per con
tentionem. Tu autem Deus propitius,clemens,et mi
ſericors,longanimis,et multæ miſerationis non dere
18 liquiſti eos, ¶et quidem cum feciſſent ſibi vitulum cõ
D flatilem,et dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus,qui eduxit te
19 de Ægypto.feceruntque blaſphemias magnas. ¶ Tu
autem in miſericordiis tuis multis nõ dimiſiſti eos in
deſerto: columna nubis nõ receſſit ab eis per diem, vt Exo.13.d
duceret eos in viam:et columna ignis per noctem, vt 22.
20 oſtenderet eis iter per quod ingrederentur. ¶Et ſpiritũ
tuum bonum dediſti qui doceret eos,et manna tuum
non prohibuiſti ab ore eorum,et aquam dediſti eis in
21 ſiti. ¶ Quadraginta annis pauiſti eos in deſerto, ni-
hilque eis defuit: veſtimenta eorum non inuetera-
22 uerunt, et pedes eorum non ſunt attriti. ¶ Et dediſti
eis regna,et populos,et partitus es eis ſortes: et poſ-
ſederunt terram Sehon, et terram regis Heſebon, et
23 terram Og regis Baſan. ¶ Et multiplicaſti filios eo-
rum, ſicut ſtellas cœli, et adduxiſti eos ad terram de
qua dixeras patribus eorum, vt ingrederentur, et poſ
24 ſiderent. ¶ Et venerunt filii, et poſſederunt terram,
E et humiliaſti coram eis habitatores terræ Chana-

naros,& dediſti eos in manu eorum, & reges eorum,
& populos terræ, vt facerent eis, ſicut placebat illis.
25 ¶Ceperunt itaque vrbes munitas & humum pinguẽ,
& poſſederunt domos plenas cunctis bonis:ciſternas
ab alijs fabricatas, vineas, & olivueta, & ligna pomife
ra multa: & comederunt, & ſaturati ſunt, & impin-
guati ſunt, & abundauerunt delitijs in bonitate tua
26 magna.¶Prouocauerunt autem te ad iracundiam, &
receſſerunt a te, & proiecerunt legem tuam poſt ter-
ga ſua:& prophetas tuos occiderunt,qui conteſtabã-
tur eos, vt reuerterentur ad te:feceruntque blaſphe-
27 mias grandes.¶Et dediſti eos in manu hoſtium ſuorũ
& afflixerunt eos.Et in tempore tribulationis ſuæ cla
mauerunt ad te,& tu de cœlo audiſti, & ſecundũ mi-
ſerationes tuas multas dediſti eis ſaluatores, qui ſal-
28 uarent eos de manu hoſtium ſuorum. ¶ Cumque re-
quieuiſſent,reuerſi ſunt,vt facerent malum in conſpe
Leuit.18 ctu tuo: & dereliquiſti eos in manu inimicorum ſuo-
a 6. F rum,& poſſederunt eos.Conuerſique ſunt,& clama-
Ro.10.b uerunt ad te:tu autem de cœlo exaudiſti, & liberaſti
11. 29 eos in miſericordijs tuis multis temporibus. ¶Et con-
teſtatus es eos,vt reuerterẽtur ad legem tuam.Ipſi ve
ro ſuperbe egerunt, & non audierunt mandata tua,
Gal.3.b & in iudicijs tuis peccauerunt, quæ faciet homo, &
14. viuet in eis:& dederũt humerum recedentem,& cer
30 uicem ſuam indurauerunt,nec audierunt.¶Et protra
xiſti ſuper eos annos multos, & conteſtatus es eos in
Spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & nõ
audierunt, & tradidiſti eos in manu populorum ter
31 rarum.¶In miſericordijs autem tuis plurimis non fe-
ciſti eos in conſumptionem,nec dereliquiſti eos:quo
32 niam Deus miſerationum,& clemens es tu. ¶ Nunc
itaque Deus noſter magne,fortis,& terribilis, cuſto-
diẽs pactum,& miſericordiam, ne auertas a facie tua
omnẽ laborem,qui inuenit nos,reges noſtros,& prin
cipes noſtros,& ſacerdotes noſtros,& prophetas no-
ſtros, & patres noſtros, & omnem populum tuum a
33 diebus regis Aſſur, vſque in diem hanc. ¶ Et tu iuſtus
es in omnibus quæ venerunt ſuper nos:quia veritatẽ
G feciſti,nos autem impie egimus.¶Reges noſtri,princi
34 pes noſtri,ſacerdotes noſtri,& patres noſtri non fece-
runt legem tuam, & non attenderunt mandata tua,
35 & teſtimonia tua q̃ teſtificatus es in eis.¶Et ipſi in re-
gnis ſuis,& in bonitate tua multa,quam dederas eis,
& in terra latiſſima,& pingui,quam tradideras in cõ
ſpectu eorum, non ſeruierunt tibi, nec reuerſi ſunt a
36 ſtudijs ſuis peſſimis.¶ecce nos ipſi hodie ſerui ſumus:
& terra quam dediſti patribus noſtris,vt comederent
panem eius,& quæ bona ſunt eius,& noſipſi ſerui ſu-
37 mus in ea. ¶ Et fruges eius multiplicantur regibus,
quos poſuiſti ſuper nos propter peccata noſtra,& cor
poribus noſtris dominantur, & iumentis noſtris ſe-
cundum voluntatem ſuam,& in tribulatione magna
38 ſumus. ¶ Super omnibus ergo his noſipſi percutimus
fœdus,& ſcribimus,& ſignant principes noſtri,Leui-
tes noſtri,& ſacerdotes noſtri.

CAPVT X.

1 SIgnatores autem fuerũt,Nehemias, Atherſatha
A filius Hachelai,& Sedecias,¶Saraias,Azarias,
2 Ieremias,¶Pheshur, Amarias, Melchias,¶Hat-
3 t⁹,Sebenia,Melluch,¶Harẽ,Merimuth,Obdias,¶Da
4 niel,Genthon,Baruch, ¶ Moſollam,Abia,Miamin,
5 ¶Mʌazia,Belgai,Semeia:hi ſacerdotes.¶Porro Leui-
6 tæ, Ioſue filius Azaniæ, Bennui de filijs Henadad,
7 Cedmiel:¶ & fratres eorum,Sebenia,Odaia,Celita,
8 Phalaia,Hanan,¶Micha,Rohob,Haſebia, ¶ Zachur,
9 Serebia,Sabania,¶Odaia,Bani,Baniu.¶Capita popu
10 li,Pharos,Phahath,Moab,Helam,Zethu,Bani,¶Bon
11 ni,Azgad,Bebai,¶Adonia,Begoai,Adin,¶ Ater,He-
12 zecia,Azur,¶Odaia,Haſũ,Beſai,¶Areph,Anathoth,
13 Nebai,¶Megphias,Moſollam,Hazir,¶Meſizabel,Sa
14 doc,Ieddua,¶Pheltia,Hanã,Anaia,¶ Oſee,Hanania,
15 Haſub,¶Alohes,Phalea,Sobec, ¶ Rebum,Haſebna,
16 Maaſia,¶Ecbaia,Hanan,Anã,¶ Melluch,Haran,Baa
B na, ¶ & reliq de populo,ſacerdotes,Leuitę,ianitores,
17 & cantores, Nathinæi, & omnes qui ſe ſeparauerunt
18 de populis terrarum ad legem Dei,vxores eorum,fi-
19 lij eorum,& filiæ eorum, ¶ omnes qui poterant ſape-
20 re ſpondentes pro fratribus ſuis,optimates eorum, &
21 qui veniebant ad pollicendum,& iurandum, vt am-
22 bularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi
23 ſerui Dei,vt facerent,& cuſtodirent vniuerſa manda
24 ta Domini Dei noſtri,& iudicia eius, & cæremonias
25 eius,¶& vt non daremus filias noſtras populo terræ,
26 & filias eorum non acciperemus filijs noſtris.¶Popu-
27 li quoque terræ, qui important venalia,& omnia ad
28 vſum,per diem ſabbati,vt vendant, non accipiemus
29 ab eis in ſabbato,& in die ſanctificato.et dimittemus
30 annum ſeptimum, & exactionem vniuerſæ manus.
31 ¶Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, vt demus tertiam
32 partem ſicli per annum ad opus domus Dei noſtri,
C ¶ad panes propoſitionis, & ad ſacrificium ſempiter-
33 num,& in holocauſtum ſempiternum in ſabbatis, in
calendis,in ſolemnitatibus, et in ſanctificatis, & pro
peccato: vt exoretur pro Iſrael,& in omnẽ vſum do-
34 mus Dei noſtri.¶Sortes ergo miſimus,ſuper oblatio-
nem lignorum inter ſacerdotes, & Leuitas, & popu-
lum, vt inferrentur in domum Dei noſtri per domos
patrum noſtrorum, per tempora, a temporibus anni
vſq; ad annum: vt arderẽt ſuper altare Domini Dei
35 noſtri,ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi,¶ & vt afferre-
mus primogenita terræ noſtræ, & primitiua vniuerſi
fructus omnis ligni ab anno in annum,in domo Do
36 mini.¶ & primitiua filiorum noſtrorum,& pecorum
D noſtrorum,ſicut ſcriptum eſt in lege,& primitiua boũ
noſtrorum,& ouium noſtrarum,vt offerrentur in do-
mo Dei noſtri ſacerdotibus, qui miniſtrant in do-
37 mo Dei noſtri.¶ Et primitias ciborum noſtrorum,&
libaminum noſtrorum, & poma, omnis ligni vinde-
miæ quoque,& olei afferemus ſacerdotibus ad gazo-
phylacium Dei noſtri,& decimam partem terræ no-
ſtrę Leuitis.Ipſi Leuitæ decimas accipiẽt ex omnibus
38 ciuitatibus operum noſtrorum.¶Erit autem ſacerdos
filius Aaron cum Leuitis in decimis Leuitarum,& Le
uitæ offerent decimam partem decimæ ſuę in domo
39 Dei noſtri,ad gazophylacium in domo theſauri.¶ad
gazophylacium enim deportabunt filij Iſrael,& filij
Leui primitias frumenti,vini,& olei:&ibi erunt va-
ſa ſanctificata,& ſacerdotes,& cantores,& ianitores,
et miniſtri,et non dimittemus domum Dei noſtri.

CAPVT XI.

1 HAbitauerunt autem principes populi in Ie-
A ruſalem:reliqua vero plebs miſit ſortem,vt
tollerent vnam partem de decem, qui ha-
bitaturi eſſent in Ieruſalem ciuitate ſancta, nouem
2 vero partes in ciuitatibus. ¶ Benedixit autem

populus omnibus viris qui ſe ſponte obtulerant, vt
3 habitarẽt in Ieruſalẽ. ¶ Hi ſunt itaq; principes prouin
ciæ qui habitauerunt in Ieruſalem, & in ciuitatibus
Iuda. Habitauit aũt vnuſquiſq; in poſſeſſione ſua, in
vrbibus ſuis, Iſrael, ſacerdotes, Leuitę, Nathinęi, & fi-
4 lij ſeruorũ Salomonis. ¶ Et in Ieruſalem habitauerunt
de filijs Iuda, & de filij Beniamin: de filijs Iuda Athaias
ias filius Aziã, filij Zachariæ, filij Amariæ, filij Sapha
5 tiæ, filij Malaleel. de filijs Phares, ¶ Maaſia filius Ba-
B ruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius
6 Ioiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis. ¶ omnes hi, fi-
lij Phares, qui habitauerunt in Ieruſalẽ, quadringẽti
7 ſexagintaocto viri fortes. ¶ Hi ſunt aũt filij Beniamin:
Sellũ filius Moſollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius
8 Colaia, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia, ¶ & poſt
9 eũ Gebai, Sellai nongenti viginti octo. ¶ & Ioel filius
Zechri præpoſitus eorũ, & Iudas filius Senua ſuper ci
10 uitatẽ ſecũdus. ¶ Et de ſacerdotibus, Idaia filius Ioia-
11 rib, Iachin. ¶ Saraia filius Helciæ, filius Moſollã, filius
Sadoch, filius Meraioth, filius Achitob, princeps do-
12 mus Dei, ¶ & fratres eorũ faciẽtes opera tẽpli: octingẽ
ti viginti duo. Et Adaia filius Ierohã, filius Phelelia,
filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Mel
13 chiæ, ¶ & fratres eius principes patrũ: ducenti quadra
gintaduo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius
14 Moſollamoth, filius Emmer, ¶ & fratres eorũ potentes
nimis: cẽtũ viginti octo, & prępoſitus eorũ Zabdiel fi
15 lius potẽtiũ. ¶ Et de Leuitis Semeia filius Haſub, filius
16 Azaricã, filius Haſabia filius Boni, ¶ & Sabathai, &
C Iozabed, ſuper omnia opera, q̃ erant forinſecus in do
17 mo Dei, a principibus Leuitarũ. ¶ Et Mathania filius
Micha, filius Zebedæi, filius Aſaph principes ad lau-
dãdũ, & ad cõfitẽdũ in oratione, & Becbecia ſecũdus
de fratribus eius, & Abda filius Samua, filius Galal,
18 filius Idithũ: ¶ oẽs Leuitę in ciuitate ſãcta, ducẽti octo-
19 ginta quatuor. ¶ Et Ianitores, Accub, Thelmon, & fra
tres eorũ, qui cuſtodiebãt oſtia: cẽtũ ſeptuaginta duo.
20 ¶ Et reliqui ex Iſrael ſacerdotes, & Leuitę in vniuerſis
21 ciuitatibus Iuda, vnuſquiſque in poſſeſſione ſua. ¶ Et
Nathinęi q̃ habitabãt in Ophel, & Siaha, & Gaſpha
22 de Nathineis. ¶ Et epiſcopus Leuitarũ in Ieruſalẽ Az-
zi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius
Michæ: De filijs Aſaph cãtores in miniſterio domus
23 Dei. ¶ Præceptũ q̃ppe regis ſup eos erat, & ordo in cã-
24 toribus p dies ſingulos, ¶ & Phathahia filius Meſeze-
bel de filijs Zara filij Iuda in manu regis, iuxta oẽ ver
25 bũ populi, ¶ & in domibus per oẽs regiones eorum.
D De filijs Iuda habitauerunt in Cariatharbe, & in filia
bus eius, & in Dibon, & in filiabus eius, & in Cabſeel
26 & in viculis eius, ¶ & in Ieſue, & in Molada, & ĩ Beth
27 phaler, ¶ & in Haſerſual, & in Berſabee, & in filiabus
28 eius: ¶ & in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus eius:
29 ¶ & in Remmon, & in Saraa, & in Ierimuth, ¶ Zanoa,
30 Odollã, & in villis earũ, Lachis & in regionibus eius,
31 & Azeca, & filiab⁹ eius. Et mãſerũt in Berſabee vſq;
32 ad vallem Ennon. ¶ filij aũt Beniamin, a Geba, Mech
33 mas, & Hais, & Bethel, & filiabus eius. ¶ Anathoth,
34 Nob, Anania, ¶ Aſor, Rama, Gethaim, ¶ Hadid, Se-
35 boim, & Neballat, Lod, ¶ & Ono, valle artificum. ¶ Et
36 de Leuitis portiones Iudæ, & Beniamin.

CAPVT XII.

1 HI ſunt autem ſacerdotes, & Leuitę, qui aſcende
A runt cum Zorobabel filio Salathiel, & Ioſue,
2 Saraia: Ieremias, Eſdras, ¶ Amaria, Melluch, Hattus,
3 ¶ Sebenias, Rehum, Merimuth, ¶ Addo, Genthon, A-
4 bia, ¶ Miamin, Madia, Belga, ¶ Semeia, & Ioiarib, I-
5 daia, Sellũ, Amoc, Helcias, ¶ Idaia. Iſti principes ſacer
6 dotum, & fratres eorum in diebus Ioſue. ¶ Porro Le-
7 uitæ, Ieſua, Bennui, Cedmiel, Serebia, Iuda, Matha-
8 nias, ſuper hymnos ipſi, & fratres eorum: ¶ & Becbe-
9 cia, atque Hanni, & fratres eorum vnuſquiſque in of
10 ficio ſuo. ¶ Ioſue autem genuit Ioacim, & Ioacim ge-
11 nuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Ioiada, ¶ & Ioiada ge-
12 nuit Ionathan, & Ionathan genuit Ieddoa. ¶ In die-
13 bus autem Ioacim erant ſacerdotes, & principes fa-
14 miliarum: Saraię, Maraia: Ieremiæ, Hanania, ¶ Eſdrę,
15 Moſollam: Amariæ, Iohanan. ¶ Milicho, Ionathan: Se
16 benię, Ioſeph: ¶ Haram, Edna: Maraioth, Helci: ¶ Ada-
17 iæ, Zacharia: Genthon, Moſollã: ¶ Abiæ, Zechri: Mia-
18 min & Moadiæ, Phelti: ¶ Belgæ Sammua: Semaiæ, Io
19 nathan, ¶ Ioiarib, Mathanai: Iodaiæ, Azzi: ¶ Sellai, Ce
20 lai, Amoc, Heber: ¶ Helciæ, Haſebia: Idaiæ, Natha-
21 nael. ¶ Leuitæ in diebus Eliaſib, & Ioiada, & Iohanan
B & Ieddoa ſcripti principes familiarum, & ſacerdotes
22 in regno Darij Perſæ. ¶ Filij Leui principes familia-
23 rum, ſcripti in libro verborum dierum, & vſque ad
24 dies Ionathan filij Eliaſib. ¶ Et principes Leuitarum:
Haſebia, Serebia, & Ioſue filius Cedmiel: & fratres
eorum per vices ſuas, vt laudarẽt, & cõfiterentur iux
ta præceptum Dauid viri Dei, & obſeruarent æque
25 per ordinem. ¶ Mathania, & Becbecia, Obedia, Moſol
lam, Telmon, Accub cuſtodes portarum, & veſtibu-
26 lorum ante portas. ¶ hi in diebus Ioacim filij Ioſue, fi-
lij Ioſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſa-
27 cerdotis ſcribæque. ¶ In dedicatione autem muri Ieru
ſalem requiſierunt Leuitas de omnibus locis ſuis, vt
adducerent eos in Ieruſalem, & facerent dedicationẽ
& lætitiam in actione gratiarũ, & cantico, & in cym-
28 balis, pſalterijs, & citharis. ¶ Congregati ſunt autem
filij cãtorum, de campeſtribus circa Ieruſalem, & de
29 villis Netuphathi, ¶ & de domo Galgal, & de regio-
nibus Geba, & Azmaueth: quoniam villas ædificaue
30 runt ſibi cantores in circuitu Ieruſalem. ¶ Et mundati
ſunt ſacerdotes, & Leuitæ, & mundauerũt populum,
31 & portas, & murum. ¶ Aſcẽdere autem feci principes
C Iuda ſuper murum, & ſtatui duos magnos choros lau
dantium. Et ierũt ad dexteram ſuper murum ad por-
32 tã ſterquilinij. ¶ Et iuit poſt eos Oſaias, & media pars
33 principum Iuda, ¶ & Azarias, Eſdras, & Moſollam,
34 Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Ieremias. ¶ Et de fi-
lijs ſacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, fi-
lius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaię, filius Ze
35 chur, fili⁹ Aſaph, ¶ & fratres eius Semeia, & Azareel,
Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas, & Ha-
nani, in vaſis cantici Dauid viri Dei: & Eſdras ſcriba
36 ante eos in porta Fontis. ¶ Et cõtra eos aſcenderunt in
gradibus ciuitatis Dauid in aſcẽſu muri ſuper domũ
37 Dauid, & vſque ad portam Aquarũ ad orientem. ¶ &
chorus ſecundus gratias referẽtium ibat ex aduerſo,
& ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum,
& ſuper turrim furnorum, & vſque ad murum latiſſi
38 mum, ¶ & ſuper portam Ephraim, & ſuper portã an-
tiq̃, & ſuper portã piſcium, & turrim Hananeel, & tur
rim Emath, & vſq; ad portã gregis, & ſteterũt in por-
39 ta cuſtodiæ, ¶ ſteteruntque duo chori laudantiũ in do-
40 mo Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum mecũ.
D ¶ Et ſacerdotes, Eliachim, Maaſia, Miamin, Michea,

41 Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis, ¶ & Maaſia, &
Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia,
& Ælan, & Ezer. Et clare cecinerunt cantores, & Iez-
42 raia præpoſitus: ¶ & immolauerunt in die illa victi-
mas magnas, & lætati ſunt. Deus enim lætificauerat
eos lætitia magna. Sed & vxores eorum, & liberi ga-
43 uiſi ſunt, & audita eſt lætitia Ieruſalem procul. ¶ Re-
cenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazophyla-
cia theſauri, ad libamina, & ad primitias, & ad deci-
mas, vt introferrent per eos principes ciuitatis in de-
core gratiarum actionis, ſacerdotes, & Leuitas: quia
lætificatus eſt Iuda, in ſacerdotibus, & Leuitis aſtan-
44 tibus, ¶ Et cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui, & ob-
ſeruationem expiationis, & cantores, & ianitores iu-
45 xta præceptum Dauid, & Salomonis filij eius. ¶ quia
in diebus Dauid, & Aſaph ab exordio erant princi-
pes conſtituti cantorum in carmine laudantium, &
46 confitentium Deo. ¶ Et omnis Iſrael in diebus Zoro-
babel, & in diebus Nehemiæ dabant partes cantori-
bus, & ianitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant
Leuitas, & Leuitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAPVT XIII.

1 IN die autem illo lectum eſt in volumine Moyſi
A audiente populo: ‖ & inuentum eſt ſcriptum in ‖Deu.23.a.1.
eo, quod non debeant introire Ammonites, &
2 Moabites in Eccleſiam Dei vſque in æternum. ¶ eo
quod non occurrerint filijs Iſrael cum pane, & aqua,
& conduxerint aduerſum eos Balaam, ad maledicen-
dum eis, & conuertit Deus noſter maledictionem in
3 benedictionem. ¶ Factum eſt autem cum audiſſent le-
gem, ſeparauerunt omnem alienigenam ab Iſrael.
4 ¶ Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos qui fuerat præpo-
ſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proxi-
5 mus Tobiæ. ¶ Fecit ergo ſibi gazophylacium gran-
de, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus,
& vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Le-
uitarum, & cantorum, & ianitorum, & primitias ſa-
6 cerdotales. ¶ In omnibus autem his non fui in Ieruſa-
lem, quia anno trigeſimo ſecundo Artaxerxis regis
Babylonis veni ad regem: & in fine dierum rogaui
7 regem. ¶ Et veni in Ieruſalem, & intellexi malum
quod fecerat Eliaſib Tobiæ, vt faceret ei theſaurum
8 in veſtibulis domus Dei. ¶ Et malum mihi viſum eſt
valde. Et proieci vaſa domus Tobiæ foras de gazo-
9 phylacio. ¶ Præcepique, & emundauerunt gazophy-
B lacia: & retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium, &
10 thus. ¶ Et cognoui quod partes Leuitarum non fuiſ-
ſent datæ: & fugiſſet vnuſquiſque in regionem ſuam
de Leuitis, & cantoribus, & de his qui miniſtrabant.
11 ¶ & egi cauſam aduerſum magiſtratus, & dixi: Qua-
re dereliquimus domum Dei? Et congregaui eos:
12 & feci ſtare in ſtationibus ſuis. ¶ Et omnis Iuda ap-
portabat decimam frumenti, vini, et olei in horrea.
13 ¶ Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam ſacerdo-
tem, et Sadoc ſcribam, et Phadaiam de Leuitis, et
iuxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ:
quoniam fideles comprobati ſunt, et ipſis creditę ſunt
14 partes fratrum ſuorum. ¶ Memento mei Deus meus
pro hoc, et ne deleas miſerationes meas quas feci in
15 domo Dei mei, et in cæremonijs eius. ¶ In diebus il-
lis vidi in Iuda calcantes torcularia in Sabbato, por-
tantes aceruos, et onerantes ſuper aſinos vinum, et
vuas, et ficus, et omne onus: et inferentes in Ieruſa-
lem die Sabbati. Et conteſtatus ſum, vt in die qua
16 vendere liceret, venderent. ¶ Et Tyrij habitauerunt
C in ea inferentes piſces, et omnia venalia: et vende-
17 bant in Sabbatis filijs Iuda in Ieruſalem: ¶ et obiur-
gaui optimates Iuda, et dixi eis: Quæ eſt hæc res
mala quā vos facitis, et prophanatis diem Sabbati?
18 ¶ Nunquid non hæc fecerunt patres noſtri, et addu-
xit Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, et ſuper
ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſ-
19 rael violando Sabbatum. ¶ Factum eſt autem, cum
quieuiſſent portæ Ieruſalem in die Sabbati, dixi: et
clauſerunt ianuas, et præcepi vt non aperirent eas
vſque poſt Sabbatum: & de pueris meis conſtitui
ſuper portas, vt nullus inferret onus in die Sabbati.
20 ¶ Et manſerunt negociatores, & vendentes vniuer-
21 ſa venalia foris Ieruſalem ſemel, & bis. ¶ Et conte-
ſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare manetis ex ad-
uerſo muri? ſi ſecundo hoc feceritis, manum mit-
tam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in
22 ſabbato. ¶ Dixi quoque Leuitis, vt mundarentur,
& venirent ad cuſtodiendas portas, & ſanctifican-
dam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei
Deus meus, & parce mihi ſecundum multitudinem
23 miſerationum tuarum. ¶ Sed & in diebus illis vidi
D Iudæos ducentes vxores Azotidas, Ammonitidas,
24 & Moabitidas. ¶ Et filij eorum ex media parte lo-
quebantur Azotice, et neſciebant loqui Iudaice, &
25 loquebantur iuxta linguam populi, & populi. ¶ Et
obiurgaui eos, et maledixi. Et cecidi ex eis viros,
& decaluaui eos, & adiuraui in Deo, vt non darent
filias ſuas filijs eorum, & non acciperent de filiabus
26 eorum filijs ſuis, & ſibimetipſis, dicens: ¶ ‖ Nun- ‖4. Reg. 1 b.7.
quid non in huiuſcemodi re peccauit Salomon rex
Iſrael? & certe in gentibus multis non erat rex ſimi-
lis ei: & dilectus Deo ſuo erat, et poſuit eum Deus
regem ſuper omnem Iſrael: ‖ et ipſum ergo duxerunt ‖1. Reg. 11.a.4.
27 ad peccatum mulieres alienigenæ. ¶ Nunquid et nos
inobedientes faciemus omne malum grande hoc, vt
præuaricemur in Deo noſtro, et ducamus vxores pe-
28 regrinas? ¶ De filijs autem Ioiada filij Eliaſib ſacer-
dotis magni, gener erat Sanaballat Horonites quem
29 fugaui a me. ¶ Recordare Domine Deus meus aduer-
ſum eos qui polluunt ſacerdotium, iuſque ſa-
30 cerdotale, et Leuiticum. ¶ Igitur mun-
daui eos ab omnibus alienigenis: et
conſtitui ordines ſacerdotum,
et Leuitarum, vnum-
quemque in mini-
31 ſterio ſuo: ¶ et
in o-
blatione lignorum in tempo-
ribus conſtitutis, et in
primitiuis: memen
to mei Deus
meus
in bonum. Amen.

Nehemiæ, qui Secundus Eſdræ dicitur, finis.

LIBER TOBIAE,

Hieronymi ad Chromatium, & Heliodorum in Tobiam Præfatio.

MIRARI non deſino exactionis veſtrę inſtantiam. Exigitis enim vt librum Chaldęo ſermone conſcriptum ad Latinum ſtylum traham; Librum vtique Tobiæ, quem Hebręi de cathalogo diuinarum ſcripturarum ſecantes, his quę hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt enim nos Hebręorum ſtudia; & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſęorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldęorum lingua ſermoni Hebraico, vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborem arripui; & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cum gratum vobis didicero me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

CAPVT PRIMVM.

1 TObias ex tribu, & ciuitate Neph-
A thali, (quæ eſt in ſuperioribus
Galilææ ſupra Naaſſon, poſt
viam quæ ducit ad Occidẽtem,
in ſiniſtro habens ciuitatem Se-
2 phet:) ♀ Cum captus eſſet in
diebus Salmanaſar Regis Aſſy-
riorum, in captiuitate tamen poſitus, viam verita- 4 Reg. 17 b. 4. & 18. b. 9.
3 tis non deſeruit, ♀ ita vt omnia quæ habere pote-
rat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erant ex
4 eius genere, impertiret. ♀ Cumque eſſet iunior om-
nibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſ-
5 ſit in opere. ♀ Denique cum irent omnes ad vitu-
los aureos, ‖ quos Ieroboam fecerat, Rex Iſrael, ‖ 1. Reg. 12 f. 28.
6 hic ſolus fugiebat conſortia omnium: ♀ ſed perge-
bat in Ieruſalem ad Templum Domini, & ibi ado-
B rabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiua
7 ſua, & decimas ſuas fideliter offerens, ♀ ita vt in
tertio anno proſelytis, & aduenis miniſtraret om-
8 nem decimationem. ♀ Hæc & his ſimilia ſecun-
9 dum legem Dei puerulus obſeruabat. ♀ Cum ve-
ro factus eſſet vir, accepit vxorem Annam de tri-
bu ſua: genuitque ex ea filium, nomen ſuum im-
10 ponens ei, ♀ quem ab infantia timere Deum do-
11 cuit, & abſtinere ab omni peccato. ♀ Igitur cum
per captiuitatem deueniſſet cum vxore ſua, & fi-
12 lio in ciuitatem Niniuem cum omni tribu ſua: ♀
(cum omnes ederent ex cibis gentilium,) iſte cuſto-
C diuit animam ſuam, & nunquam contaminatus eſt
13 in eſcis eorum. ♀ Et quoniam memor fuit Domi-
ni in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in
14 conſpectu Salmanaſar Regis: ♀ & dedit illi poteſta-
tem quocunque vellet ire, habens libertatem quæ-
15 cunque facere voluiſſet. ♀ Pergebat ergo ad omnes
qui erant in captiuitate, & monita ſalutis dabat eis.
16 ♀ Cum autem veniſſet in Rages, ciuitatem Medorum,
& ex his quibus honoratus fuerat a rege, habuiſſet
17 decem talenta argenti: ♀ & cum in multa turba ge-
neris ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu
eius, ſub chirographo dedit illi memoratum pon-

18 dus argenti. ⁋ Poſt multum vero temporis, mortuo
Salmanaſar rege, cum regnaret Sennacherib filius e-
ius pro eo, & filios Iſrael exoſos haberet in conſpectu
19 ſuo. ⁋ Tobias quotidie pergebat per omnem cogna-
D tionem ſuam, & cõſolabatur eos, diuidebatque vni-
20 cuique, prout poterat de facultatibus ſuis. ⁋ eſurien-
tes alebat, nudiſque veſtimenta præbebat, & mor-
tuis, atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat.
4. Reg. 19. g. 35. Eccle. 48. d. 24. Iſaia 37. g. 36. 1. Ma. 7. f. 41. 2. Ma. 8. c. 19.
21 ⁋ ‖ Denique cum reuerſus eſſet rex Sennacherib fu-
giens a Iudæa plagam, quam circa eum fecerat Deus
propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occi-
deret ex filijs Iſrael, Tobias ſepeliebat corpora eorũ.
22 ⁋At vbi nunciatum eſt regi, iuſſit eum occidi, & tu-
23 lit omnem ſubſtantiam eius. ⁋ Tobias vero cum filio
ſuo, & cum vxore fugiens, nudus latuit, quia mul-
Infr. 2. b. 8.
24 ti diligebant eum. ⁋ Poſt dies vero quadraginta-
4. Reg. 18. g. 37. 2. Par. 32. c. 21.
25 quinque occiderunt regem filij ipſius, ⁋ & reuerſus
eſt Tobias in domum ſuam, omniſque facultas eius
reſtituta eſt ei.

CAPVT II.

1 POſt hæc vero cum eſſet dies feſtus Domini, &
A factum eſſet prandiũ bonum in domo Tobiæ,
2 ⁋dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos de tri-
bu noſtra, timentes Deum, vt epulentur nobiſcum.
3 ⁋Cumque abijſſet, reuerſus nunciauit ei vnum ex fi-
lijs Iſrael iugulatum iacere in platea. Statimque exi-
liens de accubitu ſuo, relinquens prandium, ieiunus
4 peruenit ad corpus: ⁋tollenſque illud portauit ad do-
mum ſuam occulte, vt dum ſol occubuiſſet, caute ſe-
Inf. 12. c. 12.
5 peliret eum. ⁋Cumque occultaſſet corpus, manduca-
6 uit panem cum luctu, & tremore, memorans ⁋ illum
ſermonem, quem dixit Dominus per Amos prophe-
8 Amos 8. c. 10. 1. Mac. 1. d. 14. Sup. 1. d. 23.
tam: ‖ Dies feſti veſtri conuertẽtur in lamentationem
7 & luctum. ⁋ Cum vero ſol occubuiſſet, abijt, & ſepeli
8 uit eum. ⁋ Arguebant autem eum omnes proximi e-
B ius, dicentes: Iam huius rei cauſa interfici iuſſus es, &
vix effugiſti mortis imperium: & iterum ſepelis mor-
9 tuos? ⁋Sed Tobias plus timens Deum, quam regem,
rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in do-
10 mo ſua, & medijs noctibus ſepeliebat ea. ⁋ Conti-
git autẽ, vt quadam die fatigatus a ſepultura, veniẽs
in domum ſuam, iactaſſet ſe iuxta parietem, & ob-
11 dormiſſet: ⁋ & ex nido hirundinum dormienti illi
calida ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fie-
12 retque cæcus. ⁋ Hanc autem tentationem ideo per-
C miſit Dominus euenire illi, vt poſteris daretur exem-
13 plum patientiæ eius, ſicut & ſancti Iob. ⁋ Nam cum
ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & manda-
ta eius cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum,
14 quod plaga cæcitatis euenerit ei: ⁋ ſed immobilis in
Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus
15 diebus vitæ ſuæ. ⁋ Nam ſicut beato Iob inſultabant
reges: ita iſti parentes, & cognati eius irridebant vi-
16 tam eius, dicentes: ⁋ Vbi eſt ſpes tua, pro qua elee-
17 moſynas, & ſepulturas faciebas? ⁋ Tobias vero in-
18 crepabat eos, dicens: Nolite ita loqui, ⁋ quoniam
filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus,
quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nũquam
19 mutant ab eo. ⁋ Anna vero vxor eius ibat ad opus
D textrinum quotidie: & de labore manuum ſuarum
20 victum, quem conſequi poterat, deferebat. ⁋ Vnde
factum eſt, vt hœdum caprarum accipiens, detuliſ-
Deut. 22. a. 2.
21 ſet domi. ⁋ Cuius cum vocem balantis vir eius au-
diſſet, dixit: Videte ne forte furtiuus ſit: reddite eum
dominis ſuis, quia non licet nobis, aut edere ex furto
22 aliquid, aut contingere. ⁋ Ad hæc vxor eius irata re- Iob 2. a. 9.
ſpondit: Manifeſte vana facta eſt ſpes tua, & eleemo-
23 ſynæ tuæ modo apparuerunt. ⁋ Atque his, & alijs hu-
iuſcemodi verbis exprobrabat ei.

CAPVT III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum
A lachrymis, ⁋ dicens: Iuſtus es Domine, &
2 omnia iudicia tua iuſta ſunt, & omnes viæ
3 tuæ miſericordia, & veritas, & iudicium. ⁋ Et nunc
Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de
peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel pa
4 rentum meorum. ⁋Quoniam non obediuimus præce Deut. 28. b. 15.
ptis tuis, ideo traditi ſumus in direptionem, & capti-
uitatẽ, & mortem, & in fabulam, & in improperium
5 omnibus nationibus in quibus diſperſiſti nos. ⁋ Et
nunc Domine magna iudicia tua, quia nõ egimus ſe-
cundum præcepta tua, & non ambulauimus ſynceri-
6 ter coram te. ⁋ Et nunc Domine ſecundum volunta-
tem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiri-
tum meum. Expedit enim mihi mori magis quam vi
7 uere. ⁋Eadem itaque die contigit, vt Sara filia Rague
B lis in Rages, ciuitate Medorum, & ipſa audiret im-
8 properium ab vna ex ancillis patris ſui: ⁋ quoniã tra-
dita fuerat ſeptem viris, & dæmoniũ nomine Aſmo-
dæus occiderat eos mox, vt ingreſſi fuiſſent ad eam.
9 ⁋Ergo cum pro culpa ſua increparet puellam, reſpon
dit ei, dicens: Amplius ex te nõ videamus filium, aut
filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum.
10 ⁋ Nunquid & occidere me vis, ſicut iam occidiſti ſe-
ptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cu-
biculum domus ſuæ: & tribus diebus, & tribus nocti-
11 bus non manducauit, neque bibit: ⁋ ſed in oratione
perſiſtens, cum lachrymis deprecabatur Deum, ut ab
12 iſto improperio liberaret eam: ⁋Factum eſt autem die
C tertia, dum compleret orationem, benedicens Domi-
13 num, ⁋ dixit: Benedictum eſt nomen tuum Deus pa-
trum noſtrorum, qui cum iratus fueris, miſericor-
diam facies, & in tempore tribulationis peccata di-
14 mittis his, qui inuocant te. ⁋ Ad te Domine faciem
15 meam conuerto, ad te oculos meos dirigo. ⁋ Peto
Domine, vt de vinculo improperij huius abſoluas
16 me, aut certe deſuper terram eripias me. ⁋ Tu ſcis
Domine, quia nunquam concupiui virum, & mun-
dam ſeruaui animam meã ab omni concupiſcentia.
17 ⁋ Nunquam cum ludentibus miſcui me, neque cum
his, qui in leuitate ambulant participem me præ-
18 bui. ⁋ Virum autem cum timore tuo non cum libi-
19 dine mea conſenſi ſuſcipere. ⁋ Et aut ego indigna fui
illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia
20 forſitan viro alij conſeruaſti me. ⁋ Non eſt enim in
21 hominis poteſtate conſilium tuum. ⁋ Hoc autem pro
D certo habet omnis qui te colit, quod vita eius, ſi in
probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribula-
tione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit,
22 ad miſericordiam tuam venire licebit. ⁋ Non enim
delectaris in perditionibus noſtris: quia poſt tem-
peſtatem tranquillum facis, & poſt lachrymationem
23 & fletum, exultationem infundis. ⁋ Sit nomen tuum
24 Deus Iſrael benedictum in ſecula. ⁋ In illo tempo-
re exauditæ ſunt preces amborum in conſpectu glo-
25 riæ ſũmi Dei. ⁋& miſſus eſt angelus Domini, ſanctus

Raphael, vt curaret eos ambos, quorum vno tempo-
re ſunt orationes in conſpectu Domini recitatæ.

CAPVT IIII.

1 IGitur cum Tobias putaret orationem ſuã exau-
A diri, vt mori potuiſſet, vocauit ad ſe Tobiam fi-
2 lium ſuum, ¶dixitque ei: Audi fili mi verba oris
mei, & ea in corde tuo quaſi fundamentum conſtrue.
Eccle. 7. c. 19. Exo. 20. b. 12. 3 ¶Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum
ſepeli: & honorem habebis matri tuę omnibus die-
4 bus vitę eius. ¶Memor enim eſſe debes quę & quanta
5 pericula paſſa ſit propter te in vtero ſuo. ¶ Cum autẽ
& ipſa compleuerit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam
6 circa me. ¶ Omnibus autem diebus vitæ tuæ in men-
B tem habeto Deum: & caue ne aliquando peccato cõ-
ſentias, & prætermittas pręcepta Domini Dei noſtri.
‖Luc. 14. c. 13. Prou. 3. b. 9. Eccle. 4. a. 1. & 14. b. 13. Eccl. 35. a. 4. ‖Eccl. 29. c. 15. 7 ¶‖Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli auerte-
re faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet vt nec a
8 te auertatur facies Domini. ¶Quo modo potueris, ita
9 eſto miſericors. ¶ Si multum tibi fuerit, abundanter
tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter
10 impertiri ſtude. ¶ Præmium enim bonũ tibi theſauri-
11 zas in die neceſſitatis, ¶‖quoniam eleemoſyna ab om-
ni peccato, & a morte liberat, & nõ patietur animam
12 ire in tenebras. ¶ Fiducia magna erit coram ſummo
C Deo eleemoſyna omnibus facientibus eam. ¶Attẽde
13 tibi fili mi, ab omni fornicatione: & præter vxorem
1. Theſ. 4. a. 3. 14 tuam nunquam patiaris crimen ſcire. ¶ Superbiam
nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari
permittas: in ipſa enim initium ſumpſit omnis perdi-
‖Gen. a. 5. Leui. 19. c. 13. Deut. 24. c. 14. ‖Matt. 7. b. 12. Luc. 6. c. 31. Luc. 14. c. 14. 15 tio. ¶‖Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim
ei mercedem reſtitue, & merces mercenarij tui apud
16 te omnino non remaneat. ¶ Quod ab alio oderis fieri
17 tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. ¶Panem tuum
cum eſurientibus & egenis comede: & de veſtimentis
18 tuis nudos tege. ¶Panem tuum, & vinum tuum ſuper
ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare,
19 & bibere cum peccatoribus: ¶ conſilium ſemper a ſa-
20 piente perquire. ¶ Omni tempore benedic Deum: &
D pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua
21 in Ipſo permaneant. ¶Indico etiam tibi fili mi, dediſſe
me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus eſ-
ſes Gabelo, in Rages, ciuitate Medorum, & chirogra-
22 phum eius apud me habeo: ¶ & ideo perquire quo-
modo ad eum peruenias, & recipias ab eo ſupra me-
moratum pondus argenti, & reſtituas ei chirogra-
Ro. 8. d. 17. 23 phum ſuum. ¶Noli timere fili mi, pauperem quidem
vitam gerimus, ſed multa bona habebimus ſi timue-
rimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, &
fecerimus bene.

CAPVT V.

1 TVnc reſpondit Tobias patri ſuo, & di-
A xit: Omnia quæcunque præcepiſti mihi,
2 faciam pater. ¶ Quomodo autem pecu-
niam hanc requiram, ignoro, ille me neſcit, & ego
eum ignoro: quod ſignum dabo ei? Sed neque viam,
3 per quam pergatur illuc, aliquando cognoui. ¶Tunc
pater ſuus reſpondit illi, & dixit: Chirographum
quidem illius penes me habeo: quod dum illi oſten-
4 deris, ſtatim reſtituet. ¶ Sed perge nunc, & inquire ti-
bi aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalua mer-
5 cede ſua: vt dum adhuc viuo, recipias eam. ¶ Tunc
egreſſus Tobias, inuenit iuuenem ſplendidum, ſtan-
tem, pręcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.
6 ¶ Et ignorans quod angelus Dei eſſet, ſalutauit eum,
7 & dixit: Vnde te habemus bone iuuenis? ¶At ille rñ-
dit: Ex filijs Iſrael. Et Tobias dixit ei: Noſti viã quæ
8 ducit in regionẽ Medorũ? ¶Cui rñdit: Noui, & oĩa iti-
B nera eius frequenter ambulaui, & manſi apud Gabe-
lum fratrẽ noſtrum qui moratur in Rages, ciuitate
9 Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatanis. ¶ Cui
Tobias ait: Suſtine me, obſecro, donec hæc ipſa nũciẽ
10 patri meo. ¶Tunc ingreſſus Tobias indicauit vniuerſa
hęc patri ſuo. Super q̃ admiratus pater, rogauit vt in-
11 troiret ad eũ. ¶Ingreſſus itaq; ſalutauit eum, & dixit:
12 Gaudium tibi ſit ſemper. ¶ Et ait Tobias: Quale gau-
diũ mihi erit, q̨ in tenebris ſedeo, & lumẽ cœli nõ vi-
13 deo? ¶Cui ait iuuenis: Forti aĩo eſto, in proximo eſt,
14 vt a Deo cureris. ¶Dixit itaq; illi Tobias: Nũquid po-
teris perducere filiũ meũ ad Gabelum in Rages, ciui-
C tatẽ Medorũ? & cum redieris, reſtituã tibi mercedem
15 tuam. ¶Et dixit ei angelus: ego ducam, & reducam eũ
16 ad te. ¶Cui Tobias reſpõdit: Rogo te, indica mihi, de
17 qua domo, aut de qua tribu es tu? ¶ Cui Raphael an-
gelus dixit: genus quęris mercenarij: an ipſum merce-
18 nariũ qui cum filio tuo eat? ¶Sed ne forte ſolicitum te
19 reddã, ego ſum Azarias Ananiæ magni filius: ¶Et To-
bias reſpondit. Ex magno genere es tu. Sed peto ne
20 iraſcaris quod voluerim cognoſcere genus tuũ. ¶ Di-
D xit aũt illi angelus: Ego ſanũ ducam, & ſanum tibi re-
21 ducã filium tuũ. ¶Rñdẽs autẽ Tobias, ait: Bene ambu-
letis, & ſit Deus in itinere veſtro, & angelus eius co-
22 mitetur vobiſcum. ¶Tunc paratis omnibus quę erant
in via portanda, fecit Tobias vale patri ſuo, & matri
23 ſuę, & ambulauerunt ambo ſimul. ¶ Cũq; pfecti eſ-
ſent, cępit mater eius flere, & dicere: Baculum ſenectu-
24 tis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti a nobis. ¶Nunq̃ fuiſſet
25 ipſa pecunia, pro qua miſiſti eum. ¶ Sufficiebat enim
nobis paupertas noſtra, vt diuitias cõputaremus hoc
26 q̨ videbamus filiũ noſtrum. ¶ Dixitq; ei Tobias: Noli
flere, ſaluus perueniet filius noſter, & ſaluus reuertetur
27 ad nos, & oculi tui videbunt illũ. ¶Credo enim, q̨ an-
gelus Dei bonus comitetur ei, & bene diſponat omnia
q̃ circa eũ geruntur, ita vt cum gaudio reuertatur ad
28 nos. ¶Ad hãc vocẽ ceſſauit mater eius flere, & tacuit. Infra 10. a. 4.

CAPVT VI.

1 PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt
A eum, & manſit prima mãſione iuxta fluuium
2 Tigris. ¶ Et exiuit, vt lauaret pedes ſuos, &
3 ecce piſcis immanis exiuit ad deuorãdum eum. ¶Quẽ
expaueſcens Tobias, clamauit voce magna, dicens:
4 Domine, inuadit me. ¶Et dixit ei Angelus: Apprehen-
de branchiam eius, & trahe eum ad te. Quod cum
feciſſet, attraxit eum in ſiccum, & palpitare cępit ante

pedes

5 pedes eius.¶Tunc dixit ei angelus:exentera hunc pi-
ſcem:& cor eius,& fel,& iecur repone tibi.ſunt enim
6 hęc neceſſaria ad medicamenta vtiliter. ¶Quod cum
feciſſet, aſſauit carnes eius, & ſecum tulerunt in via:
cætera ſalierunt quæ ſufficerent eis, quouſque perue-
7 nirent in Rages,ciuitatem Medorum.¶Tunc interro-
B gauit Tobias angelum,& dixit ei:Obſecro te Azaria
frater,vt dicas mihi,quod remedium habebunt iſta,
8 quæ de piſce ſeruare iuſſiſti? ¶ Et reſpődens angelus,
dixit ei:Cordis eius particulam ſi ſuper carbones po-
nas,fumus eius extricat omne genus dæmoniorum,
ſiue a viro,ſiue a muliere:ita vt vltra non accedat ad
9 eos.¶Et fel valet ad vngendos oculos, in quibus fue-
10 rit albugo, & ſanabuntur. ¶ Et dixit ei Tobias: Vbi
11 vis vt maneamus? Reſpondenſque angelus, ¶ait: Eſt
hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, &
hic habet filiam nomine Saram,ſed neque maſculũ,
12 neque fœminam vllam habet aliam pręter eam.¶Ti-
C bi debetur omnis ſubſtantia eius, & oportet eam te
13 accipere coniugem. ¶Pete ergo eam a patre eius, &
14 dabit tibi eam in vxorem. ¶Tunc reſpondit Tobias,
Num.27. b.8.& 36 c.8. & dixit: Audio quia tradita eſt ſeptem viris: & mor-
tui ſunt:ſed & hoc audiui,quia dęmonium occidit il-
15 los.¶Timeo ergo ne forte mihi hæc eueniant: & cum
ſim vnicus parentibus meis, deponam ſenectutem il-
16 lorum cum triſtitia ad inferos. ¶ Tunc angelus Ra-
phael dixit ei: Audi me, & oſtendam tibi qui ſunt
17 quibus pręualere poteſt dęmonium.¶Hi namque qui
coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum a ſe,& a ſua mẽ-
te excludant,& ſuæ libidini ita vacent,ſicut equus &
D mulus,quibus non eſt intellectus: habet poteſtatem
18 dæmonium ſuper eos. ¶ Tu autẽ cum acceperis eam,
ingreſſus cubiculum, per tres dies continens eſto
ab ea,& nihil aliud,niſi orationibus vacabis cum ea.
19 ¶ Ipſa autem nocte incenſo iecore piſcis, fugabitur
20 dæmonium. ¶ Secunda vero nocte in copulatione
21 ſanctorum patriarcharum admitteris. ¶ Tertia au-
tem nocte benedictionem conſequeris, vt filij ex
22 vobis procreentur incolumes. ¶ Tranſacta autem
tertia nocte, accipies virginem cum timore Domi-
ni,amore filiorum magis.quam libidine ductus,vt in
ſemine Abrahæ benedictionem in filijs conſequaris.

CAPVT VII.

1 INgreſſi ſunt autem ad Raguelem,& ſuſcepit eos
A Raguel cum gaudio. ¶ Intuenſque Tobiam Ra-
2 guel, dixit Annæ vxori ſuæ: Quam ſimilis eſt
3 iuuenis iſte conſobrino meo? ¶ Et cum hæc dixiſſet,
ait: Vnde eſtis iuuenes fratres noſtri? At illi dixerunt:
4 Ex tribu Nephtali ſumus,ex captiuitate Niniue.¶Di
xitque illis Raguel: Noſtis Tobiam fratrem meum?
5 Qui dixerunt; Nouimus. ¶Cumque multa bona lo-
queretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias
6 de quo interrogas,pater iſtius eſt.¶Et miſit ſe Raguel,
B & cum lachrymis oſculatus eſt eum,& plorans ſupra
7 collum eius,¶dixit:Benedictio ſit tibi fili mi,quia bo-
8 ni & optimi viri filius es. ¶ Et Anna vxor eius,& Sa-
9 ra ipſorum filia lachrymatæ ſunt. ¶Poſtquam autem
locuti ſunt, præcepit Raguel occidi arietem, & pa-
rari conuiuium. Cumque hortaretur eos diſcumbe
10 re ad prandium. ¶ Tobias dixit: Hic ego hodie non
manducabo neque bibam, niſi prius petitionem
meam confirmes, & promittas mihi dare Saram fi-
11 liam tuam. ¶ Quo audito verbo Raguel, expauit,
ſciens quid euenerit illis ſeptẽ viris qui ingreſſi ſunt
ad eam: & timere cœpit ne forte & huic ſimiliter con-
tingeret. Et cũ nutaret,& nõ daret petenti vllũ reſpõ-
12 ſum,¶dixit ei angelus:Noli timere dare eam iſti,quo-
C niam huic timenti Deum debetur coniunx filia tua:
13 propterea alius non potuit habere illam. ¶Tunc dixit
Raguel:Non dubito,q̃ Deus preces lachrymas meas
14 in conſpectu ſuo admiſerit.¶Et credo quoniã ideo fe-
cit vos venire ad me, vt iſta coniungeretur cognatio-
ni ſuæ‖ſecundum legem Moyſi:& nunc noli dubium ‖Nu.36. c.6.
15 gerere quod tibi eam tradam.¶Et apprehendens dex
teram filiæ ſuæ,dextræ Tobiæ tradidit,dicens: Deus
Abraham,& Deus Iſaac, & Deus Iacob vobiſcũ ſit,
& ipſe coniungat vos, impleatque benedictionẽ ſuã
16 in vobis.¶& accepta charta fecerunt conſcriptionem
17 coniugij.¶Et poſt hæc epulati ſunt benedicẽtes Deũ.
18 ¶Vocauitque Raguel ad ſe Annam vxorem ſuam, &
19 præcepit ei,vt prępararet alterum cubiculum.¶Et in-
troduxit illuc Saram filiam ſuam, & lachrymata eſt.
20 ¶Dixitque ei:Forti animo eſto filia mea:Dominus cę
li det tibi gaudium pro tędio quod perpeſſa es.

CAPVT VIII.

1 POſtquam vero cœnauerunt,introduxerunt iu-
A uenem ad eam. ¶ Recordatus itaque Tobias
2 ſermonum angeli,protulit de caſſidili ſuo par
tem iecoris, poſuitque eam ſuper carbones viuos.
3 ¶Tunc Raphael angelus apprehendit dęmonium, &
4 religauit illud in deſerto ſuperioris Ægypti. ¶ Tunc
hortatus eſt virginem Tobias,dixitque ei:Sara,exur
ge,& deprecemur Deum hodie,& cras,et ſecundum
cras:quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia
5 autem tranſacta nocte,in noſtro erimus coniugio.¶Fi
lii quippe ſanctorum ſumus,et non poſſumus ita con
6 iungi ſicut gentes quę ignorant Deum.¶Surgẽtes au-
tem pariter,inſtanter orabant ambo ſimul, vt ſanitas
7 daretur eis.¶ Dixitque Tobias: Domine Deus patrũ
noſtrorum,benedicant te cœli et terræ,mareq; et fon
tes,et flumina,et omnes creaturæ tuæ,quæ in eis ſũt.
B ¶‖Tu feciſti Adam de limo terræ,dediſtique ei adiu- ‖Gen.2. c.7.
8 torium Heuam. ¶ Et nunc Domine tu ſcis,quia non
9 luxuriæ cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed
ſola poſteritatis dilectione,in qua benedicatur nomẽ
10 tuum in ſecula ſeculorum.¶Dixit quoque Sara:Miſe
rere nobis Domine miſerere nobis,et conſeneſcamus
11 ambo pariter ſani.¶Et factum eſt circa pullorum can
tum, accerſiri iuſſit Raguel ſeruos ſuos, et abierunt
12 cum eo pariter vt foderent ſepulchrum.¶Dicebat e-
nim:Ne forte ſimili modo euenerit ei, quo et cæteris
13 illis ſeptem viris,qui ſunt ingreſſi ad eam.¶ Cumque
C paraſſent foſſam, reuerſus Raguel ad vxorem ſuam,

dixit

14 dixit ei: ¶ Mitte vnã ex ancillis tuis, & videat ſi mor-
tuus eſt, vt ſepeliam eum antequam illuceſcat dies.
15 ¶ At illa miſit vnam ex ancillis ſuis. Quæ ingreſſa cu
biculum, reperit eos ſaluos & incolumes, ſecum pari
16 ter dormientes. ¶ Et reuerſa nunciauit bonũ nunciũ,
& benedixerunt Dñm, Raguel videlicet, & Anna v-
17 xor eius, ¶ & dixerũt: Benedicimus te Dñe Deus Iſ-
rael, quia non contigit quemadmodum putabamus.
18 ¶ Feciſti enim nobiſcum miſericordiam tuam, & ex-
19 cluſiſti a nobis inimicum perſequentem nos. ¶ Miſer-
D tus es autem duobus vnicis. Fac eos Domine plenius
benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ, & ſuæ ſa
nitatis offerre, vt cognoſcat vniuerſitas gẽtium, quia
20 tu es Deus ſolus in vniuerſa terra. ¶ Statimque præ-
cepit ſeruis ſuis Raguel, vt replerent foſſam quam fe
21 cerant, priuſquam eluceſceret. ¶ Vxori autem ſuæ di
xit, vt inſtrueret conuiuiũ, & præpararet omnia quæ
22 in cibos erant iter agentibus neceſſaria. ¶ Duas quo-
que pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit,
& parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctiſq; ami-
23 cis. ¶ Et adiurauit Raguel Tobiã, vt duas hebdoma-
24 das moraretur apud ſe. ¶ De omnibus autẽ quę poſſi
debat Raguel, dimidiam partem dedit Tobię: & fecit
ſcripturam, vt pars dimidia quæ ſupererat poſt obi-
tum eorum, Tobiæ dominio deueniret.

CAPVT IX.

1 TVnc vocauit Tobias angelum ad ſe, quem
A quidem hominem exiſtimabat: dixitq; ei:
Azaria frater, peto vt auſcultes verba mea:
2 ¶ Si meipſum tradam tibi ſeruum, non ero condignus
3 prouidentiæ tuæ. ¶ Tamen obſecro te, vt aſſumas tibi
animalia ſiue ſeruitia, & vadas ad Gabelum in Ra-
ges, ciuitatem Medorum: reddaſque ei chirographũ
ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum ve-
4 nire ad nuptias meas. ¶ Scis enim ipſe quoniam nu-
B merat pater meus dies: & ſi tardauero vna die plus,
5 contriſtatur anima eius. ¶ Et certe vides quomodo
adiurauit me Raguel, cuius adiuramentum ſpernere
6 non poſſum. ¶ Tunc Raphael aſſumens quattuor ex
ſeruis Raguelis, & duos camelos in Rages ciuitatem
Medorum perrexit, & inueniens Gabelum, reddidit
ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pe-
7 cuniam. ¶ Indicauitq; ei de Tobia filio Tobiæ, omnia
C quæ geſta ſunt: fecitque eum ſecũ venire ad nuptias.
8 ¶ Cumque ingreſſus eſſet domum Raguelis, inuenit
Tobiam diſcumbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſe
inuicem: & fleuit Gabelus, benedixitque Deum, &
9 dixit: ¶ Benedicat te Deus Iſrael, quia filius es opti-
D mi viri, & iuſti, & timentis Deum, & eleemoſynas
10 facientis: ¶ & dicatur benedictio ſuper vxorem tuã,
11 & ſuper parẽtes veſtros: ¶ & videatis filios veſtros, &
filios filiorum veſtrorum vſque in tertiam & quar-
tam generationem: & ſit ſemen veſtrum benedictum
12 a Deo Iſrael, qui regnat in ſecula ſeculorum. ¶ Cum-
que omnes dixiſſent: Amen, acceſſerunt ad conui-
uium: ſed & cum timore Domini nuptiarum conui-
uium exercebant.

CAPVT X.

1 CVm vero moras faceret Tobias, cauſa nuptia
A rum, ſolicitus erat pater eius Tobias, dicẽs:
Putas quare moratur filius meus, aut quare
2 detentus eſt ibi? ¶ Putaſne Gabelus mortuus eſt, &
3 nemo reddet illi pecuniam? ¶ Cœpit autem contri-
ſtari nimis ipſe, & Anna vxor eius cum eo: & cœpe-
runt ambo ſimul flere: eo quod die ſtatuto minime
4 reuerteretur filius eorum ad eos. ¶ Flebat igitur ma-
ter eius irremediabilibus lachrymis, atque dicebat: ‖ Sup. 5. d. 23.
B Heu heu me fili mi, vt quid te miſimus peregrinari,
lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis no-
ſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ?
5 ¶ Omnia ſimul in te vno habentes, te non debuimus
6 dimittere a nobis. ¶ Cui dicebat Tobias: Tace, & noli
turbari: ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille
7 cum quo miſimus eum. ¶ Illa autem nullo modo con
ſolari poterat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat,
& circuibat vias omnes, per quas ſpes remeandi vi-
debatur, vt procul videret eum, ſi fieri poſſet, venien
8 rem. ¶ At vero Raguel dicebat ad generum ſuum:
C Mane hic, & ego mittam nuncium ſalutis de te ad To
9 biam patrem tuum. ¶ Cui Tobias ait: Ego noui, quia
pater meus & mater mea modo dies computant, &
10 cruciatur ſpiritus eorum in ipſis. ¶ Cumque verbis
multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ra-
tione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam
partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in
pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia mul
11 ta: & ſaluum atque gaudentem dimiſit eum a ſe, ¶ di-
D cens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro,
perducatque vos incolumes, & inueniatis omnia re-
cte circa parentes veſtros, & videant oculi mei filios
12 veſtros priuſquam moriar. ¶ Et apprehendentes pa-
rentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, et dimiſerunt
13 ire: ¶ monentes eam honorare ſoceros, diligere mari
tum, regere familiam, gubernare domum, et ſeipſam
irreprehenſibilem exhibere.

CAPVT XI.

1 CVmq; reuerterentur, peruenerunt ad Charan,
A quæ eſt in medio itinere contra Niniuen,
2 vndecimo die. ¶ Dixitque angelus: Tobia
frater, ſcis quemadmodum reliquiſti patrem tuum.
3 ¶ Si placet itaque tibi, præcedamus, et lento gradu ſe
quantur iter noſtrum familiæ, ſimul cum cõiuge tua,
4 et cum animalibus. ¶ Cumq; hoc placuiſſet, vt irent,
dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle pi-
ſcis: erit.n. neceſſarium. Tulit itaque Tobias ex felle
5 illo, et abierunt. ¶ Anna autẽ ſedebat ſecus viam quo
tidie in ſupercilio montis vnde reſpicere poterat de
6 longinquo. ¶ Et dum ex eodem loco ſpecularetur
aduentum eius, vidit a longe, et illico agnouit ve-
B nientem filium ſuum: currenſq; nũciauit viro ſuo, di-

cens:

7 cens: Ecce venit filius tuus. ¶ Dixitq; Raphael ad To
biam: At vbi introieris domum tuam, ſtatim adóra
Dominum Deum tuum & gratias agens ei, accede
8 ad patrem tuum & oſculare eum. ¶ Statimque lini
ſuper oculos eius ex felle iſto piſcis, quod portas te-
cum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi e-
ius, & videbit pater tuus lumẽ cœli, & in aſpectu tuo
9 gaudebit. ¶ Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat
in via: & quaſi nũcius adueniẽs, blandimẽto ſuæ cau
10 dæ gaudebat. ¶ Et conſurgens cæcus pater eius, cępit
offendẽs pedibus currere: & data manu puero occur-
11 rit obuiam filio ſuo. ¶ Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum
C cum vxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.
12 ¶ Cumque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, con-
13 ſederunt. ¶ Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, lini-
14 uit oculos patris ſui. ¶ Et ſuſtinuit quaſi dimidiam fe
re horã; & cępit albugo ex oculis eius, quaſi membra
15 na oui, egredi. ¶ Quam apprehendens Tobias traxit
16 ab oculis eius, ſtatimq; viſum recepit. ¶ Et glorifica-
bant Deum, ipſe videlicet & vxor eius, & omnes qui
17 ſciebant eum. ¶ Dicebatque Tobias: Benedico te Do
D mine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti
18 me: & ecce, ego video Tobiam filium meũ. ¶ Ingreſ-
ſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara vxor filij eius, &
omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia
multa vxoris, ſed & illa pecunia quam receperat a
19 Gabelo: ¶ & narrauit parentibus ſuis omnia benefi-
cia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem qui eũ
20 duxerat. ¶ Veneruntque Achior & Nabat, conſobri-
ni Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes
ei de omnibus bonis quæ circa illũ oſtenderat Deus.
21 ¶ Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio
magno gauiſi ſunt.

CAPVT XII.

1 TVnc vocauit ad ſe Tobias filium ſuum, di-
A xitq; ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſan-
2 cto, qui venit tecum? ¶ Reſpondẽs Tobias,
dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei?
3 aut quid dignũ poterit eſſe beneficijs eius? ¶ Me du-
xit & reduxit ſanum, pecuniam a Gabelo ipſe rece-
pit, vxorem ipſe me habere fecit, & dęmonium ab ea
ipſe compeſcuit, gaudium parẽtibus eius fecit, meip-
ſum a deuoratione piſcis eripuit, te quoque videre
fecit lumen cęli, & bonis omnibus per eum repleti ſu
4 mus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? ¶ Sed
B peto a te pater mi, vt roges eũ, ſi forte dignabitur me
dietatem de omnibus quæ allata ſunt, ſibi aſſumere.
5 ¶ Et vocantes eum, pater ſcilicet & filius, tulerunt eũ
in partem: & rogare cęperunt, vt dignaretur dimidiã
partem omnium quæ attulerant, acceptam habere.
6 ¶ Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum cœli, & co
ram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit
7 vobiſcum miſericordiam ſuam. ¶ Etenim ſacramen-
tum regis abſcondere, bonum eſt: opera autem Dei
8 reuelare, & confiteri, honorificum eſt. ¶ Bona eſt ora-
tio cum ieiunio: & eleemoſyna, magis quam theſau-
9 ros auri recondere: ¶ quoniam eleemoſyna a morte
liberat, & ipſa eſt quæ purgat peccata, & facit inueni
10 re miſericordiã & vitam æternam. ¶ Qui aũt faciunt
11 peccatum & iniquitatẽ, hoſtes ſunt animæ ſuæ. ¶ Ma
C nifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam a
Sup. 2. a. 5. 12 vobis occultum ſermonem. ¶ Quando orabas cum
lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinqueba
prandium tuũ: & mortuus abſcondebas per diem in
domo tua, & nocte ſepeliebas eos: ego obtuli oratio-
13 nem tuam Dño. ¶ Et quia acceptus eras Deo, neceſſe
14 fuit vt tentatio probaret te. ¶ Et nunc miſit me Dñs
vt curarem te, & Saram vxorẽ filij tui a dęmonio li-
15 berarẽ. ¶ Ego enim ſum Raphael angelus vnus ex ſe
16 ptẽ, qui aſtamus ante Dñm. ¶ Cumq; hæc audiſſent,
D turbati ſunt, & trementes ceciderunt ſuper terrã in fa
17 ciem ſuam. ¶ Dixitq; ei angelus: Pax vobis, nolite ti-
18 mere. ¶ Etenim cũ eſſem vobiſcum, per voluntatem
19 Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi. ¶ Videbar
quidẽ vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo
inuiſibili, & potu, qui ab hominibus videri non po-
20 teſt, vtor. ¶ Tẽpus eſt ergo vt reuertar ad eum qui me
miſit: vos aũt benedicite Deum, & narrate omnia mi
21 rabilia eius. ¶ Et cum hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum
22 ablatus eſt, & vltra eum videre non potuerunt. ¶ Tũc
proſtrati per horas tres in faciem, benedixerũt Deũ:
& exurgentes narrauerunt omnia mirabilia eius.

CAPVT XIII.

1 APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, bene
A dixit Dominum, & dixit: Magnus es Do- Deu. 32 f. 10
mine in æternum, & in omnia ſecula regnũ 1. Reg. 2 6
2 tuum: ¶ quoniam tu flagellas, & ſaluas: deducis ad in Sap. 16 b.
feros, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuã: 13.
3 ¶ Confitemini Domino filij Iſrael: & in conſpectu gẽ
4 tium laudate eum: ¶ quoniam ideo diſperſit uos in-
ter gentes, quę ignorant eum, vt vos enarretis mira-
bilia eius, et faciatis ſcire eos, quia non eſt alius Deus
5 omnipotens, præter eum. ¶ Ipſe caſtigauit nos pro-
pter iniquitates noſtras, et ipſe ſaluabit nos propter
6 miſericordiam ſuam. ¶ Aſpicite ergo quæ fecit no-
B biſcum, et cum timore et tremore confitemini illi: re
7 gemque ſeculorum exaltate in operibus veſtris. ¶ E-
go autem in terra captiuitatis meæ cõfitebor illi: quo
niam oſtendit maieſtatem ſuam in gentem peccatri-
8 cem. ¶ Conuertimini itaque peccatores, et facite iuſti
tiam coram Deo, credentes quod faciat vobiſcum
9 miſericordiam ſuam. ¶ Ego autem et anima mea in
10 eo lætabimur. ¶ Benedicite Dominũ omnes electi e-
11 ius: agite dies lætitiæ, et confitemini illi. ¶ Ieruſalem
ciuitas Dei, caſtigauit te Dominus in operibus ma-
12 nuum tuarum. ¶ Confitere Domino in bonis tuis, et
C benedic Deum ſeculorum, vt reædificet in te taberna
culum ſuum, et reuocet ad te omnes captiuos, et gau
13 deas in omnia ſecula ſeculorum. ¶ Luce ſplendida
14 fulgebis, et omnes fines terræ adorabunt te. ¶ Natio-
nes ex longinquo ad te uenient, & munera deferen-
tes, adorabũt in te Dominum, et terram tuam in ſan-
15 ctificationem habebunt. ¶ Nomen enim magnum
16 inuocabunt in te. ¶ Maledicti erunt qui contempſe-
rint te: et condemnati erunt omnes qui blaſphema-
17 uerint te: benedictiq; erunt qui ædificauerint te. ¶ Tu
D autẽ lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes benedi-
18 centur, et congregabuntur ad Dñm. ¶ Beati oẽs qui
19 diligunt te, et qui gaudent ſuper pace tua. ¶ Anima
mea benedic Dominum, quoniam liberauit Ieruſa-
lem ciuitatem ſuam a cunctis tribulationibus eius,
20 Dominus Deus noſter. ¶ Beatus ero, ſi fuerint reli-
quiæ ſeminis mei ad videndam claritatem Ieruſa-
21 lem. ¶ Portæ Ieruſalẽ ex ſapphiro et ſmaragdo ædifi-
cabuntur: et ex lapide precioſo omnis circuitus mu-
22 rorũ eius. ¶ Ex lapide candido, et mundo oẽs plateæ

eius ſternentur: & per vicos eius halleluia cantabi-
23 tur. ♀ Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, & ſit
regnum eius in ſecula ſeculorum ſuper eam, Amen.

CAPVT XIIII.

1 ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ. Et poſt-
A quam illuminatus eſt Tobias, vixit annis qua-
draginta duobus, & vidit filios nepotum ſuo-
2 rum. ♀ Completis itaq; annis cẽtum duobus, ſepultus
3 eſt honorifice in Niniue. ♀ Quinquaginta namque &
ſex annorum lumen oculorum amiſit: ſexagenarius
4 vero recepit. ♀ Reliquũ vero vitæ ſuæ in gaudio fuit,
& cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.
5 ♀ In hora autem mortis ſuæ vocauit ad ſe Tobiam fi-
lium ſuũ, & ſeptem iuuenes filios eius, nepotes ſuos,
6 dixitq; eis: ♀ Prope erit interitus Niniue: nõ enim ex-
cidit verbum Domini: & fratres noſtri qui diſperſi
7 ſunt a terra Iſrael reuertentur ad eam. ♀ Omnis autem
B deſerta terra eius replebitur, & domus Dei quæ in ea
1. Eſd. 3. b.1. & 6. c.14.
incenſa eſt, iterum reædificabitur: ibique reuertentur
8 omnes timentes Deum, ♀ & relinquent gentes idola
ſua, & venient in Ieruſalem, & inhabitabunt in ea:
9 ♀ & gaudebunt in ea omnes reges terræ adorantes re-
10 gem Iſrael: ♀ Audite ergo filij mei patrem veſtrum:
C ſeruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis
11 quæ placita ſunt illi: ♀ & filijs veſtris mandate vt fa-
ciant iuſtitias, & eleemoſynas, vt ſint memores Dei,
& benedicant eum in omni tempore in veritate, &
12 in tota virtute ſua. ♀ Nunc ergo filij audite me, &
nolite manere hic: ſed quacunque die ſepelieritis ma
trem veſtram circa me in vno ſepulchro, ex eo diri-
13 gite greſſus veſtros, vt exeatis hinc. ♀ Video enim,
14 quia iniquitas eius finem dabit ei. ♀ Factum eſt au-
tem poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſſit ex Ni-
niue cum vxore ſua, & filijs, & filiorum filijs, &
15 reuerſus eſt ad ſoceros ſuos. ♀ Inuenitque eos inco-
lumes in ſenectute bona, & curam eorum geſſit,
D ipſe clauſit oculos eorum: & omnem hæreditatem
domus Raguelis ipſe percepit: viditque quintam ge-
16 nerationem, filios filiorum ſuorum. ♀ Et comple-
tis annis nonagintanouem in timore Domini cum
18 gaudio ſepelierunt eum. ♀ Omnis autem cognatio
eius, & omnis generatio eius in bona vita, & in ſan-
cta conuerſatione permanſit, ita vt accepti eſſent
tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitanti-
bus in terra.

Libri Tobiæ finis.

LIBER IVDITH.

Hieronymi in librum Iudith Præfatio.

APVD Hebræos, liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius authoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur: Chaldæo tamen ſermone conſcriptus inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicena in numero ſanctarum ſcripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, imo exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum e ſenſu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputaui: ſola ea quę intelligentia integra in verbis Chaldęis inuenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Iudith viduam, caſtitatis exemplum: & triumphali laude perpetuis eam pręconijs declarate. Hanc enim non ſolum fœminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

CAPVT PRIMVM.

1 ARphaxad itaque rex Medorum ſubiu-
A gauerat multas gentes imperio ſuo,
& ipſe ædificauit ciuitatem poten-
tiſſimam, quam appellauit Ecbata-
2 nis. ♀ Ex lapidibus quadratis, & ſe-
ctis: fecit muros eius in latitudinem
cubitorum ſeptuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta: turres vero eius poſuit in altitudinem cubi-
3 torum centũ. ♀ Per quadrum vero earum latus vtrũq;
B vicenorum pedum ſpacio tendebatur, poſuitq; por-
4 tas eius in altitudinem turrium. ♀ Et gloriabatur qua-
ſi potens in potentia exercitus ſui, & in gloria qua-
5 drigarum ſuarum. ♀ Anno igitur duodecimo regni
C ſui, Nabuchodonoſor Rex Aſſyriorum, qui regna-
bat in Niniue ciuitate magna, pugnauit contra Ar-
6 phaxad: ♀ & obtinuit eum in campo magno, qui
appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, &
7 Iadaſon in campo Erioch regis Elicorum. ♀ Tunc
exaltatum eſt regnum Nabuchodonoſor, & cor
eius eleuatum eſt: & miſit ad omnes qui habita-
8 bant in Cilicia, & Damaſco, & Libano: ♀ & ad
gentes quæ ſunt in Carmelo, & Cedar, & inhabi-
9 tantes Galilæam in campo magno Eſdrelon: ♀ & ad
D omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Iorda-
nem, vſque ad Ieruſalem, & omnem terram Ieſſe,
10 quouſque perueniatur ad terminos Æthiopiæ. ♀ Ad

hos omnes miſit nuncios Nabuchodonoſor rex Aſſy-
11 riorum, ¶ qui omnes vno animo contradixerũt, & re-
12 miſerunt eos vacuos, & ſine honore abiecerunt. ¶ Tũc
indignatus Nabuchodonoſor rex aduerſus omnem
terram illam, iurauit per thronum, & regnum ſuum,
quod defenderet ſe de omnibus regionibus his.

CAPVT II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis,
A vigeſima & ſecunda die menſis primi, factũ
eſt verbum in domo Nabuchodonoſor re-
2 gis Aſſyriorum, vt defenderet ſe. ¶ Vocauitq; omnes
maiores natu, omneſque duces, & bellatores ſuos, &
3 habuit cum eis myſterium conſilij ſui. ¶ Dixitq; cogi-
tationem ſuam in eo eſſe, vt omnem terram ſuo ſubiu
4 garet imperio. ¶ Quod dictũ cum placuiſſet omnibus,
vocauit Nabuchodonoſor rex Holofernem principẽ
5 militiæ ſuæ, & dixit ei: ¶ Egredere aduerſus omne re-
gnum occidentis: & contra eos pręcipue qui contem-
6 pſerunt imperium meum. ¶ Non parcet oculus tuus
B vlli regno, omnemque vrbem munitam ſubiugabis
7 mihi. ¶ Tunc Holofernes vocauit duces, & magiſtra-
tus virtutis Aſſyriorum: & dinumerauit viros in ex-
peditionem, ſicut pręcepit ei rex, centum viginti mil-
lia peditum pugnatorum, & equitũ ſagittariũ duo-
8 decim millia. ¶ Omnemque expeditionem ſuam fecit
præire in multitudine innumerabilium camelorum,
cum his quæ exercitibus ſufficerent copioſe: boum
9 quoque armenta, gregeſq; ouium, quorum non erat
10 numerus. ¶ Frumentum ex omni Syria in tranſitu ſuo
C parari conſtituit. ¶ Aurum vero, & argentum de do-
Infra 16. 25. 11 mo regis aſſumpſit, multum nimis. ¶ Et profectus eſt
ipſe, & omnis exercitus, cum quadrigis, & equitibus,
& ſagittarijs, qui cooperuerunt faciem terræ, ſicut lo-
12 cuſtæ. ¶ Cumque pertranſiſſet fines Aſſyriorum, venit
ad magnos montes Ange, qui ſunt a ſiniſtro Ciliciæ:
aſcenditq; omnia caſtella eorum, & obtinuit omnem
13 munitionem. ¶ Effregit autem ciuitatem opinatiſſimã
Melothi, prædauitq; omnes filios Tharſis, & filios Iſ-
mahel, qui erãt contra faciẽ deſerti, et ad auſtrũ terrę
14 Cellon. ¶ Et trãſiuit Euphraten, & venit in Meſopota
D miam: et fregit omnes ciuitates excelſas, quæ erant
ibi, a torrente Mambre, vſquequo perueniatur ad ma
15 re: ¶ et occupauit terminos eius a Cilicia, vſque ad fi-
16 nes Iapheth qui ſunt ad auſtrum. ¶ Abduxitque om-
nes filios Madian, & prædauit omnem locupletatio-
nem eorum, omneſque reſiſtentes ſibi occidit in ore
17 gladij. ¶ Et poſt hæc deſcendit in campos Damaſci in
diebus meſſis, et ſuccendit omnia ſata, omneſque ar-
18 bores, et vineas fecit incidi, ¶ et cecidit timor illius ſu-
per omnes inhabitantes terram.

CAPVT III.

1 TVnc miſerunt legatos ſuos vniuerſarum vr-
A bium, ac prouinciarum reges, ac principes,
Syriæ ſcilicet, Meſopotamiæ, et Syriæ So-
bal, et Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holo-
2 fernem, dixerunt: ¶ Deſinat indignatio tua circa nos.
Melius eſt enim, vt viuentes ſeruiamus Nabuchodo-
noſor regi magno, et ſubditi ſimus tibi, quam mo-
rientes cum interitu noſtro ipſi ſeruitutis noſtrę dam-
3 na patiamur. ¶ Omnis ciuitas noſtra, omniſque poſ-
B ſeſſio, omnes montes, et colles, et campi, et armenta
boum, gregeſq; ouium, et caprarum, equorumque, et
camelorum, et vniuerſæ facultates noſtræ, atq; fami-
4 liæ in conſpectu tuo ſunt: ¶ ſint omnia noſtra ſub lege
5 tua. ¶ Nos et filij noſtri, ſerui tui ſumus. ¶ Veni nobis
6 pacificus dominus, et vtere ſeruitio noſtro, ſicut pla-
7 cuerit tibi. ¶ Tunc deſcendit de montibus cum equiti-
bus in virtute magna, et obtinuit omnem ciuitatem,
8 et omnem inhabitantẽ terram. ¶ De vniuerſis aũt vr-
C bibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes, et electos
9 ad bellum. ¶ Tantuſq; metus ꝓuincijs illis incubuit,
vt vniuerſarum vrbiũ habitatores, principes, et ho-
norati ſimul cum populis exirent obuiam venienti,
10 ¶ excipientes eum cum coronis, et lampadibus, ducen
11 tes choros in tympanis, et tibijs. ¶ Nec iſta tamen fa
cientes ferocitatem eius pectoris mitigare potue-
12 runt. ¶ Nam et ciuitates eorum deſtruxit, et lucos eo-
D rum excidit. ¶ Præceperat enim illi Nabuchodono-
13 ſor rex, vt omnes deos terræ exterminaret, videlicet
vt ipſe ſolus diceretur Deus ab his nationibus quæ
14 potuiſſent Holofernis potentia ſubiugari. ¶ Pertran-
ſiẽs autem Syriam Sobal, et omnem Apameam, om-
nemque Meſopotamiam, venit ad Idumæos in ter-
15 ram Gabaa, ¶ accepitque ciuitates eorum, et ſedit ibi
per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit
vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPVT IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Iſrael, q̃ habitabant
A in terra Iuda, timuerunt valde a facie eius.
2 ¶ Tremor, et horror inuaſit ſenſus eorum,
ne hoc faceret Ieruſalem, et tẽplo Domini, quod fe-
3 cerat cæteris ciuitatibus, et templis earum. ¶ Et miſe-
runt in omnem Samariã per circuitum vſq; Iericho,
4 et præoccupauerunt omnes vertices montium. ¶ Et
muris circundederunt vicos ſuos, et congregauerunt
5 frumenta in pręparationem pugnę. ¶ Sacerdos etiam
B Eliachim ſcripſit ad vniuerſos qui erant contra Eſ-
drelon, quę eſt contra faciem campi magni, iuxta Do
thain, & vniuerſos, per quos viæ tranſitus eſſe pote-
6 rat, ¶ vt obtinerent aſcenſus montium, per quos via
eſſe poterat ad Ieruſalem, & illic cuſtodirent vbi an-
7 guſtum iter eſſe poterat inter montes. ¶ Et fecerunt fi-
lij Iſrael ſecũdum quod cõſtituerat eis ſacerdos Do-
8 mini, Eliachim. ¶ Et clamauit omnis populus ad Do-
minum inſtãtia magna, & humiliauerũt animas ſuas
9 in ieiunijs, & orationibus, ipſi & mulieres eorum. ¶ Et
induerunt ſe ſacerdotes cilicijs, & infantes proſtraue-
runt contra faciem templi Domini, & altare Domini
10 operuerunt cilicio. ¶ Et clamauerunt ad Dominum
C Deum Iſraël vnanimiter, ne darentur in prædam in-
fantes eorum, & vxores eorum in diuiſionem, & ci-
uitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in
11 pollutionem, & fierent opprobrium gentibus. ¶ Tunc
Eliachim, ſacerdos Domini magnus, circuiuit om-
12 nem Iſrael, allocutuſque eſt eos, dicens: ¶ Scitote, quo-
niam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes
permanſeritis in ieiunijs, & orationibus in conſpectu
13 Domini. ¶ ‖Memores eſtote Moyſi ſerui Domini, qui ‖Exo. 17 d. 12.
D Amalec confidentem in virtute ſua, & in potẽtia ſua,
& in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in curribus
ſuis, & in equitibus ſuis, non ferro pugnãdo, ſed pre-
15 cibus ſanctis orando deiecit: ¶ ſic erunt vni[illegible]
ſtes Iſrael, ſi perſeueraueritis in hoc ope[illegible]
15 ſtis. ¶ Ad hanc igitur exhortation[illegible]
tes Dominum permanebant i[illegible]

16 Ita vt etiam hi qui offerebant Domino holocauſta,
præcincti cilicijs offerrent ſacrificia Domino, & erat
17 cinis ſuper capita eorum. ♀ Et ex toto corde ſuo om-
nes orabant Deum, vt viſitaret populum ſuũ Iſrael.

CAPVT V.

1 NVnciatumque eſt Holoferni principi militiæ
A Aſſyriorum, quod filij Iſrael præpararent ſe
ad reſiſtendum, ac montium itinera conclu-
2 ſiſſent: ♀ & furore nimio exarſit in iracundia magna,
vocauitq; omnes principes Moab & duces Ammõ,
3 ♀ & dixit eis: Dicite mihi, quis ſit populus iſte, qui
montana obſidet: aut quæ & quales, & quantæ ſint
ciuitates eorum: quę etiam ſit virtus eorum, aut quæ
ſit multitudo eorum, vel quis rex militiæ illorum:
4 ♀ & quare præ omnibus qui habitãt in oriente, iſti cõ
tempſerunt nos, & non exierunt obuiam nobis, vt ſu
Infra 11. b.7. 5 ſciperent nos cum pace? ♀ Tunc Achior dux omniũ
filiorum Ammon reſpondens, ait: Si digneris audire
domine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo de po
pulo iſto, qui in montanis habitat, & non egredietur
6 verbum falſum ex ore meo. ♀ Populus iſte ex proge
‖ Ge. 11. d.31. 7 nie Chaldæorum eſt. ♀ ‖ hic primum in Meſopotamia
habitauit, quoniam noluerunt ſequi deos patrum
8 ſuorum, qui erant in terra Chaldæorum. ♀ Deſeren-
tes itaque cęremonias patrum ſuorum, quæ in multi
9 tudine deorum erant, ♀ vnum Deum cœli coluerunt,
Gene. 12. a.1. qui ‖ & pręcepit eis vt exirent inde & habitarent in
‖ Ge. 46. a.2. Charan. Cumque operuiſſet omnem terram fames,
B ‖ deſcenderunt in Aegyptum, illicque per quadrin-
gentos annos ſic multiplicati ſunt, vt dinumerari eo-
10 rum non poſſet exercitus. ♀ Cumque grauaret eos rex
Aegypti, atque in ædificationibus vrbium ſuarum in
luto & latere ſubiugaſſet eos, clamauerunt ad Domi
num ſuum, & percuſſit totam terram Aegypti plagis
‖ Exo. 14. a.11 Infr. 6. c. 13. 11 varijs. ♀ ‖ Cumque eieciſſent eos Aegypti, a ſe, & ceſ-
ſaſſet plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad
12 ſuum ſeruitium reuocare, ♀ fugientibus his Deus cœ
li mare aperuit, ita vt hinc inde aquę quaſi murus ſo
lidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris perambu-
13 lando tranſirent. ♀ In quo loco dum innumerabilis e-
xercitus Aegyptiorum eos perſequeretur, ita aquis
coopertus eſt, vt non remaneret vel vnus, qui factũ
Exo. 15. a.13. & 6. g.32. 14 poſteris nunciaret. ♀ Egreſſi vero mare rubrum, deſer
ta Sina montis occupauerũt, in quibus nunquam ho
mo habitare potuit, vel filius hominis requieuit.
15 ♀ Illic fontes amari, obdulcati ſunt eis ad bibendum,
& per annos quadraginta annonam de cœlo conſe-
16 cuti ſunt. ♀ Vbicunque ingreſſi ſunt ſine arcu & ſa-
gitta, & abſque ſcuto & gladio: Deus eorum pugna-
17 uit pro eis, & vicit. ♀ Et non fuit qui inſultaret popu-
lo iſti, niſi quando receſſit a cultu Domini Dei ſui.
18 ♀ Quotieſcunque autem præter ipſum Deum ſuum,
C alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladiũ,
19 & in opprobrium. ♀ Quotieſcunque autem pœnitue
runt ſe receſſiſſe a cultura Dei ſui, dedit eis Deus cęli
Nu. 21. a.25. Joſ. 12. a.2. 20 virtutem reſiſtendi. ♀ ‖ Denique Chananæum regẽ,
& Iebuzęum, & Pherezęum, & Hethęum, & Heuęũ,
& Amorrhæum, & omnes potentes in Heſebon pro-
ſtrauerunt, & terras eorum, & ciuitates eorum ipſi
21 poſſederunt: ♀ & vſque dum non peccarent in conſpe
ctu Dei ſui, erant cum illis bona. Deus enim illorum
22 odit iniquitatem. ♀ Nam & ante hos annos cum re-
ceſſiſſent a via, quam dederat illis Deus, vt ambula-
rent in ea: exterminati ſunt prælijs a multis nationi-
bus, & plurimi eorum captiui abducti ſunt in terram
23 non ſuam. ♀ ‖ Nuper autem reuerſi ad Dominum ‖ 1. Eſd. 1. a.3.
D Deum ſuum ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adu
nati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & ite-
rum poſſident Ieruſalem, vbi ſunt Sancta eorum.
24 ♀ Nunc ergo mi Domine, perquire ſi eſt aliqua iniqui
tas eorum in conſpectu Dei eorum, aſcendamus ad
illos: quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi,
25 & ſubiugati erunt ſub iugo potentiæ tuæ. ♀ Si vero
non eſt offenſio populi huius coram Deo ſuo, non po
terimus reſiſtere illis, quoniã Deus eorum defendet
26 illos, & erimus in opprobrium vniuerſæ terræ. ♀ Et fa
ctum eſt cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc, irati
ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabãt inter-
27 ficere eum, dicentes ad alterutrum. ♀ Quis eſt iſte qui
filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi Nabuchodono-
ſor & exercitibus eius, homines inermes, & ſine vir-
28 tute, & ſine peritia artis pugnæ? ♀ Vt ergo agnoſcat
Achior quoniam fallit nos, aſcendamus in montana:
& cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſ-
29 dem gladio tranſuerberabitur: ♀ vt ſciat omnis gens
quoniam Nabuchodonoſor Deus terræ eſt, & pręter
ipſum alius non eſt.

CAPVT VI.

1 FActum eſt autem cum ceſſaſſent loqui, indigna-
A tus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:
2 ♀ Quoniam propheταſti nobis, dicens: quod
gens Iſrael defendatur a Deo ſuo, vt oſtendam tibi
3 quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor: ♀ cum
percuſſerimus eos omnes ſicut hominem vnum, tunc
& ipſe cum illis Aſſyriorum gladio interibis, & om-
4 nis Iſrael tecum perditione diſperiet: ♀ & probabis
quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit vniuerſæ
terræ, tuncque gladius militiæ meæ tranſiet per late-
ra tua, & confixus cades inter vulneratos Iſrael, &
non reſpirabis vltra, donec extermineris cum illis.
5 ♀ Porro autem ſi prophetiam tuam veram exiſtimas,
non concidat vultus tuus: & pallor qui faciem tuam
obtinet, abſcedat a te, ſi verba mea hæc putas imple-
6 ri non poſſe. ♀ Vt autem noueris quia ſimul cum illis
B hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo ſo-
ciaberis, vt dum dignas mei gladij pœnas excepe-
7 rint, ipſe ſimul vltioni ſubiaceas. ♀ Tunc Holofernes
præcepit ſeruis ſuis, vt comprehenderent Achior, &
perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in
8 manus filiorum Iſrael. ♀ Et accipientes eum ſerui Ho
lofernis, profecti ſunt per campeſtria: ſed cum appro-
pinquaſſent ad montana, exierunt contra eos fun-
9 dibularij. ♀ Illi autem diuertentes a latere montis,
ligauerunt Achior ad arborem manibus & pedibus,
& ſic vinctum reſtibus dimiſerũt eum, & reuerſi ſunt
10 ad dominum ſuum. ♀ Porro filij Iſrael deſcendentes
de Bethulia, venerunt ad eũ. Quem ſoluentes, duxe-
runt ad Bethuliam, atq; in medium populi illum ſta-
tuentes, percunctati ſunt quid rerum eſſet, quod illũ
11 uinctum Aſſyrij reliquiſſent. ♀ In diebus illis erant
C illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon,
12 et Charmi, qui et Gothoniel. ♀ In medio itaque ſe-
niorum et in conſpectu omnium Achior dixit om-
nia quæ locutus ipſe fuerat ab Holoferne interro-
gatus: et qualiter populus Holofernis uoluiſſet

propter

13 propter hoc verbum interficere eum,¶& quemadmo Sup.5.b. 12.
dum ipſe Holofernes iratus iuſſerit eum Iſraelitis hac
de cauſa tradi: vt dum vicerit filios Iſrael, tunc & ip
ſum Achior diuerſis iubeat interire ſuppliciis, pro-
pter hoc quod dixiſſet, Deus cœli defenſor eorũ eſt.
14 ¶ Cumque Achior vniuerſa hæc expoſuiſſet, omnis
populus cecidit in faciem, adorãtes Dominum, & cõ
muni lamẽtatione & fletu vnanimes preces ſuas Do
15 mino effuderunt, dicẽtes:¶Dñe Deus cœli & terræ, in
tuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad noſtrã humili-
tatẽ, & faciem ſanctorum tuorum attende, & oſtẽde,
quoniam non derelinquis pręſumentes de te: et pręſu
16 mẽtes de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilias.¶Fi
D nito itaq; fletu, & per totã diem oratione populorũ cõ
17 pleta, conſolati ſunt Achior, ¶ dicentes: Deus patrum
noſtrorum, cuius tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi hãc
dabit viciſſitudinem, vt eorum magis tu interitum
18 videas. ¶ Cum vero Dominus Deus noſter dederit
hanc libertatem ſeruis ſuis, ſit & tecum Deus in me-
dio noſtri: vt ſicut placuerit tibi, ita cum tuis omni-
19 bus conuerſeris nobiſcum. ¶ Tunc Ozias finito conſi-
lio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit ei cœnam
20 magnam. ¶ Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul
21 expleto ieiunio refecerunt. ¶ Poſtea vero conuocatus
eſt omnis populus, & per totam noctem intra eccle-
ſiam orauerunt, petentes auxilium a Deo Iſrael.

CAPVT VII.

1 HOlofernes autem altera die præcepit exerci-
A tibus ſuis, vt aſcenderent contra Bethuliã.
2 ¶ Erant autem pedites bellatorum centum
viginti millia, & equites viginti duo millia, præter
præparationes virorum illorum quos occupauerat
captiuitas, & abducti fuerant de prouincijs & vrbi-
3 bus vniuerſæ iuuentutis. ¶ Omnes parauerunt ſe pari
ter ad pugnam contra filios Iſrael, & venerũt per cre
pidinem montis vſque ad apicem, qui reſpicit ſuper
Dothain, a loco qui dicitur Belma, vſque ad Chel-
4 mon, qui eſt contra Eſdrelon. ¶ Filij autem Iſrael, vt
viderunt multitudinem illorum, proſtrauerunt ſe ſu-
per terram, mittentes cinerem ſuper capita ſua, vna-
nimes orantes, vt Deus Iſrael miſericordiam ſuam
5 oſtenderet ſuper populum ſuum. ¶ Et aſſumentes ar-
ma ſua bellica, ſederunt per loca quæ ad anguſti iti-
neris tramitem dirigunt inter montoſa, & erant cu-
6 ſtodientes ea tota die & nocte. ¶ Porro Holofernes
B dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influe-
bat, aquæductum illorum a parte auſtrali extra ciui
tatem dirigeret, & incidi præcepit aquæductum il-
7 lorum. ¶ Erant tamen non longe a muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocil
8 landũ potius, quam ad potandum. ¶ Sed filij Ammõ
& Moab acceſſerunt ad Holofernem, dicentes: Filij
Iſrael non in lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed mõ-
tes defendunt illos, & muniunt illos colles in præci-
9 pitio conſtituti. ¶ Vt ergo ſine congreſſione pugnæ
poſſis ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, vt non
hauriant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos,
vel certe fatigati tradent ciuitatem ſuam, quam pu-
10 tant in montibus poſitã ſuperari nõ poſſe. ¶ Et placue-
runt verba hæc coram Holoferne, & coram ſatelliti-
bus eius: & conſtituit per gyrum centenarios per ſin
11 gulos fontes. ¶ Cumque iſta cuſtodia per dies viginti
C fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & collectiones
aquarum omnibus habitantibus Bethuliam, ita vt
non eſſet intra ciuitatem vnde ſatiarentur vel vna
die: quoniam ad menſurã dabatur populis aqua quo
12 tidie. ¶ Tunc ad Oziam congregati omnes viri, fœmi
13 næq; iuuenes & paruuli, omnes ſimul vna voce ¶ di-
xerunt: Iudicet Deus inter nos, & te: quoniam feciſti
in nos mala, nolens loqui pacifice cum Aſſyrijs, &
propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.
14 ¶ Et ideo non eſt qui adiuuet, cum proſternamur an-
15 te oculos eorum in ſiti & perditione magna. ¶ Et nũc
congregate vniuerſos qui in ciuitate ſunt, vt ſponte
16 tradamus nos omnes populo Holofernis. ¶ Melius eſt
enim vt captiui benedicamus Dominum viuentes,
quam moriamur & ſimus opprobriũ omni carni, cũ
viderimus vxores noſtras, & infantes noſtros mori
17 ante oculos noſtros. ¶ Conteſtamur hodie cœlum &
D terram, & Deum patrum noſtrorum, qui vlciſcitur
nos ſecundum peccata noſtra, vt iam tradatis ciuita-
tem in manu militiæ Holofernis, & ſit finis noſter bre
uis in ore gladij, qui lõgior efficitur in ariditate ſitis.
18 ¶ Et cum hęc dixiſſent, factus eſt fletus & vlulatus ma
gnus in eccleſia ab omnibus, & per multas horas vna
19 voce clamauerunt ad Deum, dicentes: ¶ ‖ Peccauimus ‖ Pſ.105 a.6.
cum patribus noſtris, iniuſte egimus, iniquitatem fe
20 cimus. ¶ Tu, quia pius es, miſerere noſtri: aut in tuo
flagello vindica iniquitates noſtras, et noli tradere cõ
21 fitentes te populo qui ignorat te. ¶ vt non dicant in-
22 ter gentes, Vbi eſt Deus eorum? ¶ Et cum fatigati hi
23 clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent, ¶ exurgẽs
Ozias, infuſus lachrymis, dixit: Aequo animo eſtote
fratres, & hos quinque dies expectemus a Domino
24 miſericordiam. ¶ Forſitan enim indignationem ſuam
25 abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo. ¶ Si autem
tranſactis quinque diebus non venerit adiutorium,
faciemus hæc verba quæ locuti eſtis.

CAPVT VIII.

1 ET factum eſt, cum audiſſet hæc verba Iudith vi
A dua, quæ erat filia Merari, filij Idox, filij Io-
ſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iamnor, filij Ge
deon, filij Raphaim, filij Achitob, filij Melchiæ, filij
Enan, filij Nathaniæ, filij Salathiel, filij Simeon, filij
2 Ruben: ¶ & vir eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt
3 in diebus meſſis hordeaceæ: ¶ inſtabat enim ſuper al-
ligantes manipulos in cãpo, & venit æſtus ſuper ca-
put eius, & mortuus eſt in Bethulia ciuitate ſua, & ſe-
4 pultus eſt illic cũ patribus ſuis. ¶ Erat aũt Iudith reli
5 cta eius vidua iã annis tribus, & menſibus ſex. ¶ Et in
ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubicu-
6 lum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur: ¶ &

habens ſuper lumbos ſuos cilicium, ieiunabat omni-
bus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata, & neomenias,
7 & feſta domus Iſrael. ♀ Erat autem eleganti aſpectu
nimis, cui vir ſuus reliquerat diuitias multas, & fa-
miliam copioſam, ac poſſeſſiones armentis boum, &
8 greglbus ouium plenas. ♀ Et erat hæc in omnibus fa-
moſiſſima, quoniam timebat Dominum valde: nec
9 erat qui loqueretur de illa verbum malum. ♀ Hæc
itaque cum audiſſet, quoniã Ozias promiſiſſet, quod
tranſacto quinto die, traderet ciuitatem, miſit ad pres
10 byteros Chabri, & Charmi, ♀ & venerunt ad illam,
B & dixit illis: Quod eſt hoc verbum in quo conſenſit
Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque
11 dies non venerit vobis adiutoriũ? ♀ Et qui eſtis vos,
12 qui tentatis Dominum? ♀ Non eſt iſte ſermo qui mi-
ſericordiam prouocet: ſed potius qui iram excitet,
13 & furorem accendat. ♀ Poſuiſtis vos tempus miſera-
tionis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſti-
14 tuiſtis ei. ♀ Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo
pœniteamus, & indulgentiam eius fuſis lachrymis
15 poſtulemus. ♀ non enim quaſi homo ſic Deus com-
minabitur: neque ſicut filius hominis ad iracundiam
16 inflammabitur. ♀ Et ideo humiliemus illi animas no
ſtras: & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſeruientes illi,
17 ♀ dicamus flentes Domino, vt ſecundum voluntatem
ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: vt ſi-
cut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum,
18 ita etiam de noſtra humilitate gloriemur: ♀ quoniam
non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum qui de-
reliquerunt Deum ſuum, & adorauerunt deos alie-
19 nos: ♀ pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapi
C nam, & in confuſionem inimicis ſuis: nos autem alte-
20 rum Deum neſcimus præter ipſum: ♀ Expectemus
humiles conſolationem eius, & exquiret ſanguinem
noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum: &
humiliabit omnes gentes, quæcunque inſurgunt con
tra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus no
21 ſter. ♀ Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri
in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad
eloquium veſtrum corda eorum erigite, vt memores
ſint, quia tentati ſunt patres noſtri, vt probarentur, ſi
22 vere colerent Deum ſuum. ♀ Memores eſſe debent ‖ Ge. 22. a. 1.
quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per
multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus
23 eſt. ♀ Sic Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes: & omnes qui pla
cuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fi
24 deles. ♀ Illi autem qui tentationes non ſuſceperunt
cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & im-
properium murmurationis ſuæ contra Dominũ pro-
25 tulerunt ♀ ‖ exterminati ſunt ab exterminatore, & ‖ Nu. 21. b. 6.
26 a ſerpentibus perierunt. ♀ Et nos ergo non vlciſca- 1. Cor. 10. b. 9.
27 mur nos pro his quæ patimur: ♀ ſed reputantes pecca
D tis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella Do-
mini, quibus quaſi ſerui corripimur ad emendatio-
nem, & non ad perditionem noſtram eueniſſe creda-
28 mus. ♀ Et dixerunt illi Ozias & presbyteri: Omnia
quæ locuta es, vera ſunt, & nõ eſt in ſermonibus tuis
29 vlla reprehenſio. ♀ Nunc ergo ora pro nobis, quoniã
30 mulier ſancta es, & timens Deum. ♀ Et dixit illis Iu-
dith: Sicut quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis:
31 ♀ ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt: &
32 orate, vt firmum faciat Deus conſilium meum. ♀ Sta-
bitis vos ad portam nocte iſta, & ego exeam cum A-
bra mea: & orate, vt ſicut dixiſtis, in diebus quinque
33 reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael. ♀ Vos au-
tem nolo vt ſcrutemini actum meum, & vſque dum
renunciem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me
34 ad Dominum Deum noſtrum. ♀ Et dixit ad eam O-
zias princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus ſit te-
cum in vltionem inimicorum noſtrorum. Et reuer-
tentes abierunt.

CAPVT IX.

1 QVibus aſcendentibus, Iudith ingreſſa eſt ora
A torium ſuum: & induens ſe cilicio poſuit ci
nerem ſuper caput ſuum: & proſternens
2 ſe Dom[illegible], clamabat ad Dominum dicens: ♀ Domi-
ne Deus patris mei Simeon, ‖ qui dediſti illi gladiũ Gen. 34. d. 25.
in defenſione alienigenarum, qui violatores extite-
runt in coinquinatione ſua, & denudauerunt femur
3 virginis in confuſionem: ♀ & dediſti mulieres illorum
in prædam, & filias illorum in captiuitatem: & omnẽ
prædam in diuiſionem ſeruis tuis, qui zelauerunt ze-
lum tuum: ſubueni quæſo te, Domine Deus meus
4 mihi viduæ. ♀ Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa
B cogitaſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. ♀ Om-
5 nes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua iudicia in tua
6 prouidentia poſuiſti. ♀ Reſpice caſtra Aſſyriorũ nunc, Exod. 14. b. 9.
ſicut tunc caſtra Aegyptiorum videre dignatus es,
quando poſt ſeruos tuos armati currebant confiden-
tes in quadrigis, & in equitatu ſuo, & in multitudine
7 bellatorum. ♀ Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & te
8 nebræ fatigauerunt eos. ♀ Tenuit pedes eorum abyſ-
9 ſus, & aquæ operuerunt eos. ♀ Sic fiant & iſti Domi-
C ne qui confidunt in multitudine ſua, et in curribus
ſuis, et in contis, et in ſcutis, et in ſagittis ſuis, et in lã-
10 ceis gloriantur, ♀ et neſciunt quia tu ipſe es Deus no
ſter qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen
11 eſt tibi. ♀ Erige brachium tuum ſicut ab initio: et al-
lide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eo-
rum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare ſan-
cta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et de-
12 ijcere gladio ſuo cornu altaris tui. ♀ Fac Domine vt
13 gladio proprio eius ſuperbia amputetur, ♀ capiatur
laqueo oculorũ ſuorũ in me, et percuties eum ex la-
14 bijs charitatis meæ. ♀ Da mihi in animo conſtãtiam
15 vt contemnam illum, et virtutẽ, vt euertam illũ. ♀ E-
rit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus fœ
16 minæ deiecerit eum. ♀ Non enim in multitudine eſt
D virtus tua Domine, neque in equorum viribus volũ
tas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed
humilium et mãſuetorum ſemper tibi placuit depre-
17 catio. ♀ Deus cœlorum creator aquarum, et Dñs to-
tius creaturæ, exaudi me miſeram deprecantem, et
18 de tua miſericordia præſumentem. ♀ Memento Do-
mine teſtamenti tui, et da verbum in ore meo, et in
corde meo conſilium corrobora, vt domus tua in ſan
19 ctificatione tua permaneat: ♀ et omnes gentes agno-
ſcant, quia tu es Deus, et non eſt alius præter te.

CAPVT X.

1 FActum eſt aũt cum ceſſaſſet clamare ad Dñm,
A ſurrexit de loco in quo iacuerat proſtrata ad
2 Dñm. ♀ Vocauitque Abram ſuã, et deſcendens
in domum ſuam, abſtulit a ſe cilicium, et exuit ſe ve-

3 ſtimentis viduitatis ſuæ. ♀ & lauit corpus ſuum: &
vnxit ſe myro optimo, & diſcriminauit crinem capi-
tis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & in-
duit ſe veſtimentis iucunditatis ſuæ, induitque ſan
dalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextrariola, & li-
lia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamẽtis ſuis
4 ornauit ſe. ♀ Cui etiam Dominus contulit ſplendorẽ:
quoniam omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed
ex virtute pendebat: & ideo Dominus hanc in illam
pulchritudinem ampliauit, vt incomparabili decore
5 omnium oculis appareret. ♀ Impoſuit itaque Abræ
ſuæ aſcoperam vini, & vas olei, & polentam, & pala-
6 tas, & panes, & caſeum, & profecta eſt. ♀ Cumq; ve-
niſſent ad portam ciuitatis, inuenerunt expectantem
7 Oziam & presbyteros ciuitatis. ♀ Qui cum vidiſſent
eam, ſtupẽtes mirati ſunt nimis pulchritudinem eius.
8 ♀ Nihil tamen interrogantes eam dimiſerunt tranſi-
re dicentes: Deus patrum noſtrorum det tibi gratiã,
& omne conſilium tui cordis ſua virtute corroboret,
vt glorietur ſuper te Ieruſalem, & ſit nomen tuum in

9 numero ſanctorum & iuſtorum. ♀ Et dixerunt hi qui
10 illic erant omnes vna voce: Fiat, fiat. ♀ Iudith vero
orans Dominum, tranſiuit per portas, ipſa & Abra
11 eius. ♀ Factum eſt autem, cum deſcenderet montem,
circa ortũ diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyrio-
12 rum, & tenuerunt eam, dicentes: ♀ Vnde venis? aut
C quo vadis? Quæ rñdit: Filia ſum Hebræorum, ideo
ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnoui,
quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod
contemnentes vos, noluerunt vltro tradere ſeipſos
vt inuenirent miſericordiam in conſpectu veſtro.
13 ♀ Hac de cauſa cogitaui mecum, dicens: Vadam ad fa
ciem principis Holofernis, vt indicem illi ſecreta illo
rum, & oſtendam illi, quo aditu poſſit obtinere eos:
14 ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius. ♀ Et cum
audiſſent viri illi verba eius, conſiderabant faciem
eius: & erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchri
15 tudinem eius mirabantur nimis. ♀ Et dixerunt ad eã:
Conſeruaſti animam tuam, eo quod tale reperiſti cõ-
16 ſilium, vt deſcenderes ad dominum noſtrũ. ♀ Hoc au-
D tem ſcias, quoniam cum ſteteris in conſpectu eius, be
ne tibi faciet, & eris gratiſſima in corde eius. Dixe-
runtq; illam ad tabernaculum Holofernis, annunciã
Infr.6.b. s. 17 tes eam. ♀ Cumque intraſſet ante faciẽ eius, ſtatim ca
18 ptus eſt in ſuis oculis Holofernes. ♀ Dixeruntque ad
eum ſatellites eius: Quis cõtemnat populum Hebręo
rum qui tam decoras mulieres habent, vt nõ pro his
19 merito pugnare contra eos debeamus? ♀ Videns ita-
que Iudith Holofernem ſedentem in conopęo, quod
erat ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidibus
20 precioſis intextum: ♀ & cum in faciem eius intendiſ-
ſet, adorauit eũ, proſternens ſe ſuper terrã. Et eleua-
uerunt eam ſerui Holofernis, iubente domino ſuo.

CAPVT XI.

1 TVnc Holofernes dixit ei: Aequo animo eſto,
& noli pauere in corde tuo, quoniam ego
nunquam nocui viro qui voluit ſeruire Na
2 buchodonoſor regi. ♀ Populus autem tuus ſi non con
tempſiſſet me, nõ leuaſſem lanceam meam ſuper eũ.
3 ♀ Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab il-
4 lis, & placuit tibi vt venires ad nos? ♀ Et dixit illi Iu-
dith: Sume verba ancillæ tuę: quoniam ſi ſecutus fue
ris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Domi-
5 nus tecum. ♀ Viuit enim Nabuchodonoſor rex ter-
ræ, & viuit virtus eius, quæ eſt in te ad correptionem
omnium animarum errantium: quoniam non ſolum
homines ſeruiunt illi per te, ſed & beſtiæ agri obtem-
6 perant illi. ♀ Nunciatur enim animi tui induſtria vni
uerſis gentibus, & indicatum eſt omni ſęculo, quoniã
B tu ſolus bonus & potens es in omni regno eius, & di-
7 ſciplina tua omnibus prouincijs prædicatur. ♀ Nec
hoc latet quod locutus eſt Achior, nec illud ignora- Sup.5. a. 5.
8 tur quod ei iuſſeris euenire. ♀ Cõſtat.n. Deum noſtrũ
ſic peccatis offenſum, vt mandauerit per prophetas
ſuos ad populum, quod tradat eum pro peccatis ſuis.
9 ♀ Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum filij Iſ-
10 raęl, tremor tuus ſuper ipſos eſt. ♀ Inſuper etiam fa-
mes inuaſit eos, & ab ariditate aquæ iam inter mor-
11 tuos computantur. ♀ Denique hoc ordinant, vt inter-
12 ficiant pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum, ♀ &
C Sancta Domini Dei ſui, quę pręcepit Deus non con-
tingi, in frumento, vino, & oleo, hęc cogitauerunt
impendere, & volunt conſumere quę nec manibus
deberent contingere. ergo quoniam hęc faciunt, cer-
13 tum eſt quod in perditionem dabuntur. ♀ Quod ego
ancilla tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me Do-
14 minus hęc ipſa nunciare tibi. ♀ Ego enim ancilla tua
Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua,
15 & orabo Deum, ♀ & dicet mihi quando [illegible] reddat
peccatum ſuum, & veniens nunciabo tibi, ita vt ego
D adducam te per mediam Ieruſalem, & habebis om-
nem populum Iſraęl, ſicut oues, quibus non eſt pa-
16 ſtor, & non latrabit vel vnus canis contra te, ♀ quo-
niam hæc mihi dicta ſunt per prouidentiam Dei.
17 ♀ Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum
18 nunciare tibi. ♀ Placuerunt autem omnia verba hæc
coram Holoferne, & coram pueris eius: & miraban-
tur ſapientiam eius, & dicebant alter ad alterum.
19 ♀ Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pul-
20 chritudine, & in ſenſu verborum. ♀ Et dixit ad illam
Holofernes: Benefecit Deus, qui miſit te ante popu-
21 lum, vt des illum tu in manibus noſtris: ♀ & quo-
niam bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi hoc
Deus tuus, erit et Deus meus, et tu in domo Nabu-
chodonoſor magna eris, et nomen tuum nominabi-
tur in vniuerſa terra.

CAPVT XII.

1 TVnc iuſſit eam introire vbi repoſiti erant
A theſauri eius, et iuſſit illic manere eam, et
conſtituit quid daretur illi de cõuiuio ſuo.

2 ♀ Cui reſpondit Iudith, & dixit: Nunc non potero
manducare ex his quæ mihi præcipis tribui, ne ve-
niat ſuper me offenſio: ex his autem, quæ mihi de-
3 tuli manducabo. ♀ Cui Holofernes ait: Si defece-
rint tibi iſta quæ tecum detuliſti, quid faciemus ti-
4 bi? ♀ Et dixit Iudith: Viuit anima tua Domine meus,
quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, do-
nec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitaui. Et
induxerunt illam ſerui eius in tabernaculum, quod
5 præceperat. ♀ Et petijt dum introiret, vt daretur ei
B copia nocte, & ante lucem egrediendi foras ad ora-
6 tionem, & deprecandi Dominum. ♀ Et præcepit
cubicularijs ſuis, vt ſicut placeret illi, exiret & in-
7 troiret ad orandum Deum ſuum per triduum. ♀ Et
exibat noctibus in Vallem Bethuliæ, & baptizabat
8 ſe in fonte aquæ. ♀ Et vt aſcendebat, orabat Domi-
num Deum Iſrael, vt dirigeret viam eius ad libera-
9 tionem populi ſui. ♀ Et introiens, munda manebat
in tabernaculo, vſque dum acciperet eſcam ſuam
10 in veſpere. ♀ Et factum eſt in quarto die Holofernes
C fecit cœnam ſeruis ſuis, & dixit ad Vagao eunuchum
ſuum: Vade, & ſuade Hebræam illam, vt ſponte
11 conſentiat habitare mecum. ♀ Fœdum eſt enim
apud Aſſyrios, ſi fœmina irrideat virum agendo,
12 vt immunis ab eo tranſeat. ♀ Tunc introiuit Vagao
ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puella in-
troire ad Dominum meum, vt honorificetur ante
faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum
13 in iucunditate. ♀ Cui Iudith reſpondit: Quæ ego
14 ſum, vt contradicam Domino meo? ♀ Omne quod
D erit ante oculos eius bonum, & optimum, faciam.
Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit opti-
15 mum omnibus diebus vitæ meæ. ♀ Et ſurrexit, &
ornauit ſe veſtimento ſuo, & ingreſſa ſtetit ante fa-
16 ciem eius. ♀ Cor autem Holofernis concuſſum eſt:
17 erat enim ardens in concupiſcentia eius. ♀ Et dixit
ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in iu-
cunditate: quoniam inueniſti gratiam coram me.
18 ♀ Et dixit Iudith: Bibam Domine, quoniam magni-
ficata eſt anima mea hodie, præ omnibus diebus
19 meis. ♀ Et accepit, & manducauit, & bibit coram
20 ipſo ea, quæ parauerat illi ancilla eius. ♀ Et iucun-
dus factus eſt Holofernes ad eam, bibitque vi-
num multum nimis, quantum nunquam biberat
in vita ſua.

CAPVT XIII.

1 VT autem ſero factum eſt, feſtinauerunt ſerui
A illius ad hoſpitia ſua, & cõcluſit Vagao ho-
2 ſtia cubiculi, & abijt. ♀ Erant autem omnes
3 fatigati a vino. ♀ Eratq; Iudith ſola in cubiculo. ♀ Por-
4 ro Holofernes iacebat ĩ lecto, nimia ebrietate ſopitus.
5 ♀ Dixitque Iudith puellæ ſuæ, vt ſtaret foris ante cu-
6 biculum, & obſeruaret. ♀ Stetitque Iudith ante lectũ,
orans cum lachrymis, & labiorum motu in ſilentio,
7 ♀ dicens: Confirma me Domine Deus Iſrael, & re-
ſpice in hac hora ad opera manuum mearum, vt
ſicut promiſiſti, Ieruſalem ciuitatem tuam erigas,
& hoc quod credens per te poſſe fieri cogitaui, perfi-
8 ciam. ♀ Et cum hæc dixiſſet, acceſſit ad columnã, quæ
erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius qui in ea
9 ligatus pendebat, exoluit. ♀ Cumque euaginaſſet il-
lum, apprehendit comam capitis eius, & ait: Con-
10 firma me Domine Deus in hac hora: ♀ & percuſſit bis
in ceruicem eius, & abſcidit caput eius, & abſtu-
lit conopæum eius a columnis, & euoluit corpus e-
11 ius truncum. ♀ Et poſt puſillum exiuit, & tradi-

dit caput Holofernis ancillæ ſuæ, & iuſſit, vt mit-
12 teret illud in peram ſuam. ♀ Et exierunt duæ ſecun-
B dum conſuetudinem ſuam, quaſi ad orationem, &
tranſierunt caſtra: & gyrantes vallem, venerunt ad
13 portam ciuitatis. ♀ Et dixit Iudith a longe cuſtodi
bus murorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum
14 eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael. ♀ Et factum
eſt, cum audiſſent viri vocem eius, vocauerunt preſ-
15 byteros ciuitatis. ♀ Et concurrerunt ad eam omnes,
a minimo vſque ad maximum: quoniam ſperabant
16 eam iam non eſſe venturam. ♀ Et accendentes lu-
minaria, congyrauerunt circa eam vniuerſi: illa au-
tem aſcendens in eminentiorem locum iuſſit fieri ſi-
17 lentium. Cumque omnes tacuiſſent, ♀ dixit Iudith:
Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non de-
18 ſeruit ſperantes in ſe: ♀ & in me ancilla ſua adim-
pleuit miſericordiam ſuam, quam promiſit domui
Iſrael: & interfecit in manu mea hoſtem populi ſui
19 in hac nocte. ♀ Et proferens de pera caput Holofer-
nis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis,
principis militiæ Aſſyriorum. Et ecce conopœum
illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, vbi per
manum fœminæ percuſſit illum Dominus Deus no
20 ſter. ♀ Viuit autem ipſe Dominus, quoniam cuſto-
C diuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi com-
morantem, & inde huc reuertentem: & non permi-
ſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſi-
ne pollutione peccati reuocauit me vobis gauden-
tem in victoria ſua, in euaſione mea, & in liberatio-
21 ne veſtra. ♀ ‖ Confitemini illi omnes, quoniam bo- ‖Pſal.105
22 nus, quoniam in ſeculum miſericordia eius. ♀ Vni- a.1.& 106
uerſi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: a.1.
Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad
23 nihilum redegit inimicos noſtros. ♀ Porro Ozias
princeps populi Iſrael, dixit ad eam: Benedicta es
tu filia a Domino Deo excelſo præ omnibus mulie-
24 ribus ſuper terram. ♀ Benedictus Dominus qui crea-
uit cœlum, & terram, qui te direxit in vulnera ca-
25 pitis principis inimicorum noſtrorum: ♀ Quia ho-
D die nomen tuum, ita magnificauit, vt non recedat
laus tua de ore hominum, qui memores fuerint vir-
tutis Domini in æternum, pro quibus non peperci-
ſti animæ tuæ propter anguſtias, & tribulationem ge-
neris tui, ſed ſubueniſti ruinæ ante conſpectum Dei
26 noſtri. ♀ Et dixit omnis populus: Fiat, fiat: ♀ Porro
27 Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith, Deus Iſ-
rael cui tu teſtimonium dediſti, quod vlciſcatur ſe
de inimicis ſuis, ipſe caput omnium incredulorum

28 incidit hac nocte in manu mea. ♀ Et vt probes
qui ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in contem-
ptu ſuperbiæ ſuæ, Deum Iſrael contempſit: & tibi
interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit
populus Iſrael, gladio perforari præcipiam latera
29 tua. ♀ Videns autem Achior caput Holofernis, an-
guſtiatus præ pauore cecidit in faciem ſuam ſuper
30 terram, & æſtuauit anima eius. ♀ Poſtea vero quam
reſumpto ſpiritu, recreatus eſt, procidit ad pedes
31 eius, & adorauit eam, & dixit: ♀ Benedicta tu a Deo
tuo in omni tabernaculo Iacob: quoniam in omni
gente quæ audierit nomen tuum, magnificabitur ſu-
per te Deus Iſrael.

CAPVT XIIII.

1 DIxit autem Iudith ad omnem populum: Au-
A dite me fratres: ſuſpendite caput hoc ſuper
2 muros noſtros: ♀ & erit, cum exierit ſol, ac-
cipiat vnuſquiſque arma ſua, & exite cum impetu:
non vt deſcendatis deorſum, ſed quaſi impetum fa-
3 cientes. ♀ Tunc exploratores neceſſe erit vt fugiant ad
4 principem ſuum excitandum ad pugnam. ♀ Cumque
duces eorũ cucurrerint ad tabernaculum Holofernis,
& inuenerint eum truncum in ſuo ſanguine voluta-
5 tum, decidet ſuper eos timor. ♀ Cumque cognoueri-
tis fugere eos, ite poſt illos ſecuri, quoniam Dominus
6 conteret eos ſub pedibus veſtris. ♀ Tunc Achior vi-
B dens virtutem quam fecit Deus Iſrael, relicto genti-
litatis ritu, credidit Deo, & circuncidit carnem præ-
putij ſui, & appoſitus eſt ad populum Iſrael, & om-
nis ſucceſſio generis eius, vſque in hodiernum
7 diem. ♀ Mox autem vt ortus eſt dies, ſuſpende-
runt ſuper muros caput Holofernis, accepitque
vnuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt cum gran-
8 di ſtrepitu & vlulatu. ♀ Quod videntes explorato-
res, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.
9 ♀ Porro hi qui in tabernaculo erant, venientes, &
ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi
gratia, inquietudinem arte moliebantur, vt non
ab excitantibus, ſed a ſonantibus Holofernes eui-
10 gilaret. ♀ Nullus enim audebat cubiculum virtutis
C Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire. ♀ Sed
11 cum veniſſent eius duces ac tribuni, & vniuerſi
maiores exercitus regis Aſſyriorum, dixerunt cu-
12 bicularijs: ♀ Intrate, & excitate illum, quoniam
egreſſi mures de cauernis ſuis, auſi ſunt prouoca-
13 re nos ad prælium. ♀ Tunc ingreſſus Vagao cubi-
culum eius, ſtetit ante cortinam, & plauſum fe-
cit manibus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Iu-
14 dith dormire. ♀ Sed cum nullum motum iacentis
ſenſu aurium caperet, acceſſit proximans ad cor-
tinam, & eleuans eam, videnſque cadauer abſque
capite Holofernis in ſuo ſanguine tabefactum ia-
cere ſuper terram, exclamauit voce magna cum
15 fletu, & ſcidit veſtimenta ſua. ♀ Et ingreſſus taberna-
D culum Iudith, non inuenit eam: & exilijt foras ad
16 populum, & dixit: ♀ Vna mulier Hebræa fecit
confuſionem in domo regis Nabuchodonoſor: ecce
enim Holofernes iacet in terra, & caput eius non eſt
17 in illo. ♀ Quod cum audiſſent principes virtutis Aſ-
ſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua, & intol-
lerabilis timor & tremor cecidit ſuper eos, & turbati
18 ſunt animi eorum valde. ♀ Et factus eſt clamor in-
comparabilis in medio caſtrorum eorum.

CAPVT XV.

1 CVmque omnis exercitus decollatum Holo-
A fernem audiſſet, fugit mens & conſilium ab
eis, & ſolo tremore & metu agitati, fugæ
2 præſidium ſumunt, ♀ ita vt nullus loqueretur cum
proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omni-
bus, euadere feſtinabant Hebræos, quos armatos
ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias cam-
3 porum & ſemitas collium. ♀ Videntes itaque filij
Iſrael fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderunt-
4 que clangentes tubis, & vlulantes poſt ipſos. ♀ Et
quoniam Aſſyrij non adunati in fugam ibant præci-
pites: filij autem Iſrael vno agmine perſequentes,
5 debilitabant omnes quos inuenire potuiſſent. ♀ Miſit
itaque Ozias nuncios per omnes ciuitates & regio-
6 nes Iſrael. ♀ Omnis itaque regio, omniſque vrbs
electam iuuentutem armatam miſit poſt eos, & perſe-
cuti ſunt eos in ore gladij, quouſque peruenirent ad
7 extremitatem finium ſuorum. ♀ Reliqui autem qui
erant in Bethulia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, &
prædam quam fugientes Aſſyrij reliquerant, abſtule
8 runt, & onuſtati ſunt valde. ♀ Hi vero qui victores re-
C uerſi ſunt ad Bethuliam, omnia quę erant illorum at-
tulerunt ſecum, ita vt non eſſet numerus in pecori-
bus, & iumentis, & vniuerſis mobilibus eorum, vt
a minimo vſque ad maximum omnes diuites fierent
9 de prædationibus eorum. ♀ Ioachim autem ſummus
pontifex de Ieruſalem, venit in Bethuliam cum v-
10 niuerſis presbyteris ſuis, vt videret Iudith. ♀ Quæ
cum exiſſet ad illum, benedixerunt eam omnes v-
na voce, dicentes: Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia
11 Iſrael, tu honorificentia populi noſtri: ♀ quia feci-
ſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eo quod
caſtitatem amaueris, & poſt virum tuum, alterum
neſcieris: ideo & manus Domini confortauit te, &
12 ideo eris benedicta in æternum. ♀ Et dixit omnis
13 populus: Fiat, fiat. ♀ Per dies autem triginta, vix
collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum a populo Iſrael.
14 ♀ Porro autem vniuerſa, quæ Holofernis peculiaria
fuiſſe probata ſunt, dederunt Iudith in auro,
D & argento, & veſtibus, & gemmis, & om
ni ſupellectili, & tradita ſunt om-
15 nia illi a populo. ♀ Et omnes
populi gaudebant cum
mulieribus, & vir
ginibus, &
iuue-
ni-
bus in organis,
& citha-
ris.

CAPVT XVI.

1 TVnc cantauit canticum hoc Domino Iu-
A dith, dicens:
2 ¶ Incipite Domino in tympanis, cantate
Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum no-
uum: exaltate, & inuocate nomen eius.
3 ¶ Dominus conterens bella, Dominus nomẽ eſt illi.
4 ¶ Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui, vt eripe
ret nos de manu omnium inimicorum noſtrorum.
Sup.1. b. 11. 5 ¶ Venit Aſſur ex montibus ab aquilone in multitu-
dine fortitudinis ſuæ: cuius multitudo obturauit tor-
rentes, & equi eorum cooperuerunt valles.
6 ¶ Dixit ſe incenſurum fines meos, & iuuenes meos
occiſurum gladio, infantes meos dare in prædam, &
virgines in captiuitatem.
7 ¶ Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tra-
didit eum in manus fœminæ, & confódit eum.
Supr.10. d.17. 8 ¶ Non enim cecidit potens eorum a iuuenibus, nec
filij Titan percuſſerunt eum, nec excelſi gigantes op-
poſuerunt ſe illi: ſed Iudith filia Merari in ſpecie fa-
ciei ſuæ diſſoluit eum.
9 ¶ Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & induit ſe
veſtimento lætitiæ in exultatione filiorum Iſrael.
10 ¶ Vnxit faciem ſuam vnguento, & colligauit cincin
nos ſuos mitra, accepit ſtolam nouam ad decipien-
dum illum.
11 ¶ Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pulchritudo
eius captiuam fecit animam eius, amputauit pugio-
ne ceruicem eius.
12 ¶ Horruerunt Perſæ conſtantiam eius, & Medi au-
daciam eius.
13 ¶ Tunc vlulauerunt caſtra Aſſyriorum quando ap-
paruerunt humiles mei, areſcentes in ſiti.
14 ¶ Filij puellarum compunxerunt eos, & ſicut pue-
ros fugientes occiderunt eos, perierunt in prælio a fa
cie Domini Dei mei.
15 ¶ Hymnum cantemus Domino, hymnum nouum
C cantemus Deo noſtro.
16 ¶ Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in
virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt.
17 ¶ Tibi ſeruiat omnis creatura tua: ‖ quia dixiſti, & ‖ Ge.1 c. 2 14. Pſal. 32. b.9.
facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum, & creata ſunt, &
non eſt qui reſiſtat voci tuæ.
18 ¶ Montes a fundamentis mouebuntur cum aquis,
petræ ſicut cera liqueſcent ante faciem tuam.
19 ¶ Qui autem timent te, magni erunt apud te per
omnia.
20 ¶ Vę genti inſurgenti ſuper genus meum: Dominus
enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicij vi-
ſitabit illos.
21 ¶ Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum, vt
vrantur & ſentiant vſque in ſempiternum.
22 ¶ Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt victoriã
venit in Ieruſalem adorare Dominum: & mox vt pu
rificati ſunt, obtulerunt omnes holocauſta, & vota,
23 & repromiſſiones ſuas. ¶ Porro Iudith vniuerſa vaſa
bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & cono-
D pœúm quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in
24 anathema obliuionis. ¶ Erat autem populus iucun-
dus ſecundũ faciem ſanctorũ, & per tres menſes gau-
25 dium huius victoriæ celebratum eſt cũ Iudith. ¶ Poſt
dies autem illos vnuſquiſq; rediit in domum ſuam,
& Iudith magna facta eſt in Bethulia, & pręclarior
26 erat vniuerſę terrę Iſrael. ¶ Erat etiam virtuti caſti-
tas adiuncta, ita vt non cognoſceret virum omnibus
diebus vitę ſuę, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir
27 eius. ¶ Erat autem diebus feſtis procedens cum ma-
28 gna gloria. ¶ Manſit autem in domo viri ſui annos
centum quinque, & dimiſit Abram ſuam liberam, &
29 defuncta eſt ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia. ¶ Lu
30 xitq; illam omnis populus diebus ſeptem. ¶ In omni Gen 50. b.10.
autem ſpacio vitæ eius non fuit qui perturbaret Iſ-
31 ſrael, & poſt mortem eius annis multis. ¶ Dies autem
victorię huius feſtiuitatis, ab Hebræis in numero ſan
ctorum dierum accipitur, & colitur a Iudæis ex illo
tempore vſque in præſentem diem.

Libri Iudith, Finis.

LIBER ESTHER.

Hieronymi in librum Eſther Præfatio.

LIBRVM Eſther varijs tranſlatoribus conſtat eſſe vitiatum: quem ego de archiuis Hebræorum releuans, verbum e verbo expreſſius tranſtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea quę ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis vti potuit qui iniuriam paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit. Vos autem o Paula, & Euſtochium, quoniam tantum bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite: vt poſitis agnoſcere, me nihil, etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ Linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam ‖ Deus diſſipat oſſa eorum f. 52. b.
qui hominibus placere deſiderant; & ſecundum Apoſtolum ‖ qui eiuſmodi ſunt, ſerui Chriſti eſſe non poſſunt. al. 1. b.
Rurſum in libro Eſther alphabetum ex minio vſque ad Teth literam fecimus diuerſis in locis, volentes ſcilicet ſeptuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

CAPVT PRIMVM.

1 IN diebus Aſſueri, qui regnauit ab India
A vſque Aethiopiam ſuper centum vigin
2 ti ſeptem prouincias: ¶ quando ſedit in
ſolio regni ſui, Suſan ciuitas regni eius
3 exordium fuit. ¶ Tertio igitur anno im
perij ſui fecit grande conuiuium cũctis principibus,
& pueris ſuis, fortiſſimis Perſarũ, & Medorum incly
4 tis, & præfectis prouinciarũ coram ſe, ¶ vt oſtenderet
diuitias gloriæ regni ſui, ac magnitudinem, atq; iactã
tiam potentiæ ſuæ, multo tempore, centum videli-
5 cet & octoginta diebus. ¶ Cumque implerentur dies
conuiuij, inuitauit omnem populum qui inuentus
eſt in Suſan, a maximo vſque ad minimum: & iuſſit
ſeptem diebus cõuiuium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu conſitum
6 erat. ¶ Et pendebant ex omni parte tentoria aerei co-
B loris, & carbaſini ac hyacinthini, ſuſtentata funibus
byſſinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inſerti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei ſuper pauimentum
ſmaragdino & pario ſtratum lapide, diſpoſiti erant:
7 quod mira varietate pictura decorabat. ¶ Bibebant
autem qui inuitati erant, aureis poculis, & alijs atq;
alijs vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque, vt magnificentia regia dignum erat, abundans & præci-
8 puum ponebatur. ¶ Nec erat qui nolentes cogeret ad
bibendum: ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſ-
9 que quod vellet. ¶ Vaſthi quoque regina fecit conuiuium fęminarum in palatio, vbi rex Aſſuerus mane-
10 re cõſueuerat. ¶ Itaque die ſeptimo, cum rex eſſet hila
rior, & poſt nimiam potationẽ incaluiſſet mero, præ-
C cepit Mauman, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha,
& Abgatha, & Zethar, & Charchas, ſeptem eunu-
11 chis qui in conſpectu eius miniſtrabant, ¶ vt introdu-
cerẽt reginam Vaſthi coram rege, poſito ſuper caput
eius diademate, vt oſtẽderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat. n. pulchra valde.
12 ¶ Quę renuit, & ad regis imperiũ, quod per eunuchos
mandauerat, venire contempſit. Vnde iratus rex, &
13 nimio furore ſuccenſus, ¶ interrogauit ſapientes qui
ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat
cuncta conſilio, ſcientium leges, ac iura maiorum:
14 ¶ (erant autẽ primi & proximi, Charſena, & Sethar,

& Ad-

& Admatha, & Tharſis, & Mares, & Marſana, &
Mamuchan, ſeptem duces Perſarum, atque Medo-
rum qui videbant faciem regis, & primi poſt eum
15 reſidere ſoliti erant) ¶ cui ſententiæ Vaſthi regina
ſubiaceret, quæ Aſſueri regis imperium, quod per
16 eunuchos mandauerat, facere noluiſſet. ¶ Reſpon-
ditque Mamuchan, audiente rege, atque principi-
bus: Non ſolum regem læſit regina Vaſthi, ſed &
omnes populos, & principes qui ſunt in cunctis pro-
17 uincijs regis Aſſueri. ¶ Egredietur enim ſermo re-
D ginæ ad omnes mulieres, vt contemnant viros ſuos,
& dicant: Rex Aſſuerus iuſſit vt regina Vaſthi intra-
18 ret ad eum, & illa noluit. ¶ Atque hoc exemplo om-
nes principum coniuges Perſarum atque Medorum
paruipendent imperia maritorum, vnde regis iuſta
19 eſt indignatio. ¶ Si tibi placet, egrediatur edictum
a facie tua, & ſcribatur iuxta legem Perſarum atque
Medorum, quam præteriri illicitum eſt, vt nequa-
quam vltra Vaſthi ingrediatur ad regē, ſed regnum
20 illius, altera quæ melior eſt illa, accipiat. ¶ Et hoc
in omne (quod latiſſimum eſt) prouinciarum tua-
rum diuulgetur imperium: & cunctę vxores tam ma-
iorum quam minorum, deferant maritis ſuis hono-
21 rem. ¶ Placuit conſilium eius regi, & principibus:
22 fecitque rex iuxta conſilium Mamuchan: ¶ & miſit
epiſtolas ad vniuerſas prouincias regni ſui, vt quæ-
que gens audire & legere poterat, diuerſis linguis
& literis, eſſe viros principes ac maiores in domi-
bus ſuis, & hoc per cunctos populos diuulgari.

CAPVT II.

1 HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri indigna-
A tio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, &
2 quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet: ¶ dixerunt-
que pueri regis, ac miniſtris eius: Quærantur regi
3 puellæ virgines ac ſpecioſę, ¶ & mittãtur qui conſide-
rẽt per vniuerſas prouincias puellas ſpecioſas & vir-
gines: & adducant eas ad ciuitatem Suſan, & tradant
eas in domum fœminarum ſub manu Egei eunuchi,
qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierum regiarum: &
accipiant mundum muliebrem, & cętera ad vſus ne-
4 ceſſaria. ¶ Et quęcunque inter omnes oculis regis pla-
cuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: &
5 ita vt ſuggeſſerant, iuſſit fieri. ¶ Erat vir Iudęus in Su-
Infra 11. a.2. ſan ciuitate, vocabulo Mardochæus, filius Iair, filij
6 Semei, filij Cis de ſtirpe Iemini, ¶ qui translatus fue-
‖ 4 Reg 24. d.15. Infra 11 a.4. rat de Ieruſalem ‖ eo tempore quo Iechoniam regem
Iuda Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat,
7 ¶ qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ alte-
ro nomine vocabatur Eſther: & vtrunque parentem
amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuiſque
patre eius ac matre, Mardochæus ſibi eam adopta-
8 uit in filiam. ¶ Cumque percrebuiſſet regis imperium,
B & iuxta mãdatum illius multæ pulchræ virgines ad-
ducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho:
Eſther quoque inter cæteras puellas ei tradita eſt,
9 vt ſeruaretur in numero fœminarum. ¶ Quæ placuit
ei, & inuenit gratiam in conſpectu illius. Et præce-
pit eunucho vt acceleraret mundum muliebrem, &
traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſ-
ſimas de domo regis, & tam ipſam, quam pediſſe-
10 quas eius ornaret atque excoleret. ¶ Quæ noluit in-
dicare ei populum, & patriam ſuam: Mardochæus
enim pręceperat ei, vt de hac re omnino reticeſet:
11 ¶ qui deambulabat quotidie ante veſtibulum do-
mus in qua electę virgines ſeruabantur, curam agens
ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret,
12 ¶ Cum autem veniſſet tempus ſingularum per ordi-
nem puellarum, vt intrarent ad regem, expletis
omnibus quę ad cultum muliebrem pertinebant,
menſis duodecimus vertebatur: ita duntaxat, vt ſex
C menſibus oleo vngerentur myrthino, & alijs ſex qui-
13 buſdam pigmentis & aromatibus vterentur. ¶ Ingre-
dienteſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad or-
natum pertinens, accipiebant: & vt eis placuerat
compoſitæ, de triclinio fœminarum ad regis cubi-
14 culum tranſibant. ¶ Et quę intrauerat veſpere, egre-
diebatur mane, atque inde in ſecundas ędes deduce-
batur, quę ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui
concubinis regis pręſidebat: nec habebat poteſta-
tem ad regem vltra redeundi, niſi voluiſſet rex,
15 & eam venire iuſſiſſet ex nomine. ¶ Euoluto autem
tempore per ordinem, inſtabat dies quo Eſther filia
Abihail fratris Mardochęi, quam ſibi adoptauerat
in filiam, deberet intrare ad regem. Quę non quę-
ſiuit muliebrem cultum, ſed quęcunque voluit E-
geus eunuchus cuſtos virginum, hęc ei ad orna-
tum dedit. Erat enim formoſa valde, & incredibili
pulchritudine, omnium oculis gratioſa, & amabilis
16 videbatur. ¶ Ducta eſt itaque ad cubiculum regis
Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſepti-
17 mo anno regni eius. ¶ Et adamauit eam rex plus,
quam omnes mulieres, habuitque gratiam, & miſe-
ricordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & po-
ſuit diadema regni in capite eius, fecitque eam re-
18 gnare in loco Vaſthi. ¶ Et iuſſit conuiuium prępa-
rari per magnificum cunctis principibus, & ſeruis
D ſuis pro coniunctione, & nuptijs Eſther. Et dedit
requiem vniuerſis prouincijs, ac dona largitus eſt
19 iuxta magnificentiam principalem. ¶ Cumque ſe-
cundo quęrerentur virgines, et congregarentur,
20 Mardochæus manebat ad ianuam regis. ¶ Necdum
prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, iux-
ta mandatum eius. Quidquid enim ille pręcipiebat,
obſeruabat Eſther: & ita cuncta faciebat, vt eo tem-
21 pore ſolita erat, quo eam paruulam nutriebat. ¶ Eo Infra 12. a.1.
igitur tempore quo Mardochęus ad regis ianuam
morabatur, irati ſunt Bagatham, & Thares duo eu-
nuchi regis, qui ianitores erant, & in primo palatij
limine pręſidebant, volueruntque inſurgere in re-
22 gem, & occidere eum. ¶ Quod Mardochęum non
latuit: ſtatimque nunciauit reginæ Eſther, & illa re-
gi ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat.
23 ¶ Quæſitum eſt, & inuentum: & appenſus eſt vter-
que eorum in patibulo. Mandatumque eſt hiſtorijs,
& annalibus traditum coram rege.

CAPVT III.

1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit Aman filiũ A-
A madathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſo- Inf. 16 10.
lium eius ſuper omnes principes quos habe-
2 bat. ¶ Cunctiq; ſerui regis qui in foribus palatij verſa
bantur, flectebãt genua, & adorabãt Aman: ſic enim
præceperat eis imperator: ſolus Mardochæus non fle-
3 ctebat genu, neque adorabat eum. ¶ Cui dixerũt pue-
ri regis qui ad fores palatij præſidebãt: Cur præter cę
4 teros non obſeruas mandatum regis? ¶ Cumque hoc
crebrius dicerent, & ille nollet audire, nunciauerunt

14 dochæum Iudæum ſedentem ante fores regias. ♀ Re-
ſponderuntque ei Zares vxor eius, & cæteri amici:
Iube parari excelſam trabem, habentem altitudinis
quinquaginta cubitos: & dic mane regi, vt appenda-
tur ſuper eam Mardochæus: & ſic ibis cum rege læ-
tus ad conuiuium. Placuit ei conſilium, & iuſſit excel
ſam parari crucem.

CAPVT VI.

1 NOctem illam duxit rex inſomnem, iuſſitque ſi
A bi afferri hiſtorias, & annales priorum tem-
porum. Quæ cum illo præſente legerentur,
2 ventum eſt ad illum locum, vbi ſcriptum erat, ♀quo-
Infr.12.a 1. modo nunciaſſet Mardochæus inſidias Bagathan, &
Thares eunuchorum, regem Aſſuerum iugulare cu-
3 pientium. ♀Quod cum audiſſet rex, ait: Quid pro hac
fide honoris, ac præmij Mardochæus conſecutus eſt?
Dixerunt ei ſerui illius, ac miniſtri nihil omnino mer
4 cedis accepit. ♀Statimq; rex: quis eſt, inquit, in atrio?
Aman quippe interius atrium domus regiæ intraue-
B rat, vt ſuggereret regi, & iuberet Mardochæũ affigi
5 patibulo quod ei fuerat pręparatum. ♀Reſponderunt
pueri: Aman ſtat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.
6 ♀Cumque eſſet ingreſſus, ait illi: Quid debet fieri vi-
ro, quem rex honorare deſiderat? Cogitans autem in
corde ſuo Aman, & reputans, quod nullum aliũ rex,
7 niſi ſe, vellet honorare, ♀ reſpondit. Homo quem rex
8 honorare cupit, ♀debet indui veſtibus regijs: & impo
C ni ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & accipere re-
9 gium diadema ſuper caput ſuum, ♀ & primus de re-
gijs, principibus, ac tyrannis teneat equum eius: &
per plateam ciuitatis incedens, clamet, & dicat: Sic
honorabitur, quemcunque voluerit rex honorare.
10 ♀ Dixitque ei rex: Feſtina, & ſumpta ſtola, & equo,
fac vt locutus es, Mardochæo Iudæo qui ſedet ante
fores palatij. Caue ne quidquam de his quæ locutus
11 es, prætermittas. ♀ Tulit itaque Aman ſtolam, &
equum, indutumque Mardochæum, in platea ciui-
tatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clama-
D bat: Hoc honore condignus eſt, quemcunque rex
12 voluerit honorare. ♀ Reuerſuſque eſt Mardochæus
ad ianuam palatij: & Aman feſtinauit ire in domum
13 ſuam, lugens & operto capite: ♀ narrauitque Zares
vxori ſuæ, & amicis omnia, quæ eueniſſent ſibi. Cui
reſponderunt ſapientes quos habebat in conſilio, &
vxor eius: Si de ſemine Iudæorum eſt Mardochæus
ante quem cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere:
14 ſed cades in conſpectu eius. ♀ Adhuc illis loquen-
tibus, venerunt eunuchi regis, & cito eum ad
conuiuium quod regina parauerat, pergere com-
pulerunt.

CAPVT VII.

1 INtrauit itaque rex, & Aman, vt biberent cum
regina. ♀ Dixitque ei rex etiam ſecunda die,
2 poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua
Eſther, vt detur tibi? & quid vis fieri? etiam ſi dimi-
3 diam partem regni mei petieris, impetrabis. ♀Ad quẽ
illa reſpondit: Si inueni gratiam in oculis tuis o rex,
& ſi tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua
4 rogo, & populum meum pro quo obſecro. ♀ Traditi
enim ſumus, ego & populus meus, vt conteramur, iu
B gulemur, & pereamus. Atque vtinam in ſeruos, & fa
mulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemẽs
tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cuius crude-
5 litas redundat in regem. ♀ Reſpondenſque rex Aſ-
ſuerus, ait: Quis eſt iſte, & cuius potentiæ, vt hæc
6 audeat facere? ♀ Dixitque Eſther: Hoſtis, & inimi-
cus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille au-
diens, illico obſtupuit, vultum regis, ac reginæ fer-
7 re non ſuſtinens. ♀ Rex autem iratus ſurrexit, & de
C loco conuiuij intrauit in hortum arboribus conſitum.
Aman quoque ſurrexit, vt rogaret Eſther reginam
pro anima ſua. Intellexit enim a rege ſibi paratum
8 malum. Qui cum reuerſus eſſet de horto nemoribus
conſito, & intraſſet conuiuij locum, reperit Aman
ſuper lectulum corruiſſe, in quo iacebat Eſther, &
ait: Etiam reginam vult opprimere, me præſente,
in domo mea. Necdum verbum de ore regis exie-
9 rat, & ſtatim operuerunt faciem eius. ♀ Dixitque
Harbona, vnus de eunuchis, qui ſtabant in mini-
D ſterio regis: En lignum quod parauerat Mardochęo
qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, ha-
bens altitudine quinquaginta cubitos. Cui dixit

10 rex: Appendite eum in eo. ♀ Suſpenſus eſt itaque A-
man in patibulo quod parauerat Mardochæo: & re-
gis ira quieuit.

CAPVT VIII.

1 DIe illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ
A domum Aman aduerſarij Iudæorum, &
Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem re-
2 gis. ♀ Confeſſa eſt enim ei Eſther, quod eſſet pa-
truus ſuus. Tulitque rex annulum, quem ab A-
man recipi iuſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther
autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam.
3 ♀ Nec his contenta, procidit ad pedes regis: fle-
uitque, & locuta ad eum, orauit, vt malitiam A-
man Agagitæ, & machinationes eius peſſimas, quas
excogitauerat contra Iudæos iuberet irritas fieri.
4 ♀ At ille ex more ſceptrum aureum protendit ma-
nu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur. Illaque

confurgens

5 conſurgens ſtetit ante eum,¶& ait:Si placet regi,& ſi
inueni gratiam in oculis eius,& deprecatio mea non
ei videtur eſſe contraria,obſecro vt nouis epiſtolis ve
teres Aman literæ inſidiatoris,& hoſtis Iudęorũ,qui-
bus eos in cunctis regis prouincijs perire præceperat,
6 corrigantur.¶Quomodo enim potero ſuſtinere necẽ,
7 & interfectionem populi mei?¶Reſponditque rex Aſ
B ſuerus Eſther reginę,& Mardochęo Iudæo:Domum
Aman conceſſi Eſther : & ipſum iuſſi affigi cruci, qui
8 auſus eſt manum mittere in Iudæos . ¶ Scribite ergo
Iudæis, ſicut vobis placet, regis nomine ſignantes li-
teras annulo meo.Hæc enim conſuetudo erat, vt epi-
ſtolis quæ ex regis nomine mittebantur, & illius an-
9 nulo ſignatæ erant,nemo auderet contradicere.¶Ac-
citiſque ſcribis,& librarijs regis(erat autem tempus
tertij menſis,qui appellatur Siban)vigeſima & tertia
die illius ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt Mardochæus volue
rat,ad Iudæos,& ad principes, procuratoreſq;, & iu-
dices,qui centum vigintiſeptem prouincijs ab India,
C vſque ad Æthiopiam præſidebant : prouinciæ atque
prouinciæ,populo & populo iuxta linguas,& literas
10 ſuas,& Iudæis,prout legere poterant,& audire.¶ Ip-
ſæque epiſtolæ quæ regis nomine mittebantur, annu
lo ipſius obſignatæ ſunt,& miſſæ per veredarios: qui
per omnes prouincias diſcurrentes, veteres literas no
11 uis nuncijs præuenirent. ¶ Quibus imperauit rex, vt
cõuenirent Iudæos per ſingulas ciuitates,& in vnum
præciperent cõgregari; vt ſtarent pro animabus ſuis ,
& omnes inimicos ſuos cum coniugibus, ac liberis ,
& vniuerſis domibus interficerent,atque delerent,&
12 ſpolia eorum diriperent.¶Et conſtituta eſt per omnes
prouincias vna vltionis dies,ideſt,tertiadecima men
13 ſis duodecimi Adar.¶Summaque epiſtolę hęc fuit,vt
D in omnibus terris,ac populis,qui regis Aſſueri ſubia-
cebãt imperio , notũ fieret paratos eſſe Iudæos ad ca-
14 piendam vindictam de hoſtibus ſuis.¶egreſſique ſunt
veredarij celeres nuncia perferentes,& edictum regis
15 pependit in Suſan.¶ Mardochæus autem de palatio,
& de conſpectu regis egrediens,fulgebat veſtibus re-
gijs,hyacinthinis videlicet & aerijs , coronam aureã
portans in capite,& amictus ſerico pallio,atque pur-
pureo. Omniſque ciuitas exultauit,atque læatata eſt .
16 ¶Iudæis autem noua lux oriri viſa eſt, gaudium, ho-
17 nor,& tripudium. ¶ Apud omnes populos, vrbes, at-
que prouincias,quocunque regis iuſſa veniebant, mi
ra exultatio, epulę atque conuiuia, & feſtus dies: in-
tantum vt plures alterius gentis,& ſectæ eorum reli-
gioni,& cæremonijs iungerentur.Grandis enim cun
ctos Iudaici nominis terror inuaſerat.

CAPVT IX.

1 IGitur duodecimi menſis,quem Adar vocari an-
A te iam diximus, tertiadecima die, quando cun-
ctis Iudæis interfectio parabatur, & hoſtes eorũ
inhiabant ſanguini , verſa vice Iudæi ſuperiores eſſe
2 cœperunt,& ſe de aduerſarijs vindicare.¶Congrega
tique ſunt per ſingulas ciuitates , oppida, & loca , ut
extenderent manum contra inimicos , & perſecuto-
res ſuos. Nulluſque auſus eſt reſiſtere, eo quod om-
nes populos magnitudinis eorum formido penetra-
3 rat. ¶ Nam & prouinciarum iudices,& duces,& pro-
curatores,omniſque dignitas quæ ſingulis locis,ac o-
peribus præerat , extollebant Iudęos timore Mardo-
4 chęi,¶quem principem eſſe palatij,& plurimum poſ-
ſe cognouerãt . fama quoque nominis eius creſcebat
5 quotidie, & per cunctorum ora volitabat. ¶ Itaque
B percuſſerunt Iudæi inimicos ſuos plaga magna,& oc
ciderunt eos,reddentes eis quod ſibi parauerant face
6 re:¶intantum vt etiam in Suſan quingentos viros in-
terficerent extra decem filios Aman. Agagitæ hoſtis
7 Iudęorum:quorum iſta ſunt nomina,¶Pharſandatha
8 & Delphon,& Eſphata,¶ & Phoratha,& Adalia, &
9 Aridatha,¶& Phermeſta,& Ariſai,& Aridai,& Ieza
10 tha.¶Quos cum occidiſſent,prædas de ſubſtantijs eo-
11 rum tangere noluerunt.¶Statimque numerus eorum
12 qui occiſi erant in Suſan,ad regem relatus eſt. ¶ Qui
dixit reginæ:In vrbe Suſan interfecerũt Iudæi quin-
gentos viros , & alios decem filios Aman : quantam
putas eos exercere cædem in vniuerſis prouincijs ?
Quid vltra poſtulas , & quid vis , vt fieri iubeam ?
13 ¶ Cui illa reſpondit : Si regi placet,detur poteſtas Iu-
C dæis: vt ſicut fecerunt hodie in Suſan , ſic & cras fa-
ciant,& decem filij Aman in patibulis ſuſpendantur.
14 ¶Præcepitque rex vt ita fieret.ſtatimque in Suſan pe
pendit edictum , & decem filij Aman ſuſpenſi ſunt .
15 ¶Congregatis Iudæis quartadecima die mẽſis Adar ,
interfecti ſunt in Suſan trecenti viri:nec eorum ab il-
16 lis direpta ſubſtantia eſt.¶ Sed & per omnes prouin-
cias,quæ ditioni regi ſubiacebant,pro animabus ſuis
ſteterũt Iudæi,interfectis hoſtibus, ac perſecutoribus
ſuis: intantum vt ſeptuagintaquinque millia occiſo-
rum implerentur,& nullus de ſubſtantijs eorũ quid-
17 quam contingeret.¶Dies autem tertiuſdecimus men
D ſis Adar primus apud oẽs interfectionis fuit,& quar-
tadecima die cędere deſierunt . Quem conſtituerunt
eſſe ſolemnem, vt in eo omni tempore deinceps vaca
18 rent epulis,gaudio,atque conuiuijs.¶At hi qui in vr-
be Suſan cędem exercuerant,tertiodecimo & quarto
decimo die eiuſdem menſis in cæde verſati ſunt:quin
todecimo autem die percutere deſierunt. Et idcirco
eundem diem conſtituerunt ſolemnem epularum,at
19 que lætitiæ.¶Hi vero Iudæi qui in oppidis non mura-
tis,ac villis morabantur. quartumdecimum diẽ men
ſis Adar conuiuiorum , & gaudij decreuerunt, ita vt
exultent in eo, & mittant ſibi mutuo partes epula-
20 rum,& ciborum . ¶ Scripſit itaque Mardochæus om-
E nia hæc, & literis comprehenſa miſit ad Iudæos ,
qui in omnibus regis prouincijs morabantur, tam
21 in vicino poſitis , quam procul , ¶ vt quartamdeci
mam,& quintamdecimam diem menſis Adar pro fe
ſtis ſuſciperent , & reuertente ſemper anno ſolemni
22 celebrarent honore: ¶ quia in ipſis diebus ſe vlti ſunt
Iudæi de inimicis ſuis,& luctus,atque triſtitia in hila
ritatem gaudiumque conuerſa ſunt: eſſentq; dies iſti
epularum,atque lætitiæ, & mitterent ſibi inuicem ci-
borum partes, & pauperibus munuſcula largirẽtur .
23 ¶ Suſceperuntque Iudæi in ſolennem ritum cuncta
quę eo tempore facere cœperant,& quę Mardochęus
24 literis facienda mãdauerat.¶Aman enim,filius Ama-
dathi, ſtirpis Agag hoſtis, & aduerſarius Iudęorum ,
cogitauit contra eos malum, vt occideret illos, atque
deleret:& miſit ‖ phur,quod noſtra lingua vertitur in Supra 3.
25 ſortem. ¶ Et poſtea ingreſſa eſt Eſther ad regem , b 7.
obſecrans , vt conatus eius literis regis irriti fie-
F rent : & malum , quod contra Iudęos cogitauerat ,
reuerteretur in caput eius. Denique & ipſum & fi-
26 lios eius affixerunt cruci: ¶ atque ex illo tempore
dies iſti appellati ſunt Phurim , id eſt , Sortium : eo

quod phur, id eſt ſors, in vnam miſſa fuerit. Et cuncta
quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri huius volumine
27 continentur: ¶ quæq; ſuſtinuerunt, & quę deinceps im
mutata ſunt, ſuſceperunt Iudęi ſuper ſe, & ſemen ſuũ,
& ſuper cũctos qui religioni eorum voluerunt copu-
lari, vt nulli liceat duos hos dies abſque ſolemnitate
tranſigere: quos ſcriptura teſtatur, & certa expetunt
28 tempora annis ſibi iugiter ſuccedentibus. ¶ Iſti ſunt
dies, quos nulla vnquam delebit obliuio: & per ſin-
C gulas generationes cunctæ in toto orbe prouinciæ ce-
lebrabunt: nec eſt vlla ciuitas in qua dies phurim, id
eſt ſortium, nõ obſeruentur a Iudæis, & ab eorum ꝓ-
29 genie, quæ his cæremonijs obligata eſt. ¶ Scripſerũtq;
Eſther regina, filia Abihail, & Mardochæus Iudæus
etiam ſecundam epiſtolam, vt omni ſtudio dies iſtas
30 ſolemnis ſanciretur in poſterum: ¶ & miſerunt ad oẽs
Iudæos, qui in centum viginti ſeptẽ prouincijs regis
Aſſueri verſabantur, vt haberẽt pacem, & ſuſciperẽt
31 veritatẽ, ¶ obſeruãtes dies ſortiũ, & ſuo tempore cum
gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant Mardochæus,
& Eſther, & illi obſeruanda ſuſceperũt a ſe, & a ſemi-
32 ne ſuo ieiunia, & clamores, & Sortiũ dies. ¶ & oĩa quę
libri huius, qui vocatur Eſther, hiſtoria continentur.

CAPVT X.

1 REx vero Aſſuerus oẽm terrã, & cũctas maris
A inſulas fecit tributarias: ¶ cuius fortitudo, &
2 imperiũ, & dignitas, atque ſublimitas, qua
exaltauit Mardochæũ, ſcripta ſunt in libris Medorũ,
3 atq; Perſarũ: ¶ & quomodo Mardochæus Iudáici ge-
neris, ſecũdus a rege Aſſuero fuerit, & magnꝰ apud Iu
dęos, & acceptabilis plebi fratrũ ſuorũ, q̃rẽs bona po-
B pulo ſuo, & loquẽs ea q̃ ad pacẽ ſeminis ſui ꝑtinerẽt.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua, & literis continentur: & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod iuxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt, veru pernotauimus.

4 ¶ Dixitq; Mardochęus: A Deo facta ſunt iſta. ¶ Recor
5 datus ſum ſomnij quod viderã, hæc eadẽ ſignificãtis,
6 nec eorũ quidquã irritũ fuit. ¶ Paruus fons q̃ creuit in
fluuiũ, & in lucẽ, Solemq; cõuerſus eſt, & in aquas plu
rimas redũdáuit: Eſther eſt, quã rex accepit vxorẽ, &
7 voluit eſſe reginã. ¶ Duo aũt dracónes: ego ſum, & A-
8 man. ¶ Gentes q̃ cõuenerunt: hi ſunt q̃ conati ſunt de-
9 lẽre nomen Iudæorũ. ¶ Gens aũt mea, Iſrael eſt, q̃ cla-
C mauit ad Dñm, & ſaluũ fecit Dñs populũ ſuũ: libera-
uitq; nos ab oĩbus malis, & fecit ſigna magna, atque
10 portẽta inter gẽtes: ¶ & duas ſortes eſſe ꝑcepit: vnã po-
11 puli Dei, & alterã cunctarũ gentium. ¶ Venitq; vtraq;
D ſors in ſtatutũ ex illo iam tẽpore diẽ coram Deo vni-
12 uerſis gẽtibꝰ: ¶ & recordatus eſt Dñs populi ſui, ac mi
13 ſertus eſt hęreditatis ſuę. ¶ Et obſeruabũtur dies iſti in
mẽſe Adar, quartadecima, & quintadecima die eiuſ-
dẽ mẽſis, cũ oĩ ſtudio, & gaudio in vnum cętũ populi
cõgregati, in cũctas deinceps gñationes populi Iſrael.

CAPVT XI.

1 ANno quarto regnãtibus Ptolemæo, & Cleó-
A patra, attulerũt Doſithęus, q̃ ſe ſacerdotẽ, &
Leuitici generis ferebat, & Ptolemęus filius
eius hanc epiſtolam phurim, quam dixerũt interpre-
tatũ eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in Ieruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum fertur interpretum.

a ¶ Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maximo, prima Inf. 16. a. Sup. 2. a. 5.
B die menſis Niſan, vidit ſomnium Mardochæus, filius
3 Iairi, filij Semei, filij Cis de tribu Beniamin: ¶ homo
Iudæus q̃ habitabat in vrbe Suſis, vir magnus, & in-
4 ter primos aulæ regię. ¶ Erat autẽ de eo numero capti-
uorũ, quos trãſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo-
5 nis de Ieruſalẽ cum Iechónia rege Iuda: ¶ & hoc eius 4. Reg. 24. d. 11. Sup. 2. a 6.
C ſomniũ fuit. Apparuerunt voces, & tumultus, & toni-
6 trua, & terręmotus, & conturbatio ſup terrã: ¶ & ecce
7 duo dracónes magni, paratiq; cõtra ſe in præliũ. ¶ Ad
quorũ clamorẽ cunctæ concitatæ ſunt nationes, vt pu
8 gnarẽt cõtra Gentẽ iuſtorũ. ¶ Fuitq; dies illa tenebra-
rũ, & diſcriminis, tribulationis, & anguſtiæ, & ingens
9 formído ſup terrã. ¶ Conturbataq; eſt gens iuſtorũ ti-
10 mentiũ mala ſua, & præparata ad mortẽ. ¶ Clamaue-
D runtq; ad Deũ: & illis vociferãtibus, fons paruus cre-
uit in fluuiũ maximũ, & in aquas plurimas redunda-
11 uit. ¶ Lux, & Sol ortus eſt, & humiles exaltati ſunt, &
12 deuorauerũt ínclytos. ¶ Qđ cũ vidiſſet Mardochęꝰ, &
ſurrexiſſet de ſtrato, cogitabat q̃d Deus facere vellet:
& fixũ hẽbat ĩ aĩo, ſcire cupiẽs q̃d ſignificaret ſõniũ.

CAPVT XII.

1 MOrabatur autẽ co tẽpe in aula regis cũ Ba- Sup. 2. d. 21. & 6. a. 2.
A gatha, & Thara, eunúchis regis, q̃ ianito-
2 res erãt palatij. ¶ Cumq; intellexiſſet cogi-
B tationes eorũ, & curas diligẽtius peruidiſſet, dídicit q̃
conarentur in regẽ Artaxerxẽ manus mittere: & nũ-
3 ciauit ſup eo regi. ¶ Qui de vtroq; habita q̃ſtione, con
4 feſſos iuſſit duci ad mortẽ. ¶ Rex aũt quod geſtũ erat,
C ſcripſit in cõmentarijs: ſed & Mardochęus rei memo-
5 riã literis tradidit. ¶ Pręcepitq; ei rex, vt in aula pala-
6 tij moraretũ, datis ei ꝓ delatione muneribus. ¶ Aman
vero filius Amádathi Bugæus erat glorioſiſſimus co-
D rã rege, & voluit nocére Mardochæo, & populo eius
pro duobus eunúchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucuſque Proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, vbi ſcriptum eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPVT XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vſque Æ-
A thiopiam, centum viginti ſeptem prouin-
ciarum principibus, & ducibus, qui eius im
2 perio ſubiecti ſunt, ſalutem. ¶ Cum plurimis gentibus
imperarem, & vniuerſum orbem meæ ditioni ſubiu-
gaſſem, volui nequaquam abúti potentię magnitudi-
ne, ſed clementia, & lenitate gubernare ſubiectos: vt
abſque vllo terrore vitam ſilentio tranſigentes, opta-
3 ta cunctis mortalibus pace fruerentur. ¶ Quærente au
tem me a conſiliarijs meis, quomodo poſſet hoc im-
pleri: vnus qui ſapientia, & fide cæteros præcellebat,
4 & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine, ¶ indica-
uit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſper-
ſum, qui nouis vteretur legibus, & contra omnium
Gentium conſuetudinem faciens, Regum iuſſa con-
temneret, & vniuerſarum concordiam nationum ſua
5 diſſenſione violaret. ¶ Quod cum didiciſſemus, viden-
B tes vnam gẽtem rebellem aduerſus omne hominum
genus peruerſis vti legibus, noſtriſq; iuſſionibus con-

traire.

rraire, & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum
6 pacem, atque concordiam: ¶ iuſſimus, vt quoſcunque
Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt, & ſe-
cundus a rege, & quem patris loco colimus, monſtra-
uerit: cum coniugibus, ac liberis deleantur ab inimi-
cis ſuis, nulluſque eorum miſereatur quartadecima
7 die duodecimi menſis Adar, anni præſentis: ¶ vt ne-
farij homines vno die ad inferos deſcendentes, red-
dant imperio noſtro pacem, quam turbáuerant.

Hucuſque exemplar Epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur,
Pergenſque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei man-
dauerat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum pe-
nitus feruntur interpretum.

8 ¶ Mardochæus aũt deprecatus eſt Dñm memor oĩum
9 operũ eius, ¶ & dixit: Dñe, Domine rex omnipotens,
C in ditione enim tua cuncta ſunt poſita: & non eſt qui
poſſit tuæ réſiſtere voluntati, ſi decréueris ſaluare Iſ-
10 rael. ¶ Tu feciſti cœlum, & terrã, & quidquid cęli ám-
11 bitu cõtinetur. ¶ Dominus oĩum es, nec eſt qui reſiſtat
12 maieſtati tuæ. ¶ Cuncta noſti, & ſcis quia non pro ſu-
perbia, & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fe-
cerim hoc, vt non adorarem Aman ſuperbiſſimum.
13 (¶ Libenter enim ꝓ ſalute Iſrael ẽt veſtigia pedũ eius
D deoſculari paratus eſſem:) ¶ ſed timui ne honorẽ Dei
14 mei transferrem ad hominem: & ne quenquam ado-
15 rarem excepto Deo meo. ¶ Et nunc Domine rex,
Deus Abraham, miſerere populi tui, quia volunt nos
inimici noſtri pérdere, & hæreditatem tuam delére.
16 ¶ Ne deſpicias partem tuam quam redemiſti tibi de
17 Ægypto. ¶ Exaudi deprecationem meam, & propi-
tius eſto ſorti, & funiculo tuo, & conuerte luctum no-
ſtrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuũ
18 Domine, & ne claudas ora te canentium. ¶ Omnis
quoque Iſrael pari mente, & obſecratione, clamauit
ad Dominum, eo quod eis certa mors impénderet.

CAPVT XIIII.

1 ESther quoque regina confúgit ad Dominum,
A pauens periculum quod imminebat. ¶ Cumq;
2 depoſuiſſet veſtes regias, fletibus, & luctui ap-
ta indumenta ſuſcepit, & pro vnguentis varijs, cine-
re, & ſtércore impleuit caput, & corpus ſuũ humilia-
uit ieiunijs: omniaq; loca in quibus antea lætari con-
3 ſuéuerat, crinium laceratione compleuit. ¶ Et depre-
cabatur Dominum Deum Iſrael, dicẽs: Domine mi,
qui rex noſter es ſolus, ádiuua me ſolitariam, & cuius
4 præter te nullus eſt auxiliator alius. ¶ Periculum meũ
5 in manibus meis eſt. ¶ Audiui a patre meo, ꝙ tu Domi
ne tuliſſes Iſrael de cunctis Gẽtibus, & patres noſtros
B ex oĩbus retro maioribus ſuis, vt poſſidéres hæredita-
6 tem ſempiternã, feciſtiq; eis, ſicut locutus es. ¶ Pecca-
uimus in cõſpectu tuo, & idcirco tradidiſti nos in ma
7 nus inimicorũ noſtrorum: ¶ coluimus enim deos eorũ.
8 Iuſtus es Domine. ¶ Et nunc non eis ſufficit, ꝙ duriſſi-
ma nos opprimunt ſeruitute: ſed robur manuũ ſuarũ,
9 idolorũ potentiæ deputantes, ¶ volunt tua mutare ꝓ-
miſſa, & delére hæreditatem tuã, & cláudere ora lau-
dantium te, atq; extinguere gloriã templi, & altaris
10 tui, ¶ vt aperiãt ora Gentiũ, & laudent idolorũ fortitu
dinẽ, & prædicent carnalem regem in ſempiternum.
11 ¶ Ne tradas Domine ſceptrum tuum his qui oõ ſunt,
C ne rideant ad ruinam noſtram: ſed cõuerte conſilium
eorum ſuper eos, & eum qui in nos cœpit ſæuíre, di-
12 ſperde. ¶ Memẽto Domine, & oſtende te nobis in tem
pore tribulationis noſtrę, & da mihi fiduciam Domi-
13 ne rex deorũ, & vniuerſę poteſtatis: ¶ Tribue ſermonẽ
compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & tranſ-
fer cor illius in odium hoſtis noſtri, vt & ipſe pereat,
14 & cæteri qui ei conſentiunt. ¶ Nos autem libera manu
tua, & ádiuua me, nullum aliud auxilium habẽtem,
15 niſi te Domine, qui habes omnium ſcientiam, ¶ & no-
ſti, quia óderim gloriam iniquorum, & deteſter cubi-
16 le incircunciſorum, & oĩs alienigenę. ¶ Tu ſcis neceſſi-
tatem meã quod abóminer ſignũ ſuperbiæ, & gloriæ
meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtẽtatio-
nis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ,
17 & non portem in diebus ſilentij mei, ¶ & quod non co
méderim in menſa Aman, nec mihi placuerit conui-
18 uium Regis, & non bíberim vinum libáminum: ¶ &
nunquam læta ſit ancilla tua, ex quo huc tranſlata
ſum vſq; in præſentem diem, niſi in te Domine Deus
19 Abraham. ¶ Deus fortis ſuper omnes exaudi vocem
eorum qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos
de manu iniquorum, & erue me a timore meo.

CAPVT XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandauit ei (haud dubium quin eſſet Mar-
A dochæus) vt ingrederetur ad regem, & roga-
2 ret pro populo ſuo, & pro pátria ſua. ¶ Memo-
rare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutri
ta ſis in manu mea, quia Aman ſecundus a rege locu-
3 tus eſt contra nos in mortem: ¶ & tu ínuoca Dominũ,
& lóquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

4 ¶ Die autem tertio depoſuit veſtimẽta ornatus ſui, &
5 circúndata eſt gloria ſua. ¶ Cumq; regio fulgéret há-
bitu, & inuocaſſet oĩum rectórẽ, & ſaluatorem Deũ,
6 aſſumpſit duas fámulas: ¶ & ſuper vnã quidem innite-
B. batur, quaſi prę delicijs, & nimia teneritudine corpus
7 ſuum ferre non ſúſtinens: ¶ altera autẽ famularum ſe-
quebatur dominã, defluentia in humũ indumẽta ſu-
8 ſténtans. ¶ Ipſa aũt roſeo colore vultũ perfúſa, & gra-
tis, ac nitentibus oculis triſtem celabat animũ, & ni-
9 mio timore contractũ. ¶ Ingreſſa igitur cuncta per or-
dinem oſtia, ſtetit contra regẽ, vbi ille reſidebat ſuper
ſolium regni ſui, indútus veſtibus regijs, auroq; ful-
gens, & prætioſis lapidibus: eratq; terribilis aſpectu.
10 ¶ Cumq; eleuaſſet faciem, & ardentibus oculis furorẽ
C pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallórem co-
lore mutato, laſſum ſuper ancillulã reclinauit caput.
11 ¶ conuertitq; Deus ſpiritum regis in mãſuetudinem,
& feſtínus, ac metuens exilíuit de ſolio: & ſuſtentans
eam vlnis ſuis, donec redíret ad ſe, his verbis blan-
12 diebatur. ¶ Quid habes Eſther? Ego ſum frater tuus,
13 noli metúere. ¶ Non moriéris: non enim pro te, ſed pro
14 omnibus hæc lex conſtituta eſt. ¶ Accéde igitur, &
15 tange ſceptrum. ¶ Cumque illa reticéret, tulit auream Geneſ. 3.
D virgam, & poſuit ſuper collum eius, et oſculatus eſt b 10.
16 eam, et ait: Cur mihi non lóqueris? ¶ Quę reſpondit: 2.Reg 19
Vidi te domine quaſi Angelum Dei, et conturbatum c.17.
17 eſt cor meum prę timore glorię tuę. ¶ Valde enim mi-
rabilis es Domine, et facies tua plena eſt gratiarum.
18 ¶ Cumque loqueretur, rurſus corruit, & pene exani-
19 mata eſt. ¶ Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri
eius conſolabantur eam.

CAPVT

CAPVT XVI.

Exemplar Epiſtolæ Regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni ſui prouincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

Sup. 11. a.1.
1 REx magnus Artaxerxes, ab India, vſque
A Æthiopiam centum vigintiſeptem prouin-
ciarum dúcibus, ac principibus, qui noſtræ
2 iuſſioni obédiunt, ſalutem dicit. ¶Multi bonitate prin
cipum, & honore qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in
3 ſuperbiam: ¶ & non ſolum ſubiectos regibus nitũtur
opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ip
4 ſos qui dederunt, moliuntur inſidias. ¶ Nec contenti
ſunt gratias nõ agere beneficijs, & humanitatis in ſe
iura violare: ſed Dei quoque cuncta cernentis arbi-
5 trantur ſe poſſe fúgere ſententiam. ¶Et in tantum ve-
ſaniæ prorupérunt, vt eos qui credita ſibi officia dili-
genter obſeruant, & ita cuncta agunt, vt omnium
laude digni ſint, mendaciorum cuniculis conentur
6 ſubuértere, ¶ dum aures principum ſimplices, & ex
ſua natura alios æſtimantes cállida fraude decípiunt.
7 ¶Quę res, & ex veteribus probatur hiſtorijs, & ex his
B q̃ geruntur quotidie, quomodo malis quorundã ſug-
8 geſtionibus regum ſtudia deprauentur. ¶Vnde proui-
9 dendum eſt paci omnium prouinciarum. ¶Nec puta-
re debétis, ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri veni-
re leuitate: ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum
Supra 3. a.1.
10 vt reipublicæ poſcit vtilitas, ferre ſententiam. ¶ Et vt
manifeſtius quod dicimus, intelligatis: Aman filius
Amadathi, & animo, & gente Macedo, alienuſque a
Perſarum ſanguine, & pietatem noſtram ſua crude-
litate commaculãs, peregrinus a nobis ſuſceptus eſt:
11 ¶& tantam in ſe expertus humanitatem, vt pater no-
ſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus, poſt re-
12 gem ſecundus: ¶ qui in tantum arrogantiæ tumorem
ſublatus eſt, vt regno priuare nos niteretur, & ſpiri-
13 tu. ¶ Nam Mardochæum, cuius fide & beneficijs vi-
C uimus, & conſortem regni noſtri Eſther cũ omni gen-
te ſua, nouis quibuſdam, atq; inauditis máchinis ex-
14 petiuit in mortem: ¶ hoc cógitans, vt illis interfectis,
inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum
15 trãsferret in Macédonas. ¶ Nos autem a peſſimo mor
talium Iudæos neci deſtinatos in nulla pénitus culpa
16 repérimus: ſed econtrario, iuſtis vtentes legibus, ¶ &
filios Altiſſimi, & maximi, ſemperque viuentis Dei,
cuius beneficio, & patribus noſtris, & nobis regnum
17 eſt tráditum, & vſque hodie cuſtodítur. ¶Vnde eas li-
teras quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſ
18 ſe írritas. ¶ Pro quo ſcelere ante portas huius vrbis,
ideſt Suſan, & ipſe qui machinatus eſt, & omnis co-
gnatio eius, pendet in patibulis: non nobis, ſed Deo
19 reddente ei quod méruit. ¶Hoc autem edictum quod
D nunc mittimus, in cunctis vrbibus proponatur, vt li-
20 ceat Iudæis vti legibus ſuis. ¶ Quibus debetis eſſe ad-
miniculo, vt eos qui ſe ad necem eorum paráuerant,
poſſint interficere tertiadecima die mẽſis duodecimi,
21 qui vocatur Adar: ¶ hanc enim diem Deus omnipo-
22 tens, mœróris & luctus eis vertit in gaudium. ¶ Vnde
& vos inter cæteros feſtos dies, hanc habetóte diem,
& celebrate eam cum omni lætitia, vt & in póſterum
23 cognoſcatur, ¶omnes, qui fideliter Perſis obediunt, di
gnam pro fide recípere mercédem: qui autem inſidiã
24 tur regno eorum, períre pro ſcelere. ¶ Omnis autem
prouincia, & ciuitas quæ noluerit ſolemnitatis huius
eſſe párticeps, gladio & igne pereat: & ſic deleátur, vt
non ſolum hominibus, ſed etiam beſtijs inuia ſit in
ſempiternum pro exemplo contemptus, & inobe-
dientiæ.

Libri Eſther finis.

L I B E R   I O B.

Hieronymi in librum Iob Præfatio.

COGOR per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionem ſeptuaginta Interpretum criminantur: quaſi non, & apud Græcos, Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo, vel ſenſum e ſenſu, vel ex vtroque commiſtum, & mediæ temperatum genus tranſlationis expreſſerint: & omnia veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe, quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Iob: cui ſi ea, quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis &

obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme, aut octingenti verſus deſunt, vt decurtatus, & laceratus, corroſuſque liber fœditatem ſui publice legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretem: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoq; ſermone, & interdũ Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul vtrunque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant eſchematiſmenos dum, qui aliud loquitur, aliud agit: vt ſi velis anguillam, vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quanto fortius preſſeris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redimiſſe nummis: cuius doctrina, an aliquid profecerim, neſcio. hoc vnum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vſque ad verba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro a verbis Iob, in quibus ait: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo, vſque ad eum locum vbi ante finem voluminis ſcriptum eſt: Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere, hexametri verſus ſunt, dactylo, ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes, & alios pedes, non earundem ſyllabarum, ſed eorundem temporum. Interdum quoque rythmus ipſe dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum lege ſolutis: quod metrici magis, quam ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu vſque ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcei, & Saphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme ſcripturarum cantica comprehendi, legat Philonem, Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laboraſſe, non vt interpretationem antiquam reprehenderem, ſed vt ea quæ in illa, aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certe ſcriptorum vitio deprauata, manifeſtiora, noſtra interpretatione, fierent, qui & Hebræum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipſis cunabulis inter Grammaticos, & Rhetores, & Philoſophos dediti ſumus. Quod ſi apud Græcos poſt Septuaginta editionem, iam Chriſti Euangelio coruſcante, Iudæus, Aquila, & Symmachus, ac Theodotio Iudaizantes hæretici ſunt recepti, qui multa myſteria Saluatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in exaplis habentur apud Eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis viris: quanto magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans (cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro, & fideli aperire ſermone) vel a faſtidioſis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel vncialibus (vt vulgo aiunt) literis onera magis exarata, quam codices: dummodo mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quam emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat vnuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quam maleuolum probet.

Alia eiuſdem Præfatio.

SI aut fiſcellam iunco texerem, aut palmarum folia complicarem, vt in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſolicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia iuxta ſententiam Saluatoris volo operari cibum qui non perit, & antiquam diuinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare, error mihi geminus infigitur: corrector vitiorum, falſarius vocor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, vt etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos. Quapropter, o fratres dilectiſſimi, vnicum nobilitatis, & humilitatis exemplar, pro flabello, calatis, ſporteliſque munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc, & manſura dona ſuſcipite, ac Beatum Job, qui adhuc apud Latinos iacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem, atque victoriam, duplicia ſunt ei vniuerſa reddita: ita ego in lingua noſtra, (vt audacter loquar) feci eum habere quæ amiſerat. Igitur & vos, & vnumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principijs librorum eadem ſemper annectens, rogo, vt vbicunque ſemper præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro vbi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Necnon & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, vt ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis vtile quid ex ocio meo Eccleſijs Chriſti venturum ratus, quam ex aliorum negotio.

Argumentum in Librum Iob.

IN terra quidem habitaſſe Iob Huſitidi, in finibus Idumææ, & Arabiæ fertur: & erat ei antea nomen Iobab. Et accepit vxorem Arabiſſam: & genuit filium quem vocauit Ennon. Erat autem ipſe filius quidem Zaræ, de Eſau filijs filius: de matre vero Boſra, ita vt ſit quintus ab Abraham. Et hi ſunt reges qui regnauerunt in Edom, in qua & ipſe regnauit. Sed primus in ea regnauit Bela filius Beor: & nomen ciuitatis eius Dennaba. Poſt hunc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Poſt Iob autem Huſam, qui erat dux ex Themanorum regione. Et poſt illum regnauit Adad filius Badad, qui excidit Madian in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. Porro liber Iob patientiam, & reliquas virtutes ipſius commendat, diſputationem quoque Iob cum amicis habitam continet: qui licet ad conſolandum veniſſent, iniurioſi tamen & contumelioſi in Iob fuerunt. Nam audientes quod Iob in grauiſſima afflictione conſtitutus, malediceret diei natiuitatis ſuæ, ſe quoque innocentem a Deo tam acerbe affligi aſſereret, ipſum arguunt impatientiæ, arrogantiæ, blaſphemię multorumq; aliorum criminum: propter quæ contendunt ipſum a Deo merito afflictum cum Deus (vt impie volebant) hic tantum malos flagellet: ideoque vt Iob ſe ob ſua peccata a Deo affligi agnoſcat, & ab illis reſipiſcens ad Deum ſe conuertat, iuſtitiæ quoque diuinæ humiliter ſe ſubijciat, multis rationibus exhortantur. Dei potentiam, ſapientiam, iuſtitiam, & bonitatem, aſſidue ad hoc commendantes: item quod Deus in præſenti vita tantum malus mala, & bonis bona diſpenſet, quamobrem Iob reſipiſcenti liberationem a flagellis, & bona quæque promittunt. At Iob ſuam conſtanter tuetur iuſtitiam, & in præſenti vita vniuerſa æque euenire iuſto, & impio: ſed veram iuſtorum retributionem poſt hanc vitam eſſe expectandam aſſerit, nempe futuram reſurrectionem. Tum demum ipſius Iob a Deo correptionem, & reſtitutam fælicitatem, amicos quoque per ipſius orationem Deo reconciliatos hic liber explicat.

CAPVT PRIMVM.

1 VIr erat in terra Hus, nomine Iob: &
A erat vir ille ſimplex, & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens a malo:
2 ꝰ Natique ſunt ei ſeptem filij, & tres
3 filiæ. ꝰ Et fuit poſſeſſio eius ſeptem
millia ouium, & tria millia came-
lorum, quingenta quoque iuga boum, & quingen-
tæ áſinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille
4 magnus inter omnes orientáles. ꝰ Et ibant filij eius,
& faciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque in
die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſoróres ſuas, vt
5 comédere nt, & biberent cum eis. ꝰ Cumque in or-
B bem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob,
& ſanctificabat illos, conſurgenſque dilúculo offe-
rebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim: Ne
forte peccáuerint filij mei, & benedixerint Deo in
6 cordibus ſuis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. ꝰ Qua-
dam autem die cum veniſſent filij Dei, vt aſſiſterent
7 coram Domino, affuit inter eos etiam Satan. ꝰ Cui
dixit Dominus: Vnde venis? Qui reſpondens ait:
8 Circuiui terram, & perambulaui eam. ꝰ Dixitque
Dominus ad eum: Nunquid conſideraſti ſeruum
meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra, homo
ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recédens
9 a malo? ꝰ Cui reſpondens Satan, ait: Nunquid
10 Iob fruſtra timet Deum? ꝰ Nonne tu vallaſti eum,
ac domum eius, vniuerſamque ſubſtantiam per cir
cuitum: operibus manuum eius benedixiſti, & poſ-
11 ſeſſio eius creuit in terra. ꝰ Sed extende paúlulum
C manum tuam, & tange cuncta quæ póſſidet: niſi in
12 faciem benedixerit tibi. ꝰ Dixit ergo Dominus ad
Satan: Ecce, vniuerſa quæ habet, in manu tua
ſunt: tantum in eum ne extendas manum tuam.
13 Egreſſuſque eſt Satan a facie Domini. ꝰ Cum au-
tem quadam die filij, & filiæ eius comédere nt,
& bíberent vinum in domo fratris ſui primogéni-
14 ti, ꝰ nuncius venit ad Iob, qui diceret: Boues ará-
15 bant, & áſinæ paſcebantur iuxta eos: ꝰ & irrué-
runt Sabǽi, tulérunt que omnia, & pueros percuſ-
ſerunt gladio: & euáſi egò ſolus, vt nunciarem ti-
16 bi. ꝰ Cumque adhuc ille loquerétur venit alter, &
dixit: Ignis Dei cécidit e cœlo, & tactas oues pue-
róſque conſumpſit: et effúgi ego ſolus, vt nuncia-
17 rem tibi. ꝰ Sed & illo adhuc loquente, venit alius,
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaſe-
runt camélos, & tulerunt eos, necnon et pueros
percuſſerunt gladio: et ego fugi ſolus, vt nunciarem
18 tibi. ꝰ Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intra-
D uit, et dixit: Filijs tuis, et filiábus veſcentibus, et
bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti,
19 ꝰ repente ventus vehemens irruit a regione deſerti,
et concuſſit quattuor angulos domus, quæ corrúens
oppreſſit liberos tuos, et mortui ſunt: et effúgi ego
20 ſolus, vt nunciarem tibi. ꝰ Tunc ſurrexit Iob, et ſci-
dit veſtimenta ſua: et tonſo capite corruens in ter- ‖ Eccl. 5.
21 ram, adorauit, ꝰ et dixit: ‖ Nudus egreſſus ſum de c. 14.
vtero matris meę, et nudus reuertar illuc. Dominus 1. Tim. 6.
dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita b. 7.
22 factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. ꝰ In om- Infra 2. c
nibus his non peccauit Iob labijs ſuis, neque ſtul- 10.
tum quid contra Deum locutus eſt.

CAPVT II.

1 FActum eſt autem cum quadam die veniſſent fi-
A lij Dei, & ſtarẽt coram Domino, veniſſet quo-
que Satan inter eos, & ſtaret in conſpectu eius,
2 ¶vt diceret Dominus ad Satan: Vnde venis? Qui re-
ſpondens, ait: Circuiui terram, & perambulaui eam.
3 ¶Et dixit Dñs ad Satan: Nũquid conſideraſti ſeruum
meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex
& rectus, ac timens Deum, & recédens a malo, & ad-
huc rétinens innocentiam? Tu autem commouiſti me
4 aduerſus eum, vt affligerẽ eũ fruſtra. ¶Cui rñdens Sa-
B tan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo,
5 dabit pro anima ſua: ¶alióquin mitte manum tuam,
& tange os eius & carnem, & tũc videbis quod in fa-
6 ciẽ benedicat tibi. ¶Dixit ergo Dñs ad Satan: Ecce, in
7 manu tua eſt, verũtamẽ animã illius ſerua. ¶Egreſſus
C igitur Satan a facie Dñi, percuſſit Iob vlcere peſſimo,
8 a planta pedis vſq; ad verticẽ eius, ¶qui teſta ſaniẽ ra
9 débat, ſedens in ſterquilínio. ¶Dixit aũt illi vxor ſua:
Adhuc tu pérmanes in ſimplicitate tua? benedic Deo
10 & mórere. ¶Qui ait ad illã: Quaſi vna de ſtultis mu- Tob.2.d. 22.
lieribus locuta es. ſi bona ſuſcẽpimus de manu Dei;
mala quare nõ ſuſcipiamus? In oĩbus his non pecca-
11 uit Iob labijs ſuis. ¶Igitur audientes tres amici Iob oẽ Sup.1.d. 22.
malũ quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo,
Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar
Naamathítes. Cõdixerant enim, vt pariter venientes
12 viſitarent eũ, & conſolarentur. ¶ Cumque eleuaſſent
D procul oculos ſuos, non cognouerunt eum, & excla-
mantes plorauerunt, ſciſſiſq; véſtibus ſparſérunt pul-
13 uerem ſuper caput ſuum in cęlum. ¶ Et ſedérunt cũ eo
in terra ſeptẽ diébus, & ſeptẽ noctibus, & nemo loque
batur ei verbũ: videbãt enim dolorẽ eſſe vehementẽ.

CAPVT III.

1 POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit die
A ſuo, ¶& locutus eſt.
2 ‖¶ Pereat dies in qua natus ſum, & nox in Ier.20. 14.
3 qua dictum eſt: Conceptus eſt homo.
4 ¶ Dies ille vertatur in tenebras: non requírat eum
Deus déſuper, & non illuſtrétur lumine.
5 ¶ Obſcurent eum ténebræ & vmbra mortis: óccu-
pet eum calígo, & inuoluátur amaritudine.
6 ¶Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat: nõ
cõputétur in diebus anni, nec numeretur in mẽſibus.
7 ¶ Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:
8 ¶ Maledícant ei qui maledicunt diei, qui parati
B ſunt ſuſcitare Leuíathan.
9 ¶ Obtenebrentur ſtellæ caligine eius: expectet
lucem, & non videat nec ortum ſurgentis auróræ.
10 ¶ Quia non concluſit oſtia ventris qui portauit
me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 ¶ Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ex
vtero non ſtatim perij?
12 ¶Quare exceptus génibus? cur lactatus hubéribus.
13 ¶ Nunc enim dormiens ſilérem, & ſomno meo
requiéſcerem.
14 ¶ Cum regibus, & conſúlibus terræ, qui ædifi-
C cant ſibi ſolitudines:
15 ¶ Aut cum principibus, qui póſſident aurum, &
replent domos ſuas argento:
16 ¶ Aut ſicut abortíuum abſcónditum non ſubſíſte-
rem, vel qui concepti non vidérunt lucem.
17 ¶Ibi impij ceſſauerunt a tumultu: & ibi requieue-
runt feſſi róbore.
18 ¶ Et quondam vincti pariter ſine moleſtia non
audierunt vocem exactoris.
19 ¶Paru⁹ & magn⁹ ibi sũt, & ſeruus liber a Dño ſuo.
20 ¶Quare miſero data eſt lux, & vita his qui in ama
ritudine animę ſunt?
21 ¶ Qui expectant mortem, & non venit: quaſi effo-
dientes theſaurum.
22 ¶Gaudentq; vehementer cũ inuenerint ſepulchrũ.
23 ¶Viro cuius abſcóndita eſt via, & circúndedit eum
Deus ténebris?
24 ¶Antequam cómedam ſuſpíro: & tanquam inun-
dantes aquæ ſic rugítus meus:
25 ¶Quia timor quem timébam, euénit mihi: & quod
verebar, áccidit.
26 ¶Nonne diſſimulaui? nonne ſilui? nonne quieui?
& venit ſuper me indignatio.

CAPVT IIII.

1 REſpõdẽs aũt Eliphaz Themanites, dixit: ¶ Si
A cœpérimus loqui tibi, forſitan moleſte acci
2 pies; ſed cõceptũ ſermonẽ tenére quis póterit?
3 ¶ Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti.
4 ¶Vacillantes confirmauerunt ſermones tui, & ge-
nua trementia confortaſti.
5 ¶ Nunc autem venit ſuper te plaga, & defeciſti:
tetigit te, & conturbatus es.
6 ¶ Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua patientia tua,
B & perfectio viarum tuarum?
7 ¶Recordare obſecro te, quis vnquam innocens pe
rijt? aut quando recti deléti ſunt?
8 ¶Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem
& ſéminant dolores, & metunt eos,
9 ¶Flante Deo periſſe, & ſpũ irę eius eſſe cõſumptos.
10 ¶ Rugítus leonis, & vox leænæ, & dentes catulo-
rum leonum contriti ſunt.
11 ¶ Tigris perijt, eo quod non haberet prædam, &
catuli leonis diſſipati ſunt.
12 ¶Porro ad me dictum eſt verbum abſcónditum, &
C quaſi furtiue ſuſcépit auris mea venas ſuſurri eius.
13 ¶In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor
occupare homines.
14 ¶ Pauor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea
pertérrita ſunt.
15 ¶ Et cum ſpiritus me præſente tranſiret, inhorrue-
runt pili carnis meæ.
16 ¶Stetit quidã, cuius non agnoſcebam vultũ, imago
D coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audiui. Infra 25. a.4.
17 ¶Nunquid homo Dei comparatione iuſtificabitur Inf.15.b. 15.
aut factore ſuo purior erit vir?
18 ¶ Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtábiles, ‖& in an- 2.Pet.2. a.4.
gelis ſuis réperit prauitatem.
19 ¶Quãto magis hi qui habitãt domos luteas, qui ter
renũ habẽt fundamentũ, conſumentur velut a tinea?
20 ¶De mane uſque ad veſperam ſuccidentur: & quia
nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 ¶Qui autem réliqui fuerint, auferentur ex eis: mo-
rientur, & non in ſapientia.

CAPVT V.

1 VOca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad ali-
A quem ſanctorum conuertere.
2 ¶ Vere ſtultum intérficit iracundia, &

parũulum

paruulum occidit inuidia.
3 ⚲ Ego vidi ſtultum firma radíce, & maledixi pul-
chritudini eius ſtatim.
4 ⚲ Longe fient filij eius a ſalute: & conterentur in
porta, & non erit qui eruat.
5 ⚲ Cuius meſſem famélicus cómedet, & ipſum ra-
piet armatus, & bibent ſitientes diuitias eius.
6 ⚲ Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non óri-
B tur dolor.
7 ⚲ Homo naſcitur ad laborem, & auis ad volatum.
8 ⚲ Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad
Deum ponam eloquium meum.
9 ⚲ Qui facit magna, & inſcrutabilia, & mirabilia
abſque numero.
10 ⚲ Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ, & írrigat
aquis vniuerſa.
11 ⚲ Qui ponit humiles in ſublíme, & mœrentes éri-
git ſoſpitate.
12 ⚲ Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne poſſint
C implére manus eorum quod cœperant.
‖1.Cor.3 d.19.
13 ⚲‖ Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, &
conſilium prauorum diſſipat.
14 ⚲ Per diem incurrent tenebras: & quaſi in nocte, ſic
palpabunt in meridie.
15 ⚲ Porro ſaluum faciet egénum a gladio oris eo-
rum, & de manu violenti pauperem.
16 ⚲ Et erit egeno ſpes, iniquitas autem cóntrahet os
ſuum.
‖Iac.1.b. 12.
17 ⚲‖ Beatus homo qui corripitur a Deo: increpatio-
nem ergo Domini ne réprobes.
18 ⚲ Quia ipſe vúlnerat, & medétur: pércutit, & ma-
nus eius ſanabunt.
19 ⚲ In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima
non tanget te malum.
20 ⚲ In fame, eruet te de morte: & in bello de manu
D gladij.
21 ⚲ A flagello linguæ abſcondéris: & non timebis ca-
lamitatem cum venerit.
22 ⚲ In vaſtitate, & fame ridebis: & beſtias terræ non
formidabis.
22 ⚲ Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, &
beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 ⚲ Et ſcies quod pacem habeat tabernaculum tuum,
& viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.
25 ⚲ Scies quoque quoniam multiplex erit ſemen tuũ,
& progenies tua quaſi herba terræ.
26 ⚲ Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut in-
fertur aceruus tritici in tempore ſuo.
27 ⚲ Ecce hoc vt inueſtigauimus, ita eſt: quod audi-
tum, mente pertracta.

CAPVT VI.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ⚲ Vtinam appenderentur peccata mea,
2 quibus iram merui: & calamitas quam pa-
tior, in ſtatéra.
3 ⚲ Quaſi aréna maris hæc grauior apparéret: vnde
& verba mea dolore ſunt plena.
4 ⚲ Quia ſagittæ Domini in me ſunt: quarum indi-
gnatio ebíbit ſpiritum meum, & terrores Dómini
militant contra me.
5 ⚲ Nunquid rugiet ónager cum habuerit herbam?
aut mugiet bos, cum ante præſépe plenum ſteterit?
6 ⚲ Aut poterit cómedi inſulſum, quod non eſt ſale
condítum? aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum
affert mortem?
7 ⚲ Quæ prius nolebat tángere anima mea, nunc præ
anguſtia, cibi mei ſunt.
8 ⚲ Quis det vt veniat petitio mea: & quod expecto,
tribuat mihi Deus?
9 ⚲ Et qui cœpit, ipſe me cónterat: ſoluat manum
ſuam, & ſuccídat me?
10 ⚲ Et hæc mihi ſit conſolatio, vt affligens me dolore,
non parcat, nec contradícam ſermonibus Sancti.
11 ⚲ Quæ eſt enim fortitudo mea, vt ſuſtineam? aut
quis finis meus, vt patienter agam?
12 ⚲ Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro
mea ænea eſt.
13 ⚲ Ecce non eſt auxilium mihi in me, & neceſſarij
C quoque mei receſſerunt a me.
14 ⚲ Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, timorem
Domini derelinquit.
15 ⚲ Fratres mei prætererierunt me, ſicut torrens qui
raptim tranſit in conuallibus.
16 ⚲ Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.
17 ⚲ Tempore quo fuerint diſſipati, peribunt, & vt in-
calúerit, ſoluentur de loco ſuo.
18 ⚲ Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum: ambula-
bunt in vacuum, & peribunt.
19 ⚲ Conſiderate ſemitas Thema, itínera Saba, & ex-
pectate pauliſper.
20 ⚲ Confuſi ſunt, quia ſperaui: venerunt quoque vſ-
que ad me, & pudore cooperti ſunt.
21 ⚲ Nũc veniſtis: & modo vidẽtes plagã meã, timetis.
22 ⚲ Nunquid dixi: Afferte mihi, & de ſubſtantia ve-
ſtra donate mihi?
23 ⚲ Vel: Liberate me de manu hoſtis, & de manu ro-
D buſtorum éruite me?
24 ⚲ Docete me, & ego tacebo: & ſi quid forte ignora-
ui, ínſtruite me.
25 ⚲ Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, cum é
vobis nullus ſit qui poſſit argúere me?
26 ⚲ Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, &
in ventum verba profertis.
27 ⚲ Super pupillum irrúitis, & ſubuértere nitímini
amicum veſtrum.
28 ⚲ Veruntamen quod cœpiſtis, explete: præbete au-
rem, & videte an mentiar.
29 ⚲ Reſpondete obſecro abſque contentione: & lo-
quentes id quod iuſtum eſt, iudicate.
30 ⚲ Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem, nec
in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

CAPVT VII.

1 MIlitia eſt vita hominis ſuper terram: & ſicut
A dies mercenarij dies eius.
2 ⚲ Sicut ſeruus deſiderat vmbram, & ſicut
mercenarius præſtolatur finem operis ſui.
3 ⚲ Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes labo-
rioſas enumeraui mihi.
4 ⚲ Si dormiero, dicam: Quando conſurgam? & rur-
ſum expectabo veſperam, & replebor doloribus vſ-
que ad tenebras.
5 ⚲ Induta eſt caro mea putredine, & ſordibus pul-
ueris, cutis mea aruit, & contracta eſt.
6 ⚲ Dies mei velocius tranſierunt, quam a texente
tela ſúcciditur, & conſumpti ſunt abſque vlla ſpe.
7 ⚲ Memento, quia ventus eſt vita mea, & non reuer-

tetur oculus meus, vt videat bona.
8 ¶Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui in me, &
non ſubſiſtam.
9 ¶Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic qui de-
ſcenderit ad inferos non aſcendet.
10 ¶Nec reuertetur vltra in domum ſuam, neque co-
gnoſcet eum amplius locus eius.
11 ¶Quapropter & ego non parcam ori meo, loquar
C in tribulatione ſpiritus mei: confabulabor cum ama-
ritudine animæ meæ.
12 ¶Nunquid mare ego ſum, aut cetus, quia circun-
dediſti me carcere?
13 ¶Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus, & re-
leuabor loquens mecum in ſtratu meo.
14 ¶Terrebis me p̃ ſõnia, & p̄ viſiones horrore cõcuties.
15 ¶Quam ob rem elegit ſuſpendium anima mea, &
mortem oſſa mea.
16 ¶Deſperaui, nequaquam vltra iam viuam: parce
D mihi, nihil enim ſunt dies mei.
17 ¶Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut quid
apponis erga eum cor tuum?
18 ¶Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum.
19 ¶Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt
glutiam ſaliuam meam?
20 ¶Peccaui, q̄d faciã tibi o cuſtos hoĩum? quare po-
ſuiſti me ꝯtriũ tibi, & factus ſum mihimet ipſi grauis?
21 ¶Cur non tollis peccatum meum, & quare non au
fers iniquitatem meam? ecce nunc in puluere dor-
miam: & ſi mane me quæſieris, non ſubſiſtam.

CAPVT VIII.

1 RESpondens autem Baldad Suhites, dixit:
A ¶Vſquequo loqueris talia, & ſpiritus mul
2 tiplex ſermones oris tui?
3 ¶Nunquid Deus ſupplantat iudicium? aut Omni-
potens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 ¶Etiam ſi filij tui peccauerunt ei, & dimiſit eos in
manu iniquitatis ſuæ:
5 ¶Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad Deum, &
Omnipotentem fueris deprecatus:
6 ¶Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim euigilabit
ad te, & pacatum reddet habitaculum iuſtitiæ tuæ.
7 ¶In tantum, vt ſi priora tua fuerint parua, & no-
uiſſima tua multiplicentur nimis.
8 ¶Interroga enim generationem priſtinam, & dili-
genter inueſtiga patrum memoriam.
9 ¶a(Heſterni quippe ſumus, & ignoramus, quoniam
a Pſal. 143 a. 4 ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper terram.)
Iob 14. 2. a. 10 ¶Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & de corde
ſuo proferent eloquia.
11 ¶Nunquid virere poteſt ſcirpus abſque humore?
C aut creſcere carectum ſine aqua?
12 ¶Cum adhuc ſit in flore, nec carpatur manu, ante
omnes herbas areſcit.
13 ¶Sic viæ omnium qui obliuiſcuntur Deum, &
ſpes hypocritæ peribit:
14 ¶Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela ara-
nearum fiducia eius.
15 ¶Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit: ful-
ciet eam, & non conſurget.
16 ¶Humectus videtur antequam veniat Sol, & in
ortu ſuo germen eius egredietur.
17 ¶Super aceruum petrarum radices eius denſabun-
D tur, & inter lapides commorabitur.
18 ¶Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, &
dicet: Non noui te.
19 ¶Hæc eſt enim lætitia viæ eius, vt rurſum de terra
alij germinentur.
20 ¶Deus non proijciet ſimplicem, nec porriget ma-
num malignis.
21 ¶Donec impleatur riſu os tuũ, & labia tua iubilo.
22 ¶Qui oderunt te, induentur confuſione: & taber-
naculum impiorum non ſubſiſtet.

CAPVT IX.

1 ET reſpondens Iob, ait:
A ¶Vere ſcio quod ita ſit, & quod non iuſtifice-
2 tur homo compoſitus Deo.
3 ¶Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei re-
ſpondere vnum pro mille.
4 ¶Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei,
& pacem habuit?
5 ¶Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi quos ſub-
uertit in furore ſuo.
6 ¶Qui commouet terram de loco ſuo, & columnæ
eius concutiuntur.
7 ¶Qui præcipit ſoli, & non oritur: & ſtellas claudit
quaſi ſub ſignaculo.
8 ¶Qui extẽdit cęlos ſolus, & gradit̃ ſup̃ fluctꝰ maris.
9 ¶Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & in-
teriora Auſtri.
10 ¶Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mira-
B bilia quorum non eſt numerus.
11 ¶Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit non
intelligam.
12 ¶Si repente interroget, quis reſpondebit ei? vel
quis dicere poteſt: Cur ita facis?
13 ¶Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo
curuantur qui portant orbem.
14 ¶Quantus ergo ſum ego, vt reſpondeam ei, & lo-
quar verbis meis cum eo?
15 ¶Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum, non re-
ſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor.
16 ¶Et cum inuocantem exaudierit me, non credo
quod audierit vocem meam.
17 ¶In turbine enim conteret me, & multiplicabit
vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 ¶Non concedit requieſcere ſpiritum meum, & im-
plet me amaritudinibus.
19 ¶Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas
C iudicij, nemo audet pro me teſtimonium dicere.
20 ¶Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit
me: ſi innocentem oſtẽdero, prauũ me comprobabit.
21 ¶Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit ani-
ma mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 ¶Vnum eſt quod locutus ſum, & innocentem, &
23 impium ipſe conſumit. ¶Si flagellat, occidat ſe-
mel, & non de pœnis innocentum rideat.
24 ¶Terra data eſt in manus impij, vultum iudicum
eius operit: quod ſi non ille eſt, quis ergo eſt?
25 ¶Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, &
non viderunt bonum.
26 ¶Pertranſierunt quaſi naues poma portantes, ſicut
Aquila volans ad eſcam.
27 ¶Cum dixero: Nequaquam ita loquar: commuto
D faciem meam, & dolore torqueor.
28 ¶Verebar omnia opera mea, ſciens quod non par-
ceres delinquenti.

29 ¶Si autẽ & ſic impius ſum, quare fruſtra laboraui?
30 ¶Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut
mundiſſimæ manus meæ:
31 ¶Tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur
me veſtimenta mea.
32 ¶Neque enim viro qui ſimilis mei eſt, reſpõdebo:
nec qui mecum in iudicio ex æquo poſſit audiri.
33 ¶Non eſt qui vtrunque valeat arguere, & ponere
manum ſuam in ambobus.
34 ¶Auferat a me uirgam ſuam, & pauor eius non me
terreat.
35 ¶Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum
metuens reſpondere.

CAPVT X.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam
A aduerſum me eloquium meum, loquar in
amaritudine animæ meæ.
2 ¶Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi,
cur me ita iudices.
3 ¶Nunquid bonũ tibi videtur, ſi calũnieris me, & op-
primas me opus manuũ tuarũ, & conſiliũ impiorum
4 adiuues? ¶Nunquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut
videt homo, & tu videbis?
5 ¶Nunquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui,
ſicut humana ſunt tempora:
6 ¶Vt quæras iniquitatem meam, & peccatum meũ
B ſcruteris?
7 ¶Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cum ſit ne-
mo qui de manu tua poſſit eruere.
8 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me to-
tum in circuitu: & ſic repente præcipitas me?
9 ¶Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me, &
in puluerem reduces me.
10 ¶Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me
coagulaſti?
11 ¶Pelle, & carnibus veſtiſti me. oſſibus, & neruis
compegiſti me.
12 ¶Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſita-
C tio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.
13 ¶Licet hæc celes in corde tuo, tamen ſcio, quia vni
uerſorum memineris.
14 ¶Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi: cur ab ini
quitate mea mundum me eſſe non pateris?
15 ¶Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi iuſtus, non le-
uabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria.
16 ¶Et propter ſuperbiam quaſi leænam capies me, re
uerſuſque mirabiliter me crucias.
17 ¶Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas i-
D ram tuam aduerſum me, & pœnæ militant in me.
18 ¶Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam cõſum-
ptus eſſem, ne oculus me videret.
19 ¶Fuiſſẽ quaſi nõ eſſẽ, de vtero trãſlatus ad tumulũ.
20 ¶Nunquid non paucitas dierũ meorũ finietur bre-
ui? dimitte ergo me, vt plãgã paululũ dolorẽ meum,
21 ¶Antequam vadam, & non reuertar, ad terram te-
nebroſam, & opertam mortis caligine,
22 ¶Terram miſeriæ, & tenebrarũ, vbi vmbra mortis
& nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

CAPVT XI.

1 REſpondẽs autẽ Sophar Naamathites, dixit:
A ¶Nunquid qui multa loquitur, non & au
2 diet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
3 ¶Tibi ſoli tacebunt homines? & cum cæteros irri-
ſeris, a nullo confutaberis?
4 ¶Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus
ſum in conſpectu tuo.
5 ¶Atque vtinam Deus loqueretur tecum, & aperi-
ret labia ſua tibi.
6 ¶Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quod mul
B tiplex eſſet lex eius, & intelligeres quod multo mino-
ra exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.
7 ¶Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & vſque ad
perfectum, Omnipotentem reperies?
8 ¶Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior in-
ferno, & vnde cognoſces?
9 ¶Longior terra menſura eius, & latior mari.
10 ¶Si ſubuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit,
C quis contradicet ei?
11 ¶Ipſe enim nouit hominum vanitatem, & videns
iniquitatem nonne conſiderat?
12 ¶Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pul
lum onagri ſe liberum natum putat.
13 ¶Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad eũ
manus tuas.
14 ¶Si iniquitatem quæ eſt in manu tua, abſtuleris a
te, & non manſerit in tabernaculo tuo iniuſtitia:
15 ¶Tunc leuare poteris faciem tuam abſque macula
D & eris ſtabilis, & non timebis.
16 ¶Miſeriæ quoque obliuiſceris, & quaſi aquarum,
quæ præterierunt, recordaberis.
17 ¶‖Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad ve ‖Leui. 26 a. 5.
ſperam: & cum te conſumptum putaueris, orieris, vt
lucifer.
18 ¶Et habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, & defoſſus
ſecurus dormies.
19 ¶Requieſces, & non erit qui te exterreat: & depre-
cabuntur faciem tuam plurimi.
20 ¶Oculi autem impiorum deficient, & effugium pe-
ribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ.

CAPVT XII.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ¶Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcũ
2 morietur ſapientia?
3 ¶Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec inferior veſtri Infra 20. a. 2.
ſum: quis enim hæc quæ noſtis, ignorat?
4 ¶Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, inuocabit ‖Prou. 14 a. 2.
Deũ, & exaudiet eũ: deridetur enim iuſti ſimplicitas.
5 ¶Lampas contempta apud cogitationes diuitum
parata ad tempus ſtatutum.
6 ¶Abundant tabernacula prædonum, & audacter
prouocant Deũ, cum ipſe dederit oĩa in manus eorũ.
7 ¶Nimirum interroga iumenta, & docebunt te: &
B volatilia cœli, & indicabunt tibi.
8 ¶Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt
piſces maris.
9 ¶Quis ignorat, ꝙ omnia hæc manus Dñi fecerit?
10 ¶In cuius manu anima omnis viuentis, & ſpiritus
vniuerſæ carnis hominis?
11 ¶Nonne auris verba diiudicat, & fauces comeden Infra 34. a. 3.
tis, ſaporem?
12 ¶In antiqs eſt ſapiẽtia, & ĩ multo tẽpore prudẽtia.
13 ¶Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo, ipſe habet ‖Iſa. 22. f. 22.
conſilium, & intelligentiam.
14 ¶Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi incluſerit Apoc. 3 b. 7.
C hominem, nullus eſt qui aperiat.

15 ¶Si continuerit aquas,omnia ſiccabuntur: & emi-
ſerit eas,ſubuertent terram.
16 ¶Apud ipſum eſt fortitudo,& ſapientia:ipſe nouit,
& decipientem,& eum qui decipitur.
17 ¶Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & iudices
in ſtuporem.
18 ¶Baltheũ regũ diſſoluit,& p̃cingit fune renes eorũ.
19 ¶Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſup-
plantat.
20 ¶Cõmutãs labiũ veraciũ,& doctrinã ſenũ auferẽs.
21 ¶ Effundit deſpectionem ſuper principes, eos qui
D oppreſſi fuerant releuans.
22 ¶Qui releuat profunda de tenebris,& producit in
lucem vmbram mortis.
23 ¶ Qui multiplicat gentes,& perdit eas,& ſubuer-
ſas in integrum reſtituit.
24 ¶Qui immutat cor principum populi terræ, & de-
cipit eos,vt fruſtra incedant per inuium.
25 ¶Palpabunt quaſi in tenebris,& non in luce:& er-
rare eos faciet quaſi ebrios.

CAPVT XIII.

1 ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audiuit
A auris mea:& intellexi ſingula.
2 ¶Secundum ſcientiam veſtram,& ego noui:
nec inferior veſtri ſum.
3 ¶Sed tamen ad Omnipotentem loquar,& diſputa
re cum Deo cupio.
4 ¶ Prius vos oſtendens fabricatores mendacij, &
cultores peruerſorum dogmatum.
5 ¶Atq; vtinã taceretis,vt putaremini eſſe ſapientes.
6 ¶ Audite ergo correptionẽ meam , & iudicium la-
B biorum meorum attendite.
7 ¶Nunquid Deus indiget veſtro mendacio, vt pro
illo loquamini dolos?
8 ¶ Nunquid faciem eius accipitis,& pro Deo iudi-
care nitimini?
9 ¶Aut placebit ei,quem celare nihil poteſt? aut de-
cipietur,vt homo,veſtris fraudulentijs?
10 ¶Ipſe vos arguet , quoniam in abſcondito faciem
eius accipitis.
11 ¶ Statim vt ſe commouerit,turbabit vos:& terror
eius irruet ſuper vos.
12 ¶Memoria veſtra comparabitur cineri:& redigen-
tur in lutum ceruices veſtræ.
13 ¶ Tacete paulisper , vt loquar quodcunque mihi
mens ſuggeſſerit.
14 ¶Quare lacero carnes meas dentibus meis, & ani-
mam meam porto in manibus meis?
15 ¶Etiam ſi occiderit me,in ipſo ſperabo:veruntamẽ
C vias meas in conſpectu eius arguam.
16 ¶ Et ipſe erit ſaluator meus: non enim veniet in
conſpectu eius omnis hypocrita.
17 ¶ Audite ſermonem meum,& ænigmata percipite
auribus veſtris.
18 ¶Si fuero iudicatus,ſcio quod iuſtus inueniar.
19 ¶Quis eſt qui iudicetur mecum? veniat:quare ta-
cens conſumor?
20 ¶ Duo tantum ne facias mihi , & tunc a facie tua
non abſcondar:
21 ¶Manum tuam longe fac a me & formido tua non
me terreat.
22 ¶ Voca me, & ego reſpondebo tibi : aut certe lo-
quar,& tu reſponde mihi.
23 ¶ Quantas habeo iniquitates , & peccata, ſcelera
mea,& delicta,oſtende mihi.
24 ¶Cur faciem tuam abſcondis,& arbitraris me ini-
micum tuum?
25 ¶ Contra folium quod vento rapitur,oſtendis po-
tentiam tuam,& ſtipulam ſiccam perſequeris.
26 ¶Scribis enim contra me amaritudines, & conſu-
mere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.
27 ¶Poſuiſti in neruo pedem meum,& obſeruaſti om
nes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſi-
deraſti.
28 ¶Qui quaſi putredo cõſumendus ſum,& quaſi ve
ſtimentum quod comeditur a tinea.

CAPVT XIIII.

1 HOmo natus de muliere,breui viuens tempo
A re,repletus multis miſerijs. Sup.8.b. 9
2 ¶ Qui quaſi flos egreditur,& conteritur, Pſal.143
& fugit velut vmbra , & nunquam in eodem ſtatu b 4.
permanet.
3 ¶Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi aperire ocu-
los tuos,& adducere eum tecum in iudicium. ‖ Pſalm.
4 ¶‖ Quis poteſt facere mundum de immundo con- 50.b.7.
ceptum ſemine?nonne tu qui ſolus es?
5 ¶Breues dies hominis ſunt,numerus menſium eius
apud te eſt : conſtituiſti terminos eius , qui præteriri
non poterunt.
6 ¶Recede paululum ab eo, vt quieſcat,donec opta-
B ta veniat,ſicut mercenarij,dies eius.
7 ¶Lignum habet ſpem:ſi preciſum fuerit,rurſum vi
reſcit,& rami eius pullulant.
8 ¶Si ſenuerit in terra radix eius,& in puluere emor
tuus fuerit truncus illius:
9 ¶ Ad odorem aquæ germinabit , & faciet comam
quaſi cum primum plantatum eſt:
10 ¶Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atq;
conſumptus,vbi quæſo eſt?
11 ¶Quomodo ſi recedant aquæ de mari , & fluuius
vacuefactus areſcat:
12 ¶ Sic homo cum dormierit non reſurget : donec
atteratur cœlum , non euigilabit, nec conſurget de
ſomno ſuo.
13 ¶Quis mihi hoc tribuat,vt in inferno protegas me
& abſcondas me , donec pertranſeat furor tuus , &
conſtituas mihi tempus in quo recorderis mei?
14 ¶ Putaſne mortuus homo rurſum viuat ? cunctis
diebus, quibus nunc milito , expecto donec veniat
immutatio mea.
15 ¶ Vocabis me, & ego reſpondebo tibi : operi ma-
nuum tuarum porriges dexteram.
16 ¶‖ Tu quidem greſſus meos dinumeraſti,ſed parce ‖ Prou 5. d.18.
peccatis meis.
17 ¶ Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea,ſed curaſti
D iniquitatem meam.
18 ¶ Mons cadens defluit,& ſaxum transfertur de lo-
co ſuo:
19 ¶Lapides excauant aquæ , & alluuione paulatim
terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.
20 ¶Roboraſti eum paululum, vt in perpetuum tran
ſiret:immutabis faciem eius,& emittes eum.
21 ¶Siue nobiles fuerint filij eius,ſiue ignobiles, non
intelliget.
22 ¶Attamen caro eius dum viuet, dolebit: & anima
illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAPVT XV.

1 REſpondens autem Eliphaz Themanites,
A dixit:
2 Nunquid ſapiens reſpondebit, quaſi in
ventum loquens, & implebit ardore ſtomachum
ſuum?
3 Arguis verbis eum qui non eſt æqualis tibi,& lo-
queris quod tibi non expedit.
4 Quantum in te eſt,euacuaſti timorem, & tuliſti
preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris
linguam blaſphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia
tua reſpondebunt tibi.
7 Nunquid primus homo tu natus es,& ante colles
formatus?
8 Nunquid conſilium Dei audiſti, & inferior te
erit eius ſapientia?
9 Quid noſti quod ignoremus?quid intelligis quod
B neſciamus?
‖ Eccl.10. b 8. 10 ‖ Et ſenes, & antiqui ſunt in nobis multo vetu-
ſtiores quam patres tui.
11 Nunquid grande eſt, vt conſoletur te Deus? ſed
verba tua praua hoc prohibent.
12 Quid te eleuat cor tuum: & quaſi magna cogi-
tans,attonitos habes oculos?
13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, vt pro-
feras de ore tuo huiuſcemodi ſermones?
14 Quid eſt homo, vt immaculatus ſit, & vt iuſtus
appareat natus de muliere?
‖ Sup.4.d 18. 15 ‖ Ecce inter ſanctos eius nemo immutabilis,& cę-
li non ſunt mundi in conſpectu eius:
16 Quanto magis abominabilis, & inutilis homo,
qui bibit quaſi aquam iniquitatem?
17 Oſtendam tibi,audi me: quod vidi,narrabo tibi.
18 Sapientes cõfitẽtur,& nõ abſcõdunt patres ſuos.
19 Quibus ſolis data eſt terra, & non tranſiuit alie-
C nus per eos.
20 Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & numerus
annorum incertus eſt tyrannidis eius.
21 Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cum
pax ſit,ille ſemper inſidias ſuſpicatur.
22 Non credit quod reuerti poſſit de tenebris ad lu-
cem,circumſpectans vndique gladium.
23 Cum ſe mouerit ad quærendum panem, nouit
quod paratus ſit in manu eius tenebrarum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eũ,
ſicut regem qui præparatur ad prælium.
25 Tetendit enim aduerſus Deum manum ſuam, &
contra Omnipotentem roboratus eſt.
26 Cucurrit aduerſus eum erecto collo, & pingui
ceruice armatus eſt.
27 Operuit faciem eius craſſitudo, & de lateribus
D eius aruina dependet.
28 Habitauit in ciuitatibus deſolatis, & in domibus
deſertis, quæ in tumulos ſunt redactæ.
29 Non ditabitur, nec perſeuerabit ſubſtantia eius,
nec mittet in terra radicem ſuam.
30 Non recedet de tenebris: ramos eius areſaciet
flamma,& auferetur ſpiritu oris ſui.
31 Non credet fruſtra errore deceptus, quod aliquo
precio redimendus ſit.
32 Antequam dies eius impleantur, peribit: & ma-
nus eius areſcent.
33 Lædetur quaſi vinea, in primo flore botrus eius,
& quaſi oliua proijciens florem ſuum.
34 Congregatio enim hypocritæ ſterilis,& ignis de-
uorabit tabernacula eorũ q munera libẽter accipiũt.
35 ‖ Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & ‖ Iſa.59 b 14.
vterus eius præparat dolos. Pſ.7.d.15

CAPVT XVI.

1 REſpondens autem Iob,dixit:
A Audiui frequenter talia: conſolatores
2 oneroſi omnes vos eſtis.
3 Nunquid habebunt finem verba ventoſa? aut
aliquid tibi moleſtum eſt ſi loquaris?
4 Poteram, & ego ſimilia veſtri loqui: atque vti-
nam eſſet anima veſtra pro anima mea.
5 Conſolarer,& ego vos ſermonibus, & mouerem
caput meum ſuper vos.
6 Roborarem vos ore meo: & mouerem labia
B mea,quaſi parcens vobis.
7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quieſcet
dolor meus:& ſi tacuero,non recedet a me,
8 Nunc autem oppreſſit me dolor meus, & in nihi-
lum redacti ſunt omnes artus mei.
9 Rugę meę teſtimoniũ dicũt contra me,& ſuſcitat
falſiloquus aduerſus faciẽ meam,contradicens mihi.
10 Collegit furorem ſuum in me,& comminans mi-
hi,infremuit contra me dentibus ſuis: hoſtis meus ter
ribilibus oculis me intuitus eſt.
11 Aperuerunt ſuper me ora ſua, & exprobrantes
percuſſerunt maxillam meã, ſatiati ſunt pœnis meis.
12 Concluſit me Deus apud iniquum, & manibus
impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus repente contritus
C ſum: tenuit ceruicem meam, confregit me, & poſuit
me ſibi quaſi in ſignum.
14 Circundedit me lanceis ſuis,cõuulnerauit lumbos
meos, non pepercit, & effudit in terra viſcera mea.
15 Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me
quaſi gigas.
16 Saccum conſui ſuper cutem meam, & operui ci-
nere carnem meam.
17 Facies mea intumuit a fletu,& palpebræ meæ ca-
ligauerunt.
18 Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus meæ,
cum haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias ſanguinem meum, neque inue-
D niat in te locum latendi clamor meus.
20 Ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus
in excelſis.
21 Verboſi amici mei, ad Deum ſtillat oculus meus.
22 Atque vtinam ſic iudicaretur vir cum Deo,quo-

modo iudicatur filius hominis cum collega ſuo.
23 ¶ Ecce enim breues anni tranſeunt:& ſemitam per
quam non reuertar, ambulo.

CAPVT XVII.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabun-
A tur:& ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum.
2 ¶Non peccaui, & in amaritudinibus mora-
tur oculus meus.
3 ¶Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cu-
iuſuis manus pugnet contra me.
4 ¶Cor eorum longe feciſti a diſciplina, propterea
non exaltabuntur.
5 ¶Prædam pollicetur ſocijs, & oculi filiorum eius
B deficient.
6 ¶Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & exem-
plum ſum coram eis.
7 ¶Caligauit ab indignatione oculus meus, & mem
bra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 ¶ Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra
hypocritam ſuſcitabitur.
9 ¶Et tenebit iuſtus viam ſuam,& mundis manibus
C addet fortitudinem.
10 ¶Igitur omnes vos conuertimini,& venite,& non
inueniam in vobis vllum ſapientem.
11 ¶Dies mei tranſierunt,cogitationes meæ diſſipatæ
ſunt,torquentes cor meum.
12 ¶Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tene-
bras ſpero lucem.
13 ¶Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt,& in tene-
D bris ſtraui lectulum meum.
14 ¶Putredini dixi,Pater meus es: Mater mea,& ſo-
ror mea, vermibus.
15 ¶Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea,& patientiam
meam quis conſiderat?
16 ¶In profundiſſimum infernum deſcendent omnia
mea: putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

CAPVT XVIII.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, dixit:
A ¶Vſque ad quem finem verba iactabitis?
2 intelligite prius,& ſic loquamur.
3 ¶Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſorduimus
coram vobis?
4 ¶Qui perdis animam tuam in furore tuo,nunquid
propter te derelinquetur terra,& transferentur rupes
de loco ſuo?
5 ¶ Nonne lux impij extinguetur, nec ſplendebit
flamma ignis eius?
6 ¶Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius:& lucer-
B na quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 ¶Arctabuntur greſſus virtutis eius,& præcipitabit
eum conſilium ſuum.
8 ¶Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis
eius ambulat.
9 ¶ Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet
contra eum ſitis.
10 ¶Abſcondita eſt in terra pedica eius, & decipula
illius ſuper ſemitam.
11 ¶Vndique terrebunt eum formidines, & inuol-
uent pedes eius.
12 ¶ Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat
coſtas illius.
13 ¶Deuoret pulchritudinem cutis eius, conſumat
C brachia illius primogenita mors.
14 ¶Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia eius,& cal-
cet ſuper eum,quaſi rex,interitus.
15 ¶ Habitent in tabernaculo illius ſocij eius qui non
eſt,aſpergatur in tabernaculo eius ſulphur.
16 ¶Deorſum radices eius ſiccentur, ſurſum autem
D atteratur meſſis eius.
17 ¶‖ Memoria illius pereat de terra, & non celebre- ‖ Prou.2.d.22.
tur nomen eius in plateis.
18 ¶Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe
transferet eum.
19 ¶Non erit ſemen eius, neque progenies in populo
ſuo, nec vllæ reliquiæ in regionibus eius.
20 ¶In die eius ſtupebunt nouiſſimi, & primos inua-
21 det horror. ¶ Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, &
iſte locus eius qui ignorat Deum.

CAPVT XIX.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ¶Vſquequo affligitis animam meam, &
2 atteritis me ſermonibus?
3 ¶En, decies confunditis me,& non erubeſcitis op-
primentes me.
4 ¶Nempe & ſi ignoraui, mecũ erit ignorantia mea.
5 ¶ At vos contra me erigimini, & arguitis me op-
probrijs meis.
6 ¶Saltem nunc intelligite,quia Deus non æquo iu-
dicio afflixerit me,& flagellis ſuis me cinxerit.
7 ¶ Ecce,clamabo vim patiens, & nemo audiet: vo-
B ciſerabor,& non eſt qui iudicet. Infra 30.
8 ¶Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſ c.20.
ſum,& in calle meo tenebras poſuit.
9 ¶ Spoliauit me gloria mea, & abſtulit coronam de
10 capite meo. ¶ Deſtruxit me vndique, & pereo, &
quaſi euulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 ¶ Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me habuit
quaſi hoſtem ſuum.
12 ¶Simul venerunt latrones eius,& fecerunt ſibi viã
per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.
13 ¶ Fratres meos longe fecit a me, & noti mei quaſi
alieni receſſerunt a me.
14 ¶ Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me no-
uerant,obliti ſunt mei.
15 ¶Inquilini domus meę,& ancillę meæ,ſicut alienũ
C habuerunt me,& quaſi peregrinus fui in oculis eorũ.
16 ¶Seruum meum vocaui, & nõ reſpondit, ore pro-
prio deprecabar illum.
17 ¶ Halitum meum exhorruit vxor mea, & orabam
filios vteri mei.
18 ¶ Stulti quoque deſpiciebant me:& cum ab eis re-
ceſſiſſem, detrahebant mihi.
19 ¶ Abominati ſunt me quondam conſiliarij mei: &
quem maxime diligebam, auerſatus eſt me.
20 ¶Pelli meæ,cõſumptis carnibus,adhęſit os meum:
& derelicta ſunt tantũmodo labia circa dentes meos.
21 ¶Miſeremini mei,miſeremini mei, ſaltem vos ami
D ci mei,quia manus Domini tetigit me.
22 ¶ Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus
meis ſaturamini?
23 ¶ Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermones mei?
quis mihi det,vt exarentur in libro
24 ¶ Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſcul-
pantur in ſilice?
25 ¶Scio enim quod Redemptor meus viuit,& in no-
uiſſimo die de terra ſurrecturus ſum.

¶Et

26 ¶ Et rurſum circundabor pelle mea, & in carne
mea videbo Deum meum.
27 ¶ Quē viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei cōſpectu
ri ſunt, & nō alius. repoſita eſt hæc mea in ſinu meo.
28 ¶ Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur eum, & ra
dicem verbi inueniamus contra eum?
29 ¶ Fugite ergo a facie gladij: quoniam vltor iniqui-
tatum gladius eſt, & ſcitote eſſe iudicium.

CAPVT XX.

Supr. 12. a. 2.

1 RESpondens autē Sophar Naamathites, dixit:
A ¶ Idcirco cogitationes meæ variæ ſucce-
2 dunt ſibi, & mens in diuerſa rapitur.
3 ¶ Doctrinam qua me arguis, audiam, & ſpiritus in
telligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 ¶ Hoc ſcio a principio, ex quo poſitus eſt homo ſu-
per terram.
5 ¶ Quod laus impiorum breuis ſit, & gaudium hy-
pocritæ ad inſtar puncti.
6 ¶ Si aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius, &
caput eius nubes tetigerit:
7 ¶ Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eum
viderant, dicent: Vbi eſt?
8 ¶ Velut ſomnium auolans non inuenietur, tranſiet
B ſicut viſio nocturna.
9 ¶ Oculus qui eum viderat, non videbit: neque vl-
tra intuebitur eum locus ſuus.
10 ¶ Filij eius atterentur egeſtate, & manus illius red-
dent ei dolorem ſuum.
11 ¶ Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius,
& cum eo in puluere dormient.
12 ¶ Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, ab-
ſcondet illud ſub lingua ſua.
13 ¶ Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in
gutture ſuo.
14 ¶ Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum
intrinſecus.
15 ¶ Diuitias quas deuorauit, euomet: & de ventre il-
lius extrahet eas Deus.
16 ¶ Caput aſpidū ſuget, & occidet eū lingua viperę.
17 (¶ Non videat riuulos fluminis, torrentes mellis, &
butyri.)
18 ¶ Luet quæ fecit omnia, nec tñ conſumetur: iuxta
multitudinem adinuentionū ſuarū, ſic & ſuſtinebit.
19 ¶ Quoniam cōfringens nudauit pauperes: domum
rapuit, & non ædificauit eam.
20 ¶ Nec eſt ſatiatus venter eius: & cum habuerit quæ
concupierat, poſſidere non poterit.
21 ¶ Non remanſit de cibo eius, & propterea nihil per
manebit de bonis eius.
22 ¶ Cum ſatiatus fuerit, arctabitur: æſtuabit, & om-
nis dolor irruet ſuper eum.
23 ¶ Vtinam impleatur venter eius, vt emittat in eum
iram furoris ſui, & pluat ſuper illum bellum ſuum.
24 ¶ Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.
25 ¶ Eductus, & egrediens de vagina ſua, & fulgurās
D ī amaritudine ſua: vadēt, & veniēt ſup eū horribiles.
26 ¶ Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis eius:
deuorabit eum ignis qui non ſuccenditur., affligetur
relictus in tabernaculo ſuo.
27 ¶ Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra con-
ſurget aduerſus eum.
28 ¶ Apertum erit germen domus illius, detrahetur in
die furoris Dei.

29 ¶ Hæc eſt pars hominis impij a Deo: & hæreditas
verborum eius a Domino.

CAPVT XXI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
A ¶ Audite quæſo, ſermones meos, & agite
2 pœnitentiam.
3 ¶ Suſtinete me, & ego loquar: & poſt mea, ſi vide-
bitur, verba, ridete.
4 ¶ Nunquid contra hominem diſputatio mea eſt, vt
merito non debeam contriſtari?
5 ¶ Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperponite di-
gitum ori veſtro.
6 ¶ Et ego quando recordatus fuero, pertimeſco, &
concutit carnem meam tremor.
7 ¶ ‖ Quare ergo impij viuunt, ſubleuati ſunt, confor ‖ Iere. 12. a. 1. Haba. 1. a. 3.
tatique diuitijs?
8 ¶ Semen eorum permanet coram eis, propinquo-
rum turba, & nepotum in conſpectu eorum.
9 ¶ Domus eorum ſecutæ ſunt, & pacatæ, & non eſt
virga Dei ſuper illos.
10 ¶ Bos eorum concepit, & non abortiuit: vacca pe-
B perit, & non eſt priuata fœtu ſuo.
11 ¶ Egrediuntur quaſi greges paruuli eorum, & in-
fantes eorum exultant luſibus.
12 ¶ Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad
ſonitum organi.
13 ¶ Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad infer-
na deſcendunt.
14 ¶ Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, & ſcientiam
viarum tuarum nolumus.
15 ¶ ‖ Quis eſt Omnipotens, vt ſeruiamus ei? & quid ‖ Mal. 3. d. 14.
nobis prodeſt ſi orauerimus illum?
16 Veruntamen quia non ſunt in manu eorum bona
ſua, conſilium impiorum longe ſit a me.
17 ¶ Quoties lucerna impiorū extinguetur, & ſuper-
C ueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris ſui?
18 ¶ Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſicut fa-
uilla, quam turbo diſpergit.
19 ¶ Deus ſeruabit filijs illius dolorem patris, & cum
reddiderit, tunc ſciet.
20 ¶ Videbunt oculi eius interfectionem ſuam, & de
furore Omnipotentis bibet.
21 ¶ Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe?
& ſi numerus menſium eius dimidietur?
22 ¶ Nunquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam,
qui excelſos iudicat?
23 ¶ Iſte moritur robuſtus, & ſanus, diues, & fœlix.
24 ¶ Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis oſſa il-
lius irrigantur:
25 ¶ Alius vero moritur in amaritudine animæ abſ-
que vllis opibus.
26 ¶ Et tamen ſimul in puluere dormient, & vermes
D operient eos.
27 ¶ Certe noui cogitationes veſtras, & ſententias
contra me iniquas.
28 ¶ Dicitis enim: Vbi eſt domus principis? & vbi ta-
bernacula impiorum?
29 ¶ Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc ea-
dem illum intelligere cognoſcetis. (ris ducet.
30 ¶ Quia in diē pditionis ſeruaẽ malus, & ad diē furo
31 ¶ Quis arguet corā eo viā eius? & q̄ fecit, q̄s reddet
32 ¶ Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie (illi?
mortuorum vigilabit.

33 ¶Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnem ho-
minem trahet,& ante ſe innumerabiles.
34 ¶Quomodo igitur conſolamini me fruſtra,cum re
ſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati?

CAPVT XXII.

1 RESpondens autē Eliphaz Themanites,dixit:
A ¶Nunquid Deo poteſt comparari homo,
2 etiam cum perfectæ fuerit ſcientiæ?
3 ¶ Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris ? aut quid ei
confert ſi immaculata fuerit via tua?
4 ¶Nunquid timens arguet te,& veniet tecum in iu-
dicium,
5 ¶Et non propter malitiam tuam plurimam, & in-
finitas iniquitates tuas?
6 ¶ Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſine cau-
ſa,& nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 ¶Aquam laſſo non dediſti,& eſurienti ſubtraxaſti
B panem.
8 ¶In fortitudine brachij tui poſſidebas terram, &
potentiſſimus obtinebas eam.
9 ¶ Viduas dimiſiſti vacuas,& lacertos pupillorum
comminuiſti.
10 ¶ Propterea circumdatus es laqueis,& conturbat
te formido ſubita.
11 ¶Et putabas te tenebras non uiſurum,& impetu a-
quarum inundantium non oppreſſum iri?
12 ¶An non cogitas quod Deus excelſior cœlo ſit, &
ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?
13 ¶Et dicis:Quid enim nouit Deus? & quaſi per ca-
liginem iudicat.
14 ¶Nubes latibulum eius,nec noſtra cōſiderat & cir-
ca cardines cœli perambulat.
15 ¶ Nunquid ſemitam ſeculorum cuſtodire cupis,
C quam calcauerunt viri iniqui ?
16 ¶ Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluuius
ſubuertit fundamentum eorum.
17 ¶Qui dicebant Deo:Recede a nobis:& quaſi nihil
poſſit facere Omnipotens,æſtimabant eum.
18 ¶Cum ille impleſſet domos eorum bonis:quorum
ſententia procul ſit a me.
Pſalm. 106.d.42 19 ¶Videbunt iuſti & lætabuntur,& innocens ſubſa-
nabit eos.
20 ¶Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, & reliquias eo-
rum deuorauit ignis?
21 ¶ Acquieſce igitur ei,& habeto pacem,& per hæc
habebis fructus optimos.
22 ¶Suſcipe ex ore illius legem,& pone ſermones eius
in corde tuo.
23 ¶ Si reuerſus fueris ad Omnipotentem,ædificabe-
D ris,& longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.
24 ¶Dabit pro terra ſilicem,& pro ſilice torrentes au-
reos.
25 ¶ Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos, & ar-
gentum coaceruabitur tibi.
26 ¶Tunc ſuper Omnipotentem delicijs afflues,& ele
uabis ad Deum faciem tuam.
27 ¶Rogabis eum,& exaudiet te,& vota tua reddes.
28 ¶Decernes rem,& veniet tibi,& in vijs tuis ſplen-
debit lumen.
Prou.29 d.23. 29 ¶Qui enim humiliatus fuerit,erit in gloria : & qui
inclinauerit oculos,ipſe ſaluabitur.
30 ¶Saluabitur innocens,ſaluabitur autem in mundi-
tia manuum ſuarum.

CAPVT XXIII.

1 REſpondens autem Iob,ait:
A ¶ Nunc quoque in amaritudine eſt ſermo
2 meus, & manus plagæ meæ aggrauata eſt
ſuper gemitum meum.
3 ¶Quis mihi tribuat vt cognoſcam,& inueniam il-
lum,& veniam vſque ad ſolium eius?
4 ¶Ponam coram eo iudicium,& os meum replebo
increpationibus.
5 ¶ Vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat, & intelli-
B gam quid loquatur mihi.
6 ¶ Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec
magnitudinis ſuæ mole me præmat.
7 ¶ Proponat æquitatem contra me, & perueniet ad
victoriam iudicium meum.
8 ¶Si ad Orientem iero, non apparet: ſi ad Occiden-
tem,non intelligam eum.
9 ¶ Si ad ſiniſtram, quid agam ? non apprehendam
C eum:ſi me vertam ad dexteram non videbo illum.
10 ¶Ipſe vero ſcit viam meam,& probauit me quaſi au-
rum quod per ignem tranſit.
11 ¶Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus, viam eius cu-
ſtodiui,& non declinaui ex ea.
12 ¶ A mandatis labiorum eius non receſſi, & in ſinu
meo abſcondi verba oris eius.
13 ¶Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere poteſt cogi-
D tationem eius:& anima eius quodcunque voluit,hoc
fecit.
14 ¶Cum expleuerit in me voluntatem ſuam, & alia
multa ſimilia præſto ſunt ei?
15 ¶ Et idcirco a facie eius turbatus ſum : & conſide-
rans eum,timore ſolicitor.
16 ¶Deus molliuit cor meum,& Omnipotens contur
bauit me.
17 ¶ Non enim perij propter imminentes tenebras,
nec faciem meam operuit caligo.

CAPVT XXIIII.

1 AB Omnipotente non ſunt abſcondita tem-
A pora : qui autem noueruht eum, ignorant
dies illius.
2 ¶Alij terminos tranſtulerunt,diripuerunt greges,
& pauerunt eos.
3 ¶ Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtulerunt
pro pignore bouem viduæ.
4 ¶ Subuerterunt pauperum viam, & oppreſſerunt
pariter manſuetos terræ.
5 ¶Alij quaſi onagri iu deſerto egrediuntur ad opus
ſuum:vigilantes ad prędam,pręparant panē liberis.
6 ¶ Agrum non ſuum demetunt : & vineam eius,
quem vi oppreſſerint,vindemiant.
7 ¶Nudos dimittunt homines indumenta tollentes,
B quibus non eſt operimentum in frigore:
8 ¶ Quos imbres montium rigant: & non habentes
velamen,amplexantur lapides.
9 ¶ Vim fecerunt deprædantes pupillos: & vulgum
pauperem ſpoliauerunt.
10 ¶Nudis & incedentibus abſque veſtitu, & eſurien
tibus tulerunt ſpicas:.
11 ¶ Inter aceruos eorum meridiati ſunt qui calcatis
torcularibus ſitiunt.
12 ¶De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima
vulneratorū clamauit,& Deus inultū abire nō patit̄.

13 ¶ Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias eius:
C nec reuerſi ſunt per ſemitas eius.
14 ¶ Mane primo conſurgit homicida, interficit ege-
num & pauperem: per noctem vero erit quaſi fur.
15 ¶ Oculus adulteri obſeruat caliginem, dicens:
Non me videbit oculus: & operiet vultum ſuum.
16 ¶ Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condi-
xerant ſibi, & ignorauerunt lucem.
17 ¶ Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur vm-
bram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulãt.
18 ¶ Leuis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta ſit pars
eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.
19 ¶ Ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium, &
vſque ad inferos peccatum illius.
20 ¶ Obliuiſcatur eius miſericordia: dulcedo illius
vermes: non ſit in recordatione, ſed conteratur quaſi
lignum infructuoſum.
21 ¶ Pauit enim ſterilem, quę non parit, & viduę bene
non fecit.
22 ¶ Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cum ſteterit
non credet vitæ ſuæ.
‖ Apo. 2. f. 21. 23 ¶ ‖ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abuti-
tur eo in ſuperbiam: oculi autẽ eius ſunt in vijs illius.
24 ¶ Eleuati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent, &
humiliabuntur ſicut omnia, & auferentur, & ſicut
ſummitates ſpicarum conterentur.
25 ¶ Quod ſi non eſt ita, quis me poteſt arguere eſſe
mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPVT XXV.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, dixit:
A ¶ Poteſtas & terror apud eum eſt qui facit
2 concordiam in ſublimibus ſuis.
3 ¶ Nunquid eſt numerus militum eius? & ſuper
quem non ſurget lumen illius?
Supr. 4. c. 17. 4 ¶ Nunquid iuſtificari poteſt homo comparatus
Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
5 ¶ Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtellæ non ſunt
mundæ in conſpectu eius.
6 ¶ Quãto magis homo putredo, & fili⁹ hoĩs vermis?

CAPVT XXVI.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
A ¶ Cuius adiutor es? nunquid imbecillis?
2 & ſuſtentas brachiũ eius qui non eſt fortis?
3 ¶ Cui dediſti conſilium? forſitan illi qui non habet
ſapientiam, & prudentiã tuam oſtendiſti plurimam.
4 ¶ Quem docere voluiſti? nonne eum qui fecit ſpi-
ramentum?
5 ¶ Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habi-
B tant cum eis.
6 ¶ Nudus eſt infernus coram illo, & nullum eſt ope-
rimentum perditioni.
7 ¶ Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum, & ap-
pendit terram ſuper nihilum.
8 ¶ Qui ligat aquas in nubibus ſuis: vt non erum-
pant pariter deorſum.
9 ¶ Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit ſuper il-
C lud nebulam ſuam.
10 ¶ Terminum circundedit aquis, vſque dum finian-
tur lux & tenebræ.
11 ¶ Columnę cęli cõtremiſcũt, & pauent ad nutũ eius.
12 ¶ In fortitudine illius repente maria congregata
D ſunt, & prudentia eius percuſſit ſuperbum.
13 ¶ Spiritus eius ornauit cœlos: & obſtetricante
manu eius, eductus eſt coluber tortuoſus.
14 ¶ Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum eius:
& cum vix paruam ſtillã ſermonis eius audierimus,
quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPVT XXVII.

1 ADdidit quoque Iob, aſſumens parabolam
A ſuam, & dixit:
2 ¶ Viuit Deus, qui abſtulit iudicium meũ,
& Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit ani-
mam meam.
3 ¶ Quia donec ſupereſt halitus in me, & ſpiritus
Dei in naribus meis.
4 ¶ Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lin-
gua mea meditabitur mendacium.
5 ¶ Abſit a me, vt iuſtos vos eſſe iudicem, donec defi
ciam, non recedam ab innocentia mea.
6 ¶ Iuſtificationem meam quã cępi tenere nõ deſerã:
neq; enim reprehẽdit me cor meũ in omni vita mea.
7 ¶ Sit vt impius, inimicus meus, & aduerſarius
B meus quaſi iniquus.
8 ¶ Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi auare rapiat, &
non liberet Deus animam eius?
9 ¶ Nunquid Deus audiet clamorem eius, cum ve-
nerit ſuper eum anguſtia?
10 ¶ Aut poterit in Omnipotente delectari, & inuoca-
re Deum omni tempore?
11 ¶ Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens
C habeat, nec abſcondam.
12 ¶ Ecce vos omnes noſtis, & quid ſine cauſa vana
loquimini?
13 ¶ Hæc eſt pars hominis impij apud Deum, & hære
ditas violentorũ, quam ab Omnipotente ſuſcipient.
14 ¶ Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt:
& nepotes eius non ſaturabuntur pane.
15 ¶ Qui reliqui fuerint ex eo ſepelientur in interitu,
& viduæ illius non plorabunt.
16 ¶ Si comportauerit quaſi terram argentum, & ſi-
cut lutum præparauit veſtimenta.
17 ¶ Præparabit quidem: ſed iuſtus veſtietur illis: &
argentum innocens diuidet.
18 ¶ Ædificauit ſicut tinea domum ſuam, & ſicut cu-
D ſtos fecit vmbraculum.
19 ¶ ‖ Diues cum dormierit, nihil ſecum auferet: ape- ‖ Pſal. 48. d. 18.
riet oculos ſuos, & nihil inueniet.
20 ¶ Apprehendet eum quaſi aqua, inopia: nocte op-
primet eum tempeſtas.
21 ¶ Tollet eum ventus vrens, & auferet: & velut tur-
bo rapiet eum de loco ſuo.
22 ¶ Et mittet ſuper eum, & non parcet: de manu
eius fugiens fugiet.
23 ¶ Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibilabit ſuper
illum, intuens locum eius.

CAPVT XXVIII.

1 HAbet argentum venarum ſuarum princi-
A pia: & auro locus eſt in quo conflatur.
2 ¶ Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolu-
tus calore in æs vertitur.
3 ¶ Tempus poſuit tenebris, & vniuerſorum finẽ ipſe
cõſiderat: lapidem quoq; caliginis, & vmbrã mortis.
4 ¶ Diuidit torrens a populo peregrinante, eos
quos oblitus eſt pes egentis hominis, & inuios.

5 ¶ Terra de qua oriebatur panis in loco ſuo, igni
ſubuerſa eſt.
6 ¶ Locus ſapphiri lapides eius, & glebæ illius aurũ.
7 ¶ Semitam ignorauit auis, nec intuitus eſt eam
B oculus vulturis.
8 ¶ Non calcauerunt eam filij inſtitorum, nec per-
tranſiuit per eam leæna.
9 ¶ Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſubuertit a
radicibus montes.
10 ¶ In petris riuos excidit, & omne precioſum vidit
oculus eius.
11 ¶ Profunda quoque fluuiotum ſcrutatus eſt, &
abſcondita in lucem produxit. (tiæ?
12 ¶ Sapiẽtia vero vbi inuenit̃? & q̃s eſt loc⁹ intelligẽ-
13 ¶ Neſcit homo precium eius, nec inuenitur in ter-
ra ſuauiter viuentium.
14 ¶ Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare loquitur,
C Non eſt mecum.
15 ¶ ‖ Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appẽ-
detur argentum in commutatione eius.
16 ¶ Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapi
di ſardonycho precioſiſſimo, vel ſapphiro.
17 ¶ Non adęquabitur ei aurum vel vitrum, nec com
mutabuntur pro ea vaſa auri.
18 ¶ Excelſa & eminentia non memorabuntur com
paratione eius: trahitur autem ſapientia de occultis.
19 ¶ Non adæquabitur ei topazius de Aetiopia, nec
D tincturæ mundiſſimæ componetur. (tiæ?
20 ¶ Vnde ergo ſapiẽtia venit? & q̃s eſt loc⁹ intelligẽ-
21 ¶ Abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium,
volucres quoque cœli latet.
22 ¶ Perditio & mors dixerunt: Auribus noſtris audi-
uimus famam eius.
23 ¶ Deus intelligit viã eius, & ipſe nouit locũ illius.
24 ¶ Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia quæ
ſub cœlo ſunt, reſpicit.
25 ¶ Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in
menſura.
26 ¶ Quando ponebat pluuijs legem, & viam procel-
lis ſonantibus.
27 ¶ Tunc vidit illam, & enarrauit, & præparauit, &
inueſtigauit.
28 ¶ Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipſa eſt ſa-
pientia, & recedere a malo intelligentia.

C A P V T XXIX.

1 ADdidit quoque Iob aſſumens parabolam
A ſuam, & dixit.
2 ¶ Quis mihi tribuat, ut ſim iuxta menſes
priſtinos, ſecũdũ dies quibus Deus cuſtodiebat me?
3 ¶ Quando ſplendebat lucerna eius ſuper caput meũ,
& ad lumen eius ambulabam in tenebris?
4 ¶ Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſe-
cretò Deus erat in tabernaculo meo.
5 ¶ Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu
meo pueri mei?
6 ¶ Quando lauabam pedes meos butyro: & petra
fundebat mihi riuos olei?
7 ¶ Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in
platea parabant cathedram mihi?
8 ¶ Videbant me iuuenes, & abſcondebantur: & ſe-
B nes aſſurgentes ſtabant.
9 ¶ Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperpone-
bant ori ſuo.
10 ¶ Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum
gutturi ſuo adhærebat.
11 ¶ Auris audiens beatificabat me, & oculus videns
teſtimonium reddebat mihi.
12 ¶ Eo quod liberaſſem pauperem vociferantem, &
pupillum cui non eſſet adiutor.
13 ¶ Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor vi-
C duæ conſolatus ſum.
14 ¶ Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me, ſicut veſtimen
to, & diademate, iudicio meo.
15 ¶ Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 ¶ Pater eram pauperum: & cauſam quam neſcie-
bam diligentiſſimè inueſtigabam.
17 ¶ Conterebam molas iniqui, & de dẽtibus illius au-
ferebam prædam.
18 ¶ Dicebamque: In nidulo meo moriar, & ſicut pal
ma multiplicabo dies.
19 ¶ Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabi-
tur in meſſione mea.
20 ¶ Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus meus in
D manu mea inſtaurabitur.
21 ¶ Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & in-
tenti tacebant ad conſilium meum.
22 ¶ Verbis meis addere nihil audebant, & ſuper illos
ſtillabat eloquium meum.
23 ¶ Expectabant me ſicut pluuiam, & os ſuum aperie
bant quaſi ad imbrem ſerotinum.
24 ¶ Si quando ridebam ad eos, non credebant: & lux
vultus mei non cadebat in terram.
25 ¶ Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus: cumque
ſederem quaſi rex circunſtante exercitu, eram tamen
mœrentium conſolator.

C A P V T XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores tempore,
A quorum non dignabar patres ponere cum
canibus gregis mei.
2 ¶ Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo,
& vita ipſa putabantur indigni.
3 ¶ Egeſtate, & fame ſteriles, qui rodebant in ſolitu-
dine, ſquallentes calamitate, & miſeria.
4 ¶ Et mandebant herbas, & arborum cortices, &
radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 ¶ Qui de conuallibus iſta rapientes, cum ſingula
reperiſſent, ad ea cum clamore currebant.
6 ¶ In deſertis habitabant torrentium, & in cauernis
terrę, vel ſuper glaream:
7 ¶ Qui inter huiuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub
B ſentibus delicias computabant.
8 ¶ Filij ſtultorum, & ignobilium, & in terra penitus
non parentes.
9 ¶ Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus
ſum eis in prouerbium.
10 ¶ Abominantur me, & longe fugiunt a me, & fa-
ciem meam conſpuere non verentur.
11 ¶ Pharetram enim ſuam aperit, & afflixit me, &
frenum poſuit in os meum.
12 ¶ Ad dexteram orientis calamitates meæ: illico ſur
rexerunt: pedes meos ſubuerterunt, & oppreſſerunt
quaſi fluctibus, ſemitis ſuis.
13 ¶ Diſſipauerunt itinera mea, inſidiati ſunt mihi: &
præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.
14 ¶ Quaſi rupto muro, & aperta ianua, irruerunt ſu-
per me, & ad meas miſerias deuoluti ſunt.

15 ¶ Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti quaſi ventus
C deſideriũ meũ, & velut nubes pertranſijt ſalus mea.
16 ¶ Nunc autẽ in memetipſo marceſcit anima mea,
& poſſident me dies afflictionis.
17 ¶ Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me
comedunt, non dormiunt.
18 ¶ In multitudine eorum conſumitur veſtimentum
meum, & quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.
19 ¶ Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum fauillæ
& cineri.
Sop.19.a.7. 20 ¶ || Clamo ad te & non exaudis me: ſto, & non re-
ſpicis me.
21 ¶ Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus
tuæ aduerſaris mihi.
22 ¶ Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti
me valide.
23 ¶ Scio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt do-
D mus omni viuenti.
24 ¶ Veruntamen non ad conſumptionem eorum a-
mittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſaluabis.
25 ¶ Flebam quondam ſuper eo qui afflictus erat, &
compatiebatur anima mea pauperi.
26 ¶ Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præ-
ſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 ¶ Interiora mea efferbuerunt abſque vlla requie,
præuenerunt me dies afflictionis.
28 ¶ Mærens incedebam ſine furore, cõſurgens in tur-
ba clamabam.
29 ¶ Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.
30 ¶ Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea a-
ruerunt præ caumate.
31 ¶ Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum
meum in vocem flentium.

CAPVT XXXI.

1 PEpigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogita-
A rem quidem de virgine.
2 ¶ Quam enim partem haberet in me Deus
deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis?
3 ¶ Nunquid non perditio eſt iniquo, & alienatio ope
rantibus iniuſtitiam?
Prou.5.d.21. Infr.14.c.31. 4 ¶ Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſ-
ſus meos dinumerat?
5 ¶ Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit in dolo pes
meus.
6 ¶ Appendat me in ſtatera iuſta, & ſciat Deus ſim-
plicitatem meam.
7 ¶ Si declinauit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt
oculos meos cor meum, & ſi in manibus meis adhæ-
ſit macula.
8 ¶ Seram, & alius comedat: & progenies mea era-
dicetur.
9 ¶ Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad
oſtium amici mei inſidiatus ſum:
10 ¶ Scortum alterius ſit vxor mea, & ſuper illam in-
B curuentur alij.
11 ¶ Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.
12 ¶ Ignis eſt vſque ad perditionem deuorans, & om-
nia eradicans genimina.
13 ¶ Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo meo &
ancilla mea, cum diſceptarent aduerſum me.
14 ¶ Quid enim faciam cum ſurrexerit ad iudicandum
Deus? & cum quæſierit, quid reſpondebo illi?
15 ¶ Nunquid non in vtero fecit me, qui & illum
operatus eſt: & formauit me in vulua vnus?
16 ¶ Si negaui, quod volebant pauperibus, & oculos
viduæ expectare feci.
17 ¶ Si comedi buccellam meam ſolus, & non come-
dit pupillus ex ea?
18 ¶ (Quia ab infantia mea creuit mecum miſeratio:
& de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum.)
19 ¶ Si deſpexi pereuntem, eo quod non habuerit in-
dumentum, & abſque operimento pauperem?
20 ¶ Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velle-
C ribus ouium mearum calefactus eſt?
21 ¶ Si leuaui ſuper pupillum manum meam, etiam
cum viderem me in porta ſuperiorem?
22 ¶ Humerus meus a iunctura ſua cadat, & brachium
meum cum ſuis oſſibus confringatur.
23 ¶ Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus ti-
mui Deum, & pondus eius ferre non potui.
24 ¶ Si putaui aurum robur meum: & obrizo dixi, Fi-
ducia mea.
25 ¶ Si lætatus ſum ſuper multis diuitijs meis, & quia
plurima reperit manus mea.
26 ¶ Si vidi Solẽ cum fulgeret, & Lunã incedentẽ clare.
27 ¶ Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſcula
tus ſum manum meam ore meo.
28 ¶ Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra
Deum altiſſimum?
29 ¶ Si gauiſus ſum ad ruinam eius qui me oderat: &
exultaui quod inueniſſet eum malum.
30 ¶ Non enim dedi ad peccandum guttur meum, vt
D expeterem maledicens animam eius.
31 ¶ Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de
carnibus eius, vt ſaturemur?
32 ¶ Foris nõ mãſit peregrinus, oſtiũ meũ viatori patuit.
33 ¶ Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & cela-
ui in ſinu meo iniquitatem meam?
34 ¶ Si expaui ad multitudinem nimiam, & deſpectio
propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec
egreſſus ſum oſtium.
35 ¶ Quis mihi tribuat auditorẽ, vt deſideriũ meum au
diat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe qui iudicat.
36 ¶ Vt in humero meo portem illum, & circundem il
lum quaſi coronam mihi?
37 ¶ Per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, &
quaſi principi offeram eum.
38 ¶ Si aduerſum me terra mea clamat, & cum ipſa ſul
ci eius deflent?
39 ¶ Si fructus eius comedi abſq; pecunia, & animam
agricolarum eius afflixi:
40 ¶ Pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo
ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAPVT XXXII.

1 OMiſerunt autem tres viri iſti reſpondere Iob,
A eo quod iuſtus ſibi videretur.
2 ¶ Et iratus indignatusq; eſt Eliu filius Ba-
rachel Buzites, de cognatione Ram: iratus eſt aũt ad-
uerſum Iob, eo quod iuſtũ ſe eſſe diceret coram Deo.
3 ¶ Porro aduerſum amicos eius indignatus eſt, eo
quod non inueniſſent reſponſionem rationabilem,
ſed tantummodo condemnaſſent Iob.
4 ¶ Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: eo quod ſe
niores eſſent qui loquebantur.

5 ¶ Cum autem vidiſſet quod tres reſpondere non po
B tuiſſent, iratus eſt vehementer.
6 ¶ Reſpondensq; Eliu filius Barachel Buzites, dixit:
Iunior ſum tempore, vos aũt antiquiores: idcirco de-
miſſo capite veritus ſum vobis indicare meã ſñïam.
7 ¶ Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur,
& annorum multitudo doceret ſapientiam.
8 ¶ Sed vt video, ſpiritus eſt in hominibus, & inſpira
tio Omnipotentis dat intelligentiam.
9 ¶ Non ſunt longæui ſapientes, nec ſenes intelligunt
C iudicium.
10 ¶ Ideo dicam, audite me, oſtendam vobis etiam ego
meam ſapientiam.
11 ¶ Expectaui enim ſermones veſtros, audiui prudẽ
tiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus.
12 ¶ Et donec putabam vos aliquid dicere, conſidera-
bam: ſed vt video, non eſt qui poſſit arguere Iob, &
reſpondere ex vobis ſermonibus eius.
13 ¶ Ne forte dicatis, inuenimus ſapientiam, Deus
proiecit eum, non homo.
14 ¶ Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecundum ſer-
D mones veſtros reſpondebo illi.
15 ¶ Extimuerunt nec reſponderunt vltra, abſtuleruntque a ſe eloquia.
16 ¶ Quoniam igitur expectaui, & non ſunt locuti ſte-
terunt, nec vltra reſponderunt.
17 ¶ Reſpondebo & ego partem meam, & oſtendam
ſcientiam meam.
18 ¶ Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat me ſpiri
tus vteri mei.
19 ¶ En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo;
quod lagunculas nouas diſrumpit.
20 ¶ Loquar, & reſpirabo paululum: aperiam labia &
reſpondebo.
21 ¶ Non accipiam perſonam viri, & Deum homini
non æquabo.
22 ¶ Neſcio enim quandiu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me factor meus.

CAPVT XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes ſermo
A nes meos auſculta.
2 ¶ Ecce, aperui os meum, loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 ¶ Simplici corde meo ſermones mei, & ſententiam
puram labia mea loquentur.
4 ¶ Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Omnipoten-
tis viuificauit me.
5 ¶ Si potes rñde mihi, & aduerſus faciẽ meã conſiſte.
6 ¶ Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de eodem lu-
to ego quoque formatus ſum.
7 ¶ Veruntamen miraculum meum non te terreat &
eloquentia mea non ſit tibi grauis.
8 ¶ Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem verborum
tuorum audiui.
9 ¶ Mundus ſum ego, & abſque delicto immacula-
B tus, & non eſt iniquitas in me.
10 ¶ Quia querelas in me reperit: ideo arbitratus eſt
me inimicum ſibi.
11 ¶ Poſuit in neruo pedes meos cuſtodiuit omnes ſe-
mitas meas.
12 ¶ Hoc eſt ergo in quo non es iuſtificatus: reſponde-
bo tibi, quia maior ſit Deus homine.
13 ¶ Aduerſus eum contendis, quod non ad omnia ver
ba reſponderit tibi?
14 ¶ Semel loqtur Deus, & ſecũdo idipſum nõ repetit.
15 ¶ Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit
ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo:
16 ¶ Tunc aperit aures virorum, & erudiẽs eos inſtruit
17 diſciplina. ¶ Vt auertat hominem ab his quę fa-
C cit, & liberet eum de ſuperbia.
18 ¶ Eruens animam eius a corruptione, & vitam il-
lius, vt non tranſeat in gladium.
19 ¶ Increpat quoque per dolorem in lectulo, & om-
nia oſſa eius marceſcere facit.
20 ¶ Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ il-
lius cibus ante deſiderabilis.
21 ¶ Tabeſcet caro eius, & oſſa quæ tecta fuerant, nu-
22 dabuntur. ¶ Appropinquauit corruptioni anima
eius, & vita illius mortiferis.
23 ¶ Si fuerit pro eo angelus loquens vnus de milli-
bus, vt annunciet hominis æquitatem.
24 ¶ Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, vt non de-
ſcendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier.
25 ¶ Conſumpta eſt caro eius a ſupplicijs, reuertatur
ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
26 ¶ Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & vide-
D bit faciẽ eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiã ſuã.
27 ¶ Reſpiciet homines, & dicet, Peccaui, & vere deli-
qui: & vt eram dignus, non recepi.
28 ¶ Liberauit animam ſuam ne pergeret in interitum,
ſed viuens lucem videret.
29 ¶ Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus
30 per ſingulos. ¶ Vt reuocet animas eorum a cor-
ruptione, & illuminet luce viuentium.
31 ¶ Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.
32 ¶ Si autem habes quod loquaris, reſponde mihi, lo-
quere: volo enim te apparere iuſtum.
33 ¶ Quod ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſa-
pientiam.

CAPVT XXXIIII.

1 PRonuncians itaque Eliu, etiã hęc locutus eſt:
A ¶ Audite ſapientes verba mea, & eruditi: au-
2 ſcultate me.
3 ¶ Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu
diiudicat. Sup.12.b.11.
4 ¶ Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus
quid ſit melius.
5 ¶ Quia dixit Iob, Iuſtus ſum, & Deus ſubuertit iu-
dicium meum.
6 ¶ In iudicando enim me mendacium eſt: violenta
ſagitta mea abſque vllo peccato.
7 ¶ Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſannationem
quaſi aquam?
8 ¶ Qui graditur cum operantibus iniquitatem, &
ambulat cum viris impijs?
9 ¶ Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucur
rerit cum eo.
10 ¶ Ideo viri cordati audite me, abſit a Deo impietas,
& ab Omnipotente iniquitas.
11 ¶ Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias ſingu
B lorum reſtituet eis.
12 ¶ Vere enim Deus non condemnabit fruſtra, nec
Omnipotens ſubuertet iudicium.
13 ¶ Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem
poſuit ſuper orbem quem fabricatus eſt?
14 ¶ Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritũ illius & fla-

tum ad ſe trahet:
15 ¶ Deficiet oĩs caro ſimul, & hõ in cinerem reuertet̃.
16 ¶ Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, &
auſculta vocem eloquij mei.
17 ¶ Nunquid qui non amat iudicium, ſanari poteſt?
& quomodo tu eũ qui iuſtus eſt, intantum condẽnas.
18 ¶ Qui dicit regi apoſtata: qui vocat duces impios?
19 ¶ Qui non accipit perſonas principum: nec cogno-
uit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem: o-
pus enim manuum eius ſunt vniuerſi.
20 ¶ Subito morientur, & in media nocte turbabũt po-
puli, & pertranſibũt, & auferent violẽtũ abſq; manu.
21 ¶ Oculi enim eius ſuper vias hominum, & omnes
C egreſſus eorum conſiderat.
22 ¶ Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mortis, vt
abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.
23 ¶ Neque enim vltra in hominis poteſtate eſt, vt
veniat ad Deum in iudicium.
24 ¶ Conteret multos, innumerabiles, & ſtare faciet
alios pro eis.
25 ¶ Nouit enim opera eorum: & idcirco inducet no-
ctem, & conterentur.
26 ¶ Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium.
27 ¶ Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & om-
nes vias eius intelligere noluerunt.
28 ¶ Vt peruenire facerent ad eum clamorem egeni,
& audiret vocem pauperum.
29 ¶ Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui con-
demnet? ex quo abſconderit vultum, quis eſt qui cõ-
D templetur eum, & ſuper gẽtes & ſuper oẽs homines?
30 ¶ Qui regnare facit hominem hypocritam pro-
pter peccata populi.
31 ¶ Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque
non prohibebo.
32 ¶ Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum
vltra non addam.
33 ¶ Nunquid a te Deus expetit eam, quia diſplicuit
tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego: quod ſi quid
noſti melius, loquere.
34 ¶ Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens
audiat me.
35 ¶ Iob autem ſtulte locutus eſt, & verba illius non
ſonant diſciplinam.
36 ¶ Pater mi, probetur Iob vſque ad finem: ne deſi-
nas ab homine iniquitatis.
37 ¶ Qui addit ſuper peccata ſua blaſphemiam: inter
nos interim conſtringatur, & tunc ad iudicium pro-
uocet ſermonibus ſuis Deum.

Deut. 10. d. 17. 2. Paral. 19. c. 7. Sap. 6. b. 8. Eccl. 35. b. 16. Ro. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Ephes 6. b. 9. Colo. 3. d. 25. Act. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17. Sup. 31. 2. 4. Pro. 5. d. 21.

CAPVT XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
A ¶ Nunquid æqua tibi videtur tua cogitatio, vt
2 diceres: Iuſtior ſum Deo?
3 ¶ Dixiſti enim: Non tibi placet quod rectum eſt:
vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
4 ¶ Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & ami-
cis tuis tecum.
5 ¶ Suſpice cœlum & intuere, & contemplare æthe-
B ra quod altior te ſit.
6 ¶ Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ
fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7 ¶ Porro ſi iuſte egeris, quid donabis ei, aut quid
de manu tua accipiet?
8 ¶ Homini qui ſimilis tui eſt nocebit impietas tua:
& filium hominis adiuuabit iuſtitia tua.
9 ¶ Propter multitudinem calumniatorum clama-
bunt: eiulabunt propter vim brachij tyrannorum.
10 ¶ Et non dixit: Vbi eſt Deus qui fecit me, qui dedit
C carmina in nocte?
11 ¶ Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſuper vo-
lucres cœli erudit nos.
12 ¶ Ibi clamabunt, & non exaudiet propter ſuper-
biam malorum.
13 ¶ Non ergo fruſtra audiet Deus, & Omnipotens
cauſas ſingulorum intuebitur.
14 ¶ Etiam cum dixeris, Non conſiderat: iudicare co-
ram illo, & expecta eum.
15 ¶ Nunc enim non infert furorem ſuum, nec vlciſci-
16 tur ſcelus valde. ¶ Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum,
& abſque ſcientia verba multiplicat.

CAPVT XXXVI.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt:
A ¶ Suſtine me paululum, & indicabo tibi:
2 adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
3 ¶ Repetam ſcientiam meam a principio, & opera-
torem meum probabo iuſtum.
4 ¶ Vere enim abſque mendacio ſermones mei, &
perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 ¶ Deus potentes non abijcit, cum & ipſe ſit potens.
6 ¶ Sed non ſaluat impios, & iudicium pauperibus
B tribuit.
7 ¶ Non auferet a iuſto oculos ſuos, & reges in ſolio
collocat in perpetuum, & illi eriguntur.
8 ¶ Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus pau
pertatis.
9 ¶ Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eorum, quia
violenti fuerunt.
10 ¶ Reuelabit quoque aurem eorum, vt corripiat: &
loquetur, vt reuertantur ab iniquitate.
11 ¶ Si audierint, & obſeruauerint, complebunt dies
ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
12 ¶ Si autem non audierint, tranſibunt per gladium,
& conſumentur in ſtultitia.
13 ¶ Simulatores, & callidi prouocant iram Dei, neq;
clamabunt cum vincti fuerint.
14 ¶ Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eo-
rum inter effœminatos.
15 ¶ Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & reuelabit in
tribulatione aurem eius.
16 ¶ Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſſime, & non
habente fundamentum ſubter ſe: requies autem men
ſæ tuæ erit plena pinguedine.
17 ¶ Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cauſam iudi-
C ciumque recipies.
18 ¶ Non te ergo ſuperet ira, vt aliquem opprimas:
nec multitudo donorum inclinet te.
19 ¶ Depone magnitudinem tuam abſque tribulatio-
ne, & omnes robuſtos fortitudine.
20 ¶ Ne protrahas noctẽ, vt aſcendant populi pro eis.
21 ¶ Caue ne declines ad iniquitatem: hanc enim
cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 ¶ Ecce Deus excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei
ſimilis in legiſlatoribus.
23 ¶ Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis poteſt ei
D dicere: Operatus es iniquitatem?
24 ¶ Memẽto q ignores opus eius, de quo cecinerũt viri.
25 ¶ Omnes homines vident eum, vnuſquiſq; intue-

tur procul.
26 ¶ Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram,
numerus annorum eius inæſtimabilis.
27 ¶ Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit imbres ad
inſtar gurgitum.
28 ¶ Qui de nubibus fluũt, quę pretexũt cũcta deſuper.
29 ¶ Si voluerit extendere nubes quaſi tẽtoriũ ſuum,
30 ¶ Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quo-
que maris operiet.
31 ¶ Per hæc enim iudicat populos, & dat eſcas mul-
tis mortalibus.
32 ¶ In manibus abſcondit lucem, & pręcipit ei vt rur-
ſus adueniat.
33 ¶ Annunciat de ea amico ſuo, quod poſſeſſio eius
ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAPVT XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, & emotum eſt de
A loco ſuo.
2 ¶ Audite auditionem in terrore vocis eius: &
ſonum de ore illius procedentem.
3 ¶ Subter omnes cœlos ipſe conſiderat, & lumen il-
lius ſuper terminos terræ.
4 ¶ Poſt eũ rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudi-
nis ſuę, & nõ inueſtigabitur, cũ audita fuerit vox eiꝰ.
5 ¶ Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit
magna & inſcrutabilia.
6 ¶ Qui pręcipit niui, vt deſcendat in terram, & hye-
B mis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 ¶ Qui in manu omnium hominum ſignat, vt nouę-
rint ſinguli opera ſua.
8 ¶ Ingredieť beſtia latibulũ, & in antro ſuo morabiť.
9 ¶ Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab ar-
cturo frigus.
10 ¶ Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſſime
funduntur aquæ.
11 ¶ Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt
lumen ſuum.
12 ¶ Quæ luſtrant per circuitum quocunque eas vo-
luntas gubernantis duxerit, ad omne quod præcepe-
rit illis ſuper faciem orbis terrarum.
13 ¶ Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in quocun
C que loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſerit inueniri.
14 ¶ Auſculta hæc Iob: ſta, & cõſidera mirabilia Dei.
15 ¶ Nunquid ſcis quando præceperit Deus pluuijs,
vt oſtenderent lucem nubium eius?
16 ¶ Nunquid noſti ſemitas nubium magnas, & per-
fectas ſcientias?
17 ¶ Nonne veſtimenta tua calida ſunt cum perflata
fuerit terra Auſtro?
18 ¶ Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos, qui ſoli-
D diſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
19 ¶ Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quippe in-
uoluimur tenebris.
20 ¶ Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi locutus
fuerit homo, deuorabitur.
21 ¶ At nunc non vident lucem: ſubito aer cogetur
in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.
22 ¶ Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formi-
doloſa laudatio.
23 ¶ Digne eum inuenire non poſſumus: magnus for-
titudine & iudicio, & iuſtitia, & enarrari non poteſt.
24 ¶ Ideo timebunt eum viri, & non audebunt con-
templari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAPVT XXXVIII.

1 REſpondens autem Dominus Iob de turbine,
A dixit:
2 ¶ Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermo-
nibus imperitis?
3 ¶ Accinge ſicut vir lumbos tuos, interrogabo te, &
reſponde mihi.
4 ¶ Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ:
indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 ¶ Quis poſuit menſuras eius ſi noſti? vel quis teten
dit ſuper eam lineam?
6 ¶ Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut quis
demiſit lapidem angularem eius?
7 ¶ Cum me laudarent ſimul aſtra matutina: & iubi-
larent omnes filij Dei?
8 ¶ Quis concluſit oſtijs mare, quando erumpebat
quaſi de vulua procedens.
9 ¶ Cum ponerem nubem veſtimentum eius, & ca-
ligine illud quaſi pannis infantię obuoluerem?
10 ¶ Circundedi illud terminis meis, & poſui vectem
& oſtia;
11 ¶ Et dixi, vſque hũc venies, & non procedes am-
B plius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.
12 ¶ Nunquid poſt ortum tuum pręcepiſti diluculo, &
oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 ¶ Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti
impios ex ea?
14 ¶ Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & ſtabit ſicut
veſtimentum.
15 ¶ Auferetur ab impijs lux ſua, & brachium excel-
ſum confringetur.
16 ¶ Nunquid ingreſſus es profunda maris, & in no-
uiſſimis abyſſi deambulaſti?
17 ¶ Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia
tenebroſa vidiſti?
18 ¶ Nunquid conſideraſti latitudinem terræ? indica
mihi, ſi noſti omnia.
19 ¶ In qua via lux habitet, & tenebrarũ q̃s locus ſit.
20 ¶ Vt ducas vnumquodque ad terminos ſuos, &
intelligas ſemitas domus eius.
21 ¶ Sciebas tunc quod naſciturus eſſes? & numerum
C dierum tuorum noueras?
22 ¶ Nunquid ingreſſus es theſauros niuis, aut theſau-
ros grandinis aſpexiſti?
23 ¶ Quę preparaui in tempus hoſtis, in diem pugnę &
belli?
24 ¶ Per quam viam ſpargitur lux, diuiditur æſtus ſu-
per terram?
25 ¶ Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum, & viã
ſonantis tonitrui.
26 ¶ Vt plueret ſuper terram, abſq; homine in deſerto,

vbi

vbi nullus mortalium commoratur.
27 ¶ Vt impleret inuiam & deſolatam, & produceret
28 herbas virentes? ¶ Quis eſt pluuiæ pater? vel quis
genuit ſtillas roris?
29 ¶ De cuius vtero egreſſa eſt glacies? & gelu de cœ-
lo quis genuit?
30 ¶ In ſimilitudinem lapidis aquę durantur, & ſuper-
D ficies abyſſi conſtringitur.
31 ¶ Nũquid coniungere valebis micantes ſtellas Pleia-
das, aut gyrum Arcturi poteris diſſipare?
32 ¶ Nunquid producis Luciferum in tempore ſuo, &
veſperum ſuper filios terræ conſurgere facis?
33 ¶ Nunquid noſti ordinem cœli, & pones rationem
eius in terra?
34 ¶ Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam, & im-
petus aquarum operiet te?
35 ¶ Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia
dicent tibi, Adſumus?
36 ¶ Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam?
vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 ¶ Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum
cœli quis dormire faciet?
38 ¶ Quando fundebatur puluis in terra, & glebæ com
pingebantur?

CAPVT XXXIX.

1 NVnquid capies leænæ prædam, & animam
A catulorum eius implebis.
2 ¶ Quando cubant in antris, & in ſpecubus
inſidiantur?
Pſal.146.9.
3 ¶ ‖ Quis præparat coruo eſcã ſuam, qñ pulli eius cla
mant ad Deũ, vagantes, eo quod non habent cibos?
4 ¶ Nunquid noſti tempus partus ibicum in petris?
vel parturientes ceruas obſeruaſti?
5 ¶ Dinumeraſti menſes conceptus earum, & ſciſti
tempus partus earum?
6 ¶ Incuruãtur ad fętũ, & pariunt, & rugitus emittũt.
7 ¶ Separantur filij earum, & pergunt ad paſtum: e-
grediuntur, & non reuertuntur ad eas.
8 ¶ Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula eius
9 quis ſoluit? ¶ Cui dedi in ſolitudine domum, &
tabernacula eius in terra ſalſuginis?
10 ¶ Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem e-
B xactoris non audit.
11 ¶ Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ, & virentia quæ-
que perquirit.
12 ¶ Nunquid volet rhinoceros ſeruire tibi aut mora-
bitur ad præſepe tuum?
13 ¶ Nunquid alligabis rhinocerota ad arandum loro
tuo? aut confringet glebas vallium poſt te?
14 ¶ Nunquid fiduciam habebis in magna fortitudine
eius, & derelinques ei labores tuos?
15 ¶ Nunquid credes illi quod ſementem reddat tibi,
& aream tuam congreget?
16 ¶ Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis herodij, & ac-
17 cipitris. ¶ Quando derelinquit oua ſua in terra, tu
forſitan in puluere calefacies ea?
18 ¶ Obliuiſcitur quod pes conculcet ea, aut beſtia a-
gri conterat.
19 ¶ Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui, fruſtra la
C borauit nullo timore cogente.
20 ¶ Priuauit enim eam Deus ſapientia, nec dedit illi
intelligentiam.
21 ¶ Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet
equum, & aſcenſorem eius.
22 ¶ Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circun
dabis collo eius hinnitum.
23 ¶ Nunquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas? gloria
narium eius terror.
24 ¶ Terram vngula fodit, exultat audacter: in occur-
ſum pergit armatis.
25 ¶ Contemnit pauorem, nec cedit gladio.
26 ¶ Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta &
clypeus.
27 ¶ Feruens, & fremens ſorbet terram, nec reputat tu-
bę ſonare clangorem.
28 ¶ Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odora-
tur bellum, exhortationẽ ducũ & vlulatũ exercitus.
29 ¶ Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit accipi-
D ter expandens alas ſuas ad Auſtrum?
30 ¶ Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila,
& in arduis ponet nidum ſuum?
31 ¶ In petris manet, & in præruptis ſilicibus commo
ratur atque inacceſſis rupibus.
32 ¶ Inde contemplatur eſcam, & de longe oculi eius
proſpiciunt.
33 ¶ Pulli eius lambent ſanguinem: & vbicunque ca-
dauer fuerit, ſtatim adeſt.
34 ¶ Et adiecit Dominus, & locutus eſt ad Iob:
35 ¶ Nunquid qui contendit cum Deo, tam facile con-
quieſcit? vtique qui arguit Deum, debet rñdere ei.
36 ¶ Reſpondens autem Iob Domino, dixit:
37 ¶ Qui leuiter locutus ſum, reſpondere quid poſſum?
manum meam ponam ſuper os meum.
38 ¶ Vnum locutus ſum, quod vtinam non dixiſſem:
& alterum, quibus vltra non addam.

CAPVT XL.

1 REſpondẽs autem Dñs Iob de turbine, dixit:
A ¶ Accinge ſicut vir lumbos tuos, interro-
2 gabo te, & indica mihi.
3 ¶ Nunquid irritum facies iudicium meum, & con-
demnabis me, vt tu iuſtificeris?
4 ¶ Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili
5 tonas? ¶ Circunda tibi decorem, & in ſublime eri-
gere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.
6 ¶ Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens om
nem arrogantem humilia.
7 ¶ Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos, & con
B tere impios in loco ſuo.
8 ¶ Abſconde eos in puluere ſimul, & facies eorum
demerge in foueam:
9 ¶ Et ego confitebor qđ ſaluare te poſſit dextera tua.
10 ¶ Ecce, Behemoth quem feci tecum, fœnum quaſi
bos comedet.
11 ¶ Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in
vmbilico ventris eius.
12 ¶ Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, nerui teſti-
culorum eius perplexi ſunt.
13 ¶ Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago illius quaſi la
minæ ferreæ.
14 ¶ Ipſe eſt principium viarum Dei qui fecit eum, ap
C plicabit gladium eius.
15 ¶ Huic mõtes herbas ferunt: oẽs beſtię agri ludẽt ibi.
16 ¶ Sub vmbra dormit in ſecreto calami, & in locis
humentibus.
17 ¶ Protegunt vmbræ vmbram eius, circundabunt
eum ſalices torrentis.

18 ¶ Ecce, abſorbebit fluuium,& non mirabitur:& ha
bet fiduciam quod influat Iordanis in os eius.
19 ¶ In oculis eius quaſi hamo capiet eum, & in ſudi-
bus perforabit nares eius.
20 ¶ An extrahere poteris leuiathan hamo,& fune liga
bis linguam eius?
21 ¶ Nunquid pones circulum in naribus eius, aut ar-
milla perforabis maxillam eius?
22 ¶ Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur
D tibi mollia?
23 ¶ Nunquid feriet tecum pactum, & accipies eum
ſeruum ſempiternum?
24 ¶ Nunquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis eum an-
cillis tuis?
25 ¶ Concident eum amici,diuident illũ negociatores?
26 ¶ Nunquid implebis ſagenas pelle eius, & gurgu-
ſtium piſcium capite illius?
27 ¶ Pone ſuper eum manum tuam: memento belli,
nec vltra addas loqui.
28 ¶ Ecce, ſpes eius fruſtrabitur eum, & videntibus
cunctis præcipitabitur.

CAPVT XLI.

1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis enim
A reſiſtere poteſt vultui meo?
2 ¶ Quis ante dedit mihi,vt reddam ei?om-
nia quæ ſub cœlo ſunt, mea ſunt.
3 ¶ Non parcam ei, & verbis potentibus,& ad depre
candum compoſitis.
4 ¶ Quis reuelabit faciem indumenti eius? & in me-
dium oris eius quis intrabit?
5 ¶ Portas vultus eius quis aperiet? per gyrum den-
tium eius formido.
6 ¶ Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſqua
mis ſe prementibus.
7 ¶ Vna vni coniungitur,& ne ſpiraculum quidem in
cedit per eas.
8 ¶ Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquam
ſeparabuntur.
9 ¶ Sternutatio eius ſplendor ignis, & oculi eius vt
B palpebræ diluculi.
10 ¶ De ore eius lampades procedunt, ſicut tedæ ignis
accenſæ.
11 ¶ De naribus eius procedit fumus ſicut ollæ ſuccen
ſæ atque feruentis.
12 ¶ Halitus eius prunas ardere facit,& flamma de ore
eius egreditur.
13 ¶ In collo eius morabitur fortitudo, & faciem eius
præcedit egeſtas.
14 ¶ Membra carnium eius cohærentia ſibi: mittet con
C tra eum flumina,& ad locum alium non ferentur.
15 ¶ Cor eius indurabitur tamquam lapis, & ſtringe-
tur quaſi malleatoris incus.
16 ¶ Cum ſublatus fuerit, timebunt angeli, & territi
purgabuntur.
17 ¶ Cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non
poterit neque haſta, neque thorax:
18 ¶ Reputabit enim quaſi paleas ferrum, & quaſi li-
gnum putridum, æs.
19 ¶ Non fugabit eum vir ſagittarius,in ſtipulam ver-
ſi ſunt ei lapides fundæ.
20 ¶ Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit
D vibrantem haſtam. ¶ Sub ipſo erunt radij ſolis. &
21 ſternet ſibi aurum quaſi lutum.
22 ¶ Ferueſcere faciet quaſi ollam, profundum mare:
& ponet quaſi cum vnguenta bulliunt.
23 ¶ Poſt eum lucebit ſemita: æſtimabit abyſſum quaſi
ſeneſcentem.
24 ¶ Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur
ei, qui factus eſt vt nullum timeret.
25 ¶ Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper vniuerſos
filios ſuperbiæ.

CAPVT XLII.

1 REſpondens autem Iob Domino, dixit:
A ¶ Scio quia omnia potes,& nulla te latet
2 cogitatio.
3 ¶ Quis eſt iſte qui celat conſilium abſque ſcientia?
ideo inſipienter locutus ſum, & quæ vltra modum
excederent ſcientiam meam.
4 ¶ Audi, & ego loquar: interrogabo te, & reſponde
mihi.
5 ¶ Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus
videt te.
6 ¶ Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam
B in fauilla & cinere.
7 ¶ Poſtquam autem locutus eſt Dominus verba hęc
ad Iob,dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus eſt fu-
ror meus in te, & in duos amicos tuos:quoniam non
eſtis locuti coram me rectum,ſicut ſeruus meus Iob.
8 ¶ Sumite ergo vobis ſeptem tauros & ſeptem arie-
tes,& ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocau-
ſtum pro vobis: Iob autem ſeruus meus orabit pro
vobis: faciem eius ſuſcipiam, vt non vobis impute-
tur ſtultitia: neque enim locuti eſtis ad me recta ſicut
ſeruus meus Iob.
9 ¶ Abierunt ergo Eliphaz Themanithes, & Baldad
C Suhites,& Sophar Naamathites: & fecerunt ſicut lo-
cutus fuerat Dominus ad eos: & ſuſcepit Dominus
faciem Iob.
10 ¶ Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam
Iob,cum oraret ille pro amicis ſuis. & addidit Domi
nus omnia quæcunque fuerant Iob,duplicia.
11 ¶ Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui,& vni
uerſæ ſorores ſuæ,& cuncti qui nouerant eum prius:
& comederunt cum eo panem in domo eius, & mo-
uerunt ſuper eum caput, & conſolati ſunt eum ſuper
omni malo quod intulerat Dominus ſuper eum. Et
dederunt ei vnuſquiſque ouem vnam, & inaurem
D auream vnam.
12 ¶ Dominus autem benedixit nouiſſimis Iob magis
quam principio eius. Et facta ſunt ei quatuordecim
millia ouium,& ſex millia camelorum,& mille iuga
boum, & mille aſinæ.
13 ¶ Et fuerunt ei ſeptem filij,& tres filiæ.
14 ¶ Et vocauit nomen vnius Diem, & nomen ſecun-
dæ Caſſiam,& nomen tertiæ Cornuſtibij.
15 ¶ Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpecioſæ ſicut
filiæ Iob in vniuerſa terra: deditque eis pater ſuus hę
reditatem inter fratres earum.
16 ¶ Vixit autem Iob poſt hæc, centum quadraginta
annis, & vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum,
vſque ad quartam generationem, & mortuus eſt ſe-
nex, & plenus dierum.

Libri Iob finis.

LIBER PSALMORVM.

Prologus Beati Hieronymi in Pſalterium, quod ſecundum Septuaginta editionem correxit.

PSALTERIVM Romæ dudum poſitus emendaram: & iuxta ſeptuaginta Interpretes licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis o Paula, & Euſtochium, ſcriptorum vitio deprauatum, pluſq; antiquum errorem quam nouam emendationem valere: me cogitis vt veluti quodam nouali ſciſſum iam aruum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem: æquum eſſe dicentes, vt, quod crebro male pullulat, crebrius ſuccidatur. Vnde conſueta præfatione commoneo tam vos quibus forte labor iſte deſudat; quam eos qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, vt quæ diligenter emendaui, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi vnuſquiſque vel iacentem lineam, vel radiantia ſigna, ideſt obelos, vel aſteriſcos. Et vbicunque viderit uirgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta quæ impreſſimus, ſciat in ſeptuaginta Tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellę ſimilitudinem, de Hebręis uoluminibus additum nouerit ęque uſque ad duo puncta, iuxta Theodotionis duntaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis a ſeptuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & uobis & ſtudioſo cuiq; feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui, uel inuidia, uel ſupercilio malint contemnere uideri pręclara, quam diſcere: & de turbulento magis riuo, quam de puriſſimo fonte potare.

PSALMVS PRIMVS.

1
A BEATVS vir qui non abijt in conſi-
lio impiorum, & in via peccatorum
non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ
non ſedit:
Ioſ.1.b.8. 2 ‖ Sed in lege Domini voluntas e-
ius: & in lege eius meditabitur die ac nocte.
Iere.17 b.8. 3 ‖ Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſe-
cus decurſus aquarum: quod fructum ſuum dabit in
tempore ſuo.
Et folium eius non defluet: & omnia quęcunque fa-
ciet, proſperabuntur.
4 Non ſic impij, non ſic: ſed tanquam puluis quem
proijcit ventus a facie terræ.
5 Ideo non reſurgunt impij in iudicio: neque pecca-
tores in concilio iuſtorum.
6 Quoniam nouit Dominus viam iuſtorum: & iter
impiorum peribit.

PSALMVS II.

1
A QVare fremuerunt Gentes, & populi medita-
ti ſunt inania?
2 Aſtiterunt reges terræ & principes cō-
[illegible] vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Act. 4. c.25.
CHRISTVM eius.
3 Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus a
nobis iugum ipſorum.
4 Qui habitat in cœlis irridebit eos: & Dominus
5 ſubſannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira ſua:
& in furore ſuo conturbabit eos.
6 Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion ‖ Act.13
montem ſanctum eius: prædicans pręceptum eius. c.33.
7 ‖ Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego ho- Hebr.1 a & 5 b
die genui te. 5.

8 ♀ Poſtula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem
C tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.
9 ♀‖ Reges eos in virga ferrea: & tanquam vas figu- ‖ Apo.2. g.27.& 19.c.15.
li confringes eos.
10 ♀ Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis
terram.
11 ♀ Seruite Dño in timore: & exultate ei cũ tremore.
12 ♀ Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur
Dominus: & pereatis de via iuſta.
13 ♀ Cum exarſerit in breui ira eius, beati omnes qui
confidunt in eo.

1 *Pſalmus David, cum fugeret a facie Abſalon filij ſui. (2.Reg.15.14) III.*

2 DOmine, quid multiplicati ſunt qui tribulãt
A me? multi inſurgunt aduerſum me.
3 ♀ Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus
ipſi in Deo eius.
4 ♀ Tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea,
& exaltans caput meum.
5 ♀ Voce mea ad Dominum clamaui: & exaudiuit
me de monte ſancto ſuo.
6 ♀‖ Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exurrexi: quia ‖ Io.2. d. 21.
Dominus ſuſcepit me.
7 ♀ Non timebo millia populi circundantis me: exur-
B ge Domine, ſaluum me fac Deus meus.
8 ♀ Quoniam tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi
ſine cauſa: dentes peccatorum contriuiſti.
9 ♀ Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum benedi-
ctio tua.

1 *In finem in carminibus, Pſalmus David. IIII.*

2 CVm inuocarem, exaudiuit me Deus iuſtitię
A meę: in tribulatione dilataſti mihi: Miſere-
re mei, & exaudi orationem meam.
3 ♀ Filij hominum vſquequo graui corde? vt quid di
ligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 ♀ Et ſcitote quoniam mirificauit Dominus ſanctum
ſuum: Dominus exaudiet me cum clamauero ad eũ.
5 ♀‖ Iraſcimini & nolite peccare: quæ dicitis in cordi- ‖ Eph. 4 .26.
bus veſtris, & in cubilibus veſtris, compungimini.
6 ♀ Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Do-
B mino. multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona?
7 ♀ Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domi-
ne: dediſti lætitiam in corde meo.
8 ♀ A fructu frumenti, vini, & olei ſui multiplicati
ſunt.
9 ♀ In pace in idipſum dormiam & requieſcam.
10 ♀ Quoniã tu Dñe ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

1 *In finem pro ea quæ hęreditatem conſequitur. Pſalmus David. V.*

2 VErba mea auribus percipe Domine intelli-
A ge clamorem meum.
3 ♀ Intende voci orationis meæ, rex meus
& Deus meus.
4 ♀ Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies
vocem meam:
5 ♀ Mane aſtabo tibi & videbo: quoniam non Deus
volens iniquitatem tu es.
6 ♀ Neque habitabit iuxta te malignus, neque perma
nebunt iniuſti ante oculos tuos.
7 ♀ Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes
omnes qui loquuntur mendacium.
B Virum ſanguinũ & doloſum abominabitur Dñs.
8 ♀ Ego autem in multitudine miſericordiæ tuæ in-
troibo in domum tuam: adorabo ad templum ſan-
ctum tuum in timore tuo.
9 ♀ Domine deduc me in iuſtitia tua: propter inimi-
cos meos dirige in conſpectu tuo viam meam.
10 ♀ Quoniam non eſt in ore eorum veritas: cor eorum
C vanum eſt.
11 ♀‖ Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis ‖ Inf. 13. b 3.
doloſe agebant, iudica illos Deus.
Decidant a cogitationibus ſuis, ſecundum multitu Rom. 3. b.13.
dinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irri-
tauerunt te Domine.
12 ♀ Et lætentur omnes qui ſperant in te: in æternum
exultabunt, & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te oẽs qui diligunt nomen tuum:
13 ♀ quoniam tu benedices iuſto.
Dñe, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.

1 *In finem in carminibus. Pſalmus David pro octaua. VI.*

2 DOmine ne in furore tuo arguas me, neque ‖ Pſal.38. a.1.
A in ira tua corripias me.
3 ♀ Miſerere mei Domine, quoniam infir-
mus ſum: ſana me Domine, quoniam conturbata
ſunt oſſa mea.
4 ♀ Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu Domine
vſquequo?
5 ♀ Conuertere Domine, & eripe animam meam: ſal
uum me fac propter miſericordiam tuam.
6 ♀ Quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui: in
B inferno autem quis confitebitur tibi?
7 ♀ Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas no-
ctes lectũ meum, lacrymis meis ſtratũ meum rigabo.
8 ♀ Turbatus eſt a furore oculus meus: inueteraui in-
ter omnes inimicos meos.
9 ♀‖ Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatẽ: ‖ Mat. 7. d.23. 25.
quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei. d.41.
10 ♀ Exaudiuit Dominus deprecationem meam, Do- Luc. 13. f 27.
minus orationem meam ſuſcepit.
11 ♀ Erubeſcant, & conturbentur vehementer oẽs ini-
mici mei: conuertantur & erubeſcãt valde velociter.

1 *Pſalmus David, quem cantauit Domino pro verbis Chuſi filij Iemini. (2.Reg.16.) VII.*

2 DOmine Deus meus in te ſperaui: ſaluum me
A fac ex omnibus perſequentibus me, & li-
bera me.
3 ♀ Ne quando rapiat vt leo animam meam, dum
non eſt qui redimat neque qui ſaluum faciat.
4 ♀ Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in
manibus meis.
5 ♀ Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam me
rito ab inimicis meis inanis.
6 ♀ Perſequatur inimicus animam meam, & compre
hendat, & conculcet in terra vitam meam, & glo-
riam meam in puluerem deducat.
7 ♀ Exurge Domine in ira tua: & exaltare in finibus
inimicorum meorũ. Et exurge Domine Deus meus
8 in præcepto quod mandaſti: ♀ & ſynagoga populo-
rum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere:
9 ♀ Dominus iudicat populos.

B Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam meam, &
ſecundum innocentiam meam ſuper me.
10 ¶Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges iu-
11 ſtum,‖ ſcrutans corda & renes Deus. Iuſtum¶ adiuto-
rium meum a Domino, qui ſaluos facit rectos corde.
12 ¶Deus iudex iuſtus, fortis, & patiens, nunquid ira-
ſcitur per ſingulos dies?
13 ¶Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit,
arcum ſuum tetendit, & parauit illum.
14 ¶Et in eo parauit vaſa mortis ſagittas ſuas arden-
C tibus effecit.
15 ¶‖Ecce parturijt iniuſtitiam, concepit dolorem: &
peperit iniquitatem.
16 ¶Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in fo-
ueam quam fecit.
17 ¶Conuertetur dolor eius in caput eius: & in verti-
18 cem ipſius iniquitas eius deſcendet. ¶Confitebor
Domino ſecundum iuſtitiam eius, & pſallam nomi-
ni Domini altiſſimi.

‖1.Paral.28.b.9. Iere.11.d.20.17.b.10.c.12.

‖Iſaia 59.a.4. Iob 15.d.35.

1 *In finem pro torcularibus, Pſalmus Dauid. VIII.*

2 DOmine Dominus noſter, quam admirabile
A eſt nomen tuum in vniuerſa terra?
Quoniam eleuata eſt magnificentia tua
ſuper cœlos.
3 ¶‖Ex ore infantium & lactentium perfeciſti lau-
dem propter inimicos tuos: vt deſtruas inimicum &
vltorem.
4 ¶Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum
tuorum, lunam & ſtellas quæ tu fundaſti:
5 ¶Quid eſt homo, quod memor es eius? aut filius
hominis, quoniam viſitas eum?
6 ¶Minuiſti eum paulominus ab angelis: gloria &
7 honore coronaſti eum, ¶& conſtituiſti eum ſuper ope-
B ra manuum tuarum.
8 ‖Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius: ¶oues & bo-
ues vniuerſas: inſuper & pecora campi.
9 ¶Volucres cœli & piſces maris, qui perambulant
ſemitas maris.
10 ¶Domine Dominus noſter, quam admirabile eſt
nomen tuum in vniuerſa terra?

‖Mat.21.b.16.

‖Heb.2.b.7

‖Gen.1.c.29. 1 Cor.15.d.27.

1 *In finem pro occultis filij. Pſalm. Dauid. IX.*

2 COnfitebor tibi domine in toto corde meo
A narrabo omnia mirabilia tua.
3 ¶Lętabor & exaltabo in te, pſallam no-
mini tuo Altiſſime.
4 ¶In conuertendo inimicum meum retrorſum: in-
firmabuntur, & peribunt a facie tua.
5 ¶Quoniam feciſti iudicium meum & cauſam
meam: ſediſti ſuper thronum qui iudicas iuſtitiam.
6 ¶Increpaſti Gentes, & perijt impius: nomen eorum
deleſti in æternum, & in ſeculum ſeculi.
7 ¶Inimici defecerunt frameæ in finem: & ciuitates
eorum deſtruxiſti. Perijt memoria eorum cũ ſonitu.
8 ¶Et Dominus in æternum permanet. Parauit in iu
9 dicio thronum ſuum: ¶& ipſe iudicabit orbem terrę
B in æquitate, iudicabit populos in iuſtitia.
10 ¶Et factus eſt Dominus refugium pauperi: adiutor
in opportunitatibus, in tribulatione.
11 ¶Et ſperent in te qui nouerunt nomen tuum: quo-
niam non dereliquiſti quærentes te Domine.
12 ¶Pſallite Domino qui habitat in Sion: annunciate
inter gentes ſtudia eius.
13 ¶Quoniam requirens ſanguinem eorum recorda-
tus eſt: non eſt oblitus clamorem pauperum.
14 ¶Miſerere mei Domine: vide humilitatem meam
C de inimicis meis.
15 ¶Qui exaltas me de portis mortis, vt annunciem
omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 ¶Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt Gentes in in
teritu quem fecerunt.
In laqueo iſto quem abſconderunt, comprehenſus
eſt pes eorum.
17 ¶Cognoſcetur Dominus iudicia faciens: in operi-
bus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.
18 ¶Conuertantur peccatores in infernum, omnes
Gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
19 ¶Quoniam non in finem obliuio erit pauperis: pa-
tientia pauperum non peribit in finem.
20 ¶Exurge Domine, non confortetur homo: iudicen
tur Gentes in conſpectu tuo.
21 ¶Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos: vt
ſciant Gentes quoniam homines ſunt.

Pſal. X. ſecundum Hebræos.

1 Vt quid Domine receſſiſti longe, deſpicis in oppor
tunitatibus, in tribulatione?
2 ¶Dum ſuperbit impius, incẽditur pauper: compre
henduntur in conſilijs quibus cogitant.
3 ¶Quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ
ſuæ: & iniquus benedicitur.
4 ¶Exacerbauit Dominum peccator, ſecundum mul
titudinem iræ ſuæ non quęret.
5 Non eſt Deus in conſpectu eius: ¶inquinatæ ſunt viæ
illius in omni tempore.
B Auferuntur iudicia tua a facie eius omnium inimi-
corum ſuorum dominabitur.
6 ¶Dixit enim in corde ſuo, Non mouebor a genera
tione in generationem, ſine malo.
7 ¶‖Cuius maledictione os plenum eſt, & amaritudi
ne, & dolo: ſub lingua eius labor, & dolor.
8 ¶Sedet in inſidijs cum diuitibus: in occultis, vt in-
terficiat innocentem.
9 Oculi eius in pauperem reſpiciunt: ¶inſidiator in ab-
ſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua.
Inſidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperẽ dum
C attrahit eum.
10 ¶In laqueo ſuo: humiliabit eum, inclinabit ſe, &
cadet cum dominatus fuerit pauperum.
11 ¶Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus: auer-
tit faciem ſuam ne videat in finem.
12 ¶Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne
obliuiſcaris pauperum.
13 ¶Propter quod irritauit impius Deum? dixit enim
D in corde ſuo: Non requiret.
14 ¶Vides; quoniam tu laborem, & dolorem conſide-
ras, vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu eris adiutor.
15 ¶Contere brachium peccatoris, & maligni: quære
tur peccatum illius, & non inuenietur.
16 ¶Dominus regnabit in æternum, & in ſeculum ſe-
culi: peribitis Gentes de terra illius.
17 ¶Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus; præ
parationem cordis eorum audiuit auris tua.
18 ¶Iudicare pupillo, & humili: vt non apponat vltra
magnificare ſe homo ſuper terram.

‖Infr.13.a.3. Rom.3.b.14.

In finem, Pſalmus David. X.

1 IN Domino cõfido: quomodo dicitis animę meę,
A Tranſmigra in montem ſicut paſſer?
2 ¶Quoniã ecce peccatores intẽderũt arcũ: para-
uerũt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittẽt in obſcuro
3 rectos corde. ¶ Quoniam quæ perficiſti deſtruxe-
runt: iuſtus autem quid fecit?
(Aba.2.d 20.) 4 ¶‖Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœ-
B lo ſedes eius.
5 ¶Oculi eius in pauperẽ reſpiciũt: palpebræ eius in-
6 terrogant filios hominũ. ¶Dñs interrogat iuſtũ, &
impiũ: qui aũt diligit iniquitatẽ, odit animam ſuam.
7 ¶Pluet ſuper peccatores laqueos ignis, & ſulphur,
& ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.
8 ¶Quoniam Iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit æ-
quitatem vidit vultus eius.

1 *In finem, pro octaua, Pſalmus David, XI.*

2 SAluum me fac Domine, quoniam defecit ſan-
A ctus, quoniam diminutæ ſunt veritates a filijs
hominum.
3 ¶ Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuum:
labia doloſa, in corde & corde locuti ſunt.
4 ¶Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & lin
guam magniloquam.
5 ¶Qui dixerunt, Linguã noſtram magnificabimus:
labia noſtra a nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt?
6 ¶ Propter miſeriam inopum, & gemitum paupe-
B rum nunc exurgam, dicit Dominus. Ponam in ſalu-
tari: fiducialiter agam in eo.
(‖Prouer. 31.a.5.) 7 ¶‖Eloquia Domini, eloquia caſta: argentum igne
examinatum, probatum terræ purgatum ſeptuplum.
8 ¶Tu domine ſeruabis nos: & cuſtodies nos a gene-
ratione hac in æternum.
9 ¶In circuitu impij ambulant: ſecundum altitudinẽ
tuam multiplicaſti filios hominum.

1 *In finem, Pſalmus David. XII.*

2 VSquequo Domine obliuiſceris me in finem?
A vſquequo auertis faciem tuam a me?
3 ¶Quandiu ponam conſilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem? Vſquequo exalta-
4 bitur inimicus meus ſuper me? ¶ reſpice, & exaudi
me Domine Deus meus,
Illumina oculos meos ne vnquã obdormiã ĩ morte:
5 ¶Nequando dicat inimicus meus, Præualui aduer
B ſus eum. Qui tribulãt me exultabunt ſi motus fuero:
6 ¶Ego autem in miſericordia tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cantabo Domi
no, qui bona tribuit mihi: & Pſallam nomini Domi-
ni altiſſimi.

1 *In finem, Pſalmus David. XIII.*

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum,
non eſt vſque ad vnum.
2 ¶Dominus de cęlo proſpexit ſuper filios hominũ:
‖vt videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.
3 ¶Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: nõ
eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.
‖ Sepulchrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis
doloſe agebant, ‖ venenum aſpidum ſub labijs eorũ.
‖Quorum os maledictione, & amaritudine plenum
eſt: veloces pedes eorum ad effundẽdum ſanguinem.
Contritio & infœlicitas in vijs eorum, & viam pa-
cis non cognouerunt: ‖ non eſt timor Dei ante oculos
eorum.

(4. Eſd. 8. d. 58. Iof. 52. a. 9. ‖ Ro. 3. b. 10. ‖ Sup. 5. c. 11. Ro. 3. b. 13. Iſa. 139. a. 4. Sup. 9. d. 26. Ro. 3. b 14. ‖ Iſai. 59. b 8. In f. 35. a. 2.)

4 ¶ Nonne cognoſcent omnes qui operantur iniqui-
B tatem, qui deuorãt plebem meam ſicut eſcam panis?
5 ¶Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt
timore vbi non erat timor.
6 ¶Quoniam Dñs in generatione iuſta eſt conſilium
inopis confudiſtis: quoniam Dominus ſpes eius eſt.
7 ¶Quis dabit ex Syon ſalutare Iſrael? cum auerte-
rit Dominus captiuitatem plebis ſuę, exultabit Iacob
& lætabitur Iſrael.

1 *Pſalmus David, XIIII.*

A DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo?
aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?
2 ¶Qui ingreditur ſine macula, & operatur
iuſtitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, ¶ qui nõ egit
dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non
accepit aduerſus proximos ſuos.
4 ¶ Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius mali-
B gnus, timentes autem Dominum glorificat:
5 Qui iurat proximo ſuo, & non decipit, ¶ qui pecu-
niam ſuam non dedit ad uſuram, & munera ſuper in-
nocentem non accepit.
Qui facit hæc non mouebitur in æternum.

1 *Tituli inſcriptio ipſi David, XV.*

A COnſerua me Domine, quoniam ſperaui in te.
2 ¶Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam
bonorum meorum non eges.
3 ¶Sanctis qui ſunt in terra eius mirificauit omnes uo
luntates meas in eis.
4 ¶Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea ac-
celerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de ſanguini-
bus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.
5 ¶Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu
es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.
6 ¶Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hære
ditas mea præclara eſt mihi.
7 ¶ Benedicam Dominum qui tribuit mihi intelle-
B ctum, inſuper & vſque ad noctem increpuerunt me
renes mei.
8 ¶‖ Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſem- (‖ Act. 2.d. 25.)
per: quoniam a dextris eſt mihi, ne commouear.
9 ¶ Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit
lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.
10 ¶‖Quoniam non derelinques animam meam in in (‖Act. 2.e. 11.13. c. 35.)
ferno: nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.
11 ¶Notas mihi feciſti vias vitæ: adimplebis me læti-
tia cum uultu tuo, delectationes in dextera tua vſque
in finem.

1 *Oratio David, XVI.*

A EXaudi Domine iuſtitiam meam: intende depre
cationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in la
bijs doloſis.
2 ¶De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui
videant æquitates.
3 ¶Probaſti cor meũ, & viſitaſti nocte: igne me exa-

minaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas.
4 Vt non loquatur os meum ♀ opera hominum, pro-
pter verba labiorũ tuorum ego cuſtodiui vias duras.
5 ♀Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt non moueãn
B tur veſtigia mea.
6 ♀ Ego clamaui, quoniam exaudiſti me Deus: incli-
na aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7 ♀Mirifica miſericordias tuas, qui ſaluos facis ſperan
8 tes in te. ♀A reſiſtentibus dexteræ tuæ, cuſtodi me vt
pupillam oculi.
9 Sub vmbra alarum tuarum protege me: ♀ a facie
C impiorum qui me afflixerunt.
10 Inimici mei animam meam circundederunt: ♀ adi-
pem ſuum cõcluſerunt, os eorũ locutũ eſt ſuperbiam.
11 ♀ Proijcientes me, nunc circundederunt me: oculos
ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12 ♀ Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam, &
ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13 ♀ Exurge Domine, præueni eum, & ſupplãta eum:
14 eripe animam meam ab impio, frameam tuam ♀ ab
D inimicis manus tuæ.
Domine, a paucis de terra diuide eos in vita eorũ,
de abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorum.
Saturati ſunt filijs: & dimiſerunt reliquias ſuas par-
uulis ſuis.
15 ♀ Ego autem in iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſa-
tiabor cum apparuerit gloria tua.

1 *In finem, puero Domini Dauid, qui locutus eſt Do-
mino verba cantici huius, in die qua eripuit eum Do-
minus de manu omnium inimicorum eius, & de ma-
nu Saul. & dixit. (2.Reg.22. 1.) XVII.*

2 DIligam te Domine fortitudo mea: ♀ Domi-
3 nus firmamentum meum, & refugium
A meum, & liberator meus. Heb.2.c.13.
Deus adiutor meus, & ſperabo in eum. Protector
meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus.
4 ♀ Laudans inuocabo Dominũ: & ab inimicis meis
ſaluus ero.
5 ♀ Circundederunt me dolores mortis, & torrentes
iniquitatis conturbauerunt me.
6 ♀ Dolores inferni circundederunt me, præoccupaue
7 runt me laquei mortis. ♀ In tribulatione mea inuo-
caui Dominum, & ad Deum meum clamaui.
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo vocẽ meã: & cla
mor meus in conſpectu eius, introiuit in aures eius.
8 ♀ Commota eſt & contremuit terra: fundamenta
montium conturbata ſunt, & commota ſunt, quo-
niam iratus eſt eis.
9 ♀ Aſcendit fumus in ira eius: & ignis a facie eius ex-
arſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 ♀ Inclinauit cœlos, & deſcendit: & caligo ſub pedi-
11 bus eius. ♀ Et aſcendit ſuper cherubim & volauit: vo
lauit ſuper pennas ventorum.
12 ♀ Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ, in circuitu eius ta
B bernaculum eius: tenebroſa aqua in nubibus aeris.
13 ♀ Præ fulgore in conſpectu eius nubes tranſierunt
grando, & carbones ignis.
14 ♀ Et intonuit de cœlo Dominus, & altiſſimus dedit
vocem ſuam: grando & carbones ignis.
15 ♀ Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos: fulgura mul
tiplicauit, & conturbauit eos.
16 ♀ Et apparuerunt fontes aquarum, & reuelata ſunt
fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua Domine, ab inſpiratione ſpiri
tus iræ tuæ.
17 ♀ Miſit de ſummo, & accepit me: & aſſumpſit me de
aquis multis.
18 ♀ Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis, & ab his
qui oderunt me: quoniam confortati ſunt ſuper me.
19 ♀ Præuenerunt me in die afflictionis meæ: & factus
eſt Dominus protector meus.
20 ♀ Et eduxit me in latitudinem: ſaluum me fecit, quo
niam voluit me.
21 ♀ Et retribuet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam
meam, & ſecundum puritatem manuum mearum re
22 tribuet mihi, ♀ Quia cuſtodiui vias Domini, nec im
pie geſſi a Deo meo.
23 ♀ Quoniam omnia iudicia eius in conſpectu meo:
& iuſtitias eius non repuli a me.
24 ♀ Et ero immaculatus cum eo: & obſeruabo me ab
iniquitate mea.
25 ♀ Et retribuet mihi Dominus ſecundum iuſtitiam
C meam: & ſecundum puritatem manuum mearum in
conſpectu oculorum eius.
26 ♀ Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente
27 innocens eris. ♀ Et cum electo electus eris, & cum
peruerſo peruerteris.
28. ♀ Quoniam tu populum humilem ſaluum facies: &
oculos ſuperborum humiliabis.
29 ♀Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine.
Deus meus illumina tenebras meas.
30 ♀ Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo
meo tranſgrediar murum.
31 ♀ Deus meus impolluta via eius: eloquia Domini
igne examinata: protector eſt omniũ ſperantiũ in ſe.
32 ♀ Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis
Deus præter Deum noſtrum?
33 ♀ Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit imma-
34 culatam viam meam. ♀ Qui perfecit pedes meos
tanquam ceruorum: & ſuper excelſa ſtatuens me.
35 ♀‖Qui docet manus meas ad prælium: & poſuiſti vt ‖2.Reg.22.c.35.
arcum æreum, brachia mea.
36 ♀ Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dexte
ra tua ſuſcepit me.
Et diſciplina tua correxit me in finem: & diſciplina
tua ipſa me docebit.
37 ♀ Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non ſunt in-
D firmata veſtigia mea.
38 ♀ Perſequar inimicos meos, & comprehendam il-
los: & non conuertar donec deficiant.
39 ♀ Confringam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſub-
tus pedes meos.
40 ♀ Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplanta
ſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 ♀ Et inimicos meos dediſti mihi dorſum: & odien-
tes me diſperdidiſti.
42 ♀ Clamauerunt, nec erat qui ſaluos faceret: ad Do-
minum, nec exaudiuit eos.
43 ♀ Et comminuam eos vt puluerẽ ante faciem venti:
vt lutum platearum delebo eos.
44 ♀ Eripies me de contradictionibus populi: conſti-
tues me in caput Gentium.
45 ♀ Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi: in au-
ditu auris obediuit mihi.
46 ♀ Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inuetera-
ti ſunt, & claudicauerunt a ſemitis ſuis.

47 ⁋ Viuit Dominus,& benedictus Deus meus,& exaltetur Deus ſalutis meæ.

48 ⁋ Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me,liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 ⁋ Et ab inſurgentibus in me exaltabis me:a viro iniquo eripies me.

‖ 2. Reg 22. d.50. Rom.15. b.9.

50 ⁋ Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.

51 ⁋ Magnificans ſalutes regis eius,& faciem miſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini eius vſque in ſeculum.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. XVIII.*

2 A Cœli enarrant gloriam Dei,& opera manuum eius annunciat firmamentum.

3 ⁋ Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat ſcientiam.

4 ⁋ Non ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.

‖ Ro. 10. d.18. ‖ Luc.14. g.16.

5 ⁋‖ In omnem terram exiuit ſonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum.

6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum: ⁋ & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo,

7 ‖ Exultauit vt gigas ad currendam viam, ⁋ a ſummo cœlo egreſſio eius. Et occurſus eius vſque ad ſummum eius: nec eſt qui ſe abſcondat a calore eius.

8 ⁋ Lex Domini immaculata, conuertens animas: te-
B ſtimonium Dñi fidele, ſapientiam præſtans paruulis.

9 ⁋ Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10 ⁋ Timor Domini ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi: iudicia Domini vera iuſtificata in ſemetipſa.

11 ⁋ Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem precioſum multum: & dulciora ſuper mel & fauum.

12 ⁋ Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis il-
C lis retributio multa.

13 ⁋ Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda
14 me: ⁋ & ab alienis parce ſeruo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo.

15 ⁋ Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper. Domine adiutor meus, & redemptor meus.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. XIX.*

2 A Exaudiat te Dominus in die tribulationis protegat te nomen Dei Iacob.

3 ⁋ Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion tueatur te.

4 ⁋ Memor ſit omnis ſacrificij tui: & holocauſtum tuum pingue fiat.

5 ⁋ Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & omne conſi-
6 lium tuum confirmet. ⁋ Lætabimur in ſalutari tuo:
B & in nomine Dei noſtri magnificabimur.

7 ⁋ Impleat Dñs omnes petitiones tuas: nunc cognoui quoniam ſaluũ fecit Dñs CHRISTVM ſuum.

Exaudiat illum de cęlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ eius.

8 ⁋ Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.

9 ⁋ Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem ſurreximus & erecti ſumus.

10 ⁋ Domine ſaluum fac regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. XX.*

2 A Domine in virtute tua lætabitur rex: & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.

3 ⁋ Deſiderium cordis eius tribuiſti ei: & voluntate labiorum eius non fraudaſti eum.

4 ⁋ Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo.

5 ⁋ Vitam petijt a te: & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi,

6 ⁋ Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: gloriam &
B magnum decorem impones ſuper eum.

7 ⁋ Quoniam dabis eum in benedictionem in ſeculum ſeculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8 ⁋ Quoniam rex ſperat in Domino: & in miſericordia Altiſſimi non commouebitur.

9 ⁋ Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.

10 ⁋ Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit eos, & deuora-
C bit eos ignis.

11 ⁋ Fructum eorum de terra perdes: & ſemen eorum a filijs hominum.

12 ⁋ Quoniam declinauerunt in te mala: cogitauerunt conſilia quæ non potuerunt ſtabilire.

13 ⁋ Quoniam pones eos dorſum: in reliquijs tuis præparabis vultum eorum.

14 ⁋ Exaltare domine in virtute tua: cantabimus & pſallemus virtutes tuas.

1 *In finem pro ſuſceptione matutina Pſalmus Dauid. XXI.*

2 A Deus Deus meus reſpice in me: ‖ quare me dereliquiſti? longe a ſalute mea verba delictorum meorum. ‖ Mat.27. e.46. Marc.15. e.34.

3 ⁋ Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad inſipientiam mihi.

4 ⁋ Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.

5 ⁋ In te ſperauerunt patres noſtri: ſperauerunt, & liberaſti eos.

6 ⁋ Ad te clamauerunt & ſalui facti ſunt: in te ſperauerunt, & non ſunt confuſi.

7 ⁋ Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobriũ hominum,& abiectio plebis.

8 ⁋ Omnes videntes me, deriſerunt me: locuti ſunt labijs,&‖ mouerunt caput. ‖ Mat.27. c.39. Mat.15. e.29.

9 ⁋ Sperauit in Domino eripiat eum: ſaluum faciat eum, quoniam vult eum.

10 ⁋ Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre, ſpes Matt.27.
11 mea ab huberibus matris meæ. ⁋ in te proiectus ſum e.45.
B ex vtero.

12 De ventre matris meæ Deus meus es tu: ⁋ ne diſceſſeris a me.

Quoniam tribulatio proxima eſt, quoniam non eſt qui adiuuet.

13 ⁋ Circundederunt me vituli multi tauri pingues obſederunt me.

14 ⁋ Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens & rugiens.

15 ⁋ Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt omnia oſſa mea.

Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in
16 medio ventris mei. ¶ Aruit tãquam teſta virtus mea,
& lingua mea adhæſit faucibus meis, & in puluerem
mortis deduxiſti me.
17 ¶ Quoniam circundederunt me canes multi: con-
C cilium malignantium obſedit me.
‖Mat 27. d 31. Ioan. 19. d 23. Matt. 27. d. 35.
18 ‖ Foderunt manus meas & pedes meos: ¶ dinume-
rauerunt omnia oſſa mea.
19 ¶ Ipſi vero conſiderauerunt & inſpexerunt me:
diuiſerunt ſibi veſtiméta mea, & ſuper veſtem meam
miſerunt ſortem.
20 ¶ Tu autem Domine ne elongaueris auxilium
tuum a me ad defenſionem meam conſpice.
21 ¶ Erue a framea Deus animam meam: de manu
canis vnicam meam.
22 ¶ Salua me ex ore leonis: & a cornibus vnicornium
humilitatem meam.
‖ Heb. 2. c. 12.
23 ¶ ‖ Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio
eccleſiæ laudabo te.
24 ¶ Qui timetis Dominum, laudate eum: vniuerſum
ſemen Iacob glorificate eum.
25 ¶ Timeat eum omne ſemen Iſrael: quoniam non
ſpreuit, neque deſpexit deprecationem pauperis.
Nec auertit faciem ſuam a me, & cum clamarem ad
eum, exaudiuit me.
26 ¶ Apud te laus mea in eccleſia magna: vota mea
D reddam in conſpectu timentium eum.
27 ¶ Edent pauperes & ſaturabuntur: & laudabunt
Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum
in ſeculum ſeculi.
28 ¶ Reminiſcentur & conuertentur ad Dominum
vniuerſi fines terræ.
Et adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ familiæ
Gentium.
29 ¶ Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe dominabi-
tur Gentium.
30 ¶ Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues
terræ: in conſpectu eius cadent omnes qui deſcen-
dunt in terram.
31 ¶ Et anima mea illi viuet: & ſemen meum ſeruiet
ipſi.
32 ¶ Annunciabitur Domino generatio ventura, &
annunciabunt cœli iuſtitiam eius populo, qui naſce-
tur, quem fecit Dominus.

1 *Pſalmus David.* XXII.

‖Iſai. 40. c. 11. Ier. 23. a 5. Ezec. 34. c 11. e. 23. Io. 10. b 11. 1. Pet. 2. d. 25. 5. a. 4.
2 DOminus regit me, & nihil mihi deerit: ¶ in
A loco paſcuæ ibi me collocauit. Super aquã
3 refectionis educauit me: ¶ animam meam
conuertit.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter nomen
ſuum.
4 ¶ Nam etſi ambulauero in medio vmbræ mortis,
non timebo mala: quoniam tu mecum es.
Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata
ſunt.
5 ¶ Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos
qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix meus ine
brians, quam præclarus eſt.
6 ¶ Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus
diebus vitæ meæ.
Et vt inhabitem in Domo Domini, in longitudi-
nem dierum.

1 *Prima ſabbati Pſalmus David.* XXIII.

A DOmini ‖ eſt terra, & plenitudo eius: orbis ter- ‖1. Co 10 f. 6.
rarum & vniuerſi qui habitant in eo.
2 ¶ Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: & Pſal. 49. b 12.
ſuper flumina præparauit eum.
3 ¶ Quis aſcendet in montem Domini? aut quis ſta-
bit in loco ſancto eius?
4 ¶ Innocens manibus & mundo corde: qui non ac- Matt. 5. a 8.
cepit in vano animam ſuam, nec iurauit in dolo pro-
ximo ſuo.
5 ¶ Hic accipiet benedictionem a Domino, & miſe-
B ricordiam a Deo ſalutari ſuo.
6 ¶ Hęc eſt generatio quærentium eum, quęrentium
faciem Dei Iacob.
7 ¶ Attollite portas principes veſtras, & eleuamini
portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 ¶ Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis, & po-
tens, Dominus potens in prælio.
9 ¶ Attollite portas principes veſtras, & eleuamini
portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 ¶ Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum, ipſe
eſt rex gloriæ.

1 *In finem Pſalmus David.* XXIIII.

A AD te Domine leuaui animam meam: ¶ Deus
2 meus in te confido non erubeſcam.
3 ¶ Neque irrideant me inimici mei: ete-
nim vniuerſi qui ſuſtinent te, non confundentur.
Confundantur omnes iniqua agentes ſuperuacue.
4 ¶ Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas
tuas edoce me.
5 ¶ Dirige me in veritate tua, & doce me, quia tu es
Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui tota die.
6 ¶ Reminiſcere miſerationum tuarum Domine, &
miſericordiarum tuarum quæ a ſeculo ſunt.
7 ¶ Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne
B memineris.
Secundum miſericordiam tuam memento mei tu,
propter bonitatem tuam Domine.
8 ¶ Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem da
bit delinquentibus in via.
9 ¶ Diriget manſuetos in iudicio: docebit mites vias
ſuas.
10 ¶ Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas,
requirentibus teſtamentum eius, & teſtimonia
eius.
11 ¶ Propter nomen tuum domine propitiaberis pec-
C cato meo: multum eſt enim.
12 ¶ Quis eſt homo qui timet Dominum? legem ſta-
tuit ei in via, quam elegit.
13 ¶ Anima eius in bonis demorabitur, & ſemen eius
hæreditabit terram.
14 ¶ Firmamentum eſt Dominus timentibus eum:
& teſtamentum ipſius, vt manifeſtetur illis.
15 ¶ Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe
euellet de laqueo pedes meos.
16 ¶ Reſpice in me, & miſerere mei, quia vnicus,
& pauper ſum ego.
17 ¶ Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt:
de neceſſitatibus meis erue me.
18 ¶ Vide humilitatem meam, & laborem meum:
& dimitte vniuerſa delicta mea.
19 ¶ Reſpice inimicos meos, quoniam multiplicati

Ioan. 15. d.25. ſunt,& odio iniquo oderunt me.
20 ¶ Cuſtodi animam meam, & erue me: non erube-
ſcam,quoniam ſperaui in te.
21 ¶ Innocẽtes & recti adhæſerunt mihi: qa ſuſtinui te.
22 ¶ Libera Deus Iſrael, ex omnibus tribulationibus
ſuis.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* XXV.

A IVdica me Domine, quoniam ego in innocentia
mea ingreſſus ſum: & in Domino ſperans non
infirmabor.
2 ¶ Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos
& cor meum.
3 ¶ Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt:
& complacui in veritate tua.
4 ¶ Non ſedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua
gerentibus non introibo.
5 ¶ Odiui eccleſiam malignantium: & cum impijs
B non ſedebo.
6 ¶ Lauabo inter innocentes manus meas,& circun-
dabo altare tuum Domine:
7 ¶ Vt audiam vocem laudis, & enarrem vniuerſa
mirabilia tua.
8 ¶ Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum
habitationis gloriæ tuæ.
9 ¶ Ne perdas cum impijs Deus animam meam, &
C cum viris ſanguinum vitam meam.
10 ¶ In quorum manibus iniquitates ſunt:dextera eo-
rum repleta eſt muneribus.
11 ¶ Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum: re-
dime me,& miſerere mei.
12 ¶ Pes meus ſtetit in directo: in eccleſijs benedicam
te Domine.

1 *Pſalmus Dauid priuſquam liniretur.* XXVI.

A DOminus illuminatio mea,& ſalus mea: quẽ
timebo?
Dominus protector vitæ meæ, a quo tre-
pidabo?
2 ¶ Dum appropiant ſuper me nocentes: vt edant
carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt &
ceciderunt.
3 ¶ Si conſiſtant aduerſum me caſtra,non timebit cor
meum.
B Si exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſpe-
rabo.
4 ¶ Vnam petij a Domino,hanc requiram, vt inha-
bitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ.
Vt videam voluntatem Domini, & viſitem tem-
plum eius.
5 ¶ Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo: in
die malorum protexit me in abſcondito tabernacu-
li ſui.
6 ¶ In petra exaltauit me: & nunc exaltauit caput
meum ſuper inimicos meos.
Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam
C vociferationis:cantabo & pſalmum dicam Domino.
7 ¶ Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad
te:miſerere mei & exaudi me.
8 ¶ Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies mea:fa-
ciem tuam Domine requiram.
9 ¶ Ne auertas faciem tuam a me:ne declines in ira a
ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto:ne derelinquas me,neque deſpi-
cias me Deus ſalutaris meus.
10 ¶ Quoniam pater meus & mater mea derelinque-
runt me:Dominus autem aſſumpſit me.
11 ¶ Legem pone mihi Domine in via tua: & dirige
D me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
12 ¶ Ne tradideris me in animas tribulantium me:
quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui,& menti-
ta eſt iniquitas ſibi.
13 ¶ Credo videre bona Domini in terra viuentium.
14 ¶ Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur
cor tuum,& ſuſtine Dominum. Infr. 30. d.15.

1 *Pſalmus ipſi Dauid.* XXVII.

A AD te Domine clamabo,Deus meus ne ſileas
a me:ne quando taceas a me, & aſſimilabor
deſcendentibus in lacum.
2 ¶ Exaudi Domine vocem deprecationis meę,dum
oro ad te,dũ extollo manus meas ad tẽplũ ſanctũ tuũ.
3 ¶ Ne ſimul trahas me cum peccatoribus:& cũ ope-
rantibus iniquitatẽ ne perdas me:Qui loquuntur pa-
cẽ cum proximo ſuo,mala autẽ in cordibus eorum.
4 ¶ Da illis ſecundum opera eorum,& ſecundum ne-
quitiam adinuentionum ipſorum.
Secundum opera manuum eorum tribue illis:red-
de retributionem eorum ipſis.
5 ¶ Quoniam non intellexerunt opera Domini,& in
opera manuum eius: deſtrues illos,& non ædificabis
eos.
6 ¶ Benedictus Dominus:quoniam exaudiuit vocem
B deprecationis meæ.
7 ¶ Dominus adiutor meus,& protector meus:in ip-
ſo ſperauit cor meum,& adiutus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confite-
bor ei.
8 ¶ Dominus fortitudo plebis ſuæ: & protector ſal-
uationum Chriſti ſui eſt.
9 ¶ Saluum fac populum tuũ Dñe,& benedic hęredi
tati tuæ:& rege eos,& extolle illos vſque in æternũ.

1 *Pſalmus Dauid, in conſumatione tabernaculi.*
XXVIII.

A AFferte Domino filij Dei: afferte Domino fi-
lios arietum.
2 ¶ Afferte Domino gloriam & honorẽ, af-
ferte Domino gloriam nomini eius: adorate Domi-
num in atrio ſancto eius.
3 ¶ Vox Domini ſuper aquas,Deus maieſtatis into-
B nuit:Dominus ſuper aquas multas.
4 ¶ Vox Domini in virtute:vox Domini in magnifi
centia.
5 ¶ Vox Domini confringentis cedros:& confringet
Dominus cedros Libani.
6 ¶ Et comminuet eas tanquam vitulum Libani: &
dilectus quemadmodum filius vnicornium.
7 ¶ Vox Domini intercidentis flammam ignis:
8 ¶ Vox Domini concutientis deſertum,& commo-
uebit Dominus deſertum Cades.
9 ¶ Vox Domini præparantis ceruos,& reuelabit cõ
C denſa:& in templo eius omnes dicent gloriam.
10 ¶ Dominus diluuium inhabitare facit: & ſedebit
Dominus rex in æternum.
11 ¶ Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus
benedicet populo ſuo in pace.

1 *Pſalmus cantici in dedicatione domus David.*
XXIX.

2 EXaltabo te Domine, quoniã ſuſcepiſti me: nec
A delectaſti inimicos meos ſuper me.
3 ¶Dñe Deus meꝰ clamaui ad te & ſanaſti me.
4 ¶Domine eduxiſti ab inferno animam meam, ſal-
uaſti me a deſcendentibus in lacum.
5 ¶ Pſallite Domino ſancti eius: & confitemini me-
moriæ ſanctitatis eius.
6 ¶Quoniam ira in indignatione eius: & vita in vo-
luntate eius.
B Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum
lætitia.
7 ¶Ego autem dixi in abundantia mea: Non moue-
bor in æternum.
8 ¶ Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo
virtutem.
C Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum contur-
batus.
9 ¶Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum de-
precabor.
10 ¶ Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in
corruptionem?
D Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit
veritatem tuam?
11 ¶Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei: Dominus
factus eſt adiutor meus.
12 ¶ Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi:
cõſcidiſti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia.
13 ¶Vt cantet tibi gloria mea, & non compungar: Do
mine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 *In finem, Pſalmus David, pro extaſi.* *XXX.*

2 IN te Domine ſperaui, ¶ non confundar in æter-
Infra 40. a. 1. A num: in iuſtitia tua libera me.
3 ¶ Inclina ad me aurem tuam, accelera vt e-
ruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refu
gij, vt ſaluum me facias.
4 ¶ Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es
tu; & propter nomen tuum deduces me, & enutries
me.
5 ¶Educes me de laqueo hoc quem abſcõderunt mi
hi: quoniam tu es protector meus.
Luc.23. f.46. 6 ¶‖In manus tua commendo ſpiritum meum: rede-
miſti me Domine Deus veritatis.
7 ¶Odiſti obſeruantes vanitates ſuperuacue.
8 ¶Ego autem in Domino ſperaui: exultabo & læta-
B bor in miſericotdia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſaluaſti de
neceſſitatibus animam meam.
9 ¶Nec cõcluſiſti me in manibus inimici: ſtatuiſti in
loco ſpacioſo pedes meos.
10 ¶Miſerere mei Domine, quoniam tribulor: contur
batus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter
meus.
11 ¶Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei
in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea
conturbata ſunt.
12 ¶ Super omnes inimicos meos factus ſum oppro-
brium, & vicinis meis valde, & timor notis meis.
13 ¶Qui videbant me foras fugerunt a me: obliuioni
C datus ſum tanquam mortuus a corde.
14 ¶Factus ſum tanquam vas perditum: quoniam au
diui vituperationem multorum commorantium in
circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduerſum me, accipe-
re animam meam conſiliati ſunt.
15 ¶ Ego autẽ in te ſperaui Domine: dixi Deus meus
16 es tu, ¶ in manibus tuis ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum, & a perſe
quentibus me.
17 ¶Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuum, ſaluum
me fac in miſericordia tua.
18 ¶Domine non confundar, quoniam inuocani te.
19 ¶Erubeſcant impij & deducantur in infernum: mu
ta fiant labia doloſa.
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem, in ſu
perbia, & in abuſione.
20 ¶Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domi-
ne, quam abſcondiſti timentibus te.
Perfeciſti eis qui ſperant in te, in conſpectu filiorum
D hominum.
21 ¶Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ a contur-
batione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione
linguarum.
22 ¶Benedictus Dominus: quoniam mitificauit miſe-
ricordiam ſuam mihi in ciuitate munita.
23 ¶Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ, Proiectus
ſum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocẽ orationis meæ, dum clamarem
ad te.
24 ¶ Diligite Dominum omnes ſancti eius: quoniam
veritatem requiret Dominus, & retribuet abundan-
ter facientibus ſuperbiam.
25 ¶‖Viriliter agite, & cõfortetur cor veſtrum, omnes Sup.26. d.14.
qui ſperatis in Domino.

1 *Ipſi David intellectus.* *XXXI.*

A BEati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quo Rom. 4. a.7.
rum tecta ſunt peccata.
2 ¶ Beatus vir cui non imputauit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus.
3 ¶ Quoniam tacui inueterauerunt oſſa mea, dum
clamarem tota die.
4 ¶ Quoniam die, ac nocte grauata eſt ſuper me ma-
nus tua: conuerſus ſum in ærumna mea, dum configi-
tur ſpina.
5 ¶ Delictum meum cognitũ tibi feci, & iniuſtitiam
B meam non abſcondi.
‖Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Iſa. 65. d.24.
Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei.
6 ¶Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore op
portuno.
Verũtamen in diluuio aquarum multarum ad eum
non approximabunt.
7 ¶Tu es refugium menm a tribulatione quæ circun
C dedit me: exultatio mea, erue me a circundantibus
me.
8 ¶ Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac
qua gradieris, firmabo ſuper te oculos meos.
9 ¶Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus non eſt
intellectus.
In camo, & freno maxillas eorum conſtringe, qui
non approximant ad te.

¶Multa

10 ¶ Multa flagella peccatoris: ſperantem autem in
Domino miſericordia circundabit.
11 ¶Lætamini in Domino,& exultate iuſti,& gloria-
mini omnes recti corde.

1 *Pſalmus David. XXXII.*

A EXultate iuſti in Dño: rectos decet collaudatio.
2 ¶Confitemini Domino in cithara: in pſalte-
rio decem cordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum nouum:bene pſallite ei in vo
ciferatione.
4 ¶Quia rectum eſt verbum Domini,& omnia ope-
ra eius in fide.
5 ¶Diligit miſericordiam,& iudicium: miſericordia
Domini plena eſt terra.
6 ¶ Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris
B eius omnis virtus eorum.
7 ¶Congregans ſicut in vtre aquas maris: ponens in
Theſauris abyſſos.
8 ¶Timeat Dominum omnis terra:ab eo autem com
moueantur omnes inhabitantes orbem.
9 ¶‖Quoniam ipſe dixit,& facta ſunt:ipſe mandauit
& creata ſunt.
10 ¶Dominus diſſipat conſilia gentium: reprobat au-
tem cogitationes populorum, & reprobat conſilia
principum.
11 ¶Conſilium autem Dñi in æternum manet:cogita
C tiones cordis eius in generatione,& generationem.
12 ¶Beata gens cuius eſt Dominus, Deus eius: popu-
lus quem elegit in hæreditatem ſibi.
13 ¶De cęlo reſpexit Dñs: vidit omnes filios hominũ.
14 ¶De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper om-
nes qui habitant terram.
15 ¶Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui intelligit
omnia opera eorum.
16 ¶Non ſaluatur rex per multam virtutem:& gigas
D non ſaluabitur in multitudine virtutis ſuæ.
17 ¶Fallax equus ad ſalutem:in abundantia autẽ vir-
tutis ſuæ non ſaluabitur.
18 ¶ Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum: & in
eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.
19 ¶Vt eruat a morte animas eorum, & alat eos in
fame.
20 ¶Anima noſtra ſuſtinet Dominum,quoniam adiu
tor,& protector noſter eſt.
21 ¶Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in nomine
ſancto eius ſperauimus.
22 ¶Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos, quem-
admodum ſperauimus in te.

‖Gene.1 3 Iudit.16 c.17.

1 *Dauidi cum immutauit vultum ſuum coram A-
chimelech,& dimiſit eum, & abijt. (1.Reg.21.)
XXXIII.*

2 BEnedicam Dominum in omni tempore:ſem-
A per laus eius in ore meo.
3 ¶In Domino laudabitur anima mea:audiãt
manſueti,& lætentur.
4 ¶ Magnificate Dominũ mecum:& exaltemus no-
men eius in idipſum.
5 ¶Exquiſiui Dominum,& exaudiuit me: & ex om
nibus tribulationibus meis eripuit me.
6 ¶ Accedite ad eum,& illuminamini: & facies ve-
ſtræ non confundentur.
7 ¶Iſte pauper clamauit,& Dominus exaudiuit eũ:
B & de omnibus tribulationibus eius ſaluauit eum.
8 ¶Immittet Angelus Domini in circuitu timẽtium Mat.18.b 10.
eum:& eripiet eos.
9 ¶Guſtate,& videte quoniam ſuauis eſt Dominus:
beatus vir qui ſperat in eo.
10 ¶ Timete Dominum omnes ſancti eius: quoniam
non eſt inopia timentibus eum.
11 ¶Diuites eguerunt,& eſurierunt: inquirentes autẽ Luc.1.e 51.
Dominum non minuentur omni bono.
12 ¶Venite filij,audite me: timorem Domini docebo
C vos.
13 ¶‖Quis eſt homo qui vult vitam,diligit dies videre 1. Pet.3 b.17.
bonos?
14 ¶Prohibe linguam tuam a malo,& labia tua ne lo
quantur dolum.
15 ¶Diuerte a malo,& fac bonum: inquire pacem,&
perſequere eam.
16 ¶‖Oculi Domini ſuper iuſtos:& aures eius in pre- ‖Eccl.15 d.21. Heb.4.c 13.
ces eorum.
17 ¶ Vultus autem Domini ſuper facientes mala: vt
perdat de terra memoriam eorum.
18 ¶ Clamauerunt iuſti:,& Dominus exaudiuit eos:
D & ex omnibus tribulationibus eorum liberauit
eos.
19 ¶ Iuxta eſt Dominus ijs qui tribulato ſunt corde:
& humiles ſpiritu ſaluabit.
20 ¶Multæ tribulationes iuſtorum:& de omnibus his
liberabit eos Dominus.
21 ¶ Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum: vnum ex
his non conteretur.
22 ¶Mors peccatorum peſſima,& qui oderunt iuſtum
delinquent.
23 ¶Redimet Dominus animas ſeruorum ſuorum;&
non delinquent omnes qui ſperant in eo.

1 *Pſalmus ipſi David. XXXIIII.*

A IVdica Domine nocentes me:expugna impugnan
tes me.
2 ¶Apprehende arma & ſcutũ:& exurge in adiu
torium mihi.
3 ¶ Effunde frameam, & conclude aduerſus eos,
qui perſequuntur me:dic animæ meæ: Salus tua ego
ſum.
4 ¶ ‖ Confundantur, & reuereantur quærentes ani- ‖Infr.39. d.15. & 69.a.3.
mam meam.
Auertantur retrorſum,& confundantur,cogitantes
mihi mala.
5 ¶Fiant tanquam puluis ante faciem venti,& ange
lus Domini coarctans eos.
6 ¶Fiat via illorum tenebrę,& lubricum:& angelus
B Domini perſequens eos.
7 ¶ Quoniam gratis abſcõderunt mihi in interitum
laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerunt animam
meam.
8 ¶ Veniat illi laqueus quem ignorat,& captio quã
aſcondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in
ipſum.
9 ¶Anima autem mea exultabit in Domino: & dele
ctabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 ¶ Omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis
tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius:egenum,
& pauperem a diripientibus eum.

11 ℣ Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam, inter-
rogabant me.
12 ℣ Retribuebant mihi mala pro bonis: ſterilitatem
animæ meæ.
13 ℣ Ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar
cilicio.
C Humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio
mea in ſinu meo conuertetur.
14 ℣ Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum, ſic
complacebam: quaſi lugens, & contriſtatus ſic hu-
miliabar.
15 ℣ Et aduerſum me lætati ſunt, & conuenerunt: con-
gregata ſunt ſuper me flagella, & ignoraui.
16 ℣ Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentauerunt me,
ſubſannauerunt me ſubſannatione: frenduerunt ſu-
per me dentibus ſuis.
17 ℣ Domine quando reſpicies? reſtitue animam meā
a malignitate eorum, a leonibus vnicam meam.
18 ℣ Confitebor tibi in Eccleſia magna, in populo gra
ui laudabo te.
19 ℣ Non ſupergaudeant mihi qui aduerſantur mihi
Ioan.15. d.25.5 inique, ‖ qui oderunt me gratis, & annuunt oculis.
20 ℣ Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: &
in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
21 ℣ Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixerunt, Eu-
ge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 ℣ Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne diſce-
das a me.
23 ℣ Exurge, & intende iudicio meo, Deus meus: &
D Dominus meus in cauſam meam.
24 ℣ Iudica me ſecundum iuſtitiam tuam Domine
Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.
25 ℣ Non dicant in cordibus ſuis: Euge, euge, animæ
noſtræ: nec dicant: Deuorauimus eum.
26 ℣ Erubeſcant, & reuereantur ſimul qui gratulan-
tur malis meis.
Induantur confuſione, & reuerentia qui magna
loquuntur ſuper me.
27 ℣ Exultēt, & lætentur qui volunt iuſtitiam meam:
& dicant ſemper: Magnificetur Dominus, qui vo-
lunt pacem ſerui eius.
28 ℣ Et lingua mea meditabitur iuſtitiam tuam, tota
die laudem tuam.

1 *In finem, ſeruo Domini ipſi Dauid. XXXV.*

2 A DIxit iniuſtus vt delinquat in ſemetipſo, non
eſt timor Dei ante oculos eius.
Supr. 13. a.5. 3 ℣ Quoniam doloſe egit in conſpectu eius:
vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
4 ℣ Verba oris eius iniquitas, & dolus: noluit intelli-
gere vt bene ageret.
5 ℣ Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit om
ni viæ non bonæ, malitiam autem non odiuit.
6 ℣ Domine in cœlo miſericordia tua: & veritas tua
vſque ad nubes.
7 ℣ Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia tua abyſſus
multa.
8 Homines, & iumenta ſaluabis Domine: ℣ quemad
B modum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.
Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum
ſperabunt.
9 ℣ Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & tor-
rente voluptatis tuæ potabis eos.
10 ℣ Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo
videbimus lumen.
11 ℣ Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te, &
iuſtitiam tuam his qui recto ſunt corde.
12 ℣ Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus pecca-
toris non moueat me.
13 ℣ Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem, expul-
ſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

1 *Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI.*

A NOli æmulari in malignantibus, neque zela-
ueris facientes iniquitatem.
2 ℣ Quoniam tanquam fœnum velociter a-
reſcent: & quemadmodum olera herbarum cito de-
cident.
3 ℣ Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita
terram, & paſceris in diuitijs eius.
4 ℣ Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones
cordis tui.
5 ℣ Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eo: & ip-
ſe faciet.
6 ℣ Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam: & iudi-
7 cium tuum tanquam meridiem: ℣ ſubditus eſto Do-
mino, & ora eum.
Noli æmulari in eo qui proſperatur in via ſua, in
homine faciente iniuſtitias.
8 ℣ Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmu-
lari vt maligneris.
9 ℣ Quoniam qui malignantur, exterminabuntur:
ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hæreditabunt
terram.
10 ℣ Et adhuc puſillum, & non erit peccator: & quæ-
res locum eius, & non inuenies.
11 ℣ ‖ Manſueti autem hæreditabunt terram: & dele- Matth.5. a.4.
B ctabuntur in multitudine pacis.
12 ℣ Obſeruabit peccator iuſtum, & ſtridebit ſuper
eum dentibus ſuis.
13 ℣ Dominus autem irridebit eum: quoniam proſpi-
cit quod veniet dies eius.
14 ℣ Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt
arcum ſuum.
Vt deijciant pauperem, & inopem, vt trucident
rectos corde.
15 ℣ Gladius eorum intret in corda ipſorum, & arcus
eorum confringatur.
16 ℣ Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccato-
rum multas.
17 ℣ Quoniam brachia peccatorum conterentur: con-
firmat autem iuſtos Dominus.
18 ℣ Nouit Dominus dies immaculatorum: & hære-
ditas eorum in æternum erit.
19 ℣ Non confundentur in tempore malo, & in die-
20 bus famis ſaturabuntur, ℣ quia peccatores peribunt.
C Inimici vero Domini mox vt honorificati fuerint,
& exaltati: deficientes quemadmodum fumus de-
ficient.
21 ℣ Mutuabitur peccator, & non ſoluet: iuſtus autem
miſeretur, & tribuet.
22 ℣ Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: ma-
ledicentes autem ei, diſperibunt.
23 ℣ Apud Dominum greſſus hominis dirigetur: &
viam eius volet.
24 ℣ Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus
ſupponit manum ſuam.
25 ℣ ‖ Iunior fui, etenim ſenui: & non vidi iuſtum de- Eccl.5.b.11.
relictum

relictum,nec ſemen eius quærens panem.
26 ¶Tota die miſeretur,& commodat: & ſemen illius
in benedictione erit.
27 ¶Declina a malo, & fac bonum, & inhabita in ſe-
culum ſeculi.
28 ¶Quia Domlnus amat iudicium: & non dereliu-
quet ſanctos ſuos:in æternum conſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum peribit.
29 ¶Iuſti autem hæreditabunt terram: & inhabita-
D bunt in ſeculum ſeculi ſuper eam.
[‖Prou 3. d.16. Iſai.51.c 7.] 30 ¶‖Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius
loquetur iudicium.
31 ¶Lex Dei eius in corde ipſius, & non ſupplanta-
buntur greſſus eius.
32 ¶Conſiderat peccator iuſtum: & quærit mortifi-
care eum.
33 ¶Dominus autem non derelinquet eum in mani-
bus eius:nec damnabit eum cum iudicabitur illi.
34 ¶Expecta Dominum,& cuſtodi viam eius:& exal
tabit te, vt hæreditate capias terram: cum perierint
peccatores videbis.
35 ¶Vidi impinm ſuperexaltatum,& eleuatum, ſicut
cedros Libani.
36 ¶Et tranſiui, & ecce non erat, & quæſiui eum, &
non eſt inuentus locus eius.
37 ¶Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem: quo-
niam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 ¶Iniuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ impio-
rum interibunt.
39 ¶Salus autem iuſtorum a Domino: & protector
eorum in tempore tribulationis.
40 ¶Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit eos: &
eruet eos a peccatoribus, & ſaluabit eos: quia ſpera-
uerunt in eo.

1 *Pſalmus Dauid, in rememorationem de Sabbato.* XXXVII.

[Pſal.6.a.1.] 2 DOmine ne in furore tuo arguas me, neque
A in ira tua corripias me.
3 ¶Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi:
& confirmaſti ſuper me manum tuam.
4 ¶Non eſt ſanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non
eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.
5 ¶Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſę ſunt caput
meum: & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.
6 ¶Putruerunt,& corruptæ ſunt cicatrices meę,a fa-
ciæ inſipientiæ meæ.
7 ¶Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in fi-
nem:tota die contriſtatus ingrediebar.
8 ¶Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus:&
B non eſt ſanitas in carne mea.
9 ¶Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugie-
bam a gemitu cordis mei.
10 ¶Domine ante te omne deſiderium meum: & ge-
mitus meus a te non eſt abſconditus.
11 ¶Cor meum cõturbatum eſt, dereliquit me virtus
mea: & lumen oculorũ meorũ,& ipſum nõ eſt mecũ.
12 ¶Amici mei,& proximi mei,aduerſum me appro-
C pinquauerunt,& ſteterunt.
13 ¶Et qui iuxta me erant,de longe ſteterunt: & vim
faciebant,qui quærebant animam meam.
Et qui inquirebant mala mihi locuti ſunt vanita-
tes,& dolos tota die meditabantur.
14 ¶Ego autem tanquam ſurdus non audiebam: &
ſicut mutus non aperiens os ſuum.
15 ¶Et factus ſum ſicut homo non audiens,& non ha-
bens in ore ſuo redargutiones.
16 ¶Quoniam in te Domine ſperaui, tu exaudies me
Domine Deus meus.
17 ¶Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mihi ini-
mici mei: & dum commouentur pedes mei,ſuper me
magna locuti ſunt.
18 ¶Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor
D meus in conſpectu meo ſemper.
19 ¶Quoniam iniquitatem meam annunciabo: &
cogitabo pro peccato meo.
20 ¶Inimici autem mei viuunt, & confirmati ſunt ſu-
per me: & multiplicati ſunt qui oderunt me inique.
21 ¶Qui retribuunt mala pro bonis,detrahebant mi-
hi,quoniam ſequebar bonitatem.
22 ¶Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne di-
ſceſſeris a me.
23 ¶Intende in adiutorium meum Domine Deus ſa-
lutis meæ.

1 *In finem,ipſi Idithun,canticum Dauid* XXXVIII.

2 DIxi: Cuſtodiam vias meas: vt non delin-
A quam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſte-
ret peccator aduerſum me.
3 ¶Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis: &
dolor meus renouatus eſt.
4 ¶Concaluit cor meum intra me: & in meditatione
mea exardeſcet ignis.
5 ¶Locutus ſum in lingua mea: Notum fac mihi Do
mine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis eſt? vt ſciam
quid deſit mihi.
6 ¶Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos,& ſubſtan-
B tia mea, tanquam nihilum ante te.
Veruntamen vniuerſa vanitas: oĩs homo viuens.
7 ¶Veruntamen in imagine pertranſit homo: ſed &
fruſtra conturbatur. Theſaurizat,& ignorat cui con-
gregabit ea.
8 ¶Et nunc quæ eſt expectatio mea? Nonne Domi-
nus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
9 ¶Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: oppro-
C brium inſipienti dediſti me.
10 ¶Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu
11 feciſti: ¶amoue a me plagas tuas.
12 ¶A fortitudine manus tuæ ego defeci: in in-
crepationibus propter iniquitatem, corripuiſti ho-
minem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam animam eius: ve-
runtamen vane conturbatur omnis homo.
13 ¶Exaudi orationem meam Domine, & de-
precationem meam, auribus percipe lachrymas
meas.
Ne ſileas: quoniam aduena ego ſum apud te, &
peregrinus,ſicut omnes patres mei.
14 ¶Remitte mihi, vt refrigerer prius quam abeam,
& amplius non ero.

1 *In finem, Pſalmus ipſi Dauid.* XXXIX.

2 EXpectans expectaui Dominum, & intendit
A mihi.
3 ¶Et exaudiuit preces meas, & eduxit me

de lacu miſeriæ,& de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos, & direxit greſ-
ſus meos.
4 ¶Et immiſit in os meum canticum nouum,carmen
Deo noſtro.
Videbunt multi,& timebunt:& ſperabunt in Dño.
5 ¶Beatus vir,cuius eſt nomen Domini ſpes eius: &
non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.
6 ¶Multa feciſti tu Domine Deus meus mirabilia
B tua: & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi.
Annunciaui & locutus ſum:multiplicati ſunt ſuper
numerum.
7 ¶Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem
perfeciſti mihi.
8 ¶Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti: tunc
Heb. 10. b.1. dixi,Ecce venio.
9 In capite libri ſcriptum eſt de me,¶vt facerem vo-
luntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in
medio cordis mei.
10 ¶Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna,
ecce labia mea non prohibebo,Domine tu ſciſti.
11 ¶Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veri-
C tatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem
tuam a concilio multo.
12 ¶Tu autem Domine ne longe facias miſerationes
tuas a me: miſericordia tua & veritas tua ſemper ſu-
ſceperunt me.
13 ¶Quoniam circundederunt me mala quorum non
eſt numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ,
& non potui vt viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis mei: & cor
meum dereliquit me.
‖Infr.59 a.1. 14 ¶Complaceat tibi Domine vt erues me‖ Domine
‖Sup.34. a.4. ad adiuuandum me reſpice.
Inf.69.a.3. 15 ¶‖Confundantur, & reuereantur ſimul qui quæ-
runt animam meam, vt auferant eam.
Conuertãtur retrorſum, & reuereantur qui volunt
D mihi mala.
16 ¶Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui dicunt
mihi,Euge, euge,
17 ¶Exultent & lætentur ſuper te omnes quærentes
te:& dicant ſemper,Magnificetur Dominus qui dili-
gunt ſalutare tuum.
18 ¶Ego autem mendicus ſum & pauper: Dominus
ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus & protector meus tu es: Deus meus
ne tardaueris.

1 *In finem, Pſalmus ipſi David.* XL.

2 BEatus vir qui intelligit ſuper egenum & pau-
A perem: in die mala liberabit eum Dominus.
3 ¶Dominus conſeruet eum, & viuificet
eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum eius.
4 ¶Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris
eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate
eius.
5 ¶Ego dixi: Domine miſerere mei: ſana animam
B meam,quia peccaui tibi.
6 ¶Inimici mei dixerunt mala mihi,Quando morie-
tur,& peribit nomen eius?
7 ¶Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loquebatur,
cor eius congregauit iniquitatem ſibi.
8 Egrediebatur foras,& loquebatur ¶ in idipſum.
Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici mei: ad-
uerſum me cogitabant mala mihi.
9 ¶Verbum iniquum conſtituerunt aduerſum me,
Nunquid qui dormit,non adijciet vt reſurgat?
10 ¶Etenim homo pacis meę in quo ſperaui,qui ede-
bat panes meos: magnificauit ſuper me ſupplanta-
tionem.
11 ¶Tu autem Domine miſerere mei,& reſuſcita me: Iob.13.b.18.
C & retribuam eis. Act.1.c.16.
12 ¶In hoc cognoui quoniam voluiſti me: quoniam
non gaudebit inimicus meus ſuper me.
13 ¶Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: & cõ-
firmaſti me in conſpectu tuo in æternum.
14 ¶Benedictus Dominus Deus Iſrael a ſeculo, & vſ-
que in ſeculum.fiat,fiat.

1 *In finem, intellectus filijs Core.* XLI.

2 QVemadmodũ deſiderat ceruus ad fontes aqua-
A rum: ita deſiderat anima mea ad te Deus.
3 ¶Sitiuit anima mea ad Deum fortem
viuum:quando veniam & apparebo ante faciẽ Dei?
4 ¶Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte
dum dicitur mihi quotidie:Vbi eſt Deus tuus?
5 ¶Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam
meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi ad-
B mirabilis, vſque ad domum Dei,In voce exultatio-
nis,& confeſſionis,ſonus epulantis.
6 ¶‖Quare triſtis es anima mea? & quare conturbas ‖Inf.c.12. Inf.42.b.5.
me?
Spera in Deo,quoniam adhuc cõfitebor illi:ſaluta-
7 re vultus mei,¶& Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt, propterea
memor ero tui de terra Iordanis, & Hermonijm a
monte modico.
8 ¶Abyſſus abyſſum inuocat,in voce cataractarum
tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſie-
runt.
9 ¶In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam,
& nocte canticum eius.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ:¶dicam Deo, ſu-
C ſceptor meus es.
Quare oblitus es mei?& quare contriſtatus incedo,
dum affligit me inimicus?
11 ¶Dum confringuntur oſſa mea, exprobauerunt
mihi,qui tribulant me inimici mei: Dum dicunt mi-
12 hi per ſingulos dies: Vbi eſt Deus tuus? ¶‖quare tri- ‖Sup.b.6. Inf.42.b.5.
ſtis es anima mea?& quare conturbas me?
Spera in Deo,quoniam adhuc confitebor illi:ſaluta
re vultus mei,& Deus meus.

Pſalmus Dauid. XLII.

1 IVdica me Deus, & diſcerne cauſam meam de
A gente non ſancta, ab homine iniquo, & doloſo
erue me.
2 ¶Quia tu es Deus fortitudo mea:quare me repu-
liſti? & quare triſtis incedo, dum affligit me inimi-
cus?
3 ¶Emitte lucem tuam,& veritatem tuam: ipſa me
deduxerunt,& adduxerunt in montem ſanctum tuũ,
& in tabernacula tua.
4 ¶Et introibo ad altare Dei,ad Deum qui lætificat
B iuuentutem meam,

Cõfi-

Sup. 41. b. 6. & c. 12. 5 Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus:¶ quare
triſtis es anima mea?& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi:ſalu-
tare vultus mei,& Deus meus.

1 *In finem, pro filijs Core ad intellectum.* XLIII.

2 DEus auribus noſtris audiuimus:patres noſtri
A annunciauerunt nobis.
Opus quod operatus es in diebus eorum,
& in diebus antiquis.
3 ¶Manus tua gentes diſperdidit,& plantaſti eos:aſ-
flixiſti populos,& expuliſti eos.
4 ¶Nec enim in gladio ſuo poſſederũt terram, & bra
chium eorum non ſaluauit eos.
Sed dextera tua,& brachium tuum, & illuminatio
vultus tui:quoniam complacuiſti in eis.
5 ¶Tu es ipſe rex meus,& Deus meus: qui mandas
ſalutes Iacob:
6 ¶In te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & in
nomine tuo ſpernemus inſurgentes,in nobis.
Ioſ. 24. c. 19. 7 ¶Non enim in arcu meo ſperabo:&‖ gladius meus
1 Reg. 17. e. 39. f. 47. B non ſaluabit me.
8 ¶‖Saluaſti enim nos de affligentibus nos:& odien-
2 Reg. 8. d. 14. tes nos,confudiſti.
9 ¶In Deo laudabimur tota die:& in nomine tuo cõ
fitebimur in ſeculum.
10 ¶Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos: & non
egredieris Deus in virtutibus noſtris.
11 ¶Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros: &
qui oderunt nos,diripiebant ſibi.
12 ¶Dediſti nos tanquam oues eſcarum, & in Genti-
bus diſperſiſti nos.
13 ¶Vendidiſti populum tuum ſine precio:& non fuit
multitudo in commutationibus eorum,
14 ¶ Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſub-
ſannationem , & deriſum his, qui ſunt in circuitu
noſtro.
15 ¶Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus:commo-
tionem capitis in populis.
16 ¶Tota die verecundia mea contra me eſt,& confu-
ſio faciei meæ cooperuit me,
17 ¶A voce exprobrantis, & obloquentis, a facie ini-
mici,& perſequentis.
18 ¶Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus
te:& inique non egimus in teſtamento tuo.
19 ¶Et non receſſit retro cor noſtrum:& declinaſti ſe-
mitas noſtras a via tua,
20 ¶ Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis , &
cooperuit nos vmbra mortis.
21 ¶ Si obliti ſumus nomen Dei noſtri,& ſi expandi-
mus manus noſtras ad Deum alienum?
22 ¶Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim nouit abſcõ
dita cordis.
23 ¶‖Quoniam propter te mortificamur tota die:æſti-
Ro. 8. g. 36. mati ſumus ſicut oues occiſionis.
Exurge,quare obdormis Domine? exurge,& ne re
pellas in finem.
24 ¶ Quare faciem tuam auertis , obliuiſceris inopiæ
noſtræ,& tribulationis noſtræ?
25 ¶Quoniam humiliata eſt in puluere anima noſtra:
conglutinatus eſt in terra venter noſter.
26 ¶Exurge Domine,adiuua nos: & redime nos pro-
pter nomen tuum.

1 *In finem,pro ijs qui commutabuntur,filijs Core ad intellectum,canticum pro delicto.* XLIIII.

2 ERuctauit cor meum verbum bonum: dico ego
A opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcri-
bentis.
3 ¶Specioſus forma præ filijs hominũ,diffuſa eſt gra
tia in labijs tuis: ꝑpterea benedixit te Deꝰ in æternũ.
4 ¶Accingere gladio tuo ſup femur tuũ,potẽtiſſime.
5 ¶Specie tua,& pulcritudine tua intende, proſpere
procede,& regna.
B Propter veritatem & manſuetudinem,& iuſtitiam:
& deducet te mirabiliter dextera tua.
6 ¶ Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent in corda
inimicorum regis.
7 ¶‖ Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi: virga dire- ‖ Heb. 1. c. 8.
ctionis virga regni tui.
8 ¶Dilexiſti iuſtitiam,& odiſti iniquitatem: propte-
rea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ con-
ſortibus tuis.
9 ¶Myrrha & gutta & caſia a veſtimentis tuis, a do-
10 mibus eburneis , ex quibus delectauerunt te¶filię re-
gum in honore tuo.
C Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, cir-
cundata varietate.
11 ¶Audi filia,& vide,& inclina aurem tuam: & obli
uiſcere populum tuum,& domum patris tui.
12 ¶Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe
eſt Dominus Deus tuus,& adorabunt eum.
13 ¶ Et filiæ Tiri, in muneribus vultum tuum depre-
cabuntur,omnes diuites plebis.
14 ¶Omnis gloria eius filiæ regis ab intus,in fimbrijs
15 aureis ¶circumamicta varietatibus.
D Adducentur regi virgines poſt eam : proximæ eius
afferrentur tibi.
16 ¶ Afferentur in lætitia & exultatione: adducentur
in templum regis.
17 ¶Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: conſtitues eos
principes ſuper omnem terram.
18 ¶Memores erunt nominis tui in omni generatione
& generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, &
in ſeculum ſeculi.

1 *In finem,filijs Core pro arcanis. Pſalmus* XLV.

2 DEus noſter refugium & virtutis: adiutor in
A tribulationibus, quæ inuenerunt nos ni-
mis.
3 ¶Propterea non timebimus dum turbabitur terra,
& transferentur montes in cor maris.
4 ¶Sonuerunt,& turbatæ ſunt aquæ eorum:contur-
bati ſunt montes in fortitudine eius.
5 ¶Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei:ſancti-
ficauit tabernaculum ſuum Altiſſimus.
6 ¶Deus in medio eius,non commouebitur,adiuua
bit eam Deus mane diluculo.
7 ¶Conturbatæ ſunt gentes,& inclinata ſunt regna:
dedit vocem ſuam,mota eſt terra.
8 ¶ Dominus virtutum nobiſcum : ſuſceptor noſter
Deus Iacob.
9 ¶Venite,& videte opera Domini,quæ poſuit pro-
10 digia ſuper terram: ¶ Auferens bella vſque ad finem
terræ.

C Arcum conteret, & confringet arma: & ſcuta comburet igni.
11 ¶ Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 ¶ Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Iacob.

1 *In finem, pro filijs Core. Pſalmus XLVI.*

2 A OMnes gentes plaudite manibus: iubilate Deo in voce exultationis.
3 ¶ Quoniam Dominus excelſus, terribilis, Rex magnus ſuper omnem terram.
4 ¶ Subiecit populos nobis: & gẽtes ſub pedibus nřis.
5 ¶ Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem Iacob quam dilexit.
‖ 2. Reg. 7.c. 6 ¶ ‖ Aſcendit Deus in iubilo, & Dñs in voce tubæ.
7 ¶ Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi noſtro,
B pſallite.
8 ¶ Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite ſapienter.
9 ¶ Regnabit Deus ſuper gentes: Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 ¶ Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham: quoniam dij fortes terræ, vehementer eleuati ſunt.

1 *Pſalmus cantici filijs Core ſecunda Sabbati. XLVII.*

2 A MAgnus Dominus, & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius.
3 ¶ Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.
4 ¶ Deus in domibus eius cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam.
5 ¶ Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt: conuenerunt in vnum.
6 ¶ Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt:
7 ¶ Tremor apprehendit eos, ibi dolores vt parturientis.
8 ¶ In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis.
9 ¶ Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Domi-
B ni virtutum, in ciuitate Dei noſtri: Deus fundauit eam in æternum.
10 ¶ Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui.
11 ¶ Secundum nomen tuum Deus, ſic & laus tua in fines terræ: iuſtitia plena eſt dextera tua.
12 ¶ Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iudæ, propter iudicia tua Domine.
13 ¶ Circundate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus eius.
14 ¶ Ponite corda veſtra in virtute eius: & diſtribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera.
15 ¶ Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æternum, & in ſeculum ſeculi: ipſe reget nos in ſecula.

1 *In finem, filijs Core Pſalmus. XLVIII.*

2 A AVdite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes qui habitatis orbem.
3 ¶ Quique terrigenæ, & filij hominum: ſimul in vnum diues, & pauper.
4 ¶ Os meum loquetur ſapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam.
‖ [illegible] 87. a.2. 5 ¶ ‖ Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in pſalterio propoſitionem meam. Mat. 13. c.31.
6 ¶ Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circundabit me.
7 ¶ Qui confidunt in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur.
8 ¶ Frater non redimit, redimet homo: non dabit
B Deo placationem ſuam.
9 ¶ Et precium redemptionis animæ ſuæ: & labora-
10 bit in æternum, ¶ & viuet adhuc in finem.
11 Non videbit interitum, ¶ cum viderit ſapientes morientes: ſimul inſipiens, & ſtultus peribunt.
12 Et relinquent alienis diuitias ſuas: ¶ & ſepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & progenie, vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
13 ¶ Et homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis fa-
C ctus eſt illis.
14 ¶ Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſtea in ore ſuo complacebunt.
15 ¶ Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti in matutino: & auxilium eorum veteraſcet, in inferno a gloria eorum.
16 ¶ Veruntamen Deus redimet animam meam, de manu inferi cum acceperit me.
17 ¶ Ne timueris cum diues factus fuerit homo: &
D cum multiplicata fuerit gloria domus eius.
18 ¶ ‖ Quoniam cum interierit, non ſumet omnia: neque deſcendet cum eo gloria eius. ‖ Iob 27. d.19.
19 ¶ Quia anima eius in vita ipſius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei.
20 ¶ Introibit vſque in progenies patrum ſuorum, & vſque in æternum non videbit lumen.
21 ¶ Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

1 *Pſalmus Aſaph. XLIX.*

A DEus deorum Dominus locutus eſt, & vocauit terram.
2 A Solis ortu vſque ad occaſum: ¶ ex Sion ſpecies decoris eius.
3 ¶ Deus manifeſte veniet: Deus noſter, & non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in circuitu eius tempeſtas valida.
4 ¶ Aduocabit cœlum deſurſum: & terram diſcernere populum ſuum.
5 ¶ Congregate illi ſanctos eius: qui ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia.
6 ¶ Et annunciabunt cœli iuſtitiam eius: quoniam
B Deus iudex eſt.
7 ¶ Audi populus meus, & loquar: Iſrael, & teſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
8 ¶ Non in ſacrificijs tuis arguam te: holocauſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 ¶ Non accipiam de domo tua vitulos: neque de gregibus tuis hircos.
10 ¶ Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſyluarum iumenta in montibus, & boues.
11 ¶ Cognoui omnia volatilia cœli, & pulchritudo agri mecum eſt.

‖ Sup. 23. a. 1.
12 ♀Si eſuriero, non dicam tibi: ‖ meus eſt enim orbis
terræ, & plenitudo eius.
13 ♀Nunquid manducabo carnes taurorum? aut ſan-
C guinem hircorum potabo?
14 ♀Immola Deo ſacrificium laudis: & redde Altiſſi-
mo vota tua.
15 ♀Et inuoca me in die tribulationis: eruam te, &
honorificabis me.
16 ♀Peccatori aũt dixit Deus: Quare tu enarras iuſti-
tias meas, & aſſumis teſtamentũ meum per os tuum?
17 ♀Tu vero odiſti diſciplinam: & proieciſti ſermones
meos retrorſum.
18 ♀Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adul-
teris portionem tuam ponebas.
19 ♀Os tuum abundauit malitia: & lingua tua con-
C cinnabat dolos.
20 ♀Sedens, aduerſus fratrem tuum loquebaris, &
21 aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: ♀hæc
feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimi-
lis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 ♀Intelligite hæc qui obliuiſcimini Deum: nequan-
do rapiat, & non ſit qui eripiat.
23 ♀Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter,
quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 *In finem, Pſalmus Dauid ♀cum venit ad eum Na-*
2 *than Propheta, quando intrauit ad Bethſabee.*
(2. Reg. 12.) *L.*

A MIſerere mei Deus ſecundum magnam mi-
ſericordiam tuam.
3 ♀Et ſecundum multitudinem miſeratio-
num tuarum dele iniquitatem meam.
4 ♀Amplius laua me ab iniquitate mea: & a peccato
meo munda me.
5 ♀Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco: &
peccatum meum contra me eſt ſemper.
‖ Rom. 3 a 4.
6 ♀Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci: ‖vt iu-
ſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.
‖ Iob 14. a 4.
7 ♀‖ Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum: & in
B peccatis concepit me mater mea.
8 ♀Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta, & occulta
ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
9 ♀Aſperges me hyſſopo, & mundabor: lauabis me,
& ſuper niuem dealbabor.
10 ♀Auditui meo dabis gaudium, & lętitiam: & exul-
tabunt oſſa humiliata.
11 ♀Auerte faciem tuam a peccatis meis: & omnes
iniquitates meas dele.
12 ♀Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum re-
C ctum innoua in viſceribus meis.
13 ♀Ne proijcias me a facie tua, & Spiritum ſanctum
tuum ne auferas a me.
14 ♀Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpiritu prin-
cipali confirma me.
15 ♀Docebo iniquos vias tuas: & impij ad te con-
uertentur.
16 ♀Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis
meæ: & exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.
17 ♀Domine labia mea aperies, & os meum annun-
D ciabit laudem tuam.
18 ♀Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, dediſſem vti-
que: holocauſtis non delectaberis.
19 ♀Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor con-
tritum & humiliatum Deus non deſpicies.
20 ♀Benigne fac Domine in bona volũtate tua Sion:
vt ædificentur muri Ieruſalem.
21 ♀Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, oblationes
& holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuum vi-
tulos.

1 *In finem intellectus Dauid, ♀cum venit Doeg Idu-*
2 *mæus, & enunciauit Sauli, Venit Dauid in domum*
Achimelech. (1. Reg. 22. 9. *LI.*

3 QVid gloriaris in malitia, qui potens es in ini-
A quitate?
4 Tota die ♀iniuſtitiam cogitauit lingua tua:
ſicut nouacula acuta feciſti dolum.
5 ♀Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem: iniquita-
tem magis, quam loqui æquitatem.
6 ♀Dilexiſti omnia verba præcipitationis, lingua
doloſa.
7 ♀Propterea Deus deſtruet te in finem: euellet te, &
B emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de
terra viuentium.
8 ♀Videbunt iuſti, & timebunt, & ſuper eum ride-
9 bunt: & dicent: ♀ Ecce homo qui non poſuit Deum
adiutorem ſuum.
Sed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum:
& præualuit in vanitate ſua.
10 ♀Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei,
C ſperaui in miſericordia Dei in æternum, & in ſecu-
lum ſeculi.
11 ♀Confitebor tibi in ſeculum, quia feciſti: & expe-
ctabo nomen tuum, quoniam bonum eſt in conſpe-
ctu ſanctorum tuorum.

1 *In finem, pro Maeleth intelligentiæ Dauid.* *LII.* Pſal 13. a. 1. 4. Eſdr. 8 d. 18.

2 DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt Deus.
A Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in iniquitatibus: non eſt qui faciat bonum.
3 ♀Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum: vt
videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.
4 ♀‖ Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt: ‖ Rom. 3. b. 12.
non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.
5 ♀Nonne ſcient omnes qui operantur iniquitatem,
B qui deuorant plebem meam, vt cibum panis?
6 ♀Deum non inuocauerunt: illic trepidauerunt ti-
more, vbi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipauit oſſa eorum qui homi-
nibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſpre-
uit eos.
7 ♀Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cum conuer-
terit Deus captiuitatem plebis ſuæ, exultabit Iacob,
& lætabitur Iſrael.

1 *In finem, in carminibus intellectus David, ♀cum ve-*
2 *niſſent Ziphei, & dixiſſent ad Saul: Nonne David*
abſconditus eſt apud nos? (1.Reg.23.19.&26.1.)

LIII.

3 DEus in nomine tuo ſaluum me fac: & in vir-
A tute tua iudica me.
4 ♀Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 ♀Quoniam alieni inſurrexerunt aduerſum me, &
fortes quæſierunt animam meam: & non propoſue-
runt Deum ante conſpectum ſuum.
6 ♀Ecce enim Deus adiuuat me: & Dominus ſuſce-
B ptor eſt animæ meæ.
7 ♀Auerte mala inimicis meis: & in veritate tua di-
ſperde illos.
8 ♀Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor nomi-
ni tuo Domine, quoniam bonum eſt.
9 ♀Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti me: &
ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

1 *In finem, in carminibus intellectus David. LIIII.*

2 EXaudi Deus orationem meam, & ne deſpexe-
A ris deprecationem meam.
3 ♀Intende mihi, & exaudi me.
Contriſtatus ſum in exercitatione mea: & conturba
4 tus ſum ♀a voce inimici, & a tribulatione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquitates: & in ira
moleſti erant mihi.
5 ♀Cor meum conturbatum eſt in me, & formido
mortis cecidit ſuper me.
6 ♀Timor & tremor venerunt ſuper me, & contexe-
runt me tenebræ:
7 ♀Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ,
B & volabo, & requieſcam?
8 ♀Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſolitudine.
9 ♀Expectabam eum qui ſaluum me fecit a puſilla-
nimitate ſpiritus, & tempeſtate.
10 ♀Præcipita Domine, diuide linguas eorum: quo-
niam vidi iniquitatem & contradictionē in ciuitate.
11 ♀Die ac nocte circundabit eam ſuper muros eius
iniquitas, & labor in medio eius, & iniuſtitia.
12 ♀Et non defecit de plateis eius vſura & dolus.
13 ♀Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi,
ſuſtinuiſſem vtique.
Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſ-
ſet: abſcondiſſem me forſitan ab eo.
14 ♀Tu vero homo vnanimis, dux meus & notus
C meus.
15 ♀Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: in do-
mo Dei ambulauimus cum conſenſu.
16 ♀Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infer-
num viuentes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio
17 eorum. ♀Ego autem ad Deum clamaui: & Domi-
nus ſaluabit me.
18 ♀Veſpere, & mane, & meridie narrabo & annun-
ciabo, & exaudiet vocem meam.
19 ♀Redimet in pace animam meā ab his qui appro-
pinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.
20 ♀Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt ante ſecula.
D Non enim eſt illis commutatio, & non timuerunt
21 Deum: ♀extendit manum ſuam in retribuendo.
22 Contaminauerunt teſtamentum eius, ♀diuiſi ſunt
ab ira vultus eius: & appropinquauit cor illius. Mol-
liti ſunt ſermones eius ſuper oleū: & ipſi ſunt iacula.
23 ♀| Iacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te | Matt.6 d 25.
enutriet. non dabit in æternum fluctuationem iuſto. Luc. 12 c 22.
24 ♀Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus. 1 Pet.5 b 7.
Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies
ſuos: ego autem ſperabo in te Domine.

1 *In finem, pro populo qui a ſanctis longe factus*
eſt, David in tituli inſcriptionē, cum tenuerunt eum
Allophyli in Geth. (1.Reg 21.12) LV.

2 MIſerere mei Deus, quoniā cōculcauit me
A homo: tota die impugnans tribulauit me.
3 ♀Conculcauerunt me inimici mei tota
die: quoniam multi bellantes aduerſum me.
4 ♀Ab altitudine diei timebo: ego vero in te ſperabo.
5 ♀In Deo laudabo ſermones meos, in Deo ſperaui:
non timebo quid faciat mihi caro.
6 ♀Tota die verba mea execrabantur: aduerſum me
B omnes cogitationes eorum, in malum.
7 ♀Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calcaneum
meum obſeruabunt.
8 Sicut ſuſtinuerunt animam meam ♀pro nihilo ſal-
uos facies illos: in ira populos confringes.
9 Deus, ♀vitam meam annunciaui tibi: poſuiſti la-
chrymas meas in conſpectu tuo:
10 Sicut & in promiſſione tua: ♀tunc conuertentur
C inimici mei retrorſum.
In quacunque die inuocauero te, ecce cognoui, quo-
niam Deus meus es.
11 ♀In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo
12 ſermonem: ♀in Deo ſperaui, non timebo quid faciat
mihi homo.
13 ♀In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam, lauda-
tiones tibi.
14 ♀Quoniam eripuiſti animam meam de morte, &
pedes meos de lapſu, vt placeam coram Deo in lumi-
ne viuentium.

1 *In finem, ne diſperdas, David in tituli inſcriptio-* 1. Reg 22. a. 1
nem, cum fugeret a facie Saul in ſpeluncam. (2.Reg. & 24. a 4.
22.1. & 24. 4) LVI.

2 MIſerere mei Deus, miſerere mei: quoniam
A in te confidit anima mea.
Et in vmbra alarum tuarum ſperabo, do-
nec tranſeat iniquitas.
3 ♀Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum qui bene-
fecit mihi.
4 ♀Miſit de cœlo, & liberauit me: dedit in oppro-
brium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem
5 ſuam. ♀& eripuit animam meam de medio catulo-
rum leonum: dormiui conturbatus.
Filij hominum, dentes eorum arma, & ſagittæ: &
lingua eorum, gladius acutus.
6 ♀Exaltare ſuper cœlos Deus. & in omnem terram
B gloria tua.
7 ♀Laqueum parauerunt pedibus meis: & incurua-
uerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & inciderunt | Inf 107
8 in eam. ♀| Paratum cor meum Deus, paratum cor a.1.
meum: cantabo & pſalmum dicam.

110.a.d.4. 9 ¶|Exurge gloria mea,exurge pſalterium,& cithara:exurgam diluculo.
10 ¶Confitebor tibi in populis Domine:& pſalmum
dicam tibi in Gentibus.
11 ¶Quoniã magnificata eſt vſq; ad cęlos miſericor-
12 dia tua,& vſq; ad nubes veritas tua. ¶Exaltare ſu-
per cœlos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

1 *In finem,ne diſperdas,David in tituli inſcriptionem.* *LVII.*

2 SI vere vtique iuſtitiam loquimini: recte iudica-
A te filij hominum.
3 ¶Etenim in corde iniquitates operamini: in
terra iniuſtitias manus veſtræ concinnant.
4 ¶Alienati ſũt peccatores a vulua:errauerũt ab vte
5 ro,locuti ſunt falſa. ¶Furor illis ſecũdũ ſimilitudi-
nẽ ſerpẽtis:ſicut aſpidis ſurdę,& ob:urãtis aures ſuas.
6 ¶Quæ non exaudiet vocem incantantium, & ve-
nefici incantantis ſapienter.
7 ¶Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum mo-
las leonum confringet Dominus.
8 ¶Ad nihilum deueniẽt tanquam aqua decurrens:
intendit arcum ſuum donec infirmentur.
9 ¶Sicut cera quæ fluit,auferẽtur:ſupercecidit ignis
& non viderunt ſolem.
10 ¶Priuſquam intelligerent ſpinę veſtræ rhamnum:
ſicut viuentes,ſicut in ira abſorbet eos.
11 ¶Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam, manus
ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
12 ¶Et dicet homo:Si vtique eſt fructus iuſto:vtique
eſt Deus iudicans eos in terra.

1 *In finem,ne diſperdas,David in tituli inſcriptionem,quando miſit Saul, & cuſtodiuit domum eius, vt eum interficeret. (1.Reg.19.11.)* *LVIII.*

2 ERipe me de inimicis meis Deus meus:& ab in-
A ſurgentibus in me libera me.
3 ¶Eripe me de operantibus iniquitatem:& de
viris ſanguinum ſalua me.
4 ¶Quia ecce ceperũt animã meã,irruerũt in me
5 tes: ¶Neque iniquitas mea,neque peccatum meum
Domine:ſine iniquitate cucurri,& direxi.
6 ¶Exurge in occurſum meum,& vide: & tu Domi
ne Deus virtutum,Deus Iſrael.
B Intende ad viſitandas omnes gentes: non miſerea-
ris omnibus,qui operantur iniquitatem.
7 ¶Conuertentur ad veſperam:& famem patientur,
vt canes:& circuibunt ciuitatem.
8 ¶Ecce loquentur in ore ſuo,& gladius in labijs eo-
rum:quoniam quis audiuit?
9 ¶Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces
omnes gentes.
10 ¶Fortitudinem meam ad te cuſtodiam: quia Deus
ſuſceptor meus es.
11 ¶Deus meus miſericordia eius præueniet me.
12 ¶Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos:ne occi-
C das eos,ne quando obliuiſcantur populi mei.
Diſperge illos in virtute tua: & depone eos prote-
ctor meus Domine.
13 ¶Delictum oris eorum,ſermonem labiorum ipſo-
rum,& comprehendantur in ſuperbia ſua.
Et de execratione, & mendacio annunciabuntur
14 ¶in cõſummatione:in ira cõſummationis,& nõ erũt.

Et ſcient,quia Deus dominabitur Iacob, & finium
terræ.
15 ¶Conuertentur ad veſperam, & famem patientur,
vt canes:& circuibunt ciuitatem.
16 ¶Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi vero non
D fuerint ſaturati,& murmurabunt.
17 ¶Ego autem cantabo fortitudinem tuam,& exul-
tabo mane miſericordiam tuam:
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum
in die tribulationis meę.
18 ¶Adiutor meus tibi pſallam,quia Deus ſuſceptor
meus es:Deus meus miſericordia mea.

1 *In finem,pro ijs qui immutabuntur in tituli inſcri-*
2 *ptionem ipſi David in doctrinam:* ¶|*cum ſuccendit* 2.Reg.8 a 1 10.b 7
Meſopotamiam Syriæ,& Sobal, & conuertit Ioab, 1.Par.18. 1 1.
& percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim
millia. (2.Reg.8.1.& 10.7.& 1.Par.18.1.) *LIX.*

3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus
A es,& miſertus eſt nobis.
4 ¶Commouiſti terram,& cõturbaſti eam:
ſana contritiones eius,quia commota eſt.
5 ¶Oſtendiſti populo tuo dura:potaſti nos vino com
punctionis.
6 ¶Dediſti metuentibus te ſignificationem: vt fu-
B giant a facie arcus:
7 ¶Vt liberentur dilecti tui:ſaluum fac dextera tua,
& exaudi me.
8 ¶|Deus locutus eſt in ſancto ſuo, Lætabor & par- Inf 107 a. 8.
tibor Sichimam, & conuallem tabernaculorum me-
tibor.
9 ¶Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & E-
phraim fortitudo capitis mei.
10 ¶Iuda rex meus:Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum:mi-
hi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 ¶Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis
educet me vſque in Idumæam?
12 ¶Nonne tu Deus qui repuliſti nos: & non egre-
C dieris Deus in virtutibus noſtris?
13 ¶Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana
ſalus hominis.
14 ¶In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum
deducet tribulantes nos.

1 *In finem,in hymnis David.* *LX.*

2 EXaudi Deus deprecationem meam: intende
A orationi meæ.
3 ¶A finibus terræ ad te clamaui: dum anxia-
retur cor meum in petra exaltaſti me.
4 Deduxiſti me,¶quia factus es ſpes mea: turris for-
titudinis a facie inimici.
5 ¶Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſecula: prote-
gar in velamento alarum tuarum.
6 ¶Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem
meam; dediſti hæreditatem timentibus nomen
tuum.
7 ¶Dies ſuper dies regis adijcies: annos eius vſque
in diem generationis & generationis.
8 ¶Permanet in æternum in conſpectu Dei: miſeri-
cordiam,& veritatem eius,quis requiret?
9 ¶Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſeculum ſecu-
li:vt reddam vota mea de die in diem.

1 *In finem, pro Idithun, Pſalmus Dauid. LXI.*

2 A NOnne Deo ſubiecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum.
3 ♀Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: ſuſceptor meus, non mouebor amplius.
4 ♀Quouſque irruitis in hominem? interficitis vniuerſi vos: tãquã parieti inclinato, & maceriæ depulſæ?
5 ♀Veruntamen precium meum cogitauerunt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant.
6 ♀Veruntamen Deo ſubiecta eſto anima mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
7 ♀Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus: adiutor
B meus, non emigrabo.
8 ♀In Deo ſalutare meum, & gloria mea: Deus auxilij mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 ♀Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra: Deus adiutor noſter in æternum.
10 ♀Veruntamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in ſtateris: vt decipiant ipſi de vanitate in idipſum.
11 ♀Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere: diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.
12 ♀Semel locutus eſt Deus, duo hęc audiui: quia po-
13 teſtas Dei eſt, ♀& tibi Domine miſericordia: quia tu reddes vnicuique iuxta opera ſua.

Matt.16.d.27. Rom.2.b.6. 1.Cor.3.b.8. Gal.6.b.5.

1 *Pſalmus Dauid, cum eſſet in deſerto Idumeę. (1.Reg.22.5.) LXII.*

2 A DEus Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.
3 In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa: ♀ſic in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 ♀Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te.
5 ♀Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo leuabo manus meas.
6 ♀Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationis laudabit os meum.
7 ♀Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matu-
8 tinis meditabor in te: ♀quia fuiſti adiutor meus.
B Et in velamento alarum tuarum exultabo, ♀adhę-
9 ſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua.
10 ♀Ipſi vero in vanum quæſierunt animam meam,
11 introibunt in inferiora terræ: ♀ tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt.
12 ♀Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui iurant in eo, quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. LXIII.*

2 A EXaudi Deus orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.
3 ♀Protexiſti me a conuentu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem.
4 ♀Quia exacuerunt vt gladium linguas ſuas, in-
5 tenderunt arcum rem amaram: ♀ vt ſagittent in occultis immaculatum.
6 ♀Subito ſagittabunt eum, & non timebunt, firmauerunt ſibi ſermonem nequam:
Narrauerunt vt abſconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos.
7 ♀Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes
B ſcrutinio.
8 Accedet homo ad cor altum: ♀ & exaltabitur Deus.
9 Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eorum: ♀& infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.
10 Conturbati ſunt omnes, qui videbant eos: ♀& timuit omnis homo.
Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius intellexerunt.
11 ♀Lætabitur iuſtus in Domino, & ſperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

1 *In finem, Pſalmus Dauid, Canticum Ieremiæ, & Ezechielis populo tranſmigrationis, cum inciperent exire. LXIIII.*

2 A TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ieruſalem.
3 ♀Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
4 ♀Verba iniquorum præualuerunt ſuper nos: & impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 ♀Beatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti, inhabitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum eſt tem-
6 plum tuum, ♀mirabile in æquitate.
B Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ, & in mari longe.
7 ♀Præparans montes in virtute tua, accinctus poten-
8 tia: ♀ qui conturbas profundum maris, ſonum fluctuum eius.
9 Turbabuntur gentes, ♀ & timebunt qui habitant terminos a ſignis tuis: exitus matutini, & veſpere delectabis.
10 ♀Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multiplicaſti
C locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti cibum illorum: quoniam ita eſt præparatio eius.
11 ♀Riuos eius inebria, multiplica genimina eius: in ſtillicidijs eius lætabitur germinans.
12 ♀Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebuntur vbertate.
13 ♀Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur.
14 ♀Induti ſunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

1 *In finem, Canticum Pſalmi reſurrectionis LXV.*

2 A IVbilate Deo omnis terra, ♀ pſalmum dicite nomini eius, date gloriam laudi eius.
3 ♀Dicite Deo, quam terribilia ſunt opera tua Domine? in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.
4 ♀Omnis terra adoret te, & pſallat tibi: pſalmum dicat nomini tuo.
5 ♀Venite, & videte opera Dei, terribilis in conſilijs ſuper filios hominum.
6 ♀Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
7 ♀Qui dominatur in virtute ſua in æternum, oculi
B eius ſuper Gentes reſpiciunt: qui exaſperant non exaltentur in ſemetipſis.

8 ♀Benedicite Gentes Deum noſtrum, & auditam
facite vocem laudis eius.
9 ♀Qui poſuit animam meam ad vitam: & non de-
dit in commotionem pedes meos.
10 ♀Quoniam probaſti nos Deus: igne nos examina-
ſti, ſicut examinatur argentum.
11 ♀Induxiſti nos in laqueũ, poſuiſti tribulationes in
12 dorſo noſtro: ♀impoſuiſti homines ſup capita noſtra.
C Tranſiuimus per ignem, & aquam: & eduxiſti nos
in refrigerium.
13 ♀Introibo in domum tuam in holocauſtis: reddam
14 tibi vota mea, ♀quæ diſtinxerunt labia mea.
Et locutum eſt os meum in tribulatione mea.
15 ♀Holocauſta medullata offeram tibi cum incenſo
arietum, offeram tibi boues cum hircis.
16 ♀Venite, audite, & narrabo omnes qui timetis
D Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 ♀Ad ipſum ore meo clamaui, & exaltaui ſub lin-
gua mea.
18 ♀Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exau-
diet Dominus.
19 ♀Propterea exaudiuit Deus, & attendit voci de-
precationis meæ.
20 ♀Benedictus Deus, qui non amouit orationem
meam, & miſericordiam ſuam a me.

1 *In finem, in hymnis Pſalmus cantici Dauid.* LXVI.

2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat nobis:
A illuminet vultum ſuum ſuper nos, & miſe-
reatur noſtri.
3 ♀Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in omnibus
gentibus ſalutare tuum.
4 ♀Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi
populi omnes.
5 ♀Lætentur, & exultent gentes, quoniam iudicas
B populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.
6 ♀Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi
7 populi omnes, ♀terra dedit fructum ſuum.
8 Benedicat nos Deus Deus noſter, ♀benedicat nos
Deus, & metuant eum omnes fines terræ.

1 *In finem, Pſalmus cantici ipſi Dauid.* LXVII.

2 EXurgat Deus, & diſſipentur inimici eius, & fu-
A giant qui oderunt eum, a facie eius.
3 ♀Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit cera
a facie ignis, ſic pereant peccatores a facie Dei.
4 ♀Et iuſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei:
& delectentur in lætitia.
5 ♀Cantate Deo, pſalmum dicite nomini eius: iter
facite ei qui aſcendit ſuper occaſum: Dñs nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turbabuntur a facie
6 eius, ♀patris orphanorum, & iudicis viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: ♀Deus qui inhabitare fa-
cit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos qui
exaſperant, qui habitant in ſepulchris.
8 ♀Deus cum egredereris in conſpectu populi tui,
cum pertranſires in deſerto.
9 ♀Terra mota eſt, etenim cœli diſtillauerunt a facie
Dei Sinai, a facie Dei Iſrael.
10 ♀Pluuiam voluntariam ſegregabis, Deus, hæredi-
B tati tuæ: & infirmata eſt, tu vero perfeciſti eam.
11 ♀Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulce-
dine tua pauperi, Deus.
12 ♀Dominus dabit verbum euangelizantibus vir-
tute multa.
13 ♀Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei domus di-
uidere ſpolia.
14 ♀Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbę
deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri.
15 ♀Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, niue de-
16 albabuntur in Selmon: ♀mons Dei, mons pinguis.
17 Mons coagulatus, mons pinguis, ♀vt quid ſuſpi-
camini montes coagulatos.
Mons in quo bene placitum eſt Deo habitare in eo:
etenim Dominus habitabit in finem.
18 ♀Currus Dei decem millibus multiplex millia læ-
tantium: Dominus in eis in Sina in ſancto.
19 ♀‖Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, accepi- ‖Ephes.4. b.8.
C ſti dona in hominibus.
Etenim non credentes, inhabitare Dominũ Deum.
20 ♀Benedictus Dominus die quotidie: proſperum
iter faciet nobis, Deus ſalutarium noſtrorum.
21 ♀Deus noſter, Deus ſaluos faciendi: & Domini
Domini exitus mortis.
22 ♀Veruntamen Deus confringet capita inimico-
rum ſuorum: verticem capilli perambulantium in
delictis ſuis.
23 ♀Dixit Dominus, Ex Baſan, conuertam, conuer-
tam in profundum maris:
24 ♀Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum
tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 ♀Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei,
regis mei, qui eſt in ſancto.
26 ♀Præuenerunt principes coniuncti pſallentibus, in
medio iuuencularum tympaniſtriarum.
27 ♀In Eccleſijs benedicite Deo Domino, de fonti-
bus Iſrael.
28 ♀Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu:
D Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon,
principes Nephthali.
29 ♀Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc Deus
quod operatus es in nobis.
30 ♀A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent reges
munera.
31 ♀Increpa feras arundinis, congregatio taurorum
in vaccis populorum: vt excludant eos qui probati
ſunt argento.
32 Diſſipa gentes quæ bella volunt: ♀venient legati
ex Ægypto. Æthiopia præueniet manus eius Deo.
33 ♀Regna terræ cantate Deo: pſallite Domino.
34 Pſallite Deo ♀qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad
Orientem.
35 Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, ♀date glo-
riam Deo, ſuper Iſrael magnificentia eius, & virtus
eius in nubibus.
36 ♀Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe
dabit virtutem, & fortitudinem plebi ſuæ: benedi-
ctus Deus.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur Dauid.*
LXVIII.

2 SAluum me fac Deus, quoniam intrauerunt
A aquæ vſque ad animam meam.
3 ♀Infixus ſum in limo profundi: & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demer-
ſit me.

4 ¶Laborauí clamans:raucæ factæ ſunt fauces meæ,
defecerunt oculi mei,dum ſpero in Deum meum.
5 ¶Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui
oderunt me gratis.
Confortati ſunt, qui perſecuti ſunt me inimici mei
iniuſte:quæ non rapui tunc exoluebam.
6 ¶Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea
a te non ſunt abſcondita.
7 ¶Non erubeſcant in me, qui expectant te Domi-
ne, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me,qui quærunt te, Deus
Iſrael.
8 ¶Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: ope-
ruit confuſio faciem meam.
9 ¶Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregri-
B nus filijs matris meæ.
Ioan.2 d.17. 10 ¶|Quoniam zelus domus tuæ comedit me:&|op-
Ro.15. a.3. probria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.
11 ¶Et operui in ieiunio animam meam: & factum
eſt in opprobrium mihi.
12 ¶Et poſui veſtimentum meum cilicium: & factus
ſum illis in parabolam.
13 ¶Aduerſum me loquebantur qui ſedebant in por-
ta:& in me pſallebant qui bibebant vinum.
14 ¶Ego vero orationem meam ad te Domine: tem-
pus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me,in ve-
ritate ſalutis tuæ.
15 ¶Eripe me de luto,vt non infigar:libera me ab ijs,
qui oderunt me,& de profundis aquarum.
16 ¶Non me demergat tẽpeſtas aquæ,neq; abſorbeat
me profundũ: neque vrgeat ſuper me puteus os ſuũ.
17 ¶Exaudi me Dñe,qm̃ benigna eſt miſericordia tua:
ſm multitudinẽ miſerationum tuarũ reſpice in me.
18 ¶Et ne auertas faciem tuam a puero tuo:quoniam
tribulor,velociter exaudi me.
19 ¶Intende animæ meæ,& libera eam,propter inimi
C cos meos eripe me.
20 ¶Tu ſcis improprium meum, & confuſionem
meam,& reuerentiam meam.
21 ¶In cõſpectu tuo ſunt omnes qui tribulant me,im-
properium expectauit cor meum,& miſeriam.
Et ſuſtinui,qui ſimul contriſtaretur,& non fuit: &
qui conſolaretur,& non inueni.
Mat.27. c.48. 22 ¶Et dederunt in eſcam meam fel:|& in ſiti mea po-
Mar.15. d.36. tauerunt me aceto.
23 ¶Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in
retributiones,& in ſcandalum.
24 ¶Obſcurentur oculi eorum ne videant: & dorſum
eorum ſemper incurua.
25 ¶Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ tuæ
comprehendat eos.
Act.1.d.20. 26 ¶|Fiat habitatio eorum deſerta: & in tabernaculis
eorum non ſit qui inhabitet.
27 ¶Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt: &
ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.
28 ¶Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum:
D & non intrent in iuſtitiam tuam.
29 ¶Deleantur de libro viuentium: & cum iuſtis non
ſcribantur.
30 ¶Ego ſum pauper,& dolens: ſalus tua Deus ſuſce-
pit me.
31 ¶Laudabo nomen Dei cum cantico:& magnifica-
bo eum in laude.
32 ¶Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum,cornua
producentem,& vngulas.
33 ¶Videant pauperes,& lætentur:quærite Deum,&
viuet anima veſtra.
34 ¶Quoniam exaudiuit pauperes Dominus: & vin-
ctos ſuos non deſpexit.
35 ¶Laudent illum cœli,& terra,mare,& omnia re-
ptilia in eis
36 ¶Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: & ædifica-
buntur ciuitates Iuda.
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.
37 ¶Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam,& qui di-
ligunt nomen eius,habitabunt in ea.

1 *In finem,Pſalmus Dauid,in rememorationem quod ſaluum fecerit eum Dominus.* LXIX.

2 DEus in adiutorium meum intende:
A Domine ad adiuuandum me feſtina. Sup.34. d.23-19. c.14.
3 ¶Confundantur,& reuereantur qui quæ-
runt animam meam.
4 ¶Auertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt Sup.34 d.26.
mihi mala. Inf.70 b 13.
Auertantur ſtatim erubeſcentes: qui dicunt mihi:
Euge,euge.
5 ¶Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te:
& dicant ſemper, Magnificetur Dominus, qui dili-
gunt ſalutare tuum.
6 ¶Ego vero egenus & pauper ſũ: Deus adiuua me.
Adiutor meus & liberator meus es tu: Domine ne
moreris.

1 *Pſalmus Dauid,filiorum Ionadab, & priorum captiuorum.* LXX.

IN te Domine ſperaui, non confundar in æter- Sup.30
num:¶in iuſtitia tua libera me,& eripe me. a.1.
A Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me.
3 ¶Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum
munitum,vt ſaluum me facias.
Qm̃ firmamentum meum & refugium meum es tu.
4 ¶Deus meus eripe me de manu peccatoris: & de
manu contra legem agentis & iniqui.
5 ¶Quoniam tu es patientia mea Domine, Domi-
ne ſpes mea a iuuentute mea.
6 ¶In te confirmatus ſum ex vtero: de ventre ma-
B tris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: ¶tanquam prodigium
factus ſum multis,& tu adiutor fortis.
8 ¶Repleatur os meum laude: vt cantem gloriam
tuam,tota die magnitudinem tuam.
9 ¶Ne proijcias me in tempore ſenectutis, cum de-
fecerit virtus mea,ne derelinquas me.
10 ¶Quia dixerunt inimici mei mihi:& qui cuſtodie-
bant animam meam, conſilium fecerunt in vnum,
11 ¶Dicentes: Deus dereliquit eum:perſequimini, &
comprehendite eum:quia non eſt qui eripiat.
12 ¶Deus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium
meum reſpice.
13 ¶Confundantur & deficiant detrahentes animæ
C meæ: operiantur confuſione & pudore qui quærunt
mala mihi.
14 ¶Ego autem ſemper ſperabo: & adijciam ſuper
omnem laudem tuam.
15 ¶Os meus annunciabit iuſtitiam tuam: tota die
ſalutare tuum.

Quoniam non cognoui literaturam, introibo in
16 potentias Domini: ♀ Domine memorabor iuſtitiæ
tuæ ſolius.
17 ♀ Deus docuiſti me a iuuentute mea, & vſque
nunc pronunciabo mirabilia tua.
18 ♀ Et vſque iu ſenectam, & ſenium, Deus ne dere-
linquas me,
Donec annunciem brachium tuum generationi om
ni quę ventura eſt:
19 Potentiam tuam, ♀ & iuſtitiam tuam Deus, vſque
D in altiſſima, quæ feciſti magnalia: Deus quis ſimilis
tibi?
20 ♀Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, &
malas: & conuerſus viuificaſti me: & de abyſſis terræ
iterum reduxiſti me.
21 ♀Multiplicaſti magnificentiam tuam: & conuerſus
conſolatus es me:
22 ♀ Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veri-
tatem tuam Deus: pſallam tibi in cithara, ſanctus
Iſrael.
23 ♀ Exultabunt labia mea cum cantauero tibi: &
anima mea quam redemiſti.
24 ♀Sed & lingua mea tota die meditabitur iuſtitiam
tuam: cum confuſi, & reueriti fuerint qui quærunt
mala mihi.

1 *Pſalmus in Salomonem. LXXI.*

2 DEus iudicium tuum regi da: & iuſtitiam tuā
A filio regis.
Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pau
peres tuos in iudicio.
3 ♀Suſcipiāt mōtes pacē populo, & colles iuſtitiam.
4 ♀ Iudicabit pauperes populi, & ſaluos faciet filios
pauperum: & humiliabit calumniatorem.
5 ♀Et permanebit cum Sole, & ante Lunam in gene-
ratione, & generationem,
6 ♀ Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut ſtillici-
B dia ſtillantia ſuper terram.
7 ♀Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pa-
cis: donec auferatur Luna.
8 ♀ Et dominabitur a mari, vſque ad mare: & a flu-
mine, vſque ad terminos orbis terrarum.
9 ♀ Coram illo procident Æthiopes: & inimici eius
terram lingent.
0 ♀ Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent, reges
Arabum, & Saba dona adducent.
1 ♀Et adorabunt eum omnes reges terrę: omnes gen
C tes ſeruient ei.
2 ♀Quia liberabit pauperem a potente, & pauperem
cui non erat adiutor.
3 ♀Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum ſal-
uas faciet.
4 ♀ Ex vſuris, & iniquitate redimet animas eorum:
& honorabile nomen eorum coram illo.
5 ♀ Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adora-
bunt de ipſo ſemper: tota die benedicent ei.
6 ♀ Et erit firmamentum in terra in ſummis mon-
tium, ſuperextolletur ſuper Libanum fructus eius: &
D florebunt de ciuitate ſicut fœnum terræ.
7 ♀Sit nomen eius benedictum in ſecula: ante ſolem
permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ: omnes
gentes magnificabunt eum.
8 ♀Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mi-
rabilia ſolus.
19 ♀ Et benedictum nomen maieſtatis eius in æter-
num, & replebitur maieſtate eius omnis terra: fiat,
fiat.
20 ♀Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſæ.

1 *Pſalmus Aſaph. LXXII.*

A QVam bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt
corde?
2 ♀ Mei autem pene moti ſunt pedes, pene
effuſi ſunt greſſus mei.
3 ♀ Quia zelaui ſuper iniquos, pacem peccatorum
videns.
4 ♀ Quia non eſt reſpectus morti eorum: & firma-
mentum in plaga eorum.
5 ♀In labore hominum non ſunt, & cum hominibus
non flagellabuntur.
5 ♀ Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate,
& impietate ſua.
7 ♀ Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum: tranſie-
runt in affectum cordis.
8 ♀Cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiam: iniquita
B tem in excelſo locuti ſunt.
9 ♀ Poſuerunt in cœlum os ſuum: & lingua eorum
tranſiuit in terra.
10 ♀Ideo conuertetur populus meus hic: & dies pleni
inuenientur in eis.
11 ♀Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia
in excelſo?
12 ♀Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſeculo, ob-
tinuerunt diuitias.
13 ♀ Et dixi: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum, &
laui inter innocentes manus meas:
14 ♀Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in ma
tutinis.
15 ♀ Si dicebam: Narrabo ſic, ecce nationem filiorum
C tuorum reprobaui.
16 ♀ Exiſtimabam, vt cognoſcerem hoc: labor eſt an-
te me.
17 ♀Donec intrem in ſanctuarium Dei: & intelligam
in nouiſſimis eorum.
18 ♀Veruntamen propter dolos poſuiſti eis, deieciſti
eos dum alleuarentur.
19 ♀Quomodo facti ſunt in deſolationem? ſubito de-
fecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam.
20 ♀Velut ſomnium ſurgentium Domine, in ciuitate
tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.
21 ♀ Quia inflammatum eſt cor meum, & renes mei
22 commutati ſunt: ♀& ego ad nihilum redactus ſum, &
D neſciui.
23 ♀Vt iumentum factus ſum apud te: & ego ſemper
tecum.
24 ♀Tenuiſti manum dexteram meam: & in volunta-
te tua deduxiſti me & cum gloria ſuſcepiſti me.
25 ♀ Quid enim mihi eſt in cœlo? & a te quid volui
ſuper terram?
26 ♀Defecit caro mea, & cor meū: Deus cordis mei,
& pars mea Deus in æternum.
27 ♀ Quia ecce, qui elongant ſe a te, peribunt: perdi-
diſti omnes qui fornicantur abs te.
28 ♀Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in
Domino Deo ſpem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas in portis
filiæ Sion.

1 *Intellectus Aſaph.* LXXIII.

A VT quid Deus repuliſti in finem: iratus eſt fu-
ror tuus ſuper oues paſcuæ tuæ?
2 ♀Memor eſto congregationis tuæ, quam
poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion in
quo habitaſti in eo.
3 ♀Leua manus tuas in ſuperbias eorum in finem:
quanta malignatus eſt inimicus in ſancto?
4 ♀Et gloriati ſunt qui oderunt te, in medio ſolem-
nitatis tuæ.
5 ♀Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non cognouerunt
ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſylua lignorũ ſecuribus ♀ exciderunt ia-
B nuas eius in idipſum: in ſecuri, & aſcia deiecerunt eã.
4 Re.25 b.9. 7 ♀| Incenderunt igni ſanctuarium tuum: in terra
polluerunt tabernaculum nominis tui.
8 ♀Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſimul,
Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei a terra;
9 ♀Signa noſtra non vidimus, iam non eſt propheta:
& nos non cognoſcet amplius.
10 ♀Vſquequo Deus improperabit inimicus, irritat
aduerſarius nomen tuum in finem?
11 ♀Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam
C de medio ſinu tuo in finem?
Luce 1. g.70. 12 ♀| Deus autem rex noſter ante ſecula: operatus
eſt ſalutem in medio terræ.
13 ♀Tu confirmaſti in virtute tua mare: contribula-
ſti capita draconum in aquis.
14 ♀Tu confregiſti capita draconis: dediſti eum eſ-
cam populis Aethiopum.
15 ♀Tu dirupiſti fontes & torrentes: tu ſiccaſti fluuios
16 Ethan. ♀Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus
es auroram, & ſolem.
17 ♀Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem & ver
tu plaſmaſti ea.
18 ♀Memor eſto huius, inimicus improperauit Domi
D no, & populus inſipiens incitauit nomen tuum.
19 ♀Ne tradas beſtijs animas confitentes tibi: & ani-
mas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem.
20 ♀Reſpice in teſtamentum tuum: quia repleti ſunt,
qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum.
21 ♀Ne auertatur humilis factus confuſus: pauper, &
inops laudabunt nomen tuum.
22 ♀Exurge Deus, iudica cauſam tuã: memor eſto im-
properiorũ tuorũ, eorũ quæ ab inſipiẽte ſunt tota die.
23 ♀Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuorum: ſu-
perbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper.

1 *In finem, Ne corrumpas, Pſalmus Cantici Aſaph.* LXXIIII.

2 COnfitebimur tibi Deus; confitebimur, & in-
A uocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: ♀cum accepero
tempus, ego iuſtitias iudicabo.
4 ♀Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitant in ea:
ego confirmaui columnas eius.
5 ♀Dixi iniquis: Nolite inique agere: & delinquen-
tibus: Nolite exaltare cornu.
6 ♀Nolite extollere in altum cornu veſtrum: nolite
B loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 ♀Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, ne-
8 que a deſertis montibus: ♀quoniam Deus iudex eſt.

9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: ♀quia calix in ma
nu Domini vini meri plenus miſto.
C Et inclinauit ex hoc in hoc: veruntamen fæx eius
non eſt exinanita: bibent omnes peccatores terræ.
10 ♀Ego autem annunciabo in ſeculum: cantabo
Deo Iacob.
11 ♀Et omnia cornua peccatorum confringam: &
exaltabuntur cornua iuſti.

1 *In finem, in Laudibus, Pſalmus Aſaph, Canticum Ad Aſſyrios.* LXXV.

2 NOtus in Iudæa Deus in Iſrael magnum no
men eius.
3 ♀Et factus eſt in pace locus eius: & habita-
tio eius in Sion.
4 ♀Ibi cõfregit potẽtias arcũ, ſcutũ, gladiũ, & bellũ.
5 ♀Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis:
6 ♀turbati ſunt omnes inſipientes corde.
B Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt
omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.
7 ♀Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt,
qui aſcenderunt equos.
8 ♀Tu terribilis es, & qs reſiſtet tibi? ex tunc ira tua.
9 ♀De cœlo auditum feciſti iudicium, terra tremuit
C & quieuit.
10 ♀Cum exurgeret in iudicium Deus, vt ſaluos fa-
ceret omnes manſuetos terræ.
11 ♀Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi:
& reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.
12 ♀Vouete & reddite Domino Deo veſtro: omnes
qui in circuitu eius affertis munera.
13 Terribili, ♀& ei qui aufert ſpiritum principum,
terribili apud reges terræ.

1 *In fine, pro Idithun, Pſalmus Aſaph.* LXXVI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: voce mea Inf. 141. a.1.
A ad Deum, & intendit mihi.
3 ♀In die tribulationis meę Deum exquiſi-
ui, manibus meis nocte cõtra eũ: & nõ ſum deceptus.
4 Renuit cõſolari anima mea, ♀memor fui Dei, & de
lectatus ſum, & exercitatus ſum: & defecit ſpiritus
5 meus. ♀Anticipauerunt vigilias oculi mei, turba-
tus ſum, & non ſum locutus.
6 ♀Cogitaui dies antiquos: & annos æternos in men
te habui.
7 ♀Et meditatus ſum nocte cum corde meo: & exer-
B citabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
8 ♀Nunquid in ęternum proijciet Deus, aut non ap-
ponet, vt complacitior ſit adhuc?
9 ♀Aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet a
generatione in generationem?
10 ♀Aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut continebit
in ira ſua miſericordias ſuas?
11 ♀Et dixi: Nunc cœpi: hæc mutatio dexterę Excelſi.
12 ♀Memor fui operum Domini, quia memor ero
C ab initio mirabilium tuorum.
13 ♀Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in
adinuentionibus tuis exercebor.
14 ♀Deus in ſancto via tua: quis Deus magnus ſicut
15 Deus noſter? ♀tu es Deus qui facis mirabilia.
16 Notam feciſti in populis virtutem tuam: ♀redemiſti
in brachio tuo populum tuum filios Iacob & Ioſeph.
17 ♀Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ: & ti-
muerunt, & turbatę ſunt abyſſi.

8 ♀Multitudo ſonitus aquarũ; vocẽ dederũt nubes.
9 Etenim ſagittę tuę trãſeũt:♀vox tonitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ: commota
eſt,& contremuit terra.
o ♀In mari via tua,& ſemitæ tuæ in aquis multis:&
veſtigia tua non cognoſcentur.
1 ♀‖ Deduxiſti ſicut oues populum tuum in manu
Moyſi,& Aaron.

1 *Intellectus Aſaph.* LXXVII.

A Ttẽdite popule meus legem meam: inclinate aurem veſtram in verba oris mei.
2 ♀‖ Aperiam in parabolis os meum: loquar
propoſitiones ab initio.
3 ♀ Quanta audiuimus,& cognouimus ea: & patres
noſtri narrauerunt nobis.
4 ♀ Non ſunt occultata a filijs eorum in generatione
altera,
Narrãtes laudes Domini,& virtutes eius, & mira-
bilia eius quæ fecit.
5 ♀ Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: & legem po-
ſuit in Iſrael.
Quanta mandauit patribus noſtris nota facere ea
6 filijs ſuis:♀vt cognoſcat generatio altera.
Filij qui naſcentur, & exurgent, & narrabunt filijs
ſuis.
7 ♀Vt ponant in Deo ſpem ſuam,& non obliuiſcan-
tur operum Dei,& mandata eius exquirant.
8 ♀Ne fiant ſicut patres eorum, generatio praua, &
exaſperans.
Generatio quæ non direxit cor ſuum,& non eſt cre-
ditus cum Deo ſpiritus eius.
9 ♀ Filij Ephrem intendentes, & mittentes arcum:
B conuerſi ſunt in die belli.
o ♀Non cuſtodierunt teſtamentum Dei:& in lege e-
ius noluerunt ambulare.
1 ♀ Et obliti ſunt benefactorum eius, & mirabilium
eius quæ oſtendit eis.
2 ♀ Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra
Ægypti,in campo Taneos.
3 ♀‖Interrupit mare,& perduxit eos:& ſtatuit aquas
quaſi in vtre.
4 ♀‖ Et deduxit eos in nube diei:& tota nocte in illu-
minatione ignis.
5 ♀ ‖ Interrupit petram in eremo: & adaquauit eos
velut in abyſſo multa.
6 ♀Et eduxit aquam de petra: & deduxit tanquam
flumina aquas.
17 ♀ Et appoſuerunt adhuc peccare ei:in iram excita-
uerunt Excelſum in inaquoſo.
18 ♀Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt pete-
rent eſcas animabus ſuis,
19 ♀‖ Et male locuti ſunt de Deo:dixerunt,nunquid
poterit Deus parare menſam in deſerto?
20 ♀‖Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt aquæ,
C & torrentes inundauerunt.
Nunquid panem poterit ſtare, aut parare menſam
populo ſuo?
21 ♀Ideo audiuit Dominus,& diſtulit:& ignis accen-
ſus eſt in Iacob,& ira aſcendit in Iſrael.
22 ♀ Quia non crediderunt in Deo, nec ſperauerunt
in ſalutari eius.
23 ♀Et mãdauit nubibus deſup,& ianuas cęli aperuit.
24 ♀‖ Et pluit illis manna ad manducandum, & pa-
nem cœli dedit eis.
25 ♀‖ Panem Angelorum manducauit homo:cibaria ‖Nu.11.
miſit eis in abundantia. b.7.
‖Ioan.6.
26 ♀Transtulit Auſtrum de cœlo: & induxit in virtu- d.31.
te ſua Africum. 1.Cor.10
a.1.
27 ♀ Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes: & ſicut ‖Nu.11.
arenam maris volatilia pennata. g.31.
28 ♀ Et ceciderunt in medio caſtrorum eorum, circa
tabernacula eorum.
29 ♀ Et manducauerunt & ſaturati ſunt nimis, & de-
30 ſiderium eorum attulit eis: ♀non ſunt fraudati a deſi-
derio ſuo.
D ‖ Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: & ira ‖ Nu.11.
31 ♀Dei aſcendit ſuper eos. g.33.
Et occidit pingues eorũ,& electos Iſrael impediuit.
32 ♀ In omnibus his peccauerunt adhuc: & non cre-
diderunt in mirabilibus eius.
33 ♀Et defecerunt in vanitate dies eorum: & anni
eorum cum feſtinatione.
34 ♀ Cum occideret eos, quærebant eum: & reuerte-
bantur,& diluculo veniebant ad eum.
35 ♀ Et rememorati ſunt, quia Deus adiutor eſt eo-
rum:& Deus excelſus redemptor eorum eſt.
36 ♀Et dilexerunt eum in ore ſuo,& lingua ſua men-
titi ſunt ei,
37 ♀ Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec
fideles habiti ſunt in teſtamento eius.
38 ♀Ipſe autem eſt miſericors,& propitius fiet pecca-
tis eorum:& non diſperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram ſuam:& non accen-
dit omnem iram ſuam.
39 ♀Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiritus vadens,
& non rediens.
40 ♀Quoties exacerbauerunt eum in deſerto, in iram
E concitauerunt eum in inaquoſo?
41 ♀ Et conuerſi ſunt, & tentauerunt Deum: & ſan-
ctum Iſrael exacerbauerunt.
42 ♀Non ſunt recordati manus eius, die qua redemit
eos de manu tribulantis.
43 ♀ Sicut poſuit in Aegypto ſigna ſua, & prodigia
ſua in campo Taneos.
44 ♀‖ Et conuertit in ſanguinem flumina eorum, & ‖ Exo.7.
imbres eorum, ne biberent, d.20.
45 ♀‖ Miſit in eos cænomyam,& comedit eos: & ra- ‖ Exo.8.
nam,& diſperdidit eos. a.6. f.24.
46 ♀‖ Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eo- ‖Exo.10.
rum locuſtæ. d.13.
47 ‖Et occidit in grandine vineas eorum: & moros ‖Exo. 9.
eorum in pruina. c.23.
48 ♀‖ Et tradidit grandini iumenta eorum: & poſſeſ- ‖ Exo.9.
ſionem eorum igni. a.3.
49 ♀ Miſit in eos iram indignationis ſuæ: indignatio-
nem & iram & tribulationem. immiſſiones per an-
gelos malos.
50 ♀Viã fecit ſemitę irę ſuę,non pepercit a morte ani-
F mabus eorum,& iumenta eorum in morte concluſit.
51 ♀‖ Et percuſſit oẽ primogenitũ in terra Aegypti: ‖ Exo.12.
primitias omnis laboris eorũ in tabernaculis Cham. d.29.
52 ♀‖ Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: & perdu- ‖ Exo.13.
xit eos tanquam gregem in deſerto. c.18.
53 ♀ Et deduxit eos in ſpe,& non timuerunt: & ‖ini- ‖Exo.14.
micos eorum operuit mare. f.27.
54 ♀ Et induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ,
montem,quem acquiſiuit dextera eius.

‖ Ioſ. 11. b. 7. ‖ Et eiecit a facie eorum Gentes: & ſorte diuiſit eis
terram in funiculo diſtributionis.
55 ♀Et habitare fecit in tabernaculis eorũ trib⁹ Iſrael.
56 ♀Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deum excel-
ſum:& teſtimonia eius non cuſtodierunt.
57 ♀Et auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum
quemadmodum patres eorum, conuerſi ſunt in ar-
cum prauum.
58 ♀In iram concitauerunt eum in collibus ſuis: & in
ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum prouoca-
uerunt.
59 ♀Audiuit Deus & ſpreuit: & ad nihilum redegit
valde Iſrael.
‖ Iere. 7. b. 12. 60 ♀Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum
G ſuum vbi habitauit in hominibus.
1. Reg. 4. a. 2. 61 ♀Et tradidit in captiuitatem virtutem eorum, &
pulchritudinem eorum in manus inimici.
62 ♀Et concluſit in gladio populum ſuum:& hæredi-
tatem ſuam ſpreuit.
63 ♀Iuuenes eorum comedit ignis: & virgines eorum
non ſunt lamentatæ.
64 ♀Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt:& viduæ
eorum non plorabantur.
65 ♀Et excitatus eſt tanquam dormiens Dominus,
tanquam potens crapulatus a vino:
66 ♀Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora oppro-
brium ſempiternum dedit illis.
67 ♀Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tribum
Ephraim non elegit.
68 ♀Sed elegit tribum Iuda, montem Sion quem di-
lexit.
69 ♀Et ędificauit ſicut vnicornium ſanctificium ſuum
in terra, quam fundauit in ſecula.
‖ 3. Reg. 16. a. 70 ♀‖ Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit eum
71 de gregibus ouium: ♀de poſt fœtantes accepit eum.
Paſcere Iacob ſeruum ſuum, & Iſrael hæreditatem
72 ſuam: ♀Et pauit eos in innocentia cordis ſui:& in in-
tellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

A DEus venerunt Gentes in hęreditatem tuam:
polluerunt templum ſanctum tuum: poſue
runt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam.
2 ♀Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum eſcas vo-
latilibus cœli:carnes ſanctorum tuorum beſtijs terrę.
3 ♀Effuderunt ſanguinem eorum, tanquam aquam
in circuitu Ieruſalem:& non erat qui ſepeliret.
4 ♀Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: ſubſan-
B natio, & illuſio his qui in circuitu noſtro ſunt.
5 ♀Vſquequo Domine iraſceris in finem, accende-
tur velut ignis zelus tuus?
‖ Iere. 10. d. 25. 6 ♀‖ Effunde iram tuam in Gentes quæ te non noue-
runt:& in regna quæ nomen tuum non inuocauerũt.
7 ♀Quia comederunt Iacob: & locum eius deſola-
uerunt.
‖ Iſai. 64. c. 9. 8 ♀‖Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiqua-
C rum, cito anticipent nos miſericordiæ tuæ:quia pau-
peres facti ſumus nimis.
9 ♀Adiuua nos Deus ſalutaris noſter,& propter glo-
riam nominis tui Domine, libera nos, & propitius
eſto peccatis noſtris propter nomen tuum.
10 ♀Ne forte dicant in gentibus, Vbi eſt Deus eorũ?
& innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum qui effuſus eſt.
11 ♀introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum.
D Secundum magnitudinem brachij tui poſſide filios
mortificatorum.
12 ♀Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum:
improperium ipſorum, quod exprobrauerunt tibi
Domine.
13 ♀Nos autem populus tuus,& oues paſcuæ tuæ,con
fitebimur tibi in ſeculum,
In generationem,& generationem annunciabimus
laudem tuam.

1 *In finem, pro ijs qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph Pſalmus. LXXIX.*

2 QVi regis Iſrael, intẽde:qui deducis velut ouem,
A Ioſeph.
3 Qui ſedes ſuper cherubin manifeſtare♀co
ram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe. Excita potentiã
4 tuam,& veni vt ſaluos facias nos. ♀Deus conuer-
te nos:& oſtende faciem tuam,& ſalui erimus.
5 ♀Domine Deus virtutum, quouſque iraſceris ſu-
per orationem ſerui tui?
6 ♀Cibabis nos pane lachrymarum,& potum dabis
B nobis in lachrymis in menſura?
7 ♀Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris:
& inimici noſtri ſubſannauerunt nos.
8 ♀Deus virtutum conuerte nos: & oſtende faciem
tuam,& ſalui erimus.
9 ♀Vineam de Ægypto tranſtuliſti: eieciſti Gentes,
& plantaſti eam.
10 ♀Dux itineris fuiſti in conſpectu eius, plantaſti ra-
dices eius,& impleuit terram.
11 ♀Operuit montes vmbra eius: & arbuſta eius ce-
C dros Dei.
12 ♀Extendit palmites ſuos, vſque ad mare: & vſque
ad flumen propagines eius.
13 ♀Vt quid deſtruxiſti maceriam eius,& vindemiãt
eam omnes qui prætergrediuntur viam?
14 ♀Exterminauit eam aper de ſylua: & ſingularis fe
rus depaſtus eſt eam.
15 ♀Deus virtutum conuertere:reſpice de cœlo,& vi
de,& viſita vineam iſtam.
16 ♀Et perfice eam, quam plãtauit dextera tua: & ſu-
per filium hominis, quem confirmaſti tibi.
17 ♀Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatione vultus
D tui peribunt.
18 ♀Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ: & ſu-
per filium hominis quem confirmaſti tibi.
19 ♀Et non diſcedimus a te: viuificabis nos,& nomen
tuum inuocabimus.
20 ♀Domine Deus virtutum conuerte nos: &
oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

1 *In finem pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph, LXXX.*

2 EXultate Deo adiutori nr̃o:iubilate Deo Iacob.
A ♀Sumite pſalmum,& date tympanum:pſal-
3 terium iucundum cum cithara.
4 ♀Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſo-
lemnitatis veſtræ.
5 ♀Quia ꝑceptũ in Iſrael eſt, & iudiciũ Deo Iacob.
6 ♀| Teſtimonium in Ioſeph poſuit illud, cum exiret | Gen. 41. c. 25. f. 4
de Terra Aegypti, linguam quã nõ nouerat, audiuit.
7 ♀Diuertit ab oneribus dorſum eius: manus eius
B in cophino ſeruierunt.

Exo. 17. b.6. 8 ¶In tribulatione inuocaſti me,& liberaui te,exau-
diui te in abſcondito tempeſtatis: | probaui te apud
Exo. 20. a.7. aquam contradictionis.
9 ¶Audi populus meus,& conteſtabor te:Iſrael ſi au
10 dieris me, ¶ non erit in te Deus recens,neque adora-
bis Deum alienum.
11 ¶Ego enim ſum Dñs Deus tuus, qui eduxi te de
C Terra Ægypti:dilata os tuum,& implebo illud.
12 ¶Et non audiuit populus meus vocem meam: &
Iſrael non intendit mihi.
Act. 14. c.16. 13 ¶|Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum,
ibunt in adinuentionibus ſuis.
Baru.3. b.13. 14 ¶|Si populus meus audiſſet me:Iſrael ſi in vijs meis
ambulaſſet;
15 ¶Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem:
D & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.
16 ¶Inimici Dñi mētiti ſunt ei:& erit tēpus eorū in ſe-
17 cula. ¶Et cibauit eos ex adipe frumenti: & de pe-
tra melle ſaturauit eos.

1 *Pſalmus Aſaph.* LXXXI.

A DEus ſtetit in ſynagoga deorum:in medio au
tem deos dijudicat.
2 ¶Vſquequo iudicatis iniquitatem: & fa-
cies peccatorum ſumitis?
3 ¶ Iudicate egeno,& pupillo: humilem,& paupe-
rem iuſtificate.
Prou. 24 b.11. 4 ¶| Eripite pauperem:& egenum de manu peccato-
ris liberate.
5 ¶Neſcierunt,neque intellexerunt,in tenebris am-
B bulant:mouebuntur omnia fundamenta terræ.
Ioan. 10 f.34. 6 ¶|Ego dixi,Dij eſtis,& filij excelſi omnes.
7 ¶Vos autem ſicut homines moriemini: & ſicut v-
nus de principibus cadetis.
8 ¶Surge Deus iudica terram:quoniam tu hæredita
bis in omnibus Gentibus.

1 *Canticum Pſalmi Aſaph.* LXXXII.

2 DEus quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neque
A compeſcaris Deus.
3 ¶Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt:&
qui oderunt te extulerunt caput.
3 ¶Super populum tuum malignauerunt conſilium,
& cogitauerunt aduerſus ſanctos tuos.
5 ¶Dixerunt: Venite,& diſperdamus eos de gente:
& non memoretur nomen Iſrael vltra:
6 ¶Quoniam cogitauerūt vnanimiter: ſimul aduer-
7 ſum te teſtamentum diſpoſuerunt,¶tabernacula Idu-
B mæorū,& Iſmahelitæ. Moab,& Agareni,¶ Gebal,&
8 Ammon,& Amalec:alienigenę cū habitātibus Tyrū.
9 ¶Etenim Aſſur venit cum illis facti ſunt in adiuto-
rium filijs Lot.
Iudi.7.f.22. 10 ¶ Fac illis ſicut Madian, & | Siſaræ:ſicut Iabin in
Torrente Ciſſon.
11 ¶ Diſperierunt in Endor: facti ſunt, vt ſtercus
Iud.4. d.15. C terræ.
Iud.7.g.25. 12 ¶Pone principes eorum, ſicut Oreb,& Zeb:& Ze-
Iud.8.d.21. bee,& Salmana,
13 Omnes principes eorum: ¶ qui dixerunt, Hæredi-
tate poſſideamus ſanctuarium Dei.
14 ¶Deus meus pone illos, vt rotam,& ſicut ſtipulam
ante faciem venti.
15 ¶Sicut ignis qui comburit ſyluam,& ſicut flamma
comburens montes:

16 ¶ Ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira
D tua turbabis eos.
17 ¶ Imple facies eorum ignominia: & quærent no-
men tuum Domine.
18 ¶ Erubeſcant, & conturbentur in ſeculum ſeculi:
& confundantur & pereant:
19 ¶ Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus,tu ſo-
lus altiſſimus in omni terra.

1 *In finem,pro torcularibus filijs Core, Pſalmus* LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Domine virtu-
3 tum: ¶ concupiſcit, & deficit anima mea in
A atria Domini.
Cor meū, & caro mea exultauerūt in Deū viuum.
4 ¶ Etenim paſſer inuenit ſibi domum: & turtur ni-
dum ſibi,vbi ponat pullos ſuos.
B Altaria tua Dñe virtutū, rex meus,& Deus meus.
5 ¶ Beati qui habitant in domo tua: Domine in ſecu-
la ſeculorum laudabunt te.
6 ¶ Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſio-
7 nes in corde ſuo diſpoſuit, ¶ in valle lachrymarum
in loco quem poſuit.
8 ¶Etenim benedictionem dabit legislator,ibunt de
C virtute in virtutem:videbitur Deus deorum in Sion.
9 ¶ Domine Deus virtutum exaudi orationem
meam:auribus percipe Deus,Iacob.
10 ¶Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in fa-
ciem Chriſti tui.
11 ¶ Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper mil-
D lia. Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei: magis
quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 ¶ Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus:
gratiam & gloriam dabit Dominus.
Non priuabit bonis eos qui ambulant in innocen-
13 tia: ¶Domine virtutū, beatus homo qui ſperat in te.

1 *In finem,filijs Core,Pſalmus.* LXXXIIII.

2 BEnedixiſti domine terram tuam: auertiſti ca-
A ptiuitatem Iacob.
3 ¶Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: operui-
ſti omnia peccata eorum.
4 ¶Mitigaſti omnem iram tuam, auertiſti ab ira in-
5 dignationis tuæ. ¶ Conuerte nos Deus ſalutaris
noſter:& auerte iram tuam a nobis.
6 ¶Nunquid in æternum iraſceris nobis? aut exten-
B des iram tuam a generatione in generationem?
7 ¶Deus tu conuerſus viuificabis nos: & plebs tua
lætabitur in te.
8 ¶Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: &
ſalutare tuum da nobis.
9 ¶ Audiam quid loquatur in me Dominus Deus:
quoniam loquetur pacem in plebem ſuam.
C Et ſuper ſanctos ſuos,& in eos,qui conuertuntur ad
cor.
10 ¶Veruntamen prope timentes eum ſalutare ipſius:
vt inhabitet gloria in terra noſtra.
11 ¶Miſericordia,& veritas obuiauerunt ſibi:iuſtitia,
& pax oſculatæ ſunt.
12 ¶Veritas de terra orta eſt: & iuſtitia de cœlo pro-
D ſpexit.
13 ¶Etenim Dñs dabit benignitatem: & terra noſtra
14 dabit fructū ſuum. ¶Iuſtitia ante eum ambulabit:
& ponet in via greſſus ſuos.

1 *Oratio ipſi Dauid.* *LXXXV.*

A INclina Domine aurem tuam:& exaudi me:quo-
niam inops & pauper ſum ego.
2 ¶Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus
ſum: ſaluũ fac ſeruum tuũ Deus meus ſperantẽ in te.
3 ¶Miſerere mei Domine, quoniam ad te clamaui
4 tota die: ¶ lætifica animam ſerui tui,quoniam ad te
Domine animam meam leuaui.
5 ¶|Quoniam tu Domine ſuauis & mitis, & multæ Ioel. 2. c.13.
miſericordiæ omnibus inuocantibus te.
6 ¶Auribus percipe Domine orationem meam, &
B intende voci deprecationis meæ.
7 ¶In die tribulationis meæ clamaui ad te: quia
8 exaudiſti me. ¶Non eſt ſimilis tui in dijs Domine:
& non eſt ſecundum opera tua.
9 ¶Omnes gentes quaſcunq; feciſti, venient & ado-
rabunt coram te Dñe:& glorificabunt nomen tuum.
10 ¶Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu
C es Deus ſolus.
11 ¶Deduc me Dñe in via tua,& ingrediar in verita-
te tua:lætetur cor meum vt timeat nomen tuum.
12 ¶Confitebor tibi Domine Deus meus in toto cor-
de meo,& glorificabo nomen tuum in æternum.
13 ¶Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: &
eruiſti animam meam ex inferno inferiori.
14 ¶Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me,& ſynago-
ga potentium quæſierunt animam meam: & non
D propoſuerunt te in conſpectu ſuo.
15 ¶Et tu Domine Deus miſerator & miſericors,pa-
tiens,& multæ miſericordiæ,& verax.
16 ¶Reſpice in me, & miſerere mei, da imperium
tuum puero tuo:& ſaluum fac filium ancillæ tuæ.
17 ¶Fac mecum ſignum in bonum, vt videant qui
oderunt me, & confundantur, quoniam tu Domine
adiuuiſti me, & conſolatus es me.

1 *Filijs Core, Pſalmus cantici.* *LXXXVI.*

A FVndamenta eius in montibus ſanctis: ¶ diligit
2 Dominus portas Sion ſuper omnia taberna-
cula Iacob.
3 ¶Glorioſa dicta ſunt de te,ciuitas Dei.
4 ¶Memor ero Raab & Babylonis ſcientium me.
Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Aethiopum,
hi fuerunt illic.
5 ¶Nunquid Sion dicet, Homo, & homo natus eſt
B in ea:& ipſe fundauit eam Altiſſimus?
6 ¶Dominus narrabit in ſcripturis populorum &
principum,horum qui fuerunt in ea.
7 ¶Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.

1 *Canticum Pſalmi Filijs Core, in finem,pro Maeleth*
ad reſpondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.
LXXXVII.

2 DOmine Deus ſalutis meæ in die clamaui &
A nocte coram te.
3 ¶Intret in conſpectu tuo oratio mea:incli-
na aurem tuam ad precem meam.
4 ¶Quia repleta eſt malis anima mea:& vita mea in-
ferno appropinquauit.
5 ¶Aeſtimatus ſum cũ deſcendentibus in lacũ: factus
6 ſum ſicut homo ſine adiutorio, ¶inter mortuos liber.
Sicut vulnerati dormiẽtes in ſepulchris,quorũ non
es memor amplius: & ipſi de manu tua repulſi ſunt.
7 ¶Poſuerunt me in lacu inferiori:in tenebroſis,& in
B vmbra mortis.
8 ¶Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes
fluctus tuos induxiſti ſuper me.
9 ¶Longe feciſti notos meos a me: poſuerunt me
abominationem ſibi.
10 Traditus ſum,& non egrediebar: ¶oculi mei lan-
guerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi ad te
manus meas.
11 ¶Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici ſu
C ſcitabunt,& confitebuntur tibi?
12 ¶Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſeri-
cordiam tuam,& veritatem tuam in perditione?
13 ¶Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia
tua,& iuſtitia tua in terra obliuionis?
15 ¶Et ego ad te Domine clamaui: & mane oratio
mea præueniet te.
15 ¶Vt quid Domine repellis orationem meam:auer
tis faciem tuam a me?
16 ¶Pauper ſum ego,& in laboribus a iuuẽtute mea,
D exaltatus autem humiliatus ſum,& conturbatus.
17 ¶In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui contur-
bauerunt me.
18 ¶Circundederunt me ſicut aqua: tota die circum-
dederunt me ſimul.
19 ¶Elongaſti a me amicum & proximum: & notos
meos a miſeria.

1 *Intellectus Ethan Ezrahitæ.* *LXXXVIII.*

2 MIſericordias Domini in ęternum cantabo.
A In generatione & generationem annun-
ciabo veritatem tuam in ore nieo.
3 ¶Quoniam dixiſti,In æternum miſericordia ædifi-
cabitur:in cęlis præparabitur veritas tua in eis.
4 ¶Diſpoſui teſtamentum electis meis, |iuraui Da- 1. Reg
uid ſeruo meo, 7. b. 12.
5 ¶Vſque in ęternum præparabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generatione, & generationem ſe-
dem tuam.
6 ¶Confitebuntur cœli mirabilia tua;Domine: ete-
nim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.
7 ¶Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino,
ſimilis erit Deo in filijs Dei?
8 ¶Deus qui glorificatur in conſilio ſanctorum:ma-
B gnus,& terribilis ſuper oẽs,qui in circuitu eius ſunt.
9 ¶Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi?po-
tens es Domine,& veritas tua in circuitu tuo.
10 ¶Tu dominaris poteſtati maris: motum autem
fluctuum eius tu mitigas.
11 ¶Tu humiliaſti, ſicut vulneratum, ſuperbum: in
brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos.
12 ¶Tui ſunt cęli,& tua eſt terra,orbem terrę & pleni Geneſ. 1.
13 tudinẽ eius tu fundaſti:¶ aquilonẽ,& mare tu creaſti. a. 2.
Thabor, & Hermon in nomine tuo exultabunt:
14 ¶tuum brachium cum potentia.
15 Firmetur manus tua,& exaltetur dextera tua: ¶iu-
C ſtitia,& iudicium præparatio ſedis tuę.
Miſericordia,& veritas præcedent faciem tuam:
16 ¶beatus populus qui ſcit iubilationem.
17 Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, ¶&
in nomine tuo exultabunt tota die, & in iuſtitia tua
exaltabuntur.
18 ¶Quoniam gloria virtutis eorum tu es,& in bene-

placito tuo exaltabitur cornu noſtrum.
19 ¶ Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, & ſancti Iſ-
rael regis noſtri.
20 ¶ Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis, & dixiſti,
Poſui adiutorium in potente, & exaltaui electum de
‡Act.13.d.22. 21 plebe mea. ¶ Inueni Dauid ſeruum meum: oleo
1.Reg.16 D ſancto meo vnxi eum.
a.a. c.13. 22 ¶ Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium
2.Reg.1 a.a. meum confortabit eum.
23 ¶ Nihil proficiet inimicus in eo: & filius iniquita-
tis non apponet nocere ei.
24 ¶ Et concidam a facie ipſius inimicos eius, & o-
dientes eum in fugam conuertam.
25 ¶ Et veritas mea, & miſericordia mea cum ipſo: &
in nomine meo exaltabitur cornu eius.
26 ¶ Et ponam in mari manum eius: & in fluminibus
dexteram eius.
27 ¶ Ipſe inuocabit me: Pater meus es tu: Deus meus,
& ſuſceptor ſalutis meæ.
28 ¶ Et ego primogenitum ponam illum: excelſum
præ regibus terræ.
29 ¶ In æternum ſeruabo illi miſericordiam meam: &
teſtamentum meum fidele ipſi.
30 ¶ Et ponam in ſeculum ſeculi ſemen eius: & thro-
E num eius ſicut dies cœli.
31 ¶ Si autem dereliquerint filij eius legem meam,
& in iudicijs meis non ambulauerint.
32 ¶ Si iuſtitias meas prophanauerint, & mandata
mea non cuſtodierint.
33 ¶ Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verbe-
ribus peccata eorum.
34 ¶ Miſericordiam autem meam non diſpergam ab
eo, neque nocebo in veritate mea.
35 ¶ Neque profanabo teſtamentum meum, & quę
procedunt de labijs meis non faciam irrita.
36 ¶ Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mentiar:
2.Reg.7.c.10. 37 ¶ ſemen eius in æternum manebit.
38 Et thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo: ¶ & ſi-
F cut luna perfecta in æternum: & teſtis in cœlo fidelis.
39 ¶ Tu vero repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti Chri-
40 ſtum tuum. ¶ Euertiſti teſtamentum ſerui tui:
profanaſti in terra ſanctuarium eius.
41 ¶ Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti firmamen-
tum eius formidinem.
42 ¶ Diripuerunt eum omnes tranſeuntes viam: fa-
ctus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 ¶ Exaltaſti dexteram deprimentium eum: lætifica-
ſti omnes inimicos eius.
44 ¶ Auertiſti adiutorium gladij eius: & non es auxi-
G liatus ei in bello.
45 ¶ Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſedem eius
in terra colliſiſti.
46 ¶ Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti eum con
fuſione.
47 ¶ Vſquequo Domine auertis in finem: exardeſcet,
ſicut ignis ira tua?
48 ¶ Memorare quæ mea ſubſtantia: nunquid enim
vane conſtituiſti omnes filios hominum?
49 ¶ Quis eſt homo qui viuet, & non videbit mor-
tem: eruet animam ſuam de manu inferi?
2.Reg.7. 50 ¶ Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquę Domine: ſicut
b.11. iuraſti Dauid in veritate tua?
51 ¶ Memor eſto Domine opprobrij ſeruorum tuo-
rum (quod continui in ſinu meo) multarum gentium.
52 ¶ Quod exprobrauerũt inimici tui Domine, quod
exprobrauerunt, commutationem Chriſti tui.
53 ¶ Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

1 *Oratio Moyſi hominis Dei.* LXXXIX.

A Domine refugium factus es nobis a genera-
tione in generationem.
2 ¶ Priuſquã montes fierent, aut formaretur
terra, & orbis, a ſeculo, & vſq; in ſeculũ tu es Deus.
3 ¶ Ne auertas hominem in humilitatem: & dixiſti:
Conuertimini filij hominum.
4 ¶ Quoniam mille anni ante oculos tuos: tanquam
dies heſterna quæ præterijt,
5 Et cuſtodia in nocte: ¶ quę pro nihilo habentur, eo-
rum anni erunt.
6 ¶ Mane ſicut herba tranſeat, mane floreat, & tran-
B ſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat.
7 ¶ Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turba-
ti ſumus.
8 ¶ Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſe-
culum noſtrum in illuminatione vultus tui.
9 ¶ Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: & in ira
tua defecimus.
10 Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: ¶ dies an- Eccle.18 a.8.
C norum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni.
Si autem in potentatibus, octoginta anni: & am-
plius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo, & corripiemur.
11 ¶ Quis nouit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo
iram tuam dinumerare?
12 ¶ Dexteram tuam ſic notam fac: & eruditos corde
in ſapientia.
13 ¶ Conuertere Domine, vſquequo? & deprecabilis
eſto ſuper ſeruos tuos.
14 ¶ Repleti ſumus mane miſericordia tua: & exulta-
D uimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris.
15 ¶ Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti:
annis quibus vidimus mala.
16 ¶ Reſpice in ſeruos tuos, & in opera tua: & dirige
filios eorum.
17 ¶ Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, &
opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos: & opus
manuum noſtrarum dirige.

1 *Laus cantici David.* XC.

A Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in protectiõ-
ne Dei cœli commorabitur.
2 ¶ Dicet Domino, ſuſceptor meus es tu, &
refugium meum, Deus meus ſperabo in eum.
3 ¶ Quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantiũ,
& a verbo aſpero.
4 ¶ Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pennis eius
ſperabis.
5 ¶ Scuto circundabit te veritas eius: non timebis a ti
B more nocturno.
6 ¶ A ſagitta volante in die, a negotio perambulan-
te in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano.
7 ¶ Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dex-
tris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8 ¶ Veruntamen oculis tuis conſiderabis: & retribu-
tionem peccatorum videbis.
9 ¶ Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſimum
C poſuiſti, & refugium tuum.
10 ¶ Non accedet ad te malum, & flagellũ non appro-

pinqua-

pinquabit taberuaculo tuo.
‖ Matt.4. a. 6. Luc.4. b. 10.
11 ♀ Quoniam ‖ angelis ſuis mandauit de te, vt cuſto-
diant te in omnibus vijs tuis.
12 ♀ In manibus portabunt te, ne forte offendas ad la-
pidem pedem tuum.
13 ♀ Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & con-
D culcabis leonem & draconem.
14 ♀ Quoniam in me ſperauit: liberabo eum: prote-
gam eum, quoniam cognouit nomen meum.
15 ♀ Clamauit ad me,& ego exaudiam eum: cum ipſo
ſum in tribulatione: eripiã eum & glorificabo eum:
16 ♀ Longitudine dierum replebo eum: & oſtendam il
li ſalutare meum.

1 *Pſalmus cantici in die ſabbati. XCI.*

2 B Onum eſt confiteri Domino, & pſallere no-
A mini tuo Altiſſime.
3 ♀ Ad annunciandum mane miſericordian.
tuam,& veritatem tuam per noctem.
4 ♀ In decachordo pſalterio, cum cantico, iu cithara.
5 ♀ Quia delectaſti me Domine in factura tua: & in
operibus manuum tuarum exultabo.
‖ Inf.110. a 2.
6 ♀ ‖ Quam magnificata ſunt opera tua Domine? ni-
B mis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.
7 ♀ Vir inſipiens uon cognoſcet, & ſtultus non intelli
get hæc.
8 ♀ Cum exorti fuerint peccatores ſicut fœnum,& ap
paruerint omnes qui operantur iniquitatem.
9 Vt intereant in ſeculum ſeculi, ♀ tu autem altiſſi-
mus in æternum Domine.
10 ♀ Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniam ec-
ce inimici tui peribunt: & diſpergentur omnes qui
operantur iniquitatem.
11 ♀ Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meum: & ſe-
nectus mea iu miſericordia huberi.
12 ♀ Et deſpexit oculus meus inimicos meos: & inſur-
C gentibus in me malignantibus, audiet auris mea.
13 ♀ Iuſtus vt palma florebit:ſicut cedrus Libani multi
plicabitur.
14 ♀ Plantati in domo Domini,in atrijs domus Dei no
ſtri florebunt.
15 ♀ Adhuc multiplicabuntur in ſenecta huberi: & be-
16 ne patientes erunt: ♀ vt annuncient: Quoniam rectus
Dominus Deus noſter,& non eſt iniquitas in eo.

Laus cantici ipſi Dauid in die ante ſabbatum,
quando fundata eſt terra. XCII.

1 D Ominus regnauit decorem indutus eſt: in-
A dutus eſt Dominus fortitudinem, & præ-
cinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non commoue-
bitur.
2 ♀ Parata ſedes tua Deus ex tunc: a ſeculo tu es.
3 ♀ Eleuauerunt flumina Domine,eleuauerunt flumi
na vocem ſuam:
4 Eleuauerunt flumina fluctus ſuos ♀ a vocibus aqua
B rum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Do-
minus.
5 ♀ Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: do-
mum tuam decet ſanctitudo Domine in longitudi-
nem dierum.

Pſalmus ipſi Dauid quarta ſabbati. XCIII.

1 D Eus vltionum Dominus: Deus vltionum
A libere egit.
2 ♀ Exaltare qui iudicas terram: redde retri
butionem ſuperbis.
3 ♀ Vſquequo peccatores Domine, vſquequo pecca-
tores gloriabuntur.
4 ♀ Effabuntur & loquentur iniquitatem, loquentur
omnes qui operantur iniuſtitiam?
5 ♀ Populum tuum Domine humiliauerunt: & hære
ditatem tuam vexauerunt.
6 ♀ Viduam & aduenam interfecerunt: & pupillos oc
ciderunt.
7 ♀ Et dixerunt: Non videbit Dominus: nec intelli-
B get Deus Iacob.
8 ♀ Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti aliquan-
do ſapite.
9 ♀ Qui plantauit aurem,non audiet? aut qui finxit
oculum nou conſiderat?
10 ♀ Qui corripit gentes, non arguet, qui docet homi-
nem ſcientiam?
11 ♀ Dñs ſcit cogitationes hominum, qm̃ vanæ ſunt.
12 ♀ Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de
lege tua docueris eum.
13 ♀ Vt mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur pec-
C catori fouea.
14 ♀ Quia non repellet Dominus plebem ſuam,& hę-
reditatem ſuam non derelinquet.
15 ♀ Quoadusque iuſtitia conuertatur in iudicium: &
qui iuxta illam omnes qui recto ſunt corde.
16 ♀ Quis conſurget mihi aduerſus malignantes? aut
quis ſtabit mecum aduerſus operantes iniquitatem?
17 ♀ Niſi quia Dominus adiuuit me: paulominus ha-
bitaſſet in inferno anima mea.
18 ♀ Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſericordia tua
D Domine adiuuabat me.
19 ♀ Secundũ multitudinem dolorum meorũ in corde
meo, conſolationes tuæ lætificauerunt aĩam meam.
20 ♀ Nunquid adhæret tibi ſedes iniquitatis: qui fingis
laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam iuſti: & ſanguinem innocen
tem condemnabunt.
22 ♀ Et factus eſt mihi Dominus in refugium, & Deus
meus in adiutorium ſpei meæ.
23 ♀ Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in malitia
eorum diſperdet eos, diſperdet illos Dominus Deus
noſter.

Laus cantici ipſi Dauid. XCIIII.

1 V Enite exultemus Domino, iubilemus Deo
A ſalutari noſtro:
2 ♀ Præoccupemus faciem eius in confeſſio
ne, & in pſalmis iubilemus ei.
3 ♀ Quoniam Deus magnus Dominus, & rex ma-
gnus ſuper omnes deos.
4 ♀ Quia in manu eius ſunt omnes fines terræ: & alti-
tudines montium ipſius ſunt.
5 ♀ Quoniam ipſius eſt mare,& ipſe fecit illud: & ſic-
cam manus eius formauerunt.
6 ♀ Venite, adoremus,& procidamus,& ploremus an
7 te Dominum qui fecit nos: ♀ quia ipſe eſt Dominus
Deus noſter.
B Et nos populus paſcuæ eius: & oues manus eius.

Hodie

8 ♀‖ Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare
corda veſtra.
9 ♀Sicut in irritatione ſecundum diem tentationis in
deſerto.
Vbi tentauerunt me patres veſtri probauerunt
me, & viderunt opera mea.
10 ♀Quadraginta annis offenſus ſui generationi illi:
& dixi, Semper hi errant corde.
11 ♀Et iſti non cognouerunt vias meas:‖vt iuraui in ira
mea, Si introibunt in requiem meam.

1 *Canticum ipſi Dauid quando domus ędificabatur*
poſt captiuitatem. (1.Par.15.) XCV.

A CAntate Domino canticum nouum: cantate
Dominum omnis terræ.
2 ♀Cantate Domino, & benedicite nomini
eius: annunciate de die in diem ſalutare eius.
3 ♀ Annunciate inter Gentes gloriam eius, in omni-
bus populis mirabilia eius.
4 ♀Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis:
terribilis eſt ſuper omnes Deos.
5 ♀ Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: Domi-
nus autem cœlos fecit.
6 ♀Confeſſio & pulchritudo in conſpectu eius, ſancti-
B monia & magnificentia in ſanctificatione eius.
7 ♀ Afferte Dño patriæ Gentium, afferte Dño gloriã
8 & honorem. ♀ afferte Domino gloriam nomini eius.
9 Tollite hoſtias, & introite in atria eius, ♀ adorate
Dominum in atrio ſancto eius.
10 Commoueatur a facie eius vniuerſa terra: ♀ dicite
in Gentibus quia Dominus regnauit.
C Etenim correxit orbem terræ qui non commouebi-
11 tur: iudicabit populos in æquitate. ♀ Lætentur cœli,
& exultet terra: commoueatur mare, & plenitudo e-
12 ius: ♀ gaudebunt campi, & omnia quæ in eis ſunt.
13 Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum ♀ a facie
Domini, quia venit, quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in ve
ritate ſua.

1 *Huic Dauid, quando terra eius reſtituta*
eſt. XCVI.

A DOminus regnauit, exultet terra: lætentur in-
2 ſulæ multæ. ♀ Nubes & caligo in circuitu
eius, iuſtitia & iudiciũ correctio ſedis eius.
3 ♀ Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in cir-
4 cuitu inimicos eius. ♀ Illuxerunt fulgura eius orbi
terræ, vidit & commota eſt terra.
5 ♀ Montes ſicut cera fluxerunt a facie Domini, a fa-
cie Domini omnis terra.
6 ♀ Annunciauerunt cœli iuſtitiam eius, & viderunt
omnes populi gloriam eius.
7 ♀‖ Confundantur omnes qui adorant ſculptilia, &
B qui gloriantur in ſimulachris ſuis.
8 Adorate eũ oẽs angeli eius: ♀ audiuit & lætata ẽ Siõ.
Et exultauerũt filiæ Iudæ propter iudicia tua Dñe.
9 ♀ Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper omnem
terram, nimis exultatus es ſuper omnes deos.
10 ♀‖ Qui diligitis Dominum, odite malum: cuſtodit
Dominus animas ſanctorum ſuorum, de manu pec-
catoris liberabit eos.
11 ♀ Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia.
12 ♀ Lætamini iuſti in Domino: & confitemini mem-
riæ ſanctificationis eius.

1 *Pſalmus ipſi Dauid. XCVII.*

A CAntate Domino canticum nouum: quia mi-
rabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius, & brachium
ſanctum eius.
2 ♀‖ Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in conſpe- Iſa.52.c. 10.63.b. 8.
ctu Gentium reuelauit iuſtitiam ſuam.
3 ♀ Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ
domui Iſrael.
Viderũt omnes termini terræ, ſalutare Dei noſtri.
4 ♀ Iubilate Deo omnis terra: cantate, & exultate, &
pſallite.
5 ♀ Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce
6 pſalmi: ♀ in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
7 Iubilate in cõſpectu regis Dñi: ♀ moueatur mare &
B plenitudo eius: orbis terrarum, & qui habitant in eo.
8 ♀ Flumina plaudent manu, ſimul montes exulta-
9 bunt ♀ a conſpectu Domini: qm̃ venit iudicare terrã.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & populos in
æquitate.

1 *Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII.*

A DOminus regnauit, iraſcantur populi: qui ſe-
det ſuper cherubim, moueatur terra.
2 ♀ Dominus in Sion magnus: & excelſus
ſuper omnes populos.
3 ♀Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribi
4 le & ſanctum eſt: ♀ & honor regis iudicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iuſtitiam in Ia-
cob tu feciſti.
5 ♀ Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate
ſcabellum pedum eius: quoniam ſanctum eſt.
6 ♀ Moyſes & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel
B inter eos qui inuocant nomen eius.
7 Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos: ♀ in
columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius, & præceptum quod
dedit illis.
8 ♀ Dñe Deus noſter tu exaudiebas eos. Deus tu pro-
pitius fuiſti eis, & vleiſcẽs in oẽs adinuentiones eorũ.
9 ♀ Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate
in monte ſancto eius: qm̃ ſanctus Dñs Deus noſter.

1 *Pſalmus in confeſſione. XCIX.*

2 IVbilate Deo oĩs terra: ♀ ſeruite Dño in lætitia.
A Introite in conſpectu eius, in exultatione.
3 ♀ Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ip-
ſe fecit nos, & non ipſi nos.
4 Populus eius & oues paſcuæ eius. ♀ Introite portas
eius in confeſſione, atria eius in hymnis confitemi-
ni illi.
5 Laudate nomen eius: ♀ quoniam ſuauis eſt Domi-
B nus, in æternum miſericordia eius, & vſque in gene
rationem & generationem veritas eius.

1 *Pſalmus ipſi Dauid. C.*

2 MIſericordiam & iudicium cantabo tibi Do
A mine.
Pſallam, & intelligam in via immacu-
lata: quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio
domus meæ.

3 ¶Non proponebam ante oculos meos rem iniu-
ſtam: facientes præuaricationes odiui.
4 ¶Non adhæſit mihi cor prauum: declinantem a
me malignum non cognoſcebam.
5 ¶Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſe-
quebar.
B Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non
6 edebã. ¶Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant me-
cũ:ambulãs ĩ via immaculata,hic mihi miniſtrabat.
7 ¶Non habitabit in medio domus meæ qui facit
ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in con-
ſpectu oculorum meorum.
8 ¶In matutino interficiebam omnes peccatores ter-
ræ: vt diſperderem de ciuitate Domini omnes ope-
rantes iniquitatem.

1 *Oratio pauperis cum anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam.* C I.

2 Domine exaudi orationem meam: & cla-
A mor meus ad te veniat.
3 ¶Non auertas faciem tuam a me in qua-
cunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacũq; die inuocauero te, velociter exaudi me.
4 ¶Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: & oſſa
mea ſicut cremium aruerunt.
5 ¶Percuſſus ſum vt fœnum,& aruit cor meum: quia
oblitus ſum comedere panem meum.
6 ¶A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ.
7 ¶Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus
B ſum ſicut nicticorax in domicilio.
8 ¶Vigilaui & factus ſũ ſicut paſſer ſolitari⁹ in tecto.
9 ¶Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui
laudabant me aduerſum me iurabant.
10 ¶Quia cinerem tanquam panem manducabam,
& potum meum cum fletu miſcebam.
11 ¶A facie iræ & indignationis tuæ: quia eleuans al-
liſiſti me.
12 ¶Dies mei ſicut vmbra declinauerunt,& ego ſicut
fœnum arui.
13 ¶Tu autem Domine in æternum permanes:& me-
moriale tuum in generatione & generationem.
14 ¶Tu exurgens miſereberis Sion: quia tempus mi-
ſerendi eius,quia venit tempus.
15 ¶Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides eius: &
C terræ eius miſerebuntur.
16 ¶Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, &
omnes reges terræ gloriam tuam.
17 ¶Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in
gloria ſua.
18 ¶Reſpexit in orationem humilium:& non ſpreuit
precem eorum.
19 ¶Scribantur hæc in generatione altera: & populus
qui creabitur laudabit Dominum.
20 ¶Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo, Dominus
de cœlo in terram aſpexit.
21 ¶Vt audiret gemitus compeditorum, vt ſolueret
filios interemptorum.
22 ¶Vt annuncient in Sion nomen Domini, & lau-
D dem eius in Ieruſalem.
23 ¶In conueniendo populos in vnum, & reges vt
ſeruiant Domino.
24 ¶Reſpondit ei in via virtutis ſuæ, Paucitatem die-
rum meorum nuncia mihi.
25 ¶Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in
generatione & generationem anni tui.
26 ¶|Initio tu Domine terram fundaſti: & opera ma- |Heb. 1. c.14.
nuum tuarum ſunt cœli.
27 ¶Ipſi peribunt,tu autem permanes, & omnes ſicut
veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur:
28 ¶Tu autem idem ipſe es:& anni tui non deficient.
29 ¶Filij ſeruorum tuorum habitabunt: & ſemen eo-
rum in ſeculum dirigetur.

1 *Ipſi Dauid.* C II.

A Benedic anima mea Domino: & omnia quæ
intra me ſunt nomini ſancto eius.
2 ¶Benedic anima mea Domino:& noli obli
uiſci omnes retributiones eius.
3 ¶Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui
ſanat omnes infirmitates tuas:
4 ¶Qui redimit de interitu vitam tuam:qui coronat
te in miſericordia,& miſerationibus.
5 ¶Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabi-
tur vt aquilæ iuuentus tua.
6 ¶Faciens miſericordias Dominus:& iudicium om-
nibus iniuriam patientibus.
7 ¶Notas fecit vias ſuas Moyſi, filijs Iſrael volunta-
B tes ſuas.
8 ¶|Miſerator & miſericors Dominus:longanimis, |Nu. 14. c.18.
& multum miſericors.
9 ¶Non in perpetuum iraſcetur: neque in æternum
comminabitur.
10 ¶Non ſecundum peccata noſtra fecit nobis: neque
ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis.
11 ¶Quoniam ſecundum altitudinem cœli a terra:
corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe.
12 ¶Quantum diſtat ortus ab occidente longe fecit a
C nobis iniquitates noſtras.
13 ¶Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt
14 Dominus timentibus ſe:¶quoniam ipſe cognouit fig-
mentum noſtrum.
15 Recordatus eſt quoniam puluis ſumus,¶homo ſi-
cut fœnum:dies eius tanquam flos agri,ſic efflorebit.
16 ¶Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo & non ſub-
ſiſtet:& non cognoſcet amplius locum ſuum.
17 ¶Miſericordia autem Domini ab æterno,& vſque
in æternum ſuper timentes eum.
18 ¶Et iuſtitia illius in filios filiorum, his qui ſeruant
D teſtamentum eius.
Et memores ſunt mandatorum ipſius ad facien-
dum ea.
19 ¶Dominus in cælo parauit ſedem ſuam:& regnum
ipſius omnibus dominabitur.
20 ¶Benedicite Domino omnes angeli eius potentes
virtute,facientes verbum illius: ad audiendam vocẽ
ſermonum eius.
21 ¶Benedicite Domino omnes virtutes eius;miniſtri
eius qui facitis voluntatem eius.
22 ¶Benedicite Domino omnia opera eius:in omni lo
co dominationis eius,benedic anima mea Domino.

Ipſi Dauid. C III.

1 Benedic anima mea Domino: Domine Deus
A meus magnificatus es vehementer.
2 Confeſſionem & decorem induiſti: ¶ ami-
ctus lumine,ſicut veſtimento.
3 ¶Extendens cælum ſicut pellem:qui tegis aquis ſu-

periora eius.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſu-
per pennas ventorum.
Heb. 1. a.7. 4 ¶|Qui facis angelos tuos ſpiritus: & miniſtros tuos
ignem vrentem.
5 ¶ Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam:nõ
inclinabitur in ſeculum ſeculi.
6 ¶ Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius : ſuper
montes ſtabunt aquæ.
7 ¶Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui
formidabunt.
8 ¶Aſcẽdunt montes,& deſcendunt campi in locum
quem fundaſti eis.
9 ¶ Terminum poſuiſti quem non tranſgredientur:
B neque conuertentur operire terram.
10 ¶ Qui emitis fontes in conuallibus: inter medium
montium pertranſibunt aquę.
11 ¶Potabunt omnes beſtiæ agri:expectabunt onagri
in ſiti ſua.
12 ¶Super ea volucres cœli habitabunt:de medio pe-
trarum dabunt voces.
13 ¶Rigãs montes de ſuperioribus ſuis:de fructu ope-
rum tuorum ſatiabitur terra.
14 ¶Producens fœnum iumentis, & herbam ſeruituti
hominum.
15 Vt educas panem de terra:¶& vinum lætificet cor
hominis.
Vt exhilaret faciem in oleo : & panis cor hominis
confirmet.
16 ¶Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas
17 plantauit:¶illic paſſeres nidificabunt.
18 Herodij domus dux eſt eorum , ¶ montes excelſi
C ceruis,petra refugium herinacijs.
19 ¶Fecit Lunã in tẽpora, Sol cognouit occaſum ſuũ .
20 ¶Poſuiſti tenebras,& facta eſt nox:in ipſa pertran-
ſibunt omnes beſtiæ ſyluæ.
21 ¶Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant
a Deo eſcam ſibi.
22 ¶ Ortus eſt ſol, & congregati ſunt , & in cubilibus
ſuis collocabuntur.
23 ¶ Exibit homo ad opus ſuum , & ad operationem
ſuam, vſque ad veſperum.
24 ¶Quam magnificata ſunt opera tua Dñe ? omnia
in ſapientia feciſti:impleta eſt terra poſſeſſione tua.
25 ¶Hoc mare magnum, & ſpacioſum manibus: illic
reptilia quorum non eſt numerus.
26 Animalia puſilla cum magnis:¶illic naues pertran
ſibunt.
27 Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei:¶om-
D nia a te expectant, vt des illis eſcam in tempore.
28 ¶Dante te illis, colligent:aperiente te manum tuã,
omnia implebuntur bonitate.
29 ¶Auertente autẽ te faciẽ, turbabũtur: auferes ſpiri-
tũ eorũ, & deficient, & in puluerẽ ſuum reuertentur.
30 ¶Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: & renoua
bis faciem terræ.
31 ¶Sit gloria Domini in ſeculum , lætabitur Domi-
nus in operibus ſuis.
32 ¶Qui reſpicit terram, & facit eam tremere:qui tan
git montes, & fumigant.
Inf. 14 a.2. 33 ¶|Cãtabo Domino in vita mea, pſallam Deo meo
quandiu ſum.
34 ¶Iucundum ſit ei eloquium meum: ego vero dele-
ctabor in Domino.
35 ¶Deficiant peccatores a terra, & iniqui, ita vt non
ſint, benedic anima mea Domino.

Alleluia. (1.Paralip.16.8.) CIIII.

1 CONfitemini Domino, & inuocate nomen e- Iſa.12.a.4.
A ius:annunciate inter Gentes opera eius.
2 ¶Cãtate ei, & pſallite ei:narrate omnia mi-
3 rabilia eius. ¶Laudamini in nomine ſancto eius:læ
4 tetur cor quærentium Dñm. ¶ Quærite Domi-
num, & confirmamini:quærite faciem eius ſemper.
5 ¶Mementote mirabilium eius quæ fecit, prodigia
eius, & iudicia oris eius.
6 ¶Semen Abraham ſerui eius, filij Iacob electi eius.
7 ¶Ipſe Dominus Deus noſter, in vniuerſa terra iu-
dicia eius.
8 ¶Memor fuit in ſeculum teſtamenti ſui, uerbi quod
mandauit in mille generationes.
9 ¶|Quod diſponit ad Abraham, & iuramenti ſui ad Gen.22.c.16.
Iſaa .
10 ¶Et ſtatuit illud Iacob in præceptum, & Iſrael in te
ſtamentum æternum.
11 ¶Dicens: Tibi dabo terram Chanaan , funiculum
hæreditatis veſtræ.
12 ¶ Cum eſſent numero breui, pauciſſimi, & incolæ
B eius.
13 ¶Et pertranſierunt de gẽte in gentem, & de regno
ad populum alterum.
14 ¶ Non reliquit hominem nocere eis : & corripuit
pro eis reges.
15 ¶ | Nolite tangere Chriſtos meos : & in prophetis 1 Par.16 c 22.
meis nolite malignari.
16 ¶Et vocauit famem ſuper terram : & omne firma- 1.Reg.1. c 14.
mentum panis contriuit.
17 ¶Miſit ante eos virum: in ſeruum venundatus eſt Gen.37. g.36.
Ioſeph.
18 ¶ | Humiliauerunt in compedibus pedes eius , fer- Gen.39. d.20.
19 rum pertranſijt animam eius , ¶ donec veniret ver-
bum eius.
20 ¶Eloquium Domini inflammauit eum,| miſit rex, Gen 41. b 14.
& ſoluit eum, princeps populorum, & dimiſit eum. Gen. 41. c.40.
21 ¶ Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & princi- Gen.46 a.6.
pem omnis poſſeſſionis ſuæ.
22 ¶Vt erudiret principes eius ſicut ſemetipſum, & ſe
C nes eius prudentiam doceret.
23 ¶| Et intrauit Iſrael in Ægyptum , & Iacob accola Exod.1. a.7.
fuit in terra Cham.
24 ¶Et auxit populum ſuum vehementer: & firmauit Act.7.b.17.
eum ſuper inimicos eius.
25 ¶|Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius , Exo.3 c. 0 4. g. 29.
& dolum facerent in ſeruos eius.
26 ¶Miſit Moyſen ſeruum ſuum: Aaron quem elegit Exo.7. b.10.
ipſum.
27 ¶|Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum, & prodigio- Exo.10 f.21
rum in Terra Cham.
28 ¶|Miſit tenebras & obſcurauit, & non exacerbauit Exo. 7 c.20.
ſermones ſuos.
29 ¶|Conuertit aquas eorum in ſanguinem, & occidit Exo.8.b 6.
piſces eorum.
30 ¶|Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum Exod.8. f 24.
ipſorum .
31 ¶| Dixit, & venit cœnomyia, & cynifes in omnibus Exo.9 c 21.
finibus eorum.
32 ¶ Poſuit pluuias eorum grandinem , ignem com-
burentem in terra ipſorum .

Exo.10.c.12. 33 ♀Et percuſſit vineas eorum,& ficulneas eorum: &
contriuit lignum finium eorum.
Exo.12.d.29. 34 ♀| Dixit,& venit locuſta,& bruchus,cuius nō erat
D numerus.
35 ♀Et comedit omne fęnum in terra eorum,& come
dit omnem fructum terræ eorum.
Exo.12.c.15. 36 ♀ Et percuſſit omne primogenitum in terra eo-
rum,primitias omnis laboris eorum.
Exod.13.d.21. 37 ♀| Et eduxit eos cum argento, & auro,& non erat
in tribubus eorum infirmus.
Pſal.77.b.14. 38 ♀ Lętata eſt Ægyptus in profectione eorum: quia
incubuit timor eorum ſuper eos.
1.Cor.26.2.1. 39 ♀| Expandit nubem in protectionem eorum, &
ignem, vt luceret eis per noctem.
Exo.16.c.13.d.15. 40 ♀|Petierunt,& venit coturnix:& pane cœli ſatura-
uit eos.
Nu.20.c.11. 41 ♀| Dirupit petram, & fluxerunt aquæ, abierunt in
ſicco flumina;
Gen.17.a.7. 42 ♀|Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, quod a-
buit ad Abraham puerum ſuum.
Ioſ.1.17. 43 ♀| Et eduxit populum ſuum in exultatione,& ele-
ctos ſuos in lætitia.
Iuſ.110.a.6. 44 ♀|Et dedit illis regiones Gentium,& labores popu
lorum poſſederunt.
45 ♀ Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius
requirant.

1 *Alleluia. (Judith.13.21.) CV.*

Iudith.13.c.21. A CONfitemini Domino quoniam bonus: quo-
niam in ſeculum miſericordia eius.
Eccl.41.d.35. 2 ♀| Quis loquetur potentias Domini,audi-
tas faciet omnes laudes eius?
3 ♀ Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſti-
tiam in omni tempore.
4 ♀ Memento noſtri Domine in beneplacito populi
tui,viſita nos in ſalutari tuo.
5 ♀Ad videndum in bonitate electorum tuorum:ad
lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hæ-
reditate tua.
Iudith.7.d.19. 6 ♀| Peccauimus cum patribus noſtris:iniuſte egimus
iniquitatem fecimus.
7 ♀Patres noſtri in Ægypto non intellexerunt mira-
bilia tua:non fuerunt memores multitudinis miſeri-
cordiæ tuæ.
B Et irritauerunt aſcēdentes in mare, Mare rubrum.
8 ♀ Et ſaluauit eos propter nomen ſuum, vt notam
faceret potentiam ſuam.
Exo.14.e.21. 9 ♀| Et increpuit Mare rubrum,& exiccatum eſt, &
deduxit eos in abyſſis,ſicut in deſerto:
10 ♀ Et ſaluauit eos de manu odientium, & redemit
eos de manu inimici.
Exod.14.f.27. 11 ♀|Et operuit aqua tribulantes eos:vnus ex eis non
remanſit.
12 ♀Et crediderūt verbis eius:& laudauerūt laudē ei⁹.
13 ♀Cito fecerunt,obliti ſunt operum eius,& non ſu-
ſtinuerunt conſilium eius.
Num.11.a.4. 14 ♀|Et concupierunt concupiſcentiam in deſerto: &
C tentauerunt Deum in inaquoſo.
Exo.17.a.2. 15 ♀| Et dedit eis petitionem ipſorum:& miſit ſaturi-
tatem in animas eorum.
Nu.16.g.31. 16 ♀ Et irritauerūt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum
Domini.
Deut.11.a.6. 17 ♀| Aperta eſt terra,& deglutiuit Dathan, & ope-
ruit ſuper congregationem Abiron:
18 ♀Et exarſit ignis in ſynagoga eorum:flamma com
buſſit peccatores.
19 ♀| Et fecerunt vitulum in Horeb: & adorauerunt Exo.32.d.4.
ſculptile.
20 ♀ Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem
vituli comedentis fœnum.
21 ♀Obliti ſunt Deum,qui ſaluauit eos,qui fecit ma-
22 gnalia in Aegypto, ♀ mirabilia in Terra Cham:ter-
ribilia in Mari rubro.
23 ♀|Et dixit vt diſperderet eos,ſi non Moyſes electus Exo.32.b.10.
D eius ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius.
24 Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos, ♀ & pro
nihilo habuerunt terram deſiderabilem.
25 Non crediderunt verbo eius,♀ & murmurauerunt
in tabernaculis ſuis:non exaudierunt vocē Domini.
26 ♀|Et eleuauit manum ſuam ſuper eos, vt proſterne- Num.14.f.32.
ret eos in deſerto.
27 ♀Et vt deijceret ſemen eorum in Nationibus,& di
ſpergeret eos in regionibus.
28 ♀Et initiati ſunt Beelphegor:& comederunt ſacri-
ficia mortuorum.
29 ♀ Et irritauerunt eum in adinuentionibus ſuis: &
E multiplicata eſt in eis ruina.
30 ♀| Et ſtetit Phinees, & placauit:& ceſſauit quaſſa- Num.25.b.7.
tio.
31 ♀Et reputatum eſt ei in iuſtitiam in generationem
& generationem,vſque in ſempiternum.
32 ♀Et irritauerunt eum ad aquas contradictionis, & Nu.20.b.10.
vexatus eſt Moyſes propter eos:
33 ♀Quia exacerbauerunt ſpiritum eius.
34 Et diſtinxit in labijs ſuis,♀non diſperdiderunt gen
tes, quas dixit Dominus illis.
35 ♀Et commiſti ſunt inter gentes:& didicerunt ope-
36 ra eorum:♀& ſeruierūt ſculptilibus eorum:& factum
eſt illis in ſcandalum.
37 ♀Et immolauerunt filios ſuos,& filias ſuas dæmo-
nijs.
38 ♀Et effuderunt ſanguinem innocentem, ſanguinē
F filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrifica-
uerunt ſculptilibus Chanaan.
39 Et infecta eſt terra in ſanguinibus,♀ & contaminata
eſt in operibus eorum: & fornicati ſunt in adinuētio-
nibus ſuis.
40 ♀Et iratus eſt furore Dominus in populum ſuum,
& abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 ♀Et tradidit eos in manus gētium:& dominati ſunt
eorum qui oderunt eos.
42 ♀Et tribulauerunt eos inimici eorum, & humiliati
43 ſunt ſub manibus eorum:♀ſæpe liberauit eos.
Ipſi autem exacerbauerunt eum in conſilio ſuo: &
humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 ♀Et vidit cum tribularentur,& audiuit orationem
G eorum.
45 ♀ Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœnituit eum
ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ.
46 ♀ Et dedit eos in miſericordias in conſpectu om-
nium,qui ceperant eos.
47 ♀ Saluos nos fac Domine Deus noſter, & congre-
ga nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & gloriemur in
laude tua.
48 ♀Benedictus Dominus Deus Iſrael,a ſeculo,& vſ-
que in ſeculum:& dicet omnis populus:Fiat,fiat.

Iudith. 5. c.a1.

1 *Alleluia. (Iudith.13.21.) CVI.*

A CONfitemini Domino quoniam bonus, quo-
niam in ſeculum miſericordia eius.
2 Dicant qui redempti ſunt a Domino,
quos redemit de manu inimici: de regionibus con-
gregauit eos.
3 A ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari.
4 Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo: viam ciui-
tatis habitaculi non inuenerunt.
5 Eſurientes & ſitiẽtes: anima eorũ in ipſis defecit.
6 Et clamauerunt ad Dominum cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam: vt irent in ciuita-
tem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ eius, & mi-
rabilia eius filijs hominum.
9 Quia ſatiauit animam inanem: & animam eſu-
rientem ſatiauit bonis.
10 Sedentes in tenebris & vmbra mortis, vinctos in
11 mendicitate & ferro. Quia exacerbauerunt elo-
quia Dei, & conſilium Altiſſimi irritauerunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum: infir-
mati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
13 Et clamauerunt ad Dominum cum tribularen-
B tur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos.
14 Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: &
vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ eius, & mi-
rabilia eius filijs hominum.
16 Quia contriuit portas æreas: & vectes ferreos
17 confregit. Suſcepit eos de via iniquitatis eorum:
propter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima eorum: &
appropinquauerunt vſque ad portas mortis.
19 Et clamauerunt ad Dominum, cum tribularen-
tur: & de neceſſitatibus eorum liberauit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos: & eripuit eos
de interitionibus eorum.

Mat b.13. Luc.7.c 10.

21 Confiteantur Domino miſericordiæ eius, & mi-
rabilia eius filijs hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis, & annuncient
opera eius in exultatione.
23 Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes ope-
C rationem in aquis multis:
24 Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in
profundo.
25 Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exaltati ſunt
fluctus eius.
26 Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque
ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat.
27 Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: & omnis
ſapientia eorum deuorata eſt.
28 Et clamauerunt ad Dominum cum tribularen-
tur, & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.
29 Et ſtatuit procellam eius in auram, & ſiluerunt
fluctus eius.
30 Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit eos in
portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino miſericordiæ eius, & mi-
rabilia eius filijs hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in cathedra
ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum: & exitus aquarum
in ſitim:
34 Terram fructiferam in ſalſuginem, a malitia in-
D habitantium in ea.
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & terram ſi-
ne aqua in exitus aquarum.
36 Et collocauit illic eſurientes: & conſtituerunt ci-
uitatem habitationis.
37 Et ſeminauerunt agros, & plantauerunt vineas
& fecerunt fructum natiuitatis.
38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt nimis: & iu-
menta eorum non minorauit.
39 Et pauci facti ſunt, & vexati ſunt a tribulatione
malorum & dolore.
40 Effuſa eſt contentio ſuper principes, & errare fecit
eos in inuio, & non in via.
41 Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit ſicut
oues familias.
42 Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis iniqui-
tas oppilabit os ſuum.

Iob 22.c 9.

43 Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc? & intelliget miſe-
ricordias Domini?

1 *Canticum Pſalmi ipſi Dauid (Sup.56.8.) CVII.*

2 PAratum cor meum Deus, paratum cor meum:
cantabo, & pſallam in gloria mea.

Sup. 56. b.5.

3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium &
cithara: exurgam diluculo.
4 Confitebor tibi in populis Domine, & pſallam
tibi in nationibus.
5 Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua: &
vſque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem ter-
7 ram gloria tua: vt libetentut dilecti tui.
8 Saluum fac dextera tua, & exaudi me. Deus lo-
cutus eſt in ſancto ſuo.
B Exultabo & diuidam Sichimam: & conuallem ta-
bernaculorum dimetiar.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & E-
phraim ſuſceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus, Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamenrum meum: mi-
hi alienigenæ amici facti ſunt.
11 Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis
deducet me vſque in Iḋumæam?
12 Nonne tu Deus qui repuliſti nos, & non exibis,
Deus in virtutibus noſtris.
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſa-
lus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum
deducet inimicos noſtros.

1 *In finem, Pſalmus Dauid. CVIII.*

2 DEus laudẽ meã ne tacueris, quia os peccato-
A ris, & os doloſi ſuper me apertũ eſt. Lo-
3 cuti ſunt aduerſum me lingua doloſa, &
ſermonibus odij circũdederũt me: & expugnauerunt
4 me gratis. Pro eo, vt me diligerent, detrahebant
mihi: ego autem orabam.
5 Et poſuerunt aduerſum me mala pro bonis, &
odium pro dilectione mea.
6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & diabolus
ſtet a dextris eius.
7 Cum iudicatur exeat condemnatus: & oratio eius
fiat in peccatum.

Iob 17. d. 12. Act. 1. d 10. 8 ♀Fiant dies eius pauci, | & Epiſcopatum eius ac-
B cipiat alter.
9 ♀Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua.
10 ♀Nutantes transferantur filij eius, & mendicent: &
eijciantur de habitationibus ſuis.
11 ♀Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius: &
diripiant alieni labores eius.
12 ♀Nō ſit illi adiutor, nec ſit q miſereaī pupillis eius.
13 ♀Fiant nati eius in interitum: in generatione vna
deleatur nomen eius.
14 ♀In memoriā redeat iniquitas patrum eius in con-
ſpectu Domini: & peccatum matris eius nō deleatur.
15 ♀Fiant contra Dominum ſemper, & diſpereat de
16 terra memoria eorum: ♀pro eo quod non eſt recorda-
tus facere miſericordiam,
17 ♀Et perſecutus eſt hominem inopem, & mendi-
cum, & compunctum corde mortificare.
18 ♀Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit
C benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimentum, &
intrauit ſicut aqua in interiora eius, & ſicut oleum in
oſſibus eius.
19 ♀Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur, & ſicut
zona qua ſemper præcingitur.
20 ♀Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Do-
minū: & qui loquuntur mala aduerſus animam meā.
21 ♀Et tu Domine, Domine, fac mecum propter no-
men tuum: quia ſuauis eſt miſericordia tua.
22 Libera me, ♀quia egenus, & pauper ego ſum: &
cor meum conturbatum eſt intra me.
23 ♀Sicut vmbra cum declinat, ablatus ſum: & excuſ-
ſus ſum ſicut locuſtæ.
24 ♀Genua mea infirmata ſunt a ieiunio: & caro mea
immutata eſt propter oleum.
25 ♀Et ego factus ſum opprobrium illis: viderunt me,
D & mouerunt capita ſua.
26 ♀Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum me fac
ſecundum miſericordiam tuam.
27 ♀Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Domine fe-
ciſti eam.
28 ♀Maledicent illi, & tu benedices: qui inſurgunt in
me, confundantur: ſeruus autem tuus lætabitur.
29 ♀Induantur, qui detrahunt mihi, pudore: & ope-
riantur ſicut diploide confuſione ſua.
30 ♀Confitebor Domino nimis in ore meo: & in me-
dio multorum laudabo eum.
31 ♀Quia aſtitit a dextris pauperis, vt ſaluam faceret
a perſequentibus animam meam.

1 *Pſalmus Dauid.* CIX.

Matt. 22 d. 44. 2. Cor. 15 d. 25. Heb. 1. d 13. 10. c. 13. Act. 2. f. 34. Heb. 5. b. 6. 7. c. 17. Ioan. 12 e. 34.
A D|Ixit Dominus Domino meo: Sede a de-
xtris meis:
Donec ponam inimicos tuos: ſcabellum
pedum tuorum.
2 ♀Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion:
dominare in medio inimicorum tuorum.
3 ♀Tecum principium in die virtutis tuæ in ſplen-
doribus ſanctorum: ex vtero ante Luciferū genui te.
4 ♀|Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu
es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Mel-
chiſedec.
5 ♀Dominus a dextris tuis, confregit in die iræ ſuæ
B reges.
6 ♀Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: con-
quaſſabit capita in terra multorum.
7 ♀De torrēte in via bibet: ꝓpterea exaltabit caput.

Alleluia. CX.

1 C|Onfitebor tibi Domine in toto corde meo: i
A conſilio iuſtorum, & congregatione.
2 ♀|Magna opera Domini: exquiſita in om- Sup. 91. b. 5.
nes voluntates eius.
3 ♀Confeſſio, & magnificentia opus eius: & iuſtitia
eius manet in ſeculum ſeculi.
4 ♀Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericor:
5 & miſerator Dominus: ♀eſcam dedit timentibus ſe.
6 Memor erit in ſeculum teſtamenti ſui. ♀virtutem
operum ſuorum annunciabit populo ſuo: Sup. 104 d. 44.
7 |♀Vt det illis hæreditatem gentium: opera ma- Prou. 1. 4 7. & 9 b. 10.
B nuum eius, veritas, & iudicium.
8 ♀Fidelia omnia mandata eius: confirmata in ſecu- Prou. 1. b 7. & 9. b. 10.
lum ſeculi, facta in veritate, & æquitate.
9 ♀Redemptionem miſit populo ſuo: mandauit in Eccl. 1. b 16.
æternum teſtamentum ſuum.
10 Sanctum & terribile nomen eius: ♀| initium ſa- Iob 28. d 28.
pientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum: lauda-
tio eius manet in ſeculum ſeculi.

1 *Alleluia, reuerſionis Aggæi, & Zachariæ.* CXI.

A B|Eatus vir qui timet Dominum: in mandatis
eius volet nimis.
2 ♀Potens in terra erit ſemen eius: generatio
rectorum benedicetur.
3 ♀Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iuſtitia eius
manet in ſeculum ſeculi.
4 ♀Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors,
& miſerator, & iuſtus.
5 ♀Iocundus homo qui miſeretur, & commodat: di-
6 ſponet ſermones ſuos in iudicio: ♀quia in æternum
B non commouebitur.
7 In memoria æterna erit iuſtus: ♀ab auditione ma-
la non timebit.
8 Paratum cor eius ſperare in Domino, ♀confirma-
tum eſt cor eius: non commouebitur, donec deſpiciat
inimicos ſuos.
9 ♀Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in
ſeculum ſeculi: cornu eius exaltabitur in gloria.
10 ♀Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fre-
met, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.

1 *Alleluia.* CXII.

A L|Audate pueri Dominum: laudate nomen
Domini.
2 ♀Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc, & vſque in ſeculum.
3 ♀A Solis ortu vſque ad occaſum, laudabile nomen
Domini. Malac. 1. c. 11.
4 ♀Excelſus ſuper omnes gentes Dominus: & ſuper
cœlos gloria eius.
5 ♀Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis ha-
6 bitat, ♀& humilia reſpicit in cœlo, & in terra?
7 ♀Suſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens
B pauperem:
8 ♀Vt collocet eum cum principibus, cum principi-
bus populi ſui.
9 ♀Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem
filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

Exod.13. a 3. 1 IN exitu Iſrael de Ægypto, domus Iacob de po-
A pulo barbaro.
2 ♀Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſrael pote-
ſtas eius.
3 ♀Mare vidit, & fugit, Iordanis conuerſus eſt re-
trorſum.
4 ♀Montes exultauerunt vt arietes, & colles, ſicut
agni ouium.
5 ♀Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu Iordanis,
quia conuerſus es retrorſum?
6 ♀Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles ſicut
agni ouium.
7 ♀A facie Domini mota eſt terra, a facie Dei Iacob.
8 ♀Qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & ru-
B pem in fontes aquarum.
1 ♀NON NOBIS Domine, non nobis: ſed no-
mini tuo da gloriam.
2 ♀Super miſericordia tua, & veritate tua, nequan-
do dicant Gentes, Vbi eſt Deus eorum?
Infra 134 c.15. 3 ♀Deus autem noſter in cœlo: omnia quæcunque
voluit fecit.
4 ♀Simulachra gentium argentum, & aurum, opera
manuum hominum.
Sap. 15 12 5 ♀|Os habent, & non loquentur: oculos habent, &
non videbunt.
6 ♀Aures habent, & non audient: nares habent, &
non odorabunt.
7 ♀Manus habent, & non palpabunt, pedes habent,
& non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.
8 ♀Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui
confidunt in eis.
9 ♀Domus Iſrael ſperauit in Domino: adiutor eo-
C rum, & protector eorum eſt.
10 ♀Domus Aaron ſperauit in Domino: adiutor eo-
rum, & protector eorum eſt.
11 ♀Qui timent Domino, ſperauerunt in Domino:
adiutor eorum, & protector eorum eſt.
12 ♀Dominus memor fuit noſtri, & benedixit nobis.
Benedixit domui Iſrael, benedixit domui Aaron.
13 ♀Benedixit omnibus qui timent Dominum: puſil-
D lis cum maioribus.
14 ♀Adijciat Dominus ſuper vos: ſuper vos, & ſuper
filios veſtros.
15 ♀Benedicti vos a Dño, qui fecit cœlum, & terram.
16 ♀Cęlũ cęli Dño: terram autẽ dedit filijs hominum.
Baru. 2.d 7. 17 ♀|Non mortui laudabunt te Domine: neque om-
nes qui deſcendunt in infernum.
18 ♀Sed nos qui viuimus, benedicimus Domino, ex
hoc nunc, & vſque in ſeculum.

Alleluia. CXIIII.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vocem
A orationis meæ.
2 ♀Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in
diebus meis inuocabo.
3 ♀Circundederunt me dolores mortis: & pericula
inferni inuenerunt me.
4 ♀Tribulationem, & dolorem inueni: & nomen
Domini inuocaui.
5 O Domine libera animam meam: ♀miſericors Do
minus, & iuſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 ♀Cuſtodiens paruulos Dominus: humiliatus ſum,
& liberauit me.
7 ♀Conuertere anima mea in requiem tuam: quia
Dominus benefecit tibi.
8 ♀Quia eripuit animam meam de morte: oculos
meos a lachrymis, pedes meos a lapſu.
9 ♀Placebo Domino in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

10 CRedidi propter quod locutus ſum: ego au-
A tem humiliatus ſum nimis.
11 ♀Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo
mendax.
12 ♀Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ re-
tribuit mihi?
13 ♀Calicẽ ſalutaris accipiã: & nomẽ Dñi inuocabo.
14 ♀Vota mea Dño reddam corã oĩ populo eius: ♀pre- 2.Cor.4 c.13. Rom.3.a 4.
15 cioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius.
16 ♀O Domine, quia ego ſeruus tuus, ego ſeruus
tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea: ♀tibi ſacrificabo hoſtiam
laudis, & nomen Domini inuocabo.
18 ♀Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis
19 populi eius: ♀in atrijs domus Domini in medio tui
Ieruſalem.

Alleluia. CXVI.

1 L|Audate Dominum omnes Gentes: laudate Rom.15 c.11.
A eum omnes populi.
2 ♀Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſeri-
cordia eius: & |veritas Domini manet in æternum. Ioan.12. c.34.

Alleluia. CXVII.

1 COnfitemini Domino quoniam bonus: quo-
A niam in ſeculum miſericordia eius.
2 ♀Dicat nunc Iſrael quoniam bonus, quo-
niam in ſeculum miſericordia eius.
3 ♀Dicat nunc domus Aaron: quoniam in ſeculum
miſericordia eius.
4 ♀Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in
ſeculum miſericordia eius.
5 ♀De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudi-
uit me in latitudine Dominus.
6 ♀|Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat Hebr.13 a 6.
mihi homo.
7 ♀Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciam inimi-
cos meos.
8 ♀Bonum eſt confidere in Domino, quam confide-
B re in homine.
9 ♀Bonum eſt ſperare in Domino, quam ſperare in
principibus.
10 ♀Omnes gentes circuierunt me, & in nomine Do-
mini, quia vltus ſum in eos.
11 ♀Circundantes circundederunt me: & in nomine
Domini, quia vltus ſum in eos.
12 ♀Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſi-
cut ignis in ſpinis: & in nomine Domini, quia vltus
ſum in eos.
13 ♀Impulſus euerſus ſum vt caderem: & Dominus
ſuſcepit me.
14 ♀|Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus Exod 15 a.2.
eſt mihi in ſalutem.
15 ♀Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorũ.
16 ♀Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domi-
ni exaltauit me, dextera Domini fecit virtutem.

17 Non moriar, ſed viuã: & narrabo opera Domini.
18 Caſtigans caſtigauit me Dominus: & morti non
tradidit me.
19 Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in eas con-
20 fitebor Domino: hæc porta Domini, iuſti intrabunt
in eam.
21 Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus
es mihi in ſalutem.
22 Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic
factus eſt in caput anguli.
23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in o-
culis noſtris.
24 Hæc eſt dies quam fecit Dominus, exultemus
D & lætemur in ea.
25 O Domine ſaluum me fac, o Domine bene pro-
26 ſperare: benedictus qui venit in nomine Domini.
27 Benediximus vobis de domo Domini: Deus Do
minus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolemnem in condenſis, vſque ad
cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es
tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudiſti me: & factus es
mihi in ſalutem.
29 Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam
in ſeculum miſericordia eius.

Mat.21.d 42. Luc.20.c.17 Act.4.b 11. Rom.9 g 33. 1.Pet.2.a.7. Iſa.28 d.16. Matt.21.a.1.

Alleluia. CXVIII. *Aleph.*

1 BEati immaculati in via: qui ambulant in lege
A Domini.
2 Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius: in to
to corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operãtur iniquitatem, in vijs eius
ambulauerunt.
4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iu-
ſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cum perſpexero in omni-
bus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod
didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
8 Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelin-
quas vſquequaque.

Beth.

9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cu-
ſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſiui te: ne repellas me a
mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non pec-
cem tibi.
12 Benedictus es Domine: doce me iuſtificationes
tuas.
13 In labijs meis, pronũciaui omnia iudicia oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſi-
cut in omnibus diuitijs.
15 In mãdatis tuis exercebor: & cõſiderabo vias tuas.
16 In iuſtificationibus tuis meditabor, non obliui-
ſcar ſermones tuos.

Gimel.

17 Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & cuſtodiam ſer-
mones tuos.
18 Reuela oculos meos: & conſiderabo mirabilia de
lege tua.
19 Incola ego ſum in terra: non abſcondas a me man-
data tua.
20 Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes
tuas, in omni tempore.
21 Increpaſti ſuperbos: maledicti, qui declinant a
mandatis tuis.
22 Aufer a me opprobrium, & contemptum: quia te
ſtimonia tua exquiſiui.
23 Etenim ſederunt principes, & aduerſum me lo-
quebantur: ſeruus autem tuus exercebatur in iuſtifi-
cationibus tuis.
24 Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt: & con
ſilium meum iuſtificationes tuæ.

Daleth.

25 Adhæſit pauimento anima mea: viuifica me ſe-
cundum verbum tuum.
26 Vias meas enunciaui, & exaudiſti me: doce me
iuſtificationes tuas.
27 Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me, & exer
cebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitauit anima mea præ tædio, confirma me
in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amoue a me: & de lege tua mi-
ſerere mei.
30 Viam veritatis elegi: iudicia tua nõ ſum oblitus.
31 Adheſi teſtimonijs tuis Domine: noli me confun-
dere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilata-
ſti cor meum.

He.

33 Legem pone mihi Domine viam iuſtificationum
tuarum, & exquiram eam ſemper.
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam,
& cuſtodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in ſemitam mãdatorum tuorum: quia
ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in aua
ritiam.
37 Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in
via tua viuifica me.
38 Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus
ſum: quia iudicia tua iucunda.
40 Ecce concupiui mandata tua: in æquitate tua vi-
uifica me.

Vau.

41 Et veniat ſuper me miſericordia tua Domine: ſa-
lutare tuum ſecundum eloquium tuum.
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbũ, quia
ſperaui in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſ-
quequaque: quia in iudicijs tuis ſuperſperaui.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſeculum, &
in ſeculum ſeculi.
45 Et ambulabã ĩ latitudine: qa mãdata tua exqſiui.
46 Et loquebar in teſtimonijs tuis in conſpectu re-
gum, & non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi:
48 Et leuaui manus meas ad mandata tua, quæ dil
xi, & exercebar in iuſtificationibus tuis.

Zain.

49 Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo mihi ſpem
dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea: quia elo
quium tuum viuificauit me.

51 ¶Superbi inique agebant vſquequaque:a lege au-
tem tua non declinaui.
52 ¶ Memor fui iudiciorum tuorum a ſeculo Domi-
ne, & conſolatus ſum.
53 ¶Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquē-
tibus legem tuam.
54 ¶Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco
peregrinationis meæ.
55 ¶ Memor fui nocte nominis tui Domine, & cuſto-
diui legem tuam.
56 ¶ Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes tuas ex-
quiſiui.

Heth.

57 ¶Portio mea Domine, dixi cuſtodire legem tuam.
58 ¶Deprecatus ſum faciem tuam in toto corde meo:
miſerere mei ſecundum eloquium tuum.
59 ¶ Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in
teſtimonia tua.
60 ¶Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt cuſtodiam
mandata tua.
61 ¶Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legem
tuam non ſum oblitus.
62 ¶ Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſu-
per iudicia iuſtificationis tuæ.
63 ¶Particeps ego ſum omnium timentium te: & cu-
ſtodientium mandata tua.
64 ¶Miſericordia tua Domine plena eſt terra: iuſtifi-
cationes tuas doce me.

Teth.

65 ¶Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine, ſecun-
dum verbum tuum.
66 ¶Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me:
quia mandatis tuis credidi.
67 ¶Priuſquam humiliarer, ego deliqui: propterea elo
quium tuum cuſtodiui.
68 ¶Bonus es tu: & in bonitate tua doce me iuſtifica-
tiones tuas.
69 ¶Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum:
ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.
70 ¶Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego vero le-
gem tuam meditatus ſum.
71 ¶Bonum mihi, quia humiliaſti me: vt diſcam iuſti-
ficationes tuas.
72 ¶Bonū mihi lex oris tui ſuper millia auri, & argēti.

Iod.

73 ¶Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me: da
mihi intellectum, & diſcam mandata tua.
74 ¶Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia
in verba tua ſuperſperaui.
75 ¶Cognoui Domine, quia æquitas iudicia tua, & in
veritate tua humiliaſti me.
76 ¶ Fiat miſericordia tua, vt conſoletur me, ſecun-
dum eloquium tuum ſeruo tuo.
77 ¶Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuam: quia
lex tua meditatio mea eſt.
78 ¶ Confundantur ſuperbi, quia iniuſte iniquitatem
fecerunt in me: ego autem exercebor in mādatis tuis.
79 ¶Conuertantur mihi timentes te, & qui nouerunt
teſtimonia tua.
80 ¶Fiat cor meum immaculatum in iuſtificationibus
tuis, vt non confundar.

Caph.

81 ¶Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in ver-
bum tuum ſuperſperaui.
82 ¶Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicen-
tes: Quando conſolaberis me.
83 ¶Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iuſtificatio-
nes tuas non ſum oblitus.
84 ¶Quot ſunt dies ſerui tui, quando facies de perſe-
quentibus me iudicium?
85 ¶ Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: ſed non
vt lex tua.
86 ¶ Omnia mandata tua veritas: inique perſecuti
ſunt me, adiuua me.
87 ¶ Paulominus conſummauerunt me in terra: ego
autem non dereliqui mandata tua.
88 ¶ Secundum miſericordiam tuam viuifica me: &
cuſtodiam teſtimonia oris tui.

Lamed.

89 ¶In æternum Domine verbum tuum permanet in
cœlo.
90 ¶In generatione, & generationem veritas tua: fun-
daſti terram, & permanet.
91 ¶Ordinatione tua pſeuerat dies: qm̄ oīa ſeruiūt tibi.
92 ¶Niſi ꝙ lex tua, meditatio mea eſt: tūc forte perijſ-
93 ſem in humilitate mea. ¶ In æternū non obliuiſcar
iuſtificationes tuas: quia in ipſis viuificaſti me.
94 ¶Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam iuſtifica
tiones tuas exquiſiui.
95 ¶Me expectauerunt peccatores, vt perderent me:
teſtimonia tua intellexi.
96 ¶Omnis conſummationis vidi finem: latum man-
datum tuum nimis.

Mem.

97 ¶Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die
meditatio mea eſt.
98 ¶Super inimicos meos prudentem me feciſti man-
dato tuo: quia in æternum mihi eſt.
99 Super omnes docentes me intellexi: quia teſtimo-
nia tua meditatio mea eſt.
100 ¶Super ſenes intellexi: quia mandata tua quæſiui.
101 ¶Ab omni via mala prohibui pedes meos: vt cuſto
diam verba tua.
102 ¶ A iudicijs tuis non declinaui: quia tu legem po-
ſuiſti mihi.
103 ¶ Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper
mel ori meo?
104 ¶ A mandatis tuis intellexi: propterea odiui om-
nem viam iniquitatis.

Nun.

105 ¶Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen
ſemitis meis.
106 ¶Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ.
107 ¶Humiliatus ſum vſquequaque Domine: viuifica
me ſecundum verbum tuum.
108 ¶Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: &
iudicia tua doce me.
109 ¶Anima mea in manibus meis ſemper: & legem
tuam non ſum oblitus.
110 ¶Poſuerunt peccatores laqueum mihi, & de man
datis tuis non erraui.
111 ¶Hæreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternū:
quia exultatio cordis mei ſunt.
112 ¶ Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes
tuas in æternum propter retributionem.

Samech.

113 ¶Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.
114 ¶ Adiutor, & ſuſceptor meus es tu: & in verbum

tuum ſuperſperaui.
115 Declinate a me maligni: & ſcrutabor mandata Dei mei.
116 Suſcipe me ſecundum eloquium tuum, & viuam: & non confundas me ab expectatione meã.
117 Adiuua me, & ſaluus ero: & meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper.
118 Spreuiſti omnes diſcendentes a iudicijs tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.
119 Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.

Ain.

121 Feci iudicium, & iuſtitiam: non tradas me calumniantibus me.
122 Suſcipe ſeruum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi.
123 Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum: & in eloquium iuſtitiæ tuæ.
124 Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericordiam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.
125 Seruus tuus ſum ego: da mihi intellectum, vt ſciam teſtimonia tua.
126 Tempus faciẽdi Domine: diſſipauerunt legẽ tuã.
127 Ideo dilexi mãdata tua ſup aurum, & topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Phe.

129 Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata eſt ea anima mea.
130 Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat paruulis.
131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quia mandata tua deſiderabam.
132 Aſpice in me, & miſerere mei ſecũdum iudicium diligentium nomen tuum.
133 Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniuſtitia.
134 Redime me a calumnijs hominum, vt cuſtodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina ſuper ſeruum tuum: & doce me iuſtificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

Sade.

137 Iuſtus es Domine: & rectum iudicium tuum.
138 Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuam nimis.
139 Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & ſeruus tuus dilexit illud.
141 Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus: iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
142 Iuſtitia tua, iuſtitia in ęternum: & lex tua veritas.
143 Tribulatio, & anguſtia inuenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.
144 Æquitas teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & viuam.

Coph.

145 Clamaui in toto corde meo, exaudi me Domine: iuſtificationes tuas requiram.
146 Clamaui ad te ſaluum me fac: vt cuſtodiam mandata tua.
147 Præueni in maturitate, & clamaui, quia in verba tua ſuperſperaui.
148 Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi ſecundum miſericordiam tuã Domine: & ſecundum iudicium tuum viuifica me.
150 Appropinquauerunt perſequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti ſunt.
151 Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.
152 Initio cognoui de teſtimonijs tuis, quia in æternum fundaſti ea.

Res.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus.
154 Iudica iudicium tuum, & redime me: propter eloquium tuum viuifica me.
155 Longe a peccatoribus ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.
156 Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecundum iudicium tuum viuifica me.
157 Multi qui perſequuntur me, & tribulant me, a teſtimonijs tuis non declinaui.
158 Vidi præuaricantes, & tabeſcebam, quia eloquia tua non cuſtodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua viuifica me.
160 Principium verborum tuorum veritas: in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

Sin.

161 Principes perſecuti ſunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor meum.
162 Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.
165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.
166 Expectabam ſalutare tuum Domine, & mandata tua dilexi.
167 Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua: & dilexi ea vehementer.
168 Seruaui mandata tua, & teſtimonia tua, quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

Tau.

169 Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.
170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iuſtificationes tuas.
172 Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam mandata tua elegi.
174 Concupiui ſalutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea eſt.
175 Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me.
176 Erraui ſicut ouis quæ perijt: quære ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

1 *Canticum graduum.* CXIX.

A AD Dominum cum tribularer, clamaui: &
exaudiuit me.
2 ♀Domine libera animam meam a labijs
iniquis, & a lingua doloſa.
3 ♀Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad lin-
guam doloſam?
4 ♀Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſola-
torijs.
5 ♀Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt:
6 habitaui cum habitantibus Cedar: ♀multum incola
fuit anima mea.
7 ♀Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum
loquebar illis, impugnabant me gratis.

1 *Canticum graduum.* CXX.

‖1. Paral. 19. c. 17.

A LEuaui oculos meos in montes, vnde veniet
auxilium mihi.
2 ♀Auxilium meum a Domino, qui fecit cœ-
lum, & terram.
3 ♀Non det in commotionem pedem tuum: neque
dormitet qui cuſtodit te.
4 ♀Ecce non dormitabit, neque dormiet qui cuſto-
B dit Iſrael.
5 ♀Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua ſu-
per manum dexteram tuam.
6 ♀Per diem Sol nō vret te: neq; Luna per noctem.
7 ♀Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat
animam tuam Dominus.
8 ♀Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum
tuum, ex hoc nunc, & vſque in ſeculum.

1 *Canticum graduum.* CXXI.

A LÆtatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, In do-
mum Domini ibimus,
2 ♀Stantes erant pedes noſtri: in atrijs tuis Ie-
ruſalem.
3 ♀Ieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas: cuius parti-
cipatio eius in idipſum.
4 ♀Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini: te-
ſtimonium Iſrael, ad confitendum nomini Domini.
5 ♀Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper
domum Dauid.
6 ♀Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem: & abun-
B dantia diligentibus te:
7 ♀Fiat pax in virtute tua: & abundantia in tur-
ribus tuis.
8 ♀Propter fratres meos, & proximos meos, loque-
bar pacem de te.
9 ♀Propter domum Domini Dei noſtri, quæſiui bo-
na tibi.

1 *Canticum graduum.* CXXII.

A AD te leuaui oculos meos, qui habitas in
cœlis.
2 ♀Ecce ſicut oculi ſeruorum in manibus
dominorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ: ita
oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec mi-
ſereatur noſtri.
3 ♀Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: quia
multum repleti ſumus deſpectione.
4 ♀Quia multum repleta eſt anima noſtra: oppro-
brium abundantibus, & deſpectio ſuperbis.

1 *Canticum graduum.* CXXIII.

A NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſ-
2 rael, ♀niſi quia Dominus erat in nobis.
3 Cum exurgerent homines in nos, ♀forte
viuos deglutiſſent nos:
4 Cum iraſceretur furor eorum in nos: ♀forſitan a-
qua abſorbuiſſet nos.
5 ♀Torrentem pertranſiuit anima noſtra: forſitan
B pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.
6 ♀Benedictus Dominus, qui non dedit nos in ca-
ptionem dentibus eorum.
7 ♀Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo
venantium.
Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.
8 ♀Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fe-
cit cœlum, & terram.

1 *Canticum graduum.* CXXIIII.

A QVi confidunt in Domino, ſicut mons Sion: non
commouebitur in æternum, qui habitat in
Ieruſalem.
2 ♀Montes in circuitu eius: & Dominus in circuitu
populi ſui, ex hoc nunc, & vſque in ſeculum.
3 ♀Quia non relinquet Dominus virgam peccato-
rum ſuper ſortem iuſtorum: vt non extendant iuſti
ad iniquitatem manus ſuas.
4 ♀Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 ♀Declinantes autem in obligationes, adducet Do-
minus cum operantibus iniquitatem: pax ſuper
Iſrael.

1 *Canticum graduum.* CXXV.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem Sion, fa-
cti ſumus ſicut conſolati.
2 ♀Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum, & lin-
gua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter Gentes, Magnificauit Dominus
facere cum eis.
3 ♀Magnificauit Dominus facere nobiſcum: facti
ſumus lætantes.
4 ♀Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut
torrens in Auſtro.
5 ♀Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione me-
tent.
6 ♀Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua.
Venientes autem venient cum exultatione, portan-
tes manipulos ſuos.

1 *Canticum graduum Salomonis.* CXXVI.

A NIſi Dominus ædificauerit domum, in vanum
laborauerunt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fru-
ſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2 ♀Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgi-
te poſtquam ſederitis qui manducatis panem do-
loris.
3 Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: ♀ecce hæredi-
tas Domini, filij merces, fructus ventris.
4 ♀Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij excuſ-
ſorum.
♀Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum ex
ipſis: non confundetur cum loquetur inimicis ſuis
in porta.

Canticum

1 *Canticum graduum.* CXXVII.

A BEati omnes qui timent Dominum: qui ambulant in vijs eius.
2 ♀ Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.
3 ♀ Vxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.
4 ♀ Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dñm.
5 ♀ Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Ieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 ♀ Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael.

1 *Canticum graduum.* CXXVIII.

A SAepe expugnauerunt me a iuuentute mea, dicat nunc Iſrael.
2 ♀ Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim non potuerunt mihi.
3 ♀ Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
4 ♀ Dominus iuſtus concidit ceruices peccatorum:
5 ♀ confundantur & conuertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion.
6 ♀ Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam e-
B uellatur exaruit:
7 ♀ De quo non impleuit manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit.
8 ♀ Et non dixerunt qui præteribant, Benedictio Dñi ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.

1 *Canticum graduum.* CXXIX.

A DE profundis clamaui ad te Domine:
2 ♀ Domine exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.
3 ♀ Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit?
4 ♀ Quia apud te propitiatio eſt; & propter legem
5 tuam ♀ ſuſtinui te Domine.
6 Suſtinuit anima mea in verbo eius: ♀ ſperauit anima mea in Domino. A cuſtodia matutina vſque ad
7 noctem: ♀ ſperet Iſrael in Domino.
Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio.
8 ♀ Et ipſe redimet Iſrael ex oĩbus iniquitatibus eius.

1 *Canticum graduum David.* CXXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.
2 ♀ Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltaui animam meam. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.
3 ♀ Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc, & vſque in ſeculum.

1 *Canticum graduum.* CXXXI.

‖2.Re.7.b.12. A M‖Emento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius.
2 ♀ Sicut iurauit Dño, votũ vouit Deo Iacob.
3 ♀ Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
4 ♀ Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.
5 ♀ Et requiem temporibus meis: donec inueniam lo-
B cum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
6 ♀ Ecce audiuimus eam in Ephrata: inuenimus eam in campis ſyluæ.
7 ♀ Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius.
8 ♀‖ Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. ‖2.Par.6.g.
9 ♀ Sacerdotes tui induantur iuſtitiam: & ſancti tui
C exultent.
10 ♀ Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciem Chriſti tui.
11 ♀ Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fruſtrabitur eam, ‖ De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. ‖2.Re.7.c.1. Luc.1.e.55. Act.2.e.30.
12 ♀ Si cuſtodierint filij tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc quæ docebo eos.
Et filij eorum vſque in ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuam.
13 ♀ Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in ha-
D bitationem ſibi.
14 ♀ Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam elegi eam.
15 ♀ Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius ſaturabo panibus.
16 ♀ Sacerdotes eius induam ſalutari; & ſancti eius e-
17 xultatione exultabunt. ♀ Illuc producam cornu Dauid, ‖ paraui lucernam Chriſto meo. Luc.1.g.69.
18 ♀ Inimicos eius induam confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. ‖Mala.3.a.1.

1 *Canticum graduum David.* CXXXII.

A ECce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.
2 ♀ Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, Quod deſcendit in
3 oram veſtimenti eius: ♀ ſicut ros Hermon qui deſcendit in montem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum.

1 *Canticum graduum.* CXXXIII.

A ECce nunc benedicite Dño, omnes ſerui Dñi.
Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri.
2 In noctibus ♀ extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Domino.
3 ♀ Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cœlum & terram.

1 *Alleluia.* CXXXIIII.

A LAudate nomen Domini, laudate ſerui Dominum.
2 ♀ Qui ſtatis in domo Domini, in atrijs domus Dei noſtri.
3 ♀ Laudate Dominum, quia bonus Dominus: pſallite nomini eius, quoniam ſuaue.
4 ♀ Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſrael in poſſeſſionem ſibi.
5 ♀ Quia ego cognoui quod magnus eſt Dominus, & Deus noſter præ omnibus dijs.

6 ♀ Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cœ-
B lo,in terra,in mari,& in omnibus abyſſis.
Iere.10 b.13. 51 b.16. 7 ♀|Educens nubes ab extremo terræ: fulgura in plu-
uiam fecit.
Io.3. b. 8. Exo. 12. d. 29. 8 ♀ Qui producit ventos de theſauris ſuis:|qui per-
cuſſit primogenita Aegypti ab homine vſque ad
pecus.
9 ♀ Et miſit ſigna & prodigia in medio tui Aegypte,
in Pharaonem, & in omnes ſeruos eius.
Ioſ. 12. a. 1 b.7. Nu.21.c. 24. d.33. 10 ♀ | Qui percuſſit gentes multas: & occidit reges
fortes.
11 ♀ | Schon regem Amorrhæorum, & Og regem Ba
ſan, & omnia regna Chanaan.
Ioſ.13.a. 7. 12 ♀ | Et dedit terram eorum hæreditatem, hæredita-
C tem Iſrael populo ſuo.
13 ♀ Domine nomen tuum in æternum: Domine me-
moriale tuum in generationem & generationem.
14 ♀Quia iudicabit Dominus populum ſuum,& in ſer
uis ſuis deprecabitur.
Sup.113. a.4. 15 ♀| Simulachra Gentium argentum & aurum, ope-
ra manum hominum.
Sup.16. c.15. 16 ♀ | Os habent, & non loquentur: oculos habent, &
non videbunt.
17 ♀ Aures habent, & non audient: neque enim eſt ſpi
D ritus in ore ipſorum.
18 ♀ Similes illis fiant qui faciunt ea,& omnes qui con
fidunt in eis.
19 ♀ Domus Iſrael benedicite Domino: domus Aaron
benedicite Domino.
20 ♀ Domus Leui benedicite Domino: qui timetis Do
minum benedicite Domino.
21 ♀ Benedictus Dñs ex Sion, qui habitat in Ieruſalē.

1 *Alleluia.* CXXXV.

A CONfitemini Domino quoniam bonus: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
2 ♀ Confitemini Deo Deorum:quoniam in
æternum miſericordia eius.
3 ♀ Confitemini Domino dominorum: quoniam in
æternum miſericordia eius.
4 ♀ Qui facit mirabilia magna ſolus:quoniam in ęter
num miſericordia eius.
Gen.1.a. 1. & 6.b. 5 ♀Qui fecit cœlos in intellectu:quoniam in ęternum
miſericordia eius.
Ibid.1.a. Ibid.1.b. 6 ♀| Qui firmauit terram ſuper aquas:quoniam in æ-
ternum miſericordia eius.
7 ♀| Qui fecit luminaria magna:quoniam in ęternum
8 miſericordia eius. ♀ Solem in poteſtatem diei:quo-
B niam in æternum miſericordia eius.
9 ♀Lunam & ſtellas in poteſtatem noctis: quoniam in
æternum miſericordia eius.
Exo.12. c.29. 10 ♀| Qui percuſſit Aegyptum cum primogenitis eo-
rum: quoniam in æternum miſericordia eius.
Exo.13. c. 17. 11 ♀| Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quoniam in
æternum miſericordia eius.
12 ♀ In manu potenti & brachio excelſo: quoniam in
æternum miſericordia eius.
13 ♀ Qui diuiſit Mare rubrum in diuiſiones: quoniam
in æternum miſericordia eius.
14 ♀Et eduxit Iſrael per medium eius:quoniam in ęter
num miſericordia eius.
Exo.14 g.28. 15 ♀| Et excuſſit Pharaonem & virtutem eius in Mari
C rubro: quoniam in æternum miſericordia eius.
16 ♀ Qui traduxit populum ſuum per deſertum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
17 ♀Qui percuſſit reges magnos:quoniam in æternum
miſericordia eius.
18 ♀| Et occidit reges fortes: quoniam in æternum mi Nu. 21. c.24.
ſericordia eius.
19 ♀ Schon regem Amorrhæorum: quoniam in æter-
num miſericordia eius.
20 ♀| Et Og regem Baſan:quoniam in æternum miſeri Nu.21.g. 13.
21 cordia eius. ♀| Et dedit terram eorum hæreditatem: Ioſ.13 a. 7.
quoniam in æternum miſericordia eius.
22 ♀ Hæreditatem Iſrael ſeruo ſuo: quoniam in æter-
num miſericordia eius.
23 ♀ Quia in humilitate noſtra memor fuit noſtri:quo-
niam in æternum miſericordia eius.
24 ♀ Et redemit nos ab inimicis noſtris: quoniam in æ-
ternum miſericordia eius.
25 ♀ Qui dat eſcam omni carni: quoniam in æternum
miſericordia eius.
26 ♀ Confitemini Deo cœli: quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
Confitemini domino dominorum:quoniam in ęter
num miſericordia eius.

1 *Pſalmus Dauid Ieremiæ.* CXXXVI.

A SVper flumina Babylonis, illic ſedimus & fleui-
mus, cum recordaremur Sion.
2 ♀ In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus or-
gana noſtra.
3 ♀ Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos du-
xerunt nos, verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos,Hymnum cantate nobis de
canticis Sion.
4 ♀ Quomodo cantabimus canticum Domini in ter-
B ra aliena?
5 ♀Si oblitus fuero tui Ieruſalem,obliuioni detur dex
tera mea.
6 ♀ Adhęreat lingua mea faucibus meis, ſi non memi
nero tui. Si non propoſuero Ieruſalem in principio
7 lętitię meę. ♀ Memor eſto Domine filiorum Edom,
in die Ieruſalem:
Qui dicunt; Exinanite,exinanite, vſque ad funda-
mentum in ea.
8 ♀ Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi
retributionem tuam, quam retribuiſti nobis.
9 ♀| Beatus qui tenebit & allidet paruulos tuos ad pe Iſa.13 c. 16.
tram.

1 *Ipſi Dauid.* CXXXVII.

A COnfitebor tibi Domine in toto corde meo;
quoniam audiſti verba oris mei.
2 In conſpectu angelorum pſallam tibi: ♀ a-
dorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor no
mini tuo.
Super miſericordia tua & veritate tua: quoniam
magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum.
3 ♀ In quacunque die inuocauero te,exaudi me: mul-
tiplicabis in anima mea virtutem.
4 ♀ Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ,
quia audierunt omnia verba oris tui.
5 ♀ Et cantent in vijs Domini: quoniam magna eſt
B gloria Domini.
6 ♀ Quoniam excelſus Dominus:& humilia reſpicit,
& alta a longe cognoſcit.
7 ♀ Si ambulauero in medio tribulationis, viuifica-

bis me:

bis me:& ſuper iram inimicorum meorum extendiſti
manum tuam,& ſaluum me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me, Domine miſericor-
dia tua in ſeculum, opera manuũ tuarũ ne deſpicias.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* CXXXVIII.

A DOmine probaſti me,& cognouiſti me: tu
2 cognouiſti ſeſſionem meam,& reſurrectio-
nem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longe, ſemitam
meam, & funiculum meum inueſtigaſti.
4 Et omnes vias meas præuidiſti: quia non eſt ſer-
mo in lingua mea.
5 Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſima, &
antiqua:tu formaſti me, & poſuiſti ſuper me manum
tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me: confortata
eſt,& non potero ad eam.
7 Quo ibo a ſpiritu tuo?& quo a facie tua fugiam?
8 | Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero (Amos 9 a.2.)
B in infernum,ades,
9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, & habitaue-
ro in extremis maris.
10 Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit
me dextera tua.
11 Et dixi, Forſitan tenebræ conculcabunt me: &
nox illuminatio mea in delicijs meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur a te, & nox
ſicut dies illuminabitur: ſicut tenebræ eius, ita & lu-
men eius.
13 Quia tu poſſedifti renes meos: ſuſcepiſti me de
C vtero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus
es: mirabilia opera tua, & anima mea cognoſcit
nimis.
15 Non eſt occultatum os meum a te quod feciſti in
occulto: & ſubſtantia mea in inferioribus terræ.
16 Imperfectum meum viderũt oculi tui, & in libro
tuo oẽs ſcribentur:dies formabuntur,& nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui
Deus:nimis confortatus eſt principatus eorum.
18 Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplica-
buntur:exurrexi,& adhuc ſum tecum.
19 Si occideris Deus peccatores: viri ſanguinum
D declinate a me:
20 Qui dicitis in cogitatione, accipient in vanitate
ciuitates tuas.
21 Nonne qui oderunt te Domine,oderam: & ſuper
inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderã illos:& inimici facti sũt mihi.
23 Proba me Deus,& ſcito cor meum:interroga me,
& cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide ſi via iniquitatis in me eſt:& deduc me in
via æterna.

1 *In finem, Pſalmus Dauid.* CXXXIX.

2 ERipe me Domine ab homine malo, a viro ini-
A quo eripe me.
3 Qui cogitauerunt iniquitates in corde,tota
die conſtituebant prælia.
4 | Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: vene- (Sup.5.c. 11.13.a 3. Rom. 3. b.13.)
num aſpidum ſub labijs eorum.
5 Cuſtodi me Domine de manu peccatoris: & ab
hominibus iniquis eripe me.
6 Qui cogitauerunt ſupplantare greſſus meos: ab
ſconderunt ſuperbi laqueum mihi:
Et funes extenderunt in laqueum, iuxta iter ſcan-
dalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino, Deus meus es tu,exaudi Domine
vocem deprecationis meæ.
8 Domine Domine virtus ſalutis meæ:obumbraſti
B ſuper caput meum in die belli.
9 Ne tradas me Domine a deſiderio meo peccato-
ri:cogitauerunt cõtra me,ne derelinquas me,ne forte
exaltentur.
10 Caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum
operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones: in ignem deijcies
eos,in miſerijs non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra:virum iniu-
ſtum mala capient in interitu.
13 Cognoui quia faciet Dominus iudicium inopis,
& vindictam pauperum.
14 Veruntamen iuſti confitebuntur nomini tuo; &
habitabunt recti cum vultu tuo.

1 *Pſalmus Dauid.* CXL.

A DOmine clamaui ad te, exaudi me: intende
voci meæ,cum clamauero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
cõſpectu tuo: eleuatio manuum mearum ſacrificium
veſpertinum.
3 | Pone Domine cuſtodiam ori meo,& oſtium cir- (Eccle.21 d.33.)
cunſtantiæ labijs meis.
4 Non declines cor meum in verba malitiæ,ad ex-
cuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem: & non
communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpa-
bit me: oleum autem peccatoris nõ impinguet caput
meum.
B Quoniam adhuc, & oratio mea in beneplacitis eo-
6 rum:abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum.
7 Audient verba mea quoniam potuerunt: ſicut craſ-
ſitudo terræ erupta eſt ſuper terram.
8 Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:quia ad te
Domine Domine oculi mei,in te ſperaui, non aufe-
ras animam meam.
9 Cuſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt mihi: &
a ſcandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo eius peccatores: ſingulariter
ſum ego donec tranſeam.

1 *Intellectus Dauid,cum eſſet in ſpelunca, oratio.*
(1.Reg.24) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui, voce mea (Supr. 76. a.1.)
A ad Dominum deprecatus ſum.
3 Effundo in conſpectu eius orationem
meam & tribulationẽ meam ante ipſum pronuncio.
4 In deficiendo ex me ſpiritum meum,& tu cogno-
uiſti ſemitas meas.
In via hac qua ambulabam,abſconderũt laqueum
mihi.
5 Conſiderabam ad dexteram,& videbam:& non
erat qui cognoſceret me.
B Perijt fuga a me:& nõ eſt qui requirat animã meã.
6 Clamaui ad te Domine,dixi:Tu es ſpes mea,por-
tio mea in terra viuentium.

Inten-

7 ♀Intende ad deprecationem meam: quia humilia-
tus ſum nimis.
Libera me a perſequentibus me: quia confortati
ſunt ſuper me.
8 ♀Educ de cuſtodia animam meam, ad confitēdum
nomini tuo: me expectāt iuſti, donec retribuas mihi.

1 *Pſalmus David, quando perſequebatur eum Ab-
ſalom filius eius. (2.Reg.17.) CXLII.*

A DOmine exaudi orationem meam: auribus
percipe obſecrationem meam in veritate
tua, exaudi me in tua iuſtitia.
2 ♀Et non intres in iudicium, cum ſeruo tuo: quia
non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.
3 ♀Quia perſecutus eſt inimicus animam meam, hu-
miliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſeculi,
4 ♀& anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus, in me turba-
tum eſt cor meum.
5 ♀Memor fui dierum antiquorum, meditatus ſum
B in omnibus operibus tuis: in factis manum tuarum
meditabar.
6 ♀Expandi manus meas ad te, anima mea ſicut
terra ſine aqua tibi:
7 ♀Velociter exaudi me Dñe, defecit ſpiritus meus.
Non auertas faciem tuam a me: & ſimilis ero de-
ſcendentibus in lacum.
8 ♀Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam:
quia in te ſperaui.
Notam fac mihi viam in qua ambulem: quia ad te
leuaui animam meam.
9 ♀Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confu-
10 gi: ♀doce me facere voluntatem tuam, quia Deus
meus es tu.
C Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:
11 ♀propter nomen tuum Domine viuificabis me in
æquitate tua.
12 Educes de tribulatione animam meam: ♀& in miſe-
ricordia tua diſperdes inimicos meos.
Et perdes omnes qui tribulant animam meam,
quoniam ego ſeruus tuus ſum.

1 *Pſalmus David aduerſus Goliath. CXLIII.*

A BEnedictus Dominus Deus meus qui docet
manus meas ad prælium, & digitos meos ad
bellum.
2 ♀Miſericordia mea & refugium meum: ſuſceptor
meus, & liberator meus.
Protector meus, & in ipſo ſperaui: qui ſubdit popu-
lum meum ſub me.
3 ♀Domine quid eſt homo, quia innotuiſti ei? aut fi-
lius hominis, quia reputas eum?
Iob 8.9. & 14. a. 2. 4 ♀Homo vanitati ſimilis factus eſt: | dies eius ſicut
B vmbra prætereunt.
5 ♀Domine inclina cœlos tuos, & deſcende: tange
montes, & fumigabunt.
6 ♀Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos: emitte
ſagittas tuas, & conturbabis eos.
7 ♀Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera
me de aquis multis, de manu filiorum alienorum.
8 ♀Quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera
C eorum, dextera iniquitatis.
9 ♀Deus canticum nouum cantabo tibi: in pſalterio,
dechachordo pſallam tibi.
10 ♀Qui das ſalutem regibus: qui redemiſti Dauid
11 ſeruum tuum de gladio maligno: ♀eripe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum
os locutum eſt vanitatem: & dextera eorum dextera
iniquitatis.
12 ♀Quorum filij ſicut nouellæ plantationes in iu-
uentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ vt ſimilitu-
do templi.
13 ♀Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in
illud.
Oues eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis:
14 ♀boues eorum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque cla-
mor in plateis eorum.
15 ♀Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt: beatus
populus cuius Dominus Deus eius.

1 *Laudatio ipſi David. CXLIIII.*

A EXaltabo te Deus meus rex: & benedicam no-
mini tuo in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.
2 ♀Per ſingulos dies benedicam tibi, & lauda-
bo nomen tuum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi.
3 ♀Magnus Dominus & laudabilis nimis: & ma-
gnitudinis eius non eſt finis.
4 ♀Generatio, & generatio laudabit opera tua, & po
tentiam tuam pronunciabunt.
5 ♀Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquen-
tur, & mirabilia tua narrabunt.
6 ♀Et virtutem terribilium tuorum dicent, & ma-
gnitudinem tua narrabunt.
7 ♀Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructa-
B bunt: & iuſtitia tua exultabunt.
8 ♀Miſerator & miſericors Dominus, patiens & mul-
tum miſericors.
9 ♀Suauis Dominus vniuerſis: & miſerationes eius
ſuper omnia opera eius.
10 ♀Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, &
ſancti tui benedicant tibi:
11 ♀Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam lo-
quentur.
12 ♀Vt notam faciant filijs hominum potentiam tuã,
C & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 ♀Regnum tuum regnum omnium ſeculorum: &
dominatio tua in omni generatione, & generationē.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis: & ſanctus
in omnibus operibus ſuis.
14 ♀Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit
omnes eliſos.
15 ♀Oculi omnium in te ſperant Domine: & tu das
eſcam illorum in tempore opportuno.
16 ♀Aperis tu manum tuam: & imples omne animal
benedictione.
17 ♀Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis: & ſanctus
D in omnibus operibus ſuis.
18 ♀Prope eſt Dominus omnibus inuocantibus eum:
omnibus inuocantibus eum in veritate.
19 ♀Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecatio-
nem eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos.
20 ♀Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: & om-
nes peccatores diſperdet.
21 ♀Laudationem Domini loquetur os meum: & be-
nedicat omnis caro nomini ſancto eius in ſeculum, &
in ſeculum ſeculi.

1 *Alleluia, Aggæi, & Zachariæ.* CXLV.

| Su.103. d.33.
2 LAuda anima mea Dominum,♀| laudabo Do-
A minum in vita mea, pſallam Deo meo quam
diu fuero.
3 ♀Nolite confidere in principibus:in filijs hominum,
in quibus non eſt ſalus.
4 ♀Exibit ſpiritus eius,& reuertetur in terram ſuam:
in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
5 ♀Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius,ſpes eius in
| Act.14. c.15. Apoc.14. b.7.
6 Domino Deo ipſius, ♀| qui fecit cœlum & terram,
mare,& omnia quæ in eis ſunt.
7 ♀Qui cuſtodit veritatem in ſeculum facit iudicium
B iniuriam patientibus: dat eſcam eſurientibus.
8 ♀Dñs ſoluit compeditos: Dominus illuminat cęcos.
Dominus erigit eliſos, Dominus diligit iuſtos.
9 ♀Dominus cuſtodit aduenas,pupillum & viduam
ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet.
10 ♀Regnabit Dominus in ſecula, Deus tuus Sion,in
generatione, & generationem.

1 *Alleluia.* CXLVI.

A LAudate Dominum, quoniam bonus eſt pſal-
mus: Deo noſtro ſit iucunda decoraque lau-
datio.
2 ♀Aedificans Ieruſalem Dominus: diſperſionis Iſ-
raelis congregabit.
3 ♀Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones
eorum.
4.Eſd.16. g.57.
4 ♀Qui numerat multitudinem ſtellarum: & omni-
bus eis nomina vocat.
5 ♀Magnus Dominus noſter, & magna virtus eius:
& ſapientiæ eius non eſt numerus.
6 ♀Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem
peccatores vſque ad terram.
7 ♀Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo no
B ſtro in cithara.
8 ♀Qui operit cœlum nubibus,& parat terræ pluuiã.
Qui producit in montibus fœnum, & herbam ſer-
uituti hominum.
| Iob.39 a.3.
9 ♀Qui dat iumentis eſcam ipſorum: & pullis coruo-
rum inuocantibus eum.
10 ♀Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec
in tibijs viri beneplacitum erit ei:
11 ♀Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum,
& in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.

1 *Alleluia.* CXLVII.

12 LAuda Ieruſalem Dominum, lauda Deum
tuum Sion.
13 ♀Quoniam confortauit ſeras portarum tua-
rum: benedixit filijs tuis in te.
14 ♀Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſa-
tiat te:
15 ♀Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit
ſermo eius.
16 ♀Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſicut cine-
rem ſpargit.
17 ♀Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas, ante fa-
ciem frigoris eius quis ſuſtinebit?
18 ♀Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: flabit ſpi-
ritus eius, & fluent aquæ:
19 ♀Qui annunciat verbum ſuum Iacob: iuſtitias & iu
dicia ſua Iſrael.
20 ♀Non fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua non
manifeſtauit eis. Alleluia.

1 *Alleluia.* CXLVIII.

A LAudate Dñm de cęlis: laudate eũ in excelſis. |Dan.3.c 58.
2 ♀Laudate eum omnes angeli eius: laudate
eum omnes virtutes eius.
3 ♀Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtel-
læ & lumen.
4 ♀| Laudate eum cœli cœlorum: & aquæ omnes quæ |Dan.3.c 59.
5 ſuper cœlos ſunt, ♀laudent nomen Domini.
Quia ipſe dixit,& facta ſunt: ipſe mandauit, & crea
ta ſunt.
6 ♀Statuit ea in æternum,& in ſeculum ſeculi: præce-
B ptum poſuit, & non præteribit.
7 ♀Laudate Dominum de terra, dracones & omnes
abyſſi.
8 ♀Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum,
quæ faciunt verbum eius.
9 ♀Montes, & omnes colles, ligna fructifera,& om-
nes cedri.
10 ♀Beſtiæ, & vniuerſa pecora, ſerpentes & volucres
pennatæ.
11 ♀Reges terræ,& omnes populi, principes & omnes
iudices terræ.
12 ♀Iuuenes & virgines,ſenes cum iunioribus,laudent
13 nomen Dñi: quia exaltatum eſt nomen eius ſolius.
14 ♀Cõfeſſio eius ſuper cœlum & terram: ♀& exaltauit
cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs Iſrael populo
appropinquanti ſibi. Halleluia.

1 *Alleluia.* CXLIX.

A CAntate Domino canticum nouum: laus eius
in eccleſia ſanctorum.
2 ♀Lætetur Iſrael in eo qui fecit eum: & filij
Sion exultent in rege ſuo.
3 ♀Laudent nomen eius in choro,in tympano & pſal
terio pſallant ei.
4 ♀Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo,&
5 exaltabit manſuetos in ſalutem. ♀Exultabunt ſancti
in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.
6 ♀Exaltationes Dei in gutture eorum,& gladij anci
7 pites in manibus eorum. ♀Ad faciendam vindictam
B in nationibus, increpationes in populis.
8 ♀Ad alligandas reges eorum in compedibus, & no
biles eorum in manicis ferreis.
9 ♀Vt faciant in eis iudicium conſcriptum: gloria hęc
eſt omnibus ſanctis eius. Alleluia.

1 *Alleluia.* CL.

A LAudate Dominũ in ſanctis eius: laudate eum
in firmamento virtutis eius.
2 ♀Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius.
3 ♀Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſal-
4 terio & cithara. ♀Laudate eum in tympano & cho
ro: laudate eum in chordis & organo.
5 ♀Laudate eum in cymbalis bene ſonantibus: lauda
te eum in cymbalis iubilationis: omnis ſpiritus lau-
6 det Dominum Alleluia.

Libri Pſalmorum finis.

HIERO-

HIERONYMI IN LIBROS SALOMONIS
Ad Chromacium, & Heliodorum epiſcopos præfatio.

IVNGAT epiſtola quos iungit ſacerdotium: immo charta non diuidat quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum, notarios noſtros & librarios ſuſtentatis, vt vobis potiſſimum noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me vobis eſurientibus, alijs laborare: aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem; & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecraui, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum, MISLE, quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Prouerbia vocat: COHELETH, quem Græce Eccleſiaſten, Latine concionatorem poſſumus dicere: SIRHASIRIM, quod in noſtram linguam vertitur, Canticum Canticorum. Fertur & Paneretos Ieſu filij Sirach liber, & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, vt apud Latinos, ſed parabolas prænotatum, cui iuncti erant Eccleſiaſtes & Canticũ Canticorum; vt ſimilitudinem Salomonis, non ſolum librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquarent. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus Græcam eloquentiam redolet: nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Iudæi Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ędificationem plebis, non ad authoritatem eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſane Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim noua ſic cudimus, vt vetera deſtruamus. Et tamen cum diligentiſſime legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quę non in tertium vas transfuſa coacuerint, ſed ſtatim de pręlo puriſſimę commendata teſtę, ſuum ſaporem ſeruauerint.

LIBER PROVERBIORVM,
Quem Hebræi Misle appellant.

CAPVT PRIMVM.

1 A PArabolæ Salomonis filij Dauid, re-
gis Iſrael: ⁊ ad ſciendam ſapientiam
2 & diſciplinam, ⁊ ad intelligẽda ver-
3 ba prudentię, & ſuſcipiendam eru
ditionem doctrinę, iuſtitiam & iudi
4 cium, & ęquitatem, ⁊ vt detur par-
5 uulis aſtutia, adoleſcenti ſcientia & intellectus. ⁊ Au-
diens ſapiens ſapientior erit: & intelligens, guberna-
6 cula poſſidebit. ⁊ Animaduertet parabolã & interpre
7 tationem, verba ſapientum, & ænigmata eorum. ⁊ Ti- Pſ. 110. b. 10.
mor Dñi, principium ſapientię. Sapientiã atque do- Eccl. 1. b. 16.
8 ctrinam ſtulti deſpiciunt. ⁊ Audi fili mi diſciplinã pa- Iob. 28. d. 28.
9 tris tui, & ne dimittas legẽ matris tuę: ⁊ vt addatũ gra-
10 tia capiti tuo, & torques collo tuo. ⁊ Fili mi ſi te lacta
11 uerint peccatores, ne acquieſcas eis. ⁊ Si dixerint:

Veni

Veni nobiſcum inſidiemur ſanguini, abſcondamus
B tendiculas contra inſontem fruſtra: ¶ deglutiamus eũ
12 ſicut infernus, viuentem, & integrum quaſi deſcendẽ
13 tem in lacum. ¶ Omnem precioſam ſubſtantiam repe
14 riemus, implebimus domos noſtras ſpolijs. ¶ Sortem
mitte nobiſcum, marſupium vnum ſit omnium no-
15 ſtrum. ¶ Fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem
Iſaia 59 b. 7. 16 tuum a ſemitis eorum. ¶ | Pedes enim illorum ad ma-
17 lum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinẽ: ¶ fru
18 ſtra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. ¶ Ipſi
quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & mo-
19 liuntur fraudes contra animas ſuas. ¶ Sic ſemitæ om-
20 nis auari, animas poſſidentium rapiunt. ¶ Sapientia
21 foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam: ¶ in capite
C turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert
22 verba ſua, dicens: ¶ Vſquequo paruuli diligitis infan-
tiam, & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient, & im-
Iſa 65 b. 1. 66 b. 4. Iere. 7 b. 13. 35. 23 prudentes odibunt ſcientiam? ¶ | Conuertimini ad cor
reptionem meam: en proferam vobis ſpiritum meũ,
24 & oſtendam vobis verba mea. ¶ Quia vocaui, & re-
nuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpice
25 ret. ¶ Deſpexiſtis omnem conſilium meum, & incre-
26 pationes meas neglexiſtis, ¶ Ego quoque in interitu
veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id quod ti-
27 mebatis, aduenerit. ¶ Cum irruerit repentina calami-
tas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit: quando ve
28 nerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia. ¶ Tunc inuoca-
D bunt me, & non exaudiam, mane conſurgent, & non
29 inuenient me: ¶ eo quod exoſam habuerint diſcipli-
30 nam, & timorem Domini non ſuſceperint, ¶ nec ac-
quieuerint conſilio meo, & detraxerint vniuerſę cor-
31 reptioni meæ. ¶ Comedent igitur fructus viæ ſuæ,
32 ſuiſque conſilijs ſaturabuntur. ¶ auerſio paruulorum
interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet il-
33 los. ¶ Qui autem me audierit, abſque terrore re-
quieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum
ſublato.

CAPVT II.

1 FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & manda-
A ta mea abſconderis penes te, ¶ vt audiat ſa-
2 pientiam auris tua: inclina cor tuum, ad
3 cognoſcendum prudentiam. ¶ Si enim ſapientiam in-
4 uocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, ¶ ſi
quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros ef-
5 foderis illam: ¶ tunc intelliges timorem Domini,
6 & ſcientiam Dei inuenies: ¶ quia Dominus dat ſa-
7 pientiam, & ex ore eius prudentia, & ſcientia. ¶ Cu-
ſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes
8 ſimpliciter, ¶ ſeruans ſemitas iuſtitiæ, & vias ſancto-
B rum cuſtodiens. ¶ Tunc intelliges iuſtitiam, & iudi-
9 cium, & æquitatem, & omnem ſemitam bonam.
10 ¶ Si intrauerit ſapientia cor tuum, & ſcientia ani-
11 mæ tuæ placuerit: ¶ conſilium cuſtodiet te, & pruden-
12 tia ſeruabit te, ¶ vt eruaris a via mala, & ab homine
13 qui peruerſa loquitur: ¶ qui relinquunt iter rectum,
14 & ambulant per vias tenebroſas: ¶ qui lætantur cum
C malefecerint, & exultant in rebus peſſimis: ¶ quorum
15 viæ peruerſæ ſunt, & infames greſſus eorum. ¶ Vt e-
16 ruaris a muliere aliena, & ab extranea, quæ mollit
17 ſermones ſuos, ¶ & relinquit ducem pubertatis ſuæ, &
18 pacti Dei ſui oblita eſt: inclinata eſt enim ad mortem
D domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius; ¶ omnes,
19 qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec ap-
20 prehendant ſemitas vitæ: ¶ Vt ambules in via bo-
21 na, & calles iuſtorũ cuſtodias. ¶ Qui enim recti ſunt,
habitabunt in terra, & ſimplices permanebunt in ea.
22 ¶ Impij vero de terra perdentur: & qui inique agunt, Iob 18. d. 17.
auferentur ex ea.

CAPVT III.

1 FIli mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & præcepta
A mea cor tuum cuſtodiat. ¶ | longitudinem Deut. 8. a. 1. 30. c. 16
2 enim dierum, & annos vitæ, & pacem ap-
3 ponent tibi. ¶ Miſericordia, & veritas te non deſe-
rant, circunda eas gutturi tuo, & deſcribe in tabulis
4 cordis tui: ¶ & inuenies gratiam, & diſciplinam
5 bonam coram Deo, & hominibus: ¶ Habe fidu-
ciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris
6 prudentiæ tuæ: ¶ In omnibus vijs tuis cogita illum,
7 & ipſe diriget greſſus tuos. ¶ | Ne ſis ſapiens apud te- Ro. 12. d. 16.
8 metipſum: time Deum, & recede a malo. ¶ ſanitas
quippe erit vmbilico tuo, & irrigatio oſſium tuorum.
9 ¶ | Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primi- Tob. 4. b. 7.
10 tijs omnium frugum tuarum da ei, ¶ & implebuntur Luc. 14. c. 13.
B horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redun-
11 dabunt. ¶ | Diſciplinam Domini fili mi, ne abijcias, Heb. 12. b. 7.
12 nec deficias cum ab eo corriperis. ¶ quem enim dili- Apoc. 3. d. 19.
git Dominus, corripit, & quaſi pater in filio compla-
13 cet ſibi. ¶ Beatus homo qui inuenit ſapientiam, & qui
14 affluit prudentia. ¶ melior eſt acquiſitio eius negotia-
tione argenti, & auri, primi & puriſſimi fructus eius:
15 ¶ precioſior eſt cunctis opibus: & omnia quæ deſide-
16 rantur, huic non valent comparari. ¶ Longitudo
dierum in dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ, &
17 gloria. ¶ Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſemitæ illius
18 pacificæ. ¶ Lignum vitæ eſt his qui apprehenderint
C eam: & qui tenuerit eam, beatus. ¶ Dominus ſapien-
19 tia fundauit terram, ſtabiliuit coelos prudentia. ¶ Sa-
20 pientia illius eruperunt abyſſi, & nubes rore concre-
21 ſcunt. ¶ Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis. Cuſtodi
22 legem, atque conſilium: ¶ & erit vita animæ tuæ, &
23 gratia faucibus tuis, ¶ tunc ambulabis fiducialiter in
24 via tua, & pes tuus non impinget. ¶ Si dormieris non
25 timebis: quieſces, & ſuauis erit ſomnus tuus, ¶ ne pa-
ueas repentino terrore, & irruentes tibi potentias,
26 impiorum. ¶ Dominus enim erit in latere tuo, &
27 cuſtodiet pedem tuum, ne capiaris. ¶ Noli prohi-
D bere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe
benefac. Nec dicas amico tuo: Vade, & reuerte-
28 re: cras dabo tibi: cum ſtatim poſſis dare. ¶ Ne mo-
liaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fidu-
30 ciam. ¶ Ne contendas aduerſus hominem fruſtra,
31 cum ipſe tibi nihil mali fecerit. ¶ | Ne æmuleris ho- Pſal. 36 a. 1. & 8.
32 minem iniuſtum, nec imiteris vias eius: ¶ quia abo-
minatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplici-
33 bus ſermocinatio eius. ¶ Egeſtas a Domino in do-
mo impij: habitacula autem iuſtorum benedicentur.
34 ¶ Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.
35 ¶ Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio
ignominia.

CAPVT IIII.

1 AVdite filij diſciplinam patris, & attendi-
A te: vt ſciatis prudentiam: ¶ Donum bo-
2 num tribuam vobis, legem meam ne de-
3 relinquatis. ¶ Nam & ego filius fui pa-
tris mei: tenellus & vnigenitus coram matre mea:

&

4 ♀& docebat me, atque dicebat:Suſcipiat verba mea
5 cor tuum, cuſtodi præcepta mea,& viues. ♀Poſſide
ſapientiam, poſſide prudentiam, ne obliuiſcaris ne-
6 que declines a verbis oris mei. ♀Ne dimittas eam,&
7 cuſtodiet te, dilige eam & conſeruabit te. ♀ Princi-
pium ſapientię,poſſide ſapientiam,& in omni poſſeſ-
8 ſione tua acquire prudentiam:♀arripe illam,& exal-
B tabit te: glorificaberis ab ea cum eam fueris ample-
9 xatus. ♀dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & co-
10 rona inclyta proteget te.♀Audi fili mi,& ſuſcipe ver-
11 ba mea, vt multiplicentur tibi anni vitæ. ♀Viam ſa-
pientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æqui-
12 tatis:♀quas cum ingreſſus fueris, non artabũtur greſ-
13 ſus tui,& currens non habebis offendiculum. ♀Tene
diſciplinam,ne dimittas eam,cuſtodi illam,quia ipſa
14 eſt via tua. ♀ Ne delecteris in ſemitis impiorum,
15 nec tibi placeat malorum via. ♀Fuge ab ea,nec tran-
16 ſeas per illam,declina & deſere eam. ♀non enim dor-
C miunt niſi maleſecerint: & rapitur ſomnus ab eis,
17 niſi ſupplantauerint. ♀ Comedunt panem impie-
18 tatis, & vinum iniquitatis bibunt. ♀Iuſtorum autem
ſemita, quaſi lux ſplendens,procedit & creſcit vſque
19 ad perfectam diem.♀Via impiorum tenebroſa:neſciũt
20 vbi corruant.♀Fili mi,auſculta ſermones meos,& ad
21 eloquia mea inclina aurem tuam. ♀ ne recedant ab
22 oculis tuis,cuſtodi ea in medio cordis tui.♀vita enim
D ſunt inuenientibus ea, & vniuerſæ carnis ſanitas.
23 ♀ Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita
24 procedit.♀Remoue a te os prauum,& detrahentia la-
25 bia ſint procul a te.♀Oculi tui recta videant,& palpe-
26 bræ tuæ præcedant greſſus tuos.♀Dirige ſemitam pe-
27 dibus tuis,& omnes viæ tuæ ſtabilientur. ♀Ne decli-
nes ad dexteram, neque ad ſiniſtram: auerte pedem
tuum a malo: vias enim quæ a dextris ſunt, nouit
Dominus:peruerſæ vero ſunt quę a ſiniſtris ſunt.Ipſe
autem rectos faciet curſus tuos, itinera autem tua in
pace producet.

CAPVT V.

1 FIlli mi,attende ad ſapientiam meã,& prudentiæ
A meæ inclina aurẽ tuam: ♀vt cuſtodias cogitatio
2 nes,& diſciplinam labia tua conſeruẽt. Ne attẽ-
3 das fallacię mulieris:♀fauus.n. diſtillãs labia meretri
4 cis,& nitidius oleo guttur eius:♀nouiſſima autẽ illius
amara, quaſi abſynthium,& acuta,quaſi gladius bi-
5 ceps.♀Pedes eius deſcẽdunt in mortem,& ad inferos
6 greſſus illius penetrant. ♀Per ſemitam vitæ non am-
bulant, vagi ſunt greſſus eius, & inueſtigabiles.
7 ♀Nunc ergo fili mi, audi me, & ne recedas a verbis
8 oris mei. ♀Longe fac ab ea viam tuam,& ne appro-
9 pinques foribus domus eius. ♀Ne des alienis honorẽ
B tuum, & annos tuos crudeli. ♀ne forte impleantur
10 extranei viribus tuis,& labores tui ſint in domo alie-
11 na, ♀& gemas in nouiſſimis quando conſumpſeris
12 carnes tuas & corpus tuum,♀& dicas;Cur deteſtatus
C ſum diſciplinam, & increpationibus non acquie-
13 uit cor meum, ♀nec audiui vocem docentium me,
14 & magiſtris non inclinaui aurem meam? ♀ Pene fui
15 in omni malo, in medio eccleſiæ & ſynagogæ. ♀Bi-
16 be aquam de ciſterna tua & fluenta putei tui. ♀ De-
riuentur, fontes tui foras, & in plateis aquas tuas
17 diuide. ♀ Habeto eas ſolus, nec ſint alieni partici-
18 pes tui. ♀Sit vena tua benedicta, & lætare cum mu-
19 liere adoleſcentiæ tuæ, ♀cerua chariſſima, & gratiſ-
D ſimus hinnulus, hubera eius inebrient te in omni
20 tempore, in amore eius delectare iugiter. ♀Quare
ſeduceris fili mi, ab aliena, & foueris in ſinu alte- ¶ Iob. 31. a. 4. & 34. c. 21.
21 rius? ♀|Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes
22 greſſus eius conſiderat. ♀Iniquitates ſuæ capiunt im-
pium,& funibus peccatorum ſuorum conſtringitur,
23 ♀ Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in
multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

CAPVT VI.

1 FIlli mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti
A apud extraneum manum tuam, ♀illaqueatus
2 es verbis oris tui, & captus proprijs ſermoni-
3 bus.♀Fac ergo quod dico, fili mi,& temetipſũ libera,
quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſti-
4 na, ſuſcita amicum tuum: ♀ne dederis ſomnum ocu-
5 lis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. ♀ Eruere quaſi
6 damula de manu,& quaſi auis de manu aucupis.♀va
de ad formicam o piger,& conſidera vias eius, & di-
7 ſce ſapientiam:♀quæ cum non habeat ducẽ,nec præ-
8 ceptorem, nec principem, ♀ parat in æſtate cibum ſi- | Infr. 24. a. 31.
9 bi,& congregat in meſſe quod comedat.♀|Vſquequo
piger dormies? quando conſurges, e ſomno tuo?
10 ♀ Paululum dormies, paululum dormitabis, paulu-
B lum conſeres manus vt dormias,♀& veniet tibi qua-
11 ſi viator egeſtas,& paupies quaſi vir armatus. Si ve
ro impiger fueris, veniet vt fons meſſis tua, & egeſtas
12 longe fugiet a te.♀Homo apoſtata, vir inutilis,gradi-
13 tur ore peruerſo,♀ annuit oculis, terit pede, digito lo-
14 quitur, ♀ prauo corde machinatur malum,& omni
15 tempore iurgia ſeminat:♀ huic ex templo veniet per-
ditio ſua, & ſubito conteretur,nec habebit vltra me-
16 dicinam.♀ Sex ſunt quæ odit Dominus,& ſeptimum
17 deteſtatur anima eius. ♀ Oculos ſublimes,Linguam
mendacem, Manus effundentes innoxium ſangui-
18 nem, ♀ Cor machinans cogitationes peſſimas,Pedes
19 veloces ad currendum in malum,♀Proferentem men
C dacia teſtem fallacem. Et eum,qui ſeminat inter fra-
20 tres diſcordias. ♀ Conſerua fili mi, præcepta patris
21 tui, & ne dimittas legem matris tuæ.♀Liga ea in cor-
22 de iugiter, & circunda gutturi tuo.♀Cum ambulaue-
ris,gradiantur tecum:cum dormieris, cuſtodiant te,
23 & euigilans loquere cum eis. ♀ Quia mandatum lu-
cerna eſt,et lex lux,et via vitę increpatio diſciplinæ.
24 ♀Vt cuſtodiant te a muliere mala, et a blanda lingua
25 extraneæ. ♀ Non concupiſcat pulchritudinem eius
26 cor tuum,ne capiaris nutibus illius. ♀ precium enim
ſcorti vix eſt vnius panis: mulier autem viri precio-
27 ſam animam capit.♀ Nunquid poteſt homo abſcon-
D dere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius non ar-
28 deant?♀aut ambulare ſuper prunas, vt non combu-
29 rantur plantæ eius?♀Sic qui ingreditur ad mulierem
proximi ſui, non erit mundus cum tetigerit eam.
30 ♀Non grandis eſt culpa,cum quis furatus fuerit: fura
31 tur enim, vt eſurientem impleat animam. ♀ depre-
henſus quoque reddet ſeptuplum,& omnem ſubſtan
32 tiam domus ſuę tradet. ♀ Qui autem adulter eſt,pro-
33 pter cordis inopiam perdet animam ſuam:♀ turpitu-
dinem, & ignominiam congregat ſibi, & oppro-
34 brium illius non delebitur.♀ Quia zelus,et furor viri
35 non parcet in die vindictæ, ♀ nec acquieſcet cuiuſ-
quam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona
plurima.

CAPVT

CAPVT VII.

1 FIlli mi, cuſtodi ſermones meos, & pręcepta mea
A reconde tibi. ♀ Fili ſerua mandata mea, & vi-
2 ues: & legem meam quaſi pupillam oculi tui,
3 ♀ liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cor-
4 dis tui. ♀ Dic ſapientiæ, Soror mea es, & prudentiam
5 voca amicam tuam, ♀ Vt cuſtodiat te a muliere ex-
6 tranea, & ab aliena quæ verba ſua dulcia facit. ♀ De
feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi,
7 ♀ & video paruulos, conſidero vecordem iuuenem,
8 ♀ qui tranſit per plateā iuxta angulum, & prope viā
9 domus illius graditur ♀ in obſcuro, adueſperaſcente
B die, in noctis tenebris, & caligine. ♀ Et ecce occurrit
10 illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capien-
11 das animas: garrula & vaga, ♀ quietis impatiens, nec
12 valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, ♀ nunc foris,
13 nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians. ♀ Ap-
prehenſumque deoſculatur iuuenem & p ocaci vul-
14 tu blanditur, dicens: ♀ Victimas pro ſalute voui, ho-
15 die reddidi vota mea. ♀ idcirco egreſſa ſum in occur-
C ſum tuum, deſiderans te videre, & reperi. ♀ Intexui fu
16 nibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ae-
17 gypto. ♀ aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cin-
18 namomo. ♀ Veni inebriemur vberibus, & fruamur
19 cupitis amplexibus donec illuceſcat dies. ♀ non eſt e-
20 nim vir in domo ſua, abijt via longiſſima. ♀ ſacculum
pecuniæ ſecum tulit: in die plenæ lunæ reuerſurus eſt
21 in domum ſuam. ♀ Irretiuit eum multis ſermonibus,
22 & blanditijs labiorum protraxit illum. ♀ Statim eam
D ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi a-
gnus laſciuiens, & ignorans quod ad vincula ſtultus
23 trahatur, ♀ donec transfigat ſagitta iecur eius: velut
ſi auis feſtinet ad laqueum, & neſcit quod de pericu-
24 lo animæ illius agitur. ♀ Nunc ergo fili mi, audi me,
25 & attende verbis oris mei. ♀ Ne abſtrahatur in vijs
26 illius mens tua, neque decipiaris ſemitis eius. ♀ mul-
tos enim vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique in-
27 terfecti ſunt ab ea. ♀ Viæ inferi domus eius, penetran
tes interiora mortis.

CAPVT VIII.

1 NVnquid non ſapientia clamitat, & prudentia
A dat vocem ſuam? ♀ In ſummis excelſisque
2 verticibus ſupra viam, in medijs ſemitis
3 ſtans, ♀ iuxta portas ciuitatis in ipſis foribus loqui-
4 tur, dicens: ♀ O viri, ad vos clamito, & vox mea ad
5 filios hominum: ♀ intelligite paruuli aſtutiam, & inſi
6 pientes animaduertite. ♀ Audite, quoniam de rebus
magnis locutura ſum: & aperientur labia mea, vt re-
7 cta prædicent. ♀ Veritatem meditabitur guttur meū,
8 & labia mea deteſtabuntur impium. ♀ Iuſti ſunt om-
nes ſermones mei, non eſt in eis prauum quid, neque
9 peruerſum. ♀ recti ſunt intelligentibus, & æqui inue-
10 nientibus ſcientiam. ♀| Accipite diſciplinam meam,
B & non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum e- Iob. 27. c.18.
11 ligite. ♀ Melior eſt enim ſapientia cunctis preci- Sap. 7.a. 9.
ſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt compa
12 rari. ♀ Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis in-
13 terſum cogitationibus. ♀ Timor Domini odit malū:
arrogantiam & ſuperbiam, & viam prauam, & os bi
14 lingue deteſtor. ♀ Meum eſt conſilium & æquitas,
15 mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo. ♀ Per me reges
16 regnant, & legū conditores iuſta decernunt: ♀ Per me
principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam.
17 ♀ Ego diligentes me, diligo: & qui mane vigilant ad
18 me, inuenient me. ♀ Mecum ſunt diuitiæ, & gloria, o-
19 pes ſuperbę & iuſtitia. ♀ Melior eſt enim fructus meus
C auro, & lapide precioſo, & genimina mea argento e-
20 lecto. ♀ In vijs iuſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum
21 iudicij, ♀ vt ditem diligentes me, & theſauros eorum
22 repleam. ♀| Dominus poſſedit me in initio viarum ſua Sapiē 9.
23 rum, antequam quidquam faceret a principio. ♀ Ab b 9.
æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra
24 fieret. ♀ Nondum erant abyſſi, & ego iam concepta
25 eram: nec dum fontes aquarum eruperāt. ♀ Nec dum
montes graui mole conſtiterant, ante colles ego par-
26 turiebar: ♀ adhuc terram non fecerat, & flumina, &
27 cardines orbis terræ. ♀ Quando præparabat cœlos, a-
D deram: quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos.
28 ♀ quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes
29 aquarum: ♀ Quando circundabat mari terminum
ſuum, & legem ponebat aquis, ne trāſirent fines ſuos:
30 quando appendebat fundamenta terræ. ♀ Cum eo
eram cuncta componens: & delectabar per ſingulos
31 dies, ludens coram eo omni tempore: ♀ ludens in or-
be terrarum: & deliciæ meę eſſe cum filijs hominum.
32 ♀ Nunc ergo filij audite me, Beati qui cuſtodiunt vias
33 meas. ♀ Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes, & no-
34 lite abijcere eam. ♀ Beatus homo qui audit me, & qui
vigilat ad fores meas quotidie, & obſeruat ad poſtes
35 oſtij mei. ♀ Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hau-
36 riet ſalutem a Domino: ♀ qui autem in me peccaue-
rit, lædet animam ſuam. Omnes qui me oderunt, di-
ligunt mortem.

CAPVT IX.

1 SApientia ædificauit ſibi domum, excidit colum
nas ſeptē. ♀ Immolauit victimas ſuas, miſcuit
2 vinum, & propoſuit menſam ſuam. ♀ Miſit an
3 cillas ſuas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuita
4 tis. ♀ Si quis eſt paruulus veniat ad me. Et inſipien-
5 tibus locuta eſt: ♀ Venite, comedite panem meum, &
B bibite vinum quod miſcui vobis. ♀ Relinquite infan
6 tiam, & viuite, & ambulate per vias prudentię. ♀ Qui
7 erudit deriſorem, ipſe iniuriā ſibi facit: & qui arguit
8 impium, ſibi maculam generat. ♀ Noli arguere deri-
9 ſorem, ne oderit te. Argue ſapiētem, & diliget te. ♀ Da
C ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce
10 iuſtum, & feſtinabit accipere. ♀| Principium ſapiētię, Sup.1.a 7.
11 timor Domini: & ſcientia ſanctorum prudentia. ♀ Per Pſal.110 b.10.
me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi Eccl. b. 16.
12 anni vitæ. ♀ Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem Iob. 28. d 28.
13 illuſor, ſolus portabis malum. ♀ Mulier ſtulta & cla-
14 moſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens:
15 ♀ ſedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam, in excelſo
D vrbis loco, ♀ vt vocaret trāſeuntes per viam & pergē
16 tes itinere ſuo. ♀ Quis eſt paruulus; declinet ad me. Et
17 vecordi locuta eſt, ♀ Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, &
18 panis abſconditus ſuauior. ♀ Et ignorauit quod ibi
ſint gigantes, & in profundis inferni conuiuiæ eius.

PARABOLAE SALOMONIS.

CAPVT DECIMVM.

1 FIlius ſapiens lætificat patrem: filius
A vero ſtultus mæſtitia eſt matris ſuę.
2 ¶ Nil proderunt theſauri impieta-
tis: iuſtitia vero liberabit a morte.
3 ¶ Non affliget Dñs fame animam
iuſti:& inſidias impiorũ ſubuertet.
4 ¶ Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus au-
tem fortium diuitias parat.
Qui nititur mendacijs, hic paſcit ventos, idem au-
tem ipſe ſequitur aues volantes,
5 ¶ Qui congregat in meſſe filius ſapiens eſt: qui au-
tem ſtertit æſtate, filius confuſionis.
6 ¶ Benedictio Domini ſuper caput iuſti:os autem im
piorum operit iniquitas.
7 ¶ Memoria iuſti cum laudibus: & nomen impio-
B rum putreſcet.
8 ¶ Sapiens corde præcepta ſuſcipit: ſtultus cæditur
labijs.
9 ¶ Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter:
qui autem deprauat vias ſuas, manifeſtus erit.
Eccl. 27. c. 25.
10 ¶ Qui annuit oculo, dabit dolorem:& ſtultus labijs
verberabitur.
11 ¶ Vena vitæ, os iuſti:& os impiorum operit iniqui-
tatem.
1. Pet. 4. b. 8. 1. Cor. 13. b. 4.
12 ¶ Odium ſuſcitat rixas: & vniuerſa delicta operit
charitas.
13 ¶ In labijs ſapientis inuenitur ſapientia, & virga in
dorſo eius qui indiget corde.
14 ¶ Sapientes abſcondunt ſcientiam: os autem ſtulti
confuſioni proximum eſt.
15 ¶ Subſtantia diuitis, vrbs fortitudinis eius: pauor
C pauperum, egeſtas eorum.
16 ¶ Opus iuſti, ad vitam: fructus autem impij ad pec-
catum.
17 ¶ Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autem in-
crepationes relinquit, errat.
18 ¶ Abſcondunt odium labia mendacia: qui profert
contumeliam, inſipiens eſt.
19 ¶ In multiloquio non deerit peccatum: qui autem
moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.
20 ¶ Argentum electum, lingua iuſti: cor autem impio
rum pro nihilo.
21 ¶ Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem indocti
ſunt, in cordis egeſtate morientur.
22 ¶ Benedictio Domini diuites facit, nec ſociabitur eis
afflictio.
23 ¶ Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus: ſapientia
D autem eſt viro prudentia.
24 ¶ Quod timet impius, veniet ſuper eum: deſiderium
ſuum iuſtis dabitur.
25 ¶ Quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius: iuſtus
autem quaſi fundamentum ſempiternum.
26 ¶ Sicut acetum dentibus,& fumus oculis, ſic piger
his qui miſerunt eum.
27 ¶ Timor Dñi apponet dies: & anni impiorum bre-
28 uiabuntur. ¶ Expectatio iuſtorum lætitia: ſpes autem
impiorum peribit.
29 ¶ Fortitudo ſimplicis, via Domini:& pauor his qui
operantur malum.
30 ¶ Iuſtus in æternum non commouebitur: impij au-
tem non habitabunt ſuper terram.
31 ¶ Os iuſti parturiet ſapientiam: lingua prauorum
peribit.
32 ¶ Labia iuſti conſiderant placita, & os impiorum
peruerſa.

CAPVT XI.

1 STatera doloſa abominatio eſt apud Dominum, Inf. 20. b. 10. d. 23.
A & pondus æquum voluntas eius.
2 ¶ Vbi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia:
vbi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.
3 ¶ Simplicitas iuſtorum diriget eos, & ſupplantatio
peruerſorum vaſtabit illos.
4 ¶ Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iuſtitia au- Eccl. 5. c. 10.
tem liberabit a morte.
5 ¶ Iuſtitia ſimplicis diriget viam eius: & in impieta-
te ſua corruet impius.
6 ¶ Iuſtitia rectorum liberabit eos: & in inſidijs ſuis
capientur iniqui.
7 ¶ Mortuo homine impio nulla erit vltra ſpes, & Sap. 5. c. 15.
expectatio ſolicitorum peribit.
8 ¶ Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & tradetur impius
9 pro eo. ¶ Simulator ore decipit amicum ſuum: iu-
B ſti autem liberabuntur ſcientia.
10 ¶ In bonis iuſtorum exultabit ciuitas:& in perditio
ne impiorum erit laudatio.
11 ¶ Benedictione iuſtorum exaltabitur ciuitas: & ore
impiorum ſubuertetur.
12 ¶ Qui deſpicit amicum ſuum, indigens corde eſt:
vir autem prudens tacebit.
13 ¶ Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui au
tem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum.
14 ¶ Vbi non eſt gubernator, populus corruet: ſalus au
tem, vbi multa conſilia.
15 ¶ Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui
autem cauet laqueos, ſecurus erit.
16 ¶ Mulier gratioſa inueniet gloriam: & robuſti habe
C bunt diuitias.
17 ¶ Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui autem
crudelis eſt, etiam propinquos abijcit.
18 ¶ Impius facit opus inſtabile: ſeminanti autem iuſti
tias merces fidelis.
19 ¶ Clementia præparat vitam: & ſectatio malorum
20 mortem. ¶ Abominabile Domino cor prauum, & vo
luntas eius in ijs qui ſimpliciter ambulant.
21 ¶ Manus in manu non erit innocens malus: ſemen

autem iuſtorum ſaluabitur.
22 ¶ Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra
& fatua.
23 ¶Deſiderium iuſtorum omne bonum eſt:præſtola-
tio impiorum furor.
24 ¶ Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij ra-
piunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 ¶Anima quæ benedicit, impinguabitur: & qui in-
ebriat, ipſe quoque inebriabitur.
26 ¶Qui abſcondit frumenta maledicetur in populis:
D benedictio autem ſuper caput vendentium.
27 ¶Bene conſurgit diluculo qui quærit bona: qui au-
tem inueſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis.
28 ¶ Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet: iuſti autem
quaſi virens folium germinabunt.
29 ¶ Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit ventos:
& qui ſtultus eſt ſeruiet ſapienti.
30 ¶Fructus iuſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit animas,
ſapiens eſt.
‡ 1.Pet.4. d.18. 31 ¶‡Si iuſtus in terra recipit, quanto magis impius &
peccator?

C A P V T X I I.

1 QVi diligit diſciplinam, diligit ſcientiam: qui
A autem odit increpationes, inſipiens eſt.
2 ¶Qui bonus eſt, hauriet gratiam a Domi-
no: qui autem confidit in cogitationibus ſuis, impie
agit.
3 ¶ Non roborabitur homo ex impietate: & radix
iuſtorum non commouebitur.
4 ¶Mulier diligens: corona eſt viro ſuo: & putredo
in oſſibus eius quæ confuſione res dignas gerit.
5 ¶ Cogitationes iuſtorum, iudicia: & conſilia im-
piorum fraudulenta.
6 ¶ Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os iuſto-
rum liberabit eos.
+ 7 ¶ Verte impios, & non erunt: domus autem iuſto-
B rum permanebit.
8 ¶ Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem vanus, &
excors eſt, patebit contemptui.
‡ Eccl.10. d.30. 9 ¶‡Melior eſt pauper, & ſufficiens ſibi, quam glorio-
ſus, & indigens pane.
10 ¶Nouit iuſtus iumentorum ſuorum animas: viſce-
ra autem impiorum crudelia.
‡ Eccl.10. d.30. Infr.28. c.19. 11 ¶‡Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus:
qui autem ſectatur ocium, ſtultiſſimus eſt.
Qui ſuauis eſt in vini de moderationibus, in ſuis
munitionibus relinquit contumeliam.
12 ¶Deſiderium impij munimētum eſt peſſimorum;
radix autem iuſtorum proficiet.
13 ¶Propter peccata labiorum ruina proximat malo:
C effugit autem iuſtus de anguſtia.
14 ¶De fructu oris ſui vnuſquiſque replebitur bonis,
& iuxta opera manuum ſuarum retribuetur ei.
15 ¶Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem ſapiens
eſt, audit conſilia.
16 ¶Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſſi-
mulat iniuriam, callidus eſt.
17 ¶ Qui quod nouit loquitur, index iuſtitiæ eſt: qui
autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.
18 ¶ Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungitur con-
ſcientiæ: lingua autem ſapientium ſanitas eſt.
19 ¶Labiū veritatis firmum erit in perpetuum, qui au
D tem teſtis eſt repentinus, concinnat linguā mendacij.
20 ¶Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pa-
cis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium.
21 ¶Non contriſtabit iuſtum, quidquid ei acciderit:
impij autem replebuntur malo.
22 ¶Abominatio eſt Domino labia mendacia: qui au
tem fideliter agunt, placent ei.
23 ¶Homo verſutus celat ſcientiam: & cor inſipientiū
prouocat ſtultitiam.
24 ¶Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa
eſt, tributis ſeruiet.
25 ¶Mœror in corde viri humiliabit illum: & ſermo-
ne bono lætificabitur.
26 ¶Qui negligit damnum propter amicū, iuſtus eſt:
iter autem impiorum decipiet eos.
27 ¶Non inueniet fraudulentus lucrum: & ſubſtantia
hominis erit auri precium.
28 ¶ In ſemita iuſtitiæ vita; iter autem deuium ducit
ad mortem.

C A P V T X I I I.

1 FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem illuſor
A eſt, non audit cum arguitur.
2 ¶ De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis:
anima autem præuaricatorum iniqua.
3 ¶ Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam:
qui aūt incōſideratus eſt ad loquēdum, ſentiet mala.
4 ¶Vult & non vult piger: anima autem operantium
impinguabitur.
5 ¶ Verbum mēdax iuſtus deteſtabitur: impius au-
tem confundit, & confundetur.
6 ¶Iuſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem
peccatorem ſupplantat.
7 ¶ Eſt quaſi diues cum nihil habeat: & eſt quaſi
pauper, cum in multis diuitijs ſit.
8 ¶ Redemptio animæ viri, diuitiæ ſuæ: qui autem
B pauper eſt increpationem non ſuſtinet.
9 ¶Lux iuſtorum lætificat: lucerna autem impiorum
extinguetur.
10 ¶ Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt: qui autem a-
gunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.
11 ¶Subſtantia feſtinata minuetur: quę autem paula-
tim colligitur manu, multiplicabitur.
12 ¶Spes quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ
deſiderium veniens.
13 ¶Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat:
qui autem timet præceptum, in pace verſabitur.
C Animæ doloſæ errant in peccatis: iuſti autem miſe-
ricordes ſunt & miſerantur.
14 ¶Lex ſapiētis fons vitæ, vt declinet a ruina mortis.
15 ¶Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contem-
ptorum vorago.
16 ¶ Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui autem fa-
tuus eſt, aperit ſtultitiam.
17 ¶ Nūcius impij cadet in malū: legatus autē fidelis,
18 ſanitas. ¶Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſci-
plinam: qui autem acquieſcit arguēti, glorificabitur.
19 ¶ Deſiderium ſi compleatur, delectat animam: de-
D teſtantur ſtulti eos qui fugiunt mala.
20 ¶Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: ami-
cus ſtultorum ſimilis efficietur.
21 ¶Peccatores perſequitur malum: & iuſtis retribuē-
22 tur bona. ¶Bonus relinquit hæredes filios & nepo-
tes: & cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.
23 ¶ Multi cibi in noualibus patrum: & alijs con-

gregantur abſque iudicio.
Infra 23. d.13. Eccl. 30. a.1. 24 ¶Qui parcit virgæ,odit filium ſuum:qui autem di
ligit illum,inſtanter erudit.
25 ¶Iuſtus comedit, & replet animam ſuam: venter
autem impiorum inſaturabilis.

CAPVT XIIII.

1 SApiens mulier ædificat domum ſuam:inſipiens
A extructam quoque manibus deſtruet.
Iob. 12. a.4. 2 ¶Ambulans recto itinere,& timens Deum,
deſpicitur ab eo qui infami graditur via.
3 ¶In ore ſtulti virga ſuperbiæ:labia autem ſapien-
tum cuſtodiunt eos.
4 ¶Vbi non ſunt boues,præſepe vacuum eſt:vbi aũt
plurimæ ſegetes,ibi manifeſta eſt fortitudo bouis.
5 ¶Teſtis fidelis non mentitur: profert autem men-
dacium doloſus teſtis.
6 ¶Quęrit deriſor ſapientiam,& non inuenit:doctri-
na prudentium facilis.
7 ¶Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia pru-
dentiæ.
8 ¶Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & im
prudentia ſtultorum errans.
9 ¶Stultus illudet peccatum, & inter iuſtos morabi-
tur gratia.
10 ¶Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in
B gaudio eius non miſcebitur extraneus.
11 ¶Domus impiorum delebitur: tabernacula uero
iuſtorum germinabunt.
Inf.16.d 25. 12 ¶Eſt via quæ videtur homini iuſta: nouiſſima au-
tem eius deducunt ad mortem.
13 ¶Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudij lu
ctus occupat.
14 ¶Vijs ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir
bonus.
15 ¶Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat
greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo autem ſapienti
proſperi erunt actus,& dirigetur via eius.
16 ¶Sapiens timet,& declinat a malo,ſtultus tranſilit
& confidit.
17 ¶Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir verſutus
odioſus eſt.
18 ¶Poſſidebunt paruuli ſtultitiam, & expectabunt
C aſtuti ſcientiam.
19 ¶Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas
iuſtorum.
20 ¶Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici
vero diuitum multi.
21 ¶Qui deſpicit proximum ſuum,peccat:qui autem
miſeretur pauperis,beatus erit.
Qui credit in Domino,miſericordiam diligit.
22 ¶Errant qui operantur malum:miſericordia & ve
ritas præparant bona.
23 ¶In omni opere erit abundantia:vbi autem verba
ſunt plurima,ibi frequenter egeſtas.
24 ¶Corona ſapientum,diuitiæ eorum: fatuitas ſtul-
torum imprudentia,
25 ¶Liberat animas teſtis fidelis:& profert mendacia
verſipellis.
26 ¶In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs e-
D ius erit ſpes.
27 ¶Timor Dñi fons vitæ,vt declinẽt a ruina mortis.
28 ¶In multitudine populi dignitas regis: & in pau-
citate plebis ignominia principis.
29 ¶Qui patiens eſt,multa gubernatur prudentia:qui
autem impatiens eſt,exaltat ſtultitiam ſuam.
30 ¶Vita carnium, ſanitas cordis:putredo oſſium, in-
uidia.
31 ¶Qui calumniatur egẽtem exprobrat factori eius: Inf.17.a 5.
honorat autem eum,qui miſeretur pauperis.
32 ¶In malitia ſua expelletur impius:ſperat autem iu
ſtus in morte ſua.
33 ¶In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indo-
ctos quoſque erudiet.
34 ¶Iuſtitia eleuat gentem:miſeros autem facit popu
los peccatum.
35 ¶Acceptus eſt regi miniſter intelligẽs: iracundiam
eius inutilis ſuſtinebit.

CAPVT XV.

1 REſponſio mollis frangit iram: ſermo duris Inf.15.e. 15.
A ſuſcitat furorem.
2 ¶Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os
fatuorum ebullit ſtultitiam.
3 ¶In oĩ loco oculi Dñi contẽplanť bonos,& malos.
4 ¶Lingua placabilis,lignum vitæ:quæ autem im-
moderata eſt,conteret ſpiritum.
5 ¶Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem
cuſtodit increpationes,aſtutior fiet.
In abundantia iuſtitia virtus maxima eſt:cogitatio-
nes autem impiorum eradicabuntur.
6 ¶Domus iuſti plurima fortitudo: & in fructibus
impij conturbatio.
7 ¶Labia ſapientium diſſeminabunt ſcientiam: cor
ſtultorum diſſimile erit.
8 ¶Victimæ impiorum abominabiles Domino: vo- Eccl 34 c.21.
B ta iuſtorum placabilia.
9 ¶Abominatio eſt Domino via impij: qui ſequitur
iuſtitiam,diligitur ab eo.
10 ¶Doctrina mala deſerenti viam vitæ:qui increpa-
tiones odit,morietur.
11 ¶Infernus,& perditio coram Domino:quanto ma
gis corda filiorum hominum?
12 ¶Non amat peſtilens eum qui ſe corripit,nec ad ſa
pientes graditur.
13 ¶Cor gaudens exhilarat faciem:in mœrore animi Iof.17.d. 22.
deijcitur ſpiritus.
14 ¶Cor ſapientis quærit doctrinam, & os ſtultorum
paſcitur Imperitia.
15 ¶Omnes dies pauperis,mali:ſecura mens quaſi iuge
conuiuium.
16 ¶Melius eſt parum cum timore Domini, quã the-
ſauri magni,& inſatiabiles.
17 ¶Melius eſt vocari ad olera cum charitate: quam
ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 ¶Vir iracundus prouocat rixas:qui patiens eſt,mi-
C tigat ſuſcitatas.
19 ¶Iter pigrorũ quaſi ſepes ſpinarum:via iuſtorum,
abſque offendiculo.
20 ¶Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus homo
deſpicit matrem ſuam.
21 ¶Stultitia, gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit
greſſus ſuos.
22 ¶Diſſipantur cogitationes, vbi non eſt conſilium:
vbi vero ſunt plures conſiliarij,confirmantur.
23 ¶Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſermo op-
portunus eſt optimus.

Semi-

24 ¶ Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet de infer-
no nouiſſimo.
25 ¶ Domum ſuperborum demolietur Dominus:& fir
mos faciet terminos viduæ.
26 ¶ Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus
ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 ¶ Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam:
D qui autem odit munera, viuet.
| Infr.26.a.6. Per miſericordiam & fidem purgantur peccata:per
timorem autem Domini declinat omnis a malo.
28 ¶ Mens iuſti meditatur obedientiam: os impiorum
redundat malis.
29 ¶ Longe eſt Dominus ab impijs: & orationes iuſto-
rum exaudiet.
30 ¶ Lux oculorum lætificat animam: fama bona im-
pinguat oſſa.
31 ¶ Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio ſa-
pientium commorabitur.
32 ¶ Qui abijcit diſciplinã, deſpicit animam ſuam·qui
autẽ acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.
33 ¶ Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & gloriam
præcedit humilitas.

CAPVT XVI.

1 HOminis eſt animam præparare, & Domini
A gubernare linguam.
2 ¶ Omnes viæ hominis patent oculis eius,
ſpirituum ponderator eſt Dominus.
3 ¶ Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogita-
tiones tuæ.
4 ¶ Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Domi
nus: impium quoque ad diem malum.
5 ¶ Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiam
ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.
Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: accepta eſt autẽ
apud Deum magis, quam immolare hoſtias.
| Sup.15.d.27. 6 ¶ | Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: &
in timore Domini declinatur a malo.
7 ¶ Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos
quoque eius conuertet ad pacem.
8 ¶ Melius eſt parum cum iuſtitia, quam multi fru-
B ctus cum iniquitate.
9 ¶ Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt
dirigere greſſus eius.
10 ¶ Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errabit os
eius.
11 ¶ Pondus & ſtatera iudicia Domini ſunt: & opera
eius omnes lapides ſacculi.
12 ¶ Abominabiles regi qui agunt impie: quoniam iu-
ſtitia firmatur ſolium.
13 ¶ Voluntas regum labia iuſta: qui recta loquitur, di-
ligetur.
14 ¶ Indignatio regis, nuncij mortis: & vir ſapiens pla
cabit eam.
15 ¶ In hilaritate vultus regis, vita: & clementia eius
quaſi imber ſerotinus.
16 ¶ Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acqui
C re prudentiam, quia precioſior eſt argento.
17 ¶ Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos animæ ſuę
ſeruat viam ſuam.
18 ¶ Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam
exaltatur ſpiritus.
19 ¶ Melius eſt humiliari cum mitibus, quam diuidere
ſpolia cum ſuperbis.
20 ¶ Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat in
Domino, beatus eſt.
21 ¶ Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudẽs: & qui
dulcis eloquio, maiora percipiet.
22 ¶ Fons vitę eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum,
23 fatuitas. ¶ Cor ſapientis erudiet os eius, & labijs e-
ius addet gratiam.
24 ¶ Fauus mellis compoſita verba: dulcedo animæ, ſa
D nitas oſſium. ¶ | Eſt via quæ videtur homini recta, & | Sup.14.b.12.
25 nouiſſima eius ducunt ad mortem.
26 ¶ Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum
27 os ſuum: ¶ vir impius fodit malum, & in labijs eius
ignis ardeſcit.
28 ¶ Homo peruerſus ſuſcitat lites, & verboſos ſeparat
29 principes. ¶ Vir iniquus lactat amicum ſuum, & du
cit eum per viam non bonam.
30 ¶ Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia
ſua perficit malum.
31 ¶ Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitiæ re
perietur.
32 ¶ Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur ani
mo ſuo, expugnatore vrbium.
33 ¶ Sortes mittuntur in ſinum, ſed a Dño tẽperantur.

CAPVT XVII.

1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, quam
A domus plena victimis cum iurgio.
2 ¶ | Seruus ſapiens dominabitur filijs ſtul | Eccl.10.d.18.
tis, & inter fratres hæreditatem diuidet. Inf.27.d.21.
3 ¶ Sicut igne probatur argentum, & aurum camino:
ita corda probat Dominus.
4 ¶ Malus obedit linguæ iniquæ: & fallax obtempe-
rat labijs mendacibus.
5 ¶ | Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori eius: & | Supr.14.d.31.
qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.
6 ¶ Corona ſenum, filij filiorum: & gloria filiorum pa
tres eorum.
7 ¶ Non decent ſtultum verba compoſita, nec princi-
pem labium mentiens.
8 ¶ Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis: quo-
B cunque ſe vertit, prudenter intelligit.
9 ¶ Qui celat delictum, quęrit amicitias: qui altero ſer
mone repetit, ſeparat fœderatos.
10 ¶ Plus proficit correptio apud prudentem, quam cen
tum plagæ apud ſtultum.
11 ¶ Semper iurgia quærit malus: angelus autem cru-
delis mittetur contra eum.
12 ¶ Expedit magis vrſę occurrere raptis fętibus, quam
fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua.
13 ¶ | Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum | Ro.12.d.17.
de domo eius. 1.Petr.3.b.9.
14 ¶ | Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorum: & an- 1.The.5.c.15.
C tequam patiatur contumeliam, iudicium deſerit.
15 ¶ | Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, | Inf.20.c.2.
abominabilis eſt vterque apud Deum. | Iſai.5.c.23.
16 ¶ Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cum ſapien-
tiam emere non poſſit.
Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam: &
qui euitat diſcere, incidet in mala.
17 ¶ Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in
anguſtijs comprobatur
18 ¶ Stultus homo plaudet manibus, cum ſpoponderit
pro amico ſuo.
19 ¶ Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: & qui

exaltat oſtium ſuum, quærit ruinam.
20 ¶ Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet bonum: &
D qui vertit linguam, incidet in malum.
21 ¶ Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam: ſed nec pa
ter in fatuo lætabitur.
Sup. 15. b. 15. 22 ¶ Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus
triſtis exiccat oſſa,
23 ¶ Munera de ſinu impius accipit, vt peruertat ſemi-
tas iudicij.
Eccl. 8. c. 14. 8. a. 1. 24 ¶ In faciē prudentis lucet ſapientia: oculi ſtultorum
in finibus terræ.
25 ¶ Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris quæ ge-
nuit eum.
26 ¶ Non eſt bonum, damnum inferre iuſto: nec percu
tere principem qui recta iudicat.
Iacob 1. c. 19. 27 ¶ Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, & prudens
eſt: & precioſi ſpiritus vir eruditus.
28 ¶ Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputabitur: &
ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPVT XVIII.

1 OCcaſiones quærit qui vult recedere ab ami-
A co, omni tempore erit exprobrabilis.
2 ¶ Non recipit ſtultus verba prudentiæ, ni
ſi ea dixeris quæ verſantur in corde eius.
3 ¶ Impius cum in profundum venerit peccatorum,
cōtemnit: ſed ſequitur eū ignominia & opprobrium.
4 ¶ Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens re-
dundans fons ſapientiæ.
5 ¶ Accipere perſonam impij non eſt bonum, vt decli
nes a veritate iudicij.
6 ¶ Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iurgia pro-
uocat.
7 ¶ Os ſtulti contritio eius, & labia ipſius ruina animę
B eius.
8 ¶ Verba bilinguis, quaſi ſimplicia, & ipſa perueniūt
vſque ad interiora ventris.
Pigrum deijcit timor: animæ autem effœminato-
rum eſurient.
9 ¶ Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt
ſua opera diſſipantis.
10 ¶ Turris fortiſſima nomen Domini: ad ipſum currit
iuſtus, & exaltabitur.
11 ¶ Subſtantias diuitis vrbs roboris eius, & quaſi mu-
rus validus circundans eum.
12 ¶ Antequam conteratur, exaltatur cor hominis, &
antequam glorificetur, humiliatur.
Eccl. 11. a. 8. 13 ¶ Qui prius reſpondet quam audiat, ſtultum ſe eſſe
C demonſtrat, & confuſione dignum.
14 ¶ Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiri-
tum vero ad iraſcēdū facilem quis poterit ſuſtinere?
15 ¶ Cor prudens poſſidebit ſcientiam, & auris ſapien
tium quærit doctrinam.
16 ¶ Donum hominis dilatat viam eius, & ante princi
pes ſpacium ei facit.
17 ¶ Iuſtus prior eſt accuſator ſui: venit amicus eius, &
18 inueſtigabit eum. ¶ Contradictiones comprimit ſors,
& inter potentes quoque dijudicat.
19 ¶ Frater qui adiuuatur a fratre, quaſi ciuitas firma:
& iudicia quaſi vectes vrbium.
20 ¶ De fructu oris viri replebitur venter eius, & geni-
D mina labiorum ipſius ſaturabunt eum.
21 ¶ Mors & vita, in manu linguæ: qui diligunt eam,
comedent fructus eius.
22 ¶ Qui inuenit mulierem bonam, inuenit bonum, &
hauriet iucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bonū, qui
autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius.
23 ¶ Cum obſecrationibus loquetur pauper, & diues
effabitur rigide.
24 ¶ Vir amabilis ad ſocietatem, magis amicus erit,
quam frater.

CAPVT XIX.

1 MElior eſt pauper qui ambulat in ſimplicita Inf. 28. a. 6.
A te ſua, quam diues torquens labia ſua &
inſipiens.
2 ¶ Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui
feſtinus eſt pedibus, offendet.
3 ¶ Stultitia hominis ſupplantat greſſus eius: & con-
tra Deum ſeruet animo ſuo.
4 ¶ Diuitiæ addunt amicos plurimos: a paupere au-
tem & hi quos habuit ſeparantur.
5 ¶ Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia Dan. 13. g. 61.
loquitur, non effugiet.
6 ¶ Multi colunt perſonam potentis, & amici ſunt do
na tribuentis.
7 ¶ Fratres hominis pauperis oderunt eum, inſuper &
amici procul receſſerunt ab eo.
8 ¶ Qui tantum verba ſectatur, nihil habebit: qui au-
B tem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cu-
ſtos prudentiæ inueniet bona.
9 ¶ Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur
mendacia, peribit.
10 ¶ Non decent ſtultum deliciæ, nec ſeruum dominari
principibus.
11 ¶ Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria
eius eſt iniqua prætergredi.
12 ¶ Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros
ſuper herbam, ita & hilaritas eius.
13 ¶ Dolor patris, filius ſtultus: & tecta iugiter perſtil-
lantia, litigioſa mulier.
14 ¶ Domus & diuitiæ dantur a parentibus: a Domino
autem proprie vxor prudens.
15 ¶ Pigredo immittit soporē, & aīa diſſoluta eſuriet.
16 ¶ Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam:
qui autem negligit viam ſuam mortificabitur.
17 ¶ Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperis: & vi
ciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 ¶ Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interſectionem
autem eius ne ponas animam tuam.
19 ¶ Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & cum ra-
puerit, aliud apponet.
20 ¶ Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, vt ſis ſa-
piens in nouiſſimis tuis.
21 ¶ Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem
Domini permanebit.
22 ¶ Homo indigens miſericors eſt: & melior eſt pau-
per, quam vir mendax.
23 ¶ Timor Domini ad vitam: & in plenitudine com-
D morabitur, abſque viſitatione peſſima.
24 ¶ Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad Inf. 26. b. 15.
os ſuum applicat eam.
25 ¶ Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit: ſi au- Inf. 21. b. 11.
tem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam.
26 ¶ Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominio-
ſus eſt & infelix.
27 ¶ Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignores

ſermo-

ſermones ſcientiæ.
28 ¶Teſtis iniquus deridet iudicium, & os impiorum
deuorat iniquitatem.
29 ¶Parata ſunt deriſoribus iudicia: & mallei percu-
tientes, ſtultorum corporibus.

CAPVT XX.

1 LVxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas:
A quicunque his delectatur, non erit ſapiens.
2 ¶Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui
prouocat eum, peccat in animam ſuam.
3 ¶Honor eſt homini qui ſeparat ſe a cõtentionibus:
omnes autem ſtulti miſcentur contumelijs.
4 ¶Propter frigus piger arare noluit: mendicabit er-
go æſtate, & non dabitur illi.
5 ¶Sicut aqua profunda: ſic conſilium in corde viri:
ſed homo ſapiens exhauriet illud.
6 ¶Multi homines miſericordes vocantur: virum au
tem fidelem quis inueniet?
7 ¶Iuſtus qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos
poſt ſe filios derelinquet.
8 ¶Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne ma-
B lum intuitu ſuo.
9 ¶Quis poteſt dicere, Mundum eſt cor meum, pu- [1.Ioan.1 d 8. 3.Reg.8. c.46. 2.Paral 6 g.36. Eccleſ 7. c.21. Sup. 11. a.1. Infra 20. d.23.]
rus ſum a peccato?
10 ¶Pondus & pondus, menſura & menſura vtrũque
abominabile eſt apud Deum.
11 ¶Ex ſtudijs ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta
ſint opera eius.
12 ¶Aurem audientem, & oculum videntem, Domi-
nus fecit vtrunque.
13 ¶Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat:
aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.
14 ¶Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: & cũ
receſſerit, tunc gloriabitur.
15 ¶Eſt aurum, & multitudo gemmarum: & vas pre-
C cioſum labia ſcientiæ.
16 ¶Tolle veſtimentum eius qui fideiuſſor extitit alie [Inf.27. b.13.]
ni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.
17 ¶Suauis eſt homini panis mendacij, & poſtea im-
plebitur os eius calculo.
18 ¶Cogitationes conſilijs roborantur, & gubernacu-
lis tractanda ſunt bella.
19 ¶Ei qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter,
& dilatat labia ſua, ne commiſcearis.
20 ¶Qui maledicit patri ſuo, & matri, extinguetur lu- [Exo.21. c.16 Leu.20.b 9. Matt.15. a.4.]
cerna eius in medijs tenebris.
21 ¶Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in no-
uiſſimo benedictione carebit.
22 ¶Ne dicas, Reddam malum: expecta Dominum, [Sup.17.c. 13. Ro.12.d. 17. 1.Pet.3. b.9. 1.The.5. c.15]
& liberabit te.
23 ¶Abominatio eſt apud Dominum pondus & pon-
D dus: ſtatera doloſa non eſt bona.
24 ¶A Domino diriguntur greſſus viri: quis autem ho
minum intelligere poteſt viam ſuam?
25 ¶Ruina eſt homini deuorare ſanctos, & poſt vota [Sup.11.a. 1.20.b.10.]
retractare.
26 ¶Diſſipat impios rex ſapiens, & incuruat ſuper eos
fornicem.
27 ¶Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inue-
ſtigat omnia ſecreta ventris.
28 ¶Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & ro-
boratur clementia thronus eius.
29 ¶Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas
ſenum canities.
30 ¶Liuor vulneris abſterget mala, & plagæ in ſecre-
tioribus ventris.

CAPVT XXI.

1 SIcut diuiſiones aquarum, ita cor regis in manu
A Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud.
2 ¶Omnis via viri, recta ſibi videtur: appendit
autem corda Dominus.
3 ¶Facere miſericordiam, & iudicium magis placet
Domino, quam victimę.
4 ¶Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis, lucerna
impiorum peccatum.
5 ¶Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: om-
nis autem piger ſemper in egeſtate eſt.
6 ¶Qui cõgregat theſauros lingua mendacij, vanus
& excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.
7 ¶Rapinæ impiorum detrahent eos: quia noluerunt
facere iudicium.
8 ¶Peruerſa via viri, aliena eſt: qui autem mundus
eſt, rectum opus eius.
9 ¶Melius eſt ſedere in angulo domatis, quam cum [Inf c.19 13. d.24.]
B muliere litigioſa, & in domo communi.
10 ¶Anima impij deſiderat malum, non miſerebitur
proximo ſuo.
11 ¶Mulctato peſtilente ſapientior erit paruulus: & ſi [Sup.19 d.24.]
ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiam.
12 ¶Excogitat iuſtus de domo impij, vt detrahat im-
pios a malo.
13 ¶Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis:
& ipſe clamabit, & non exaudietur.
14 ¶Munus abſconditum extinguit iras: & donum in
ſinu indignationem maximam.
15 ¶Gaudium iuſto eſt facere iudicium: & pauor ope
C rantibus iniquitatem.
16 ¶Vir qui errauerit a via doctrinæ, in cœtu gigãtum
commorabitur.
17 ¶Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinũ
& pinguia, non ditabitur.
18 ¶Pro iuſto datur impius: & pro rectis, iniquus.
19 ¶Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cũ mu [Eccl.25. c.22. Inf.25.d. 24]
liere rixoſa, & iracunda.
20 ¶Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo [Sup.b 9.]
iuſti: & imprudens homo diſſipabit illud.
21 ¶Qui ſequitur iuſtitiam, & miſericordiã, inueniet
E vitam, iuſtitiam, & gloriam.
22 ¶Ciuitatem fortium aſcendit ſapiens, & deſtruxit
robur fiduciæ eius.
23 ¶Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit
D ab anguſtijs animam ſuam.
24 ¶Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in
ira operatur ſuperbiam.
25 ¶Deſideria occidunt pigrum: noluerũt enim quid-
26 quam manus eius operari: ¶tota die concupiſcit, &
deſiderat: qui autem iuſtus eſt, tribuet, & nõ ceſſabit.
27 ¶Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur [Iſai.1.d. 23.]
ex ſcelere.
28 ¶Teſtis mẽdax peribit: uir obediẽs loquet victoriã.
29 ¶Vir impius procaciter obfirmat vultum ſuum:
qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.
30 ¶Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt con-
ſilium contra Dominum.
31 ¶Equus paratur ad diem belli: Dominus autem ſa
lutem tribuit

CAPVT XXII.

1 A M|Elius eſt nomen bonum,quã diuitię mul-
tæ:ſuper argẽtum & aurum,gratia bona.
2 ¶ Diues & pauper obuiauerunt ſibi: v-
triuſque operator eſt Dominus.
3 ¶Callidus videt malum,& abſcondit ſe: innocens
pertranſijt,& afflictus eſt damno.
4 ¶Finis modeſtiæ timor Domini, diuitiæ & gloria
5 & vita. ¶Arma & gladij in via peruerſi: cuſtos au-
tem animæ ſuę longe recedit ab eis.
6 ¶Prouerbium eſt, Adoleſcens iuxta viam ſuam,
etiam cum ſenuerit,non recedet ab ea.
7 ¶ Diues pauperibus imperat: & qui accipit mu-
B tuum,ſeruus eſt fœnerantis.
8 ¶ Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & virga
iræ ſuę conſummabitur.
9 ¶| Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur:
de panibus enim ſuis dedit pauperi.
Victoriam & honorem acquiret qui dat munera:
animam autem aufert accipientium.
10 ¶Eijce deriſorem,& exibit cum eo iurgium, ceſſa-
buntque cauſæ,& contumeliæ.
11 ¶ Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam
labiorum ſuorum habebit amicum regem.
12 ¶Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam, & ſupplan-
tantur verba iniqui.
13 ¶Dicit piger,Leo eſt foris,in medio platearum oc-
cidendus ſum.
14 ¶ Fouea profunda os alienæ: cui iratus eſt Domi-
nus,incidet in eam.
15 ¶ Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga di-
C ſciplinæ fugabit eam.
16 ¶ Qui calumniatur pauperem, vt augeat diuitias
ſuas,dabit ipſe ditiori,& egebit.
17 ¶ Inclina autem aurem tuam, & audi verba ſapientium:
18 appone autem cor ad doctrinam meam: ¶ quæ pul-
chra erit tibi cum ſeruaueris eam in ventre tuo,& re-
dundabit in labijs tuis.
19 ¶ Vt ſit in Domino fiducia tua, vnde & oſtendi
eam tibi hodie.
20 ¶Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogitationi-
21 bus & ſcientia,¶vt oſtenderem tibi firmitatem & elo
qula veritatis,reſpondere ex his illis qui miſerũt te.
22 ¶Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt:
D neque conteras egenum in porta, ¶ quia iudicabit
23 Dominus cauſam eius: & configet eos, qui confixe-
runt animam eius.
24 ¶Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambu-
25 les cum viro furioſo: ¶ne forte diſcas ſemitas eius, &
ſumas ſcandalum animæ tuæ.
26 ¶ Noli eſſe cum his qui defigunt manus ſuas, &
qui vades ſe offerunt pro debitis: ſi enim non habes
27 vnde reſtituas,¶quid cauſę eſt vt tollat operimentum
de cubili tuo?
28 ¶ Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos po-
ſuerunt patres tui.
29 ¶Vidiſti virum velocem in opere ſuo?coram regi-
bus ſtabit,nec erit ante ignobiles.

CAPVT XXIII.

1 A QVãdo ſederis vt comedas cũ principe,diligẽter
attẽde quę appoſita ſũt ante faciẽ tuã:¶& ſta-
2 tue cultrum in gutture tuo, ſi tamẽ habes
3 in poteſtate animam tuam, ¶ ne deſideres de cibis
eius,in quo eſt panis mendacij.
4 ¶Noli laborare vt diteris:ſed prudentiæ tuæ pone Sup.13.b.
5 modum. ¶ ne erigas oculos tuos ad opes, quas non 11.10.c 21
potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, Infr. 28. c.20.
& volabunt in cœlum.
6 ¶ Ne comedas cum homine inuido,& ne deſideres
7 cibos eius: ¶quoniam in ſimilitudinem arioli & con-
iectoris æſtimat quod ignorat.Comede & bibe,dicet
8 tibi:& mens eius non eſt tecum. ¶ cibos quos come-
deras euomes, & perdes pulchros ſermones tuos.
9 ¶In auribus inſipientium ne loquaris, quia deſpi-
B cient doctrinam eloquij tui.
10 ¶Ne attingas paruulorum terminos,& agrum pu-
11 pillorum ne introeas:¶propinquus enim illorum for-
tis eſt:& ipſe iudicabit contra te cauſam illorum.
12 ¶Ingrediatur ad doctrinam cor tuum,& aures tuæ
ad verba ſcientiæ.
13 ¶| Noli ſubtrahere a puero diſciplinam: ſi enim Sup.13. d.24.
percuſſeris eum virga,non morietur.
14 ¶ Tu virga percuties eum: & animam eius de in- Eccl.30 a.1.
ferno liberabis.
15 ¶Fili mi,ſi ſapiens fuerit animus tuus,gaudebit te-
16 cum cor meum: ¶& exultabunt renes mei,cum locu-
ta fuerint rectum labia tua.
17 ¶Non æmuletur cor tuum peccatores,ſed in timo-
18 re Domini eſto tota die: ¶ quia habebis ſpem in no- Infr.24. a.1.
uiſſimo,& præſtolatio tua non auferetur.
19 ¶ Audi fili mi, & eſto ſapiens, & dirige in via ani-
mum tuum.
20 ¶Noli eſſe in conuiuijs potatorum,nec in comeſſa-
C tionibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt:
21 ¶quia vacantes potibus, & dantes ſymbola conſu-
mentur,& veſtietur pannis dormitatio.
22 ¶ Audi patrem tuum qui genuit te: & ne contem-
nas cum ſenuerit mater tua.
23 ¶ Veritatem eme, & noli vendere ſapientiam, &
doctrinam,& intelligentiam.
24 ¶Exultat gaudio pater iuſti:qui ſapientem genuit,
25 lætabitur in eo.¶Gaudeat pater tuus,& mater tua,&
exultet quæ genuit te.
26 ¶Præbe fili mi, cor tuum mihi, & oculi tui vias
27 meas cuſtodiant. ¶ fouea enim profunda eſt mere-
28 trix, & puteus anguſtus aliena. ¶ inſidiatur in via
quaſi latro,& quos incautos viderit,interficiet.
29 ¶Cui væ?cuius patri væ?cui rixæ?cui foueæ? Cui
D ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? ¶ nonne
30 his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus
epotandis?
31 ¶ Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cum
ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blande,
32 ¶ſed in nouiſſimo mordebit vt coluber, & ſicut regu-
lus venena diffundet.
33 ¶ Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum lo-
quetur peruerſa.
34 ¶Et eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſo-
35 pitus gubernator amiſſo clauo,¶& dices: Verberaue-
runt me,ſed non dolui:traxerunt me,& ego non ſen-
ſi. Quando euigilabo,& rurſus vina reperiam?

CAPVT XXIIII.

Sup. 23. b.17.
1 A NE æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe
2 cum eis: ¶ quia rapinas meditatur mens eo-
rum,& fraudes labia eorum loquuntur.

3 ¶Sapientia ædificabitur domus,& prudentia robo
4 rabitur. ¶ in doctrina replebuntur cellaria, vniuerſa
ſubſtantia precioſa,& pulcherrima.
5 ¶Vir ſapiens,fortis eſt:& vir doctus, robuſtus, &
6 validus. ¶Quia cum diſpoſitione initur bellum: &
erit ſalus vbi multa conſilia ſunt.
7 ¶Excelſa ſtulto ſapiẽtia,in porta nõ aperiet os ſuũ.
8 ¶Qui cogitat mala facere,ſtultus vocabitur.
9 ¶Cogitatio ſtulti peccatum eſt:& abominatio hominum detractor.
10 ¶ Si deſperaueris laſſus in die anguſtiæ,imminuetur fortitudo tua.
|Pſal.81 a.4. 11 ¶|Erue eos qui ducuntur ad mortem:& qui trahuntur ad interitum,liberare ne ceſſes.
12 ¶ Si dixeris: Vires non ſuppetunt:qui inſpector eſt
B cordis,ipſe intelligit, & ſeruatorem animæ tuæ nihil
fallit,redderque homini iuxta opera ſua.
13 ¶ Comede fili mi mel , quia bonum eſt , & fauum
14 dulciſſimum gutturi tuo: ¶ ſic & doctrina ſapientiæ
animæ tuæ:quam cum inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem,& ſpes tua non peribit.
15 ¶Ne inſidieris,& quæras impietatem in domo iuſti,neque vaſtes requiem eius.
16 ¶ Septies enim cadet iuſtus, & reſurget: impij autem corruent in malum.
17 ¶Cum ceciderit inimicus tuus , ne gaudeas, & in
18 ruina eius ne exultet cor tuum:¶ ne forte videat Dominus,& diſpliceat ei,& auferat ab eo iram ſuam.
19 ¶ Ne contendas cum peſſimis , nec æmuleris im-
20 pios:¶quoniam non habent futurorum ſpem mali,&
C lucerna impiorum extinguetur.
21 ¶Time Dominum,fili mi,& regem: & cum detra-
22 ctoribus non commiſcearis: ¶ quoniam repente conſurget perditio eorũ: & ruinam vtriuſq; quis nouit?
|Leu 19 c 15. Deute.1. c.17. 16. d.19. |Eccl.42. a.1. 23 ¶Hæc quoque ſapientibus,
|Cognoſcere perſonam in iudicio, non eſt bonum.
24 ¶Qui dicunt impio,Iuſtus es: maledicent eis popu-
25 li,& deteſtabuntur eos tribus:¶qui arguunt eum,laudabuntur,& ſuper ipſos veniet benedictio.
26 ¶ Labia deoſculabitur,qui recta verba reſpondet.
27 ¶Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum,vt poſtea ædifices domum tuam.
|Sup.20 c.22. 28 ¶|Ne ſis teſtis fruſtra contra proximum tuum,nec
D lactes quenquam labijs tuis.
29 ¶Ne dicas:Quomodo fecit mihi,ſic faciam ei:reddam vnicuique ſecundum opus ſuum.
30 ¶Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam
31 viri ſtulti:¶ & ecce totum repleuerant vrticæ,& operuerant ſuperficiem eius ſpinæ , & maceria lapidum
32 deſtructa erat. ¶ Quod cum vidiſſem,poſui in corde
meo,& exemplo didici diſciplinam.
|Sup.6.b 9. 33 ¶ Parum inquam dormies , modicum dormitabis
34 pauxillum manus cõſeres, vt quieſcas: ¶ & veniet
tibi,quaſi curſor, egeſtas, & mendicitas quaſi vir armatus.

C A P V T XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis , quas tran-
A ſtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda.
2 ¶Gloria Dei eſt celare verbum , & gloria
regum inueſtigare ſermonem.
3 ¶ Cœlum ſurſum, & terra deorſum,& cor regum
inſcrutabile.
4 ¶ Aufer rubiginem de argento , & egredietur vas
5 puriſſimum:¶aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius:
6 ¶Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco ma-
7 gnorum ne ſteteris.¶ melius eſt enim, vt dicatur tibi ,
Aſcende huc:quam vt humilieris coram principe.
8 ¶ Quæ viderunt oculi tui,ne proferas in iurgio ci-
B to:ne poſtea emendare non poſſis,cum dehoneſtaueris amicum tuum.
9 ¶Cauſam tuam tracta cum amico tuo,& ſecretum
10 extraneo ne reueles:¶ne forte inſultet tibi cum audierit,& exprobare non ceſſet.
Gratia, & amicitia liberant, quas tibi ſerua, ne exprobrabilis fias.
11 ¶ Mala aurea in lectis argenteis,qui loquitur verbum in tempore ſuo.
12 ¶Inauris aurea,& margaritum fulgens,qui arguit
ſapientem,& aurem obedientem.
13 ¶Sicut frigus niuis in die meſſis,ita legatus fidelis
ei qui miſit eum,animam ipſius requieſcere facit.
14 ¶Nubes , & ventus , & pluuiæ non ſequentes , vir
glorioſus,& promiſſa non complens.
15 ¶Patientia lenietur princeps,& |lingua mollis con |Sup.15. a.1.
C fringet duritiam.
16 ¶Mel inueniſti,comede quod ſufficit tibi, ne forte
ſatiatus euomas illud.
17 ¶Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui,nequando ſatiatus oderit te.
17 ¶Iaculũ, & gladius,& ſagitta acuta,homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.
19 ¶Dens putridus,& pes laſſus,qui ſperat ſuper infi-
20 deli in die anguſtię,¶& amittit palliũ in die frigoris.
Acetũ in nithro, qui cantat carmina cordi peſſimo.
Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia
viri nocet cordi.
21 ¶|Si eſurierit inimicus tuus ciba illum:ſi ſitierit da
22 ei aquam bibere:¶prunas enim congregabis ſuper ca |Ro.12.d 20.
put eius,& Dominus reddet tibi.
23 ¶Ventus aquilo diſſipat pluuias:& facies triſtis lin
D gnam detrahentem.
24 ¶|Melius eſt ſedere in angulo domatis, quam cum |Sup.21. b.9 c.19
muliere litigioſa,& in domo communi.
25 ¶Aqua frigida animæ ſitienti:& nuncius bonus de
terra longinqua.
26 ¶Fons turbatus pede,& vena corrupta, iuſtus cadens coram impio.
27 ¶Sicut qui mel multum cõmedit,nõ eſt ei bonum:
|ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis,opprimatur a gloria. |Eccl.3. c.22.
28 ¶Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu ,
ita vir qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum
ſuum.

C A P V T XXVI.

1 QVomodo nix in æſtate , & pluuiæ in meſſe : ſic
A indecens eſt ſtulto gloria.
2 ¶ Sicut auis ad alta tranſuolans, & paſſer
quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum in
quempiam ſuperueniet.
3 ¶Flagellum equo,& camus aſino,& virga in dorſo imprudentium.
4 ¶ Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne
efficiaris ei ſimilis.
5 ¶Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam,ne ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 ¶ Claudus pedibus , & iniquitatem bibens, qui

mittit verba per nuncium ſtultum.
7 ¶Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias:
B ſic:indecens eſt in ore ſtultorum parabola.
8 ¶Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij:
ita qui tribuit inſipienti honorem.
9 ¶Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulentis:
ſic parabola in ore ſtultorum:
10 ¶Iudicium determinat cauſas: & qui imponit ſtul-
to ſilentium, iras mitigat.
2.Pet.2.d.22. 11 ¶Sicut canis qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic
imprudens qui iterat ſtultitiam ſuam.
12 ¶Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis
illo ſpem habebit inſipiens.
13 ¶Dicit piger, Leo eſt in via, & leæna in itineribus:
14 ¶ſicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in le-
ctulo ſuo.
Sup.19.d.24. 15 ¶Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, & labo-
rat ſi ad os ſuum eam conuerterit.
16 ¶Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris lo-
C quentibus ſententias.
17 ¶Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui
tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius.
18 ¶Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lanceas
19 in mortem: ¶ita vir qui fraudulenter nocet amico
ſuo: & cum fuerit deprehenſus, dicit: Ludens feci.
20 ¶Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & ſu-
ſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcent.
Eccl.8.b.11. 21 ¶Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: ſic
homo iracundus ſuſcitat rixas.
22 ¶Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perue-
D niunt ad intima ventris.
23 ¶Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fi-
ctile, ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata.
24 ¶Labijs ſuis intelligitur inimicus, cum in corde
25 tractauerit dolos: ¶quando ſubmiſerit vocem ſuam,
ne credideris ei: quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in
corde illius.
26 ¶Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur ma-
litia eius in concilio.
Eccl.10.b.8. Eccle.27.d.29. 27 ¶Qui fodit foueam, incidet in eam: & qui voluit
lapidem, reuertetur ad eum.
28 ¶Lingua fallax non amat veritatem: & os lubri-
cum operatur ruinas.

CAPVT XXVII.

1 Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſu-
A peruentura pariat dies.
2 ¶Laudet te alienus, & non os tuum: extra-
neus, & non labia tua.
Eccl.22.b.18. 3 ¶Graue eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed ira ſtulti
vtroque grauior.
4 ¶Ira non habet miſericordiam, nec erumpens fu-
ror: & impetum concitati ferre quis poterit?
5 ¶Melior eſt manifeſta correptio, quã amor abſcon-
6 ditus. ¶Meliora ſunt vulnera diligentis, quam
fraudulenta oſcula odientis.
Iob 6.a.7. 7 ¶Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſu-
B riens etiam amarum pro dulci ſumet.
8 ¶Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui
derelinquit locum ſuum.
9 ¶Vnguento & varijs odoribus delectatur cor: &
bonis amici conſilijs anima dulcoratur.
10 ¶Amicũ tuũ, & amicũ patris tui ne dimiſeris: & do-
mum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, quam frater procul.
11 ¶Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, vt
poſſis exprobranti reſpondére ſermonem.
12 ¶Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: paruuli
tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.
13 ¶Tolle veſtimentum eius qui ſpopondit pro ex- Sup.20.c.16.
C traneo: & pro alienis auſer ei pignus.
14 ¶Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de no-
cte conſurgens maledicenti ſimilis erit.
15 ¶Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mu-
16 lier comparantur. ¶qui rétinet eam, quaſi qui ventum
teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.
17 ¶Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem
amici ſui.
18 ¶Qui ſeruat ficum, comedet fructus eius: & qui
cuſtos eſt Domini ſui, glorificabitur.
19 ¶Quomodo in aquis reſplendet vultus proſpicien
tium: ſic corda hominũ manifeſta ſunt prudentibus.
20 ¶Infernus & perditio nunquam implentur: ſimili- Eccl.14.b.10.
ter & oculi hominum inſatiabiles.
21 ¶Quomodo probatur in conflatorio argentum, & Sup.17.a.3.
D in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantis.
Cor iniqui inquirit mala: cor autem rectum inqui-
rit ſcientiam.
22 ¶Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas ferié-
te deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius.
23 ¶Diligenter agnoſce vultum pécoris tui, tuoſque
24 greges conſidera: ¶non enim habebis iugiter pote-
ſtatem, ſed corona tribuetur in generationem, & ge-
nerationem.
25 ¶Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ viren-
tes, & collecta ſunt fœna de montibus.
26 ¶Agni ad veſtimentum tuum, & hœdi, ad agri 1.Tim.6.b.8.
précium.
27 ¶Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in ne-
ceſſaria domus tuæ: & ad victum ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

1 Fvgit impius nemine perſequente: iuſtus autem
A quaſi leo confidens abſque terrore erit.
2 ¶Propter peccata terrę multi principes eius:
& propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam,
quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 ¶Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt im-
bri vehementi in quo paratur fames.
4 ¶Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui
cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 ¶Viri mali non cogitant iudicium: qui autem in-
quirunt Dominum, animaduertunt omnia.
6 ¶Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, Sup.19.a.1.
quam diues in prauis itineribus.
7 ¶Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt: qui autem
B comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.
8 ¶Qui coaceruat diuitias vſuris & fœnore libera-
li, in pauperes congregat eas.
9 ¶Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio
eius erit execrabilis.
10 ¶Qui décipit iuſtos in via mala, in interitu ſuo
corruet, & ſimplices poſſidebunt bona eius.
11 ¶Sapiens ſibi videtur vir diues, pauper autem pru-
dens ſcrutabitur eum.
12 ¶In exultatione iuſtorum multa gloria eſt: regnan-
tibus impijs ruinæ hominum.
13 ¶Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui

autem

autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericor-
diam conſequetur.
14 ¶ Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui vero
C mentis eſt duræ, corruet in malum.
15 ¶ Leo rugiens, & vrſus eſuriens, princeps impius
ſuper populum pauperem.
16 ¶ Dux indigens prudentia, multos opprimet per
calumniam: qui aũt odit auaritiã, lõgi fient dies eius.
17 ¶ Hominem qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi
vſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.
18 ¶ Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit: qui peruer-
ſis graditur vijs concidet ſemel.
Sup. 12. b. 11. 19 ¶ | Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus:
qui autem ſectatur ocium, replebitur egeſtate.
Eccl. 20. d. 40. 20 ¶ Vir fidelis multum laudabitur: | qui autem feſti-
Sup. 13. b. 11. 20. c. 21. 23. 24. nat ditari, non erit innocens.
21 ¶ Qui cognoſcit in iudicio faciem, non benefacit,
D iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.
22 ¶ Vir qui feſtinat ditari, & alijs inuidet, ignorat
quod egeſtas ſuperueniet ei.
23 ¶ Qui corripit hominem, gratiam poſtea inueniet
apud eum magis, quam ille qui per linguæ blandi-
menta decipit.
24 ¶ Qui ſubtrahit aliquid a patre ſuo, & a matre, &
dicit hoc non eſſe peccatum: particeps homicidæ eſt.
25 ¶ Qui ſe iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui vero
ſperat in Domino, ſanabitur.
26 ¶ Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt: qui autem
graditur ſapienter, ipſe ſaluabitur.
27 ¶ Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit de-
precantem, ſuſtinebit penuriam.
28 ¶ Cum ſurrexerint impij, abſcondentur homines:
cum illi perierint, multiplicabuntur iuſti.

CAPVT XXIX.

1 VIro qui corripientem dura ceruice contem-
A nit, repentinus ei ſuperueniet interitus, &
eum ſanitas non ſequetur.
2 ¶ In multiplicatione iuſtorum lætabitur vulgus:
cum impij ſumpſerint principatum, gemet populus.
Luc. 15. c. 13. 3 ¶ Vir qui amat ſapientiam, lætificat patrem ſuum:
| qui autem nutrit ſcorta, perdet ſubſtantiam.
4 ¶ Rex iuſtus erigit terram: vir auarus deſtruet eam.
5 ¶ Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur
amico ſuo, rete expandit greſſibus eius.
6 ¶ Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus: &
iuſtus laudabit, atque gaudebit.
7 ¶ Nouit iuſtus cauſam pauperum: impius ignorat
B ſcientiam.
8 ¶ Homines peſtilentes diſſipant ciuitatem: ſapien-
tes vero auertunt furorem.
9 ¶ Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit, ſiue iraſca-
tur, ſiue rideat, non inueniet requiem.
10 ¶ Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: iuſti autem
quærunt animam eius.
11 ¶ Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens dif-
fert & reſeruat in poſterum.
12 ¶ Princeps qui libenter audit verba mendacij, om-
nes miniſtros habet impios.
13 ¶ Pauper & creditor obuiauerunt ſibi: vtriuſque il-
luminator eſt Dominus.
14 ¶ Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus
eius in æternum firmabitur.
15 ¶ Virga, atque correptio tribuit ſapientiam: puer
C autem qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit ma-
trem ſuam.
16 ¶ In multiplicatione impiorum multiplicabuntur
ſcelera, & iuſti ruinas eorum videbunt.
17 ¶ Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit de-
licias animæ tuæ.
18 ¶ Cum prophetia defecerit, diſſipabitur populus:
qui vero cuſtodit legem, beatus eſt.
19 ¶ Seruus verbis non poteſt erudiri: quia quod dicis
intelligit, & reſpondere contemnit.
20 ¶ Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtul-
titia magis ſperanda eſt, quam illius correptio.
21 ¶ Qui delicate a pueritia nutrit ſeruum ſuum, po-
ſtea ſentiet eum contumacem.
22 ¶ Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignan
D dum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.
23 ¶ | Superbum ſequitur humilitas: & humilem ſpi- Iob 22. d. 29.
ritu ſuſcipiet gloria.
24 ¶ Qui cum fure participat, odit animam ſuam: ad-
iurantem audit, & non indicat.
25 ¶ Qui timet hominem, cito corruet: qui ſperat in
Domino, ſubleuabitur.
26 ¶ Multi requirunt faciem principis, & iudicium a
Domino egreditur ſingulorum.
27 ¶ Abominantur iuſti virum impium: & abominan
tur impij eos qui in recta ſunt via.
Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.

CAPVT XXX.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. Viſio
A quam locutus eſt vir cum quo eſt Deus,
& qui Deo ſecum morante cõfortatus, ait.
2 ¶ Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum
non eſt mecum.
3 ¶ Non didici ſapientiam, & non noui ſcientiam ſan
ctorum.
4 ¶ Quis aſcendit in cœlum, atque deſcendit? quis Pſal. 12. b. 7.
continuit ſpiritum in manibus ſuis? quis colligauit Deut. 4. a.
aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſcitauit omnes ter- 2. & 12. d.
minos terræ? quod nomen eſt eius, & quod nomen 32.
filij eius, ſi noſti?
5 ¶ | Omnis ſermo Dei ignitus clypeus eſt ſperanti-
6 bus in ſe: ¶ ne addas quidquã verbis illius, & argua-
ris, inueniariſque mendax.
7 ¶ Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam mo-
8 riar: ¶ Vanitatem, & verba mendacia longe fac a
B me. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tri-
9 bue tantum victui meo neceſſaria. ¶ ne forte ſatiatus
illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus?
aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen
Dei mei.
10 ¶ Ne accuſes ſeruum ad dominum ſuum, ne forte
maledicat tibi, & corruas.
11 ¶ Generatio quæ patri ſuo maledicit, & quæ ma-
tri ſuæ non benedicit.
12 ¶ Generatio quę ſibi munda videtur, & tamen non
eſt lota a ſordibus ſuis.
13 ¶ Generatio cuius excelſi ſunt oculi, & palpebræ
eius in alta ſurrectæ.
14 ¶ Generatio quæ pro dentibus gladios habet, &
commandit molaribus ſuis, vt comedat inopes de
terra, & pauperes ex hominibus.
15 ¶ Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes; Affer,
Affer.

C Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod nunquam
dicit, Sufficit:
16 ¶ Infernus, & os vuluæ, & terra quæ non ſatiatur
aqua: ignis vero nunquam dicit, Sufficit.
17 ¶ Oculum qui ſubſanat patrem, & qui deſpicit
partum matris ſuæ, effodiant eum corui de torrenti-
bus, & comedant eum filij Aquilæ.
18 ¶ Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus igno
19 ro. ¶ Viam Aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper pe-
tram, viam nauis in medio mari, & viam viri in ado-
leſcentia.
20 ¶ Talis eſt, & via mulieris adulteræ, quæ comé-
dit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum operata ma-
lum.
21 ¶ Per tria mouetur terra, & quartum non poteſt
ſuſtinere.
22 ¶ Per ſeruum cum regnauerit: per ſtultum cum ſa-
23 turatus fuerit cibo: ¶ per odioſam mulierem cum in
matrimonio fuerit aſſumpta: & per ancillam cum ſue
rit hæres dominæ ſuæ.
24 ¶ Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapien-
25 tiora ſapientibus: ¶ formicæ populus infirmus, qui
D præparat in meſſe cibum ſibi: ¶ lepuſculus plebs in-
26 ualida, qui collocat in petra cubile ſuum: ¶ regem
27 locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per turmas
28 ſuas, ¶ ſtellio manibus nititur, & moratur in ædi-
bus regis.
29 ¶ Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod
30 incedit fœliciter. ¶ leo fortiſſimus beſtiarum, ad nul-
31 lius pauebit occurſum: ¶ gallus ſuccinctus lumbos: &
aries, nec eſt rex qui reſiſtat ei.
32 ¶ Eſt qui ſtultus apparuit poſtquam eleuatus eſt
in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet
manum.
33 ¶ Qui autem fortiter premit vbera ad eliciendum
lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emun-
git, elicit ſanguinem: & qui prouocat iras, produ-
cit diſcordias.

1 VERBA LAMVELIS REGIS.

Viſio qua erudiuit eum mater ſua.

CAPVT XXXI.

2 QVid dilecte mi, quid dilecte vteri
A mei, quid dilecte votorum meo-
rum?
3 ¶ Ne dederis mulieribus ſubſtan-
tiam tuam, & diuitias tuas ad de-
lendos reges.
4 ¶ Noli regibus o Lamuel, noli re-
gibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt vbi re-
5 gnat ebrietas: ¶ ne forte bibant, & obliuiſcantur iudi-
ciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.
6 ¶ Date ſiceram mœrentibus, & vinum his qui a-
7 maro ſunt animo: ¶ bibant, & obliuiſcantur egeſta-
tis ſuæ, & doloris ſui non recordentur amplius.
8 ¶ Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum
9 qui pertranſeunt; ¶ aperi os tuum, decerne quod
iuſtum eſt, & iudica inopem, & pauperem.
10 ¶ Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vl-
B timis finibus precium eius.
11 ¶ Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non indi-
gebit:
12 ¶ Reddet ei bonum, & non malum, omnibus die-
bus vitæ ſuæ.
13 ¶ Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio
manuum ſuarum.
14 ¶ Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longe portans
panem ſuum.
15 ¶ Et de nocte ſurrexit, deditque prædam domeſti-
cis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 ¶ Conſiderauit agrum, & emit eum, de fructu ma-
nuum ſuarum plantauit vineam.
17 ¶ Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit
brachium ſuum.
18 ¶ Guſtauit, & vidit, quia bona eſt negotiatio eius,
non extinguetur in nocte lucerna eius.
19 ¶ Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius ap-
C prehenderunt fuſum.
20 ¶ Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas ex-
tendit ad pauperem.
21 ¶ Non timebit domui ſuę a frigoribus niuis: omnes
enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus.
22 ¶ Stragulatam veſtem fecit ſibi, byſſus, & purpura
indumentum eius.
23 ¶ Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſe-
natoribus terræ.
24 ¶ Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradi-
dit Chananæo.
25 ¶ Fortitudo, & decor indumentum eius, & ridebit
D in die nouiſſimo.
26 ¶ Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in
lingua eius.
27 ¶ Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem ocio-
ſa non comedit.
28 ¶ Surrexerunt filij eius, & beatiſſimam prædicaue-
runt: vir eius, & laudauit eam.
29 ¶ Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu ſuper-
greſſa es vniuerſas.
30 ¶ Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier ti-
mens Dominum, ipſa laudabitur.
31 ¶ Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent
eam in portis opera eius.

Finis libri Prouerbiorum.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis Coheleth appellatur.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Eccleſiaſtæ filij Dauid, regis
A Ieruſalem. ¶ Vanitas vanitatum,
2 dixit Eccleſiaſtes: vanitas vani-
3 tatum, & omnia vanitas. ¶ Quid
habet amplius homo de vniuerſo
labore ſuo quo laborat ſub ſole?
4 ¶ Generatio præterit, & generatio
5 aduenit, terra autem in æternum ſtat. ¶ Oritur ſol, &
occidit, & ad locum ſuum reuertitur: ibique renaſcẽs,
6 ¶ gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem: lu-
B ſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in cir-
7 culos ſuos reuertitur. ¶ Omnia flumina intrant in
mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt
8 flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. ¶ Cunctæ res
difficiles non poteſt eas homo explicare ſermone.
Non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu imple-
9 tur. ¶ Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt.
Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendnm
10 eſt. ¶ Nihil ſub ſole nouum, nec valet quiſquam di-
C cere, Ecce hoc recens eſt: iam enim præceſſit in ſe-
11 culis quæ fuerunt ante nos. ¶ Non eſt priorum me-
moria: ſed nec eorum quidem quæ poſtea futura
ſunt, erit recordatio apud eos qui futuri ſunt in no-
12 uiſſimo: ¶ Ego eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Ieruſalem
13 & propoſui in animo meo quærere & inueſtigare ſa-
pienter de omnibus quæ fiunt ſub ſole. Hanc oc-
cupationem peſſimam dedit Deus filijs hominum,
14 vt occuparentur in ea. ¶ Vidi cuncta quæ fiunt ſub
ſole, & ecce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 ¶ Peruerſi difficile corriguntur, & ſtultorum infinitus
16 eſt numerus. ¶ Locutus ſum in corde meo, dicens:
Ecce magnus effectus ſum, & præceſſi omnes ſapien-
tia, qui fuerunt ante me in Ieruſalem, & mens mea
17 contemplata eſt multa ſapienter, & didici. ¶ Dedique
cor meum vt ſcirem prudẽtiam atque doctrinam, er-
roreſque & ſtultitiam: & agnoui quod in his quoque
18 eſſet labor, & afflictio ſpiritus, ¶ eo quod in multa
ſapientia, multa ſit indignatio: & qui addit ſcien-
tiam, addit & laborem.

CAPVT II.

1 DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluam
A delicijs, & fruar bonis. Et vidi quod
2 hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputa-
ui errorem: & gaudio dixi: Quid fruſtra
3 deciperis? ¶ Cogitaui in corde meo abſtrahere a vi-
no carnem meam, vt animum meum transferrem
ad ſapientiam, deuitaremque ſtultitiam, donec vide-
rem quid eſſet vtile filijs hominum, quo facto o-
4 pus eſt ſub ſole numero dierum vitæ ſuæ: ¶ Magni-
ficaui opera mea, ædificaui mihi domos, & plantaui
5 vineas, ¶ feci hortos & pomaria, & conſeui ea cuncti
6 generis arboribus. ¶ Et extruxi mihi piſcinas aqua-
rum, vt irrigarem ſyluam lignorum germinantium.
7 ¶ Poſſedi ſeruos & ancillas, multamque familiam ha-
B bui: armenta quoque & magnos ouium greges, vltra
8 omnes qui fuerunt ante me in Ieruſalem. ¶ Coacer-
uaui mihi argentum, & aurum, & ſubſtantias regum
ac prouinciarum: feci mihi cantores & cantatrices,
& delicias filiorum hominum, ſcyphos, & vrceos
9 in miniſterio ad vina fundenda. ¶ Et ſupergreſſus
ſum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Ieruſa-
10 lem. ſapientia quoque perſeuerauit mecum. ¶ Et
omnia, quæ deſiderauerunt oculi mei, non negaui
eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate
frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaue-
ram: & hanc ratus ſum partem meam, ſi vterer la-
11 bore meo. ¶ Cumque me conuertiſſem ad vniuer-
ſa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores in
quibus fruſtra ſudaueram, vidi in omnibus vanita
tem, & afflictionem animi, & nihil permanere ſub
12 ſole. ¶ Tranſiui ad contemplandam ſapientiam, er-
C roreſque & ſtultitiam (quid eſt, inquam, homo, vt ſe-
13 qui poſſit regem factorem ſuum?) ¶ & vidi quod
tantum præcederet ſapientia ſtultitiam, quantum tuſ.1.2.
14 differt lux a tenebris. ¶ Sapientis oculi in capite eius: 1.
ſtultus in tenebris ambulat. Et didici quod vnus v- Prou.17.
15 triuſque eſſet interitus. ¶ Et dixi in corde meo: Si v- 24.
nus, & ſtulti, & meus occaſus erit, quid mihi prodeſt
quod maiorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſque
cum mente mea, animaduerti quod hoc quoque eſ-
16 ſet vanitas: ¶ Non enim erit memoria ſapientis ſi-
militer, vt ſtulti in perpetuum, & futura tempora
obliuione cuncta pariter operient: moritur doctus
17 ſimiliter, vt indoctus. ¶ Et idcirco tæduit me vitæ
meæ, videntem mala vniuerſa eſſe ſub ſole, & cun-
D cta vanitatem, & afflictionem ſpiritus. ¶ Rurſus
18 deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub
ſole ſtudioſiſſime laboraui, habiturus hæredem poſt
19 me, ¶ quem ignoro, vtrum ſapiens an ſtultus futurus
ſit, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſu-
daui, & ſolicitus fui. & eſt quidquam tam vanum?
20 ¶ Vnde ceſſaui, renunciauitque cor meum vltra la
21 borare ſub ſole. ¶ Nam cum alius laboret in ſa-
pientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo

quæſita dimittit, & hoc ergo vanitas, & magnũ ma-
22 lum. ¶Quid enim proderit homini de vniuerſo labo-
re ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus
23 eſt? ¶Cũcti dies eius doloribus & erumnis pleni ſunt,
nec per noctẽ mente requieſcit. & hoc nonne vanitas
24 eſt? ¶Nonne melius eſt comédere, & bibere, & oſten-
dere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de
25 manu Dei eſt. ¶Quis ita deuorabit, & delicijs affluet
26 vt ego? ¶Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus
ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori au-
tem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, vt ad-
dat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo.
ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo men-
tis.

CAPVT III.

1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpacijs tran-
A ſeunt vniuerſa ſub cœlo.
2 ¶Tempus naſcendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi quod plan-
tatum eſt.
3 ¶Tempus occidendi, & tempus ſanandi.
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.
4 ¶Tempus flendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.
5 ¶Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab am-
plexibus.
6 ¶Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus cuſtodiendi, & tempus abijciendi.
7 ¶Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.
B Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 ¶Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 ¶Quid habet amplius homo de labore ſuo? ¶Vidi af-
10 flictionem quam dedit Deus filijs hominum, vt di-
11 ſtendantur in ea: ¶Cuncta fecit bona in tempore ſuo,
& mundum tradidit diſputationi eorum, vt non in-
ueniat homo opus quod operatus eſt Deus ab initio,
12 vſque ad finem. ¶Et cognoui quod non eſſet melius,
C niſi lætari, & façere bene in vita ſua. ¶Omnis enim
13 homo qui comedit, & bibit, & videt bonum de labo-
14 re ſuo, hoc donum Dei eſt. ¶Didici quod omnia ope-
ra quæ fecit Deus, perſeuérent in perpetuum: non
poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fe-
15 cit Deus, vt timeatur: ¶Quod factum eſt, ipſum
permanet: quæ futura ſunt, iam fuerunt: & Deus
16 inſtaúrat, quod abijt. ¶Vidi ſub ſole in loco iudi-
17 cij impietatem, & in loco iuſtitiæ iniquitatem. ¶Et
dixi in corde meo, Iuſtum, & impium iudicabit
18 Deus, & tempus omnis rei tunc erit. ¶Dixi in corde
D meo de filijs hominum vt probaret eos Deus, & o-
19 ſtenderet ſimiles eſſe beſtijs: ¶Idcirco vnus interitus
eſt hominis & iumentorum, & æqua vtriuſque con-
ditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur, ſimi-
liter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumento
20 amplius, cuncta ſubiácent vanitati. ¶Et omnia
pergunt ad vnum locum: de terra facta ſunt, & in
21 terram pariter reuertuntur. ¶Quis nouit ſi ſpiritus
filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus iu-
22 mentorum deſcendat deorſum? ¶Et deprehendi
nihil eſſe melius quam lætari hominem in opere ſuo,
& hanc eſſe partem illíus. Quis enim eum adducet,
vt poſt ſe futura cognoſcat?

CAPVT IIII.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias quæ ſub
A ſole geruntur, & lachrimas innocentium,
& neminem conſolatorem: nec poſſe reſi-
ſtere eorum violentiæ, cunctorum auxilio deſtitutos:
2 ¶Et laudaui magis mortuos, quam viuentes: ¶& fœ-
3 liciorem vtroque iudicaui qui necdum natus eſt, nec
4 vidit mala quæ ſub ſole fiunt. ¶Rurſum contempla-
tus ſum omnes labores hominum, & induſtrias ani-
maduerti patére inuidiæ proximi. & in hoc ergo va-
5 nitas, & cura ſuperflua eſt. ¶Stultus complicat ma-
6 nus ſuas, & comédit carnes ſuas, dicens: ¶Melior eſt
B pugillus cum requie, quam plena vtraque manu cũ
7 labore, & afflictione animi. ¶Conſiderans reperi, &
8 aliam vanitatem ſub ſole. ¶vnus eſt, & ſecundum nõ
habet, non filium, non fratrem: & tamen laborare nõ
ceſſat, nec ſatiantur oculi eius diuitijs: nec recógitat,
dicens: Cui labóro, & fraudo animam meam bonis?
9 in hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima. ¶Me-
lius eſt ergo duos eſſe ſimul, quam vnum: habẽt enim
10 emolumentum ſocietatis ſuæ: ¶ſi vnus ceciderit, ab
C altero fulcietur. væ ſoli, quia cum ceciderit, non ha-
11 bet ſubleuantem ſe. ¶Et ſi dormierint duo, fouebun-
12 tur mutuo: vnus quomodo calefiet? ¶Et ſi quiſpiam
præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei: funicu-
13 lus triplex difficile rumpitur. ¶Melior eſt puer pau-
per, & ſapiens, rege ſene, & ſtulto, qui neſcit præuidé-
14 re in poſterum. ¶Quod de carcere, cateniſque inter-
dum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in re-
15 gno, inopia conſummatur. ¶Vidi cunctos viuentes,
D qui ambulant ſub ſole cum adoleſcente ſecundo qui
16 conſurget pro eo. ¶Infinitus numerus eſt populi
omnium, qui fuerunt ante eum: & qui poſtea futuri
ſunt, non lætabuntur in eo. ſed & hoc vanitas, & af-
17 flictio ſpiritus. ¶Cuſtodi pedem tuum ingrediens do-
mum Dei, & appropinquá, vt audias. | Multo enim 1. Reg. 15. c. 22.
melior eſt obedientia, quam ſtultorum victimæ, qui Oſee 6.
neſciunt quid faciunt mali. a 6.

CAPVT V.

1 NE temere quid loquaris, neque cor tuum ſit
A velox ad proferendum ſermonem coram
Deo. Deus enim in cœlo, & tu ſuper ter-
2 ram: idcirco ſint pauci ſermones tui. ¶Multas curas
ſequuntur ſomnia, & in multis ſermonibus inuenie-
3 tur ſtultitia. ¶| Siquid vouiſti Deo, ne moréris redde- Deute.
re: diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio: ſed 23. d. 21.
4 quodcunque voueris, redde: ¶multoque melius eſt
non vouere, quam poſt votum promiſſa non redde-
5 re. ¶Ne déderis os tuum, vt peccare facias carnem
B tuam: neque dicas coram angelo: Non eſt prouiden-
tia: ne forte iratus Deus contra ſermones tuos, diſſi-
6 pet cuncta opera manuum tuarum. ¶Vbi multa ſunt
ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innume
7 ri: tu vero Deum time. ¶Si videris calumnias egeno-
rum, & violẽtia iudicia, & ſubuerti iuſtitiam in pro-
uincia, non miréris ſuper hoc negotio: quia excelſo
excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores
8 ſunt alij: ¶& inſuper vniuerſæ terræ rex imperat ſer-
9 uienti: ¶Auarus nõ implebitur pecunia: & qui amat di
C uitias, fructũ nõ capiet ex eis: & hoc ergo vanitas. ¶V-
10 bi multæ ſunt opes, multi & q comedũt eas. Et qd p-
11 deſt poſſeſſori, niſi q cernit diuitias oculis ſuis? ¶dulcis

eſt ſomnus operanti, ſiue parum, ſiue multum come-
dat: ſaturitas autem diuitis non ſinit eum dormire.
ob 10 c. 12 ¶| Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub Sole:
o. 13 diuitiæ conſeruatæ in malum domini ſui. ¶ Pereunt
enim in afflictione peſſima: generauit filium, qui in
Iob 1.d. 14 ſumma egeſtate erit. ¶| Sicut egreſſus eſt nudus de v-
1. tero matris ſuæ, ſic reuertetur, & nihil auferet ſecum
. Tim.6. 15 de labore ſuo. ¶ Miſerabilis prorſus infirmitas: quo-
.7. modo venit, ſic reuertetur. Quid ergo prodeſt ei, quod
16 laborauit in ventum? ¶ Cunctis diebus vitæ ſuæ co-
D medit in tenebris, & in curis multis, & in ęrumna, at-
17 que triſtitia. ¶ Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, vt
comedat quis & bibat, & fruatur lætitia ex labore
ſuo, quo laborauit ipſe ſub Sole numero dierum vitæ
18 ſuæ, quos dedit ei Deus, & hęc eſt pars illius. ¶ Et om-
ni homini, cui dedit Deus diuitias, atq; ſubſtantiam,
poteſtatemque ei tribuit vt comedat ex eis, & fruatur
parte ſua, & lætetur de labore ſuo: hoc eſt donũ Dei.
19 ¶ Non enim ſatis recordabitur dierum vitæ ſuæ, eo
quod Deus occupet delicijs cor eius.

CAPVT VI.

1 EST & aliud malum quod vidi ſub Sole, & qui-
A dem frequens apud homines. ¶ Vir cui de-
2 dit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & hono-
rem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus quæ de-
ſiderat: nec tribuit ei poteſtatem Deus, vt come-
dat ex eo, ſed homo extraneus vorabit illud. hoc
3 vanitas: & miſeria magna eſt. ¶ Si genuerit qui-
B ſpiam centum liberos, & vixerit multos annos, &
plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vta-
tur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat: de
hoc ego pronuncio, quod melior illo ſit abortiuus.
4 ¶ Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras, & obli-
C uione delebitur nomen eius. ¶ Non vidit Solem,
5 neque cognouit diſtantiam boni, & mali: ¶ etiam
6 ſi duobus millibus annis vixerit, & non fuerit per-
fruitus bonis: nonne ad vnum locum properant om-
7 nia? ¶ Omnis labor hominis in ore eius: ſed anima
8 eius non implebitur. ¶ Quid habet amplius ſapiens
D a ſtulto? & quid pauper, niſi vt pergat illuc vbi eſt
9 vita? ¶ Melius eſt videre quod cupias, quam deſi-
derare quod neſcias: ſed & hoc vanitas eſt, & præ-
10 ſumptio ſpiritus. ¶ Qui futurus eſt, iam vocatum
eſt nomen eius: & ſcitur quod homo ſit, & non poſ-
11 ſit contra fortiorem ſe in iudicio contendere. ¶ Ver-
ba ſunt plurima, multamque in diſputando haben-
tia vanitatem.

CAPVT VII.

1 QVid neceſſe eſt homini maiora ſe quærere, cum
A ignoret quid conducat ſibi in vita ſua nume-
ro dierum peregrinationis ſuæ, & tem-
pore quod velut vmbra præterit? Aut quis ei po-
terit indicare quid poſt eum futurum ſub Sole ſit?
Prou.22 2 ¶| Melius eſt nomen bonum, quam vnguenta pre-
a.1. 3 cioſa, & dies mortis die natiuitatis. ¶ Melius eſt
ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij:
in illa enim finis cunctorum admonetur hominum,
4 & viuens cogitat quid futurum ſit. ¶ Melior eſt ira
riſu: quia per triſtitiam vultus corrigitur animus de-
5 linquentis. ¶ Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor
6 ſtultorum vbi lætitia. ¶ Melius eſt a ſapiente corri-
7 pi, quam ſtultorum adulatione decipi: ¶ quia ſicut
ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtul-
8 ti: ſed & hoc vanitas. ¶ Calumnia conturbat ſapien-
9 tem, & perdet robur cordis illius. ¶ Melior eſt finis
B orationis, quam principium. Melior eſt patiens ar-
10 rogante: ¶ Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in
11 ſinu ſtulti requieſcit. ¶ Ne dicas: Quid putas cau-
ſæ eſt, quod priora tempora meliora fuere quam
nunc ſunt? ſtulta enim eſt huiuſcemodi interroga-
12 tio. ¶ Vtilior eſt ſapientia, cum diuitijs, & magis
13 prodeſt videntibus Solem. ¶ Sicut enim protegit ſa-
pientia, ſic protegit pecunia: hoc autem plus ha-
bet eruditio, & ſapientia, quod vitam tribuunt poſ-
14 ſeſſori ſuo. ¶ Conſidera opera Dei, quod nemo poſ-
15 ſit corrigere quem ille deſpexerit. ¶ In die bona frue-
re bonis, & malam diem præcaue. ſicut enim hanc,
ſic & illam fecit Deus, vt non inueniat homo con-
16 tra eum iuſtas querimonias. ¶ Hæc quoque vidi in
C diebus vanitatis meæ. Iuſtus perit in iuſtitia ſua,
17 & impius multo viuit tempore in malitia ſua. ¶ No-
li eſſe iuſtus multum: neque plus ſapias, quam ne-
18 ceſſe eſt, ne obſtupeſcas. ¶ Ne impie agas multum:
& noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.
19 ¶ Bonum eſt te ſuſtentare iuſtum, ſed & ab illo ne
ſubtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, ni-
20 hil negligit. ¶ Sapientia confortauit ſapientem ſu-
21 per decem principes ciuitatis. ¶| Non eſt enim ho- 3.Reg.8
mo iuſtus in terra, qui faciat bonum, & non pec- c.16.
22 cet. ¶ Sed & cunctis ſermonibus qui dicuntur, ne 2.Par.6 g
accommodes cor tuum: ne forte audias ſeruum tuum 36.
23 maledicentem tibi. ¶ ſcit enim conſcientia tua, quia Prou. 20.
24 & tu crebro maledixiſti alijs. ¶ Cuncta tentaui in b 9.
ſapientia. Dixi, Sapiens efficiar: & ipſa longius re- 1. Ioan.1 d.8.
25 ceſſit a me ¶ multo magis quam erat: & alta profun-
26 ditas, quis inueniet eam? ¶ Luſtraui vniuerſa ani-
D mo meo, vt ſcirem, & conſiderarem, & quærerem
ſapientiam, & rationem, & vt cognoſcerem impie-
27 tatem ſtulti, & errorem imprudentium: ¶ & inue-
ni amariorem morte mulierem, quæ laqueus vena-
torum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus il-
lius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem pec-
28 cator eſt, capietur ab illa. ¶ Ecce hoc inueni, dixit
Eccleſiaſtes, vnum, & alterum, vt inuenirem ratio-
29 nem, ¶ quam adhuc quærit anima mea, & non inue-
ni. Virum de mille vnum reperi: mulierem ex om-
30 nibus non inueni. ¶ Solummodo hoc inueni, quod
fecerit Deus hominem rectum: & ipſe ſe infinitis mi-
ſcuerit quæſtionibus. Quis talis vt ſapiens eſt? & quis
cognouit ſolutionem verbi.

CAPVT VIII.

1 SApientia hominis lucet in vultu eius, & po- Sup.2. c.
A tentiſſimus faciem illius commutabit. ¶ Ego 14.
2 os regis obſeruo, & præcepta iuramenti Dei. Prou.17 d.24.
3 ¶ Ne feſtines recedere a facie eius, neque perma-
neas in opere malo: quia omne quod voluerit, fa-
4 ciet: ¶ & ſermo illius poteſtate plenus eſt, nec di-
5 cere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis? ¶ Qui cu-
ſtodit præceptum, non experietur quidquam ma-
li. Tempus, & reſponſionem cor ſapientis intelli-
6 git. ¶ Omni negocio tempus eſt, & opportunitas,
7 & multa hominis afflictio: ¶ quia ignorat præte-
8 rita, & futura nullo ſcire poteſt nuncio. ¶ Non eſt
in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec ha-
bet poteſtatem in die mortis, nec ſinitur quieſcere

ingruente bello, neque ſaluabit impietas impium.
9 ¶ Omnia hæc conſideraui, & dedi cor meum in cũctis
B operibus quæ fiunt ſub Sole. Interdũ dominatur ho-
10 mo homini in malum ſuũ. ¶ Vidi impios ſepultos: qui
etiam cum adhuc viuerent, in loco ſancto erãt, & lau
dabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operũ, ſed & hoc
11 vanitas eſt. ¶ Etenim quia non profertur cito contra
malos ſententia, abſque timore vllo filij hominum
12 perpetrant mala. ¶ Attamen peccator ex eo quod cen-
C ties facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego
cognoui quod erit bonum timentibus Deum qui ve-
13 rentur faciem eius. ¶ Non ſit bonum impio, nec pro-
longẽtur dies eius: ſed quaſi vmbra tranſeant qui nõ
14 timent faciem Domini. ¶ Eſt & alia vanitas, quæ fit
ſuper terram. ſunt iuſti quibus mala proueniũt, quaſi
opera egerint impiorum: & ſunt impij qui ita ſecuri
ſunt, quaſi iuſtorum facta habeant. ſed & hoc vaniſſi-
15 mum iudico. ¶ Laudaui igitur lætitiam, quod non eſ-
D ſet homini bonum ſub Sole, niſi quod comẽderet, &
biberet, atque gauderet: & hoc ſolum ſecum auferret
de labore ſuo in diebus vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus
16 ſub Sole. ¶ Et appoſui cor meum vt ſcirem ſapien-
tiam, & intelligerem diſtentionem, quæ verſatur in
terra. Eſt homo qui diebus, ac noctibus ſomnum non
17 capit oculis, ¶ Et intellexi, quod omnium operum
Dei nullam poſſit homo inuenire rationem eorum,
quæ fiunt ſub Sole: & quanto plus laborauerit ad
quærendum, tanto minus inueniat: etiam ſi dixerit
ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

CAPVT IX.

1 OMnia hæc tractaui in corde meo, vt curioſe
A intelligerem: Sunt iuſti, atque ſapientes, &
opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit
2 homo vtrum amore, an odio dignus ſit: ¶ ſed omnia in
futurum ſeruantur incerta, eo quod vniuerſa æque
eueniant iuſto & impio, bono & malo, mundo & im-
mundo, immolanti victimas, & ſacrificia contemnen
ti, ſicut bonus, ſic & peccator: vt periurus, ita & ille
3 qui verum deierat. ¶ Hoc eſt peſſimum inter omnia
quæ ſub Sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt, vn-
de & corda filiorum hominum implentur malitia, &
contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos dedu-
4 centur. ¶ Nemo eſt qui ſemper viuat, & qui huius
B rei habeat fiduciam: melior eſt canis viuus, leone
5 mortuo. ¶ Viuentes enim ſciunt ſe eſſe morituros,
mortui vero nihil nouerunt amplius, nec habent vl-
tra mercedem: quia obliuioni tradita eſt memoria
6 eorum. ¶ Amor quoque, & odium, & inuidiæ ſimul
perierunt, nec habent partem in hoc ſeculo, & in ope-
7 re quod ſub Sole geritur. ¶ Vade ergo, & comede in
lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuũ:
8 quia Deo placent opera tua. ¶ Omni tempore ſint ve-
ſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non de-
9 ficiat. ¶ Perfruere vita cum vxore quam diligis, cun-
C ctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi
ſub Sole omni tempore vanitatis tuæ. hæc eſt enim
pars in vita, & in labore tuo quo laboras ſub Sole.
10 ¶ Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter o-
perare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec
11 ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. ¶ Verti
me ad aliud, & vidi ſub Sole, nec velocium eſſe cur-
ſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec
doctorum diuitias, nec artificum gratiam: ſed tempus
12 caſumque in omnibus. ¶ Neſcit homo finem ſuũ: ſed
ſicut piſces capiũtur hamo, & ſicut aues laqueo com-
prehenduntur: ſic capiũtur homines in tempore ma-
13 lo, cum eis extemplo ſuperuenerit. ¶ Hanc quoq; ſub
14 Sole vidi ſapientiam, & probaui maximam: ¶ Ciuitas
D parua, & pauci in ea viri. venit contra eam rex ma-
gnus, & vallauit eam, extruxitq; munitiones per gy-
15 rum, & perfecta eſt obſidio. ¶ Inuentuſq; eſt in ea vir
pauper, et ſapiens, & liberauit vrbem per ſapientiam
ſuã, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius
16 pauperis ¶ Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiam
fortitudine: quomodo ergo ſapientia pauperis con-
17 tempta eſt, & verba eius non ſunt audita? ¶ Verba ſa-
pientiũ audiuntur in ſilentio, pluſquam clamor prin-
18 cipis inter ſtultos. ¶ | Melior eſt ſapientia, quam arma |Supra 6. a.
bellica: & qui in vno peccauerit, multa bona perdet.

CAPVT X.

1 MVscæ morientes perdunt ſuauitatem vn-
A guenti. Precioſior eſt ſapientia, & glo-
2 ria, parua ad tempus ſtultitia. ¶ Cor ſa-
pientis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.
3 ¶ Sed & in via ſtultus ambulans, cum ipſe inſipiens
4 ſit omnes ſtultos æſtimat. ¶ Si ſpiritus poteſtatem
habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimi-
ſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.
5 ¶ Eſt malum quod vidi ſub Sole, quaſi per errorem
6 egrediens a facie principis: ¶ poſitum ſtultum in di-
B gnitate ſublimi, & diuites ſedẽre deorſum. ¶ Vidi
7 ſeruos in equis: & principes ambulantes ſuper ter-
8 ram quaſi ſeruos. ¶ | Qui fodit foueam, incidet in |Prou. 26. d. 27.
eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. Eccl. 10. b 8
9 ¶ Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui ſcin-
10 dit ligna, vulnerabitur ab eis. ¶ Si retuſum fuerit Eccl. 27. d 29.
ferrum, & hoc non vt prius, ſed hebetatum fuerit,
multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſeque-
11 tur ſapientia. ¶ Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil
12 eo minus habet qui occulte detrahit. ¶ Verba oris ſa-
C pientis, gratia: & labia inſipientis præcipitabunt
13 eum. ¶ Initium verborum eius ſtultitia, & nouiſſi-
14 mum oris illius error peſſimus. ¶ Stultus verba mul-
tiplicat: Ignorat homo quid ante ſe fuerit: & quid
15 poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare? ¶ La-
bor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in vrbem
16 pergere: ¶ Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius
17 principes mane comedunt. ¶ Beata terra, cuius rex
nobilis eſt, & cuius principes veſcuntur in tempore
18 ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriam. ¶ In pigri-
D tijs humiliabitur contignatio, & in infirmitate ma-
19 nuum perſtillabit domus. ¶ In riſum faciunt panem
& vinum, vt epulentur bibentes: & pecuniæ obediũt
20 omnia: ¶ In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſe-
creto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia & aues
cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas
annuntiabit ſententiam.

CAPVT XI.

1 MItte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas:
A quia poſt tempora multa inuenies illum.
2 ¶ Da partem ſeptem, necnon & octo: quia
3 ignoras quid futurum ſit mali ſuper terram. ¶ Si re-
pletæ fuerint nubes, imbrem ſuper terram effundent.
Si ceciderit lignũ ad Auſtrũ, aut ad Aquilonẽ, in quo-
4 cunq; loco ceciderit, ibi erit. ¶ Qui obſeruat ventum

non

non ſeminat, & qui conſiderat nubes, nunquã metet.
5 ¶Quõ ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione com
B pingantur oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis opera
6 Dei, qui fabricator eſt omnium. ¶ Mane ſemina ſe-
men tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia ne-
ſcis quid magis oriatur, hoc aut illud: & ſi vtrumque
7 ſimul, melius erit. ¶ Dulce lumen, & delectabile eſt
8 oculis videre ſolem. ¶ Si annis multis vixerit homo,
& in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet
C tenebroſi temporis, & dierum multorum: qui cum
9 venerint, vanitatis arguentur præterita. ¶ Lætare er-
go iuuenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor
tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs
D cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſcito
quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium
10 ¶ Aufer iram a corde tuo, & amoue malitiam a carne
tua. Adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt.

CAPVT XII.

1 MEmento creatoris tui in diebus iuuentutis
A tuæ, antequam veniat tempus afflictio-
nis, & appropinquent anni, de quibus
2 dicas: Non mihi placent: ¶ antequam tenebreſcant
Sol, & lumen, & Luna, & ſtellæ, & reuertantur
3 nubes poſt pluuiam: ¶ quando commouebuntur cu-
ſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & ocio-
B ſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebre-
4 ſcent videntes per foramina. ¶ Et claudent oſtia in
platea, in humilitate vocis molentis, & conſurgent
ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ car-
5 minis. ¶ Excelſa quoque timebunt, & formidabunt
in via, florebit amygdalus, impinguabitur locuſta,
& diſſipabitur capparis: quoniam ibit homo in do-
mum æternitatis ſuæ, & circuibunt in platea plan-
6 gentes. ¶ Antequam rumpatur funiculus argenteus,
& recurrat vitta aurea, & conteratur hydria ſuper
7 fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam, ¶ & re-
uertatur puluis in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus
8 redeat ad Deum, qui dedit illum. ¶ Vanitas vanita-
9 tum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia vanitas. ¶ Cumque
eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, &
C enarrauit quæ fecerat: & inueſtigans compoſuit pa-
10 rabolas multas: ¶ Quæſiuit verba vtilia, & conſcri-
11 pſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos. ¶ Verba
ſapientium, ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum de-
fixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt a pa-
12 ſtore vno. ¶ His amplius fili mi ne requiras. Facien-
D di plures libros nullus eſt finis: frequenſque medita-
13 tio, carnis afflictio eſt. ¶ Finem loquendi pariter om-
nes audiamus. Deum time, & mandata eius obſer-
14 ua: hoc eſt enim omnis homo. ¶ Et cuncta quæ fiunt,
adducet Deus in iudicium pro omni errato, ſiue bo-
num, ſiue malum illud ſit.

Libri Eccleſiaſtes finis.

CANTICVM CANTICORVM

Salomonis, Quod Hebraice dicitur Sir Haſirim.

CAPVT PRIMVM.

1 OSculetur me oſculo oris ſui: quia
A meliora ſunt vbera tua vino, ¶ fra-
2 grantia vnguentis optimis. Oleum
3 effuſum nomen tuum: ideo adole-
4 ſcentulæ dilexerunt te. ¶ Trahe me:
poſt te curremus in odorem vnguen
torum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua:
exultabimus, & lætabimur in te, memores vbe-
5 rum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te. ¶ Nigra
B ſum, ſed formoſa filiæ Ieruſalem, ſicut tabernacu-
6 la Cedar, ſicut pelles Salomonis. ¶ Nolite me con-
ſiderare, quod fuſca ſim, quia decolorauit me Sol.
filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt
me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodi-
7 ui. ¶ Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pa-
ſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt
8 greges ſodalium tuorum: ¶ Si ignoras te o pulcher-
C rima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia
gregum, & paſce hœdos tuos iuxta tabernacula
9 paſtorum. ¶ Equitatui meo in curribus Pharaonis
10 aſſimilaui te amica mea. ¶ Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſi-
11 cut turturis: collum tuum ſicut monilia. ¶ Mure-
nulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argen-
12 to. ¶ Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea
13 dedit odorem ſuum. ¶ Faſciculus myrrhæ dilectus
D meus mihi inter vbera mea commorabitur. ¶ Bo-
14 trus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.
15 ¶ Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es,
16 oculi tui columbarum. ¶ Ecce tu pulcher es dilecte
17 mi, & decorus. Lectulus noſter floridus: ¶ tigna
domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cy-
preſſina.

CAPVT II.

1 EGo flos campi, & lilium conuallium. ♀ Sicut
A lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter fi-
2 lias. ♀ Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic
3 dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius quem
deſideraueram, ſedi: & fructus eius dulcis guttu-
4 ri meo. ♀ Introduxit me in cellam vinariam, or-
5 dinauit in me charitatem. ♀ Fulcite me floribus,
6 ſtipate me malis: quia amore langueo: ♀ Læua e-
B ius ſub capite meo, & dextera illius amplexabi-
Inf.8.a.3. Inf.3.b.5. 7 tur me. | ♀ Adiuro vos filiæ Ieruſalem per capreas,
ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque euigi-
lare faciatis dilectam, quoaduſque ipſa velit.
8 ♀ Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in mon-
9 tibus, tranſiliens colles: ♀ Similis eſt dilectus meus
capreæ, hinnuloque ceruorum. en ipſe ſtat poſt
parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpi-
10 ciens per cancellos, ♀ En dilectus meus loquitur
C mihi: Surge, propera amica mea, columba mea,
11 formoſa mea, & veni. ♀ Iam enim hyems tranſijt,
12 imber, abijt, & receſſit. ♀ Flores apparuerunt in ter-
ra noſtra, tempus putationis aduenit: vox turtutis
13 audita eſt in terra noſtra. ♀ ficus protulit groſſos
ſuos, vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Sur-
14 ge. amica mea, ſpecioſa mea, & veni. ♀ Columba
D mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, o-
ſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus
meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.
15 ♀ Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur
16 vineas. nam vinea noſtra floruit. ♀ Dilectus meus
17 mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia, ♀ donec aſpi-
ret dies, & inclinentur vmbræ. Reuertere: ſimilis
eſto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper
montes Bether.

CAPVT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæſiui quem dili-
A git anima mea: quæſiui illum, & non inue-
2 ni. ♀ Surgam, & circuibo ciuitatem: per vi-
cos, & plateas quæram quem diligit anima mea.
Inf.6.b.6. 3 | quæſiui illum, & non inueni. ♀ Inuenerunt me
vigiles, qui cuſtodiunt ciuitatem: Num quem di-
4 ligit anima mea, vidiſtis? ♀ Paululum cum per-
B tranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea: te-
nui eum: nec dimittam, donec introducam illum
in domum matris meæ, & in cubiculum genitri-
5 cis meæ. ♀ | Adiuro vos filiæ Ieruſalem per ca-
Sup.2.b.7. preas, ceruoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque
Inf.8.a.4. 6 euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. ♀ Quæ
eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgu-
C la fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vni-
7 uerſi pulueris pigmentarij? ♀ En lectulum Salomo-
nis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael
8 ♀ omnes tenentes gladios. & ad bella doctiſſimi:
vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter ti-
9 mores nocturnos. ♀ Ferculum fecit ſibi Rex Salo-
10 mon de lignis Libani. ♀ Columnas eius fecit argen-
teas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum:
media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem.
11 ♀ Egredimini, & videte filiæ Sion regem Salomo-
nem in diademate, quo coronauit illum mater
ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ
cordis eius.

CAPVT IIII.

1 QVam pulchra es amica mea, quam pulchra
A es? Oculi tui columbarum, abſque eo quod
intrinſecus latet. | Capilli tui ſicut gre- Inf.6.a.4.
ges caprarum quæ aſcenderunt de monte Galaad.
2 ♀ Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcende-
runt de lauacro, omnes gemellis fętibus, & ſterilis nō
3 eſt inter eas. ♀ Sicut vitta coccinea labia tua, & elo-
quium tuū, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita ge-
4 næ tuæ, abſq; eo quod intrinſecus latet. ♀ Sicut turris
B Dauid collum tuū, quæ ędificata eſt cū propugnacu-
lis. mille clypei pendent ex ea, omnis armatura for-
5 tium. ♀ Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ ge-
6 melli, qui paſcuntur in lilijs, ♀ donec aſpiret dies, &
inclinentur vmbræ. Vadam ad montem myrrhæ, &
7 ad collē thuris. ♀ Tota pulchra es amica mea, & ma-
8 cula non eſt in te. ♀ Veni de Libano ſponſa mea, veni
C de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de
vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de
9 montibus pardorum. ♀ Vulneraſti cor meum ſoror
mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum
10 tuorum, & in vno crine colli tui. ♀ Quam pulchræ
ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa? pulchriora ſunt
vbera tua vino, & odor vnguentorum tuorum ſuper
11 omnia aromata. ♀ Fauus diſtillans labia tua ſponſa,
D mel & lac ſub lingua tua: & odor veſtimētorum tuo-
12 rum, ſicut odor thuris. ♀ Hortus concluſus ſoror mea
13 ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus. ♀ Emiſſiones
tuæ paradiſus malorum punicorum cum pomorum
14 fructibus. Cypri cum nardo, ♀ nardus & crocus, fiſtu-
la & cinnamomum cum vniuerſis lignis Libani, myr
15 rha, & aloe cum omnibus primis vnguentis. ♀ Fons
hortorum: puteus aquarum viuentium, quæ fluunt
16 impetu de Libano. ♀ Surge Aquilo, & veni Auſter,
perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPVT V.

1 VEniat dilectus meus in hortum ſuum, &
A comedat fructum pomorum ſuorum. Ve-
ni in hortum meum ſoror mea ſponſa,
meſſui myrrham meam cum aromatibus meis: co-
medi fauum cum melle meo: bibi vinum meum
cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & ine-
2 briamini chariſſimi. ♀ Ego dormio, & cor meum
vigilat: vox dilecti mei pulſantis, Aperi mihi ſo-
ror mea, amica mea, columba mea, immaculata
mea: quia caput meum plenum eſt rore, & cin-
3 cinni mei guttis noctium. ♀ Expoliaui me tunica
mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quo-
4 modo inquinabo illos? ♀ Dilectus meus miſit ma-
num ſuam per foramen, & venter meus intremuit
5 ad tactum eius. ♀ Surrexi, vt aperirem dilecto meo.
B manus meæ ſtillauerunt myrrham, & digiti mei
6 pleni myrrha probatiſſima. ♀ Peſſulum oſtij mei a-
perui dilecto meo: at ille declinauerat, atque tran-
ſierat. Anima mea liquefacta eſt, vt locutus eſt:
| quæſiui, & non inueni illum: vocaui, & non re- Sup.3.a.2.
7 ſpondit mihi. ♀ Inuenerunt me cuſtodes qui cir-
cumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, & vulnera-
uerunt me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes
8 murorum. ♀ | Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ſi inuene- Sup.2.b.7.3.b.5.8.a.4.
C ritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore
9 langueo. ♀ Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, o pul-

cher-

cherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus ex dile-
10 cto, quia ſic adiuraſti nos? ¶ Dilectus meus candidus,
& rubicundus, electus ex millibus. Caput eius au-
11 rum optimum. ¶ Comæ eius ſicut elatæ palmarum,
12 nigræ quaſi coruus. ¶ Oculi eius, ſicut columbæ ſuper
riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotę, & reſident iux-
13 ta fluenta pleniſſima. ¶ Genæ illius ſicut areolæ aro-
D matum conſitæ a pigmentarijs. Labia eius lilia diſtil-
14 lantia myrrham primam. ¶ Manus illius tornatiles
aureæ, plenæ hyacinthis. Venter eius eburneus, di-
15 ſtinctus ſapphiris. ¶ Crura illius columnæ marmorcę,
quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species eius, vt
16 Libani, electus vt cedri. ¶ Guttur illius ſuauiſſimum,
& totus deſiderabilis. talis eſt dilectus meus, & ipſe
17 eſt amicus meus, filiæ Ieruſalem. ¶ Quo abijt dilectus
tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinauit dile-
ctus tuus, & quæremus eum tecum?

CAPVT VI.

1 DIlectus meus deſcendit in hortum ſuum ad
A areolam aromatum, vt paſcatur in hortis,
2 & lilia colligat. ¶ Ego dilecto meo, & dile-
3 ctus meus mihi, qui paſcitur inter lilia. ¶ Pulchra es
amica mea, ſuauis & decora ſicut Ieruſalem: terribi-
4 lis vt caſtrorum acies ordinata. ¶ Auerte oculos tuos Supr.4 a.
a me, quia ipſi me auolare fecerunt. | Capilli tui ſicut
5 grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. ¶ Den-
B tes tui ſicut grex ouium, quæ aſcenderunt de lauacro
6 omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis. ¶ Si-
cut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſque occultis
7 tuis. ¶ Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubi-
8 næ, & adoleſcentularum non eſt numerus. ¶ Vna eſt
columba mea, perfecta mea; vna eſt matri ſuæ, electa
genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prę
dicauerunt: reginæ & concubinæ, & laudauerunt cã.
9 ¶ Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſur-
gẽs, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtro-
C rum acies ordinata? ¶ Deſcendi in hortum nucum, vt
10 viderem poma conuallium, & inſpicerem ſi floruiſſet
11 vinea, & germinaſſent mala punica. ¶ Neſciui: anima
mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab.
12 ¶ Reuertere reuertere Sulamitis: reuertere reuertere,
vt intueamur te.

CAPVT VII.

1 QVid videbis in Sulamite, niſi choros caſtro-
A rum? Quam pulchri ſunt greſſus tui in calcea-
mentis, filia principis? Iuncturæ femorum
tuorum, ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu arti-
2 ficis. ¶ Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam in-
digens poculis. Venter tuus, ſicut aceruus tritici, val-
3 latus lilijs. ¶ Duo hubera tua, ſicut duo hinnuli gemel
4 li capreæ. ¶ Collum tuum, ſicut turris eburnea. Oculi
B tui, ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ
multitudinis. Naſus tuus, ſicut turris Libani, quæ re-
5 ſpicit contra Damaſcum. ¶ Caput tuum, vt Carme-
lus: & comæ capitis tui, ſicut purpura regis vincta ca-
6 nalibus. ¶ Quam pulchra es, & quam decora chariſſi-
7 ma, in delicijs? ¶ Statura tua aſſimilata eſt palmæ, &
8 hubera tua botris. ¶ Dixi, Aſcendam in palmam, &
apprehendam fructus eius: & erunt hubera tua, ſicut
C botri vineæ: & odor oris tui, ſicut malorum. ¶ Guttur
9 tuum, ſicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad
potandum, labijſque & dentibus illius ad ruminan-
10 dum. ¶ Ego dilecto meo, & ad me conuerſio eius. ¶ Ve-
11 ni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in
12 villis. ¶ mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit
D vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala
13 punica: ibi dabo tibi hubera mea. ¶ Mandragoræ de-
derunt odorem, in portis noſtris omnia poma: noua
& vetera, dilecte mi, ſeruaui tibi.

CAPVT VIII.

1 QVis mihi det te fratrem meum, ſugentem hu-
A bera matris meæ, vt inueniam te foris, & deo-
ſculer te. & iam me nemo deſpiciat?
2 ¶ Apprehendam te, & ducam in domum matris meę.
Ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condi- Supr.2. b 6.
3 to, & muſtum malorum granatorum meorum. ¶ | Læ- Supr.2.b 7.2. b.5. & 3.c.8.
ua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabi-
4 tur me. ¶ | Adiuro vos filię Ieruſalem, ne ſuſciteris, ne-
5 que euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. ¶ Quę
B eſt iſta quę aſcendit de deſerto, delicijs affluens, inni-
xa ſuper dilectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui
te, ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix
6 tua. ¶ Pone me, vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſi-
gnaculum ſuper brachium tuum: quia fortis eſt vt
mors dilectio: dura ſicut infernus ęmulatio, lampades
7 eius lampades ignis, atque flammarum. ¶ Aquę mul-
tę non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina
C obruent illam: ſi dederit homo omnem ſubſtantiam
domus ſuę pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.
8 ¶ ſoror noſtra parua, & hubera non habet. quid facie-
9 mus ſorori noſtrę in die, quando alloquenda eſt? ¶ Si
murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula ar-
gentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis ce-
10 drinis. ¶ ego murus & hubera mea ſicut turris, ex quo
11 facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens. ¶ Vinea
D fuit pacifico, in ea quę habet populos, tradidit
eam cuſtodibus, vir affert pro fructu eius
12 mille argenteos. ¶ Vinea mea coram
me eſt. Mille tui pacifici, & du
centi his, qui cuſtodiunt
13 fructus eius. ¶ Quę
habitas in hor
tis, ami
ci
auſcultant, fac me audire vo-
14 cem tuam. ¶ Fuge dilecte
mi, & aſſimilare capreę,
hinnuloque cer-
uorum ſuper
montes
aro-
matum.

Finis Canticum Canticorum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 DIligite iuſtitiam, qui iudicatis ter-
A ram. Sentite de Domino in bo-
nitate, & in ſimplicitate cordis,
3. Reg. 30.a.3.b 9. 2 quærite illum: ¶ ‖ quoniam in-
Iſa.16.a. 9. uenitur ab his, qui non tentant
illum: apparet autem eis, qui fi-
1.Par.12 a.4. 3 dem habent in illum. ¶ peruer-
ſæ enim cogitationes ſeparant a Deo: probata au-
4 tem virtus corripit inſipientes. ¶ Quoniam in ma-
leuolam animam non introibit ſapientia, nec habi-
5 tabit in corpore ſubdito peccatis. ¶ Spiritus enim
B ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe a co-
gitationibus, quæ ſunt ſine intellectu, & corripie-
Gal.5.d. 22. 6 tur a superueniente iniquitate. ¶ ‖ Benignus eſt e-
Ier.17.b 10. nim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledi-
cum a labijs ſuis: quoniam renum illius teſtis eſt
Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ
Iſa.6.a. 3. 7 eius auditor. ¶ ‖ Quoniam ſpiritus Domini reple-
Iere.4.d 18. uit orbem terrarum: & hoc quod continet omnia,
8 ſcientiam habet vocis. ¶ Propter hoc qui loquitur
iniqua, non poteſt latere, nec præteriet illum cor-
9 ripiens iudicium. ¶ In cogitationibus enim impij
C interrogatio erit: ſermonum autem illius auditio ad
Deum veniet, ad correptionem iniquitatum il-
10 lius. ¶ Quoniam auris zeli audit omnia, & tumul-
11 tus murmurationum non abſcondetur. ¶ Cuſtodi-
te ergo vos a murmuratione, quæ nihil prodeſt, &
a detractione parcite linguæ: quoniam ſermo ob-
Deu.4.c. 16. d.25. ſcurus in vacuum non ibit: os autem, quod menti-
Ezec.18 d.32. 33. c.11. 12 tur, occidit animam. ¶ ‖ Nolite zelare mortem
in errore vitæ veſtræ: ‖ neque acquiratis perditio-
13 nem in operibus manuum veſtrarum. ¶ Quoniam
D Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione
14 viuorum. ¶ Creauit enim, vt eſſent omnia: & ſa-
nabiles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt in
illis medicamentum exterminij, nec inferorum re-
15 gnum in terra. ¶ Iuſtitia enim perpetua eſt, & im-
16 mortalis. ¶ Impij autem manibus, & verbis ac-
cerſierunt illam: & æſtimantes illam amicam, deflu-
xerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam: quoniam
digni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAPVT II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non re-
Iob 7. a.1. 14 A cte. ‖ Exiguum, & cum tædio eſt tem-
a.1. pus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in
1. Cor.15. d.13. fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab
2 inferis: ¶ quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc eri-
mus tanquam non fuerimus: quoniam fumus fla-
tus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcintilla ad com-
3 mouendum cor noſtrum: ¶ qua extincta cinis erit
cor noſtrum, & ſpiritus diffundetur, tanquam mo-
lis aer: & tranſibit vita noſtra, tanquam veſtigium
nubis, & ſicut nebula diſſoluetur, quæ fugata eſt a
4 radijs ſolis, & a calore illius aggrauata: ¶ & no-
men noſtrum obliuionem accipiet per tempus, & 1.Par.29
nemo memoriam habebit operum noſtrorum. d.15.
5 ¶ | Vmbræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum, &
B non eſt reuerſio finis noſtri: quoniam conſignata eſt, Iſa.22
6 & nemo reuertitur. ¶ ‖ Venite ergo, & fruamur b.13.56
bonis, quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in d.12. 1.Cor.15
7 iuuentute celeriter. ¶ Vino precioſo, & vnguentis d.32.
nos impleamus, & non prætereat nos flos tempo-
8 ris. ¶ Coronemus nos roſis, antequam marceſcant:
nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria
9 noſtra. ¶ Nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ:
vbique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc Prou.5.
10 eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors. ¶ ‖ Opprimamus b.11.
pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ, nec
11 veterani, reuereamur canos multi temporis: ¶ Sit
C autem fortitudo noſtra lex iuſtitiæ: quod enim in-
12 firmum eſt, inutile inuenitur. ¶ Circumueniamus
ergo iuſtum: quoniam inutilis eſt nobis, & contra-
rius eſt operibus noſtris, & improperat nobis pec-
cata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ no- Mat.27.
13 ſtræ: ¶ Promittit ſe ſcientiam Dei habere, ‖ & fi- c.43 Io.7 a.7
14 lium Dei ſe nominat. ¶ ‖ Factus eſt nobis in tradu-
15 ctionem cogitationum noſtrarum. ¶ Grauis eſt no-
bis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt alijs
16 vita illius, & immutatæ ſunt viæ eius. ¶ Tanquam
nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe a vijs
noſtris, tanquam ab immunditijs, & præfert nouiſ-
ſima iuſtorum, & gloriatur patrem ſe habere Deum.
17 ¶ Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & ten-
D temus, quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt
18 nouiſſima illius. | ¶ Si enim eſt verus filius Dei, ſu- Mat.27. c.43.
ſcipiet illum, & liberabit eum de manibus contra- Pſal.21. a.9.
19 riorum. ¶ Contumelia, & tormento interrogemus Iere.11.
eum, vt ſciamus reuerentiam eius, & probemus d.19
20 patientiam illius. ¶ Morte turpiſſima condemnemus
eum: erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.
21 ¶ Hæc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit e-
22 nim illos malitia eorum. ¶ Et neſcierunt ſacramen-
ta Dei, neque mercedem ſperauerunt iuſtitiæ, nec
23 iudicauerunt honorem animarum ſanctarum. ¶ quo-
niam Deus | creauit hominem inexterminabilem, Gen.1 d 27 2.a.7.
24 & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum. ¶ ‖ In- 5 a.1. Eccl.17.
uidia autem diaboli mors introiuit in orbem terra- a.1.
25 rum. ¶ Imitantur autem illum, qui ſunt ex parte Gen.3.
illius. a.1.

CAPVT III.

1 IVſtorũ autẽ animæ in manu Dei ſunt, & nõ tan- Deut.33
A get illos tormẽtũ mortis. ¶ viſi ſunt oculis inſipiẽ- a.3. Infra 5.
2 tiũ mori: & æſtimata eſt afflictio, exitus illorum: a.4.

& quod a nobis eſt iter exterminium : illi autem ſunt
4 in pace.♀ Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt,
5 ſpes illorum immortalitate plena eſt . ♀ In paucis ve-
xati,in multis bene diſponentur:quoniam Deus ten-
6 tauit eos,& inuenit illos dignos ſe. ♀ Tāquam aurum
in fornace probauit illos,& quaſi holocauſti hoſtiam
B accepit illos , & in tempore erit reſpectus illorum .
Matt.13.f.43. 7 ♀|Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundine-
1.Cor.6.a.1. 8 to diſcurrent. ♀|Iudicabunt nationes,& dominabun-
tur populis, & regnabit Dominus illorum in perpe-
9 tuum. ♀ Qui confidunt in illo,intelligent veritatem,
& fideles in dilectione acquieſcent illi : quoniam do-
10 num,& pax eſt electis eius. ♀ Impij autem ſecundum
quæ cogitauerunt, correptionem habebunt : qui ne-
11 glexerunt iuſtum,& a Domino receſſerunt.♀ Sapien-
C tiam enim, & diſciplinam qui abijcit, infœlix eſt : &
vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inu-
12 tilia opera eorum . ♀ Mulieres eorum inſenſatæ ſunt,
13 & nequiſſimi filij illorum . ♀ Maledicta creatura eo-
rum:quoniam fœlix eſt ſterilis,& incoinquinata quę
neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpe-
Iſai.56.a.4. 14 ctione animarum ſanctarum,|♀& ſpado qui non ope-
ratus eſt per manus ſuas iniquitatem , nec cogitauit
D aduerſus Deum nequiſſima , dabitur enim illi fidei
donum electum , & ſors in templo Dei acceptiſſima .
15 ♀ Bonorum enim laborũ glorioſus eſt fructus, & quæ
16 non concidat radix ſapientiæ . ♀ Filij autem adulte-
rorum in conſummatione erunt , & ab iniquo tho-
17 ro ſemen exterminabitur. ♀ Et ſi quidem longæ vitæ
erunt in nihilum computabuntur , & ſine honore e-
18 rit nouiſſima ſenectus illorum. ♀ Et ſi celerius defun-
cti fuerint,non habebunt ſpem, nec in die agnitionis
19 allocutionem.♀ Nationis enim iniquæ,diræ ſunt con-
ſummationes.

CAPVT IIII.

1 O Quam pulchra eſt caſta generatio cum cla-
A ritate: immortalis eſt enim memoria illius:
quoniam & apud Deum nota eſt , & apud
2 homines . ♀ Cum præſens eſt , imitantur illam : &
deſiderant eam cum ſe eduxerit,& in perpetuum co-
ronata triumphat incoinquinatorum certaminum
3 præmium vincens . ♀ Multigena autem impiorum
multitudo non erit vtilis , & ſpuria vitulamina non
dabunt radices altas,nec ſtabile firmamentum collo-
Iere.17.a.6. Matt.7.d.37. 4 cabunt:♀|Et ſi in ramis in tempore germinauerint: in-
firmiter poſita a vento commouebuntur, & a nimie-
5 tate ventorum eradicabuntur.♀Confringentur enim
B rami inconſummati , & fructus illorum inutiles , &
6 acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti . ♀ Ex
iniquis enim ſomnis filij, qui naſcuntur , teſtes ſunt
nequitiæ aduerſus parentes in interrogatione ſua .
7 ♀ Iuſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit,in refri-
8 gerio erit . ♀ Senectus enim venerabilis eſt , non diu-
9 turna,neque annorum numero computata.♀cani au-
tem ſunt ſenſus hominis : & ætas ſenectutis vita im-
Heb.11.a.5. 10 maculata.♀|Placens Deo factus eſt dilectus,& viuens
11 inter peccatores tranſlatus eſt.♀ Raptus eſt,ne malitia
mutaret intellectum eius , aut ne fictio deciperet a-
12 nimam illius . ♀ Faſcinatio enim nugacitatis obſcu-
C rat bona , & inconſtantia concupiſcentiæ tranſuer-
13 tit ſenſum ſine malitia. ♀ Conſummatus in breui ex-
14 pleuit tempora multa . ♀ Placita enim erat Deo ani-
ma illius : propter hoc properauit educere illum de
medio iniquitatum , populi autem videntes , & non
intelligentes , nec ponentes in præcordijs talia .
15 ♀ Quoniam gratia Dei , & miſericordia eſt in ſanctos
16 eius , & reſpectus in electos illius . ♀ Condemnat au-
D tem iuſtus mortuus viuos impios , & iuuentus ce-
17 lerius conſummata longam vitam iniuſti . ♀ Vide-
bunt enim finem ſapientis , & non intelligent quid
cogitauerit de illo Deus , & quare munierit illum
18 Dominus . ♀ Videbunt,& contemnent eum:illos au-
19 tem Dominus irridebit . ♀ & erunt poſt hæc deciden-
tes ſine honore , & in contumelia inter mortuos in
perpetuum : quoniam diſrupet illos inflatos ſine vo-
ce , & commouebit illos a fundamentis , & vſque ad
ſupremum deſolabuntur , & erunt gementes, & me-
20 moria illorum peribit . ♀ Venient in cogitatione pec-
catorum ſuorum timidi , & traducent illos ex aduer-
ſo iniquitates ipſorum .

CAPVT V.

1 TVnc ſtabunt iuſti in magna conſtantia ad-
A uerſus eos qui ſe anguſtiauerunt , & qui
2 abſtulerunt labores eorum. ♀ Videntes tur-
babuntur timore horribili , & mirabuntur in ſubi-
3 tatione inſperatæ ſalutis , ♀ dicentes intra ſe , pœni-
tentiam agentes , & præ anguſtia ſpiritus gemen-
tes : Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum ,
4 & in ſimilitudinem improperij . ♀| Nos inſenſati vi- Sup.3.a.2.
tam illorum æſtimabamus inſaniam , & finem illo-
5 rum ſine honore . ♀ Ecce quomodo computati ſunt
inter filios Dei , & inter ſanctos ſors illorum eſt .
6 ♀ Ergo errauimus a via veritatis, & iuſtitiæ lumen non
luxit nobis , & Sol intelligentiæ non eſt ortus no-
7 bis . ♀ Laſſati ſumus in via iniquitatis , & perditio-
B nis , & ambulauimus vias difficiles : viam autem
8 Domini ignorauimus . ♀ Quid nobis profuit ſuper-
bia ? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis ?
9 ♀| Tranſierunt omnia illa tanquam vmbra , & tan- Sup.2.b.5.
10 quam nuncius præcurrens . ♀ & tanquam nauis quæ 1. Par.29.d.15.
pertranſit fluctuantem aquam : cuius cum prætere-
rit , non eſt veſtigium inuenire , neque ſemitam ca-
11 rinæ illius in fluctibus.♀aut tanquam auis quæ tranſ-
uolat in aere , | cuius nullum inuenitur argumen- Prou.30.c.19.
tum itineris , ſed tantum ſonitus alarum verberans
leuem ventum , & ſcindens per vim itineris aerem ,
commotis alis tranſuolauit , & poſt hoc nullum ſi-
12 gnum inuenitur itineris illius . ♀ aut tanquam ſagit-
ta emiſſa in locum deſtinatum , diuiſus aer conti-
C nuo in ſe recluſus eſt , vt ignoretur tranſitus illius .
13 ♀ ſic & nos nati continuo deſiuimus eſſe : & virtu-
tis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere . In
14 malignitate autē noſtra conſumpti ſumus.♀ Talia di-
15 xerunt in inferno hi qui peccauerunt : ♀ | quoniam Prou.11.a.7.
ſpes impij tanquam lanugo eſt , quæ a vento tolli-
tur:& tanquam ſpuma gracilis , quæ a procella di-
ſpergitur : & tanquam fumus qui a vento diffuſus
eſt : & tanquam memoria hoſpitis vnius diei præ-
16 tereuntis.♀ Iuſti autem in perpetuum viuent,& apud
Dominum eſt merces eorum , & cogitatio illorum
17 apud Altiſſimum . ♀ Ideo accipient regnum decoris,
D & diadema ſpeciei de manu Domini : quoniam de-
xtera ſua teget eos , & brachio ſancto ſuo defen- Epheſ.6.b.13.
18 det illos . ♀| Accipiet armaturam zelus illius , & ar- Iſa.59.d.17.
19 mabit creaturam ad vltionem inimicorum . ♀| In- Epheſ.6.c.
duet pro thorace iuſtitiam , & accipiet pro galea

20 judicium certum. ¶ ſumet ſcutum inexpugnabile æ-
21 quitatem. ¶ acuet autem duram iram in lanceam, &
pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.
22 ¶ Ibunt directe emiſſiones fulgurum, & tãquam a be-
ne curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad cer-
23 tum locum inſilient. ¶ Et a petroſa ira plenę mittentur
grandines, excandeſcet in illos aqua maris, & flumi-
24 na concurrent duriter. ¶ Contra illos ſtabit ſpiritus
virtutis, & tanquam turbo venti diuidet illos: & ad
eremum perducet omnem terram iniquitatis illo-
rum, & malignitas euertet ſedes potentium.

CAPVT VI.

‖Eccl. 9. d 18. 1 MElior eſt ſapientia, quam vires: & vir pru-
A dens, quam fortis. ¶ Audite ergo reges, &
2 intelligite: diſcite iudices finium terræ.
3 ¶ Præbete aures vos qui continetis multitudines, &
‖Rom. 13 a. 1. 4 placetis vobis in turbis nationum: ¶ ‖ quoniam data
eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo,
qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcruta-
5 bitur: ¶ quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non
recte judicaſtis, nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque
6 ſecundum voluntatem Dei ambulaſtis. ¶ Horrende
& cito apparebit vobis: quoniam judicium duriſſi-
7 mum his, qui præſunt, fiet. ¶ Exiguo enim concedi-
tur miſericordia: potentes autem potenter tormenta
Deu. 10. d. 17. 2. Par. 19 b. 7. Iob 34 b 19. Eccl. 35. b 16 Ro 2. b 11 Gal 2. b 6. Eph 6. b 9 Col. 3. b 25. Act. 10. e 34. 1. Pet. 1. c 17. 8 patientur. ¶ ‖ Non enim ſubtrahet perſonã cuiuſquam
B Deus, nec verebitur magnitudinẽ cuiuſquam: quo-
niam puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter cu
9 ra eſt illi de omnibus. ¶ Fortioribus autem fortior in-
10 ſtat cruciatio. ¶ Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones
11 mei, vt diſcatis ſapientiam, & non excidatis. ¶ Qui
enim cuſtodierint iuſta iuſte, iuſtificabuntur: &
qui didicerint iſta, inuenient quid reſpondeant.
12 ¶ Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, &
13 habebitis diſciplinam. ¶ Clara eſt, & quæ nunquam
marceſcit ſapientia, & facile videtur ab his qui di-
C ligunt eam, & inuenitur ab his qui quærunt illam.
14 ¶ ‖ Præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior
15 oſtendat. ¶ Qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
borabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inue-
16 niet. ¶ Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſumma-
tus, & qui vigilauerit propter illam, cito ſecurus erit.
16 ¶ Quoniam dignos ſe, ipſa circuit quærens, & in vijs
oſtendit ſe illis hilariter, & in omni prouidentia oc-
18 currit illis. ¶ Initium enim illius veriſſima eſt diſci-
19 plinæ concupiſcentia. ¶ Cura ergo diſciplinæ, dile-
ctio eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtodi-
tio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt:
20 ¶ Incorruptio autem facit eſſe proximum Deo. ¶ Con-
21 cupiſcentia itaque ſapientiæ deduck ad regnum per-
‖3. Reg. 3. b. 9. 22 petuum. ¶ ‖ Si ergo delectamini ſedibus, & ſceptris
D o reges populi, diligite ſapientiam, vt in perpetuum
23 regnetis. ¶ Diligite lumen ſapientiæ omnes: qui præ-
24 eſtis populis. ¶ Quid eſt autem ſapientia, & quem-
admodum facta ſit, referam: & non abſcondam a
vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio natiuitatis inue-
ſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non
25 præteribo veritatem: ¶ neque cum inuidia tabeſcen-
te iter habebo: quoniam talis homo non erit parti-
26 ceps ſapientiæ. ¶ Multitudo autem ſapientium, ſani-
tas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum
27 populi eſt. ¶ Ergo accipite diſciplinam per ſermones
meos, & proderit vobis.

CAPVT VII.

1 SVm quidem, & ego mortalis homo, ſimilis om-
A nibus, & ex genere terreni illius qui prior fa-
ctus eſt, & in ventre matris figuratus ſum ca- ‖Iob 10. b 10.
2 ro, ‖ decem menſium tempore coagulatus ſum in ſan
guine, ex ſemine hominis, & delectamẽto ſomni cõ-
3 ueniente. ¶ Et ego natus accepi communem aerem, &
in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem
4 ſimilem omnibus emiſi plorans. ¶ In inuolumentis nu
5 tritus ſum, & curis magnis. ¶ Nemo enim ex Regibus ‖Iob 1. d. 21.
6 aliud habuit natiuitatis initium. ¶ ‖ Vnus ergo introi- 1. Tim. 6
7 tus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. ¶ Propter b. 7.
hoc optaui, & datus eſt mihi ſenſus: & inuocaui, &
8 venit in me ſpiritus ſapientiæ: ¶ & præpoſui illam re-
gnis, & ſedibus, & diuitias nihil eſſe duxi in compa- ‖Iob 28. c 15.
9 ratione illius. ¶ ‖ nec cõparaui illi lapidem precioſum: Prou. 8. b 10.
quoniam omne aurum in comparatione illius arena
eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum
10 in conſpectu illius. ¶ Super ſalutem, & ſpeciem dilexi
B illam, & propoſui pro luce habere illam: quoniam ‖3. Reg. 3 c. 13.
11 inextinguibile eſt lumen illius. ¶ ‖ Venerũt autem mi- Matt. 6. d 33.
hi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis ho Eccl. 1. c. 10.
12 neſtas per manus illius, ¶ & lætatus ſum in omnibus:
quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignora-
13 bam quoniam horum omnium mater eſt. ¶ Quam ſi-
ne fictione didici, & ſine inuidia communico, & ho-
14 neſtatem illius non abſcondo. ¶ Infinitus enim theſau
rus eſt hominibus: quo qui vſi ſunt, participes facti
ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commen-
15 dati. ¶ Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, &
præſumere digna horum quæ mihi dantur: quoniam
16 ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator. ¶ In
manu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, & omnis
17 ſapientia, & operũ ſcientiæ & diſciplina. ¶ Ipſe enim
dedit mihi horum quæ ſunt ſcientiam veram: vt
C ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes ele-
18 mentorum, ¶ initium, & conſummationem, & me-
dietatem temporum, viciſſitudinum permutationes,
19 & commutationes temporum, ¶ anni curſus, & ſtella-
20 rũ diſpoſitiones: ¶ naturas animaliũ, & iras beſtiarũ,
vim ventorum, & cogitationes hominũ, differentias
21 virgultorum, & virtutes radicum, ¶ & quæcun-
que ſunt abſconſa, & improuiſa, didici: omnium e-
22 nim artifex docuit me ſapientia. ¶ eſt enim in illa ſpi-
ritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex, ſubti-
lis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis,
amans bonum, acutus, quem nihil vetat benefaciẽs,
23 ¶ humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, om-
nem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui ca-
24 piat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.
D ¶ Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia:
25 attingit autem vbiq; propter ſuam munditiam. ¶ Va-
por eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt
claritatis omnipotentis Dei ſyncera: & ideo nihil
26 inquinatum in eam incurrit. ¶ ‖ candor eſt enim lu- ‖Heb. 1 a 3.
cis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei maieſta-
27 tis, & imago bonitatis illius. ¶ Et cum ſit vna, omnia
poteſt: & in ſe permanens, omnia innouat, & per na-
tiones in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei,
28 & prophetas conſtituit. ¶ Neminem enim diligit
29 Deus, niſi eum qui cum ſapientia inhabitat. ¶ Eſt
enim hæc ſpecioſior Sole, & ſuper omnem diſpoſi-

30 tionem ſtellarum, luci cõparata inuenitur prior. ¶ Illi
enim ſuccedit nox, ſapientiã autẽ non vincit malitia.

CAPVT VIII.

1 ATtingit ergo a fine vſq; ad finem fortiter, &
A diſponit omnia ſuauiter. ¶ Hanc amaui,
2 & exquiſiui a iuuentute mea, & quæſiui
ſponſam mihi eã aſſumere, & amator factus ſum for-
3 mæ illius. ¶ Generoſitatem illius glorificat, contuber-
nium habẽs Dei: ſed & omnium Dominus dilexit il-
4 lam: ¶ doctrix enim eſt diſciplinę Dei, & electrix ope-
5 rum illius. ¶ Et ſi diuitiæ appetuntur in vita: quid ſa-
6 pientia locupletius, quæ operatur omnia? ¶ Si autem
ſenſus operatur: quis horum quæ ſunt, magis quam
7 illa eſt artifex? ¶ Et ſi iuſtitiam quis diligit: labores hu
B ius magnas habent virtutes: ſobrietatem enim & pru
dentiam docet, & iuſtitiam, & virtutem, quibus vti-
8 lius nihil eſt in vita hominibus. ¶ Et ſi multitudinem
ſcientiæ deſiderat quis: ſcit præterita, & de futuris
æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones ar-
gumentorum: ſigna & monſtra ſcit antequam fiant,
9 & euentus temporum, & ſeculorum. ¶ Propoſui ergo
hanc adducere mihi ad conuiuendum: ſciens quo-
niam mecum communicabit de bonis, & erit allocu-
10 tio cogitationis, & tædij mei. ¶ Habebo propter hanc
C claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores iuue-
11 nis: ¶ & acutus inueniar in iudicio, & in conſpectu po-
tentium admirabilis ero: & facies principum mira-
12 buntur me. ¶ tacentem me ſuſtinebunt, & loquentem
me reſpicient, & ſermocinantem me plura, manus
13 ori ſuo imponent. ¶ Præterea habebo per hanc im-
mortalitatem: & memoriam æternam his qui poſt
14 me futuri ſunt relinquam. ¶ Diſponam populos, &
15 nationes mihi erunt ſubditæ. ¶ Timebunt me audien-
tes reges horrendi, in multitudine videbor bonus, &
16 in bello fortis. ¶ Intrans in domum meam, conquie-
D ſcam cum illa. non enim habet amaritudinem con-
uerſatio illius, nec tædium conuictus illius, ſed læti-
17 tiam, & gaudium. ¶ Hæc cogitans apud me, & com-
memorans in corde meo, quoniam immortalitas eſt
18 in cogitatione ſapiẽtiæ, ¶ & in amicitia illius delecta-
tio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſi-
ne defectione, & in certamine loquelæ illius ſapien-
tia, & præclaritas in communicatione ſermonum ip-
ſius: circuibam quærens, vt mihi illam aſſumerem.
19 ¶ Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum ani-
20 mam bonam. ¶ Et cum eſſem magis bonus, veni ad
21 corpus incoinquinatum. ¶ Et vt ſciui quoniam aliter
non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ip-
ſum erat ſapientia, ſcire cuius eſſet hoc donum: adij
Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi ex totis
præcordijs meis.

CAPVT IX.

1 DEus patrum meorum, & Domine miſeri-
A cordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo, ¶ ‖ & ‖ 3.Reg.3 b.9.c.12.
2 ſapientia tua conſtituiſti hominẽ, vt domi-
3 naretur creaturæ, quæ a te facta eſt, ¶ vt diſponat
orbem terrarum in æquitate, & iuſtitia, & in dire-
4 ctione cordis iudicium iudicet: ¶ da mihi ſedium
tuarum aſſiſtricem ſapientiam, & noli me reproba-
5 re a ſeruis tuis. ¶ ‖ quoniam ſeruus tuus ſum ego, ‖ Pſal.115 c.16.
& filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui tem-
poris, & minor ad intellectum iudicij, & legum.
6 ¶ Nam et ſi quis erit conſummatus inter filios homi-
B num, ſi ab illo abfuerit ſapiẽtia tua, in nihilum com-
7 putabitur. ¶ ‖ Tu elegiſti me regem populo tuo, & iu- ‖ 1.Paral
8 dicem filiorum tuorum, & filiarũ: ¶ & dixiſti me ædi- 28. a. 4
ficare templum in monte ſancto tuo, & in ciuitate ha- b.5. 2.Paral.1
bitationis tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſan- b 9.
9 cti tui quod præparaſti ab initio: ¶ ‖ & tecum ſapien- ‖ Prou.8. b.22.d 27
tia tua quæ nouit opera tua, quæ & affuit tunc cum Ioã.1.a.1
orbem terrarum faceres, & ſciebat quid eſſet placi-
tum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis.
10 ¶ Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & a ſede magnitu-
dinis tuæ, vt mecum ſit, & mecũ laboret, vt ſciam qd
11 acceptum ſit apud te. ¶ ſcit enim illa omnia, & intelli-
C git, & deducet me in operibus meis ſobrie, & custo-
12 diet me in ſua potentia. ¶ Et erunt accepta opera mea,
& diſponam populum tuũ iuſte, & ero dignus ſediũ
13 patris mei. ¶ ‖ Quis enim hominum poterit ſcire conſi- ‖ Iſai 40. c. 3.
lium Dei? aut quis poterit cogitare quid velit Deus? Rom. 11
14 ¶ Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ d 34.
15 prouidentiæ noſtræ. ¶ Corpus enim quod corrumpi- 1.Cor. 2. d 16.
tur, aggrauat animam: & terrena inhabitatio depri-
16 mit ſenſum multa cogitantem. ¶ Et difficile æſtima-
D mus quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inue-
nimus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis in-
17 ueſtigabit? ¶ Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu
dederis ſapiẽtiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum
18 de altiſſimis: ¶ & ſi correctę ſint ſemitę eorum qui ſunt
in terris, & quę tibi placent didicerint homines?
19 ¶ Nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicunque placue-
runt tibi Domine a principio.

CAPVT X.

1 HÆc, illum qui primus formatus eſt a Deo ‖ Gen.1.d 27.2.a.7.
A pater orbis terrarum, cum ſolus eſſet crea-
2 tus, cuſtodiuit, ¶ & eduxit illum a delicto
3 ſuo, & dedit illi virtutem continendi omnia. ¶ Ab
hac vt receſſit iniuſtus in ira ſua, ‖ per iram homici- ‖ Gen. 4. b 8.
4 dij fraterni deperijt. ¶ Propter quem ‖ cum aqua Geneſ.6 7 8.
deleret terram, ſanauit iterum ſapientia, per con- ‖ Gen. 11
5 temptibile lignum iuſtum gubernans. ¶ ‖ Hęc & in a.1. d.31.
conſenſu nequitię, cum ſe nationes contuliſſent, ſci- 12 a.1.
uit iuſtum, & conſeruauit ſine querela Deo, & in ‖ Gen.19. d.17.
B filijs miſericordia fortem cuſtodiuit. ¶ Hęc, iuſtum
6 a pereuntibus impijs liberauit fugientem, deſcen-
7 dente igne in Pentapolim: ¶ quibus in teſtimonium
nequitię fumigabunda conſtat deſerta terra, & in-
certo tempore fructus habentes arbores, & incredibi-
8 lis animę memoria ſtans figmentum ſalis. ¶ Sapien-
tiam enim prętereuntes nõ tantum in hoc lapſi ſunt,
vt ignorarent bona, ſed & inſipientię ſuę reliquerunt
hominibus memoriam, vt in his quę peccauerunt,
9 nec latere potuiſſent. ¶ Sapientia autem hos qui ſe
10 obſeruant, a doloribus liberauit. ¶ ‖ Hęc autem profu- ‖ Gen.28 a.2.
gum iræ fratris iuſtũ deduxit per vias rectas, & oſten-
dit illi regnum Dei, & dedit illi ſciẽtiam ſanctorum,
honeſtauit illum in laboribus, & compleuit labores
11 illius. ¶ In fraude circumuenientium illum affuit illi,
12 & honeſtum fecit illum. ¶ Cuſtodiuit illum ab inimi-
C cis, & a ſeductoribus tutauit illum, & certamen forte
dedit illi, vt vinceret, & ſciret, quoniam omnium po-
13 tentior eſt ſapientia. ¶ ‖ Hæc venditum iuſtum non ‖ Gen.37 f.26.
dereliquit, ſed a peccatoribus liberauit eum: de- Act 7. a 9.
14 ſcenditque cum illo in foueam, ¶ ‖ & in vinculis non ‖ Gen.41
dereliquit illum, donec afferret, illi ſceptrum regni, c 40

& potentiam aduerſus eos qui eum deprimebant: &
mendaces oſtendit qui maculauerunt illum, & dedit
15 illi claritatem æternam.♀Hęc, populum iuſtum & ſe-
‖Exo. 1. b. 11. Exo. 3. 4. 5. 7. 9. men ſine querela liberauit a nationibus‖ quæ illum
16 deprimebant.♀‖Intrauit in animam ſerui Dei, & ſte-
D tit contra reges horrendos in portentis, & ſignis.♀Et
17 reddidit iuſtis mercedem laborum ſuorum, & dedu-
xit illos in via mirabili: & fuit illis in velamēto diei,
‖Exo. 14. c. 22. Pſal. 77. b. 14. ‖Exo. 12. c. 35. ‖Exo. 15. a. 1. 18 & in luce ſtellarum per noctem:♀tranſtulit illos per
Mare rubrum, & trāſuexit illos per aquam nimiam.
19 ♀Inimicos autem illorum demerſit in mare, & ab
altitudine inferorum eduxit illos.‖Ideo iuſti tulerunt
20 ſpolia impiorum, ♀‖& decantauerunt Domine no-
men ſanctum tuum, & victricem manum tuam lau-
21 dauerunt pariter, ♀quoniam ſapientia aperuit os
mutorum, & linguas infantium fecit diſertas.

CAPVT XI.

Exo. 16. a. 4. 1 D Irexit opera eorum in manibus prophetæ
A ſancti.♀Iter fecerunt per deſerta, quæ non
2 habitabantur: & in locis deſertis fixerunt
‖Exo. 17. c. 12. ‖Nu. 20. b. 11. 3 caſas.♀‖Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe vin-
4 dicauerunt.♀‖Sitierunt, & inuocauerunt te, & data
eſt illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de la-
5 pide duro.♀Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici il-
lorū, a defectione potus ſui: & in eis, cū abūdarēt filij
6 Iſrael, lætati ſunt.♀Per hæc, cum illis deeſſent, bene
7 cum illis actum eſt.♀Nam pro fonte quidem ſempi-
terni fluminis, humanum ſanguinem dediſti iniuſtis:
8 ♀Qui cum minuerentur in traductione infantium oc-
ciſorum, dediſti illis abundantem aquam inſperate:
9 ♀oſtendens per ſitim quæ tunc fuit, quemadmodum
10 tuos exaltares, & aduerſarios illorum necares.♀Cum
B enim tentati ſunt, & quidem cum miſericordia diſci-
plinam accipientes, ſcierūt quemadmodum cum ira
11 iudicati impij tormēta paterentur.♀Hos quidem tan-
quam pater monens probaſti: illos autem tanquam
12 durus rex interrogans condemnaſti.♀Abſentes enim
13 & præſentes ſimiliter torquebantur.♀Duplex enim
illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria
14 præteritorum.♀Cum enim audirent per ſua tormen-
ta bene ſecum agi, cōmemorati ſunt Dominum admi-
15 rantes in finem exitus.♀Quem enim in expoſitione
praua proiectum deriſerunt, in finem euentus mirati
16 ſunt: non ſimiliter iuſtis ſitientes:♀pro cogitationibus
‖Infr. 12. d. 24. C autem inſenſatis iniquitates illorum.‖Quod quidam
errantes colebant mutos ſerpentes, & beſtias ſuper-
uacuas, immiſiſti illis multitudinem mutorum ani-
17 malium in vindictam:♀vt ſcirent, quia per quæ pec-
‖Leui. 26. d. 22. Inf. 16. a. 1. Iere. 8. f. 17. 18 cat quis, per hæc & torquetur.♀Non enim impoſſibi-
lis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem
terrarum ex materia inuiſa, immittere illis multitu-
19 dinem vrſorum, aut audaces leones,♀aut noui gene-
ris ira plenas ignotas beſtias, aut vaporem igneum
ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horren-
20 das ab oculis ſcintillas immittentes:♀quarum non ſo-
D lum læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus
21 per timorem occidere.♀Sed & ſine his vno ſpiritu po-
terant occidi perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis,
& diſperſi per ſpiritum virtutis tuę: ſed omnia in mē-
22 ſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.♀Multū enim
valere tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachij
23 tui quis reſiſtet?♀Quoniam tanquam momentum ſta-
teræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquam gutta
24 roris antelucani quę deſcēdit in terrā.♀Sed miſereris
oīum, qa oīa potes, & diſſimulas peccata hominum
25 propter pœnitentiā.♀Diligis enim omnia quæ ſunt,
& nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens ali-
26 quid conſtituiſti, aut feciſti.♀Quomodo autem poſſet
aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod a te vo
27 catum non eſſet, conſeruaretur?♀Parcis autem omni-
bus, quoniam tua ſunt Domine, qui amas animas.

CAPVT XII.

1 O Quam bonus, & ſuauis eſt Domine ſpiritus
A tuus in omnibus?♀Ideoq; eos qui exerrant
2 partibus, corripis: & de quibus peccant, ad-
mones & alloqueris: vt relicta malitia, credant in te
3 Domine.♀Illos enim antiquos inhabitatores terræ Deut. 9. a. 3. 12. d. 29. 18. c. 12.
4 ſanctæ tuę, quos exhorruiſti,♀quoniam odibilia ope-
5 ra tibi faciebant per medicamina,♀& ſacrificia iniu-
ſta, & filiorum ſuorum necatores ſine miſericordia,
& comeſtores viſcerum hominū, & deuoratores ſan-
6 guinis a medio ſacramento tuo,♀& authores parētes
animarum inauxiliatarum perdere voluiſti per ma-
7 nus parentum noſtrorum,♀vt dignam perciperēt pe-
regrinationem puerorum Dei, quę tibi omnium cha-
8 rior eſt terra.♀Sed & his tanquam hominibus peper-
ciſti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, vt il-
9 los paulatim exterminarent.♀Non quia impotens
B eras in bello ſubijcere impios iuſtis, aut beſtijs ſæuis,
10 aut verbo duro ſimul exterminare:♀‖ſed partibus ‖Exo. 23. f. c. Deut. 7. d. 22.
iudicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans
quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis mali-
tia ipſorum, & quoniam non poterat mutari cogita-
11 tio illorum in perpetuum.♀Semen enim erat maledi-
ctum ab initio, nec timens aliquem: veniam dabas
12 peccatis illorum.♀Quis enim dicet tibi, Quid feci-
ſti? aut quis ſtabit contra iudicium tuum? aut quis in
conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum?
aut quis tibi imputabit ſi perierint nationes quas
13 tu feciſti?♀Non enim eſt alius Deus quam tu,‖cui ‖1. Pet. 5. b. 7.
cura eſt de omnibus, vt oſtendas quoniam non iniu-
14 ſte iudicas iudicium.♀Neque rex, neque tyrannus
in conſpectu tuo inquirent de his quos perdidiſti.
15 ♀Cum ergo ſis iuſtus, iuſte omnia diſponis: ipſum
quoque qui non debet puniri, condemnare, exterum
16 æſtimas a tua virtute.♀Virtus enim tua, iuſtitiæ ini-
C tium eſt: & ob hoc quod omnium Dominus es, om-
17 nibus te parcere facis.♀Virtutem enim oſtendis tu,
qui non crederis eſſe in virtute conſummatus, & ho-
18 rum qui te neſciunt, audaciam traducis.♀Tu autem
dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, &
cum magna reuerentia diſponis nos. ſubeſt enim ti-
19 bi cum volueris, poſſe:♀Docuiſti autem populum
tuum per talia opera, quoniam oportet iuſtum eſſe &
humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam
20 iudicans das locum in peccatis pœnitentiæ.♀Si e-
nim inimicos ſeruorum tuorum, & debitos mor-
ti, cum tanta cruciaſti attentione, dans tempus,
21 & locum, per quæ poſſent mutari a malitia:♀cum
quanta diligentia iudicaſti filios tuos, quorum pa-
rentibus iuramenta, & cōuentiones dediſti bonarum
22 promiſſionum?♀Cum ergo das nobis diſciplinam,
D inimicos noſtros multipliciter flagellas, vt bonita-
tem tuam cogitemus iudicantes: & cum de nobis iu-
23 dicatur, ſperemus miſericordiam tuā.♀Vnde & illis
qui in vita ſua inſenſate, & iniuſte vixerunt, per hæc

‖Sup.12 b.16. 24 quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta. ¶ ‖ Etenim
in erroris via diutius errauerũt, deos æſtimantes hęc
quæ in animalibus ſunt ſuperuacua, infantium inſen
Ro.1. c. 24. 25 ſatorum more viuentes. ¶ Propter hoc tanquam pue
26 ris inſenſatis iudicium in deriſum dediſti. ¶ Qui au-
tem ludibrijs & increpationibus, non ſunt correpti,
27 dignũ Dei iudiciũ experti ſunt. ¶ In quibus enim pa-
tientes indignabantur, per hæc quos putabant deos,
in ipſis cum exterminarentur, videntes illum quem
olim negabant ſe noſſe, verum Deum agnouerunt,
propter quod & finis condemnationis eorum venit
ſuper illos.

CAPVT XIII.

Ro.1. c. 18. 1 VAni autem ſunt omnes homines, in quibus
A non ſubeſt ſcientia Dei, & de his quæ vidẽ
tur bona non potuerunt intelligere eum
qui eſt: neque operibus attendentes agnouerunt quis
Deu.4. c. 19. 37. 2. 3. 2 eſſet artifex, ¶ ‖ ſed aut ignem, aut ſpiritum, aut cita-
tum aerem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam aquã,
aut ſolem & lunam rectores orbis terrarum deos pu-
3 tauerunt. ¶ Quorum ſi ſpecie delectati Deos putaue-
runt: ſciant quanto his dominator eorum ſpecioſior
eſt: ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit.
4 ¶ Aut ſi virtutem & opera eorum mirati ſunt, intelli-
gant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior eſt illis:
5 ¶ a magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ cognoſcibi
6 liter poterit creator horum videri. ¶ ſed tamen ad-
B huc in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe er-
‖Ro.1.c. 21. 7 rant, Deum quærentes & volentes inuenire. ¶ ‖ Ete-
nim cum in operibus illius conuerſentur, inquirunt;
& perſuaſum habent quoniam bona ſunt quæ vidẽ-
8 tur. ¶ Iterum autem nec his debet ignoſci. ¶ Si enim
9 tantum potuerunt ſcire, vt poſſent æſtimare ſeculum:
quomodo huius Dominum non facilius inuenerũt?
10 ¶ Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum
eſt, qui appellauerunt Deos opera manuum homi-
num, aurum & argentum, artis inuentionem, & ſimi
litudines animalium, aut lapidem inutilem opus ma
‖ Iſa. 44. b. 12. 46. b. 6. 11 nus antiquæ. ¶ ‖ Aut ſi quis artifex faber de ſylua li-
gnum rectum ſecuerit, & huius docte eradat omnem
Iere. 10. a. 3. C corticem, & arte ſua vſus diligenter fabricet vas vti-
12 le in conuerſationem vitæ, ¶ reliquijs autem eius ope
13 ris ad præparationẽ eſcæ abutatur: ¶ & reliquum ho-
rum quod ad nullos eſt vſus, facit lignum curuum,
& vorticibus plenum ſculpat diligenter per vacuita-
tem ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, &
aſſimilet illud imagini hominis, aut alicui ex anima-
14 libus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicun-
dum faciens fuco colorem illius, & omnem maculã
15 quæ in illo eſt perliniens: ¶ & faciat ei dignam habi-
D tationem: & in pariete ponens illud, & confirmans
16 ferro, ¶ ne fortè cadat proſpiciens illi, ſciens quoniã
non poteſt adiuuare ſe: imago enim eſt, & opus eſt il
17 li adiutorium. ¶ Et de ſubſtantia ſua, & de filijs ſuis,
& de nuptijs votum faciens inquirit. Non erubeſcit
18 loqui cum illo qui ſine anima eſt. ¶ & pro ſanitate qui
dem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuũ,
19 & in adiutorium inutilem inuocat: ¶ & pro itinere pe
tit ab eo qui ambulare non poteſt, & de acquirendo,
& de operando, & de omnium rerum euen-
tu petit ab eo qui in omnibus
eſt inutilis.

CAPVT XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per feros flu-
A ctus iter facere incipiens, ligno portante ſe, fra-
2 gilius lignum inuocat. ¶ Illud enim cupiditas
acquirendi excogitauit, & artifex ſapientia fabrica-
3 uit ſua. ¶ Tua autem pater prouidentia gubernat,
quoniam ‖ dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſe- ‖ Exo.14. c. 22.
4 mitam firmiſſimam, ¶ oſtendens quoniam potens es
ex omnibus ſaluare; etiam ſi ſine arte aliquis adeat
5 mare. ¶ Sed vt non eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera:
propter hoc, etiam & exiguo ligno credunt homines
animas ſuas: & tranſeuntes mare per ratem liberati
6 ſunt. ¶ Sed & ab initio cum perirent ‖ ſuperbi gigan- ‖ Gen 6. a. 47. b. 7.
tes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens, remiſit
ſeculo ſemen natiuitatis, quæ manu tua erat guber-
7 nata. ¶ Benedictum eſt enim lignum, per quod fit iu-
8 ſtitia. ¶ Per manus autem quod fit idolum, maledi- Pſ. 113. b 8.
ctum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille quidem Bar. 6. a. 3.
operatus eſt: illud autem cum eſſet fragile, Deus co-
9 gnominatus eſt. ¶ Similiter autẽ odio ſunt Deo, im- Pſ. 5. b. 7.
10 pius & impietas eius. ¶ Etenim quod factum eſt cum
11 illo qui fecit, tormenta patietur. ¶ Propter hoc & in
B idolis nationum non erit reſpectus: quoniam creatu-
ræ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationẽ anima-
bus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipien-
12 tium. ¶ Initium enim fornicationis eſt exquiſitio ido
13 lorũ, & adinuentio illorũ, corruptio vitæ eſt. ¶ neque
14 enim erant ab initio, neque erũt in perpetuũ. ¶ Super-
uacuitas enim hominum hæc adinuenit in orbẽ ter-
15 rarum, & ideo breuis illorum finis eſt inuetus. ¶ Acer
bo enim luctu dolens pater, cito ſibi rapti filij fecit
imaginem: & illũ qui tunc quaſi homo mortuus fue-
rat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & conſtituit
16 inter ſeruos ſuos ſacra & ſacrificia. ¶ Deinde interue-
niente tempore, cõualeſcente iniqua conſuetudine,
hic error tanquam lex cuſtoditus, & tyrannorum im
17 perio colebantur figmenta. ¶ Et hos quos in palã ho-
mines honorare non poterãt, ꝓp hoc quod longe eſ-
ſent, e lõginquo figura eorũ allata, euidẽtem imagi-
nẽ regis, quẽ honorare volebant, fecerunt: vt illũ qui
aberat, tanquam præſentem colerẽt ſua ſolicitudine.
18 ¶ Prouexit autem ad horum culturã, & hos qui igno-
19 rabãt, artificis eximia diligentia. ¶ Ille enim volẽs pla
C cere illi qui ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua, vt ſimili-
20 tudinẽ in melius figuraret. ¶ Multitudo autẽ hominũ
abducta per ſpeciẽ operis, eũ qui ante tempus tanquã
homo honoratus fuerat, nunc Deum æſtimauerunt.
21 ¶ Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quõ aut affectui,
aut regibus deſeruientes hoĩes, incõicabile nomẽ la-
22 pidibus & lignis impoſuerũt. Et nõ ſuffecerat erraſſe
eos circa Dei ſcientiã, ſed & in magno viuẽtes in ſciẽ
23 tiæ bello, tot & tam magna mala pacẽ appellãt. ¶ Aut
enim filios ſuos ſacrificãtes, aut obſcura ſacrificia fa-
24 ciẽtes, aut inſaniæ plenas vigilias habentes: ¶ neque
vitã, neque nuptias mũdas iam cuſtodiunt: ſed alius
aliũ per inuidiam occidit, aut adulterans contriſtat:
25 ¶ & oĩa commiſta ſunt, ſanguis, homicidium, furtũ, Ier.7.b
D & fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio & periu-
26 rium, tumultus bonorũ, ¶ Dei immemoratio, anima-
rũ inquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarũ incon
27 ſtantia, inordinatio mœchiæ & impudicitiæ. ¶ Infan-
dorum enim idolorũ cultura, omnis mali cauſa eſt,
28 & initium & finis. ¶ Aut enim dum lætantur, inſa-

niunt:

ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adora-
29 re.♀ Ingrati enim ſpes tanquam hybernalis glacies ta
beſcet, & diſperiet tanquam aqua ſuperuacua.

CAPVT XVII.

1 A MAgna ſunt enim iudicia tua Domine, &
inenarrabilia verba tua: propter hoc indi
2 ſciplinatæ animæ errauerunt.♀| Dum e- 1 Exo.10 f.13.
nim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari natio-
ni ſanctæ: vinculis tenebrarum, & longæ noctis com
pediti, incluſi ſub tectis, fugitiui perpetuæ prouiden-
3 tiæ iacuerunt. ♀ Et dum putant ſe latere in obſcuris
peccatis: tenebroſo oblinionis velamento diſperſi
ſunt, pauentes horrende, & cum admiratione nimia
4 perturbati. ♀ Neque enim quæ continebat illos, ſpe-
lunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus de-
ſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis ap-
5 parentes, pauorem illis præſtabant. ♀ Et ignis quidem
nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderũ lim-
pidæ flammæ illuminare poterant illam noctem hor
6 rendam. ♀ Apparebat autem illis ſubitaneus ignis ti
B more plenus: & timore perculſi illius quæ non vide-
batur faciei, æſtimabant deteriora eſſe quæ videban-
7 tur: ♀ & magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapien | Exo.7.d. 22.8.b.7.
8 tiæ gloriæ correptio cum contumelia. ♀ Illi enim qui
promittebant timores, & perturbationes expellere ſe
ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore lan-
9 guebant. ♀ Nam etſi nihil illos ex monſtris perturba
bant: tranſitu animalium, & ſerpentium ſibilatione
commoti, tremebundi peribant, & aerem quem nul-
la ratione quis effugere poſſet, negantes ſe videre.
10 ♀ Cum ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium
condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua per-
11 turbata conſcientia. ♀ Nihil enim eſt timor, niſi
C proditio cogitationis auxiliorum. ♀ Et dum abin-
12 tus minor eſt expectatio, maiorem computat ſcien-
13 tiam eius cauſæ, de qua tormentum præſtat. ♀ Il-
li autem qui impotentem vere noctem, & ab in-
fimis, & ab altiſſimis inferis ſuperuenientem eun-
14 dem ſomnum dormientes, ♀ aliquando monſtrorum
exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant
traductione: ſubitaneus enim illis, & inſperatus ti-
15 mor ſuperuenerat. ♀ Deinde ſi quiſquam ex illis de-
cidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.
16 ♀ Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri labo-
rum operarius præoccupatus eſſet: ineffugibilem ſu-
17 ſtinebat neceſſitatem. ♀ Vna enim catena tenebrarum
D omnes erant colligati. Siue ſpiritus ſibilans, aut inter
ſpiſſos arborũ ramos auiũ ſonus ſuauis, aut vis aquæ
18 decurrentis nimiũ, ♀ aut ſonus validus præcipitatarũ
petrarũ: aut ludentium animaliũ curſus inuiſus, aut
mugentium valida beſtiarum vox, aut reſonans de
altiſſimis montibus Echo: deficientes faciebant illos
19 præ timore. ♀ Omnis enim orbis terrarum limpido il
luminabatur lumine, & non impeditis operibus con-
20 tinebatur. ♀ Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis
nox, imago tenebrarum, quæ ſuperuentura illis erat.
Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAPVT XVIII.

1 A SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum | Exo.10. f.13.
quidem vocem audiebant, ſed figuram non vi
debant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant,
2 magnificabant te: ♀ & qui ante læſi erant, quia non
læde bantur, gratias agebant: & vt eſſet differẽtia, do-
3 num petebant. ♀ | Propter quod ignis ardentem co- | Exo.14. f.14.
lumnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſi-
4 ne læſura boni hoſpitij præſtitiſti. ♀ Digni quidem il- Pſ. 77. b. 14 & 104. d.39.
li carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui in-
cluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat
5 incorruptum legis lumen ſæculo dari. ♀ | Cum cogi- | Exo.1.c. 16.& 2.a. 3.
tarent iuſtorum occidere infantes: & vno expoſito fi-
lio, & liberato in traductionem illorum, multitudinẽ
filiorum abſtuliſti, | & pariter illos perdidiſti in aqua
6 valida. ♀ Illa enim nox ante cognita eſt a patribus no | Exo. 14. f.27.
B ſtris: vt vere ſcientes quibus iuramentis crediderunt, Exo. 12. c.29.
7 animæ quiores eſſent. ♀ Suſcepta eſt autem a populo | Exo.12. c.30.
tuo ſanitas quidem iuſtorum, iniuſtorum autem ex-
8 terminatio. ♀ Sicut enim læſiſti aduerſarios: ſic & nos
9 prouocans magnificaſti. ♀ Abſconſe enim ſacrifica-
bant iuſti pueri bonorũ, & iuſtitiæ legem in cõcordia
diſpoſuerũt: ſimiliter & bona & mala recepturos iu-
10 ſtos, patrũ iam decantantes laudes: ♀ | Reſonabat aũt
inconueniens inimicorum vox, & flebilis audieba-
11 rur planctus ploratorum infantium. ♀ Simili autem
pœna ſeruus cum domino afflictus eſt, & popularis
12 homo regi ſimilia paſſus. ♀ Similiter ergo omnes vno
nomine mortis mortuos habebant innumerabiles.
Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficiebant, quoniã
vno momento quę erat pręclarior natio illorum, ex-
13 terminata eſt. ♀ De omnibus enim non credentes pro
pter veneficia, tunc vero primum cum fuit extermi-
nium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei
14 eſſe. ♀ Cum enim quietum ſilentium contineret om-
C nia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, ♀ om-
15 nipotens ſermo tuus de cœlo a regalibus ſedibus, du
rus debellator in mediam exterminij terram proſili-
16 uit, ♀ gladius acutus inſimulatum imperium tuum
portãs, & ſtans repleuit omnia morte, & vſque ad cę
17 lum attingebat ſtans in terra. ♀ Tunc continuo viſus
ſomniorum malorum turbauerunt illos, & timores
18 ſuperuenerunt inſperati. ♀ Et alius alibi proiectus ſe-
miuiuus, propter quam moriebatur, cauſam demon-
19 ſtrabat mortis. ♀ Viſiones enim quę illos turbauerũt,
pręmonebant, ne inſcij quare mala patiebantur, pe-
20 rirent. ♀ Tetigit autem tunc & iuſtos tentatio mortis,
& commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non
21 diu permanſit ira tua. ♀| Properans enim homo ſine
D quęrela deprecari pro populis proferens ſeruitutis | Nu.16.g
ſuę ſcutum orationem, & per incenſum deprecatio-
nem allegans, reſtitit irę, & finem impoſuit neceſſita
22 ti, oſtendens quoniam tuus eſt famulus. ♀ Vicit au-
tem turbas, non in virtute corporis, nec armaturę po
tentia, ſed verbo illum qui ſe vexabat ſubiecit, iura-
menta parentum & teſtamentum commemorans.
23 ♀ Cum enim iam aceruatim cecidiſſent ſuper alteru-
trum mortui, interſtitit, & amputauit impetum, & di
24 uiſit illam quę ad viuos ducebat viam. ♀| In veſte e- | Exo.28. a.6.
nim poderis, quam habebat, totus erat orbis terra-
rum: & parentum magnalia in quattuor ordi-
nibus lapidum erant ſculpta, & magnifi-
centia tua in diademate capitis il-
25 lius ſculpta erat. ♀ His autem
ceſſit qui exterminabat,
& hęc extimuit.
erat enim
ſola tentatio iræ
ſufficiens.

CAPVT XIX.

1 IMpijs autem vſque in nouiſſimum ſine miſeri-
A cordia ira ſuperuenit. Præſciebat enim & futu- Exo. 12. c. 31.
2 ra illorum: ¶ | quoniam cum ipſi permiſiſſent vt Exod. 14. a. 5.
ſe educerent, & cum magna ſolicitudine premiſiſſent
3 illos, conſequebantur illos pœnitentiæ acti. ¶ Adhuc
enim inter manus habentes luctum, & deplorantes
ad monumenta mortuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt
cogitationem inſcientiæ: & quos rogantes proiece-
4 rant, hos tanquam fugitiuos perſequebantur. ¶ duce-
bat enim illos ad hunc finem digna neceſſitas: & ho-
rum quæ acciderant commemorationem amittebãt,
5 vt quæ deerant tormentis, repleret punitio: ¶ & po-
pulus quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem
6 nouam mortem inuenirent. ¶ Omnis enim creatura
B ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſeruiens
7 tuis præceptis, vt pueri tui cuſtodirentur illæſi. ¶ Nam
nubes caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua quę an-
te erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine
impedimento, & campus germinans de profundo ni-
8 mio: ¶ Per quem omnis natio tranſiuit quæ tegeba-
9 tur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra. ¶ Tã-
quam enim equi depauerunt eſcam, & tãquam agni
exultauerunt magnificantes te Domine, qui libera-
10 ſti illos: ¶ Memores enim erant adhuc eorum quæ
in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodũ pro
natione animalium eduxit terra muſcas, & pro piſci-
11 bus eructauit fluuius multitudinem ranarum. ¶ | No-
C uiſſimè autem viderunt nouam creaturam auium,
cum adducti concupiſcentia poſtulauerunt eſcas e- Exo. 16. c. 13.
12 pulationis. ¶ | In allocutione enim deſiderij aſcendit Nu. 11. g. 31.
illis de mari ortygometra, & vexationes peccatori-
bus ſuperuenerunt, non ſine illis quæ ante facta erant Sup. 16. a. 2.
argumentis per vim fulminum: iuſte enim patieban-
13 tur ſecundum ſuas nequitias. ¶ Etenim deteſtabilio-
rem inhoſpitalitatem inſtituerunt, alij quidem igno-
tos non recipiebant aduenas, alij autem bonos hoſpi-
14 tes in ſeruitutem redigebant. ¶ Et non ſolum hæc, ſed
& alius quidam reſpectus illorum erat: quoniam in-
15 uiti recipiebant extraneos. ¶ Qui autem cum lætitia
receperunt hos, qui eiſdem vſi erant iuſtitijs, ſæuiſſi-
16 mis afflixerunt doloribus. ¶ Percuſſi ſunt autem cæ-
citate: ſicut illi in foribus iuſti cum ſubitaneis cooper-
ti eſſent tenebris, vnuſquiſq; tranſitum oſtij ſui quæ-
17 rebat. ¶ In ſe enim elementa dum conuertuntur, ſicut
D in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuũ
ſonum cuſtodiunt: vnde æſtimari ex ipſo viſu certo
18 poteſt. ¶ Agreſtia enim in aquatica conuertebantur:
& quæcunque erant natantia, in terram tranſibant.
19 ¶ Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua
20 extinguentis naturæ obliuiſcebatur. ¶ Flammæ econ-
trario, corruptibilium animalium non vexauerunt
carnes coambulantium, nec diſſoluebant illam quæ
facile diſſoluebatur, ſicut glacies bonã eſcam. In om-
nibus enim magnificaſti populum tuum Domine, &
honoraſti, & non deſpexiſti omni tempore, & in om-
ni loco aſsiſtens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH, PROLOGVS.

MVLTORVM nobis & magnorum per legem & prophetas aliosq; qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa: quia non ſolum ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribentes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti facti magis, magisq; attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere: & veniam habere, in illis in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientię, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolum hęc, ſed & ipſa lex & prophetę, cęteraq; aliorum librorum non paruam habent differentiam quando inter ſe dicuntur. Nã in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemęi Euergetis regis, poſtquam perueni in Aegyptum, & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos non paruę, neque contemnendę doctrinę. Itaque bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa quę ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundum legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

1.Reg.3. b 8. 4.d 19.
1 OMnis ſapientia a Domino Deo eſt,
A & cũ illo fuit ſemper, & eſt ante ę-
2 uum. ¶ Arenã maris & pluuię gut-
tas, & dies ſeculi qs dinumerauit?
Altitudinem cœli, & latitudinem
terræ, & profundũ abyſſi quis di-
3 menſus eſt? ¶ Sapientiam Dei prę-
4 cedentem omnia quis inueſtigauit? ¶ Prior omnium
creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab æuo.
5 ¶ Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus
6 illius mandata æterna. ¶ Radix ſapientiæ cui reuelata
7 eſt? & aſtutias illius quis agnouit? ¶ Diſciplina ſa-
pientiæ cui reuelata eſt, & manifeſtata? & multipli-
8 cationem ingreſſus illius quis intellexit? ¶ Vnus eſt
altiſſimus creator omnipotens, & rex potens & me-
tuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius & domi-
9 nans Deus. ¶ Ipſe creauit illam in ſpiritu ſancto, & vi-
B dit, & dinumerauit, & menſus eſt. ¶ Et effudit illam
10 ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſe-
cundum datum ſuum, & præbuit illam diligentibus
11 ſe. ¶ Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, &
12 corona exultationis. ¶ Timor Domini delectabit cor,
& dabit lętitiam, & gaudiũ & longitudinem dierum.
13 ¶ Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die
14 defunctionis ſuę benedicetur. ¶ Dilectio Dei honora-
15 bilis ſapientia. ¶ Quibus autem apparuerit in viſu,
diligunt eam in viſione, & in agnitione magnalium
Pſ.110. b.10. Proue.1 1.7.9.c. a. 16 ſuorum. ¶ Initium ſapientiæ timor Domini, & cum
fidelibus in vulua concreatus eſt, & cum electis fœ-
minis graditur, & cum iuſtis & fidelibus agnoſcitur.
17 ¶ Timor Domini ſcientiæ religioſitas. ¶ Religioſitas
18 cuſtodiet & iuſtificabit cor, iucunditatem atque gau-
19 dium dabit. ¶ Timenti Dominum bene erit, & in die-
20 bus conſummationis illius benedicetur. ¶ Plenitudo
C ſapientiæ eſt, timere Deum, & plenitudo a fructibus
21 illius. ¶ Omnem domum illius implebit a generatio-
22 nibus, & receptacula a theſauris illius. ¶ Corona ſa-
pientiæ, timor Domini replens pacem, & ſalutis fru-
23 ctum. ¶ Et vidit, & dinumerauit eam. vtraque autem
24 ſunt dona Dei. ¶ Scientiam & intellectum prudentiæ
ſapientia compartietur: & gloriam tenentium ſe, e-
25 xaltat. ¶ Radix ſapientiæ eſt, timere Dominum: vt ra
26 mi illius longæui. ¶ In theſauris ſapientiæ intellectus
& ſcientiæ religioſitas, execratio autem peccatoribus
27 ſapientia. ¶ Timor Domini expellit peccatum. ¶ nam
28 qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari: iracundia
29 enim animoſitatis illius, ſubuerſio illius eſt. ¶ Vſque
in tempus ſuſtinebit patiens, & poſtea redditio iucũ-
30 ditatis. ¶ Bonus ſenſus vſque in tempus abſcondet
D verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum
31 illius. ¶ In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ:
32 ¶ Execratio autem peccatori, cultura Dei. ¶ Fili, con-
33 cupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Deus
34 præbebit illam tibi. ¶ Sapientia enim & diſciplina ti-
35 mor Domini: & quod beneplacitum eſt illi, ¶ fides &
36 manſuetudo, & adimplebit theſauros illius. ¶ Ne ſis
incredibilis timori Domini, & ne acceſſeris ad illum
37 duplici corde. ¶ Ne fueris hypocrita in conſpectu
38 hominum, & non ſcandalizeris in labijs tuis. ¶ Atten-
de in illis ne forte cadas, & adducas animę tuæ in-
39 honorationem, ¶ & reuelet Deus abſconſa tua, & in
40 medio ſynagogæ elidat te, ¶ quoniam acceſſiſti mali-
gne ad Dñm, & cor tuum plenũ eſt dolo, & fallacia.

CAPVT II.

1 FIli, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia,
A & timore, & præpara animam tuam ad tenta-
2 tionem. ¶ Deprime cor tuum: & ſuſtine: inclina
aurem tuam, & ſuſcipe verba intellectus, & ne feſti-
3 nes in tempore obductionis. ¶ Suſtine ſuſtentationes
Dei: coniungere Deo, & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſi-
4 mo vita tua. ¶ Omne quod tibi applicitum fuerit, ac-
cipe: & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patien-
5 tiam habe: ¶ quoniam in igne probatur aurum & ar-
gentum, homines vero receptibiles in camino humi-
6 liationis. ¶ Crede Deo, & recuperabit te: & dirige
B viam tuam: & ſpera in illum. Serua timorem illius,
7 & in illo veteraſce. ¶ Metuentes Dominum, ſuſtinete
miſericordiam eius: & non deflectatis ab illo, ne ca-
8 datis. ¶ Qui timetis Dominum, credite illi: & non eua
9 cuabitur merces veſtra. ¶ Qui timetis Dominum, ſpe
rate in illum: & in oblectationem veniet vobis miſe-
10 ricordia. ¶ Qui timetis Dominum, diligite illum, & il
11 luminabuntur corda veſtra. ¶ Reſpicite filij nationes
hominum: & ſcitote quia nullus ſperauit in Domi-
12 no, & confuſus eſt. ¶ Quis enim permanſit in manda- Pſ.36.c. 25.
tis eius, & derelictus eſt? aut quis inuocauit eum, &
13 deſpexit illum? ¶ Quoniam pius, & miſericors eſt
C Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & pro-
14 tector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate. ¶ Væ
duplici corde, & labijs ſceleſtis, & manibus malefa-
cientibus, & peccatori terrã ingredienti duabus vijs.
15 ¶ Væ diſſolutis corde, qui non credunt Deo, & ideo
16 non protegentur ab eo. ¶ Væ his qui perdiderunt ſuſti
nentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diuerte-
17 runt in vias prauas. ¶ Et quid facient, cum inſpicere
18 cęperit Dominus? ¶ Qui timent Dominum, nõ erunt
incredibiles verbo illius; & qui diligunt illum, cõſer-
19 uabunt viam illius. ¶ Qui timent Dominum, inqui-
D rent quæ beneplacita ſunt ei, & qui diligunt eum, re-
20 plebuntur lege ipſius. ¶ Qui timẽt Dominum, præpa
rabũt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt
21 animas ſuas. ¶ Qui timent Dñm, cuſtodiunt manda-
ta illius, & patientiam habebunt vſque ad inſpectio-
22 nem illius, ¶ dicentes: Si pœnitentiam non egerimus
incidemus in manus Domini, & non in manus homi-
23 num. ¶ Secundum enim magnitudinem ipſius, ſic &
miſericordia illius cum ipſo eſt.

C A P V T III.

1 F Ilij ſapientiæ, eccleſia iuſtorum: & natio illo-
A rum obedientia, & dilectio. ¶ Iudicium pa-
2 tris audite filij, & ſic facite vt ſalui ſitis. ¶ Deus
3 enim honorauit patrem in filijs: & iudicium matris
4 exquirens, firmauit in filios. ¶ Qui diligit Deum, exo-
rabit pro peccatis, & continebit ſe ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur. ¶ Et ſicut qui theſaurizat,
6 ita & qui honorificat matrem ſuam. ¶ Qui honorat
patrem ſuum, iucundabitur in filijs, & in die oratio-
7 nis ſuæ exaudietur. ¶ Qui honorat patrem ſuum, vita
viuet longiore, & qui obedit patri, refrigerabit ma-
Exo.20. c.12. Deut.5. b.6. Matt.15. a.4. Matt.7. b.10. Ephe.6. a.2. Gen.27 d.27.49 a.2.
8 trem. ¶ Qui timet Dominum, honorat parentes, &
B quaſi dominis ſeruiet his qui ſe genuerunt. ¶ | Inope-
9 re & ſermone, & omni patientia honora patrem
10 tuum, ¶ vt ſuperueniat tibi benedictio ab eo, & bene-
11 dictio illius in nouiſſimo maneat. ¶ Benedictio patris
firmat domos filiorum: maledictio autem matris e-
12 radicat fundamenta. ¶ Ne glorieris in contumelia pa-
13 tris tui: non enim eſt tibi gloria eius confuſio. ¶ glo
ria enim hominis ex honore patris ſui: & dede-
14 cus filij, pater ſine honore. ¶ Fili, ſuſcipe ſenectam pa-
15 tris tui, & nō cōtriſtes eum in vita illius: ¶ & ſi defece-
rit ſenſu veniam da, & ne ſpernas eum in virtute tua,
16 eleemoſyna enim patris non erit in obliuione. ¶ Nam
pro peccato matris reſtituetur tibi bonum, & in iuſti-
17 tia ædificabitur tibi, ¶ & in die tribulationis comme-
morabitur tui: & ſicut in ſereno glacies, ſoluentur
18 peccata tua. ¶ Quam malæ famæ eſt qui derelinquit
C patrem: & eſt maledictus a Deo, qui exaſperat ma-
19 trem. ¶ Fili in manſuetudine opera tua perfice, & ſu-
20 per hominum gloriam diligeris. ¶ | Quanto magnus
1 Philip. 2 a 3.
es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies
21 gratiam, ¶ quoniam magna potentia Dei ſolius & ab
22 humilibus honoratur. | ¶ Altiora te ne quæſieris, &
Prou.25. d.28.
fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi
Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus
23 eius ne fueris curioſus. ¶ non eſt enim tibi neceſſa-
24 rium ea quæ abſcondita ſunt videre oculis tuis. ¶ In
ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in
25 pluribus operibus eius non eris curioſus. ¶ Plurima
26 enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. ¶ Mul-
tos quoque ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vani-
27 tate detinuit ſenſus illorum. ¶ Cor durū habebit ma-
le in nouiſſimo: & qui amat periculum in illo peribit.
28 ¶ Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus, &
29 prauus corde in illis ſcandalizabitur. ¶ Cor nequam
D grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad pec-
30 candum. ¶ Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas:
frutex enim peccati eradicabitur in illis, & non in-
31 telligetur. ¶ Cor ſapientis intelligitur in ſapientia, &
auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapien-
32 tiam. ¶ Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit ſe a pec-
33 catis, & in operib⁹ iuſtitię ſucceſſus habebit. ¶ | Ignem
Dan.4 e. 24.
ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit pec-
34 catis: ¶ & Deus proſpector eſt eius qui reddit gratiam.
Meminit eius in poſterum, & in tempore caſus ſui in-
ueniet firmamentum.

C A P V T IIII.

Tob.4. b.7.
1 F Ili, eleemoſynam pauperis ne defraudes, & o-
A culos tuos ne tranſuertas a paupere. ¶ Animam
2 eſurientem ne deſpexeris, & non exaſperes
3 pauperem in inopia ſua. ¶ Cor inopis ne afflixeris, &
4 non protrahas datum anguſtianti. ¶ Rogationem cō-
tribulati ne abijcias: & non auertas faciem tuam ab
5 egeno. ¶ Ab inope ne auertas oculos tuos propter irā:
& non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:
6 ¶ maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exau-
dietur deprecatio illius, exaudiet autem eum qui fe-
7 cit illum. ¶ Congregationi pauperum affabilem te fa-
cito, & presbytero humilia animam tuam, & ma-
8 gnato humilia caput tuum. ¶ Declina pauperi ſine tri-
ſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & reſpō-
9 de illi pacifica in manſuetudine. ¶ Libera eum qui in-
B iuriam patitur de manu ſuperbi: & non acide feras
10 in anima tua. ¶ In iudicando eſto pupillis miſericors,
11 vt pater, & pro viro matri illorum: ¶ & eris tu velut
filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis,
12 quam mater. ¶ Sapientia filijs ſuis vitam inſpirat, &
13 ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via iuſtitię. ¶ &
qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilauerint ad
14 illam, complectentur placorem eius. ¶ Qui tenuerint
illam, vitam hæreditabunt: & quo introibit, benedi-
15 cet Deus: ¶ Qui ſeruiunt ei obſequentes erunt ſancto:
16 & eos qui diligunt illam, diligit Deus. ¶ Qui audit il-
lam, iudicabit gentes, & qui intuetur illam, permane
17 bit confidens. ¶ Si crediderit ei, hæreditabit illam, &
18 erunt in confirmatione creaturæ illius: ¶ quoniam in
tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.
19 ¶ Timorem & metum, & probationem inducet ſuper
C illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinę ſuę,
donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat ani
20 mæ illius. ¶ Et firmabit illum, & iter adducet dire-
21 ctum ad illum, & lætificabit illum. ¶ & denudabit ab-
ſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam,
22 & intellectum iuſtitiæ. ¶ Si autem oberrauerit, dereliu
23 quet eum, & tradet eum in manus inimici ſui. ¶ Fili
24 cōſerua tempus, & deuita a malo. ¶ Pro anima tua ne
25 confundaris dicere verum. ¶ Eſt enim confuſio addu-
cens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, &
26 gratiam. ¶ Ne accipias faciem aduerſus faciem tuam,
27 nec aduerſus animam tuam mendacium. ¶ Ne reue-
28 rearis proximum tuum in caſu ſuo: ¶ nec retineas ver
bum in tempore ſalutis. Non abſcondas ſapientiam
29 tuam in decore ſuo. ¶ In lingua enim ſapientia digno-
D ſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſen-
30 ſati, & firmamentum in operibus iuſtitię. ¶ Non con-
tradicas verbo veritatis vllo modo, & de mendacio
31 ineruditionis tuę confundere. ¶ Non confundaris con
fiteri peccata tua, & ne ſubijcias te omni homini
32 pro peccato. ¶ Noli reſiſtere contra faciem potentis,
33 nec coneris contra ictum fluuij. ¶ Pro iuſtitia agoniza
re pro anima tua, et vſque ad mortem certa pro iuſti-
34 tia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. ¶ Noli
citatus eſſe in lingua tua: & inutilis, & remiſſus in o-
35 peribus tuis. ¶ Noli eſſe ſicut leo in domo tua, euertēs
36 domeſticos tuos, & opprimens ſubiectos tibi. ¶ non ſit
porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum
collecta.

C A P V T V.

1 N Oli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne di
A xeris: Eſt mihi ſufficiēs vita. Nihil enim pro-
2 derit in tēpore vindictæ, et obductionis. ¶ Ne
ſequaris in fortitudine tua, concupiſcentiam cordis
3 tui. ¶ Et ne dixeris: Quō potui? aut quis me ſubijciet

pro-

propter facta mea? Deus enim vindicãs vindicabit.
4 ¶ Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Al-
5 tiſſimus enim eſt patiens redditor. ¶ | De propitiato nfr.16.
B peccato noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum & 21.a.
6 ſuper peccatum. ¶ Et ne dicas: Miſeratio Domini ma
gna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebi-
7 tur. ¶ Miſericordia enim & ira ab illo cito proximãt,
8 & in peccatores reſpicit ira illius. ¶ Non tardes con-
9 uerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. ¶ ſu-
bito enim veniet ira illius. & in tempore vindictæ di
10 ſperdet te. ¶ Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis: non
C enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.
11 ¶| Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in ro. 10.
omnem viã. ſic enim omnis peccator probatur in du- .11.d.
12 plici lingua. ¶ Eſto firmus in via Dñi, & in veritate
ſenſus tui & ſcientia, & proſequatur te verbum pacis
13 & iuſtitię. ¶ Eſto manſuetus ad audiendum verbum,
14 vt intelligas: & cum ſapientia proferas reſponſum
14 verum. ¶ Si eſt tibi intellectus, rñde proximo: ſin au-
D tem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in ver-
15 bo indiſciplinato, & confundaris. ¶ Honor & gloria
in ſermone ſenſati: lingua vero imprudẽtis ſubuerſio
16 eſt ipſius. ¶ Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne
17 capiaris, & confundaris. ¶ Super furem enim eſt confu
ſio & poenitentia, & denotatio peſſima ſuper bilin-
guem, ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & con
18 tumelia. ¶ Iuſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPVT VI.

1 NOli fieri pro amico inimicus proximo, impro
A perium enim & contumeliam malus hære-
ditabit, & omnis peccator inuidus & bilin-
2 guis. ¶ Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, ve
lut taurus: ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam,
3 ¶ & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & re-
4 linquaris velut lignũ aridũ in eremo. ¶ Anima enim
nequã diſperdet qui ſe habet, & in gaudium inimicis
5 dat illũ, & deducet in ſortẽ impiorũ. ¶ Verbum dulce
multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eu
6 charis in bono homine abũdat. ¶ Multi pacifici ſint
7 tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille. ¶ Si poſſides
amicũ, in tẽtatione poſſide eũ, & ne facile credas ei.
8 ¶ Eſt enim amicus ſecũdum tempus ſuum, & non per
9 manebit in die tribulationis. ¶ Et eſt amicus qui con
uertitur ad inimicitiam: & eſt amicus qui odium &
10 rixam, & conuicia denudabit. ¶ Eſt autem amicus ſo
B cius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.
11 ¶ Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqua-
12 lis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget. ¶ Si humi-
liauerit ſe contra te, & a facie tua abſcõderit ſe, vna-
13 nimem habebis amicitiam bonam. ¶ Ab inimicis tuis
14 ſeparare, & ab amicis tuis attende. ¶ Amicus fidelis
protectio fortis: qui autem inuẽnit illum, inuẽnit the
15 ſaurum. ¶ Amico fideli nulla eſt comparatio, & non
eſt digna ponderatio auri & argenti contra bonita-
16 tem fidei illius. ¶ Amicus fidelis medicamentum vi-
tæ & immortalitatis: & qui metuunt Dominum, in-
17 uenient illum. ¶ Qui timet Deum, æque habebit ami
citiam bonam: quoniam ſecundum illum erit ami-
18 cus illius. ¶ Fili a iuuentute tua excipe doctrinam, &
19 vſque ad canos inuenies ſapientiam. ¶ Quaſi is qui
arat, & ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fru-
20 ctus illius. ¶ In opere enim ipſius exiguum laborabis
21 & cito edes de generationibus illius. ¶ Quã aſpera eſt
C nimium ſapientia indoctis hominibus, & non perma
22 nebit in illa excors. ¶ Quaſi lapidis virtus probatio
23 erit in illis, & non deuorabuntur proijcere illam. ¶ Sa
pientia enim doctrinæ ſecundum nomen eſt eius, &
non eſt multis manifeſta, quibus autem cognita eſt
24 permanet vſque ad conſpectum Dei. ¶ Audi fili, & ac
cipe conſilium intellectus, & ne abijcias conſilium
25 meum. ¶ Inijce pedem tuum in cõpedes illius, & in
26 torques illius collum tuum. ¶ Subijce humerum tuũ,
27 & porta illam, & ne accedieris vinculis eius. ¶ In om-
ni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua
28 conſerua vias eius. ¶ Inueſtiga illam, & manifeſta-
bitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam.
29 ¶ In nouiſſimis enim inuenies requiem in ea, & con-
30 uertetur tibi in oblectationem. ¶ Et erunt tibi compe-
des eius in protectionem fortitudinis, & baſes virtu-
31 tis, & torques illius in ſtolam gloriæ. ¶ decor enim
vitæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalutaris.
32 ¶ Stola gloriæ indues eam, & coronam gratulationis
D ſuperpones tibi. ¶ Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi
33 accommodaueris animum tuum, ſapiens eris. ¶ Si in-
34 clinaueris aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dile
35 xeris audire, ſapiens eris. ¶| In multitudine presby- ‖ Inf. 8 b.
terorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex cor 9.
de coniungere, vt omnem narrationem Dei poſſis au
36 dire, & prouerbia laudis non effugiant a te. ¶ Et ſi vi-
deris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum il
37 lius exterat pes tuus. ¶ Cogitatum tuum habe in præ
ceptis Dei, & in mandatis illius maxime aſſiduus e-
ſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientię
dabitur tibi.

CAPVT VII.

1 NOli facere mala, & nõ te apprehendent. ¶ Di
A ſcede ab iniquo, & deficiẽt mala abs te. ¶ Fi-
2 li non ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, &
3 non metes ea in ſeptuplum. ¶ Noli quærere a domi-
4 no ducatum, neque a rege cathedram honoris. ¶| Nõ ‖ Pſ.141.2.
5 te iuſtifices ante Deum, qm̃ agnitor cordis ipſe eſt: & a.
6 penes regem noli velle videri ſapiens. ¶ Noli quære- Eccl.7.c.
re fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquita- 17.
tes: ne forte extimeſcas faciẽ potentis, & ponas ſcãda Iob 9 a. 1 c 20. Luc 18.
7 lũ in æquitate tua. ¶ Non pecces in multitudine ciui- b.11 d.11.
8 tatis, nec te immittas in populũ, ¶| neq; alliges dupli- ‖ Infr. 12.
9 cia peccata, nec.n. in vno eris immunis. ¶ Noli eſſe pu a.3.
10 ſillanimis in animo tuo. ¶ Exorare, & facere eleemo-
11 ſynã ne deſpicias. ¶ Ne dicas, In multitudine mune-
rum meorũ reſpiciet Deus, & offerẽte me Deo altiſsi
12 mo munera mea ſuſcipiet. ¶ Nõ irrideas hominem in
B amaritudine animæ: |eſt enim qui humiliat & exal- ‖ 1 Reg.2.
13 tat, circũſpector Deus. ¶ Noli amare mẽdaciũ aduer- b.7.
14 ſus fratrem tuum: neq; in amicũ ſimiliter facias. ¶ No
li velle mentiri omne mendacium: aſsiduitas enim il
15 lius nõ eſt bona. ¶ Noli verboſus eſſe in multitudine
16 presbyterorũ: & nõ iteres verbũ in oratione tua. ¶ Nõ
oderis laborioſa opera, & ruſticationẽ creatã ab Al-
17 tiſsimo. ¶ Nõ te reputes in multitudine indiſciplinato
18 rũ. ¶| Memento iræ, qm̃ nõ tardabit. ¶ Humilia valde ‖ Infr.18.
19 ſpiritũ tuum: qm̃ vindicta carnis impij, ignis et ver- a.24.d
20 mis. ¶ Noli præuaricari in amicũ pecuniã differẽtẽ, neq;
21 fratrẽ chariſsimũ auro ſpreueris. ¶ Noli diſcedere a
C muliere ſenſata et bona, quam ſortitus es in timore
Domini: gratia enim verecundię illius ſuper aurum.

| Leu. 19. c. 13. 22 ¶| Non lædas ſeruum in veritate operantem, neque
Inf. 34. d. 27. 23 mercenarium dantem animam ſuam. ¶| Seruus ſen-
ſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua: non defraudes
Inf. 33. d. 31. 24 illum libertate, neq; inopem derelinquas illum. ¶Pe-
cora tibi ſunt? attende illis: & ſi ſunt vtilia, perſeue-
| Inf. 30. b. 12. 25 rent apud te. ¶| Filij tibi ſunt? erudi illos, & curua il-
26 los a pueritia illorum. ¶ Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus
illarum, & non oſtendas hilarem faciẽ tuam ad illas.
27 ¶ Trade filiam & grande opus feceris: & homini ſen-
28 ſato da illam. ¶ Mulier ſi eſt tibi ſecundum animam
tuam, non proijcias illam: & odibili non credas te in
| Sup. 3. b. 9. 29 toto corde tuo. ¶| Honora patrẽ tuum: | & gemitus ma-
| Tob. 4. a. 3. 30 tris tuæ ne obliuiſcaris. ¶ Memento quoniam niſi per
illos natus non fuiſſes: & retribue illis, quomodo & il
31 li tibi. ¶ In tota anima tua time Dñm, & ſacerdotes il
32 lius ſanctifica. ¶ In omni virtute tua dilige eum qui te
| Deu. 12. c. 18. D fecit: | & miniſtros eius ne derelinquas. ¶ Honora Deũ
33 ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes, & pro-
| Leu. 2. a. 1. 34 purga te cum brachijs. ¶ Da illis partem, | ſicut man-
Nu. 18. b. 13. datum eſt tibi, primitiarum & purgationis: & de ne-
35 gligentia tua purga te cum paucis. ¶ Datum brachio
rum tuorum, & ſacrificiũ ſanctificationis offeres Do-
36 mino, & initia ſanctorum, ¶ & pauperi porrige ma-
num tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio
| Ro. 12. c. 15. 37 tua. ¶ Gratia dati in conſpectu omnis viuentis. | &
| Mat. 25. d. 36. 38 mortuo non prohibeas gratiam. ¶| Non deſis ploran-
tibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula.
39 ¶ Non te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in di-
40 lectione firmaberis. ¶ In omnibus operibus tuis me-
morare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

CAPVT VIII.

1 NOn litiges cum homine potente, ne forte inci
A das in manus illius. ¶| Non contẽdas cum vi-
2 ro locuplete, ne forte contra te conſtituat li-
| Mat. 3. d. 25. 3 tem tibi. ¶| Multos enim perdidit aurum & argẽtum,
| Inf. 31. a. 6. 4 & vſque ad cor regum extendit, & conuertit. ¶ Non
litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem
5 illius ligna. ¶ Non communices homini indocto, ne
6 male de progenie tua loquatur. ¶ Ne deſpicias homi-
nem auertentem ſe a peccato, neque improperes ei:
memento quoniam omnes in correptione ſumus.
| Gal. 6. a. 1. 7 ¶| Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: etenim ex
2. Cor. 2. a. 6. 8 nobis ſeneſcunt. ¶ Noli de mortuo inimico tuo gaude
Leui. 19. f. 32. B re: ſciens quoniam omnes morimur, & in gaudium
Sup. 6. d. 35. 9 nolumus venire. ¶| Ne deſpicias narrationẽ presbyte-
rorum ſapientium, & in prouerbijs eorum conuerſa-
10 re. ¶ ab ipſis enim diſces ſapientiam, & doctrinam in-
11 tellectus, & ſeruire magnatis ſine querela. ¶ Non te
prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt a
12 patribus ſuis. ¶ quoniam ab ipſis diſces intellectũ, &
13 in tempore neceſſitatis dare reſponſum. ¶| Non incen-
| Pro. 26. c. 21. das carbones peccatorum, arguens eos: & ne incenda
14 ris flamma ignis peccatorum illorum. ¶ Ne contra fa-
ciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori
15 tuo. ¶| Noli fœnerari homini fortiori te: quod ſi fœne-
Inf. 29. a. 4. 16 raueris, quaſi perditum habe. ¶ Non ſpondeas ſuper
C virtutem tuam: quod ſi ſpoponderis quaſi reſtituens
17 cogita. ¶ Non iudices contra iudicem: quoniam ſecũ
| Ge. 4. b. 8. 18 dum quod iuſtum eſt, iudicat. ¶| Cum audace nõ eas
in via, ne forte grauet mala ſua in te: ipſe enim ſecun
| Pro. 22. d. 24. dum voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia
19 illius peries. ¶| Cum iracundo non facias rixam, &
D cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi ni-
hil eſt ante illum ſanguis, & vbi non eſt adiutorium,
20 elidet te. ¶ Cum fatuis conſilium non habeas: non e-
21 nim poterunt diligere niſi quæ eis placent. ¶ Coram
extraneo ne facias cõſilium: neſcis enim quid pariet.
22 ¶ Non omni homini cor tuum manifeſtes: ne forte in-
ferat tibi gratiam falſam, & conuicietur tibi.

CAPVT IX.

1 NOn zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſu-
A per te malitiam doctrinæ nequam. ¶ Nõ des
2 mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingredia-
3 tur in virtutẽ tuã, & cõfundaris. ¶ Ne reſpicias mulie
rem multiuolam: ne forte incidas in laqueos illius.
4 ¶ Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne
5 forte pereas in efficacia illius. ¶| Virginẽ ne cõſpicias, | Ge. 6. a. 2.
6 ne forte ſcandalizeris in decore illius. ¶ Ne des forni- Prou. 5. a. 2.
carijs animam tuam in vllo: ne perdas te & hæreditaMat. 5. d. 28.
7 tem tuam. ¶ Noli circunſpicere in vicis ciuitatis, nec
8 oberraueris in plateis illius. ¶| Auerte faciem tuam a Gen. 34. a. 2.
muliere compta, & ne circunſpicias ſpeciem alienã. 2. Re. 11.
9 ¶| Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc a. 4. 15. a. 1.
B concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. ¶ Omnis mu- Mat. 10. c. 5.
10 lier quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculca-
11 bitur. ¶ Speciem mulieris alienæ multi admirati, re-
probi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis e-
12 xardeſcit. ¶ Cum aliena muliere ne ſedeas omnino,
13 nec accumbas cum ea ſuper cubitum: ¶ & nõ alterce-
ris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in il-
14 lam, & ſanguine tuo labaris in perditionem. ¶ Ne de-
relinquas amicum antiquum: nouus enim non erit ſi
15 milis illi. ¶ Vinum nouum amicus nouus: veteraſcet,
16 & cum ſuauitate bibes illud: ¶| Non zeles gloriam, | Iud. 9. a. 4.
C & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius 1. Re. 15.
17 ſubuerſio. ¶ Non placeat tibi iniuria iniuſtorum, ſciẽs f. 10.
18 quoniam vſque ad inferos non placebit impius. ¶ Lõ
ge abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi,
19 & non ſuſpicaberis timorem mortis. ¶ & ſi acceſſeris
ad illum, noli aliquid cõmittere, ne forte auferat vi-
20 tam tuam. ¶ Communionem mortis ſcito: quoniam
in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium
21 arma ambulabis. ¶ Secundum virtutem tuam caue
te a proximo tuo, & cum ſapientibus & prudentibus
22 tracta. ¶ Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, & in timore Dei
23 ſit tibi gloriatio, ¶ & in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei,
24 & omnis enarratio tua in præceptis altiſſimi. ¶ In ma-
nu artificum opera laudabuntur, et princeps populi
in ſapientia ſermonis ſui: in ſenſu vero ſeniorum ver-
25 bum. ¶ Terribilis eſt in ciuitate ſua homo linguoſus:
et temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

CAPVT X.

1 IVdex ſapiens iudicabit populum ſuum, et princi
A patus ſenſati ſtabilis erit. ¶| Secundum iudicem | Pro. 29. b. 12.
2 populi, ſic et miniſtri eius: et qualis rector eſt ci-
3 uitatis, tales et inhabitantes in ea. ¶| Rex inſipiẽs per- 3. Re. 12. c. 13.
det populũ ſuũ: et ciuitates inhabitabuntur per ſenſũ
4 potentium. ¶ In manu Dei poteſtas terræ: et vtilem
5 rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam. ¶ In manu
Dei proſperitas hominis, et ſuper faciem ſcribæ im-
6 ponet honorẽ ſuũ. ¶ Omnis iniuriæ proximi ne memi Leui. 19. d. 17.
7 neris, et nihil agas in operibus iniuriæ. ¶ Odibilis co-

ram Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabilis
Dan.4.c.14. & 27. 8 omnis iniquitas gentium. ¶ Regnum a gente in gẽ-
tem transfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & con
9 tumelias, & diuerſos dolos. ¶ Auaro autem nihil eſt
10 ſceleſtius. Quid ſuperbit terra & cinis? ¶ Nihil eſt ini
B quius quam amare pecuniam. hic enim & animam
ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua proiecit
11 intima ſua. ¶ Omnis potentatus breuis vita. Languor
12 prolixior grauat medicum. ¶ Breuem languorem pr©
cidit medicus: ſic & rex hodie eſt, & cras morietur.
13 ¶ Cum enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes,
14 & beſtias & vermes. ¶ Initium ſuperbiæ hominis, a-
15 poſtatare a Deo: ¶ quoniam ab eo qui fecit illum, re-
ceſſit cor eius: quoniam initium omnis peccati eſt ſu
perbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis,
16 & ſubuertet eum in finem. ¶ Propterea exhonorauit
Dominus conuentus malorum, & deſtruxit eos vſq;
17 in finem. ¶ Sedes ducum ſuperborũ deſtruxit Deus,
18 & ſedere fecit mites pro eis. ¶ Radices gentium ſu-
perbarum areſecit Deus, & plantauit humiles ex ip-
19 ſis gentibus. ¶ Terras Gentium euertit Dominus, &
C perdidit eas vſque ad fundamentum. ¶ areſecit ex ip-
20 ſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorũ
21 a terra. ¶ Memoriam ſuperborum perdidit Deus, &
22 reliquit memoriam humilium ſenſu. ¶ Non eſt creata
hominibus ſuperbia, neque iracundia nationi mulie
23 rum. ¶ Semen hominum honorabitur hoc, quod ti-
met Deum; ſemen autem hoc exhonorabitur, quod
24 præterit mandata Domini. ¶ In medio fratrum rector
illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt
25 in oculis illius: ¶ Gloria diuitum, honoratorum, &
26 pauperum, timor Dei eſt: ¶ non deſpicere hominem
iuſtum pauperem, & non magnificare virum pecca-
27 torem diuitem. ¶ Magnus & iudex & potens eſt in
Prou.17.a.2. 28 honore: & non eſt maior illo qui timet Deum. ¶ Ser-
uo ſenſato liberi ſeruient: & vir prudens & diſcipli-
natus non murmurabit correptus: & inſcius non ho-
29 norabitur. ¶ Noli extollere te in faciendo opere tuo,
Pro.12.b.9. 30 & noli cunctari in tempore anguſtiæ. ¶ Melior eſt qui
operatur, & abundat in omnibus, quam qui gloria-
31 tur, & eget pane. ¶ Fili, in manſuetudine ſerua animã
tuam, & da illi honorem ſecundum meritum ſuum.
32 ¶ Peccantem in animam ſuam quis iuſtificabit? &
quis honorificabit exhonorantem animam ſuam?
33 ¶ Pauper gloriatur per diſciplinam & timorẽ ſuum:
& eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam
34 ſuam: ¶ Qui autem gloriatur in paupertate, quanto
magis in ſubſtantia? & qui gloriatur in ſubſtantia,
paupertatem vereatur.

CAPVT XI.

Gen.41.a.4. 1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in
A medio magnatorum conſedere illum faciet.
2 ¶ Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſper-
Dan.6.a.3. 3 nas hominem in viſu ſuo. ¶ breuis in volatilibus eſt
Ioã.7.c.18. 4 apis, & initium dulcoris habet fructus illius: ¶ In veſti
Act.12.d.23. tu ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extol-
laris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glo
1.Re.15.f.28. 5 rioſa & abſconſa & inuiſa opera illius. ¶ Multi tyran
ni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portauit dia-
Eſth.6.a.7. 6 dema. ¶ Multi potentes oppreſſi ſunt valide, & glo-
7 rioſi traditi ſunt in manus alterorum. ¶ Priuſquam
Deu.13.c.13.17.b.6. interroges, ne vituperes quenquam: & cum interro-
8 gaueris, corripe iuſte. ¶ Priuſquam audias, ne reſpon

deas verbum, & in medio ſermonum ne adijcias lo-
9 qui. ¶ De ea re quæ te non moleſtat, ne certeris: & in
10 iudicio peccantium ne conſiſtas. ¶ Fili, ne in multis Prou.28.c.20.
B ſint actus tui, & ſi diues fueris, non eris immunis a de 1.Tim.6.b.9.
licto. ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non
11 effugies, ſi præcucurreris. ¶ Eſt homo laborans & fe- Prou.10.f.15.
ſtinans, & dolens impius, & tanto magis non abunda Iob.42.c.10.
12 bit. ¶ Eſt homo marcidus egens recuperatione, plus
13 deficiens virtute, & abundans paupertate, ¶ & ocu-
lus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab hu-
militate ipſius, & exaltauit caput eius: & mirati ſunt
14 in illo multi, & honorauerunt Deum. ¶ Bona & ma-
la, vita & mors, paupertas et honeſtas a Deo ſunt.
15 ¶ Sapientia et diſciplina, et ſcientia legis apud Deũ. Iob.1.d.21.
16 Dilectio et viæ bonorum apud ipſum. ¶ Error et te-
nebræ peccatoribus concreata ſunt: qui autem exul-
17 tant in malis conſeneſcunt in malo. ¶ Datio Dei per-
manet iuſtis, et profectus illius ſucceſſus habebit in
18 æternum. ¶ Eſt qui locupletatur parce agendo, et hęc
19 eſt pars mercedis illius ¶ in eo quod dicit: Inueni re- Luc.12.c.19.
C quiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis ſo-
20 lus. et neſcit quod tempus præteriet, et mors appro-
21 pinquet, et relinquet omnia alijs, et morietur. ¶ Sta
in teſtamento tuo, et in illo colloquere, et in opere
22 mandatorum tuorum veteraſce. ¶ Ne manſeris in
operibus peccatorum. Confide autem in Deo, et ma
23 ne in loco tuo. ¶ Facile eſt enim in oculis Dei ſubito
24 honeſtare pauperem. ¶ Benedictio Dei in mercedem
iuſti feſtinat, et in hora veloci proceſſus illius fru-
25 ctificat. ¶ Ne dicas: Quid eſt mihi opus, et quę erunt
26 mihi ex hoc bona? ¶ Ne dicas: Sufficiens mihi ſum:
27 et quid ex hoc peſſimabor? ¶ In die bonorum ne im- Inf.18.c.25.
memor ſis malorum: et in die malorum ne immemor
28 ſis bonorum: ¶ quoniam facile eſt coram Deo in die
obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.
29 ¶ Malitia horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ, et
30 in fine hominis denudatio operum illius. ¶ Ante mor
tem ne laudes hominem quenquam, quoniam in fi-
31 lijs ſuis agnoſcitur vir. ¶ Non omnem hominem indu
D cas in domum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ dolo-
32 ſi. ¶ Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et ſi-
cut perdix inducitur in caueam, et vt caprea in la-
queum: ſic et cor ſuperborum: et ſicut proſpector vi
33 dens caſum proximi ſui. ¶ Bona enim in mala conuer
34 tens inſidiatur, et in electis imponet maculã. ¶ A ſcin-
tilla vna augetur ignis, et ab vno doloſo augetur ſan
35 guis: homo vero peccator ſanguini inſidiatur. ¶ At-
tende tibi a peſtifero, fabricat enim mala: ne forte in
36 ducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. ¶ Ad-
mitte ad te alienigenam, et ſubuertet te in turbine,
et ab alienabit te a tuis proprijs.

CAPVT XII.

1 SI bene feceris, ſcito cui feceris et erit gratia in
A bonis tuis multa. ¶ Benefac iuſto, et inueniet
2 retributionẽ magnam: et ſi non ab ipſo, certe
3 a Dño. ¶ Non eſt enim ei bene qui aſſiduus eſt in ma-
lis, et eleemoſynas non danti: quoniam et Altiſſimus
4 odio hẽt peccatores, et miſertus eſt pęnitẽtibus. ¶ Da Galat.6.c.10.
miſericordi, et ne ſuſcipias peccatorem: et impijs et
peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in
5 diem vindictæ. ¶ Da bono, et non receperis pecca-
6 torem, ¶ Benefac humili, et non dederis impio: pro-

7 hibe panes illi dari, ne in ipſis potĕtior te ſit. ¶ nam du
B plicia mala inuenies in omnibus bonis, quęcunque
fecĕris illi; quoniam & Altiſſimus odio habet pecca-
8 tores, & impijs reddet vindictam. ¶ Non agnoſcĕtur
in bonis amicus, & non abſcondĕtur in malis inimi-
9 cus. ¶ In bonis viri, inimici illius: in triſtitia & in ma-
10 litia illius, amicus agnŏtus eſt. ¶ Non credas inimico
C tuo in æternum. ſicut enim æramentum, ærugĭnat ne
11 quitia illius. ¶ & ſi humiliatus vadat curuus, adijce
12 animum tuum, & cuſtodi te ab illo. ¶ Non ſtatuas il-
lum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, ne for-
te conuerſus in locum tuum, inquīrat cathĕdram
tuam: & in nouiſſimo agnoſcas verba mea, & in ſer
13 monibus meis ſtimulēris. ¶ Quis miſerebitur incan-
tatori a ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiāt
beſtijs? & ſic qui comitatur cum viro iniquo, & ob-
14 uolutus eſt in peccatis eius. ¶ Vna hora tecum per-
manebit: ſi autem declinauĕris, non ſupportabit.
15 ¶ | In labis ſuis indulcat inimĭcus, & in corde ſuo in-
16 ſidiatur, vt ſubuertat te in foueam. ¶ In ocŭlis ſuis
D lachrymatur inimicus: & ſi inuenĕrit tempus, non
17 ſatiabitur ſanguine. ¶ & ſi incurrerint tibi mala, in-
18 uenies eum illic priorem. ¶ In oculis ſuis lachryma-
tur inimicus, & quaſi adiŭuans ſuffodiet plātas tuas.
19 ¶ Caput ſuum mouebit & plaudet manu, & multa
ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

Iere. 41. c. 2.

CAPVT XIII.

1 QVi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: | & qui
A communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam.
2 ¶ Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe
3 communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris. ¶ Quid
communicabit cacăbus ad ollam? quando enim ſe
4 colliſerint, confringetur. ¶ Diues iniuſte egit, &
5 fremet: pauper autem læſus tacebit. ¶ Si largitus
fueris, aſſumet te, & ſi non habueris, derelinquet te.
6 ¶ Si habes conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipſe nō
7 dolebit ſuper te. ¶ Si neceſſarius illi fueris, ſupplan-
tabit te, & ſubrīdens ſpem dabit, narrans tibi bona,
8 & dicet, Quid opus eſt tibi? ¶ Et confundet te in ci-
bis ſuis, donec te exinaniat bis & ter: & in nouiſſimo
B deridebit te: & poſtea uidens derelinquet te, & ca-
9 put ſuum mouebit ad te. ¶ Humiliare Deo & expe-
10 cta manus eius. ¶ Attende ne ſeductus in ſtultitiam
11 humiliēris. ¶ Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne hu
12 miliatus in ſtultitiam ſeducāris. ¶ Aduocatus a po-
tentiore diſcede: ex hoc enim magis te aduocabit.
13 ¶ Ne imprŏbus ſis, ne impinguaris: & ne longe ſis ab
14 eo, ne eas in obliuionem. ¶ Ne retineas ex ęquo lo-
qui cum illo: nec credas multis verbis illius: ex mul
ta enim loquela tentabit te, & ſubrīdens interroga-
15 bit te de abſconditis tuis. ¶ Immitis animus illius
conſeruabit verba tua: & non parcet de malitia, &
16 de vinculis. ¶ Caue tibi, & attende diligenter audi-
17 tui tuo: quoniam cum ſubuerſione tua ambŭlas. ¶ Au
diens vero illa, quaſi in ſomnis vide, & vigilabis.
18 ¶ Omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in ſa-
19 lute tua. ¶ | Omne animal dilĭgit ſimile ſibi: ſic &
C omnis homo proximum ſibi. ¶ Omnis caro ad ſimi-
20 lem ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſocia-
21 bitur. ¶ Si communicabit lupus agno aliquando: ſic
22 peccator iuſto. ¶ Quæ communicatio ſancto homini
23 ad canem, aut quæ pars diuiti ad pauperem? ¶ Vena-
tio leonis, onăger in eremo: ſic & paſcua diuitū ſunt

Deut. 7. d. 22.

Infr. 27. b. 10.

24 pauperes. ¶ Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humili-
25 tas: ſic & execratio diuitis pauper. ¶ Diues commŏ-
tus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autem cum
26 ceciderit, expellĕtur & a notis. ¶ Diuiti decepto mul-
D ti recuperatores: locutus eſt ſuperba, & iuſtificauerūt
27 illum: ¶ humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur:
28 locutus eſt ſenſate, & non eſt datus ei locus. ¶ Diues
locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius vſ-
29 que ad nubes perdūcent. ¶ Pauper locutus eſt, & di-
cunt, Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubuertent illum.
30 ¶ Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in con-
31 ſcientia: & nequiſſima paupertas in ore impij. ¶ Cor
hominis immutat faciem illius, ſiue in bona, ſiue in
32 mala. ¶ Veſtigium cordis boni, & faciem bonam dif-
ficile inuenies, & cum labore.

CAPVT XIIII.

1 BEatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore
A ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti:
2 ¶ Fœlix qui non habuit animi ſui triſtitiam,
3 & non excĭdit a ſpe ſua. ¶ Viro cupĭdo & tenaci, ſi-
ne ratione eſt ſubſtantia: & homini liuido ad quid
4 aurum? ¶ Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte, alijs con
5 grĕgat, & in bonis illius alius luxuriabitur. ¶ Qui ſibi
nequam eſt, cui alij bonus erit? & non iucundabi-
6 tur in bonis ſuis. ¶ Qui ſibi inuĭdet, nihil eſt illo ne-
7 quius, & hæc redditio eſt malitiæ illius: ¶ & ſi benefe
cerit, ignoranter, & non volens facit: & in nouiſſimo
8 manifeſtat malitiam ſuam. ¶ Nequam eſt oculus liuĭ
di, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam
9 ſuam. ¶ | Inſatiabilis oculus cŭpidi in parte iniquita-
tis: non ſatiabitur donec conſūmat areſaciens animā
10 ſuam. ¶ Oculus malus ad mala: | & non ſatiabitur
pane indĭgens, & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.
11 ¶ Fili ſi habes benefac tecum, & Deo dignas oblatio-
12 nes offer. ¶ Memor eſto, quoniam mors non tardat,
& teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt ti
bi: teſtamentum enim huius mundi morte morie-
13 tur. ¶ | Ante mortem benefac amico tuo, & ſecun-
1 dum vires tuas exporrigens da pauperi. ¶ Non de-
C fraudĕris a die bono, & particula boni doni non te
15 prætereat. ¶ Nonne alijs relinques dolores & labores
16 tuos in diuiſione ſortis? ¶ Da & accipe, & iuſtifica
17 animam tuam. ¶ Ante obitum tuum operare iuſti-
tiam: quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.
18 ¶ | Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut foliū
19 fructificans in arbore virĭdi. ¶ | Alia generantur, &
alia deijciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis:
20 alia finitur, et alia naſcitur. ¶ Omne opus corrupti-
bile in fine deficiet: et qui illud operatur, ibit cum il-
21 lo. ¶ Et omne opus electum iuſtificabitur, & qui ope
22 ratur illud, honorabitur in illo. ¶ | Beatus vir qui in
D ſapientia morabitur: & qui in iuſtitia ſua meditabi-
tur: & in ſenſu cogitabit circunſpectionem Dei.
23 ¶ Qui excogitat uias illius in corde ſuo, et in abſcon
ditis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inueſti-
24 gator, et in vijs illius cōſiſtens: ¶ qui reſpĭcit per fene
25 ſtras illius, et in ianuis illius audiens: ¶ qui requieſcit
iuxta domum illius, et in parietibus illius figens pa-
lum ſtatuet caſŭlam ſuam ad manus illius, et requie-
26 ſcent in caſula illius bona per æuum: ¶ ſtatuet filios
ſuos ſub tegmine illius, et ſub ramis eius morabitur:
27 ¶ protegētur ſub tegmine illius a feruore, et in gloria
eius requieſcet.

Infr. 19. 6. 25. b. 21.

Pro. 27. 20.

Pro. 27. 20.

Supr. 4. a. 1. Tob. 4. b.

Luc. 14. c. 13.

Eſai. 40. b. 7. Iacob. 1. b. 10. 1 Petr. 1. d. 24.

Pſal. 1. a. 2.

CA-

CAPVT XV.

1 QVi timet Deum, faciet bona, & qui continens
A eſt iuſtitię, apprehendet illam. ¶ & obuiabit il-
2 li quaſi mater honorificata, & quaſi mu-
3 lier a virginitate ſuſcipiet illum. ¶ Cibabit illum pane
vitæ, & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris pota-
4 bit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur: ¶ &
continebit illum & non confundetur: & exaltabit il-
5 lū apud proximos ſuos. ¶ & in medio eccleſiæ aperiet
os eius, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ & intel-
6 lectus, & ſtola gloriæ veſtiet illum. ¶ Iucunditatem &
B exultationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine
7 æterno hæreditabit illum. ¶ Homines ſtulti non ap-
prehendent illam, & homines ſenſati obuiabunt illi:
homines ſtulti non videbunt eam: longe enim abeſt
8 a ſuperbia & dolo: ¶ viri mendaces non erunt illius
memores: & viri veraces inuenientur in illa, & ſuc-
9 ceſſum habebunt vſque ad inſpectionem Dei. ¶ Non
10 eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: ¶ quōniam a Deo ꝑfecta
eſt ſapientia: ſapientiæ enim Dei aſtabit laus, & in o-
11 re fideli abūdabit, & dominator dabit eam illi. ¶ Nō
12 dixeris: Per Deū abeſt: quę enim odit, ne feceris. ¶ Nō
C dicas: Ille me implanauit: Non enim neceſſarij ſunt ei
13 homines impij. ¶ Omne execramentum erroris odit
14 Dominus, & non erit amabile timentibus eū. ¶ | Deus
|Gen. 1. d 27. ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in ma
|Mat. 19. c. 17 15 nu conſilij ſui. ¶ Adiecit mandata & præcepta ſua:
16 | ¶ ſi volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, &
17 in perpetuum fidem placitam facere. ¶ Appoſuit ti-
bi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige
|Iere. 21. c. 8. 18 manum tuam. ¶ | Ante hominem vita, & mors
bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
19 ¶ quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia.
|Pſal. 33. c. 16. D videns omnes ſine intermiſſione. ¶ | Oculi Domini, ad
20 timentes eum, & ipſe agnoſcit omnem operam ho-
Heb. 4. d 13. 21 minis. ¶ Nemini mandauit impie agere, & nemini
dedit ſpacium peccandi, non enim concupiſcit mul-
titudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPVT XVI.

1 NE iucunderis in filijs impijs, ſi multiplicētur:
A nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor
2 Dei in illis: ¶ Non credas vitæ illorum, & ne
3 reſpexeris in labores eorum. ¶ Melior eſt enim vnus
4 timens Deum: quam mille filij impij. ¶ Et vtile
eſt mori, ſine filijs, quam relinquere filios impios.
5 ¶ Ab vno ſenſato inhabitabitur patria, tribus im-
6 piorum deſeretur. ¶ Multa talia vidit oculus meus,
7 & fortiora horum audiuit auris mea. ¶ | In ſynagoga
|Inf. 21. b 10. peccantium exardebit ignis: & in gente incredibili
Gene. 6 a. 4. 8 exardeſcet ira. ¶ Non exorauerunt pro peccatis ſuis
antiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confidentes ſuæ
9 virtuti: ¶ & non pepercit peregrinationi Loth, &
10 execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorū. ¶ Non mi-
Nu. 14 c. 20. 26 f. 51. B ſertus eſt illis gentem totam perdens, & extollentem
11 ſe in peccatis ſuis. ¶ Et ſicut ſexcenta millia pedi-
tum, qui congregati ſunt in duritia cordis ſui: & ſi
vnus fuiſſet ceruicatus, mirum ſi fuiſſet immunis.
12 ¶ miſericordia enim, & ira eſt cum illo. Potens ex-
13 oratio, & effundens iram ¶ ſecundum miſericordiam
ſuam: ſic correptio illius hominem ſecundum ope-
14 ra ſua iudicat: ¶ Non effugiet in rapina peccator,
& non retardabit ſufferentia miſericordiam facien-
15 tis. ¶ Omnis miſericordia faciet locum | vnicuique ſe- |Ro. 2. a. 6.
cundum meritum operum ſuorum, & ſecundum in-
16 tellectum peregrinationis ipſius. ¶ Non dicas, A Deo
17 abſcondar, & ex ſummo quis mei memorabitur? ¶ In
populo magno non agnoſcar; quæ eſt enim anima
18 mea in tam immenſa creatura? ¶ Ecce, cœlum, & cœ-
C li cœlorum, abyſſus, & vniuerſa terra, & quæ in eis
19 ſunt, in conſpectu illius commouebuntur. ¶ montes ſi-
mul & colles, & fundamenta terræ: cum conſpexerit
20 illa Deus, tremore concutientur. ¶ Et in omnibus his
21 inſenſatū eſt cor: & omne cor intelligitur ab illo: ¶ &
vias illius quis intelligit, et procellam quam nec ocu
22 lus videbit hominis? ¶ nam plurima illius opera ſunt
in abſconſis: ſed opera iuſtitię eius quis enunciabit?
aut quis ſuſtinebit? Longe enim eſt teſtamentum a
quibuſdam, et interrogatio hominum in conſumma
23 tione eſt. ¶ Qui minoratur corde cogitat inania: et vir
24 imprudens, et errans cogitat ſtulta. ¶ Audi me fili, et
diſce diſciplinam ſenſus, et in verbis meis attende in
25 corde tuo, ¶ et dicam in ęquitate diſciplinam, et ſcru-
tabor enarrare ſapientiam: et in verbis meis attende
D in corde tuo, et dico in ęquitate ſpiritus, virtutes quas
poſuit Deus in opera ſua ab initio, et in veritate enū-
26 cio ſcientiam eius. ¶ In iudicio Dei opera eius ab ini-
tio, et ab inſtitutione ipſorum diſtinxit partes illorū,
27 et initia eorum in gentibus ſuis. ¶ Ornauit in ęternum
opera illorum, nec eſurierunt, nec laborauerunt et nō
28 deſtiterunt ab operibus ſuis. ¶ Vnuſquiſque proximū
29 ſibi non anguſtiabit, vſque in æternum. ¶ Non ſis
30 incredibilis verbo illius. ¶ Poſt hæc Deus in terram
31 reſpexit, et impleuit illam bonis ſuis. ¶ Anima omnis
vitalis denunciabit ante faciem ipſius, et in ipſa ite-
rum reuerſio illorum.

CAPVT XVII.

1 DEus | creauit de terra hominem, et ſecundum |Gen. 1. d. 27. a.
A imaginem ſuam fecit illum. ¶ Et iterum cō- b. 7. 5. a. 1.
2 uertit illum in ipſam, et ſecundum ſe veſti- Sap. 2. d 23
3 uit illum virtute. ¶ Numerum dierum, et tempus de-
dit illi, et dedit illi poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper |1 Corin. 11. b 7.
4 terram. ¶ Poſuit timorem illius ſuper omnem car- Coloſ. 3. b 10.
nem, et dominatus eſt beſtiarum, et volatilium.
5 ¶ | Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi: conſilium et |Gen. 1. d. 22.
linguam, et oculos, et aures, et cor dedit illis excogi-
6 tandi: et diſciplina intellectus repleuit illos. ¶ Creauit
illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu impleuit cor illorum, et
7 mala, et bona oſtendit illis. ¶ Poſuit oculum ſuum ſu-
B per corda illorum oſtendere illis magnalia operum
8 ſuorum, ¶ vt nomen ſanctificationis collaudent: et glo
riari in mirabilibus illius, vt magnalia enarrent ope-
9 rum eius. ¶ Addidit illis diſciplinam, et legem vitæ hę
10 reditauit illos, ¶ Teſtamentum æternum conſtituit cū
11 illis, et iuſtitiam, et iudicia ſua oſtendit illis. ¶ Et ma-
gnalia honoris eius vidit oculos illorum, et honorem
vocis audierunt aures illorum, et dixit illis. Attendi-
12 te ab omni iniquo. ¶ Et mandauit illis vnicuique de
13 proximo ſuo. ¶ Viæ illorum coram ipſo ſunt ſemper:
14 non ſunt abſconſæ ab oculis ipſius. ¶ In vnamquam-
15 que gentem præpoſuit rectorem. ¶ et pars Dei Iſrael Rom. 13. a. 1.
16 facta eſt manifeſta. ¶ Et omnia opera illorum velut
C ſol in cōſpectu Dei: et oculi eius ſine intermiſſione in
17 ſpicientes in vijs eorum. ¶ Non ſunt abſconſa teſta-
menta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates
18 eorum in conſpectu Dei. ¶ | Eleemoſyna viri quaſi |Inf. 29 b 16.

Mat. 25. c.31. ſignaculum cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pu-
19 pillam conſeruabit: ¶ & poſtea reſurget, & retribuet
illis retributionem, vnicuique in caput ipſorum, &
20 conuertet in interiores partes terræ. ¶ Pœnitentibus au
tem dedit viam iuſtitiæ, & confirmauit deficientes ſu
21 ſtinére, & deſtinauit illis, ſortem veritatis. ¶ Conuérte
22 re ad Dominum, & relinque peccata tua: ¶ precare an
23 te faciem Domini, & minue offendicula. ¶ Reuertere
ad Dominum, & auértere ab iniuſtitia tua, & nimis
24 odito execrationem: ¶ & cognoſce iuſtitias, & iudicia
Dei, & ſta in ſorte propoſitionis, & orationis altiſſi-
Iſa. 38. d. 19. 25 mi Dei. ¶ In partes vade ſeculi ſancti, cum viuis, & dã
Pſalm. 6. a. 6. D tibus confeſſionem Deo. ¶ Non demoréris in errore
26 impiorum, ante mortem confitére. A mortuo quaſi ni
27 hil, perit confeſſio. ¶ Confitéberis viuens, viuus & ſa-
nus confitéberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in
28 miſerationibus illius. ¶ Quam magna miſericordia
Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe?
29 ¶ Nec enim omnia poſſunt eſſe in hominibus: quoniã
non eſt immortalis filius hominis, & in vanitate ma-
30 litiæ placuerunt. ¶ Quid lucidius ſole? & hic deficiet.
Aut quid nequius quam quod excogitauit caro, & ſan
31 guis? & hoc arguetur. ¶ Virtutem altitudinis cæli ipſe
conſpicit: & omnes homines terra, & cinis.

CAPVT XVIII.

Geneſ. 1. a. 1. 1 QVi viuit in æternũ, creauit omnia ſimul. Deus
A ſolus iuſtificabitur, & manet inuictus rex in æ-
2 ternum. ¶ Quis ſufficit enarrare opera il-
3 lius? ¶ Quis enim inueſtigabit magnalia eius? ¶ Vir-
4 tutem autem magnitudinis eius quis enunciabit? aut
5 quis adijciet enarrare miſericordiam eius? ¶ Non eſt
minúere, neque adijcere, nec eſt inuenire magnalia
6 Dei. ¶ Cum conſummauerit homo, tunc incipiet: &
7 cũ quiéuerit, aporiabitur: ¶ Quid eſt homo, & quæ eſt
gratia illius? & quid eſt bonum, aut quid nequam il-
Pſal 89. b. 10. 8 lius? ¶ Numerus dierum hominum, vt multum cen-
tum anni: quaſi gutta aquæ maris deputati ſunt: & ſi-
9 cut calculus arenæ, ſic exigui anni in die æui. ¶ Pro-
B pter hoc patiens eſt Deus in illis, & effundit ſuper eos
10 miſericordiam ſuam. ¶ Vidit præſumptionem cordis
eorum, quoniam mala eſt, & cognouit ſubuerſionem
11 illorum, quoniam nequam eſt. ¶ ideo adimpleuit pro
pitiationem ſuam in illis, & oſtendit eis viam æqui-
12 tatis. ¶ Miſeratio hominis circa proximum ſuum: mi-
13 ſericordia autem Dei ſuper omnem carnem. ¶ Qui mi
ſericordiam habet, docet, & erudit quaſi paſtor gre-
14 gem ſuum. ¶ Miſeretur excipientis doctrinam miſera-
15 tionis, & qui feſtinat in iudicijs eius. ¶ Fili, in bonis
non des querelam, & in omni dato non des triſtitiam
16 verbi mali. ¶ Nonne ardorem refrigerabit ros? ſic &
17 verbum melius quam datum. ¶ Nonne ecce verbum
ſuper datum bonum? ſed vtraque cum homine iuſti-
18 ficato. ¶ Stultus acriter improperabit, & datus indiſci
C plinati tabeſcere facit oculos. ¶ Ante iudicium para iu
1. Cor. 11. f. 28. 19 ſtitiam tibi: & antequam loquaris, diſce. ¶ Ante lan-
20 guorem adhibe medicinam, & ante iudicium inter-
roga teipſum, & in conſpectu Dei inuenies propitia-
21 tionem. ¶ Ante languorem humilia te, & in tempore
Luc. 18. a. 1. 1. Teſ. 5. d. 17. Sup. 7. b. 18. 22 infirmitatis oſtende conuerſationem tuam. ¶ Non im
pediaris orare ſemper, & ne verearis, vſque ad mor-
tem iuſtificari: quoniam merces Dei manet in æter-
23 num. ¶ Ante orationem præpara animam tuam, &
24 noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum. ¶ Memento
iræ in die conſummationis, & tempus retributionis
25 in conuerſatione faciei. ¶ Memento paupertatis in tẽ- Sup. 11. c. 27.
pore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die
26 diuitiarum. ¶ A mane vſque ad veſperam immutabi-
27 tur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. ¶ Ho-
mo ſapiens in omnibus metuet, & in diebus delicto-
D rum attendet ab inertia. ¶ Omnis aſtútus agnoſcit ſa-
28 pientiam, & inuenienti eam dabit confeſſionẽ. ¶ Sen-
29 ſati in verbis, & ipſi ſapienter egerunt, & intellexe-
runt veritatem, & iuſtitiam: & impluerunt prouer- Ro. 6. c. 13. 13. d. 14.
30 bia, & iudicia. ¶ Poſt concupiſcentias tuas non eas, &
31 a voluntate tua auértere. ¶ Si præſtes animæ tuæ con-
cupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis.
32 ¶ Ne oblectéris in turbis, nec in modicis: aſſidua enim
33 eſt commiſſio illorum. ¶ Ne fueris mediocris in con-
tẽtione ex fœnore, & eſt tibi nihil in ſacculo: eris enim
inuidus vitæ tuæ.

CAPVT XIX.

1 OPerarius ebrioſus nõ locupletabitur: & qui
A ſpernit modica, paulatim decidet. ¶ Vinum,
2 & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, &
3 arguent ſenſatos: ¶ & qui ſe iungit fornicarijs, erit ne-
quam, putredo, & vermes hæreditabunt illum, & ex-
tolletur in exemplum maius, & tolletur de numero
4 anima eius. ¶ Qui credit cito, leuis corde eſt, & mino- 3. Reg. 11. a. 1.
rabitur: & qui delinquit in animam ſuam, inſuper ha
5 bebitur. ¶ Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui
odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loqua-
6 citatem, extinguit malitiam. ¶ Qui peccat in animam
ſuam, pœnitebit. & qui iucundatur in malitia, deno-
7 tabitur. ¶ Ne íteres verbum nequam, & durum, & nõ
8 minoráberis. ¶ Amico & inimico noli narrare ſenſum
B tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare. ¶ audiet
9 enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum
10 odiet te, et ſic áderit tibi ſemper. ¶ Audiſti verbum ad
uerſus proximum tuum? commoriatur in te, fidens
11 quoniam non te dirumpet. ¶ A facie verbi párturit fa
12 tuus, tanquam gemitus partus infantis. ¶ Sagitta infi-
13 xa fœmori carnis: ſic verbum in corde ſtulti. ¶ Corri- Leu. 19. d. 17. Matt. 18. b. 15. Luc. 17. a. 3. Iac. 5. d. 20.
pe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non fe
14 ci: aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. ¶ Corripe pro-
ximum, ne forte non dixerit: & ſi dixerit, ne forte íte-
15 ret. ¶ Corripe amicum: ſæpe enim fit commiſſio. ¶ Et
16 non omni verbo credas. eſt qui labitur lingua, ſed nõ
C ex animo. ¶ Quis eſt enim qui nõ deliquerit in lingua
17 ſua? Corripe proximum antequam cõminéris. ¶ Et
18 da locum timori Altiſſimi: quia omnis ſapientia ti-
mor Dei, & in illa timére Deum, & in omni ſapien-
19 tia diſpoſitio legis. ¶ Et nõ eſt ſapientia nequitiæ diſci-
20 plina: et non eſt cogitatus peccatorum prudentia. ¶ eſt
nequitia, et in ipſa execratio: et eſt inſipiens, qui mi-
21 nuitur ſapientia. ¶ Melior eſt homo qui minuitur ſa-
pientia, et deficiens ſenſu in timore, quam qui abun-
22 dat ſenſu, et tranſgreditur legem Altiſſimi. ¶ Eſt ſoler-
D tia certa, et ipſa iniqua. Et eſt qui emittit verbum cer-
23 tum enarrans veritatem. ¶ Eſt qui nequiter humiliat
24 ſe, et interiora eius plena ſunt dolo. ¶ & eſt qui ſe ni-
mium ſubmittit a multa humilitate: & eſt qui incli-
nat faciem ſuam, & fingit ſe non vidére quod ignora
25 tum eſt. ¶ et ſi ab imbecillitate virium vetetur pecca-
26 re, ſi inuenerit tempus malefaciendi, malefaciet. ¶ Ex
viſu cognoſcitur vir, et ab occurſu faciei cognoſcitur
27 ſenſatus. ¶ Amictus corporis, et riſus dentium, et in-

28 greſſus hominis enuncıant de illo. ¶ Eſt correptio
mendax in ira contumelioſi: & eſt iudicium quod
non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt
prudens.

CAPVT XX.

1 QVam bonum eſt arguere, quam iraſci: & confi-
A tentem in oratione non prohibere? ¶ Concu-
2 piſcentia ſpadonis deuirginabit iuuencu-
3 lam: ¶ ſic qui facit per vim iudicium iniquum. ¶ Quã
4 bonum eſt correptum manifeſtare pœnitentiam? ſic
5 enim effugies voluntarium peccatum. ¶ Eſt tacens,
qui inuenitur ſapiẽs: & eſt odibilis, qui procax eſt ad
6 loquendum. ¶ Eſt tacens, non habens ſenſum loque-
7 læ: & eſt tacens, ſciens tempus aptum. ¶ | Homo ſa- [Eccl. 3. b. 7.]
piens tacebit vſque ad tempus: laſciuus autem & im [Inf 32 a. 6.]
8 prudens non ſeruabunt tempus. ¶ Qui multis vtitur
verbis, lædet animam ſuam: & qui poteſtatem ſibi ſu
9 mit iniuſte, odietur. ¶ Eſt proceſſio in malis viro indi
10 ſciplinato, & eſt inuentio in detrimentum: ¶ Eſt datũ
B quod non eſt vtile: & eſt datum, cuius retributio du-
11 plex. ¶ Eſt propter gloriam minoratio: & eſt qui ab
12 humilitate leuabit caput. ¶ Eſt qui multa redimat
13 modico precio, & reſtituens ea in ſeptuplum. ¶ Sapiẽs
in verbis ſeipſum amabilem facit: gratię autẽ fatuo-
14 rum effundentur. ¶ Datus inſipientis non erit vtilis
15 tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt. ¶ exigua da-
C bit, & multa improperabit: & apertio oris illius in-
16 flammatio eſt. ¶ Hodie fœneratur quis & cras expe-
17 tit, odibilis eſt homo huiuſmodi. ¶ Fatuo non erit
18 amicus, & non erit gratia bonis illius. ¶ Qui.n. edunt
panem illius falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti ir-
19 ridebunt eum? ¶ Neque enim quod habendum erat
directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat ha
20 bendũ. ¶ Lapſus falſæ linguę quaſi q̃ in pauimento ca
21 dens ſic caſus malorum feſtinanter veniet. ¶ Homo a-
charis quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorũ aſſi-
22 dua erit. ¶ Ex ore fatui reprobabitur parabola: non
23 enim dicit illam in tempore ſuo. ¶ Eſt qui vetatur pec
24 care præ inopia, & in requie ſua ſtimulabitur. ¶ Eſt
qui perdet animã ſuam præ confuſione, & ab impru
denti perſona perdet eam: perſonę autem acceptione
25 perdet ſe. ¶ Eſt qui præ confuſione promittit amico,
D & lucratus eſt eum inimicum gratis. ¶ Opprobrium
26 nequam in homine mendacium, & in ore indiſcipli-
27 natorum aſſidue erit. ¶ Potior fur quam aſſiduitas vi-
ri mendacis. perditionem autem ambo hæreditabũt.
28 ¶ Mores hominum mendacium ſine honore: & con-
29 fuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione. ¶ Sapiens
in verbis producet ſeipſum, & homo prudens place-
30 bit magnatis. ¶ | Qui operatur terram ſuam, inaltabit [Pro. 12. b. 11. & 28. c. 19.]
aceruum frugum: & qui operatur iuſtitiam, ipſe exal
tabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquita-
31 tem. ¶ | Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & [Exo. 23. b. 8. Deu. 16. d. 19. Infr. 41. c. 18.]
32 quaſi mutus in ore auertit correptiones eorum. ¶ Sa-
pientia abſconſa & theſaurus inuiſus: quæ vti-
33 litas in vtriſque? ¶ Melior eſt qui celat in-
ſipientiam ſuam, quam homo
qui abſcondit ſapien-
tiam ſuam.

CAPVT XXI.

1 FIlii, | peccaſti? non adijcias iterum: ſed & de pri- [Sup 5. b 5.]
A ſtinis deprecare vt tibi dimittantur. ¶ Quaſi a
2 facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad il
3 la, ſuſcipient te. ¶ Dentes leonis dentes eius, interficiẽ
4 tes animas hominum. ¶ Quaſi romphæa bis acuta
5 omnis iniquitas: plagæ illius non eſt ſanitas. ¶ Obiur-
gatio & iniuriæ annulabunt ſubſtantiam: & domus
quæ nimis locuples eſt, annulabitur ſuperbia: ſic ſub
6 ſtantia ſuperbi eradicabitur. ¶ Deprecatio pauperis
ex ore vſq; ad aures eius perueniet, & iudicium feſti
7 nato adueniet illi. ¶ Qui odit correptionem, veſtigiũ
eſt peccatoris: & qui timet Deum, conuertetur ad cor
8 ſuum. ¶ Notus a longe potens lingua audaci: & ſen-
B ſatus ſcit labi ſe ab ipſo. ¶ Qui ædificat domum ſuam
9 impendijs alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in
10 hyeme. ¶ | Stupa collecta ſynagoga peccantium, & cõ [Sup. 16. a. 7.]
11 ſummatio illorum flamma ignis. ¶ Via peccantium
complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & te
12 nebræ, & pœnæ. ¶ Qui cuſtodit iuſtitiam, continebit
13 ſenſum eius. ¶ Conſummatio timoris Dei, ſapientia
14 & ſenſus. ¶ Non erudietur, qui non eſt ſapiens in bo-
15 no. ¶ Eſt autem ſapientia quæ abundat in malo: & nõ
16 eſt ſenſus vbi eſt amaritudo. ¶ Scientia ſapientis tan-
quam inundatio abundabit, & conſilium illius ſicut
17 fons vitæ permanet. ¶ Cor fatui quaſi vas cõfractum,
18 & omnem ſapientiam non tenebit. ¶ Verbum ſapiẽs,
C quodcunque audierit ſcius laudabit & ad ſe adijciet:
audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet il
19 lud poſt dorſum ſuum. ¶ Narratio fatui quaſi ſarcina
20 in via. nam in labijs ſenſati inuenietur gratia. ¶ Os
prudentis quæritur in eccleſia: & verba illius cogita-
21 bunt in cordibus ſuis. ¶ Tanquam domus extermina-
ta, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenarra-
22 bilia verba. ¶ Compedes in pedibus, ſtulto doctrina,
& quaſi vincula manuum ſuper manum dextram.
23 ¶ Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autẽ ſapiens
24 vix tacite ridebit. ¶ Ornamentum aureum prudenti
D doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro. ¶ Pes
25 fatui facilis in domũ proximi: & homo peritus cõfun
26 detur a perſona potentis. ¶ Stultus a feneſtra reſpiciet
27 in domum: vir autem eruditus foris ſtabit. ¶ Stultitia
hominis auſcultare per oſtium: & prudens grauabi-
28 tur contumelia. ¶ Labia imprudentium ſtulta narra-
bunt: verba autem prudentium ſtatera ponderabun-
29 tur. ¶ In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapien
30 tium os illorum. ¶ Dum maledicit impius diabolum:
31 maledicit ipſe animam ſuam. ¶ Suſurro coinquina-
bit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum
eo manſerit, odioſus erit: tacitus & ſenſatus ho-
norabitur.

CAPVT XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes lo-
A quentur ſuper aſpernationem illius: ¶ De ſterco-
2 re boum lapidatus eſt piger, & omnis qui teti-
3 gerit eũ, excutiet manus. ¶ Conſuſio patris eſt de filio
4 indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet. ¶ Fi
lia prudens hæreditas viro ſuo. nã quæ confundit, in
5 contumeliã fit genitoris. ¶ Patrẽ et virum confundit
audax: et ab impijs non minorabitur: ab vtriſque
6 autem inhonorabitur. ¶ Muſica in luctu, importuna
narratio: flagella et doctrina in omni tempore ſa-

7 pientia. ¶ Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat
8 teſtam. ¶ Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui
9 excitat dormientem de graui ſomno. ¶ Cum dormiẽ
te loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam, & in fine
[Infr. 38. b. 16.] 10 narrationis dicit, Quis eſt hic? ¶ Supra mortuum plo
ra, defecit enim lux eius: & ſupra fatuum plora, defi-
11 cit enim ſenſus. ¶ Modicum plora ſupra mo[r]tuum,
12 quoniam requieuit. ¶ Nequiſſimi enim nequiſſima vi
[Gen. 50. b. 10.] 13 ta, ſuper mortem fatui. ¶ Luctus mortui ſeptẽ dies.
[Pro. 23. b. 9.] B fatui autẽ & impij, omnes dies vitę illorum. ¶ Cum
14 ſtulto ne multum loquaris: & cum inſenſato ne abie
15 ris. ¶ Serua te ab illo, vt non moleſtiam habeas, & nõ
16 coinquinaberis peccato illius. ¶ Deflecte ab illo, & in
uenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.
17 ¶ Super plumbum quid grauabitur? & quod illi a-
[Pro. 27. a. 3.] 18 liud nomen, quam fatuus? ¶ Arenam & ſalem, &
maſſam ferri facilius eſt ferre, quam hominem im-
19 prudentem, & fatuum & impium. ¶ Loramentum li-
C gneum colligatum in fundamento ædificij non diſſol
uetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij.
20 ¶ Cogitatus ſenſati in omni tempore metu non depra
21 uabitur. ¶ Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine im-
penſa poſita contra faciem venti non permanebunt:
22 ¶ ſic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra im-
23 petum timoris non reſiſtet. ¶ Sicut cor trepidum in
cogitatione fatui, omni tempore non metuet: ſic &
24 qui in præceptis Dei permanet ſemper. ¶ Pungẽs ocu
lum, deducit lachrymas: & qui pungit cor, profert
25 ſenſum. ¶ Mittens lapidem in volatilia, deijciet illa:
26 ſic & qui cõuiciatur amico, diſſoluit amicitiam. ¶ Ad
amicum etſi produxeris gladium, non deſpẽres: eſt e-
27 nim regreſſus ad amicum. ¶ Si aperueris os triſte, nõ
timeas: eſt enim concordatio: excepto conuitio, & im
D properio & ſuperbia & myſterij reuelatione, & pla-
28 ga doloſa: in his omnibus effugiet amicus. ¶ Fidem
poſſide cum amico in paupertate illius, vt & in bonis
29 illius læteris. ¶ In tempore tribulationis illius perma
ne illi fidelis, vt & in hæreditate illius cohæres ſis.
30 ¶ Ante ignem camini vapor & fumus ignis inaltatur:
ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, &
31 minæ. ¶ Amicum ſalutare non confundar, a facie il-
lius non me abſcondam: & ſi mala mihi euenerint
32 per illum, ſuſtinebo. ¶ Omnis qui audiet, cauebit ſe
[Pſ. 140. a. 1.] 33 ab eo. ¶ Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia
mea ſignaculum certum, vt non cadam ab ipſis, &
lingua mea perdet me.

CAPVT XXIII.

1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne
A derelinquas me in conſilio eorum: nec ſi-
2 nas me cadere in illis. ¶ Quis ſuperponit
in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam
ſapientiæ, vt ignorationibus eorum non parcant mi-
3 hi, & non appareant delicta eorum, ¶ & ne adincre-
ſcant ignorantiæ meæ, & multiplicẽtur delicta mea,
& peccata mea abundent, & incidam in conſpectu
aduerſariorum meorum, & gaudeat ſuper me inimi
4 cus meus? ¶ Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne de
5 relinquas me in cogitatu illorum. ¶ Extollẽtiam ocu
lorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium
6 auerte a me. ¶ Aufer a me ventris concupiſcentias,
& concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me,
7 & animæ irreuerenti & infrunitæ ne tradas me. ¶ Do
ctrinam oris audite filij: & qui cuſtodierit illam non
periet labijs, nec ſcãdalizabitur in operibus nequiſſi-
8 mis. ¶ In vanitate ſua apprehenditur peccator, & ſu-
9 perbus & maledicus ſcandalizabitur in illis. ¶ Iuratio [Exod. 20. b. 7.]
ni non aſſueſcat os tuum: multi enim caſus in illa. [Infr. 27. b. 15.]
10 ¶ Nominatio vero Dei non ſit aſſidua in ore tuo, &
B nominibus ſanctorum non admiſcearis: quoniam nõ [Matt. 5. c. 33.]
11 eris immunis ab eis. ¶ Sicut enim ſeruus interrogatus [Infr. 27. b. 15.]
aſſidue, a liuore non minuitur: ſic omnis iurans &
12 nominans, in toto a peccato non purgabitur. ¶ Vir
multum iurans implebitur iniquitate, & nõ diſcedet
13 a domo illius plaga. ¶ Et ſi fruſtrauerit, delictum il-
lius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulauerit, delinquit
14 dupliciter: ¶ & ſi in vacuum iurauerit, non iuſtificabi
15 tur: replebitur enim retributione domus illius. ¶ Eſt
& alia loquela contraria morti, non inueniatur in hæ
16 reditate Iacob. ¶ Etenim a miſericordibus omnia hęc
17 auferentur, & in delictis non volutabuntur. ¶ Indiſci-
plinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in il-
18 la verbum peccati. ¶ Memento patris & matris tuæ:
19 in medio enim magnatorum conſiſtis: ¶ ne forte obli-
uiſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate
tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes
20 non naſci, & diem natiuitatis tuæ maledicas. ¶ Ho- [2 Re. 16. b. 7.]
mo aſſuetus in verbis improperij, in omnibus diebus
21 ſuis non erudietur. ¶ Duo genera abundant in pecca
C tis, & tertium adducit iram, & perditionem. ¶ Anima
22 calida quaſi ignis ardens non extinguetur, donec ali-
23 quid glutiat: ¶ & homo nequam in ore carnis ſuæ nõ
24 deſinet, donec incendat ignem. ¶ Homini fornicario
omnis panis dulcis, non fatigabitur trãſgrediens vſ-
25 que ad finem. ¶ Omnis homo qui tranſgreditur lectũ
ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: Quis [Iſa. 29. c. 15.]
26 me videt? ¶ tenebræ circundant me, & parietes coo-
periunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor?
delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus.
27 ¶ Et non intelli[g]it, quoniam omnia videt oculus il-
lius, quoniam expellit a ſe timorem Dei huiuſmodi
hominis timor, & oculi hominum timentes illum:
28 ¶ & nõ cognouit quoniam oculi Domini multo plus
lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes
vias hominum, & profundum abyſſi, & hominũ cor
29 da intuentes in abſconditas partes. ¶ Domino enim
D Deo antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic &
30 poſt perfectum reſpicit omnia. ¶ Hic in plateis ciuita
tis vindicabitur, & quaſi pullus equinus purgabitur: [Leui. 20. b. 10.]
31 & vbi non ſperauit, apprehendetur. ¶ Et erit dedecus [Deu. 22. c. 22.]
omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domi-
32 ni. ¶ Sic & mulier omnis relinquens virum ſuum, &
33 ſtatuens hæreditatem ex alieno matrimonio. ¶ pri-
mo enim in lege Altiſſimi incredibilis fuit: & ſecũdo
in virum ſuum deliquit, tertio in adulterio fornicata
34 eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi. ¶ Hæc in eccleſiam
35 adducetur, & in filios eius reſpicietur. ¶ Non tradent
filij eius radices, & rami eius non dabunt fructum.
36 ¶ Derelinquet in maledictum memoriam eius, & de-
37 decus illius non delebitur. ¶ Et agnoſcent qui dereli-
cti ſunt, quoniam nihil melius eſt, quam timor Dei:
& nihil dulcius, quam reſpicere in mandatis Domi-
38 ni. ¶ Gloria magna eſt ſequi Domi-
num: longitudo enim die-
rum aſſumetur
ab eo.

C A P V T XXIIII.

1 SApientia laudabit animam ſuam, & in Deo ho-
A norabitur, & in medio populi ſui gloriabitur,
2 ♀ & in eccleſijs Altiſſimi aperiet os ſuum, & in
3 conſpectu virtutis illius gloriabitur, ♀ & in medio po-
puli ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admira-
4 bitur, ♀ & in multitudine electorum habebit laudem,
5 & inter benedictos benedicetur, dicens: ♀ Ego ex ore
Altiſſimi prodiui, primogenita ante omnem creatu-
6 ram. ♀ Ego feci in cœlis vt oriretur lumen indeficiens,
7 & ſicut nebula texi omnem terram. ♀ Ego in altiſſimis
8 habitaui, & thronus meus in columna nubis. ♀ Gy-
rum cœli circuiui ſola, & profundum abyſſi penetra-
9 ui, in fluctibus maris ambulaui, ♀ & in omni terra ſte-
10 ti. Et in omni populo, ♀ & in omni gente primatum
11 habui, ♀ & omnium excellentium & humilium cor-
da virtute calcaui: & in his omnibus requiem quæſi-
12 ui, & in hæreditatem Domini morabor. ♀ Tunc præ-
cepit & dicit mihi creator omnium: & qui creauit
13 me, requieuit in tabernaculo meo, ♀ & dixit mihi: In
Iacob inhabita, & in Iſrael hæreditare, in electis meis
14 mitte radices. ♀ Ab initio & ante ſecula creata ſum,
B & vſque ad futurum ſeculum non deſinam: & in ha-
15 bitatione ſancta coram ipſo miniſtraui. ♀ Et ſic in Sion
firmata ſum, & in ciuitate ſanctificata ſimiliter re-
16 quieui, & in Ieruſalem poteſtas mea. ♀ Et radicaui in
populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas
illius, & in plenitudine ſanctorum detentio mea.
17 ♀ Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano: & quaſi cy-
18 preſſus in monte Sion. ♀ quaſi palma exaltata ſum in
19 Cades, & quaſi plantatio roſæ in Iericho. ♀ Quaſi oli-
ua ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum
20 iuxta aquam in plateis. ♀ Sicut cinnamomum, & bal-
ſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha ele-
21 cta, dedi ſuauitatem odoris: ♀ & quaſi ſtorax & galba
nus, & vngula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus
vaporaui habitationem meam: & quaſi balſamum
22 non miſtum odor meus. ♀ Ego quaſi Terebinthus ex-
tendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.
23 ♀ Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris: &
24 flores mei fructus honoris & honeſtatis. ♀ Ego mater
C pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſan-
25 ctæ ſpei. ♀ in me gratia omnis viæ & veritatis, in
26 me omnis ſpes vitæ & virtutis. ♀ Tranſite ad me
omnes qui concupiſcitis me, & a generationibus
Pſal. 18. b 11. 27 meis implemini. ♀ | Spiritus enim meus ſuper mel
28 dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum. ♀ Me-
Ioan. 6. d 35. 29 moria mea in generationes ſeculorum. ♀ | Qui edunt
me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſi-
30 tient. ♀ Qui audit me, non confundetur: & qui
31 operantur in me, non peccabunt. ♀ Qui elucidant
32 me, vitam æternam habebunt. ♀ Hæc omnia liber
vitæ, & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis.
33 ♀ Legem mandauit Moyſes in præceptis iuſtitiarum,
& hæreditatem domui Iacob, & Iſrael promiſſiones.
34 ♀ Poſuit Dauid puero ſuo excitare regem ex ipſo
fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempi
| Gen. 2. b. 11. 35 ternum. ♀ | Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſi-
Ioſue 3. c. 15. 36 cut Tigris in diebus nouorum. ♀ | Qui adimplet quaſi
D Euphrates ſenſum: qui multiplicat quaſi Iordanis in
37 tempore meſſis. ♀ Qui mittit diſciplinam ſicut lucem,
38 & aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ. ♀ Qui per-
ficit primus ſcire ipſam, & infirmior non inueſtigabit
39 eam. ♀ A mari enim abundabit cogitatio eius, & con-
40 ſilium illius ab abyſſo magna. ♀ Ego ſapientia effudi
41 flumina. ♀ Ego quaſi trames aquę immenſæ de fluuio,
ego quaſi fluuius Diorix, & ſicut aquæductus exiui
42 de paradiſo. ♀ Dixi: Rigabo hortum meum plantatio
43 num, & inebriabo prati mei fructum. ♀ Et ecce factus
eſt mihi trames abundans, & fluuius meus appropin-
44 quauit ad mare. ♀ quoniam doctrinam quaſi anteluca
num illumino omnibus, & enarrabo illam vſque ad
45 longinquum. ♀ Penetrabo oēs inferiores partes terræ,
& inſpiciā omnes dormientes. & illuminabo omnes
46 ſperantes in Domino. ♀ Adhuc doctrinam quaſi pro
phetiam effundam, & relinquam illam quærentibus
ſapientiam, & non deſinam in progenies illorum, vſ-
47 que in ęuum ſanctum. ♀ ‖ Videte quoniam non ſoli | Infr 33. c. 18.
mihi laboraui, ſed omnibus exquirentibus verita-
tem.

C A P V T XXV.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt pro-
A bata coram Deo, & hominibus. ♀ Concordia fra
2 trum, & amor proximorum, & vir & mulier be
3 ne ſibi conſentientes. ♀ Tres ſpecies odiuit anima mea
4 et aggrauor valde animę illorum. ♀ Pauperem ſuper-
bum: diuitem mendacem; ſenem fatuum, et inſenſa-
5 tum. ♀ Quę in iuuentute tua non congregaſti, quomo
6 do in ſenectute tua inuenies? ♀ Quam ſpecioſum ca-
nitiei iudicium, et presbyteris cognoſcere cōſilium?
7 ♀ Quam ſpecioſa veteranis ſapientia, et glorioſis in-
8 tellectus, et conſilium? ♀ Corona ſenum, multa peri-
9 tia; et gloria illorum, timor Dei. ♀ Nouem inſuſpicabi
lia cordis magnificaui, et decimum dicam in lingua
10 hominibus. ♀ Homo qui iucundatur in filijs, vi-
B uens, et videns ſubuerſionem inimicorum ſuorum. ‖ Inf. 26. a 2.
11 ♀ Beatus qui habitat cum muliere ſenſata, ‖ et qui Sup. 14 a 1. 19 c 16.
lingua ſua non eſt lapſus, et qui non ſeruiuit indi-
12 gnis ſe. ♀ ‖ Beatus qui inuenit amicum verum, et qui Iacob 3. a. 2.
13 enarrat iuſtitiam auri audienti. ♀ Quam magnus, qui
inuenit ſapientiam, et ſcientiam? ſed non eſt ſuper
14 timentem Dominum. ♀ Timor Dei ſuper omnia ſe
15 ſuperpoſuit. ♀ Beatus homo, cui donatum eſt habe-
re timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?
16 ♀ Timor Dei initium dilectionis eius: fidei autem ini-
17 tium agglutinandum eſt ei: ♀ Omnis plaga triſti-
18 tia cordis eſt: et omnis malitia, nequitia mulieris,
C ♀ Et omnem plagam, et non plagam videbit cordis;
19 ♀ & omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:
20 ♀ & omnem obductum, & nō obductum odientium:
21 ♀ & omnem vindictam, & non vindictam inimico-
22 rum. ♀ Non eſt caput nequius ſuper caput colubri.
23 ♀ et non eſt ira ſuper iram mulieris. ‖ Commorari | Prouer. 21. c. 19.
leoni, & draconi placebit, quam habitare cum mu-
24 liere nequam. ♀ Nequitia mulieris immutat faciem
eius: et obcæcat vultum ſuum, tanquam vrſus: et
quaſi ſaccum oſtendit in medio proximorum eius.
25 ♀ Ingemuit vir eius, et audiens ſuſpirauit modicum.
26 ♀ Breuis omnis malitia ſuper malitiam mulieris: ſors
D peccatorum cadat ſuper illam. ♀ Sicut aſcenſus are-
27 noſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata ho-
28 mini quieto. ♀ Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, et
29 non concupiſcas mulierem in ſpecie. ♀ Mulieris ira,
30 et irreuerentia, et confuſio magna. ♀ Mulier ſi pri-
31 matum habeat, contraria eſt viro ſuo. ♀ Cor humi-
le, et facies triſtis, et plaga cordis, mulier nequam.

32 ¶ Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier quæ non
|Gene.3. a.6. 33 beatificat virum ſuum. ¶ |A muliere initium factum
34 eſt peccati, & per illam omnes morimur. ¶ Non des
aquę tuæ exitum, nec modicum: nec mulieri nequam
35 veniam prodeundi. ¶ Si non ambulauerit ad manum
36 tuam, confundet te in conſpectu inimicorum. ¶ A
carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPVT XXVI.

Sup.25. b.12 1 M|Vlieris bonæ beatus vir: numerus enim
A annorum illius duplex. ¶ Mulier fortis
2 oblectat virum ſuum, & annos vitæ illius
3 in pace implebit. ¶ Pars bona mulier bona, in par-
te timentium Deum, dabitur viro pro factis bo-
4 nis: ¶ diuitis autem, & pauperis cor bonum in omni
5 tempore vultus illorum hilaris. ¶ A tribus timuit cor
6 meum, & in quarto facies mea metuit. ¶ Delaturam
7 ciuitatis, & collectionem populi, ¶ calumniam men-
8 dacem ſuper mortem omnia grauia. ¶ Dolor cordis &
9 luctus, mulier zelotypa. ¶ In muliere zelotypa flagel-
10 lum linguæ omnibus communicans. ¶ Sicut boum
iugum quod mouetur, ita & mulier nequam: qui te-
11 net illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem. ¶ Mulier
B ebrioſa ira magna: & contumelia, & turpitudo illius
12 non tegetur. ¶ Fornicatio mulieris in extollentia ocu-
Inf.42.b 11. 13 lorum & in palpebris illius agnoſcetur. ¶| In filia non
auertente ſe, firma cuſtodiam: ne inuenta occaſione
14 vtatur ſe. ¶ Ab omni irreuerentia oculorum eius ca-
15 ue, & ne mireris ſi te neglexerit. ¶ ſicut viator ſitiens
ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bi-
bet, & contra omnem palum ſedebit, & contra om-
16 nem ſagittã aperiet pharetram, donec deficiat. ¶ Gra-
C tia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa il-
17 lius impinguabit. ¶ Diſciplina illius datum Dei eſt.
18 ¶ Mulier ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ
19 animæ. ¶ Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta, & pu-
20 dorata. ¶ Omnis autem ponderatio non eſt digna con-
21 tinentis animę. ¶ Sicut ſol oriens mundo in Altiſſimis
Dei, ſic mulieris bonę ſpecies in ornamentum domus
22 eius. ¶ Lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſan-
23 ctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem. ¶ Co-
D lumnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi
24 ſuper plantas ſtabilis mulieris. ¶ Fundamenta æter-
na ſupra petram ſolidam, & mandata Dei in corde
25 mulieris ſanctæ. ¶ In duobus contriſtatum eſt cor
26 meum, & in tertio iracundia mihi aduenit. ¶ Vir bel-
lator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus contem-
27 ptus: ¶ & qui tranſgreditur a iuſtitia ad peccatum,
28 Deus parauit eum ad rbomphæam. ¶ Duæ ſpecies
difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt: difficile
exuitur negociãs a negligentia, & non iuſtificabitur
caupo a peccatis labiorum.

CAPVT XXVII.

1 P|Ropter inopiam multi deliquerunt: & qui
1. Tim.6 b.9. A quærit locupletari, auertit oculum ſuum. ¶ Si-
2 cut in medio compaginis lapidum palus figi-
tur: ſic & inter medium venditionis & emptionis an-
3 guſtiabitur peccatum. ¶ Conteretur cum delinquen-
4 te delictum. ¶ Si non in timore Domini tenueris te in-
5 ſtanter, cito ſubuertetur domus tua. ¶ Sicut in
percuſſura cribri remanebit puluis: ſic aporia homi-
6 nis in cogitatu illius. ¶ | Vaſa figuli probat fornax,
Prou.17. c.11 7 & homines iuſtos tentatio tribulationis. ¶ Sicut ru-
ſticatio de ligno oſtendit fructum illius: ſic verbum Matt.7 b 15.
8 ex cogitatu cordis hominis. ¶ Ante ſermonem non
9 laudes virum: hæc enim tentatio eſt hominum. ¶ Si
ſequaris iuſtitiam apprehendes illam: & indues quaſi
poderem honoris, & inhabitabis cum ea: & prote-
get te in ſempiternum, & in die agnitionis inuenies
10 firmamentum. ¶| Volatilia ad ſibi ſimilia conueniunt: Sup.13 c 19.
B & veritas ad eos qui operãtur illam reuertetur. ¶ Leo
11 venationi inſidiatur ſemper, ſic peccata operantibus
12 iniquitates. ¶ Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut
13 ſol: nam ſtultus ſicut luna mutatur. ¶ In medio inſen-
ſatorum ſerua verbum tempori: in medio autem
14 cogitantium aſſiduus eſto. ¶ | Narratio peccantium |Sup.23. b 11
15 odioſa, & riſus illorum in delicijs peccati. ¶ Loquela
multum iurans, horripilationem capiti ſtatuet, & ir-
16 reuerentia ipſius obturatio aurium. ¶ Effuſio ſangui-
nis in rixa ſuperborum, & maledictio illorum audi-
C tus grauis. ¶ Qui denudat arcana amici, fidem perdit, Sup. 19. b 10.11.d 17.
17 & non inueniet amicum ad animum ſuum. ¶ Dilige
18 proximum, & coniungere fide cum illo. ¶ Quod ſi de-
19 nudaueris abſconſa illius, non perſequeris poſt eum.
20 ¶ Sicut enim homo qui perdit amicum ſuum: ſic &
21 qui perdit amicitiam proximi ſui. ¶ Et ſicut qui di-
mittit auem de manu ſua: ſic dereliquiſti proximum
22 tuum, & non eum capies. ¶ non illum ſequaris, quo-
niam longe abeſt, effugit enim, quaſi caprea de la-
23 queo, quoniam vulnerata eſt anima eius. ¶ vltra eum
non poteris colligare, & maledicti eſt concordatio.
24 ¶ denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt ani-
25 mæ infœlicis. ¶ | Annuens oculo, fabricat iniqua, & |Prouer. 10.b.10.
26 nemo eum abijciet: ¶ in conſpectu oculorum tuorum
conculcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admi-
D rabitur. Nouiſſime autem peruertet os ſuum, & in
27 verbis tuis dabit ſcandalum. ¶ Multa audiui, & non
28 coæquaui ei, & Dominus odiet illum. ¶ Qui in altum
mittit lapidem, ſuper caput eius cadet: & plaga dolo
29 ſa doloſi diuidet vulnera. ¶| Et qui foueam fodit, inci- |Prou.26 d 27. Eccle.10 b.8.
det in eam: et qui ſtatuit lapidem proximo, offendet
30 in eo: et qui laqueum alij ponit, peribit in illo. ¶ Fa-
cienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuolue-
31 tur, et non agnoſcet vnde adueniat illi. ¶ Illuſio, et im
properium ſuperborum, et vindicta ſicut leo inſidia
32 bitur illi. ¶ Laqueo peribunt qui oblectantur caſu iu-
ſtorum: dolor autem conſumet illos antequam mo-
33 riantur. ¶ Ira et furor vtraque execrabilia ſunt, et vir
peccator continens erit illorum.

CAPVT XXVIII.

1 Q|Vi vindicari vult, a Domino inueniet vindi-
A ctam, & peccata illius ſeruans ſeruabit. ¶ Re- |Deuter. 32. c.35. Mat.6.b. 14. Mar.11.c 25. |Ro.12.d 19.
2 linque proximo tuo nocenti te: & tũc de-
3 precanti tibi peccata ſoluentur. ¶| Homo homini reſer
4 uat iram: & a Deo quęrit medelam? ¶ In hominem ſi-
milem ſibi non habet miſericordiam: & de peccatis
5 ſuis deprecatur? ¶ Ipſe cum caro ſit, reſeruat iram: et
propitiationem petit a Deo? quis exorabit pro deli-
6 ctis illius? ¶ Memento nouiſſimorum, et deſine inimi-
7 cari. ¶ Tabitudo enim et mors imminent in mandatis
8 eius. ¶ Memorare timorem Dei, et non iraſcaris proxi
9 mo. ¶ Memorare teſtamentum Altiſſimi, et deſpice i-
B gnorantiam proximi. ¶ abſtine te a lite, et minues pec
10 cata. ¶ homo enim iracundus incẽdit litem, et vir pec-
11 cator turbabit amicos, et in medio pacem habẽtium

Prou. 16. d. 21.
12 immittet inimicitiam.¶ Secundum enim ligna ſyluę,
ſic ignis exardeſcit: & ſecundum virtutem hominis,
ſic iracundia illius erit, & ſecundum ſubſtantiam
13 ſuam exaltabit iram ſuam.¶ Certamen feſtinatum in
cēdit ignē: & lis feſtinās effundit ſanguinē, & lingua
14 teſtificās adducit mortem.¶ Si ſufflaueris, quaſi ignis
exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: v-
15 traque ex ore proficiſcuntur. ¶ Suſurro, & bilinguis
C maledictus: multos enim turbauit pacem habentes.
16 ¶ Lingua tertia multos commouit, & diſperſit illos de
17 gente in gentem, ¶ ciuitates muratas diuitum deſtru-
18 xit, & domos magnatorum effodit. ¶ Virtutes popu-
19 lorum concidit, & gentes fortes diſſoluit.¶ Lingua ter
tia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus
20 ſuis.¶ qui reſpicit illam non habebit requiem, nec ha-
21 bebit amicum in quo requieſcat.¶ Flagelli plaga liuo
22 rem facit: plaga autem linguæ comminuet oſſa.¶ Mul
ti ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui inte-
23 rierunt per linguam ſuam, ¶ Beatus qui tectus eſt a lin
gua nequam, qui in iracundiam illius non tranſiuit,
& qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius
24 non eſt ligatus: ¶ iugum enim illius, iugum ferreum
25 eſt: & vinculum illius, vinculū ęreū eſt. ¶ mors illius,
mors nequiſſima: & vtilis potius infernus, quam illa.
26 ¶ Perſeuerantia illius non permanebit, ſed obtine-
D bit vias iniuſtorum: & in flamma ſua non comburet
27 iuſtos.¶ Qui relinquunt Deum, incident in illam, &
exardebit in illis, & non extinguetur, & immitte-
tur in illos, quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos.
28 ¶ Sepi aures tuas ſpinis, linguam nequam noli audi-
29 re: & ori tuo facito oſtia, & ſeras. ¶ Aurum tuum
& argentum tuum conſla, & verbis tuis facito ſtate-
30 ram, & frenos ori tuo rectos: ¶ & attende ne forte
labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum
inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mor-
tem.

C A P V T XXIX.

1 QVi facit miſericordiam, fœneratur proximo
A ſuo: & qui præualet manu, mandata ſeruat.
2 ¶ Fœnerare proximo tuo in tempore ne-
ceſſitatis illius, & iterum redde proximo in tempore
3 ſuo.¶ Confirma verbum, & fideliter age cum illo: &
in omni tempore inuenies, quod tibi neceſſarium eſt.
4 ¶ Multi quaſi inuentionem æſtimauerunt fœnus, &
5 præſtiterunt moleſtiam his qui ſe adiuuerunt.¶ Do-
nec accipiant, oſculantur manus dantis, & in pro-
6 miſſionibus humiliant vocem ſuam.¶ Et in tempore
redditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tæ-
7 dij, & murmurationum, & tempus cauſabitur.¶ Si au
tem potuerit reddere, aduerſabitur, ſolidi vix reddet
dimidium, & computabit illud quaſi inuentionem.
8 ¶ ſin autem, fraudabit illum pecunia ſua, & poſſidebit
B illum inimicum gratis.¶ & conuitia, & maledicta red
9 det illi, & pro honore, & beneficio reddet illi contu-
10 meliam. ¶ Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati
11 ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.¶ Veruntamen ſu-
per humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna
12 non trahas illum.¶ Propter mandatum aſſume paupe
rem: & propter inopiam eius, ne dimittas eum va-
13 cuum.¶ Perde pecuniam propter fratrem, & amicum
tuum: & non abſcondas illam ſub lapide in perditio-

14 nem.¶ Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſſimi,
15 & proderit tibi magis, quam aurum.¶ Conclude elee Tob. 4. b. 10.
moſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit
16 ab omni malo.¶ Super ſcutum potentis, & ſuper lan-
17 ceam, aduerſus inimicum tuum pugnabit. ¶ Vir bo-
nus fidem facit proximo ſuo: & qui perdiderit confu
C ſionem, derelinquet ſibi. ¶ Gratiam fideiuſſoris, ne
18 obliuiſcaris: dedit enim pro te animam ſuam.¶ Repro
19 miſſorem fugit peccator, & immundus.¶ Bona repro-
20 miſſoris ſibi adſcribit peccator: & ingratus ſenſu dere
21 linquet liberantem ſe. ¶ Vir repromittit de proximo
ſuo, & cum perdiderit reuerentiam, derelinquetur ab
22 eo.¶ Repromiſſio nequiſſima multos perdidit diligen
23 tes, & commouit illos quaſi fluctus maris.¶ Viros po-
tentes gyrans migrare fecit, & vagati ſunt in genti-
24 bus alienis.¶ Peccator tranſgrediens mandatum Do-
mini, incidet in promiſſionem nequam: & qui cona-
25 tur multa agere, incidet in iudiciū.¶ Recupera proxi-
mum ſecundum virtutem tuam, & attende tibi ne in Infr. 39. c. 31.
26 cidas.¶ Initium vitæ hominis, aqua & panis, & veſti
D mentum, & domus protegens turpitudinem.¶ Melior
27 eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quam epulę
28 ſplendide in peregre ſine domicilio. ¶ Minimum pro
magno placeat tibi, & improperium peregrinationis
29 non audies. ¶ Vita nequam hoſpitandi de domo in
domum: & vbi hoſpitabitur, non fiducialiter aget,
30 nec aperiet os.¶ Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit in-
31 gratos, & ad hæc amara audiet.¶ Tranſi hoſpes, & or-
32 na menſam, & quæ in manu habes, ciba cęteros.¶ Exi
a facie honoris amicorum meorum: neceſſitudine do
33 mus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater.¶ Grauia hæc
homini habenti ſenſum: Correptio domus, & impro-
perium fœneratoris.

C A P V T XXX.

1 QVi diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt Prou. 13 d. 24. 23. b 13.
A lætetur in nouiſſimo ſuo, & non palpet proxi-
2 morum oſtia. ¶ Qui docet filium ſuum,
laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo
3 gloriabitur.¶ Qui docet filium ſuum, in zelum mittit
inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Deut. 6. b 7
4 ¶ Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus: ſi-
5 milem enim reliquit ſibi poſt ſe. ¶ In vita ſua vidit, &
lętatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec
6 confuſus eſt coram inimicis. ¶ reliquit enim defenſo-
rem domus contra inimicos, & amicis reddentem
7 gratiam.¶ Pro animabus filiorum colligabit vulnera
ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera e-
8 ius.¶ equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus
9 euadet præceps.¶ Lacta filium, & pauentem te faciet:
10 Lude cum eo, & contriſtabit te.¶ Non corrideas illi: ne
B doleas, & in nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui.
11 ¶ Non des illi poteſtatem in iuuentute, & ne deſpicias
12 cogitatus illius.¶ Curua ceruicem eius in iuuentute, Supr. 7. c. 25.
& tunde latera eius dum infans eſt: ne forte indu-
ret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
13 ¶ Doce filium tuum, & operare in illo, ne in tur-
14 pitudinem illius offendas. ¶ Melior eſt pauper ſa-
nus, & fortis viribus, quam diues imbecillis, &
15 flagellatus malitia: ¶ Salus animæ in ſanctitate iuſti-
C tiæ, & melior eſt omni auro, & argento: & corpus va
16 lidum, quam cenſus immenſus.¶ Non eſt cenſus ſuper
cenſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentum

17 ſuper cordis gaudium.♀ Melior eſt mors,quam vita
amara:& requies ęterna, quam languor perſeuerans.
18 ♀Bona abſcondita in ore clauſo,quaſi appoſitiones e-
19 pularum circumpoſitæ ſepulchro.♀Quid proderit li-
batio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit.
20 ♀ ſic qui effugatur a Domino, portans mercedes ini-
21 quitatis.♀ Videns oculis,& ingemiſcens, ſicut ſpado
22 complectens virginem,& ſuſpirans.♀Triſtitiam non
D des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſi-
23 lio tuo.♀ Iucunditas cordis, hæc eſt vita hominis, &
theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio viri
24 eſt longæuitas.♀Miſerere animæ tuæ placens Deo,&
contine, congrega cor tuum in ſanctitate eius: & tri-
25 ſtitiam longe repelle a te.♀Multos enim occidit triſti-
26 tia,& non eſt vtilitas in illa.♀ Zelus & iracundia mi-
nuunt dies:& ante tempus ſenectam adducet cogita-
27 tus.♀Splendidum cor,& bonum in epulis eſt·epulę e-
nim illius diligenter fiunt.

CAPVT XXXI.

1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogi-
A tatus illius aufert ſomnum. ♀ Cogitatus
2 præſcientiæ auertit ſenſum : & infirmitas
3 grauis ſobriam facit animã.♀ Laborauit diues in cõ-
gregatione ſubſtantiæ,& in requie ſua replebitur bo
4 nis ſuis.♀Laborauit pauper in diminutione victus, &
5 in fine inops fit.♀ Qui aurum diligit,non iuſtificabi-
tur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex
6 ea.♀Multi dati ſunt in auri caſus,& facta eſt in ſpecie
7 ipſius perditio illorum. ♀ Lignum offenſionis eſt au-
rum ſacrificantium:væ illis qui ſectantur illud,& om
8 nis imprudens deperiet in illo.♀Beatus diues,qui in-
uentus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abijt,
9 nec ſperauit in pecunia,& theſauris.♀Quis eſt hic, &
laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.
10 ♀Qui probatus eſt in illo,& perfectus eſt, erit illi glo-
ria æterna:qui potuit tranſgredi,& non eſt tranſgreſ
11 ſus:facere mala,& non fecit.♀ Ideo ſtabilita ſunt bo-
na illius in Domino,& eleemoſynas illius enarrabit
12 omnis Eccleſia ſanctorum.♀Supra menſam magnam
B ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior.
13 ♀Non dicas,ſic multa ſunt quæ ſuper illam ſunt.♀Me
14 mento quoniam malus eſt oculus nequam.♀Nequius
15 oculo quid creatũ eſt?ideo ab omni facie ſua lachry-
16 mabitur, cum viderit. ♀ Ne extendas manum tuam
17 prior,& inuidia contaminatus erubeſcas.♀ Ne com-
18 primaris in conuiuio.♀Intellige quæ ſunt proximi tui
19 ex teipſo.♀Vtere quaſi homo frugi his quæ tibi appo
nuntur, ne cum manducas multum, odio habearis.
20 ♀ Ceſſa prior,cauſa diſciplinæ:& noli nimius eſſe, ne
21 forte offendas.♀Et ſi in medio multorum ſediſti, prior
illis ne extendas manum tuam,nec prior poſcas bibe
22 re.♀ Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exi-
C guum,& in dormiendo non laborabis ab illo, & non
23 ſenties dolorem.♀Vigilia,cholera,& tortura viro in-
24 frunito:♀ ſomnus ſanitatis in homine parco:dormiet
vſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.
25 ♀Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge e me-
dio, euome: & refrigerabit te, & non adduces cor-
26 pori tuo infirmitatẽ.♀ Audi me fili,& ne ſpernas me:
27 & in nouiſſimo inuenies verba mea.♀ In omnibus o-
peribus tuis eſto velox,& omnis infirmitas nõ occur
28 ret tibi:♀ Splendidum in panibus benedicent labia
29 multorum,& teſtimoniũ veritatis illius fidele.♀ Ne-
quiſſimo in pane murmurabit ciuitas,& teſtimonium
30 nequitiæ illius verum eſt. ♀ Diligentes in vino noli
D prouocare:multos enim exterminauit vinum.♀Ignis
31 probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum
32 arguet in ebrietate potatũ.♀Aequa vita hominibus,
vinum in ſobrietate:ſi bibas illud moderate, eris ſo-
33 brius.♀Quę uita eſt qui minuitur uino?♀Quid defrau
34 dat vitam?Mors.♀Vinum in iucunditatem creatum 1 Pſalm. 101. b. 15.
35 eſt,& non in ebrietatem ab initio.♀Exultatio animæ,
36 & cordis vinum moderate potatum.♀Sanitas eſt ani- 1 Pro.31. a.4.
37 mæ,& corpori ſobrius potus,♀Vinum multum pota-
38 tum,irritationẽ,& iram,& ruinas multas facit. ♀ A-
39 maritudo animæ vinum multum potatum.♀Ebrieta
40 tis animoſitas,imprudentis offenſio,minorans virtu-
41 tem,& faciens vulnera.♀In conuiuio vini non arguas
proximum: & non deſpicias eum in iucunditate il-
42 lius:♀ verba improperij non dicas illi,& non premas
illum in repetendo.

CAPVT XXXII.

1 REctorem te poſuerunt?noli extolli.eſto in il
A lis quaſi vnus ex ipſis.♀Curam illorum ha-
2 be,& ſic conſide,& omni cura tua explicita
3 recumbe: ♀ vt læteris propter illos,& ornamentum
gratiæ accipias coronam,& dignationem conſequa-
4 ris corrogationis.♀ Loquere maior natu,decet enim
5 te.♀primum verbum diligenti ſcientiam, & non im-
6 pedias muſicam.♀ Vbi auditus non eſt, non effun- Eccle. 3. b 7.
das ſermonem,& importune noli extolli in ſapientia
7 tua. ♀ Gemmula carbunculi in ornamento auri, Sup. 20. a.7.
8 & comparatio muſicorum in conuiuio vini. ♀ Sicut
B in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi: ſic nume-
9 rus muſicorum in iucundo & moderato vino.♀Audi
tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia.
10 ♀ Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.♀ Si bis inter-
11 rogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.♀ In
12 multis eſto quaſi inſcius,et audi tacens ſimul et quæ- Iob 32. a.6.
13 rens.♀In medio magnatorum non præſumas, et vbi
14 ſunt ſenes,non multum loquaris. ♀ Ante grandinem
præibit coruſcatio:et ante verecundiam,præibit gra-
15 tia,et pro reuerentia accedet tibi bona gratia.♀Et ho-
C ra ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in
16 domum tuam, et illic auocare,et illic lude, ♀ et age
conceptiones tuas, et non in delictis et verbo ſuper-
17 bo.♀Et ſuper his omnibus benedicito Dominum qui
fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.
18 ♀ Qui timet Dominum, excipiet doctrinam eius: et
qui vigilauerint ad illum, inuenient benedictionem.
19 ♀Qui quærit legem,replebitur ab ea: et qui inſidioſe
20 agit,ſcandalizabitur in ea.♀ Qui timent Dominum,
inuenient iudicium iuſtum, et iuſtitias quaſi lumen
21 accendent.♀Peccator homo vitabit correptionem, et
ſecundum voluntatem ſuam inueniet comparatio-
22 nem.♀Vir conſilij non diſperdet intelligentiam,alie-
D nus et ſuperbus non pertimeſcet timorem.♀etiã poſt-
23 quam fecit cum eo ſine conſilio, et ſuis inſectatio-
24 nibus arguetur.♀ Fili, ſine conſilio nihil facias, et
25 poſt factum non pœnitebis.♀In via ruinæ non eas, et
non offendes in lapides;nec credas te viæ laborioſæ,
26 ne ponas animæ tuę ſcandalum.♀Et a filijs tuis caue,
27 et a domeſticis tuis attende.♀In omni opere tuo cre-
de ex fide animæ tuæ.hoc eſt enim conſeruatio man-
28 datorum.♀Qui credit Deo,attendit mandatis: et qui
confidit in illo, non minorabitur.

CAPVT XXXIII.

1 TImenti Dominum non occurrent mala, ſed
A in tentatione Deus illum conſeruabit, & li-
2 berabit a malis. ¶ Sapiens non odit manda-
ta & iuſtitias, & non illidetur quaſi in procella nauis.
3 ¶ Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.
4 ¶ Qui interrogationem manifeſtat, parabit verbum,
& ſic deprecatus exaudietur, & conſeruabit diſcipli-
Sup.21. b.17. 5 nam, & tunc reſpondebit. ¶ Pręcordia fatui quaſi rota
6 carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. ¶ Equus
emiſſarius, ſic & amicus ſubſanator, ſub omni ſupra-
7 ſedente hinnit. ¶ Quare dies diem ſuperat, & iterum
8 lux lucem, & annus annum a Sole? ¶ A Domini ſcien
tia ſeparati ſunt facto Sole, & præceptum cuſtodiẽte.
9 ¶ Et immutauit tempora, & dies feſtos ipſorum, & in
10 illis dies feſtos celebrauerunt ad horã. ¶ Ex ipſis exal-
tauit, & magnificauit Deus, & ex ipſis poſuit in nu-
Geneſ.2 a 7. B merum dierum, & oẽs hoĩes de ſolo, & ex terra vnde
11 creatus eſt Adam. ¶ In multitudine diſciplinæ Domi-
12 nus ſeparauit eos, & immutauit vias eorum. ¶ Ex ipſis
benedixit, & exaltauit: & ex ipſis ſanctificauit, & ad
ſe applicauit: & ex ipſis maledixit, & humiliauit, &
Rom.9. e.21. 13 conuertit illos a ſeparatione ipſorum. ¶ Quaſi lutum
figuli in manu ipſius, plaſmare illud & diſponere.
14 ¶ Omnes vię eius ſecundum diſpoſitionem eius: ſic ho
mo in manu illius qui ſe fecit, & reddet illi ſecũdum
15 iudicium ſuum. ¶ Contra malum bonum eſt, & con-
tra mortem vita: ſic & cõtra virum iuſtum peccator.
Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo & duo,
16 & vnum contra vnum. ¶ Et ego nouiſſimus euigila-
ui, & quaſi qui colligit acinos poſt vindemiatores.
17 ¶ In benedictione Dei, & ipſe ſperaui: & quaſi qui
Sup.24. d.47. C vindemiat, repleui torcular. ¶ Reſpicite quoniam
18 non mihi ſoli laboraui, ſed omnibus exquirentibus
19 diſciplinam. ¶ Audite me magnates, & omnes popu-
20 li, & rectores Eccleſiæ auribus percipite. ¶ Filio, &
mulieri, fratri & amico non des poteſtatem ſuper
te in vita tua: & non dederis alij poſſeſſionem tuam:
21 ne forte pœniteat te, & depreceris pro illis. ¶ Dum
adhuc ſuperes, & aſpiras, non immutabit te omnis
22 caro. ¶ Melius eſt enim vt filij tui te rogent, quam te
23 reſpicere in manus filiorum tuorum. ¶ In omnibus
24 operibus tuis præcellens eſto. ¶ Ne dederis maculam
in gloria tua. In die conſummationis dierum vi-
D tę tuę, & in tempore exitus tui diſtribue hæreditatem
25 tuam. ¶ Cibaria, & virga, & onus aſino: panis & diſci-
26 plina, & opus ſeruo. ¶ Operatur in diſciplina, & quæ-
rit requieſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
27 ¶ Iugum, & lorum curuant collum durum, & ſeruum
28 inclinant operationes aſſiduæ. ¶ Seruo maleuolo tor-
tura, & compedes, mitte illum in operationem, ne va
29 cet: ¶ multam enim malitiã docuit ocioſitas. ¶ In ope-
30 ra conſtitue eum: ſic enim condecet illum. Quod ſi nõ
obaudierit, curua illum compedibus, & non amplifi-
ces ſuper omnem carnem. Verum ſine iudicio nihil
Sup.7. 25. 31 facias graue. ¶ Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi
anima tua: quaſi fratrem ſic eum tracta: quoniam
32 in ſanguine animæ comparaſti illum. ¶ Si læ-
ſeris eum iniuſte, in fugam conuertetur:
33 ¶ & ſi extollens diſceſſerit: quem
quæras, & in qua via quæ-
ras illum, ne-
ſcis.

CAPVT XXXIIII.

1 VAna ſpes, & mendacium viro inſeniato: &
A ſomnia extollunt imprudentes. ¶ Quaſi qui
2 apprehendit vmbram, & perſequitur ven-
3 tum: ſic & qui attendit ad viſa mendacia. ¶ hoc ſecun
dum hoc viſio ſomniorum. Ante faciem hominis ſi-
4 militudo hominis. ¶ Ab immundo quid mundabitur,
5 & a mendace quid verum dicetur? ¶ Diuinatio erro-
ris, & auguria, mendacia, & ſomnia maleſacientium,
6 vanitas eſt. ¶ Et ſicut parturiẽtis, cor tuum phantaſias
patitur, niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne de-
7 deris in illis cor tuum: ¶ multos enim errare fecerunt
8 ſomnia, & exciderũt ſperantes in illis. ¶ Sine menda-
cio conſummabitur verbum legis, & ſapientia in ore
9 fidelis complanabitur. ¶ Qui non eſt tentatus, q̃d ſcit?
B Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa
10 didicit, enarrabit intellectum. ¶ Qui non eſt expertus,
pauca recognoſcit: qui autẽ in multis factus eſt, mul-
11 tiplicat malitiam. ¶ Qui tentatus non eſt, qualia ſcit?
12 qui implanatus eſt, abundabit nequitia. ¶ Multa vidi
enarrando, & plurimas verborum conſuetudines.
13 ¶ Aliquoties vſq; ad mortem periclitatus ſum horum
14 cauſa, & liberatus ſum gratia Dei. ¶ Spiritus timen-
tium Deum quæritur, & in reſpectu illius benedice-
15 tur. ¶ Spes enim illorum in ſaluantem illos, & oculi
16 Dei in diligentes ſe. ¶ Qui timet Dominum, nihil tre-
C pidabit, & non pauebit: quoniã ipſe eſt ſpes eius. ¶ Ti-
17 mẽtis Dominum beata eſt anima eius. ¶ Ad quem re-
18 ſpicit, & quis eſt fortitudo eius? ¶ Oculi Domini ſu- Pſal.32 d.18.
19 per timentes eum, protector potentiæ, firmamentum
virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum meridiani.
20 ¶ deprecatio offenſionis, & adiutorium caſus, exaltãs
animam, & illuminans oculos, dans ſanitatem, & vi-
21 tam, & benedictionem. ¶ Immolãtis ex iniquo obla- Prou.21 d.18.
tio eſt maculata, & non ſunt beneplacitæ ſubſanatio-
22 nes iniuſtorum. ¶ Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in
23 via veritatis, & iuſtitiæ. ¶ Dona iniquorum non pro- Prou.15 b 8.
bat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum:
nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabi-
24 tur peccatis. ¶ Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia
pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu
25 patris ſui. ¶ Panis egentium, vita pauperum eſt: qui
D defraudat illum, homo ſanguinis eſt. ¶ Qui aufert in
26 ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum.
27 ¶ Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mer- Leu.19. c.13.
28 cenario, fratres ſunt. ¶ Vnus ædificans, & vnus de- Sup.7. c 22.
29 ſtruens, quid prodeſt illis, niſi labor? ¶ Vnus orans, &
30 vnus maledicens cuius vocem exaudiet Deus? ¶ Qui
baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum: quid pro-
31 ficit lauatio illius? ¶ ſic homo qui ieiunat in peccatis
ſuis: & iterum eadem faciens, quid proficit humilian
do ſe? orationem illius quis exaudiet?

CAPVT XXXV.

1 QVi conſeruat legem, multiplicat oblationem.
A ¶ Sacrificium ſalutare eſt attendere manda-
2 tis, & diſcedere ab omni iniquitate: ¶ & 1.Reg. 15. c 22.
3 propitiationem litare ſacrificijs ſuper iniuſtitias, & Iere.7 a 4.
4 deprecatio pro peccatis recedere ab iniuſtitia. ¶ Re-
tribuet gratiam qui offert ſimilaginem: & qui fa-
5 cit miſericordiam, offert ſacrificium. ¶ Beneplaci-
tum eſt Domino recedere ab iniquitate: & depre- Exo.23 b.15. & 34. c.22.
6 catio pro peccatis recedere ab iniuſtitia. ¶ Non
appare-

7 apparebis ante conſpectum Domini vacuus. ¶ Hæc
8 enim omnia propter mandatū Dei fiūt. ¶ Oblatio iu-
B ſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in cōſpectu
9 Altiſſimi. ¶ Sacrificiū iuſti acceptū eſt, & memoriam
10 eius nō obliuiſcetur Dn̄s. ¶ Bono animo gloriā redde
11 Deo: & nō minuas primitias manuū tuarū. ¶ In omni
dato hilarem fac vultum tuū, & in exultatione ſan-
12 ctifica decimas tuas. ¶ Da Altiſſimo ſecūdum datum
eius, & in bono oculo adinuentionē facito manuum
13 tuarū: ¶ qm̄ Dn̄s retribuens eſt, & ſepties tantū reddet
14 tibi. ¶ Noli offerre munera praua: non enim ſuſcipiet
15 illa. ¶ Et noli inſpicere ſacrificiū iniuſtū, qm̄ Dn̄s iu-
C dex eſt, & nō eſt apud illū gloria perſonę. ¶ Nō acci-
16 piet Dn̄s pſonā in pauperē, & deprecationē læſi exau
17 diet. ¶ Non deſpiciet preces pupilli: nec viduā, ſi effun
18 dat loquelam gemitus. ¶ Nonne lachrymæ viduæ ad
maxillā deſcendunt, & exclamatio eius ſup deducen
19 tem eas? ¶ A maxilla enim aſcendunt vſq; ad cęlū, &
20 Dn̄s exauditor non delectabitur in illis. ¶ Qui adorat
Deū in oblectatione, ſuſcipietur: & deprecatio illius
21 vſq; ad nubes propinquabit. ¶ Oratio humiliantis ſe,
nubes penetrabit: & donec propinquet, nō cōſolabi-
22 tur: & non diſcedet donec Altiſſimus aſpiciat. ¶ Et
Dominus non elungabit, ſed iudicabit iuſtos, & fa-
D ciet iudicium: & Fortiſſimus non habebit in illis pa-
23 tientiam, vt contribulet dorſum ipſorū: ¶ & Gentibus
reddet vindictā, donec tollat plenitudinem ſuperbo-
24 rum: & ſceptra iniquorum contribulet, ¶ donec red-
dat hominibus ſecundum actus ſuos: & ſecundum
25 opera Adæ, & ſecundum præſumptionem illius, ¶ do-
nec iudicet iudiciū plebis ſuæ, & oblectabit iuſtos mi
26 ſericordia ſua. ¶ Specioſa miſericordia Dei in tēpore
tribulationis, quaſi nubes pluuiæ in tēpore ſiccitatis.

CAPVT XXXVI.

1 MIſerere noſtri Deus omnium, & reſpice
A nos, & oſtende nobis lucem miſerationū
2 tuarum, & immitte timorē tuū ſuper gen-
tes quæ non exquiſierunt te: vt cognoſcant quia non
3 eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua. ¶ Alleua
manum tuā ſup Gentes alienas, vt videant potentiā
4 tuā. ¶ Sicut enim in conſpectu corū ſanctificatus es in
5 nobis, ſic in cōſpectu noſtro magnificaberis in eis: ¶ vt
B cognoſcant te, ſicut & nos cognouimus, qm̄ non eſt
6 Deus præter te Domine. ¶ Innoua ſigna, & immuta
7 mirabilia. ¶ Glorifica manum, & brachium dextrum.
8 ¶ Excita furorē, & effunde irā. ¶ Tolle aduerſarium, &
9 afflige inimicū. ¶ Feſtina tempus, & memento finis, vt
10 enarrent mirabilia tua. ¶ In ira flammę deuoretur qui
11 ſaluatur: & qui peſſimant plebē tuam, inueniant per-
12 ditionē. ¶ Contere caput principū, inimicorum dicen-
13 tiū. Non eſt alius præter nos. ¶ Congrega oēs tribus Ia
cob: vt cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu, vt enar-
rent magnalia tua: & hæreditabis eos, ſicut ab initio.
14 ¶ miſerere plebi tuæ, ſup quam inuocatum eſt nomen
15 tuū: & Iſrael, quē coęquaſti primogenito tuo. ¶ Miſe-
rere ciuitati ſanctificationis tuæ Ieruſalē, ciuitati re-
16 quiei tuæ. ¶ Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, &
17 gloria tua populū tuū. ¶ Da teſtimoniū his, qui ab ini
C tio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita p̄dicationes quas lo
18 quuti ſunt in noīe tuo prophetæ priores. ¶ Da merce-
dē ſuſtinentibus te, vt prophetæ tui fideles inuenian-
19 tur, & exaudi orationes ſeruorū tuorū. ¶ Secundū be-
nedictionē Aaron de populo tuo, & dirige nos in viā

Deut. 16 d. 16. | 1. Cor. 9. b. 7. | Tob. 4. b. 8. | Leu. 22. c. 20. | Deut. 11 d. 41. | Deut. 10 d. 17. | 2. Par. 19. b. 7. | Iob 34. b. 19. | Sup. 6. b. 3. | Rom. 2. b. 11. | Gal. 2. b. 6. | Eph. 6. b. 9. | Coloſſ. 3. d. 25. | Actu. 10. c. 34. | 1. Pet. 1. c. 17. | Exo. 4. e. 22. | Num. 6. d. 24.

iuſtitia: & ſciāt oēs qui habitāt terrā, quia tu es Deus
20 conſpector ſeculorum. ¶ Oēm eſcā manducabit vēter,
21 & eſt cibus cibo melior. ¶ Fauces cōtingunt cibū ferę,
22 & cor ſenſatum verba mēdacia. ¶ Cor prauum dabit
23 triſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi. ¶ Oēm maſculū
D excipiet mulier: & eſt filia melior filia. ¶ Species mu-
24 lieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem cōcu
25 piſcentiam hominis ſuperducit deſiderium: ¶ Si eſt lin
gua curationis, eſt & mitigationis, & miſericordiæ:
26 nō eſt vir illius ſecundum filios hominum. ¶ Qui poſ-
ſidet mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem: adiuto-
27 rium ſecūdum illum eſt, & columna vt requies. ¶ Vbi
non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: & vbi non eſt mu-
28 lier, ingemiſcit egens. ¶ Quis credit ei, qui non habet
nidum? Et deflectens vbicunque obſcurauerit, quaſi
ſuccinctus latro exiliens de ciuitate in ciuitatem.

CAPVT XXXVII.

1 OMnis amicus dicet: Et ego amicitiā copula-
A ui: ſed eſt amicus ſolo noīe amicus. Nonne
2 triſtitia ineſt vſq; ad mortē? ¶ Sodalis autē,
3 & amicus ad inimicitiā conuertentur. ¶ O pręſumptio
nequiſſima, vnde creata es cooperire aridā malitia,
4 & doloſitate illius? ¶ Sodalis amico coniucundatur in
oblectationibus, & in tempore tribulationis aduerſa-
5 rius erit. ¶ Sodalis amico condolet cauſa ventris, & cō
6 tra hoſtem accipiet ſcutum. ¶ Non obliuiſcaris amici
tui in aīo tuo, & nō immemor ſis illius in opibus tuis.
7 ¶ Noli cōſiliari cū eo, q tibi inſidiatorū, & a zelantib⁹
8 te abſconde conſiliū. ¶ Oīs cōſiliarius prodit conſiliū,
9 ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. ¶ A conſiliario ſerua
animā tuā. prius ſcito quæ ſit illius neceſſitas, & ipſe
10 enim animo ſuo cogitabit. ¶ ne forte mittat ſudem in
11 terrā, & dicat tibi: ¶ Bona eſt via tua, & ſtet e contra-
12 rio videre quid tibi eueniat. ¶ Cum viro irreligioſo
B tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum
muliere de ea quæ emulatur: cum timido de bello, cū
negociatore de traiectione, cum emptore de venditio
13 ne, cum viro liuido de gratijs agendis, ¶ cum impio
de pietate, cum inhoneſto de honeſtate, cum opera-
14 rio agrario de omni opere, ¶ cum operario annuali de
conſummatione anni, cum ſeruo pigro de multa ope-
15 ratione: non attendas his in omni conſilio. ¶ Sed cum
viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunq; cognoueris ob-
16 ſeruantem timorem Dei, ¶ cuius anima eſt ſecundum
animam tuam, & qui cum titubaueris in tenebris,
17 condolebit tibi. ¶ Cor boni conſilij ſtatue tecum, non
18 eſt enim tibi aliud pluris illo. ¶ Anima viri ſancti enū-
C ciat aliquando vera, quam ſeptem circumſpectores
19 ſedentes in excelſo ad ſpeculandum. ¶ Et in his omni-
bus deprecare Altiſſimum, vt dirigat in veritate viā
20 tuam. ¶ Ante oīa opera verbum verax præcedat te, &
21 ante oēm actum cōſilium ſtabile. ¶ Verbum nequam
immutabit cor: ex quo partes quattuor oriuntur, bo-
num, & malum, vita & mors: & dominatrix illorum
22 eſt aſſidua lingua. ¶ Eſt vir aſtutus multorū eruditor,
& aīę ſuę inutilis eſt. Vir peritus multos erudiuit, &
23 aīæ ſuæ ſuauis eſt. ¶ Qui ſophiſtice loquitur, odibilis
24 eſt: in oī re defraudabitur. ¶ nō eſt illi data a Dn̄o gra-
25 tia: oī enim ſapiētia defraudatus eſt. ¶ Eſt ſapiens, aīæ
26 ſuæ ſapiens: & fructus ſenſus illius laudabilis. ¶ Vir
27 ſapiēs plebem ſuā erudit, & fructus ſenſus illius fide-
D les ſunt. ¶ Vir ſapiens implebitur benedictionibus,
28 & videntes illum laudabunt. ¶ Vita viri in numero

29 dicrum: dies autem Iſrael innumerabiles ſunt. ¶ Sa-
piens in populo hæreditabit honorem, & nomen il-
30 lius erit viuens in æternum. ¶ Fili, in vita tua tenta
animam tuam: & ſi fuerit nequam, non des illi pote-
1.Cor.6 c.12. 10. c.23. 31 ſtatem: ¶ non enim omnia omnibus expediunt, &
32 non omni animæ omne genus placet. ¶ Noli auidus
eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper
33 omnem eſcam. ¶ in multis enim eſcis erit infirmitas,
34 & auiditas appropinquabit vſq; ad choleram. ¶ Pro-
pter crapulam multi obierunt: qui autem abſtinens
eſt, adijciet vitam.

C A P V T XXXVIII.

1 HOnora medicum propter neceſſitatem, ete-
A nim illum creauit Altiſſimus. ¶ A Deo eſt
2 enim omnis medela, & a rege accipiet do-
3 nationem: ¶ Diſciplina medici exaltabit caput illius,
4 & in conſpectu magnatorum collaudabitur. ¶ Altiſſi-
mus creauit de terra medicamenta, & vir prudens nõ
Exo 15. d.25. 5 abhorrebit illam. ¶ Nonne a ligno indulcata eſt aqua
6 amara? ¶ Ad agnitionem hominum virtus illorum, et
dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in
7 mirabilibus ſuis. ¶ In his curans mitigabit dolorem, et
vnguentarius faciet pigmẽta ſuauitatis, & vnctiones
conficiet ſanitatis, & nõ cõſummabuntur opera eius.
8 ¶ Pax enim Dei ſuper faciem terræ. ¶ Fili, in tua infir-
Eſa. 38 a.3. 9 mitate ne deſpicias teipſum, ſed ora Dominum, & ip-
10 ſe curabit te. ¶ Auerte a delicto, & dirige manus, & ab
11 omni delicto munda cor tuũ. ¶ Da ſuauitatem & me-
moriam ſimilaginis & impingua oblationem, & da
12 locũ medico. ¶ etenim illum Dñs creauit, & nõ diſce-
B dat a te, quia opera eius ſunt neceſſaria. ¶ Eſt enim tẽ-
13 pus quãdo in manus illorũ incurras: ¶ ipſi vero Dñm
14 deprecabũtur, vt dirigat requiem eorum & ſanitatẽ,
15 propter conuerſationem illorum. ¶ Qui delinquit in
conſpectu eius qui fecit eum, incidet in manus medi-
Sup.22. a.10. 16 ci. ¶ Fili, in mortuum produc lachrymas, & quaſi dira
paſſus incipe plorare, & ſecundũ iudiciũ contege cor-
17 pus illius, & nõ deſpicias ſepulturã illius. ¶ Propter de
laturã autẽ amare fer luctum illius vno die, & conſo
18 lare propter triſtitiã, ¶ & fac luctũ ſecundum meritum
Prouer. 15. b.13. & 17. d.22. 19 eius vno die vel duobus propter detractionẽ. ¶ A tri-
ſtitia enim feſtinat mors, & cooperit virtutem, & tri-
20 ſtitia cordis flectit ceruicẽ. ¶ In abductione permanet
21 triſtitia: & ſubſtãtia inopis ſecũdum cor eius. ¶ Ne de-
deris in triſtitia cor tuum, ſed repelle eã a te: & memẽ
22 to nouiſſimorum, ¶ noli obliuiſci: neque enim eſt con-
D uerſio, & huic nihil proderis, & teipſum peſſimabis.
23 ¶ Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit & tuum. mihi
1.Reg. 12. c.22. 24 heri, & tibi hodie. ¶ In requie mortui requieſcere, fac
memoriã eius & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.
25 ¶ Sapientiam ſcribe in tẽpore vacuitatis: & qui mino
ratur actu, ſapiẽtiam percipiet: qua ſapientia replebi-
26 tur. ¶ Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in iaculo, ſti-
mulo boues agitat, & conuerſatur in operibus eorum,
27 & enarratio eius in filijs taurorum. ¶ Cor ſuũ dabit ad
verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſagina vaccarum.
28 ¶ Sic omnis faber & architectus qui noctem tanquam
diem tranſigit, qui ſculpit ſignaculo ſculptilia, & aſſi-
duitas eius variat picturam: cor ſuũ dabit in ſimilitu-
29 dinem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus. ¶ Sic faber
ferrarius ſedens iuxta incudem, & conſiderans opus
ferri. Vapor ignis vret carnes eius, & in calore forna-
30 cis concertatur. ¶ Vox mallei innouat aurem eius, &
D contra ſimilitudinem vaſis oculus eius: ¶ Cor ſuum
31 dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua or
32 nabit imperfectionem. ¶ Sic figulus ſedens ad opus
ſuum, conuertens pedibus ſuis rotam, qui in ſollicitu-
dine poſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & innu-
33 mera eſt omnis operatio eius. ¶ In brachio ſuo forma-
bit lutum, & ante pedes ſuos curuabit virtutẽ ſuam.
34 ¶ Cor ſuum dabit vt conſummet linitionem, et vigi-
35 lia ſua mundabit fornacem. ¶ Omnes hi in manibus
ſuis ſperauerunt, et vnuſquiſque in arte ſua ſapiẽs eſt.
36 ¶ ſine his omnibus non ædificatur ciuitas. ¶ Et non in-
37 habitabunt, nec inambulabunt, & in eccleſiam non
38 tranſilient. ¶ Super ſellam iudicis non ſedebunt, & te-
ſtamentum iudicij non intelligent, neque palam fa-
cient diſciplinam & iudicium, & in parabolis non in-
39 uenientur: ¶ ſed creaturam æui confirmabunt, & de-
precatio illorum in operatione artis accommodãtes
animam ſuam, & conquirentes in lege Altiſſimi.

C A P V T XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret ſa-
A piens, & in prophetis vacabit. ¶ Narrationem
2 virorum nominatorum conſeruabit, & in ver-
3 ſutias parabolarum ſimul introibit. ¶ Occulta prouer
biorum exquiret, & in abſconditis parabolarum cõ-
4 uerſabitur. ¶ In medio magnatorum miniſtrabit, & in
5 conſpectu præſidis apparebit. ¶ In terram alienigena-
rum gentium pertrãſiet: bona enim & mala in homi-
6 nibus tentabit. ¶ Cor ſuum tradet ad vigilandum di-
luculo ad Dñm qui fecit illum, et in conſpectu Altiſ-
7 ſimi deprecabitur. ¶ Aperiet os ſuum in oratione, &
8 pro delictis ſuis deprecabitur. ¶ Si enim Dominus ma
9 gnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum: ¶ et
B ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ, et
10 in oratione confitebitur Domino. ¶ Et ipſe diriget cõ-
ſilium eius, et diſciplinam, et in abſconditis ſuis conſi
11 liabitur. ¶ Ipſe palam faciet diſciplinam doctrinæ ſuę,
12 et in lege teſtamenti Domini gloriabitur, ¶ Collauda
bunt multi ſapientiam eius, et vſque in ſeculum non
13 delebitur. ¶ Non recedet memoria eius, & nomẽ eius
14 requiretur a generatione in generationem. ¶ Sapien-
tiam eius enarrabunt gentes, et laudem eius enuncia
15 bit eccleſia. ¶ Si permanſerit nomen, derelinquet plus
16 quam mille: et ſi requieuerit, proderit illi. ¶ Adhuc cõ
17 ſiliabor, vt enarrem: vt furore enim repletus ſum. ¶ In
voce dicit: Obaudite me diuini fructus, & quaſi roſa
18 plantata ſuper riuos aquarum fructificate. ¶ Quaſi Li
19 banus odorem ſuauitatis habete. ¶ Florete flores, qua-
ſi lilium, & date odorem, & frondẽte in gratiã, & col-
laudate canticum, & benedicite Dominum in operi-
20 bus ſuis. ¶ Date nomini eius magnificentiam, & confi
temini illi in voce labiorum veſtrorum, & in canticis
C labiorum, & citharis, & ſic dicetis in confeſſione, ¶ O- Gen.1.d.
21 pera Domini vniuerſa bona valde. ¶ In verbo eius 31.
22 ſtetit aqua, ſicut congeries: & in ſermone oris illius, ſi- Mar.7.d.37.
23 cut exceptoria aquarum: ¶ quoniã in præcepto ipſius Gen.8.a.3.
24 placor fit, et non eſt minoratio in ſalute ipſius. ¶ opera
omnis carnis coram illo, et non eſt quicquam abſcon
25 ditum ab oculis eius. ¶ A ſeculo vſq; in ſeculum reſpi
26 cit: et nihil eſt mirabile in conſpectu eius. ¶ Non eſt di
cere, Quid eſt hoc? aut quid eſt iſtud? omnia enim in
27 tẽpore ſuo quærentur. ¶ Benedictio illius quaſi fluuius Gen.7.d.27.
28 inundabit, ¶ quomodo cataclyſmus arida inebriauit,
ſic ira ipſius gentes quæ non exquiſierunt eũ, hæredi-

tabit

Exo. 14. c. 21. 29 tabit. ¶ | Quomodo conuertit aquas in ſiccitatem, &
ſiccata eſt terra, & vię illius vijs illorum directę ſunt:
30 ſic peccatoribus offenſiones in ira eius. ¶ Bona bonis
creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona, & mala.
31 ¶ | Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis,
Sup. 29. d. 28. D & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & bo
32 trus vuæ, & oleum, & veſtimentum. ¶ Hæc omnia ſan
ctis in bona, ſic & impijs, & peccatoribus in mala
33 conuertentur. ¶ Sunt ſpiritus qui ad vindictam creati
ſunt, & in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua:
34 ¶ in tempore conſummationis effundent virtutem: &
Inf. 40. b. 6. 35 furorem eius, qui fecit illos, placabunt. ¶ | Ignis, gran-
do, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata
Exo. 9. c. 25. 36 ſunt. ¶ Beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſerpētes, & rom
4 Reg. 6. c. 25. 37 phæa vindicans in exterminium impios: ¶ In manda-
Ier. 24. d. 10. tis eius epulabuntur, & ſuper terram in neceſſitate
præparabuntur, & in temporibus ſuis non præterient
38 verbum. ¶ Propterea ab initio confirmatus ſum, & cō
Gen. 1. d. 31. 39 ſiliatus ſum, & cogitaui, & ſcripta dimiſi. ¶ | Omnia
opera Domini bona, & omne opus hora ſua ſubmi-
40 niſtrabit. ¶ Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: omnia
41 enim in tempore ſuo comprobabuntur. ¶ Et nunc in
omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen
Domini.

CAPVT XL.

1 OCcupatio magna creata eſt omnibus homi-
A nibus, & iugum graue ſuper filios Adam a
die exitus de ventre matris eorum, vſque
2 in diem ſepulturæ in matrem omnium. ¶ Cogitatio-
nes eorum, & timores cordis, adinuentio expecta-
3 tionis, & dies finitionis. ¶ a reſidente ſuper ſedem glo
rioſam, vſque ad humiliatum in terra, & cinerem:
4 ¶ ab eo qui vtitur hyacintho, & portat coronam, vſ-
que ad eum qui operitur lino crudo. Furor, zelus, tu-
multus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perſeue-
5 rans, & contentio, ¶ & in tempore refectionis in cubili
6 ſomnus noctis immutat ſcientiam eius. ¶ Modicum
tanquam nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in
7 die reſpectus. ¶ Conturbatus eſt in viſu cordis ſui, tan
quam qui euaſerit in die belli. In tempore ſalutis ſuæ
8 exurrexit, & admirans ad nullum timorem ¶ cum om
ni carne, ab homine vſque ad pecus, & ſuper peccato
9 res ſeptuplum. ¶ | Ad hæc mors, ſanguis, contentio, &
Sup. 39. d. 35. B romphæa, oppreſſiones, fames, & contritio, & flagel-
Gen. 7. b. 10. 10 la: ¶ ſuper iniquos creata ſunt hæc omnia, & | propter il
Inf. 41. b. 13. 11 los factus eſt cataclyſmus. ¶ | Omnia quæ de terra ſunt
in terram conuertentur, | & omnes aquæ in mare re-
Eccl. 1. b. 7. 12 uertentur. ¶ Omne munus, & iniquitas delebitur, & fi
13 des in ſeculum ſtabit. ¶ Subſtantiæ iniuſtorum, ſicut
fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in
14 pluuia perſonabunt. ¶ In aperiendo manus ſuas, læta-
bitur: ſic præuaricatores in conſummatione tabeſcēt.
15 ¶ Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, &
C radices immundæ ſuper cacumen petræ ſonant. ¶ Su-
16 per omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis an
17 te omne fœnum euelletur. ¶ Gratia ſicut paradiſus in
benedictionibus, & miſericordia in ſeculum perma-
18 net. ¶ Vita ſibi ſufficientis operarij, condulcabitur, &
1 Tim. 6. b. 6. 19 in ea inuenies theſaurum. ¶ Fili, & ædificatio ciuitatis
confirmabit nomen, & ſuper hęc mulier immaculata
20 computabitur. ¶ Viuum, & muſica lętificant cor, & ſu
21 per vtraque dilectio ſapientiæ. ¶ Tibiæ, & pſalterium
ſuauem faciunt melodiam, & ſuper vtraque lingua
22 ſuauis. ¶ Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus tuus,
23 & ſuper hæc virides ſationes. ¶ Amicus & ſodalis in
tempore conuenientes, & ſuper vtroſque mulier cum
24 viro. ¶ Fratres in adiutoriū in tempore tribulationis,
D & ſuper eos miſericordia liberabit. ¶ Aurum & argē-
25 tū eſt conſtitutio pedum: & ſuper vtrumque cōſilium
26 beneplacitum. ¶ Facultates & virtutes exaltant cor,
27 & ſuper hęc timor Dñi. ¶ Nō eſt in timore Dñi mino-
28 ratio, & nō eſt in eo inquirere adiutoriū. ¶ Timor Dñi
ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper omnem gloriā
29 operuerunt illū. ¶ Fili, in tēpore vitæ tuæ ne indigeas.
30 melius eſt enim mori, quam indigere. ¶ Vir reſpiciens
in menſam alienā, non eſt vita eius in cogitationē vi-
31 ctus: alit enim animā ſuā cibis alienis. ¶ Vir autem di-
32 ſciplinatus, & eruditus cuſtodiet ſe. ¶ In ore imprudē-
tis cōdulcabitur inopia, & in vētre ei⁹ ignis ardebit.

CAPVT XLI.

1 O Mors quam amara eſt memoria tua homini
A pacem habēti in ſubſtantijs ſuis. ¶ viro quie
2 to, & cuius viæ directæ ſunt in omnibus, &
3 adhuc valenti accipere cibū? ¶ O mors bonum eſt iu-
dicium tuum homini indigenti, & qui minoratur vi-
4 ribus, ¶ defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt, &
5 incredibili qui perdit patientiam. ¶ Noli metuere iu-
diciū mortis. Memēto q̄ ante te fuerunt, & quę ſuper-
6 uentura ſunt tibi: hoc iudicium a Dño omni carni. ¶ &
quid ſuperueniet tibi in beneplacito Altiſſimi? ſiue
7 decem, ſiue centum, ſiue mille anni. ¶ Non eſt enim in
8 inferno accuſatio vitæ. ¶ Filij abominationum fiunt
B filij peccatorum, et qui conuerſantur ſecus domos
9 impiorum. ¶ Filiorum peccatorum periet hæreditas,
10 et cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrij. ¶ De pa-
tre impio quæruntur filij, quoniam propter illū ſunt
11 in opprobrio. ¶ Væ vobis viri impij, qui dereliquiſtis
12 legem Domini altiſſimi. ¶ Et ſi nati fueritis, in male-
dictione naſcemini: et ſi mortui fueritis, in maledictio
13 ne erit pars veſtra. ¶ | Oīa quæ de terra ſunt, in terram Sup. 40. b. 11.
conuertentur: ſic impij a maledicto in perditionem.
14 ¶ Luctus hominum in corpore ipſorum: nomen autem
15 impiorum delebitur. ¶ Curam habe de bono nomine,
hoc enim magis permanebit tibi quam mille theſau-
16 ri precioſi et magni. ¶ Bonę vitæ numerus dierum: bo-
17 num autem nomen permanebit in æuum. ¶ Diſcipli-
C nam in pace conſeruate filij: ſapientia enim abſcon-
18 dita, et theſaur⁹ inuiſus, quę vtilitas in vtriſq;? ¶ | Me- Sup. 20. d. 32.
lior eſt homo qui abſcondit ſtultitiam ſuā, quam ho-
19 mo qui abſcondit ſapientiam ſuam. ¶ Veruntamen re
20 uertimini in his, quæ procedunt de ore meo. ¶ Non
eſt enim bonum omnem reuerentiam obſeruare: et
21 non omnia omnibus bene placent in fide. ¶ Erubeſcite
a patre et a matre de fornicatione: et a præſidente et
22 a potente de mendacio: ¶ a principe et a iudice de de-
23 licto: a ſynagoga et plebe de iniquitate: ¶ a ſocio
24 et amico de iniuſtitia, et de loco in quo habitas, de
D furto, de veritate Dei, et teſtamento: de diſcubitu in
25 panibus, et ab obfuſcatione dati, et accepti: ¶ a ſalutā
tibus de ſilentio: a reſpectu mulieris fornicariæ: et ab
26 auerſione vultus cognati. ¶ Ne auertas faciem a pro-
ximo tuo: et ab auferendo partem, et non reſtituēdo.
27 ¶ Ne reſpicias mulierem alieni viri, et ne ſcruteris an-
28 cillam eius, neque ſteteris ad lectum eius. ¶ Ab amicis Mat. 1. d. 28.
de ſermonibus improperij: & cum dederis, ne imprō-
peres.

CAPVT XLII.

1 NOn duplices ſermonem auditus de reuelatio-
A ne ſermonis abſconditi,& eris vere ſine con-
fuſione, & inuenies gratiã in conſpectu om-
¶ Leu.10 c.15. Deut.1 c 17.16. d. 19. Prou.24 c.23. Iac.2.a.1 nium hominum:ne pro his omnibus confundaris, |&
2 ne accipias perſonam, vt delinquas.¶De lege Altiſſi-
3 mi,& teſtamento,& de iudicio iuſtificare impiũ,¶de
verbo ſociorum,& viatorum, & de datione hęredita
4 tis amicorũ,¶de æqualitate ſtateræ,& ponderum,de
5 acquiſitione multorum,& paucorum,¶de corruptio-
ne emptionis, & negociatorũ, & de multa diſciplina
6 filiorũ,& ſeruo peſſimo latus ſanguinare.¶Super mu-
7 lierẽ nequam bonum eſt ſignum.¶Vbi manus multæ
ſunt,claude:& quodcunq; trades, numera & appen-
8 de:datum vero,& acceptũ omne deſcribe.¶De diſci-
B plina inſenſati,& fatui,& de ſenioribus qui iudican-
tur ab adoleſcentibus:& eris eruditus in oĩbus,& ꝓ-
9 babilis in conſpectu oĩum viuorum.¶Filia patris ab-
ſcõdita eſt vigilia,& ſolicitudo eius aufert ſomnũ, ne
forte in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cũ viro
10 cõmorata odibilis fiat: ¶ nequãdo polluatur in virgi-
nitate ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatur : ne
forte cũ viro cõmorata tranſgrediatur, aut certe ſteri-
¶ Sup.26. b.13. 11 lis efficiatur. ¶|Super filiã luxurioſam confirma cuſto
diã : ne quãdo faciat te in opprobriũ venire inimicis,
a detractione in ciuitate,& obiectione plebis,& con-
12 fundat te in multitudine populi. ¶ Omni homini noli
C intendere in ſpecie: & in medio mulierũ noli cõmo-
13 rari. ¶ De veſtimẽtis enim ꝓcedit tinea,& a muliere
14 iniquitas viri. ¶ Melior eſt enim iniquitas viri quam
mulier benefaciens, & mulier confundens in oppro-
15 briũ. ¶ Memor ero igitur operũ Dñi, & quæ vidi an-
16 nunciabo in ſermonibus Dñi opera eius.¶Sol illumi-
nãs ꝑ oĩa reſpexit, & gloria Dñi plenũ eſt opus eius.
17 ¶ Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare oĩa mirabi-
lia ſua,q̃ cõfirmauit Dñs omnipotens ſtabiliri in glo-
18 ria ſua? ¶ Abyſſum,& cor hominũ inueſtigauit: & in
D aſtutia eorũ excogitauit. ¶ Cognouit enim Dñs oẽm
19 ſcientiã,& inſpexit in ſignũ æui,annũciãs q̃ præterie-
runt,& q̃ ſuperuentura ſunt, reuelans veſtigia occul-
20 torũ.¶Non præterit illũ oĩs cogitatus,& non abſcon-
21 dit ſe ab eo vllus ſermo.¶Magnalia ſapientiæ ſuæ de-
22 corauit:qui eſt ante ſeculũ,& vſq; in ſeculum, ¶ neq;
adiectũ eſt,neq; minuitur: & non eget alicuius conſi-
23 lio. ¶Quam deſiderabilia oĩa opera eius,& tanquam
24 ſcintilla quæ eſt conſiderare?¶Omnia hæc viuunt,&
manent in ſeculũ,& in omni neceſſitate omnia obau-
25 diunt ei.¶Omnia duplicia,vnum contra vnum,& nõ
26 fecit quidquam deeſſe. ¶ Vniuſcuiuſque confirmauit
bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam eius?

CAPVT XLIII.

1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo eius
A eſt, ſpecies cœli in viſione gloriæ. ¶ Sol in
2 aſpectu annuncians in exitu, vas admira-
3 bile opus excelſi. ¶ In meridiano exurit terram, & in
conſpectu ardoris eius,quis poterit ſuſtinere? Forna-
4 cem cuſtodiens in operibus ardoris. ¶ Tripliciter Sol
exurens montes, radios igneos exufflans, & reful-
5 gens, radijs ſuis obcœcat oculos. ¶ Magnus Domi-
nus qui fecit illum, & in ſermonibus eius feſtinauit
6 iter. ¶ Et Luna in omnibus in tempore ſuo, oſten-
7 ſio temporis, & ſignum æui. ¶ A Luna ſignum die
feſti, luminare quod minuitur in conſummatione.
8 ¶ Menſis ſecundum nomen eius eſt creſcens mirabi-
9 liter in conſummatione. ¶ Vas caſtrorum in excel-
B ſis, in firmamento cœli reſplendens glorioſe. ¶ Spe-
10 cies cęli gloria ſtellarum mundum illuminans in ex-
11 celſis Dominus. ¶ In verbis ſanctis ſtabunt ad iudi-
12 cium, & non deficient in vigilijs ſuis. ¶ Vide arcum,
& benedic eum |qui fecit illum: valde ſpecioſus eſt ¶ Geneſ.9 b.13.
13 in ſplendore ſuo. ¶ Gyrauit cœlum in circuitu glo-
14 riæ ſuæ,manus excelſi aperuerũt illum.¶Imperio ſuo
accelerauit niuem,& accelerat coruſcationes emitte-
15 re iudicij ſui.¶Propterea aperti ſunt theſauri,& euo-
16 lauerunt nebulæ ſicut aues.¶In magnitudine ſua po-
17 ſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis. ¶ In
conſpectu eius commouebuntur montes, & in vo-
18 luntate eius aſpirauit notus. ¶ Vox tonitrui eius ver-
berabit terram, tempeſtas aquilonis, & congregatio
19 ſpiritus. ¶& ſicut auis deponens ad ſedendum, aſper-
git niuem,& ſicut locuſta demergens deſcenſus eius.
20 ¶Pulchritudinem candoris eius,admirabitur oculus,
C & ſup imbrem eius expaueſcet cor.¶Gelu ſicut ſalem
21 effundet ſuper terram: & dum gelauerit, fiet tãquam
22 cacumina tribuli. ¶ Frigidus ventus aquilo flauit, &
gelauit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congrega-
tionem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe
23 aquis. ¶ Et deuorabit montes, & exuret deſertum, &
24 extinguet viride ſicut ignem. ¶ Medicina omnium in
feſtinatione nebulæ:& ros obuians ab ardore venien
25 ti humilem efficiet eum. ¶ In ſermone eius ſiluit ven-
tus,& cogitatione ſua placauit abyſſum,& plantauit
26 in illam Dñs inſulas. ¶ Qui nauigant mare, enarrent
pericula eius: & audientes auribus noſtris admirabi-
27 mur. ¶ Illic præclara opera,& mirabilia: varia beſtia-
rum genera,& omnium pecorum,& creatura belua-
28 rum. ¶ Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis,&
29 in ſermone eius compoſita ſunt omnia: ¶ Multa dice-
D mus,& deficiemus in verbis,conſummatio autem ſer
30 monum ipſe eſt in omnibus.¶ Gloriantes ad quid va
lebimus? ipſe enim omnipotens ſuper omnia opera
31 ſua.¶|Terribilis Dñs, & magnus vehementer,& mi- ¶ Pſal 46. a 3 95 a. 4.
32 rabilis potentia ipſius.¶ Glorificãtes Dñm quantum-
cunque potueritis,ſuperualebit enim adhuc, & admi
33 rabilis magnificentia eius. ¶ Benedicẽtes Dominum,
exaltate illum quantum poteſtis: maior enim eſt om-
34 ni laude.¶Exaltantes eum replemini virtute.Ne labo
35 retis:non enim comprehendetis.¶|Quis videbit eum, ¶ Pſal.105 a.2.
& enarrabit? & quis magnificabit eum, ſicut eſt ab
36 initio? ¶ Multa abſcondita ſunt maiora his: pauca
37 enim vidimus operum eius. ¶ Omnia autem Domi-
nus fecit,& pie agentibus dedit ſapientiam.

CAPVT XLIIII.

1 LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros
A in generatione ſua. ¶ Multam gloriam fecit
2 Dominus magnificentia ſua a ſeculo. ¶ Do-
3 minantes in poteſtatibus ſuis homines magni virtu-
te, & prudentia ſua præditi nunciantes in prophe-
4 tis dignitatem prophetarum, ¶ & imperantes in præ-
ſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſ-
5 ſima verba. ¶ In peritia ſua requirentes modos muſi-
6 cos, & narrantes carmina ſcripturarum. ¶ Homines
diuites in virtute pulchritudinis ſtudium habentes:
7 pacificantes in domibus ſuis. ¶ Omnes iſti in genera-
B tionibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus

ſuis

8 ſuis habentur in laudibus.¶ Qui de illis nati ſunt,reli
9 querunt nomen narrandi laudes eorũ,¶& ſunt quorũ
non eſt memoria: perierunt quaſi qui non fuerint: &
10 nati ſunt,quaſi non nati,& filij ipſorũ cũ ipſis. ¶Sed il
· li viri miſericordiæ ſunt, quorũ pietates nõ defuerũt:
11 ¶cum ſemine eorum permanent bona,¶hæreditas ſan
12 cta nepotes eorũ, & in teſtamẽtis ſtetit ſemen eorum:
13 ¶& filij eorum propter illos vſque in æternũ manent:
ſemen eorum , & gloria eorum non derelinquetur .
14 ¶Corpora ipſorũ in pace ſepulta ſunt, & nomen eorũ
C viuit in generationem,& generationẽ. ¶ Sapientiam
15 ipſorũ narrent populi,& laudẽ eorũ nunciet Eccleſia.
Gen. 5. c 21. 16 ¶|Henoch placuit Deo, & trãſlatus eſt in paradiſum,
Heb. 11. a 5. 17 vt det gentibus pœnitentiam. ¶|Noe inuẽtus eſt per-
Gene. 6. fectus,iuſtus,& in tempore iracundię factus eſt recon
b. 9. 7. a 1. 18 ciliatio . ¶ Ideo dimiſſum eſt reliquum terræ, cum fa-
Heb. 11. 19 ctũ eſt diluuium. ¶|Teſtamẽta ſeculi poſita ſunt apud
b 7. 20 illum,ne deleri poſſit diluuio omnis caro.¶ Abraham
Gene. 9 magnus pater multitudinis gentiũ,& non eſt inuẽtus
b. 9. c. 11. D ſimilis illi in gloria , qui cõſeruauit legem Excelſi , &
Gen. 12. a 2. 15. 21 fuit in teſtamento cum illo. ¶|In carne eius ſtare fecit
b. 5. 17. teſtamentum , & in tentatione inuentus eſt fidelis .
a 5. Gen. 17. a 22 ¶|Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente ſua ,
10. Gen. 12. 23 creſcere illum quaſi terrę cumulum,¶& vt ſtellas ex-
a. 1. altare ſemen eius,& hæreditare illos a mari vſque ad
Galat. 3 a 6. 24 mare , & a flumine vſque ad terminos terræ . ¶ Et in
Heb. 11. d Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem
17. Gen. 22. 25 eius.¶Benedictionem omnium gentium dedit illi Do
d. 18. minus , & teſtamentum confirmauit ſuper caput Ia-
26 cob. ¶ Agnouit eum in benedictionibus ſuis,& dedit
illi hæreditatem , & diuiſit illi partem in tribubus
27 duodecim . ¶ Et conſeruauit illi homines miſericor-
dię,inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPVT XLV.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyſes, cuius
Exo. 11. a. 3. A memoria in benedictione eſt.¶ Similem il-
2 lum fecit in gloria ſanctorum, & magnifi-
cauit eum in timore inimicorũ,& in verbis ſuis mon
Exo. 7. f 9. 10. 3 ſtra placauit.¶|Glorificauit illum in cõſpectu regum,
Numer. & iuſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam
12. 2. a. b 7. 4 ſuam.¶|In fide,& lenitate ipſius ſanctum fecit illum,
Hebr. 3. 5 & elegit eum ex omni carne. ¶ Audiuit enim eum,&
1. 5 6 vocem ipſius,& induxit illum in nubem.¶|Et dedit il
Exo. 19. & 20. li cor ad præcepta,& legem vitæ,& diſciplinæ doce-
re Iacob teſtamentum ſuum , & iudicia ſua Iſrael .
Exo. 4. d 14. 7 ¶Excelſum|fecit Aaron fratrem eius , & ſimilem ſibi
Exo. 28. a. 1. 8 de tribu Leui. ¶ ſtatuit ei teſtamentum æternum , &
dedit illi ſacerdotium gentis, & beatificauit illum in
Exo. 28 & 29. 9 gloria, ¶|& circumcinxit eum zona gloriæ, & induit
eum ſtolam gloriæ, & coronauit eum in vaſis virtu-
10 tis.¶Circumpedes & fœmoralia,& humerale poſuit
· ei, & cinxit illũ tintinnabulis aureis plurimis in gy-
11 ro,¶dare ſonitum in inceſſu ſuo,auditum facere ſoni-
12 tum in templo in memoriam filijs gentis ſuæ. ¶ Stolã
ſanctã auro,& hyacintho,& purpura,opus textile,vi
13 ri ſapientis iudicio,& veritate prædit. ¶ Torto cocco
opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in ligatura
auri, & opere lapidarij ſculptis in memoriam ſecun-
14 dum numerum tribuum Iſrael . ¶ Corona aurea ſu-
per mitram eius expreſſa ſigno ſanctitatis , & gloria
15 honoris,opus virtutis,deſideria oculorũ ornata.¶ Sic
pulchra ante ipſum non fuerunt talia vſq; ad origi-
16 nem.¶Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tã-
tum filij ipſius ſoli,& nepotes eius per omne tempus.
C ¶Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidie.¶|Cõ Leui. 8.
17 pleuit Moyſes manus eius , & vnxit illum oleo ſan- b. 12
18 cto.¶Factum eſt illi in teſtamentum æternum, & ſemi
19 ni eius,ſicut dies cœli,fungi ſacerdotio,& habere lau
20 dem,& glorificare populum ſuũ in nomine eius.¶ Ip-
ſum elegit ab omni viuenti, offerre ſacrificium Deo,
incenſum, & bonum odorem in memoriam placare
21 pro populo ſuo:¶& dedit illi in præceptis ſuis poteſta
tem in teſtamentis iudiciorum docere Iacob teſtimo- Nu. 16.
22 nia,& in lege ſua lucem dare Iſrael.¶|Quia contra il- a 1. 26. b.
lum ſteterunt alieni,& propter inuidiam circumdede 9.
runt illum homines in deſerto, qui erant cũ Dathan,
23 & Abiron, & congregatio Core in iracundia.¶ Vidit
Dominus Deus, & non placuit illi, & conſumpti ſunt
24 in impetu iracundiæ.¶Fecit illis monſtra,& conſum-
25 pſit illos in flamma ignis: ¶Et addidit Aarõ gloriam,
D & dedit illi hæreditatem , & primitias frugum terræ
26 diuiſit illi. ¶ Panem ipſis in primis parauit in ſatieta-
tem:nam & ſacrificia Domini edent,quę dedit illi,&
27 ſemini eius.¶Cæterum in terra gentes non hæredita-
bit,& pars non eſt illi in gente:ipſe eſt enim pars eius Nu. 25.
28 & hęreditas.¶Phinées filius Eleazari tertius in gloria b. 7
29 eſt,imitando eum in timore Domini: ¶ & ſtare in re- 1. Mac. 2
uerentia gentis: in bonitate, & alacritate animæ ſuæ f 14.
30 placuit Deo pro Iſrael.¶Ideo ſtatuit illi teſtamentum
pacis,principem ſanctorum,& gentis ſuæ, vt ſit illi ,
31 & ſemini eius ſacerdotij dignitas in æternum.¶Et te-
ſtamentum Dauid regi filio Ieſſæ de tribu Iuda, hære
ditas ipſi,& ſemini eius,vt daret ſapiẽtiam in cor no-
ſtrũ iudicare gentẽ ſuã in iuſtitia: ne abolerẽtur bona
ipſorũ, & gloriam ipſorũ in gentẽ eorũ æternã fecit .

CAPVT XLVI.

1 FOrtis in bello Ieſus Naue,ſucceſſor Moyſi in ꝓ-
A phetis,qui fuit magnus ſecundum nomen ſuũ,
2 ¶maximus in ſalutẽ electorum Dei expugnare
inſurgentes hoſtes, vt conſequeretur hæreditatem Iſ-
3 rael.¶ Quam gloriam adeptus eſt in tollendo manus
4 ſuas,& iactando contra ciuitates romphæas ? ¶ Quis
ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Dñs perduxit.
5 ¶ |An non in iracundia eius impeditus eſt ſol, & vna Ioſ. 10. c
6 dies facta eſt quaſi duo?¶ Inuocauit Altiſſimum potẽ 12.
tem in oppugnãdo inimicos vndiq;, & audiuit illum
magnus, & ſanctus Deus in ſaxis grandinis virtutis
7 valde fortis.¶ Impetũ fecit contra gentẽ hoſtilẽ,& in
8 deſcenſu perdidit cõtrarios,¶vt cognoſcãt gentes po-
B tentiã eius, quia contra Deũ pugnare non eſt facile ,
9 & ſecutus eſt a tergo potentis. ¶ | Et in diebus Moyſi, Nu. 14.
miſericordiã fecit ipſe & Caleb filius Iephone, ſtare a. 6.
contra hoſtẽ,& prohibere gentẽ a peccatis,& perfrin
10 gere murmur malitiæ.¶|Et ipſi duo conſtituti,a peri- Nu. 14. d.
culo liberati ſunt a numero ſexcentorũ milliũ peditũ 24.
inducere illos in hæreditatẽ,in terrã quæ manat lac, Ioſ. 14 c.
11 & mel.¶|Et dedit Dñs ipſi Caleb fortitudinẽ, & vſq; 11.
in ſenectutem permanſit illi virtus , vt aſcenderet in
C excelſum terræ locum,& ſemen ipſius obtinuit hære-
12 ditatem.¶vt viderent omnes filij Iſrael, quia bonum
13 eſt obſequi ſancto Deo.¶Et iudices ſinguli ſuo nomi-
ne,quorum non eſt corruptum cor,qui nõ auerſi ſunt
14 a Domino,¶ vt ſit memoria illorum in benedictione.
15 & oſſa eorum pullulent de loco ſuo.¶ & nomen eorũ
permaneat in æternum, permanens ad filios illorum
16 ſanctorum virorum gloria. ¶ Dilectus a Domino

Deo ſuo Samuel Propheta Domini, renouauit impe-
57 riũ, & vnxit principes in gente ſua. ¶ In lege Dñi con-
gregationẽ iudicauit, & vidit Deus Iacob, & in fide
18 ſua ꝓbatus eſt ꝓpheta, ¶ Et cognitus eſt in verbis ſuis
19 fidelis, quia vidit Deũ lucis, ¶ & inuocauit Dñm om-
D nipotentem in oppugnando hoſtes circunſtantes vn-
1.Reg.7 c.10 20 diq; in oblatione agni inuiolati. ¶ Et intonuit de cœlo
1.Reg.12 a.3. Dominus, & in ſonitu magno auditam fecit vocem
21 ſuam, ¶ & cõtriuit principes Tyriorum, & omnes du-
22 ces Philiſthijm: ¶ Et ante tempus finis vitæ ſuæ, & ſe-
culi teſtimonium præbuit in conſpectu Domini, &
Chriſti, pecunias & vſque ad calceamenta ab omni
1 Reg.28 c.17. 23 carne non accepit, & non accuſauit illum homo. ¶ Et
poſt hoc dormiuit, & notum fecit regi, & oſtendit illi
finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem ſuam de terra in
prophetia delere impietatem gentis.

CAPVT XLVII.

2.Reg.12 a.1. 1 POſt hæc | ſurrexit Nathan propheta in diebus
A David. ¶ Et quaſi adeps ſeparatus a carne, ſic
1.Reg 17 d.34. 2 David a filijs Iſrael. ¶ | Cum leonibus luſit
3 quaſi cum agnis, & in vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis
1.Reg 17 f.46. 4 ouium in iuuentute ſua: ¶ Nunquid non occidit gigã-
5 tem, & abſtulit opprobrium de gente? ¶ In tollendo
manum ſaxo fundæ deiecit exultationem Goliæ,
6 ¶ nam inuocauit Dominum omnipotentem, & dedit
in dextera eius tollere hominem fortem in bello, &
1.Reg.18 b.7. 7 exaltare cornu gentis ſuæ. ¶ | Sic in decem milli-
bus glorificauit eum, & laudabit eum in benedictio-
nibus Domini, in offerendo illi coronam gloriæ:
8 ¶ contriuit enim inimicos vndique, & extirpauit
Philiſtijm contrarios vſque in hodiernum diem: con-
9 triuit cornu ipſorum vſque in æternum. ¶ In omni
opere dedit confeſſionem Sancto & Excelſo in ver-
10 bo gloriæ. ¶ De omni corde ſuo laudauit Domi-
B num, & dilexit Deum qui fecit illum, & dedit illi cõ-
11 tra inimicos potentiam. ¶ & ſtare fecit cantores con-
12 tra altare, & in ſono eorum dulces fecit modos. ¶ Et
dedit in celebrationibus decus, & ornauit tempora
vſque ad conſummationem vitæ, vt laudarent nõ-
men ſanctum Domini, & amplificarent mane Dei
2.Reg.12 a.13. 13 ſanctitatem. ¶ Dominus purgauit peccata ipſius, &
exaltauit in æternum cornu eius: & dedit illi teſta-
14 mentum regni, & ſedem gloriæ in Iſrael. ¶ Poſt ipſum
ſurrexit filius ſenſatus, & propter illum deiecit om-
3.Reg.3 a.1. 15 nem potentiam inimicorum. ¶ Salomon imperauit in
diebus pacis, cui ſubiecit Deus omnes hoſtes, vt con-
deret domum in nomine ſuo, & pararet ſanctitatem
in ſempiternum, quemadmodum eruditus eſt in iu-
3.Reg.4 d.31. 16 uentute tua. ¶ | Et impletus es quaſi flumen ſapien-
17 tia: & terram retexit anima tua. ¶ Et repleſti in com-
C parationibus ænigmata: ad inſulas longe diuulga-
18 tum eſt nomen tuum, & dilectus es in pace tua. ¶ In
cantilenis, & prouerbijs, & comparationibus, & in-
19 terpretationibus miratę ſunt terræ. ¶ & in nomine Do
3.Reg.10 f.27. 20 mini Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael. ¶ | Collegi-
3.Reg.11 a.4. ſti, quaſi aurichalcum aurum, & vt plumbum com-
pleſti argentum, & inclinaſti femora tua mulieribus.
21 ¶ Poteſtatem habuiſti in corpore tuo, ¶ dediſti macu-
22 lam in gloria tua, & prophanaſti ſemen tuum indu-
cere iracundiam ad liberos tuos, & incitari ſtultitiam
23 tuam, ¶ vt faceres imperium bipartitũ, & ex Ephraim
3.Reg.7. c.15 24 imperare imperium durum. ¶ Deus autem non dere-
linquet miſericordiam ſuam, & non corrumpet, nec
D delebit opera ſua, neq; perdet a ſtirpe nepotes electi
ſui: & ſemen eius qui diligit Dominum, non corrum-
25 pet. ¶ Dedit autem reliquum Iacob, & David de ipſa
26 ſtirpe. ¶ Et finem habuit Salomon cum patribus ſuis.
27 ¶ Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo gentis ſtultitiam,
28 ¶ & imminutũ a prudentia Roboam, qui auertit gen- 3.Reg.12 d.14.
29 tem cõſilio ſuo, ¶ & Ieroboam filium Nabat, qui pec- 3.Reg.12 f.28.
care fecit Iſrael, & dedit viam peccandi Ephraim, &
30 plurima redundauerunt peccata ipſorum. ¶ Valde a-
31 uerterunt illos a terra ſua. ¶ Et quæſiuit omnes nequi-
tias, vſque dum perueniret ad illos defenſio, & ab
omnibus peccatis liberauit eos.

CAPVT XLVIII.

1 ET ſurrexit | Elias propheta, quaſi ignis, & ver- 3.Reg 17 a.1.
A bum ipſius quaſi facula ardebat: ¶ Qui indu-
2 xit in illos famem, & irritantes illum inuidia
ſua, pauci facti ſunt. non enim poterant ſuſtinere præ-
3 cepta Domini. ¶ Verbo Domini continuit cœlum, &
4 deiecit de cœlo ignem ter. ¶ ſic amplificatus eſt Elias
in mirabilibus ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic gloria-
5 ri tibi? ¶ | Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis, de ſorte 3.Reg 17
6 mortis, in verbo Domini Dei: ¶ Qui deieciſti reges ad d.22.
perniciem, & confregiſti facile potentiam ipſorum,
7 & glorioſos de lecto ſuo. ¶ Qui audis in Sina iudiciũ,
8 & in Horeb iudicia defenſionis. ¶ Qui vngis reges ad
B pœnitentiam, & prophetas facis ſucceſſores poſt te.
9 ¶ | Qui receptus es in turbine ignis, in curru equo-
10 rum igneorum. ¶ Qui ſcriptus es in iudicijs tem- 3.Reg.19 c.16.
porum lenire iracundiam Domini, conciliare cor 4 Reg.2 b.11.
11 patris ad filium, & reſtituere tribus Iacob. ¶ Beati
ſunt qui te viderunt, & in amicitia tua decorati ſunt.
12 ¶ Nam nos vita viuimus tantum, poſt mortem au-
13 tem non erit tale nomen noſtrum. ¶ | Elias quidem in 4 Reg 2.
turbine tectus eſt, & in Eliſæo completus eſt ſpiri- b.9.
tus eius: in diebus ſuis non pertimuit principem, &
14 potentia nemo vicit illum. ¶ | Nec ſuperauit illum ver 4. Reg.
bum aliquod, & mortuum prophetauit corpus eius. 13 d.21.
15 ¶ In vita ſua fecit monſtra, & in morte mirabilia ope-
16 ratus eſt. ¶ In omnibus iſtis non pœnituit populus,
C & non receſſerunt a peccatis ſuis vſque dum eie-
cti ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in omnem ter-
17 ram. ¶ & relicta eſt gens perpauca, & princeps in
18 domo David. ¶ Quidam ipſorum fecerunt quod pla-
ceret Deo: alij autem multa commiſerunt peccata.
19 ¶ | Ezechias muniuit ciuitatem ſuam, & induxit in 4. Reg.
medium ipſius aquam, & fodit ferro rupem, & ædi- 20. d.20.
20 ficauit ad aquam puteum. ¶ | In diebus ipſius aſcen- 4 Reg.18 b.13.
dit Sennacherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit ma-
D num ſuam contra illos, & extulit manum ſuam
21 in Sion, & ſuperbus factus eſt potentia ſua. ¶ Tunc
mota ſunt corda, & manus ipſorum: & doluerunt
22 quaſi parturientes mulieres. ¶ Et inuocauerunt Do-
minum miſericordem, & expandentes manus ſuas
extulerunt ad cœlum: & ſanctus Dominus Deus au- 4 Reg 19
23 diuit cito vocem ipſorum. ¶ Non eſt commemo- g.35.
ratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis Tob.1.d 21. a.21.
ſuis: ſed purgauit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ. Iſa.37.g 36.
24 ¶ | Deiecit caſtra Aſſyriorum, & contriuit illos Ange- 1. Mac. 7 f.41.
25 lus Domini. Nam ¶ fecit Ezechias quod placuit Deo,
& fortiter iuit in via David patris ſui, quam mãdauit 2. Mac.8. c.19.
illi Iſaias propheta magnus, & fidelis in conſpectu 4. Reg.
26 Dei. ¶ | In diebus ipſius retro redijt Sol, & addidit re- 20 b.11
27 gi vitam. ¶ Spiritu magno vidit vltima, & conſola- Iſa. 38. b 8.

28 tus eſt lugentes in Sion, vſq; in ſempiternum. ¶ Oſten
dit futura, & abſcondita antequam euenirent.

CAPVT XLIX.

[4. Reg. 22.a.1. 2. Par. 34.a.1.] 1 MEmoria Ioſiæ in compoſitione odoris facta
A opus pigmentarij. ¶ In omni ore quaſi mel
2 indulcabitur eius memoria, & vt muſica
3 in conuiuio vini. ¶ Ipſe eſt directus diuinitus in pœni-
[4. Reg. 23.b.9.] 4 tentia gentis, & tulit abominationes impietatis. ¶ Et
gubernauit ad Dominum cor ipſius, & in diebus pec
5 catorum corroborauit pietatem. ¶ Præter Dauid, &
Ezechiam, & Ioſiam, omnes peccatum commiſerũt.
6 ¶ nam reliquerunt legem Altiſſimi reges Iuda, & con
7 tempſerunt timorem Dei. ¶ Dederunt enim regnum
[4. Reg. 25.b.9.] 8 ſuum alijs, & gloriam ſuam alienigenæ genti. ¶ Incen
B derunt electam ſanctitatis ciuitatem, & deſertas fece-
[Ierem. 1. b.10.] 9 runt vias ipſius in manu Ieremię. ¶ Nam male tracta-
[Ierem. 1. b.5.] uerunt illum, qui a ventre matris cõſecratus eſt pro-
pheta, euertere, & eruere, & perdere, & iterum ædifi-
[Ezec. 1. a.4.] 10 care, & renouare. ¶ Ezechiel qui vidit conſpectum
[Agg. 2.d. 24.] 11 gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cherubim. ¶ Nam
commemoratus eſt inimicorum in imbre benefacere
12 illis qui oſtenderunt rectas vias. ¶ Et duodecim pro-
[1. Eſd. 3. a.8.] C pheta um oſſa pullulent de loco ſuo: nam corrobora-
[2. Eſd. 3. a.5.] 13 uerũt Iacob, & redemerunt ſe in fide virtutis. ¶ Quo-
modo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi
[Zach. 3. a.1.] 14 ſignum in dextera manu: ¶ Sic & Ieſum filium Ioſe-
[Neh. 2.d. 17. 7.a.1.] dec, qui in diebus ſuis ędificauerunt domum, & exal-
[Sup. 44.c. 16.] tauerunt templum ſanctum Domino, paratum in glo
15 riam ſempiternam. ¶ Et Nehemias in memoria mul-
D ti tẽporis, qui erexit nobis muros euerſos, et ſtare fecit
[Gen. 41. e. 40, 41. a. 3. 45. b. 5. 50. d. 20.] 16 portas, & ſeras, qui erexit domos noſtras. ¶ Nemo na-
tus eſt in terra qualis Henoch, nam & ipſe receptus
17 eſt a terra. ¶ Neque vt Ioſeph, qui natus eſt homo,
princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fra-
18 trum, ſtabilimentum populi, ¶ & oſſa ipſius viſitata
[Gen. 4. d. 25. 5. d. 32.] 19 ſunt, & poſt mortem prophetauerunt. ¶ Set, & Sem
apud homines gloriam adepti ſunt, & ſuper omnem
animam in origine Adam.

CAPVT L.

[1. Mac. 12. a.6. 2. Mac. 3. & 4.] 1 SImon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui in
A vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis
2 corroborauit templum. ¶ Templi etiam al-
titudo ab ipſo fundata eſt, duplex ædificatio, & ex-
3 celſi parietes templi. ¶ In diebus ipſius emanaue-
runt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt
4 ſupra modum. ¶ Qui curauit gentem ſuam, & libe-
5 rauit eam a perditione. ¶ Qui præualuit amplificare
ciuitatem, qui adeptus eſt gloriam in conuerſatio-
ne gentis: & ingreſſum domus, & atrij amplificauit.
6 ¶ Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ: & quaſi
7 Luna plena in diebus ſuis lucet. ¶ Et quaſi Sol reful-
8 gens, ſic ille effulſit in templo Dei: ¶ Quaſi arcus
refulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſa-
rum in diebus vernis, & quaſi lilia quæ ſunt in tran-
ſitu aquæ, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.
9 ¶ Quaſi ignis refulgens, & thus ardens in igne. ¶ Qua-
10 ſi vas auri ſolidum ornatum omni lapide precioſo.
11 ¶ Quaſi oliua pullulans, & cypreſſus in altitudinem
B ſe extollens, in accipiendo ipſum ſtolam gloriæ, &
12 veſtiri eum in conſummatione virtutis. ¶ In aſcen-
ſu altaris ſancti gloriam dedit ſanctitatis amictum.
13 ¶ In accipiendo autem partes de manu ſacerdotum,
14 & ipſe ſtans iuxta aram. ¶ Et circa illum corona fra-
trum: quaſi plantatio cedri in monte Libano, ſic
circa illum ſteterunt quaſi rami palmæ, & omnes
15 filij Aaron in gloria ſua. ¶ Oblatio autem Domini
in manibus ipſorum, coram omni ſynagoga Iſrael,
& conſummationem fungens in ara, amplificare
16 oblationem excelſi regis, ¶ porrexit manum ſuam
17 in libatione, & libauit de ſanguine vuæ. ¶ Effudit
in fundamento altaris odorem diuinum excelſo
18 principi. ¶ Tunc exclamauerunt filij Aaron, in tubis
C productilibus ſonuerunt, & auditam fecerunt vo-
19 cem magnam in memoriam coram Deo. ¶ Tunc om-
nis populus ſimul properauerunt, & ceciderunt in
faciem ſuper terram adorare Dominum Deum ſuũ,
20 & dare preces omnipotenti Deo excelſo. ¶ Et ampli-
ficauerunt pſallentes in vocibus ſuis, & in magna do
21 mo auctus eſt ſonus ſuauitatis plenus. ¶ Et rogauit
populus Dominum excelſum in prece vſque dum
perfectus eſt honor Domini, & munus ſuum perfece-
22 runt. ¶ Tunc deſcendens, manus ſuas extulit in om-
nem congregationem filiorum Iſrael dare gloriam
23 Deo a labijs ſuis, & in nomine ipſius gloriari. ¶ &
iterauit orationem ſuam, volens oſtendere virtutem
24 Dei. ¶ Et nunc orate Deum omnium, qui magna fe-
D cit in omni terra, qui auxit dies noſtros a ventre ma-
tris noſtræ, & fecit nobiſcum ſecundum ſuam mi-
25 ſericordiam, ¶ det nobis iucunditatem cordis, & fie-
ri pacem in diebus noſtris in Iſrael per dies ſempi-
26 ternos: ¶ credere Iſrael nobiſcum eſſe Dei miſeri
27 cordiam, vt liberet nos in diebus ſuis. ¶ Duas gen-
tes odit anima mea, tertia autem non eſt gens quam
28 oderim: ¶ qui ſedent in monte Seir, & Philiſthijm:
29 & ſtultus populus, qui habitat in Sichimis. ¶ Doctri-
nam ſapientiæ, & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ie-
ſus filius Sirach Ieroſolymita, qui renouauit ſapien-
30 tiam de corde ſuo. ¶ Beatus qui in iſtis verſatur bo
nis: qui ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper:
31 ¶ Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit, quia lux Dei
veſtigium eius eſt.

Oratio Ieſu filij Sirach.

CAPVT LI.

1 COnfitebor tibi Domine Rex, & collauda-
A bo te Deum ſaluatorem meum. ¶ Confi-
2 tebor nomini tuo: quoniam adiutor, &
3 protector factus es mihi, ¶ & liberaſti corpus meum
a perditione, a laqueo linguæ iniquæ, & a labijs
operantium mendacium, & in conſpectu aſtantium
4 factus es mihi adiutor. ¶ Et liberaſti me ſecundum
multitudinem miſericordiæ nominis tui a rugien-
5 tibus, præparatis ad eſcam. ¶ De manibus quæ-
rentium animam meam: & de portis tribulatio-
6 num quæ circundederunt me. ¶ a preſſura flam-
mæ quæ circundedit me, & in medio ignis non ſum
7 æſtuatus. ¶ De altitudine ventris inferi, & a lingua
coinquinata, & a verbo mendacij, a rege iniquo,
8 & a lingua iniuſta. ¶ Laudabit vſque ad mortem ani-
9 ma mea Dominum, ¶ & vita mea appropinquans
10 erat in inferno deorſum. ¶ Circundederunt me vndi-
B que, & non erat qui adiuuaret. Reſpiciens eram ad
11 adiutorium hominum, & non erat. ¶ Memora-
tus ſum miſericordiæ tuæ Domine, & operationis
12 tuæ, quæ a ſeculo ſunt: ¶ quoniam eruis ſuſtinentes

te Domine, & liberas eos de manibus gentium.
13 ♀ Exaltaſti ſuper terram habitationem meam, & pro
14 morte defluente deprecatus ſum: ♀ Inuocaui Do ni-
num patrem Domini mei, vt non derelinquat me in
die tribulationis meæ, & in tẽpore ſuperborum, ſine
15 adiutorio. ♀ Laudabo nomen tuum aſſidue & collau-
dabo illud in confeſſione, & exaudita eſt oratio
16 mea. ♀ Et liberaſti me de perditione, & eripuiſti
17 me de tempore iniquo. ♀ Propterea confitebor, &
laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini.
18 ♀ Cum adhuc iunior eſſem, priuſquam oberrarem,
19 quæſiui ſapientiam palam in oratione mea. ♀ Ante
C tempus poſtulabam pro illa, & vſque in nouiſſimis
20 inquiram eam, & floruit tanquam precox vua. ♀ Læ-
tatum eſt cor meum in ea, ambulauit pes meus iter
21 rectum, a iuuentute mea inueſtigabam eam. ♀ In-
22 clinaui modice aurem meam, & excepi illam. ♀ Mul-
tam inueni in meipſo ſapientiam, & multum profe-
23 ci in ea. ♀ Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam. ♀ Cõ-
24 ſiliatus ſum enim, vt facerem illam, zelatus ſum bo-
25 num, & non confundar. ♀ Colluctata eſt anima mea
26 in illa, & in faciendo eam confirmatus ſum. ♀ Ma
nus meas extendi in altum, & inſipientiam eius lu
animam meam, direxi ad illam, & in agnitione inu
27 ni eam. ♀ Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter ho
28 non derelinquar. ♀ Venter meus conturbatus eſt quæ
rendo illam, propterea bonam poſſidebo poſſeſſionẽ
29 ♀ Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam
30 & in ipſa laudabo eum. ♀ Appropiate ad me indocti
D & congregate vos in domum diſciplinæ. ♀ Quid ad
31 huc retardatis? & quid dicitis in his? animæ veſtra
32 ſitiunt vehemẽter. ♀ Aperui os meum, & locutus ſum.
33 Comparate vobis ſine argento, ♀ & collum veſtrum
ſubijcite iugo, & ſuſcipiat anima veſtra diſciplinam:
34 in proximo eſt enim inuenire eam. ♀ Videte oculis ve
ſtris, quia modicum laboraui & inueni mihi multam
35 requiem. ♀ Aſſumite diſciplinam in multo numero ar-
36 genti, & copioſum aurum poſſidete in ea. ♀ Lætetur
anima veſtra in miſericordia eius, & non confunde-
37 mini in laude ipſius. ♀ Operamini opus veſtrum ante
tempus, & dabit vobis mercedem veſtram in tem-
pore ſuo.

AD PAVLAM, ET EVSTOCHIVM
In tranſlationem Iſaiæ ex Hebraica veritate Hieronymi Præfatio.

NEMO cum prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de pſalmis, vel operibus Salomonis: ſed, quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, vt per cola ſcribantur, & commata, qui vtique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque vtilitate legentium prouidentes, interpretationem nouam nouo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primum de Iſaia ſciendum, quod in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe vt vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Vnde accidit, vt præ cæteris florem ſermonis eius tranſlatio non poterit conſeruare. Deinde etiam hoc adijciendum, quod non tam propheta dicendus ſit, quam Euangeliſta. Ita enim vniuerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, vt non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Vnde conijcio noluiſſe tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicue Ethnicis prodere, ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent: quę, cum hãc editionem legeritis, ab illis animaduertetis abſcondita. Nec ignoro, quanti laboris ſit Prophetas intelligere: nec facile quempiam poſſe iudicare de interpretatione, niſi intellexerit ante quę legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante inuidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum: & nihilominus hoc a faſtidioſis lectoribus precor, vt quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores, Aquilam, & Symmacum, & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel vt Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem vnum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & poſtea deſpiciant, ne videantur non ex iudicio, ſed ex odij pręſumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Iſaias in Ieruſalem, & in Iudęa, necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de vtroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cum interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captiuitatem reditum populi ſignificet in Iudæam: tamen omnis eius cura de vocatione Gentium, et aduentu Chriſti eſt. Quem quanto plus amatis o Paula, & Euſtochium, tanto magis ab eo petite, vt pro obtrectatione pręſenti, quam e indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguę eruditione ſudaſſe, ne Iudęi de falſitate ſcripturarum eccleſiis eius diutius inſultarent.

PROPHETIA ISAIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 VISIO Iſaiæ filij Amos, quam
A vidit ſuper Iudam, & Ieruſa-
lem in diebus Oziæ, Ioathan,
Achaz, & Ezechiæ regum Iu-
2 da. Audite cœli, & auribus per-
cipe terra, quoniam Dominus
locutus eſt, Filios enutriui, &
3 exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. Cognouit bos
poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſ-
rael autem me non cognouit, & populus meus non
4 intellexit, Væ genti peccatrici, populo graui ini-
B quitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis, dereliquе-
runt Dominum, blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, ab
5 alienati ſunt retrorſum. Super quo percutiam vos
vltra, addentes præuaricationem? omne caput lan-
6 guidum, & omne cor mœrens. A planta pedis, vſ-
que ad verticem non eſt in eo ſanitas, vulnus, & li-
uor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec cura- Inf. 5. b. 6.
7 ta medicamine, neque fota oleo. Terra veſtra deſer-
ta: ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni: regionem veſtram
coram vobis alieni deuorant: & deſolabitur ſicut in
8 vaſtitate hoſtili. Et derelinquetur filia Sion, vt vm-
braculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumera- Ro. 9. g. 29.
9 rio, & ſicut ciuitas, quæ vaſtatur. Niſi Dominus e- Gen. 19. c. 24.
C xercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma Iere. 6 c. 10
10 fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Au- Amos 5. f. 11
dite verbum Domini principes Sodomorum: perci-
pite auribus legem Dei noſtri populus Gomorrhæ.
11 Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum,
dicit Dominus? plenus ſum holocauſta arietum, &
adipem pinguium, & ſanguinē vitulorum, & agno-
12 rum, & hircorum nolui. Cum veniretis ante conſpe
ctum meum, quis quæſiuit hæc de manibus veſtris,
13 vt ambularetis in atrijs meis? ne offeratis vltra ſa-
D crificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Neo
meniam & ſabbatum, & feſtiuitates alias non feram:
14 iniqui ſunt cœtus veſtri: calendas veſtras, & ſolem-
nitates veſtras odiuit anima mea: facta ſunt mihi mo
15 leſta, laboraui ſuſtinens: Et cum extenderitis manus
veſtras auertam oculos meos a vobis: & cum multi-
plicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim Inf. 59 a. 1.
16 veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Lauamini, mundi eſto- 1. Pet. 5
te, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis b. 11.
17 meis: quieſcite agere peruerſe, diſcite benefacere:
E quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupil
18 lo, defendite viduam: Et venite, & arguite me dicit
Dominus: ſi fuerint peccata veſtra, vt coccinum, qua
ſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermi-
19 culus, velut lana alba erunt. Si volueritis, & audie-
20 ritis me, bona terræ comedetis. Quod ſi nolueritis,
& me ad iracundiam prouocaueritis: gladius deuo-
21 rabit vos, quia os Domini locutum eſt. Quomodo
facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iuſti-
22 tia habitauit in ea, nunc autem homicidæ. Argētum
tuum verſum eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtum eſt
23 aqua. Principes tui infideles, ſocij furum, omnes di-
F ligunt munera, ſequuntur retributiones. Pupillo Iere. 5. f. 28.
non iudicant: & cauſa viduæ non ingreditur ad illos. Zac. 7 c. 10.
24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis
Iſrael: Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindi-
25 cabor de inimicis meis. Et conuertam manum
meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam,
26 & auferam omne ſtannum tuum. Et reſtituam iudi-
ces tuos, vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos, ſicut
G antiquitus. poſt hæc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fide-
27 lis. Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iu-
28 ſtitia: & conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul: &
29 qui dereliquerunt Dominum conſumentur. Con-
fundentur enim ab idolis quibus ſacrificauerunt: &
30 erubeſcetis ſuper hortis quos elegeratis. cum fueri-
tis velut quercus defluentibus folijs, & velut hortus
31 abſq; aqua. Et erit fortitudo veſtra, vt fauilla ſtupę,
& opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccendetur vtrun
que ſimul, & non erit qui extinguat.

CAPVT II.

1 VErbum quod vidit Iſaias filius Amos, ſu- Mich. 4. a. 1.
A per Iuda, & Ieruſalem. Et erit in no-
2 uiſſimis diebus præparatus mons domus
Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper
3 colles, & fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt
populi multi, & dicent: Venite, & aſcendamus ad

mon-

montem Dñi, & ad domũ Dei Iacob, & docebit nos
vias ſuas,& ambulabimus in ſemitis eius:qa de Sion
4 exibit lex,& verbũ Dñi de Ieruſalem. ¶ Et iudicabit
B Gẽtes, & arguet populos multos, & conflabunt gla-
dios ſuos in vomeres,& lanceas ſuas in falces:non le-
uabit gens contra gentẽ gladiũ,nec exercebuntur vl-
5 tra ad præliũ. ¶ Domus Iacob venite,& ambulemus
6 in lumine Dñi.¶Proiecisti enim populũ tuũ domũ Ia-
cob:quia repleti ſunt,vt olim & augures habuerũt vt
7 Philiſthijm,& pueris alienis adhęſerunt.¶Repleta eſt
terra argento,& auro, & nõ eſt finis theſaurorũ eius,
8 ¶ & repleta eſt terra eius equis:& innumerabiles qua
drigæ eius. Et repleta eſt terra eius idolis : opus ma-
nuũ ſuarũ adorauerunt, quod fecerunt digiti eorum.
9 ¶Et incuruauit ſe homo,& humiliatus eſt vir:ne ergo
10 dimittas eis.¶Ingredere in petrã,& abſcõdere in foſſa
C humo a facie timoris Dñi,& a gloria maieſtatis eius.
11 ¶Oculi ſublimes hoĩs humiliati ſunt, & incuruabitur
altitudo virorũ: exaltabitur aũt Dñs ſolus in die illa.
12 ¶ Quia dies Dñi exercituũ ſup oẽm ſuperbũ,& excel
13 ſum,& ſup oẽm arrogantẽ, & humiliabitur. ¶ Et ſup
oẽs cedros Libani ſublimes, & erectas, & ſup omnes
14 quercus Baſan. ¶ Et ſup oẽs montes excelſos,& ſuper
15 oẽs colles eleuatos . ¶ Et ſup oẽm turrim excelſam,&
16 ſup oẽm murum munitũ. ¶ Et ſuper oẽs naues Thar-
17 ſis,& ſup oẽ quod viſu pulchrũ eſt. ¶ Et incuruabitur
D ſublimitas hominũ,& humiliabitur altitudo virorũ:
18 & eleuabitur Dñs ſolus in die illa . ¶ Et idola penitus |Oſeę 10 b.8.
19 contererentur. ¶ | Et introibunt in ſpeluncas petrarũ, & Luc. 21. d 30.
in voragines terræ a facie formidinis Dñi,& a gloria Apoc. 9 c.17.
20 maieſtatis eius,cum ſurrexerit percutere terram. ¶ In
die illa proijciet homo idola argenti ſui , & ſimula-
chra auri ſui, quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas, &
21 veſpertiliones. ¶ Et ingredietur ſciſſuras petrarum,&
in cauernas ſaxorum a facie formidinis Domini,& a
gloria maieſtatis eius , cum ſurrexerit percutere ter-
22 ram.¶Quieſcite ergo ab homine,cuius ſpiritus in na-
ribus eius eſt: quia excelſus reputatus eſt ipſe.

CAPVT III.

1 ECce enim dominator Dominus exercituum au
A feret a Ieruſalem,& a Iuda validum, & fortẽ,
2 omne robur panis,& omne robur aquæ:¶ for-
tem,& virum bellatorem,iudicem,& prophetam,&
3 ariolum,& ſenem.¶ Principem ſuper quinquaginta,
& honorabilem vultu,& conſiliarium, & ſapientem
4 de architectis,& prudentem eloquij myſtici. ¶ Et da-
bo pueros principes eorum , & effœminati domina-
5 buntur eis.¶Et irruet populus,vir ad virum,& vnuſ-
quiſque ad proximum ſuum : tumultuabitur puer
6 contra ſenem,& ignobilis contra nobilem . ¶ Appre-
B hẽdet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui :
Veſtimentum tibi eſt , princeps eſto noſter, ruina au-
7 tem hæc ſub manu tua . ¶ Reſpondebit in die illa di-
cens : Non ſum medicus, & in domo mea non eſt pa-
nis, neque veſtimentum : nolite conſtituere me prin-
8 cipem populi . ¶ Ruit enim Ieruſalem , & Iudas con-
cidit : quia lingua eorum , & adinuentiones eorum
contra Dominum,vt prouocarent oculos maieſtatis
9 eius.¶Agnitio vultus eorum reſpondit eis:& peccatũ
ſuum quaſi Sodoma pręedicauerunt,nec abſconderũt.
Væ animæ eorum , quoniam reddita ſunt eis mala.
10 ¶Dicite iuſto quoniam bene,quoniam fructum adin-
11 uentionum ſuarum comedet. ¶ Væ impio in malum:
12 retributio enim manuum eius fiet ei.¶Populum meũ
C exactores ſui ſpoliauerunt , & mulieres dominatæ
ſunt eis. Popule meus,qui te beatum dicũt,ipſi te de-
13 cipiunt,& viam greſſuum tuorum diſſipant.¶|Stat ad |Apoc. 8. b.7.
iudicandum Dominus,& ſtat ad iudicãdos populos.
14 ¶Dominus ad iudicium veniet cũ ſenibus populi ſui,
& principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, &
15 rapina pauperis in domo veſtra. ¶Quare atteritis po-
pulum meum, & facies pauperum commolitis, dicit
16 Dominus Deus exercituũ ? ¶ Et dixit Dominus: Pro
eo q̃ eleuatæ ſunt filiæ Sion,& ambulauerunt exten-
to collo, & nutibus oculorum, ibant & plaudebant :
ambulabant pedibus ſuis,cõpoſito gradu incedebãt:
17 ¶Decaluabit Dñs verticem filiarum Sion,& Dñs cri
18 nem earum nudabit. In ¶ die illa auferet Dominus or
19 namentũ calceamentorũ, & lunulas, ¶ & torques, &
D monilia,& armillas, & mitras, ¶ & diſcriminalia,&
20 periſcelidas,& murenulas,& olfactoriola,& inaures,
21 ¶& annulos,& gemmas in fronte pendentes,¶& mu-
22 tatoria,& palliola,& linteamina, & acus, ¶ & ſpecu-
23 la,& ſindones,& vittas,& theriſtra. ¶ Et erit pro ſua-
24 ui odore fœtor,& pro zona funiculus,& pro criſpan-
ti crine , caluitium , & pro faſcia pectorali cilicium .
25 ¶ Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent , & for-
26 tes tui in prælio.¶Et mœrebunt,atque lugebunt por-
tæ eius,& deſolata in terra ſedebit.

CAPVT IIII.

1 ET apprehendent ſeptem mulieres virum vnum
A in die illa,dicentes : Panem noſtrum comede-
mus, et veſtimentis noſtris operiemur : tan-
tummodo inuocetur nomen tuum ſuper nos , aufer
2 opprobrium noſtrum . ¶ In die illa erit germen Do-
mini in magnificentia, et gloria , et fructus terræ
ſublimis, et exultatio his qui ſaluati fuerint de Iſ-
3 rael. ¶ Et erit : omnis qui relictus fuerit in Sion ,
et reſiduus in Ieruſalem , ſanctus vocabitur , om-
4 nis qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſalem . ¶ Si ablue-
B rit Dominus ſordes filiarum Sion , et ſanguinem
Ieruſalem lauerit de medio eius in ſpiritu iudicij , et
5 ſpiritu ardoris . ¶ Et creabit Dominus ſuper omnem
locum montis Sion , et vbi inuocatus eſt : nubem
per diem , et fumum , et ſplendorem ignis flamman-
tis in nocte, ſuper omnem enim gloriam protectio.
6 ¶ Et tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æ-
ſtu , et in ſecuritatem, et abſconſionem a turbine, et
a pluuia.

CAPVT V.

1 CAntabo dilecto meo canticum patruelis mei
A vineæ ſuæ . | Vinea facta eſt dilecto meo in Ierem. 2. d. 21.
2 cornu filio olei . ¶ Et ſepiuit eam et lapi- |Matt. 21 c. 33.
des elegit ex illa , et plantauit eam electam , et æ-
dificauit turrim in medio eius , et torcular extru-
xit in ea : et expectauit vt faceret vuas , et fecit la-
3 bruſcas . ¶ Nunc ergo habitatores Ieruſalem , et vi-
4 ri Iuda , iudicate inter me , et vineam meam.¶ Quid
eſt quod debui vltra facere vineæ meæ , et non fe-
ci ei ? an quod expectaui vt faceret vuas, et fe-
5 cit labruſcas ? ¶ Et nunc oſtendam vobis quid ego
faciam vineæ meæ. Auferam ſepem eius, et erit
in direptionem : diruam maceriam eius , et erit in
6 conculcationem . ¶ | Et ponam eam deſertam : non |Sup. 1. b 7.
putabitur , et non fodietur : et aſcendent vepres .

& ſpinæ ; & nubibus mandabo ne pluant ſuper eam
7 imbrẽ.¶ Vinea enim Dñi exercituũ, domus Iſrael eſt:
& vir Iuda, germẽ eius delectabile: & expectaui vt fa
ceret iudiciũ, & ecce iniquitas: & iuſtitiã, & ecce cla-
8 mor, ¶ Væ, qui coniungitis domum ad domũ, & agrũ
agro copulatis vſq; ad terminũ loci . nũquid habita-
9 bitis vos ſoli in medio terræ ? ¶ In auribus meis ſunt
C hæc, dicit Dñs exercituũ . Niſi domus multæ deſertæ
10 fuerint grandes, & pulchræ, abſq; habitatore. ¶ Decẽ
enim iugera vinearum facient lagunculã vnã, & tri-
11 ginta modij ſementis facient modios tres , ¶ Væ , qui
conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandã, & potandũ
12 vſq; ad veſperã, vt vino æſtuetis: ¶ Cithara, & lyra, &
tympanũ, & tibia, & vinũ, in cõuiuijs veſtris: & opus
Dñi non reſpicitis, nec opera manuũ eius cõſideratis.
13 ¶ Propterea captiuus ductus eſt populus meus , quia
non habuit ſcientiã, & nobiles eius interierunt fame,
14 & multitudo eius ſiti exaruit. ¶ Propterea dilatauit in
D fernus animã ſuã, & aperuit os ſuũ abſq; vllo termi-
no: & deſcendẽt fortes eius, & populus eius, & ſubli-
15 mes glorioſiq; eius ad eũ. ¶ Et incuruabitur homo, &
16 humiliabitur vir, & oculi ſublimiũ deprimentur. ¶ Et
exaltabitur Dñs exercituũ in iudicio, & Deus ſanctus
17 ſanctificabitur in iuſtitia. ¶ Et paſcẽtur agni iuxta or-
dinem ſuũ, & deſerta in vbertatem verſa áduenæ co-
18 medent. ¶ Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis va-
19 nitatis, & quaſi vinculum plauſtri, peccatũ. ¶ Qui di-
E citis; Feſtinet, & cito veniat opus eius, vt videamus:
& appropiet, & veniat conſilium ſancti Iſrael, & ſcie
20 mus illud. ¶ Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum
Prou.3.a 7. Rom.12 d.16. malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras:
21 ponẽtes amarum in dulce, & dulce in amarum. ¶ |Væ,
qui ſapientes eſtis in oculis veſtris , & corã vobiſme-
22 tipſis prudentes. ¶ Væ, qui potentes eſtis ad bibẽdum
23 vinum, & viri fortes ad miſcẽdam ebrietatem. ¶ Qui
iuſtificatis impium pro muneribus , & iuſtitiam iuſti
24 aufertis ab eo. ¶ Propter hoc, ſicut déuorat ſtipulã lin-
F gua ignis , & calor flammæ exúrit : ſic radix eorum
quaſi fauilla erit , & germen eorum vt puluis aſcen-
det , Abiecerunt enim legem Domini exercituum ,
25 & eloquium ſancti Iſrael blaſphemauerunt . ¶ Ideo
iratus eſt furor Domini in populum ſuum , & exten-
dit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum: & con-
turbati ſunt montes , et facta ſunt morticina eorum
quaſi ſtercus in medio platearum. In his omnibus nõ
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius extenta.
26 ¶ Et eleuabit ſignum in nationibus procul, et ſibilabit
ad eum de finibus terræ: et ecce feſtinus velociter ve-
27 niet. ¶ Non eſt deficiens, neq; laborans in eo non dor-
mitabit, neque dormiet, neque ſoluetur cingulum re-
28 nũ eius, nec rũpetur corrigia calceamenti eius. ¶ Sagit
tæ eius acutæ, et oẽs arcus eius extenti. Vngulę equo-
rum eius vt ſilex, et rotę eius quaſi impetus tẽpeſtatis.
29 ¶ Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leonũ: et fren
det, et tenebit prædam , et amplexabitur , et non erit
30 qui eruat. ¶ Et ſonabit ſuper eum in die illa, ſicut ſoni-
tus maris , aſpiciemus in terram , et ecce tenebræ tri-
bulationis, et lux obtenebrata eſt in caligine eius.

CAPVT VI.

1 IN anno quo mortuus eſt rex Ozias, vidi Domi-
A num ſedentem ſuper ſolium excelſum , et ele-
uatum: et ea quæ ſub ipſo erant, replebant tem-
2 plum. ¶ Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni, et
ſex alæ alteri : duabus velabant faciem eius , et dua-
3 bus velabant pedes eius, et duabus volabãt. ¶ Et cla-
mabant alter ad alterum, et dicebant: | Sanctus, ſan- | Apoc 4
B ctus, ſanctus, Dñs Deus exercituũ, plena eſt oĩs terra c 8.
4 gloria eius. Et ¶ cõmota ſunt ſuperliminaria cardinũ a
5 voce clamantis, et domus repleta eſt fumo. ¶ Et dixi:
Vę mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum
et in medio populi polluta labia habentis ego habi-
6 to, et regẽ Dñm exercituũ vidi oculis meis. ¶ Et vola-
uit ad me vnus de Seraphim , & in manu eius calcu-
7 lus, quem forcipe tulerat de altari. ¶ Et tetigit os meũ
& dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniqui
C tas tua , & peccatum tuum mundabitur . ¶ Et audiui
8 vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit
9 nobis? Et dixi: Ecce ego mitte me. ¶ Et dixit: Vade, &
dices populo huic: |Audite audientes, & nolite intelli- | Matt.13 b.14.
10 gere: & videte viſionem, & nolite cognoſcere. ¶ Ex- Mar. 4. b 12.
cæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & ocu- Luc 8. b 10.
los eius claude: ne forte videat oculis ſuis, & auribus Ioã.12. E 40.
ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & conuertatur, & Act 28. E 6.
11 ſanem eum. ¶ Et dixi: Vſquequo Domine ? Et dixit: Rom. 11 b.8.
D Donec deſolenẽ ciuitates abſq; habitatore, & domus
12 ſine homine, & terra relinquetur deſerta. ¶ Et longe
faciet Dominus homines, & multiplicabitur quę de-
13 relicta fuerat in medio terrę. ¶ Et adhuc in eà decima-
tio , & conuertetur ; & erit in oſtenſionem ſicut tere-
binthus , & ſicut quercus quæ expandit ramos ſuos :
ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAPVT VII.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioathan , fi- | 4 Reg 16 a 5.
A lij Oziæ regis Iuda , aſcendit Raſin rex Sy-
riæ , & Phacee filius Romeliæ , rex Iſrael , in
Ieruſalem , ad præliandum contra eam : & non po-
2 tuerunt debellare eam , ¶ Et nunciauerunt domui
Dauid , dicentes : Requieuit Syria ſuper Ephraim ,
& commotum eſt cor eius , & cor populi eius , ſicut
3 mouentur ligna ſyluarum a facie venti . ¶ Et dixit
Dominus ad Iſaiam : Egredere in occurſum Achaz
tu , & qui derelictus eſt Iaſub filius tuus , ad extre-
mum aquæductus piſcinæ ſuperioris in via Agri ful-
4 lonis . ¶ Et dices ad eum : Vide vt ſileas noli timére ,
& cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum
fumigantium iſtorum in ira furoris Raſin regis Sy-
5 riæ , & filij Romeliæ . ¶ eo quod conſilium inierit
contra te Syria in malum , Ephraim & filius Ro-
6 meliæ , dicentes : ¶ Aſcendamus ad Iudam , & ſu-
B ſcitemus eum , & auellamus eum ad nos , et pona-
7 mus regem in medio eius filium Tabeel . ¶ Hæc di-
cit Dominus Deus : Non ſtabit , et non erit iſtud :
8 ¶ ſed caput Syriæ Damaſcus , et caput Damaſci Ra-
ſin: et adhuc ſexaginta et quinque anni , et déſinet E-
6 phraim eſſe populus : ¶ et caput Ephraim Samaria ,
et caput Samariæ filius Romeliæ . Si non credide-
10 ritis , non permanebitis . ¶ Et adiécit Dominus lo-
11 qui ad Achaz , dicens : ¶ Pete tibi ſignum a Domi-
no Deo tuo in profundum inferni , ſiue in excelſum
12 ſupra . ¶ Et dixit Achaz : Non petam , et non tenta-
13 bo Dominum. ¶ Et dixit: Audite ergo domus Dauid.
Nunquid parum vobis eſt , moleſtos eſſe homini-
14 bus , quia moleſti eſtis , et Deo meo ? ¶ Propter hoc
C dabit Dominus ipſe vobis ſignum; |Ecce virgo conci- | Mat. 1 d 21.
piet , et pariet filium , et vocabitur nomen eius Em- Luc 1 c 31.
15 manuel . ¶ Butyrum, et mel cómedet , vt ſciat repro-

16 bare malum, & eligere bonum. ¶ Quia antequã ſciat
puer reprobare malum, & eligere bonum, derelin-
quetur terra quam tu deteſtaris a facie duorum regũ
17 ſuorum. ¶ Adducet Dominus ſuper te, & ſuper popu-
lum tuum, & ſuper domum patris tui dies qui non
venerunt a diebus ſeparationis Ephraim a Iuda cum
18 rege Aſſyriorum. ¶ Et erit in die illa, ſibilabit Domi-
C nus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, &
19 api quæ eſt in terra Aſſur: ¶ & venient, & requieſcent
omnes in torrentibus vallium, & in cauernis petrarũ,
& in omnibus frutétis, & in vniuerſis foraminibus.
14. Reg. 19. d. 35. 20 ¶ In die illa radet Dominus in nouacula conducta | in
D his qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum, caput
21 & pilos pedum, & barbam vniuerſam. ¶ Et erit in die
22 illa: nutriet homo vaccam boum, & duas oues. ¶ &
præ hubertate lactis cómedet butyrum: butyrum
enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in
23 medio terræ. ¶ Et erit in die illa: omnis locus vbi fue-
rint mille vites, mille argenteis, in ſpinas & in vepres
24 erunt. ¶ Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc: ve-
25 pres enim & ſpinę erunt in vniuerſa terra. ¶ Et omnes
montes qui in ſarculo ſarrientur, non veniet illuc ter-
ror ſpinarum & veprium, & erit in paſcua bouis, et in
conculcationem pécoris.

CAPVT VIII.

1 ET Dixit Dominus ad me. Sume tibi librum
A grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: Velo-
2 citer ſpolia détrahe, cito prędare. ¶ Et adhibui
mihi teſtes fideles, Vriám ſacerdotem, & Zachariám
3 filium Barachiæ: ¶ & acceſſi ad prophetiſſam, & con-
cepit, & péperit filium. Et dixit Dominus ad me: Vo-
ca nomen eius Accélera, ſpolia detráhere, Feſtína prę
4 dári. ¶ Quia antequam ſciat puer vocare patrem ſuũ
& matrem ſuam auferetur fortitudo Damaſci, &
5 ſpolia Samáriæ coram rege Aſſyriorum. ¶ Et adiecit
6 Dominus loqui ad me adhuc, dicens: Pro eo quod
abiecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum
ſilentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium Rome-
7 liæ: ¶ Propter hoc ecce Dominus adducet ſuper eos
B aquas fluminis fortes & multas, regem Aſſyriorum
& omnem gloriam eius: & aſcendet ſuper omnes
8 riuos eius, & fluet ſuper vniuerſas ripas eius, ¶ & ibit
per Iudam inundans, et tranſiens vſque ad collum ve
niet. Et erit extenſio alarum eius, implens latitudi-
9 nem terræ tuæ o Emmanuel. ¶ Congregamini popu-
li, et vincimini, et audite vniuerſæ procul terræ: con-
fortamini et vincimini, àccingite vos et vincímini.
10 ¶ inite conſilium et diſſipabitur: loquimini verbum,
11 et non fiet quia nobiſcum Deus. ¶ Hæc enim ait Do-
minus ad me: Sicut in manu forti erudiuit me, ne
12 irem in via populi huius dicens, ¶ Non dicatis coniu-
C ratio: omnia enim quæ loquitur populus iſte, cõiura-
tio eſt: et timorem eius ne timeatis, neque paueatis.
13 ¶ Dñm exercituum ipſum ſanctificate, ipſe pauor ve-
14 ſter, et ipſe terror veſter. ¶ Et erit vobis in ſanctifica-
Luc. 2. a. 34. tioné. | In lapidẽ autẽ offénſionis, et in petram ſcanda-
Ro. 9. g. 32. li duabus domibus Iſrael, in laqueũ et in ruinam ha-
15 bitantibus Ieruſalem. ¶ Et offendent ex eis plurimi, &
1. Pet. 2. b. 6. 16 cadent, & conterentur, & irretientur, & capiẽtur. ¶ Li-
17 ga teſtimoniũ, ſigna legẽ in diſcipulis meis, ¶ Et ex-
pectabo Dñm qui abſcondit faciẽ ſuã a domo Iacob,
Heb. 2. c. 13. 18 & præſtolábor eum. ¶ | Ecce ego & púeri mei: quos
D dedit mihi Dominus in ſignum, & in portentũ Iſrael
a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion.
19 ¶ Et cum dixerint ad vos; Quærite a pythónibus, & a
diuinis qui ſtrident in incantationibus ſuis. Nunquid
non populus a Deo ſuo requíret? pro viuis a mor-
20 tuis? ¶ Ad legem magis, & ad teſtimonium. Quod ſi
non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis ma-
21 tutina lux. ¶ Et tranſibit per eam, corruet: & eſuriet:
& cum eſurierit, iraſcetur, et maledícet regi ſuo, &
22 Deo ſuo, & ſuſcipiet ſurſum. ¶ Et ad terram intuebi-
tur, et ecce tribulatio et ténebræ, diſſolutio et angu-
ſtia, et calígo perſequens, et non poterit auolare de
anguſtia ſua.

CAPVT IX.

1 PRimo tempore alleuiata eſt terra Zabulon et
A terra Nephthali, et nouiſſimo aggrauata eſt Mat. 4. c. 15.
via maris trans Iordanem Galilęę Gentium.
2 ¶ Populus qui ambulabat in ténebris, vidit lucẽ ma-
gnam: habitantibus in regione vmbræ mortis lux or-
3 ta eſt eis. ¶ Multiplicaſti gentem, & non magnificaſti
lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætantur in
meſſe, ſicut exultant victores capta præda quando di-
4 uidũt ſpolia. ¶ iugum enim óneris eius, & virgam hu-
meri eius, & ſceptrum exactóris eius ſuperaſti, | ſicut Iudi. 7. E. 22.
5 in die Madian. ¶ Quia omnis violenta prædatio cum
tumultu, et veſtimentum miſtum ſanguine erit in cõ-
6 buſtionem et cibus ignis. ¶ | PARVVLVS enim NA- Luc. 2. a. 7.
TVS eſt nobis, et filius datus eſt nobis, et factus eſt
B principatus ſuper húmerum eius: et vocabitur nomẽ
eius admirabilis, conſiliarius, Deus fortis, pater futu-
7 ri ſeculi, princeps pacis. ¶ Multiplicabitur eius impe-
rium, & pacis non erit finis: ſuper ſolium Dauid, &
ſuper regnum eius ſedebit: vt confirmet illud, & cor-
roboret in iudicio, & iuſtitia ámodo, & vſque in ſem
8 piternum. Zelus Domini exercituum faciet hoc. ¶ ver
9 bum miſit Dominus in Iacob, & cécidit in Iſrael. ¶ Et
ſciet omnis populus Ephraim, & habitantes Sama-
riam, in ſuperbia, & magnitudine cordis, dicentes:
10 ¶ Láteres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ędificabi-
mus: ſycomóros ſucciderunt, ſed cedros immutabi-
11 mus. ¶ Et eleuabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eum,
12 et inimicos eius in tumultum vertet. ¶ Syriam ab o-
C riente, et Philiſtijm ab occidente: et deuorabũt Iſrael
toto ore. In omnibus his nõ eſt auerſus furor eius, ſed
13 adhuc manus eius extenta: ¶ & populus non eſt reuer
ſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum nõ
14 inquiſierunt. ¶ Et diſperdet Dominus ab Iſrael caput,
& caudam, incuruantem, et refrenantem die vna.
15 ¶ Longæuus, et honorabilis: ipſe eſt caput: et prophe-
16 ta docens mendacium, ipſe eſt cauda. ¶ Et erunt, qui
beatificant populum iſtum ſeducentes: et qui beatifi-
17 cantur, præcipitati. ¶ Propter hoc ſuper adoleſcentulis
D eius non lætabitur Dominus: et pupillorum eius, et
viduarum non miſerebitur: quia omnis hypochrita
eſt, et nequam, et vniuerſum os locutum eſt ſtulti-
tiam. In omnibus his non eſt auerſus furor eius, ſed
18 adhuc manus eius extenta. ¶ Succenſa eſt enim qua-
ſi ignis impietas, veprem, et ſpinam vorabit: et ſuc-
cendetur in denſitate ſaltus, et conuoluetur ſuper-
19 bia fumi. ¶ In ira Domini exercituum conturbata
eſt terra, et erit populus quaſi eſca ignis: vir fratri
20 ſuo non parcet. ¶ Et declinabit ad dexteram, et e-
ſuriet: et comedet ad ſiniſtram, et non ſaturabitur:
vnuſquiſque carnem brachij ſui vorabit. Manaſ-

ſes Ephraim,& Ephraim Manaſſen,ſimul ipſi contra
Iudam.In omnibus his non eſt auerſus furor eius,ſed
adhuc manus eius extenta.

C A P V T X.

1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes
A iniuſtitiam ſcripſerunt, ¶ vt opprímerẽt in
2 iudicio páuperes, & vim facerent cauſæ
humilium populi mei,vt eſſent viduæ præda eorum,
3 & pupillos diríperent.¶Quid facietis in die viſitatio-
nis,& calamitatis de longe venientis ? ad cuius con-
fugietis auxilium ? & vbi derelinquetis gloriam ve-
4 ſtram, ¶ne incuruemini ſub vinculo, & cum interfe-
ctis cadátis? Super omnibus hís non eſt auerſus furor
5 eius, ſed adhuc manus eius extenta.¶Væ Aſſur,virga
furoris mei & baculus ipſe eſt, in manu eorum indi-
6 gnatio mea. ¶ Ad gentem fallácem mittam eum, &
B contra populum furoris mei mandabo illi, vt auferat
ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in concul-
7 cationem quaſi lutum platearum. ¶ Ipſe autem non
ſic arbitrabitur, & cor eius non ita exiſtimabit: ſed
ad conterendum erit cor eius, & ad internecionem
8 gentium non paucarum. ¶ Dicet enim: Nunquid
9 non principes mei ſimul reges ſunt ? ¶Nunquid non
vt Charcamis, ſic Calános: & vt Arphad, ſic Emath ?
10 nunquid non vt Damaſcus,ſic Samaria? ¶ Quo mo-
do inuénit manus mea regna idóli, ſic & ſimulachra
11 eorum de Ieruſalem & de Samaria. ¶ Nunquid non
C ſicut feci Samariæ & idólis eius, ſic faciam Ieruſalem
12 & ſimulachris eius? ¶ Et erit,cum impleuerit Domi-
nus cuncta opera ſua in monte Sion & in Ieruſalem,
14.Reg 19.g 35. Inf 37.g 36. viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis Aſſur,
13 & ſuper gloriam altitudinis oculorum eius. ¶ Dixit
enim: In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia
mea intellexi: & abſtuli terminos populorũ,& prin-
cipes eorum deprędatus ſum,& detraxi quaſi potens
14 in ſublími reſidentes.¶Et inuénit quaſi nidum manus
mea fortitudinem populorum: & ſicut colliguntur
oua quæ derelicta ſunt,ſic vniuerſam terram ego cõ-
gregaui:& non fuit qui mouéret pennam,& aperiret
15 os,& ganniret. ¶Nunquid gloriabitur ſecúris contra
D eum qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum
a quo trahitur? quõ ſi eleuetur virga contra eleuantẽ
16 ſe,& exaltetur baculus qui vtique dignum eſt. ¶Pro-
pter hoc mittet Dominator Dominus exercituum,in
pinguibus eius tenuitatem: & ſubtus gloriam eius
17 ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio ignis.¶Et erit lumẽ
Iſrael in igne, & Sanctus eius in flamma:& ſuccende-
tur, & deuorabitur ſpina eius, & vepres in die vna.
18 ¶Et gloria ſaltus eius,& carméli eius ab anima vſque
E ad carnem conſumetur,& erit terrore prófugus. ¶Et
19 reliquiæ ligni ſaltus eius præ paucitate numerabun-
20 tur,& puer ſcribet eos.¶Et erit in die illa:non adijciet
reſiduum Iſrael,& hi qui fúgerint de domo Iacob,in-
niti ſuper eo qui pércutit eos: ſed innitetur ſuper Do-
21 minum ſanctum Iſrael, in veritate. ¶ Reliquiæ con-
uertentur,reliquię,inquam,Iacob ad Deum fortem.
Ro.9.f 27. 22 ¶Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi aréna ma-
ris,reliquię conuertentur ex eo conſummatio abbre-
Inf 11.c 11. 23 uiata innundabit iuſtitiam. ¶Cõſummationem enim
F & abbreuiationem Dominus Deus exercituum fa-
24 ciet in medio omnis terræ. ¶ Propter hoc, hæc di-
cit Dominus Deus exercituum: Noli timére popu-
lus meus habitator Sion, ab Aſſur, in virga percu-
tiet te, & baculum ſuum leuabit ſuper te in via Ae-
25 gypti.¶Adhuc enim páululum modicumque & con-
ſummabitur indignatio, & furor meus ſuper ſcelus Inf.37.g 36
26 eorum. ¶ |Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exerci-
tuum flagellum, iuxta | plagam Madian in Petra O- Iud.7.g 25.
reb, & virgam ſuam ſuper mare, & leuabit eam in
27 via Aegypti. ¶ Et erit in die illa: auferetur onus eius
de humero tuo, & iugum eius de collo tuo, & com-
28 putreſcet iugum a facie ólei. ¶ Veniet in Áiath, tran-
G ſibit in Magron: apud Machmas commendabit vaſa
29 ſua.¶Trãſierunt curſim Gaba ſedes noſtra: obſtupuit
30 Rama. Gabaath Saulis fugit. ¶ Hinni voce tua filia
31 Gallim, attende Laiſa, paupercula Anathot. ¶ Mi-
grauit Medémena: habitatores Gabim confortami-
32 ni. ¶ Adhuc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: agitabit ma-
num ſuam ſuper montem filiæ Sion, collem Ieruſa-
33 lem. ¶ Ecce, dominator Dominus exercituum con-
fringet lacunculã in terrore, & excelſi ſtatura ſucci-
34 dentur,& ſublímes humiliabuntur.¶Et ſubuertentur
condenſa ſaltus ferro:& Libanus cum excelſis cadet.

C A P V T XI.

1 ET |egredietur virga de radice Ieſſe,& flos de ra- |Act.13.d 23.
A dice eius aſcendet. ¶ Et requieſcet ſuper eum
2 ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intelle-
ctus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ
3 & pietatis.¶Et replebit eum ſpiritus timoris Domini:
non ſecundum viſionem oculorum iudicabit, neque
4 ſecundum audítum aurium arguet:¶Sed iudicabit in
iuſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſue-
tis terræ:| & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu 2.Teſſ 2.c 8.
5 labiorũ ſuorum interficiet impiũ.¶Et erit iuſtitia cin-
gulum lumborum eius:& fides cinctorium renum e-
6 ius.¶|Habitabit lupus cum agno:& pardus cum hędo |Inf.65.d 25.
B accubábit: vitulus,& leo,& ouis ſimul morabuntur,
7 & puer páruulus minábit eos. ¶ Vitulus,& vrſus pa-
ſcentur: ſimul requieſcent cátuli eorum, & leo quaſi
8 bos cómedet paleas.¶Et delectabitur infans ab hube-
re ſuper foramine aſpidis: & in cauerna reguli, qui
9 ablactus fuerit,manum ſuam mittet.¶Non nocebũt,
& non occident in vniuerſo monte ſancto meo, quia
repleta eſt terra ſcientia Domini ſicut aquæ maris o-
10 perientes. ¶ In die illa radix Ieſſe,| qui ſtat in ſignum |Ro.15.c 12.
populorum, ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſe-
11 pulchrũ eius glorioſum. | ¶ Et erit in die illa adijciet
Dominus ſecundo manum ſuam ad poſſidendum |Sup.10.e 22.
C reſiduum populi ſui,quod relinquetur ab Aſſyrijs,&
ab Aegypto & a Phetros, & ab Aethiopia, & ab Ae-
lam,et a Sennaar, & ab Emath, et ab inſulis maris.
12 ¶Et leuabit ſignum in nationes, et cõgregabit profu-
gos Iſrael,et diſperſos Iuda colliget a quattuor plagis
13 terræ. ¶ Et auferetur zelus Ephraim, et hoſtes Iuda
peribunt: Ephraim non æmulabitur Iudam,et Iudas
14 non pugnabit contra Ephraim. ¶ Et volabunt in hu-
D meros Philiſthijm per mare, ſimul prædabuntur fi-
lios Orientis: Idumæa et Moab præceptum manus
15 eorum,et filij Ammon obedientes erunt. ¶ Et deſola-
bit Dominus linguam maris Aegypti,et leuabit ma-
num ſuam ſuper flumen in fortitudine ſpiritus ſui: et
percutiet eum in ſeptem riuis, ita vt tranſeant
16 per eum calceati.¶Et erit via reſiduo popu
lo meo, qui relinquetur ab Aſſyrijs
ſicut fuit Iſraeli | in die illa qua |Exo.14.g 29.
aſcendit de terra Ægypti.

CAPVT

CAPVT XII.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi Domine,
A quoniam iratus es mihi: conuerſus eſt furor
tuus,& conſolatus es me.
2 ¶Ecce Deus ſaluator meus, fiducialiter agam, &
[Exo.15. a.2.] non timebo:quia | fortitudo mea,& laus mea Domi-
[Pſal.117 c.14] nus,& factus eſt mihi in ſalutem.
3 ¶Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris.
4 ¶Et dicetis in die illa: Confitemini Domino,& in-
B uocate nomen eius: notas facite in populis adinuẽtio
nes eius: memẽtote quoniã excelſum eſt nomen eius.
5 ¶Cantate Domino quoniam magnifice fecit: an-
nunciate hoo in vniuerſa terra.
6 ¶Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in
medio tui ſanctus Iſrael.

.CAPVT XIII.

1 ONus Babylónis, quod vidit Iſaias filius A-
A mos. ¶Super montem caliginoſum leuate ſi
2 gnum, exaltate vocem, leuate manum, &
3 ingrediantur portas duces. ¶Ego mandaui ſanctifica-
tis meis,& vocaui fortes meos in ira mea, exultantes
4 in gloria mea. ¶ Vox multitudinis in montibus quaſi
populorum frequentium, vox ſónitus regum, gentiũ
congregatarum: Dominus exercituum præcepit mi-
5 litiæ belli, ¶ venientibus de terra procul, a ſummitate
cęli Dominus, & vaſa furoris eius, vt diſperdat oẽm
6 terram. ¶Vlulate, quia prope eſt dies Dñi: quaſi vaſti-
7 tas a Dño veniet. ¶ Propter hoc omnes manus diſſol-
8 uenrur,& omne cor hominis contabeſcet, ¶ & conte-
B rétur. Torſiones,& dolores tenebunt, quaſi parturiẽs
dolebunt: vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupe-
9 bit, facies combuſtæ vultus eorum. ¶ Ecce dies Do-
mini veniet, crudelis, & indignationis plenus,& iræ,
furoriſque ad ponendam terram in ſolitudinem, &
10 peccatores eius conterendos de ea. ¶| Quoniam ſtel-
[Ezec.32 b.6] læ cœli, & ſplendor earum non expandent lumen
[Ioel 3.c.15.] ſuum: | obtenebratus eſt Sol in ortu ſuo, & Luna
[Mat.24.c 29.] 11 non ſplendebit in lumine ſuo. ¶ Et viſitabo ſuper
[Mar.13.c 24.] C orbis mala, & contra Impios iniquitatem eorum,
[Luc. 21. c.25.] & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arro-
12 gantiam fortium humiliabo. ¶ Precioſior erit vir au-
13 ro,& homo mundo óbrizo. ¶ Super hoc, cœlum tur-
babo, & mouebitur terra de loco ſuo, propter indi-
gnationem Domini exercituum, & proptet diem
14 iræ furoris eius. ¶ Et erit quaſi damula fugiens, &
quaſi ouis: & non erit qui cóngreget: vnuſquiſque
ad populum ſuum conuertetur, & ſinguli ad terram
15 ſuam fugient. ¶ Omnis qui inuentus fuerit, occi-
detur: & omnis qui ſuperuenerit, cadet in gladio.
[Pſ.136. b.9] 16 ¶ | Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diri-
pientur domus eorum, & vxores eorum violabun-
17 tur. ¶Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argen-
18 tum non quærant, nec aurum velint. ¶ ſed ſagittis
D paruulos interficient,& lactantibus vteris nõ miſere-
19 buntur,& ſuper filios non parcet oculus eorum. ¶ Et
erit Babýlon illa glorioſa in regnis, iṅclyta ſuperbia
[Gen.19. e.24.] Chaldæorum, | ſicut ſubuertit Dominus Sódomam
20 & Gomorrham. ¶ Non habitabitur, vſque in fi-
nem, & non fundabitur, vſque ad generationem,
& generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec
21 paſtores requieſcent ibi. ¶ Sed requieſcent ibi be-
ſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: &
22 habitabunt ibi ſtruthiones,& piloſi ſaltabunt ibi: ¶&
reſpondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & ſirenes in
delúbris voluptatis.

CAPVT XIIII.

1 PRope eſt, vt veniat tẽpus eius,& dies eius non
A elongabuntur. Miſerebitur enim Dominus Ia
cob, & éliget adhuc de Iſrael, & requieſcere
eos faciet ſuper humum ſuam: adiungetur aduena ad
2 eos,& adhærebit domui Iacob. ¶ Et tenebunt eos po-
puli,& adducẽt eos in locum ſuum: & poſſidebit eos
domus Iſrael ſuper terram Domini in ſeruos, & an-
cillas: & erunt capientes eos qui ſe cẽperant,& ſubij-
3 cient exactores ſuos. ¶Et erit in die illa: cum requiem
dederit tibi Deus a labore tuo,& a concuſſione tua,
4 & a ſeruitúte dura qua ante ſeruiſti, ¶ ſumes parábo-
B lam iſtam contra regem Babylonis,& dices: Quomo
5 do ceſſauit exactor, quieuit tributum? ¶Conrriuit Do
minus báculum impiorum, virgam dominantium,
6 ¶cædentem populos in indignatione, plaga inſanabi-
li, ſubijcientem in furore gentes, perſequẽtem crude-
7 liter. ¶ Conquieuit,& ſiluit omnis terra, gauiſa eſt,&
8 exultauit: ¶abiétes quoque lætatæ ſunt ſuper te,& ce
dri Líbani, ex quo dormiſti, nõ aſcendet qui ſuccidat
9 nos. ¶Infernus ſubter conturbatus eſt in occurſum ad
C uentus tui, ſuſcitauit tibi gigantes. Omnes principes
terræ ſurrexerunt de ſolijs ſuis, omnes principes na-
10 tionum. ¶ Vniuerſi reſpondebunt, et dicent tibi. Et tu
vulneratus es, ſicut et nos, noſtri ſimilis effectus es.
11 ¶ Detracta eſt ad inferos, ſuperbia tua, cóncidit cada
uer tuum: ſubter te ſternetur tinea, & operimenrum
12 tuum erunt vermes. ¶Quomodo cecidiſti de cœlo lu-
cifer, qui mane oriebaris? corruiſti in terram, qui vul
13 nerabas gentes? ¶qui dicebas in corde tuo: In cœlum
cõſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum,
ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilónis.
14 ¶ Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero
15 Altiſſimo. ¶ Veruntamen ad infernum detrahéris in
16 profundum laci. ¶ Qui te víderint, ad te inclina-
D buntur, teque proſpicient: Nunquid iſte eſt vir, qui
17 conturbauit terram, qui concuſſit regna? ¶ Qui po-
ſuit orbem deſertum,& vrbes eius deſtruxit, vinctis
18 eius non aperuit carcerem? ¶ Omnes reges gentium
vniuerſi dormierunt in gloria, vir in domo ſua.
19 ¶ Tu autem proiectus es de ſepulchro tuo, quaſi ſtirps
inutilis pollutus,& obuolutus cum his, qui interfecti
ſunt gladio, & deſcenderunt ad fundamenta laci,
20 quaſi cadáuer putridum. ¶ Non habébis conſortium,
neque cum eis in ſepultura: tu enim terram tuam
diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti: non vo-
21 cabitur in æternum ſemen peſſimorum. ¶ Præparate
filios eius occiſioni, in iniquitate patrum ſuorum,
E non conſurgent, nec hæreditabunt terram: neque
22 implebunt faciem orbis ciuitatum. ¶ Et conſurgam
ſuper eos, dicit Dominus exerciruum: & perdam
Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & pro-
23 geniem: dicit Dominus. ¶ Et ponam eam in poſſeſ-
F ſionem ericij,& in paludes aquarum,& ſcopabo eam
24 in ſcopa terens, dicit Dñs exercituũ. ¶ Iurauit Domi-
nus exercituum dicens: Si non vt putaui, ita erit:
25 & quomodo mente tractaui, ¶ſic eueniet. Vt cõteram
Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis con-
culcem eum,& auferetur ab eis iugũ eius, & onus il-
26 lius ab húmero eorum tolletur. ¶Hoc conſilium quod

cogitaui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus ex-
27 tenta ſuper vniuerſas gentes. Dominus enim exerci-
ruum decreuit: & quis poterit infirmare? & manus e-
28 ius extenta: & quis auertet eam? In anno quo mor-
29 tuus eſt rex Achaz, factum eſt onus iſtud. Ne læteris
G Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga
percuſſoris tui, de radice enim colubri egredietur re-
30 gulus, & ſemen eius abſorbens volucrem. Et paſcen
tur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter
requieſcēt: & interire faciam in fame radicem tuam,
31 & reliquias tuas interficiam. Vlula porta, clama ci-
uitas: proſtrata eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone e-
nim fumus veniet, & nō eſt qui effugiet agmen eius.
32 Et quid reſpondebitur nuncijs gentis? Quia Domi-
nus fundauit Sion, & in ipſo ſperabunt pauperes po-
puli eius.

CAPVT XV.

1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata ē Ar Moab,
A conticuit: quia nocte vaſtatus eſt Murus,
2 Moab conticuit. Aſcendit domū & Dibō
ad excelſa in planctum: ſuper Nabo, & ſuper Meda-
ba, Moab vlulauit: in cunctis capitibus eius caluitiū:
3 & omnis barba radetur: In triuijs eius accincti ſunt
ſacco: ſuper tecta eius, & in plateis eius omnis vlula-
4 tus, deſcendit in fletum. Clamabit Heſebon & Elea-
B le, vſque Iaſa audita eſt vox eorum: ſuper hoc expe-
5 diti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit ſibi. Cor
meum ad Moab clamabit, vectes eius, vſq; ad Segor
vitulam conternantem. Per aſcenſum enim Luith
flens aſcendet, & in via Oronaim clamorem contri-
6 tionis leuabunt. Aquæ enim Nemrim deſertę erunt,
quia aruit herba, defecit germen, viror omnis inte-
7 rijt. Secundum magnitudinem operis, & viſitatiō
8 eorum: ad torrentem ſalicum ducent eos. Quoniam
circuibit clamor terminum Moab: vſque ad Gallim
vlulatus eius, & vſque ad Puteum Elim clamor eius.
9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſanguine: ponam e-
nim ſuper Dibon additamenta: his qui fugerint de
Moab leonem, & reliquijs terræ,

Iere. 48. 1. 37. Ezec. 7. c. 18.

CAPVT XVI.

1 EMitte agnum Domine dominatorem terræ, de
A Petra deſerti ad montem filiæ Sion. Et erit ſi-
2 cut auis fugiens, & pulli de nido auolantes, ſic
3 erunt filiæ Moab in tranſcenſu Arnon. Ini conſiliū,
coge concilium, pone quaſi noctem vmbram tuam
in meridie abſconde fugientes, & vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab eſto latibu-
lum eorum a facie vaſtatoris; finitus eſt enim puluis,
conſummatus eſt miſer, defecit, qui conculcabat ter-
5 ram. Et præparabitur in miſericordia ſolium, & ſe-
B debit ſuper illud in veritate in tabernaculo Dauid,
iudicans & quærens iudicium, & velociter reddens,
6 quod iuſtum eſt. Audiuimus ſuperbiam Moab, ſu-
perbus eſt valde: ſuperbia eius, & arrogantia eius, &
7 indignatio eius, pluſquam fortitudo eius. Idcirco
vlulabit Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit: his qui
. lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimini plagas
8 ſuas. Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta ſunt, &
vineam Sabama Domini Gentium exciderunt fla-
gella eius: vſque ad Iazer peruenerunt, errauerunt in
deſerto, propagines eius relictæ ſunt, tranſierunt ma-
9 re. Super hoc plorabo in fletu Iazer vineam Saba-

Iere. 48. d. 15.

C ma: inebriabo te lachryma mea Heſebon, & Eleale:
quoniam ſuper vindemiam tuam, & ſuper meſſem
10 tuam vox calcantium irruit. Et auferetur lætitia, &
exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit, ne-
que iubilabit. vinum in torculari non calcabit, qui
11 calcare conſueuerat: vocem calcantium abſtuli. Su
per hoc venter meus ad Moab quaſi cithara ſonabit,
12 & viſcera mea ad murum cocti lateris. Et erit, cum
apparuerit quod laborauit Moab ſuper excelſis ſuis,
ingredietur ad ſancta ſua, vt obſecret, & non valebit.
13 Hoc verbum quod locutus eſt Dominus ad Moab
14 ex tunc. Et nunc locutus eſt Dominus dicens: In tri-
bus annis, quaſi anni mercenarij auferetur gloria
Moab ſuper omni populo multo, & relinquetur par-
uus, & modicus, nequaquam multus.

CAPVT XVII.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet eſſe
A ciuitas, & erit ſicut aceruus lapidum in rui-
2 na. Derelictæ ciuitates Aroer gregibus e-
runt, & requieſcent ibi, & non erit, qui exterreat. Et
3 ceſſabit adiutorium ab Ephraim, & regnum a Da-
maſco: & reliquiæ Syriæ, ſicut gloria filiorum Iſrael
4 erunt: dicit Dominus exercituum. Et erit in die illa:
attenuabitur gloria Iacob, & pinguedo carnis eius
5 marceſcet. Et erit ſicut congregans in meſſe, quod re
ſtiterit, & brachium eius ſpicas leget, & erit, ſicut
6 quærens ſpicas in valle Raphaim. Et relinquetur in
B eo ſicut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum, vel
trium oliuarum in ſummitate rami, ſiue quattuor aut
quinque in cacuminibus eius fructus eius. Dicit Do-
7 minus Deus Iſrael. In die illa inclinabitur homo ad
factorem ſuum, & oculi eius ad ſanctum Iſrael reſpi-
8 cient: & non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt
manus eius: & quæ operati ſunt digiti eius non reſpi-
9 ciet, lucos & delubra. In die illa erunt ciuitates for-
C titudinis eius derelictę, ſicut aratra, & ſegetes quę de-
relictæ ſunt a facie filiorum Iſrael, & eris deſerta.
10 Quia oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiuto-
ris tui non es recordata. propterea plantabis planta-
11 tionem fidelem, & germen alienum ſeminabis. In
die plantationis tuæ labruſca, & mane ſemen tuum
florebit: ablata eſt meſſis in die hæreditatis, & dolebit
12 grauiter. Væ multitudini populorum multorum, vt
D multitudo maris ſonantis: & tumultus turbarum, ſi-
13 cut ſonitus aquarum multarum. Sonabunt populi,
ſicut ſonitus aquarum inundantium, & increpabit
eum, & fugiet procul: & rapietur ſicut puluis montiū
14 a facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate. In
tempore veſpere, & ecce turbatio: in matutino, &
non ſubſiſtet. hæc eſt pars eorum, qui vaſtauerunt
nos, & ſors diripientium nos.

CAPVT XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trans flu-
A mina Aethiopiæ, qui mittit in mare lega-
2 tos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite an-
geli veloces ad gentem conuulſam, & dilaceratam:
ad populum terribilem, poſt quē non eſt alius: ad gen
tem expectantem, & conculcatam, cuius diripuerunt
3 flumina terram eius. Omnes habitatores orbis, qui
moramini in terra, cum eleuatum fuerit ſignum in
4 montibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis: q
a hæc dicit Dñs ad me: Quieſcā, & conſiderabo in loco

meo ſicut meridiana lux clara eſt,& ſicut nubes roris
5 in die meſſis.¶Ante meſſem enim totus effloruit & im
B matúra perfectio germinabit, & præcidentur ramu-
ſculi eius falcibus: & quæ derelicta fuerint,abſcindẽ
6 tur,& excutientur. ¶ Et relinquentur ſimul auibus
montium, & beſtijs terrę:& æſtate perpetua erunt ſu
per eum volucres,& omnes beſtiæ terræ ſuper illum
7 hyemábunt. ¶ In tempore illo deferetur munus Do-
mino exercituum a populo diuulſo & dilacerato: a
populo terribili, poſt quem non fuit alius a gente ex
pectante,expectante & conculcata, cuius diripuerũt
flumina terram eius ad locum nominis Domini exer
cituum,montem Sion.

CAPVT XIX.

1 ONus Aegypti. Ecce Dominus aſcẽdet ſuper
A nubem leuem, & ingredietur Aegyptum &
commouebuntur ſimulachra Aegypti a fa
2 cie eius,& cor Aegypti tabeſcet in medio eius.¶Et cõ
currere faciam Aegyptios aduerſus Aegyptios:& pu
gnabit vir contra fratrem ſuum, & vir contra amicũ
ſuum,ciuitas aduerſus ciuitatem, regnũ aduerſus re-
3 gnum. ¶ Et dirumpetur ſpiritus Aegypti in viſceri-
bus eius,& conſilium eius præcipitabo & interroga-
bunt ſimulachra ſua,& diuinos ſuos,& pythones, &
4 ariolos.¶Et tradam Aegyptum in manu dñorum cru
delium,& rex fortis dominabitur eorum, ait Domi-
5 nus Deus exercituum. ¶ Et areſcet aqua de mari, &
6 fluuius deſolabitur atque ſiccabitur. ¶ Et deficient
flumina: attenuabuntur,& ſiccabuntur riui aggerũ.
7 Calamus & iuncus marceſcet.¶ nudabitur alueus ri-
B ui a fonte ſuo: & omnis ſementis irrigua ſiccabitur,
8 areſcet & non erit. ¶ Et mœrebunt piſcatores,& luge
bunt omnes mittentes in flumen hamum, & expan-
9 dentes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.¶ Cõ
fundentur qui operabantur linum,pectentes & texẽ-
10 tes ſubtilia. ¶ Et erunt irrigua eius flaccentia: omnes
11 qui faciebant lacunas ad capiendos piſces. ¶ Stulti
principes Taneos,ſapientes conſiliarij Pharaonis de-
derunt cõſilium inſipiens: quomodo dicetis Pharao-
ni,Filius ſapientium ego, filius regum antiquorum?
12 ¶ Vbi nunc ſunt ſapientes tui? annuncient tibi, & in-
dicent quid cogitauerit Dominus exercituum ſuper
13 Aegyptum.¶Stulti facti ſunt principes Taneos,emar
cuerunt principes Mempheos,deceperunt Aegyptũ,
14 angulum populorum eius.¶ Dñs miſcuit in medio e-
ius ſpiritum vertiginis:& errare fecerunt Aegyptum
15 in omni opere ſuo,ſicut errat ebrius & vomens.¶ Et
C non erit Aegypto opus quod faciat caput & caudam
16 incuruantẽ & refrenãtem. ¶ In die illa erit Aegyptus
quaſi mulieres,& ſtupebunt & timebunt a facie com
motionis manus Domini exercituum,quam ipſe mo
17 uebit ſuper eam. ¶ Et erit terra Iuda Aegypto in pa-
uorem:omnis qui illius fuerit recordatus, pauebit a
facie conſilij Dñi exercituum, quod ipſe cogitauit ſu
18 per eam.¶ In die illa erunt quinque ciuitates in terra
Aegypti,loquentes lingua Chanaan,& iurantes per
19 Dñm exercituum:Ciuitas ſolis vocabitur vna: ¶ In
die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti,
20 & titulus Domini iuxta terminum eius: ¶ erit in
D ſignum & in teſtimonium Domino exercituum in
terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a fa-
cie tribulantis,& mittet eis ſaluatorem & propugna-
21 torem qui liberet eos. ¶ Et cognoſcetur Dominus ab
Aegypto, & cognoſcent Aegyptij Dominum in die
illa, & colent eum in hoſtijs:& in muneribus:& vota
22 vouebunt Domino,& ſoluent.¶ Et percutiet Domi-
nus Aegyptum plaga,& ſanabit eam, & reuertentur
23 ad Dominum,& placabitur eis, & ſanabit eos. ¶ In
die illa erit via de Aegypto in Aſſyrios, & intrabit
Aſſyrius Aegyptum,& Aegyptius in Aſſyrios, & ſer
24 uient Aegyptij Aſſur. ¶ In die illa erit Iſrael tertius
25 Aegyptio & Aſſyrio:benedictio in medio terræ,¶ cui
benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus
populus meus Aegypti, & opus manuum mearum
Aſſyrio,hæreditas autem mea Iſrael.

CAPVT XX.

1 IN anno quo ingreſſus eſt Tharthan in Azotum,
A cum miſiſſet eum Sargon rex Aſſyriorum,& pu
2 gnaſſet contra Azotum,& cepiſſet eam:¶In tem
pore illo locutus eſt Dominus in manu Iſaiæ filij A-
mos,dicens: Vade, & ſolue ſaccum de lumbis tuis,
& calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit ſic
3 vadẽs nudus,& diſcalceatus.¶Et dixit Dñs: ſicut am
bulauit ſeruus meus Iſaias nudus, & diſcalceatus,
trium annorũ ſignum & portentum erit ſuper Aegy-
4 ptum & ſuper Aethiopiam: ¶ ſic minabit rex Aſſyrio
B rum captiuitatem Aegypti, & trãſmigrationem Ae-
thiopiæ,iuuenum,& ſenum,nudam & diſcalceatam
5 diſcoopertis natibus ad ignominiam Aegypti.¶ Et ri
mebunt, & confundentur ab Aethiopia ſpe ſua,& ab
6 Aegypto gloria ſua. ¶ Et dicet habitator inſulæ hu-
ius in die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos con
fugimus in Auxilium, vt liberarent nos a facie regis
Aſſyriorum: & quomodo effugere poterimus nos?

CAPVT XXI.

1 ONus deſerti maris. Sicut turbines ab Aphri-
A co veniunt,de deſerto venit,de terra horri-
2 bili. ¶ Viſio dura nunciata eſt mihi: qui in-
credulus eſt,infideliter agit: & qui depopulator eſt,
vaſtat. Aſcende Aelam,obſide Mœde omnem gemi
3 tũ eius ceſſare feci. ¶ Propterea repleti ſunt lũbi mei
dolore,anguſtia poſſidet me ſicut anguſtia parturien
tis: corrui cum audirem,conturbatus ſum cum vide-
4 rem. ¶ Emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefecerunt
me:Babylõ dilecta mea poſita eſt mihi in miraculũ.
5 ¶ Pone menſam, contemplare in ſpecula, comeden-
tes & bibentes ſurgite principes, arripite clypeum:
6 ¶ hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, et pone ſpe-
7 culatorem:et quodcũque viderit, annũciet.¶Et vidit
currum duorum equitum,aſcenſorem aſini,et aſcen-
ſorem cameli:et contẽplatus eſt diligenter multo in-
8 tuitu.¶ Et clamauit leo: Super ſpeculam Domini e- Heb. 2. a.
go ſum,ſtãs iugiter per diẽ,et ſuper cuſtodiam meam a.
9 ego ſum,ſtans totis noctibus. ¶ Ecce iſte venit aſcen-
C ſor vir bigę equitum,et reſpondit,et dixit: Cecidit ce Ier. 51. a.
cidit Babylon, et omnia ſculptilia deorum eius con- Apo. 14.
10 trita ſunt in terram. ¶ Tritura mea, et filij areæ meæ, b. 8.
quæ audiui a Domino exercituum Deo Iſrael, an-
11 nunciaui vobis. ¶ Onus Duma. Ad me clamat ex
Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?
12 ¶ Dixit cuſtos: Venit mane et nox: ſi quæritis, quæ-
13 rite: conuertimini, venite. ¶Onus in Arabia. In ſal-
14 tu ad veſperã dormietis, in ſemitis Dedanim. ¶ Oc
D currentes ſitienti ferte aquam qui habitatis ter-
15 ram Auſtri,cum panibus occurrite fugienti.¶ A facie

enim gladiorum fugerunt, a facie gladij imminen-
16 tis,a facie arcus extenti,a facie grauis prælij: ¶ quo-
niam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in vno anno
quaſi in anno mercenarij, & auferetur omnis gloria
17 Cedar. ¶ Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium
de filijs Cedar imminuentur: Dominus enim Deus
Iſrael locutus eſt.

CAPVT XXII.

1 ONus vallis viſionis. ¶ Quidnam quoque ti-
A bi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in tecta?
2 ¶ clamoris plena, vrbs, frequens, ciuitas e-
xultans: interfecti tui, non interfecti gladio: nec mor-
3 tui in bello. ¶ Cuncti principes tui fugerunt ſimul,
dureq; ligati ſunt: omnes qui inuẽti ſunt vincti ſunt
4 pariter, procul fugerunt. ¶ Propterea dixi: Recedite
a me, amare flebo: nolite incũbere vt cõſolemini me
5 ſuper vaſtitate filię populi mei. ¶ Dies enim interfe-
B ctionis & conculcationis & fletuum Domino Deo
exercituum in valle viſionis, ſcrutans murum, & ma
6 gnificus ſuper montem. ¶ Et Aelam ſumpſit phare-
tram, currũ hoĩs equitis, & parietẽ nudauit clypeus.
7 ¶ Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, &
8 equites ponent ſedes ſuas in porta. ¶ Et reuelabitur
operimentum Iudæ, & videbis in die armentariũ do
9 mus ſaltus. ¶ Et ſciſſura ciuitatis Dauid videbitis, q a
multiplicatæ ſunt, & congregaſtis aquas piſcinæ infe
10 rioris, ¶ & domos Ieruſalem numeraſtis, & deſtruxi-
C ſtis domos ad muniendum murum. ¶ Et lacum feci-
11 ſtis inter duos muros, ad aquam piſcinæ veteris: &
non ſuſpexiſtis ad eum qui fecerat eam, & operato-
12 rem eius de longe nõ vidiſtis. ¶ Et vocabit Dominus
Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad plan-
13 ctum, ad caluitium, & ad cingulum ſacci: ¶ & ecce
D gaudium & lætitia occidere vitulos, & iugulare arie
Sup.2.b.6. tes, comedere carnes, & bibere vinũ, | Comedamus,
1 Cor.15.d.32. 14 et bibamus, cras enim moriemur. ¶ Et reuelata eſt in
Inf.56.d.12. auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur
iniquitas hæc vobis donec moriamini: dicit Domi-
15 nus Deus exercituum. ¶ Hęc dicit Dñs Deus exerci-
tuum: Vade, ingredere ad eum qui habitat in taber-
naculo, ad Sobnã præpoſitum templi, et dices ad eũ:
16 ¶ Quid tu hic? aut quaſi quis hic? quia excidiſti tibi
hic ſepulchrũ, excidiſti in excelſo memoriale diligen
17 ter, in petra tabernaculũ tibi. ¶ Ecce, Dñs aſportari te
E faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, et quaſi a-
18 mictum ſic ſubleuabit te. ¶ Coronans coronabit te
tribulatione, quaſi pilã mittet te in terram latã et ſpa
cioſam: ibi morieris, et ibi erit currus gloriæ tuę, igno
19 minia Domus Domini tui. ¶ Et expellam te de ſtatio
20 ne tua, et de miniſterio tuo deponam te. ¶ Et erit in
die illa: vocabo ſeruum meum Eliacim, filium Hel-
21 ciæ. ¶ et induam illum tunica tua, et cingulo tuo con-
F fortabo eum, et poteſtatem tuam dabo in manu eius:
et erit quaſi pater habitantibus Ieruſalem, et domui
Apoc.3.b.7. 22 Iuda. ¶ | Et dabo clauẽ domus Dauid ſuper humerum
Iob.12.c.14. eius, et aperiet, et non erit qui claudat: et claudet, et
23 non erit qui aperiat. ¶ Et figam illum paxillum in
loco fideli, et erit in ſolium gloriæ domui patris eius.
24 ¶ Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus
patris eius vaſorum diuerſa genera, omne vas paruu
lum, a vaſis craterarum vſque ad omne vas muſico-
25 rum. ¶ In die illa, dicit Dominus exercituum, aufere
tur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, et frange
tur, et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia
Dominus locutus eſt.

CAPVT XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris, quia vaſtata
A eſt domus vnde venire cõſueuerãt, de terra
2 Cethim reuelatũ eſt eis: ¶ Tacete qui habita
tis in inſula: negociatores Sidonis, transfretantes ma
3 re, repleuerunt te. ¶ In aquis multis ſemen Nili, meſ-
ſis fluminis fruges eius: & facta eſt negociatio gen-
4 tium. ¶ Erubeſce Sidon, ait enim mare, fortitudo ma
B ris, dicens: Non parturiui, & non peperi, & non enu-
triui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.
5 ¶ Cum auditum fuerit in Aegypto, dolebunt cum au
6 dierint de Tiro. ¶ Trãſite maria vlulate, qui habitatis
7 in inſula: ¶ Nunquid non veſtra hęc eſt, quę gloriaba-
tur a diebus priſtinis in antiquitate ſua? ducent eam
8 pedes ſui longe ad peregrinandum. ¶ Quis cogitauit
hoc ſuper Tyrum quondam coronatam, cuius nego-
9 ciatores principes, inſtitores eius inclyti terræ? ¶ Do
minus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret ſuper
biam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret v-
10 niuerſos inclytos terræ. ¶ Tranſi terram tuam quaſi
11 flumen, filia maris, non eſt cingulum vltra tibi. ¶ Ma
num ſuam extendit ſuper mare, conturbauit regna:
C Dominus mandauit aduerſus Chanaam, vt cõtereret
12 fortes eius, ¶ & dixit: Nõ adijcies vltra vt glorieris, ca
lumniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Cethim cõ
ſurgens transfreta, ibi quoque non erit requies tibi.
13 ¶ Ecce, terra Chaldæorum talis populus non fuit, Aſ-
ſur fundauit eam, in captiuitatem traduxerunt robu
ſtos eius, ſuffoderunt domos eius, poſuerunt eum in
14 ruinam. ¶ Vlulate naues maris, quia deuaſtata eſt for
15 titudo veſtra. ¶ Et erit in die illa: in obliuione eris, o
Tyre, ſeptuaginta annis, ſicut dies regis vnius: poſt
ſeptuaginta autem annos erit Tyro quaſi canticum
16 meretricis. ¶ Sume citharam, circui ciuitatem mere-
D trix obliuioni tradita: bene cane, frequenta canticũ,
17 vt memoria tui ſit. ¶ Et erit poſt ſeptuaginta annos,
viſitabit Dominus Tirũ, & reducet eã ad mercedes
ſuas: & rurſum fornicabitur cum vniuerſis regnis ter
18 ræ ſuper faciem terræ. ¶ Et erũt negotiationes eius, &
mercedes eius ſanctificatæ Domino, non condentur,
neque reponentur: quia his qui habitauerint coram
Domino, erit negociatio eius, vt manducent in ſatu-
ritatem, & veſtiantur vſque ad vetuſtatem.

CAPVT XXIIII.

1 ECce, Dominus diſſipabit terrã, & nudabit eam,
A & affliget faciem eius, & diſperget habitato-
2 res eius. ¶ | Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: Oſeæ 4.b.9.
& ſicut ſeruus ſic dominus eius: ſicut ancilla, ſic domi
na eius: ſicut emens, ſic ille qui vendit: ſicut fœnera-
tor, ſic is qui mutuũ accipit: ſicut qui repetit, ſic qui
3 debet. ¶ Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptione
prædabitur. Dominus enim locutus eſt verbum hoc.
4 ¶ Luxit et defluxit terra, et infirmata eſt: defluxit or-
5 bis, infirmata eſt altitudo populi terræ. ¶ Et terra infe
cta eſt ab habitatoribus ſuis: quia tranſgreſſi ſunt le-
ges, mutauerũt ius, diſſipauerunt fœdus ſempiternũ.
6 ¶ Propter hoc maledictio vorabit terram, et pecca
bunt habitatores eius: ideoq; inſanient cultores eius,
7 et relinquentur homines pauci. ¶ Luxit vindemia,

infir-

infirmata eſt vitis, ingemuerunt omnes qui lætaban-
8 tur corde. ¶Ceſſauit gaudium tympanorum, quieuit
9 ſonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ. ¶Cum
cantico non bibent vinum: amara erit potio bibenti-
10 bus illam. ¶Attrita eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt om-
11 nis domus nullo introeunte. ¶Clamor erit ſuper vino
in plateis: deſerta eſt omnis lætitia, tranſlatũ eſt gau-
12 dium terrę. ¶Relicta eſt in vrbe ſolitudo, & calamitas
13 opprimet portas. ¶ Quia hæc erunt in medio terræ, in
C medio populorum, quo modo ſi paucæ oliuæ quæ re-
manſerunt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit
14 finita vindemia. ¶Hi leuabunt vocem ſuam, atq; lau-
dabunt: cum glorificatus fuerit Dominus, hinnient
15 de mari. ¶Propter hoc in doctrinis glorificate Domi-
16 num: in inſulis maris nomen Domini Dei Iſrael. ¶ A
finibus terræ laudes audiuimus, gloriam iuſti. Et di-
xi: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi, væ
mihi: præuaricantes præuaricati ſunt, & præuarica-
17 tione tranſgreſſorum præuaricati ſunt. ¶ Formido &
Ier.48 g 44. 18 fouea, & laqueus ſuper te qui habitator es terræ. ¶ Et
erit: |qui fugerit a voce formidinis, cadet in foueam:
& qui ſe explicauerit de fouea, tenebitur laqueo: quia
cataractæ de excelſis apertæ ſunt, & cõcutientur fun-
19 damenta terrę. ¶Confractione confringetur terra, cõ-
D tritione conteretur terra, commotione commouebi-
20 tur terra, agitatione agitabitur terra ſicut ebrius, &
auferetur quaſi tabernaculum vnius noctis: & graua-
bit eam iniquitas ſua, & corruet, & non adijciet vt
21 reſurgat. ¶ Et erit: in die illa viſitabit Dominus ſu-
per malitiam cœli in excelſo: & ſuper reges terrę qui
22 ſunt ſuper terram. ¶ Et congregabuntur in congrega-
tione vnius faſcis in lacum, & claudentur ibi in car-
23 cere: & poſt multos dies viſitabuntur. ¶ Et erubeſcet
Luna, & confundetur Sol, cum regnauerit Dominus
exercituum in monte Sion, & in Ieruſalem, & in con-
ſpectu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPVT XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te, & cõ-
A fitebor nomini tuo: quoniam feciſti mira-
bilia, cogitationes antiquas fideles amen.
2 ¶Quia poſuiſti ciuitatem in tumulum, vrbem fortem
in ruinam, domum alienorum: vt non ſit ciuitas, & in
3 ſempiternum non ædificetur. ¶ Super hoc laudabit te
populus fortis, ciuitas gentium robuſtarum timebit
4 te. ¶Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno
in tribulatione ſua, ſpes a turbine, vmbraculum ab
æſtu: ſpiritus enim robuſtorum quaſi turbo impellens
5 parietem. ¶ Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum
B humiliabis, & quaſi calore ſub nube torrente propa-
6 ginem fortiũ marceſcere facies. ¶ Et faciet Dominus
exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuiũ
pinguium, conuiuium vindemię pinguium medul-
7 latorum, vindemiæ defæcatæ. ¶ Et præcipitabit in
monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes po-
pulos, & telam quam orditus eſt ſuper omnes natio-
Apo.7.d 17.21.b 4. 8 nes. ¶Pręcipitabit mortem in ſempiternum |& auferet
C Dominus Deus lachrymam ab omni facie, & oppro-
brium populi ſui auferet de vniuerſa terra: quia Do-
9 minus locutus eſt. ¶ Et dicet in die illa: Ecce Deus
noſter iſte, expectauimus eum, & ſaluabit nos: iſte
Dominus, ſuſtinuimus eum, exultabimus, & lætabi-
10 mur in ſalutari eius. ¶ Quia requieſcet manus Domi-
ni in monte iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti
D teruntur paleę in plauſtro. ¶ Et extendet manus ſuas
11 ſub eo, ſicut extendit natans ad natandum: & humi-
12 liabit gloriam eius cum alliſione manuum eius. ¶Et
munimenta ſublimium murorũ tuorũ concident, &
humiliabũtur, & detrahẽtur in terrã vſq; ad puluerẽ.

CAPVT XXVI.

1 IN die illa cantabitur canticũ iſtud in terra Iuda.
A Vrbs fortitudinis noſtrę Sion ſaluator, pone-
tur in ea murus & antemurale.
2 ¶Aperite portas, & ingrediatur gens iuſta, cuſto-
diens veritatem.
3 ¶Vetus error abijt: ſeruabis pacem: pacem, quia
in te ſperauimus.
4 ¶Speraſtis in Domino in ſeculis æternis, in Domi-
no Deo forti in perpetuum.
5 ¶Quia incuruabit habitantes in excelſo, ciuitatem
ſublimem humiliabit: humiliabit eam vſque ad ter-
ram, detrahet eam vſque ad puluerem.
6 ¶Conculcabit eam pes, pedes pauperis, greſſus
B egenorum.
7 ¶Semita iuſti recta eſt, rectus calis iuſti ad ambu-
landum.
8 ¶ Et in ſemita iudiciorum tuorum Domine ſuſti-
nuimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in deſi-
derio animæ.
9 ¶Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed & ſpiritu
meo in præcordijs meis de mane vigilabo ad te: cum
feceris iudicia tua in terra, iuſtitiam diſcent habita-
tores orbis.
10 ¶Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in ter-
ra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam
Domini.
11 ¶Domine exaltetur manus tua, & non uideant: ui-
deant & confundantur zelantes populi: & ignis ho-
ſtes tuos deuoret.
12 ¶Domine dabis pacem nobis: omnia enim opera
C noſtra operatus es nobis.
13 ¶ Domine Deus noſter, poſſederunt nos Domini
abſque te, tantum in te recordemur nominis tui.
14 ¶Morientes non viuant: gigantes non reſurgant,
propterea viſitaſti, & contriuiſti eos, & perdidiſti om
nem memoriam eorum.
15 ¶Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti: nunquid
glorificatus es? elongaſti omnes terminos terræ.
16 ¶Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatio-
ne murmuris doctrina tua eis.
17 ¶Sicut quę concipit, cum appropinquauerit ad par-
tum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus a
facie tua Domine.
18 ¶Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus
D ſpiritum: ſalutes non fecimus in terra. ideo non ceci-
derunt habitatores terræ.
19 ¶ Viuent mortui tui, interfecti mei reſurgent: ex-
pergiſcimini, & laudate, qui habitatis in puluere,
quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes
in ruinam.
20 ¶Vade populus meus, intra in cubicula tua, clau-
de oſtia tua, ſuper te, abſcondere modicum ad mo-
mentum, donec pertranſeat indignatio,
21 ¶ |Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo, vt Mich.1. a 3.
viſitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: &
reuelabit terram ſanguinem ſuum, & non operiet vl-
tra interfectos ſuos.

CAPVT XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo duro,
A & grandi, & forti, ſuper Leuiathan ſerpentẽ ve-
ctem, & ſuper Leuiatan ſerpentem tortuoſum,
2 & occidet cetum, qui in mari eſt. ¶ In die illa vinea
3 meri cantabit ei: ¶ Ego Dominus qui ſeruo eam, re-
pente propinabo ei; ne forte viſitetur contra eam, no-
4 cte & die ſeruo eam. ¶ Indignatio non eſt mihi: quis
dabit me ſpinam & veprem in prælio: gradiar ſuper
5 eam, ſuccendam eam pariter? ¶ An potius tenebit for-
titudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet
6 mihi? ¶ Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit &
germinabit Iſrael, & implebunt faciem orbis ſemi-
7 ne. ¶ Nunquid iuxta plagam percutientis ſe per-
B cuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos eius, ſic occi-
8 ſus eſt? ¶ In menſura contra menſuram cum abiecta
fuerit, iudicabis eam, meditatus eſt in ſpiritu ſuo du-
9 ro per diem æſtus. ¶ Idcirco ſuper hoc dimittetur ini-
C quitas domui Iacob: & iſte omnis fructus vt aufera-
tur peccatum eius, cum poſuerit omnes lapides alta-
ris, ſicut lapides cineris alliſos, non ſtabunt luci & de-
10 lubra. ¶ Ciuitas enim munita deſolata erit, ſpecioſa
relinquetur, & dimittetur quaſi deſertũ: ibi paſcetur
vitulus, & ibi accubabit, & conſumet ſũmitates eius.
11 ¶ In ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres ve-
D nientes & docentes eam: non eſt enim populus ſapiẽs,
propterea non miſerebitur eius qui fecit eum, & qui
12 formauit eum non parcet ei. ¶ Et erit: in die illa percu-
tiet Dominus ab alueo fluminis vſque ad Torrentem
Ægypti, & vos congregabimini vnus & vnus filij Iſ-
13 rael. ¶ Et erit: in die illa clangetur in tuba magna, &
venient, qui perditi fuerant de terra Aſſyriorum, &
qui eiecti erant in terra Ægypti, & adorabunt Domi-
num in monte ſancto in Ieruſalem.

CAPVT XXVIII.

1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim, & flori
A decidenti, gloriæ exultationis eius, qui erãt
in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes a vi-
2 no. ¶ Ecce validus, & fortis Dominus, ſicut impetus
grandinis: turbo confringens, ſicut impetus aquarum
multarum inundantium & emiſſarum ſuper terram
3 ſpacioſam. ¶ Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ
4 ebriorum Ephraim. ¶ Et erit flos decidens gloriæ exul
tationis eius, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium,
quaſi temporaneum ante maturitatem Autumni:
quod cum aſpexerit videns, ſtatim vt manu tenuerit,
5 deuorabit illud. ¶ In die illa erit Dominus exercituũ
B corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi
6 ſui: ¶ & ſpiritus iudicij ſedenti ſuper iudicium, & for-
7 titudo reuertentibus de bello, ad portam. ¶ Verum hi
quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate errauerunt.
runt. ſacerdos & propheta neſcierunt præ ebrietate,
abſorpti ſunt a vino, errauerunt in ebrietate, neſcie-
8 runt videntem, ignorauerunt iudicium. ¶ Omnes
C enim menſæ repletæ ſunt vomitu ſordiumque, ita vt
9 non eſſet vltra locus. ¶ Quem docebit ſcientiam? &
quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte,
10 auulſos ab huberibus. ¶ Quia manda remanda, man-
da remanda, expecta reexpecta, expecta, reexpecta,
11 modicum ibi, modicum ibi. ¶ | In loquela enim labij,
1. Co 14. d. 21. 12 & lingua altera loquetur ad populum iſtum. ¶ Cui di-
xit: Hęc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meũ
13 refrigerium: & noluerunt audire. ¶ Et erit eis verbum
Domini, Manda remanda, manda remanda, expe-
cta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi,
modicum ibi: vt vadant, & cadant retrorſum, & con-
14 terantur, & illaqueentur, & capiantur. ¶ Propter hoc
D audite verbum Domini viri illuſores, qui domina-
15 mini ſuper populum meum qui eſt in Ieruſalem. ¶ Di
xiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum
inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum
tranſierit non veniet ſuper nos: quia poſuimus men-
dacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.
16 ¶ Idcirco hæc dicit Dominus Deus: | Ecce, ego mit- Pſ. 117. d. 22.
tam in fundamẽtis Sion lapidem, lapidem probatum Matt. 21. d. 42.
E angularem, precioſum, in fundamẽto fundatum | qui Act. 4. b. 11.
17 crediderit, non feſtinet. ¶ Et ponam in pondere iudi- 1. Pet. 2. 6.
cium, & iuſtitiam in menſura: & ſubuertet grãdo ſpẽ Rom. 9. g. 3.
18 mendacij, & protectionem. Aquæ inundabunt, ¶ &
delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pactum ve-
ſtrum cum inferno non ſtabit: flagellum inundans cũ
19 tranſierit, eritis ei in cõculcationem. ¶ Quandocunq;
pertranſierit, tollet vos: quoniam mane diluculo per-
tranſibit in die & in nocte, & tantummodo ſola ve-
20 xatio intellectum dabit auditui. ¶ Coanguſtatum eſt
enim ſtratum, ita vt alter decidat, & pallium breue
21 vtrunque operire non poteſt. ¶ | Sicut enim in monte 2. Reg. 5. f. 20.
F diuiſionum ſtabit Dominus: ſicut | in valle quæ eſt in 1. Par. 14. c. 11.
Gabaon iraſcetur: vt faciat opus ſuum, alienum opus Ioſue 10. c. 10.
eius: vt operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus eius
22 ab eo. ¶ Et nunc nolite illudere, ne forte conſtrin-
gantur vincula veſtra. Conſummationem enim, &
abbreuiationem audiui a Domino Deo exercituum
23 ſuper vniuerſam terram. ¶ Auribus percipite & audi-
te vocem meam, attendite & audite eloquium meũ.
24 ¶ Nunquid tota die arabit arans vt ſerat, ꝓſcindet &
25 ſariet humum ſuam? ¶ Nonne cum adæquauerit fa-
G ciem eius, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet
triticum per ordinem, & hordeum, & milium, & vi-
26 ciã in finibus ſuis? ¶ Et erudiet illum in iudicio, Deus
27 ſuus docebit illum. ¶ Non enim in ſerris triturabitur
gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit, ſed
28 in virga excutietur gith, & cyminum in baculo. ¶ Pa-
nis autem comminuetur: verum non in perpetuum
triturans triturabit illum, neque vexabit eum rota
29 plauſtri, nec vngulis ſuis comminuet eum. ¶ Et hoc a
Domino Deo exercituum exiuit, vt mirabile faceret
conſilium, & magnificaret iuſtitiam.

CAPVT XXIX.

1 VÆ Ariel, Ariel ciuitas quam expugnauit Da
A uid: additus eſt annus ad annum, ſolemni-
2 tates euolutæ ſunt. ¶ Et circũuallabo Ariel,
3 & erit triſtis, & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel. ¶ Et
circundabo quaſi ſphæram, in circuitu tuo, & iaciam
contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidio-
4 nem tuam. ¶ Humiliaberis, de terra loqueris & de hu
mo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis
de terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſſi-
5 tabit. ¶ Et erit ſicut puluis tenuis multitudo ventilan-
B tium te: & ſicut fauilla pertranſiens multitudo eorũ,
6 qui contra te præualuerunt: ¶ eritque repente confe-
ſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo,
& cõmotione terræ, & voce magna turbinis, & tẽpe-
7 ſtate, & flãma ignis deuorãtis. ¶ Et erit ſicut ſomniũ vi
ſionis nocturnæ multitudo omnium gentium quę di-

micaue-

micauerunt contra Ariel, & omnes qui militauerunt
8 & obſederunt,& præualuerunt aduerſus eam. ♀ Et
ſicut ſomniat eſuriens & comedit, cum autem fuerit
C expergefactus, vacua eſt anima eius: & ſicut ſomniat
ſitiẽs & bibit,& poſtquam fuerit expergefactus, laſ-
ſus adhuc ſitit,& anima eius vacua eſt: ſic erit multi-
tudo omnium gẽtium,quæ dimicauerunt contra mõ
9 tem Sion. ♀ Obſtupeſcite & admiramini:fluctuate,
& vacillate: inebriamini,& non a vino: mouemini,
10 & non ab ebrietate.♀ Quoniam miſcuit vobis Domi
nus ſpiritum ſoporis:claudet oculos veſtros: prophe-
11 tas & principes veſtros q̃ vidẽt viſiones,operiet.♀ Et
D erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati: quẽ
cum dederint ſcienti literas,dicent:Lege iſtum,& re-
12 ſpondebit: Nõ poſſum,ſignatus eſt enim.♀ Et dabitur
liber neſcienti literas,diceturq; ei:Lege:& reſponde-
13 bit:Neſcio literas.♀ Et dixit Dñs | Eo quod appropin | Mat.15. a 8. Mar.7.b. 6.
quat populus iſte ore ſuo,& labijs ſuis glorificat me,
cor autem eius longe eſt a me,& timuerunt me man-
14 dato hominum & doctrinis: ♀ Ideo,ecce ego addam
E vt admirationẽ faciam populo huic miraculo gran-
di & ſtupendo: | peribit enim ſapientia a ſapientibus | 1.Cor.1. d.19. | Abd.1. a.8. | Eccl.15. c.15.
eius, & intellectus prudentium eius abſcondetur.
15 ♀ | Væ,qui profundi eſtis corde, vt a Domino abſcon
datis conſiliũ,quorũ ſunt in tenebris opera,& dicunt
16 | Quis videt nos,& quis nouit nos? ♀ Peruerſa eſt hęc
veſtra cogitatio:quaſi ſi lutum contra figulum cogi-
tet,& dicat opus factori ſuo: Non feciſti me:& figmẽ
17 tum dicat fictori ſuo:Nõ intelligis.♀ Nonne adhuc in
F modico, & in breui cõuertetur Libanus in Charmel,
18 & Charmel in ſaltum reputabitur? ♀ Et audient in
die illa ſurdi verba libri, & de tenebris & caligine o-
19 culi cæcorum videbunt. ♀ Et addent mites in Domi-
no lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael e-
20 xultabunt. ♀ Quoniam defecit qui præualebat, con-
ſummatus eſt illuſor,& ſucciſi ſunt omnes qui vigila
21 bant ſuper iniquitatem, ♀ qui peccare faciebant ho-
mines in verbo,& arguentem in porta ſupplantabãt,
22 & declinauerunt fruſtra a iuſto. ♀ Propter hoc hæc di
cit Dominus ad domum Iacob,qui redemit Abrahã:
G Non modo confundetur Iacob,nec modo vultus eius
23 erubeſcet: ♀ ſed cum viderit filios ſuos,opera manuũ
mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum,
& ſanctificabunt ſanctum Iacob,& Deum Iſrael præ
24 dicabunt,♀ & ſcient errantes ſpiritu intellectum, &
muſſitatores diſcent legem.

CAPVT XXX.

1 A VAe filij deſertores,dicit Dominus,vt facere
tis conſilium,& non ex me: & ordiremini
telam,& nõ per ſpiritum meum,vt addere
2 tis peccatum ſuper peccatum.♀ qui ambulatis vt de-
ſcendatis in Aegyptum, & os meum non interroga-
ſtis,ſperantes auxiliũ in fortitudine Pharaonis, & ha
3 bentes fiduciam in vmbra Aegypti. ♀ Et erit vobis
fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia vm-
4 bræ Aegypti in ignominiã.♀Erãt enim in Tani prin-
cipes tui, & nuncij tui vſq; ad Hanes peruenerunt.
5 ♀Oẽs confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non
potuit:non fuerunt in auxilium, & in aliquam vtili-
6 tatem,ſed in confuſionem,et in opprobrium. ♀ Onus
iumẽtorum Auſtri.In terra tribulationis et anguſtię,
leæna et leo ex eis,vipera et regulus volans, portan-
B tes ſuper humeros iumentorum diuitias ſuas, et ſu-
per gibbum camelorum theſauros ſuos ad populũ
7 qui eis prodeſſe non poterit.♀ Aegyptus enim fruſtra
& vane auxiliabitur: ideo clamaui ſuper hoc: Super
8 bia tantum eſt,quieſce.♀ Nũc ergo ingreſſus ſcribe ei
ſuper buxum,& in libro diligenter exara illud, & e-
rit in die nouiſſimo in teſtimonium vſque in æternũ.
9 ♀ Populus enim ad iracundiam prouocans eſt, & fi-
10 lij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. ♀ Qui
dicunt videntibus: Nolite videre: & aſpicientibus:
C Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini
11 nobis placentia,videte nobis errores.♀ Auferte a me
viam, declinate a me ſemitam, ceſſet a facie noſtra
12 Sanctus Iſrael. ♀ Propterea hęc dicit Sanctus Iſrael:
Pro eo quod reprobaſtis verbũ hoc,& ſperaſtis in ca-
13 lũnia,& in tumultu,& innixi eſtis ſuper eo:♀Propte-
rea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens,
& requiſita in muro excelſo,qm̃ ſubito, dum nõ ſpe-
14 ratur, venit contritio eius. ♀ Et comminuetur, ſicut
conteritur lagena figuli contritione perualida: & nõ
inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur
igniculus de incendio,aut hauriatur parum aquæ de
15 fouea.♀ Quia hæc dicit Dñs Deus Sãctus Iſrael:Si re
D uertamini & quieſcatis, ſalui eritis in ſilentio,& in
16 ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis,♀ & dixiſtis:Ne-
quaquã,ſed equos fugiemus:ideo fugietis. Et ſuper
veloces aſcendemus:ideo velociores erunt,qui perſe
17 quẽtur vos.♀ Mille homines a facie terroris vnius: &
a facie terroris quinq;, fugietis, donec relinquamini
quaſi malus nauis in vertice montis, & quaſi ſignum
18 ſuper collem. ♀ Propterea expectat Dominus vt mi-
ſereatur veſtri: & ideo exaltabitur parcens vobis,
quia Deus iudicij Dñs: | beati omnes qui expectant | Pſal.2.c. 13.
19 eum. ♀ Populus enim Sion habitabit in Ieruſalem:
plorans nequaquã plorabis,miſerãs miſerebitur tui:
ad vocẽ clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpondebit
20 tibi.♀Et dabit vobis Dominus panem arctum, & a-
E quam breuem:& non faciet auolare a te vltra docto
rem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem
21 tuum.♀Et aures tuę audient verbum poſt tergum mo
nẽtis,Hęc eſt uia,ambulate in ea:& nõ declinetis ne-
22 q; ad dexteram,neq; ad ſiniſtrã.♀ Et contaminabis la
minas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum con-
flatilis auri tui,& diſperges ea ſicut immunditiã mẽ-
23 ſtruatæ. Egredere,dices ei. ♀ Et dabitur pluuia ſemi-
ni tuo,vbicunque ſeminaueris in terra, & panis fru-
gum terræ erit huberrimus, & pinguis: paſcetur in
24 poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè: ♀ & tauri
tui, & pulli aſinorum qui operantur terram, commi
ſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt.
25 ♀ Et erunt ſuper omnem montem excelſum, & ſuper
omnem collem eleuatum riui currentium aquarum
in die interfectionis multorum cũ ceciderint turres.
26 ♀ Et erit lux lunę ſicut lux ſolis,& lux ſolis erit ſeptẽ-
pliciter,ſicut lux ſeptem dierum in die qua alligaue-
rit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram pla-
27 gæ eius ſanauerit.♀ Ecce nomen Domini venit de lõ
ginquo,ardens furor eius, & grauis ad portandum:
labia eius repleta ſunt indignatione, et lingua eius
28 quaſi ignis deuorans. ♀ Spiritus eius velut torrens
inundans vſque ad medium colli, ad perdendas gen
tes in nihilum, et frenum erroris quod erat in maxil-
29 lis populorum. ♀ Canticum erit vobis ſicut nox ſan-
ctificatæ ſolemnitatis, et lætitia cordis ſicut qui per
git cum tibia, vt intret in montem Domini ad for-

30 tem Iſrael. ❧ Et auditam faciet Dominus gloriam vo
G cis ſuæ,& terrorem brachij ſui oſtendet in commina-
tione furoris, & flamma ignis deuorantis · allidet in
31 turbine,& in lapide grandinis. ❧ A voce enim Domi-
32 ni pauebit Aſſur virga percuſſus. ❧ Et erit tranſitus vir
gæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſu-
per eum in tympanis &citharis:& in bellis pręcipuis
33 expugnabit eos. ❧ Pręparata eſt enim ab heri Tophet,
a rege præparata,profunda & dilatata . Nutrimenta
eius,ignis & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens
ſulphuris ſuccendens eam .

CAPVT XXXI.

1 VAe qui deſcendunt in Aegyptum ad auxi-
A lium,in equis ſperantes , & habentes fidu-
ciam ſuper quadrigis,quia multæ ſunt : &
ſuper æquitibus,quia pręualidi nimis:& non ſunt cõ
ſiſi ſuper Sanctum Iſrael, & Dominum non requiſie-
2 runt. ❧ Ipſe autem ſapiens adduxit malum , & verba
ſua non abſtulit:& conſurget contra domum peſſimo
3 rum,& contra auxiliũ operantium iniquitatem. ❧ Æ-
B gyptus homo,& non Deus: & equi eorum, caro , &
non ſpiritus : & Dominus inclinabit manum ſuam ,
& corruet auxiliator, & cadet cui præſtatur auxiliũ ,
4 ſimulq; omnes cõſumentur. ❧ Quia hæc dicit Domi-
nus ad me , quomodo ſi rugiat leo , & catulus leonis
ſuper prædam ſuam , & cum occurrerit ei multitudo
paſtorum,a voce eorum non formidabit , & a multi-
tudine eorum non pauebit:ſic deſcendet Dñs exerci-
C tuum,vt prælietur ſuper montem Sion , & ſuper col-
5 lem eius. ❧ Sicut aues volantes,ſic proteget Dñs exer
cituum Ieruſalem,protegens, & liberans, tranſiens ,
6 & ſaluans. ❧ Conuertimini ſicut in profundum receſ-
Sup.2.d. 14. 7 ſeratis filij Iſrael. ❧ ǀIn die enim illa abijciet vir idola
D argenti ſui,& idola auri ſui,quæ fecerunt vobis ma-
8 nus veſtræ in peccatum. ❧ Et cadet Aſſur in gladio nõ
viri, & gladius non hominis vorabit eum , & fugiet
non a facie gladij : & iuuenes eius vectigales erunt :
9 ❧ & fortitudo eius a terrore tranſibit, & pauebunt fu-
gientes principes eius:dixit Dominus,cuius ignis eſt
in Sion,& caminus eius in Ieruſalem .

CAPVT XXXII.

1 ECce,in iuſtitia regnabit rex, & principes in iu-
A dicio præerunt: ❧ Et erit vir ſicut qui abſcondi
2 tur a vento,& celat ſe a tempeſtate , ſicut riui
aquarum in ſiti , & vmbra petræ prominẽtis in terra
3 deſerta. ❧ Non caligabunt oculi videntium, & aures
4 audientium diligenter auſcultabunt . ❧ Et cor ſtulto-
rum intelliget ſcientiam,& lingua balborum veloci-
5 ter loquetur & plane. ❧ Nõ vocabitur vltra is qui inſi
piens eſt,princeps:neq; fraudulẽtus appellabitur ma
6 ior . ❧ Stultus enim fatua loquetur, & cor eius faciet
iniquitatem, vt perficiat ſimulationem , & loquatur
ad Dñm fraudulenter,et vacuam faciat animam eſu
7 rientis,et potum ſitienti auferat . ❧ Fraudulenti vaſa
peſſima ſunt : ipſe enim cogitationes concinnauit ad
B perdendos mites in ſermone mendacij,cum loquere
8 tur pauper iudicium: ❧ Princeps vero ea , quæ digna
ſunt principe , cogitabit , et ipſe ſuper duces ſtabit .
9 ❧ Mulieres opulentæ ſurgite,et audite vocem meam;
filiæ confidentes percipite auribus eloquium meum.
10 ❧ Poſt dies enim et annum vos conturbabimini con-
fidentes: conſummata eſt enim vindemia , collectio
11 vltra non veniet. ❧ Obſtupeſcite opulentæ,conturba
C mini confidentes:exuite vos,& cõfundimini,accingi
12 te lũbos veſtros. ❧ Super hubera plangite, ſuper regio
13 ne deſiderabili,ſuper vinea fertili. ❧ Super humũ po-
puli mei ſpinæ & vepres aſcendent:quanto magis ſu
14 per omnes domus gaudij ciuitatis exultantis ? ❧ Do-
mus enim dimiſſa eſt,multitudo vrbis relicta eſt , te-
D nebræ & palpatio factæ ſunt ſuper ſpeluncas vſq; in
15 æternum. Gaudium onagrorum paſcua gregum: ❧ do
nec effundatur ſuper nos ſpiritus de excelſo : ǀ & erit ǀ Sup.29. c.17.
deſertum in Charmel, & Charmel in ſaltum reputa-
16 bitur. ❧ Et habitabit in ſolitudo iudicium , & iuſtitia
17 in Charmel ſedebit. ❧ Et erit opus iuſtitiæ pax,& cul-
tus iuſtitiæ ſilentium , & ſecuritas vſque in ſempiter-
18 num. ❧ Et ſedebit populus meus in pulchritudine pa
cis,& in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.
19 ❧ Grando autẽ in deſcenſione ſaltus,& humilitate hu
20 miliabitũr ciuitas. ❧ Beati qui ſeminatis ſuper omnes
aquas,immittentes pedem bouis & aſini.

CAPVT XXXIII.

1 VAe qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?
A & qui ſpernis,nonne & ipſe ſperneris ? cum
conſummaueris deprædationem deprę da
beris: cum fatigatus deſieris contemnere, contemne-
2 ris. ❧ Domine miſerere noſtri:te enim expectauimus.
Eſto brachium noſtrum in mane , & ſalus noſtra in
3 tempore tribulationis. ❧ A voce angeli fugerunt po-
4 puli,& ab exaltatione tua diſperſæ ſunt gentes . ❧ Et
congregabũtur ſpolia veſtra ſicut colligitur bruchus,
5 velut cum foſſæ plenæ fuerint de eo . ❧ Magnificatus
eſt Dñs,quoniam habitauit in excelſo:impleuit Sion
6 iudicio & iuſtitia. ❧ Et erit fides in temporibus tuis :
diuitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ip
7 ſe eſt theſauros eius. ❧ Ecce, videntes clamabunt fo-
8 ris,angeli pacis amare flebunt. ❧ Diſſipatæ ſunt viæ ,
B ceſſauit tranſiens per ſemitam,irritum factum eſt pa-
9 ctum,proiecit ciuitates,non reputauit homines. ❧ Lu-
xit et elanguit terra: confuſus eſt Libanus, et obſur-
duit,et factus eſt Saron ſicut deſertum:et concuſſa eſt
10 Baſan, et Carmelus . ❧ Nunc conſurgam dicit Dñs ,
11 nunc exaltabor, nunc ſubleuabor. ❧ Concipietis ardo
rem,parietis ſtipulam : ſpiritus veſter vt ignis vora-
12 bit vos. ❧ Et erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpi-
13 næ congregatæ igni cõburentur . ❧ Audite qui longe
eſt is,quæ fecerim, et cognoſcite vicini fortitudinem
14 meam. ❧ Contriti ſunt in Sion peccatores, poſſedit
C tremor hypocritas.quis poterit habitare de vobis cũ
igne deuorante ? quis habitabit ex vobis cum ardori ǀ Pſ.14.a. b.
15 bus ſempiternis ? ❧ ǀQui ambulat in iuſtitijs,et loqui-
tur veritatẽ qui proijcit auaritiã ex calumnia,et excu
tit manus ſuas ab oĩ munere , qui obturat aures ſuas
ne audiat ſanguinẽ, et claudit oculos ſuos ne videat
16 malum. ❧ Iſte in excelſis habitabit,munimenta ſaxo
rum ſublimitas eius:panis ei datus eſt , aquæ eius fi-
17 deles ſunt. ❧ Regem in decore ſuo videbunt oculi e-
18 ius,cernent terram de longe. ❧ Cor tuum meditabi- ǀ 1.Cor.1. c.20.
tur timorem: vbi eſt literatus ? vbi legis verba pon-
19 derans ? vbi doctor paruulorũ ? ❧ Populum impuden-
tem non videbis , populum alti ſermonis: ita vt non
poſſis intelligere diſertitudinem linguæ eius , in quo
20 nulla eſt ſapientia . ❧ Reſpice Sion ciuitatem ſolen-

D nitatis noſtrę oculi tui videbunt Ieruſalem habitatio
nem opulentam, tabernaculum quod nequaquam
transferri poterit: nec auferentur claui eius in ſempi-
21 ternum, & omnes funiculi eius nõ rumpentur: ¶ quia
ſolummodo ibi magnificus eſt Dominus noſter: lo-
cus fluuiorum riui latiſſimi & patentes; non tranſibit
per eum nauis remigum, neq; trieris magna tranſgre
22 dietur eum. ¶ Dominus enim iudex noſter, Dominus
legifer noſter, Dominus rex noſter: ipſe ſaluabit nos.
23 ¶ Laxati ſunt funiculi tui, et non præualebunt: ſic erit
malus tuus, vt dilatare ſignum non queas. Tunc diui
dentur ſpolia prædarum multarum: claudi diripient
24 rapinam. ¶ Nec dicet vicinus, Elangui; populus qui
habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPVT XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, et audite, et populi atten-
A dite: audiat terra et plenitudo eius, orbis, et
2 omne germen eius. ¶ Quia indignatio Do-
mini ſuper omnes Gentes, et furor ſuper vniuerſam
militiam eorum: interfecit eos, et dedit eos in occiſio-
3 nem. ¶ Interfecti eorum proijcientur, et de cadaueri-
bus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent mõtes a ſangui
4 ne eorum. ¶ Et tabeſcet omnis militia cœlorum, et
cõplicabuntur ſicut liber cœli: et oĩs militia eorum
5 defluet ſicut defluit folium de vinea et de ficu. ¶ Quo
niam inebriatus eſt in cęlo gladius meus: ecce ſuper
Idumæam deſcẽdet, et ſuper populum interfectionis
6 meæ ad iudicium. ¶ Gladius Dñi repletus eſt ſangui
B ne, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorũ et hirco
rum, de ſanguine medullatorum arietum: victima
enim Domini in Boſra, et interfectio magna in terra
7 Edom. ¶ Et deſcendent vnicornes cum eis, et tauri cũ
potentibus. inebriabitur terra eorum ſanguine, et hu
8 mus eorum adipe pinguium. ¶ | quia dies vltionis Do
9 mini, annus retributionum iudicij Sion. ¶ Et conuer | Infr.63. a.4.
tentur torrentes eius in picem, et humus eius in ſul-
10 phur: et erit terra eius in picem ardentem. ¶ Nocte et
C die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus
eius: a generatione in generationem deſolabitur, in
11 ſecula ſeculorum non erit tranſiens per eum. ¶ Et poſ-
ſidebunt illam onocrotalus, et ericius: ibis, et coruus
habitabunt in ea: et extendetur ſuper eam menſura,
vt redigatur ad nihilum, et perpendiculum in deſola
12 tionem. ¶ Nobiles eius nõ erunt ibi: regem potius in-
uocabunt, et omnes principes eius erunt in nihilum.
13 ¶ Et orientur in domibus eius ſpinæ et vrticæ, et pa-
D liurus in munitionibus eius: et erit cubile draconum,
14 et paſcua ſtruthionum: ¶ Et occurrent dæmonia, ono-
centaurus, et piloſus clamabit alter ad alterum: ibi
15 cubauit lamia, et inuenit ſibi requiem. ¶ Ibi habuit
foueam ericius, et enutriuit catulos et circunfodit, et
fouit in vmbra eius: illuc congregati ſunt milui, al-
16 ter ad alterum. ¶ Requirite diligenter in libro Domi
ni, et legite: vnum ex eis non defuit, alter alterum nõ
quęſiuit, quia quod ex ore meo procedit, ille manda-
17 uit, et ſpiritus eius ipſe congregauit ea. ¶ Et ip-
ſe miſit eis ſortem, et manus eius diuiſit eam
illis in menſuram; vſque in æternum
poſſidebunt eam, in generatio-
nem et generationem ha-
bitabunt in ea.

CAPVT XXXV.

1 LAetabitur deſerta et inuia, et exultabit ſolitu-
A do, et florebit quaſi lilium. ¶ Germinans ger-
2 minabit, et exultabit lætabunda et laudans:
gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli et Saron: ip-
ſi videbunt gloriam Domini, et decorem Dei noſtri.
3 ¶ Confortate manus diſſolutas, et genua debilia ro-
4 borate. ¶ Dicite puſillanimis confortamini: et nolite
B timere. Ecce Deus veſter vltionem adducet retribu-
5 tionis: Deus ipſe veniet, et ſaluabit vos. ¶ | Tunc ape | Mat.15. c.30.
rientur oculi cæcorum, et aures ſurdorum patebunt.
6 ¶ Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus, et aperta erit lin-
gua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquę, et tor
7 rentes in ſolitudine. ¶ Et quæ erat arida, erit in ſta-
gnum, et ſitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in
C quibus prius dracones habitabant, orietur viror ca-
8 lami et iunci. ¶ Et erit ibi ſemita et via, et via ſan-
cta vocabitur: non tranſibit per eam pollutus, et hæc
erit vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per eã.
9 ¶ Non erit ibi leo, et mala beſtia non aſcendet per eã,
D nec inuenietur ibi: et ambulabunt qui liberati fue-
10 rint. ¶ Et redempti a Domino, conuertentur, et ve-
nient in Sion cum laude, et lætitia ſempiterna ſuper
caput eorum: gaudium et lætitiam obtinebunt, et fu
giet dolor, et gemitus.

CAPVT XXXVI.

1 ET factum eſt: in quartodecimo anno regis Eze | 4 Reg.8. c.13.
A chiæ, aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum | 2.Par 32. a.1.
ſuper omnes ciuitates Iuda munitas, & cępit
2 eas. ¶ Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacem de Lachis
in Ieruſalem, ad regem Ezechiam in manu graui, &
ſtetit in aquæductu piſcinæ ſuperioris in via Agri ful
3 lonis. ¶ Et egreſſus eſt ad eam Eliacim filius Helciæ,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Ioahe fi-
4 lius Aſaph a commentarijs. ¶ Et dixit ad eos Rabſa-
ces: Dicite Ezechiæ, Hæc dicit rex magnus, rex Aſſy
5 riorum: Quæ eſt iſta fiducia qua confidis? ¶ aut quo
conſilio vel fortitudine rebellare diſponis? ſuper quẽ
6 habes fiduciam, quia receſſiſti a me? ¶ Ecce confi-
B dis ſuper baculum arundineum confractum iſtum,
ſuper Aegyptum: cui ſi innixus fuerit homo intrabit
in manum eius, & perforabit eam: ſic Pharao rex
7 Aegypti, omnibus qui confidunt in eo. ¶ Quod ſi
reſponderis mihi, in Domino Deo noſtro confidi-
mus: nonne ipſe eſt cuius abſtulit Ezechias excelſa
& altaria & dixit Iudæ & Ieruſalem: Coram altari
8 iſto adorabitis? ¶ Et nunc trade te domino meo regi
Aſſyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec
9 poteris ex te præbere aſcenſores eorum. ¶ Et quomo
do ſuſtinebis faciem iudicis vnius loci ex ſeruis do-
mini mei minoribus? Quod ſi confidis in Aegypto,
10 in quadrigis & in equitibus: ¶ & nunc nunquid ſine
C Domino aſcendi ad terram iſtam vt diſperderem
eam? Dominus dixit ad me: Aſcende ſuper terram
11 iſtam, & diſperde eam. ¶ Et dixit Eliacim, & Sob-
na, & Ioahe ad Rabſacen: Loquere ad ſeruos
tuos Syra lingua: intelligimus enim, ne loquaris ad
nos Iudaice in auribus populi, qui eſt ſuper murum.
12 ¶ Et dixit ad eos Rabſaces: Nunquid ad dominum
tuum, & ad te miſit me dominus meus, vt loquerer

omnia verba iſta: & non potius ad viros qui ſed-nt
in muro, vt comedant ſtercora ſua, & bibant vrinam
13 pedum ſuorum vobiſcum? ♀ Et ſtetit Rabſaces, &
clamauit voce magna Iudaice, & dixit; Audite ver-
14 ba regis magni regis Aſſyriorum. ♀ Hæc dicit rex: Nõ
ſeducat vos Ezechias, quia non poterit eruere vos.
15 ♀ Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias ſuper Do-
mino dicens: Eruens liberabit nos Dominus, non da
16 bitur ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorum. ♀ Nolite
D audire Ezechiam; hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Fa
cite mecum benedictionem, & egredimini ad me, &
comedite vnuſquiſque vineam ſuam, & vnuſquiſq;
ficum ſuã: & bibite vnuſquiſq; aquam ciſternæ ſuæ.
17 ♀ donec veniam & tollam vos ad terram quæ eſt vt
terra veſtra, terram frumenti & vini, terram panum
18 & vinearũ. ♀ Ne conturbet vos Ezechias, dicens; Do
minus liberabit nos. Nunquid liberauerũt dij gentiũ
vnuſquiſque terram ſuam de manu regis Aſſyriorũ?
19 ♀ Vbi eſt Deus Emath & Arphad? vbi eſt Deus Se-
pharuaim? nunquid liberauerunt Samariã de manu
20 mea? ♀ Quis eſt ex omnibus dijs terrarum iſtarũ, qui
eruerit terram ſuam de manu mea, vt eruat Dñs Ie-
21 ruſalem de manu mea? Et ſiluerunt, & non reſponde
runt ei verbum: Mandauerat enim rex dicens: Ne re
22 ſpondeatis ei. ♀ Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helcię,
qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Ioahe fi-
lius Aſaph a commentarijs, ad Ezechiam ſciſſis ve-
ſtibus & nunciauerunt ei verba Rabſacis.

CAPVT XXXVII.

1 ET | ſactum eſt cum audiſſet rex Ezechias, ſcidit 4. Re. 19. a. 1. 2. Par. 32. a. 1.
A veſtimenta ſua, & obuolutus eſt ſacco, & in-
2 trauit in domum Domini. ♀ Et miſit Eliacim
qui erat ſuper domum & Sobnam ſcribam, & ſenio-
res de ſacerdotibus opertos ſaccis ad Iſaiam filiũ A-
3 mos prophetam, ♀ & dixerunt ad eum: Hæc dicit E-
zechias: Dies tribulationis, & correptionis, & bla-
ſphemiæ dies hæc: quia venerunt filij vſque ad par-
4 tum, & virtus non eſt pariendi. ♀ Si quomodo audiat
Dominus Deus tuus verba Rabſacis, quem miſit rex
Aſſyriorum Dominus ſuus ad blaſphemandum Deũ
viuentem, & exprobrandum ſermonibus quos audi
uit Dominus Deus tuus: leua ergo orationem pro re
5 liquijs quæ repertę ſunt. ♀ Et venerunt ſerui regis E-
6 zechiæ ad Iſaiam, ♀ & dixit ad eos Iſaias: Hæc dice-
B tis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas a
facie verborum quæ audiſti, quibus blaſphemauerũt
7 pueri regis Aſſyriorum me. ♀ Ecce, ego dabo ei ſpiri-
tum, & audiet nuncium, & reuertetur ad terram ſuã,
8 & corruere eum ſaciam gladio in terra ſua. ♀ Reuer-
ſus eſt autem Rabſaces, & inuenit regem Aſſyriorũ
præliantem aduerſus Lobnam. Audierat enim quia
9 profectus eſſet de Lachis, ♀ & audiuit de Tharaca re-
ge Aethiopiæ, dicentes: Egreſſus eſt vt pugnet cõtra
te. Quod cum audiſſet, miſit nuncios ad Ezechiam,
10 dicens: ♀ Hæc dicetis Ezechiæ regi Iudæ, loquentes:
Nõ te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens:
Non dabitur Ieruſalem in manum regis Aſſyriorum.
11 ♀ Ecce tu audiſti omnia quæ ſecerunt reges Aſſyrio-
C rum omnibus terris quas ſuhuerterunt, & tu poteris
12 liberari? ♀ Nunquid eruerunt eos dij Gentium, quos
ſubuerterunt patres mei Gozam & Harã, & Reſeph,
13 & filios Eden, qui erant in Thalaſſar? ♀ Vbi eſt rex
Emath, & rex Arphad, & rex vrbis Sepharuaim, A-
14 na, & Aua? ♀ Et tulit Ezechias libros de manu nun-
ciorum, & legit eos, & aſcendit in domum Domini,
15 & expandit eos Ezechias coram Domino. ♀ Et orauit
16 Ezechias ad Dominum, dicens: ♀ Domine exercituũ,
Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim: tu es Deus ſo-
lus omnium regnorum terræ, tu feciſti cœlum & ter-
17 ram. ♀ Inclina Dñe aurẽ tuam, & audi: aperi Dñe ocu
los tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib,
18 quæ miſit ad blaſphemandum Deum viuentem. ♀ Ve
D re enim Domine deſertas fecerunt reges Aſſyriorum
19 terras & regiones earum. ♀ Et dederunt deos earum
igni: non enim erant dij, ſed opera manuum homi-
20 num, lignum & lapis, & comminuerunt eos. ♀ Et nũc
Domine Deus noſter ſalua nos de manu eius: & co-
gnoſcant omnia regna terræ, quia tu es Dominus ſo-
21 lus. ♀ Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicẽs:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro quibus rogaſti
22 me de Sennacherib rege Aſſyriorum, ♀ hoc eſt verbũ
quod locutus eſt Dominus ſuper eum: Deſpexit te,
& ſubſannauit te, virgo filia Sion: poſt te caput mo-
23 uit, filia Ieruſalem: ♀ Cui exprobraſti, & quem blaſ-
ſphemaſti, & ſuper quem exaltaſti vocem, & leuaſti
altitudinem oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſrael.
24 ♀ In manu ſeruorum tuorum exprobraſti Domino; &
E dixiſti: In multitudine quadrigarum mearum ego
aſcendi altitudinem montium, iuga Libani: & ſucci-
dam excelſa cedrorum eius, & electas abietes illius,
& introibo altitudinem ſummitatis eius, ſaltum Car
25 meli eius. ♀ Ego fodi & bibi aquam, & exiccaui veſti
26 gio pedis mei omnes riuos aggerum. ♀ Nunquid non
audiſti quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego
plaſmaui illud: & nunc adduxi & factum eſt in era-
dicationem colliũ compugnantium, & ciuitatum mu
27 nitarum. ♀ Habitatores earũ breuiara manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fęnũ agri, &
gramen paſcuæ, & herba tectorũ, quæ exaruit ante-
28 quã matureſceret. ♀ Habitationem tuam & egreſſum
F tuum, & introitũ tuum cognoui, & inſaniam tuã con
29 tra me. ♀ Cum fureres aduerſum me ſuperbia tua aſcẽ
dit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus
tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in viam
30 per quam veniſti. ♀ Tibi aũt hoc erit ſignũ: Comede
hoc anno quæ ſponte naſcuntur, & in anno ſecundo
pomis veſcere: in anno autem tertio ſeminate & me-
tite, et plantate vineas, et comedite fructum earum.
31 ♀ Et mittet id quod ſaluarum fuerit de domo Iuda, et
quod reliquum eſt, radicem deorſum, et ſaciet fructũ
32 ſurſum. ♀ quia de Ieruſalem exibunt reliquiæ, et ſal-
uatio de monte Sion: zelus Dñi exercituum faciet
33 iſtud. ♀ Propterea hæc dicit Dñs de rege Aſſyriorum,
G non intrabit ciuitatem hanc, et non iaciet ibi ſagittã:
et non occupabit eam clypeus, et non mittet in cir-
34 cuitu eius aggerem. ♀ In via qua venit, per eam reuer
tetur, et ciuitatem hanc non ingredietur, dicit Do-
35 minus. ♀ Et protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluem eã Supr. 10. c. 12.
36 propter me, et propter Dauid ſeruum meum. ♀ | E- 4. Re. 19. c. 35.
greſſus eſt autem angelus Domini, et percuſſit in ca- Tob. 1. d. 21.
ſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque mil- Eccl. 48. d. 24.
lia. Et ſurrexerunt mane, et ecce omnes cadauera 1. Mac. 7. f. 41.
37 mortuorum. ♀ Et egreſſus eſt, et abijt: et reuerſus eſt 2. Mac. 8. e. 19.
Sennacherib rex Aſſyriorum, et habitauit in Nini-
38 ue. ♀ Et factum eſt, cum adoraret in templo Neſroch
Deum ſuum, Adramelech, et Saraſar filij eius, per-

cuſſerunt

cuſſerunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararat
& regnauit Aſarhaddon filius eius pro eo.

CAPVT XXXVIII.

14. Reg. 20.a.1. 1.Par.32 f.24.
1 IN diebus illis ęgrotauit Ezechias vſque ad mor-
A tem, & introiuit ad eum Iſaias filius Amos pro-
pheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus, Diſpone
2 domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. ¶ Et con-
uertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & orauit
3 ad Dominum, ¶ & dixit: Obſecro Domine, memento
quæſo quomodo ambulauerim coram te in veritate
& in corde perfecto, & quod bonum eſt in oculis tuis
4 fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno. ¶ Et factum
5 eſt verbum Domini ad Iſaiam, dicens: ¶ Vade, & dic
Ezechię: Hęc dicit Dominus Deus Dauid patris tui,
Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. ec-
ce ego adijciam ſuper dies tuos, quindecim annos,
6 ¶ & de manu regis Aſſyriorum eruam te, & ciuitatem
7 iſtam, & protegam eam. ¶ Hoc autem tibi erit ſignum
B a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod
8 locutus eſt: ¶ Ecce ego reuerti faciam vmbram linea-
rum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſo-
le, retrorſum decem lineis. Et reuerſus eſt ſol decem
lineis per gradus quos deſcenderat.
9 ¶ Scriptura Ezechiæ regis Iuda cum ægrotaſſet, &
conualuiſſet de infirmitate ſua.
10 ¶ Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad
portas inferi? quæſiui reſiduum annorum meorum.
11 ¶ Dixi: Non videbo Dñm Deum in terra viuẽtiũ.
Non aſpiciã hominẽ vltra, & habitatorẽ quietis.
12 ¶ Generatio mea ablata eſt: & conuoluta eſt a me,
C quaſi tabernaculum paſtorum:
Pręciſa eſt, velut a texente vita mea: dũ adhuc or-
diret ſuccidit me: de mane vſq; ad veſperã finies me.
13 ¶ Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic contriuit
omnia oſſa mea: de mane vſque ad veſperam finies
me.
14 ¶ Sicut pullus hirundinis, ſic clamabo, meditabor
vt columba: attenuati ſunt oculi mei ſuſpicientes in
excelſum: Domine vim patior, reſponde pro me.
15 ¶ Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi cum ipſe
D fecerit? recogitabo tibi omnes annos meos in amari-
tudine animæ meæ.
16 ¶ Domine ſi ſic viuitur, & in talibus vita ſpiritus
mei, corripies me & viuificabis me.
17 ¶ Ecce, in pace amaritudo mea amariſſima:
Tu autem eruiſti animam meam vt non periret,
proiecisti poſt tergum tuum omnia peccata mea.
18 ¶ Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors
laudabit te: non expectabunt qui deſcendunt in la-
cum, veritatem tuam.
19 ¶ Viuens viuens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego
hodie: pater filijs notam faciet veritatem tuam.
20 ¶ Domine ſaluum me fac, & pſalmos noſtros can-
tabimus cũctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.
21 ¶ Et iuſſit Iſaias vt tollerent maſſam de ficis, &
cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.
22 ¶ Et dixit Ezechias: Quod erit ſignum, quia aſcen-
dam in domum Domini.

CAPVT XXXIX.

14. Reg. 20. c.12.
1 IN | tempore illo miſit Merodach Baladan filius
A Baladan rex Babylonis, libros & munera ad
Ezechiam: audierat enim quod ægrotaſſet, &
2 conualuiſſet. ¶ Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias,
& oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri,
& odoramentorum, & vnguenti optimi, & omnes a-
B pothecas ſuppellectilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuenta
ſunt in theſauris eius. Non fuit verbum quod non o-
ſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in omni pote-
3 ſtate ſua. ¶ Introiuit autem Iſaias propheta ad Eze-
chiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri iſti, &
vnde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra lon
4 ginqua venerũt ad me, de Babylone. ¶ Et dixit: Quid
C viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia quę
in domo mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam non
5 oſtenderim eis in theſauris meis. ¶ Et dixit Iſaias ad
6 Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum: ¶ Ec-
ce dies venient, & auferẽtur omnia quæ in domo tua
D ſunt, & quæ theſaurizauerunt patres tui vſque ad
diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquã,
7 dicit Dominus. ¶ Et de filijs tuis, qui exibunt de te,
quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio
8 regis Babylonis. ¶ Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bo-
num verbum Domini quod locutus eſt. Et dixit:
Fiat tantum pax & veritas in diebus meis.

CAPVT XL.

1 COnſolamini, conſolamini popule meus, dicit
A Deus veſter. ¶ Loquimini ad cor Ieruſalem,
2 & aduocate eam: quoniam completa eſt ma-
litia eius, dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu
3 Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. ¶ | Vox Matt. 3. a. 3.
clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas fa- Mar. 1. a. 3.
4 cite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri. ¶ Omnis vallis Luc. 3. a. 4.
exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & Ioan. 1. c. 23.
5 erũt praua in directa, & aſpera in vias planas. ¶ Et re-
uelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pari-
6 ter quod os Domini locutum eſt. ¶ Vox dicentis: Cla
B ma. Et dixi: Quid clamabo? | Omnis caro fœnum, & Eccl. 14. c. 8.
7 omnis gloria eius quaſi flos agri. ¶ Exiccatum eſt fœ- Iacob 1. b. 10.
num, & cecidit flos, quia ſpiritus Domini ſufflauit 1. Pet. 1. d. 24.
8 in eo. Vere fœnum eſt populus: ¶ exiccatum eſt fœnum
& cecidit flos; | Verbum autem Domini noſtri ma- Matt. 5. c. 18. 24. e. 35.
9 net in æternum. ¶ Super montem excelſum aſcen- Mar. 13. d. 31.
de tu qui euangelizas Sion; exalta in fortitudine vo- Luc. 19. d. 17.
cem tuam, qui euangelizas Ieruſalem; exalta, noli ti-
10 mere. Dic ciuitatibus Iuda: ecce Deus veſter: ¶ ecce
C Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium e-
ius dominabitur: ecce merces eius cum eo, & opus
11 illius coram illo. ¶ | Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, Ioan. 10. b. 11.
in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo le- Ezec. 34. f. 31. 37.
12 uabit, fœtas ipſe portabit. ¶ Quia menſus eſt pugillo f. 14.
aquas, & cœlos palmo ponderauit? quis appẽdit tri-
bus digitis molem terræ, & librauit in pondere mon-
13 tes, & colles in ſtatera? ¶ | Quis adiuuit ſpiritum Ro. 11. d. 34.
Domini? aut quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit il- 1. Cor. 2. d. 16.
14 li? ¶ Cum quo inijt conſilium, & inſtruxit eum, & do- Sap. 9. c. 13.
cuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcien-
15 tiam, & viam prudentiæ oſtendit illi? ¶ Ecce Gentes
D quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ repu-
16 tatæ ſunt: ecce, inſulæ quaſi puluis exiguus. ¶ Et Li-
banus non ſufficiet ad ſuccendendum, & animalia e-
17 ius non ſufficient ad holocauſtum. ¶ Omnes gentes
quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo: & quaſi nihilum, &
18 inane reputatæ ſunt ei. ¶ | Cui ergo ſimilem feciſtis Act. 17. f. 29.
19 Deum? aut quam imaginem ponetis ei? ¶ Nunquid
ſculptile conflauit faber? aut aurifex auro figurauit

20 illud,& laminis argenteis argẽtarius?¶Forte lignum
E & imputribile elegit: artifex ſapiens quærit quomo-
21 do ſtaruat ſimulachrum quod non moueatur.¶Nun-
quid non ſcitis?nunquid non audiſtis?nunquid non
annunciatum eſt vobis ab initio?nunquid non intel-
22 lexiſtis fundamenta terræ? ¶ Qui ſedet ſuper gyrum
terræ,& habitatores eius ſunt quaſi locuſtæ:qui extẽ-
dit velut nihilum cœlos,& expandit eos,ſicut taber-
23 naculum ad inhabitandum.¶qui dat ſecretorum ſcru
tatores quaſi non ſint,iudices terræ velut inane fecit:
24 ¶ Et quidem neque plantatus,neque ſatus,neque ra-
F dicatus in terra truncus eorum: repente flauit in eos,
25 & aruerunt,& turbo quaſi ſtipulam auferet eos.¶ Et
26 cui aſſimilaſtis me,& adæquaſtis,dicit Sanctus?¶Le-
uate in excelſum oculos veſtros, & videte quis crea-
uit hæc:qui educit in numero militiam eorum,& om
nes ex nomine vocat: præ multitudine fortitudinis,
& roboris, virtutiſque eius, neque vnum reliquum
27 fuit.¶Quare dicis Iacob,& loqueris Iſrael: Abſcondi
G ta eſt via mea a Domino, & a Deo meo iudicium
28 meum tranſiuit?¶ Nunquid neſcis, aut non audiſti ?
Deus ſempiternus Dominus, qui creauit terminos
terræ:non deficiet,neque laborabit,nec eſt inueſtiga-
29 tio ſapientiæ eius. ¶ Qui dat laſſo virtutem: & his qui
30 non ſunt,fortitudinem,& robur multiplicat.¶ Defi-
cient pueri,& laborabunt, & iuuenes in infirmitate
31 cadent.¶ Qui autem ſperant in Domino, mutabunt
fortitudinem,aſſument pennas ſicut aquilæ,current,
& non laborabunt:ambulabunt,& non deficient.

CAPVT XLI.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mutent for-
A titudinem: accedant, & tunc loquantur,ſi-
2 mul ad iudicium propinquemus.¶ Quis ſu
ſcitauit ab Oriente iuſtum,vocauit eum,vt ſequere-
tur ſe?dabit in conſpectu eius Gentes, & reges obti-
nebit.dabit quaſi puluerem gladio eius, ſicut ſtipulã
3 vento raptam arcui eius.¶ Perſequetur eos,tranſibit
4 in pace,ſemita in pedibus eius non apparebit,¶ Quis
hæc operatus eſt, & fecit vocans generationes ab e-
|Infr. 44 a 5. 48.b 12. xordio ? Ego Dominus, |primus & nouiſſimus ego
5 ſum. ¶ Viderunt inſulæ,& timuerunt,extrema terræ
Apoc. 1. d 18. 22 a 13. B obſtupuerunt, appropinquauerunt, & acceſſerunt .
6 ¶ Vnuſquiſq; proximo ſuo auxiliabirur,& fratri ſuo
7 dicet:Confortare.¶Confortauit faber ærarius percu-
tiens malleo,eum qui cudebat tunc temporis dicens:
Glutino bonum eſt: & confortauit eum clauis, vt nõ
8 moueretur.¶Et tu Iſrael ſerue meus,Iacob quem ele
9 gi,ſemen Abraham amici mei, ¶ In quo apprehendi
te ab extremis terræ, & a longinquis eius vocaui te,
C & dixi tibi:Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci
10 te.¶Ne timeas,quia ego tecũm ſum:ne declines,quia
ego Deus tuus: confortaui te,& auxiliatus ſum tibi,
11 & ſuſcepit te dextera iuſti mei. ¶ Ecce confundentur
& erubeſcent omnes qui pugnant áduerſum te:erunt
quaſi non ſint,& peribunt viri qui contradicunt tibi.
12 ¶ Quæres eos, & non inuenies viros rebelles tuos, e-
runt, quaſi non ſint, & veluti conſumptio homines
13 bellãtes aduerſum te.¶quia ego Dominus Deus tuus
apprehendens manum tuam, dicenſque tibi: Ne ti-
14 meas,ego audiui te. ¶ Noli timere vermis Iacob, qui
mortui eſtis ex Iſrael: ego auxiliatus ſum tibi, dicit
15 Dominus,& redemptor tuus,ſanctus Iſrael.¶Ego po-
ſui te quaſi plauſtrum triturans nouum, habens ro-
D ſtra ſerrantia:triturabis mõtes,& comminues:& col-
16 les quaſi puluerem pones.¶ Ventilabis eos,& ventus
tollet:& turbo diſperget eos:& tu exultabis in Domi
17 no: in Sancto Iſrael lætaberis. ¶ Egeni, & pauperes
quærunt aquas, & non ſunt: lingua eorum ſiti aruit.
Ego Dominus exaudiam eos, Deus Iſrael non dere-
18 linquam eos. ¶ Aperiam in ſupinis collibus flumina,
& in medio camporum fontes: ponam deſertum in
ſtagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarũ.
19 ¶ Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam, & myr-
E tum,& lignum oliuæ:ponam in deſerto abietem, vl-
20 mum,& buxum ſimul.¶Vt videant,& ſciant, recogi-
tent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit
21 hoc,& ſanctus Iſrael creauit illud.¶Prope facite iudi-
cium veſtrum, dixit Dominus: afferte, ſi quid forte
22 habetis,dixit rex Iacob: ¶ Accedant,& nuncient no-
bis quæcunque ventura ſunt:priora quæ fuerunt nũ-
ciate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus nouiſſima
23 eorum,& quæ ventura ſunt indicate nobis.¶Annun-
ciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus quia
dij eſtis vos:bene quoque aut male,ſi poteſtis,facite:
24 & loquamur,& videamus ſimul. ¶ Ecce, vos eſtis ex
nihilo,& opus veſtrum ex eo quod nõ eſt: abomina-
25 tio eſt qui elegit vos. ¶ Suſcitaui ab Aquilone, & ve-
niet ab Ortu ſolis:vocabit nomen meum, & adducet
magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes conculcans
26 humum.¶Quis annunciauit ab exordio,vt ſciamus:
G & a principio, vt dicamus: Iuſtus es? non eſt neque
annuncians,neque prædicens,neque audiens ſermo-
27 nes veſtros.¶Primus ad Sion dicet:Ecce adſum,& Ie-
28 ruſalem euangeliſtam dabo.¶Et vidi,& non erat,ne-
que ex iſtis quiſquam qui iniret conſilium, et inter-
29 rogatus reſponderet verbum.¶Ecce omnes iniuſti, &
vana opera eorum,ventus et inane ſimulachra eorũ.

CAPVT XLII.

1 ECce |ſeruus meus, ſuſcipiam eum: electus Mat. 12.b 18.
A meus, complacuit ſibi in illo anima mea:
dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudicium
2 Gentibus proferet. ¶ Non clamabit, neque
accipiet perſonam, nec audietur vox eius foris.
3 ¶ Calamum quaſſatum non conteret, et linum fu-
migans non extinguet: in veritate educet iudi-
4 cium. ¶ Non erit triſtis, neque turbulentus, do-
nec ponet in terra iudicium: & legem eius inſulæ
5 expectabunt. ¶Hæc dicit Dominus Deus,creans cœ-
los, et extendens eos: firmans terram, et quę germi-
nant ex ea: dans flatum populo qui eſt ſuper eam, et
6 ſpiritum calcantibus eam: ¶Ego Dominus vocaui te
B in iuſtitia, et apprehendi manum tuam, et ſeruaui
te. Et |dedi te in fœdus Populi, in lucem Gen-
7 tium. ¶ Vt aperires oculos cęcorum, et educeres de |Inf. 49 b 6.
concluſione vinctum, de domo carceris ſedentes in
8 tenebris. ¶ Ego Dominus, hoc eſt nomen meum:
|gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam |Inf. 48.b 11.
9 ſculptilibus.¶Quę prima fuerunt,ecce venerunt: no-
ua quoque ego annuncio: antequam oriantur, audi-
10 ta vobis faciam. ¶ Cantate Domino canticum no-
uum, laus eius ab extremis terrę, qui deſcenditis in
mare,et plenitudo eius inſulę,et habitatores earum.
11 ¶ Subleuetur deſertum et ciuitates eius; in domi-
bus habitabit Cedar: laudate habitatores Petrę, de
12 uertice montium clamabunt. ¶ Ponent Domino
gloriam, et laudem eius in inſulis nunciabunt.

13 ¶ Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir præliator
C ſuſcitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: ſuper ini
14 micos ſuos confortabitur. ¶ Tacui ſemper, ſilui, pa-
tiens fui, ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & abſor-
15 bebo ſimul. ¶ Deſertos faciam montes, & colles, &
omne gramen eorum exiccabo: & ponam flumina in
16 inſulas, & ſtagna arefaciam. ¶ Et ducam cæcos in viã
quã neſciunt: & in ſemitis quas ignorauerunt, ambu-
lare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem,
& praua in recta. hæc verba feci eis, & non dereliqui
17 eos. ¶ Conuerſi ſunt retrorſum: confundantur confu-
ſione, qui confidunt in ſculptili, qui dicũt conflatili,
18 Vos dij noſtri. ¶ Surdi audite, & cæci intuemini ad vi
19 dendum. ¶ Quis cæcus, niſi ſeruus meus? & ſurdus,
niſi ad quem nuncios meos miſi? quis cæcus, niſi qui
20 vænũdatus eſt? & quis cæcus, niſi ſeruus Dñi? ¶ Qui
vides multa, nonne cuſtodies? qui apertas habes au-
21 res, nonne audies? ¶ Et Dominus voluit, vt ſanctifi-
22 caret eum, & magnificaret legem & extolleret. ¶ Ip ſe
D autem populus direptus, & vaſtatus: laqueus iuue-
num omnes, & in domibus carcerum abſcõditi ſunt:
facti ſunt in rapinam, nec eſt qui eruat: in direptionẽ,
23 nec eſt qui dicat: Redde, ¶ Quis eſt in vobis qui au-
24 diat hoc, attendat, & auſcultet futura? ¶ Quis dedit
in direptionem Iacob, & Iſrael vaſtantibus? nonne
Dominus ipſe, cui peccauimus? Et noluerunt in vijs
25 eius ambulare, & non audierunt legem eius. ¶ Et effu-
dit ſuper eum indignationem furoris ſui, & forte bel
lum, & combuſſit eum in circuitu, & non cognouit:
& ſuccendit eum, & non intellexit.

CAPVT XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob, &
A formans te Iſrael: Noli timere, quia redemi te,
2 & vocaui te nomine tuo, meus es tu. ¶ Cum
tranſieris per aquas, tecum ero: & flumina non ope-
rient te: cum ambulaueris in igne, non combureris,
3 & flamma non ardebit in te. ¶ Quia ego Dominus
Deus tuus ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitia-
tionem tuã Aegyptum, Aethiopiam & Saba pro te.
4 ¶ Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & glo-
rioſus: ego dilexi te, & dabo hoĩes pro te, & populos
5 pro anima tua. ¶ Noli timere: quia ego tecum ſum:
ab Oriente adducam ſemen tuũ, & ab Occidente con
6 gregabo te. ¶ Dicam Aquiloni: Da: & Auſtro: Noli
prohibere: affer filios meos de longinquo, & filias
7 meas ab extremis terræ. ¶ Et omnem, qui inuocat no-
men meum, in gloriam meam creaui eum, formaui
8 eum, & feci eum. ¶ Educ foras populum cæcum, &
9 oculos habentem: ſurdum, & aures ei ſunt. ¶ Omnes
B gentes congregatę ſunt ſimul, & collectę ſunt tribus:
quis in vobis annunciet iſtud, & quæ prima ſunt au-
dire nos faciet? dẽt teſtes eorum, iuſtificentur, & au-
10 diant, & dicant. Vere, ¶ Vos teſtes mei, dicit Domi-
nus, & ſeruus meus quem elegi: vt ſciatis, et creda-
tis mihi: et intelligatis, quia ego ipſe ſum, ante me
Oſee 13. b.14. 11 non eſt formatus Deus, et poſt me non erit. ¶ | Ego
ſum, ego ſum Dominus, et non eſt abſque me ſalua-
12 tor. ¶ Ego annunciaui, et ſaluaui: auditum feci, et non
fuit in vobis alienus. vos teſtes mei, dicit Dominus
13 et ego Deus. ¶ Et ab initio ego ipſe, et non eſt qui de
manu mea eruat: operabor, et quis auertet illud?
14 ¶ Hæc dicit Dominus redemptor veſter, Sanctus Iſ-
rael: Propter vos miſi in Babylonem, et detraxi ve-
ctes vniuerſos, et Chaldæos in nauibus ſuis glorian-
15 tes. ¶ Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſrael, rex
16 veſter. ¶ Hęc dicit Dominus, qui dedit in mari viam,
C et in aquis torrentibus ſemitam. ¶ Qui eduxit quadri
17 gam et equum: agmen et robuſtum, ſimul obdormie
runt, nec reſurgẽt: contriti ſunt quaſi linum, et extin-
18 cti ſunt. ¶ Ne memineritis priorum, et antiqua ne in-
19 tueamini. ¶ Ecce, | ego facio noua, et nunc orientur, vti 1 Corin. 5.d.15.
que cognoſcetis ea: ponam in deſerto viam, et in in- Apo. 21
20 uio flumina. ¶ Glorificabit me beſtia agri, dracones b.5.
et ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas, flumina in
21 inuio, ut darẽ potũ populo meo, electo meo. ¶ Populũ
22 iſtum formaui mihi, laudem meam narrabit. ¶ Non
23 me inuocaſti Iacob: nec laboraſti in me Iſrael. ¶ Non
obtuliſti mihi arietẽ holocauſti tui, & victimis tuis nõ
glorificaſti me: non te ſeruire feci in oblatione, nec la
24 borem tibi præbui in thure. ¶ Non emiſti mihi argen
D to calamum, & adipe victimarum tuarum non ine-
briaſti me. Veruntamen ſeruire me feciſti in peccatis
25 tuis, prębuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. ¶ E-
go ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas pro-
26 pter me, & peccatorum tuorum non recordabor. ¶ Re
duc me in memoriam, & iudicemur ſimul: narra ſi
27 quid habes vt iuſtificeris. ¶ Pater tuus primus pecca-
28 uit, & interpretes tui præuaricati ſunt in me. ¶ Et con
taminaui principes ſanctos, dedi ad internetionem
Iacob, & Iſrael in blaſphemiam.

CAPVT XLIIII.

1 ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael quem Ier.30 b.
A elegi. ¶ Hæc dicit Dominus faciens & formãs 10. 46.g.
2 te, ab vtero auxiliator tuus: Noli timere ſerue 27.
3 meus Iacob, & rectiſſime quem elegi. ¶ effundam e-
nim aquas ſuper ſitiẽtem, & fluenta ſuper aridam:
effundam ſpiritum meum ſuper ſemen tuum, & bene
4 dictionem meam ſuper ſtirpem tuam. ¶ Et germina-
bunt inter herbas quaſi ſalices iuxta prætet fluentes
5 aquas. ¶ Iſte dicet, Domini ego ſum: & ille vocabit
in nomine Iacob, & hic ſcribet manu ſua, Domino:
6 & in nomine Iſrael aſſimilabitur, ¶ Hęc dicit Domi-
nus rex Iſrael, & redemptor eius Dominus exerci-
tuum: | Ego primus, & ego nouiſſimus, & abſque me Supr.41.
7 non eſt Deus. ¶ Quis ſimilis mei? vocet & annun- b.4.
ciet: & ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui po- | Inf. 48. b.12.
pulum antiquum: ventura & quæ futura ſunt annun Apo.1.d.
8 cient eis. ¶ Nolite timere, neq; conturbemini: ex tunc 18. 22.a. 13.
B audire te feci, & annunciaui: vos eſtis teſtes mei. nun
quid eſt Deus abſq; me, & formator quem ego non
9 nouerim? ¶ Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amãtiſ-
ſima eorum non proderunt eis, ipſi ſunt teſtes eorum,
quia non vident neque intelligunt, vt confundan-
10 tur. ¶ Quis formauit Deum, & ſculptile conflauit ad
11 nihil vtile? ¶ Ecce, oẽs participes eius confundentur:
fabri enim ſunt ex hominibus: conuenient omnes,
12 ſtabunt & pauebunt, & confundentur ſimul. ¶ | Fa- Supr.13. c.11.
ber ferrarius lima operatus eſt in prunis, & in mal-
leis formauit illud, & operatus eſt in brachio forti-
tudinis ſuæ: eſuriet & deficiet, non bibet aquam, &
13 laſceſſet. ¶ Artifex lignarius extendit normam, for-
mauit illud in runcina: fecit illud in angularibus, &
in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri qua-
14 ſi ſpecioſum hominem habitantem in domo. ¶ Suc-
cidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ ſteterat

inter ligna ſaltus plantauit pinum, quam pluuia nu-
15 triuit. ¶ Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit ex
C eis & calefactus eſt, & ſuccendit, & coxit panes: de re
liquo antem operatus eſt Deũ, & adorauit: fecit ſcul-
16 ptile, & curuatus eſt ante illud. ¶ Mediũ eius cõbuſſit
igni, & de medio eius carnes comedit, coxit pulmen-
tũ & ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit: Vah cale
17 factus ſum, vidi focum. ¶ Reliquum autem eius Deũ
fecit & ſculptile ſibi: curuatur ante illud, & adorat il
lud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus
18 es tu. ¶ Neſcierunt, neque intellexerunt: obliti enim
ſunt, ne videant oculi eorum, & ne intelligant corde
19 ſuo: ¶ Non recogitant in mẽte ſua, neq; cognoſcunt,
neque ſentiunt vt dicant: Medietatem eius combuſſi
igni, & coxi ſuper carbones eius panes: coxi carnes &
comedi: & de reliquo eius idolum faciam? ante trun
20 cum ligni procidam? ¶ Pars eius cinis eſt: cor inſipiẽs
adorauit illud, & non liberabit animam ſuam, neque
21 dicet: Forte mendacium eſt in dextera mea. ¶ Memen
to horum Iacob, & Iſrael, qm̃ ſeruus meus es tu: for-
maui te, ſeruus meus es tu Iſrael, nõ obliuiſcaris mei.
22 ¶ Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulã
peccata tua. reuertere ad me, quoniam redemi te,
23 ¶ Laudate cœli, quoniam miſericordiam fecit Dñs:
D iubilate extrema terræ: reſonate montes laudationẽ
ſaltus & omne lignum eius: quoniam redemit Do-
24 minus Iacob, & Iſrael gloriabitur. ¶ Hæc dicit Domi
nus redemptor tuus, & formator tuus ex vtero: Ego
ſum Dñs, faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſta
25 biliens terram, & nullus mecum. ¶ Irrita faciens ſi-
gna diuinorum, & ariolos in furorem vertens. Con-
uertens ſapientes retrorſum: & ſcientiam eorum ſtul-
26 tam faciens. ¶ Suſcitans verbum ſerui ſui, & conſiliũ
nunciorum ſuorum complens. Qui dico Ieruſalem:
Habitaberis: & ciuitatibus Iuda: Aedificabimini, &
27 deſerta eius ſuſcitabo. ¶ Qui dico profundo. Deſola-
28 re, & flumina tua areſaciam. ¶ Qui dico Cyro: Pa-
ſtor meus es: & omnem voluntatem meam comple-
bis: Qui dico Ieruſalem: Aedificaberis: & templo.
Fundaberis.

CAPVT XLV.

1 HAec dicit Dominus chriſto meo Cyro, cuius
A apprehendi dexteram vt ſubijciam antę fa
ciem eius Gentes, & dorſa regum vertam,
& aperiam coram eo ianuas, & portæ non clauden-
2 tur. ¶ Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo:
portas æreas conteram, & vectes ferreos cõfringam.
3 ¶ Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecre
torum: vt ſcias quia ego Dñs, qui voco nomen tuum
4 Deus Iſrael. ¶ Propter ſeruum meum Iacob, & Iſrael
electum meum, & vocaui te nomine tuo: aſſimilaui
5 te, & non cognouiſti me. ¶ Ego Dominus, & non eſt
amplius: extra me nõ eſt Deus: accinxi te, & non co-
6 gnouiſti me. ¶ Vt ſciant hi qui ab ortu ſolis, & qui ab
Occidente, quoniam abſque me non eſt. Ego Domi-
7 nus, & non eſt alter: ¶ formans lucem, et creans tene
bras: faciens pacem, et creans malum: ego Dominus
8 faciens omnia hæc. ¶ Rorate cœli deſuper, et nubes
B pluant iuſtum: aperiatur terra, et germinet Saluato-
rem et iuſtitia oriatur ſimul. Ego Dominus creaui eũ.
9 ¶ Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſamijs terræ. | Iere.18. a 6.
| Nunquid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, et o- | Ro.9.d.
10 pus tuum abſque manibus eſt? ¶ Væ qui dicit patri: | 20.

11 Quid generas? et mulieri: Quid parturis? ¶ Hæc di-
cit Dominus Sanctus Iſrael, plaſtes eius: Ventura in-
terrogate me: ſuper filios meos, et ſuper opus manuũ
12 mearum mandate mihi. ¶ Ego feci terram, et hominẽ
ſuper eam creaui ego: manus meę tetenderunt cęlos,
13 et omni militiæ eorum mandaui. ¶ Ego ſuſcitaui eũ
ad iuſtitiã, et omnes vias eius dirigam: ipſe ędificabit
ciuitatem meã, et captiuitatem meam dimittet, non
in precio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus
14 exercituum. ¶ Hæc dicit Dominus: Labor Aegypti, et
negotiatio Aethiopiæ, et Sabaim viri ſublimes ad te
tranſibunt, et tui erunt: Poſt te ambulabunt, vincti
manicis pergent: et te adorabunt, teq; deprecabun-
tur: Tantũ in te eſt Deus, et non eſt abſque te Deus.
15 ¶ Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael ſaluator.
16 ¶ Confuſi ſunt et erubuerunt omnes: ſimul abierunt
17 in confuſionem fabricatores errorum. ¶ Iſrael ſalua-
tus eſt in Domino ſalute æterna: non confundemini,
18 et non erubeſcetis vſque in ſeculum ſeculi. ¶ Quia
hæc dicit Dñs creans cœlos, ipſe Deus formans ter-
ram, et faciens eam, ipſe plaſtes eius: non in vanum
creauit eam: vt habitaretur formauit eam. ego Do-
19 minus, et non eſt alius. ¶ Non in abſcondito locutus
ſum, in loco terræ tenebroſo: non dixi ſemini Iacob:
Fruſtra quęrite me. ego Dñs loquens iuſtitiam, annũ
20 ciãs recta. ¶ Cõgregamini, & venite, et accedite ſimul
D qui ſaluati eſtis ex Gentibus: neſcierunt qui leuant
lignum ſculpturę ſuę, et rogant Deum non ſaluantẽ.
21 ¶ Annunciate, et venite, et conſiliamini ſimul: quis
auditũ fecit hoc ab initio: ex tunc prædixit illud? nũ
quid non ego Dñs, et non eſt vltra Deus abſque me?
22 Deus iuſtus et ſaluans non eſt præter me. ¶ Conuerti-
mini ad me, et ſalui eritis omnes fines terræ: quia ego
23 Deus, et non eſt alius. ¶ In memetipſo iuraui, egredie
tur de ore meo iuſtitiæ verbum, et non reuertetur,
24 ¶ quia | mihi curuabitur omne genu, et iurabit omnis | Ro.14.b. 11.
25 lingua. ¶ Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt iuſtitiæ et | Philip.2 b.10.
imperium: ad eum venient, et confundentur omnes
26 qui repugnant ei. ¶ In Domino iuſtificabitur, et lau-
dabitur omne ſemen Iſrael.

CAPVT XLVI.

1 COnfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta
A ſunt ſimulachra eorum beſtijs et iumentis,
onera veſtra graui pondere vſq; ad laſſitu-
2 dinem. ¶ Contabuerunt, et contrita ſunt ſimul: non
potuerunt ſaluare portantem, et anima eorum in ca-
3 ptiuitatem ibit, ¶ Audite me domus Iacob, et omne
reſiduum domus Iſrael, qui portamini a meo vtero:
4 qui geſtamini a mea vulua. ¶ Vſque ad ſenectam ego
B ipſe, et vſq; ad canos ego portabo: ego feci, et ego fe-
5 rã: ego portabo, et ſaluabo. ¶ Cui aſſimilaſtis me, et
6 adæquaſtis et cõparaſtis me, et feciſtis ſimilem? ¶ Qui
confertis aurum de ſacculo, et argentum ſtatera pon-
deratis. conducentes aurificem, vt faciat Deum: et
7 procidunt et adorant. ¶ Portant illum in humeris ge- | Bar.6.c. 15.
ſtantes, et ponentes in loco ſuo, et ſtabit, ac de loco
C ſuo non mouebitur: ſed et cum clamauerint ad eum,
8 non audiet: de tribulatione non ſaluabit eos. ¶ Memẽ
tote iſtud, et confundamini: redite præuaricatores ad
9 cor. ¶ Recordamini prioris ſeculi, quoniam ego
ſum Deus; et non eſt vltra Deus, nec eſt ſimilis mei.
10 ¶ Annuncians ab exordio nouiſſimum, et ab initio
quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſilium meum

11 ſtabit, & omnis voluntas mea fiet: ¶ Vocans ab O-
D riente auem,& de terra longinqua virum voluntatis
meæ, & locutus ſum, & adducam illud: creaui, &
12 faciam illud. ¶Audite me duro corde, qui longe eſtis
13 a iuſtitia. ¶Prope feci iuſtitiam meam,non elongabi-
tur:& ſalus mea non morabitur. Dabo in Sion ſalu-
tem,& in Iſrael gloriam meam.

CAPVT XLVII.

1 DEſcende, ſede in puluere virgo filia Baby-
A lon,ſede in terra:non eſt ſolium filię Chal-
dæorum, quia vltra non vocaberis mollis
2 & tenera. ¶ Tolle molam,& mole farinam: denuda
turpitudinem tuam, & diſcooperi humerum, reuela
3 crura,tranſi flumina.¶Reuelabitur ignominia tua,&
videbitur opprobrium tuum:vltionem capiam,& nō
4 reſiſtet mihi homo.¶Redemptor noſter, Dominus e-
Nah.3.b.5. 5 xercituum nomen illius,Sanctus Iſrael.¶Sede tacens,
& intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vo-
6 caberis vltra domina regnorum. ¶ Iratus ſum ſuper
B populum meum, contaminaui hæreditatem meam,
& dedi eos in manu tua:nō poſuiſti eis miſericordias,
7 ſuper ſenem aggrauaſti iugum tuum valde.¶Et dixi-
ſti: In ſempiternum ero domina, non poſuiſti hæc ſu
8 per cor tuum, neque recordata es nouiſſimi tui. ¶ Et
Apocal.18 b.7. nunc audi hæc delicata,& habitans confidenter,quæ
dicis in corde tuo:|Ego ſum,& non eſt præter me am-
Inf 51.f.19. plius: non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem.
9 ¶|Venient tibi duo hæc ſubito in die vna, ſterilitas &
C viduitas, vniuerſa venerunt ſuper te, propter multi-
tudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam
10 incantatorum tuorum vehementem. ¶ Et fiduciam
habuiſti in malitia tua,& dixiſti: Non eſt qui videat
me. Sapiētia tua & ſcientia tua, hæc decepit te. Et di-
xiſti in corde tuo, Ego ſum,& pręter me nō eſt altera.
11 ¶Veniet ſuper te malū,& neſcies ortum eius:& irruet
ſuper te calamitas quam non poteris expiare: veniet
12 ſuper te repente miſeria quā neſcies. ¶Sta cū incanta-
toribus tuis,& cum multitudine maleficiorum tuorū
in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi forte quid
13 proſit tibi,aut ſi poſſis fieri fortior. ¶Defeciſti in mul-
titudine conſiliorum tuorum:ſtent, & ſaluent te au-
D gures cœli qui contemplabantur ſydera,& ſupputa-
14 bant mēſes,vt ex eis annunciarent ventura tibi.¶Ec-
ce,facti ſunt quaſi ſtipula,ignis combuſſit eos, non li-
berabunt animam ſuam de manu flammæ, non ſunt
prunæ quibus calefiant,nec focus vt ſedeant ad eum.
15 ¶Sic facta ſunt tibi in quibuſcunque laborauεras,ne-
gociatores tui ab adoleſcentia tua, vnuſquiſque in
via ſua errauerunt:non eſt qui ſaluet te.

CAPVT XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob,qui vocamini no-
A mine Iſrael,& de aquis Iuda exiſtis:qui iu
ratis in nomine Domini, & Dei Iſrael re-
2 cordamini non in veritate,neque in iuſtitia. De ¶ciui
tate enim ſancta vocati ſunt,& ſuper Deum Iſrael cō
3 ſtabiliti ſunt: Dominus exercituum nomē eius.¶Prio
ra ex tūc annūciaui, & ex ore meo exierunt,& audi-
4 ta feci ea:repente operatus ſum, & venerunt. ¶ Sciui
enim, quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua,
5 & frons tua ærea.¶Pręedixi tibi ex tunc:antequam ve
nirēt indicaui tibi,ne forte diceres; Idola mea fecerūt
hęc,& ſculptilia mea,& conflatilia mandauerūt iſta.
6 ¶Quæ audiſti vide omnia, vos autem num annuncia
B ſtis? Audita feci tibi noua ex tunc,& conſeruata ſunt
7 quæ neſcis;nunc¶creata ſunt,& non ex tunc:& ante
diem, & non audiſti ea, ne forte dicas: Ecce ego co-
8 gnoui ea.¶Neque audiſti, neque cognouiſti neque ex
tunc aperta eſt auris tua: ſcio enim quia præuaricans
præuaricaberis,& tranſgreſſorem ex vtero uocaui te.
9 ¶Propter nomē meum longe faciam furorem meum:
10 & laude mea infrenabo te,ne intereas.¶ Ecce,excoxi
te,ſed non quaſi argentum.elegi te in camino paupe
11 tatis.¶Propter me,propter me faciam,vt non blaſphē
12 mer:|& gloriam meam alteri non dabo.¶Audi me Ia
cob,& Iſrael quem ego voco: |ego ipſe,ego primus, Sup 42.b.8.
13 & ego nouiſſimus.¶Manus quoque mea fundauit ter Sup 41.
C ram,& dextera mea menſa eſt cęlos:ego vocabo eos, a.4. 44.
14 & ſtabunt ſimul.¶Congregamini omnes vos,& audi a.6.
te:quis de eis annunciauit hæc? Dominus dilexit eū,
faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium
15 ſuum in Chaldæis.¶ Ego ego locutus ſum, & vocaui
16 eum,adduxi eū, & directa eſt via eius. ¶ accedite ad
me,& audite hoc:non a principio in abſcondito locu
tus ſum:ex tempore antequā fieret,ibi eram,& nunc
17 Dn̄s Deus miſit me,& ſpiritus eius.¶ Hæc dicit Dn̄s,
redemptor tuus, Sanctus Iſrael: Ego Dn̄s Deus tuus
docens te vtilia, gubernans te in via qua ambulas.
18 ¶Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet,ſicut
D flumē pax tua,& iuſtitia tua,ſicut gurgites maris.¶&
19 fuiſſet quaſi arena ſemen tuum,& ſtirps vteri tui, vt
lapilli eius non interiſſet, & non fuiſſet attritum no-
20 mē eiꝰ a facie mea.¶ Egredimini de Babylone,fugite
a Chaldæis,in voce exultationis annūciate: auditum Iere. 51 a.6.
facite hoc,& efferte illud vſque ad extrema terræ. Di
21 cite:|Redemit Dominus ſeruum ſuum Iacob. ¶ Non
ſitierunt in deſerto,cum educeret eos:| aquam de pe- Exo.17.b.6.
tra produxit eis,& ſcidit petram,& fluxerunt aquæ. Nu.20 b 11.
22 ¶|Non eſt pax impijs,dicit Dominus. Inf.57.d 21.

CAPVT XLIX.

1 AVdite inſulæ, & attendite populi de longe:
A Dn̄s ab vtero vocauit me:de ventre matris
2 meæ recordatus eſt nominis mei.¶et|poſuit
os meum quaſi gladium acutū in vmbra manus ſua Infra 51 16.
protexit me, & poſuit me, ſicut ſagittam electam, in
3 pharetra ſua abſcōdit me.et¶dixit mihi:Seruus meus
4 es tu Iſrael,quia in te gloriabor:¶ Et ego dixi: In va-
cuum laboraui,ſine cauſa,& vane fortitudinem meā
conſumpſi: ergo iudicium meum cum Dn̄o, & opus
5 meū cū Deo meo. Et¶nunc dicit Dn̄s,formans me ex
B vtero ſeruū ſibi, vt reducam Iacob ad eum, & Iſrael
non cōgregabitur: & glorificatus ſum in oculis Dn̄i,
6 & Deus meus factus eſt fortitudo mea.¶Et dixit: Pa-
rum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob
& fæces Iſrael conuertendas.| Ecce,dedi te in lucem
Gentium,vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ. Sup 4.b.7.
7 ¶Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael,ſanctus eius, Act 13 g 47.
ad contemptibilem animam,ad abominatam gentē,
ad ſeruum dominorum, Reges videbunt, et conſur-
gent principes,et adorabūt propter Dominum, quia
8 fidelis eſt,et Sanctum Iſrael,qui elegit te. ¶ Hæc dicit
C Dominus:| In tēpore placito exaudiui te, et in die ſa- 2.Cor.6 a 2.
lutis auxiliatus ſum tui:et ſeruaui te, et dedi te in fœ-
dus populi, vt ſuſcitares terram, et poſſideres hære-
9 ditates diſſipatas:¶ vt diceres his qui vincti ſunt, E-
xite:et his qui in tenebris. Reuelamini. Super vias

[Apoc.7. d.16.] 10 paſcentur,& in omnibus planis paſcua eorum.¶Non
eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus, &
ſol:quia miſerator eorũ reget eos, & ad fontes aqua-
11 rum potabit eos. ¶ Et ponam omnes montes meos in
12 viam,& ſemitæ meæ exaltabuntur.¶Ecce iſti de lon-
D ge venient,& ecce illi ab Aquilone,& mari,& iſti de
13 terra auſtrali.¶Laudate cœli,& exulta terra,iubilate
montes laudem,quia conſolatus eſt Dominus popu-
14 lum ſuum,& pauperum ſuorum miſerebitur.¶Et di-
xit Sion:Dereliquit me Dominus,& Dominus obli-
15 tus eſt mei.¶Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantẽ
ſuum,vt non miſereatur filio vteri ſui?& ſi illa obli-
16 ta fuerit,ego tamen non obliuiſcar tui.¶ecce,in mani
E bus meis deſcripſi te:muri tui coram oculis meis ſem-
17 per.¶ Venerunt ſtructores tui:deſtruentes te,& diſſi-
[Inf.60 a.4.] 18 pantes a te exibunt.¶Leua in circuitu oculos tuos,&
vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: viuo
ego,dicit Dominus,quia omnibus his velut ornamẽ
19 to veſtieris,& circundabis tibi eos quaſi ſpõſa.¶Quia
deſerta tua,& ſolitudines tuæ,& terra ruinę tuę nunc
anguſta erunt præ habitatoribus, & longe fugabun-
20 tur qui abſorbebant te.¶adhuc dicent in auribus tuis
filij ſterilitatis tuę:Anguſtus eſt mihi locus,fac ſpaciũ
21 mihi, vt habitẽ. ¶ Et dices in corde tuo: Quis genuit
F mihi iſtos?ego ſterilis,& non pariens,tranſmigrata,
& captiua:& iſtos quis enutriuit?ego deſtituta & ſo-
22 la:& iſti vbi erãt?¶Hęc dicit Dominus Deus:Ecce le
uabo ad Gentes manum meam, & ad populos exal-
tabo ſignum meum.Et afferent filios tuos in vlnis, &
23 filias tuas ſuper humeros portabunt. ¶ Et erunt reges
nutritij tui,& reginæ nutrices tuæ: vultu in terra de-
miſſo adorabunt te,& puluerem pedum tuorum lin-
G gent.Et ſcies quia ego Dominus,ſuper quo non con-
24 fundentur,qui expectant eum. ¶ Nunquid tolletur a
forti præda?aut quod captum fuerit a robuſto, ſaluũ
25 eſſe poterit? ¶ Quia hæc dicit Dominus:Equidem &
captiuitas a forti tolletur:& quod ablatum fuerit a ro
buſto, ſaluabitur. Eos vero, qui iudicauerunt te,ego
26 iudicabo,& filios tuos ego ſaluabo.¶et cibabo hoſtes
tuos carnibus ſuis: & quaſi muſto, ſanguine ſuo ine-
briabuntur : & ſciet omnis caro, quia ego Dominus
ſaluans te,& redemptor tuus Fortis Iacob.

CAPVT L.

1
A HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber repu-
dij matris veſtræ,quo dimiſi eam?aut quis
eſt creditor meus,cui vendidi vos? ecce in
iniquitatibus veſtris venditi eſtis,& in ſceleribus ve-
2 ſtris dimiſi matrem veſtram.¶ Quia veni,& non erat
[Inf.59 a.1. Nu.11.c.23.] vir: vocaui,& non erat,qui audiret,|nunquid abbre-
uiata, & paruula facta eſt manus mea, vt non poſſim
B redimere? aut non eſt in me virtus ad liberandũ?Ec-
ce in increpatione mea deſertum faciam mare, ponã
flumina in ſiccum:computreſcent piſces ſine aqua,&
3 morientur in ſiti.¶Induam cœlos tenebris,& ſaccum
4 ponam operimentum eorum.¶ Dominus dedit mihi
linguã eruditã, vt ſciam ſuſtentare eũ qui laſſus eſt,
verbo: erigit mane, mane erigit mihi aurem, vt au-
5 diam quaſi magiſtrum.¶Dominus Deus aperuit mi-
C hi aurem, ego autem non contradico,retrorſum non
[Mat.26. d.67.] 6 abiji.¶Corpus meum dedi percutientibus,& genas
meas vellentibus; faciem meam non auerti ab incre
7 pantibus,& conſpuentibus in me.¶ Dominus Deus
auxiliator meus,ideo non ſum confuſus: ideo poſui
faciem meam,vt petram duriſſimam, & ſcio quoniã
8 non confundar.¶|Iuxta eſt qui iuſtificat me:quis con [Ro. 8.f.33.]
tradicet mihi? ſtemus ſimul: quis eſt aduerſarius
9 meus,accedat ad me.¶Ecce Dominus Deus auxilia-
D tor meus,quis eſt qui condẽnet me?Ecce omnes qua
10 ſi veſtimentum conterentur,tinea cómedet eos.¶quis
ex vobis timens Dominum,audiens vocem ſerui ſui
qui ambulauit in tenebris,& non eſt lumen ei?ſperet
11 in nomine Domini,& innitatur ſuper Deum ſuũ.¶Ec
ce vos oẽs accẽdẽtes ignẽ,accincti flãmis,ambulate ĩ
lumine ignis veſtri,& in flãmis quas ſuccendiſtis: de
manu mea factũ eſt hoc vobis,in doloribꝰ dormietis.

CAPVT LI.

1
A AVdite me qui ſequimini quod iuſtum eſt,&
quęritis Dñm:attendite ad petrã vnde exci
ſi eſtis:& ad cauernã laci de qua ꝑciſi eſtis,
2 ¶Attendite ad Abraham patrem veſtrum,& ad Sarã
quæ peperit vos:quia vnum vocaui eum, & benedi-
3 xi ei,& multiplicaui eum. ¶ Conſolabitur ergo Do-
minus Sion,& conſolabitur omnes ruinas eius:& po
net deſertum eius quaſi delicias,& ſolitudinem eius,
B quaſi hortum Dñi.Gaudium & lætitia inuenietur in
4 ea,gratiarum actio,& vox laudis.¶ Attendite ad me
popule meus,& tribus mea me audite: quia lex a me
exiet, & iudicium meum in lucem populorũ requie-
5 ſcet.¶Prope eſt iuſtus meus,egreſſus eſt ſaluator meꝰ,
& brachia mea populos iudicabunt:me inſulæ expe-
6 ctabunt,& brachium meum ſuſtinebunt.¶ Leuate in
cœlum oculos veſtros, & videte ſub terra deorſum:
C quia cœli ſicut fumus liqueſcent,& terra, ſicut veſti-
mentum atteretur,& habitatores eius ſicut hæc inte-
ribunt:Salus autem mea in ſempiternum erit, & iu- [Pſal 36. d.31. d.39.]
7 ſtitia mea non deficiet.¶Audite me qui ſcitis iuſtum,
populus meus,lex mea in corde eorum:nolite timere
opprobrium hominum,& blaſphemias eorum ne me
8 tuatis.¶ Sicut enim veſtimentum,ſic comedet eos ver
mis:& ſicut lanam,ſic deuorabit eos tinea:|Salus au- [Pſal. 36. d.38. d.39.]
tem mea in ſempiternum erit,& iuſtitia mea in gene
9 rationes generationum.¶Conſurge,conſurge,indue-
D re fortitudinem brachium Domini: conſurge ſicut in
diebus antiquis, in generationibus ſeculorum. nun-
quid non tu percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draco-
10 nem?¶|Nunquid non tu ſiccaſti mare:aquam abyſſi [Exo.14.c.21.]
vehementis:qui poſuiſti profundum maris viam,vt
11 tranſirent liberati?¶Et nunc qui redempti ſunt a Do-
mino reuertentur,& venient in Sion laudantes,et læ
titia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & læ-
12 titiam tenebunt,fugiet dolor et gemitus.¶Ego ego ip
ſe conſolabor vos:quis tu vt timeres ab homine mor
13 tali,et a filio hominis,qui quaſi fęnũ ita areſcet?¶ Et
oblitus es Dñi factoris tui,qui tetendit cœlos,et fun-
E dauit terram:et formidaſti iugiter tota die a facie fu-
roris eius,qui te tribulabat, et parauerat ad perden-
14 dũ:vbi nũc eſt furor tribulãtis?¶Cito veniet gradiens
ad apiẽdũ,et nõ interficiet vſq; ad internecionẽ, nec
15 deficiet panis eius.¶ Ego aũt ſum Dñs Deus tuus qui
cõturbo mare,et intumeſcũt fluctus eius, Dñs exerci-
16 tuũ nomẽ meũ.¶|Poſui verba mea in ore tuo,et in um [Sup.49. a.2.]
bra manus meæ protexi te, vt plãtes cęlos, et fundes
17 terrã,et dicas ad Sion:Populus meus es tu.¶ Eleuare,
F eleuare,cõſurge Ieruſalẽ,q̃ bibiſti de manu Dñi cali-
cẽ irę eius: vſq; ad fundũ calicis ſoporis bibiſti,et po-
18 taſti vſq; ad fęces.¶Non eſt qui ſuſtentet eam ex om-

nibus filijs quos genuit: & non eſt qui apprehen-
dat manum eius ex omnibus filijs quos enutriuit.
Sup. 47. b. 9. 19 ¶| Duo ſunt quæ occurrerunt tibi: quis contriſtabi-
tur ſuper te? vaſtitas & contritio, & fames, & gladius.
20 quis conſolabitur te? ¶Filij tui proiecti ſunt, dormie-
G runt in capite omnium viarum, ſicut oryx illaquea-
tus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei
21 tui. ¶ Idcirco audi hoc paupercula, & ebria non a vi-
22 no. ¶ Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus
tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de
manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indigna-
23 tionis meæ, non adijcies vt bibas illum vltra. ¶Et po-
nam illum in manu eorum qui te humiliauerunt, &
dixerunt animæ tuæ: Incuruare, vt tranſeamus: &
poſuiſti vt terram corpus tuum, & quaſi viam tran-
ſeuntibus.

CAPVT LII.

1 CONſurge, conſurge, induere fortitudine tua
A Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Ieruſa-
lem, ciuitas Sancti: quia non adijciet vltra vt
2 pertranſeat per te incircuncisus & immundus. ¶ Ex-
cutere de puluere, conſurge, ſede Ieruſalem, ſolue
3 vincula colli tui captiua filia Sion. ¶ Quia hæc dicit
Dominus: Gratis venundati eſtis, & ſine argento re-
Gen. 46. a. 6. 4 dimemini. ¶ Quia hęc dicit Dominus Deus: | In Ægy-
ptum deſcendit populus meus in principio, vt colo-
nus eſſet ibi: & Aſſur abſque vlla cauſa calumniatus
5 eſt eum. ¶ Et nunquid mihi eſt hic, dicit Dominus:
quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Domina-
Ro. 2. d. 24. B tores eius inique agunt, dicit Dominus, | & iugiter to-
Ezec. 36. d. 20. 6 ta die nomē meum blaſphematur. ¶Propter hoc ſciet
populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipſe
Ro. 10. c. 15. 7 qui loquebar, Ecce adſum. ¶ | Quam pulchri ſuper
Nah. 1. d. 15. montes pedes annunciantis & prædicantis pacem:
annunciantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis
8 Sion: Regnabit Deus tuus? ¶Vox ſpeculatorum tuo-
rum, leuauerunt vocem, ſimul laudabunt: quia oculo
ad oculum videbunt cum conuerterit Dominus Sió.
9 ¶ Gaudete & laudate ſimul deſerta Ieruſalem: quia
C conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Ie-
10 ruſalem. ¶ Parauit Dominus brachium ſanctum ſuū
Pſal. 97. a. 3. in oculis omnium Gentium: | & videbūt omnes fines
11 terræ ſalutare Dei noſtri. ¶Recedite, recedite, exite in
de: | pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mū-
2. Cor. 6. d. 17. 12 damini qui fertis vaſa Domini. ¶Quoniam nō in tu-
D multu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet
enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſrael.
13 ¶Ecce intelliget ſeruus meus, exaltabitur, & eleuabi-
14 tur, & ſublimis erit valde. ¶Sicut obſtupuerunt ſuper
te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus eius, &
15 forma eius inter filios hominum. ¶Iſte aſperget gentes
Ro. 15. d. 21. multas, ſuper ipſum continebunt reges os ſuum: | quia
quibus non eſt narratum de eo, viderunt: & qui non
audierunt, contemplati ſunt.

CAPVT LIII.

Ioh. 12. f. 38. 1 QVis credidit auditui noſtro? & brachium Do-
Ro. 10. c. 16. A mini cui reuelatum eſt? ¶Et aſcendet ſicut vir-
2 gultum coram eo, & ſicut radix de terra
ſitienti: non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eū,
Mar. 9. b. 12. 3 & non erat aſpectus, & deſiderauimus eum. ¶| Deſpe-
ctum & nouiſſimum virorum, virum dolorū & ſcien-
tem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus eius &
4 deſpectus vnde nec reputauimus eum. ¶ | Vere lan- Mat. 8. c. 17. & 1. Pet. 2. d. 24.
guores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe por-
tauit: & nos putauimus eum quaſi leproſum, & per-
5 cuſſum a Deo & humiliatum. ¶| Ipſe autē vulneratus 1. Cor. 15. a. 3.
B eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter
ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, &
6 liuore eius ſanati ſumus. ¶ Omnes nos quaſi oues er-
rauimus, vnuſquiſque in viam ſuam declinauit; &
poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrū.
7 ¶Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuū:
ſicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus co- Mat. 26.
ram tondente ſe, obmuteſcet, | & non aperiet os f. 63. & 27. b. 14.
8 ſuum. ¶De anguſtia & de iudicio ſublatus eſt: gene- Act. 8. f. 32.
C rationem eius quis enarrabit? quia abſciſſus eſt de
terra viuentium: propter ſcelus populi mei percuſ-
9 ſi eum. ¶ Et dabit impios pro ſepultura, & diuitem
pro morte ſua: | eo quod iniquitatem non fecerit, ne-
10 que dolus fuerit in ore eius. ¶Et Dominus voluit cō- 1. Pet. 2. d. 22.
terere eum in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato 1. Ioan. 3. a. 5.
animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & volun-
11 tas Domini in manu eius dirigetur. ¶ Pro eo quod
D laborauit anima eius, videbit & ſaturabitur: in ſcien-
tia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ſeruus meus multos,
12 & iniquitates eorum ipſe portabit. ¶ Ideo diſpertiam Mar. 15. c. 28.
ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia, pro eo quod Luc. 22. d.
tradidit in mortem animam ſuam, | & cum ſceleratis
reputatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, & | pro Luc. 23. e. 34.
transgreſſoribus rogauit.

CAPVT LIIII.

1 LAuda ſterilis quæ non paris: decanta laudem, Luc. 23. e. 29.
A et hinni quæ non pariebas, quoniam multi fi- Gala. 4. d. 27.
lij deſertæ magis quam eius quæ habet virū,
2 dicit Dn̄s. ¶ Dilata locum tentorij tui, & pelles ta-
bernaculorū tuorū extende, ne parcas: longos fac fu-
3 niculos tuos, et clauos tuos conſolida. ¶Ad dexteram
B enim, et ad læuam penetrabis: et ſemen tuum Gen-
4 tes hæreditabit, et ciuitates deſertas inhabitabit. ¶No
li timere, quia non confunderis, neque erubeſces: non
enim te pudebit, quia confuſionis adoleſcentiæ tuæ
obliuiſceris, et opprobrij viduitatis tuæ non recorda
5 beris amplius. ¶quia dominabitur tui qui fecit te: | Do Luc. 1. e. 32.
C minus exercituum nomen eius: et redemptor tuus ſan
6 ctus Iſrael, Deus omnis terræ vocabitur. ¶ Quia vt
mulierem derelictam, et męrentem ſpiritu vocauit te
Dn̄s, et vxorem ab adoleſcētia abiectam, dixit Deus
7 tuus. ¶Ad punctum in modico dereliquite, et in miſe
8 rationibus magnis congregabo te. ¶In momento indi
D gnationis abſcondi faciem meam parumper a te, et
in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui: dixit re
9 demptor tuus Dominus. ¶Sicut | in diebus Noe iſtud Gen. 9. b. 15.
mihi eſt, cui iuraui ne inducerem aquas Noe vltra ſu
pra terram: ſic iuraui vt non iraſcar tibi, & non incre-
10 pem te. ¶Montes enim commouebuntur, & colles cō
E tremiſcent: miſericordia autem mea non recedet a te,
& fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit miſerator
11 tuus Dn̄s. ¶Paupercula tēpeſtate conuulſa, abſq; vlla
conſolatione, Ecce ego ſternā ꝑ ordinē lapides tuos,
12 & fundabo te in ſapphiris, ¶& ponā iaſpidē ꝓpugna-
cula tua: & portas tuas in lapides ſculptos, & oēs ter-
13 minos tuos in lapides deſiderabiles. ¶| vniuerſos filios Ioan. 6. e. 45.
F tuos doctos a Dn̄o: & multitudinē pacis filiis tuis. ¶Et
14 in iuſtitia fundaberis: recede ꝓcul a calūnia, q̄a nō ti
15 mebis: & a pauore, q̄a nō appropinquabit tibi. ¶Ecce

accola veniet, qui non erat mecum, aduena quon-
16 dam tuus adiungetur tibi. ¶ Ecce ego creaui fabrum
G ſufflãtem in igne prunas, & proferentem vas in opus
ſuum: & ego creaui interfectorem ad diſperdendum.
17 ¶ Omne vas quod fictum eſt contra te, non dirigetur:
& omnem linguam reſiſtentem tibi in iudicio iudica
bis. Hæc eſt hæreditas ſeruorum Domini, & iuſtitia
eorum apud me, dicit Dominus.

CAPVT LV.

¦Eccl. 51. d. 32. ¦Apo. 22. d. 17.
1 OMnes ¦ ſitientes venite ad aquas: & qui non
A habetis argentum, properate, emite & co-
medite: ¦ venite, emite abſque argento, &
2 abſque vlla commutatione vinum, & lac. ¶ Quare ap
penditis argentum non in panibus, & laborem ve-
ſtrum non in ſaturitate? Audite audientes me, & cõ-
medite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima
3 veſtra. ¶ Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: au
B dite & viuet anima veſtra, & feriam vobiſcum pactũ
4 ſempiternum, miſericordias Dauid fideles. ¶ ¦Ecce te- ¦Act. 13. e. 34.
ſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gen-
5 tibus. ¶ Ecce, gentem quam neſciebas, vocabis: & gen
tes quæ te non cognouerunt, ad te currẽt propter Do
minum Deum tuum, & ſanctum Iſrael: quia glorifi-
6 cauit te. ¶ Quærite Dominum dum inueniri poteſt, in
7 uocate eum dum prope eſt. ¶ Derelinquat impius viã
ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur
C ad Dominum, & miſerebitur eius, & ad Deum no-
8 ſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum. ¶ Non e-
nim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neq; viæ
9 veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus. ¶ Quia ſicut exaltan
tur cœli a terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ a vijs ve-
ſtris, & cogitationes meæ a cogitationibus veſtris.
10 ¶ Et quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, & il-
luc vltra non reuertitur, ſed inebriat terram, & infun
dit eam, & germinare eam facit: & dat ſemen ſerenti,
11 & panem comedenti: ¶ Sic erit verbum meum, quod
D egredietur de ore meo: nõ reuertetur ad me vacuum,
ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his
12 ad quæ miſi illud. ¶ Quia in lætitia egrediemini, & in
pace deducemini: montes & colles cantabunt coram
vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent ma-
13 nu. ¶ Pro ſaliunca aſcendet abies, & pro vrtica creſcet
myrtus: & erit Dominus nominatus in ſignum æter-
num, quod non auferetur.

CAPVT LVI.

1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite iudicium, &
¦Sap. 1. a. 1. A facite iuſtitiam: quia iuxta eſt ſalus mea,
2 vt veniat, & iuſtitia mea vt reueletur. ¶ Bea
tus vir qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehen-
det iſtud, cuſtodiens ſabbatum, ne polluat illud: cuſto
3 diens manus ſuas, ne faciat omne malum. ¶ Et non di
cat filius aduenæ qui adhæret Domino, dicens: Sepa-
ratione diuidet me Dominus a populo ſuo. Et non di
4 cat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. ¶ Quia hæc
B dicit Dñs Eunuchis: Qui cuſtodierint ſabbata mea,
& elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum:
5 ¶ Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, &
nomẽ melius a filijs, & filiabus: nomen ſempiternum
6 dabo eis, quod non peribit. ¶ Et filios aduenę qui ad-
hærent Domino, vt colant eum, & diligant nomẽ e-
ius, vt ſint ei in ſeruos: omnem cuſtodientem ſabba-
7 tũ, ne polluat illud, & tenentẽ fœdus meũ: ¶ Adducam
eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in
C domo orationis meę: holocauſta eorum & victimę eo
rũ placebunt mihi ſuper altari meo: quia ¦ domus mea ¦Mat. 21. b. 13. Mar. 11. c. 16. Luc. 19. g. 46.
8 domus orationis vocabitur cunctis populis. ¶ Ait Do-
minus Deus qui congregat diſperſos Iſrael: Adhuc
9 congregabo ad eum congregatos eius. ¶ Omnes be-
ſtiæ agri venite ad deuorandum, vniuerſæ beſtiæ ſal
10 tus. ¶ Speculatores eius cęci omnes, neſcierunt vniuer
D ſi: canes muti, non valentes latrare, vidẽtes vana, dor
11 mientes & amãtes ſomnia. ¶ Et canes impudentiſſimi
neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignorauerunt in-
telligentiã: ¦ omnes in viam ſuam declinauerũt, vnuſ- ¦Iere. 6. c. 13. 8. d. 10.
quiſque ad auaritiam ſuam, a ſummo vſque ad nouiſ
12 ſimũ. ¶ ¦ Venite, ſumamus vinum, & impleamur ebrie- ¦Sup. 2. b. 7. Supr. 22. c. 13.
tate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, & multo amplius.

CAPVT LVII.

1 IVſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo:
A & viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt
qui intelligat: a facie enim malitiæ collectus eſt
2 iuſtus. ¶ Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui
3 ambulauit in directione ſua. ¶ Vos autẽ accedite huc
4 filij auguratricis, ſemen adulteri, & fornicariæ. ¶ Su-
per quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ieci-
ſtis linguam? nunquid non vos filij ſceleſti, ſemen
5 mendax? ¶ qui conſolamini in dijs ſubter omne li-
gnum frondoſum, immolantes paruulos in torren-
6 tibus, ſubter eminentes petras? ¶ In partibus tor-
rentis pars tua, hæc eſt ſors tua: & ipſis effudiſti li-
bamen, obtuliſti ſacrificium, nunquid ſuper his non
7 indignabor? ¶ Super montem excelſum & ſublimem
B poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcendiſti, vt immola-
8 res hoſtias. ¶ Et poſt oſtium, & retro poſtem poſui-
ſti memoriale tuum: quia iuxta me diſcooperuiſti, &
ſuſcepiſti adulterum, dilataſti cubile tuum, & pepigi-
ſti cum eis fœdus: dilexiſti ſtratum eorum manu a-
9 perta. ¶ Et ornaſti te regio vnguento, & multiplicaſti
pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humi-
10 liata es, vſque ad inferos. ¶ In multitudine viæ tuæ
laboraſti: non dixiſti: Quieſcam: vitam manus tuę in-
11 ueniſti, propterea non rogaſti. ¶ Pro quo ſolicita ti-
C muiſti, quia mentita es, & mei non es recordata, neq;
cogitaſti in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non
12 videns, & mei oblita es. ¶ Ego annunciabo iuſtitiam
13 tuam, & opera tua non proderunt tibi. ¶ Cum clama-
ueris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet
ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei,
hæreditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum
14 meum. ¶ Et dicam: ¦ Viam facite, prębete iter, declina- ¦Inf. 62. d. 10.
te de ſemita, auferte offendicula de via populi mei.
15 ¶ Quia hęc dicit excelſus, et ſublimis habitans ęterni-
D tatem: et ſanctum nomen eius in excelſo, et in ſancto
habitans, et cum contrito, et humili ſpiritu: vt viui-
ficet ſpiritum humilium, et viuificet cor contritorũ.
16 ¶ Non enim in ſempiternum litigabo, neque vſque ad
finem iraſcar: quia ſpiritus a facie mea egredietur,
17 et flatus ego faciam. ¶ Propter iniquitatem auaritiæ
eius iratus ſum, et percuſſi eum: abſcondi a te fa-
ciem meam, et indignatus ſum: et abijt vagus in via
18 cordis ſui. ¶ Vias eius vidi, et ſanaui eum, et reduxi
eum, et reddidi conſolationes ipſi, et lugentibus
19 eius. ¶ Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei
qui longe eſt, et qui prope, dixit Dominus, et ſanaui
20 eum. ¶ Impij autẽ quaſi mare feruens, quod quieſce-

re non pōt, & redundant fluctus eius in cōculcationē,
Sup. 48. d. 21. & lutum. | Non eſt pax impijs, dicit Dominus Deus.

CAPVT LVIII.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocē tuā,
Sup. 1. d. 16. A & annuncia populo meo | ſcelera eorū, & do
2 mui Iacob peccata eorū. ¶ Me etenim de die
in diem quærūt, & ſcire vias meas volunt: quaſi gens
quæ iuſtitiam fecerit, & iudicium Dei ſui non dereli-
querit: rogāt me iudicia iuſtitiæ, appropinquare Deo
3 volunt. ¶ Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti: humi-
liauimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die ieiu-
nij veſtri inuenitur volūtas veſtra, & omnes debito-
4 res veſtros repetitis. ¶ Ecce ad lites, & contentiones ie
iunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſi-
cut vſque ad hanc diē, vt audiatur in excelſo clamor
Zach. 7. b. 5. 5 veſter. ¶ | Nunquid tale eſt ieiunium quod elegi, per
B diem affligere hominem animam ſuā? nunquid con-
torquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccū, & ci-
nerem ſternere? nunquid iſtud vocabis ieiunium, &
6 diem acceptabilem Domino? ¶ Nonne hoc eſt magis
ieiunium quod elegi? diſſolue colligationes impieta-
tis, ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos qui con-
Ezec. 18 b. 16. Matt. 25. c. 35. 7 fracti ſunt liberos, & omne onus dirumpe. ¶ | Frange
eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in
domum tuā: cum videris nudum, operi eum, & car-
8 nem tuam ne deſpexeris. ¶ Tunc erumpet quaſi mane
lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit
C faciem tuā iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te.
9 ¶ Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis,
& dicet: Ecce adſum. ſi abſtuleris de medio tui cate-
nā, & deſieris extendere digitum, & loqui quod non
10 prodeſt. ¶ Cum effuderis eſurienti animā tuam, & ani-
mam afflictam repleueris: orietur in tenebris lux tua,
11 & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies. ¶ Et requiem tibi
dabit Dn̄s ſemper, & implebit ſplendoribus animam
tuam, & oſſa tua liberabit: & eris quaſi hortus irri-
guus, & ſicut fons aquarū, cuius non deficient aquæ.
Inf. 61. b. 4. 12 ¶ | Et ædificabuntur in te deſerta ſeculorum: fundamē-
D ta generationis, & generationis ſuſcitabis: & voca-
beris ędificator ſepium, auertens ſemitas in quietem.
13 ¶ Si auerteris a ſabbato pedem tuum, facere volunta-
tem tuam in die ſancto meo, & vocaueris ſabbatum
delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorifi-
caueris eum dum non facis vias tuas, & non inueni-
14 tur voluntas tua, vt loquaris ſermonem. ¶ Tunc dele-
ctaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitu-
dines terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui.
os enim Domini locutum eſt.

CAPVT LIX.

Num. 11 c. 23. Sup. 50. a. 2. 1 ECce, | nō eſt abbreuiata manus Domini, vt ſal-
A uare nequeat, neque aggrauata eſt auris eius,
2 vt non exaudiat. ¶ Sed iniquitates veſtræ diui-
ſerunt inter vos, & Deum veſtrum, & peccata veſtra
Sup. 1. d. 15. 3 abſconderūt faciem eius a vobis ne exaudiret. ¶ | Ma-
nus enim veſtræ pollutę ſunt ſanguine, & digiti veſtri
iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mēdacium, & lin-
4 gua veſtra iniquitatem fatur. ¶ Non eſt qui inuocet iu
ſtitiam, neq; eſt qui iudicet vere: ſed confidunt in ni-
Iob 15. d. 35. hilo, & loquuntur vanitates: | conceperūt laborem, &
5 pepererunt iniquitatem. ¶ Oua aſpidum ruperunt, &
telas araneæ texuerūt: qui comederit de ouis eorum,
morietur: & quod cōfotum eſt, erumpet in regulum.
6 ¶ Telæ eorum non erunt in veſtimentū, neq; operien-
B tur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus
7 iniquitatis in manibus eorum. ¶ | Pedes eorum ad ma- Prou. 1. b. 16. Rom. 3. b. 15.
lum currunt, & feſtinant vt effundant ſanguinem in-
nocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles:
8 vaſtitas & cōtritio in vijs eorum. ¶ Viam pacis neſcie
runt, & non eſt iudicium in greſſibus eorum. ſemitæ
eorū incuruatæ ſunt eis: omnis qui calcat in eis, igno-
9 rat pacem. ¶ Propter hoc elōgatum eſt iudicium a no-
bis, & non apprehendet nos iuſtitia: expectauimus lu
cem, & ecce tenebræ: ſplendorem, & in tenebris am-
10 bulauimus. ¶ Palpauimus ſicut cęci, parietem, & qua-
ſi abſque oculis attrectauimus: impegimus meridie
11 quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui. ¶ Rugie-
mus quaſi vrſi omnes, & quaſi columbæ meditantes
gememus. expectauimus iudicium, & non eſt: ſalutē,
12 & elongata eſt a nobis. ¶ Multiplicatæ ſunt enim ini-
quitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponde-
runt nobis: quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquita-
13 tes noſtras cognouimus, | ¶ peccare & mentiri contra
C Dn̄m, & auerſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei no
ſtri, vt loqueremur calumniam, & tranſgreſſionem:
concepimus, & locuti ſumus de corde verba menda-
14 cij. ¶ Et conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia
longe ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æqui-
15 tas non potuit ingredi. ¶ Et facta eſt veritas in obliuio
nem, & qui receſſit a malo, prædę patuit: & vidit Do-
minus, & malum apparuit in oculis eius, quia nō eſt
16 iudicium. ¶ & vidit, quia non eſt vir: & aporiatus eſt,
quia non eſt qui occurrat: & ſaluauit ſibi brachium
17 ſuum, & iuſtitia eius ipſa confirmauit eum. ¶ Indutus Eph. 6. c. 17.
eſt iuſtitia, vt lorica, & galea ſalutis in capite eius: in- 1. Theſ. 5 b. 8.
dutus eſt veſtimentis vltionis, & opertus eſt quaſi pal
18 lio zeli. ¶ Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem
D indignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem inimi-
19 cis ſuis, inſulis vicem reddet. ¶ Et timebunt qui ab Oc
cidente, nomen Dn̄i: & qui ab ortu Solis, gloriā eius:
cū venerit quaſi fluuius violentus, quem ſpiritus Dn̄i
20 cogit. ¶ & | venerit Sion redemptor, & eis qui redeunt Rom. 11. d. 26.
21 ab iniquitate in Iacob, dicit Dn̄s. ¶ Hoc fœdus meum
cum eis, dicit Dominus: Spiritus méus qui eſt in te, et
verba mea quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore
tuo, et de ore ſeminis tui, et de ore ſeminis ſeminis
tui, dicit Dominus, ámodo et vſque in ſempiternum.

CAPVT LX.

1 SVrge, illuminare Ieruſalem: quia venit lu-
A men tuum, et gloria Domini ſuper te orta
2 eſt. ¶ Quia ecce tenebræ operient terram, et
caligo populos: ſuper te autem orietur Dominus,
3 et gloria eius in te videbitur. ¶ Et ambulabunt
Gentes in lumine tuo, et reges in ſplendore ortus
4 tui. ¶ Leua in circuitu oculos tuos, et vide: om-
nes iſti congregati ſunt, venerunt tibi: | filij tui de- Sup. 49. c. 18.
5 longe venient, et filiæ tuæ de latere ſurgent. ¶ Tunc
videbis, et afflues, mirabitur, et dilatabitur cor
tuum, quādo conuerſa fuerit ad te multitudo maris,
6 fortitudo Gentium venerit tibi. ¶ Inundatio camelo-
rum operiet te, dromedarij Madian, et Epha: Om-
nes de Saba venient, aurum, et thus deferentes: et
7 laudem Domino annunciantes. ¶ Omne pecus Ce-
B dar congregabitur tibi, arietes Nabaioth miniſtra-
bunt tibi, offerentur ſuper placabili altari meo, et
8 domum maieſtatis meæ glorificabo. ¶ Qui ſunt iſti,

qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras
9 ſuas ? ¶ Me enim inſulæ expectant, & naues maris in
principio, vt adducam filios tuos delonge: argentum
eorum, & aurum eorum cũ eis nomini Domini Dei
10 tui, & Sancto Iſrael, quia glorificauit te. ¶ Et ædifica-
bunt filij peregrinorũ muros tuos, & reges eorum mi
niſtrabunt tibi: in indignatione enim mea percuſſi te,
Apoc.21 g.25. 11 & in reconciliatione mea miſertus ſum tui. ¶ |Et ape-
rientur portæ tuæ iugiter: die, ac nocte non clauden-
tur, vt afferatur ad te fortitudo Gentiũ, & reges earũ
12 adducantur. ¶ Gens enim, & regnum quod non ſeruie
13 rit tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabũtur. ¶ Glo
C ria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus ſi-
mul, ad ornandũ locũ ſanctificationis meæ, & locum
14 pedũ meorũ glorificabo. ¶ Et venient ad te curui filij
eorũ qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pe-
dum tuorũ oẽs qui detrahebant tibi, & vocabunt te
15 Ciuitatẽ Dñi, Sion Sancti Iſrael. ¶ Pro eo quod fuiſti
derelicta, & odio habita, & non erat qui per te tranſi-
ret, ponam te in ſuperbiam ſeculorum, gaudium in
16 generationem, & generationem. ¶ & ſuges lac Gen-
tium, & mammilla regũ lactaberis: & ſcies quia ego
17 Dñs ſaluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. ¶ Pro
ære afferam aurum, & pro ferro afferam argẽtum: &
pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum: & ponam viſi-
tationem tuam pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam.
18 ¶ Non audietur vltra iniquitas in terra tua, vaſtitas,
D & contritio in terminis tuis, & occupabit ſalus mu-
Apoc.21 g.23. 19 ros tuos, & portas tuas laudatio. ¶ |Non erit tibi am-
plius Sol ad lucendum per diem, nec ſplendor Lunæ
illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempi-
Apoc.22 a.5. 20 ternam, & Deus tuus in gloriam tuam. ¶ |Non occidet
vltra Sol tuus, & Luna tua non minuetur: quia erit ti-
bi Dominus in lucem ſempiternam, & complebun-
21 tur dies luctus tui. ¶ Populus autem tuus omnes iuſti,
in perpetuum hæreditabunt terram, germen planta-
22 tionis meæ, opus manus meæ ad glorificandum. ¶ Mi-
nimus erit in mille, & paruulus in gentem fortiſſimã,
ego Dominus in tempore eius ſubito faciam iſtud.

CAPVT LXI.

Luc. 4. c 18. 1 S|Piritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit Do
A minus me: ad annunciandum manſuetis miſit
me, vt mederer contritis corde, & prædicarem
2 captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem. ¶ Vt præ
dicarem annum placabilem Domino, & diem vltio-
Matt.5.a 5. 3 nis Deo noſtro: |vt cõſolarer omnes lugentes. ¶ Vt po-
nerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro ci-
nere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpi-
ritu mœroris: & vocabuntur in ea fortes iuſtitiæ, plan
Supra 58 d.12. 4 tatio Domini ad glorificandum. ¶ |Et ædificabunt de-
B ſerta a ſeculo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaura-
bunt ciuitates deſertas, diſſipatas in generationem, &
5 generationem. ¶ Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora
veſtra: & filij peregrinorum, agricolæ, & vinitores ve
6 ſtri erunt. ¶ Vos autem ſacerdotes Domini vocabimi-
ni: Miniſtri Dei noſtri dicetur vobis, fortitudinẽ Gen
7 tium comedetis, & in gloria earum ſuperbietis. ¶ Pro
confuſione veſtra duplici, & rubore laudabunt partẽ
C ſuam: propter hoc in terra ſua duplicia poſſidebunt,
8 lætitia ſempiterna erit eis. ¶ Quia ego Dñs diligẽs iu-
dicium, odio habens rapinam in holocauſto: & dabo
opus eorũ in veritate, & fœdus perpetuum feriam eis.
9 ¶ Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, & germen eo-
rum in medio populorum: omnes qui viderint eos,
cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen cui benedixit
10 Dominus. ¶ Gaudens gaudebo in Domino, & exul-
D tabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſti-
mentis ſalutis, & indumento iuſtitiæ circundedit me,
quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam
11 ornatam monilibus ſuis. ¶ Sicut enim terra profert
germen ſuum, & ſicut hortus ſemen ſuum germinat:
ſic Dominus Deus germinabit iuſtitiam, & laudem
coram vniuerſis Gentibus.

CAPVT LXII.

1 P Ropter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem
A non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor
iuſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accen-
2 datur. ¶ Et videbunt Gentes iuſtum tuum, & cuncti
reges inclytum tuum: & vocabitur tibi nomẽ nouũ,
3 quod os Domini nominabit. ¶ Et eris corona gloriæ
in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.
4 ¶ Non vocaberis vltra Derelicta: & terra tua non vo-
B cabitur amplius Deſolata: ſed vocaberis Voluntas
mea in ea, & terra tua inhabitata, quia complacuit
5 Domino in te: & terra tua inhabitabitur. ¶ Habitabit
enim iuuenis cum virgine, & habitabũt in te filij tui.
Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſu-
6 per te Deus tuus. ¶ Super muros tuos, Ieruſalem, con-
ſtitui cuſtodes: tota die, & tota nocte in perpetuũ non
7 tacebunt. Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, ¶ &
C ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat
8 Ieruſalem laudẽ in terra. ¶ Iurauit Dominus in dex-
tera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ: Si dedero tri-
ticum tuum vltra cibum inimicis tuis: & ſi biberint
9 filij alieni vinum tuum in quo laboraſti. ¶ Quia qui
congregant illud, comedent, & laudabunt Domi-
num: & qui comportant illud, bibent in atrijs ſanctis
10 meis. ¶ Tranſite, tranſite per portas, |præparate viam Sup. 57.c 14.
D populo, planum facite iter, eligite lapides, & eleuate
11 ſignum ad populos. ¶ | Ecce Dominus auditum fecit Matt. 21 a.5.
in extremis terræ, | dicite filiæ Sion, Ecce ſaluator Zach.9.b 9.
tuus venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius
12 coram illo. ¶ Et vocabunt eos, Populus Sanctus, re-
dempti a Domino. Tu autem vocaberis, Quæſita ci-
uitas, & non Derelicta.

CAPVT LXIII.

1 Q Vis eſt iſte qui venit de Edom, tinctis veſti-
A bus de Boſra ? iſte formoſus in ſtola ſua, gra-
diens in multitudine fortitudinis ſuæ.
Ego qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad
2 ſaluandum. ¶ | Quare ergo rubrum eſt indumen- Apoc.19 c.13.
tum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in
3 torculari ? ¶ Torcular calcaui ſolus, & de Gentibus
non eſt vir mecum: calcaui eos in furore meo, &
conculcaui eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis
B eorum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumen-
4 ta mea inquinaui. ¶ | Dies enim vltionis in cor- Sup.34.b 8.
5 de meo, annus redemptionis meæ venit. ¶ Circun-
ſpexi, & non erat auxiliator: quæſiui, & non fuit
qui adiuuaret: & ſaluauit mihi brachium meum, et
6 indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi. ¶ Et concul-
caui populos in furore meo, et inebriaui eos in in-
dignatione mea, et detraxi in terram virtutem eo-
7 rum. ¶ Miſerationum Domini recordabor, laudem
Domini ſup omnibus quæ reddidit nobis Dominus,

&

& ſuper multitudinem bonorum domui Iſrael, quæ
largitus eſt eis ſecundum indulgentiam ſuam, & ſe-
8 cũdum multitudinem miſericordiarum ſuarum. ¶ Et
dixit: Veruntamen populus meus eſt, filij non negan-
9 tes: & factus eſt eis ſaluator. ¶ In omni tribulatione
C eorum non eſt tribulatus, & angelus faciei eius ſal-
uauit eos: in dilectione ſua, & in indulgentia ſua ipſe
redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis
10 diebus ſeculi. ¶ Ipſi autem ad iracundiam prouoca-
uerunt, & afflixerunt ſpiritum ſancti eius: & con-
nerſus eſt eis in inimicum, & ipſe debellauit eos.
11 ¶ Et recordatus eſt dierum ſeculi Moyſi & populi
Exo.14. g.29. ſui: Vbi eſt qui | eduxit eos de mari cum paſtoribus
gregis ſui? Vbi eſt qui poſuit in medio eius ſpiritum
12 Sãcti ſui? ¶ Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio
maieſtatis ſuæ: qui ſcidit aquas ante eos, vt faceret
13 ſibi nomen ſempiternum. ¶ Qui eduxit eos per abyſ-
14 ſos, quaſi equum in deſerto nõ impingentem. ¶ Quaſi
animal in campo deſcendens ſpiritus Domini du-
Deu.16. c.15. ctor eius fuit: ſic adduxiſti populum tuum vt face-
15 res tibi nomen gloriæ. ¶ | Attende de cœlo, & vide
Baruc.2. d.16. D de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: vbi eſt ze-
lus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuo-
rum, & miſerationum tuarum? ſuper me continue-
16 runt ſe. ¶ Tu enim pater noſter, & Abraham neſcinit
nos, & Iſrael ignorauit nos: tu Domine pater no-
17 ſter, redẽptor noſter, a ſeculo nomen tuum. ¶ Qua-
re errare nos feciſti Domine de vijs tuis: induraſti
cor noſtrum, ne timeremus te? conuertere propter
18 ſeruos tuos, tribus hæreditatis tuæ. ¶ Quaſi nihilum
poſſederunt populum ſanctum tuum: hoſtes noſtri
19 conculcauerunt ſanctificationem tuam: ¶ Facti ſu-
mus quaſi in principio, cum non dominareris noſtri,
neque inuocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAPVT LXIIII.

1 VTinam dirumperes cœlos, & deſcenderes: a
A facie tua montes defluerent. ¶ Sicut exuſtio
2 ignis tabeſcerent, aquæ arderent igni, vt
notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua
3 gentes turbarentur. ¶ Cum feceris mirabilia, non ſub-
ſtinebimus: deſcendiſti, & a facie tua mõtes defluxe-
1.Cor.2. b.9. 4 runt. ¶ | A ſeculo non audierunt, neque auribus perce-
perunt: oculus non vidit Deus abſque te, quæ prępa-
5 raſti expectantibus te. ¶ Occurriſti lætanti, & facienti
B iuſtitiam: in vijs tuis recordabuntur tui: ecce tu ira-
tus es, & peccauimus; in ipſis fuimus ſemper, & ſalua
6 bimur. ¶ Et facti ſumus, vt immundus omnes nos, &
quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ: &
cecidimus quaſi foliũ vniuerſi, & iniquitates noſtræ
7 quaſi ventus abſtulerunt nos. ¶ Non eſt qui inuocet
C nomen tuum: qui conſurgat, & teneat te: abſcondiſti
faciem tuam a nobis, & alliſiſti nos in manu iniquita
8 tis noſtræ. ¶ Et nũc Domine pater noſter es tu, nos ve
ro lutum, & fictor noſter tu, & opera manuum tuarũ
Pſal.78. b.8. 9 omnes nos. ¶ | ne iraſcaris Domine ſatis & ne vltra me
mineris iniquitatis noſtræ: ecce reſpice populus tuus
10 omnes nos. ¶ Ciuitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion
11 deſerta facta eſt, Ieruſalem deſolata eſt. ¶ Domus ſan
D ctificationis noſtræ, & gloriæ noſtræ, vbi laudauerũt
te patres noſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & om-
12 nia deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas. ¶ Nun-
quid ſuper his continebis te Domine, tacebis, & affli-
ges nos vehementer?

CAPVT LXV.

1 QVæſierunt me, qui ante non interrogabant, in- Ro.10.d. 20.
A uenerunt qui non quæſierunt me, dixi: Ecce
ego, ecce ego, ad Gentem quæ non inuo-
2 cabat nomen meum. ¶ Expandi manus meas tota die
ad populum incredulum, qui graditur in via non bo
3 na poſt cogitationes ſuas. ¶ Populus qui ad iracundiã
prouocat me ante faciem meam ſemper: qui immo-
4 lant in hortis, & ſacrificant ſuper lateres: ¶ qui habi-
tant in ſepulchris, & in delubris idolorum dormiunt:
qui comedunt carnem ſuillam, & ius prophanum in
5 vaſis eorum. ¶ Qui dicunt, Recede a me, non appro-
pinques mihi, quia immundus es: iſti fumus erunt in
6 furore meo, ignis ardens tota die. ¶ Ecce ſcriptum eſt
coram me: non tacebo, ſed reddam, & retribuam in ſi
7 nu eorum ¶ iniquitates veſtras, & iniquitates patrum
veſtrorum ſimul, dicit Dominns, qui ſacrificauerunt
ſuper montes, & ſuper colles exprobrauerunt mihi,
8 & remetiar opus eorum primum in ſinu eorum. ¶ hæc
B dicit Dominus: Quomodo ſi inueniatur granum in
botro, & dicatur: Ne diſſipes illud, quoniam benedi-
ctio eſt: ſic faciam propter ſeruos meos, vt non diſper
9 dam totum. ¶ Et educam de Iacob ſemen, & de Iuda
poſſidentem montes meos, & hæreditabunt eam ele-
10 cti mei, & ſerui mei habitabunt ibi. ¶ Et erunt campe-
ſtria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile ar-
11 mentorum populo meo, qui requiſierunt me. ¶ Et vos
qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis montem
ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & liba
12 tis ſuper eam: ¶ Numerabo vos in gladio, & omnes in
cæde corruetis: | pro eo quod vocaui, & non reſpondi Prou.1.e. 24.
ſtis: locutus ſum, & non audiſtis, & faciebatis malum Iere 7.c. 13.
13 in oculis meis: & quæ nolui elegiſtis. ¶ Propter hoc Inf.66.b. 4.
hęc dicit Dñs Deus: Ecce ſerui mei comedent, & vos
14 eſurietis: ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis. ¶ Ecce
C ſerui mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce ſer-
ui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos cla-
mabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus
15 vlulabitis. ¶ Et dimittetis nomen veſtrum in iuramen
tum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, et
16 ſeruos ſuos vocabit nomine alio. ¶ In quo qui benedi-
ctus eſt ſuper terram, benedicetur in Deo amẽ: et qui
iurat in terra, iurabit in Deo amẽ: quia obliuioni tra-
ditæ ſunt anguſtiæ priores, et quia abſcõditæ ſunt ab
17 oculis meis. ¶ Ecce enim ego creo | cęlos nouos, et ter- Inf.66.g. 22.
ram nouam: et non erunt in memoria priora, et non Apoc.21. a.1.
18 aſcendent ſuper cor. ¶ Sed gaudebitis, et exultabitis,
vſque in ſempiternum in his quę ego creo: quia ecce
ego creo Ieruſalem exultationem, et populum eius
19 gaudium. ¶ Et exultabo in Ieruſalem, et gaudebo in
populo meo, et non audietur in eo vltra vox fletus,
20 et vox clamoris. ¶ Nõ erit ibi amplius infans dierum,
D et ſenex qui non impleat dies ſuos, qm̃ puer cẽtum an
norum morietur, et peccator cẽtũ annorũ maledictus
21 erit. ¶ Et ędificabunt domos, et habitabunt, et planta-
22 bunt vineas, et comedent fructus earum. ¶ Non ędifi-
cabunt, et alius habitabit, non plantabunt: et alius co
medet: ſm enim dies ligni, erũt dies populi mei et ope
23 ra manuũ eorũ inueterabunt ¶ electi mei. Non labora-
bunt fruſtra, neq; generabunt in conturbatione: quia
ſemẽ benedictorum Dñi eſt, et nepotes eorum cũ eis. Pſal.31. b.5
24 ¶ | Eritq; antequam clamẽt, ego exaudiam: adhuc illis Sup.11. b.6.
25 loquentibus, ego audiam. ¶ | Lupus et agnus paſcen-

tur ſimul, leo, & bos comedent paleas, & ſerpenti
puluis panis eius: non nocebunt, neque occident in
omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAPVT LXVI.

1 HÆc dicit Dominus:| Cœlum ſedes mea, terra | Act. 7. h. 49.
A autem ſcabellum pedum meorum: quæ eſt
iſta domus, quam ędificabitis mihi? & quis
2 eſt iſte locus quietis meæ? ♀ Omnia hæc manus mea
fecit, & facta ſunt vniuerſa iſta, dicit Dominus. Ad
quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & con-
3 tritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? ♀ Qui
immolat bouem, quaſi qui interficiat virum: qui ma
ctat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert o-
blationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui
P recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc
omnia elegerunt in vijs ſuis, & in abominationibus
4 ſuis anima eorum delectata eſt. ♀ Vnde & ego eligam
illuſiones eorum: & quę timebant, adducam eis: quia
| vocaui, & non erat qui reſponderet: locutus ſum, & | Prou. 1. c. 24. Iere. 7. c. 13. Sup. 65. b. 12.
non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, &
5 quæ nolui elegerunt. ♀ Audite verbum Domini, qui
tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres veſtri odiē
tes vos, & abijcientes propter nomen meum: glorifi-
cetur Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi
6 autem confundentur. ♀ Vox populi de ciuitate, vox
de templo, vox Domini reddentis retributionem ini
7 micis ſuis. ♀ Antequam parturiret, peperit: antequam
C veniret partus eius, peperit maſculum. ♀ Quis audiuit
8 vnquam tale? & quis vidit huic ſimile? nunquid par
turiet terra in die vna? aut parietur gens ſimul, quia
9 parturiuit, & peperit Sion filios ſuos? ♀ Nunquid ego
qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Domi-
nus? ſi ego, qui generationem cæteris tribuo, ſterilis
10 ero, ait Dominus Deus tuus? ♀ Lætamini cum Ieruſa
lem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaude
11 te cum ea gaudio vniuerſi qui lugetis ſuper eam, ♀ vt
S ſugatis, & repleamini ab hubere conſolationis eius:
vt mulgeatis, & delitijs affluatis ab omnimoda glo-
12 ria eius. ♀ Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declina-
D bo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem
inundantem gloriam Gentium, quam ſugetis: ad hu
bera portabimini, & ſuper genua blandietur vobis.
13 ♀ Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego conſola-
14 bor vos, & in Ieruſalem conſolabimini. ♀ Videbitis, &
gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba ger-
minabunt, & cognoſcetur manus Domini ſeruis e-
15 ius, & indignabitur inimicis ſuis. ♀ Quia ecce Domi-
E nus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ eius: red-
dere in indignatione furorem ſuum, & increpationē
16 ſuam in flamma ignis: ♀ quia in igne Dominus dijudi
cabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multi-
17 plicabuntur interfecti a Domino. ♀ Qui ſanctificaban
tur, & mundos ſe putabant in hortis poſt ianuam in-
trinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abo-
minationem, & murem: ſimul conſumentur, dicit Do
18 minus. ♀ Ego autem opera eorum, & cogitationes eo-
F rum: venio vt congregem cum omnibus gentibus, &
19 linguis: & venient, & videbunt gloriam meam. ♀ Et
ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſaluati fue
rint, ad Gētes in mare, in Aphricam, & Lydiam ten-
dentes ſagittam: in Italiam & Græciam, ad inſulas
longe, ad eos qui non audierunt de me, & non vide-
runt gloriam meam. Et annunciabūt gloriam meam
20 Gentibus. ♀ & adducent omnes fratres veſtros de cun
ctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadri-
gis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad mon-
tem ſanctum meum Ieruſalem, dicit Dominus, quo-
modo ſi inferant filij Iſrael munus in vaſe mundo, in
21 domum Domini. ♀ Et aſſumam ex eis in ſacerdotes,
22 & Leuitas, dicit Dominus. ♀| Quia ſicut cœli noui, | Sup. 65. c. 17.
G & terra noua, quæ ego facio ſtare coram me, dicit | Apoc. 21. a. 1.
Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen ve-
23 ſtrum. ♀ Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſab-
bato: veniet omnis caro, vt adoret coram facie mea,
24 dicit Dominus. ♀ Et egredientur, & videbunt ca-
dauera virorum, qui præuaricati ſunt in me. ‖ ver- | Mar. 9. g. 44.
mis eorum non morietur, & ignis eorum non extin-
guetur: & erunt vſque ad ſacietatem viſionis omni
carni.

HIERONYMI IN IEREMIAM PRAEFATIO.

IEREMIAS Propheta, cui hic prologus ſcribitur ſermone quidem apud Hebræos, Iſaiæ, & Oſeæ, & quibuſdam alijs prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe qui eodē ſpiritu prophetauerit. Porro ſimplicitas eloquij a loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt, vſque hodie viculus tribus ab Ieroſolymis diſtans milibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris vtero ſanctificatus: virginitate ſua Euangelicum virum CHRISTI Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captiuitatem vrbis, atque Iudææ, non ſolum ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt: Iam decem tribus Iſrael Aſſyrij in Medos tranſtulerant: iam terras earum coloniæ Gentium poſſidebant. Vnde in Iuda tantum, & in Beniamin prophetauit: & ciuitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſura metri, verſibuſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos, & Latinos omnino confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarij eius, qui apud Hebræos, nec legitur, nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes: quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior, quia vos me cogitis. Cæterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quam quotidie noui aliquid ſcriptitantem inuidorum inſaniam prouocare.

PROPHETIA IEREMIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 VErba Ieremiæ, filij Helciæ, de ſa-
A cerdotibus qui fuerunt in Ana-
2 thoth, in terra Beniamin. ¶ Quod
factũ eſt verbũ Dñi ad eũ in die-
bus Ioſię, filij Amon, regis Iuda in
3 tertiodecimo anno regni eius. ¶ Et
factũ eſt in diebus Ioakim filij Ioſiæ, regis Iuda, vſq;
ad cõſummationẽ vndecimi anni Sedeciæ, filij Ioſiæ,
regis Iuda, vſq; ad trãſmigrationẽ Ieruſalẽ in menſe
4 quinto. ¶ Et factũ eſt verbũ Dñi ad me, dicens: ¶ Priuſ-
5 quã te formarẽ in vtero, noui te: & antequã exires de
B vulua, ſanctificaui te, & ꝓphetã in Gentibus dedi te.
6 ¶ Et dixi: A, a, a, Dñe Deus: ecce neſcio loqui: qa puer
7 ego ſum. ¶ Et dixit Dñs ad me: Noli dicere, Puer ſum:
qm̃ ad oĩa q̃ mittã te, ibis: & vniuerſa q̃cunq; mãda-
8 uero tibi, loqueris. ¶ Ne timeas a facie eorũ: qa tecum
9 ego ſum, vt eruã te, dicit Dñs. ¶ Et miſit Dñs manum
ſuã, & tetigit os meũ: & dixit Dñs ad me: | Ecce, dedi
Iſa. 51. e 16. 19. & 21. 10 verba mea in ore tuo: ¶ ecce cõſtitui te hodie ſup Gẽ-
tes, & ſup regna: | vt euellas, & deſtruas, & diſperdas,
Infra 18. a. 7. 11 & diſſipes, & ædifices, & plãtes. ¶ Et factũ eſt verbum
Dñi ad me dicẽs: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: vir-
12 gã vigilãtẽ ego video. ¶ Et dixit Dñs ad me: Bene vi-
diſti, qa vigilabo ego ſup verbo meo, vt faciã illud.
13 ¶ Et factũ eſt verbũ Dñi ſecũdo ad me, dicẽs: Quid tu
C vides? Et dixi, Ollã ſuccẽſam ego video, & faciẽ eius
Inf. 4. b 6 14 a facie Aqlonis. ¶ Et dixit Dñs ad me: | Ab Aqlone pã-
15. b. 9. 15 detur malũ ſup oẽs habitatores terræ. ¶ quia ecce ego
cõuocabo oẽs cognationes regnorũ Aqlonis, ait Dñs:
& veniẽt, & ponẽt vnuſquiſq; ſoliũ ſuum in introitu
portarũ Ieruſalẽ, & ſup oẽs muros eius in circuitu, &
16 ſup vniuerſas vrbes Iuda. ¶ Et loquar iudicia mea cũ
D eis ſup oẽm malitiã eorũ q̃ dereliquerũt me, & liba-
uerũt dijs alienis, & adorauerunt opus manuũ ſuarũ.
17 ¶ Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & loquere ad
eos oĩa quæ ego præcipio tibi. Ne formides a facie eo
Infra 6. g 17. 15. d 20. 18 rum: nec enim timere te faciam vultum eorum. ¶ | Ego
quippe dedi te hodie in ciuitatẽ munitã, & in colum-
nã ferream, & in murũ æreũ ſup omnẽ terram regi-
bus Iuda, principibus eius, & ſacerdotibus, & populo
19 terræ. ¶ Et bellabunt aduerſum te, & non præualebũt:
quia ego tecum ſum, ait Dominus, vt liberem te.

CAPVT II.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ¶ Vade, & clama in auribus Ieruſalem, di-
2 cens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum
tui miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem de-
ſponſationis tuæ, quando ſecuta es me in deſerto,
3 in terrã, quæ non ſeminatur. ¶ Sanctus Iſrael Domi-
no, primitiæ frugum eius: omnes qui deuorant eum,
delinquunt: mala venient ſuper eos, dicit Domi-
4 nus. ¶ Audite verbum Domini domus Iacob, & om-
5 nes cognationes domus Iſrael. ¶ hæc dicit Domi-
nus: | Quid inuenerunt patres veſtri in me iniqui- Mich. 6. a.
tatis, quia elongauerunt a me, & ambulauerunt a.
6 poſt vanitatem, & vani facti ſunt? ¶ Et non dixe-
B runt: Vbi eſt Dominus qui aſcendere nos fecit de
terra Ægypti: qui traduxit nos per deſertum, per
terram inhabitabilem, & inuiam, per terram ſitis, &
imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit
7 vir, neque habitauit homo? ¶ Et induxi vos in terram
Carmeli, vt comederetis fructum eius, & optima il-
lius: & ingreſſi contaminaſtis terram meã, & hæredi-
8 tatem meam poſuiſtis in abominationem. ¶ Sacerdo-
tes non dixerunt: Vbi eſt Dominus? & tenentes le-
gem, neſcierunt me: & paſtores præuaricati ſunt in
me: & prophetæ prophetauerunt in Baal, & idola ſe-
9 cuti ſunt. ¶ Propterea adhuc iudicio contendam vo-
C biſcum, ait Dñs: & cũ filijs veſtris diſceptabo. ¶ Tran-
10 ſite ad inſulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite,
& conſiderate vehementer: & videte ſi factum eſt hu
11 iuſcemodi. ¶ Si mutauit gens deos ſuos, & certe ipſi
non ſunt dij: populus vero meus mutauit gloriam ſuã
12 in idolum. ¶ Obſtupeſcite cęli ſuper hoc, & portæ eius
13 deſolamini vehementer, dicit Dominus. ¶ Duo enim
mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem
aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas: ciſternas diſſipa
14 tas, quæ continere non valent aquas. ¶ Nunquid ſer-
uus eſt Iſrael? aut vernaculus? quare ergo factus eſt
15 in ꝑdam? ¶ Sup eum rugierunt leones, & dederũt vo-
cem ſuã, poſuerũt terrã eius in ſolitudinem: ciuitates
16 eius exuſtæ ſunt, & non eſt qui habitet in eis. ¶ Filij
D quoq; Mempheos, & Taphnes conſtuprauerũt te vſ-
17 que ad verticem. ¶ Nunquid nõ iſtud factum eſt tibi,
quia dereliquiſti Dñm Deum tuum eo tempore quo
18 ducebat te per viam? ¶ Et nũc quid tibi vis in via Æ-
gypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cũ via
19 Aſſyriorum, vt bibas aquã fluminis? ¶ Arguet te ma-
litia tua, & auerſio tua increpabit te. Scito, & vide, q̃a
malũ, & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum

tuum,

tuum,& non eſſe timorẽ mei apud te: dicit Dominus
20 Deus exercituũ. ¶ A ſeculo cõfregiſti iugũ meũ, rupi-
ſti vincula mea,& dixiſti: Nõ ſeruiam. | In omni enim
colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo tu proſter-
21 nebaris meretrix. ¶ | Ego aũt plantaui te vineã electã,
E omne ſemen verum: quomodo ergo cõuerſa es mihi
22 in prauũ vinea aliena? ¶ Si laueris te nitro, & multi-
plicaueris tibi herbã borith, maculata es in iniquita-
23 te tua coram me, dicit Dñs Deus. ¶ Quomodo dicis.
Non ſum polluta, poſt Baalim non ambulaui? vide
vias tuas in conualle, ſcito quid féceris: curſor leuis
24 explicans vias ſuas. ¶ Onager aſſuetus in ſolitudine,
in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui:
nullus auertet eam: oẽs qui quærunt eam, non defi-
25 cient: in menſtruis eius inueniẽt eam. ¶ Próhibe pedẽ
tuum a nuditate,& guttur tuũ a ſiti. Et dixiſti: Deſpe-
raui, nequaquam faciam: adamaui quippe alienos,&
26 poſt eos ambulabo. ¶ Quomodo cõfunditur fur quã-
F do deprehẽditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael, ipſi &
reges eorũ, principes & ſacerdotes,& prophetæ eorũ,
27 ¶ dicẽtes ligno: Pater meus es tu:& lapidi: Tu me ge-
nuiſti. | verterunt ad me tergum,& non faciem:& in
tempore afflictionis ſuæ dicent: Surge, & libera nos.
28 ¶ Vbi ſunt dij tui quos feciſti tibi? ſurgant,& liberent
te in tẽpore afflictionis tuæ: ſecundum numerũ quip-
29 pe ciuitatũ tuarũ erant dij tui Iuda. ¶ | Quid vultis me-
cum iudicio contẽdere? omnes dereliquiſtis me, dicit
30 Dñs. ¶ Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non
receperũt: deuorauit gladius veſter ꝓphetas veſtros,
31 quaſi leo vaſtator ¶ generatio veſtra. Videte verbum
G Dñi: Nunquid ſolitudo factus ſum Iſraeli? aut terra
ſerótina? quare ergo dixit populus meus, Receſſi-
32 mus, non veniemus vltra ad te? ¶ Nunquid obliuiſce-
tur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis
ſuæ? populus vero meus oblitus eſt mei diebus innu-
33 meris. Quid niteris bonã oſtẽdere viam tuã ad quæ-
rendam dilectionem, quę inſuper,& malitias tuas do
34 cuiſti vias tuas, ¶ & in alis tuis inuentus eſt ſanguis
animarum pauperum, & innocentum? non in foſſis
inuẽni eos, ſed in omnibus quæ ſupra memoraui.
35 ¶ Et dixiſti: Abſque peccato,& innocens ego ſum: &
propterea auertatur furor tuus a me. Ecce ego iudi-
cio contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccaui.
36 ¶ Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas? & ab
37 Ægypto confundéris, ſicut cõfuſa es ab Aſſur. ¶ Nam
& ab iſta egrediéris, & manus tuæ erunt ſuper caput
tuum: quoniam obtriuit Dominus confidentiam
tuam,& nihil habebis proſperum in ea.

Inf.3 b.6 Iſa.5.a.1 Mat.21. d 33.

Inf.32 f. 33.

Inf.11. c 13.

CAPVT III.

1 VVlgo dicitur: Si dimiſerit vir vxorem ſuam,
A & recedens ab eo, duxerit virum alterum,
nunquid reuertetur ad eam vltra? nunquid
non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu au-
tem fornicata es cum amatoribus multis, tamen re-
uertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.
2 ¶ Leua oculos tuos in directum, & vide vbi non pro-
ſtrata ſis: in vijs ſedebas, expectans eos quaſi latro in
ſolitudine, & polluiſti terrã in fornicationibus tuis,
3 & in malitijs tuis. ¶ Quam ob rem prohíbitæ ſunt
ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus imber non fuit: frons
mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſce-
4 re. ¶ Ergo ſaltem ámodo voca me, Pater meus, dux
5 virginitatis meæ tu es. ¶ Nunquid iraſcéris in perpe-
B tuum, aut perſeuerabis in finem? Ecce locuta es,& fe-
6 ciſti mala,& potuiſti. ¶ Et dixit Dñs ad me in diebus
Ioſiæ regis. | Nunquid vidiſti quę fecerit auerſatrix Iſ-
rael? abijt ſibimet ſup oẽm montem excelſum,& ſub
7 omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi. ¶ Et dixi, cũ
feciſſet hæc oĩa, Ad me reuertere,& nõ eſt reuerſa. Et
8 vidit pręuaricatrix ſoror eius Iuda, ¶ quia ꝓ eo quod
mœchata eſſet auerſatrix Iſrael, dimiſiſſem eã, & de-
diſſem ei libellũ repudij: & non timuit præuaricatrix
9 Iuda ſoror eius, ſed abijt,& fornicata eſt etiã ipſa. ¶ Et
C facilitate fornicationis ſuę contaminauit terrã,& mę-
10 chata eſt cũ lapide,& ligno. ¶ Et in oĩbus his nõ eſt re-
uerſa ad me præuaricatrix ſoror eius Iuda in toto cor
11 de ſuo, ſed in mẽdacio, ait Dñs. ¶ Et dixit Dñs ad me:
Iuſtificauit animã ſuã auerſatrix Iſrael, cõparatione
12 præuaricatricis Iudæ. ¶ Vade & clama ſermones iſtos
cõtra Aquilonẽ,& dices: Reuertere auerſatrix Iſrael,
D ait Dñs,& nõ auertam faciẽ meam a vobis: quia ſan-
ctus ego ſum, dicit Dñs: & non iraſcar in perpetuum.
13 ¶ Veruntamen ſcito iniquitatẽ tuam, quia in Dominũ
Deũ tuũ pręuaricata es: & diſperſiſti vias tuas alienis
ſub omni ligno frondoſo, & vocem meam non au-
14 diſti, ait Dominus. ¶ Conuertimini filij reuertentes,
dicit Dominus: quia ego vir veſter: & aſſumam vos
vnum de ciuitate, & duos de cognatione, & intro-
15 ducam vos in Sion. ¶ Et dabo vobis paſtores iuxta
16 cor meum,& paſcent vos ſciẽtia,& doctrina. ¶ Cum-
que multiplicati fueritis, & creueritis in terra in die-
E bus illis, ait Dominus: non dicent vltra: Arca teſta-
menti Domini: neque aſcendet ſuper cor, neque re-
17 cordabuntur illius, nec viſitabitur, nec fiet vltra. ¶ In
tempore illo vocabunt Ieruſalem Solium Domini:
& congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomi-
ne Domini in Ieruſalem, & non ambulabunt poſt
18 prauitatem cordis ſui peſſimi. ¶ In diebus illis ibit
domus Iuda ad domum Iſrael, & venient ſimul de
terra Aquilonis ad terram quam dedi patribus ve-
19 ſtris. ¶ Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios,
& tribuam tibi terram deſiderabilem, hæreditatem
præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vo
F cabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis. ¶ Sed quo
20 modo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic con-
21 tempſit me domus Iſrael, dicit Dominus. ¶ Vox in
vijs audita eſt, ploratus, & vlulatus filiorum Iſrael:
quoniam iniquam fecerunt viam ſuam, obliti ſunt
22 Domini Dei ſui. ¶ Conuertimini filij reuertentes, &
ſanabo auerſiones veſtras. Ecce nos venimus ad te:
23 tu enim es Dominus Deus noſter. ¶ Vere mendaces
G erant colles,& multitudo montium: vere in Domino
24 Deo noſtro ſalus Iſrael. ¶ Confuſio comẽdit laborem
patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eo-
rum,& armenta eorum, filios eorum,& filias eorum.
25 ¶ Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos
ignominia noſtra: quoniam Domino Deo noſtro pec
cauimus nos, & patres noſtri ab adoleſcentia noſtra
vſque ad diem hanc: & non audiuimus vocem Do-
mini Dei noſtri.

Sup. 2. d 20.

CAPVT IIII.

1 SI reuerteris Iſrael, ait Dominus, ad me con-
A uertere: ſi abſtúleris offendicula tua a facie
2 mea, non commouéberis. ¶ Et iurabis, Vi-
uit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iuſti-
tia: & benedicent eum Gentes, ipſumque laudabunt.

3 ¶ Hæc enim dicit Dominus viro Iuda, & Ieruſalem:
Oſeæ 10 |Nouate vobis nouale, & nolite ſérere ſuper ſpinas:
c.12. 4 ¶circuncidimini Domino, & auferte præputia cordiũ
veſtrorum viri Iuda, & habitatores Ieruſalem: ne for-
te egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccẽdatur,
& non ſit qui extinguat: propter malitiam cogitatio-
5 num veſtrarum. ¶ Annũciate in Iuda, & in Ieruſalem
B auditum fácite: loquimini, & cánite tuba in terra: ela
mate fortiter, & dicite: Cõgregamini, & ingrediamur
6 ciuitates munitas, ¶leuate ſignum in Sion. Conforta-
Sup. 1. c mini, nolite ſtare, |quia malum ego adduco ab Aqui-
14. 7 lone, & contritionem magnam. ¶ Aſcendit leo de cu-
bili ſuo, & prædo Gentium ſe leuauit: egreſſus eſt de
Inf. 19. b loco ſuo, vt ponat terram tuam in ſolitudinem: ciui-
1. tates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque habitato-
8 re. ¶Super hoc accingite vos cilicijs, plangite, & vlu-
C late: quia non eſt auerſa ira furoris Domini a nobis.
9 ¶Et erit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis. &
cor principum: & obſtupeſcent ſacerdotes, & prophe-
10 tæ conſternabuntur. ¶ Et dixi: Heu, heu, heu Domine
Deus, ergo ne decepiſti populum iſtum & Ieruſalem,
dicens: Pax erit vobis: & ecce peruẽnit gladius vſque
11 ad animam? ¶In tempore illo dicetur populo huic, &
Ieruſalem, Ventus vrens in vijs, quæ ſunt in deſerto
viæ filiæ populi mei, non ad ventilandum, & ad pur-
12 gandum. ¶Spiritus plenus ex his veniet mihi: & nunc
13 ego loquar iudicia mea cum eis. ¶ Ecce quaſi nubes
D aſcendet, & quaſi tempeſtas currus eius: velociores
aquilis equi illius: væ nobis, quoniam vaſtati ſumus.
14 ¶Laua a malitia cor tuum Ieruſalem, vt ſalua fias: vſ-
15 quequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? ¶Vox
enim annũciantis a Dan, & notum facientis idolum
16 de monte Ephraim. ¶Dicite Gentibus: Ecce auditum
eſt in Ieruſalem cuſtodes venire de terra longinqua,
17 & date ſuper ciuitates Iuda vocem ſuam. ¶Quaſi cu-
ſtodes agrorum facti ſunt ſuper eam in gyro: quia me
Sap. 2. a 18 ad iracundiam prouocauit, dicit Dominus. ¶|Viæ tuę,
3.b.5. & cogitationes tuæ fecerunt hęc tibi: iſta malitia tua,
19 quia amara, quia tétigit cor tuum. ¶Ventrem meum,
ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt
in me: non tacebo, quoniam vocem búccinæ audiuit
20 anima mea, clamorem prælij. ¶ Contritio ſuper con-
E tritionem vocata eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repen
te vaſtata ſunt tabernacula mea, ſúbito pelles meæ.
21 ¶ Vſquequo videbo fugientem, audiam vocem búc-
22 cinæ? ¶Quia ſtultus populus meus me non cognouit:
filij inſipientes ſunt, & vecordes: ſapientes ſunt, vt fa-
23 ciant mala, bene autem facere neſcierunt. ¶Aſpexi ter
ram, & ecce vácua erat, & nihili: & cœlos, & nõ erat
24 lux in eis. ¶Vidi montes, & ecce mouebantur: & om-
25 nes colles conturbati ſunt. ¶ Intuitus ſum, & non erat
F homo: & omne volatile cœli receſſit. ¶Aſpexi, & ecce
26 Carmelus deſertus: & omnes vrbes eius deſtructæ
27 ſunt a facie Domini, & a facie iræ furoris eius. ¶ Hæc
enim dicit Dominus: Deſerta erit omnis terra, ſed ta-
28 men conſummationem non faciam. ¶ Lugebit terra,
& mœrebunt cœli deſuper: eo quod locutus ſum: co-
29 gitaui, & non pœnituit me, nec auerſus ſum ab eo. ¶A
G voce equitis, & mittentis ſagittam fugit omnis ciui-
tas: ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt rupes: vniuer-
ſæ vrbes derelictæ ſunt, & non habitat in eis homo.
30 ¶Tu autem vaſtata quid facies? cum veſtíeris te coc-
cino, cum ornata fueris monili aureo, & pinxeris ſti-
bio oculos tuos: fruſtra componéris, contempſerunt
31 te amatores tui, animam tuam quærẽt. ¶Vocem enim
quaſi parturientis audiui, anguſtias vt puerperę. Vox
filiæ Sion inter morientis expandentiſq; manus ſuas:
vę mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPVT V.

1 CIrcuite vias Ieruſalem, & aſpicite, & conſide-
A rate, & quærite in plateis eius, an inueniatis
virum facientem iudicium, & quærentem
2 fidem, & propitius ero ei. ¶ Quod ſi etiam Viuit Do-
3 minus, dixerint: & hoc falſo iurabunt. ¶Domine ocu-
li tui reſpiciunt fidem: percuſſiſti eos, & non doluerũt:
attriuiſti eos, & renuerũt accipere diſciplinam: indu-
rauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerũt reuer-
4 ti. ¶ Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt, & ſtulti,
5 ignorantes viam Domini, iudicium Dei ſui. ¶Ibo igi-
tur ad optimates, & loquar eis. Ipſi enim cognouerũt
viam Dñi, iudiciũ Dei ſui: & ecce magis hi ſimul con
6 fregerunt iugum, ruperũt vincula. ¶ Idcirco percuſſit
B eos leo de ſylua, lupus ad veſperã vaſtauit eos, par-
dus vigilans ſup ciuitates eorum: oĩs q egreſſus fuerit
ex eis, capietur: q̃a multiplicatę ſunt præuaricationes
7 eorum, cõfortatæ ſunt auerſiones eorum. ¶ Super quo
propitius tibi eſſe potero? filij tui dereliquerunt me,
& iurant in his qui non ſunt dij: ſaturaui eos, & mœ-
chati ſunt, & in domo meretricis luxuriabantur.
8 ¶Equi amatores, & emiſſarij facti ſunt: vnuſquiſque Ezec 22.
9 ad vxorem proximi ſui hinniebat. ¶ Nunquid ſuper b.11.
his non viſitabo, dicit Dominus: & in gente tali non Inf. 9 c.
10 vlciſcetur anima mea? ¶ Aſcendite muros eius, &
C diſſipate: conſummationem autem nolite facere: au-
11 ferte propagines eius, quia non ſunt Domini. ¶ Præ-
uaricatione enim præuaricata eſt in me domus Iſ-
12 rael, & domus Iuda, ait Dominus. ¶ Negauerunt
Dominum, & dixerunt: | Non eſt ipſe, neque ve-
niet ſuper nos malum: gladium, & famem non Inf 14. b
13 videbimus. ¶ Prophetæ fuerunt in ventum locuti, 13. 27. d
& reſponſum non fuit in eis: hæc ergo euenient illis. 17.
14 ¶ Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locu-
ti eſtis verbum iſtud: ecce ego do verba mea in ore
tuo in ignem, & populum iſtum in ligna, & vorabit
15 eos. ¶ Ecce ego addúcam ſuper vos gentem de lon-
D ginquo domus Iſrael, ait Dominus: gentem robu-
ſtam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis
16 linguam, nec intélliges quid loquatur. ¶ Pharetra
17 eius quaſi ſepulchrum patens, vniuerſi fortes. ¶ Et
cómedet ſégetes tuas, & panem tuum: deuorabit fi-
lios tuos, & filias tuas: cómedet gregem tuum, & ar-
menta tua: cómedet vineam tuam, & ficum tuam: &
E cónteret vrbes munitas tuas, in quibus tu habes fidu
18 ciam, gladio. ¶ Veruntamen in diebus illis, ait Domi-
19 nus, non faciam vos in conſummationem. ¶ |Quod Inf. 16. b
ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus no- 10.
ſter hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquiſtis me,
& ſeruiſtis Deo alieno in terra veſtra: ſic ſeruietis a-
20 lienis in terra non veſtra. ¶ Annunciate hoc domui
21 Iacob, & auditum facite in Iuda, dicentes: ¶ Audi po-
pule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos,
22 non videtis: & aures, & non auditis. ¶ Me ergo non
timebitis, ait Dominus: & a facie mea non dolebi-
tis? Qui poſui arenam terminum mari, præceptum
ſempiternum quod non præteribit: & commouebun-
F tur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus eius,
23 & non tranſibunt illud: ¶ populo autem huic factum,

eſt cor incredulum,& exaſperans, receſſerũt, & abie-
24 runt.¶Et non dixerunt in corde ſuo:Metuamus Dñm
Deum noſtrum, qui dat nobis pluuiam temporaneã,
& ſerótinam in tempore ſuo:plenitudinẽ annuæ meſ-
25 ſis cuſtodientẽ nobis. ¶ Iniquitates veſtræ declinaue-
rũt hæc:& peccata veſtra prohibuerunt bonum a vo-
26 bis.¶ Quia inuenti ſunt in populo meo impij inſidian
tes quaſi aucupes,laqueos ponentes,& pédicas ad ca
27 piẽdos viros.¶Sicut decipula plena auibus,ſic domus
Iſa.1.f.23 28 corũ plenæ dolo:ideo magnificati ſunt, & ditati. ¶In-
Zach.7.c.10. G craſſati ſunt,& impinguati: & prætererũt ſermones
meos peſſime.|Cauſam viduę non iudicauerunt,cau-
ſam pupilli non direxerunt,& iudicium pauperũ non
29 iudicauerunt. ¶Nunquid ſuper his non viſitabo,dicit
Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non vlci-
30 ſcetur anima mea?¶Stupor,& mirabilia facta ſunt in
31 terra:¶prophetæ prophetabant mendacium,& ſacer-
dotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus
dilexit talia:quid igitur fiet in nouiſſimo eius?

CAPVT VI.

1 CONfortamini filij Beniamin in medio Ieruſa-
A lem,& in Thécua clangite buccina, & ſuper
Bethacárem leuate vexillum: quia malum
2 viſum eſt ab Aquilone,& contritio magna. ¶ Specio-
3 ſę,& delicatæ aſſimilaui filiam Sion.¶Ad eam veniẽt
paſtores,& greges eorũ,fixerunt in ea tentoria in cir-
cuitu:paſcet vnuſquiſque eos qui ſub manu ſua ſunt.
4 ¶Sanctificate ſuper eam bellum: conſurgite,& aſcen-
damus in meridie: væ nobis, quia declinauit dies,qa
5 longiores factę ſunt vmbræ veſperi.¶Surgite,& aſcẽ-
6 damus in nocte,& diſſipemus domos eius.¶Quia hęc
B dicit Dominus exercituum. Cædite lignum eius,&
fundite circa Ieruſalem aggerem: hæc eſt ciuitas vi-
7 ſitationis: omnis calumnia in medio eius. ¶ Sicut fri-
gidam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit
malitiam ſuam: iniquitas, & vaſtitas audietur in
8 ea, coram me ſemper infirmitas, & plaga: ¶ Erudire
Ieruſalem, ne forte recedat anima mea a te, ne for-
9 te ponam te deſertam, terram inhabitabilem. ¶ Hæc
dicit Dominus exercituum: Vſque ad racemum col-
ligent quaſi in vinea reliquias Iſrael: conuerte ma-
10 num tuam, quaſi vindemiator ad cartallum. ¶ Cui
loquar? & quem conteſtabor, vt audiat? ecce incir-
C cunciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: ecce
verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, &
11 non ſuſcipient illud. ¶ Idcirco furore Domini ple-
nus ſum,laboraui ſuſtinens: effunde ſuper paruulum
foris, & ſuper conſilium iuuenum ſimul: vir enim
12 cum muliere capietur,ſenex cum pleno dierum. ¶ Et
tranſibunt domus eorum ad alteros, agri & vxores
pariter: quia extendam manum meam ſuper habi-
Iſai.56.c.11. 13 tantes terram, dicit Dominus. ¶ | A minore quippe
Ioſu.8.c.10. vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent: & a pro-
pheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum.
14 ¶ Et curabant contritionem filiæ populi mei cum
D ignominia dicentes:Pax,pax:& non erat pax.¶Con-
15 fuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quin po-
tius confuſione non ſunt confuſi, & erubéſcere ne-
ſcierunt: quam ob rem cadent inter ruentes: in tem-
16 pore viſitationis ſuæ corruent,dicit Dominus. ¶ Hæc
dicit Dominus: State ſuper vias, & videte, & inter-
Matt.11.d.29. rogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & am-
bulate in ea, |& inuenietis refrigerium animabus ve-
17 ſtris. Et dixerunt: Non ambulabimus. ¶ Et conſti-
18 tui ſuper vos ſpeculatores. Audite vocem tubæ. Et
E dixerunt: Non audiemus. ¶ Ideo audite Gentes, &
19 cognoſce congregatio, quanta ego faciam eis. ¶ Au-
di terra: Ecce ego adducam mala ſuper populum
iſtum, fructum cogitationum eius: quia verba mea
20 non audierunt, & legem meam proiecerunt. ¶ | Vt Iſa.1.c.11
quid mihi thus de Saba affertis, & cálamum ſuaue
olentem de terra longinqua? holocautómata veſtra
non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt
21 mihi. ¶ Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego da-
F bo in populum iſtum ruinas, & ruent in eis patres,
22 & filij ſimul, vicínus, & proximus peribunt. ¶ Hæc
dicit Dominus: Ecce populus venit de terra Aqui-
23 lonis, & gens magna conſurget a finibus terræ. ¶ Sa-
gittam, & ſcutum arripiet: crudelis eſt, & non miſe-
rebitur: vox eius quaſi mare ſonabit: & ſuper equos
aſcendent præparati quaſi vir ad prælium aduer-
24 ſum te filia Sion. ¶ Audiuimus famam eius,diſſolutæ
ſunt manus noſtræ: tribulatio apprehendit nos, do-
25 lores vt parturientem. ¶ Nolite exire ad agros, & in
via ne ambuletis: quoniam gladius inimici pauor
26 in circuitu. ¶ Filia populi mei accingere cilicio, &
G conſpergere cinere: luctum vnigeniti fac tibi plan-
ctum amarum, quia repente veniet vaſtator ſuper
27 nos. ¶ Probatorem dedi te in populo meo robu-
28 ſtum: & ſcies, & probabis viam eorum. ¶ Omnes Supra 1.d.18.
iſti principes declinantes, ambulantes fraudolenter, Inf 15.d.20.
29 æs,& ferrum:vniuerſi corrupti ſunt. ¶ Defecit ſuffla-
torium, in igne conſumptum eſt plumbum: fruſtra
conflauit conflator: malitiæ enim eorum non ſunt
30 conſumptæ. ¶ Argentum reprobum vocate eos, quia
Dominus proiecit illos.

CAPVT VII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam a Do-
A mino,dicẽs: ¶ Sta in porta domus Domini,
2 & prædica ibi verbum iſtud,& dic: Audite
verbũ Domini omnis Iuda, qui ingredimini per por-
3 tas has,vt adoretis Dominum. ¶ Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael:|Bonas facite vias veſtras,& Inf.26.c.13.
4 ſtudia veſtra:& habitabo vobiſcũ in loco iſto.¶ Noli-
te confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum
Domini, templum Domini, templum Domini eſt.
5 ¶ Quoniam ſi bene direxeritis vias veſtras, & ſtudia
veſtra: ſi feceritis iudicium inter virum, & proximũ
6 eius: ¶ aduenæ & pupillo, & viduæ non feceritis ca-
lumniam, nec ſanguinem innocentem effuderitis in
loco hoc, & poſt deos alienos non ambulaueritis in
7 malum vobiſmetipſis: ¶ habitabo vobiſcum in loco
B iſto, in terra quam dedi patribus veſtris a ſeculo, &
8 vſque in ſeculum. ¶ Ecce vos confiditis vobis in ſer-
9 monibus mendacij,qui non proderũt vobis: ¶ furari,
occidere,adulterari,iurare mẽdaciter, libare Baalim,
10 & ire poſt deos alienos quos ignoratis. ¶ Et veniſtis,
& ſtetiſtis coram me in domo hac, in qua inuoca-
tum eſt nomen meum, & dixiſtis: Liberati ſumus,
eo quod fecerimus omnes abominationes iſtas.
11 ¶| Nunquid ergo ſpelunca latronum facta eſt domus Matt.21.b.13.
C iſta, in qua inuocatum eſt nomen meum in oculis Mar.11.c.17.
12 veſtris? ego ego ſum,ego vidi, dicit Dominus. ¶ Ite Luc.19.g.47.
ad locum meum in Silo,vbi habitauit nomen meum
a principio: & videte quæ fecerim ei propter mali-
13 tiam populi mei Iſrael. ¶ Et nunc quia feciſtis om-

nia opera hæc, dicit Dominus: & locutus ſum ad vos
1 Prou.1. c.24. mane conſurgens & loquens, & non audiſtis: | & vo-
14 caui vos & non reſpondiſtis: ¶| Faciam domui huic in
1 Iſa.65.b 12. qua inuocatum eſt nomen meum, & in qua vos ha-
1 1.Reg. 4.a 2. b. 10. betis fiduciam: & loco quem dedi vobis & patribus
15 veſtris, |ſicut feci Silo. ¶Et proijciam vos a facie mea,
1 Inf.26 c. ſicut proieci omnes fratres veſtros vniuerſum ſemen
16 Ephraim. ¶|tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſ-
14.14. b. 11. D ſumas pro eis laudem, & orationem, & non obſiſtas
17 mihi: quia non exaudiam te. ¶ Nonne vides quid iſti
faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalem?
1 Infr.44. d. 17. c. 19. 18 |¶Filij colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, &
mulieres conſpergunt adipem, vt faciant placentas
reginę cœli, & libent dijs alienis, & me ad iracũdiam
19 prouocent. ¶ Nunquid me ad iracundiam prouocant
dicit Dominus? nonne ſemetipſos in confuſionem
20 vultus ſui? ¶Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce fu-
ror meus, & indignatio mea conflatur ſuper locum i-
ſtum, ſuper viros, & ſuper iumenta, & ſuper lignum
regionis, & ſuper fruges terrę, & ſuccendetur, & non
21 extinguetur. ¶Hæc dicit Dominus exercituum Deus
E Iſrael: Holocautomata veſtra addite victimis veſtris,
22 & comedite carnes. ¶Quia non ſum locutus cum pa-
tribus veſtris, & non præcepi eis in die qua eduxi
eos de Terra Aegypti, de verbo holocautomatum,
23 & victimarum. ¶Sed hoc verbum præcepi eis, dicẽs:
Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eri-
tis mihi populus: & ambulate in omni via quam mã-
24 daui vobis, vt bene ſit vobis. ¶Et non audierunt, nec
inclinauerunt aurem ſuam: ſed abierunt in volunta-
tibus, & in prauitate cordis ſui mali: factique ſunt re-
25 trorſum, & non in ante, ¶a die qua egreſſi ſunt patres
F eorum de Terra Aegypti, vſq; ad diem hanc. Et miſi
ad vos omnes ſeruos meos prophetas per diem, con-
26 ſurgens diluculo, & mittens. ¶ Et non audierunt me,
nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed indurauerunt
1 Inf.16.c 12. ceruicem ſuam: | & peius operati ſunt quam patres
27 eorum. ¶Et loqueris ad eos omnia verba hæc, & non
audient te, & vocabis eos, & non reſpondebunt tibi.
28 ¶ Et dices ad eos: Hæc eſt gens quæ non audiuit vo-
cem Domini Dei ſui, nec recepit diſciplinam: perijt
29 fides; & ablata eſt de ore eorum. ¶ Tonde capillum
tuum & proijce, & ſume in directum planctum: quia
proiecit Dominus, & reliquit generationem furoris
30 ſui, ¶quia fecerunt filij Iuda malum in oculis meis, di
cit Dominus. Poſuerunt offendicula ſua in domo, in
qua inuocatum eſt nomen meum, vt pollucrẽt eam.
31 ¶ & ædificauerunt excelſa Topheth, quæ eſt in valle
G filij Ennom: vt incenderent filios ſuos, & filias ſuas i-
32 gni: quæ non præcepi, nec cogitaui in corde meo. ¶I-
deo ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur
amplius, Topheth & vallis filij Ennom: ſed vallis in-
terfectionis: & ſepelient in Topheth, eo quod non ſit
33 locus. ¶Et erit morticinum populi huius in cibos vo-
lucribus cœli, & beſtijs terræ, & non erit, qui abigat.
1 Ezec.26 a.13. 34 ¶| Et quieſcere faciam de vrbibus Iuda, & de pla-
teis Ieruſalem vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vo-
cem ſponſi, & uocem ſponſæ: in deſolationem enim
erit terra.

CAPVT VIII.

1 IN illo tempore ait Dominus, eijcient oſſa regum
A Iuda, & oſſa principum eius, & oſſa ſacerdo-
tum, & oſſa prophetarum, & oſſa eorum, qui
2 habitauerunt Ieruſalem, de ſepulchris ſuis. ¶Et expã-
dent ea ad ſolem, & lunam, & omnem militiam cœ-
li, quæ dilexerunt, & quibus ſeruierunt, & poſt quæ
ambulauerũt, & quæ quæſierũt et adorauerunt: non
colligẽtur, & nõ ſepelientur: in ſterquilinium ſup fa-
3 ciem terrę erunt. ¶Et eligent magis mortem, quam vi
tam omnes qui reſidui fuerint de cognatione hac peſ
ſima in vniuerſis locis, quæ derelicta ſunt, ad quæ eie
4 ci eos, dicit Dominus exercituum. ¶ Et dices ad eos:
B Hæc dicit Dominus: Numquid qui cadit non reſur-
5 get? & qui auerſus eſt, non reuertetur? ¶ Quare ergo
auerſus eſt populus iſte in Ieruſalem auerſione contẽ
tioſa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt re-
6 uerti. ¶Attendi, et auſcultaui: nemo quod bonum eſt
loquitur: nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper pec-
C cato ſuo, dicens: Quid feci? Omnes conuerſi ſunt ad
curſum ſuum, quaſi equus impetu vadens ad prœliũ.
7 ¶Miluus in cęlo cognouit tempus ſuum: turtur, et hi-
rundo, et ciconia cuſtodierunt tempus aduentus ſui:
populus autem meus non cognouit iudicium Domi-
8 ni, ¶Quomodo dicitis: Sapiẽtes nos ſumus, et lex Do
mini nobiſcum eſt? vere mendacium operatus eſt ſty
9 lus mendax Scribarum. ¶Confuſi ſunt ſapientęs: per-
territi et capti ſunt: verbum enim Domini proiece-
10 runt, et ſapientia nulla eſt in eis. ¶Propterea dabo mu 1 Iſai.56. c.11.
D lieres eorum exteris, agros eorum hæredibus; quia| a Sup.6 c. 13.
minimo vſque ad maximum, omnes auaritiam ſe-
quuntur; a propheta vſque ad ſacerdotem, cuncti fa-
11 ciunt mendacium. ¶ Et ſanabant contritionem filiæ
populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum
12 non eſſet pax. ¶Confuſi ſunt, quia abominationem fe
cerunt: quinimo confuſione non ſunt confuſi, et eru-
beſcere neſcierunt: idcirco cadent inter corruentes, in
tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.
13 ¶Congregans congregabo eos, ait Dominus: non eſt
E vua in vitibus, et non ſunt ficus in ficulnea, folium
14 defluxit: et dedi eis quæ prætergreſſa ſunt. ¶Quare ſe-
demus? conuenite, et ingrediamur ciuitatem muni-
tam, et ſileamus ibi, quia Dominus Deus noſter ſile-
re nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis: pecca-
15 uimus enim Domino, ¶expectauimus pacem, et non 1 Inf.14.d 19.
F erat bonum: tempus medelæ, et ecce formido. ¶A Dã
16 auditus eſt fremitus equorum eius: a voce hinnituum
pugnatorum eius commota eſt omnis terra, et vene-
runt, et deuorauerunt terram, et plenitudinem eius:
17 vrbem, et habitatores eius. ¶ Quia ecce ego mittam
vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio: et
18 mordebunt vos ait Dominus. ¶dolor meus ſuper do-
19 lorem, in me cor meum mœrens. ¶ Ecce vox clamoris
filię populi mei de terra longinqua. Nunquid Domi-
G nus non eſt in Sion: aut rex eius non eſt in ea? Quare
ergo me ad iracundiam concitauerũt in ſculptilibus
20 ſuis, et in vanitatibus alienis? ¶ Tranſijt meſſis, finita
21 eſt æſtas: et nos ſaluati non ſumus. ¶ Super contritio-
ne filiæ populi mei contritus ſum, et contriſtatus: ſtu-
22 por obtinuit me. ¶Nunquid reſina non eſt in Galaad?
aut medicus non eſt ibi? quare igitur non eſt obducta
cicatrix filiæ populi mei?

CAPVT IX.

1 QVis dabit capiti meo aquam, et oculis
A meis, fontem lachrymarum? et plorabo
die, ac nocte interfectos, filiæ populi
2 mei? ¶ Quis dabit me in ſolitudine diuer-

ſorium viatorum, & derelinquam populum meum
& recedam ab eis? quia omnes adulteri ſunt, cœ-
3 tus præuaricatorum. ¶Et extenderunt linguam ſuam
quaſi arcum mendacij & non veritatis: confortati
ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi ſunt,
4 & me non cognouerunt, dicit Dominus. ¶Vnuſquiſ-
B que ſe a proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre ſuo
non habeat fiduciam: quia omnis frater ſupplantans
ſupplantabit, & omnis amicus fraudulenter ince-
5 det. ¶ Et vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem
non loquentur: docuerunt enim linguam ſuam lo-
qui mendacium: vt inique agerent, laborauerunt.
6 ¶Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt ſci-
re me dicit Dominus. Propterea hæc dicit Dominus
7 exercituum: ¶Ecce ego conflabo & probabo eos. quid
| Pſal. 27. a 3. 8 enim aliud faciam a facie filiæ populi mei? ¶Sagitta
Sup. 5. b. 9. C vulnerans lingua eorum, dolum locuta eſt. | in ore ſuo
pacem cum amico ſuo loquitur, & occulte ponit ei
9 inſidias. ¶Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Do-
minus? aut in gentem huiuſmodi non vlciſcetur ani-
10 ma mea? ¶ Super montes aſſumam fletum ac lamen-
tum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum: quoniam in-
cenſa ſunt, eo quod non ſit vir pertranſiens: & non
audierunt vocem poſſidentis: a volucre cęli vſque ad
11 pecora, tranſmigrauerunt & receſſerũt. ¶ Et dabo Ie-
ruſalem in aceruos arenæ, & cubilia draconum: & ci-
uitates Iuda dabo in deſolationem, eo quod non ſit
12 habitator. ¶Quis eſt vir ſapiens qui intelligat hoc, &
D ad quem verbum oris Domini fiat, vt annunciet i-
ſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum,
13 eo quod non ſit qui pertranſeat? ¶Et dixit Dominus:
Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis, &
non audierunt vocem meam, & non ambulauerunt
14 in ea: ¶ & abierunt poſt prauitatem cordis ſui, & poſt
15 Baalim, quod didicerunt a patribus ſuis. ¶Idcirco hęc
| Inf. 23. c. 15. dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: | Ecce ego ci-
babo populum iſtum abſynthio, & potum dabo eis
16 aquam fellis. ¶Et diſpergam eos in gentibus, quas nõ
E nouerunt ipſi & patres eorum: & mittam poſt eos gla
17 dium, donec conſumãtur. ¶Hæc dicit Dominus exer-
cituũ Deus Iſrael: Cõtẽplamini & vocate lamentatri
ces, vt veniãt: & ad eas q̃ ſapiẽtes ſunt, mittite & ꝓpe
18 rent, ¶feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: de-
ducant oculi noſtri lachrymas, & palpebrę noſtrę de-
19 fluant aquis. ¶Quia vox lamentationis audita eſt de
Siõ. Quomodo vaſtati ſumus & confuſi vehemẽter?
quia dereliquimus terram, quoniam deiecta ſũt ta-
20 bernacula noſtra. ¶ Audite ergo mulieres verbũ Do-
F mini: & aſſumant aures veſtrę ſermonem oris eius: &
docete filias veſtras lamentum: & vnaquęque proxi-
mã ſuam planctum. quia aſcendit mors per feneſtras
21 noſtras, ¶ ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere par-
22 uulos de foris, iuuenes de plateis. ¶Loquere: Hęc dicit
Dominus. Et cadet morticinũ hominis quaſi ſtercus
ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum
23 metentis, & non eſt qui colligat. ¶ Hæc dicit Domi-
| 1. Cor. 1. d. 31. nus: | Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non
2. Cor. 10. d. 17. glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur
24 diues in diuitijs ſuis: ¶ ſed in hoc glorietur qui glo-
G riatur, ſcire & noſſe me, quia ego ſum Dominus,
qui facio miſericordiam & iudicium & iuſtitiam in
25 terra. hæc enim placent mihi: ait Dominus. ¶ Ecce
dies venient, dicit Dominus, & viſitabo ſuper om-
26 nem qui circũciſum habet pręputiũ, ¶ſuper Ægyptũ,

& ſuper Iudam, & ſuper Edom, & ſuper filios Am-
mon, & ſuper Moab, & ſuper omnes qui attonſi ſunt
in comã, habitantes in deſerto: quia oẽs gẽtes habent
præputiũ, oĩs aũt domus Iſrael incircũciſi ſunt corde.

CAPVT X.

1 AVdite verbum quod locutus eſt Dominus
A ſuper vos domus Iſrael. ¶ Hæc dicit Domi-
2 nus: Iuxta vias Gentium nolite diſcere: & a
3 ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes: ¶ quia
leges populorum vanę ſunt: quia lignum de ſaltu
4 præcidit opus manus artificis in aſcia. ¶ | Argento & | Sup 13. c 11. 14. a. 8.
auro decorauit illud: clauis et malleis compegit, vt
5 non diſſoluatur. ¶ In ſimilitudinem palmæ fabricata
ſunt, et non loquentur: portata tollentur, quia incede-
re non valent: nolite ergo timere ea, quia nec male | Mich. 7. d. 18.
6 poſſunt facere, nec bene. ¶ | Non eſt ſimilis tui Domi- Apo. 15. b. 4.
ne: magnus es tu, et magnum nomen tuum in forti
7 tudine. ¶Quis nõ timebit te o rex gentium? tuum eſt
enim decus: inter cunctos ſapientes gentium, et in v-
8 niuerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. ¶ Pariter
inſipientes et fatui probabuntur: doctrina vanitatis
9 eorum lignum eſt. ¶Argentum inuolutum de Tharſis
B affertur, et aurum de Ophaz: opus artificis et manus
ærarij: hyacinthus, et purpura indumentum eorum.
10 opus artificum vniuerſa hæc. ¶ Dominus autẽ Deus
verus eſt ipſe Deus viuens, et rex ſempiternus, ab in-
dignatione eius commouebitur terra, et non ſuſtine-
11 bunt Gentes comminationem eius. ¶ Sic ergo dicetis
eis: Dij qui cœlos & terram non fecerunt, pereant de
12 terra, & de his quę ſub cęlo ſunt. ¶ | Qui facit terram | Gen. 1. a. b. 9.
in fortitudine ſua, pręparat orbem in ſapientia ſua, & Inf. 51. b. 15.
13 prudentia ſua extendit cęlos. ¶ Ad vocem ſuam dat
multitudinem aquarum in cęlo, & eleuat nebulas ab
extremitatibus terræ: fulgura in | pluuiam facit, et edu | Pſa. 134. b. 7.
14 cit ventum de theſauris ſuis. ¶ Stultus factus eſt om- Inf. 51. b. 16.
nis homo a ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſcul
C ptili: quoniam falſum eſt, quod conflauit, & non eſt
15 ſpiritus in eis. ¶ Vana ſunt, & opus riſu dignum: in
16 tempore viſitationis ſuæ peribunt. ¶ Non eſt his ſimi-
lis pars Iacob: qui enim formauit omnia, ipſe eſt: &
Iſrael virga hæreditatis eius: Dominus exercituum
17 nomen illi. ¶ Congrega de terra confuſionem tuam,
18 quæ habitas in obſidione. ¶quia hęc dicit Dominus.
Ecce, ego longe proijciam habitatores terræ in hac
19 vice; et tribulabo eos ita, vt inueniantur. ¶Væ mihi ſu
per contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem
dixi; Plane hęc infirmitas mea eſt, et portabo illam.
20 ¶ Tabernaculum meum vaſtatum eſt, omnes funicu-
D li mei dirupti ſunt: filij mei exierunt a me, et non ſub-
ſiſtunt: non eſt, qui extendat vltra tentorium meum,
21 et erigat pelles meas. ¶ Quia ſtulte egerunt paſtores,
et Dominum non quęſierunt: propterea non intelle-
22 xerunt, et omnis grex eorum diſperſus eſt. ¶ Vox au-
ditionis ecce venit, et commotio magna de terra A-
quilonis: vt ponat ciuitates Iuda in ſolitudinem, et
23 habitaculum draconum. ¶Scio Domine, quia non eſt
hominis via eius: nec viri eſt, vt ambulet, et dirigat | Pſalm. 6. a. 1.
24 greſſus ſuos. ¶ | Corripe me Dñe, verũtamen in iudicio
et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me.
25 ¶ | Effunde indignationem tuam ſuper Gentes quę nõ | Pſal 78. b. 6.
cognouerunt te, et ſuper prouincias quę nomẽ tuum
nõ inuocauerũt: q̃a comederũt Iacob, et deuorauerũt
eũ, et conſumpſerunt illũ, et decus eius diſſipauerunt.

CAPVT XI.

1 VErbum quod factum eſt a Domino ad Iere-
A miam, dicens: ¶ Audite verba pacti huius,
2 & loquimini ad viros Iuda, & ad habita-
3 tores Ieruſalem, ¶ & dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Maledictus vir qui non audierit verba
4 pacti huius, ¶ quod præcepi patribus veſtris in die qua
eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens:
Audite vocem meam, & facite omnia quæ præcipio
vobis: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in
5 Deum. ¶ Vt ſuſcitem iuramentum quod iuraui patri-
bus veſtris daturum me eis terram fluentem lacte, &
melle, ſicut eſt dies hęc. Et reſpōdi, & dixi: Amen Do-
6 mine. ¶ Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia
verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris Ieruſalem, di-
7 cēs: Audite verba pacti huius, & facite illa: ¶ quia con
B teſtans cōteſtatus ſum patres veſtros in die qua edu-
xi eos de Terra Ægypti, vſq; ad diem hāc: mane con-
ſurgens conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meā.
8 ¶ & non audierunt, nec inclinauerūt aurem ſuam: ſed
abierunt vnuſquiſque in prauitate cordis ſui mali: &
induxi ſuper eos oīa verba pacti huius, quod præcepi
9 vt facerent, & non fecerunt. ¶ Et dixit Dn̄s ad me: In-
uenta eſt coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus
10 Ieruſalē. ¶ Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum ſuorum
priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo
abierunt poſt deos alienos, vt ſeruirent eis: irritum fe-
cerunt domus Iſrael, & domus Iuda pactum meum
11 quod pepigi cum patribus eorū. ¶ Quam ob rem hæc
dicit Dominus: Ecce ego inducam ſuper eos mala, de
quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, &
12 non exaudiam eos. ¶ Et ibunt ciuitates Iuda, & habi-
tatores Ieruſalem, & clamabunt ad deos, quibus li-
bant, & non ſaluabunt eos in tempore afflictionis eo-
13 rum: ¶ Secundum numerum enim ciuitatum tuarum (Sup. 2. E 28.)
C erant dij tui Iuda: & ſecundum numerum viarum Ie-
ruſalem poſuiſti aras confuſionis, aras ad libandum (Sup. 5. c. Iof 14. b 11.)
14 Baalim. ¶ Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne aſ-
ſumas pro eis laudem, & orationem: quia non exau-
diam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore
15 afflictionis eorum. ¶ Quid eſt quod dilectus meus in
domo mea fecit ſcelera multa? nunquid carnes ſan-
ctæ auferent a te malitias tuas, in quibus gloriata es?
16 ¶ Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam
vocauit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ,
grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt frutecta
17 eius. ¶ Et Dominus exercituum qui plantauit te, lo-
cutus eſt ſuper te malum pro malis domus Iſrael, &
domus Iuda, quæ fecerunt ſibi ad irritandum me, li-
18 bantes Baalim. ¶ Tu autem Domine demonſtraſti mi-
19 hi, & cognoui: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum. ¶ Et
ego quaſi agnus manſuetus, qui portatur ad victimā:
D & non cognoui, quia cogitauerunt ſuper me conſilia,
dicentes: Mittamus lignum in panem eius, & eradā-
mus eum de terra viuentium, & nomen eius non me-
20 moretur amplius. ¶ Tu autem Domine Sabaoth, qui (Inf. 17. b 20. 30. G 12.)
iudicas iuſte, & probas renes, & corda, videam vl-
tionem tuam ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meā.
21 ¶ Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth,
qui quærunt animam tuam, & dicunt: Non prophe-
tabis in nomine Domini, & non morieris in manibus
22 noſtris. ¶ Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Ecce ego viſitabo ſuper eos: iuuenes morientur in gla-
23 dio, filij eorum, & filiæ eorum morientur in fame. ¶ Et
reliquiæ non erunt ex eis: inducam enim malum ſu-
per viros Anathoth, annum viſitationis eorum.

CAPVT XII.

1 IVſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum:
A verumtamen iuſta loquar ad te. Quare via im- (Iob 21. 7.)
piorum proſperatur? bene eſt omnibus qui præ- (Habac. 1. 3.)
2 uaricantur, & inique agunt? ¶ Plantaſti eos, & radicē
miſerunt: proficiunt, & faciunt fructū: prope es tu ori
3 eorū, & longe a renibus eorum. ¶ Et tu Domine noſti
me, vidiſti me, & probaſti cor meum tecum: cōgrega
eos quaſi gregem ad victimā, & ſanctifica eos in die
4 occiſionis. ¶ Vſquequo lugebit terra, & herba omnis
regionis ſiccabitur propter malitiam habitantium in
ea? conſumptū eſt animal, & volucre, quoniam dixe-
5 runt: Non videbit nouiſſima noſtra. ¶ Si cum pediti-
B bus currens laboraſti: quomodo contendere poteris
cum equis? cum autem in terra pacis ſecurus fueris,
6 quid facies in ſuperbia Iordanis? ¶ Nam & fratres tui
& domus patris tui, etiam ipſi pugnauerunt aduer-
ſum te, & clamauerunt poſt te plena voce: ne credas
7 eis, cum locuti fuerint tibi bona. ¶ Reliqui domū meā,
dimiſi hæreditatem meā: dedi dilectam animam meā
8 in manū inimicorum eius. ¶ Facta eſt mihi hæreditas
mea quaſi leo in ſylua: dedit contra me vocem, ideo
9 odiui eam. ¶ Nūquid auis diſcolor hæreditas mea mi-
hi? nunquid auis tincta per totum? venite, congrega-
mini omnes beſtiæ terræ, properate ad deuorandum.
10 ¶ Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, concul-
C cauerunt partem meam, dederunt portionem meam
11 deſiderabilem in deſertum ſolitudinis. ¶ Poſuerunt eā
in diſſipationem, luxitque ſuper me: deſolatione de-
ſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet
12 corde. ¶ Super omnes vias deſerti venerunt vaſtato-
res, quia gladius Domini deuorabit ab extremo ter-
ræ vſque ad extremum eius: non eſt pax vniuerſæ
13 carni. ¶ Seminauerūt triticum, & ſpinas meſſuerunt:
hæreditatem acceperunt, & non eis proderit: con-
fundemini a fructibus veſtris, propter iram furoris
14 Domini. ¶ Hęc dicit Dominus aduerſum omnes vici-
D nos meos peſſimos, qui tangunt hæreditatem, quam
diſtribui populo meo Iſrael: Ecce ego euellam eos de
terra ſua, & domum Iuda euellam de medio eorum.
15 ¶ Et cum euulſero eos, cōuertar, & miſerebor eorum,
& reducam eos, virum ad hæreditatem ſuam, & virū
16 in terram ſuā. ¶ Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi
mei, vt iurent in nomine meo: Viuit Dominus, ſicut
docuerunt populum meum iurare in Baal: ædifica-
17 buntur in medio populi mei. ¶ Quod ſi non audie-
rint, euellam gentem illam euulſione, & perditio-
ne, ait Dominus.

CAPVT XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, & poſſi-
A de tibi lumbare lineum, & pones illud
ſuper lumbos tuos, & in aquam non in-
2 feres illud. ¶ Et poſſedi lumbare iuxta
3 verbum Domini, & poſui circa lumbos meos. Et
factus eſt ſermo Domini ad me ſecundo, dicens:
4 ¶ Tolle lumbare quod poſſediſti quod eſt circa lum-
bos tuos, & ſurgens vade ad Euphraten, & abſcon-
5 de ibi illud in foramine petræ. ¶ Et abij, & abſcondi
illud in Euphrate, ſicut præceperat mihi Dominus.

6 ¶Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad
me: Surge, vade ad Euphraten, & tolle inde lumba-
7 re,quod præcepi tibi, vt abſcõderes illud ibi.¶Et abij
ad Euphraten, & fodi, & tuli lumbare de loco vbi ab
ſcõderam illud: & ecce computruerat lumbare,ita vt
8 nulli vſui aptum eſſet.¶Et factum eſt verbum Domi-
9 ni ad me, dicens:¶ Hæc dicit Dñs, Sic putreſcere faciã
10 ſuperbiã Iuda,& ſuperbiã Ieruſalem multã.¶ Populũ
iſtum peſſimũ,qui nolũt audire verba mea,& ambu-
B lant in prauitate cordis ſui:abieruntq; poſt deos ali-
nos , vt ſeruirent eis , & adorarent eos : & erunt ſicut
11 lumbare iſtud quod nulli vſui aptum eſt.¶Sicut enim
adhæret lumbare ad lumbos viri, ſic agglutinaui mi-
hi oẽm domũ Iſrael,& oẽm domũ Iuda, dicit Dñs, vt
eſſent mihi in populũ,& in nomen, & in laudẽ, & in
12 gloriã,& non audierunt.¶Dices ergo ad eos ſermonẽ
iſtũ: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Omnis laguncula im
plebitur vino. Et dicent ad te : Nunquid ignoramus,
13 quia omnis laguncula implebitur vino?¶Et dices ad
eos : Hæc dicit Dñs : Ecce ego implebo oẽs habitato-
res terræ huius, & reges qui ſedẽt de ſtirpe Dauid ſup
thronũ eius,& ſacerdotes,& ꝓphetas, & oẽs habita-
14 tores Ieruſalẽ,ebrietate:¶& diſpergam eos, virũ a fra
C tre ſuo, & patres,& filios pariter,ait Dñs:nõ parcam,
& non concedam : neq; miſerebor vt non diſperdam
15 eos.¶ Audite,& auribus percipite. Nolite eleuari,qa
16 Dominus locutus eſt.¶Date Domino Deo veſtro glo
riam, antequam contenebreſcat, & antequam offen-
dant pedes veſtri ad montes caliginoſos:expectabitis
lucem, & ponet eam in vmbram mortis, & in caligi-
17 nem. ¶ Quod ſi hoc non audieritis,in abſcondito plo-
Thre.1.a 2. rabit anima mea a facie ſuperbiæ: | plorans plorabit,
& deducet oculus meus lachrymam , quia captus eſt
18 grex Domini. ¶Dic regi,& dominatrici: Humiliami-
ni,ſedete: quoniam deſcendit de capite veſtro corona
19 gloriæ veſtræ . ¶ Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, & non
eſt qui aperiat : tranſlata eſt omnis Iuda tranſmigra-
20 tione perfecta . ¶ Leuate oculos veſtros, & videte qui
D venitis ab Aquilone : vbi eſt grex qui datus eſt tibi ,
21 pecus inclytum tuum ? ¶ Quid dices cum viſitauerit
te?tu enim docuiſti eos aduerſum te, & erudiſti in ca-
put tuũ. nunquid non dolores apprehendent te,quaſi
Inf. 30. c 15. 22 mulierem parturientem ? ¶ | Quod ſi dixeris in corde
tuo . Quare venerunt mihi hæc ? Propter multitudi-
nem iniquitatis tuæ reuelata ſunt verecundiora tua,
23 pollutæ ſunt plantæ tuæ . ¶ Si mutare poteſt Æthiops
pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos pote-
24 ritis benefacere, cum didiceritis malum. ¶ Et diſſemi-
nabo eos quaſi ſtipulam quæ vento raptatur in deſer-
25 to.¶Hæc ſors tua parſque mẽſuræ tuæ a me, dicit Do-
minus: quia oblita es mei,& confiſa es in mendacio.
26 ¶Vnde & ego nudaui femora tua cõtra faciem tuam,
27 & apparuit ignominia tua, ¶ adulteria tua , & hinni-
tus tuus, ſcelus fornicationis tuæ: ſuper colles in agro
vidi abominationes tuas. Væ tibi Ieruſalem, non
mundaberis poſt me: vſquequo adhuc?

CAPVT XIIII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam
A de ſermonibus ſiccitatis.¶Luxit Iudæa,& por-
2 tæ eius corruerunt , & obſcuratæ ſunt in
3 terra , & clamor Ieruſalem aſcendit. ¶ Maiores miſe-
runt minores ſuos ad aquam : venerunt ad haurien-
dum,non inuenerunt aquam,reportauerunt vaſa ſua
vacua, confuſi ſunt , & afflicti , & operuerunt capita
4 ſua.¶Propter terræ vaſtitatem,quia non venit pluuia
in terrã,confuſi ſunt agricolæ, operuerunt capita ſua.
5 ¶Nam & cerua in agro peperit,& reliquit: quia non
6 erat herba.¶Et onagri ſteterunt in rupibus,traxerunt
ventum quaſi dracones, defecerũt oculi eorum, quia
7 non erat herba . ¶ Si iniquitates noſtræ reſponderint
nobis : Domine fac propter nomen tuum, quoniam
8 multæ ſunt auerſiones noſtræ, tibi peccauimus. ¶ Ex-
pectatio Iſrael , ſaluator eius in tempore tribulatio-
nis : quare quaſi colonus futurus es in terra , & quaſi
9 viator declinans ad manendum ? ¶ Quare futurus es
B velut vir vagus , vt fortis qui non poteſt ſaluare ? tu
autem in nobis es Domine , & nomen tuum inuoca-
10 tum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos. ¶Hæc dicit Do-
minus populo huic, qui dilexit mouere pedes ſuos ,
& non quieuit, & Domino non placuit : Nunc recor-
dabitur iniquitatem eorum , & viſitabit peccata eo-
11 rum . ¶ Et dixit Dominus ad me: | Noli orare pro po- Sup. 7. c 16.& 11. c. 14.
12 pulo iſto in bonum . ¶ Cum ieiunauerint, non exau-
diam preces eorum : & ſi obtulerint holocautomata,
& victimas , non ſuſcipiam ea : quoniam gladio, &
13 fame, & peſte conſumam eos . ¶ | Et dixi: A.a,a, Do- Sup. 5. c 12.
mine Deus, Prophetæ dicunt eis : Non videbitis gla- Inf. 23 d 21. 27 c.
dium , & fames non erit in vobis, ſed pacem veram 13. 29. b. 9
14 dabit vobis in loco iſto . ¶ Et dixit Dominus ad me :
C Falſo prophetæ vaticinantur in nomine meo : non
miſi eos , & non præcepi eis , neque locutus ſum ad
eos : viſionem mendacem, & diuinationem, & frau-
dulentiam,& ſeductionem cordis ſui prophetant vo-
15 bis . ¶ Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis qui
prophetant in nomine meo, quos ego non miſi, dicen
tes: Gladius,& fames non erit in terra hac. In gladio,
16 & fame conſumentur prophetæ illi . ¶ Et populi qui-
bus prophetant , erunt proiecti in vijs Ieruſalem, præ
fame , & gladio , & non erit qui ſepeliat eos : ipſi &
vxores eorum , filij & filiæ eorum , & effundam ſu-
17 per eos malum ſuum . ¶ Et dices ad eos verbum
iſtud : | Deducant oculi mei lachrymam per noctem, Thre.1.f. 16.2.f.18
& diem , & non taceant : quoniam contritione ma-
gna contrita eſt virgo filia populi mei , plaga peſſi-
18 ma vehementer . ¶ Si egreſſus fuero ad agros : ecce
D occiſi gladio : & ſi introiero in ciuitatem , ecce atte-
nuati fame . Propheta quoque,& ſacerdos abierunt
19 in terram quam ignorabant . ¶ Nunquid proijciens
abiecisti Iudam ? aut Sion abominata eſt anima tua ?
quare ergo percuſſiſti nos, ita vt nulla ſit ſanitas ? | ex- Sup. 8. c 15.
pectauimus pacem,& non eſt bonum : & tempus cu-
20 rationis , & ecce turbatio . ¶ Cognouimus Domine
impietates noſtras , iniquitates patrum noſtrorum ,
21 quia peccauimus tibi . ¶ Ne des nos in opprobrium
propter nomen tuum , neque facias nobis contume-
liam ſolij gloriæ tuæ: recordare, ne irritum facias fœ-
22 dus tuum nobiſcum. ¶ Nunquid ſunt in ſculptilibus
Gentium qui pluant? aut cœli poſſunt dare imbres ?
nonne tu es Dominus Deus noſter, quem expectaui-
mus ? tu enim feciſti omnia hæc.

CAPVT XV.

1 ET dixit Dominus ad me : Si ſteterit Moy-
A ſes, & Samuel coram me, non eſt anima
mea ad populum iſtum : eijce illos a fa-
2 cie mea , & egrediantur . ¶ Quod ſi dixe-
rint ad te: Quo egrediemur ? dices ad eos: Hæc dicit

| Zac.14. b 9 Dominus: | Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad
gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem:
3 & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. ♀ Et viſi-
tabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus. Gla-
dium ad occiſionem, & canes ad lacerandum, &
volatilia cœli & beſtias terę ad deuorandum & diſ-
4 ſipandum: ♀ & dabo eos in feruorem vniuerſis re-
| 4. Reg. 21.b.11. gnis terræ: | propter Manaſſen filium Ezechiæ re-
gis Iuda, ſuper omnibus quæ fecit in Ieruſalem.
5 ♀ Quis enim miſerebitur tui Ieruſalem? aut quis con-
triſtabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro
6 pace tua? ♀ Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retror-
B ſum abijſti: & extendam manum meam ſuper te, &
7 interficiam te: laboraui rogans. ♀ Et diſpergam eos
ventilabro in portis terræ: interfeci, & diſperdidi
populum meum, & tamen a vijs ſuis non ſunt re-
8 uerſi. ♀ Multiplicatæ ſunt mihi viduæ eius ſuper are-
nam maris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis
| Amos 8 c.9. vaſtatorem meridie: miſi ſuper ciuitates repente ter-
9 rorem. ♀ | Infirmata eſt quæ peperit ſeptem, defe-
cit anima eius, occidit ei ſol, cum adhuc eſſet dies:
confuſa eſt, & erubuit: & reſiduos eius in gladium
dabo in conſpectu inimicorum eorum, ait Domi-
10 nus. ♀ Væ mihi mater mea: quare genuiſti me vi-
rum rixæ, virum diſcordiæ in vniuerſa terra? non
fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquam: omnes
11 maledicunt mihi. ♀ Dicit Dominus: Si non reliquię
C tuæ in bonum, ſi non occurri tibi in tempore affli-
ctionis, & in tempore tribulationis aduerſus ini-
12 micum. ♀ Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab
13 Aquilone, & æs? ♀ Diuitias tuas & theſauros tuos
in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis,
| Ro. 10. d 19 Deu. 32 d.22. 14 & in omnibus terminis tuis. ♀ | Et adducam inimicos
tuos de terra quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in
15 furore meo, ſuper vos ardebit. ♀ Tu ſcis Domine, re-
cordare mei, & viſita me, & tuere me ab his qui per-
ſequuntur me: noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito
16 quoniam ſuſtinui propter te opprobrium. ♀ Inuenti
ſunt ſermones tui, & comedi eos, & factum eſt mihi
verbum tuum in gaudium & in lætitia cordis mei:
quoniam inuocatum eſt nomen tuum ſuper me Do-
17 mine Deus exercituum. ♀ Non ſedi in concilio luden-
D tium, & gloriatus ſum a facie manus tuæ: | ſolus ſede-
| Pſalm. 12 a.1.25.a 4. | Infr. 30. c.15 18 bam, quoniam comminatione repleſti me. ♀ | Quare
factus eſt dolor meus perpetuus, & plaga mea deſpe-
rabilis renuit curari? facta eſt mihi quaſi mendacium
19 aquarum infidelium. ♀ Propter hoc hæc dicit Domi-
nus: Si conuerteris, conuertam te, & ante faciem
meam ſtabis: & ſi ſeparaueris precioſum a vili, quaſi
os meum eris: conuertentur ipſi ad te, & tu non con-
Supra 1. d.18.6 g 17. 20 uerteris ad eos. ♀ Et dabo te populo huic in murum
æreum, fortem: & bellabunt aduerſum te, & non prę-
ualebunt: quia ego tecum ſum vt ſaluem te, & eruam
21 te, dicit Dominus. ♀ Et liberabo te de manu peſſimo-
rum, & redimam te de manu fortium.

CAPVT XVI.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ♀ Non accipies vxorem, & non erunt tibi filij
2 & filiæ in loco iſto. ♀ Quia hæc dicit Dominus
3 ſuper filios, & filias, qui generantur in loco iſto: &
ſuper matres eorum quæ genuerunt eos: & ſuper pa-
tres eorum, de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac:
4 ♀ Mortibus ægrotationum morientur: non plangen-
tur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſuper faciem
terræ erunt: & gladio & fame conſumentur, & erit
cadauer eorum in eſcam volatilibus cœli, & beſtijs
5 terræ. ♀ Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris do-
mum conuiuij, neque vadas ad plangendum, neque
conſoleris eos: quia abſtuli pacem meam a populo
iſto, dicit Dominus, miſericordiam & miſerationes.
6 ♀ Et morientur grandes, & parui in terra iſta: non
B ſepelientur neque plangentur, & non ſe incident,
7 neque caluitium fiet pro eis. ♀ Et non frangent in-
ter eos lugenti panem ad conſolandum ſuper mor-
tuo: & non dabunt eis potum calicis ad conſolan-
8 dum ſuper patre ſuo & matre. ♀ Et domum conui-
uij non ingrediaris, vt ſedeas cum eis, & comedas
9 & bibas. ♀ quia hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Ecce ego auferam de loco iſto, in oculis ve-
ſtris, & in diebus veſtris vocem gaudij, & vocem
10 lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſponſæ. ♀ Et cum
annunciaueris populo huic omnia verba hæc, & di-
xerint tibi, | Quare locutus eſt Dominus ſuper nos | Sup 7 h 16.
omne malum grande iſtud? quæ iniquitas noſtra?
& quod peccatum noſtrum quod peccauimus Do-
11 mino Deo noſtro? ♀ Dices ad eos: Quia dereliquę-
C runt me patres veſtri, ait Dominus: et abierunt poſt
deos alienos, et ſeruierunt eis, et adorauerunt eos:
& me dereliquerunt, et legem meam non cuſtodie-
12 runt. ♀ | Sed et vos peius operati eſtis, quam patres | Inf. 5 c 19
veſtri, ecce enim ambulat vnuſquiſque poſt praui
13 tatem cordis ſui mali, vt me non audiat. ♀ Et eijciam
vos de terra hac, in terram quam ignoratis vos, et
patres veſtri: et ſeruietis ibi dijs alienis die ac no-
14 cte, qui non dabunt vobis requiem. ♀ Propterea ec- | Inf. 23 b 7.
ce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicetur vltra,
Viuit Dominus qui eduxit filios Iſrael de terra Ae-
15 gypti: ♀ ſed, Viuit Dominus qui eduxit filios Iſrael
de terra Aquilonis, et de vniuerſis terris, ad quas
eieci eos: et reducam eos in terram ſuam, quam dedi
16 patribus eorum. ♀ Ecce ego mittam piſcatores mul-
D tos, dicit Dominus; et piſcabuntur eos: et poſt hæc
mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de
omni monte, et de omni colle, et de cauernis petra-
17 rum. ♀ Quia oculi mei ſuper omnes vias eorum non
ſunt abſconditæ a facie mea, et non fuit occultata ini-
18 quitas eorum ab oculis meis. ♀ Et reddam primum
duplices iniquitates, et peccata eorum: quia contami
nauerunt terram meam in morticinis idolorum ſuo-
rum, et abominationibus ſuis impleuerunt hæredita
19 tem meam. ♀ Domine fortitudo mea, et robur
meum, et refugium meum in die tribulationis: ad te
Gentes venient ab extremis terræ; et dicent, Vere
mendacium poſſederunt patres noſtri, vanitatem,
20 quæ eis non profuit. ♀ Nunquid faciet ſibi homo deos,
21 et ipſi non ſunt dij? ♀ Idcirco, ecce ego oſtendam
eis per vicem hanc, oſtendam eis manum meam,
et virtutem meam; et ſcient, quia nomen mihi Do-
minus.

CAPVT XVII.

1 PEccatum Iuda ſcriptũ eſt ſtillo ferreo in vngue
A adamãtino, exaratum ſuper latitudinẽ cordis
2 eorum, in cornibus ararum eorum. ♀ Cũ recor
dati fuerint filij eorum ararũ ſuarum, et lucorũ ſu-
3 rũ, lignorũmq; frondentiũ in montibus excelſis. ♀ Sa-

crificantes in agro: fortitudinem tuam, & omnes the-
ſauros tuos in direptionem dabo, excelſa tua propter
4 peccata in vniuerſis finibus tuis. ¶ Et relinqueris ſola
ab hæreditate tua, quam dedi tibi, & ſeruire te faciã
inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignẽ
ſuccendiſti in furore meo, vſque in æternum ardebit.
Iſa: 10. 5 ¶Hæc dicit Dominus: | Maledictus homo qui confidit
. b. 31. .1. in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & a Do
Inf. 48. .7. 6 mino recedit cor eius. ¶Erit enim quaſi myricę in de-
nfra 48. ſerto, & non videbit cum venerit bonum: ſed habita-
.6. bit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabi
7 tabili. ¶ Benedictus vir qui confidit in Domino, & e-
Pſal. 1. 8 rit Dominus fiducia eius. ¶| et erit quaſi lignum quod
3. B tranſplãtatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit
radices ſuas: & non timebit cum venerit æſtus. Et
erit folium eius viride, & in tempore ſiccitatis non e-
rit ſolicitum, nec aliquando deſinet facere fructum.
9 ¶ Prauum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis co-
1 Reg. 10 gnoſcet illud? ¶| Ego Dominus ſcrutans cor, & pro-
1 b.7. bãs renes: qui do vnicuique iuxta viam ſuam, & iux
Pſal. 7. b. o. 11 ta fructum adinuẽtionum ſuarum. ¶Perdix fouit quę
apr. 11. non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in dimi-
10. dio dierum ſuorum derelinquet eas, & in nouiſſimo
Apoc. 1 .13. 12 ſuo erit inſipiens. ¶Solium gloriæ altitudinis a princi
13 pio, locus ſanctificationis noſtræ. ¶ Expectatio Iſrael
Domine: omnes qui te derelinquunt, confundentur: 1
recedentes a te, in terra ſcribentur: quoniam dereli-
C querunt venam aquarum viuentium Dominum. ¶Sa
14 na me Domine, & ſanabor: ſaluum me fac, & ſaluus
15 ero: quoniam laus mea tu es. ¶Ecce ipſi dicũt ad me:
16 Vbi eſt verbum Domini? veniat. ¶ Et ego non ſum
turbatus, te paſtorem ſequens: & diem hominis non
deſideraui, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de labijs meis,
17 rectum in conſpectu tuo fuit. ¶ Non ſis tu mihi formi-
18 dini, ſpes mea tu in die afflictionis. ¶ Confundantur,
qui me perſequuntur, & non confundar ego: paueant
illi, & non paueam ego: induc ſuper eos diem affli-
19 ctionis, & duplici contritione contere eos. ¶ Hæc dicit
Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum popu-
li, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur
20 & in cunctis portis Ieruſalem. ¶ & dices ad eos: Audi-
te verbum Domini reges Iuda, & omnis Iuda, cun-
ctique habitatores Ieruſalem, qui ingredimini per
21 portas iſtas. ¶Hæc dicit Dominus. Cuſtodite animas
D veſtras, & nolite portare pondera in die ſabbati: nec
22 inferatis per portas Ieruſalem. ¶Et nolite eijcere one-
ra de domibus veſtris in die ſabbati, & omne opus
non facietis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præcepi
23 patribus veſtris. ¶Et non audierunt, nec inclinauerũt
aurem ſuam: ſed indurauerunt ceruicem ſuam, ne au
24 dirent me, & ne acciperent diſciplinam. ¶Et erit: ſi au
dieritis me, dicit Dominus, vt non inferatis onera
per portas ciuitatis huius in die ſabbati: & ſi ſanctifi-
caueritis diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:
25 ¶ Ingredientur per portas ciuitatis huius reges, &
principes, ſedentes ſuper ſolium Dauid, & aſcenden-
tes in curribus, & equis, ipſi & principes eorum viri
Iuda, & habitatores Ieruſalem: & habitabitur ciui-
26 tas hæc in ſempiternum. ¶ Et venient de ciuitatibus
Iuda, & de circuitu Ieruſalem, & de terra Beniamin,
& de campeſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro,
portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium,
& thus, & inferent oblationem in domum Domini.
27 ¶ Si autem non audieritis me, vt ſanctificetis diem
ſabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per por-
tas Ieruſalem in die ſabbati, ſuccendam ignem in
portis eius, & deuorabit domos Ieruſalem, & non
extinguetur.

CAPVT XVIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam a Do
A mino, dicens: ¶ Surge, & deſcende in do-
2 mum figuli, & ibi audies verba mea. ¶ Et
3 deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus
4 ſuper rotam. ¶ Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe facie-
bat e luto manibus ſuis: conuerſuſque fecit illud, vas
alterum, ſicut placuerat in oculis eius, vt faceret.
5 ¶Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: ¶| Nun | Eſa. 41. b. 9
6 quid, ſicut figulus iſte, non potero vobis facere, do- Ro. 9. d. 20.
mus Iſrael? ait Dominus? Ecce ſicut lutum in manu
7 figuli, ſic vos in manu mea, domus Iſrael. ¶ Repente | Sap. 21.
loquar aduerſum gentem, & aduerſus regnum, | vt b. 10.
8 eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. ¶ Si pœ-
nitentiam egerit gens illa a malo ſuo, quod locutus
ſum aduerſus eam: agam & ego pœnitentiam ſuper
9 malo, quod cogitaui, vt facerem ei. ¶Et ſubito loquar
de gente, & de regno, vt ædificem, & plantem illud.
10 ¶ Si fecerit malum in oculis meis, vt non audiat vo-
B cem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod
11 locutus ſum, vt facerem ei. ¶ Nunc ergo dic viro Iu-
da, & habitatoribus Ieruſalem, dicens: Hęc dicit Do-
minus, | Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito | Infr. 25.
contra vos cogitationem. | reuertatur vnuſquiſque a a. 5 35. c. 15.
via ſua mala, & dirigite vias veſtras, & ſtudia veſtra. | Ion. 3.
12 ¶ Qui dixerunt: Deſperauimus: poſt cogitationes e- c. 8.
nim noſtras ibimus, & vnuſquiſque prauitatem cor-
13 dis ſui mali faciemus. ¶ Ideo hæc dicit Dominus: In-
terrogate gentes: Quis audiuit talia horribilia, quæ
14 fecit nimis virgo Iſrael? ¶ Nunquid deficiet de petra
C agri nix Libani? aut euelli poſſunt aquæ erumpentes
15 frigidæ, & defluentes? ¶ Quia oblitus eſt mei popu-
lus meus, fruſtra libantes, & impingẽtes in vijs ſuis,
in ſemitis ſeculi, vt ambularẽt per eas in itinere non
16 trito: ¶| vt fieret terra eorum in deſolationem, & in ſi- | Infr. 19
bilum ſempiternum: omnis qui præterierit per eam, c. 8 49 c
17 obſtupeſcet, & mouebit caput ſuum. ¶ Sicut ventus .3. 10. c. 11.
vrens diſpergam eos coram inimico: dorſum, & non
18 faciem oſtendam eis in die perditionis eorum. ¶Et di-
xerunt: Venite, & cogitemus contra Ieremiam cogi-
tationes: non enim peribit lex a ſacerdote, neque con
ſilium a ſapiente, nec ſermo a propheta. Venite, &
percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vni-
19 uerſos ſermones eius. ¶Attende Domine ad me, &
20 audi vocem aduerſariorum meorum. ¶Nunquid red
ditur pro bono malum, quia foderunt foueam ani-
D mæ meæ? Recordare quod ſteterim in conſpectu tuo
vt loquerer pro eis bonum, & auerterem indigna-
21 tionem tuam ab eis. ¶ Propterea da filios eorum in
famem: & deduc eos in manus gladij: fiant vxores
eorum, abſque liberis, & viduæ: & viri earum inter-
ficiantur morte: iuuenes eorum confodiantur gladio
22 in prælio. ¶ Audiatur clamor de domibus eorum: ad-
duces enim ſuper eos latronem repente: quia foderũt
foueam, vt caperent me, & laqueos abſconderunt
23 pedibus meis. ¶ Tu autem Domine ſcis omne conſi-
lium eorum aduerſum me in mortem: ne propitieris

iniquitati eorum;& peccatum eorum a facie tua non
deleatur: fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempo-
re furoris tui abutere eis.

CAPVT XIX.

1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe lagun-
A culam figuli teſteam a ſenioribus populi,
2 & a ſenioribus ſacerdotum. ♀ Et egredere
ad vallem filij Ennom, quæ eſt iuxta introitum portę
fictilis: & prædicabis ibi verba quę ego loquar ad te.
3 ♀Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda, & ha-
bitatores Ieruſalem. Hęc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael. Ecce ego inducam afflictionem ſuper lo-
cum iſtum: ita vt omnis qui audierit illam, tinniant
4 aures eius: ♀Eo quod dereliquerint me, & alienum
fecerint locum iſtum: & libauerunt in eo dijs alienis,
quos neſcierunt ipſi & patres eorum, & reges Iuda:
& repleuerunt locum iſtum ſanguine innocentum.
5 ♀ Et ædificauerunt excelſa Baalim: ad comburendos
filios ſuos igni in holocauſtum Baalim: quæ non prę-
cepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.
6 ♀Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non
B vocabitur amplius locus iſte, Tophet, & Vallis filij
7 Ennom, ſed Vallis occiſionis. ♀ Et diſſipabo conſi-
lium Iuda, & Ieruſalem in loco iſto: & ſubuertam
eos gladio in conſpectu inimicorum ſuorum, & in
manu quærentium animas eorum: & dabo cadaue-
ra eorum eſcam volatilibus cœli, & beſtijs terræ.
8 ♀| Et ponam ciuitatem hanc in ſtuporem, & in ſibi- | Sup.18. c.16. Inf.49.c. 21.& 50 c.13.
C lum: omnis qui præterierit per eam, obſtupeſcet,
9 & ſibilabit ſuper vniuerſa plaga eius. ♀ Et cibabo
eos carnibus filiorum ſuorum, & carnibus filiarum
ſuarum: & vnuſquiſque carnem amici ſui comedet
in obſidione & in anguſtia, in qua concludent eos
10 inimici eorum, & qui quærunt animas eorum. ♀ Et
conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt te-
11 cum. ♀ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Sic conteram populum iſtum & ciuitatem iſtā,
ſicut conteritur vas figuli quod non poteſt vltra in-
ſtaurari: & in Topheth ſepelientur, eo quod non ſit
12 alius locus ad ſepeliendum. ♀ Sic faciam loco huic,
ait Dominus, & habitatoribus eius: & ponam ciui-
13 tatem iſtam ſicut Topheth. ♀ Et erunt domus Ieru-
D ſalem & domus regum Iuda ſicut locus Topheth, im-
mundæ: omnes domus, in quarum domatibus ſacri-
ficauerunt omni militiæ cœli, & libauerunt libami-
14 na dijs alienis. ♀ Venit autem Ieremias de Topheth,
quo miſerat eum Dominus ad prophetandum, & ſte-
tit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem popu-
15 lum: ♀Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael.
Ecce ego inducam ſuper ciuitatem hanc, et ſuper
omnes vrbes eius vniuerſa mala quę locutus ſum ad
uerſum eam: quoniam indurauerunt ceruicem ſuam,
vt non audirent ſermones meos.

CAPVT XX.

1 ET audiuit Phaſſur, filius Emmer, ſacerdos, qui
A conſtitutus erat princeps in domo Dñi, Iere-
2 miam prophetantē ſermones iſtos. ♀Et percuſ-
ſit Phaſſur Ieremiam prophetam, & miſit eum in ner-
uū, quod erat in porta Beniamin ſuperiori, in domo
3 Domini. ♀Cumq; illuxiſſet in craſtinū, eduxit Phaſ-
ſur Ieremiam de neruo, & dixit ad eum Ieremias: Nō
Phaſſur vocauit Dominus nomen tuum, ſed pauorē
4 vndique. ♀ Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
te in pauorem, te & oēs amicos tuos; & corruent gla-
dio inimicorum ſuorum, & oculi tui vidébunt, &
omnem Iudam dabo in manu regis Babylónis: &
tradúcet eos in Babylonem, & percútiet eos gladio.
5 ♀Et dabo vniuerſam ſubſtantiam ciuitatis huius, &
B omnem labórem eius, omneque precium, & cunctos
theſauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eo
rum: & diripient eos, & tollent, & ducent in Babyló-
6 nem: ♀ Tu autem Phaſſur, & omnes habitatores do-
mus tuę ibitis in captiuitatem, & in Babylonem ve-
nies, & ibi moriéris: ibique ſepeliéris tu, & omnes a-
7 mici tui quibus prophetaſti mendacium. ♀ Seduxiſti
me Domine, & ſeductus ſum: fortior me fuiſti, & in-
ualuiſti: factus ſum in deriſum tota die, omnes ſub-
8 ſannant me. ♀Quia iam olim loquor, vociferans ini-
quitatem, & vaſtitatem clâmito: & factus eſt mihi
ſermo Domini in oppróbrium, & in deriſum tota
9 die. ♀ Et dixi: Non recordabor eius, neque loquar
vltra in nomine illius, & factus eſt in corde meo
quaſi ignis exæſtuans, clauſusque in oſſibus meis:
10 & defeci, ferre non ſuſtinens. ♀ Audiui enim contu-
C mélias multorum, & terrorem in circúitu: Perſequí-
mini, & perſequámur eum: ab omnibus viris qui erāt
pacífici mei, et cuſtodientes latus meum: ſi quómodo
decipiátur, et præualeámus aduerſus eum, et conſe-
11 quámur vltionem ex eo. ♀ Dominus autem mecum
eſt, quaſi bellator fortis: idcirco qui perſequuntur
me cadent, et infirmi erunt confundentur vehemen-
ter, | quia non intellexerunt opprobrium ſempiter- | Inf.13 g 40
12 num quod nunquam delébitur. ♀Et tu Domine exer-
cituum | probator iuſti, qui vides renes et cor videam | Sup 11 d.20.17. c.10.
quæſo vltionem tuam ex eis: tibi enim reuelâui cau-
13 ſam meam. ♀ Cantate Domino, laudáte Dominum:
D quia liberauit animam páuperis de manu malorum.
14 ♀| Maledicta dies in qua natus ſum: dies in qua pepe- | Iob 3.2. c.
15 rit me mater mea, non ſit benedicta. ♀Maledictus vir
qui annunciauit patri meo, dicens: Natus eſt tibi
16 puer máſculus: et quaſi gaudio lætificauit eum. ♀ Sit
homo ille vt ſunt ciuitates quas ſubuertit Dominus,
et non pœnituit eum: audiat clamorem mane, et vlu-
17 latum in tempore meridiáno. ♀ qui non me interfecit
a vulua, vt fieret mihi mater mea ſepulchrum, et vul
18 ua eius conceptus æternus. ♀Quare de vulua egreſſus
ſum, vt viderem laborem et dolorem, et conſume-
rentur in confuſione dies mei?

CAPVT XXI.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam a Dño
A quando miſit ad eum rex Sedécias Phaſſur
filium Melchię, et Sophóniam, filium Maa
2 ſię, ſacerdótem, dicens: Interroga pro nobis Dominū,
quia Nabuchodónoſor rex Babylónis præliatur ad
uerſum nos: ſi forte faciat Dominus nobiſcum ſecun-
3 dum omnia mirabilia ſua, et recedat a nobis. ♀ Et di-
4 xit Ieremías ad eos: Sic dicetis Sedeciæ: ♀Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Ecce ego cōuertam vaſa belli
quæ in manibus veſtris ſunt, et quibus vos pugnatis
aduerſum regem Babylónis & Chaldæos qui obſidēt
vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio
5 ciuitatis huius. ♀ Et debellabo ego vos in manu ex-
B tenta, & in brachio forti, & in furore, & in indigna-
6 tione, & in ira grādi. ♀Et percutiā habitatores ciuita-
tis huius: homines et beſtię peſtilentia magna moriē-

tur:

7 tur. ¶ Et poſt hæc, ait Dominus, dabo Sedeciam re-
gem Iuda, & ſeruos eius, & populũ eius, & qui dere-
licti ſunt in ciuitate hac a peſte, & gladio, & fame, in
manu Nabuchodónoſor regis Babylónis, & in ma-
nu inimicorum eorum, & in manu quærentium ani-
mam eorum: & percútiet eos in ore gladij, & non fle-
8 ctetur, neque parcet, nec miſerebitur. ¶ Et ad popu-
C lum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do co-
9 ram vobis viam vitæ, & viam mortis. ¶|Qui habitá-
|Infr. 38. a. 2. uerit in vrbe hac, morietur gladio, & fame, & peſte:
qui autẽ egreſſus fuerit, & transfúgerit ad Chaldæos,
qui obſident vos, viuet, & erit ei anima ſua quaſi ſpo
10 lium. ¶Poſui enim faciem meam ſuper ciuitatem hãc
in malum, & non in bonum, ait Dominus: in manu
11 regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni. ¶ Et do-
|Infr. 22. a. 3. 12 mui regis Iuda: Audite verbum Domini ¶ Domus
D Dauid, hæc dicit Dominus, |Iudicate mane iudicium
& eruite vi oppreſſum de manu calumniantis: ne for
te egrediatur, vt ignis indignatio mea, & ſuccenda-
tur, & non ſit qui extinguat propter malitiam ſtudio-
13 rum veſtrorum. ¶ Ecce ego ad te habitatrícem vallis
ſólidæ, atque campeſtris, ait Dominus: qui dicitis:
Quis percutiet nos? & quis ingredietur domos no-
14 ſtras? ¶ & viſitabo ſuper vos iuxta fructũ ſtudiorum
veſtrorum, dicit Dominus: & ſuccendam ignem in
ſaltu eius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

CAPVT XXII.

1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in domum re
A gis Iuda, & loquéris ibi verbum hoc, ¶ &
2 dices: Audi verbum Domini rex Iuda, qui
ſedes ſuper ſolium Dauid: tu & ſerui tui, & populus
3 tuus, qui ingredímini per portas iſtas. ¶Hæc dicit Do
|Sup. 21. d. 12. minus: |Facite iudicium, & iuſtitiam: & liberate vi
oppreſſum de manu calumniatoris: & aduenam, &
pupillum, & viduam nolite contriſtare, neque oppri-
matis inique, & ſanguinem innocentem ne effunda-
4 tis in loco iſto. ¶Si enim facientes feceritis verbum i-
ſtud: ingredientur per portas domus huius reges ſe-
dentes de genere Dauid ſuper thronum eius, & aſcẽ-
dentes currus, & equos, ipſi & ſerui, & populus eorũ.
5 ¶Quod ſi non audieritis verba hæc: in memetipſo iu-
B raui, dicit Dominus: quia in ſolitudinem erit domus
6 hæc. ¶ Quia hæc dicit Dominus ſuper domum regis
Iuda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non poſuero te
7 ſolitudinem, vrbes inhabitabiles. ¶Et ſanctificabo ſu-
per te interficientem virum, & arma eius: & ſuccidẽt
8 electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem. ¶ Et
pertranſibunt gentes multæ per ciuitatem hanc: & di
cet vnuſquiſque proximo ſuo: |Quare fecit Dominus
|Deut. 29. d. 24. 3. Reg. 9. b. 8. 9 ſic ciuitati huic grandi? ¶ Et reſpondebunt: Eo quod
C dereliquerint pactum Domini Dei ſui, & adora-
10 uerint deos alienos, & ſeruíerint eis. ¶ Nolite flere
mortuum, neque lugeatis ſuper eum fletu: plángite
eum, qui egreditur, quia non reuertetur vltra, nec vi-
11 debit terram natiuitatis ſuæ. ¶Quia hæc dicit Domi-
nus ad Sellũ filiũ Ióſiæ, regẽ Iuda, q̃ regnauit pro Io-
ſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto. Non reuer-
12 tetur huc amplius, ¶ ſed in loco ad quem tranſtuli
eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit am-
13 plius. ¶Væ qui ædificat domum ſuam in iniuſtitia, &
D cœnacula ſua non in iudicio, amicum ſuum oppri-
14 met fruſtra, & mercedem eius non reddet ei. ¶ Qui
dicit, Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula
ſpacioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia ce
15 drina, pingitque ſinopide. ¶ Nunquid regnabis, quo-
niam confers te cedro? pater tuus nunquid non co-
medit, & bibit, & fecit iudicium, & iuſtitiam tunc
16 cum bene erat ei? ¶ Iudicauit cauſam pauperis, & e-
geni in bonum ſuum, nunquid non ideo, quia cógno
17 ui me, dicit Dominus? ¶ Tui vero oculi, & cor ad a-
uaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum,
18 & ad calumniam, & ad curſum mali operis. ¶ Propte
rea hæc dicit Dominus ad Ioakim, filium Ioſiæ, regẽ
E Iuda: Non plangent eum: Væ frater, & væ ſoror: non
19 concrepabunt ei, Væ domine, & væ inclyte. ¶ Sepul-
tura aſini ſepelietur, putrefactus, & proiectus extra
20 portas Ieruſalem. ¶Aſcende Libanum, & clama: & in
Baſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes, quia
21 contriti ſunt omnes amatóres tui. ¶ Locutus ſum ad
te in abundantia tua, & dixiſti: Non audiam: hæc eſt
via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem
22 meam: ¶Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & ama-
tores tui in captiuitatem ibunt: & tunc confundéris,
F & erubeſces ab oĩ malitia tua. ¶Quę ſedes in Líbano
23 et nidificas in cedris, quomodo congemuiſti cum ve-
24 niſſent tibi dolores, quaſi dolores parturientis? ¶Viuo
9 ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Iechonias filius Ioa
kim regis Iuda annulus in manu dextera mea, inde
25 euellam eum. ¶Et dabo te in manu quærentium ani-
mam tuam, et in manu quorum tu formídas faciem,
et in manu Nabuchodónoſor regis Babylónis, et in
26 manu Chaldæorum. ¶Et mittam te, et matrem tuam,
G quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non e-
27 ſtis, ibique moriémini: ¶et in terram, ad quam ipſi le-
uant animam ſuam, vt reuertantur illuc, non reuer-
28 tentur. ¶ Nunquid vas fictile, atque contritum vir
iſte Iechonias? nunquid vas abſque omni volupta-
te? quare abiecti ſunt ipſe, & ſemen eius, & proiecti
29 in terram, quam ignorauerunt? ¶ Terra, terra, terra,
30 audi ſermonem Domini. ¶Hæc dicit Dominus: Scri-
be virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis nõ
proſperabitur, nec enim erit de ſemine eius, vir qui
ſedeat ſuper ſolium Dauid, et poteſtatem habeat vl-
tra in Iuda.

CAPVT XXIII.

1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt, & dilace- |Ezec. 13 a. 3. 34 a. 2.
A rant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus.
2 ¶ Ideo hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad
paſtores qui paſcunt populum meum: Vos diſperſi-
ſtis gregem meum, et eieciſtis eos, et nõ viſitaſtis eos:
ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum ve-
3 ſtrorum, ait Dominus: ¶Et ego congregabo reliquias
gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos il-
luc: et conuertam eos ad rura ſua, et creſcent, et mul-
4 tiplicabuntur. ¶Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores, et pa- |Iſa. 4. a. 2.
ſcent eos: non formidabunt vltra, et non pauebũt: et 40. c. 11. 45. b. 8.
5 nullus quæretur ex numero, dicit Dominus. ¶| Ecce
dies veniunt, dicit Dominus: et ſuſcitabo Dauid ger- |Inf. 33. c. 14.
men iuſtum: et regnabit rex, et ſapiẽs erit, et faciet iu-
6 dicium, et iuſtitiam in terra. ¶|In diebus illis ſaluabi- Ezec. 34. c. 1. f. 24.
tur Iuda, et Iſrael habitabit confidenter: et hoc eſt no- Dan. 9. E. 24.
men quod vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter. Ioan. 1. g. 45.
7 ¶ | Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et
B non dicent vltra: Viuit Dominus, qui eduxit filios Iſ- |Sup. 16. c. 14.
8 rael de terra Ægypti. ¶ Sed, |Viuit Dñs, qui eduxit, & |Deut. 13.
adduxit ſemẽ domus Iſrael de terra Aquilónis, & de

cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habita-
9 bunt in terra ſua. ¶ Ad prophetas: Contritum eſt cor
meum in medio mei, cõtremuerũt omnia oſſa mea: fa
ctus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus a
vino, a facie Domini, & a facie verborum ſanctorũ
10 eius. ¶ Quia adulteris repleta eſt terra, quia a facie
maledictionis luxit terra, arefacta ſunt arua deſerti:
factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum
11 diſſimilis. ¶ Propheta nanq; & ſacerdos polluti ſunt:
C & in domo mea inueni malum eorum, ait Dominus.
12 ¶ Idcirco via eorum erit quaſi lubricum in tenebris;
impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim ſu
13 per eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dñs. ¶ Et
in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophetabant
14 in Baal, & decipiebant populum meum Iſrael. ¶ Et in
prophetis Ieruſalem vidi ſimilitudinem adulteran-
tium, & iter mendacij: & cõfortauerunt manus peſ-
ſimorum, vt non conuerteretur vnuſquiſque a mali-
tia ſua: facti ſunt mihi omnes vt Sodoma, & habita-
15 tores eius quaſi Gomorrha. ¶ Propterea hæc dicit Do
Sup. 9. d. 15. minus exercituũ ad prophetas: | Ecce ego cibabo eos
abſynthio, & potabo eos felle: a prophetis enim Ieru
16 ſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. ¶ Hęc
Infr. 27. b. 29. b. 8. dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba pro
phetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos:
viſionem cordis ſui loquuntur, non de ore Domini.
17 ¶ Dicunt his qui blaſphemant me: Locutus eſt Do-
Sup. 5. c. 12. 14. b. 13. D minus. | Pax erit vobis: & omni qui ambulat in pra-
uitate cordis ſui, dixerunt: Non veniet ſuper vos ma
18 lum. ¶ Quis enim affuit in conſilio Domini, & vidit
& audiuit ſermonem eius? quis cõſiderauit verbum
Inf. 30. c. 24. 19 illius, & audiuit? ¶ | Ecce turbo Dominicæ indigna-
tionis egredietur, & tempeſtas erumpens: ſuper ca-
20 put impiorum veniet. ¶ Non reuertetur furor Domi
ni, vſque dum faciat, & vſque dum compleat cogita-
tionem cordis ſui. in nouiſſimis diebus intelligetis
Sup. 14. c. 14. Inf. 27. c. 15. & 29. b. 9. 21 conſilium eius. ¶ | Non mittebam prophetas, & ipſi
E currebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophetabãt.
22 ¶ Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota feciſſent verba
mea populo meo: auertiſſem vtique eos a via ſua ma
23 la, & a cogitationibus ſuis peſſimis. ¶ Putaſne Deus
e vicino ego ſum, dicit Dominus? & non Deus de lõ
24 ge? ¶ Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non vi
debo eum, dicit Dominus? nunquid non cœlum &
25 terram ego impleo, dicit Dominus? ¶ Audiui quę di
xerũt prophetæ, prophetãtes in nomine meo menda-
26 cium, atq; dicentes: Sõniaui, ſomniaui. ¶ Vſquequo
iſtud eſt in corde prophetarum vaticinantium men-
dacium & prophetantium ſeductiones cordis ſui?
27 ¶ Qui volunt facere vt obliuiſcatur populus meus no
minis mei propter ſomnia eorum, quæ narrat vnuſ-
F quiſque ad proximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres
28 eorũ nominis mei propter Baal. ¶ Propheta qui habet
ſomnium, narret ſomnium: & qui habet ſermonem
meum, loquatur ſermonẽ meum vere. quid paleis ad
29 triticum, dicit Dominus? ¶ Nunquid non verba mea
ſunt quaſi ignis, dicit Dñs, & quaſi malleus contẽrẽs
30 petram? ¶ Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dñs:
qui furantur verba mea vnuſquiſq; a proximo ſuo.
31 ¶ Ecce ego ad prophetas, ait Dñs: qui aſſumunt lin-
32 guas ſuas, & aiunt: Dicit Dominus. ¶ Ecce ego ad pro
phetas ſomniantes mendacium, ait Dominus: qui
narrauerunt ea, & ſeduxerũt populum meum in mẽ-
dacio ſuo, & in miraculis ſuis: cum ego nõ miſiſſem
eos, nec mandaſſem eis, qui nihil profuerunt populo
33 huic, dicit Dñs. ¶ Si igitur interrogauerit te populus
iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicẽs: Quod eſt onus
Dñi? Dices ad eos: Vos eſtis onus proijciam quippe
34 vos, dicit Dominus. ¶ Et propheta, & ſacerdos, & po
G pulus qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum
35 illum, & ſuper domum eius. ¶ Hæc dicetis vnuſquiſ-
que ad proximum & ad fratrem ſuum: Quid reſpon-
36 dit Dominus? Et quid locutus eſt Dñs? ¶ Et onus Do
mini vltra non memorabitur: quia onus erit vnicui-
que ſermo ſuus: & peruertiſtis verba Dei viuentis,
37 Domini exercituum Dei noſtri. ¶ Hæc dices ad pro-
phetam: Quid reſpondit tibi Dominus? & quid lo-
38 cutus eſt Dominus? ¶ Si autem onus Domini dixe-
ritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis
ſermonem iſtum, onus Domini: & miſi ad vos, di-
39 cens: Nolite dicere, onus Domini: ¶ propterea ecce
ego tollam vos portans, & derelinquã vos, & ciuita-
tem quã dedi vobis, & patribus veſtris a facie mea.
40 ¶ | Et dabo vos in opprobrium ſempiternũ, et in igno Sup. 20. c. 11.
miniam æternam, quæ nunquã obliuione delebitur.

CAPVT XXIIII.

1
A OStendit mihi Dominus: & ecce duo calathi
pleni ficis, poſiti ante templum Domini,
poſtquam tranſtulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis Iechoniam filium Ioakim, regem Iuda, &
principes eius, & fabrum, & incluſorem de Ieruſalẽ,
2 & adduxit eos in Babylonem. ¶ Calathus vnus ficus
bonas habebat nimis, vt ſolent ficus eſſe primi tem-
poris: & calathus vnus, ficus habebat malas nimis,
3 quæ comedi non poterant, eo quod eſſent malæ. ¶ Et
B dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et di
xi: Ficus: ficus bonas, bonas valde: & malas, malas
valde: quæ comedi non poſſunt, eo quod ſint malę.
4 ¶ Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens: ¶ Hęc
5 Dominus Deus Iſrael: ſicut ficus hæ bonæ: ſic cogno
ſcam tranſmigrationem Iuda, quã emiſi de loco iſto
6 in terram Chaldæorum, in bonum. ¶ Et ponam ocu-
C los meos ſuper eos ad placandum, & reducam eos in
terram hanc: & ædificabo eos, & non deſtruam: &
7 plantabo eos, & non euellam. ¶ Et dabo eis cor, vt
ſciant me, quia ego ſum Dominus: | & erunt mihi in Ioſ. 21. f. 33.
populum, & ego ero eis in Deum: quia reuertentur
8 ad me in toto corde ſuo. ¶ | Et ſicut ficus peſſimę, quæ Infr. 29. d. 17.
comedi non poſſunt, eo quod ſint malæ: hæc dicit Do
minus, Sic dabo Sedeciam regem Iuda: & principes
eius, & reliquos de Ieruſalem, qui remanſerunt in
9 vrbe hac, & qui habitant in terra Aegypti. ¶ Et dabo
eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis
terræ: in opprobrium, & in parabolam, & in prouer-
bium, & in maledictionem in vniuerſis locis ad quæ
10 eieci eos. ¶ | Et mittam in eis gladium, & famem, & Infr. 29. d. 7.
peſtem: donec conſumantur de terra, quam dedi eis,
& patribus eorum.

CAPVT XXV.

1
A VErbum quod factum eſt ad Ieremiam de om
ni populo Iudæ in anno quarto Ioakim, fi-
lij Ioſiæ, regis Iuda, (ipſe eſt annus primus
2 Nabuchodonoſor regis Babylonis.) ¶ Quod locutus
eſt Ieremias propheta ad omnem populum Iuda, &
3 ad vniuerſos habitatores Ieruſalem, dicens: ¶ A ter-

1 tiodecimo anno Ioſiæ, filij Amon, regis Iuda, vſque
ad diem hanc: iſte tertius & vigeſimus annus, factū
eſt verbum Domini ad me, & locutus ſum ad vos de
4 nocte conſurgens & loquens, & non audiſtis. ¶ Et mi
ſit Dominus ad vos omnes ſeruos ſuos prophetas, cō
ſurgens diluculo, mittenſque: & non audiſtis, neque
5 inclinaſtis aures veſtras vt audiretis, ¶ cū diceret: Re
uertimini vnuſquiſque a via ſua mala, & a peſſimis
cogitationibus veſtris: & habitabitis in terra quam
dedit Dominus vobis, & patribus veſtris, a ſeculo
6 & vſq; in ſeculum. ¶ Et nolite ire poſt deos alienos,
B vt ſeruiatis eis, adoretiſq; eos: neque me ad iracun-
diam prouocetis in operibus manuum veſtrarum, &
7 non affligā vos. ¶ Et non audiſtis me, dicit Dominus,
vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus ma-
8 nuum veſtrarum in malum veſtrum. ¶ Propterea hęc
dicit Dominus exercituū: Pro eo quod non audiſtis
9 verba mea, ¶ ecce ego mittam, & aſſumā vniuerſas co
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodo-
noſor regem Babylonis ſeruū meū: & adducā eos ſu-
per terrā iſtā, & ſuper habitatores eius, & ſuper oēs na
tiones quæ in circuitu illius ſunt: & interficiam eos,
& ponam eos in ſtuporem & in ſibilum, & in ſolitudi
10 nes ſempiternas. ¶ Perdamq; ex eis vocem gaudij &
vocē lætitiæ, vocē ſponſi & vocem ſpōſæ, vocem mo
11 læ, & lumen lucernæ. ¶ Et erit vniuerſa terra hæc in
C ſolitudinem, & in ſtuporem: & ſeruient omnes gen-
12 tes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis. ¶ Cumq;
impleti fuerint ſeptuaginta anni, viſitabo ſuper regē
Babylonis, & ſuper gentem illam, dicit Dominus,
iniquitatem eorum, & ſuper terram Chaldæorum: et
13 ponam illam in ſolitudines ſempiternas. ¶ Et adducā
ſuper terrā illam omnia verba mea quæ locutus ſum
contra eā, omne quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæ-
cunque prophetauit Ieremias aduerſum oēs gentes.
14 ¶ Quia ſeruierunt eis cum eſſent gentes multæ & re-
ges magni: & reddam eis ſecundum opera eorum, &
15 ſecundum facta manuum ſuarum. ¶ Quia ſic dicit Do
minus exercituum Deus Iſrael: Sume calicem vini
D furoris huius de manu mea: & propinabis de illo cū-
16 ctis gentibus, ad quas ego mittam te. ¶ Et bibent, &
turbabuntur, & inſanient a facie gladij quē ego mit-
17 tam inter eos. ¶ Et accepi calicem de manu Domini,
& propinaui cunctis gentibus, ad quas miſit me Do
18 minus: ¶ Ieruſalē & ciuitatibus Iuda, & regibus eius,
& principibus eius: vt darem eos in ſolitudinē, & in
ſtuporem, & in ſibilum, & in maledictionem: ſicut eſt
19 dies iſta. ¶ Pharaoni regi Aegypti, & ſeruis eius, &
20 principibus eius, & omni populo eius, ¶ & vniuerſis
generaliter: cunctis regibus terræ Auſitidis, & cūctis
regibus terræ Philiſthijm, & Aſcalonis, & Gazæ, &
21 Accaron, ¶ & reliquijs Azoti & Idumeæ, & Moab, &
22 filijs Ammon: ¶ Et cunctis regibus Tyri, & vniuerſis
E regibus Sidonis: & regibus terræ inſularum qui ſunt
23 trans mare. ¶ Et Dedan, & Thema, & Buz, & vniuer-
24 ſis qui attonſi ſunt in comam. ¶ Et cunctis regibus A-
rabiæ, & cunctis regibus Occidentis, qui habitant in
25 deſerto. ¶ Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regi-
26 bus Elam, & cunctis regibus Medorum: ¶ cūctis quo-
que regibus Aquilonis de prope & de longe, vnicui-
que contra fratrē ſuum: & omnibus regnis terræ, quę
ſuper faciem eius ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos.
27 ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dñs exercituum, Deus Iſ-
rael: Bibite, & inebriamini & vomite: & cadite, neq;
ſurgatis, a facie gladij quem ego mittam inter vos.
28 ¶ Cumq; noluerint accipere calicem de manu tua vt
bibant, dices ad eos: Hæc dicit Dñs exercituum: Bi-
29 bentes bibetis: ¶ quia ecce, in ciuitate in qua inuoca
tum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, & vos
quaſi innocentes & immunes eritis? non eritis immu
nes: gladium enim ego voco ſuper omnes habitato-
30 res terræ, dicit Dominus exercituum. ¶ Et tu prophe-
tabis ad eos omnia verba hæc, et dices ad illos: Do-
minus de excelſo rugiet, et de habitaculo ſancto ſuo
dabit vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper decorē ſuū:
celeuma quaſi calcantium concinetur aduerſus oēs
31 habitatores terræ. ¶ Peruenit ſonitus vſque ad extre-
ma terræ: Quia iudicium Domino cum gentibus: iu-
dicatur ipſe cum omni carne, impios tradidi gladio,
32 dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus exercituum:
Ecce afflictio egredietur de gēte in gentem: et turbo
33 magnus egredietur a ſummitatibus terræ. ¶ Et erunt
G interfecti Domini in die illa a ſummo terræ vſque ad
ſummum eius: non plangentur et non colligentur, ne
que ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terræ
34 iacebunt. ¶ Vlulate paſtores et clamate: et aſpergite
vos cinere optimates gregis: quia completi ſunt dies
veſtri, vt interficiamini: et diſſipationes veſtræ, et ca-
35 detis quaſi vaſa precioſa. ¶ Et peribit fuga a paſtori-
36 bus, et ſaluatio ab optimatibus gregis. ¶ Vox clamo
ris paſtorum, et vlulatus optimatum gregis: quia va-
37 ſtauit Dominus paſcua eorum. ¶ Et conticuerunt ar-
38 ua pacis a facie iræ furoris Domini. ¶ Dereliquit qua
ſi leo vmbraculum ſuum, quia facta eſt terra eorum
in deſolationem a facie iræ columbæ, et a facie iræ
furoris Domini.

CAPVT XXVI.

1 IN principio regni Ioakim, filij Ioſiæ, regis Iuda,
A factum eſt verbū iſtud a Domino, dicens: ¶ Hæc
2 dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, &
loqueris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt
vt adorent in domo Domini, vniuerſos ſermones,
quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: noli ſub-
3 trahere verbum: ¶ ſi forte audiant, & conuertantur
vnuſquiſque a via ſua mala: & pœniteat me mali,
quod cogito facere eis propter malitiam ſtudiorum
4 eorum: ¶ Et dices ad eos: Hęc dicit Dominus: Si non
audieritis me vt ambuletis in lege mea quam dedi
5 vobis, ¶ vt audiatis ſermones ſeruorum meorum pro
phetarum, quos ego miſi ad vos de nocte conſurgens
6 & dirigens, & non audiſtis: ¶ Dabo domum iſtam
ſicut Silo, & vrbem hanc dabo in maledictionem cū
7 ctis gentibus terræ. ¶ Et audierunt ſacerdotes & pro-
B phetæ, & omnis populus Ieremiam loquentem ver-
8 ba hæc in domo domini. ¶ Cumque compleſſet Iere-
mias loquens omnia quæ præceperat ei Dominus,
vt loqueretur ad vniuerſum populum: apprehende-
runt eum ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus,
9 dicens: Morte moriatur. ¶ Quare prophetauit in no-
mine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus hæc: &
vrbs iſta deſolabitur, eo quod non ſit habitator? Et
congregatus eſt omnis populus aduerſus Ieremiam
10 in domo Domini. ¶ Et audierunt principes Iuda ver
C ba hæc, & aſcenderunt de domo regis in domum Do
mini, & ſederunt in introitu portæ domus Domini
11 nouæ. ¶ Et locuti ſunt ſacerdotes & prophetæ ad
principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudi-

cium

cium mortis eſt viro huic: quia prophetáuit aduer-
12 ſus ciuitatem iſtam, ſicut audiſtis auribus veſtris.¶Et
ait Ieremias ad omnes principes, & ad vniuerſum po
pulum, dicens: Dominus miſit me, vt prophetárem
ad domum iſtam, & ad ciuitatem hanc omnia verba
Sup.25. c.13. 13 quæ audiſtis.¶Nunc ergo bonas fácite vias veſtras,
2. Par.35 D & ſtudia veſtra, & audite vocem Domini Dei veſtri:
d.22. & pœnitebit Dominum mali, quod locutus eſt ad-
1. Eſd.1. a.1. & 6. 14 uerſum vos. ¶ Ego autē ecce iu manibus veſtris ſum:
a.3. facite mihi, quod bonum, & rectum eſt in oculis ve-
3.Eſd. 1. g.57 & 15 ſtris.¶ Verúntamen ſcitote, & cognoſcite, quod ſi oc-
2. 2. 1. cideritis me, ſanguinem innocentem tradetis contra
& 6. c. vosmetipſos, & contra ciuitatem iſtam, & habitato-
14. Supra 7. res eius: in veritate enim miſit me Dominus ad vos,
a.3. 16 vt lóquerer in autibus veſtris omnia verba hæc. ¶ Et
dixerunt principes, & omnis populus ad ſacerdotes,
E & ad prophetas: Non eſt viro huic iudicium mortis:
quia in nomine Domini Dei noſtri, locutus eſt ad
17 nos.¶Surrexérunt ergo viri de ſeniòribus terræ: & di
Micch 3 18 xerſit ad omnem cętum populi loquentes:¶Michęas
d.13. de Moraſthi fuit propheta in diébus Ezechiæ regis
Iuda: & ait ad omnem populum Iudæ, dicens: Hæc
dicit Dominus exercituum: Sion quaſi ager arabi-
tur: & Ieruſalem in aceruum lapidum erit, & mons
19 domus in excelſa ſyluarum.¶Nunquid morte cōdem
F nauit eum Ezechias Rex Iuda, & omnis Iuda? nun-
quid non timuerunt Dominum, & deprecati ſunt fa-
ciem Domini: & pœnituit Dominum mali, quod lo-
cutus fuerat aduerſum eos? Itaque nos facimus ma-
20 lum grande contra animas noſtras.¶Fuit quoque vir
prophétans in nomine Domini Vrias, filius Semei,
de Cariathíarim: & prophetauit aduerſus ciuitatem
iſtam, & aduerſus terram hanc, iuxta omnia verba Ie
21 remiæ. ¶ Et audiuit rex Ioákim, & omnes potentes,
& principes eius verba hæc: & quæſiuit rex interfice-
re eum. Et audiuit Vrías, & timuit, fugitque, & ingreſ
22 ſus eſt Aegyptum. ¶ Et miſit rex Ioakim viros in Ae-
G gyptum, Elnathan filium Achobor, & viros cum eo
23 in Aegyptum.¶Et eduxerunt Vriam de Aegypto, &
adduxerunt eum ad regem Ioakim, & percuſſit eum
gladio, & proiécit cadáuer ejus in ſepulchris vulgi i-
24 gnobilis. ¶ Igitur manus Ahicam, filij Saphan, fuit
cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, &
interficerent eum.

CAPVT XXVII.

1 IN principio regni Ioakim, filij Ioſiæ, regis Iuda,
A factum eſt verbum iſtud ad Ieremiam a Domi-
2 no, dicens:¶Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi
3 vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo.¶Et mit
tes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad re-
gem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regē
Sidonis. in manu nunciorum, qui venerunt Ieruſalē
4 ad Sedeciam regem Iuda.¶Et præcipies eis, vt ad do
minos ſuos loquantur: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros,
5 ¶ Ego feci terram, & homines, & iumenta, quæ ſunt
ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in
brachio meo extento: & dedi eam ei qui placuit in o-
6 culis meis.¶ Et nunc itaque ego dedi omnes terras i-
ſtas in manu Nabuchodonoſor, regis Babylonis, ſer-
ui mei: inſuper & beſtias agri dedi ei vt ſeruiant illi.
7 ¶Et ſeruient ei omnes gentes, & filio eius, & filio filij
eius: donec veniat tēpus terrę eius, & ipſius, & ſeruiēt
8 ei gentes multæ, & reges magni.¶Gens autem, & re-
gnum quod non ſeruierit Nabuchodonoſor regi Ba-
B bylonis; & quicunque non curuauerit collum ſuum
ſub iugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in
peſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Dominus: do-
9 nec conſumam eos in manu eius.¶Vos ergo nolite au Sup.13. d.16
dire prophetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & Inf.29.b.
augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non ſeruietis 8.
10 regi Babylonis. ¶ Quia mendacium prophetant vo-
bis, vt longe vos faciant de terra veſtra, & eijciāt vos
11 & pereatis.¶ Porro gens quæ ſubiecerit ceruićem ſuā
ſub iugo regis Babylonis, & ſeruierit ei, dimittam eā
in terra ſua, dicit Dominus: & colet eam, & habita-
12 bit in ea. ¶ Et ad Sedeciam, regem Iuda, locutus ſum
C ſecundum omnia verba hæc, dicens. Subijcite colla
veſtra ſub iugo regis Babylonis, & ſeruite ei, & popu
13 lo eius, & uiuetis. ¶ Quare moriemini tu, & populus
tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Domi-
nus ad gentem quæ ſeruire noluerit regi Babylonis?
14 ¶Nolite audire verba prophetarum dicētium vobis:
Non ſeruietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi
15 loquuntur vobis:¶ Quia non miſi eos, ait Dominus: Sup.14. c.14.23.
& ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eij e.11. 29 b.9.
ciant vos, & pereatis, tam vos, quam prophetæ, qui
16 vaticinantur vobis. ¶ Et ad ſacerdotes, & ad populū
iſtum locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus: Noli-
te audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophe
tant vobis, dicentes: Ecce vaſa Domini reuertentur
de Babylone nunc cito, mendacium enim prophetāt
17 vobis.¶nolite ergo audire eos, ſed ſeruite regi Baby-
D lonis, vt viuatis. quare datur hæc ciuitas in ſolitudi-
18 nem?¶Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in
eos, occurrunt Domino exercituum, vt non veniant
vaſa, quæ derelicta fuerunt in domo Domini, & In
domo regis Iuda, & in Ieruſalem, in Babylonem. 4 Reg
19 ¶Quia hæc dicit Dominus exercituum ad columnas 25. c.13.
& ad mare, & ad baſes, & ad réliqua vaſorum, quæ
20 remanſerunt in ciuitate hac: ¶ quæ non tulit Nabu-
chodonoſor rex Babylonis, cum transferret Iecho- 4 Reg.
niam filium Ioakim regem Iuda de Ieruſalem in Ba- 24. c.16.
bylonem, & omnes optimátes Iuda, & Ieruſalem.
21 ¶ Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael
ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in
22 domo regis Iuda, & Ieruſalem.¶In Babylonem tranſ 4 Reg.
ferrentur, & ibi erunt, vſque ad diem viſitationis 25. c.13.
ſuę, dicit Dominus: & afferri faciam ea, & reſtitui
in loco iſto.

CAPVT XXVIII.

1 ET factum eſt in anno illo in principio regni Se
A decię regis Iuda, in anno quarto, in menſe
quinto, dixit ad me Hananias filius Azur Pro-
pheta de Gábaon, in domo Domini coram ſacerdo-
2 tibus, & omni populo, dicens: ¶ Hęc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael: Contriui iugum regis Baby
3 lónis.¶adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam
ad locum iſtum omnia vaſa domus Domini, quę tu-
lit Nabuchodónoſor rex Babylónis de loco iſto, &
4 tranſtulit ea in Babylonem. ¶ Et Iechoniam filium
Ioákim regem Iuda, & omnem trāſmigrationem Iu-
dę, qui ingreſſi ſunt in Babylonem, ego conuertam
ad locum iſtum, ait Dominus: conteram enim iugum
5 regis Babylonis. ¶ Et dixit Ieremias prophéta, ad
Hananiam prophetam in oculis ſacerdotum, & in

oculis

8 oculis omnis populi, qui ſtabat in domo Domini:
6 ¶& ait Ieremias propheta: Amē, ſic faciat Dominus:
ſuſcitet Dominus verba tua, quæ propheraſti, vt re-
ferantur vaſa in domum Domini, & omnis tranſmi-
7 gratio de Babylone ad locum iſtum. ¶Verũtamen a:
di verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, &
8 in auribus vniuerſi populi. ¶Prophetæ qui fuerunt an
te me, & ante te ab initio, & prophetauerunt ſuper
terras multas, & ſuper regna magna, de prælio, & de
9 afflictione, & de fame. ¶Propheta qui vaticinatus eſt
C pacem, cum venerit verbum eius, ſcietur propheta,
10 quem miſit Dominus in veritate. ¶Et tulit Hananias
propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, & con
11 fregit eam. ¶Et ait Hananias in conſpectu omnis po-
puli, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam iu-
gum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos an
12 nos dierum de collo omnium gentium. ¶Et abijt Iere
mias propheta in viam ſuam. Et factum eſt verbum
Domini ad Ieremiam poſtquam confregit Hananias
propheta catenam de collo Ieremiæ prophetæ, dicēs:
13 ¶Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus, Caté-
D nas ligneas cōtriuiſti, & facies pro eis catenas ferreas.
14 ¶Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael,
Iugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum gen-
tium iſtarum, vt ſeruiant Nabuchodonoſor regi Ba-
bylonis, & ſeruient ei: inſuper & beſtias terræ dedi
15 ei. ¶Et dixit Ieremias propheta ad Hananiam prophe
tam: Audi Hanania: non miſit te Dominus, & tu con-
16 fidere feciſti populum iſtum in mendacio. ¶Idcirco
hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te a facie terræ:
hoc anno morieris: aduerſum enim Dominum locu-
17 tus eſt. ¶Et mortuus eſt Hananias propheta in anno
illo, menſe ſeptimo.

CAPVT XXIX.

1 ET hæc ſunt verba libri, quæ miſit Ieremias pro
A pheta de Ieruſalem ad reliquias ſeniorũ tranſ
migrationis, & ad ſacerdotes, & ad prophetas
& ad omnem populum, quem traduxerat Nabucho-
2 donoſor de Ieruſalem in Babylonem: ¶poſtquam e-
greſſus eſt Iechonias rex, & domina, & eunuchi, &
principes Iuda, & Ieruſalem, & faber, & incluſor de
3 Ieruſalem: ¶in manu Elaſa, filij Saphan, & Gamariæ
filij Helciæ, quos miſit Sedécias rex Iuda ad Nabu-
chodonoſor regem Babylonis in Babylonem, dicēs:
4 ¶Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael omni
B tranſmigrationi: quam tranſtuli de Ieruſalem in Ba-
5 bylonem, ¶Ædificate domos, & habitate, & plantate
6 hortos, & comedite fructum eorum. ¶Accipite vxo-
res, & generate filios, & filias: & date filijs veſtris v-
xores: & filias veſtras date viris, & pariant filios, & fi
lias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pauci nume-
7 ro. ¶Et quærite pacem ciuitatis ad quam tranſmigra-
re vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia in pa-
8 ce illius erit pax vobis. ¶Hæc enim dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael: Non vos ſeducant prophetę
veſtri, qui ſunt in medio veſtrum, & diuini veſtri: & (Sup. 14. d. 13. 23. d. 16. 27. b. 9.)
ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis.
9 ¶Quia falſo ipſi prophetant vobis in nomine meo: &
10 non miſi eos, dicit Dominus. ¶Quia hæc dicit Domi
C nus: Cum cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta (Sup. 25. c. 12 & 26. c. 11. 2. Par. 36. d. 21.)
anni, viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbũ meũ
11 bonum, vt reducam vos ad locum iſtum. ¶Ego enim
ſcio cogitationes, quas ego cogito ſuper vos, ait Do-
minus, cogitationes pacis, & non afflictionis, vt dem
12 vobis finem, & patientiam. ¶Et inuocabitis me, & i- (1. Eſd. 1. a. 1. Dan. 9. a. 2.)
13 bitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos. ¶Quæretis
me, & inuenietis: cum quæſieritis me in toto corde
14 veſtro. ¶Et inueniar a vobis, ait Dominus: & reducā (1. Eſd. 1. b. 47.)
captiuitatem veſtram: & congregabo vos de vniuer-
ſis gentibus, & de cunctis locis ad q̃ expuli vos, dicit
Dominus: & reuerti vos faciam de loco ad quem
15 tranſmigrare vos feci. ¶Quia dixiſtis: Suſcitauit no-
16 bis Dominus prophetas in Babylone. ¶Quia hæc di-
D cit Dominus ad regem qui ſedet ſuper ſoliũ Dauid,
& ad oēm populũ habitatorē vrbis huius, ad fratres
veſtros qui non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigra-
17 tionem. ¶Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce mit- (Sup. 24. d. 10. Supr. 24. c. 8.)
tam in eos gladium, & famem & peſtem: & ponam
eos, quaſi ficus malas, quæ comedi non poſſunt,
18 eo quod peſſimæ ſint. ¶Et perſequar eos in gladio, &
in fame, & in peſtilentia: & dabo eos in vexationem
vniuerſis regnis terræ, in maledictionem, & in ſtu-
porem, & in ſibilum, & in opprobrium cunctis Gen-
19 tibus ad quas ego eieci eos. ¶Eo quod non audierint
verba mea, dicit Dominus, quæ miſi ad eos per
ſeruos meos prophetas de nocte conſurgens, & mit-
20 tens: & non audiſtis, dicit Dominus. ¶Vos ergo audi
E te verbum Domini omnis tranſmigratio, quam emi
21 ſi de Ieruſalem in Babylonem. ¶Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael ad Achab filium Cóliæ, & ad
Sedéciam filium Maaſię, qui prophétant vobis in
nomine meo mēdáciter: Ecce ego tradā eos in man⁹
Nabuchodónoſor regis Babylonis: et percutiet eos in
22 oculis veſtris. ¶Et aſſumetur ex eis maledictio omni
tranſmigrationi Iudæ, quę eſt in Babylone, dicen-
tium: Ponat te Dominus ſicut Sedeciam, et ſicut A-
23 chab, quos frixit rex Babylonis in igne. ¶pro eo q̃
fécerint ſtultitiam in Iſrael, et mœchati ſunt in vxo-
F res amicorum ſuorum, et locuti ſunt verbũ in no-
mine meo mendaciter quod non mandáui eis, ego
24 ſum iudex & teſtis, dicit Dominus. ¶Et ad Seméiam
25 Nehelamiten dices: ¶Hæc dicit Dominus exerci-
tuum, Deus Iſrael: Pro eo quod miſiſti in nomine
tuo libros ad omnem populum qui eſt in Ieruſalem
et ad Sophóniam filium Maaſię ſacerdotem, et ad
26 vniuerſos ſacerdotes, dicens: ¶Dominus dedit te ſa-
cerdotem pro Ioiade ſacerdote: vt ſis dux in domo
Domini ſuper omnem virum arreptitium et prophe-
27 tantem, vt mittas eum in neruum et in carcerem. Et
nunc quare non increpaſti Ieremiam Anathothi-
28 ten, qui prophétat vobis? ¶Quia ſuper hoc miſit in
Babylonem ad nos, dicens: Longum eſt: ędificate
domos et habitate: et plantate hortos, et comédi-
29 te fructus eorum. ¶Legit ergo Sophónias ſacerdos
30 librum iſtum in auribus Ieremię prophetę. ¶Et fa-
31 ctum eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicēs. ¶Mit-
G te ad omnem tranſmigrationem, dicens: Hęc dicit
Dominus ad Seméiam Nehelamiten: Pro eo quod
prophetauit vobis Semeias, et ego non miſi eum: et
32 fecit vos confidere in mendacio: ¶Idcirco hæc dicit
Dominus: Ecce ego viſitabo ſuper Seméiam Nehe-
lamiten, et ſuper ſemen eius: non erit ei vir ſedens
in medio populi huius, et non videbit bonum
quod ego faciam populo meo, ait Do-
minus: quia prævaricationem lo-
cutus eſt aduerſus Do-
minum.

CAPVT XXX.

1 HOc verbum quod factum eſt ad Ieremiam a
A Domino dicens. ¶ Hæc dicit Dñs Deus Iſ-
2 rael, dicens: Scribe tibi omnia verba quæ
3 locutus ſum ad te, in libro. ¶ Ecce enim dies veniũt,
dicit Dominus: & conuertam conuerſionem populi
mei Iſrael & Iuda, ait Dominus: & cõuertam eos ad
terram quam dedi patribus eorum, & poſſidebunt
4 eam. ¶ Et hæc verba quæ locutus eſt Dominus ad Iſ-
5 rael & ad Iudam. ¶ Quoniam hæc dicit Dominus:
Vocem terroris audiuimus: formido, & non eſt pax.
6 ¶ Interrogate, & videte ſi generat maſculus: quare er-
go vidi omnis viri manum ſuper lumbum ſuum qua
ſi parturientis, & conuerſę ſunt vniuerſę facies in au
Ioel 2.a. & c.11. Amos 5 c.18 Soph. 1. d.15. Iſa.13.a 6 7 ruginem? ¶ | Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſimilis
B eius: tempuſque tribulationis eſt Iacob, & ex ipſo
8 ſaluabitur. ¶ Et erit in die illa, ait Dominus exerci-
tuum: conteram iugum eius de collo tuo, & vincula
eius dirumpam, & non dominabuntur ei amplius a-
9 lieni: ¶ ſed ſeruient Domino Deo ſuo, & Dauid regi
Iſa.43.a. & 44 a.b. Luc.1.g. 70. 10 ſuo, quem ſuſcitabo eis. ¶ | Tu ergo ne timeas ſerue
meus Iacob, ait Dominus, neque paueas Iſrael: quia
ecce ego ſaluabo te de terra longinqua, & ſemen tuũ
de terra captiuitatis eorum, & reuertetur Iacob, &
quieſcet, & cunctis affluet bonis, & non erit quem
11 formidet: ¶ Quoniam tecum ego ſum, ait Dominus,
vt ſaluem te: faciam enim conſummationem in cun-
ctis gentibus in quibus diſperſi te, te autem non faciã
in conſummationem: ſed caſtigabo te in iudicio, vt
12 non videaris tibi innoxius. ¶ Quia hæc dicit Domi-
13 nus: inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua. ¶ Nõ
eſt qui iudicet iudicium tuum ad alligandum: cura-
14 tionum vtilitas non eſt tibi. ¶ Omnes amatores tui o-
Sup.23. d.19. C bliti ſunt tui, teq; non quærent: | plaga enim inimici
Supr 13. d.22. percuſſi te caſtigatione crudeli: propter multitudinẽ
15 iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua. ¶ | Quid
Supr.15 d.18. clamas ſuper contritione tua? inſanabilis eſt dolor
Supr. 13. d.22. tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & pro-
16 pter dura peccata tua feci hæc tibi. ¶ Propterea om-
nes qui comedunt te, deuorabũtur: & vniuerſi hoſtes
tui in captiuitatem ducentur: & qui te vaſtant, vaſta
buntur: cunctoſque prædatores tuos dabo in prædã.
17 ¶ Obducam enim cicatricem tibi, & a vulneribus tuis
ſanabo te, dicit Dominus. Quia eiectam vocauerunt
18 te Sion. Hæc eſt quę non habebat requirentem. ¶ Hęc
D dicit Dominus: Ecce ego conuertam conuerſionem
tabernaculorum Iacob, & tectis eius miſerebor, et æ-
dificabitur ciuitas in excelſo ſuo, et templum iuxta
19 ordinẽ ſuum fundabitur. ¶ Et egredietur de eis laus,
voxque ludentium: et multiplicabo eos, et non mi-
nuentur: et glorificabo eos, et non attenuabuntur.
20 ¶ Et erunt filij eius ſicut a principio, et cœtus eius co-
rã me permanebit: et viſitabo aduerſum omnes qui
21 tribulant eum. ¶ Et erit dux eius ex eo: et princeps de
medio eius producetur: et applicabo eum, et accedet
ad me. quis enim iſte eſt, qui applicet cor ſuum, vt ap
22 propinquet mihi, ait Dominus? ¶ Et eritis mihi in po
23 pulum: et ego ero vobis in Deum. ¶ Ecce turbo Do-
mini furor egrediens, procella ruens: in capite impio
24 rum conquieſcet. ¶ Non auertet iram indignationis
Dominus: donec faciat et compleat cogitationem
cordis ſui, in nouiſſimo dierum intelligetis ea.

CAPVT XXXI.

1 IN tempore illo, dicit Dominus, Ero Deus vni-
A uerſis cognationibus Iſrael, et ipſi erunt mihi in
2 populum. ¶ Hæc dicit Dominus: Inuenit gratiã
in deſerto populus qui remanſerat a gladio: vadet ad
3 requiem ſuam Iſrael. ¶ Longe Dominus apparuit mi
hi. Et in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te
4 miſerans. ¶ Rurſumq; ędificabo te, et ædificaberis vir
go Iſrael. adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredie-
5 ris in choro ludentium. ¶ Adhuc plantabis vineas in
montibus Samariæ: plantabunt plantantes, et donec
6 tempus veniat, non vindemiabunt. ¶ Quia erit dies
in qua clamabunt cuſtodes in monte Ephraim, | Sur Iſa.2.a.1.
gite, et aſcendamus in Sion ad Dominum Deum no Mat.4.a.2.
7 ſtrum. ¶ Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lętitia Zac.8.d.
Iacob, et hinnite contra caput Gentium: perſonate, 21.
et canite, et dicite: Salua Domine populum tuum re-
8 liquias Iſrael. ¶ Ecce ego adducam eos de terra Aqui-
B lonis, et cõgregabo eos ab extremis terræ: inter quos
erunt cæcus, et claudus, et prægnans et pariens ſi-
9 mul, cœtus magnus reuertentium huc. ¶ In fletu ve-
nient: et in miſericordia reducam eos: et adducam
eos per torrentes aquarum in via recta, et non impin
gent in ea: quia factus ſum Iſraeli pater, et Ephraim
10 primogenitus meus eſt. ¶ Audite verbum Domini gẽ
tes, et annunciate in inſulis quæ procul ſunt, et dici-
te: Qui diſperſit Iſrael, congregabit eum, et cuſtodiet
11 eum ſicut paſtor gregem ſuum. ¶ Redemit enim Do-
minus Iacob, et liberabit eum de manu potentioris.
12 ¶ Et venient et laudabunt in monte Sion: et confluẽt
ad bona Domini ſuper frumento, et vino, et oleo, et
fœtu pecorum et armentorum: eritque anima eorum
13 quaſi hortus irriguus, et vltra non eſurient. ¶ Tunc lę-
C tabitur virgo in choro, iuuenes et ſenes ſimul, et con-
uertam luctum eorum in gaudium, et cõſolabor eos,
14 et lætificabo a dolore ſuo. ¶ Et inebriabo animam ſa-
cerdotum pinguedine, et populus meus bonis meis
15 adimplebitur, ait Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus: | Mat.2.d.18.
Vox in excelſo audita eſt lamentationis, luctus, et fle
tus Rachel plorantis filios ſuos: et nolẽtis conſolari ſu-
16 per eis, quia non ſunt. ¶ Hęc dicit Dominus: Quieſcat
vox tua a ploratu, et oculi tui a lachrymis: quia eſt
merces operi tuo, ait Dominus, et reuertentur de ter
17 ra inimici. ¶ Et eſt ſpes nouiſſimis tuis, ait Dominus,
18 et reuertentur filij ad terminos ſuos. ¶ Audiens audi-
ui Ephraim tranſmigrantem, Caſtigaſti me, et erudi
tus ſum, quaſi iuuenculus indomitus: conuerte me, et
19 conuertar: quia tu Dominus Deus meus. ¶ poſtquam
D enim conuertiſti me, egi pœnitentiam: et poſtquam
oſtẽdiſti mihi, percuſſi femur meum. Confuſus ſum,
et erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcen-
20 tiæ meæ. ¶ Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi puer
delicatus: quia ex quo locutus ſum de eo, adhuc re-
cordabor eius. Idcirco conturbata ſunt viſcera mea
ſuper eum: miſerans miſerebor eius, ait Dominus:
21 ¶ Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudines: dirige
cor tuum in viã rectam, in qua ambulaſti: reuertere
22 virgo Iſrael, reuertere ad ciuitates tuas iſtas. ¶ Vſque-
quo delicijs diſſolueris filia vaga? quia creauit Do-
E minus nouum ſuper terram. FOEMINA CIR-
23 CVNDABIT VIRVM. ¶ Hęc dicit Dñs exer-
cituũ Deus Iſrael: Adhuc dicent verbũ iſtud in Terra
Iuda, et in vrbibus eius, cum conuertero captiuita-

tem

30 dum me. ¶ Erant enim filij Iſrael & filij Iuda iugi-
ter facientes malum in oculis meis ab adoleſcentia
ſua: filij Iſrael qui vſque nunc exacerbant me in ope-
31 re manuum ſuarũ, dicit Dominus. ¶ Quia in furore,
& in indignatione mea facta eſt mihi ciuitas hæc a
die qua ædificauerunt eam, vſq; ad diem iſtam, qua
32 auferetur de conſpectu meo. ¶ Propter malitiam filio
rum Iſrael & filiorum Iuda, quã fecerunt ad iracun-
dram me prouocantes, ipſi, & reges eorum, principes
F eorũ, & ſacerdotes eorum, & prophetę eorum, viri Iu
Sup.2.f.26. 33 da, & habitatores Ieruſalem. ¶ Et verterunt ad me
terga & non facies: cum docerem eos diluculo & eru
direm, & nollent audire vt acciperent diſciplinam.
II.Re.21.24. 34 ¶ Et poſuerunt idola ſua in domo, in qua inuocatum
35 eſt nomen meum, vt polluerent eam. ¶ Et ædificaue-
runt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij Ennom: vt
initiarent filios ſuos & filias ſuas Moloch: quod non
mandaui eis, nec aſcendit in cor meum vt facerent
abominationem hanc, & in peccatum deducerent Iu
36 dam. ¶ Et nũc propter iſta, hæc dicit Dominus Deus
Iſrael ad ciuitatem hanc, de qua vos dicitis quod tra
detur in manus regis Babylonis in gladio, & in fa-
37 me, & in peſte. ¶ Ecce ego cõgregabo eos de vniuerſis
terris ad quas eieci eos in furore meo, & in ira mea,
& in indignatione grandi, & reducam eos ad locum
38 iſtum; & habitare eos faciam confidenter. ¶ Et erunt
Ezec.11.d.19.36.f.26. 39 mihi in populum, & ego erõ in Deum. ¶ Et dabo
eis cor vnum, & viam vnam, vt timeant me vniuer-
40 ſis diebus: & bene ſit eis, & filijs eorum poſt eos. ¶ Et
G feriam eis pactum ſempiternum: & non deſinam eis
benefacere: & timorem meum dabo in corde eorum,
41 vt non recedant a me. ¶ Et lætabor ſuper eis, cum be
ne eis fecero: & plantabo eos in terra iſta in veritate
42 in toto corde meo, & in tota anima mea. ¶ Quia hæc
dicit Dominus: Sicut adduxi ſuper populum iſtum
omne malum hoc grande: ſic adducam ſuper eos om
43 ne bonum quod ego loquor ad eos. ¶ Et poſſidebun-
tur agri in terra iſta: de qua vos dicitis quod deſerta
ſit, eo quod non remanſerit homo & iumentum, &
44 data ſit in manus Chaldæorum, ¶ Agri ementur pe-
cuniam, & ſcribentur in libro, & imprimetur ſignũ,
& teſtis adhibebitur in terra Beniamin, & in circuitu
Ieruſalem, in ciuitatibus Iuda, & in ciuitatibus mon
tanis, & in ciuitatibus campeſtribus, & in ciuitatibus
quæ ad Auſtrum ſunt: quia conuertam captiuitatem
eorum, ait Dominus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Ieremiam ſe-
A cundo, cum adhuc clauſus eſſet in atrio carce
2 ris, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus qui facturus
eſt: & formaturus illud, & paraturus, dominus no-
3 men eius. ¶ Clama ad me, & exaudiam te, & annun
4 ciabo tibi grandia, & firma quæ neſcis. ¶ Quia hęc
dicit Dominus Deus Iſrael ad domos vrbis huius, &
ad domos regis Iuda quæ deſtructæ ſunt, & ad muni-
5 tiones, & ad gladium ¶ venientium vt dimicent cum
Chaldæis, & impleant eas cadaueribus hominum,
quos percuſſi in furore meo, & in indignatione mea,
abſcondens faciem meam a ciuitate hac propter om
6 nem malitiam eorum. ¶ Ecce ego obducam eis cica-
tricem & ſanitatem, & curabo eos: & reuelabo illis
7 deprecationem pacis & veritatis. ¶ Et conuertam cõ
uerſionem Iuda, & conuerſionem Ieruſalem: & ædi-
8 ficabo eos ſicut a principio. ¶ Et emundabo illos ab
omni iniquitate ſua, in qua peccauerũt mihi: & pro-
pitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus de-
9 liquerunt mihi, & ſpreuerunt me. ¶ Et erit mihi in no
B men, & in gaudium, & in laudem, et in exultatio-
nem cunctis gentibus terræ quæ audierint omnia bo
na quæ ego facturus ſum eis: et pauebunt, et turba-
buntur in vniuerſis bonis, et in omni pace quam ego
10 faciam eis. ¶ Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur
in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſertum, eo quod
non ſit homo nec iumentum: in ciuitatibus Iuda, et
foris Ieruſalem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine
11 et abſque habitatore et abſque pecore.) ¶ Vox gau-
dij et vox lætitiæ, vox ſponſi et vox ſponſæ, vox di-
centium, Confitemini Domino exercituum, quo-
niam bonus Dominus, quoniam in æternum miſe-
ricordia eius: et portantium vota in domum Domi-
ni: reducam enim conuerſionem terræ ſicut a princi-
12 pio dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus exercituũ:
C Adhuc erit in loco iſto deſerto abſq; homine, et abſ-
que iumento, et in cunctis ciuitatibus eius, habitacu
13 lum paſtorum accubantium gregum. ¶ In ciuitati-
bus montuoſis, et in ciuitatibus campeſtribus, et in
ciuitatibus quæ ad Auſtrum ſunt, et in terra Benia-
min, et in circuitu Ieruſalem, et in ciuitatibus Iuda
adhuc tranſibunt greges ad manum numerantis, ait
14 Dominus. ¶ Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et Sup.23.a.5.
ſuſcitabo verbum bonum quod locutus ſum ad do-
15 mum Iſrael, et ad domum Iuda: ¶ In diebus illis, et
in tempore illo germinare faciam Dauid germen iu-
16 ſtitiæ: et faciet iudicium et iuſtitiam in terra. ¶ In die-
bus illis ſaluabitur Iuda, et Ieruſalem habitabit con-
fidenter et hoc eſt nomen quod vocabunt eum, Do-
17 minus iuſtus noſter. ¶ Quia hæc dicit Dominus: Non
interibit de Dauid vir, qui ſedeat ſuper thronum do-
18 mus Iſrael. ¶ Et de ſacerdotibus et de Leuitis non in-
teribit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, et
incendat ſacrificium, et cædat victimas omnibus die
19 bus. ¶ Et factum eſt verbum Dñi ad Ieremiam, dicẽs:
20 ¶ Hæc dicit Dominus, ſi irritum poteſt fieri pactum
D meum cum die, et pactum meum cum nocte, vt non
21 ſit dies et nox in tempore ſuo. ¶ Et pactum meum irri
tum eſſe poterit cum Dauid ſeruo meo, vt non ſit ex
eo filius qui regnet in throno eius, et Leuitæ et ſacer-
22 dotes miniſtri mei. ¶ Sicuti enumerari non poſſunt
ſtellæ cœli, et metiri arena maris: ſic multiplicabo ſe-
23 men Dauid ſerui mei, et Leuitas miniſtros meos. ¶ Et
24 factum eſt verbum Dñi ad Ieremiam, dicens: ¶ Nun-
quid non vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicens:
Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abiectæ
ſunt: et populum meum deſpexerunt, eo quod non
25 ſit vltra gens coram eis? ¶ Hæc dicit Dñs: Si pactum
meum inter diem, et noctem, et leges cœlo et terræ
26 non poſui: ¶ equidem et ſemen Iacob, et Dauid ſerui
mei proijciam, vt non aſſumam de ſemine eius prin
cipes ſeminis Abraham, Iſaac, et Iacob: reducam e-
nim conuerſionem eorum, et miſerebor eis.

CAPVT XXXIIII.

1 VErbum quod factum eſt ad Ieremiam a Do
A mino quando Nabuchodonoſor rex Baby
lonis, et omnis exercitus eius vniuerſaque

CAPVT XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel
A filius Nathaniæ, filij Eliſama de ſemine rega-
li, & optimates regis, & decem viri cum eo,
ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath: & come-
2 derunt ibi panes ſimul in Maſphath, ♀ Surrexit autẽ
Iſmahel filius Nathaniæ, & decem viri qui cum eo
erant, & percuſſerunt Godoliam filium Ahicam, filij
Saphan, gladio, & interfecerunt eum, quem præfece-
3 rat rex Babylonis terræ. ♀ Omnes quoque Iudæos
qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos
qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſ-
4 mahel. ♀ Secundo autem die poſtquam occiderat Go
5 doliam nullo adhuc ſciente, ♀ venerunt viri de Sichẽ,
& de Silo, & de Samaria octoginta viri: raſi barba,
& ſciſſis veſtibus, & ſqualentes: & munera & thus ha
6 bebant in manu, vt offerrent in domo Domini. ♀ E-
B greſſus ergo Iſmahel filius Nathaniȩ in occurſum eo-
rum de Maſphath, incedens & plorans ibat: cum au-
tem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam
7 filium Ahicam. ♀ Qui cum veniſſent ad medium ci-
uitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathaniæ circa
8 medium laci, ipſe & viri qui erant cum eo. ♀ Decem
autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſ-
mahel: Noli occidere nos, quia habemus theſauros
in agro, frumenti, & hordæi, & olei, & mellis. Et ceſ-
9 ſauit: & non interfecit eos cum fratribus ſuis. ♀ Lacus
autem in quem proiecerat Iſmahel omnia cadauera
virorum quos percuſſit propter Godoliam, Ipſe eſt
quem fecit rex Aſa, propter Baaſa regẽ Iſrael: ipſum
10 repleuit Iſmahel filius Nathaniȩ occiſis. ♀ Et captiuas
C duxit Iſmahel omnes reliquias populi qui erant in
Maſphath: filias regis, & vniuerſum populum qui
remanſerat in Maſphat: quos commendauerat Na-
buzardan princeps militiæ Godoliȩ filio Ahicam. Et
cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ: & abijt, vt tranſi-
11 ret ad filios Ammon. ♀ Audiuit autem Iohanan filius
Caree, & omnes principes bellatorum, qui erant cũ
eo, omne malum quod fecerat Iſmahel filius Natha-
12 niæ. ♀ Et aſſumptis vniuerſis viris, profecti ſunt vt
bellarent aduerſum Iſmahelem filium Nathaniæ, &
inuenerunt eũ ad aquas multas quȩ ſunt in Gabaon.
13 ♀ Cumque vidiſſet omnis populus qui erat cum Iſ-
D mahel, Iohanan filium Caree, & vniuerſos principes
14 bellatorum, qui erant cum eo, lætati ſunt. ♀ Et reuer-
ſus eſt omnis populus, quẽ ceperat Iſmahel, in Maſ-
phath: reuerſusque abijt ad Iohanan filium Caree.
15 ♀ Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum octo vi-
16 ris a facie Iohanan, & abijt ad filios Ammon. ♀ Tulit
ergo Iohanan filius Caree, & omnes principes bella-
torum qui erant cum eo, vniuerſas reliquias vulgi,
quas reduxerunt ab Iſmahel filio Nathaniæ de Maſ-
phath, poſtquam percuſſit Godoliam filium Ahicã:
fortes viros ad prælium, & mulieres, & pueros, & eu
17 nuchos quos reduxerat de Gabaon. ♀ Et abierunt,
& ſederunt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt iux-
ta Bethlehem: vt pergerent, & introirent Aegyptum
18 ♀ a facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia per-
cuſſerat Iſmahel filius Nathaniæ Godoliam
filium Ahicam, quem præpoſuerat rex
Babylonis in terra Iuda.

CAPVT XLII.

1 ET acceſſerunt omnes principes bellatorum, &
A Iohanan filius Caree, & Iezonias filius Oſaiȩ, Ioſiæ 8.
& reliquum vulgus a paruo vſq; ad magnũ: Oſiæ 4.
2 ♀ Dixeruntque ad Ieremiam prophetam: Cadat ora-
tio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Do-
minum Deum tuũ pro vniuerſis reliquijs iſtis, quia
derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos
3 intuentur. ♀ Et annunciet nobis Dominus Deus tuus
viam, per quam pergamus: & verbum quod facia-
4 mus. ♀ Dixit autem ad eos Ieremias propheta: Audi-
ui: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecun-
dum verba veſtra. omne verbum quodcunque reſpõ
derit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos quicquã.
5 ♀ Et illi dixerũt ad Ieremiam: Sit Dominus inter nos
teſtis veritatis & fidei, ſi non iuxta omne verbum in
quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic facie-
6 mus. ♀ Siue bonum eſt, ſiue malum, voci Domini
Dei noſtri ad quem mittimus te, obediemus: vt bene
ſit nobis cum audierimus vocem Domini Dei noſtri.
7 ♀ Cum autem completi eſſent decem dies, factum eſt
B verbum Domini ad Ieremiam. ♀ Vocauitq; Iohanã
8 filium Caree, & omnes principes bellatorũ, qui erant
cum eo, & vniuerſum populum a minimo vſque ad
9 magnum. ♀ Et dixit ad eos: Hæc dicit Dñs Deus Iſ-
rael, ad quem miſiſtis me, vt proſternerem preces ve
10 ſtras in cõſpectu eius, ♀ Si quieſcẽtes manſeritis in ter
ra hac, ædificabo vos, & non deſtruã: plantabo, & nõ
euellam: iam. n. placatus ſum ſuper malo quod feci
11 vobis. ♀ Nolite timere a facie regis Babylonis, quem
vos pauidi formidatis: nolite metuere eũ, dicit Dñs:
quia vobiſcum ſum ego, vt ſaluos vos faciã, & eruã
12 de manu eius. ♀ & dabo vobis miſericordias, & miſe
13 rebor veſtri, & habitare vos faciã in terra veſtra. ♀ Si
C autẽ dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec
14 audiemus vocẽ Domini Dei noſtri, ♀ dicẽtes: Nequa
quam, ſed ad terram Aegypti pergemus: vbi non vi-
debimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus,
& famem non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.
15 ♀ Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquiæ
Iuda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael:
Si poſueritis faciem veſtram, vt ingrediamini Aegy
16 ptum, & intraueritis vt ibi habitetis: ♀ gladius quem
vos formidatis, ibi comprehendet vos in terra Aegy
pti: & fames, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis
17 in Aegypto, & ibi moriemini. ♀ Omnesque viri qui
poſuerint faciẽ ſuam vt ingrediantur Aegyptum, vt
habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nul-
lus de eis remanebit, nec effugiet a facie mali quod
18 ego afferam ſuper eos. ♀ Quia hæc dicit Dominus e-
D xercituũ, Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus,
& indignatio mea ſuper habitatores Ieruſalem: ſic
conflabitur indignatio mea ſuper vos, cum ingreſſi
fueritis Aegyptum: & eritis in iuſiurandum, & in
ſtuporem, & in maledictum, & in opprobrium: & ne
19 quaquam vltra videbitis locum iſtum. ♀ Verbũ Do-
mini ſuper vos, reliquiæ Iuda: nolite intrare Aegy-
ptum: Scientes ſcietis quia obteſtatus ſum vos ho-
20 die, ♀ quia decepiſtis animas veſtras, vos enim miſi-
ſtis me ad Dominum Deum noſtrum, dicentes: Ora
pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & iuxta om
nia quæcunque dixerit tibi Dominus Deus noſter,
21 ſic annuncia nobis, & faciemus. ♀ Et annunciaui

vobis hodie, & non audiſtis vocem Domini Dei ve-
ſtri ſuper vniuerſis, pro quibus miſit me ad vos.
22 ¶Nunc ergo ſcientes ſcietis, quia gladio, & fame &
peſte moriemini in loco, ad quem voluiſtis intrare vt
habitaretis ibi.

CAPVT XLIII.

1 FActum eſt autem, cum compleſſet Ieremias lo-
A quens ad populum vniuerſos ſermones Do-
mini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Do-
2 minus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc: ¶dixit
Azarias filius Oſaiæ, & Iohanan filius Caree, & om-
nes viri ſuperbi, dicentes ad Ieremiam: Mendacium
tu loqueris: non miſit te Dominus Deus noſter, dicẽs:
3 Ne ingrediamini Aegyptum: vt habitetis illic. ¶ Sed
Baruch filius Neriç incitat te aduerſum nos, vt tradat
nos in manus Chaldæorum, vt interficiat nos, & tra-
4 duci faciat in Babylonem. ¶ Et non audiuit Iohanan
B filius Caree, & omnes principes bellatorum, & vni-
uerſus populus, vocem Domini, vt manerent in ter-
5 ra Iuda: ¶Sed tollens Iohanan filius Caree, & vniuer-
ſi principes bellatorum vniuerſos reliquiarum Iuda,
qui reuerſi fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fue-
6 rant ante diſperſi, vt habitarent in terra Iuda: ¶viros,
& mulieres & paruulos, & filias regis: & omnem a-
nimam quam reliquerat Nabuzardan princeps mi-
litiæ cum Godolia filio Ahicam filij Saphan & Iere-
7 miã prophetam, & Baruch filium Neriç. ¶ Et ingreſſi
C ſunt terram Aegypti, quia non obedierunt voci Do-
8 mini: & venerunt vſque ad Taphnis. ¶ Et factus eſt
9 ſermo Domini ad Ieremiam in Taphnis, dicens: ¶Su-
me lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in
crypta, quæ eſt ſub muro lateritio in porta domus
Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Iudçis.
10 ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabucho-
donoſor regem Babylonis ſeruum meum: & ponam
thronum eius ſuper lapides iſtos quos abſcondi: &
11 ſtatuet ſolium ſuum ſuper eos. ¶ Veniẽſque percutiet
D terram Ægypti: quos in mortem, in mortem: & quos
in captiuitatem, in captiuitatem: & quos in gladium,
12 in gladium. ¶Et ſuccendet ignem in delubris deorum
Aegypti, & comburet ea, & captiuos ducet illos: &
amicietur terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio
13 ſuo: & egredietur inde in pace. ¶ Et conteret ſtatuas
domus Solis quç ſunt in terra Aegypti: & delubra
deorum Aegypti comburet igni.

CAPVT XLIIII.

1 VErbum quod factum eſt per Ieremiam, ad
A omnes Iudæos qui habitabant in terra Ae-
gypti, habitantes in Madgalo, & in Taph-
2 nis, & in Memphis, & in terra phatures, dicens: ¶Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Vos vidiſtis
omne malum iſtud quod adduxi ſuper Ieruſalem, &
ſuper omnes vrbes Iuda: & ecce deſertæ ſunt hodie,
3 & non eſt in eis habitator. ¶ Propter malitiam, quam
fecerunt, vt me ad iracundiam prouocarent, & irent,
vt ſacrificarent, & colerent deos alienos quos neſcie-
4 bant, & illi & vos & patres veſtri. ¶Et miſi ad vos om
nes ſeruos meos prophetas de nocte conſurgens, mit-
tenſque & dicẽs: Nolite facere verbũ abominationis
5 huiuſcemodi quam odiui. ¶Et non audierunt, nec in-
clinauerunt aurẽ ſuam, vt conuerterentur a malis ſuis,
6 & non ſacrificarent dijs alienis. ¶ Et conflata eſt indi-
B gnatio mea, & furor meus: & ſuccenſa eſt in ciuitati-
bus Iuda: & in plateis Ieruſalem: & verſæ ſunt in ſoli
7 tudinem, & vaſtitatem ſecundum diem hãc. ¶ Et nũc
hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael. Quare
vos facitis malum grãde hoc contra animas veſtras,
vt intereat ex vobis vir, & mulier, paruulus, & lactẽs
de medio Iudæ, nec relinquatur vobis quicquam re-
8 ſiduum: ¶ Prouocantes me in operibus manuum ve-
ſtrarum, ſacrificando dijs alienis in Terra Aegypti, in
quam ingreſſi eſtis, vt habitetis ibi: & diſpereatis, &
ſitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gen
9 tibus terræ? ¶ Nunquid obliti eſtis mala patrum ve-
ſtrorum, & mala regum Iuda, & mala vxorum eius,
& mala veſtra, & mala vxorum veſtrarum, quæ fece
10 rũt in terra Iuda, & in regionibus Ieruſalẽ? ¶Nõ ſunt
mundati, vſque ad diem hanc; & non timuerunt, &
non ambulauerunt in lege Domini, & in præceptis
meis, quæ dedi coram vobis, et coram patribus ve-
11 ſtris. ¶ Ideo hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
C rael, | Ecce ego ponam faciem meam in vobis in ma- Amos 9
12 lum: & diſperdam omnem Iudam. ¶Et aſſumam reli- a 4.
quias Iudæ, qui poſuerunt faces ſuas, vt ingrederen- Inf g 27
tur Terram Aegypti, et habitarent ibi, et conſumen-
tur omnes in Terra Aegypti: cadent in gladio, et in fa
me: et conſumentur a minimo, vſque ad maximum,
in gladio, et in fame morientur: et erunt in iuſiuran-
dum, et in miraculum, et in maledictionem, e in op-
13 probriũ. ¶et viſitabo ſuper habitatores terrç Aegypti,
ſicut viſitaui ſuper Ieruſalẽ: in gladio, et fame, et pe-
14 ſte. ¶Et non erit qui effugiat et ſit reſiduus de reliquijs
Iudæorum, qui vadũt, vt peregrinentur in Terra Ae-
gypti: et reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipſi
eleuant animas ſuas, vt reuertantur, et habitent ibi:
15 non reuertentur niſi qui fugerint. ¶ Reſponderunt au
D tem Ieremiæ omnes viri ſcientes, quod ſacrificarent
vxores eorum dijs alienis; et vniuerſæ mulieres qua-
rum ſtabat multitudo grandis: et omnis populus ha-
bitantium in Terra Aegypti in Phatures, dicentes:
16 ¶Sermonem quem loquutus es ad nos in nomine Do
17 mini non audiemus ex te: ¶ſed faciẽtes faciemus om
ne verbũ quod egredietur de ore noſtro, vt ſacrifice-
mus reginç cçli, et libemus ei libamina, ſicut fecimus
nos, et patres noſtri, reges noſtri, et principes noſtri in
vrbibus Iuda, et in plateis Ieruſalẽ, et ſaturati ſumus
panibus, et bene nobis erat, malumque nõ vidimus.
18 ¶Ex eo autem tempore quo ceſſauimus ſacrificare re-
ginæ cœli, et libare ei libamina, indigemus omnibus,
19 et gladio, et fame conſumpti ſumus. ¶ | Quod ſi nos ſa- Sup. 7. d.
E crificamus reginæ cœli, et libamus ei libamina: nun- 18.
quid ſine viris noſtris fecimus ei placentas ad colen-
20 dum eam, et libandum ei libamina? ¶ Et dixit Iere-
mias ad omnem populum, aduerſum viros, et aduer-
ſum mulieres, et aduerſum vniuerſam plebem, qui re-
21 ſponderant ei verbum, dicens: ¶ Nunquid non ſacri-
ficium quod ſacrificaſtis in ciuitatibus Iuda, et in pla
teis Ieruſalẽ vos, et patres veſtri, reges veſtri, et prin-
cipes veſtri, et populus terræ, horũ recordatus eſt Do
22 minus, et aſcendit ſuper cor eius? ¶Et non poterat Do
minus vltra portare propter malitiam ſtudiorum ve-
ſtrorum, et propter abominationes, quas feciſtis: et fa
cta eſt terra veſtra in deſolationem, et in ſtuporem, et
in maledictũ, eo quod non ſit habitator, ſicut eſt dies
23 hæc. ¶Propterea quod ſacrificaueritis idolis, et pecca-

ueritis Domino:& non audieritis vocem Domini,&
F in lege,& in præceptis,& in teſtimonijs eius non am
bulaueritis:idcirco euenerunt vobis mala hæc, ſicut
24 eſt dies hæc.¶Dixit autem Ieremias ad omnem popu
lum,& ad vniuerſas mulieres: Audite verbum Do-
25 mini omnis Iuda,qui eſtis in terra Ægypti: ¶ Hæc in-
quit Dominus exercituum Deus Iſrael, dicens: Vos
& vxores veſtræ locuti eſtis ore veſtro,& manib⁹ ve
ſtris impleſtis,dicẽtes:Faciamus vota noſtra,q̃ voui-
mus,vt ſacrificemus reginæ cœli, & libemus ei liba-
mina,impleſtis vota veſtra, & opere perpetraſtis ea.
26 ¶Ideo audite verbum Domini omnis Iuda,qui habi-
tatis in terra Ægypti:ecce ego iuraui in nomine meo
magno, ait Dominus: quia nequaquam vltra voca-
bitur nomen meum ex ore omnis viri Iudæi, dicen-
27 tis:Viuit Dominus Deus,in omni Terra Ægypti.¶Ec
G ce ego vigilabo ſuper eos in malum,& nõ in bonum:
& conſumentur omnes viri Iuda, qui ſunt in Terra
Ægypti, gladio, & fame, donec penitus conſuman-
28 tur. ¶ Et qui fugerint gladium, reuertentur de Terra
Aegypti in terram Iuda viri pauci:& ſcient omnes re
liquiæ Iuda ingredientium Terram Aegypti, vt ha-
bitent ibi, cuius ſermo compleatur, meus, an illorũ.
29 ¶ Et hoc vobis ſignum,ait Dominus,quod viſitem e-
go ſuper vos in loco iſto: vt ſciatis, quia vere comple
30 buntur ſermones mei contra vos in malum.¶Hæc di
cit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephree
regem Aegypti,in manu inimicorum eius, & in ma-
nu quærẽtium animam illius:ſicut tradidi Sedeciam
regem Iuda in manu Nabuchodonoſor regis Baby-
lonis inimici ſui,& quærentis animam eius.

Supra c. 11.

CAPVT XLV.

1 VErbum quod loquutus eſt Ieremias prophe-
A ta ad Baruch filium Neriæ, cum ſcripſiſſet
verba hæc in libro ex ore Ieremiæ, anno
2 quarto Ioakim,filij Ioſiæ,regis Iuda,dicens:¶Hæc di
3 cit Dominus Deus Iſrael ad te Baruch.¶ Dixiſti: Væ
miſero mihi, quoniam addidit Dñs dolorem dolori
meo:laboraui in gemitu meo, & requiem non inue-
4 ni.¶Hæc dicit Dñs:Sic dices ad eum:Ecce,quos ædi-
B ficaui,ego deſtruo:& quos plantaui,ego euello,& v-
5 niuerſam terram hanc.¶Et tu quæris tibi grãdia?noli
quærere,quia ecce, ego adducam malum ſuper om-
nem carnem,ait Dominus: & dabo tibi animam tuã
in ſalutem in omnibus locis ad quęcunq; perrexeris.

CAPVT XLVI.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ieremiã
A prophetam contra Gentes¶ ad Ægyptum ad-
2 uerſum exercitum Pharaonis Nechao re-
gis Aegypti, qui erat iuxta fluuium Euphraten in
Charcamis,quem percuſſit Nabuchodonoſor rex Ba
bylonis,in quarto anno Ioakim filij Ioſię regis Iuda.
3 ¶Pręparate ſcutum,& clypeum, & procedite ad bel-
4 lum.¶Iungite equos,& aſcendite equites:ſtate in ga-
5 leis,polite lanceas,induite vos loricis.¶Quid igitur?
vidi ipſos pauidos, & terga vertentes, fortes eorum
B cęſos fugerunt conciti,nec reſpexerunt:terror undiq;
6 ait Dominus.¶Non fugiat velox,nec ſaluari ſe putet
fortis: ad Aquilonem iuxta flumen Euphraten victi
7 ſunt,& ruerunt.¶Quis eſt iſte,qui quaſi flumen aſcen
dit:& veluti fluuiorum intumeſcunt gurgites eius?
8 Aegyptus,fluminis inſtar aſcendit, & velut flumina
mouebuntur fluctus eius,& dicet:aſcendens operiam
9 terram:perdam ciuitatem,& habitatores eius.¶Aſcẽ-
dite equos,& exultate in curribus, & procedant for-
tes,Aethiopia,& Lybies tenentes ſcutum,& Lidij ar
10 ripientes,& iacientes ſagittas.¶ Dies autem ille Do-
mini Dei exercituum,dies vltionis, vt ſumat vindi-
ctam de inimicis ſuis:deuorabit gladius, & ſaturabi-
C tur.& inebriabitur ſanguine eorũ:victima enim Do-
mini Dei exercituum in Terra Aquilonis iuxta flu-
11 mẽ Euphraten.¶Aſcende in Galaad,& tolle reſinam
virgo filia Aegypti:fruſtra multiplicas medicamina,
12 ſanitas non erit tibi.¶Audierunt Gentes ignominiam
tuam,& vlulatus tuus repleuit terram:quia fortis im
13 pegit in fortem,& ambo pariter conciderunt.¶verbũ
quod locutus eſt Dominus ad Ieremiam prophetam,
ſuper eo, quod venturus eſt Nabuchodonoſor rex
14 Babylonis,& percuſſurus terram Aegypti.¶ Annun-
D ciate Aegypto,& auditum facite in Magdalo,& reſo
net in Memphis,& in Taphnis:dicite: Sta,& prępara
te: quia deuorabit gladius ea quę per circuitum tuũ
15 ſunt. ¶ Quare computruit fortis tuus?non ſtetit,quo-
16 niam Dominus ſubuertit eum.¶ Multiplicauit ruen-
tes,ceciditque vir ad proximum ſuum,& dicent: Sur
ge,& reuertamur ad populum noſtrum,& ad terram
17 natiuitatis noſtrę,a facie gladij columbę.¶vocate no
men Pharaonis regis Aegypti tumultum, adduxit tẽ
18 pus.¶Viuo ego(inquit rex, Dominus exercituum no
E men eius) quoniam ſicut Thabor in montibus, & ſi-
19 cut Carmelus in mari, veniet.¶ Vaſa trãſmigrationis
fac tibi habitatrix filia Aegypti:quia Memphis in ſo
20 litudinem erit,& deſeretur,& inhabitabilis erit.¶ vi-
tula elegans,atque formoſa Aegyptus:ſtimulator ab
21 Aquilone veniet ei.¶mercenarij quoque eius qui ver
ſabãtur in medio eius,quaſi vituli ſaginati verſi ſunt,
& fugerunt ſimul, nec ſtare potuerunt, quia dies in-
terfectionis eorum venit ſuper eos,tempus viſitatio-
22 nis eorum. ¶ Vox eius quaſi ęris ſonabit:quoniam cũ
exercitu properabunt, & cum ſecuribus venient ei,
23 quaſi cędentes ligna. ¶ Succiderunt ſaltum eius, ait
F Dominus,qui ſupputari nõ poteſt: multiplicati ſunt
24 ſuper locuſtas.& non eſt eis numerus.¶Confuſa eſt fi-
25 lia Aegypti,& tradita in manu populi Aquilonis.¶di
xit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego viſi-
tabo ſuper tumultum Alexandriæ, & ſuper Pharao-
nem,& ſuper Aegyptum,& ſuper deos eius, & ſuper
reges eius:& ſuper Pharaonem,& ſuper eos qui con-
26 fidunt in eo. ¶ Et dabo eos in manu quęrentium ani-
mam eorum, & in manu Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis,& in manu ſeruorum eius: & poſt hęc habi-
27 tabitur,ſicut diebus priſtinis,ait Dominus.¶ Et tu ne
G timeas ſerue meus Iacob,& ne paueas Iſrael:quia ec-
ce ego ſaluum te faciam de longinquo, & ſemen
tuum de terra captiuitatis tuę,& reuertetur Iacob,&
requieſcet,et proſperabitur,et non erit, qui exterreat
28 eum.¶ Et tu noli timere ſerue meus Iacob,ait Domi-
nus:quia tecum ego ſum; quia ego conſumam cun-
ctas gentes,ad quas eieci te: te vero non conſumam,
ſed caſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocenti par-
cam tibi.

Iſa.41.2. & 44.2. Supr.30. b.10.

CAPVT XLVII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ieremiam
A prophetam contra Palęſthinos, antequam
2 percuteret Pharao Gazam. ¶ Hęc di-

cit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt ab Aquilone,
& erunt quaſi torreus innundans, & operient terram
& plenitudi‸dem eius, vrbem & habitatores eius:
B clamabunt homines, & vlulabunt omnes habita-
3 tores terræ, ? a ſtrepitu pompæ armorum, & bella-
torum eius, a commotione quadrigarum eius, &
multitudine totarum illius non reſpexetuut pattes
4 filios manibus diſſolutis, ? pro aduentu diei, in quo
C vaſtabuntur omues Philiſthijm, & diſſipabitur Ty-
rus, & Sidon cum omnibus reliquis auxilijs ſuis: de-
populatus eſt enim Dominus Palæſthinos, reliquias
5 inſulæ Cappadociæ. ? Venit caluitium ſuper Gazam:
conticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum, vſque-
6 quo conciderís? ? O mucro Domini, vſquequo non
D quieſces? ingredere in vaginam tuam: refrigerare
7 & ſile. ? Quomodo quieſcet cum Dominus præce-
perit ei aduerſus Aſcalonem, & aduerſus maritimas
eius regiones, ibique condixerit illi?

CAPVT XLVIII.

1 AD Moab. Hæc dicit Dominus exercituum
A Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, quoniam
vaſtata eſt & confuſa: capta eſt Cariatha-
2 im: confuſa eſt fortis, & tremuit. ? Non eſt vltra exul-
tatio in Moab cõtra Heſebon: cogitauerunt malum.
Venite, & diſperdamus eam de gente: ergo ſilens
3 conticeſces, ſequeturque te gladius. ? Vox clamoris
4 de Oronaim: vaſtitas, & contritio magna. ? Con-
trita eſt Moab: annunciate clamorem paruulis eius.
5 ? Pet aſcenſum enim Luith plotans aſcendet in fletu:
quoniam in deſcenſu Oronaim, hoſtes vlulatum con-
6 tritionis audietunt. ? | Fugite, ſaluate animas veſtras:
| Sup. 17. a.6 Supr. 17. a.9. 7 & etitis quaſi myricæ in deſerto. ? Pro eo enim quod
habuiſti fiduciam in munitionibus tuis, & in theſau-
ris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſ-
migrationẽ, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul.
8 ? Et veniet prædo ad omnem vrbẽ, & vrbs nulla ſal-
B uabitur: & peribunt valles, & diſſipabuntur campe-
9 ſtria, quoniam dixit Dominus: ? Date florem Moab,
quia florens egredietur: & ciuitates eius deſertæ erũt
10 & inhabitabiles. ? Maledictus qui facit opus Domini
fraudulẽter, & maledictus qui prohibet gladiũ ſuum
11 a ſanguine. ? Fertilis fuit Moab ab adoleſcẽtia ſua, &
requieuit in fęcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in
vas, & in tranſmigrationem nõ abijt: idcirco permã-
ſit guſtus eius in eo, & odor eius non eſt immutatus.
12 ? Propterea, ecce dies veniunt, dicit Dñs: & mittam ei
ordinatores & ſtratores lagunculatum, & ſternent
eum: & vaſa eius exhaurient, & lagunculas eorum
| 3. Reg. 12.d.16. g.29. 13 collident. ? Et confundetur Moab a Chamos, | ſicut
confuſa eſt domus Iſrael a Bethel, in qua habebat fi-
| Iſa.16.b 6. 14 duciam. ? Quomodo dicitis: | Fortes ſumus, & viri ro-
15 buſti ad præliandũ? ? Vaſtata eſt Moab, & ciuitates
C illius ſucciderunt: & electi iuuenes eius deſcenderunt
in occiſionem: ait rex, Dominus exercituum nomen
16 eius. ? Prope eſt interitus Moab, vt veniat: & malum
17 eius velocitet accurret nimis. ? Conſolamini eum
omnes qui eſtis in circuitu eius: & vniuerſi qui ſcitis
nomen eius, dicite: Quomodo confracta eſt vir-
18 ga fortis, baculus glorioſus? ? Deſcende de gloria, &
ſede in ſiti habitatio filiæ Dibon: quoniam vaſtator
19 Moab aſcendet ad te, diſſipabit munitiones tuas. ? In
via ſta, & proſpice habitatio Aroer: interroga fugiẽ-
20 tem: & ei qui euaſit, dic, Quid accidit? ? Confuſus eſt
Moab, quoniam victus eſt: vlulate, & clamate, an-
21 nunciate in Arnon, quoniã vaſtata eſt Moab. ? Et iu-
dicium venit ad terram campeſtrem: ſuper Helon, &
22 ſuper Iaſa, & ſuper Mephaat, ? & ſuper Dibon, & ſu-
23 per Nabo, & ſuper domum Deblathaim, ? & ſuper
D Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaõ,
24 ? & ſuper Carioth, & ſuper Boſra: & ſuper omnes ci-
uitates terræ Moab, quæ longe & quæ prope ſunt.
25 ? Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium eius cõtri-
26 tum eſt, ait Dominus. ? Inebriate eum, quoniam con-
tra Dominum erectus eſt: & allidet manum Moab in
27 vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe. ? Fuit enim
in deriſum tibi Iſrael, quaſi inter fures reperiſſes eũ:
propter verba ergo tua quæ adſum illum locutus es,
28 captiuus duceris. ? Relinquite ciuitates, & habitate in
petra habitatores Moab, & eſtote quaſi columba ni-
29 dificans in ſummo ore foraminis. ? Audiuimus ſuper-
biam Moab, ſuperbus eſt valde: ſublimitatem eius &
arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis e-
30 ius. ? Ego ſcio, ait Dominus, iactantiam eius: & quod
E non ſit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod pote-
31 rat, conata ſit facere. ? Ideo ſuper Moab eiulabo, & ad
Moab vniuerſam clamabo, ad viros muri fictilis la-
32 mentantes. ? De planctu Iazer plorabo tibi vinea Sa-
bama: propagines tuæ tranſierunt mare vſque ad
mare Iazer peruenerunt: ſuper meſſem tuam, & vin-
33 demiam tuam prædo irruit. ? | Ablata eſt lætitia, & e- | Iſa. 16.c. 10.
xultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de
torcularibus ſuſtuli, nequaquam calcator vuæ ſoli-
34 tum celeuma cantabit. ? De clamore Heſebon, vſque
Eleale, & Iaſa, dederunt vocem ſuam: a Segor, vſque
ad Oronaim vitula conternante: aquę quoque Nem-
35 rim peſſimæ erunt. ? Et auferam de Moab, ait Domi-
nus, offerentem in excelſis, & ſacrificantem dijs eius.
36 ? Propterea cor meum ad Moab quaſi tibię reſonabit
F et cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum ti-
biarum: quia plus fecit quam potuit idcirco perierũt.
37 ? | Omne enim caput caluitiũ, et omnis barba raſa e- | Iſa.15.a.2. Eze.7.e.18.
rit: in cunctis manibus colligatio, et ſuper omne dor-
38 ſum cilicium. ? Super omnia tecta Moab, & in plateis
eius omnis planctus: quoniam contriui Moab, ſicut
39 vas inutile, ait Dominus. ? Quomodo victa eſt, & vlu
lauerunt? quomodo deiecit ceruicem Moab, et con-
fuſus eſt? eritque Moab in deriſum, & in exemplum
40 omnibus in circuitu ſuo. ? Hæc dicit Dominus: Ecce
quaſi Aquila volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.
41 ? Capta eſt Carioth, et munitiones comprehẽſæ ſunt,
G et erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris
42 parturientis. ? Et ceſſabit Moab eſſe populus: quoniã
43 contra Dominum gloriatus eſt. ? Pauor, et fouea, et la
queus ſuper te o habitator Moab, dicit Dominus.
44 ? | Qui fugerit a facie pauoris, cadet in foueam: et qui | Iſa. 24. e.18.
conſcenderit de fouea, capietur laqueo: adducam e-
nim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Do-
45 minus. ? In vmbra Heſebon ſteterunt de laqueo fu-
gientes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, et flamma
de medio Sion: et deuorabit partem Moab, et ver-
46 ticem filiorum tumultus. ? Vę tibi Moab, periſti po-
pule Chamos: quia comprehenſi ſunt filij tui,
47 et filię tuę in captiuitatem. ? Et conuer-
tam captiuitatem Moab in nouiſſi-
mis diebus, ait Dominus.
Hucuſque iudicia
Moab.

CAPVT XLIX.

1 AD filios Ammon.Hęc dicit Dominus:Nun-
A quid non filij ſunt Iſrael? aut hæres non eſt
ei?cur igitur hęreditate poſſedit Melchom,
2 Gad:& populus eius in urbibus eius habitauit?¶ideo
ecce dies veniũt,dicit Dominus: & auditum faciam
ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælij,&
erit in tumulũ diſſipata, filiæq; eius igni ſuccenden-
tur,& poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos,ait Dominus.
3 ¶Vlula Heſebon,quoniam vaſtata eſt Hai:clamate fi
liæ Rabbath,accingite vos cilicijs:plangite & circui
te per ſepes:quoniam Melchom in tranſmigrationem
ducetur, ſacerdotes eius, & principes eius ſimul .
4 ¶ Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua filia
delicata,quæ confidebas in theſauris tuis,& dicebas:
5 Quis veniet ad me?¶ Ecce ego inducam ſuper te ter-
B rorem,ait Dominus Deus exercituum,ab omnibus,
qui ſunt in circuitu tuo:& diſpergemini ſinguli a con
6 ſpectu veſtro,nec erit qui congreget fugientes. ¶ Et
poſt hæc reuerti faciam captiuos filiorum Ammon ,
7 ait Dominus. ¶ Ad Idumæam . Hæc dicit Dominus
exercituum:Nunquid non vltra eſt ſapientia in The
man?periјt conſilium a filijs:inutilis facta eſt ſapien-
8 tia eorum.¶Fugite,& terga vertite:deſcendite in vo-
raginem habitatores Dedan: quoniam perditionem
9 Eſau adduxi ſuper eum,tempus viſitationis eius.¶Si
vindemiatores veniſſent ſuper te,non reliquiſſent ra
cemum:ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſi-
10 bi.¶ Ego vero diſcooperui Eſau,reuelaui abſcondita
eius:& celari non poterit:vaſtatum eſt ſemen eius,&
11 fratres eius,& vicini eius,& non erit.¶ Relinque pu-
pillos tuos:ego faciam eos viuere:& viduę tuæ in me
12 ſperabunt.¶ Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus
C non erat iudicium, vt biberent calicem , bibentes bi-
bent:& tu quaſi innocens relinqueris?non eris inno-
13 cens,ſed bibens bibes.¶ Quia per memetipſum iura-
ui dicit Dominus,quod in ſolitudinem, & in oppro-
brium,& in deſertum,& in maledictionem erit Boſ-
ra:& omnes ciuitates eius erunt in ſolitudines ſempi
† Abd 1. a.1. 14 ternas.¶Auditũ audiui a Domino,& legatus ad gen-
tes miſſus eſt. Congregamini, & venite contra eam ,
15 & conſurgamus in prælium. ¶ Ecce enim paruulum
dedi te in Gentibus,contemptibilem inter homines.
16 ¶Arrogantia tua decepit te & ſuperbia cordis tui:qui
habitas in cauernis petræ,& apprehendere niteris al-
titudinem collis:cum exaltaueris quaſi aquila nidum
Abd.1.a.4. 17 tuum,inde detraham te,dicit Dominus.¶Et erit Idu-
D mea deſerta:omnis qui tranſibit per eam,ſtupebit, &
† Gen.19.c.14. Iſa.50.f.40. 18 ſibilabit ſuper omnes plagas eius.¶†Sicut ſubuerſa eſt
Sodoma,& Gomorrha,& vicinæ eius,ait Dominus:
non habitabit ibi vir,& non incolet eam filius homi
19 nis.¶Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Iordanis ad
pulchritudinem robuſtam : quia ſubito currere faciã
eum ad illam, & quis erit electus, quem præponam
† Iob 41.a.1. Iſa.10.g.44. ei?quis enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? †& qs
20 eſt iſte paſtor,qui reſiſtat vultui meo?¶Propterea au-
dite conſilium Domini,quod iniјt de Edom:& cogi-
tationes eius , quas cogitauit de habitatoribus The-
man.Si non deiecerint eos paruuli gregis,niſi diſſipa
21 uerint cum eis habitaculum eorum. ¶ A voce ruinæ
eorum commota eſt terra:clamor in Mari rubro audi
22 tus eſt vocis eius.¶ Ecce quaſi aquila aſcendet,& au-
labit: & expandet alas ſuas ſuper Boſran . & erit cor
fortium Idumęæ in die illa, quaſi cor mulieris partu
23 rientis.¶ Ad Damaſcum. Confuſa eſt Emath,& Ar-
E phad:quia auditum peſſimum audierũt, turbati ſunt
24 in mari.præ ſolicitudine quieſcere non potuit.¶Diſſo
luta eſt Damaſcus,verſa eſt in fugam,tremor appre-
hendit eam:anguſtia & dolores tenuerunt eam,quaſi
25 parturientem. ¶ Quomodo dereliquerunt ciuitatem
26 laudabilem, vrbem lætitiæ?¶ Ideo cadent iuuenes e-
ius in plateis eius : & omnes viri prælij conticeſcent
27 in die illa,ait Dominus exercituum.¶ Et ſuccendam
ignem in muro Damaſci,& deuorabit mœnia Benা-
28 dad. ¶Ad Cedar,& ad regna Aſor, quæ percuſſit Na-
buchodonoſor , rex Babylonis , hæc dicit Dominus :
Surgite, & aſcendite ad Cedar,& vaſtate filios Oriẽ-
29 tis . ¶ Tabernacula eorum & greges eorum capient :
F pelles eorum , & omnia vaſa eorum & camelos eorũ
tollent ſibi : & vocabũt ſuper eos formidinem in cir-
30 cuitu. ¶ Fugite,abite vehementer,in voraginibus ſe-
dete qui habitatis Aſor,ait Dominus:iniјt enim con-
tra vos Nabuchodonoſor rex Babylonis, conſilium,
31 & cogitauit aduerſum vos cogitationes. ¶ Conſurgi-
te , & aſcendite ad gentem quietam , & habitantem
confidenter, ait Dominus : non oſtia,nec vectes eis :
32 ſoli habitant . ¶ Et erunt cameli eorum in direptio-
nem , & multitudo iumentorum in prædam : & di-
ſpergam eos in omnem ventum , qui ſunt attonſi in
comam: & ex omni confinio eorum adducam interi-
33 tum ſuper eos,ait Dominus. ¶ Et erit Aſor in habita-
culum draconum , deſerta vſque in æternum : non
34 manebit ibi vir nec incolet eã filius hominis. ¶ Quod
G factum eſt verbum Domini ad Ieremiam prophetam
aduerſus Aelam in principio regni Sedeciæ regis Iu-
35 da, dicens : ¶ Hæc dicit Dominus exercituum , Ecce
ego confringam arcum Aela,& ſumam fortitudinem
36 eorum. ¶Et inducam ſuper Aelam quattuor ventos a
quattuor plagis cœli : & ventilabo eos in omnes vẽ-
tos iſtos: & non erit gens ad quam non perueniant
37 profugi Aelam.¶Et pauere faciam Aelam coram in-
micis ſuis , & in conſpectu quærentium animam eo-
rum:& adducam ſuper eos malum iram furoris mei,
dicit Dominus, & mittam poſt eos gladium , donec
38 conſumã eos.¶Et ponã ſoliũ meũ in Aelã,& perdã in-
39 de reges & principes:ait Dñs . ¶ In nouiſſimis autem
diebus reuerti faciam captiuos Aelã,dicit Dominus.

CAPVT L.

1 VErbum quod locutus eſt Dominus de Ba-
A bylone , & de terra Chaldæorum in manu
2 Ieremiæ prophetæ . ¶ Annunciate in genti-
bus,& auditũ facite, leuate ſignũ:prædicate, & noli-
te celare:dicite;Capta eſt Babylon,confuſus eſt Bel ,
victus eſt Merodach,cõfuſa ſunt ſculptilia eius,ſupe-
3 rata ſunt idola eorũ. ¶Quoniam aſcendit contra eam
gens ab Aquilone,quę ponet terrã eius in ſolitudinẽ:
& non erit qui habitet in ea,ab homine vſque ad pe-
4 cus,& moti ſunt et abierunt.¶In diebus illis, et in tẽ-
pore illo,ait Dñs, venient filij Iſrael , ipſi et filij Iuda
ſimul ambulantes et flentes properabunt , & Domi-
5 num Deum ſuum quærent . ¶ In Sion interrogabunt
viam,huc facies eorum : venient , et apponentur ad
Dominũ fœdere ſempiterno,quod nulla obliuione de
6 lebitur.¶Grex perditus factus eſt populus meus: pa-
ſtores eorũ ſeduxerũt eos: feceruntq; vagari in mon-
tibus:de monte in collẽ tranſierunt , obliti ſunt cubi-

7 lis ſui. ¶ Omnes qui inuenerût, comederunt eos: & ho-
B ſtes eorum dixerunt: Non peccauimus: pro eo quod
peccauerunt Domino decori iuſtitiæ, & expectationi
8 patrum eorum Domino. ¶ Recedite de medio Baby-
lonis, & de terra Chaldæorum egrediamini: & eſtote
9 quaſi hœdi ante gregem. ¶ Quoniam ecce ego ſúſci-
to, & adducam in Babylonem congregationem gen-
tium magnarum de terra Aquilonis: & præparabun-
tur aduerſus eam, & inde capietur: ſagitta eius quaſi
10 viri fortis interfectoris, nô reuertetur vacua. ¶ Et erit
Chaldæa in prædam: oẽs vaſtantes eam replebuntur,
11 ait Dñs. ¶ Quoniam exultatis, & magna loquimini,
diripientes hæreditatem meam: quoniam effuſi eſtis,
12 ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut tauri. ¶ Cõ-
fuſa eſt mater veſtra nimis, & adæquata pulueri, quæ
genuit vos: ecce nouiſſima erit in gẽtibus, deſerta, in-
13 uia, & arens. ¶ Ab ira Domini non habitabitur, ſed re-
C digetur tota in ſolitudinẽ: omnis qui tranſibit per Ba-
bylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper vniuerſis plagis
14 eius. ¶ Præparamini contra Babylonem per circuitum
omnes qui tenditis arcum, debellate eam, non parca-
15 tis iaculis, quia Domino peccauit. ¶ Clamate aduer-
ſus eam, vbique dedit manum, ceciderunt fundamen
ta eius, deſtructi ſunt muri eius, quoniam vltio Do-
mini eſt, vltionem accipite de ea: ſicut fecit, facite ei.
16 ¶ Diſperdite ſatorem de Babylone, & tenẽtem falcem
in tempore meſſis: a facie gladij columbæ vnuſquiſq;
ad populum ſuum conuertetur, & ſinguli ad terram
17 ſuam fugient. ¶ Grex diſperſus Iſrael, leones eiecerunt
eum: primus comedit eum rex Aſſur: iſte nouiſſimus
18 exoſſauit eũ Nabuchodonoſor rex Babylonis. ¶ Pro-
pterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:
Ecce ego viſitabo regem Babylonis, & terram eius,
19 ſicut viſitaui regem Aſſur. ¶ & reducam Iſrael ad ha-
D bitaculum ſuum: & paſcetur Carmelum, & Baſan, &
in mõte Ephraim, & Galaad ſaturabitur anima eius.
20 ¶ In diebus illis, & in tempore illo, ait Dñs, quæretur
iniquitas Iſrael, & non erit: & peccatum Iuda, & non
inuenietur: quoniam propitius ero eis quos relique-
21 ro. ¶ Super terram dominantium aſcende, & ſuper ha
bitatores eius viſita, diſſipa, & interfice quæ poſt eos
ſunt, ait Dominus: & fac iuxta omnia quę pręcepi ti-
22 bi. ¶ Vox belli in terra, & contritio magna. ¶ Quomo-
23 do confractus eſt, & contritus malleus vniuerſæ ter-
ræ? quomodo verſa eſt in deſertum Bábylon in gen-
24 tibus? ¶ Illaqueaui te, & capta es Babylon, & neſcie-
bas: inuenta es, & apprehenſa, quoniam Dominum
25 prouocaſti. ¶ Aperuit Dominus theſaurum ſuum, &
protulit vaſa irę ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo
26 exercituum in terra Chaldęorum. ¶ Venite ad eam ab
E extremis finibus: aperite vt exeant qui conculcent
eam: tóllite de via lapides, & redigite in aceruos, &
27 interficite eam, nec ſit quicquam réliquum. ¶ Diſſipa-
te vniuerſos fortes eius, deſcendant in occiſionem: vę
eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eo-
28 rum. ¶ Vox fugientium, & eorum qui euaſerunt de
terra Babylonis: vt annuncient in Sion vltionem Do
29 mini Dei noſtri, vltionem templi eius. ¶ Annunciate
in Babylonem plurimis omnibus qui tendũt arcum:
conſiſtite aduerſus eum per gyrum, & nullus euádat:
réddite ei ſecundum opus ſuum: iuxta omnia quæ fe-
cit, fácite illi: quia contra Dñm erecta eſt, aduerſum
30 Sanctum Iſrael. ¶ Idcirco cadẽt iuuenes eius in plateis
eius: & omnes viri bellatores eius conticeſcent in die
31 illa, ait Dñs. ¶ Ecce ego ad te ſuperbe, dicit Dominus
Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus viſi-
32 tationis tuæ. ¶ Et cadet ſuperbus, & corruet, & nõ erit
qui ſúſcitet eũ: & ſuccẽdam ignem in vrbibus eius, &
33 deuorabit oĩa in circuitu eius. ¶ Hæc dicit Dñs exerci
F tuũ: Calumniã ſúſtinẽt filij Iſrael, & filij Iuda ſimul:
34 oẽs q cęperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos. ¶ Re-
dẽptor eorũ fortis Dñs exercituũ nomen eius, iudicio
defendet cauſam eorũ, vt exterreat terrã, & commo-
35 ueat habitatores Babylonis. ¶ Gladius ad Chaldæos,
ait Dñs, & ad habitatores Babylonis, & ad princi-
36 pes, & ad ſapiẽtes eius. ¶ Gladius ad diuinos eius, qui
37 ſtulti erunt, gladius ad fortes illius: qui timebũt. ¶ Gla
dius ad equos eius, & ad currus eius, & ad oẽ vulgus
quod eſt in medio eius: & erunt quaſi mulieres: gla-
38 dius ad theſauros eius, qui diripiẽtur. ¶ Siccitas ſuper
aquas eius erit, & areſcent: quia terra ſculptilium eſt,
39 & in portentis gloriãtur. ¶ Propterea habitabunt dra-
cones cum faunis ficarijs: & habitabũt in ea ſtruthio-
nes: & non inhabitabitur vltra vſq; in ſempiternum,
nec extruetur vſq; ad generationẽ, & generationem.
40 ¶ Sicut ſubuertit Dominus Sódomam, & Gomorrhã, Gen. 19. c 24.
& vicinas eius, ait Dñs: non habitabit ibi vir, & non Sup. 49. d 8.
41 incolet eam filius hoĩs. ¶ Ecce populus venit ab Aqui-
G lone, & gens magna, & reges multi conſurgent a fini-
42 bus terrę. ¶ Arcũ, & ſcutũ apprehendẽt, crudeles ſunt,
& immiſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit,
& ſuper equos aſcẽdent, ſicut vir paratus ad prælium
43 contra te filia Bábylon. ¶ Audiuit rex Babylonis fa-
mam eorum, & diſſolutæ ſunt manus eius: anguſtia
44 apprehendit eum, dolor quaſi parturientem. ¶ Ecce
quaſi leo aſcẽdet de ſuperbia Iordanis ad pulchritu-
dinem robuſtam: quia ſubito currere faciam eum ad
illam, & quis erit electus quem præponam ei? quis Iob 41. a 1.
eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? & quis eſt Sup. 49. d 10.
45 iſte paſtor qui reſiſtat vultui meo? ¶ Propterea audite
conſilium Domini, quod mente concepit aduerſum
Babylonem: & cogitationes eius quas cogitauit ſu-
per terram Chaldæorum: Niſi detraxerint eos paruu-
li gregum, niſi diſſipatum fuerit cum ipſis habitacu-
46 lum eorum. ¶ A voce captiuitatis Babylonis commo-
ta eſt terra, & clamor inter gentes auditus eſt.

CAPVT LI.

1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo ſuper
A Babylonem, & ſuper habitatores eius, qui
cor ſuum leuauerunt contra me, quaſi ven
2 tum peſtilentem. ¶ Et mittam in Babylonem ventila-
tores, & ventilabunt eã, & demolientur terram eius:
qm̃ venerunt ſuper eam vndique in die afflictionis e-
3 ius. ¶ Non tendat qui tendit arcum ſuum, & non aſcẽ-
dat loricatus: nolite parcere iuuenibus eius, interfici-
4 te omnem militiam eius. ¶ Et cadent interfecti in ter-
5 ra Chaldęorũ, & vulnerati in regionibus eius. ¶ Quo-
niam non fuit viduatus Iſrael, & Iuda a Deo ſuo Do
mino exercituum: terra autem eorum repleta eſt de-
6 licto a ſancto Iſrael. ¶ Fugite de medio Babylonis, &
ſaluet vnuſquiſq; animam ſuam: nolite tacere ſuper
iniquitatem eius, quoniam tempus vltionis eſt a Do
7 mino, viciſſitudinem ipſe retribuet ei. ¶ Calix aureus
Babylon in manu Domini inebrians omnem terrã:
de vino eius biberunt Gẽtes, & ideo commotæ ſunt. Eſai. 21. c 9.
8 ¶ Subito cecidit Babylon, et cõtrita eſt: vlulate ſuper Apoc. 14. b. 8.
eam, tóllite reſinam ad dolorem eius, ſi forte ſanetur.

2 *Beth.* ♀ Præcipitauit Dominus, nec pepercit, om-
nia ſpeciosa Iacob: deſtruxit in furore ſuo munitio-
nes virginis Iuda: & deiecit in terram: polluit re-
gnum, & principes eius.
3 *Ghimel.* ♀ Confregit in ira furoris ſui omne cornu
Iſrael: auertit retrorſum dexteram ſuam a facie ini-
mici: & ſuccendit in Iacob quaſi ignem flammæ de-
uorantis in gyro.
4 *Daleth.* ♀ Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, fir-
B mauit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit omne
quod pulchrum erat viſu in tabernaculo filiæ Sion:
effudit quaſi ignem indignationem ſuam.
5 *He.* ♀ Factus eſt Dominus velut inimicus: præcipi-
tauit Iſrael, præcipitauit omnia mœnia eius, diſſi-
pauit munitiones eius, & repleuit in filia Iuda humi-
liatum, & humiliatam.
6 *Vau.* ♀ Et diſſipauit quaſi ortum tentoriũ ſuum, de-
molitus eſt tabernaculũ ſuũ: obliuioni tradidit Dñs
in Sion feſtiuitatem, & ſabbatum: & in opprobrium,
& in indignationem furoris ſui regẽ, & ſacerdotem.
7 *Zain.* ♀ Repulit Dñs altare ſuũ, maledixit ſanctifi-
C cationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium
eius: vocẽ dederũt in domo Dñi, ſicut in die ſolemni.
8 *Heth.* ♀ Cogitauit Dominus diſſipare murum fi-
liæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non auertit
manum ſuam a perditione: luxitque antemurale, &
murus pariter diſſipatus eſt.
9 *Teth.* ♀ Defixæ ſunt in terra portæ eius: perdidit
& contriuit vectes eius: regem eius, & principes eius
in gentibus: non eſt lex, & prophetæ eius non inue-
nerunt viſionem a Domino.
10 *Iod.* ♀ Sederunt in terra, conticuerunt ſenes filiæ
Sion: conſperſerũt cinere capita ſua, accincti ſunt cili-
cijs, abiecerũt in terrã capita ſua virgines Ieruſalem.
11 *Caph.* ♀ Defecerunt præ lachrymis oculi mei, con-
D turbata ſunt viſcera mea, effuſum eſt in terra iecur
meum ſuper contritionem filiæ populi mei, cum de-
ficeret paruulus, & lactens in plateis oppidi.
12 *Lamed.* ♀ Matribus ſuis dixerunt: Vbi eſt triticũ, &
vinum? cum deficerẽt quaſi vulnerati in plateis ciui-
tatis: cum exhalarẽt animas ſuas in ſinu matrũ ſuarũ.
13 *Mem.* ♀ Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te
filia Ieruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te
virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contri-
tio tua: quis medebitur tui?
14 *Nun.* ♀ Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta:
E nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœniten-
tiam prouocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones
falſas, & eiectiones.
15 *Samech.* ♀ Plauſerũt ſuper te manibus omnes tran-
ſeuntes per viam: ſibilauerunt, & mouerunt caput
ſuum ſuper filiam Ieruſalem: Hęccine eſt vrbs, dicen-
tes, perfecti decoris, gaudium vniuerſæ terræ?
16 *Phe.* ♀ Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes inimi-
ci tui: ſibilauerunt, & fremuerunt dentibus, & dixe-
runt: Deuorabimus: en iſta eſt dies quam expecta-
bamus: inuenimus, vidimus.
Leu. 26. 16 d. 25 Deut. 28 b. 15. 17 *Ain.* ♀ | Fecit Dominus quæ cogitauit, compleuit
F ſermonem ſuum quem præceperat a diebus antiquis
deſtruxit, & non pepercit: & lætificauit ſuper te ini-
micum, & exaltauit cornu hoſtium tuorum.
Iere. 14. 17. Sup. 1. f. 16. 18 *Sade.* ♀ Clamauit cor eorũ ad Dñm ſup muros filię
Siõ: | Deduc quaſi torrentẽ lachrymas p diẽ, & noctẽ:
non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.
19 *Coph.* ♀ Conſurge, lauda in nocte in principio vi-
giliarum: effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpe-
ctum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima
paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capi-
te omnium compitorum.
20 *Res.* ♀ Vide Domine, & conſidera quem vinde-
G miaueris ita. ergone comedent mulieres fructum
ſuum paruulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in
ſanctuario Domini ſacerdos, & propheta?
21 *Sin.* ♀ Iacuerunt in terra foris puer, & ſenex: vir-
gines meę, & iuuenes mei ceciderunt in gladio, inter-
feciſti in die furoris tui, percuſſiſti, nec miſertus es.
22 *Thau.* ♀ Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem: qui ter-
rerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Do-
mini qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, &
enutriui, inimicus meus conſumpſit eos.

CAPVT III.

Aleph.

1 EGo vir videns paupertatem meam in virga in-
A dignationis eius.
2 *Aleph.* ♀ Me minauit, & adduxit in tene-
bras, & non in lucem.
3 *Aleph.* ♀ Tantum in me vertit, & conuertit ma-
num ſuam tota die.
4 *Beth.* ♀ Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem
meam, contriuit oſſa mea.
5 *Beth.* ♀ Ædificauit in gyro meo, & circundedit me
felle, & labore.
6 *Beth.* ♀ In tenebroſis collocauit me: quaſi mortuos
ſempiternos.
7 *Ghimel.* ♀ Circumædificauit aduerſum me, vt non
egrediar: aggrauauit compedem meum.
8 *Ghimel.* ♀ Sed & cum clamauero, & rogauero, ex-
cluſit orationem meam.
9 *Ghimel.* ♀ Concluſit vias meas lapidibus quadris,
B ſemitas meas ſubuertit.
10 *Daleth.* ♀ Vrſus inſidians factus eſt mihi leo in ab-
ſconditis.
11 *Daleth.* ♀ Semitas meas ſubuertit, & confregit me:
poſuit me deſolatam.
12 *Daleth.* ♀ Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi
ſignum ad ſagittam.
13 *He.* ♀ Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ.
14 *He.* ♀ Factus ſum in deriſum omni populo meo,
canticum eorum tota die.
15 *He.* ♀ Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me
abſynthio.
16 *Vau.* ♀ Et fregit ad numerum dentes meos, cibauit
me cinere.
17 *Vau.* ♀ Et repulſa eſt a pace anima mea, oblitus
ſum bonorum.
18 *Vau.* ♀ Et dixi: Perijt finis meus, & ſpes mea a
C Domino.
19 *Zain.* ♀ Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis
meæ, abſynthij, & fellis.
20 *Zain.* ♀ Memoria memor ero, & tabeſcet in me
anima mea.
21 *Zain.* ♀ Hæc recolens in corde meo, ideo ſperabo.
22 *Heth.* ♀ Miſericordię Domini, quia non ſumus con
ſumpti: quia non defecerunt miſerationes eius.
23 *Heth.* ♀ Noui diluculo, multa eſt fides tua.
24 *Heth.* ♀ Pars mea Dominus, dixit anima mea: pro-
pterea expectabo eum.

Teth.

miſimus ad vos recitari in templo Domini, in die ſo-
Infra 2.b 6. 15 lemni, & in die opportuno: ¶ & dicetis: | Domino Deo
noſtro iuſtitia: nobis autem confuſio faciei noſtræ, ſi-
cut eſt dies hęc omni Iuda, & habitantibus in Ieruſa-
16 lem. ¶ Regibus noſtris, & principibus noſtris, & ſacer-
dotibus noſtris, & prophetis noſtris, & patribus no-
Deut. 9 a 1. 17 ſtris. ¶ | Peccauimus ante Dominum Deum noſtrum,
18 & non credidimus, diffidentes in eum: ¶ & nõ fuimus
ſubiectibiles illi, & non audiuimus vocem Domini
Dei noſtri, vt ambularemus in mandatis eius, quæ
19 dedit nobis. ¶ A die qua eduxit patres noſtros de terra
D Ægypti, vſque ad diem hanc eramus incredibiles ad
Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne
Deut. 28 b. 15. 20 audiremus vocem ipſius. ¶ | Et adhęſerunt nobis mul-
ta mala, & maledictiones, quæ conſtituit Dominus
Moyſi ſeruo ſuo: qui eduxit patres noſtros de terra
Ægypti, dare nobis terram fluentem lac, & mel, ſicut
21 hodierna die. ¶ Et nõ audiuimus vocem Domini Dei
noſtri ſecundum omnia verba prophetarum quos mi
22 ſit ad nos, ¶ & abiuimus vnuſquiſque in ſenſum cor-
dis noſtri maligni, operari dijs alienis, facientes mala
ante oculos Domini Dei noſtri.

CAPVT II.

1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus noſter ver
A bum ſuum quod locutus eſt ad nos, & ad iudi-
ces noſtros qui iudicauerũt Iſrael, & ad reges
noſtros, & ad principes noſtros, & ad omnem Iſrael,
2 & Iuda: ¶ vt adduceret Dominus ſuper nos mala ma-
gna quæ non ſunt facta ſub cœlo, quemadmodum fa
Deut. 28 f. 53. cta ſunt in Ieruſalem, | ſecundum quæ ſcripta ſunt in
3 lege Moyſi, ¶ vt manducaret homo carnes filij ſui, &
4 carnes filiæ ſuæ. ¶ Et dedit eos ſub manu regum om-
nium qui ſunt in circuitu noſtro in improperium, &
in deſolationem, in omnibus populis in quibus nos
5 diſperſit Dominus. ¶ Et facti ſumus ſubtus, & non ſu-
pra: quia peccauimus Domino Deo noſtro, non ob-
Sup. 1. c 15. 6 audiendo voci ipſius. ¶ | Domino Deo noſtro iuſtitia:
B nobis autem, & patribus noſtris confuſio faciei, ſicut
7 eſt dies hæc. ¶ Quia locutus eſt Dominus ſuper nos
8 omnia mala hæc quæ venerunt ſuper nos: ¶ & non ſu-
mus deprecati faciem Domini Dei noſtri, vt reuerte-
remur vnuſquiſque noſtrum a vijs noſtris peſſimis.
9 ¶ Et vigilauit Dominus in malis, & adduxit ea ſuper
nos: quia iuſtus eſt Dominus in omnibus operibus
10 ſuis quæ mandauit nobis: ¶ & non audiuimus vocem
ipſius, vt iremus in præceptis Domini quæ dedit an-
Deut. 9 d. 15. 11 te faciem noſtram: ¶ | Et nũc Domine Deus Iſrael, qui
eduxiſti populum tuum de terra Ægypti in manu va
lida, & in ſignis, & in prodigijs, & in virtute tua ma-
gna, & in brachio excelſo, & feciſti tibi nomen, ſicut
12 eſt dies iſte: ¶ Peccauimus, impie egimus, inique geſ-
C ſimus Domine Deus noſter, in omnibus iuſtitijs tuis.
13 ¶ Auertatur ira tua a nobis: quia derelicti ſumus pau-
14 ci inter gentes, vbi diſperſiſti nos. ¶ Exaudi Domine
preces noſtras, & orationes noſtras, & educ nos pro-
pter te: & da nobis inuenire gratiam ante faciem eo-
15 rum qui nos abduxerunt: ¶ vt ſciat omnis terra, quia
D tu es Dominus Deus noſter, & quia nomen tuum in-
Deut. 26 c. 15. Iſai. 63 d 15. 64. c 9. 16 uocatum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius. ¶ | Re-
ſpice Domine de domo ſancta tua in nos, & inclina
17 aurem tuam, & exaudi nos. ¶ | Aperi oculos tuos, &
vide: quia nõ mortui qui ſunt in inferno, quorum ſpi-
ritus acceptus eſt a viſceribus ſuis, dabunt honorem,
18 & iuſtificationem Domino: ¶ ſed anima quæ triſtis eſt Pſal. 11. d. 17.
ſuper magnitudine mali, & incedit curua, & infir-
ma, & oculi deficiẽtes, & anima eſuriens dat tibi glo-
19 riam, & iuſtitiam Domino. ¶ Quia non ſecundum iu-
ſtitias patrum noſtrorum nos fundimus preces, & pe-
timus miſericordiam ante conſpectum tuum, Domi-
20 ne Deus noſter: ¶ ſed quia miſiſti iram tuam, & furo-
rem tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu puero-
21 rum tuorum prophetarum, ¶ dicens: Sic dicit Domi-
E nus, | Inclinate humerum veſtrum, & ceruicem ve- Iere. 27. b. 8 b. 11
ſtram, & opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in
22 terra quam dedi patribus veſtris. ¶ Quod ſi non audie
ritis vocem Domini Dei veſtri operari regi Babylo-
niæ: defectionem veſtram faciam de ciuitatibus Iu-
23 da, & a foris Ieruſalem, ¶ & auferam a vobis vocem
iucunditatis, & vocem gaudij, & vocem ſponſi, & vo
cem ſponſæ: & erit omnis terra ſine veſtigio ab inha-
24 bitantibus eam. ¶ & non audierunt vocem tuam, vt
operarẽtur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua quæ
locutus es in manibus puerorum tuorum propheta-
rum, vt transferentur oſſa regum noſtrorum, et oſſa
25 patrum noſtrorum de loco ſuo: ¶ & ecce proiecta ſunt
in calore Solis, & in gelu noctis: & mortui ſunt in do-
loribus peſſimis, in fame, & in gladio, & in emiſſione.
26 ¶ Et poſuiſti templum, in quo inuocatum eſt nomen
F tuum in ipſo, ſicut hæc dies, propter iniquitatem do-
27 mus Iſrael, & domus Iuda. ¶ Et feciſti in nobis Domi-
ne Deus noſter, ſecundum omnem bonitatem tuam,
& ſecundum omnem miſerationem tuam illam ma-
28 gnam: ¶ ſicut locutus es in manu pueri tui Moyſi in
die qua pręcepiſti ei ſcribere legem tuam coram filijs
29 Iſrael, ¶ dicens: | Si non audieritis vocem meam, mul- Leuit. 26 b. 14.
titudo hæc magna conuertetur in minimã inter Gen- Deut. 28
30 tes, quo ego eos diſpergam: ¶ quia ſcio quod me non b. 14.
audiet populus. Populus eſt enim dura ceruice: & cõ-
uertetur ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ: & ſciẽt
31 quia ego ſum Dominus Deus eorũ: ¶ & dabo eis cor,
32 & intelligentes aures, & audient. ¶ Et laudabunt me in
terra captiuitatis ſuæ, et memores erũt nominis mei.
33 ¶ Et auertent ſe a dorſo ſuo duro, et a malignitatibus
G ſuis: quia reminiſcentur viam patrum ſuorum qui
34 peccauerũt in me. ¶ Et reuocabo illos in terram quam
iuraui patribus eorum Abraham, Iſaac, & Iacob, &
dominabuntur eis: & multiplicabo eos, & non mi-
35 norabuntur. ¶ Et ſtatuam illis teſtamentum alterum
ſempiternum, vt ſim illis in Deum, & ipſi erunt mihi
in populum: & nõ mouebo amplius populum meum
filios Iſrael a terra quam dedi illis.

CAPVT III.

1 ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſrael, ani-
A ma in anguſtijs, & ſpiritus anxius clamat ad
2 te: ¶ audi Domine, & miſerere, quia Deus es
miſericors, & miſerere noſtri: quia peccauimus an-
3 te te. ¶ Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos peribi-
4 mus in æuum? ¶ Domine omnipotens Deus Iſrael,
audi nunc orationem mortuorum Iſrael, & filiorum
ipſorum qui peccauerunt ante te, & non audierũt vo
cem Domini Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.
5 ¶ Noli meminiſſe iniquitatum patrum noſtrorum, ſed
memento manus tuæ, & nominis tui in tempore iſto:
6 ¶ quia tu es Dominus Deus noſter, & laudabimus te
7 Domine: ¶ quia propter hoc dediſti timorem tuum,
in cordibus noſtris, vt inuocemus nomen tuum, &

laudemus te in captiuitate noſtra, quia conuertimur
ab iniquitate patrum noſtrorum qui peccauerunt an
8 te te.¶Et ecce nos in captiuitate noſtra ſumus hodie,
qua nos diſperſiſti in improperiũ, & in maledictũ, &
in peccatum, ſecundum omnes iniquitates patrum
noſtrorum qui receſſerunt a te Domine Deus noſter.
9 ¶ Audi Iſrael mandata vitæ:auribus percipe, vt ſcias
10 prudentiam. ¶Quid eſt Iſrael quod in terra inimico-
11 rum es? ¶ inueteraſti in terra aliena,coinquinatus es
cũ mortuis:deputatus es cum deſcendẽtibus in infer-
12 num.¶Dereliquiſti fontem ſapientiæ. ¶ Nam ſi in via
13 Dei ambulaſſes,habitaſſes vtiq; in pace ſempiterna.
14 ¶ Diſce vbi ſit prudentia, vbi ſit virtus, vbi ſit intel-
lectus, vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas vitæ & vi-
15 ctus, vbi ſit lumen oculorum & pax. ¶ Quis inuénit
16 locum eius? & quis intrauit in theſauros eius? ¶Vbi
ſunt principes Gentium, & qui dominantur ſuper be
17 ſtias quæ ſunt ſuper terram? ¶qui in auibus cœli lu-
18 dunt, ¶qui argentum theſaurizant, & aurum in quo
confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eo-
rum? qui argentum fabricant,& ſolíciti ſunt, nec eſt
19 inuentio operum illorum? ¶ exterminati ſunt & ad
inferos deſcenderunt, & alij loco eorum ſurrexerunt.
20 ¶ Iuuenes viderunt lumen & habitauerunt ſuper ter-
C ram: viam autem diſciplinæ ignorauerunt, ¶ neque
21 intellexerunt ſemitas eius, neque filij eorum ſuſcepe-
22 runt eam, a facie ipſorum longe facta eſt: ¶non eſt au-
dita in terra Chanaam, neque viſa eſt in Theman.
23 ¶Filij quoque Agar qui exquirunt prudentiam quæ
de terra eſt, negociatores mere,& Theman,& fabula-
tores,& exquiſitores prudentię & intelligentię:viam
autem ſapientiæ neſcierunt:neque commemorati sũt
24 ſemitas eius. ¶O Iſrael,quam magna eſt domus Dei,
25 & ingens locus poſſeſſionis eius? ¶Magnus eſt,& non
26 habet finem: excelſus & immenſus. ¶Ibi fuerunt gi-
gantes nominati illi qui ab initio fuerunt, ſtatura ma
27 gna, ſcientes bellum. ¶Non hos elegit Dominus, ne-
que viam diſciplinæ inuenerunt:propterea perierũt.
28 ¶Et quoniam non habuerunt ſapientiam, interierunt
29 propter ſuam inſipientiam. ¶Quis aſcendit in cęlum,
30 & accepit eam,& deduxit eam de nubibus? ¶ Quis
D transfretauit mare, & inuénit illam, & áttulit illam
31 ſuper aurum electum? ¶Non eſt qui poſſit ſcire vias
32 eius, neque qui exquirat ſémitas eius: ¶ſed qui ſcit v-
niuerſa, nouit eam,& adinuénit eam prudentia ſua,
qui præparauit terram in æterno tempore,& repleuit
33 eam pecúdibus,& quadrupedibus: ¶ qui emittit lu-
men, & vadit: & vocauit illud,& obedit illi in tre-
34 more. ¶Stellæ autem dederũt lumen in cuſtodijs ſuis,
35 & lætatæ ſunt: ¶vocatæ ſunt,& dixerunt: Adſumus:
36 & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas. ¶ Hic
eſt Deus noſter: & non æſtimabitur alius aduerſus
37 eum. ¶ Hic adinuénit omnem viam diſciplinæ, &
tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo.
38 ¶Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus con-
uerſatus eſt.

CAPVT IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in
A æternum: omnes qui tenent eam, peruenięt
ad vitam: qui autem dereliquerunt eam, in
2 mortem. ¶ Conuertere Iacob, & apprehende eam,
ambula per viam ad ſplendorem eius contra lumen
3 eius. ¶ Ne tradas alteri gloriam tuam, & dignita-
4 tem tuam genti alienæ. ¶Beati ſumus Iſrael: quia quæ
5 Deo placent, manifeſta ſunt nobis. ¶ Animæquior e-
ſto populus Dei, memorabilis Iſrael: venundati eſtis
6 Gentibus, non in perditionem: ¶ ſed propter quod in
ira ad iracundiam prouocaſtis Deum, traditi eſtis
7 aduerſarijs. ¶ Exacerbaſtis enim eum qui fecit vos,
B Deum æternum, immolantes dęmonijs, & non Deo.
8 ¶ Obliti enim eſtis Deum, qui nutriuit vos, & con
9 triſtaſtis nutricem veſtram Ieruſalem. ¶ Vidit enim
iracundiam a Deo venientem vobis, et dixit: Audi-
te confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum
10 magnum: ¶ vidi enim captiuitatem populi mei, filio-
rum meorum, & filiarum, quam ſuperduxit illis Ae-
11 ternus. ¶ Nutriui enim illos cum iucunditate: dimiſi
12 autem illos cum fletu, & luctu. ¶ Nemo gaudeat ſu-
per me viduam, & deſolatam: a multis derelicta ſum
propter peccata filiorum meorum, quia declinaue-
13 runt a lege Dei. ¶ Iuſtitias autem ipſius neſcierunt,
nec ambulauerunt per vias mandatorum Dei, neque
C per ſemitas veritatis eius cum iuſtitia ingreſſi ſunt
14 ¶ Veniant confines Sion, & memorentur captiuita-
tem filiorum, & filiarum mearum, quam ſuperduxit
15 illis Aeternus. ¶ Adduxit enim ſuper illos gentem de
longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ
16 ¶ qui non ſunt reueriti ſenem, neque puerorum mi-
ſerti ſunt: et adduxerunt dilectos viduæ, et a filijs v-
17 nicam deſolauerunt. ¶ Ego autem quid poſſum adiu-
18 uare vos? ¶ Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe
vos eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.
19 ¶ Ambulate filij, ambulate: ego enim derelicta ſum
20 ſola. ¶Exui me ſtola pacis, indui autem me ſacco ob-
D ſecrationis, et clamabo ad Altiſſimum in diebus
21 meis. ¶ Animæquiores eſtote filij, clamate ad Do-
minum, et eripiet vos de manu principum inimi-
22 corum. ¶ Ego enim ſperaui in æternum ſalutem
veſtram: et venit mihi gaudium a ſancto ſuper mi-
ſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſalutari no-
23 ſtro. ¶ Emiſi enim vos cum luctu, et ploratu: re-
ducet autem vos mihi Dominus cum gaudio, et iu-
24 cunditate in ſempiternum. ¶ Sicut enim viderunt
E vicinæ Sion captiuitatem veſtram a Deo: ſic vi-
debunt, et in celeritate ſalutem veſtram a Deo,
quæ ſuperueniet vobis cum honore magno, et ſplen-
25 dore æterno. ¶ Filij patienter ſuſtinete iram, quę
ſuperuenit vobis: perſecutus eſt enim te inimicus
tuus, ſed cito videbis perditionem ipſius: et ſuper
26 ceruices ipſius aſcendes. ¶ Delicati mei ambula-
uerunt vias aſperas: ducti ſunt enim, vt grex dire-
27 ptus ab inimicis. ¶ Animęquiores eſtote filij, et
proclamate ad Dominum: erit enim memoria ve-
28 ſtra ab eo, qui duxit vos. ¶Sicut enim fuit ſenſus ve-
F ſter, vt erraretis a Deo: decies tantum iterum con-
29 uertentes requiretis eum. ¶ Qui enim induxit vo-
bis mala, ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam
30 iucunditatem cum ſalute veſtra. ¶ Animęquior e-
ſto Ieruſalem: exhortatur enim te, qui te nominauit.
31 ¶Nocentes peribunt, qui te vexauerunt: et qui gra-
32 tulati ſunt in tua ruina, punientur. ¶ Ciuitates qui-
bus ſeruierunt filij tui, punientur: et quę accepit
33 filios tuos. ¶ Sicut enim gauiſa eſt in tua ruina, et
lętata eſt in caſu tuo: ſic contriſtabitur in ſua deſo-
34 latione. ¶ Et amputabitur exultatio multitudinis
35 eius, et gaudimonium eius erit in luctum. ¶ Ignis
G enim ſuperueniet ei ab æterno in longiturnis die-

bus, & habitabitur a dæmonijs In multitudine tem-
Infra 5. a.5. 36 poris.¶Circunſpice Ieruſalem ad Orientem, & vide
37 iucunditatem a Deo tibi venientem.¶Ecce enim ve-
niunt filij tui quos dimiſiſti diſperſos: veniunt colle-
cti ab Oriente, vſque ad Occidentem, in verbo San-
cti gaudentes in honorem Dei.

CAPVT V.

1 EXue te Ieruſalem ſtola luctus, & vexationis
A tuæ; & indue te decore, & honore eius, quæ a
2 Deo tibi eſt ſempiterna gloria. ¶ Circundabit
te Deus diploide iuſtitiæ, & imponet mitram capi-
3 ti honoris æterni. ¶ Deus enim oſtendet ſplendorem
4 ſuum in te, omni qui ſub cœlo eſt. ¶ Nominabitur e-
nim tibi nomen tuum a Deo in ſempiternum, Pax iu
5 ſtitiæ, & honor pietatis. ¶ Exurge Ieruſalem, & ſta in
Sup. 4. g. 4. B excelſo: & circunſpice ad Orientem, & vide collectos
filios tuos ab Oriente ſole, vſque ad Occidentem, in
6 verbo Sancti gaudentes Dei memoria.¶Exierunt e-
nim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem
illos Dominus ad te portatos in honorem ſicut filios
7 regni.¶Cõſtituit enim Deus humiliare omnem mon
C tem excelſum, & rupes perennes, & conualles replere
in æqualitatem terræ: vt ambulet Iſrael diligẽtem in
8 honorem Dei.¶Obumbrauerunt autem & ſyluæ, &
9 omne lignum ſuauitatis Iſrael mandato Dei.¶Addu-
cet enim Deus Iſrael cum iucunditate in lumine ma-
ieſtatis ſuæ cum miſericordia, & iuſtitia, quæ eſt
ex ipſo.

CAPVT VI.

Exemplar epiſtolæ, quam miſit Ieremias ad abducendos captiuos in Babyloniam a Rege Babyloniorum, vt annunciaret illis ſecundum quod præceptum eſt illi a Deo.

1 PRopter peccata quæ peccaſtis ante Deum, ab-
A ducemini in Babyloniam captiui a Nabucho
Hiere. 25. b. 9 2 donoſor rege Babyloniorum.¶ ingreſſi itaque
in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & tempori-
bus longis, vſque ad generationes ſeptem: poſt hoc
3 autem educam vos inde cum pace.¶Nunc autem vi
Iſa. 44. b. 10. 46. b. 6. c. 7. debitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & la-
pideos, & ligneos in humeris portari, oſtẽtantes me-
4 tum Gentibus.¶Videte ergo ne & vos ſimiles efficia-
mini factis alienis, & metuatis & metus vos capiat in
5 ipſis.¶Viſa itaque turba de retro, & ab ante adoran-
tes, dicite in cordibus veſtris: Te oportet adorari Do
6 mine.¶Angelus enim meus vobiſcum eſt: ipſe autem
7 exquiram animas veſtras.¶Nam lingua ipſorum po
lita a fabro, ipſa etiam inaurata, & inargentata falſa
8 ſunt: & non poſſunt loqui.¶Et ſicut virgini amanti or
9 namenta ita accepto auro fabricati ſunt. ¶ Coronas
certe aureas habent ſuper capita ſua dij illorum: vn-
de ſubtrahunt ſacerdotes ab eis aurum, & argentum
10 & erogant illud in ſemetipſos.¶Dant autem & ex ip-
B ſo proſtitutis, & meretrices ornant: & iterum cum re-
ceperint illud a meretricibus, ornant Deos ſuos.
11 ¶Hi autem non liberantur ab ærugine, & tinea. ¶ O-
12 pertis autem illis veſte purpurea, extergunt faciem
ipſorum propter puluerem domus, qui eſt plurimus
13 inter eos. ¶Sceptrum autem habet, vt homo, ſicut iu-
dex regionis, qui in ſe peccantem non interficit,
14 ¶Habet etiam in manu gladium, & ſecurim: ſe autem
de bello, & a latronibus non liberat. Vnde vobis no-
15 tum ſit, quia non ſunt dij.¶Non ergo timueritis eos.
Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur,
16 tales ſunt & dij illorum. ¶ Conſtitutis illis in domo,
oculi eorum pleni ſunt puluere a pedibus introeun-
17 tium. ¶ Et ſicut alicui qui regem offendit, circun-
ſeptæ ſunt ianuæ, aut ſicut ad ſepulchrum addu-
ctum mortuum: ita tutantur ſacerdotes hoſtia clau-
18 ſuris & ſeris, ne a latronibus expolientur. ¶ Lucer-
nas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus
nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in
19 domo. ¶ Corda vero eorum dicunt elingere ſerpen-
tes qui de terra ſunt, dum comedunt eos & veſti-
20 mentum ipſorum, & non ſentiunt. ¶ Nigræ fiunt
21 facies eorum a fumo, qui in domo fit. ¶ Supra cor-
pus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ &
22 hyrundines, & aues etiam, ſimiliter & cattæ. ¶ Vn-
de ſciatis quia non ſunt dij. Ne ergo timueritis eos.
23 ¶ Aurum etiam quod habent, ad ſpeciem eſt. Niſi
C aliquis exterſerit æruginem, non fulgebunt: neque Iſa 46 b 6 c. 7.
24 enim dum conflarentur, ſentiebant. ¶ Ex omni Supra 6. a. 3.
precio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.
25 ¶ Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes i-
gnobilitatem ſuam hominibus. Confundantur e-
26 tiam qui colunt ea. ¶ Propterea ſi ceciderint in ter-
ram, a ſemetipſis non conſurgunt: neque ſi quis
eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit: ſed ſi-
27 cut mortuis munera eorum illis apponentur. ¶ Ho-
ſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abu-
tuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, ne-
que infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt.
28 ¶de ſacrificijs eorum fœtæ & menſtruatę contingunt.
Scientes itaque ex his quia non ſunt dij, ne timeatis
29 eos. ¶Vnde enim vocantur dij? Quia mulieres appo-
30 nunt dijs argenteis & aureis, & ligneis: ¶ & in domi-
bus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſ-
ſas, & capita & barbam raſam, quorum capita nuda
31 ſunt.¶Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſi-
32 cut in cœna mortui.¶Veſtimenta eorum auferunt ſa-
33 cerdotes, & veſtiunt vxores ſuas & filios ſuos.¶Neq;
D ſi quid mali patiuntur ab aliquo, neque ſi quid boni,
poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſsũt,
34 neq; auferre. ¶Similiter neque dare diuitias poſſunt,
neq; malum retribuere. Si quis illis votum vouerit,
35 & non reddiderit: neque hoc requirunt: ¶ Hominem
a morte non liberant, neque infirmum a potentiori e-
36 ripiunt.¶Hominem cæcum, ad viſum non reſtituunt:
37 de neceſſitate hominem non liberabunt.¶Viduæ non
38 miſerebuntur, neque orphanis benefacient. ¶Lapidi-
bus de monte ſimiles ſunt dij illorum lignei, & lapi-
dei, & aurei, & argẽtei. Qui autem colunt ea confun
39 dentur.¶Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicen-
40 dum illos eſſe deos? ¶Adhuc enim ipſis Chaldęis non
honorantibus ea: qui cum audierint mutum nõ poſ-
ſe loqui offerunt illud ad Bel, poſtulãtes ab eo loqui:
41 ¶quaſi poſſint ſentire qui non habent motum, & ipſi
cum intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non
42 habent ipſi dij illorum. ¶Mulieres autem circundatæ
E funibus, in vijs ſedent, ſuccendentes oſſa oliuarum.
43 ¶ Cum autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tran-
ſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat,
quod ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis

44 eius diruptus ſit. ¶ Omnia autem quæ illis fiunt, fal-
ſa ſunt. Quomodo æſtimandum, aut dicendum eſt,
45 illos eſſe deos. ¶ A fabris autem, & ab aurificibus fa-
cta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id quod volunt eſſe
46 ſacerdotes. ¶ Artifices etiam ipſi qui ea faciunt, non
ſunt multi temporis. Nunquid ergo poſſunt ea quæ
47 fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dij? ¶ Reliquerunt autem
48 falſa, & opprobrium poſtea futuris. ¶ Nam cum ſu-
peruenerit illis prælium, & mala: cogitant ſacerdo-
49 tes apud ſe, vbi ſe abſcondant cum illis. ¶ Quomo-
do ergo ſentiri debeant, quoniam dij ſunt, qui nec
de bello ſe liberant, neque de malis ſe eripiunt?
50 ¶ Nam cum ſint lignea inaurata, & inargentata, ſcie-
tur poſtea quia falſa ſunt, ab vniuerſis gentibus, &
regibus: quæ manifeſta ſunt, quia non ſunt dij, ſed
opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum
51 illis. ¶ Vnde ergo notum eſt, quia non ſunt dij, ſed
opera manuum hominum, & nullum Dei opus in
52 ipſis eſt? ¶ Regem regioni non ſuſcitant, neque plu-
53 uiam hominibus dabunt. ¶ Iudicium quoque non
F diſcernent, neque regiones liberabunt ab iniuria:
quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter medium cœ-
54 li, & terræ. ¶ Etenim cum inciderit ignis in domum
deorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, ſa-
cerdotes quidem ipſorum fugient, & liberabuntur:
55 ipſi vero ſicut trabes in medio comburentur. ¶ Regi
autem & bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſti-
56 mandum eſt, aut recipiendum, quia dij ſunt? ¶ Non
a furibus, neque a latronibus ſe liberabũt dij lignei,
& lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus hi qui
57 fortiores ſunt. ¶ Aurum, & argentum, & veſtimen-
tum quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec
58 ſibi auxilium ferent. ¶ Itaque melius eſt eſſe regem
oſtentantem virtutem ſuam: aut vas in domo vtile
in quo gloriabitur, qui poſſidet illud: vel oſtium in
domo quod cuſtodit quæ in ipſa ſunt: quam falſi
59 dij. ¶ Sol quidem, & Luna, ac ſydera cum ſint ſplen-
60 dida, & emiſſa ad vtilitates obaudiunt. ¶ Similiter &
fulgur cum apparuerit, perſpicuum eſt: idipſum au-
61 tem & ſpiritus in omni regione ſpirat. ¶ Et nubes,
quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare
vniuerſum orbem, perficiunt quod imperatum eſt
62 eis. ¶ Ignis etiam miſſus deſuper, vt conſumat mon-
tes, & ſyluas, facit quod præceptum eſt ei. Hæc au-
tem, neque ſpeciebus, neque virtutibus vni eorum
63 ſimilia ſunt. ¶ Vnde neque exiſtimandum eſt, neque
G dicendum illos eſſe deos, quando non poſſunt, ne-
que iudicium iudicare, neque quidquam facere ho-
64 minibus. ¶ Scientes itaque quia non ſunt dij, ne er-
65 go timueritis eos. ¶ Neque enim regibus maledi-
66 cent, neque benedicent. ¶ Signa etiam in cœlo gen-
tibus non oſtendunt, neque vt Sol lucebunt, neque
67 illuminabunt vt Luna. ¶ Beſtiæ meliores ſunt illis,
quæ poſſunt fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.
68 ¶ Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum, quia ſunt
69 dij: propter quod ne timeatis eos. ¶ Nam ſicut in cu-
cumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dij illorum
70 lignei, & argentei, & inaurati. ¶ Eodem modo &
in horto ſpina alba, ſupra quam omnis auis ſedet.
Similiter & mortuo proiecto in tenebris ſimiles ſunt
71 dij illorum lignei, & inaurati, & inargentati. ¶ A
purpura quoque & murice, quæ ſupra illos tineant,
ſcietis itaque, quia non ſunt dij. Ipſi etiam poſtremo
72 comeduntur, & erunt opprobrium in regione. ¶ Me-
lior eſt homo iuſtus qui non habet ſimulachra: nam
erit longe ab opprobrijs.

HIERONYMI IN EZECHIELEM
P R AE F A T I O.

EZECHIEL Propheta cum Ioachim rege Iuda captiuus ductus eſt in Babylonem: ibique ijs qui cum eo captiui fuerant, prophetauit: pœnitentibus quod ad Ieremiæ vaticinium ſe vltro aduerſarijs tradidiſſent, & viderent adhuc vrbem Ieroſolymam ſtare quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captiuitatis quinto, exorſus eſt ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Ieremias in Iudæa prophetauerunt. Sermo eius nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex vtroque, medie temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Ieremias: principia voluminis, & finem magnis habens obſcuritatibus inuoluta: Sed & vulgata eius editio non multum diſtat ab Hebraico. Vnde ſatis miror quid cauſæ extiterit, vt ſi eoſdem in vniuerſis libris habemus interpretes: in alijs eadem, in alijs diuerſa tranſtulerint. Legite igitur, & hunc iuxta tranſlationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus, & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei, & hunc ſubſannauerint: dicite eis quod nemo eos compellat, vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod Græce ſignificantius dicitur, vt vocentur philolœdori.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt in trigeſimo anno, in quar
A to, in quinta menſis: cum eſſem in me-
Infra 1.f. 21. 9. d, 10. dio captiuorum | iuxta fluuium Cho-
bar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones
2 Dei. ¶ In quinta menſis ipſe eſt annus
qntus trãſmigrationis regis Ioachin,
3 ¶ factũ eſt verbum Domini ad Ezechielem filiũ Buzi
Infra 1.f. 21. 9. d. 10. ſacerdotem in terra Chaldæorũ, | ſecus flumen Cho-
4 bar: & facta eſt ſuper eum ibi manus Domini. ¶ Et vi-
B di, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: &
nubes magna, & ignis inuoluẽs, & ſplendor in circui-
tu eius: & de medio eius quaſi ſpecies electri, id eſt, de
5 medio ignis. ¶ & in medio eius ſimilitudo quattuor a-
nimalium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis
6 in eis. ¶ Quattuor facies vni: & quattuor pennæ vni.
7 ¶ Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum
quaſi planta pedis vituli, & ſcintillę quaſi aſpectus æ-
8 ris candentis. ¶ Et manus hominis ſub pẽnis eorum in
quattuor partibus: & facies & pennas ꝑ quattuor par
9 tes habebant. ¶ Iunctęq; erant pennæ eorũ alterius ad
C alterũ. non reuertebantur cum incederent: ſed vnum-
10 quodq; ante faciem ſuã gradiebatur. ¶ Similitudo aũt
vultus eorũ, facies hoĩs, & facies leonis, a dextris ip-
ſorũ quattuor: facies aũt bouis, a ſiniſtris ipſorũ quat-
11 tuor: & facies aquilæ deſuper ipſorum quattuor. ¶ Et
facies eorũ, & pennæ eorũ extentæ deſuper: duæ pen-
næ ſingulorum iungebãtur, & duæ tegebant corpora
12 eorũ: ¶ & vnumquodq; eorũ coram facie ſua ambula-
bat: vbi erat impetus ſpiritus illuc gradiebantur: nec
13 reuertebantur cum ambularent. ¶ Et ſimilitudo ani-
maliũ, aſpectus eorũ quaſi carbonũ ignis ardentium,
& quaſi aſpectus lampadarũ. Hæc erat viſio diſcurrẽs
D in medio animaliũ, ſplendor ignis, & de igne fulgur
14 egrediẽs. ¶ Et animalia ibãt, & reuertebantur in ſimi-
15 litudinẽ fulguris coruſcantis. ¶ Cumq; aſpicerem ani-
malia, apparuit rota vna ſup terrã iuxta animalia, ha
16 bens quattuor facies. ¶ Et aſpectus rotarũ, & opus ea-
rũ quaſi viſio maris: & vna ſimilitudo ipſarum quat-
tuor: & aſpectus earũ, & opera, quaſi ſit rota in medio
17 rotę. ¶ Per quattuor partes earum euntes ibant: & non
E reuertebantur cum ambularent. ¶ Statura quoq; erat
18 rotis, & altitudo, & horribilis aſpectus: | & totũ corpus Infra 9.c 12.
19 oculis plenũ in circuitu ipſarũ quattuor. ¶ Cumq; am
bularent, animalia, ambulabant pariter, & rotę iuxta
ea: & cũ eleuarentur animalia de terra, eleuabantur
20 ſimul & rotę. ¶ Quocunq; ibat ſpiritus illuc eunte ſpi-
ritu, & rotæ pariter eleuabantur, ſequẽtes eum. Spiri-
21 tus enim vitæ erat in rotis. ¶ Cum euntibus ibant, &
cũ ſtantibus ſtabant: & cũ eleuatis a terra pariter ele-
uabantur, & rotę, ſequentes ea: quia ſpiritus vitę erat
22 in rotis. ¶ Et ſimilitudo ſup capita animaliũ, firmamẽ-
F ri, quaſi aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſup ca
23 pita eorũ deſup. ¶ Sub firmamẽto aũt pennæ eorũ re-
ctæ alterius ad alterũ: vnumquodq; duabus alis ve-
24 labat corpus ſuũ, & alterũ ſimiliter velabatur. ¶ Et au
diebã ſonũ alarũ, quaſi ſonũ aquarũ multarum, quaſi
ſonũ ſublimis Dei cum ambularent, quaſi ſonus erat
multitudinis vt ſonus caſtrorũ. cũq; ſtarẽt, demittebã
25 tur pẽnę eorũ. ¶ Nã cũ fieret vox ſup firmamẽtũ quod
erat ſup caput eorũ, ſtabãt & ſubmittebant alas ſuas.
26 ¶ Et ſup firmamẽtũ quod erat imminẽs capiti eorum,
G quaſi aſpectus lapidis ſapphiri ſimilitudo throni, &
ſup ſimilitudinẽ throni, ſimilitudo quaſi aſpect⁹ hoĩs
27 deſup. ¶ Et vidi quaſi ſpẽm electri, velut aſpectũ ignis
intrinſecus eius ꝑ circuitũ, a lũbis eius & deſup: & a
lũbis eius vſq; deorſum, vidi quaſi ſpeciẽ ignis ſplen-
28 dẽtis in circuitu. ¶ Velut aſpectũ arcus cũ fuerit in nu-
be in die pluuiæ, hic erat aſpectus ſplẽdoris per gyrũ.

CAPVT II.

1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domini: & vi-
A di, & cecidi in faciem meam, & audiui vo-
cem loquentis. Et dixit ad me: Fili hoĩs ſta
2 ſuper pedes tuos, & loquar tecum. ¶ Et ingreſſus eſt in
me ſpiritus poſtquam locutus eſt mihi, & ſtatuit me
3 ſupra pedes meos: & audiui loquentem ad me. ¶ &
dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Iſrael,
ad gentes apoſtatrices, quæ receſſerunt a me: ipſi &
B patres eorum præuaricati ſunt pactum meum vſque
4 ad diem hanc. ¶ Et filij dura facie, & indomabili cor-
de ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc
5 dicit Dominus Deus: ¶ Si forte, vel ipſi audiant, & ſi
forte quieſcant, quoniam domus exaſperans eſt: &
6 ſcient quia propheta fuerit in medio eorum. ¶ Tu er-
go fili hominis ne timeas eos, neque ſermones eorum
C metuas: qm̃ increduli, & ſubuerſores ſunt tecum, &
cum ſcorpionibus habitas: verba eorum ne timeas,
& vultus eorum ne formides: quia domus exaſpe-
7 rans eſt. ¶ Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi forte au-
8 diant, & quieſcant: quoniam irritatores ſunt. ¶ Tu au-
tem fili hominis audi quæcunq; loquor ad te: & noli
eſſe exaſperans, ſicut domus exaſperatrix eſt: aperi os

9 tuum,& comede quæcunque ego do tibi.¶Et vidi,&
ecce manus miſſa ad me,in qua erat inuolutus liber:
Apoc.5.a.1. 10 ¶& expãdit illũ corã me,|qui erat ſcriptus intus,& fo
ris,& ſcriptę erãt in eo lamẽtationes,& carmẽ,& vę.

CAPVT III.

1 ET dixit ad me:Fili hominis quodcunque inue-
A neris,comede: comede volumen iſtud,& va-
2 dẽs loquere ad filios Iſraël.¶Et aperui os meũ
3 & cibauit me volumine illo.¶Et dixit ad me:Fili ho
minis venter tuus comedet, & viſcera tua complebũ
Apocal.10.d.9.d.10. tur volumine iſto,quod ego do tibi.|Et comedi illud,
4 & factum eſt in ore meo,ſicut mel dulce.¶ Et dixit ad
me: Fili hominis vade ad domum Iſrael, & loqueris
5 verba mea ad eos.¶Non enim ad populum profundi
ſermonis,& ignotæ linguæ tu mitteris ad domum Iſ-
6 rael:¶neq; ad populos multos profundi ſermonis , &
ignotæ linguæ,quorum nõ poſſis audire ſermones:&
7 ſi ad illos mittereris,ipſi audirent te.¶ Domus autem
Iſrael nolunt audire te:quia nolunt audire me.omnis
quippe domus Iſrael attrita fronte eſt,& duro corde.
8 ¶Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorũ ,
B & frontem tuam duriorem frontibus eorum.¶Vt ada
9 mantẽ & vt ſilicẽ dedi faciẽ tuã:ne timeas eos,neque
10 metuas a facie eorũ:quia domus exaſperãs eſt.¶& di
xit ad me:Fili hominis, omnes ſermones meos, quos
ego loquor ad te,aſſume in corde tuo,& auribus tuis
11 audi.¶ & vade ingredere ad trãſmigrationẽ,ad filios
C populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis : Hæc dicit
12 Dñs Deus: ſi forte audiant,& quieſcant. ¶ Et aſſum-
pſit me ſpiritus,& audiui poſt me vocem commotio-
13 nis magnæ, Benedicta gloria Dñi de loco ſuo. ¶ &
vocẽ alarũ animaliũ percutientiũ alteram ad alterã ,
& vocem rotarum ſequentium animalia,& vocẽ cõ-
14 motionis magnæ.¶Spiritus quoque leuauit me,& aſ-
ſumpſit me:& abij amarus in indignatione ſpũs mei,
15 manus enim Dñi erat mecũ,confortans me.¶ Et veni
D ad tranſmigrationẽ ad aceruũ nouarũ frugũ, ad eos
qui habitabant iuxta flumen Chobar: & ſedi vbi illi
ſedebant:& manſi ibi ſeptẽ diebus mœrens in medio
16 eorũ.¶Cũ aũt pertranſiſſent ſeptem dies,factũ eſt ver
Infr.33.b.7. 17 bum Dñi ad me dicens:¶|Fili hominis,ſpeculatorem
dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo verbũ,&
18 annunciabis eis ex me.¶Si dicente me ad impiũ:Mor
E te morieris:non annunciaueris ei, neque locutus fue-
ris, vt auertatur a via ſua impia,& viuat:ipſe impius
in iniquitate ſua morietur,ſanguinem autem eius de
19 manu tua requiram.¶Si autem tu annunciaueris im-
pio,& ille non fuerit conuerſus ab impietate ſua,& a
via ſua impia:ipſe quidẽ in iniquitate ſua morietur,
20 tu autem animam tuam liberaſti.¶ Sed & ſi conuer-
ſus iuſtus a iuſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem :
ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur : quia
non annunciaſti ei , in peccato ſuo morietur , & non
erunt in memoria iuſtitiæ eius quas fecit: ſanguinem
21 vero eius de manu tua requiram.¶Si autem tu annun
F ciaueris iuſto,vt non peccet iuſtus, & ille non pecca-
uerit:viuens viuet,quia annunciaſti ei,& tu animam
22 tuam liberaſti.¶Et facta eſt ſuper me manus Domini
& dixit ad me: Surgens egredere in campum , & ibi
23 loquar tecum.¶Et ſurgens egreſſus ſum in campum:
Supr.1.a.1.a.3. & ecce ibi gloria Domini ſtabat,quaſi gloria | quam
vidi iuxta fluuium Chobar:& cecidi in faciem meã .
24 ¶Et ingreſſus eſt in me ſpiritus,& ſtatuit me ſuper pe-
des meos:& locutus eſt mihi,& dixit ad me:ingrede-
25 re:& includere in medio domus tuę.¶Et tu fili homi-
G nis , ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in
26 eis:& non egredieris de medio eorum . ¶ Et linguam
tuam adhærere faciam palato tuo,& eris mutus,nec
27 quaſi vir obiurgans:quia domus exaſperans eſt.¶Cũ
autem locutus fuero tibi , aperiam os tuum , & dices
ad eos:Hęc dicit Dominus Deus: Qui audit,audiat :
& qui quieſcit,quieſcat:quia domus exaſperans eſt.

CAPVT IIII.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem,& pones eũ
A coram te , & deſcribes in eo ciuitatem Ieruſa-
2 lem.¶Et ordinabis aduerſus eam obſidionem,
& ædificabis munitiones , & comportabis aggerem ,
& dabis contra eam caſtra,& pones arietes in gyro .
3 ¶ Et tu ſume tibi ſartaginem ferream , et pones eam
in murum ferreum inter te et inter ciuitatem : et ob-
firmabis faciem tuam ad eam, et erit in obſidionem ,
4 et circundabis eam:ſignum eſt domui Iſrael . ¶ Et tu
dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum , et pones iniqui-
tates domus Iſrael ſuper eo numero dierum , quibus
dormies ſuper illud , et aſſumes iniquitatem eo-
5 rum . ¶ Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eo-
rum numero dierum trecentos et nonaginta dies : et
6 portabis iniquitatem domus Iſrael . ¶ Et cum com-
pleueris hæc dormies ſuper latus tuum dexterum
B ſecundo : et aſſumes | iniquitatem domus Iuda qua- Nu.14.f.34.
draginta diebus.diem pro anno, diem, in quam, pro
7 anno dedi tibi . ¶ Et ad obſidionem Ieruſalem con-
uertes faciem tuam , et brachium tuum erit exten-
8 tum:et prophetabis aduerſus eam. ¶ Ecce circundedi
te vinculis : et non te conuertes a latere tuo in latus
9 aliud , donec compleas dies obſidionis tuæ . ¶ Et tu
ſume tibi frumentum , et hordeum , et fabam , et
lentem , et milium , et viciam, et mittes ea in vas v-
num,et facies tibi panes numero dierũ quibus dor-
mies ſuper latus tuum : trecentis et nonaginta die-
10 bus comedes illud . ¶ Cibus autem tuus quo veſce-
C ris , erit in pondere viginti ſtateres in die : a tempo-
11 re vſque ad tempus comedes illud.¶Et aquam in mẽ-
ſura bibes ſextam partem hin:a tempore vſq; ad tem
12 pus bibes illud.¶Et quaſi ſubcineritium hordeaceum
comedes illud: et ſtercore quod egreditur de homi-
13 ne operies illud in oculis eorum . ¶ Et dixit Dñs: Sic
comedent filij Iſrael panem ſuũ pollutũ inter gentes
14 ad quas eijciam eos.¶ |Et dixi: A,a,a, Domine Deus, Oſee.9.a.3.
ecce anima mea non eſt polluta, et morticinum et la-
ceratum a beſtijs non comedi,ab infantia mea vſque
nunc:et non eſt ingreſſa in os meũ oĩs caro immũda .
15 ¶Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boũ pro ſterco
16 ribus humanis:et facies panẽ tuum in eo.¶Et dixit ad
me : Fili hominis,ecce ego conteram baculum panis Inf.5.d.16.& 24.d.13.
in Ieruſalem:et comedent panẽ in põdere,et in ſolici
17 tudine:et aquam in mẽſura,et in anguſtia bibẽt. ¶ Vt
deficientibus pane et aqua , corruat vnuſquiſque ad
fratrem ſuum , et contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

CAPVT V.

1 ET tu fili hominis ſume tibi gladium acu-
A tum , radentem pilos : et aſſumes eum ,
et duces per caput tuum , et per barbam
tuam , et aſſumes tibi ſtatera ponderis, et

2 diuides eos.¶ Tertiam partem igni combures in me-
dio ciuitatis, iuxta completionem dierum obſidionis:
& aſſumes tertiam partem, & concides gladio in cir-
cuitu eius: tertiam vero aliam diſperges in ventum,
3 & gladium nudabo poſt eos.¶Et ſumes inde paruum
4 numerum, & ligabis eos in ſummitate pallij tui. ¶ Et
ex eis rurſum tolles, & proijcies eos in medio ignis,
& combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in om
5 nem domum Iſrael. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Iſta
eſt Ieruſalem, in medio gentium poſui eam, & in cir-
6 cuitu eius terras.¶ Et contempſit iudicia mea, vt plus
B eſſet impia, quam gentes, & præcepta mea vltra quã
terræ, quæ in circuitu eius ſunt. Iudicia enim mea
proiecerunt, & in pręceptis meis non ambulauerunt.
7 ¶ Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia ſuperaſtis
gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, & in præceptis
meis non ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, &
iuxta iudicia gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt,
8 non eſtis operati:¶Ideo hęc dicit Dominus Deus; Ec-
ce ego ad te & ipſe ego faciam in medio tui iudicia in
9 oculis gentium: ¶ & faciam in te quod non feci, &
quibus ſimilia vltra non faciam propter omnes abo-
10 minationes tuas.¶Ideo patres comedent filios in me-
C dio tui, & filij comedent patres ſuos: & faciam in te
iudicia, & ventilabo vniuerſas reliquias tuas in om-
11 nẽ ventum.¶Idcirco viuo ego, dicit Dominus Deus:
Niſi pro eo, quod ſanctum meum violaſti in omni-
bus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationi-
bus tuis: ego quoque confringam, & non parcet ocu-
12 lus meus, & non miſerebor.¶Tertia pars tui peſte mo
rietur, & fame cõſumetur in medio tui: & tertia pars
tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero par-
tem tuam in omnem ventum diſpergam, & gladium
13 euaginabo poſt eos.¶Et complebo furorem meum, &
requieſcere faciam indignationem meam in eis, & cõ
ſolabor: & ſcient, quia ego Dominus locutus ſum in
zelo meo, cum impleuero indignationem meam in
14 eis.¶Et dabo te in deſertum, & in opprobrium genti-
D bus quæ in circuitu tuo ſunt, in conſpectu omnis prę-
15 tereuntis. ¶ Et eris opprobrium, & blaſphemia, e-
xemplum & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo
ſunt, cum fecero in te iudicia in furore, & in indigna-
tione, & in increpationibus iræ. Ego Dominus locu-
16 tus ſum. ¶ Quando miſero ſagittas famis peſſimas in
eos, quæ erunt mortiferæ, & quas mittam, vt diſper-
(Sup. 4. d. 16. Inf. 14. d. 11.) dam vos, & famem congregabo ſuper vos, & conte-
17 ram in vobis baculum panis.¶Et immittam in vos fa
mem, & beſtias peſſimas, vſque ad internecionem: &
peſtilentia, & ſanguis tranſibunt per te, & gladium
inducam ſuper te. ego Dominus locutus ſum.

CAPVT VI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:¶Fili
A hominis, pone faciem tuam ad montes Iſrael,
2 & prophetabis ad eos, ¶ & dices: Montes Iſ- (Infr. 36. a. 1.)
3 rael audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Domi-
nus Deus montibus, & collibus rupibus & vallibus:
Ecce, ego inducam ſuper vos gladium, & diſperdam
4 excelſa veſtra, ¶ & demoliar aras veſtras, & confrin-
gentur ſimulachra veſtra, & deijciam interfectos ve-
5 ſtros ante idola veſtra. ¶ Et dabo cadauera filiorum
Iſrael ante faciem ſimulachrorum veſtrorum: & di-
6 ſpergam oſſa veſtra circum aras veſtras, ¶in omnibus
habitationibus veſtris. Vrbes deſertæ erunt, & ex-
celſa demolientur, & diſſipabuntur, & interibunt arę
veſtræ, & confringentur: & ceſſabunt idola veſtra, &
B conterentur delubra veſtra, & delebuntur opera ve-
7 ſtra. ¶ Et cadet interfectus in medio veſtri: & ſcietis,
8 quia ego ſum Dominus.¶Et relinquam in vobis eos
qui fugerint gladium in Gentibus, cũ diſperſero vos
9 in terris. ¶ Et recordabuntur mei liberati veſtri in
Gentibus, ad quas captiui ducti ſunt: quia contriui
cor eorum fornicans recedens a me, & oculos eorum
fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſu-
C per malis quę fecerunt in vniuerſis abominationibus
10 ſuis. ¶ Et ſcient quia ego Dominus non fruſtra locu-
11 tus ſum vt facerem eis malum hoc. ¶ Hæc dicit Do-
minus Deus: Percute manum tuam, & allide pedem
tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malo-
rum domus Iſrael: quia gladio, fame, & peſte ruituri
12 ſunt.¶Qui longe eſt, peſte morietur: qui autem prope,
gladio corruet: & qui relictus fuerit & obſeſſus, fame
morietur: & complebo indignationem meam in eis.
13 ¶Et ſcietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti
veſtri in medio idolorum veſtrorum in circuitu ara-
rum veſtrarum in omni colle excelſo, & in cunctis
D ſummitatibus montium, & ſubtus omne lignum ne-
moroſum, & ſubtus vniuerſam quercum frõdoſam,
locum vbi accenderunt thura redolentia vniuerſis i-
14 dolis ſuis.¶Et extendam manum meam ſuper eos: &
faciam terram deſolatam, & deſtitutam a deſerto.
Deblata in omnibus habitationibus eorum: & ſcient
quia ego Dominus.

CAPVT VII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs: ¶Et tu
A fili hominis, hęc dicit Dominus Deus terrę Iſ-
2 rael: Finis venit, venit finis ſuper quattuor
3 plagas terrę. ¶ Nũc finis ſuper te, & immittã furorem
meũ in te: & iudicabo te iuxta vias tuas: & ponã con-
4 tra te oẽs abominationes tuas. ¶ Et non parcet oculus
meus ſuper te, & nõ miſerebor: ſed vias tuas ponã ſu-
per te, & abominationes tuę in medio tui erũt: & ſcie-
5 tis, quia ego Dñs. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Affli-
6 ctio vna, afflictio ecce venit, ¶finis venit, venit finis,
7 euigilauit aduerſum te: ecce venit. ¶Venit cõtritio ſu-
B per te, qui habitas in terra: venit tẽpus, prope eſt dies
8 occiſionis, & nõ gloriæ montiũ. ¶Nunc de propinquo
effundam iram meam ſuper te: & complebo furorem
meũ in te: & iudicabo te iuxta vias tuas, & imponam
9 tibi omnia ſcelera tua. ¶ Et non parcet oculus meus,
C nec miſerebor: ſed vias tuas imponã tibi, & abomina-
tiones tuæ in medio tui erunt: & ſcietis quia ego ſum
10 Dñs percutiens. ¶Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt cõ-
11 tritio, floruit virga, germinauit ſuperbia. ¶ Iniquitas
ſurrexit in virga impietatis: nõ ex eis, & non ex popu
lo, neque ex ſonitu eorum: & non erit requies in eis.
12 ¶Venit tempus, appropinquauit dies: qui emit, non
lætetur: & qui vendit, non lugeat: quia ira ſuper om-
13 nem populum eius. ¶ Quia qui vendit, ad id quod
D vendidit, non reuertetur: & adhuc in viuentibus vita
eorum: viſio enim ad omnem multitudinem eius nõ
regredietur, & vir in iniquitate vitæ ſuæ non confor-
14 tabitur. ¶Canite tuba, præparentur omnes, & non eſt
qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper vniuer-
15 ſum populum eius. ¶Gladius foris, et peſtis, & fames
intrinſecus: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in
16 ciuitate, peſtilentia, & fame deuorabuntur. ¶ Et ſal-

uabuntur qui fugerint ex eis: & erunt in montibus
quaſi columbæ conuallium, omnes trepidi, vnuſquiſ-
17 que in iniquitate ſua. ¶ Omnes manus diſſoluentur, &
18 omnia genua fluent aquis. ¶ | Et accingent ſe cilicijs,
Iſa. 15. 2. E & operiet eos formido: & in omni facie confuſio, &
Iere. 48. F 37. 19 in vniuerſis capitibus eorum caluitium. ¶ | Argentum
Prou. 11. 2. 4 eorum foras proijcietur, & aurum eorum in ſterqui-
Soph. 1. d 18. linium erit. Argentum eorum & aurum eorum non
Eccleſ. 5. b. 10. c. 13. valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam
ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non imple-
būtur: quia ſcandalum iniquitatis eorum factum eſt:
20 ¶ Et ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam
poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum, &
ſimulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis
21 illud in immunditiam: ¶ & dabo illud in manus alie-
norum ad diripiendum, & impijs terræ in prædam,
22 & contaminabunt illud. ¶ Et auertam faciem meam
F ab eis, & violabunt arcanum meum: & introibunt in
23 illud emiſſarij, & contaminabunt illud. ¶ Fac conclu-
ſionem: quoniam terra plena eſt iudicio ſanguinum,
24 & ciuitas plena iniquitate. ¶ Et adducam peſſimos de
Gentibus, & poſſidebunt domos eorum: & quieſcere
faciam ſuperbiam potētium, & poſſidebunt ſanctua-
25 ria eorum. ¶ Anguſtia ſuperueniente requirent pa-
26 cem, & non erit. ¶ Conturbatio ſuper conturbatio-
nem veniet, & auditus ſuper auditum: & quærent vi-
ſionem de propheta, & lex peribit a ſacerdote, & cō-
27 ſilium a ſenioribus. ¶ Rex lugebit, & princeps indue-
tur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur.
Secundum viam eorum faciam eis, & ſecundum iu-
dicia eorū iudicabo eos, & ſcient quia ego Dominus.

CAPVT VIII.

1 A ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto menſe, in
quinta menſis: ego ſedebam in domo mea, &
ſenes Iuda ſedebant coram me, & cecidit ibi
2 ſuper me manus Domini Dei. ¶ Et vidi: & ecce ſimili-
tudo quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum eius
& deorſum, ignis: & a lumbis eius & ſurſum, quaſi
Dan. 14. f 35. 3 aſpectus ſplendoris, vt viſio electri. ¶ | Et emiſſa ſimili-
B tudo manus apprehēdit me in cincinno capitis mei:
& eleuauit me Spiritus inter terram & cœlum: & ad-
duxit me in Ieruſalem in viſione Dei, iuxta oſtium
interius quod reſpiciebat ad Aquilonem, vbi erat
ſtatutum idolum zeli ad prouocandam æmulationē.
4 ¶ Et ecce ibi gloria Dei Iſrael ſecundum viſionem
5 quam videram in campo. ¶ Et dixit ad me: Fili homi-
C nis, leua oculos tuos ad viam Aquilonis, & leuaui o
culos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab Aquilone
6 portæ altaris idolum zeli in ipſo introitu. ¶ Et dixit ad
me: Fili hominis, putaſne vides tu quid iſti faciunt,
abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic,
vt procul recedam a ſanctuario meo? & adhuc con-
7 uerſus videbis abominationes maiores. ¶ Et introdu-
xit me ad oſtium atrij: & vidi, & ecce foramen vnum
8 in pariete. ¶ Et dixit ad me: Fili hominis, fode parie-
D tem. Et cum fodiſſem parietem, apparuit oſtium v-
9 num. ¶ Et dixit ad me: Ingredere & vide abominati-
10 nes peſſimas, quas iſti faciunt hic. ¶ Et ingreſſus vidi:
& ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium,
abominatio, & vniuerſa idola domus Iſrael depicta
11 erant in pariete in circuitu per totum. ¶ Et ſeptuagin-
ta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Iezonias filius
Saphan, ſtabat in medio eorum ſtantium ante pictu-
E ras: & vnuſquiſq; habebat thuribulum in manu ſua;
12 & vapor nebulæ de thure conſurgebat. ¶ Et dixit ad
me: Certe vides fili hominis quæ ſeniores domus Iſ-
rael faciunt in tenebris, vnuſquiſque in abſcondito
cubiculi ſui, dicunt enim: Non videt Dominus nos;
13 dereliquit Dominus terram. ¶ Et dixit ad me: Adhuc
conuerſus videbis abominationes maiores, quas iſti
14 faciunt. ¶ Et introduxit me per oſtium portæ domus
Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem, & ecce ibi
15 mulieres ſedebant plangentes Adonidem. ¶ Et dixit
F ad me: Certe vidiſti, fili hominis: adhuc conuerſus vi-
16 debis abominationes maiores his. ¶ Et introduxit me
in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio
templi Domini inter veſtibulum, & altare, quaſi vi-
gintiquinque viri dorſa, habentes contra templum
Domini, & facies ad Orientem: & adorabant ad or-
17 tum ſolis. ¶ Et dixit ad me: Certe vidiſti fili hominis:
numquid leue eſt hoc domui Iuda, vt facerent abomi
nationes iſtas, quas fecerunt hic: quia replētes terram
iniquitate, conuerſi ſunt ad irritandum me? & ecce
18 applicant ramum ad nares ſuas. ¶ Ergo & ego faciam
in furore: non parcet oculus meus, nec miſerebor: &
cum clamauerint ad aures meas voce magna, non e-
xaudiam eos.

CAPVT IX.

1 A ET clamauit in auribus meis voce magna, dicēs:
Appropinquauerunt viſitationes vrbis, & v-
nuſquiſque vas interfectionis habet in manu
2 ſua. ¶ Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperio-
ris, quæ reſpicit ad Aquilonem, & vniuſcuiuſque uas
interitus in manu eius: vir quoq; vnus in medio eo-
rum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris
ad renes eius; & ingreſſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare
3 æreum. ¶ Et gloria Domini Iſrael aſſumpta eſt de che-
rub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: & vocauit
B virum qui indutus erat lineis, & atramentarium ſcri
4 ptoris habebat in lumbis ſuis. ¶ Et dixit Dominus ad
eum: Tranſi per mediam ciuitatem in medio Ieruſa-
lem: | & ſigna Thau ſup frōtes virorū gementiū, & do Ezo. 12. b 7.
lentium ſuper cunctis abominationibus, quæ fiunt in Apoc. 7. a. 3.
5 medio eius. ¶ Et illis dixit audiente me: Tranſite per ci
uitatem ſequentes eum, & percutite, non parcat ocu-
6 lus veſter, neque miſereamini. ¶ Senem, adoleſcentu-
C lum, & virginem, paruulum, & mulieres interficite,
vſque ad internecionem: omnem autem ſuper quem
videritis Thau, ne occidatis: & a ſanctuario meo inci-
pite. Cęperunt ergo a viris ſenioribus, qui erant ante
7 faciem domus. ¶ Et dixit ad eos: Contaminate domū
et implete atria interfectis: egredimini, et egreſſi ſunt,
8 & percutiebant eos, qui erant in ciuitate. ¶ Et cęde cō
pleta remanſi ego: ruique ſuper faciem meam, & cla-
mās, aio: Heu, heu, heu, Domine Deus, ergone diſper
des omnes reliquias Iſrael, effundens furorem tuum
9 ſuper Ieruſalem? ¶ Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſ-
rael, & Iuda magna eſt nimis valde: & repleta eſt ter-
D ra ſanguinibus, & ciuitas repleta eſt auerſione: dixe-
runt enim: Dereliquit Dominus terram, & Dominus
10 non videt. ¶ Igitur & meus non parcet oculus, neque
miſerebor: viam eorum ſuper caput eorum red
11 dam. ¶ Et ecce vir qui erat indutus lineis,
qui habebat atramētarium in dorſo
ſuo, reſpondit uerbum, dicens:
feci ſicut pręcepiſti mihi.

CAPVT X.

1 ET vidi, & ecce in firmamento quod erat ſuper
A caput cherubim, quaſi lapis ſapphirus, quaſi
ſpecies ſimilitudinis ſolij apparuit ſuper ea.
2 ¶Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, & ait: In-
gredere in medio rotarum quæ ſunt ſubtus cheru-
bim:& imple manum tuam prunis ignis quæ ſunt in-
ter cherubim,& effunde ſuper ciuitatem. Ingreſſuſq;
3 eſt in conſpectu meo. ¶ Cherubim autem ſtabant a
dextris domus cum ingrederetur vir, & nubes im-
4 pleuit atrium interius. ¶ Et leuata eſt gloria Domini
deſuper cherub ad limē domus: & repleta eſt domus
nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Do-
5 mini.¶Et ſonitus alarum cherubim audiebatur vſque
ad atrium exterius, quaſi vox Dei omnipotentis lo-
6 quentis. ¶ Cumque præcepiſſet viro qui indutus erat
B lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum quæ
ſunt inter cherubim:ingreſſus ille, ſtetit iuxta rotam.
7 ¶Et extendit cherub manum de medio cherubim,ad
ignem qui erat inter cherubim:& ſumpſit,& dedit in
manus eius qui indutus erat lineis: qui accipiens e-
8 greſſus eſt. ¶ Et apparuit in cherubim ſimilitudo ma-
9 nus hominis ſubtus pennas eorum ¶ & vidi: & ecce
quattuor rotæ iuxta cherubim: rota vna iuxta che-
rub vnū,& rota alia iuxta cherub vnum:ſpecies autē
10 rotarum erat quaſi viſio lapidis chryſoliti. ¶ & aſpe-
ctus earum ſimilitudo vna quattuor: quaſi ſit rota in
11 medio rotæ. ¶Cumque ambularent,in quattuor par-
tes gradiebantur: & non reuertebantur ambulantes:
ſed ad locum ad quem ire declinabat quæ prima e-
Sup. 1. c. 18. 12 rat, ſequebantur & cæteræ, nec conuertebantur.¶| Et
C omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, &
circuli plena erant oculis, in circuitu quattuor rota-
13 rum.¶Et rotas iſtas vocauit volubiles, audiente me.
14 ¶Quattuor autem facies habebat vnum: facies vna,
facies cherub: & facies ſecunda, facies hominis: & in
15 tertio facies leonis:& in quarto facies aquilæ.¶Et ele-
uata ſunt cherubim: ipſum eſt animal quod videram
16 iuxta fluuium Chobar. ¶ Cumque ambularent che-
rubim, ibant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleua-
rent cherubim alas ſuas, vt exaltarentur de terra,
17 non reſidebant rotæ,ſed & ipſæ iuxta erant.¶ Stanti-
bus illis, ſtabant: & cum eleuatis eleuabantur: ſpiri-
18 tus enim vitæ erat in eis. ¶ Et egreſſa eſt gloria Do-
19 mini a limine templi:& ſtetit ſuper cherubim.¶Et ele
uantia cherubim alas ſuas, exaltata ſunt a terra co-
D ram me:& illis egredientibus, rotæ quoque ſubſecu-
tæ ſunt: & ſtetit in introitu portæ domus Domini o-
20 rientalis,& gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.¶Ipſum eſt
animal|quod vidi ſubter Deum Iſrael,iuxta fluuium
Sup. 1. a. 1. a. 3. 21 Chobar:& intellexi quia cherubim eſſent. ¶ Quat-
tuor vultus vni, & quattuor alæ vni: & ſimilitudo
22 manus hominis ſub alis eorum. ¶ Et ſimilitudo vul-
tuū eorum, ipſi vultus quos videram iuxta fluuium
Chobar, & intuitus eorum, et impetus ſingulorum
ante faciem ſuam ingredi.

CAPVT XI.

1 ET eleuauit me ſpiritus,et introduxit me ad por
A tam domus Domini orientalem, quæ reſpicit
ad ſolis ortum:et ecce,in introitu portæ vigin
tiquinque viri:et vidi in medio eorum Iezoniam fi-
lium Azur,et Pheltiam filium Banaiæ:principes po-
2 puli. ¶ Dixitque ad me:Fili hominis, hi ſunt viri qui
cogitant iniquitatem, et tractant conſilium peſſimū
3 in vrbe iſta,¶ dicentes:Nonne dudum ædificatæ ſunt
4 domus?hæc eſt lebes,nos autem carnes.¶Idcirco va-
5 ticinare de eis, uaticinare fili hominis.¶et irruit in me
ſpiritus Domini,et dixit ad me: Loquere, Hæc dicit
Dominus: Sic locuti eſtis domus Iſrael, et cogitatio-
6 nes cordis veſtri ego noui.¶Plurimos occidiſtis in vr
7 be hac,et impleſtis vias eius interfectis. ¶ Propterea
B hæc dicit Dominus Deus: Interfecti veſtri,quos po-
ſuiſtis in medio eius hi ſunt carnes, et hęc eſt lebes:et
8 educam vos de medio eius. ¶ Gladium meruiſtis, et
9 gladium inducam ſuper vos, ait Dominus Deus.¶Et
eijciam vos de medio eius,daboque vos in manu ho
10 ſtium,et faciam in vobis iudicia. ¶ Gladio cadetis:in
finibus Iſrael iudicabo vos,et ſcietis,quia ego Domi
11 nus.¶Hæc non erit vobis in Lebetem,et vos non eri-
tis in medio eius in carnes:in finibus Iſrael iudicabo
12 vos.¶Et ſcietis,quia ego Dominus:quia in præceptis
meis non ambulaſtis, et iudicia mea non feciſtis: ſed
C iuxta iudicia gentium,quæ in circuitu veſtro ſunt,e-
13 ſtis operati. ¶ Et factum eſt cum prophetarem, Phel-
tias filius Banaiæ mortuus eſt; et cecidi in faciem
meam, clamans voce magna,et dixi: Heu,heu,heu,
Domine Deus: conſummationem tu facis reliquia-
14 rum Iſrael? ¶ Et factū eſt verbum Domini ad me,di-
15 cens. ¶ Fili hominis, fratres tui viri propinqui tui, et
omnis domus Iſrael, vniuerſi quibus dixerunt habi-
tatores Ieruſalem: Longe recedite a Domino, nobis
16 data eſt terra in poſſeſſionem. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus, quia longe feci eos in gentibus, et
quia diſperſi eos in terris:ero eis in ſanctificationem
17 modicam in terris ad quas venerunt.¶ Propterea lo-
quere:Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos
de populis, et adunabo de terris in quibus diſperſi e-
18 ſtis:daboque vobis humum Iſrael. ¶ Et ingredientur
D illuc:et auferent omnes offenſiones: cunctaſque abo-
19 minationes eius de illa. ¶| Et dabo eis cor vnum, et Iere 31 f. 33.
ſpiritum nouum tribuam in viſceribus eorum:et au- Inf. 18 g
feram cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor 36. c 26.
20 carneum.¶Vt in præceptis meis ambulent,et iudicia Infra 14.
mea cuſtodiant,faciantque ea:et ſint mihi in populū, 37
21 et ego ſum eis in Deum. ¶ Quorum cor poſt offendi- Heb 8 c 10.
cula, et abominationes ſuas ambulat, horū viam in
22 capite ſuo ponam,dicit Dominus Deus.¶Et eleuaue
runt cherubim alas ſuas,et rotę cum eis;et gloria Dei
23 Iſrael erat ſuper ea. ¶ et aſcendit gloria Domini de
medio ciuitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt ad
24 Orientem vrbis.¶Et ſpiritus leuauit me: adduxitque
in Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſione ſpiri-
25 tu Dei: et ſublata eſt a me viſio quam videram. ¶Et
locutus ſum ad tranſmigrationem omnia verba Do-
mini quæ oſtenderat mihi.

CAPVT XII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me,dicens: ¶ Fili
A hominis,in medio domus exaſperantis tu ha-
2 bitas:qui oculos habent ad videndum,et non
vident: et aures ad audiendum,et non audiunt: quia
3 domus exaſperans eſt.¶Tu ergo fili hoīs fac tibi vaſa
tranſmigrationis,et tranſmigrabis per diem corā eis
tranſmigrabis autem de loco tuo ad locū alterū in cō
ſpectu eorū,ſi forte aſpiciant: quia domus exaſperās
4 eſt.¶Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſmigrātis

per diem in conſpectu eorum:tu autem egredieris ve
5 ſpere coram eis,ſicut egredietur migrans.¶ Ante ocu
B los eorum perſode tibi parietem:et egredieris per eũ.
6 ¶ In conſpectu eorum in humeris portaberis, in ca-
ligine efferêris:faciem tuam velabis, & non videbis
7 terram:quia portentũ dedi te domui Iſrael. ¶ Feci er
go ſicut præceperat mihi Dñs:vaſa mea protuli quaſi
vaſa transmigrantis per dĩe: & veſpere perfodi mihi
parietẽ manu: & in caligine egreſſus ſum,in humeris
8 portatus in cõſpectu eorum.¶Et factus eſt ſermo Dñi
9 mane ad me,dicens:¶ Fili hominis, nunquid non di-
C xerunt ad te domus Iſrael, domus exaſperans: Quid
10 tu facis? ¶ Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, Su
per ducem onus iſtud, qui eſt in Ieruſalem: & ſuper
11 omnem domum Iſrael, quæ eſt in medio eorũ.¶Dic:
Ego portentũ veſtrum,quomodo feci, ſic fiet illis in
12 tranſmigrationem, & in captiuitatem ibunt.¶Et dux
D qui eſt in medio eorũ, in humeris portabitur,in cali-
gine egredietur: parietẽ perfodient, vt educant eum:
13 facies eius operietur, vt nõ videat oculo terram.¶| Et ¶Inf.17 f. 20 et 12 a 3.
extendam rete meũ ſuper eum, & capietur in ſagena
mea: & adducã eũ in Babylonẽ,in terram Chaldæo-
14 rum: & ipſam non videbit,ibiq; morietur. ¶ Et om-
nes qui circa eum ſunt, præſidium eius & agmina e-
ius diſpergam in omnẽ ventum: & gladium euagina
15 bo poſt eos. ¶ Et ſcient quia ego Dominus, quando
diſperſero illos in gentibus, & diſſeminauero eos in
16 terris. ¶ Et relinquam ex eis viros paucos a gladio, &
E fame, & peſtilentia: vt enarrent omnia ſcelera eorũ
in gentibus, ad quas ingredĩetur: & ſcient quia ego
17 Dominus.¶Et factus eſt ſermo Domini ad me,dicẽs:
18 ¶ Fili hominis,panem tuum in conturbatione come-
de: ſed & aquam tuam in feſtinatione & mœrore bi-
19 be. ¶ Et dices ad populum terræ:Hæc dicit Dominus
Deus ad eos qui habitãt in Ieruſalem in terra Iſrael:
Panem ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam ſuã
in deſolatione bibent: vt deſoletur terra a multitudi-
ne ſua, propter iniquitatem omnium qui habitant
20 in ea.¶ Et ciuitates quæ nunc habitantur, deſolatę e-
F runt,terraque deſerta: & ſcietis quia ego Dominus.
21 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me,dicens:¶ Fili ho-
22 minis, quod eſt prouerbiũ iſtud vobis in terra Iſrael?
dicentiũ: In longum differentur dies, & peribit om-
23 nis viſio:¶Ideo dic ad eos:Hæc dicit Dominus Deus,
Quieſcere faciam prouerbium iſtud, neq; vulgo di-
cetur vltra in Iſrael:& loquere ad eos quod appropin
24 quauerint dies & ſermo omnis viſionis. ¶ Non enim
erit vltra omnis viſio caſſa, neq; diuinatio ambigua
25 in medio filiorum Iſrael. ¶ Quia ego Dominus lo-
G quar:& quodcunque locutus fuero verbum,fiet,non
prolongabitur amplius: ſed in diebus veſtris,domus
exaſperans, loquar verbum,& faciã illud, dicit Do-
26 minus Deus. ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me,di
27 cens. ¶ Fili hominis,ecce domus Iſrael dicentium, Vi
ſio quam hic videt, in dies multos:& in tempora lon
29 ga iſte prophetat, ¶ Propterea dic ad eos: Hæc dicit
Dominus Deus: Non prolongabitur vltra omnis ſer
mo meus: verbum quod locutus fuero,complebitur,
dicit Dominus Deus.

CAPVT XIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
A hominis, vaticinare ad prophetas Iſrael:q; pro-
2 phetant: & dices prophetantibus de corde ſuo: Au-
3 dite verbum Domini. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: ¶Iere.23 a.1.
Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum Inf.14.c
4 ſuum, & nihil vident. ¶ Quaſi vulpes in deſertis, pro ¶14.a.1
5 phetæ tui Iſrael erant. ¶ Non aſcendiſtis ex aduerſo,
neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael: vt ſtare-
6 tis in prælio in die Domini. ¶ Vident vanam, & diui
nant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cum Do-
minus non miſerit eos: & perſeuerauerunt confirma
7 re ſermonem. ¶ Nunquid non viſionem caſſam vidi-
ſtis, & diuinationem mendacem locuti eſtis? & dici-
8 tis: Ait Dominus: cum ego non ſim locutus.¶ Propte
rea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis va-
na, & vidiſtis mendacium: ideo ecce ego ad vos, di-
9 cit Dominus Deus. ¶ Et erit manus mea ſuper pro-
B phetas qui vident vana, & diuinant mendacium: in
conſilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domus
Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael ingredien
10 tur:& ſcietis,quia ego Dominus Deus.¶Eo quod de-
ceperint populum meum, dicentes: Pax, & non eſt
pax: & ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebãt
11 eum luto abſque paleis. ¶ Dic ad eos qui liniunt abſ-
que temperatura, quod caſurus ſit: erit enim imber
inundans, & dabo lapides prægrandes deſuper irruẽ
12 tes, & ventum procellæ diſſipantem. ¶ Siquidem ec-
ce cecidit paries: nunquid non dicetur vobis: Vbi eſt
13 litura quam liniſtis? ¶ Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Et erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum in
indignatione mea, & imber inundans in furore meo
14 erit: & lapides grandes in ira in conſumptionem.¶Et
C deſtruam parietem quem liniſtis abſque tempera-
mento: & adæquabo eum terræ, & reuelabitur fun-
damentum eius: & cadet, & conſumetur in medio e-
15 ius: & ſcietis quia ego ſum Dominus. ¶ Et comple-
bo indignationem meam in pariete, & in his qui li-
niunt eum abſque temperamento, dicamque vobis:
16 Non eſt paries, & non ſunt qui liniunt eum.¶Prophe
tæ Iſrael, qui prophetant ad Ieruſalem, & vident ei
viſionem pacis: & non eſt pax, ait Dominus Deus.
17 ¶ Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias
populi tui, quæ prophetant de corde ſuo: & vaticina
18 re ſuper eas, ¶ & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ
quæ conſuunt puluillos ſub omni cubito manus: &
faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad ca-
piendas animas: & cum caperẽt animas populi mei,
19 viuificabant animas eorum. ¶ Et violabant me ad
populum meum propter pugillum hordei & fragmẽ
panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur,
& viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes
20 populo meo credenti mendacijs.¶Propter hoc hęc di
D cit Dominus Deus: Ecce, ego ad puluillos veſtros,
quibus vos capitis animas volantes: & dirumpã eos
de brachijs veſtris:& dimittam animas quas vos ca-
21 pitis, animas ad volandum.¶ Et dirumpam ceruica-
lia veſtra, & liberabo populum meum de manu ve-
ſtra, neque erunt vltra in manibus veſtris ad prælian
22 dum: & ſcietis quia ego Dominus.¶ Pro eo quod mę
rere feciſtis cor iuſti mendaciter, quem ego non con-
triſtaui: & confortaſtis manus impij, vt non reuerte-
23 retur a via ſua mala, & viueret: ¶ Propterea vana nõ
videbitis, & diuinationes non diuinabitis am-
plius, & eruam populum meum de ma
nu veſtra: & ſcietis quia ego
Dominus.

CAPVT XIIII.

1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſrael, & ſe-
A derunt coram me. ¶ Et factus eſt ſermo Do-
2 mini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, viri iſti po
3 ſuerunt immunditias ſuas in cordibus ſuis, & ſcanda
lũ iniquitatis ſuæ ſtatuerunt cõtra faciẽ ſuã: nunquid
4 interrogatus reſpondebo eis? ¶ Propter hoc loquere
eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Homo ho-
mo de domo Iſrael, qui poſuerit immunditias ſuas in
B corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit cõ-
tra faciẽ ſuam, & venerit ad prophetam interrogans
per eũ me: ego Dñs reſpondebo ei in multitudine im
5 munditiarũ ſuarũ. ¶ Vt capiatur domus Iſrael in cor-
6 de ſuo quo receſſerunt a me in cũctis idolis ſuis. ¶ Pro-
pterea dic ad domũ Iſrael: Hęc dicit Dñs Deus: Con
uertimini & recedite ab idolis veſtris, & ab vniuerſis
contaminationibus veſtris auertite facies veſtras.
7 ¶ Quia homo homo de domo Iſrael, & de proſelytis,
quicunq; aduena fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit a
me, & poſuerit idola ſua in corde ſuo, & ſcandalũ ini
quitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuã, & venerit ad
prophetã vt interroget per eum me: ego Dominus re
8 ſpondebo ei per me. ¶ Et ponam faciem meam ſuper
C hominem illum, & faciam eum in exẽplum & in pro
uerbium, & diſperdã eum de medio populi mei: &
9 ſcietis quia ego Dominus. ¶ | Et propheta cum erra- Supr. 13. b.8.
uerit & locutus fuerit verbum: ego Dominus decepi
prophetam illum: & extendã manum meam ſuper il
10 lũ, & delebo eũ de medio populi mei Iſrael: ¶ Et por-
tabunt iniquitatem ſuam: iuxta iniquitatem interro
11 gantis, ſic iniquitas prophetæ erit. ¶ Vt non erret vl-
D tra domus Iſrael a me, neque polluatur in vniuerſis
præuaricationibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, &
12 ego ſim eis in Deum, ait Dñs exercituum. ¶ Et factus
13 eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, terra
cum peccauerit mihi, vt pręuaricetur præuaricãs: ex-
tendam manum meam ſuper eam, | & conterã virgã Supr. 4. d.16. & 5.d. 16.
panis eius: & immittã in eam famẽ, & interficiam de
14 ea hominem & iumentum. ¶ Et ſi fuerint tres viri iſti
in medio eius, Noe, Daniel, & Iob: ipſi iuſtitia ſua li-
15 berabũt animas ſuas, ait Dominus exercituũ. ¶ Quod
E ſi & beſtias peſſimas induxero ſuper terrã, vt vaſtem
eam: & fuerit inuia, eo quod non ſit pertranſiens pro-
16 pter beſtias: ¶ Tres viri iſti ſi fuerint in ea, viuo ego di
cit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias libera-
bunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur, terra autem deſolabi
17 tur. ¶ Vel ſi gladium induxero ſuper terram illam: &
dixero gladio: Tranſi per terram: & interfecero de ea
18 hominem & iumentum: ¶ Et tres viri iſti fuerint in
medio eius: viuo ego, dicit Dñs Deus, non liberabũt
19 filios neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur. ¶ Si au-
F tem et peſtilentiam immiſero ſuper terram illam, et
effudero indignationem meam ſuper eam in ſangui-
20 ne, vt auferam ex ea hominem, et iumentũ: ¶ Et Noe,
et Daniel, et Iob fuerint in medio eius: viuo ego, di-
cit Dominus Deus, quia filium et filiam non libera-
bunt: ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
21 ¶ Quoniã hæc dicit Dominus Deus: Quod et ſi quat
tuor iudicia mea peſſima, gladium, et famem, ac be-
ſtias malas, et peſtilentiam immiſero in Ieruſalem, vt
22 interficiam de ea hominem et pecus: ¶ Tamen relin-
G quetur in ea ſaluatio educentium filios et filias: ecce
ipſi ingredientur ad vos, et videbitis viam eorum et
adinuentiones eorum: et conſolabimini ſuper malo
quod induxi in Ieruſalem in omnibus quæ importa-
23 ui ſuper eam. ¶ Et conſolabuntur vos, cum videritis
viam eorum et adinuentiones eorum: et cognoſcetis
quod non fruſtra fecerim omnia quæ feci in ea, ait
Dominus Deus.

CAPVT XV.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
A hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus
2 lignis nemorum, quæ ſunt inter ligna ſylua-
3 rum? ¶ Nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus,
aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo
4 quodcunque vas? ¶ Ecce, igni datum eſt in eſcam: v-
tranque partem eius conſumpſit ignis, et medietas
eius redacta eſt in fauillã: nunquid vtile erit ad opus?
5 ¶ Etiam cum eſſet integrum, nõ erat aptum ad opus:
quanto magis cum illud ignis deuorauerit et cõbuſſe
6 rit, nihil ex eo fiet operis? ¶ Propterea hæc dicit Do-
B minus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſyl-
uarum quod dedi igni ad deuorandũ, ſic tradã habi
7 tatores Ieruſalem. ¶ Et ponam faciem meam in eos:
de igne egredientur, et ignis conſumet eos: et ſcietis
quia ego Dominus, cum poſuero faciem meam in
8 eos, ¶ et dedero terram inuiam et deſolatam: eo quod
præuaricatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPVT XVI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
A hominis notas fac Ieruſalem abominationes
2 ſuas, ¶ et dices: Hæc dicit Dominus Deus Ieru
3 ſalem: Radix tua et generatio tua de terra Chanaan:
4 pater tuus Amorrhæus et mater tua Cętea. ¶ Et quã-
do nata es, in die ortus tui non eſt præciſus vmbili-
cus tuus, et aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſali-
5 ta, nec inuoluta pannis. ¶ Non pepercit ſuper te ocu
lus, vt faceret tibi vnum de his, miſertus tui: ſed pro-
iecta es ſuper faciem terræ in abiectione animæ tuæ,
6 in die qua nata es. ¶ Tranſiens autem per te, vidi te
conculcari in ſanguine tuo: et dixi tibi cum eſſes in
ſanguine tuo: Viue dixi, inquam, tibi: In ſanguine
7 tuo viue. ¶ Multiplicatam quaſi germen agri dedi
te: et multiplicata es, et grandis effecta, et ingreſſa
es, et perueniſti ad mundum muliebrem: hubera tua
intumuerunt, et pilus tuus germinauit: et eras nuda,
8 et confuſione plena. ¶ Et tranſiui per te, et vidi te: et
ecce tempus tuũ, tempus amantium: et expandi ami
ctum meum ſuper te, et operui ignominiam tuam. Et
iuraui tibi, et ingreſſus ſum pactum tecum, ait Domi
9 nus Deus: et facta es mihi. ¶ Et laui te aqua, et emũ-
10 daui ſanguinem tuum ex te: et vnxi te oleo. ¶ Et ve-
ſtiui te diſcoloribus, et calceaui te hyacinthino: et cin
11 xi te byſſo, et indui te ſubtilibus. ¶ Et ornaui te or-
B namẽto, et dedi armillas in manibus tuis, et torquẽs
12 circa collum tuum. ¶ Et dedi inaurem ſuper os tuũ,
et circulos auribus tuis, et coronam decoris in capi-
13 te tuo. ¶ Et ornata es auro et argẽto, et veſtita es byſ-
ſo, et polymito, et multi coloribus: ſimilam et mel et
oleum comediſti, et decora facta es vehementer ni-
14 mis: et profeciſti in regnum. ¶ Et egreſſum eſt no-
mẽ tuum in Gentes propter ſpeciem tuam: quia per-
fecta eras in decore meo, quem poſueram ſuper te.
15 dicit Dominus Deus. ¶ Et habens fiduciã in pulchri-

iudine tua, fornicata es in nomine tuo: & expoſuiſti
fornicationem tuam omni tranſeunti, vt eius fieres.
16 ♀Et ſumẽs de veſtimẽtis tuis, feciſti tibi excelſa hinc
inde conſuta:& fornicata es ſuper eis,ſicut non eſt fa-
17 ctum,neque futurum eſt. ♀Et tuliſti vaſa decoris tui,
de auro meo atque argento meo,quæ dedi tibi:& fe-
ciſti tibi imagines maſculinas, & fornicata es in eis.
18 ♀Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicoloria,& operui-
ſti illas: & oleum meum,& thymiama meum poſui-
19 ſti coram eis. ♀Et panem meum quem dedi tibi,ſimi-
lam,& oleum, & mel quibus enutriui te, poſuiſti in
conſpectu eorum in odorem ſuauitatis,& factum eſt,
20 ait Dominus Deus. ♀Et tuliſti filios tuos & filias tuas
C quas generaſti mihi: & immolaſti eis ad deuorãdum.
21 Nunquid parua eſt fornicatio tua? ♀Immolaſti filios
22 meos,& dediſti illos conſecrans, eis. ♀Et poſt oẽs a-
bominationes tuas, & fornicatationes, non es recor-
data dierum adoleſcentiæ tuæ, quando eras nuda &
23 confuſione plena,conculcata in ſanguine tuo. ♀Et ac-
cidit poſt omnem malitiam tuam(væ vę tibi,ait Do-
24 minus Deus)♀& ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi
25 proſtibulum in cunctis plateis. ♀Ad omne caput viæ,
ædificaſti ſignum proſtitutionis tuæ: & abominabilẽ
feciſti decorem tuum:& diuiſiſti pedes tuos omni trã-
26 ſeunti,& multiplicaſti fornicationes tuas. ♀Et forni-
cata es cum filijs Ægypti vicinis tuis magnarum car-
nium: & multiplicaſti fornicationem tuam ad irritan
27 dum me. ♀Ecce ego extendam manum meam ſuper
te, & auferam iuſtificationem tuam: & dabo te in a-
nimas odientium te filiarum Palæſthinarum, quæ e-
28 rubeſcunt in via tua ſcelerata. ♀Et fornicata es in fi-
lijs Aſſyriorum, eo quod necdum fueris expleta: &
29 poſtquam fornicata es,nec ſic es ſatiata. ♀Et multipli-
caſti fornicationem tuam in terra Chanaan cũ Chal-
30 dæis:& nec ſic ſatiata es. ♀In quo mundabo cor tuum
ait Dominus Deus:cum facias omnia hęc opera mu-
31 lieris meretricis & procacis? ♀Quia fabricaſti lupa-
D nar tuum in capite omnis vię,& excelſum tuum feci-
ſti in omni platea:nec facta es quaſi meretrix faſtidio
32 augens precium, ♀ſed quaſi mulier adultera quæ ſu-
33 per virum ſuum inducit alienos. ♀Omnibus meretri-
cibus dantur mercedes: tu autem dediſti mercedes
cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis vt in-
34 trarent ad te vndique ad fornicandum tecum: ♀Fa-
ctumque eſt in te contra conſuetudinem mulierum
in fornicationibus tuis,& poſt te non erit fornicatio:
in eo enim quod dediſti mercedes, & mercedes non
35 accepiſti,factũ eſt in te cõtrarium. ♀Propterea mere-
36 trix audi verbũ Domini. ♀Hæc dicit Dominus Deus:
Quia effuſum eſt æs tuum, & reuelata eſt ignominia
tua in fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, &
ſuper idola abominationum tuarum in ſanguine fi-
37 liorum tuorum, quos dediſti eis: ♀Ecce,ego congrega
bo omnes amatores tuos,quibus commiſta es, & om
nes quos dilexiſti cum vniuerſis quos oderas: & con
gregabo eos ſuper te vndique, & nudabo ignominiã
tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem Inf.23.b
38 tuam. ♀Et iudicabo te iudicijs adulterarum,& effun- 10.g.41.
dentium ſanguinem:& dabo te in ſanguinem furoris
39 & zeli. ♀Et dabo te in manus eorum, & deſtruent lu-
E panar tuum,& demolientur proſtibulum tuum:& de
nudabunt te veſtimentis tuis, & auferent vaſa deco-
ris tui:& derelinquent te nudam plenamque ignomi
40 nia: ♀Et adducent ſuper te multitudinem,& lapida-
41 bunt te lapidibus:& trucidabunt te gladijs ſuis. ♀Et
comburent domos tuas igni, & facient te iudicia in 4 Reg
oculis mulierum plurimarum:& deſines fornicari,& 21.b.9.
42 mercedes vltra non dabis. ♀Et requieſcet indignatio
mea in te:& auferetur zelus meus a te, & quieſcam,
43 nec iraſcar amplius. ♀Eo quod non fueris recordata
dierum adoleſcentiæ tuæ, & prouocaſti me in omni-
bus his:quapropter & ego vias tuas in capite tuo de-
di,ait Dominus Deus:& non feci iuxta ſcelera tua in
44 omnibus abominationibus tuis. ♀Ecce omnis qui di-
cit vulgo prouerbium,in te aſſumet illud,dicens:Si-
45 cut mater,ita & filia eius. ♀Filia matris tuæ es tu,quę
proiecit virum ſuum,& filios ſuos: & ſoror ſororum
tuarũ es tu,quæ proiecerunt viros ſuos,& filios ſuos:
46 mater veſtra Cetæa,& pater veſter Amorrhæus. ♀Et
ſoror tua maior,Samaria,ipſa & filiæ eius quæ habi-
tant ad ſiniſtram tuam:ſoror autem tua minor te,quę
47 habitat a dextris tuis,Sodoma,& filiæ eius. ♀Sed nec
F in vijs earum ambulaſti:neque ſecundum ſcelera ea-
rum feciſti pauxillum minus:pene ſceleratiora feciſti
48 illis in omnibus vijs tuis. ♀Viuo ego,dicit Dominus
Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ
49 eius,ſicut feciſti tu & filiæ tuæ. ♀Ecce hæc fuit iniqui- Gen 11 t.19.
tas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia,ſaturitas panis, &
abundantia,& ocium ipſius, & filiarum eius: & ma-
50 num egeno,& pauperi non porrigebant. ♀Et eleuatæ
ſunt,& fecerunt abominationes coram me:& abſtuli
51 eas,ſicut vidiſti. ♀Et Samaria dimiduum peccatorum
tuorum non peccauit:ſed viciſti eas ſceleribus tuis:&
iuſtificaſti ſorores tuas in omnibus abominationibus
52 tuis,quas operata es. ♀Ergo & tu porta confuſionem
tuam, quæ viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſcelera-
tius agens ab eis:iuſtificatæ ſunt enim a te:ergo & tu
confundere, & porta ignominiam tuam, quæ iuſtifi-
53 caſti ſorores tuas. ♀Et conuertam reſtituens eas con-
uerſione Sodomorum cum filiabus ſuis,& conuerſio
ne Samariæ,& filiarum eius: & conuertam reuerſio-
54 nem tuam in medio earum, ♀vt portes ignominiam
tuam, & confundaris in omnibus quæ feciſti, conſo-
55 lans eas. ♀Et ſoror tua Sodoma,& filiæ eius reuerten
G tur ad antiquitatem ſuam:& Samaria,& filię eius re-
uertentur ad antiquitatem ſuam:& tu,& filiæ tuæ re
56 uertimini ad antiquitatem veſtram. ♀Non fuit autem
Sodoma ſoror tua audita in ore tuo, in die ſuperbiæ
57 tuę, ♀antequam reuelaretur malitia tua:ſicut hoc tem
pore in opprobrium filiarum Syriæ, & cunctarum in
circuitu tuo filiarum Palęſthinarum,quæ ambiunt te
58 per gyrum. ♀ſcelus tuũ,& ignominiam tuam tu por-
59 taſti,ait Dominus Deus. ♀Quia hæc dicit Dominus
Deus:Et faciam tibi,ſicut deſpexiſti iuramentum,vt
60 irritum faceres pactum: ♀& recordabor ego pacti mei
tecum in diebus adoleſcẽtię tuæ:& ſuſcitabo tibi pa-
61 ctum ſempiternum. ♀et recordaberis viarum tuarum
& confunderis,cum receperis ſorores tuas te maiores
cum minoribus tuis:& dabo eas tibi in filias,ſed non
62 ex pacto tuo. ♀Et ſuſcitabo ego pactum meum
63 tecum:& ſcies quia ego Dominus. ♀vt re-
corderis, et confundaris, et non ſit
tibi vltra aperire os præ con-
fuſione tua, cum placa-
tus tibi fuero in
omnibus,
quæ feciſti, ait Domi-
nus Deus.

CAPVT

CAPVT XVII,

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens.
A ♀Fili hominis, propone ænigma, & narra pa-
2 rabolam ad domum Iſrael,♀ & dices: Hæc di-
3 cit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum ala-
rum, longo membrorum ductu, plena plumis, & va-
rietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 ♀Summitatem frondium eius auulſit, & tranſpotra-
uit eam in terram Chanaan, in vrbe negociatorum
5 poſuit illam.♀ Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud
in terra pro ſemine: vt firmaret radicem ſuper aquas
6 multas, in ſuperficie poſuit illud. ♀ Cumque germi-
B naſſet, creuit in vineam latiorem humili ſtatura, re-
ſpicientibus ramis eius ad eam: & radices eius ſub il-
la erant: facta eſt ergo vinea, & fructificauit in pal-
7 mites: & emiſit propagines.♀ Et facta eſt aquila alte-
ra grandis, magnis alis, multiſque plumis: & ecce vi-
nea iſta quaſi mittens radices ſuas ad eam; palmites
ſuos extendit ad illam, vt irrigaret eam de areolis
8 germinis ſui.♀In terra bona ſuper aquas multas plan
C tata eſt: vt faciat frondes, & portet fructum, vt ſit in
9 vineam grandem. ♀ Dic: Hæc dicit Dominus Deus,
Ergone proſperabitur? nonne radices eius euellet, &
fructus eius diſtringet, & ſiccabit omnes palmites ger
minis eius, & areſcet: & non in brachio grandi, neque
10 in populo multo, vt euelleret eam radicitus? ♀ Ecce
plantata eſt: ergone proſperabitur? nonne cum tetige
rit eam ventus vrens, ſiccabitur, & in areis germinis
11 ſui areſcet? ♀ Et factum eſt verbum Domini ad me,
12 dicens: ♀Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis quid
D iſta ſignificent? Dic: Ecce, venit rex Babylonis in Ie-
ruſalem, & aſſumet regem, & principes eius, & addu
13 cet eos ad ſemetipſum in Babylonem.♀ Et tollet de ſe
mine regni, ferietque cum eo fœdus, & ab eo accipiet
14 iuſiurandum: ſed & fotres terræ tollet: ♀Vt ſit regnum
humile, & non eleuetur, ſed cuſtodiat pactum eius, &
15 ſeruet illud. ♀ Qui recedens ab eo, miſit nuncios ad
. Aegyptum, vt daret ſibi equos, & populum multum.
Nũquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem, qui
fecit hæc? & qui diſſoluit pactum, nunquid effugiet?
16 ♀Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in loco re
gis qui conſtituit eum regem, cuius fecit irritum iu-
ramentum, & ſoluit pactum quod habebat cum eo,
17 in medio Babylonis morietur. ♀ Et non in exercitu
E grandi, neque in populo multo faciet contra eum
Pharao prælium: in iactu aggeris, & in extructione
18 vallorum, vt interficiat animas multas. ♀ Spreuerat
enim iuramentum, vt solueret fœdus: & ecce dedit
manum ſuam, & cum omnia hæc fecerit, nõ effugiet.
19 ♀Propterea hęc dicit Dominus Deus: Viuo ego, quo-
F niam iuramentum quod ſpreuit, & fœdus quod præ-
20 uaricatus eſt, ponam in caput eius.♀‖Et expandam ſu
‖Sup.12.d.15. per eum rete meum, & comprehendetur in ſagẽna
‖Inf.32.a.3. mea: & adducam eum in Babylonem, & iudicabo eũ
21 ibi in præuaricatione qua deſpexit me. ♀ Et omnes
profugi eius, cũ vniuerſo agmine ſuo, gladio cadent:
reſidui autem in omnem ventum diſpergentur: &
22 ſcietis, quia ego Dominus loquutus ſum.♀ Hæc dicit
Dominus Deus: Et ſumam ego de medulla cedri ſu-
blimis, & ponam: de vertice ramorum eius tenerum
diſtringam, & plantabo ſuper montem excelſum, &
23 eminentẽ.♀ In monte ſublimi Iſrael plantabo illud:
G & erumpet in germen, & faciet fructum, & erit in ce-
drum magnam: & habitabũt ſub ea omnes volucres,
& vniuerſum volatile ſub vmbra frondium eius ni-
24 dificabit. ♀ Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliaui lignum ſublime, & exaltaui li-
gnum humile: & ſiccaui lignũ viride, & frondere feci
lignum aridum. Ego Dominus locutus ſum, & feci.

CAPVT XVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs: ♀Quid
A eſt quid inter vos parabolam vertitis in pro-
2 uerbium iſtud in terra Iſrael? dicentes: ‖Patres ‖Ier.31.e.29.
comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum ob-
3 ſtupeſcunt. ♀ Viuo ego, dicit Dominus Deus, ſi erit
. vltra vobis parabola hæc in prouerbium in Iſrael.
4 ♀Ecce omnes animæ meæ ſunt: vt anima patris ita &
anima filij mea eſt: anima quæ peccauerit, ipſa mo-
5 rietur. ♀ Et vir, ſi fuerit iuſtus, & fecerit iudicium &
6 iuſtitiam, ♀ in montibus nõ comederit, & oculos ſuos
non leuauerit ad idola domus Iſrael: & vxorem pro-
ximi ſui nõ violauerit, & ad mulierem menſtruatam
7 non acceſſerit, ♀& hominem non contriſtauerit: pi-
B gnus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: ‖pa-
nem ſuum eſurienti dederit, & nudum operuerit ve- ‖Iſa.58.b.7
8 ſtimento: ♀Ad vſuram nõ commodauerit & amplius Mat.25.d.35.
non acceperit: ab iniquitate auerterit manum ſuam,
9 & iudicium verum fecerit inter virum & virum: ♀in
pręceptis meis ambulauerit, & iudicia mea cuſtodie-
rit, vt faciat veritatem: hic iuſtus eſt, vita viuet, ait
10 Dominus Deus. ♀ Quod genuerit filium latronem
11 effundentem ſanguinem, & fecerit vnum de iſtis: ♀&
C hæc quidem omnia non facientem, ſed in montibus
comedentem, & vxorem proximi ſui polluentem:
12 ♀Egenum & pauperem contriſtantem, rapientem ra-
pinas, pignus non reddentem, & ad idola leuantem
13 oculos ſuos, abominationem facientem: ♀Ad vſuram
dantem, & amplius accipientem: nunquid viuet? nõ
viuet: cum vniuerſa hęc deteſtãda fecerit morte mo-
14 rietur: ſanguis eius in ipſo erit. ♀ Quod ſi genuerit fi-
lium, qui videns omnia peccata patris ſui quæ fecit,
15 timuerit, & non fecerit ſimile eis: ♀ſuper montes non
comederit, & oculos ſuos non leuauerit ad idola do-
mus Iſrael, & vxorem proximi ſui non violauerit:
16 ♀Et virum non contriſtauerit, pignus non retinuerit,
D et rapinam non rapuerit, panem ſuum eſurienti de-
17 derit, et nudum operuerit veſtimento: ♀A pauperis in
iuria auerterit manum ſuam, vſuram et ſuperabun-
dantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in præce-
ptis meis ambulauerit: hic non morietur in iniquita-
18 te patris ſui, ſed vita viuet. ♀Pater eius quia calũnia-
tus eſt, et vim fecit fratri, et malum operatus eſt, in
medio populi ſui: ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 ♀Et dicitis: Quare nõ portabit filius iniquitatẽ patris?
Videlicet quia filius iudicium et iuſtitiã operatus eſt,
omnia pręcepta mea cuſtodiuit, et fecit illa, viuet vi-
20 ta. ♀‖Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: filius non ‖Deu.24.c.16.
portabit iniquitatem patris, et pater non portabit i- 4.Reg.
niquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit, et impie- 14.b.6.
21 tas impij erit ſuper eum. ♀ Si autem impius egerit 2.Par.25.a.4.
E pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ opera-
tus eſt, et cuſtodierit omnia præcepta mea, et fece-
rit iudicium et iuſtitiam: vita viuet, et non morietur.
22 ♀Omnium iniquitatum eius quas operatus eſt, non
recordabor: in iuſtitia ſua quam operatus eſt, viuet.
23 ♀‖Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Do- ‖Pſal.29.a.4

minus Deus, & non vt conuertatur a vijs ſuis, & vi-
24 uat? ¶ Si autem auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fe- Infr. 33. c.11.
cerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes 2. Petr. 3. b.9.
F quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iu
ſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur in præua
ricatione qua præuaricatus eſt, & in peccato ſuo
25 quod peccauit, in ipſis morietur. ¶ | Et dixiſtis: Non Infr. 33. d.20.
eſt æqua via Domini. Audite ergo domus Iſrael:
Nunquid via mea non eſt æqua, & non magis vię ve
26 ſtræ prauæ ſunt? ¶ Cum enim auerterit ſe iuſtus a iu
ſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in
27 iniuſtitia quam operatus eſt, morietur. ¶ Et cum auer
terit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt,
& fecerit iudicium & iuſtitiam: ipſe animam ſuam
28 viuificabit. ¶ Conſiderans enim, & auertens ſe ab om
nibus iniquitatibus ſuis quas operatus eſt, vita vi-
29 uet, & non morietur. ¶ Et dicunt filij Iſrael: Non eſt
G æqua via Dñi. Nunquid viæ meæ non ſunt æquę, do
30 mus Iſrael, & non magis viæ veſtræ prauæ? ¶ Idcirco
vnumquẽq; iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſrael,
ait Dñs Deus. | Cõuertimini, & agite pœnitentiam ab Mat. 3. a.
omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in
31 ruina iniquitas. ¶ Proijcite a vobis omnes præuari-
cationes veſtras, in quibus præuaricati eſtis, & faci-
te vobis cor nouum, & ſpiritum nouum: & quare mo
32 riemini domus Iſrael? ¶ | Quia nolo mortem morien Sup. c. 3. Infr. 33. c.11.
tis, dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite.

CAPVT XIX.

1 ET tu aſſume planctum ſuper principes Iſrael,
A ¶ & dices: Quare mater tua leæna inter leo-
2 nes cubauit, in medio leunculorum enutri-
3 uit catulos ſuos? ¶ Et eduxit vnum de leunculis ſuis,
& leo factus eſt: & didicit capere prædam, hominẽ-
4 que comedere. ¶ Et audierunt de eo Gentes, & non
abſque vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt
5 eum in catenis in terram Aegypti. ¶ Quæ cum vi-
diſſet, quoniam infirmata eſt, & perijt expectatio e-
ius: tulit vnum de leunculis ſuis, leonem conſtituit
6 eum. ¶ Qui incedebat inter leones, & factus eſt leo:
B & didicit prædam capere, & homines deuorare. ¶ Di
7 dicit viduas facere, & ciuitates eorum in deſertum
adducere & deſolata eſt terra, & plenitudo eius a vo
8 ce rugitus illius. ¶ Et conuenerunt aduerſus eũ Gen-
tes vndique de prouincijs, & expanderunt ſuper eũ
9 rete ſuum, in vulneribus earum captus eſt. ¶ Et miſe-
C runt eum in caueam, in catenis adduxerunt eum ad
regem Babylonis: miſeruntque eum in carcerem, ne
10 audiretur vox eius vltra ſuper montes Iſrael. ¶ Mater
tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plãtata
eſt: fructus eius, & frondes eius creuerunt ex aquis
11 multis. ¶ Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra do-
minantium, & exaltata eſt ſtatura eius inter frondes:
& vidit altitudinem ſuam in multitudine palmitum
12 ſuorum. ¶ Et euulſa eſt in ira, in terramque proiecta:
D | & ventus vrens ſiccauit fructum eius: marcuerunt, Oſee 13. d.15.
& arefactæ ſunt virgę roboris eius: ignis comedit eã.
13 ¶ Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in terra in-
14 uia & ſitienti. ¶ Et egreſſus eſt ignis de virga ramo-
rum eius, qui fructum eius comedit: & non fuit in ea
virga fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, &
erit in planctum.

CAPVT XX.

1 ET factũ eſt in anno ſeptimo, in quinto, in deci-
A ma menſis: venerunt viri de ſenioribus Iſrael
vt interrogarent Dominum, & ſederunt co-
2 ram me. ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 ¶ Fili hominis loquere ſenioribus Iſrael: & dices ad
eos: Hæc dicit Dominus Deus: Nunquid ad interro-
gandum me vos veniſtis? viuo ego, quia non reſpon
4 debo vobis, ait Dominus Deus. ¶ Si iudicas eos, ſi
iudicas fili hominis? abominationes patrum eorum
5 oſtende eis. ¶ Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: In die qua elegi Iſrael, & leuaui manum meã
pro ſtirpe domus Iacob: & apparui eis in terra Aegy
6 pti, & leuaui manum meam pro eis, dicens: ¶ Ego
Dominus Deus veſter: in die illa leuaui manũ meã
pro eis, vt educerem eos de terra Aegypti, in terram,
quam prouiderem eis fluentem lacte & melle, quę eſt
7 egregia inter omnes terras. ¶ Et dixi ad eos: Vnuſ-
B quiſq; offenſiones oculorum ſuorum abijciat, & in
idolis Aegypti nolite pollui: ego Dominus Deus ve
8 ſter. ¶ Et irritauerunt me, nolueruntque me audire:
vnuſquiſq; abominationes oculorũ ſuorũ non pro-
iecit, nec idola Aegypti reliquerunt: & dixi vt effun
derẽ indignationem meam ſuper eos, & implerem
9 iram meam in eis, in medio terræ Aegypti. ¶ Et feci
propter nomẽ meũ, vt non violaretur coram Genti-
bus, in quarum medio erant, & inter quas apparui
10 eis, vt educerẽ eos de terra Aegypti. ¶ Eieci ergo eos
11 de terra Aegypti, & eduxi eos, in deſertum. ¶ | Et dedi | Leu. 18 a.5
eis præcepta mea, & iudicia mea oſtendi eis: quæ fa- Ro. 10. a.5.
12 ciens homo, viuet in eis. ¶ Inſuper & ſabbata mea de | Exo. 20. b. & 31. c.14.
di eis, vt eſſent ſignũ inter me, & eos: & ſcirent quia
13 ego Dominus ſanctificans eos. ¶ Et irritauerunt me Deu. 5. b.12.
domus Iſrael in deſerto, in præceptis meis non ambu
lauerũt, & iudicia mea proiecerunt, quæ faciẽs homo
viuet in eis: | & ſabbata mea violauerunt vehemen- | Gala. 3. b.12.
ter: dixi ergo vt effunderem furorẽ meum ſuper eos | Exo. 16 f.28.
14 in deſerto, & conſumerem eos. ¶ Et feci propter nomẽ
meum, ne violaretur coram Gentibus de quibus eie-
15 ci eos, in conſpectu earum. ¶ Ego igitur leuaui manũ
C meam ſuper eos in deſerto, ne inducerẽ eos in terram
quam dedi eis fluentẽ lacte & melle, præcipuam ter-
16 rarum omnium: ¶ Quia iudicia mea proiecerunt, &
in præceptis meis non ambulauerũt, & ſabbata mea
violauerũt: poſt idola enim cor eorum gradiebatur.
17 ¶ Et pepercit oculus meus ſuper eos, vt non interfice-
18 rem eos: nec conſumpſi eos in deſerto. ¶ Dixi autem
ad filios eorum in ſolitudine: In præceptis patrum ve
ſtrorum nolite incedere, nec iudicia eorum cuſtodia
19 tis, nec in idolis eorum polluamini. ¶ Ego Dominus
Deus veſter, in præceptis meis ambulate, & iudicia
20 mea cuſtodite, & facite ea. ¶ Et ſabbata mea ſancti-
ficate, vt ſint ſignum inter me & vos: & ſciatis, quia
21 ego ſum Dominus Deus veſter. ¶ Et exacerbauerunt
me filij, in præceptis meis non ambulauerunt: & iu-
dicia mea non cuſtodierunt, vt facerent ea: quæ cum
fecerit homo viuet in eis: & ſabbata mea violauerũt:
& comminatus ſum vt effunderem furorem meum
ſuper eos, & implerem iram meam in eis in deſerto,
22 ¶ Auerti autem manum meam, & feci propter no-
D men meum, vt non violaretur coram Gentibus, de
23 quibus eieci eos in oculis earum. ¶ Iterum leuaui ma
num meam in eos in ſolitudine, vt diſpergerem il-

24 los in nationes, & ventilarem in terras, ¶ eo quod iu-
dicia mea non feciſſent, & præcepta mea reprobaſ-
ſent, & ſabbata mea violaſſent, & poſt idola patrum
25 ſuorum fuiſſent oculi eorum. ¶ Ergo & ego dedi eis
præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuent.
26 ¶ Et pollui eos in muneribus ſuis cum offerrent omne
quod aperit vuluam, propter delicta ſua: & ſciẽt quia
27 ego Dñs. ¶ Quamobrem loquere ad domum Iſrael
fili hominis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus:
Adhuc & in hoc blaſphemauerunt me patres veſtri,
28 cum ſpreuiſſent me contemnẽtes: ¶ & induxiſſem eos
in terram ſuper quam leuaui manum meam vt darẽ
eis: viderunt omnem collem excelſum, & omne li-
gnũ nemoroſum, & immolauerunt ibi victimas ſuas:
& dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ, & poſue
runt ibi odorem ſuauitatis ſuæ, & libauerunt libatio
29 nes ſuas. ¶ Et dixi ad eos: Quid eſt excelſum ad quod
E vos ingredimini? Et vocatum eſt nnmen eius Excel
30 ſum vſque ad hanc diem. ¶ Propterea dic ad domum
Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Certe in via patrũ
veſtrorum vos polluimini, & poſt offendicula eorum
31 vos fornicamini. ¶ Et in oblatione donorum veſtro-
rum, cum traducitis filios veſtros per ignem, vos pol
luimini in omnibus idolis veſtris vſque hodie: & ego
rñdebo vobis domus Iſrael? Viuo ego dicit Domi-
32 nus Deus, quia non reſpondebo vobis. ¶ Neq; cogita
tio mentis veſtræ fiet, dicentium: Erimus ſicut Gen-
tes, & ſicut cognationes terræ, vt colamus ligna et la
33 pides. ¶ Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in
manu forti, & in brachio extento, & in furore effuſo
34 regnabo ſuper uos. ¶ Et educam vos de populis: & cõ
gregabo vos de terris, in quibus diſperſi eſtis, in ma-
nu valida & in brachio extento, & in furore effuſo re
35 gnabo ſuper vos. ¶ Et adducam vos in deſertum po-
pulorum, & iudicabor vobiſcum ibi facie ad faciẽ.
36 ¶ Sicut iudicio contendi aduerſum patres veſtros in
F deſerto terra Aegypti: ſic iudicabo vos, dicit Domi-
37 nus Deus. ¶ Et ſubijciã vos ſceptro meo, & inducam
38 vos in vinculis fœderis. ¶ Et eligam de vobis tran-
ſgreſſores & impios, & de terra incolatus eorum edu
cam eos, & in terram Iſrael non ingredientur: & ſcie-
39 tis quia ego Dominus. ¶ Et vos domus Iſrael, Hęc di
cit Dñs Deus, Singuli poſt idola veſtra ambulate, &
ſeruite eis. Quod ſi & in hoc non audieritis me, et no
men meum ſanctum polluetitis vltra in muneribus
40 veſtris, & in idolis veſtris: ¶ in monte ſancto meo, in
monte excelſo Iſrael, ait Dñs Deus, ibi ſeruiet mihi
omnis domus Iſrael: oẽs, inquam, in terra in qua pla-
cebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras, & ini-
tium decimarum veſtrarum in omnibus ſanctifica-
41 tionibus veſtris. ¶ In odorem ſuauitatis ſuſcipiã vos,
cum eduxero vos de populis, & congregauero vos
de terris in quas diſperſi eſtis: & ſanctificabot in vo-
42 bis in oculis nationum. ¶ Et ſcietis quia ego Dñs, cum
G induxero vos ad terram Iſrael, in terram pro qua le-
uaui manum meam, vt darem eam patribus veſtris.
43 ¶ Et recordabimini ibi viarum veſtrarum, & omniũ
ſcelerum veſtrorum, quibus polluti eſtis in eis: & di-
ſplicebitis vobis in conſpectu veſtro in omnibus ma
44 litijs veſtris quas feciſtis. ¶ Et ſcietis quia ego Domi-
nus, cum benefecero vobis propter nomen meum,
& non ſecundum vias veſtras malas, neque ſecundũ
ſcelera veſtra peſſima domus Iſrael, ait Dñs Deus.
45 ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili ho
46 minis, ¶ pone faciẽ tuam contra viam Auſtri, & ſtilla
ad Aphricum, & propheta ad ſaltum agri meridiani.
47 ¶ Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum Domini:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce, ego ſuccendam in
te ignem, & comburam in te omne lignum viride, &
omne lignum aridum: non extinguetur flamma ſuc-
cenſionis: & cõburetur in ea omnis facies ab Auſtro
48 vſq; ad Aquilonem. ¶ Et videbit vniuerſa caro, quia
49 ego Dominus ſuccendi eam, nec extinguetur. ¶ Et di
xi: A, a, a, Domine Deus: ipſi dicunt de me: Nun-
quid non per parabolas loquitur iſte?

CAPVT XXI.

A E T factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
A hominis, pone faciem tuam ad Ieruſalem, &
a ſtilla ad ſanctuaria, & propheta contra humũ
3 Iſrael, ¶ Et dices terræ Iſrael: Hæc dicit Dñs Deus:
Ecce ego ad te, & eijciam gladium meum de vagina
4 ſua, & occidam in te iuſtum & impium. ¶ Pro eo au-
tem quod occidi in te iuſtum & impium, idcirco egre
dietur gladius meus de vagina ſua ad omnem carnẽ
5 ab Auſtro vſque ad Aquilonem: ¶ Vt ſciat omnis ca-
ro, quia ego Dñs eduxi gladium meũ de vagina ſua
6 irreuocabilem. ¶ Et tu fili hominis ingemiſce in con-
tritione lumborum, & in amaritudinibus ingemiſce
7 coram eis. ¶ Cũque dixerint ad te: Quare tu gemis?
B dices: Pro auditu, quia venit, & tabeſcet omne cor,
& diſſoluẽtur vniuerſæ manus, & infirmabitur om-
nis ſpiritus, & per cuncta genua fluent aquæ: ecce ue
8 nit, & fiet, ait Dominus Deus. ¶ Et factus eſt ſermo-
9 Dñi ad me, dicens: ¶ Fili hominis, propheta, & dices:
Hęc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius gladius
10 exacutus eſt & limatus. ¶ Vt cædat victimas, exacu-
tus eſt: vt ſplendeat, limatus eſt: qui moues ſceptrum
11 filij mei, ſuccidiſti omne lignũ. ¶ Et dedi eum ad leui
C gandum, vt teneatur manu: iſte exacutus eſt gladius,
12 & iſte limatus eſt, vt ſit in manu interficientis. ¶ Cla-
ma, & vlula fili hominis, quia hic factus eſt in popu-
lo meo: hic in cunctis ducibus Iſrael qui fugerãt, gla-
dio traditi ſunt cum populo meo: idcirco plaude ſu-
13 per femur. ¶ quia probatus eſt, & hoc cum ſceptrum
14 ſubuerterit, & nõ erit, dicit Dñs Deus. ¶ Tu ergo fili
hoĩs, propheta, & percute manu ad manũ, & duplice
tur gladius ac triplicetur gladius interfectorũ: hic eſt
gladius occiſionis magnæ qui obſtupeſcere eos facit,
15 ¶ & corde tabeſcere, & multiplicat ruinas. In omni-
D bus portis eorum dedi conturbationẽ gladij acuti &
16 limati, ad fulgendũ, amicti ad cædẽ. ¶ Exacuere, vade
ad dexterã ſiue ad ſiniſtram, quocunque faciei tuę eſt
17 appetitus. ¶ Quin & ego plaudam manu ad manum,
& implebo indignationem meam: ego Dñs locutus
18 ſum. ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Et
19 tu fili hominis pone tibi duas vias, vt veniat gladius
regis Babylonis: de terra vna egredientur ambo &
manu capiet coniecturam, in capite viæ ciuitatis cõ-
20 ijciet. ¶ Viam pones, vt veniat gladius ad Rabbath
E filiorum Ammon, & ad Iudam in Ieruſalem muni-
21 tiſſimam. ¶ Stetit enim rex Babylonis in biuio, in ca-
pite duarũ uiarũ diuinationẽ quærens, commiſcens
22 ſagittas: interrogauit idola, exta conſuluit. ¶ Ad dex
terã eius facta eſt diuinatio ſuper Ieruſalem: ut ponat
arietes, ut aperiat os in cæde, ut eleuet uocem in ulu-
latu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet ag-
gerem.

23 gerem, vt ædificet munitiones. ¶ Eritque quaſi con-
ſulens fruſtra oraculum in oculis eorum, & ſabbato-
rum ocium imitans: ipſe autem recordabitur iniqui-
24 tatis ad capiendum. ¶ Idcirco hæc dicit Dominus
F Deus: Pro eo quod recordati eſt iniquitatis veſtræ, et
reuelaſtis præuaricationes veſtras, & apparuerunt
peccata veſtra in omnibus cogitationibus veſtris: pro
eo, inquam, quod recordati eſtis, manu capiemini.
25 ¶ Tu autem prophane, impie dux Iſrael, cuius venit
26 dies in tempore iniquitatis præfinita: ¶ Hæc dicit Do
minus Deus, Aufer cidarim, tolle coronam: nonne
hæc eſt quæ humilem ſubleuauit, & ſublimem humi
27 liauit? ¶ Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponã
eam: & hoc non factum eſt, donec veniret cuius eſt
28 iudicium, & tradam ei. ¶ Et tu fili hominis, prophe-
ta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammõ,
& ad opprobriũ eorum: & dices: Mucro mucro eua-
ginate ad occidẽdũ, limate vt interficias, & fulgeas.
29 ¶ Cum tibi viderentur vana, & diuinarentur menda-
G cia, vt dareris ſuper colla vulneratorum impiorum,
quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.
30 ¶ Reuertere ad vaginam tuam: in loco in quo crea-
31 tus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, ¶ & effun-
dam ſuper te indignationem meam: in igne furoris
mei ſufflabo in te, daboq; te in manus hominum in-
32 ſipientium, & fabricantium interitum. ¶ Igni eris ci-
bus, ſanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni trãde
ris: quia ego Dominus locutus ſum.

CAPVT XXII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ¶ Et tu fili hominis, nonne iudicas, nonne iudi
2 cas ciuitatem ſanguinum? ¶ & oſtendes ei om
3 nes abominationes ſuas, & dices: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ciuitas effundens ſanguinem in medio
ſui, vt veniat tempus eius: & quæ fecit idola contra
4 ſemetipſam, vt pollueretur. ¶ In ſangnine tuo qui a
te effuſus eſt, deliquiſti: & in idolis tuis quæ feciſti,
polluta es: & appropinquare feciſti dies tuos, & ad-
duxiſti tempus annorum tuorum: propterea dedi te
opprobrium Gentibus, et irriſionem vniuerſis terris.
5 ¶ Quæ iuxta ſunt, et quæ procul a te, triumphabunt
6 de te: ſordida, nobilis, grandis interitu. ¶ Ecce prin-
cipes Iſrael ſinguli in brachio ſuo fuerunt in te ad ef-
7 fundendum ſanguinem. ¶ Patrem et matrem contu-
B melijs affecerunt in te, aduenam calumniati ſunt in
medio tui, pupillum et viduam contriſtauerũt apud
8 te. ¶ Sanctuaria mea ſpreuiſti, et ſabbata mea pollui
9 ſti. ¶ Viri detractores fuerunt in te ad effundendum
ſanguinem, et ſuper montes comederunt in te, ſcelus
10 operati ſunt in medio tui. ¶ | Verecundiora patris di- [Leu. 18. a. 7.]
ſcooperuerunt in te, immunditiam menſtruatæ hu-
11 miliauerunt in te. ¶ | Et vnuſquiſque in vxorem pro [Iere. 5. b. 8.]
ximi ſui operatus eſt abominationem, et ſocer nurũ
ſuam polluit nefarie, frater ſororem ſuam filiam pa-
12 tris ſui oppreſſit in te. ¶ Munera acceperunt apud te
C ad effundendum ſanguinem: vſuram et ſuperabun-
dantiam accepiſti, et auare proximos tuos calum-
13 niabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus. ¶ Ec-
ce comploſi manus meas ſuper auaritiam tuam quã
feciſti, et ſuper ſanguinem qui effuſus eſt in medio
14 tui. ¶ Nunquid ſuſtinebit cor tuum, aut præualebũt
manus tuæ in diebus, quos ego faciam tibi? ego Do-
15 minus locutus ſum, et faciam. ¶ Et diſpergam te in
nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam
16 immunditiã tuam a te. ¶ Et poſſidebo te in conſpectu
17 Gentium: et ſcies quia ego Dominus. ¶ Et factum eſt
18 verbum Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, ver-
D ſa eſt mihi domus Iſrael in ſcoriam: omnes iſti æs, et
ſtannum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis,
19 ſcoria argenti facti ſunt. ¶ Propterea hæc dicit Dñs
Deus: Eo quod verſi eſtis omnes in ſcoriam, propte-
20 rea ecce ego congregabo vos in medio Ieruſalẽ ¶ cõ-
gregatione argenti, et æris, et ſtanni, et ferri, et plum-
bi in medio fornacis: vt ſuccendam in ea ignem ad
conflandum, ſic congregabo in furore meo, et in ira
21 mea, et requieſcam: et conflabo vos. ¶ Et congrega-
E bo vos, et ſuccendam vos in igne furoris mei, et con-
22 flabimini in medio eius. ¶ Vt conflatur argentum in
medio fornacis, ſic eritis in medio eius: et ſcietis quia
ego Dominus, cum effuderim indignationem meam
23 ſuper vos. ¶ Et factum eſt verbum Domini ad me,
24 dicens: ¶ Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda,
25 et non compluta in die furoris. ¶ Coniuratio prophe
tarum in medio eius: ſicut leo rugiens rapienſq; præ
dam, animas deuorauerunt, opes, et precium acce-
perunt, viduas eius multiplicauerũt in medio illius.
26 ¶ Sacerdotes eius contempſerunt legem meã, et pol-
luerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum et prophanum
non habuerunt diſtantiam: et inter pollutum et mũ-
dum non intellexerunt: et a ſabbatis meis auerterũt
27 oculos ſuos, et coinquinabar in medio eorũ. ¶ | Princi [Mich. 3. 11.]
G pes eius in medio illius quaſi lupi rapientes prædã: [Soph. 3. a. 1.]
ad effundendum ſanguinem, et ad perdendas ani-
28 mas, & auare ad ſectanda lucra. ¶ Prophetæ aũt eius
liniebant eos abſque temperamento, videntes va-
na, & diuinantes eis mendacium, dicentes: Hæc di-
cit Dominus Deus, cum Dominus non ſit locutus.
29 ¶ Populi terræ calumniabantur calumniam, & ra-
piebant violenter: egenum & pauperem affligebant:
& aduenam opprimebant calumnia abſque iudicio.
30 ¶ Et quæſiui de eis virum qui interponeret ſepem,
& ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſipa-
31 rem eam: & non inueni. ¶ Et effudi ſuper eos in-
dignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi
eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Domi-
nus Deus.

CAPVT XXIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fi-
A li hominis, duæ mulieres filiæ matris vnius
2 fuerunt. ¶ Et fornicatę ſunt in Aegypto, in
3 adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt hu-
bera earum, & fractæ ſunt mammæ pubertatis earũ.
4 ¶ Nomina autem earum, Oolla maior, & Ooliba ſo-
ror eius minor: & habui eas, & pepererunt filios & fi-
lias. Porro earum nomina, Samaria Oolla, & Ieruſa-
5 lem Ooliba. ¶ Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, &
inſaniuit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquan-
6 tes, ¶ veſtitos hyacintho, principes & magiſtratus,
iuuenes cupidinis vniuerſos, equites, aſcenſores e-
7 quorum. ¶ Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos ele
ctos filios Aſſyriorum vniuerſos: & in omnibus in
quos inſaniuit, in immunditijs eorum polluta eſt.
8 ¶ Inſuper, & fornicationes ſuas, quas habuerat in

B Aegypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum
ea in adoleſcentia eius, & illi confregerunt hubera
pubertatis eius, & effuderunt fornicationem ſuam
9 ſuper eam. ¶ Propterea tradidi eam in manus amato
rum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum
Sup. 16. d. 38. 10 inſaniuit libidine. ¶ | Ipſi diſcooperuerunt ignominiã
eius, filios & filias eius tulerunt, & ipſam occiderunt
gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & iudicia per-
11 petrauerũt in ea. ¶ Quod cum vidiſſet ſoror eius Ooli
ba, plus quam illa inſaniuit libidine: & fornicationẽ
12 ſuã ſuper fornicationẽ ſororis ſuæ ¶ ad filios Aſſyriorũ
præbuit impudenter, ducibus & magiſtratibus ad ſe
venientibus induti veſte varia, equitibus qui vecta
13 bãtur equis & adoleſcentibus forma cũctis egregia. ¶
14 Et vidi quod polluta eſſet via vna ambarũ, ¶ Et auxit
fornicationes ſuas: cumque vidiſſet viros depictos
C in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas colori-
15 bus, & accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in
capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitu-
dinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum
16 in qua orti ſunt: ¶ Inſaniuit ſuper eos concupiſcen-
tia oculorum ſuorum, & miſit nũcios ad eos in Chal-
17 dæam. ¶ Cumque veniſſent ad eam filij Babylonis
ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis,
& polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima eius ab il-
18 lis. ¶ Denudauit quoque fornicationes ſuas, & di-
ſcooperuit ignominiam ſuam, & receſſit anima mea
19 ab ea, ſicut receſſerat anima mea a ſorore eius. ¶ Mul-
tiplicauit enim fornicationes ſuas, recordans die a-
doleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Aegy-
20 pti. ¶ Et inſaniuit libidine ſuper concubitum eorũ,
quorum carnes ſunt vt carnes aſinorum: & ſicut flu-
21 xũs equorum, fluxus eorum. ¶ Et viſitaſti ſcelus ado-
leſcentiæ tuæ, quando ſubacta ſunt in Aegypto hube
22 ra tua, & confractæ ſunt mãmæ pubertatis tuę. ¶ Pro-
D pterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuſcitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus
ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos aduerſum
23 te in circuitu. ¶ Filios Babylonis & vniuerſos Chal-
dæos, nobiles, tyrannoſque & principes omnes fi-
lios Aſſyriorum, iuuenes forma egregia, duces & ma
giſtratus vniuerſos, principes principum, & nomina
24 tos aſcenſores equorum. ¶ Et venient ſuper te inſtru-
cti curru, & rota, multitudo populorum: lorica & cly
peo & galea armabuntur contra te vndique, & da-
bo coram eis iudicium, & iudicabunt te iudicijs ſuis.
25 ¶ Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecũ
in furore: naſum tuum & aures tuas præcident: &
quæ remanſerint, gladio concident: ipſi filios tuos &
filias tuas capient, & nouiſſimum tuum deuorabitur
26 igni. ¶ Et denudabunt te veſtimentis tuis, & tollent
27 vaſa gloriæ tuæ. ¶ Et requieſcere faciam ſcelus tuum
de te, & fornicationem tuam de Terra Aegypti: nec
leuabis oculos tuos ad eos, & Aegypti non recorda-
28 beris amplius. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus: Ec-
E ce ego tradam te in manus eorum quos odiſti, in ma-
29 nus de quibus ſatiata eſt anima tua: ¶ Et agent tecum
in odio: & tollent omnes labores tuos, & dimittent
te nudam & ignominia plenam: & reuelabitur igno-
minia fornicationum tuarum, ſcelus tuum & forni-
30 cationes tuæ. ¶ Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es
31 poſt gentes, inter quas polluta es in idolis earum. ¶ In
via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo calicem eius in
32 manu tua. ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Calicem
ſororis tuæ bibes profundum & latũ: eris in deriſum
33 & in ſubſannationem quæ eſt capaciſſima. ¶ Ebrieta
te & dolore repleberis: calice mœroris & triſtitiæ,
34 calice ſororis tuæ Samariæ. ¶ Et bibes illum & epo-
tabis vſque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis,
& hubera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait
35 Dominus Deus. ¶ Propterea hæc dicit Dñs Deus:
Quia oblita es mei, & proiecisti me poſt corpus tuũ:
tu quoque porta ſcelus tuum, & fornicationes tuas.
36 ¶ Et ait Dominus ad me dicens: Fili hominis, nun-
quid iudicas Oollam, & Oolibam, & annuncians eis
37 ſcelera earum? ¶ Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in
manibus earum: et cum idolis ſuis fornicatæ ſunt:
inſuper et filios ſuos, quos genuerunt mihi, obtule-
38 runt eis ad deuorandum. ¶ Sed et hoc fecerunt mihi:
Polluerunt ſanctuarium meum in die illa, et ſabba-
39 ta mea profanauerunt. ¶ Cumque immolarent filios
ſuos idolis ſuis, et ingrederentur ſanctuarium meum
in die illa vt pollueren illud: etiam hæc fecerunt in
40 medio domus meæ. ¶ Miſerunt ad viros venientes de
longe, ad quos nuncium miſerant: itaque ecce vene-
runt, quibus te lauiſti, et circumliniſti ſtibio oculos
41 tuos, et ornata es mundo muliebri. ¶ Sediſti in lecto
pulcherrimo, et menſa ornata eſt ante te: thymiama
meum, et vnguentum meum poſuiſti ſuper eam.
42 ¶ Et vox multitudinis exultantis erat in ea: et in vi-
ris qui de multitudine hominum adducebantur, et
veniebãt de deſerto, poſuerunt armillas in manibus
43 earum, et coronas ſpecioſas in capitibus earum. ¶ Et
G dixi ei quæ attrita eſt in adulterijs: Nunc fornicabi-
44 tur in fornicatione ſua etiam hæc. ¶ Et ingreſſi ſunt
ad eam quaſi ad mulierem meretricem: ſic ingredie-
bantur ad Oollam, et Oolibam, mulieres nefarias.
45 ¶ Viri ergo iuſti ſunt: | hi iudicabunt eas iudicio adul Sup 16. d. 16.
terarum, et iudicio effundentium ſanguinem: quia a-
46 dulteræ ſunt, et ſanguis in manibus earum. ¶ Hæc e-
nim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudi-
47 nem, et trade eas in tumultum et in rapinam. ¶ Et la-
pidentur lapidibus populorum, et confodiantur gla-
dijs eorum: filios et filias earum interficient, et do-
48 mos earum igne ſuccendent. ¶ Et auferam ſcelus de
terra: et diſcent omnes mulieres, ne faciãt ſecundum
49 ſcelus earum. ¶ Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos,
et peccata idolorum veſtrorum portabitis: et ſcietis
quia ego Dominus Deus.

CAPVT XXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in anno
A nono, in menſe decimo, decima die menſis,
2 dicens: ¶ Fili hominis, ſcribe tibi nomen diei
huius, in qua confirmatus eſt rex Babylonis aduer-
3 ſum Ieruſalem hodie. ¶ Et dices per prouerbium ad
domum irritatricem parabolam, et loqueris ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus, pone ollam: pone inquã,
4 et mitte in eam aquam. ¶ Congere fruſta eius in eã,
omnem partem bonam, femur et armum, electa et
5 oſſibus plena. ¶ Pinguiſſimum pecus aſſume, compo-
B ne quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio eius,
6 et diſcocta ſunt oſſa illius in medio eius. ¶ Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus: Væ ciuitati ſangui-
num, ollæ cuius rubigo in ea eſt, et rubigo eius non
exiuit de ea: per partes, et per partes ſuas eijce eam:

non

7 non cecidit ſuper eam ſors.¶Sanguis enim eius in me
dio eius eſt, ſuper limpidiſſimam petram effudit illũ,
non effudit illum ſuper terram vt poſſit operiri pul-
8 uere. ¶Vt ſuperinducerem indignationem meam, &
vindicta vlciſcerer: dedi ſanguinem eius ſuper pe-
9 tram limpidiſſimam, ne operiretur. ¶Propterea hæc
C dicit Dominus Deus: | Væ ciuitati ſanguinum, cuius
(Nah. 3. a. 2. Hab. 2. c 12.)
10 ego grandem faciam pyram. ¶Congere oſſa quę igne
ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur vniuer-
11 ſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. ¶Pone quoque eam
ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat & liqueſiat æs
eius: & confletur in medio eius inquinamẽtum eius,
12 & conſumatur rubigo eius. ¶Multo labore ſudatum
eſt, & non exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per
13 ignem. ¶Immunditia tua execrabilis: quia mundare
D te volui, & non es mundata a ſordibus tuis: ſed nec
mundaberis prius, donec quieſcere faciam indigna-
14 tionem meam in te. ¶Ego Dominus locutus ſum: Ve-
niet, & faciam: non tranſeam, nec parcam, nec pla-
cabor: iuxta vias tuas, & iuxta adinuentiones tuas
15 iudicabo te, dicit Dominus. ¶Et factum eſt verbum
16 Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, ecce ego tollo
a te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non
planges neque plorabis, neque fluent lachrymæ tuæ.
17 ¶Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non facies: co
E rona tua circunligata ſit tibi, & calceamenta tua erũt
in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lu-
18 gentium comedes. ¶Locutus ſum ergo ad populum
mane, & mortua eſt vxor mea veſpere: fecique mane
19 ſicut præceperat mihi. ¶Et dixit ad me populus. Qua
re non indicas nobis quid iſta ſignificent quæ tu fa-
20 cis? ¶Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me,
21 dicens: ¶Loquere domui Iſrael: Hæc dicit Dominus
F Deus; Ecce ego polluam ſanctuarium meum, ſuper-
biam imperij veſtri, & deſiderabile oculorum veſtro
rum, & ſuper quo pauet anima veſtra: filij veſtri &
22 filię veſtrę quas reliquiſtis, gladio cadent. ¶Et facietis
ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugen-
23 tium non comedetis: ¶Coronas habebitis in capiti-
bus veſtris, & calceamenta in pedibus: non plangetis
neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris,
24 & vnuſquiſque gemet ad fratrem ſuum. ¶Eritque
G Ezechiel vobis in portentum: iuxta omnia quæ fe-
cit, facietis cum venerit iſtud: ſcietis quia ego Do-
25 minus Deus. ¶Et tu fili hominis, ecce in die qua tol-
lam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignita
tis, & deſiderium oculorum eorum ſuper quo requie
26 ſcunt animæ eorum, filios & filias eorum. ¶In die illa
27 cum venerit fugiens ad te, vt annunciet tibi. ¶In die,
inquam, illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, &
loqueris, & non ſilebis vltra: eriſque eis in porten-
tum, & ſcietis quia ego Dominus.

CAPVT XXV.

1 ET factum eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶Fi-
A li hominis, pone faciem tuam cõtra filios Am-
2 mon, & prophetabis de eis. ¶Et dices filijs Am
3 mon: Audite verbum Domini Dei. Hæc dicit Domi-
nus Deus: Pro eo quod dixiſti: Euge, euge, ſuper ſan-
ctuarium meum, quia pollutum eſt: & ſuper terram
Iſrael, quoniam deſolata eſt: & ſuper domum Iuda,
4 quoniam ducti ſunt in captiuitatem. ¶Idcirco ego tra
dam te filijs Orientalibus in hæreditatem, & colloca-
bunt caulas ſuas in te, & ponent in te tentoria ſua: ip-
5 ſi comedent fruges tuas, & ipſi bibent lac tuum. ¶Da-
boque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios
Ammon in cubile pecorum: & ſcietis, quia ego Do-
6 minus. ¶Quia hęc dicit Dominus Deus: Pro eo quod
B plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gauiſa es ex to-
7 to affectu ſuper terram Iſrael. ¶Idcirco ecce ego ex-
tendam manum meam ſuper te, & tradam te in dire-
ptionem gentium, & interficiam te de populis, & per
dam de terris, & conteram: & ſcies, quia ego Domi-
8 nus. ¶Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerũt
Moab, & Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus Iuda:
9 ¶Idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de ciui-
tatibus: de ciuitatibus inquam eius, & de finibus e-
ius inclytas terra Bethieſimoth, & Beelmeon, & Ca-
10 riathaim, ¶Filijs Orientis cum filijs Ammon, & dabo
C eam in hæreditatem: vt non ſit vltra memoria filio-
11 rum Ammon in Gentibus. ¶Et in Moab faciam iudi-
12 cia: & ſciẽt, quia ego Dominus. ¶Hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quod fecit Idumæa vltionem, vt ſe vin
dicaret de filijs Iuda, peccauitque delinquens, & vin
13 dictam expetiuit de eis: ¶Idcirco hæc dicit Dominus
Deus: Extendam manum meam ſuper Idumæam, &
auferam de ea hominem, & iumentum, & faciam eã
deſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gladio ca-
14 dent. ¶Et dabo vltionem meam ſuper Idumæam per
manum populi mei Iſrael: & facient in Edon iuxta
iram meam, & furorem meum: & ſcient vindictam
15 meam, dicit Dominus Deus. ¶Hæc dicit Dominus
D Deus: Pro eo quod fecerunt Palæſthini vindictam, &
vlti ſe ſunt toto animo, interficientes & implentes ini
16 micitias veteres: ¶Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego extendam manum meam ſuper Pa-
læſthinos, & interficiam interfectores, & perdam reli
17 quias maritimæ regionis: ¶faciamque in eis vltiones
magnas, arguens in furore: & ſcient, quia ego Domi-
nus cum dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPVT XXVI.

1 ET factum in vndecimo anno: prima mẽſis, fa-
A ctus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶Fili ho-
2 minis, pro eo quod dixit Tyrus de Ieruſalem:
Euge, confractæ ſunt portę populorum, conuerſa eſt
3 ad me, implebor, deſerta eſt. ¶Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Tyre, et aſcendere
faciam ad te gentes multas, ſicut aſcendit mare flu-
4 ctuãs. ¶Et diſſipabunt muros Tyri, et deſtruent turres
eius: et radam puluerem eius de ea, et dabo eam in
5 limpidiſſimam petram. ¶Siccatio ſagenarum erit in
medio maris, quia ego locutus ſum, ait Dominus
6 Deus: et erit in direptionem gentibus. ¶Filię quoque
eius, quę ſunt in agro, gladio interficientur: et ſcient
7 quia ego Dominus. ¶Quia hęc dicit Dominus Deus:
Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis ad Aquilone, regem regum, cum
equis, et curribus, et equitibus, et cœtu, populoque
8 magno. ¶Filias tuas quę ſunt in agro, gladio inter-
B ficiet: et circundabit te munitionibus, et compor-
tabit aggerem in gyro: et eleuabit contra te cly-
9 peum. ¶Et vineas, et arietes tẽperabit in muros tuos,
10 et turres tuas deſtruet in armatura ſua. ¶Inundatione

equorum eius operiet te puluis eorum: a ſonitu equi-
tum, & rotarum, & curruum mouebuntur muri tui,
cum ingreſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum
11 vrbis diſſipatæ. ¶ Vngulis equorum ſuorum concul-
cabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cæ-
12 det, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent. ¶ Va-
ſtabunt opes tuas, diripient negociationes tuas: & de-
ſtruent muros tuos, & domos tuas præclaras ſubuer-
tent: & lapides tuos, & ligna tua, & puluerem tuum
13 in medio aquarum ponent. ¶ | Et quieſcere faciam
C multitudinem canticorum tuorum, & ſonitus citha-
14 rarum tuarum non audietur amplius. ¶ Et dabo te in
limpidiſſimam petram, ſiccatio ſagenarum eris, nec
ædificaberis vltra: quia ego locutus ſum, ait Domi-
15 nus Deus. ¶ Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Nun-
quid non a ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfectorũ
tuorum cum occiſi fuerint, in medio tui commoue-
16 buntur inſulæ? ¶ Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes
principes maris: & auferent exuuias ſuas, & veſtimẽ-
ta ſua varia abijcient, & induentur ſtupore, in terra
ſedebunt, & attoniti ſuper repentino caſu tuo admi-
17 rabuntur? ¶ Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent
D tibi: Quomodo periſti quæ habitas in mari, vrbs in
clyta, quę fuiſti fortis in mari, cum habitatoribus
18 tuis, quos formidabant vniuerſi? ¶ Nunc ſtupebunt
naues in die pauoris tui: & turbabuntur inſulæ in
mari, eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hæc di-
19 cit Dominus Deus: ¶ Cum dedero te vrbem deſola-
tam ſicut ciuitates quæ non habitantur: & adduxero
20 ſuper te abyſſum, & operuerint te aquæ multæ: ¶ Et
detraxero te cum his qui deſcendunt in lacum ad po-
pulum ſempiternum, & collocauero te in terra no-
uiſſima ſicut ſolitudines veteres cum his qui dedu-
cuntur in lacum, vt non habiteris: porro cum dedero
21 gloriam in terra viuentium: ¶ In nihilum redigam te,
& non eris, & requiſita non inuenieris vltra in ſem-
piternum, dicit Dominus Deus.

Iere. 7. G. 34.

CAPVT XXVII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ¶ Tu ergo fili hominis aſſume ſuper Tyrum la-
2 mentum: & dices Tyro, quæ habitat in in-
troitu maris, negociationi populorũ ad inſulas mul-
3 tas: ¶ Hæc dicit Dominus Deus, O Tyre, tu dixiſti,
4 Perfecti decoris ego ſum, ¶ & in corde maris ſita. Fi-
nitimi tui qui te ędificauerunt, impleuerunt decorẽ
5 tuum: ¶ abietibus de Sanir extruxerunt te cum omni-
bus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt, vt
6 facerent tibi malum. ¶ Quercus de Baſan dolauerunt
in remos tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore
7 Indico, & prętoriola de inſulis Italię. ¶ Byſſus varia
de Aegypto texta eſt tibi in velum, vt poneretur in
malo: hyacinthus & purpura de inſulis Eliſa facta
8 ſunt operimentum tuum. ¶ Habitatores Sidonis &
B Aradij fuerunt remiges tui: ſapientes tui, Tyre, facti
9 ſunt gubernatores tui. ¶ Senes Giblij, & prudentes e-
ius, habuerunt nautas ad miniſterium variæ ſupelle-
ctilis tuæ: omnes naues maris, & nautæ earum fue-
10 runt in populo negociationis tuæ. ¶ Perſæ, & Li-
dij, & Lybies erant in exercitu tuo viri bellatores
tui: clypeum, & galeam ſuſpenderunt in te pro orna-
11 tu tuo. ¶ Filij Aradij cum exercitu tuo erant ſuper mu
ros tuos in circuitu: ſed & Pigmæi, qui erant in turri-
bus tuis: pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis
per gyrum: ipſi compleuerunt pulchritudinem tuam.
12 ¶ Chartaginenſes negociatores tui, a multitudine cun
C ctarum diuitiarum: argẽto, ferro, ſtanno, plumboque
13 repleuerunt nundinas tuas. ¶ Græcia, Thubal, & Mo-
ſoch, ipſi inſtitores tui: mancipia, & vaſa ærea adue-
14 xerunt populo tuo. ¶ De domo Thogorma, equos, &
15 equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum. ¶ Filij
Dedan negociatores tui, inſulæ multæ negotiatio ma
nus tuæ: dentes eburneos, & hebeninos commutaue-
16 runt in precio tuo. ¶ Syrus negociator tuus, propter
multitudinem operum tuorum, gemmam, & purpu-
ram, & ſcutulata, & byſſum, & ſericum, & chodchod
17 propoſuerunt in mercatu tuo. ¶ Iuda & terra Iſrael ip-
ſi inſtitores tui in frumẽto primo: balſamum, & mel,
& oleum, & reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 ¶ Damaſcenus negociator tuus in multitudine ope-
D rum tuorum, in multitudine diuerſarum opum, in vi
19 no pingui, in lanis coloris optimi. ¶ Dan, & Gręcia, &
Mozel in nundinis tuis propoſuerunt ferrum fabrefa
20 ctum: ſtacte & calamus in negociatione tua. ¶ Dedan
21 inſtitores tui in tapetibus ad ſedendum. ¶ Arabia, &
vniuerſi principes Cedar, ipſi negociatores manus
tuæ: cum agnis, & arietibus, & hœdis venerunt ad te
22 negociatores tui. ¶ Venditores Saba, & Reema ipſi
E negociatores tui: cum vniuerſis primis aromatibus,
& lapide precioſo, & auro, quod propoſuerũt in mer-
23 catu tuo. ¶ Haran, & Chenne, & Eden, negociatores
24 tui. Saba, Aſſur, & Chelmad venditores tui. ¶ Ipſi ne-
gociatores tui multipharia͂, inuolucris hyacinthi, &
polymitorum, gazarumque precioſarum, quæ obuo
lutæ, & aſtrictæ erant funibus: cedros quoque habe-
25 bant in negociationibus tuis. ¶ naues maris, principes
tui in negociatione tua: & repleta es, & glorificata ni
26 mis in corde maris. ¶ In aquis multis adduxerunt te
remiges tui: ventus auſter cõtriuit te in corde maris.
27 ¶ Diuitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex inſtrumen
F tum tuum, nautæ tui, & gubernatores tui, qui tene-
bant ſupellectilem tuam, & populo tuo præerant: vi-
ri quoque bellatores tui, qui erant in te, cum vniuer-
ſa multitudine tua, quę eſt in medio tui, cadent in cor
28 de maris in die ruinæ tuæ. ¶ A ſonitu clamoris guber-
29 natorum tuorum conturbabuntur claſſes. ¶ Et deſcen
dent de nauibus ſuis, omnes qui tenebant remum:
nautę & vniuerſi gubernatores maris in terra ſtabũt.
30 ¶ Et eiulabunt ſuper te voce magna, & clamabunt a-
mare: & ſuperiaciẽt puluerem capitibus ſuis, & cine-
31 re conſpergentur. ¶ Et radent ſuper te caluitium, &
accingentur cilicijs: & plorabunt te in amaritudine
32 animæ ploratu amariſſimo. ¶ Et aſſument ſuper te car
G men lugubre, & plangent te: Quæ eſt vt Tyrus, quæ
33 obmutuit in medio maris? ¶ Quę in exitu negociatio-
nũ tuarum de mari impleſti populos multos: in mul-
titudine diuitiarum tuarum, & populorum tuorum
34 ditaſti reges terræ. ¶ Nũc contrita es a mari, in profun
dis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua, quæ
35 erat in medio tui, ceciderunt. ¶ Vniuerſi habitatores
inſularum obſtupuerunt ſuper te: & reges ea-
rum omnes tempeſtate percuſſi mutaue-
36 runt vultus. ¶ Negociatores populo-
rum ſibilauerunt ſuper te: ad
nihilum deducta es, et
non eris vſque in
perpetuum.

CAPVT XXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fi-
A li hominis, dic principi Tyri: Hæc dicit Domi
2 nus Deus: Eo quod eleuatum eſt cor tuum, &
dixiſti: Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi in cor
de maris: cum ſis homo, & non Deus: & dediſti cor
3 tuum quaſi cor Dei. ¶ Ecce ſapientior es tu Daniele:
4 omne ſecretum non eſt abſconditum a te. ¶ In ſapien
tia & prudẽtia tua feciſti tibi fortitudinem: & acqui-
5 ſiſti aurum & argentum in theſauris tuis. ¶ In multi-
B tudine ſapientiæ tuæ, & in negociatione tua multi-
plicaſti tibi fortitudinem: & eleuatum eſt cor tuum
6 in robore tuo. ¶ Propterea hæc dicit Dominus Deus:
7 eo quod eleuatum eſt cor tuum quaſi cor Dei: ¶ Idcir-
co ecce ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos
gentium: & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritu-
8 dinem ſapientiæ tuę, & polluent decorem tuum: ¶ In-
terficient & detrahent te: & morieris in interitu occi
9 ſorum in corde maris. ¶ Nunquid dicens loqueris,
Deus ego ſum, coram interficientibus te: cum ſis ho-
10 mo, & non Deus, in manu occidentium te? ¶ Morte
C incircunciſorum morieris in manu alienorum: quia
11 ego locutus ſum, ait Dominus Deus. ¶ Et factus eſt
ſermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leua plã-
12 ctum ſuper regem Tyri, ¶ & dices ei: Hæc dicit Domi
nus Deus: Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapiẽ
13 tia, & perfectus decore. ¶ In delicijs paradiſi Dei fui
ſti: omnis lapis precioſus operimentum tuum: ſar-
dius, topazius, & iaſpis, chryſolitus, & onyx, & be-
D rillus, ſapphirus, & carbunculus, & ſmaragdus: aurũ
opus decoris tui: & foramina tua in die qua cõditus
14 es præparata ſunt. ¶ Tu cherub extentus & protegẽs,
& poſui te in monte ſancto Dei, in medio lapidũ igni
15 torum ambulaſti. ¶ Perfectus in vijs tuis a die condi-
16 tionis tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te. ¶ In mul
titudine negociationis tuæ repleta ſunt interiora tua
iniquitate, & peccaſti: & eieci te de monte Dei: &
perdidi te o cherub protegens, de medio lapidũ igni-
17 torum. ¶ Et eleuatum eſt cor tuum in decore tuo: per-
E didiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram pro-
18 ieci te: ante faciem regum dedi te, vt cernerent te. ¶ In
multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate nego
ciationis tuæ polluiſti ſanctificationem tuam: produ-
cam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & da-
bo te in cinerem ſuper terram in conſpectu omnium
19 videntium te. ¶ Omnes qui viderint te in Gentibus,
F obſtupeſcent ſuper te: nihili factus es, & non eris in
20 perpetuum. ¶ Et factus eſt ſermo Domini ad me, di-
21 cens: ¶ Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidõ-
22 nem: & prophetabis de ea, ¶ & dices: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor
in medio tui: & ſcient quia ego Dominus cum fece-
23 ro in ea iudicia: & ſanctificatus fuero in ea. ¶ Et im-
mittam ei peſtilentiam & ſanguinem in plateis eius:
& corruent interfecti in medio eius gladio per circui
24 tum: & ſcient quia ego Dominus. ¶ Et non erit vltra
domui Iſrael offendiculum amaritudinis, & ſpina do
G lorem inferens vndique per circuitum eorum qui ad-
uerſantur eis: & ſcient quia ego Dominus Deus.
25 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregauero
domum Iſrael de populis in quibus diſperſi ſunt, ſan
ctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in
26 terra ſua quam dedi ſeruo meo Iacob. ¶ Et habitabũt
in ea ſecuri: & ædificabunt domos, & plantabunt vi
neas, & habitabunt confidenter, cum fecero iudicia
in omnibus qui aduerſantur eis per circuitum: &
ſcient quia ego Dominus Deus eorum.

CAPVT XXIX.

1 IN anno decimo, decimo menſe vndecima die
A menſis, factum eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens: ¶ Fili hominis, pone faciem tuam contra
Pharaonem regem Aegypti: & prophetabis de eo,
3 & de Aegypto vniuerſa. ¶ Loquere, & dices: Hæc di
cit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao rex Ae-
gypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum
tuorum, & dicis: Meus eſt fluuius, & ego feci me-
4 metipſum. ¶ Et ponam frenum in maxillis tuis: et
agglutinabo piſces fluminum tuorum ſquamis tuis:
B et extraham te de medio fluminum tuorum, et vni-
5 uerſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt: ¶ Et pro-
ijciam te in deſertum, et omnes piſces fluminis tui:
ſuper faciem terræ cades, non colligeris, neque con-
gregaberis: beſtijs terræ, & volatilibus cœli dedi te
6 ad deuorandum. ¶ Et ſcient omnes habitatores Ae
gypti, quia ego Dominus: pro eo quod fuiſti baculus
7 arundineus domui Iſrael, ¶ Quando apprehenderũt
te manu, & confractus es, & laceraſti omnem hume-
rum eorum: & innitentibus eis ſuper te, comminu-
8 tus es, & diſſoluiſti omnes renes eorum. ¶ Propte-
rea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ſu-
per te gladium: & interficiam de te hominem & iu-
9 mentum. ¶ Et erit Terra Aegypti in deſertum & in
ſolitudinem: & ſcient quia ego Dominus: pro eo
quod dixeris: Fluuius meus eſt, & ego feci eum.
10 ¶ Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque
Terram Aegypti in ſolitudines, gladio diſſipatam,
11 a turre Syenes, vſque ad terminos Aethiopiæ. ¶ Non
pertranſibit eam pes hominis, neque pes iumenti gra
C dietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis.
12 ¶ Daboque Terram Aegypti deſertam in medio ter-
rarum deſertarum, & ciuitates eius in medio vrbiũ
ſubuerſarum, & erunt deſolatæ quadraginta annis:
& diſpergam Aegyptios in nationes, & vẽtilabo eos
13 in terras. ¶ Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt finẽ
quadraginta annorum cõgregabo Aegyptum de po-
14 pulis, in quibus diſperſi fuerant. ¶ Et reducam capti
uitatem Aegypti, & collocabo eos in terra Phathu-
res, in terra natiuitatis ſuæ: & erunt ibi in regnum
15 humile: ¶ inter cætera regna erit humillima, & non
eleuabitur vltra ſuper nationes, & imminuam eos
16 ne imperent gentibus. ¶ Neque erunt vltra domui Iſ-
rael in confidentia, docentes iniquitatem, vt fugiant
& ſequantur eos: & ſcient quia ego Dominus Deus.
17 ¶ Et factum eſt in vigeſimo & ſeptimo anno, in pri-
D mo, in vna menſis: factum eſt verbum Dñi ad me, di
18 cens: ¶ Fili hominis Nabuchodonoſor rex Babylonis
ſeruire fecit exercituum ſuum ſeruitute magna ad-
uerſus Tyrum: omne caput decaluatum, & omnis
humerus depilatus eſt: & merces non eſt reddita ei,
neque exercitui eius de Tyro, pro ſeruitute qua ſer-
19 uiuit mihi aduerſus eam. ¶ Propterea hæc dicit Domi
nus Deus: Ecce, ego dabo Nabuchodonoſor regem
Babylonis in terra Aegypti: & accipiet multitudi-

nem eiuſs, & deprædabitur manubias eius,& diripiet
20 ſpolia eius,& erit merces exercitui illius. ♀ Et operi
quo ſeruiuit aduerſus eam,dedi ei Terram Aegypti:
pro eo quod laborauerit mihi, ait Dominus Deus.
21 ♀ In die illo pullulabit cornu domui Iſrael,& tibi da
bo apertum os in medio eorum: & ſcient quia ego
Dominus.

CAPVT XXX.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ♀Fili hominis, propheta et dic:Hęc dicit Do-
2 minus Deus: Vlulate, vę væ diei:♀quia iuxta
3 eſt dies, & appropinquat dies Domini: dies nubis,
4 tempus Gentium erit. ♀ Et veniet gladius in Aegy-
ptum: & erit pauor in Aethiopia,cum ceciderint vul
nerati in Aegypto, & ablata fuerit multitudo illius,
5 et deſtructa fundamēta eius.♀Æthyopia,et Lybia,&
Lydi,et oē reliquū vulgus, et Chub, et filij terræ fœ-
6 deris: cum eis gladio cadent. ♀ Hæc dicit Dominus
B Deus: Et corruent fulcientes Aegyptum, et deſtrue-
tur ſuperbia imperij eius: a turre Syenes gladio ca-
7 dent in ea, ait Dominus Deus exercituum: ♀et diſſi-
pabuntur in medio terrarum deſolatarum, & ur-
8 bes eius in medio ciuitatum deſertarum erunt. ♀ Et
ſcient,quia ego Dominus cum dedero ignem in Ae-
9 gypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. ♀ In
die illa egrediētur nuncij a facie mea in trieribus ad
conterendam Aethiopiæ confidentiam, et erit pauor
10 in eis in die Aegypti: quia abſque dubio veniet.♀Hęc
C dicit Dominus Deus: ceſſare faciem multitudinem
Aegypti in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis.
11 ♀Ipſe et populus eius cum eo, fortiſſimi Gētium, ad-
ducentur ad diſperdendam terram: et euaginabunt
gladios ſuos ſuper Aegyptum, et implebunt terram
12 interfectis. ♀ Et faciam alueos fluminū aridos,et tra-
dam terram in manus peſſimorum, et diſſipabo terrā
et plenitudinem eius manu alienorū: ego Dominus
Zach.13.2. 13 locutus ſum. ♀| Hæc dicit Dominus Deus: Et diſper-
D dam ſimulachra, et ceſſare faciam idola de Mēphis,
et dux de terra Aegypti non erit amplius: et dabo
14 terrorem in terra Aegypti. ♀ Et diſperdam terrā Pha-
thures, et dabo ignē in Taphnis,et faciam iudicia in
15 Alexandria. ♀ Et effundam indignationem meam ſu
per Peluſium,robur Aegypti: et interficiam multitu
16 dinem Alexandriæ,♀et dabo ignem in Aegypto:qua
ſi parturiens dolebit Peluſium, et Alexandria erit
17 diſſipata, et in Memphis anguſtiæ quotidianæ. ♀ Iu-
E uenes Heliopoleos,et Bubaſti,gladio cadent, et ipſæ
18 captiuæ ducentur. ♀ Et in Taphnis nigreſcet dies, cū
contriuero ibi ſceptra Aegypti, et defecerit in ea ſu-
perbia potentiæ eius: ipſam nubes operiet, filiæ autē
19 eius in captiuitatem ducentur. ♀ Et iudicia faciam in
20 Aegypto:et ſcient quia ego Dominus.♀Et factum eſt
in vndecimo anno,in primo menſe, in ſeptima men-
21 ſis, factum eſt verbum Domini ad me dicens: ♀ Fili
hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti confre
F gi:& ecce non eſt obuolutum, vt reſtitueretur ei ſani-
tas, vt ligaretur pannis et faſciaretur linteolis, vt re-
22 cepto robore poſſet tenere gladium. ♀ Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regē
Aegypti, et comminuam brachium eius forte,ſed cō
23 fractum: et deijciam gladium de manu eius, ♀et di-
ſpergam Aegyptum in Gētibus, et ventilabo eos in
24 terris. ♀ Et confortabo brachia regis Babylonis, da-
boq; gladium meū in manu eius:et confringam bra-
chia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti corā
25 facie eius. ♀ Et confortabo brachia regis Babylonis,
G et brachia Pharaonis concidēt:et ſcient quia ego Do
minus,cum dedero gladium meum in manu regis Ba
bylonis, et extenderit eum ſuper Terram Aegypti.
26 ♀ Et diſpergam Aegyptum in nationes, et ventilabo
eos in terras: et ſcient quia ego Dominus.

CAPVT XXXI.

1 ET factum eſt in anno vndecimo, tertio menſe,
A vna mēſis,factum eſt verbum Domini ad me,
2 dicens: ♀ Fili hominis, dic Pharaoni regi Ae-
gypti, et populo eius: Cui ſimilis factus es in magni-
3 tudine tua? ♀ Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano pul
cher ramis, et frondibus nemoroſus, excelſusque al-
titudine, et inter condenſas frondes eleuatum eſt ca-
4 cumen eius. ♀ Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exal-
tauit illum: flumina eius manabant in circuitu radi-
cum eius, et riuos ſuos emiſit ad vniuerſa ligna regio
5 nis. ♀ Propterea eleuata eſt altitudo eius ſuper omnia
B ligna regionis: et multiplicata ſunt arbuſta eius, et
6 eleuati ſunt rami eius præ aquis multis. ♀ Cumque
extendiſſet vmbram ſuam,in ramis eius fecerunt ni-
dos omnia volatilia cœli, et ſub frondibus eius ge-
nuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, et ſub vmbraculo il-
7 lius habitabat cœtus gentium plurimarum. ♀ Eratq;
pulcherrimus in magnitudine ſua, et in dilatatione
arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius iuxta a-
8 quas multas. ♀ Cedri non fuerunt altiores illo in pa-
C radiſo Dei,abietes non adæquauerunt ſummitatem
eius, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius:
omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi,
9 & pulchritudini eius: ♀ Quoniam ſpecioſum feci eū,
& multis condenſiſque frondibus, & æmulata ſunt
eum omnia ligna voluptatis quæ erant in paradiſo
10 Dei. ♀ Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quod ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſumitatē
D ſuam virentem atque condenſam, & eleuatum eſt cor
11 eius in altitudine ſua: ♀ Tradidi eum in manu fortiſ-
ſimi Gentium, faciens faciet ei: iuxta impietatem e-
12 ius eieci eum. ♀ Et ſuccident eum alieni & crudeliſſi-
mi nationum, & proijcient eum ſuper montes, & in
cunctis conuallibus corruent rami eius:& confringē
tur arbuſta eius in vniuerſis rupibus terræ: & rece-
dent de vmbraculo eius omnes populi terræ, & relin
13 quent eum. ♀ In ruina eius habitauerūt omnia volati
E lia cœli, & in ramis eius fuerunt vniuerſæ beſtiæ re-
14 gionis. ♀ Quamobrem non eleuabuntur in altitudine
ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimitatem
ſuam inter nemoroſa atque frondoſa, nec ſtabunt in
ſublimitate ſua omnia quę irrigantur aquis: quia om
nes traditi ſunt in mortem, ad terram vltimam, in
medio filiorum hominum, ad eos qui deſcendunt in
15 lacum. ♀ Hæc dicit Dominus Deus: In die quando
deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eum a-
byſſo: & prohibui flumina eius, & coercui aquas
multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia
16 ligna agri concuſſa ſunt. ♀ A ſonitu ruinæ eius cōmo
F ui Gētes, cum deducerem eum ad infernum cum his
qui deſcendebant in lacū: & conſolata ſunt in terra

infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præcla
17 ra in Libano, vniuerſa quę irrigabantur aquis. ♀ nam
G & ipſi cum eo deſcendent in infernum ad interfectos
gladio: & brachium vniuſcuiuſque ſedebit ſub vm-
18 braculo eius in medio nationum. ♀ Cui aſſimilatus es
n inclyte, atque ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce
deductus es cum lignis voluptatis ad terram vlti-
mam: in medio incircũciſorum dormies, cum eis qui
interfecti ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis mul-
titudo eius: dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXII.

1 ET factum eſt: duodecimo anno, in menſe duo-
A decimo, in vna menſis, factum eſt verbum Do
2 mini ad me, dicens: ♀ Fili hominis, aſſume la-
mentum ſuper Pharaonem regem Aegypti, & dices
ad eum: Leoni Gẽtium aſſimilatus es, & draconi, qui
eſt in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, &
conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flu-
3 mina earum. ♀ Propterea hæc dicit Dominus Deus:
|Sup 12. d 13.17. f.20. |Expandam ſuper te rete meum in multitudine popu
4 lorum multorum, & extraham te in ſagena mea. ♀ Et
proijciam te in terram, ſuper faciem agri abijciam
te: & habitare faciam ſuper te omnia volatilia cœli,
5 & ſaturabo de te beſtias vniuerſæ terræ: ♀ Et dabo car
nes tuas ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie
6 tua. ♀ Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper
B montes, & valles implebuntur ex te. ♀ |Et operiam cũ
|Iſa.13.b 10. Ioel 2.b 10 3 c. 15. Mat.24. c.29. 7 extinctus fueris, cœlos: & nigreſcere faciam ſtellas e-
ius: ſolem nube tegam, & luna non dabit lumẽ ſuum.
8 ♀ Omnia luminaria cœli mœrere faciam ſuper te: &
dabo tenebras ſuper terrã tuã, dicit Dominus Deus.
9 ♀ Cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait
Dominus Deus. Et irritabo cor populorum multo-
rum, cum induxero contritionem tuam in Gentibus
10 ſuper terras quas neſcis. ♀ Et ſtupeſcere faciam ſuper
te populos multos: & reges eorum horrore nimio for
midabunt ſuper te, cum volare cęperit gladius meus
ſuper facies eorum, & obſtupeſcent repente ſinguli
11 pro anima ſua in die ruinæ tuæ. ♀ Quia hæc dicit Do
C minus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi, ♀ in
12 gladijs fortium deijciam multitudinem tuam, inex-
pugnabiles omnes gentes hæ: & vaſtabũt ſuperbiam
13 Aegypti, & diſſipabitur multitudo eius. ♀ Et perdam
omnia iumenta eius, quæ erant ſuper aquas pluri-
mas: & nõ conturbabit eas pes hominis vltra, neque
14 vngula iumentorum turbabit eas. ♀ Tunc puriſſimas
reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum
15 adducam, ait Dominus Deus: ♀ Cum dedero terram
Aegypti deſolatam: deſeretur autem terra a plenitu-
dine ſua, quando percuſſero omnes habitatores eius:
16 & ſcient, quia ego Dominus. ♀ Planctus eſt, & plan-
gent eum: filiæ gentium plangent eum: ſuper Aegy-
ptum, & ſuper multitudinem eius plangent eum, ait
17 Dominus Deus. ♀ Et factum eſt in duodecimo anno,
D in quintadecima menſis, factum eſt verbum Domi-
18 ni ad me, dicens: ♀ Fili hominis, cane lugubre ſuper
multitudinem Aegypti: & detrahe eam ipſam, & fi-
lias Gentium robuſtarum ad terram vltimam; cum
19 his qui deſcendunt in lacum. ♀ Quo pulchrior es? de-
20 ſcende, & dormi cum incircunciſis. ♀ In medio inter-
fectorum gladio cadent: gladius datus eſt, attraxe-
21 runt eam, & omnes populos eius. ♀ Loquentur ei po-
tentiſſimi robuſtorum de medio inferni, qui cum au-
xiliatoribus eius deſcenderunt, & dormierunt incir-
22 cunciſi, interfecti gladio. ♀ Ibi Aſſur, & omnis multi-
tudo eius: in circuitu illius ſepulchra eius: omnes in-
23 terfecti, & qui ceciderunt gladio. ♀ Quorum data ſunt
ſepulchra in nouiſſimis laci: & facta eſt multitudo e-
E ius per gyrum ſepulchri eius: vniuerſi interfecti, ca-
dentesque gladio, qui dederant quondam formidi-
24 nem in terra viuentium. ♀ Ibi Aelam, & omnis multi-
tudo eius per gyrum ſepulchri ſui: omnes hi interfe-
cti, ruenteſque gladio, qui deſcenderunt incircunciſi
ad terram vltimam: qui poſuerunt terrorem ſuum in
terra viuentium, & portauerunt ignominiam ſuam
25 cum his, qui deſcenderunt in lacum. ♀ In medio inter-
fectorum poſuerunt cubile eius in vniuerſis populis
eius: in circuitu eius ſepulchrum illius, omnes hi in-
circunciſi, interfectique gladio: dederunt enim terro-
rem ſuum in terra viuentium, & portauerunt igno-
miniam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum, in
26 medio interfectorum poſiti ſunt. ♀ Ibi Moſoch, &
F Thubal, & omnis multitudo eius: in circuitu eius ſe-
pulchra illius: omnes hi incircunciſi, interfectique, &
cadentes gladio: quia dederunt formidinem ſuam in
27 terra viuentium. ♀ Et non dormient cum fortibus, ca-
dentibuſque, & incircunciſis, qui deſcenderunt ad
infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos
ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in
oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra
28 viuentium. ♀ Et tu ergo in medio incircunciſo-
rum contereris, & dormies cum interfectis gladio.
29 ♀ Ibi Idumæa, & reges eius, & omnes duces eius, qui
G dati ſunt cum exercitu ſuo cum interfectis gladio: &
qui cum incircunciſis dormierunt, & cum his, qui
30 deſcendunt in lacum. ♀ Ibi principes Aquilonis om-
nes, & vniuerſi venatores: qui deducti ſunt cum in-
terfectis, pauentes, & in ſua fortitudine confuſi: qui
dormierunt incircunciſi cum interfectis gladio, &
portauerunt confuſionem ſuam cum his, qui deſcen-
31 dunt in lacum. ♀ Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt
ſuper vniuerſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt
gladio, Pharao & omnis exercitus eius, ait Dominus
32 Deus, ♀ quia dedi terrorem meum in terra viuen-
tium, & dormiuit in medio incircunciſorum cum in-
terfectis gladio: Pharao, & omnis multitudo eius, ait
Dominus Deus.

CAPVT XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ♀ Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et
2 dices ad eos: Terra cum induxero ſuper eam
gladium: et tulerit populus terræ virum vnum de no
uiſſimis ſuis, et conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculato-
3 rem: ♀ Et ille viderit gladium venientem ſuper terrã,
4 et cecinerit buccina, et annunciauerit populo: ♀ Au-
diens autem quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, et nõ
ſe obſeruauerit, veneritque gladius, et tulerit eum:
5 ſanguis ipſius ſuper caput eius erit. ♀ Sonum bucci-
næ audiuit, et non ſe obſeruauit: ſanguis eius in ipſo
erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalua-
6 bit. ♀ Quod ſi ſpeculator viderit gladium venientem
B et non inſonuerit buccina: et populus ſe non cuſto-
dierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam:
ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem |Sup 3 d 17.
7 autem eius de manu ſpeculatoris requiram. ♀ |Et tu

fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: au-
diens ergo ex ore meo ſermonem, annunciabis eis
8 ex me. ¶ Si me dicente ad impium, Impie morte
morieris: non fueris locutus vt ſe cuſtodiat impius
a via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſan-
9 guinem autem eius de manu tua requiram. ¶ Si autẽ
annunciante te ad impium, vt a vijs ſuis cõuertatur,
non fuerit conuerſus a via ſua: ipſe in iniqnitate ſua
10 morietur: porro tu animam tuam liberaſti. ¶ Tu ergo
C fili hominis, dic ad domum Iſrael: Sic locuti eſtis: di
centes: Iniquitates noſtrę, & peccata noſtra ſuper nos
ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo viue-
11 re poterimus? ¶|Dic ad eos: Viuo ego, dicit Dominus
Deus: nolo mortem impij, ſed vt conuertatur impius
a via ſua, & viuat: Conuertimini, conuertimini a vijs
veſtris peſſimis: & quare moriemini domus Iſrael?
12 ¶ Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Iuſti-
tia iuſti non liberabit eum in quacunque die pecca-
uerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunque
die conuerſus fuerit ab impietate ſua: & iuſtus non
poterit viuere in iuſtitia ſua in quacunque die pecca-
13 uerit. ¶ Etiam ſi dixero iuſto quod vita viuat, & con-
fiſus in iuſtitia ſua, fecerit iniquitatem: omnes iuſti-
tiæ eius obliuioni tradētur, & in iniquitate ſua quam
14 operatus eſt, in ipſa morietur. ¶ Si autem dixero im-
D pio, Morte morieris: & egerit pœnitentiam a peccato
15 ſuo, feceritque iudicium & iuſtitiam, ¶ & pignus reſti-
tuerit ille impius, rapinamque reddiderit, in manda-
tis vitę ambulauerit, nec fecerit quicquam iniuſtum:
16 vita viuet, & non morietur. ¶ Omnia peccata eius
quę peccauit, non imputabuntur ei: iudicium & iuſti
17 tiam fecit, vita viuet. ¶ Et dixerũt filij populi tui: Nõ
eſt ęqui ponderis via Domini, & ipſorum via iniuſta
18 eſt. ¶ Cum enim receſſerit iuſtus a iuſtitia ſua, fecerit-
19 que iniquitates, morietur in eis. ¶ Et cum receſſerit
impius ab impietate ſua, feceritque iudicium & iu-
20 ſtitiam, viuet in eis. ¶|Et dicitis: Non eſt recta via Do
mini. Vnumquemque iuxta vias ſuas iudicabo de vo
21 bis domus Iſrael. ¶ Et factum eſt in duodecimo anno,
E in decimo menſe, in quinta menſis tranſmigrationis
noſtræ, venit ad me qui fugerat de Ieruſalem, dicens:
22 Vaſtata eſt ciuitas. ¶ Manus autem Domini facta fue-
rat ad me veſpere, antequam veniret qui fugerat: a-
peruitque os meum donec veniret ad me mane, & a-
23 perto ore meo non ſilui amplius. ¶ Et factum eſt ver-
24 bum Domini ad me, dicens: ¶ Fili hominis, qui habi-
tant in ruinoſis his, ſuper humum Iſrael, loquentes a-
iunt: Vnus erat Abraham, & hæreditate poſſedit ter-
ram: nos autem multi ſumus, nobis data eſt terra in
25 poſſeſſionem. ¶ Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Domi-
F nus Deus: Qui in ſanguine comeditis, & oculos ve-
ſtros leuatis ad immunditias veſtras, & ſanguinem
26 funditis: nunquid terrã hæreditate poſſidebitis? ¶ Ste-
tiſtis in gladijs veſtris, feciſtis abominationes, & v-
nuſquiſque vxorem proximi ſui polluit: & terram
27 hæreditate poſſidebitis? ¶ Hæc dices ad eos: Sic dicit
Dominus Deus: Viuo ego, quia qui in ruinoſis habi-
tant, gladio cadent: & qui in agro eſt, beſtijs tradetur
ad deuorandum: qui autem in præſidijs, & ſpeluncis
28 ſunt, peſte morientur. ¶ Et dabo terram in ſolitudinẽ,
& in deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo eius, &
deſolabuntur montes Iſrael, eo quod nullus ſit, qui
29 per eos tranſeat. ¶ Et ſcient, quia ego Dominus, cum
dedero terram eorum deſolatam, & deſertam pro-
pter vniuerſas abominationes ſuas quas operati ſũt.
30 ¶ Et tu fili hominis: filij populi tui, qui loquuntur de
G te iuxta muros, & in oſtijs domorum, & dicunt vnus
ad alterum, vir ad proximum ſuum loquentes: Ve-
nite, & audiamus quis ſit ſermo egrediens a Domi-
31 no. ¶ Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur populus, &
ſedent coram te populus meus: & audiunt ſermones
tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris ſui ver
32 tunt illos, & auaritiam ſuam ſequitur cor eorum. ¶ et
es eis quaſi carmẽ muſicũ, quod ſuaui dulcique ſono
33 canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea. ¶ Et
cum venerit quod prædictum eſt (ecce enim venit)
tunc ſcient quod prophetes fuerit inter eos.

Supr. 18. f. 24. & 33. a. (margin note at verse 11)

Supr. 18. f. 25. (margin note at verse 20)

CAPVT XXXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
A ¶ Fili hominis, propheta de paſtoribus Iſrael:
2 propheta, & dices paſtoribus: Hæc dicit Do-
minus Deus: |Væ paſtoribus Iſrael: qui paſcebant ſe-
3 metipſos: nonne greges a paſtoribus paſcuntur? ¶ Lac
comedebatis, & lanis operiebamini: & quod craſſum
erat, occidebatis: gregem autem meum non paſceba-
4 tis. ¶ Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: & quod
ægrotum, non ſanaſtis: quod confractum eſt, non alli-
gaſtis: & quod abiectum eſt, non reduxiſtis: & quod
perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate impera-
5 batis eis, & cum potentia. ¶ Et diſperſæ ſunt oues
meę, eo quod non eſſet paſtor, & factę ſunt in deuora
tionem omnium beſtiarum agri, & diſperſę ſunt.
6 ¶ Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in
B vniuerſo colle excelſo: & ſuper omnem faciem ter-
rę diſperſi ſunt greges mei, & non erat qui requireret
7 non erat, inquam, qui requireret. ¶ Propterea paſto-
8 res audite verbum Domini. ¶ Viuo ego, dicit Dñs
Deus, quia pro eo quod facti ſunt greges mei in rapi
nam, & oues meæ in deuorationem omnium beſtia-
rum agri, eo quod non eſſet paſtor (neque enim quæ-
ſierunt paſtores mei gregem meum:) ſed paſcebant
C paſtores ſemetipſos, & greges meos non paſcebant:
9 ¶ propterea paſtores audite verbum Domini. ¶ Hęc di
10 cit Dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores: re-
quiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare fa-
ciam eos, vt vltra non paſcant gregem, nec paſcant
amplius paſtores ſemetipſos: & liberabo gregẽ meũ
11 de ore eorum, & non erit vltra eis in eſcam. ¶ Quia
hęc dicit Dominus Deus: |Ecce ego ipſe requiram o-
12 ues meas, & viſitabo eas. ¶ ſicut viſitat paſtor gregem
ſuum in die quando fuerit in medio ouium ſuarum
diſſipatarum: ſic viſitabo oues meas, & liberabo eas
de omnibus locis, in quibus diſperſę fuerant in die
13 nubis, & caliginis. ¶ Et educam eos de populis, et con
gregabo eas de terris, & inducam eas in terram ſuã:
et paſcam eas in montibus Iſrael, in riuis, et in cunctis
14 ſedibus terrę. ¶ In paſcuis huberrimis paſcam eas, &
D in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earum: ibi
requieſcent in herbis virentibus, et in paſcuis pin-
15 guibus paſceotur ſuper montes Iſrael. ¶ Ego paſcam
oues meas: & ego eas accubare faciam, dicit Domi-
16 nus Deus. ¶ Quod perierat, requiram: & quod a-
biectum erat, reducam: & quod confractum fuerat,
alligabo: & quod infirmum fuerat, conſolidabo,
& quod pingue, & forte, cuſtodiam: & paſcam il-
17 las in iudicio. ¶ Vos autem greges mei, hęc dicit

Iere. 23. a. 1. Supr. 13. a. 3. (margin note at verse 2)

Ioan. 10. (margin note at verse 11)

Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus, & pe-
18 cus, arietum & hircorum. ¶Nonne ſatis vobis erat pa
E ſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum
veſtratum conculcaſtis pedibus veſtris: & cum pu-
riſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris
19 turbabatis. ¶Et oues meæ his quæ conculcata pedi-
bus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri
20 turbauerant, hæc bibebant. ¶Propterea hæc dicit Do
minus Deus ad vos: Ecce ego ipſe iudico inter pecus
21 pingue, & macilentum, ¶ Pro eo quod lateribus, &
humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventila-
batis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur fo
22 ras: ¶ſaluabo gregem meum, & non erit vltra in rapi-
Ioh. 1. g. 45. 10. b. 11. Iſai. 40. c. 11. Dan. 9. g. 24. & 25. Oſe. 3. b. 5.
F nam, & iudicabo inter pecus, & pecus. |¶ET SVSCI
23 TABO SVPER EAS PASTOREM VNVM, qui
paſcat eas, | ſeruum meum Dauid: ipſe paſcet eas, &
24 ipſe erit eis in paſtorem. ¶ Ego autem Dominus ero
eis in Deum: & ſeruus meus Dauid princeps in me-
25 dio eorum: ego Dominus locutus ſum. ¶ Et faciam
cum eis pactum pacis, & ceſſare faciam beſtias peſſi-
mas de terra: & qui habitant in deſerto, ſecuri dor-
26 mient in ſaltibus. ¶ Et ponam eos in circuitu collis
mei benedictionem: & deducam imbrem in tempo-
27 re ſuo, pluuiæ benedictionis erunt. ¶ Et dabit lignum
G agri fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & e-
runt in terra ſua abſque timore: & ſcient, quia ego
Dominus, cum contriuero catenas iugi eorum, & e-
28 ruero eos de manu imperantium ſibi. ¶ Et non erunt
vltra in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ terræ de-
uorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſque vl-
29 lo terrore. ¶ Et ſuſcitabo eis germen nominatum, &
non erunt vltra imminuti fame in terra, neque porta
30 bunt vltra opprobrium Gentium. ¶ Et ſcient, quia e-
go Dominus Deus eorum cum eis, & ipſi populus
Ioh. 10. b. 11. c. 14.
31 meus domus Iſrael: ait Dominus Deus. ¶| Vos autem
greges mei, greges paſcuæ meæ homines eſtis: & ego
Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus.

CAPVT XXXV.

1 ET factus eſt ſermo Domini, ad me, dicens: ¶Fili
A hominis, pone faciem tuam aduerſum mon-
2 tem Seir, & prophetabis de eo, ¶ & dices illi:
3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir,
& extendam manum meam ſuper te, & dabo te de-
4 ſolatum, atque deſertum. ¶Vrbes tuas demoliar, & tu
5 deſertus eris: & ſcies, quia ego Dominus. ¶ Eo quod
fueris inimicus ſempiternus, & concluſeris filios Iſ-
rael in manus gladij in tempore afflictionis eorum,
6 in tempore iniquitatis extremę. ¶Propterea viuo ego
B dicit Dominus Deus, quoniam ſanguini tradam te,
& ſanguis te perſequetur: & cum ſanguinem oderis,
7 ſanguis perſequetur te. ¶Et dabo montem Seir deſo-
latum, atque deſertum: & auferam de eo euntem, &
8 redeuntem. ¶Et implebo montes eius occiſorum ſuo-
rum: in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in tor-
9 rentibus interfecti gladio cadent. ¶In ſolitudines ſem
piternas tradam te, & ciuitates tuæ non habitabun-
C tur: & ſcietis, quia ego Dominus Deus. ¶ Eo quod di-
10 xeris: Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hære-
11 ditate poſſidebo eas: cum Dominus eſſet ibi: ¶Propte-
rea viuo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam iux-
ta iram tuam, & ſecundum zelum tuum quem feci-
ſti, odio habens eos: & notus efficiar per eos cum te
12 iudicauero. ¶Et ſcies, quia ego Dominus audiui vni-
uerſa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſ-
rael, dicens: Deſerti, nobis ad deuorandum dati ſunt.
13 ¶ Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & derogaſtis
14 aduerſum me verba veſtra: ego audiui. ¶ Hæc dicit
D Dominus Deus: Lætante vniuerſa terra, in ſolitudi-
15 nē te redigam. ¶ Sicuti gauiſus es ſuper hæreditatem
domus Iſrael, eo quod fuerit diſſipata: ſic faciam tibi:
diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis: & ſcient
quia ego Dominus.

CAPVT XXXVI.

1 TV autem fili hominis, propheta ſuper mon-
A tes Iſrael, & dices: |Mōtes Iſrael audite ver Sup 6. a. 4.
2 bum Domini. ¶Hæc dicit Dominus Deus:
Eo quod dixerit inimicus de vobis, Euge, altitudines
3 ſempiternæ in hæreditatem datæ ſunt nobis: ¶ Pro-
pterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus:
Pro eo quod deſolati eſtis, & conculcati per circuitū,
& facti in hæreditatem reliquis Gentibus, & aſcen-
4 diſtis ſuper labium linguæ, & opprobriū populi: ¶pro
pterea montes Iſrael audite verbum Domini Dei.
Hæc dicit Dominus Deus, montibus, & collibus, tor
rentibus, vallibuſq; & deſertis, parietinis, & vrbibus
B derelictis quæ depopulatæ ſunt & ſubſannatæ a reli-
5 quis Gentibus per circuitum. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei loquutus
ſum de reliquis gentibus, & de Idumęa vniuerſa, quę
dederunt terram meam ſibi in hæreditatem cum gau
dio, & toto corde, & ex animo: & eiecerunt eam vt
6 vaſtarent: ¶idcirco vaticinare ſuper humum Iſrael, &
dices montibus & collibus, iugis, & vallibus: Hęc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furo-
re meo locutus ſum, eo quod confuſionem Gentium
7 ſuſtinueritis. ¶Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Ego
leuaui manum meam, vt Gentes quæ in circuitu ve-
8 ſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent. ¶ Vos autē
montes Iſrael ramos veſtros germinetis, & fructum
veſtrum afferatis populo meo Iſrael: prope enim eſt
9 vt veniat. ¶Quia ecce ego ad vos, & cōuertar ad vos,
C & arabimini, & accipietis ſementem. ¶Et multiplica-
10 bo in vobis homines, omnemque domum Iſrael: &
11 habitabuntur ciuitates, & ruinoſa inſtaurabūtur. ¶Et
replebo vos hominibus, & iumentis: & multiplica-
būtur & creſcent: & habitare vos faciam ſicut a prin-
cipio, boniſque donabo maioribus, quam habuiſtis
12 ab initio: & ſcietis quia ego Dominus. ¶Et adducam
ſuper vos homines populum meum Iſrael, & hæredi-
tate poſſidebunt te: & eris eis in hæreditatem, & non
13 addes vltra vt abſque eis ſis. ¶ Hæc dicit Dn̄s Deus.
Pro eo quod dicunt de vobis. Deuoratrix hominum
14 es, & ſuffocans gentem tuam: ¶Propterea homines nō
comedes amplius, & gentem tuam non necabis vl-
15 tra, ait Dominus Deus: ¶ nec auditā faciam in te am-
D plius confuſionem Gentium, & opprobrium populo-
rum nequaquam portabis, & gētem tuam non amit-
16 tes amplius, ait Dominus Deus. ¶ Et factum eſt ver-
17 bum Domini ad me, dicens: ¶Fili hominis, domus Iſ-
rael habitauerunt in humo ſua, & polluerunt eam in
vijs ſuis: & in ſtudijs ſuis iuxta immunditiā mēſtrua-
18 tæ facta eſt via eorū coram me. ¶ Et effudi indigna-
tionem meam ſuper eos pro ſanguine, quem fuderūt
19 ſuper terram. & in idolis ſuis polluerūt eā: ¶Et diſper
ſi eos in Gētes, & ventilati ſunt in terras: iuxta vias
20 eorū & adinuētiones eorū iudicaui eos. ¶| Ex ingreſ- Iſa. 52. b. 5.

Apo.2.d 24. ſi ſunt ad Gentes, ad quas introierunt & polluerunt
nomen ſanctum meum, cum diceretur de eis: Po-
pulus Domini iſte eſt, & de terra eius egreſſi ſunt.
21 ¶Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat do-
22 mus Iſrael in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt. ¶ Idcir-
E eo dices domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus:
Non propter vos ego faciam domus Iſrael, ſed pro-
pter nomen ſanctum meum quod polluiſtis in genti-
Inf.36.g 28. 23 bus ad quas intraſtis. ¶Et ſanctificabo nomen meum
magnum quod pollutum eſt inter Gentes, quod pol-
luiſtis in medio earum: vt ſciant Gentes, quia ego
Dominus, ait Dominus exercituum, cum ſanctifica-
24 tus fuero in vobis coram eis: ¶ Tollam quippe vos
de Gentibus, & congregabo vos de vniuerſis terris,
25 & adducam vos in terram veſtram. ¶Et effundam ſu-
per vos aquam mundam, & mundabimini ab omni-
bus inquinamentis veſtris, & ab vniuerſis idolis ve-
Sup.11. c 19. Inf.39 g 29. 26 ſtris mundabo vos. ¶| Et dabo vobis cor nouum, | &
ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam
cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor car-
27 neum. ¶Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri: &
F faciam vt in pręceptis meis ambuletis, & iudicia
28 mea cuſtodiatis & operemini. ¶Et habitatis in terra,
quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in popu-
29 lum, & ego ero vobis in Deum. ¶ Et ſaluabo vos ex
vniuerſis inquinamentis veſtris: & vocabo frumen-
tum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis
30 famem. ¶Et multiplicabo fructum ligni, & genimina
agri: vt non portetis vltra opprobrium famis in gen-
31 tibus. ¶Et recordabimini viarum veſtrarum peſſima-
rum, ſtudiorumque non bonorum: & diſplicebunt
32 vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra. ¶Non pro-
pter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit
vobis: confundimini & erubeſcite ſuper vijs veſtris,
33 domus Iſrael. ¶Hæc dicit Dominus Deus: In die qua
mundauero vos ex omnibus iniquitatibus veſtris, &
34 inhabitari fecero vrbes, & inſtaurauero ruinoſa: ¶ &
terra deſerta fuerit exculta, quæ quondam erat deſo-
35 lata in oculis omnis viatoris, ¶dicent: Terra illa incul
G ta facta eſt, vt hortus voluptatis: & ciuitates deſertæ
36 & deſtitutę, atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt. ¶Et ſciẽt
gentes quæcunque derelictæ fuerint in circuitu ve-
ſtro, quia ego Dominus ædificaui diſſipata, plantaui-
que inculta: ego Dominus locutus ſim & fecerim.
37 ¶Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc inuenient
me domus Iſrael, vt faciam eis: Multiplicabo eos ſi-
38 cut gregem, hominum, vt gregem ſanctum, ¶ vt gre-
gem Ieruſalem in ſolemnitatibus eius: Sic erunt ciui-
tate deſertæ, plenę gregibus hominum, & ſcient quia
ego Dominus.

CAPVT XXXVII.

1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me
A in ſpiritu Domini: & dimiſit me in medio cam-
2 pi qui erat plenus oſſibus. ¶Et circunduxit me
per ea in gyro: erant autem multa valde ſuper faciẽ
3 campi, ſiccaque vehementer. ¶Et dixit ad me: Fili ho-
minis, putaſne viuẽt oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus,
4 tu noſti. ¶Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis,
5 & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini. ¶Hæc
dicit Dominus Deus oſſibus his. Ecce ego intro-
6 mittam in vos ſpiritum, & viuetis. ¶ Et dabo ſuper
vos neruos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes,
B & ſuperextendam in vobis cutem: & dabo vobis ſpi-
7 ritum, & viuetis: & ſcietis quia ego Dominus. ¶ Et

prophetaui, ſicut præceperat mihi: Factus eſt autem
ſonitus prophetante me, & ecce commotio: & ac-
ceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad iuncturam
8 ſuam. ¶ Et vidi, & ecce ſuper ea nerui, & carnes a-
ſcenderunt: & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpi-
9 ritum non habebant. ¶ Et dixit ad me: Vaticinare
C ad ſpiritum, vaticinare fili hominis, & dices ad ſpi-
ritum: Hæc dicit Dominus Deus, A quattuor ventis
veni ſpiritus: & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & re-
10 uiuiſcant. ¶ Et prophetaui, ſicut præceperat mihi: &
ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt: ſteteruntque
11 ſuper pedes ſuos exercitus grandis nimis valde. ¶Et
dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc vniuerſa domus
Iſrael eſt: ipſi dicunt: Aruerunt oſſa noſtra, & perijt
12 ſpes noſtra, & abſciſſi ſumus. ¶ Propterea vaticina-
D re, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus, ecce e-
go aperiam tumulos veſtros, & educam vos de ſe-
pulchris veſtris populus meus: & inducam vos in ter
13 ram Iſrael. ¶ Et ſcietis quia ego Dominus, cum ape-
ruero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de tumulis ve
14 ſtris popule meus: ¶Et dedero ſpiritum meum in vo-
bis, & vixeritis, & requieſcere vos faciam ſuper hu-
mum veſtram: & ſcietis quia ego Dominus locutus
15 ſum & feci, ait Dominus Deus. ¶ Et factus eſt ſermo
16 Domini ad me, dicens: ¶ Et tu fili hominis, ſume tibi
lignum vnum: & ſcribe ſuper illud, Iudæ & filiorum
Iſrael ſociorum eius: et tolle lignum alterum, et ſcri-
be ſuper illud Ioſeph ligno Ephraim, et cũctæ domui
17 Iſrael, ſociorumque eius. ¶ Et adiunge illa vnum ad
E alterum tibi in lignum vnum: et erunt in vnionem
18 in manu tua. ¶ Cum autem dixerint ad te filij populi
tui, loquentes, Nonne indicas nobis quid in his tibi
19 velis? ¶ loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego aſſumam lignum Ioſeph, quod eſt in manu
Ephraim, et tribus Iſrael quæ ſunt ei adiunctæ: et
dabo eas pariter cum ligno Iuda, et faciam eas in li-
20 gnum vnum: et erunt vnum in manu eius. ¶Erunt au
tem ligna ſuper quæ ſcripſeris in manu tua, in oculis
21 eorum. ¶Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce, ego aſſumam filios Iſrael de medio nationũ ad
F quas abierunt, et cõgregabo eos vndique, et adducã
22 eos ad humũ ſuã. ¶| Et faciã eos in gentẽ vnã in terra
in mõtibus Iſrael, et rex vnus erit omnibus imperãs: | Ioh.10. b.16.
et non erunt vltra duæ gentes, nec diuidentur am-
23 plius in duo regna. ¶Neque polluentur vltra in idolis
ſuis, et abominationibus ſuis, et cunctis iniquitatibus
ſuis: et ſaluos eos faciam de vniuerſis ſedibus, in qui-
bus peccauerunt, et emundabo eos: et erunt mi-

Sup. 14. f.25. Ioan. 1.g 45.10.b 11. Iſa.40.c 11. Iere. 23. a.5. Dan 9.f. 24. g.25. Ioan. 12 e.34. Pſal.109 a. 4. & 106. a.2.

24 hi populus, & ego ero eis Deus. ¶ Et ſeruus meus Da-
uid Rex ſuper eos, & paſtor vnus erit omnium eorũ:
in iudicijs meis ambulabunt, & mandata mea cuſto-
25 dient, & facient ea. ¶ Et habitabunt ſup terram quam
dedi ſeruo meo Iacob, in qua habitauerunt patres
G veſtri: & habitabunt ſuper eam ipſi, & filij eorum, &
filij filiorum eorum vſque in ſempiternum: & Dauid
26 ſeruus meus princeps eorum in perpetuum. ¶ Et per-
cutiam illis fœdus pacis, | & pactum ſempiternum
erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſan-
ctificationem meam in medio eorum in perpetuum.
27 ¶ Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus,
28 & ipſi erunt mihi populus. ¶ Et ſcient Gentes, quia
ego Dominus ſanctificator Iſrael cum fuerit ſanctifi-
catio mea in medio eorum in perpetuum.

CAPVT XXXVIII.

Inf. 19. a 1.b.6. Apoc. 20 c.8.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: ¶ Fili
A hominis pone faciem tuam contra | Gog, ter-
2 ram Magog, principem capitis Moſoch, &
3 Thubal: & vaticinare de eo, ¶ & dices ad eum: Hęc di-
cit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog principem ca
4 pitis Moſoch, & Thubal: ¶ & circumagam te, & ponā
frenum in maxillis tuis, & educam te, & omnẽ exer-
citum tuum, equos, & equites veſtitos loricis vni-
uerſos, multitudinem magnam haſtam, & clypeum
5 arripiētium, & gladium. ¶ Perſæ, Æthiopes, & Libyes
6 cum eis, omnes ſcutati, & galeati. ¶ Gomer, & vniuer
B ſa agmina eius, domus Thogorma latera Aquilonis,
7 & totum robur eius, populique multi tecum. ¶ Præ-
para, & inſtrue te, & omnem multitudinem tuã quæ
8 coaceruata eſt ad te: & eſto eis in præceptum. ¶ Poſt
dies multos viſitaberis: in nouiſſimo annorum ve-
nies ad terram quæ reuerſa eſt a gladio, & congre-
gata eſt de populis multis, ad montes Iſrael, qui fue-
runt deſerti iugiter: hæc de populis educta eſt, & ha-
9 bitabunt in ea confidenter vniuerſi. ¶ Aſcendens au-
C tem quaſi tempeſtas venies, & quaſi nubes, vt ope-
rias terram tu, & omnia agmina tua, & populi multi
10 tecum. ¶ Hæc dicit Dominus Deus. In die illa aſcen-
dent ſermones ſuper cor tuũ, & cogitabis cogitatio-
11 nem peſſimam: ¶ & dices: Aſcendam ad terram abſ-
que muro: veniam ad quieſcentes habitanteſque ſe-
cure: hi omnes habitant ſine muro, vectes, et portæ
12 non ſunt eis. ¶ Vt diripias ſpolia, et inuadas prædam,
vt inferas manum tuam ſuper eos qui deſerti fue-
rant, et poſtea reſtituti, et ſuper populum qui eſt con-
gregatus ex Gentibus, qui poſſidere cœpit, et eſſe
13 habitator vmbilici terræ. ¶ Saba, et Dedan, et nego-
D ciatores Tharſis, et omnes leones eius dicent tibi:
Nunquid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad diri-
piendam prædam congregaſti multitudinem tuam,
vt tollas argẽtum, et aurum, et auferas ſupellectilem,
atque ſubſtantiam, et diripias manubias infinitas.
14 ¶ Propterea vaticinare fili hominis, et dices ad Gog:
Hæc dicit Dominus Deus: Nunquid non in die il-
lo, cum habitauerit populus meus Iſrael confiden-
15 ter, ſcies? ¶ Et venies de loco tuo a lateribus Aquilo-
E nis tu, et populi multi tecum, aſcenſores equorum v-
16 niuerſi, cœtus magnus, et exercitus vehemens. ¶ Et
aſcendes ſuper populum meum Iſrael quaſi nubes,
vt operias terram. In nouiſſimis diebus eris, et ad-
ducam te ſuper terram meam: vt ſciant Gentes me,
cum ſanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog.
17 ¶ Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo
locutus ſum in diebus antiquis in manu ſeruorum
meorum prophetarum Iſrael, qui prophetauerunt
in diebus illorum temporum, vt adducerem te ſuper
18 eos. ¶ Et erit in die illa: in die aduentus Gog ſuper ter-
F ram Iſrael, ait Dominus Deus, aſcendet indignatio
19 mea in furore meo. ¶ Et in zelo meo, in igne iræ meæ
locutus ſum. Quia in die illa erit commotio magna
20 ſuper terram Iſrael: ¶ & | commouebuntur a facie mea Matt. 24 c 49. Luc 21.c 26.
piſces maris, & volucres cœli, & beſtiæ agri, & om-
ne reptile quod mouetur ſuper humum: cunctique
homines qui ſunt ſuper faciem terræ: & ſubuerten-
tur montes, & cadent ſepes, & omnis murus corruet
21 in terra. ¶ Et conuocabo aduerſus eum in cunctis mon
G tibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius v-
22 niuſcuiuſque in fratrem ſuum dirigetur. ¶ Et iudica-
bo eum peſte, & ſanguine, & imbre vehementi, & la-
pidibus immenſis: ignem, & ſulphur pluam ſuper eũ,
& ſuper exercitum eius, & ſuper populos multos, qui
23 ſunt cum eo. ¶ Et magnificabor, & ſanctificabor: &
notus ero in oculis multarum gentium: & ſcient quia
ego Dominus.

CAPVT XXXIX.

1 TV autem fili hominis, vaticinare aduerſum
A Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ego ſuper te | Gog, principem capitis Sup. 38 a.1. Apoc. 20 c 8.
2 Moſoch, & Tubal: ¶ & circumagam te, | & educam te,
& aſcendere te faciam de lateribus Aquilonis: & ad-
3 ducam te ſuper montes Iſrael. ¶ Et percutiam arcum
tuum in manu ſiniſtra tua, & ſagittas tuas de manu
4 dextera tua deijciam. ¶ Super montes Iſrael cades tu,
& omnia agmina tua, & populi tui qui ſunt tecum: fe-
ris, auibus, omnique volatili, & beſtijs terræ dedi te
5 ad deuorandum. ¶ Super faciem agri cades: quia ego
B locutus ſum, ait Dominus Deus. ¶ Et immittam ignẽ
6 in Magog, & in his qui habitant in inſulis confiden-
7 ter: & ſcient quia ego Dominus. ¶ Et nomen ſanctum
meum notum faciam in medio populi mei Iſrael, &
non polluam nomen ſanctum meũ amplius: & ſcient
8 Gentes, quia ego Dominus ſanctus Iſrael. ¶ Ecce ve-
nit, & factum eſt, ait Dominus Deus, hæc eſt dies de
9 qua locutus ſum. ¶ Et egredientur habitatores de ci-
uitatibus Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma,
clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, & baculos,
manuum, & contos: & ſuccendent ea igni ſeptem an-
10 nis. ¶ Et non portabunt ligna de regionibus, neque
C ſuccident de ſaltibus: quoniam arma ſuccendent
igne, & deprædabuntur eos quibus prædæ fue-
rant, & diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus
11 Deus. ¶ Et erit in die illa: dabo Gog locum nomi-
natum ſepulchrum in Iſrael: vallem viatorum ad
Orientem maris, quæ obſtupeſcere faciet præter-
euntes: & ſepelient ibi Gog, & omnem multitudi-
nem eius, & vocabitur Vallis multitudinis Gog.
12 ¶ Et ſepelient eos domus Iſrael, vt mundẽt terram ſe-
13 ptem menſibus. ¶ Sepeliet autem eum omnis popu-
lus terræ, & erit eis nominata dies in qua glorifica-
14 tus ſum, ait Dominus Deus. ¶ Et viros iugiter conſti-
D tuent luſtrantes terram, qui ſepeliant, & requirant
eos qui remanſerant ſuper faciem terrę, vt emundent
eam: poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.
15 ¶ Et circuibunt peragrantes terram: cumque vide-
rint os hominis, ſtatuent iuxta illud titulum, donec

ſepe-

ſepeliant illud pollinctores in Valle multitudinis
16 Gog. ¶Nomen autem ciuitatis Amona, & mundabũt
17 terram. ¶ Tu ergo fili hominis, hæc dicit Dominus
Deus: Dic omni volucri, & vniuerſis auibus, cun-
E ctiſque beſtijs agri: Conuenite, properate, concurrite
vndique ad victimam meam, quam ego immolo vo-
bis, victimam grandem ſuper mõtes Iſrael: vt come-
18 datis carnem, & bibatis ſanguinem. ¶Carnes fortium
comedetis, & ſanguinem principum terræ bibetis:
arietũ, & agnorum, & hircorum, taurorumque, & al-
19 tilium, & pinguium omnium. ¶Et comedetis adipem
in ſaturitatem, & bibetis ſanguinẽ in ebrietatem, de
20 victima quam ego immolabo vobis: ¶& ſaturabimi-
ni ſuper menſam meam de equo, & equite forti, &
de vniuerſis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 ¶Et ponam gloriam meam in gentibus, & videbunt
F omnes gentes iudicium meum quod fecerim, & ma-
22 num meam quam poſuerim ſuper eos. ¶ Et ſcient do-
mus Iſrael, quia ego Dominus Deus eorum a die il-
23 la, & deinceps. ¶Et ſcient Gentes, quoniã in iniquitate
ſua capta ſit domus Iſrael, eo quod dereliquerint me,
& abſconderim faciem meam ab eis, & tradiderim
eos in manus hoſtium, & ceciderint in gladio vniuer-
24 ſi. ¶ Iuxta immunditiam eorum, & ſcelus feci eis, &
25 abſcondi faciem meam ab illis. ¶ Propterea hæc dicit
Dominus Deus: Nunc reducam captiuitatem Iacob,
& miſerebor omnis domus Iſrael, & aſſumam zelum
26 pro nomine ſancto meo. ¶Et portabunt confuſionem
G ſuam, & omnem præuaricationem qua præuaricati
ſunt in me, cum habitauerint in terra ſua confiden-
27 ter, neminem formidantes. ¶ Et reduxero eos de po-
pulis, & congregauero de terris inimicorum ſuorum,
& ſanctificatus fuero in eis in oculis gentium pluri-
Sup 36 c 23. 28 marum. ¶ Et ſcient quia ego Dominus Deus eorum,
eo quod tranſtulerim eos in nationes, & congregaue-
rim eos ſuper terram ſuã, & non dereliquerim quem-
29 quam ex eis ibi. ¶ Et non abſcondam vltra faciem
Sup. 36 c 26. meam ab eis, eo quod effuderim ſpiritum meum ſu-
per omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAPVT XL.

1 IN vigeſimo quinto anno trãſmigrationis noſtræ,
A in exordio anni, decima menſis, quartodecimo
anno, poſtquam percuſſa eſt ciuitas: in ipſa hac
die facta eſt ſuper me manus Domini, & adduxit me
2 illuc. ¶In viſionibus Dei adduxit me in terram Iſrael,
& dimiſit me ſuper montem excelſum nimis, ſuper
quem erat quaſi ædificium ciuitatis vergẽtis ad Au-
3 ſtrum. ¶ Et introduxit me illuc: & ecce vir, cuius erat
ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu
eius, & calamus menſuræ in manu eius: ſtabat autem
4 in porta. Et locutus eſt ad me idem vir: ¶ Fili homi-
nis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor
tuum in omnia quæ ego oſtendam tibi: quia vt oſten
dantur tibi adductus es huc: annuncia omnia quæ tu
5 vides, domui Iſrael. ¶Et ecce murus forinſecus in cir-
cuitu domus vndique, & in manu viri calamus men-
ſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt latitudi-
nem ædificij calamo vno, altitudinem quoque cala-
6 mo vno. ¶ Et venit ad portam quæ reſpiciebat viam
Orientalem, & aſcendit per gradus eius, & menſus
eſt limen portę calamo vno latitudinem, id eſt, limen
7 vnum calamo vno in latitudine: ¶ Et thalamum vno
B calamo in longum, & vno calamo in latum: & inter
8 thalamos quinque cubitos: ¶et limen portę iuxta ve-
9 ſtibulum portæ intrinſecus, calamo vno. ¶Et menſus
eſt veſtibulum portę octo cubitorum, et frontem eius
duobus cubitis: veſtibulum autem portæ erat intrin-
10 ſecus. ¶ Porro thalami portæ ad viam Orientalem,
tres hinc, et tres inde: menſura vna trium, et menſura
11 vna frontium ex vtraq; parte. ¶ Et menſus eſt latitu-
dinem liminis portæ decem cubitorum: & longitudi-
12 nem portæ tredecim cubitorum. ¶ Et marginem ante
thalamos cubiti vnius: & cubitus vnus finis vtrinq;:
13 thalami autem, ſex cubitorum erant hinc & inde. ¶Et
menſus eſt portam a tecto thalami, vſq; ad tectũ eius,
latitudinem vigintiquinq; cubitorum: oſtium contra
14 oſtium. ¶ Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad
15 frontem atrium portæ vndiq; per circuitum. ¶ Et an-
te faciem portæ quæ pertingebat vſq; ad faciem ve-
16 ſtibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos. ¶Et fe-
C neſtras obliquas in thalamis, & in frontibus eorũ, quę
erant intra portã vndiq; per circuitum, ſimiliter autẽ
erant, & in veſtibulis feneſtrę per gyrũ intrinſecus, &
17 ante frõtes pictura palmarum. ¶Et eduxit me ad atriũ
exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum ſtra-
tũ lapide in atrio per circuitum: triginta gazophyla-
18 cia in circuitu pauimenti. ¶Et pauimentum in fronte
portarum ſecundum longitudinẽ portarum erat infe-
19 rius. ¶Et menſus eſt latitudinem a facie portę inferio-
ris vſq; ad frontem atrij interioris extrinſecus, cẽtum
20 cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem. ¶ Portã quo-
que quæ reſpiciebat viam Aquilonis atrij exterioris,
21 menſus eſt tam in lõgitudine, quam in latitudine: ¶Et
thalamos eius, tres hinc, & tres inde: & frontem eius,
& veſtibulũ eius ſecundum menſuram portæ prioris:
quinquaginta cubitorum longitudinem eius, & lati-
22 tudinẽ vigintiquinq; cubitorum. ¶Feneſtræ aũt eius,
& veſtibulum, & ſculpturæ ſecundum menſurã por-
tæ quæ reſpiciebat ad Orientem: & ſeptem graduum
23 erat aſcenſus eius, & veſtibulum ante eam. ¶Et porta
D atrij interioris contra portam Aquilonis, & Orienta-
lem: & menſus eſt a porta vſq; ad portam centum cu-
24 bitos. ¶Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ecce por-
ta quæ reſpiciebat ad Auſtrum: & mẽſus eſt frontem
eius, & veſtibulum eius iuxta menſuras ſuperiores.
25 ¶Et feneſtras eius, & veſtibula in circuitu, ſicut fene-
ſtras cæteras: quinquaginta cubitorum longitudine,
26 & latitudine vigintiquinque cubitorum. ¶ Et in gra-
dibus ſeptem aſcendebatur ad eam: & veſtibulum an
te fores eius: & cælatæ palmæ erant vna hinc, & alte-
27 ra inde in fronte eius. ¶ Et porta atrij interioris in via
Auſtrali: & menſus eſt a porta vſq; ad portam in via
28 Auſtrali, cẽtum cubitos. ¶Et introduxit me in atrium
interius ad portam Auſtralem: & menſus eſt portam
29 iuxta menſuras ſuperiores. ¶Thalamum eius, & fron-
tem eius, & veſtibulum eius eiſdem mẽſuris: & fene-
ſtras eius, & veſtibulum eius in circuitu quinquagin-
ta cubitos longitudinis, et latitudinis vigintiquinq;
30 cubitos. ¶ Et veſtibulũ per gyrũ longitudine viginti-
E quinq; cubitorũ, et latitudine quinque cubitorum.
31 ¶Et veſtibulũ eius ad atriũ exterius, et palmas eius in
fronte: et octo gradus erant quibus aſcendebatur per
32 eam. ¶ Et introduxit me in atrium interius per viam
Orientalem: et menſus eſt portam ſecundum menſu-
33 ras ſuperiores. ¶ Thalamum eius, et frontem eius, et
veſtibulum eius, ſicut ſupra: et feneſtras eius, et ve-
ſtibula eius in circuitu, longitudine quinquaginta

cubi-

cubitorum,& latitudine vigintiquinque cubitorum.
34 ¶Et veſtibulum eius, ideſt, atrij exterioris: & palmæ
cęlatæ in fronte eius hinc, & inde:& in octo gradibus
35 aſcenſus eius. ¶ Et introduxit me ad portam, quæ re-
ſpiciebat ad Aquilonem:& menſus eſt ſecundum mẽ
36 ſuras ſuperiores. ¶ Thalamum eius, & frontem eius.
& veſtibulum eius, & feneſtras eius per circuitum,
F longitudine quinquaginta cubitorum, & laritudine
37 vigintiquinque cubitorum. ¶ Et veſtibulum eius re-
ſpiciebat ad atrinm exterius: & cælatura palmatum
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradibus aſcen-
38 ſus eius.¶Et per ſingula gazophylacia oſtium in fron
39 tibus portarum:ibi lauabant holocauſtum.¶Et in ve
ſtibulo portæ duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde,
vt immoletur ſuper eas holocauſtum, & pro pecca-
40 to,& pro delicto.¶Et ad latus exterius quod aſcendit
ad oſtium portæ,quæ pergit ad Aquilonem,duæ mẽ-
ſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ
41 menſæ. ¶ Quattuor menſæ hinc,& quattuor menſæ
inde: per latera portæ, octo menſæ erant ſuper quas
42 immolabant. ¶ Quattuor autem menſæ ad holocau-
ſtum, de lapidibus quadris ęxtructæ longitudine cu-
biti vnius, & dimidij, & latitudine cubiti vnius, &
dimidij,& altitudine cubiti vnius: ſuper quas ponãt
vaſa in quibus immolatur holocauſtum,& victima.
43 ¶Et labia earum palmi vnius, reflexa intrinſecus per
circuitum : ſuper menſas autem, carnes oblationis.
44 ¶Et extra portam interiorem gazophylacia cãtorum
in atrio interiori,quod erat in latere portæ reſpicien-
tis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Au-
ſtralem, vna ex latere portæ Orientalis,quæ reſpicie-
45 bat ad viam Aquilonis. ¶ Et dixit ad me:Hoc eſt ga-
G zophylacium quod reſpicit viam meridianam,ſacer
46 dotum erit,qui excubant in cuſtodijs templi.¶ Porro
gazophylaciũ,quod reſpicit ad viã Aquilonis,ſacer-
dotum erit,qui excubant ad miniſterium altaris: iſti
ſunt filij Sadoc, qui accedunt de filijs Leui ad Do-
47 minum, vt miniſtrent ei. ¶ Et menſus eſt atrium lon-
gitudine centum cubitorum, & latitudine centum
cubitorum per quadrum: & altare ante faciem tem-
48 pli.¶ Et introduxit me in veſtibulum templi,& men-
ſus eſt veſtibulum quinque cubitis hinc,& quinque
cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorum
49 hinc,& trium cubitorum inde. ¶ Longitudinem au-
tem veſtibuli, viginti cubitorum,& latitudinem vn-
decim cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur ad
eam.Et columnæ erant in frontibus: vna hinc,& al-
tera inde.

C A P V T XLI.

1 ET introduxit me in templum, & menſus eſt
A frontes ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex
2 cubitos inde, latitudinem tabernaculi. ¶ Et
latitudo portæ, decem cubitorum erat: & latera
portæ quinque cubitis hinc,& quinque cubitis inde:
& menſus eſt longitudinem eius quadraginta cubi-
3 torum,& latitudinem viginti cubitorum. ¶ Et intro-
greſſus intrinſecus, menſus eſt in fronte portæ, duos
cubitos:& portam ſex cubitorum:& latitudinem por
4 tæ,ſeptem cubitorum. ¶ Et menſus eſt longitudinem
eius viginti cubitorum, & latitudinem eius viginti
cubitorum ante faciem templi: & dixit ad me. Hoc
5 eſt ſanctum ſanctorum.¶ Et menſus eſt parietem do-
mus ſex cubitorum : & latitudinem láteris quattuor
6 cubitorum vndique per circuitum domus. ¶ Látera
autem, latus ad latus,bis triginta tria: & erant emi-
nentia,quę ingrederentur per parietem domus,in la-
teribus per circuitum,vt continérent,& non attinge-
7 rent parietem templi.¶Et plateá erat in rotundum,a-
B ſcendens ſurſum per cochleam, & in cœnaculum
templi deferebat per gyrum:idcirco latius erat tem-
plum in ſuperioribus:& ſic de inferioribus aſcende-
8 batur ad ſuperiora,in medium. ¶Et vidi in domo al-
titudinem per circuitum, fundata latera ad menſu-
9 ram calami ſex cubitorum ſpacio: ¶ & latitudinem
per parietem láteris forinſecus quinque cubitorum:
10 & erat interior domus in lateribus domus. ¶ Et inter
gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in cir-
11 cuitu domus vndique, ¶ & oſtium láteris ad oratio-
nem : oſtium vnum ad viam Aquilonis,& oſtium v-
num ad viam Auſtralem, & latitudinem loci ad o-
12 rationem,quinque cubitorum in circuitu. ¶ Et ędifi-
C cium quod erat ſeparatum, verſumque ad viam re-
ſpicientem ad mare, latitudinis ſeptuaginta cubito-
rum : paries autem ędificij,quinque cubitorum lati-
tudinis per circuitum : & longitudo eius, nonaginta
13 cubitorum. ¶ Et menſus eſt domus longitudinem,
centum cubitorum : & quod ſeparatum erat ædifi-
cium, & parietes eius, longirudinis centum cubito-
14 rum. ¶ Latitudo autem ante faciem domus: & eius
quod erat ſeparatum contra Orientem, centum cubi
15 torum. ¶ Et menſus eſt longitudinem ædificij contra
faciem eius quod erat ſeparatum ad dorſum:et ecas
ex vtráque parte,cẽtum cubitorum: & templum in-
16 terius, & veſtibula atrij. ¶ Limina & feneſtras obli-
quas,& ethecas in circuitu per tres partes, contra v-
niuſcuiuſque limen, ſtratumque ligno per gyrum in
circuitu: terra autem vſque ad feneſtras, & feneſtrę
17 clauſę ſuper oſtia.¶Et vſque ad domum interiorem,et
forinſecus: per omnem parietem: in circuitu intrinſe-
18 cus & forinſecus ad menſurã.¶Et fabrefacta cherubim
D & palmę: & palma inter cherub & cherub, duaſque
19 facies habebat cherub. ¶ Faciem hominis iuxta pal-
mam ex hac parte, & faciem leonis iuxta palmam
ex alia parte: expreſſam per omnem domum in cir-
20 cuitu. ¶De terra vſque ad ſuperiora portę, cherubim
21 & palmę cęlatę erant in pariete templi. ¶Limen,qua-
drangulum:& facies ſanctuarij,aſpectus contra aſpe-
22 ctum.¶Altaris lignei trium cubitorum altitudo,& lõ-
gitudo eius duorum cubitorum:& anguli eius & lon
gitudo eius,et parietes eius lignei. Et locutus eſt ad
23 me:Hęc eſt menſa coram Domino.¶Et duo oſtia erãt
24 in templo,et in ſanctuario.¶Et in duobus oſtijs ex v-
traque parte bina erant oſtiola,quę in ſeinuicem pli-
cabantur: bina enim oſtia erant ex vtráque parte o-
25 ſtiorum. ¶Et cęlata erant in ipſis oſtijs templi cheru-
bim, et ſculpturę palmarum ſicut in parietibus quo-
que expreſſę erant : quamobrem et groſſiora erant li-
26 gna in veſtibuli fronte forinſecus. ¶ Super quę fene-
ſtrę obliquæ,& ſimilitudo palmarum hinc,atque in-
de in humérulis veſtibuli: ſecundum latera domus,
latitudinemque parietum.

C A P V T XLII.

1 ET eduxit me in atrium exterius per viam
A ducentem ad Aquilonem, et introduxit me
in gazophylacium, quod erat contra ſepa-
ratum ædificium, et contra ædem ver-

2 gentem ad Aquilonem. ¶ In facie longitudinis,cen-
tum cubitos oſtij Aquilonis: & latitudinis quinqua-
3 ginta cubitos:¶contra viginti cubitos atrij interioris,
& contra pauimentum ſtratum lapide atrij exterio-
4 ris,vbi erat porticus iuncta porticui triplici.¶Et ante
gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitu
dinis,ad interiora reſpiciens viæ cubiti vnius.et oſtia
5 eorum ad Aquilonem: ¶ vbi erant gazophylacia in
ſuperioribus humiliora:quia ſupportabant porticus,
quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de medijs
6 ædificij. ¶ Triſtega enim erant,& non habebant co-
B lumnas ſicut erant columnę atriorum:propterea emi
nebant de inferioribus, & de medijs a terra cubitis
7 quinquaginta.¶Et peribolus exterior ſecundum ga-
zophylacia,quæ erant in via atrij exterioris ante ga-
zophylacia,lógitudo eius quinquaginta cubitorum.
8 ¶ Quia longitudo erat gazophylaciorum atrij exte-
rioris quinquaginta cubitorum:& longitudo ante fa
9 ciem templi,centum cubitorum. ¶ Et erat ſubter ga-
zophylacia hæc introitus ab Oriente ingredientium
10 in ea de atrio exteriori:¶In latitudine periboli atrij,
quod erat contra viam Orientalem, in faciem ædifi-
cij ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.
11 ¶ Et via ante faciem eorum iuxta ſimilitudinem ga-
zophylaciorum,quæ erant in via Aquilonis: ſecun-
dum longitudinem eorum, ſic & latitudo eorum: &
omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eo-
12 rum.¶ſecundum oſtia gazophylaciorum, quæ erant
C in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ,
quæ via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam
13 orientalem ingredientibus. ¶ Et dixit ad me: Gazo-
phylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ
ſunt ante ædificium ſepararum:hęc ſunt gazophyla-
cia ſancta,in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appro
pinquant ad Dominum in ſancta ſanctorum: ibi po-
nent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato,
14 & pro delicto:locus enim ſanctus eſt.¶cum autem in-
greſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis
in atrium exterius:& ibi reponent veſtimenta ſua in
quibus miniſtrant,quia ſancta ſunt:veſtiéturque ve-
15 ſtimentis alijs,& ſic procedent ad populum.¶ Cũque
D compleſſet mẽſuras domus interioris, eduxit me per
viam portæ,quæ reſpiciebat ad viam orientalem: &
16 menſus eſt eam vndique per circuitum. ¶ Menſus eſt
autem contra ventum orientalem calamo menſurę:
quingentos calamos in calamo menſuræ per circui-
17 tum.¶Et menſus eſt contra ventum Aquilonis quin-
18 gentos calamos,in calamo menſuræ per gyrum.¶ Et
ad ventum Auſtralem menſus eſt quingentos cala-
19 mos,in calamo menſurę per circuitum. ¶ Et ad ven-
tum occidentalem menſus eſt quingentos calamos,
20 in calamo menſurę.¶Per quattuor ventos menſus eſt
murum eius vndique per circuirum, longitudinem
quingentorum cubitorum, & latitudinem quingen-
torum cubitorum, diuidentem inter ſanctuarium, &
vulgi locum.

CAPVT XLIII.

1 ET duxit me ad portam, quę reſpiciebat ad viã
A Orientalem.¶ Et ecce gloria Dei Iſrael ingre-
2 diebatur per viam Orientalem: & vox erat ei
quaſi vox aquarum multarum,& terra ſplendebat a
3 maieſtate eius.¶Et vidi viſionem|ſecundum ſpeciem
quam videram,quando venit, vt diſperderet ciuita-
tem: & ſpecies ſecundum aſpectum, |quem videram Supra 1. a. 1. a. 5.
iuxta fluuium Chobar:& cecidi ſuper faciem meam.
4 ¶ Et maieſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam
5 portę quę reſpiciebat ad Orientem. ¶ Et eleuauit me
B ſpiritus,& introduxit me in atrium interius: & ecce
6 repleta erat gloria Domini domus.¶Et audiui loquẽ-
7 tem ad me de domo, & vir qui ſtabat iuxta me. ¶ Et
dixit ad me:Fili hominis,locus ſolij mei,& locus ve-
ſtigiorum pedum meorum, vbi habito in medio fi-
liorũ Iſrael in ęternum: & non polluent vltra domus
Iſrael nomen ſanctum meum, ipſi, & reges eorum in
fornicationibus ſuis,& in ruinis regum ſuorum,& in
8 excelſis.¶Qui fabricati ſunt limen ſuum iuxta limen
meum,& poſtes ſuos iuxta poſtes meos: & murus e-
rat inter me & eos: & polluerunt nomen ſanctum
meum in abominationibus quas fecerunt: propter
9 quod conſumpſi eos in ira mea. ¶ Nũc ergo repellant
C procul fornicationem ſuam,& ruinas regum ſuorum
10 a me: & habitabo in medio eorum ſemper, ¶ Tu au-
tem fili hominis, oſtende domui Iſrael templum, &
confundantur ab iniquitatibus ſuis: & metiantur fa-
11 bricam,¶& erubeſcant ex omnibus quę fecerunt. Fi-
gurã dom⁹, & fabricę eius exitus,& introitus,& oẽm
deſcriptionẽ eius,& vniuerſa pręcepta eius,cunctũq;
ordinẽ eius, & omnes leges eius oſtende eis, & ſcri-
bes in oculis eorum: vt cuſtodiant omnes deſcriptio-
12 nes eius, & pręcepta illius,& faciant ea. ¶ Iſta eſt lex
D domus in ſummitate montis.Omnis finis eius,in cir-
cuitu ſanctum ſanctorum eſt:hęc eſt ergo lex domus.
13 ¶ Iſtę autem menſurę altaris in cubito veriſſimo, qui
habebat cubitũ & palmũ:in ſinu eius erat cubitus,&
cubitus in latitudine: & definitio eius vſque ad labiũ
eius,in circuitu, palmus vnus. hęc quoque erat foſſa
14 altaris. ¶Et de ſinu terræ vſque ad crepidinem nouiſ-
ſimam duo cubiti, & latitudo cubiti vnius: & a cre-
pidine minore vſque ad crepidinem maiorem quat-
15 tuor cubiti,& latitudo cubiti vnius.¶Ipſe autem ariel
E quattuor cubitorũ: & ab ariel vſque ad ſurſum,cor-
16 nua quattuor. ¶Et ariel duodecim cubitorum in lon-
gitudine per duodecim cubitos latitudinis:quadran-
17 gulatum æquis lateribus. ¶ Et crepido quattuor-
decim cubitorum longitudinis, per quattuordecim
cubitos latitudinis in quattuor angulis eius: & coro-
na in circuitu eius dimidij cubiti, & ſinus eius vnius
cubiti per circuitum:gradus autem eius verſi ad Oriẽ
18 tem.¶et dixit ad me:Fili hominis,hęc dicit Dominus
Deus:Hi ſunt ritus altaris,in quacũque die fuerit fa-
bricatum: vt offeratur ſuper illud holocauſtum, & ef
19 fundatur ſanguis.¶Et dabis ſacerdotibus,et Leuitis,
F qui ſunt de ſemine Sadoc,qui accedũt ad me,ait Do
minus Deus,vt offerãt mihi vitulum de armento pro
20 peccato. ¶ Et aſſumens de ſanguine eius,pones ſuper
quattuor cornua eius,et ſuper quattuor angulos cre-
pidinis,et ſuper coronam in circuitu,et mundabis il-
21 lud,et expiabis.¶Et tolles vitulum qui oblatus fuerit
pro peccato:et cõbures eũ in ſeparato loco domus ex
22 tra ſanctuariũ.¶Et in die ſecunda offeres hircũ capra-
rũ immaculatũ pro peccato:et expiabunt altare,ſicut
23 expiauerunt in vitulo.¶Cumque compleueris expiãs
G illud,offeres vitulũ de armento immaculatũ,et arie-
24 tẽ de grege immaculatum.¶ Et offeres eos in conſpe-
ctu Dñi:et mittẽt ſacerdotes ſuper eos ſal, et offerent
25 eos holocauſtum Dño. ¶ Septem diebus facies hircũ
pro peccato quotidie:et vitulũ de armẽto, et arietem

26 de pecoribus immaculatos offerent. ¶ Septem diebus
expiabunt altare, & mundabunt illud: & implebunt
27 manum eius. ¶ Expletis autem diebus, in die octaua,
& vltra, facient ſacerdotes ſuper altare holocauſta
veſtra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vo-
bis, ait Dominus Deus.

CAPVT XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portæ ſanctuarij exte-
A rioris, quæ reſpiciebat ad Orientem: & erat
2 clauſa. ¶ Et dixit Dominus ad me: Porta hæc
clauſa erit: non aperietur, & vir nõ tranſibit per eam:
quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eã,
3 eritq; clauſa principi. ¶ Princeps ipſe ſedebit in ea, vt
cómedat panem coram Domino: per viam portæ ve-
4 ſtibuli ingredietur, & per viam eius egredietur. ¶ Et
adduxit me per viam portæ Aquilonis in conſpectu
domus: & vidi, & ecce impleuit gloria Domini do-
5 mũ Domini: & cecidi in faciẽ meam. ¶ Et dixit ad me
B Dominus: Fili hominis, pone cor tuum, & vide ocu-
lis tuis: & auribus tuis audi omnia quę ego loquor ad
te de vniuerſis cæremonijs domus Domini, & de cun-
ctis legibus eius: & pones cor tuum in vijs templi, per
6 omnes exitus ſanctuarij. ¶ Et dices ad exaſperantem
me domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Suffi-
7 ciant vobis oĩa ſcelera veſtra domus Iſrael: ¶ eo quod
inducitis filios alienos incircuncifos corde, & incircũ-
ciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant do-
mum meam: & offertis panes meos, adipem & ſan-
guinem: & diſſoluitis pactum meum in omnibus ſce-
8 leribus veſtris. ¶ Et non ſeruaſtis præcepta ſanctuarij
C mei, & poſuiſtis cuſtodes obſeruationum mearum in
9 ſanctuario meo vobiſmetipſis. ¶ Hæc dicit Dominus
Deus: Omnis alienigena incircunciſus corde, & incir
cunciſus carne, non ingredietur ſanctuarium meum,
omnis filius alienus qui eſt in medio filiorum Iſrael.
10 ¶ Sed & Leuitę qui longe receſſerunt a me in errore fi-
liorũ Iſrael, & errauerunt a me poſt idola ſua, & por-
11 tauerũt iniquitatem ſuam: ¶ Erunt in ſanctuario meo
æditui, & ianitores portarum domus, & miniſtri do-
mus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas populi:
& ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, vt miniſtrent eis.
12 ¶ Pro eo quod miniſtrauerunt illis in conſpectu idolo-
D rum ſuorum, & facti ſunt domui Iſrael in offendiculũ
iniquitatis: idcirco leuaui manum meam ſuper eos,
ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:
13 ¶ & non appropinquabunt ad me, vt ſacerdotio fun-
gantur mihi, neque accedent ad omne ſanctuarium
meum iuxta ſancta ſanctorum: ſed portabunt confu-
14 ſionem ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt. ¶ Et dabo
eos ianitores domus in omni miniſterio eius, & in v-
15 niuerſis quæ fient in ea. ¶ Sacerdotes autem, & Leuitæ
E filij Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias ſanctuarij
mei, cum errarent filij Iſrael a me, ipſi accedẽt ad me,
vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo, vt
offerant mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus
16 Deus. ¶ Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & ipſi
accedent ad menſam meam, vt miniſtrent mihi, & cu
17 ſtodiant cæremonias meas. ¶ Cumque ingredientur
F portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec
aſcendet ſuper eos quidquam laneum, quando mini-
18 ſtrant in portis atrij interioris, & intrinſecus. ¶ Vittæ
lineę erunt in capitibus eorũ, & feminalia linea erunt
19 in lumbis eorũ, & nõ accingentur in ſudore. ¶ Cumq;
egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe
veſtimentis ſuis in quibus miniſtrauerant, & reponẽt
ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimẽ-
tis alijs: & nõ ſanctificabũt populum in veſtibus ſuis.
20 ¶ Caput aũt ſuum non radent, neq; comam nutrient:
21 ſed tondentes attondent capita ſua. ¶ Et vinum nõ bi-
bet omnis ſacerdos, quãdo ingreſſurus eſt atrium in-
22 terius. ¶ Et viduam, & repudiatam nõ accipient vxo- Leuit. 21
res, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduã, c. 14.
23 quæ fuerit vidua a ſacerdote, accipient. ¶ Et populum
meum docebunt quid ſit inter ſanctum, & pollutum,
24 & inter mundum, & immundum oſtendent eis. ¶ Et
cum fuerit controuerſia, ſtabũt in iudicijs meis, & iu-
dicabunt: leges meas, & pręcepta mea in omnibus ſo-
lemnitatibus meis cuſtodient, & ſabbata mea ſancti-
25 ficabunt. ¶ Et ad mortuum hominem non ingredien-
G tur, ne polluãtur: niſi ad patrem & matrem, & filium
& filiam, & fratrem & ſororem, quæ alterum virum
26 non habuerit: in quibus contaminabuntur. ¶ Et poſt-
quam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur
27 ei. ¶ Et in die introitus ſui in ſanctuariũ ad atrium in-
terius, vt miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro pec
28 cato ſuo, ait Dominus Deus. Non ¶ erit autem eis Deut. 18
hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſſionem non a. 1. Num. 18
29 dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum. ¶ Victi- c. 20. Exo 1.22
mam & pro peccato, & pro delicto ipſi cómedent: & d. 29
30 omne votum in Iſrael: ipſorũ erit. ¶ Et primitiua om-
nium primogenitorum, & omnia libamẽta ex omni-
bus quæ offerũtur, ſacerdotum erunt: & primitiua ci-
borũ veſtrorum dabitis ſacerdoti, vt repónat benedi- Leuit. 22
31 ctionẽ domui tuæ. ¶ Omne morticinũ, & captũ a be- b. 8.
ſtia de auibus, & de pecorib⁹, nõ cómedẽt ſacerdotes.

CAPVT XLV.

1 CVmque cęperitis terram diuidere ſortito, ſe-
A parate primitias Domino ſanctificatum de
terra longitudine vigintiquinque millia, &
latitudine decem millia: ſanctificatũ erit in omni ter-
2 mino eius per circuitũ. ¶ Et erit ex omni parte ſancti-
ficatũ quingentos per quingentos quadrifariam per cir
cuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana eius per
3 gyrũ. ¶ Et a menſura iſta menſurabis longitudinẽ vi-
B gintiquinq; milliũ, & latitudinem decem milliũ, &
4 in ipſo erit templum, ſanctumq; ſanctorum. ¶ Sancti-
ficatũ de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarij,
q accedunt ad miniſteriũ Domini: & erit eis locus in
5 domos, & in ſanctuarium ſanctitatis. ¶ Vigintiquinq;
autẽ millia longitudinis, & decem millia latitudinis
erunt Leuitis qui miniſtrant domui, ipſi poſſidebunt
6 viginti gazophylacia. ¶ Et poſſeſſionem ciuitatis da-
bitis quinq; millia latitudinis, & longitudinis vigin-
C tiquinque millia, ſecundum ſeparationẽ ſanctuarij,
7 omni domui Iſrael. ¶ Principi quoq; hinc & inde, in
ſeparationem ſanctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis
contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & contra fa-
ciem poſſeſſionis vrbis: a látere Maris vſq; ad Mare,
& a latere Orientis vſque ad Orientem. Longitudi-
nis autem iuxta vnamquamq; partem a termino Oc-
8 cidentali vſq; ad terminum Orientalem. ¶ De terra e-
rit ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabuntur vltra
principes populum meum: ſed terram dabunt domui
9 Iſrael ſecundum tribus eorum. ¶ Hæc dicit Dominus
D Deus. Sufficiat vobis principes Iſrael: iniquitatem, &
rapinas intermittite, & iudicium & iuſtitiam facite,

ſepa-

10 ſeparate confinia veſtra a populo meo, ait Dominus
D Deus. ¶ Staterα iuſta, & ephi iuſtum, & batus iuſtus
11 erit vobis. ¶ Ephi, & batus æqualia, & vnius menſuræ
erunt: vt capiat decimam partem cori batus, & deci-
mam partem cori ephi: iuxta menſurā cori erit æqua
12 libratio eorum. ¶ Siclus autem viginti obolos habet:
Porro viginti ſicli, & vigintiquinque ſicli, & quinde-
13 cim ſicli, mnam faciunt. ¶ Et hę ſunt primitiæ quas tol
letis: ſextam partem ephi de coro frumenti, & ſextam
14 partem ephi de coro hordei. ¶ Menſura quoque olei,
E batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati, corum
15 faciunt: quia decem bati implent corum. ¶ Et arietem
vnum de grege ducentorum de his quæ nutriunt Iſ-
rael in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica,
16 ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus. ¶ Omnis
populus terræ tenebitur primitijs his principi in Iſ-
17 rael. ¶ Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrifi-
cium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis,
& in ſabbatis, & in vniuerſis ſolemnitatibus domus
Iſrael. Ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocau-
18 ſtum, & pacifica ad expiādum pro domo Iſrael. ¶ Hæc
dicit Dominus Deus: In primo menſe, vna menſis ſu-
F mes vitulum de armento immaculatum: & expiabis
19 ſanctuarium. ¶ Et tollet ſacerdos de ſanguine quod e-
rit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quat
tuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ a-
20 trij interioris. ¶ Et ſic facies in ſeptima mēſis pro vno-
quoque qui ignorauit, & errore deceptus eſt, & ex-
21 piabis pro domo. ¶ In primo menſe, quartadecima die
menſis erit vobis paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus
22 azyma comedentur. ¶ Et faciet princeps in die illa pro
G ſe, & pro vniuerſo populo terræ, vitulum pro pecca-
23 to. ¶ Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocau-
ſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes im-
maculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hir
24 eum caprarū quotidie. ¶ Et ſacrificiū ephi per vitulū,
& ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.
25 ¶ Septimo menſe, quintadecima die menſis in ſolem-
nitate faciet, ſicut ſupra dicta ſunt per ſeptē dies: tam ꝓ
peccato, q̄ pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

Exo. 30. b. 13. Leuit. 27. c. 25. Num. 3. g. 47.

CAPVT XLVI.

1
A HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij interio-
ris, quę reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex
diebus, in quibus opus fit: die autem ſabba-
2 ti aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur. ¶ Et
intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, &
ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocau-
ſtum eius, & pacifica eius: & adorabit ſup limen por-
tæ, & egredietur: porta autem non claudetur vſq; ad
3 veſperam. ¶ Et adorabit populus terræ ad oſtium por-
tæ illius in ſabbatis, & in Calendis coram Domino.
4 ¶ Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino:
B in die ſabbati ſex agnos immaculatos, & arietem im-
5 maculatum. ¶ Et ſacrificiū ephi per arietem: in agnis
autem ſacrificium quod dederit manus eius: & olei
6 hin per ſingula ephi. ¶ In die autem Calendarum vi-
tulum de armento immaculatum: & ſex agni, & arie-
7 tes immaculati erūt. ¶ Et ephi ꝑ vitulum, ephi quoq;
per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut
inuenerit manus eius: & olei hin, per ſingula ephi.
8 ¶ Cumque ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibu-
C li portæ ingrediatur, & per eandem viam exeat. ¶ Et
9 cum intrabit populus terræ in conſpectu Domini in
ſolemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilo-
nis, vt adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ:
porro qui ingreditur per viā portæ meridianæ, egre-
diatur per viam portæ Aquilonis: non reuertetur per
viā portę, per quam ingreſſus eſt, ſed e regione illius
10 egredietur. ¶ Princeps autem in medio eorū cum in-
D gredientibus ingredietur, & cum egredientibus egre-
11 dietur. ¶ Et in nūdinis, & in ſolemnitatibus erit ſacri-
ficiū ephi per vitulum, & ephi per arietem: agnis autē
erit ſacrificiū, ſicut inuenerit manus eius: & olei hin,
12 per ſingula ephi. ¶ Cum autem fecerit princeps ſpon-
taneum holocauſtū, aut pacifica voluntaria Domino
aperietur ei porta quæ reſpicit ad Orientem, & faciet
holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in
die ſabbati: & egredietur, claudeturq; porta poſtquā
13 exierit. ¶ Et agnū eiuſdem anni immaculatum, faciet
holocauſtū quotidie Dn̄o: ſemper mane faciet illud.
14 ¶ Et faciet ſacrificium ſuper eo cata mane mane ſex-
E tam partē ephi: & de oleo tertiam partem hin, vt mi-
ſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino legitimum, iuge
15 atq; perpetuū: ¶ Faciet agnū, & ſacrificium, & oleum
16 cata mane mane: holocauſtū ſempiternū. ¶ Hæc dicit
Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui
de filijs ſuis: hæreditas eius, filiorum ſuorum erit,
17 poſſidebunt eam hæreditarie. ¶ Si autem dederit le-
F gatum de hæreditate ſua vni ſeruorum ſuorum: erit
illius vſque ad annum remiſſionis, & reuertetur ad
18 principem: hæreditas autem eius filijs eius erit. ¶ Et
non accipiet princeps de hæreditate populi per vio-
lentiam, & de poſſeſſione eorum, ſed de poſſeſſione
ſua hæreditatem dabit filijs ſuis: vt non diſpergatur
19 populus meus vnuſquiſque a poſſeſſione ſua. ¶ Et in-
troduxit me per ingreſſum qui erat ex latere portæ in
gazophylacia ſanctuarij ad ſacerdotes, quæ reſpicie-
bant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Oc-
20 cidentem. ¶ Et dixit ad me: Iſte eſt locus vbi coquent
ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: vbi coquent
ſacrificium, vt non efferant in atrium exterius, & ſan-
21 ctificetur populus. ¶ Et eduxit me in atrium exterius,
G & circunduxit me per quattuor angulos atrij: & ecce
atriolum erat in angulo atrij, atriola ſingula per an-
22 gulos atrij. ¶ In quattuor angulis atrij atriola diſpo-
ſita quadraginta cubitorum per longum, & triginta
23 per latum: menſuræ vnius quattuor erant. ¶ Et paries
per circuitum ambiens quattuor atriola: & culinæ fa-
24 bricatæ erant ſubter porticus per gyrum. ¶ Et dixit
ad me: Hæc eſt domus culinarum in qua coquent mi-
niſtri domus Domini victimas populi.

CAPVT XLVII.

1
A ET conuertit me ad portam domus, & ecce aquę
egrediebantur ſubter limen domus ad Orien-
tem: facies enim domus reſpiciebat ad Orien-
tem: aquæ autem deſcēdebant in latus templi dextrū
2 ad Meridiem altaris. ¶ Et eduxit me per viam portæ
Aquilonis, & conuertit me ad viam foras portam ex-
teriorem, viam quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce
3 aquę redundantes a latere dextro. ¶ Cum egrederetur
vir ad Oriētem, qui habebat funiculum in manu ſua,
& mēſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam
4 vſque ad talos. ¶ Rurſumque menſus eſt mille, & tra-
5 duxit me per aquam vſque ad genua: ¶ & menſus
eſt mille, & traduxit me per aquam vſque ad renes.
Et menſus eſt mille, torrentem, quem non potui

per-

pertranſire:quoniam intumuerāt aquæ profundi tor-
6 rentis q̄ non poteſt tranſuadari.♀Et dixit ad me:Cer-
te vidiſti fili hominis. Et eduxit me,& cōuertit ad ri-
7 pam torrentis. ♀Cumq; me conuertiſſem,ecce in ripa
B torrentis ligna multa nimis ex vtraque parte. ♀Et ait
8 ad me:Aquæ iſtæ quę egrediuntur ad tumulos ſabuli
Orientalis, & deſcendunt ad plana deſerti, intrabunt
9 mare,& exibunt,& ſanabuntur aquę.♀Et omnis ani-
ma viuens quę ſerpit,quocunque venerit torrens, vi-
uet: & erunt piſces multi ſatis poſtquam venerint il-
luc aquæ iſtæ,& ſanabuntur:& viuent omnia ad quæ
10 venerit torrens. ♀Et ſtabunt ſuper illas piſcatores: ab
Engaddi, vſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit:
plurimæ ſpecies erunt piſcium eius,ſicut piſces maris
11 magni,multitudinis nimię.♀In littoribus autem eius,
& in paluſtribus non ſanabuntur,quia in ſalinas da-
12 buntur.♀Et ſuper torrentem orietur in ripis eius ex v-
C traque parte omne lignum pomiferum: non defluet
folium ex eo,& non deficiet fructus eius: per ſingulos
menſes afferet primitiua, quia aquæ eius de ſanctua-
rio egredientur: & erunt fructus eius in cibum,& fo-
13 lia eius ad medicinam. ♀Hæc dicit Dominus Deus:
Hic eſt terminus in quo poſſidebitis terram in duode-
Gen. 48. 22. cim tribubus Iſrael: | quia Ioſeph duplicem funiculū
14 habet. ♀Poſſidebitis autem eam ſinguli æque, vt fra-
Gen. 12. 7. 12. C. 6. ter ſuus: |ſuper quam leuaui manum meam, vt darem
patribus veſtris:& cadet terra hæc vobis in poſſeſſio-
15 nem. ♀Hic eſt autem terminus terræ: ad plagam Se-
ptentrionalem,a Mari magno via Hethalon, venien-
16 tibus Sedada, ♀Emath,Berotha,Sabarim,quæ eſt in-
ter terminum Damaſci,& confinium Emath, domus
17 Tichon,quæ eſt iuxta terminum Auran. ♀Et erit ter-
D minus a Mari vſq; ad atrium Enon terminus Dama-
ſci,& ab Aquilone ad Aquilonem, terminus Emath:
18 plaga Septentrionalis. ♀Porro plaga Oriētalis de me-
dio Auran, & de medio Damaſci, & de medio Ga-
laad, & de medio terræ Iſrael, Iordanis diſterminans
ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orien-
19 talem. ♀Plaga autem Auſtralis meridiana,a Thamar
vſq; ad aquas contradictionis Cades: & torrens vſq;
ad mare magnum:& hæc eſt plaga ad Meridiem Au-
20 ſtralis.♀Et plaga Maris,mare magnum a confinio per
directum,donec venias Emath, hæc eſt plaga Maris.
21 ♀Et diuidetis terram iſtam vobis per tribus Iſrael:♀&
22 mittetis eam in hęreditatem vobis,& aduenis qui ac-
ceſſerūt ad vos, qui genuerint filios in medio veſtrū:
& erunt vobis, ſicut indigenæ inter filios Iſrael: vo-
biſcum diuident poſſeſſionem in medio tribuum Iſ-
23 rael. ♀In tribu autem quacunque fuerit aduena, ibi
dabitis poſſeſſionem illi,ait Dominus Deus.

CAPVT XLVIII.

1 ET hęc nomina tribuū a finibus Aquilonis iuxta
A viam Hethalon pergētibus Emath atrium E-
nan terminus Damaſci ad Aquilonem iuxta
viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis Mare, Dan
2 vna. ♀Et ſuper terminum Dan,a plaga Oriētali vſq;
3 ad plagam Maris, Aſer vna:♀& ſuper terminū Aſer,a
plaga Orientali vſque ad plagam Maris, Nephthali
4 vna. ♀Et ſuper terminum Nephthali, a plaga Orien-
5 tali vſq; ad plagā Maris, Manaſſe vna. ♀Et ſuper ter-
minum Manaſſe, a plaga Orientali vſque ad plagam
6 Maris,Ephraim vna. ♀Et ſuper terminum Ephraim,
a plaga Orientali vſque ad plagam Maris, Ruben
7 vna. ♀Et ſuper terminum Ruben, a plaga Orienta-
8 li vſque ad plagam Maris, Iuda vna. ♀Et ſuper ter-
minum Iuda, a plaga Orientali vſq; ad plagam Ma-
ris, erunt primitiæ quas ſeparabitis vigintiquinque
millibus latitudinis, & longitudinis, ſicuti ſingulæ
partes a plaga Orientali vſque ad plagam Maris: &
9 erit ſanctuarium in medio eius. ♀Primitiæ quas ſe-
parabitis Domino, longitudo vigintiquinque mil-
10 libus, & latitudo decem millibus. ♀Hæ autem erunt
B primitiæ ſanctuarij ſacerdotum: ad Aquilonem lon-
gitudinis vigintiquinque millia,& ad Mare latitudi-
nis decem millia: ſed & ad Orientem latitudinis de-
cem millia, & ad meridiem longitudinis vigintiquin
que millia: & erit ſanctuarium Domini in medio
11 eius. ♀Sacerdotibus ſanctuarium erit de filijs Sa-
doc, qui cuſtodierunt cæremonias meas, & non er-
rauerunt cum errarent filij Iſrael, ſicut errauerunt
12 & Leuitæ. ♀Et erunt eis primitiæ de primitijs ter-
ræ ſanctum ſanctorum, iuxta terminum Leuitarum.
13 ♀Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fines ſacerdotum vi-
gintiquinque millia longitudinis, & latitudinis de-
cem millia. Omnis longitudo, viginti & quinque
14 millium, & latitudo decem millium. ♀Et non ve-
nundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transfe-
rentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ ſunt Domi-
15 no. ♀Quinque millia autem quæ ſuperſunt in lati-
tudine per vigintiquinque millia, prophana erunt
vrbis in habitaculum, & in ſuburbana: & erit ciui-
16 tas in medio eius. ♀Et hæ menſuræ eius: Ad pla-
gam Septentrionalem, quingenta & quattuor mil-
lia: & ad plagam meridianam, quingenta & quat-
tuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta
& quattuor millia:& ad plagam Occidentalem,quin-
17 genta & quattuor millia. ♀Erunt autem ſuburbana
C ciuitatis, ad Aquilonem ducenta quinquaginta, &
ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orien-
tem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducen-
18 ta quinquaginta. ♀Quod autem reliquum fue-
rit in longitudine ſecundum primitias ſanctuarij,
decem millia in Orientem, & decem millia in Occi-
dentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarij: & erunt fru-
19 ges eius in panes his qui ſeruiunt ciuitati. ♀Ser-
uientes autem ciuitati, operabuntur ex omnibus tri-
20 bubus Iſrael. ♀Omnes primitiæ, vigintiquinque
millium, per vigintiquinque millia in quadrum,
ſeparabuntur in primitias ſanctuarij, & in poſſeſ-
21 ſionem ciuitatis. ♀Quod autem reliquum fuerit,
principis erit ex omni parte primitiarum ſanctua-
rij, & poſſeſſionis ciuitatis e regione vigintiquin-
que millium primitiarum vſque ad terminum Orien
talem: ſed & ad Mare e regione vigintiquinque mil-
lium vſque ad terminum Maris, ſimiliter in parti-
bus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarij, &
22 ſanctuarium templi in medio eius. ♀De poſſeſſio-
ne autem Leuitarum, & de poſſeſſione ciuitatis in
medio partium principis erit: inter terminum Iuda,
& inter terminum Beniamin, & ad principem per-
23 tinebit. ♀Et reliquis tribubus, a plaga Orientali
vſque ad plagam Occidentalem, Beniamin vna.
24 ♀Et contra terminum Beniamin, a plaga Orienta-
D li vſque ad plagam Occidentalem, Simeon vna.
25 ♀Et ſuper terminum Simeonis a plaga Orientali vſ-
26 que ad plagam Occidentalem, Iſſachar vna. ♀Et ſu-
per terminum Iſſachar, a plaga Orientali vſque ad

27 plagam Occidētalē, Zabulon vna. ¶Et ſuper terminū
Zabulon, a plaga Orientali vſq; ad plagā maris, Gad
28 vna. ¶ Et ſup terminū Gad, ad plagam Auſtri in Me-
ridie: et erit finis de Thamar vſque ad aquas cōtradi-
29 ctionis Cades, hęreditas contra mare magnum. ¶Hæc
eſt terra quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael: et hę
30 partitiones earū, ait Dominus Deus. ¶ Et hi egreſſus
ciuitatis: A plaga Septentrionali quingentos, et quat-
31 tuor millia menſurabis. ¶Et portæ ciuitatis ex nomi-
nibus tribuum Iſrael, portę tres a Septentrione, porta
32 Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. ¶ Et ad
plagam Orientalem, quingētos, et quattuor millia: et
portæ tres, porta Ioſeph vna, porta Beniamin vna,
33 porta Dan vna. ¶Et ad plagam meridianam, quingē-
tos, et quattuor millia metieris: et portę tres, porta Si-
meonis vna, porta Iſſachar vna, porta Zabulon vna.
34 ¶Et ad plagā Occidentalē quingētos, et quattuor mil-
lia: et portę eorū tres, porta Gad vna, porta Aſer vna,
35 porta Nephthali vna. ¶ Per circuitū decē, et octo mil-
lia, et nomen ciuitatis ex illa die, Dominus ibidem.

Prophetiæ Ezechielis finis.

HIERONYMI IN DANIELEM PRAEFATIO.

DAnielem Prophetam iuxta Septuaginta Interpretes, Domini Saluatoris Eccleſiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, et quibuſdam proprietatibus a noſtro eloquio diſcrepat, noluerūt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſeruare: ſiue ſub noīe eorū ab alio neſcio quo non ſatis Chaldeā linguā ſciēte, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorās: hoc vnū affirmare poſſum, q̄ multū a veritate diſcordet, et recto iudicio repudiatus ſit. Sciēdū quippe eſt Danielē maxime et Eſdrā Hebraicis quidē literis, ſed Chaldæo ſermone cōſcriptos: et vnā Ieremiæ pericopē: Iob quoq; cū Arabica lingua plurimā habere ſocietatē. Deniq; et ego adoleſcētulus poſt Quintiliani, et Tullij lectionē, ac flores Rhetoricos, cum me in linguæ huius piſtrinū recluſiſſē: et multo ſudore multoq; tpe vix cępiſſē anhelātia ſtridētiaq; verba reſonare, et quaſi p cryptā ambulās, rarū deſup lumē aſpicerē, impegi nouiſſime in Danielē: et tāto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita oēm laborē veterē voluerim cōtemnere. Verū adhortāte me quodā Hebræo, et illud mihi crebrius in ſua lingua ingerēte, Labor improbus oīa vincit: qui mihi videbar ſciolus inter Hebræos, cępi rurſus diſcipulus eſſe Chaldaicus. Et vt verū fatear, vſq; ad p̄ſentē diē magis poſſū ſermonē Chaldaicū legere, et intelligere, quā ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatē vobis Danielis oſtēderē: qui apud Hebræos, nec Suſannæ habet hiſtoriā, nec hymnū triū puerorū, nec Belis, draconiſq; fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru antepoſito eaſq; iugulāte ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnā partē voluminis detrūcaſſe. Audiui ego quēdā de p̄ceptoribus Iudęorū, cū Suſānæ derideret hiſtoriā, et a Græco neſcio quo eā diceret eē cōfictā, illud opponere q̄d Origeni quoq; Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cuius rei nos intelligentiā noſtris hāc poſſumus dare: vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe cū. Ilico pereas: & a lentiſco, in lentem te cōminuat Angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id eſt, flexibilis ducaris ad mortem: ſiue aliud quid ad arboris nomen cōueniens. Deinde tantū fuiſſe ocij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent, & per ordinē ad laudem Dei omnia elementa prouocarent: aut quod miraculū, diuinæq; aſpirationis indicium, vel draconē interfectum offa picis, vel ſacerdotū Belis machinas deprehenſas, quæ magis prudentia ſolertis viri quam prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæā raptū diſcophorū lectitaret, quęrebat exēplū vbi legiſſemus in toto Veteri Teſtamento quenquā ſanctorū graui volaſſe corpore, et in puncto horæ tāta terrarū ſpacia tranſiſſe. Cui cum quidā e noſtris ſatis ad loquendū promptulus, Ezechielē adduxiſſet in medium, & diceret eū de Chaldæa in Iudæā fuiſſe tranſlatū: deriſit hominē, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitū. Deniq; & Apoſtolū noſtrū, videlicet vt eruditū virū, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, nō fuiſſe auſū affirmare ſe raptū in corpore, ſed dixiſſe: Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio: Deus ſcit. His & talibus argumētis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Sup qua re lectoris arbitrio iudiciū derelinquēs, illud admoneo, nō haberi Danielē apud Hebræos inter p̄phetas: ſed inter eos qui hagiographa cōſcripſerūt. In tres ſiquidē partes oīs ab eis ſcriptura diuiditur: in Legē, in Prophetas, et in Hagiographa: id eſt, in quinq;, & octo, & in vndecim libros: de quo nō eſt huius tpis diſſerere. Quæ aūt ex hoc p̄pheta, imo cōtra hūc librū Porphyrius obijciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinaris: qui multis verſuū millibus eius veſaniæ reſpōdētes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro vos o Paula, & Euſtochiū, fundatis pro me ad Dominū preces: vt quādiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribā aliquid gratū vobis, vtile Eccleſiæ, dignū poſteris. Præſentiū quippe iudicijs oblatrātiū nō ſatis moueor: qui in vtrāq; partē, aut amore labūtur, aut odio.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPVT PRIMVM.

1 ANNO tertio regni Ioakim regis
A Iuda, uenit Nabuchodonoſor rex
Babylonis in Ieruſalem, & obſe-
2 dit eam: & tradidit Dominus in
manu eius Ioakim regem Iudæ,
& partem vaſorum domus Dei:
& aſportauit ea in terram Sen-
naar, in domum Dei ſui, & vaſa intulit in domum
3 theſauri Dei ſui. Et ait rex Aſphenez præpoſito
eunuchorum, vt introduceret de filijs Iſrael, & de
4 ſemine regio & tyrannorum, Pueros in quibus nul-
la eſſet macula, decoros forma, & eruditos omni ſa-
pientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui
poſſent ſtare in palatio regis: vt doceret eos literas, &
5 linguam Chaldæorum. Et conſtituit eis rex anno-
nam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino vnde
bibebat ipſe: vt enutriti tribus annis poſtea ſtarent
6 in conſpectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filijs
7 Iuda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias. Et
B impoſuit eis præpoſitus eunuchorum, nomina:
Danieli, Baltaſſar: Ananiæ, Sidrach: Miſael, Mi-
8 ſach: & Azariæ, Abdenago. Propoſuit autem
Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis
neque de vino potus eius: & rogauit eunuchorum
9 præpoſitum ne contaminaretur. Dedit autem Deus
Danieli gratiam, & miſericordiam in conſpectu
10 principis eunuchorum. Et ait princeps eunucho-
rum ad Danielem: Timeo ego Dominum meum
regem, qui conſtituit vobis cibum & potum: qui ſi
viderit vultus veſtros macilentiores præ cæteris ado-
leſcentibus coæuis veſtris, condemnabitis caput
11 meum regi. Et dixit Daniel ad Malaſar, quem con-
C ſtituerat princeps eunuchorum ſuper Danielem, A-
12 naniam, Miſaelem, & Azariam: Tenta nos, obſe-
cro, ſeruos tuos diebus decem, & dentur nobis le-
13 gumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum: &
contemplare vultus noſtros & vultus puerorum qui
veſcuntur cibo regio: & ſicut videris, facies cum
14 ſeruis tuis. Qui audito ſermone huiuſcemodi, ten-
15 tauit eos diebus decem. Poſt dies autem decem
apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentio-
res præ omnibus pueris qui veſcebantur cibo regio.
16 Porro Malaſar tollebat cibaria, & vinum potus eo-
17 rum: dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit
D Deus ſcientiam & diſciplinam in omni libro & ſa-
pientia: Danieli autem intelligentiam omnium viſio
18 num, & ſomniorum. Completis itaque diebus, poſt
quos dixerat rex vt introducerentur: introduxit eos
p̄poſitus eunuchorū in conſpectu Nabuchodonoſor.
19 Cūq; eis locutus fuiſſet rex, nō ſunt inuenti tales de
vniuerſis vt, Daniel, Ananis, Miſael, & Azarias: &
20 ſteterunt in conſpectu Regis. Et omne verbum ſa-
pientiæ & intellectus quod ſciſcitatus eſt ab eis rex,
inuenit in eis decuplum ſuper cunctos arioles & ma-
21 gos qui erant in vniuerſo regno eius. Fuit autem
Daniel vſque ad annum primum Cyri regis. Inf. 6 g. 28.

CAPVT II.

1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit
A Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt
2 ſpiritus eius, & ſomnium eius fugit ab eo. Præ-
cepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & magi, &
malefici & Chaldæi: vt indicarent regi ſomnia ſua:
3 qui cum veniſſent, ſteterunt coram rege. Et dixit ad
eos Rex: Vidi ſomnium: & mente confuſus ignoro
4 quid viderim. Responderuntque Chaldæi regi Sy-
riace: Rex in ſempiternum viue: dic ſomnium ſeruis
5 tuis, & interpretationem eius indicabimus. Et re-
ſpondens rex ait Chaldæis: Sermo receſſit a me: niſi
indicaueritis mihi ſomnium & coniecturam eius: pe-
6 ribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur. Si autē
ſomnium & cōiecturam eius narraueritis: præmia, &
dona, & honorem multum accipietis a me: ſomnium
7 igitur & interpretationem eius indicate mihi. Re-
ſponderunt ſecundo, atque dixerunt: Rex ſom-
nium dicat ſeruis ſuis, & interpretationem illius in-
8 dicabimus. Reſpondit Rex, & ait: Certe noui quod
B tempus redimitis, ſcientes quod receſſerit a me ſer-
9 mo. Si ergo ſomnium non indicaueritis mihi, vna

eſt de vobis ſententia, quod interpretationem quo-
que fallacem & deceptione plenam compoſueritis,
vt loquamini mihi donec tempus pertranſeat. Som-
nium itaque dicite mihi, vt ſciam quod interpreta-
10 tionem quoque eius veram loquamini. ♀Reſponden-
tes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt ho-
mo ſuper terram, qui ſermonem tuum, Rex, poſſit
implere: ſed neque regum quiſquam magnus, & po-
tens, verbum huiuſcemodi ſciſcitatur ab omni ario-
11 lo, & mago, & Chaldæo. ♀Sermo enim quem tu quæ-
ris, Rex, grauis eſt: nec reperietur quiſquam qui indi-
cet illum in conſpectu regis: exceptis dijs, quorum nõ
12 eſt cum hominibus conuerſatio. ♀ Quo audito, rex in
furore & in ira magna præcepit vt perirent omnes
13 ſapientes Babylonis. ♀ Et egreſſa ſententia, ſapientes
interficiebantur: quærebanturque Daniel, & ſocij e-
14 ius vt perirent. ♀ Tunc Daniel requiſiuit de lege atq;
C ſententia ab Arioch principe militiæ Regis, qui egreſ-
15 ſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis. ♀Et
interrogauit eum qui a rege poteſtatem acceperat,
quam ob cauſam tam crudelis ſententia a facie Re-
gis eſſet egreſſa. Cum ergo rem indicaſſet Arioch Da
16 nieli, ♀Daniel ingreſſus rogauit Regem vt tempus da
17 ret ſibi ad ſolutionem indicandam regi. ♀Et ingreſſus
eſt domum ſuam: Ananiæque, & Miſaeli, & Azariæ
18 ſocijs ſuis, indicauit negocium: ♀ vt quærerent miſe-
ricordiam a facie Dei cœli ſuper ſacramento iſto, &
non perirent Daniel & ſocij eius, cum cęteris ſapien-
19 tibus Babylonis. ♀ Tunc Danieli myſterium per vi-
ſionẽ noctereuelatum eſt: & benedixit Daniel Deũ
Pſ.112 20 cœli, ♀& loquutus ait: Sit nomen Domini benedictũ
a ſeculo & vſque in ſeculum: quia ſapientia & forti-
21 tudo eius ſunt: ♀Et ipſe mutat tempora & ætates: trãſ
fert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapienti-
22 bus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam: ♀ Ipſe
reuelat profunda & abſcondita: & nouit in tenebris
D conſtituta: & lux cum eo eſt. ♀Tibi Deus patrum no-
23 ſtrorum confiteor, teque laudo: quia ſapientiam &
ſortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi,
quę rogauimus te: quia ſermonem Regis aperuiſti no
24 bis. ♀Poſt hęc Daniel ingreſſus ad Arioch quem con-
ſtituerat rex, vt perderet ſapientes Babylonis, ſic ei
loquutus eſt: Sapientes Babylonis, ne perdas: intro-
duc me in conſpectu Regis, & ſolutionem Regi nar-
25 rabo. ♀Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad
Regem, & dixit ei: Inueni hominem de filijs tranſmi-
26 grationis Iuda, qui ſolutionem regi annunciet. ♀ Re-
ſpondit Rex, & dixit Danieli: cuius nomen erat Bal-
taſſar; Putaſne vere potes mihi indicare ſomnium,
27 quod vidi, & interpretationem eius? ♀Et reſpondens
Daniel coram rege, ait: Myſterium quod Rex inter-
rogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt
28 indicare regi. ♀ Sed eſt Deus in cęlo reuelans myſte-
ria, qui indicauit tibi Rex Nabuchodonoſor, quæ vẽ
tura ſunt in nouiſſimis temporibus. Somnium tuum,
& viſiones capitis tui in cubili tuo, huiuſcemodi ſũt:
29 ♀Tu rex cogitare cępiſti in ſtratu tuo, quid eſſet fu-
E turum poſt hæc: & qui reuelat myſteria, oſtendit tibi
30 quæ ventura ſunt. ♀ Mihi quoque non in ſapientia,
quæ eſt in me plus quam in cunctis viuentibus, ſa-
cramentum hoc reuelatum eſt: ſed vt interpretatio
regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſci-
31 res. ♀ Tu rex videbas: & ecce quaſi ſtatua vna gran-
dis: ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat con-
32 tra te, & intuitus eius erat terribilis. ♀ Huius ſtatuæ
caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia
33 de argento, porro venter & femora ex ære: ♀ tibiæ au
tem ferreę, pedum quædam pars erat ferrea, quædã
34 autem fictilis. ♀ Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis
de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedi-
35 bus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, ♀tunc
contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, &
aurum, & redacta quaſi in fauillam æſtiuæ areæ, quæ
rapta ſunt vento: nulluſque locus inuentus eſt eis: la-
pis autem qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons
36 magnus, & impleuit vniuerſam terram. ♀hoc eſt ſom
nium. Interpretationem quoque eius dicemus coram
37 te rex: ♀Tu rex regum es: & Deus cęli regnum, & for
F titudinem & imperium, & gloriam dedit tibi: ♀& om
38 nia in quibus habitant filij hominum, & beſtiæ agri:
volucres quoque cęli dedit in manu tua, & ſub ditio-
ne tua vniuerſa conſtituit: tu es ergo caput aureum.
39 ♀ Et poſt te conſurget regnum aliud minus te: & re-
gnum tertium aliud æreum, quod imperabit vniuer-
40 ſæ terræ. ♀ Et regnum quartum erit velut ferrum.
Quomodo ferrum comminuit, & domat omnia: ſic
41 comminuet, & conteret omnia hæc. ♀ Porro quia vi-
diſti pedum, & digitorum partem teſtæ figuli, & par-
tem ferream: regnum diuiſum erit. quod tamen de
plantario ferri orietur, ſecundum quod vidiſti fer-
42 rum miſtum teſtæ ex luto. ♀Et digitos pedum ex par-
te ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſo
43 lidum, & ex parte contritum. ♀ Quod autem vidiſti
ferrum miſtum teſtæ ex luto: commiſcebuntur qui-
dem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicu-
44 ti ferrum miſceri non poteſt teſtæ. ♀ In diebus autem
regnorum illorum ſuſcitabit Deus cęli regnum quod
in æternum non diſſipabitur, & regnum eius alte-
ri populo non tradetur: comminuet autem, & conſu-
G met vniuerſa regna hęc: & ipſum ſtabit in ęternum.
45 ♀Secundum quod vidiſti, quod de monte abſciſſus eſt
lapis, ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum,
& ęs, & argentum, & aurum: Deus magnus oſten-
dit regi, quę ventura ſunt poſtea: & verum eſt ſom-
46 nium, & fidelis interpretatio eius. ♀Tunc Rex Nabu-
chodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem a-
dorauit: & hoſtias, & incenſum, pręcepit vt ſacrifica-
47 rent ei. ♀ Loquens ergo rex, ait Danieli: Vere Deus
veſter, Deus Deorum eſt, & Dominus regum, & re-
uelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſa-
48 cramentum. ♀Tunc rex Danielem in ſublime extulit,
& munera multa, & magna dedit ei: & cõſtituit eum
principem ſuper omnes prouincias Babylonis: &
præfectum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes Ba
49 bylonis. ♀ Daniel autem poſtulauit a rege, & conſti-
tuit ſuper opera prouincię Babylonis, Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in fo-
ribus regis.

CAPVT III.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuã aureã altitu-
A dine cubitorum ſexaginta, latitudine cubi-
torum ſex, et ſtatuit eã in cãpo Dura prouin
2 cię Babylonis. ♀Itaq; Nabuchodonoſor rex miſit ad
cõgregandos ſatrapas, magiſtratus, et iudices, duces,
et tyrannos, et pręfectos, omneſq; principes regionũ:
vt conuenirent ad dedicationem ſtatuę, quã erexerat

3 Nabuchodonoſor rex. ¶ Tunc congregati ſunt ſatra-
pæ,magiſtratus,& iudices,duces, & tyranni, & opti-
mates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & vniuerſi
principes regionum, vt conueniretẽ ad dedicationem
ſtatuæ quam erexerat Nabuchodonoſor Rex:ſtabant
autem in conſpectu ſtatuæ quam poſuerat Nabucho-
4 donoſor rex: ¶& præco clamabat valenter: Vobis di-
5 citur populis,tribubus,& linguis:¶In hora qua audie
ritis ſonitum tubæ,& fiſtulæ,& citharæ, ſambúcæ, &
pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuerſi generis muſico-
rum,cadentes adorate ſtatuam auream quam conſti-
6 tuit Nabuchodonoſor rex.¶Si quis autẽ non proſtra-
tus adorauerit, eadẽ hora mittetur in fornacem ignis

7 ardentis.¶Poſt hæc igitur ſtatim, vt audierunt omnes
populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ,ſambúcæ,&
pſalterij, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorũ:
cadentes omnes populi,tribus,& linguæ, adorauerũt
ſtatuam auream quam cõſtituerat Nabuchodonoſor
8 rex. ¶Statimq; in ipſo tempore accedentes viri Chal-
9 dæi accuſauerunt Iudæos, ¶ dixetuntque Nabucho-
10 donoſor regi: Rex in æternum viue. ¶ Tu rex poſuiſti
decretum, vt omnis homo qui audierit ſonitum tubę,
fiſtulæ,& citharæ, ſambúcæ, & pſalterij, & ſympho-
niæ, & vniuerſi generis muſicorum, proſternat ſe, &
11 adóret ſtatuam auream:¶Si quis autem non prócidẽs
12 adorauerit,mittatur in fornacem ignis ardẽtis. ¶Sunt
B ergo viri Iudęi,quos conſtituiſti ſuper opera regionis
Babyloniæ, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti
contempſerunt,rex,decretum tuum:deos tuos nõ co-
lunt,& ſtatuam auream quam erexiſti, non adórant.
13 ¶Tunc Nabuchodonoſor in furore,& in ira præcepit,
vt adducerentur Sidrach,Miſach, & Abdenago: qui
14 confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis. ¶ Pronun-
ciãſq; Nabuchodonoſor rex, ait eis: Verene Sidrach,
Miſach, & Abdenago, deos meos non cólitis, & ſta-
15 tuam auream quam conſtitui, non adoratis? ¶ Nunc
ergo ſi eſtis parati, quacunque hora audieritis ſoni-
tum tubæ, fiſtulæ, citharæ, ſambucæ, & pſalterij, &
ſymphoniæ, omniſquẽ generis muſicorum, proſter-
nite vos, & adorate ſtatuam quam feci: quod ſi non
adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacem i-
gnis ardentis: & quis eſt Deus qui eripiet vos de ma-
16 nu mea?.¶ Reſpondentes Sidrach, Miſach,& Abde-
nago, dixerunt regi Nabuchodonoſor: Non oportet
17 nos de hác re reſpondére tibi. ¶ Ecce enim Deus no-
ſter quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis
18 ardentis,& de manibus tuis,o rex,liberare. ¶Quod ſi
noluerit, notum ſit tibi rex, quia deos tuos non coli-
mus: & ſtatuam auream quam erexiſti, non adora-
19 mus. ¶Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore: &
aſpectus faciei illius immutatus eſt ſup Sidrach, Mi-
ſach,& Abdenago, & præcepit vt ſuccenderetur for-
20 nax ſeptuplum quam ſuccendi conſueuerat.¶Et viris
fortiſſimis de exercitu ſuo iuſſit, vt ligatis pedibus Si-
drach, Miſach, & Abdenago, mitterent eos in forna-
21 cem ignis ardentis. ¶ Et confeſtim viri illi vincti cum
C braccis ſuis,& tiaris,& calceamẽtis, & veſtibus miſſi
22 ſunt in medium fornacis ignis ardentis. ¶ nam iuſſio
regis vrgebat:fornax autem ſuccenſa erat nimis. Por
ro viros illos qui miſerant Sidrach, Miſach, & Ab-
23 denago,interfécit flamma ignis. ¶ Viri autem hi tres,
id eſt, Sidrach, Miſach, & Abdenago ceciderunt in
medio camiño ignis ardentis,colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

24 ¶Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum,
25 & benedicentes Domino.¶Stans autem Azarias ora-
26 uit ſic,aperienſq; os ſuum in medio ignis,ait: ¶ Bene-
dictus es Domine Deus patrum noſtrorum,& lauda-
27 bile,& glorioſum nomen tuum in ſecula:¶quia iuſtus
es in omnibus quæ feciſti nobis, vniuerſa opera tua
28 vera,& viæ tuæ rectæ,& omnia iudicia tua vera.¶Iu-
dicia enim vera feciſti iuxta omnia quæ induxiſti ſu-
per nos, & ſuper ciuitatem ſanctam patrum noſtrorũ
Ieruſalem:quia in veritate, & in iudicio induxiſti om
29 nia hęc propter peccata noſtra.¶Peccauimus enim,&
inique egimus recedentes a te: & deliquimus in om-
30 nibus, ¶& præcepta tua non audiuimus,nec obſerua-
uimus, nec fecimus ſicut præceperas nobis, vt bene
31 nobis eſſet. ¶ Omnia ergo quæ induxiſti ſuper nos, &
32 vniuerſa quæ feciſti nobis,in vero iudicio feciſti: ¶ &
tradidiſti nos in manibus inimicorũ noſtrorũ iniquo-
rũ,& peſſimorũ,pręuaricatorumq;, & regi iniuſto, &
33 peſſimo vltra oẽm terrã. ¶Et nũc nõ poſſumus aper:re
os:cõfuſio,& opprobriũ facti ſumus ſeruis tuis,& his
34 q colunt te.¶Ne,quæſumus,tradas nos in perpetuum
D propter nomen tuũ, & ne diſſipes teſtamẽtum tuum,
35 ¶neq; auferas miſericordiã tuã a nobis propter Abra-
ham dilectum tuũ, & Iſaac ſeruum tuũ, & Iſrael ſan-
36 ctum tuũ:¶quibus locutus es, póllicẽs quod multipli-
cares ſemen eorũ,ſicut ſtellas cœli, & ſicut arenã quæ
37 eſt in littore maris:¶qa Domine imminuti ſumus plus
quam oẽs gentes, ſumuſq; humiles in vniuerſa terra
38 hodie propter peccata noſtra. ¶Et non eſt in tempore
hoc princeps, & dux,& propheta;neq; holocauſtum,
neq; ſacrificiũ,neq; oblatio, neq; incenſum, neq; lo-
39 cus primitiarũ coram te, ¶ vt poſſímus inuenire miſe-
ricordiam tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu hu-
40 militatis ſuſcipiamur. ¶ Sicut in holocauſto a'ietũ.&
taurorũ,& ſicut in millibus agnorũ pinguiũ:ſio ũat ſa
crificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat
41 tibi:quoniam non eſt confuſio cõfidentibus in te. ¶Et
nũc ſequimur te in toto corde, & timemus tẽ,& quæ-
42 rimus faciem tuã.¶Ne confundas nos:ſed fac nobiſcũ
iuxta manſuetudinem tuam,et ſecundum multitudi-
43 nem miſericordiæ tuæ. ¶ Et erue nos in mirabilibu
44 tuis,et da gloriam nomini tuo Domine:¶et cõfundan
tur omnes qui oſtendunt ſeruis tuis mala, confundan
tur in omni potentia tua,et robur eorum conteratur:
45 ¶ et ſciant quia tu es Dominus Deus, ſolus, et glo-
46 rioſus ſuper orbem terrarum. ¶ Et non ceſſabant qui
miſerant eos miniſtri regis ſuccendere fornacem,
47 naphtha, et ſtupa, et picẽ, et malleolis, ¶ et effunde-

batur, flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta
48 nouem: ¶ & erupit, & incendit quos répetit iuxta for-
49 nacem de Chaldęis. ¶ Angelus autem Domini deſcen
E dit cum Azaria, & ſocijs eius in fornacem: & excuſſit
50 flammam ignis de fornace, ¶ & fecit mediũ fornacis
quaſi ventum roris flantem, & nõ tetigit eos omnino
ignis, neq; contriſtauit, nec quidquam moleſtiæ intu-
51 lit. ¶ Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabãt, & glori-
ficabant, & benedicebant Deum in fornace, dicẽtes.
52 ¶ Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum,
& laudabilis, & glorioſus, & ſuperexaltatus in ſecu-
la; & benedictum nomen gloriæ tuæ ſanctum, & lau-
dabile, & ſuperexaltatum in omnibus ſeculis.
53 ¶ Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ, & ſu-
perlaudabilis, & ſupergloriofus in ſecula.
54 ¶ Benedictus es in throno regni tui, & ſuperlauda-
bilis, & ſuperexaltatus in ſecula.
Pſal. 79 a & 98. a. 55 ¶ Benedictus es qui intueris abyſſos, |& ſedes ſuper
cherubim, & laudabilis, & ſuperexaltatus in ſecula.
56 ¶ Benedictus es in firmamento cœli, & laudabilis,
& glorioſus in ſecula.
Pſal. 144 b. 10. 57 ¶ |Benedicite omnia opera Domini Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
Pſal. 102 d 20. 148 a 2. 58 ¶ |Benedicite Angeli Domini Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
Pſal. 69. d 31. 148 a. 4. 59 ¶ |Benedicite cœli Domino, laudate & ſuperexal-
tate eum in ſecula.
60 ¶ Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt,
Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
61 ¶ Benedicite omnes virtutes Domini Domino, lau
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
Pſal. 148. a. 3. 62 ¶ |Benedicite Sol, & Luna Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
63 ¶ Benedicite ſtellæ cœli Domino, laudate & ſuper-
exaltate eum in ſecula.
64 ¶ Benedicite omnis imber, & ros Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
65 ¶ Benedicite omnis ſpiritus Dei Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
66 ¶ Benedicite ignis, & æſtus Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
67 ¶ Benedicite frigus, & æſtus Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
68 ¶ Benedicite rores, & pruina Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
69 ¶ Benedicite gelu, & frigus Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
70 ¶ Benedicite glacies, & niues Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
71 ¶ Benedicite noctes, & dies Domino, laudate & ſu-
F perexaltate eum in ſecula.
72 ¶ Benedicite lux, & tenebræ Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula,
73 ¶ Benedicite fulgura, & nubes Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula,
74 ¶ Benedicat terra Dominum, laudet & ſuperexal-
tet eum in ſecula.
75 ¶ Benedicite montes, & colles Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
76 ¶ Benedicite vniuerſa germinantia in terra Domi-
no, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
77 ¶ Benedicite fontes Domino, laudate & ſuperexal-
tate eum in ſecula.
78 ¶ Benedicite maria, & flumina Domino, laudate &
ſuperexaltate eum in ſecula.
79 ¶ Benedicite cete, & omnia quæ mouẽtur in aquis,
Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
80 ¶ Benedicite omnes volucres cœli Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
81 ¶ Benedicite omnes beſtiæ, & pecora Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
82 ¶ Benedicite filij hominum Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
83 ¶ Benedicat Iſrael Dominum, laudet & ſuperexal-
tet eum in ſecula.
84 ¶ Benedicite ſacerdotes Domini Domino, laudate
& ſuperexaltate eum in ſecula.
85 ¶ Benedicite ſerui Domini Domino, laudate & ſu-
perexaltate eum in ſecula.
86 ¶ Benedicite ſpiritus, & animæ iuſtorum Domino,
laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.
87 ¶ Benedicite ſancti, & humiles corde Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
88 ¶ Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino, lau-
date & ſuperexaltate eum in ſecula: quia eruit nos de
inferno, & ſaluos fecit de manu mortis, & liberauit
nos de medio ardentis flammæ, & de medio ignis
eruit nos.
89 ¶ Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam
in ſeculum miſericordia eius.
90 ¶ Benedicite omnes religioſi Domino, Deo deo-
rum, laudate & confitemini ei, quia in omnia ſecula
miſericordia eius.

Hucuſque in Hebræo non habetur; & quæ poſuimus, de Theodotionis editione trãſlata ſunt.

91 ¶ Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & ſurrexit
G própere, & ait optimatibus ſuis: Nonne tres viros mi-
ſimus in medium ignis compeditos? Qui reſponden-
92 tes Regi dixerunt: Vere, rex, ¶ Reſpondit, & ait: Ecce
ego video quattuor viros ſolutos, & ambulantes in
medio ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpecies
93 quarti ſimilis filio Dei. ¶ Tunc acceſſit Nabuchodo-
noſor ad oſtiũ fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach,
Miſach, & Abdenago, ſerui Dei excelſi, egredimini,
& venite. Statimque egreſſi ſunt Sidrach, Miſach, &
94 Abdenago de medio ignis. ¶ Et congregati ſatrapæ, &
magiſtratus, & iudices, & potentes regis, contempla-
bantur viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet
ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum
non eſſet aduſtus, et ſaraballa eorum non fuiſſent im-
95 mutata, et odor ignis non tranſiſſet per eos. ¶ Et erum-
pens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus eo-
rum Sidrach, videlicet, Miſach, et Abdenago, qui
miſit Angelum ſuum, et eruit ſeruos ſuos, qui credi-
derunt in eum: et verbum regis immutauerunt, et
tradiderunt corpora ſua ne ſeruirent, et ne adora-
96 rent omnem Deum, excepto Deo ſuo. ¶ A me ergo
poſitum eſt hoc decretum, vt omnis populus tri-
bus, et lingua quęcunque locuta fuerit blaſphemiam
contra Deum Sidrach, Miſach, et Abdenago, di-
ſpereat, et domus eius vaſtetur: neque enim eſt a-
97 lius Deus qui poſſit ita ſaluare. ¶ Tunc rex, promó-
uit Sidrach, Miſach, et Abdenago in prouincia Baby
98 lonis. ¶ NABVCHODONOSOR, Rex, Om-
nibus populis, gentibus, et linguis, qui habitant in

99 vniuerſa terra, pax vobis multiplicetur. ♀ Signa, &
mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo
100 mihi prædicare ♀ ſigna eius, quia magna ſunt, & mi-
rabilia eius, quia fortia: & regnum eius regnum ſem-
piternum, | & poteſtas eius in generationem, & ge-
nerationem.

|Inf 4.g. 31. 7.d. 14.

CAPVT IIII.

1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo
A mea, & florens in palatio meo: ♀ ſomnium vi-
2 di, quod perterruit me: & cogitationes meę in
ſtrato meo, & viſiones capitis mei conturbauerunt
3 me. ♀ Et per me propoſitum eſt decretum, vt introdu
cerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylo-
4 nis, & vt ſolutionem ſomnij indicarent mihi. ♀ Tunc
ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, &
ſomnium narraui in conſpectu eorum: & ſolutionen
5 eius non indicauerunt mihi: ♀ donec collega ingreſſus
eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar, ſe-
cundum nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum
ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locu
6 tus ſum. ♀ Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego
ſcio, quod ſpiritum ſanctorum Deorum habeas in te.
& omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſio-
nes ſomniorum meorum quas vidi, & ſolutionem ea
7 rum narra. ♀ Viſio capitis mei in cubili meo: videbam
B & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia.
8 ♀ Magna arbor & fortis: & proceritas eius contingens
cęlum: aſpectus illius erat, vſque ad terminos vniuer
9 ſæ terræ. ♀ Folia eius pulcherrima, & fructus eius ni-
mius: & eſca vniuerſorum in ea: ſubter eam habita-
bant animalia, & beſtiæ, & in ramis eius conuerſa-
bantur volucres cœli: & ex ea veſcebatur omnis ca-
10 ro. ♀ Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum
meum: & ecce vigil, & ſanctus de cœlo deſcendit.
11 ♀ Clamauit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, &
præcidite ramos eius: excutite folia eius, & diſpergi-
te fructus eius: fugiant beſtiæ quę ſubter eam ſunt, &
12 volucres de ramis eius. ♀ veruntamen germen radicũ
eius in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo, & æ-
reo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, &
13 cum feris pars eius in herba terræ. ♀ Cor eius ab hu-
C mano commutetur, & cor ferę detur ei: & ſeptem tē-
14 pora mutentur ſuper eum. ♀ In ſententia vigilum
decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio donec
cognoſcant viuentes, quoniam dominatur Excelſus
in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit il-
lud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.
15 ♀ Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu er-
go Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia
omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem
edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus Deorum
16 ſanctorum in te eſt. ♀ Tunc Daniel, cuius nomen Bal-
taſſar, cœpit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi
vna hora: & cogitationes eius conturbabant eum. Re
ſpondens autem Rex, ait: Baltaſſar, ſomnium, & in-
D terpretatio eius non conturbent te. Reſpondit Baltaſ-
ſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his, qui te oderũt:
17 & interpretatio eius hoſtibus tuis ſit. ♀ Arborem, quã
vidiſti ſublimem, atque robuſtam, cuius altitudo per
tingit ad cęlum, & aſpectus illius in omnem terram,
18 ♀ & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, &
eſca omnium in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ a-
19 gri, & in ramis eius commorantes aues cęli: ♀ Tu es,
rex, qui magnificatus es, & inualuiſti: & magnitudo
tua creuit, & peruenit vſque ad cęlum, & poteſtas
20 tua in terminos vniuerſæ terræ. ♀ Quod autem vidit
rex vigilem, & ſanctum deſcendere de cęlo, & dice-
re: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen ger
men radicum eius in terra dimittite, & vinciatur fer-
ro, & ære in herbis foris, & rore cęli conſpergatur, &
cum feris ſit pabulum eius, donec ſeptem tempora
21 mutentur ſuper eum. ♀ Hæc eſt interpretatio ſenten-
E tię Altiſſimi, quę peruenit ſuper dominum meum Re
22 gem: ♀ Eijcient te ab hominibus, & cum beſtijs feriſ-
que erit habitatio tua, | & fœnum vt bos comedes, & |Inf 5.E. 21.
rore cœli infunderis: ſeptem quoque tempora muta-
buntur ſuper te, donec ſcias quod dominetur Excel-
ſus ſuper regnum hominum, & cuicunque voluerit,
23 det illud. ♀ Quod autem præcepit vt relinqueretur
germen radicum eius, id eſt arboris: regnum tuum ti-
bi manebit poſtquam cognoueris poteſtatem eſſe cę-
24 leſtem. ♀ Quamobrem rex conſilium meum placeat
tibi: | & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquita- |Eccl.3. d.13.
tes tuas miſericordijs pauperum: forſitan ignoſcet de
25 lictis tuis. ♀ Omnia hæc venerunt ſuper Nabuchodo-
26 noſor regem. ♀ Poſt finem menſium duodecim, in au-
27 la Babylonis deambulabat. ♀ Reſponditq; rex, & ait:
Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui
in domum regni in robore fortitudinis meę, & in glo
28 ria decoris mei? ♀ Cumque ſermo adhuc eſſet in ore re
F gis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor
29 rex, Regnum tuum tranſibit a te: ♀ et ab hominibus
eijcient te, et cum beſtijs et feris erit habitatio tua: fę-
num quaſi bos comedes, et ſeptem tempora mutabũ-
tur ſuper te: donec ſcias quod dominetur Excelſus in
regno hominum, et cuicunque voluerit, det illud.
30 ♀ Eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabucho-
donoſor, et ex hominibus abiectus eſt, fœnum vt bos
comedit, et rore cœli corpus eius infectum eſt: donec
capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, et
31 vngues eius quaſi auium. ♀ Igitur poſt finem dierum
ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum leua-
ui, et ſenſus meus redditus eſt mihi: et Altiſſimo bene
G dixi, et Viuentem in ſempiternum laudaui, et glorifi- |Sup 3.g. 100.
caui, | quia poteſtas eius poteſtas ſempiterna, et regnũ Inf 7.d.
32 eius in generationē et generationem. ♀ Et omnes ha- 14.
bitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt:
iuxta voluntatem enim ſuam facit tam in virtutibus
cœli, quam in habitatoribus terrę: et non eſt qui reſi-
33 ſtat manui eius et dicat ei: Quare feciſti? ♀ In ipſo
tempore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, et ad hono-
rem regni mei, decoremque perueni: et figura mea re
uerſa eſt ad me: et optimates mei, et magiſtratus mei
requiſierunt me, et in regno meo reſtitutus ſum: et
34 magnificentia amplior addita eſt mihi. ♀ Nunc igitur
ego Nabuchodonoſor laudo et magnifico, et glorifi-
co regem cęli: quia omnia opera eius vera, et vię eius
iudicia, et gradientes in ſuperbia poteſt humi-
liare.

CAPVT V.

1 BAltaſſar rex fecit grande conuiuium opti-
A matibus ſuis mille: vnuſquiſque ſecun-
2 dum ſuam bibebat ętatem. ♀ Pręcepit er-
go iam temulentus, vt afferrentur vaſa

aurea, & argentea quæ aſportauerat Nabuchodono-
ſor pater eius de templo quod fuit in Ieruſalem: vt bi-
berent in eis rex, & optimates eius: vxoreſque eius,
3 & concubinæ. ꝰTunc allata ſunt vaſa aurea, & argen
tea, quæ aſportauerat de templo quod fuerat in Ieru-
ſalem: & biberunt in eis rex, & optimates eius, vxo-
4 res, & concubinæ illius. ꝰ Bibebant vinum, & lauda-
bant Deos ſuos aureos, & argenteos, æreos, ferreos,

5 ligneoſque, & lapideos. ꝰ In eadém hora apparuerũt
digiti, quaſi manus hominis ſcribentis contra cande-
labrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & rex aſpi-
6 ciebat articulos manus ſcribentis. ꝰ Tunc facies Re-
B gis commutata eſt, & cogitationes eius conturbabãt
eum: & compáges renum eius ſoluebantur, & genua
7 eius ad ſeinuicem collidebantur. ꝰ Exclamauit ita-
que rex fortiter, vt introducerent magos, Chaldæos,
& arúſpices. Et próloquens rex, ait ſapientibus Baby
lonis: quicunque legerit ſcripturam hanc, & interpre
tationẽ eius manifeſtã mihi fecerit, purpura veſtie-
tur, & torquem auream habebit in collo, & tertius in
8 regno meo erit. ꝰTunc ingreſſi omnes ſapientes regis,
non potuerunt, nec ſcripturam legere, nec interpreta
9 tionem indicare regi. ꝰ Vnde rex Baltaſſar ſatis con-
C turbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt: ſed & opti
10 mates eius turbabantur. ꝰ Regína autem pro re, quæ
acciderat Regi, & optimatibus eius, domum conui-
uij ingreſſa eſt, & próloquens, ait: Rex in æternum vi
ue: non te conturbent cogitationes tuæ, neque facies
11 tua immutetur. ꝰ Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum
Deorum ſanctorum habet in ſe: & in diebus patris
tui ſcientia, & ſapientia inuentæ ſunt in eo: nam &
rex Nabuchodonoſor pater tuus principem mago-
rum, incantatorum, Chaldæorum, & aruſpicum con
12 ſtituit eum: pater, inquam, tuus o rex: ꝰ Quia ſpiritus
amplior, & prudentia, intelligentiaque: interpretatio
ſomniorum, & oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligato-
rum inuentæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex po
ſuit nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel vocetur, &
13 interpretationem narrabit. ꝰ Igitur introductus eſt
D Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex, ait: Tu es
Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, quem adduxit pa-
14 ter meus rex de Iudæa? ꝰ Audiui de te, quoniam ſpi-
ritum Deorum habeas: & ſcientia, intelligentiaque,
15 ac ſapientia ampliores inuentæ ſunt in te: ꝰ Et nunc
introgreſſi ſunt in conſpectu meo ſapientes magi, vt
ſcripturam hanc légerent, & interpretationem eius
indicarent mihi: & nequiuerũt ſenſum huius ſermo-
16 nis edicere. ꝰ porro ego audiui de te, quod poſſis ob-
ſcura interpretari, & ligata diſſóluere: ſi ergo vales
ſcripturam legere, & interpretationem eius indicare
mihi, purpura veſtieris, & torquem auream circa col
lum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps
17 eris. ꝰ Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram rege:
E Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da:
ſcripturam autem legam tibi, Rex, & interpretatio-
18 nem eius oſtendam tibi. ꝰ O Rex, Deus altiſſimus re-
gnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit
19 Nabuchodonoſor patri tuo. ꝰEt propter magnificen-
tiam quam dederat ei, vniuerſi populi, tribus & lin-
guæ tremebant, & metuebant eum: quos volebat, in-
terficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos vo-
20 lebat exaltabat: & quos volebat, humiliabat. ꝰQuã-
do autem eleuatum eſt cor eius, & ſpiritus illius ob-
firmatus eſt ad ſuperbiam, depoſitus eſt de ſolio re-
21 gni ſui, & gloria eius ablata eſt: ꝰ& a filijs hominum
eiectus eſt, ſed & cor eius cum beſtijs poſitum eſt, & Sup. 4. c.
cum onágris erat habitatio eius: | fœnum quoque vt 12.
F bos comedebat, & rore cęli corpus eius infectum eſt:
donec cognoſceret quod poteſtatem haberet Altiſſi-
mus in regno hominum, & quemcunque voluerit
22 ſuſcitabit ſuper illud. ꝰ Tu quoque filius eius Baltaſ-
ſar, non humiliaſti cor tuum, cum ſcires hæc omnia:
23 ꝰſed aduerſum dominatorem cęli eleuatus es: & va-
ſa domus eius allata ſũt coram te: & tu, & optimates
tui, & vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinum bibiſtis
in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & æreos,
ferreos, ligneoſque, & lapideos qui non vident, neq;
audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porro Deum qui
habet flatum tuum in manu ſua, & omnes vias tuas,
24 non glorificaſti. ꝰ Idcirco ab eo miſſus eſt articulus
G manus, qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. ꝰ Hæc eſt
25 autem ſcriptura quæ digeſta eſt: MANE THECEL,
26 PHARES. ꝰEt hæc eſt interpretatio ſermonis: MA-
NE, numerauit Deus regnum tuum, & compleuit il-
27 lud. ꝰTHECEL, appenſus es in ſtatera, & inuentus es
28 minus habens. ꝰ PHARES: diuiſum eſt regnum
29 tuum, & datum eſt Medis, & Perſis. ꝰ Tunc iubente
rege indutus eſt Daniel purpura, & circundata eſt
torques aurea collo eius: & prædicatum eſt de eo,
30 quod haberet poteſtatem tertius in regno ſuo. ꝰ Eádẽ
31 nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus. ꝰEt Da-
rius Medus ſucceſſit in regnum, annos natus ſexa-
gintaduos.

CAPVT VI.

1 PLacuit Dario, | & conſtituit ſuper regnum ſatra Infra 9.
A pas cẽtum viginti, vt eſſent in toto regno ſuo. a. 1.
2 ꝰEt ſuper eos, principes tres, ex quibus Da-
niel vnus erat: vt ſatrapæ illis redderent rationem, &
3 rex non ſuſtineret moleſtiam. ꝰIgitur Daniel ſupera-
bat omnes principes, & ſatrapas: quia ſpiritus Dei
4 amplior erat in illo. ꝰ Porro rex cogitabat cõſtituere
eum ſuper omne regnum: Vnde principes, & ſatra-
pæ quærebant occaſionem, vt inuenirent Danieli ex
latere regis: nullamque cauſam, & ſuſpicionem repe-
rire potuerunt, eo quod fidelis eſſet, & omnis culpa,
5 & ſuſpicio non inueniretur in eo. ꝰDixerunt ergo vi-
B ri illi. Non inueniemus Danieli huic aliquam occa-
6 ſionem, niſi forte in lege Dei ſui. ꝰ Tunc principes,
& ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic locuti ſunt ei: Da-
7 ri rex, in æternum viue: ꝰ conſilium inierunt om-
nes principes regni tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſena-
tores, & iudices, vt decretum imperatorium exeat,
& edictum: Vt omnis, qui petierit aliquam petitio-

nem

nem a quocunque Deo & homine, vſque ad triginta
8 dies, niſi a te Rex, mittatur in lacum leonum. ¶ Nunc
itaq; Rex, confirma ſententiam, & ſcribe decretum:
vt non immutetur quod ſtatutum eſt a Medis, & Per-
9 ſis, nec præuaricari cuiquam liceat. ¶ Porro Rex Da-
10 rius propoſuit edictum, & ſtatuit. ¶ Quod cum Da-
C niel comperiſſet, id eſt conſtitutam legem, ingreſſus
eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in cœnaculo
ſuo, contra Ieruſalem tribus temporibus in die flecte-
bat genua ſua & adorabat, confitebaturque coram
11 Deo ſuo ſicut & ante facere cõſueuerat. ¶ Viri ergo illi
curioſius inquirentes, inuenerunt Danielem orantẽ,
12 & obſecrantem Deum ſuum. ¶ Et accedentes locuti
ſunt regi ſuper edicto. Rex, nunquid non conſtituiſti
vt omnis homo qui rogaret quenquam de dijs & ho
minibus vſque ad dies triginta, niſi te rex, mitteretur
in lacum leonum? Ad quos reſpondens Rex, ait: Ve-
rus eſt ſermo iuxta decretum Medorum atque Perſa-
13 rum, quod præuaricari non licet. ¶ Tunc reſponden-
D tes, dixerunt coram rege: Daniel de filijs captiuitatis
Iuda, non curauit de lege tua & de edicto quod con-
ſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem orat obſecra-
14 tione ſua. ¶ Quod verbum cum audiſſet Rex ſatis, cõ-
triſtatus eſt, & pro Daniele poſuit cor vt liberaret
eum, & vſque ad occaſum ſolis laborabat, vt erueret
15 illum. ¶ Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt
ei: Scito Rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt,
vt omne decretum quod conſtituerit Rex, non liceat
16 immutari. ¶ Tunc Rex præcepit, & adduxerunt Da-
E nielem, & miſerunt eum in lacum leonum. Dixitque
Rex Danieli, Deus tuus quem colis ſemper, ipſe li-
17 berabit te. ¶ Allatuſque eſt lapis vnus, & poſitus eſt
ſuper os laci: quem obſignauit Rex annulo ſuo, & an
nulo optimatum ſuorum, ne quid fieret contra Da-
18 nielem. ¶ Et abijt rex in domum ſuam, & dormiuit in
cœnatus, cibique non ſunt allati coram eo, inſuper et
19 ſomnus receſſit ab eo. ¶ Tunc Rex primo diluculo cõ-
20 ſurgens, feſtinus ad lacum leonum perrexit: ¶ appro-
pinquanſque lacui, Danielem voce lachrymabili in-
clamauit, & affatus eſt eum: Daniel ſerue Dei viuen
tis, Deus tuus cui tu ſeruis ſemper, putaſne valuit te
21 liberare a leonibus? ¶ Et Daniel regi reſpondens, ait:
22 Rex in æternum viue. ¶ | Deus meus miſit Angelum | 1. Mac. 2. f. 60.
F ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mi-
hi, quia coram eo iuſtitia inuenta eſt in me: ſed & co-
23 ram te, Rex, delictum non feci. ¶ Tunc vehementer
rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielem præcepit educi
de lacu: eductuſque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio
24 inuenta eſt in eo, quia credidit Deo ſuo. ¶ Iubente au
tem rege adducti ſunt viri illi, qui accuſauerant Da-
nielem, & in lacum leonum miſſi ſunt ipſi, & filij, &
vxores eorum: & non peruenerunt, vſque ad pauimẽ
tum laci, donec arriperent eos leones, & omnia oſſa
25 eorum comminuerunt. ¶ Tunc Darius Rex ſcripſit v-
niuerſis populis, tribubus, & linguis habitantibus in
26 vniuerſa terra: PAX vobis multiplicetur. ¶ A me con
G ſtitutum eſt decretum, vt in vniuerſo imperio, & re-
gno meo tremiſcant, & paueant Deum Danielis: ipſe
eſt enim Deus viuẽs, & æternus in ſecula: & regnum
eius non diſſipabitur, & poteſtas eius, vſque in æter-
27 num. ¶ Ipſe liberator, atque ſaluator, faciens ſigna, &
mirabilia in cœlo, & in terra: qui liberauit Danielẽ
28 de lacu leonum. ¶ | Porro Daniel perſeuerauit, vſq; ad | Sup. 1. d 21.
regnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.

CAPVT VII.

1 ANno primo Baltaſſar Regis Babylonis, Da-
A niel ſomnium vidit: viſio autem capitis e-
ius in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens,
breui ſermone comprehendit, ſummatimque per-
2 ſtringens, ait: ¶ Videbam in viſione mea nocte: & ec-
ce quattuor venti cœli pugnabant in Mari magno.

3 ¶ Et quattuor beſtiæ grandes aſcendebant de Mari, di
4 uerſæ inter ſe. ¶ Prima quaſi leæna, & alas habebat a-
quilæ: aſpiciebam donec euulſæ ſunt alæ eius, & ſu-
blata eſt de terra: & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, &
5 cor hominis datum eſt ei. ¶ Et ecce beſtia alia ſimilis
vrſo in parte ſtetit: & tres ordines erant in ore eius, &
in dentibus eius: & ſic dicebant ei: Surge, comede car
6 nes plurimas. ¶ Poſt hæc aſpiciebam: & ecce alia qua-
B ſi Pardus: & alas habebat quaſi auis, quattuor ſuper
ſe: & quattuor capita erant in beſtia, & poteſtas data
7 eſt ei. ¶ Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce
beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis ni-
mis: dentes ferreos habebat magnos, comedens, at-
que comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcãs:
diſſimilis autem erat cęteris beſtijs quas videram an-
8 te eam, & habebat cornua decem. ¶ Conſiderabam
D cornua, & ecce cornu aliud paruulum ortum eſt de
medio eorum: & tria de cornibus primis euulſa ſunt
a facie eius: et ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in
9 cornu iſto, & os loquens ingentia. ¶ Aſpiciebam, do-
nec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſti
mẽtum eius cãdidum quaſi nix, & capilli capitis eius
quaſi lana munda: thronus eius, flammę ignis: rotę e- | Apoc. 5 c. 14.
10 ius, ignis accenſus. ¶ Fluuius igneus rapiduſque egre-
diebatur a facie eius: millia millium miniſtrabant ei,
& decies millies centena millia aſſiſtebant ei: iudiciũ
11 ſedit, & libri aperti ſunt. ¶ Aſpiciebam propter vocẽ
D ſermonum grandium: quos cornu illud loquebatur:
& vidi quoniam interfecta eſſet beſtia, et periſſet cor-
12 pus eius, et traditum eſſet ad comburendum igni: ¶ a-
liarum quoque beſtiarum ablata eſſet poteſtas: et tẽ-
pora vitæ conſtituta eſſent eis vſque ad tempus et
13 tempus. ¶ Aſpiciebam ergo in viſione noctis: et
ecce cum nubibus cœli quaſi filius hominis venie-
bat, et vſque ad antiquum dierum peruenit: et in
14 conſpectu eius obtulerunt eum. ¶ Et dedit ei pote-
ſtatem, et honorem et regnũ: et omnes populi, tribus,
et linguæ ipſi ſeruient: | poteſtas eius, poteſtas ęterna, | Luc. 1. c 31.
quę non auferetur, & regnum eius quod non corrum | Mac. 4 b 7.
15 petur. ¶ Horruit ſpiritus meus, ego Daniel territus
ſum in his, & viſiones capitis mei conturbauerunt | Sup 1 g. 1 co 4 g. 21
16 me: ¶ Acceſſi ad vnum de aſſiſtentibus, & veritatem

quęre-

E quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi in-
17. terpretationem ſermonum, & docuit me : ¶ Hæ quat-
tuor beſtiæ magnæ: quattuor ſunt regna, quę conſur-
18 gent de terra : ¶ Suſcipient autem regnum ſancti Dei
altiſſimi: & obtinebunt regnum vſque in ſeculum &
19 ſeculum ſeculorum. ¶ Poſt hoc volui diligenter diſce-
re de beſtia quarta, quæ erat diſſimilis valde ab om-
nibus, et terribilis nimis: dentes & vngues eius ferrei:
comedebat & comminuebat, & reliqua pedibus ſuis
20 conculcabat: ¶ & de cornibus decem quæ habebat in
capite: & de alio quod ortum fuerat: ante quod ceci-
F derant tria cornua : & de cornu illo quod habebat o-
culos, & os loquens grandia, & maius erat cæteris.
21 ¶ Aſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum ad-
22 uerſus ſanctos, & præualebat eis. ¶ donec venit anti-
quus dierum, & iudicium dedit ſanctis excelſis, &
23 tempus aduenit, & regnum obtinuerunt ſancti. ¶ Et
ſic ait: Beſtia quarta regnum quartum erit in terra,
quod maius erit omnibus regnis, & deuorabit vni-
uerſam terram, & conculcabit & comminuet eam.
24 ¶ Porro cornua decem ipſius regni, decem reges erũt:
& alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prio-
25 ribus, & tres reges humiliabit. ¶ Et ſermones contra
G Excelſum loquetur, & ſanctos Altiſſimi conteret: &
putabit ꝙ poſſit mutare tẽpora, & leges, et tradẽtur ĩ
manu eius vſque ad tempus & tempora & dimidiũ
26 temporis. ¶ Et iudicium ſedebit, vt auferatur poten-
Iſai. 9. 27. Supra d 14. 27 tia, & conteratur, & diſpereat vſque in finem. ¶ | Re-
gnum autem, & poteſtas, & magnitudo regni quę eſt
ſubter omne cœlum, detur populo ſanctorum Altiſ-
ſimi: cuius regnum, regnum ſempiternum eſt, & om-
28 nes reges ſeruient ei & obedient. ¶ Hucuſque finis ver
bi. Ego Daniel multum cogitationibus meis contur-
babar, & facies mea mutata eſt in me, verbum au-
tem in corde meo conſeruaui.

CAPVT VIII.

1 ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio appa-
A ruit mihi. Ego Daniel, poſt id quod viderã
2 in principio, ¶ vidi in viſione mea, cũ eſſem
in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem
3 in viſione eſſe me ſuper portam Vlai. ¶ Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce aries vnus ſtabat ante palu-
dem, habens cornua excelſa, & vnum excelſius alte-
4 ro atque ſuccreſcens. ¶ Poſtea vidi arietem cornibus
ventilantem contra Occidentem, & contra Aquilo-
nem, & contra Meridiem: & omnes beſtiæ non pote-
rant reſiſtere ei, neque liberari de manu eius: fecitque
5 ſecundum voluntatem ſuam, & magnificatus eſt. ¶ Et
B ego intelligebam : ecce autem hircus caprarum ve-
niebat ab Occidente ſuper faciem totius terræ, & nõ
tangebat terram : porro hircus habebat cornu inſi-
6 gne inter oculos ſuos. ¶ Et venit vſque ad arietem il-
lum cornutum, quem videram ſtantem ante portã,
7 & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis ſuę. ¶ Cum-
que appropinquaſſet prope arietem, efferatus eſt in
eum, & percuſſit arietem: & comminuit duo cornua
eius, & non poterat aries reſiſtere ei, cumque eum mi-
ſiſſet in terram, conculcauit, & nemo quibat liberare
8 arietem de manu eius. ¶ Hircus autem caprarum ma
C gnus factus eſt nimis : cumque creuiſſet, fractum eſt
cornu magnum, & orta ſunt quattuor cornua ſubter
9 illud per quattuor ventos cęli. ¶ De uno autem ex his
egreſſum eſt cornu vnum modicum, & factũ eſt gran
de contra Meridiem, & contra Orientem, & contra
10 fortitudinem. ¶ Et magnificatum eſt, vſque ad fortitu
dinem cęli : & deiecit de fortitudine, & de ſte lis, &
11 conculcauit eas. ¶ Et vſque ad principem fortitudinis
magnificatum eſt: & ab eo tulit iuge ſacrificium, et
12 deiecit locum ſanctificationis eius. ¶ Robur autem da
D tum eſt ei contra iuge ſacrificium propter peccata; et
proſternetur veritas in terra, et faciet, et proſperabi-
13 tur. ¶ Et audiui vnum de ſanctis loquentem, et dixit
vnus ſanctus alteri neſcio cui loquenti: Vſquequo vi
ſio, et iuge ſacrificium, et peccatum deſolationis, qua
facta eſt, et ſanctuarium, et fortitudo conculcabitur?
14 ¶ Et dixit ei : Vſque ad veſperam, et mane dies, duo
15 millia trecenti: et mundabitur ſanctuarium. ¶ Factum
eſt autem cum viderem ego Daniel viſionem, et quæ
rerem intelligentiam : ecce ſtetit in conſpectu meo,
16 quaſi ſpecies viri. ¶ Et audiui vocem viri inter Vlai:
E et clamauit, et ait: | Gabriel fac intelligere iſtum viſio Infra 9. 21.
17 nem. ¶ Et venit, et ſtetit iuxta vbi ego ſtabam: cumq;
veniſſet, pauens corrui in faciem meã, et ait ad me:
Intellige fili hominis, quoniam in tempore finis com-
18 plebitur viſio. ¶ cumque loqueretur ad me, collapſus
ſum pronus in terrã: et tetigit me, et ſtatuit me in gra-
19 du meo, ¶ dixitque mihi: Ego oſtendam tibi, quæ futu
ra ſunt in nouiſſimo maledictionis : quoniam habet
20 tempus finem ſuum. ¶ Aries quem vidiſti habere cor
21 nua, Rex Medorum eſt, atque Perſarum. ¶ Porro hir-
cus caprarum, Rex Gręcorum eſt : et cornu grande,
quod erat inter oculos eius: ipſe eſt Rex primus.
22 ¶ Quod autem fracto illo ſurrexerũt quattuor pro eo:
F quattuor reges de gente eius conſurgent, ſed non in
23 fortitudine eius. ¶ Et poſt regnum eorum cum creue-
rint iniquitates, conſurget Rex impudens facie, et
24 intelligens propoſitiones: ¶ et roborabitur fortitudo
eius, ſed non in viribus ſuis: et ſupra quam credi po
teſt, vniuerſa vaſtabit, et proſperabitur, et faciet. Et
25 interficiet robuſtos, et populum ſanctorum. ¶ ſecun-
dum voluntatem ſuam, et dirigetur dolus in manu e-
ius: et cor ſuum magnificabit, et in copia rerum om-
niũ occidet plurimos: et contra principem principum
26 conſurget, et ſine manu conteretur. ¶ Et viſio ve
G ſpere, et mane, quæ dicta eſt, vera eſt: tu er
go viſionem ſigna, quia poſt multos
27 dies erit. ¶ Et ego Daniel lan-
gui, et ęgrotaui per dies:
cumque ſurrexiſ-
ſem faciebam
opera
regis, et ſtupebam ad viſio-
nem, et non erat qui in-
terpretaretur.

CAPVT

CAPVT IX.

| Supr. 6. 1 I N anno primo | Darij filij Aſſueri de ſemine Me-
21. & 29. A dorum, qui imperauit ſuper regnum Chaldæo-
Iere. 25. 2 rum. ¶ Anno vno regni eius, ego Daniel intelle
c. 12. xi in libris numerũ annorum, de quo factus eſt ſer-
mo Domini ad Ieremiã prophetam, vt complerẽtur
3 deſolationis Ieruſalem ſeptuaginta anni. ¶ Et poſui
faciem meam ad Dominum Deum meum rogare &
4 deprecari in ieiunijs, ſacco, & cinere. ¶ Et oraui Do-
minum Deum meum, & confeſſus ſum, & dixi: |Ob-
| 2. Eſd. 1. ſecro Domine Deus magne & terribilis, cuſtodiens
b. 9. pactum & miſericordiam diligentibus te, & cuſtodiẽ
| Baruc 1. 5 tibus mandata tua. ¶ | Peccauimus, iniquitatem feci-
d. 17. mus, impie egimus, & receſſimus: & declinauimus
6 a mandatis tuis ac iudicijs. ¶ Non obediuimus ſeruis
B tuis prophetis, qui locuti ſunt in nomine tuo regibus
noſtris, principibus noſtris, patribus noſtris, omniq;
7 populo terræ. ¶ Tibi Domine iuſtitia: nobis autem
confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, & habitato
ribus Ieruſalẽ, & omni Iſrael, his qui prope ſunt, &
his qui procul in vniuerſis terris, ad quas eieciſti eos
propter iniquitates eorum, in quibus peccauerunt in
8 te. ¶ Domine, nobis confuſio faciei, regibus noſtris,
principibus noſtris, & patribus noſtris qui peccaue-
9 runt: ¶ Tibi autem Domino Deo noſtro miſericordia
10 & propitiatio, quia receſſimus a te, ¶ & non audiui-
mus vocẽ Domini Dei noſtri, vt ambularemus in le
ge eius quã poſuit nobis per ſeruos ſuos prophetas.
11 ¶ Et omnis Iſrael præuaricati ſunt legem tuã, & decli
C nauerũt ne audirent vocẽ tuam: & ſtillauit ſuper nos
Deu 27. maledictio & deteſtatio| quæ ſcripta eſt in libro Moy
c. 14. 12 ſi ſerui Dei, quia peccauimus ei. ¶ Et ſtatuit ſermo-
nes ſuos quos loquutus eſt ſuper nos & ſuper princi-
pes noſtros qui iudicauerũt nos, vt ſuperinduceret in
nos magnũ malum quale nunquã fuit ſub omni cœ-
13 lo, ſecundum quod factum eſt in Ieruſalem. ¶ Sicut
ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malum hoc venit
ſuper nos: & non rogauimus faciẽ tuã Domine Deus
noſter, vt reuerteremur ab iniquitatibus noſtris, & co
14 gitaremus veritatem tuam. ¶ Et vigilauit Dñs ſuper
D malitiam, & adduxit eam ſuper nos: iuſtus Dñs Deus
noſter in omnibus operibus ſuis quæ fecit: non enim
Baruc 2. 15 audiuimus vocem eius. ¶ | Et nunc Dñe Deus noſter
b. 11. |qui eduxiſti populũ tuum de Terra Aegypti in ma-
| Exo. 15. nu forti, & feciſti tibi nomen ſecundum diẽ hãc, pec-
b. 14. 16 cauimus, iniquitatẽ fecimus. ¶ Dñe in omnem iuſti-
tiam tuam auertatur, obſecro, ira tua, & furor tuus a
ciuitate tua Ieruſalẽ, & mõte ſancto tuo. Propter pec
cata enim noſtra, & iniquitates patrum noſtrorũ, Ie-
ruſalem & populus tuus in opprobrium ſunt omni-
17 bus per circuitum noſtrũ. ¶ Nunc ergo exaudi Deus
E noſter orationẽ ſerui tui, & preces eius: & oſtende fa-
ciẽ tuam ſuper ſanctuarium tuum quod deſertum eſt
18 propter temetipſum: ¶ Inclina Deus meus aurẽ tuã,
& audi: aperi oculos tuos, & vide deſolationem no-
ſtram, & ciuitatẽ ſuper quam inuocatum eſt nomen
tuum: neque enim in iuſtificationibus noſtris proſter
nimus preces ante faciem tuã, ſed in miſerationibus
19 tuis multis. ¶ Exaudi Dñe, placare Domine: attende
& fac, ne moreris propter temetipſum Deus meus:
quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper ciuitatem, &
20 ſuper populum tuum. ¶ Cumque adhuc loquerer, &
orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi
mei Iſrael, & proſternerem preces meas in conſpectu
21 Dei mei, pro monte ſancto Dei mei, ¶ Adhuc me lo-
F quente in oratione, ecce vir Gabriel | quem videram | Supr. 8
in viſione a principio, cito volãs tetigit me in tempo- d. 16.
22 re ſacrificij veſpertini. ¶ Et docuit me, & locutus eſt
mihi, dixitq; Daniel: nunc egreſſus ſum vt docerem
23 te, & intelligeres. ¶ Ab exordio precum tuarũ egreſ-
ſus eſt ſermo: Ego autẽ veni vt indicarem tibi, quia
vir deſideriorum es: tu autem animaduerte ſermonẽ,
24 & intellige viſionem. ¶| Septuaginta hebdomadę ab- | Mat 23
breuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper vrbem b 15.
ſanctam tuã, vt conſummetur præuaricatio, & finem Ioã. 1. g.
accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adduca- 45.
tur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio & prophe-
25 tia: | & vngatur Sanctus ſanctorum. ¶ Scito ergo & a- | Ezech
nimaduerte ab exitu ſermonis vt iterum ædificetur 37. 24. f
G Ieruſalem, vſque ad Chriſtum ducem, hebdomades
ſeptẽ & hebdomades ſexagintaduæ erunt: & rurſum
ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.
26 ¶ Et poſt hebdomades ſexagintaduas occidetur Chri
ſtus, & nõ erit eius populus qui eum negaturus eſt. Et
ciuitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum du
ce venturo: & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli
27 ſtatuta deſolatio. ¶ Confirmabit autem pactum mul
tis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis defi-
ciet hoſtia & ſacrificium: | & erit in templo abomina | Mat. 24
tio deſolationis: & vſque ad conſummationem & fi- b. 15.
nem perſeuerabit deſolatio.

CAPVT X.

1 A Nno tertio Cyri regis Perſarum, verbum re
A uelatum eſt Danieli cognomẽto Baltaſſar,
& verbum verum & fortitudo magna: in-
tellexitque ſermonem, intelligentia enim eſt opus in
2 viſione. ¶ In diebus illis ego Daniel lugebam trium
3 hebdomadarum diebus, ¶ panẽ deſiderabilem nõ co-
medi, & caro & vinum non introierunt in os meum,
ſed neque vnguento vnctus ſum: donec complerẽn-
4 tur trium hebdomadarum dies. ¶ Die autem vigeſi-
ma & quarta menſis primi, eram iuxta fluuium ma-
5 gnum, qui eſt Tigris. ¶ Et leuaui oculos meos, & vi-
di: & ecce vir vnus veſtitus lineis, & renes eius accin
6 cti auro obrizo: ¶ & corpus eius quaſi chryſolithus,
& facies eius velut ſpecies fulguris, & oculi eius vt
lampas ardẽs: & brachia eius, & quæ deorſum ſunt,
B vſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candentis: & vox
7 ſermonum eius vt vox multitudinis: ¶ Vidi autẽ ego
Daniel ſolus viſionẽ: porro viri qui erant mecũ, non
viderunt: ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fuge-
8 runt in abſconditum. ¶ Ego autem relictus ſolus vidi
viſionem grandem hanc: & non remanſit in me for-
titudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & e-
9 marcui, nec habui quicquam virium. ¶ Et audiui vo
cem ſermonũ eius: & audiens iacebam conſternatus
10 ſuper faciem meã, & vultus meus hærebat terræ. ¶ Et
ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea,
11 & ſuper articulos manuum mearũ. ¶ Et dixit ad me:
Daniel vir deſideriorum, intellige verba quæ ego
loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſ-
ſus ad te. Cumque dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſte
12 ti tremens. ¶ Et ait ad me: Noli metuere Daniel, quia
C ex die primo quo poſuiſti cor tuum ad intelligen-
dum, vt te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita

ſunt

ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.
13 ¶ Princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi vigin-
ti & vno diebus: & ecce Michael vnus de princípi-
bus primis, venit in adiutorium meum, & ego remã-
14 ſi ibi iuxta regem Perſarum. ¶ Veni autem vt docerẽ
te quę ventura ſunt pópulo tuo in nouiſſimis diebus:
15 quoniam adhuc viſio in dies. ¶ Cumque loqueretur
mihi huiuſcemodi verbis, deieci vultũ meum ad ter-
16 ram, & tacui. ¶ Et ecce quaſi ſimilitudo filij hominis
tetigit labia mea: & aperiẽs os meum, loquutus ſum,
& dixi ad eum qui ſtabat contra me: Domine mi, in
viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in
17 me remanſit virium. ¶ Et quomodo poterit ſeruus Do
D mini mei loqui cum Dño meo? nihil enim in me re-
18 manſit viriũ, ſed & halitus meus intercluditur. ¶ Rur
ſum ergo tetigit me: quaſi viſio hominis, & conforta
19 uit me, ¶ & dixit: Noli timere vir deſideriorum, pax
tibi, confortare, & eſto robuſtus. Cumque loquere-
tur meeum conualui, & dixi: Loquere Domine mi,
20 quia confortaſti me. ¶ Et ait: Nunquid ſcis quare ve-
nerim ad te? & nunc reuertar, vt prælier aduerſum
Principem Perſarum: cum ergo egrederer, apparuit
21 princeps Græcorum veniens. ¶ Veruntamen annun-
ciabo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veritatis:
& nemo eſt adiutor meus in omnibus his, niſi Mi-
chael princeps veſter.

CAPVT XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi ſtabam
A vt confortaretur & roboraretur. ¶ Et nunc ve
2 ritatẽ annunciabo tibi. Ecce adhuc tres reges
ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus ni-
mijs ſuper omnes: & cum inualuerit diuitijs ſuis, con
3 citabit omnes aduerſum regnum Græciæ. ¶ Surget ve
ro rex fortis, & dominabitur poteſtate multa: et fa-
4 ciet quod placuerit ei. ¶ Et cum ſteterit, conteretur re
gnum eius, & diuidetur in quattuor ventos cœli: ſed
non in poſteros eius, neque ſecundum potentiã illius
qua dominatus eſt, lacerabitur enim regnum eius e-
5 tiam in externos, exceptis his. ¶ Et confortabitur rex
Auſtri, & de principibus eius præualebit ſuper eum:
& dominabitur ditione: multa enim dominatio eius.
6 ¶ Et poſt finẽ annorum fœderabuntur: filiaque regis
Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam,
& non obtinebit fortitudinem brachij, nec ſtabit ſe-
men eius: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam,
adoleſcentes eius: & qui confortabant eam in tempo
7 ribus. ¶ Et ſtabit de germine radicum eius plãtatio: et
B veniet cum exercitu, & ingredietur prouinciam regis
8 Aquilonis: & abutetur eis, et obtinebit. ¶ Inſuper et
deos eorum, et ſculptilia, vaſa quoque precioſa argẽ-
ti et auri captiua ducet in Aegyptum: ipſe pręualebit
9 aduerſus regem Aquilonis. ¶ Et intrabit in regnum
10 Rex Auſtri, et reuertetur ad terrã ſuam. ¶ Filij aũt eius
prouocabuntur, et congregabunt multitudinẽ exerci
tuum plurimorum: et veniet properans et inundans:
et reuertetur et concitabitur, et congredietur cum ro
11 bore eius. ¶ Et prouocatus rex Auſtri egredietur, et
pugnabit aduerſus regem Aquilonis, et præparabit
multitudinẽ nimiam, et dabitur multitudo in manu
12 eius. ¶ Et capiet multitudinẽ, et exaltabitur cor eius,
13 et deijciet multa millia: ſed nõ præualebit. ¶ Conuer-
C tetur enim rex Aquilonis, et præparabit multitudinẽ

1 Eſa.19.c 16. 1 Mac.1. b.11.

multo maiorẽ quam prius: et in fine tẽporum anno-
rumq; veniet properãs cũ exercitu magno et opibus
14 nimijs. ¶ Et in tẽporibus illis multi cõſurgent aduer-
ſus regem Auſtri: filij quoque præuaricatorũ populi
15 tui extollentur, vt impleant viſionem, et corruẽt. ¶ Et
veniet rex Aquilonis, et cõportabit aggerẽ, et capiet
vrbes munitiſſimas: et brachia Auſtri nõ ſuſtinebũt,
et conſurgent electi eius ad reſiſtendum, et nõ erit for
16 titudo. ¶ Et faciet veniens ſuper eum iuxta placitum
ſuũ, et non erit qui ſtet contra faciem eius: et ſtabit in
17 terra inclyta, et conſumetur in manu eius. ¶ Et ponet
faciem ſuam vt veniat ad tenendũ vniuerſum regnũ
eius, et recta faciet cum eo: et filiã fęminarũ dabit ei,
18 vt euertat illud: & nõ ſtabit, nec illius erit. ¶ Et cõuer-
tet faciem ſuam ad inſulas, et capiet multas: et ceſſa-
re faciet principẽ opprobrij ſui, et opprobrium eius
19 conuertetur in eũ. ¶ Et conuertet faciẽ ſuam ad impe
D rium terræ ſuæ, et impinget, et corruet, et non inue-
20 nietur. ¶ Et ſtabit in loco eius viliſſimus, et indignus
decore regio: et in paucis diebus cõteretur, nõ in fu
21 rore, nec in pręlio. ¶ Et ſtabit in loco eius deſpectus, et
non tribuetur ei honor regius: et veniet clã, et obtine
22 bit regnum in fraudulentia. ¶ Et brachia pugnantis
expugnabuntur a facie eius, et conterẽtur: inſuper et
23 dux fœderis. ¶ Et poſt amicitias, cum eo faciet dolũ:
24 et aſcendet, et ſuperabit in modico populo. ¶ Et abun
dantes et uberes vrbes ingredietur: et faciet quę nõ
fecerunt patres eius, et patres patrum eius: rapinas
et prædam et diuitias eorum diſſipabit, et contra fir-
miſſimas cogitationes inibit: et hoc vſque ad tẽpus.
25 ¶ Et concitabitur fortitudo eius, et cor eius aduerſum
regem Auſtri in exercitu magno: et Rex Auſtri pro-
uocabitur ad bellum multis auxilijs et fortibus ni-
mis: et non ſtabunt, quia inibunt aduerſus eum con
26 ſilia. ¶ Et comedentes panem cum eo conterent illũ,
E exercitusque eius opprimetur: et cadent interfecti
27 plurimi. ¶ Duorum quoque regum cor erit ut malefa
ciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, &
28 non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. ¶
Et reuertetur in terram ſuam cum opibus multis: &
cor eius aduerſum teſtamentum ſanctum, & faciet,
29 & reuertetur in terram ſuam. ¶ Statuto tempore re-
uertetur, & ueniet ad Auſtrum: et non erit priori ſi
30 mile nouiſſimum. ¶ Et venient ſuper eum Trieres, et
Romani, et percutietur, et reuertetur, et indignabi-
tur contra teſtamentum ſanctuarij, et faciet: reuer-
teturque, et cogitabit aduerſum eos qui derelique-
31 runt teſtamentum ſanctuarij. ¶ Et brachia ex eo ſta-
bunt, et polluent ſanctuarium fortitudinis, et aufe-
rent iuge ſacrificium: et dabunt abominationem in
32 deſolationem. ¶ Et impij in teſtamentum ſimulabũt
fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, ob
33 tinebit, et faciet. ¶ Et docti in populo docebunt plu-
F rimos: et ruent in gladio, et in flamma, et in captiui-
34 tate, et in rapina dierum. ¶ Cumq; corruerint, suble-
uabuntur auxilio paruulo: et applicabuntur eis plu-
35 rimi fraudulenter. ¶ Et de eruditis ruent, vt conflẽtur:
et eligantur et dealbentur vſque ad tempus præfini-
36 tũ: quia adhuc aliud tempus erit. ¶ Et faciet iuxta vo
luntatẽ ſuam rex, et eleuabitur et magnificabitur ad-
uerſus oẽm Deum, et aduerſus Deũ deorum loque-
tur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracũ
37 dia: perpetrata quippe eſt definitio. ¶ Et Deum pa-
trum ſuorum nõ reputabit: et erit in concupiſcentijs

fœmi-

fœminarum, nec quenquam Deorum curabit, quia
38 aduerſum vniuerſa conſurget. ¶ Deum autem Mao-
zim in loco ſuo venerabitur: & Deum quem ignora-
uerunt patres eius, colet auro, & argento, & lapide
39 precioſo, rebuſque precioſis. ¶ Et faciet, vt muniat
G Maozim cum Deo alieno quem cognouit, & multi-
plicabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis, &
40 terram diuidet gratuito. ¶ Et in tẽpore præfinito præ-
liabitur aduerſus eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas
veniet contra illum rex Aquilonis in curribus, & in
equitibus, & in claſſe magna: & ingredietur terras, &
41 conteret, & pertranſiet. ¶ Et introibit in terram glorio
ſam, & multę corruent: hæ autem ſolæ ſaluabuntur
de manu eius, Edom, & Moab, & principium filio-
42 rum Ammon. ¶ Et mittet manum ſuam in terras: &
43 Terra Aegypti non effugiet. ¶ Et dominabitur theſau
rorum auri, & argenti, & in omnibus precioſis Aegy
pti: per Libyam quoque, & Aethiopiam tranſibit.
44 ¶ Et fama turbabit eum ab Oriente, & ab Aquilone:
& venit in multitudine magna, vt conterat, & inter-
45 ficiat plurimos. ¶ Et figet tabernaculum ſuum Apad-
no inter maria, ſuper montem inclytum, & ſanctum:
& veniet, vſque ad ſummitatem eius, & nemo auxi-
liabitur ei.

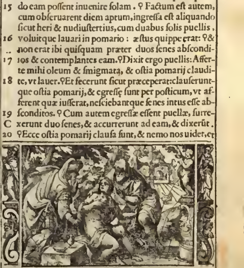
CAPVT XII.

1 IN tempore autẽ illo conſurget Michael princeps
A magnus, qui ſtat pro filijs populi tui: & veniet
tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes eſſe
cœperunt, vſque ad tempus illud. Et in tempore illo
ſaluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit
2 ſcriptus in libro. ¶ Et multi de his qui dormiunt in ter
ræ puluere, euigilabunt: |alij in vitam æternam, & a-
Mat. 25 d 46. 3 lij in opprobrium, vt videant ſemper. ¶ qui autem do
Sapi. 3. b. 7 cti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: &
Mat. 13. f 43. qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in per-
4 petuas æternitates. ¶ Tu autem Daniel claude ſermo-
B nes, & ſigna librum vſque ad tempus ſtatutum: pluri
5 mi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia, ¶ Et vidi
ego Daniel, & ecce quaſi duo alij ſtabant: vnus hinc
ſuper ripã fluminis, & alius inde ex altera ripa flumi-
6 nis. ¶ et dixi viro qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſu
per aquas fluminis: Vſquequo finis horum mirabi-
7 liũ? ¶ Et audiui virum qui indutus erat lineis, qui ſta-
Ado. 10 b. 5. bat ſuper aquas fluminis, |cum eleuaſſet dexteram &
C ſiniſtram ſuam in cęlum, & iuraſſet per viuentẽ in æ-
ternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium tẽ-
poris: et cum completa fuerit diſperſio manus populi
8 ſancti, complebuntur vniuerſa hæc. ¶ et ego audiui &
9 nõ intellexi. Et dixi: Dñe mi, quid erit poſt hæc? ¶ Et
ait: Vade Daniel, quia clauſi ſunt, ſignatiq; ſermones
10 vſq; ad præfinitũ tẽpus. ¶ Eligentur & dealbabuntur,
D & quaſi ignis probabuntur multi: & impie agent im-
pij, neq; intelligent omnes impij, porro docti intelli-
11 gent. ¶ Et a tempore cum ablatũ fuerit iuge ſacrificiũ,
& poſita fuerit abominatio in deſolationem: dies mil
12 le, ducenti nonaginta. ¶ Beatus qui expectat, & perue
nit, vſque ad dies mille trecentos triginta quinque.
13 ¶ Tu autem vade ad præfinitum: & requieſces, & ſta-
bis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ ſequuntur vſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

CAPVT XIII.

1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen e-
A ius Ioakim: ¶ & accepit vxorem nomine Su-
2 ſannam, filiam Helchię, pulchram nimis, & ti
3 mentem Deum: ¶ parentes enim illius cum eſſent iu-
ſti, erudierunt filiam ſuam ſecundum Legem Moyſi.
4 ¶ Erat autem Ioakim diues valde, & erat ei poma-
rium vicinum domui ſuæ: & ad ipſum confluebant
5 Iudæi, eo quod eſſet honorabilior omnium. ¶ Et con-
ſtituti ſunt de populo duo ſenes iudices in illo anno,
de quibus loquutus eſt Dominus: Quia egreſſa eſt ini
quitas de Babylone a ſenioribus iudicibus, qui vide-
6 bantur regere populum. ¶ Iſti frequentabant domum
Ioakim: & veniebant ad eos omnes qui habebant iu-
7 dicia. ¶ Cum autem populus reuertiſſet per meridiẽ,
ingrediebatur Suſanna, & deambulabat in pomario
8 viri ſui. ¶ Et videbãt eam ſenes quotidie ingredien-
tem & deambulantem: & exarſerunt in concupiſcen
9 tiam eius, ¶ & euerterunt ſenſum ſuum, & declinaue-
runt oculos ſuos vt non viderent cęlum, neque recor
10 darẽtur iudiciorum iuſtorum. ¶ Erant ergo ambo vul
B nerati amore eius, nec indicauerunt ſibi viciſſim do-
lorem ſuum: erubeſcebant enim indicare ſibi concu-
11 piſcentiam ſuam, volentes concumbere cum ea. ¶ Et
12 obſeruabant quotidie ſolicitius videre eam. ¶ Di-
13 xitque alter ad alterum. ¶ Eamus domum, quia
14 hora prandij eſt: Et egreſſi receſſerunt a ſe: ¶ Cum-
que reuertiſſent, venerunt in vnum: & ſciſcitantes
abinuicem cauſam, confeſſi ſunt concupiſcentiam
ſuam: & tunc in communi ſtatuerunt tempus, quan-
15 do eam poſſent inuenire ſolam. ¶ Factum eſt autem,
cum obſeruarent diem aptum, ingreſſa eſt aliquando
ſicut heri & nudiuſtertius, cum duabus ſolis puellis,
16 voluitque lauari in pomario: æſtus quippe erat: ¶ &
non erat ibi quiſquam præter duos ſenes abſcondi-
17 tos & contemplantes eam. ¶ Dixit ergo puellis: Affer-
te mihi oleum & ſmigmata, & oſtia pomarij claudi-
18 te, vt lauer. ¶ Et fecerunt ſicut præceperat: clauſerunt-
que oſtia pomarij, & egreſſę ſunt per poſticum, vt af-
ferent quæ iuſſerat, neſciebantque ſenes intus eſſe ab-
19 ſconditos. ¶ Cum autem egreſſæ eſſent puellæ, ſurre-
C xerunt duo ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerũt.
20 ¶ Ecce oſtia pomarij clauſa ſunt, & nemo nos uidet, et

nos in concupiſcentia tui ſumus: quamobrem aſſen-
21 tire nobis, & commiſcere nobiſcum. ¶ quod ſi nolue-
ris, dicemus cõtra te teſtimonium, quod fuerit tecum
iuuenis, et ob hanc cauſam emiſeris puellas a te.
22 ¶ Ingemuit Suſanna, et ait: Anguſtiæ ſunt mihi vndi-
q;: ſi enim hoc egero, mors mihi eſt: ſi autẽ nõ egero,
23 non effugiam manus veſtras. ¶ Sed melius eſt mihi

abſ-

abſque opere incidere in manus veſtras, quam pec-
24 care in conſpectu Domini.¶ Et exclamauit voce ma-
gna Suſanna: exclamauerunt autem & ſenes aduer-
25 ſus eam.¶ Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij, & ape-
26 ruit. ¶ Cum ergo audiſſent clamorem famuli domus
in pomario, irruerunt per poſticum, vt viderent quid
27 nam eſſet.¶poſtquam autem ſenes locuti ſunt, erubue
runt ſerui vehementer: quia nunquam dictus fuerat
ſermo huiuſcemodi de Suſanna. Et facta eſt dies cra-
28 ſtina. ¶ Cumque veniſſet populus ad Ioakim, virum
D eius, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogita-
29 tione aduerſus Suſannam, vt interficerent eam. ¶ Et
dixerunt coram populo. Mittite ad Suſannam, filiam
30 Helciæ, vxorem Ioakim. Et ſtatim miſerunt.¶ Et ve-
nit cum parẽtibus, & filijs, & vniuerſis cognatis ſuis.
31 ¶Porro Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpe-
32 cie. ¶ At iniqui illi iuſſerunt, vt diſcooperiretur (erat
enim cooperta) vt vel ſic ſatiarentur decore eius.
33 ¶Flebant igitur ſui, & omnes qui nouerant eam.¶Cõ
34 ſurgentes autem duo presbyteri in medio populi, po
35 ſuerunt manus ſuas ſuper caput eius. ¶ Quæ flens ſu-
ſpexit ad cœlum: erat enim cor eius fiduciam habens
36 in Domino.¶Et dixerunt presbyteri: Cum deambu-
laremus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum dua-
bus puellis, & clauſit oſtia pomarij, & dimiſit a ſe
37 puellas. ¶ Venitque ad eam adoleſcens, qui erat ab-
38 ſconditus, & concubuit cum ea.¶Porro nos cum eſſe-
mus in angulo pomarij, videntes iniquitatem, cucur
39 rimus ad eos, & vidimus eos pariter commiſceri.¶et
E illum quidem non quiuimus comprehendere, quia
40 fortior nobis erat, & apertis oſtijs exiliuit:¶Hanc au-
tem cum apprehendiſſemus, interrogauimus quiſ-
nam eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: huius
41 rei teſtes ſumus. ¶ Credidit eis multitudo quaſi ſeni-
bus, & iudicibus populi, & condemnauerunt eam ad
42 mortem.¶Exclamauit autem voce magna Suſanna,
& dixit: Deus eterne, qui abſcõditorum es cognitor,
42 qui noſti omnia antequam fiant: ¶ Tu ſcis quoniam
falſum teſtimonium tulerunt contra me; & ecce mo-
rior, cum nihil horum fecerim, quæ iſti malitioſe cõ-
44 poſuerunt aduerſum me. ¶ Exaudiuit autem Domi-
45 nus vocem eius,¶Cumque duceretur ad mortem, ſu-
ſcitauit Dñs Spiritumſanctum pueri iunioris, cuius
46 nomen Daniel:¶Et exclamauit voce magna: Mũdus
47 ego ſum a ſanguine huius.¶et conuerſus omnis popu
lus ad eum, dixit: Quis eſt iſte ſermo quem tu loquu-
48 tus es?¶Qui cum ſtaret in medio eorum, ait: Sic fatui
filij Iſrael, non iudicantes, neque quod verum eſt co-
49 gnoſcentes, condemnaſtis filiam Iſrael?¶Reuertimi-
F ni ad iudicium, quia falſum teſtimonium locuti ſunt
50 aduerſus eam. ¶ Reuerſus eſt ergo populus cum feſti-
natione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in medio
noſtrum, & indica nobis, quia tibi Deus dedit hono-
51 rem ſenectutis.¶Et dixit ad eos Daniel: Separate illos
52 ab inuicem procul, & dijudicabo eos.¶Cum ergo di-
uiſi eſſent alter ab altero, vocauit vnũ de eis, & dixit
ad eum: Inueterate dierum malorum, nũc venerunt
53 peccata tua, quæ operabaris prius: ¶ iudicans iudicia
iniuſta, innocentes opprimens, & dimittens noxios,
dicente Domino, Innocentem, & iuſtum non interfi- Exo. 23. a.7.
54 cies.¶Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua arbore vi
55 deris eos colloquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino.¶dixit
autem Daniel, Recte mentitus es in caput tuum: Ec-
ce enim Angelus Dei accepta ſententia ab eo, ſcindet
56 te medium.¶Et amoto eo iuſſit venire alium, & dixit
ei: Semen Chanaan, & non Iuda, ſpecies decepit te,
57 & concupiſcentia ſubuertit cor tuum: ¶ ſic faciebatis
filiabus Iſrael, & illę timentes loquebãtur vobis: ſed
58 filia Iuda non ſuſtinuit iniquitatem veſtram. ¶ Nunc
ergo dic mihi: ſub qua arbore comprehenderis eos lo
59 quentes ſibi. Qui ait: Sub prino:¶Dixit autem ei Da-
G niel: Recte mentitus es, & tu in caput tuum: manet e-
nim Angelus Domini gladiũ habens, vt ſecet te me-
60 dium, & interficiat vos. ¶ Exclamauit itaque omnis
cœtus voce magna, & benedixerunt Deum, qui ſal-
61 uat ſperantes in ſe.¶Et conſurrexerunt aduerſus duos
presbyteros (conuicerat enim eos Daniel ex ore ſuo
falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntque eis, ſicut ma
62 le egerant aduerſus proximum,¶vt facerent ſecundũ Deu.19. d
legem Moyſi, & interfecerunt eos: & ſaluatus eſt ſan
63 guis innoxius in die illa. ¶ Helcias autem & vxor e-
ius laudauerunt Deum pro filia ſua Suſanna cum Ioa
kim marito eius, & cognatis omnibus: quia non eſſet
64 inuenta in ea res turpis.¶Daniel autem factus eſt ma
65 gnus in conſpectu populi a die illa, & deinceps: ¶ Et
Rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſuſcepit
Cyrus Perſes regnum eius.

CAPVT XIIII.

1 ERat autem Daniel conuiua regis, & honoratus
A ſuper omnes amicos eius. ¶ Erat quoque ido-
2 lum apud Babylonios nomine Bel: & impen-
debantur in eo per dies ſingulos, ſimilæ artabæ duo-
decim, & oues quadraginta, vinique amphoræ ſex.
3 ¶Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos dies
adorare eum: porro Daniel adorabat Deum ſuum.
4 Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel?¶Qui reſpon
dens, ait ei: Quia non colo idola manufacta, ſed vi-
uentem Deum, qui creauit cœlum, & terram, & ha-
5 bet poteſtatem omnis carnis.¶Et dixit Rex ad eum:
Non videtur tibi eſſe Bel viuens Deus? An non vides
6 quanta comedat, & bibat quotidie?¶Et ait Daniel ar
B ridens: Ne erres rex: iſte enim intrinſecus luteus eſt,
7 & forinſecus æreus, neq; comedit aliquando.¶ Et ira
tus rex, vocauit ſacerdotes ei⁹, & ait eis: niſi dixeritis
mihi, quis eſt qui comedat impenſas has, moriemini.
8 ¶Si autem oſtenderitis quoniã Bel comedat hæc, mo-
rietur Daniel, quia blaſphemauit in Bel. Et dixit Da-
9 niel regi, Fiat iuxta verbum tuum.¶Et erant ſacerdo-
tes Bel ſeptuaginta, exceptis vxoribus, & paruulis, &
10 filijs. Et venit rex cum Daniele in tẽplum Belis.¶ Et
dixerũt ſacerdotes Belis. Ecce nos egredimur foras:
& tu rex pone eſcas, & vinum miſce: & claude oſtiũ,
11 & ſigna annulo tuo:¶& cum ingreſſus fueris mane ni
C ſi inueneris omnia comeſta a Bel morte moriemur, uel
12 Daniel, qui mentitus eſt aduerſum nos.¶ Contemne
bant autem, quia fecerant ſub menſa abſconditũ in-
troitum, & per illum ingrediebantur ſemper, & deuo
13 rabant ea.¶Factum eſt igitur poſtquam egreſſi ſunt il
li, rex poſuit cibos ante Bel, præcepit Daniel pueris
ſuis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum tẽ-
plũ corã rege: & egreſſi clauſerũt oſtiũ, & ſignãtes an-
14 nulo regis, abierũt.¶ Sacerdotes aũt ingreſſi ſunt no-
cte iuxta conſuetudinẽ ſuã, & vxores, & filij eorum:
15 & comederunt omnia & biberunt.¶Surrexit aũt rex
16 primo diluculo, & Daniel cũ eo.¶ Et ait rex: Saluane
17 ſunt ſignacula Daniel? Qui reſpondit: Salua rex.¶Sta
D timque cum aperuiſſet oſtiũ, intuitus rex mẽſam, ex-

clama-

clamauit voce magna: Magnus es Bel, & non eſt a-
18 pud te dolus quiſquam. Et riſit Daniel: & tenuit re-
gem, ne ingrederetur intro, & dixit: Ecce pauimen-
19 tum, animaduerte cuius veſtigia ſint hæc. Et dixit
rex: Video veſtigia virorum & mulierum, & infan-
20 tium. Et iratus eſt rex. Tunc apprehendit ſacerdo-
tes, & vxores, & filios eorum: & oſtenderunt ei ab-
ſcondita oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſu-
21 mebant quæ erant ſuper menſam. Occidit ergo il-
los rex, & tradidit Bel in poteſtatem Danielis: qui
22 ſubuertit eum, & templum eius. Et erat draco ma-
23 gnus in loco illo, & colebant eũ Babylonij. Et dixit
rex Danieli: Ecce nunc nõ potes dicere, quia iſte non
24 ſit Deus viuens: adora ergo eum. Dixitque Da-
E niel: Dominum Deum meum adoro: quia ipſe eſt
25 Deus viuens: iſte autem non eſt Deus viuens. Tu
autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam draco
26 nem abſq; gladio & fuſte. Et ait rex: Do tibi. Tulit
ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pari-
ter: fecitque maſſas, & dedit in os draconis, & diru-

27 ptus eſt draco. Et dixit: Ecce quem colebatis. Quod
cum audiſſent Babylonij, indignati ſunt vehemẽter:
& congregati aduerſum regem, dixerunt: Iudæus, fa
ctus eſt rex: Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſa
28 cerdotes occidit. Et dixerunt cum veniſſent ad re-
gem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus
29 te & domum tuam. Vidit ergo rex, quod irruerent
F in eum vehementer: & neceſſitate compulſus tradi-
30 dit eis Danielem. Qui miſerunt eum in lacum leo-
31 num, & erat ibi diebus ſex. Porro in lacu erant leo
nes ſeptem, & dabantur eis duo corpora quotidie, &

& duæ oues: & tunc non data ſunt eis, vt deuorarent
32 Danielem. Erat autẽ Habacuc propheta in Iudæa,
et ipſe coxerat pulmentum, et intriuerat panes in al-
33 ueolo: et ibat in campum, vt ferret meſſoribus. Di-
xitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium
quod habes, in Babylonem Danieli, qui eſt in lacu
34 leonum. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem
35 non vidi, et lacum neſcio. Et apprehendit eum An Ezec 8 a.3.
gelus Domini in vertice eius, et portauit eum capil-
lo capitis ſui, poſuitq; eum in Babylone ſupra lacum
36 in impetu ſpiritus ſui. Et clamauit Habacuc, dicẽs:
Daniel ſerue Dei, tolle prandium quod miſit tibi
37 Deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, et
38 non dereliquiſti diligentes te. Surgensq; Daniel cõ
medit. Porro Angelus Domini reſtituit Habacuc cõ
39 feſtim in loco ſuo. Venit ergo rex die ſeptimo, vt lu
geret Danielem: et venit ad lacum, et introſpexit, et
40 ecce Daniel ſedens in medio leonum. Et exclama-
uit voce magna rex, dicens: Magnus es Dñe Deus
41 Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. Porro
illos qui perditionis eius cauſa fuerant, intromiſit in
42 lacum, et deuorati ſunt in momento coram eo. Tũc
rex ait: Paueant omnes habitantes in vniuerſa terra
Deum Danielis: quia ipſe eſt Saluator, faciens ſigna,
& mirabilia in terra: qui liberauit Danielem de lacu
leonum.

Prophetiæ Danielis Finis.

HIERONYMI IN DVODECIM PROPHETAS PRAEFATIO.

NON idem ordo eſt duodecim Prophetarum apud Hebræos, qui eſt apud nos. Unde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principijs, in fine obſcurior. Et vſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas, quem Eſdram ſcribam, legisque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o Paula & Euſtochium admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim Prophetarum: Et Oſeæ ſynchronum Iſaiæ: Malachiam vero Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo, ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos, prophetauerant.

REGVLAE ſunt hæ, ſub quibus ſignificationibus nominum, ad quas tribus per prophetas ſermo Domini dirigatur. Quotieſcunque ad decem tribus tenditur prophetia, ſub his nominibus deſignantur, ideſt, Ephraim, Samaria, Iſrael, Ioſeph, Iezrahel, Bethel, Bethauen, & interdum Iacob. Quando autem ad duas loquitur tribus, ſub his nominibus ſermo profertur, id eſt, Iuda, Ieruſalem, Beniamin, Domus Dauid, & interdum Iacob. Aliquoties Iſrael ad totas duodecim tribus refertur. Duplex eſt apud Hebræos ſententia de his quattuor verſibus, quæ in capite ſunt prænotati, Plerique enim dicunt, quod ab Eſdra ſcriba in omnibus prophetis ſic fuerit titulatum: vt præſcripto vniuſcuiuſque nomine, prophetia cuius ſit ſequens, noſcatur. Ipſe eſt autem Eſdras qui vltimus prophetarum Malachiæ nomine ſcribitur. Alij vero dicunt quod ab ipſis prophetis per Spiritum ſanctum, vt cætera, ſunt conſcripta.

PRAEFATIO IN OSEE PROPHETIAM.

TEMPORIBVS Ozia, & Ioathan, Achaz, & Ezechiæ, regum Iuda, & Ieroboam filij Ioas, regis Iſrael: Oſee filius Beeri, ad prophetiam dicendam Spiritu ſancto repletus eſt. De memoratu itaque numero regum Achaz, rex Iuda, & Ieroboam rex Iſrael Dominum derelinquentes vt hiſtoria Regum, & Paralipomenon indicant, etiam Iſrael idololatriæ crimen imperio ac poteſtate ſua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Oſee hæc loquutus eſt, dicens: Accipe tibi vxorem fornicariam ſiue fornicationum: & fac tibi filios fornicationis. Fornicariam itaque, non elocati corporis meretricem, ſed gentilem Deum ignorantem appellat: quæ Dei creatoris ſui amore contempto, ſimulachrorum ſe ſubiecit deſiderijs. Sed cum Dei præcepto propheta in hac re paruiſſet, conceptum ex ea filium, Iezrahel præcepit nominare: Deo pollicente, poſt breue tempus ſanguinem Iezrahel in domo Iehu vindicare. Cuius promiſſionis hæc cauſa eſt: Iehu per Eliſæum in regem inuncto ad defendendum ſanguinem Naboth, ciuis Iezrahel (quæ tunc temporis metropolis erat) quem Iezabel Achab regis Iſrael vxor interemerat, ſicut Regum hiſtoria exponit: is cum grauiter iuxta diuinum præceptum vindicandi ſanguinis cauſa, in omnem memorati domum deſæuiſſet, hoc peracto Dominum dereliquiſſe inuenitur: cuius pronepote Ieroboam (qui lectione comprehenſus eſt) originis ſuæ facta imitante, ac contra Dei præcepta & religionem cum populo Iſrael agente, ſanguis Naboth, qui in loco certe Iezrahel fuerat profuſus, in domo Iehu, patris memorati Ieroboam, pro peccato redundaturus ſignificatur. Hinc factum eſt, vt ira Dei in populo Iſrael per denunciationem prophetæ, proceſſura diceretur. Domui autem Iudæ miſericordia lectione comprehenſa, ob hoc promiſſa eſt: quia Ezechias rex Iuda, filius Achaz ſublatis idolis, quæ tam pater, quam cæteri reges conſecrauerant templum Dei purgaſſe & purificaſſe monſtratur.

PROPHETIA OSEE.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini quod factum eſt ad
A Oſee filium Beeri, in diebus Oziæ, Ioa-
than, Achaz, Ezechiæ, regum Iuda, et in
2 diebus Ieroboam filij Ioas, regis Iſrael. ♀ Princi-
pium loquendi Domino in Oſee: et dixit Dominus
ad Oſee: Vade, ſume tibi vxorem fornicationum:
et fac tibi filios fornicationum: quia fornicans for-
3 nicabitur terra a Domino. ♀ Et abijt, et accepit Go-
mer filiam Debelaim: et concepit, et peperit ei fi-
4 lium. ♀ Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen e-
B ius Iezrahel: quoniam adhuc modicum, et viſita-
bo ſanguinem Iezrahel ſuper domum Iehu, et quie-
5 ſcere faciam regnum domus Iſrael. ♀ Et in illa die
6 conteram arcum Iſrael in valle Iezrahel. ♀ Et conce-
pit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen
eius Abſque miſericordia: quia non addam vltra
miſereri domui Iſrael, ſed obliuione obliuiſcar eo-
7 rum. ♀ Et domui Iuda miſerebor, et ſaluabo eos in
C Domino Deo ſuo: et non ſaluabo eos in arcu, et
8 gladio, et in bello, et in equis, et in equitibus. ♀ Et ab-
lactauit eam quæ erat Abſque miſericordia. Et con-
9 cepit, et peperit filium. ♀ Et dixit: Voca nomen eius,

Non

Non populus meus: quia vos non populus meus, &
10 ego non ero veſter. ¶ Et erit numerus filiorum Iſrael
quaſi arena maris, quæ ſine menſura eſt, & non nume
rabitur. | Et erit: in loco vbi dicetur eis: Non populus
11 meus vos: dicetur eis: Fili Dei viuentis. ¶ Et congre-
gabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter: & ponent ſi-
bimet caput vnum, & aſcendent de terra: quia ma-
gnus dies Iezrahel.

| Rom. 9. f. 26.

CAPVT II.

1 Dicite fratribus veſtris: Populus meus: & ſo-
A rori veſtræ, Miſericordiam conſecuta. ¶ Iu
2 dicate matrem veſtram, iudicate: quoniā
ipſa non vxor mea, & ego non vir eius: auferat for-
nicationes ſuas a facie ſua, & adulteria ſua de medio
3 huberum ſuorum: ¶ Ne forte expoliem eam nudam,
& ſtatuam eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ: &
ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut
4 terram inuiam, & interficiam eam ſiti. ¶ Et filiorum
illius nō miſerebor: quoniam filij fornicationū ſunt:
5 ¶ quia fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt quę cō-
cepit eos: quia dixit: Vadam poſt amatores meos qui
dant panes mihi & aquas meas, lanam meam, & li-
6 num meum, oleum meum, & potum meum. ¶ Pro-
pter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiā
7 eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. ¶ Et ſe-
B quetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: &
quæret eos, & non inueniet, & dicet: Vadam, & re-
uertar ad virum meum priorem: quia bene mihi erat
8 tunc magis quam nunc. ¶ Et hæc neſciuit, quia ego
dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentū
9 multiplicaui ei, & aurum quæ fecerunt Baal. ¶ Idcir-
co conuertar, & ſumam frumentum meum in tempo
re ſuo, & vinum meum in tempore ſuo, & liberabo
lanam meam & linum meum, quæ operiebant igno-
10 miniam eius. ¶ Et nunc reuelabo ſtultitiā eius in ocu
lis amatorum eius: & vir non eruet eā de manu mea:
11 ¶ & ceſſare faciam omne gaudium eius: ſolemnitatē
eius, neomeniam eius, ſabbatum eius, & omnia feſta
12 tempora eius. ¶ Et corrumpam vineam eius, & ficum
C eius de quibus dixit: Mercedes hæ meæ ſunt, quas de
derunt mihi amatores mei: & ponam eam in ſaltum,
13 & comedet eam beſtia agri. ¶ Et viſitabo ſuper eam
dies Baalim, quibus accendebat incenſum, & orna-
batur inaure ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amato-
14 res ſuos, & mei obliuiſcebatur, dicit Dominus. ¶ Pro
pter hoc, ecce ego lactabo eam, & ducam eam in ſoli-
15 tudinem: & loquar ad cor eius. ¶ Et dabo ei vinitores
eius ex eodem loco, & Vallem Achor ad aperiendam
ſpem: & canet ibi iuxta dies iuuentutis ſuæ, & iuxta
16 dies aſcenſionis ſuæ de terra Aegypti. ¶ Et erit in die
illa, ait Dominus: vocabit me Vir meus, & non voca
17 cabit me vltra Baali. ¶ Et auferam nomina Baali de
ore eius, & non recordabitur vltra nominis eorum.
18 ¶ Et percutiam cum eis fœdus in die illa cum beſtia
agri, & cum volucre cœli, & cum reptili terræ, & ar-
D cum, & gladium, & bellum conteram de terra: &
19 dormire eos faciam fiducialiter. ¶ Et ſponſabo te mi-
hi in ſempiternum: & ſponſabo te mihi in iuſtitia &
20 iudicio, & in miſericordia & in miſerationibus. ¶ Et
ſponſabo te mihi in fide: & ſcies quia ego Dominus.
21 ¶ Et erit in die illa, exaudiam, dicit Dominus, exau-
22 diam cœlos, & illi exaudient terram. ¶ Et terra exau
diet triticum, & vinum, & oleum: & hæc exaudient
23 Iezrahel. ¶ Et ſeminabo eam mihi in terra, & miſerē- | Rom. 9. f. 25
24 bor eius quæ fuit abſque miſericordia. ¶ | Et dicam | 1 Pet. 2 b. 10.
non populo meo, Populus meus es tu: & ipſe dicet,
Deus meus es tu.

CAPVT III.

1 Et dixit Dñs ad me: Adhuc vade, & dilige mu-
A lierem dilectā amico, & adulterā: ſicut diligit
Dñs filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos alie
2 nos, & diligunt vinacia vuarum. ¶ Et fodi eam mihi
quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio co-
3 ro hordei. ¶ Et dixi ad eam: Dies multos expectabis
B me: non fornicaberis, & non eris viro: ſed & ego ex-
4 pectabo te: ¶ quia dies multos ſedebunt filij Iſrael ſi-
ne rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, & ſine alta
5 ri, et ſine ephod, et ſine theraphim: ¶ et poſt hæc re-
uertentur filij Iſrael, et quærent Dominum Deum
ſuum, | et Dauid regem ſuum: et pauebunt ad Domi | Eze. 34. e. 23.
num, et ad bonum eius in nouiſſimo dierum.

CAPVT IIII.

1 Audite verbum Domini filij Iſrael, quia iu-
A dicium Domino cum habitatoribus terræ:
non eſt enim veritas, et nō eſt miſericordia,
2 et non eſt ſcientia Dei in terra. ¶ Maledictum, et men
dacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inun
3 dauerunt, et ſanguis ſanguinem tetigit. ¶ Propter hoc
lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in
ea, in beſtia agri, et in volucre cęli: ſed et piſces maris
4 congregabuntur. ¶ Veruntamen vnuſquiſque non iu
dicet: et non arguatur vir: populus enim tuus ſicut hi
5 qui contradicunt ſacerdoti. ¶ Et corrues hodie, et cor
B ruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrē
6 tuam. ¶ Conticuit populus meus, eo quod nō habue
rit ſcientiam: quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te,
ne ſacerdotio fungaris mihi: et oblita es legis Dei
7 tui, obliuiſcar filiorum tuorum et ego. ¶ Secundum
multitudinem eorum ſic peccauerunt mihi: gloriam
8 eorum in ignominiam commutabo. ¶ Peccata popu-
li mei comedent, et ad iniquitatem eorum ſubleua-
9 bunt animas eorum. ¶ Et erit ſicut populus, ſic ſacer-
dos: et viſitabo ſuper eū vias eius, et cogitationes e-
10 ius reddam ei. | ¶ Et comedent et non ſaturabuntur: | Leu. 26. d. 26.
fornicati ſunt, et non ceſſauerunt, quoniam Dñm | Mich. 6. c. 13.
C dereliquerunt in non cuſtodiendo. ¶ Fornicatio, et vi- | Agg. 1. b. 6
11 num, et ebrietas auferunt cor. ¶ Populus meus in li-
12 gno ſuo interrogauit, et baculus eius annunciauit ei:
ſpiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati
13 ſunt a Deo ſuo. ¶ Sup capita montiū ſacrificabant, et
ſuper colles accendebāt thymiama: ſubtus quercum
et populum et terebinthum, quia bona erat vmbra
eius: ideo fornicabuntur filiæ veſtræ, et ſponſę veſtrę
14 adulteræ erunt. ¶ Non viſitabo ſuper filias veſtras
D cum fuerint fornicatæ, et ſuper ſponſas veſtras cum
adulterauerint: quoniam ipſi cum meretricibus con-
uerſabantur, et cum effœminatis ſacrificabant: et po-
15 pulus non intelligens, vapulabit. ¶ Si fornicaris tu
Iſrael, non delinquat ſaltem Iuda: et nolite ingre
di in Galgala, et ne aſcenderetis in Bethauen, ne-
16 que iuraueritis: Viuit Dominus. ¶ Quoniam ſicut

vacca laſciuiens declinauit Iſrael: nunc paſcet eos
17 Dominus, quaſi agnum in latitudine. ¶ Particeps
18 idolorum Ephraim, dimitte eum. ¶ Separatum eſt
conuiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt: di-
19 lexerunt afferre ignominiam protectores eius. ¶ Li-
gauit eum ſpiritus in alis ſuis, & confundentur a ſa-
crificijs ſuis.

CAPVT V.

1 AVdite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſ-
A rael, & domus regis auſcultate: quia vobis
iudicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis
2 ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor. ¶ Et vi
ctimas declinaſtis in profundum: & ego eruditor om
3 nium eorum. ¶ Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt ab
ſconditus a me, quia nunc fornicatus eſt Ephraim,
4 contaminatus eſt Iſrael. ¶ Non dabunt cogitationes
B ſuas vt reuertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus for
nicationum in medio eorum, & Dñm non cognoue-
5 runt. ¶ Et reſpondebit arrogantia Iſrael in facie eius:
& Iſrael & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiã
6 Iudas cum eis. ¶ In gregibus ſuis & in armentis ſuis
vadent ad quærendum Dominum, & non inuenient:
7 ablatus eſt ab eis. ¶ In Dominum præuaricati ſunt,
C quia filios alienos genuerunt: nunc deuorabit eos mẽ
8 ſis cum partibus ſuis. ¶ Clangite buccina in Ga-
baa, tuba in Rama: vlulate in Bethauen, poſt tergũ
9 tuum Beniamin. ¶ Ephraim in deſolatione erit in die
10 correptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem. ¶ Facti
ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes terminum: ſu-
11 per eos effundam quaſi aquam iram meam. ¶ Calum
niam patiens eſt Ephraim, fractus iudicio: quoniam
12 cœpit abire poſt ſordes. ¶ Et ego quaſi tinea Ephraim:
13 & quaſi putredo domui Iuda. ¶ Et vidit Ephraim lan
guorem ſuum, & Iuda vinculum ſuum: & abijt E-
D phraim ad Aſſur, & miſit ad regem vltorem: & ipſe
non poterit ſanare vos, nec ſoluere poterit a vobis
14 vinculum. ¶ Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, &
quaſi catulus leonis domui Iuda: ego ego capiam &
15 vadam: tollam, & non eſt qui eruat. ¶ Vadens reuer
tar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis fa-
ciem meam.

CAPVT VI.

1 IN tribulatione ſua mane conſurgent ad me: Ve-
A nite, & reuertamur ad Dominum: ¶ quia ipſe
2 cepit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.
1.Cor.15 a.3.a.4.
3 ¶ Viuificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcita-
B bit nos, & viuemus in cõſpectu eius. Sciemus, ſeque-
murque, vt cognoſcamus Dominum: quaſi dilucu-
lum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi im-
4 ber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ. ¶ Quid fa
ciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? miſeri-
cordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros ma-
5 ne pertranſiens. ¶ Propter hoc dolaui in prophetis,
C occidi eos in verbis oris mei: & iudicia tua quaſi lux
6 egredietur. ¶ Quia miſericordiam volui, & non ſacri-
1.Re.15. c.22. Mat.9.b. 13.12.a.7. Eccle.4. d.17.
7 ficium, & ſcientiam Dei plus quam holocauſta. ¶ Ip
ſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum, ibi præ-
8 uaricati ſunt in me. ¶ Galaad ciuitas operantium ido
9 lum, ſupplantata ſanguine. ¶ Et quaſi fauces virorum
D latronum, particeps ſacerdotum, in via interficientiũ
10 pergentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt. ¶ In
domo Iſrael vidi horrendum: ibi fornicationes E-
11 phraim: contaminatus eſt Iſrael. ¶ Sed & Iuda pone
meſſem tibi, cum conuertero captiuitatẽ populi mei.

CAPVT VII.

1 CVm ſanare vellem Iſrael, reuelata eſt iniqui-
A tas Ephraim & malitia Samariæ, quia ope-
rati ſunt mẽdacium: & fur ingreſſus eſt ſpo-
2 lians, latrunculus foris. ¶ Et ne forte dicant in cordi-
bus ſuis omnem malitiam eorum me recordatum:
nunc circundederunt eos adinuentiones ſuæ, coram
3 facie mea factæ ſunt. ¶ In malitia ſua lætificauerunt
4 regem: & in mendacijs ſuis principes. ¶ Omnes adul-
B terantes, quaſi clybanus ſuccenſus a coquente: quie-
uit paululum ciuitas a commiſtione fermenti, donec
5 fermentaretur totum. ¶ Dies regis noſtri, cœperunt
principes furere a vino extendit manum ſuam cum il
6 luſoribus. ¶ Quia applicauerunt quaſi clybanũ cor
ſuum, cum inſidiaretur eis: tota nocte dormiuit co-
7 quens eos, mane ipſe ſuccẽſus quaſi ignis flãmæ. ¶ Om
nes calefacti ſunt quaſi clibanus, & deuorauerunt iu
dices ſuos: omnes reges eorum ceciderunt: non eſt
8 qui clamet in eis ad me. ¶ Ephraim in populis ipſe
commiſcebatur: Ephraim factus eſt ſubcineritius pa
9 nis, qui non reuerſatur. ¶ Comederunt alieni robur
C eius, & ipſe neſciuit: ſed cani effuſi ſunt in eo, & ipſe
10 ignorauit. ¶ Et humiliabitur ſuperbia Iſrael in facie
eius, nec reuerſi ſunt ad Dominum Deum ſuum, &
11 non quæſierunt eum in omnibus his. ¶ Et factus eſt
Ephraim quaſi columba ſeducta, nõ habens cor: Ae-
12 gyptum inuocabant, ad Aſſyrios abierunt. ¶ Et cum
profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum: qua
ſi volucrem cœli detraham eos, cædam eos ſecundũ
13 auditionem cœtus eorum. ¶ Væ eis, quoniam receſ-
ſerunt a me: vaſtabũtur, quia præuaricati ſunt in me:
D & ego redemi eos, & ipſi locuti ſunt contra me men-
14 dacia. ¶ Et non clamauerunt ad me in corde ſuo, ſed
vlulabant in cubilibus ſuis: ſuper triticum & vinum
15 ruminabant, receſſerunt a me. ¶ Et ego erudiui eos,
& confortaui brachia eorum: & in me cogitauerunt
16 malitiam. ¶ Reuerſi ſunt, vt eſſent abſque iugo: fa-
cti ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio princi-
pes eorum, a furore linguæ ſuæ. Iſta ſubſannatio co-
rum in terra Aegypti.

CAPVT VIII.

1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper domum
A Dñi: pro eo quod tranſgreſſi ſunt fœdus meum,
2 & legem meam præuaricati ſunt. ¶ Me inuoca-
3 bunt. Deus meus, cognouimus te Iſrael. ¶ Proiecit Iſ-
4 rael bonũ, inimicus perſequetur eum. ¶ Ipſi regnaue-
runt, & non ex me: principes extiterunt, et non co-
gnoui: argentum ſuum, et aurum ſuum fecerunt ſibi
5 idola, vt interirent: ¶ proiectus eſt vitulus tuus Sama
B ria, iratus eſt furor meus in eos: vſquequo non pote-
6 runt emundari? ¶ Quia ex Iſrael et ipſe eſt: artifex fe-
cit illum, et non eſt Deus: quoniam in aranearum te-
7 las erit vitulus Samariæ. ¶ Quia ventum ſeminabũt,
et turbinem metent: culmus ſtans non eſt in eo, ger-
men non faciet farinam: quod et ſi fecerit, alieni co-
8 medent eam. ¶ Deuoratus eſt Iſrael: nunc factus eſt

9 in nationibus quaſi vas immundum.¶ Quia ipſi aſcē-
C derunt ad Aſſur, onager ſolitarius ſibi: Ephraim mu-
10 nera dederunt amatoribus.¶Sed & cum mercede con
duxerint nationes,nūc congregabo eos: & quieſcent
11 paulìſper ab onere regis,& principum.¶Quia multi-
plicauit Ephraim altaria ad peccandum : factæ ſunt
12 ei āræ in delictum.¶Scribā ei multiplices leges meas,
13 quæ velut alienæ computatæ ſunt.¶Hoſtias offerunt,
immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non
D ſuſcipiet eas:nunc recordabitur iniquitatis eorum,&
viſitabit peccata eorum , ipſi in Aegypium conuer-
14 tentur:¶Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui,& ædificauit
delubra:& Iudas multiplicauit urbes munitas:& mit
tam ignem in ciuitates eius,& deuorabit ædes illius .

CAPVT IX.

1 NOli lætari Iſrael, noli exultare,ſicut populi :
A quia fornicatus es a Deo tuo, dilexiſti mer-
2 cedem ſuper omnes areas tritici. ¶ Area , &
3 torcular non paſcet eos,& vinum mentietur eis.¶Nō
habitabunt in terra Domini:reuerſus eſt Ephraim in
4 Aegyptum, & in Aſſyrijs pollutum comedit. ¶Non
libabunt Domino vinum,& non placebunt ei: & ſa-
crificia eorum quaſi panis lugentium,omnes qui co-
medent eum, contaminabuntur : quia panis eorum
animæ ipſorum , non intrabit in domum Domini .
5 ¶ Quid facietis in die ſolemni , in die feſtiuitatis Do-
6 mini?¶Ecce enim profecti ſunt a vaſtitate:Aegyptus
B congregabit eos, Memphis ſepeliet eos: deſiderabile
argentum eorum vrtica hæreditabit,lappa in taber-
7 naculis eorum.¶Venerunt dies viſitationis, venerunt
dies retributionis:ſcitote Iſrael ſtultum prophetam ,
inſanum virum ſpiritualem propter multitudinem
8 iniquitatis tuæ,& multitudinem amentiæ.¶Specula-
tor Ephraim cum Deo meo:propheta laqueus ruinæ
factus eſt ſuper omnes uias eius,inſania in domo Dei Iudi.19 f.25.
9 eius.¶Profunde peccauerunt,|ſicut in diebus Gabaa: 1.Reg.8.
recordabitur iniquitatis eorum, & viſitabit peccata 4.Reg 9
10 eorum.¶Quaſi vuas in deſerto inueni Iſrael:quaſi pri
C ma poma ficulneæ in cacumine eius vidi patres eo-
rum,ipſi autem intrauerunt ad Beelphegor,& ab alie
nati ſunt in confuſionem. & facti ſunt abominabiles
11 ſicut ea quæ dilexerunt.¶ Ephraim quaſi auis auola-
uit,gloria eorum a partu,& ab vtero,& a conceptu .
12 ¶Quod & ſi enutrierint filios ſuos,abſque liberis eos
faciam in hominibus:ſed & væ eis, cum receſſero ab
13 eis.¶Ephraim, (vt vidi,) Tyrus erat fundata in pul-
D chritudine:& Ephraim educet ad interfectorem filios
14 ſuos.¶ Da eis Domine.Quid dabis eis? Da eis vuluā
15 ſine liberis,& hubera arentia.¶ Omnes nequitiæ eo-
rū in Galgal, quia ibi exoſos habui eos:propter ma-
litiam adinuentionum eorum de domo mea eijciam
eos:non addam vt diligam eos , omnes principes eo-
16 rum recedentes.¶percuſſus eſt Ephraim,radix eorum
exiccata eſt fructum nequaquam facient . Quod & ſi
genuerint interficiam amantiſſima vteri eorum.Abij
ciet eos Deus meus,quia non audierūt eum:& erunt
vagi in nationibus.

CAPVT X.

1 VItis frondoſa Iſrael,fructus adæquatus eſt ei:
A ſecundum multitudinem fructus ſui multi
plicauit altaria , iuxta hubertatem terræ
2 ſuæ exhuberauit ſimulachris.¶Diuiſum eſt cor eorū,
nunc interibunt; ipſe confringet ſimulachra eorum ,
3 depopulabitur aras eorum.¶ Quia nunc dicent,Non
eſt rex nobis: non enim timemus Dominum : & rex
4 quid faciet nobis? ¶ Loquimini verba viſionis inuti-
lis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo
5 iudicium ſuper ſulcos agri.¶Vaccas Bethauen colue-
runt habitatores Samariæ: quia luxit ſuper eum po-
B pulus eius, & æditui eius ſuper eum exultauerunt in
6 gloria eius,quia migrauit ab eo.¶ſiquidem & ipſe in
Aſſur delatus eſt,munus regi Vltori:cōfuſio Ephraim
7 capiet,& confundetur Iſrael in voluntate ſua.¶Tran
ſire fecit Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper
8 faciem aquæ.¶ Et diſperdentur excelſa idoli peccatū
Iſrael : lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eorum : Iſai 2. d. 19.
|& dicent montibus: Operite nos,& collibus: Cadite Apo 6 b
9 ſuper nos.¶|Ex diebus Gabaa,peccauit Iſrael, ibi ſte- 36.9 b.6
C terunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium ſu- |Luc. 33. d 30.
10 per filios iniquitatis.¶Iuxta deſiderium meum corri- Iud 20 b
piam eos:congregabuntur ſuper eos populi, cum cor & 19.f.23
11 ripientur propter duas iniquitates ſuas.¶Ephraim vi
tula docta diligere trituram,& ego tranſiui ſuper pul
chritudinem colli eius:aſcendam ſuper Ephraim,ara- Iere. 4
12 bit Iudas,cōfrīget ſibi ſulcos Iacob.¶|Seminate vobis a 3.
ī iuſtitia,& metite ī ore miſericordię: innouate vobis
nouale: tempus autem requirendi Dominum , cum
13 venerit qui docebit vos iuſtitiam. ¶ Araſtis impieta-
tem,iniquitatem meſſuiſtis,comediſtis frugem men-
dacij:quia confiſus es in vijs tuis,in multitudine for-
14 tium tuorum.¶Conſurget tumultus in populo tuo:&
omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus
eſt Salmana a domo eius | qui iudicauit Baal in die Iud.8 e. 8.
15 prælij,matre ſuper filios alliſa.¶ſic fecit vobis Bethel
a facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

CAPVT XI.

1 SIcut mane tranſit, pertranſijt rex Iſrael. Quia
A puer Iſrael,& dilexi eum: & |ex Aegypto vo- Mat.2.c. 15.
2 caui filium meum. ¶ Vocauerunt eos,ſic abie-
runt a facie eorum: Baalim immolabant, & ſimula-
3 chris ſacrificabant.¶Et ego quaſi nutritius Ephraim,
portabam eos in brachijs meis:& neſcierūt quod cu-
4 rarem eos.¶In funiculis Adam traham eos,in vincu-
lis charitatis : & ero eis quaſi exaltans iugum ſuper
maxillas eorum:& declinaui ad eum, vt veſceretur .
5 ¶Non reuertetur in terram Aegypti,& Aſſur ipſe rex
B eius:quoniam noluerunt conuerti.¶ Cępit gladius in
6 ciuitatibus eius,& conſumet electos eius,& comedet
7 capita eorum.¶Et populus meus pēdebit ad reditum
meum:iugum autem imponetur eis ſimul, quod non
8 auferetur.¶quomodo dabo te Ephraim,protegam te
Iſrael?quomodo dabo te|ſicut Adama,ponam te: vt Gen.19.c 24.
C Seboim?Conuerſum eſt in me cor meum, pariter cō-
9 turbata eſt pœnitudo mea.¶Non faciam furorem iræ
meæ:non conuertar , vt diſperdam Ephraim : quo-
niam Deus ego, & non homo:in medio tui ſanctus ,
10 & non ingrediar ciuitatem.¶ Poſt Dominum ambu-
D labunt,quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet,& formida-
11 bunt filij maris.¶ Et auolabunt quaſi auis ex Aegy-
pto, & quaſi columba de terra Aſſyriorum: & collo-
12 cabo eos in domibus ſuis,dicit Dominus.¶ Circun-
dedit me in negatione Ephraim,& in dolos domus Iſ-
rael: Iudas autem teſtis deſcendit cum Deo , & cum
ſanctis fidelis.

CAPVT XII.

1 Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota
A die mendacium, & vaſtitatem multiplicat: &
fœdus cum Aſſyrijs iniit, & oleum in Aegy-
2 ptum ferebat. ♀ Iudicium ergo Domini cum Iuda, &
viſitatio ſuper Iacob: iuxta vias eius, & iuxta adin-
Gen. 25 c. 25. 3 uentiones eius reddet ei. ♀ | In vtero ſupplantauit fra-
Gen. 32. f. 28. trem ſuum, & | in fortitudine ſua directus eſt cũ ange-
4 lo. ♀ Et inualuit ad angelum, & confortatus eſt: fleuit,
B & rogauit eum: in Bethel inuenit eum, & ibi locutus
5 eſt nobiſcum. ♀ Et Dñs Deus exercituum, Dñs memo
6 riale eius. ♀ Et tu ad Deum tuum conuerteris: miſeri-
cordiam, & iudicium cuſtodi & ſpera in Deo tuo ſem
7 per. ♀ Chanaan in manu eius ſtatera doloſa, calum-
8 niam dilexit. ♀ Et dixit Ephraim: Veruntamen diues
C effectus ſum, inueni idolum mihi: omnes labores mei
9 non inuenient mihi iniquitatem quam peccaui. ♀ Et
ego Dñs Deus tuus ex terra Aegypti, ad huc ſedere
te faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtiuitatis.
10 ♀ Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego viſionẽ mul-
D tiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.
11 ♀ Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bo-
bus immolantes: nam & altaria eorũ quaſi aceerui ſu-
Gen. 28 a. 5. 12 per ſulcos agri. ♀ | Fugit Iacob in regionem Syriæ, &
Exo. 14. c. 21. 22. 13 ſeruiuit Iſrael in vxorẽ, & in vxorẽ ſeruauit. ♀ In pro-
pheta autem eduxit Dñs Iſrael de Aegypto: & in pro
14 pheta ſeruatus eſt. ♀ Ad iracũdiam me prouocauit E-
phraim in amaritudinibus ſuis, & ſanguis eius ſuper
eũ veniet, & opprobrium eius reſtituet ei Dñs ſuus.

CAPVT XIII.

1 Loquẽte Ephraim, horror inuaſit Iſrael: & deli-
A quit in Baal, & mortuus eſt. ♀ Et nunc addide-
2 rũt ad peccãdũ: fecerũtq; ſibi cõflatile de argẽ
to ſuo, quaſi ſimilitudinẽ idolorũ factura artificũ totũ
eſt: his ipſi dicũt; Immolate hoĩes vitulos adorantes.
3 ♀ Idcirco erũt quaſi nubes matutina, & ſicut ros matu
B tinus p̃teriẽs, ſicut puluis turbine raptus ex area, & ſi
Iſa. 41. b. 10. 4 cut fumus de fumario. ♀ | Ego autẽ Dñs Deus tuus ex
terra Ægypti: & Deũ abſq; me neſcies, & ſaluator nõ
5 eſt p̃ter me. ♀ Ego cognoui te in deſerto, in terra ſolitu
6 dinis. ♀ Iuxta paſcua ſua adimpleti ſũt, & ſaturati ſũt:
7 & eleuauerunt cor ſuũ, & obliti ſunt mei. ♀ Et ego ero
8 eis quaſi leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorũ. ♀ Occur
ram eis quaſi vrſa raptis catulis, & dirumpã interio-
ra iecoris eorum, & conſumã eos ibi quaſi leo: beſtia
9 agri ſcindet eos. ♀ Perditio tua Iſrael: tantummodo in
10 me auxilium tuum. ♀ Vbi eſt rex tuus? maxime nunc
C ſaluet te in oĩbus vrbibus tuis: & iudices tui, | de q̃bus 1. Reg. 8. a. 5.
11 dixiſti: Da mihi regẽ & principes. ♀ Dabo tibi regẽ in
12 furore meo, & auferã in indignatione mea. ♀ Colliga-
ta eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatũ eius.
13 ♀ Dolores parturientis veniẽt ei, ipſe filius nõ ſapiẽs:
14 nunc enim non ſtabit in cõtritione filiorũ. ♀ De manu
D mortis liberabo eos, de morte redimã eos: | Ero mors 1. Co. 15. g. 14.
tua o mors, morſus tuus ero inferne, cõſolatio abſcõ- Heb. 2. d. 14.
15 dita eſt ab oculis meis. ♀ Quia ipſe inter fratres diui-
det: | adducet vrentẽ ventũ Dñs de deſerto aſcenden Eze. 19. d. 12.
tem: & ſiccabit venas eius, & deſolabit fontẽ eius, &
ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis.

CAPVT XIIII.

1 Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem cõ
A citauit Deum ſuum: in gladio pereant, paruu-
li eorum elidantur, & fœtæ eius diſcindantur.
2 ♀ | Conuertere Iſrael ad Dominum Deum tuum: quo- Ioel 2. c. 12.
3 niam corruiſti in iniquitate tua. ♀ Tollite vobiſcum Zach. 1. b. 4.
verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei:
Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: & redde-
4 mus vitulos labiorum noſtrorum. ♀ Aſſur non ſalua-
B bit nos, ſuper equum non aſcendemus, nec dicemus
vltra, Dij noſtri opera manuum noſtrarum: quia eius
5 qui in te eſt, miſereberis pupilli. ♀ Sanabo cõtritiones
eorum, diligam eos ſpontanee: quia auerſus eſt furor
6 meus ab eis. ♀ Ero quaſi ros Iſrael, germinabit ſicut li
7 lium, & erumpet radix eius vt Libani. ♀ Ibunt rami e-
C ius, & erit quaſi oliua gloria eius: & odor eius vt Liba
8 ni. ♀ Conuertentur ſedentes in vmbra eius: viuent tri
tico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale eius ſi-
9 cut vinum Libani. ♀ Ephraim quid mihi vltra idola?
D ego exaudiã, & dirigã eũ ego vt abietẽ virentẽ: ex me
10 fructus tuus inuentus eſt. ♀ Quis ſapiens, & intelliget
iſta? intelligẽs, & ſciet hæc? q̃a rectæ viæ Dñi, & iuſti
ambulabũt in eis: p̃uaricatores vero corruent in eis.

PROLOGVS IN IOEL PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Ioel.

Sanctus Ioel apud Hebræos, poſt Oſee ponitur. Et ſicut ibi ſub nomine Ephraim ad decem tribus confertur vaticinium, quæ vel Samaria, vel Iſrael ſæpe memorantur: ſic in hoc propheta omne quod dicitur, ad tribum Iuda, & ad Ieruſalem pertinere credendum eſt: & nullam omnino Iſrael, id eſt decem tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quoque quibus prophetauit, eadem debemus accipere, quæ in Oſee legimus. In diebus Ozia, Ioathan, & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda: & in diebus Ieroboam, filij Ioas, regis Iſrael. Porro factum eſſe ſermonem Domini, ad meritum eius refertur cui fit, non ad conditionem illius cui fieri dicitur, vt alibi legimus: Dominus factus eſt mihi in ſalutem. Auditus autem in ſcripturis ſanctis, non eſt iſte qui ad aures ſonat, ſed qui in corde percipitur. iuxta illud quod Dominus loquitur in euangelio: Qui habet aures audiendi, audiat. Quod autẽ dicitur Hebraice: HAAZINV: Græce, ἐνωτίσασθε: Latine ſonat, Auribus percipite: proprie non aure, ſed corde percipitur. Qui ſenes ſunt, & cœleſtes, audiũt ſpiritualiter: qui autem habitant in terra, appellanturque terreni, auribus percipiunt: Vbicunque autem hæc duo verba iuncta ponuntur, non ad ſimplicem tantum verborum ſonum, ſed ad reconditam quoque dictorum intelligentiam pertinere intelligendum eſt. In Geneſi Lamech loquitur ad vxores ſuas, Ada, & Sella. Audite verba mea vxores Lamech, auribus percipite ſermones meos: quia virum occidi in vulnus meum, & iuuenem in liuorem meum. Et Iſaias: Audite cæli, & auribus percipe terra.

PROPHETIA
IOEL.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini, quod factum eſt ad
A Ioel,filium Phatuel.¶ Audite hoc ſenes,
2 & auribus percipite omnes habitatores
terræ : ſi factum eſt iſtud in diebus ve-
3 ſtris, aut in diebus patrum veſtrorũ ? ¶ Super hoc fi-
lijs veſtris narrate, & filij veſtri filijs ſuis,& filij eorũ
4 generationi alteræ.¶ Reſiduũ erúcæ comédit locuſta,
& reſiduum locuſtæ comédit bruchus,& reſiduũ bru
5 chi comedit rubígo. ¶ Expergeſcimini ebrij,& flete,
et vlulate oẽs qui bibitis vinũ in dulcedine:quoniam
6 perijt ab ore veſtro. ¶ Gens enim aſcẽdit ſuper terrã
meam fortis & innumerabilis: dentes eius vt dentes
7 leonis,& molares eius vt cátuli leónis , ¶ Poſuit vi-
B neam meã in deſertum,et ficum meã decorticauit nu
dans ſpoliauit eam et proiécit , albi facti ſunt rami e-
8 ius. ¶ Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum
9 pubertatis ſuæ . ¶ Perijt ſacrificium et libátio de do-
10 mo Domini: luxérunt ſacerdotes miniſtri Dñi. ¶ De
populáta eſt regio,luxit humus : quoniã deuaſtatum
11 eſt triticum,cõfúſum eſt vinum,elanguit oleum.¶Cõ
fuſi ſunt agrícolæ , vlulauerunt vinitóres ſuper fru-
12 mento, et hórdeo: quia perijt meſſis agri.¶ Vinea cõ-
fuſa eſt, et ficus elanguit: malogranárum, et palma ,
C et malum, et omnia ligna agri aruérunt: quia confu-
13 ſum eſt gaudium a filijs hominum. ¶ Accingite vos,
et plangite ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingre
dimini, cubáte in ſacco miniſtri Dei mei : quoniam
| Inf.a.d 15. 14 interijt de domo Dei veſtri ſacrificiũ et libatio.¶| Sã-
ctificate ieiunium, vocate cętum,congregate ſenes ,
omnes habitatores terræ in domum Dei veſtri:et cla
15 mate ad Dominum.¶ A,a,a,diéi: quia prope eſt dies
D Domini, et quaſi váſtitas a potente veniet.¶ Nũquid
16 non coram oculis veſtris alimenta periérunt de do-
17 mo Dei noſtri et lætitia et exultatio ? ¶ Computrue-
runt iumenta in ſtercore ſuo , demolíta ſunt horrea ,
diſſipatæ ſunt apothécæ:quoniam confuſum eſt triti-
18 cum.¶ Quid ingemuit animal,mugierunt greges ar-
menti ? Quia non eſt páſcua eis : ſed et greges péco-
19 rum diſperiérunt . ¶ Ad te Domine clamábo : quia
ignis comedit ſpecioſa deſerti,et flãma ſuccendit om
20 nia ligna regionis . ¶ Sed et beſtiæ agri quaſi área ſi-
tiens imbrẽ, ſuſpexérunt ad te : quoniã exiccati ſunt
fontes aquarum, et ignis deuorauit ſpecioſa deſerti .

CAPVT II.

1 CAnite tuba in Sion , vlulate in monte ſancto
A meo, conturbentur omnes habitatores ter-
ræ: Quia venit dies Domini,quia prope eſt
2 ¶ dies tenebrárum & calíginis , dies nubis & túrbi-
nis: quaſi mane expãſum ſuper montes populus mul
tus & fortis:ſimilis ei nõ fuit a principio, & poſt eum
nõ erit vſque in annos generationis & generationis.
3 ¶ Ante faciem eius ignis vorans,& poſt eum exúrens
flamma: qauſi hortus voluptatis terra coram eo : &
poſt eum ſolitudo deſerti , neque eſt qui effúgiat eũ .
4 ¶ Quaſi aſpectus equórum, aſpectus eorum: & quaſi
5 équites ſic current . ¶ Sicut ſonitus quadrigarum ſu-
per cápita montium exilient , ſicut ſonitus flammæ
ignis deuorantis ſtípulam , velut populus fortis præ
6 paratus ad prælium.¶A facie eius cruciabuntur popu
7 li: oẽs vultus redigentur in ollam. ¶ Sicut fortes cur-
rent quaſi viri bellatores aſcendent murum : viri in
B vijs ſuis gradiétur,& non declinabunt a ſémitis ſuis.
8 ¶ Vnuſquiſq; fratrẽ ſuũ non coarctabit,ſinguli in cal-
le ſuo ambulabunt : ſed et per feneſtras cadent & nõ
9 demolientur.¶ Vrbem ingredientur: in muro currẽt,
domos conſcẽdent,per feneſtras intrabunt quaſi fur .
10 ¶ A facie eius contremuit terra, moti ſunt cœli : | Sol | Iſa 13.b 10.
C & luna obtenebrati ſunt , & ſtellæ retraxerunt ſplén- | Ezec.32. b.7.
11 dorem ſuum. ¶ Et Dñs dedit vocem ſuam ante faciẽ | Ioſr 3 c. 15.
exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra eius, quia | Matt.24. c 29.
fortia,& facientia verbum eius: | magnus enim dies | Mar. 13. c 24.
Domini, & terribilis valde: & quis ſuſtinebit eum ? | Luc. 21 . 25.
12 ¶ Nunc ergo dicit Dominus : Conuertimini ad me | Iſa. 13.a 6. b 9.
in toto corde veſtro,in ieiunio,& in fletu, & in plan- | Iere.30. b 7.
13 ctu. ¶ Et ſcindite corda veſtra,& non veſtimenta ve- | Amos 5. c.15.
ſtra,& conuertimini ad Dominum Deum veſtrum: | Soph. 1 d 15.
quia benignus et miſericors eſt, patiens et multæ mi | Pſ.85.c. 5.
14 ſericordiæ, et præſtabilis ſuper malitia.¶| Quis ſcit ſi | Ion.3. d. 9.
conuertatur et ignoſcat , et relinquat poſt ſe bene- | Sup.1.c. 14.
dictionem,ſacrificium,et libamen Domino Deo ve-
15 ſtro ? ¶| Canite tuba in Sion, ſanctificate ieiunium ,
16 vocate cœtum . ¶ Congregate populum, ſanctificate
D eccleſiã,coaduná te ſenes,congregate paruulos,et ſu-
gentes húbera : egrediatur ſponſus de cubíli ſuo , et
17 ſponſa de thálamo ſuo . ¶ Inter veſtibulum et altare
plorabunt ſacerdotes miniſtri Dñi, & dicent : Parce
Domine , parce populo tuo : et ne des hæreditatem
tuã in opprobrium, vt dominentur eis nationes,qua-
18 re dicunt in populis: Vbi eſt Deus eorum ? ¶ Zelatus
19 eſt Dominus terrã ſuam,et pepercit populo ſuo . ¶ Et
E reſpondit Dominus, et dixit populo ſuo : Ecce ego
mittam vobis frumentum,et vinum,et oleũ,et reple-

bimini eis: & non dabo vos vltra opprobrium in Gẽ
20 tibus.؟ Et eum qui ab Aquilóne eſt, procul faciam a
vobis: & expellã eum in terram inuiam & deſertam
faciem eius cõtra mare Orientale, & extrémum eius
ad mare nouiſſimũ: & aſcendet foetor eius, & aſcen-
21 det putrédo eius, quia ſuperbe egit.؟ Noli timere ter
ra, exulta, & lætáre: quoniã magnificauit Dominus,
22 vt fáceret. ؟ Nolite timére animalia regiónis: quia
germinauerunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit
fructum ſuum, ficus & vinea dederunt virtútem ſuã.
23 ؟ Et filij Sion exultate, & lætamini in Dño Deo ve-
F ſtro: quia dedit vobis doctorem iuſtitiæ, & deſcende
re faciet ad vos imbrem matutinum & ſerótinum ſi-
24 cut in principio. ؟ Et implebuntur areæ frumento, &
25 redundábunt torculária vino & oleo. ؟ Et reddam
vobis annos quos comédit locuſta, bruchus, & rubi-
go, & erúca: fortitudo mea magna quã miſi in vos.
26 ؟ Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & lauda-
bitis nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabilia
vobiſcum: & nõ confundentur populus meus in ſem
27 piternum. ؟ Et ſcietis quia in medio Iſrael ego ſum:
G & ego Dominus Deus veſter, & non eſt amplius: &
28 non confundetur populus meus in æternum. ؟ Et
erit poſt hæc: | effundam ſpiritum meum ſuper om-
nem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ ve-
ſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes ve-
29 ſtri viſiones videbunt. ؟ Sed & ſuper ſeruos meos &
30 ancillas in diebus illis effundam ſpiritum meum. ؟ Et
dabo prodigio in cœlo, & in terra, ſanguinem, & i-
31 gnem, & vaporem fumi. ؟ Sol conuertetur in tene-
bras, & Luna in ſanguinem: antequam veniat dies
32 Domini magnus & horribilis. ؟ Et erit: | omnis qui in-
uocauerit nomen Domini, ſaluus erit: quia in monte
Sion, & in Ieruſalem erit ſaluatio, ſicut dixit Domi-
nus, & in reſiduis, quos Dominus vocauerit.

| Iſai. 44. 3. Act. 2. c. 17.

| Supe. 1. b. 10. Inf 3. c. 15. | Mat. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25. Rom. 10. c. 13.

CAPVT III.

1 QVia ecce in diebus illis, & in tempore illo cum
A conuertero captiuitatem Iuda & Ieruſalem:
2 ؟ Congregabo omnes Gentes, & deducã
eas in vallem Ioſaphat: & diſceptabo cum eis ibi ſu-
per populo meo, & hæreditate mea Iſrael, quos di-
ſperſerunt in nationibus, & terram meam diuiſerũt.
3 ؟ Et ſuper pópulum meum miſerunt ſortem, & poſue
runt púerum in proſtíbulum, & puellam vendidérũt
4 pro vino vt biberent. ؟ Verum quid mihi & vobis
Tyrus & Sidon, & omnis terminus Palęſthinorum?
nunquid vltionem vos reddétis mihi? & ſi vlciſcimi-
ni vos contra me, cito velóciter reddam viciſſitudinẽ
5 vobis ſuper caput veſtrum. ؟ Argentum enim meũ,
B & aurum tuliſtis: & deſiderabilia mea & pulcherri-
6 ma intuliſtis in delúbra veſtra. ؟ Et filios Iuda, & fi-
lios Ieruſalem vendidiſtis filijs Græcorum, vt longe
7 facerétis eos de finibus ſuis. ؟ Ecce ego ſuſcitabo eos
de loco in quo vendidiſti eos, & conuertam retribu-
8 tionem veſtram in caput veſtrum. ؟ Et vendam filios
veſtros & filias veſtras in manibus filiorum: Iuda, &
vænúndabũt eos Sabæis, genti longinquæ, quia Do
9 minus locutus eſt. ؟ Clamate hoc in Gentibus, ſan-
ctificate bellum, ſuſcitate robuſtos; accédant, aſcen-
10 dant omnes viri bellatores. ؟ Concídite arátra veſtra
in gladios, & ligónes veſtros in lánceas. Infirmus di-
11 cat, Quia fortis ego ſum. ؟ Erumpite & veníte om-
C nes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occúmbe
12 re faciet Dominus robuſtos tuos. ؟ Conſurgant &
aſcendant Gentes in vallem Ióſaphat: quia ibi ſede- | Apo. 14. d. 15.
13 bo, vt iudicem omnes gentes in circuitu. ؟ | Mittite
falces, quoniam maturauit meſſis: venite, & deſcen-
dite, quia plenum eſt torcúlar, exúberant torcularia:
14 quia multiplicata eſt malitia eorum. ؟ Populi, populi
in valle cõciſionis: quia iuxta eſt dies Domini in val
15 le conciſionis: ؟ | Sol & Luna obtenebrati ſunt, & ſtel | Sup. 2 b. 10. g. 31.
16 læ retraxerunt ſplendórem ſuum. ؟ | Et Dominus de | Iere. 25. f. 30.
Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem ſuam, & | Amos 1. a. 2.
mouebuntur cœli & terra, & Dominus ſpes populi
17 ſui, & fortitudo filiorum Iſrael. ؟ Et ſcietis, quia ego
D Dominus Deus veſter habitans in Sion in mõte ſan-
cto meo: & erit Ieruſalem ſancta, & alieni non tranſi-
18 bunt per eam amplius. ؟ | Et erit in die illa, ſtillabunt | Amos 9. d. 13.
montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per om-
nes riuos Iuda ibunt aquæ: & fons de domo Domini
19 egredietur, & irrigabit torrentem ſpinarum. ؟ Aegy
ptus in deſolationem erit, & Idumæa in deſertũ per-
ditionis pro eo quod ínique egerint in filios Iuda, &
20 effuderint ſanguinem innocentem in terra ſua. ؟ Et
Iudæa in æternum habitabitur, & Ieruſalem in gene
21 rationem, & generationem: ؟ Et mundabo ſanguinẽ
eorum, quæ non mundaueram: & Dominus commo
rabitur in Sion.

PRAEFATIO IN AMOS PROPHETIAM.

OZIAS rex cum Dei religionem ſolicite æmularetur: nimio religionis amore prouocatus, contra præceptum legis Moyſi arrepto thuribulo (vt in hiſtoria libri ſecundi Paralipomenon oſtenditur) ſacerdotale officium præſumere conatus eſt. Ob eam rem terræmotum in templo Dei exortum conſtat, cuius etiam Zacharias propheta meminit. Ante hunc itaque terræmotum Amos propheta temporibus prædicti regis, & temporibus Ieroboam filij Ioas, regis Iſrael: in eas gentes quæ lectione comprehenſæ ſunt, iram Dei ob eas cauſas quas memorauit, affuturam denunciat. Et quia idem propheta in ſequentibus, ait: Super tribus impietatibus, & ſuper quattuor non conuertam eum, tertio peccatorum indulgentiam Deum dare poſſe ſignificat: quem quarto eadem peccata admittentibus, nec pœnitentiam, nec indulgentiam daturũ annunciat. Nam per ignis ſimilitudinem quem in prædictas gentes immittendum prædixit: grauem atque irreuocabilem Dei iram ad euerſionem earundem ciuitatum proceſſuram voluit demonſtrare.

ALIA

ALIA PRAEFATIO.

Ex principio commentariorum Hieronymi in Amos.

HIc Amos propheta, & paſtor, qui ſequitur Ioelem, & eſt tertius duodecim Prophetarum, non fuit pater Iſaiæ prophetæ: quanquam et ille propheta extiterit. Nam alijs literis ille, alijs iſte apud Hebræos ſcribitur: quæ differentia literarũ apud Latinos non habetur. & ille Fortis, vel Robuſtus, hic vero Populus auulſus interpretatur, quia loquitur contra decem tribus, quæ per idololatriam a cultu Dei, & a regno Dauid erant auulſæ. Fuit autem cognatio eius ex oppido Thecue quod ſex miliaribus diſtat a Bethleem: curam gerens pecorum in latitudine camporum, qui ſunt proximi oppido Thecue, in quibus humo arida, atque arenoſa nihil omnino frugum gignitur, ſed huberrimis paſcuis abundant: & ideo cuncta ſunt plena paſtoribus, & ſterilitas terræ compenſatur pecorum multitudine. Ex hoc numero paſtorum fuit Amos, imperitus ſermone, ſed non ſcientia. Prophetauit autem eiſdem temporibus quibus Ioel, Nahum, Ioas, Oſee, Iſaias. Sed aliquantulum exorſus eſt prophetare antequam Iſaias: Maxime autem contra decem tribus locutus eſt: pauca de duabus interſerens. Hunc ablatum de numero paſtorum, miſit Dominus, vt in Samaria prophetaret: quem Amaſias ſacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius Ozias vecte per tempora transfixit. Poſt hæc ſemiuiuus in terram ſuam euectus, poſt aliquos dies dolore vulneris expirauit, ſepultuſque eſt cum patribus ſuis.

PROPHETIA AMOS.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBA Amos, qui fuit in paſtori-
A bus de Thecue: quæ vidit ſup Iſrael
in diebus Oziæ, regis Iuda, & in die-
bus Ieroboam, filij Ioas, regis Iſrael,
2 ante duos annos terræmotus. Et
dixit: Dominus de Sion rugiet, &
de Ieruſalem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecio-
3 ſa paſtorum, & exiccatus eſt vertex Carméli. Hæc
dicit Dominus: Super tribus ſcéleribus Damaſci,
& ſuper quattuor nnn conuertam eum: eo quod
4 trituraucrint in palúſtris ſérreis Galaad. Et mit-
B tam ignem in domum Azael, & deuorabit domos
5 Benadad. Et cónteram vectem Damaſci: & diſper-
dam habitatorem de campo idóli, & tenentem ſce-
ptrum de domo voluptatis: et transferétur populus
6 Syriæ Cýrenen, dicit Dominus. Hæc dicit Domi-
nus: Super tribus ſceleribus Gaze, et ſuper quat-
tuor non conuertam eum: eo quod tranſtúlerint cap-
tiuitatem perfectam, vt conclúderent eam in Idu-
7 mæa. Et mittam ignem in murum Gazæ, et de-
8 uorabit ædes eius. Et diſperdam habitatorem de
Azóto, et tenentem ſceptrum de Aſcalóne: et con-
uertam manum meam ſuper Accaron, et peribunt
9 reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus. Hæc
C dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, et ſu-
per quattuor non conuertã eũ: eo quod conclúſerint
captiuitatem perfectam in Idumæa, et non ſint re-
10 cordati fœ́deris fratrum. Et mittam ignem in mu-
11 rum Tyri, et deuorabit ædes eius. Hæc dicit Do-
minus: Super tribus ſceleribus Edom, et ſuper quat-
tuor non conuertam eum: eo quod perſecutus ſit in
D gladio fratrem ſuum, et violáuerit miſericordiam
eius, et tenuerit vltra furorem ſuum, et indignatio-
12 nem ſuam ſeruáuerit vſque in finem. Mittam ignem
13 in Theman, et deuorábit ædes Boſræ. Hæc dicit Do-
minus: Super tribus ſcéleribus filiorum Ammõ, et ſu-
per quattuor non conuertam eum: eo quod diſſecue-
rit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum
14 ſuum. Et ſuccendam ignem in muro Rabba: et deuo-
rabit ædes eius in vlulatu in die belli, et in turbine in
15 die commotionis. Et ibit Melchom in captiuitatem
ipſe, et principes eius, ſimul dicit Dominus.

Zach. 14. b 1
Iere. 25. f. 10.
Ioel 3. c. 16.

CAPVT II.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſcelêribus
A Moab, & ſuper quattuor non conuertam
eum:eo quod incenderit oſſa regis Idumeæ
2 vſque ad cinerem.⚲Et mittam ignem in Moab,& de
uorâbit ædes Cârioth:& morietur in ſonitu Moab,in
3 clãgóre tubæ:⚲& diſperdam iudicem de medio eius,
& omnes prîncipes eius interficiam cum eo,dicit Do
4 minus.⚲Hæc dicit Dominus:Super tribus ſcelêribus
Iuda,& ſuper quattuor nõ conuertam eum: eo quod
abiécerit legem Domini,& mandata eius non cuſto-
dierit:decepérunt enim eos idóla ſua,poſt quæ abie-
5 rant patres eorum.⚲Et mittam ignem in Iuda, & de-
6 uorabit ædes Ieruſalem.⚲Hæc dicit Dominus: Super
tribus ſcelêribus Iſrael, & ſuper quattuor non con-
uertam eum: pro eo quod vendíderint pro argento
7 iuſtum,& paúperem pro calceamentis.⚲Qui conte-
runt ſuper púluerem terræ capita paúperum, & viã
humilium declinant: & filius ac pater eius iérunt ad
8 puellam,vt violârent nomen ſanctum meum.⚲Et ſu
C per veſtimentis pignoratis accubuérunt iuxta omne
altare:& vinum damnatórum bibebant in domo Dei
9 ſui.⚲|Ego autem exterminâui Amorrhæum a facie
eorum:cuius altitúdo cedrórum,altitudo eius,& for- |Nu.21.c 24. Deute.2 c.24. E 31.
tis ipſe quaſi quercus: & contriui fructum eius deſu-
10 per,& radices eius ſubter.⚲|Ego ſum qui aſcéndere
vos feci de Terra Aegypti: & | duxi vos in deſerto |Exo.14. c 22.
quadraginta annis,vt poſſideritis terram Amorrhæi. Deut 8. a.2.
11 ⚲Et ſuſcitaui de filijs veſtris in prophetas,& de iuue-
D nibus veſtris Nazaræos: nunquid non ita eſt filij Iſ-
12 rael,dicit Dominus?⚲Et propinabatis Nazaræis vi-
num:& prophetis mandabatis,dicentes,Ne prophe-
13 tetis.⚲Ecce ego ſtridébo ſubter vos,ſicut ſtridet plau-
14 ſtrum onuſtum fœno.⚲Et peribit fuga a veloce, &
fortis non obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non
15 ſaluabit animam ſuam:⚲& tenens arcum non ſtabit,
& velox pedibus ſuis non ſaluabitur, & aſcenſore-
16 qui non ſaluabit animam ſuam: ⚲& robuſtus corde
inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPVT III.

1 AVdite verbum quod locutus eſt Dominus ſu
A per vos,filij Iſrael: ſuper omnem cognatio-
nem quam edúxi de terra Aegypti,dicens:
2 ⚲Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognatio-
nibus terræ:idcirco viſitabo ſuper vos omnes iniqui-
3 tates veſtras.⚲Nunquid ambulabunt duo pariter,ni-
4 ſi conuénerit eis?⚲Nunquid rugiet leo in ſaltu, niſi
habuerit prædam? nunquid dabit catulus leonis vo-
5 cem de cubili ſuo,niſi aliquid apprehenderit?⚲Nun-
quid cadet auis in laqueum terræ, abſque aucupe?
nunquid auferétur láqueus de terra, antequam quid
6 ceperit?⚲Si clanget tuba in ciuitate,& populus non
B expaueſcet?ſi erit malum in ciuitate,quod Dominus
7 non fécerit?⚲Quia non facit Dominus Deus verbũ,
niſi reuelâuerit ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos prophe
8 tas.⚲Leo rúgiet,quis non timebit? Dominus Deus
9 locutus eſt,quis non prophetabit?⚲Auditum facite
in ædibus Azóti,& in ædibus terræ Aegypti,& dici-
te:Congregámini ſuper montes Samariæ, & videte
inſánias multas in medio eius, & calumniam patien-
10 tes in penetralibus eius.⚲Et neſcierũt fácere rectum,
C dixit Dominus: theſaurizantes iniquitatem & rapí-
11 nas in ædibus ſuis.⚲Propterea hæc dicit Dominus
Deus:Tribulábitur & circuiétur terra: & detrahetur
12 ex te fortitúdo tua,& diripientur ędes tuæ.⚲Hæc di-
cit Dominus:Quómodo ſi éruat paſtor de ore leonis
duo crura, aut extrémum aurículæ: ſic eruentur filij
Iſrael,qui hábitant in Samária,in plaga lectuli, & in
13 Damáſci grabáto.⚲Audíte,& conteſtámini in domo
14 Iacob, dicit Dominus Deus exercituum: ⚲Quia in
D die cum viſitare cępero præuaricationes Iſrael,ſuper
eum viſitabo,& ſuper altaria Bethel: & amputabun
15 tur cornua altáris,& cadent in terram.⚲Et percutiam
domum hyemálem cum domo æſtiua: & peribunt
domus eburneæ, & diſſipabuntur ædes multæ, dicit
Dominus.

CAPVT IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pingues,quæ eſtis
A in monte Samáriæ:quæ calumniam facitis
egenis,& confríngitis paúperes:quę dicitis
2 dominis veſtris:Afferte,& bibémus.⚲Iurauit Domi-
nus Deus in ſancto ſuo: quia ecce dies venient ſuper
vos,& leuabunt vos in contis,& reliquias veſtras in
3 ollis ferue ntibus.⚲Et per aperturas exíbitis altera cõ
tra alterã,& proijciémini in Armon,dicit Dominus.
4 ⚲Veníte ad Bethel, & impie agite: ad Gálgalam,&
multiplicate præuaricationem:& offerte mane victi
5 mas veſtras,tribus diebus décimas veſtras.⚲Et ſacri-
B ficate de fermentato laudem: & vocate voluntarias
oblationes,& annunciate: ſic enim voluiſtis filij Iſ-
6 rael,dicit Dominus Deus.⚲Vnde & ego dedi vobis
ſtupórem dentium in cunctis vrbibus veſtris,& indi-
gentiam panum in omnibus locis veſtris,& non eſtis
7 reuerſi ad me,dicit Dóminus.⚲ego quoque prohíbui
a vobis imbrem,cum adhuc tres menſes ſupereſſent,
vſque ad meſſem: & plui ſuper vnam ciuitatem, &
ſuper alteram ciuitatem non plui:pars vna compluta
8 eſt,& pars ſuper quam non plui,aruit.⚲Et venerunt
B duæ,& tres ciuitates ad vnam ciuitatem, vt biberent
aquam,& non ſunt ſatiatæ:& non rediſtis ad me,di-
9 cit Dominus.⚲Percuſſi vos in vento vrente,& in au-
rugine,multitudinem hortorum veſtrorum,& vinea Agg.2.c 18.
rum veſtrarum,olíueta veſtra,& ficeta veſtra come-
10 dit eruca:& non rediſtis ad me,dicit Dominus.⚲Miſi
D in vos mortem in via Aegypti,percuſſi in gladio iu-
uenes veſtros, vſque ad captiuitatem equorum ve-
ſtrorum:& aſcendere feci putredinem caſtrorum ve-
ſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis ad me, dicit
11 Dominus.⚲Subuerti vos,|ſicut ſubuertit Deus Sódo- |Gen.19.
mam, & Gomorrhã, & facti eſtis quaſi torris raptus c.24.
ab incendio: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.
12 ⚲quapropter hæc faciam tibi Iſrael:poſtquam autem
hęc fecero tibi,pręparare in occurſum Dei tui Iſrael.
13 ⚲Quia ecce formans montes, & creans ventum, &
annuncians homini eloquium ſuum,faciens matuti-
nam nebulam, & gradiens ſuper excelſa terræ: Do-
minus Deus exercituum nomen eius.

CAPVT V.

1 AVdite verbum iſtud, quód ego leuo ſuper vos
A planctũ: Domus Iſrael cécidit,& nõ adijciet,
2 vt reſurgat.⚲Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuã,
3 non eſt qui ſuſcitet eam.⚲Quia hæc dicit Dñs Deus:
Vrbs de aqua egrediebantur mille, relinquétur in ea
centum:et de qua egrediebantur centum,relinquen-

4 tur in ea decē in domo Iſrael.¶Quia hæc dicit Domi-
5 nus domui Iſrael: Quærite me,& viuétis. ¶ Et nolí-
B re quęrere Bethel,& in Galgalam nolite intráre & in
Berſábee non tranſibitis:quia Galgala captiua duce
6 tur,& Bethel erit inútilis.¶ Quærite Dñm,& víuite:
ne forte comburátur, vt ignis domus Ioſeph,& deuo
7 rabit,& non erit qui extinguat Bethel.¶ Qui conuér
titis in abſýnthium iudicium,& iuſtitiam in terra re
8 linquitis.¶Facientem Arctúrum,& Orionem,& con-
uertentem in mane ténebras,& diem in noctem mu-
|Inf.9.b.6. C tantem:|qui uocat aquas maris, & effundit eas ſuper
9 faciem terræ: Dñs nomen eſt eius.¶ Qui ſubrídet va-
ſtitatem ſuper robuſtum,& depopulationē ſuper po.
10 tentem affert.¶Odio habuerunt corripientem in por-
11 ta:& loquentē pei fecte abominati ſunt.¶Idcirco, pro
eo quod diripiebátis páuperem, & prædam electam
|Soph.1.c.13. tollebátis ab eo:|domos quadro lapide ędificabitis &
non habitábitis in eis: vineas plantábitis amantíſſi-
12 mas,& non bibétis vinum earū.¶Quia cognoui mul
ta ſcélera veſtra,& fortia peccata veſtra , hoſtes iuſti
accipientes munus,& páuperes depriméntes in porta.
13 ¶Ideo prudens in tempore illo tacébit, quia tempus
14 malum eſt.¶Quærite bonum,& non malum, vt viuá
|Ro.12.b.9 D tis:& erit Dñs Deus exercituum vobiſcum,ſicut dixi
Pſal 96 d.10. 15 ſtis.¶|Odite malum,& dilígite bonum,& conſtituite
in porta iudicium:ſi forte miſereatur Dñs Deus exer
c.15. 36. c.27. 16 cituum reliquijs Ioſeph. ¶ Propterea hæc dicit Dñs
Deus exercituū dñator.In omnibus platéis planctus:
E & in cunctis quæ foris ſunt,dicétur, Væ,væ:& voca-
bunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos, qui
17 ſciunt plángere.¶Et in omnibus víneis erit planctus:
|Iſai13.a.6 b.9 18 quia pertranſibo in medio tui,dicit Dñs.¶Væ deſide-
Iere. 30 rantibus diem Dñi:ad quid eam vobis?dies Dñi iſta
b.7 19 tenebræ,& non lux.¶Qūo ſi fugiat vir a facie leónis,
Ioel 2.c.11. & occurrat ei vrſus:& ingrediatur domum,& innita
Soph. 1 tur manu ſua ſuper parietē & mordeat eum cóluber.
d.15. 20 ¶Nūquid nō ténebræ dies Dñi,& nō lux:& caligo,&
|Iſa.1.c.11.d.24. 21 nō ſplēdor in ea? ¶|Odi,& ꝓieci feſtiuitates veſtras,
Iere 6.c.20. 22 & nō capiā odorē cętuū veſtrorū.¶quod ſi obtuléritis
Mal.2.c. mihi holocautómata,et munera ueſtra,nō ſuſcipiā,et
12. 23 vota pínguium veſtrorum non reſpiciā.¶Aufer a me
tumulum cárminum tuorum,& cántica lyræ tuæ nō
24 audiam.¶Et reuelábitur quaſi aqua iudicium, & iu-
Act.7. e.12. 25 ſtitia quaſi torrens fortis.¶|Nunquid hoſtias,& ſacri-
G ficium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis,
26 domus Iſrael? ¶ Et portaſtis tabernaculum Moloch
veſtro,& imaginem idolorum veſtrorum,ſydus Dei
27 veſtri,quæ feciſtis vobis.¶Et migrare vos faciā trans
Damaſcum,dicit Dñs, Deus exercituum nomē eius.

CAPVT VI.

1 VAe qui opuléti eſtis in Sion, & confíditis in
Luc.6.d.24. A mōte Samariæ:optimátes capita populorū
2 ingredientes pompátice domū Iſrael.¶Trā-
ſíte in Chaláne.& vidéte,& ite inde in Emat magnā:
& deſcéndite in Geth Palæſthinórum, & ad óptima
quæque regna horū: ſi latior términus eorū término
3 veſtro eſt?¶Qui ſeparati eſtis in diē malum:& appro
4 pinquatis ſolio iniquitatis.¶Qui dormítis in lectis e-
burneis, & laſciuítis in ſtratis veſtris: qui coméditis
5 agnum de grege,& vítulos de medio armenti.¶ Qui
B cánitis ad vocem pſaltérij: ſicut Dauid putauérūt ſe
6 habére uaſa cātici.¶bibētes uinū in phialis,& optimo
vnguēto delibuti: & nihil patiebátur ſuper cōtritio-
7 ne Ioſeph.¶Quapꝓp nūc migrabūt in capite tranſmi-
8 grantium:& auferétur factio laſciuientium.¶|Iurauit Ier.51.b.14.
C Dñs Deus in ánima ſua, dicit Dñs Deus exercituū:
Deteſtor ergo ſupérbiam Iacob,et domos eius odi,et
9 tradā ciuitatē cū habitatoribus ſuis.¶Quod ſi réliqui
10 fuerint decem viri in domo vna:& ipſi morientur.¶Et
tollet eum propinquus ſuus,& combúret eum, vt ef-
ferat oſſa de domo: & dicet ei,qui in penetrálibus do
11 mus eſt:Nūquid adhuc eſt penes te?¶Et reſpōdebit:
Finis eſt.Et dicet ei:Tace,& non recordéris nóminis
12 Dñi.¶ Quia ecce Dñs mādauit,& percútiet domum
13 maiōrē ruínis,& domū minorē ſciſſionibus. ¶Nunqd
cúrrere queūt in petris equi,aut arári poteſt in búba-
D lis,qm̄ cōuertiſtis in amaritudinē iudiciū,& fructū iu
14 ſtitię in abſýnthium?¶Qui lætamini in nihilo:qui di
citis: Nunquid nō in fortitudine noſtra aſſumpſimus
nobis cornua?Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus
Iſrael,dicit Dñs Deus exercituū,gentem:& conteret
vos ab introitu Emath vſque ad torrentem deſerti.

CAPVT VII.

1 HAec oſtendit mihi Dñs Deus: & ecce fictor
A locuſtę in principio germinantium ſerótini
imbris,& ecce ſerótinus poſt tōſiónē regis.
2 ¶Et factum eſt,cū conſumaſſet comédere herbā terrę,
dixi: Domine Deus,propitius eſto obſecro:quis ſuſci
3 tabit Iacob,qa paruulus eſt?¶Miſertus eſt Dñs ſuper
4 hoc:Non erit,dixit Dñs.¶Hęc oſtēdit mihi Dominus
Deus: & ecce vocábat iudicium ad ignē Dñs Deus,
& deuorauit abyſſum multā,& comédit ſimul partē:
5 ¶ Et dixi: Dñe Deus,quieſce obſecro:quis ſuſcitabit
B Iacob,quia paruulus eſt? ¶Miſertus eſt Dominus ſu-
6 per hoc: Sed & iſtud non erit,dixit Dñs Deus.¶Hæc
7 oſtendit mihi Dominus:& ecce Dñs ſtans ſuper mu-
8 rum litum,& in manu eius trulla cęmentarij.¶Et di-
xit Dñs ad me. Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullā
cæmentarij.Et dixit Dñs: Ecce ego ponā trullā in me
dio populi mei Iſrael: nō adijciā vltra ſuperindúcere
9 eū.¶Et demolientur excelſa idóli,& sāctificationes Iſ-
C rael deſolabuntur:et conſurgā ſuper domū Ierōboam
10 in gladio.¶Et miſit Amáſias ſacerdos Bethel ad Iero-
boam regē Iſrael,dicens:Rebellauit cōtra te Amos in
medio domus Iſrael: non póterit terra ſuſtinére vni-
11 uerſos ſermónes eius.¶Hęc enim dicit Amos: In gla-
dio morietur Ierōboā, & Iſrael captiuus migrabit de
12 terra ſua. ¶ Et dixit Amáſias ad Amos: ¶ Qui vides,
gradere,fuge in terram Iuda: et cómede ibi panē, &
13 ꝓphetábis ibi.Et in Bethel nō adijcies vltra vt ꝓphe
14 tēs: quia ſanctificatio regis eſt,domus regni eſt.¶Re-
D ſpōditq; Amos,& dixit ad Amaſiam:Nō ſū ꝓpheta,
& nō ſū filius ꝓphetę,ſed armētarius ego ſū, véllicās
15 ſycomóros.¶Et tulit me Dñs cum ſéquerer gregē, &
dixit Dñs ad me: Vade,prophéta ad populū meū Iſ-
16 rael.¶Et nunc audi verbum Dñi. Tu dicis: Non pro-
phetabis ſuper Iſrael, et non ſtillabis ſuper domum
17 doli.¶Propter hoc hæc dicit Dñs:Vxor tua in ciuitate
fornicabitur,et filij tui,et filiæ tuæ in gladio cadēt, et
humus tua funiculo metietur: et tu in terra polluta
morieris,et Iſrael captiuus migrauit de terra ſua.

CAPVT VIII.

1 HAec oſtendit mihi Dominus Deus:et ecce vnci-
A nus pomórū,¶Et dixit:Quid tu vides Amos?
Et dixi: Vncinum pomorum. ¶Et dixit Dominus ad

me:

me: Venit finis ſuper populũ meũ Iſrael: nõ adijciam
3 vltra vt pertranſeam eum. ¶ Et ſtridebunt cardines tẽ
pli in die illa, dicit Dñs Deus: multi morientur: in om-
4 ni loco proijcietur ſilentium. ¶ Audite hoc qui conte-
ritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicen
5 tes: ¶ Quando tranſibit menſis, & venundabimus mer
B ces: & ſabbatum, & aperiemus frumentum: vt immi-
nuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſuppona
6 mus ſtateras doloſas, ¶ Vt poſſideamus in argẽto ege-
nos & pauperes, pro calceamentis, & quiſquilias fru
7 menti vendamus? ¶ Iurauit Dñs in ſuperbia Iacob: Si
8 oblitus fuero vſq; ad finẽ oĩa opera eorũ. ¶ Nunquid
ſuper iſto nõ cõmouebitur terra, & lugebit oĩs habi-
tator eius: & aſcendet quaſi fluuius vniuerſus, & eij-
9 cietur, & defluet quaſi riuus Aegypti? ¶ Et erit in die
C illa, dicit Dñs Deus: occidet ſol in meridie, & tenebre
10 ſcere faciam terram in die luminis. ¶ Et conuertam fe (Iere. 15. b. 9. Iob. 3. b. Mat. 2. c. 41.)
ſtiuitates veſtras in luctũ, & oĩa cantica veſtra in plã
ctũ: & inducã ſuper oẽ dorſum veſtrũ ſaccũ, & ſuper
oẽ caput caluitiũ, & ponã eã quaſi luctũ vnigeniti, &
11 nouiſſima eius quaſi diẽ amarũ. ¶ Ecce dies veniũt, di
cit Dñs: & emittã famẽ in terrã: nõ famẽ panis, neque
12 ſitim aquę, ſed audiendi verbum Domini. ¶ Et com-
D mouebuntur a mari vſque ad mare, & ab Aquilone
vſque ad Orientem: circuibunt quærentes verbum
13 Domini, & non inuenient. ¶ In die illa deficient vir-
14 gines pulchrę, & adoleſcẽtes in ſiti. ¶ Qui iurant in de
licto Samariæ, & dicunt: Viuit Deus tuus Dan: & vi-
uit via Berſabee, & cadent, & non reſurgent vltra.

CAPVT IX.

1 A VIdi Dñm ſtantẽ ſuper altare, & dixit: Percu-
te cardinẽ, & cõmoueantur ſuperliminaria:
auaritia enim in capite oĩum, & nouiſſimũ
eorũ in gladio interficiã: nõ erit fuga eis: fugiet, & nõ
2 ſaluabitur ex eis, qui fugerit. ¶ Si deſcenderint, vſque
ad infernum, inde manus mea educet eos: & ſi aſcẽde
3 rint, vſque in cœlum, inde detraham eos. ¶ Et ſi abſcõ (Iſa. 2. b. 8.)
diti fuerint in vertice Carmeli, inde ſcrutãs auferã eos:
& ſi celauerint ſe ab oculis meis in profundo maris, i-
4 bi mandabo ſerpenti, & mordebit eos. ¶ Et ſi abierint
in captiuitatẽ corã inimicis ſuis, ibi mãdabo gladio,
& occidet eos, & ponã oculos meos ſup eos in malũ, (Ier. 44. c. 11.)
5 & nõ in bonũ. ¶ Et Dñs Deus exercituũ, q tãgit terrã,
& tabeſcet, & lugebunt oẽs habitãtes in ea: et aſcẽdet
6 ſicut riuus oĩs, & defluet ſicut fluuius Aegypti. ¶ Q ędi
ficat in cęlo aſcẽſionẽ ſuã, & faſciculũ ſuũ ſup terram
fundauit: qui vocat aquas maris, & effundit eas ſup (Sup. 5. c. 18.)
7 faciẽ terrę, Dñs nomẽ eius. ¶ Nũqd nõ vt filij Aethio
pũ vos eſtis mihi filij Iſrael, ait Dñs? nũqd nõ Iſrael
aſcẽdere feci de terra Aegypti, & Palęſthinos de Cap
8 padocia, & Syros de Cyrene? ¶ Ecce oculi Dñi Dei ſu
C per regnum peccans, & conterã illud a facie terræ: ve-
runtamẽ cõterens nõ conterã domũ Iacob, dicit Dñs.
9 ¶ Ecce enim mandabo ego, & cõcutiã in oĩbus genti-
bus domũ Iſrael, ſicut concutitur triticũ in cribro: &
10 non cadet lapillus ſuper terram. ¶ In gladio morientur
oẽs peccatores populi mei, q dicũt. Nõ appropinqua
11 bit, & non veniet ſup nos malũ. ¶ In die illa ſuſcitabo (Act. 15. c. 16.)
tabernaculũ Dauid quod cecidit: & reædificabo aper
turas murorũ eius, & ea quæ corruerãt, inſtaurabo: et
12 reædificabo illud ſicut in diebus antiquis. ¶ Vt poſſi-
deant reliquias Idumeę, & oẽs nationes, eo q inuoca
tum ſit nomen meũ ſuper eos, dicit Dñs faciens hæc.
13 ¶ Ecce dies veniunt, dicit Dñs, & cõprehendet arator
D meſſorẽ, & calcator vuę mittentẽ ſemen: & ſtillabunt
14 montes dulcedinẽ, & oẽs colles culti erunt. ¶ Et con- (Ioel 3. d. 18.)
uertã captiuitatẽ populi mei Iſrael, & ędificabũt ciui
tates deſertas, & inhabitabũt, & plãtabũt vineã, & bi
bẽt vinũ earũ: & faciẽt hortos, & comedẽt fructus eo
15 rũ. ¶ Et plãtabo eos ſup humũ ſuã: & non euellã eos
vltra de terra ſua, quã dedi eis, dicit Dñs Deus tuus.

Prophetiæ Amos finis.

PROLOGVS IN ABDIAE PROPHETIAM.

IAcob Patriarcha habuit fratrem Eſau, qui ob coctionem rufam propter quam vendidit primogenita, Edom Hebræa lingua appellatus eſt, quod Latine Rufus dicitur. Is memoratum fratrem ſuum, qui Iſrael nomen accepit, graui odio commotus, interimere conatus eſt. Qua de cauſa omnes qui populum Iſrael, id eſt filios patriarchæ Iacob, prædicti Eſau odium mirati, perſecuti ſunt Eſau, & Edom appellati ſunt. Et quia populus Iſrael de Captiuitate Chaldæorum per Cyrum regem Perſarum nutu Dei reuocatus in Ieruſalem ab alio regno grauiter afflictus, atque oppreſſus eſt. Ideo hoc regnum, quod more Eſau prædictum populum perſequutum eſt, per denunciationem Abdiæ prophetæ increpatur, quod non Dei indignatione, ſed ſua virtute populum ſuperatum gloriabatur, de quo regno olim per Dauid in Pſalmo centeſimo trigeſimoſexto dictum eſt, Memorare Domine filiorum Edom in die Ieruſalem. Nam reliqua lectione comprehenſa, futurum in Gentes iudicium ob cauſas lectione comprehenſas, regnumque Dei in populo Iſrael ſignificatur. Hebræi hunc dicunt eſſe, qui ſub rege Samariæ Achab, & impijſſima Iezabel, pauit centum prophetas in ſpecubus, qui non curuauerunt genu ante Baal, & de ſeptem millibus erat, quod Elias arguitur ignoraſſe. Sepulchrum quoque eius, vſque hodie cum mauſoleo Eliſæi prophetæ, & Baptiſtæ Iohannis, in Sebaſte venerationi habetur, quæ olim Samaria dicebatur. Hanc Herodes Rex Iudææ, Antipatri filius, in honorem Auguſti Cæſaris Græco nomine vocauit Auguſtam. Hic igitur, quia centum prophetas pauerat, accepit gratiam prophetalem, & de duce exercitus fit dux Eccleſiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauerat: nunc in toto orbe Chriſti paſcit Eccleſias, & pheronymos, ſicut in Actis Apoſtolorum Stephanus martyrio coronatus, ita & hic ſeruus appellatus eſt Domini.

PROPHETIA ABDIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 Viſio Abdiæ: Hæc dicit Dominus
A Deus ad Edom.| Auditum audi- Iere.49 c 14.
uimus a Domino, & legarum ad
Gentes miſit: Surgite, & cõſurga-
2 mus aduerſus eum in prœliũ. ⁋Ec-
ce paruulũ dedi te in gẽtibus: con-
3 temptibilis tu es valde. ⁋Superbia cordis tui extulit te
habitantem in ſciſſuris petrarũ, exaltantẽ ſoliũ tuum:
4 qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terrã? ⁋|Si Iere. 49 c.16.
exaltatus fueris vt Aquila, & ſi inter ſydera poſueris
5 nidum tuũ: inde detraham te, dicit Dominus. ⁋Si fu-
B res introiſſent ad te, ſi latrones per noctem: quomodo
conticuiſſes? nõne furati eſſent ſufficientia ſibi? ſi vin-
demiatores introiſſent ad te, nunquid ſaltem racemũ
6 reliquiſſent tibi? ⁋Quomodo ſcrutati ſunt Eſau: inue-
7 ſtigauerũt abſcondita eius? ⁋Vſq; ad terminũ emiſe-
C runt te oẽs viri fœderis tui: illuſerunt tibi: inualuerũt
aduerſum te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, po-
8 nent inſidias ſubter te: non eſt prudentia in eo. ⁋|Nun- Iſai.29.c 14.
quid non in die illa, dicit Dominus, perdam ſapiẽtes
9 de Iduma, & prudentiã de monte Eſau? ⁋Et timebũt
fortes tui a Meridie, vt intereat vir de monte Eſau.
10 ⁋Propter interfectionẽ, |& propter iniquitatẽ in fratrẽ Gen. 27. g 42.
D tuum Iacob, operiet te confuſio, & peribis in æternũ.
11 ⁋In die cũ ſtares aduerſus eũ, quando capiebant alie-
ni exercitum eius, & extranei ingrediebantur portas
eius, & ſup Ieruſalem mittebant ſortẽ: tu quoq; eras
12 quaſi vnus ex eis. ⁋Et nõ deſpicies in die fratris tui, in
die peregrinationis eius: & non lætaberis ſuper filios
E Iuda, in die perditionis eorũ: & non magnificabis os
13 tuum in die anguſtiæ. ⁋Neq; ingredieris portã populi
mei in die ruinæ eorũ: neq; deſpicies, & tu in malis e-
ius in die vaſtitatis illius: & non emitteris aduerſus e-
14 xercitũ eius in die vaſtitatis illius. ⁋Neq; ſtabis in ex
itibus, vt interficias eos qui fugerint: & nõ concludes
15 reliquos eius in die tribulationis. ⁋Quoniã iuxta eſt
F dies Domini ſuper oẽs gentes: ſicut feciſti, fiet tibi: re-
16 tributionem tuã cõuertet in caput tuum. ⁋Quomodo
enim bibiſtis ſuper montem ſanctũ meum, bibent oẽs
gentes iugiter: & bibent, & abſorbebũt, & erũt quaſi
17 non ſint. ⁋Et in monte Sion erit ſaluatio, & erit ſan-
ctus: & poſſidebit domus Iacob eos qui ſe poſſederãt.
& erit domus Iacob ignis, & domus Ioſeph flamma.
18 & domus Eſau ſtipula, ⁋& ſuccendentur in eis, & de-
uorabunt eos: & nõ erunt reliquiæ domus Eſau, quia
19 Dominus locutus eſt. ⁋Et hęreditabunt hi qui ad Au-
G ſtrum ſunt montem Eſau, & qui in campeſtribus Phi-
liſthijm: & poſſidebunt regionem Ephraim, & regio-
20 nem Samariæ, & Beniamin poſſidebit Galaad. ⁋Et
tranſmigratio exercitus huius filiorum Iſrael, omnia
loca Chananæorum vſque ad Sareptam: & tranſmi-
gratio Ieruſalem, quę in Boſphoro eſt, poſſidebit ciui-
21 tates Auſtri. ⁋Et aſcẽdent ſaluatores in montem Sion
iudicare montem Eſau: & erit Domino regnum.

PROLOGVS IN PROPHETIAM IONAE.

Ex Prooemio Commentariorum Hieronymi in Ionam.

Ionam ſanctum Hebræi affirmant filium fuiſſe mulieris viduæ Sareptanæ, quem Elias Propheta mortuum ſuſcitauit, matre poſtea dicẽte ad eum: Nunc cognoui quia vir Dei es tu: & verbum Dei in ore tuo veritas eſt. Ob hanc etiam cauſam ipſum puerum ſic vocauit, Amathi. Amathi enim in noſtra lingua veritatem ſonat. Ex eo quod verum Elias locutus eſt: ille qui ſuſcitatus eſt filius eſſe dicitur veritatis: Ideo de veritate columba naſcitur, quia Ionas columbam ſonat. In cõdemnationem autem Iſrael Ionas ad gẽtem mittitur: quod Niniue agente pœnitentiam, illi in malitia perſeuerant. Temporibus quippe Ieroboam, filij Ioas, regis Iſrael, qui Deo derelicto, cum populo ſuo in Samaria idolis ſacrificabat, Ionam Prophetam fuiſſe quartus liber Regum indicat. Is cum prophetia illuminante, peccatores ciuitatis Niniue Dei miſericordiam conſecuturos videret: ne falſa prædicare videretur ad denunciandum interitum eiuſdem ciuitatis ire nolebat: Nam ſicut Deus ad Abraham de impietate Sodomorum, & Gomorrhæorum locutus eſt: Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum peruenit ad me: Ita & de Niniue dicitur: Eo quod aſcendit clamor malitiæ eius ad Deum. Et quia ſententia Dei de Sodomis facta, minime reuocata eſt: ita & Ionas aduerſum Niniuem prolatã ſententiã reuocari nolebat: diuinæ Altiſſimi diſpenſationis ignarus, qui ſalutẽ hominũ ad ſe cõuertentiũ magis vult quã interitũ. Hoc illi acciderat, quod & ſancto Eliſæo, qui filiũ Sunamitidis mulieris mortuũ ignorauit. Ideo a cõſpectu Dei fugere ſe Ionas putabat, humanũ aliquid paſſus, dicẽte Dauid: Quo ibo a ſpiritu tuo, & a facie tua quo fugiã?

PROPHETIA IONAE.

CAPVT PRIMVM.

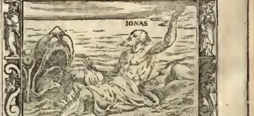

1 ET factum eſt verbum Domini ad Io-
A nam filium Amathi, dicens: ¶ Surge,
2 & vade in Niniuen ciuitatem gran-
dem, & prædica in ea: quia aſcendit
3 malitia eius coram me. ¶ Et ſurrexit
Ionas vt fugeret in Tharſis a facie Do
mini, & deſcēdit in Ioppen, & inuenit nauem euntem
in Tharſis: & dedit naulum eius, & deſcendit in
4 eam, vt iret cū eis in Tharſis a facie Domini. ¶ Do-
minus autem miſit ventum magnum in mare: & fa-
cta eſt tempeſtas magna in mari, & nauis periclita-
5 batur conteri. ¶ Et timuerunt nautæ, & clamaue-
runt viri ad Deum ſuum: & miſerunt vaſa quæ erant
in naui, in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas
B deſcendit ad interiora nauis, & dormiebat ſopore
6 graui. ¶ Et acceſſit ad eum gubernator, & dixit ei:
Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, inuoca Deum
tuum, ſi forte recogitet Deus de nobis, & non pe-
7 reamus. ¶ Et dixit vir ad collegam ſuum: Veni-
te, & mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc ma-
lum ſit nobis. Et miſerunt ſortes: & cecidit ſors
8 ſuper Ionam. ¶ Et dixerunt ad eum: Indica no-
bis, cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt
opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex
9 quo populo es tu? ¶ Et dixit ad eos: Hebræus ego
ſum, & Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit
10 mare & aridam. ¶ Et timuerunt viri timore magno,
C & dixerunt ad eum: Quid hoc feciſti? (Cognouerunt
enim viri quod a facie Domini fugeret: quia indica-
11 uerat eis.) ¶ Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi,
& ceſſabit mare a nobis? quia mare ibat, & intume-
12 ſcebat. ¶ Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in ma-
re, & ceſſabit mare a vobis: ſcio enim ego, quoniam
propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos.
13 ¶ Et remigabant viri, vt reuerterentur ad aridam, &
non valebant: quia mare ibat, & intumeſcebat ſuper
14 eos. ¶ Et clamauerunt ad Dominum, & dixerunt:
Quæſumus Domine, ne pereamus in anima viri
D iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem innocentem:
15 quia tu Domine, ſicut voluiſti feciſti. ¶ Et tulerunt Io-
nam, & miſerunt in mare: & ſtetit mare a feruore ſuo.
16 ¶ Et timuerunt viri timore magno Dominum, & im-
molauerunt hoſtias Domino, & vouerunt vota.

CAPVT II.

1 ET præparauit Dominus piſcem grandem, vt
A deglutiret Ionam: |& erat Ionas in ventre pi-
2 ſcis tribus diebus, & tribus noctibus. ¶ Et ora- Mat.12.c 40.16.a 4
uit Ionas ad Dominum Deum ſuum de ventre pi- Luc.11.d 30.
3 ſcis. ¶ Et dixit: |Clamaui de tribulatione mea ad Do- 1.Cor.15
minum, & exaudiuit me: de ventre inferi clamaui, & a 4.
exaudiſti vocem meam. Pſal 3.a
4 ¶ Et proieciſti me in profundum in corde maris, & 5.17.a.7
B flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus 117.a.5
tui ſuper me tranſierunt. 119.a.1
5 ¶ Et ego dixi: Abiectus ſum a conſpectu oculorum
tuorū: veruntamen rurſus videbo tēplū ſanctū tuum.
6 ¶ |Circumdederunt me aquæ vſque ad animam, a- Pſ.68.a.1
C byſſus vallauit me, pelagus operuit caput meum.
7 ¶ Ad extrema montium deſcendi, terræ vectes con
cluſerunt me in æternum: & ſubleuabis de corruptio-
ne vitam meam, Domine Deus meus.
8 ¶ Cum anguſtiaretur in me anima mea, Domini
recordatus ſum: vt veniat ad te oratio mea ad tem-
plum ſanctum tuum.
9 ¶ Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſericordiam
D ſuam derelinquunt.
10 ¶ Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæ-
cunque voui, reddam pro ſalute Domino.
11 ¶ Et dixit Dñs piſci: & euomuit Ionam in aridam.

CAPVT III.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Ionam ſe-
A cundo, dicens: ¶ Surge, & vade in Nini-
2 uem ciuitatem magnam, & prædica in ea
3 prædicationem quam ego loquor ad te. ¶ Et ſurre-
xit Ionas, & abijt in Niniuem, iuxta verbum Domi-
ni: & Niniue erat ciuitas magna itinere trium die-
4 rum. ¶ Et cœpit Ionas introire ciuitatem itinere diei

vnus : & clamauit , & dixit : Adhuc quadraginta
Mat.12.d.41. Luc.11.c 32. 5 dies , & Niniue ſubuertetur . ♀ | Et crediderunt viri
Niniuitæ in Deum : & prædicauerunt ieiunium , &
6 veſtiti ſunt ſaccis a ma ore vſque ad minorem . ♀ Et
C peruenit verbum ad regem Niniue: & ſurrexit de ſo-
lio ſuo , & abiecit veſtimentum ſuum a ſe , & indu-

7 tus eſt ſacco, & ſedit in cinere . ♀ Et clamauit, & dixit
in Niniue ex ore regis & principum eius, dicens: Ho-
mines , & iumenta , & boues, & pecora non guſtent
8 quidquam, nec paſcantur, & aquam non bibant. ♀Et
operiantur ſaccis homines , & iumenta, & clament
Iere. 18.b.12. ad Dominum in fortitudine : | & conuertatur vir a
D via ſua mala , & ab iniquitate , quæ eſt in manibus Ioel 2.c.14.
9 eorum . ♀ Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus :
10 & reuertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?♀Et
vidit Deus opera eorum , quia conuerſi ſunt de via
ſua mala: & miſertus eſt ſuper malitia quam locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

CAPVT IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictione magna , & ira-
A tus eſt:♀& orauit ad Dominum, & dixit : Ob-
2 ſecro Domine , nunquid non hoc eſt verbum
meum , cum adhuc eſſem in terra mea ? propter hoc
præoccupaui vt fugerem in Tharſis . | ſcio enim quia Pſal.85.a.5.
tu Deus clemens & miſericors es, patiẽs & multę mi- Ioel 2.c.
3 ſerationis, & ignoſcens ſuper malitia . ♀ Et nunc Do- 13.
B mine , tolle quæſo animam meam a me, quia melior
4 eſt mihi mors quam vita.♀Et dixit Dominus: Putaſ-
5 ne bene iraſceris tu? ♀Et egreſſus eſt Ionas de ciuita-
te, & ſedit contra Orientem ciuitatis : & fecit ſibimet
vmbraculũ ibi, & ſedebat ſubter illud in vmbra, do-
6 nec videret quid accideret ciuitati . ♀ Et præparauit
Dominus Deus hederam, & aſcendit ſuper caput Io-
næ, vt eſſet vmbra ſuper caput eius, & protegeret eũ,
laborauerat enim: & lætatus eſt Ionas ſuper hedera ,
7 lætitia magna.♀Et parauit Deus vermem aſcenſu di-
C luculi in craſtinum : & percuſſit hederam, & exaruit .
8 ♀Et cũ ortus fuiſſet ſol, præcepit Dñs vento calido &
vrẽti: & percuſſit ſol ſuper caput Ionę, & ęſtuabat &
petiuit aĩę ſuæ vt moreretur, & dixit: Melius eſt mihi
9 mori quam viuere.♀Et dixit Dñs ad Ionam: Putaſne
bene iraſceris tu ſuper hedera ? Et dixit: Bene iraſcor
10 ego vſq; ad mortẽ.♀Et dixit Dñs: Tu doles ſuper he-
D derã, in qua nõ laboraſti, neq; feciſti vt creſceret, quæ
11 ſub vna nocte nata eſt, & ſub vna nocte perijt . ♀ Et
ego non parcam Niniue ciuitati magnæ , in qua ſunt
pluſquam centum viginti millia hominũ, qui neſciũt
qd ſit inter dexterã & ſiniſtrã ſuã, & iumenta multa ?

Prophetiæ Ionæ finis .

PROLOGVS IN MICHAEAE PROPHETIAM.

TEMPORIBVS Ioatham, & Achaz, & Ezechiæ regum Iuda , Michæam prophetam ad hanc prophetiam Spiritu ſancto repletum fuiſſe lectio ipſa demonſtrat. Sed de ſupradicto numero regum, Ioatham, & Ezechiam Deo ob religionem placuiſſe hiſtoria libri quarti Regum, & ſecundi Paralipomenon indicat . Achaz vero relicto Deo, idola Samariæ, quibus etiam filios ſuos in ſacrificium igni concremandos obtulerat, coluiſſe conſtat. Quam ob rem, Deus Samariam, quæ reges Iſrael, & Iuda memoratorum ſimulachrorum ſuperſtitione fefellerat, increpans, indignationem ſuam in eam proceſſuram comminatus eſt . Populo etiam Iſrael præuaricatori, & principibus eius, qui eundem populum fallaci ſuaſione ad colenda idola impulerant, verbis inſequentibus, captiuitatem, & interitum affuturum denunciat .

PROPHETIA MICHAEAE.

CAPVT PRIMVM.

1 VERBVM Domini,quod factum
A eſt ad Michæam Moraſthiten, in
diebus Ionathan, Achaz, & Eze-
chiæ,regum Iuda: quod vidit ſu-
2 per Samariam & Ieruſalem.¶Au
dite populi omnes: & attendat ter
ra & plenitudo eius: & ſit Dominus Deus vobis in
3 teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo. ¶ Quia ecce
Dominus egredietur de loco ſuo: deſcendet, & cal-
4 cabit ſuper excelſa terrę. ¶ Et conſumentur montes
ſubtus eum: & valles ſcindentur ſicut cera a facie i-
5 gnis,et ſicut aquæ quæ decurrũt in præceps. ¶In ſcele
B re Iacob omne iſtud,& in peccatis dom⁹ Iſrael:quod
ſcelus Iacob? nonne Samaria? & quæ excelſa Iudę?
6 nonne Ieruſalem? ¶ & ponam Samariam quaſi acer-
uum lapidum in agro cum plantatur vinea:& detra-
ham in vallem lapides eius, & fundamenta eius re-
7 uelabo.¶Et omnia ſculptilia eius concidentur,& oẽs
mercedes eius comburẽtur igne, & omnia idola eius
ponam in perditionem:quia de mercedibus meretri-
cis congregata ſunt, & vſque ad mercedem meretri-
8 cis reuertentur.¶Super hoc plangam, & vlulabo: va-
dam ſpoliatus & nudus: faciam planctum velut dra-
9 conum, & luctum quaſi ſtruthionum. ¶Quia deſpera
C ta eſt plaga eius,quia venit vſq; ad Iudam,tetigit por
10 tam populi mei vſque ad Ieruſalem. ¶ In Geth nolite
annunciare,lachrymis ne ploretis: in domo Pulueris
11 puluere vos conſpergite.¶Et tranſite vobis habitatio
Pulchra, confuſa ignominia, non eſt egreſſa quæ ha-
bitat in exitu: planctum Domus vicinæ accipiet ex
12 vobis,quæ ſtetit ſibimet. ¶ Quia infirmata eſt in bo-
nũ quę habitat in amaritudinibus:quia deſcẽdit ma-
D lum a Domino in portam Ieruſalem. ¶ Tumultus
13 quadrigæ ſtuporis habitanti Lachis:principium pec-
cati eſt filiæ Sion, quia in te inuenta ſunt ſcelera Iſ-
14 rael.¶Propterea dabit emiſſarios ſuper hæreditatem
Geth domus mendacij in deceptionem regibus Iſ-
15 rael. ¶ Adhuc hæredem adducam tibi quę habitas in
16 Mareſa: vſque ad Odollam veniet gloria Iſrael.¶De-
caluare, & tondere ſuper filios deliciarum tuarum:
dilata caluitium tuum ſicut aquila:quoniam captiui
ducti ſunt ex te.

Deu 31. 1. Iſa 1.2.2. Iſai 26. 1.21.

CAPVT II.

1 VAe qui cogitatis inutile, & operamini ma-
A lum in cubilibus veſtris: in luce matutina
faciunt illud, quoniam contra Deum eſt
2 manus eorum. ¶ Et concupierunt agros,& violenter
tulerunt,et rapuerunt domos,& calumniabantur vi-
rum & domum eius, & virum & hæreditatem eius.
3 ¶ Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito ſuper
familiam iſtam malum: vnde non auferetis colla ve-
ſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniam tempus
4 peſſimum eſt. ¶ In die illa ſumetur ſuper vos parabo-
la,& cantabitur canticum cum ſuauitate,dicentium:
B Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei com-
mutata eſt:quomodo recedet a me,quum reuertatur,
5 qui regiones noſtras diuidat? ¶ Propter hoc non erit
6 tibi mittens funiculum ſortis in cœtu Domini. ¶ Ne
loquamini loquentes: Non ſtillabit ſuper iſtos, non
7 comprehendet confuſio.¶Dicit Domus Iacob: Nun-
quid abbreuiatus eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt
cogitationes eius? Nonne verba mea bona ſunt cum
8 eo qui recte graditur? ¶ Et econtrario populus meus
C in aduerſarium cõſurrexit: deſuper tunicam pallium
ſuſtuliſtis:& eos qui tranſibant ſimpliciter,cõuertiſtis
9 in bellum. ¶ Mulieres populi mei eieciſtis de domo
deliciarum ſuarum:a paruulis earum tuliſtis laudem
10 meam in perpetuum. ¶Surgite,& ite,quia non habe-
tis hic requiem: propter immunditiam eius corrum-
11 petur putredine peſſima.¶ Vtinam non eſſem vir ha-
bens ſpiritum,& mendacium potius loquerer: ſtilla-
bo tibi in vinum & in ebrietatem: & erit ſuper quem
12 ſtillatur populus iſte. ¶ Congregatione congregabo
D Iacob totum te: in vnum conducam reliquias Iſrael,
pariter ponam illum quaſi gregem in ouili,quaſi pe-
cus in medio caularum, tumultuabuntur a multitu-
13 dine hominum.¶Aſcendet enim pandẽs iter ante eos:
diuident, & tranſibunt portam, & egredientur per
eam: & tranſibit rex eorum coram eis, & Dominus
in capite eorum.

CAPVT III.

1 ET dixi:Audite principes Iacob,& duces domus
A Iſrael:Nunquid non veſtrum eſt ſcire iudiciũ,
2 ¶qui odio habetis bonũ,& diligitis malũ: qui
violenter tollitis pelles eorum deſuper eis,& carnem
3 eorum deſuper oſſibus eorum? ¶Qui comederũt car-
nẽ populi mei, & pellem eorum deſuper excoriaue-
runt:& oſſa eorũ confregerũt & cõciderũt ſicut in le-
4 bete,& quaſi carnẽ in medio ollę. ¶Tũc clamabũt ad
B Dominum,& non exaudiet eos:& abſcondet faciem

ſuam

ſuam ab eis in tẽpore illo,ſicut nequiter egerũt in ad-
5 inuẽtionibus ſuis. ¶ Hæc dicit Dñs ſup prophetas qui
ſeducunt populum meum: qui mordẽt dentibus ſuis:
& pſædicant pacem:& ſi quis non dederit in ore eorũ
6 quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium. ¶ Propte-
C rea nox vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro
diuinatione: & occumbet Sol ſuper prophetas,& ob-
7 tenebrabitur ſuper eos dies. ¶Et confundentur qui vi
dent viſiones,& confundentur diuini: operiẽt omnes
8 vultus ſuos,quia non eſt reſpõſum Dei. ¶Veruntamẽ
ego repletus ſum fortitudine Spiritus Dñi,iudicio,&
virtute: vt annunciem Iacob ſcelus ſuũ, & Iſrael pec-
9 catũ ſuũ. ¶Audite hoc principes domus Iacob,& iudi
D ces domus Iſrael:q̃ abominamini iudiciũ,& oĩa recta
10 peruertitis: ¶ Qui ædificatis Sion in ſanguinibus, &
Ezec. 22 f. 27 Sopho. 3. a 3. 11 Ieruſalẽ in iniquitate. ¶| Principes eius in muneribus
iudicabant, & ſacerdotes eius in mercede docebant,
& ꝓphetæ eius in pecunia diuinabant:& ſuper Dñm
requieſcebant,dicentes: Nunquid non Dñs in medio
12 noſtrũ? nõ venient ſup nos mala. ¶ Propter hoc cauſa
Iere. 26 f. 18. veſtri,|Siõ quaſi ager arabitur,& Ieruſalẽ quaſi acer-
uus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſyluarũ.

CAPVT IIII.

Iſai. 2. a 2. 1 ET |erit: in nouiſſimo dierũ erit mons domus Do
A mini pręparatus in vertice montium, & ſubli-
2 mis ſup colles: & fluent ad eũ populi. ¶Et pro-
perabunt gentes multæ,& dicent: Venite,aſcẽdamus
ad montem Domini,& ad domum Dei Iacob:& do-
cebit nos de vijs ſuis, & ibimus in ſemitis eius: quia
de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Ieruſa
3 lem. ¶ Et iudicabit inter populos multos,& corripiet
gentes fortes vſque in longinquum: & concident gla-
B dios ſuos in vómeres, & haſtas ſuas in ligones: non
ſumet gens aduerſus gentem gladium,& non diſcent
4 vltra belligerare. ¶Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam,
& ſubtus ficum ſuam, & non erit qui deterreat: quia
5 os Domini exercituum locutum eſt. ¶Quia omnes po
puli ambulabunt vnuſquiſque in nomine Dei ſui:
nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei no
6 ſtri in æternum, & vltra. ¶ In die illa, dicit Dominus
congregabo claudicantem: & eam quam eieceram,
Sopho. 3. d 19. Luc. 1. c. 33. Dan 7. d 14. 7 colligam,& quam afflixeram. ¶|Et ponam claudican
tem in reliquias: & eam quæ laborauerat, in gentem
robuſtam. |& regnabit Dominus ſuper eos in monte
8 Sion, ex hoc nunc, & vſque in æternum. ¶ Et tu tur-
ris gregis, nebuloſa filiæ Sion vſque ad te veniet: &
C veniet poteſtas prima regnum filię Ieruſalem. ¶Nunc
9 quare mœrore contraheris? nunquid rex non eſt ti-
bi, aut conſiliarius tuus perijt, quia comprehendit
10 te dolor, ſicut parturientem? ¶ Dole, & ſátage fi-
lia Sion quaſi parturiens: quia nunc egredieris de ci-
uitate, & habitabis in regione, & venies vſque ad
D Babylonem, ibi liberaberis: ibi rédimet te Domi-
11 nus de manu inimicorum tuorum. ¶ Et nunc congre-
gatæ ſunt ſuper te gentes multæ,quæ dicunt: Lapide-
12 tur: & aſpiciat in Sion oculus noſter. ¶Ipſi autem non
cognouerunt cogitationes Domini,& non intellexe-
runt conſilium eius: quia congregauit eos quaſi fœ-
13 num areæ. ¶ Surge, & tritura filia Sion: quia cornu
tuum ponam ferreum,& vngulas tuas ponam æreas:
& comminues populos multos, & interficies Domi-
no rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino
vniuerſæ terræ.

CAPVT V.

1 NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidionẽm po-
A ſuerunt ſuper nos, in virga percutient maxil
2 lam iudicis Iſrael. ¶|ET TV BETHLE- Matt. 2. b 6
HEM Ephráta paruulus es in millibus Iuda: ex te Ioan. 7 f 42.
mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael: & egreſ-
3 ſus eius ab initio, a diebus æternitatis. ¶ Propter hoc
dabit eos vſque ad tempus, in quo parturiens pariet:
& reliquię fratrum eius conuertentur ad filios Iſrael.
4 ¶Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domini in ſubli-
B mitate nominis Domini Dei ſui: & conuertentur:
quia nunc magnificabitur vſque ad terminos terræ.
5 ¶ Et erit iſte pax: cum venerit Aſſyrius in terram no-
ſtram,& quando calcauerit in domibus noſtris: & ſu
ſcitabimus ſuper eũ ſeptem paſtores, & octo prima-
6 tes homines. ¶ Et paſcent terram Aſſur in gladio, &
terram Nemrod in lanceis eius:& liberabit ab Aſſur,
quum venerit in terram noſtram,& quum calcauerit
7 in finibus noſtris. ¶ Et erunt reliquiæ Iacob in medio
C populorum multorum, quaſi ros a Domino, & quaſi
ſtillæ ſuper herbam,quæ non expectat virum,& non
8 præſtolatur filios hominum. ¶Et erunt reliquię Iacob
in gẽtibus in medio populorum multorum, quaſi leo
in iumentis ſyluarum, & quaſi catulus leonis in gre-
gibus pecorũ: qui cùm tranſierit,& conculcauerit,&
9 ceperit, nõ eſt qui eruat. ¶Exaltabitur manus tua ſup
10 hoſtes tuos, & oẽs inimici tui interibunt. ¶ Et erit in
D die illa, dicit Dñs: auferã equos tuos de medio tui, &
11 diſperdam quadrigas tuas. ¶Et perdam ciuitates ter-
ræ tuæ,& deſtruã oẽs munitiones tuas, & auferã ma-
leficia de manu tua, & diuinationes non erunt in te.
12 ¶ Et perire faciã ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de me-
dio tui:& nõ adorabis vltra opera manuum tuarum.
13 ¶Et euellam lucos tuos de medio tui: & conteram ci-
14 uitates tuas. ¶ Et faciam in furore,& in indignatione
vltionem in omnibus gentibus quæ non audierunt.

CAPVT VI.

1 AVdite quæ Dominus loquitur: Surge,conten
A de iudicio aduerſum montes,& audiant col
2 les vocem tuam. ¶Audiant mõtes iudicium
Domini, & fortia fundamenta terræ: quia iudicium
3 Dñi cũ populo ſuo,& cũ Iſrael dijudicabitur. ¶|Popu Iere. 2. a 4.
le meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi? re-
4 ſponde mihi. ¶| Quia eduxi te de terra Ægypti,& de Exo. 14. c 22.
domo ſeruientiũ liberaui te: & miſi ante faciẽ tuam
5 Moyſen, & Aaron, & Mariam? ¶ Popule meus me-
mento, quæſo |quid cogitauerit Balach rex Moab: & Num. 22 23. 24. 25
quid reſpõderit ei Balaam, filius Beor, de Setim vſq;
6 ad Galgalã, vt cognóſceres iuſtitias Domini. ¶ Quid
B dignũ offeram Domino,curuabo genu Deo excelſo?
nunq̃d offeram ei holocautomata,& vitulos anniçu-
7 los? ¶Nũq̃d placari põt Dñs in millibus arietũ,aut in
multis millibus hircorũ pinguium? nunq̃d dabo pri-
mogenitũ meũ ꝓ ſcelere meo, fructũ ventris mei pro
8 peccato aĩæ meæ? ¶ Indicabo tibi, o homo, q̃d ſit bo-
nũ,& q̃d Dñs req̃rat a te: Vtiq; facere iudiciũ,& dili-
gere miſericordiam, & ſolicitũ ambulare cum Deo
9 tuo. ¶ Vox Dñi ad ciuitatem clamat, & ſalus erit ti-
C mentibus nomen tuum: audite tribus, & quis appro-
10 babit illud? ¶Adhuc ignis in domo impij theſauri ini
11 quitatis,& menſura minor iræ plena. ¶Nũquid iuſti-
ficabo ſtateram impiam, & ſaccelli pondera doloſa?

12 ¶ In quibus diuites eius repleti ſunt iniqtate, & habi-
tãtes in ea loquebãtur mendaciũ, & lingua eorũ frau
13 dulẽta in ore eorũ. ¶ Et ego ergo cępi percutere te per-
Leuit. 26 d 16. 14 ditione ſup peccatis tuis. ¶ Tu comedes, & nõ ſatura-
beris: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes,
& non ſaluabis: & quos ſaluaueris, in gladium dabo.
Deut. 28 d. 38. Agg. 1. b 6. 15 ¶ Tu ſeminabis, & nõ metes: tu calcabis oliuã, & non
D vngeris oleo: & muſtũ, & nõ bibes vinũ. ¶ Et cuſtodi-
16 ſti præcepta Amri, & omne opus domus Achab: &
ambulaſti in volũtatibus eorum, vt darem te in per-
ditionem, & habitantes in ea in ſibilum, & oppro-
brium populi mei portabitis.

CAPVT VII.

1 VÆ mihi, quia factus ſum, ſicut qui colligit in
A autumno racemos vindemiæ: nõ eſt botrus
ad comedendũ, pręcoquas ficus deſiderauit
2 ãia mea. ¶ Perijt ſanctus de terra, & rectus in hoĩbus
nõ eſt: oẽs in ſanguine inſidiantur, vir fratrẽ ſuum ad
3 mortẽ venatur. ¶ Malũ manuũ ſuarũ dicũt bonũ: prin
ceps poſtulat, & iudex in reddẽdo eſt: & magnus lo-
4 cutus eſt deſideriũ aĩæ ſuę, & conturbauerũt eã. ¶ Qui
optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & q rectus, quaſi ſpi
na de ſepe. Dies ſpeculationis tuę, viſitatio tua venit:
5 nunc erit vaſtitas eorũ. ¶ Nolite credere amico: & no-
lite cõfidere in duce: ab ea q dormit in ſinu tuo cuſto-
Mat 10. c 21. d. 35 Matt. 10 d 36. 6 di clauſtra oris tui. ¶ Quia filius cõtumeliã facit patri:
B & filia conſurgit aduerſus matrẽ ſuã, nurus aduerſus
7 ſocrũ ſuam: & inimici hoĩs domeſtici eius. ¶ Ego autẽ
ad Dñm aſpiciã, expectabo Deũ ſaluatorẽ meũ: au-
8 diet me Deus meus. ¶ Ne lętẽris inimica mea ſup me,
q cecidi: conſurgam quũ ſedero in tenebris, Dñs lux
9 mea eſt. ¶ Irã Dñi portabo, qm̃ peccaui ei: donec cau-
ſam meã iudicet, & faciat iudiciũ meũ: educet me in
10 lucẽ, videbo iuſtitiã eius. ¶ Et aſpiciet inimica mea, &
operietur cõfuſione, q dicit ad me: Vbi eſt Dñs Deus
C tuus? Oculi mei videbũt in eã: nũc erit in cõculcatio-
11 nẽ, vt lutũ platearũ. ¶ Dies vt ædificẽtur maceriæ tuę:
12 in die illa longe fiet lex. ¶ In die illa, & vſq; ad te ve-
niet de Aſſur, & vſq; ad ciuitates munitas: & a ciui-
tatibus munitis vſq; ad flumẽ, & ad mare de mari, &
13 ad montẽ de monte. ¶ Et terra erit in deſolationẽ pro-
pter habitatores ſuos, & propter fructũ cogitationũ
14 eorũ. ¶ Paſce populũ tuũ in virga tua, gregẽ hæredita-
tis tuę habitãtes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli: pa-
15 ſcẽtur Baſan, & Galaad iuxta dies antiquos. ¶ Secun-
dũ dies egreſſionis tuæ de terra Ægypti oſtẽdã ei mi-
16 rabilia. ¶ Videbũt gẽtes, & cõfundentur ſuper oĩ fortitu-
dine ſua: ponẽt manũ ſuper os, aures eorũ ſurdæ erunt.
17 ¶ Lingẽt puluerẽ ſicut ſerpẽtes, velut reptilia terræ p-
D turbabuntur in ędibus ſuis: Dñm Deũ noſtrũ formida-
18 bũt, & timebunt te. ¶ Quis Deus ſimilis tui, q aufers Iere. 50. 46.
iniqtatẽ, et trãſis peccatũ reliquiarũ hæreditatis tuæ? Act. 10. g 43.
nõ immittet vltra furorẽ ſuũ, qm̃ volens miſericordiã Col. 2. c 15.
19 eſt. ¶ Reuertetur, et miſerebitur noſtri: deponet iniq-
tates noſtras: et proijciet in pfundũ maris oĩa pecca-
20 ta noſtra. ¶ Dabis veritatẽ Iacob: miſericordiã Abra-
ham: quæ iuraſti patribus noſtris a diebus antiquis.

Prophetiæ Michææ finis.

PROLOGVS IN PROPHETIAM NAHVM.

Ex Prooemio Commentariorum Hieronymi in Nahum.

NAHVM Prophetam ante aduentum regis Aſſyriorum, qui populum Iſrael captiuum in ſuam regionẽ tranſtulerat, fuiſſe, Hebræorũ traditio confirmat. Siquidẽ in fine huius lectionis prædicti regis aduentũ idem propheta annunciare monſtratur. Sed cum habitatores Niniue, Iona interitũ ciuitatis prædicante, ne diuina ira denunciatũ interitũ ſuſtinerent, peccatorũ & impietatis pœnitentiã egiſſent, accepta Dei miſericordia, grauioribus ſe criminibus implicuerũt. Qua de cauſa memoratus propheta, Spiritu ſancto plenus, iudicium Dei annuncians, ita locutus eſt: Deus zelans, & vlciſcens Dominus eſt, &c. Iam enim decem tribus ab Aſſyrijs deductæ fuerant in captiuitatẽ ſub Ezechia rege Iuda: ſub quo etiam nunc in conſolationẽ populi trãſmigrati aduerſum Niniuẽ viſio cernitur, Nec erat parua conſolatio, tam his qui iam Aſſyrijs ſeruiebant, quam reliquis qui ſub Ezechia de tribu Iuda, & Beniamin ab ijſdem hoſtibus obſidebantur, vt audirent Aſſyrios quoque a Chaldæis eſſe capiendos, ſicut in ſequentibus libri huius demõſtrabitur. Sciendũ autẽ eſt, q Niniue in noſtra lingua de Hebræo. Specioſam ſonat. Specioſus aũt hic mundus dicitur Vnde & apud Græcos Coſmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc aduerſum Niniuem dicitur: de mundo figuraliter prædicari ſentiamus. Quã ob cauſam, & aſſumptio quã Septuaginta interpretantur L E M M A, & Aquila Harma interpretatus eſt, apud Hebræos M A S S A ponitur, id eſt, graue onus: eo quod eam aduerſus quam videtur, premat, nec ſinat eleuare ceruicem. Simulque hoc attendendum, quod hæc ipſa vel aſſumptio, vel onus, vel pondus prophetæ, viſio ſit. Non enim loquitur propheta in ecſtaſi, vt Montanus & Priſca, Maximillaq; delirant: ſed quod prophetat, liber eſt viſionis intelligentis vniuerſa quæ loquitur: & pondus hoſtiũ facientis ſuo populo viſionẽ. De conſummatione itaq; mundi, ſecundũ anagogen, o Paula, & Euſtochiũ in conſolationẽ ſanctorũ prophetia texitur: vt quæcunq; in mundo vident, quaſi prætereuntia, & caduca contemnant, & præparent ſe ad iudicij diem, vbi vltor aduerſum veros Aſſyrios affuturus eſt Dominus.

PROPHETIA NAHVM.

CAPVT PRIMVM.

1 ONus Niniue. Liber viſionis Na-
A hum Elceſæi. ¶ Deus æmulator,
2 & vlciſcens Dominus, vlciſcens
Dominus, & habens furorem, vl-
ciſcens Dominus in hoſtes ſuos,
3 & iraſcens ipſe inimicis ſuis. ¶ Do-
minus patiens, & magnus fortitu-
dine, & mundans non faciet innocentem. Dominus
in tempeſtate, & turbine viæ eius, & nebulæ puluis
4 pedum eius. ¶ Increpans mare, & exiccans illud: &
omnia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt
5 Baſan, & Carmelus: & flos Libani elanguit. ¶ Montes
B commoti ſunt, ab eo, & colles deſolati ſunt, & con-
tremuit terra a facie eius, & orbis, & omnes habi-
6 tantes in eo. ¶ Ante faciem indignationis eius quis
ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris eius? indignatio
eius effuſa eſt, vt ignis: & petræ diſſolutæ ſunt ab eo.
7 ¶ Bonus Dominus confortans in die tribulationis, &
8 ſciens ſperantes in ſe. ¶ & in diluuio prętereunte, con-
ſummationem faciet loci eius: & inimicos eius perſe-
9 quentur tenebrę. ¶ Quid cogitatis contra Dominum?
C conſummationem ipſe faciet: non conſurget duplex
10 tribulatio. ¶ Quia ſicut ſpinæ ſeinuicem complectun-
tur: ſic conuiuium eorum pariter potantium, conſu-
11 mentur quaſi ſtipula ariditate plena. ¶ Ex te exibit
cogitans contra Dominum malitiam mente: pertra-
12 ctans præuaricationem. ¶ Hæc dicit Dominus: Si per-
D fecti fuerint: & ita plures, ſic quoque attondentur,
& pertranſibit: afflixi te, & non affligam te vltra.
13 ¶ Et nunc conteram virgam eius de dorſo tuo, & vin-
14 cula tua diſrumpam. ¶ Et præcipiet ſuper te Domi-
nus, non ſeminabitur ex nomine tuo amplius: de do-
mo Dei tui interficiam ſculptile, & conflatile: po-
Iſa. 52. b 7. Rom. 10 c. 15. 15 nam ſepulchrum tuum, quia inhonoratus es. ¶ | Ec-
ce ſuper montes pedes euangelizantis, & annuncian-
tis pacem: celebra Iuda feſtiuitates tuas, & redde
vota tua: quia non adijciet vltra, vt pertranſeat in
te Belial, vniuerſus interijt.

CAPVT II.

1 AScendit qui diſpergat coram te, qui cuſtodiat
A obſidionem: contemplare viam, conforta
2 lumbos, robora virtutem valde. ¶ Quia red
didit Dominus ſuperbiã Iacob, ſicut ſuperbiã Iſrael:
quia vaſtatores diſſipauerũt eos, & propagines eorũ
3 corruperunt. ¶ Clypeus fortiũ eius ignitus, viri exer-
citus in coccineis: igneæ habenæ currus in die præpa-
4 rationis eius, & agitatores conſopitj ſunt. ¶ In itineri-
bus conturbati ſunt, quadrigæ colliſæ ſunt in plateis:
aſpectus eorũ quaſi lãpades, quaſi fulgura diſcurren-
5 tia. ¶ Recordabitur fortiũ ſuorũ, ruẽt in itinerib⁹ ſuis:
B velociter aſcẽdent muros eius, & pręparabit vmbra-
6 culũ. ¶ Portæ fluuiorũ apertæ ſunt, & templũ ad ſolũ
7 dirutũ. ¶ Et miles captiuus abductus eſt: & ancillæ e-
ius minabantur, gemẽtes vt colũbæ murmurantes in
8 cordibus ſuis. ¶ Et Niniue quaſi piſcina aquarũ aquæ
eius: ipſi vero fugerũt: ſtate, ſtate, & non eſt qui reuer- Iſai. 1. b. 7.
9 tatur. ¶ Diripite argentũ, diripite aurũ: & non eſt finis
10 diuitiarũ ex omnibus vaſis deſiderabilibus. ¶ Diſſipa-
C ta eſt, & ſciſſa, & dilacerata: & cor tabeſcens, & diſſo-
lutio geniculorũ, & defectio in cunctis renibus: & fa-
11 cies omniũ eorũ, ſicut nigredo ollæ. ¶ Vbi eſt habita-
culũ leonũ: & paſcua catulorum leonũ: ad quam iuit
leo, vt ingrederetur illuc: catulus leonis, & nõ eſt qui
12 exterreat? ¶ Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & nec-
uit leænis ſuis: & impleuit præda ſpeluncas ſuas, &
13 cubile ſuum rapina. ¶ Ecce ego ad te, dicit Dominus
D exercituum: & ſuccendam vſque ad fumum quadri-
gas tuas, & leunculos tuos comedet gladius: & ex-
terminabo de terra prædam tuam, & non audietur
vltra vox nunciorum tuorum.

CAPVT III.

1 VÆ | ciuitas ſanguinũ, vniuerſa mẽdacij dila- Ezec. 24. b. 9. Habac. 2 c. 12.
A ceratione plena: nõ recedet a te rapina. ¶ Vox
2 flagelli, & vox impetus rotę, & equi fremẽtis,
3 et quadrigę feruẽtis, et equitis aſcẽdẽtis: ¶ Et micãtis gla
dij: & fulgurantis haſtę, & multitudinis interfectę: &
grauis ruinę, nec eſt finis cadauerũ, & corruẽt in cor-
4 poribus ſuis. ¶ Propter multitudinẽ fornicationũ me-
retricis ſpecioſę, & gratę, & habẽtis maleficia, quæ vẽdi
dit gẽtes in fornicationibus ſuis, & familias in malefi
5 cijs ſuis: ¶ | Ecce ego ad te, dicit Dñs exercituũ: & reue Iſai. 47. a 1.
B labo pudẽda tua in facie tua, & oſtẽdã in Gẽtibus nu
6 ditatẽ tuã, & regnis ignominiã tuã. ¶ Et proijciã ſup te
abominationes, & cõtumelijs te afficiã, & ponã te in
7 exẽplũ. ¶ Et erit oĩs q viderit te, reſiliet a te, & dicet:
Vaſtata eſt Niniue: quis cõmouebit ſuper te caput?
8 vnde quæram conſolatorẽ tibi? ¶ Nunquid melior es
Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus?

aquæ in circuitu eius: cuius diuitiæ, mare: aquæ muri
9 eius. Æthiopia fortitudo eius, & Ægyptus; & nõ eſt
10 finis: Aphrica, & Libyes fuerunt in auxilio tuo. Sed
C & ipſa in trãſmigrationem ducta eſt in captiuitatem:
paruuli eius eliſi ſunt in capite omnium viarũ, & ſup
inclytos eius miſerunt ſortẽ: & omnes optimates eius
11 confixi ſunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis,
& eris deſpecta: & tu quæres auxilium ab inimico.
12 Omnes munitiones tuæ, ſicut ficus cum groſſis ſuis:
13 ſi concuſſæ fuerint, cadent in os comedentis. Ecce
populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis ad
apertionem pandentur portæ terræ tuæ, deuorabit
14 ignis vectes tuos. Aquam propter obſidionem hau-
ri tibi, extrue munitiones tuas: intra in lutum, & cal-
15 ca, ſubigens tene laterem. Ibi comedet te ignis, peri-
bis gladio, deuorabit te vt bruchus: congregare vt
16 bruchus, multiplicare vt locuſta. Plures feciſti ne-
gociationes tuas quam ſtellæ ſint cœli: bruchus ex-
17 panſus eſt, & auolauit. Cuſtodes tui quaſi locuſtæ:
D & paruuli tui quaſi locuſtæ locuſtarũ, quæ conſidunt
in ſepibus in die frigoris: Sol ortus eſt, & auolauerũt,
18 & nõ eſt cognitus locus earum vbi fuerint. Dormi-
tauerunt paſtores tui rex Aſſur, ſepelientur principes
tui: latitauit populus tuus in montibus, & non eſt qui
19 congreget. Non eſt obſcura contritio tua, peſſima
eſt plaga tua, omnes qui audierũt auditionem tuam,
compreſſerũt manum ſuper te: quia ſuper quem non
tranſijt malitia tua ſemper?

Prophetiæ Nahum finis.

PROLOGVS IN PROPHETIAM HABACVC.

Ex Procœmio Commentariorum Hieronymi in Habacuc.

QVattuor Prophetæ in duodecim Prophetarum volumine continentur: e quibus tres in principio Limma, id eſt Pondus, titulum habent, Nahum, Habacuc, & Malachias. Porro Zacharias in medio, & circa finem duos huiuſcemodi ponit titulos: e quibus vnus eſt, Onus verbi Domini in terra Adrach, & Damaſci requiei eius: alter in fine, Onus verbi Domini ſuper Iſrael. De Nahum, orationibus tuis iam liber editus eſt: de Zacharia, & Malachia, ſi vita comes fuerit, differetur. Nunc Habacuc habemus in manibus, qui vel ex eo quod amabilis Domini eſt, vocatur Amplexatio: vel quod in certamen, & luctam, & (vt ita dicam) amplexum cum Deo congreditur: amplexantis, id eſt luctantis, ſortitus eſt nomen. Nullus enim tam audaci voce auſus eſt Deum ad diſceptationem iuſtitiæ prouocare, & dicere ei: Cur in rebus humanis, & in mundi iſtius politia tanta rerum verſatur iniquitas? Vociſerabor ad te vim patiens: & non ſaluabis? Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem videre? Lacerata eſt lex, & non peruenit vſque ad finem iudicium: quia impius præualet aduerſum iuſtum: ideo egreditur iudicium peruerſum. Vides quod temeraria vox ſit, & quodammodo blaſphemantis, creatorem ſuum ad iudicium prouocare: & vas fragile aduerſus figulum, cur tale, vel tale factum ſit diſputare? Nec non, & hoc animaduertendum, quod aſſumptio, vel pondus, quæ grauia eſſe iam diximus, prophetæ viſio eſt: & aduerſum Montani dogma peruerſum, intelligit quod videt: nec vt amens loquitur, nec more inſanientium fœminarum dat ſine mente ſonum. Vnde & Apoſtolus iubet, vt ſi prophetantibus alijs, alij fuerit reuelatum, taceant qui prius loquebantur. Et ſtatim: Non eſt inquit, diſſenſionis Deus, ſed pacis. Ex quo intelligitur, cum quis voluntate reticet, & alteri locum dat ad loquendum, poſſe & loqui, & tacere cum velit: qui autem in ecſtaſi, id eſt inuitus loquitur, nec tacere, nec loqui in ſua poteſtate habet. Illud quoque diſce (quia ſemel a me violenter exigis, vt quaſi quoſdam gradus, & ſcalas ad altiora nitenti, hiſtoriam tibi interpreter) prophetiam eſſe contra Babylonem, & Nabuchodonoſor regem Chaldæorum: vt quomodo prior propheta Nahum, quem Habacuc ſequitur, vaticinium habuit contra Niniuen, & Aſſyrios, qui vaſtauerunt decem tribus, quæ vocantur Iſrael: ita Habacuc prophetiam habeat aduerſus Babylonem, & Nabuchodonoſor: a quibus Iuda, & Ieruſalem, templumque ſubuerſa ſunt. Et vt ſcias eo tempore fuiſſe Habacuc, quo iam duæ tribus quæ vocabantur Iudas, ductæ erant in captiuitatem, Daniel docere te poterit, ad quem in lacum leonum Habacuc cum prandio mittitur: quanquam apud Hebræos hæc ipſa non legatur hiſtoria. Igitur ſiue quis recipiat ſcripturam illam, ſiue non recipiat, vtrunque pro nobis eſt. Aut enim recipit, & iam poſt factam rem, liber Habacuc texitur: aut non recipit, & quaſi propheta ſcribit quæ ventura cognoſcit. Interim ſecundum literam cauſatur aduerſum Deum propheta: cur Nabuchodonoſor templum Dei vaſtet, & Iudam: cur Ieruſalem quondam vrbs Domini, deſtruatur: quare clamet populus, & non exaudiatur, vociſeretur ad Dominum oppreſſus a Chaldæis, & non ſaluetur: quare etiam ipſe propheta,

vel

vel populus ex cuius perſona nunc loquitur, ad hoc vixerit, & hucuſque perductus ſit, vt iniquitatem hoſtium, & ſuum laborem videat: cur iniuſtitia præualeat aduerſum ſe. Et hoc dicit præ mentis anguſtia, neſciẽs aurum in igne conflari, & tres pueros de camino ignis puriores exiſſe, quam intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere poſſumus, quod ex perſona humanæ impatientiæ loquatur: vt in querulam vocem, & plenam doloris erumpat, dicens: Quare reſpicis contemptores, & taces conculcante impio iuſtiorem ſe? Hæc autem loquitur, neſciens iudicia Dei inueſtigabilia, & profundum diuitiarum ſapientiæ, & ſcientię eius: quod non ita videat Deus, vt videt homo: homo tantum præſentia reſpicit, Deus futura, & æterna cognoſcit. Et quomodo ſi ægrotus, & æſtuans febribus aquam frigidam poſtulet, & dicat ad medicum: Vim patior, crucior, vror, exanimor, vſquequo medice clamabo, & non exaudies? Et reſpondeat ei ſapientiſſimus, ac clementiſſimus medicus. Scio quo tempore dare debeam quod poſtulas, & non miſereor modo, quia miſericordia iſta crudelitas eſt, & voluntas tua contra te petit. Ita & Deus noſter ſciens clementiæ ſuæ pondera, atque menſuras, interdum non exaudit clamantem vt eum probet, & magis prouocet eum ad rogandum, & quaſi igne excoctum iuſtiorem, & puriorem faciat. Quod intelligens Apoſtolus ſecundum id quod miſericordiam conſecutus eſt a Domino, ait: Sed non deficimus in tribulationibus. Et benedicit Dominum in omni tempore: & ſcit quod qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: & gloriatur in labore, & dolore: et cum Ieremia dicit: Tribulationem & miſeriam inuocabo: vt quomodo alius inuocat Deum, ſic ſanctus vir, & bellator inuictus ad exercendum ſe, & probandum, tribulationem & miſeriam venire deſiderat.

PROPHETIA HABACVC.

CAPVT PRIMVM.

1 ONVS quod vidit Habacuc prophe-
A ta. ❦ Vſquequo Domine clama-
2 bo, & non exaudies: vociferabor
ad te vim patiens, & non ſaluabis?
3 ❦ Quare oſtendiſti mihi iniquitatem
& laborem, videre prædam & iniu-
ſtitiam contra me? & factum eſt iudicium & con-
4 tradictio potentior? ❦ Propter hoc lacerata eſt lex, &
B non peruenit vſque ad finem iudicium: quia impius
præualet aduerſus iuſtum: propterea egreditur iudi- Act. 13. f.41.
5 cium peruerſum. ❦ Aſpicite in gentibus & videte, ad-
miramini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in
diebus veſtris, quod nemo credet cum narrabitur.
6 ❦ Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem ama-
ram & velocem, ambulantem ſuper latitudinem ter-
7 ræ, vt poſſideat tabernacula non ſua. ❦ Horribilis &
terribilis eſt: ex ſemetipſa iudicium & onus eius e-
8 gredietur. ❦ Leuiores pardis equi eius, & velociores
C lupis veſpertinis, & diffundentur equites eius: equi-
tes namque eius de longe venient, volabunt quaſi
9 aquila feſtinans ad comedendum. ❦ Omnes ad præ-
dam venient, facies eorum ventus vrens: & congre-
10 gabit quaſi arenam, captiuitatem. ❦ Et ipſe de regibus
triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper
omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerẽ,
11 & capiet eam. ❦ Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſi-
12 bit, & corruet: hæc eſt fortitudo eius Dei ſui. ❦ Nun-
quid non tu a principio Domine Deus meus, ſancte
meus, & non moriemur? Domine in iudicium poſui-
13 ſti eum: & fortem ut corriperes, fundaſti eum. ❦ Mun-
D di ſunt oculi tui, ne videas malum, reſpicere ad ini-
quitatem non poteris, quare reſpicis ſuper iniqua a-
14 gentes, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe? ❦ Et fa-
cies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptile non
15 habens principem? ❦ Totum in hamo ſubleuauit, tra-
xit illud in ſagena ſua, & congregauit in rete ſuum.
16 Super hoc lętabitur & exultabit. ❦ Propterea immo-
labit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo: quia in ipſis
17 incraſſata eſt pars eius, & cibus eius electus. ❦ Propter
hoc ergo expandit ſagenam ſuam, & ſemper interfi-
cere Gentes non parcet.

CAPVT II.

1 SVper cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum Eſai. 21 b.8.
A ſuper munitionem: & contemplabor, vt videã
quid dicatur mihi, & quid reſpondeam ad ar-
2 guentem me. ❦ Et reſpõdit mihi Dñs, & dixit: Scribe ui-
ſũ, & explana eũ ſuper tabulas: ut percurrat q legerit
3 eũ. ❦ Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finẽ, &

non mentietur: ſi moram fecerit, expecta illum: quia
4 veniens veniet, & non tardabit. ⁋Ecce qui incredulus
eſt, non erit recta anima eius in ſemetipſo: | iuſtus au- | Ioan.3. d 36. Ro.1. b 17. Gal.3. b. 11. Heb 10. g 38.
5 tem in fide ſua viuet. ⁋ Et quomodo vinum potan-
tem decipit: ſic erit vir ſuperbus, & non decorabitur:
qui dilatauit quaſi infernus animam ſuam: & ipſe
quaſi mors, & non adimpletur: & congregauit ad ſe
omnes gentes, & coaceruauit ad ſe omnes populos.
6 ⁋ Nunquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſu-
B ment, & loquelam ænigmatum eius, & dicetur: Væ ei
qui multiplicat non ſua? vſquequo aggrauat contra
7 ſe denſum lutum? ⁋Nũquid non repente conſurgent,
qui mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes te, & e-
8. ris in rapinam eis? ⁋ Quia tu ſpoliaſti gentes multas
ſpoliabũt te omnes qui reliqui fuerint de populis pro
pter ſanguinem hominis, & iniquitatem terrę ciuita-
9 tis, & omniũ habitantiũ in ea. ⁋Vę qui cõgregat aua-
ritiã malã domui ſuę, vt ſit in excelſo nidus eius, & li
10 berari ſe putat de manu mali. ⁋Cogitaſti cõfuſionem
domui tuæ, cõcidiſti populos multos, & peccauit aĩa
11 tua. ⁋Quia lapis de pariete clamabit: & lignũ quod in-
C ter iuncturas ędificiorum eſt, reſpondebit. ⁋|Vę qui æ-
12 dificat ciuitatem in ſanguinibus, & præparat vrbẽ in | Ezec.24. b. Nah. 3. a 1.
13 iniquitate. ⁋Nunquid non hęc ſunt a Dño exercituũ?
Laborabũt enim populi in multo igne: & gẽtes in va
14 cuũ, & deficiẽt. ⁋Quia replebitur terra vt cognoſcant
15 gloriã Dñi, quaſi aquæ operientes mare. ⁋Vę qui po-
tũ dat amico ſuo, mittẽs fel ſuum & inebriãs, vt aſpi-
16 ciat nuditatẽ ei⁹. ⁋Repletus es ignominia pro gloria:
bibe tu quoq; & cõſopire: circundabit te calix dexte
17 rę Dñi, et uomitus ignominię ſuper gloriã tuã. ⁋Quia
D iniquitas Libani operiet te, et vaſtitas animaliũ deter
rebit eos de ſanguinibus hominũ, & iniquitate terrę,
18 & ciuitatis, & omniũ habitãtiũ in ea. ⁋ Quid prodeſt
ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus, cõflatile & i-
maginẽ falſam, quia ſperauit in figmẽto fictor eius,
19 vt faceret ſimulacra muta? ⁋Vę qui dicit ligno. Exper-
giſcere: Surge, lapidi tacenti: nũquid ipſe docere pote
rit? Ecce iſte coopertus eſt auro & argento: & omnis
20 ſpiritus non eſt in viſceribus eius. ⁋| Dominus autem | Pſal.10. b 4.
in templo ſancto ſuo: ſileat a facie eius omnis terra.

1 *Oratio Habacuc prophetæ pro ignorantijs.*

CAPVT III.

2
A DOmine audiui auditionem tuam, & timui:
Domine opus tuum in medio annorum,
viuifica illud: in medio annorum notum
faciem: cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.
3 ⁋Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte Pha
ram. Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena
eſt terra.
4 ⁋ Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus
eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.
5 ⁋Ante faciem eius ibit mors, & egredietur diabo-
lus ante pedes eius,
6 ⁋Stetit, & menſus eſt terram: aſpexit, & diſſoluit
Gentes, & contriti ſunt montes ſeculi: incuruati ſunt
colles mundi, ab itineribus æternitatis eius.
7 ⁋ Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ, turba-
B buntur pelles terræ Madian.
8 ⁋Nũquid in fluminibus iratus es Dñe, aut in flumi
nibus furor tuus? vel in mari indignatio tua, qui a-
ſcendes ſuper equos tuos, & quadrigæ tuæ ſaluatio?
9 ⁋Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, iuramenta tri-
bubus quæ locutus es: Fluuios ſcindes terræ.
10 ⁋ Viderunt te, & doluerunt montes, gurges aqua-
rum tranſijt, dedit abyſſus vocem ſuam, altitudo
manus ſuas leuauit.
11 ⁋ Sol & Luna ſteterunt in habitaculo ſuo, in luce
C ſagittarũ tuarũ ibũt, in ſplendore fulgurãtis haſtę tuę.
12 ⁋In fremitu conculcabis terram, in furore obſtupefa-
cies Gentes.
13 ⁋ Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum
Chriſto tuo: percuſſiſti caput de domo impij, denu-
daſti fundamentum eius vſque ad collum.
14 ⁋Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorum eius,
venientibus ut turbo ad diſpergendum me: exultatio
eorum, ſicut eius qui deuorat pauperẽ in abſcondito.
15 ⁋ Viam feciſti in mari equis tuis, in luto aquarum
D multarum.
16 ⁋Audiui & conturbatus eſt venter meus, a voce cõ
tremuerunt labia mea: ingrediatur putredo in oſſibus
meis, & ſubter me ſcateat: vt requieſcã in die tribula-
tionis, ut aſcendam ad populum accinctum noſtrum.
17 ⁋Ficus enim non florebit, & non erit germen in vi-
neis: mentietur opus oliuæ, & arua non afferent ci-
bum: abſcindetur de ouili pecus, & non erit armen-
tum in præſepibus.
18 ⁋ Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in
Deo Ieſu meo.
19 ⁋ Deus Dominus fortitudo mea, & pónet pedes
meos quaſi ceruorum: & ſuper excelſa mea deducet
me victor, in Pſalmis canentem.

Prophetia Habacuc finis.

PROLOGVS IN SOPHONIAE PROPHETIAM.

Ex principio commentariorum Hieron. in Sophoniam.

TRADVNT Hebræi, cuiuſcunque propheta pater, aut auus ponatur in titulo, ipſos quoque prophetas fuiſſe. Vnde & Amos vnus de duodecim Prophetis, qui dixerat; Non ſum propheta, nec filius prophetæ, ſed paſtor caprarum, vellicans ſycomoros, patris nomen in titulo non habet. Hoc ſi verum eſt Sophonias propheta, nomine (vt ita dicam) prophetico, & glorioſa maiorum ſuorum ſtirpe generatus eſt: habuit enim patrem Chuſi, auum Godoliam, proauum Ama-

riam, attauum Ezechiam: & talem quadrigam ipſe velut extremus auriga compleuit. Nomen Sophoniæ, alij Speculam: alij Arcanum Domini tranſtulerunt. Siue igitur ſpecula, ſiue abſconditum Domini interpretetur, vtrunque prophetæ conuenit. Dicitur enim ad Ezechielem: Fili hominis, Speculatorem te poſui domui Iſrael. Iſte ergo propheta qui erat in ſpecula, & in ſublimibus conſtitutus, & nouerat myſteria Domini, filius erat Chuſi qui interpretatur Humilitas. Habebat quoque auum Godoliam, qui dicitur Magnitudo Domini: & proauum Amariam qui & ipſe vertitur in Sermonem Domini: & attauum Ezechiam, qui ſonat Fortitudo Domini. De fortitudine itaque Domini natus eſt ſermo Domini, & de ſermone Domini nata eſt magnitudo Domini: & de magnitudine nata eſt humilitas: vt cum peruenerit aliquis ad perfectum dicat: Quia non ſum dignus vocari Apoſtolus, & illud in Pſalmis: Domine non eſt exaltatum cor meum: neque elati ſunt oculi mei. Ioſiam regem Iudæ, cuius temporibus Sophonias prophetaſſe inuenitur, Deo præ omnibus regibus placuiſſe, hiſtoria quarti libri Regum, & ſecundi Paralipomenon demonſtrat. Ioſias ſimulachra quæ pater ſuus Amon, vel auus Manaſſes in templo Dei collocauerat, deiecta comminuiſſe monſtratur. In quibus etiam ſerpentem æreum a Moyſe factum: quem errore inductus populus, ſuperſtitione idolorum detentus, admiſerat. Idem cuſtodiſſe paſca, & intermiſſum temporibus multis ſolus celebraſſe monſtratur. Ideo Deus per prophetam temporibus memorati regis quæ prouentura erant, oſtendens: gentibus quidem lectione comprehenſis, affuturum iudicium: populo vero Iſrael ſalutem: & ciuitati Ieruſalem reſtaurationem tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.

PROPHETIA SOPHONIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 Verbum Domini quod factum eſt
A ad Sophoniam, filium Chuſi, filij
Godoliæ, filij Amariæ, filij Eze-
chiæ, in diebus Ioſiæ, filij Am-
2 mon, regis Iudæ. ¶ Congregans
congregabo omnia a facie terræ,
3 dicit Dominus: ¶ congregans ho-
minem & pecus, congregans volatilia cœli, & pi-
ſces maris: & ruinæ impiorum erunt: & diſperdam
4 homines a facie terræ, dicit Dominus. ¶ Et extendam
manum meam ſuper Iudam, & ſuper omnes habitan
B tes Ieruſalem: & diſperdam de loco hoc reliquias
5 Baal, & nomina æditurorum cum ſacerdotibus: ¶ &
eos qui adorant ſuper tecta militiam cęli, & adorant,
6 & iurant in Domino, & iurant in Melchom: ¶ Et qui
auertuntur de poſt tergum Domini, & qui non quæ-
7 ſierunt Dominum, nec inueſtigauerunt eum. ¶ Silete
a facie Domini Dei: quia iuxta eſt dies Domini,
quia præparauit Dominus hoſtiam, ſanctificauit vo-
8 catos ſuos. ¶ Et erit in die hoſtiæ Domini viſitabo ſu-
per principes, & ſuper filios regis, & ſuper omnes qui
9 induti ſunt veſte peregrina: ¶ & viſitabo ſuper om
nem qui arroganter ingreditur ſuper limen in die il-
la, qui complent domum Domini Dei ſui iniquita-
10 te, & dolo. ¶ Et erit in die illa, dicit Dominus, vox
C clamoris a porta piſcium, & vlulatus a Secunda, &
11 contritio magna a collibus. ¶ Vlulate habitatores
Pilæ: conticuit omnis populus Chanaan, diſperie-
12 runt omnes inuoluti argento. ¶ Et erit in tempore il-
lo: ſcrutabor Ieruſalem in lucernis. & viſitabo ſuper
viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordibus
ſuis: Non faciet bene Dominus, & non faciet male.
13 ¶ Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus
eorum in deſertum: | & ædificabunt domos, & non Amos 5. c.11.
habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vi-
14 num earum. ¶ Iuxta eſt dies Domini magnus, iuxta
eſt, & velox nimis: vox diei Domini amara, tribu-
15 labitur ibi fortis. ¶ | Dies iræ dies illa, dies tribula- Ier.30.b 7.
D tionis, & anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, dies Ioel.2.b 11.
tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbinis:
16 ¶ dies tubæ, & clangoris ſuper ciuitates munitas, & Amos 6. c.18.
17 ſuper angulos excelſos. ¶ Et tribulabo homines, &
ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt: &
effundetur ſanguis eorum, ſicut humus, & corpora
18 eorum ſicut ſtercora. ¶ | Sed & argentum eorum, & Ezec.7.c 19.
aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Do-
mini: | in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia Inf.3.b 8
conſummationem cum feſtinatione faciet cunctis ha
bitantibus terram.

CAPVT II.

1 COnuenite, congregamini gens non amabi-
A lis: ¶ Priuſquam pariat iuſſio quaſi pulue-
2 rem tranſeuntem diem, antequam veniat
ſuper vos ira furoris Domini, antequam veniat ſu-
3 per vos dies indignationis Domini. ¶ Quærite Do-
minum omnes manſueti terræ, qui iudicium eius e-
ſtis operati: quærite iuſtum, quærite manſuetum:
ſi quo modo abſcondamini in die furoris Domini.
4 ¶ Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum,
Azotum in meridie eijcient, & Accaron eradicabi-
5 tur. ¶ Væ qui habitatis funiculum maris, gens per-
ditorum: verbum Domini ſuper vos Chanaan ter-
B ra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita vt non ſit
6 inhabitator. ¶ Et erit funiculus maris requies paſto-
rum, & caulæ pecorum: & erit funiculus eius qui
7 remanſerit de domo Iuda, ibi paſcentur: ¶ in domi-
bus Aſcalonis ad veſperam requieſcent: quia viſi-
tabit eos Dominus Deus eorum, & auertet captiui-
8 tatem eorum. ¶ Audiui opprobrium Moab, & bla-
ſphemias filiorum Ammon: quæ exprobauerunt po-
pulo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.
9 ¶ Propterea viuo ego, dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael: quia Moab vt Sódoma erit, & filij Am-
C mon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acerui
ſalis, & deſertum vſque in æternum: reliquiæ po-
puli mei diripient eos, & reſidui gentis meæ poſſide-
10 bunt illos. ¶ Hoc eis eueniet pro ſuperbia ſua: quia
blaſphemauerunt, & magnificati ſunt ſuper popu-
11 lum Domini exercituum. ¶ Horribilis Dominus ſu-
per eos, & attenuabit omnes deos terræ: & adora-
bunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ Gentium.
12 ¶ Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis.
13 ¶ Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem, &
D perdet Aſſur, & ponet ſpecioſam in ſolitudinem,
Iſai. 34. c 11. 14 & in inuium, & quaſi deſertum. ¶ | Et accubabunt
in medio eius greges, omnes beſtiæ Gentium: &
onocrotalus, & ericius in liminibus eius morabun-
tur: vox cantantis in feneſtra, coruus in ſuperlimi-
15 nari, quoniam attenuabo robur eius. ¶ Hæc eſt ci-
uitas glorioſa habitans in confidentia, quæ dicebat
in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia am-
plius: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ?
omnis qui tranſit per eam, ſibilabit, & mouebit ma-
num ſuam.

CAPVT III.

1 VÆ prouocatrix, & redempta ciuitas, co-
A lumba. ¶ Non audiuit vocem, & non ſu-
2 ſcepit diſciplinam: in Domino non eſt con-
Ezec. 22. f 27. Mich. 3 d 18. 3 fiſa, ad Deum ſuum non appropinquauit. ¶ | Prin-
cipes eius in medio eius quaſi leones rugientes: iu-
dices eius lupi veſpere, non relinquebant in mane.
4 ¶ Prophetæ eius veſani, viri infideles: ſacerdotes e-
ius polluerunt ſanctum, iniuſte egerunt contra le-
5 gem. ¶ Dominus iuſtus in medio eius non faciet ini-
quitatem: mane mane iudicium ſuum dabit in lu-
cem, & non abſcondetur: neſciuit autem iniquus
6 confuſionem. ¶ Diſperdidi Gentes, & diſſipati ſunt
anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non
eſt qui tranſeat: deſolatæ ſunt ciuitates eorum non
7 remanente viro, neque vllo habitatore. ¶ Dixi,
B Attamen timebis me, ſuſcipies diſcip inan, & non
peribit habitaculum eius, propter omnia in quibus
viſitaui eam: veruntamen diluculo ſ urgentes cor-
8 ruperunt omnes cogitationes ſuas. ¶ Qua propter
expecta me, dicit Dominus: in die reſurrectionis
meæ in futurum, quia iudicium meum vt congre-
gem gentes, & colligam regna: & effundam ſuper
eos indignationem meam, omnem iram furoris mei:
| in igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. Sup. 1. d 18.
9 ¶ Quia tunc reddam populis labium electum, vt in-
uocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei hu-
10 mero vno. ¶ Vltra flumina Æthiopiæ, inde ſuppli-
ces mei filij diſperſorum meorum deferent munus
11 mihi. ¶ In die illa non confunderis ſuper cunctis ad-
C inuentionibus tuis, quibus prçuaricata es in me: quia
tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ
tuæ, & non adijcies exaltari amplius in monte ſan-
12 cto meo. ¶ Et derelinquam in medio tui populum
pauperem, & egenum, & ſperabunt in nomine Do-
13 mini. ¶ Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem, nec
loquentur mendacium, & non inuenietur in ore eo-
rum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur, & ac-
14 cubabunt, & non erit qui exterreat. ¶ Lauda filia
Sion, iubila Iſrael: lætare, & exulta in omni corde
15 filia Ieruſalem. ¶ Abſtulit Dominus iudicium tuum,
D auertit inimicos tuos: rex Iſrael Dominus in medio
16 tui, non timebis malum vltra. ¶ In die illa dicetur
Ieruſalem, Noli timere: Sion, non diſſoluantur ma-
17 nus tuæ. ¶ Dominus Deus tuus in medio tui fortis,
ipſe ſaluabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in
18 dilectione tua, exultabit ſuper te in laude. ¶ Nugas
qui a lege receſſerant congregabo: quia ex te erant:
19 vt non vltra habeas ſuper eis opprobrium. ¶ Ecce
ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore
illo: | & ſaluabo claudicantem, & eam quæ eiecta Mich. 4. b. 7.
fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem,
& in nomen, in omni terra confuſionis
20 eorum: ¶ In tempore illo quo addu-
cam vos, & in tempore quo
congregabo vos: dabo
enim vos in no-
men, & in
lau-
dem omnibus populis terræ, cum
conuertero captiuitatem ve-
ſtram coram oculis ve-
ſtris, dicit Do-
minus.

Prophetiæ Sophoniæ Finis.

PROLOGVS IN AGGAEI PROPHETIAM.

IEREMIAS propheta ob cauſam periurij Sedeciæ regis (vt hiſtoria libri ſecundi Paralipomenon indicat) qui fidem promiſſam Nabuchodonoſor, regi Chaldæorum, non ſeruauerat, populum Iſrael refert cum memorato rege Ieruſalem, expugnata Ieruſalem, captiuum in Babylonem fuiſſe perductum. Sed cum memoratus populus multis temporibus idolis ſeruiendo, & effuſione ſanguinis innocentum ſe grauiter impiaſſet: volens Deus generationem vniuerſam eiuſdem populi ob cauſas memoratas penitus deperire, ſeptuaginta annorum captiuitatem eundem populum in regno Chaldæorum ſtatuit ſuſtinere: hac ratione, vt completo numero annorum, nouus populus a memoratis peccatis immunis ad renouationem Jeruſalem perueniret. Sexageſimo itaque ſecundo anno, regno Chaldæorum ſubuerſo, cui adhuc octo anni reſtabant ad regnandum, quod etiam ſexta viſio Danielis oſtendit: cum propter cauſam ſacrilegij, quod in eadem viſione continetur, fuiſſet extinctum, Darius qui Medis imperabat, vt ſeptima viſio Danielis oſtendit, memoratorum regno ſucceſſit. Cuius primo anno regni, vt decima viſio Danielis manifeſtat: Daniel ſupputatis annis, videns appropinquare tempus reuerſionis, quæ per Ieremiam fuerat promiſſa, orans tam pro ſe, quam pro populo, eandem promiſsionem a Deo poſtulabat impleri. Cui per Gabrielem Archangelum in eadem viſione iuxta preces eiuſdem, vniuerſa completa eſſe, Deus dixit. Nam moriente ſupradicto Dario rege Medorum, & ſuccedente in regno Cyro rege Perſarum: promiſſione Dei completa, per eundem regem populum Iſrael in Ieruſalem reductum, hiſtoria ſecundi libri Paralipomenon, & initium Eſdræ prophetæ confirmant. Cumque a populo Iſrael, & ſenioribus templum Dei ædificari cœpiſſet: mortuo Cyro rege, ac regnante Dario rege Perſarum, qui memorato Cyro ſucceſſerat: vicinæ gentes ciuitatis Ieruſalem, (vt idem Eſdras refert) reſtaurationem templi, & ciuitatis reſiſtendo impedire cœperunt. Qua ratione deterritus populus Jſrael, reparationem ſupradicti templi Domini necdum iuxta promiſſionem conceſſam eſſe credebat. Propter quod in ſecundo anno regni memorati Darij regis Perſarum, Aggæus propheta a Deo miſſus, Zorobabel qui de tribu erat Iuda, qui poteſtatem regni ſuſcepturus erat, & Ieſum filium Ioſedec ſummum ſacerdotem admonet, vt credant completo numero annorum tempus reſtaurationis Jeruſalem, aduenisſe hoc etiam addito, ne incredulitatem populi vellent imitari, de quo Deus per eum dixit: Populus hic dicit, Nondum venit tempus, vt ædificetur domus Dei. Omnia autem quæ textu huius prophetiæ continentur, reuerſionem populi, ædificationem templi, renouationem ciuitatis, obſeruantiam ſacerdotalem, & interitum regnorum gentium exterarum ſignificant.

PROPHETIA AGGAEI.

CAPVT PRIMVM.

1 IN anno ſecũdo Darij regis, in mẽſe ſex-
A to, in die vna mẽſis: factũ eſt verbũ Dñi
in manu Aggęi prophetę ad Zoroba
bel, filiũ Salathiel, ducẽ Iuda: & ad Ieſũ
filiũ Ioſedec, ſacerdotẽ magnũ, dicens:
2 Hęc ait Dñs exercituũ, dicẽs: Populus iſte dicit: Nõ-
3 dũ venit tp̃s domus Dñi ędificandę. Et factũ eſt ver
4 bũ Dñi in manu Aggæi prophetę, dicẽs: Nũquid tp̃s
B vobis eſt vt habitetis in domibus laqueatis, & dom⁹
5 iſta deſerta? Et nũc hęc dicit Dñs exercituũ; Ponite
6 corda ueſtra ſuper vias ueſtras. Seminaſtis multũ, et Deu.28.d.38. Mich.6.d.15.
intuliſtis parũ: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis,
& nõ eſtis inebriati: operuiſtis vos, & nõ eſtis caleſa-
cti: & qui mercedes cõgregauit, miſit eas in ſaceulum
7 pertuſum. Hęc dicit Dñs exercituũ: Ponite corda ue
8 ſtra ſuper vias veſtras, aſcẽdite in montẽ, portate li-
gna, & ędificate domum: & acceptabilis mihi erit, &
9 glorificabor, dicit Dñs. Reſpexiſtis ad amplius, et ec
D ce factũ eſt minus: & intuliſtis in domũ, & exufflaui il-
lud: quã ob cauſã dicit Dñs exercituum? quia domus
mea deſerta eſt, & vos feſtinatis vnuſquiſq; in do-
10 mum ſuã. Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cęli
ne darẽt rorem, & terra prohibita eſt ne daret germẽ
11 ſuum. & vocaui ſiccitatẽ ſuper terrã, & ſuper mõtes,
& ſuper triticũ, & ſuper vinũ, & ſuper oleũ, & quæ-
cũq; profert humus, & ſuper homines, & ſuper iumẽ
12 ta, & ſuper omnẽ laborẽ manuũ. Et audiuit Zoroba
D bel fili⁹ Salathiel, & Ieſus filius Ioſedec ſacerdos ma-
gnus, & oẽs reliquię populi vocẽ Dñi Dei ſui, & ver-
ba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eũ Dñs Deus eorũ ad
13 eos: & timuit populus a facie Dñi. Et dixit Aggæus
nũcius Dñi de nũcijs Dñi populo dicẽs: Ego vobiſcũ
14 ſum, dicit Dominus. Et ſuſcitauit Dominus ſpiri-
tum Zorobabel filij Salathiel ducis Iuda, & ſpiritum
Ieſu filij Ioſedec Sacerdotis magni, & ſpiritum re-
liquorum de omni populo: & ingreſſi ſunt, & facie-
bant opus in domo Domini exercituum Dei ſui.

CAPVT II.

1 IN die vigeſima & quarta menſis, in ſexto menſe,
A in anno ſecũdo Darij regis. In ſeptimo menſe,
2 vigeſima & prima mẽſis: factũ eſt verbũ Dñi in
3 manu Aggæi prophetæ, dicens: Loquere ad Zoroba
bel filiũ Salathiel ducẽ Iuda, & ad Ieſũ filiũ Ioſedec
4 ſacerdotẽ magnũ, & ad reliquos populi, dicẽs: Quis
B in vobis eſt derelictus, qui vidit domum iſtam in glo
ria ſua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nun-
5 quid nõ ita eſt, quaſi nõ ſit in oculis veſtris? Et nunc
confortare Zorobabel, dicit Dñs: & confortare Ieſu fi
lij Ioſedec ſacerdos magne, & confortare oĩs populus
terrę dicit Dñs exercituũ, & facite (qm̃ ego vobiſcũ
6 ſum, dicit Dñs exercituũ) verbũ quod pepigi vobi-
ſcũ cum egrederemini de terra Ægypti: & ſpũs meus Heb.12.g.26.
7 erit in medio veſtrum: nolite timere. Quia hęc dicit
Dñs exercituũ: Adhuc vnũ modicũ eſt, & ego cõmo-
8 uebo cęlũ, & terrã, & mare, & aridã. Et mouebo oẽs
gẽtes, ET VENIET DESIDERATVS cũctis Gẽ-
tibus: & implebo domum iſtam gloria dicit Dñs exer
9 cituum. Meum eſt argentum, & meum eſt aurum, di
10 cit Dñs exercituum. Magna erit gloria domus iſtius
nouiſſimæ plus q̃ primæ, dicit Dñs exercituum: & in
11 loco iſto dabo pacem, dicit Dñs exercituum. In vi-
geſimã & quarta noni menſis, in anno ſecundo Darij
regis, factum eſt verbum Dñi ad Aggęum prophetã,
12 dicens: Hæc dicit Dñs exercituum: Interroga ſacer-
13 dotes legem, dicens: Si tulerit homo carnem ſancti-
ficatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummita
te eius panẽ, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum,
aut oẽm cibum: nunquid ſanctificabitur? Reſponden
14 tes aũt ſacerdotes, dixerunt: Non. Et dixit Aggæus:
C Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, nun-
quid contaminabitur? Et reſponderunt ſacerdotes &
15 dixerunt: Contaminabitur. Et reſpondit Aggæus &
dixit: Sic populus iſte, & ſic gens iſta ante faciẽ meã,
dicit Dñs, & ſic oẽ opus manuum eorum: & oĩa q̃ ob
16 tulerunt ibi, contaminata erunt. Et nunc ponite cor-
da veſtra, a die hac, & ſupra antequã poneretur lapis
17 ſup lapidẽ ĩ tẽplo Dñi. cum accederetis ad aceruum
viginti modiorum, & fierẽt decẽ: & intraretis ad tor-
cular vt exprimeretis quinquaginta lagenas, & fie-
18 bãt viginti. Percuſſi vos vẽto vrente, & aurugine & Amos 4.c.9.
grãdine oĩa opera manuum veſtrarum: & non fuit in
19 vobis qui reuerteretĩ ad me dicit Dñs. Ponite corda
veſtra ex die iſta & in futurum, a die vigeſima &
quarta noni mẽſis: a die qua fundamẽta iacta ſunt tẽ-
20 pli Dñi, ponite ſuper cor veſtrum. Nunquid iam ſe-
men in germine eſt, & adhuc vinea, & ficus, & malo-
granatum, & lignum oliuæ non floruit? ex die iſta
21 benedicã. Et factũ eſt verbum Dñi ſecundo ad Ag-
22 gæum, in vigeſima & quarta menſis, dicẽs: Loquere
ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego mouebo cœ-
23 lum pariter & terram. Et ſubuertam ſolium regno-
rum, & cõteram fortitudinẽ regni Gẽtium, & ſubuer
tã quadrigã, & aſcẽſorẽ eius & deſcendent equi, & a-
24 ſcenſores eorum, vir in gladio fratris ſui. In die illa, Eccl.49.c.11.
dicit Dñs exercituum aſſumã te, Zorobabel fili Sala-
thiel, ſerue meus, dicit Dñs: & ponam te quaſi ſigna-
culum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

PROLOGVS IN ZACHARIAE PROPHETIAM.

SECVNDO anno Darij regis Medorum, Aggæum, & Zachariam prophetaſſe, lectiones eorundem declarant. Sed hac de cauſa Aggæus Zachariæ in ordine prophetarum prælatus eſſe videtur, quod eum duobus menſibus, vt prædictorum lectiones oſtendunt, in prophetia præceſſiſſe inuenitur, & ad reparationem templi præcepto Dei populum animaſſe, vt Eſdras refert, dicens: In ſecundo anno Darij regis Perſarum prophetauerunt Aggæus, & Zacharias filius Addo prophetæ, ſuper Iudæos qui erant in Iuda, & Ieruſalem, ſuper Iſrael in nomine Dei Iſrael ſuper eos. Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſedech, & principes eius: inchoaueruntque ædificare domum Dei, quæ eſt in Ieruſalem. Quibus cum adeſſent prophetæ, exhortatione ſua adiuuerunt eos: Nam & populum Iſrael ab imitatione paternorum delictorum per ſuam admonitionem idem propheta cupiens reuocare, verbis lectione comprehenſis vſus eſt: Vidi nocte: & ecce vir aſcenderat ſuper equum rubeum, &c. Vidit propheta virum equo rubeo ſedentem, & ſtantem in medio myrteti vmbroſi: cuius viſionis hæc ſolutio eſt: Vir aſcendens equum rubeum, licet Angelus intelligatur tamen quia prędicti coloris equum conſcendere viſus eſt; vindictam ſanguinis in eam gentem ſignificat afferendam, quæ populum Iſrael in captiuitatem redegerat. Nã & Iſaias propheta per ruborem veſtimentorum, inter gentes vindictam eum ſanguine a Deo proferendam demonſtrans, his verbis vſus eſt, dicens. Quis eſt iſte qui venit de Edom, tinctus veſtibus de Boſra? &c. Stãtem vero in medio myrteti vmbrantis, quod dixit: lætitia populo affuturam per myrteti ſignificationem voluit deſignari. Eius ligni Moyſes in Leuitico, cum faceret mentionem, ait: Accipietis die prima fructus ligni ſpecioſi, vt lætitiam populi per bene olentis ligni, & ſpecioſi vmbraculum demonſtraret. Sed hanc viſionem qua liberationem populi, & vindictam de aduerſarijs affuturam demonſtrat, ob hoc noctu propheta ſe vidiſſe memorauit, quia populum Iſrael in prima liberatione de terra Aegypti noctu diſceſſiſſe conſtabat: cuius exempli, quia præſens populus aliquam partem in ſe retinere videbatur, liberatio euſdem, ac reditus captiuitatis de terra Chaldæorum per noctem prophetæ eſt reuelata.

PROPHETIA ZACHARIAE.

CAPVT PRIMVM.

1 IN menſe octauo, in anno ſecundo Darij
A regis, factum eſt verbũ Dñi ad Zachariã
filium Barachię, filij Addo, prophetam, di-
2 cens: Iratus eſt Dominus ſuper patres ve-
3 ſtros iracundia. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituum: Conuertimini ad me, ait Dominus exer- | Mala. 3. b. 7.
4 cituum, & cõuertar ad vos, dicit Dñs exercituũ. Ne
ſitis ſicut patres veſtri, ad quos clamabant prophetæ | Iſa. 21. h. 8. 31. c. 6. 41. d. 22.
priores, dicentes: Hęc dicit Dñs exercituũ: Conuerti-
mini de vijs veſtris malis, & de cogitationibus ve-
B ſtris peſſimis: & nõ audierũt, neq; attẽderunt ad me, | Ierem. 3. c. 12. 25. d. 19. 31. e. 18.
5 dicit Dñs. Patres veſtri vbi ſunt? & prophetæ nũq̃d
6 in ſempiternum viuent? Veruntamen verba mea & | Ezec. 18. g. 30. 10. a. 7. 31. c. 11.
legitima mea quæ mandaui ſeruis meis prophetis,
nunquid non comprehenderunt patres veſtros? & cõ-
uerſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogitauit Dominus exer- | Oſee 14. a. 2.
cituum facere nobis ſecundum vias noſtras, & ſecun- | Ioel 2. c. 12.
7 dum adinuentiones noſtras fecit nobis. In die vige-
ſima & quarta vndecimi menſis Sabath: in anno ſe-
cundo Darij, factum eſt verbum Domini ad Zacha-
riam filium Barachiæ, filij Addo, prophetam, dicens:
8 Vidi per noctẽ: & ecce vir aſcendẽs ſuper equum ru-
fum, & ipſe ſtabat inter myrteta, quę erãt in profun-

9 do:& poſt eum equi rufi, varij,& albi.¶Et dixi: Quid
ſunt iſti Domine mi?& dixit ad me Angelus, qui lo-
10 quebatur in me:Ego oſtendam tibi quid ſint hęc.¶Et
reſpondit vir qui ſtabat inter myrteta, & dixit: Iſti
ſunt quos miſit Dominus, vt perambulent terram.
11 ¶Et reſponderunt Angelo Domini, qui ſtabat inter
C myrteta & dixerunt: Perambulauimus terram,& ec-
12 ce omnis terra habitatur & quieſcit. ¶ Et reſpondit
Angelus Domini & dixit: Domine exercituum vſ-
quequo tu non miſereberis Ieruſalem & vrbium Iu-
da,quibus iratus es, iſte iã ſeptuageſimus annus eſt?
13 ¶Et reſpõdit Dominus Angelo qui loquebatur in me
14 verba bona, verba conſolatoria.¶Et dixit ad me An-
Inf. 8. a. gelus qui loquebatur in me:| Clama,dicens:Hæc di-
cit Dominus exercituum, Zelatus ſum Ieruſalem &
15 Sion zelo magno. ¶ Et ira magna ego iraſcor ſuper
gentes opulentas,quia ego iratus ſum parum.ipſi ve-
16 ro adiuuerunt in malum. ¶ Propterea hæc dicit Do-
minus: Reuertar ad Ieruſalem in miſericordijs: do-
mus mea ædificabitur in ea,ait Dominus exercituũ:
17 & perpendiculum extendetur ſuper Ieruſalẽ.¶Adhuc
clama,dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Ad-
D huc affluent ciuitates meæ bonis:& conſolabitur ad-
18 huc Dominus Sion,& eliget adhuc Ieruſalem.¶Et le-
uaui oculos meos, & vidi: & ecce quattuor cornua.
19 ¶Et dixi ad Angelum qui loquebatur in me: Quid
ſunt hæc?Et dixit ad me: Hæc ſunt cornua quæ ven-
20 tilauerunt Iudam,& Iſrael,& Ieruſalem.¶Et oſtendit
21 mihi Dominus quattuor fabros. ¶ Et dixi: Quid iſti
veniunt facere?Qui ait,dicens:Hæc ſunt cornua quæ
ventilauerunt Iudam per ſingulos viros,& nemo eo-
rum leuauit caput ſuum: & venerunt iſti deterrere
ea, vt deijciant cornua gentium quæ leuauerunt cor
nu ſuper terram Iuda vt diſpergerent eam.

CAPVT II.

1 ET leuaui oculos meos,& vidi: & ecce vir,& in
A manu eius funiculus menſorũ. ¶Et dixi: Quo
2 tu vadis?Et dixit ad me:Vt metiar Ieruſalem,
& videam quanta ſit latitudo eius, & quanta longi-
3 tudo eius.¶Et ecce Angelus qui loquebatur in me,e-
grediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occur-
4 ſum eius. ¶ Et dixit ad eum: Curre,loquere ad pue-
rum iſtum,dicens:Abſque muro habitabitur Ieruſa-
lem præ multitudine hominum, & iumentorum in
5 medio eius.¶Et ego ero ei,ait Dominus murus ignis
B in circuitu:& in gloria ero in medio eius.¶ O,o,fugi-
6 te dẽ terra Aquilonis, dicit Dominus, quoniam in
7 quattuor ventos cęli diſperſi vos,dicit Dominus.¶O
8 Sion fuge quæ habitas apud filiam Babylonis:¶quia
hęc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit
me ad gentes,quæ ſpoliauerunt vos:qui enim tetige-
C rit vos,tangit pupillam oculi mei. ¶ quia ecce ego le-
9 uo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his qui
ſeruiebant ſibi: & cognoſcetis, quia Dominus exer-
10 cituum miſit me.¶Lauda,& lætare filia Sion:quia ec-
ce ego uenio,& habitabo in medio tui,ait Dominus.
11 ¶et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die
D illa,& erunt mihi in populum, & habitabo in medio
tui: & ſcies quia Dominus exercituum miſit me ad
12 te. ¶ Et poſſidebit Dominus Iudam partem ſuam in
13 terra ſanctificata:& eliget adhuc Ieruſalem. ¶ Sileat
omnis caro a facie Domini: quia conſurrexit de ha-
bitaculo ſancto ſuo.

CAPVT III.

1 ET oſtendit mihi Dominus, Ieſum ſacerdotem
A magnum ſtantem coram Angelo Domini: &
Satan ſtabat a dextris eius, vt aduerſaretur ei.
2 ¶Et dixit Dominus ad Satan: Increpet Dominus in
te Satan, & increpet Dominus in te, qui elegit Ieruſa-
3 lem:nunquid non iſte torris eſt,erutus de igne? ¶ Et
Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante fa-
4 ciem Angeli:¶ Qui reſpondit, & ait ad eos qui ſtabãt
B coram ſe dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo:
Et dixit ad eum:Ecce abſtuli a te iniquitatem tuam,
5 & indui te mutatorijs.¶Et dixit:Ponite cidarim mun
dam ſuper caput eius. Et poſuerunt cidarim mun-
dam ſuper caput eius, & induerunt eum veſtibus: &
6 Angelus Domini ſtabat: ¶ Et conteſtabatur Angelus
7 Domini Ieſum, dicens: ¶ Hæc dicit Dominus exerci-
C tuum:Si in vijs meis ambulaueris, & cuſtodiam meã
cuſtodieris: tu quoque iudicabis domum meam, &
cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his,
8 qui nunc hic aſſiſtunt.¶ Audi Ieſu, ſacerdos magne,
tu & amici tui,qui habitant coram te, quia viri por-
tendentes ſunt:ecce enim ego| ADDVCAM SER- Infr. 6. c. 12.
9 VVM MEVM ORIENTEM. ¶ Quia ecce lapis Luc. 1. g. 78.
D quem dedi coram Ieſu: ſuper lapidem vnum ſeptem
oculi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam eius, ait Do-
minus exercituum: & auferam iniquitatem terræ
10 illius in die vna. ¶ In die illa, dicit Dominus exerci-
tuum vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, &
ſubter ficum.

CAPVT IIII.

1 ET reuerſus eſt Angelus qui loquebatur in me:
A & ſuſcitauit me, quaſi virum qui ſuſcitatur
2 de ſomno ſuo.¶Et dixit ad me:quid tu vides?
Et dixi, Vidi,& ecce candelabrum aureum totum,&
lampas eius ſuper caput ipſius: & ſeptem lucernæ e-
ius ſuper illud:& ſeptem infuſoria lucernis quę erant
3 ſuper caput eius.¶Et duæ oliuę ſuper illud: vna a dex
4 tris lampadis,& vna a ſiniſtris eius. ¶ Et reſpondi,&
B aio ad Angelum,qui loquebatur in me,dicens:Quid
5 ſunt hęc, Domine mi?¶ Et reſpondit Angelus qui lo-
quebatur in me,& dixit ad me:Nunquid neſcis quid
6 ſunt hæc? Et dixi:Non Domine mi.¶Et reſpondit,&
ait ad me,dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zoro-
babel,dicens: Non in exercitu, nec in robore: ſed in
7 ſpiritu meo, dicit Dominus exercituum. ¶ Quis tu
C mons magne coram Zorobabel?in planum:& educet
lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ
8 eius.¶ Et factum eſt verbum Domini ad me,dicens:
9 ¶ Manus Zorobabel fundauerunt domum iſtam, &
manus eius perficient eam: & ſcietis,quia Dominus
10 exercituum miſit me ad vos. ¶ Quis enim deſpexit
dies paruos?& lętabuntur,& videbunt lapidem ſtan
neum in manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt
11 Domini,qui diſcurrunt in vniuerſam terram.¶Et re-
D ſpondi, & dixi ad eum: Quid ſunt duę oliuę iſtę ad
12 dexteram candelabri,& ad ſiniſtram eius?¶et reſpon
di ſecundo,& dixi ad eum: Quid ſunt duæ ſpicæ oli-
uarum, quæ ſunt iuxta duo roſtra aurea, in quibus
13 ſunt ſuffuſoria ex auro?¶ Et ait ad me,dicens: Nun-
quid neſcis quid ſunt hæc?Et dixi:Non Domine mi,
14 ¶ Et dixit:Iſti ſunt duo filij olei,qui aſſiſtunt domina-
tori vniuerſæ terræ.

CAPVT V.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui oculos meos: & vi-
A di, & ecce volumen volans. ¶ Et dixit ad me:
2 Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen
volans: longitudo eius viginti cubitorum, & latitu-
3 do eius decem cubitorum. ¶ Et dixit ad me: Hæc eſt
maledictio quæ egreditur ſuper faciem omnis ter-
ræ: quia omnis fur, ſicut ibi ſcriptũ eſt, iudicabitur: et
4 omnis iurans, ex hoc ſimiliter iudicabitur. ¶ Educam
B illud, dicit Dominus exercituũ: & veniet ad domum
furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaci
ter: & commorabitur in medio domus eius, & conſu
5 met eam, & ligna eius & lapides eius. ¶ Et egreſſus
eſt Angelus qui loquebatur in me, & dixit ad me: Le
ua oculos tuos, & vide quid eſt hoc quod egreditur.
6 ¶ Et dixi: Quidnam eſt? Et ait: Hæc eſt amphora e-
C grediens. Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in vniuerſa
7 terra. ¶ Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce
8 mulier vna ſedens in medio amphoræ. ¶ Et dixit: Hęc
D eſt impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ &
9 miſit maſſam plumbeam in os eius. ¶ Et leuaui ocu-
los meos, & vidi: & ecce duæ mulieres egredientes,
& ſpiritus in alis earum, & habebant alas quaſi alas
miluі: & leuauerunt amphoram inter terram & cœ-
10 lum. ¶ Et dixi ad Angelum qui loquebatur in me:
11 Quo iſtæ deferunt amphoram? ¶ Et dixit ad me: Vt
ædificetur ei domus in terra Sennaar, & ſtabiliatur,
& ponatur ibi ſuper baſem ſuam.

CAPVT VI.

1 ET conuerſus ſum, & leuaui oculos meos: &
A vidi, & ecce quattuor quadrigæ egredientes
de medio duorum montium: & montes, mon
2 tes ærei. ¶ In quadriga prima, equi rufi, & in quadri-
3 ga ſecunda, equi nigri: ¶ & in quadriga tertia, equi
4 albi, & in quadriga quarta, equi varij & fortes. ¶ Et
rñdi & dixi ad Angelum qui loquebatur in me: Quid
5 ſunt hęc Domine mi? ¶ Et rñdit Angelus, et ait ad me:
Iſti ſunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur vt ſtent
6 coram dominatore omnis terræ. ¶ In qua erant equi
B nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi e-
greſſi ſunt poſt eos: & varij egreſſi ſunt ad terram Au
7 ſtri. ¶ Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt, & quæ-
rebant ire & diſcurrere per omnem terram. Et dixit:
Ite, perambulate terram, & perambulauerunt terrã.
8 ¶ Et vocauit me, & loquutus eſt ad me, dicens: Ecce,
qui egrediuntur in terram Aquilonis, requieſcere fe-
9 cerunt ſpiritum meum in terra Aquilonis. ¶ Et factũ
10 eſt verbum Dñi ad me, dicens: ¶ Sume a trãſmigratio
ne ab Holdai, & a Tobia, & ab Idaia: & venies tu in
C die illa, et intrabis domum Ioſiæ filij Sophoniæ, qui
11 uenerunt de Babylone. ¶ Et ſumes aurum et argen-
tum, et facies coronas: et pones in capite Ieſu filij Io-
12 ſedec, ſacerdotis magni, ¶ et loqueris ad eum, dicens:
Sup. 3. c. D Hæc ait Dñs exercituum, dicens: | ECCE VIR
ORIENS NOMEN EIVS: et ſubter eũ orie-
Luc. 1. g. 8. 13 tur, et ædificabit templum Dño: ¶ et ipſe extruet tem
plum Domino, et ipſe portabit gloriam, et ſedebit,
et dominabitur ſuper ſolio ſuo: et erit ſacerdos ſuper
14 ſolio ſuo, et conſilium pacis erit inter illos duos. ¶ Et
coronæ erunt Helem, et Tobiæ, et Idaiæ, et Hen filio
15 Sophoniæ, memoriale in templo Domini. ¶ Et qui
procul ſunt, venient, et ædificabunt in templo Do-
mini, et ſcietis quia Dominus exercituum miſit me
ad vos. Erit autem hoc, ſi auditu audieritis vocem
Domini Dei veſtri.

CAPVT VII.

1 ET factum eſt in anno quarto Darij regis, fa-
A ctum eſt verbum Domini ad Zachariam, in
2 quarta menſis noni, qui eſt Caſleu. ¶ Et miſe
runt ad domum Dei Saraſar et Rogommelech, et vi-
ri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domi-
3 ni: ¶ vt dicerent ſacerdotibus domus Domini exerci
tuum et prophetis, loquentes: Nunquid flendum eſt
mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo, ſi-
4 cut iam feci multis annis? ¶ Et factum eſt verbũ Do-
5 mini exercituum ad me, dicens: ¶ Loquere ad omnẽ
populum terræ, et ad ſacerdotes, dicens: | Cum ieiu- Eſa. 58. a. 1.
B naretis, et plangeretis in quinto et ſeptimo per hos ſe
ptuaginta annos: nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi?
6 ¶ et cum comediſtis, et bibiſtis: nunquid non vobis
7 comediſtis, et vobiſmetipſis bibiſtis? ¶ Nunquid non
ſunt verba, quæ loquutus eſt Dominus in manu pro
phetarum priorũ, cum adhuc Ieruſalem habitaretur,
et eſſet opulenta ipſa et vrbes in circuitu eius, et ad
8 Auſtrum, et in campeſtribus habitaretur? ¶ Et factum
9 eſt verbum Dñi ad Zachariam, dicens: ¶ Hæc ait Do
C minus exercituum, dicens: Iudicium verum iudica-
te: et miſericordiam et miſerationes facite vnuſquiſ-
10 que cum fratre ſuo. ¶ | Et viduam, et pupillũ, et adue- Exo. 22. d. 22.
nam, et pauperem nolite calumniari: et malũ vir fra- Iſa. 1. f. 23.
11 tri ſuo non cogitet in corde ſuo. ¶ Et noluerunt atten-
dere, et auerterunt ſcapulam recedentẽ: et aures ſuas Iere. 5. g. 28.
12 aggrauauerunt, ne audirent. ¶ Et cor ſuũ poſuerunt vt
adamantem, ne audirent legem et verba, quæ miſit
Deus exercituum in ſpiritu ſuo per manum prophe-
D tarum priorum: et facta eſt indignatio magna a Do-
13 mino exercituum. ¶ Et factum eſt ſicut locutus eſt, et
non audierunt: ſic clamabunt et non exaudiam, di-
14 cit Dominus exercituũ. ¶ Et diſperſi eos per omnia re
gna, quæ neſciũt: et terra deſolata eſt ab eis, eo quod
non eſſet tranſiens et reuertens: et poſuerunt terram
deſiderabilem in deſertum.

CAPVT VIII.

1 ET factum eſt verbum Dñi exercituum, dicens:
A ¶ Hęc dicit Dñs exercituũ: | Zelatus ſum Sion Sup. 1. c. 14.
2 zelo magno, et indignatione magna zelatus
3 ſum eam. ¶ Hęc dicit Dñs exercituum: Reuerſus ſum
ad Sion: et habitabo in medio Ieruſalẽ: et vocabitur
Ieruſalem Ciuitas veritatis, et Mons Dñi exercituũ,
4 Mons ſanctificatus. ¶ Hęc dicit Dñs exercituum: Ad-
huc habitabunt ſenes, et anus in plateis Ieruſalem: et
viri baculus in manu eius præ multitudine dierum.
5 ¶ Et plateę ciuitatis complebũtur infantibus, et puel-
6 lis ludentibus in plateis eius. ¶ Hæc dicit Dñs exerci-
tuum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum po-
puli huius in diebus illis, nunquid in oculis meis dif-
7 ficile erit, dicit Dominus exercituum? ¶ Hæc dicit
Dñs exercituum: ecce ego ſaluabo populum meum
8 de terra Orientis, et de terra occaſus ſolis. ¶ Et addu-
cam eos, et habitabunt in medio Ieruſalem: et erunt
mihi in populum, et ego ero eis in Deum in verita-
9 te et in iuſtitia. ¶ Hæc dicit Dominus exercituum:
Confortẽtur manus veſtræ, qui auditis in his diebus

ſermo-

B ſermones iſtos per os prophetarum in die qua funda
ta eſt domus Domini exercituum, vt templum ædifi
10 caretur.¶ Si quidem ante dies illos merces hominum
non erat:nec merces iumentorum erat;neq; introeun
ti,neque exeunti erat pax præ tribulatione: & dimiſi
omnes homines vnumquemque contra proximum
11 ſuum . ¶ Nunc autem non iuxta dies priores ego fa-
ciam reliquijs populi huius , dicit Dominus exerci-
12 tuum: ¶ ſed ſemen pacis erit; vinea dabit fructũ ſuũ ,
& terra dabit germen ſuum , & cœli dabunt rorem
ſuum; & poſſidere faciam reliquias populi huius vni
13 uerſa hęc. ¶ Et erit; ſicut eratis maledictio in Genti-
C bus,domus Iuda,& domus Iſrael: ſic ſaluabo vos, &
eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus
14 veſtræ.¶ Quia hæc dicit Dominus exercituum: Sicut
cogitaui vt affligerem vos,cum ad iracundiam pro-
uocaſſent patres veſtri me,dicit Dominus,& nõ ſum
15 miſertus : ¶ ſic conuerſus cogitaui in diebus iſtis , vt
benefaciam domui Iuda & Ieruſalem:nolite timere .
Eph.4.f. 25. 16 ¶ Hæc ſunt ergo verba quæ facietis:| Loquimini veri
tatem vnuſquiſque cum proximo ſuo : veritatem &
17 iudicium pacis iudicate in portis veſtris . ¶ Et vnuſ-
quiſque malum contra amicum ſuum ne cogitetis in
cordibus veſtris: & iuramentum mendax ne diliga-
tis: omnia enim hæc ſunt quæ odi , dicit Dominus .
18 ¶ Et factum eſt verbum Domini exercituum ad me ,
19 dicens: ¶ Hæc dicit Dominus exercituum: Ieiunium
quarti,& ieiunium quinti,& ieiunium ſeptimi,& ie-
D iunium decimi erit domui Iudæ in gaudium & læti-
tiam , & in ſolemnitates præclaras: veritatem tantũ
20 & pacem diligite.¶ Hæc dicit Dominus exercituum:
Vſquequo veniant populi,& habitent in ciuitatibus
21 multis,¶ & vadant habitatores vnus ad alterum, di-
centes : Eamus & deprecemur faciem Domini , &
quæramus Dominum exercituum,vadam etiã ego .
22 ¶ Et venient populi multi,& Gentes robuſtæ ad quę-
rendum Dominũ exercituum in Ieruſalem, & depre
23 candam faciem Domini. ¶ Hæc dicit Dñs exercituũ:
In diebus illis,in quibus apprehendent decem homi
nes ex omnibus linguis Gentium , & apprehendent
fimbriam viri Iudæi,dicentes: Ibimus vobiſcum;au-
diuimus enim quoniam Deus vobiſcum eſt .

CAPVT IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach & Da-
A maſci requiei eius: quia Domini eſt oculus
2 hominis , & omnium tribuum Iſrael . ¶ E-
math quoque in terminis eius, & Tyrus & Sidon aſ-
3 ſumpſerunt quippe ſibi ſapientiam valde. ¶ Et ædifi-
cauit Tyrus munitionem ſuã, & coaceruauit argen
4 tum quaſi humum,& aurum vt lutum platearũ.¶ Ec
ce Dominus poſſidebit eã,& percutiet in Mari forti-
5 tudinem eius, & hæc igni deuorabitur. ¶ Videbit A-
ſcalon,& timebit:& Gaza,& dolebit nimis:& Acca-
ron,quoniam confuſa eſt ſpes eius: & peribit Rex de
6 Gaza,& Aſcalon non habitabitur.¶ Et ſedebit ſepa-
B rator in Azoto,& diſperdã ſuperbiam Philiſthinorũ.
7 ¶ Et auferam ſanguinem eius de ore eius , & abomi-
nationem eius de medio dentium eius:& relinquetur
etiam ipſe Deo noſtro,& erit quaſi dux in Iuda,et Ac
8 caron quaſi Iebuſæus. ¶ Et circumdabo domum meã
ex his qui militant mihi euntes & reuertentes,et non
trãſibit ſuper eos vltra exactor: quia nũc vidi in ocu-
9 lis meis.¶| Exulta ſatis filia Sion,iubila filia Ieruſalẽ: Iſa. 62. d. 11. Mat.21.a. 5.
ECCE REX TVVS veniet tibi iuſtus & ſal-
uator: ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam, & ſu-
10 per pullum filium aſinæ.¶ Et diſperdam quadrigam
C ex Ephraim, & equum de Ieruſalem , & diſſipabitur
arcus belli: & loquetur pacem Gentibus,& poteſtas
eius a Mari vſque ad Mare,& a fluminibus vſque ad
11 fines terræ . ¶ Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui
12 emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo nõ eſt aqua.¶ Cõ-
uertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque
13 annuncians duplicia reddam tibi. ¶ Qñ extendi mi-
hi Iudam quaſi arcum,impleui Ephraim: & ſuſcita-
bo filios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia , & ponã
14 te quaſi gladium fortium. ¶ Et Dñs Deus ſuper eos
videbitur,& exibit,vt fulgur iaculum eius:& Domi
nus Deus in tuba canet , & vadet in turbine Auſtri .
15 ¶ Dominus exercituum proteget eos:& deuorabunt,
& ſubijcient lapidibus fundæ: & bibentes inebriabũ
tur quaſi a vino,et replebũtur vt phialæ, et quaſi cor
16 nua altaris. ¶ Et ſaluabit eos Dominus Deus eorum
in die illa, vt gregem populi ſui : quia lapides ſancti
17 eleuabuntur ſuper terram eius . ¶ Quid enim bonum
eius eſt , et quid pulchrum eius niſi frumentum ele-
ctorum,et vinum germinans virgines .

CAPVT X.

1 PEtite a Domino pluuiam in tempore ſerotino:
A et Dominus faciet niues , et pluuiam imbris
2 dabit eis,ſingulis herbam in agro . ¶ Quia ſi-
mulachra locuta ſunt inutile, et diuini viderunt men
dacium, et ſomniatores locuti ſunt fruſtra: vane con
ſolabantur: idcirco abducti ſunt quaſi grex: affligen
3 tur,quia non eſt eis paſtor.¶ Super paſtores iratus eſt
B furor meus, et ſuper hircos viſitabo : quia viſitauit
Dominus exercituum gregẽ ſuum domum Iuda , et
4 poſuit eos quaſi equũ gloriæ ſuæ in bello.¶ Ex ipſo an
gulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælij , ex ipſo
5 egredietur omnis exactor ſimul. ¶ Et erunt quaſi for-
tes,conculcantes lutũ viarum in pręlio:et bellabunt,
quia Dominus cum eis : et confundentur aſcenſores
6 equorum.¶ Et confortabo domũ Iuda,et domum Io-
ſeph ſaluabo:et conuertam eos,quia miſerebor eorũ:
et erunt ſicut fuerunt quando non proieceram eos :
ego enim Dominus Deus eorum , et exaudiam eõs .
7 ¶ Et erunt quaſi fortes Ephraim,et lætabitur cor eorũ
C quaſi a vino : et filij eorum videbunt et lætabuntur ,
8 et exultabit cor eorum in Domino. ¶ Sibilabo eis , et
congregabo illos, quia redemi eos : et multiplicabo
9 eos ſicut ante fuerant multiplicati.¶ Et ſeminabo eos
in populis,et de longe recordabuntur mei : et viuent
10 cũ filijs ſuis,et reuertentur.¶ Et reducam eos de terra
Aegypti,et de Aſſyrijs congregabo eos: et ad terram
Galaad et Libani adducam eos:et non inuenietur eis
11 locus.¶ Et tranſibit in maris freto,et percutiet in ma-
D ri fluctus,et confundentur omnia profunda fluminis:
et humiliabitur ſuperbia Aſſur,et ſceptrum Aegypti
12 recedet . ¶ Confortabo eos in Domino,et in nomine
eius ambulabunt, dicit Dominus .

CAPVT XI.

1 APeri Libane portas tuas , et comedat ignis
A cedros tuas . ¶ Vlula abies, quia cecidit ce-
2 drus, quoniam magnifici vaſtati ſunt : vlu-
late quercus Baſan,quoniam ſucciſus eſt ſaltus mu-

nitus.

3 nitus. ¶ Vox vlulatus paſtorum, quia vaſtata eſt
magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quo-
4 niam vaſtata eſt ſuperbia Iordanis. ¶ Hæc dicit Do-
5 minus Deus meus: Paſce pecora occiſionis, ¶ quæ qui
poſſederant, occidebant, & non dolebant: & vende-
bant ea, dicentes: Benedictus Dominus, diuites facti
6 ſumus: & paſtores eorum non parcebant eis. ¶ Et ego
non parcam vltra ſuper habitantes terram, dicit Do-
B minus: ecce ego tradam homines, vnumquemque in
manu proximi ſui, & in manu Regis ſui: & concident
7 terram, & non eruam de manu eorum. ¶ Et paſcam
pecus occiſionis, propter hoc o pauperes gregis: & aſ
ſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui Decorem, &
8 alteram vocaui Funiculum: & paui gregem. ¶ Et ſuc-
cidi tres paſtores in menſe vno, & contracta eſt ani-
ma mea in eis: ſiquidem & anima eorum variauit in
Iere. 15. a. 2. 9 me. ¶ Et dixi: Non paſcam vos: |quod moritur, moria-
tur: & quod ſucciditur, ſuccidatur, & reliqui deuo-
10 tent vnuſquiſque carnem proximi ſui. ¶ Et tuli vir-
C gam meam, quæ vocabatur Decus, & abſcidi eam,
vt irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi cum
11 omnibus populis. ¶ Et in irritum deductum eſt in die
illa: & cognouerunt ſic pauperes gregis qui cuſtodiũt
12 mihi, quia verbum Domini eſt. ¶ Et dixi ad eos: Si bo
num eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam: &
ſi non, quieſcite. | Et appenderunt mercedem meam
|Mat. 27. a. 9. 13 triginta argenteos. ¶ Et dixit Dominus ad me: Proij-
ce illud ad ſtatuarium decorum pretium quo appre-
tiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & pro-
14 ieci illos in domum Domini, ad ſtatuarium. ¶ Et præ-
cidi virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Fu-
niculus, vt diſſoluerem germanitatem inter Iudam,
15 & Iſrael. ¶ Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume tibi
D vaſa paſtoris ſtulti. ¶ Quia ecce ego ſuſcitabo paſto-
16 rem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum
non quæret, & contritum non ſanabit: & id quod ſtat
non enutriet, & carnes pinguium comedet, & vngu-
17 las eorum diſſoluet. ¶ O paſtor & idolum, derelinquẽs
gregem: gladius ſuper brachium eius, & ſuper ocu-
lum dextrum eius: brachium eius ariditate ſiccabitur
& oculus dexter eius tenebreſcens obſcurabitur.

CAPVT XII.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dicit Domi
A nus extendens cœlum, & fundans terram,
2 & fingens ſpiritum hominis in eo: ¶ ecce e-
go ponam Ieruſalẽ ſuperliminare crapulæ omnibus
populis in circuitu: ſed & Iuda erit in obſidione con-
3 tra Ieruſalem. ¶ Et erit in die illa, ponam Ieruſalem la
pidem oneris cunctis populis: omnes qui leuabunt
eam, conciſione lacerabuntur, & colligentur aduer-
4 ſus eam omnia regna terræ. ¶ In die illa, dicit Domi-
B nus, percutiam omnem equum in ſtuporem, & aſcen
ſorem eius in amentiam: & ſuper domum Iuda ape-
riam oculos meos, & omnem equum populorum per
5 cutiam cæcitate. ¶ Et dicent duces Iuda in corde ſuo:
Conſortentur mihi habitatores Ieruſalem in Domi-
6 no exercituum Deo eorum. ¶ In die illa ponam duces
Iuda, ſicut caminum ignis in lignis, & ſicut faciem i-
gnis in fœno: & deuorabunt ad dexteram, & ad ſini-
ſtram omnes populos in circuitu: & habitabitur Ieru
7 ſalem rurſus in loco ſuo in Ieruſalem. ¶ Et ſaluabit
Dominus tabernacula Iuda, ſicut in principio: vt nõ
magnifice glorietur domus Dauid, & gloria habitan
8 tium Ieruſalem contra Iudam. ¶ In die illa proteget
C Dominus habitatores Ieruſalem, & erit qui offende-
rit ex eis in die illa, quaſi Dauid: & domus Dauid
quaſi Dei, ſicut Angelus Domini in conſpectu eo-
9 rũ. ¶ Et erit in die illa: quæram conterere omnes gen-
10 tes, quæ veniunt contra Ieruſalem. ¶ Et effundam ſu-
per domum Dauid, & ſuper habitatores Ieruſalem
ſpiritum gratiæ, & precum: & |aſpicient ad me, quem |Ioh. 19
cõfixerunt: & plangẽt eum quaſi plãctu ſuper vnige- g. 37.
nitũ, & dolebunt ſuper eum, vt doleri ſolet in morte
11 primogeniti. ¶ In die illa magnus erit planctus in Ie-
D ruſalem, |ſicut planctus Adadremmon in campo Ma- |2. Para.
12 geddon. ¶ Et planget terra: familiæ & familiæ ſeor- 35. d. 22.
ſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eo-
13 rum ſeorſum; ¶ familiæ domus Nathan ſeorſum, &
mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Leui ſeor-
ſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeor-
14 ſum: & mulieres eorum ſeorſum. ¶ Omnes familiæ re-
liquæ, familiæ & familiæ ſeorſum, & mulieres eo-
rum ſeorſum.

CAPVT XIII.

1 IN die illa erit fons patens domui Dauid, & habi
A tantibus Ieruſalem: in ablutionem peccatoris, |Ezec 30
2 & menſtruatæ. ¶ Et |erit in die illa, dicit Domi- d. 30.
nus exercituum: Diſperdam nomina idolorũ de ter-
ra, & non memorabuntur vltra: & pſeudo prophe-
3 tas, & ſpiritum immundum auferam de terra. ¶ Et e-
rit: cum prophetauerit quiſpiam vltra, dicent ei pa-
ter eius, & mater eius, qui genuerunt eũ: Non viues,
quia mendacium loquutus es in nomine Domini: &
configent eum pater eius, & mater eius, genitores e-
4 ius cum prophetauerit. ¶ Et erit in die illa, confunden
B tur prophetæ vnuſquiſque ex viſione ſua cum pro-
phetauerit, nec operientur pallio ſaccino, vt mentian
5 tur, ¶ ſed dicet: Non ſum propheta, homo agricola e-
go ſum: quoniam Adam exemplum meum ab adole
6 ſcentia mea. ¶ Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in
C medio manuum tuarum? Et dicet. His plagatus ſum
7 in domo eorum, qui diligebant me. ¶ Phramea ſuſci-
tare ſuper paſtorem meum, & ſuper virum cohæren
tem mihi: dicit Dominus exercituum: |percute paſto-
rem, & diſpergẽtur oues: & conuertam manum meã |Mat. 26.
8 ad paruulos. ¶ Et erunt in omni terra, dicit Dominus, c. 31.
D partes duæ in ea diſpergentur, & deficient: & tertia Mar. 14
9 pars relinquetur in ea. ¶ et ducam tertiam partem per c. 27.
ignem, & vram eos, ſicut vritur argentum: & proba-
bo eos, ſicut probatur aurum. Ipſe vocabit nomen
meum, & ego exaudiam eum. Dicam, Populus meus
es: & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAPVT XIIII.

1 ECce venient dies Domini: & diuidentur ſpolia
A tua in medio tui. ¶ Et congregabo omnes gen-
2 tes ad Ieruſalem in prælium, & capietur ciuitas,
& vaſtabuntur domus, & mulieres violabuntur: & e-
gredietur media pars ciuitatis in captiuitatem, & re-
3 liquum populi non auferetur ex vrbe. ¶ Et egredietur
Dominus, & præliabitur contra gentes illas, ſicut præ
4 liatus eſt in die certaminis. ¶ Et ſtabunt pedes eius in
die illa ſuper Montem Oliuarum, qui eſt contra Ie-
ruſalem ad orientem, & ſcindetur Mons oliuarum
ex media parte ſui ad Orientem, & ad Occidentem

præ-

prerupto grandi ualde,et ſeparabitur medium mon-
5 tis ad Aquilonem,& medium eius ad Meridiem: ?&
fugietis ad vallem montium eorum, quoniam cõn-
iungetur vallis montium vſque ad proximum:& fu-
B gietis ſicut fugiſtis | a facie terremotus in diebus O- Amos 1. a. 1.
ziæ, regis Iuda: & veniet Dominus Deus meus
6 omneſque Sancti cum eo. ?Et erit in die illa:non erit
7 lux,ſed frigus,& gelu.?Et erit dies vna quæ nora eſt
Domino,non dies neque nox: & in tempore veſperi
8 erit lux.?Et erit in die illa:exibunt aquæ viuæ de Ie-
ruſalem: medium earum ad Mare Orientale, & me-
dium earum ad mare nouiſſimumin æſtate & in hye
9 me erunt: ? Et erit Dominus Rex ſuper omnem ter-
ram:in die illa erit Dominus vnus, & erit nomẽ eius
10 unum.?Et reuertetur omnis terra uſque ad deſertum
de colle Remmon ad Auſtrum Ieruſalem: & exalta-
bitur,& habitabit in loco ſuo,a porta Beniamin vſq;
C ad locum portæ prioris,& vſq; ad portam angulorũ:
11 & a turre Hananeel vſq; ad torcularia Regis. ?Et ha-
bitabunt in ea,& anathema non erit amplius: ſed ſe-
12 debit Ieruſalem ſecura.?Et hęc erit plaga qua percu-
tiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnauerunt ad-
uerſus Ieruſalem. Tabeſcet caro vniuſcuiuſque ſtãtis
ſuper pedes ſuos, & oculi eius contabeſcent in fora-
minibus ſuis,& lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.
13 ? In die illa erit tumultus Domini magnus in eis: &
apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur
14 manus eius ſuper manum proximi ſui.?Sed & Iudas
pugnabit aduerſus Ieruſalem: & congregabuntur di
uitię omnium gentium in circuitu,aurum,& argen-
15 tum,& veſtes multæ ſatis. ? Et ſic erit ruina equi, &
muli,& cameli,& aſini, & omnium iumentorũ: quæ
16 fuerint in caſtris illis,ſicut ruina hæc. ? Et omnes qui
reliqui fuerint de vniuerſis Gentibus, quæ venerunt
contra Ieruſalem, aſcendent ab anno in annum, vt
adorent regem Dominum exercituum, & celebrent
17 feſtiuitatem tabernaculorum.?Et erit: qui non aſcen
derint de familijs terræ ad Ieruſalem, vt adoret re-
gem Dominum exercituum, non erit ſuper eos im-
18 ber. ? Quod & ſi familia Aegypti non aſcenderit, &
D non venerit:nec ſuper eos erit,ſed erit ruina qua per-
cutiet Dominus omnes gentes, quæ non aſcenderint
19 ad celebrandam feſtiuitatem tabernaculorum.?Hoc
erit peccatum Aegypti,& hoc peccatum omnium gẽ
tium,quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtiuita
20 tem tabernaculorum.?In die illa erit quod ſuper fre
num equi eſt, ſanctum Domino: & erunt lebetes in
21 domo Domini quaſi phialæ coram altari.?& erit om
nis lebes in Ieruſalem,& in Iuda ſanctificatus Domi
no exercituum:& venient omnes immolantes,& ſu-
ment ex eis,& coquent in eis,& non erit mercator vl
tra in domo Domini exercituum in die illo.

Prophetiæ Zachariæ finis.

PROLOGVS IN MALACHIAE Prophetiam, Maxima ex parte ex procemio Commentariorum Hieronymi in Malachiam.

DEVS per Moyſen populo Iſrael præceperat, ſacerdotes tabernaculi ſui omni corporali vitio liberos, hoſtias omni vitio vacuas ſibi offerre. Quibus legem ſuam ad regendum populum ob hoc dederat, vt per ſacrificiorum oblationem, internuncij Dei, & hominum facti, populum præceptis cœleſtibus facerent obedire. Unde ſacerdotes Angelos Dei eſſe, hoc in loco ſcriptura teſtatur. Sed quia tanti muneris gratiam contemnentes, ſupradictus populus, ac ſacerdotes ſacrificia vitio deturpata ipſi criminibus, atque impietatibus maculati, Deo offerre cœperunt: ideo per Malachiam prophetam Deus populum ſuum Iſrael increpat. Nomen autem Malachi Septuaginta tranſtulerunt. Tuangelu aſtu, id eſt, Angelus eius, dicentes: Aſſumptio verbi Domini ſuper Iſrael in manu Angeli eius, pro quo in Hebræo legitur Malachi: quod rectius, & expreſſius dicitur, Angelus, id eſt, nuncius meus. Nec putandum eſt iuxta quorundam opinionem, Angelum veniſſe de cœlo, & aſſumpſiſſe corpus humanum, vt Iſraeli, quæ a Domino ſunt, mandata loqueretur. Si enim interpretanda ſunt nomina, & ex nominibus non ſpiritualis intelligenti, ſed hiſtoriæ ordo texendus eſt: ergo & Oſee, qui Saluator dicitur: & Ioel, qui interpretatur Dominus Deus, ſiue Incipiens: & cæteri prophetæ non erunt homines, ſed vel Angeli, vel Dominus, atque Saluator, quia hoc eorum nomina reſonant. Denique exceptis Septuaginta alij Interpretes nomen Malachi, ita vt in Hebræo legitur tranſtulerunt. Malachi autem Hebræi Eſdram exiſtimant ſacerdotem: quia omnia quæ in libro illius continentur, etiam hic propheta commemorat, dicens: Labia ſacerdotis cuſtodient

ſcien-

ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum eſt: Tempus quoque ac titulus conueniunt, quod & in Pſalmis diximus, eos qui titulos non habent, eorum eſſe credendos, quorum priores Pſalmi nominibus prænotati ſunt. Igitur & Malachi, id eſt Eſdras poſt Aggæum & Zachariam qui ſub Dario prophetauerunt, fuiſſe credendus eſt: & propterea titulum non habere, quod liber eius pro titulo ſit: in quo diſcimus quod in regno Artaxerxis, Regis Perſarum, Eſdras, filius Saraiæ, & cæterorum vſque ad eum locum vbi dicitur: Filius Aaron ſacerdotis, ab initio aſcenderit de Babylone, & dederit ei rex ſecundum manum Domini Dei ſui, bonam omnem petitionem eius: aſcenderintque cum illo de filijs Iſrael & de filijs ſacerdotum, & de filijs Leuitarum, & de cantoribus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ieruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis Regis: & venerint in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus Regis: quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo menſis quinti venit in Ieruſalem.

P R O P H E T I A
M A L A C H I Æ.

CAPVT PRIMVM.

1 O Nus verbi Domini ad Iſrael in
A manu Malachiæ. ° Dilexi vos,
2 dicit Dominus, & dixiſtis: In
quo dilexiſti nos? Nonne frater
Ro.9.c. 3. erat Eſau Iacob, dicit Domi-
3 nus, | & dilexi Iacob, ° Eſau au
tem odio habui, & poſui mõtes
eius in ſolitudinem, & hæreditatem eius in dracones
4 deſerti? ° Quod ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſumus,
ſed reuerentes ædificabimus quæ deſtructa ſunt: hæc
dicit Dominus exercituum: Iſti ædificabunt, & ego
deſtruam: & vocabuntur termini impietatis, & popu
5 lus cui iratus eſt Dominus vſque in æternum. ° Et o-
B culi veſtri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Do
6 minus ſuper terminum Iſrael. ° Filius honorat patrẽ,
& ſeruus dñm ſuum: ſi ergo pater ego ſum, vbi eſt
honor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor
meus, dicit Dominus exercituum? ad vos o ſacerdo-
tes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo
7 deſpeximus nomẽ tuum? ° Offertis ſuper altare meũ
panem pollutum: & dicitis: In quo polluimus te? In
8 eo quod dicitis, Menſa Domini deſpecta eſt. ° Si offe
C ratis cæcum ad immolandum, nonne malum eſt? &
ſi offeratis claudum & languidum, nõne malum eſt?
offer illud duci tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit fa
9 ciem tuam, dicit Dominus exercituum. ° Et nunc de-
precamini vultum Dei, vt miſereatur veſtri (de ma-
nu enim veſtra factum eſt hoc) ſi quo modo ſuſcipiat
10 facies veſtras, dicit Dominus exercituum. ° Quis eſt
in vobis qui claudat oſtia, & incendat altare meum
gratuito? non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Do-
minus exercituum: & munus non ſuſcipiam de ma-
11 nu veſtra. ° | Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, Pſ.112. a. 5.
magnum eſt nomen meum in Gentibus, & in omni
loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio mũ
da: quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, di-
12 cit Dominus exercituum. ° Et vos polluiſtis illud in
eo quod dicitis: Menſa Domini contaminata eſt: &
quod ſuperponitur, contemptibile eſt cum igne qui
13 illud deuorat. ° Et dixiſtis: Ecce de labore, & exuf-
flaſtis illud, dicit Dominus exercituum, & intuliſtis
de rapinis claudum & languidum, & intuliſtis mu-
nus: nunquid ſuſcipiam illud de manu veſtra, dicit
14 Dominus? ° Maledictus doloſus, qui habet in grege
ſuo maſculum: & votum faciens, immolat debile Do
mino: quia Rex magnus ego, dicit Dominus exerci
tuum, & nomen meum horribile in Gentibus.

CAPVT II.

1 E T nunc ad vos mandatũ hoc, o Sacerdotes. ° | Si Leu.26. b.14.
A noluerītis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper Deu.28. b.15.
2 cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dñs e-
xercituum, mittam in vos egeſtatem, & maledicam
benedictionibus veſtris, & maledicã illis, quoniam
3 non poſuiſtis ſuper cor. ° Ecce ego proijciam vobis
brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſter-
4 cus ſolẽnitatum veſtrarum: & aſſumet vos ſecũ. ° Et
ſcietis quia miſi ad vos mãdatum iſtud: vt eſſet pactũ
5 meum cum Leui, dicit Dominus exercituum. ° Pa-
ctum meum fuit cum eo vitæ & pacis: & dedi ei ti-

morem:

niorem: & timuit me / & a facie nominis mei paue-
6 bat. ¶ Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non
B eſt inuenta in labijs eius: in pace & in æquitate am-
7 bulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate. ¶ La-
bia enim ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem re
quirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituũ
8 eſt. ¶ Vos autem receſſiſtis de via, & ſcãdalizaſtis plu
rimos in lege: irritum feciſtis pactum Leui, dicit Do-
9 minus exercituum. ¶ Propter quod & ego dedi vos
contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut
non ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege.
Mal. 2. b. 9. 1. phe. 4. a. 5. 10 ¶ | Nũquid non pater vnus omnium noſtrũ? nunquid
non Deus vnus creauit nos? quare ergo deſpicit v-
nuſquiſque noſtrum fratrem ſuum, violans pactum
11 patrum noſtrorum? ¶ Tranſgreſſus eſt Iuda, & abo-
C minatio facta eſt in Iſrael & in Ieruſalem: quia conta
minauit Iudas ſanctificationem Domini, quam dile
12 xit & habuit filiam Dei alieni. ¶ Diſperdet Dominus
virum qui fecerit hoc, magiſtrum & diſcipulum de
Amos 5. d. 22. tabernaculis Iacob, | & offerentem munus Domino
13 exercituum. ¶ Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis la-
chrymis altare Domini, fletu & mugitu, ita vt non
reſpiciam vltra ad ſacrificium, nec accipiam placabi
14 le quid de manu veſtra. ¶ Et dixiſtis. Quam ob cau-
ſam? quia Dominus teſtificatus eſt inter te & vxorẽ
pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti & hæc particeps
15 tua, et vxor fœderis tui. ¶ Nonne vnus fecit, et reſi-
duum ſpiritus eius eſt? Et quid vnus quærit, niſi ſe-
men Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, et vxo-
16 rem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere. ¶ Cum odio ha
bueris, dimitte, dicit Dominus Deus Iſrael: operiet
autem iniquitas veſtimentum eius, dicit Dominus
exercituum. Cuſtodite ſpiritum veſtrum, et nolite
17 deſpicere. ¶ Laborare feciſtis Dominum in ſermoni-
bus veſtris. Et dixiſtis: In quo eum fecimus labora-
re? In eo quod dicitis, Omnis qui fecit malum, bo-
nus eſt in conſpectu Domini, et tales ei placent: aut
certe vbi eſt Deus iudicij?

CAPVT III.

1Mat. 11. b. 10. Mar. 1. a. 2. Luc. 1. b. 17. & 7. d. 27. Pſ. 131. d. 17.

1 A ECce | ego mitto Angelum meum, et præparabit
viam ante faciem meam. Et ſtatim veniet ad
templum ſuum Dominator quem vos quæri-
tis, et Angelus teſtamenti, quem vos vultis. Ecce ve-
2 nit, dicit Dominus exercituum: ¶ et quis poterit cogi
tare diem aduentus eius? et quis ſtabit ad videndum
eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, et quaſi herba
3 fullonum: ¶ et ſedebit conflans et emundans argen-
tum, et purgabit filios Leui, et colabit eos quaſi aurũ
et quaſi argentum, et erunt Domino offerentes ſacri-
4 ficia in iuſtitia. ¶ Et placebit Domino ſacrificium Iu-
da et Ieruſalem, ſicut dies ſeculi, et ſicut anni antiqui.
5 ¶ Et accedam ad vos in iudicio, et ero teſtis velox ma
leficis et adulteris, et periuris, et qui calumniãtur mer
cedem mercenarij, viduas et pupillos, et opprimunt
peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exer-
6 cituum. ¶ Ego enim Dominus, et non mutor, et vos fi
B lij Iacob non eſtis conſumpti. ¶ A diebus enim patrũ
7 veſtrorum receſſiſtis a legitimis meis, et non cuſtodi-
Zach. 1. a. 3. ſtis. | Reuertimini ad me, et reuertar ad vos, dicit Do
8 minus exercituũ. Et dixiſtis: In quo reuertemur? ¶ Si
affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixi-
ſtis, In quo confugimus te? In decimis, et in primitijs.

9 ¶ Et in penuria vos maledicti eſtis, et me vos configi-
C tis gens tota. ¶ Inferte omnem decimam in horreum:
10 et ſit cibus in domo mea, et probate me ſuper hoc, di-
cit Dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cœli,
et effudero vobis benedictionem vſque ad abundan
11 tiam, ¶ et increpabo pro vobis deuorantẽ, et non cor
rumpet fructum terræ veſtræ: nec erit ſterilis vinea
12 in agro, dicit Dominus exercituum. ¶ Et beatos vos
dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra deſidera
13 bilis, dicit Dominus exercituum. ¶ | Inualuerunt ſu- Iob. 21. b. 14.
14 per me verba veſtra, dicit Dominus. ¶ Et dixiſtis: Eſa. 58. a.
Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis: Vanus eſt qui
D ſeruit Deo: et quod emolumẽtũ, quia cuſtodiuimus
præcepta eius, et quia ambulauimus triſtes corã Do
15 mino exercituum? ¶ ergo nunc beatos dicimus arro
gantes: ſiquidem ædificati ſunt facientes impietatẽ,
16 et tentauerunt Deum et ſalui facti ſunt. ¶ Tunc locuti
ſunt timentes Dominum vnuſquiſq; cum proximo
ſuo: Et attendit Dominus, et audiuit: et ſcriptus eſt li
ber monumenti coram eo timentibus Dominum, et
17 cogitantibus nomen eius. ¶ Et erunt mihi, ait Domi-
nus exercituum, in die qua ego facio, in peculium: et
18 parcam eis ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. ¶ Et
conuertimini, et videbitis quid ſit inter iuſtum et im-
pium: et inter ſeruientem Deo, et non ſeruientem ei.

CAPVT IIII.

1 A ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi caminus:
et erunt omnes ſuperbi, et omnes facientes im
pietatem ſtipula et inflammabit eos dies ve-
niens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelin
2 quet eis radicem et germen. ¶ | Et orietur vobis timẽ Zac. 3. c. 8. 6. d. 11. Luc. 1. g. 78.
tibus nomen meum, Sol iuſtitiæ, et ſanitas in pennis
eius: et egrediemini, et ſalietis ſicut vituli de armen-
3 to. ¶ Et calcabit impios, cum fuerint cinis ſub planta
B pedum veſtrorum in die qua ego facio, dicit Domi
4 nus exercituum. ¶ | Mementote legis Moyſi ſerui Exo. 20. Deu. 4. 5. 6.
mei, quam mandaui ei in Horeb ad
omnem Iſrael præcepta et iudi
5 cia. ¶ | Ecce ego mittam 1Mat. 11. b. 14. 17. b. 10. Mar. 9. b. 11. Luc. 1. b. 17. 9. a. 8.
vobis Eliam pro-
phetam, an-
tequam
veniat dies Domini magnus et horribi-
6 lis. ¶ Et conuertet cor patrum ad fi-
lios, et cor filiorum ad patres
eorum: ne forte ve-
niam, et percu-
tiam ter-
ram anathe-
mate.

Prophetia Malachiæ Finis.

PRAEFATIO IN LIBROS MACHABAEORVM.

MACHABAEORVM libri, licet non habeantur in canone Hebræorum, tamen ab Eccleſia inter diuinorum voluminum annotantur hiſtorias. Notant enim prælia inter Hebræorum duces, genteſq; Perſarum: pugnam quoque ſabbatorum, & nobiles Machabæi, a quo hi libri nomen acceperunt, triumphos: fœdus quoque amicitiarum cum Romanorum ducibus, atque legationum. Machabæi, ſeptem fratres ab vna matre Machabæa nomine geniti, cuſtodientes legem, patris traditionem, non manducantes carnem porcinam, ob hoc ab Antiocho rege ſæuiſſimo, in Antiochia martyrij gloria coronati ſunt cum matre ſua: atque ſepulti cum magna veneratione, ibi quieſcunt.

IN PRIMVM LIBRVM MACHABAEORVM ARGVMENTVM.

PRIMVS liber Machabæorum de impietate Antiochi in populum Iudæorum, quem ad ſacrilegos Ethnicorum ritus voluit inducere, primum ediſſerit: de zelo quoque Mathatiæ reſiſtentis Regis conatibus, & filios ad defenſionem legis Dei exhortantis; de Iuda Machabæo, præclariſq; eius geſtis & crebris victorijs, ac templo per ipſum a ſpurcitia idolorum purificato, texit hiſtoriam. Agit quoque de morte Iudæ Machabæi, de Ionatha fratre eius ſuccedente illi in Principatu, belliſq; per ipſum geſtis: demiſſis a Ionatha legatis ad Romanos, & Spartiatas pro pacis confœderatione, atque de morte Ionathæ & filiorum eius: Deinde de Simone in eius locum ſubſtituto in principatu & ſacerdotio Iudæorum ac geſtis eius. Demum de nece Simonis cum filijs in conuiuio, ac de Iohanne filio eius patri in gubernatione populi ſuccedente pertractat.

LIBER PRIMVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 ET factum eſt, poſtquam percuſſit
A Alexander Philippi Macedo, qui
primus regnauit in Græcia, e-
greſſus de terra Cethim, Dariũ
Regem Perſarum et Medorum:
2 ꝰ conſtituit prælia multa, et obti
nuit omnium munitiones, et in-
3 terfecit Reges terræ: ꝰ et pertranſijt vſq; ad fines ter-
ræ, et accepit ſpolia multitudinis Gentium: et ſiluit
4 terra in conſpectu eius. ꝰ Et congregauit virtutem et
exercitum fortem nimis: et exaltatum eſt et eleuatũ
5 cor eius: ꝰ et obtinuit regiones Gentium, et tyrãnos:
6 et facti ſunt illi in tributum. ꝰ Et poſt hæc decidit in
7 lectum, et cognouit quia moreretur. ꝰ Et vocauit pue
ros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti a iuuen-
tute: et diuiſit illis regnum ſuum, cum adhuc viue-
8 ret. ꝰ Et regnauit Alexander annis duodecim, et
9 mortuus eſt. ꝰ Et obtinuerunt pueri eius regnum,
10 vnuſquiſque in loco ſuo: ꝰ et impoſuerunt omnes ſi-
bi diademata poſt mortem eius, et filij eorũ poſt eos
11 annis multis, et multiplicata ſunt mala in terra. ꝰ Et
B exijt ex eis radix peccatrix Antiochus illuſtris, filius
Antiochi Regis qui fuerat Romæ obſes: et regnauit
in anno centeſimo trigeſimo ſeptimo regni Græco-
12 rum. ꝰ In diebus illis exierunt ex Iſrael filij iniqui, et
ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, et diſponamus te
ſtamentum cum Gentibus quæ circa nos ſunt: quia
ex quo receſſimus ab eis, inuenerunt nos multa ma-
13 la. ꝰ Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum. ꝰ Et de-
14 ſtinauerunt aliqui de populo, et abierunt ad regem:
et dedit illis poteſtatem vt facerent iuſtitiam Gentiũ.
15 ꝰ Et ædificauerunt gymnaſium in Ieroſolymis ſecun
16 dum leges Nationũ: ꝰ et fecerunt ſibi præputia, et re-
ceſſerunt a teſtamento ſancto, et iuncti ſunt Nationi-
17 bus, et venundati ſunt vt facerent malũ: ꝰ Et paratũ
eſt regnũ in conſpectu Antiochi, et cœpit regnare in
18 terra Aegypti, vt regnaret ſuper duo regna. ꝰ Et intra
C uit in Aegyptum in multitudine graui, in curribus, et
elephantis, et equitibus, et copioſa nauium mul-

19 titudine. ¶ Et constituit bellum aduerſus Ptolemæum
regem Aegypti, & veritus eſt Ptolemæus a facie e-
20 ius, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi. ¶ Et com-
prehendit ciuitates munitas in terra Aegypti: & acce
21 pit ſpolia terræ Aegypti. ¶ Et conuertit Antiochus,
poſtquam percuſſit Aegyptum in centeſimo & qua-
22 drageſimo & tertio anno: & aſcendir ad Iſrael, ¶ &
23 aſcendit Ieroſolymam in multitudine graui. ¶ Et in-
trauit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit al
tare aureũ, & candelabrum luminis, & vniuerſa vaſa
eius, & menſam ꝓpoſitionis, & libatoria, & phialas,
et mortariola aurea, & velũ, & coronas, & ornamen-
tum aureum quod in facie templi erat: & comminuit
24 omnia. ¶ Et accepit argentum et aurum et vaſa con
D cupiſcibilia: et accepit theſauros occultos quos inue-
25 nit: et ſublatis omnibus, abijt in terram ſuam. ¶ Et fe-
cit cædem hominum, et locutus eſt in ſuperbia ma-
26 gna. ¶ Et factus eſt planctus magnus in Iſrael, et in
27 omni loco eorum: ¶ et ingemuerunt principes et ſe-
niores, virgines et iuuenes infirmati ſunt: et ſpecioſi-
28 tas mulierum immutata eſt. ¶ Omnis maritus ſum-
pſit lamentum: et quæ ſedebant in thoro maritali, lu
29 gebant: ¶ et commota eſt terra ſuper habitantes in
ea, et vniuerſa domus Iacob induit confuſionem.
30 ¶ Et poſt duos annos dierum, miſit Rex principem
tributorum in ciuitates Iuda, et venit Ieruſalem cum
31 turba magna. ¶ Et locutus eſt ad eos verba pacifi-
32 ca in dolo: et crediderunt ei. ¶ Et irruit ſuper ciuita-
tem repente, et percuſſit eam plaga magna, et perdi-
33 dit populum multum ex Iſrael. ¶ Et accepit ſpolia ci-
uitatis: et ſuccendit eam igni, et deſtruxit domos e-
34 ius, et muros eius in circuitu: ¶ et captiuas duxerunt
35 mulieres, et natos, et pecora poſſederunt. ¶ Et ædifica
uerunt ciuitatem Dauid muro magno et firmo, et
36 turribus firmis, et facta eſt illis in arcẽ: ¶ et poſuerũt
illic gentem peccatricem, viros iniquos, et conualue-
37 runt in ea. ¶ Et poſuerunt arma, et eſcas, et congrega
E uerunt ſpolia Ieruſalem, et repoſuerunt illic: et facti
38 ſunt in laqueum magnum. ¶ Et factum eſt hoc ad in-
ſidias ſanctificationis, et in diabolum malum in Iſ-
39 rael: ¶ et effuderunt ſanguinem innocentem per cir-
cuitum ſanctificationis, et contaminauerunt ſanctifi-
40 cationem. ¶ Et fugerunt habitatores Ieruſalem pro-
pter eos, et facta eſt habitatio exterorum, et facta eſt
41 extera ſemini ſuo, et nati eius reliquerunt eam. ¶ San
Tob. 2 b. 6. Amos 8. c. 10. ctificatio eius deſolata eſt ſicut ſolitudo, | dies feſti e-
ius conuerſi ſunt in luctum, ſabbata eius in oppro-
42 brium, honores eius in nihilũ. ¶ Secundũ gloriã eius
multiplicata eſt ignominia eius: et ſublimitas eius cõ
43 uerſa eſt in luctum. ¶ Et ſcripſit Rex Antiochus omni
regno ſuo, vt eſſet omnis populus vnus: et relinque-
44 ret vnuſquiſque legem ſuam. ¶ Et conſenſerunt om-
45 nes gentes ſecundum verbum Regis Antiochi. ¶ et
multi ex Iſrael conſenſerunt ſeruituti eius, et ſacrifi-
46 cauerunt idolis, et coinquinauerunt ſabbatum. ¶ Et
miſit Rex libros per manus nunciorum in Ieruſalem:
F et in omnes ciuitates Iuda: vt ſequerentur leges Gẽ-
47 tium terræ, ¶ et prohiberent holocauſta et ſacrificia,
48 et placationes fieri in templo Dei, ¶ et prohiberent ce
49 lebrari ſabbatum, et dies ſolemnes: ¶ et iuſſit coinqui
50 nari ſancta, et ſanctum populum Iſrael. ¶ Et iuſſit ædi
ficari aras, et tẽpla, et idola, et immolari carnes ſuil-
51 las et pecora communia: ¶ et relinquere filios ſuos
incircunciſos, et coinquinari animas eorum in om-
nibus immundijs et abominationibus, ita vt obli-
uiſcerentur legem, et immutarent omnes iuſtificatio-
52 nes Dei. ¶ Et quicunque non feciſſent ſecundũ ver-
53 bum regis Antiochi, morerentur. ¶ Secundum om-
nia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: et præpoſuit
54 principes populo, qui hæc fieri cogerent. ¶ Et iuſſerũt
55 ciuitatibus Iuda ſacrificare. ¶ Et congregati ſunt mul
ti de populo ad eos qui dereliquerant legem Domi-
56 ni: et fecerunt mala ſuper terram: ¶ et effugauerunt
populum Iſrael in abditis, et in abſconditis fugitiuo-
57 rum locis. ¶ Die quintadecima menſis Caſleu, quin-
G to et quadrageſimo et cẽteſimo anno, ædificauit Rex
Antiochus abominandum idolum deſolationis ſu-
per altare Dei, et per vniuerſas ciuitates Iuda in cir-
58 cuitu ædificauerunt aras: ¶ et ante ianuas domorum,
59 et in plateis incendebant thura, et ſacrificabant: ¶ et
libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:
60 ¶ et apud quemcunque inueniebantur libri teſtamẽ-
ti Domini, et quicunque obſeruabat legem Domini,
61 ſecundum edictum Regis, trucidabant eum. ¶ In vir-
tute ſua faciebant hæc populo Iſrael qui inuenieba-
62 tur in omni menſe, et menſe in ciuitatibus. ¶ Et quin
ta et vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper arã quæ
63 erat contra altare. ¶ Et mulieres quæ circuncidebant
filios ſuos, trucidabantur ſecundum iuſſum Regis
64 Antiochi, ¶ et ſuſpendebant pueros a ceruicibus per
vniuerſas domos eorum: et eos qui circunciderant il
65 los, trucidabant. ¶ Et multi de populo Iſrael definie-
runt apud ſe, vt non manducarent immunda: et ele-
gerunt magis mori, quam cibis coinquinari immun-
66 dis: ¶ et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, et
67 trucidati ſunt, ¶ et facta eſt ira magna ſuper popu-
lum valde.

CAPVT II.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias, filius Iohan
A nis, filij Simeonis, ſacerdos ex filijs Ioarib ab
2 Ieruſalem, et conſedit in monte Modin: ¶ et ha-
bebat filios quinque, Iohannem, qui cognominaba-
3 tur Gaddis: ¶ et Simeonẽ qui cognominabatur Tha-
4 ſi: ¶ et Iudã, qui vocabatur Machabæus: ¶ et Eleaza-
5 rum, qui cognominabatur Abbaron: et Ionatham,
6 qui cognominabatur Apphus: ¶ hi viderũt mala quæ
7 fiebant in populo Iuda et in Ieruſalem. ¶ Et dixit Ma-
thathias: Væ mihi, vt quid natus ſum videre contri-
tionẽ populi mei, et contritionem ciuitatis ſanctæ, et
8 ſedere illic, cum datur in manibus inimicorũ? ¶ San-
cta in manu extraneorum facta ſunt: templum eius
9 ſicut homo ignobilis. ¶ Vaſa gloriæ eius captiua ab-
ducta ſunt, trucidati ſunt ſenes eius in plateis, et

iuuenes

10 iuuenes eius ceciderunt in gladio inimicorum.¶Quę
gens non hæreditauit regnum eius, & non obtinuit
11 ſpolia eius? ¶Omnis cõpoſitio eius ablata eſt. Quę e-
12 rat libera, facta eſt ancilla. ¶Et ecce ſancta noſtra, &
B pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, &
13 coinquinauerunt ea Gentes.¶ Quo ergo nobis adhuc
14 viuere? ¶Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filij
eius: & operuerunt ſe cilicijs; & planxerunt valde.
15 ¶Et venerunt illuc qui miſſi erant a Rege Antiocho,
vt cogerent eos qui confugerãt in ciuitatem Modin,
immolare, & accendere thura, & a lege Dei diſcede-
16 re.¶ Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſſe-
runt ad eos: ſed Mathathias & filij eius conſtanter ſte
17 terunt: ¶Et reſpondentes qui miſſi erãt ab Antiocho,
dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus & ma-
gnus es in hac ciuitate, & ornatus filijs & fratribus:
18 ¶ergo accede prior, & fac iuſſum Regis, ſicut fecerunt
omnes Gentes & viri Iuda, & qui remanſerunt in Ie-
ruſalem: & eris tu, & filij tui inter amicos Regis, &
amplificatus auro & argento, & muneribus multis.
19 ¶ Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Et-
ſi omnes gentes Regi Antiocho obediunt, vt diſce-
dant vnuſquiſque a ſeruitute legis patrum ſuorum,
20 & conſentiant mandatis eius: ¶ ego & filij mei, &
21 fratres mei obediemus legi patrum noſtrorum:¶pro-
C pitius ſit nobis Deus: non eſt nobis vtile relinquere
22 legem, & iuſtitias Dei: ¶ non audiemus verba Re-
gis Antiochi, nec ſacrificabimus tranſgredientes le-
23 gis noſtræ mandata, vt eamus altera via. ¶ Et vt ceſ-
ſauit loqui verba hæc, acceſſit quidam Iudęus in om-
nium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in ciuitate
24 Modin ſecundum iuſſum Regis: ¶ & vidit Matha-
thias, & doluit, & contremuerunt renes eius, & ac-
cenſus eſt furor eius ſecundum iudicium legis, & in-
25 ſiliens trucidauit eum ſuper aram:¶ſed & virũ quem
✝ Rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare occi-
26 dit in ipſo tempore, & aram deſtruxit, ¶& zelatus eſt
27 legem, ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. ¶Et ex Nu. 25 / 7.c.13
clamauit Mathathias voce magna in ciuitate, dicẽs:
Omnis qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum,
28 exeat poſt me.¶Et fugit ipſe, & filij eius in montes, &
29 reliquerunt quæcunque habebant in ciuitate. ¶Tunc
deſcenderunt multi quęrentes iudicium & iuſtitiam,
30 in deſertum:¶& ſederunt ibi ipſi & filij eorum, & mu
lieres eorum, & pecora eorum, quoniam inundaue-
31 runt ſuper eos mala.¶et renunciatum eſt viris Regis,
D et exercitui, qui erant in Ieruſalem ciuitate Dauid,
quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipauerunt
mandatum Regis in loca occulta in deſerto, et abijſ-
32 ſent poſt illos multi.¶Et ſtatim perrexerunt ad eos, et
conſtituerunt aduerſus eos prælium in die ſabbato-
33 rum, ¶et dixerunt ad eos: Reſiſtitis et nunc adhuc? e-
xite, et facite ſecundum verbum Regis Antiochi, et
34 viuetis. ¶ Et dixerunt: Non exhibimus, neque facie-
mus verbum Regis ut polluamus diem ſabbatorum.
35 ¶Et concitauerunt aduerſus eos prælium.¶Et non re-
36 ſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec op-
37 pilauerunt loca occulta:¶dicentes: Moriamur omnes
in ſimplicitate noſtra: et teſtes erunt ſuper nos cœ-
38 lum, et terra, quod iniuſte perditis nos.¶Et intulerunt
illis bellum ſabbatis, & mortui ſunt ipſi, et vxores
eorum, et filij eorum, et pecora eorum, vſque ad mil
39 le animas hominum. ¶ Et cognouit Mathathias, et
amici eius, et luctum habuerunt ſuper eos valde.

40 ¶ Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus, ſicut
fratres noſtri fecerunt, et non pugnauerimus aduer-
ſus Gentes pro animabus noſtris, et iuſtificationibus
41 noſtris: nunc citius diſperdent nos a terra.¶Et cogita-
E uerunt in die illa, dicentes: Omnis homo quicunque
venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus
aduerſus eum: et non moriemur omnes, ſicut mortui
42 ſunt fratres noſtri in occultis. ¶ Tunc congregata eſt
ad eos ſynagoga Aſſideorum fortis viribus ex Iſrael,
43 omnis voluntarius in lege: ¶ et omnes qui fugiebant
a malis, additi ſunt ad eos, et facti ſunt illis ad firma-
44 mentum.¶ Et collegerunt exercitum, et percuſſerunt
peccatores in ira ſua, et viros iniquos in indignatio-
ne ſua: et cæteri fugerunt ad Nationes, vt euaderent.
45 ¶ Et circuiuit Mathathias, et amici eius, & deſtruxe-
46 runt aras: ¶ et circunciderunt pueros incircunciſos,
quotquot inuenerunt in finibus Iſrael: et in fortitudi-
47 ne.¶Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, et proſperatũ
48 eſt opus in manibus eorum:¶ et obtinuerũt legem de
manibus Gentium, et de manibus Regum: et non de-
49 derũt cornu peccatori.¶Et appropinquauerunt dies
F Mathathię moriendi, et dixit filijs ſuis: Nunc confor
tata eſt ſuperbia, et caſtigatio, et tempus euerſionis,
50 et ira indignationis.¶Nunc ergo o filij æmulatores e-
ſtote legis, et date animas veſtras pro teſtamento pa-
51 trum veſtrorum, ¶et mementote operum patrũ, quæ
fecerunt in generationibus ſuis: et accipietis gloriam
52 magnam, et nomen æternum.¶ | Abraham nonne in |Gen.22
tentatione inuentus eſt fidelis, et reputatum eſt ei ad a.c.b.9
53 iuſtitiam?¶| Ioſeph in tempore anguſtię ſuę cuſtodi- |Gen 41.
54 uit mandatum: et factus eſt Dominus Aegypti.¶|Phi c.40
nees pater noſter, zelando zelum Dei, accepit teſta- |Nu. 25.
55 mentum ſacerdotij æterni.¶|Ieſus dum impleuit ver- b 7 c 13.
56 bum, factus eſt dux in Iſrael.¶|Caleb dum teſtificatur |Eccl 45
57 in eccleſia, accepit hęreditatem.¶| Dauid in ſua miſe- d.8.
58 ricordia conſecutus eſt ſedem regni in ſecula.¶| Elias |Iolu. 1.
59 dum zelat zelum legis, receptus eſt in cœlum.¶| Ana a.2.
nias, et Azarias, et Miſael, credentes, liberati ſunt de |Iud 14.
60 flamma.¶ Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt de 6
61 ore leonum.¶Et ita cogitate per generationem, et ge- |Ioſ.14 d
nerationem: quia omnes qui ſperant in eum, non in- 14.
62 firmantur.¶Et a verbis viri peccatoris ne timueritis: |2.Reg.2
63 quia gloria eius, ſtercus et vermis eſt:¶hodie extolli- 8.4
G tur, et cras non inuenietur: quia conuerſus eſt in ter- 4.Reg.
64 ram ſuam, et cogitatio eius perijt.¶Vos ergo filij con- 2.b.11.
ſortamini, et viriliter agite in lege: quia in ipſa glo- |Dan.3.
65 rioſi eritis:¶Et ecce Simon frater veſter, ſcio quod vir b. 16. c
conſilij eſt: ipſum audite ſemper, et ipſe erit vobis pa- 24.
66 ter.¶ Et Iudas Machabæus fortis viribus a iuuentute |Dan.3 f
ſua, ſit vobis princeps militiæ, et ipſe aget bellum po 22.
67 puli. ¶ Et adducetis ad vos omnes factores legis: et
68 vindicate vindictam populi veſtri.¶Retribuite retri-
butionem Gentibus, et intendite in præceptum legis.
69 ¶Et benedixit eos, et appoſitus eſt ad patres ſuos.¶ Et
70 defunctus eſt anno centeſimo, et quadrageſimo ſex-
to: et ſepultus eſt a filijs ſuis in ſepulchris patrum
ſuorum in Modin, et planxerunt eum omnis Iſrael
planctu magno.

CAPVT III.

1 ET ſurrexit Iudas, qui vocabatur Machabæus,
A filius eius pro eo: ¶ et adiuuabant eum om-
2 nes fratres eius, et vniuerſi qui ſe coniunxe-

rant patri eius,& prælíabantur prelium Iſrael cum læ
3 titia.¶Et dilatauit gloriam populo ſuo,& induit ſe lo
ricam, ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma bellica ſua in
4 prælijs,& protegebat caſtra gladio ſuo.¶ Similis fa-
ctus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis
5 rugiēs in venatione.¶Et perſequutus eſt iniquos per-
ſcrutans eos:& qui cōturbabant populum ſuum, eos
6 ſuccendit flammis:¶& repulſi ſunt inimici eius præ ti
more eius, & omnes operarij iniquitatis conturbati
7 ſunt:& directa eſt ſalus in manu eius:¶ & exacerba-
bat Reges multos, & lætificabat Iacob in operibus
8 ſuis,& in ſeculum memoria eius in benedictione.¶Et
perambulauit ciuitates Inda, & perdidit impios ex
9 eis,& auertit iram ab Iſrael.¶Et nominatus eſt vſque
10 ad nouiſſimum terræ,& congregauit pereuntes. ¶ Et
B congregauit Apollonius Gentes,& a Samaria virtu-
tem multam,& magnam,ad bellandum cōtra Iſrael.
11 ¶Et cognouit Iudas,& exijt obuiam illi: & percuſſit,
& occidit illum,& ceciderunt vulnerati multi,& re-
12 liqui fugerunt:¶ & accepit ſpolia eorum: & gladium
Apollonij abſtulit Iudas, & erat pugnans in eo om-
13 nibus diebus. ¶ Et audiuit Seron,princeps exercitus
Syriæ, quod congregauit Iudas congregationem fi-
14 delium,& Eccleſiam ſecum,¶ & ait:Faciam mihi no-
men,& glorificabor in regno,& debellabo Iudam,&
eos qui cum ipſo ſunt,qui ſpernebāt verbum Regis.
15 ¶ Et præparauit ſe:& aſcenderunt cum eo caſtra im-
piorum fortes auxiliarij,vt facerent vindictam in fi-
16 lios Iſrael.¶Et appropinquauerunt,vſque ad Bethho
17 ron:& exiuit Iudas obuiam illi cum paucis. ¶ Vt au-
tem viderunt exercitum venientem ſibi obuiam, di-
C xerunt Iudæ: Quomodo poterimus pauci pugnare
contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos
18 fatigati ſumus ieiunio hodie?¶Et ait Iudas:Facile eſt
concludi multos in manu paucorum:& non eſt diffe-
rentia in conſpectu Dei cœli liberare in multis, & in
19 paucis:¶quoniam non in multitudine exercitus victo
20 ria belli,ſed de cœlo fortitudo eſt, ¶ Ipſi veniunt ad
nos in multitudine contumaci,& ſuperbia,vt diſper-
dant nos,& vxores noſtras,& filios noſtros,& vt ſpo
21 lient nos: ¶ nos vero pugnabimus pro animabus no-
22 ſtris,& legibus noſtris:¶ & ipſe Dominus cōteret eos
ante faciem noſtram: Vos autem ne timueritis eos.
23 ¶Vt ceſſauit autem loqui,inſiluit in eos ſubito:& con
tritus eſt Seron, & exercitus eius in conſpectu ipſius:
24 ¶ & perſecutus eſt eum in deſcenſu Bethhoron, vſ-
que in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri:
25 reliqui autem fugerunt in terram Philiſthijm. ¶ Et
cecidit timor Iudæ,ac fratrum eius,& formido ſuper
26 omnes gentes in circuitu eorum;¶Et peruenit ad Re-
gem nomen eius, & de prælijs Iudæ narrabant om-
27 nes gentes.¶ Vt audiuit autem rex Antiochus ſermo-
D nes iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & congregauit e-
28 xercitum vniuerſi regni ſui,caſtra fortia valde: ¶ &
aperuit ærarium ſuum, & dedit ſtipendia exercitui
in annum, & mandauit illis, vt eſſent parati ad om-
29 nia.¶Et vidit quod defecit pecunia de theſauris ſuis,
& tributa regionis modica,propter diſſenſionem, &
plagam,quam fecit in terra,vt tolleret legitima,quæ
30 erant a primis diebus:¶ & timuit ne non haberet, vt
ſemel & bis in ſumptus,& donaria, quæ dederat an-
te larga manu: & abundauerat ſuper reges, qui ante
31 eum fuerant.¶Et conſternatus erat animo valde, &
cogitauit ire in Perſidem, & accipere tributa regio-
32 num,& congregare argentum multum. ¶ Et reliquit
Lyſiam hominem nobilem de genere regali, ſuper
negocia regia, a flumine Euphrate, vſque ad flumen
33 Aegypti: ¶ & vt nutriret Antiochum filium ſuum,
34 donec rediret.¶Et tradidit ei medium exercitum, &
elephantos, & mandauit ei de omnibus, quæ vole-
35 bat,& de inhabitantibus Iudæam, & Ieruſalem: ¶ &
E vt mitteret ad eos exercitum,ad conterendam,& ex-
tirpandam virtutem Iſrael, & reliquias Ieruſalem,
36 & auferendam memoriam eorum de loco:¶& vt con
ſtitueret habitatores filios alienigenas in omnibus fi-
37 nibus eorum,& ſorte diſtribueret terram eorum,¶ Et
Rex aſſumpſit partem exercitus reſidui, & exiuit ab
Antiochia ciuitate regni ſui anno centeſimo & qua-
drageſimo ſeptimo: & transfretauit Euphraten flu-
38 men, & perambulabat ſuperiores regiones. ¶ Et ele-
git Lyſias Ptolæmeum filium Dorymini, & Nica-
39 norem Gorgiam,viros potentes ex amicis regis: ¶ &
miſit cum eis quadraginta millia virorum:& ſeptem
millia equitum: vt venirent in terram Iuda, & di-
40 ſperderent eam ſecundum verbum Regis. ¶ Et pro-
ceſſerunt cum vniuerſa virtute ſua, & venerunt, &
41 applicuerunt Emmaum in terra campeſtri. ¶ Et au-
dierunt mercatores regionum nomen eorum: & ac-
ceperunt argentum,& aurum multum valde: & pue-
ros:& venerunt in caſtra, vt acciperent filios Iſrael in
ſeruos,& additi ſunt ad eos exercitus Syriæ,& terræ
42 alienigenarum. ¶Et vidit Iudas,et fratres eius, quia
F multiplicata ſunt mala, & exercitus applicabant ad
fines eorum, et cognouerunt verba Regis quæ man-
dauit populo facere in interitum & conſummationē:
43 ¶& dixerunt vnuſquiſque ad proximum ſuum: Eri-
gamus deiectionem populi noſtri, & pugnemus pro
44 populo noſtro,et ſanctis noſtris: ¶ Et congregatus eſt
conuentus, vt eſſent parati in prælium: & vt orarent
45 & peterent miſericordiam & miſerationes.¶ Et Ieru-
ſalem non habitabatur, ſed erat ſicut deſertum: non
erat qui ingrederetur & egrederetur de natis eius: &
ſanctum conculcabatur: & filij alienigenarum e-
rant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & abla-
ta eſt voluptas a Iacob,et defecit ibi tibia et cithara.
46 ¶ Et congregati ſunt, et venerunt in Maſpha contra
Ieruſalem: quia locus orationis erat in Maſpha ante
47 in Iſrael. ¶ Et ieiunauerunt illa die, et induerunt ſe
cilicijs, et cinerem impoſuerunt capiti ſuo: et diſci-
48 derunt veſtimenta ſua,¶et expanderunt libros legis,
de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimu-
49 lachrorum ſuorum: ¶ et attulerunt ornamenta ſa-
cerdotalia, et primitias et decimas et ſuſcitauerunt
50 Nazaræos, qui impleuerant dies: ¶ et clamauerunt
G voce magna in cœlum, dicentes: Quid faciemus iſtis,
51 et quo eos ducemus? ¶et ſancta tua conculcata ſunt,
et contaminata ſunt,et ſacerdotes tui facti ſunt in lu-
52 ctum,et in humilitatem: ¶et ecce Nationes conuene-
runt aduerſum nos, vt nos diſperdant: tu ſcis quæ co-
53 gitant in nos, ¶ Quomodo poterimus ſubſiſtere an-
54 te faciem eorum niſi tu Deus adiuues nos? ¶ et tu-
55 bis exclamauerunt voce magna. ¶ Et poſt hæc con-
ſtituit Iudas duces populi, tribunos, et centurio-
56 nes, et pentacontarchos, et decuriones. ¶ | Et dixit Deu. 20 a.1.b.6 Iudic. 7 a.1.
his qui ædificabant domos, et ſponſabant vxores,
et plantabant vineas, et formidoloſis, vt redirent
vnuſquiſque in domum ſuam ſecundum legem.
57 ¶ Et mouerunt caſtra, et collocauerunt ad Auſtrum

58 Emmaum. ¶ Et ait Iudas: Accingimini, & eſtote fi-
lij potentes, & eſtote parati in mane: vt pugnetis ad-
uerſus Nationes has; quæ conuenerunt aduerſus
59 nos diſperdere nos, & ſancta noſtra: ¶ quoniam me-
lius eſt nos mori in bello, quam videre mala gentis
60 noſtræ & ſanctorum. ¶ Sicut autem fuerit voluntas
in cœlo, ſic fiat.

CAPVT IIII.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia virorum,
A & mille equites electos: & mouerunt caſtra
2 nocte, ¶ vt applicarent ad caſtra Iudæorum, et
percuterent eos ſubito, & filij qui erant ex arce, erãt
3 illis duces. ¶ Et audiuit Iudas, & ſurrexit ipſe & potẽ
tes percutere virtutem exercituum Regis, qui erant
4 in Emmaum. ¶ Adhuc enim diſperſus erat exercitus
5 a caſtris. ¶ Et venit Gorgias in caſtra Iudæ noctu, &
neminem inuenit, & quærebat eos in montibus: quo-
6 niam dixit, Fugiunt hi a nobis. ¶ Et cum dies factus
eſſet, apparuit Iudas in campo cum tribus millibus vi
rorum tantum: qui tegumenta & gladios non habe-
7 bant: ¶ & viderunt caſtra Gentium valida, & lorica-
tos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad prę
8 lium. ¶ Et ait Iudas viris qui ſecum erant: Ne timue
ritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne for
Exo. 14 b.9.c.22. 9 mideris. ¶ | Mementote qualiter ſalui facti ſunt patres
noſtri in mari rubro, cum ſequeretur eos Pharao cũ
10 exercitu multo. ¶ Et nunc clamemus in cœlum, &
B miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſta-
menti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtũ
11 ante faciem noſtram hodie: ¶ & ſcient omnes gentes,
12 quia eſt qui redimat & liberet Iſrael. ¶ Et eleuauerũt
alienigenæ oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex
13 aduerſo. ¶ Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba
14 cecinerunt hi qui erant cum Iuda. ¶ Et congreſſi ſunt:
15 & contritæ ſunt Gentes, & fugerunt in campũ. ¶ No-
uiſſimi autem omnes ceciderunt in gladio, & perſe-
quuti ſunt eos vſque Gezeron, & vſque in campos
Idumeæ, & Azoti, & Iamniæ: & ceciderunt ex illis
16 vſque ad tria millia virorũ. ¶ Et reuerſus eſt Iudas, &
17 exercitus eius, ſequens eum. ¶ Dixitq; ad populum:
Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos
18 eſt, ¶ & Gorgias & exercitus eius prope nos in mon-
te: ſed ſtate nũc contra inimicos noſtros, & expugna
19 te eos, & ſumetis poſtea ſpolia ſecuri. ¶ Et adhuc lo-
quente Iuda hæc, ecce apparuit pars quædam proſpi-
20 ciens de monte. ¶ Et vidit Gorgias, quod in fugam
conuerſi ſunt ſui, & ſuccẽderunt caſtra: fumus enim
21 qui videbatur, declarabat quod factum eſt. ¶ Quibus
C illi conſpectis timuerunt valde, aſpiciẽtes ſimul et Iu-
22 dam & exercitum in campo paratum ad præliũ. ¶ Et
23 fugerunt omnes in campum alienigenarum: ¶ & Iu-
das reuerſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperũt au
rũ multum, & argentum & hyacinthum, & purpurã
24 marinam, & opes magnas. ¶ Et conuerſi hymnum
canebant, & benedicebant Deum in cœlum, quoniã
bonus eſt, quoniam in ſeculum miſericordia eius.
25 ¶ Et facta eſt ſalus magna in Iſrael, in die illa. ¶ Qui-
26 cunque autem alienigenarum euaſerunt, venerunt
27 & nunciauerunt Lyſię vniuerſa quæ acciderãt. ¶ Qui
bus ille auditis, conſternatus animo deficiebat: quod
non qualia voluit, talia contigerunt in Iſrael, & qua-
28 lia mandauit Rex. ¶ Et ſequenti anno congregauit
Lyſias virorum electorum ſexaginta millia, & equi-
29 tum quinque millia, vt debellaret eos. ¶ Et venerunt
in Iudæã, & caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit
30 illis Iudas cum decẽ millibus viris. ¶ Et viderunt e-
D xercitũ fortẽ, & orauit, & dixit. Benedictus es ſalua-
tor Iſrael, | qui contriuiſti impetum potentis in manu 1. Re 17. g.50.
ſerui tui Dauid, | & tradidiſti caſtra alienigenarum 1. Re 14
31 in manu Ionathæ, filij Saul, & armigeri eius. ¶ Con- b.11.
clude exercitum iſtum in manu populi tui Iſrael, &
32 confundatur in exercitu ſuo, & equitibus. ¶ Da illis
formidinem & tabefac audaciam virtutis eorum, &
33 commoueantur contritione ſua. ¶ Deijce illos gladio
diligentium te: & collaudent te omnes qui nouerunt
34 nomen tuum in hymnis. ¶ Et cõmiſerunt prælium: &
ceciderunt de exercitu Liſiæ, quinque millia virorũ.
35 ¶ Videns aũt Lyſias fugam ſuorum, & Iudæorum au
daciam, & quod parati ſunt aut viuere, aut mori for-
titer, abijt Antiochiam, & elegit milites, vt multipli-
36 cati rurſus venirent in Iudæam. ¶ Dixit aũt Iudas, &
fratres eius: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcenda
37 mus nũc mundare ſancta, & renouare. ¶ Et congrega
tus eſt omnis exercitus, & aſcenderũt in montẽ Sion.
38 ¶ Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare
E prophanatum, & portas exuſtas, & in atrijs virgulta
nata ſicut in ſaltu vel in montibus, & paſtophoria di-
39 ruta. ¶ Et ſciderunt veſtimenta ſua, & plãxerunt plan
ctu magno, et impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuũ:
40 ¶ et ceciderunt in faciem ſuper terram, et exclamaue
41 runt tubis ſignorum, et clamauerunt in cœlum. ¶ Tũc
ordinauit Iudas viros, vt pugnarẽt aduerſos eos qui
42 erant in arce, donec emundarent ſancta. ¶ Et elegit ſa
cerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege
43 Dei: ¶ et mundauerunt ſancta, et tulerunt lapides con
44 taminationis in locum immundum. ¶ Et cogitauit de
altari holocauſtorum quod prophanatum erat, quid
45 de eo faceret. ¶ Et incidit illis conſilium bonum, vt
deſtruerent illud: ne forte illis eſſet in opprobrium,
quia contaminauerunt illud Gentes, et demoliti ſunt
46 illud. ¶ Et repoſuerunt lapides in monte domus in lo-
co apto, quoadusque veniret propheta, et reſponde-
47 ret de eis. ¶ Et acceperunt lapides integros ſecundum
legem, et ædificauerunt altare nouum ſecundum il-
48 lud quod fuit prius: ¶ et ædificauerunt ſancta, et quæ
intra domum erant intrinſecus: et ædem, et atria
49 ſanctificauerunt. ¶ Et fecerunt vaſa ſancta noua, et
intulerunt candelabrum, et altare incenſorum, et

50 menſam in templum. ¶ Et incenſum poſuerunt ſu-
per altare, et accenderunt lucernas quæ ſuper can-
51 delabrum erant, et lucebant in templo. ¶ Et poſue-
runt ſuper menſam panes, et appenderunt velamina

2. Mach. 10.a.5.
52 & conſummauerunt omnia opera quæ fecerant. ¶ Et
ante matutinum ſurrexerunt quinta & vigeſima die
menſis noni (hic eſt menſis Casleu) centeſimi quadra
53 geſimi octaui anni: ¶ & obtulerunt ſacrificium ſecun
dum legem ſuper altare holocauſtorum nouũ, quod
54 fecerunt. ¶ Secundum tempus & ſecundum diem in
G qua contaminauerunt illud gentes, in ipſa renouatũ
eſt in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.
55 ¶ Et cecidit omnis populus in faciem, & adorauerunt
& benedixerunt in cœlum eum, qui proſperauit eis.
Ioh.10.c.22.
56 ¶ Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & ob
tulerunt holocauſta cum lætitia & ſacrificium ſaluta
57 ris & laudis. ¶ Et ornauerunt faciem templi coronis
aureis & ſcutulis: & dedicauerũt portas & paſtopho
Ioh.10.c.22.
58 ria, & impoſuerunt eis ianuas. ¶ Et facta eſt lætitia in
populo magna valde, & auerſum eſt opprobrium
59 Gentium. ¶ Et ſtatuit Iudas & fratres eius & vniuerſa
eccleſia Iſrael, vt agatur dies dedicationis altaris in
temporibus ſuis ab anno in annum per dies octo, a
quinta & vigeſima die menſis Casleu, cum lætitia &
60 gaudio. ¶ Et ædificauerunt in tempore illo montem
Sion, & per circuitum muros altos & turres firmas:
nequando venirent Gentes, & conculcarent eum ſi-
61 cut antea fecerunt. ¶ Et collocauit illic exercitum, vt
ſeruarent eũ, & muniuit eum ad cuſtodiendam Beth-
ſuram, vt haberet populus munitionem contra fa-
ciem Idumeæ.

CAPVT V.

1 ET factum eſt, vt audierũt Gentes in circuitu,
A quia ædificatum eſt altare & ſanctuarium ſi-
2 cut prius, iratæ ſunt valde: ¶ & cogitabant
tollere genus Iacob qui erant inter eos, & cœperunt
3 occidere de populo, & perſequi. ¶ Et debellabat Iu-
das filios Eſau in Idumæa, & eos qui erant in Acraba
thane: quia circunſedebant Iſraelitas: & percuſſit
4 eos plaga magna. ¶ Et recordatus eſt malitiam filio-
rum Bean, qui erant populo in laqueum & in ſcan-
5 dalum: inſidiantes ei in via, ¶ & concluſi ſunt ab eo
in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizauit
eos, & incendit turres eorũ igni cum omnibus qui in
6 eis erant. ¶ Et tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit
manum fortem, & populum copioſum, & Timotheũ
7 ducem ipſorum: ¶ & commiſit cum eis prælia multa,
8 & contriti ſunt in conſpectu eorum, ¶ & percuſſit eos:
& cepit Gazer ciuitatem, & filias eius, & reuerſus eſt
9 in Iudæam. ¶ Et congregatæ ſunt Gentes quę ſunt in
Galaad, aduerſus Iſraelitas qui erant in finibus eorũ,
vt tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitio-
10 nem, ¶ & miſerunt literas ad Iudam, & fratres eius,
dicentes: Congregatæ ſunt aduerſum nos gentes per
11 circuitum, vt nos auferant: ¶ & parant venire, & oc-
cupare munitionem in quam confugimus: & Timo-
12 theus eſt dux exercitus eorum. ¶ Nunc ergo veni, &
eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo
13 de nobis. ¶ Et omnes fratres noſtri qui erant in locis
B Tubin, interfecti ſunt: & captiuas duxerunt vxores
eorũ, & natos, & ſpolia, & peremerunt illic ferã mille
14 viros. ¶ Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alij nũ
cij venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nuncian-
15 tes ſecundum verba hæc: ¶ dicentes conueniſſe ad-
uerſum ſe a Ptolemaida, & Tyro, et Sidone: et re-
pleta eſt omnis Galilæa alienigenis, vt nos conſu-
16 mant. ¶ Vt audiuit autem Iudas et populus ſermo-
nes iſtos, conuenit eccleſia magna cogitare quid face
rent fratribus ſuis qui in tribulatione erant, et expu-
17 gnabantur ab eis. ¶ Dixitq; Iudas Simoni fratri ſuo:
Elige tibi viros, et vade, et libera fratres tuos in Gali
læa: ego autem et frater meus Ionathas ibimus in Ga
18 laaditim. ¶ Et reliquit Ioſephum filium Zachariæ, et
Azariam duces populi cũ reſiduo exercitu in Iudęa
19 ad cuſtodiam, ¶ et præcepit illis, dicens: Præſtote po
pulo huic: et nolite bellum committere aduerſum gẽ
20 tes, donec reuertamur. ¶ Et partiti ſunt Simoni viri
C tria millia, vt iret in Galilæam: Iudæ autem octo mil-
21 lia in Galaaditim. ¶ Et abijt Simon in Galilæam, et
commiſit prælia multa cum gentibus: et cõtritę ſunt
gentes a facie eius, et perſecutus eſt eos vſque ad por
22 tam ¶ Ptolemaidis, et ceciderũt de Gentibus fere tria
23 millia virorum, et accepit ſpolia eorum, ¶ et aſſum-
pſit eos qui erant in Galilæa, et in Arbatis cum vxo-
ribus et natis, et omnibus quæ erant illis, et adduxit
24 in Iudæam cum lætitia magna. ¶ Et Iudas Macha-
bęus et Ionathas frater eius tranſierunt Iordanem, et
25 abierunt viam trium dierum per deſertum. ¶ Et oc-
currerunt eis Nabuthæi, et ſuſceperunt eos pacifice,
et narrauerunt eis omnia quæ acciderant fratribus
26 eorum in Galaditide, ¶ et quia multi ex eis compre-
henſi ſunt in Baraſa, et Boſor, et in Alimis, et in Caſ-
phor, et Mageth, et Carnaim: hæ omnes ciuitates
27 munitæ, et magnæ. ¶ Sed et in cæteris ciuitatibus
Galaaditidis tenentur comprehenſi, et in craſtinum
conſtituerunt admouere exercitum ciuitatibus his,
28 et comprehendere, et tollere eos in vna die. ¶ Et con-
uertit Iudas et exercitus eius viam in deſertum Boſor
repente, et occupauit ciuitatem: et occidit omnem
maſculum in ore gladij, et accepit omnia ſpolia eo-
29 rum, et ſuccendit eam igni. ¶ Et ſurrexerunt inde no
30 cte, et ibant vſque ad munitionem: ¶ Et factum eſt
D diluculo, cum eleuaſſent oculos ſuos, ecce populus
multus, cuius non erat numerus portantes ſcalas et
machinas, vt comprehenderent munitionem: et ex-
31 pugnarent eos. ¶ Et vidit Iudas quia cœpit bellum, et
clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tuba, et clamor
32 magnus de ciuitate: ¶ et dixit exercitui ſuo: Pugnate
33 hodie pro fratribus veſtris. ¶ Et venit tribus ordini-
bus poſt eos, et exclamauerunt tubis, et clamauerũt
34 in oratione. ¶ Et cognouerunt caſtra Timothei, quia
Machabæus eſt, et refugerunt a facie eius: et percuſ-
ſerunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in die il-
35 la fere octo millia virorũ. ¶ Et diuertit Iudas in Maſ-
pha, et expugnauit, et cępit eã: et occidit oẽm maſcu
lum eius, et aſſumpſit ſpolia eius, et ſuccendit eam
36 igni. ¶ Inde perrexit, et cepit Casbon, et Mageth, et
37 Boſor, et reliquas ciuitates Galaaditidis. ¶ Poſt hæc
autem verba, congregauit Timotheus exercitum a-
lium, et caſtra poſuit contra Raphon trans torren-
38 tem. ¶ Et miſit Iudas ſpeculari exercitum: et renun-
ciauerunt ei dicentes: Quia conuenerunt ad eum
omnes gentes quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus
39 multus nimis: ¶ et Arabas conduxerunt in auxilium
ſibi, et caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad
40 te venire in prælium. ¶ Et abijt Iudas obuiam illis.
E Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: Cum
appropinquauerit Iudas et exercitus eius ad tor-
rentem aquæ, ſi tranſierit ad nos prior, non pote-
rimus ſuſtinere eum: quia potens poterit aduerſum

41. nos: ¶ſi vero timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra
flumen, transfretemus ad eos, & poterimus aduerſus
42 illum. ¶ Vt autem appropinquauit Iudas ad torrentẽ
aquæ, ſtatuit Scribas populi ſecus torrentem, & man
dauit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis,
43 ſed veniant omnes in prælium. ¶ Et transfretauit ad
illos prior, & omnis populus poſt eum, & contritæ
ſunt omnes gentes a facie eorum, & proiecerunt ar-
ma ſua, & fugerunt ad phanum, quod erat in Car-
44 naim. ¶Et occupauit ipſam ciuitatem, & phanum ſuc
cendit igni cum omnibus qui erant in ipſo: et oppreſ-
ſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem
45 Iudæ. ¶Et congregauit Iudas vniuerſos Iſraelitas qui
erant in Galaaditide, a minimo uſque ad maximum,
& vxores eorum, & natos, & exercitum magnum
46 valde, vt venirent in terram Iuda. ¶ Et venerunt vſ-
que Ephron: & hæc ciuitas magna in ingreſſu poſita,
munita valde, & non erat declinare ab ea dextera
47 vel ſiniſtra: ſed per mediam iter erat. ¶Et incluſerunt
F ſe qui erant in ciuitate, & obſtruxerunt portas lapidi
48 bus: & miſit ad eos Iudas verbis pacificis, ¶ dicens:
Nu.20.c 25. †Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram
noſtram: & nemo vobis nocebit, tantum pedibus
49 tranſibimus: Et nolebant eis aperire. ¶Et pręcepit Iu-
das prædicari in caſtris, vt applicarent vnuſquiſque
50 in quo erat loco. ¶ Et applicuerunt ſe viri virtutis, &
oppugnauit ciuitatem illam tota die, & tota nocte: &
51 tradita eſt ciuitas in manu eius: ¶ & peremerunt om-
nem maſculum in ore gladij, & eradicauit eam: & ac
cepit ſpolia eius, & tranſiuit per totam ciuitatem ſu-
52 per interfectos. ¶Et tranſgreſſi ſunt Iordanem in cam
53 po magno, contra faciem Bethſan, ¶Et erat Iudas con
gregans extremos, & exhortabatur populum per to-
54 tam viam, donec venirent in terram Iuda: ¶ & aſcen-
derunt in montem Sion cum lætitia, & gaudio, & ob
tulerunt holocauſta, quod nemo ex eis cecidiſſet, do-
55 nec reuerterẽtur in pace. ¶et in diebus quibus erat Iu-
das, & Ionathas in terra Galaad, & Simon frater eius
56 in Galilæa contra faciem Ptolemaidis, ¶audiuit Ioſe-
phus Zacharię filius, & Azarias principes virtutis res
57 bene geſtas, & prælia quæ facta ſunt, ¶& dixit: Facia-
mus, & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare aduer-
58 ſus Gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt. ¶ Et præcepit
59 his qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Iamniã. ¶Et
G exiuit Gorgias de ciuitate & viri eius obuiam illis in
60 pugnam. ¶Et fugati ſunt Ioſephus, & Azarias, vſque
in fines Iudęæ: & ceciderunt illo die de populo Iſrael
ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in popu-
61 lo: ¶ quia non audierunt Iudam, & fratres eius exiſti-
62 mantes fortiter ſe facturos: ¶ ipſi autem non erant de
ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in
63 Iſrael. ¶Et viri Iuda magnificati ſunt valde in conſpe
ctu omnis Iſrael, & Gentium omnium vbi audieba-
64 tur nomen eorum. ¶Et conuenerunt ad eos fauſta ac-
65 clamantes. ¶ Et exiuit Iudas, & fratres eius, & expu-
gnabant filios Eſau in terra, quæ ad Auſtrum eſt, &
percuſſit Chebron, & filias eius: et muros eius, et tur-
66 res ſuccendit igni in circuitu. ¶ Et mouit caſtra, vt
iret in terram alienigenarum, et perambulabat Sa-
67 mariam. ¶ In die illa ceciderunt ſacerdotes in bel
lum, dũm volunt fortiter facere, dum ſine conſi-
68 lio exeunt in prælium. ¶ Et declinauit Iudas in A-
zotum in terram alienigenarum, et diruit aras eo-
rum, et ſculptilia Deorum ipſorum ſuccendit igni:
et cœpit ſpolia ciuitatum, et reuerſus eſt in ter-
ra Iuda.

CAPVT VI.

1 ET Rex Antiochus perambulabat ſuperiores re
A giones, et audiuit eſſe ciuitatem Elymaidem
in Perſide nobiliſſimam, et copioſam in argen
2 to, et auro, ¶templumque in ea locuples valde, et illic
velamina aurea, et loricę, et ſcuta, quæ reliquit Ale-
xander Philippi, Rex Macedo, qui regnauit primus
3 in Græcia. ¶ Et venit, et quærebat capere ciuitatem,
et deprædari eam, et non potuit: quoniam innotuit
4 ſermo his, qui erant in ciuitate: ¶ et inſurrexerunt in
prælium, et fugit inde, et abijt cum triſtitia magna, et
5 reuerſus eſt in Babyloniam. ¶ Et venit, qui nunciaret
ei in Perſides, quia fugata ſunt caſtra, quę erant in ter
6 ra Iuda: ¶et quia abijt Lyſias cum virtute forti in pri
mis, et fugatus eſt a facie Iudæorum, et inualuerunt
armis, et viribus, et ſpolijs multis, quę ceperunt de ca
5 ſtris, quę exciderunt: ¶ et quia diruerũt abominatio-
nem, quam ędificauerat ſuper altare, quod erat in Ie-
ruſalem: et ſanctificationem, ſicut prius circundede-
rũt muris excelſis: ſed et Bethſuram ciuitatem ſuam.
8 ¶Et factum eſt, vt audiuit Rex ſermones iſtos, expa-
uit, et commotus eſt valde: et decidit in lectum, et in-
cidit in languorem prę triſtitia, quia non factum eſt
9 ei, ſicut cogitabat. ¶Et erat illic per dies multos: quia
renouata eſt in eo triſtitia magna, et arbitratus eſt ſe
10 mori, ¶et vocauit omnes amicos ſuos, et dixit illis: re
B ceſſit ſomnus ab oculis meis, et concidi, et corrui cor
11 de prę ſolicitudine, ¶et dixi in corde meo: in quantam
tribulationem deueni, et in quos fluctus triſtitię in
qua nunc ſum: qui iucundus eram, et dilectus in po-
12 teſtate mea? ¶ Nũc vero reminiſcor malorum, quę fe-
ci in Ieruſalem, vnde et abſtuli omnia ſpolia aurea,
et argentea, quę erant in ea, et miſi auferre habitan-
13 tes Iudęam ſine cauſa. ¶ Cognoui ergo, quia pro-
pterea inuenerunt me mala iſta: et ecce pereo triſti-
14 tia magna in terra aliena. ¶Et vocauit Philippum, v-
num de amicis ſuis, et prępoſuit eum ſuper vniuer-
15 ſum regnum ſuum: ¶ et dedit ei diadema, et ſtolam
ſuam, et annulum, vt adduceret Antiochum filium
16 ſuum, et nutriret eum, et regnaret. ¶ Et mortuus eſt
illic Antiochus Rex anno centeſimo quadrageſimo
17 nono. ¶ Et cognouit Lyſias quoniam mortuus eſt
Rex, et conſtituit regnare Antiochum filium e-
ius, quem nutriuit adoleſcentem, et vocauit nomen
18 eius Eupator. ¶ Et hi qui erant in arce, concluſe-
rant Iſrael in circuitu Sanctorum: et quærebant eis
19 mala ſemper et firmamentum Gentium. ¶Et cogita-
C uit Iudas diſperdere eos: et conuocauit vniuerſum
20 populum, vt obſiderent eos. ¶ Et conuenerunt ſi
mul, et obſederunt eos anno centeſimo quinqua-
21 geſimo, et fecerunt baliſtas et machinas. ¶ Et e-
xierunt quidam ex eis qui obſidebantur: et ad-
22 iunxerunt ſe illis aliqui impij ex Iſrael, ¶ et abie-
runt ad Regem et dixerunt: Quouſque non facis iu-
23 dicium et vindicas fratres noſtros? ¶ Nos decreui-
mus ſeruire patri tuo, et ambulare in pręceptis eius,
24 et obſequi edictis eius: ¶ et filij populi noſtri pro-
pter hoc alienabant ſe a nobis, et quicunque inue-
niebantur ex nobis, interficiebantur, et hęredita-
25 tes noſtrę diripiebantur. ¶ Et non ad nos tantum

extenderunt manum, ſed & in omnes fines noſtros,
26 ¶ & ecce applicuerunt hodie ad arcem Ieruſalem
occupare eam, & munitionem Bethſuram munie-
27 runt: ¶ & niſi præueneris eos velocius, maiora quam
28 hæc facient, & non poteris obtinere eos. ¶ Et iratus
eſt Rex vt hæc audiuit: & conuocauit omnes amicos
ſuos, & principes exercitus ſui, & eos qui ſuper equi-
29 tes erant. ¶ Sed & de regnis alijs, & de inſulis mariti-
D mis venerunt ad eum exercitus conductitij. ¶ Et erat
30 numerus exercitus eius, centum millia peditum, & ui
ginti millia equitum, & elephanti trigintaduo docti
31 ad prælium. ¶ Et venerunt per Idumæam, & appli-
cuerunt ad Bethſuram, & pugnauerunt dies multos,
& fecerunt machinas: & exierunt, & ſuccenderunt
32 eas igni, & pugnauerunt viriliter. ¶ Et receſſit Iudas
ab arce, & mouit caſtra ad Bethzacharam contra ca-
33 ſtra Regis. ¶ Et ſurrexit Rex ante lucem, & concita-
uit exercitus in impetum contra viam Bethzacharā:
& comparauerunt ſe exercitus in prælium, & tubis
34 cecinerunt: ¶ & elephantis oſtenderunt ſanguinem v-
35 uæ & mori, ad acuendos eos in prælium: ¶ & diuiſe-
runt beſtias per legiones: & aſtiterunt ſingulis ele-
phantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ
æreæ in capitibus eorum, & quingenti equites ordi-
36 nati vnicuique beſtiæ electi erant. ¶ Hi ante tempus
vbicunque erat beſtia, ibi erant: & quocunque ibat,
37 ibant, & non diſcedebāt ab ea. ¶ Sed & turres ligneæ
ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias:
& ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas, viri virtutis
trigintaduo, qui pugnabant deſuper; & Indus magi-
38 ſter beſtiæ. ¶ Et reſiduum equitatum hinc & inde ſta-
E tuit in duas partes, tubis exercitum commouere, &
39 perurgere conſtipatos in legionibus eius. ¶ Et ut reful-
ſit Sol in clypeos aureos & æreos, reſplenduerūt mō-
40 tes ab eis, & reſplēduerunt ſicut lampades ignis. ¶ Et
diſtincta eſt pars exercitus Regis per montes excel-
ſos, & alia per loca humilia: & ibāt caute & ordina-
41 te. ¶ Et commouebantur omnes inhabitantes terram
a voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione
armorum. erat enim exercitus magnus valde & for-
42 tis. ¶ Et appropiauit Iudas, & exercitus eius in prœliū:
43 & ceciderunt de exercitu Regis ſexcenti viri. ¶ Et vi-
dit Eleazar filius Saura, vnam de beſtijs loricatam
loricis Regis, & erat eminens ſuper cæteras beſtias:
44 & viſum eſt ei quod in ea eſſet Rex: ¶ & dedit ſe vt li-
beraret populum ſuum, & acquireret ſibi nomen æ-
45 ternum. ¶ Et cucurrit ad eam audacter in medio legio
nis interficiens a dextris, & a ſiniſtris, & cadebant ab
46 eo huc atque illuc. ¶ Et iuit ſub pedes elephantis, &
ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſu-
47 per ipſum, & mortuus eſt illic. ¶ Et videntes virtutem
F Regis, & impetum exercitus eius diuerterunt ſe ab
48 eis. ¶ Caſtra autem Regis aſcenderunt contra eos in
Ieruſalem, & applicuerunt caſtra Regis ad Iudæam,
49 & montem Sion. ¶ Et fecit pacem cum his qui erāt in
Bethſura: & exierunt de ciuitate, quia non erant eis
50 ibi alimenta concluſis, quia ſabbata erant terræ. ¶ Et
comprehendit rex Bethſuram: & conſtituit illic cuſto
51 diam ſeruare eam. ¶ Et conuertit caſtra ad locum ſan-
ctificationis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, &
machinas, & ignis iacula, & tormenta ad lapides ia-
ctandos, & ſpicula, & ſcorpios ad mittendas ſagittas,
52 & fundibula. ¶ Fecerunt autem & ipſi machinas ad-
uerſus machinas eorum, & pugnauerunt dies mul-
53 tos. ¶ Eſcæ autem non erant in ciuitate, eo quod ſepti-
mus annus eſſet, & qui remanſerant in Iudæa de Gē
tibus, conſumpſerant reliquias eorum, quæ repoſitæ
54 fuerant. ¶ Et remanſerunt in ſanctis viri pauci, quo-
niam obtinuerat eos fames; & diſperſi ſunt vnuſquiſ
55 que in locum ſuum. ¶ Et audiuit Lyſias quod Philip-
G pus quem conſtituerat rex Antiochus cum adhuc vi
ueret, vt nutriret Antiochum filium ſuum, & regna-
56 ret, ¶ reuerſus eſſet a Perſide, & Media, & exercitus,
qui abierat cum ipſo, & quia quærebat ſuſcipere re-
57 gni negocia: ¶ feſtinauit ire, et dicere ad Regem, et du
ces exercitus; Deficimus quotidie, et eſca nobis mo-
dica eſt: et locus quem obſidemus, eſt munitus, et in-
58 cumbit nobis ordinare de regno, ¶ Nunc itaq; demus
dextras hominibus iſtis, et faciamus cum illis pacem,
59 et cum omni gente eorum: ¶ et conſtituamus illis, vt
ambulent in legitimis ſuis, ſicut prius: propter legiti-
ma enim ipſorum quæ deſpeximus, irati ſunt, et fece-
60 runt omnia hæc. ¶ Et placuit ſermo in conſpectu regis
et principum: et miſit ad eos pacem facere: et recepe-
61 runt illam. ¶ Et iurauit illis Rex, et principes: et exie-
62 runt de munitione. ¶ Et intrauit Rex montem Sion, et
vidit munitionem loci: et rupit citius iuramētū quod
63 iurauit, et mandauit deſtruere murum in gyro. ¶ Et
diſceſſit feſtinanter, et reuerſus eſt Antiochiam, et in-
uenit Philippum dominantem ciuitati: et pugnauit
aduerſus eum, et occupauit ciuitatem.

CAPVT VII.

1 ANno centeſimo quinquageſimo primo exijt
A Demetrius Seleuci filius ab vrbe Roma, et
aſcendit cum paucis viris in ciuitatem ma-
2 ritimam, et regnauit illic. ¶ Et factum eſt: vt ingreſſus
eſt domum regni patrum ſuorum, comprehendit e-
xercitus Antiochum, et Lyſiam, vt adducerēt eos ad
3 eum. ¶ Et res ei innotuit, et ait: Nolite mihi oſtendere
4 faciem eorum. ¶ Et occidit eos exercitus. Et ſedit De-
5 metrius ſuper ſedem regni ſui. ¶ et venerunt ad eum
viri iniqui, et impij ex Iſrael: et Alcimus dux eorum,
6 qui volebat fieri ſacerdos. ¶ Et accuſauerunt populū
apud Regem, dicentes: Perdidit Iudas, et fratres eius
omnes amicos tuos, et nos diſperſit de terra noſtra.
7 ¶ Nunc ergo mitte virum, cui credis, vt eat, et videat
exterminium oē quod fecit nobis, et regionibus Re-
gis, et puniat omnes amicos eius et adiutores eorum.
8 ¶ Et elegit Rex ex amicis ſuis Bacchidem, qui domi-
nabatur trās flumē magnum in regno, et fidelē Regi:
9 et miſit eū, ¶ vt videret exterminiū, ꝙ fecit Iudas: ſed
et Alcimū impiū cōſtituit in ſacerdotiū, et mādauit ei
10 facere vltionē in filios Iſrael. ¶ Et ſurrexerūt, et vene-
rūt cū exercitu magno in terrā Iuda, et miſerunt nun-
cios, et locuti ſunt ad Iudā, et ad fratres eius verbis pa
11 cificis in dolo, ¶ Et nō intēderūt ſermonibus eorū: vi- Inf. 10 d. 46.
12 derūt enim qa venerūt cū exercitu magno. ¶ Et cōue-
nerunt ad Alcimum, et Bacchidem congregatio Scri-
13 barum requirere, quæ iuſta ſunt: ¶ et primi, Aſſidæi q
14 erant in filijs Iſrael, et exquirebant ab eis pacē. ¶ Di-
xerunt enim: Homo ſacerdos de ſemine Aaron venit,
15 non decipiet nos. ¶ Et locutus eſt cum eis verba pacifi
ca: et iurauit illis, dicens: Non inferemus vobis malū,
16 neque amicis veſtris. ¶ Et crediderunt ei. Et compre-
hendit ex eis ſexaginta viros, et occidit eos in vna Pſal. 78. a.1.2.3.
17 die, ſm verbum quod ſcriptum eſt. ¶ Carnes ſancto-

ꝛum tuorum,& ſanguinem ipſorum effuderunt in cir
18 cuitu Ieruſalem,& nõ erat qui ſepeliret.¶Et incubuit
timor,& tremor in omnem populum:quia dixerunt:
Non eſt veritas,& iudicium in eis: tranſgreſſi ſunt e-
nim conſtitutum, & iuſiurandum quod iurauerunt.
19 ¶ Et mouit Bacchides caſtra ab Ieruſalẽ, & applicuit
in Bethzecha:& miſit,& comprehendit multos ex eis
qui a ſe fugerant, & quoſdam de populo macta-
20 uit,& in puteum magnum proiecit.¶Et commiſit re-
gionem Alcimo,& reliquit cum eo auxilium in adiu
21 torium ipſi.Et abijt Bacchides ad Regem:¶ & ſatis a-
22 gebat Alcimus pro principatu ſacerdotij ſui.¶& con-
uenerunt ad eum omnes qui perturbabant populum
ſuum,& obtinuerunt terram Iuda,& fecerũt plagam
23 magnam in Iſrael.¶ Et vidit Iudas omnia mala quæ
fecit Alcimus,& qui cum eo erant filijs Iſrael, multo
24 plus quam Gentes: ¶& exijt in omnes fines Iudææ in
circuitu,& fecit vindictam in viros deſertores,& ceſ-
25 ſauerunt vltra exire in regionem.¶Vidit autem Alci-
mus quod præualuit Iudas, & qui cum eo erant: &
D cognouit, quia non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus
eſt ad Regem, & accuſauit eos multis criminibus.
2.Ma.15. 21. 26 ¶Et miſit Rex Nicanorem, vnum ex principibus ſuis
nobilioribus,qui erat inimicitias exercens contra Iſ-
27 rael:& mandauit ei euertere populum.¶ Et venit Ni-
canor in Ieruſalem cum exercitu magno, & miſit ad
Iudam, & ad fratres eius verbis pacificis cum dolo,
28 dicens:¶Non ſit pugna inter me,& vos:veniam cum
29 viris paucis, vt videam facies veſtras cum pace.¶ Et
venit ad Iudam,& ſalutauerunt ſeinuicem pacifice:
30 & hoſtes parati erant rapere Iudam.¶Et innotuit ſer-
mo Iudæ,quoniam cum dolo venerat ad eum: & cõ-
territus eſt ab eo, & amplius noluit videre faciem e-
31 ius. ¶ Et cognouit Nicanor,quoniam denudatum eſt
E conſilium eius:& exiuit obuiam Iudæ in pugnam iux
32 ta Capharſalama.¶Et ceciderunt de Nicanoris exer-
citu fere quinque millia viri,& fugerunt in ciuitatem
33 Dauid.¶Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in mon-
tem Sion, & exierũt de ſacerdotibus populi ſalutare
eum in pace, & demonſtrare ei holocautomata, quæ
34 offerebãtur pro Rege:¶Et irridens ſpreuit eos,& pol-
35 luit:& locutus eſt ſuperbe,¶& iurauit cum ira, dicẽs:
Niſi traditus fuerit Iudas, & exercitus eius in manus
meas: continuo cum regreſſus fuero in pace, ſuccen-
36 dam domum iſtam.¶Et exijt cum ira magna:& intra
uerunt ſacerdotes,& ſteterunt ante faciem altaris, &
37 templi:& flentes dixerunt:¶ Tu Domine elegiſti do-
F mum iſtam ad inuocandum nomen tuum in ea,ut eſ-
38 ſet domus orationis & obſecrationis populo tuo.¶fac
vindictam in homine iſto,& exercitu eius, & cadant
in gladio:memento blaſphemias eorum, & ne dede-
39 ris eis, vt permaneant.¶Et exijt Nicanor ab Ieruſalẽ,
& caſtra applicuit ad Bethhoron: & occurrit illi exer
40 citus Syriç.¶Et Iudas applicuit in Adarſa cum tribus
4.Reg 19. g. 15. Tob.1.d. 21. Ecc.48 a5. Eſa.37 g. 36. 2.Ma.8.c 19.15.c. 22. 41 millibus viris,& orauit Iudas,& dixit.¶ Qui miſſi e-
rant a Rege Sennacherib, Domine,quia blaſphema-
uerunt te,exijt Angelus,& percuſſit ex eis centũ octo
42 gintaquinque millia:¶ſic contere exercitum iſtum in
conſpectu noſtro hodie,& ſciant cæteri,quia male lo
cutus eſt ſuper ſancta tua, & iudica illum ſecundum
43 malitiam illius.¶Et commiſerunt exercitus prælium
tertiadecima die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra
44 Nicanoris,& cecidit ipſe primus in prelio.¶vt autem
G vidit exercitus eius,quia cecidiſſet Nicanor,proiece-
45 runt arma ſua,& fugerunt.¶ & perſecuti ſunt eos viã
vnius diei ab Adazer, vſquequo veniatur in Gazara,
46 & tubis cecinerũt poſt eos cum ſignificationibus.¶ &
exierunt de omnibus caſtellis Iudææ in circuitu, &
ventilabant eos cornibus, & conuertebantur iterum
ad eos,et ceciderunt omnes gladio,& non eſt relictus
47 ex eis nec vnus.¶Et acceperunt ſpolia eorum in præ-
dam:& caput Nicanoris amputauerũt, & dexteram
eius quam extenderat ſuperbe,& attulerunt,& ſuſpẽ
48 derunt contra Ieruſalem,¶Et lætatus eſt populus val-
49 de,& egerunt diem illam in lætitia magna.¶ Et con-
ſtituit agi omnibus annis diem iſtam tertiadecima
50 die menſis Adar.¶Et ſiluit terra Iuda dies paucos.

CAPVT VIII.

1 ET audiuit Iudas nomen Romanorum,quia ſũt
A potentes viribus,& acquieſcũt ad omnia quæ
poſtulantur ab eis: & quicunque acceſſerunt
ad eos, ſtatuerunt cum eis amicitias, & quia ſunt po-
2 tentes viribus.¶Et audierunt prælia eorum,& virtu-
tes bonas quas fecerunt in Galatia,quia obtinuerunt
3 eos,& duxerũt ſub tributum: ¶& quanta fecerunt in
regione Hiſpaniæ, & quod in poteſtatem redegerunt
metalla argenti & auri quæ illic ſunt, & poſſiderunt
4 omnem locum cõſilio ſuo & patientia:¶locaque quæ
longe erant valde ab eis, & reges qui ſuperuenerant
eis ab extremis terræ, contriuerunt, & percuſſerunt
eos plaga magna: cæteri autem dant eis tributum
5 omnibus annis.¶et Philippum, et Perſen Cetheorum
Regem, et cæteros qui aduerſum eos arma tulerant,
6 contriuerunt in bello:et obtinuerunt eos.¶et Antio-
chum magnum Regem Aſiæ,qui eis pugnam intule-
rat,habens centum uiginti elephãtos, et equitatum,
et currus,et exercitum magnum valde,contritum ab
7 eis:¶et quia ceperunt eum viuum,et ſtatuerunt ei vt
B daret ipſe et qui regnarẽt poſt ipſum tributũ magnũ,
8 et daret obſides,et conſtitutũ,¶et regionẽ Indorum,
et Medos,et Lydos, de optimis regionibus eorũ:et ac-
9 ceptas eas ab eis,dederũt Eumeni Regi,¶et quia qui
erant apud Helladã,voluerunt ire,et tollere eos:et in
10 notuit ſermo his,¶et miſerunt ad eos ducẽ vnũ et pu-
gnauerunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et
captiuas duxerunt vxores eorum,et filios,et diripue-
runt eos,et terram eorum poſſederũt, et deſtruxerunt
muros eorũ, et in ſeruitutem illos redegerunt vſq; in
11 hunc diem:¶et reſidua regna,et inſulas quæ aliquan-
do reſtiterant illis,exterminauerunt,et in poteſtatem
12 redegerunt.¶Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis
requiem habebant,conſeruauerunt amicitiam, et ob
tinuerunt regna quę erant proxima,et quæ erant lon
ge: quia quicunque audiebant nomen eorum, time-
13 bant eos:¶quibus vero vellent auxilio eſſe vt regna-
rent,regnabant:quos autem vellent, regno deturba-
14 bãt:et exaltati ſunt valde.¶Et in omnibus iſtis nemo
C portabat diadema, nec induebatur purpura, vt ma-
15 gnificaretur in ea.¶Et quia curiam fecerũt ſibi,et quo
tidie conſulebant trecentos viginti conſilium agen-
tes ſemper de multitudine,ut quę digna ſunt,gerant.
16 ¶et cõmittunt vni homini magiſtratum ſuum per ſin
gulos annos dominari vniuerſę terræ ſuę,et oẽs obe-
diunt vni, et non eſt inuidia, neque zelus inter eos.
17 ¶Et elegit Iudas Eupolemũ,filiũ Iohannis,filij Iacob:
et Iaſonem, filium Eleazari, et miſit eos Romam
18 conſtituere cum illis amicitiam et ſocietatem: ¶ et

vt auferrent ab eis iugum Græcorum, quia viderunt
19 quod in ſeruitutem premerent regnum Iſrael.¶ Et a-
bierunt Romam viam multam valde, & introierunt
20 curiam, & dixerunt:¶ Iudas Machabæus, & fratres e-
ius, & populus Iudæorum, miſerunt nos ad vos ſtá-
tuere vobiſcum ſocietatem, & pacem, & conſcribere
21 nos ſocios, & amicos veſtros.¶ Et placuit ſermo in cō
22 ſpectu eorum.¶ Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſe-
runt in tabulis æreis, & miſerunt in Ieruſalem, vt eſ-
23 ſet apud eos ibi memoriale pacis, & ſocietatis. ¶ BE-
D NE SIT ROMANIS, & genti Iudæorum in mari,
& in terra in æternum: gladiuſque & hoſtis procul ſit
24 ab eis.¶ Quod ſi inſtiterit bellum Romanis prius, aut
omnibus ſocijs eorum in omni dominatione eorum:
25 ¶ auxilium feret gens Iudæorum, prout tempus dictá-
26 uerit, corde pleno: ¶ & præliantibus non dabunt, ne-
que ſubminiſtrabunt triticum, arma, pecuniam, na-
ues, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eo-
27 rum, nihil ab eis accipientes.¶ Similiter autem & ſi gē
ti Iudæorum prius acciderit bellum, adiuuabunt Ro-
28 mani ex animo, prout eis tempus permiſerit:¶ & adiu
uantibus nō dabitur triticum, arma, pecunia, naues,
ſicut placuit Romanis: & cuſtodient mandata eorum
29 abſque dolo. ¶ ſecundum hæc verba conſtituerunt
30 Romani populo Iudæorum.¶ Quod ſi poſt hæc verba
hi aut illi addere, aut démere ad hæc aliquid volue-
rint, facient ex propoſito ſuo: & quæcunque addide-
31 rint, vel dempſerint, rata erunt.¶ Sed & de malis quæ
Demetrius Rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes:
Quare grauaſti iugum tuum ſuper amicos noſtros, &
32 ſocios Iudæos? ¶ Si ergo iterum adierint nos aduer-
ſum te, faciemus illis iudicium, & pugnabimus te-
cum mari terraque.

CAPVT IX.

1 INterea vt audiuit Demetrius, quia cecidit Nicá-
A nor, & exercitus eius in prælio, appoſuit Bacchi
dem, & Alcimum rurſum mittere in Iudęam, &
2 dextrum cornu cum illis.¶ Et abierunt viam quę du-
cit in Galgala, & caſtra poſuerunt in Maſaloth, quę
eſt in Arbellis: & occupauerunt eam, & peremerunt
3 animas hominum multas.¶ In menſe primo anni cen
teſimi, & quinquageſimi ſecundi, applicuerunt exer
4 citum ad Ieruſalem: ¶ & ſurrexerunt, & abierunt in
Beteam viginti millia virorum, & duo millia equi-
5 tum.¶ Et Iudas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia
6 viri electi cum eo: ¶ & viderunt multitudinem exer-
citus, quia multi ſunt, & timuerunt valde: & multi
ſubtraxerunt ſe de caſtris, & non remanſerunt ex eis,
7 niſi octingenti viri. ¶ Et vidit Iudas, quod defluxit e-
xercitus ſuus, & bellum perurgebat eum, & confra-
ctus eſt corde: quia non habebat tempus congregan-
8 di eos, & diſſolutus eſt.¶ Et dixit his qui reſidui erant:
Surgamus, & eamus ad aduerſarios noſtros, ſi poteri-
9 mus pugnare aduerſus eos. ¶ Et auertebant eum, di-
centes: Non poterimus, ſed liberemus animas noſtas
modo, & reuertamur ad fratres noſtros, & tunc pu-
gnabimus aduerſus eos: nos autem pauci ſumus.
10 ¶ Et ait Iudas: Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab
B eis: & ſi appropiauit tempus noſtrum, moriamur
in virtute propter fratres noſtros, & non inferamus
11 crimen gloriæ noſtræ. ¶ Et mouit exercitus de caſtris
& ſteterunt illis obuiam: & diuiſi ſunt equites in
duas partes, & fundibularij & ſagittarij præibant
12 exercitum, & primi certaminis oēs potentes. ¶ Bac-
chides autem erat in dextro cornu, & proximauit le-
13 gio ex duabus partibus, & clamabant tubis.¶ exclamauerunt autem & hi qui erant ex parte Iudæ etiam
ipſi, & commota eſt terra a voce exercituū: & cōmiſ-
14 ſum eſt prælium a mane vſq; ad veſperam.¶ Et vidit
Iudas quod firmior eſt pars exercitus Bacchidis in
dextris, et conuenerunt cum ipſo oēs conſtātes corde:
15 ¶ et cōtrita eſt dextera pars ab eis, et perſecutus eſt eos
16 vſque ad mōtē Azoti. ¶ Et qui in ſiniſtro cornu erāt,
viderunt quod contritū eſt dextrum cornu, et ſecuti
ſunt poſt Iudam et eos qui cum ipſo erant a tergo:
17 ¶ et ingrauatū eſt pręliū, et ceciderunt vulnerati mul
18 ti ex his et ex illis.¶ Et Iudas cecidit, et cęteri fugerunt
19 ¶ Et Ionathas, et Simon tulerūt Iudam fratrem ſuū, et
C ſepelierunt eum ſepulchro patrum ſuorum in ciuitate
20 Modin:¶ Et fleuerunt eum oīs populus Iſrael planctu
21 magno: et lugebant dies multos, ¶ et dixerunt: Quō cé
22 cidit potēs, qui ſaluū faciebat populū Iſrael? ¶ Et cæ-
tera verba bellorum Iudę, et virtutum quas fecit, et
magnitudinis eius non ſunt deſcripta, multa enim e-
23 rant valde.¶ Et factum eſt: poſt obitum Iudæ emerſe-
runt iniqui in omnibus finibus Iſrael, et exorti ſunt
24 omnes qui operabantur iniquitatem. ¶ In diebus illis
facta eſt fames magna valde, et tradidit ſe Bacchidi
25 omnis regio eorum cum ipſis. ¶ Et elegit Bacchides
26 viros impios, et conſtituit eos dn̄os regionis: ¶ et ex-
quirebant et perſcrutabantur amicos Iudę, et adduce
bant eos ad Bacchidem, et vindicabat in illos, et illu-
27 debat.¶ Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael, qualis
non fuit ex die qua non eſt viſus propheta in Iſrael.
28 ¶ Et congregati ſunt oēs amici Iudę, et dixerunt Iona
29 thę:¶ Ex quo frater tuus Iudas defunctus eſt, vir ſimi-
lis ei nō eſt q exeat cōtra inimicos noſtros, Bacchidē
30 et eos qui inimici ſunt gentis noſtræ.¶ Nunc itaque te
hodie elegimus eſſe pro eo nobis in principem et du-
31 cē ad bellādū bellū noſtrū.¶ Et ſuſcepit Ionathas tem
pore illo principatū, et ſurrexit loco Iudę fratris ſui.
32 ¶ Et cognouit Bacchides, et quęrebant eū occidere.
33 ¶ Et cognouit Ionathas et Simō frater eius, et oēs qui
D cum eo erant: et fugerunt in deſertū Thecuę, et conſe
34 derunt ad aquā lacus Aſphar. ¶ Et cognouit Bacchi-
des, et die ſabbatorū venit ipſe et oīs exercitus eius
35 trans Iordanem: ¶ et Ionathas miſit fratrem ſuum du-
cem populi, et rogauit Nabuthęos amicos ſuos, vt
commodarent illis apparatum ſuum, qui erat copio-
36 ſus.¶ Et exierunt filij Iambri ex Madaba, et compre-
henderunt Iohannem, et omnia quę habebat, et abie
37 runt habentes ea.¶ Poſt hęc verba renunciatum eſt Io
nathę, et Simoni fratri eius, quia filij Iambri faciunt
nuptias magnas, et ducunt ſponſam ex Madaba, filiā
vnius de magnis principibus Chanaan, cū ambitio-
38 ne magna.¶ Et recordati ſunt ſanguinis Iohannis fra-
tris ſui, et aſcēderunt, et abſconderunt ſe ſub tegumē
39 to montis.¶ Et eleuauerunt oculos ſuos, et viderunt:
et ecce tumultus, et apparatus multus: et ſponſus pro-
ceſſit, et amici eius: et fratres eius obuiam illis cū tym
40 panis, et muſicis, et armis multis. ¶ Et ſurrexerunt ad
eos ex inſidijs, et occiderunt eos, et ceciderunt vulne
rati multi, et reſidui fugerunt in montes: et acceperūt
41 omnia ſpolia eorum, ¶ et cōuerſę ſunt nuptię in luctū,
42 et vox muſicorū ipſorū in lamentū.¶ Et vindicauerūt
vindictā ſāguinis, fratris ſui, et reuerſi ſunt ad ripā Ior
43 danis.¶ et audiuit Bacchides, et venit die ſabbatorū,

44 vſque ad oram Iordanis in virtute magna. ¶ Et dixit
E ad ſuos Ionathas: Surgamus, & pugnemus cōtra ini-
micos noſtros: nō eſt enim hodie, ſicut heri, & nudiu-
45 ſtertius. ¶ Ecce enim bellū ex aduerſo, aqua vero Ior-
danis hinc & inde, & ripæ, & palūdes, & ſaltus: & nō
1. Par. 10 2.3. 46 eſt locus diuertēdi. ¶ Nunc ergo clamate in cœlum, vt
liberemini de manu inimicorum veſtrorum. Et com-
47 miſſum eſt bellum. ¶ Et extendit Ionathas manum ſuā
48 percutere Bacchidem, & diuertit ab eo retro: ¶ & diſſi-
lijt Ionathas, & qui cū eo erāt in Iordanem, & tranſ-
49 natauerunt ad eos Iordanem: ¶ & ceciderunt de parte
Bacchidis die illa mille viri: & reuerſi ſunt in Ieruſa-
50 lem. ¶ & ædificauerūt ciuitates munitas in Iudæa, mu
nitionem quæ erat in Iericho, & in Ammaum, & in
Bethhoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, &
51 Thopo muris excelſis, & portis, & ſeris. ¶ Et poſuit cu
52 ſtodiam in eis, vt inimicitias exercērent in Iſrael: ¶ &
muniuit ciuitatem Bethſurā, & Gazaram, & arcem,
53 & poſuit in eis auxilia, & apparatum eſcarū: ¶ & ac-
cepit filios principum regionis obſides, & poſuit eos
54 in arce in Ieruſalem, in cuſtodiam. ¶ Et anno centeſi-
F mo quinquageſimotertio, menſe ſecundo præcepit
Alcimus deſtrui muros domus ſanctæ interioris, &
55 deſtrui opera prophetarum: & cœpit deſtruere. ¶ In
tempore illo percuſſus eſt Alcimus: & impedita ſunt
opera illius, & occluſum eſt os eius, & diſſolutus eſt
paralyſi, nec vltra potuit loqui verbum, & mandare
56 de domo ſua. ¶ Et mortuus eſt Alcimus in tempore il-
57 lo cum tormento magno. ¶ Et vidit Bacchides, quo-
niam mortuus eſt Alcimus: & reuerſus eſt ad Regem,
58 & ſiluit terra annis duobus. ¶ Et cogitauerunt omnes
iniqui, dicentes: Ecce Ionathas: & qui cum eo ſunt, in
ſilentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus
Bacchidem, & comprehendet eos omnes vna nocte.
59 ¶ Et abierunt, & conſilium ei dederunt. ¶ Et ſurrexit
60 vt veniret cum exercitu multo: & miſit occulte epi-
ſtolas ſocijs ſuis qui erant in Iudæa, vt comprehen-
derent Ionatham, & eos qui cum eo erant: ſed non
61 potuerunt, quia innotuit eis conſilium eorum. ¶ Et
apprehendit de viris regionis qui principes erāt ma-
62 litiæ quinquaginta viros, & occidit eos. ¶ Et receſſit
Ionathas, & Simon, & qui cum eo erant in Bethbeſ-
ſen, quæ eſt in deſerto: & extruxit diruta eius, & fir-
63 mauerunt eam. ¶ Et cognouit Bacchides, & congre-
G gauit vniuerſam multitudinem ſuam: & his qui de
64 Iudæa erant denunciauit. ¶ Et venit, & caſtra poſuit
deſuper Bethbeſſen: et oppugnauit eam dies multos,
65 et fecit machinas. ¶ Et reliquit Ionathas Simonem
fratrem ſuum in ciuitate, et exijt in regionem, et ve-
66 nit cum numero: ¶ et percuſſit Odaren, et fratres e-
ius, et filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum, et cœ-
67 pit cædere, et creſcere in virtutibus. ¶ Simon vero,
et qui cum ipſo erant, exierunt de ciuitate, et ſuccen-
68 derunt machinas, ¶ et pugnauerunt contra Bacchi-
dem, et contritus eſt ab eis, et affixerunt eum val-
de, quoniam conſilium eius, et congreſſus eius erat
69 inanis. ¶ Et iratus contra viros iniquos qui ei conſi-
lium dederant, vt veniret in regionem ipſorum, mul
tos ex eis occidit: ipſe autem cogitauit cum reliquis
70 abire in regionem ſuam. ¶ Et cognouit Ionathas: et
miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, et
71 reddere ei captiuitatem. ¶ Et libenter accepit, et fe-
cit ſecundum verba eius, et iurauit ſe nihil facturum
72 ei mali omnibus diebus vitæ eius. ¶ Et reddidit ei ca-
ptiuitatem quam prius erat prędatus de terra Iuda: et
conuerſus abijt in terrā ſuā, et non appoſuit amplius
73 venire in fines eius. ¶ Et ceſſauit gladius ex Iſrael, et
habitauit Ionathas in Machmas, et cępit Ionathas ibi
iudicare populum, et exterminauit impios ex Iſrael.

CAPVT X.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexan
A der, Antiochi filius, qui cognominatus eſt No-
bilis: et occupauit Ptolemaidam, et receperunt
2 eum, et regnauit illic. ¶ Et audiuit Demetrius Rex, et
cōgregauit exercitum copioſum valde, et exiuit ob-
3 uiam illi in prælium. ¶ Et miſit Demetrius epiſtolam
ad Ionatham verbis pacificis, vt magnificaret eum:
4 ¶ dixit enim: Anticipemus facere pacem cū eo, priuſ-
5 quam faciat cum Alexandro aduerſum nos. ¶ recor-
dabitur enim omnium malorum quæ fecimus in
6 eum, et in fratrem eius, et in gentem eius. ¶ Et dedit
ei poteſtatem congregandi exercitum, et fabrica-
re arma, et eſſe ipſum ſocium eius, et obſides qui e-
7 rant in arce, iuſſit tradi ei. ¶ Et venit Ionathas in Ie-
ruſalem, et legit epiſtolas in auditu omnis populi,
8 et eorum qui in arce erant. ¶ Et timuerunt timore ma-
gno, quoniam audierunt quod dedit ei Rex poteſtatē
9 congregandi exercitum. ¶ Et traditi ſunt Ionathæ ob-
10 ſides, et reddidit eos parentibus ſuis: ¶ et habitauit Io-
nathas in Ieruſalem, et cœpit ædificare, et innouare
11 ciuitatem. ¶ Et dixit facientibus opera, vt extrúerent
muros, et montem Sion in circuitu lapidibus qua-
12 dratis ad munitionem: et ita fecerunt. ¶ Et fugerunt
alienigenæ qui erant in munitionibus quas Bacchi-
13 des ædificauerat: ¶ et reliquit vnuſquiſq; locum ſuū,
14 et abijt in terram ſuam: ¶ tantum in Bethſura reman-
ſerunt aliqui ex his qui reliquerāt legem, et præcepta
15 Dei, erat enim hæc eis ad refugium. ¶ Et audiuit Ale-
xander Rex promiſſa quæ promiſit Demetrius Iona-
B thæ: et narrauerunt ei prælia, et virtutes quas ipſe fe-
16 cit, et fratres eius, et labores quos laborauerunt: ¶ et
ait: Nunquid inueniemus aliquem virum talem? et
17 nunc faciemus eum amicum, et ſocium noſtrum. ¶ Et
ſcripſit epiſtolā, et miſit ei ſecundū hæc verba, dicens:
18 ¶ REX Alexander fratri Ionathæ ſalutem. ¶ Audiui-
19 mus de te quod vir potens ſis viribus, et aptus es, vt
20 ſis amicus noſter: ¶ et nunc cōſtituimus te hodie ſum-
mum ſacerdotem gentis tuæ, et vt amicus vocéris Re-
gis (et miſit ei purpuram, et coronam auream) et quæ
noſtra ſunt ſentias nobiſcum, et conſerues amicitias
21 ad nos. ¶ Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſeptimo
menſe, anno centeſimo ſexageſimo, in die ſolemni
ſcenopegiæ: et congregauit exercitum, et fecit arma
22 copioſa. ¶ Et audiuit Demetrius verba iſta, et con-
23 triſtatus eſt nimis, et ait: ¶ Quid hoc fecimus, quod
præoccupauit nos Alexander apprehendere amici-
24 tiam Iudęorum ad munimen ſui? ¶ Scribam et ego il-
lis verba deprecatoria, et dignitates, et dona: vt ſint
25 mecum in adiutorium. ¶ Et ſcripſit eis in hæc verba:
26 REX Demetrius gēti Iudæorum ſalutem. ¶ Quoniā
ſeruaſtis ad nos pactum, et manſiſtis in amicitia no-
ſtra, et non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audiui-
27 mus, et gauiſi ſumus. ¶ Et nunc perſeuerate adhuc
conſeruare ad nos fidem, et retribuemus vobis bona
28 pro his quæ feciſtis nobiſcum. ¶ Et remittemus vo-
C bis præſtationes multas, et dabimus vobis dona-
29 tiones: ¶ Et nunc abſoluo vos, et omnes Iudæos a

tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto,
30 & tertias ſeminis: ¶ & dimidiam partem fructus ligni
quód eſt portionis meæ relinquo vobis ex hodierno
die, & deinceps, ne accipiátur a terra Iuda, & a tribus
ciuitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Gali-
31 læa ex hodierna die, & in totũ tẽpus: ¶ & Ieruſalem ſit
ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ, & tribu-
32 ta ipſius ſint. ¶ Remitto etiam poteſtatem arcis quę eſt
in Ieruſalem: & do eã ſummo ſacerdoti, vt conſtituat
in ea viros quoſcunq; ipſe elegerit, qui cuſtodiãt eã.
33 ¶ Et oẽm animam Iudæorũ, quæ captiua eſt a terra Iu
da in omni regno meo, relinquo liberã gratis, vt oẽs
34 a tributis ſoluantur etiam pecorum ſuorũ. ¶ Et omnes
dies ſolemnes, & ſabbata, & neomenię, & dies decre-
ti, & tres dies ante diem ſolemnem, & tres dies poſt
diem ſolemnem ſint omnes immunitatis, & remiſſio-
35 nis omnibus Iudæis qui ſunt in regno meo: ¶ & nemo
habebit poteſtatem ágere aliquid, & mouére nego-
36 cia aduerſus aliquem illorũ in omni cauſa. ¶ Et aſcri-
bantur ex Iudęis in exercitu Regis ad triginta millia
virorum, & dabuntur illis copiæ, vt oportet omnibus
exercitibus Regis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in
37 munitionibus Regis magni: ¶ & ex his conſtituentur
ſuper negocia regni quæ agũtur ex fide, & principes
ſint ex eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit
38 Rex in terra Iuda. ¶ Et tres ciuitates quæ additæ ſunt
Iudææ ex regione Samariæ, cum Iudæa reputentur:
vt ſint ſub vno, & nõ obediãt alij poteſtati, niſi ſum-
39 mi ſacerdotis: ¶ Ptolemaida, & confines eius, quas de-
D di donum ſanctis q̃ ſunt in Ieruſalem ad neceſſarios
40 ſumptus ſanctorum. ¶ Et ego do ſingulis annis quin-
decim millia ſiclorum argenti de rationibus Regis,
41 quæ me contingunt: ¶ & omne quod reliquum fuerit,
quod non reddiderant qui ſuper negocia erant annis
42 prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. ¶ Et ſuper
hæc quinque millia ſiclorum argenti, quæ accipiebã:
de ſanctorum ratione per ſingulos annos: & hęc ad ſa
43 cerdotes pertineant, qui miniſterio funguntur. ¶ Et q̃-
cunque confugerint in templum quod eſt Ieroſoly-
mis, & in omnibus finibus eius, obnoxij Regi in om-
ni negocio dimittantur, & vniuerſa quæ ſunt eis in
44 regno meo, libera habeant. ¶ Et ad ædificanda, vel re
ſtauranda opera ſanctorum ſumptus dabuntur de ra
45 tione Regis: ¶ & ad extruendos muros Ieruſalem, &
communiendos in circuitu, ſumptus dabuntur de ra-
46 tione Regis, & ad conſtruendos muros in Iudæa. ¶ Vt
audiuit autem Ionathas, & populus ſermones iſtos,
non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recor-
dati ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſrael, &
47 tribulauerat eos valde. ¶ Et complacuit eis in Alexan
drum, quia ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis,
48 & ipſi auxilium ferebant omnibus diebus. ¶ Et con-
gregauit Rex Alexander exercitum magnum, & ad-
49 mouit caſtra contra Demetrium. ¶ Et commiſerunt
prælium duo Reges, & fugit exercitus Demetrij, &
inſecutus eſt eum Alexander, & incubuit ſuper eos.
50 ¶ Et inualuit prælium nimis, donec óccidit Sol: & ce-
51 cidit Demetrius in die illa. ¶ Et miſit Alexander ad
E Ptolemæum regem Ægypti, legatos ſecundum hæc
52 verba dicens: ¶ QVONIAM regreſſus ſum in re-
gnũ meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & obti-
nui principatum, & contriui Demetrium, & poſſedi
53 regionem noſtram, & commiſi pugnam cum eo, ¶ &
contritus eſt ipſe, & caſtra eius a nobis, & ſedemus in
54 ſede regni eius: ¶ & nunc ſtatuamus adinuicem ami-
citiam: & da mihi filiam tuam vxorẽ, & ego ero ge-
55 ner tuus, & dabo tibi dona, & ipſi digna te. ¶ Et re-
ſpondit Rex Ptolemæus, dicens: FOELIX dies in
qua reuerſus es ad terram patrum tuorum, & ſediſti
56 in ſede regni eorum. ¶ Et nunc faciam tibi quod ſcri-
pſiſti: ſed occurre mihi Ptolemaidam, vt videámus
57 inuicem nos, & ſpondeam tibi, ſicut dixiſti. ¶ Et exiuit
Ptolemęus de Ægypto, ipſe & Cleopãtra filia eius, &
venit Ptolemaidam anno centeſimo ſexageſimo ſe-
58 cũdo. ¶ Et occurrit ei Alexãder Rex, & dedit ei Cleo-
pãtram filiam ſuã: & fecit nuptias eius Ptolemaidæ,
59 ſicut Reges in magna gloria. ¶ Et ſcripſit Rex Alexan-
60 der Ionathæ, vt veniret obuiam ſibi: ¶ Et abijt cũ glo-
ria Ptolemaidam: & occurrit ibi duobus regibus, &
dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: &
61 inuenit gratiam in conſpectu eorum. ¶ Et conuenerũt
aduerſus eum viri peſtilentes ex Iſrael, viri iniqui in-
terpellantes aduerſus eũ: & non intendit ad eos Rex.
62 ¶ Et iuſſit ſpoliari Ionathan veſtibus ſuis, & indui eũ
purpura: & ita fecerunt. Et collocauit eum Rex ſedé-
63 re ſecum. ¶ Dixitq; principibus ſuis: Exiie cum eo in
medium ciuitatis, & prædicate vt nemo aduerſus eũ
interpellet de vllo negocio, nec quiſquã ei moleſtus
64 ſit de vlla ratione. ¶ Et factum eſt, vt viderunt qui in-
F terpellabant gloriam eius quę pręedicabatur, & oper-
65 tum eum purpura, fugerunt omnes: ¶ & magnificauit
eum Rex, & ſcripſit eum inter primos amicos, & po-
66 ſuit eum ducem, & participem principatus. ¶ Et reuer
67 ſus eſt Ionathas in Ieruſalem cum pace, & lætitia. ¶ In
anno centeſimo ſexageſimoquinto, venit Demetrius
68 filius Demetrij, a Creta in terram patrum ſuorũ. ¶ Et
audiuit Alexander Rex, & contriſtatus eſt valde, &
69 reuerſus eſt Antiochiã. ¶ Et conſtituit Demetrius Rex
Apolloniũ ducem, qui præerat Cęleſyriæ: & congre-
gauit exercitum magnum, & acceſſit ad Iamniam: &
70 miſit ad Ionathan ſummum ſacerdotem, dicens: ¶ Tu
ſolus reſiſtis nobis, ego autẽ factus ſum in deriſum, &
in opprobrium, propterea quia tu poteſtatem aduer-
71 ſum nos exerces in montibus. ¶ Nunc ergo ſi confidis
in virtutibus tuis, deſcende ad nos in campũ, & com-
paremus illic inuicem: quia mecum eſt virtus bello-
72 rum. ¶ Interroga, & diſce quis ſum ego, & cæteri q̃ au-
xilio ſunt mihi, q̃ & dicunt quia non põt ſtare pes ve-
ſter ante faciem noſtrã, quia bis in fugã conuerſi ſunt
73 patres tui in terra ſua: ¶ & nunc quomodo poteris ſu-
ſtinére equitatũ, & exercitũ tantũ in campo vbi non
74 eſt lapis, neq; ſaxũ, neq; locus fugiendi? ¶ Vt audiuit
aũt Ionathas ſermones Apollonij, motus eſt animo: &
elegit decem millia virorũ, & exijt ab Ieruſalem, &
75 occurrit ei Simon frater eius in adiutorium: ¶ & appli
cuerunt caſtra in Ioppen, & excluſit eum a ciuitate,
quia cuſtodia Apollonij Ioppe erat, & oppugnauit
76 eam. ¶ Et exterriti qui erant in ciuitate, aperuerunt
77 ei, & obtinuit Ionathas Ioppen. ¶ Et audiuit Apollo-
nius, & admouit tria millia equitum, & exercitum
78 multum. ¶ Et abijt Azotum tanquam iter faciens, &
ſtatim exijt in campum: eo quod haberet multitudi-
nem equitum, & confideret in eis. Et inſecutus eſt
eum Ionathas in Azotum, & commiſerunt prælium.
79 ¶ Et reliquit Apollonius in caſtris mille equites poſt
80 eos occulte. ¶ Et cognouit Ionathas, quoniam inſidiæ
ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra eius, & iecerunt
iacula in populum a mane vſque ad veſperam.

31 ¶Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Ionathas:
32 & laborauerunt equi eorum. ¶Et eiecit Simon exer-
citum ſuum, & commiſit contra legionem: equites
enim ſatigati erant, & contriti ſunt ab eo, & fuge-
83 runt. ¶Et qui diſperſi ſunt per campum, ſugerunt in
Azotum, & intrauerũt in Bethdagon idolum ſuum,
84 vt ibi ſe liberarent. ¶Et ſuccendit Ionathas Azotum,
& ciuitates quæ erant in circuitu eius, & accepit ſpo-
lia eorum: & templum Dagon, & omnes qui fuge-
85 runt in illud, ſuccendit igni. ¶Et fuerunt qui cecide-
runt gladio cum his qui ſuccenſi ſunt, fere octo mil-
86 lia virorum. ¶Et mouit inde Ionathas caſtra, & ap-
plicuit ea Aſcalonem: et exierunt de ciuitate obuiam
87 illi in magna gloria. ¶Et reuerſus eſt Ionathas in Ie-
88 ruſalem cum ſuis, habentibus ſpolia multa. ¶Et fa-
ctum eſt: vt audiuit Alexander Rex ſermones iſtos,
89 addidit adhuc glorificare Ionatham. ¶Et miſit ei fi-
bulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis
Regum. Et dedit ei Accaron & omnes fines eius in
poſſeſſionem.

CAPVT XI.

1 ET Rex Aegypti congregauit exercitum, ſicut
A arena quę eſt circa oram maris, & naues mul-
tas, & quærebat obtinere regnum Alexandri
2 dolo, & addere illud regno ſuo. ¶Et exijt in Syriam
verbis pacificis, & aperiebant ei ciuitates, & occurre
bant ei: quia mandauerat Alexander Rex exire ei ob
3 uiam, eo quod ſocer ſuus eſſet. ¶Cum autem introiret
ciuitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militum in
4 ſingulis ciuitatibus. ¶Et vt appropiauit Azoto oſten-
derunt ei Templum Dagon ſuccenſum igni, & Azo-
tum, & cætera eius demolita, & corpora proiecta, &
eorum qui cæſi erant in bello, tumulos quos fecerant
5 ſecus viam. ¶Et narrauerunt Regi quia hæc fecit Io-
6 nathas: vt inuidiam facerent ei: & tacuit Rex. ¶Et oc-
currit Ionathas Regi in Ioppen cum gloria, & inui-
7 cem ſe ſalutauerunt, & dormierunt illic. ¶Et abijt Io-
nathas cum Rege vſque ad fluuium qui vocabatur
8 Eleutherus: & reuerſus eſt in Ieruſalem. ¶Rex autem
Ptolemæus obtinuit dominium ciuitatum vſque Se-
leuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum cõ
9 ſilia mala. ¶Et miſit legatos ad Demetrium, dicens:
VENI, componamus inter nos pactum, et dabo ti-
bi filiam meam quam habet Alexander, & regnabis
10 in regno patris tui. ¶pœnitet enim me quod dederim
11 illi filiam meam: quæſiuit enim me occidere. ¶Et vi-
tuperauit eum, propterea quod concupierat regnum
12 eius. ¶Et abſtulit filiam ſuã, & dedit eam Demetrio,
B & alienauit ſe ab Alexandro, & manifeſtatę ſunt ini-
13 micitiæ eius. ¶Et intrauit Ptolemæus Antiochiam, &
impoſuit duo diademata capiti ſuo, Aegypti, & Aſię.
14 ¶Alexander autem Rex erat in Cilicia illis tempori-
15 bus: quia rebellabant qui erãt in locis illis. ¶Et audi-
uit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produ-
xit Ptolemęus Rex exercitum, & occurrit ei in manu
16 valida, & fugauit eum. ¶Et fugit Alexander in Ara-
biam, vt ibi protegeretur: Rex autem Ptolemæus e-
17 xaltatus eſt. ¶Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Ale-
18 xandri, & miſit Ptolemæo. ¶Et Rex Ptolemæus mor-
tuus eſt in die tertia: et qui erant in munitionibus, pe-
19 rierunt ab his qui erant intra caſtra. ¶Et regnauit De-
20 metrius anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo. ¶In die-
bus illis congregauit Ionathas eos, qui erant in Iu-
dæa, vt expugnarent arcem quæ eſt in Ieruſalem: &
21 fecerunt contra eam machinas multas. ¶Et abierunt
quidam qui oderant gentem ſuam, viri iniqui, ad Re
gem Demetrium, & renunciauerunt ei, quod Iona-
22 thas obſideret arcem. ¶Et vt audiuit, iratus eſt: & ſta-
tim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Ionathæ ne ob
ſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſti
23 nato. ¶Vt audiuit autem Ionathas, iuſſit obſidere, &
C elegit de ſenioribus Iſrael, & de ſacerdotibus, & de-
24 dit ſe periculo. ¶Et accepit aurum, & argentum, &
veſtem, & alia xenia multa, & abijt ad Regem Ptole
25 maidam, & inuenit gratiam in conſpectu eius. ¶Et in-
terpellabant aduerſus eum quidam iniqui ex gente
26 ſua. ¶Et fecit ei Rex, ſicut fecerãt ei qui ante eum fue-
rant, & exaltauit eum in conſpectu omnium amico-
27 rum ſuorum, ¶& ſtatuit ei principatum ſacerdotij,
& quęcunque alia habuit prius precioſa, & fecit eum
28 principem amicorum. ¶Et poſtulauit Ionathas a Re-
ge, vt immunem faceret Iudæam, & tres toparchias,
& Samariam, & confines eius: & promiſit ei talẽta tre
29 centa. ¶Et conſenſit Rex: & ſcripſit Ionathæ epiſtolas
30 de his omnibus, hunc modũ continentes: ¶REX De-
metrius fratri Ionathæ ſalutem, et genti Iudæorum.
31 ¶Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni pa-
32 rẽti noſtro de vobis, miſimus ad vos, vt ſciretis: ¶Rex
33 Demetrius Laſtheni parenti ſalutem. ¶Genti Iudæo-
rum amicis noſtris, et conſeruantibus quæ iuſta ſunt
apud nos, decreuimus benefacere, propter benignita
34 tem ipſorum, quam erga nos habent. ¶Statuimus er-
D go illis omnes fines Iudęę, et tres ciuitates, Lydam, et
Ramathan, quę additę ſunt Iudęæ ex Samaria, et om
nes confines earum ſequeſtrari omnibus ſacrificanti-
bus in Ieroſolymis pro his quæ ab eis prius accipie-
bat Rex per ſingulos annos: et pro fructibus terrę, et
35 pomorum: ¶Et alia quæ ad nos pertinebant decima-
rum, et tributorum, ex hoc tempore remittimus eis:
et areas ſalinarũ, et coronas quę nobis deferebantur.
36 ¶Omnia ipſis concedimus: et nihil horum irritum erit
37 ex hoc et in omne tempus. ¶Nunc ergo curate facere
horum exemplũ, et detur Ionathæ, et ponatur in mon
38 te ſancto, et in loco celebri. ¶Et vidẽs Demetrius Rex
quod ſiluit terra in conſpectu ſuo, et nihil ei reſiſtit, di
miſit totum exercitum ſuum, vnumquęque in locum
ſuum, excepto peregrino exercitu quem traxit ab in-
ſulis Gẽtium: et inimici erant ei omnes exercitus pa-
39 trum eius. ¶Tryphon autem erat quidam partium A-
lexandri prius: et vidit quoniã omnis exercitus mur-
muranit contra Demetriũ, et iuit ad Emalchuel Arã
40 bem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri: ¶et
aſſidebat ei, vt traderet eum ipſi, vt regnaret loco pa-
tris ſui: et enunciauit ei quanta fecit Demetrius, et i-
nimicitias exercituum eius aduerſus illum. Et manſit
41 ibi diebus multis. ¶Et miſit Ionathas ad Demetrium
E Regem, vt eijceret eos, qui in arce erãt in Ieruſalem,
et qui in præſidijs erant: quia impugnabant Iſrael.
42 ¶Et miſit Demetrius ad Ionathan, dicens: Non hæc
tantum faciam tibi, et genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo
43 te, et gentem tuam cum fuerit opportunum. ¶Nunc
ergo recte feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros,
44 quia diſceſſit omnis exercitus meus. ¶Et miſit ei Iona
thas tria millia virorum fortium Antiochiam: et ve-
nerunt ad Regem: et delectatus eſt Rex in aduentu eo
45 rum. ¶Et conuenerunt qui erant de ciuitate, centũ vi-
ginti millia virorum, et volebant interficere Regem.

46 ¶Et fugit Rex in aulam:& occupauerunt,qui erãt de
47 ciuitate itinera ciuitatis,& cęperunt pugnare.¶Et vo
cauit Rex Iudæos in auxilium, & conuenerunt om-
nes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per ciuita-
48 tem: ¶ & occiderunt in illa die centum millia homi-
num, & ſuccenderunt ciuitatem, & ceperunt ſpolia
49 multa in die illa,& liberauerunt Regem.¶Et viderũt
qui erant de ciuitate, quod obtinuiſſent Iudæi ciuita-
tem,ſicut volebant:& infirmati ſunt mente ſua,& cla
50 mauerunt ad Regem cum precibus,dicentes:¶Da no
bis dextras, & ceſſent Iudæi oppugnare nos, & ciui-
51 tatem.¶Et proiecerunt arma ſua,& fecerunt pacem:
& glorificati ſunt Iudæi in conſpectu Regis,& in con
ſpectu omnium, qui erant in regno eius, & nominati
sũt in regno:& regreſſi sũt in Ieruſalẽ,habẽtes ſpolia
52 multa.¶Et ſedit Demetrius Rex in ſede Regni ſui: &
53 ſiluit terra in conſpectu eius.¶Et mentitus eſt omnia
F quæcunque dixit,& abalienauit ſe a Ionatha,& non
retribuet ei ſecundum beneficia, quæ ſibi tribuerat,
54 & vexabat eum valde.¶Poſt hæc autem reuerſus eſt
Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, &
55 regnauit,& impoſuit ſibi diadema. ¶ Et congregati
ſunt ad eum omnes exercitus quos diſperſerat Deme
trius,& pugnauerunt contra eum: & fugit, & terga
56 vertit.¶Et accepit Tryphon beſtias,& obtinuit An-
57 tiochiam:¶& ſcripſit Antiochus adoleſcens Ionathæ,
dicens:Conſtituo tibi ſacerdotium,& conſtituo te ſu-
58 per quattuor ciuitates, vt ſis de amicis Regis.¶Et mi-
ſit illi vaſa aurea in miniſterium,& dedit ei poteſtatẽ
bibendi in auro,& eſſe in purpura,& habere fibulam
59 auream:¶& Simonem fratrem eius conſtituit ducem
60 a terminis Tyri, vſque ad fines Aegypti.¶Ex exijt Io
nathas, & perambulabat trans flumen ciuitates: &
congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in au
xilium,& venit Aſcalónem,& occurrerunt ei hono-
61 rifice de ciuitate.¶Et abijt inde Gazam:& concluſe-
runt ſe qui erant Gazæ,& obſédit eam,& ſuccendit,
62 quæ erant in circuitu ciuitatis,& prædatus eſt ea.¶Et
rogauerunt Gazenſes Ionatham,& dedit illis dexte-
G ram: & accepit filios eorum óbſides, & miſit illos in
Ieruſalem,& perambulauit regionem, vſque Dama
63 ſcum.¶ Et audiuit Ionathas, quod præuaricati ſunt
principes Demetrij in Cades,quæ eſt in Galilęa cum
exercitu multo, volentes eum remouere a negocio
64 regni: ¶ & occurrit illis: fratrem autem ſuum Simo-
65 nem reliquit intra prouinciam. ¶ Et applicuit Simon
ad Bethſuram,& expugnabat eam diebus multis, &
66 concluſit eos.¶Et poſtulauerunt ab eo dextras accipe
re:& dedit illis: et eiecit eos inde, et cepit ciuitatem,
67 et poſuit in ea præſidium.¶Et Ionathas,& caſtra eius
applicuerunt ad aquam Génesar,et ante lucem vigi-
68 lauerunt in campo Aſor: ¶ et ecce caſtra alienigena-
rum occurrebant in campo, et tendebant ei inſidias
69 in montibus:ipſe autem occurrit ex aduerſo.¶Inſidię
vero exurrexerunt de locis ſuis,et commiſerunt præ-
70 lium. ¶ Et fugerunt qui erant ex parte Ionathæ om-
nes:et nemo relictus eſt ex eis,niſi Mathathias, filius
Abſolómi, et Iudas filius Cáliphi princeps militiæ e-
71 xercitus.¶Et ſcidit Ionathas veſtimenta ſua,et poſuit
72 terram in capite ſuo,et orauit.¶Et reuerſus eſt Iona-
thas ad eos in prælium,& conuertit eos in fugam, &
73 pugnauerunt. ¶ Et viderunt,qui fugiebant partis il-
lius,& reuerſi ſunt ad eum, & inſequebantur cum eo
omnes, vſque Cades ad caſtra ſua, & peruenerunt
74 vſque illuc: ¶ et ceciderunt de alienigenis in die illa
tria millia virorum: et reuerſus eſt Ionathas in Ie-
ruſalem.

CAPVT XII.

1 ET vidit Ionathas quia tempus eum iuuat, ele-
A git viros, et miſit eos Romam ſtatuere et reno
2 uare cum eis amicitiam:¶ et Spartiátas, et ad
alia loca miſit epiſtolas ſecundum eandem formam:
3 ¶et abierunt Romam, et intrauerunt curiam,et dixe-
runt:Ionathas ſummus ſacerdos, et gens Iudęorum,
miſerunt nos, vt renouaremus amicitiam et ſocieta-
4 tem ſecundum priſtinum. ¶ Et dederunt illis epiſto-
las ad ipſos per loca, vt deducerent eos in terram Iu-
5 da cum pace. ¶ Et hoc eſt exemplum epiſtolarũ quas
6 ſcripſit Ionathas Spartiatis. ¶ IONATHAS ſum-
mus ſacerdos,et ſeniores gentis,et ſacerdotes, et réli-
quus populus Iudæorum, Spartiátis fratribus ſalutẽ.
7 ¶Iampridem miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſum-
mum ſacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos,
quoniam eſtis fratres noſtri, ſicut ſcriptum continet
8 quod ſubiectum eſt. ¶ Et ſuſcepit Onias virum qui
B miſſus fuerat,cum honore:et accepit epiſtolas, in qui
9 bus ſignificabatur de ſocietate et amicitia. ¶Nos cum
nullo horum indigeremus, et habentes ſolatio ſan-
10 ctos libros qui ſunt in manibus noſtris, ¶ malúimus
mittere ad vos renouare fraternitatem et amicitiam,
ne forte alieni efficiamur a vobis: multa enim tem-
11 pora tranſierunt,ex quo miſiſtis ad nos. ¶ Nos ergo
in omni tempore ſine intermiſſione in diebus ſolem-
nibus,et cæteris quibus oportet, mémores ſumus ve-
ſtri in ſacrificijs quę offerimus,et in obſeruationibus,
12 ſicut fas eſt et decet meminiſſe fratrum.¶Lętamur ita
13 que de gloria veſtra. ¶ Nos autem circundederunt
multæ tribulationes,et multa prælia: et impugnaue-
14 runt nos Reges qui ſunt in circuitu noſtro. ¶ Nolúi-
mus ergo vobis moleſti eſſe,neque cæteris ſocijs,et a-
15 micis noſtris in his prælijs.¶habuimus enim de cœlo
auxilium,et liberati ſumus nos,et humiliati ſunt ini-
16 mici noſtri.¶Elegimus itaque Numenium Antiochi,
C et Antipatrem Iaſónis filium, et miſimus ad Roma-
nos renouare cum eis amicitiam et ſocietatem priſti
17 nã. ¶ Mandauimus itaque eis vt veniant etiã ad vos,
et ſalutent vos, et reddant vobis epiſtolas noſtras de
18 innouatione fraternitatis noſtrę.¶Et nunc bene facie-
19 tis reſpondentes nobis ad hæc.¶ Et hoc eſt reſcriptum
20 epiſtolarum,quod miſerat Onię ¶ Arius, Rex Spar-
21 tiatarum Oniæ,ſacerdoti magno ſalutem. ¶ Inuentũ
eſt in ſcriptura de Spartiatis et Iudęis, quoniam ſunt
22 fratres,et quod ſunt de genere Abraham.¶ Et nũc ex
quo hæc cognouimus, benefacitis ſcribentes nobis
23 de pace veſtra. ¶ Sed et nos reſcripſimus vobis, Pe-
cora noſtra, et poſſeſſiones noſtrę, veſtrę ſunt: et
veſtrę noſtrę: mandauimus itaque hęc nunciari vo-
24 bis.¶ Et audiuit Ionathas quõ egreſſi sũt principes De
D metrij cũ exercitu multo ſupra quam prius, pugnare
25 aduerſus eum: ¶ et exijt ab Ieruſalẽ,et occurrit eis in
Amathíte regione:non enim dederat eis ſpaciũ ut in-
26 grederentur regionem eius. ¶Et miſit ſpeculatores in
caſtra eorum, et reuerſi renunciauerunt quod conſti-
27 tuunt ſuperuenire illis nocte.¶Cum occidiſſet autem
ſol, pręcepit Ionathas ſuis vigilare, et eſſe in armis
paratos ad pugnam tota nocte,et poſuit cuſtodes per
28 circuitum caſtrorum.¶Et audierunt aduerſarij,quod

paratus eſt Ionathas cum ſuis in bello: & timuerunt,
& formidauerunt in corde ſuo: & accenderunt focos
29 in caſtris ſuis. ¶ Ionathas autem, & qui cum eo erant,
non cognouerunt vſque mane: videbant autem lu-
30 minaria ardentia. ¶ & ſecutus eſt eos Ionathas, & non
comprehendit eos: tranſierant enim flumen Eleuthe-
31 rum. ¶ Et diuertit Ionathas ad Árabas, qui vocantur
Zabadæi: & percuſſit eos, & accepit ſpolia eorum.
32 ¶ Et iunxit, & venit Damaſcũ, & perambulabat om-
E nem regionem illam. ¶ Simon autem exijt, & venit
33 vſque ad Aſcalonem, & ad proxima præſidia, & de-
34 clinauit in Ioppen, & occupauit eam. ¶ (audiuit enim
quod vellent præſidium trádere partibus Demetrij)
35 & poſuit ibi cuſtodes, vt cuſtodirent eam. ¶ Et reuer-
ſus eſt Ionathas, & conuocauit ſeniores populi, & co-
36 gitauit cum eis ædificare præſidia in Iudæa, ¶ & ædifi-
care muros in Ieruſalem, & exaltare altitudine ma-
gna inter medium arcis, & ciuitatis, vt ſepararet eam
a ciuitate, vt eſſet ipſa ſingulariter, & neque emant,
37 neque vendant. ¶ Et conuenerunt vt ędificarent ciui-
tatem: & cécidit murus qui erat ſuper torrentẽ ab or-
tu Solis, & reparauit eum qui vocatur Caphetetha:
& Simon ædificauit Adiada in Sephela, & muniuit
38 eam, & impoſuit portas, & ſeras. ¶ Et cum cogitaſſet
Tryphon regnare Aſiæ, & aſſumere diadéma, & ex-
39 tendere manum in Antiochum regem: ¶ timens ne fot
F te non permitteret eum Ionathas, ſed pugnaret ad-
uerſus eum: quærebat comprehendere eum, & occí-
40 dere. ¶ Et exurgens abijt in Bethſan. ¶ Et exiuit Iona-
41 thas obuiam illi cum quadraginta millibus virorum
42 electorum in prælium, & venit Bethſan. ¶ Et vidit
Tryphon, quia venit Ionathas cum exercitu multo,
43 vt extenderet in eum manus: & timuit, ¶ & excepit
eum cum honore, & commendauit eum omnibus a-
micis ſuis, & dedit ei munera: & præcepit exerciti-
44 bus ſuis, vt obedirent ei, ſicut ſibi. ¶ Et dixit Iona-
thæ. Vt quid vexaſti vniuerſum populum, cum bel-
45 lum nobis non ſit? ¶ Et nunc remitte eos in domos
ſuas: élige autem tibi viros paucos qui tecum ſint,
& veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi,
& reliqua præſidia, & exercitum, & vniuerſos præ-
poſitos negocij, & conuerſus abibó: propterea enim
46 veni. ¶ Et credidit ei, & fecit ſicut dixit: & dimiſit
47 exercitum, & abierunt in terram Iuda. ¶ retinuit au-
G tem ſecum tria millia virorum: ex quibus remiſit in
Galilæam duo millia, mille autem venerunt cum
48 eo. ¶ Vt autem intrauit Ptolemaidam Ionathas, clau-
ſerunt portas ciuitatis Ptolemenſes: & comprehen-
derunt eum: & omnes qui cum eo intrauerant, gla-
49 dio interfecerunt. ¶ Et miſit Tryphon exercitum, &
equites in Galilæam, & in campum magnum, vt
50 perderent omnes ſocios Ionathæ. ¶ At illi cum co-
gnouiſſent, quia comprehenſus eſt Ionathas, & pe-
rijt, & omnes qui cum eo erant: hortati ſunt ſe-
51 metipſos, & exierunt parati in prælium. ¶ Et viden-
tes hi qui inſequuti fuerant, quia pro anima res eſt
illis, reuerſi ſunt: illi autem venerunt omnes cum
52 pace in terram Iuda. ¶ Et planxerunt Ionatham, &
eos qui cum ipſo erant, valde, & luxit Iſrael luctu
53 magno. ¶ Et quæſierunt omnes gentes quæ erant in
54 circuitu eorum, conterere eos: ¶ dixerunt enim: Non
habent principem, & adiuuantem: nunc ergo ex-
pugnemus illos, & tollamus de hominibus memo-
riam eorum.

CAPVT XIII.

1 ET audiuit Simon quod congregauit Tryphon
A exercitum copioſum, vt veniret in terram Iu-
2 da, & attéreret eam. ¶ Videns quia in tremóre
populus eſt, & in timore, aſcendit Ieruſalem, & con-
3 gregauit populũ: ¶ & adhortãs dixit: Vos ſcitis quan
ta ego, & fratres mei, & domus patris mei fecimus
pro legibus, et pro ſanctis prælia, et anguſtias quales
4 vidimus: ¶ horum gratia periérunt fratres mei omnes
5 propter Iſrael, et relictus ſum ego ſolus. ¶ Et nunc non
mihi contingat párcere animæ meę in omni tempore
tribulationis: non enim melior ſum fratribus meis.
6 ¶ Vindicabo itaque gentem meam, et ſancta, natos
quoque noſtros, et vxóres: quia congregatę ſunt vni-
7 uerſæ gentes contérere nos inimicitiæ gratia. ¶ Et ac-
cenſus eſt ſpiritus populi ſimul, vt audiuit ſermones
8 iſtos, ¶ et reſpondérunt voce magna, dicentes: Tu es
9 dux noſter loco Iudæ, et Ionathæ fratris tui: ¶ pugna
prælium noſtrum: et omnia quæcunq; dixeris nobis,
10 faciémus. ¶ Et cõgregans omnes viros bellatores, ac-
B celeráuit cõſummáre vniuerſos muros Ierúſalem, et
11 muniuit eam in gyro. ¶ Et miſit Iónatham filium Ab-
ſalómi, et cum eo exercitum nouum in Ioppen, et eié-
12 ctis his qui erant in ea, remanſit illic ipſe. ¶ Et mouit
Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo, vt veni
13 ret in terrã Iuda, et Iónathas cum eo in cuſtodia. ¶ Si-
mon autem applícuit in Addus contra faciem campi.
14 ¶ Et vt cognouit Tryphon, quia ſurréxit Simon loco
fratris ſui Ionathæ: et quia commiſſúrus eſſet cum eo
15 prælium, miſit ad eum legatos, ¶ dicens: Pro argento
quod debebat frater tuus Ionathas in ratione Regis
16 propter negociũ quæ habuit, detínuimus eũ. ¶ Et nũc
mitte argenti talenta centum, et duos filios eius obſi-
des, vt non dimiſſus fugiat a nobis, et remittémus eũ.
17 ¶ Et cognouit Simon quia cum dolo loqueretur ſecũ,
C iuſſit tamen dari argentum, et pueros, ne inimicitiam
18 magnam ſúmeret ad populum Iſrael, ¶ dicentẽ: Quia
19 non miſit ei argẽtum, et pueros, propterea perijt. ¶ Et
miſit pueros, et centum talenta: et mentitus eſt, et nõ
20 dimiſit Iónatham. ¶ Et poſt hæc venit Tryphon in-
tra regionem, vt contéreret eam, et gyrauérunt per
viam quæ ducit Ador, et Simon, et caſtra eius ambu-
21 labant in omnem locum quocunque ibant. ¶ Qui au-
tem in arce erant, miſérunt ad Tryphonem legatos,
vt feſtináret venire per deſertum, et mitteret illis
22 alimónias. ¶ Et parauit Tryphon omnem equita-
tum, vt veníret illa nocte: erat autem nix multa val-
23 de, et non venit in Galaaditim. ¶ Et cum appropin-
quaſſet Báſcaman, occídit Iónatham, et filios eius il-
24 lic. ¶ Et conuertit Tryphon, et abijt in terram ſuam.
25 ¶ Et miſit Simon, et accepit oſſa Ionathæ fratris ſui,
D et ſepelíuit ea in Modin ciuitate patrum eius. ¶ Et
26 planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, et lu-
27 xerunt eum dies multos. ¶ Et ædificauit Simon ſu-
per ſepulchrum patris ſui, et fratrum ſuorum ædifi-
28 cium altum viſu, lapide polito retro, et ante: ¶ et ſta-
tuit ſeptem pyrámidas, vnam contra vnam, patri, et
29 matri, et quatuor fratribus: ¶ et his circumpóſuit
columnas magnas: et ſuper columnas arma, ad me-
moriam æternam: et iuxta arma naues ſculptas, quæ
30 viderentur ab omnibus nauigantibus mare. ¶ hoc
eſt ſepulchrum quod fecit in Modin vſque in hunc
31 diem. ¶ Tryphon autem cum iter fáceret cum

32 Antiocho Rege adoleſcēte, dolo occidit eum. ¶ Et re-
gnauit loco eius, & impoſuit ſibi diadéma Aſię, & fe-
33 cit plagam magnam in terra. ¶ Et ędificauit Simon p̄-
E ſidia Iudǽæ, muniens ea túrribus excelſis, & muris
magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimenta in mu-
34 nitionibus. ¶ Et elégit Simon viros, & miſit ad Deme-
trium regem, vt faceret remiſſionem regioni: quia a-
ctus omnes Tryphonis per direptionem fuerāt geſti.
35 ¶ Et Demétrius Rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcri-
36 pſit epiſtolam talem. ¶ REX Demetrius Simoni ſum-
mo ſacerdoti, & amico Regum, & ſenióribus, & Gen
37 ti Iudæórum ſalutem. ¶ Coronam auream, & bahem
quam miſiſtis, ſuſcépimus: parati ſumus facere vobi-
ſcum pacem magnā, & ſcribere præpóſitis Regis re-
38 mittere vobis quæ indúlſimus. ¶ Quæcunque enim
conſtituimus, vobis conſtant. Munitiones quas ędifi-
39 caſtis, vobis ſint: ¶ remíttimus quoque ignorantias, &
peccata vſq; in hodiernum diem, & corónam quam
debebátis: & ſi quid aliud erat tributárium in Ierúſa-
40 lem, iam non ſit tributárium. ¶ Et ſi qui ex vobis apti
ſunt conſcribi inter noſtros, conſcribántur, & ſit inter
41 nos pax. ¶ Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt
42 iugum Gentium ab Iſrael. ¶ Et cœpit populus Iſrael
F ſcribere in tabulis, & geſtis públicis, anno primo ſub
Simóne ſummo ſacerdote, magno duce, & principe
43 Iudæorum. ¶ In diebus illis applicuit Simon ad Ga-
zam, & circúndedit eam caſtris: & fecit máchinas, &
applicuit ad ciuitatem, & percuſſit turrem vnam, &
44 comprehendit eam. ¶ Et erúperant qui erāt intra má-
chinam, in ciuitatem: & factus eſt motus magnus in
45 ciuitate. ¶ Et aſcenderunt qui erant in ciuitate, cum
vxóribus, & filijs ſupra murum ſciſſis túnicis ſuis, &
clamauerunt voce magna, poſtulantes a Simóne de-
46 xtras ſibi dari, ¶ & dixérunt: Non nobis reddas ſecun-
dum malitias noſtras, ſed ſecundum miſericordias
47 tuas. ¶ Et flexus Simon, non debellauit eos: eiécit ta-
men eos de ciuitate, & mundauit ędes in quibus fue-
rant ſimulachra, & tunc intrauit in eam cum hymnis
48 benedicens Dominum: ¶ & eiecta ab ea omni immun
ditia, collocauit in ea viros qui legem facerēt: & mu-
49 níuit eam, & fecit ſibi habitationem. ¶ Qui autem erāt
G in arce Ieruſalem, prohibebantur égredi, & ingredi
regionem, & émere, ac véndere: & eſuriérunt válde,
50 & multi ex eis fame periérunt, ¶ & clamauérunt ad
Simónem, vt dextras acciperet: & dedit illis: & eiécit
eos inde, & mundauit arcem a contaminationibus,
51 ¶ & intrauérunt in eam tertia, & vigeſima die ſecun-
di menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo primo, cum
laude, & ramis palmárum, & cýniris, & cýmbalis,
& nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus eſt
52 inimícus magnus ex Iſrael. ¶ Et conſtituit, vt oībus
53 annis agerentur dies hi cum lætitia. ¶ Et muníuit
montem Templi, qui erat ſecus arcem, & habitauit
54 ibi ipſe, & qui cū eo erant. ¶ Et vidit Simon Iohannē
filiū ſuū, quod fortis prælij vir eſſet: & poſuit eū du-
cem virtútum vniuerſarum, & habitauit in Gázaris.

CAPVT XIIII.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo con-
A gregauit Rex Demétrius exércitum ſuum,
& abijt in Mediam ad contrahenda ſibi au-
2 xilia, vt expugnaret Tryphonem. ¶ Et audiuit Arſa-
ces Rex Perſidis & Mediæ, quia intráuit Demetrius
confines ſuos, & miſit vnum de principibus ſuis, vt
comprehénderet eum viuum, et addúceret eum ad ſe.
3 ¶ Et abijt & percuſſit caſtra Demetrij: et comprehen-
dit eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit eum in
4 cuſtódiam. ¶ Et ſiluit omnis terra Iuda omnibus dié-
bus Simónis, & quęſiuit bona genti ſuæ, & placuit il-
5 lis poteſtas eius, & gloria eius omnibus diébus. ¶ Et
cum omni gloria ſua accépit Ioppen in portum, & fe-
6 cit introitum in inſulis maris. ¶ Et dilatáuit fines gen-
7 tis ſuæ, & obtinuit regionem. ¶ Et congregáuit capti-
uitatem multā, & dominatus eſt Gázaræ, & Bethſú-
ræ, & arci: & abſtulit immunditias ex ea, & non erat
8 qui reſiſteret ei. ¶ Et vnuſquiſq; colébat terram ſuam
B cum pace, & terra Iuda dabat fructus ſuos, & ligna
9 camporum fructum ſuum. ¶ Senióres in platéis ſede-
bant oēs, & de bonis terræ tractabant, & iúuenes in-
10 duébant ſe gloriā, & ſtolas belli. ¶ Et ciuitatibus tri-
buébat alimonias, & conſtituébat eas, vt eſſent vaſa
munitionis quoadusq; nominatū eſt nomē gloriæ e-
11 ius vſq; ad extremū terræ. ¶ Fecit pacē ſuper terrā: &
12 lætatus eſt Iſrael lætitia magna. ¶ Et ſedit vnuſquiſq;
ſub vite ſua, & ſub ficulnea ſua: & nō erat qui eos ter-
13 réret. ¶ Deſécit impugnans eos ſup terrā: Reges cōtri-
14 ti ſunt in diébus illis. ¶ Et confirmauit oēs húmiles po
puli ſui, & legē exquiſiuit, & abſtulit oēm iniquū, &
15 malū: ¶ ſancta glorificauit, & multiplicauit vaſa ſan-
16 ctorū. ¶ Et auditū eſt Romæ, qa defunctus eſſet Ióna-
thas, & vſque in Spartiatas: & contriſtati ſunt valde.
17 ¶ Vt audiérunt autē quod Simon frater eius factus eſ-
ſet ſummus ſacerdos loco eius, & ipſe obtinéret oēm
18 regionē, & ciuitates in ea: ¶ ſcripſérūt ad eū in tábulis
æreis, vt renouárent amicitias, & ſocietatē quā fece-
19 rant cum Iuda, & cū Iónatha fratribus eius. ¶ Et lectæ
ſunt in cōſpectu Eccleſiæ in Ierúſalem. Et hoc exem-
20 plum epiſtolarū quas Spartiatæ miſérunt. ¶ SPAR-
TIANORVM principes, & ciuitates Simóni ſa-
cerdoti magno, & ſenioribus, & ſacerdotibus, & reli-
21 quo populo Iudæorum fratribus ſalutē. ¶ Legati qui
miſſi ſunt ad populū noſtrum, nunciauerunt nobis de
veſtra gloria, & honore, ac lætitia, & gauiſi ſumus in
22 introitu eorū. ¶ Et ſcripſimus quę ab eis erant dicta in
cōcilijs populi ſic: Numénius Antiochi, et Antipater
Iaſonis filius, Legati Iudæorum, venerunt ad nos, re-
23 nouántes nobiſcum amicitiā priſtinā. ¶ Et placuit po-
pulo excípere viros glorioſe, & ponere exemplum
ſermonum eorum in ſegregatis populi libris, vt ſit
D ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum
autem horum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti.
24 ¶ Poſt hæc autem miſit Simon Numénium Romam,
habentem clypeum aureum magnum, pondo mna-
25 rum mille ad ſtatuendam cum eis ſocietatem. ¶ Cum
autem audiſſet populus Romanus ſermones iſtos,
dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Si-
26 móni, & filijs eius? ¶ Reſtituit enim ipſe fratres
ſuos, & expugnauit inimícos Iſrael ab eis, & ſtatué-
runt ei libertatem, & deſcripſerunt in tábulis æreis,
27 & poſuerunt in títulis in monte Sion. ¶ Et hoc eſt
exemplum ſcripturæ. OCTAVA decima die men-
ſis Elul, anno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo,
anno tertio ſub Simóne ſacerdote magno in Aſa-
28 ramel, ¶ in conuentu magno ſacerdotum, & po-
puli, & principum gentis, & ſeniórum regiónis, no-
ta facta ſunt hæc: Quoniam frequenter facta ſunt
29 prælia in regione noſtra. ¶ Simon autem, Matha-
thiæ filius, ex filijs Iarib, et fratres eius dedérunt

ſe periculo,& reſtiterunt aduerſarijs gẽtis ſuæ,vt ſta-
rent ſancta ipſorum, & lex, & gloria magna glorifi-
30 cauerunt gentẽ ſuam.¶Et congregauit Ionathas gen-
E tem ſuam, & factus eſt illis ſacerdos magnus, & ap-
31 póſitus eſt ad populum ſuum. ¶ Et voluerunt inimici
eorum calcare, & attérere regionem ipſorum, & ex-
32 tẽdere manus in ſancta eorum. ¶ Tũc réſtitit Simon,
& pugnauit pro gente ſua,& erogauit pecunias mul-
tas,& armauit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit illis
33 ſtipẽdia: ¶ & muníuit ciuitates Iudææ,& Bethſúram,
quæ erat in finibus Iudææ, vbi erant arma hoſtiũ an-
34 tea: & poſuit illic prǽſidium viros Iudæos.¶Et Ioppen
muníuit quæ erat ad mare:& Gázaram,quæ eſt in fi-
nibus Azoti, in qua hoſtes àntea habitabant, & col-
locauit illic Iudæos:& quęcunque apta erant ad cor-
35 reptiónem eorũ, poſuit in eis. ¶ Et vidit populus actũ
Simónis, & gloriam quam cogitabat fácere gẽti ſuæ,
& poſuerũt eum ducem ſuum, & principem ſacerdo-
tum,eo quod ipſe fecerat hæc oĩa,& iuſtitiã,& fidem
quam conſeruauit genti ſuæ, & exquiſiuit omni mo-
36 do exaltáre populum ſuũ. ¶Et in diebus eius proſpe-
F ratum eſt in manibus eius, vt tollerentur Gentes de
regione ipſorum,& qui in ciuitate Dauid erant in Ie-
ruſalem in arce, de qua procedebant, & contamina-
bant omnia quæ in circuitu ſanctorum ſunt, & infe-
37 rébant plagam magnam caſtitáti:¶& collocauit in ea
viros Iudæos ad tutamentum regionis,& ciuitatis,&
38 exaltauit muros in Ieruſalem.¶Et rex Demetrius ſta-
39 tuit illi ſummum ſacerdotium.¶Secundum hæc fecit
eum amícum ſuum, & glorificauit eũ gloria magna.
40 ¶Audiuit enim,quod appellati ſunt Iudęi a Romanis
amici,& ſocij, & fratres, & quia ſuſceperunt legatos
41 Simonis glorioſe:¶& quia Iudęi, & ſacerdotes eorum
conſenſerunt eum eſſe ducem ſuum, & ſummum ſa-
cerdotem in æternum, donec ſurgat propheta fidelis:
42 ¶ & vt ſit ſuper eos dux, & vt cura eſſet illi ꝓ ſanctis,
G & vt conſtitueret præpóſitos ſupˢ opera eorum, & ſu-
43 per regionem,& ſuper arma,& ſuper prǽſidia:¶& cu-
ra ſit illi de ſanctis: & vt audiátur ab omnibus, & ſcri
bantur in nomine eius ómnes cõſcriptiones in regio-
44 ne,& vt operiatur púrpura,& auro: ¶ & ne liceat vlli
ex populo, & ex ſacerdotibus írritum fácere aliquid
horum, & contradícere his quæ ab eo dicuntur, aut
conuocáre conuentum in regione ſine ipſo: & veſtiri
45 purpura,& vti fibula aurea:¶qui autem fécerit extra
46 hæc,aut írritum fécerit aliquid horum,reus erit. ¶ Et
complacuit omni populo ſtatuere Simónem,& face-
47 re ſecũdum verba iſta. ¶ Et ſuſcepit Simon,& placuit
ei, vt ſummo ſacerdotio fungeretur, et eſſet dux, et
princeps gentis Iudæorum,et ſacerdotum,et præeſſet
48 omnibus. ¶ Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in
tabulis æreis,et pónere eas in períbolo ſanctorum, in
49 loco célebri: ¶ Exemplum autem eorum ponere in
ærario,vt habeat Simon,et filij eius.

CAPVT XV.

1 ET miſit Rex Antiochus filius Demetrij epiſto-
A las ab inſulis maris Simóni ſacerdóti, et prin-
2 cipi gentis Iudæorum, et vniuerſæ genti: ¶ et
erant continentes hunc modum: REX Antiochus
Simoni ſacerdoti magno,et genti Iudęorum ſalutem.
3 ¶ Quoniam quidem peſtilentes obtinuerunt regnum
patrum noſtrorum, volo autem vendicare regnum,
et reſtituere illud ſicut erat antea:et electam feci mul-
4 titudinem exercitus,et feci naues béllicas. ¶Volo au-
tem procédere per regionem, vt vlciſcar in eos qui
corrupérunt regionem noſtrã, et qui deſolauerunt ci-
5 uitates multas in regno meo. ¶ Nunc ergo ſtatuo tibi
omnes oblationes quas remiſerunt tibi ante me om-
nes Reges, et quæcunque alia dona remiſérunt tibi:
6 ¶ et permitto tibi facere percuſſuram proprij numiſ-
7 matis in regione tua.¶Ieruſalem autem ſanctam eſſe,
B et liberam:et omnia arma quæ fabricata ſunt,et præ-
8 ſidia quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi. ¶ Et
omne debitum Regis,et quę futura ſunt Regi,ex hoc
9 et in totum tempus remittuntur tibi. ¶ Cum autem
obtinuérimus regnum noſtrum,glorificabimus tę,et
gentem tuam,et templum gloria magna,ita vt mani-
10 feſtetur gloria veſtra in vniuerſa terra. ¶ Anno cente-
ſimo ſeptuageſimo quarto exijt Antiochus in terram
patrum ſuorum,et conuenerunt ad eum omnes exer-
11 citus, ita vt pauci relicti eſſent cum Tryphone. ¶ Et
inſecutus eſt eum Antiochus Rex, et venit Doram,
12 fugiens per maritimam: ¶ſciébat enim quod congre-
13 gata ſunt mala in eum,et relíquit eum exercitus: ¶et
applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum vi-
C ginti millibus virorum belligeratórum, et octo mil-
14 libus equitum:¶et circuíuit ciuitatem,et naues a ma-
ri acceſſerunt:et vexabant ciuitatem a terra, et mari,
15 et néminem ſinébant íngredi, vel égredi. ¶ Venit au-
tem Numénius, et qui cum eo fuerant, ab vrbe Ro-
ma, habentes epiſtolas regibus, et regionibus ſcri-
16 ptas,in quibus continebantur hæc:¶ LVCIVS Con-
17 ſul Romanorum, Ptolemæo Regi ſalutem. ¶ Legati
Iudæorum venérunt ad nos amici noſtri, renouantes
priſtinam amicitiam, et ſocietatem, miſſi a Simone
18 principe ſacerdotum,et populo Iudæorum. ¶Attule-
19 runt autem,et clypeum aureum mnarum mille. ¶Pla
cuit itaque nobis ſcribere regibus, et regionibus, vt
non ínferant illis mala,neque impúgnent eos et ciui-
D tates eorum,et regiones eorum: et vt non ferant au-
20 xilium pugnantibus aduerſus eos. ¶ Viſum autem
21 eſt nobis accipere ab eis clypeum. ¶Si qui ergo peſti-
lentes refugérunt de regione ipſorum ad vos,tráditе
eos Simoni principi ſacerdotum, vt víndicet in eos
22 ſecundum legem ſuam.¶Hęc éadem ſcripta ſunt De-
23 metrio regi, et Attalo, et Ariárati, et Arſaci, ¶ et in
omnes regiones, et Lampſaco, et Spartíatis, et in
Delum,et in Myndum,et in Sicyónem,et in Cariam,
et in Samum,et in Pamphíliam,et in Lyciã, et in Ha-
licarnaſſum,et in Coo,et in Siden,et in Aradon, et in
Rhodum,et in Phaſelidem, et in Gortýnam, et Gni-
24 dũ,et Cyprum,et Cýrenen. ¶Exemplũ aũt eorũ ſcri-
pſerũt Simoni Principi ſacerdotũ,et populo Iudęorũ.
25 ¶ Antiochus aũt Rex applicuit caſtra in Doram ſecũ-
do,admouens ei ſemp manus,et máchinas faciens:et
26 cõcluſit Tryphónem,ne procéderet: ¶et miſit ad eum
E Simon duo millia virorũ electorum in auxiliũ,et ar-
27 gentũ,et aurũ,et vaſa copioſa: ¶et noluit ea accipere,
ſed rupit omnia,quæ pactus eſt cum eo antea, et alie-
28 nauit ſe ab eo.¶Et miſit ad eũ Athenobium, vnum de
amícis ſuis, vt tractaret cum ipſo,dicens: Vos tenétis
Ioppen, et Gázaram, et arcem, quæ eſt in Ieruſalem
29 ciuitates regni mei: ¶fines earum deſolaſtis,et feciſtis
plagam magnam in terra, et dominati eſtis per loca
30 multa in regno meo. ¶ Nunc ergo tradite ciuitates
quas occupaſtis, et tributa locorum,in quibus domi-
31 nati eſtis extra fines Iudææ: ¶ ſin autem, date pro illis

quingenta talenta argenti, & exterminij quod exter-
minaſtis, & tributorum ciuitatum alia talenta quin-
32 gẽta: ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos. ¶ Et
venit Athenobius amicus Regis in Ieruſalem, & vi-
F dit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argen-
to, & apparatum copioſum, & obſtupuit: & retulit ei
33 verba Regis. ¶ Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neq;
alienam terram ſumpſimus, neque alienam detiné-
mus: ſed hæreditatem patrum noſtrorum, quæ iniu-
ſte ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.
34 ¶ Nos vero tempus habentes, vendicámus hæredita-
35 tem patrum noſtrorum. ¶ Nam de Ioppe, & Gaza-
ra quæ expóſtulas, ipſi faciébant in populo plagam
magnam, & in regione noſtra: horum damus talen-
ta centum. Et non reſpondit ei Athenobius ver-
36 bum. ¶ Réuerſus autem cum ira ad Regem, renun-
G ciauit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & vniuerſa
37 quæ vídit: & iratus eſt Rex ira magna. ¶ Tryphon au-
38 tem fugit naui in Orthoſiada. ¶ Et conſtituit Rex Cen-
debæum ducem maritimum, & exercitum péditum,
39 & equitum dedit illi. ¶ Et mandauit illi mouere caſtra
contra faciem Iudææ: & mandauit ei ædificare Ge-
dórem, & obſtrúere portas ciuitatis, & debellare pó-
40 pulum. Rex autem perſequebatur Tryphonem. ¶ Et
peruénit Cendebæus Iamniam, & cœpit irritare ple-
bem, & conculcare Iudæam, & captiuare populum,
41 & interficere: & ędificare Gedórem. ¶ Et collocauit il-
lic equites, & exercitum: vt egreſſi perambularent
viam Iudææ, ſicut conſtituit ei Rex.

CAPVT XVI.

1 ET aſcendit Iohannes de Gázaris, & nunciauit
A Simoni patri ſuo quæ fecit Cendebæus in po-
2 pulo ipſorum. ¶ Et vocauit Simon duos fi-
lios ſeniores, Iudam, & Iohannem, & ait illis: Ego &
fratres mei, & domus patris mei expugnauimus ho-
ſtes Iſrael ab adoleſcentia vſq; in hunc diem: & pro-
ſperatum eſt in manibus noſtris liberare Iſrael ali-
3 quoties. ¶ Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo, &
fratris mei, & egreſſi pugnate pro gente noſtra: auxi-
4 lium vero de cœlo vobiſcum ſit. ¶ Et elégit de regio-
ne viginti millia virorum belligeratorum, & equi-
tes; & profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in
5 Modin. ¶ Et ſurrexerunt mane, & abiérunt in cam-
pum: & ecce exercitus copioſus in obuiam illis pedi-
tum, & equitum, & fluuius torrẽs erat inter medium
6 ipſorum. ¶ Et admóuit caſtra contra faciem eorum ip-
ſe, & populus eius, & vidit populum trepidantem ad
transfretandum torrẽtem, & transfretauit primus: &
7 vidérunt eum viri, & tranſierunt poſt eum. ¶ Et diui-
ſit populum, & équites in medio peditum: erat autem
8 equitatus aduerſariorum copioſus nimis. ¶ Et excla-
B mauerunt ſacris tubis: & in fugam cõuerſus eſt Cen-
debæus, & caſtra eius: & ceciderunt ex eis multi vul-
9 nerati, reſidui autem in munitionem fugerunt. ¶ Tunc
vulneratus eſt Iudas frater Iohannis: Iohãnes autem
inſecutus eſt eos, donec venit Gedórem quam ædifi-
10 cauit: ¶ & fugerunt vſque ad turres quæ erant in agris
Azóti, & ſuccendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo
11 millia virorum, & reuerſus eſt in Iudæam in pace: ¶ &
Ptolemęus filius Abóbi, conſtitutus erat dux in cam-
po Iéricho, & habebat argentum, & aurum multum:
12 ¶ erat enim gener ſummi ſacerdotis. ¶ Et exaltatũ eſt
13 cor eius, & volebat obtinére regionem, & cogitabat
dolum aduerſus Simonẽ, & filios eius, vt tólleret eos.
14 ¶ Simon autem perambulans ciuitates quæ erãt in re-
C gione Iudææ, & ſolicitudinem gerens earum, deſcen-
dit in Iéricho ipſe & Mathathias filius eius, & Iudas
anno centeſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe vnde-
15 cimo, hic eſt menſis Sabath. ¶ Et ſuſcepit eos filius A-
bóbi in munitiunculam, quę vocatur Doch, cum do-
lo, quam ædificauit: & fecit eis conuiuium magnum,
16 & abſcõdit illic viros. ¶ Et cũ inebriatus eſſet Simon,
& filij eius, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſumpſe-
runt arma ſua; & intrauerũt in conuiuium, & occide-
runt eum, & duos filios eius, & quoſdam pueros eius.
17 ¶ Et fecit deceptionem magnam in Iſrael, & reddidit
18 mala pro bonis. ¶ Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit
Regi, vt mitteret ei exercitum in auxilium, & tráde-
19 ret ei regionem, & ciuitates eorum, & tribúta. ¶ Et mi-
ſit alios in Gázaram tollere Iohannẽ: & tribúnis mi-
D ſit epiſtolas, vt venirent ad ſe, & daret eis argentum,
20 & aurum, & dona. ¶ Et alios miſit occupare Ieruſalẽ,
21 & montem templi. ¶ Et præcurrens quidam, nuncia-
uit Iohanni in Gázara, quia perijt pater eius, & fra-
22 tres eius, & quia miſit te quoq; interfici. ¶ Vt audíuit
autem, vehementer expáuit: & comprehendit viros
qui vénerant pérdere eum, & occídit eos: cognouit
23 enim, quia quærebant eum pérdere. ¶ Et cætera ſer-
monum Iohannis, & bellorum eius, & bonarum vir-
tutum, quibus fortiter geſſit, & ædificij murorũ quos
24 extruxit, & rerum geſtarum eius: ¶ ecce hæc ſcripta
ſunt in libro dierum ſacerdotij eius, ex quo factus eſt
princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 FRATRIBVS qui ſunt per Ægy-
A ptum Iudæis, ſalutem dicunt fratres
qui ſunt in Ieroſolymis Iudæi, & qui
in regione Iudææ, & pacem bonam.
2 ¶ Benefaciat vobis Deus, & memi-
nerit teſtamenti ſui quod locutus eſt ad Ábraham,
3 & Iſaac, & Iacob ſeruorum ſuorum fidelium: ¶ & det
vobis cor omnibus, vt colátis eum, & faciátis eius
4 voluntatem corde magno, & animo volẽti. ¶ Adápe-
riat cor veſtrum in lege ſua, & in pręceptis ſuis, & fa-
5 ciat pacem. ¶ Exaudiat orationes veſtras, & recon-

6 cilietur vobis, nec vos deſerat in tempore malo. ¶ Et
7 nunc hic ſumus orantes pro vobis. ¶ Regnante Deme
trio, anno centeſimo ſexageſimonono, nos Iudæi ſcri-
pſimus vobis in tribulatione, & impetu, qui ſuperue-
nit nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Iaſon a ſancta
8 terra, & a regno. ¶ portam ſuccenderunt & effuderunt
ſanguinem innocentem: & orauimus ad Dominum,
& exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificiũ & ſimilagi
nem, & accendimus lucernas, & propoſuimus panes.
9 ¶ Et nunc frequentate dies ſcenopegię menſis Caſleu.
10 ¶ Anno centeſimo octogeſimooctauo, populus qui eſt
Ieroſolymis, & in Iudæa, ſenatuſque & Iudas Ariſto-
bolo magiſtro Ptolemæi Regis, qui eſt de genere chri
ſtorum ſacerdotum, & his qui in Aegypto ſunt Iu-
11 dæis ſalutem, & ſanitatem. ¶ De magnis periculis a
C Deo liberati, magnifice gratias agimus ipſi, vtpote q'
12 aduerſus talem Regem dimicauimus. ¶ Ipſe enim e-
bullire fecit de Perſide eos, qui pugnauerunt contra
13 nos, & ſanctam ciuitatem. ¶ Nam cum in Perſide eſſet
dux ipſe, & cum ipſo immenſus exercitus, cecidit in
templo Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneę.
14 ¶ etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antio-
chus & amici eius, & ut acciperet pecunias multas do
15 tis nomine. ¶ Cumq; propoſuiſſent eas ſacerdotes Na
neæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intra ambitum
16 phani, clauſerũt templum, ¶ cum intraſſet Antiochus:
D apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides, p-
cuſſerunt ducẽ, & eos qui cum eo erant, & diuiſerunt
mẽbratim, & capitibus amputatis, foras proiecerũt.
17 ¶ Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.
18 ¶ Facturi igitur quinta, & vigeſima die menſis Caſleu
purificationem templi, neceſſarium duximus ſignifi-
care vobis: vt & vos quoq; agatis diem ſcenopegiæ,
& diem ignis qui datus eſt quando Nehemias ædifi-
19 cato templo, & altari obtulit ſacrificia. ¶ Nam cum in
Perſidem ducerentur patres noſtri, ſacerdotes qui tũc
Leu. 6. b. cultores Dei erant, acceptum|ignem de altari occulte
9. 12. 13. abſconderũt in valle vbi erat puteus altus, & ſiccus,
& 10. 2. 1. & in eo cõturati ſunt eum, ita vt omnibus ignotus eſ-
& 16. 2. 3. c. 12. 20 ſet locus. ¶ Cum autem præteriſſent anni multi, & pla
E cuit Deo, vt mitteretur Nehemias a Rege Perſidis: ne-
potes ſacerdotum illorum, qui abſcõderant, miſit ad
requirendum ignem: & ſicut narrauerunt nobis, non
21 inuenerunt ignem, ſed aquam craſſam. ¶ Et iuſſit eos
haurire, & afferre ſibi: & ſacrificia, quę impoſita erãt,
iuſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna,
22 & quæ erant ſuperpoſita. ¶ vtq; hoc factum eſt, & tp̃s
affuit quo Sol refulſit, qui prius erat in nubilo, accen-
23 ſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mirarentur. ¶ Ora-
tionem autem faciebant omnes ſacerdotes, dum con
ſummaretur ſacrificium, Ionatha inchoante, cæteris
24 autem reſpondentibus. ¶ Et Nehemię erat oratio, hũc
habens modum: DOMINE Deus, omnium creator,
terribilis, & fortis, iuſtus, & miſericors, qui ſolus es
F bonus Rex, ¶ ſolus præſtans, ſolus iuſtus, & omnipo-
25 tens, & æternus, qui liberas Iſrael de omni malo, qui
26 feciſti patres electos, & ſanctificaſti eos: ¶ accipe ſacri
ficium pro vniuerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi par
27 tem tuam, & ſanctifica. ¶ Congrega diſperſionem no-
ſtram, libera eos qui ſeruiunt Gentibus, & contem-
ptos, & abominatos reſpice; vt ſciant Gentes, quia tu
Deuter. 30. 2. 3. b. 28 es Deus noſter. ¶ Afflige opprimentes nos, & cõtume-
3. Infr. 2. d. 29 liam facientes in ſuperbia. ¶ |Conſtitue populum tuũ
18. 30 in loco ſancto tuo, |ſicut dixit Moyſes. ¶ Sacerdotes au-
tem pſallebant hymnos, vſquequo cõſumptum eſſe
31 ſacrificium. ¶ Cum autem conſumptum eſſet ſacrifi
cium, ex reſidua aqua Nehemias iuſſit lapides maio
32 res perfundi. ¶ Quod vt factum eſt, ex eis flamma ac
G cenſa eſt: ſed & ex lumine, quod refulſit ab altari, con
33 ſumpta eſt: ¶ vt vero manifeſtata eſt res, renunciatum
eſt Regi Perſarum, quod in loco in quo ignem abſcõ-
derant, hi qui tranſlati fuerant ſacerdotes, aqua appa
ruit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purifica-
34 uerunt ſacrificia. ¶ Conſiderans autem Rex, & rem di
ligenter examinans, fecit ei templum, vt probaret,
35 quod factum erat: ¶ & cum probaſſet, ſacerdotibus do
nauit multa bona, & alia, atque alia munera, & acci-
36 piens manu ſua tribuebat eis. ¶ Appellauit autem Ne
hemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur
Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPVT II.

1 INuenitur autem in deſcriptionibus Ieremię pro-
A phetæ, quod iuſſit eos ignem accipere qui tranſ-
migrabant, vt ſignificatum eſt, & vt mandauit
2 tranſmigratis. ¶ Et dedit illis legem ne obliuiſceren-
tur pręcepta Domini, |& ut non exerrarent mentibus Baruch.
videntes ſimulachra aurea & argentea, & ornamen- 6.
3 ta eorum. ¶ Et alia huiuſmodi dicens, hortabatur ne
4 legem amouerent a corde ſuo. ¶ Erat autem in ipſa
ſcriptura, quomodo tabernaculum & arcã iuſſit pro-
pheta diuino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum,
vſquequo exijt in montem, | in quo Moyſes aſcendit Deu. 34.
5 & vidit Dei hæreditatem. ¶ Et veniens ibi Ieremias a. 1.
B inuenit locum ſpeluncæ: & tabernaculum, & arcam, 3. Reg. 8
6 & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit. ¶ Et b. 14. c.
acceſſerunt quidam ſimul, qui ſequebantur, vt nota- 23. & 30.
7 rent ſibi locum: & non potuerunt inuenire. ¶ Vt au- 2. Par 6.
tem cognouit Ieremias, culpans illos, dixit: Quod i- c. 14. d.
gnotus erit locus, donec congreget Deus congrega- 41.
tionem populi, & propitius fiat: & tunc Dominus o- 3. Reg 8
8 ſtendet hæc, ¶ & apparebit maieſtas Domini, & nu- g. 62.
bes erit ſicut & Moyſi manifeſtabatur, |& ſicut cũ Sa- Leu. 9. d.
lomon petijt vt locus ſanctificaretur magno Deo, ma 24.
9 nifeſtabat hæc. ¶ Magnifice etenim ſapientiam tracta- 1. Reg
C bat: & vt ſapientiam habens, |obtulit ſacrificium de- 18 f 38.
10 dicationis, & conſummationis templi. ¶ Sicut & Moy 2. Par. 7.
ſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cœlo, a. 1.
& conſumpſit holocauſtum, ſic & Salomon orauit, Leu. 12.
& deſcendit ignis de cęlo, et conſumpſit holocauſtũ. d. 16. & 17.
11 ¶ Et dixit Moyſes, eo quod non ſit comeſtum quod e-
12 rat pro peccato, & conſumptum eſt. ¶ Similiter & Sa-
13 lomon octo diebus celebrauit dedicationem. ¶ Infe-
rebantur autem in deſcriptionibus & commenta-
rijs Nehemiæ hæc eadem, & vt conſtruens biblio-
thecam congregauit de regionibus libros & pro-
phetarum & Dauid, & epiſtolas Regum, & de do-
14 narijs. ¶ Similiter autẽ & Iudas ea quæ diciderãt per
bellum quod nobis acciderat, congregauit omnia,
15 & ſunt apud nos. ¶ Si ergo deſideratis hęc, mittite
16 qui perferant vobis. ¶ Acturi itaque purificationem,
ſcripſimus vobis: bene ergo facietis ſi egeritis hos
17 dies. ¶ Deus autem qui liberauit populum ſuum, &
D reddidit hæreditatem omnibus, & regnũ & ſacerdo-
18 tium & ſanctificationem, ¶ | ſicut promiſit in lege,
ſperamus quod cito noſtri miſerebitur, & congre- Deuter. 30 a. 3. b.
19 gabit de ſub cœlo in locum ſanctum. ¶ Eripuit enim 5.
20 nos de magnis periculis, & locum purgauit. ¶ De

Iuda vero Machabæo,& fratribus eius,& de tépli ma-
1 gni purificatione,& de aræ dedicatione:¶ ſed & de p̃-
lijs, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem,& filium
2 eius Eupatorem:¶ & de illuminationibus quæ de cœ-
lo factæ ſunt ad eos, qui pro Iudæis fortiter fecerunt,
ita vt vniuerſam regionem cum pauci eſſent, vindi-
3 carent,& barbaram multitudinem fugarent,¶ & fa-
moſiſſimum in toto orbe templum recuperárent,& ci-
uitatem liberárent, & leges quæ abolitæ erant reſti-
tuerentur, Domino cum omni tranquillitate propi-
4 tio facto illis. ¶ Item quæ ab Iaſone Cyreneo, quin-
que libris comprehenſa, tentauimus nos vno volu-
5 mine breuiare. ¶ Conſiderantes enim multitudinem
F librorum,& difficultatem volentibus aggredi narra-
6 tiones hiſtoriarum propter multitudinem rerum:¶ cu-
rauimus volentibus quidé légere, vt eſſet animi oble-
ctatio: ſtudioſis vero, vt facilius poſſint memoriæ co-
mendáre: omnibus autem legentibus vtilitas confe-
7 ratur.¶ Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breuian-
di cauſa ſuſcépimus, non facilem laborem, imo vero
negocium plenum vigiliarũ,& ſudóris aſſumpſimus.
28 ¶ Sicut hi qui præparant conuiuium,& quærunt alio-
rum voluntati parére, propter multorum gratiam, li-
29 benter laborem ſuſtinémus: ¶ veritatem quidem de
G ſingulis auctoribus concedéntes, ipſi autem ſecundum
30 datam formam breuitati ſtudentes. ¶ Sicut enim nouę
domus architecto de vniuerſa ſtructura curandum
eſt, ei vero qui pingere curat, quæ apta ſunt ad orna-
tum exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt, & in no-
31 bis. ¶ Etenim intellectum colligere,& ordinare ſermo-
nem,& curioſius partes ſingulas quaſque diſquirere
32 hiſtoriæ congruit auctori: ¶ breuitatem vero dictionis
ſectari,& executiones rerum vitare, breuianti conce-
33 dendum eſt. ¶ Hinc ergo narrationem incipiemus: de
præfatione tantum dixiſſe ſufficiat: ſtultum etenim
eſt ante hiſtoriam effluere: in ipſa autem hiſtoria
ſuccingi.

CAPVT III.

1 A Igitur cum ſancta ciuitas habitaretur in omni pa-
ce, leges etiam adhuc optime cuſtodirentur pro-
pter Oniæ pontificis pietatem, & animos odio
2 habentes mala, ¶ fiebat vt & ipſi reges,& principes
locum ſummo honore dignum dúcerét, & templum
3 maximis muneribus illuſtrarent: ¶ ita vt Seleucus,
Aſiæ rex, de redditibus ſuis præſtaret omnes ſumptus
4 ad miniſterium ſacrificiorum pertinétes. ¶ Simon au-
tem de tribu Beniamin, præpoſitus templi conſtitu-
tus, contendebat obſiſtente ſibi principe ſacerdotum
5 iniquum aliquid in ciuitate moliri. ¶ Sed cum vince-
re Oniam non poſſet, venit ad Appollonium Tharſęę
filium, qui eo tempore erat dux Cœleſyriæ,& Phœ-
6 nicis: ¶ & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus ple-
num eſſe ærarium Ieroſolymis,& communes copias
immenſas eſſe quæ non pertinent ad rationem ſacrifi-
ciorum: eſſe autem poſſibile, ſub poteſtate Regis cade-
7 re vniuerſa. ¶ Cumque retuliſſet ad Regem Apollo-
B nius de pecunijs, quæ delatæ erant, ille accitum He-
liodorum, qui erat ſuper negocia eius, miſit cum mã-
8 datis, vt prædictam pecuniam tranſportaret. ¶ Statim-
que Heliodorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidem qua-
ſi per Cœleſyriam,& Phœnicem ciuitates eſſet pera-
graturus: re vera autem Regis propoſitum perfectu-
9 rus. ¶ Sed cum veniſſet Ieroſolymam,& benigne a ſũ-
mo ſacerdote in ciuitate eſſet exceptus, ¶ narrauit de
dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adeſſet
aperuit: Interrogabat autem ſi vere hæc ita eſſent.
10 ¶ Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſita eſſe hęc, &
11 victualia viduarum,& pupillorum: ¶ quædam vero
eſſe Hircani Tobiæ viri valde eminentis, in his quæ
detulerat impius Simon: vniuerſa autem argenti ta-
12 lenta eſſe quadringenta,& auri ducenta, ¶ decipi vero
C eos, qui credidiſſent loco & templo, quod per vniuer-
ſum mundum honoratur, pro ſui veneratione & ſan-
13 ctitate omnino impoſſibile eſſe. ¶ At ille pro his quæ
habebat in mandatis a Rege, dicebat omni genere
14 Regi ea eſſe deferenda. ¶ Conſtituta autem die intra-
bat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica ve-
15 ro per vniuerſam ciuitatem erat trepidatio. ¶ Sacer-
dotes autem ante altare cum ſtolis ſacerdotalibus ia-
ctauerunt ſe,& inuocabant de cœlo eum qui de depo-
ſitis legem poſuit, vt his qui depoſuerant eá, ſalua cu-
16 ſtodiret. ¶ Iã vero qui videbat ſummi ſacerdotis vul-
tum, mente vulnerabatur: facies enim et color immu-
17 tatus declarabat internum animi dolorem: ¶ circun-
fuſa enim erat mœſtitia quędam viro,& horror cor-
poris: per quę manifeſtus aſpicientibus dolor cordis
18 eius efficiebatur. ¶ Alij etiá gregatim de domibus con-
D fluebant: publica ſupplicatione obſecrantes pro eo
19 quod in contemptum locus eſſet venturus. ¶ Accinctę-
que mulieres cilicijs pectus, per plateas confluebant:
ſed & virgines quæ concluſæ erant, procurrebant ad
Oniã, aliç autẽ ad muros, quędã vero per feneſtras a-
20 ſpiciebant: ¶ vniuerſę aũt protẽdentes manus in cœlũ
21 deprecabantur: ¶ erat enim miſera commiſtæ multitu-
dinis,& magni ſacerdotis in agone cõſtituti expecta-
22 tio. ¶ Et hi quidem inuocabant omnipotentem Deũ,
vt credita ſibi, his qui crediderant, cũ omni integrita- Infr.5.c.18.
23 te conſeruarentur. ¶ Heliodorus autem, quod decre-
uerat, perficiebat eodem loco ipſe cũ ſatellibus circa
24 ærarium, præſens. ¶ Sed ſpiritus omnipotẽtis Dei ma-
E gnam fecit ſuæ oſtenſionis euidentiam, ita vt oẽs qui
auſi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in diſſolu-
25 tionẽ & formidinẽ cõuerterẽtur. ¶ Apparuit enim illis
quidã equus terribilem habens ſeſſorem, optimis ope-
rimentis adornatus: iſq; cũ impetu Heliodoro priores
calces eliſit: qui autem ei ſedebat, videbatur arma ha-

26 bere aurea. ¶ Alij etiam apparuerunt duo iuuenes vir-
tute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui cir-
cunſteterunt eum,& ex vtraque parte flagellabant, ſi-
27 ne intermiſſione multis plagis verberantes. ¶ Subito
autem Heliodorus concidit in terram, cumque mul- Infr.5.c.18.
ta caligine circunfuſum rapuerunt, atque in ſella ge-
28 ſtatoria poſitum eiecerunt. ¶ Et is qui cum multis cur-
ſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt æra-

rium,

rium,portabatur nullo ſibi auxiliũ ferente,manifeſta
29 Dei cognita virtute: ¶& ille quidem per diuinam vir
tutem iacebat mutus, atq; omni ſpe, & ſalute priua-
30 tus.¶Hi autẽ Dñm benedicebant,quia magnificabat
F locum ſuum:& templum quod paulo ante timore,ac
tumultum erat plenum,apparẽte omnipotente Dño,
31 gaudio,& lętitia impletum eſt.¶Tunc vero ex amicis
Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniã,vt inuo
caret Altiſſimũ,vt vitã donaret ei qui in ſupremo ſpi-
32 ritu erat cõſtitutus. ¶Conſiderans aũt ſummus ſacer-
dos ne forte Rex ſuſpicaretur malitiã aliquam ex Iu-
dæis circa Heliodorũ conſummatã,obtulit pro ſalute
33 viri hoſtiam ſalutarem.¶Cumq; ſummus ſacerdos e-
xoraret,ijdem iuuenes eiſdẽ veſtibus amicti,aſtantes
Heliodoro,dixerũt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam
34 propter eum Dñs tibi vitã donauit:¶tu aũt a Deo fla-
gellatus, nuncia omnibus magnalia Dei, & poteſta-
35 tem.Et his dictis non cõparuerunt.¶Heliodorus autẽ
G hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei qui
viuere illi conceſſit,& Oniæ gratias,recepto exercitu
36 repedabat ad Regẽ. ¶Teſtabatur autem oĩbus ea quę
37 ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei. ¶Cum autẽ
Rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus ad-
38 huc ſemel Hieroſolymã mitti, ait:¶Si quem habes ho
ſtem,aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, et flagel-
latum eum recipies,ſi tamen euaſerit: eo q; in loco ſit
39 vere Dei quædam virtus.¶Nam ipſe qui habet in cę-
lis habitationem, viſitator,et adiutor eſt loci illius, et
40 venientes ad maleficiẽdum,percutit,ac perdit. ¶Igi-
tur de Heliodoro, et ærarij cuſtodia ita res ſe habet.

CAPVT IIII.

1 SImon autem prædictus pecuniarum, & patriæ
A delator,male loquebatur de Onia,tãquam ip-
ſe Heliodorum inſtigaſſet ad hęc,& ipſe fuiſſet
2 incentor malorum: ¶prouiſoremq; ciuitatis,ac defen
ſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat
3 inſidiatorem regni dicere.¶Sed cum inimicitię in tan
tum procederẽt, vt ẽt per quoſdã Simonis neceſſarios
4 homicidia fierent:¶conſiderans Onias periculum con
tẽtionis, & Apollonium inſanire, vtpote ducem Cœ-
leſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simo-
5 nis,ad Regem ſe contulit, ¶non vt ciuium accuſator,
ſed communem vtilitatem apud ſemetipſum vniuer
6 ſæ multitudinis cõſiderans:¶videbat enim ſine regali
prouidentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari,nec Si
7 monem poſſe ceſſare a ſtultitia ſua. ¶ Sed poſt Seleuci
vitæ exceſſum, cum ſuſcepiſſet regnum Antiochus,
qui Nobilis appellabatur: ambiebat Iaſon, frater
8 Oniæ,ſummum ſacerdotium : ¶ adito Rege promit-
tens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex re-
9 ditibus alijs talenta octoginta : ¶ ſuper hoc promit-
B tebat & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius
concederetur gymnaſium & ephebiam ſibi conſti-
tuere, & eos qui in Ieroſolymis erant, Antiochenos
10 ſcribere. ¶ Quod cum Rex annuiſſet, & obtinuiſſet
principatum: ſtatim ad gentilem ritum contribules
11 ſuos transferre cœpit: ¶ & amotis his quæ humani-
tatis cauſa Iudæis a Regibus fuerant conſtituta, per
Iohannem patrem Eupolemi,qui apud Romanos de
amicitia & ſocietate functus eſt legatione legitima,
ciuium iura deſtituens, praua inſtituta ſanciebat.
12 ¶ Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſti-
tuere, & optimos quoſque epheborum in lupanari-
13 bus ponere.¶Erat autem hoc nõ initium,ſed incremẽ
tum quoddã,& profectus gentilis,& alienigenæ con-
uerſationis, propter impij, & non ſacerdotis Iaſonis
14 nefariũ, & inauditũ ſcelus. ¶ & ita vt ſacerdotes iam
non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto
tẽplo,& ſacrificijs neglectis,feſtinarent participes fie-
ri palæſtræ,& præbitionis eius iniuſtę,& in exercitijs
15 diſci: ¶& patrios quidẽ honores nihil habentes,Græ-
C cas glorias optimas arbitrabantur, ¶quarũ gratia pe-
16 riculoſa eos contentio habebat,& eorũ inſtituta ęmu
labantur,ac per oĩa his cõſimiles eſſe cupiebant,quos
17 hoſtes,& peremptores habuerãt.¶In leges enim diui-
nas impie agere impune nõ cedit : ſed hoc tempus ſe-
18 quens declarabit.¶Cum aũt quinquennalis agon Ty
19 ri celebraretur,& Rex pręſens eſſet,¶miſit Iaſon faci-
noroſus ab Ieroſolymis viros peccatores, portantes
argenti didrachmas trecẽtas in ſacrificium Herculis,
quas poſtulauerunt hi qui aſportauerant ne in ſacrifi-
cijs erogarentur,quia non oporteret,ſed in alios ſum-
20 ptus eas deputari. ¶Sed hæ oblatę ſunt quidem ab eo
qui miſerat in ſacrificium Herculis:propter pręſentes
21 aũt data ſunt in fabricam nauium triremium.¶Miſſio
aũt in Ægyptũ Apollonio Mneſthei filio propter pri-
mates Ptolemæi Philometoris Regis, cũ cognouiſſet
Antiochus alienũ ſe a negocijs regni effectũ, proprijs
vtilitatibus conſulens, profectus inde venit Ioppen.
22 & inde Ieroſolymam. ¶Et magnifice ab Iaſone,& ci-
uitate ſuſceptus, cũ facularũ luminibus, & laudibus
ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitũ conuertit.
23 ¶ Et poſt triennij tẽpus miſit Iaſon Menelaũ ſupradi-
D cti Simonis fratrem portantem pecunias Regi, & de
24 negocijs neceſſarijs reſponſa perlaturũ.¶At ille com
mendatus Regi, cum magnificaſſet faciem poteſtatis
eius, in ſemetipſum retorſit ſummũ ſacerdotium, ſu-
25 perponens Iaſoni talenta argẽti trecenta.¶Acceptiſq;
a Rege mandatis venit, nihil quidem habẽs dignum
ſacerdotio:animos vero crudelis tyranni,& feræ bel-
26 luæ iram gerens.¶Et Iaſon quidem qui proprium fra-
trem captiuauerat, ipſe deceptus profugus in Amma
27 nitem expulſus eſt regionem. ¶Menelaus autem prin
cipatum quidem obtinuit : de pecunijs vero Regi ꝓ-
miſſis nihil agebat, cum exactionem faceret Soſtra-
28 tus qui arci erat præpoſitus, ¶ nam ad hunc exactio
vectigalium pertinebat: quam ob cauſam vtrique
29 ad Regem ſunt euocati. ¶ Et Menelaus amotus eſt a
E ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo: So-
30 ſtratus autem prælatus eſt Cyprijs. ¶ Et cum hæc a-
gerentur, contigit Tharſenſes, & Mallotas ſeditio-
nem mouere, eo quod Antiochidi Regis concubi-
31 næ dono eſſent dati. ¶ Feſtinanter itaque Rex venit
ſedare illos : relicto ſuffecto vno ex comitibus ſuis
32 Andronico. ¶ Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe
tempus opportunum, aurea quædam vaſa e templo
furatus, donauit Andronico, & alia vendiderat Ty-
33 ri,& per vicinas ciuitates. ¶Quod cum certiſſime co-
gnouiſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe
34 continens Antiochiæ ſecus Daphnem. ¶Vnde Mene-
laus accedẽs ad Andronicum,rogabat, vt Oniam in-
terficeret. Qui cum veniſſet ad Oniã,& datis dextris
cum iureiurando (quamuis eſſet ei ſuſpectus) ſua-
ſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non
35 veritus iuſtitiam. ¶ Ob quam cauſam non ſolum
Iudæi, ſed aliæ quoque Nationes indignabantur, &
36 moleſte ferebant de nece tanti viri iniuſta. ¶ Sed re-

greſſum Regem de Ciliciæ locis adierunt Iudæi apud
Antiochiã, ſimul & Græci: conquerẽtes de iniqua ne-
37 ce Onię. ¶Contriſtatus itaque animo Antiochus pro-
F pter Oniam, & flexus ad miſericordiã, lachrymas fu-
38 dit, recordatus defuncti ſobrietatẽ, & modeſtiã: ¶ ac-
cenſiſq; animis Andronicum purpura exutũ, per totã
ciuitatem iubet circunduci: & in eodẽ loco in quo in
Oniã impietatẽ commiſerat, ſacrilegum vita priuari,
39 Dño illi condignam retribuente pœnã. ¶ Multis autẽ
ſacrilegijs in tẽplo a Lyſimacho cõmiſſis Menelai cõ-
ſilio, & diuulgata fama, cõgregata eſt multitudo ad-
40 uerſum Lyſimachũ multo iam auro exportato. ¶Tur-
bis autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſi-
machus armatis fere tribus millibus iniquis, mani-
bus vti cœpit, duce quodam tyranno, ętate pariter, &
41 dementia prouecto. ¶ Sed vt intellexerũt conatũ Ly-
ſimachi, alij lapides, alij fuſtes validos arripuere: q̃dã
42 vero cinerem in Lyſimachum iecere. ¶ Et multi qui-
dem vulnerati, quidam autẽ & proſtrati, omnes vero
in fugam cõuerſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus
43 ærarium interſecerunt. ¶De his ergo cœpit iudicium
44 aduerſus Menelaum agitari. ¶ Et cum veniſſet Rex
Tyrum, ad ipſum negocium detulerunt miſſi tres vi-
45 ri a ſenioribus. ¶ Et cum ſuperaretur Menelaus, pro-
miſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum
46 Regi. ¶ Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum,
quaſi refrigerandi gratia, Regem adijt, & deduxit a
47 ſententia: ¶ & Menelaum quidem vniuerſæ malitiæ
reum criminibus abſoluit: miſeros autem qui etiam
ſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes iudica-
48 rentur, hos morte damnauit. ¶Cito ergo iniuſtam pę-
nam dederunt, qui pro ciuitate, & populo, & ſacris
49 vaſis cauſam proſecuti ſunt. ¶ Quamobrem Tyri
quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſ-
50 ſimi extiterunt. ¶Menelaus autem propter eorum qui
in potentia erant, auaritiam, permanebat in poteſta-
te, creſcens in malitia ad inſidias ciuium.

CAPVT V.

1 EOdem tempore Antiochus ſecũdam profectio-
A nem parauit in Ægyptum. ¶Contigit autẽ per
2 vniuerſam Ieroſolymorum ciuitatem videri
diebus quadraginta per aera equites diſcurrẽtes, au-
ratas ſtolas habentes, & haſtis quaſi cohortes arma-
3 tos, ¶& curſus equorum per ordines digeſtos, & con-
greſſiones fieri cominus, & ſcutorũ motus, & galea-
torum multitudinem gladijs diſtrictis, & telorum ia-
ctus, & aureorum armorum ſplendorem, omniſque
4 generis loricarum. ¶Quapropter omnes rogabant in
5 bonum monſtra conuerti. ¶Sed cũ falſus rumor exiſ-
ſet, tãquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Ia-
ſon non minus mille viris, repente aggreſſus eſt ciui-
tatem: & ciuibus ad murum conuolantibus, ad vlti-
mum apprehenſa ciuitate, Menelaus fugit in arcem:
6 ¶ Iaſon vero non parcebat in cæde ciuibus ſuis, neç
cogitabat proſperitatem aduerſum cognatos malum
eſſe maximum, arbitrans hoſtium, & non ciuium ſe
7 trophæa capturum. ¶ Et principatum quidem nõ ob-
B tinuit, finem vero inſidiarum ſuarum cõfuſionem ac-
8 cepit, & profugus iterũ abijt in Ammaniten. ¶Ad vl-
timum in exitium ſui cõcluſus ab Areta Arabum ty-
ranno, fugiẽs de ciuitate in ciuitatem, omnibus odio-
ſus, vt refuga legum, & execrabilis, vt patrię, & ciuiũ
9 hoſtis, in Ægyptũ extruſus eſt: ¶ & qui multos de pa-
tria ſua expulerat, peregre perijt, Lacedæmonas pro-
fectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:
10 ¶& qui inſepultos multos abiecerat, ipſe & illamen-
tatus, & inſepultus abijcitur: ſepultura neq; peregri-
11 na vſus, neq; patrio ſepulchro participans. ¶His itaq;
geſtis, ſuſpicatus eſt Rex ſocietatẽ deſerturos Iudęos:
& ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis ciui-
12 tatẽ quidem armis cepit. ¶ Iuſſit aũt militibus interfi-
cere, nec parcere occurſantibus, & p̃ domos aſcendẽ-
13 tes trucidare. ¶Fiebant ergo cędes iuuenũ, ac ſeniorũ,
& mulierũ, & natorũ exterminia, virginũq;, & par-
14 uulorũ neces. ¶Erant aũt toto triduo octoginta millia
interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autẽ
15 venundati. ¶Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt ẽt intrare
C templũ vniuerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui
16 legũ, & patriæ fuit proditor: ¶& ſceleſtis manibus ſu-
mens ſancta vaſa quę ab alijs Regibus, & ciuitatibus
erant poſita ad ornatũ loci, & gloriã contrectabat in-
17 digne, & contaminabat. ¶Ita alienatus mente Antio-
chus, nõ cõſiderabat quod ꝓpter peccata habitantiũ
ciuitatẽ, modicũ Deus fuerat iratus: propter quod &
18 accidit circa locũ deſpectio: ¶alioquin, niſi contigiſſet
eos multis peccatis eſſe inuolutos, | ſicut Heliodorus Sup 3. d 13. c. 27
q̃ miſſus eſt a Seleuco Rege ad expoliandũ ærariũ, ẽt
hic ſtatim aduenięs flagellatus, & repulſus vtiq; fuiſ-
19 ſet ab audacia. ¶Verũ nõ propter locũ, gentẽ: ſed pro-
20 pter gentẽ, locum Deus elegit. ¶ Ideoq; & ipſe locus
particeps factus eſt populi malorum, poſtea autem
fiet ſocius bonorũ: & qui derelictus in ira Dei omni-
potentis eſt, iterum in magni Domini recõciliatione
21 cum ſumma gloria exaltabitur. ¶ Igitur Antiochus
D mille & octingentis ablatis de tẽplo talentis, veloci-
ter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe pę ſuper-
bia terrã ad nauigandum, pelagus vero ad iter agen-
22 dum, deducturum propter mentis elationem. ¶ Reli-
quit autẽ & p̃poſitos ad affligendam gentem: Ieroſo-
lymis quidem Philippum, genere Phrygem, moribus
23 crudeliorem eo ipſo a quo conſtitutus eſt: ¶ in Gari-
zim autem Andronicum, & Menelaum, qui grauius
24 quam cæteri imminebant ciuibus. ¶Cumque appoſi-
tus eſſet contra Iudæos, miſit odioſum principẽ Apol-
lonium cũ exercitu viginti & duobus millibus, præ-
cipiens ei omnes perfectę ætatis interficere, mulieres,
25 ac iuuenes vẽdere. ¶Qui cum veniſſet Ieroſolymam,
pacem ſimulans, quieuit vſque ad diem ſanctum ſab
bati: & tunc feriatis Iudæis, arma capere ſuis præce-
26 pit. ¶Omneſque qui ad ſpectaculum proceſſerant, tru
cidauit: & ciuitatem cum armatis diſcurrens, ingen-
27 tem multitudinem peremit. ¶ Iudas autem Macha-
bæus, qui decimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum lo-
cum, ibique inter feras vitam in montibus cum ſuis
agebat: & fęni cibo veſcentes, demorabantur, ne par-
ticipes eſſent coinquinationis.

CAPVT VI.

1 SEd non poſt multum temporis miſit Rex ſe-
A nem quendam Antiochenum, qui compelle-
ret Iudæos, vt ſe transferrent a patrijs, &
2 Dei legibus: ¶ contaminare etiam quod in Iero-
ſolymis erat templum, & cognominare Iouis Olym-
pij: & in Garizim, prout erant hi qui locum inhabi-
3 tabant, Iouis hoſpitalis. ¶Peſſima autem & vniuerſis
4 grauis erat malorum incurſio: ¶ nam templum luxu-
ria, & comeſſationibus Gẽtium erat plenum, & ſcor-

tantium cum meretricibus,ſacratiſque ędibus mulie
res ſe vltro ingerebant,intro ſerentes ea quæ non li-
5 cebat.१ Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legi-
6 bus prohibebantur.१Neque autem ſabbata cuſtodie
bantur, neque dies ſolemnes patrij ſeruabantur, nec
ſimpliciter Iudæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.
7 १Ducebantur autem cum amara neceſſitate in die na
B talis Regis ad ſacrificia: & cum Liberi ſacra celebra-
rentur,cogebantur hædera coronati Libero circuire.
8 १Decretum autem exijt in proximas gentilium ciui-
tates,ſuggerentibus Ptolemæis, vt pari modo, & ipſi
9 aduerſus Iudæos agerent, vt ſacrificarent:१eos autem
qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interfice-
10 rent:erat ergo videre miſeriam.१Duæ enim mulieres
delatæ ſunt natos ſuos circuncidiſſe: quas infantibus
ad hubera ſuſpenſis, cum publice per ciuitatem cir-
11 cunduxiſſent, per muros præcipitauerunt.१Alij vero
C ad proximas coeuntes ſpeluncas, & latenter ſabbari
diem celebrantes, cum indicati eſſent Philippo, flam-
mis ſuccenſi ſunt:eo quod uerebantur propter religi
nem, & obſeruantiam, manu ſibimet auxilium ferre.
12 १Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne
abhorreſcāt propter aduerſos caſus, ſed reputent ea,
quę acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionē
13 eſſe generis noſtri.१Etenim mulro tempore non ſine-
re peccaroribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vltio-
14 nes adhibere:magni beneficij eſt iudicium.१ Non e-
nim ſicut in alijs nationibus Dominus patienter ex-
pectat, vt eas cum iudicij dies aduenerit, in plenitudi
15 ne peccatorum puniat:१ita & in nobis ſtatuit, vt pec-
catis noſtris in finem deuolutis, ita demum in nos uin
16 dicet.१Propter quod nunquam quidem a nobis miſe
D ricordiam ſuam amouet: corripiens vero in aduerſis
17 populum ſuum, non derelinquit. १ Sed hæc nobis ad
commonitionem legentium dicta ſint paucis. Iam au
18 tem veniendum eſt ad narrationem,१ Igitur Eleaza-
rus vnus de primoribus Scribarum, vir ætate proue-
ctus, & vultu decorus, aperto ore hians compelleba-
19 tur carnem porcinam manducare.१At ille glorioſiſſi-
mam mortem magis, quam odibilem vitam comple
20 ctens, voluntarie præibat ad ſupplicium.१Intuens au
tem quemadmodum oporteret accedere patienter ſu
ſtinens, deſtinauit non admittere illicita propter vitę
21 amorem.१hi autem qui aſtabant, iniqua miſeratione
commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollētes
eum ſecreto rogabant afferri carnes: quibus veſci ei
licebat, vt ſimularetur manducaſſe, ſicut Rex impera
22 uerat de ſacrificij carnibus: १ vt hoc facto a morte li-
E beraretur, & propter veterem viri amicitiam, hanc in
23 eo faciebant humanitatem.१At ille cogitare cępit ę-
tatis, ac senectutis ſuæ eminentiam dignam, & inge-
nitæ nobilitatis canitiem, atque a puero optimæ con-
uerſationis actus, & ſecundum ſanctæ, & a Deo con-
ditæ legis conſtituta: reſpondit ciro, dicens: præmit-
24 ti ſe velle in infernum. १ Non enim ætati noſtræ di-
F gnum eſt, inquit, fingere: vt multi adoleſcentes, arbi-
trantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad
25 vitam alienigenarum:१& ipſi proptet meam ſimula-
tionem, & propter modicum corruptibilis vitæ tem-
pus, decipiātur, & per hoc maculam, atque execratio
26 nem meæ senectuti conquiram.१Nam etſi in prępenti
tempore ſupplicijs hominum eripiar, ſed manū Om-
27 nipotentis, nec viuus, nec defunctus effugiam.१Quā-
obrem fortiter vita excedendo, senectute quidem di-
28 gnus apparebo:१ adoleſcēribus autem exemplū forte
relinquam, ſi prompto animo, ac fortiter pro grauiſſi
G mis ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar.
29 His dictis cōfeſtim ad ſuppliciū trahebatur. १Hi autē
qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mitiores, in
irā cōuerſi ſūt, propter ſermones ab eo dictos, quos il-
30 li per arrogātiā prolatos arbitrabātur.१Sed cū plagis
perimeretur, ingemuit & dixit: Dñe qui habes ſan-
ctam ſciētiā, manifeſte tu ſcis quia cum a morte poſ-
ſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundū
animā vero propter timorē tuū libenter hæc patior.
31 १Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolum
iuuenibus, ſed & vniuerſæ genti memoriam mortis
ſuæ ad exēplum virtutis & fortitudinis derelinquēs.

CAPVT VII.

1 Ontigit autem et ſeptem fratres vna cum
A C matre ſua apprehenſos, compelli a Rege
edere contra fas carnes porcinas, flagris &
2 taureis cruciatos. १ Vnus autem ex illis qui erat
primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere
a nobis? parati ſumus mori magis quam patrias Dei
3 leges pręuaricari.१Iratus itaque Rex iuſſit ſartagines
4 & ollas ęneas ſuccendi. Quibus ſtatim ſuccenſis,१iuſ-
ſit ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &
cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus & pe-
des ei præſcindi, cæteris eius fratribus & matre inſpi-
5 cientibus. १ Et cum iam per omnia inutilis factus eſ-
ſet, iuſſit ignem admoueri, & adhuc ſpirantem torre-
ri in ſartagine: in qua cum diu cruciaretur, cęteri vna
6 cum matre inuicem: ſe hortabantur mori fortiter, १&
B dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & con-
ſolabitur in nobis, | quemadmodum in proteſtatione
cantici declarauit Moyſes: & in ſeruis ſuis conſolabi- |Deuter. 30 c.36. f.43.
7 tur. १ Mortuo itaq; illo primo hoc modo, ſequentem
deducebant ad illudendum: & cute capitis eius cum
capillis abſtracta, interrogabant ſi manducaret priuſ-
quam toto corpore per membra ſingula puniretur.
8 १ At ille reſpondens patria voce, dixit: Non faciam.
Propter quod & iſte ſequenri loco primi tormenta ſu
9 ſcepit:१& in vltimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait: Tu qui
dem ſceleſtiſſime in præſenti vita nos perdis: ſed Rex
mundi defunctos nos pro ſuis legibus, in æternę vitæ
10 reſurrectione ſuſcitabit. १Poſt hunc tertius illuditur,
C & linguam poſtulatus cito protulit, & manus conſtā-
11 ter extendit: & cū fiducia ait: १Et cœlo iſta poſſideo,
ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniā
12 ab ipſo me ea recepturum ſpero:१ita ut Rex, et qui cū
ipſo erant mirarentur adoleſcentis animum; quod
13 tāquam nihilum duceret cruciatus.१Et hoc ita defun
14 cto, quartum vexabant ſimiliter torquentes.१Et cum
iam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus

morti datos,ſpem expectare a Deo,iterum ab ipſo re
ſuſcitandos: tibi enim reſurrectio ad vitam non erit.
15 ¶Et cum admouiſſent quintum, vexabant eum.At il-
16 le reſpiciens in eum,dixit:¶Poteſtatem inter homines
habens,cum ſis corruptibilis,facis quod vis:noli au-
17 tem putare genus noſtrum a Deo eſſe derelictum:¶tu
autem patienter ſuſtine,& videbis magnam poteſta-
18 tem ipſius,qualiter te & ſemen tuum torquebit.¶poſt
D hunc ducebant ſextum:& is mori incipiens,ſic ait:no
li fruſtra errare:nos enim propter noſmetipſos hęc pa
timur,peccantes in Deum noſtrum,& digna admira
19 tione facta ſunt in nobis.¶ tu autem ne exiſtimes tibi
impune futurum,quod contra Deum pugnare tenta-
20 ueris. ¶ Supra modum autem mater mirabilis,& bo-
norum memoria digna: quæ pereuntes ſeptem filios
ſub vnius diei tempore conſpiciens, bono animo fe-
21 rebat propter ſpem,quam in Deo habebat:¶ſingulos
illorum hortabatur voce patria fortiter,repleta ſapiē
tia:& fœmineę cogitationi maſculinum animum in-
22 ferens,¶dixit ad eos:Neſcio qualiter in vtero meo ap
paruiſtis,neque enim ego ſpiritum,& animam dona
ui vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego
23 ipſa compegi,¶ſed enim mundi creator,qui formauit
hominis natiuitatem, quique omnium inuenit origi-
nem,& ſpiritum vobis iterum cum miſericordia red
det & vitam,ſicut nūc voſmetipſos deſpicitis propter
24 leges eius.¶Antiochus autem contemni ſe arbitratus:
ſimul & exprobrantis voce deſpecta,cum adhuc ado
leſcentior ſupereſſet, non ſolum verbis hortabatur,
E ſed & cum iuramento affirmabat ſe diuitem:& beatū
facturum,& tranſlatum a patrijs legibus amicum ha
25 biturum,& res neceſſarias ei præbiturū.¶Sed ad hæc
cum adoleſcens nequaquā inclinaretur,vocauit Rex
matrem, & ſuadebat ei, vt adoleſcenti fieret in ſalu-
26 tem.¶ Cum autem multis eam verbis eſſet hortatus,
27 promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.¶Itaque inclinata ad il
lum,irridens crudelem tyrannum,ait patria voce:Fi
li mi,miſerere mei,quæ te in vtero nouem menſibus
portaui,& lac triennio dedi,& alui, & in ætatem iſtā
28 perduxi.¶Peto nate,vt aſpicies ad cœlum,& terram,
& ad omnia quæ in eis ſunt:& intelligas,quia ex ni-
29 hilo fecit illa Deus,& hominū genus:¶ita fiet vt non
F timeas carnificem iſtum,ſed dignus fratribus tuis effe
ctus particeps,ſuſcipe mortem,vt in illa miſeratione
30 cum fratribus tuis te recipiam.¶Cum hæc illa adhuc
diceret,ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio
præcepto Regis,ſed præcepto legis, quæ data eſt no-
31 bis per Moyſen.¶ Tu vero qui inuentor omnis mali-
tiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.
32 ¶Nos enim pro peccatis noſtris hęc patimur.¶Et ſi no
33 bis propter increpationem, & correptionē Dominus
Deus noſter modicum iratus eſt,ſed iterum reconci-
34 liabitur ſeruis ſuis.¶Tu autem o ſceleſte, & omnium
hominum flagitioſiſſime noli fruſtra extolli vanis ſpe
35 bus in ſeruos eius inflammatus:¶nondum enim om-
nipotentis Dei,& omnia inſpicientis iudicium effugi
35 ſti.¶Nam fratres mei modico nunc dolore ſuſtentato
G ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt:tu vero iudi-
37 cio Dei iuſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolues.¶Ego au-
tem ſicut & fratres mei animam, & corpus meum tra
do pro patrijs legibus,inuocans Deum maturius gen
ti noſtræ propitium fieri,teque cum tormentis, & ver
38 beribus confiteri,quod ipſe eſt Deus ſolus.¶In me ve
ro & in fratribus meis deſinet Omnipotentis ira,quæ
39 ſuper omne genus noſtrum iuſte ſuperducta eſt.¶Tūc
Rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudelius de-
40 ſæuit,indigne ferens ſe deriſum.¶Et hic itaque mun-
41 dus obijt,per omnia in Domino confidēs.¶nouiſſime
42 autem poſt filios, & mater conſumpta eſt.¶ Igitur de
ſacrificijs & de nimijs crudelitanbus ſatis dictum eſt.

C A P V T VIII.

1 IVdas vero Machabæus, & qui cum illo erāt,in-
A troibant latenter in caſtella: & conuocantes co-
gnatos,& amicos,& eos qui permāſerunt in Iu-
daiſmo aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia viro-
2 rum. ¶Et inuocabant Dominum,vt reſpiceret in po-
pulum qui ab omnibus calcabatur,& miſereretur tē-
3 plo quod contaminabatur ab impijs: ¶miſererē etiā
exterminio ciuitatis,quę eſſet illico complananda,&
4 vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret: ¶memora-
retur quoque iniquiſſimas mortes paruulorum inno-
centum, & blaſphemias nomini ſuo illatas, & indi-
5 gnaretur ſuper his. ¶At Machabæus congregata mul
titudine,intolerabilis Gentibus efficiebatur:ira enim
6 Domini in miſericordiam conuerſa eſt. ¶Et superue-
B niens caſtellis & ciuitatibus improuiſus, ſuccēdebat
eas: & opportuna loca occupans,nō paucas hoſtium
7 ſtrages dabat: ¶maxime autem noctibus ad huiuſce-
modi excurſus ferebatur,& fama virtutis eius vbiq;
8 diffundebatur.¶Videns autem Philippus paulatim vi
rum ad profectum venire, ac frequentius res ei cede-
re proſpere,ad Ptolemæum ducem Cœleſyrię & Phę
9 nicis ſcripſit,vt auxilium ferret regijs negocijs.¶At il
le velociter miſit Nicanorem Patrocli de primoribus
amicum, datis ei de permiſtis gentibus armatis non
minus viginti millibus, vt vniuerſum Iudæorum ge-
nus deleret,adiuncto ei & Gorgia,viro militari,& in
10 bellicis rebus experientiſſimo.¶Conſtituit autem Ni-
C canor,vt Regi tributum quod Romanis erat dādum,
duo millia talentorum de captiuitate Iudęorum ſup-
11 pleret:¶ſtatimq; ad maritimas ciuitates miſit,conuo-
cans ad coemptionem Iudæorum mancipiorum,
promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtractu-
rum,non reſpiciens ad vindictam quę eum ab Omni
12 potente eſſet conſecutura. ¶ Iudas autem vbi compe-
rit, indicauit his qui ſecum erant Iudæis, Nicanoris
13 aduentum.¶Ex quibus quidam formidantes,& non
14 credentes Dei iuſtitiæ,in fugam vertebantur: ¶ alij
vero ſiquid ei ſupererat, vendebant, ſimulque Dn̄m
D deprecabātur,vt eriperet eos ab impio Nicanore,qui
15 eos prius quam cominus veniret,vendiderat: ¶ & ſi
non propter eos, propter teſtamentū tamen quod e-
rat ad patres eorum,& propter inuocationē ſancti &
16 magnifici nominis eius ſuper ipſos. ¶Conuocatis aūt
Machabæus ſeptem millibus, qui cum ipſo erant,ro-
gabat ne hoſtibus reconciliarentur:neque metuerent
inique venientium aduerſum ſe hoſtium multitudi-
17 nem,ſed fortiter cōtenderent: ¶ ante oculos habentes
contumeliam quæ loco ſancto ab his iniuſte eſſet illa
ta,itemque & ludibrio habitæ ciuitatis iniuriam,ad-
18 huc etiam veterum inſtituta conuulſa.¶Nam illi qui-
dem armis cōfidunt,ait, ſimul & audacia:nos autem
In omnipotente Domino qui poteſt & venientes ad-
uerſum nos, & vniuerſum mundum vno nutu dele-
19 te,confidimus: ¶ Admonuit autem eos & de auxilijs 4 Reg.
E Dei quæ facta ſunt erga parentes: | & quod ſub Sen- 19 & 15 Tob. 1. d.
nacherib centum octogintaquinque millia perierūt: 21.

Eccl. 48 d. 24. Iſa. 17 f 36 1. Mach. 7 f 42 Infr. 15 c. 22.

20 ¶ & de prælio quod eis aduerſus Galatas fuit in Ba-
bylonia, vt omnes vbi ad rem ventum eſt, Macedo-
nibus ſocijs hæſitantibus, ipſi ſex millia ſoli pereme-
runt centum viginti millia, propter auxilium illis da
tũ de cęlo, & beneficia pro his plurima cõſecuti ſunt.
21 ¶ His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro legibus &
22 patria mori parati. ¶ Conſtituit itaque fratres ſuos du
ces vtriq; ordini, Simonem, & Ioſephũ, & Ionathan,
23 ſubiectis vnicuique millenis & quingẽtenis. ¶ Ad hoc
etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno
adiutorij Dei in prima acie ipſe dux commiſit cũ Ni-
24 canore. ¶ Et facto ſibi adiutore Omnipotente, inter-
fecerunt ſuper nouem millia hoĩm: maiorẽ autẽ par-
tem exercitus Nicanoris vulneribus debilẽ factã, fu-
25 gere compulerunt. ¶ Pecunijs vero eorum qui ad em-
F ptionẽ ipſorum venerant, ſublatis, ipſos vſquequaq;
26 perſecuti ſunt, ¶ ſed reuerſi ſunt hora concluſi. nam
erat ante ſabbatum: quã ob cauſam non perſeuerauc
27 runt inſequẽtes. ¶ Arma autẽ ipſorum & ſpolia cõgre-
gantes, ſabbatum agebãt benedicentes Dominũ, qui
liberauit eos in iſto die, miſericordiæ initium ſtillans
28 in eos. ¶ Poſt ſabbatum vero debilibus, & orphanis,
& viduis diuiſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis
29 habuere. ¶ His itaque geſtis, & communiter ab omni-
bus facta obſecratione, miſericordem Dominum po-
30 ſtulabant, vt in finem ſeruis ſuis reconciliaretur. ¶ Et
ex his qui cum Timotheo & Bacchide erant contra
ſe contendentes, ſuper viginti millia interfecerunt, &
munitiones excelſas obtinuerunt: & plures prædas
diuiſerunt, & æquam portionem debilibus, pupillis
31 & viduis, ſed & ſenioribus facientes. ¶ Et cum arma
G eorum diligenter collegiſſent, oĩa cõpoſuerunt in lo-
cis opportunis, reſidua vero ſpolia Ieroſolymã detu-
32 lerũt: ¶ & Philarchẽ qui cũ Timotheo erat, interfece-
rũt, virum ſceleſtum, qui in multis Iudęos afflixerat.
33 ¶ Et cum epinicia agerẽt Ieroſolymis, eum qui ſacras
ianuas incenderat, ideſt Calliſthenem, cum in quod-
dã domicilium refugiſſet, incenderunt, digna ei mer-
34 cede pro impietatibus ſuis reddita. ¶ Facinoroſiſſimus
autem Nicanor, qui mille negociantes ad Iudæorum
35 venditionem adduxerat, ¶ humiliatus auxilio Domi-
ni ab his quos nullos exiſtimauerat, depoſita veſte
gloriæ, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antio-
chiam, ſummam infęlicitatẽ de interitu ſui exercitus
36 conſecutus. ¶ Et qui promiſerat Romanis ſe tributum
reſtituere de captiuitate Ieroſolymorum, prædicabat
nũc protectorẽ Deũ habere Iudęos, & ob ipſũ inuul-
nerabiles eſſe, eo q ſequerẽtur leges ab ipſo cõſtitutas.

CAPVT IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſte reuerte-
A batur de Perſide. ¶ intrauerat enim in eam quę
2 dicitur Perſepolis, & tentauit expoliare tem-
plum, & ciuitatem opprimere: ſed multitudine ad ar
ma concurrente in fugam verſi ſunt: & ita contigit,
3 vt Antiochus poſt fugam turpiter rediret. ¶ Et cum
veniſſet circa Ecbatanam, recognouit quæ erga Nica
4 norem, & Timotheum geſta ſunt. ¶ Elatus autem in
ira, arbitrabatur ſe iniuriam illorum, qui ſe fugaue-
rant, poſſe Iudæos retorquere: ideoque iuſſit agitari
currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cœleſti eũ
iudicio perurgente, eo quod ita ſuperbe loquutus eſt
ſe venturum Ieroſolymam, & congeriem ſepulchri
1. Pa. 16. c 9.
5 Iudæorum eam facturum. ¶ Sed qui vniuerſa conſpi-
cit Dominus Deus Iſrael, percuſſit eum inſanabili, &
inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hũc ipſum ſermonẽ,
apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara in-
6 ternorum tormenta: ¶ & quidẽ ſatis iuſte, quippe qui
multis, & nouis cruciatibus aliorum torſerat viſcera,
7 licet ille nullo modo a ſua malitia ceſſaret. ¶ ſuper hoc
B autem ſuperbia repletus, igne ſpirans animo in Iu-
dæos, & præcipiens accelerari negocium contigit illũ
impetu euntem de curru cadere, & graui corporis col
8 liſione membra vexari. ¶ Iſque qui ſibi videbatur e-
tiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum mo-
dum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſta
tera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſta-
torio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſeme-
9 tipſo conteſtans: ¶ ita vt de corpore impij, vermes ſca
turirent, ac viuentis in doloribus carnes eius efflue-
rent, odore etiam illius, & fœtore exercitus grauare-
10 tur. ¶ & qui paulo ante ſydera cœli contingere ſe arbi
trabatur, eum nemo poterat propter intolerantiã fœ
11 toris portare. ¶ Hinc igitur cœpit ex graui ſuperbia
deductus ad agnitionem ſui venire diuina admoni-
tus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis aug-
12 menta capientibus. ¶ & cum nec ipſe iam fœtorem ſuũ
ferre poſſet, ita ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, &
13 mortalem non paria Deo ſentire. ¶ Orabat autem hic
ſceleſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiã cõ-
14 ſecuturus. ¶ Et ciuitatem ad quam feſtinans veniebat
vt eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſto
15 rum faceret, nunc optat liberam reddere: ¶ & Iudæos
quos nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, ſed
auibus, ac feris diripiendos traditurum, & cum par-
uulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athe-
16 nienſibus facturum pollicetur: ¶ templum etiam ſan-
ctum, quod prius expoliauerat, optimis donis orna-
C turum, & ſancta vaſa multiplicaturum & pertinentes
ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præſtaturum:
17 ¶ ſuper hæc, & Iudæum ſe futurum, & omnem locum
terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei pote-
18 ſtatem. ¶ Sed non ceſſantibus doloribus (ſuperuenerat
enim in eum iuſtum Dei iudicium) deſperans ſcripſit
ad Iudæos in modũ deprecationis epiſtolam hæc cõ-
19 tinentem: ¶ OPTIMIS ciuibus Iudęis plurimam ſalu
tem, & bene valere, & eſſe fœlices, Rex & princeps
20 Antiochus. ¶ Si bene valetis, & filij veſtri, & ex ſentẽ-
21 tia vobis cuncta ſunt, maximas agimus gratias. ¶ Et
ego in infirmitate cõſtitutus, veſtri autem memor be-
nigne reuerſus de Perſidis locis, & infirmitate graui
apprehenſus, neceſſarium duxi pro communi vtilita
22 te curam habere: ¶ non deſperans memetipſum, ſed
23 ſpem multam habens effugiendi infirmitatem. ¶ Re-
D ſpiciens autem quod & pater meus, quibus tempori-
bus in locis ſuperioribus ducebat exercitum, oſten-
24 dit qui poſt ſe ſuſciperet principatum: ¶ vt ſi quid con-
trarium accideret, aut difficile nunciaretur, ſcientes
hi qui in regionibus erant, cui eſſet rerum ſumma de
25 relicta, non turbarentur. ¶ Ad hæc, conſiderans de pro
ximo potentes quoſque, & vicinos temporibus inſi-
diantes, & euentum expectantes, deſignaui filium
meum Antiochum Regem, quem ſæpe recurrens in
ſuperiora regna multis veſtrum commendabam: &
26 ſcripſi ad eum quæ ſubiecta ſunt. ¶ Oro itaq; vos, &
peto memores beneficiorum publice & priuatim, vt
vnuſquiſque conſeruet fidem ad me, & ad filium
27 meum. ¶ Confido enim eum modeſte, & humane a-

cturum,

ctturum,& ſequentem propoſitum meum,et commu-
28 nem vobis fore,¶Igitur homicida & blaſphemus peſ
ſime percuſſus,& vt ipſe alios tractauerat, peregre in
29 montibus,miſerabili obitu vita functus eſt.¶Transfe
rebat autem corpus Philippus collactaneus eius : qui
metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philome-
torem in Aegyptum abijt.

CAPVT X.

1 A MAchabæus autem & qui cum eo erant, Do
mino ſe protegente, templum quidem &
2 ciuitatem recepit: ¶aras autem quas alie-
nigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra de
3 molitus eſt.¶& purgato templo,aliud altare fecerũt:
& de ignitis lapidibus igne concepto ſacrificia obtu-
lerunt poſt biennium,& incenſum & lucernas & pa-
4 nes propoſitionis poſuerunt. ¶ Quibus geſtis,rogabãt
Dominum proſtrati in terram, ne amplius talibus
malis inciderent:ſed & ſi quando peccaſſent,vt ab ip
ſo mitius corriperentur & nõ barbaris ac blaſphemis
5 hominibus traderẽtur. ¶Qua die autem templum ab
alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die puri (1.Ma.4.f 52.)
ficationem fieri vigeſima quinta menſis, qui fuit Ca-
6 ſleu. ¶ & cum lætitia diebus octo egerunt in modum
B tabernaculorum recordantes quod ante modicũ tpis
diem ſolemnem tabernaculorum in montibus, & in
7 ſpeluncis more beſtiarum egerant. ¶ Propter quod
thyrſos,& ramos virides, & palmas præferebant ei,
8 qui proſperauit mundare locum ſuum. ¶Et decreue-
runt communi præcepto & decreto, vniuerſæ genti
9 Iudæorum omnibus annis agere dies iſtos. ¶Et Antio
chi quidem qui appellatus eſt Nobilis, vitæ exceſſus
10 ita ſe habuit. ¶Nunc autem de Eupatore, Antiochi
impij filio, quæ geſta ſunt narrabimus, breuiantes
11 mala quæ in bellis geſta ſunt. ¶Hic enim ſuſcepto re-
C gno, conſtituit ſuper negocia regni Lyſiam, quẽdam
12 Phœnicis & Syriæ militiæ principem. ¶ Nam Ptolo-
mæum, qui dicebatur Macer, iuſti tenax, erga Iu-
dęos eſſe conſtituit, & præcipue propter iniquitatem
13 quæ facta erat in eos,& pacifice agere cum eis. ¶ Sed
ob hoc accuſatus ab amicis apud Eupatorem, cum
frequenter proditor audiret,eo quod Cyprum credi-
tam ſibi a Philometore deſeruiſſet, & ad Antiochum
Nobilem translatus etiam ab eo receſſiſſet, veneno
14 vitam finiuit.¶Gorgias autem cum eſſet dux locorũ,
15 aſſumptis aduenis frequenter Iudęos debellabat. ¶Iu
dęi vero qui tenebant opportunas munitiones, fuga-
tos ab Ieroſolymis ſuſcipiebant, & bellare tentabãt.
16 ¶ Hi vero qui erant cum Machabęo, per orationes
Dominum rogantes, vt eſſet ſibi adiutor, impetum
17 fecerunt in munitiones Idumæorum: ¶ multaque
D vi inſiſtentes, loca obtinuerunt, occurrentes intere-
merunt, & omnes ſimul non minus viginti millibus
18 trucidauerunt. ¶Quidam autem cum confugiſſent in
duas turres valde munitas,omnem apparatum ad re
19 pugnandum habentes:¶Machabęus ad eorum expu-
gnationem,relicto Simone,& Ioſepho, itemque Za-
chęo,eiſque qui cum ipſis erant,ſatis multis, ipſe ad
eas quę amplius perurgebant pugnas,conuerſus eſt.
20 ¶Hi vero qui cum Simone erant cupiditate ducti, a
quibuſdam,qui in turribus erant,ſuaſi ſunt pecunia:
& ſeptuaginta millibus didracmis acceptis, dimiſe-
21 runt quoſdam effugere. ¶Cum autem Machabęo nun
ciatum eſſet, quod factum eſt. principibus populi
E congregatis accuſauit,quod pecunia fratres vendidiſ
22 ſent,aduerſarijs eorum dimiſſis. ¶Hos igitur prodito-
res factos interfecit, & confeſtim duas turres occupa-
23 uit. ¶Armis autem,ac manibus omnia proſpere agen
do,in duabus munitionibus plus, quam viginti mil-
24 lia peremit. ¶At Timotheus,qui prius a Iudæis fuerat
ſuperatus cõuocato exercitu peregrinę multitudinis,
& congregato equitatu Aſiano aduenit, quaſi armis
25 Iudęam capturus. ¶Machabęus autem & qui cum ip
ſo erant appropinquante illo, deprecabantur Domi-
num,caput terra aſpergentes lumboſque cilicijs prę-
26 cincti,¶ad altaris crepidinem prouoluti,vt ſibi propi
tius,inimicis autem eorum eſſet inimicus,& aduerſa
27 rijs aduerſaretur:ſicut lex dicit. ¶ Et ita poſt orationẽ (Exo. 23 d 10.)
F ſumptis armis, longius de ciuitate procedentes, &
28 proximi hoſtibus effecti,reſederunt. ¶ Primo autem (Deu 20 a 4 18 27.)
ſolis ortu vtrique commiſerunt:iſti quidem victorię
& proſperitatis ſponſorem cum virtute Dominum
habentes:illi autem ducem belli animum habebant.
29 ¶Sed cum vehemens pugna eſſet,apparuerunt aduer
ſarijs de cœlo viri quinque in equis, frenis aureis de-
30 cori,ducatum Iudęis prę̨ſtantes: ¶ex quibus duo Ma-
chabęum medium habentes, armis ſuis circum ſe-
ptum incolumem conſeruabant: in aduerſarios au-
tem tela,& fulmina iaciebant,ex quo & cęcitate con
31 fuſi, & repleti perturbatione cadebant. ¶ Interfecti
ſunt autem viginti millia quingenti, & equites ſex-
32 centi. ¶Timotheus vero confugit in Gazaram,prę̨ſi-
G dium munitum,cui prę̨erat Chæreas. ¶ Machabæus
33 autem,& qui cum eo erant, lętantes obſederunt prę-
34 ſidium diebus quattuor. ¶ At hi qui intus erant, loci
firmitate confiſi, ſupra modum maledicebant, & ſer-
35 mones nefandos iactabant. ¶ Sed cum dies quinta il-
luceſceret,uigĩti iuuenes ex his q cũ Machabęo erãt,
accenſi animis propter blaſphemiam, viriliter acceſ-
ſerunt ad murum,& feroci animo incedentes, aſcen-
36 debant. ¶Sed & alij ſimiliter aſcendentes,turres por-
taſque ſuccendere aggreſſi ſunt, atque ipſos maledi-
37 cos viuos concremare. ¶Per continuum autem biduũ
prę̨ſidio vaſtato, Timotheũ occultantem ſe, in quo-
dam repertum loco peremerũt:& fratrem illius Chę-
38 ream,et Apollophanem occiderunt. ¶ Quibus geſtis,
in hymnis,& confeſſionibus benedicebant Dominũ
qui magna fecit in Iſrael,& victoriam dedit illis.

CAPVT XI.

A SEd paruo poſt tempore, Lyſias procurator Re-
gis,& propinquus, ac negociorum prępoſitus,
2 grauiter ferens de his quę acciderant: ¶congre
gatis octoginta millibus,& equitatu vniuerſo venie-
bat aduerſus Iudęos,exiſtimans ſe ciuitatem quidem
3 captam Gentibus habitaculum facturum, ¶templum
vero in pecunię quęſtum, ſicut cętera delubra Gen-
tium habiturum, & per ſingulos annos venale ſacer-
4 dotium: ¶ nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed
mente effrenatus in multitudine peditum,& in milli-
bus equitum,& in octoginta elephantis confidebat.
5 ¶Ingreſſus autem Iudęam, & appropians Bethſurę,
quę erat in anguſto loco, ab Ieroſolyma interuallo
quinque ſtadiorum, illud prę̨ſidium expugnabat.
6 ¶Vt autem Machabęus, & qui cum eo erant, cogno-
uerunt expugnari prę̨ſidia, cum fletu, et lachrymis

roga-

rogabant Dominum, & omnis turba ſimul, vt bo-
7 num Angelum mitteret ad ſalutem Iſrael. ¶ Et ipſe
primus Machabæus ſumptis armis, cæteros adhorta-
tus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & ferre auxiliũ
8 fratribus ſuis. ¶ Cumque pariter prõpto animo pro-
cederent, Ieroſolymis apparuit præcedens eos eques
9 in veſte candida, armis aureis haſtã vibrans. ¶ Tunc
omnes ſimul benedixerunt miſericordem Dñm, &
conualuerunt animis: non ſolũ homines, ſed & be-
ſtias ferociſſimas & muros ferreos parati penetrare.
10 ¶ Ibant igitur prompti de cœlo habentes adiutorem,
C & miſerantẽ ſuper eos Dñm. ¶ Leonum autem more
11 impetu irruentes in hoſtes, proſtrauerunt ex eis vn
decim millia peditum, & equitum mille ſexcentos:
12 ¶ Vniuerſos autem in fugam verterunt, plures autem
ex eis vulnerati, nudi euaſerunt. Sed & ipſe Lyſias
13 turpiter fugiens, euaſit. ¶ Et quia non inſenſatus erat,
ſecum ipſe reputans factã erga ſe diminutionem, &
intelligens inuictos eſſe Hebræos omnipotentis Dei
14 auxilio innitentes, miſit ad eos: ¶ promiſitq; ſe con-
ſenſurum omnibus quę iuſta ſunt, & Regem compul
15 ſurum amicum fieri. ¶ Annuit autem Machabæus pre
D cibus Lyſiæ, in omnibus vtilitati conſulens: & quæ-
cunque Machabæus ſcripſit Lyſiæ, de Iudęis, ea Rex
16 conceſſit. ¶ Nam erant ſcriptæ Iudæis epiſtolæ: a Ly-
ſia quidem hunc modum continentes: LYSIAS
17 populo Iudæorum ſalutem. ¶ Ioannes & Abeſalom,
qui miſſi fuerant a vobis, tradentes ſcripta, poſtula-
bant vt ea quæ per illos ſignificabantur, implerem.
18 ¶ Quæcunque igitur Regi potuerunt perferri, expo-
19 ſui: & quæ res permittebant, conceſſit. ¶ Si igitur in
negocijs fidem conſeruaueritis, & deinceps bonorũ
20 vobis cauſa eſſe tentabo. ¶ De cæteris autem per ſin-
gula verba mãdaui & iſtis, & his qui a me miſſi ſunt,
21 colloqui vobiſcum. ¶ Bene valete. Anno centeſimo
quadrageſimo octauo, menſis Dioſcori, die vigeſima
22 & quarta. ¶ Regis autem epiſtola iſta cõtinebat: Rex
E Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem. ¶ Patre noſtro inter
23 deos tranſlato, nos volentes eos qui ſunt in regno no
ſtro ſine tumultu agere, & rebus ſuis adhibere dili-
24 gentiam, ¶ audiuimus Iudæos non conſenſiſſe patri
meo vt transferrentur ad ritum Græcorum, ſed tene-
re velle ſuum inſtitutum, ac propterea poſtulare a no
25 bis concedi ſibi legitima ſua. ¶ Volentes igitur hanc
quoque gentem quietam eſſe, ſtatuẽtes iudicauimus
templum reſtitui illis, vt agerent ſecundum ſuorum
26 maiorum conſuetudinem. ¶ Bene igitur feceris, ſi mi-
ſeris ad eos, & dexteram dederis, vt cognita noſtra
voluntate, bono animo ſint, & vtilitatibus proprijs
27 deſeruiant. ¶ Ad Iudæos vero Regis epiſtola talis e-
F rat: Rex Antiochus ſenatui Iudæorum, & cæteris Iu-
28 dæis ſalutem. ¶ Si valetis, ſic eſtis vt volumus: ſed &
29 ipſi bene valemus. ¶ Adijt nos Menelaus, dicens vel-
30 le vos deſcendere ad veſtros qui ſunt apud nos. ¶ His
igitur qui commeant vſque ad diem trigeſimum mẽ
31 ſis Xantici, damus dextras ſecuritatis, ¶ vt Iudęi vtan
tur cibis & legibus ſuis, ſicut & prius: et nemo eorum
vllo modo moleſtiam patiatur de his quæ per igno-
32 rantiam geſta ſunt. ¶ Miſimus autem & Menelaum,
33 qui vos alloquatur. ¶ Valete. Anno cẽteſimo quadra-
geſimo octauo, Xantici menſis quintadecima die.
34 ¶ Miſerunt autem etiam Romani epiſtolam, ita ſe ha
bentem: QVINTVS Mẽmius & Titus Manilius,
35 legati Romanorum, populo Iudęorum ſalutem. ¶ De
his quæ Lyſias, cognatus Regis, conceſſit vobis, &
36 nos conceſſimus. ¶ De quibus autem ad Regem iudi-
cauit referendum, confeſtim aliquem mittite, dili-
gentius inter vos conferentes: vt decernamus ſicut
congruit vobis, nos enim Antiochiam accedimus.
37 ¶ Ideoque feſtinate reſcribere, vt nos quoque ſciamus
38 cuius eſtis voluntatis. ¶ Bene valete. Anno centeſi-
mo quadrageſimo octauo, quintadecima die menſis
Xantici.

CAPVT XII.

1 HIs factis pactionibus, Lyſias pergebat ad Re
A gem. Iudæi autem agriculturæ operam da
2 bant. ¶ Sed hi qui reſederant, Timotheus
& Apollonius Gennæi filius, ſed & Hieronymus, &
Demophon, ſuper hos & Nicanor Cypriarches, non
3 ſinebant eos in ſilẽtio agere, & quiete. ¶ Ioppitæ vero
tale quoddã flagitium perpetrarunt: rogauerunt Iu-
dæos cum quibus habitabant, aſcẽdere ſcaphas quas
parauerant, cum vxoribus, & filijs quaſi nullis inimi
4 citijs inter eos ſubiacentibus. ¶ Secundum commune
itaque decretum ciuitatis, & ipſis acquieſcentibus,
pacisque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cum in
altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minus ducen
5 tos. ¶ Quam crudelitatem Iudas in ſuæ gentis homi-
nes factam vt cognouit, præcepit viris qui erant cum
6 ipſo: & inuocato iuſto iudice Deo, ¶ venit aduerſus
interfectores fratrum, & portum quidem nocte ſuc-
cendit, ſcaphas excuſsit, eos autem qui ab igne refu-
7 gerant, gladio peremit. ¶ Et cum hæc ita egiſſet, di-
B ſceſsit quaſi iterum reuerſurus, & vniuerſos Ioppitas
8 eradicaturus. ¶ Sed cũ cognouiſſet & eos qui erant
Iamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum
9 Iudæis, ¶ Iamnitis quoque nocte ſuperuenit, & por-
tum cum nauibus ſuccendit: ita vt lumen ignis appa
10 reret Ieroſolymis a ſtadijs ducentis quadraginta. ¶ In-
de cum iam abijſſent nouem ſtadijs, & iter facerent
ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes quin-
11 que millia viri, & equites quingenti. ¶ Cumque pu-
gna valida fieret, et auxilio Dei proſpere ceſsiſſet, re
ſidui Arabes victi, petebant a Iuda dextras ſibi dari,
promittentes ſe paſcua daturos, & in cæteris profutu
12 ros. ¶ Iudas autẽ arbitratus vere in multis eos vtiles,
promiſit pacem, dextriſq; acceptis, diſceſſere ad ta-
13 bernacula ſua. ¶ Aggreſſus eſt aũt & ciuitatẽ quandã
firmã pontibus muriſq; circumſeptam, quæ a turbis
habitabatur gentiũ promiſcuarũ, cui nomẽ Caſphin.
14 ¶ Hi vero qui intus erãt, confidentes in ſtabilitate mu
rorum et apparatu alimoniarũ, remiſſius agebant, ma
ledictis laceſſentes Iudam, & blaſphemantes, ac lo-
15 quentes quæ fas non eſt. ¶ Machabæus aũt inuocato
magno mũdi Principe, qui ſine arietibus & machi-
nis temporibus Ieſu præcipitauit Iericho, irruit fero Ioſ.6.e.
16 citer muris: ¶ & capta ciuitate per Dñi voluntatem 20.
innumerabiles cædes fecit, ita vt adiacens ſtagnum
ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interfectorũ
17 fluere videretur. ¶ Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingen-
ta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos qui
18 dicuntur Tubianæi, ¶ Iudęos: & Timotheum quidem
in illis locis non comprehenderunt, nulloque nego-
cio perfecto, regreſſus eſt, relicto in quodam loco fir-
19 miſsimo præſidio. ¶ Doſitheus autem & Soſipater,
qui erant duces cum Machabæo, peremerunt a Ti-
motheo relictos in præſidio, decem millia viros.

20 ♀ At Machabæus ordinatis circum ſe ſex millibus, &
D conſtitutis per cohortes, aduerſus Timotheũ proceſ-
ſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum,
21 equitumque duo millia quingentos. ♀ Cognito autẽ
Iudæ aduẽtu, Timotheus præmiſit mulieres, & filios
& reliquum apparatum, in præſidium quod Carniõ
dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile
22 propter locorum anguſtias. ♀ Cumque cohors Iudæ
prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex prę
ſentia Dei qui vniuerſa conſpicit, & in fugam verſi
ſunt, alius ab alio, ita vt magis a ſuis deijcerentur, &
23 gladiorũ ſuorum ictibus debilitarentur. ♀ Iudas autẽ
vehementer inſtabat, puniens prophanos, & proſtra-
24 uit ex eis triginta millia virorum. ♀ Ipſe vero Timo-
theus incidit in partes Doſithei, & Soſipatris: & mul
tis precibus poſtulabat ut viuus dimitteretur, eo qđ
multorũ ex Iudæis parentes haberet ac fratres, quos
25 morte eius decipi eueniret. ♀ Et cum fidem dediſſet
E reſtiturum ſe eos ſecundum conſtitutum, illæſum
26 eum dimiſerunt, propter fratrum ſalutem. ♀ Iudas au
tem egreſſus eſt ad Carnion, interfectis vigintiquin-
27 que millibus. ♀ Poſt horum fugam & necem, mouit
exercitum ad Ephron, ciuitatem munitã, in qua mul
titudo diuerſarum gentium habitabat: & robuſti iu-
uenes pro muris conſiſtentes, fortiter repugnabant:
in hac autem machinæ multæ, & telorum erat appa-
28 ratus. ♀ Sed cum Omnipotentem inuocaſſent, qui po-
teſtate ſua vires hoſtiũ confringit, ceperunt ciuitatẽ:
& ex eis qui intus erant, vigintiquinque millia pro-
29 ſtrauerunt. ♀ Inde ad ciuitatem Scytharum abierũt,
30 quæ ab Ieroſolymis ſexcentis ſtadijs aberat. ♀ Conte
ſtantibus autem his qui apud Scythopolitas erant,
Iudæis, quod benigne ab eis haberentur, etiam tem
poribus infœlicitatis quod modeſte ſecum egerint:
31 ♀ gratias agentes eis, & exhortati etiam de cætero er
ga genus ſuum benignos eſſe, venerũt Ieroſolymam
32 die ſolemni ſeptimanarum inſtante. ♀ Et poſt penteco
ſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumeæ.
33 ♀ Exiuit aũt cum peditibus tribus millibus, & equiti-
F bus quadringentis. ♀ Quibus congreſſis, contigit pau
34 cos ruere Iudæorum. ♀ Doſitheus vero quidam de Ba
35 cinoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cũ vel-
let illũ capere viuũ, eques quidã de Thracibus irruit
in eum, humerumq; eius amputauit: atque ita Gor-
36 gias effugit in Mareſa. ♀ At illis qui cũ Eſdrin erant,
diutius pugnantibus & fatigatis, inuocauit Iudas Do
37 minum adiutorem, & ducem belli fieri: ♀ incipiens vo
ce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugã
38 Gorgiæ militibus incuſſit. ♀ Iudas autẽ collecto exer-
citu venit in ciuitatem Odollã: Et cum ſeptima dies
ſuperueniret, ſecundum conſuetudinem purificati, in
39 eodem loco ſabbatum egerunt. ♀ Et ſequenti die ve-
nit cum ſuis Iudas, vt corpora proſtratorum tolleret,
40 & cũ parentibus poneret in ſepulchris paternis. ♀ In-
uenerunt autẽ ſub tunicis interfectorum de donarijs
† Deut.7. d.25. idolorum quæ apud Iamniam fuerunt, | a quibus lex
prohibet Iudæos. omnibus ergo manifeſtum factum
41 eſt ob hanc cauſam eos corruiſſe. ♀ Omnes itaque be-
nedixerunt iuſtũm iudicium Domini, qui occulta fe
42 cerat manifeſta. ♀ Atque ita ad preces conuerſi,
rogauerunt ut id quod factum erat delictum, obli-
uioni traderetur: At vero fortiſſimus Iudas hortaba-
tur populum conſeruare ſe ſine peccato, ſub oculis vi
dentes quæ facta ſunt, pro peccatis eorũ qui proſtrati
43 ſunt. ♀ Et facta collatione, duodecim millia drachmas
G argenti miſit Ieroſolymam offerri pro peccatis mor-
tuorum ſacrificiũ, bene & religioſe de reſurrectione
44 cogitans. ♀ (niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos
ſperaret, ſuperfluũ videretur, & vanũ orare pro mor-
45 tuis,) ♀ & quia conſiderabat quod hi qui cum pietate
dormitionem acceperant, optimam haberent repo-
46 ſitam gratiam. ♀ Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio
pro defunctis exorare, vt a peccatis ſoluantur.

CAPVT XIII.

1 ANno cẽteſimo quadrageſimonono, cognouit
A Iudas Antiochũ Eupatorem venire cum mul
2 titudine aduerſus Iudæam, ♀ & cum eo Ly-
ſiam procuratorẽ & præpoſitum negociorum, ſecum
habentem peditum centum decem millia, & equitũ
quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cũ
3 falcibus trecentos. ♀ Cõmiſcuit autem ſe illis & Me-
nelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antio-
chum, non pro patria ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui
4 in principatũ. ♀ Sed rex regum ſuſcitauit animos An
B tiochi in peccatorẽ: & ſuggerẽte Lyſia hunc eſſe cau-
ſam omniũ malorum, iuſſit (vt eis eſt cõſuetudo) ap-
5 prehenſum in eodẽ loco necari. ♀ Erat autem in eodẽ
loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum vndi
que habens cineris: hęc proſpectum habebat in præ-
6 ceps. ♀ inde in cinerem deijci iuſſit ſacrilegum, omni
7 bus eum propellentibus ad interitum. ♀ Et tali lege
C præuaricatorem legis cõtigit mori, nec terræ dari Me
8 nelaum. ♀ Et quidem ſatis iuſte: nam quia multa er-
ga aram Dei delicta commiſit, cuius ignis & cinis e-
9 rat ſanctus, ipſe in cineris morte damnatus eſt. ♀ Sed
Rex mẽte effrenatus veniebat, nequiorem ſe patre
10 ſuo Iudæis oſtenſurus. ♀ Quibus Iudas cognitis, præ-
cepit populo vt die ac nocte Dñm inuocarent, quo ſi
11 cut ſemper, & nunc adiuuaret eos. ♀ quippe qui le-
ge & patria ſanctoq; templo priuari vererẽtur: ac po-
pulum qui nuper paululum reſpiraſſet, ne fineret bla
12 ſphemis rurſus Nationibus ſubdi. ♀ Omnibus itaque
D ſimul id facientibus, & petentibus a Domino miſeri-
cordiam cum fletu & ieiunijs, per triduum cõtinuum
proſtratis, hortatus eſt eos Iudas vt ſe præpararent.
13 ♀ ipſe vero cum ſenioribus cogitauit priuſquam Rex
admoueret exercitum ad Iudæã, & obtineret ciuita-
tem, exire, & Domini iudicio committere exitum
14 rei. ♀ Dans itaque poteſtatem omnium Deo mundi
creatori, & exhortatus ſuos vt fortiter dimicarent, &
vſq; ad mortem pro legibus, templo, ciuitate, patria,
& ciuibus ſtarent: circa Modin exercitum conſtituit.
15 ♀ Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, iuuenibus fortiſſi-
mis electis, nocte aggreſſus aulam regiã, in caſtris in-
terfecit viros quattuor millia, & maximum elephan
16 torum cum his qui ſuperpoſiti fuerant: ♀ ſummoque
metu ac perturbatione hoſtium caſtra replentes re-
17 bus proſpere geſtis, abierunt. ♀ Hoc autem factum eſt
die illuceſcente, adiuuante eum Domini protectio-
18 ne. ♀ Sed Rex accepto guſtu audaciæ Iudęorum, ar-
19 te difficultatem locorum tentabat: ♀ & Bethſurę
F quę erat Iudęorum pręſidium munitum, caſtra ad-
mouebat: ſed fugabatur, impingebat, minorabatur.
20 ♀ His autem qui intus erant, Iudas neceſſaria mitte-
21 bat. ♀ Enunciauit autem myſteria hoſtibus Rhodo-
cus quidam de Iudaico exercitu, qui requiſitus com-
22 prehenſus eſt, & concluſus. ♀ Iterum Rex ſermonem

habuit

habuit ad eos qui erant in Bethſuris: dextram dedit:
23 accepit, abijt, ¶commiſit cum Iuda; ſuperatus eſt. Vt
G autem cognouit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui
relictus erat ſuper negocia, mente conſternatus Iu-
dæos deprecans, ſubdituſque eis iurat de omnibus
quibus iuſtum viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſa-
crificium, honorauit templum, & munera poſuit.
24 ¶ Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum a Ptole-
25 maide vſque ad Gerrenos, ducem & principem. ¶ Vt
autem venit Ptolemaidam, grauiter ferebant Ptole-
menſes amicitiæ conuentionem, indignantes ne for-
26 te fœdus irrumperent. ¶ Tunc aſcendit Lyſias tribu-
nal, & expoſuit rationem, et populum ſedauit, re-
greſſuſque eſt Antiochiam: & hoc modo Regis pro-
fectio & reditus proceſſit.

CAPVT XIIII.

1 SEd poſt triennij tempus cognouit Iudas & qui
A cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multi-
tudine valida & nauibus per portum Tripolis
2 aſcendiſſe ad loca opportuna, ¶et tenuiſſe regiones ad
3 uerſus Antiochum & ducem eius Lyſiam. ¶ Alcimus
autem quidam qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed vo-
luntarie coinquinatus eſt temporibus commiſtionis,
conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque ac-
4 ceſſum ad altare: ¶venit ad regem Demetrium cente-
ſimo quinquageſimo anno, offerens ei coronam au-
ream, & palmam, ſuper hæc & talos qui Templi eſſe
5 videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit. ¶Tempus autem
opportunum dementiæ ſuæ nactus, conuocatus a De-
metrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus &
6 conſilijs Iudæi niterentur: ¶reſpondit, Ipſi qui dicun-
tur Aſſidæi Iudæorum, quibus præeſt Iudas Macha-
bæus, bella nutriunt, & ſeditiones mouent, nec pa-
7 tiuntur regnum eſſe quietum. ¶nam & ego defrauda-
tus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio)
8 huc veni: ¶primo quidem vtilitatibus Regis fidẽ ſer-
B uans, ſecundo autem etiam ciuibus conſulens: nam il
lorum prauitate vniuerſum genus noſtrũ nõ minime
9 vexatur. ¶Sed oro his ſingulis o Rex cognitis, et regio
ni, & generi ſecũdum humanitatem tuã promulgatã
10 omnibus proſpice. ¶nam quandiu ſupereſt Iudas, im-
11 poſſibile eſt pacem eſſe negocijs. ¶Talibus autem ab hoc
dictis & cæteri amici hoſtiliter ſe habentes aduerſus
12 Iudam, inflãmauerunt Demetrium. ¶Qui ſtatim Ni-
canorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in
13 Iudæam: ¶datis mandatis vt ipſum quidem Iudam ca
peret: eos vero qui cum illo erant, diſpergeret, & con
ſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdo
14 tem. ¶ Tunc gentes q̃ de Iudæa fugerant Iudam, gre-
gatim ſe Nicanori miſcebant, miſerias & clades Iu-
dæorum proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes.
15 ¶Audito itaque Iudæi Nicanoris aduentu, & conuen
C tu Nationum, conſperſi terra rogabant eum qui popu
lum ſuum conſtituit, vt in æternum cuſtodiret, quiq;
16 ſuam portionem ſignis euidentibus protegit. ¶Impe-
rante autem duce, ſtatim inde mouerunt, conuenerũt
17 que ad caſtellum Deſſau. ¶Simon vero frater Iudæ cõ
miſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino
18 aduentu aduerſariorum. ¶ Nicanor tamen audiens
virtutem comitum Iudæ, & animi magnitudinem,
quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine
19 iudicium facere metuebat. ¶ Quamobrem præmiſit
Poſidonium, & Theodotium, & Mathiam, vt darent
20 dextras, atque acciperent. ¶ Et cum diu de his conſi-
lium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſ-
21 ſet: omnium vna fuit ſentẽtia amicitijs annuere. ¶Ita-
que diem conſtituerunt qua ſecreto inter ſe agerent:
22 & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ. ¶Præcepit au
tem Iudas armatos eſſe locis opportunis, ne forte ab
hoſtibus repente mali aliquid oriretur: & congruum
23 colloquium fecerunt. ¶ Morabatur autem Nicanor
D Ieroſolymis, nihilque inique agebat, gregeſque tur-
24 barum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit. ¶ Habebat
autem Iudam ſemper charum ex animo, & erat viro
25 inclinatus. ¶Rogauitque eum ducere vxorem, filioſ-
que procreare; Nuptias fecit, quiete egit, comiterque
26 viuebant. ¶ Alcimus autem videns charitatem illo-
rum adinuicem, & conuentiones, venit ad Deme-
trium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis aſſentire,
Iudamque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſti-
27 naſſe. ¶Itaque Rex exaſperatus, & peſſimis huius cri-
minationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens gra-
uiter quidem ſe ferre de amicitiæ conuentione, iube-
re tamen Machabæum citius vinctum mittere Antio
28 chiam. ¶Quibus cognitis Nicanor conſternabatur, &
grauiter ferebat, ſi ea quæ conuenerant irrita faceret,
29 nihil læſus a viro: ¶ ſed quia Regi reſiſtere non pote-
rat, opportunitatem obſeruabat qua præceptum perfi
30 ceret. ¶ At Machabæus videns ſecum auſterius agere
E Nicanorem, & conſuetum occurſum ferocius exiben
tem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam,
paucis ſuorum congregatis, occultauit ſe a Nicano-
31 re. ¶Quod cum ille cognouit fortiter ſe a viro præuen
tum, venit ad maximum, & ſanctiſſimum templum:
& ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus, iuſſit ſibi
32 tradi virum. ¶ quibus cum iuramento dicentibus ne-
ſcire ſe vbi eſſet, qui quærebatur, extendens manum
33 ad templum, ¶iurauit, dicens: Niſi Iudam mihi vin-
ctum tradideritis, iſtud Dei phanum in planitiem de-
ducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero
34 patri conſecrabo. ¶Et his dictis, abijt. Sacerdotes autẽ
protendentes manus in cœlum, inuocabant eum, qui
ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicen-
35 tes: ¶Tu Dñe vniuerſorum, qui nullius indiges, volui
36 ſti templum habitationis tuæ fieri in nobis. ¶ Et nunc
F ſancte ſanctorum omnium Domine, conſerua in æter
num impollutam domum iſtam, quæ nuper munda-
37 ta eſt. ¶Razias autem quidam de ſenioribus ab Iero-
ſolymis, delatus eſt Nicanori, vir amator ciuitatis, &
bene audiens: qui pro affectu, Pater Iudæorum appel-
38 labatur. ¶Hic multis temporibus continentiæ præpoſi
tum tenuit in Iudaiſmo, corpuſque, & animam trade
39 re contentus pro perſeuerantia. ¶Volens autem Nica-
nor manifeſtare odium quod habebat in Iudæos, mi-
40 ſit milites quingentos, vt eum comprehenderent. ¶pu
tabat enim ſi illum decepiſſet, ſeſe cladem Iudæis ma
41 ximam illaturum. ¶ Turbis autem irruere in domum
eius, & ianuam diſrumpere, atque ignem admouere
cupientibus, cũ iã cõprehenderetur, gladio ſe petijt:
42 ¶eligens nobiliter mori potius, q̃ ſubditus fieri pecca-
toribus, & contra natales ſuos indignis iniurijs agi.
43 ¶ Sed cum per feſtinationẽ nõ certo ictu plagã dediſ-
G ſet, & turbæ intra oſtia irrũperẽt, recurrẽs audacter ad
murum, præcipitauit ſemetipſum viriliter in turbas
44 ¶quibus velociter locũ dantibus caſui eius, venit per
45 mediã ceruicẽ: ¶& cum adhuc ſpiraret, accenſus ani-
mo, ſurrexit: & cũ ſanguis eius magno fluxu deflue-

ret,

ret, & grauiſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu tur-
46 bam pertranſijt: ¶ & ſtans ſupra quandam petram præ-
ruptam, & iam exanguis effectus, complexus inteſti-
na ſua, vtriſque manibus proiecit ſuper turbas, inuo-
cans Dominatorem vitæ ac ſpiritus, vt hæc illi iterum
redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPVT XV.

1. Mac. 7 d. 26.

1 NIcanor autem ut comperit Iudam eſſe in locis
A Samariæ, cogitauit cum omni impetu die
a ſabbati committere bellum. ¶ Iudæis vero
qui illum per neceſſitatem ſequebantur dicentibus:
Ne ita ferociter, & barbare feceris, ſed honorem tri-
būe diei ſanctificationis, & honora eum qui vniuerſa
3 conſpicit: ¶ ille inſœlix interrogauit, ſi eſt potens in cæ
4 lo qui imperauit agi diem ſabbatorum. ¶ Et reſpon-
dentibus illis: Eſt Dominus viuus ipſe in cœlo po-
5 tens, qui iuſſit agi ſeptimam diem. ¶ At ille ait: Et ego
potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, &
negocia Regis impleri. Tamen non obtinuit vt conſi-
6 lium perficeret. ¶ Et Nicanor quidem cum ſumma ſu
perbia erectus, cogitauerat commune trophæum ſta-
7 tuere de Iuda. ¶ Machabæus autem ſemper confide-
B bat cum omni ſpe auxilium ſibi a Deo affuturum, ¶ et
8 hortabatur ſuos ne formidarent ad aduentum Natio-
num, ſed in mente haberent adiutoria ſibi facta de cæ
lo, & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam
9 victoriam. ¶ Et allocutus eos de lege & prophetis, ad-
monens etiam certamina quæ fecerant prius, prom-
10 ptiores conſtituit eos: ¶ & ita animis eorum erectis ſi-
mul oſtendebat Gentium fallaciam, & iuramento-
11 rum præuaricationem. ¶ Singulos autem illorum ar-
mauit, non clypei & haſtæ munitione, ſed ſermoni-
bus optimis & exhortationibus, expoſito digno fide
12 ſomnio, per quod vniuerſos lætificauit. ¶ Erat autem
C huiuſcemodi viſus: Oniam qui fuerat ſummus ſacer-
dos, virum bonum & benignum, verecundum viſu,
modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui a
puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protēden-
13 tem, orare pro omni populo Iudæorum. ¶ Poſt hoc ap
paruiſſe & alium virum ætate & gloria mirabilem,
14 & magni decoris habitudine circa illum. ¶ Reſpon-
dentem vero Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator,
& populi Iſrael: hic eſt qui multam orat pro populo
& vniuerſa ſancta ciuitate, Ieremias propheta Dei.
15 ¶ Extendiſſe autem Ieremiam dextram & dediſſe Iu-
16 dæ gladium aureum, dicentem: ¶ Accipe ſanctum gla
dium, munus a Deo, in quo deijcies aduerſarios po-
17 puli mei Iſrael. ¶ Exhortati itaque Iudæ ſermonibus
D bonis valde, de quibus extolli poſſet impetus, & ani-
mi iuuenum confortari, ſtatuerunt dimicare & con-
fligere fortiter: vt virtus de negocijs iudicaret, eo
18 quod ciuitas ſancta, et templum periclitarentur: ¶ erat
enim pro vxoribus & filijs, itemque pro fratribus &
cognatis minor ſolicitudo: maximus vero & primus
19 pro ſanctitate timor erat Templi. ¶ ſed & eos qui in
ciuitate erant, non minima ſolicitudo habebat pro
20 his, qui congreſſuri erant. ¶ Et cum iam omnes ſpera-
rent iudicium futurum, hoſteſque adeſſent, atque e-
xercitus eſſet ordinatus, beſtiæ, equiteſque opportu-
21 no in loco compoſiti, ¶ conſiderans Machabæus ad-
uentum multitudinis, & apparatum varium armo-
rum, & ferocitatem beſtiarum, extendens manus in
cœlum, prodigia facientem Dominum inuocauit,
qui non ſecundum armorum potentiam, ſed prout
22 ipſi placet, dat dignis victoriam. ¶ Dixit autem inuo-
E cans hoc modo: Tu Domine qui miſiſti Angelum 4. Reg.
tuum ſub Ezechia rege Iuda, & interfeciſti de caſtris 19. & 15. Tob. 1. d.
23 Sennacherib centum octogintaquinque millia, ¶ & 21.
nunc Dominator cœlorum mitte Angelum tuum bo- Ecc 48 d 24.
num ante nos in timore, & tremore magnitudinis Iſa. 7. &
24 brachij tui, ¶ vt metuant qui cum blaſphemia veniūt 36.
aduerſus ſanctum populum tuum. Et hic quidem ita 1. Ma. 7. f. 41.
25 perorauit. ¶ Nicanor autem, & qui cum ipſo erāt, cum Supe. 8. c.
26 tubis, & canticis admouebant. ¶ Iudas vero, & qui cū 19.
eo erant, inuocato Deo, per orationes congreſſi ſunt;
27 ¶ manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus
orantes, proſtrauerunt non minus trigintaquinq; mil
28 lia, præſentia Dei magnifice delectati. ¶ Cumque ceſ-
ſaſſent, & cum gaudio redirent, cognouerunt Nicano
29 rem ruiſſe cum armis ſuis. ¶ Facto itaque clamore, &
F perturbatione excitata, patria voce omnipotentem
30 Dominum benedicebant. ¶ Præcepit autem Iudas,
qui per omnia corpore, & animo mori pro ciuibus pa
ratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero
31 abſciſsam, Ieroſolymam perferri. ¶ Quo cum perue-
niſset, conuocatis contribulibus, & ſacerdotibus ad
32 altare, accerſijt, & eos qui in arce erant. ¶ Et oſtenſo
capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens
contra domum ſanctam omnipotentis Dei, magnifi-
33 ce gloriatus eſt. ¶ Linguam etiam impij Nicanoris
præciſam iuſſit particulatim auibus dari: manum au
34 tem dementis contra Templum ſuſpendi. ¶ Omnes
igitur cœli benedixerunt Dominum, dicentes: Bene-
dictus, qui locum ſuum incontaminatum ſeruauit.
35 ¶ Suſpendit autem Nicanoris caput in ſumma arce,
G vt euidens eſset, & manifeſtum ſignum auxilij Dei.
36 ¶ Itaque omnes communi conſilio decreuerunt nullo
37 modo diem iſtum abſque celebritate præterire. ¶ ha-
bere autem celebritatem tertiadecima die menſis A-
dar, quod dicitur voce Siriaca, pridie Mardochæi
38 diei. ¶ Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex illis
temporibus ab Hebræis ciuitate poſseſsa, ego quo-
39 que in his faciam finem ſermonis. ¶ Et ſi quidem be-
ne, & vt hiſtoriæ competit: hoc & ipſe velim: ſin au-
40 tem minus digne, concedendum eſt mihi. ¶ Sicut e-
nim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, con-
trarium eſt, alternis autem vti delectabile: ita legen-
tibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic
ergo erit conſummatus.

Veteris Teſtamenti Finis.

HIERONYMI IN EVANGELISTAS ad Damaſum, Præfatio.

NOVVM opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria ſcripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen aſſumpſerit, & a ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat: non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus quam inuidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verū non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitioſis interpretibus male reddita, vel a præſumptoribus imperitis emendata peruerſius: vel a librarijs dormitantibus, aut addita ſunt, aut mutata corrigimus? Neque vero ego de veteri diſputo inſtrumento, quod a Septuaginta ſenioribus in Græcam linguā verſum, tertio gradu ad nos vſq; peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant: quare Theodotion inter nouos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe non dubium eſt: excepto Apoſtolo Matthæo qui primus in Iudæa Euangelium CHRISTI Hebraicis literis edidit. Hoc certe cum in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendū eſt. Prætermitto eos codices quos a Luciano & Eſychio nuncupatos paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio, quibus vtique nec in toto veteri inſtrumento poſt Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendaſſe: cum multarum gentium linguis ſcriptura ante translata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quattuor tantum Euangelia, quorū ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Iohannes codicum Græcorum emendata collatione, ſed & veterum, nec quæ multum a lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantum quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur, vt fuerant

ALIA EIVSDEM PRAEFATIO, ex proœmio comment. quos ſcripſit in Matthæum.

PLures fuiſſe, qui Euangelia ſcripſerunt, & Lucas euangeliſta teſtatur, dicens: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem rerum quæ in nobis completæ ſunt: ſicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt ſermonem, & miniſtrauerunt ei, & perſeuerātia vſque in præſens tempus monimenta declarāt, quæ a diuerſis authoribus edita, diuerſarum hæreſum fuere principia: ut eſt illud iuxta Aegyptios, & Thomam, & Mathiam, & Bartholomæum, duodecim quoque Apoſtolorum, & Baſilidis, atque Apollinis, ac reliquorum, quos enumerare longiſſimum eſt: cum tantum in præſentiarum neceſſe ſit dicere, extitiſſe quoſdam qui ſine ſpiritu & gratia Dei conati ſunt magis ordinare narrationem, quam hiſtoriæ texere veritatem. Quibus iure poteſt illud propheticum coaptari: Væ qui prophetant de corde ſuo: qui ambulant poſt ſpiritum ſuum: qui dicunt, Hæc dicit Dominus, et Dominus non miſit eos. De quibus & Saluator in Euangelio Iohannis loquitur: Omnes qui ante me venerunt fures fuerunt & latrones. Qui venerunt, non qui miſſi ſunt. Ipſe enim ait: Veniebant, & ego non mittebam eos. In venientibus enim præſumptio temeritatis, in miſſis obſequium ſeruitutis eſt. Eccleſia autem, quæ

Domini voce ſupra Petram fundata eſt: quam introduxit Rex in cubiculum ſuum, & ad quam per foramen deſcenſionis occulte miſit manum ſuam, ſimilis damulæ hinnuloq; ceruorum: quattuor flumina, paradiſi inſtar eructans, quattuor angulos & annulos habet, per quos quaſi arca teſtamenti, & cuſtos legis Domini lignis immobilibus vehitur. Primus omnium Matthæus eſt publicanus, cognomento Leui: qui euangelium in Iudæa Hebræo ſermone edidit: ob eorum vel maxime cauſam, qui in Ieſum crediderant ex Iudæis & nequaquam legis vmbra ſecedente, euangelij veritatem ſeruabant. Secundus Marcus, interpres Apoſtoli Petri, et Alexandrinæ eccleſiæ primus Epiſcopus, qui Dominum quidem Saluatorem ipſe non vidit, ſed ea quæ audierat magiſtrum prædicantem, iuxta fidem magis geſtorum narrauit quam ordinem. Tertius Lucas medicus, natione Syrus, Antiochenſis: cuius laus eſt in euangelio, qui et ipſe diſcipulus Apoſtoli Pauli in Achaia Bithiniæq; partibus volumen condidit, quædam altius repetens, & vt ipſe in proœmio confitetur, audita magis, quam viſa deſcribens. Vltimus Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta, quem Ieſus amauit plurimum: qui ſupra pectus Domini recumbens puriſſima doctrinarum fluenta potauit, & qui ſolus de cruce meruit audire: Ecce mater tua. Is cum eſſet in Aſia, & iam tunc hæreticorum ſemina pullularent Cherinthi, Hebionis & cæterorum qui negant Chriſtum in carne veniſſe, quos & ipſe in epiſtola ſua antichriſtos vocat, & Apoſtolus Paulus frequenter percutit: coactus eſt ab omnibus pene tunc Aſiæ Epiſcopis, & multarum eccleſiarum legationibus de diuinitate Saluatoris altius ſcribere, et ad ipſum (vt ita dicam) Dei verbum, non tam audaci quam fœlici temeritate prorumpere, Vnde & eccleſiaſtica narrat hiſtoria, cum a fratribus cogeretur vt ſcriberet, ita facturum ſe reſpondiſſe, ſi indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur: quo expleto, reuelatione ſaturatus, in illud proœmium e cœlo veniens eructauit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum. Hæc igitur quatuor euangelia multo ante prædicta Ezechielis quoque volumen probat: in quo prima viſio ita contexitur. Et in medio ſimilitudo quattuor animalium, & vultus eorum facies hominis, & facies leonis, & facies vituli, & facies aquilæ. Prima hominis facies, Matthæum ſignificat, qui quaſi de homine exorſus eſt ſcribere: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid: filij Abraham. Secunda, Marcum, in qua vox leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamantis in deſerto. Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Tertia vituli, quæ euangeliſtam Lucam a Zacharia ſacerdote ſumpſiſſe initium, præfigurat. Quarta, Iohannem euangeliſtam qui aſſumptis pennis aquilæ, & ad altiora feſtinans, de verbo Dei diſputat. Cætera quæ ſequuntur, in eundem ſenſum proficiunt Crura eorum recta, & pennati pedes: & quocunque ſpiritus ibat, ibant, & non reuertebantur: & dorſa eorum plena oculis, & ſcintillæ ac lampades in medio diſcurrentes, & rota, in rota, & in ſingulis quattuor facies. Vnde & Apocalypſis Iohannis poſt expoſitionem vigintiquatuor ſeniorum, qui tenentes citharas, & phialas adorant agnum Dei, introducit fulgura & tonitrua, & ſeptem ſpiritus diſcurrentes, & mare vitreum, & quattuor animalia plena oculis, dicens: Animal primum ſimile leoni, & ſecundum ſimile vitulo, & tertium ſimile homini, & quartum ſimile aquilæ volanti. Et poſt paululum: Plena erant, inquit, oculis, & requiem non habebant in die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Quibus cunctis perſpicue oſtenditur quattuor debere tantum euangelia ſuſcipi, & omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis, quam eccleſiaſticis viuis canendas.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

MATTHAEVS qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circumciſione crediderant, euangelium Chriſti Hebraicis literis verbiſq; compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt, Porro ipſum Hebraicum habetur vſq; hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphylus Martyr ſtudioſiſſime confecit. Mihi quoque a Nazareis, qui in Berrhæa, vrbe Syriæ, hoc volumine vtuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, quod vbicunque Euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona Domini Saluatoris, veteris ſcripturæ teſtimonijs vtitur: non ſequatur Septuaginta Translatorum authoritatem, ſed Hebraicam, e quibus illa duo ſunt. Ex Aegypto vocaui filium meum. Et Quoniam Nazaræus vocabitur.

SANCTVM IESV CHRISTI
E V A N G E L I V M
Secundum Matthæum .

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER Ge-
A nerationis
Ieſu Chri-
ſti,filij Da
2 uid,filij Abrahã . ♀| A-
braham genuit Iſaac.
Iſaac autem genuit Ia-
cob. | Iacob autem ge-
nuit Iudam , & fratres
3 eius.♀ Iudas autem ge-
nuit Phares & Zaram
de Thamar . | Phares
autem genuit Eſron .
4 Eſron autem genuit Aram . ♀ Aram autem genuit A-
minadab . Aminadab autem genuit Naaſſon . Naaſ-
5 ſon autem genuit Salmon . ♀ Salmon autem genuit
Booz de Rahab.| Booz autem genuit Obed ex Ruth.
6 Obed autem genuit Ieſſe . ♀ | Ieſſe autem genuit Da-
uid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex
7 ea quæ fuit Vriæ. ♀| Salomon autem genuit Roboã.
B Roboam autem genuit Abiam. Abias autem genuit
8 Aſa , ♀ Aſa autem genuit Ioſaphat . Ioſaphat autem
9 genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam . ♀ Ozias
autem genuit Ioatham . Ioatham autem genuit A-
10 chaz. Achaz autem genuit Ezeciam. ♀| Ezecias autẽ
genuit Manaſſen: | Manaſſes autem genuit | Amõ. A-
11 mon autem genuit Ioſiam. ♀ Ioſias autem genuit | Ie-
choniam & fratres eius in tranſmigratione Babylo-
12 . nis.♀ Et poſt trãſmigrationem Babylonis,| Iechonias
genuit Salathiel.|Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 ♀ Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem ge-
14 nuit | Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. ♀Azor au
C tem genuit Sadoc. Sadoc autẽ genuit Achim . Achim
15 autem genuit Eliud . ♀ Eliud autem genuit Eleazar .
Eleazar autem genuit Mathan . Mathan autem ge-
16 nuit Iacob. ♀ Iacob autem genuit Ioſeph, virum Ma-
17 riæ: de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus. ♀Om
nes itaque generationes ab Abraham vſque ad Da-
uid generationes quatuordecim: & a Dauid vſq; ad
tranſmigrationẽ Babylonis, generationes quattuor-
decim:& a tranſmigratione Babylonis vſq; ad Chri
18 ſtũ,generationes quattuordecim.♀ Chriſti autem ge-
neratio ſic erat.| Cum eſſet deſponſata mater eius Ma
ria Ioſeph, antequam conuenirent , inuenta eſt in v-
19 tero habens de Spiritu ſancto. ♀ Ioſeph autem vir e-
ius cum eſſet iuſtus,& nollet eam | traducere : voluit
20 occulte dimittere eam. ♀ Hæc autem eo cogitante,ec
D ce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei,dicens:Io-
ſeph, filij Dauid,noli timere accipere Mariam coniu
gem tuam: quod enim in ea natum eſt,de Spiritu ſan
21 cto eſt: ♀ pariet autem filium,|& vocabis nomen eius
Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum a pec
22 catis eorum.♀ Hoc autem totum factum eſt, vt adim

pleretur quod dictũ eſt
a Domino per prophe
23 tam,dicentem: ♀| Ecce
virgo in vtero habe-
bit,& pariet filium : &
vocabunt nomen eius
Emmanuel , quod eſt
interpretatum Nobiſ-
24 cum Deus.♀ Exurgens
autẽ Ioſeph a ſomno ,
fecit ſicut præcepit ei
Angelus Domini:et ac
cepit coniugem ſuam :
25 ♀Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum
primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum .

Margin: | Luc.3.f.31. | Gen.21.a.3. | Gen.25.d.26. | Ge.29.d.25. | 1.Par.2.a.5. Ruth. 4.d.17. 1. Par. 1.b.10. Nume.7.b.12. 1. Para.2.b.11. Ruth. 4.d.13. 1. Para.2.b 12. 1. Re.16. 2. 1.17. b.12. 2. Re.12.f. 24. 3. Re.18.g. 43. 1. Par. 3.b.10 3. Re.14.g. 31. 2.Par.26.d.23. 2.Par.27.d.9. 2.Par.28.d.27. 4. Re.20.d.21. 4. Re.21.c. 18. 4. Re.21.d.24. 1.Par.3.c.16. 4. Re.13.f. 30 2.Para 3.c.17. 1. Para.3.d. 19. 1. Eſd.3.a. 2. 5. a. 2. Agg.1.a.1. Luc.1. c.17. Deut 24 a.1. Luc. 1. c 31. Act 4. b.12. Iſai. 7. c.14.

CAPVT II.

1 CVm ergo natus eſſet Ieſus in Bethlehẽ Iuda in
A diebus Herodis regis:ecce Magi ab Oriente
2 venerunt Ieroſolymam, ♀ dicentes: Vbi eſt
qui natus eſt rex Iudæorum ? vidimus enim ſtellam
3 eius in Oriente, & venimus adorare eum . ♀ Audiens
autem Herodes rex,turbatus eſt , & omnis Ieroſoly-
4 ma cum illo. ♀ Et congregans omnes principes ſacer
dotũ & Scribas populi,ſciſcitabatur ab eis vbi Chri-
5 ſtus naſceretur. ♀ At illi dixerunt ei:In Bethlehem Iu
6 dæ.Sic enim ſcriptum eſt per prophetã:♀| Et tu Beth-
lehem Terra Iuda, nequaquam minima es in princi-
pibus Iuda ; ex te enim exiet Dux qui regat popu-
7 lum meum Iſrael . ♀ Tunc Herodes clam vocatis
B Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ
8 apparuit eis : ♀ & mittens illos in Bethlehem , di-
xit : Ite, & interrogate diligenter de puero : & cum
inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens ,
9 adorem eum.♀ Qui cum audiſſent Regem,abierunt :
& ecce ſtella quam viderat in Oriente , antecede-
bat eos, vſque dum veniens ſtaret ſupra , vbi erat
10 puer . ♀ Videntes autem ſtellam , gauiſi ſunt gaudio

Margin: Luc. 2. a. 7. Miche. 5. a. 2. Ioh. 7. f. 42.

11 magno valde.♀Et intrantes domum,inueneruut pue
ruin cum Maria matre

eius: & procidentes a-
Pſ.71.b. 12. dorauerũt eũ: |& aper-
tis theſauris ſuis, obtu
lerũt ei munera, aurũ,
12 thus,& mirrham. ♀Et
reſpõſo accepto in ſom
nis ne redirent ad He-
rodem, per aliam viã
reuerſi ſunt in regionẽ
13 ſuam.♀Qui cum receſ-
C ſiſſent : ecce Angelus
Dñi apparuit in ſom-
nis Ioſeph,dicens: Surge, & accipe puerum & matrẽ

eius, & fuge in Aegy-
ptum:& eſto ibi vſque
dum dicam tibi. Futu-
rum eſt enim vt Hero-
des quærat puerum ad
14 perdẽdum eum. ♀Qui
conſurgẽs accepit pue
rum & matrẽ eius no-
ĉte:& ſeceſſit in Aegy-
15 ptum.♀Et erat ibi vſq;
ad obitum Herodis: vt
adimpleretur quod di-
ĉtum eſt a Domino per
Oſee 11. a.1. prophetam, dicentem: | Ex Aegypto vocaui filium
16 meum. ♀ Tunc Hero-

des videns quoniam il
luſus eſſet a Magis,ira-
tus eſt valde: & mittẽs
occidit omnes pueros
qui erant in Bethlehẽ,
& in omnibus finibus
eius,a bimatu & infra,
ſecundũ tempus quod
exquiſierat a Magis.
17 ♀Tunc adimpletum eſt
quod dictum eſt per Ie
remiam prophetam,di
Iere 31. c.15. 18 centem: ♀| Vox in Rama audita eſt,ploratus & vlu-
latus multus, Rachel

plorans filios ſuos, &
noluit conſolari, quia
19 non ſunt. ♀ Defuncto
autẽ Herode, ecce An-
gelus Domini appa-
ruit in ſomnis Ioſeph
20 in Aegypto, ♀ dicens:
D Surge, & accipe puerũ
& matrem eius, & va-
de in terram Iſrael: de-
functi ſunt enim qui
quęrebant animã pue-
21 ri.♀ Qui conſurgens,accepit puerum & matrem eius,
22 & venit in terram Iſrael.♀ Audiens autẽ quod Arche
laus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit
illo ire: & admonitus in ſomnis,ſeceſſit in partes Ga
23 lilææ. ♀ Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur
Nazareth: vt adimpleretur quod dictum eſt per pro-
phetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

CAPVT III.

1 IN diebus autem illis venit Iohannes Baptiſta
A prædicans in deſerto Iudææ, ♀ & dicens: | Pœni Marc.1. a.4.
2 tentiam agite: appropinquauit enim regnum Luc.3.a.
3 cœlorum. ♀ Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam 1.
prophetam, dicentem:| Vox clamantis in deſerto:Pa Iſai.40.a.
4 rate viam Domini,rectas facite ſemitas eius. ♀ Ipſe 3. Marc.1.
autem Iohannes habe- a.3.

bat veſtimentum de pi Luc.3.a.
lis camelorum, & zo- 4.
nam pelliceã circa lũ- Ioan.1.c.
bos ſuos:eſca autem e- 24.
ius erat locuſtæ & mel
5 ſylueſtre. ♀ Tũc exibat
ad eum Ieroſolyma &
omnis Iudęa,& omnis
regio circa Iordanem:
6 ♀ & baptizabantur ab
eo in Iordane,confiten
7 tes peccata ſua. ♀ Vi-
B dens autem multos Phariſæorum & Sadducæorum
venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis:| Progenies Inf.23.d.
viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere a ven- 33.
8 tura ira? ♀ Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 ♀ Et ne velitis dicere intra vos,| Patrem habemus A- Ioh.8.e.
braham. Dico enim vobis quoniam potens eſt Deus 19.
10 de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.♀ Iam enim Act.13.d.
C ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. | Omnis ergo 26. Inf 7.c.
arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & 8. Mar.1.b.
11 in igne mittetur. ♀ Ego quidem baptizo vos in aqua 8.
in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt,for Luce 3.c.
tior me eſt,cuius non ſum dignus calceamenta porta 16. Ioh.1.d.
re, ipſe vos baptiza- 26.

bit in Spiritu ſancto & Act 11.c.
12 igni. ♀ Cuius ventila- 16 & 19.
brum in manu ſua, et a.4.
permundabit areã ſuã,
& congregabit triticũ
ſuum in horreum, pa-
leas autem comburet
igni inextinguibili.
13 ♀ | Tunc venit Ieſus a Mar.1.b.
Galilæa in Iordanem, 9.
ad Iohannem, vt bapti Luc.3.d.
14 zaretur ab eo.♀ Iohan- 21.
D nes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo
15 baptizari, & tu venis ad me? ♀ Reſpondens autem
Ieſus, dixit ei: Sine modo: ſic enim decet nos imple-
16 re omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum.♀ Baptizatus
autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua: & ecce a-
perti ſunt ei cœli: & vidit Spiritum Dei deſcenden-
17 tem ſicut columbam,et venientem ſuper ſe.♀ Et ecce Luc.9.c.
vox de cœlis,dicens:| Hic eſt filius meus dilectus in 15.
quo mihi complacui. 2. Pet.1. c.17.

CAPVT IIII.

1 TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum a Spiritu, Mar.1.b.
A vt tentaretur a diabolo.♀Et cum ieiunaſſet 12.
2 quadraginta diebus & quadraginta nocti- Lu.4.a.1.
3 bus, poſtea eſuriit. ♀ Et accedens tentator, dixit ei:
4 Si filius Dei es,dic vt lapides iſti panes fiant. ♀ Qui

reſpon-

Deut.8.a.3. reſpondens,dixit:Scriptũ eſt:|Non in ſolo pane viuit

homo,ſed in omni ver
bo, quod procedit de
5 ore Dei.⁊Tunc aſſum-
pſit eum diabolus in
ſanctam ciuitatem, &
ſtatuit eum ſuper pin-
6 naculum templi ⁊& di
xit ei: Si filius Dei es,
mitte te deorſum. Scri
Pſ.90.c.11. ptum eſt enim: | Quia
B Angelis ſuis mandauit
de te,& in manibus tol
lent te, ne forte offen-
7 das ad lapidem pedem tuum. ⁊Ait illi Ieſus, rurſum
Deu.6.c.16. Scriptum eſt:|Non tentabis Dominum Deum tuum.
8 ⁊Iterum aſſumpſit eum diabolus in mõtem excelſum
valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam
9 eorum,⁊& dixit ei:Hæc omnia tibi dabo,ſi cadens a-
10 doraueris me.⁊Tunc dicit ei Ieſus: Vade Satana;ſcri-
Deu.6.c.13. ptum eſt enim:|Dominum Deum tuum adorabis: &
15 illi ſoli ſeruies. ⁊Tunc reliquit eum diabolus: & ecce
12 Angeli acceſſerunt,& miniſtrabant ei.⁊Cum autem
audiſſet Ieſus,quod Iohannes traditus eſſet,|ſeceſſit in
Mar.1.b.14. 13 Galilæam:⁊relicta ciuitate Nazareth, venit|& habi-
Luc.4.c.14. C tauit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon,
Ioh.4.f.43. 14 & Nephthalim,⁊vt adimpleretur quod dictũ eſt per
Iſa.9.a.1. 15 Iſaiam prophetam:⁊|Terra Zabulon,& terra Neph-
thalim, via maris trans Iordanem Galilæa gentium:
16 ⁊ populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem ma-
gnam:& ſedentibus in regione vmbræ mortis, lux
17 orta eſt eis.⁊Exinde cœpit Ieſus prædicare,& dicere:
Mar.1.b.15. |Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum
18 cęlorum.⁊|Ambulans autem Ieſus iuxta mare Gali-
Marc.1.b.16. Luc.5.a.1. lęę, vidit duos fratres,Simonem qui vocatur Petrus,

& Andream fratrem
eius, mittentes rete in
mare(erant enim piſca
19 tores)⁊& ait illis: Veni
te poſt me: & faciam
vos fieri piſcatores ho
20 minum.⁊At illi conti-
nuo relictis retibus,ſe-
21 cuti ſunt eum.⁊Et pro
D cedens inde,vidit alios
duos fratres, Iacobum
Zebedęi,& Iohannem
fratrem eius in naui cũ
Zebedæo patre eorum,reficientes retia ſua, & voca-
22 uit eos.⁊Illi autem ſtatim relictis retibus,& patre,ſe-
23 cuti ſunt eum.⁊ Et circuibat Ieſus totam Galilæam,
docens in ſynagogis eorum,& prædicans euãgelium
regni:& ſanans omnem languorem,& omnem infir-
24 mitatem in populo.⁊et abijt opinio eius in totam Sy
riam: & obtulerunt ei omnes male habentes,
varijs languoribus,& tormentibus com-
prehenſos, & qui demonia habe-
bant,& lunaticos,& paralyti-
Marc.3.a.7. Luc.6.c.17. 25 cos,& curauit eos: ⁊|&
ſecutę ſunt eum tur
bę multæ de
Galilæa, & Decapoli, & de Ie-
roſolymis,& de Iudęa,&
de trans Iordanem.

CAPVT V.

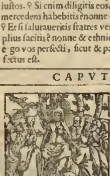
1 Videns aũt Ieſus turbas,aſcendit in montẽ:&
A cum ſediſſet acceſſerunt ad eum diſcipuli e-
2 ius,⁊& aperiens os ſuum,docebat eos, di-
3 cens:⁊|Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt Luc.6.c.20.

4 regnum cœlorũ.⁊|Bea- Iſa.61.a.1.
ti mites: quoniam ipſi
poſſidebunt terram.
5 ⁊Beati qui lugent:quo
niam ipſi conſolabun-
6 tur.⁊|Beati qui eſuriũt: Iſa.61.a.3.& 65.c.13.& 66.c.10.
& ſitiunt iuſtitiã: quo-
niã ipſi ſaturabuntur.
7 ⁊ Beati miſericordes: Iſa.23.a.4.
quoniam ipſi miſeri-
cordiam cõſequentur.
8 ⁊| Beati mundo corde:
quoniam ipſi Deum ui
9 debunt.⁊Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabun-
10 tur.⁊Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſt 1.Pet.2.d.20.& 3.c.14.& 4.d.14.
11 tiam:quoniã ipſorum eſt regnum cęlorum.⁊ Beati e-
ſtis cum maledixerint vobis,et perſecuti vos fuerint,
& dixerint omne malum aduerſum vos mentientes,
12 propter me: ⁊gaudete & exultate, quoniam merces
B veſtra copioſa eſt in cęlis.ſic enim perſecuti ſunt pro-
phetas, qui fuerunt ante vos. Vos eſtis ſal terræ. Mar.9.g.50.
13 ⁊| Quod ſi ſal euanuerit,in quo ſalietur?ad nihilum Luc.14.g.34.
valet vltra, niſi vt mittatur foras,& conculcetur ab Mat.4.c.21.
14 hominibus.⁊Vos eſtis lux mundi. Non poteſt ciui- Luc.8.b.16.& 11.e.33.
15 tas abſcondi ſupra montem poſita. ⁊|neque accen-
dunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſu-
per candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo 1.Pet.2.c.12.
16 ſunt.⁊|Sic luceat lux veſtra coram hominibus:vt vi-
deant opera veſtra bona, & glorificent patrem ve-
17 ſtrum qui in cęlis eſt. ⁊ Nolite putare quoniam ve- Luc.16.d.17.
ni ſoluere legem,aut prophetas:non veni ſoluere,ſed Iaco.2.b.10.
18 adimplere.⁊| Amen quippe dico vobis, donec trãſeat
cœlum & terra,iota vnum aut vnus apex non præte-
9 ribit a lege:donec omnia fiant.⁊| Qui ergo ſoluerit v-
num de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homi-
nes:minimus vocabitur in regno cęlorum:qui autem
fecerit & docuerit:hic magnus vocabitur in regno cę
20 lorum.⁊Dico enim vobis,quia niſi abundauerit iuſti
tia veſtra|plus quam ſcribarum, & Phariſeorum non Luc.11.f.39.
21 intrabitis in regnum cęlorũ.⁊audiſtis quia dictum eſt
antiquis: |Non occides,qui autem occiderit,reus erit Exo.20.c.13.
22 iudicio.⁊Ego autem dico vobis,quia omnis, qui ira- Deute.5.b.17.
ſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit
fratri ſuo,Raca:reus erit concilio. Qui autem dixe-
23 rit,Fatue:reus erit gehennæ ignis.⁊Si ergo offers mu-
D nus tuum ad altare,& ibi recordatus fueris, quia fra-
24 ter tuus habet aliquid aduerſum te:⁊relinque ibi mu-
nus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fra-
25 tri tuo;& tunc veniens offeres munus tuum.⁊| Eſto Luc.12.g.58.
conſentiens aduerſario tuo, cito dum es in via cum
eo:ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tra-
26 det te miniſtro, & in carcerem mittaris. ⁊ Amen di-
co tibi non exies inde donec reddas nouiſſimum qua Exo.20.c.14.
27 drantem.⁊ Audiſtis quia dictum eſt antiquis: |Non Eccl.41.d.25.
28 męchaberis. ⁊ Ego autem dico vobis, quia omnis
|qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam,iam Iob.31.a.1.
29 męchatus eſt eam in corde ſuo. ⁊ | Quod ſi oculus Mar.9.g.47.
E tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs

te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum
tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehen
30 nam. ¶ Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſci-
de eam, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat
vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuũ
31 eat in gehennam. ¶ Dictum eſt autem, quicunque di- Deu.24.a.1.
32 miſerit vxorem ſuam, det ei libellum repudij. ¶ Ego Infra 19 b.7.
autem dico vobis, quia omnis qui dimiſerit vxorem Marc.10.a.4
ſuam, excepta fornicationis cauſa facit eam mœcha-
33 ri: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. ¶ Iterum audi- Luc.16 d 18
F ſtis, quia dictum eſt antiquis: |Non periurabis: reddes 1 Cor.7 b 10.
34 autem Domino iuramenta tua. ¶ Ego autem dico vo-
34 bis, non iurare omnino, neque|per cœlum, quia thro- Leu 19 c 12.
35 nus Dei eſt: ¶ neque per terram; quia ſcabellum eſt pe Exo 20.b.7.
dum eius: neque per Ieroſolymam: quia ciuitas eſt
36 magni regis: ¶ neque per caput tuum iuraueris: quia D.u.5.b.11
non potes vnum capillum album facere aut nigrum. Inf.23 c.22.
37 ¶ Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem Iaco 5.c
38 his abundãtius eſt, a malo eſt. ¶ Audiſtis quia dictum 12.
39 eſt, |Oculum pro oculo, & dentem pro dente. ¶ Ego au Exo.21.c 24.
tem dico vobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te per- Deu.19.d 21.
cuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi, & al- Leu.24.d
40 teram, ¶ |& ei qui vult tecum iudicio contendere, 20.
41 & tunicam tuam tollere dimitte ei, & pallium. ¶ Et Luc.6. c. 29.
quicunq; te angariauerit mille paſſus, vade cum illo 1 Cor.6
42 & alia duo. ¶ Qui petit a te, da ei: & volenti mutuare b.7.
43 a te, ne auertaris. ¶ Audiſtis quia dictum eſt: | Diliges Deut.15.c.7
G proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Leu 19.d 18
44 ¶ Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, be Luc.6. d
nefacite his, qui oderunt vos: | & orate pro perſe- 27.
45 quentibus, & calumniantibus vos: ¶ vt ſitis filij patris Ro.12.d.
veſtri, qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit 17.
ſuper bonos, & malos. & pluit ſuper iuſtos, & in- Luc.23.c 34.
46 iuſtos. ¶ Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam Act.7.g. 60.
mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciũt? 1 Cor 4.c
47 ¶ Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantum, quid am- 12.
48 plius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt? ¶ Eſtote
ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis per-
fectus eſt.

CAPVT VI.

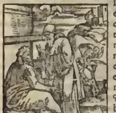
1
A ATtendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum qui in
2 cęlis eſt. ¶ Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te ſicut hypocritę faciũt in ſynagogis & in vicis,
vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis,
3 receperunt mercedem ſuam. ¶| Te autem faciente e- 1 Re.13. b 8.
leemoſynam neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera Luc 14 c
4 tua: ¶ vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito: | & pater 14.
5 tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. ¶ Et cum o- Iſa.19 d 13
ratis, | non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſyna- 4.Reg.4.c 33.
gogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt vi- Act. 10
deantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt 3.9.
6 mercedem ſuam. ¶| Tu autem cum oraueris, intra in
cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in
abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito,
7 reddet tibi. ¶ Orantes autem, nolite multum loqui, ſi-
cut ethnici: putant enim quod in multiloquio ſuo
8 exaudiantur. ¶ Nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pa-
B ter ueſter quid opus ſit uobis, antequam petatis eum.
7 ¶ Sic ergo vos orabitis: | Pater noſter qui es in cęlis, Lu.11.a.2
10 ſanctificetur nomen tuum. ¶ Adueniat regnum tuum.
11 Fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra. ¶ Panem
12 noſtrum ſupſubſtãtialem da nobis hodie. ¶ Et dimitte
nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitori-
13 bus noſtris. ¶ Et ne nos inducas in tentationem. Sed li
14 bera nos a malo. Amen. | ¶ Si enim dimiſeritis homi-
nibus peccata eorum; dimittet & vobis pater veſter Inf.18.d. 35.
15 cęleſtis delicta veſtra. ¶ Si autem non dimiſeritis ho- Mar.11. c 25.
minibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata ve- Eccl. 28.
16 ſtra. ¶ Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocri- a.7.
tę triſtes. exterminant enim facies ſuas, vt pareant ho
minibus ieiunantes, Amen dico vobis, quia recepe-
17 runt mercedem ſuam. ¶ Tu aũt cum ieiunas, vnge ca-
18 put tuum, & faciem tuam laua: ¶ ne videaris homini-
bus ieiunans, ſed patri tuo q eſt in abſcondito, & pa-
19 ter tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. ¶| Nolite Luc.12.d 33.
C theſaurizare vobis theſauros in terra: vbi erugo & ti- Ii. 6.d. 19.
nea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur: Luc.12.c
20 ¶ Theſaurizate autem vobis theſauros in celo: vbi 34.
neque erugo, neque tinea demolitur, & vbi fures nõ
21 effodiunt nec furantur. ¶ Vbi enim eſt theſaurus tuus,
22 ibi eſt & cor tuum. ¶| Lucerna corporis tui eſt oculus Luc.11. c.3.
tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex; totum corpus
23 tuum lucidum erit. ¶ Si autem oculus tuus fuerit ne-
quam: totum corpus tuum tenebroſum erit. ſi ergo lu Luc.11. e 34.
men quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantę Luc 16.c.
24 erunt? ¶ |Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut e- 11.
nim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnũ Luc.12.c 22.
ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo
25 ſeruire & mammonæ. ¶ Ideo dico vobis, |ne ſoliciti ſi- 1 Pet. 5.
tis animæ veſtræ quid manduceris, neque corpori ve b 7.
ſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quam e- Pſal.54 d 23.
26 ſca: & corpus plus quam veſtimentum? ¶ Reſpicite Philip.4.
D volatilia cęli, quoniam non ſerunt, neque metunt, ne a.6.
que congregant in horrea: & pater veſter cęleſtis pa- 1.Tim.6. b.8.
27 ſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis? ¶ Quis
autem veſtrum cogitans, poteſt adijcere ad ſtaturam
28 ſuam cubitum vnum? ¶ Et de veſtimento quid ſolici-
ti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non
29 laborant, neque nent: ¶ Dico autem vobis, quoniam
nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut
30 vnum ex iſtis. ¶ Si autem fęnũ agri, quod hodie eſt, &
cras in clibanũ mittitur, Deus ſic veſtit, quãto magis
31 vos modicæ fidei? ¶ Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes;
Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo o-
32 periemur? ¶ hæc enim oĩa gẽtes inquirunt. Scit enim
33 pater veſter quia his omnibus indigetis. ¶| Quærite 3.Reg.3. a.9.
ergo primum regnũ Dei, & iuſtitiam eius: & hęc om
34 nia adijcientur vobis. ¶ Nolite ergo ſoliciti eſſe in cra
ſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi, ſuf-
ficit diei malitia ſua.

CAPVT VII.

1 NOlite iudicare, vt nõ iudicemini. ¶ In quo enim
A iudicio iudicaueritis, iudicabimini: | & in qua Luc.6.f 37.
2 menſura menſi fueritis, remetietur vobis. ¶ Quid au- Rom. 2.a.1.
3 tem vides feſtucã in oculo fratris tui: & trabem in o-
4 culo tuo non vides? ¶ Aut quomodo dicis fratri tuo, Mar.4. c 24.

Sine

B Sine eijciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt
5 in oculo tuo? ¶ Hipocrita, eijce primũ trabem de ocu

lo tuo, & tunc videbis
eijcere feſtucam de o-
6 culo fratris tui. ¶ Noli-
te dare ſanctũ canibus,
neque mittatis marga-
ritas veſtras ante por-
cos, ne forte conculcẽt
eas pedibus ſuis, & cõ-
nerſi dirumpant vos.
Inf.21.b.22. 7 ¶ | Petite, & dabitur vo
Marc 11.c.24. bis: quærite, & inue-
Luce 11.b.9. nietis: pulſate, & ape-
8 tur vobis. ¶ Omnis e-
Ioh.14 b.13. & 16.c.13. nim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul-
9 ſanti aperietur. ¶ Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi
petierit filius ſuus panem, nũquid lapidem porriget
10 ei? ¶ Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porri
Iac.1 a.6. 11 get ei? ¶ Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis bona data
dare filijs veſtris: quanto magis pater veſter qui in cę
Luce 6.d 31. 12 lis eſt, dabit bona petentibus ſe? ¶ Omnia ergo quæ-
Tob.4.c.16. cunque vultis vt faciant vobis homines; & vos faci-
Luce 13.c.24. 13 te illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ. ¶ Intrate per
anguſtam portam: quia lata porta, & ſpacioſa via eſt
quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant
14 per eam. ¶ Quam anguſta porta, & arcta nia eſt quæ
15 ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inueniunt eam? ¶ At
tendite a falſis prophetis, qui veniunt ad uos in veſti
Luce 6.f.44. C mentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.
16 ¶ | a fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colli
17 gunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus? ¶ Sic omnis
arbor bona, fructus bonos facit: mala autẽ arbor, ma
18 los fructus facit. ¶ Non poteſt arbor bona, malos fru-
ctus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.
Sup.3.b.10. 19 ¶ | Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, exci-
20 detur, & in ignem mittetur. ¶ Igitur ex fructibns eorũ
Inf.25.b.18. 21 cognoſcetis eos. ¶ Non omnis qui dicit mihi: | Domi-
ne, Domine, intrabit in regnum cęlorum: ſed qui fa-
cit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intra-
22 bit in regnum cœlorum. ¶ Multi dicent mihi in illa
Act.19.c.13. die: Domine, domine, nonne in nomine tuo prophe-
tauimus, | & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in
23 nomine tuo virtutes multas fecimus? ¶ Et tunc confi
Pſ.6.a.9 D tebor illis: Quia nunquam noui vos: | diſcedite a me,
Inf.25.d.41. 24 qui operamini iniquitatem. ¶ | Omnis ergo qui audit
Luce 13.c.27. verba mea hæc & facit ea: aſſimilabitur viro ſapien-
Luce 6.g 47. 25 ti qui ædificauit domum ſuam ſupra petram, ¶ & de-
Roma 2.b.15. ſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt ven
Iaco.1.e.22. ti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: funda
26 ta enim erat ſuper petram. ¶ Et omnis qui audit ver-
Iacob.1.c.26. ba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto,
27 qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam, ¶ & deſcẽ
Ezec.13.b 11. dit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, et
Mar.1.e.22. irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina il-
28 lius magna. ¶ Et factum eſt cum conſummaſſet Ieſus
Luce 4.c.32. verba hæc, | admirabãtur turbæ ſuper doctrina eius.
29 ¶ Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, &
non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.

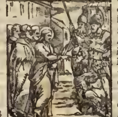
CAPVT VIII.

Marc.1.d.40. 1 CVm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt
Luce 5.c.12. A eum turbæ multæ: ¶ | & ecce leproſus veniens,
2 adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mũ-

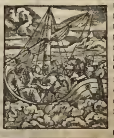
3

dare. ¶ Et extendens Ie-
ſus manũ, tetigit eum,
dicens: Volo. Munda-
re. Et confeſtim mun-
4 data eſt lepra eius. ¶ Et
ait illi Ieſus: Vide nemi
ni dixeris: ſed vade, | o- Leui.14.a.2.
ſtende te ſacerdoti, &
offer munus quod prę-
cepit Moyſes in teſti-
5 monium illis. ¶ | Cum Luc.7.a.1.
autem introiſſet Ca- Ioh.4.g 46.
pharnaum, acceſſit ad Luc.7.a.6.
6 eum Centurio, rogãs eum, ¶ & dicens: Domine, puer
meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur.
7 ¶ Et ait illi Ieſus: Ego veniam, & curabo eum. ¶ Et
8 reſpondens Centurio, ait: | Domine, non ſum dignus
vt intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, &
9 ſanabitur puer meus. ¶ Nam & ego homo ſum ſub
poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & di-
co huic: Vade, & vadit: & alij: Veni, & venit: & ſer-

uo meo: Fac hoc, & fa-
10 cit. ¶ Audiens autem
Ieſus, miratus eſt, &
ſequentibus ſe dixit:
Amen dico vobis, non
inueni tãtam fidem in
11 Iſrael. ¶ Dico autem
vobis quod multi | ab Eſai.41.c.25.
Oriente & Occidente Malac.1.c.11.
venient, & recumbẽt
cum Abrahã, & Iſaac, Luc.13.c.29.
B & Iacob in regno cœ-
12 lorum: ¶ filij autem re-
gni eijcientur in tenebras exteriores: | ibi erit fletus Inf.22.b 13.
13 & ſtridor dentium. ¶ Et dixit Ieſus Centurioni: | Va-
de: & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in il Luc.13.f 18.
14 la hora. ¶ Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, | Vi- Pſ.106.b.20.
15 dit ſocrum eius iacentem & febricitantem: ¶ & teti- Sap.16.b 12.
git manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, &
16 miniſtrabat eis. ¶ | Veſpere autem facto, obtulerunt ei Marc.1.c.19
multos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus ver- Luce 4.f 18.
17 bo: & oẽs male habentes curauit: ¶ vt adimpleretur
quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem: | Marc.1.c.32.
Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes no- Luc.4.g.40
18 ſtras portauit. ¶ Videns aũt Ieſus turbas multas cir- Eſai.53.a.4.
19 cum ſe, iuſſit ire trans fretum. ¶ | Et accedens vnus ſcri
20 ba, ait illi: Magiſter, ſequar te, quocunque ieris. ¶ Et 1.Petr.2.d.24.
C dicit ei Ieſus: Vulpes foueas habent: & volucres cœ- Luc.9.g.
li nidos, filius autem hominis non habet vbi caput 59.
21 reclinet. ¶ Alius autem de diſcipulis eius ait illi: Do-

mine, permitte me pri-
mum ire & ſepelire pa
22 trem meum. ¶ Ieſus au-
tem ait illi: Sequere
me, et dimitte mortuos
ſepelire mortuos ſuos.
23 ¶ Et aſcendente eo in Mar.4.d.36.
nauiculam, ſecuti ſunt Luc.8.c 22.
24 eum diſcipuli eius: ¶ &
ecce motus magnus
factus eſt in mari, ita
vt nauicula operire-
tur fluctibus: ipſe ve-

25 ro dormiebat. ❡ Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius,
& ſuſcitauerunt eum, dicentes: Dñe ſalua nos, peri-
26 mus. ❡ Et dicit eis Ieſus: Quid timidi eſtis modicæ fi
dei? Tūc ſurgens imperauit vẽtis & mari, & facta eſt
27 tranquillitas magna. ❡ Porro hoĩes mirati ſunt, dicen
28 tes: Qualis eſt hic, quia venti & mare obediũt ei? ❡ Et
D cum veniſſet trans fretum, in regionem Geraſenorũ, Marc. 5. a. 1. Luc. 8. d. 26.
occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumẽ-
tis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet trãſire per
29 viã illã. ❡ Et ecce clama

uerunt, dicentes: Quid
nobis & tibi Ieſu filij
Dei? Veniſti huc ante
tempus torquere nos.
30 ❡ Erat aũt non lõge ab Mat. 5. b. 11. Luc. 8. d. 32.
illis grex multorũ por-
31 corũ paſcens. ❡ Dæmo-
nes aũt rogabant eum,
dicentes: Si eijcis nos
hinc mitte nos in gregẽ
32 porcorum: ❡ Et ait illis:
Ite. At illi exeuntes, a-
bierũt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per
33 præceps in mare: & mortui ſunt in aquis. ❡ Paſtores
autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nunciaue
34 runt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant. ❡ Et ec
ce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu, & viſo eo, rogabant Mar. 5. b. 17. Luc. 8. e. 37. Act. 16. g. 39.
vt tranſiret a finibus eorum.

CAPVT IX.

1 Mar. 2. a. 3. Luc. 5. d. 18. Io. 5. a. 5.

A ET aſcendens in
nauiculã, trans-
fretauit, & ve-
nit in ciuitatem ſuam.
2 ❡ Et ecce offerebant ei
paralyticũ iacẽtem in
lecto. Et videns Ieſus fi
dem illorũ, dixit para-
lytico: Confide fili, re-
mittuntur tibi peccata
3 tua. ❡ Et ecce quidam
de Scribis dixerunt in-
tra ſe: Hic blaſphemat.
4 ❡ Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt
5 quid cogitatis mala in cordibus veſtris? ❡ Quid eſt fa
cilius dicere: | Dimittuntur tibi peccata tua: an dice- Iſa. 43. d. 25.
6 re: Surge & ambula? ❡ Vt aũt ſciatis quia filius homi
nis habet poteſtatẽ in terra dimittendi peccata: tunc
ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in Act. 9. f. 34.
7 domum tuã. ❡ | Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.
8 ❡ Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerũt
9 Deum, qui dedit poteſtatẽ talẽ hominibus. ❡ | Et cum Mar. 2. b. 14. Luc. 5. c. 27.
tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telo-
nio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et
10 ſurgens, ſecutus eſt eum. ❡ Et factum eſt: diſcumben-
te eo in domo, ecce multi publicani & peccatores ve
nientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.
11 ❡ Et videntes Phariſæi, dicebãt diſcipulis eius: Qua- Mar. 2. c. 17.
B re cum publicanis & peccatoribus manducat magi- Oſee 6. a. 6.
12 ſter veſter? ❡ At Ieſus audiẽs, ait: | Nõ eſt opus valen- Inf. 12. a. 7.
13 tibus medicus, ſed male habentibus. ❡ Euntes autem 1. Tim. 1. c. 15.
diſcite quid eſt, | Miſericordiam volo, & non ſacri-
ficium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccato-
14 res. ❡ Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Iohannis,
dicentes: Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequen- Mar. 2. c. 18.
15 ter: diſcipuli autem tui non ieiunant? ❡ Et ait illis Ie- Luce 5. f. 31.
ſus: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quãdiu cum
illis eſt ſponſus? Venient autem dies cum auferetur
16 ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt. ❡ Nemo aũt immit
tit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus.
tollit enim plenitudinem eius a veſtimento: & peior
17 ſciſſura fit. ❡ Neq; mittunt vinum nouũ in vtres ve-
teres. alioquin rumpuntur vtres, & vinũ effunditur,
& vtres pereunt: Sed vinum nouum in vtres nouos
18 mittunt: & ambo conſeruantur. ❡ | Hæc illo loquente
C ad eos, ecce princeps vnus acceſſit, & adorabat eum, Mar. 5. b. 22. Lucæ 8. f. 41.
dicens: Dñe, filia mea modo defuncta eſt: ſed veni,
19 impone manum tuam ſuper eam, & viuet. ❡ Et ſurgẽs
20 Ieſus, ſequebatur eũ, & diſcipuli eius. ❡ Et ecce mulier Leui. 15. d. 24.
quæ ſanguinis fluxũ patiebatur duodecim annis, ac- Mar. 5. c. 25.
21 ceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimẽti eius. ❡ Dice- Luce 8. f. 43.
bat enim intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum e-
22 ius, ſalua ero. ❡ At Ieſus conuerſus & videns eam, di-
xit: Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et ſalua
23 facta eſt mulier ex illa hora. ❡ Et cum veniſſet Ieſus
in domũ principis, & vidiſſet tibicines & turbam tu-
24 multuantẽ, dicebat: ❡ Recedite: non eſt enim mortua
25 puella, ſed dormit. Et deridebant eum. ❡ Et cum eie-
cta eſſet turba, intrauit: & tenuit manum eius, & ſur-
26 rexit puella. ❡ Et exijt fama hæc in vniuerſam terrã
27 illam. ❡ Et trãſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæ
ci clamantes & dicentes: Miſerere noſtri, fili Dauid.
28 ❡ Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum
D cæci: Et dicit eis Ieſus: Creditis quia hoc poſſum face
29 re vobis? Dicunt ei: Vtique Domine. ❡ Tũc tetigit o-
culos eorum, dicens: Secundum fidem veſtram fiat
30 vobis. ❡ Et aperti ſunt oculi eorum, & cõminatus eſt
31 illis Ieſus, dicens: Videte ne quis ſciat. ❡ illi autẽ exeũ
32 tes, diffamauerunt eum in tota terra illa. ❡ Egreſſis au

tẽ illis, | ecce obtulerũt Inf. 12. b. 22. Luc. 11. b. 14.
ei hominem mutũ, dæ-
33 monium habentẽ. ❡ Et
eiecto dæmonio, locu- Inf. 12. b. 24. Mar. 3. c. 22.
tus eſt mutus. & mira-
tæ ſunt turbæ, dicẽtes: Luc. 11. b. 15.
Nunquam apparuit ſic
34 in Iſrael. ❡ Phariſæi au- Mar. 6. a. 6. Luc. 13. a. 10.
tem dicebant: In prin-
cipe dæmoniorum eij-
35 cit dæmones. ❡ Et circui
bat Ieſus omnes ciuita
tes & caſtella, docens
in ſynagogis eorum, & prædicãs euangelium regni,
& curans omnem languorem, & omnem infirmita-
36 tem. ❡ | Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia Mar. 6. c. 34.
erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes pa- Luc. 10. a. 2.
37 ſtorem. ❡ | Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis quidem Io. 4. e. 35.
38 multa, operarij autem pauci. ❡ Rogate ergo domi-
num meſſis, vt emittat operarios in meſſem ſuam.

CAPVT. X.

1 ET cõuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis Mar. 3. b. 13. & 6. a. 7.
A poteſtatem ſpirituũ immundorum, vt eijcerent
eos, & curarent oẽm languorem, & oẽm infirmitatẽ. Lucę 6. c. 13. & 9. a. 1. & 10. a. 1.
2 ❡ Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc:
Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andræas fra-

3 ter eius. ¶ Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.
Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus
4 publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, ¶ Si-
mon Cananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit

5 eum. ¶ Hos duodecim
miſit Ieſus præcipiens,
eis, dicens: In viam gẽ-
tium ne abieritis, & in
ciuitates Samaritano-
rum ne intraueritis:
6 ¶ ſed potius ite ad oues
quæ perierunt domus
Iſrael. ¶| Euntes autem
Act. 13. g 46. 7 prædicate, dicentes:
Quia appropinquauit
8 regnum cœlorum. ¶ In-
Mar.6.b.8. firmos curate, mortuos
ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite. gratis
Luc. 9 9 accepiſtis, gratis date. ¶ Nolite poſſidere aurum, ne-
10.2.4 10 que argentum, neq; pecuniam in zonis veſtris: ¶ non
1.Tim.5. c 18. B peram in via, neque duas tunicas, neque calceamen-
ta, neq; virgam, dignus enim eſt operarius cibo ſuo.
Mar 6 b. 10. 11 ¶| In quacunque autem ciuitatem, aut caſtellum in-
traueritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi ma-
Lu.9.2.4 & 10.2.5. 12 nete donec exeatis. ¶ Intrantes autem in domum ſalu
13 tate eam, dicẽtes: Pax huic domui. ¶ Et ſi quidem fue-
rit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam:
ſi autem non fuerit digna pax veſtra reuertetur ad
14 vos. ¶| Et quicunque non receperit vos, neque audie-
Mar.6.b.11. rit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel ci-
Lu 9.2.5 15 uitate, | excutite puluerem de pedibus veſtris. ¶ Amen
Act.11.g. 51. & 18. a.6. dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, &
16 Gomorrhęorum in die iudicij, quam illi ciuitati. ¶| Ec
Luc. 10. a.3. ce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſtote
ergo prudentes ſicut ſerpentes. & ſimplices ſicut co-
17 lumbę. ¶| Cauete autem ab hominibus. Tradẽt enim
C vos in concilijs, & in ſinagogis ſuis flagellabunt vos:
18 ¶ & ad præſides & ad Reges ducemini propter me, in
Marc.13. b.11. 19 teſtimonium illis & gentibus. ¶| Cum autem tradent
Luc. 12. b.11. vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini:
20 dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: ¶ nõ
enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris ve-
Luc.21.d 16. 21 ſtri qui loquitur in vobis. ¶ Tradet autem frater fra-
trem in mortem, & pater filium: & inſurgent filij in
22 parentes & morte eos afficient, ¶ & eritis odio omni-
bus propter nomen meum: qui autem perſeuerauerit
24 vſque in finem, hic ſaluus erit: ¶ Cum autem perſe-
Luc.6. f. 40. quentur vos in ciuitate iſta: fugite in aliam: amen di-
Ioh.13 b co vobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael: donec
16. & 13. c.20. 24 veniat filius hominis. ¶| Non eſt diſcipulus ſuper ma-
25 giſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum: ¶ Sufficit
diſcipulo vt ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut dñs
eius. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt: quã-
26 to magis domeſticos eius? ¶ Ne ergo timueritis eos.
| Mar.4.c. 22. | Nihil enim eſt opertum, quod non reuelabitur: &
27 occultum, quod non ſcietur. ¶ Quod dico vobis in
Luc.8. c 17. & 12. a.2. tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis,
28 prædicate ſuper tecta. ¶ Et nolite timere eos qui oc-
cidunt corpus: animam autem non poſſunt occide-
re, ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam, &
29 corpus perdere in gehennam. ¶ Nonne duo paſſeres
D aſſe veneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper ter-
30 ram ſine patre veſtro? ¶ Veſtri autem capilli capi-
31 tis omnes numerati ſunt. ¶ Nolite ergo timere: mul-

32 tis paſſeribus meliores eſtis vos. ¶ Omnis ergo qui Mar.8.d. 38.
confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego Luc. 9.c.
33 eum coram patre meo qui in cœlis eſt. ¶ Qui autem 26. & 12. b.8.
negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum 2.Tim.2.
34 coram patre meo, qui in cęlis eſt. ¶ | Nolite arbitra- b.12.
ri quia pacem venerim mittere in terram: non veni Luc.12 g 51.
35 pacem mittere, ſed gladium. ¶ veni enim ſeparare Mich. 7.
| hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduer- b 7.
ſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.
36 ¶ & inimici hominis, domeſtici eius. ¶| Qui amat pa- |Lu.14 f. 26.
37 trem, aut matrem plus, quam me, non eſt mę dignus: |Mar.8 d 34.
& qui amat filium, aut filiam ſuper me, non eſt me Inf.16 d.
38 dignus. ¶| Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur 24.
39 me, non eſt me dignus. ¶ Qui inuenit animam ſuam: |Luc 9 c & 17. g.
perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter 37.24.14
40 me, inueniet eam. ¶ Qui recipit vos, me recipit: & qui f 26.
41 me recipit, recipit eum qui me miſit. ¶ Qui recipit pro 10.12.d 25.
phetam in nomine prophetæ mercedem prophetæ ac Luc.10.c
cipiet: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedẽ 16.
42 iuſti accipiet. ¶ Et quicũque potum dederit vni ex mi 10.13.c 20.
nimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantum in noĩe di- | Mar 9 f. 41.
ſcipuli: amen dico vobis, nõ perdet mercedem ſuam. Luc.7.c 18.

CAPVT XI.

1 ET factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus præci-
A piens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde,
vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorũ.
2 ¶| Iohannes autem cũ audiſſet in vinculis opera Chri-
3 ſti: mittens duos de diſcipulis ſuis, ¶ ait illi: Tu es qui
4 venturus es, an alium expectamus? ¶ Et reſpondens
Ieſus, ait illis: Euntes renunciate Iohãni q̃ audiſtis &
5 vidiſtis. ¶| Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mun Eſa 35.a. 1 & 61.
dantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes 2.1.
6 euangelizantur: ¶ & beatus eſt qui non fuerit ſcanda- |Luc.7.d.
7 lizatus in me. ¶ | Illis autem abeuntibus cępit Ieſus 24.
dicere ad turbas de Iohanne: Qui exiſtis in deſer-
8 tum videre? arundinem vento agitatam? ¶ Sed quid
exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce
qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt.
9 ¶ Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico
B vobis, & plus quam prophetam. ¶ Hic eſt enim de
10 quo ſcriptum eſt: | Ecce ego mitto angelum meum | Mala.3. a.1.
ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante Marc. 1. a.2.
11 te. ¶ Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mu-
lierum maior Iohanne Baptiſta: qui autem minor eſt Luc.7.d. 27.
12 in regno cęlorum, maior eſt illo. ¶ | A diebus autem Luc 17.d
Iohannis Baptiſtæ, vſque nunc, regnum cœlorum 16.
13 vim patitur, & violenti rapiunt illud. ¶ Omnes enim
prophetæ, & lex, vſque ad Iohannem prophetaue-
14 runt, ¶ & ſi vultis recipere, | ipſe eſt Elias, qui ventu- | Mala. 4. b.5.
15 rus eſt. ¶ Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ | Cui | Luc.7.c
16 autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Si- 31.
milis eſt pueris ſedentibus in foro: qui clamantes
17 coæqualibus, ¶ dicunt: Cecinimus vobis, & non
18 ſaltaſtis: lamentauimus, & non planxiſtis. ¶ Venit
C enim Iohannes, neque manducans neque bibens: &
19 dicunt: Dæmonium habet. ¶ Venit filius hominis mã-
ducans, & bibens: & dicunt: Ecce homo vorax, & po
tator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. Et
20 iuſtificata eſt ſapientia a filijs ſuis. ¶ Tunc cępit expro
brare ciuitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtu
21 tes eius, quia non egiſſent pœnitentiam. ¶| Væ tibi Co Luc.10. 13.
rozain, væ tibi Bethſaida: q a ſi in Tyro & Sydone fa
ctę eſſent virtutes, quę factę ſunt in vobis, olim in

22 cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. ♀Veruntamen
dico vobis: Tyro & Sydoni remiſſius erit in die iudi-
23 cij, quam vobis. ♀ Et tu Capharnaum, nunquid vſ-
que in cœlum exaltaberis? vſque in infernum de-
ſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes
quæ factæ ſunt in te, forte manſiſſent vſque in hanc
24 diem. ♀ Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodo-
D morum remiſſius erit in die iudicij quam tibi. ♀ | In
25 illo tempore reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi
pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a
ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.
26 ♀Ita pater: quoniam ſic fuit placitum ante te. ♀Omnia
27 mihi tradita ſunt a patre meo. Et nemo nouit filium,
niſi pater: neque patrem quis nouit, niſi filius, & cui
28 voluerit filius reuelare. ♀Venite ad me omnes qui la-
29 boratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. ♀|Tollite
iugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis
ſum & humilis corde: & inuenietis requiem anima-
30 bus veſtris. ♀ |Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus
meum leue.

CAPVT XII,

1
A IN illo tempore a-
bijt Ieſus per ſata,
ſabbato: diſcipu-
li autem eius eſurien-
tes cœperunt vellere
ſpicas, & manduca-
2 re: ♀Phariſęi autem vi-
dentes, dixerunt ei: Ec-
ce diſcipuli tui faciunt
quod non licet facere
3 ſabbatis. ♀ At ille di-
xit eis: Non legiſtis
quid | fecerit Dauid,
4 quando eſurijt, & qui cum eo erant: ♀ quomodo in-
trauit in domum Dei, & panes propoſitionis come-
dit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo
5 erant, niſi ſolis ſacerdotibus? ♀| Aut non legiſtis in le-
ge, quia ſabbatis ſacerdotes in templo ſabbatum vio
6 lant, & ſine crimine ſunt? ♀ Dico autem vobis, quia
7 templo maior eſt hic. ♀Si autem ſciretis quid eſt,| Mi-
ſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam con-
8 demnaſſetis innocentes: ♀Dominus enim eſt filius ho
9 minis etiam ſabbati. ♀Et cũ inde tranſiiſſet, venit in ſy
10 nagogam eorum. ♀Et ecce homo manum habens ari

dam, & interrogabant
eum, dicentes: Si licet
ſabbatis curare? vt ac-
11 cuſarent eum. ♀ Ipſe au
tem dixit illis: |Quis e-
rit ex vobis homo qui
habeat ouem vnam: &
ſi ceciderit hæc ſabba-
tis in foueam, nonne te
nebit & leuabit eam?
2 ♀ Quãto magis melior
eſt homo oue? Itaque
licet ſabbatis beneface
3 re. ♀ tunc ait homini: Extende manum tuam. Et ex-
4. tendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera. ♀ Exeun-
tes autem Phariſæi, conſilium faciebant aduerſus
5 eum, quomodo perderent eum. ♀Ieſus autem ſciens,
ſeceſſit inde, & ſecuti ſunt eum multi, & curauit

16 eos omnes: ♀ & præcepit eis, ne manifeſtum eum fa-
17 cerent. ♀Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam
18 prophetam, dicentem: ♀| Ecce puer meus quem elegi: | Iſa. 42.
dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. a. 1.
Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium Gen
19 tibus nunciabit. ♀Non contendet, neque clamabit: ne
20 que audiet aliquis in plateis vocem eius. ♀ arundi-
21 nem quaſſatam non confringet, ♀ & linum fumigans
non extinguet: donec eijciat ad victoriam iudicium:
22 & in nomine eius Gentes ſperabunt. ♀| Tunc oblatus | Sup. 9.d. 32.
eſt ei dæmonium habens, cęcus & mutus: & curauit Luc. 11. b 14.
23 eum, ita vt loqueretur, & videret. ♀Et ſtupebant om- | Sup. 9.d.
nes turbę, & dicebant: Nunquid hic eſt filius Dauid? 14.
24 ♀|Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non eijcit | Mar 3.c.
dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. 22.
25 ♀ Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis:
|Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur: & om- | Lu. 11.c
26 nis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit. ♀Et 17.
ſi ſatanas ſatanam eijcit, aduerſus ſe diuiſus eſt: quo-
27 modo ergo ſtabit regnum eius? ♀ Et ſi ego in Beelze-
bub eijcio dæmones: filij veſtri in quo eijciunt? Ideo
28 ipſi iudices veſtri erunt. ♀Si autem ego in ſpiritu Dei
eijcio dæmones, igitur peruenit in vos regnum Dei.
29 ♀Aut quõ poteſt quiſquam intrare in domum fortis,
C & vaſa eius diripere: niſi prius alligauerit fortem, &
30 tunc domum illius diripiet? ♀Qui non eſt mecum, cõ
31 tra me eſt; & qui non congregat mecum, ſpargit. ♀| I- | Mar. 3.d
deo dico vobis: omne peccatum & blaſphemia remit 28
tetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non re- Lu. 12. b. 10.
32 mittetur. ♀Et quicunque dixerit verbum contra Filiũ 1. Ioh. 5.
hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spi- d. 16.
ritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſecu-
33 lo, neque in futuro. ♀Aut facite arborem bonã, & fru-
ctum eius bonum: aut facite arborem malam, & fru-
ctum eius malum. ſiquidem ex fructu arbor agnoſci-
34 tur. ♀ Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona
loqui, cum ſitis mali? | ex abundantia enim cordis os
35 loquitur. ♀ Bonus homo de bono theſauro profert bo | Luc. 6. g 45.
na: & malus homo de malo theſauro profert ma-
36 la. ♀ Dico autem vobis, quoniam omne verbum
ocioſum, quod loquuti fuerint homines, reddent
37 rationem de eo in die iudicij. ♀ Ex verbis enim tuis
iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.
38 ♀ Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis, et Pha-
riſæis, dicentes: Magiſter, volumus a te ſignum
39 videre. ♀ Qui reſpondens, ait illis: | Generatio mala, | Io. 16.
et adultera ſignum quærit, et ſignum non dabitur ei, a. 4.
40 niſi ſignum Ionæ prophetę. ♀ | Sicut enim fuit Ionas Luc. 11. d 29.
D in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus: ſic 1. Co. 1. c. 22.
erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & | Ioan. 7.
41 tribus noctibus. ♀ | Viri Niniuitæ ſurgent in iudi- a 2.
cio cum generatione iſta, et condemnabunt eam; | Ion. 3. b. 5.
quia pęnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. 3. Re. 10.
42 Et ecce plus quam Ionas hic. ♀ | Regina Auſtri ſur- a. 2.
get in iudicio cum generatione iſta, et condemnabit 2. Para. 9. a 2.
eam: quia venit a finibus terræ audire ſapientiam Sa-
43 lomonis: et ecce plus quam Salomon hic. ♀ |Cum au- | Lu. 11. c. 24.
tem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat
44 per loca arida, quærens requiem, et non inuenit. ♀ tũc
dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et ve-
niens, inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, et
45 ornatam. ♀Tunc vadit, et aſſumit ſeptem alios ſpũs ſe 2. Pe. 2. d
cũ nequiores ſe, et intrãtes habitant ibi, |et fiũt nouiſ- 20.
ſima hominis illius peiora prioribus. ſic erit et gene-

rationi

Mar.3.d. 31. Luc. 8. c. 20. 46 rationi huic peſſimæ.¶|Adhuc eo loquente ad turbas:
ecce mater eius, & fratres ſtabant foris, quærentes
47 loqui ei.¶ Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, &
48 fratres tui foris ſtant, quærentes te. ¶ At ipſe reſpon-
dens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt
49 fratres mei?¶et extendens manum in diſcipulos ſuos,
50 dixit. Ecce mater mea, & fratres mei.¶Quicunque e-
nim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt,
ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.

CAPVT XIII.

1 A

IN illo die exiens
Ieſus de domo, ſe-
debat ſecus mare.
2 ¶|Et congregatæ ſunt
Mar.4.a.1. Lu.8.a.4. ad eum turbæ multæ,
ita vt in nauiculam a-
ſcendens, ſederet, &
omnis turba ſtabat in
3 littore: ¶ & locutus eſt
eis multa in parabolis,
dicens: Ecce exijt, qui
4 ſeminat, ſeminare.¶ Et
dum ſeminat, quædam
ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cœli, &
5 comederunt ea.¶Alia autem ceciderunt in petroſa, v-
bi non habebant terram

multam: & continuo
exorta ſunt, quia non
habebant altitudinem
6 terræ.¶ Sole autem or-
to æſtuauerunt: & quia
non habebant radicem
7 aruerunt.¶ Alia autem
ceciderunt in ſpinas: &
creuerunt ſpinę, & ſuf-
8 focauerunt ea. ¶ Alia
autem ceciderunt in
terram bonam: & da-
bant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum
9 aliud trigeſimum.¶qui habet aures audiendi, audiat.
10 ¶Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei: Quare in para-
11 bolis loqueris eis?¶Qui reſpondens, ait illis: Quia uo
B bis datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum: illis au-
Inf.25 c 29. 12 tem non eſt datum. ¶| Qui enim habet, dabitur ei: &
abundabit: qui autem non habet, & quod habet auſe
13 retur ab eo.¶Ideo in parabolis loquor eis: quia viden
tes non vident, & audientes non audiunt, neq; intel-
14 ligunt: ¶& adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicẽtis:
Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes vide
15 bitis, & non videbitis.¶ Incraſſatum eſt enim cor po-
puli huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos
Iſa.6.c.9. Matt. 4.b 12. ſuos clauſerunt: ne quando videant oculis, & auri-
bus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, &
Luc.8. b. 10. 16 ſanem eos.¶|Veſtri autem beati oculi, quia vident, &
Io. 12. f. 44. 17 aures veſtræ, quia audiunt. ¶ Amen quippe dico vo-
Act.28.f. 16 bis, quia multi prophetæ, & iuſti cupierunt videre,
quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis,
Rom.11. b 8. 18 & non audierunt.¶Vos ergo audite parabolam ſemi-
Luc.10.d 23. 19 nãtis.¶oĩs qui audit verbũ regni, & non intelligit, ve
C nit malus, & rapit quod ſeminatũ eſt in corde ei⁹: hic
Mar 4 b. 14. Luc.8.b. 11. 20 eſt qui ſecus viã ſeminatus eſt.¶qui aũt ſuper petroſa
ſeminatus eſt: hic eſt qui verbũ audit, & continuo cũ
21 gaudio accipit illud,¶nõ habet aũt in ſe radicẽ, ſed eſt
tẽporalis facta autem tribulatione, & perſecutione pro-
22 pter verbum, continuo ſcandalizatur.¶Qui autem ſe
minatus eſt in ſpinis: hic eſt qui verbum audit, & ſoli
citudo ſeculi iſtius, & fallacia diuitiarum ſuffocat ver
23 bum, & ſine fructu efficitur.¶Qui vero in terram bo-
nam ſeminatus eſt: hic eſt, qui audit verbum, & intel
ligit; & fructum affert, & facit aliud quidem centeſi-
mum, aliud autem ſexageſimum, aliud vero trigeſi-
24 mum.¶|Aliam parabolam propoſuit illis, dicẽs: Simi Mar.4.d. 26.
le factum eſt regnũ cęlorũ homini qui ſeminauit bo-
25 num ſemen in agro ſuo.¶Cũ aũt dormirent homines, Sap 2 d. 24.
venit inimicus eius, &

ſuperſeminauit ziza-
nia in medio tritici, &
26 abijt.¶Cum autem cre
uiſſet herba, & fructũ
feciſſet: tunc apparue-
runt & zizania.¶Acce
27 dentes autem ſerui pa
D triſfamilias, dixerunt
ei: Domine, nonne bo-
num ſemen ſeminaſti
in agro tuo? Vnde er-
28 go habet zizania? ¶Et
ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autẽ dixerunt
29 ei: Vis imus, & colligimus ea?¶et ait: Nonne forte col
ligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticũ.
30 ¶Sinite vtraque creſcere, vſque ad meſſem, & in tem
pore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zi-
zania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum,
31 triticum autem congregate in horreum meum.¶|A- Mar 4 d 30
liã parabolã propoſuit eis, dicens: Simile eſt regnum
cęlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſemina Luc.13 d 18.
32 uit in agro ſuo. ¶ quod minimum quidẽ eſt omnibus
ſeminibus, cum autẽ creuerit, maius eſt omnibus ole
ribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniant & ha-
33 bitent in ramis eius.¶| aliã parabolam locutus eſt eis. Luc 13 c. 18.
E Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acce-
ptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus: donec
34 fermentatũ eſt totum.¶|Hęc omnia loquutus eſt Ieſus Mar.4 d. 33.
in parabolis ad turbas: & ſine parabolis non loque-
35 batur eis: ¶ vt impleretur quod dictum erat per pro-
phetam, dicentem:|Aperiam in parabolis os meum, Pſal.77. a.2.
36 eructabo abſcondita a conſtitutione mundi. ¶ Tunc
dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eũ
diſcipuli eius, dicentes: Ediſſere nobis parabolam zi-
37 zaniorũ agri.¶Qui reſpondens, ait illis: Qui ſeminat
38 bonum ſemen, eſt filius hominis. ¶ Ager autem, eſt
mundus. Bonum vero ſemen: hi ſunt filij regni. Ziza-
39 nia autem, filij ſunt nequam. ¶Inimicus autem qui ſe
minauit ea, eſt diabolus: | Meſſis vero, conſummatio
40 ſeculi eſt. Meſſores autẽ Angeli ſunt. ¶ Sicut ergo col- Apo.14 c 15.
F liguntur zizania, & igni comburũtur: ſic erit in con-
41 ſummatione ſeculi. ¶ mittet filius hominis Angelos
ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcãdala, & eos
42 qui faciunt iniquitatem: ¶& mittent eos in caminum
43 ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. ¶| Tunc iuſti Sap. 3. b 7.
fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorum. Qui ha Dan. 12. a.3.
44 bet aures audiendi, audiat. ¶ Simile eſt regnum cę-
lorum theſauro abſcondito in agro: quem qui inue-
nit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, &
vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum.
45 ¶ Iterum ſimile eſt regnum cęlorum homini negõ-
46 ciatori, quærenti bonas margaritas. ¶ Inuent.

autem vna precioſa margarita, abijt, & vendidit oĩa
47 quæ habuit,& emit eam. ¶ Iterum ſimile eſt regnum
cœlorum ſagenę miſſæ in mare,& ex omni genere pi
48 ſcium congreganti,¶quam cum impleta eſſet,educen
tes,& ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa,
49 malos autem foras miſerunt.¶Sic erit in conſumma-
G tione ſeculi: & exibunt Angeli, & ſeparabunt malos
50 de medio iuſtorum¶ & mittent eos in caminum ignis
51 ibi erit fletus,& ſtridor dentiũ.¶Intellexiſtis hæc om-
52 nia? Dicunt ei:Etiam. ¶ Ait illis: Ideo, omnis ſcriba
doctus in regno cœlorum, ſimili eſt homini patrifa-
milias, qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera.
53 ¶Et factum eſt:cum conſummaſſet Ieſus parabolas i-
Mar. 6. a. 1. Luc.4. c. 16. Io. 6. e. 42. 54 ſtas,tranſijt inde.¶|Et veniens in patriam ſuam,doce
bat eos in ſynagogis eorum,ita vt mirarentur, & di-
55 cerent: Vnde huic ſapientia hęc,& virtutes?¶|Nonne
hic eſt fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria:
& fratres eius,Iacobus,& Ioſeph,& Simon,& Iudas;
56 ¶ & ſorores eius,nonne omnes apud nos ſunt? Vnde
Mar.6.a. 4. Luc.4.d 24. Ioh. 4. f. 44. 57 ergo huic omnia iſta?¶Et ſcandalizabantur in eo.Ie-
ſus aũt dixit eis: | Non eſt propheta, ſine honore,niſi
58 in patria ſua,& in domo ſua.¶et non fecit ibi virtutes
multas propter incredulitatem illorum.

CAPVT XIIII.

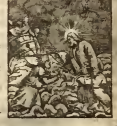
Mar.6.b 14 Luc 9 a.7 1 IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha fa-
A mam Ieſu:¶ & ait pueris ſuis: Hic eſt Iohannes
2 Baptiſta:ipſe ſurrexit a mortuis, & ideo virtu-
Mar.6 c 17. Luc.3. d. 19. 3 tes operantur in eo. ¶ | Herodes enim tenuit Iohan-
nem,& alligauit eum: & poſuit in carcerem propter
4 Herodiadem vxorem fratris ſui. ¶ Dicebat enim illi
5 Iohannes:Non licet tibi habere eam.¶Et volẽs illum
Inf 21. e. 26. occidere,timuit populum, | quia ſicut prophetam
6 eum habebant.¶ Die autem natalis Herodis ſaltauit
7 filia Herodiadis in medio,& placuit Herodi. ¶ Vnde
cum iuramento pollicitus eſt ei dare, quodcunque
8 poſtulaſſet ab eo.¶At illa præmonita a matre ſua: Da
mihi, inquit, hic in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

9 ¶ Et contriſtatus eſt
Rex,propter iuramen-
tum autem,& eos, qui
pariter recumbebant,
10 iuſſit dari. ¶ Miſitque,
& decollauit Iohan-
11 nem in cacere.¶et alla-
tum eſt caput eius in
diſco, & datum eſt
puellę, et attulit ma-
12 tri ſuæ. ¶ Et acceden-
B tes diſcipuli eius, tule-
runt corpus eius,& ſe-
pelierunt illud, & venientes nunciauerunt Ieſu,
Luc.9.b. 10. Mar.7.d. 31. Ioh.6. a. 1. 13 ¶| Quod cum audiſſet Ieſus,ſeceſſit inde in nauicula,
in locum deſertum ſeorſum.& cum audiſſent turbæ,
14 ſecutæ ſunt eum pedeſtres de ciuitatibus.¶ Et exiens
vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curauit
15 languidos eorum. ¶ Veſpere autem facto acceſſerunt
ad eum diſcipuli eius,dicentes: Deſertus eſt locus, &
hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in ca-
16 ſtella,emant ſibi eſcas: ¶ Ieſus autem dixit eis: Non
Mar.6. c. 37. Luc 9. b 13. Ioh 6 b. 9. 17 habent neceſſe ire: | date illis vos manducare. ¶ Re-
ſponderunt ei: | Non habemus hic, niſi quinque
18 panes, & duos piſces. ¶ Qui ait eis: Afferte mihi
19 illos huc. ¶ Et cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſu-
per fœnum,acceptis quinque panibus, & duobus pi-

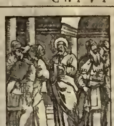

ſcibus, aſpiciens in cę-
lum benedixit, & fre-
git, & dedit diſcipulis
panes,diſcipuli autem
20 turbis:¶Et manducaue
C runt omnes,& ſaturati
ſunt. Et tulerunt reli-
quias,duodecim cophi
nos fragmentorum ple
21 nos. ¶ Manducantium
autem fuit numerus
quinque millia viro-
rum, exceptis mulieri-
22 bus,& paruulis.¶|Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos
aſcẽdere in nauiculam,& præcedere cum transfretũ, Mar.6 e. 45.
23 donec dimitteret turbas.¶Et dimiſſa turba,|aſcẽdit in Ioh.6. b. 17.
montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat Luc.6. b. 12.
24 ibi.¶ nauicula autem in medio mari iactabatur fluctị
25 bus,erat enim contrarius ventus.¶Quarta autem vi-
26 gilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare. ¶ Et
uidentes eum ſuper mare ambulantem,turbati ſunt,
dicentes: Quia phantaſma eſt.Et præ timore clamaue
27 rũt.¶Statimq; Ieſus locutus eſt eis,dicẽs: Habete fidu
28 ciã:ego ſum,nolite timere.¶Rñdens aũt Petrus,dixit:
29 Dñe,ſi tu es,iube me ad te venire ſup aquas.¶At ipſe
D ait: Veni. Et deſcendens Petrus de nauicula,ambula-
30 bat ſuper aquã ut ueniret ad Ieſum.¶Videns vero uẽ
tum validum,timuit:& cũ cępiſſet mergi, clamauit,

dicens: Dñe, ſaluũ me
31 fac.¶ Et continuo Ieſus
extendens manum, ap
prehendit eum,& ait il
li: Modicæ fidei,quare
32 dubitaſti.¶Et cũ aſcen-
diſſent in nauicula,ceſ-
33 ſauit ventus.¶ Qui aũt
in nauicula erant, vene
runt & adoraueruñt eũ,
dicẽtes: Vere filius Dei
34 es. ¶| Et cũ transfretaſ- Mar. 6.g. 53.
ſent,uenerunt in Terrã
35 Geneſar.¶et cum cognouiſſent eũ uiri loci illius, miſe
runt in vniuerſam legionem illã, & obtulerunt ei oẽs
36 male habẽtes,¶& rogabãt eũ vt vel fimbriã veſtimẽ-
ti eius tãgerent. Et quicũq; tetigerũt,ſalui facti ſunt.

CAPVT XV.

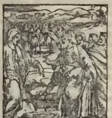
1 TVnc acceſſe- Mar.7.a 1
A runt ad eum
ab Ieroſoly-
mis Scribæ, & Phari-
2 ſæi, dicentes: ¶ Qua-
re diſcipuli tui tranſ-
grediuntur traditio-
nem ſeniorum? non
enim lauant manus
ſuas cum panem man-
3 ducant. ¶ Ipſe autem
reſpondens, ait illis:
Quare & vos tranſ- Exo.20.c 12.
grediminí mandatum Dei, propter traditionem
4 veſtram? Nam Deus dixit:¶|Honora patrem & ma- Deut.5.b 16.& 27.
trem; & qui maledixerit patri, vel matri, morte b.16.

moria-

Ephel 6. 1.2. 5 moriatur. ¶Vos auté dicitis: |Quicunq; dixerit patri,
Leuit.20 b.9. vel matri: Munus quodcunq; eſt ex me, tibi proderit:
Prou. 20 c.20 6 ¶& non honorificabit patrẽ ſuũ, aut matrẽ ſuã: & irri-
Exo.21.c 16. tũ feciſtis mandatum Dei propter traditionẽ veſtrã.
7 ¶Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Iſaias, dicẽs:
Iſa.29.d 13. 8 ¶| Populus hic labijs me honorat: cor aũt eorũ longe
B eſt a me. ¶ Sine cauſa aũt colunt me, docentes doctri-
Marc.7.a 6. 9 nas, & mandata hominũ. ¶Et conuocatis ad ſe turbis,
10 dixit eis: Audite, & intelligite. ¶Nõ quod intrat in os,
11 coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc
12 coinquinat hominẽ. ¶Tunc accedentes diſcipuli eius,
dixerunt ei: Scis quia Phariſęi, audito verbo hoc ſcan
Io.15.a.2 13 dalizati ſunt? ¶At ille reſpondens, ait: |Omnis planta-
Luc. 6. f. 39. tio, quam non plantauit pater meus cęleſtis, eradica-
14 bitur. ¶Sinite illos: cæci ſunt, & duces cęcorum. cæcus
auté ſi cæco ducatũ præſtet, ambo in foueam cadunt.
15 ¶Reſpondens aũt Petrus dixit ei: Ediſſere nobis para-
Marc.7.c 17. 16 bolam iſtã. ¶At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu
17 eſtis? ¶Non intelligitis, quia omne quod in os intrat,
18 in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur? ¶Quæ aũt
procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant
Ge 6 a.5 & 8. d.21 19 hominem: ¶ de corde enim exeunt |cogitationes ma-
læ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa te-
20 ſtimonia, blaſphemiæ. ¶hæc ſunt quæ coinquinant ho
C minem. Non lotis autem manibus manducare, non
21 coinquinat hominem. ¶ Et egreſſus inde Ieſus, seceſ-
Marc.7.c 25. 22 ſit in partes Tyri, & Sidonis. ¶|Et ecce mulier Cha-

nanæa a finibus illis e-
greſſa clamauit, dicens
ei: Miſerere mei Do-
mine fili Dauid: filia
mea male a dæmonio
23 vexatur. ¶ Qui non re-
ſpondit ei verbum. Et
accedentes diſcipuli e-
ius, rogabant eum, di-
centes: Dimitte eam:
quia clamat poſt nos.
24 ¶ Ipſe autẽ reſpondens,
ait: Non ſum miſſus ni-
Su.10.a.6 25 ſi |ad oues quæ perierũt domus Iſrael. ¶ At illa venit,
Luc 19. b 10. 26 & adorauit eum, dicens: Domine, adiuua me. ¶ Qui
Io 10. a.3 reſpondens ait: Non eſt bonum ſumere panem filio-
27 rum, & mittere canibus. ¶At illa dixit: Etiam Domi-
ne: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de men
28 ſa dominorum ſuorum. ¶ Tunc reſpondens Ieſus, ait
illi: O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.
29 Et ſanata eſt filia eius ex illa hora. ¶ Et cum tranſiſ-
ſet inde Ieſus, venit ſecus mare Galilææ: & aſcen-
Iſ 35.a.5 Luc. 7. d 22. 30 dens in montem, ſedebat ibi. ¶|Et acceſſerunt ad eum
turbæ multæ habentes ſecum mutos, cæcos, claudos,
debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pe-
31 des eius, & curauit eos: ¶ ita vt turbæ mirarentur vi-
dentes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæ-
Mar.8.a.1 32 cos videntes: & magnificabant Deum Iſrael. ¶| Ie-
ſus autem conuocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſereor
D turbæ: quia triduo iam perſeuerant mecum, & non
habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos no
33 lo, ne deficiant in via. ¶ Et dicunt ei diſcipuli: Vnde
ergo nobis in deſerto panes tantos, vt ſaturemus
34 turbam tantam? ¶ Et ait illis Ieſus: Quot habetis pa-
nes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.
35 ¶ Et præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram.
36 ¶Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agẽs,
fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt
37 populo. ¶ Et comede-

runt omnes, & ſatura-
ti ſunt. Et quod ſuper-
fuit de fragmentis, tu-
lerunt ſeptem ſportas
38 plenas. ¶ Erant autem
qui manducauerunt,
quattuor millia homi-
num, extra paruulos,
39 & mulieres. ¶ Et di-
miſſa turba, aſcendit in
nauiculam: & venit in
fines Magedam.

CAPVT XVI.

1
A

ET acceſſerunt ad Mar.8 b 12.
eum Phariſęi, & Luc.11.g 34.
Sadducæi tentã-
tes: & rogauerũt eum,
vt ſignum de cœlo oſtẽ
2 deret eis. ¶At ille reſpõ
dens, ait illis: Facto ve-
ſpere dicitis: Serenum
erit, rubicundum eſt e-
3 nim cœlum. ¶Et mane,
Hodie tempeſtas: ruti-
lat enim triſte cœlum.
Faciem ergo cœli diju-
dicare noſtis: ſigna aũt temporum non poteſtis ſcire?
4 ¶|Generatio mala, & adultera ſignum quęrit: & ſignũ Sup 12 e 39.
non dabitur ei, |niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et relictis Ion.2.a.1
5 illis abijt. ¶ Et cum veniſſent diſcipuli eius trans fre-
6 tum, obliti ſunt panes accipere. ¶ Qui dixit illis:
|Intuemini, & cauete a fermento Phariſæorum, & Marc 8 b 14.
7 Sadducæorum. ¶ At illi cogitabant intra ſe, dicen- Luc 12. a 1.
8 tes: Quia panes non accepimus. ¶ Sciens autem Ie-
B ſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei,
9 quia panes non habetis? ¶ Nondum intelligitis, ne-
que recordamini quinque panum, | in quinque mil Sup.14. c 17
10 lia hominum, & quot cophinos ſumpſiſtis? ¶ neque Io 6. b 9
ſeptem panum in quattuor millia hominum, & Sup.15. d 34.
11 quot ſportas ſumpſiſtis? ¶ Quare non intelligitis,
quia non de pane dixi vobis: Cauete a fermento
12 Phariſæorum, & Sadducæorum? ¶ Tunc intellexe-
runt, quia non dixerit cauendum a fermento pa-
num, ſed a doctrina Phariſæorum, & Sadducæo-
13 rum. ¶|Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: Marc. 8. e 27.
& interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem di- Luc. 9. b 18.
14 cunt homines eſſe filium hominis? ¶ At illi dixe-
C runt: Alij Iohannem Baptiſtam, alij autem Eliam,
15 alij vero Ieremiam, aut vnum ex prophetis. ¶| Dicit Io.6 g 69
16 illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis? ¶ Re-
ſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus filius
17 Dei viui. ¶ Reſpondens autem Ieſus dixit ei: Beatus
es Simon | Bar Iona: quia caro, & ſanguis non re- Io.1.f.42
18 uelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. ¶ Et ego
dico tibi, quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram
ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præ-
19 ualebunt aduerſus eam. ¶ | Et tibi dabo claues re- Inf. 18. c 18.
gni cœlorum: Et quodcunque ligaueris ſuper ter- Ioã.20.c 23.
ram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolue-
20 ris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. ¶Tunc præ-
cepit diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent, quia ipſe

eſſet

21 eſſet Ieſus Chriſtus.¶ Exinde cœpit Ieſus oſtendere di-
ſcipulis ſuis quia oporteret eum ire Ieroſolymam,&
multa pati a ſenioribus, & Scribis, & principibus ſa-
22 cerdotũ, & occidi, & tertia die reſurgere. ¶Et aſſumẽs
eũ Petrus, cœpit increpare illũ, dicens: Abſit a te Do-
23 mine:nõ erit tibi hoc.¶Qui cõuerſus, dixit Petro:|Va-
Mar. 8. d 31. D de poſt me Satana, ſcandalũ es mihi: quia nõ ſapis ea
24 quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum. ¶ Tunc Ieſus di-
Sup 10. d 38. xit diſcipulis ſuis: | Si quis vult poſt me venire, abne-
Luc. 9. c get ſemetipſum , & tollat crucem ſuam , & ſequatur
31. & 14. 25 me . ¶ Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam fa-
c 22. 17. g 31. cere , perdet eam . qui autem perdiderit animam ſuã
Ioh 12. d 26 propter me , inueniet eam . ¶ Quid enim prodeſt ho-
21. mini , ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ vero
Pſal 48 a ſuæ detrimentum patiatur ? | Aut quam dabit homo
2. 27 commutationem pro anima ſua ? ¶ | Filius enim ho-
Pſal. 61. b 13. minis venturus eſt in gloria patris ſui cum Angelis
Act. 17 g ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius.
31. Ro. 2. a. 6 28 ¶| Amen dico vobis , ſunt quidam de hic ſtantibus ,
Mar. 6 a 1 qui non guſtabunt mortem, donec videant filium ho
Luc 9. c. 17. minis venientem in regno ſuo .

CAPVT XVII.

1
A

ET poſt dies ſex
aſſumpſit Ieſus
Petrum, & Iaco
Marc. 6. a 6. bum, & Iohannem fra-
Luc. 9. d 28. trem eius, & ducit illos
in mõtem excelſum ſe-
2 orſum : ¶ & transfigu-
ratus eſt ante eos. Et
reſplenduit facies eius,
ſicut Sol : veſtimenta
autem eius facta ſunt
3 alba, ſicut nix.¶Et ecce
apparuerunt illis Moy
4 ſes, & Elias cum eo loquentes. ¶ Reſpondens au-
tem Petrus, dixit ad Ieſum : Domine, bonum eſt nos
hic eſſe : ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi
5 vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum : ¶ Adhuc eo lo-
2. Pet. 1. d 17. quente, ecce nubes lucida obumbrauit eos . | Et ecce
Su. 3. d. 17 vox de nube , dicens : Hic eſt filius meus dilectus in
6 quo mihi bene complacui: ipſum audite.¶Et audiẽtes
diſcipuli , ceciderunt in faciem ſuam , & timuerunt
7 valde. ¶ Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos , dixitque eis :
8 Surgite , & nolite timere . ¶ Leuantes autem oculos
9 ſuos . neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum . ¶ Et de-
ſcendẽtibus illis de monte, pcepit eis Ieſus, dicẽs: Ne-
B mini dixeritis viſionẽ, donec filius hominis a mortuis
10 reſurgat. ¶Et interrogauerũt eum diſcipuli, dicentes:
Marc. 9 b 12. | Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliã oporteat primũ
11 venire? ¶ At ille reſpõdens, ait eis: Elias quidẽ ventu-
Mal. 4. a 5. 12 rus eſt, & reſtituet oĩa. ¶dico autẽ vobis, qa Elias iam
Sup. 11. b 14. venit, & non cognouerunt eũ, ſed fecerunt in eo quę-
cunq; voluerunt. Sic & filius hominis paſſurus eſt ab
13 eis. ¶ Tunc intellexerunt diſcipuli , quia de Iohanne
Marc 9 c 14. 14 Baptiſta dixiſſet eis. ¶ |Et cum veniſſet ad turbam, ac-
Luc 9. e. 37. ceſſit ad eum homo genibus prouolutus ante eum ,
15 ¶ dicens : Domine miſerere filio meo, quia lunaticus
C eſt, & male patitur : nam ſæpe cadit in ignem, & cre-
16 bro in aquam. ¶ Et obtuli eum diſcipulis tuis: & non
17 potuerũt curare eũ. Reſpondens autem Ieſus, ait: ¶ O
generatio incredula, & peruerſa , quouſque ero vo-
biſcum ? vſquequo patiar vos ? Afferte huc illum ad
18 me. ¶ Et increpauit illum Ieſus, & exijt ab eo dæmo-

niũ, & curatus eſt puer
19 ex illa hora. ¶Tunc ac-
ceſſerũt diſcipuli ad Ie-
ſum ſecreto, & dixe-
rũt: Quare nos non po
tuimus eijcere illum ?
20 ¶ Dixit illis Ieſus: Pro-
pter incredulitatem ve
ſtrã: | Amen quippe di- Lu. 17. b. 6
co vobis , ſi habueritis
fidẽ , ſicut granũ ſina-
pis, dicetis monti huic:
Trãſi hinc illuc : & trã-
21 ſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. ¶ Hoc autẽ genus
22 non eijcitur, niſi per orationẽ, & ieiuniũ.¶|Conuerſan Marc. 9. e 31.
tibus autẽ eis in Galilæa, dixit illis Ieſus: Filius homi- Lu. 9. f. 44
23 nis tradendus eſt in manus hominũ: ¶ & occident eũ, & 24 a. 7 Inf 20. c
& tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer. 18.
24 ¶ Et cum veniſſent Capharnaum , acceſſerunt qui di-
D drachma accipiebant, ad Petrũ, & dixerũt ei : Magi-
25 ſter veſter nõ ſoluit didrachma? Ait, Etiam. ¶Et cum
intraſſet in domum, pręuenit eum Ieſus, dicens: Quid
tibi videtur Simon ? Reges terræ a quibus accipiunt
26 tributum, vel cenſum ? a filijs ſuis, an ab alienis? ¶ Et
ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Ieſus: Ergo liberi ſunt
27 filij. ¶Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad ma-
re, & mitte hamum: & eum piſcem qui primus aſcen
derit, tolle : & aperto ore eius, inuenies ſtaterem : il-
lum ſumens, da eis pro me, & te.

CAPVT XVIII.

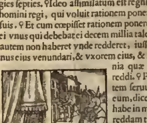
1
A

IN illa hora acceſ-
ſerũt diſcipuli ad
Ieſum , dicentes :
| Quis putas, maior eſt Marc 9 e 39.
2 in regno cęlorum? ¶|Et Luc. 9. f. 46.
aduocans Ieſus paruu- Inf 19. b 14
lum , ſtatuit eũ in me-
3 dio eorũ, ¶ & dixit : A- 1. Cor 14 d. 20.
mẽ dico vobis , niſi cõ-
uerſi fueritis, & efficia-
mini ſicut paruuli, non
intrabitis in regnũ cœ-
4 lorũ.¶Quicunque ergo
humiliauerit ſe, ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in re
5 gno cęlorum. ¶Et qui ſuſceperit vnum paruulum ta-
6 lẽ in noĩe meo, me ſuſcipit: ¶ |qui aũt ſcandalizauerit Marc. 9 f. 42.
vnũ de puſillis iſtis q in me credunt, expedit ei, vt ſu-
ſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur
7 in profundum maris. ¶|Væ mũdo a ſcandalis. Neceſſe Lu. 17. a. 1.
eſt enim vt veniant ſcandala: veruntamen væ homi-
8 ni illi per quẽ ſcandalũ venit.¶|Si autẽ manus tua, vel Sup 5. e. 10.
pes tuus ſcandalizat te : abſcide eũ, & proijce abs te: Marc. 9. g
bonum tibi eſt ad vitã ingredi debilẽ , vel claudum , 43.
quam duas manus , vel duos pedes habẽtem mitti in
9 ignẽ æternum. ¶ Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue
B eum , & proijce abs te : bonum tibi eſt cum vno
oculo in vitam intrare , quam duos oculos haben-
10 tem mitti in gehennam ignis. ¶Videte ne contemna-
tis vnum ex his puſillis : dico enim vobis, quia | An- Pſ. 13. a. 8
geli eorum in cœlis ſemper vident faciem patris mei
11 qui in cœlis eſt . ¶ | Venit enim filius hominis ſal- Luc. 19. 10.
12 uare quod perierat. ¶ Quid vobis videtur ? ſi fuerint Lu. 15. a.

alicui

alicui centum oues, & errauerit vna ex eis: nonne
relinquit nonagintanouem in montibus, & vadit
13 quærere eam, quæ errauit? ¶ & ſi contigerit vt inue-
niat eam: amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam
magis, quam ſuper nonagintanouem quæ non erra-
14 uerunt. ¶ Sic non eſt voluntas ante patrem veſtrum
Leu.17. 15 qui in cęlis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis. ¶ Si | au-
2 3. tem peccauerit in te frater tuus: vade, & corripe eum
inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris
16 fratrem tuum. ¶ ſi autem te non audierit: adhibe tecũ
Leu.19.d 17. adhuc vnum vel duos, vt | in ore duorum vel trium
Ecc.19.b 17 teſtium ſtet omne verbum. ¶ Quod ſi non audierit
13. C eos: dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit
Iac.5.d. 19. 18 tibi ſicut | ethnicus & publicanus. ¶ | Amẽ dico vobis,
Deut.19. c.15. quęcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata &
2.Cor.13 in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt
2.1. 19 ſoluta & in cœlo. ¶ Iterum dico vobis, quia ſi duo ex
Heb.10 d 18. vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quãcun-
Ioh.8.c que petierint, fiet illis a patre meo qui in cœlis eſt.
17. 20 ¶ Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine
2.Theſ.3 d.14. 21 meo, ibi ſum in medio eorum. ¶ Tunc accedens Pe-
1.Cor.5. c.9. trus ad eum, dixit: Domine quoties peccabit in me
Ioh. 20, d.11. 22 frater meus, & dimittam ei vſque ſepties? ¶ Dixit illis
Luc.17. a.4. Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties: ſed vſque ſeptua-
23 gies ſepties. ¶ Ideo aſſimilatum eſt regnum cœlorum
homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis
24 ſuis. ¶ Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt
25 ei vnus qui debebat ei decem millia talenta. ¶ Cum
autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum domi-
nus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & om-

nia quæ habebat, &
26 reddi. ¶ Procidens au-
D tem ſeruus ille, orabat
eum, dicens: Patientiã
habe in me, & omnia
27 reddam tibi. ¶ miſertus
autem dominus ſerui
illius; dimiſit eum, &
28 debitum dimiſit ei. ¶ E-
greſſus autem ſeruus il
le, inuenit vnum de
conſeruis ſuis, qui de
bebat ei centum dena-
rios; & tenens ſuffocabat eum, dicens; Redde quod
29 debes. ¶ Et procidens conſeruus eius, rogabat eum, di-
cens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
30 ¶ Ille autem noluit, ſed abijt, & miſit eum in carcerem
31 donec redderet debitum. ¶ Videntes autem conſer-
ui eius, quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & vene-
runt, & narrauerunt domino ſuo omnia, quæ facta
32 fuerant. ¶ Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait il-
li: Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quo-
33 niam rogaſti me: ¶ nonne ergo oportuit, & te miſereri
Sup.6.b. 12. 34 conſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? ¶ Et iratus
Mar.11. c.25. dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoaduſque
35 redderet vniuerſum debitum. ¶ Sic & pater meus cę-
leſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fra-
tri ſuo de cordibus veſtris.

CAPVT XIX.

1 ET factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus ſermo-
Mar.10. a.1. A nes iſtos: migrauit a Galilæa, | & venit in
Marc.10. a.2. 2 fines Iudææ trans Iordanem, ¶ & ſecutæ
3 ſunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi. ¶ | Et acceſ-
ſerunt ad eum Phariſęi tentantes eum, & dicentes: ſi
licet homini dimittere vxorem ſuam, quacunque ex

4 cauſa? ¶ Qui reſpondẽs
ait eis: Non legiſtis, Gen.1.d.
quia qui fecit hoĩem ab ini 27.
tio, maſculum, & fęmi Gen.2.d.
nam fecit eos? et dixit: 21.
5 ¶ Propter hoc dimittet Ephe.5 g 31.
homo patrem, & ma- 1.Cor 6. d.16.
trem, & adhęrebit vxo
ri ſuæ: & erunt duo in
6 carne una. ¶ itaque iam
non ſunt duo, ſed vna
caro. Quod ergo Deus
coniunxit, homo non
7 ſeparet. ¶ Dicunt illi: Quid ergo | Moyſes mandauit Deu.24. a.1.
8 dare libellum repudij, & dimittere? ¶ Ait illis: Quo-
niam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vo-
bis dimittere uxores ueſtras: ab initio autem non fuit
9 ſic. ¶ | Dico autem vobis, quia quicunque dimiſerit v- Sup.5.e
B xorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, 32. Mar.10.b
10 męchatur: & qui dimiſſam duxerit, męchatur. ¶ dicũt 11.
ei diſcipuli eius: Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, Luc.16 18.
11 non expedit nubere. ¶ Qui dixit illis: Non omnes ca- 1.Cor.7
12 piunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. ¶ Sũt enim b.11.
eunuchi, qui de matris vtero ſic nati ſunt: & ſunt eu-
nuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi,
qui ſe ipſos caſtrauerunt propter regnum cęlorum.
13 Qui poteſt capere, capiat. ¶ | Tunc oblati ſunt ei paruu Mar.10.
li, vt manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autẽ 13.
14 increpabant eos. ¶ Ieſus vero ait eis: | Sinite paruulos, Luc.18 15.
& nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim Supr.18 a.3.
15 regnum cęlorum. ¶ Et cum impoſuiſſet eis manus, a-
16 bijt inde. ¶ | Et ecce vnus accedens, ait illi; magiſter bo Mar.10.
17 ne, quid boni faciam, vt habeam vitam ęternã? ¶ Qui 17. Luc.18
C dixit ei; Quid me interrogas de bono? vnus eſt bonus 18.
Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.
18 ¶ Dicit illi: Quę? Ieſus autem dixit: Non homicidium Exo.20 c.13.
facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non fal-
19 ſum teſtimonium, dices: ¶ Honora patrẽ tuũ, & matrẽ
20 tuã: Et diliges proximũ tuũ, ſicut teipſum: ¶ Dicit illi
adoleſcens: Oĩa hęc cuſtodiui a iuuẽtute meã: quid ad-
21 huc mihi deeſt? ¶ Ait illi Ieſus: Si vis perfectus eſſe, va
de, vẽde quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſau
22 rũ in cęlo: & veni, ſequere me. ¶ Cũ audiſſet aũt adole
ſcens verbũ, abijt triſtis: erat enim habẽs multas poſ
23 ſeſſiones. ¶ Ieſus aũt dixit diſcipulis ſuis: amẽ dico vo
24 bis, quia diues difficilẽ intrabit in regnũ cęlorũ. ¶ Et
iterũ dico vobis; facilius eſt camelũ per foramẽ acus
25 tranſire, quam diuitem intrare in regnum cęlorum. ¶ Audi
tis aũt his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis
26 ergo poterit ſaluus eſſe? ¶ Aſpiciens aũt Ieſus dixit il-
D lis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deũ aũt
27 omnia poſſibilia ſunt. ¶ | tunc reſpondens Petrus, dixit Mar.10
ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, 28. Luc.18
28 quid ergo erit nobis? ¶ Ieſus autem dixit illis: Amen 18.
dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regenera
tione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis
ſuæ, | ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes Luc.22.
29 duodecim tribus Iſrael. ¶ Et omnis qui reliquerit do- c.
mum, vel fratres, aut ſorores, aut patrẽ, aut matrẽ, aut Inf 20.
vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, 16
centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Mar.10.
30 ¶ | Multi aũt erũt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi, primi. 31. Luc.13 30.

CAPVT XX.

1 SImile eſt regnum cœlorum homini patrifami-
A lias, qui exijt primo mane conducere opera-
2 rios in vineam ſuam. ¶ Conuentione autem fa-
cta cum operarijs ex denario diurno, miſit eos in vi-
3 neam ſuam. ¶ Et egreſſus circa horam tertiam, vidit
4 alios ſtantes in foro ocioſos, ¶ & dixit illis: Ite & vos
in vineam meam: & quod iuſtum fuerit, dabo vobis.
5 ¶ Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa ſex-
6 tam, & nonam horam: & fecit ſimiliter. ¶ Circa vnde-
cimam vero exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit il-
7 lis: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? ¶ Dicunt ei: Quia
nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam
8 meam. ¶ Cum ſero autem factum eſſet, dicit dominus
B vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis

mercedem, incipiens
a nouiſſimis vſque ad
9 primos. ¶ Cum veniſ-
ſent ergo qui circa vn-
decimam horam vene-
ant, acceperunt ſingu-
10 los denarios. ¶ Ve-
nientes autem & pri-
mi, arbitrati ſunt, quod
plus eſſent accepturi:
acceperunt autem & ip-
ſi ſingulos denarios.
11 ¶ Et accipientes mur-
12 murabant aduerſus patremfamilias, ¶ dicentes: Hi
nouiſſimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fe-
13 ciſti qui portauimus pondus diei & æſtus. ¶ At ille
reſpondens vni eorum, dixit: Amice, non facio tibi
14 iniuriam: nonne ex denario conueniſti mecum? ¶ Tol
le quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic nouiſ-
15 ſimo dare ſicut & tibi. ¶ Aut non licet mihi quod volo
facere? an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus
16 ſum. ¶ | Sic erunt nouiſſimi, primi: & primi nouiſſimi:
17 multi enim ſunt vocati: pauci vero electi. ¶ | Et aſcen-
dens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſci-
18 pulos ſecreto, & ait illis: ¶ Ecce aſcendimus Ieroſoly-
C mam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdo-
19 tum & Scribis, & condemnabunt eum morte, ¶ & tra
dent eum Gentibus ad illudendum, et flagellandum,
20 & crucifigendum: & tertia die reſurget. ¶ | Tunc ac-
ceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis,
21 adorans & petens aliquid ab eo. ¶ Qui dixit ei: Quid
vis? Ait illi: Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad
dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.
22 ¶ Reſpondens autem Ieſus dixit: Neſcitis quid pe-
tatis. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus
23 ſum? Dicũt ei: Poſſumus. ¶ Ait illis: Calicem quidem
meum bibetis: ſedere autem ad dexteram meam vel
ſiniſtram, non eſt meum dare vobis; ſed quibus pa-
24 ratum eſt a patre meo. ¶ Et audientes decem, indi-
25 gnati ſunt de duobus fratribus. ¶ | Ieſus autem voca-
D uit eos ad ſe, & ait: Scitis quia principes gentium do-
minantur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem
26 exercent in eos. ¶ Non ita erit inter vos: ſed quicun-
que voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter mini-
27 ſter: ¶ & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit ve-
28 ſter ſeruus. ¶ | ſicut filius hominis non venit mini-
ſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuã redemptio-
29 nem pro multis. ¶ | Et egredientibus illis ab Iericho
30 ſecuta eſt eum turba multa. ¶ & ecce duo cæci ſeden-
tes ſecus viam, audierunt quia Ieſus tranſiret: & cla-
mauerunt, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili Da
31 uid. ¶ Turba autem increpabat eos, vt tacerent. At illi
magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere noſtri,
32 fili Dauid. ¶ Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, & ait: quid
33 vultis, vt faciam vobis? ¶ Dicunt illi: Domine, vt a-
34 periantur oculi noſtri. ¶ Miſertus autem eorum Ieſus,
tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti
ſunt eum.

CAPVT XXI.

1 ET cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & ve- Marc.11.a.1.
A niſſent Bethphage, ad Montem Oliueti, tunc Lu.19.d.29.
2 Ieſus miſit duos diſcipulos. ¶ dicens eis: Ite
in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim inue-
nietis aſinam alligatam: & pullum cum ea: ſolui-
3 te, & adducite mihi: ¶ & ſi quis vobis aliquid di-
xerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confe-
4 ſtim dimittet eos. ¶ Hoc autem totum factum eſt,
vt adimpleretur, quod dictum eſt per prophetam, Iſa 62.c.11.
5 dicentem: ¶ | Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus ve-
nit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam, & pul- Zach. 9 b 9.
6 lum filium ſubiugalis. ¶ Euntes autem diſcipuli, fe- Ioh.12.b.
7 cerunt, ſicut præcepit illis Ieſus. ¶ Et adduxerunt 14.

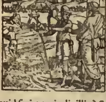
aſinam, & pullum: &
impoſuerunt ſuper eos
veſtimenta ſua & eum
deſuper ſedere fece-
8 runt: ¶ Plurima autem
turba ſtrauerunt veſti-
menta ſua in via: alij
autem cædebant ra-
mos de arboribus, &
9 ſternebant in via: ¶ tur
bæ autem quæ præce-
debant, & quæ ſeque-
bantur, clamabant,
dicentes; Hoſanna filio Dauid: | benedictus, qui Pſ.117.d.26.
10 venit in nomine Domini: hoſanna in altiſſimis. ¶ Et Marc.11.b.9.
cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt vniuerſa
11 ciuitas, dicens: Quis eſt hic? ¶ Populi autem di- Luc.19.f.38.
cebant: Hic eſt Ieſus propheta, a Nazareth Gali- Mar.11.b.11.
12 læ. ¶ | Et intrauit Ieſus in templum Dei, & eijcie- Ioh.2.c.14.

bat omnes vendentes,
& ementes in templo, Deu.14.d.25.
& menſas numula-
riorum, & cathedras
vendentium colum-
13 bas euertit: ¶ & dicit
eis: Scriptum eſt, | Do- Lu.19.g.45.
mus mea, domus ora- Iſa. 56.
tionis vocabitur: | vos 2.7.
autem feciſtis illam Iere.7.b.11.
ſpeluncam latronum.
14 ¶ Et acceſſerunt ad
eum cæci, & claudi Mar.11.
15 in templo: & ſanauit eos. ¶ | Videntes autem prin- 18.
cipes Sacerdotum, & Scribæ mirabilia, quæ fe- Lu.19.g.47.
cit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Pſalm.8.
16 Hoſanna filio Dauid indignati ſunt, ¶ & dixe- 23.
runt ei: Audis, quid iſti dicunt? Ieſus autem
dixit eis: Vtique. Nunquam legiſtis, | Quia Pſalm.8.
ex ore infantium, & lactentium perfeciſti lau- 23.

dem?

17 dem? ¶ Et relictis illis, abijt foras extra Ciuitatem in
18 Bethaniam: ibiq; manſit. ¶ Mane autem reuertens in
Mar.11.b 19 Ciuitatem, eſurijt. ¶ | Et videns fici arborē vnam ſe-
13. cus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea, niſi fo-
lia tantū, & ait illi: Nunquā ex te fructus naſcatur in
Mar.11.c 20 ſempiternū. Et areſacta eſt continuo ficulnea. ¶| Et vi-
20. dētes diſcipuli, mirati ſunt, dicētes: Quomodo conti-
21 nuo aruit? ¶ Reſpondens aūt Ieſus, ait eis: Amen dico
vobis, ſi habueritis fidē, & nō hæſitaueritis, nō ſolum
de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis: Tol-
Sup.7.a.7 22 le, & iacta te in mare: fiet. ¶| Et oīa quæcunq; petieritis
Mar.11.c 23 in oratione credētes, accipietis. ¶ Et cū veniſſet in tem
14. plum, acceſſerunt ad eum docentē principes ſacerdo-
Io.15.b 7 tū, & ſeniores populi, dicētes: | In qua poteſtate hęc fa-
1.Ioan 3
d.22. 24 cis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem? ¶ Reſpondens
Mar.11.d C Ieſus, dixit eis: Interrogabo vos, & ego vnū ſermonē:
28. quē ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicā in qua poteſta
Luc.20.a
1. 25 te hæc facio. ¶ Baptiſmus Iohannis vnde erat: e cœlo,
an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe, dicētes:
26 ¶ Si dixerimus e cœlo, dicet nobis: Quare ergo non
credidiſtis illi? Si aūt dixerimus: Ex hominibus: time-
Sup.14.a mus turbam. | oēs enim habebant Iohannē, ſicut pro-
Marc.6.c 27 phetā. ¶ Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait
20. illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc
28 facio. ¶ Quid aūt vobis videtur? Homo quidam habe
bat duos filios: & accedens ad primū, dixit: Fili, vade
29 hodie operare in vinea mea. ¶ Ille aūt reſpondens, ait:
30 Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus, abijt. ¶ Ac-
cedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille re-
31 ſpondens, ait: Eo Domine. Et non iuit: ¶ quis ex duo-
bus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Di-
cit illis Ieſus: Amen dico vobis, quia publicani, &
32 meretrices præcedunt vos in regnum Dei. ¶ Venit
enim ad vos Iohannes in via iuſtitiæ: & non credi-
diſtis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt
ej: vos autem videntes, nec pœnitentiam habuiſtis
33 poſtea, vt crederetis ei. ¶ Aliam parabolam audite:
Marc. 12. D Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam, &
.1. ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædi-
Luc.20.b ficauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregre
Iſa.5.a.1
.5. 34 profectus eſt. ¶ Cum autem tempus fructuum ap-
Iere. 2. d propinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt ac-
35 ciperent fructus eius. ¶ Et agricolæ apprehenſis ſer-
uis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium
36 vero lapidauerunt. ¶ Iterum miſit alios ſeruos plu-
37 res prioribus: & fecerunt illis ſimiliter. ¶ Nouiſſime

autem miſit ad eos fi-
lium ſuum, dicens: Ve-
rebūtur filium meum.
38 ¶ Agricolæ autem vidē
tes filium, dixerunt in-
f. 16. a tra ſe: | Hic eſt hæres,
& 21.a venite, occidamus eū,
pā.11.g & habebimus hæredi-
39 tatem eius. ¶ Et appre-
henſum eum eiecerunt
extra vineam, & occi-
40 derunt. ¶ Cum ergo ve-
nerit dominus vineæ,
41 quid faciet agricolis illis? ¶ Aiunt illi: Malos male
perdet: & vineam ſuam locabit alijs agricolis qui
al.117 42 reddant ei fructum temporibus ſuis. ¶ | Dicit illis Ie-
22. ſus: Nunquam legiſtis ſcripturis: Lapidem quem
t.4.b. reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput
anguli? A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile Rom 9.g
43 in oculis noſtris? ¶ Ideo dico vobis, quia auferetur a 11.
vobis regnum Dei, & dabitur Genti facienti fructus 1.Pe 2.a. Luc 20.c
44 eius. ¶| Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confrin- 17.
45 getur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum. ¶ Et Mar.12.a 10.
cum audiſſent principes ſacerdotum, & Phariſæi pa- Zac.12 a
46 rabolas eius: cognouērunt quod de ipſis diceret. ¶ Et 3. Dan 2.c
quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſi- 34.
cut prophetam eum habebant.

CAPVT XXII.

1 ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in parabolis
A eis, dicens: ¶| Simile factum eſt regnum cęlorū Luc.14.d
2 homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo. ¶ Et 16.
3 miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias: & no- Apoc.19 b.9.
4 lebant venire. ¶ Iterum miſit alios ſeruos, dicens: Di-

cite inuitatis: Ecce prā-
dium meū paraui: tau-
ri mei, & altilia occiſa
ſunt, & oīa parata: veni
5 te ad nuptias. ¶ Illi autē
neglexerunt: & abie-
runt, alius in villam
ſuam, alius vero ad ne-
6 gociationem ſuam: ¶ re
liqui vero tenuerunt
ſeruos eius, & contu-
melijs affectos, occi-
7 derunt. ¶ Rex autem
cum audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis,
perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccen
8 dit. ¶ Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ
9 ſunt: ſed qui inuitati erāt, non fuerunt digni. ¶ Ite er-
go ad exitus viarum: & quoſcunque inueneritis, vo-
10 cate ad nuptias. ¶ Et egreſſi ſerui eius in vias, congre-
gauerunt omnes quos inuenerunt, malos, & bonos:
11 & impletæ ſunt nuptię diſcumbentium. ¶ Intrauit au-
tem Rex, vt videret diſcumbentes: & vidit ibi homi-
12 nem non veſtitum veſte nuptiali. ¶ Et ait illi: Ami-
B ce, quomodo huc intraſti non habens veſtem nu-
13 ptialem? At ille obmutuit. ¶ Tunc dixit Rex mini-
ſtris: | Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum Sup. 8. b
in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor den- 12. & 13 f 42.
14 tium. ¶ Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi. Inf. 25. e
15 ¶ Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt, vt ca- 30.
16 perent eum in ſermone. ¶ Et mittunt ei diſcipulos Mar.12.b 13
ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter ſcimus, Luc.20.c 20.

quia verax es, & viam
Dei in veritate doces,
& non eſt tibi cura de
aliquo. non enim re-
ſpicis perſonam homi-
17 num: ¶ dic ergo no-
bis quid tibi videtur:
licet cenſum dare Cæ-
18 ſari, an non? ¶ Cogni-
ta autem Ieſus nequi-
tia eorū, ait: Quid me
19 tentatis hypocritæ? ¶ O-
ſtendite mihi numiſma
20 cenſus. At illi obtulerunt ei denarium. ¶ Et ait il-
lis Ieſus: Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?
21 ¶ Dicunt ei: Cæſaris: Tunc ait illis: | Reddite ergo Rom.13. b.7.
C quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non
relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtrua-
Luc.19.g 14. 3 tur. ¶ Sedente autem eo ſuper Montem Oliueti, acceſ-

ſerunt ad eum diſcipu-
li ſecreto, dicentes: Dic
nobis, quãdo hęc erũt?
& quod ſignum aduen
tus tui, & conſumma-
Epheſ.5.a.6. Coloſ.2.d.18. 4 tionis ſeculi? ¶ Et reſpõ
dẽs Ieſus, dixit eis: Vi-
dete ne quis vos ſedu-
5 cat: ¶ multi enim veniẽt
in nomine meo, dicen-
tes: Ego ſum Chriſtus:
6 & multos ſeducẽt. ¶ Au
dituri enim eſtis præ-
lia, & opiniones pręliorũ. Videte ne turbemini: opor-
7 tet enim hæc fieri: ſed nondũ eſt finis. ¶ Cõſurget enim
gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt peſti-
8 lentiæ, & fames, & terræmotus per loca: ¶ hæc autem
Ioh.15.e.20. & 16.a.2. 9 omnia initia ſunt dolorum. ¶ Tunc tradent vos in tri-
bulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus
Sup.10.c.17. 10 gentibus propter nomen meum. ¶ Et tũc ſcandaliza-
Luc.21.c.12. B buntur multi: & inuicem tradent: & odio habebunt
11 inuicem. ¶ Et multi pſeudoprophetæ ſurgent: & ſedu-
12 cent multos. ¶ Et quoniam abundabit iniquitas: refri-
13 geſcet charitas multorum. ¶ qui autem perſeuerauerit
14 vſque in finem, hic ſaluus erit. ¶ Et prædicabitur hoc
Euangelium regni in vniuerſo orbe in teſtimonium
omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.
Mar.13.b.14. 15 ¶ Cum ergo videritis abominationem deſolationis,
Luc.21.d.20. quæ dicta eſt a Daniele Propheta, ſtantem in loco
16 ſancto, qui legit intelligat: ¶ tũc qui in Iudæa ſunt, fu-
Dan.9.g.27. 17 giant ad montes: ¶ & qui in tecto, non deſcendat tol-
18 lere aliquid de domo ſua: ¶ & qui in agro, non reuer-
19 tatur tollere tunicam ſuam. ¶ Væ autem prægnanti-
20 bus, & nutrientibus in illis diebus. ¶ Orate autem, vt
Act.1.b.12. 21 nõ fiat fuga veſtra in hyeme, vel ſabbato. ¶ Erit enim
tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mun
22 di vſque modo, neque fiet. ¶ Et niſi breuiati fuiſſent
dies illi, non fieret ſalua omnis caro, ſed propter ele-
Mar.13.c.21. 23 ctos breuiabuntur dies illi. ¶ Tunc ſi quis vobis di-
Luc.13.d.23. xerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.
24 ¶ Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: &
dabũt ſigna magna, & prodigia, ita vt in errorem in-
25 ducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. ¶ Ecce prædixi
26 vobis. ¶ Si ergo dixerint vobis: Ecce in deſerto eſt: no-
27 lite exire: ecce in penetralibus: nolite credere. ¶ Sicut
C enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque in Occi-
Luc.17.g.37. 28 dentem: ita erit & aduentus filij hominis. ¶ Vbicunq;
Mar.13.a.4. 29 fuerit corpus, illic congregabuntur, & Aquilæ. ¶ Sta-
tim autem poſt tribulationem dierum illorum, Sol
Luc.21.c.25. obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtel-
Ezec.32.b.7. læ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commoue-
Iſai.13.b.10. 30 buntur: ¶ & tunc parebit ſignum filij hominis in cœ-
Ioel 2.g.31. & 3.c.15. lo: & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt
filium hominis venientem in nubibus cœli cum vir-
31 tute multa, & maieſtate. ¶ Et mittet Angelos ſuos cũ
Apoc.1.b.8. tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius a
1.Cor.15.g.52. quattuor ventis, a ſummis cœlorum vſque ad termi-
32 nos eorum. ¶ Ab arbore autem fici diſcite parabolam:
cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis
33 quia prope eſt æſtas. ¶ ita & vos, cũ videritis hæc oĩa,
34 ſcitote quia prope eſt in ianuis. ¶ Amen dico vobis,
quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc
35 fiant. ¶ Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea Marc.13.d.31.
36 non præteribunt. ¶ De die autem illa, & hora nemo
D ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi ſolus pater. ¶ Sicut Luc.17.f.26.
37 autem in diebus Noe: ita erit & aduentus filij homi-
38 nis. ¶ ſicut enim erant in diebus ante diluuium co- Geneſ.7.b.5.
medentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, 1.Pet.3.d.20.
39 vſque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam, ¶ &
non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit om- Luc.17.g.36.
40 nes: ita erit & aduentus filij hominis. ¶ Tunc duo erũt
41 in agro: vnus aſſumetur, & vnus relinquetur: ¶ duæ
molentes in mola: vna aſſumetur, & vna relinque-
42 tur. ¶ Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus
43 veſter venturus ſit. ¶ Illud autem ſcitote, quoniam 1.Theſ.1.d.17.
ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur venturus eſſet,
vigilaret vtique, & nõ ſineret perfodi domum ſuam.
44 ¶ Ideo & vos eſtote parati: quia qua neſcitis hora fi-
45 lius hominis venturus eſt. ¶ Quis, putas, eſt fide- Marc.13.d.33.
lis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuus
ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempo-
46 re? ¶ Beatus ille ſeruus, quem cum venerit Domi- Luc.12.c.42.
47 nus eius, inuenerit ſic facientem: ¶ Amen dico vo- Apoc.16.c.15.
bis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.
48 ¶ Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo: Mo-
49 ram facit Dominus meus venire: ¶ & cœperit per-
cutere conſeruos ſuos, mãducet autem, & bibat cum
50 ebrioſis: ¶ veniet Dominus ſerui illius in die qua non
51 ſperat, & hora qua ignorat, ¶ & diuidet eum, par-
temque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus, Sup.13.f.42. Inf.25.c.30.
& ſtridor dentium.

CAPVT XXV.

1
A

TVnc ſimile erit
regnum cęlo-
rũ decem vir
ginibus, quæ accipien-
tes lampades ſuas, e-
xierunt obuiã ſponſo,
2 & ſponſæ. ¶ Quinque
autem ex eis erant fa-
tuę, & quinque pru-
3 dentes: ¶ ſed quinque
fatuæ, acceptis lampa-
dibus, non ſumpſerunt
4 oleum ſecum: ¶ pru-
dentes vero acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lam-
5 padibus. ¶ Moram autẽ faciente ſponſo, dormitaue-
6 rũt oẽs, & dormierunt. ¶ Media autẽ nocte clamor fa-
7 ctus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obuiã ei. ¶ Tunc ſur-
rexerunt oẽs virgines illæ, & ornauerunt lampades
8 ſuas. ¶ Fatuæ aũt ſapientibus dixerunt: Date nobis de
9 oleo veſtro: quia lampades noſtræ extinguũtur. ¶ Re-
ſponderunt prudẽtes, dicentes: Ne forte non ſufficiat
nobis, & vobis: ite potius ad vendentes, & emite vo-
10 bis. ¶ Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ
paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clau-
11 ſa eſt ianua. ¶ Nouiſſime, vero veniunt, & reliquæ
virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 ¶ At ille reſpondens, ait: Amen dico vobis, neſcio
13 vos. ¶ Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque ho- Marc.13.d.33.
14 ram. ¶ Sicut enim homo peregre proficiſcens, vo- Sup.24.e.41.
B cauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. ¶ Et vni de
15 dit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum, Luc.19.b.12.
vnicuique ſecundum propriam virtutem: & pro-

16 fectus eſt ſtatim.¶Abijt autẽ qui quinque talenta ac-
ceperat,& operatus eſt in eis,& lucratus eſt alia quin
17 que. ¶ Similiter & qui duo acceperat,lucratus eſt alia
18 duo. ¶ Qui aũt vnum acceperat,abiens fodit in terrã,
19 & abſcondit pecuniã domini ſui.¶Poſt multum vero
temporis venit dominus ſeruorum illorum, & poſuit
20 rationem cũ eis. ¶Et accedens qui quinque talẽta ac-
ceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domi-
ne,quinque talenta tradidiſti mihi:ecce alia quinque
21 ſuper lucratus ſum. ¶Ait illi Dominus eius:Euge ſer-
ue bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſu-
per multa te cõſtituam: intra in gaudium domini tui.
22 ¶ Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait:
Domine, duo talenta tradidiſti mihi: ecce alia duo
C lucratus ſum, ¶ Ait illi Dominus eius: Euge ſerue
23 bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper
multa te conſtituam; intra in gaudium domini tui.
24 ¶ Accedens autem & qui vnum talentum acceperat,
ait: Domine,ſcio quia homo durus es,metis,vbi non
25 ſeminaſti,& congregas,vbi non ſparſiſti. ¶ & timens
abij, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes
26 quod tuum eſt. ¶ Reſpondens autem Dominus eius,
dixit ei: Serue male, & piger, ſciebas quia meto vbi
27 non ſemino,& congrego vbi non ſparſi:¶oportuit er-
go te committere pecuniam meam numularijs,& ve
niens ego recepiſſem vtiq; quod meum eſt cum vſu-
28 ra. ¶ Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui ha-
Sup.13 b 29 bet decem talenta. ¶|omni enim habenti dabitur, &
12. abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur
Marc.4 c 30 habere, auferetur ab eo. ¶ Et inutilem ſeruum eijcite
25. in tenebras exteriores: | illic erit fletus,& ſtridor den-
Luc. 8. c 18 & 18 d.16. 31 tium.¶Cum autem venerit filius hominis in maieſta-
Sup. 8. b te ſua,& omnes Angeli cum eo; tũc ſedebit ſuper ſe-
12. & 22 b.13. 32 dem maieſtatis ſuæ:¶& congregabuntur ante eũ om-
nes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor
33 ſegregat oues ab hędis. ¶& ſtatuet oues quidem a de-
34 xtris ſuis,hędos autem a ſiniſtris.¶Tunc dicet Rex his
D qui a dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei,
poſſidete paratum vobis regnũ a conſtitutione mun-
Iſa.58.b 7. 35 di. ¶| Eſuriui enim: & dediſtis mihi manducare: ſiti-
Ezec. 17 ui: & dediſtis mihi bibere. hoſpes eram: & collegi-
b 7. 36 ſtis me, ¶ Nudus: & operuiſtis me. | infirmus: & vi-
Eccleſ.7. d.39. 37 ſitaſtis me. in carcere eram: & veniſtis ad me. ¶ Tunc
reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Domine, quando te
vidimus eſurientem,& pauimus te? ſitientem, & de-
38 dimus tibi potum? ¶ quando autem te vidimus ho-
ſpitẽ,& collegimus te? aut nudũ,& cooperuimus te?
39 ¶ aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere,&
40 venimus ad te?¶Et reſpondens Rex,dicet illis: Amen
dico vobis, quandiu feciſtis vni ex his fratribus meis
41 minimis, mihi feciſtis. ¶ Tunc dicet & his qui a ſini-
Pſ 6.b.9. 42 ſtris erunt: ¶ | Diſcedite a me maledicti in ignem æ-
Sup. 7. c 21. 43 ternum,qui paratus eſt diabolo,& angelis eius. ¶eſu-
Luc.13. f 27. riui enim: & non dediſtis mihi manducare. ſitiui: &
44 non dediſtis mihi potum. ¶hoſpes eram:& non colle-
giſtis me. nudus:& non operuiſtis me. infirmus,& in
45 carcere: & non viſitaſtis me. ¶ Tunc reſpondebunt
ei, & ipſi dicentes: Domine,quando te vidimus eſu-
rientem,aut ſitientem,aut hoſpitem,aut nudum, aut
infirmum, aut in carcere: & non miniſtrauimus tibi?
46 ¶Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis,
Iohã 5.e 29. quandiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mi-
Dan. 12. 2.1. 47 hi feciſtis. ¶| Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti
autem in vitam æternam.

CAPVT XXVI.

1 ET factum eſt cum conſummaſſet Ieſus ſermo-
A nes hos omnes,dixit diſcipulis ſuis: ¶|Scitis q a Marc. 14 a.1.
2 poſt biduum Paſcha fiet,& filius hominis tra- Luc.22 a 1.
3 detur vt crucifigatur. ¶ Tunc congregati ſunt princi-
pes ſacerdotum, & ſeniores populi in atriũ principis
4 ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas: ¶ & cõſilium fe-
5 cerunt, vt Ieſum dolo tenerent, & occiderent. ¶ Dice-
bant autẽ: Nõ in die feſto, ne forte tumultus fieret in
6 populo. ¶| Cum autem Iohã. 11 a 3.& 12 a 3.

Ieſus eſſet in Bethania
in domo Simonis Le- Marc. 14 a 3.
7 proſi, ¶ acceſſit ad eum
mulier habens alaba-
ſtrum vnguenti pre-
cioſi, & effudit ſuper
caput ipſius recumben
8 tis. ¶ Videntes autem
diſcipuli, indignati sũt
dicentes: Vt quid per-
9 ditio hæc? ¶ potuit e-
nim iſtud venundari
10 multo, & dari pauperibus. ¶ Sciens autem Ieſus, ait
illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bo-
11 num operata eſt in me. ¶|nam ſemper pauperes habe- Deut. 15 b.11.
12 tis vobiſcum: me autem non ſemper habetis. ¶ Mit-
tens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum: ad
13 ſepeliendum me, fecit. ¶ Amen dico vobis, vbicunq;
prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo,
14 dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius. ¶|Tunc Marc. 14 b 10.
B abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcario- Luc. 22 a 3.
15 tes, ad principes ſacerdotum, ¶ & ait illis: Quid vul-
tis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi con-
16 ſtituerunt ei triginta argenteos. ¶Et exinde quærebat
17 opportunitatem, vt eum traderet. ¶ |Prima autem die Marc. 14 b 12.
Azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Luc. 22 a 7.
18 Vbi vis parẽmus tibi comedere Paſcha? ¶At Ieſus di-
xit: Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei: Magi-
ſter dicit: Tempus meum prope eſt, apud te facio Pa-
19 ſcha cum diſcipulis meis. ¶ Et fecerunt diſcipuli ſicut
20 conſtituit illis Ieſus: & parauerunt Paſcha. ¶| Veſpere Marc. 14 b.17.
autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis Luc. 22. b 14.
21 ſuis. ¶|Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia Iohã. 13 c.21.
22 vnus veſtrum me traditurus eſt. ¶ Et contriſtati val-
de, cęperunt ſinguli di-

cere: Nũquid ego ſum
23 Domine? ¶ At ipſe re-
ſpondens, ait: Qui in-
tingit mecum manum
in paropſide, hic me
24 tradet. ¶ Filius quidem
hominis vadit, | ſicut Pſal. 40. b 10.
ſcriptum eſt de illo: væ
C autem homini illi, per
quem filius hominis
traditur: bonum erat
ei, ſi natus non fuiſſet
25 homo ille. ¶ Reſpondens autem Iudas qui tradidit
eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu di-
26 xiſti. ¶| Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, 1.Cor. 11 e.24.
& benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, &
27 ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum. ¶ Et
accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens:

28 Bibite ex hoc omnes. ¶Hic eſt enim ſanguis meus no-
ui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſio-
29 nem peccatorum. ¶ Dico autem vobis, non bibam a
modo de hoc genimine vitis vſque in diem illum,
cum illud bibam vobiſcum nouum in regno patris
30 mei. ¶ Et hymno dicto, exierunt in Montem oliueti.
31 ¶ Tunc dicit illis Ieſus: |Omnes vos ſcandalum patie- Mar. 14. c. 27. Io. 16. d. 32.
mini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim |Percu-
32 tiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis. ¶ | Poſt- Zach. 13. b. 7.
quam autem reſurrexero, præcedã vos in Galilæam.
33 ¶Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcan- Mar. 14 c. 28 & 16 b. 7.
dalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.
34 ¶Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte ante
35 quam gallus cantet, ter me negabis. ¶|Ait illi Petrus: Ioh. 13 d 38.
D Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Mar. 14 d 32.
36 Similiter & omnes diſcipuli dixerunt. ¶| Tunc venit Luc. 22. d 39.
Ieſus cum illis in villam quæ dicitur | Gethſemani,
et dixit diſcipulis ſuis: Sedete hic donec vadam illuc,
37 & orem. ¶ Et aſſumpto Petro, & duobus filijs Zebe-
38 dæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe. ¶ Tunc ait illis:
Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem: ſuſtinete hic,
39 & vigilate mecum. ¶Et progreſſus puſillum, procidit
in faciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſſibile

eſt, tranſeat a me calix
iſte: veruntamen non
ſicut ego volo, ſed ſi-
40 cut tu. ¶Et venit ad di-
ſcipulos ſuos, & inue-
nit eos dormientes, &
dicit Petro: Sic non po
tuiſtis vna hora vigila
41 re mecum? ¶Vigilate,
& orate vt non intretis
in tentationem. Spiri-
tus quidem promptus
eſt, caro autem infir-
42 ma. ¶Iterum ſecundo abijt, & orauit, dicẽs: Pater mi,
ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum: fiat
43 voluntas tua. ¶Et venit iterum, & inuenit eos dormiẽ
44 tes. erant enim oculi eorum grauati. ¶Et relictis illis,
iterum abijt: & orauit tertio, eundem ſermonem di-
45 cens. ¶ Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis:
Dormite iam & requieſcite: ecce appropinquauit ho
ra, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.
46 ¶Surgite eamus: ecce appropinquauit qui me tradet.
47 ¶| Adhuc eo loquente, ecce Iudas, vnus de duodecim Mar. 14. e 41.
E venit, & cum eo turba multa cũ gladijs & fuſtibus. Luc. 22. e 47.
miſſi a principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.
48 ¶Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Iohan. 18 a 3.

Quemcunque oſcula-
tus fuero, ipſe eſt, tene-
49 te eum. ¶ Et confeſtim
accedens ad Ieſum, di-
xit: Aue rabbi. Et oſcu-
50 latus eſt eum. ¶ Dixit-
que illi Ieſus: Amice,
ad quid veniſti? Tunc
acceſſerũt, & manus in
iecerunt in Ieſum: & te
51 nuerunt cũ. Et ecce v-
nus ex his qui erant cũ
Ieſu, extendens ma-
num, exemit gladium ſuum: & percutiens ſeruum
principis ſacerdotum, amputauit auriculam eius.
52 ¶Tunc ait illi Ieſus: Cõuerte gladium tuum in locum Geneſ. 9 a 6.
ſuum. |omnes enim qui acceperint gladium, gladio Apoc 13. a. 10.
53 peribunt. ¶An putas quia non poſſum rogare patrem
meum: et exhibebit mihi modo pluſquam duodecim | 2. 53. c 10.
54 legiones angelorum? ¶ Quomodo ergo implebuntur
55 |ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? ¶In illa hora dixit Ie-
ſus turbis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladijs
& fuſtibus comprehendere me: quotidie apud vos ſe
56 debam docens in templo: & non me tenuiſtis. ¶ Hoc
F autem totum factum eſt, | vt adimplerentur ſcripturæ Sup c 31
prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fuge- Mar. 14 c. 3.

57 runt. ¶ At illi tenentes Luc. 22 f 54.
Ieſum, duxerunt ad Ioh. 8. d. 24.
Caipham, principem
ſacerdotum, vbi Scri-
bæ, & ſeniores conue-
58 nerunt. ¶Petrus autem
ſequebatur eum a lon-
ge, vſque in atrium
principis ſacerdotum.
Et ingreſſus intro, ſede
bat cum miniſtris: vt Mar. 14 f 55.
59 videret finem. ¶Princi-
pes autem ſacerdotũ,
& omne concilium quærebant falſum teſtimonium
60 contra Ieſum, vt eum morti traderent: ¶ & non inue-
nerunt, cum multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime
61 autem venerunt duo falſi teſtes, ¶& dixerunt: Hic di-
xit, | Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum | Ioh. 2. d 19.
62 reædificare illud. ¶ Et ſurgens princeps ſacerdotum,

ait illi: Nihil reſpondes
ad ea quæ iſti aduer-
ſum te teſtificantur?
63 ¶Ieſus autem tacebat.
Et princeps ſacerdotũ
ait illi: Adiuro te per
Deum uiuum, vt dicas
nobis ſi tu es Chriſtus
64 filius Dei. ¶ Dicit illi
Ieſus: Tu dixiſti: verum
tamen dico vobis, a-
modo videbitis | filium | Sup. 16 d. 27.
hominis ſedentem a 1. The. 4 d. 14.
dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.
65 ¶Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, di- Ro. 14. b 10.
cens: Blaſphemauit: quid adhuc egemus teſtibus? ec-
66 ce, nunc audiſtis blaſphemiam: ¶quid vobis videtur?
67 At illi reſpondentes, dixerunt: Reus eſt mortis. ¶| Tũc | Iſa. 50. b. 6.
G expuerunt in faciẽ eius: & colaphis eum ceciderunt, Mar. 14 g 65.
68 alij autem palmas in faciem eius dederunt. ¶ dicen-
tes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſ-
69 ſit? | Petrus vero ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad Luc. 22 f 55.
eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Ieſu Galilęo eras. Ioh. 18. d. 25.
70 ¶At ille negauit coram omnibus, dicens: Neſcio quid
71 dicis. ¶Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia an
cilla: & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Na-
72 zareno. ¶Et iterum negauit cum iuramento: Quia nõ
73 noui hominem. ¶Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſta-
bant: & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es: nam &
74 loquela tua manifeſtum te facit. ¶ Tunc cœpit dete-
ſtari & iurare, quia non nouiſſet hominem. Et conti-
75 nuo gallus cantauit. ¶ Et recordatus eſt Petrus verbi
Ieſu, quod dixerat, Priusquam gallus cantet, ter me
negabis. Et egreſſus foras, fleuit amare.

CAPVT XXVII.

1 Mane autem facto, conſilium inierunt om- Mar.11.b 6
A nes principes ſacerdotum, & ſeniores po- Luc. 22. 61
puli aduerſus Ieſum, vt eum morti trade- Luc. 13. 1.
2 rent. ¶ Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Ioh.18.c 8.
3 Pontio Pilato præſidi. ¶ Tunc videns Iudas, qui eum
tradidit, quod damnatus eſſet: pœnitentia ductus re-
tulit triginta argenteos principibus ſacerdotum, & ſe-
4 nioribus, ¶ dicẽs: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.
5 At illi dixerunt. Quid ad nos? tu videris. ¶ Et proie-
ctis argenteis in templo, receſſit: & abiens, | laqueo ſe Act.1.c 8.
6 ſuſpendit. ¶ Principes autem ſacerdotum, acceptis ar-
genteis, dixerunt: non licet eos mittere in corbonam:
7 quia precium ſanguinis eſt. ¶ Conſilio autem inito, e-
merunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregri-
8 norum. ¶ Propter hoc vocatus eſt ager ille, | Hacelda- Act.1.c 19.
ma, hoc eſt ager ſanguinis, vſque in hodiernum diẽ.
9 ¶ Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Ieremiam
B prophetam, dicentem: | Et acceperunt triginta argen- Zac.11.c 2.
teos precium appreciati, quem appreciauerũt a filijs
10 Iſrael: ¶ & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſti-
11 tuit mihi Dominus. ¶ Ie-

ſus autẽ ſtetit ante præ-
ſidem, | & interrogauit Mar. 15 1.
eum præſes, dicens: Tu Luc. 23 3.
es Rex Iudæorum? Di- Ioh. 18 33.
cit illi Ieſus: Tu dicis:
12 ¶ Et quum accuſaretur
a principibus ſacerdo-
tum, & ſenioribus, ni-
13 hil reſpondit. ¶ Tunc di-
cit illi Pilatus: Non au-
dis quanta aduerſum
te dicunt teſtimonia?
14 ¶ Et non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt mira-
15 retur præſes vehementer. ¶ Per diem autem ſolem-
nem conſueuerat præſes populo dimitte te vnum vin-
16 ctum quem voluiſſent. ¶ habebat autem tunc vinctũ
17 inſignem, qui dicebatur Barrabas: ¶ Congregatis er-
go illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis:
18 Barabbam, an Ieſum, qui dicitur Chriſtus? ¶ Sciebat
19 enim, quod per inuidiam tradidiſſent eum: ¶ Sedente
autem illo pro tribunali, miſit ad eum vxor eius, di-
C cens: Nihil tibi, & iuſto illi: multa enim paſſa ſum ho- Mar 15.b 12.
20 die per viſum propter eum. ¶ Principes autẽ ſacerdo- Luc.23 18.
tum, & ſeniores perſuaſerunt populis, vt peterent Ba-
21 rabbam, Ieſum vero perderent. ¶ Reſpondens autem Ioh 18.g 40.
præſes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimit- Act.3.c 14.
22 ti? At illi dixerũt: Barabbã. ¶ Dicit illis Pilatus: Quid
igitur faciã de Ieſu, qui dicitur Chriſtus? Dicũt oẽs:
23 Crucifigatur. ¶ At illis

præſes: Quid enim ma-
li fecit? at illi magiscla-
mabant, dicentes: Cru-
24 cifigatur. ¶ Videns au-
tem Pilatus, quia nihil
proficeret, ſed magis
tumultus fieret, acce-
pta aqua, lauit manus
coram populo, dicens:
Innocẽs ego ſum a ſan-
guine iuſti huius: vos
25 videritis. ¶ et rñdẽs vni-
uerſus populus, dixit: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper
26 filios noſtros. ¶ Tunc dimiſit illis Barrabam: Ieſum au-
27 tem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. ¶ Tunc

milites præſidis ſuſci-
pientes Ieſum in præto-
rium, | congregauerunt Mar.15.b 16.
D ad eum vniuerſam co- Iohan.19 a.2.
28 hortem: ¶ & exuentes
eum, chlamydem coc-
cineã circũdederũt ei,
29 ¶ & plectẽtes coronam
de ſpinis, poſuerunt ſu-
per caput eius, & arun-
dinem in dextera eius.
Et genu flexo ante eũ,
illudebant ei, dicẽtes:
30 Aue Rex Iudæorum. ¶ Et expuentes in eum, accepe-

runt arundinem & per-
cutiebant, caput eius.
31 ¶ Et poſtquam illuſe-
runt ei, exuerunt eum
chlamyde: & indue-
runt eum veſtimentis
eius, & duxerunt eum, Mar.15.b 21.
32 vt crucifigerẽt. ¶ | Exeũ- Luc.23.d 26.
tes autẽ inuenerunt ho-
minem Cyrenæum, no-
mine Simonẽ: hunc an-
gariauerunt; vt tolle- Ioh.19.c 17.
33 ret crucem eius. ¶ | et ve- Mar 15 b 22.
nerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Cal- Luc.23.e 13.
34 nariæ locus. ¶ Et dede-

runt ei vinum bibere,
cum felle miſtum. Et
cum guſtaſſet, noluit
35 bibere. ¶ | Poſtquam au- Mar.15.c 24.
tem crucifixerunt eum Luc.23.e 34.
diuiſerunt veſtimenta Ioh 19.c 18.
eius, ſortem mittentes: Pſal 22.c 19.
ut impleretur | quod di- Io.19.c. 24.
ctum eſt per prophetã,
dicentem: | Diuiſerunt
ſibi veſtimenta mea, &
ſuper veſtẽ meam mi-
36 ſerunt ſortem. ¶ Et ſedentes ſeruabant eum, ¶ Et impo-
37 ſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC
38 EST IESVS REX IVDAEORVM. ¶ Tunc cruci-
E fixi ſunt cum eo duo la-

39 trones: vnus a dextris,
& vnus a ſiniſtris. ¶ Præ-
tereuntes autem blaſ-
phemabant eum, mo-
40 uentes capita ſua, & di-
centes: ¶ | Vah qui de- Io.2.d.19
ſtruis templum Dei, &
in triduo illud reædifi-
cas: ſalua temetipſum:
ſi filius Dei es, deſcen-
41 de de cruce. ¶ Similiter
& principes ſacerdo-
tum illudentes cum Scribis, & ſenioribus, dicebant:
42 ¶ | Alios ſaluos fecit: ſeipſum non poteſt ſaluum fa- Sup 2.d 8
cere: ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & Pſal. 2. b.9
43 credimus ei. ¶ | confidit in Deo: liberet nunc ſi vult

eum:

44 eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum. ♀ Idipſum au-
tem & latrones qui crucifixi erant cum eo imprope-
45 rabant ei. ♀ A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt
ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.
46 ♀ Et circa horam nonam clamauit Ieſus voce ma-
gna, dicens: Eli, Eli, lamma ſabacthani? hoc eſt:
Pſ.21.a.1 | Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?
47 ♀ Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dice-
48 bant: Eliam vocat iſte. ♀ Et continuo currens vnus
Pſal. 68. c.21. F ex eis, acceptam ſpongiam, impleuit | aceto: &
49 impoſuit arundini, & dabat ei bibere. ♀ Cæteri ve-
ro dicebant: Sine, videamus an veniat Elias libe-
50 rãs eum. ♀Ieſus autem iterum clamans voce magna,
2 Paral.3 d.14. 51 emiſit ſpiritum. ♀Et ecce, | velum templi ſciſſum eſt in
duas partes, a ſummo vſque deorſum: & terra mo-
52 ta eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, ♀ & monumenta aperta
ſunt: & multa corpora Sanctorum qui dormierant,
53 ſurrexerunt. ♀Et exeuntes de monumentis poſt reſur-
rectionem eius venerunt in ſanctam ciuitatem, & ap
54 paruerunt multis. ♀ Centurio autem, & qui cum eo
erant cuſtodientes Ieſum, viſo terræmotu, & his quæ
fiebant, timuerũt valde, dicentes; Vere filius Dei erat
Marc. 15 d.40. 55 iſte. ♀ | Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ
56 ſecutæ erant Ieſum a Galilæa, miniſtrantes ei: ♀ inter
quas erat Maria Magdalenę, & Maria Iacobi, & Io-
ſeph mater, & mater fi-

Marc. 15 d.42. Luc.23.g 50. Iohã. 19 g.38. 57 liorum Zebedæi. ♀ | Cũ
autem ſero factum eſ-
G ſet, venit quidam ho-
mo diues ab Arima-
thæa, nomine Ioſeph,
qui & ipſe diſcipulus
58 erat Ieſu. ♀ Hic acceſ-
ſit ad Pilatum, & pe-
tijt corpus Ieſu. Tunc
Pilatus iuſſit reddi cor-
59 pus. ♀ Et accepto cor-
pore, Ioſeph inuoluit
60 illud in ſindone munda. ♀ & poſuit illud in monu-
mento ſuo nouo, quod

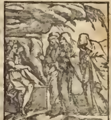

exciderat in petra. Et
aduoluit ſaxum ma-
gnum ad oſtium mo-
61 numẽti, & abijt. ♀ Erat
autem ibi Maria Mag-
dalenę, & altera Ma-
ria, ſedentes contra ſe-
62 pulchrum. ♀Altera au-
tem die, quæ eſt poſt
Paraſceuen, conuene-
rũt principes ſacerdo-
tum, & Phariſæi ad Pi-
63 latum, ♀ dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſe-
ductor ille dixit adhuc viuens: Poſt tres dies reſur-
64 gam. ♀ Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum vſque in
diem tertium: ne forte veniant diſcipuli eius, & fu-
rentur eum, & dicant plebi: Surrexit a mortuis:
65 & erit nouiſſimus error peior priore. ♀ Ait
illis Pilatus: Habetis cuſtodiam: Ite,
66 cuſtodite ſicut ſcitis. ♀ Illi au-
tem abeuntes, munie-
runt ſepulchrum:
ſignantes la-
pidem cum cuſtodibus.

CAPVT XXVIII.

1 A VEſpere autem Marc. 16 b 6. Iohã. 20. a.1.
ſabbati quæ
luceſcit ĩ pri-
ma ſabbati, venit Ma-
ria Magdalenę, & alte-
ra Maria videre ſepul-
2 chrum. ♀Et ecce terræ-
motus factus eſt ma-
gnus. Angelus enim
Domini deſcendit de
cœlo: & accedens, re-
uoluit lapidem, & ſede
3 bat ſuper eum. ♀erat au
tẽ aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimẽtum eius ſicut
4 nix. ♀ Præ timore autẽ eius exterriti ſunt cuſtodes, &

facti ſũt velut mortui.
5 ♀Reſpondens autẽ An-
gelus, dixit mulieri-
bus: Nolite timere vos:
ſcio enim quod Ieſum
qui crucifixus eſt, quę-
6 ritis. ♀non eſt hic: ſurre-
xit enim ſicut dixit: ve
nite, & videte locũ vbi
poſitus erat Dominus.
7 ♀ Et cito euntes, dicite
diſcipulis eius quia ſur
B rexit: & ecce præcedit
vos in Galilæam, ibi eum videbitis. ecce prædixi vo-
8 bis. ♀Et exierunt cito de monumento cum timore, &
9 gaudio magno, currẽtes nunciare diſcipulis eius. ♀Et
ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autẽ acceſ-
ſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.
10 ♀Tũc ait illis Ieſus: No-

lite timere: ite, nuncia-
te fratribus meis, vt eãt
in Galilęam: ibi me vi-
11 debunt. ♀Quæ cum ab-
ijſſent, ecce quidam de
cuſtodibus venerũt in
ciuitatem, & nuncia-
uerunt principibus ſa-
cerdotum omnia quæ
12 facta fuerant. ♀Et con-
gregati cũ ſenioribus,
conſilio accepto, pecu-
13 niam copioſam dederunt militibus, ♀ dicentes: Dici-
te: Quia diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt
14 eum nobis dormientibus. ♀Et ſi hoc auditum fuerit a
præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.
15 ♀ At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti.
Et diuulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos, vſque
16 in hodiernum diem. ♀Vndecim autem diſcipuli abie-
D runt in Galilæam, in montem vbi cõſtituerat illis Ie-
17 ſus. ♀ Et videntes eum adorauerunt: quidam autem
18 dubitauerunt. ♀ Et accedens Ieſus locutus eſt eis, di-
cens: | Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in ter- Iohã. 17 a.2.
19 ra: ♀euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes Hebr. 2. b 8.
20 eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ♀do-
centes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vo- Marc. 16 d.15.
bis: & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſ-
que ad conſummationem ſeculi.

HIRONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Eccleſiaſticorum.

MARCVS diſcipulus, & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ a fratribus, breue ſcripſit Euangelium. Quod cum Petrus audiſſet, probauit, & Eccleſiæ legendum ſua authoritate edidit, ſicut Clemens in ſexto Hypotypoſeon libro ſcribit. Et Papias Ieroſolymitanus Epiſcopus meminit huius Marci: & Petrus in Epiſtola prima. ſub nomine Babylonis, figuraliter Romam ſignificans: Salutat vos, inquit, Eccleſia in Babylone collecta, & Marcus filius meus: Aſſumpto itaque Euangelio quod ipſe confecerat, perrexit Ægyptum: & primus in Alexandria Chriſtum annuncians, conſtituit Eccleſiam, tanta doctrina, & vitæ continentia, vt omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Denique Philo diſertiſſimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam Eccleſiam adhuc Iudaizantem, quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit. Et quomodo Lucas narrat, Ieroſolymæ credentes omnia habuiſſe communia: ſic ille quod Alexandriæ ſub Marco fieri Doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus eſt autem octauo Neronis anno, & ſepultus Alexandriæ, ſuccedente ſibi Aniano.

SANCTVM IESV CHRISTI
E V A N G E L I V M
Secundum Marcum.

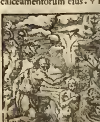
CAPVT PRIMVM.

1 A INitium Euā
gelij IESV
CHRISTI,
2 filij Dei. ♀Si
Malac 1 a 1. cut ſcriptum eſt in Iſa-
ia propheta: | Ecce ego
mitto Angelum meum
ante faciem tuam, qui
præparabit viam tuam
3 Iſai 40 a 3 Ioan 1 c 15 Luc 3 a 4 Matt.3.a 3. ante te. ♀ |Vox claman
tis in deſerto: Parate
viā Domini, rectas fa-
4 cite ſemitas eius. ♀ Fuit
Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans bap-

tiſmum pœnitentiæ in
remiſſionem peccato-
5 Matt.3.a 5. rum. ♀| Et egrediеba-
tur ad eum omnis Iu-
dææ regio, & Ieroſo-
lymitæ vniuerſi: & ba-
ptizabantur ab Illo in
Iordanis flumine con-
fitentes peccata ſua.
6 Matt 3.a 4. ♀ Et erat Iohannes ve-
ſtitus pilis cameli, &
zona pellicea circa lū-
7 bos eius, |& locuſtas, & mel ſylueſtre edebat. ♀ Et Luc.3 c 16 Io.1.d 27 Act.1.a 5 & 11.c 16 & 19.a 4
prædicabat, dicens: Venit fortior me poſt me: cu-
ius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam
8 calceamentorum eius. ♀ Ego baptizaui vos aqua:

ille vero baptizabit
vos Spiritu Sancto.
9 ♀ Et factum eſt: in die-
bus illis | venit Ieſus Matt.3 14.
a Nazareth Galilææ:
& baptizatus eſt a Io-
10 hanne in Iordane. ♀ Et Luc.3. e 21.
ſtatim aſcendens de a-
qua vidit cœlos aper-
tos, & Spiritum tan-
quam columbam de-
ſcendentem, & manen
11 tem in ipſo. ♀Et vox fa Io.1.d 32
B cta eſt de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te com- Mat.4.a 1 Luc.4.a 1
12 placui. ♀Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.
13 ♀ Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadra-
ginta noctibus: & tentabatur a Satana: eratque cum
14 beſtijs, & Angeli miniſtrabant illi. ♀| Poſtquam au- Matt.4 b 12.
tem traditus eſt Iohannes, venit Ieſus in Galilæam, Luc. 4. b 14.
15 prædicans Euangelium regni Dei, ♀ & dicens: Ioā. 4. f. 43.
Quoniam impletum eſt tempus, & appropinqua-
uit regnum Dei: pœnitemini, & credite Euangelio. Matt.4.c 18.
16 ♀|Et prætetiens ſecus Mare Galilææ, vidit Simonem, Luc. 5. a 1.
& Andream fratrem eius, mittentes retia In mare,

(erant

17 (erant enim piſcatores,) ♀ & dixit eis Ieſus: Venite
poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum,
18 ♀ Et protinus relictis

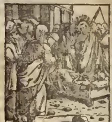
retibus, ſecuti ſunt
19 eum. ♀Et progreſſus in
de puſillum, vidit Iaco
bum Zebedæi, & Io-
hannem fratrem eius,
& ipſos componentes
20 retia in naui: ♀ & ſta-
tim vocauit illos. Et
relicto patre ſuo Zebe-
dæo in naui cum mer-
Mat.4.b. 11. cenarijs, ſecuti ſunt cũ.
Luc.4.e. 31. 21 ♀| Et ingrediuntur Ca-
pharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynago-
Matt.7.d 28. 22 gam, docebat eos. ♀|Et ſtupebant ſuper doctrina eius:
Luc. 4.e. 32. erat enim docens eos quaſi poteſtatem habens, & nõ
23 ſicut Scribę. ♀|Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpi
C ritu immundo: & exclamauit dicens: Quid nobis & ti
24 bi Ieſu Nazarene? ♀ve-

niſti perdere nos? ſcio
qui ſis, Sanctus Dei.
25 ♀ Et comminatus eſt ei
Ieſus, dicens: Obmute-
ſce, & exi de homine.
26 ♀Et diſcerpens eum ſpi
ritus immundus, & ex
clamans voce magna,
27 exijt ab eo. ♀ Et mirati
ſunt omnes ita vt con-
quirerent inter ſe di-
centes: Quidnam eſt
hoc? quænam doctrina hæc noua: quia in poteſtate
etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei?
28 ♀ Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem regionem
Mat.8.b. 14. 29 Galilææ. ♀|Et protinus egredientes de ſynagoga, ve-
Luc.4. f. 12. nerunt in domum Simonis & Andręę cum Iacobo &
30 Iohanne. ♀Decumbebat autem Socrus Simoni febri-
31 citans: & ſtatim dicunt ei de illa. ♀ Et accedens eleua-
uit eam apprehenſa manu eius: & continuo dimiſit
32 eam febris, & miniſtrabat eis. ♀ Veſpere autem facto
cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes male ha-
33 bentes & dæmonia habentes, ♀ & erat omnis ciui-
Luc.4 g. 41. 34 tas congregata ad ianuam. ♀ Et curauit multos qui
D vexabantur varijs languoribus: | & dæmonia multa
eijciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant
35 eum. ♀ Et diluculo valde ſurgens, egreſſus abijt in
36 deſertum locum: ibique orabat. ♀ Et proſecutus eſt
Luc.4.g. 43. 37 eum Simon, & qui cum illo erant. ♀ Et cum inueniſ-
38 ſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te. ♀| Et
ait illis: Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt &
39 ibi prædicem: ad hoc enim veni. ♀ Et erat prædicans
in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmo-
Matth 8 a.2. 40 nia eijciens. ♀| Et venit ad eum leproſus deprecans
Luc.5.c. 12. eum: & genu flexo dicit ei: Si vis, potes me munda-
41 re. ♀Ieſus autem miſertus eius extendit manum ſuam
42 & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare. ♀ Et cum di-
xiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.
43 ♀ Et comminatus eſt ei, ſtatimque eiecit illum: ♀ &
44 dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te
principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua,
Leui.14. 15. 45 | quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis. ♀ At
ille egreſſus cœpit prædicare, & diffamare ſermo-
nem: ita vt iam non poſſet manifeſte introire in ciui-
tatem, |ſed foris in deſertis locis eſſet & conueniebant Luc.4.d. 42.
ad eum vndique.

CAPVT II.

1 ET iterum intrauit Capharnaum poſt dies, ♀ & Matth.9. a.1.
A auditum eſt quod in domo eſſet, | & conuene- Luc.5.d. 18.
2 runt multi, ita vt non caperet, neque ad ianuã
3 & loquebatur eis verbum. ♀Et venerunt ad eum ferẽ
4 tes paralyticum, qui a quatuor portabatur. ♀Et cum
non poſſent offerre eum illi præ turba, nudauerunt te
ctum vbi erat. & patefacientes ſubmiſerunt grabatũ
5 in quo paralyticus iacebat. ♀Cum autem vidiſſet Ie-
ſus fidem illorum, ait paralytico: Fili dimittuntur ti-
6 bi peccata tua. ♀Erant autem illic quidam de Scribis
7 ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis? ♀Quid hic ſic
loquitur? blaſphemat. | Quis poteſt dimittere pecca- Ioh.14. a.4.
8 ta, niſi ſolus Deus? ♀ Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiri- Iſa.43 d. 25.
tu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis; Quid iſta
9 cogitatis in cordibus veſtris? ♀Quid eſt facilius dice-
re paralytico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere, ſur
B ge, tolle, grabatum tuũ

10 & ambula? ♀ Vt au-
tem ſciatis, quia filius
hominis habet poteſta
tem in terra dimitten-
di peccata, (ait para-
11 lytico.) ♀ Tibi dico,
Surge, tolle grabatum
tuum, & vade in do-
12 mum tuam. ♀Et ſtatim
ſurrexit ille: & ſublato
grabato, abijt coram
hominibus, ita vt mi-
rarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes:
13 Quia nunquam ſic vidimus. ♀Et egreſſus eſt rurſus ad
mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat
14 eos. ♀|Et cum præteriret, vidit Leui Alphæi ſedentem Matth 9 a 9.
ad telonium: & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecu- Luc.5. c. 27.
15 tus eſt eum. ♀Et factum eſt: cum accumberet in domo
illius, multi publicani, & peccatores ſimul diſcumbe
bant cum Ieſu, & diſcipuli eius: erant enim multi qui
16 & ſequebantur eum. ♀ Et Scribæ, & Phariſæi viden-
tes, quia manducaret cum publicanis, & peccatori-
bus, dicebant diſcipulis eius: Quare cum publicanis
& peccatoribus manducat, & bibit magiſter veſter?
17 ♀Hoc audito Ieſus, ait illis: Non neceſſe habent ſani,
C medico: ſed qui male habent. | non enim veni vocare 1. Tim. 1. a.15.
18 iuſtos, ſed peccatores. ♀Et erant diſcipuli Iohánnis, & Mat.9. b. 14.
Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare Luc. 5. f. 33.
diſcipuli Iohannis, & Phariſæorum ieiunant, tui au-
19 tem diſcipuli non ieiunant? ♀ Et ait illis Ieſus. Nun-
quid poſſunt filij nuptiarum, quandiu ſponſus cum
illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habent ſecum ſpõ Mat 9. b. 15.
20 ſum, non poſſunt ieiunare. ♀|Venient autem dies cum
auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis Luc.5. g. 35.
21 diebus. ♀ Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſti-
mento veteri: alioquin aufert ſupplementum no-
22 uum a veteri, & maior ſciſſura fit. ♀Et nemo mittit vi
num nouum in vtres veteres: alioquin dirumpet vi-
num vtres, & vinum effundetur, & vtres peribũt: ſed
D vinum nouum in vtres nouos mitti debet. ♀| Et factũ Matt.12 a 1.
23 eſt iterum cum Dominus ſabbatis, ambularet per Lucæ 6. a.1.
ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi, & vellere

24
ſpicas. ¶ Phariſæi au-
tem dicebant ei: Ecce
quid faciunt ſabbatis,
25 quod non licet?¶Et ait
illis: | Nunquam legi-
ſtis, quid fecerit Da-
uid, quando neceſſita-
tem habuit, & eſurijt
ipſe, & qui cum eo
26 erant? ¶ quomodo
introiuit in domum
Dei, ſub Abiathar
principe Sacerdotum,
& panes propoſitionis manducauit, quos non lice-
bat manducare, | niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui
27 cum eo erant? ¶ Et dicebat eis: Sabbatum propter
hominem factum eſt: & non homo propter ſabba-
28 tum. ¶ Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam
ſabbati.

CAPVT III.

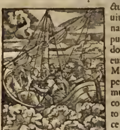
1 ET introiuit iterum in ſynagogam: & erat ibi ho
A mo habens manum aridam. ¶ Et obſeruabant
2 eum ſi ſabbatis curaret, vt accuſarent illum.
3 ¶Et ait homini habenti manum aridam. Surge in me
4 dium.¶Et dicit eis: Licet ſabbatis benefacere, an ma-
le? animam ſaluam facere, an perdere? At illi tace-
5 bant.¶Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſu-
per cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende ma

num tuam. Et exten-
dit, & reſtituta eſt ma-
6 nus illi. ¶ | Exeuntes
autem Phariſæi, ſta-
tim cum Herodianis
conſilium faciebãt ad-
uerſus eum, quomodo
7 eum perderent. ¶ Ie-
ſus autem cum diſcipu
lis ſuis ſeceſſit ad ma-
re: & multa turba a
Galilæa, & Iudæa ſe-
8 cuta eſt eum. ¶ & ab
Ieroſolymis, & ab Idumęa, & trans Iordanem, & qui
B circa Tyrum, & Sidonem multitudo magna, audien
9 tes quæ faciebat, venerunt ad eum.¶Et dixit diſcipu
lis ſuis, vt nauicula ſibi deſeruiret propter turbam, ne
10 comprimerent eum.¶ Multos enim ſanabat, ita vt ir-
ruerent in eum, vt illum tangerent quotquot habe-
11 bant plagas.¶Et ſpiritus immundi, cum illum vide-
12 bant, procidebant ei, & clamabant, dicentes: ¶ Tu es
filius Dei. Et vehementer cominabatur eis, ne mani-
13
feſtarent illum.¶|Et a-
ſcendens in montem,
vocauit ad ſe quos vo
luit ipſe: & venerunt
14 ad eum.¶Et fecit, vt eſ-
ſent duodecim cum il-
lo: & vt mitteret eos pͥ-
15 dicare. ¶ Et dedit illis
poteſtatem curandi in-
firmitates, & eijciendi
16 dæmonia. ¶ Et im-
poſuit Simoni nomen
17 Petrus, ¶ & Iacobum
C Zebedæi, & Iohannem fratrem Iacobi: & impoſuit
18 eis nomina Boanerges, quod eſt, filij tonitrui.¶& An-
dræam, & Philippum, Bartholomeum, & Matthęum,
& Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, &
19 Simonem Chananæum,¶& Iudam Iſcariotem qui &
20 tradidit illum.¶Et veniunt ad domum: & conuenit i-
terum turba, ita vt non poſſent neque panem man-
21 ducare. ¶ Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum:
22 dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.¶Et
D Scribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant, dicebant:
| Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæ- | Mat. 9. d. 34. & 12.
23 moniorum eijcit dæmonia.¶Et conuocatis eis, in pa- b 24.
rabolis dicebat illis: Quomodo poteſt ſatanas ſata- Luc. 11. b. 15.
24 nam eijcere?¶& ſi regnum in ſe diuidatur, non poteſt
25 regnum illud ſtare. ¶Et ſi domus ſuper ſemetipſam di
26 ſpertiatur: non poteſt domus illa ſtare.¶Et ſi ſatanas
conſurrexerit in ſemetipſum diſpertitus eſt, & non po
27 terit ſtare, ſed finem habet. ¶ Nemo poteſt vaſa fortis
ingreſſus in domum diripere, niſi prius fortem alli-
28 get, & tunc domum eius diripiet. ¶| Amen dico vo- | Mat. 12. c. 31.
bis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum pec | Luc. 12. b.
29 cata, & blaſphemiæ quibus blaſphemauerint. ¶ Qui 10.
autem blaſphemauerit in Spiritum ſanctum, non ha- 1. Io. 5. d. 16.
bebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni de Mat. 12. e.
30 licti. ¶Quoniam dicebant: Spiritum immundum ha- 46.
31 bet.¶|Et veniũt mater eius & fratres: & foris ſtãtes mi | Luc. 8. c. 19.
32 ſerunt ad eum, vocantes eum. ¶ Et ſedebat circa eum
turba; & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris
33 quęrunt te. ¶ Et reſpondens eis, ait: Quę eſt mater
34 mea, & fratres mei? ¶ Et circumſpiciens eos qui in
circuitu eius ſedebant, ait: Ecce mater mea & fratres
35 mei. ¶ Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater
meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPVT IIII.

1
A ET iterum cœpit | Mat. 13. a. Lu. 8. a. 4.
docere ad ma-
re: & congrega-
ta eſt ad eum turba
multa, ita vt nauim a-
ſcendens ſederet in ma
ri, & omnis turba cir-
ca mare ſuper terram
2 erat: ¶et docebat eos in
parabolis multa, & di-
cebat illis in doctrina
3 ſua: ¶ Audite: ecce
exijt ſeminans ad ſemi
4 nandum.¶Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam,
5 & venerunt volucres cœli, & comederunt illud. ¶ A-
liud vero cecidit ſuper petroſa, vbi nõ habuit terram
multã: & ſtatim exortũ eſt, quoniã nõ habebat altitu-
6 nẽ terræ: ¶& quando exortus eſt ſol, exæſtuauit, & eo
7 quod non habebat radicẽ, exaruit. ¶ Et aliud cecidit
in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerũt illud,
8 & fructũ nõ dedit.¶Et aliud cecidit in terrã bonã: &
dabat fructũ aſcẽdentẽ & creſcentẽ, & afferebat vnũ
9 triginta, vnũ ſexaginta, & vnũ cẽtũ.¶Et dicebat: Qui
10 habet aures audiẽdi, audiat.¶Et cum eſſet ſingularis,
interrogauerunt eũ hi qui cũ eo erant duodecim, pa-
11 rabolã: ¶Et dicebat eis: Vobis datũ eſt noſſe myſteriũ
B regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis om- | Iſa. 6. c. 9.
12 nia fiunt: ¶| vt videntes videant, et non videant: et au- Mat. 13. b. 14.

Mat.13.b. 14. dicētes audiant, & non intelligant: nequando con-
Luc.8.b. 10. 13 uertantur, & dimittantur eis peccata. ♀ Et ait illis:
Ioh 12.f 40. Neſcitis parabolam hanc? & quomodo omnes pa-
Act.28.f. 26. 14 rabolas cognoſcetis? ♀ Qui ſeminat: verbum ſe-
Rom. 11. b, 8. 15 minat. ♀ Hi autem ſunt qui circa viam: vbi ſemi-
natur verbum, & cum audierint, confeſtim venit
ſatanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in
16 cordibus eorū. ♀ Et hi ſunt ſimiliter, q ſup petroſa ſe-
minantur: qui cum audierint verbum, ſtatim cum
17 gaudio accipiunt illud: ♀ & non habent radicem in
ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione &
perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandali-
18 zantur. ♀ Et alij ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi
19 ſunt qui verbum audiunt, ♀ & ærumnæ ſeculi, &
1.Ti.6.c. 17. | deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiſcen-
tiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu effi-
20 citur. ♀ Et hi ſunt qui ſuper terram bonam ſemina-
ti ſunt: qui audiunt verbum & ſuſcipiunt, & fru-
Mat.5.b. 15. ctificant vnum triginta, vnum ſexaginta, & vnum
Luc.8.c. 21 centum. ♀ Et dicebat illis: | Nunquid venit lucer-
16. & 11 C na vt ſub modio ponatur? aut ſub lecto? nonne vt
c.33. 22 ſuper candelabrum ponatur? ♀ | Non eſt enim ali-
Mat.10.c 26. quid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec fa-
Luc.8.c. 17. 23 ctum eſt occultum, ſed vt in palam veniat, ♀ Si quis
Matt. 7. 24 habet aures audiendi, audiat. ♀ Et dicebat illis:
2.2. Videte quid audiatis. | In qua menſura menſi fue-
Luc.6.f. 38. 25 ritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis. ♀ | Qui
Matt.13. enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam
b. 12. & 25.c. 29. 26 quod habet, auferetur, ab eo. ♀ Et dicebat: Sic
Luc.8.c. eſt regnum Dei. quemadmodum ſi homo iaciat ſe-
18. & 19 27 mentem in terram, ♀ & dormiat, & exurgat nocte
d.16. & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit il-
Matt.13. d.21. 28 le. ♀ Vltro enim terra fructificat, primum herbam:
Luc.13.d 19. deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.
29 ♀ Et cum produxerit fructus, ſtatim mittit falcem,
30 quoniam adeſt meſſis. ♀ Et dicebat: Cui aſſimilabi-
mus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus
31 illud? ♀ Sicut granum ſinapis, quod cum ſeminatum
Mat.13.e 34. D fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quę ſunt
32 in terra: ♀ & cum ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit ma-
ius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt
33 poſſint ſub vmbra eius aues cœli habitare. ♀ Et tali-
bus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout
34 poterant audire: ♀ ſine parabola autem non loqueba-
tur eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat om-
35 nia. ♀ Et ait illis in illa die, cum ſero eſſet factum: Tran
Mat 8.c. 23. 36 ſeamus contra. ♀ | Et dimittentes turbam, aſſu-
Luc.8.c. 22. munt eum, ita vt erat in naui: & aliæ naues erant
37 cum illo. ♀ Et facta eſt procella magna venti, & flu-

ctus mittebat in na-
uim, ita vt impleretur
38 nauis. ♀ Et erat ipſe in
puppi, ſuper ceruical
dormiens: & excitant
eum, & dicunt illi:
Magiſter, non ad te
pertinet, quia peri-
39 mus? ♀ Et exurgens
comminatus eſt ven-
to, & dixit mari: Ta-
ce, obmuteſce. Et ceſ-
ſauit ventus, & facta
40 eſt tranquillitas magna. ♀ Et ait illis: Quid timidi
eſtis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore
magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas eſt iſte
quia & ventus, & mare obediunt ei?

CAPVT V.

1 A ET venerunt trāſ fretum maris in regionem Geraſenorum. Mat.8.d. 28. Luc.8.d. 26.
2 ♀ Et exeunti ei de naui, ſta-
tim occurrit de monu-
3 mentis homo in ſpiri-
tu immundo, ♀ qui
domicilium habebat
in monumentis, & ne-
que catenis iam quiſ-
quam poterat eum li-
4 gare: ♀ quoniam ſæpe
compedibus, & catenis vinctus dirupiſſet catenas, &
compedes comminuiſſet: & nemo poterat eum doma
5 re, ♀ & ſemper die, ac nocte in monumentis, & in
montibus erat clamans, & concidens ſe lapidibus.
6 ♀ Videns autem Ieſum a longe, cucurrit, & adora-
7 uit eum: ♀ & clamans voce magna, dixit: Quid
mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te per Deū,
8 ne me torqueas. ♀ Dicebat enim illi. Exi ſpiritus im-
9 munde ab homine. ♀ Et interrogabat eum: Quod
tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt:
10 quia multi ſumus. ♀ Et deprecabatur eum multum,
11 ne ſe expelleret extra regionem. ♀ Erat autem ibi cir- Mat.8 d. 30.
B ca montem grex porcorum magnus, & paſcens. ♀ Et Luc.8. d. 32.
12 deprecabantur eum ſpiritus, dicētes: Mitte nos in por
13 cos, vt in eos introeamus. ♀ Et conceſſit eis ſtatim Ie-
ſus. Et exeuntes ſpiritus immundi, introierunt in por
cos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare.
14 ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari. ♀ Qui autem
paſcebant eos, fugerunt, & nunciauerunt in ciuita-
tem & in agros. et egreſſi ſunt uidere quid eſſet factū:
15 ♀ & veniunt ad Ieſum, & uident illum, qui a dæmo-
nio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanę mentis: &
16 timuerunt. ♀ Et narrauerunt illis, qui viderant, quali-
ter factum eſſet ei qui dęmonium habuerat. & de por
17 cis. ♀ Et rogare cęperunt eum, vt diſcederet de finibus
18 eorum. ♀ Cumque aſcenderet nauim, cępit illum de- Luc.8. d. 37.
precari qui a dæmonio vexatus fuerat, vt eſſet cum Act.16.d 18.
19 illo, ♀ & nō admiſit eum, ſed ait illi: vade in domū tuā
ad tuos, & annuncia illis quāta tibi Dn̄s fecerit, & mi
20 ſertus ſit tui. ♀ Et abijt, & cœpit prædicare in Decapo-
21 li quanta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mirabantur. ♀ Et
C cum tranſcendiſſet Ieſus in naui rurſum trans fretum
22 conuenit turba multa ad eum, & erat circa mare. ♀ Et Matt.9.c. 18.

venit quidam de archi Luc.8.f. 41.
ſynagogis nomine Iai-
rus: & videns eum, pro
23 cidit ad pedes eius, ♀ &
deprecabatur eū mul-
tum, dicens: Quoniam
filia mea in extremis
eſt: Veni impone ma
num ſuper eam, vt ſal-
ua ſit, & viuat. ♀ Et a-
24 bijt cum illo, & ſeque-
batur eum turba mul-
ta, & comprimebant
eum.

Leu.15.d 14 25 eum.¶|Et mulier,quæ erat in profluuio ſanguinis an-
Mat.9.c.20. 26 nis duodecim,¶ & fuerat multa perpeſſa a compluri-
bus medicis,& erogauerat omnia ſua nec quicquam
Luc.8.f.43. 27 profecerat,ſed magis deterius habebat:¶ cum audiſ-
ſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimen-
28 tum eius:¶dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum e-
29 ius tetigero,ſalua ero,¶ Et confeſtim ſiccatus eſt fons
ſanguinis eius: & ſenſit corpore, quia ſanata eſſet a
30 plaga.¶Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtu
tem,quę exierat de illo,conuerſus ad turbam,aiebat:
D Quis tetigit veſtimenta mea?¶Et dicebant ei diſcipu
31 li ſui;Vides turbam comprimentem te,& dicis: Quis
32 me tetigit?¶Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc
33 fecerat.¶Mulier vero timens,& tremens,ſciens quod
factum eſſet in ſe: venit & procidit ante eum,& dixit
Luc.9.g.30. 34 ei omnem veritatem.¶Ille autem dixit ei:| Filia,fides
tua te ſaluam fecit: vade in pace, & eſto ſana a plaga
35 tua. ¶ Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſynago-
Luc.8.g.49. go,dicentes:| Quia filia tua mortua eſt:quid vltra ve
36 xas magiſtrum?¶Ieſus autem audito verbo,quod di-
cebatur,ait archiſynagogo: Noli timere,tantummo-
37 do crede.¶Et non admiſit quenquam ſe ſequi,niſi Pe
38 trum,& Iacobum,& Iohannem fratrem Iacobi. ¶ Et
veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumul-
39 tum,& flentes,& eiulantes multum.¶Et ingreſſus,ait
illis:Quid turbamini,& ploratis? puella non eſt mor
Matt.9.c.24. 40 tua,ſed dormit.|¶Et irridebant eum. Ipſe vero eiectis
omnibus,aſſumit patrem, & matrem puellæ, & qui
E ſecum erant,& ingrediuntur, vbi puella erat iacens.
Act.9.g.40. 41 ¶ Et tenens manum puellæ, ait illi: | Thalithacumi:
quod eſt interpretatum: Puella (tibi dico) ſurge.
42 ¶Et confeſtim ſurrexit puella:& ambulabat: erat an-
tem annorum duodecim; & obſtupuerunt ſtupore
43 magno:¶et præcepit illis vehementer, vt nemo id ſci-
ret:& dixit dari illi manducare.

CAPVT VI.

Mat.13.g.54. 1 ET egreſſus inde,abijt in patriam ſuam:& ſeque
Luc.4.c.16. A bantur eum diſcipuli ſui.¶Et facto ſabbato,cę
Ioh.4.f.44. 2 pit in ſynagoga docere:& multi audientes ad
mirabantur in doctrina eius,dicentes:Vnde huic hæc
omnia?& quæ eſt ſapientia,quæ data eſt illi,& virtu
Ioh.6.g.42. 3 tes tales quæ per manus eius efficiuntur?¶|Nonne hic
eſt faber, filius Mariæ,frater Iacobi,& Ioſeph, & Iu-
dæ,& Simonis? nonne & ſorores eius hic nobiſcum
4 ſunt?Et ſcandalizabantur in illo.¶ Et dicebat illis Ie-
Mat.13.g.57. ſus:|Quia non eſt propheta,ſine honore, niſi in patria
Luc.4.d.24. 5 ſua,& in domo ſua,& in cognatione ſua.¶ Et non po
Ioh.4.f.44. terat ibi virtutem vllam facere, niſi paucos infirmos
6 impoſitis manibus curauit:¶& mirabatur propter in-
credulitatem eorum. |& circuibat caſtella in circuitu

Matt.9.d.35. 7 docens. ¶ | Et vocauit
duodecim,& cępit eos
mittere binos,& dabat
illis poteſtatem ſpiri-
tuum immundorum.
Luc.13.d.22. 8 ¶et precepit eis ne quid
Matt.10.a.1. B tollerent in via,niſi vir
Sup.3.b.14. gam tantum: non pe-
ram,nō panem, neque
Luc.9.a.1. 9 in zona æs,¶ſed calcea
Act.12.b.8. tos | ſandalijs,& ne in-
duerentur duabus tuni
10 cis.¶et dicebat eis:quo
cunque introieritis in domum,illic manete, donec e-
11 xeatis inde.¶ | quicunque non receperint vos, nec Mat.10.b.14.
audierint vos:| exeuntes inde,excutite puluerem de Luc.9.a.5.
12 pedibus veſtris in teſtimonium illis.¶ et exeuntes prę
13 dicabant, vt pœnitentiam agerent:¶& dæmonia mul
ta eijciebant,&|vngebant oleo multos ægros,& ſana Act.13.51.& 8.b.
14 bant.¶ | Et audiuit Rex Herodes(manifeſtum enim Iac.5.c.14.
factum eſt nomen eius)& dicebat:Quia Iohannes Ba Matt.14.a.1.
ptiſta reſurrexit a mortuis:& propterea virtutes ope- Luc.9.a.7.
15 rantur in illo.¶Alij autem dicebant: Quia Elias eſt. Matt.14.a.2.
C Alij vero dicebant: Quia propheta eſt,quaſi vnus ex Luc.3.d.19.
16 prophetis.¶|Quo audito,Herodes ait: Quem ego de-
17 collaui Iohannem,hic a mortuis reſurrexit.¶|Ipſe e-
nim Herodes miſit ac tenuit Iohannem, & vinxit eū
in carcerem propter Herodiadem, vxorem Philippi,
18 fratris ſui,quia duxerat eam.¶ Dicebat enim Iohan- Leu.18.b.16.
nes Herodi:|Non licet tibi habere vxorem fratris tui.
19 ¶Herodias autem inſidiabatur illi:& volebat occide-
20 re eum,nec poterat.¶Herodes enim metuebat Iohan-
nem,ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & cuſto-
diebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter
21 eum audiebat.¶ Et cum dies opportunus accidiſſet,
Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tri-
22 bunis & primis Galilææ.¶Cumque introiſſet filia ip-
ſius Herodiadis,& ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſi-
mulque recumbentibus: Rex ait puellæ: Pete a me
23 quod vis,& dabo tibi:¶et iurauit illi:|Quia quidquid Eſth.5.b.6.
24 petieris,dabo tibi,licet dimidium regni mei. ¶ Quæ
D cum exiſſet,dixit matri ſuæ:Quid petam? At illa di-
25 xit: Caput Iohannis Baptiſtæ. ¶ Cumque introiſſet,
ſtatim cum feſtinatione ad Regem, petiuit dicens;
Volo vt protinus des mihi in diſco caput Iohannis
26 Baptiſtæ. ¶ Et contriſtatus eſt Rex. Propter iusiuran-
dum,& propter ſimul diſcumbentes noluit eam con-
27 triſtare. ¶ ſed miſſo ſpiculatore,præcepit afferri caput
28 eius in diſco,& decollauit eum in carcere. ¶ Et attu-

lit caput eius in diſco:
& dedit illud puellæ,
& puella dedit matri
29 ſuæ. ¶ Quo audito di-
ſcipuli eius venerunt,
& tulerūt corpus eius:
& poſuerunt illud in
30 monumento. ¶Et con-
uenientes Apoſtoli ad
Ieſum,renunciauerunt
ei omnia quæ egerant,
31 & docuerant, ¶| Et ait Mat.14.b.13.
illis:Venite ſeorſum in
deſertum locum,& requieſcite puſillum. Erant enim Luc.9.a.10.
qui veniebant & redibant multi:& nec ſpacium mā-
32 ducandi habebant.¶Et aſcendentes in nauim, abierūt
33 in deſertum locum ſeorſum.¶Et viderunt eos abeun-
E tes, & cognouerunt multi: & pedeſtres de omnibus
ciuitatibus concurrerunt illuc, & pręuenerunt eos.
34 ¶| Et exiens, vidit turbam multam Ieſus: & miſertus Mat.9.d.36.& 14.b.14.
eſt ſuper eos, quia erant ſicut oues non habentes pa-
35 ſtorem,& cœpit illos docere multa.¶|Et cum iam ho- Mat.14.c.15.
ra multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius, dicentes: Luc.9.b.12.
36 Deſertus eſt locus hic,& iam hora pręterijt:¶|dimitte
illos,vt euntes in proximas villas & vicos,emant ſi- Mat.14.b.16.
37 bi cibos quos manducent. ¶ Et reſpondens ait illis, Luc.9.b.13.
| Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes Ioh.6.a.9.
emamus ducentis denarijs panes: & dabimus illis

man-

38 manducare.¶ Et dicit eis: Quot panes habetis? ite &
Ioh.6.a.9. videte. Et cũ cognouiſſent, dicũt:|Quinq;, & duos pi-
39 ſces.¶ Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes
40 ſecundũ contubernia ſuper viride fœnum.¶ Et diſcu-
41 buerunt in partes per centenos et quinquagenos.¶ Et
F acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus: intuẽs
in cęlũ, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis

ſuis, vt ponerent ante
eos: & duos piſces diui
42 ſit omnibus.¶ Et man-
ducauerunt oẽs, et ſatu
43 rati ſunt.¶ Et ſuſtulerũt
reliquias fragmentorũ
duodecĩ cophinos ple-
nos: & de piſcibus.
Mat.14.c.21. 44 ¶| Erant autẽ qui man
Io.6.b.30. ducauerant quinq; mil
45 lia virorum.¶ Et ſtatim
coegit diſcipulos ſuos
aſcendere nauim, vt
præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam: dum
46 ipſe dimitteret populum.¶ Et cum dimiſiſſet eos, abijt
47 in montem orare.¶ Et cum ſero eſſet, erat nauis in me
48 dio mari, & ipſe ſolus in terra.¶ Et videns eos laborã
tes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) &
circa quartã vigiliam noctis venit ad eos, ambulans
49 ſuper mare: & volebat præterire eos.¶ At illi vt vide

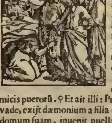
runt eũ ambulantẽ ſu-
pra mare, putauerunt
phantaſma eſſe, & ex-
50 clamauerunt.¶ Omnes
G enim viderunt eum, et
conturbati ſunt. Et ſta-
tim locutus eſt cũ eis,
& dixit eis: Confidite:
ego ſum: nolite timere.
51 ¶ Et aſcendit ad illos in
nauim, & ceſſauit ven-
tus. Et plus magis intra
52 ſe ſtupebant.¶ nõ enim
intellexerunt de panibus. erat enim cor eorum obcæ
Mat.14.d.34. 53 catum.¶| Et cũ transfretaſſent, venerunt in terrã Ge
54 neſareth: & applicuerunt.¶ Cumq; egreſſi eſſent de
55 naui, continuo cognouerunt eum:¶ & percurrentes
vniuerſam regionem illam, cęperunt in grabatis eos
qui ſe male habebant, circunferre, vbi audiebant eũ
56 eſſe.¶ Et quocunque introibat in vicos, vel in villas,
aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & depre-
cabantur eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tange
rent: & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.

CAPVT VII.

1 ET conueniunt ad eum Phariſæi & quidam de
Mat.15.a. A Scribis, venientes ab Ieroſolymis.¶| Et cum
2 vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius commu
nibus manibus, id eſt, non lotis manducare panes, vi
3 tuperauerunt.¶ Phariſæi enim & omnes Iudæi, niſi
crebro lauerint manus, non manducant, tenentes tra
4 ditionem ſeniorum:¶ & a foro, niſi baptizentur, non
comedunt. & alia multa ſunt quę tradita ſunt illis ſer
uare, baptiſmata calicum, & vrceorum, & ęramento
5 rum & lectorum.¶ Et interrogabant eum Phariſæi
& Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta
traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus

manducant panem?
6 ¶ At ille rñdens, dixit
eis: Bene prophetauit
Iſaias de vobis hypo-
critis, ſicut ſcriptũ eſt:
Populus hic labijs me Iſa.29.d.13.
honorat, cor autem eo-
7 rum longe eſt a me.¶ In
vanum autem me co-
lunt, docentes doctri-
B nas & præcepta homi-
8 num.¶ Relinquentes
enim mandatum Dei,
tenetis traditionem hominum, baptiſmata vrceorũ
9 & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.¶ Et dice
bat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, vt tra-
10 ditionem veſtram ſeruetis.¶ Moyſes enim dixit.| Ho Exo.20.b.12.
nora patrem tuũ & matrem tuam: &,| Qui maledixe Deu.5.b.16
11 rit patri vel matri, morte moriatur.¶ Vos autem dici-
tis. Si dixerit homo patri, aut matri: Corbã, (quod eſt Eph.6.a.2.
12 donũ) quodcunq; ex me, tibi profuerit:¶ & vltra non Exo.21.c.16.
13 dimittitis eum quicquã facere patri ſuo aut matri,¶ re
ſcindentes verbũ Dei per traditionẽ veſtram quam Leui.20.b.9.
14 tradidiſtis: et ſimilia huiuſmodi multa facitis.¶| Et ad Prou.20.c.20.
uocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me om- Mat.15.b.10.
15 nes, & intelligite.¶ Nihil eſt extra hominẽ & introiẽs
in eum, quod poſſit eum coinquinare: ſed quæ de ho
mine procedunt, illa ſunt quæ communicant homi-
16 nem.¶ Si quis habet aures audiendi, audiat.¶ Et cum
17 introiſſet in domum a turba, interrogabant eum di-
C ſcipuli eius parabolam.¶ Et ait illis: Sic & vos impru
18 dentes eſtis? Non intelligitis, quia omne extrinſecus
introiens in hominem, non poteſt eum communica-
19 re:¶ quia nõ intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit,
20 & in ſeceſſum exit, purgans oẽs eſcas?¶ Dicebat aũt, Gen.6.a.5.& 8.d.21.
21 qm̃ quæ de hoĩe exeunt, illa cõmunicant hoĩem.¶ Ab
intus enim de corde hominũ malæ cogitationes pro-
22 cedũt, adulteria, fornicationes, homicidia,¶ furta, a-
uaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus,
23 blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.¶ Oĩa hæc mala ab in-
24 tus procedunt, et cõicant hoĩem.¶| Et inde ſurgens a- Mat.15.c.21.
bijt in fines Tyri, et Sidonis: et ingreſſus domum, ne-
25 minẽ voluit ſcire, et non potuit latere.¶ Mulier enim
ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum
26 immundum, intrauit, et procidit ad pedes eius.¶ Erat

enim mulier Gentilis,
Syrophœniſſa genere.
Et rogabat eum, vt dæ
monium eijceret de fi-
27 lia eius.¶ Qui dixit il-
li: Sine prius ſaturari fi
lios, non eſt enim bo-
num ſumere panem fi-
liorum, et mittere ca-
28 nibus.¶ At illa reſpon-
D dit, et dixit illi: Vtique
Domine. nã et catelli
comedunt ſub mẽſa de
29 micis puerorũ.¶ Et ait illi: Propter hunc ſermonem
30 vade, exijt dæmonium a filia tua.¶ Et cum abijſſet
domum ſuam, inuenit puellam iacentem ſupra le-
31 ctum, et dæmonium exijſſe.¶ Et iterum exiens de Mat.9.d.32.
finibus Tyri, venit per Sydonem ad Mare Galilææ Luc.11.b.14.
32 inter medios fines Decapoleos.¶| Et adducunt ei

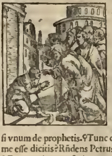
ſurdum & mutum: & deprecabantur eũ vt imponat
33 illi manũ. ¶ Et apprehendens eũ de turba ſeorſum, mi
ſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuẽs, tetigit lin
34 guã eius: ¶ & ſuſpiciens in cęlũ, ingemuit, & ait illi:
35 Ephpheta, quod eſt, adaperire. ¶ Et ſtatim apertæ ſunt
aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & lo
36 quebatur recte. ¶ Et præcepit illis ne cui dicerẽt. Quã
to autem eis precipiebat, tanto magis plus prædica-
Gen 1. d. 31. Eccl. 39. c. 21. 37 bant, ¶ & eo amplius admirabantur, dicentes, | Bene
omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPVT VIII.

Mat 15. d. 32. 1 IN diebus illis iterum cum turba multa eſſet, nec
A haberent quod manducarent: conuocatis diſci-
2 pulis, ait illis: ¶ Miſereor ſuper turbam: quia
ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod man
3 ducent: ¶ & ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam,
deficient in via: quidam enim ex eis de longe vene-
4 runt. ¶ Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Vnde illos
5 quis poterit hic ſaturare panibus in ſolitudine? ¶ Et
interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixe-

runt: Septẽ. ¶ Et præ-
cepit turbæ diſcumbe-
re ſuper terram. Et ac-
cipiens ſeptem panes,
gratias agens, fregit,
& dabat diſcipulis ſuis
ut apponerent, & ap-
7 poſuerunt turbæ. ¶ Et
habebãt piſciculos pau
cos: & ipſos benedi-
xit, & iuſſit apponi.
8 ¶ Et manducauerunt
& ſaturati ſunt: & ſu-
ſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptẽ ſpor
9 tas. ¶ Erant autem qui manducauerant, quaſi quat-
Matt. 15. d. 39. 10 tuor millia: & dimiſit eos. | ¶ Et ſtatim aſcendens na-
Matt. 16. a. 1. Luc. 11. g. 54. B uim cũ diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
11 ¶ | Et exierunt Phariſæi, & ceperunt conquirere cum
eo quærentes ab illo ſignum de cęlo, tentantes eum.
12 ¶ Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid generatio iſta ſi-
gnum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur genera-
13 tioni iſti ſignum. ¶ Et dimittens eos, aſcendit iterum
Mat. 16. a. 5. 14 nauim, & abijt trans fretum. ¶ | Et obliti ſunt panes
ſumere: & niſi vnum panem non habebant ſecum in
15 naui. ¶ Et præcipiebat eis, dicens: Videte & cauete a
16 fermento Phariſæorũ, & fermento Herodis. ¶ Et cogi-
tabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non ha-
17 bemus. ¶ Quo cognito, ait illis Ieſus: Quid cogitatis,
quia panes non habetis? nondum cognoſcitis, nec
18 intelligitis? adhuc cęcatum habetis cor veſtrum? ¶ o-
culos habentes, non videtis? & aures habentes, non
Sup. 6. f. 41. Ioh. 6. b. 11. 19 auditis? | Nec recordamini ¶ quando quinque panes
C fregi in quinque millia: quot cophinos fragmento-
20 rũ plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim. ¶ Qñ & ſe
ptem panes in quattuor millia, quot ſportas fragmen
21 torum tuliſtis? Et dicũt ei: Septem. ¶ Et dicebat eis:
22 Quomodo nondum intelligitis? ¶ Et veniunt Bethſai
dam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt illũ
23 tangeret. ¶ Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum ex
tra vicum: & expuens in oculos eius impoſitis mani-
24 bus ſuis, interrogauit eum ſi quid videret. ¶ Et aſpi-
ciens, ait: Video homines velut arbores, ambulan-
25 tes. ¶ Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos
eius, & cœpit videre, & reſtitutus eſt, ita vt clare vi-
26 deret omnia. ¶ Et miſit illum in domum ſuam, dicẽs:

Vade in domũ tuã: & ſi
in vicum introieris, ne
27 mini dixeris. ¶ | Et e- Ma. 16. b. 13.
greſſus eſt Ieſus et diſci
puli eius in caſtella Cę
ſareæ Philippi: & in
via interrogabat diſci-
pulos ſuos, dicens eis:
28 | Quem me dicunt eſſe Luc. 9. b. 18.
homines? ¶ Qui reſpon
derunt illi, dicentes: Io
hannem Baptiſtam, a-
lij Eliam, alij vero qua
29 ſi vnum de prophetis. ¶ Tunc dicit illis: Vos verò quẽ
D me eſſe dicitis? Rñdens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.
30 ¶ Et comminatus eſt eis, ne cui dicerẽt de illo. ¶ Et cœ
31 pit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati
multa, & reprobari a ſenioribus & a ſummis ſacerdo
tibus & Scribis, & occidi, & poſt tres dies reſurgere.
32 ¶ Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eũ
33 Petrus, cœpit increpare eum. ¶ Qui conuerſus & vi-
dẽs diſcipulos ſuos, cõminatus eſt Petro, dicens: Va-
de retro me ſatana, qm̃ non ſapis quæ Dei ſunt, ſed
34 quæ ſunt hominum. ¶ Et cõuocata turba cum diſcipulis
ſuis, dixit eis. | Si quis vult me ſequi, deneget ſemeti- Mat. 10. d. 38. & 16. d. 24.
35 ſum: & tollat crucem ſuam & ſequatur me. ¶ | Qui e- Luc. 9. c. 23. & 14. f. 4.
nim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eã:
qui aũt perdiderit animã ſuã propter me, & Euange-
36 lium, ſaluam faciet eã. ¶ Quid enim proderit homini, Luc. 17. g. 33.
ſi lucretur mũdum totum: & detrimentũ animæ ſuæ Ioh. 12. d. 25.
37 faciat? ¶ Aut quid dabit homo commutationis pro
38 anima ſua? ¶ | Qui enim me confuſus fuerit, & verba Mat. 10. d. 33.
mea in generatione iſta adultera, & peccatrice: & fi- Luc. 9. d. 26. & 12. b. 9.
lius hoĩs cõfundetur eũ, cum venerit in gloria patris
39 ſui cũ Angelis ſanctis. ¶ Et dicebat illis: Amẽ dico vo Matt. 16. d. 27.
bis, quia ſunt quidã de hic ſtãtibus, qui nõ guſtabunt Luc. 9. d. 27.
mortem, donec videant regnũ Dei veniẽs in virtute. Matt. 17. a. 1.

CAPVT IX.

1 ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum et Iaco-
A bum et Iohannem: et ducit illos in montem Luc. 9. d. 28.
excelſum ſeorſum ſolos, et transfiguratus eſt
2 coram ipſis. ¶ Et veſtimenta eius facta ſunt ſplenden-

tia et candida nimis
velut nix, qualia fullo
nõ poteſt ſuper terram
3 cãdida facere. ¶ Et ap-
paruit illis Elias cum
Moyſe: et erant lo-
quentes cum Ieſu. ¶ Et
4 reſpondens Petrus, ait
Ieſu: Rabbi, bonum
eſt nos hic eſſe: et fa-
ciamus tria taberna-
cula, tibi vnum, et
Moyſi vnũ, et Eliæ v-
5 num. ¶ Non enim ſciebat quid diceret: erant enim ti
6 more exterriti. ¶ et facta eſt nubes obumbrans eos: et
B venit vox de nube, dicẽs: Hic eſt filius meus charíſſi-
7 mus: audite illũ. ¶ Et ſtatim circũſpiciẽtes, neminem
8 amplius viderunt, niſi Ieſum tantum ſecum. ¶ | Et de- Matt. 17. b. 9.
ſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cui-

quam

quam, quæ vidiſſent, narrarent: niſi cum filius homi-
9 nis a mortuis reſurrexerit. ¶Et verbum continuerunt
apud ſe conquirentes quid eſſet: Cũ a mortuis reſur-
10 rexerit. ¶Et interrogabant eum, dicentes: | Quid ergo
Mala. 4. a.5. dicũt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire
11 primum? ¶ Qui reſpondens, ait illis: Elias cum vene-
Iſa 53. a.1. rit primo, reſtituet omnia: & quomodo ſcriptum eſt
in filium hominis, vt multa patiatur & contemnatur.
12 ¶ Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi
Mala. 4. b.5. C quęcunque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo. ¶Et ue
Mat.17.b 12. 13 niens ad diſcipulos ſuos, uidit turbam magnam circa
14 eos, & Scribas conquirentes cũ illis. ¶ Et cõfeſtim oĩs
populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt, & expauerũt,
15 & accurrentes, ſalutabant eum. ¶Et interrogauit eos:
Mat.17.b 14. Luc.9. c. 37. 16 Quid inter vos conquiritis? ¶Et reſpondens vnus de
turba, dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te habẽ-
17 tẽ ſpiritũ mutũ: ¶qui vbicunq; eum apprehenderit, al
lidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: et
dixi diſcipulis tuis vt eijcerent illũ, & nõ potuerunt.
18 ¶qui rñdẽs eis, dixit: o gñatio incredula quãdiu apud
19 vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me. ¶Et

attulerunt eum. Et
D cum vidiſſet eum, ſta-
tim ſpiritus conturba-
uit illum, & eliſus in
terram, volutabatur
20 ſpumans. ¶ Et interro-
gauit patrẽ eius: Quan
tum tẽporis eſt ex quo
ei hoc accidit? At ille
21 ait: Ab infantia: ¶& fre
quenter eum in ignem
& in aquas miſit, vt
eum perderet, ſed ſi
22 quid potes adiuua nos, miſertus noſtri. ¶ Ieſus autem
ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt creden-
23 ti. ¶ Et continuo exclamans pater pueri, cum lachry-
mis aiebat: Credo Dñe, adiuua incredulitatẽ meam.
24 ¶Et cum videret Ieſus concurrentẽ turbã, cõminatus
eſt ſpiritui immundo, dicens illi: Surde & mute ſpiri-
tus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne intro-
25 eas in eum. ¶Et exclamans, & multum diſcerpens eũ,
exijt ab eo, & factus eſt ſicut mortuus, ita vt multi di
26 cerent: Quia mortuus eſt. ¶ Ieſus autẽ tenens manum
27 eius, eleuauit eum, & ſurrexit. ¶Et cũ introiſſet in do-
mum, diſcipuli eius ſecreto interrogabant eum. Qua
28 re nos non potuimus eijcire eum? ¶Et dixit illis: Hoc
Mat.17.d 22. genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione et ieiunio.
29 ¶|Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec
Luc.9. e. 31. 30 volebat quenquam ſcire. ¶| Docebat autem diſcipu-
E los ſuos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tra
detur in manus hominum, & occident eum, & occi-
31 ſus tertia die reſurget. ¶At illi ignorabant verbum: &
32 timebant interrogare eum. ¶ Et venerunt Caphar-
naum, Qui cum domi eſſet, interrogabat eos: Quid
33 in via tractabatis? ¶At illi tacebant: ſiquidem in via
34 inter ſe diſputauerant, |quis eorum maior eſſet. ¶Et re
ſidens vocauit duodecim, & ait illis: Siquis vult pri-
mus eſſe, erit omnium nouiſſimus, & omnium mini-
Matt.18. a.1. 35 ſter. ¶ Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eo-
Luc.9. f. 46. 36 rum: quem cum complexus eſſet, ait illis: ¶ Quiſquis
vnũ ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo:
me recipit, & quicunque me ſuſceperit: non me ſuſci-
Luc.9. f. 49. 37 pit, ſed eum qui miſit me. ¶|Reſpondit illi Iohannes,
F dicens: Magiſter, vidimus quendã in nomine tuo eij- Mat.9.c. 38.
cientẽ dęmonia, qui nõ ſequitur nos, et prohibuimus 1.Cor.12. a.1.
38 eũ. ¶Ieſus autem ait: Nolite prohibere eum: | nemo eſt
enim qui faciat virtutẽ in nomine meo, & poſſit cito
39 male loqui de me. ¶Qui enim non eſt aduerſum vos,
40 pro vobis eſt. ¶| Quiſquis enim potum dederit vobis Mat.10.d 42.
calicẽ aqua in noĩe meo, quia Chriſti eſtis: amẽ dico Mat. 18. a.6.
41 vobis, non perdet mercedẽ ſuã. ¶ Et quiſquis ſcanda-
lizauerit vnũ ex his puſillis credẽtibus in me: bonũ Luc. 17 a.1.
eſt ei magis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, Mat.5.e
42 & in mare mitteretur. ¶Et ſi ſcandalizauerit te manus 30. & 18 a.8.
G tua, abſcide illam: bonum eſt tibi debilem introire
in vitã, quã duas manus habentẽ ire in gehennã, in i- Iſa.66.g. 24.
43 gnem inextinguibilem, ¶| vbi vermis eorũ non mori-
44 tur, & ignis non extinguitur. ¶& ſi pes tuus te ſcanda-
lizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire
in vitã æternam, quam duos pedes habẽtem mitti in
45 gehennam ignis inextinguibilis, ¶vbi vermis eorum
46 non moritur, & ignis non extinguitur. ¶Quod ſi ocu-
lus tuus ſcandalizat te, eijce eum: bonum eſt tibi lu-
ſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos ha-
47 bentẽ mitti in gehennã ignis, ¶vbi vermis eorum nõ Leuit.2. c.13.
48 moritur, & ignis non extinguitur. ¶| Omnis enim i- Mat 5 b. 13.
49 gne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur. |Bonũ eſt
ſal, quod ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condie- Luc 14 g 34.
tis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.

CAPVT X.

1 A ET inde exurgẽs, Matt.19. a.1.
venit in fines
Iudææ, vltra
Iordanem: & conue-
niunt iterum turbæ ad
eum. Et ſicut conſueue
rat, iterum docebat il-
2 los. ¶Et accedẽtes Pha-
riſæi, interrogabant
eum: Si licet viro vxo-
rem dimitere: tentan-
3 tes eum. ¶At ille reſpõ-
dẽs, dixit eis: Quid vo-
4 bis pręcepit Moyſes? ¶Qui dixerunt: |Moyſes permi- Deut.24 a.1.
5 ſit libellum repudij ſcribere, & dimittere. ¶ Quibus
reſpondens Ieſus, ait: Ad duritiã cordis veſtri ſcripſit
6 vobis præceptum iſtud. ¶ ab initio autem creaturæ
7 |maſculum, & fœminam fecit eos Deus. ¶ | Propter Gen.1.d 27.
hoc, relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhę Matt. 19. a.4.
8 rebit ad vxorem ſuam: ¶ & erunt duo in carne vna.
9 Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.| ¶ Quod er- Gen.2.d. 24.
10 go Deus cõiunxit, homo nõ ſeparet. ¶|Et in domo ite 1 Cor.6. d.16.

rũ diſcipuli eius de eo- Eph.5.g 31.
dem interrogauerũt eũ
11 Et ait illis: Quicunque 1.Cor.7 b.10.
dimiſerit vxorem ſuã
B & aliã duxerit: adulte-
riũ cõmittit ſuper eã.
¶Et ſi vxor dimiſerit ui
12 rũ ſuũ, & alij nupſerit,
13 męchatur. ¶| Et offerebãt
illi paruulos, vt tange- Matt.19. b.13
ret illos, diſcipuli aũt Luc.18.c. 15.
comminabãtur offerẽ-
tibus. ¶ Quos cum vi-
14 deret Ieſus, indigne tulit, & ait illis: Sinite paruu-

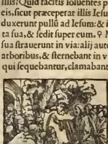
[..]venire ad me: & ne prohibueritis eos, talium
15 enim eſt regnum Dei. ♀ Amen dico vobis: quiſquis
non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intra-
16 bit in illud. ♀ Et complexans eos, & imponēs manus
ſuper illos, benedicebat eos. ♀Et cum egreſſus eſſet in
C via, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat
Mat.19.c 16. Luc.18.d 18. | Exo.20 c.1. eum: Magiſter bone, quid faciā vt vitam æternā per-
18 cipiam? ♀Ieſus autem dixit ei: Quid me dicis bonū?
19 Nemo bonus, niſi vnus Deus. ♀|Præcepta noſti: Ne a-
dulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falſum teſtimo-
nium dixeris: Ne fraudem feceris: Honora patrem
20 tuum, & matrem. ♀ At ille reſpondens, ait illi: Magi-
21 ſter, hæc omnia obſeruaui a iuuentute mea. ♀Ieſus au
tem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi
deeſt: vade, quæcunque habes, vende, & da pauperi-
bus, & habebis theſaurū in cęlo: & veni, ſequere me.
22 ♀Qui cōtriſtatus in uerbo, abijt mœrens, erat enim ha
23 bens multas poſſeſſiones. ♀Et circumſpiciens Ieſus, ait
diſcipulis ſuis: Quam difficile, qui pecunias habent,
24 in regnum Dei introibunt. ♀Diſcipuli autem obſtupe
ſcebant in verbis eius. At Ieſus rurſus reſpondens, ait
illis: Filioli, quam difficile eſt confidentes in pecunijs
25 in regnum Dei introire. ♀ Facilius eſt camelum per fo
D ramen acus trāſire, quam diuitem intrare in regnum
26 Dei. ♀Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetip
27 ſos: Et quis poteſt ſaluus fieri. ♀Et intuens illos Ieſus,
ait: Apud hoīes impoſſibile eſt: ſed nō apud Deū. oīa
28 enim poſſibilia ſunt apud Deū. ♀| Et cœpit ei Petrus
Mat.19.d 27. Luc.18.c 28. 29 dicere: Ecce nos dimiſimus oīa, & ſecuti ſum⁹ te. ♀Rñ
dēs Ieſus, ait: Amē dico vobis, nemo eſt q̃ reliq̃rit do-
mū, aut fratres, aut ſorores, aut patrē, aut matrē, aut
30 filios, aut agros propter me, & propter Euangeliū: ♀ q̃
non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc: do
mos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros
cum perſecutionibus: & in ſeculo futuro vitam æter-
Mat.19.d 30. Luc.13.f 30. 31 nam. ♀|Multi autem erunt primi, nouiſſimi: & nouiſſi
32 mi, primi. ♀Erant autem in via aſcendentes Ieroſoly-
E mā: & præcedebat illos Ieſus, & ſtupebant, & ſequen
| Mat.20. c.17. Luc.18.f 31. tes timebant. |Et aſſumens iterum duodecim, cępit il-
33 lis dicere, quæ eſſent ei euentura: ♀Quia ecce aſcendi-
mus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur princi-
pibus ſacerdotum, & Scribis, & ſenioribus, & damna
34 bunt eum morte, & tradent eum gentibus, ♀& illudēt
ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interfi-
Mat.20.c 20. 35 cient eum, & tertia die reſurgēt. ♀|Et accedūt ad eum
Iacobus, & Iohānes filij Zebedæi, dicentes: Magiſter,
36 volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. ♀At
37 ille dixit eis: Quid vultis, vt faciam vobis? ♀Et dixe-
runt: Da nobis, vt vnus ad dexterā tuam, & alius ad
38 ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua. ♀Ieſus autē ait
F eis: Neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem quē
ego bibo: aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?
39 ♀At illi dixerunt ei: Poſſumus, Ieſus autem ait eis: Ca-
licem quidē quē ego bibo, bibetis, & baptiſma quo
40 ego baptizor, baptizabimini: ♀ ſedere autem ad dex-
teram meam, vel ad ſiniſtram non eſt meum dare vo
41 bis, ſed quibus paratum eſt. ♀|Et audientes decem, cę
Mat.20 c.24. Luc.22.c 21. 42 perūt indignari de Iacobo, & Iohanne. ♀ Ieſus autem
vocans eos, ait illis: |Scitis, quia hi qui videntur prin-
cipari gentibus, dominantur eis, & principes eorum
43 poteſtatem habent ipſorum. ♀ Non ita eſt autem in
vobis: ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter
44 miniſter: ♀& quicunque voluerit in vobis primus eſ-
45 ſe, erit omnium ſeruus. ♀ Nam & filius hominis non
venit vt miniſtraretur ei, ſed vt miniſtraret, & da-
46 ret animam ſuam redemptionem pro multis. ♀|Et ve- | Mat.20. d 29. Luc.18.f 35.
G niunt Iericho, & proficiſcente eo de Iericho, & diſci-
pulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bar-
47 timæus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans. ♀ Qui
cū audiſſet q̃a Ieſus Nazarænus eſt: cępit clamare, &
48 dicere: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. ♀ Et cōminaban-
tur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat:

Fili Dauid, miſerere
49 mei. ♀ Et ſtans Ieſus
præcepit illum voca-
ri. Et vocant cęcum, di
centes ei: Animæquior
eſto, ſurge, vocat te.
50 ♀Qui proiecto veſtimē
to ſuo exiliens, venit
51 ad eum. ♀ Et reſpon-
dens Ieſus, dixit illi:
Quid tibi vis faciam?
Cæcus autem dixit ei:
Rabboni, vt videam.
52 ♀Ieſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſaluum fecit.
Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPVT XI.

1 ET cum appropinquaret Ieroſolymæ, & Betha- Matt.21. a.1. Luc.19.c 29.
A niæ ad montem oliuarum, mittit duos ex di-
2 ſcipulis ſuis, ♀& ait illis: Ite in caſtellum, quod
contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc, inuenietis
pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum
3 ſedit: ſoluite illum, & adducite. ♀Et ſi quis vobis dixe
rit: Quid facitis? dicite, quia Domino neceſſarius eſt:
4 & continuo illum dimittet huc. ♀ Et abeuntes inuene
runt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: &
5 ſoluunt eum. ♀ Et quidam de illic ſtantibus dicebant
6 illis; Quid facitis ſoluentes pullum? ♀ Qui dixerunt | Ioh.12. b.14.
7 eis, ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis. ♀| Et
duxerunt pullū ad Ieſum: & imponunt illi veſtimen-
8 ta ſua, & ſedit ſuper eum. ♀ Multi autem veſtimenta
ſua ſtrauerunt in via: alij autem frondes cædebant de
9 arboribus, & ſternebant in via. ♀ Et qui præibant, & Matt.21. a.9. Luc.19.f 38.
B qui ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna, | be-

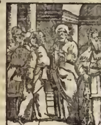

nedictus, qui venit in
10 nomine Domini. ♀ Be- Pſal.117.d 24.
nedictum, quod venit
regnum patris noſtri
Dauid, Hoſanna in
11 excelſis. ♀ | Et introi- Mat.21. a.10. Luc.19.g 41.
uit Ieroſolymam in
templum: & circumſpe
ctis omnibus, eum iam
veſpera eſſet hora, e-
xijt in Bethaniā cum
12 duodecim. ♀ Et alia
die cum exirent a Be-
13 thania, eſurijt. ♀| Cumque vidiſſet a longe ficum ha- Mat.21.b 19.
bentem folia, venit ſi quid forte inueniret in ea. Et
cum veniſſet ad eam, nihil inuenit pręter folia. non e-
14 nim erat tempus ficorum. ♀ Et reſpondens, dixit ei:
Iam non amplius in æternum ex te fructum quiſ-
15 quam manducet. Et audiebant diſcipuli eius. ♀Et ve-
C niunt Ieroſolymam. et cum introiſſet in templum, cę
pit eijcere vendentes, & ementes in templo: & men-
ſas numulariorum, & cathedras vendentium colum-

bas

16
bas euertit. ¶ & non ſi-
nebat vt quiſquã trãſ-
ferret vas per tẽplum :
17 ¶ & docebat, dicens
eis : Nonne ſcriptum
eſt:|Quia domus mea, Iſa.56.b. 7.
domus orationis voca
bitur omnibus genti-
bus ? |Vos autem feci- Ier.7.b. 11.
ſtis eam ſpeluncam la-
18 tronum. ¶ Quo audito
principes ſacerdotum
& Scribæ quærebant
quomodo eum perderent:timebant.n.eum, qm vni-
19 uerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius. ¶ Et cũ
20 veſpera facta eſſet,egrediebatur de ciuitate.¶|Et cum Mat.21. b.19.
mane tranſirent, viderunt ficum aridam factam a ra-
21 dicibus. ¶ Et recordatus Petrus,dixit ei: Rabbi , ecce
22 ficus cui maledixiſti,aruit.¶ Et reſpondẽs Ieſus,ait il
23 lis:Habete fidem Dei. ¶ Amen dico vobis, quia qui-
cunque dixerit huic monti.Tollere & mittere in ma-
re,& non hæſitauerit in corde ſuo,ſed crediderit quia
24 quodcunque dixerit,fiat,fiet ei.¶|Propterea dico vo- Mat.7.a. 7. & 21. b.22. Luc. 11. b.9
bis,omnia quæcunq; orantes petitis,credite, quia ac
25 cipietis,& euenient vobis. ¶ Et cum ſtabitis ad oran-
dum, dimittite ſiquid habetis aduerſus aliquem : vt Mat.6.b 14.& 18. d.35.
& pater veſter qui in cœlis eſt,dimittat vobis pecca-
26 ta veſtra:¶ Quod ſi vos non dimiſeritis:nec pater ve-
D ſter qui in cęlis eſt,dimittet vobis peccata veſtra.¶ Et
27 veniunt rurſus Ieroſolymam. Et cum ambularet in Matt.21. b.15.
templo, accedunt ad eum ſummi Sacerdotes & Scri- Luc.20. a.2.
28 bæ & ſeniores,¶ & dicunt ei: In qua poteſtate hæc fa
cis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem vt iſta facias?
29 ¶ Ieſus autem reſpondens , ait illis: Interrogabo vos
& ego vnum verbum,& reſpondete mihi : & dicam
30 vobis in qua poteſtate hæc faciam . ¶ Baptiſmus Io-
hannis de cœlo erat,an ex hominibus ? Reſpondete
31 mihi.¶ At illi cogitabant ſecum , dicentes : Si dixeri-
mus de cœlo , dicet: Quare ergo non credidiſtis ei ?
32 ¶Si dixerimus ex hominibus,timemus populum:om
nes enim habebant Iohannem , quia vere propheta
33 eſſet.¶ Et reſpondentes dicunt Ieſu: Neſcimus. Et re-
ſpondens Ieſus ait illis : Neque ego dico vobis in qua
poteſtate hæc faciam.

CAPVT XII.

1 Matt.21. d.33. Luc.20. b.9. Iſa.5.a.1. Ier.2.d.21.
A
ET cępit illis in pa
rabolis loqui :
Vineam paſti-
nauit homo,& circũde
dit ſepem , & fodit la-
cum, & ædificauit tur-
rim , & locauit eam a-
gricolis:& peregre pro
2 fectus eſt : ¶ & miſit ad
agricolas in tẽpore ſer
uum,vt ab agricolis ac
ciperet de fructu vineę.
3 ¶Qui apprehenſum eũ
4 cæciderunt:& dimiſerũt vacuum . ¶ Et iterum miſit
ad illos alium ſeruum : & illum in capite vulneraue-
5 runt,& contumelijs affecerunt.¶Et rurſum alium mi
ſit,& illum occiderunt,& plures alios , quoſdam cæ-
6 dentes,alios vero occidentes.¶Adhuc ergo vnum ha
bens filium chariſſimum : & illũ miſit ad eos nouiſſi-
7 mum,dicens: Quia reuerebuntur filium meũ.¶ Colo
ni aũt dixerunt ad inuicem:Hic eſt hęres venite,occi
8 damus eum:& noſtra erit hæreditas . ¶ Et apprehen-
dentes eum,occiderunt : & eiecerunt extra vineam .
9 ¶ Quid ergo faciet Dñs vineę ? Veniet & perdet co-
10 lonos: & dabit vineã alijs. ¶ Nec ſcriptura hanc legi
ſtis:|Lapidem quem reprobauerunt ædificantes , hic Pſ.117. d.22.
11 factus eſt in caput anguli : ¶ A Dño factum eſt iſtud , Iſa.28.d. 16
12 & eſt mirabile in oculis noſtris?¶ Et quærebant eum
tenere:& timuerunt turbam.cognouerunt enim quo Act.4.b. 11
niam ad eos parabolam hanc dixerit.Et relicto eo, a- Ro 9 g. 33.
13 bierunt . ¶|Et mittũt ad eũ quoſdam ex Phariſæis & 1.Petr.2. a.8.
14 Herodianis: vt eum caperent in verbo,¶ Qui venien
B
tes,dicũt ei: Magiſter , Matt.22. d.42.
ſcimus quia verax es , Mat.21. b.11.
& non curas quenquã: Luc.20. d.20.
nec enim vides in fa-
ciem hominum, ſed in
veritate viam Dei do-
ces.licet dare tributum
15 Cæſari : an non dabi-
mus?¶ Qui ſciens ver-
ſutiam illorũ , ait illis :
Quid me tentatis ? af-
ferte mihi denarium
16 vt videam. ¶ At illi at-
tulerunt ei.Et ait illis·Cuius eſt imago hæc, & inſcri
17 ptio?Dicũt ei Cęſaris.¶ Rñdens autem Ieſus,dixit il
lis:|Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris Cæſari:& q̃ ſunt Ro 13, b. 7.
18 Dei:Deo.Et mirabantur ſuper eo. ¶| Et venerunt ad Matt.22. c.23.
eum Sadducæi qui dicunt reſurrectionẽ non eſſe : & Luc.20. d.27.
19 interrogabant eum,dicentes:Magiſter,¶| Moyſes no- Deu.25. a.5.
bis ſcripſit,vt ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimi-
ſerit vxorẽ , & filios non reliquerit: accipiat frater e-
20 ius vxorem ipſius,& reſuſcitet ſemen fratri ſuo.¶ Se-
ptem ergo fratres erant : & primus accepit vxorem ,
21 & mortuus eſt,non relicto ſemine.¶ Et ſecundus acce
pit eam,& mortuus eſt:& nec iſte reliquit ſemen . Et
22 tertius ſimiliter. ¶ Et acceperunt eam ſimiliter ſeptẽ ,
& non reliquerunt ſemen. Nouiſſima omnium defun
23 cta eſt & mulier . ¶ In reſurrectione ergo cum reſurre
xerint , cuius de his erit vxor ? ſeptem enim habue-
24 runt eam vxorem.¶Et reſpondens Ieſus,ait illis:Nõ-
C ne ideo erratis,non ſcientes ſcripturas,neq; virtutem
25 Dei? ¶ Cum enim a mortuis reſurrexerint,neque nu
bent,neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli in cęlis .
26 ¶ De mortuis autem quod reſurgant , non legiſtis in
libro Moyſi , ſuper rubũ quomodo dixerit illi Deus,
inquiens: |Ego ſum Deus Abraham,& Deus Iſaac , Exo.3.b. 6.
27 & Deus Iacob? ¶ Nõ eſt Deus mortuorum , ſed vi-
28 uorum . Vos ergo multum erratis . ¶ Et acceſſit vnus Mat.22. d.34.
de Scribis qui audierat illos conquirentes, & videns Luc.20. f.37.
quoniam bene illis reſponderit, interrogauit eum
29 quod eſſet primum omnium mandatum . ¶ Ieſus au-
tem reſpondit ei:Quia primum omnium mandatum
eſt:|Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt. Deu.6.a. 4.
30 ¶ Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua,& ex tota mente tua, & ex
31 tota virtute tua . Hoc eſt primum mandatum . ¶ Se-
cundum autẽ ſimile eſt illi:|Diliges proximum tuum Leu 19 d 18.
tanquam teipſum . Maius horum aliud mandatum Mat.22 d.39.
32 non eſt.¶ Et ait illi Scriba : Bene Magiſter in verita-
te dixiſti, quia vnus eſt Deus, & non eſt alius præter

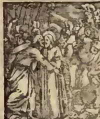
pauperes habetis vobiſcum: & cum volueritis pote-
Mat.26. ſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.
b.14. 8 ¶ Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus
Luc. 22. 9 meum in ſepulturam. ¶ Amen dico vobis, vbicunq;
a.6. prędicatũ fuerit Euãgeliũ iſtud in vniuerſo mundo,
Mat.26. 10 & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. ¶ Et
b.16. B Iudas Iſcariotes, vnus de duodecim, abijt ad ſum-
Luc. 22. 11 mos ſacerdotes, vt proderet eum illis. ¶ Qui audien-
a.6. tes gauiſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe datu-
ros. Et quærebat quomodo illum opportune trade-
12 ret. ¶ Et primo die azymorum quando paſcha immo
labant, dicunt ei diſcipuli: Quo vis eamus, & pare-
13 mus tibi vt manduces Paſcha? ¶ Et mittit duos ex di
ſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in ciuitatem & occurret
vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eũ:
14 ¶ & quocũque introierit, dicite domino domus, quia
magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea, vbi paſcha cum
15 diſcipulis meis manducem? ¶ & ipſe vobis demõſtra
bit cœnaculum grande, ſtratũ: & illic parate nobis.
16 ¶ Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in ciuitatem:

& inuenerunt ſicut di-
xerat illis, & paraue-
Lu.22.b.14. 17 runt paſcha. ¶ Veſpere
1. Io.13. aũt facto, venit cũ duo
c.21. 18 decim, ¶ & diſcumben
tibus eis & manducan
C tibus, ait Ieſus: Amen
dico vobis, quia vnus
ex vobis tradet me, q
19 mãducat mecum. ¶ At
illi cœperunt contriſta
ri, & dicere ei ſingula-
Luc.22. 20 tim: Nunquid ego? ¶ Qui
c.21. ait illis: Vnus ex duodecim qui intingit mecum ma-
Pſ.40.c.10. 21 num in catino. ¶ & filius quidem hominis vadit ſicut
Act.1.c.16. ſcriptũ eſt de eo: vę autem homini illi per quem filius
Mat.26. hominis tradetur. bonũ erat ei ſi non eſſet natus ho-
b.24. 22 mo ille. ¶ Et manducantibus illis, accepit Ieſus panẽ:
1. Cor.11. & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc
e.24. 23 eſt corpus meũ. ¶ Et accepto calice, gratias agens, de-
24 dit eis, & biberunt ex illo omnes. ¶ Et ait illis: Hic eſt
ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effun-
25 detur. ¶ Amen dico vobis, quia iam non bibã de hoc
genimine vitis vſq; in diem illum, cum illud bibam
26 nouum in regno Dei. ¶ Et hymno dicto exierunt in
Io.16.d.32. 27 Montẽ oliuarum. ¶ & ait eis Ieſus: Omnes ſcandali-
Zac. 13. zabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt. Per-
a.7. 28 cutiam paſtorẽ, & diſpergẽtur oues. ¶ Sed poſtquã re-
Inf.16.b.7. 29 ſurrexero, præcedam vos in Galilæam. ¶ Petrus au-
tem ait illi: & ſi omnes ſcãdalizati fuerint in te, ſed
30 non ego. ¶ Et ait illi Ieſus: Amen dico tibi: quia tu ho
D die in nocte hac, priuſquã gallus vocẽ bis dederit, ter
31 me es negaturus. ¶ At ille amplius loquebatur: Et ſi
oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Si-
Mat.26. 32 militer autem & omnes dicebant. ¶ Et veniunt in prę
d.36. dium, cui nomen Gethſemani: & ait diſcipulis ſuis:
Luc. 22. 33 Sedete hic donec orem. ¶ & aſſumit Petrum, & Iaco
d.40. bum, & Iohannem ſecum: & cœpit pauere & tędere.
34 ¶ Et ait illis: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem:
35 ſuſtinete hic, & vigilate. ¶ Vt cum proceſſiſſet paulu-
lum, procidit ſuper terram: & orabat vt ſi fieri poſſet,
36 tranſiret ab eo hora. ¶ Et dixit: Abba, pater, oĩa tibi
poſſibilia ſunt: transfer calicem hunc a me, ſed non
37 quod ego volo, ſed quod tu. ¶ Et venit, & inuenit eos,

dormientes. Et ait Pe-
tro: Simon, dormis? nõ
potuiſti vna hora vigi
38 lare? ¶ Vigilate & ora-
te vt non intretis in tẽ-
tationem. Spiritus qui
dẽ promptus eſt, caro
39 vero infirma. ¶ Et iterũ
abiens, orauit eundem
40 ſermonem dicens: ¶ Et
reuerſus denuo, inue-
nit eos dormientes (e-
E rant enim oculi eorum
41 grauati) & ignorabant quid reſponderent ei. ¶ Et ve-
nit tertio, & ait illis: Dormite iam & requieſcite. Suf-
ficit, venit hora: ecce filius hominis tradetur in ma-
42 nus peccatorum. ¶ Surgite, eamus: ecce qui me tra-
43 det, prope eſt. ¶ Et adhuc eo loquẽte, venit Iudas Iſca
riotes, vnus de duodecim, & cum eo turba multa cũ Mat.26.
gladijs & lignis, a ſummis ſacerdotibus & Scribis & d.47.
44 ſenioribus. ¶ Dederat autem traditor eius ſignũ eis Luc. 22 c.47.
dicens: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete Io.18. a 3.
45 eũ, & ducite cautè. ¶ Et

cum veniſſet, ſtatim ac
cedens ad eũ, ait: Aue
Rabbi: & oſculatus eſt
46 eũ. ¶ At illi manus inie
cerunt in eũ: & tenue-
47 runt eũ. ¶ Vnus autem
quidã de circumſtanti-
bus educens gladium,
percuſſit ſeruum ſum-
mi ſacerdotis: & ampu
tauit illi auriculam.
48 ¶ Et reſpondens Ieſus,
ait illis: Tanquã ad latronem exiſtis cum gladijs et li
49 gnis comprehẽdere me? ¶ quotidie eram apud vos in
templo docens, & non me tenuiſtis. Sed vt implean-
50 tur ſcripturæ. ¶ Tunc diſcipuli eius relinquentes eũ, Mat.26.
51 omnes fugerunt. ¶ Adoleſcens autem quidam ſeque- f.56.
F batur eum amictus ſindone ſuper nudo: Et tenuerũt
52 eum. ¶ At ille reiecta ſindone, nudus profugit ab eis.
53 ¶ Et adduxerunt Ieſum ad ſummũ ſacerdotem: & cõ Luc.22 f.54.
uenerunt omnes ſacer- I.5.18.c.10.

dotes & Scribæ & ſe-
54 niores. ¶ Petrus autem
a lõge ſecutus eſt eum
vſque intro in atrium
ſummi ſacerdotis: & ſe
debat cum miniſtris ad
ignem, & calefaciebat
55 ſe. ¶ Summi vero ſacer Mat.26.
dotes & omne conci- f.59.
lium quærebant aduer
ſus Ieſum teſtimoniũ,
vt eum morti traderẽt:
56 nec inueniebant. ¶ Multi enim teſtimoniũ falſum di-
cebant aduerſus eum: & conuenientia teſtimonia
57 non erant. ¶ Et quidam ſurgentes, falſum teſtimo-
58 nium ferebant aduerſus eum, dicentes: ¶ Quoniam
nos audiuimus eum dicentem: Ego diſſoluam tem- Ioh 2.d
plum hoc manufactum, & per triduum aliud non 19.
59 manufactum, ædificabo. ¶ Et non erat conueniens
60 teſtimonium illorum. ¶ Et exurgens ſummus ſacer-

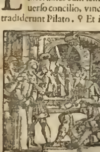
dos in medium, interrogauit Ieſum, dicens: Non re-
ſpondes quicquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab
61 his? ♀ Ille autem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum
ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu
62 es Chriſtus filius Dei benedicti? ♀ Ieſus autem dixit
illi: Ego ſum, | & videbitis filium hominis ſedentem Mat. 24 c 30.
a dextris virtutis Dei, & venientem cũ nubibus cęli.
63 ♀ Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua,

ait: Quid adhuc deſide
64 ramus teſtes? ♀ Audiſtis
blaſphemiã: quid vo-
bis videtur? Qui om-
nes condemnauerunt
eum eſſe reum mortis.
65 ♀ Et cœperunt quidam
conſpuere eũ & velare
faciẽ eius, et colaphis
eum cędere, & dicere
ei: Propheтiza, & mini
ſtri alapis eũ cędebant.
66 ♀ | Et cum eſſet Petrus Mat. 26 g 69. Luc. 22. f 55. Io. 18. c. 17.
in atrio deorſum, venit vna ex ancillis ſummi ſacer-
67 dotis. ♀ & cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpi
68 ciens illum, ait: Et tu cum Ieſu Nazareno eras. ♀ At il-
le negauit, dicens: Neque ſcio, neq; noui quid dicas.
69 Et exijt foras ante atrium, & gallus cantauit, ♀| Rur- Mat. 26 g 71.
ſus autem cum vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere cir
70 cunſtantibus: Quia hic ex illis eſt. ♀ At ille iterum ne
gauit: | Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Luc. 22. f 58.
71 Petro: Vere ex illis es: nam & Galilæus es. ♀ Ille autẽ
cœpit anathematizare & iurare: Quia neſcio homi-
72 nem iſtum quem dicitis. ♀ Et ſtatim gallus iterum can
tauit. Et recordatus eſt Petrus verbi quod dixerat ei
Ieſus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Matt. 26 g 75. Ioh. 13 d 38.
Et cœpit flere.

CAPVT XV.

1 ET confeſtim mane conſilium facientes ſummi
A ſacerdotes cum ſenioribus & Scribis, & vni- Matt. 27 a 1. Luc. 22 g. 66. Io. 18. d 28.
uerſo concilio, vincientes Ieſum, duxerunt et
2 tradiderunt Pilato. ♀ Et interrogauit eum Pilatus:

Tu es Rex Iudæorum?
At ille reſpondens, ait
3 illi: Tu dicis. ♀| Et accu
ſabant eum ſummi ſa-
4 cerdotes in multis. ♀| Pi Mat. 27 b 12. Luc. 23 a. o. Io. 18 f. 33.
latus autem rurſum in
terrogauit eum, dicẽs:
Non reſpondes quid
quam? vide in quantis
5 te accuſant. ♀ Ieſus au-
tem amplius nihil rẽ-
ſpondit: ita vt mirare-
6 tur Pilatus. ♀ Per diem
autem feſtum ſolebat dimittere illis vnum ex vin-
7 ctis, quemcunque petiſſent. ♀ Erat autem qui diceba-
tur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in
8 ſeditione fecerat homicidium. ♀ Et cum aſcendiſſet
9 turba cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis. ♀ Pila-
tus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vo
10 bis Regem Iudæorum. ♀ Sciebat enim quod per in-
11 uidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. ♀ Pontifi-
ces autem concitauerunt turbam, vt magis Barabbã
12 dimitteret eis. ♀| Pilatus autem iterum reſpondens, Mat. 27 c. 21. Luc. 23 c. 14. Io. 18. g. 39 & 19. a 6.
B ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Iudæorum?
13 ♀ At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum. ♀ Pila-
14 tus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi
15 magis clamabant: Crucifige eum. ♀ Pilatus aũt volẽs
populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit

Ieſum flagellis cæſum,
16 vt crucifigeretur. ♀| Mi Mat. 27. c. 27. Io. 19. a. 2.
lites aũt duxerũt eum
in atrium prætorij, &
conuocãt totam cohor
17 tem. ♀ & induunt eum
purpura, & imponunt
ei plectentes ſpineam
18 coronam. ♀ Et cęperunt
ſalutare eum: Aue rex
19 Iudæorum. ♀ Et percu-
tiebant caput eius arũ-
dine: & conſpuebant
eum, & ponentes ge-

20 nua, adorabant eũ. ♀ Et
poſtquam illuſerũt ei,
exuerunt illum purpu-
ra, & induerunt eum
veſtimentis ſuis, & e-
ducunt illũ, vt crucifi-
21 gerent eum. ♀| Et anga-
riauerunt prætereuntẽ Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26.
quempiam, Simonem
Cyrenęum venientem
de villa, patrem Alexã
dri & Ruffi, vt tolleret
22 crucem eius. ♀| Et perducunt illum in Golgotha lo- Mat. 27. d. 33. Luc. 23. c. 33. Ioh. 19 c. 17.
cum: quod eſt interpre

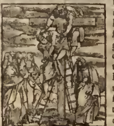

tatum, Caluarię locus.
23 ♀ Et dabant ei bibere
myrrhatum vinum: &
24 nõ accepit. ♀| Et crucifi-
gentes eum, diuiſerunt Matt. 27. d. 35. Luc. 23. d. 34. Io. 19. 23.
C veſtimenta eius, mittẽ
tes ſortẽ ſuper eis, quis
25 quid tolleret. ♀ Erat au-
tem hora tertia: & cru-
26 cifixerunt eum. ♀ Et e-
rat titulus cauſæ eius
inſcriptus, REX IV-
27 DÆORVM. ♀ Et cũ

eo crucifigunt duos la-
trones: vnũ a dextris,
& aliũ a ſiniſtris eius.
28 ♀ Et impleta eſt ſcriptu
ra, quæ dicit: | Et cũ ini- Iſa. 53. d. 12.
29 quis reputatus eſt. ♀ Et
prætereuntes blaſphe-
mabant eum, mouẽtes
capita ſua, dicentes:
Vah | qui deſtruis tem- Ioh 2. c. 19.
plum Dei, & in tribus
30 diebus reædificas: ♀ ſal-
31 uũ fac temetipſum deſcendens de cruce. ♀ Similiter &
ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cũ Scri-
bis, dicebant. Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt
32 ſaluum facere. ♀ Chriſtus Rex Iſrael deſcendat nunc
de cruce: vt videamus & credamus. Et qui cũ eo cru-

33 ciſixi erant, conuiciabantur ei. ¶ Et facta hora ſexta,
tenebræ factæ ſunt per totam terram vſque in horam
Pſal.21. 34 nonam. ¶ Et hora nona exclamauit Ieſus voce ma-
a.1. gna, dicens: Eloi, eloi, lamma ſabacthani? quod eſt in
Mat.27. e.46. terpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereli-
Pſal.68. 35 quiſti me? ¶ Et quidam de circunſtantibus audientes,
e.20. D dicebant: Ecce Eliam vocat. ¶ Currens autem vnus,
36 & implens ſpongiam aceto, circumponenſque cala-
mo, potum dabat ei, dicẽs: Sinite, videamus ſi veniat
37 Elias ad deponendum eum. ¶ Ieſus autem emiſſa vo-
38 ce magna expirauit. ¶ Et velum templi ſciſſum eſt in
39 duo, a ſummo vſque deorſum. ¶ Videns autem Centu
rio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet
Matt.27. f.55. 40 ait: Vere, hic homo filius Dei erat. ¶ | Erant autem &
mulieres de longe aſpicientes: inter quas erat Maria
Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph ma-
| Luc 8 41 ter, & Salome: ¶ & cum eſſet in Galilæa, |ſequebantur
a.2. eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multę, quę ſimul cum
|Mat 27. g.57. 42 eo aſcenderant Ieroſolymam. ¶|Et cum iam ſero eſſet
Luc. 23 g.50. factum (quia erat Paraſceue, quod eſt ante ſabba-
Ioh.19 g 38. 43 tum,) ¶ venit Ioſeph

ab Arimathæa, nobi-
lis decurio, qui & ip-
ſe erat expectans re-
gnum Dei, & auda-
cter introiuit ad Pila-
tum, & petijt corpus
44 Ieſu. ¶ Pilatus autem
mirabatur ſi iam obijſ
ſet. Et accerſito Cen-
turione, interrogauit
eum, ſi iam mortuus
45 eſſet. ¶ Et cum cogno-

uiſſet a Centurione,
donauit corpus Ioſeph.
46 Ioſeph ¶ autem merca-
tus ſindonem, & de-
ponens eum inuoluit
ſindone, & poſuit eum
in monumento, quod
erat exciſum de petra,
& aduoluit lapidem
ad oſtium monumen-
47 ti: Maria ¶ autem Mag-
dalene, & Maria Io-
ſeph aſpiciebant, vbi poneretur.

CAPVT XVI.

Matt.28. a.1. 1 A ET cum tranſiſ-
Luc. 24. a.1. ſet ſabbatum,
Ioh. 20. a.1. Maria Magda-
lene, & Maria Iacobi,
& Salome emerunt a-
romata, ut veniẽtes vn
2 gerent Ieſum. ¶ Et val-
de mane vna ſabbato-
rum, veniunt ad monu
mentum, orto iam ſo-
3 le. ¶ Et dicebant ad inui
cem: Quis reuoluet no
Matt.28. a 5. bis lapidem ab oſtio
Luc 24. a.4. 4 monumenti? Et ¶ reſpicientes viderunt reuolutum la-
Io.20. c.14. 5 pidem. Erat quippe magnus valde. ¶ | Et introeuntes
in monumẽtum, uiderunt iuuenem ſedentem in dex-
6 tris, coopertum ſtola candida: & obſtupuerunt. ¶ Qui
dicit illis: Nolite expaueſcere: Ieſum quæritis Naza-
renum crucifixum: ſur

rexit, non eſt hic: ecce
locus, vbi poſuerunt
7 eum. ¶ Sed ite, dicite di
ſcipulis eius, & Petro,
quia præcedit vos in
Galilæam: ibi eum vi-
debitis, |ſicut dixit vo- |Mat.26. c.32.
8 bis. ¶ At illæ exeuntes, |ſup.14. c.28.
fugerunt de monumẽ- Ioh. 20. d.16.
to. inuaſerat enim eas Lucæ 8 a.2.
tremor, & pauor: &
nemini quidquam di-
xerunt. timebãt enim.
9 ¶ Surgens autem mane

prima ſabbati, appa-
ruit primo Marię Mag
dalenæ, de qua eiece-
rat ſeptem dæmonia.
10 ¶ Illa vadens nuncia-
uit his qui cum eo fue-
rant, lugentibus & flẽ-
11 tibus. ¶ Et illi audien-
C tes, quia viueret, & vi-
ſus eſſet ab ea, non cre-
12 diderunt. ¶ Poſt hæc au
tem |duobus ex his ambulantibus oſtenſus eſt in alia Lu.24.b. 13.
13 effigie, euntibus in villam. ¶ & illi euntes nunciaue-
runt cæteris: nec illis |Luc.24. e 36.
14 crediderunt. ¶|Nouiſſi- Ioh.20.c 19.

me recumbentibus il-
lis vndecim apparuit:
& exprobrauit incre-
dulitatem eorum, &
duritiam cordis, quia
ijs, qui viderant eum
reſurrexiſſe non credi- Matt.28. d.19.
15 derũt. ¶ Et dixit eis. |Eũ
tes in mundum vniuer
ſum, prædicate Euan-
gelium omni creaturę.
16 ¶ Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui
17 vero non crediderit, condẽmnabitur. ¶ Signa autem Act. 16. d.18.
D eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo Act. 2.
18 |dęmonia eijcient, |Linguis loquentur nouis. ¶|Serpen 4. & 10. g 46.
tes tollent: Et ſi morti-

ferum, quid biberint,
non eis nocebit: |Super Act. 28. a.5.
ægros manus imponẽt
19 & bene habebunt. ¶ Et
Dominus quidem Ie-
ſus poſtquam loquu-
tus eſt eis, | aſſumptus Act. 1. b 8.
eſt in cœlum, & ſedet Luc 24. g.51.
20 a dextris Dei. ¶ illi au-
tem profecti prædica-
uerunt, vbique Domi
no cooperante, & ſer-
monem confirmante ſequentibus ſignis.

Euangelij, ſecundum Marcum, finis.

HIERONYMVS IN CATALOGO
Scriptorum Eccleſiaſticorum.

LVCAS medicus Antiochenſis, vt eius ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator Apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, ſcripſit Euangelium, de quo idem Paulus: Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euangelio per omnes Eccleſias. Et ad Coloſſenſes: Salutat vos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheum: Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo praxis apoſtolon prænotatur, cuius hiſtoria, vſque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id eſt, vſque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem vrbe librum eſſe compoſitum. Igitur periodon Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, vt indiuiduus comes Apoſtoli, inter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertullianus vicinus eorum temporum, refert præsbyterum quendam in Aſia ſpoudaſten Apoſtoli Pauli, conuictum apud Iohannem, quod author eſſet Libri; & confeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe, & ob id excidiſſe, quidam ſuſpicantur, quotieſcunque in epiſtolis ſuis Paulus, dicit: Juxta Euangelium meum, de Luca ſignificare volumine: & Lucam non ſolum ab Apoſtolo Paido didiciſſe Euangelium, qui cũ Domino in carne non fuerat, ſed a cæteris Apoſtolis: quod ipſe quoque in principio ſui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis qui a principio ipſi viderunt, et miniſtri fuerunt ſermonis. Igitur Euangelium, ſicut audierat ſcripſit. Acta vero Apoſtolorum, ſicut viderat, compoſuit. Vixit octoginta & quattuor annos, vxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopoli: ad quam vrbem viceſimo Conſtantini anno, oſſa eius cum reliquijs Andreæ Apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

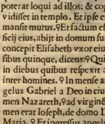
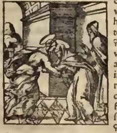
SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM
Secundum Lucam.

CAPVT PRIMVM.

1 A Voniã quidem multi conati ſunt ordinare
narrationẽ, q̃ in nobis
2 completæ ſunt rerum,
♀Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi
viderũt, & miniſtri
3 fuerunt ſermonis: ♀ viſum eſt, & mihi aſſecuto omnia a principio diligenter, ex or-
4 dine tibi ſcribere, optime Theophile, ♀ vt cognoſcas eorum verborum de quibus eruditus es, veri- 1. Paral. 24.a.10.
5 tatem. ♀ Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: &
vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſa-
6 beth. ♀ Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus
7 Domini ſine querela, ♀ & non erat illis filius, eo
quod eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in
8 diebus ſuis. ♀ Factum eſt autem, cum ſacerdotio
9 fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum, ♀ ſecundum conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt, vt Exo. 30. a.17.
incenſum poneret ingreſſus in templum Domini. Leu.16.d.17.
10 ♀ Et omnis multitudo populi erat, orans foris ho-
11 ra incenſi. ♀ Apparuit autem illi Angelus Do-
12 mini ˊ, ſtans a dextris altaris incenſi. ♀ Et Zacharias turbatus eſt, videns: & timor irruit

super

13 ſuper eum. ♀ Ait autē
ad illum angelus. Ne
timeas Zacharia quo-
niā exaudita eſt depre-
catio tua: & vxor tua
Elisabeth pariet tibi fi- | Infr. f. 36.
lium,|& vocabis nomē
14 eius Iohannem.♀et erit
gaudium tibi et exulta
tio, & multi in natiui-
B tate eius gaudebunt.
15 ♀erit enim magnus co
ram Domino: & vinū
& ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur ad- | Mat. 11. b. 14.
16 huc ex vtero matris ſuæ. ♀| & multos filiorum Iſrael
17 conuertet ad Dominū Deum ipſorum. ♀ & ipſe præ- | Mala. 14 b. 6.
cedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: vt conuer-
tat corda patrum in filios,& incredulos ad prudentiā
18 iuſtorum, parare Domino plebem perfectam. ♀ Et di
xit Zacharias ad angelum: Vnde hoc ſciā? ego enim
19 ſum ſenex,& vxor mea proceſſit in diebus ſuis. ♀ Et
reſpondens angelus,dixit ei: Ego ſum Gabriel qui a-
ſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi
20 euangelizare. ♀ Et ecce eris tacens, & non poteris lo-
qui vſq; in diem quo hęc fiant, pro eo quod non cre-
didiſti verbis meis, quæ implebūtur in tempore ſuo.
21 ♀ Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur
22 quod tardaret ipſe in templo. ♀ Egreſſus autem non
C poterat loqui ad illos: & cognouerunt quod viſionē
vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis: & per-
23 manſit mutus. ♀Et factum eſt: vt impleti ſunt dies of-
24 ficij eius, abijt in domum ſuam. ♀Poſt hos autem dies
concepit Eliſabeth vxor eius: & occultabat ſe men-
25 ſibus quinque, dicens: ♀Quia ſic fecit mihi Dominus
in diebus quibus reſpexit auferre opprobriū meum
26 inter homines. ♀ In menſe autem ſexto, miſſus eſt an-
gelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ, cui no-
27 men Nazareth, ♀ad virginē deſpōſatam viro cui no-
men erat Ioſeph, de domo Dauid: & nomen virginis
28 Maria. ♀ Et ingreſſus angelus ad eam dixit: Aue gra-
 tia plena, Dominus te-
cū: Benedicta tu in mu
29 lieribus. ♀ Quæ cum
audiſſet, turbata eſt in
ſermone eius, & cogi-
tabat qualis eſſet iſta ſa
30 lutatio. ♀Et ait angelus
ei: Ne timeas Maria, in
uenisti enim gratiam
31 apud Deum: ♀| ecce cō | Iſa. 7. c. 14. Inf. 2. c. 21. Mat. 1. d. d. 21.
cipies in vtero et paries
filium: | & vocabis no-
32 men eius Ieſum. ♀ hic
erit magnus: & filius Altiſſimi vocabitur, & dabit il-
33 li Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, ♀| & re- | Dan. 7. d. 14. & g. 27. Mic. 4. b. 7.
gnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non
34 erit finis. ♀ Dixit autem Maria ad angelum: Quomo
D do fiet iſtud: quoniam virum non cognoſco? ♀ Et re-
35 ſpondens angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperue-
niet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoq;
& quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei:
36 ♀ Et ecce Eliſabeth cognata tua: & ipſa concepit fi-
liū in ſenectute ſua. & hic menſis ſextus eſt illis quæ
37 vocatur ſterilis: ♀quia non erit impoſſibile apud Deū
38 omne verbum. ♀ Dixit autem Maria: Ecce ancilla
Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. ♀ Et di-
39 ſceſſit ab illa angelus. ♀ Exurgens autem Maria in
diebus illis abijt in montana cum feſtinatione in ci-
40 uitatem Iuda: ♀ & intrauit in domum Zachariæ, et ſa
41 lutauit Eliſabeth. ♀ Et factum eſt: vt audiuit ſalutatio
nē Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius: et
42 repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: ♀ & exclamauit
voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, &
 & benedictus fructus
43 ventris tui: ♀ Et vnde
hoc mihi vt veniat ma
ter Dñi mei ad me?
44 ♀Ecce enim vt facta eſt
vox ſalutationis tuę in
auribus meis, exultauit
in gaudio infans in vte
45 ro meo. ♀ & beata quæ
credidiſti, quoniā per-
ficientur ea quæ dicta
ſunt tibi a Domino.
46 ♀ Et ait Maria: Magni
B ficat anima mea Dominum.
47 ♀ Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.
48 ♀ Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim
ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
49 ♀ Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum
nomen eius.
50 ♀ Et miſericordia eius a progenie in progenies ti-
mentibus eum.
51 ♀ Fecit potentiam in | brachio ſuo: | diſperſit ſuper-
bos mente cordis ſui.
52 ♀ Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles.
53 ♀ | Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit | Iſa. 11 b. 9
inanes.
54 ♀ Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſeri- | Pſ 32. b. 10.
cordiæ ſuæ. | Iſa. 29. c. 15.
55 ♀| Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſe | Pſ 33. b. 14.
mini eius in ſecula.
56 ♀Manſit autem Maria cum illa quaſi mēſibus tribus: | 2. Reg 2. b. 5.
57 & reuerſa eſt in domum ſuam. ♀ Eliſabeth autem im- | Iſa 30. d.
58 pletum eſt tempus pariendi, & peperit filium. ♀Et au- | 18 & 41.
dierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Do | b. 8. & 54 b. 3.
minus miſericordiam ſuam cum illa,| & congratula- | Ier 31. a.
59 bantur ei. ♀ Et factum eſt: in die octauo venerunt cir- | 1. & d. 20.
cūcidere puerum, & vocabant cū nomine patris ſui, | Pſ 131. c.
6 Zachariam. ♀ Et reſpondens mater eius, dixit: Nequa | 11.
61 quam, ſed vocabitur Iohannes. ♀ Et dixerunt ad illā: | Ge. 17. c. 19. et 22.
Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc no | c. 16.
62 mine. ♀ Innuebant autē patri eius, quem vellet voca | Supr. b. 14.
63 ri eum. ♀ Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens: | Io | Supr. b. 13.
64 hannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt vniuerſi. ♀Aper
tum eſt autem illico os eius, & lingua eius, & loque-
65 batur benedicens Deum. ♀ Et factus eſt timor ſuper
omnes vicinos eorum, & ſuper omnia montana Iu-
66 dææ diuulgabantur omnia verba hæc. ♀& poſuerunt
omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis, pu
tas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum
67 illo: ♀Et Zacharias pater eius, repletus eſt Spiritu San
cto, & prophetauit dicens.
68 ♀| Benedictus Dominus Deus Iſrael: quia viſitauit, | Infr. 2. d. 30.
& fecit redemptionem plebis ſuæ:
69 ♀ Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pue | Mat. 1. d. 21.
ri ſui.

70 ♀| Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui a ſeculo
ſunt prophetarum eius.
71 ♀| Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium
qui oderunt nos,
72 ♀Ad faciēdam miſericordiam cum patribus noſtris,
& memorari teſtamenti ſui ſancti.
73 ♀| Iuſiurandum quod iurauit ab Abraham patrem
noſtrum, daturum ſe nobis.
74 ♀ Vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum
liberati, ſeruiamus illi.
75 ♀| In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo, omnibus die-
bus noſtris.
76 ♀|Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis:| præ ibis
enim ante faciem Domini parare vias eius.
77 ♀ Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius, in remiſ-
ſionem peccatorum eorum.
78 ♀ Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſi
tauit nos Oriens ex alto.
79 ♀ Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis
ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.
80 ♀ Puer autē creſcebat & conſortabatur ſpiritu, & e-
rat in deſertis vſque in diē oſtenſionis ſuę ad Iſrael.

CAPVT II.

1 FActum eſt aūt, in diebus illis exijt edictum a Cæ
A ſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis.
2 ♀ Hæc deſcriptio prima. facta eſt a præſide Syriæ Cy

3 rino. ♀ Et ibant oēs vt
profiterētur, ſinguli in
4 ſuam ciuitatē. ♀ Aſcen-
dit aūt & Ioſeph a Ga-
lilæa de ciuitate Naza
reth in Iudæā, in ciuita
tem Dauid quæ voca-
tur| Bethleē: eo quod eſ-
ſet de domo & familia
5 Dauid, ♀ vt profitere-
tur cū Maria deſponſa-
ta ſibi vxore, prægnan
6 te. ♀ Factū eſt autem cū
eſſent ibi, impleti ſunt
7 dies vt pareret. ♀ Et pe-
perit filium ſuum pri-
mogenitum, et pannis
eum inuoluit, & recli-
nauit eum in præſepio:
quia non erat eis locus
8 in diuerſorio. ♀ Et paſto
res erāt in regione ea-
dem vigilantes, & cu-
ſtodientes vigilias no-
ctis ſuper gregē ſuum.

9 ♀ Et ecce angelus Do-
B mini ſtetit iuxta illos,
& claritas Dei circun-
fulſit illos, & timuerūt
10 timore magno. ♀ Et di-
xit illis angelus: Noli-
te timere: ecce enim e-
uangelizo vobis gau-
dium magnum, quod
erit omni populo,
11 ♀ quia natus eſt vobis
hodie Saluator, qui eſt

12 Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. ♀ Et hoc vobis
ſignum: Inuenietis infantem pānis inuolutum, & po-
13 ſitum in præſepio. ♀ Et ſubito facta eſt cum angelo
multitudo militię cęleſtis laudantiū Deum, & dicen-
tium: Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax homi-
15 nibus bonæ voluntatis. ♀ Et factū eſt, vt diſceſſerunt
ab eis angeli in cœlum, paſtores loquebantur ad inui
cem: Tranſeamus vſq; Bethlē, & videamus hoc ver-
16 bum quod factum eſt, quod Dñs oſtendit nobis. ♀ Et
C venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariā & Ioſeph,
17 & infantem poſitum in præſepio. ♀ Videntes autem
cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de pue
18 ro hoc. ♀ Et omnes qui audierunt, mirati ſunt: & de
19 his quæ dicta erant a paſtoribus ad ipſos. ♀ Maria au
tem conſeruabat omnia verba hæc, cōferens in corde
20 ſuo. ♀ Et reuerſi ſunt paſtores, glorificātes, & laudan-
tes Deum in oībus quæ audierant, & viderāt ſicut di
21 ctū eſt ad illos. ♀ Et poſtquam conſummati ſunt dies

octo vt circūcideretur
puer: | vocatum eſt no- Ge. 17. b. 12.
men eius Ieſus, quod Leuit. 12.
vocatum eſt ab angelo a 3.
priuſquam in vtero cō Sup. 1. c. 31.
22 ciperetur. ♀ Et poſtquā Mat. 1. c. 21.
impleti ſunt dies pur-
gationis eius| ſecundū Leuit. 12.
legē Moyſi, tulerunt il a. 6.
23 lum in Ieruſalē, vt ſiſte
rēt eum Dño, ♀ ſicut ſcri
ptum eſt in lege Dñi:
| Quia omne maſculi- Exo. 13.
24 num adaperiens vuluam, ſanctū Dño vocabitur. ♀ & a 2.
vt darent hoſtiam| ſecundū quod dictum eſt in lege Nu. 8. c. 16.
25 Dñi, par turturū, aut duos pullos columbarū. ♀ Et ec- Leuit 12.
ce: homo erat in Ieruſalē, cui nomen Simeon, & ho- b. 8.
D mo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationē
26 Iſraeli: & Spiritus ſanctus erat in eo. ♀ Et rńſum acce-
perat a Spiritu ſancto nō viſurū ſe mortē niſi prius vi
deret Chriſtum Dñi.

27 ♀ Et venit in ſpū in tem
plum. Et cū induceret
puerū Ieſum parentes
eius, vt facerent ſecun-
dū conſuetudinē legis
28 pro eo: ♀ & ipſe accepit
eū in vlnas ſuas, & be-
nedixit Deū, & dixit:
29 ♀ Nūc dimittis ſeruum
tuum Domine, ſecun-
dum verbum tuum in
pace.
30 ♀ Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.
31 ♀ Quod paraſti ante faciem omnium populorum.
32 ♀ Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam ple-
bis tuæ Iſrael.
33 ♀ Et erat pater eius & mater mirantes ſuper his quæ
34 dicebantur de illo. ♀ Et benedixit illis Simeon: & di-
xit ad Mariam matrem eius: | Ecce poſitus eſt hic in Iſa. 8. c.
ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſrael, & 14.
35 in ſignum cui contradicetur: ♀ & tuam ipſius animā Ro. 9. g. 33.
pertranſibit gladius, vt reuelentur ex multis cordi- 1. Pet. 2. b. 8.
36 bus cogitationes. ♀ Et erat Anna propheteſſa, filia
Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus
multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem a vir-

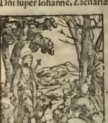
37 ginitate ſua. ¶ Et hæc vidua vſque ad annos octogin-
ta quattuor: quę nō diſcedebat de templo, ieiunijs &
38 obſecrationibus ſeruiēs nocte ac die: ¶ Et hęc ipſa ho
F ra ſuperueniens confitebatur Domino: & loqueba-
tur de illo omnibus qui expectabant redemptionem
39 Iſrael. ¶ Et vt perfecerunt omnia ſecundū legem Do-
mini, reuerſi ſunt in Galilęam, in ciuitatem ſuam Na
40 zareth. ¶ Puer autem creſcebat, & confortabatur: ple-
41 nus ſapientia, & gratia Dei erat in illo. ¶ Et ibant pa- Exo. 23 c. 15. & 34. b. 17 Deut. 16 a. 1.
rentes eius per omnes annos in Ieruſalem, | in die ſo-
42 lemni Paſchæ. ¶ Et cum factus eſſet annorum duode-
cim aſcendentibus illis Ieroſolymam ſecundum con-
43 ſuetudinem diei feſti, ¶ conſummatiſque diebus cum
redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non co-
44 gnouerunt parentes eius. ¶ Exiſtimantes autem illum
eſſe in comitatu, venerunt iter diei: & requirebant eū
45 inter cognatos & notos. ¶ Et non inuenientes regreſſi

ſunt in Ieruſalem, re-
quirentes eum. Et fa-
ctum eſt, poſt triduum
inuenerunt illum in tē
plo ſedentem in medio
doctorum, audientem
illos, & interrogantem
47 eos. ¶ Stupebant autem Mat. 7. d. 28. Mar. 1. b. 22. Infr. 4. c. 32. Ioh. 7. b. 15.
omnes qui eum audie-
bant, ſuper prudentia
48 & reſponſis eius. ¶ Et
vidētes, admirati ſunt.
Et dixit mater eius ad
illum: Fili quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego
49 dolentes quærebamus te. ¶ Et ait ad illos: Quid eſt
quod me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ pa-
50 tris mei ſunt oportet me eſſe? ¶ Et ipſi non intellexe-
51 runt verbum quod loquutus eſt ad eos. ¶ Et deſcen-
dit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis:
& mater eius conſeruabat omnia verba hæc in cor-
52 de ſuo. ¶ Et Ieſus proficiebat ſapientia & ętate, & gra-
tia apud Deum & homines.

CAPVT III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tyberij
A Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudęam,
tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo
autem fratre eius tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis
2 regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ¶ ſub princi-
pibus ſacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbū
3 Dñi ſuper Iohannē, Zachariæ filium in deſerto. ¶ | Et Matt. 3. a. 1. Marc. 1. a. 3.
venit in omnē regionē

Iordanis, prędicans ba
ptiſmū pęnitentię in re
miſſionē peccatorum:
4 ¶ ſicut ſcriptū eſt in li-
bro ſermonū Iſaię pro
phetę: | Vox clamantis Iſa. 40 a. 3. Ioh. 1. c. 23. Matt. 3 b. 7
in deſerto: Parate viā
Domini, rectas facite
5 ſemitas eius. ¶ omnis
B vallis implebitur: &
omnis mons & collis
humiliabitur: & erunt
6 praua in directa, & aſpera in vias planas. ¶ & videbit
7 omnis caro ſalutare Dei. ¶ Dicebat ergo ad turbas
q̄ exibant vt baptizarentur ab ipſo: Genimina vipe-
8 rarum, quis oſtendit vobis fugere a ventura ira? ¶ Fa-
cite ergo fructus dignos pęnitentię, & ne cęperitis di-
cere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis,
quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios
9 Abrahæ. ¶ Iam enim ſecuris ad radicem arborum po-
ſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonū,
10 excidetur, & in ignem mittetur. ¶ Et interrogabant
11 eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? ¶ Reſpon-
C dens autem, dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det Iacob 2. c. 11.
12 non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. ¶ Ve- 1 Ioh. 3. c. 17
nerunt autem & publicani vt baptizarentur, & dixe-
13 runt ad illū: Magiſter: quid faciemus? ¶ At ille dixit
ad eos: Nihil amplius quam quod conſtitutum eſt uo-
14 bis, faciatis. ¶ Interrogabant autem eum & milites, di
centes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem
concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti e-
15 ſtote ſtipendijs veſtris. ¶ Exiſtimante aūt populo, &
D cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohanne,
16 ne forte ipſe eſſet Chriſtus: ¶ reſpondit Iohannes, di-
cens omnibus: | Ego quidem aqua baptizo vos: ve- Mat. 3. c. 11.
niet autem fortior me, cuius non ſum dignus ſoluere
corrigiam calceamentorum eius, | ipſe vos baptizabit Marc. 1. a. 8. Ioh. 1. d. 26
17 in Spiritu ſancto, & igni. ¶ | cuius ventilabrum in ma-
nu eius, & purgabit aream ſuam, & congregabit tri-
ticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni Act. 1. a. 5. & 11. b. 16. & 19. a. 4.
18 inextinguibili. ¶ Multa quidem & alia exhortans euā
19 gelizabat populo. ¶ | Herodes autem tetrarcha cum Mat. 3. c. 12
corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris ſui,
20 & de omnibus malis quæ fecit Herodes. ¶ adiecit & Matt. 14. a. 3. Mar. 6. c. 17.
hoc ſuper omnia, & incluſit Iohannem in carcerem.
21 ¶ | Factum eſt autem cum baptizaretur omnis popu- Mat. 3. c. 13.
E lus, & Ieſu baptizato & orante, apertum eſt cœlum:
22 ¶ & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut Marc. 1. a. 9. Ioh. 1. d. 32.

columba in ipſum: &
vox de cœlo facta eſt:
| Tu es filius meus dile- Iſa. 42. a. 1. Mat. 4. d. 17. & 17. a. 5. Inf. 9. d. 35. 2 Pet. 1. c. 17
ctus, in te complacui
23 mihi. ¶ Et ipſe Ieſus e-
rat incipiens quaſi an-
norum triginta: vt pu-
tabatur, filius Ioſeph
24 qui fuit Heli, ¶ qui fuit Mat. 13. g. 55. Marc. 6. a. 3. Inf. 4. d. 22. Ioh. 1. f. 45. & 6. e. 42.
Matthat, qui fuit Le-
ui, qui fuit Melchi, qui
fuit Ianne, qui fuit Io-
25 ſeph. ¶ qui fuit Mattha
thiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahū, qui fuit Heſli, qui
26 fuit Nagge, ¶ qui fuit Matthat, qui fuit Matthathiæ,
27 qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda, ¶ qui fuit
F Iohanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, q̄ fuit Sa-
28 lathiel, qui fuit Neri, ¶ qui fuit Melchi, qui fuit Addi,
29 qui fuit Coſan, qui fuit Elmadam, qui fuit, ¶ Her, qui
fuit Ieſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Mat
30 that, qui fuit Leui, ¶ qui fuit Simeō, qui fuit Iuda, qui
31 fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliakim, ¶ qui fuit
Mela, qui fuit Menna, qui fuit Matthata, qui fuit Matt. 1. a. 6.
32 Nathan, qui fuit Dauid, ¶ qui fuit Ieſſe, qui fuit O-
bed, qui fuit Booz, qui fuit Salmō, qui fuit Naaſſon,
33 ¶ qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſron,
G qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, ¶ qui fuit Iacob, qui fuit
34 Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Na-
35 chor, ¶ qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Pha-
36 leg, q̄ fuit Heber, q̄ fuit Sale, ¶ qui fuit Cainan, q̄ fuit
Arphaxad, qui fuit Sē, qui fuit Noe, q̄ fuit Lamech,

37 qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared,
38 qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, qui fuit Henos,
qui fuit Set, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CAPVT IIII.

Mat. 4. a. 1. Mar. 1. b. 12. 1 A IEſus autem ple-
nus Spiritu ſan-
cto, regreſſus eſt
a Iordane, & agebatur
in Spiritu in deſerto,
2 diebus quadraginta,
& tentabatur a diabo-
lo. Et nihil manduca-
uit in diebus illis: & cõ
ſummatis illis, eſurijt.
3 Dixit autem illi dia-
bolus: Si filius Dei es,
dic lapidi huic, vt pa-
4 nis fiat: Et reſpondit ad illum Ieſus: Scriptum eſt:
Deut. 8. a. 3. | Quia non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni ver-
Matt. 4. a. 4. 5 bo Dei. Et duxit illum diabolus in montem excel-
ſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terrę in momẽ
6 to temporis: & ait illi: Tibi dabo poteſtatẽ hanc vni
uerſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt, &
7 cui volo, do illa. Tu ergo ſi adoraueris coram me, e-
8 runt tua omnia. Et reſpondens Ieſus, dixit illi: Scri-
Deut. 6. c. 13. & 10. d. 20. B ptum eſt, | Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſo
9 li ſeruies. Et duxit illum in Ieruſalem, & ſtatuit eum
ſuper pinnam templi: & dixit illi: Si filius Dei es, mit-
10 te te hinc deorſum. Scriptum eſt enim quod | angelis
Pſal. 90. c. 12. 11 ſuis mandauit de te, vt conſeruent te: & quia in ma-
nibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem
Deut. 6. c. 16. 12 tuum. Et reſpondens Ieſus, ait illi: Dictum eſt: | Non
Mat. 4. b. 11. 13 tentabis Dominum Deum tuum. Et conſummata
omni tentatione diabolus receſſit ab illo, vſque ad
Mar. 1. b. 14. 14 tempus. | Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in
Ioh. 4. f. 43. C Galilæam, & fama exijt per vniuerſam regionem de
Mat. 13. g. 54. 15 illo. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magni-
Marc. 6. a. 1. 16 ficabatur ab omnibus. | Et venit Nazareth, vbi erat
nutritus: & intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam,
17 die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. Et tra-
ditus eſt illi liber Iſaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librũ,
Iſa. 61. a. 1. 18 inuenit locum, vbi ſcriptum erat: | Spiritus Domini
ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pau-
19 peribus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare
captiuis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere con-
fractos in remiſſionem, prædicare annum Domini ac
20 ceptum, & diem retributionis. Et cum plicuiſſet li-
D brum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſyna-
21 goga oculi erant intendentes in eum. Cœpit autem
dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura
22 in auribus veſtris. Et omnes teſtimonium illi dabãt:
& mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de
23 ore ipſius & dicebant: Nonne hic eſt filius Ioſeph? et
ait illis: Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Me
dice, cura teipſum: quãta audiuimus facta in Caphar
24 naum, fac & hic in patria tua. Ait autem: Amen di-
Ioh. 4. f. 44. co vobis, | quia nemo propheta acceptus eſt in patria
3. Reg. 17. b. 9. 25 ſua. In veritate dico vobis, | multæ viduæ erant in
Iaco. 5. d. 18. diebus Eliæ in Iſrael, quando | clauſum eſt cœlum
annis tribus, & menſibus ſex, cum facta eſſet fames
26 magna in omni terra. & ad nullam illarum miſſus
E eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem vi-
4. Reg. 5. c. 14. 27 duam. Et | multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo
propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman
28 Syrus. Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hęc au
29 dientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciui
tatem, & duxerunt illum, vſque ad ſupercilium mon
tis: ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præ
30 cipitarent eum. Ipſe autem tranſiens per medium il-
31 lorum, ibat. | Et deſcendit in Capharnaum ciuitatem Mat. 4. b. 13.
32 Galilææ: ibique docebat illos ſabbatis. | Et ſtupebãt Mar. 1. b. 21.
in doctrina eius: quia Mat. 7. d. 28.
in poteſtate erat ſermo Mar. 1. c. 23.
33 ipſius. Et in ſynagoga
erat homo habens dæ-
monium immundum,
& exclamauit voce
34 magna, dicens: Sine:
quid nobis & tibi Ieſu
F Nazarene? veniſti per
dere nos? ſcio te qui ſis
35 Sanctus Dei. Et incre
pauit illum Ieſus, di-
cens: Obmuteſce, & e-

xi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in me-
36 dium, exijt ab illo, nihilque illum nocuit. Et factus
eſt pauor in omnibus, & colloquebantur adinuicem,
dicentes: Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate, &
37 virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt? Et
diuulgabatur fama de illo in omnem locum regio-
38 nis. Surgens autem Ieſus de ſynagoga, introiuit in
domum Simonis. | Socrus autem Simonis tenebatur
39 magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea: Et ſtãs Mat. 8. b. 14.
ſuper illam imperauit febri: & dimiſit illam. Et con- Mar. 1. c. 30.
40 tinuo ſurgens miniſtrabat illis. Cum autem ſol occi
G diſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languori-
bus, ducebant illos ad eum. At ille ſingulis manus im
41 ponens, curabat eos. | exibant autem demonia a mul Mar. 1. c. 34.
tis clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & in-
crepans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum Mar. 1. d. 35.
42 eſſe Chriſtum. Facta autem die, | egreſſus ibat in de-
ſertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerũt
vſque ad ipſum: & detinebant illum, ne diſcederet
43 ab eis. Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus opor
tet me euangelizare regnum Dei: quia ideo miſſus
44 ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAPVT V.

1 FActum eſt autem, cum turbæ irruerent in eum, Mat. 4. c. 18.
A vt audirẽt verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſta Mar. 1. b. 16.
2 gnum Genezareth. Et vidit duas naues ſtan-
tes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, &
3 lauabant retia. Aſcen
dens autem in vnam
nauim, quę erat Simo-
nis, rogauit eum a ter-
ra reducere puſillũ. Et
ſedens, docebat de na-
4 uicula turbas. Vt ceſ-
ſauit autem loqui, di-
xit ad Simonem: Duc
in altum, & laxate re-
tia veſtra in capturã.
5 Et rñdẽs Simon dixit
illi: Pręceptor, per tot.

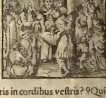
noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autẽ tuo
6 laxabo rete. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt pi-

ſcium

B ſciunt multitudinem copioſam: rumpebatur autem
7 rete eorum. ¶ Et annuerunt ſocijs qui erant in alia na-
ui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & im-
pleuerunt ambas nauiculas: ita vt pene mergerentur.
8 ¶ Quod cum videret Simon Petrus procidit ad genua
Ieſu, dicens: Exi a me, quia homo peccator ſum Do-
9 mine. ¶ Stupor enim circundederat eum & omnes
qui cum illo erant, in captura piſcium quam cepe-
10 rant. ¶ Similiter autem Iacobum & Iohannem fi-
lios Zebedęi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simo-
Matt. 8. a. 2. nem Ieſus: Noli timere: ex hoc iam homines eris ca-
Matt. 8 a. 2. 11 piens. ¶ Et ſubductis ad terram nauibus, relictis om-
Mar. 10. d. 40. C nibus ſecuti ſunt eum. ¶ Et factum eſt; cum eſſet in vna
12 ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum,
& procidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domi-

ne, ſi vis, potes me
13 mundare. ¶ Et exten-
dens manum, tetigit
eum, dicens: Volo,
Mundare. Et confe-
ſtim lepra diſceſſit ab
14 illo. ¶ & ipſe præcepit
illi vt nemini diceret:
ſed, Vade oſtende te
ſacerdoti, & offer pro
Leu. 14 a. 4. emundatione tua | ſicut
præcepit Moyſes, in te
15 ſtimonium illis. ¶ Per-
ambulabat autem magis ſermo de illo, & conue-
niebant turbæ multæ vt audirent & curarentur ab
16 infirmitatibus ſuis. ¶ Ipſe autem ſecedebat in deſer-
17 tum & orabat. ¶ Et factum eſt in vna dierum, & ipſe
ſedebat docens. Et erãt Phariſæi ſedentes & legis do-
D ctores, qui venerant ex omni caſtello Galilęę & Iudęę
& Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum
Matt. 9. a. 1. 18 eos. ¶ | Et ecce viri portantes in lecto hominem qui e-
Marc. 2. a. 3. rat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere
19 ante eum. ¶ Et non inuenientes qua parte illum infer-
rent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegu
las ſummiſerũt eum cũ lecto in medium, ante Ieſum.

20 ¶ Quorum fidem vt ui-
dit dixit: Homo, remit
tuntur tibi peccata tua.
21 ¶ Et cœperunt cogitare
Scribę & Phariſæi, di-
cẽtes: Quis eſt hic qui
loquitur blaſphemias?
quis poteſt dimittere
peccata, niſi ſolꝰ Deꝰ?
¶ Vt cognouit autem
22 Ieſus cogitationes eo-
E rum, reſpondens, dixit
ad illos: Quid cogita-
23 tis in cordibus veſtris? ¶ Quid eſt facilius dicere: Di-
mittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?
24 ¶ Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſta-
tem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi
dico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domũ tuã.
25 ¶ Et cõfeſtim cõſurgens corã illis, tulit lectũ in quo ia-
cebat: & abijt in domum ſuam, magnificans Deum.
26 ¶ Et ſtupor apprehendit omnes: & magnificabant
Deum. Et repleti ſunt timore, dicẽtes: Quia vidimus
27 mirabilia hodie. ¶ Et poſt hæc exijt, & vidit publica-
F num nomine Leui, ſedentem ad Telonium, & ait

28 illi: Sequere me. ¶ Et relictis omnibus, ſurgens ſecu-
29 tus eſt eum. ¶ & fecit ei conuiuium magnum Leui in Matt. 9. a. 9.
domo ſua: & erat turba multa publicanorum, & alio- Mar. 2. b. 14.
30 rum, qui cum illis erant diſcumbentes. ¶ | Et murmu-
rabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicentes ad diſci- Mat. 5. b 11.
pulos eius: Quare cũ publicanis & peccatoribus mã- Mar. 2. b. 16.
ducatis & bibitis? Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos:
31 ¶ Non egent qui ſani ſunt medico: ſed qui male ha-
32 bent. ¶ | Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pę-
33 nitentiam. ¶ At illl dixerunt ad eum: | Quare diſcipu-
li Iohannis ieiunant frequenter, & obſecrationes fa- 1. Tim. 2 a. 1.
ciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & c. 15.
34 bibunt? ¶ Quibus ipſe ait: Nunquid poteſtis filios ſpõ Matth. 9 b 14.
G ſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare? ¶ Veniẽt Mar. 2. c. 18.
35 autem dies: cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc
36 ieiunabunt in illis diebus. ¶ Dicebat autem & ſimili-
tudinem ad illos: Quia nemo commiſſuram a nouo
veſtimento immittit in veſtimentum uetus: alioquin
& nouum rumpit, & veteri non conuenit commiſ-
37 ſura a nouo. ¶ | Et nemo mittit vinum nouum in v- Mat. 9. b. 17.
tres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vtres, Mar. 2. c. 20.
38 & ipſum effundetur, & vtres peribunt. ¶ Sed vinum
nouum in vtres nouos mittendum eſt: & vtraque
39 conſeruantur. ¶ Et nemo bibens vetus, ſtatim vult
nouum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPVT VI.

1 FActum eſt autem
A in | Sabbato ſe- | Mat. 12. a. 1.
cundo, primo, Mar. 2 d. 23.
cum tranſiret per ſata,
vellebant diſcipuli eiꝰ
ſpicas: & manducabãt
confricantes manibus.
2 ¶ Quidam autem Pha-
riſæorum dicebant il-
lis: Quid facitis quod
non licet in ſabbatis?
3 ¶ Et reſpondens Ieſus
ad eos, dixit: Nec hoc
legiſtis quod fecit Dauid, cum eſuriſſet, ipſe & qui
4 cum illo erant: ¶ | quomodo intrauit in domum Dei, | 1. Reg. 21. b. 6.
& panes propoſitionis ſumpſit, & manducauit, & de-
dit his qui cum ipſo erant, quos non licet manduca-
5 re, | niſi tantum ſacerdotibus? ¶ Et dicebat illis: Quia | Exo. 29 c. 32.
6 Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbati. ¶ Factum Leu. 8. f. 31 & 24 b 9.
eſt autem & in alio ſabbato vt intraret in ſynagogã,

& doceret. | Et erat ibi | Mat. 12. a. 10.
homo, & manus eius Marc. 3. a. 1.
7 dextera erat arida. ¶ Ob
ſeruabant autem Scri-
bæ, & Phariſæi ſi in
ſabbato curaret: ut in-
uenirent vnde accuſa-
8 rent eum. ¶ Ipſe vero
ſciebat cogitationes eo
rum: & ait homini
qui habebat manum
aridam: Surge, & ſta
in medium. Et ſurgens
9 ſtetit. ¶ Ait autem ad illos Ieſus: | Interrogo vos, ſi licet
B ſabbatis benefacere, an male? animam ſaluam face-
10 re, an perdere? Et circũſpectis oĩbus, dixit hoĩ: Exten-
de manũ tuam. Et extẽdit: & reſtituta eſt manus eius.

11 ¶Ipſi autem repleti ſunt inſipientia: & colloqueban-
12 tur adinuicem quidnam facerent Ieſu. ¶ Factum eſt
autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat
13 pernoctans in oratione Dei. ¶| Et cum dies factus eſ-
ſet, vocauit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ip
14 ſis, quos & Apoſtolos nominauit. ¶ Simonem quem
cognominauit Petrum, & Andræam fratrem eius, Ia
cobum, & Iohãnem, Philippum, & Bartholomæum,
15 ¶Matthæum, & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simo
16 nem, qui vocatur Zelotes. ¶& Iudam Iacobi, & Iudã
17 Iſcariotem, qui fuit proditor. ¶ Et deſcendens cum il-
C lis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorũ eius,
& multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa, & Ieruſa
18 lem: & maritima & Tyri, & Sidonis, ¶ qui venerãt, vt
audirent eum, & ſanarentur a lãguoribus ſuis. Et qui
19 vexabantur a ſpiritibus immundis, curabantur. ¶ Et
omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de

illo exibat, & ſanabat
20 omnes. ¶| Et ipſe eleua-
tis oculis in diſcipulos
ſuos, dicebat: beati pau
peres, quia ueſtrum eſt
regnum Dei. ¶| Beati
21 qui nunc eſuritis: quia
ſaturabimini. | Beati q
nunc fletis: quia ridebi
22 tis. ¶| Beati eritis cũ vos
oderint homines, & cũ
ſeparauerint vos, & ex
probrauerint, & eiece-
rint nomen veſtrum, tãquam malum, propter filium
23 hominis. ¶ Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
24 merces veſtra multa eſt in cœlo: ſecundum hæc enim
D faciebant prophetis patres eorum. ¶| Veruntamen væ
vobis diuitibus, quia habetis cõſolationem veſtram.
25 ¶Væ vobis qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis
26 qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis. ¶ Væ cum
benedixerint vobis omnes homines: ſecundum hæc
27 enim faciebãt pſeudo prophetis patres eorũ. ¶ Sed vo
bis dico, qui auditis: | Diligite inimicos veſtros, bene-
28 facite his qui oderunt vos. ¶ Benedicite maledicenti-
29 bus vobis, & orate pro calumniantibus vos. ¶| Et qui
te percutit in maxillam, præbe & alteram. | Et ab eo q
aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohi-
30 bere. ¶ Omni autem petenti te, tribue: & qui au-
31 fert, quæ tua ſunt, ne repetas. ¶| Et prout vultis, vt fa
32 ciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. ¶| Et
ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia?
33 nam & peccatores, diligentes ſe, diligunt. ¶ Et ſi bene-
E feceritis his, qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gra
34 tia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt. ¶| Et ſi mutuũ
dederitis his a quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt
vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur,
35 vt recipiant æqualia. ¶| Veruntñ diligite inimicos ve-
ſtros: benefacite & mutuum date, nihil inde ſperãtes:
& erit merces veſtra multa, & eritis filij Altiſſimi, qa
36 ipſe benignus eſt ſuper ingratos, & malos. ¶ Eſtote er
go miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.
37 ¶| Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite cõdem
nare, & non cõdemnabimini: Dimittite & dimittemi
38 ni. ¶ Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & cõ-
fertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in
ſinum veſtrũ. | Eadem quippe menſura qua menſi fue
39 ritis, remetietur vobis. ¶ Dicebat aũt illis & ſimilitu-
F dinem: | Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne
40 ambo in foueam cadunt? ¶ Non eſt diſcipulus ſuper Matt.10
magiſtrum: perfectus aũt omnis erit, ſi ſit ſicut magi- c.24. Ioh. 13.

41 ſter eius. ¶| Quid autẽ b. 16. & 15.c. 20.
vides feſtucam in ocu Matt. 7. a 3.
lo fratris tui: trabẽ au-
tem, quæ in oculo tuo
eſt, nõ cõſideras? ¶ Aut
42 quomodo potes dice-
re fratri tuo: Frater, ſi-
ne, eijciam feſtucã de
oculo tuo: ipſe in ocu-
lo tuo trabem non vi-
dens? Hypocrita eijce
primum trabem de o-
culo tuo: & tũc perſpi-
43 cies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui. ¶| Non
eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque
44 arbor mala, faciens fructum bonum. ¶| Vnaquæque Mat 7.c. 17.
enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neq; enim de Mat 7.c.
ſpinis colligunt ficus, neq; de rubo vindemiant vuã. 16. & 12.
45 ¶Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bo c 33.
G num: & malus homo de malo theſauro profert malũ.
46 Ex abundantia enim cordis, os loquitur. ¶ Quid autẽ
vocatis me | Domine, Domine, & nõ facitis quæ dico? Mat.7.c. 21.
47 ¶Omnis qui veniet ad me, & audit ſermones meos & Ro.12.b
48 facit eos: oſtendã vobis cui ſimilis ſit. ¶ Similis eſt ho- 11. Iac. 1. d.
mini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit 22.
fundamentum ſuper petram. inundatione aũt facta il
liſũ eſt flumẽ domui illi, & nõ potuit eã mouere: fun-
49 data enim erat ſup petrã. ¶ Qui aũt audit, & nõ facit,
ſimilis eſt hoĩ ædificanti domũ ſuam ſuper terram ſi-
ne fundamento: in quam illiſus eſt fluuius, & conti-
nuo cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

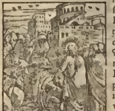
CAPVT VII.

1 CVm autem impleſſet omnia verba ſua in au-
A res plebis, | intrauit Capharnaũ: ¶ Centurio-
2 nis autem cuiuſdam ſeruus male habens, e- Matt. 8. a 5.
3 rat moriturus: qui illi erat precioſus. ¶ Et cum audiſſet Ioh 4. f 46.
de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eũ,
4 vt veniret, & ſaluaret ſeruum eius. ¶ At illi cum ve-
niſſent ad Ieſum, rogabant eum ſolicite, dicentes ei:
5 Quia dignus eſt, vt hoc illi præſtes: ¶ diligit enim gen
6 tem noſtram: & ſynagogam, ipſe ædificauit nobis. ¶ Ie

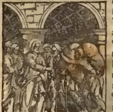

ſus autem ibat cum il-
lis. Et cum iam non lõ-
ge eſſet a domo, miſit
ad eum Centurio ami-
cos, dicẽs: | Domine no | Matt.8.
li vexari. Non enim sũ a.8.
dignus, vt ſub tectum
7 meum intres. ¶ Propter
quod & meipſum non
ſum dignũ arbitratus,
vt venirem ad te: ſed
dic verbo, & ſanabitur
8 puer meus. ¶ Nam &
ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub
me milites: & dico huic: Vade, & vadit: & alij: Ve-
9 ni, & venit: & ſeruo meo: Fac hoc, & facit. ¶ Quo audi
to Ieſus miratus eſt: & cõuerſus ſequentibus ſe turbis
dixit: Amẽ dico vobis, nec in Iſrael tãtam fidem inue | Pſalm. 106. d.
10 ni. ¶ Et reuerſi qui miſſi fuerant, domum, | inuenerunt 20.

11 ſeruum, qui languerat, ſanum. ¶ Et factum eſt: dein- Sup. 16. b.12.
ceps ibat in ciuitatem quę vocatur Naim: & ibant cũ
12 eo diſcipuli eius, & turba copioſa. ¶ Cũ autem appro-
pinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur,
filius vnicus matris ſuæ: & hæc vidua erat, & turba
13 ciuitatis multa cum illa. ¶ Quam cum vidiſſet Domi-
nus, miſericordia motus ſuper eã, dixit illi: Noli flere.
14 ¶ Et acceſſit, & tetigit loculum. Hi aũt qui portabant,
C ſteterũt: ¶ Et ait: Adole-

15 ſcens, tibi dico: Surge.
Et reſedit qui erat mor
tuus, & cœpit loqui. Et
dedit illum matri ſuæ.
16 ¶ Accepit autem oẽs ti-
mor: & magnificabant
Deũ, dicẽtes: | Quia ꝓ- Luc. 24. c. 19. Iohan 4. c 19. & 6 b 14. & 7 f. 40.
pheta magnus ſurrexit
in nobis: & quia Deus
viſitauit plebem ſuã.
17 ¶ Et exijt hic ſermo in
vniuerſam Iudæam de
18 eo, & in omnem circa regionem. ¶ Et nunciauerunt
19 Iohanni diſcipuli eius de omnibus his. ¶ Et conuoca- Matt. 11. a 2.
uit duos de diſcipulis ſuis Iohannes: & miſit ad Ie-
ſum, dicens: Tu es qui venturus es: an alium expecta-
20 mus? ¶ Cum autem veniſſent ad eum viri, dixerunt:
Iohannes Baptiſta mi-

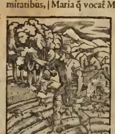
ſit nos ad te, dicens:
Tu es qui venturus es:
an alium expectamus?
21 ¶ In ipſa aũt hora, mul-
tos curauit a languori-
bus, & plagis, & ſpiri-
tibus malis: & cæcis
multis donauit viſum.
22 ¶ Et reſpondens, dixit
D illis: Euntes renuncia-
te Iohãni quæ audiſtis,
& vidiſtis: | Quia cæci Iſa. 29. f. 18. & 35 a. 5.
vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi au
23 diunt, mortui reſurgunt, ¶ | pauperes euangelizantur: Matt. 15. d. 10. Iſa. 61. a. 1
& beatus eſt quicunque non fuerit ſcandalizatus in
24 me. ¶ | Et cum diſceſſiſſent nuncij Iohannis, cœpit de Matt. 11. a. 7.
Iohanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertũ vi-
25 dere? arundinem vento agitatam? ¶ Sed quid exiſtis
videre? hominem mollibus veſtimẽtis indutum? Ec-
ce qui in veſte precioſa ſunt, & delicijs, in domibus
26 Regum ſunt. ¶ Sed quid exiſtis videre? Prophetam?
27 Vtique dico vobis, & pluſquam Prophetam. ¶ Hic eſt
de quo ſcriptum eſt: | Ecce mitto Angelum meum an- Mal. 4. a. 1 Matt. 11 b. 10. Mar. 1. a. 2
te faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
28 ¶ Dico enim vobis, maior inter natos mulierum pro-
pheta, Iohanne Baptiſta nemo eſt. Qui autem minor
29 eſt in regno Dei, maior eſt illo. ¶ Et omnis populus au
E diens, & publicani, iuſtificauerunt Deum, baptizati
30 baptiſmo Iohannis. ¶ Phariſæi autem, & legis periti
conſilium Dei ſpreuerunt in ſemetipſos, non bapti-
31 zati ab eo. ¶ Ait autem Dominus: Cui ergo ſimiles di- Matt. 11. b. 16.
cam homines generationis huius, & cui ſimiles ſunt?
32 ¶ Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquenti-
bus adinuicem, & dicentibus: Cantauimus vobis, ti-
bijs, & non ſaltaſtis: lamentauimus, & non ploraſtis.
33 ¶ | Venit enim Iohannes Baptiſta, | neque manducans Matth. 3 a 4. Marc. 1. a 6.
panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium
34 habet. Venit ¶ filius hominis mãducans, & bibens, &
dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinũ, amicus
35 publicanorum, & peccatorum. ¶ Et iuſtificata eſt ſa-
36 pientia ab omnibus filijs ſuis. ¶ Rogabat autem illum
F quidam de Phariſæis, vt mãducaret cum illo. Et in-
37 greſſus domum Phariſæi diſcubuit. ¶ | Et ecce mulier Matt. 26 a 7. Marc. 14 a. 3. Iohã. 12 a. 3.
quę erat in ciuitate pec

catrix, vt cognouit q
accubuiſſet in domo
Phariſæi, attulit alaba-
38 ſtrũ vnguenti: ¶ & ſtans
retro ſecus pedes eius,
lachrymis cępit rigare
pedes eius, & capillis
capitis ſui tergebat, &
oſculabatur pedes ei⁹,
& vnguento vngebat.
39 ¶ Videns autem Phari-
ſæus qui vocauerat eũ,
ait intra ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique
quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum, quia pecca-
40 trix eſt. ¶ Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum: Simon,
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic.
41 ¶ Duo debitores erant cuidam fęneratori: vnus debe-
42 bat denarios quingentos, & alius quinquaginta. ¶ Nõ
habentibus illis vnde redderent, donauit vtriſque.
43 Quis ergo eum plus diligit? ¶ Reſpondens Simon,
G dixit: Æſtimo quia is cui plus donauit. At ille dixit
44 ei: Recte iudicaſti. ¶ Et conuerſus ad mulierem, di-
xit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in do-
mum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc
autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis
45 terſit. ¶ Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex
46 quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. ¶ Oleo
caput meum non vnxiſti: hæc autem vnguento vn-
47 xit pedes meos. ¶ Propter quod dico tibi: Remittun-
tur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui
48 autem minus dimittitur, minus diligit. ¶ Dixit autem
49 ad illam: | Remittuntur tibi peccata. ¶ Et cęperunt, qui Matth. 9 a. 2.
ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui
50 etiam peccata dimittit? ¶ | Dixit autem ad mulierem: Marc. 5. c. 34.
Fides tua te ſaluam fecit: vade in pace.

CAPVT VIII.

1 ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per
A ciuitates, & caſtella, ꝑdicans, & euangelizans
2 regnũ Dei: & duodecim cũ illo, ¶ & mulieres
aliquę quæ erãt curatæ a ſpiritibus malignis, & infir-
mitatibus, | Maria q̃ vocat̃ Magdalene, de qua ſeptẽ Marc. 16 c. 9.
3 dæmonia exierant, ¶ &

Iohanna vxor Chuſæ
procuratoris Herodis,
& Suſanna, & alię mul
tæ quæ miniſtrabant ei
de facultatibus ſuis.
4 ¶ | Cum autem turba Matt. 13 a. 1. Marc. 4 a. 1.
plurima conuenirẽt, &
de ciuitatibus propera-
rent ad eum, dixit per
5 ſimilitudinẽ: ¶ Exijt q
ſeminat, ſeminare ſe-
mẽ ſuũ, & dũ ſeminat,
aliud cecidit ſecus viam, & cõculcatũ eſt, & volucres
6 cęli comederũt illud. ¶ Et aliud cecidit ſupra petram:

7 & natum aruit, quia nõ habebat humorem. ¶Et aliud
cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaue-
8 runt illud. ¶ Et aliud cecidit in terram bonam: & or-
B tum, fecit fructum cẽtuplum. Hæc dicens, clamabat:
9 Qui habet aures audiendi, audiat. ¶| Interrogabant
autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.
10 ¶Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium
regni Dei, cæteris autem in parabolis, | vt videntes,
11 non videant: & audientes, nõ intelligant. ¶ Eſt autem
12 hæc parabola. Semen, eſt verbum Dei. ¶ Qui autem
ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabo-
lus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſal
13 ui fiant. ¶ Nam qui ſupra petram: qui cum audie-
rint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices nõ
habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tenta-
14 tionis recedunt. ¶ Quod autem in ſpinas cecidit: hi
ſunt qui audierunt, & a ſolicitudinibus, & diuitijs, &
voluptatibus vitæ euntes, ſuffocantur, & non referũt
15 fructum. ¶Quod autem in bonam terram: hi ſunt qui
in corde bono, & optimo audiẽtes verbum retinent,
16 & fructum afferunt in patientia. ¶| Nemo autem lu-
cernam accẽdens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum
C ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, vt intrantes vi-
17 deãt lumen: ¶|Non eſt enim occultum quod non ma-
nifeſtetur: nec abſconditum quod non cognoſcatur,
18 & in palam veniat. ¶|Videte ergo quomodo audiatis.
Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non ha-
bet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.
19 ¶| Venerunt autem ad illum mater, & fratres eius: &
20 non poterant adire eum præ turba. ¶ Et nunciatum
eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te
21 videre. ¶Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, &
fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei audiunt, & fa-
22 ciunt. ¶|Factum eſt autem in vna dierum: & ipſe aſcẽ-
dit in nauiculã, & diſcipuli eius, & ait ad illos: Tranſ-
23 fretemus trans ſtagnum. Et aſcenderũt. ¶Et nauigan-
tibus illis obdormiuit: & deſcendit procella venti in
24 ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur. ¶ Ac-
cedentes autem ſuſcitauerunt eum, dicentes: Præce-

ptor perimus. At ille
ſurgens, increpauit vẽ-
tum, & tempeſtatem
aquæ: & ceſſauit: & fa-
cta eſt tranquillitas.
25 ¶Dixit autem illis: Vbi
eſt fides veſtra? Qui ti-
D mentes, mirati ſunt ad-
inuicem, dicẽtes: Quis,
putas, hic eſt, quia &
ventis, & mari impe-
rat, & obediunt ei?
26 ¶| Et nauigauerunt ad
regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.
27 ¶Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir qui-
dam qui habebat dæmonium iam temporibus mul-
tis, & veſtimento non induebatur, neque in domo
28 manebat, ſed in monumentis. ¶Is, ut uidit Ieſum, pro-
cidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit:
Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſſimi? obſecro
29 te ne me torqueas. ¶ Præcipiebat enim ſpiritui Im-
mundo, vt exiret ab homine. Multis enim tempori-
bus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & com-
pedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur a dæ-
30 monio in deſerta. ¶ Interrogauit autem illum Ieſus,

dicens: Quod tibi no-
E men eſt? At ille dixit:
Legio. quia intrauerãt
dæmonia multa in eũ.
31 ¶ Et rogabant illum ne
imperaret illis, vt in a-
32 byſſum irent. ¶|Erat au
tem ibi grex porcorum
multorum paſcentium
in monte: & rogabant
eum, vt permitteret eis
in illos ingredi. Et per-
33 miſit illis. ¶ Exierũt er-
go dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos, &
impetu abijt grex per præceps in ſtagnum, & ſuffoca-
34 tus eſt. ¶Quod vt viderunt factũ qui paſcebant, fug-
35 runt: & nunciauerũt in ciuitatẽ, & in villas. ¶Exierũt
aũt videre quod factũ eſt: & venerũt ad Ieſum, & in-
uenerunt hominẽ ſedentẽ a quo dæmonia exierant,
veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt.
36 ¶ Nunciauerunt autẽ illis, & qui viderant, quomodo
37 ſanus factus eſſet a legione. ¶Et rogauerunt illum oĩs
multitudo regionis Geraſenorũ, vt diſcederet ab ip-
ſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcen-
38 dens nauim, reuerſus eſt. ¶Et rogabat illum vir a quo
F dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eũ
39 Ieſus, dicens: ¶Redi in domum tuam, & narra quanta
tibi fecit Deus. Et abijt per vniuerſam ciuitatẽ, præ-
40 dicans quanta illi feciſſet Ieſus. ¶ Factum eſt autem:
cum rediſſet Ieſus, excepit illum turba. erant enim
41 omnes expectantes eum. ¶| Et ecce venit vir cui no-

men Iairus, & ipſe prin
ceps ſynagogæ erat: &
cecidit ad pedes Ieſu,
rogans eum vt intra-
ret in domum eius,
42 ¶ quia vnica filia erat
ei fere annorum duo-
decim, & hæc morie-
batur. Et contigit dum
iret, a turbis compri-
43 mebatur. ¶ Et mulier
quædam erat in fluxu
sãguinis ab annis duo-
decim, quæ in medicos erogauerat omnem ſubſtan-
44 tiam ſuam, nec ab vllo potuit curari: ¶ acceſſit re-
tro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius, & confe-
45 ſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. ¶ Et ait Ieſus: Quis
eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit
Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te
comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46 ¶ Et dixit Ieſus: Tetigit

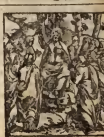

me aliquis: nam ego
noui virtutem de me
47 exijſſe. ¶Videns autem
mulier, quia non la-
tuit, tremens venit,
& procidit ante pedes
eius: & ob quam cau-
ſam tetigerit eum, in-
dicauit coram omni
populo: & quemad-
modum confeſtim ſa-
48 nata ſit. ¶ At ipſe dixit

[Marginal references: Matt. 13. a. 10. Marc. 4. b. 10. Iſa. 6. c. 9. Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Iohã. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8. — Matth. 5. b. 15. Marc. 4. c. 21. Matt. 10. c. 26. Marc. 4. c. 22. Matt. 13. b. 12. & 25. c. 29. Marc. 4. c. 25. — Matth. 12. d. 46. Marc. 3. d. 31. — Matth. 8. c. 23. Marc. 4. d. 36. — Matt. 8. d. 28. Marc. 5. a. 1. — Matth. 8. d. 30. Marc. 5. a. 11. — Matth. 9. c. 18. Marc. 5. b. 22.]

49 ei: Filia, fides tua ſaluam te fecit: vade in pace. ℣ Ad-
G huc illo loquente, venit quidam ad principem ſyna-
gogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli ve-
50 xare illum. ℣ Ieſus autem audito hoc verbo, reſpon-
dit patri puellæ: Noli timere: crede tantum, & ſalua
51 erit. ℣ Et cum veniſſet domum, non permiſit intrare
ſecum quenquam, niſi Petrum, & Iacobum, & Iohā-
52 nem, & patrem & matrem puellæ. ℣ Flebant autem
omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite fle-
53 re: non eſt mortua puella, ſed dormit. ℣ Et deridebant
54 eum, ſcientes quod mortua eſſet. ℣ Ipſe autem tenens
55 manum eius, clamauit, dicens: Puella, ſurge. ℣ Et re-
uerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuo. Et iuſ-
56 ſit illi dari manducare. ℣ Et ſtupuerunt parentes
eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod fa-
ctum erat.

CAPVT IX.

1
A
CONuocatis autē duodecim Apoſtolis, de-
Matt. 10. a. 1. Mar. 3. b. 13.
dit illis virtutem & po
teſtatē ſuper omnia dæ
monia, & vt languores
2 curarent. ℣ Et miſit illos
prædicare regnū Dei,
Mat. 10. a. 9. Marc. 6. a. 8.
3 & ſanare infirmos. ℣ Et
ait ad illos: Nihil tule-
ritis in via, neque vir-
gam, neque peram, ne-
que panem, neq; pecu-
4 niam, neque duas tunicas habeatis. ℣ Et in quamcūq;
domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.
Act. 13. g. 51.
5 ℣ Et quicunq; non receperint vos: exeuntes de ciui-
tate illa, etiam puluerem pedum veſtrorum excutite
6 in teſtimonium ſupra illos. ℣ Egreſſi autem circuibant
Matt. 14. a. 1. Mar. 6. b. 14.
7 per caſtella euangelizantes & curantes vbiq;. ℣ Au-
diuit autem Herodes tetrarcha omnia quę fiebant ab
eo: & hæſitabat eo quod diceretur a quibuſdā: Quia
8 Iohānes ſurrexit a mortuis: ℣ a quibuſdā vero, Quia
Elias apparuit: ab alijs autem, Quia propheta vnus
9 de antiquis ſurrexit. ℣ Et ait Herodes: Iohannem ego
decollaui: Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio?
Mat. 14. b. 13. Mar. 6. d. 31.
10 & quærebat videre eum. ℣ Et reuerſi Apoſtoli, narra-
uerunt illi quæcunq; fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſ-
11 ſit ſeorſum in locū deſertū, qui eſt Bethſaide. ℣ Quod
B cum cognouiſſent turbæ, ſecutę ſunt illum: & excepit
eos, & loquebatur illis de regno Dei: & eos qui cura
12 indigebant, ſanabat. ℣ Dies autē cœperat declinare. Et
Matt. 14. b. 15. Mar. 6. g. 36.
accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas,

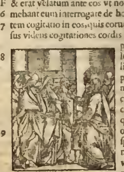
ut euntes in caſtella uil
laſq;, quę circa ſunt, di
uertāt, et inueniant e-
ſcas: qa hic in loco de-
13 ſerto ſumus. ℣ Ait autē
ad illos: Vos date illis
manducare. At illi di-
Ioh. 6. b. 9.
xerunt: Nō ſunt nobis
plus quam quinq; pa-
nes, & duo piſces: niſi
forte nos eamus, & e-
mamus in oēm hāc tur
14 bam eſcas. ℣ Erant autē
fere viri quinque millia. Ait autē ad diſcipulos ſuos:
Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos.
15 ℣ Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes. ℣ Ac-
16 ceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, re
ſpexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & diſtri-
17 buit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante turbas. ℣ Et man
ducauerunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt
quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duode-
18 cim. ℣ Et factum eſt: cum ſolus eſſet orans, erant cum Matt. 16. b. 13
illo, & diſcipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem Mar. 8. c. 27.
19 me dicunt eſſe turbæ? ℣ At illi reſponderunt, & dixe-
C runt: Iohannem Baptiſtam, alij autē Eliā, alij vero qa
20 vnus propheta de prioribus ſurrexit. ℣ Dixit autem il
lis: Vos autem quē me eſſe dicitis? Reſpōdens Simon
21 Petrus, dixit: Chriſtum Dei. ℣ At ille increpans illos,
22 præcepit ne cui dicerēt hoc: dicens: ℣ Quia oportet fi- Mat. 17. e. 23.
lium hominis multa pati, & reprobari a ſenioribus Mar. 8. d. 31.
& principibus ſacerdotū & Scribis, & occidi, & tertia Mat. 10. d. 38. &
23 die reſurgere. ℣ Dicebat autem ad omnes: Siquis vult 16. d. 24.
poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem Mar. 8. d. 34.
24 ſuam quotidie, & ſequatur me. ℣ Qui enim voluerit Inf. 14. f. 27 & 17
animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: nam qui g. 33.
perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet Ioh. 12. d 25.
25 illā. ℣ Quid enim proficit homo, ſi lucretur vniuerſum
mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui Mat. 10. c 33.
26 faciat? ℣ Nam qui me erubuerit, & meos ſermōnes, Mar. 8 d 38.
hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſta
27 te ſua & patris, & ſanctorum Angelorum. ℣ Dico au- 2 Tim. 2 b 12.
tem vobis vere, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſta Mat. 16 d. 28.
28 bunt mortem donec videant regnum Dei. ℣ Factum Marc. 9 a. 1.
eſt autē poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Pe
D trum, & Iacobum, & Iohannem, & aſcendit in mon- Matt. 17 a. 1.
29 tem, vt oraret. ℣ Et facta eſt dum oraret, ſpecies vul- Mar. 9. a. 2.
tus eius, altera: & veſtitus eius albus, & refulgens.
30 ℣ Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem

31 Moyſes, & Elias, ℣ viſi
in maieſtate: & dice-
bant exceſſum eius,
quem completurus e-
32 rat in Ieruſalem. ℣ Pe-
trus uero, & qui cum il
lo erant, grauati erant
ſomno. Et euigilantes,
viderunt maieſtatem
eius, & duos viros, qui
33 ſtabant cum illo. ℣ Et
factum eſt: cum diſce-
derent ab illo, ait Pe-
trus ad Ieſum: Pręceptor, Bonum eſt nos hic eſ-
ſe: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & v-
num Moyſi, & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.
34 ℣ Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obum-
brauit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.
35 ℣ Et vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius meus Mat. 3. d 17.
E dilectus: ipſum audite. ℣ Et dum fieret vox, inuentus 2. Pet. 1. c 17.
36 eſt Ieſus ſolus: Et ipſi tacuerūt, & nemini dixerunt in
37 illis diebus quidquam ex his, quę viderant. ℣ Factum Matt 17. b. 14.
eſt autem: in ſequenti die deſcendentibus illis de mō Mar. 9. c. 17.
38 te occurrit illis turba multa. ℣ Et ecce vir de turba ex
clamauit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in fi-
39 lium meum, quia vnicus eſt mihi. ℣ & ecce ſpiritus ap
prehendit eum, & ſubito clamat, & elidit, & diſſipat
40 eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum. ℣ Et
rogaui diſcipulos tuos, vt eijcerent illum: & non po-
41 tuerunt. ℣ Reſpondens autem Ieſus, dixit: O gene-

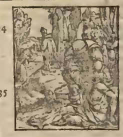
ratio

ratio infidelis, & peruerſa: vſquequo ero apud vos, &

patiar vos? adduc huc
42 filium tuum. ♀ Et cum
accederet, eliſit illũ dæ
monium, & diſſipauit.
Et increpauit Ieſus ſpi
ritum immundum, &
ſanauit puerum, & red
didit illum patri eius.
43 ♀Stupebant autem om
nes in magnitudine
Dei, omnibuſq; miran
tibus in omnibus quæ
faciebat, dixit ad diſci
44 pulos ſuos: ♀Ponite vos in cordibus veſtris ſermones
iſtos, filius enim hominis futurum eſt vt tradatur in
45 manus hominum. ♀At illi ignorabant verbum iſtud,
F & erat velatum ante eos vt non ſentirent illud: & ti-
Infra 22. 46 mebant eum interrogare de hoc verbo. ♀Intrauit au-
c.24 Matt.18. 47 tem cogitatio in eos, quis eorum maior eſſet. ♀ At Ie-
a.1. ſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit
Mar 9 c. 34. puerum, & ſtatuit il-

48 lum ſecus ſe, ♀ & ait il-
lis: Quicũq; ſuſceperit
puerum iſtũ in nomine
meo, me recipit: & qui-
cunq; me receperit, re-
cipit cũ q me miſit. Nã
qui minor eſt inter vos
49 oẽs, hic maior eſt. ♀ Re-
ſpondens autem Iohã-
nes, dixit: Præceptor,
vidimus quendã in no-
mine tuo eijcientem dæ
monia, & prohibuimus eum, quia nõ ſequitur nobi-
50 ſcum. ♀Et ait ad illum Ieſus: Nolite prohibere: qui e-
51 nim non eſt aduerſum vos, pro vobis eſt. ♀Factum eſt
autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, &
52 ipſe faciem ſuam firmauit vt iret in Ieruſalem. ♀ Et
miſit nuncios ante conſpectum ſuum, et euntes intra-
uerunt in ciuitatem Samaritanorum vt pararent illi.
53 ♀ Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis
54 in Ieruſalẽ. ♀ Cum vidiſſent autẽ diſcipuli eius, Iaco-
bus & Iohannes, dixerunt: Domine, vis dicimus vt i-
55 gnis deſcendat de cœlo, & conſumat illos? ♀ Et con-
uerſus increpauit illos, dicens: Neſcitis cuius ſpiritus
Io 3. b 56 eſtis. ♀| Filius hominis non venit animas perdere, ſed
17 & 12 57 ſaluare. Et abierunt in aliud caſtellum. ♀ Factum eſt
g 47. Mat 8 c. autem ambulantibus illis in via, dixit quidã ad illũ:
19. 58 Sequar te quocunq; ieris. ♀Dixit illi Ieſus: Vulpes fo
ueas habẽt, & volucres cœli nidos: filius autẽ hoĩs nõ
59 habet vbi caput reclinet. ♀Ait autem ad alterum: Se-
quere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi
60 primum ire, & ſepelire patrem meum. ♀ Dixitque ei
Ieſus: Sine vt mortui ſepeliãt mortuos ſuos: tu autem
61 vade, & annuncia regnum Dei. ♀Et ait alter: Sequar
te Dñe, ſed permitte mihi primũ renũciare his quę do
62 mi ſunt. ♀At ad illũ Ieſus: Nemo mittens manũ ſuam
ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

CAPVT X.

1 A Poſt hæc autem deſignauit Dominus, & alios
ſeptuaginta duos: & miſit illos binos ante fa-
ciem ſuam in omnem ciuitatem, & locum
2 quo erat ipſe venturus. ♀ Et dicebat illis: | Meſſis
quidem multa: operarij autem pauci. Rogate ergo Mat 9.d 37.
dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuã. Matt.10.
3 ♀Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. ♀| No- b.16.
4 lite portare ſacculum, neque peram, neque calceamẽ Marc. 6 a.8.
5 ta: | & neminem per viam ſalutaueritis. ♀In quacunq; 4. Reg.
domum intraueritis, primũ dicite: Pax huic domui. 4.c.29.
6 ♀& ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax Mat. 10 b.10.
7 veſtra: ſin autem, ad vos reuertetur. ♀ In eadem autẽ Deut. 24
B domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos c.14. 1.Tim.5
ſunt. | dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite c.18.
8 trãſire de domo in domũ. ♀ Et in quãcunque ciuitatẽ
intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quę appo
9 nuntur vobis: ♀ & curate infirmos qui in illa ſunt, &
10 dicite illis: Appropinquauit in vos regnum Dei. ♀ In
quamcunque autem ciuitatem intraueritis, & non Act. 13.
11 ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite: ♀| E- g 51.
tiam puluerem qui adhæſit nobis de ciuitate veſtra,
extergimus in vos: tamen hoc ſcitote quia appropin-
12 quauit regnum Dei. ♀Dico vobis, quia Sodomis in
13 die illa remiſſius erit quam illi ciuitati. ♀| Væ tibi Co- Matt. 1.
C rozain: væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sydone c.21.
factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim
14 in cilicio, & cinere ſedentes pœniterent. ♀Veruntamẽ
Tyro, & Sydoni remiſſius erit in iudicio, quã vobis.
15 ♀Et tu Capharnaum, vſque ad cœlum exaltata: vſq;
16 ad infernum demergeris. ♀| Qui vos audit, me audit: Mat.10 d.40.
& qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, Ioh. 13 c 20.
17 ſpernit eum qui miſit me. ♀ reuerſi ſunt autem ſeptua
gintaduo cum gaudio, dicentes: Dñe et dæmonia ſu-
18 bijciuntur nobis in nomine tuo. ♀et ait illis: Videbam
19 ſatanam, ſicut fulgur de cęlo cadẽtem: ♀Ecce dedi vo
D bis poteſtatem calcãdi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones,
& ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis no-
20 cebit. ♀Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiri
tus vobis ſubijciuntur: gaudete autem quod nomina Mat.11.d
21 veſtra ſcripta ſunt in cœlis. ♀| In ipſa hora exultauit 25.
ſpiritu ſãcto, & dixit: Cõfiteor tibi pater Dñe cęli, &
terræ, quod abſcondiſti hæc a ſapientibus, & pruden
tibus, & reuelaſti ea paruulis: Etiam pater, quoniam
22 ſic placuit ante te. ♀ Omnia mihi tradita ſunt a patre
meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit
23 pater, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. ♀ Et
conuerſus ad diſcipulos ſuos, dixit: | Beati oculi, qui Mat. 13. b.18.
24 vidẽt quæ vos videtis. ♀Dico enim vobis, quod mul Mat. 22. d 31.
ti Prophetæ & Reges voluerunt videre, quæ vos vi- Mar.12.e
detis, & non viderunt: & audire quę auditis, & nõ au 28.
25 dierunt. ♀| Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit ten- Deut. 6
tans illum, & dicens: Magiſter quid faciendo, vitam 2.5.
26 æternam poſſidebo? ♀ At ille dixit ad eum: In lege,
27 quid ſcriptum eſt? quomodo legis? ♀ Ille reſpondens
dixit: | Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, & ex tota anima tua, & ex omnib⁹ viribus tuis,
& ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teip
28 ſum. ♀Dixitque illi: Recte reſpondiſti: hoc fac, & vi-
29 ues. ♀ Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad
30 Ieſum: Et quis eſt meus proximus? ♀ Suſcipiens au-
tem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Ie
F ruſalem in Ierico, & incidit in latrones, qui etiam di-
ſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis abierunt ſemi
31 uiuo relicto. ♀ Accidit autem, vt ſacerdos quidam
32 deſcenderet eadem via: & viſo illo, præteriuit. ♀ Si-
militer & Leuita, cum eſſet ſecus locum, & videret
33 eum, pertranſijt. ♀ Samaritanus autem quidam iter

faciens, venit ſecus eũ:
& videns eum, miſeri-
34 cordia motus eſt. ❡ Et
appropiãs alligauit vul
nera eius, infundens o-
leum, & vinum, & im-
ponens illum in iumen
tum ſuum, duxit in ſta-
35 bulum, & curam eius
egit. ❡ Et altera die pro-
tulit duos denarios, &
dedit ſtabulario, & ait:
Curam illius habe: &
quodcunque ſuper erogaueris, ego cum rediero red-
36 dam tibi. ❡ Quis horum trium videtur tibi proximus
37 fuiſſe illi qui incidit in latrones? ❡ At ille dixit: Qui fe-
cit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade & tu
38 fac ſimiliter. ❡ Factum eſt autem dum irent, & ipſe in-
G trauit in quoddam caſtellũ: & mulier quædam Mar-
39 tha nomine, excepit illum in domum ſuam: ❡ & huic
erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pe-
40 des Domini, audiebat verbum illius. ❡ Martha autem
ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, &
ait: Domine non eſt tibi curæ quod ſoror mea reliquit
me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, vt me adiuuet.
41 ❡ Et reſpondens, dixit illi Dominus: Martha, Martha,
42 ſolicita es, & turbaris erga plurima. ❡ Porro vnum eſt
neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ
non auferetur ab ea.

CAPVT XI.

1 ET factum eſt, cum eſſet in quodam loco orans,
A vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipulis eius ad eũ:
Domine, doce nos orare, ſicut docuit, & Iohan
2 nes diſcipulos ſuos. ❡ Et ait illis: Cum oratis, dicite: (Matt. 6. b. 9.)
| Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum
4 tuum. ❡ Panem noſtrum quotidianum da nobis ho-
die, & dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi
dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas
5 in tentationem. ❡ Et ait ad illos: quis veſtrum habe-
bit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet il-
6 li: Amice, commoda mihi tres panes: ❡ quoniam
amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod
7 ponam ante illum: ❡ Et ille deintus reſpondens, di-
cat: Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum
eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum
8 ſurgere, & dare tibi. ❡ Et ſi ille perſeuerauerit pul-
ſans: dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quod
amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius
B ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.
9 ❡ | Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quæ- (Matth. 7. a. 7. & 21. b. 22. Marc. 11. c. 24. Iohã. 14. b. 13. & 15. a. 7. & 16. c. 23. Iacob. 1. a. 5.)
rite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.
10 ❡ Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit in-
11 uenit: & pulſanti aperietur. ❡ | Quis autem ex vo-
bis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit il-
li? Aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpentem da-
12 bit illi? ❡ Aut ſi petierit ouum, nunquid porriget il-
13 li ſcorpionem? ❡ Si ergo vos cum ſitis mali, noſtis (Matth. 7. b. 9.)
bona data dare filijs veſtris: quanto magis pater ve-
ſter de coelo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?
14 ❡ | Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mutum. (Matth. 9. d. 32. & 12. b. 22. Marc. 3. c. 21.)
Et cum eiecisset dæmonium, locutus eſt mutus: &
15 admiratæ ſunt turbæ. ❡ | Quidam autem ex eis dixe-
runt: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæ-
16 monia. ❡ Et alij tentantes, ſignum de coelo quære-
17 bant ab eo. ❡ Ipſe autem, vt vidit cogitationes eo-
C rum, dixit eis: Omne regnum in ſe ipſum diuiſum, de-
18 ſolabitur: & domus ſupra domum cadet. ❡ Si autem
& ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt: quomodo ſtabit re-
gnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæ-

19 monia. ❡ Si autem ego
in Beelzebub eijcio dæ-
monia: filij veſtri in
quo eijciunt? Ideo ipſi
iudices veſtri erunt.
20 ❡ Porro ſi in digito Dei
eijcio dæmonia: profe-
cto peruenit in vos re-
21 gnum Dei. ❡ Cum for-
tis armatus cuſtodit a-
trium ſuũ, in pace ſunt
22 ea quæ poſſidet. ❡ Si au
tem fortior eo ſuperue-
niens, vicerit eum: vniuerſa arma eius auferet in qui-
23 bus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. ❡ Qui non eſt
mecum contra me eſt: & qui non colligit mecum di-
24 ſpergit. ❡ Cum immundus ſpiritus exierit de homine,
ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non
inueniẽs, dicit: Reuertar in domum meam vnde exi-
25 ui. ❡ Et cum venerit, inuenit eam ſcopis mundatam,
26 & ornatam. ❡ Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpi-
ritus ſecum nequiores ſe: & ingreſſi habitant ibi. Et
E fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. ❡ Fa-
27 ctum eſt autem: cum hæc diceret, extollens vocem
quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui
28 te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit: ❡ Qui-
nimo, beati qui audiunt verbum Dei: & cuſtodiunt
29 illud. ❡ | Turbis autem concurrentibus coepit dicere: (Matt. c. 39. Ion. a. 2.)
Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quæ-
rit, & ſignum non dabitur ei, | niſi ſignum Ionæ pro-
30 phetæ. ❡ Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis: ita
31 erit & filius hominis generationi iſti. ❡ | Regina Au- (3 Reg 10 a. 1. 2. Par 9. a. 1.)
ſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, &
condemnabit illos: quia venit a finibus terræ audire
ſapientiam Salomonis: & ecce plus quam Salomon
32 hic. ❡ Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum genera-
tione hac, & condemnabunt illam: | quia pœnitentiam (Ion 3. 5.)
egerunt ad prædicationem Ionæ: & ecce plus quam
33 Ionas hic. ❡ | Nemo lucernam accendit, & in abſcon- (Matth. b. 15. Marc. c. 21.)
dito ponit, neq; ſub modio, ſed ſupra candelabrum,
34 vt qui ingrediũtur, lumen videant. ❡ Lucerna corpo-
ris tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex; (Matth c. 21.)
totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam
35 fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. ❡ Vide er-
36 go ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint. ❡ Si ergo cor-
pus tuum totum lucidum fuerit, nõ habens aliquam
partem tenebrarum: erit lucidum totum, & ſicut
37 lucerna fulgoris illuminabit te. ❡ Et cum loquere-
tur, rogauit illum quidam Phariſæus, vt pranderet
38 apud ſe. Et ingreſſus recubuit. ❡ Phariſæus autem coe-
pit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus
39 eſſet ante prandium: ❡ Et ait Dominus ad illum:
| Nunc vos Phariſæi quod deforis eſt calicis, & cati- (Matt. c. 15.)
ni, mundatis: quod autem intus eſt veſtrum, plenum
40 eſt rapina, & iniquitate. ❡ Stulti, nonne qui fe-
cit quod deforis eſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?
41 ❡ Veruntamen quod ſuper eſt, date eleemoſynam,
42 & ecce omnia munda ſunt vobis. ❡ Sed væ vobis

Pha-

Phariſæis,quia decimatis mentam, & rutam, & om-
ne olus:& prçteritis iudicium,& charitatem Dei.hçc
Inf. 10. g. 46.
43 autem oportuit facere,& illa nõ omittere. ¶Væ vobis
Matt. 23 a. 6. Marc. 12 d. 38.
Phariſæis,quia diligitis primas cathedras in ſynago-
44 gis,& ſalutationes in foro.¶Væ vobis,qa eſtis vt mo-
numenta quæ non apparent,& homines ambulantes
45 ſupra,neſciunt. ¶ Reſpondens autem quidam ex Le-
giſperitis,ăit illi: Magiſter, hæc dicens etiam contu-
46 meliam nobis facis. ¶ At ille ait: Et vobis legiſperitis
Matt. 23 a. 4.
væ:| quia oneratis homines oneribus quæ portare nõ
poſſunt,& ipſi vno digito veſtro nõ tangitis ſarcinas.
47 ¶Væ vobis, qui ædificatis monumẽta Prophetarum:
48 patres autem veſtri occiderunt illos.¶Profecto teſtifi-
G camini quod cõſentitis operibus patrum veſtrorum:
quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem çdi-
49 ficatis eorum ſepulchra. ¶Própterea & ſapientia Dei
dixit: Mittam ad illos Prophetas,& Apoſtolos,& ex
50 illis occident,& perſequentur:¶vt inquiratur ſanguis
omnium Prophetarum,qui effuſus eſt a conſtitutione
Geneſ. 4 b. 8. 2 Par. 24 c. 21.
51 mundi a generatione iſta, ¶| a ſanguine Abel, vſque
ad ſanguinem Zachariæ, qui perijt inter altare, &
ædem.Ita dico vobis,requiretur ab hac generatione.
52 ¶Væ vobis Legiſperitis,quia tuliſtis clauem ſcientiæ:
ipſi non introiſtis,& eos qui introibant, prohibuiſtis.
53 ¶ Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phari-
ſæi, & Legiſperiti grauiter inſiſtere, & os eius oppri-
54 mere de multis, ¶ inſidiantes ei, & quærentes aliquid
capere de ore eius, vt accuſarent eum.

CAPVT XII.

1
A M Vltis autem turbis circũ ſtãtibus, ita
vt ſe inuicem conculca
rent,cçpit dicere ad di-
Matt. 16 a. 6. Marc. 8. b. 15.
ſcipulos ſuos.|Attendi-
te a fermẽto Phariſæo-
rum,quod eſt hypocri-
2 ſis.¶|Nihil autem oper-
Matt. 10 c. 26. Marc. 4. c. 21.
tum eſt, quod nõ reue-
letur, neque abſcondi-
tum,quod non ſciatur.
3 ¶ Quoniam quæ in te-
nebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem
4 loquuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.¶Di-
co autẽ vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui
occidunt corpus,& poſt hæc nõ habent amplius quid
5 faciant.¶Oſtendam autẽ vobis quem timeatis:timete
eũ qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere
6 in gehennam. ita dico vobis hunc timete: ¶ Nonne
quinque paſſeres veneunt dipondio: & vnus ex illis
7 non eſt in obliuione coram Deo? ¶ Sed & capilli ca-
pitis veſtri omnes numerati ſunt.Nolite ergo timere:
Matt. 10 c. 32. Marc. 8. d. 38. 2. Tit. 2. b. 12.
8 multis paſſeribus pluris eſtis vos. ¶|Dico autẽ vobis:
B Omnis quicunq; confeſſus fuerit me coram homini-
bus: & filius hominis cõfitebitur illum coram Ange-
9 lis Dei. ¶qui autem negauerit me coram hominibus,
Matt. 12 c. 32. Marc. 3 d. 28.
10 negabitur coram Angelis Dei. ¶ | Et omnis qui dicit
verbum in filium hominis,remittetur illi: ei autẽ qui
in Spiritum ſanctum blaſphemauerit, nõ remittetur.
Matt. 10 c. 19. Marc. 13 b. 11.
11 ¶ Cum autem inducẽt vos in ſynagogas,& ad magi-
ſtratus, & poteſtates: nolite ſoliciti eſſe qualiter, aut
12 quid rñdeatis, aut qd dicatis. ¶ Spiritus enim ſanctus
docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

13 ¶ Ait autẽ ei quidã de turba: Magiſter, dic fratri meo,
14 vt diuidat mecũ hæreditatẽ.¶At ille dixit illi: Homo,
15 quis me conſtituit iudicẽ,aut diuiſorẽ ſup vos? ¶Di-
xitq; ad illos: Videte & cauete ab omni auaritia: qa
non in abundãtia cuiuſquam vita eius eſt ex his quæ
16 poſſidet.¶Dixit aũt ſimilitudinẽ ad illos dicens: | Ho- Eccl. 11 c. 19.
17 minis cuiuſdã diuitis vberes fructus ager attulit: ¶ &
cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciã quia non habeo
18 quo congregem fructus meos? ¶Et dixit: Hoc faciam:
Deſtruã horrea mea, & maiora faciã: & illuc congre-
19 gabo oĩa quç nata ſunt mihi, & bona mea: ¶& dicam
animæ meæ: Aĩa,habes multa bona poſita in annos
20 plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare. ¶Dixit au
tem illi Deus: Stulte, hac nocte animã tuã repetunt a
21 te: quæ aũt paraſti, cuius erunt? ¶ Sic eſt qui ſibi the-
22 ſaurizat, & non eſt in Deum diues. ¶Dixitq; ad diſci-
pulos ſuos: Ideo dico vobis:| Nolite ſoliciti eſſe animç Pſal. 54 d. 25.
veſtrç quid manducetis: neq; corpori, quid induami- Matth. 6 d. 25.
23 ni. ¶ Anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam 1. Pet. 5 b. 7.
24 veſtimentũ. ¶ Conſiderate coruos, quia nõ ſeminant,
neque metunt, quibus nõ eſt cellarium: neq; horreũ,
& Deus paſcit illos. Quãto magis vos pluris eſtis il-
25 lis? ¶Quis aũt veſtrũ cogitando põt adijcere ad ſtatu-
26 ram ſuam cubitũ vnũ? ¶Si ergo neq; quod minimum
27 eſt, poteſtis: quid de cæteris ſoliciti eſtis? ¶Conſidera-
D te lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent:
dico aũt vobis, nec Salomon in omni gloria ſua ve-
28 ſtiebatur, ſicut vnum ex iſtis. ¶Si autem fœnum quod
hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus
29 ſic veſtit, quãto magis vos puſillæ fidei? ¶Et vos noli-
te quærere, quid manducetis, aut quid bibatis, & no-
30 lite in ſublime tolli: ¶hæc enim omnia gentes mundi
quçrunt: Pater autem veſter ſcit, quoniam his indige-
31 tis. ¶Veruntamẽ quærite primum regnum Dei, & iu-
32 ſtitiam eius, & hçc omnia adijcientur vobis. ¶ Nolite
timere puſillus grex, quia cõplacuit patri veſtro dare
33 vobis regnũ. ¶Vendite quæ poſſidetis, & date eleemo Matt. 19 c. 21
ſynam. Facite vobis ſacculos qui nõ veteraſcunt, the- Marc. 6 c. 10.
ſaurum non deficientem in cœlis: quo fur non appro-
34 piat, neq; tinea corrumpit. ¶Vbi enim theſaurus ve-
E ſter eſt, ibi & cor veſtrum erit. ¶Sint lumbi veſtri prç-
35 cincti, & lucernæ ardẽtes in manibus veſtris, ¶& vos
36 ſimiles hominibus expectantibus dominũ ſuum quã
do reuertatur a nuptijs: vt cum venerit, & pulſaue-
37 rit, confeſtim aperiant ei. ¶ Beati ſerui illi, quos
cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes: amen
dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos di-
38 ſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. ¶ Et ſi ve-
nerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia vene-
39 rit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi. ¶| Hoc au- Matt. 24 d. 43.
tem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua ho- Apoc. 16 c. 15.
ra fur veniret, | vigilaret vtique, & non ſineret per-
40 fodi domum ſuam. ¶ Et vos eſtote parati: quia qua
41 hora non putatis, filius hominis veniet. ¶ Ait autem
ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam:
42 an & ad omnes? ¶ Dixit autem Dominus: Quis, pu-
tas, eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſti-
tuit Dominus ſupra familiam ſuam, vt det illis in
43 tempore tritici menſuram? ¶Beatus ille ſeruus, quem
F cum venerit Dominus, inuenerit ita facientem. ¶Ve-
44 re dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet,
45 conſtituet illum: ¶ Quod ſi dixerit ſeruus ille in cor-
de ſuo: Moram facit Dominus meus venire: & cœpe-
rit percutere ſeruos, & ancillas, & edere, & bibere,

46 & inebriari : ¶ veniet dominus ſerui illius in die qua
nõ ſperat, & hora qua neſcit, & diuidet eum, partẽq;
47 eius cũ infidelibus ponet. ¶Ille aũt ſeruus qui cogno-
uit voluntatẽ dñi ſui, & non præparauit, & non fecit
48 ſecundũ voluntatem eius: vapulabit multis. ¶qui aũt
nõ cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.
Omni aũt cui multum datum eſt, multũ quæretur ab
eo: & cui cõmendauerunt multum, plus petent ab eo.
49 ¶ Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi vt
50 accendatur ? ¶ Baptiſmo autem habeo baptizari : &
Matt. 10 d.34. G quomodo coarctor, vſq; dum perficiatur ? ¶ Putatis
51 quia pacem veni dare in terram ? Nõ, dico vobis: ſed
52 ſeparationem. ¶erunt enim ex hoc, quinque in domo
53 vna diuiſi, tres in duos, & duo in tres: ¶ diuidẽtur, pa-
ter in filium, & filius in patrem ſuum : matrem in fi-
liam, & filia in matrem: ſocrus in nurum ſuam, & nu
Matt. 16 a.2. 54 rus in ſocrum ſuam . ¶ Dicebat autem & ad turbas,
Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim di-
55 citis: Nimbus venit: & ita fit. ¶ & cum Auſtrum flan-
56 tem, dicitis: Quia æſtus erit: & fit. ¶Hypocritę, faciem
cœli, & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quo-
57 modo non probatis ? ¶ Quid autem & a vobiſipſis
Matth. 5 d.25. 58 non iudicatis quod iuſtum eſt ? ¶ | Cum autem vadis
cum aduerſario tuo ad principem, in via da operam
liberari ab illo : ne forte trahat te ad iudicem, & iu-
dex tradat te exactori, & exactor mittat te in carce-
59 rem. ¶ Dico tibi, non exies inde, donec etiam nouiſſi-
mum minutum reddas.

CAPVT XIII.

1 ADerant autem quidam ipſo in tempore nun-
A ciantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem
2 Pilatus miſcuit cũ ſacrificijs eorum. ¶ Et re-
ſpondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ om-
nibus Galilæis peccatores fuerint, qa talia paſſi ſunt?
3 ¶Non, dico vobis: ſed niſi pœnitẽtiam habueritis om
4 nes ſimiliter peribitis. ¶ Sicut illi decem & octo ſupra
quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis qa
B & ipſi debitores fuerint, præter omnes homines ha-
5 bitantes in Ieruſalem? ¶Non, dico vobis: ſed ſi pœni-
6 tentiam non egeritis, omnes ſimiliter perhibitis. ¶Di-
cebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici ha
bebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quæ-
7 rens fructum in illa: & non inuenit. ¶ Dixit autem ad
cultorem vineæ : Ecce anni tres ſunt, ex quo venio
quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Suc
8 cide ergo illam : vt quid etiam terram occupat ? ¶ At
ille reſpondens, dicit illi : Domine, dimitte illam,
& hoc anno, vſque dum ſodiam circa illam, mittam
9 ſtercora : ¶ & ſi quidem fecerit fructum : ſin autem,
10 in futurum ſuccides eam. ¶ Erat autem docens in ſy-
11 nagoga eorum ſabbatis . ¶ Et ecce mulier quæ habe-
bat ſpiritum infirmitatis annis decem, & octo: & erat
inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.
12 ¶ Quam cum videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, &
13 ait illi : Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. ¶ Et
impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glo-
14 rificabat Deum. ¶ Reſpondens autem archiſyna-
gogus, indignans quia ſabbato curaſſet Ieſus, di-
cebat turbæ : Sex dies ſunt, in quibus oportet ope-
rari, in his ergo venite, & curamini. & non in die
15 ſabbati, ¶ Reſpondens autem ad illum Dominus di-
D xit : Hypocrita, vnuſquiſque veſtrum ſabbato non
ſoluit bouem ſuum, aut aſinum a præſepio, & du-
16 cit adaquare ? ¶ Hanc autem filiam Abrahæ, quam
alligauit ſatanas, ecce decem & octo annis, non opor
17 tuit ſolui a vinculo iſto die ſabbati? ¶Et cum hæc di-
ceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius, & omnis
populus gaudebat in vniuerſis quæ glorioſe fiebant
18 ab eo. ¶ Dicebat ergo : Cui ſimile eſt regnum Dei, & Matt. 13 d.31.
19 cui ſimile æſtimabo illud ? ¶ Simile eſt grano ſinapis, Marc. 4 c.30.
quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & cre-
uit, & factum eſt in arborem magnam, & volucres
20 cœli requieuerũt in ramis eius. ¶Et iterum dixit: Cui Matt. 13 d.33.
21 ſimile æſtimabo regnum Dei? ¶ Simile eſt fermento,
E quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria :
22 donec fermentaretur totum. ¶Et ibat per ciuitates, &
23 caſtella docens, & iter faciens in Ieruſalem. ¶ Ait au-
tem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſaluãtur ?
24 Ipſe autem dixit ad illos. ¶ | Contendite intrare per Matth. 7 b.13.
anguſtam portam, qnia multi, dico vobis, quęrent in-
25 trare, & non poterunt. ¶ | Cum autem intrauerit pa- Matt. 25 a.10.
terfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare,
& pulſare oſtium, dicentes : Domine aperi nobis : &
26 reſpondens, dicet vobis: Neſcio vos, vnde ſitis: ¶tunc
incipietis dicere : Manducauimus coram te, & bibi-
27 mus, & in plateis noſtris docuiſti. ¶ Et dicet vobis :
F | Neſcio vos, vnde ſitis : diſcedite a me omnes opera- Matth. 7 c.23. &
28 rij iniquitatis. ¶ Ibi erit fletus, & ſtridor dentium : 25 d.
cum videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & om- Pſ.6. b.9
nes Prophetas in regno Dei: vos autem expelli foras.
29 ¶ Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone,
30 & Auſtro, & accumbent in regno Dei. ¶ | Et ecce Matt. 19 d.30. &
ſunt nouiſſimi qui erunt primi : & ſunt primi, qui 20.b.16
31 erunt nouiſſimi. ¶In ipſa die acceſſerunt quidam Pha- Marc.10 d.31.
riſæorum, dicentes illi : Exi, & vade hinc : quia He-
32 rodes vult te occidere. ¶ Et ait illis: Ite, & dicite vul-
G pi illi : Ecce eijcio dæmonia, & ſanitates perficio ho-
33 die, & cras, & tertia die conſummor. ¶ Veruntamen
oportet me hodie, & cras, & ſequenti die ambulare,
quia non capit prophetam perire extra Ieruſalem.
34 ¶ | Ieruſalem, Ieruſalem quæ occidis Prophetas, & Matt. 23 d.37.
lapidas eos qui mittuntur ad te : quoties volui con-
gregare filios tuos quemadmodum auis nidum ſuum
35 ſub pennis, & noluiſti ? ¶ Ecce relinquetur vobis do-
mus veſtra deſerta. Dico autem vobis, quia non vi-
debitis me donec veniat cum dicetis: | Benedictus qui Inf.19.f 38.
venit in nomine Domini.

CAPVT XIIII.

1 ET factum eſt cum
A intraret Ieſus in
domum cuiuſ-
dam principis Phari-
ſæorum ſabbato man-
ducare panem, & ip-
ſi obſeruabant eum.
2 ¶ Et ecce homo qui-
dam hydropicus erat
ante illum. ¶ Et re-
3 ſpondens Ieſus dixit
ad Legiſperitos, & Pha
riſæos, dicens : Si licet
4 ſabbato curare : ¶ At illi tacuerunt. Ipſe vero ap-
5 prehenſum ſanauit eum, ac dimiſit. ¶ Et reſpondens
ad illos, dixit: Cuius veſtrum aſinus, aut bos in puteũ
6 cadet: & non cõtinuo extrahet illum die ſabbati. ¶Et
7 non poterant ad hæc reſpondere illi. ¶ Dicebat autem

B & ad inuitatos parabolam intendens quomodo pri-
8 mos accubitus eligerent, dicens ad illos: ¶ Cum inui-
tatus fueris ad nuptias, nõ diſcumbas in primo loco,
9 ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo: ¶ & veniẽs
Is qui te, & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum:
& tunc incipias cum rubore nouiſſimũ locum tenere.
10 ¶ ſed cum vocatus fueris, vade, recũbe in nouiſſimo
C loco, vt cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Ami-
ce, aſcende ſuperius. Tunc erit tibi gloria coram ſimul
11 diſcumbẽtibus: ¶ quia omnis qui ſe exaltat, humilia-
12 bitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. ¶ Dicebat autẽ,
& ei qui ſe inuitauerat: Cum facis prandium, aut cœ-
nam noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, ne-
que cognatos, neque vicinos diuites: ne forte te & ip-
13 ſi reinuitent, & fiat tibi retributio. ¶ ſed cum facis con
14 uiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cęcos: ¶ &
beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribue-
15 tur enim tibi in reſurrectione iuſtorum. ¶ Hæc cum au
diſſet quidam de ſimul diſcumbẽtibus, dixit illi: Bea-
16 tus qui mãducabit panem in regno Dei. ¶ At ipſe di-
xit ei: Homo quidam fecit cęnam magnam, & voca-
17 uit multos. ¶ Et miſit

D ſeruum ſuum hora cœ-
næ dicere inuitatis, vt
venirent, quia iam pa-
18 rata ſunt omnia. ¶ Et cę
perunt ſimul omnes ſe
excuſare. Primus dixit
ei: Villã emi, & neceſſe
habeo exire, & videre
illam, rogo te, habe me
19 excuſatum. ¶ Et alter di
xit: Iuga boũ emi quin
que, & eo probare il-
20 la: rogo te, habe me excuſatum. ¶ Et alius dixit:
21 Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire. ¶ Et re-
E uerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc ira-
tus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo: Exi cito in pla-
teas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæ-
22 cos, & claudos introduc huc. ¶ Et ait ſeruus: Domi-
23 ne factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt. ¶ Et
ait dominus ſeruo: Exi in vias, & ſepes: & compelle
24 intrare, vt impleatur domus mea. ¶ Dico autem vo-
bis, quod nemo virorum illorum qui vocati ſunt, gu-
25 ſtabit cęnam meam. ¶ Ibant autem turbæ multæ cum
26 eo, & conuerſus dixit ad illos: ¶ Si quis venit ad me,
F & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, &
filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem, & animam
27 ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus. ¶ Et qui non
baiulat crucem ſuam, & venit poſt me: non poteſt
28 meus eſſe diſcipulus. ¶ Quis enim ex vobis volens tur
rim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus
29 qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum, ¶ ne
poſtea quam poſuerit fundamentum, & non potue-
rit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,
30 ¶ dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non
31 potuit conſummare? ¶ Aut quis Rex iturus commit-
G tere bellum aduerſus alium Regem, non ſedens prius
cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei,
32 qui cum viginti millibus venit ad ſe? ¶ alioquin ad-
huc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea
33 quæ pacis ſunt. ¶ Sic ergo omnis ex vobis qui non
renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſ-
34 ſe diſcipulus. ¶ Bonum eſt ſal. Si autem ſal euanue-
35 rit: in quo condietur? ¶ Neque in terram, neque in
ſterquilinium vtile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet
aures audiendi, audiat.

CAPVT XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani, &
A peccatores, vt audirent illum. ¶ Et murmura-
2 bant Pharisæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic
3 peccatores recipit, & manducat cum illis. ¶ Et ait ad
illos parabolam iſtam,

4 dicens: ¶ Quis ex vobis Matt. 18 b.12.
homo, qui habet centũ
oues: & ſi perdiderit v-
nam ex illis, nonne di-
mittit nonagintanouẽ
in deſerto, & vadit ad
illam quæ perierat, do-
5 nec inueniat eam? ¶ Et
cum inuenerit eam im-
ponit in humeros ſuos
6 gaudens: ¶ & veniens
domum cõuocat ami-
B cos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, q̃a
7 inueni ouem meam quæ perierat. ¶ Dico vobis, quod
ita gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœni-
tentiam agente, quam ſuper nonagintanouem iuſtis
8 qui non indigent pœnitentia. ¶ Aut quæ mulier ha-
bens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam vnã,
nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quæ-
9 rit diligenter, donec inueniat? ¶ Et cum inuenerit con
uocat amicas, & vicinas, dicẽs: Congratulamini mi-
10 hi, quia inueni drachmam quam perdideram. ¶ Ita,
C dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei ſuper
11 vno peccatore pœnitentiam agente. ¶ Ait autem: Ho-
12 mo quidam habuit duos filios: ¶ & dixit adoleſcen-
tior ex illis patri: Pater da mihi portionem ſubſtan-
tiæ quæ me contingit. Et diuiſit illis ſubſtantiam.
13 ¶ Et non poſt multos dies, congregatis omnibus a-
doleſcentior filius peregre profectus eſt in regio-
nem longinquam: & ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam
14 viuendo luxurioſe. ¶ Et poſtquam omnia conſum-
D maſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ip-
15 ſe cœpit egere. ¶ Et abijt, & adhæſit vni ciuium re-
gionis illius. Et miſit illum in villam ſuam, vt pa-
16 ſceret porcos. ¶ Et cupiebat implere ventrem ſuum
de ſiliquis quas porci manducabant: & nemo illi da-
17 bat. ¶ In ſe autem reuer

ſus, dixit: Quanti mer-
cenarij in domo patris
mei abũdant panibus:
ego autem hic fame pe
18 reo. ¶ Surgã, & ibo ad
patrem meũ, & dicam
ei: Pater peccaui in cœ-
19 lum, & coram te: ¶ iam
non ſum dignus voca-
ri filius tuus: fac me ſi-
cut vnum de mercena-
20 rijs tuis. ¶ Et ſurgens
venit ad patrem ſuum. Cum autem adhuc longe
E eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia mo-
tus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, &
21 oſculatus eſt eum. ¶ Dixitque ei filius: Pater peccaui
in cœlum, & coram te: iam non ſum dignus voca-

22 ri filius tuus.¶Dixit autem pater ad ſeruos ſuos. Ci-
to proferte ſtolam primam, & induite illum, & date
annulum in manum eius, & calceamenta in pedes e-
23 ius, ¶ & adducite vitulum ſaginatum, & occidite, &
24 mãducemus, & epulemur: ¶quia hic filius meus mor-
F tuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Et cœpe
25 runt epulari. ¶Erat autem filius eius ſenior in agro: &
cum veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſym-
26 phoniam, & chorum: ¶ & vocauit vnum de ſeruis, &
27 interrogauit quid hæc eſſent. ¶ Iſque dixit illi: Frater
tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum,
28 quia ſaluum illum recepit. ¶Indignatus eſt autem, &
nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus, cœpit roga
29 re illum. ¶At ille reſpondens dixit patri ſuo: Ecce tot
G annis ſeruio tibi, & nunquam mandatum tuum præ-
teriui, & nunquam dediſti mihi hœdum, vt cum ami
30 cis meis epularer: ¶ ſed poſtquam filius tuus hic qui
deuorauit ſubſtãtiam ſuam cum meretricibus, venit,
31 occidiſti illi vitulum ſaginatum. ¶ At ipſe dixit illi:
32 Fili tu ſemper mecũ es, & oĩa mea tua ſunt: ¶ epulari
aũt, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mor-
tuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.

CAPVT XVI.

1 Dicebat autem, & ad diſcipulos ſuos: Homo
A quidam erat diues, qui habebat villicum,
& hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſi
2 paſſet bona ipſius. ¶Et vocauit illum, & ait illi: Quid
hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iã
3 enim non poteris villicare. ¶ Ait autem villicus intra
ſe: Quid faciam, quia dominus meus aufert a me vil-
licationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 ¶Scio quid faciam: vt cum amotus fuero a villicatio
5 ne, recipiant me in domos ſuas. ¶ Conuocatis itaque
ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quã-
6 tum debes Domino meo? ¶ At ille dixit: Centum ca-
B dos olei. Dixitque illi accipe cautionem tuam: & ſe
7 de, cito ſcribe quinquaginta. ¶ Deinde alij dixit: Tu
vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici.
8 ait illi: accipe literas tuas, & ſcribe octoginta. ¶Et lau
dauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter
feciſſet: quia filij huius ſeculi, prudentiores filijs lucis
9 in generatione ſua ſunt. ¶et ego vobis dico: Facite vo
bis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defece-
10 ritis, recipiant vos in æterna tabernacula. ¶Qui fide-
C lis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt: & qui in mo
11 dico iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt. ¶ Si ergo in
iniquo mammona fideles non fuiſtis: quod verũ eſt,
12 quis credet vobis? ¶Et ſi in alieno fideles non fuiſtis:
13 quod veſtrum eſt, quis dabit vobis? ¶ Nemo ſeruus (Mat 6. c. 24.)
poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odiet
& alterum diliget: aut vni adhærebit: & alterum con
14 temnet. non poteſtis Deo ſeruire, & mammonæ. ¶Au
diebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant auari:
15 & deridebant illum. ¶Et ait illis: Vos eſtis, qui iuſtifi-
D catis vos coram hominibus: Deus autem nouit cor-
da veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abomina
16 tio eſt ante Deum. ¶ Lex & prophetæ, vſque ad Io- (Matt. 11 b 12.)
hãnem, ex eo regnũ Dei euangelizatur, & omnis in (Mat. 5. c. 18.)
17 illud vim facit. ¶ Facilius eſt autem cœlum, & terram
18 præterire, quam de lege vnum apicem cadere. ¶ Om (Mat. 5. c. 32.)
nis qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit, mœ (Matt. 10. b. 11.)
19 chatur: & qui dimiſſam a viro ducit, mœchatur. ¶Ho- (1. Cor. 7 b. 10.)
mo quidam erat diues, qui induebatur purpura, &
E byſſo: & epulabatur quotidie ſplendide. ¶et erat qui
20 dam mendicus nomi-

ne Lazarus, qui iace-
bat ad ianuam eius, vl
21 ceribus plenus ¶cupiẽs
ſaturari de micis, quæ
cadebant de menſa di-
uitis, & nemo illi da-
22 bat, ſed & canes venie
bant, & lingebãt vlce
ra eius. ¶Factũ eſt aũt,
vt moreretur mẽdicus
& portaretur ab ange-
lis in ſinum Abrahæ.
Mortuus eſt autem, &
23 diues: & ſepultus eſt in inferno. ¶Eleuans autem ocu
los ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham a lon
24 ge, & Lazarum in ſinu eius, ¶ & ipſe clamans, dixit:
F Pater Abraham, miſerere mei: & mitte Lazarum, vt
intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret
25 linguã meã, quia crucior in hac flamma. ¶Et dixit illi
Abrahã: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua.
& Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic cõſolatur,
26 tu vero cruciaris. ¶& in his omnibus, inter nos & vos
chaos magnũ firmatũ eſt, vt hi qui volunt hinc tran
27 ſire ad vos, non poſſint, neq; inde huc tranſmeare. ¶et
ait: Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum pa-
28 tris mei, ¶habeo enim quinque fratres, vt teſtetur il-
29 lis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorũ. ¶ Et
ait illi Abraham: Habent Moyſen, & prophetas: au-
30 diant illos. ¶At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed ſi
G quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent. ¶ Ait
31 autem illi: Si Moyſen, & prophetas non audiunt, ne-
que ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

1 Et ait ad diſcipulos ſuos. Impoſſibile eſt, vt non (Matt. 18. 17.)
A veniant ſcandala: væ autem illi per quem ve- (Matt. 9. f. 42.)
2 niunt. ¶vtilius eſt illi ſi lapis molaris impona-
tur circa collum eius, & proijciatur in mare, quam vt
3 ſcandalizet vnum de puſillis iſtis. ¶ Attendite vobis.
Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœ- (Matt. 18. c. 21.)
4 nitentiam egerit, dimitte illi. ¶Et ſi ſepties in die pec- (Leui. 19. b 17.)
cauerit in te, et ſepties in die conuerſus fuerit ad te di (Eccl. 19. b 13)
5 cens; Pœnitet me: dimitte illi. ¶ Et dixerunt Apoſtoli
6 Domino: Adauge nobis fidem. ¶Dixit autem Domi- (Matt. 17. c. 20.)
nus: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, et dice
B tis huic arbori moro: eradicare, & tranſplãtare in ma
7 re: & obediet vobis. ¶quis aũt veſtrũ habens ſeruum
arantẽ, aut paſcẽtẽ, qui regreſſo de agro, dicat illi: Sta
8 tim tranſi, recũbe: ¶ & nõ dicat ei: Para quod cœnẽ, &
præcinge te, & miniſtra mihi: donec mãducẽ, & bibã
9 & poſt hæc tu manducabis, & bibes? ¶Nunquid gra-
C tiã habet ſeruo illi; quia fecit q̃ ei imparauerat? ¶Non
10 puto. Sic & vos cũ feceritis omnia quæ præcepta ſunt
vobis, dicite: Serui inutiles ſumus: quod debuimus fa
11 cere, fecimus. ¶Et factum eſt, dum iret in Ieruſalem,
12 tranſibat per mediam Samariam, & Galilæam. ¶et cũ
ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei de-
13 cem viri leproſi, qui ſteterunt a longe: ¶& leuauerunt
14 vocẽ, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri. ¶quos (Leui. 14. a. 2.)
D vt vidit, dixit: Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et fa-
15 ctum eſt, dum irent, mundati ſunt. ¶ Vnus autem ex
illis, vt vidit, quia mundatus eſt: regreſſus eſt, cum

16 magna voce magnifi-
cans Deum, ¶& cecidit
in faciem ante pedes e-
ius gratias agẽs: & hic
17 erat Samaritanus. ¶Re-
ſpondens autem Ieſus,
dixit: Nõne decem mũ
dati ſunt? & nouem v-
18 bi ſunt? ¶Non eſt inuen
tus qui rediret, & daret
gloriam Deo, niſi hic
19 alienigena. ¶Et ait illis:
Surge, vade: quia fides
20 tua te ſaluum fecit. ¶ Interrogatus autem a Phariſæis
quando venit regnum Dei: reſpondens eis, dixit:
21 Non venit regnum Dei cum obſeruatione: ¶ neque
dicẽt: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei
22 intra vos eſt. ¶ Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies
E quando deſideretis videre vnum diem filij hominis:
Matt.24. b.23. 23 & non videbitis. ¶|Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce il
Mar.13.c 21. 24 lic: Nolite ire, neque ſectemini. ¶nam ſicut fulgur co-
ruſcans de ſub cœlo, in ea quæ ſub cœlo ſunt, fulget:
25 ita erit filius hominis in die ſua. ¶Primum autem o-
Matt.24. e.37. portet illũ multa pati, et reprobari a generatione hac.
Geneſ.7. a.5. 26 ¶|Et ſicut factum eſt in diebus Noe: ita erit & in die-
F bus filij hominis. ¶Edebant & bibebant, vxores duce
27 bant & dabantur ad nuptias vſque in diem qua intra
Gen.19.e 24. uit Noe in arcam: & venit diluuium, & perdidit om-
28 nes. ¶Similiter |ſicut factum eſt in diebus Loth: Ede-
bant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant
29 & ædificabant. ¶ qua die autem exijt Loth a Sodo-
mis, pluit ignem & ſulphur de cœlo, & omnes perdi-
30 dit. ¶ſecundum hæc erit qua die filius hominis reue-
31 labitur. ¶ In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius
G in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro ſimi-
32 liter non redeat retro. ¶Memores eſtote vxoris Loth.
Sup.9.c. 24. 33 ¶|Quicunque quæſierit animam ſuam ſaluam facere,
Mat.10.d 39. perdet illam: & quicunque perdiderit illam, viuifica-
Mar.8.d. 35. 34 bit eam. ¶| Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto
Ioh.12.d 25. 35 vno: vnus aſſumentur, & alter relinquetur. ¶duæ erũt
molentes in vnum: vna aſſumetur, & altera relinque
Matt 24. d.40. tur: duo in agro: vnus aſſumetur, & alter relinquetur.
1 Theſ.4. d.17. 36 ¶ Reſpondentes dicunt illi: Vbi Domine? Qui dixit
illis: Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur
& aquilæ.

CAPVT XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos quoniã
A oportet| ſemper orare & non deficere, ¶di-
Eccl.18.e 22. 2 cens: Iudex quidam erat in quadam ciuita-
1.Theſ.5 c.17. tem, qui Deum non timebat, & hominem non reue-
3 rebatur. ¶Vidua autem quædam erat in ciuitate illa:
& veniebat ad eum, dicens: Vindica me de auerſario
4 meo. ¶Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc au-
tem dixit intra ſe: Et ſi Deum non timeo, nec hominẽ
5 reuereor: ¶ tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua,
vindicabo illam, ne in nouiſſimo veniẽs ſugillet me.
6 ¶Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis
7 dicit. ¶Deus autem non faciet vindictam electorũ ſuo
B rum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam ha
8 bebit in illis? ¶dico vobis quia cito faciet vindictam
illorum: Veruntamen filius hominis veniens, putas,
9 inueniet fidem in terra? ¶Dixit autem et ad quoſdam
qui in ſe confitebant tanquam iuſti, & aſpernabantur
10 cæteros parabolam iſtam: ¶Duo homines aſcenderũt
in templum, vt orarent: vnus Phariſæus, & alter Pu-
11 blicanus. ¶Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus,
gratias ago tibi: quia non ſum ſicut cæteri hominum:
raptores, iniuſti, adulteri, velut etiã hic publicanus.
12 ¶ieiuno bis in ſabbato: decimas do omnium quę poſſi
13 deo. ¶Et publicanus a longe ſtans, nolebat nec oculos
C ad cœlum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicẽs:
14 Deus propitius eſto mihi peccatori. ¶Dico vobis, de-
ſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo. | quia Sup.14.b 11.
oĩs qui ſe exaltat, humiliabitur: et qui ſe humiliat, e- Mat. 23. b.12.
15 xaltabitur. ¶|Afferebant autem ad illũ & infantes, vt
eos tangeret. Quod cum viderent diſcipuli, increpa-
16 bant illos. ¶Ieſus aũt conuocans illos, dixit: Sinite pue Mat.19.b 14.
ros venire ad me, et nolite vetare eos: talium eſt enim Mar.10.b 14.
17 regnum Dei. ¶ Amen dico vobis, quicunque non ac-
D ceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.

18 ¶| Et interrogauit eum Mat. 19. c.16.
quidam princeps, di- Mat. 10 b.17.
cens: Magiſter bone,
quid faciens vitam æ-
19 ternam poſſidebo? ¶Di
xit autẽ ei Ieſus: Quid
me dicis bonũ? nemo
bonus niſi ſolus Deus. Exo. 20. b.13.
20 ¶ Mandata noſti: Non
occides, Non mœchabe
ris. Non furtum facies.
Nõ falſum teſtimoniũ
dices. Honora patrem
21 tuum & matrem. ¶Qui ait: Hęc oĩa cuſtodiui a iuuen
22 tute mea. ¶Quo audito, Ieſus ait ei: Adhuc vnum tibi
deeſt: oĩa quęcunque habes, vende, et da pauperibus,
23 & habebis theſaurũ in cęlo: & veni ſequere me. ¶His
24 ille auditis, contriſtatus eſt: quia diues erat valde. ¶Vi
E dens autem Ieſus illum triſtẽ factum, dixit: Quã diffi
cile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.
25 ¶Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſi-
26 re, quã diuitem intrare in regnũ Dei. ¶Et dixerũt qui
27 audiebant: Et quis poteſt ſaluus fieri? ¶Ait illis: Quæ
impoſſibilia sũt apud hoĩes, poſſibilia sũt apud Deũ.
28 ¶Ait aũt Petrus: Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti
29 ſumus te. ¶ Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt
qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut v-
30 xorem, aut filios propter regnum Dei, ¶& nõ recipiat
multo plura in hoc tempore, & in ſeculo venturo vi-
31 tam æternam. ¶|Aſſumpſit autem Ieſus duodecim, & Mat 20. b.17.
F ait illis. Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & cõſumma Marc. c.31.
buntur omnia quę ſcripta ſunt per prophetas de filio
32 hominis. ¶tradetur enim Gentibus, & illudetur, & fla
33 gellabitur: & cõſpuetur: ¶& poſtquam flagellauerint,

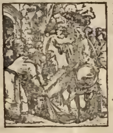

occident eum: & tertia
34 die reſurget. ¶Et ipſi ni-
hil horũ intellexerunt,
& erat verbũ iſtud ab-
ſconditum ab eis: & nõ
intelligebant quæ dice
35 bantur. ¶|Factũ eſt aũt, Matt.20. d.29.
cũ appropinquaret Ieri Mar.10. g.46.
cho, cęcus quidã ſede-
bat ſecus viam, mendi
36 cans. ¶ Et cum audiret
turbã prætereũtẽ, inter
rogabat, quid hoc eſ-
ſet.

37 ſet. ᕭ Dixerunt autem ei, quod Ieſus Nazarenus tran
38 ſiret. ᕭ Et clamauit, dicens: Ieſu fili Dauid miſerere
39 mei. ᕭ Et qui præibant, increpabant eum vt taceret.
Ipſe vero multo magis clamabat: Fili Dauid miſere-
40 re mei. ᕭ Stans autem Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe.
41 ᕭEt cum appropinquaſſet, interrogauit illum, dicens:
Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt vi-
42 deam. ᕭEt Ieſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſaluum
43 fecit. ᕭEt confeſtim vidit, & ſequebatur illum magni-
ficans Deũ. Et oĩs plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

CAPVT XIX.

1 ET ingreſſus, perambulabat Iericho. ᕭ Et ecce
A vir nomine Zachæus: & hic princeps erat pu-
2 blicanorum, & ipſe diues: & ᕭ quærebat vide-
3 re Ieſum quis eſſet: & non poterat præ turba, quia ſta-
4 tura puſillus erat. ᕭEt præcurrens, aſcẽdit in arborem
ſycomorum vt videret eũ: quia inde erat tranſiturus.
5 ᕭEt cum veniſſet ad locũ, ſuſpiciẽs Ieſus, vidit illum,
& dixit ad eum: Zachæe, feſtinans deſcende: quia ho-
6 die in domo tua oportet me manere. ᕭEt feſtinans de-
7 ſcẽdit, & excepit illum gaudẽs. ᕭEt cum viderent oẽs
murmurabant, dicentes, quod ad hominem peccato-
8 rem diuertiſſet. ᕭStans autẽ Zachæus, dixit ad Domi-
B num: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine,
do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudaui, reddo
9 quadruplum. ᕭAit Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus do
mui huic facta eſt: eo quod & ipſe filius ſit Abrahæ.
Matt. 15 b.11. 10 ᕭ|Venit enim filius hominis quærere, & ſaluum face-
11 re quod perierat. ᕭHęc illis audientibus adijciens, di-
xit parabolam, eo quod eſſet prope Ieruſalem, & q̃a
exiſtimarent quod cõfeſtim regnum Dei manifeſta-
Matt. 25 b.14. 12 retur. ᕭDixit ergo: |Homo quidam nobilis abijt in re-
C gionem longinquam accipere ſibi regnum, & reuer-
13 ti. ᕭ Vocatis autem decem ſeruis ſuis, dedit eis decem
14 mnas, & ait ad illos: Negociamini dum venio. ᕭ Ci-
ues autem eius oderant eum: & miſerunt legationem
poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſup nos.
15 ᕭ Et factum eſt vt rediret accepto regno: & iuſſit vo-
cari ſeruos, quibus dedit pecuniam: vt ſciret quãtum
16 quiſq; negociatus eſſet. ᕭ Venit autem primus, dicẽs:
17 Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit. ᕭ Et ait il-
D li: Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris
18 poteſtatem habens ſuper decem ciuitates. ᕭ Et alter
venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.
19 ᕭEt huic ait: Et tu eſto ſuper quinq; ciuitates. ᕭ Et al-
20 ter venit, dicens: Domine, ecce mna tua quam habui
21 repoſitam in ſudario. ᕭTimui enim te, quia homo au-
ſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non
22 ſeminaſti. ᕭDicit ei: De ore tuo te iudico ſerue nequã.
Sciebas quod ego homo auſterus ſum, tollens quod
23 non poſui, & metens quod non ſeminaui: ᕭ & quare
non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego ve-
24 niens: cum vſuris vtique exegiſſem illam? ᕭEt aſtan-
tibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui de-
25 cem mnas habet. ᕭEt dixerunt ei: Domine, habet de-
Sup. 8. c 18. 26 cem mnas. ᕭ|Dico aũt vobis, quia omni habenti dabi
Matt. 13 b.12. 25. c 29. tur: & abundabit ab eo aũt qui non hẽt, & quod hẽt
Marc. 4. c 25. 27 auferetur ab eo. ᕭ Veruntamen inimicos meos illos
qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc: &
28 interficite ante me. ᕭ|Et his dictis, præcedebat aſcen-
Matt. 21 a.1. 29 dens Ieroſolymam. ᕭ Et factum eſt, |cum appropin-
Marc. 11 a.1. E quaſſet ad Bethphage, & Bethaniam ad Montem qui
30 vocatur Oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos, ᕭdicẽs: Ite
in caſtellum quod contra eſt: in quod introeuntes, in-
uenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo vnquam
31 hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite. ᕭEt ſi quis
vos interrogauerit: Quare ſoluitis? ſic dicetis ei:
32 Quia Dñs operã eius deſiderat. ᕭAbierunt autem qui
miſſi erant: & inuenerunt ſicut dixit illis ſtantem pul-
33 lũ. ᕭSoluentibus aũt illis pullũ, dixerunt domini eius
34 ad illos: Quid ſoluitis pullũ? ᕭ At illi dixerunt: Quia

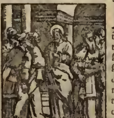

Dominus eum neceſſa-
35 rium habet. ᕭ|Et duxe- Ioh. 12 b.2.14.
rũt illum ad Ieſum: Et
iactãtes veſtimẽta ſua
ſupra pullum, impoſue-
36 runt Ieſum. ᕭEunte aũt
illo ſubſternebãt veſti-
37 mẽta ſua in via. ᕭEt cũ
appropinquaret iã ad
deſcenſum Montis Oli
ueti, cœperunt oẽs tur-
bæ diſcipulorum gau-
dentes laudare Deum
voce magna, ſup omnibus quas viderant virtutibus,
38 ᕭdicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Dñi,
39 pax in cœlo, & gloria in excelſis. ᕭ Et quidam Phari-
ſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, incre-
40 pa diſcipulos tuos. ᕭ Quibus ipſe ait: Dico vobis, q̃a
41 ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. ᕭ Et vt appropin-
42 quauit, videns ciuitatẽ, fleuit ſup illã, dicens: ᕭ Quia

ſi cognouiſſes, & tu, &
quidem in hac die tua,
quæ ad pacẽ tibi: nunc
aũt abſcondita ſunt ab
43 oculis tuis. ᕭ Quia ve-
nient dies in te: & circũ
dabunt te inimici tui
vallo, & circundabunt
te, & coanguſtabunt te
44 vndique, ᕭ& ad terram
proſternent te, & filios
tuos qui in te ſunt. | &
nõ relinquẽt in te lapi- Matt. 24 a.2.
dem ſup lapidem: eo quod non cognoueris tp̃s viſita- Marc. 13 a.2.
45 tionis tuæ. ᕭ|Et ingreſſus in tẽplum, cępit eijcere ven- Infr. 21. a.6.
46 dentes in illo, & ementes, ᕭ dicens illis: Scriptum eſt, Matt. 21 b.12.
|Quia domus mea, domus orationis eſt: |Vos aũt feci- Marc. 11 b.15.
47 ſtis illam ſpeluncã latronũ. ᕭ Et erat docens quotidie Iſai. 56 c 7.
in templo. Principes autem ſacerdotum, & Scribæ, & Iere. 7. b 11.
48 principes plebis quærebant illum perdere: ᕭ & non
inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus
ſuſpenſus erat audiens illum.

CAPVT XX.

1 ET factum eſt: in Matt. 21 b.23.
A vna dierum do- Marc. 11 d.27.
cẽte illo populũ
in tẽplo, & euãgelizan
te, cõuenerũt principes
ſacerdotũ, & Scribæ cũ
2 ſenioribus, ᕭ & aiunt
dicentes ad illum: Dic
nobis in qua poteſta-
te hæc facis? aut: Quis
eſt qui dedit tibi hanc
3 poteſtatem? ᕭ Reſpon-

deus autem Ieſus, dixit ad illos: Interrogabo vos, &
4 ego vnum verbum. Reſpõdete mihi: Baptiſmus Io-
5 hannis de cœlo erat, an ex hominibus? At illi cogi-
tabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, de cœlo,
6 dicet: Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem di-
xerimus, ex hominib⁹, plebs vniuerſa lapidabit nos:
7 certi ſunt enim Iohannem prophetam eſſe. Et reſpõ-
8 derunt ſe neſcire vnde eſſet. Et Ieſus ait illis: Neque
9 ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio. Cœpit au
Matt. 21 c 15. Marc. 12 a 1. Iſa. 5. a. 1 Iere. 2. d 21. B tem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plan-
tauit vineam, & locauit eam colonis, & ipſe peregre
10 fuit multis temporibus. Et in tempore miſit ad cul-
tores ſeruũ, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum
11 dimiſerunt eum inanem. Et addidit alterũ ſeruũ mit
tere. Illi autẽ hunc quoq; cædentes, & afficientes con-
12 tumelia, dimiſerũt inanem. Et addidit tertiũ mitte-
13 re: qui & illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem

Dominus vineæ: Quid
faciam? mittam filium
meum dilectum: forſi-
tan eum hũc viderint,
14 verebuntur. Quem cũ
vidiſſent coloni, cogi-
C tauerunt intra ſe, dicen
tes: Hic eſt hæres: occi-
damus illum, vt noſtra
15 fiat hæreditas. Et eie-
ctum illũ extra vineã,
occiderunt: Quid ergo
faciet illis dominus vi-
16 neæ? veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam
17 alijs. Quo audito, dixerũt illi: Abſit. Ille aũt aſpiciẽs
Pſal. 117 c. 21. Act 4. b. 11. Rom. 9 g 13. 1. Pet. 2. b. 8. Iſa. 28. d 18. eos, ait: Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt, Lapidẽ
quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in ca-
18 put anguli? Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidẽ,
conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit commi-
19 nuet illum. Et quærebant principes ſacerdotum, &
Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerũt
populum, cognouerunt enim quod ad ipſos dixerit
Matt. 21 d 46. Matt. 22 b. 15. Marc. 12 b 13. 20 ſimilitudinem hanc. Et obſeruantes, miſerunt inſi-
D diatores qui ſe iuſtos ſimularent: vt caperent eum in
ſermone, vt traderent illum principatui, & poteſtati
21 præſidis. Et interrogauerunt eum, dicẽtes: Magiſter,
Scimus, quia recte dicis, & doces: & non accipis per-
22 ſonam, ſed viam Dei in veritate doces. licet nobis
23 tributum dare Cæſari, an non? Conſiderans autem
24 dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? oſtẽ-
dite mihi denarium. Cuius habet imaginem, & in-
Rom. 13 b. 7. 25 ſcriptionẽ? Reſpondentes, dixerunt ei: Cæſaris. Et
ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: &
26 quæ ſunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum eius
reprehendere coram plebe: & mirati in reſpõſo eius,
Matt. 22 c. 23. Marc. 12 b. 18. Deut. 25 a 3. 27 tacuerunt. Acceſſerunt autem quidam Sadducæo-
E rum qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaue-
28 runt eum, dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis:
Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, &
hic ſine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxo-
29 rem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Septem ergo fratres
erant: & primus accepit vxorem, & mortuus eſt ſine
30 filijs. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſi-
31 ne filio. Et tertius accepit illam. Similiter, & omnes
ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.
32 Nouiſſime omnium mortua eſt, & mulier. In reſur-
33 rectione ergo, cuius eorum erit vxor? ſiquidem ſe-
34 ptem habuerunt eam vxorem. Et ait illis Ieſus: Filij
35 huius ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi ve-
F ro qui digni habebuntur ſeculo illo, & reſurrectione
36 ex mortuis, neque nubunt, neq; ducent vxores, ne-
que enim vltra mori poterunt: æquales enim Ange-
lis ſunt: & filij ſunt Dei, cum ſint filij reſurrectionis.
37 Quia vero reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſe-
cus rubum, ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, Exo. 3. b 6.
38 & Deum Iſaac, & Deum Iacob. Deus autem nõ eſt Matt. 22 d 32.
39 mortuorum, ſed viuorum: omnes enim viuũt ei. Re- Marc. 12 c. 26.
ſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei:
40 Magiſter, bene dixiſti. Et amplius nõ audebant eum
41 quidquam interrogare. Dixit autem ad illos: Quo-
42 modo dicunt Chriſtum, filium eſſe Dauid? & ipſe
G Dauid dicit in libro Pſalmorũ: Dixit Dominus Do- Matt. 22 d 44.
43 mino meo, ſede a dextris meis, donec ponam inimi- Marc. 12 d. 36.
44 cos tuos, ſcabellum pedum tuorum? Dauid ergo Pſal. 109 a. 1.
Dominus illum vocat: & quomodo filius eius eſt?
45 Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:
46 Attendite a Scribis qui volunt ambulare in ſtolis, Matt. 23 a 6.
& amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in Marc. 12 d 38.
47 ſynagogis, & primos diſcubitus in conuiuijs. Qui Sup. 11. f. 43.
deuorant domos viduarum: ſimulantes longam ora-
tionem. Hi accipient damnationem maiorem.

CAPVT XXI.

1 A REſpiciens au- Marc. 12 d. 41.
tẽ, vidit eos
qui mittebãt
munera ſua in gazo-
phylacium diuites.
2 Vidit autem & quan-
dam viduam pauper-
culam mittentem æra
3 minuta duo. Et di-
xit: Vere dico vobis,
quia vidua hæc pau-
per, plus quam om-
4 nes miſit. nam om-
nes hi, ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei:
hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuũ
5 quem habuit, miſit. Et quibuſdam dicentibus de
B templo; quod bonis lapidibus, & donis ornatum eſ-
6 ſet, dixit: Hæc quæ videtis, venient dies in quibus Matt. 24 a 2.
non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non de- Marc. 13 a. 1.
7 ſtruatur. Interrogauerunt autem illum, dicentes:
Præceptor, quando hæc erunt: & quod ſignum cum Sup. 19. g 44.
8 fieri incipient? Qui dixit: Videte ne ſeducamini.
multi enim venient in nomine meo, dicentes quia
ego ſum, & tempus appropinquauit: nolite ergo ire
9 poſt eos. Cum autem audieritis prælia, & ſeditiones,
nolite terreri: oportet primum hæc fieri, ſed non-
10 dum ſtatim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens
11 contra gentem, & regnum aduerſus regnum. & ter-
C ræmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fa-
mes, terroreſque de cœlo, & ſigna magna erunt.
12 Sed ante hæc omnia inijcient vobis manus ſuas: &
perſequentur, tradentes in ſynagogas, & cuſtodias,
trahentes ad reges, & præſides propter nomẽ meum.
13 continget autem vobis in teſtimonium. Ponite er-
14 go in cordibus veſtris non præmeditari quemadmo-
15 dum reſpondeatis. ego enim dabo vobis os, & ſa-
pientiam cui non poterunt reſiſtere, & contradice-
16 re omnes aduerſarij veſtri. Trademini autem a

17 parentibus,& fratribus,& cognatis,& amicis:& mor
18 te afficient ex vobis: ¶& eritis odio omnibus propter
19 nomen meũ: ¶& capillus de capite veſtro nõ peribit.
20 ¶In patientia veſtra poſſidebitis aĩas veſtras. ¶Cũ aũt
Matt. 24. b. 11 videritis circundari ab exercitu Ieruſalem: tunc ſcito
Matt. 13. b. 14 21 te quia appropinquauit deſolatio eius. ¶ tunc qui in
Dan. 9 g. 27. Iudæa ſunt, fugiant ad montes:& qui in medio eius,
diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.
22 ¶quia dies vltionis hi ſunt, vt impleantur omnia quę
23 ſcripta ſunt. ¶ Væ autem prægnantibus & nutrienti-
E bus in illis diebus. erit enim preſſura magna ſuper ter
24 ram,& ira populo huic. ¶ Et cadent in ore gladij: &
captiui ducentur in omnes Gentes. Et Ieruſalem cal-
cabitur a Gẽtibus: donec impleantur tempora natio-
Matt. 24. c 29. 25 num. ¶Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis:& in ter
Mar. 13 14. ris preſſura gẽtium præ confuſione ſonitus maris &
Iſa. 13. b. 10 26 fluctuum, ¶areſcentibus hominibus prę timore & ex-
Eze. 32 b. 7 pectatione, quæ superuenient vniuerſo orbi. nam vir
27 tutes cęlorum mouebuntur: ¶& tunc videbunt filium
Ioel 3. c 31. hominis venientem in nube cum poteſtate magna &
Ro. 8. d 23. 28 maieſtate. ¶His autem fieri incipientibus, reſpicite &
leuate capita veſtra: quoniam appropinquat redem-
29 ptio veſtra. ¶Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficul-
30 neam & omnes arbores: ¶cum producũt iam ex ſe fru
31 ctum, ſcitis quoniam prope eſt ęſtas. ¶Ita & vos cum
videritis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt regnum
32 Dei. ¶ Amen dico vobis, quia non præteribit genera-
33 tio hæc, donec oĩa fiant. ¶Cœlũ & terra tranſibũt: ver
Ro. 13. b. 13. 34 ba autem mea non tranſibunt. ¶Attendite aũt vobis,
G ne forte grauentur corda veſtra in crapula & ebrieta-
te & curis huius vitę:& ſuperueniat in vos repentina
35 dies illa. ¶tanquam laqueus enim ſuperueniet in om-
36 nes qui ſedent ſuper faciem omnis terrę. ¶Vigilate ita
que, omni tp̃e orantes, vt digni habeamini fugere i-
ſta omnia quę futura ſunt,& ſtare ante filiũ hominis.
37 ¶Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero
38 exiens, morabatur in Monte qui vocatur Oliueti. ¶Et
oĩs populus manicabat ad eũ in templo audire eum.

CAPVT XXII.

Matt. 26 a. 1. 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymo-
Marc. 14 a. 1. A rum, qui dicitur Paſcha: ¶et quęrebant prin
2 cipes Sacerdotum & Scribæ, quomodo Ie-
3 ſum interficerent: timebant vero plebem. ¶ Intrauit
autem ſatanas in Iudam qui cognominabatur Iſca-
Mat. 26. b. 14. 4 riotes, vnum de duodecim: ¶& abijt,& locutus eſt cũ
Mar. 14 b. 10. principibus ſacerdotum & magiſtratibus, quemad-
5 modum illũ traderet eis. ¶ Et gauiſi ſunt,& pacti ſunt
6 pecuniam illi dare. ¶Et ſpopõdit. Et quærebat oppor
Matt. 26. b 17. 7 tunitatem, vt traderet illum ſine turbis. ¶Venit autẽ
Mar. 14. b 12. 8 dies Azymorũ, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. ¶Et
miſit Petrum & Iohannem, dicens: Euntes parare no-
9 bis Paſcha, ut manducemus. ¶At illi dixerunt: Vbi uis
10 paremus? ¶Et dixit ad eos: Ecce, introeuntibus vobis
B in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram
aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam in
11 trat, ¶& dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Ma-
giſter, Vbi eſt diuerſorium vbi Paſcha cum diſcipulis
12 meis manducem? ¶Et ipſe oſtẽdet vobis cœnaculum
13 magnum ſtratum:& ibi parate. ¶Euntes autem inue-
Mat. 26. b 20. 14 nerunt ſicut dixit illis, & parauerunt Paſcha. ¶ Et
Mar. 14. b 17. cum facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apo-
15 ſtoli cum eo. ¶ Et ait illis: Deſiderio deſideraui
hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

16 ¶ Dico enim vobis,
quia ex hoc non man-
ducabo illud, donec
impleatur in regno
17 Dei. ¶ Et accepto cali-
ce, gratias egit, et dixit:
Accipite,& diuidite in
18 ter vos. ¶Dico enim uo
bis, quod non bibam
de generatione vitis,
donec regnum Dei ve 1. Cor. 11. c. 24.
19 niat. ¶ Et accepto pa-
ne, gratias egit, & fre-
git:& dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod
pro vobis datur. hoc facite in meam commemoratio
20 nem. ¶Similiter & calicem, poſtquam cœnauit, dicẽs:
Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo,
21 qui pro vobis fundetur. ¶ Veruntamẽ ecce manus tra Matt. 26. b. 21.
22 dentis me, mecum eſt in menſa. ¶Et quidem Filius ho Mar. 14. c 20.
C minis ſecundum quod definitum eſt, vadit: veruntа- Ioh. 13. b 18
23 men væ homini illi per quem tradetur. ¶ Et ipſi cœ-
perunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc factu Pſal. 40. b 10
24 rus eſſet. ¶Facta eſt autem & contentio inter eos, quis Mat. 20 d. 25.
25 eorum videretur eſſe maior. ¶ Dixit autem eis: Re-
ges Gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem Mar. 10. f 24.
26 habent ſuper eos, benefici vocantur. ¶ Vos autem
non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor: &
27 qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. ¶Nam quis maior
eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recum
bit? Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui mini
28 ſtrat: ¶vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in ten
29 tationibꝰ meis. ¶Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit
30 mihi Pater meus, regnum: ¶Vt edatis & bibatis ſuper
menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thro-
31 nos iudicantes duodecim tribus Iſrael. ¶ Ait autem
D Dominus: Simon Simon, ecce ſatanas expetiuit vos,
32 vt cribraret ſicut triticum: ¶ego autem rogaui pro te,
vt non deficiat fides tua:& tu aliquando conuerſus,
33 confirma fratres tuos. ¶ Qui dixit ei: Domine, tecum
34 paratus ſum,& in carcerem,& in mortem ire. ¶ At il- Mat. 26. c 34.
le dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, Mar. 14. c. 30.
35 donec ter me abneges noſſe me. ¶Et dixit eis: quando Matt. 10 b. 9.
miſi vos ſine ſacculo,& pera & calceamẽtis: nunquid
36 aliquid defuit vobis? at illi dixerunt. Nihil. ¶Dixit er
go eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat ſimiliter,
& peram:& qui non habet, vendat tunicam ſuam,&
37 emat gladium. ¶ Dico enim vobis, quoniam adhuc
hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: Et cum Iſa. 53 d 12.
iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, fi-
38 nem habent. ¶At illi dixerunt: Domine, ecce duo gla-
39 dij hic. ¶At ille dixit eis: Satis eſt. ¶Et egreſſus ibat ſe-

cundum conſuetudinẽ Matt 26. d. 36.
in Montem Oliuarum. Mar. 14. d. 32.
Secuti ſunt autem illũ, Iohan. 18. a. 1.
40 & diſcipuli. ¶ Et cum
peruenisſet ad locum,
dixit illis: Orate, ne in-
tretis in tentationem.
41 ¶ Et ipſe auulſus eſt Matt. 29 d 39.
ab eis, quantum ia- Mar 14 d. 35.
ctus eſt lapidis: & po-
ſitis genibus, ora-
42 bat, ¶ dicens: Pater, ſi
vis, tranſfer calicem

iſtum a me. Veruntamen non mea voluntas,ſed tua,
43 fiat. ꝰ Apparuit autem illi angelus de cœlo,confortãs,
44 eum.Et factus in agonia,prolixius orabat.ꝰEt factus
eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in ter-
45 ram. ꝰ Et cum ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad
diſcipulos ſuos, inuenit eos dormientes præ triſtitia.
46 ꝰEt ait illis.Qui dormitis?ſurgite,orate,ne intretis in
Mat.26.c 47 tentationem.ꝰ| Adhuc eo loquente,ecce turba: & qui
47. vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat
Mar.14.e. 41. eos, & appropinquauit Ieſu, vt oſcularetur eum.
Iohan.18 48 ꝰIeſus autem dixit illi: Iuda, oſculo Filium hominis
a. 3. 49 tradis? ꝰ Videntes autem hi qui circa ipſum erant,
quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percuti-
50 mus in gladio?ꝰEt per

cuſſit vnus ex illis ſer-
uum principis ſacerdo
F tum: & amputauit au-
riculam eius dexterã.
51 ꝰReſpõdens autem Ie-
ſus, ait: Sinite vſque
huc: Et cum tetigiſſet
auriculam eius, ſana-
52 uit eum.ꝰDixit autem
Ieſus ad eos qui vene-
rant ad ſe, principes ſa
cerdotum & magiſtra
tus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis
53 cum gladijs & fuſtibus? ꝰ cum quotidie vobiſcum
fuerim in templo, non extendiſtis manus in me:
ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.
Mat.26.f. 53. 54 ꝰ| Comprehendentes

Mar.14.f. 41. autem eum, duxerunt
Ioh.18.c. 12.c 24. ad domum principis
Mat.26.g 69 ſacerdotum: Petrus
vero ſequebatur a lon-
Mar.14.g. 66. 55 ge. ꝰ| Accenſo autem
Ioh.18.c. 25. igne in medio atrij,
& circunſedentibus,
illis,erat Petrus in me-
56 dio eorum. ꝰQuem cũ
vidiſſet ancilla quæ-
dam ſedentem ad lu-
men, & eum fuiſſet in-
57 tuita,dixit:Et hic cum illo erat.ꝰAt ille negauit eum,
Mat.26.g. 71. 58 dicens: Mulier,non noui illum.ꝰ| Et poſt puſillum a-
Mar.14.g. 70. lius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus vero
Ioh.18.e. 26 59 ait:O homo,non ſum.ꝰEt interuallo facto quaſi horę
vnius, | alius quidam affirmabat,dicens: Vere & hic
Matt.26. 74. 60 cum illo erat:nam & Galilæus eſt.ꝰEt ait Petrus:Ho-
Mar.14.G. 30. G mo,neſcio quid dicis. Et cõtinuo adhuc illo loquẽte,
Ioh.13.d 38. 61 cantauit gallus.ꝰEt conuerſus Dominus reſpexit Pe-

trum.Et recordatus eſt
Petrus verbi Domini,
ſicut dixerat: | Quia
prius quam gallus can
62 tet,ter me negabis. ꝰEt
egreſſus foras Petrus,
63 fleuit amare. ꝰ Et viri
qui tenebant illum, il-
ludebant ei,cædentes.
64 ꝰ Et velauerunt eum,
& percutiebãt faciem
eius: & interrogabant
eum, dicentes: Pro-
65 pheti za, quis eſt qui te percuſſit? ꝰ Et alia multa
66 blaſphemantes dicebant in eum. ꝰ Et vt factus eſt Matt.27. a.1.
dies, conuenerunt ſeniores plebis & principes ſacer- Marc.15. a.1.
dotum & Scribæ, & duxerunt illum in concilium Ioh.18.c. 28.
67 ſuum,dicentes:ꝰSi tu es Chriſtus,dic nobis. Et ait il-
68 lis:Si vobis dixero,non credetis mihi.ꝰſi autem & in
terrogauero,non reſpondebitis mihi, neque dimitte-
69 tis. ꝰEx hoc autem erit filius hominis ſedens a dextris
70 virtutis Dei?ꝰDixerunt autem omnes: Tu ergo es fi-
71 lius Dei. Qui ait: Vos dicitis,quia ego ſum. ꝰAt illi
dixerunt:Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ip-
ſi enim audiuimus de ore eius.

CAPVT XXIII.

1
A

ET ſurgens omnis
multitudo eorũ,
| duxerunt illum Matt.27. a.2.
2 ad Pilatum. ꝰ Cœpe-
runt autem illum accu
ſare,dicentes: Hunc in
uenimus ſubuerten-
tem gentem noſtram,
& | prohibentem tribu-
ta dare Cæſari, & di-
centem ſe Chriſtum re
3 gem eſſe.ꝰ| Pilatus au- Mat.27.b 11.
tem interrogauit eum, Mar.15.b. 2.
dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille rñdens, ait: Tu
4 dicis.ꝰAit autem Pilatus ad principes ſacerdotum & Mat.27.b 11.
5 turbas: Nihil inuenio cauſæ in hoc homine. ꝰ At Marc.15. a.2.
illi inualeſcebant, dicentes. Commouet populum, Ioh.18.f. 33.
docens per vniuerſam Iudæam, incipiens a Gali-
6 læa vſque huc. ꝰPilatus autem audiens Galilæam,
7 interrogauit ſi homo Galilæus eſſet. ꝰ Et vt co-
gnouit quod de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum
ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat illis die-
8 bus. ꝰHerodes autem

viſo Ieſu, gauiſus eſt
B valde: erat enim cu-
piens ex multo tempo
re videre eũ, eo quod
audierat multa de eo,
& ſperabat ſignum ali
quod videre ab eo fie-
9 ri. ꝰ Interrogabat au-
tem eum multis ſer-
monibus. At ipſe nihil
illi reſpondebat.ꝰSta-
10 bant autem principes
ſacerdotum,& Scribæ
11 conſtanter accuſantes eum.ꝰSpreuit autem illum He
rodes cum exercitu ſuo:& illuſit indutum veſte alba
12 & remiſit ad Pilatum.ꝰEt facti ſunt amici Herodes,
C & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant adin-
13 uicem. ꝰ Pilatus autem conuocatis principibus ſa-
14 cerdotum,& magiſtratibus,& plebe, ꝰ dixit ad illos:
Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi auertentem
populum, & ecce ego coram vobis interrogans,
| nullam cauſam inueni in homine iſto ex his in qui- Ioh 18.g. 38 19.a.4.
15 bus eum accuſatis: ꝰ Sed neque Herodes: nam re-
miſi vos ad illum:& ecce nihil dignum morte actum
16 eſt ei. ꝰEmendatum ergo illum dimittam. ꝰ Neceſ-
17 ſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum,
18 vnum.ꝰExclamauit autem ſimul vniuerſa turba,di-

cens:

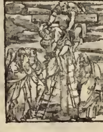
cens: Tolle hunc, & di-
mitte nobis Barabbã,
19 ♀qui erat propter ſedi-
tionem quandam fa-
ctam in ciuitate, & ho
micidium, miſſus in
20 carcerem. ♀Iterum au-
tem Pilatus loquutus
eſt ad eos, volens di-
21 mittere Ieſum. ♀At illi
ſucclamabant, dicen-
tes: Crucifige, crucifi-
Mat.27.c 22 ge eum. ♀ille autem ter
a 3. tio, dixit ad illos: | Quid enim mali fecit iſte? nullam
Mar.15.b caủſam mortis inuenio in eo: corripiam ergo illum,
14. 22 & dimittam. ♀ At illi inſtabant vocibus magnis po-
D ſtulantes, vt crucifigeretur: & inualeſcebant voces eo
24 rum. ♀Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.
25 ♀ Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium,
& ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem pete-
bant: Ieſum vero tra-
didit volũtati eorum.

Mat.27.d 26 ♀|Et cum ducerent eũ,
32. apprehenderunt Simo
Mar.15.b nem quendam Cyre-
21. nenſem venientem de
villa: & impoſuerunt
illi crucem portare
27 poſt Ieſum. ♀Sequeba-
tur autem illum mul-
ta turba populi, & mu
lierum: quæ plange-
bant, & lamentabãtur
28 eum. ♀Conuerſus autem ad illas Ieſus, dixit: Filiæ Ie
ruſalem, nolite flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas fle-
Iſa.2.d. 29 te, & ſuper filios veſtros. ♀ Quoniam ecce venient
16 dies in quibus, dicent: Beatæ ſteriles, & ventres, qui
Oſee 10. non genuerunt, & hubera, quæ non lactauerunt.
b 8. Apoc.6. 30 ♀ Tunc incipient dicere montibus: |Cadite ſuper nos:
d.16. 9. E & collibus: |Operite nos. ♀Quia ſi in viridi ligno hæc
a.6. 31 faciunt: in arido quid fiet? ♀ Ducebantur autem, &
32 alij duo nequam cum
eo, vt interficerentur.

Mat.27. 33 ♀| Et poſtquam vene-
d 33. runt in locum, qui vo-
Mar.15.b. catur Caluariæ, ibi
22. crucifixerunt eum: &
Ioh.19.c. latrones, vnum a dex-
17. tris, & alterum a ſini-
34 ſtris, ♀ Ieſus autem di-
cebat: Pater dimitte il-
lis: non enim ſciunt,
quid faciunt. Diui-
dentes vero veſtimen-
35 ta eius, miſerunt ſortes. ♀ Et ſtabat populus ſpectans,
& deridebant eum principes cum eis, dicentes: A-
lios ſaluos fecit, ſe ſaluum faciat, ſi hic eſt Chri-
36 ſtus, Dei electus. ♀ Illudebant autem ei, & milites
37 accedentes, & acetũ offerentes ei, ♀& dicentes: Si tu
38 es rex Iudæorum ſaluum te fac. ♀ Erat autem, &
F ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis Græcis, & La-
39 tinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum. ♀ Vnus au-
tem de his, qui pendebant latronibus blaſphemabat
eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſaluum fac temetip-
40 ſum, & nos. ♀ Reſpondens autem alter, increpabat
eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem
41 damnatione es. ♀Et nos quidem iuſte: nam digna fa-
42 ctis recipimus: hic vero nihil mali geſſit. ♀ Et dicebat
ad Ieſum: Domine, memento mei, cum veneris in re-
43 gnum tuum. ♀ Et dixit illi Ieſus: Amen dico tibi: Ho-
44 die mecum eris in paradiſo. ♀ Erat autem fere hora
ſexta: & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram, vſ-
45 que in horam nonam. ♀ Et obſcuratus eſt Sol: & ve-
46 lum templi ſciſſum eſt medium. ♀ Et clamans voce
magna Ieſus, ait: | Pater in manus tuas commendo Pſal 30. a 6.
ſpiritum meum: Et
hæc dicens, expirauit.

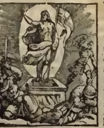

47 ♀Videns autem Centu
rio, quod factum fue-
rat, glorificauit Deum
G dicens: Vere hic homo
48 iuſtus erat. ♀ Et omnis
turba eorum, qui ſi-
mul aderant ad ſpe-
ctaculum iſtud, & vi-
debant, quæ fiebant,
percutientes pectora
ſua, reuertebantur.
49 ♀ Stabant autem om-
nes noti eius a longe, & mulieres quæ ſecutæ erant a
Galilæa, hæc viden-

50 tes. ♀| Et ecce vir no- Matt.27. g 57
mine Ioſeph, qui erat Mar.15 g 43.
decurio, vir bonus, & Ioh.19 g.
51 iuſtus, ♀ hic non con- 38.
ſenſerat conſilio, & a-
ctibus eorum, ab A-
rimathæa ciuitate Iu-
dææ, qui expectabat
& ipſe regnum Dei.
52 ♀ Hic acceſſit ad Pi-
latum, & petijt corpus
53 Ieſu. ♀& depoſitum in-
uoluit ſindone, & po-
ſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſ
54 quam poſitus fuerat. ♀Et dies erat paraſceues, & ſab-
batum illuceſcebat. Subſequutæ autem mulieres,
quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum, & quemadmodum poſitum erat corpus
55 eius. ♀ Et reuertentes parauerunt aromata, & vn-
guenta: & ſabbato, quidem ſiluerunt, ſecundum
mandatum.

CAPVT XXIIII.

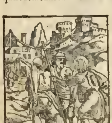

1 VNa autem Matt.28. a.1.
A Sabbati val Marc.16. a 2.
de diluculo Ioh. 20. a 1.
venerunt ad monu-
mentum, portantes,
quæ parauerant aro-
2 mata. ♀ & inuenerunt
lapidem reuolutum a
3 monumento. ♀ Et in-
greſſæ, non inuene-
runt corpus Domini
4 Ieſu. ♀ Et factum eſt,

Ioh. 20. a. 1.

dum mente conſterna-
tæ eſſent de iſto, ecce
duo viri ſteterũt ſecus
illas in veſte fulgenti.
5 ¶Cum timerẽt autem,
& declinarent vultum
in terram, dixerunt ad
illas: Quid quæritis vi-
uentem cum mortuis?
6 ¶non eſt hic, ſed ſurre-
xit: recordamini quali-
ter loquutus eſt vobis,
cum adhuc in Galilæa
7 eſſet, ¶dicens:| Quia o-
Mat. 16. c. 21. 17. e. 23. Mar. 9. e. 11. Sup. 9. e. 20. portet filium hominis tradi in manus hominum pec-
8 catorum, & crucifigi: & die tertia reſurgere. ¶Et recor-
9 datæ ſunt verborum eius. ¶ Et regreſſę a monumen-
B to, nunciauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris
10 omnibus. ¶Erat autem Maria Magdalene, & Iohan-
na, & Maria Iacobi, & cæterę quæ cum eis erant, quæ
11 dicebant ad Apoſtolos hæc. ¶ Et viſa ſunt ante illos,
ſicut deliramentum verba iſta, & non crediderunt il-
12 lis. ¶Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentũ:
& procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abijt
13 ſecum mirans, quod factum fuerat. ¶| Et ecce duo ex
Mar. 16. c. 12. illis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpacio
ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalẽ, nomine Emmaus.
14 ¶Et ipſi loquebantur adinuicem de his omnibus quę
15 acciderant. ¶ Et factum eſt, dum fabularentur, & ſe-
C cum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cũ
16 illis. ¶oculi autem illorum tenebantur, ne eum agno-
17 ſcerent. ¶ Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos
18 confertis ad inuicem ambulantes, & eſtis triſtes? ¶ Et
reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu
ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognouiſti,
19 quæ facta ſunt in illa, his diebus? ¶ Quibus ille dixit:

Quæ? Et dixerunt de
Ieſu Nazareno, q̃ fuit
vir propheta, potẽs
in opere & ſermone co-
ram Deo, & omni po-
20 pulo. ¶et quomodo eũ
tradiderunt ſummi ſa-
cerdotes, & principes
noſtri in damnationẽ
mortis, & crucifixerũt
21 eum. ¶Nos autem ſpe-
rabamus, quia ipſe eſ-
ſet redẽpturus Iſrael:
& nunc ſuper hæc om-
22 nia, tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. ¶Sed &
D mulieres quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ an-
23 te lucem fuerunt ad monumentum, ¶ & non inuento
corpore eius, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem
24 Angelorum vidiſſe, qui dicunt eum viuere. ¶Et abie-
runt quidam ex noſtris ad monumentum: & ita inue-
nerunt, ſicut mulieres dixerunt: ipſum vero non inue-
25 nerunt. ¶Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde
ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt Prophe-
26 tæ; ¶Nõne hęc oportuit pati Chriſtũ, & ita intrare in
27 gloriam ſuam? ¶ Et incipiens a Moyſe, & omnibus
Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcriptu-
28 ris, quæ de ipſo erant. ¶Et appropinquauerunt caſtel-
29 lo quo ibant: & ipſe ſe finxit longius ire. ¶ Et coege-
runt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam adue-
E ſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intrauit cum il-
30 lis. ¶ Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit
31 panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. ¶ Et
aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipſe
32 euanuit ex oculis eorum. ¶ Et dixerunt adinuicem:
Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loque-
33 retur in via, & aperiret nobis ſcripturas? ¶Et ſurgen-
tes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & inuene-
runt congregatos vndecim, & eos qui cum illis erant
34 dicentes: ¶ Quod ſurrexit Dominus vere, & apparuit
35 Simoni. ¶Et ipſi narrabant quę geſta erant in via: &
36 quomodo cognouerunt eum in fractione panis. ¶| Dũ Mar. 16. c. 14.
autem hęc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & Ioh. 20. c. 19.
37 dixit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere. ¶ Contur-

bati vero, & conterri-
ti, exiſtimabant ſe ſpi-
38 ritum videre. ¶et dixit
F eis: Quid turbati eſtis,
& cogitationes aſcen-
39 dunt in corda veſtra?
¶ Videte manus meas,
& pedes, quia ego ipſe
ſum. palpate, & videte
quia ſpiritus carnem,
& oſſa non habet, ſicut
me videtis habere. ¶Et
40 cum hoc dixiſſet, oſten-
dit eis manꝰ, & pedes.
41 ¶ Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus
prę gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod mandu-
42 cetur? ¶ At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fa-
43 uum mellis. ¶Et cum manducaſſet coram eis, ſumens
44 reliquias dedit eis. ¶ Et dixit ad eos: Hęc ſunt verba,
quę locutus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum:
G quoniam neceſſe eſt impleri omnia quę ſcripta ſunt
45 in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. ¶ Tunc
46 aperuit illis ſenſum: vt intelligerent ſcripturas, ¶& di- Pſal. 18. a. 7.
xit eis: quoniam| ſic ſcriptum eſt & ſic oportebat Chri-
47 ſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die: ¶& prędi-
cari in nomine eius pęnitentiam, & remiſſionem pec-
catorum in omnes Gentes, incipientibus ab Ieroſoly- Act. 1. b. 8.
48 ma. ¶Vos autem teſtes eſtis horum. ¶| Et ego mitto
49 promiſſum patris mei in vos: | vos autem ſedete in Ioh. 14. d. 26. 15. d. 26.
ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. 1 Act. 1. a. 4.
50 ¶ | Eduxit autem eos Ioh. 15. d. 17.

foras in Bethaniam, Mar. 16. d. 19.
& eleuatis manibus
ſuis benedixit eis. Et
51 ¶ factum eſt: dum bene- Act. 1. b. 9.
diceret illis, receſſit ab
eis, & ferebatur in cœ-
52 lum. ¶et ipſi adorantes
regreſſi ſunt in Ieruſa-
lem cum gaudio ma-
53 gno; ¶ & erant ſemper
in templo laudantes,
& benedicẽtes Deum.
Amen.

Euangelij, ſecundum Lucam finis.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

IOHANNES Apoſtolus, quem Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi Apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionem Domini decollauerat, nouiſſimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis, aduerſus Cerinthum aliosq; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarũ dogma conſurgens, qui aſſerunt Chriſtum ante Mariam non fuiſſe. Vnde & compulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt, quod cum legiſſet Matthæi, Marci, & Lucæ volumina probauerit quidem textum hiſtoriæ, & vera eos dixiſſe firmauerit, ſed vnius tantum anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Iohannis, hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno, cuius acta a tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis, antequam Iohannes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſicut manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quattuor euangeliorum volumina legerint. Quæ res etiam diafoniam, quæ videtur Iohannis eſſe, cum cæteris tollit. Scripſit autem & vnam epiſtolam, cuius exordium eſt. Quod fuit ab initio. quæ ab vniuerſis Eccleſiaſticis, & eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum primæ principium eſt. Senior electæ dominæ. & ſequentis. Senior Caio chariſſimo, quem ego diligo in veritate, Iohannis presbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterum ſepulcrum apud Epheſum oſtenditur: & nonnulli putant duas memorias eiuſdem Iohannis Euangeliſtæ eſſe: ſuper qua re, cum per ordinem ad Papiam auditorem eius ventum fuerit, diſſeremus. Quartodecimo igitur anno, ſecundam poſt Neronem perſecutionem mouente Domitiano, in Pathmon inſulam relegatus, ſcripſit Apocalypſin: quam interpretantur Iuſtinus Martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem a Senatu reſciſſis, ſub Pertinace principe rediit Epheſum: ibiq; vſque ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit, rexitq; Eccleſias: & confectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſſionem Domini anno mortuus, iuxta eandem vrbem ſepultus eſt.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM
Secundum Iohannem.

CAPVT PRIMVM.

1 A IN principio
erat verbũ,
& verbum
erat apud
Deũ, & Deus erat ver-
2 bum. Hoc erat in prin
cipio apud Deũ. Om
3 nia per ipſũ facta ſunt,
& ſine ipſo factum eſt
nihil, quod factum eſt:
4 in ipſo vita erat, & vi
ta erat lux hominum:
5 & lux in tenebris lu-
Mat.3.a. a. 6 cet, & tenebræ eam non comprehenderunt. | Fuit
Mar.1.a. a. 7 homo miſſus a Deo, cui nomen erat Iohannes: Hic
venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet
8 de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat
Infr.3.c. 9 ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine,
9 | Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem
10 venientem in hunc mundum. in mundo erat, &
B mundus | per ipſum factus eſt, & mundus eum non Heb.11. a.3.
11 cognouit. In propria venit, & ſui eum non recepe-
12 runt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis po
teſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.
13 q nõ ex ſanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq;
14 ex volũtate viri, ſed ex Deo nati ſunt. | Et verbũ ca- Mat.1.c. 16.
ro factũ eſt, & habitauit in nobis & vidimus gloriam Luc. 2.a.
eius, gloriam quaſi vnigeniti a patre plenum gratiæ 7.
15 & veritatis. Iohannes teſtimonium perhibet de ipſo
& clamat dicens: Hic erat quem dixi: Qui poſt me
venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat.
16 | Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, &
17 gratiam pro gratia. Quia lex per Moyſen data eſt, 1.Timo. 6.d.17.
gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.
18 | Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus Filius qui 1.Io.4.c.
19 eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. | Et hoc eſt teſti- 12.
C monium Iohannis, quando miſerunt Iudæi ab Ie- 1.Timo.1. c.16.
roſolymis ſacerdotes & Leuitas ad eum, vt inter- Infr.9.c.
20 rogarent eum: Tu quis es? | Et confeſſus eſt, & 20. Infr.1.d
non negauit: & confeſſus eſt: Quia non ſum ego 18.

Chri-

21 Chriſtus. ♀ Et interrogauerunt eum: Quid ergo? E-
lias es tu? Et dixit non ſum. Propheta es tu? Et reſpõ-
22 dit: Non. Dixerunt ergo ei: ♀ Quis es, vt reſponſum

demus his qui miſerũt
nos? q̃d dicis de teipſo?
Iſa. 40. a. 3. Mat. 3. a. 3. Mar. 1. a. 3. Luc. 3. a. 4. 23 ♀ Ait: | Ego vox clamã-
tis in deſerto, dirigite
viam Domini, ſicut di-
xit Iſaias propheta.
24 ♀ Et qui miſſi fuerant,
25 erant ex Phariſæis. ♀ Et
interrogauerunt eum,
& dixerunt ei: Quid er
go baptizas, ſi tu nõ es
Chriſtus, neque Elias,
26 neque Propheta? ♀ Re-
Mat. 3. c. 11. ſpondit eis Iohannes, dicens: | Ego baptizo in aqua:
Mar. 1. b. 7. 27 medius autem veſtrum ſtetit quem vos neſcitis. ♀ | Ip-
Luc. 3. d. 16. ſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt,
cuius ego non ſum dignus vt ſoluam eius corrigiam
Act. 1. a. 5. & 28 calceamenti. ♀ Hæc in Bethania facta ſunt trans Ior-
2. & 11. b. 16. & 19. a. 4. 29 danem, vbi erat Iohannes baptizans. ♀ Altera die vi-
dit Iohannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce A-

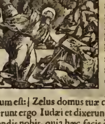
gnus Dei, ecce qui tol-
lit peccatum mundi.
30 ♀ Hic eſt de quo dixi:
Poſt me venit vir, qui
ante me factus eſt: quia
31 prior me erat: ♀ & ego
E neſciebam eum, ſed vt
manifeſtetur in Iſrael,
propterea veni ego in
32 aqua baptizans. ♀ Et te
ſtimonium perhibuit
Mat. 3. d. 16. Iohannes, dicẽs: | Quia
Mar. 3. b. 10. vidi ſpiritum deſcendẽ
Luc. 3. c. 22. 33 tẽ quaſi columbã de cęlo, & manſit ſuper eum. ♀ Et e-
go neſciebã eum, ſed qui miſit me baptizare in aqua,
ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcen
dentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat
34 in Spiritu ſancto. ♀ Et ego vidi: & teſtimonium perhi
35 bui, quia hic eſt filius Dei. ♀ Altera die iterũ ſtabat Io
36 hannes, & ex diſcipulis eius duo. ♀ Et reſpiciẽs Ieſum
37 ambulantem, dicit: Ecce agnus Dei. ♀ Et audierunt
eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.
38 ♀ Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe,
dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerũt ei: Rabbi (quod
39 dicitur interpretatum, Magiſter) vbi habitas? ♀ Dicit
F eis: Venite, & videte: Venerunt, & viderunt vbi ma-
neret, & apud eum manſerunt die illo: hora autẽ erat
40 quaſi decima. ♀ Erat aũt Andræas frater Simonis Pe-
tri, vnus ex duobus qui audierant a Iohãne, & ſequu
41 ti fuerant eum. ♀ Inuenit hic primum, fratrẽ ſuũ Simo
nem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam, (quod eſt inter-
42 pretatum Chriſtus.) ♀ Et adduxit eum ad Ieſum. In-
tuitus autem eum Ieſus, dicit: Tu es Simon fi-
lius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur
43 Petrus. ♀ In craſtinũ voluit exire in Galilæam: & in-
Gene. 3. c. 15. 44 uenit Philippum. Et dixit ei Ieſus: Sequere me. ♀ Erat
49. b. 10. aũt Philippus a Bethſaida, ciuitate Andrææ & Petri.
Deu. 18. c. 18. 45 ♀ Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem | ſcri
Iſa. 40. c. 10. pſit Moyſes in lege & Propheta: inuenimus Ieſum fi-
41. d. 8. 46 liũ Ioſeph, a Nazareth. ♀ Et dixit ei Nathanael: A Na
G zareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus:
47 Veni & vide. ♀ Vidit Ieſus Nathanael venientẽ ad ſe, Ieie 23. a. 5.
& dicit de eo: Ecce vere Iſraelita, In quo dolus nõ eſt. Ezec. 34. c. 23.
48 ♀ Dicit ei Nathanael: Vnde me noſti? Rñdit Ieſus, & 17. f. 24 g. 25.
dixit ei: Priuſquam te Philippus vocaret, cum eſſes
49 ſub ficu, vidi te. ♀ Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rab Dan 9. f. 24. g. 25.
50 bi, tu es filius Dei, tu es rex Iſrael. ♀ Reſpondit Ieſus,
& dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis: ma
51 ius his videbis. ♀ Et dicit ei: Amen, amen dico vobis,
videbitis cœlum apertum, & | angelos Dei aſcenden Mat 24. e. 30. 28. d. 18.
tes & deſcendentes ſupra Filium hominis.

CAPVT II.

1
A

ET die tertia nu-
ptiæ factæ ſunt
in Cana Gali-
lęę, & erat mater Ieſu
2 ibi. ♀ Vocatus eſt autẽ
Ieſus & diſcipuli eius
3 ad nuptias. ♀ Et deficiẽ
te vino, dicit mater Ie-
ſu ad eũ: Vinũ non ha-
4 bent. ♀ Et dicit ei Ieſus:
Quid mihi & tibi eſt
mulier? nondum venit
5 hora mea. ♀ Dicit ma-
ter eius miniſtris: Quodcunque dixerit vobis, facite.
6 ♀ Erant aũt ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundum
purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas
7 binas vel ternas. ♀ Dicit ei Ieſus: Implete hydrias a-
8 qua. Et impleuerũt eas vſq; ad ſummũ. ♀ Et dicit eis Infr. 4. f. 46.
Ieſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerũt.
9 ♀ Vt aũt guſtauit architriclinus aquã vinum factam,
& nõ ſciebat vnde eſſet, miniſtri aũt ſciebant qui hau
10 ſerãt aquã, vocat ſponſum architriclinus, ♀ & dicit ei:
Oĩs homo primum bonum vinum ponit: & cum ine
briati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu aũt ſerua-
11 ſti bonum vinũ vſq; adhuc. ♀ Hoc fecit initiũ ſigno-
rum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtauit gloriam
12 ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius. ♀ Poſt hoc
deſcendit Capharnaum ipſe & mater eius, & fratres
eius, & diſcipulis eius, & ibi manſerunt non multis
13 diebus. ♀ Et prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit
C Ieſus Ieroſolymam: ♀ et inuenit in tẽplo vendentes bo
14 ues, & oues, & columbas, & numularios ſedẽtes. ♀ Et
15

cum feciſſet quaſi fla-
gellũ de funiculis, oẽs
eiecit de templo, oues
quoque et boues, et nu
mulariorũ effudites, et
16 menſas ſubuertit. ♀ Et
his qui colũbas vende
bant, dixit: Auferte iſta
hinc, et nolite facere do
mum patris mei, domũ
17 negociationis. ♀ Re- Pſ. 68. b. 10.
cordati ſunt vero diſci
puli eius quia ſcri-
18 ptum eſt: | Zelus domus tuæ comedit me. ♀ Reſpon-
derunt ergo Iudæi et dixerunt ei: Quod ſignum o-
19 ſtendis nobis, quia hæc facis? ♀ Reſpondit Ieſus, et
D dixit eis: Soluite templum hoc, et in tribus diebus Mat. 26. f. 61.
20 excitabo illud. ♀ Dixerunt ergo Iudæi: Quadragin- 17. 40. Mat 14
ta et ſex annis ædificatum eſt tẽplum hoc, et tu in tri- 58. 23. 29.
21 bus diebus excitabis illud? ♀ Ille autẽ dicebat de tẽ-

plo

Pſalm 3 b. 6. 56. b. 9. 22 pro corporis ſui. ¶ Cum ergo reſurrexiſſet a mortuis,
recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dicebat, & cre-
23 diderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus. ¶ Cũ
autem eſſet Ieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi
crediderunt in nomine eius, videntes ſigna eius, quæ
24 faciebat. ¶ Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetip-
25 ſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes: ¶ & quia opus ei
non erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine:
ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

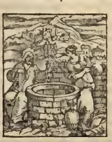
CAPVT III.

1 ERat autem ho-
A mo ex Phari-
ſæis, Nicode-
mus nomine, princeps
2 Iudæorum. ¶ Hic venit
ad Ieſum nocte, & di-
xit ei: Rabbi, ſcimus,
quia a Deo veniſti ma
giſter: nemo enim po-
teſt, hæc ſigna facere,
quæ tu facis, niſi fuerit
3 Deus cum eo. ¶ Reſpon
dit Ieſus, & dixit ei: A-
men, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo,
4 non poteſt videre regnum Dei. ¶ Dicit ad eum Nico-
demus: Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex?
nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introi-
5 re, & renaſci? ¶ Reſpondit Ieſus: Amen, amen dico ti-
bi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto,
6 non poteſt introire in regnum Dei. ¶ Quod natum eſt
ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiri-
7 tus eſt. ¶ Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos naſci
Pſal. 134 a. 8. 8 denuo. ¶ Spiritus vbi vult ſpirat: & vocem eius audis,
B ſed neſcis vnde veniat, aut quo vadat: ſic eſt omnis,
qui natus eſt ex ſpiritu. Reſpondit Nicodemus, & di-
9 xit ei: ¶ Quomodo poſſunt hæc fieri? ¶ Reſpondit Ie-
10 ſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc igno-
11 ras? ¶ Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loqui-
mur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium no-
12 ſtrum non accipitis. ¶ Si terrena dixi vobis, & non
creditis: quomodo ſi dixero vobis cœleſtia credetis?
13 ¶ Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cę
Num 21 c. 9. 14 lo, Filius hominis qui eſt in cęlo. ¶ Et ſicut Moyſes e-
xaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet fi-
15 lium hoĩs, ¶ vt oĩs qui credit in ipſum, non pereat, ſed
1. Ioh. 4. b. 9 16 habeat vitam æternam. ¶ Sic enim Deus dilexit mun
dum, vt filium ſuum vnigenitum daret: vt omnis qui
credit in eum, nõ pereat, ſed habeat vitam æternam.
17 ¶ non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iu
18 dicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum. ¶ q
credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iã
iudicatus eſt: quia non credit in nomine vnigeniti fi-
Supra 1. a. 9. 19 lij Dei. ¶ hoc eſt autem iudiciũ: quia lux venit in mun
C dum, & dilexerũt homines magis tenebras, quam lu-
20 cem: erant enim eorum mala opera. ¶ omnis enim qui
male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non
21 arguantur opera eius. ¶ qui autem facit veritatem, ve
nit ad lucẽ, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo
22 ſunt facta. ¶ Poſt hæc venit Ieſus, & diſcipuli eius in
Iudæam terram: & illic demorabatur cum eis, & ba-
Inf. 4. a. 1. 23 ptizabat. ¶ Erat autem & Iohannes baptizans in Ae-
non iuxta Salim: quia aquæ multę erãt illic. & venie
24 bant, & baptizabantur. ¶ Nondum enim miſſus fue-
25 rat Iohannes in carcerem. ¶ Facta eſt quæſtio ex diſci-
26 pulis Iohannis cum Iudæis de purificatione. ¶ Et vene
runt ad Iohannem, & dixerunt ei: Rabbi qui erat te-
cum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti,
27 ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. ¶ Reſpõ- Sup. 1. c. 19.
D dit Iohannes, & dixit: Nõ poteſt homo accipere quid
28 quam, niſi fuerit ei datum de cœlo. ¶ Ipſi vos mihi te- Supr 1. c. 20.
ſtimonium perhibetis, quod dixerim: Non ſum ego
29 Chriſtus: ſed quia miſſus ſum ante illum. ¶ Qui habet
ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat &
audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. hoc
30 ergo gaudium meum impletum eſt. ¶ illum oportet
31 creſcere: me autem minui. ¶ Qui deſurſum venit, ſu-
per omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra
32 loquitur. Qui de cęlo venit ſuper omnes eſt. ¶ & quod
vidit, & audiuit, hoc teſtatur, & teſtimonium eius ne
33 mo accipit. ¶ q accepit eius teſtimonium, ſignauit: q a
34 Deus verax eſt. ¶ Quem enim miſit Deus, verba Dei Rom. 3. a. 4
loquitur: non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.
35 ¶ Pater diligit filium, & oĩa dedit in manu eius. ¶ Qui Infr 8 c. 26.
36 credit in Filiũ, habet vitã æternã: qui autẽ incredulus 1 Ioh. 5. b. 10.
eſt filio, non videbit vitã, ſed ira Dei manet ſuper eũ.

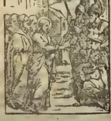
CAPVT IIII.

1 VT ergo cognouit Ieſus, quia audierunt Pha-
A riſæi quod Ieſus plures diſcipulos facit, & Sup 3. c 22.
2 baptizat quam Iohannes, ¶ (quanquam Ie-
3 ſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius) ¶ reliquit Iudęã
4 & abijt iterum in Galilæam. ¶ oportebat autem eum
5 tranſire per Samariam. ¶ Venit ergo in ciuitatem Sa- Gen. 33 d. 19 48 d. 22.
mariæ, quæ dicitur Sichar: iuxta prædium, quod de-
6 dit Iacob Ioſeph filio ſuo. ¶ erat autem ibi fons Iacob. Iud. 24 g 32.
Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fon-
7 tem. Hora erat quaſi ſexta. ¶ Venit mulier de Samaria
haurire aquam. Dicit

ei Ieſus: Da mihi bibe-
8 re. ¶ (diſcipuli enim ei⁹
abierant in ciuitatem,
9 vt cibos emerent:) ¶ Di
B cit ergo ei mulier illa
Samaritana: Quomo-
do tu, Iudæus cum ſis
bibere a me poſcis,
quæ ſum mulier Sama
ritana? non enim cou-
tuntur Iudęi Samarita
10 nis. ¶ Reſpondit Ieſus,
& dixit ei: Si ſcires do-
num Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu
forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.
11 ¶ Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias ha-
bes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquã viuã?
12 ¶ Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit
nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & peco
13 ra eius? ¶ Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui bibit
ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua
14 quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ¶ ſed aqua,
quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vi
15 tam æternam? ¶ Dicit ad eum mulier: Domine da
mihi hanc aquam: vt non ſitiam, neque veniam huc
16 haurire. ¶ Dicit ei Ieſus: Vade, voca virum tuum:
17 & veni huc. ¶ Reſpondit mulier, & dixit: Non
habeo virum: Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti, quia non
18 habeo virum. ¶ quinque enim viros habuiſti: &

nunc,quem habes, non eſt tuus vir,hoc vere dixiſti.
19 ¶Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es
Deu. 12. a.6. 20 tu.¶Patres noſtri in monte hoc adorauerunt:et vos di
citis,|quia Ieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet.
4. Reg. 17.c.28 g.36. 21 ¶Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, qnia venit hora,
quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis
22 adorabitis Patrē. ¶Vos|adoratis quod neſcitis:nos a-
23 doramus quod ſcimus,quia ſalus ex Iudæis eſt. ¶Sed
venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores ado-
rabunt patrem in ſpiritu & veritate. Nam & pater ta
2.Cor.3 d.17. 24 les quærit qui adorent eum.¶|Spiritus eſt Deus:& eos
qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adora
25 re.¶Dicit ei mulier:Scio quia Meſſias venit, (qui dici
D tur Chriſtus:)cum ergo venerit, ille nobis annuncia-
26 bit omnia.¶Dicit ei Ieſus:Ego ſum qui loquor tecum.
27 ¶Et continno venerunt diſcipuli eius:& mirabantur,
quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit:
28 Quid quæris,aut quid loqueris cum ea? ¶Reliquit er
go hydriam ſuam mulier,& abijt in ciuitatem, & di-
29 cit illis hominibus: ¶Venite & videte hominem qui
dixit mihi omnia, quæcunque feci. nunquid ipſe eſt
30 Chriſtus? ¶Exierunt ergo de ciuitate & veniebant ad
31 eum.¶Interea rogabant eum diſcipuli,dicentes: Rab-
32 bi,manduca. ¶Ille autem dixit eis:Ego cibum habeo
33 manducare quem vos neſcitis. ¶Dicebant ergo di-
E ſcipuli ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei mandu-
34 care? ¶Dicit eis Ieſus: Meus cibus eſt, vt faciam vo-
luntatem eius qui miſit me, vt perficiam opus eius.
35 ¶Nonne vos dicitis, quod adbuc quattuor menſes
ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis, leuate oculos
veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt iam ad
Mat 9 d.37 Luc. 10. a.2. 36 |meſſem. ¶Et qui metit mercedem accipit,& congre-
gat fructum in vitā æternam: vt & qui ſeminat,ſimul
37 gaudeat & qui metit.¶In hoc enim eſt verbum verū:
38 quia alius eſt qui ſeminat,& alius eſt qui metit.¶Ego
miſi vos metere quod vos non laboraſtis:alij labora-
39 uerunt,& vos in labores eorum introiſtis.¶Ex ciuita-
te autem illa multi crediderunt in eum Samaritano-
rum,propter verbum mulieris teſtimonium perhibē-
40 tis: Quia dixit mihi omnia,quæcunque feci. ¶Cum
veniſſent ergo ad illum Samaritani,rogauerunt eum
41 vt ibi maneret.Et manſit ibi duos dies.¶Et multo plu
42 res crediderunt in eum propter ſermonem eius. ¶Et
F mulieri dicebant:Quia iam non propter tuam loque
lam credimus: ipſi enim audiuimus, & ſcimus quia
43 hic eſt vere ſaluator mundi. ¶Poſt duos autem dies
Matt.13. g.57. Marc. 6. a.4. Luc 4 d 24. 44 exijt inde:& abijt in Galilæam.¶|Ipſe enim Ieſus te-
ſtimonium perhibuit,quia propheta in ſua patria ho-
45 norem non habet. ¶Cum ergo veniſſet in Galilæam,
|exceperunt eum Galilei, cum omnia vidiſſent, quæ
Mat 4.b. 12. Mar.1 b. 14. Luc.4.b. 14. Supr. 2. b.9 fecerat Ieroſolymis in die feſto:& ipſi enim venerant

46 ad diem feſtū. ¶Venit
ergo iterum in Cana
Galilææ, vbi fecit aquā
vinum.Et erat quidam
regulus cuius filius in-
firmabatur Caphar-
47 naū. ¶Hic cū audiſſet,
quia Ieſus adueniret a
Iudæa in Galilæam, a-
G bijt ad eum,et rogabat
eum vt deſcenderet &
ſanaret filium eius:inci
48 plebat enim mori. ¶Di-
xit ergo Ieſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videri-
49 tis, non creditis.¶Dicit ad eum regulus: Domine, de-
50 ſcende prius quam moriatur filius meus.¶Dicit ei Ie-
ſus: Vade, filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni
51 quem dixit ei Ieſus,& ibat.¶Iam autem eo deſcendē-
te ſerui,occurrerunt ei,& nunciauerunt dicētes: quia
filius eius viueret.Interrogabat ergo horam ab eis, in
52 qua melius habuerit.¶Et dixerunt ei:Quia heri hora
53 ſeptima reliquit eum febris. ¶Cognouit ergo pater,
quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus:Filius tuus vi-
54 uit:& credidit ipſe & domus eius tota. ¶Hoc iterum
ſecundum ſignum fecit Ieſus,cum veniſſet a Iudæa in
Galilæam.

CAPVT V.

1 POſt hæc erat|dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Leui.23. a.5.
A Ieſus Ieroſolymā.¶Eſt autem Ieroſolymis ſup Deut.16 a.1.
2 Probatica piſcina quæ cognominatur Hebrai
3 ce Bethſaida,quinque porticus habens. ¶In his iace-
bat multitudo magna languentiū,cœcorū,claudorū,
4 aridorum expectantium aquæ motum.¶Angelus au-
tem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſci-
nam: & mouebatur aqua.Et qui prior deſcendiſſet in
piſcinam poſt motionem aquæ,ſanus fiebat a quacun
5 que detinebatur infirmitate. ¶Erat autem quidam
homo ibi triginta & octo annos habens in infirmita-
6 te ſua. ¶Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cogno-
uiſſet,quia iam multum tempus haberet,dicit ei: Vis
7 ſanus fieri? ¶Reſpondit ei languidus: Domine,homi-
B nem non habeo,vt cum turbata fuerit aqua, mittat
me in piſcinam: dum venio enim ego,alius ante me

8 deſcendit.¶Dicit ei Ie-
ſus: Surge,tolle graba-
tum tuum,& ambula.
9 ¶Et ſtatim ſanus factus
eſt homo ille: & ſuſtu-
lit grabatum ſuum &
ambulabat. Erat autē
ſabbatum in die illo:
10 ¶Dicebant ergo Iudæi
illi qui ſanatus fuerat:
|Sabbatum eſt,|non li-
cet tibi tollere grabatū Exo. 20. b.11. Ier.17.d,24.
11 tuum. ¶Reſpondit eis:
Qui me ſanū fecit,ille mihi dixit: Tolle grabatū tuū,
12 & ambula. ¶Interrogauerunt ergo eum: Qnis eſt ille
homo qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambu-
13 la? ¶Is aūt qui ſanus fuerat effectus,neſciebat quis eſ-
14 ſet.Ieſus enim declinauit a turba cōſtituta in loco.¶po
C ſtea inuenit eum Ieſus in templo, & dixit illi. Ecce ſa
nus fact9 es:iā noli peccare,ne deterius tibi aliquid cō
15 tingat.¶Abijt ille homo,& nunciauit Iudæis,quia Ie-
16 ſus eſſet qui fecit eum ſanum. ¶Propterea perſeque-
bantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in ſabbato.
17 ¶Ieſus autem reſpondit eis: Pater meus vſque modo
18 operatur:& ego operor.¶Propterea ergo magis quæ-
rebant eum Iudæi interficere, quia non ſolum ſolue-
bat ſabbatum, ſed & patrē ſuū dicebat Deū,æqualē
19 ſe faciens Deo.¶Reſpondit itaq; Ieſus,& dixit eis: A-
men amen dico vobis,nō poteſt Filius a ſe facere qd-
quam,niſi quod viderit Patrēfaciētē:quæcunq; enim
20 ille fecerit,hæc & filius ſimiliter facit.¶Pater enim di
D ligit Filium,& oīa demōſtrat ei quæ ipſe facit,& ma-
21 iora his demōſtrabit ei opera, vt vos miremini.¶ſicut

enim Pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & Filius
22 quos vult viuificat. ¶ Neque enim Pater iudicat quē
23 quam, ſed omne iudicium dedit Filio. ¶ vt oēs hono-
rificent Filium, ſicut honorificāt Patrem: qui non ho
norificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit il
24 lum. ¶ Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meū
audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternā,
& in iudicium non venit: ſed tranſijs a morte in vitā.
25 ¶ Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nūc eſt,
quando mortui audient vocem filij Dei: & qui audie
26 rint, viuent. ¶ Sicut enim Pater habet vitam in ſeme-
E tipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo: ¶ &
27 poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius homi
28 nis eſt. ¶ Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua om
nes qui in monumentis ſunt, audiēt vocem filij Dei:
Mat.25. 6. 29 ¶ & procedent | qui bona fecerunt in reſurrectionem
vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem iudi-
30 cij. ¶ Non poſſum ego a me ipſo facere quidquam. Si
cut audio, iudico: & iudicium meum, iuſtum eſt: quia
non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius
31 qui miſit me. ¶ Si ego teſtimonium perhibeo de meip
Matt.3. 17. 32 ſo, teſtimonium meum non eſt verum. ¶ | Alius eſt qui
teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt
Sup.1.b. 33 teſtimonium, quod perhibet de me. ¶ | Vos miſiſtis ad
.c.19 34 Iohannem: & teſtimonium perhibuit veritati. ¶ Ego
F autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc
35 dico, vt vos ſalui ſitis. ¶ Ille erat lucerna ardens & lu
cens; Vos autem voluiſtis ad horam exultare in lu-
36 ce eius. ¶ Ego autem haboo teſtimonium maius Io-
hanne. Opera enim q̄ dedit mihi Pater vt perficiā ea:
Mat.3.d. 17. et 17. ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de
37 me, quia Pater miſit me: ¶ & qui miſit me Pater, | ipſe
Deut.4. 12. teſtimonium perhibuit de me: neque vocem eius vn-
38 quam audiſtis, neq; | ſpeciem eius vidiſtis, ¶ & verbū
eius non habetis in vobis manens: quia quē miſit ille,
39 huic vos non creditis. ¶ Scrutamini ſcripturas, quia
vos putatis in ipſis vitā æternam habere: & illæ ſunt
40 quæ teſtimoniū perhibēt de me: ¶ & nō vultis venire
41 ad me, vt vitā habeatis. ¶ Claritatē ab hoibus non ac
42 cipio. ¶ Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non
43 habetis in vobis. ¶ Ego veni in noīe Patris mei, & nō
G accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illū acci-
44 pietis. ¶ Quō vos poteſtis credere, qui gloriā abinuicē
accipitis: & gloriam quæ a ſolo Deo eſt, nō quęritis?
Gene.1. 45 ¶ Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos apud
.15. 22. Patrē: eſt q accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis.
. 18. & 9.b.10. 46 ¶ Si enim crederetis Moyſi: crederetis forſitan & mi-
Deu. 18. 47 bi. de me enim | ille ſcripſit. ¶ Si autem illius litteris
non creditis: quomodo verbis meis credetis.

CAPVT VI.

Mat. 14 1 POſt hæc abijt Ieſus trans mare | Galilææ, quod
A eſt Tyberiadis: ¶ & ſequebatur multitudo ma
Mar.6.e. 2 gna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper
Luc.9 a. 3 his qui infirmabantur. ¶ Subijt ergo in mōtem Ieſus:
4 & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. ¶ Erat aūt proximū
Exo.12. 5 | Paſcha, dies feſtus Iudæorum. ¶ Cum ſubleuaſſet er-
go oculos Ieſus, & vidiſſet, quia multitudo maxima
Leui.23. venit ad eū, dicit ad Philippū: Vnde ememus panes,
Deu. 16. 6 vt manducent hi? ¶ Hoc autem dicebat tentans eum,
ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus. Rn̄dit ei Phi-
7 lippus: ¶ Ducentorum denariorum panes non ſuf-
ficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat.

8 ¶ Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas, frater Si-
9 monis Petri: Eſt puer Mat.14 c.17.

vnus hic qui hēt quin- Mar.6.e. 18.
q; panes ordeaceos & Luc.9.b.
duos piſces: ſed hæc qd 11.
10 ſunt inter tātos? ¶ Di-
xit ergo Ieſus: Facite
B hoīes diſcumbere. Erat
aūt fœnū multū in lo-
co. Diſcubuerunt ergo
11 viri, numero quaſi qn-
que millia. ¶ Accepit er
go Ieſus panes, & cum
gratias egiſſet, diſtri-
buit diſcumbentibus: ſimiliter & ex piſcibus quantū
12 volebant. ¶ Vt autē impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis.
13 ¶ Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereāt.
Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophi-
nos fragmentorū ex quinque panibus ordeaceis, quę
14 ſuperfuerunt bis qui manducauerant. ¶ Illi ergo ho-
mines cum vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dice
bant: Quia hic eſt vere propheta qui venturus eſt in
15 mundum. ¶ Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia venturi
eſſent vt raperent eum, & facerent eum regem, | fugit
16 iterum in montem ipſe ſolus. ¶ Vt autem ſero factum Mat.14. e.23.
17 eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare. ¶ Et cum a- Mar.6. f. 46.
ſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Caphar-
naum, & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad
18 eos Ieſus. ¶ Mare autem, vento magno flante, exur-
19 gebat. ¶ Cum remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti-
C quinque aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſu-
20 pra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. ¶ Il-
21 le autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere. ¶ Volue-
runt ergo accipere eum in nauim: & ſtatim nauis
22 fuit ad terrā in quā ibant. ¶ Altera die, turba quæ ſta-
bat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi
niſi vna, & quia non introiſſet cū diſcipulis ſuis Ieſus
23 in nauim, ſed ſoli diſcipuli eius abijſſent. ¶ alię vero ſu
peruenerunt naues a Tyberiade iuxta locū vbi man-
24 ducauerant panem, gratias agente Dn̄o. ¶ Cum ergo
vidiſſet turba, quia Ieſus non eſſet ibi, neq; diſcipuli
eius, aſcenderunt in nauiculas, & venerunt Caphar-
25 naū, quærētes Ieſum. ¶ Et cum inueniſſent eum trans
26 mare, dixerūt ei: Rabbi, quando huc ueniſti? ¶ Rn̄dit
eis Ieſus, et dixit: Amē, amen dico vobis, quæritis me,
non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex pa-
27 nibus, & ſaturati eſtis. ¶ Operamini nō cibum qui pe
rit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius
hoīs dabit vobis. Hunc enim Pater | ſignauit Deus. Sup.1.c. 12.
28 ¶ Dixerūt ergo ad eum: Quid faciemus, vt operemur
D opera Dei? ¶ Reſpōdit Ieſus, et dixit eis: | Hoc eſt opus Matt.
29 Dei, vt credatis in eū quē miſit ille. ¶ Dixerunt ergo d.17.
30 ei: Quod ergo ru facis ſignum, vt videamus, et creda 17.a.6.
31 mus tibi? quid operaris? ¶ Patres noſtri manducaue- 25.
runt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: | Panem Exo.16
32 de cœlo dedit eis manducare. ¶ Dixit ergo eis Ieſus, Nu.11.
Amen, amē dico vobis, non Moyſes dedit vobis pa- 7.
nē de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panē de cœlo Pſ.77.
33 verum. ¶ Panis enim Dei eſt qui de cœlo deſcendit, Sap.16
34 et dat vitam mundo. ¶ Dixerunt ergo ad eum: Do- 20.
35 mine ſemper da nobis panem hunc. ¶ Dixit autem
eis Ieſus: | Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, Ecc.
non eſuriet: et qui credit in me, non ſitiet vnquam. c.92.
36 ¶ Sed dixi vobis quia et vidiſtis me, et non creditis.

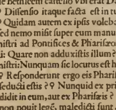
37 ¶ Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum
38 qui venit ad me non eijciã foras: ¶ qnia deſcendi de
cęlo, non vt faciam voluntatẽ meam, ſed voluntatẽ
39 eius qui miſit me: Hęc eſt aũt voluntas eius, qui miſit
me, Patris: vt omne quod dedit mihi non perdam ex
40 eo, ſed reſuſcitẽ illud in nouiſſimo die. ¶ Hæc eſt autẽ
E voluntas patris mei qui miſit me: vt oĩs qui videt Fi-
liũ, & credit in eum, habeat vitã æternam, & ego re-
41 ſuſcitabo eũ in nouiſſimo die. ¶ Murmurabãt ergo Iu
dæi de illo quia dixiſſet: Ego ſum panis viuus qui de
Matt. 13. g. 55. 42 cœlo deſcendi: ¶ et dicebant: | Nõne hic eſt Ieſus filius
Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quõ
43 ergo dicit hic: Quia de cœlo deſcendi? ¶ Rñdit ergo
44 Ieſus, & dixit eis: Nolite murmurare inuicem: ¶ nemo
poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit
45 eũ, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Eſt ſcri-
Iſai. 54 f. 13. ptum in prophetis, | Et erunt oẽs docibiles Dei. Oĩs
46 qui audiuit a Patre, & didicit, venit ad me. ¶ Nõ quia
patrem vidit quiſquam, | niſi is qui eſt a Deo, hic vi-
Mat. 11. d. 27. 47 dit patrem. ¶ Amen amẽ dico vobis, qui credit in me,
48 habet vitam æternam. ¶ Ego ſum panis vitę. ¶ Patres
Exo. 16. d. 13. 49 veſtri | manducauerunt manna in deſerto, & mor-
50 tui ſunt. ¶ Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis
51 ex ipſo manducauerit nõ moriatur. ¶ Ego ſum panis
F viuus, qui de cœlo deſcendi. Si qnis mãducauerit ex
hoc pane viuet in æternum, et panis quem ego dabo,
52 caro mea eſt pro mundi vita. ¶ Litigabant ergo Iudęi
ad inuicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis car-
53 nem ſuam dare ad manducandũ? ¶ Dixit ergo eis Ie-
ſus: Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis car-
nem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ ha
54 bebitis vitam in vobis. ¶ Qui manducat meam car-
nem, et bibit meum ſanguinem, habet vitam æternã,
1. Cor. 11. f. 27. 55 & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. ¶ Caro enim
mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus,
56 ¶ qui manducat meam carnẽ, & bibit meum ſangui-
57 nem in me manet, & ego in illo: ¶ Sicut miſit me vi-
uens pater, & ego viuo propter patrem: & qui mãdu
58 cat me, & ipſe viuet propter me. ¶ Hic eſt panis qni de
cœlo deſcendit. Non ſicut manducauerunt patres ve
ſtri manna: & mortui ſunt. Qui manducat hunc pa-
59 nem, viuet in æternum. ¶ Hæc dixit in ſynagoga do-
60 cens, in Capharnaum. ¶ Multi ergo audientes ex diſci
G puli eius, dixerũt: Durus eſt hic ſermo: & qnis poteſt
61 eum audire? ¶ Sciens autem Ieſus apnd ſemetipſum
qa murmurarent de hoc diſcipuli eius, dixit eis: Hoc
Sup. 3. b. 13. 62 vos ſcandalizat? ¶ Si ergo videritis | Filium hominis
63 aſcendentẽ vbi erat prius? ¶ Spiritus eſt qui viuificat,
caro non prodeſt quidquam: verba quæ ego locutus
64 ſum vobis ſpiritus & vita ſunt. ¶ Sed ſunt quidam ex
vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus
qni eſſent nõ credentes, & quis traditurus eſſet eum.
65 ¶ Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt
66 venire ad me, niſi fuerit ei datum a Patre meo. ¶ Ex
hoc multi diſcipulorum eius abierunt retro: & iam
67 non cum illo ambulabant. ¶ Dixit ergo Ieſus ad duo-
Matt. 16. c. 16. Marc. 8. c. 29. Luc. 9. c. 20. 68 decim: Nunquid & vos vultis abire? ¶ | Reſpondit er
go ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? ver-
69 ba vitæ æternæ habes: ¶ & nos credimus, & cognoui
70 mus quia tu es Chriſtus filius Dei. ¶ Reſpondit eis Ie-
ſus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis v-
71 nus diabolus eſt? ¶ Dicebat autem Iudam Simonis
Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cum eſſet
vnus ex duodecim.

CAPVT VII.

1 POſt hæc aũt ambulabat Ieſus in Galilæã, non
A enim volebat in Iudæam ambulare: quia quæ
2 rebant eum Iudæi interficere. ¶ Erat aũt in pro
3 ximo dies feſtus Iudæorum, | Scenopegia. ¶ Dixerunt Leui. 23. f. 34.
autem ad eum fratres eius: Tranſi hinc, & vade in Iu
4 dcã, vt et diſcipuli tui videãt opera tua quę facis. ¶ Ne
mo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in pa-
5 lã eſſe: ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo. ¶ Neq;
6 enim fratres eius credebant in eum. ¶ Dicit ergo eis
Ieſus: Tempus meum nondum aduenit: tempus au-
7 tem veſtrum ſemper eſt paratum. ¶ Non poteſt mun-
dus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium
8 perhibeo de illo, quod opera eius mala ſunt. ¶ Vos a-
B ſcendite ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcen-
do ad diem feſtũ iſtum: quia meum tempus nondum
9 impletum eſt. ¶ Hęc cum dixiſſet, ipſe manſit in Gali-
10 læa. ¶ Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe
aſcendit ad diẽ feſtum non manifeſte, ſed quaſi in oc
11 culto. ¶ Iudæi ergo quærebant eum in die feſto, & di-
12 cebant: Vbi eſt ille? ¶ Et murmur multum erat in tur
ba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt.
13 Alij autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas. ¶ Ne-
mo tamen palam loquebatur de illo propter metum
14 Iudæorum. ¶ Iam autem die feſto mediante, aſcen-
15 dit Ieſus in templum & docebat. ¶ Et mirabantur Iu-
dæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cum non
16 didicerit? ¶ Reſpondit eis Ieſus, & dixit: Mea doctri-
17 na non eſt mea, ſed eius qui miſit me. ¶ Si quis vo-
C luerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina
18 vtrum ex Deo ſit, an ego a meipſo loquar. ¶ Qui a ſe-
metipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autẽ
quærit gloriã eius qui miſit eũ, hic verax eſt, & iniu-
19 ſtitia in illo nõ eſt. ¶ Nonne Moyſes dedit vobis legẽ,
& nemo ex vobis facit legẽ? | Quid me quęritis inter- Exo. 20. c. 21. & 24. a. 3.
20 ficere? ¶ Rñdit turba, & dixit: Dæmoniũ habes: quis
21 te quærit interficere? ¶ Rñdit Ieſus, & dixit eis: Vnũ Sup. 5. c. 18.
22 opus feci, & oẽs miramini. ¶ Propterea Moyſes | dedit Leui. 12. a. 3.
vobis circuncisionẽ: (non qa ex Moyſe eſt, ſed ex | pa
23 tribus,) & in ſabbato circunciditis hoĩem: ¶ Si circũci Gen. 17. b. 10.
D ſionem accipit homo in ſabbato, vt nõ ſoluatur lex Deut. 5. c. 16.
Moyſi: mihi indignamini qa totum hoĩem ſanum fe
24 ci in ſabbato? ¶ | Nolite iudicare ſecundũ faciem: ſed
25 iuſtum iudicium iudicate. ¶ Dicebant ergo quidã ex
Ieroſolymis: Nonne hic eſt quẽ quærunt interficere?
26 ¶ Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt: Nunquid
vere cognouerunt principes: quia hic eſt Chriſtus?
27 ¶ Sed hũc ſcimus vnde ſit: Chriſtus aũt cum venerit,
28 nemo ſcit vnde ſcit. ¶ Clamabat ergo Ieſus in templo
docens, & dicẽs: Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis, & a
meipſo nõ veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quẽ vos
29 neſcitis. ¶ Ego ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me
30 miſit. ¶ Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo
E miſit in illum manus, quia nondum venerat hora e-
31 ius. ¶ De turba autem multi crediderunt in eum, et di
cebant: Chriſtus cum venerit, nunquid plura ſigna
32 faciet quam quæ hic facit? ¶ Audierunt Phariſęi tur
bam murmurantem de illo hæc, & miſerunt prin-
cipes & Phariſæi miniſtros vt apprehenderent eum.
33 ¶ Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc modicum tempus
34 vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit. ¶ | Quæ- Inf. 13. d. 31.
retis me, & non inuenietis: & vbi ego ſum, vos non

35 poteſtis venire.? Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos.
Quo hic iturus eſt, quia non inueniemus eum.? nun-
quid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus
36 Gentes? ? Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quæretis
me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non pote-
Lu.13.f. 27. 37 ſtis venire? ? In nouiſſimo autem die | magno feſtiui-
tatis ſtabat Ieſus & clamabat, dicens: Si quis ſitit, ve
Deu 18 c.15. 38 niat ad me, & bibat.? Qui credit in me| ſicut dicit ſcri
Ioel.2.g 28. 39 ptura:|flumina de ventre eius fluẽt aquæ viuæ.? Hoc
autem dixit de Spiritu quem accepturi erant creden
Act.2.c. 17. tes in eum: nõdum enim erat Spiritus datus, quia Ie-
40 ſus nondum erat glorificatus. ? Ex illa ergo turba
cum audiſſent hos ſermones eius, dicebant: Hic eſt ve
41 re propheta. ? Alij dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidã
autem dicebant: Nunquid a Galilęa venit Chriſtus?
Mich. 5.a.1. 42 ? Nonne | ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, &
Mat.2.a.6. de Bethleem caſtello vbi erat Dauid, venit Chriſtus
43 ? Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.
44 ? Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eũ:
45 ſed nemo miſit ſuper eum manus: ? Venerũt ergo mi
niſtri ad Pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis il-
46 li: Quare non adduxiſtis illum? ? Reſponderunt mi-
niſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 ? Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Nunquid & vos
48 ſeducti eſtis? ? Nunquid ex principibus aliquis cre-
49 didit in eum, aut ex Phariſæis? ? ſed turba hæc quæ
50 non nouit legẽ, maledicti ſunt. ? Dixit Nicodemus
Sup.3.a.2. ad eos, | ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex
51 ipſis:? Nũquid lex noſtra iudicat hominem niſi prius
Deu.17.b.8. & 19.f.15. 52 audierit ab ipſo, | & cognouerit quid faciat?? Reſpõ
derunt: & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es?
Scrutare ſcripturas, & vide, quia a Galilæa propheta
53 non ſurgit. ? Et reuerſi ſunt vnuſquiſque in domum
ſuam.

CAPVT VIII.

1 IEſus autem perrexit in montem Oliueti: ? & di-
A luculo iterum venit in templum, & omnis popu
2 lus venit ad eum, & ſedens docebat eos.? Addu
3 cunt autem Scribæ & Phariſæi mulierem in adulte-

rio deprehenſam: et ſta
tuerunt eam in medio,
4 ? & dixerunt ei. Magi-
ſter, hæc mulier modo
deprehenſa eſt in adul
Leu.20.b.10. 5 terio.? | In lege autem
Moyſes mandauit no-
bis huiuſmodi lapida-
re. Tu ergo quid dicis?
6 ? Hoc autẽ dicebant tẽ-
tantes eum, vt poſſent
accuſare eum. Ieſus
autem inclinans ſe de-
7 orſum, digito ſcribebat in terra. ? Cum ergo perſeue
rarent interrogantes eum: erexit ſe: & dixit eis: | Qui
Deu.17.b.7. ſine peccato eſt veſtrũ, primus in illam lapidem mit
8 tat. ? Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra. ? Au-
9 dientes autem, vnus poſt vnum exibant, incipientes
a ſenioribus: & remanſit ſolus Ieſus, & mulier in me-
10 dio ſtans.? Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei: Mulier v-
11 bi ſunt qui te accuſabant? ? nemo te condemnauit?
Quæ dixit: Nemo Domine: Dixit autem Ieſus: Nec
ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli pec-

12 care.? Iterũ ergo locutus eſt eis Ieſus, dicẽs: | Ego ſum 1.Io 1.b.5.
B lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tene-
13 bris: ſed habebit lumen vitæ.? Dixerunt ergo ei Pha
riſæi: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes, teſtimo-
14 nium tuum non eſt verum. ? Reſpondit Ieſus, & di-
xit eis: Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de me ipſo, verũ
eſt teſtimoniũ meum, quia ſcio vnde veni, & quo va
do: vos autem neſcitis vnde venio, aut quo vado.
15 ? Vos ſecundũ carnem iudicatis: ego non iudico quẽ-
16 quam: ? & ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt:
quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.
17 ? Et in lege veſtra ſcriptum eſt, | quia duorum homi- Deu.17.b 6.& 19.d.15.
18 num teſtimonium verum eſt. ? Ego ſum qui teſtimo- Matt.18.b 16.
nium perhibeo de meipſo: & teſtimonium perhibet 2.Corin.13.a.1.
19 de me qui miſit me, Pater. ? Dicebãt ergo ei: Vbi eſt Heb.10.c.20.
pater tuus? Reſpondit Ieſus: Neque me ſcitis, neque
patrẽ meum: ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum
20 ſciretis. ? Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophyla-
cio, docens in tẽplo: & nemo apprehendit eum, quia
21 necdum venerat hora eius. ? Dixit ergo iterum eis Ie
C ſus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro
moriemini. Quo ego vado, vos non poteſtis venire.
22 ? Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet ſemetip-
ſum, quia dicit: Quo ego vado vos non poteſtis veni
23 re? ? Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſuper
nis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego nõ ſum de hoc
24 mundo. ? Dixi ergo vobis, quia moriemini in pecca-
tis veſtris. ſi enim non credideritis quia ego ſum, mo-
25 riemini in peccato veſtro. ? Dicebãt ergo ei: Tu quis
es? Dixit ei Ieſus: Principium qui & loquor vobis.
26 ? Multa habeo de vobis loqui & iudicare. ſed qui me
miſit, verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor Sup.3.c.11.
27 in mundo. ? Et non cognouerunt quia patrem eius
28 dicebat Deum. ? Dixit ergo eis Ieſus: Cum exaltaue Ro.3.a.4.
ritis filium hominis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum,
& a meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hęc
29 loquor: ? & qui me miſit, mecũ eſt: & non reliquit me
D ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.
30 ? Hæc illo loquente multi crediderunt in eũ. ? Dice-
31 bat ergo Ieſus ad eos qui crediderũt ei, Iudæos: Si vos
manſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis,
32 ? & cognoſcetis veritatẽ, & veritas liberabit vos. ? Re
33 ſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſer-
34 uiuimus vnquam, quõ tu dicis, Liberi eritis? ? Rñdit
eis Ieſus: Amen, amen dico vobis, quia | omnis qui fa Rom.c.14.
35 cit peccatum, ſeruus eſt peccati: ? ſeruus aũt non ma- 2.Petr.d.19.
net in domo in æternum, filius autem manet in æter-
36 num. ? Si ergo vos filius liberauerit, vere liberi eri-
37 tis. ? Scio quia filij Abrahæ eſtis, ſed quæritis me in-
38 terficere, quia ſermo meus non capit in vobis. ? Ego
E quod vidi apud Patrẽ meũ, loquor, & vos q̃ vidiſtis
39 apud patrẽ veſtrum, facitis. ? Rñderunt, et dixerũt ei:
Pater noſter Abrahã eſt. Dicit eis Ieſus: Si filij Abra-
40 hæ eſtis, opera Abrahæ facite. ? Nunc autem quæritis
me interficere hominem, qui veritatem vobis locu-
tus ſum, quam audiui a Deo: hoc Abraham nõ fecit.
41 ? Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei:
Nos ex fornicatione non ſumus nati, vnum patrem
42 habemus Deum. ? Dixit ergo eis Ieſus: Si Deus pater
veſter eſſet, diligeretis vtiq; me: ego enim ex Deo pro
ceſſi & veni: neque enim a meipſo veni, ſed ille me
43 miſit. ? Quare loquelã meam non cognoſcitis? Quia
44 non poteſtis audire ſermonẽ meum. ? | Vos ex patre 1.Io.b.8.
F diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis face-

re. ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſte-
tit: quia non eſt veritas in eo: cum loquitur menda-
cium, ex proprijs loquitur, quia mendax eſt, & pater
45 eius. ¶ Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mi-
46 hi. ¶ Quis ex vobis arguet me de peccato? Si verita-
1 Ioh.4. a.6. 47 tem dico vobis, quare vos non creditis mihi? ¶ Qui
ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non au-
48 ditis, quia ex Deo non eſtis. ¶ Reſponderunt ergo Iu
dæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Sa
49 maritanus es tu, & dæmonium habes. ¶ Reſpondit Ie
ſus: Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Pa-
50 trem meum, & vos inhonoraſtis me. ¶ Ego autem nõ
51 quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & iudicet. ¶ A-
men, amen dico vobis, ſiquis ſermonem meum ſerua
52 uerit, mortem non videbit in æternum. ¶ Dixerunt er
go Iudæi: Nunc cognouimus, quia dæmonium ha-
bes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis:
Si quis ſermonem meũ ſeruauerit, non guſtabit mor
53 tem in æternum. ¶ Nunquid tu maior es patre noſtro
G Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetę mortui ſunt.
54 Quem teipſum facis? ¶ Reſpondit Ieſus: Si ego glo-
rifico meipſum, gloria mea nihil eſt. eſt pater meus
qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter
55 eſt, ¶ & non cognouiſtis eum: ego autem noui eum.
Et ſi dixero, quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mẽ
56 dax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſeruo: ¶ Abra-
ham pater veſter exultauit vt videret diem meũ: &
vidit, & gauiſus eſt.

57 ¶ Dixerunt ergo Iudæi
ad eum. Quinquagin-
ta annos nondũ habes,
& Abraham vidiſti?
58 ¶ Dixit eis Ieſus: Amẽ,
amen dico vobis, ante-
quam Abraham fieret,
59 ego ſum. ¶ Tulerunt er
go lapides, vt iacerent
in eum. Ieſus autem ab
ſcondit ſe, & exiuit de
templo.

CAPVT IX.

1 ET præteriens Ie-
A ſus vidit homi-
nem cæcum a
2 natiuitate: ¶ & interro
gauerunt eum diſcipu-
li eius: Rabbi, quis pec
cauit, hic, aut parentes
eius, vt cæcus naſcere-
3 tur? ¶ Reſpondit Ieſus:
Neq; hic peccauit, ne-
que parentes eius: ſed
vt manifeſtentur ope-
4 ra Dei in illo. ¶ Me o-
portet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt
5 venit nox, quando nemo poteſt operari. ¶ Quandiu
6 ſum in mundo, lux ſum mundi. ¶ Hæc cum dixiſſet,
expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit
7 lutum ſuper oculos eius, ¶ & dixit ei: Vade, laua in
natatoria Siloe (quod interpretatur) Miſſus. Abijt
8 ergo, & lauit: & venit videns. ¶ Itaque vicini & qui
B viderant eum prius quia mendicus erat, dicebant:
Nonne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat? Alij dice-
9 bant: Quia hic eſt. ¶ Alij autem: Nequaquã, ſed ſimi-
10 lis eſt ei. Ille vero dicebat: Quia ego ſum. ¶ Dicebant
11 ergo ei: Quõ aperti ſunt tibi oculi? ¶ Reſpõdit: Ille hõ-
mo qui dicitur Ieſus, lutum fecit: & vnxit oculos
meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & la-
12 ua. Et abij, laui, et video. ¶ Et dixerunt ei: Vbi eſt ille?
13 Ait Neſcio. ¶ Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus
14 fuerat. ¶ Erat autem ſabbatum quando lutum fecit
15 Ieſus, & aperuit oculos eius. ¶ Iterum ergo interroga
C bant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem di-
xit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & laui: & vi
16 deo. ¶ Dicebãt ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic
homo a Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Alij au-
tem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc
17 ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos, ¶ Dicunt ergo
cæco iterum: Tu, quid dicis de illo qui aperuit ocu-
18 los tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt. ¶ Non
crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet &
vidiſſet; donec vocauerunt parentes eius qui vide-
19 rat. ¶ & interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt filius
veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quo-
20 modo ergo nunc videt? ¶ Reſponderunt eis parentes
D eius, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, &
21 quia cæcus natus eſt: ¶ quomodo autem nunc videat,
neſcimus: aut quis eius aperuit oculos, nos neſci-
mus: ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe lo
22 quatur. ¶ Hæc dixerunt parentes eius, quoniam time
bant Iudæos: iam enim conſpirauerant Iudæi, vt ſi
quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynago-
23 gam fieret. ¶ Propterea parentes eius dixerunt: Quia
24 ætatem habet, ipſum interrogate. ¶ Vocauerunt er-
E go rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt
ei: Da gloria Deo: nos ſcimus quia hic homo pecca-
25 tor eſt. ¶ Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio: v-
26 num ſcio, quia cæcus cum eſſem, modo video. ¶ Dixe
runt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi
27 oculos? ¶ Reſpondit eis: Dixi vobis iam, & audiſtis:
quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis di
28 ſcipuli eius fieri? ¶ Maledixerunt ergo ei, & dixerunt:
Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſu
29 mus. ¶ Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus: hũc
30 autem neſcimus vnde ſit. ¶ Reſpondit ille homo, &
F dixit eis: In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis
31 vnde ſit, & aperuit meos oculos: ¶ ſcimus autẽ quia
peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt,
32 & voluntatem eius facit, hunc exaudit. ¶ A ſeculo nõ
33 eſt auditum quia quis aperuit oculos cæci nati. ¶ Niſi
34 eſſet hic a Deo, non poterat facere quicquam. ¶ Reſpõ
derunt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu
35 doces nos? Et eiecerunt eum foras. ¶ Audiuit Ieſus
G quia eiecerunt eum foras: & cum inueniſſet eum, di-
36 xit ei: Tu credis in filium Dei? ¶ Reſpondit ille, & di
37 xit: Quis eſt Domine, vt credam in eum? ¶ Et dixit
ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe
38 eſt. ¶ At ille ait: Credo Domine. Et procidens adora
39 uit eum. ¶ Et dixit ei Ieſus: In iudicium ego in hunc
mundum veni: vt qui non vident, videant: & qui vi
40 dent, cæci fiant. ¶ Et audierunt quidam ex Phariſæis
qui cum ipſo erant: & dixerunt ei: Nunquid et nos
41 cæci ſumus? ¶ Dixit ei Ieſus: Si cæci eſſetis, non ha
beretis peccatum. nunc vero dicitis: Quia videmus.
Peccatum veſtrum manet.

CAPVT X.

1 AMen,amen dico vobis,qui non intrat per o-
A ſtium in ouile ouium,ſed aſcendit aliunde: il
2 le fur eſt,& latro.¶Qui aũt intrat per oſtium
3 paſtor eſt ouium.¶Huic oſtiarius aperit: & oues vocẽ
eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim , et
4 educit eas. ¶ Et cum proprias oues emiſerit,ante eas
vadit:& oues illum ſequuntur: quia ſciunt vocem e-
5 ius . ¶ Alienum autem non ſequuntur,ſed fugiunt ab
6 eo:quia non nouerunt vocem alienorum. ¶ Hoc pro-
uerbium dixit eis Ieſus . Illi autem non cognouerunt
7 quid loqueretur eis. ¶Dixit ergo eis iterum Ieſus : A-
men,amen dico vobis, quia ego ſum oſtium ouium .
8 ¶Omnes quotquot venerunt, fures ſunt & latrones :
B & non audierunt eos oues.¶Ego ſum oſtium.Per me
9 ſiquis introierit,ſaluabitur:& ingredietur,& egredie
10 tur, & paſcua inueniet . ¶ Fur non venit niſi vt fure-
tur,& mactet,& perdat.Ego veni vt vitam habeant,
11 & abundantius habeant . ¶ Ego ſum paſtor bonus.
| Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Iſa.40.c 11. Ezec.34 c.31. & 37. f.24.

12 ¶ Mercenarius autem
& qui nõ eſt paſtor,cu-
ius non ſunt oues pro-
priæ, videt lupum ve-
nientem, & dimittit o-
ues,& fugit:& lupus ra
pit, & diſpergit oues .
13 ¶ Mercenarius autem
C fugit, quia mercenari⁹
eſt: & non pertinet ad
eum de ouibus. ¶Ego
14 ſum paſtor bonus:et co
gnoſco meas,& cogno
15 ſcunt me meæ:¶|Sicut nouit me pater, & ego agnoſco Matt.11. d.27. Luc.10 d.22.
patrem: & animam meam pono pro ouibus meis :
16 ¶Et alias oues habeo quæ non ſunt ex hoc ouili:& il- Mat.28. d.19.
las oportet me adducere,& vocem meam audient,&
17 fiet vnum ouile et unus paſtor. ¶Propterea me diligit Matt.16. d.15.
pater, |quia ego pono animam meam, vt iterum ſu- Luc.24. g.47.
18 mam eam . ¶ Nemo tollit eam a me : ſed ego pono Act.10. f.15 21.
eam: a meipſo. & poteſtatem habeo ponendi eam: g.47.15.
& poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc b.7.
19 mandatum accepi a patre meo. ¶ Diſſenſio ite- Gal.1.b 9.
rum facta eſt inter Iudæos, propter ſermones hos.
20 ¶Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet , Ezec.37. f.22.
21 & inſanit:quid eum auditis?¶Alij dicebant: Hęc ve Iſai.51. b.7.
D ba, non ſunt Dæmonium habentis: nunquid dæmo- 1. Mac.
22 nium poteſt cæcorum oculos aperire?¶|Facta ſunt au 4.f.56.59
23 tem Encænia in Ieroſolymis:& hyems erat. ¶ Et am-
24 bulabat Ieſus in templo,in porticu Salomonis. ¶Cir-
cundederunt ergo eum Iudæi,& dicebant ei: Quouſ-
que animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic no-
25 bis palam:¶Reſpondit eis Ieſus: Loquor vobis,& nõ
creditis. Opera quæ ego facio in nomine Patris mei ,
26 hæc teſtimonium perhibent de me : ¶ ſed vos non
27 creditis, quia non eſtis ex ouibus meis. ¶ Oues
meæ vocem meam audiunt: & ego cognoſco eas
28 & ſequuntur me . ¶ Et ego vitam æternam do eis:
E & non peribunt in æternum , & non rapiet eas
29 quiſquam de manu mea. ¶ Pater meus quod de-
dit mihi, maius omnibus eſt: & nemo poteſt ra-
30 pere de manu Patris mei. ¶ Ego & pater vnum ſu-
31 mus. ¶ Suſtulerunt ergo lapides Iudæi,vt lapidarent

eum . Reſpondit eis Ie-
32 ſus: ¶ Multa bona ope-
ra oſtendi vobis ex pa-
tre meo , propter quod
eorum opus me lapida
33 tis ? ¶ Reſponderunt ei
Iudæi : De bono opere
non lapidamus te , ſed
de blaſphemia,& quia
tu homo cum ſis , facis
34 teipſum Deum . ¶ Re-
ſpondit eis Ieſus. Non-
ne ſcriptum eſt in lege
35 veſtra,quia| Ego dixi,dij eſtis?¶Si illos dixit deos, ad Pſal.81. b.6.
quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolui ſcriptu
36 ra: ¶quem pater ſanctificauit & miſit in mũdum, vos
F dicitis: Quia blaſphemas: quia dixi filius Dei ſum ?
37 ¶ Si non facio opera patris mei : nolite credere mihi .
38 ¶ Si autem facio : & ſi mihi non vultis credere,operi-
bus credite: vt cognoſcatis & credatis qa pater in me
39 eſt,& ego in patre.¶Quærebant ergo eum apprehen-
40 dere:& exiuit de manibus eorum . ¶ Et abijt iterum
trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes ba-
41 ptizans primum:& manſit illic. ¶ Et multi venerunt
ad eum, & dicebant: Quia Iohannes quidem ſignum
fecit nullum.Omnia autem quæcumque dixit Iohan
42 nes de hoc, vera erant.¶Et multi crediderunt in eum.

CAPVT XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus a Betha
A nia,de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis eius .
2 (¶Maria autem erat|quę unxit Dominum vn- Matt.26 .7.
guento,& exterſit pedes eius capillis ſuis:cuius frater Luc.7.f .7.
3 Lazarus infirmabatur.) ¶Miſerunt ergo ſorores eius
ad eum,dicentes: Domine,ecce quem amas, infirma- Iuſt. 12 a.3.
4 tur. ¶ Audiens autem Ieſus,dixit eis : Infirmitas hæc
non eſt ad mortem,ſed pro gloria Dei: vt glorificetur
5 filius Dei per eam . ¶ Diligebat autem Ieſus Mar-
6 tham,& ſororem eius Mariam, & Lazarum: ¶ Vt er-
go audiuit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in
7 eodem loco duobus diebus , ¶ deinde poſt hæc dixit
8 diſcipulis ſuis: ¶Eamus in Iudæam iterum . ¶ Dicunt
ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapida-
9 re, & iterum vadis illuc ? ¶ Reſpondit Ieſus : Nonne
B duodecim ſunt horę diei?Si quis ambulauerit in die,
10 non offendit : quia lucem huius mundi videt: ¶ſi au-
tem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non eſt
11 in eo. Hæc ait:& poſt hæc dixit eis : Lazarus amicus
noſter dormit: ſed vado vt a ſomno excitem eum .
12 ¶ Dixerunt ergo diſcipuli eius : Domine, ſi dormit,
13 ſaluus erit. ¶ Dixerat autem Ieſus de morte eius : illi
autem putauerunt quia de dormitione ſomni diceret.
14 ¶Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſte : Lazarus mor-
15 tuus eſt : ¶ & gaudeo propter vos, vt credatis, quo-
16 niam non eram ibi: ſed eamus ad eum . ¶ Dixit ergo
Thomas qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Ea-
17 mus & nos, vt moriamur cum eo . ¶ Venit itaque Ie-
C ſus: & inuenit eum quattuor dies iam in monumento
18 habentem . ¶(Erat aũt Bethania iuxta Ieroſolymam
19 quaſi ſtadijs quindecim): ¶Multi autem ex Iudæis ve
nerãt ad Marthã & Mariam, vt conſolarentur eas de
20 fratre ſuo. ¶Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit ,
21 occurrit illi: Maria autem domi ſedebat. ¶Dixit ergo
Martha ad Ieſum: Dñe ſi fuiſſes hic, frater meus non

22 fuiſſet mortuus. ¶ Sed & nunc ſcio quia quæcunque
23 popoſce.is a Deo, dabit tibi Deus. ¶ Dicit illi Ieſus:
24 Reſurget frater tuus. ¶ Dicit ei Martha: ſcio quia re-
25 ſurget | in reſurrectione, in nouiſſimo die. ¶ Dixit ei
Ieſus. Ego ſum reſurrectio & vita: | qui credit in me,
26 etiam ſi mortuus fuerit viuet. ¶ & omnis qui viuit, &
credit in me non morietur in æternum. Credis hoc?
27 ¶ Ait illi: Vtique Domine, ego credidi quia tu es Chri
D ſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti. ¶ Et
28 cum hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Mariam ſororem
29 ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, et vocat te. ¶ Illa,
30 vt audiuit, ſurgit cito, & venit ad eum. ¶ nōdum enim
venerat Ieſus in caſtellū: ſed erat adhuc in illo loco,
31 vbi occurrerat ei Martha. ¶ Iudæi ergo qui erant cum
ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Ma
riam, quia cito ſurrexit & exijt, ſecuti ſunt eam, di-
centes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.
32 ¶ Maria ergo cum veniſſet ubi erat Ieſus, uidens eum,
cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine ſi fuiſſes hic,
33 non eſſet mortuus frater meus. ¶ Ieſus ergo, vt uidit eā
E plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea plorātes,
34 infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, ¶ & dixit: Vbi
35 poſuiſtis eū? Dicunt ei: Dn̄e, veni & vide. ¶ Et lachry-
36 matus eſt Ieſus. Dixerunt ergo Iudæi: ¶ Ecce quomo-
37 do amabat eum. ¶ Quidam aūt ex ipſis dixerunt: ¶ Nō
poterat hic | qui aperuit oculos cęcinati facere vt hic
38 non moreretur? ¶ Ieſus ergo rurſum fremens in ſeme-
tipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca: et
39 lapis ſuperpoſitus erat ei. ¶ Ait Ieſus: Tollire lapidem.
Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat: Domi
40 ne iam fœtet: quatriduanus eſt enim. ¶ Dicit ei Ieſus:
Nonne dixi tibi qm̄ ſi credideris, videbis gloriā Dei?
41 ¶ Tulerunt ergo lapidem. Ieſus aūt eleuatis ſurſum o-
culis, dixit: Pater, gratia ago tibi, quoniā audiſti me,
42 ¶ Ego aūt ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter
populum qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me
43 miſiſti. ¶ Hæc cum dixiſſet, voce magna clamauit: La-
44 zare, veni foras. Et ¶ ſta
F tim prodijt qui fuerat

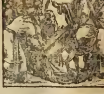

mortuus, ligatus pedes
& manus inſtitis, & fa-
cies illius ſudario erat
ligata. Dixit eis Ieſus:
Soluite eum, & ſinite
45 abire. ¶ Multi ergo ex
Iudęis qui venerant ad
Mariam & Martham,
& viderant, quæ fecit
Ieſus, crediderūt in eū,
46 ¶ Quidam autem ex ip
ſis abierunt ad Phariſęos, & dixerunt eis quæ fecit
47 Ieſus. ¶ Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi con-
cilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo
48 multa ſigna facit? ¶ Si dimittimus eum ſic, omnes cre-
dent in eum: & venient Romani & tollent noſtrū lo-
49 cum & gentem. ¶ Vnus autem ex ipſis | Caiphas nomi-
G ne, cum eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſci-
50 tis quicquam, ¶ nec cogitatis quia expedit vobis vt u-
nus moriatur homo pro populo, & non tota gens pe-
51 reat. ¶ Hoc autē a ſemetipſo nō dixit: ſed cum eſſet
Pontifex anni illius, prophetauit, quod Ieſus moritu-
52 rus erat pro gente, ¶ & non tantum pro gente, ſed vt fi
53 lios Dei qui erant diſperſi congregaret in vnum. ¶ Ab
54 illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. ¶ Ie-
ſus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos.
ſed abijt in regionē iuxta deſertum in ciuitatem quæ
dicitur Ephrem, et ibi morabatur cū diſcipulis ſuis.
55 ¶ Proximum autem erat Paſcha Iudæorum: & aſcen-
derunt multi Ieroſolymā de regione ante Paſcha, vt
56 ſanctificarent ſeipſos. ¶ Quærebant ergo Ieſum: & col
loquebantur adinuicem, in templo ſtantes: Quid pu-
tatis, quia non venit ad diem feſtum? Dederant au-
tem Pontifices & Phariſæi mandatum, vt ſi quis co-
gnouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum.

Supra 5. 29. Luc. 14. 14. Supr. 6. 33. c. 7. Supra 9. 6. Inf. 18. c. 4.

CAPVT XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniā,
A vbi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitauit Ie
2 ſus. ¶ Fecerunt aūt ei cœnā ibi, & Martha mini-
ſtrabat: Lazarus vero vnus erat, ex diſcumbentibus
3 cum eo. ¶ Maria ergo accepit libram vnguenti nardi
piſtici, pretioſi, & vnxit pedes Ieſu, & extersit pedes
eius capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore vn-
4 guenti. ¶ Dixit ergo vnus ex diſcipulis eius, Iudas I-
5 ſcariotes qui erat eum traditurus: ¶ Quare hoc vn-
guentum non venijt trecentis denarijs, & datum eſt
6 egenis? ¶ dixit autem hoc nō quia de egenis pertine-
bat ad eum: ſed quia fur erat, & loculos habens, ea
7 quæ mittebantur, portabat. ¶ Dixit ergo Ieſus: Sinite
B illam, vt in die ſepulturæ meæ ſeruet illud. ¶ Paupe-
8 res enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non
9 ſemper habetis. ¶ Cognouit ergo turba multa ex Iu-
dæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum tā-
tum, ſed vt Lazarum viderent, quem ſuſcitauit a
10 mortuis. ¶ Cogitauerunt autem principes ſacerdotum
11 vt & Lazarum interficerent: ¶ quia multi propter il-
12 lum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum. ¶ In
craſtinum autem turba multa quæ venerat ad diem
feſtum, cum audiſſent quia venit Ieſus Ieroſolymam;
13 ¶ acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obuiā
ei, & clamabant: Hoſanna, benedictus qui venit in
14 nomine Domini, Rex Iſrael: ¶ | Et inuenit Ieſus aſel-

lum, & ſedit ſuper eū,
ſicut ſcriptum eſt. Noli
15 ¶ timere filia Sion: | ec-
ce Rex tuus uenit ſedēs
16 ſuper pullū aſinę. ¶ Hęc
C non cognouerunt diſci
puli eius primum: ſed
quādo glorificatus eſt
Ieſus, tunc recordati
ſunt, quia hæc erāt ſcri
pta de eo, & hæc fece-
runt ei. Teſtimonium
17 ¶ ergo perhibebat tur-
ba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de
18 monumento, & ſuſcitauit eum a mortuis. ¶ Propte-
rea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fe-
19 ciſſe hoc ſignum. ¶ Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetip
ſos: Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus to-
20 tus poſt eum abijt. ¶ Erāt autem quidam Gentiles ex
21 his qui aſcenderant vt adorarent in die feſto. ¶ Hi er-
D go acceſſerunt ad Philippū qui erat a Bethſaida Ga-
lilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus
22 Ieſum videre. ¶ Venit Philippus, & dicit Andreæ. An-
23 dreas rurſus & Philippus dixerunt Ieſu. ¶ Ieſus au-
tem reſpondit eis, dicens: Venit hora vt clarificetur
24 filius hominis. ¶ Amen, amen dico vobis, niſi gra-

Mat. 26. a. 6. Mar. 14. a. 1.

Mat. 21. a. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35. Zach. 9. b. 9.

num

num fruměti cadens in terrã, mortuum fuerit: ipſum
ſolum manet: ſi aũt mortuum fuerit, multum fructũ
25 affert. ¶ | Qui amat animã ſuam, perdet eã: & qui odit
animã ſuam in hoc mundo, in vitam æternã cuſtodit
26 eã. ¶ Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ſum
ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtra-
27 uerit, honorificabit eum Pater meus. ¶ Nunc anima
E mea turbata eſt. Et quid dicã? Pater ſaluifica me ex
28 hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. ¶ Pater,
clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et
29 clarificaui, & iterũ clarificabo. ¶ Turba ergo quæ ſta-
bat & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alij
30 dicebant: Angelus ei locutus eſt. ¶ Reſpondit Ieſus, &
dixit: Nõ propter me hæc vox venit, ſed propter vos.
31 ¶ Nunc iudicium eſt mũdi: nunc princeps huius mũ
32 di eijcietur foras. ¶ Et ego ſi exaltatus fuero a terra,
33 omnia traham ad meipſum. ¶ (hoc autem dicebat, ſi-
34 gnificans qua morte eſſet moriturus.) ¶ Reſpondit ei
turba: Nos audiuimus | ex lege, quia Chriſtus manet
in æternum: & quomodo tu dicis: Oportet exaltari
35 filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis? ¶ Dixit
F ergo eis Ieſus. Adhuc modicum lumen in vobis eſt.
Ambulate dum lucem habetis, vt nõ vos tenebræ cõ
prehendant: et qui ambulat in tenebris, neſcit quo va
36 dat. ¶ Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij
lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & abijt, & abſcondit
37 ſe ab eis. ¶ Cum autem tanta ſigna feciſſet coram eis,
38 non credebant in eum: ¶ vt ſermo Iſaiæ prophetę im-
pleretur, quẽ dixit: | Domine quis credidit auditui no
39 ſtro? & brachium Domini cui reuelatũ eſt? ¶ Propte
rea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias:
40 ¶ | Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum:
G vt non videãt oculis, & non intelligant corde, & con
41 uertantur, & ſanẽ eos. ¶ Hæc dixit Iſaias, quando vi-
42 dit gloriam eius, & locutus eſt de eo. ¶ Veruntamen
& ex principibus multi crediderunt in eum: ſed pro-
pter Phariſæos non confitebantur: vt e ſynagoga nõ
43 eijcerentur. ¶ Dilexerunt enim gloriam hoĩum ma-
44 gis, quam gloriam Dei. ¶ Ieſus autem clamauit & di-
xit: Qui credit in me, non credit in me: ſed in eum qui
45 miſit me. ¶ Et qui videt me, videt eum qui miſit me.
46 ¶ Ego lux in mundum veni: vt omnis qui credit in
47 me, in tenebris non maneat. ¶ Et ſi quis audierit ver-
ba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum. non
enim veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificẽ mũ-
48 dum. ¶ Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: ha-
bet qui iudicet eum. | ſermo quẽ locutus ſum, ille iu-
49 dicabit eum in nouiſſimo die. ¶ Quia ego ex meipſo
nõ ſum locutus, ſed qui miſit me, Pater, ipſe mihi mã
50 datum dedit quid dicam, & quid loquar. ¶ Et ſcio
quia mandatum eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego
loquor: ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

Mat. 10. d. 39. & 16. d. 25. Marc. 8. d. 35. Luc. 9. c. 24. & 17. g. 33.
Pſ 109. a. 4. & 116. a. 1. Iſa 40. b. 6. Ezec 37. f. 25.
Iſa. 53. a. 1. Ro. 10. c. 16.
Iſa. 6. c. 9. 10. Mat. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Luc. 8. b. 10. Act. 28. f. 27. Ro. 11. b. 8.
Mar. 16. d. 16.

CAPVT XIII.

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia
A venit hora eius vt tranſeat ex hoc mundo
ad Patrem: cum dilexiſſet ſuos qui erant in
2 mundo, in finem dilexit eos. ¶ Et cœna facta, cum dia
bolus iam miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas Simo
3 nis Iſcariote: ¶ ſciẽs quia omnia dedit ei Pater in ma
4 nus, & quia a Deo exiuit, & ad Deum vadit: ¶ ſurgit
a cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cum accepiſſet lin
5 teum, præcinxit ſe. ¶ Deinde mittit aquã in peluim,
& cœpit lauare pedes diſcipulorum, & extergere lin-
6 teo quo erat præcinctus. ¶ Venit ergo ad Simonem
Petrum. Et dicit ei Petrus: Dñe, tu mihi lauas pedes?
7 ¶ Reſpondit Ieſus, & di

xit ei: Quod ego facio,
tu neſcis modo, ſcies
8 autẽ poſtea. ¶ Dicit ei
Petrus: Nõ lauabis mi
hi pedes in æternum.
Reſpondit ei Ieſus: Si
non lauero te, nõ habe
9 bis partem mecũ: ¶ Di
cit ei Simõ Petrus: Do-
mine, non tantum pe-
des meos, ſed & ma-
10 nus & caput. ¶ Dicit ei
B Ieſus: Qui lotus eſt, nõ indiget niſi vt pedes lauet, ſed
eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.
11 ¶ Sciebat enim quiſnã eſſet qui traderet eum, propte-
12 rea dixit: Non eſtis mundi omnes. ¶ Poſtquam ergo
lauit pedes eorũ, & accepit veſtimenta ſua, cum recu
buiſſet, iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
13 ¶ Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dici-
14 tis. ſum etenim. ¶ Si ergo ego laui pedes veſtros, Do-
minus & Magiſter, & vos debetis alter alterius laua
15 te pedes. ¶ Exemplum enim dedi vobis, vt quemad-
16 modum ego feci vobis, ita & vos faciatis. ¶ | Amen, a-
men dico vobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo,
17 neq; apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum. ¶ Si hæc
18 ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea. ¶ Non de omnibus vo-
bis dico: ego ſcio, quos elegerim. Sed vt adimpleatur
C ſcriptura: | Qui manducat mecum panem, leuabit
19 contra me calcaneum ſuum. Amodo ¶ dico vobis,
prius quam fiat: vt cum factum fuerit, credatis, quia
20 ego ſum. ¶ | Amen amen dico vobis, qui accipit ſi quẽ
miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eũ
21 qui me miſit. ¶ Cum hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt
ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: | Amen, amen di-
22 co vobis: quia vnus ex vobis tradet me. ¶ Aſpiciebãt
ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.
23 ¶ | Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſi-
24 nu Ieſu, quem diligebat Ieſus. ¶ Innuit ergo huic Si-
25 mon Petrus, & dixit ei: Quis eſt de quo dicit? ¶ Itaq;
cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Domi
26 ne, quis eſt? ¶ Reſpondit Ieſus: Ille eſt cui ego intinctũ
panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iu
27 dæ Simonis Iſcariotæ. ¶ Et poſt buccellam, introiuit
in eum ſatanas. Et dicit ei Ieſus: Quod facis, fac ci-
28 tius. ¶ Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad
29 quid dixerit ei. ¶ Quidam enim putabant quia locu-
los habebat Iudas, quod dixiſſet ei Ieſus: Eme, ea
D quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt
30 aliquid daret. ¶ Cum ergo accepiſſet ille buccellam,
31 exiuit continuo. Erat autem nox. ¶ Cum ergo exiſ-
ſet, dixit Ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis:
32 & Deus clarificatus eſt in eo: ¶ Si Deus clarificatus
eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: &
33 continuo clarificabit eum. ¶ Filioli, adhuc modi-
cum vobiſcum ſum. | Quæretis me: & ſicut dixi Iu-
dæis: Quo ego vado, vos non poteſtis venire: & vo-
34 bis dico modo. ¶ | Mandatum nouum do vobis, Vt
diligatis inuicem: ſicut dilexi vos, ut & vos diliga-
35 tis inuicem. ¶ In hoc cognoſcent omnes quia diſci-
puli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.

Mat. 26. a. 1. Mar. 14. a. 1. Luc. 22. a. 1.
Infr. 15. c. 20. Matt. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40.
Pſal. 40. b. 10.
Mat. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.
Matt 26. b. 18. Marc. 14. b. 1. Luc. 22. b. 21. Infr. 21. d. 20.
Sup. 7. c. 14. Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Infr. 15. b. 12.

36 ¶Dicit ei Simō Petrus: Dñe, quo vadis? Rñdit Ieſus:
Quo ego vado, non potes me modo ſequi: ſequeris
37 autē poſtea. ¶ Dicit ei Petrus: Quare nō poſſum te ſe
38 qui modo? aīam | meā pro te ponā. ¶ Reſpondit ei Ie- Matt. 26. d 35.
ſus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen di- Mar. 14 c. 29.
co tibi: Non cantabit gallus, donec ter me neges. Luc. 22 d 33.

CAPVT XIIII.

1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum,
A & in me credite. ¶ In domo Patris mei man-
2 ſiones multæ ſunt. ſi quo minus dixiſſem vo
3 bis: Quia vado parare vobis locum. ¶ Et ſi abiero, &
præparauero vobis locum: Iterum venio & accipiā
4 vos ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis. ¶ Et quo
5 ego vado, ſcitis, & viam ſcitis. ¶ Dicit ei Thomas: Do
mine, neſcimus quo vadis: et quomodo poſſumus viā
6 ſcire? ¶ Dicit ei Ieſus: Ego ſum via, & veritas, & vita.
7 nemo venit ad Patrem, niſi per me. ¶ Si cognouiſſetis
me, & patrē meum vtiq; cognouiſſetis: & amodo co-
8 gnoſcetis eum, & vidiſtis eum. ¶ Dicit ei Philippus:
9 Domine, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. ¶ Di
cit ei Ieſus: Tanto tēpore vobiſcum ſum, & non co-
gnouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrē.
10 Quomodo tu dicis: Oſtende nobis patrem? ¶ Non
creditis quia ego in patre, & pater in me eſt? Verba
quæ ego loquor vobis, a meipſo non loquor. Pater
11 autem in me manens, ipſe facit opera. ¶ Non credi-
B tis quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin pro
12 pter opera ipſa credite. ¶ Amen, amen dico vobis, qui
credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & ma
13 iora horum faciet, quia ego ad patrem vado. ¶| Et Inf. 16. c. 23.
quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc Mat. 7. a. 7. & 21. b 22.
14 faciam: vt glorificetur pater in filio. ¶ Si quid petie- Mar. 1. c. 24.
15 ritis me in nomine meo, hoc faciam. ¶ Si diligitis me,
16 mandata mea ſeruate. ¶ Et ego rogabo patrem, &
alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiſcum
17 in æternum. ¶ Spiritum veritatis, quem mundus non
poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum.
Vos autem cognoſcetis eū, quia apud vos manebit,
18 & in vobis erit. ¶ Non relinquā vos orphanos: veniā
19 ad vos. ¶ Adbuc modicum: & mundus me iam non
videt. Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos
20 viuetis. ¶ In illo die vos cognoſcetis quia ego ſum in
21 patre meo, & vos in me, & ego in vobis. ¶ Qui habet
mandata mea, & ſeruat ea: ille eſt qui diligit me. Qui
aūt diligit me, diligetur a patre meo: & ego diligam
22 eum, & manifeſtabo ei meipſum. ¶ Dicit ei Iudas, nō
ille Iſcariotes: Domine quid, factum eſt, quia manife
23 ſtaturus es nobis te ipſum, & non mūdo? ¶ Reſpondit
Ieſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum
ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum ve-
24 niemus, & manſionem apud eum faciemus. ¶ Qui
non diligit me, ſermones meos non ſeruat. Et ſermo-
nem quem audiſtis, non eſt meus: ſed eius qui miſit
25 me, Patris. ¶ Hęc locutus ſum vobis apud vos manēs:
26 ¶ Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pa
D ter in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſugge-
27 ret vobis omnia quæcunque dixero vobis. ¶ Pacem
relinquo vobis, pacem meam do vobis. non quomo-
do mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor ve-
28 ſtrum, neque formidet. ¶ Audiſtis quia ego dixi vo-
bis: Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gaude-
retis vtique quia vado ad Patrem: quia Pater maior
29 me eſt. ¶ Et nunc dixi vobis prius quam fiat: vt cum
30 factum fuerit, credatis. ¶ Iam nō multa loquar vobiſ-
cum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non
31 habet quicquam. ¶ Sed vt cognoſcat mundus quia di
ligo Patrem: | & ſicut mandatum dedit mihi Pater, Act. 6. c. 16.
ſic facio. Surgite, eamus hinc.

CAPVT XV.

1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.
A ¶ Omnem palmitem in me, non ferentem fru-
2 ctum, tollet eum: & omnem qui fert fructum,
3 purgabit eum, vt fructum plus afferat. ¶ Iam vos | Sup. 13. a. 10.
mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum
4 vobis. ¶ Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes
5 non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit
6 in vite: ſic nec vos niſi in me manſeritis. ¶ Ego ſum vi
tis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic
fert fructum multū: quia ſine me nihil poteſtis face
re. Si quis in me nō māſerit: mittetur foras ſicut pal-
mes, & areſcet, & colligent eum, & in ignē mittent,
7 & ardet. ¶ Si manſeritis in me, & verba mea in vobis
manſerint: quodcūque volueritis petetis, & fiet vo-
8 bis. ¶ In hoc clarificatus eſt pater meus: vt fructū plu-
B rimū afferatis, & efficiamini mei diſcipuli. ¶ Sicut di-
9 lexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectio-
10 ne mea. ¶ Si præcepta mea ſeruaueritis manebitis in
dilectione mea: ſicut & ego patris mei præcepta ſer-
11 uaui, & maneo in eius dilectione. ¶ Hæc locutus ſum
vobis, vt gaudiū meū in vobis ſit, & gaudiū veſtrum
12 impleatur. ¶ Hoc| eſt pręceptū meū, vt diligatis inuicē | Sup. 13. d. 34.
13 ſicut dilexi vos. ¶ Maiorē hac dilectionē nemo hēt, ut Epheſ. 5. b. 9.
14 aīam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. ¶ Vos amici 1. Theſ. 4. b 9.
15 mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio uobis. ¶ Iā non
dicā uos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat domi-
nus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæ-
16 cunque audiui a Patre meo, nota feci vobis. ¶ Non
C vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt| ea-
tis, & fructum afferatis: & fructus veſter maneat: vt | Mat. 18. d. 19.
quodcunque petieritis patrē in nomine meo, det vo-
17 bis. ¶ Hæc| mando vobis, vt diligatis inuicem. ¶ Si mū
18 dus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio ha-
19 buit. ¶ Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum e-
rat, diligeret: quia vero de mundo nō eſtis, ſed ego e-
20 legi vos de mundo, propterea odit vos mundus. ¶ Me
mētote ſermonis mei, quem ego dixi vobis, | Non eſt | Sup. 13. b 16.
ſeruus maior domino ſuo. | Si me perſecuti ſunt, & | Mat. 10. c. 24.
vos perſequentur. Si ſermonem meū ſeruauerunt, &
21 veſtrū ſeruabūt. ¶ Sed hæc omnia facient vobis pro- Luc. 6. f. 40.
D pter nomen meū: quia neſciūt eum qui miſit me. ¶ Si Mat. 24 a 9.
22 non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatū non ha-
berent; nunc aūt excuſationē non habent de peccato
23 ſuo. ¶ Qui me odit, & Patrē meū odit. ¶ Si opera non
24 feciſſem in eis, quę nemo alius fecit, peccatum nō ha-
berent. Nunc autem & viderunt, & oderūt & me, et
25 patrē meum. ¶ Sed vt adimpleatur ſermo qui in lege
eorum ſcriptus eſt. | Quia odio habuerunt me gratis. Pſ. 24. d 19.
26 ¶ Cum autē venerit paraclitus, quem ego mittam vo Luc. 24. g. 49.
bis a Patre, ſpiritum veritatis, qui a Patre pcedit, il-
27 le teſtimonium perhibebit de me: ¶ & vos teſtimo-
nium perhibebitis: quia ab initio mecum eſtis.

CAPVT XVI.

1 HAec locutus ſum vobis, ut non ſcandalize-
A mini. ¶ Abſq; ſynagogis facient uos: ſed ue
2 nit hora, ut omnis qui interficit uos, ar-

3 bitretur obſequium ſe præſtare Deo. ¶& bæc facient
4 vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me. ¶ Sed
hæc locutus ſum vobis, vt cum venerit hora eorum
reminiſcamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vo-
5 bis ab initio non dixi: quia vobiſcum eram. ¶Et nunc
vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis inter-
6 rogat me, quo vadis? ¶Sed quia hæc locutus ſum vo-
7 bis, triſtitia impleuit cor veſtrum. ¶ Sed ego verita-
tem dico vobis, expedit vobis, vt ego vadam: ſi enim
non abiero Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem a-
8 biero, mittam eum ad vos. ¶ Et cum venerit ille, ar-
B guet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudi-
9 cio. ¶ De peccato quidem, quia non crediderunt in
10 me. ¶ De iuſtitia vero: quia ad Patrem vado: & iam
11 non videbitis me. ¶De iudicio autem: quia princeps
12 huius mundi iam iudicatus eſt. ¶Adhuc multa habeo
13 vobis dicere: ſed non poteſtis portare modo. ¶ Cum
autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos om
nem veritatem: non enim loquetur a ſemetipſo: ſed
quæcunque audiet, loquetur: & quæ ventura ſunt
14 annunciabit vobis. ¶Ille me clarificabit: quia de meo
15 accipiet, & annunciabit vobis: ¶ Omnia quæcunque
habet Pater, mea ſunt. propterea dixi, quia de meo ac
16 cipiet, & annunciabit vobis. ¶ Modicum, & iam non
videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me:
17 quia vado ad Patrem. ¶ Dixerunt ergo ex diſcipulis
eius ad inuicem. Quid eſt hoc quod dicit nobis: Mo-
dicum, & nõ videbitis me: & iterum modicum, & vi
18 debitis me, & quia vado ad Patrem? ¶ Dicebant
ergo: Quid eſt hoc quod dicit, Modicum? neſcimus
19 quid loquitur. ¶ Cognouit autem Ieſus, quia vole-
C bant eum interrogare: & dixit eis: De hoc quæritis in
ter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: &
20 iterum modicum, & videbitis me. ¶Amen, amen di-
co vobis, quia plorabitis, & flebitis vos: mundus au-
tem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſti-
21 tia veſtra vertetur in gaudium. ¶ Mulier cum parit,
triſtitiam habet, quia venit hora eius: cum autem pe
perit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gau
22 dium, quia natus eſt homo in mundum. ¶ Et vos igitũ
nunc quidẽ triſtitiã habetis, iterũ aũt videbo vos, &
gaudebit cor veſtrũ, & gaudium veſtrũ nemo tollet a
Sup. 14. b 13. Mat. 7. a. 7. & 21. b 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Iac. 1. a. 5
23 vobis. ¶et in illo die me non rogabitis quicquam. A-
D men, amen dico vobis, ſi quid petieritis patrem in no
24 mine meo, dabit vobis. ¶ Vſque modo non petiſtis
quidquam in nomine meo. Petite, & accipietis: vt
25 gaudium veſtrum ſit plenum. ¶Hæc in prouerbijs lo-
cutus ſum vobis. Venit hora cum iam non in prouer-
bijs loquar vobis, ſed palam de patre annũciabo uo-
26 bis. ¶ In illo die in nomine meo petetis: & non dico
27 vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. ¶Ipſe enim
pater amat vos: quia vos me amaſtis, & credidiſtis,
28 quia ego a Deo exiui. ¶Exiui a patre, & veni in mun
dum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem:
29 ¶Dicunt ei diſcipuli eius: Ecce nunc palam loqueris
30 & prouerbium nullum dicis. ¶Nunc ſcimus, quia ſcis
omnia, & non opus eſt tibi, vt quis te interroget: in
31 hoc credimus quia a Deo exiſti. ¶ Reſpondit eis Ie-
Matt. 26 c. 31. Mar. 14 c. 27.
32 ſus. Modo creditis. ¶Ecce venit hora, & iam venit, vt
diſpergamini vnuſquiſque in propria, & me ſolum
relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.
33 ¶ Hæc locutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis.
In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vi-
ci mundum.

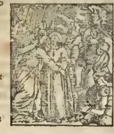
CAPVT XVII.

1 HÆc locutus eſt Ieſus: & ſubleuatis oculis in
A cçlum, dixit: Pater venit hora, clarifica filiũ
2 tuum, vt filius tuus clarificet te. ¶Sicut dedi- Matt. 28. d. 18.
ſti ei poteſtatem omnis carnis, vt omne quod dediſti
3 ei, det eis vitam æternam. ¶Hæc eſt autem vita æter-
na, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem
4 miſiſti Ieſum Chriſtum. ¶Ego te clarificaui ſuper ter-
5 rã: opus conſummaui quod dediſti mihi, vt faciã. ¶ &
nunc clarifica me tu pater apud temetipſum, clarita-
6 te, q̃ habui prius q̃ mundus eſſet apud te. ¶Manifeſta-
ui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mũ
do: Tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum
7 ſeruauerũt. ¶Nunc cognouerunt quia omnia quę de-
8 diſti mihi, abs te ſunt. ¶ quia verba quæ dediſti mihi,
B dedi eis. & ipſi acceperunt, & cognouerunt vere quia
9 a te exiui, & crediderunt quia tu me miſiſti. ¶ego pro
eis rogo. Non pro mundo rogo, ſed pro his quos dedi
10 ſti mihi, quia tui ſunt. ¶ Et mea omnia tua ſunt: &
tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis. ¶ Et iam non
11 ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te ve-
nio. Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo, quos dedi-
12 ſti mihi, vt ſint vnum, ſicut & nos. ¶ Cum eſſem cum
eis, ego ſeruabam eos in nomine tuo. quos dediſti mi
13 hi, cuſtodiui: & nemo ex eis perijt, niſi filius perditio-
C nis, vt ſcriptura impleatur. ¶Nũc autem ad te venio: Infr. 18 b. 9.
& hęc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum Pſal. 40 b. 10. &
14 impletum in ſemetipſis. ¶ Ego dedi eis ſermonem 108 a. 8
tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de
15 mundo, ſicut & ego non ſum de mundo. ¶Nõ rogo vt
16 tollas eos de mundo, ſed vt ſerues eos a malo. ¶de mũ
17 do non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo. ¶ Sancti
18 fica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt. ¶ Sicut tu
me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.
19 ¶Et pro eis ego ſanctifico meipſum: vt ſint & ipſi ſan-
20 ctificati in veritate. ¶Non pro eis autem rogo tãtum,
ſed & pro eis qui credituri ſunt per uerbum eorum in
21 me: ¶vt omnes vnum ſint, ſicut tu pater in me, & ego
in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint: vt credat mundus
22 quia tu me miſiſti. ¶ Et ego claritatem, quam dediſti
D mihi, dedi eis: vt ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.
23 ¶Ego in eis & tu in me, vt ſint conſummati in vnum:
& cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti
24 eos, ſicut & me dilexiſti. ¶Pater, quos dediſti mihi, vo
lo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum, vt videant clari
tatem meam, q̃ dediſti mihi, quia dilexiſti me ante cõ
25 ſtitutionẽ mundi. ¶Pater iuſte, mundus te non cogno
uit: ego aũt te cognoui: & hi cognouerunt quia tu me
26 miſiſti. ¶Et notũ feci eis nomen tuũ, & notũ faciã, vt
dilectio qua dilexiſti me in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPVT XVIII.

1 HÆc cum dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt cum diſci- Matt. 26. c. 36.
A pulis ſuis trans Torrentem Cedron, vbi erat Marc. 14 d. 32.
hortus, in quẽ introiuit ipſe & diſcipuli eius. Luc. 22. d 39.
2 ¶Sciebat aũt & Iudas qui tradebat eum, locum: quia
frequenter Ieſus cõuenerat illuc cum diſcipulis ſuis. 2. Reg. 21. e. 25.
3 ¶Iudas ergo cum accepiſſet cohortem, & a pontifici- Mar. 26. e. 47.
bus, & Phariſæis miniſtros: venit illuc cũ laternis, &
4 facibus, & armis. ¶ Ieſus itaque ſciens oĩa q̃ ventura Matt. 14. e. 43.
erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quẽ quęritis? Luc. 22. e 47.
5 ¶Rñderunt ei: Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus: E-
go ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebãt eũ, cum

ipſi. Vt ergo dixit eis: Ego ſum, abierunt retrorſum,
B & ceciderunt in terram. ¶Iterũ ergo interrogauit eos:
7 Quem quæritis? Illi aũt dixerũt: Ieſum Nazarenum.
8 ¶Rñdit Ieſus: Dixi vobis, quia ego ſum: ſi ergo me q̃-
9 ritis, ſinite hos abire. ¶ Vt impleretur ſermo quem di-
Sup. 17. b. 12. xit: Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quen-

10 quam. ¶Simõ ergo Pe-
trus habens gladium,
eduxit eum: & percuſ-
ſit põtificis ſeruum: &
abſcidit auriculam ei⁹
dexteram. Erat aũt no
mẽ ſeruo Malchus. ¶di
11 xit ergo Ieſus Petro:
Mitte gladium tuum
in vaginam. Calicem
quẽ dedit mihi Pater,
12 non bibam illum? ¶co
hors ergo & tribunus,
& miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum, & li
13 gauerunt eum, ¶& adduxerunt eum ad Annam pri-
Lucæ 3. a. 2. C mum. Erat enim ſocer Caiphę, qui erat pontifex anni
Sup. 11. f 49. 14 illius. ¶Erat autem Caiphas, qui cõſilium dederat Iu
dæis: Quia expedit vnum hominem mori pro popu-
15 lo. ¶Sequebatur aũt Ieſum Simon Petrus, & alius di-
ſcipulus. Diſcipulus aũt ille erat notus Pontifici, & in
16 troiuit cum Ieſu in atrium Pontificis. ¶Petrus autẽ ſta
Mat. 26 f 58. bat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius, qui
Mar. 14 f 54. erat notus pontifici, & dixit oſtiarię: & introduxit Pe
17 trũ. ¶Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Nunquid & tu
Luc. 22. f 54. 18 ex diſcipulis es hoĩs iſtius? Dicit ille: Non ſum. ¶Sta-
bant aũt ſerui, & miniſtri ad prunas, quia frigus erat
& calefaciebant ſe. Erat aũt cum eis & Petrus ſtãs, &
19 calefaciens ſe. ¶Põtifex ergo interrogauit Ieſum de di
D ſcipulis ſuis, & de doctrina eius. ¶ Rñdit ei Ieſus: Ego
20 palam locutus ſum mũdo, ego ſemper docui in ſyna-
goga, & in templo quo omnes Iudęi conueniunt, &
21 in occulto locutus ſũ nihil. ¶Quid me interrogas? in-
terroga eos qui audierũt quid locut⁹ ſũ ipſis: ecce hi
22 ſciunt quæ dixerim ego. ¶ Hæc autẽ cũ dixiſſet, vnus
aſſiſtens miniſtrorũ dedit alapã Ieſu, dicẽs: Sic reſpon
23 des pontifici? ¶Reſpõdit ei Ieſus: Si male locutus ſũ,
teſtimonium perhibe de malo: ſi autẽ bene, quid me
24 cædis? ¶Et miſit eum Annas ligatum ad Caiphã pon
Mat. 26. l 57. 25 tificem. ¶Erat autem Simõ Petrus ſtans, & calefaciẽs
Mar. 14 f 53. E ſe: Dixerunt ergo ei: Nũquid & tu ex diſcipulis eius
Luc. 22 f 54. 26 es? Negauit ille, & dixit: Non ſum. ¶Dicit ei vnus ex
ſeruis pontificis, cognatus eius cuius abſcidit Petrus
Mat. 26 g 69. auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?
Mar. 14. g 67. 27 ¶Iterum ergo negauit Petrus, & ſtatim gallus canta-
Luc. 22. f 56. 28 uit. ¶Adducunt ergo Ieſum a Caipha in prætorium.
Mat. 27. a. 2. Erat autem mane, & ipſi non introierunt in prætorium,
rium, vt non contaminarentur, ſed vt manducarent
Mar. 15. a. 1. 29 paſcha. ¶ Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit:
Quam accuſationem affertis, aduerſus hominem
Luc. 23. a. 1. 30 hunc? ¶Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic
Act. 10 d. 38. & 31 malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. ¶ Dixit ergo
11. a. 3. F eis Pilatus: Accipite eum vos, & ſecundum legem ve
Mat. 20 ſtram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis
d. 19. 32 non licet interficere quenquam: ¶ Vt ſermo Ieſu im-
Mat. 27 b. 11. pleretur quem dixit, ſignificans quia morte eſſet mo-
Mar. 15 33 riturus. ¶Introiuit ergo iterum in prętorium Pilatus.
a. 2. & vocauit Ieſum, & dixit ei: Tu es Rex Iudæorum?
Luc. 23 a. 3. 34 ¶Reſpondit Ieſus: A temetipſo hoc dicis, an alij dixe-

35 rũt tibi de me? ¶ Rñdit
Pilatus: Nunquid ego
Iudæus ſum? Gẽs tua,
& põtifices tradiderũt
36 te mihi, q̃d feciſti? ¶rñ
dit Ieſus: regnum meũ
non eſt de hoc mundo:
ſi ex hoc mundo eſſet
regnum meum, mini-
ſtri mei vtiq; decerta-
rent, vt non traderer
Iudæis: nunc autem re
gnum meum, non eſt

37 hinc. ¶Dixit itaq; ei Pi
latus. Ergo Rex es tu.
Rñdit Ieſus: Tu dicis,
quia rex ſum ego: ego
ĩ hoc natus ſum, & ad
G hoc veni in mundum,
vt teſtimonium perhi-
beam veritati, omnis
qui eſt ex veritate, au-
38 dit vocem meam. ¶ Di
cit ei Pilatus: Quid eſt
veritas? Et cum hoc di
xiſſet, iterum exiuit ad

Iudæos, & dixit eis. E-
go nullam inuenio in Mar. 27. b 11.
39 eo cauſam. ¶Eſt autem Mar. 15.
conſuetudo vobis, vt a. 6.
unum dimittam uobis Luc. 23.
in Paſcha. Vultis ergo c. 17.
dimittam vobis Regẽ
40 Iudęorum? ¶Clamaue
runt ergo rurſum om-
nes, dicentes: Non hũc
ſed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAPVT XIX.

1 TVnc ergo ap- Mat. 27.
A prehendit Pi c. 27.
latus Ieſum, Mar. 15. b. 16.
2 & flagellauit. ¶ Et mili
tes plectẽtes coronam
de ſpinis, impoſuerunt
capiti eius, & veſte
purpurea circundede-
3 runt eum. ¶ Et venie-
bant ad eum, & dice-
bant: Aue Rex Iudæo-
4 rũ, & dabãt ei alapas.
¶Exiuit ergo iterũ Pila
t⁹ foras, & dicit eis: Ec

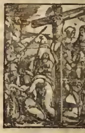
ce adduco vobis eũ fo
ras, vt cognoſcatis, q̃a
nullam inuenio in eo
5 cauſam. (¶Exiuit ergo
Ieſus portans coro-
nam ſpineã, & purpu-
reum veſtimẽtum.) Et
dicit eis: Ecce homo.
6 ¶ Cum ergo vidiſſent
eum pontifices & mi-
niſtri clamabant, di-

centes:

centes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Ac
B cipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio
7 in eo cauſam. ⁋Rñderunt ei Iudæi: Nos legem habe-
mus, & ſecũdũ legẽ debet mori, quia filiũ Dei ſe fecit.
8 ⁋Cũ ergo audiſſet Pilat⁹ hũc ſermonẽ, magis timuit.
9 ⁋Et ingreſſus eſt prætoriũ iterũ, & dixit ad Ieſum: Vñ
10 es tu? Ieſus aũt rñſum nõ dedit ei. ⁋Dicit ergo ei Pila-
tus: Mihi nõ loqueris? neſcis q̃a ptãtẽ habeo crucifige
11 re te, & ptãtẽ habeo dimittere te? Rñdit Ieſus: ⁋Non
haberes ptãtẽ aduerſum me vllã, niſi tibi datum eſſet
deſuper: propterea qui me tradidit tibi, maius pecca-
12 tũ hẽt. ⁋Et exinde quærebat Pilatus dimittere eũ. Iu-
dęi autẽ clamabant, dicentes: Si hunc dimittis, nõ es
amicus Cęſaris. oĩs enim qui ſe Regẽ facit, contradi-
13 cit Cæſari. ⁋Pilatus aũt cũ audiſſet hos ſermones, ad-
C duxit foras Ieſum: et ſedit pro tribunali, in loco qui di
14 citur Lithoſtrotos, Hebraice autẽ Gabbatha. ⁋erat au
tẽ Paraſceue paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Iudęis:
15 Ecce Rex veſter. ⁋Illi aũt clamabãt: Tolle, tolle, cruci
fige eũ. Dicit eis Pilatus: Regẽ veſtrũ crucifigã? Rñde
16 rũt pontifices. Non habemus Regẽ, niſi Cęſarẽ. ⁋Tũc
ergo tradidit eis illũ, vt

crucifigerẽt. ſuſceperũt
aũt Ieſum & eduxerũt.
17 ⁋|Et baiulãs ſibi crucẽ,
exiuit in eũ q̃ dr̃ Calua
riæ locũ Hebraice autẽ
18 Golgotha: ⁋vbi crucifi
xerunt eum, & cum eo
alios duos hĩc & hinc,
19 medium autem Ieſum.
D ⁋Scripſit autem & titu-
lum Pilatus, & poſuit
ſuper crucem. erat autẽ

ſcriptum: Ieſus Nazare
nus rex Iudęorũ. ⁋hunc
20 ergo titulum multi Iu-
dæorum legerunt, quia
prope ciuitatem erat lo
cus ubi crucifixus eſt Ie
ſus. et erat ſcriptum He
braice, Græce, & Lati-
21 ne. ⁋Dicebant ergo Pi-
lato pontifices Iudæo-
rum: Noli ſcribere Rex
Iudæorum, ſed quia ip-
22 ſe dixit, ⁋Rex ſum Iudęorum. Reſpõdit Pilatus: quod
23 ſcripſi, ſcripſi. ⁋Milites ergo cum crucifixiſſent eum ac
ceperunt veſtimenta eius (& fecerunt quattuor par-
tes: vnicuique militi partem) & tunicam. Erat autem
24 tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. ⁋Di-
E xerunt ergo adinuicem: Non ſcindamus eam, ſed ſor
tiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura impleretur: dicẽs:
|Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam
25 miſerunt ſortem. Et milites quidẽ hæc fecerunt. ⁋Sta-
bant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, et ſoror ma
26 tris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. ⁋Cũ
vidiſſet ergo Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem
quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce filius
27 tuus. ⁋Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex
28 illa hora accepit eam diſcipulus in ſua. ⁋Poſtea ſciens
Ieſus quia omnia conſummata ſunt, |vt conſumma-
29 retur ſcriptura, dixit: Sitio. ⁋Vas ergo erat poſitum a-
ceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hiſ-

Mat. 27 d 33. Mat. 15 d 22. Luc. 23 c. 33.

Mat. 27. d. 35. Mar. 15. c 24. Luc. 23. c 34. Pſal. 21. c. 19.

Pſal. 68. c. 22.

30 ſopo circumponentes, obtulerunt ori eius. ⁋Cum er-
F go accepiſſet Ieſus acetum, dixit: Conſummatum eſt.
31 Et inclinato capite, tradidit ſpiritũ. ⁋Iudæi ergo (quo-
niam paraſceue erat) vt non remanerent in cruce cor-
pora ſabbato (erat enim magnus dies ille ſabbati) ro-
gauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, &
32 tollerentur. ⁋Venerunt ergo milites: & primi quidem
fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.
33 ⁋Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iã
34 mortuum, non fregerunt eius crura. ⁋ſed vnus militũ
lancea latus eius aperuit & continuo exiuit ſanguis
35 & aqua. ⁋Et qui vidit teſtimonium perhibuit: & ve-
rum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit, quia vera dicit:
36 vt & vos credatis. ⁋Facta ſunt enim hæc vt ſcriptura
37 impleretur: |Os nõ comminuetis ex eo. ⁋Et iterum a-
lia ſcriptura, dicit: | Videbunt in quem transfixerunt.
38 ⁋|Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arima-
G thæa (eo quod eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem
propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu.
Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Ieſu.
39 ⁋Venit autem & Nicodemus, | qui venerat ad Ieſum
nocte primum, ferens miſturam myrrhę & aloes qua
40 ſi libras centum. ⁋Acce

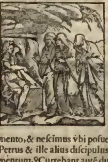

perunt ergo corpus Ie-
ſu, & ligauerunt illud
linteis cũ aromatibus,
ſicut mos eſt Iudæis ſe-
41 pelire. ⁋Erat autem in
loco vbi crucifixus eſt,
hortus, & in horto mo-
numentum nouum, in
quo nõdum quiſquam
poſitus erat. ⁋Ibi ergo
42 propter paraſceuen Iu-
dæorum, quia iuxta e-
rat monumentum, poſuerunt Ieſum.

Exo. 12. g 46. Num. 9. b 12. Zac. 12. c 10. Mat. 27 g 57. Mar. 15. d 42. Luc. 23. g 50. Sup. 3. a. 1. & 7. g. 50.

CAPVT XX.

1 VNa autem ſab
A bati, Maria
Magdalene

venit mane cũ adhuc
tenebrę eſſent ad monu
mentum: & vidit lapi-
dem ſublatum a monu
2 mẽto. ⁋cucurrit ergo &
venit ad Simonem Pe-
trum, & ad alium diſci
pulum quem amabat
Ieſus, & dixit illis: Tu-
lerunt Dñm de monu-
3 mento, & neſcimus vbi poſuerunt eum. ⁋Exijt ergo
Petrus & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monu-
4 mentum. ⁋Currebant autẽ duo ſimul, & ille alius di-
ſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad
5 monumentum. ⁋Et cum ſe inclinaſſet vidit poſita lin-
6 teamina: non tamen introiuit. ⁋Venit ergo Simon Pe
B trus ſequens eum, & introiuit in monumentum, & vi
7 dit linteamina poſita, ⁋& ſudarium, quod fuerat ſup
caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſepa-
8 ratim inuolutũ in vnũ locũ. ⁋tũc ergo introiuit et ille
diſcipulus q̃ venerat primus ad monumẽtũ, & vidit,
9 & credidit. ⁋nondũ enim ſciebãt ſcripturã, quia opor
10 tebat eum a mortuis reſurgere. ⁋Abierunt ergo ite-

Mat. 28. a. 1. Mar. 16. a 1. Luc. 24 a. 1.

11 rum diſcipuli ad ſemetipſos. ¶ Maria autem ſtabat ad (Mat. 28. a. 1. Mar. 16. a. 5. Luc. 24. a. 4.)
C monumentum foris, plorans, dum ergo fleret, inclina
12 uit ſe, | & proſpexit in monumentum: ¶ | & vidit duos
angelos in albis ſedentes: vnum ad caput, & vnum
13 ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. ¶ dicunt ei il
14 li: Mulier quid ploras? Dicit eis: quia tulerunt ¶ Do-
minum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cũ
dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtan-
15 tem: & non ſciebat, quia Ieſus eſt. ¶ Dicit ei Ieſus: Mu
lier quid ploras? quem

quęris? Illa exiſtimans
quia hortulanus eſſet,
dicit ei: Domine, ſi tu
ſuſtuliſti eum dicito mi
hi vbi poſuiſti eum: &
16 ego eum tollam. ¶ Di-
cit ei Ieſus: Maria. Con
uerſa illa dicit ei: Rab-
boni (quod dicitur Ma
17 giſter.) ¶ Dicit ei Ieſus:
Noli me tangere, non-
dum enim aſcendi ad
patrem meum: vade
autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad patrem
meum & patrem veſtrum, Deum meum & Deum ve
18 ſtrum. ¶ Venit Maria Magdalene annuncias diſcipu-
19 lis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi: ¶ | Cum (Mar. 16 c. 14. Luc. 24. c. 36. 1. Cor. 15 a. 5.)
ergo ſero eſſet die illo, vna ſabbatorũ, & fores eſſent
E clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metũ
Iudæorum: venit Ieſus, & ſtetit in medio, & dixit eis:
20 Pax vobis. ¶ Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus
21 & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino. ¶ Di
xit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut miſit me Pater,
22 & ego mitto vos. ¶ Hęc cum dixiſſet, inſufflauit, & di- (Mat 18 c. 18.)
23 cit eis: | Accipite Spiritum ſanctum: ¶ quorum remiſeri
F tis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, re
24 tēta ſunt. ¶ Thomas autem vnus ex duodecim qui di-
citur Didymus, non erat cum eis, quando venit Ie-
25 ſus. ¶ Dixerunt ergo ei alij diſcipuli: Vidimus Dñm.
Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus eius fixu
ram clauorum, & mittam digitum meum in locum
clauorum, & mittam manum meam in latus eius: nõ
26 credam. ¶ Et poſt dies octo, iterum erãt diſcipuli eius
intus: et Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis,
& ſtetit in medio, & di

27 xit: Pax vobis. ¶ Dein-
de dicit Thomæ: Infer
G digitum tuum huc, &
vide manᵘ meas: & af-
fer manũ tuam, & mit-
te in latus meum: & no
28 li eſſe incredulus, ſed fi
delis. ¶ Reſpondit Tho-
mas, & dixit ei: Domi-
nus meus, & Deᵘ meᵘ.
29 ¶ Dixit ei Ieſus: Quia
vidiſti me Thoma cre-
30 didiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt. ¶ | Mul- (Infra 21. d. 25.)
ta quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſci-
pulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.
31 ¶ Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt
Chriſtus filius Dei: & vt credentes vitam habeatis
in nomine eius.

CAPVT XXI.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ad
A mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: ¶ E-
2 rant ſimul Simon Petrus, & Thomas qui dici-
tur Didymus, & Nathanael qui erat a Cana Gali-
3 lææ, & filij Zebedęi, & alij ex diſcipulis eius duo. ¶ Di (Sup. 1. g 45. Matt. 4. c. 21. Mar. 1. b. 19.)
cit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Veni-
mus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in na-
4 uim: & illa nocte nihil prendiderunt. ¶ Mane autem
facto, ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognouerunt di
5 ſcipuli, quia Ieſus eſt. ¶ Dixit ergo eis Ieſus: Pueri, nun
quid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei: Non.
6 ¶ Dicit eis: | Mittite in dexteram nauigij rete: & inue- (Luc. 5. a. 4.)
nietis. Miſerunt ergo: & iam non valebant illud tra-
7 here pre multitudine piſcium. ¶ Dixit ergo diſcipulus
ille quem diligebat Ieſus, Petro: Dominus eſt. Simon
B Petrus, cum audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccin
8 xit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. ¶ Alij au-
tem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longe erãt
a terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete pi-
9 ſcium. ¶ Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt
prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.
10 ¶ Dicit ei Ieſus: Afferte de piſcibus quos prendidiſtis
11 nunc. ¶ Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terrã,
plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tri-
12 bus. Et cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete. ¶ Dicit ei
Ieſus: Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumben
tium interrogare eum: Tu quis es? ſcientes, quia Do-
13 minus eſt. ¶ Et venit Ieſus, & accipit panem et dat
14 eis, & piſcem ſimiliter. ¶ Hoc iam tertio manifeſtatus
C eſt Ieſus diſcipulis ſuis cum reſurrexiſſet a mortuis.
15 ¶ Cum ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus: Si-
mõ Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Do-
mine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.
16 ¶ Dicit ei iterũ: Simon Iohannis diligis me? Ait illi: e-
tiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce a-
17 gnos meos. ¶ Dicit ei tertio: Simon Iohãnis amas me?
Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertio, Amas
me? & dixit ei: Domine, tu omnia noſti, tu ſcis quia a
18 mo te. ¶ Dicit ei: Paſce oues meas. | Amen, amẽ dico ti- (2. Pet. 1. c. 14.)
bi cum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas vbi vo
D lebas: cum autem ſenueris, extendens manus tuas, &
19 alius te cinget, & ducet quo tu non vis. ¶ Hoc autem
dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deũ. (Sup. 13. e. 23.)
20 Et cum hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me. ¶ Conuerſus
Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus,
ſequentem, | qui & recubuit in cœna ſuper pectus e-
21 ius, & dixit: Domine quis eſt qui tradet te? ¶ Hunc er-
go cum vidiſſet Petrus, dixit Ieſu: Domine, hic au-
22 tem quid? ¶ Dicit ei Ieſus: Sic eum volo manere do-
23 nec veniam, quid ad te? tu me ſequere. ¶ Exiuit ergo
ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non mo-
ritur. Et non dixit ei Ieſus: Non moritur, ſed, Sic eum
24 volo manere, donec veniam, quid ad te? ¶ Hic eſt di-
ſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcri-
pſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius. (Sup. 20. g 30.)
25 ¶ | Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus: quæ ſi
ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum
capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libros.

Euangelij ſecundum Iohannem finis.

ACTVS APOSTOLORVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PRIMVM
A quidem ſer
monem fe-
ci de oĩbus
o Theophile, quæ cœpit
Ieſus facere, & docere,
2 ꝯvſq; in diem qua præ-
cipiẽs Apoſtolis p Spi-
ritum ſanctum, quos e-
3 legit, aſſumptus eſt: ꝯq-
bus & præbuit ſeipſum
viuum poſt paſſionem
ſuã in multis argumen
tis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de
4 regno Dei. ꝯEt conueſcens præcepit eis, ab Ieroſoly-
mis ne diſcederent, ſed expectarẽt promiſſionem pa-
5 tris, | quam audiſtis (inquit) per os meum: ꝯ| quia Io-
hannes quidem baptizauit aqua: vos autẽ baptizabi-
6 mini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies. ꝯIgitur
B qui conuenerant, interrogabant eum, dicẽtes: Dñe, ſi
7 in tẽpore hoc reſtitues regnum Iſrael? ꝯDixit aũt eis:
Non eſt veſtrũ noſſe tempora, vel momenta, quæ Pa-
8 ter poſuit in ſua poteſtate: ꝯ ſed | accipietis virtutẽ ſu-
peruenieñtis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes
in Ieruſalem, & in omni Iudęa, & Samaria, & vſq; ad
9 vltimum terræ. ꝯ|Et cum hæc dixiſſet, videntibus illis
10 eleuatus eſt: & nubes ſuſcepit eũ ab oculis eorũ. ꝯCũ-
que intuerẽtur in cœlum euntem illum, ecce duo viri
11 aſtiterũt iuxta illos in veſtibus albis, ꝯ qui & dixerũt:
Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cœlum? hic Ie-
ſus, qui aſſumptus eſt a vobis in cœlũ, ſic veniet quẽ-
12 admodum vidiſtis eum euntem in cœlum. ꝯTunc re-
uerſi ſunt Ieroſolymam a mõte qui vocatur Oliueti,
13 qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabbati habens iter. ꝯEt cum
C introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt vbi manebant
Petrus, & Iohannes, Iacobus, & Andreas, Philippus,
& Thomas, Bartholomęus, & Matthęus, Iacobus Al-
14 phæi, & Simon Zelótes, & Iudas Iacobi. ꝯhi omnes e-
rant perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mu-
15 lieribus, & Maria Matre Ieſu, & fratribus eius. ꝯIn
diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit
(erat autem turba hominum ſimul, fere cẽtum vigin-
16 ti.) ꝯViri fratres oportet impleri ſcripturã | quam præ-
dixit Spiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit
17 dux eorũ qui cõprehenderunt Ieſum. ꝯqui connume-
ratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij hu
18 ius. ꝯ|Et hic quidem poſſedit agrũ de mercede iniqui-
tatis, & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt oĩa
19 viſcera eius. ꝯ Et notum factũ eſt oĩbus habitantibu:
Ieruſalem, ita vt appellaretur ager ille, lingua eorũ,
20 Haceldema, hoc eſt ager ſanguinis. ꝯ Scriptum eſt
enim in libro Pſalmorum: | Fiat commoratio eorum Pſal 68 c
D deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea. | Et Epiſcopa- Pſal. 108
21 tum eius accipiat alter. ꝯ Oportet ergo ex his viris b. 1.
qui nobiſcum ſunt congregati, in omni tempore quo
22 intrauit, & exiuit inter nos Dominus Ieſus, ꝯincipiẽs
a baptiſmate Iohannis vſque in diem qua aſſumptus
eſt a nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri
23 vnum ex iſtis. ꝯ Et ſtatuerunt duos, Ioſeph qui vo-
cabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, &
24 Matthiam. ꝯEt orantes dixerunt: Tu Domine qui cor
da noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duo-
25 bus vnũ, ꝯ accipere locũ miniſterij huius, & Apoſto-
latus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locũ
26 ſuum. ꝯ Et dederunt ſortes eis: Et cecidit ſors ſuper
Matthiã, & annumeratus eſt cũ vndecim Apoſtolis.

CAPVT II.

1 ET cum complerentur | dies Pentecoſtes, erant Matth
A omnes pariter in eodẽ loco: ꝯ| & factus eſt re- Marc.
2 pente de cęlo ſonus, tanquam aduenientis ſpi-
ritus vehemẽtis, & repleuit totam domum vbi erant Luc

3 ſedentes. ꝯ Et apparue- Sup.
runt illis diſpertitæ lin-
guæ tanquam ignis, ſe-
4 ditq; ſupra ſingulos eo-
rũ: ꝯ & repleti ſunt oẽs
Spiritu ſancto, & cœpe-
runt loq; varijs linguis,
prout Spiritus ſanctus
5 dabat eloqui illis. ꝯ E-
rant autem in Ieruſa-
lem habitantes Iudæi,
viri religioſi ex omni
natione, quæ ſub cœ-
6 lo eſt. ꝯFacta autem hac voce, cõuenit multitudo, &
mente confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſque
7 lingua ſua illos loquentes. ꝯ Stupebant autem om-
nes, & mirabantur dicentes: Nonne, ecce om-
8 nes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? ꝯ & quomodo
B nos audiuimus vnuſquiſque linguam noſtram, in
9 qua nati ſumus? ꝯParthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui
habitãt Meſopotamiam, Iudæam, & Cappadociam,
10 Pontum, & Aſiam, ꝯ Phrygiam, & Pamphiliam, Æ-
gyptum, & partes Lybię, quæ eſt circa Cyrenen, &
11 aduenæ Romani, ꝯ Iudæi quoque, & Proſelyti: Cre-
tes, & Arabes: audiuimus eos loquentes noſtris lin-
12 guis magnalia Dei. ꝯ Stupebant autem omnes, &
mirabantur ad inuicem, dicentes: Quidnam vult
13 hoc eſſe? ꝯ Alij autem irridentes dicebant: Quia

muſto

14 muſto pleni ſunt iſti. ¶Stans autem Petrus cum vnde-
cim, leuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iu-
dæi, & qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis no
15 tum ſit, & auribus percipite verba mea. ¶Nõ enim ſi-
C cut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, cum ſit hora diei ter-
16 tia: ¶ſed hoc eſt quod dictum eſt per prophetam Ioel:
Ioel.2.g.28. 17 ¶ |Et erit in nouiſſimis diebus (dicit Dominus) effun-
Iſai. 44.a.3. dam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophe
tabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri vi-
ſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomnia-
18 bũt. ¶Et quidem ſuper ſeruos meos, & ſuper ancillas
meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & pro-
19 phetabunt: ¶& dabo prodigia in cęlo ſurſum, & ſigna
in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem
20 fumi. ¶Sol cõuertetur in tenebras, & Luna in ſangui-
nem, antequam veniat dies Domini magnus, & ma-
Ioel. 2.g.32. 21 nifeſtus: ¶Et erit |omnis quicunq; inuocauerit nomẽ
Rom.10.c.13. 22 Domini ſaluus erit. ¶Viri Iſraelitæ, audite verba hęc:
D Ieſum Nazarenum virum approbatum a Deo in vo
bis, virtutibus, & prodigijs, & ſignis quæ fecit Deus
23 per illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis: ¶hunc defi-
nito conſilio, & præſcientia Dei traditum, per manus
24 iniquorum affligentes, interemiſtis. ¶Quem Deus ſu-
ſcitauit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſ-
25 ſibile erat teneri illum ab eo. ¶ Dauid enim dicit in
Pſ.15.b.8. eum: |Prouidebam Dominum in cõſpectu meo ſem-
26 per: quoniam a dextris eſt mihi, ne cõmouear. ¶Pro-
pter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua
27 mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe: ¶Quoniã
nõ derelinques animam meam in inferno, nec dabis
28 Sanctum tuum videre corruptionem. ¶Notas mihi fe
ciſti vias vitæ: & replebis me iucunditate cum facie
29 tua. ¶Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Pa-
3.Reg.2.b.10. E triarcha Dauid, |quoniam defunctus eſt, & ſepultus:
& ſepulchrum eius eſt apud nos, vſq; in hodiernum
30 diem. ¶Propheta igitur cum eſſet, & ſciret quia iure-
Pſal. 131.c.11. iurando |iuraſſet illi Deus de fructu lumbi eius ſedẽ-
31 re ſuper ſedem eius: ¶Prouidens locutus eſt de reſur-
Pſal. 15.b.10. rectione Chriſti, quia |neq; derelictus eſt in inferno,
Inf.13.c.35. 32 neq; caro eius vidit corruptionem. ¶Hunc Ieſum reſu
Sup.1.b.8. 33 ſcitauit Deus, |cuius oẽs nos teſtes ſumus. ¶Dextera
igitur Dei exaltatus, & ꝓmiſſione Spiritus ſancti ac-
cepta a patre, effudit hunc quem vos videtis, & audi-
34 tis. ¶Non enim Dauid aſcẽdit in cęlum: dixit aũt ipſe:
Pſal. 109.a.1. 35 |Dixit Dñs Dño meo, Sede a dextris meis, ¶donec po-
36 nã inimicos tuos ſcabellum pedũ tuorũ. ¶Certiſſime
ſciat ergo oĩs domus Iſrael, q2 & Dñm eum, & Chri-
ſtum fecit Deus, hunc Ieſum quem vos crucifixiſtis.
37 ¶His autẽ auditis cõpuncti ſunt corde, & dixerunt ad
F Petrũ, & ad reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri
38 fratres? ¶Petrus vero ad illos: Pęnitentiã (inquit) agi-
te, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ in noĩe Ieſu Chri-
ſti in remiſſionẽ peccatorũ veſtrorũ: & accipietis do-
39 nũ Spiritus ſancti. ¶Vobis enim eſt repromiſſio, & fi-
lijs veſtris, & oĩbus qui longe ſunt, quoſcunq; aduo-
40 cauerit Dñs Deus noſter. ¶Alijs etiã verbis plurimis
teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens: Saluami-
41 ni a generatione iſta praua. ¶Qui ergo receperũt ſer-
monem eius, baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die il-
42 la animæ circiter tria millia. ¶Erant autem perſeue-
rantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatio-
43 ne fractionis panis, & orationibus. ¶Fiebat autem
G omni animæ timor: multa quoque prodigia, & ſi-
gna per Apoſtolos in Ieruſalem fiebant, & metus erat
44 magnus in vniuerſis. ¶Omnes etiam qui credebant,
45 erant pariter, & habebãt omnia communia. ¶Poſſeſ-
ſiones, & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa
46 omnibus, prout cuique opus erat. ¶Quotidie quoque
perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes cir-
ca domos panem, ſumebant cibum cum exultatione,
47 & ſimplicitate cordis, ¶collaudantes Deum, & ha-
bentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem
augebat qui ſalui fierent quotidie in idipſum.

CAPVT III.

1 PEtrus autem, &
A Iohannes aſcen-
debant in tem-
plum, ad horam ora-
2 tionis nonam. ¶Et qui-
dam vir qui erat clau-
dus ex vtero matris
ſuę, baiulabatur: quem
ponebant quotidie ad
portam templi, quę di-
citur Specioſa, vt pete-
ret eleemoſynã ab in-
troeuntibus in templũ.
3 ¶Is cum vidiſſet Petrum, & Iohannem incipiẽtes in-
troire in templum, rogabat vt eleemoſynã acciperet.
4 ¶Intuens autẽ in eum Petrus cum Iohanne, dixit: Re-
5 ſpice in nos. ¶At ille intendebat in eos ſperans ſe ali-
6 qd accepturum ab eis. ¶Petrus autem dixit: Argentũ,
& aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi
do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambu-
7 la. ¶Et apprehenſa manu eius dextera alleuauit eum,
B & protinus conſolidatæ ſunt baſes eius, & plantæ.
8 ¶Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intrauit cum illis
in templum ambulans, & exiliẽs, & laudans Deum.
9 ¶Et vidit omnis populus eum ambulãtem, & laudan
10 tem Deum. ¶Cognoſcebant autem illum, quod ipſe
erat qui ad eleemoſynam ſedebat ad Speciosam por-
tam tẽpli: & impleti ſunt ſtupore, & extaſi in eo quod
11 cõtigerat illi. ¶Cum teneret autem Petrum, & Iohan-
nem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quę
12 appellatur Salomonis, ſtupentes. ¶Videns autem Pe-
trus reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ quid mira-
mini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra vir-
13 tute, aut poteſtate fecerimus hunc ambulare? ¶Deus
C Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus pa-
trum noſtrorum glorificauit filium ſuũ Ieſum, quem
vos quidem tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pila-
14 ti, iudicante illo dimitti. ¶|Vos autem ſanctum, & iu- [Matt. 27.c.20.]
ſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam dona- [Marc.15.b.11.]
15 ri vobis: ¶authorem vero vitæ interfeciſtis, quem
Deus ſuſcitauit a mortuis, cuius nos teſtes ſumus. [Luc. 23.c.18.]
16 ¶Et in fide nominis eius, hunc quem vos vidiſtis, & [Iohã. 18.g.40.]
noſtis, confirmauit nomen eius: & fides quæ per
eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpe-
17 ctu omnium veſtrum. ¶Et nunc fratres, ſcio quia
per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.
18 ¶Deus autem quæ prænunciauit per os omnium Pro-
19 phetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic impleuit. ¶Pęnite-
mini igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata ve
20 ſtra: ¶vt cũ venerint tẽpora refrigerij a cõſpectu Dñi,
& miſerit eum qui prædicatus eſt vobis Ieſum Chri-
21 ſtum, ¶quem oportet quidem cœlum ſuſcipere vſque
in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt

D Deus per os ſanctorum ſuorum, a ſeculo Propheta-
Deu 18. c.13. 22 rum.ꝰMoyſes quidem dixit:|quoniam prophetam ſu
ſcitabit vobis Dñs Deus veſter de fratribus veſtris,
tanq̃ me: ipſum audietis iuxta omnia quæcunq; locu
23 tus fuerit vobis.ꝰErit aũt, omnis anima q̃ nõ audierit
24 prophetam illum, exterminabitur de plebe.ꝰ Et om-
nes prophetæ a Samuel, & deinceps, qui locuti ſunt
25 annunciauerunt dies iſtos.ꝰVos eſtis filij prophetarũ
& teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros
Gen.12. a. 3. 22. b. 12. 23. d. 18 26. a. 4. dicens ad Abraham: | Et in ſemine tuo benedicentur
26 omnes familiæ terræ.ꝰVobis primum Deus ſuſcitans
Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: vt con
uertat ſe vnuſquiſque a nequitia ſua.

CAPVT IIII.

1 LOquẽtibus autem illis ad populum ſuperuene
A runt ſacerdotes, & magiſtratus tẽpli, & Saddu-
2 cæi, ꝰdolentes q; docerent populum, & annun-
3 ciarent in Ieſu reſurrectionem ex mortuis:ꝰ & iniece-
runt in eos manus & poſuerunt eos in cuſtodiã in craſ
4 ſtinum, erat enim iam veſpera.ꝰMulti autem eorum
qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt nu-
5 merus virorum quinque millia.ꝰ Factum eſt autem
in craſtinum, vt congregarentur principes eorum, &
6 ſeniores, & Scribæ in Ieruſalem. ꝰ& Annas princeps
ſacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander,
7 & quotquot erant de genere ſacerdotali.ꝰEt ſtatuen-
B tes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in
8 quo nomine feciſtis hoc vos?ꝰTunc repletus Spiritu
ſctõ Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & ſeniores
9 audite:ꝰ Si nos hodie dijudicamur in benefacto hoĩs
10 infirmi, in quo iſte ſaluus factus eſt:ꝰnotum ſit omni-
bus vobis, & omni plebi Iſrael, quia in nomine Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni quem uos crucifixi
ſtis, quem Deus ſuſcitauit a mortuis, in hoc iſte aſtat
11 coram vobis ſanus.ꝰ|Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt
Pſalm. 117. d. 18. Mat. 21 d. 42. Mar. 12. b. 10. Luc. 20. c. 17. Iſa 28. d 16. 1. Pet. 2. a. 7. Ro. 9. g. 33. a vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:
12 ꝰ& non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomẽ
eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos
13 ſaluos fieri.ꝰvidentes autem Petri conſtantiam, & Io
C hannis, comperto quod homines eſſent ſine literis, &
idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam
14 cum Ieſu fuerant. ꝰhominem quoque videntes ſtan-
tem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contra
15 dicere.ꝰIuſſerunt autem eos foras extra concilium ſe
16 cedere, & conferebant adinuicem, ꝰdicentes: Quid fa
ciemus hominibus iſtis, quoniam quidẽ notum ſignũ
factum eſt per eos, omnibus habitantibus Ieruſalem:
17 manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.ꝰSed ne am
plius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne ul
18 tra loquantur in nomine hoc vlli hominum.ꝰEt vo-
D cantes eos denunciauerunt, ne omnino loquerentur,
19 neque docerent in nomine Ieſu. ꝰ Petrus vero & Io-
hannes reſpondentes dixerunt ad eos: ſi iuſtum eſt in
conſpectu Dei, vos potius audire, quam Deum, iudi-
20 cate. ꝰ non enim poſſumus, quæ vidimus, & audiui-
21 mus, non loqui. ꝰAt illi comminantes, dimiſerũt eos:
non inuenientes quomodo punirent eos, propter po-
pulum: quia omnes clarificabant id quod factum fue
22 rat, in eo quod acciderat. ꝰ Annorum enim erat am-
plius quadraginta homo in quo factum fuerat ſignũ
23 iſtud ſanitatis.ꝰ Dimiſſi autem venerunt ad ſuos, &
E annunciauerunt eis quanta ad eos principes ſacerdo
24 tum, & ſeniores dixiſſent.ꝰ Qui cum audiſſent vna-
nimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerũt: Do-
mine, tu es qui feciſti cœlum, & terram, mare & om-
25 nia quæ in eis ſunt: ꝰ qui Spiritu ſancto per os patris Pſ. 2. a 1.
noſtri Dauid pueri tui dixiſti: Quare fremuerunt gen-
26 tes, & populi meditati ſunt inania?ꝰAſtiterunt reges
terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus
27 Dominum, & aduerſus Chriſtum eius?ꝰ Conuene-
runt enim vere in ciuitate iſta aduerſus ſanctum pue
rum tuum Ieſum quem vnxiſti, Heródes, & Pontius
28 Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſrael, ꝰfacere quæ
29 manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.ꝰ Et
F nunc Domine, reſpice in minas eorum, & da ſeruis
30 tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, ꝰ in eo
quod manum tuam extendas ad ſanitates, & ſigna,
31 & prodigia fieri per nomen ſancti filij tui Ieſu.ꝰEt cũ
oraſſent, motus eſt locus in quo erant congregati, &
repleti ſunt omnes Spirituſancto, & loquebantur
32 verbum Dei cum fiducia:ꝰ Multitudinis autem cre-
dẽtium erat cor vnum, & anima vna: nec quiſquam
eorum, quę poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed
33 erant illis omnia communia.ꝰEt virtute magna red-
debant Apoſtoli teſtimonium Ieſu Chriſti Domini
G noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.ꝰ Neque
34 enim quiſquam egẽs erat inter illos. Quotquot enim
poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes
35 afferebant precia eorum quæ vendebant, ꝰ & pone-
bant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem
36 ſingulis prout cuique opus erat. ꝰ Ioſeph autem qui
cognominatus eſt Bárnabas ab Apoſtolis, (quod eſt
interpretatum filius conſolationis) Leuites, Cyprius
37 genere, ꝰcum haberet agrum, vendidit eum, & attu-
lit precium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPVT V.

1 VIr autem quidam nomine Anánias, cum Sa
A phira vxore ſua vendidit agrum, ꝰ& frauda
2 uit de precio agri, conſcia vxore ſua: & affe-
rẽs partem quandam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.
3 ꝰ Dixit autem Petrus: Anania cur tentauit Satanas
cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de
4 precio agri?ꝰNonne manens tibi manebat, & venun
datum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde
tuo hanc rem? non es mentitus hominibus, ſed Deo.
5 ꝰAudiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expi
rauit. et factus eſt timor magnus ſuper omnes, qui au
6 dierunt.ꝰSurgentes autem iuuenes amouerunt eum,
7 & efferentes ſepelierunt.ꝰFactum eſt autem quaſi ho
B rarum trium ſpacium, & vxor ipſius, neſciens quod
8 factum fuerat, introiuit. ꝰ Dixit autem ei Petrus:
Dic mihi mulier ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa di
9 xit, etiam, tanti:ꝰPetrus autem ad eam: Quid vtique
cónuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pe-
des eorum, qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium,
10 & éfferent te. ꝰ Confeſtim cecidit ante pedes eius, &
expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illã
mortuam: & extulerunt, & ſepelierunt ad virum
11 ſuum.ꝰEt factus eſt timor magnus in vniuerſa eccle-
12 ſia, & in omnes, qui audierunt hæc.ꝰ Per manus autẽ
C Apoſtolorum fiebant ſigna, & prodigia multa in ple
be. Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomo-
13 nis.ꝰCæterorum autem nemo audebat ſe coniunge-
14 re illis: ſed magnificabat eos populus. ꝰ Magis au-

tem

rem augebatur credentium in Domino multitudo vi
15 rorũ ac mulierũ: ¶ita vt in plateas eijcerent infirmos,
& ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro
ſaltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum,
16 & liberarentur ab infirmitatibus ſuis. ¶Concurrebat
autem,& multitudo vicinarum ciuitatum Ieruſalem
afferentes ægros, & vexatos a ſpiritibus immundis,
17 qui curabantur omnes, ¶Exurgens aũt princeps ſacer
D dotum,& oẽs qui cũ illo erãt,(q̃ eſt hæreſis Sadduceo
18 rũ)repleti ſunt zelo: ¶& iniecerunt manus in Apoſto-
19 los, & poſuerunt eos in cuſtodia publica. ¶Angelus
aũt Dñi p noctẽ aperiens ianuas carceris,& educens
20 eos,dixit: ¶Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi
21 oĩa verba vitæ huius. ¶Qui cum audiſſent intrauerũt
diluculo in templum,& docebant. Adueniens autem
princeps ſacerdotum:& qui cum eo erant, cõuocaue
runt concilium,& oẽs ſeniores filiorũ Iſrael,& miſe-
22 runt ad carcerem, vt adducerentur. ¶Cum aũt veniſ-
ſent miniſtri, & aperto carcere non inueniſſent illos:
23 reuerſi nunciauerunt, ¶dicentes: Carcerem quidẽ in-
uenimus clauſum cum oĩ diligentia,& cuſtodes ſtan
tes ante ianuas, aperientes autem,neminẽ intus inue
24 nimus. ¶Vt aũt audierunt hos ſermones magiſtratus
E templi,& principes ſacerdotum,ambigebant de illis
25 quidnam fieret. ¶Adueniens autem quidam nuncia-
uit eis:quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem,ſunt
26 in templo ſtantes,& docentes populum. ¶Tunc abijt
magiſtratus cũ miniſtris,& adduxit illos ſine vi:time
27 bant enim populum ne lapidarentur. ¶Et cum addu-
xiſſent illos,ſtatuerunt in cõcilio. Et interrogauit eos
28 princeps ſacerdotum, ¶dicens: Præcipiendo præcipi-
mus vobis,ne doceretis in nomine iſto:& ecce reple-
ſtis Ieruſalem doctrina veſtra, & vultis inducere ſup
29 nos ſanguinem hoĩs iſtius. ¶Rñdens aũt Petrus,& A-
30 poſtoli,dixerunt:Obedire oportet Deo magis, q̃ ho-
F minibus. ¶Deus patrum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum,
31 quẽ vos interemiſtis ſuſpẽdentes in ligno. ¶Hũc prin
cipẽ,& ſaluatorẽ Deus exaltauit dextera ſua,ad dan
32 dã penitentiã Iſraeli,& remiſſionem peccatorum. ¶&
nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſan-
33 ctus quẽ dedit Deus omnibus obedientibus ſibi. ¶Hęc
cum audiſſent,diſſecabantur,& cogitabant interfice-
34 re illos. ¶Surgens aũt quidam in concilio Phariſæus,
nomine Gamaliel, legiſdoctor honorabilis vniuerſæ
35 plebi,iuſſit foras ad breue hoĩes fieri, ¶ dixitq; ad il-
los:Viri Iſraelitę,attendite vobis ſuper hominibus i-
36 ſtis quid acturi ſitis. ¶Ante hos enim dies extitit Theo
G das,dicens ſe eſſe aliquem,cui conſenſit numerus vi-
rorum circiter quadringentorum,qui occiſus eſt: &
oẽs qui credebant ei,diſſipati ſunt,& redacti ad nihi-
37 lum. ¶Poſt hunc extitit Iudas Galilęus in diebus pro
feſſionis,& auertit populum poſt ſe, & ipſe perijt: &
38 omnes quotquot conſenſerunt ei,diſperſi ſunt. ¶ Et
nunc itaque dico vobis,diſcedite ab hominibus iſtis
& ſinite illos:quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium
39 hoc aut opus,diſſoluetur: ¶ſi vero ex Deo eſt,non po-
teritis diſſoluere illud, ne forte & Deo repugnare in-
40 ueniamini. Conſenſerunt autem illi. ¶et conuocantes
Apoſtolos, cæſis denunciauerunt ne omnino loque-
41 rentur in nomine Ieſu,& dimiſerunt eos. ¶Et illi qui-
dem ibant gaudentes a conſpectu concilij, quoniam
digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pa-
42 ti. ¶omni autem die non ceſſabant in templo,& circa
domos docentes,& euangelizantes Chriſtum Ieſum.

CAPVT VI.

1 IN diebus autem illis creſcente numero diſcipulo
A rum, factum eſt murmur Græcorum aduerſus
Hebræos, eo quod deſpicerentur in miniſterio
2 quotidiano viduæ eorum. ¶Conuocantes autem duo
decim multitudinem diſcipulorum,dixerunt:non eſt
æquum, nos derelinquere verbum Dei, & mini-
3 ſtrare menſis. ¶Conſiderate ergo fratres, viros ex vo-
bis boni teſtimonij ſeptem, plenos Spiritu ſancto, &
4 ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus. ¶ Nos
vero orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.
5 ¶Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elege
B runt Stephanum virum plenum fide, & Spiritu ſan-
cto,& |Philippum,& Prochorum, & Nicanorem, & Ioſu. 21.
Timonem,& Parmenam,& Nicolaum aduenam An b.8.
6 tiochenum. ¶ Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apo-
7 ſtolorum:& orantes,impoſuerunt eis manus. ¶Et ver
bum Domini creſcebat,& multiplicabatur numerus
diſcipulorum in Ieruſalem valde,multa etiam turba
8 ſacerdotum obediebat fidei. ¶ Stephanus autem ple-
C nus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & ſigna
9 magna in populo. ¶Surrexerunt autem quidam de ſy
nagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenẽ
ſium,& Alexandrinorum,& eorum qui erant a Cili-
10 cia,& Aſia,diſputantes cum Stephano: ¶& non pote-
rant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui qui loquebatur.
11 ¶Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiuiſſe
eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in
12 Deum. ¶Commouerunt itaque plebem,& ſeniores,
D & Scribas,& concurrentes rapuerunt eum, & addu-
13 xerunt in concilium, ¶ & ſtatuerunt falſos teſtes, qui
dicerent: Homo iſte non ceſſat loqui verba aduerſus
14 locum ſanctum,& legem. ¶Audiuimus enim eum di-
centem,quoniam Ieſus Nazarenus hic deſtruet locũ
iſtũ,& mutabit traditiones quas tradidit nobis Moy
15 ſes: ¶et intuentes eum omnes qui ſedebant in concilio
viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.

CAPVT VII.

1 DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hæc ita
A ſe habent? ¶ Qui ait: Viri fratres,& patres
2 audite. ¶Deus gloriæ apparuit patri noſtro
Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia,prius quam mo- Gen. 12.
3 raretur in Charan: ¶ & dixit ad illum: |Exi de terra a. 1.
tua,& de cognatione tua,& veni in terram,quã mo-
4 ſtrauero tibi. ¶ Tunc exijt de terra Chaldæorum, &
habitauit in Charam. Et inde poſtquam mortuus eſt
pater eius,trãſtulit illum in terram iſtam,in qua nũc
5 vos habitatis. ¶ Et non dedit illi hæreditatem in ea,
nec paſſum pedis:ſed repromiſit dare illi eam in poſ-
ſeſſionẽ,& ſemini eius poſt ipsũ,cũ non haberet filiũ.
6 ¶Locutus eſt aũt ei Deus:|Quia erit ſemen eius acco- Gen. 15.
la in terra aliena, & ſeruituti eos ſubijcient, & male c. 15. Gen. 17.
7 tractabunt eos annis quadringentis: ¶ & gentem cui b. 10.
ſeruierint,iudicabo ego,dixit Dominus, & poſt hæc Gen. 21.
8 exibunt,& ſeruient mihi in loco iſto. ¶|Et dedit illi te a. 4. Gen. 25.
ſtamentum circuncisionis,|& ſic genuit Iſaac,& circũ c. 24. d. 26
B cidit eum die octauo:&|Iſaac,Iacob:&|Iacob,duode- Gen. 29.
9 cim Patriarchas. ¶Et Patriarchæ æmulantes, |Ioſeph d 31. 30.
10 vendiderunt in Aegyptum.& erat Deus cum eo: ¶& a. b. c. d. 31. d 31.
eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius,& |de- Gen. 37.
dit ei gratiam,& ſapientiam in conſpectu Pharaonis f. 18.
regis Aegypti,& conſtituit eum p̃poſitũ ſuper Aegy- Gen 41. c 37.

11 ptum, & ſuper omnem domum ſuam. ¶ Venit autem
fames in vniuerſam Ægyptum, & Chanaan, & tri-
bulatio magna, & non inueniebant cibos patres no-
Gen. 42 a.2. 12 ſtri. ¶| Cum audiſſet autem Iacob eſſe frumentum in
Gen. 45 a.3.2.4. 13 Ægypto: miſit patres noſtros primum: ¶ & | in ſecũdo
cognitus eſt Ioſeph a fratribus ſuis, & manifeſtatum
14 eſt Pharaoni genus eius. ¶ Mittens autem Ioſeph, ac-
cerſiuit Iacob patrem ſuum, & omnem cognationem
Gen. 46 a.1.2.5. 15 ſuam in animabus ſeptuaginta quinque. ¶| Et deſcen-
Gen. 49 d.32. dit Iacob in Ægyptum: & | defunctus eſt ipſe & patres
Gen. 50 b.7. 16 noſtri. ¶| Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſe
pulchro | quod emit Abraham precio argenti a filijs
Gen. 23. c.16. 50. b.13. 17 Hemor, filij Sichem. ¶ Cum autem appropinquaret
C tempus promiſſionis, quam cõfeſſus erat Deus Abra-
Ioſue 24 g.32. hæ, | creuit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto,
Exod. 1. a.7. 18 ¶ quoadusque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non
19 ſciebat Ioſeph. ¶ Hic circunueniens genus noſtrũ affli-
xit patres noſtros, vt exponerent infantes ſuos, ne vi-
Exod. 2. a.2. 20 uificarentur. ¶| Eodem tempore natus eſt Moyſes, &
Heb. 11 c.24. fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in
21 domo patris ſui. ¶ Expoſito autem illo, ſuſtulit eum fi-
22 lia Pharaonis, & nutriuit eum ſibi in filium. ¶ Et eru-
ditus eſt Moyſes omni ſapiẽtia Ægyptiorum: & erat
23 potens in verbis, & in operibus ſuis. ¶ Cum autem im
pleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcẽdit in
Exod. 2 b.12. 24 cor eius, vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael. ¶| Et cum
vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicauit il-
lum: & fecit vltionem ei qui iniuriam ſuſtinebat, per-
25 cuſſo Ægyptio. ¶ Exiſtimabat autem intelligere fra-
tres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem
Exod. 2. b.13. 26 illis: at illi non intellexerunt. ¶| Sequenti vero die ap-
paruit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace,
D dicens: Viri, fratres eſtis, vt quid nocetis alterutrum?
27 ¶ Qui autem iniuriam faciebat ꝓximo, repulit eum,
dicens: Quis te conſtituit principem, & iudicem ſuper
28 nos? ¶ nunquid interficere me tu vis, quemadmodum
29 interfeciſti heri Ægyptium? ¶ Fugit autem Moyſes in
verbo iſto: & factus eſt aduena in terra Madian, vbi
30 generauit filios duos. ¶ Et expletis annis quadragin-
Exod. 3. a.2. ta, | apparuit illi in deſerto montis Sina Angelus in
31 igne flammę rubi. ¶ Moyſes autem videns, admiratus
eſt viſum. Et accedente illo, vt conſideraret, facta eſt
32 ad eum vox Domini, dicẽs: ¶ Ego ſum Deus patrum
tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.
Tremefactus autem Moyſes, non audebat conſidera-
33 re. ¶ Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum
pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta
34 eſt. ¶ Videns vidi afflictionem populi mei, qui eſt in
Ægypto, & gemitum eorum audiui, & deſcendi libe-
rare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.
35 ¶ Hunc Moyſen, quem negauerunt, dicentes: Quis te
cõſtituit principẽ, & iudicem: hunc Deus principem,
& redemptorem miſit, cum manu Angeli qui appa-
Exo. 7. 8. 9. 10. 11 14. 36 ruit illi in rubo. ¶ Hic eduxit illos faciens prodigia,
E & ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, & | In de-
Exod. 16 a.1. 37 ſerto annis quadraginta. ¶ Hic eſt Moyſes qui dixit
Deut. 18 c.15. filijs Iſrael: | Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de
Exod. 19 a.3.d.19 38 fratribus veſtris, tanquam meipſum audietis. ¶| Hic
eſt qui fuit in Eccleſia in ſolitudine, cum Angelo qui
loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus no-
39 ſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis. ¶ Cui noluc-
runt obedire patres noſtri: ſed repulerunt, & auer-
Exod. 32 a.1. 40 ſi ſunt cordibus ſuis in Ægyptum, ¶ dicentes ad Aa-
ron: | Fac nobis Deos qui præcedant nos: Moyſes
enim hic qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus
41 quid factum ſit ei. ¶ Et vitulum fecerunt in diebus
illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætaban-
42 tur in operibus manuum ſuarum. ¶ Conuertit au-
tem Deus, & tradidit eos ſeruire militiæ cœli, ſicut
ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: | Nunquid vi- Amos 5 g.25.
ctimas, & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadragin-
43 ta in deſerto, domus Iſrael? ¶ Et ſuſcepiſtis taberna-
culum Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan, figu-
F ras quas feciſtis, adorare eas. Et transferam vos
44 trans Babylonem. ¶ Tabernaculum teſtimonij fuit cũ
patribus noſtris in deſerto, ſicuti diſpoſuit illis Deus
| loquens ad Moyſen, vt faceret illud ſecundum for- Exod. 25 d.40.
45 mam quam viderat. ¶| Quod & induxerunt, ſuſci- Hebr. 8 b.5.
pientes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem gen- Ioſue 3 c.14.
tium quas expulit Deus a facie patrum noſtrorum,
46 vſque in diebus Dauid, ¶| qui inuenit gratiam ante 1. Reg. 16 c.13.
Deum, & | petijt vt inueniret tabernaculum Deo Ia- Pſal. 131 a.5.
47 cob. ¶| Salomon autem ædificauit illi domum. ¶ Sed 3. Reg 6 a.1.
48 | non Excelſus in manufactis habitat, ſicut prophe- 1. Par. 17 b.11.
49 ta dicit: ¶ | Cœlum mihi ſedes eſt: terra autem ſca- Inf. 17. f 24.
bellum pedum meorum. Quam domum ædificabi- Iſai. 66. a 1.
tis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis
50 meæ eſt? ¶ Nonne manus mea fecit hæc omnia? ¶ Du-
51 ra ceruice, & incircuncifis cordibus, & auribus, vos 3 Reg 8 c.27
ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis: ſicut patres veſtri, ita 2. Par. 6 c.18.
52 & vos. ¶ Quem Prophetarum non ſunt perſequuti
G patres veſtri? Et occiderunt eos qui prænunciabant
de aduentu iuſti, cuius vos nunc proditores, & ho-
53 micidæ fuiſtis: ¶ qui accepiſtis legem in diſpoſitione
54 Angelorum, & non cuſtodiſtis. ¶ Audientes autem
hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant den-
55 tibus in eum. ¶ Cum autem eſſet plenus Spiritu ſan-
cto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Ie-
56 ſum ſtantem a dextris Dei. ¶ Et ait: Ecce video cœ-
los apertos, & Filium hominis ſtantem a dextris
57 Dei. ¶ Exclamantes autem voce magna, continue-
runt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in
58 eum. ¶ Et eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant,

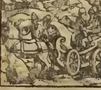

& teſtes depoſuerunt
veſtimenta ſua ſecus
pedes | adoleſcentis qui Inf 22. c 20.
59 vocabatur Saulus. ¶ Et
lapidabãt Stephanum
inuocantem, & dicen-
tem: Domine Ieſu, ſu-
ſcipe ſpiritum meum.
60 ¶ Poſitis autem geni-
bus, clamauit voce ma
gna, dicens: Domi-
ne, ne ſtatuas illis hoc
peccatum. Et cum hoc
dixiſſet, obdormiuit in Domino. Saulus autem erat
conſentiens neci eius.

CAPVT VIII.

1 FActa eſt autem in illa die perſecutio magna in
A Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis, & oẽs diſperſi
ſunt per regiones Iudææ, & Samariæ, præter
2 Apoſtolos. ¶ Curauerunt autẽ Stephanum viri timo-
3 rati, & fecerunt planctum magnũ ſuper eum. ¶| Sau- Inf. 22 a 4. c.19.
lus autem deuaſtabat Eccleſiam per domos intrans,
& trahens viros, ac mulieres, tradebat in cuſtodiam.
4 ¶ Igitur qui diſperſi erant, pertranſibant euangelizan-

5 tes verbum Dei. ¶Philippus autem deſcendens in ci-
6 uitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum. ¶Inten-
debant autem turbæ his quæ a Philippo dicebantur,
vnanimiter audientes, & videntes ſigna quæ facie-
7 bat. ¶Multi enim eorũ qui habebant ſpiritus immun-
B dos, clamantes voce magna, exibant. Multi autẽ pa-
8 ralytici, & claudi curati ſunt. ¶Factum eſt ergo gau-
9 dium magnum in illa ciuitate. ¶Vir aũt quidam noĩe
Simon, q ante fuerat in ciuitate magus, ſeducens gen
10 tem Samariç, dicẽs ſe eſſe aliquem magnum: ¶cui au-
ſcultabant oẽs a minimo vſq; ad maximũ, dicentes:
11 Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna. ¶Attendebãt
autem eum propter quod multo tẽpore magiis ſuis
12 dementaſſet eos. ¶Cũ vero credidiſſent Philippo euã-
gelizanti de regno Dei: in nomine Ieſu Chriſti bapti-
13 zabantur viri, ac mulieres. ¶Tunc Simon, & ipſe cre-
C didit: & cum baptizatus eſſet, adhærebat Philippo.
Vidẽs etiam ſigna, & virtutes maximas fieri, ſtupens
14 admirabatur. ¶Cum autem audiſſent Apoſtoli qui e-
rant Ieroſolymis quod recepiſſet Samaria verbum
15 Dei; miſerunt ad eos Petrum, & Iohãnem. ¶Qui cum
veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum
16 ſanctum. ¶Nondum enim in quenquam illorum ve-
nerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini
17 Ieſu. ¶Tunc imponebãt manus ſuper illos, & accipie-
18 bant Spiritum ſanctũ. ¶Quum vidiſſet autem Simon,
D quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur
19 Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam, ¶dicens: Date,
mihi hãc poteſtatem, vt cuicunq; impoſuero manus,
accipiat Spiritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eũ:
20 ¶Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam do-
21 num Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. ¶Non eſt tibi
pars, neq; ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt
22 rectum coram Deo. ¶Pœnitentiam itaq; age ab hac
nequitia tua: & roga Deũ, ſi forte remittatur tibi hæc
23 cogitatio cordis tui. ¶In felle enim amaritudinis, &
24 obligatione iniquitatis video te eſſe. ¶Reſpondens au
tem Simon, dixit: Precamini vos ꝓ me ad Dominũ,
25 vt nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis. ¶Et illi
E quidem teſtificati, & loquuti verbum Domini, redi-
bant Ieroſolymam, & multis regionibus Samarita-
26 norum enãgelizabant. ¶Angelus autem Dñi loquu-
tus eſt ad Philippũ, dicens: Surge, & vade contra Me-
ridianum, ad viam quæ deſcẽdit ab Ieruſalem in Ga-
zam: hæc eſt deſerta.

27 ¶Et ſurgens abijt. Et
ecce vir Æthiops, eu-
nuchus potens Canda-
cis Reginç Æthiopum,
qui erãt ſuper omnes
Gazas eius: venerat a-
dorare in Ieruſalem,
28 ¶& reuertebatur ſedẽs
ſuper currum ſuum, le-
gensq; Iſaiam prophe-
29 tam. ¶Dixit autem Spi
ritus Philippo: Acce-
30 de, & adiunge te ad currum iſtum. ¶Accurrens autem
Philippus, audiuit eũ legentẽ Iſaiã prophetam, & di-
31 xit: Putaſne intelligis quç legis? ¶Qui ait: Et quomo-
do poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogauitq;
32 Philippum, vt aſcenderet, & ſederet ſecum. ¶Locus
autem ſcripturæ quam legebat, erat hic: | Tanquam ...13 b
F ouis ad occiſionẽ ductus eſt: & ſicut agnus corã ton-
33 dente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum: ¶In humi-
litate iudiciũ eius ſublatũ eſt. Generationẽ eius quis
34 enarrabit, qm̃ tolletur de terra vita eius? ¶Reſpondẽs
autẽ Eunuchus Philippo dixit: Obſecro te, de quo ꝓ-
35 pheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo? ¶Aperiens
autẽ Philippus os ſuum, & incipiens a ſcriptura iſta,
36 euãgelizauit illi Ieſum. ¶Et dum irent per viã, vene-
runt ad quandã aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua,
37 qui prohibet me baptizari? ¶Dixit autẽ Philippus: Si
credis ex toto corde, licet. Et reſpõdens, ait: Credo fi-
38 liũ Dei eſſe Ieſum Chriſtũ. ¶Et iuſſit ſtare currũ: & de-
ſcẽderunt vterq; in aquam, Philippus, & Eunuchus,
39 & baptizauit eum. ¶Cũ aũt aſcẽdiſſent de aqua, Spi-
ritus Dñi rapuit Philippũ, & amplius non vidit eum
40 Eunuchus. Ibat aũt ꝑ viam ſuam gaudẽs. ¶Philippus
autẽ inuentus eſt in Azoto, & pertranſiens euangeli-
zabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPVT IX.

1 SAulus autem ad-
A huc ſpirans mi-
narum, & cædis
in diſcipulos Domini,
acceſſit ad principẽ ſa-
2 cerdotũ, ¶| & petijt ab Gal. c.1.
eo Epiſtolas in Dama- Iuf. 22. a.
ſcum ad ſynagogas, vt 15.
ſi quos inueniſſet huius
viæ viros, ac mulieres,
vinctos perduceret in
3 Ieruſalẽ. ¶| Et cum iter Inf. 22. b
faceret: contigit vt ap- 6.
propinquaret Damaſco: |& ſubito circunfulſit eũ lux 1. Cor. 15
4 de cçlo. ¶Et cadens in terrã, audiuit vocem dicentem a 8.
5 ſibi: Saule, Saule qd me ꝑſequeris? ¶Qui dixit: Quis 2. Cor. 12
es Dñe? Et ille: Ego ſum Ieſum, quẽ tu ꝑſequeris: du- a. 1.
6 rum eſt tibi contra ſtimulũ calcitrare. ¶Et tremens, ac
7 ſtupens dixit: Dñe qd me vis facere? ¶Et Dñs ad eũ:
B Surge, & ingredere ciuitatẽ, & ibi dicetur tibi qd te
oporteat facere. Viri aũt illi q comitabantur cum eo,
ſtabant ſtupefacti, audiẽtes qdem vocem, neminem
8 autem videntes. ¶Surrexit autem Saulus de terra,
apertiſque oculis nihil videbat. Ad manus autem il-
9 lum trahentes, introduxerunt Damaſcum. ¶Et erat
ibi tribus diebus non videns, & nõ manducauit, neq;
10 bibit. ¶Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, no-
mine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus:
11 Anania. At ille, ait: Ecce ego Dñe. ¶Et Dñs ad eũ: Sur
ge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in
domo Iudæ Saulum nomine Tharſenſem, ecce enim
12 orat. ¶(Et vidit virum Ananiam nomine, introeun-
tem, & imponentem ſibi manus, vt viſum recipiat.)
13 ¶Reſpondit autem Ananias: Domine, audiui a mul-
C tis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ie-
14 ruſalem: ¶& hic habet poteſtatem a principibus ſacer
dotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum.
15 ¶Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam
vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum
16 corã Gentibus, & Regibus, & filijs Iſrael. ¶Ego enim
oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo
17 pati. ¶Et abijt Ananias, & introiuit in domum: & im
ponens ei manus, dixit: Saule frater, Dominus miſit
me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt
18 videas, & implearis Spiritu ſancto. ¶Et confeſtim

D ceciderunt ab oculis eius, tanquam ſquamę, & viſum
19 recepit, & ſurgens baptizatus eſt. ⁋ Et eum accepiſſet
cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis qui
20 erant Damaſci, per dies aliquot. ⁋ Et continuo in ſy-
nagogis prædicabat Ieſum, quoniã hic eſt filius Dei.
21 ⁋Stupebant autem omnes qui audiebant, & dicebãt:
Nonne hic eſt qui expugnabat in Ieruſalem eos qui
inuocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit vt vin-
22 ctos illos duceret ad principes ſacerdotum? ⁋ Saulus
autem multo magis conualeſcebat, & confundebat
Iudæos qui habitabãt Damaſci, affirmans quoniam
23 hic eſt Chriſtus. ⁋ Cum autem implerentur dies mul-
ti, conſilium fecerunt in vnum Iudæi, vt eum interfi-
24 cerent. ⁋Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum:
2.Cor.11 B.32 Cuſtodiebant autem, & portas die, ac nocte, vt eum
25 interficerent. ⁋ Accipientes autem eum diſcipuli no-
cte, per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſpor
26 ta. ⁋Cum autem veniſſet in Ieruſalem, tentabat ſe iun
E gere diſcipulis: & omnes timebant eum, non creden-
27 tes quod eſſet diſcipulus: ⁋Barnabas autem apprehen
ſum illum duxit ad Apoſtolos: & narrauit illis quo-
modo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt
ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in no-
28 mine Ieſu. ⁋ Et erat cum illis intrans, & exiens in Ie-
29 ruſalẽ, & fiducialiter agens in nomine Domini. ⁋Lo-
quebatur quoque Gentibus, & diſputabat cum Græ-
30 cis: illi autẽ quęrebant occidere eum. ⁋Quod cum co-
gnouiſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & di-
31 miſerũt Tarſum. ⁋Eccleſia quidem per totam Iudæã,
& Galilæã, & Samariam habebat pacẽ, & ædificabatũ
ambulans in timore Dñi, & cõſolatione ſancti Spiri-
32 tus replebatur. ⁋ Factum eſt autem, vt Petrus dũ per-
tranſiret vniuerſos, deueniret ad ſanctos qui habita-
33 bant Lyddę. ⁋Inuenit autem ibi hominem, quẽdam,
F nomine Aeneam, ab annis octo iacẽtem in grabato,
34 qui erat paralyticus. ⁋ Et ait illi Petrus: Aenea ſanat
te Dominus Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et cõ
35 tinuo ſurrexit. ⁋Et viderunt eum oẽs qui habitabant
36 Lyddę, & Saronę: qui conuerſi ſunt ad Dñm. ⁋In Iop
pe autẽ fuit quędam diſcipula nomine Tabitha, quæ
interpretata dicitur Dorcas. Hęc erat plena operibus
37 bonis & eleemoſynis quas faciebat. ⁋ Factum eſt aũt
in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cũ la-
38 uiſſent, poſuerunt eam in cęnaculo. ⁋ Cum aũt prope
eſſet Lydda ab Ioppen, diſcipuli audientes quia Pe-
trus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes:
39 Ne pigriteris venire vſque ad nos: ⁋Exurgens autem
G Petrus venit cum illis. Et cum adueniſſe, duxerunt il-
lum in cœnaculum: & circunſteterunt illum omnes
viduę flentes, & oſtendentes ei tunicas, et veſtes, quas
40 faciebat illis Dorcas. ⁋ Eiectis autem omnibus foras,
Petrus ponens genua, orauit: & conuerſus ad corpus,
dicit: Tabitha ſurge. At illa aperuit oculos ſuos, & vi-
41 ſo Petro, reſedit. ⁋Dans autem illi manũ, erexit eam.
Et cum vocaſſet ſanctos, & viduas, aſſignauit eam vi
42 uam. ⁋ Notum autem factum eſt per vniuerſam Iop-
43 pen, & crediderunt multi in Domino. ⁋Factum eſt au
tem, vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Simo-
nem quendam coriarium.

CAPVT X.

1 VIr autem quidã erat in Cęſarea nomine Cor
A nelius, centurio cohortis, q̃ dicitur Italica. ⁋re
2 ligioſus, ac timens Deum cum omni domo
ſua, faciens eleemoſynas multas plebi. Et deprecans
3 Deum ſemper: ⁋is vidit in viſu manifeſte, quaſi hora
diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicen-
4 tem ſibi: Corneli. ⁋At ille intuens eum, timore corre-
ptus, dixit: Quid eſt Domine? dixit autẽ illi: Oratio-
nes tuę, & eleemoſynæ tuæ aſcẽderunt in memoriam
5 in conſpectu Dei. ⁋ Et nunc mitte viros in Ioppen, &
accerſi Simonem quendam q̃ cognominatur Petrus.
6 ⁋Hic hoſpitatur apud Simonem quẽdam coriarũ, cu-
ius eſt domus iuxta mare. Hic dicet tibi quid te opor-
7 teat facere. ⁋Et cum diſceſſiſset Angelus qui loqueba
tur illi, vocauit duos domeſticos ſuos, & militem me-
8 tuentẽ Dñm ex his qui illi parebant. ⁋Quibus cũ nar-
9 raſſet oĩa, miſit illos in Ioppen. ⁋Poſtera aũt die iter il
B lis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, aſcẽdit

Petrus in ſuperiora, vt
oraret circa horam ſex-
10 tam. ⁋Et cũ eſuriret, vo
luit guſtare. Parantibus
aũt illis, cecidit ſup eũ
mẽtis exceſsus: ⁋ & vi-
11 dit cœlũ apertũ, & de-
ſcendẽs vas quoddam,
velut linteũ magnum:
quattuor initijs ſubmit
12 ti de cęlo in terram: ⁋in
quo erant oĩa quadru-
pedia, & ſerpẽtia terrę,
13 & volatilia cœli. ⁋Et facta eſt vox ad eum: Surge Pe-
14 tre, occide, & manduca. ⁋ Ait autem Petrus: Abſit
Domine, quia nunquam manducaui omne commu-
15 ne, & immundum. ⁋Et vox iterum ſecundo ad eum:
16 Quod Deus purificauit, tu cõmune ne dixeris. ⁋ Hoc
C autem factum eſt per ter. Et ſtatim receptum eſt vas
17 in cœlum. ⁋ Et dum intra ſe hæſitaret Petrus quid-
nam eſset viſio, quam vidiſset: ecce viri qui miſſi e-
rant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſti-
18 terunt ad ianuam. ⁋ Et cum vocaſſent, interroga-
bant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic ha-
19 beret hoſpitium. ⁋Petro autẽ cogitante de viſione, di-
20 xit Spiritus ei: Ecce viri tres quærũt te. ⁋Surge itaq;, Infr 11. b.7.
& deſcende, & vade cũ eis, nihil dubitans: q̃a ego miſi
21 illos. ⁋Deſcẽdens aũt Petrus ad viros, dixit: Ecce ego
ſum quem quæritĩs: quę cauſa eſt, ꝓpter quã veniſtis?
22 ⁋Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir iuſtus, & ti-
mẽs Deũ, & teſtimoniũ habens ab vniuerſa gente Iu-
dęorum, reſpõſum accepit ab Angelo ſancto accerſi-
23 re te in domum ſuam, & audire verba abs te. ⁋Intro-
D ducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequenti aũt die ſur
gẽs ꝓfectus eſt cum illis: Et quidã ex fratribus ab Iop
24 pe comitati ſunt eũ. ⁋Altera aũt die introiuit Cęſareã.
Cornelius vero expectabat illos, conuocatis cognatis
25 ſuis, & neceſsarijs amicis. ⁋ Et factũ eſt cum introiſset
Petrus, obuius venit ei Cornelius: & procidens ad
26 pedes eius, adorauit. ⁋ Petrus vero eleuauit eum di-
27 cens: Surge & ego ipſe homo ſum. ⁋ Et loquens cum
28 illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant. ⁋ di-
xitque ad illos: Vos ſcitis quomodo abominatum
ſit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienige-
nam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem commu-
29 nem, aut immundum dicere hominem ⁋ Propter
E quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo
30 ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me. ⁋ Et Corne-
lius ait: A nudiuſquarta die, vſque ad hanc horam,

orans eram hora noua in domo mea, & ecce vir ſtetit
31 ante me in veſte candida, & ait: ⁋ Corneli, exaudita
eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuę commemoratæ ſunt
32 in conſpectu Dei. ⁋ Mitte ergo in Ioppen, & accerſi
Simonem qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur
33 in domo Simonis coriarij iuxta mare. ⁋ Cõfeſtim er-
Deut. 10 d. 17. go miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. | Nunc ergo
2 Par. 19 c. 7. omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia
34 quæcunque tibi præcepta ſunt a Domino. ⁋ Aperiens
Iob 34. b 19. F autem Petrus os ſuum, dixit: In veritate comperi, | qa
Sap. 6. b 8. 35 non eſt perſonarum acceptor Deus: ⁋ ſed in omni gen
te, qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt
Eccl. 35. b. 16. 36 illi. ⁋ Verbum miſit Deus filijs Iſrael, annuncians pa-
Rom. 2. b 11. cem, per Ieſum Chriſtũ: (hic eſt omnium Dominus.)
Gal. 2. b. 6. 37 ⁋ Vos ſcitis, quod factum eſt verbum per vniuerſam
Iudæam, incipiens enim a | Galilæa, poſt baptiſmum
Ephes 6 b 9. 38 quod prædicauit Iohannes. ⁋ Ieſum a Nazareth quo-
modo vnxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui
Coloss 3 d. 25. pertranſijt bene faciendo, & ſanando omnes oppreſ-
1. Pet. 1 c. 17. 39 ſos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. ⁋ Et nos
Mat. 4 c 16. teſtes ſumus omnium quę fecit in regione Iudęorum,
Luc. 4. b 14. & Ieruſalem, quem occiderunt ſuſpẽdentes in ligno.
40 ⁋ Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum mani-
41 feſtum fieri ⁋ non omni populo, ſed teſtibus præordi-
natis a Deo: nobis, qui manducauimus, & bibimus
42 cum illo, poſtquam reſurrexit a mortuis. ⁋ Et præce-
pit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt
G qui conſtitutus eſt a Deo iudex viuorum, & mor-
Iere. 31. f. 34. 43 tuorum. ⁋ Huic | omnes Prophetæ teſtimonium per-
hibent, remiſſionem peccatorum accipere per no-
Mich. 7 d. 18. 44 men eius, omnes qui credunt in eum. ⁋ Adhuc lo-
quente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus
45 ſuper omnes qui audiebant verbum. ⁋ Et obſtupue-
runt ex circunciſione fideles qui venerant cum Pe-
Inf. 15. b 8. tro, | quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effu-
46 ſa eſt. ⁋ Audiebant enim illos loquentes linguis, &
47 magnificantes Deum. Tunc reſpondit Petrus: ⁋ Nun-
quid aquam quis prohibere poteſt, vt non baptizen-
tur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt, ſicut &
48 nos? ⁋ Et iuſſit eos baptizari in nomine Domini Ie-
ſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum, vt maneret apud
eos aliquot diebus.

CAPVT XI.

1 AVdierunt autem Apoſtoli, & fratres qui erãt
A in Iudæa, quoniã & Gentes receperunt ver-
2 bum Dei: ⁋ Cum aũt aſcẽdiſſet Petrus Iero-
ſolymam, diſceptabant aduerſus illum qui erant ex
3 circunciſione, dicentes: ⁋ Quare introiſti ad viros prę-
4 putium habentes, & manducaſti cum illis? ⁋ Inci-
piens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:
5 ⁋ Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in exceſſu
mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut lin
teum magnum quattuor initijs ſummitti de cœlo, &
6 venit vſq; ad me. ⁋ In quod intuens cõſyderabã, & vi
di quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & vola-
7 tilia cœli. ⁋ Audiui autem, & vocem dicentem mihi:
8 Surge Petre, occide & manduca. ⁋ Dixi autem: Ne-
quaquam Domine: quia commune, aut immundum
9 nunquam introiuit in os meum. ⁋ Reſpondit autem
vox ſecundo de cœlo: Quæ Deus mundauit, tu ne
10 commune dixeris. ⁋ Hoc autem factum eſt per ter:
11 & recepta ſunt omnia rurſum in cœlum. ⁋ Et ecce,
B viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in qua eram,
12 miſſi a Cæſarea ad me. ⁋ Dixit autem ſpiritus mihi,
vt irem cum illis, nihil hęſitans. Venerunt autem me-
cum, & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum
13 viri. ⁋ Narrauit autem nobis, quomodo vidiſſet An-
gelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte
in Ioppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur
14 Petrus, ⁋ qui loquetur tibi verba in quibus ſaluus e-
15 ris tu, & vniuerſa domus tua. ⁋ Cum autem cœpiſſem
loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in
16 nos in initio. ⁋ Recordatus ſum autem verbi Domi-
ni, ſicut dicebat, | Iohannes quidem baptizauit aqua, Sup. 1. a. 5.
17 | vos autem baptizabimini Spiritu ſancto. ⁋ Si ergo Mat. 3. c. 11.
eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis qui Marc. 1. b. 8.
credidimus in Dominum Ieſum Chriſtum: ego quis Luc. 3. c 16.
C eram, qui poſſem prohibere Deum? ⁋ His auditis ta- Iohã. 1. d
18 cuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & 26
19 Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. ⁋ Et il- Inf. 19. a. 4.
li quidem qui diſperſi fuerant a tribulatione quæ fa-
cta fuerat ſub Stephano, perambulauerunt vſq; Phę-
nicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes
20 verbum, niſi ſolis Iudæis. ⁋ Erant autem quidam ex
eis viri Cyprij, & Cyrænei, qui cum introiſſent An-
tiochiam, loquebantur & ad Græcos, annunciantes
21 Dominum Ieſum. ⁋ Et erat manus Domini cum eis:
multuſq; numerus credentium conuerſus eſt ad Do-
22 minum. ⁋ Peruenit autem ſermo ad aures Eccleſiæ
quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barna-
23 bam vſque ad Antiochiam. ⁋ Qui cum perueniſſet,
D & vidiſſet gratiam Dei, gauiſus eſt: & hortabatur
omnes in propoſito cordis permanere in Domino:
24 ⁋ quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fi-
25 de. Et appoſita eſt multa turba Domino. ⁋ Profectus
eſt autem Barnabas Tarſum, vt quæreret Saulum:
26 ⁋ quem cum inueniſſet, perduxit Antiochiam. Et an-
num totum conuerſati ſunt ibi in Eccleſia: & docue-
runt turbam multam, ita vt cognominarentur primũ
27 Antiochiæ diſcipuli Chriſtiani: ⁋ In his autem diebus
ſuperuenerũt ab Ieroſolymis prophetæ Antiochiam,
28 ⁋ & ſurgens vnus ex eis nomine Agabus, ſignificabat
per Spiritum famem magnam futuram in vniuerſo
29 orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio. ⁋ Diſcipu-
li autem prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli
in | miniſterium mittere habitantibus in Iudæa fra- Inf. 11. d 14.
30 tribus: ⁋ quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per
manus Barnabæ, & Sauli.

CAPVT XII.

1 EOdem autem tempore miſit Herodes Rex ma-
A nus vt affligeret quoſdam de Eccleſia. ⁋ Occi-
2 dit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.
3 ⁋ Videns autem, quia placeret Iudæis, appoſuit vt ap

prehẽderet, & Petrum.
Erant autem dies Azy
4 morũ. ⁋ Quem cum ap-
prehẽdiſſet miſit in car
cerem tradẽs quattuor
quaternionibus militũ
cuſtodiendum, volens
poſt Paſcha producere
5 eum populo. ⁋ Et Pe-
trus quidem ſeruaba-
tur in carcere. Oratio
autem fiebat ſine inter-
miſſione ab Eccleſia ad

6 Deum pro eo. ¶ Cum autem producturus eum eſſet
Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter
duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes an-
7 te oſtium cuſtodiebant carcerem. ¶ Et ecce angelus
Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo, per-
cuſſoque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge ve
8 lociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. ¶ Di-
xit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te
B caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circunda tibi ve
9 ſtimentum tuum, & ſequere me. ¶ Et exiens ſequeba-
tur eum, & neſciebat, quia verum eſt quod fiebat per
10 Angelum; exiſtimabat autem ſe viſum videre. ¶ tran-
ſeuntes autem primam, & ſecundam cuſtodiam, ve-
nerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem,
quæ vltro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vi-
11 cum vnum, & continuo diſceſſit Angelus ab eo. ¶ Et
Petrus ad ſe reuerſus, dixit: Nunc ſcio vere, quia mi-
ſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu
Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.
12 ¶ Conſideranſque venit ad domum Marię matris Io-
hannis, qui cognominatus eſt Marcus, vbi erant mul
13 ti congregati, & orantes. ¶ Pulſante autem eo oſtium
C ianuę, proceſſit puella ad audiēdum, nomine Rhode.
14 ¶ Et vt cognouit vocem Petri, præ gaudio non ape-
ruit ianuam, ſed intro currens nunciauit ſtare Pe-
15 trum ante ianuam. ¶ At illi dixerunt ad eam: inſanis.
Illa aūt affirmabat ſic ſe habere. Illi aūt dicebant: An-
16 gelus eius eſt. ¶ Petrus aūt perſeuerabat pulſans. Cum
autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.
17 ¶ Annuens autem eis manu vt tacerent, narrauit quō
Dn̄s eduxiſſet eum de carcere, dixitq;: Nunciate Ia-
cobo, & fratribus hæc. Et egreſſus abijt in alium lo-
18 cum. ¶ Facta autem die, erat non parua turbatio inter
19 milites quidnam factum eſſet de Petro. ¶ Herodes aūt
D cum requiſiſſet eum, & non inueniſſet, inquiſitione
facta de cuſtodibus, iuſſit eos duci: deſcendenſque a
20 Iudæa in Cæſaream ibi commoratus eſt. ¶ erat autem
iratus Tyrijs, & Sidonijs. At illi vnanimes venerunt
ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum
regis, poſtulabant pacem, eo quod alerentur regio-
21 nes eorum ab illo. ¶ Statuto autem die Herodes veſti-
tus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur
22 ad eos. ¶ Populus autem acclamabat: Dei voces, &
23 non hominis. ¶ Confeſtim autem percuſſit eum Ange
lus Domini, eo quod non dediſſet honorem Deo, &
24 conſumptus a vermibus, expirauit. ¶ Verbum autem
25 Dn̄i creſcebat, & multiplicabatur. ¶ Barnabas aūt &
Saulus reuerſi ſunt ab Ieroſolymis expleto | miniſte- Sup. 11. d.29.
rio, aſſumpto Iohāne, qui cognominatus eſt Marcus.

CAPVT XIII.

1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, Inf. 14.d. 25.
A prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, &
Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cy-
renenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ
2 collactaneus, & Saulus. ¶ Miniſtrantibus autem illis
Domino, & ieiunantibus, dixit illis: Spiritus ſanctus:
Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus ad
3 quod aſſumpſi eos: ¶ Tunc ieiunantes, & orantes, im- Rom. 1. a.1.
4 ponenteſq; eis manus, dimiſerunt illos. ¶ Et ipſi qui-
dem miſſi a Spiritu ſancto abierunt Seleuciam, & in-
5 de nauigauerunt Cyprum. ¶ Et cum veniſſent [illegible]a-
minam, prædicabant verbum Dei in ſynago[illegible]u-
6 dæorū. Habebāt aūt & Iohannē in miniſterio[illegible]ū
perambulaſſent vniuerſam inſulā, vſq; Paphū, inue-
nerunt quendam virum magum pſeudo prophetam,
7 Iudæum, cui nomen erat Barieſu, ¶ qui erat cum Pro-
cōſule Sergio Paulo viro prudente. Hic accerſitis Bar
8 naba & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei. ¶ Re-
B ſiſtebat autem illis Elymas magus (ſic enim interpre-
tatur nomen eius) quærens auertere Proconſulem a
9 fide. ¶ Saulus autem qui & Paulus, repletus Spiritu
10 ſancto intuens in eum, ¶ dixit: O plene omni dolo, &
omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitię, non
11 deſinis ſubuertere vias Domini rectas. ¶ Et nunc ecce
manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns ſo-
lem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum ca
ligo & tenebræ, & circuiens quærebat qui ei manum
12 daret. ¶ Tunc Proconſul cum vidiſset factum, credi-
13 dit, admirans ſuper doctrina Domini. ¶ Et cum a Pa-
pho nauigaſsent Paulus, & qui cum eo erant, vene-
runt Pergen Pamphiliæ. Iohannes autem diſcedens
14 ab eis reuerſus eſt Ieroſolymam. ¶ illi vero pertranſeū Exod. 1.
C tes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi 2 1. Exo. 15.
15 ſynagogam die ſabbatorū ſederunt. ¶ Poſt lectionē au c.16.14.
tem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſyna- e. 12. f.
gogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis 29. Exo. 16.
16 ſermo exhortationis ad plebem, dicite: ¶ Surgens aūt a.2.
Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraelitę Ioſue 14 2.2.
17 & qui timetis Deum audite: ¶ Deus plebis Iſrael ele- Iud.3. b
git patres noſtros, & plebem exaltauit, cum eſſent in- 9. 1.Reg 8.
colæ | in terra Aegypti, & in | brachio excelſo eduxit a.5.
18 eos ex ea. ¶ & per quadraginta annorum tempus mo- 1.Reg.9
19 res eorum ſuſtinuit in deſerto. ¶ Et deſtruens gentes b. 16. c. 17. 10
20 ſeptem in terram Chanaan, ¶ | ſorte diſtribuit eis ter- a.1.
ram eorum, quaſi poſt quadringentos & quinquagin 1. Reg. 16.a.1 c.
ta annos: & | poſt hęc dedit iudices, vſque ad Samuel 13.
21 prophetā. ¶ Et ex inde | poſtulauerūt regē. & | dedit illis Pſal. 88 c.21.
Sauli filiū Cis, virum de tribu Beniamin annis qua- Iſaia 11
22 draginta. ¶ et amoto illo, ſuſcitauit illis Dauid regem a 3. Matt.3
D cui teſtimonium perhibens, dixit: | Inueni Dauid fi- a 1.
lium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet om Marc. 1 a.2.
23 nes voluntates meas. ¶ Huius Deus ex ſemine | ſecun- Lucæ 3.
dum promiſſionem eduxit Iſrael Saluatorem Ieſum, a 3.
24 prędicāte ¶ Iohanne ante faciem aduentus eius baptiſ Ioh. 1. c. 10.
25 mum pœnitentię omni populo Iſrael. ¶ cum impleret Matt.3 c 11.
autē Iohannes curſum ſuum, dicebat: | Quem me arbi Marc. 1.
tramini eſse, non ſum ego: ſed ecce venit poſt me, cu- a 7.
26 ius non ſum dignus calceamenta pedum ſoluere. ¶ Vi Luc.3.d. 16.
ri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis ti- Ioh.1.d.
ment Deum, vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt. 27. Matt.27.
27 ¶ Qui enim habitabant Ieruſalem, & principes eius, c. 20. c.
hunc ignorantes, & voces Prophetarum, quæ per om 22. Mar. 15.
28 ne ſabbatum leguntur, iudicantes impleuerunt, ¶ & b.13.
nullam cauſam mortis inuenientes in eo, | petierunt a Luc. 23.
29 Pilato vt interficerent eum. ¶ Cumque cōſummaſsent c. 23. c. 23.
E omnia quę de eo ſcripta erant, deponentes eum de li- Ioh.19.
30 gno, poſuerunt in monumento. ¶ | Deus vero ſuſcita- 26. Matt.28.
31 uit eū a mortuis tertia die: ¶ qui viſus eſt per dies mul a 6.
tos his qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilęa in Ie Mar. 16. b 6.
32 ruſalem, qui vſque nunc ſunt teſtes eius ad plebē. ¶ Et Lu 24.a.
nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres noſtros Ioh. 20.
33 repromiſsio facta eſt. ¶ quoniam hanc Deus adimple a 1.10.c. 19.
uit filijs noſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo Pſalm.2.
ſecundo ſcriptum eſt: | Filius meus es tu, ego hodie ge b.7. Heb.1.b
34 nui te. ¶ Quod autē ſuſcitauit eū a mortuis, amplius 5 & 5..
iam non reuerſurum in corruptionem, ita dixit: | quia b 5. Iſa. 55
35 dabo vobis ſancta Dauid fidelia. ¶ Ideoque & alias a 3.

Pſal.15. b.19. dicit: | Non dabis Sanctum tuum videre corruptio-
Sup.2.c. 11. 36 nem, ¶ Dauid enim in ſua generatione cum admini-
F ſtraſſet, voluntati Dei | dormiuit: & appoſitus eſt ad
1.Reg 2. b.10. 37 patres ſuos, & vidit corruptionem. ¶ Quem vero De⁹
38 ſuſcitauit a mortuis, nō vidit corruptionem. ¶ Notum
igitur ſit vobis, viri fratres, quia per hūc vobis remiſ-
ſio peccatorum annunciatur, & ab omnibus quibus
39 non potuiſtis in lege Moyſi iuſtificari. ¶ In hoc omnis
40 qui credit, iuſtificatur. ¶ Videte ergo ne ſuperueniat
1 Hab.1. b.5. 41 vobis quod dictum eſt in prophetis, ¶ | Videte contem
ptores, & admiramini, & diſperdimini, quia opus o-
peror ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi
42 quis enarrauerit vobis. ¶ Exeuntibus autem illis roga
bant vt ſequenti ſabbato loquerentur ſibi verba hęc.
43 ¶ Cumque dimiſſa eſſet ſynagoga ſecuti ſunt multi Iu
dæorum, & colentium aduenarum Paulum & Barna
bam: qui loquentes ſuadebant eis vt permanerent in
Iſai. 49. b.6. 44 gratia Dei. ¶ Sequenti vero ſabbato, pene vniuerſa
45 ciuitas conuenit audire verbum Dei. ¶ Videntes autē
turbas Iudæi repleti ſunt zelo, & contradicebant his
46 quæ a Paulo dicebantur, blaſphemantes. ¶ Tunc con-
G ſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oporte-
bat primum loqui verbum Dei: ſed quoniam repelli-
tis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce
47 conuertimur ad Gentes. ¶ ſic enim præcepit nobis Do
minus. | Poſui te in lucem Gentium, vt ſis in ſalutem
48 vſque ad extremum terræ. ¶ Audientes autem Gentes
gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini: & cre-
diderunt quotquot erant præordinati ad vitam æter
49 nam. ¶ Diſſeminabatur autem verbum Domini per
50 vniuerſam regionem. ¶ Iudæi autem concitauerunt
mulieres religioſas & honeſtas, & primos ciuitatis, &
Mat.10. b.4. excitauerunt perſecutionem in Paulum & Barna-
Marc. 6. b.11. 51 bam: & eiecerunt eos de finibus ſuis. ¶ | At illi excuſſo
Luc 9.a. 5. 52 puluere pedum in eos, venerunt Iconium. ¶ Diſcipu-
li quoque replebantur gaudio & Spiritu ſancto.

CAPVT XIIII.

1 F Actum eſt antè Iconij vt ſimul introirent in ſy-
A nagogam Iudæorum, & loquerentur ita vt cre
deret Iudæorum, & Græcorum copioſa multi-
2 tudo. ¶ Qui vero increduli fuerunt Iudæi, ſuſcitaue-
runt, & ad iracundiam concitauerunt animas Gen-
3 tium aduerſus fratres. ¶ Multo igitur tempore demo-
rati ſunt fiducialiter agentes in Domino, teſtimoniū
perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia
3 fieri per manus eorum. ¶ Diuiſa eſt autem multitudo
ciuitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, qui-
5 dam vero cum Apoſtolis. ¶ Cum autem factus eſſet
B impetus Gentilium, & Iudæorum cum principibus
6 ſuis, vt contumelijs afficerent, & lapidarent eos, ¶ in-
telligentes confugerunt ad ciuitates Lycaoniæ Ly-
ſtrā, & Derben, & vniuerſam in circuitu regionem,
7 & ibi euangelizantes erant. ¶ Et quidam vir Lyſtris
infirmus pedibus ſedebat, claudus ex vtero matris
8 ſuæ; qui nunquam ambulauerat. ¶ Hic audiuit Pau-
lum loquentem, Qui intuitus eum: & videns quia fi-
9 dem haberet vt ſaluus fieret, ¶ dixit magna voce: Sur
ge ſuper pedes tuos rectus. Et exiliuit; & ambulabat.
10 Turbæ autem cum vidiſſent quod fecerat Paulus, le-
uauerunt vocem ſuam Lycaonice, dicentes: Dij ſimi-
11 les facti hominibus, deſcenderunt ad nos. ¶ Et voca-
bant Barnabam Iouem, Paulum vero Mercurium,
12 quoniam ipſe erat dux verbi. ¶ Sacerdos quoq; Iouis
qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas ante ia-

nuas afferens, cum po-
pulis volebat ſacrifica-
13 re. ¶ Quod vbi audie-
runt Apoſtoli Barna-
C bas et Paulus conſciſſis
tunicis ſuis exilierunt
in turbas, clamantes,
14 ¶ & dicentes: Viri, quid
hæc facitis? & nos mor
tales ſumus ſimiles vo
bis homines, annun-
ciantes vobis ab his va
nis conuerti ad Deum
viuum | qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia Pſalm. 145. a.6.
15 quæ in eis ſunt. ¶ qui in præteritis generationibus | di- Apo.14. b.7.
16 miſit omnes gentes ingredi vias ſuas. ¶ Et quidem nō Pſal 8. c.15.
ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de
cœlo, dans pluuias, & tempora fructifera, implens ci-
17 bo, & lætitia corda noſtra. ¶ Et hæc dicentes, vix ſeda
18 uerunt turbas, ne ſibi immolarent. ¶ Superuenerunt
autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi, & per-
ſuaſis turbis, | lapidanteſque Paulum, traxerunt extra 2. Cor 1. 24. 25.
19 ciuitatem exiſtimantes eum mortuum eſſe. ¶ Circun-
D dantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intrauit ciui-
tatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in
20 Derben. Cumque euangelizaſſent ciuitati illi, & do-
cuiſſent multos, reuerſi ſunt Lyſtram & Iconium, &
21 Antiochiam: ¶ confirmantes animas diſcipulorum,
exhortanteſque vt permanerent in fide, & quoniam
per multas tribulationes oportet nos intrare in re-
22 gnum Dei. ¶ Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas ec
cleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus,
commendauerunt eos Domino, in quem credide-
23 runt. ¶ Tranſeunteſque Piſidiam, venerunt in Pam-
24 phyliam. ¶ Et loquentes verbum Domini in Perge,
25 deſcēderunt in Attaliam ¶ | & inde nauigauerunt An- Sup. 13. a.2.
tiochiam, vnde erant traditi gratie Dei in opus quod
compleuerunt. Cum autem veniſſent, & congregaſ-
26 ſent eccleſiam, ¶ retulerunt quanta feciſſet Deus cum
27 illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei. ¶ Mo-
rati ſunt autem tempus nō modicum cum diſcipulis.

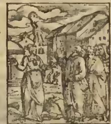
CAPVT XV.

1 E T quidā deſcendentes de Iudæa, docebant fra- Gala.5. a.2.
A tres: | Quia niſi circumcidamini ſecundum morē
2 Moyſi, non poteſtis ſaluari. ¶ Facta ergo ſedi-
tione non minima Paulo, & Barnabæ aduerſus illos,
ſtatuerunt vt aſcenderent Paulus, & Barnabas, & qui
dam alij ex alijs ad Apoſtolos, & presbyteros in Ie-
3 ruſalem, ſuper hac quæſtione. ¶ Illi ergo deducti ab ec
cleſia, pertranſibant Phœnicen, & Samariam narran
tes conuerſionem Gentium: & faciebant gaudiū ma-
4 gnum omnibus fratribus. ¶ Cum autē veniſſent Iero-
ſolymam, ſuſcepti ſunt ab eccleſia, & ab Apoſtolis,
& ſenioribus, annunciantes quanta Deus feciſſet
5 cum illis. ¶ Surrexerunt autem quidam de hęreſi Pha
B riſæorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet
circuncidi eos, præcipere quoq; ſeruare legē Moyſi.
6 ¶ Conuenerunt que Apoſtoli, & ſeniores videre de
7 verbo hoc. ¶ Cum autem magna conquiſitio fieret,
ſurgens Petrus dixit ad eos: | Viri fratres, vos ſcitis Sup 10. b.10.
quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit,
per os meum audire Gentes verbum Euangelij, &

8 credere. ♀Et qui nouit corda Deus,teſtimonium per-
Sup. 10. g.45. 9 hibuit,dãs illis Spiritum ſanctum,ſicut & nobis: ♀ &
nibil diſcreuit inter nos,& illos,fide purificans corda
10 corum . ♀Nunc ergo quid tentatis Deum , imponere
iugum ſuper ceruices diſcipulorum quod neq; patres
11 noſtri,neq; nos portare potuimus? ♀Sed per gratiam
C Domini Ieſu Chriſti credimus ſaluari,quemadmodũ
12 & illi. ♀Tacuit autem omnis multitudo,& audiebant
Barnabam, & Paulum narrantes quanta Deus feciſ-
13 ſet ſigna,& ꝓdigia in Gentibus per eos. ♀ Et poſtquã
tacuerunt,reſpondit Iacobus, dicens: Viri fratres au-
14 dite me . ♀ Simon narrauit quemadmodum primum
Deus viſitauit ſumere ex Gẽtibus populum nomini
15 ſuo. ♀ Et huic concordant verba prophetarum , ſicut
Amos 9. c.11. 16 ſcriptum eſt.♀Poſt hęc reuertar,& reędificabo taber-
naculum Dauid,quod décidit, & diruta eius reædifi-
17 cabo,& érigam illud:♀vt requirant cæteri hominum
D Dominum , & omnes gentes ſuper quas inuocatum
18 eſt nomen meum,dicit Dominus faciens hæc. ♀Notũ
19 a ſeculo eſt Domino opus ſuum . ♀ Propter quod ego
iudico, nõ inquietari eos qui ex Gentibus conuertun
Inf. c. 19 21 d.25. 20 tur ad Deum, ♀ ſed ſcribere ad eos, vt abſtineant ſe a
cõtaminationibus ſimulachrorum , & fornicationis,
21 & ſuffocatis, & ſanguine . ♀ Moyſes enim a tempori-
bus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui eum ꝑ-
dicent in ſynagogis, vbi per omne ſabbatum legitur.
22 ♀Tunc placuit Apoſtolis,& ſenioribus cum omni Ec-
cleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cũ
Paulo,& Barnaba,Iudam qui cognominabatur Bar-
23 ſabas,& Silam, viros primos in fratribus,♀ſcribentes
per manus eorum. APOSTOLI, & ſeniores fra-
tres his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fra-
tribus ex Gentibus,ſalutem. Quoniam audiuimus,
24 ♀ quia quidam ex nobis exeuntes , turbauerunt vos
E verbis, euertentes animas veſtras , quibus non man-
25 dauimus:♀placuit nobis collectis in vnum eligere vi-
ros, & mittere ad vos cum chariſſimis noſtris Barna-
26 ba,& Paulo,♀ hominibus qui tradiderũt animas ſuas
27 pro nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti.♀Miſimus er
go Iudam, & Silam , qui & ipſi vobis verbis referent
28 eadem. ♀ Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis ni-
hil vltra imponere vobis oneris quã hæc neceſſaria ,
Sup. 15. d.20. Inf. 21. e 25. 29 vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorũ, ♀& sã
guine,& ſuffocato,& fornicatione,a qbus cuſtodien-
30 tes vos bene agetis. Valete. ♀ Illi ergo dimiſſi deſcen-
F derunt Antiochiam: & cõgregata multitudine tradi-
31 derunt epiſtolam . ♀ Quam cum legiſſent gauiſi ſunt
32 ſuꝑ cõſolatione.♀Iudas aũt,& Silas,& ipſi cum eſſent
prophetę,verbo plurimo conſolati ſunt fratres,& cõ-
33 firmauerunt. ♀ Facto aũt ibi aliquanto tẽpore,dimiſſi
ſunt cum pace a fratribus ad eos qui miſerant illos .
34 ♀ Viſum eſt autem Silæ ibi remanére: Iudas aũt ſolus
35 abijt Ieruſalẽ.♀ Paulus aũt,& Barnabas demoraban-
tur Antiochiæ,docentes,& euangelizantes cum alijs
36 pluribus verbum Domini. ♀ Poſt aliquot autem dies
G dixit ad Barnabam Paulus: Reuertẽtes viſitemus fra-
tres p vniuerſas ciuitates,in qbus prędicauimus ver-
37 bum Dñi quomodo ſe habeant. ♀Barnabas aũt vole-
bat ſecũ aſſumere, & Iohãnem qui cognominabatur
38 Marcus. ♀Paulus autẽ rogabat eum(vt qui diſceſſ[illegible]t
ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus [illegible]
39 debere recipi. ♀ Facta eſt autẽ diſſenſio,ita vt diſc[illegible]-
rent ab inuicem, & Barnabas quidẽ aſſumpto M[illegible]
40 nauigaret Cyprum.♀Paulus vero electo Sila ꝓf[illegible]
41 eſt , traditus gratiæ Dei a fratribus. ♀ Perambulabat
aũt Syriam, & Ciliciam,confirmans Eccleſias:præci-
piens cuſtodire præcepta Apoſtolorum,& ſeniorum.

CAPVT XVI.

1 PEruénit aũt Derben,& Lyſtram. Et ecce diſci-
A pulus quidam erat ibi noĩe Timotheus , filius
2 mulieris Iudææ fidelis,patre Gẽtili.♀Huic te-
ſtimoniũ bonum reddebant q̃ in Lyſtris erãt , & Ico-
3 nio fratres. ♀ Hũc voluit Paulus ſecum ꝓficiſci,& aſ-
ſumens circuncidit eum propter Iudęos,q̃ erant in il-
lis locis. Sciebant enim oẽs q̃ pater eius erat Gentilis.
4 ♀Cũ aũt pertranſirẽt ciuitates,tradebant eis cuſtodire
dogmata, q̃ erãt decreta ab Apoſtolis, & ſenioribus,
5 q̃ erant Ieroſolymis. ♀Et Eccleſiæ q̃dem cõfirmaban
6 tur fide,& abundabant numero quotidie. ♀Tranſeun
tes aũt Phrigiam,& Galatię regionẽ vetati ſunt a Spi
7 ritu ſancto loqui verbum Dei in Aſia. ♀ Cũ veniſſent
B aũt in Myſiam,tentabant ire in Bithyniã,& nõ ꝑmi-
8 ſit eos Spiritus Ieſu.♀Cum aũt ptranſiſſent Myſiã,de-
9 ſcenderunt Troadem:♀& viſio ꝑ noctem Paulo oſten
ſa eſt. Vir Mácedo quidam erat ſtãs,& deprecans eũ,
10 & dicens: Tranſiens in Macedoniam adiuua nos.♀Vt
autem viſum vidit,ſtatim q̃ſiuimus ꝓficiſci in Mace-
doniam,certi facti q̃ vocaſſet nos Deus euangelizare
11 eis. ♀ Nauigantes autẽ a Troade recto curſu vénimus
12 Samothraciam , & ſequenti die Neapolim : ♀ & inde
Philippos : quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas
Colonia . Eramus autem in hac vrbe diebus aliquot
13 conferentes . ♀ Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus
C foras portam iuxta flumen , vbi videbatur oratio eſ-
ſe : & ſedentes loquebamur mulieribus quæ conue-
14 nerant. ♀Et quædam mulier nomine Lydia purpura-
ria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum, audiuit:
cuius Dñs aperuit cor inténdere his quæ dicebantur
15 a Paulo.♀Cum autem baptizata eſſet,& domus eius,
deprecata eſt dicẽs: Si iudicaſtis me fidelem Domino
eſſe introite in domum meam , & manete : & coegit
16 nos. ♀Factum eſt autem eũtibus nobis ad orationem,
puellam quandam habẽtem ſpiritum pythonem ob-
uiare nobis,quæ quęſtum magnum præſtabat domi-
17 nis ſuis diuinando . ♀ Hæc ſubſecuta Paulum , & nos
clamabat,dicens. Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt,
18 q̃ annũciãt vobis viã ſalutis. ♀Hoc aũt faciebat mul-
D tis diebus. Dolẽs aũt Paulus,& cõuerſus,ſpiritui di-

xit: Pręcipio tibi in no-
mine Ieſu Chriſti exire
ab ea. Et exijt eadẽ ho-
19 ra.♀Videntes autẽ Do-
mini eius , quia exiuit
ſpes quęſtus eorum,ap
prehẽdentes Paulum ,
& Silam perduxerunt
in forum ad principes :
20 ♀ & offerentes eos ma-
giſtratibus dixerũt : Hi
homines cõturbant ci-
uitatem noſtram , cum
21 ſint Iudæi:♀ & annunciant morem quem non licet
nobis ſuſcipere, neque facere cum ſimus Romani.
22 ♀ Et cucurrit plebs aduerſus eos , & magiſtratus ſciſ-
23 ſis tunicis eorum,iuſſerunt eos virgis cædi. ♀ Et cum 1. Cor. 11 c.25.
multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in car-
cerem , præcipientes cuſtodi , vt diligenter cuſtodi-

24 ret eos. ¶Qui cum tale præceptum accepiſſet miſit eos
E in interiorem carcerem, & pedes eorũ ſtrinxit ligno.
25 ¶Media autem nocte Paulus, & Silas orantes, lauda-
bant Deum. Et audiebant eos qui in cuſtodia erant.
26 ¶Subito vero terrĕmotus factus eſt magnus, ita vt mo
uerentur fundamenta carceris: Et ſtatim aperta ſunt
27 omnia oſtia: & vniuerſorũ vincula ſoluta ſunt. ¶Ex-
pergefactus aũt cuſtos carceris, & vidẽs ianuas aper-
tas carceris, euaginato gladio volebat ſe interficere,
28 æſtumans fugiſſe vinctos. ¶Clamauit aũt Paulus voce
magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniuerſi enim
29 hic ſumus. ¶Petitoque lumine introgreſſus eſt, & tre-
30 mefactus prócidit Paulo, & Silæ ad pedes: ¶& produ-
cens eos foras, ait: Domini quid me oportet facere, vt
31 ſaluus fiam? ¶At illi dixerũt: Crede in Dominum Ie-
F ſum: & ſaluus eris tu, & domus tua. ¶Et locuti ſunt ei
32 verbum Dñi cum oĩbus qui erant in domo eius. ¶Et
33 tollens eos in illa hora noctis lauit plagas eorum: &
baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuo.
34 ¶Cumq; perduxiſſet eos in domum ſuã, appoſuit eis
menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua credens
35 Deo: ¶Et cum dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus
36 lictores, dicentes: Dimitte homines illos: ¶Nunciauit
autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſe-
runt magiſtratus, vt dimittamini: nunc igitur exeun-
37 tes, ite in pace: ¶Paulus autem dixit eis: Cæſos nos pu
G blice, indemnatos, homines Romanos miſerũt in car-
cerem, & nunc occulte nos eijciunt? Non ita: ſed ve-
38 niant, ¶& ipſi nos eijciant. Nunciauerunt autem ma-
giſtratibus lictores verba, hæc. Timueruntque audito
39 quod Romani eſſent, ¶& veniẽtes deprecati ſunt eos,
40 & educentes rogabant, vt egrederẽtur de vrbe. ¶Ex-
euntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: &
viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPVT XVII.

1 CVm autem perambulaſſent Amphipolim, &
A Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, vbi
2 erat ſynagoga Iudæorum, ¶Secundum con-
ſuetudinem autem Paulus introiuit ad eos: & per ſab
3 bata tria diſſerebat eis de ſcripturis: ¶adaperiẽs, & in-
ſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere a
mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego an-
4 nuncio vobis. ¶Et quidam ex eis crediderũt, & adiun
cti ſunt Paulo, & Silæ, & de colentibus Gentilibuſq;
multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.
5 ¶Zelantes autem Iudæi aſſumenteſq; de vulgo viros
B quoſdam malos, & turba facta, cõcitauerunt ciuita-
tem: & aſſiſtentes domui Iáſonis, quærebant eos pro-
6 ducere in populum. ¶Et cum non inueniſſent eos, tra-
hebant Iáſonẽ, & quoſdã fratres, ad principes ciuita-
tis, clamantes: Quoniam hi qui orbem concitant, &
7 huc venerunt, ¶quos ſuſcepit Iaſon, & hi omnes con-
tra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſ-
8 ſe Ieſum. ¶Cõcitauerunt autem plebem, & principes
9 ciuitatis audientes hęc. ¶Et accepta ſatisfactione a Iá-
10 ſone, & a cæteris dimiſerunt eos. ¶Fratres vero con-
C feſtim per noctem dimiſerunt Paulum, & Silam in
Berœam. Qui cum veniſſent, in ſynagogam Iudæo-
11 rum introierunt. ¶Hi autem erant nobiliores eorum
qui ſunt Theſſalónicæ, qui ſuſceperunt verbum cum
omni auiditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi hæc
12 ita ſe haberent: ¶Et multi quidem crediderunt ex eis,
& mulierum Gẽtilium honeſtarum, & viri nõ pauci.
13 ¶Cum autem cognouiſſent in Theſſalonica Iudæi, q̃a
& Berœæ prædicatum eſt a Paulo verbum Dei, ve-
nerunt & illuc, cómouentes, & turbantes multitudi-
14 nem. ¶Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, vt
iret vſq; ad mare: Silas autem, & Timótheus reman-
15 ſerunt ibi. ¶Qui autem deducebant Paulum, perdu-
D xerunt eum vſq; Athénas, & accepto mandato ab eo
ad Silam, & Timotheum, vt quam celeriter venirent
16 ad illum: profecti ſunt. ¶Paulus autem cum Athenis
eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, vidẽs
17 idololatriæ déditam ciuitatem. ¶Diſputabat igitur in
ſynagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per
18 omnes dies ad eos qui aderãt. ¶Quidam autem Epi-
curei, & Stoici philóſophi diſſerebant cum eo, & qui-
dam dicebant: Quid vult ſemini verbius hic dicere?
Alij vero: Nouorum dæmoniorum videtur annun-
ciator eſſe: quia Ieſum & reſurrectionem annuncia-
19 bat eis. ¶Et apprehenſum eum ad Areópagum duxe-
E runt, dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc noua, quæ
20 a te dicitur, doctrina? ¶noua enim quædam infers au
ribus noſtris. Volumus ergo ſcire quidnã velint hæc
21 eſſe. ¶(Athenienſes autem omnes, & aduenæ hóſpi-
tes, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audi-
22 re aliqd noui.) ¶Stans autem Paulus in medio Areó-
pagi, ait: Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſti-
23 tioſiores vos video. ¶Præteriens enim, & vídens ſi-
mulachra veſtra, inuéni & aram in qua ſcriptũ erat,
IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes cólitis, hoc
24 ego annuncio vobis. ¶| Deus qui fecit mundum, & Geneſ. 1. a. 1.
F omnia quæ in eo ſunt, hic cœli, & terræ cum ſit Do-
25 minus, |non in manufactis templis habitat, ¶nec ma- Sup. 7. f 48.
nibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det
26 omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia: ¶fecit-
que ex vno omne genus hominum, inhabitare ſuper
vniuerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora,
27 & terminos habitationis eorum, ¶quærere Deum ſi
forte attrectent eum, aut inueniant, quamuis non
28 longe ſit ab vnoquoque noſtrum. ¶In ipſo enim viui-
mus, & mouemur, & ſumus, ſicut & quidam veſtro-
rum Poetarum dixerunt. |Ipſius enim, & genus ſu- Aratus. Iſai. 40. d
29 mus. ¶Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus ęſti- 18.
mare auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis, &
30 cogitationis hominis: Diuinum eſſe ſimile. ¶Et tem-
G pora q̃dem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc
annunciat hominibus, vt omnes vbique pœniten-
31 tiam agant, ¶eo quod ſtatuit diem in quo iudicatu-
rus eſt orbem in ęquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem
32 præbens omnibus, ſuſcitans eum a mortuis. ¶Cum
audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, q̃dam
quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audie-
33 mus te de hoc iterum. ¶Sic Paulus exiuit de medio
34 eorum: ¶Quidam vero viri adhærentes ei, credide-
runt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier
nomine Dámaris, & alij cum eis.

CAPVT XVIII.

1 POſt hęc egreſſus ab Athénis, venit Corinthum:
A ¶& inueniẽs quendam Iudæum, noĩe Aq̃lam,
2 Ponticum genere, q̃ nu ꝑ venerat ab Italia, &
Priſcillam vxorẽ eius (eo q̃ ꝓcepiſſet Claudius diſce-
dere oẽs Iudęos a Roma,) acceſſit ad eos. ¶Et q̃ a eiuſ-
dem erat artis, manebat apud eos, & operabat (erant
aũt ſcenofactoriæ artis.) ¶Et diſputabat in ſynagoga
per omne ſabbatum, interpónens nomen Dñi Ieſu,

5 ſuadebatque Iudæis,& Græcis.¶Cum venirent autẽ
B de Macedonia Silas, & Timotheus, inſtabat verbo
6 Paulus,teſtificans Iudęis eſſe Chriſtum Ieſum,¶Con-
tradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excu-
tiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſu-
per caput veſtrum:mundus ego,ex hoc ad Gẽtes va-
7 dam.¶et migrans inde,intrauit in domum cuiuſdam
nomine Titi Iuſti,colentis Deum, cuius domus erat
8 coniuncta ſynagogæ. ¶ Criſpus autem archiſynago-
gus credidit Domino, cum omni domo ſua : & multi
C Corinthiorum audientes credebant, & baptizaban-
9 tur.¶Dixit autem Dominus nocte per viſionem Pau
10 lo: Noli timére,ſed loquere, & ne taceas, ¶ propter
quod ego ſum tecum:& nemo apponetur tibi,vt no-
ceat te:quoniam populus eſt mihi multus in hac ciui
11 tate.¶Sedit autem ibi annum,& ſex menſes,docẽs a-
12 pud eos verbum Dei . ¶ Gallione autem proconſule
Achaiæ,inſurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum,
13 & adduxerunt eum ad tribúnal,¶dicentes: Quia con
D tra legem hic perſuádet hominibus cólere Deum.¶in-
14 cipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iu-
dæos: Si quidem eſſet iniquúm aliquid, aut fácinus
15 peſſimum o viri Iudæi,recte vos ſuſtinerem:¶ ſi vero
quæſtiones ſunt de verbo,& nominibus, & legis ve-
16 ſtræ,vos ipſi videritis:Iudex ego horum nolo eſſe.¶et
17 minauit eos a tribunali.¶Apprehendentes autem om
nes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant
eum ante tribunál & nihil eorum Gallioni curę erat.
18 ¶Paulus vero cum adhuc ſuſtinuiſſet dies multos,fra
E tribus valefaciens,nauigauit Syriam,(& cum eo Pri
ſcilla,& Aquila,)qui ſibi totonderat in Cenchris ca-
19 put,habebat enim votum. ¶ Deuenitque Epheſum,
& illos ibi reliquít. Ipſe vero ingreſſus ſynagogam,
20 diſputabat cum Iudæis. ¶ Rogantibus autem eis, vt
21 ampliori tempore manéret,non conſenſit,¶ ſed vale-
faciens,& dicens:Iterum reuertar ad vos, Deo volen
22 te: profectus eſt ab Epheſo. ¶Et deſcendens Cęſaream,
F aſcendit, & ſalutauit eccleſiam, & deſcendit Antio-
23 chiam.¶ Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt
perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phry
24 giam,confirmans omnes diſcipulos. ¶ Iudæus autem
quidam, Apollo nomine, Alexandrínus genere, vir
25 eloquens deuénit Ephéſum,potens in ſcripturis.¶hic
erat edoctus viam Domini : & feruens ſpiritu loque-
batur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens
26 tantum baptiſma Iohannis.¶ Hic ergo cœpit fiducia-
G liter agere in ſynagoga. Quem cum audiſſent Pri-
ſcilla,& Aquila,aſſumpſerunt eum,& diligentius ex
27 poſuerunt ei viam Domini. ¶ Cum autem vellet ire
Achaiam,exhortati fratres,ſcripſerunt diſcipulis, vt
ſuſciperent eum. Qui cum veniſſet,cóntulit multum
28 his,qui crediderant. ¶ Vehementer enim Iudæos re-
uincebat publice,oſtendens per ſcripturas, eſſe Chri-
ſtum Ieſum.

Nu 6. c. c.18. Inf.21.d d.24.

CAPVT XIX.

1 FActum eſt autem cum Apollo eſſet Corinthi, vt
A Paulus peragratis ſuperioribus partibus veni
ret Epheſum, & inueniret quoſdã diſcipulos,
2 ¶dixitque ad eos:Si Spiritum ſanctum accepiſtis cre
dentes?At illi dixerunt ad eum:Sed neque ſi Spiritus
3 ſanctus eſt,audiuimus.¶ Ille vero ait:in quo ergo ba-
4 ptizati eſtis. Qui dixerũt:In Iohãnis baptiſmate.¶Di
xit aũt Paulus: Iohãnes baptizauit baptiſmo pęnitẽ-
tiæ populum,dicens: In eum qui venturus eſſet poſt
5 ipſum, vt crederent,hoc eſt,in Ieſum.¶His auditis,ba
6 ptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.¶ Et cum impo-
ſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſu-
B per eos,& loquebantur linguis,& prophetabant.¶e-
7 rant autem omnes viri fere duodecim.¶ Introgreſſus
8 autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres
9 menſes,diſputans & ſuadens de regno Dei.¶Cum au
tem quidam indurarentur,& non crederent,maledi-
centes viam Domini coram multitudine, diſcedens
ab eis, ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in
10 ſchola tyranni cuiuſdam.¶Hoc autem factum eſt per
biennium,ita vt omnes qui habitabant in Aſia, audi
11 rent verbum Domini Iudæi,atque Gentiles.¶Virtu-
teſque non quaſlibet faciebat Deus per manum Pau
12 li:¶ita vt etiam ſuper languidos deferrentur a corpo-
re eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis
13 languores,& ſpiritus nequam egrediebantur.¶Tenta
C uerunt aut quidam, & de circumeuntibus Iudæis e-
xorciſtis, inuocare ſuper eos, qui habebant ſpiritus
malos,nomen Domini Ieſu,dicentes:Adiuro vos per
14 Ieſum quem Paulus prędicat.¶Erant autem quidam
Iudæi Sceuæ principis ſacerdotum ſeptem filij, qui
15 hoc faciebant.¶Reſpondens autem ſpiritus nequam,
dixit eis,Ieſum noui, & Paulum ſcio : vos autem qui
16 eſtis?¶Et inſiliens in eos homo in quo erat dæmoniũ
peſſimum,& dñatus amborum, inualuit contra eos,
17 ita vt nudi & vulnerati effúgerent de domo illa.¶hoc
autem notum factum eſt omnibus Iudæis,atque Gẽ-
tilibus,qui habitabant Epheſi: & cécidit timor ſuper
omnes illos,& magnificabatur nomen Domini Ieſu.
18 ¶Multique credentium veniebant confitentes,& an-
D nunciantes actus ſuos.¶ Multi autem ex eis, qui fue-
19 rant curioſa ſectati,contulerunt libros, & combuſſe-
runt coram omnibus,& computatis pretijs illorum,
inuenerũt pecuniam denariorum quinquaginta mil-
20 lium, ¶ Ita fortiter creſcebat verbum Dei,& confir-
21 mabatur.¶his autem expletis propoſuit Paulus in ſpi
ritu,tránſita Macedonia,& Achaia ire Ieroſolymam
dicens: Quoniam poſtquam fuero ibi, oportet me &
22 Romam vidére.¶Mittens autem in Macedoniã duos
ex miniſtrantibus ſibi: Timótheum,& Eraſtum, ipſe
23 remanſit ad tempus in Aſia.¶Facta eſt autem illo tẽ-
24 pore turbatio non minima de via Domini.¶ Deme-
E trius enim quidam nomine argentarius,faciens ædes
argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicũ
25 quęſtum:¶quos conuocans, & eos qui huiuſmodi e-
rant opifices,dixit:Viri,ſcitis quia de hoc artificio eſt
26 nobis acquiſitio:¶& videtis,& auditis,quia non ſo-
lum Epheſi,ſed pene totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens
auertit multam turbam,dicens: Quoniam non ſunt
27 dij qui manibus fiunt . ¶ Non ſolum autem hæc peri-
clitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed
& magnę Dianę,tẽplum in nihilum reputabitur,ſed
& deſtrui incipiet maieſtas eius,quam tota Aſia et or
28 bis colit. ¶His auditis repleti ſunt ira, & exclamaue-
29 rũt,dicentes: Magna Diana Epheſiorum.¶ Et imple-
F ta eſt ciuitas confuſione,& impetum fécérunt vno a-
nimo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Mace-
30 donibus comitibus Pauli. ¶ Paulo autem volente in-
31 trare in populum,non permiſerunt diſcipuli . ¶ Qui-
dam autem & de Aſiæ principibus qui erant amici
eius,miſerunt ad eum,rogãtes ne ſe daret in theatrũ:
32 ¶alij autem aliud clamabãt . Erat enim eccleſia con-

Mat.3.c 15.

Mar.1.b 8. Lu 3. c. 16. Ioh.1.d. 16. Sup.1 a. 5. 11. b. 16. 19 a.4. Supra 2. a 4.

fuſa:& plures neſciebant qua ex eauſa conueniſſent .
33 ¶ De turba autem detraxerunt Alexandrum, propel-
lentibus eum Iudæis. Alexander autem manu ſilẽtio
34 poſtulato, volebat reddere rationem populo.¶Quem
vt cognouerunt ludæum eſſe, vox facta vna eſt om-
nium,quaſi per horas duas clamantium:Magna Dia
35 na Epheſiorum.¶Et enm ſedaſſet Scriba turbas,dixit:
Viri Epheſij, quis enim eſt hominum, qui neſciat E-
36 pheſiorum ciuitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ,
G Iouiſque prolis? ¶ Cum ergo his contradici nõ poſſit,
37 oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temere agere.¶Ad-
duxiſtis enim homines iſtos,neque ſacrilegos, neque
38 blaſphemantes deam veſtram.¶Quod ſi Demetrius,
& qui cum eo ſunt artifices, habẽt aduerſus aliquem
cauſam, conuentus forenſes aguntur, & proconſules
39 ſunt, accuſent inuicem. ¶ Si quid autem alterius rei
40 queritis;in legitima eccleſia poterit abſolui.¶Nam &
periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cum nullus
obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem)
concurſus iſtius. Et cum hæc dixiſſet, dimiſit ec-
cleſiam.

CAPVT XX.

1 POſtquam autem ceſſauit tumultus, vocatis Pau
A lus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, &
2 profectus eſt vt iret in Macedoniam.¶Cum au
tem perambulaſſet partes illas,et exhortatus eos fuiſ-
3 ſet multo ſermone, venit ad Græciam . ¶ Vbi cum fe-
ciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ a Iudæis na-
uigaturo in Syriam: habuitque conſilium vt reuerte-
4 retur per Macedoniam . ¶ Comitatus eſt autem eum
Sopater Pyrri Berœenſis: Theſſalonicenſium vero A-
riſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbeus & Timo-
5 theus: Aſiani vero Tychicus & Trophimus. ¶ Hic cũ
6 præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade: ¶nos vero na-
B uigauimus poſt dies Azymorum a Philippis & veni-
mus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demora
7 ti ſumus diebus ſeptem . ¶ Vna autem Sabbati cum
conueniſſemus ad frangendum panem,Paulus diſpu
tabat cum eis profecturus in craſtinum, protraxitque
8 ſermonem vſque in mediam noctem . ¶ Erant autem
lampades copioſæ in cœnaculo vbi eramus congre-
9 gati.¶Sedens autẽ qui-

dam adoleſcens nomi-
ne Euthycus ſuper fe
neſtram, cum mergere
tur ſomno graui,diſpu
tãte diu Paulo , ductus
ſomno, cecidit de ter-
tio cenaculo deorſum,
& ſublatus eſt mortu⁹.
10 ¶Ad quem cum deſcen
C diſſet Paulus, incubuit
ſuper eum: & comple-
xus,dixit:Nolite turba
11 ri, anima enim ipſius in ipſo eſt. ¶ Aſcendens autem
frãgenſque panem & guſtans, ſatiſque allocutus vſ-
12 que in lucem, ſic profectus eſt. ¶ Adduxerunt autem
13 puerũ viuentem, & conſolati ſunt non minime.¶Nos
autem aſcendentes nauem,nauigauimus in Aſſon, in
de ſuſcepturi Paulum , ſic enim diſpoſuerat ipſe per
14 terram iter facturus. ¶Cum autem conueniſſet nos in
15 Aſſon,aſſumpto eo venimus Mitylenen.¶Et inde na-
uigantes ſequenti die venimus contra Chium:& alia
applicuimus Samum,& ſequenti die venimus Mile-
16 tum , ¶ propoſuerat enim Paulus trãſnauigare Ephe-
ſum,ne qua mora illi fieret in Aſia.Feſtinabat enim ,
ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diem Pentecoſtes faceret Iero
17 ſolymis.¶A Mileto autem mittens Epheſum,uocauit
D maiores natu Eccleſiæ. ¶ Qui cum veniſſent ad eum,
18 & ſimul eſſent,dixit eis:Vos ſcitis a prima die qua in-
greſſus ſum in Aſiam , qualiter vobiſcum per omne
19 tempus fuerim, ¶ſeruiens Domino cum omni humi-
litate & lachrymis,& tentationibus quæ mihi accide
20 runt ex inſidijs Iudæorum.¶quomodo nihil ſubtraxe
rim vtilium,quominus annunciarem vobis,& doce-
21 rem vos publice & per domos,¶teſtificans Iudæis at-
que Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in
22 Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum . ¶ Et nunc ecce
alligatus ego ſpiritu , vado in Ieruſalem , quæ in ea
23 ventura ſint mihi ignorans , ¶ niſi quod Spiritus ſan-
E ctus per omnes ciuitates mihi proteſtatur,dicẽs:quo-
niam vincula & tribulationes Ieroſolymis me ma-
24 nent . ¶ Sed nihil horum vereor, nec facio animam
meam precioſiorem quam me , dummodo conſum-
mem curſum meum,& miniſterium verbi quod acce
pi a Domino Ieſu, teſtificari Euangelium gratię Dei.
25 ¶ Et nunc ecce ego ſcio , quia amplius non videbitis
faciem meam vos omnes per quos tranſiui prędicans
26 regnum Dei. ¶ Quapropter conteſtor vos hodierna
27 die,quia mundus ſum a ſanguine omnium.¶ Non e-
nim ſubterfugi,quominus annunciarem omne conſi
28 lium Dei vobis.¶Attendite vobis,& vniuerſo gregi,
in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere
29 eccleſiam Dei,quam acquiſiuit ſanguine ſuo. ¶ Ego
F ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lu-
30 pi rapaces in vos,non parcentes gregi.¶Et ex vobiſip
ſis exurgent viri loquentes peruerſa, vt abducant di-
31 ſcipulos poſt ſe.¶Propter quod vigilate,memoria re-
tinentes,quoniam per triennium nocte,& die non ceſ
ſaui cum lachrymis monens unumquemq; ueſtrum.
32 ¶Et nunc commendo vos Deo & verbo gratiæ ipſius,
qui potens eſt ędificare, & dare hæreditatem in ſancti
33 ficatis omnibus.¶Argentum & aurũ,aut veſtem nul-
34 lius concupiui¶ſicut ipſi ſcitis|quoniam ad ea quæ mi a.Cor.4. c.12.
G hi opus erant,& his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt a. Theſſ. a.b.9.
35 manus iſtæ.¶Omnia oſtendi vobis,quoniam ſic labo a.Theſ.3
rantes,oportet ſuſcipere infirmos,ac meminiſſe verbi b.8
Domini Ieſu , quoniam ipſe dixit: Beatius eſt magis
36 dare,quam accipere.¶Et cum hæc dixiſſet,poſitis ge-
37 nibus ſuis orauit cum omnibus illis.¶Magnus autem
fletus factus eſt omnium,& procumbentes ſuper col-
38 lum Pauli,oſculabãtur eum,¶ dolẽtes maxime in ver
bo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non
eſſent viſuri.Et deducebant eum ad nauem.

CAPVT XXI.

1 CVm autem factum eſſet, vt nauigaremus ab-
A ſtracti ab eis,recto curſu venimus Coum, &
2 ſequenti die Rhodum,& inde Pataram. ¶ Et
cum inueniſſemus nauem transfretantem in Phœni-
3 cen:aſcendentes nauigauimus.¶Cum apparuiſſemus
autem Cypro,relinquentes eam ad ſiniſtram nauiga-
uimus in Syriã,& venimus Tyrũ: ibi enim nauis ex-
4 poſitura erat onus.¶Inuentis autem diſcipulis,manſi-
mus ibi diebus ſeptem:qui Paulo dicebant per Spiri-
5 tũ ne aſcenderet Ieroſolymã.¶Et expletis diebus pro-
fecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxo-

ribus,& filijs, vſque foras ciuitatem,& poſitis geni-
6 bus in littore,orauimus.¶Et cum valefeciſſemus inui
B cem,aſcendimus nauem,illi autem redierunt in ſua.
7 ¶ Nos vero nauigatione expleta,a Tyro deſcédimus
Ptolemaidam,& ſalutatis fratribus,manſimus die v-
8 na apud illos. ¶Alia autem die profecti, venimus Cæ
ſaream.et intrantes domum Philippi euangeliſtę qui
Supt. 6. 9 erat vnus de ſeptem,manſimus apud eum.¶Huic au-
b.5 10 tem erant quattuor filiæ virgines prophetantes. ¶ Et
cum moraremur per dies aliquot ſuperuénit quidam
11 a Iudæa propheta nomine Agabus. ¶ Is cum veniſſet
ad nos tulit zonam Pauli,& alligans ſibi pedes & ma
nus,dixit:Hæc dicit Spiritus ſanctus.Virum cuius eſt
zona hęc,ſic alligabunt in Ieruſalem Iudæi,& tradēt
12 in manus Gentium.¶Quod cum audiſſemus,rogaba
mus nos,& qui loci illius erant,ne aſcenderet Ieroſo
13 lymam.¶Tunc reſpondit Paulus,& dixit:Quid faci-
C tis flentes,& affligentes cor meum?Ego enim non ſo-
lum alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum
14 propter nomen Domini Ieſu.¶Et cum ei ſuadére non
poſſemus,quieuimus,dicētes: Domini voluntas fiat.
15 ¶Poſt dies autem iſtos præparati aſcendebamus in Ie
16 ruſalem.¶Venerunt autem & ex diſcipulis a Cęſarea
nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitare-
mur Mnaſonem quendam Cyprium antiquum diſci
17 pulum.¶ Et cum veniſſemus Ieroſolymam, libenter
18 exceperūt nos fratres.¶Sequenti autem die introibat
Paulus nobiſcū ad Iacobum, omneſque collecti ſunt
19 ſeniores.¶Quos cum ſalutaſſet,narrabat per ſingula,
D quę Deus feciſſet in gentibus per miniſterium ipſius.
20 ¶ At illi cum audiſſent magnificabant Deum, dixe-
runtque ei: Vides frater quot millia ſunt in Iudæis,
21 qui crediderunt,& omnes æmulatores ſunt legis.¶au
dierunt autem de te,quia diſceſſionem doceas a Moy
ſe eorum, qui per gentes ſunt Iudæorum, dicens non
debere eos circuncidere filios ſuos, neque ſecundum
22 conſuetudinem ingredi.¶Quid ergo eſt? vtique opor
tet conuenire multitudinem:audient enim te ſuperue
23 niſſe.¶Hoc ergo fac,quod tibi dicimus:Sunt nobis vi
24 ri quattuor,votum habentes ſuper ſe.¶his aſſumptis
Nu. 6. c. ſanctifica te cum illis, & impende in illis,| vt radant
18. capita:& ſcient oēs quia q̄ de te audierunt,falſa ſunt,
Sup. 18. 25 ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.¶De his autem
c.I. qui crediderunt ex gentibus nos|ſcripſimus,iudican-
Supt.15. d. 20. c. E tes vt abſtineant ſe ab idolis,immolato,& ſanguine,
29. Inf.24 c. 26 & ſuffocato,& fornicatione.¶Tunc Paulus aſſumptis
18. viris,póſtera die purificatus cum illis intrauit in tem
plum, annuncians expletionem dierum purificatio-
nis,donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.
27 ¶dum autem ſeptem dies conſummarentur,hi qui de
Aſia erant Iudæi,cum vidiſſent eum in templo,conci
tauerunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.
28 clamantes:¶Viri Iſraelitæ,adiuuate,hic eſt homo qui
aduerſus populum, & legem,& locum hunc omnes
vbique docens, inſuper & gentilés induxit in tem-
29 plum,& violauit ſanctum locum iſtum.¶Viderant e-
F nim Trophimum Epheſium in ciuitate cum ipſo,quē
æſtimauerūt quoniam in templum introduxiſſet Pau
30 lus.¶Commotaque eſt ciuitas tota,& facta eſt concur
ſio populi.Et apprehendentes Paulum,trahebant eū
31 extra templum,& ſtatim clauſæ ſunt ianuæ. ¶ Quæ-
rentibus autem eum occidere, nūciatum eſt tribuno
32 cohortis:Quia tota confunditur Ieruſalem.¶Qui ſta-
tim aſſumptis militibus,& cēturionibus, decurrit ad
illos:Qui cum vidiſſent tribunum,& milites,ceſſaue
33 runt percutere Paulum,¶Tunc accedens tribunus ap Inf.26.c.
prehendit eum,& iuſſit eum alligari catenis duabus: 23.
34 & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet. ¶Alij autē
G aliud clamabant in turba. Et cum non poſſet certū co
35 gnoſcere p̄ tumultu,iuſſit duci eum in caſtra.¶et cum
veniſſet ad gradus,contigit vt portaretur a militibus
36 propter vim populi.¶ſequebatur enim multitudo po
37 puli,clamans:tolle eum.¶et cum cępiſſet induci in ca
ſtra Paulus,dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid
38 ad te?Qui dixit Gręce noſti?¶Nōne tu es Aegyptius
qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in
39 deſertum quattuor milia virorum ſicariorum?¶Et di Infr. 22
xit ad eum Paulus|Ego homo ſum quidem Iudæus a 2.3.
Tharſo,ciliciæ non ignotæ ciuitatis múniceps: Rogo
40 aūt te,permitte mihi loq̄ ad populū.¶et cū ille p̄miſiſ-
ſet,Paulus ſtās in gradibus,annuit manu ad plebē,&
magno ſilētio facto alloquut⁹ eſt līgua Hebręa,dicēs:

CAPVT XXII.

1 VIri fratres, & patres, audite quam ad vos,
A nunc reddo rationem.¶ Cum audiſſent au-
2 tem,quia Hebræa lingua loqueretur ad il-
3 los,magis præſtiterunt ſilentium. ¶ Et dicit:Ego ſum
vir Iudæus,natus in Tharſo Ciliciæ, nutritus autem
in iſta ciuitate, ſecus pedes Gamaliel eruditus iuxta Sup.21. g.13.
veritatem paternæ legis,æmulator legis ſicut & vos
5 omnes eſtis hodie:¶|qui hanc viam perſecutus ſum, Supra 8.
vſque ad mortem, álligans & tradens in cuſtodias a.3.
5 viros,ac mulieres, ¶ ſicut princeps ſacerdotum mihi
teſtimonium reddit,& omnes maiorçs natu,| á q̄bus Supra.9. a 2.
B & epiſtolas accipiens ad fratres, Damaſcum perge-
bam,vt addúcerem inde vinctos in Ieruſalem,vt pu-
6 nirentur.¶|Factum eſt autem eunte me, & appropin-
quante Damaſco media die,ſubito de cęlo circumful Supra 9. a.3.
7 ſit me lux copioſa:¶& décidens in terram,audiui vo-
cem dicentem mihi:Saule, Saule quid me perſéque-
8 ris?¶Ego autem reſpondi:Quis es Domine? Dixitq;
ad me:Ego ſum Ieſus Nazarenus,quem tu perſeque
9 ris. ¶ Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt,
C vocem autem non audierunt eius, qui loquebatur
10 mecum. ¶ Et dixi:Quid faciam Domine? Dominus
autem dixit ad me.Surgens vade Damaſcum,& ibi
11 tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere. ¶ Et
cum non viderem præ claritate luminis illius, ad ma
12 num deductus a comitibus, veni Damaſcum. ¶ Ana-
nias autem quidam, vir ſecundum legem teſtimo-
13 nium habens ab omnibus habitantibus Iudęis, ¶ve-
D niens ad me,& aſtans,dixit mihi. Saule frater,reſpi-
14 ce. ¶Et ego eadém hora reſpexi in eum.At ille dixit:
Deus patrum noſtrorum præordinauit te, vt cogno-
ſceres voluntatem eius,& videres iuſtum, & audires
15 vocem ex ore eius: ¶ quia eris teſtis illius ad omnes
16 homines,eorum quę vidiſti & audiſti.¶Et nunc quid
moraris? Exurge, & baptizate,& ablue peccata tua
17 inuocato nomine ipſius.¶Factum eſt autem reuerten
ti mihi in Ieruſalem, & oranti in templo: fieri me in
18 ſtupore mentis,¶& videre illum dicentem mihi: Fe-
E ſtina,& exi velociter ex Ieruſalem,quoniam non re-
19 cipient teſtimonium tuū de me.¶Et ego dixi: Domi-
ne,ipſi ſciunt quia|ego eram concludens in carcerem Supra 8. a.3.
20 & cędens per ſynagogas eos qui credebant in te:¶Et Supr.17
cum funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego g 58.
|aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimē-

21 ra interficientium illum.¶Et dixit ad me: Vade,quo-
22 niam ego in nationes longe mittam te. ¶ Audiebant
F autem eum vſque ad hoc verbum,& leuauerunt vo-
cem ſuam,dicentes:Tolle de terra huiuſmodi: non e-
23 nim fas eſt eum viuere. ¶ Vociferantibus autem eis,
& proijcientibus veſtimenta ſua,& puluerem iactan
24 tibus in aerem, ¶iuſſit tribunus induci eum in caſtra,
& flagellis cædi, & torqueri eum: vt ſciret propter
25 quam cauſam ſic acclamarent ei. ¶ Et cum aſtrinxiſ-
ſent eum loris,dicit aſtanti ſibi Centurioni Paulus:Si
hominem Romanum & indemnatum licet vobis fla-
26 gellare? ¶Quo audito, Cẽturio acceſſit ad tribunum,
& nũciauit ei,dicẽs:Quid acturus es? hic enim homo
27 ciuis Romanus eſt.¶Accedens autem tribunus, dixit
illi: Dic mihi,ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam,
28 ¶ Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma ciuilita-
G tem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem
29 & natus ſum. ¶ Prötinus ergo diſceſſerunt ab illo qui
eum torturi erant. Tribunus quoque timuit poſt-
quam reſciuit,quia ciuis Romanus eſſet: & quia alli-
30 gaſſet eum. ¶ Poſtera autem die volens ſcire diligen-
tius qua ex cauſa accuſaretur a Iudæis,ſoluit eum,&
iuſſit ſacerdotes conuenire, & omne concilium: &
producens Paulum,ſtatuit inter illos.

CAPVT XXIII.

1 INtendens autem in concilium Paulus, ait: Viri
A fratres,ego omni conſcientia bona conuerſatus
ſum ante Deum, vſque in hodiernum diem.
2 ¶ Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit a-
3 ſtantibus ſibi percutere os eius. ¶ Tunc Paulus dixit
ad eum: Percutiet te Deus,paries dealbate. Et tu ſe-
dens iudicas me ſecundum legem,& cõtra legem iu-
4 bes me percuti? ¶ Et qui aſtabant, dixerunt: Sum-
5 mum ſacerdotem Dei maledicis? ¶ Dixit autem
Paulus: Neſciebam fratres, quia princeps eſt ſacer-
Exo.22 d.28. dotum. Scriptum eſt enim:|Principem populi tui non
6 maledices. ¶ Sciens autem Paulus, quia vna pars
Phil.3 b c. eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, excla-
mauit in concilio: Viri fratres, |ego Phariſæus ſum
Infr.24 d.21. B filius Phariſæorum: |de ſpe & reſurrectione mortuo-
7 rum ego iudicor. ¶ Et cum hæc dixiſſet, facta eſt
Matt.22 c.23. diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt
8 multitudo.¶|Sadducæi enim dicunt non eſſe reſurre-
ctionem, neque angelum, neque Spiritum: Phariſæi
9 autem vtraque confitentur.¶Factus eſt autem clamor
magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugna-
bant,dicentes: Nihil mali inuenimus in homine iſto:
10 quid ſi Spiritus locutus eſt ei,aut angelus? ¶ Et cum
magna diſſenſio facta eſſet,timens tribunus ne diſcer-
peretur Paulus ab ipſis, iuſſit milites deſcendere, &
rapere eum de medio eorum,ac deducere eum in ca-
11 ſtra.¶Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus ait:
C Conſtans eſto:ſicut enim teſtificatus es de me in Ieru-
12 ſalem,ſic te oportet & Romę teſtificari.¶Facta autem
die collegerunt ſe quidam ex Iudæis, & deuouerunt
ſe, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros
13 donec occiderent Paulum. ¶ Erant autem plus quam
quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant:
14 ¶ qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum, & ſenio-
res, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos nihil
15 guſtaturos, donec occidamus Paulum. ¶ Nunc er-
go vos notum facite tribuno cum concilio,vt produ-
cat illum ad vos, tanquam aliquid certius cogituri
de eo. Nos vero priuſquam appropiet, parati ſumus
16 interficere illũ. ¶ Quod cũ audiſſet filius ſororis Pauli
inſidias,venit,& intrauit in caſtra,nũciauitq; Paulo.
17 ¶ Vocans autem Paulus ad ſe vnum ex Centurioni-
D bus, ait:Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum:ha-
18 bet enim aliquid indicare illi. ¶ Et ille quidem aſſu-
mens eum,duxit ad tribunum,& ait:Vinctus Paulus
rogauit me hunc adoleſcentem perducere ad te, ha-
19 bentem aliquid loqui tibi.¶Apprehendens autem tri
bunus manum illius,ſeceſſit cum eo ſeorſum,& inter
rogauit illum: Quid eſt quod habes indicare mihi?
20 ¶ Ille autem dixit: Iudæis conuenit rogare te, vt cra-
ſtina die producas Paulum in concilium, quaſi ali-
21 quid certius inquiſituri ſint de illo.¶Tu vero ne credi-
deris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri amplius quã
quadraginta,qui ſe deuouerunt non manducare,ne-
E que bibere, donec interficiant eum: & nunc parati
22 ſunt,expectantes promiſſum tuum.¶Tribunus igitur
dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui loqueretur
23 quoniam hæc nota ſibi feciſſet. ¶ Et conuocatis duo-
bus centurionibus dixit illis: Parate milites ducen-
tos, vt eant vſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta,
24 & lancearios ducentos,a tertia hora noctis:¶& iumẽ-
ta præparate, vt imponentes Paulum,ſaluum perdu-
25 cerent ad Felicem præſidem. ¶(Timuit enim ne forte
raperent eum Iudæi, & occiderent,& ipſe poſtea ca-
lumniam ſuſtineret, tãquam accepturus pecuniam.)
26 ¶ ſcribens epiſtolam continentem hæc: CLAV-
F DIVS Lyſias optimo Præſidi Felici ſalutem. ¶ Vi-
27 rum hunc comprehenſum a Iudæis, & incipientem
interfici ab eis ſuperueniens cum exercitu eripui, co-
28 gnito,quia Romanus eſt: ¶ Volenſque ſcire cauſam,
quam obijciebant illi, deduxi eum in concilium eo-
29 rum. ¶ Quem inueni accuſari de quæſtionibus legis
ipſorum: nihil vero dignum morte,aut vinculis ha-
30 bentem criminis.¶Et cum mihi perlatum eſſet de in-
ſidijs quas parauerant illi,miſi eum ad te denuncians
31 & accuſatoribus,vt dicant apud te.Vale.¶Milites ęr-
go,ſecundum pręceptum ſibi aſſumentes Paulum,du
32 xerunt per noctem in Antipatridem.¶ Et poſtera die
dimiſſis equitibus, vt cum eo irent,reuerſi ſunt ad ca
33 ſtra.¶Qui cum veniſſent Cæſaream,& tradidiſſent e-
G piſtolam præſidi ſtatuerunt, ante illum & Paulum.
34 ¶Cum legiſſet autem & interrogaſset de qua prouin-
35 cia eſset:& cognoſcens,quia de Cilicia:¶Audiam te,
inquit,cum accuſatores tui venerint.iuſſitque in prę-
torio Herodis cuſtodiri eum.

CAPVT XXIIII.

1 POſt quinque autem dies deſcendit princeps Sa
A cerdotum Ananias,cum ſenioribus quibuſdã,
& Tertullo quodam oratore,qui adierunt prę
2 ſidem aduerſus Paulum. ¶ Et citato Paulo,cœpit ac-
cuſare Tertullus,dicens: Cum in multa pace agamus
per te,& multa corrigantur per tuam prouidentiam:
3 ¶ſemper & vbiq; ſuſcipimus optime Felix,cũ oĩ gra-
4 tiarum actione.¶Ne diutius autem te protraham,oro
5 breuiter audias nos pro tua clementia. ¶ Inuenimus
B hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditio-
nes oĩbus Iudæis in vniuerſo orbe, & authorem ſe-

ditionis

6 ditionis ſectæ Nazarenorum, ¶ qui etiam templum
violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus
7 ſecundum legem noſtram iudicare. ¶ Superueniens
autẽ tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de
8 manibus noſtris, ¶ iubens accuſatores eius ad te ve-
nire, a quo poteris ipſe iudicans, de omnibus iſtis co
9 gnoſcere, de quibus nos accuſamus eum. ¶ Adiece-
C runt autem & Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere. ¶ Re-
10 ſpondit autem Paulus, (annuẽte ſibi præſide dicere.)
Ex multis annis te eſſe iudicem genti huic ſciens bo-
11 no animo pro me ſatisfaciam. ¶ Potes enim cogno-
ſcere, quia non plus ſunt mihi dies quam duodecim,
12 ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem. ¶ Et neque in
templo inuenerunt me cum aliquo diſputantem, aut
concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis, ne-
13 que in ciuitate: ¶ neque probare poſſunt tibi de qui-
14 bus nunc me accuſant. ¶ Confiteor autem hoc tibi,
D quod ſecundum ſectam, quam dicunt hæreſim, ſic de
ſeruio patri & Deo meo, credens oĩbus quæ in lege
15 & prophetis ſcripta ſunt: ¶ ſpem habens in Deũ, quá
& hi ipſi expectant reſurrectionem futuram iuſtorũ
16 & iniquorum. ¶ In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo
conſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſem-
17 per. ¶ Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus
E in gentem meam veni, & oblationes, & vota: ¶|in qui
18 bus inuenerunt me purificatum in templo: non cum
19 turba, neque cum tumultu. ¶ Quidam autem ex Aſia
Iudæi, quos oportebat apud te præſto eſſe, & accuſa-
20 re, ſi quid haberent aduerſum me: ¶ aut hi ipſi dicant,
ſi quid inuenerunt in me iniquitatis, cum ſtem in
21 concilio, ¶ niſi de vna hac ſolummodo voce, qua cla
F maui inter eos ſtans: |Quoniam de reſurrectione mor
22 tuorum ego iudicor hodie a vobis. ¶ Diſtulit autem
illos Felix, certiſſime ſciens de via hac, dicens: cum
23 Tribunus Lyſias deſcenderit audiam vos. ¶ Iuſſitque
Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec
24 quenquam de ſuis prohibere miniſtrare ei. ¶ Poſt ali-
G quot autem dies veniens Felix cum Druſilla vxore
ſua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab
25 eo fidem quæ eſt in Chriſtum Ieſum. ¶ Diſputante au
tem illo de iuſtitia & caſtitate, & de iudicio futuro,
tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, va-
26 de: tempore autem opportuno accerſam te. ¶ ſimul &
ſperans, quod pecunia ei daretur a Paulo, propter
quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum
27 eo. ¶ Biennio autem expleto accepit ſucceſſorem Fe-
lix Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſta-
re Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

|Supr. 21. c. 26.

CAPVT XXV.

1 FEſtus ergo cum veniſſet in prouinciam, poſt tri
A duum aſcẽdit Ieroſolymam a Cæſarea. ¶ Adie-
2 runtq; eum principes ſacerdotum, & primi Iu-
3 dæorum aduerſus Paulum: & rogabant eum, ¶ poſtu
lantes gratiam aduerſus eum, vt iuberet perduci eũ
in Ieruſalem, inſidias tendentes vt interficerent eum
4 in via. ¶ Feſtus autem reſpõdit ſeruari Paulum in Cæ
5 ſarea: ſe autem maturius profecturum. ¶ Qui ergo in
vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod
6 eſt in viro crimen, accuſent eum. ¶ Demoratus autẽ
B inter eos dies non amplius quam octo aut decem, de-
ſcendit Cæſaream: & altera die ſedit pro tribunali:
7 & iuſſit Paulũ adduci. ¶ Qui cum perductus eſſet, cir-
cunſteterunt eum qui ab Ieroſolyma deſcẽderãt Iu-
dæi, multas & graues cauſas obijcientes, quas non po
8 terant probare, ¶ Paulo rationem reddente: Quoniã
neque in legem Iudæorum, neque in templum, neq;
9 in Cæſarem quidquam peccaui. ¶ Feſtus autem volẽs
gratiam præſtare Iudæis, reſpondens Paulo, dixit:
C Vis Ieroſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari a-
10 pud me? ¶ Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris
ſto, ibi me oportet iudicari: Iudæis nõ nocui, ſicut tu
11 melius noſti. ¶ Si enim nocui, aut dignum morte ali-
quid feci, non recuſo mori. Si vero nihil eſt eorum
quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæ
12 ſarem appello. ¶ Tunc Feſtus cum concilio locutus,
reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cęſarem ibis.
13 ¶ Et cum dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa Rex,
D & Bernice deſcenderunt Cęſaream ad ſalutãdum Fe
14 ſtum. ¶ Et cum dies plures ibi demorarentur, Feſtus
Regi indicauit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt dere
15 lictus a Felice vinctus, ¶ de quo cum eſſem Ieroſoli-
mis, adierũt me principes ſacerdotum & ſeniores Iu-
dęorum, poſtulantes aduerſus illum damnationem.
16 ¶ Ad quos reſpondi. Quia non eſt Romanis conſuetu
do damnare aliquem hominem, priuſquã is qui accu
ſatur pręſentes habeat accuſatores, locumque defen
17 dendi accipiat ad abluenda crimina. ¶ Cum ergo huc
E conueniſſent, ſine vlla dilatione ſequenti die ſedens
18 pro tribunali, iuſſi adduci virum. ¶ De quo cum ſte-
tiſſent accuſatores, nullã cauſam deferebant, de qui-
19 bus ego ſuſpicabar malum. ¶ Quęſtiones vero quaſ-
dam de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus eum, &
de quodam Ieſu defuncto, quem affirmabat Paulus
20 viuere. ¶ Hæſitans autem ego de huiuſmodi quęſtio-
ne, dicebam ſi vellet ire Ieroſolymam, & ibi iudicari
21 de iſtis. ¶ Paulo autem appellãte vt ſeruaretur ad Au
F guſti cognitionem, iuſſi ſeruari eum donec mittam eũ
22 ad Cęſarem. ¶ Agrippa autem dixit ad Feſtum: Vole
bam et ipſe hominem audire. Cras, inquit, audies eũ.
23 ¶ Altera autem die cum veniſſet Agrippa, & Bernice
cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium
cum tribunis, & viris principalibus ciuitate iubente.
24 Feſto adductus eſt Paulus. ¶ Et dicit Feſtus: Agrippa
G Rex, & omnes qui ſimul adeſtis, nobiſcum viri, vide-
ris hunc de quo omnis multitudo Iudæorum interpel
lauit me Ieroſolymis, petentes & acclamantes non o-
25 portere eum viuere amplius. ¶ Ego vero comperi, ni
hil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc ap-
26 pellante ad Auguſtum, iudicaui mittere. ¶ De quo
quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter
quod produxi eum ad vos, & maxime ad te, Rex A-
grippa, vt interrogatione facta habeam quid ſcri-
27 bam. ¶ Sine ratione enim mihi videtur, mittere vin-
ctum, & cauſas eius non ſignificare.

CAPVT XXVI.

1 AGrippa vero ad Paulum ait: Permittitur ti-
A bi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus exten
2 ta manu cœpit rationem reddere. ¶ De om-
nibus quibus accuſor a Iudæis Rex Agrippa, ęſtimo
me beatum, apud te cum ſim defenſurus me hodie,
3 ¶ maxime te ſciente oĩa, & quę apud Iudęos ſunt cõ-
ſuetudines & quęſtiones: propter quod obſecro pa-
4 tienter me audias. ¶ Et quidem vitam meam a iuuẽ-

ture,

rute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſolymis
5 nouerunt omnes Iudæi: ♀ præſcientes me ab initio (ſi
B velint teſtimonium perhibére) quoniam ſecundum
certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſęus.
6 ♀ Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſio-
7 nis facta eſt a Deo, ſto iudicio ſubiectus, ♀ in qua duo
decim tribus noſtræ nocte ac die deſeruientes ſperāt
8 deuenire. De qua ſpe accuſor, a Iudæis, Rex: ♀ Quid
incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſu-
9 ſcitat? ♀ Et ego quidem exiſtimaueram, me aduerſus
nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria ágere.
10 ♀| quod & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorum e-
C go in carceribus incluſi, a principibus ſacerdotum po
teſtate accepta: & cum occiderentur, detuli ſenten-
11 tiam. ♀ Et per omnes ſynagogas frequenter puniens
eos, compellebam blaſphemare: et amplius inſaniens
12 in eos, perſequebar vſq; in exteras ciuitates. ♀ In qui-
bus | dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſ-
13 ſu principum ſacerdotum, ♀ die media, in via, vidi,
Rex, de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe
14 me lumen, & eos qui mecum ſimul erant. ♀ Omneſq;
D nos cum decidiſſemus in terram, audiui vocem loquē
tem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule quid me per
ſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.
15 ♀ Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autē
16 dixit: Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris. ♀ Sed exur
ge & ſta ſuper pedes tuos. ad hoc enim apparui tibi,
vt conſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vi
17 diſti, & eorum quibus apparebo tibi, ♀ eripiens te de
18 populo & gentibus in quas nunc ego mitto te, ♀ aperi
re oculos eorum, vt conuertantur a tenebris ad lucē,
E & de poteſtate ſatanæ ad Deum, vt accipiant remiſ-
ſionem peccatorum & ſortem inter ſanctos per fidem
19 quæ eſt in me. ♀ Vnde, Rex Agrippa, non fui incre-
20 dulus cœleſti viſioni: ♀| ſed his qui ſunt Damaſci pri-
mum, & Ieroſolymis, & in omnem regionem Iudææ
& Gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerent,
& conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ ope-
21 ra facientes. ♀ Hac ex cauſa me Iudæi cum eſſem in tē
22 plo: | comprehenſum tentabant interficere. ♀ Auxilio
F autem adiutus Dei, vſque in hodiernum diem ſto, te
ſtificans minori atque maiori, nihil extra dicens quā
ea, quæ prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,
23 ♀ ſi paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mor
tuorum, lumen annunciaturus eſt populo & Genti-
24 bus. ♀ Hæc loquente eo & rationem reddente, Feſtus
magna voce dixit: Inſanis Paule: multæ te literæ ad
25 inſaniam conuertunt. ♀ Et Paulus: Non inſanio (in-
quit) optime Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba
26 loquor. ♀ Scit enim de his Rex ad quem conſtanter
loquor: latére enim eum nihil horum arbitror. Ne-
que enim in angulo quicquam horum geſtum eſt.
27 ♀ Credis Rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.
28 ♀ Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me
29 Chriſtianum fieri. ♀ Et Paulus: Opto apud Deū, & in
modico, & in magno; non tantum te, ſed etiam om-
nes qui audiunt hodie fieri tales, qualis & ego ſum,
30 exceptis vinculis his. ♀ Et exurrexit Rex & præſes, et
31 Bernice, & qui aſſidebant eis. ♀ Et cum ſeceſſiſſent, lo
quebātur adinuicem, dicentes: Quia nihil morte aut
32 vinculis dignum quid fecit homo iſte. ♀ Agrippa au-
tem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non ap
pellaſſet Cæſarem.

CAPVT XXVII.

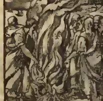
1 VT autem iudicatum eſt nauigare eum in Ita
A liam, & tradi Paulum cum reliquis cuſto-
dijs centurioni nomine Iulio cohortis Au-
2 guſtæ, ♀| aſcendentes nauem Adrumétinam incipien- a Cor. 11. f. 25.
tes nauigare circa Aſię loca, ſuſtulimus, perſeuerante
3 nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi: ♀ Se
quenti autem die deuenimus Sidónem. Humane au
tem tractans Iulius Paulum, permiſit ad amicos ire,
4 & curam ſui ágere. ♀ Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſub-
nauigauimus Cyprum: propterea quod eſſent venti
5 contrarij. ♀ Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ naui-
6 gantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ: ♀ & ibi in-
ueniens centurio nauem Alexandrinam nauigantē
7 in Italiam, tranſpoſuit nos in eam. ♀ Et cum multis
B diebus tarde nauigaremus, & vix deueniſſemus con
tra Gnidum, prohibente nos vento, adnauigauimus
8 Cretæ iuxta Salmonem: ♀ & vix iuxta nauigantes
venimus in locum quendam qui vocatur Boni por-
9 tus, cui iuxta erat ciuitas Thalaſſa. ♀ Multo autem
tempore peracto, & cum iam non eſſet tuta nauiga-
tio, eo quod & ieiunium iam præteriſſet, cōſolabatur
10 eos Paulus, ♀ dicens eis: Viri, video quoniam cum in-
iuria & multo damno non ſolum óneris & nauis, ſed
etiam animarum noſtrarum incipit eſſe nauigatio.
11 ♀ Centurio autem gubernatori & naucléro magis
12 credebat quam his quæ a Paulo dicebantur. ♀ Et cum
C aptus portus non eſſet ad hyemandū, plurimi ſtatue-
runt cōſilium nauigare inde, ſi quomodo poſſent de-
uenientes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ reſpi
13 cientem ad Africum & ad Corum. ♀ Aſpirante au-
tem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cū ſu-
14 ſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam. ♀ Non poſt mul
tum autem miſit ſe contra ipſam ventus Tiphónicus
15 qui vocatur Euroaquilo. ♀ Cumque arrepta eſſet na
uis, & non poſſet conari in ventum, data naue flati-
16 bus, ferebamur. ♀ In inſulam autem quandam decur
rentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinére
17 ſcapham. ♀ Qua ſublata adiutorijs vtebantur accin-
gentes nauem, timentes ne in Sirtim inciderent, ſum-
18 miſſo vaſe ſic ferebantur. ♀ Valida autem nobis tem
19 peſtate iactatis, ſequenti die iactum fecerunt: ♀ & ter-
tia die ſuis manibus armamenta nauis proiecerunt.
20 ♀ Neque autem ſole, neque ſyderibus apparentibus
D per plures dies, & tempeſtate non exigua imminen-
21 te, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ. ♀ Et cum
multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio
eorum, dixit: Oportebat quidem o viri, audito me,
non tollere a Creta, lucrique facere iniuriam hanc
22 & iacturam. ♀ Et nunc ſuadeo vobis bono animo
eſſe: amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis pręter-
23 quā nauis. ♀ Aſtitit enim mihi hac nocte angelus Dei
24 cuius ſum ego, & cui deſeruio, ♀ dicens: Ne timeas
Paule. Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donauit
25 tibi Deus omnes qui nauigant tecum. ♀ Propter quod
E bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic
26 erit quemadmodū dictum eſt mihi. ♀ In inſulam autē
27 quandam oportet nos deuenire. ♀ Sed poſtea quam
quartadecima nox ſuperuénit nauigantibus nobis
in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nau-
28 tæ apparére ſibi aliquam regionem. ♀ Qui & ſum-
mittentes bólidem, inuenerunt paſſus viginti: &

pusillum

puſillum inde ſeparati, inuenerunt paſſus quinde-
29 cim. ¶ Timentes autē ne in aſpera loca incideremus
de puppi mittentes ancoras quattuor, optabant diem
30 fieri. ¶ Nautis vero quęrentibus fúgere de naui cum
miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inci-
31 perent a prora ancoras extendere, ¶ dixit Paulus Cen
F turioni, & militibus: Niſi hi in naui manſerint, vos
32 ſalui fieri non poteſtis. ¶ tunc abſciderunt milites fu-
33 nes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere. ¶ Et cum lux
inciperet fieri rogabat Paulus omnes ſúmere cibum,
dicens: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni
34 permanetis, nihil accipiētes. ¶ Propter quod rogo vos
accipere cibum pro ſalute veſtra: quia | nullius ve-
Matt. 10. c. 30. Lu. 12. b. 7. 35 ſtrum capillus de capite peribit. ¶ Et cum hæc dixiſ-
ſet, ſumens panem gratias egit Deo in conſpectu om-
36 nium: & cum fregiſſet, cœpit manducare, ¶ Animæ-
quiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerūt cibum.
37 ¶ Eramus vero vniuerſæ animæ in naui ducentæ ſe-
38 ptuaginta ſex. ¶ Et ſatiati cibo alleuiabant nauem, ia
39 ctantes triticum in mare. ¶ Cum autem dies factus eſ-
G ſet, terram non agnoſcebant: ſinum vero quendā con
ſiderabant habentem litus in quem cogitabant, ſi poſ
40 ſent eijcere nauem. ¶ Et cum ancoras ſuſtuliſſent, com
mittebant ſe mari, ſimul laxantes iuncturas guberna
culorum: & leuato artémone ſecundum auræ flatum
41 tendebant ad litus. ¶ Et cum incidiſſemus in locum
dithalaſſum, impegerunt nauem: & prora quidem fi-
xa manebat immobilis: puppis vero ſoluebatur a vi
42 maris. ¶ Militum autem conſilium fuit, vt cuſtodias
43 occiderent: ne quis cum enataſſet, effugeret. ¶ Centu-
rio autem volens ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſ
ſitque eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & e-
44 uádere, & ad terram exire: ¶ & cæteros alios in tabu-
lis ferebant: quoſdam ſuper ea quæ de naui erant.
Et ſic factum eſt, vt omnes animæ euáderent ad
terram.

CAPVT XXVIII.

1 ET cum euaſiſſemus, tunc cognouimus, quia Mé
A lita, inſula vocabatur. Barbari vero præſtabāt
2 non modicam humanitatem nobis. ¶ Accenſa
enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem,

qui imminebat, & fri-
3 gus. ¶ cum congregaſ-
ſet autem Paulus ſar-
mentorum aliquantā
multitudinem, & im-
poſuiſſet ſuper ignem,
vipera a calore, cum
proceſſiſſet, inuaſit ma
4 num eius. ¶ Vt vero vi-
derunt Barbari pendē-
tem beſtiam de manu
eius, adinuicem dice-
bant: Vtique homici-
B da eſt homo hic, qui cum euaſerit de mari, vltio non
5 ſinit eum viuere. ¶ Et ille quidem excutiens beſtiam
6 in ignem, nihil mali paſſus eſt. ¶ At illi exiſtimabant
eum in tumorem conuertendum, & ſubito caſurum,
& mori. Diu autem illis expectantibus, & videnti-
bus nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dicebant
7 eum eſſe Deum. ¶ In locis autem illis erant prædia
principis inſulę, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens tri
8 duo benigne exhibuit. ¶ Contigit autem patrem Pu-
blij febribus, & dyſenteria vexatum iacere. ad quem
Paulus intrauit, & cum oraſſet, & impoſuiſſet ei ma-
9 nus ſaluauit eum. ¶ quo facto, omnes qui in inſula ha
C bebant infirmitates accedebant, & curabantur: ¶ qui
10 etiam multis honoribus nos honorauerunt, & naui-
11 gantibus impoſuerunt, quæ neceſſaria erant. ¶ Poſt
menſes autem tres, nauigauimus in naui Alexandri-
na, quæ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſto
12 rum. ¶ Et cum veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi
13 triduo. ¶ Inde circumlegentes deuenimus Rhegium:
& poſt vnum diem flante Auſtro, ſecunda die veni-
14 mus Puteolos, ¶ vbi inuentis fratribus rogati ſumus
manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Ro-
15 mam. ¶ Et inde cum audiſſent fratres, occurrerunt no-
D bis, vſque ad Apij forum, ac tres Tabernas. Quos cū
vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.
16 ¶ Cum autē veniſſemus Romam, permiſſum eſt Pau-
17 lo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite. ¶ Poſt ter
tium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cū
que conueniſſent, dicebat eis: Ego viri fratres, nihil
aduerſus plebem faciens, aut morem paternum, vin-
ctus ab Ieroſolymis tráditus ſum in manus Romano
18 rum: ¶ qui cum interrogationem de me habuiſſent, uo
luerunt me dimittere, eo quod nulla eſſet cauſa mor-
19 tis in me. ¶ Contradicentibus autem Iudæis, coactus
E ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam ha
20 bens aliquid accuſare. ¶ Propter hanc igitur cauſam
rogaui vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſ-
21 rael, catena hac circundatus ſum. ¶ At illi dixerunt ad
eum. Nos neque literas accepimus de te a Iudæa, ne-
que adueniens aliquis fratrum nunciauit aut locutus
22 eſt quid de te malum. ¶ Rogamus autem a te audire,
quę ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia v-
23 bique ei contradicitur. ¶ cum conſtituiſſent autem illi
diem, venerūt ad eum in hoſpitium plurimi: quibus
F exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadenſque eis
de Ieſu ex lege Moyſi & Prophetis, a mane, vſque ad
24 veſperam. ¶ Et quidam credebant his, quæ diceban-
25 tur: quidam vero non credebant. ¶ Cumque inuicem
non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo
vnum verbum: Quia bene Spiritus ſanctus locutus
26 eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros, ¶ dicens:
Vade ad populum iſtum, & dic ad eos, | Aure audietis Iſa. 6. c. 9
& non intelligetis: & videntes videbitis, & non per- Matt. 13. c. 14.
27 ſpicietis. ¶ Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & Mar. 4. b. 14.
G auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos compreſ- Lu. 8. b. 10.
ſerunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, &
28 corde intelligant, & conuertantur, & ſanem eos. ¶ No Ioh. 12. f. 40
tum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt Rom. 11 b. 8
29 hoc ſalutare Dei, & ipſi audient. ¶ Et cum hæc
dixiſſet, exierunt ab eo Iudęi multam ha-
30 bentes inter ſe quęſtionem. ¶ Manſit
autem biennio toto in ſuo con
ducto: & ſuſcipiebat om
nes, qui ingredie-
bantur ad
eum,
31 ¶ prędicans regnum Dei, & docens,
quæ ſunt de Domino Ieſu
Chriſto cum omni fidu-
cia, ſine prohibi-
tione.

HIERO-

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

PAVLVS apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim apoſtolorum de tribu Beniamin, & oppido Iudææ Giſcallis fuit, quo a Romanis capto cum parentibus ſuis Tharſum Ciliciæ commigrauit, a quibus ob ſtudia legis miſſus Ieroſolymam, a Gamaliele viro doctiſſimo, cuius Lucas meminit eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis a pontifice templi epiſtolis ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cumque primum ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo quod eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus, & iuncto ſibi Barnaba multis vrbibus peragratis, reuertenſque Ieroſolymam, a Petro, Iacoboque, & Iohanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſime de eius conuerſione ſcriptum eſt: hoc tantum dicam, quod poſt paſſionem Domini viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciendum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum a Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda Epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam) in prima mea ſatiſfactione, nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi adfuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſime leonem, propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus: Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte: quod ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadē epiſtola præmiſerat: Ego enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat: Hic ergo decimo quarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite trūcatus, ſepultuſq; eſt in via Oſtiēſi, anno poſt paſſionē Domini XXXVII. Scripſit autem nouem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnā, ad Epheſios vnam, ad Philippenſes vnā, ad Coloſſenſes vnā, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos Timotheo duas. Tito vnam. Philemoni vnam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ, iuxta Tertulianum, vel Lucæ Euangeliſtæ, iuxta quoſdam, vel Clementis Romanæ poſtea Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone; vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt ſuo eloquio diſertiſſime, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Grecum: & hanc cauſam eſſe, quod a cæteris Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam, & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Argumentum in Epiſtolam B. Pauli ad Romanos, ex Libro D. Auguſtini in expoſitione inchoata eiuſdem Epiſtolæ.

EPISTOLA Quam Paulus Apoſtolus ſcripſit ad Romanos, quantum ex eius textu intelligi poteſt, quæſtionem habet talem, Vtrum Iudæis ſolis Euangelium Domini Noſtri Ieſu Chriſti venerit, propter merita operum, an vero nullis operum meritis præcedentibus, omnibus Gentibus venerit iuſtificatio fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu: vt non, quia iuſti erant homines crederent, ſed credendo iuſtificati, deinceps iuſte viuere inciperent.

inciperent. Hoc ergo docere intendit Apoſtolus,omnibus venisſe gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quã propterea etiam gratiã vocari oſtendit: quia non quaſi debitum iuſtitiæ redditum eſt, ſed gratuito datũ. Cæperant enim nonnulli qui ex Iudæis crediderunt tumultuari aduerſus Gentes, & maxime aduerſus Apoſtolum Paulum: q incircunciſos, & a legis veteris vinculis liberos, admittebat ad Euangelij gratiam; prædicans eis, vt in Chriſtum crederent, nullo impoſito carnalis circunciſionis iugo. Sed plane tanta moderatione, vti nec Iudæos ſuperbire permittat, tanquam de meritis operum legis, nec Gentes merito fidei aduerſus Iudæos inflari, quod ipſi receperint Chriſtum, quem illi crucifixerunt. Tanquam enim, ſicut alio loco dicit, pro ipſo Domino legatione fungens: hoc eſt, pro lapide angulari, vtrunque populum tam ex Iudæis quam ex Gentibus connectit in Chriſto per vinculum gratiæ: vtriſque auferens omnem ſuperbiam meritorum, & iuſtificandos vtroſque, per diſciplinam humilitatis aſſocians. Itaque epiſtolam ſic exorſus eſt: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti, etc.

Aliud argumentum in e..ndem Epiſtolam.

ROMANI Sunt partis Italiæ, Hi præuenti ſunt a falſis Apoſtolis, & ſub nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apoſtolus ad veram & Euangelicam fidem, ſcribens eis a Corintho per Phœben miniſtram Eccleſiæ Cenchreenſis.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, AD ROMANOS.

CAPVT PRIMVM.

Act.13. a.

1 PAulus ſer-
A uus Ieſu
Chriſti, vocatus Apo
ſtolus, ſegregatus in
2 Euangeliũ Dei, ¶ quod
ante promiſerat p prophetas ſuos in ſcriptu-
3 ris ſanctis ¶ de filio ſuo,
qui factus eſt ei ex ſe-
mine Dauid ſecũdum
4 carnem, ¶ qui prædeſti
natus eſt, filius Dei in
virtute, ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex reſur
5 rectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri, ¶ p
quem accepimus gratiam & apoſtolatum ad obediē
6 dum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius, ¶ in
7 quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti: ¶ omnibus qui
ſunt Romæ dilectis Dei, vocatis ſanctis, Gratia vo-
bis & pax a Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chri-
8 ſto, ¶ Primum quidem gratias ago Deo meo per Ie-
ſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra
9 annunciatur in vniuerſo mundo. ¶ Teſtis enim mihi
eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in Euangelio filij
eius, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri facio
10 ¶ ſemper in orationibus meis, obſecrans ſi quomodo
tandem aliquando proſperum iter habeam in volũ-
11 tate Dei, veniendi ad vos. ¶ Deſidero enim videre
vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad
12 confirmandos vos: ¶ id eſt ſimul conſolari in vobis
per eam quæ inuicem eſt, fidem veſtram atq; meam.
13 ¶ Nolo autem vos ignorare fratres, quia ſæpe propo-
ſui venire ad vos, (& prohibitus ſum vſque adhuc,)
vt aliquem fructum habeã & in vobis, ſicut & in cæ-
14 teris Gentibus. ¶ Græcis ac barbaris, ſapientibus &
15 inſipientibus debitor ſum. ¶ Ita (quod in me) prom-
16 ptum eſt, & vobis qui Romę eſtis, euangelizare. ¶ Nõ
enim erubeſco Euangelium. Virtus enim Dei eſt, in
ſalutem omni credenti, Iudæo primum & Græco.
17 ¶ Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem, ſi-
C cut ſcriptum eſt: Iuſtus autem ex fide viuit. ¶ Reue-
18 latur enim ira Dei de cœlo, ſuper omnem impietatẽ Abac.2.4.
& iniuſtitiam hominum eorum qui veritatem Dei Hebr.10.
19 in iniuſtitia detinent: quia ¶ quod notum eſt Dei, ma g.38. Galat.3
20 nifeſtũ eſt in illis. Deus enim illis manifeſtauit. ¶ In- b.11.
uiſibilia enim ipſius, a creatura mundi, per ea quæ fa
cta ſunt intellecta cõſpiciuntur: ſempiterna quoq; e-
21 ius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles. ¶ Quia
cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorifica- Eph.4 d.
uerunt, aut gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogita 17.d.18.
tionibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.
22 ¶ dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. ¶ Et
23 mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitu-
dinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum,
24 & quadrupedum, & ſerpentium. ¶ Propter quod tra-
didit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immun
ditiam: vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſeme-
25 tipſis. ¶ qui commutauerunt veritatem Dei in men-
D dacium: & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius
quam creatori, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.
26 ¶ Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignomi-
niæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem
27 vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. ¶ ſimili-
ter autem & maſculi relicto naturali vſu fœminæ, e-
xarſerunt in deſiderijs ſuis inuicem, maſculi in ma-
ſculos turpitudinem operantes, & mercedem (quam

opor-

28 oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipiẽtes. ¶ Et ſicut
nõ ꝓbauerunt Deum habere in notitia: tradidit illos
Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non cõ
29 ueniunt: ¶ repletos omni iniquitate, malitia, fornica-
tione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio,
30 contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, ¶ detra-
ctores, Deo odibiles, cõtumelioſos, ſuperbos, elatos,
31 inuentores malorum, parentibus nõ obedientes, ¶ in-
ſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſq; fœdere,
32 ſine miſericordia. ¶ Qui cum iuſtitiam Dei cognouiſ-
ſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, di-
gni ſunt morte: & nõ ſolum qui ea faciunt, ſed etiam
qui conſentiunt facientibus.

CAPVT II.

1 PRopter quod inexcuſabilis es o homo oĩs, qui
Mat. 7. a. 4. A iudicas. | In quo enim iudicas alterũ te ipſum
2 condẽnas: eadẽ enim agis quæ iudicas. ¶ Sci-
mus enim qm̃ iudicium Dei eſt ſecundũ veritatem in
3 eos qui talia agunt. ¶ Exiſtimans autẽ hoc o homo,
qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu ef-
4 fugies iudiciũ Dei? ¶ An diuitias bonitatis eius, & pa
tientiæ, & longanimitatis, contemnis, ignorans qm̃
5 benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ¶ Secun-
dum autẽ duritiã tuã & impœnitens cor, theſaurizas
B tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei,
Mat. 16. d. 27. 6 ¶ | qui reddet vnicuiq; ſecundũ opera eius: ¶ ijs quidẽ
7 qui ſecundũ patientiã boni operis, gloriã & honorẽ
8 & incorruptionẽ quærunt: vitã æternam: ¶ ijs aũt qui
ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati,
9 credunt autem iniquitati, ira & indignatio. ¶ Tribula
tio & anguſtia in omnẽ aĩam hoĩs operãtis malum,
10 Iudæi primum & Græci: ¶ gloria autem & honor &
11 pax oĩ operanti bonũ, Iudæo primũ & Græco. ¶ | non
Deu. 10. d 17. 2. Par 19 c. 7. Iob 34 b 19. Act. 10 c 34. Mat. 7. d. 21. Iac. 1. d 22. 12 enim eſt acceptio perſonarum apud Deum. ¶ Quicun
que enim ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt: &
quicũque in lege peccauerunt, per legem iudicabun
13 tur. ¶ | Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deũ,
14 ſed factores legis iuſtificabũtur. ¶ Cum enim Gentes
C quæ legẽ non habent naturaliter ea quæ legis ſunt fa
ciunt: eiuſmodi legẽ non habentes, ipſi ſibi ſunt lex.
15 ¶ qui oſtendunt opus legis ſcriptũ in cordibus ſuis, te
ſtimoniũ reddente illis cõſcientia ipſorum, & inter ſe
inuicẽ cogitationibus accuſantibus, aut etiam defen-
16 dentibus, ¶ in die cũ iudicabit Deus occulta hoĩum ſe
17 cundũ Euangeliũ meũ per Ieſum Chriſtũ. ¶ Si aũt tu
Iudæ⁹ cognominaris, et requieſcis in lege, et glorïaris
18 in Deo, ¶ & noſti voluntatẽ eius, & probas vtiliora in
19 ſtructus per legem, ¶ cõfidis te ipſum eſſe ducẽ cæcorũ,
20 lumen eorũ qui in tenebris ſunt, ¶ eruditorem inſipiẽ
tium, magiſtrum infantiũ, habentẽ formã ſciẽtiæ &
21 veritatis in lege. ¶ Qui ergo aliũ doces, teipſum nõ do
D ces: qui prædicas non furandum, furaris: ¶ qui dicis nõ
22 mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacri-
23 legium facis? ¶ qui in lege gloriaris, per præuarica-
24 tionem legis Deum inhonoras. ¶ (Nomen. n. Dei per
Iſa. 52. b. 5. vos blaſphematur inter Gentes, | ſicut ſcriptum eſt.)
Ezec 36. d. 20. 25 ¶ Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerues: ſi
autem præuaricator legis ſis, circunciſio tua præpu-
26 tium facta eſt. ¶ Si igitur præputium iuſtitias legis cu
ſtodiat: nonne præputium illius in circunciſionem re
27 putabitur? ¶ & iudicabit id quod ex natura eſt præpu
tium, legem conſumans te, qui per literam & circun-
28 ciſionem præuaricator legis es? ¶ Non enim qui in
manifeſto Iudæus eſt, neq; quæ in manifeſto in car-
29 ne, eſt circunciſio: ¶ ſed qui in abſcondito, Iudæus eſt,
& circunciſio cordis, in ſpiritu, non littera: cuius laus
non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPVT III.

1 QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ vtilitas
A circũciſionis? Multum per omnem modum.
2 ¶ Primũ quidem, quia credita ſunt illis e-
3 loquia Dei. ¶ Quid enim ſi quidam illorum non cre-
diderunt? | Nunquid incredulitas illorũ fidem Dei 2. Ti. 2. b. 13.
4 euacuabit. ¶ Abſit | Eſt aũt Deus verax: oĩs autem ho- Ioã 3. d 33.
mo mendax, ſicut ſcriptum eſt: | Vt iuſtificeris in ſer- Pſ. 115. a 11.
5 monibus tuis, & vincas cum iudicaris. ¶ Si autem ini- Pſ. 50. a 6.
quitas noſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dice-
mus? Nũquid iniquus eſt Deus qui infert irã? (ſecun
6 dum hominem dico.) ¶ Abſit: alioquin quomodo iu
7 dicabit Deus hunc mundum? ¶ Si enim veritas Dei
in meo mendacio abundauit, in gloriam ipſius: quid
8 adhuc & ego tanquam peccator iudicor, ¶ & non (ſi-
B cut blaſphemamur, & ſicut aiunt quidam nos dice-
re) faciamus mala, vt veniant bona? quorum damna
9 tio iuſta eſt. ¶ Quid ergo? præcellimus eos? Nequa-
quam. | Cauſati enim ſumus Iudæos & Græcos, om-
10 nes ſub peccato eſſe, ¶ ſicut ſcriptum eſt: | Quia non Gal 3. d. 22.
11 eſt iuſtus quiſquam, ¶ | non eſt intelligens, non eſt re- Pſ. 13. a. 1.
12 quirens Deum. ¶ Omnes declinauerunt, ſimul inuti- Pſ. 5 c. 11.
les facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque Pſ. 139. a 4.
13 ad vnum. ¶ Sepulchrum patens eſt guttur eorum, lin Pſ 9. b. 7.
14 guis ſuis doloſe agebant. Venenum aſpidum ſub la- Iſa. 59. b. 7.
C bijs eorum. ¶ | Quorum os maledictione & amaritu- Prou. 1. b. 16.
15 dine plenum eſt. ¶ | Veloces pedes eorum ad effunden Pſ. 35. a. 2.
16 dum ſanguinem. ¶ Contritio & infelicitas in vijs eo- Gal. 2. d. 16.
17 rum: ¶ & viã pacis nõ cognouerunt. ¶ | Non eſt timor
18 Dei ante oculos eorũ. ¶ | Scimus aũt qm̃ quæcunq; lex
19 loquitur ijs qui in lege ſunt loquitur: vt oẽ os obſtrua
20 tur, & ſubditus fiat oĩs mũdus Deo: ¶ | quia ex operi-
bus legis nõ iuſtificabitur oĩs caro corã illo. Per legẽ
21 enim cognitio peccati. ¶ Nunc autẽ ſine lege iuſtitia
22 Dei manifeſtata eſt: teſtificata a lege et prophetis. ¶ Iu
ſtitia aũt Dei per fidem Ieſu Chriſti, in oẽs & ſuper
omnes qui credunt in eum: non enim eſt diſtinctio.
23 ¶ Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. ¶ Iu-
24 ſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem
25 quæ eſt in Chriſto Ieſu, ¶ quem propoſuit Deus propi
D tiationẽ, per fidẽ in ſanguine ipſius, ad oſtenſionẽ iuſti
tiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delicto-
26 rũ, ¶ in ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius
in hoc tẽpore: vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum, qui
27 eſt ex fide Ieſu Chriſti. ¶ Vbi eſt ergo gloriatio tua?
Excluſa eſt. Per quam legem? factorum? Nõ, ſed per
28 legem fidei. ¶ Arbitramur enim iuſtificari hominem
29 per fidem ſine operibus legis. ¶ An Iudæorum Deus tã
30 rum? nonne & Gentium? Immo & Gentium. ¶ quo-
niam quidem vnus eſt Deus, qui iuſtificat circunci-
31 ſionem ex fide. & præputium per fidem. ¶ Legem ergo
deſtruimus per fidem? Abſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPVT IIII.

1 QVid ergo dicemus inueniſſe Abraham pa-
A trem noſtrum ſecundum carnem? ¶ Si
2 enim Abraham ex operibus iuſtificatus
3 eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum. ¶ Quid
enim dicit ſcriptura? | Credidit Abraham D[illegible]

Gala.3.a.6. 4 reputatum eſt illi ad iuſtitiam. ¶ Ei autem qui opera-
Iaco.2.d. ratur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed
23. 5 ſecundum debitum. ¶ Ei vero qui non operatur, cre-
denti aũt in eum qui iuſtificat impium, reputatur fi-
des eius ad iuſtitiam ſecundum propoſitum gratiæ
6 Dei. ¶ Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis,
Pſ. 31. a. 1. B cui Deus accepto fert iuſtitiam ſine operibus. ¶ Beati
7 quorũ remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt
8 peccata. ¶ Beatus vir cui nõ imputauit Dominus pec
9 catũ. ¶ Beatitudo ergo hæc in circuncisione tantũ ma-
net, an etiam in præputio? Dicimus enim quia repu-
10 tata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam. ¶ Quomodo ergo
reputata eſt? in circunciſione, an in præputio? Non in
Gene.17. b.10.b.11. 11 circunciſione, ſed in præputio. ¶ Et ſignum accepit cir
cunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in præ-
putio: vt ſit pater omnium credentium per præpu-
12 tium, vt reputetur & illis ad iuſtitiam: ¶ & ſit pater cir
cunciſionis, non ijs tantum qui ſunt ex circunciſione,
ſed & ijs qui ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præ-
13 putio patris noſtri Abrahæ. ¶ Non enim per legẽ pro-
C miſſio Abrahæ, aut ſemini eius vt hæres eſſet mundi:
14 ſed per iuſtitiam fidei. ¶ Si enim qui ex lege, hæredes
15 ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio. ¶ Lex
enim iram operatur. Vbi enim non eſt lex: nec præ-
16 uaricatio. ¶ Ideo ex fide: vt ſecundum gratiam firma
ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolũ,
ſed & ei qui ex fide eſt Abrahę, qui pater eſt omnium
Gene.17. a.4. 17 noſtrum, ¶ (ſicut ſcriptum eſt: | Quia patrem multa-
rum gentium poſui te) ante Deum, cui credidit, qui
viuificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tan-
18 quam ea quæ ſunt. ¶ qui contra ſpem in ſpem credi-
dit: vt fieret pater multarum gentium, ſecundum
Gene.15. a.5. D quod dictum eſt ei: | Sic erit ſemen tuum. ¶ Et
19 non infirmatus eſt fide, nec conſiderauit corpus
ſuum emortuum, cum iam fere centum eſſet an-
20 norum, & emortuam vuluam Saræ. ¶ In repromiſ-
ſione etiam Dei non hæſitauit diffidentia: ſed confor-
21 tatus eſt fide, dans gloriam Deo: ¶ pleniſſime ſciens,
22 quia quæcunq; promiſit, potens eſt & facere. ¶ Ideo
23 & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. ¶ Non eſt aũt ſcri-
ptum tantum propter ipſum, quia reputatum eſt illi
24 ad iuſtitiam: ¶ ſed & propter nos, quibus reputabitur
credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum
25 Dominum noſtrum a mortuis, ¶ qui traditus eſt pro-
pter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificatio-
nem noſtram.

CAPVT V.

1 IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deũ
Eph.2.d.18. A per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: ¶ per
2 quem & habemus acceſſum per fidem in gratiã
iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe gloriæ fi-
Iac.1.a.3. 3 liorũ Dei. ¶ Nõ ſolum autem: | ſed & gloriamur in tri
bulationibus, ſcientes quod tribulatio patientiam
4 operatur, ¶ patientia autem probationem, probatio
Heb 9.d.14. 5 vero ſpem: ¶ ſpes autem non confundit: | quia chari-
tas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritũ ſan-
Heb 9.d.15. g.25. 1.Petr.3.d.18. 6 ctũ qui datus eſt nobis. ¶ Vt quid enim [illegible] lus, cũ
B adhuc infirmi eſſemus, ſecundum temp[illegible] impijs
7 mortuus eſt? ¶ Vix enim pro iuſto [illegible] tinam
8 pro bono forſitan quis [illegible] nendat
autem charitatem ſu[illegible] nia
adhuc peccatores [illegible]

9 ſtus pro nobis mortuus eſt. ¶ Multo igitur magis nũc
iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui erimus ab ira per
10 ipſum. ¶ Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſu
mus Deo per mortem Filij eius: multo magis reconci
11 liati, ſalui erimus in vita ipſius. ¶ Nõ ſolum aũt: ſed &
gloriamur in Deo per Dominum noſtrũ Ieſum Chri
ſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.
12 ¶ Propterea ſicut per vnum hominem peccatũ in hũc
mundũ intrauit, & per peccatum mors: & ita in oẽs
C homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerũt.
13 ¶ Vſq; ad legem enim peccatum erat in mundo: pec-
catum autem non imputabatur, cum lex non eſſet.
14 ¶ Sed regnauit mors ab Adã vſque ad Moyſen, etiam
in eos qui non peccauerunt in ſimilitudinẽ præuari-
15 cationis Adæ, qui eſt forma futuri. ¶ Sed non ſicut de
lictum, ita & donum: ſi enim vnius delicto mortui
ſunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia v-
16 nius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit. ¶ Et
D non ſicut per vnum peccatum, ita & donum: nam iu
dicium quidem ex vno, in condemnationem: gratia
17 autem ex multis delictis, in iuſtificationem. ¶ Si enim
vnius delicto mors regnauit per vnum: multo ma-
gis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ ac-
cipientes in vita regnabunt per vnum Ieſum Chri-
18 ſtum. ¶ Igitur ſicut per vnius delictum, in omnes ho-
mines in condemnationem: ſic & per vnius iuſtitiã,
19 in omnes homines in iuſtificationẽ vitæ. ¶ Sicut enim
per inobedientiã vnius hominis, peccatores conſtitu
ti ſunt multi: ita & per vnius obeditionem, iuſti con-
20 ſtituentur multi. ¶ Lex autem ſubintrauit vt abunda-
ret delictum. Vbi autem abundauit delictum, ſuper-
21 abundauit gratia: ¶ vt ſicut regnauit peccatũ in mor-
tem, ita & graria regnet per iuſtitiam in vitam æter-
nam, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

CAPVT VI.

1 QVid ergo dicemus? Permanebimus in peccato
A vt graria abundet? ¶ Abſit. Qui enim mortui
2 ſumus peccato, quõ adhuc viuemus in il-
3 lo. ¶ An ignoratis, quia | quicunque baptizati ſumus Gal.3.d.27.
4 in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? ¶ Cõ Col.2.b.12.
ſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mor- Eph.4.f.21.
tem: vt quõ Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Col 3.b.10.
5 Patris, | ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. ¶ Si Heb 9.d.14.12.a.1.
enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis e- 1.Petr.2.a.1.
6 ius: ſimul & reſurrectionis erimus. ¶ Hoc ſciẽtes quia
vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur
7 corpus peccati, & vltra non ſeruiamus peccato. ¶ Qui
8 enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt a peccato. ¶ Si autẽ
B mortui ſumus cum Chriſto: credimus, quia ſimul e-
9 tiam viuemus cum Chriſto: ¶ ſcientes, quod Chriſtus
reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vl-
10 tra non dominabitur. ¶ Quod enim mortuus eſt, pec
cato mortuus eſt ſemel: quod autem viuit, viuit Deo.
11 ¶ Ita & vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe pec-
cato: viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu Domino
12 [illegible] ¶ Non ergo regnet peccatum in veſtro morta-
13 [illegible]pore, vt obediatis concupiſcentijs eius. ¶ Sed
[illegible] exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis pec
[illegible]: ſed ex[illegible]os Deo, tanquam ex mortuis vi-
[illegible]tes: & [illegible] veſtra arma iuſtitiæ Deo. ¶ Pec-
[illegible]um [illegible] non dominabitur. non enim ſub
[illegible] gratia. ¶ Quid ergo? peccabimus,
quo[illegible]us ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit

16 ¶|Neſcitis, quoniam cui exibetis vos ſeruos ad obe-
diendum, ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue peccati ad
17 mortem, ſiue obeditionis ad iuſtitiam? ¶ Gratias au-
tem Deo quod fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem
ex corde in eam formam doctrinę in qua traditi eſtis.
18 ¶ Liberati autem a peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ.
19 ¶ Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtrę:
ſicut enim exibuiſtis membra veſtra ſeruire immun-
D ditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete
membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, in ſanctificationem.
20 ¶ Cum enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitię.
21 ¶ Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in qui-
bus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.
22 ¶ Nūc vero liberati a peccato, ſerui autem facti Deo,
habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem
23 vero vitam æternam; ¶ Stipendia enim peccati, mors.
Gratia autem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Do-
mino noſtro.

CAPVT VII.

1 AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem
A loquor) quia lex in homine dominatur|quā
2 to tempore viuit? ¶|Nam quæ ſub viro eſt
mulier; viuente viro, alligata eſt legi: ſi aūt mortuus
3 fuerit vir eius, ſoluta eſt a lege viri. ¶ Igitur viuente
viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro, ſi au
tem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt a lege viri, vt
4 non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro. ¶ Itaq; fratres
mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: vt
ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, vt fructifice-
5 mus Deo. ¶ Cum enim eſſemus in carne. paſſiones
peccatorū, quæ per legem erant, operabantur in mē-
6 bris noſtris, vt fructificarent morti. ¶ nunc autem ſo-
luti ſumus a lege mortis, in qua detinebamur: vt ſer-
B uiamus in nouitate ſpiritus, & nō in vetuſtate litterę.
7 ¶ Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed
peccatum non cognoui, niſi per legem: nam concupi-
ſcētiam neſciebam, niſi lex diceret: | Non cōcupiſces.
8 ¶ Occaſione autem accepta, peccatū per mandatum
operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine
lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem viue
9 bam ſine lege aliquando. ¶ Sed cum veniſſet manda-
10 tum, peccatū reuixit. ¶ Ego autem mortuus ſum, & in
uentū eſt mihi mandatum, quod erat ad vitā, hoc eſſe
11 ad mortem. ¶ Nam peccatū, occaſione accepta per mā
12 datum, ſeduxit me, & p illud occidit. ¶ Itaq; lex qui-
dem ſancta, & mandatum ſanctū, & iuſtum, & bonū.
13 ¶ Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit:
ſed peccatum, vt appareat peccatum, per bonū ope-
ratum eſt mihi mortem, vt fiat ſupra modum peccās
14 peccatum per mandatum. ¶ Scimus enim, quia lex
C ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus
15 ſub peccato. ¶ Quod enim operor, non intelligo: non
enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi ma-
16 lū, illud facio. ¶ Si autem quod nolo, illud facio: con-
17 ſentio legi, quoniam bona eſt. ¶ Nunc autem iam nō
ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.
18 ¶ Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt in carne
19 mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autē
D bonum, non inuenio. ¶ Non enim quod volo bonum,
20 hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago. ¶ Si autem
quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed
21 quod habitat in me peccatum. ¶ Inuenio igitur legē,
volenti mihi facere bonū, quoniā mihi malum adia-
22 cet. ¶ Condelector enim legi Dei ſecundum interio-
23 rem hominem. ¶ Video autem aliam legem in mem-
bris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuā-
24 tem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. ¶ In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
25 huius? ¶ Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum
noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei: carne
autem, legi peccati.

CAPVT VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt ijs qui ſunt in
A Chriſto Ieſu: qui non ſecundum carnē am-
2 bulant. ¶ Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto
3 Ieſu, liberauit me a lege peccati & mortis. ¶ Nam
quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per
carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem
carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in
4 carne, ¶ vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui
non ſecundum carnem ambulamus; ſed ſecundum
5 ſpiritum. ¶ Qui enim ſecundum carnem ſunt, quę car
B nis ſunt, ſapiunt: qui vero ſecundum, ſpiritum ſunt,
6 quæ ſunt ſpiritus ſentiunt. ¶ Nam prudentia carnis,
7 mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita, & pax. ¶ quo
niam ſapientia carnis, inimica eſt Deo: legi enim Dei
8 non eſt ſubiecta, nec enim poteſt. ¶ Qui autem in car-
9 ne ſunt, Deo placere non poſſunt. ¶ Vos autem in car
ne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen Spiritus Dei habi-
tat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non ha-
10 bet: hic non eſt eius. ¶ Si autem Chriſtus in vobis eſt,
corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpi-
11 ritus vero viuit propter iuſtificationem. ¶ Quod ſi
Spiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum a mortuis, habitat
in vobis: qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum a mortuis,
C viuificabit & mortalia corpora veſtra, propter inha-
12 bitantem Spiritum eius in vobis. ¶ Ergo fratres debi
tores ſumus: non carni, vt ſecundum carnem viua-
13 mus. ¶ Si enim ſecundum carnem vixeritis, moriemi
ni: ſi autē ſpiritu facta carnis mortificaueritis: viue-
14 tis. ¶ Quicūque enim Spiritu Dei aguntur, ij ſunt filij
15 Dei. ¶|Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterū
in timore: | ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorū, 2.Tim.1. b.7.
16 in quo clamamus: Abba, (Pater. ¶ Ipſe enim Spiritus, Gal.4.a. 5.
teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij
17 Dei. ¶ Si autem filij & hæredes; hęredes quidem Dei,
D cohæredes aūt Chriſti: ſi tamen cōpatimur, vt cōglo
18 rificemur. ¶ Exiſtimo.n. quod nō ſunt condignæ paſ-
ſiones huius temporis, ad futurā gloriam, quæ reuela
19 bitur in nobis. ¶ Nam expectatio creaturæ, reuelatio-
20 nem filiorū Dei expectat. ¶ Vanitati.n. creatura ſubie
cta eſt, nō volēs, ſed propter eū qui ſubiecit eā in ſpe:
21 ¶ quia & ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corru-
22 ptionis, in libertatē gloriæ filiorū Dei. ¶ Scimus enim
quod omnis creatura ingemiſcit & parturit vſq; ad-
23 huc. ¶ Non ſolum aūt illa, ſed & nos ipſi primitias ſpi
ritus habentes, & ipſi intra nos genuimus, adoptionē
filiorū Dei expectātes, redemptionē corporis noſtri.
24 ¶ Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autē quæ videtur,
25 non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat? ¶ Si
autem quod non videmus, ſperamus: per patientiā
26 expectamus. ¶ Similiter aūt & Spiritus adiuuat infir
mitatem noſtram: nā quid oremus ſicut oportet ne-
ſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemiti-
27 bus inenarrabilibus. ¶ Qui autem ſcrutatur corda,
ſcit quid deſideret Spiritus: quia ſecundum Deū po-

28 ſtulat pro ſanctis. ¶ Scimus autem quoniam diligenti-
bus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs qui ſe-
29 cundum propoſitum vocati ſunt ſancti. ¶ Nam quos
F præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis
filij ſui: vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.
30 ¶ Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos
vocauit, hos & iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit, illos
31 et glorificauit. ¶ Quid ergo dicemus ad hęc? ſi Deus
32 pro nobis, quis contra nos? ¶ Qui etiam proprio filio
ſuo non pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit il-
lũ: quomodo non etiam cum illo omnia nobis dona-
33 uit? ¶ Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus qui
34 iuſtificat. ¶ Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus
qui mortuus eſt, imo qui & reſurrexit, qui eſt ad dex-
35 teram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. ¶ Quis er
G go nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? an an
guſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſe
Pſal. 43. d.23. 36 cutio? an gladius? ¶ (ſicut ſcriptum eſt: | Quia propter
te mortificamur tota die: æſtimati ſumꝰ ſicut oues oc-
37 ciſionis.) ¶ Sed in his omnibus ſuperamus propter eũ
38 qui dilexit nos. ¶ Certus ſum enim quia neq; mors,
neque vita, neque angeli, neque principatus, neque
virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque forti-
39 tudo, ¶ neque altitudo, neque profundum, neque crea
tura alia poterit nos ſeparare a charitate Dei, quæ eſt
in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAPVT IX.

1 VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſti-
A monium mihi perhibente conſcientia mea
2 in Spiritu ſancto. ¶ quoniam triſtitia mihi
3 magna eſt, & continuus dolor cordi meo. ¶ Optabam
Act. 9. a.2. 1.Cor.15 b 9. enim ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus
4 meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, ¶ qui
ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria,
& teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & pro-
5 miſſa, ¶ quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſe-
B cundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedi-
6 ctus in ſecula. Amẽ. ¶ Non autem quod exciderit ver-
bum Dei. Nõ enim omnes qui ex Iſrael, ij ſunt Iſrae-
Gen. 21. b.12. 7 litę: ¶ neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij: | ſed
Galat. 4. d.28. 8 in Iſaac vocabitur tibi ſemen: ¶ ideſt, non qui filij car-
Gen 18. b.10. nis, hi filij Dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis, æſtiman
9 tur in ſemine. ¶ Promiſſionis enim verbum hoc eſt,
C | Secundum hoc tempus veniã: & erit Saræ filius. ¶ Nõ
Gen. 25. e 21. 10 ſolum autem illa, | ſed & Rebecca ex vno concubitu
Gen. 25. c.23. 11 habens Iſaac patris noſtri. ¶ Cum enim nondum nati
Malac. 1. a 2 & 3. fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (vt ſecun-
Exo. 33. d.19. 12 dum electionem propoſitum Dei maneret, ¶) non ex
operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: | Quia maior
13 ſeruiet minori, ¶ ſicut ſcriptum eſt: | Iacob dilexi, Eſau
14 autem odio habui. ¶ Quid ergo dicemus? Nunquid
15 iniquitas apud Deum? Abſit. ¶ Moyſi enim dicit: | Mi-
D ſerebor cuius miſereor: & miſericordiam præſtabo
16 cuius miſerebor. ¶ igitur nõ volentis, neq; currentis,
17 ſed miſerentis eſt Dei. ¶ Dicit enim ſcriptura Pharao-
Exo. 9. d. 16. ni: | Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te
virtutem meam: & vt annuncietur nomen meum in
18 vniuerſa terra. ¶ Ergo cuius vult miſeretur, & quem
19 vult indurat. ¶ Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæ-
20 ritur? voluntati enim eius, qui reſiſtit? ¶ O homo, tu
Iſai. 45. b.9. E quis es qui reſpondeas Deo? | Nunquid dicit figmen-
Iere. 18. a.6 Sap. 15. b.7. 21 tum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? ¶ An non ha-
bet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere

aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contu-
22 meliam? ¶ Quod ſi Deus volens oſtẽdere iram, & no-
tam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patien
23 tia, vaſa iræ apta in interitum, ¶ vt oſtenderet diuitias
gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in
24 gloriam. ¶ Quos & vocauit nos: non ſolum ex Iudęis,
25 ſed etiam ex Gentibus, ¶ ſicut in Oſee dicit: | Vocabo Oſee 2. d 23.
non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, 1.Petr. 2 b.10.
dilectam: & non miſericordiam conſecutam, miſeri-
26 cordiam conſecutam. ¶ Et erit | in loco, vbi dictum eſt Oſee 1 d 10.
F eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filij Dei Iſa. 10. c 22.
27 viui. ¶ Iſaias autem clamat pro Iſrael: | Si fuerit nume- Oſee 1. d 10.
rus filiorum Iſrael, tanquam arena maris, reliquię ſal
28 uæ fient. ¶ Verbum enim conſummans, & abbreuians
in ęquitate: quia verbum breuiatum faciet Dominus
29 ſuper terram. ¶ & ſicut prædixit Iſaias: | Niſi dominus Iſa. 1. c 9.
G ſabbaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut Sodoma facti
30 eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus. ¶ Quid
ergo dicemus? Quod Gentes quæ non ſectabantur
iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiam, iuſtitiam autem
31 quę ex fide eſt. ¶ Iſrael vero ſectando legem iuſtitię, in
32 legem iuſtitię nõ peruenit. ¶ Quare? quia non ex fide,
ſed quaſi ex operibus: offenderunt enim in lapidem Iſai 8. c 14. d.16.
33 offenſionis, ¶ ſicut ſcriptũ eſt: | ecce pono in Sion lapidẽ 1.Pet. 2. b.7.
offenſionis, & petram ſcandali: & omnis qui credit in
eum, non confundetur.

CAPVT X.

1 FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obſe-
A cratio ad Deum, fit pro illis in ſalutem. ¶ Teſti-
2 monium enim perhibeo illis, quod æmulatio-
3 nem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. ¶ Igno
rantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatue
4 re, iuſtitię Dei nõ ſunt ſubiecti. ¶ finis enim legis Chri
5 ſtus, ad iuſtitiam omni credenti. ¶ Moyſes enim ſcri- Leui. 18 a.5.
pſit, quoniam iuſtitiam quę ex lege eſt, | qui fecerit ho Ezec. 20. b.11.
6 mo, viuet in ea. ¶ Quæ autem ex fide eſt iuſtitia, ſic di
B cit: Ne dixeris in corde tuo: Quis aſcendet in cęlum? | Deuter 30. c.12.
7 ideſt, Chriſtum deducere. ¶ Aut quis deſcẽdet in abyſ
8 ſum? hoc eſt, Chriſtum a mortuis reuocare. ¶ ſed quid | Deuter 30. c. 14.
dicit ſcriptura? | prope eſt verbum in ore tuo, & in cor
9 de tuo: hoc eſt verbum fidei, quod prędicamus. ¶ quia
ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum: & in corde
tuo credideris, quod Deus illum ſuſcitauit a mortuis:
10 ſaluus eris. ¶ Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore au Iſa. 28. d 16.
11 tẽ confeſſio fit ad ſalutem. ¶ Dicit enim ſcriptura: | Om
C nis qui credit in illum, non confundetur. ¶ Non enim
12 eſt diſtinctio Iudęi & Gręci: nam idem Dominus om
13 nium, diues in omnes qui inuocant illum. ¶ | Omnis e- Ioel 2. g. 32.
14 nim quicũq; inuocauerit nomẽ Dñi, ſaluus erit. ¶ Quõ Act. 2. c. 21.
ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quõ
credent ei, quem non audierunt? Quõ autem audient
15 ſine prædicante? ¶ Quõ vero prædicabunt niſi mittan
tur? ſicut ſcriptum eſt: | Quam ſpecioſi pedes euange- Iſai. 52. b.7.
16 lizantium pacem, euangelizantium bona? ¶ Sed non Nah. 1. d. 15.
D oẽs obediunt Euangelio. Iſaias enim dicit: | Dñe, quis
17 credidit auditui noſtro? ¶ Ergo fides ex auditu: auditꝰ Iſ. 53. a.1. Ioh. 12. f 38.
18 autem per verbum Chriſti. ¶ Sed dico: Nunquid non
audierũt? Et quidẽ, | in oẽm terrã exiuit ſonus eorum: Pſal. 18. a 5.
19 & in fines orbis terræ verba eorũ. ¶ Sed dico: Nũquid | Deuter. 32. c.21.
Iſrael non cognouit? Primus Moyſes dicit: | Ego ad ę-
mulationem vos adducam in non gentem: in gentem
20 inſipientem, in irã vos mittam. ¶ Iſaias autem audet,

Iſa 65 a. 1.& 2. & dicit:|Inuentus ſum a non quærentibus me,palam
21 apparui,ijs qui me non interrogabant.¶Ad Iſrael au-
tem dicit:|tota die expandi manus meas ad populum
non credentem,& contradicentem.

CAPVT XI.

1 DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum
A ſuum? Abſit:Nam & ego Iſraelita ſum,ex
2 ſemine Abraham,de tribu Beniamin.¶Nõ
repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit. An ne-
ſcitis in Elia,quid dicit ſcripturæ:quemadmodum in
3.Reg.19 b 10. 3 terpellat Deum aduerſum Iſrael?¶|Domine prophe-
tas tuos occiderunt,altaria tua ſuffoderunt: & ego re
3 Reg.19 b.18. 4 lictus ſum ſolus, & quærunt animam meam. ¶ Sed
quid dicit illi diuinum reſponſum? | Reliqui mihi ſe-
ptem millia virorum,qui non curuauerunt genua an
5 te Baal.¶Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ ſecun-
6 dum electiouem gratiæ ſaluæ factæ ſunt.ſi autem gra
tia,iam non ex operibus:alioquin gratia iam non eſt
B gratia.¶Quid ergo? Quod quærebat Iſrael,hoc non
7 eſt conſecutus:electio autẽ conſecuta eſt: cæteri vero
Iſaiæ 6. c 9. 8 excęcati ſunt.¶ſicut ſcriptum eſt:|Dedit illis Deus ſpi
Mat.13.b 14. ritum compunctionis: oculos, vt non videant, & au-
res,vt non audiant, vſque in hodiernum diem.Et Da
Ioh.12.f. 40. 9 uid,dicit:¶fiat menſa eorum in laqueum,& in captio
Act.28 f. 26. 10 nem,& in ſcandalum,& in retributionem illis.¶ Ob-
ſcurentur oculi eorum ne videant: & dorſum eorum
Pſal.68.c 23. 11 ſemper incurua.¶ Dico ergo,nunquid ſic offenderunt
vt caderent? Abſit.Sed illorum delicto,ſalus eſt gen-
12 tibus,vt illos æmulentur.¶Quod ſi delictum illorum
diuitiæ ſunt mundi:& diminutio eorum diuitiæ Gen
13 tium:quanto magis plenitudo eorum? ¶Vobis enim
dico Gentibus, quandiu quidem ego ſum Gentium
14 Apoſtolus,miniſterium meum honorificabo,¶ſi quo-
modo ad æmulandum prouocem carnem meam, &
15 ſaluos faciam aliquos ex illis.¶Si enim amiſſio eorũ,
reconciliatio eſt mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex
16 mortuis? ¶ Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: &
17 ſi radix ſancta,& rami.¶ Quod ſi aliqui ex ramis fra-
C cti ſunt,tu autem cum oleaſter eſſes,inſertus es in illis
18 & ſocius radicis,& pinguedinis oliuæ factus es,¶noli
gloriari aduerſus ramos.Quod ſi gloriaris,non tu ra-
19 dicem portas,ſed radix te.¶Dices ergo:Fracti ſunt ra
20 mi,vt ego inſerar.¶Bene propter incredulitatem fra-
cti ſunt:tu autẽ fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.
21 ¶ſi enim Deus naturalibus ramis non pepercit:ne for
22 te nec tibi parcat.¶Vide ergo bonitatem,& ſeuerita-
tem Dei:in eos quidem qui ceciderunt,ſeueritatem:
in te autem bonitatem Dei,ſi permanſeris in bonita-
23 te,alioquin & tu excideris.¶Sed & illi,ſi non perman
ſerint in incredulitate,inſerẽtur: potẽs eſt enim Deus
24 iterum inſerere illos. ¶ Nam ſi tu ex naturali exciſus
es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam
oliuam: quanto magis ij, qui ſecundum naturam,in
25 ſerentur ſuę oliuæ?¶Nolo enim vos ignorare fratres,
myſterium hoc(vt non ſitis vobis ipſis ſapiẽtes) quia
cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo
26 Gentium intraret:¶& ſic omnis Iſrael ſaluus fieret, ſi-
Iſa.59.d. 20. D cut ſcriptum eſt:|Veniet ex Sion,qui eripiat,& auer-
27 tat impietatem a Iacob.¶Et hoc illis a me teſtamentũ
28 cum abſtulero peccata eorum.¶ Secundum Euange-
lium quidem,inimici ꝓp vos: ſecundum electionem
29 autem,cariſſimi ꝓp patres.¶Sine pęnitẽtia enim ſunt
30 dona & vocatio Dei. ¶ Sicut enim aliquando,& vos
non credidiſtis Deo,nunc autem miſericordiam con-
31 ſecuti eſtis propter incredulitatem illorum:¶ita & iſti
nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, vt
32 & ipſi miſericordiam conſequantur.¶Concluſit enim
Deus omnia in incredulitatem, vt omnium miſerea-
33 tur.¶O altitudo diuitiarum ſapientię,& ſcientię Dei:
quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius,& inueſti
34 gabiles viæ eius.¶| Quis enim cognouit ſenſum Do- Sap. 9. c. 13.
35 mini? Aut quis conſiliarius eius fuit?¶Aut quis prior Iſ. 4.c.13.
36 dedit illi,& retribuetur ei?¶Quoniam ex ipſo,& per 1.Cor.2. d.16.
ipſum,& in ipſo ſunt oĩa:ipſi gloria in ſecula.Amen.

CAPVT XII.

1 OBſecro itaque vos fratres per miſericordiam
A Dei,|vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam Phil.4.d. 18.
viuentem,ſanctam, Deo placentem, ratio-
2 nabile obſequium veſtrum. ¶ Et nolite conformari
huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſus ve-
ſtri,|vt probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & bene- Eph.5.d. 17.
3 placens,& perfecta.¶Dico enim per gratiam,quæ da 1. Th.4. a.3.
ta eſt mihi,omnibus qui ſunt inter vos: Non plus ſa-
pere,quam oportet ſapere,ſed ſapere ad ſobrietatẽ,&
4 |vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei.¶Sicut 1. Corin. 12. b.12.
B enim in vno corpore multa membra habemus, om- Ephes.4.
5 nia autem membra non eundem actum habent: ¶ ita b.7.
multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem
6 alter alterius membra.¶Habentes autem donationes
ſecundum gratiam,quæ data eſt nobis,differentes:ſi-
7 ue prophetiam ſecundum rationem fidei,¶ſiue mini-
ſterium in miniſtrando, ſiue qui docet in doctrina,
8 ¶qui exhortatur in exhortando,qui tribuit in ſimpli- Amos 5. d.15.
citate,qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hi- Ephes.4.
9 laritate.¶ Dilectio ſine ſimulatione. | Odientes ma- a.3. 1.Pet.2.d
10 lum,adhærentes bono.¶|Charitatem fraternitatis in- 11. 3. c.
C uicem diligentes.Honore inuicem præuenientes.¶So 17. Heb.13.
11 licitudine non pigri. Spiritu feruentes. Domino ſer- a 1.
12 uientes.¶Spe gaudentes.In tribulatione patientes.O- 1.Pet.5. b.5.
13 rationi inſtantes.¶Neceſſitatibus ſanctorum commu- Heb.13.
14 nicantes.|Hoſpitalitatem ſectantes.¶Benedicite perſe a.2. 1. Pet.4.
15 quentibus vos:benedicite,& nolite maledicere.¶gau b.9.
16 dere cum gaudentibus,flere cum flentibus.¶ Idipſum Mat.5.g. 44.
D inuicem ſentientes.| Non alta ſapiẽtes,ſed humilibus 1.Cor.3.
conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetip- e 18.
17 ſos.¶|Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes Prouer 3 a.7.
bona non tantum coram Deo,ſed etiam coram omni Iſa.5.c. 21.
18 bus hominibus.¶|Si fieri poteſt,quod ex vobis eſt, cũ Pro.20.d
19 omnibus hominibus pacem habentes.¶|Non voſme- 22.
tipſos defendentes chariſſimi,ſed date locum iræ:ſcri 1.Pet.3. b.9.
ptum eſt enim: | Mihi vindicta: ego retribuam, dicit 1.Cor.8.
20 Dominus.¶ Sed ſi eſurierit inimicus tuus,ciba illum: d.21. Heb.10.
ſi ſitit,potum da illi:hoc enim faciens, carbones ignis d.14.
21 congeres ſuper caput eius.¶noli vinci a malo:ſed vin Eccl.28. a.1.
ce in bono malum. Ma.5. f. 39.

CAPVT XIII.

Deut.32. e.35. Heb.10. f.30.
1 OMnis anima poteſtatibꝰ ſublimioribus ſubdita Pro.25.c
A ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi a Deo: quæ au- 25.
2 tem ſunt,a Deo ordinatę ſunt.¶Itaque qui reſiſtit po- Sap. 6.
teſtati,Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, a.4. Tit.3.a.1
3 ipſi ſibi damnationem acquirunt.¶Nã principes non 1.Pet.2.c
ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non ti- 13.
mere poteſtatem? Bonum fac, & habebis laudem ex
4 illa.¶Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si aũt ma-

lum feceris,time: non enim ſine cauſa gladium por-
tat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram,ei qui ma-
5 lũ agit.¶Ideo neceſſitate ſubditi eſtote:non ſolum pro
B pter iram, ſed etiã propter conſcientiã.¶ Ideo enim &
6 tributa præſtatis, miniſtri enim Dei ſunt,in hoc ipsũ
7 ſeruientes.¶|Reddite ergo omnibus debitã,cui tribu-
Matt. 22. c. 21. tum,tributum:cui vectigal, vectigal:cui timorem,ti-
Exo. 20. b.14. 8 morem;cui honorem,honorẽ. ¶ Nemini quicquã de-
Deute.5. b.18. C beatis:niſi, vt inuicem diligatis:qui enim diligit pro-
Matt.19 c.18. 9 ximum,legẽ impleuit.¶ Nam:| Non adulterabis, Nõ
occides, Nõ furaberis, Non falſum teſtimonium di-
Leu.19 d. 18. ces,Non concupiſces,& ſi quod eſt aliud mandatum:
Matt.22 d.39. in hoc verbo inſtauratur, | Diliges proximum tuum
Marc.12 c.31. 10 ſicut te ipſum.¶Dilectio proximi,malum non opera-
Gal. 5. c. 14. 11 tur.Plenitudo ergo legis eſt dilectio.¶ Et hoc ſcientes
Iaco.2.b. 8. D tẽpus,quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.Nunc
enim propior eſt noſtra ſalus, quam cũ credidimus .
12 ¶ Nos præceſſit,dies autem appropinquauit. Abijcia
mus ergo opera tenebrarum , & induamur arma lu-
Luc 21 f 34 13 cis.¶ Sicut in die honeſte ambulemus:|non in comeſ-
Gala.5.c. 16. ſationibus & ebrietatibus,non in cubilibus & impu
2. Petr.2. c.11. 14 dicitijs,non in contentione et æmulatione:¶ſed|indui
mini Dominus Ieſum Chriſtum , & carnis curam ne
feceritis in deſiderijs .

CAPVT XIIII.

1 INfirmum autem in fide aſſumite:non in diſcepta
A tion bus cogitationum . ¶ Alius enim credit ſe
2 manducare omnia: qui autem infirmus eſt,olus
3 manducet.¶ Is qui manducat,non manducantem nõ
ſpernat,& qui non manducat,manducantem non iu-
Iaco.4 c. 12. 4 dicet. Deus enim illum aſſumpſit.¶|Tu quis es,qui iu
dicas alienum ſeruum ? Domino ſuo ſtat , aut cadit:
ſtabit autem : potens eſt enim Deus ſtatuere illum .
5 ¶ Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iu-
dicat omnem diem : vnuſquiſque in ſuo ſenſu abun-
6 det.¶Qui ſapit diem, Domino ſapit. Et qui mãducat,
Domino manducat : gratias enim agit Deo: Et qui
non manducat, Domino nõ manducat , & gratias a-
7 git Deo.¶ Nemo enim noſtrum ſibi viuit:& nemo ſi-
8 bi moritur,¶ Siue enim viuimus, Dño viuimus : ſiue
morimur, Dño morimur. Siue ergo viuimus,ſiue mo
9 rimur , Domini ſumus . ¶ In hoc enim Chriſtus mor-
tuus eſt, & reſurrexit : vt & mortuorum & viuorum
10 dominetur. ¶ Tu autem quid iudicas fratrem tuum?
1. Cor.5. b.10. aut tu quare ſpernis fratrem tuum?| Omnes enim ſta
Iſa.45. d. 23. 11 bimus ante tribunal Chriſti:| ſcriptum eſt enim : | Vi-
uo ego dicit Dominus,quoniam mihi flectetur omne
Phil.2.b. 10. 12 genu:& omnis lingua confitebitur Deo.¶Itaq; vnuſ-
1. Cor.3. b.12. C quiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo. ¶ Non
13 ergo amplius inuicem iudicemus , ſed hoc iudicate
magis,ne ponatis offendiculum fratri vel ſcãdalum .
14 ¶ Scio,& confido in Domino Ieſu, quia nihil commu
ne per ipſum, niſi ei qui exiſtimat quid commune eſ-
15 ſe,illi commune eſt . ¶ Si enim propter cibum frater
tuus contriſtatur:iam non ſecundum charitatem am-
bulas.| Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus
16 mortuus eſt.¶ Nõ ergo blaſphemetur bonum noſtrũ.
17 ¶Non eſt enim regnum Dei eſca & potus:ſed iuſtitia,
18 & pax, & gaudium in Spiritu ſancto . ¶ qui enim in
hoc ſeruit Chriſto, placet Deo,& probatus eſt homi-
19 nibus. ¶ Itaque quæ pacis ſunt,ſectemur, & quę ædi-
Tit 1. d. 15. 20 ficationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. ¶ Noli propter
eſcam deſtruere opus Dei. |omnia quidem ſunt mun
da: ſed malum eſt homini qui per offendiculum man
21 ducat.¶|Bonum eſt non manducare carnem,& nõ bi- 1. Cor 8.
bere vinũ,neq; in quo frater tuus offenditur aut ſcãda d.13.
22 lizatur, aut infirmatur.¶ Tu fidem habes? penes teme
tipſum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat ſe-
23 metipſum in eo quod probat . ¶ Qui autem diſcernit
ſi manducauerit, damnatus eſt: quia non ex fide. Om
ne autem quod non eſt ex fide,peccatum eſt .

CAPVT XV.

1 DEbemus autem nos firmiores,imbecillitates
A infirmorũ ſuſtinere , & non nobis placere .
2 ¶ Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo plá-
3 ceat in bonum,ad ædificationem. ¶ Etenim Chriſtus
non ſibi placuit,ſed ſicut ſcriptum eſt:|Improperia im Pſal. 68
4 properantium tibi ceciderunt ſuper me.¶Quæcunq; b. 10.
enim ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt:
vt per patientiã & conſolationem ſcripturarum , ſpẽ
5 habeamus.¶ Deus aũt patientiæ & ſolatij | det vobis 2. Cor.1.
idipſum ſapere in alterum ſecundum Ieſum Chriſtũ: b. 10.
6 ¶ vt vnanimes, vno ore honorificetis Deum & patrẽ
B Domini noſtri Ieſu Chriſti. ¶ Propter quod ſuſcipite
7 inuicem : ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem
8 Dei.¶ Dico enim Chriſtum Ieſum , miniſtrum fuiſſe
circuncifionis propter veritatem Dei,ad confirman-
9 das promiſſiones patrum . ¶ Gentes autem ſuper mi-
ſericordia honorare Deum , ſicut ſcriptum eſt : | Pro- Pſ.17. d.
C pterea confitebor tibi in Gentibus Domine , & no- 50.
10 mini tuo cantabo. ¶ Et iterum dicit : Lætamini Gen- 2.Re.22. d.50.
11 tes cũ plebe eius.¶ Et iterum , | Laudate omnes Gen Pſal.116
tes Dominum : & magnificate eum omnes populi . a.1.
12 ¶ Et rurſus Iſaias ait: | Erit radix Ieſſe : & qui exurget Iſa.11.c. 10.
13 regere Gentes, in eum Gentes ſperabunt. ¶ Deus au-
tem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in creden-
do : vt abundetis in ſpe, & virtute Spiritus ſancti .
14 ¶ Certus ſum autem fratres mei & ego ipſe de vobis,
qm̃ & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſciẽtia ,
15 ita vt poſſitis alterutrũ monere.¶Audacius aũt ſcripſi
D vobis fratres ex parte, tanquã in memoriã vos redu-
16 cens:propter gratiã quæ data eſt mihi a Deo,¶ vt ſim
miniſter Chriſti Ieſu in Gẽtibus:ſanctificans Euange
lium Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta & ſancti
17 cata in Spiritu ſancto.¶Habeo igitur gloriam in Chri
18 ſto Ieſu ad Deũ. ¶ Non enim audeo aliquid loqui eo-
rum quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam
19 Gentiũ, verbo & factis,¶in virtute ſignorum & prodi
giorum,in virtute Spiritus ſancti:ita vt ab Ieruſalem
E per circuitum vſque ad Illyricum repleuerim Euan
20 geliũ Chriſti . ¶ Sic aũt prædicaui Euangelium hoc ,
nõ vbi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fun
21 damentum ædificarem:¶ſed ſicut ſcriptum eſt, | Qui- Iſa.52.d
bus nõ eſt annunciatum de eo, videbunt , & qui non 13.
22 audierunt,intelligent: ¶ Propter quod & impediebar
plurimũ venire ad vos, & prohibitus ſum vſque ad
23 huc.¶ Nũc vero vlterius locum non habens in his re-
gionibus, cupiditatẽ aũt habens veniendi ad vos ex
24 multis iã præcedentibus annis:¶cũ in Hiſpaniã profi-
ciſci cępero,ſpero quod præteriens videam vos , & a
vobis deducar illuc ſi vobis primum ex parte fruitus
25 fuero. ¶ Nũc igitur proficiſcar in Ieruſalẽ miniſtrare
26 ſanctis. ¶ Probauerunt. n. Macedonia & Achaia col-
F lationem aliquam facere in pauperes ſanctorum
27 qui ſunt in Ieruſalem. ¶ Placuit enim eis : & debito-

1.Cor.9. b.11.

reſ ſunt eorum. | Nam ſi ſpiritualium eorum partici-
pes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus mi-
28 niſtrare illis. ¶ Hoc igitur eum conſummauero, & aſſi
gnauero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hi-
29 ſpaniam. ¶ Scio autem quoniam veniens ad vos, in
abundantia benedictionis Euangelij Chriſti veniam.
30 ¶ Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Ie
ſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, vt
adiuuetis me in orationibus veſtris pro me ad Deũ,
31 ¶ vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſe-
32 quij mei oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis. ¶ vt
veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & re-
33 frigerer vobiſcum. ¶ Deus autem pacis ſit cum omni
bus vobis. Amen.

CAPVT XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben, ſororẽ no
A ſtram, quæ eſt in miniſterio Eccleſię, quę eſt
2 in Cenchris: ¶ vt eam ſuſcipiatis in Domi-
no digne ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunque negocio
veſtri indiguerit. etenim ipſa quoque aſtitit multis,
3 & mihi ipſi. ¶ Salutate | Priſcam & Aquilã adiutores
4 meos in Chriſto Ieſu: ¶ (qui pro anima mea ſuas cer-
uices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias a-
5 go, ſed & cunctæ eccleſiæ Gentium) ¶ & domeſticam
eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mi-
6 hi: qui eſt primitiuus Aſiæ in Chriſto. ¶ Salutate Ma-
7 riam, quæ multum laborauit in vobis. ¶ Salutate An
B dronicum & Iuniã cognatos & concaptiuos meos:
qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt
8 in Chriſto. ¶ Salutate Ampliatum dilectiſſimum mi-
9 hi in Domino. ¶ Salutate Vrbanum adiutorem no-
10 ſtrum in Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meũ. ¶ Sa
11 lutate Apellẽ probum in Chriſto. ¶ Salutate eos qui
ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem co-
gnatum meum. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi do-
12 mo, qui ſunt in Domino. ¶ ſalutate Tryphenam &
Tryphoſam: quę laborãt in Domino. Salutate Per-
ſidem cariſſimam, quæ multum laborauit in Domi-
13 no. ¶ Salutate Rufum electum in Domino, & matrem
14 eius & meã. ¶ Salutate Aſyncritum, Phlegõtem, Her
mam, Patrobam, Hermẽ: & qui cum eis ſunt, fratres.
15 ¶ Salutate Philologum & Iuliam: Nereum, & ſororẽ
eius & Olympiadem: & omnes qui cũ eis ſunt, ſan-
16 ctos. ¶ Salutate inuicem in oſculo ſancto. Salutant
17 vos omnes eccleſiæ Chriſti. ¶ Rogo autem vos fra-
C tres, vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula
præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciũt, & de-
18 clinate ab illis. ¶ Huiuſcemodi enim Chriſto Domi-
no noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo ventri: & per dulces
ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocen-
19 tium. ¶ Veſtra enim obedientia in omnem locum di-
uulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſa-
20 pientes eſſe in bono: & ſimplices in malo. ¶ Deus au-
tem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velo
citer. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.
21 ¶ | Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Act.16.a.1. Phi.2.c.19.
22 Iaſon & Soſipater cognati mei. ¶ Saluto vos ego Ter-
23 tius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino. ¶ Salutat vos
D Caius hoſpes meus, & vniuerſa eccleſia. Salutat vos
24 Eraſtus arcarius ciuitatis, & Quartus, frater: ¶ Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis, A-
25 men. ¶ | Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta Ephe.3.d.20.
euangelium meum & prædicationem Ieſu Chriſti,
ſecundum reuelationem myſterij temporibus æter-
26 nis taciti, ¶ (quod nunc patefactum eſt per ſcripturas
Prophetarum ſecundum præceptum æterni Dei, ad
27 obeditionem fidei) in cunctis Gentibus cogniti, ¶ ſo-
li ſapienti Deo per Ieſum Chriſtum, cui honor, & glo
ria in ſecula ſeculorum. Amen.

Epiſtola Pauli ad Romanos, finis.

Act.18.a.2. g.26.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epiſtolam B. Pauli ad Corinthios.

CORINTHII, ſunt Achaici, & hi ſimiliter ab Apoſtolo audierunt verbum veritatis: & ſubuerſi ſunt multifarie a falſis apoſtolis: quidam a Philoſophia verboſa eloquentia: alij ſecta legis Iudaicæ inducti ſunt. Hos reuocat Apoſtolus ad veram fidem & Euangelicam ſapientiam: ſcribens eis ab Epheſo per Timotheum diſcipulum ſuum.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, Ad Corinthios I.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A vocatus A
poſtolus Ie
ſu Chriſti,
per voluntatem Dei,
et Soſthenes frater, ¶Ec
2 cleſiæ Dei quæ eſt Co-
rinthi, ſanctificatis in
Chriſto Ieſu, vocatis
ſanctis, cum omnibus
qui inuocant nomen
Domini Noſtri Ieſu
Chriſti in omni loco ip
3 ſorum & noſtro. ¶Gratia uobis et pax a Deo patre no
4 ſtro & Domino Ieſu Chriſto. ¶Gratias ago Deo meo
ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in
5 Chriſto Ieſu, ¶quod in omnibus diuites facti eſtis in
6 illo, in omni verbo, & in omni ſcientia, (¶ſicut teſti-
7 monium Chriſti confirmatum eſt in vobis,) ¶ita vt ni
hil vobis deſit in vlla gratia, expectantibus reuelatio
8 nem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ¶qui & confirmabit
B vos vſque in finem ſine crimine, in die aduentus Do
1.Th.5.d 24. 9 mini noſtri Ieſu Chriſti. ¶|Fidelis Deus: per quem vo-
cati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti Domini
10 noſtri. ¶Obſecro autem vos fratres, per nomen Do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, vt idipſum dicatis omnes, &
non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eo-
11 dem ſenſu, & in eadem ſententia. ¶Significatum eſt e
nim mihi de vobis fratres mei, ab ijs qui ſunt Chloes,
12 quia contentiones ſunt inter vos. ¶Hoc autem dico,
quod vnuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum
Act.18.f. 24. Pauli, ego autem|Apollo, ego vero Cephæ, ego autem
13 Chriſti. ¶Diuiſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus cru-
cifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati
Act. 18. c.8. 14 eſtis? ¶Gratias ago Deo, quod neminem veſtrum
15 baptizaui, niſi|Criſpum & Caium: ¶ne quis dicat
16 quod in nomine meo baptizati eſtis. ¶Baptizaui
C autem & Stephanę domum: Cæterum neſcio ſi quem
17 alium baptizauerim. ¶Non enim miſit me Chriſtus
2.Pet.1.c 16. baptizare, ſed euangelizare: |non in ſapientia verbi,
Iud.2.a.1. 2.4. 18 vt non euacuetur crux Chriſti. ¶Verbum enim cru-
cis pereuntibus quidem ſtultitia eſt: ijs autem qui
Ro.1. b. 16. 19 ſalui fiunt, id eſt nobis: |Dei virtus eſt. ¶Scriptum eſt
Iſai.9. c. 14. enim: |Perdam ſapientiam ſapientium: & pruden-
Eſa 33 c. 18. 20 tiam prudentium reprobabo. ¶|Vbi ſapiens? vbi Scri
ba? vbi conquiſitor huius ſeculi? Nonne ſtultam
21 fecit Deus ſapientiam huius mundi? ¶Nam quia in
D Dei ſapientia non cognouit mundus per ſapientiam
Deum: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis
22 ſaluos facere credentes. ¶Quoniam & Iudæi ſigna
23 petunt, & Græci ſapientiam quęrunt: ¶nos autem
prædicamus Chriſtum crucifixum: Iudæis quidem
24 ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ¶ipſis autem
vocatis Iudęis atque Gręcis Chriſtum Dei virtutem
25 & Dei ſapientiam. ¶quia quod ſtultum eſt Dei, ſa-
pientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei,
26 fortius eſt hominibus. ¶Videte enim vocationem
veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum
27 carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ¶ſed
quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat
ſapientes: & infirma mundi, elegit Deus, vt confun-
28 dat fortia: & ignobilia mūdi, ¶& contemptibilia ele-
git Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrue-
29 ret: ¶vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.
30 ¶Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus
eſt nobis ſapientia a Deo & iuſtitia & ſanctificatio, &
31 redemptio: ¶vt quemadmodum ſcriptum eſt: |Qui Ier 13 a 46. [illegible] 9 f [illegible] g 13 1 Cor.10 [illegible] 17.
gloriatur, in Domino glorietur.

CAPVT II.

1 ET ego cum veniſſem ad vos fratres, veni |non Sup.1.c.7.
A in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ, annun
2 cians vobis teſtimonium Chriſti. ¶Non enim
iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chri-
3 ſtum, & hunc crucifixum. ¶Et|ego in infirmitate & ti-
4 more & tremore multo fui apud vos: ¶&|ſermo meus Act. 17 21. Sup.1.c 17.
B & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanę ſa
pientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis:
5 ¶vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in
virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfe
6 ctos. ¶Sapientiam vero non huius ſeculi, neque prin-
7 cipum huius ſeculi, qui deſtruuntur: ¶ſed loquimur
Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam
prædeſtinauit Deus ante ſecula in gloriam noſtram,
8 ¶quam nemo principum huius ſeculi cognouit: ſi e-
nim cognouiſſent, nunquam Dominum glorię cruci-
9 fixiſſent. ¶Sed ſicut ſcriptum eſt, |Quod oculus non Iſa. 64 a.4.
C vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit
10 quæ præparauit Deus ijs qui diligunt illum. ¶nobis
autem reuelauit Deus per Spiritum ſuum. Spiritus
11 enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. ¶Quis
enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus
hominis; qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt, nemo
12 cognouit, niſi Spiritus Dei. ¶Nos autem non ſpiri-

tum huius mundi accepimus, ſed ſpirirum qui ex
Deo eſt: vt ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis.
1.Petr.1.c.16.
13 ♀| quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ
uerbis:ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritua-
14 lia comparantes.♀ Animalis autem homo non perci-
D pit ea quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, &
non poteſt intelligere:quia ſpiritualiter examinatur.
15 ♀ Spiritualis autem iudicat omnia: & ipſe a nemine
Iſa 40.c.13. Sap.9.c.13. Ro.11.d.34.
16 iudicatur. ♀| Quis enim cognouit ſenſum Domini,
qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti ha-
bemus.

CAPVT III.

1 ET ego fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpi-
A ritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam par
2 uulis in Chriſto, ♀ lac vobis potum dedi, non
[illegible]:nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem
3 poteſtis:adhuc enim carnales eſtis.♀Cum enim ſit in-
ter vos zelus & contentio:nonne carnales eſtis, & ſe-
4 cundum hominem ambulatis? ♀ Cum enim quis di-
cat: Ego quidem ſum Pauli: alius autem, Ego Apol-
lo:nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? qd
5 vero Paulus?♀Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicui-
B que ſicut Dominus dedit.♀ Ego plantaui: Apollo ri-
6 gauit:ſed Deus incrementum dedit.♀Itaque neq; qui
7 plantat eſt aliquid, neque qui rigat:ſed qui incremen
Pſal. 61.b 11. Gal.6.b.5.
8 tum dat, Deus.♀| Qui autem plantat & qui rigat vnũ
ſunt.| Vnuſquiſque autem propriam mercedem acci-
9 piet ſecundum ſuum laborem. ♀ Dei enim ſumus
adiutores: Dei agricultura eſtis: Dei ædificatio eſtis.
10 ♀Secundum gratiam Dei quæ data eſt mihi, vt ſa-
piens architectus ſundamentum poſui: alius autem
ſuperædificat. Vnuſquiſque autem videat quomodo
11 ſuperædificet. ♀Fundamentum enim aliud nemo po-
teſt ponere, præter id quod poſitum eſt:quod eſt Chri
12 ſtus Ieſus. ♀ Siquis autem ſuperædificat ſuper ſunda-
C mentum hoc, aurum, argentum, lapides precioſos, li-
13 gna, fœnum, ſtipulam, ♀vniuſcuiuſque opus manife-
ſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne
reuelabitur: & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis
14 probabit. ♀Si cuius opus manſerit quod ſuperædifi-
15 cauit:mercedem accipiet. ♀ Si cuius opus arſerit, de-
trimentum patietur:ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen
16 quaſi per ignem. ♀ Neſcitis quia templum Dei eſtis:
17 et Spiritus Dei habitat in vobis?♀Si quis autem tem-
D plum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. | Tem-
Infr.6.d.19. 2.Cor.6.d.16.
18 plum enim Dei ſanctum eſt: quod eſtis vos. ♀ Nemo
ſe ſeducat:ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc
19 ſeculo, ſtultus fiat vt ſit ſapiens. ♀ Sapientia enim hu-
ius mundi, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt e-
Iob. 5.2.11. Pſal. 91.b.11.
20 nim:|Comprehendam ſapiẽtes in aſtutia eorum. ♀ Et
iterum:|Dominus nouit cogitationes ſapiẽtium, quo-
21 niam vanæ ſunt. ♀Nemo itaque glorietur in homini-
22 bus.♀Omnia enim veſtra ſunt:ſiue Paulus, ſiue Apol-
lo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue
23 præſentia, ſiue futura. omnia enim veſtra ſunt: ♀ vos
autem Chriſti:Chriſtus autem Dei.

CAPVT IIII.

1.Cor.6.4.
1 SIc nos exiſtimet homo vt| miniſtros Chriſti, &
A diſpenſatores myſteriorum Dei.♀Hic iam quę
2 ritur inter diſpenſatores vt fidelis quis inue-
3 niatur.♀Mihi autem pro minimo eſt, vt a vobis iudi-
cer, aut ab humano die: ſed neque meipſum iudico.
4 ♀Nihil enim mihi conſcius ſum:ſed non in hoc iuſtifi-
5 catus ſum:qui autem iudicat me, Dominus eſt. ♀ Ita-
que nolite ante tempus iudicare:quoaduſque veniat
Dominus, qui & illuminabit abſcõdita tenebrarum,
& manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit v-
6 nicuique a Deo.♀Hęc autem fratres transfiguraui in
me & Apollo, propter vos: vt in nobis diſcatis, ne ſu-
pra quam ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum infle-
7 tur pro alio.♀Quis enim te diſcernit? Quid autem ha
B bes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid glo-
8 riaris quaſi non acceperis? ♀Iam ſaturati eſtis, iam di
uites facti eſtis, ſine nobis regnatis: & vtinam regne-
9 tis, vt & nos vobiſcum regnemus. ♀ Puto enim quod
Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tanquam
C morti deſtinatos:quia ſpectaculum facti ſumus mun-
10 do & angelis & hominibus. ♀Nos ſtulti propter Chri
ſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi,
vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobi-
11 les.♀Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus: &
nudi ſumus, & colaphis cędimur, et inſtabiles ſumus,
12 ♀|& laboramus operantes manibus noſtris:maledici- Act. 20.g 34.
mur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſu- 1.Th. 2.b.9.
13 ſtinemus: ♀blaſphemamur, & obſecramus: tanquam 2.Th. 3.b.8.
purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium pe-
14 ripſema vſque adhuc. ♀ Non vt confundam vos hæc
15 ſcribo:ſed vt filios meos chariſſimos moneo.♀Nam ſi
decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto:ſed
non multos patres. Nam in Chriſto Ieſu, per euange-
16 lium ego vos genui.♀Rogo ergo vos, imitatores mei
17 eſtote & ego Chriſti.♀Ideo miſi ad vos Timotheum,
D qui eſt filius meus chariſſimus & fidelis in Domino;
qui vos commonefaciet vias meas quæ ſunt in Chri
18 ſto Ieſu, ſicut vnique in omni Eccleſia doceo. ♀ Tan-
quam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidã.
19 ♀Veniam autem ad vos cito, ſi Dominus voluerit: &
cognoſcam nõ ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed
20 virtutem. ♀Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed
21 in virtute. ♀Quid vultis? in virga veniam ad vos:an
in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAPVT V.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis
A fornicatio, qualis nec inter Gentes, |ita vt Leu. 18 b.8.10.b 11.
2 vxorem patris ſui aliquis habeat. ♀ Et vos
inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, vt tolla-
3 tur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit?♀| Ego qui- Coloſ.2.a 5.
B dem abſens corpore, præſens autem Spiritu, iam iudi
4 caui vt præſens, eum qui ſic operatus eſt, ♀in nomine
Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis et meo
5 ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu ♀ tradere hu-
iuſmodi ſatanę in interitũ carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit
6 in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.♀Non eſt bona glo
C riatio veſtra. | Neſcitis quia modicum fermentum to Galat. 5.b.9.
7 tam maſſam corrumpit? ♀ Expurgate vetus fermen-
tum, vt ſitis noua conſperſio ſicut eſtis azymi. Ete-
8 nim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. ♀ Ita-
que epulemur, non in fermento veteri, neque in fer-
mento malitiæ & nequitiæ:ſed in azymis ſyncerita-
9 tis & veritatis.♀ Scripſi vobis in epiſtola. Ne commi-
10 ſceamini fornicarijs: ♀ non vtique fornicarijs huius
D mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis ſeruienti-
11 bus:alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.♀Nunc
aũt ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater no-
minatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiẽs,

aut

aut maledicus,aut ebrioſus,aut rapax:cum eiuſmodi
12 nec cibum ſumere.¶ Quid enim mihi de ijs, qui foris
ſunt iudicare?Nonne de ijs qui intus ſunt, vos iudi-
13 catis?¶nam eos qui foris ſunt,Deus iudicabit.Aufer-
te malum ex vobiſipſis.

CAPVT VI.

1 AVdet aliquis veſtrum habens negocium ad-
A uerſus alterum , iudicari apud iniquos , &
2 non apud ſanctos? ¶ An neſcitis quoniam
ſancti de hoc mundo iudicabunt? Et ſi in vobis iudi-
cabitur mundus:indigni eſtis,qui de minimis iudice-
3 tis?¶Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus?quan-
4 to magis ſecularia?¶Secularia igitur iudicia ſi habue
ritis, contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos conſti-
5 tuite ad iudicandum.¶ Ad verecundiam veſtram di-
B co.Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit
6 iudicare inter fratrem ſuum?¶ Sed frater cum fratre
7 iudicio contendit,& hoc apud infideles?¶ Iam qui-
dem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia ha-
betis inter vos.|Quare non magis iniuriam accipitis?
8 quare non magis fraudem patimini? ¶ Sed vos iniu-
9 riam facitis,& fraudatis:& hoc fratribus.¶ An neſci-
tis,quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite
errare: Neque fornicarij,neque idolis ſeruientes, ne-
que adulteri,neque molles, neque maſculorum con-
10 cubitores,¶ neque fures,neque auari,neque ebrioſi,
C neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſide-
11 bunt.¶Et hæc quidem fuiſtis,ſed abluti eſtis, ſed ſan-
ctificati eſtis , ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini
12 noſtri Ieſu Chriſti,& in Spiritu Dei noſtri . ¶ Omnia
mihi licent,ſed non omnia expediunt.Omnia mihi li
13 cent:ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.¶ Eſca ven
tri,& venter eſcis: Deus autem hunc,& has deſtruet:
corpus autem non fornicationi,ſed Domino: & Do-
14 minus corpori.¶ Deus vero & Dominum ſuſcitauit:
15 & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam. ¶ Neſcitis quo-
D niam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens
ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis?
16 Abſit.¶An neſcitis quoniam qui adhæret meretrici,
vnum corpus efficitur?|erunt enim(inquit)duo in car
17 ne vna.¶ Qui autem adhæret Domino: vnus ſpiritus
18 eſt.¶Fugite fornicationem.Omne peccatum quodcũ
que fecerit homo,extra corpus eſt:qui autem fornica
19 tur,in corpus ſuum peccat. ¶ An neſcitis, quoniam
membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti,qui in
vobis eſt, quem habetis a Deo, & non eſtis veſtri?
20 ¶|Empti enim eſtis precio magno.Glorificate & por-
tate Deum in corpore veſtro.

Mat.5.g.39. Luc.6.d.29. Ro.12.d.19. 1.Theſſ.4.a.6.
Eccl.37.d.31. Inf.10.f.22.
Gen.2.d.24. Matt.19.a.5. Mar.10.a.8. Eph.5.g.31.
Sup.3.d.17. 2.Cor.6.d.17. Infr.7.d.23.

CAPVT VII.

1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi? Bonum eſt
A homini mulierem non tangere. ¶ Propter
2 fornicationem autem vnuſquiſque ſuam
vxorem habeat,& vnaquæque ſuum virum habeat.
3 ¶|Vxori vir debitum reddat:ſimiliter autem & vxor
4 viro.¶ Mulier ſui corporis poteſtatem non habet: ſed
vir. Similiter autem & vir , ſui corporis poteſtatem
5 non habet:ſed mulier.¶ Nolite fraudare inuicem,niſi
forte ex conſenſu ad tempus,vt vacetis orationi : &
iterum reuertimini in idipſum , ne tentet vos ſatanas
6 propter incontinentiam veſtram. ¶ Hoc autem dico
ſecundum indulgentiam,non ſecundum imperium.
7 ¶Volo enim omnes vos eſſe, ſicut me ipſum , ſed
vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo : alius
8 quidem ſic,alius vero ſic.¶ Dico autem non nuptis ,
B & viduis:bonum eſt illis ſi ſic permaneant ſicut & e-
9 go.¶Quod ſi non ſe continent,nubant. Melius eſt e-
10 nim nubere,quam vri.¶Ijs autem qui matrimonio iũ
cti ſunt,præcipio non ego,ſed Dominus, | vxorem a
11 viro non diſcedere.¶quod ſi diſceſſerit,manere innu-
ptam,aut viro ſuo reconciliari.Et vir vxorem non di
12 mittat.¶Nam cæteris,ego dico non Dominus.ſi quis
frater vxorem habet infidelem , & hæc conſenſit ha
13 bitare cum illo:non dimittat illam.¶Et ſi qua mulier
C fidelis habet virum infidelem,& hic conſentit habita
14 re cum illa:non dimittat virum:¶ ſanctificatus eſt e-
nim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctifica-
ta eſt mulier infidelis per virum fidelem: alioquin
filij veſtri immundi eſſent: nunc autem ſancti ſunt.
15 ¶Quod ſi infidelis diſcedit:diſcedat, non enim ſerui-
tuti ſubiectus eſt frater,aut ſoror in huiuſmodi:in pa-
16 ce autem vocauit nos Deus.¶Vnde enim ſcis mulier,
ſi virum ſaluum facies?aut unde ſcis vir,ſi mulierem
17 ſaluam facies?¶niſi vnicuique ſicut diuiſit Dominus
vnumquemque ſicut vocauit Deus, ita ambulet, &
18 ſicut in omnibus eccleſijs doceo.¶circunciſus aliquis
D vocatus eſt?non adducat præputium.In præputio ali
19 quis vocatus eſt?non circuncidatur.¶Circunciſio ni-
hil eſt,& præputium nihil eſt:ſed obſeruatio manda-
20 torum Dei.¶|vnuſquiſque in qua vocatione vocatus
21 eſt,in ea permaneat. ¶ Seruus vocatus es? non ſit tibi
22 curæ:ſed & ſi potes fieri liber, magis vtere.¶qui enim
in Domino vocatus eſt ſeruus,libertus eſt Domini:ſi
23 militer qui liber vocatus eſt,ſeruus eſt Chriſti.¶Præ-
E cio empti eſtis,nolite fieri ſerui hominum.¶Vnuſquiſ
24 que in quo vocatus eſt, fratres in hoc permaneat a-
25 pud Deum. ¶ De virginibus autem præceptum Do-
mini non habeo:conſilium autem do,tanquam miſe-
26 ricordiam, conſecutus a Domino, vt ſim fidelis. ¶ E-
xiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem ne-
27 ceſſitatem,quoniam bonum eſt homini ſic eſſe: ¶ Al-
ligatus es vxori?noli quærere ſolutionem. Solutus es
28 ab vxore?noli quærere vxorem.¶Si autem acceperis
vxorem,non peccaſti . Et ſi nupſerit virgo,non pec-
cauit,tribulationem tamen carnis habebũt huiuſmo
29 di.Ego autem vobis parco.¶Hoc itaque dico fratres,
tempus breue eſt:reliquum eſt , vt & qui habẽt vxo-
30 res, tanquam non habentes ſint ; ¶ & qui flent , tan-
quam non flentes:& qui gaudent,tanquam non gau-
dentes: & qui emunt, tanquam non poſſidentes: &
qui vtuntur hoc mundo,tanquam non vtantur:præ-
31 terit enim figura huius mundi.¶Volo autem vos ſine
F ſolicitudine eſſe. ¶ Qui ſine vxore eſt , ſolicitus eſt
32 quæ Domini ſunt,quomodo placeat Deo.¶ Qui au-
33 tem cum vxore eſt , ſolicitus eſt , quæ ſunt mundi ,
34 quomodo placeat vxori:& diuiſus eſt.¶Et mulier in-
nupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt:vt ſit ſan-
cta corpore,& ſpiritu.Quæ autem nupta eſt,cogitat,
35 quæ ſunt mundi:quomodo placeat viro.¶ Porro hoc
ad vtilitatem veſtram dico: non vt laqueum vobis
inijciam,ſed ad id quod honeſtum eſt,& quod facul-
tatem præbeat , ſine impedimento Dominum obſe-
36 crandi.¶Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſu-
G per virgine ſua,ꝙ ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri :
37 ꝙ vult faciat:non peccat ſi nubat.¶nam qui ſtatuit in
corde ſuo firmus,non habens neceſſitatem, poteſtatẽ
autem habens ſuę voluntatis,& hoc iudicauit in cor-

1.Petr.1.c.18. 1.Petr.3.b.7.
Matt.5.c.32.19.b.9. Mar.10.b.9.10.11. Luc.16.d.18.
Eph.4.a.1. Sup.6.d.20. 1.Pet.1.c.18.

38 de ſuo, ſeruare virginem ſuam benefacit.¶ Igitur, &
Rom 7. 2. quimatrimonio iungit virginem ſuam, benefacit, &
39 qui non iungit, melius facit.¶ Mulier alligata eſt legi
quanto tempore vir eius viuit: quod ſi dormierit vir
eius, liberata eſt: cui vult nubat, tantum in Domino.
40 ¶ Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundum
meum conſilium: puto autem quod & ego Spiritum
Dei habeam.

CAPVT VIII.

1 DE ijs autem, quæ idolis ſacrificantur ſcimus
A quia omnes ſcientiam habemus. Scientia
2 inflat: charitas vero ędificat.¶ Si quis autem
ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondum cognouit, quem-
3 admodum oporteat eum ſcire.¶ Si quis autem diligit
4 Deum, hic cognitus eſt ab eo.¶ De eſcis autem, quæ
B idolis immolantur, ſcimus quia nihil eſt idolum in
5 mundo: & quod nullus eſt Deus, niſi vnus.¶ Nam et-
ſi ſunt, qui dicantur dij, ſiue in coelo, ſiue in terra (ſi-
6 quidem ſunt dij multi, & Domini multi)¶ nobis ta-
men vnus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in il-
lum: & vnus Dominus, Ieſus Chriſtus, per quem om-
7 nia, & nos per ipſum.¶ Sed non in omnibus eſt ſcien-
C tia. Quidam autem cum conſcientia, vſque nunc
idoli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia
8 ipſorum cum ſit infirma, polluitur.¶ Eſca autem nos
non commendat Deo. Neque enim ſi manducaueri-
mus, abundabimus: neque ſi non manducaueri-
9 mus, deficiemus.¶ Videte autem ne forte hæc licentia
10 veſtra offendiculum fiat infirmis.¶ Si enim quis vide-
rit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem:
Rom 14. 15. D nonne conſcientia eius, cum ſit infirma, ædificabitur
Rom 14. 21. 11 ad manducandum idolothyta?¶ Et peribit infirmus
in tua ſcientia frater propter quem Chriſtus mortuus
12 eſt? ¶ Sic autem peccantes in fratres, & percutientes
conſcientiam eorum infirmam in Chriſtum peccatis.
13 ¶ Quapp ſi eſca ſcandalizat fratrē meū: nō māduca-
bo carnem in æternum, ne fratrem meū ſcandalizē.

CAPVT IX.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nonne
A Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum vidi?
2 Nonne opus meū vos eſtis in Domino?¶ Et
ſi alijs nō ſum Apoſtolus: ſed tū vobis ſum: nā ſigna
3 culum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino: ¶ mea
4 defenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt:¶ Nun-
quid non habemus poteſtatem manducandi, & bi-
5 bendi? ¶ Nunquid non habemus poteſtatem mulie-
rem ſororem circunducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli,
6 & fratres Domini, & Cephas?¶ Aut ego ſolus & Bar
7 nabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?¶ quis
militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plantat vi-
neam: & de fructu eius nō edit? Quis paſcit gregem:
8 & de lacte gregis non manducat? ¶ Nunquid ſecun-
dum hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?
9 ¶ Scriptum eſt enim in lege Moyſi: | Non alligabis os
B boui trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo?
10 ¶ An propter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos
ſcripta ſunt: quoniam debet in ſpe qui arat, arare: &
11 qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.¶ Si nos vobis
Deu. 25. a. 4 ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia
1. Tim. 5. c. 18. 12 veſtra metamus?¶ Si alij poteſtatis veſtræ participes
Ro. 15. f. 27. ſunt: quare non potius nos? Sed non vſi ſumus hac
poteſtate: Sed omnia ſuſtinemus, ne quod offendi-
13 culum demus Euangelio Chriſti.¶ Neſcitis quoniam
qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt: Deut. 18. a. 1.
14 & qui altari deſeruiunt, cum altari participant? ¶ Ita
& Dominus ordinauit ijs, qui Euangelium annun-
15 ciant, de Euangelio viuere.¶ ego autem nullo horum
C vſus ſum. Non autem ſcripſi hæc, vt ita fiāt in me: bo
num eſt enim mihi magis mori, quam vt gloriam
16 meam quis euacuet.¶ Nam & ſi euangelizauero, non
eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ e-
17 nim mihi eſt, ſi non euangelizauero.¶ Si enim volens
hoc ago: mercedem habeo: ſi autem inuitus: diſpenſa
18 tio mihi credita eſt.¶ Quæ eſt ergo merces mea? vt e-
uangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Euange-
19 lium, vt non abutar poteſtate mea in Euangelio.¶ nā
cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſeruum fe-
20 ci: vt plures lucrifacerem.¶ Et factus ſum Iudæis, tan-
21 quam Iudæus: vt Iudæos lucrarer. ¶ ijs qui ſub lege
ſunt: quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe nō eſſem ſub lege)
vt eos qui ſub lege erant, lucrifacerem: ijs qui ſine le-
D ge erant, tanquam ſine lege eſſem (cum ſine lege Dei
non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) vt lucrifacerem
22 eos, qui ſine lege erant. ¶ Factus ſum infirmis, infir-
mus: vt infirmos lucrifacerem. omnib⁹ omnia factus
23 ſum: vt omnes facerem ſaluos.¶ Omnia autem facio,
24 propter Euangelium: vt particeps eius efficiar. ¶ Ne-
ſcitis, quod ij qui in ſtadio currunt, omnes quidē cur-
runt: ſed vnus accipit brauium? Sic currite, vt com-
25 prehendatis. ¶ Omnis autem qui in agone contendit,
ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem, vt corruptibi-
lem coronam accipiant: nos autem incorruptam.
26 ¶ Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pu-
27 gno, non quaſi aerem verberans:¶ ſed caſtigo corpus
meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte cum alijs prę
dicauerim, ipſe reprobus efficiar.

CAPVT X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam pā- Exo 13. d. 21.
A tres noſtri omnes | ſub nube fuerunt, & om- Nu. 9. c. 18.
2 nes | mare trāſierunt, ¶ & omnes in Moyſe ba-
3 ptizāti ſunt in nube, & in mari: & ¶ | omnes eandem e- Exo. 14. c. 22.
4 ſcam ſpiritalem manducauerunt, ¶ & omnes eundem Exo. 16. d. 15.
B potum ſpiritalem biberunt (bibebant autem de ſpiri- Exo. 17. b. 6.
tali, conſequente eos, petra: petra autem erat Chri-
5 ſtus:) ¶ | ſed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Nu. 20. 10. & 11.
6 Deo: nam | proſtrati ſunt in deſerto:¶ Hæc autem in fi- Nu. 26. g. 65.
gura facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes
7 malorum, | ſicut & illi concupierunt.¶ Neque idolola- Exo. 32. b. 6.
træ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmo- Nu. 11. a. 4. b. 5.
dum ſcriptum eſt: | Sedit populus manducare, & bi-
8 bere, & ſurrexerunt ludere.¶ Neque fornicemur, | ſi- Pſal 105. b. 14.
cut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt v- Num. 25. a. 2.
9 na die viginti tria millia. ¶ Neque tentemus Chri- Nu. 21. b. 5. & 6.
C ſtum: ſicut quidam eorum tentauerunt, & | a ſerpenti-
10 bus perierunt. ¶ Neque murmuraueritis: | ſicut qui- Nu. 11. g. 12. 14. & 37.
dam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exter-
11 minatore.¶ Hęc autem omnia in figura contingebant
illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram,
12 in quos fines ſeculorum deuenerunt. ¶ Itaque qui
13 ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. ¶ Tentatio vos
non apprehendat, niſi humana: fidelis autem Deus
D eſt, qui non patietur vos tentari, ſupra id quod
poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione prouen
14 tum, vt poſſitis ſuſtinere. ¶ Propter quod chariſſimi

mihi,

15 mihi, fugite ab idolorum cultura. ¶ Vt prudẽtibus lo-
16 quor: vos ipſi iudicate quod dico. ¶ Calix benedictio-
nis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis
Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nonne partici-
17 patio corporis Dñi eſt? ¶ Quoniam vnus panis, vnum
E corpus multi ſumus: omnes qui de vno pane partici-
18 pamus. ¶ Videte Iſrael ſecundum carnem: nonne qui
19 edunt hoſtias, participes ſunt altaris? ¶ Quid ergo? di-
co quod idolis immolatum, ſit aliquid? aut quod ido-
20 lum ſit aliqd? ¶ Sed quæ immolant Gentes, dæmonijs
immolant, & nõ Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dę-
21 moniorum. ¶ Nõ poteſtis calicem Dñi bibere, & cali-
cem dæmoniorum: non poteſtis menſę Dñi participes
22 eſſe, & menſæ dęmoniorum. ¶ An æmulamur Dñm?
Eccl. 17. d.18. F Nunquid fortiores illo ſumus? | Oĩa mihi licent, ſed
Sup. 6. c. 12. 23 non oĩa expediunt. ¶ Oĩa mihi licent, ſed non oĩa ædi-
24 ficant. ¶ Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alte-
25 rius. ¶ Oẽ quod in macello venit manducate, nihil in-
Pſ. 23. a. 1. 49. b. 12. 26 terrogantes propter conſcientiam. ¶ Dñi eſt | terra, &
27 plenitudo eius. ¶ Si quis vocat vos infidelium, & vul-
tis ire: oẽ quod vobis apponitur manducate, nihil in-
28 terrogantes propter conſcientiam. ¶ Si quis autem di-
G xerit: Hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare
propter illum qui indicauit, & propter conſcientiam:
29 ¶ conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Vt
quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conſcien-
30 tia? ¶ Si ego cum gratia participo: quid blaſphemor
Coloſſ. 3. c. 17. 31 pro eo quod gratias ago? ¶ | Siue ergo manducatis, ſiue
bibitis, ſiue aliud quid facitis, oĩa in gloriã Dei faci-
32 te. ¶ Sine offenſione eſtote Iudæis, & Gẽtibus, & Eccle
33 ſiæ Dei: ¶ ſicut & ego per oĩa oĩbus placeo, nõ quærẽs
quod mihi vtile eſt, ſed quod multis: vt ſalui fiant

CAPVT XI.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. ¶ Laudo
A autem vos fratres, ꝙ per oĩa mei memores eſtis:
2 & ſicut tradidi vobis, pręcepta mea tenetis. ¶ Vo
Epheſ. 5. c. 23. 3 lo autem vos ſcire, ꝙ oĩs viri caput Chriſtus eſt: caput
4 autẽ mulieris, vir: caput vero Chriſti, Deus. ¶ Omnis
vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat ca-
5 put ſuũ. ¶ Omnis autem mulier orans, aut prophetans
non velato capite, deturpat caput ſuum: vnum enim
6 eſt, ac ſi decaluetur. ¶ Nam ſi non velatur mulier, ton-
B deatur. Si vero turpe eſt mulieri tonderi, aut decalua-
7 ri: velet caput ſuum. ¶ Vir quidem non debet velare
caput ſuum: quoniam imago, & gloria Dei eſt: mu-
8 lier autem gloria viri eſt. ¶ Non enim vir ex muliere
Geneſ. 2. d. 21. 9 eſt, ſed mulier ex viro. ¶ | Etenim non eſt creatus vir
10 propter mulierem, ſed mulier propter virum. ¶ Ideo
debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter
11 Angelos. ¶ Veruntamen neque vir ſine muliere: neque
12 mulier ſine viro in Domino. ¶ Nã ſicut mulier de vi-
13 ro, ita & vir per mulierem: oĩa autem ex Deo. ¶ Vos ip
ſi iudicate: decet mulierem nõ velatam orare Deum?
14 ¶ Nec ipſa natura docet vos, quod vir quidem ſi co-
15 mam nutriat, ignominia eſt illi: ¶ mulier vero ſi comã
D nutriat, gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine
16 ei dati ſunt? ¶ Siquis autem videtur contentioſus eſſe:
nos talem conſuetudinem non habemus, neque Ec-
17 cleſia Dei. ¶ Hoc autem præcipio: non laudans, quod
18 non in melius, ſed in deterius conuenitis. ¶ Primum
quidem conuenientibus vobis in Eccleſiam, audio
19 ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo. ¶ Nam opor-
tet, & hæreſes eſſe: vt & qui probati ſunt manifeſti
20 fiant in vobis. ¶ Conuenientibus ergo vobis in vnum,
21 iam non eſt Dominicam cœnam manducare. ¶ Vnuſ-
quiſque enim ſuam cœnam præſumit ad manducan-
dum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.
22 ¶ Nunquid domos non habetis ad manducandum, &
E bibendum? aut Eccleſiam Dei contemnitis: & confun
ditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo
23 vos? in hoc non laudo. ¶ Ego enim accepi a Domino
quod & tradidi vobis: quoniã Dominus Ieſus in qua
24 nocte tradebatur, accepit panem: ¶ & gratias agens
fregit, & dixit: | Accipite, & manducate, hoc eſt cor- Matt. 26. e. 26.
pus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in Marc. 14. c. 22.
25 meam commemorationem. ¶ Similiter, & calicem
F poſtquam cœnauit, dicens: Hic calix nouum teſta- Luc. 22. b. 19.
mentum eſt in meo ſanguine: hoc facite, quotieſcun-
26 que bibetis, in meam commemorationem. ¶ Quotieſ-
cunque enim manducabitis panem hunc, & calicem
bibetis: mortem Domini annunciabitis, donec ve-
27 niat. ¶ | Itaque quicunque manducauerit panem hunc, Iohã. 6. f. 59.
vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corpo- 1. Cor. 11. b. 1.
28 ris, & ſanguinis Domini. ¶ | Probet autem ſeipſum
29 homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. ¶ Qui
G enim manducat, & bibit indigne: iudicium ſibi man-
30 ducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini. ¶ Ideo
inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt
31 multi. ¶ Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus: non vti-
32 que iudicaremur. ¶ Dum iudicamur autem, a Domi-
no corripimur: vt non cum hoc mundo damnemur.
33 ¶ Itaque fratres mei, cum conueñitis ad manducan-
34 dum, inuicem expectate. ¶ Si quis eſurit, domi man-
ducet: vt non in iudicium conueniatis. Cętera autem,
cum venero, diſponam.

CAPVT XII.

1 DE ſpiritualibus autẽ, nolo vos ignorare fra-
A tres. ¶ Scitis quoniam cum Gentes eſſetis, ad
2 ſimulachra muta, prout ducebamini eũtes.
3 ¶ Ideo notum vobis facio quod | nemo in ſpiritu Dei Marc. 9. f. 36.
loquens, dicit anathema Ieſu. Et nemo poteſt dicere
4 Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. ¶ | Diuiſiones ve Rom. 12. b. 6.
5 ro gratiarum ſunt: idem autem Spiritus. ¶ Et diuiſio- 1. Pet. 4. c. 10.
6 nes miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. ¶ Et
diuiſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui o-
7 peratur omnia in omnibus. ¶ Vnicuique autem datur
8 manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. ¶ Alij quidem per
Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alij autem ſermo
9 ſcientiæ, ſecundum eundem Spiritum: ¶ alteri fides
in eodem Spiritu: alij gratia ſanitatum, in vno Spi-
10 ritu: ¶ alij operatio virtutum, alij prophetia, alij di-
B ſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij inter-
11 pretatio ſermonum. ¶ | Hæc autem omnia operatur Rom. 12. a. 3.
vnus, atque idem Spiritus, diuidens ſingulis pro-
12 ut vult. ¶ | Sicut enim corpus vnum eſt, & membra Epheſ. 4. b. 7.
habet multa: omnia autem membra corporis cum Rom. 12. a. 4.
ſint multa, vnum tamen corpus ſunt, ita & Chriſtus.
13 ¶ Etenim in vno Spiritu omnes nos in vnum corpus
baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui,
14 ſiue liberi: & omnes in vno Spiritu potati ſumus. ¶ Nã
15 & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa. ¶ Si di-
xerit pes: Qm̃ non ſum manus, non ſum de corpore:
16 num ideo nõ eſt de corpore? ¶ Et ſi dixerit auris: Quo-
C niam non ſum oculus, non ſum de corpore: num
17 ideo non eſt de corpore? ¶ Si totum corpus oculus:
18 vbi auditus? Si totum auditus: vbi odoratus? ¶ Nunc

autem poſuit Deus membra vnumquodq; eorum in
19 corpore, ſicut voluit. ¶Quod ſi eſſent omnia vnũ mem
20 brum: vbi corpus? ¶Nunc autem multa quidem mem
21 bra, vnum autem corpus. ¶Non poteſt autem oculus
dicere manui: Opera tua nõ indigeo: aut iterum caput
22 pedibus: Non eſtis mihi neceſſarij. ¶Sed multo magis
quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſ-
23 ſariora ſunt; ¶ & quæ putamus ignobiliora membra
eſſe corporis, his honorem abundantiorem circunda-
mus: & quę inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem ho
24 neſtatem habent. ¶Honeſta autẽ noſtra, nullius egent:
ſed Deus temperauit corpus, ei cui deerat abundan-
25 tiorem tribuendo honorem, ¶vt non ſit ſchiſma in cor
pore, ſed idipſum pro inuicem ſollicita ſint membra.
26 ¶Et ſiquid patitur vnum membrum, compatiũtur om
D nia membra: ſiue gloriatur vnum membrum, congau
27 dent omnia membra. ¶|Vos autem eſtis corpus Chri- — Rom. 12 b. 1.
28 ſti, & membra de membro. ¶Et quoſdam quidem po- — Ephes. 4 b. 11.
ſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, ſecundo ꝓ-
phetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gra-
tias curationum, opitulationes, gubernationes, gene-
29 ra linguarum interpretationes ſermonum. ¶Nunquid
omnes Apoſtoli? Nunquid omnes prophetæ? nũquid
30 omnes doctores? ¶nunquid omnes virtutes? nunquid
omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes
linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?
31 ¶Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc
excellentiorem viam vobis demonſtro.

CAPVT XIII.

1 SI linguis hominum loquar, & Angelorum, cha-
A ritatem autem non habeam: factus ſum velut
2 æs ſonans, aut cymbalum tinniens. ¶Et ſi ha-
buero prophetiã, & nouerim myſteria omnia, & om-
nem ſcientiam: & ſi habuero omnẽ fidem ita vt mon-
tes transferam, charitatem autem non habuero: nihil
3 ſum. ¶Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes fa-
cultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ar-
deam, charitatem autem nõ habuero: nihil mihi pro-
4 deſt. ¶Charitas patiens eſt, benigna eſt, charitas non
B æmulatur, non agit perperam, non inflatur, ¶non eſt
5 ambitioſa, non quęrit quæ ſua ſunt, non irritatur, non
6 cogitat malum, ¶non gaudet ſuper iniquitate, congau
7 det autem veritati: ¶omnia ſuffert, omnia credit, om-
8 nia ſperat, omnia ſuſtinet. ¶Charitas nunquam exci-
C dit: ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſa-
9 bunt, ſiue ſcientia deſtruetur. ¶Ex parte enim cogno-
10 ſcimus, & ex parte prophetamus. ¶Cum autem vene-
rit quod perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte
11 eſt. ¶Cum eſſem paruulus, loquebar vt paruulus, ſa-
piebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus: Quan-
do autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruu-
12 li. ¶Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc
D autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc
13 autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum. ¶Nunc au-
tem manent, Fides, Spes, Charitas, tria hęc: maior au-
tem horum eſt charitas.

CAPVT XIIII.

1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritalia: ma-
A gis autem vt prophetetis. ¶Qui enim loqtur lin-
2 gua, nõ hominibus loqtur, ſed Deo: nemo enim
3 audit. Spiritu autem loquitur myſteria: nam ¶qui ꝓ-
phetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & ex-
4 hortationem, & cõſolationem. ¶Qui loquitur lingua,
ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam
5 Dei ædificat. ¶Volo autem omnes vos loqui linguis:
magis autem prophetare. Nam maior eſt qui prophe-
tat, quam qui loquitur linguis, niſi forte interprete-
6 tur, vt Eccleſia ædificationem accipiat. ¶Nunc autem
B fratres, ſi venero ad vos linguis loquens, quid vobis
prodero, niſi vobis loquar, aut in reuelatione, aut in
7 ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina? ¶Tamẽ quę
ſine anima ſunt vocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara,
niſi diſtinctionem ſonituum dederint, quomodo ſcie-
8 tur id quod canitur, aut quod citharizatur? ¶Etenim
ſi incertam vocem det tuba: quis parabit ſe ad bellũ?
9 ¶Ita & vos per linguam, niſi manifeſtũ ſermonem de-
deritis: quomodo ſcietur id quod dicitur? eritis enim
10 in aera loquẽtes. ¶Tam multa, vt puta, genera lingua-
C rum ſunt in hoc mundo, & nihil ſine voce eſt. ¶Si ergo
11 neſciero virtutẽ vocis, ero ei cui loquor barbarus: &
12 q loquitur mihi, barbarus. ¶Sic & vos, quoniam ęmu
latores eſtis ſpirituum: ad ædificationẽ Eccleſiæ quæ-
13 rite vt abũdetis. ¶Et ideo qui loquitur lingua, oret vt
14 interpretetur. ¶Nã ſi orem lingua, ſpiritus meus orat:
15 mens autem mea ſine fructu eſt. ¶Quid ergo eſt? Ora-
bo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam &
16 mente. ¶Cæterum ſi benedixeris ſpiritu qui ſupplet lo
D cum idiotæ, quomodo dicet: Amen ſuper tuam bene-
17 dictionem? quoniam quid dicas, neſcit. ¶nam tu qui-
18 dem bene gratias agis, ſed alter non ædificatur. ¶Gra-
tias ago Deo meo, quod omnium veſtrum lingua lo-
19 quor. ¶Sed in Eccleſia volo quinq; verba ſenſu meo
loqui, vt & alios inſtruam: quam decẽ millia verbo-
20 rum in lingua. ¶Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed
malitia paruuli eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote.
21 ¶In lege ſcriptum eſt: |Quoniam in alijs linguis, & la- — Iſai. 28. c.
bijs alijs loquar populo huic: & nec ſic exaudient me, — 11.
22 dicit Dominus. ¶Itaque linguæ in ſignum ſunt non fi-
delibus, ſed infidelibus. prophetiæ autem, non infide-
23 libus, ſed fidelibus. ¶Si ergo cõueniat vniuerſa Eccle-
E ſia in vnum, & omnes linguis loquantur, intrent autẽ
24 idiotæ, aut infideles: nonne dicent quod inſanitis? ¶Si
autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis,
vel idiota: cõuincitur ab omnibus; dijudicatur ab oĩ-
25 bus: ¶occulta cordis eius manifeſta fiunt: & ita cadens
in faciem, adorabit Deum, pronuncians, quod vere
26 Deus in vobis ſit. ¶Quid ergo eſt fratres? Cum conue-
nitis, vnuſquiſq; veſtrum pſalmum habet, doctrinam
habet, Apocalypſim habet, linguam habet, interpre-
27 tationem habet: omnia ad ædificationem fiant. ¶Siue
lingua quis loquitur, ſecundum duos, aut vt multum
28 tres, & per partes, & vnus interpretetur. ¶Si autem nõ
F fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi autem loqua-
29 tur & Deo. ¶Prophetæ autem duo, aut tres dicant, &
30 cæteri dijudicent. ¶Quod ſi alij reuelatum fuerit ſe-
31 denti, prior taceat. ¶Poteſtis enim omnes per ſingulos
prophetare, vt omnes diſcant, & omnes exhortentur:
32 ¶& ſpiritus prophetarum, prophetis ſubiecti ſunt.
33 ¶Non enim eſt diſſenſionis Deus: ſed pacis: ſicut &
34 in omnibus Eccleſijs Sanctorum doceo. ¶Mulie-
res in Eccleſijs taceant: non enim permittitur eis lo-
35 qui, | ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit. ¶| Siquid — 1. Tim. 2.
G autem volunt diſcere, domi viros ſuos interro- — d. 11. Geneſ. 3.
gent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia. — c. 16.
36 ¶An a vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſo-
37 los peruenit? ¶Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpi-

rituales, cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini
38 ſunt mandata. ꝰ Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 ꝰ Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui lin-
40 guis nolite prohibere. ꝰ Omnia autem honeſte, & ſe-
cundum ordinem fiant.

Gal.1.b.12.

CAPVT XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres, Euange-
A lium quod prædicaui vobis, quod & acce-
2 piſtis, in quo & ſtatis, ꝰper quod & ſaluami
ni, qua ratione prædicauerim vobis, ſi tenetis, niſi fru
3 ſtra credidiſtis. ꝰ Tradidi enim vobis in primis quod
& accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis
4 noſtris|ſecundum ſcripturas: ꝰ&| quia ſepultus eſt, &
1.Pet.2.d.24.
5 quia reſurrexit tertia die, | ſecundum ſcripturas. ꝰ Et
Iſa.53.b.4.c.8.
6 quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc vndecim. ꝰDeinde
Ioha.2.ã.4.
viſus eſt plus quã quingentis fratribus ſimul: ex qui-
Matt.12.c.40.
bus multi manent vſq; adhuc, quidã aũt dormierũt.
Matt.28.a.6.
7 ꝰDeinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibꝰ.
Marc.16.a.6.
8 ꝰNouiſſime aũt oĩum tanquam abortiuo, viſus eſt &
Luc.24.a.6.c.34.
9 mihi.ꝰ|Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui nõ
Ioh.20.c.19
B ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniã perſecutꝰ ſum
Act.9.a.3
10 eccleſiã Dei. ꝰ Grã autẽ Dei ſum id quod ſum: & grã
Epheſ.3.b.8.
eius in me vacua nõ fuit, ſed abundantius illis oĩbus
11 laboraui: non ego autẽ, ſed grã Dei mecũ. ꝰSiue enim
12 ego, ſiue illi: ſic prædicamus, & ſic credidiſtis. ꝰSi autẽ
Chrĩs prædicatur ꝙ reſurrexit a mortuis: quõ quidã di
cunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non
13 eſt? ꝰſi aũt reſurrectio mortuorum non eſt? neq; Chri
14 ſtus reſurrexit. ꝰSi autem Chriſtus non reſurrexit: ina
nis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides ve-
15 ſtra. ꝰInuenimur autẽ & falſi teſtes Dei: quoniã teſti-
C moniũ diximus aduerſus Deum, ꝙ ſuſcitauerit Chri-
ſtum, quem non ſuſcitauit, ſi mortui non reſurgunt.
16 ꝰNam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſur
17 rexit. ꝰQuod ſi Chriſtus non reſurrexit: vana eſt fides
18 veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris. ꝰ Ergo &
19 qui dormierunt in Chriſto, perierunt. ꝰ Si in hac vita
tantum in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſu
Apoc.1.b.5.
20 mus oĩbus hominibus. ꝰNunc autẽ Chriſtus reſurre-
Col.1.c.18.
21 xit a mortuis primitiæ dormientium, ꝰ| quoniã quidẽ
per hoĩem mors: & per hoĩem reſurrectio mortuorũ.
Geneſ.3.a.6.
22 ꝰEt ſicut in Adã oẽs moriũtur: ita & in Chr̃o oẽs viui-
Ro.5.c.12.6.d.23.
23 ficabuntur. ꝰ|Vnuſquiſq; autẽ in ſuo ordine, primitiæ
Chr̃s: deinde ij qui ſunt Chriſti, qui in aduentum eius
1.The.4.d.15.
24 crediderũt. ꝰDeinde finis: cum tradiderit regnũ Deo
D & patri, cum euacuauerit oẽm principatum & p̃tatẽ
25 & virtutẽ. ꝰOportet autẽ illum regnare, |donec ponat
26 oẽs inimicos ſub pedibus eius. ꝰ Nouiſſima autẽ ini-
Pſal.109 a.1.
mica deſtruetur mors. |Oĩa enim ſubiecit ſub pedibus
Heb.1.d.13.10.c.13.
27 eius. Cum aũt dicat: ꝰOĩa ſubiecta ſunt ei: ſine dubio,
28 præter eum qui ſubiecit ei oĩa. ꝰ Cum autem ſubiecta
Pſalm.8.b.8.
fuerint illi oĩa: tũc & ipſe Filius ſubiectus erit ei q̃ ſu-
Hebr.2.b.8.
29 biecit ſibi oĩa, vt ſit Deus oĩa in oĩbus. ꝰ Alioquin q̃d
faciẽt, qui baptizãtur pro mortuis, ſi oĩno mortui nõ
30 reſurgunt? vt quid & baptizantur pro illis? ꝰvt quid
31 & nos periclitamur oĩ hora? ꝰQuotidie morior p̃ ve-
ſtram gloriam, fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu
32 Dño noſtro. ꝰ Si (ſecũdum hominẽ) ad beſtias pugna-
ui Epheſi, quid mihi prodeſt: ſi mortui nõ reſurgunt?
Iſa.22.d.15.16.d.12.
33 |manducemus & bibamus, cras enim moriemur. ꝰNo
lite ſeduci: Corrumpũt mores bonos colloquia mala.
Sapie.2.b.6.
34 ꝰEuigilate iuſti: & nolite peccare: ignorantiam enim
E Dei quidam habent, ad reuerentiam vobis loquor.
35 ꝰSed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt mortui? qua
36 li ve corpore venient? ꝰInſipiens, tu quod ſeminas nõ
37 viuificatur, niſi prius moriatur. ꝰEt quod ſeminas, nõ
corpus quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granũ,
38 vt puta tritici, aut alicuius cæterorum. ꝰ Deus autem
dat illi corpus ſicut vult: & vnicuique ſeminum pro-
39 prium corpus. ꝰNon omnis caro, eadem caro: ſed alia
quidam hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia
40 piſcium. ꝰEt corpora cęleſtia, et corpora terreſtria: ſed
41 alia quidem cœleſtium gloria, alia aũt terreſtriũ. ꝰA-
lia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtel
42 larum. Stella enim a ſtella differt in claritate: ꝰ ſic &
reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione,
43 ſurget in incorruptione. ꝰSeminat̃ in ignobilitate, ſur
F get in gloria. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtu
44 te. ꝰSeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirita
le. Si eſt corpus animale, eſt & ſpiritale, ſicut ſcriptũ
45 eſt: ꝰ|Factus eſt primus homo Adam in aĩam viuentẽ:
Geneſ.2.b.7.
46 nouiſſimus Adam in ſpiritum viuificãtem. ꝰ Sed non
prius quod ſpiritale eſt, ſed quod animale: deinde q̃
47 ſpiritale. ꝰ Primus homo de terra terrenus: ſecundus
48 homo de cœlo, cœleſtis. ꝰQualis terrenus, tales & ter
49 reni: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. ꝰIgitur ſicut
portauimus imaginem terreni: portemus & imagi-
50 nem cœleſtis. ꝰ Hoc autem dico fratres, quia caro &
ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, neque cor
51 ruptio incorruptelam poſſidebit. ꝰ Ecce myſterium
G vobis dico. Omnes quidem reſurgemus, ſed non om-
52 nes immutabimur. ꝰIn momento, in ictu oculi, in no-
uiſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent
53 incorrupti: & nos immutabimur: ꝰOportet enim cor-
ruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale
54 hoc induere immortalitatem. ꝰ Cum autem mortale
hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo qui
55 ſcriptus eſt: | Abſorpta eſt mors in victoria. ꝰ Vbi eſt
Oſ.13.d.14.
56 mors victoria tua? vbi eſt mor ſtimulus tuus? ꝰStimu
Heb.2.d.14.
lus autem mortis peccatum eſt: virtus vero peccati,
57 lex. ꝰ Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam
1.Ioh.5.a.1.
58 per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. ꝰ Itaque
fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote, & immobiles: abun
dantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor
veſter non eſt inanis in Domino.

CAPVT XVI.

1 DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut
A ordinaui eccleſijs Galatiæ, ita & vos faci-
2 te. ꝰPer vnam ſabbati vnuſquiſque veſtrũ
apud ſe ſeponat, recondens quod ei bene placuerit, vt
3 non cum venero, tunc collectæ fiant. ꝰCum autẽ præ
ſens fuero: quos probaueritis per epiſtolas, hos mittã
4 perferre gratiam veſtram in Ieruſalẽ. ꝰQuod ſi dignũ
5 fuerit vt & ego eam, mecum ibunt. ꝰVeniam autẽ ad
vos, cum Macedoniam pertranſiero: nam Macedo-
6 niam pertranſibo. ꝰApud vos autem forſitã manebo,
B vel etiam hyemabo: vt vos me deducatis quocũq; ie
7 ro. ꝰNolo enim vos modo in tranſitu videre: ſpero e-
nim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi
8 Dominus permiſerit. ꝰ Permanebo autem Epheſi vſ-
9 que ad Pentecoſten. ꝰ Oſtium enim mihi apertum eſt
10 magnum & euidens, & aduerſarij multi. ꝰ Si autem
venerit Timotheus, videte, vt ſine timore ſit apud
11 vos: opus enim Domini operatur, ſicut & ego. ꝰNe-
quis ergo illum ſpernat, deducite autem illum in
pace: vt veniat ad me, expecto enim illum cum fra-

tribus

12 tribus. ¶ De Apollo autem fratre, vobis notum facio,
C quoniam multum rogaui eum, ut veniret ad uos cum
fratribus: & vtique non fuit voluntas eius, vt nunc
13 veniret: veniet autem cum ei vacuum fuerit: ¶ Vigila-
14 te, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini. ¶ Om-
15 nia veſtra in charitate fiant. ¶ Obſecro autem vos fra-
tres, noſtis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achai-
ci, quoniam ſunt primitiæ Achaiæ, & in miniſterium
16 ſanctorum ordinauerunt ſe ipſos: ¶ ut & uos ſubditi ſi-
17 tis eiuſmodi, & omni cooperanti, & laboranti. ¶ Gau
D deo autem in præſentia Stephanę, & Fortunati, & A-
chaici: quoniam id quod vobis deerat, ipſi ſupplcue-
18 runt. ¶ refecerunt enim & meum ſpiritum, & veſtrũ.
19 Cognoſcite ergo qui huiuſmodi ſunt. ¶ Salutant vos
eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multum, A-
quila, & Priſcilla cum domeſtica ſua eccleſia, apud
20 quos & hoſpitor. ¶ Salutant vos omnes fratres. Salu-
21 tate inuicem in oſculo ſancto. ¶ Salutatio mea manu
22 Pauli: ¶ Siquis non amat Dominum noſtrum Ieſum
23 Chriſtum, ſit anathema. Maran Atha. ¶ Gratia Domi
24 ni noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. ¶ Charitas mea cum
omnibus vobis in Chriſto Ieſu. Amen.

ARGVMENTVM IN SECVNDAM Epiſtolam Pauli ad Corinthios.

POST actam a Corinthijs pœnitentiam, conſolatoriam ſcribit eis epiſtolam Apoſtolus a Troade per Titum. Et collaudans eos, hortatur ad meliora, contriſtatos quidem eos, ſed emendatos oſtendens.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, Ad Corinthios II.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus Apo
A ſtolus Ieſu
Chriſti per
voluntatē
Dei, & Timotheus fra
2 ter: eccleſię Dei quę eſt
Corinthi cum ¶ omnibus
ſanctis, qui ſunt in vni-
uerſa Achaia. Gratia
vobis, & pax a Deo pa
tre noſtro, & Domino
3 Ieſu Chriſto. ¶ Benedi-
ctus Deus, & Pater Do
mini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarũ, et Deus
4 totius conſolationis, ¶ qui conſolatur nos in omni tri-
bulatione noſtra, vt poſſimus & ipſi conſolari eos qui
in omni preſſura ſunt, per exhortationem qua exhor
5 tamur & ipſi a Deo. ¶ quoniam ſicut abundant paſſio-
nes Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat cõ-
6 ſolatio noſtra. ¶ Siue autem tribulamur pro veſtra ex-
hortatione & ſalute: ſiue conſolamur pro veſtra con-
B ſolatione, ſiue exhortamur, pro veſtra exhortatione
& ſalute, quæ operatur tolerantiam earundem paſſio
7 num quas & nos patimur: ¶ vt ſpes noſtra firma ſit pro
vobis: ſcientes quod ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic eri-
8 tis & conſolationis. ¶ Nõ enim volumus ignorare vos
fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia,
quoniam ſupra modum grauati ſumus ſupra virtutẽ,
9 ita vt tęderet nos etiam viuere. ¶ Sed ipſi in nobiſme-
tipſis ſponſum mortis habuimus, vt non ſimus fiden-
10 tes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mortuos, ¶ qui de
tãtis periculis nos eripuit: & eruit: in quem ſperamus
11 quoniam & adhuc eripiet: ¶ adiuuantibus & vobis in
oratione pro nobis, vt ex multorũ perſonis, eius quæ
in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur
12 pro nobis. ¶ Nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium
C cõſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis & ſyn-
ceritate Dei & non in ſapientia carnali, ſed in gratia
Dei conuerſati ſumus, in hoc mundo: abũdantius au-
13 tem ad vos. ¶ Non enim alia ſcribimus vobis, quam
quæ legiſtis & cognouiſtis. Spero autem quod vſque in fi
14 dem cognoſcetis, ¶ ſicut & cognouiſtis nos ex parte,
quod gloria veſtra ſumus: ſicut & vos noſtra in die
15 Domini noſtri Ieſu Chriſti. ¶ Et hac confidentia volui
prius venire ad vos, vt ſecundam gratiam habere-
16 tis: ¶ & per vos tranſire in Macedoniam, & iterum
a Macedonia venire ad vos, & a vobis deduci in

Iu-

17 Iudæam. ¶ Cum ergo hoc voluiſſem, nunquid leuita-
D te vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundum carnem co-
18 gito, vt ſit apud me EST, & NON? ¶ Fidelis au-
tem Deus, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, non
19 eſt in illo EST, & NON. ¶ Dei enim filius Ieſus
Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me,
& Syluanum, & Timotheum, nō fuit EST, & NON,
20 ſed EST in illo fuit, ¶ Quotquot enim promiſſio-
nes Dei ſunt, in illo EST: ideo & per ipſum, Amen
21 Deo, ad gloriam noſtram. ¶ Qui autem confirmat nos
22 vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos, Deus: ¶ qui &
ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus no-
23 ſtris. ¶ Ego autem teſtem Deum inuoco in animam
meam, quod parcens vobis, non veni vltra Corinthū,
24 ¶ non quia dominamur fidei veſtræ: ſed adiutores ſu-
mus gaudij veſtri, nam fide ſtatis.

CAPVT II.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in
A triſtitia venirem ad vos. ¶ Si enim ego contri-
2 ſto vos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui con
3 triſtatur ex me? ¶ Et hoc ipſum ſcripſi vobis, vt non
cum venero triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de q-
bus oportuerat me gaudere: cōfidens in omnibus vo-
4 bis, qa meum gaudium, omnium veſtrum eſt. ¶ Nam
ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis
per multas lachrymas: non vt contriſtemini, ſed vt
ſciatis quam charitatem habeam abundantius in vo-
5 bis. ¶ Si quis autem contriſtauit, non me contriſtauit:
6 ſed ex parte, vt non onerem omnes vos. ¶ Sufficit illi
B qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus:
7 ita ¶ vt econtrario magis donetis, & conſolemini, ne
forte abundantiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſmodi
8 eſt. ¶ Propter quod obſecro vos, vt cōfirmetis in illum
9 charitatem. ¶ Ideo enim & ſcripſi, vt cognoſcam expe
rimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.
10 ¶ Cui autē aliquid donaſtis: & ego. Nam & ego quod
C donaui, ſiquid donaui, propter vos in perſona Chri-
11 ſti, ¶ vt non circumueniamur a ſatana: non enim igno-
12 ramus cogitationes eius. ¶ Cum veniſſem autē Troa-
dem propter Euangelium Chriſti, & oſtiū mihi aper-
13 tum eſſet in Domino: ¶ non habui requiem ſpiritui
meo, eo quod non inuenerim Titum fratrem meum:
ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.
14 ¶ Deo autem gratias qui ſemp triumphat nos in Chri
D ſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in
15 omni loco. ¶ qa Chriſti bonus odor ſumus Deo in ijs
16 qui ſalui fiūt, & in ijs qui pereunt. ¶ alijs quidem odor
mortis in mortem: alijs autem odor vitæ in vitam. Et
17 ad hæc quis tam idoneus? ¶ Non enim ſumus ſicut plu
rimi, adulterātes verbum Dei, ſed ex ſynceritate, ſed
ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPVT III.

1 INcipimus iterum noſmetipſos commendare? aut
A nunquid egemus (ſicut quidam) commendati-
2 tijs epiſtolis ad vos, aut ex vobis? ¶ Epiſtola no-
ſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur &
3 legitur ab oībus hominibus: ¶ manifeſtati quod epi-
ſtola eſtis Chriſti, miniſtrata a nobis, & ſcripta non
atramento, ſed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapi-
4 deis, ſed in tabulis cordis carnalibus. ¶ Fiduciam autē
5 talem habemus per Chriſtum ad Deum: ¶ non quod
ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex
6 nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. ¶ qui & ido-
B neos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti: non littera,
ſed Spiritu: littera enim occidit: Spiritus autem viuifi-
7 cat. ¶ Quod ſi miniſtratio mortis, litteris deformata in
lapidibus, fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere
filij Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam vultus
8 eius, quæ euacuatur: ¶ quomodo non magis miniſtra-
9 tio Spiritus erit in gloria? ¶ Nam ſi miniſtratio damna
tionis gloria eſt, multo magis abūdat miniſterium iu-
10 ſtitiæ in gloria. ¶ Nam nec glorificatum eſt, quod cla-
C ruit in hac parte, propter excellentem gloriam. ¶ Si e-
11 nim quod euacuatur, p gloriā eſt: multo magis quod
12 manet, in gloria eſt. ¶ Habētes igitur talem ſpem, mul-
13 ta fiducia vtimur: ¶ & non ſicut Moyſes ponebat ve- Exo.34.d.31.
lamen ſuper faciem ſuam, vt non intenderent filij Iſ-
14 rael in faciem eius quod euacuatur, ¶ ſed obtuſi ſunt
ſenſus eorum. Vſque in hodiernum enim diem, idip-
ſum velamen in lectione veteris Teſtamēti manet nō
15 reuelatum (quoniam in Chriſto euacuatur,) ¶ ſed vſq; Iohā.4.c.1.
in hodiernum diem, cū legitur Moyſes, velamen po-
16 ſitum eſt ſuper cor eorum. ¶ Cum autem cōuerſus fue-
17 rit ad Dominum: auferetur velamen. ¶ Dominus autē
Spiritus eſt. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.
18 ¶ Nos vero omnes, reuelata facie gloriā Domini ſpe-
culantes, in eandem imaginem transformamur a cla-
ritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.

CAPVT IIII.

1 IDeo habentes adminiſtrationem iuxta quod mi-
A ſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus,
2 ¶ ſed abdicamus occulta dedecoris, non am-
bulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum
Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendan-
tes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum
3 coram Deo. ¶ Quod ſi etiam opertum eſt Euāgelium
4 noſtrum: in ijs qui pereunt, eſt opertum: ¶ in quibus
Deus huius ſeculi excæcauit mentes infidelium, vt
non fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chri-
5 ſti, qui eſt imago Dei. ¶ Non enim noſmetipſos præ-
B dicamus, ſed Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum:
6 nos autem ſeruos veſtros per Ieſum, ¶ quoniam Deus
qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit
in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ clari-
7 tatis Dei in facie Chriſti Ieſu. ¶ Habemus autem the-
ſaurum iſtum in vaſis fictilibus, vt ſublimitas ſit vir-
8 tutis Dei, & non ex nobis. ¶ In omnibus tribulatio-
nem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur,
9 ſed non deſtituimur: ¶ perſecutionem patimur,
C ſed non derelinquimur: deijcimur, ſed non peri-
10 mus: ¶ ſemper mortificationem Ieſu in corpore no-
ſtro circunferentes, vt & vita Ieſu manifeſtetur in
11 corporibus noſtris. ¶ Semper enim nos qui viuimus,
in mortem tradimur propter Ieſum: vt & vita Ieſu
12 manifeſtetur in carne noſtra mortali. Ergo ¶ mors in
13 nobis operatur, vita autem in vobis. ¶ Habentes au-
tem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credi- Pſal.115.a.10.
di, propter quod locutus ſum, & nos credimus pro-
14 pter quod & loquimur: ¶ ſcientes quoniam qui ſuſci-
tauit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit, & conſtituet
15 vobiſcum. ¶ Omnia enim propter vos, vt gratia abun
D dans per multos in gratiarum actione, abundet in glo
16 riam Dei. ¶ Propter quod non deficimus: ſed licet is qui
foris eſt noſter homo corrumpatur: tamen is qui intus
17 eſt renouatur de die in diem. ¶ Id enim quod in præ-

ſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ,
ſupra modũ in ſublimitate ęternũ gloriæ pondus ope-
18 ratur in nobis, ¶non contẽplantibus nobis quę viden-
tur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, tem-
poralia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

CAPVT V.

1 SCimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra
A huius habitationis diſſoluatur, quod ædificatio
nem ex Deo habemus, domum non manufactã
2 æternam in cœlis. ¶Nam & in hoc ingemiſcimus, ha-
bitationem noſtram quæ de cœlo eſt, ſuperindui cu-
Apoc.16 c.15. 3 pientes: ¶|ſi tamen veſtiti, non nudi inueniamur. ¶Nã
4 & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gra-
uati: eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri, vt
5 abſorbeatur quod mortale eſt, a vita. ¶Qui autem ef-
ficit nos in hoc ipſum, Deus: qui dedit nobis pignus
6 ſpiritus. ¶Audentes igitur ſemper, ſcientes, qm̃ dũ ſu-
7 mus in corpore, peregrinamur a Dño, ¶(per fidẽ enim
8 ambulamus, & non per ſpeciem) ¶audemus autem, &
B bonam voluntatẽ habemus magis peregrinari a cor-
9 pore, & præſentes eſſe ad Dñm. ¶Et ideo cõtendimus,
Rom. 14 b.10. 10 ſiue abſentes, ſiue pręſentes placere illi. ¶|Omnes enim
nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt refe-
rat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bo
11 num, ſiue malum. ¶Sciẽtes ergo timorem Domini ho
minibus ſuademus: Deo autem manifeſti ſumus. Spe
ro autem, & in cõſcientijs veſtris manifeſtos nos eſſe.
12 ¶Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſio-
nem damus vobis gloriandi pro nobis, vt habeatis
13 ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde. ¶Siue
C enim mẽte excedimus, Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis.
14 ¶Charitas enim Chriſti vrget nos: ęſtimantes hoc, qm̃
ſi vnus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui
15 ſunt. ¶& pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui
viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei qui pro ipſis mor-
16 tuus eſt, & reſurrexit. ¶Itaq; nos ex hoc neminem no-
uimus ſecundum carnem. Et ſi cognouimus ſecun-
dum carnem Chriſtum: ſed nunc iam non nouimus.
Iſai.43.c 19 Apoc.21 b.5. 17 ¶Si qua ergo in Chriſto noua creatura, | vetera tran-
D ſierũt, ecce facta ſunt omnia noua. ¶Omnia autem ex
18 Deo, qui nos reconciliauit ſibi per Chriſtum: & dedit
19 nobis miniſterium recõciliationis; ¶quoniam quidem
Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, non
reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis ver-
20 bum reconciliationis. ¶Pro Chriſto ergo legatione
fungimur tanquam Deo exhortante per nos. Obſe-
21 cramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. ¶Eum qui
non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: vt
nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

CAPVT VI.

1 ADiuuantes autem exhortamur ne in vacuum
Iſai.49.c 8. A gratiam Dei recipiatis. ¶Ait enim | tempore
2 accepto exaudiui te: & in die ſalutis adiuui
te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalu
1.Cor.10 g.32. 3 tis: ¶|nemini dantes vllam offenſionem, vt non vitu-
2.Cor.4 a.1. 4 peretur miniſterium noſtrum: ¶ſed in omnibus exhi-
beamus noſmetipſos, |ſicut Dei miniſtros, in multa pa
tientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in angu-
5 ſtijs, ¶in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in labo-
6 ribus, in vigilijs, in ieiunijs, ¶in caſtitate, in ſcientia, in
B longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in cha-
7 ritate nõ ficta, ¶in verbo veritatis, in virtute Dei, per
8 arma iuſtitiæ a dextris, & a ſiniſtris, ¶per gloriam, &
ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: vt
ſeductores, & veraces: ſicut qui ignoti, & cógniti:
9 ¶quaſi morientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, &
10 non mortificati: ¶quaſi triſtes, ſemper autem gau-
C dentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes:
11 tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. ¶Os
noſtrum patet ad vos o Corinthij, cor noſtrum dila-
12 tatum eſt. ¶Non anguſtiamini in nobis: anguſtia-
13 mini autem in viſceribus veſtris. ¶eandem autem
habentes remunerationem (tanquam filijs dico) di-
14 latamini & vos. ¶Nolite iugum ducere cum infide-
libus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquita-
15 te? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras. ¶Quæ au-
D tem conuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fi-
16 deli cum infideli? ¶Qui autem conſenſus templo Dei
cum idolis? | Vos enim eſtis templum Dei viui: ſi- 1.Cor.3 d.16 & 6 d.19.
cut dicit Deus: |Quoniam inhabitabo in illis: & inam-
bulabo inter eos, & ero illorũ Deus: & ipſi erunt mihi Leuit.26 b.12.
17 populus. ¶|Propter quod exite de medio eorum, & Iſai.52.c 11.
ſeparamini dicit Dominus, & immundum ne teti- Iere.31.a 1.b.19.
18 geritis: & ego recipiam vos: ¶| & ero vobis in pa-
trem: & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Do-
minus omnipotens.

CAPVT VII.

1 HAs ergo habentes promiſſiones chariſſimi,
A mundemus nos ab omni inquinamẽto car-
nis, & ſpiritus, perficiẽtes ſanctificationem
2 in timore Dei. ¶Capite nos. Neminem læſimus, ne-
3 minem corrupimus, neminem circumuenimus. ¶Non
ad condemnationem veſtram dico, prædiximus enim
quod in cordibus noſtris eſtis ad commoriendum, &
4 ad conuiuendum. ¶multa mihi fiducia eſt apud vos,
multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſo-
latione: ſuperabundo gaudio in omni tribulatione no
5 ſtra. ¶Nam & cum veniſſemus in Macedoniam, nullã
B requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationẽ
6 paſſi ſumus, foris pugnæ, intus timores. ¶Sed qui con-
ſolatur humiles, conſolatus eſt nos, Deus, in aduentu
7 Titi. ¶Non ſolum autem in aduentu eius, ſed etiam in
conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens no
bis veſtrum deſiderium, veſtrum fletũ, veſtram æmu-
8 lationem pro me, ita vt magis gauderem. ¶Quoniam
C & ſi contriſtaui vos in epiſtola, non me pœnitet: & ſi
pœniteret, videns quod epiſtola illa (& ſi ad horam)
9 vos contriſtauit, ¶nunc gaudeo: non quia cõtriſtati e-
ſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contri-
ſtati enim eſtis ſecundum Deum, vt in nullo detrimẽ-
10 tum patiamini ex nobis. ¶|Quæ enim ſecũdum Deum 1.Pet.2.d 19.
triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem opera-
11 tur: ſeculi autem triſtitia mortẽ operatur. ¶Ecce enim
hoc ipſum, ſecundum Deum cõtriſtari vos, quantam
in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed
indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed ęmu
lationem, ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos,
12 incõtaminatos eſſe negocio. ¶Igitur etſi ſcripſi vobis,
non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum
qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem
noſtram quam habemus pro vobis coram Deo.
13 ¶Ideo conſolati ſumus. In conſolatione autem no-
D ſtra, abundantius magis gauiſi ſumus ſuper gau-
dio Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus
14 vobis, ¶& ſi quid apud illum de vobis gloriatus

ſum,non ſum confuſus:ſed ſicut omnia vobis in veri-
tate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, q̃ fuit ad Ti-
15 tum, veritas facta eſt, ¶ & viſcera eius abundantius
in vobis ſunt, reminiſcentis omnium veſtrũ obedien-
tiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis il-
16 lum.¶Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

CAPVT VIII.

1 NOtam autem facimus vobis fratres, gratiam
A Dei quæ data eſt in eccleſijs Macedoniæ,
2 ¶ quod in multo experimento tribulationis
abundantia gaudij ipſorum fuit, & altiſſima pauper-
tas eorum abundauit in diuitias ſimplicitatis eorum:
3 ¶quia ſecundum virtutem teſtimonium illis reddo,&
4 ſupra virtutem voluntarij fuerũt,¶cum multa exhor-
tatione obſecrantes nos gratiam, & communicationẽ
5 miniſterij quod fit in sãctos. ¶ Et nõ ſicut ſperauimus,
ſed ſemetipſos dederunt primum Domino,deinde no
6 bis per voluntatem Dei:¶ita vt rogaremus Titum, vt
B quemadmodum cœpit,ita & perficiat in vobis etiam
7 gratiam iſtam. ¶Sed ſicut in omnibus abundatis fide,
& ſermone,& ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper,
& charitate veſtra in nos, vt & in hac gratia abunde-
8 ris.¶Non quaſi imperans dico:ſed per aliorum ſolici-
tudinem,etiam veſtræ charitatis ingenium bonũ com
9 probans. ¶ Scitis enim gratiam Domini Noſtri Ieſu
Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cum
10 eſſet diues, vt illius inopia vos diuites eſſetis. ¶Et con-
ſilium in hoc do:hoc enim vobis vtile eſt, qui non ſo-
11 lum facere,ſed & velle cœpiſtis ab anno priore: ¶nũc
vero,& facto perficite:vt quemadmodum promptus
eſt animus voluntatis,ita ſit & perficiendi ex eo quod
12 habetis.¶Si enim voluntas prompta eſt:ſecundum id
quod habet, accepta eſt, non ſecundum id quod non
13 habet.¶Non enim vt alijs ſit remiſſio, vobis autem tri
C bulatio: ſed ex æqualitate. ¶ In præſenti tempore ve-
14 ſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: vt & illo-
rum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, vt
15 fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: ¶ Qui | multum, non (Exod. 16 d.18.)
16 abundauit:& qui modicum,non minorauit. ¶Gratias
autem Deo, qui dedit eandem ſolicitudinem pro vo-
17 bis in corde Titi, ¶quoniam exhortationẽ quidem ſu-
ſcepit:ſed cum ſolicitior eſſet,ſua voluntate profectus
18 eſt ad vos. ¶ Miſimus etiã cum illo fratrem,cuius laus
19 eſt in Euangelio per omnes Eccleſias:¶non ſolum au-
tem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſijs comes peregri-
nationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur a
nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam volũtatem
20 noſtram. ¶ deuitãtes hoc, ne quis nos vituperet in hac
21 plenitudine quæ miniſtratur a nobis. ¶ | Prouidemus (Rom. 12 d.17.)
enim bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram
22 hominibus. ¶Miſimus autem cum illis,& fratrem no-
ſtrum,quem probauimus in multis ſæpe ſolicitum eſ-
ſe: nunc autem multo ſolicitiorem, confidentia mul-
23 ta in vos. ¶ ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus, & in
vos adiutor: ſiue fratres noſtri Apoſtoli Eccleſiarum
24 gloria Chriſti. ¶ Oſtenſionem ergo quæ eſt charita-
tis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſten-
dite in faciem Eccleſiarum.

CAPVT IX.

1 NAm de miniſterio quod fit in ſanctos, ex abun
A dãti eſt mihi ſcribere vobis. ¶Scio enim prõ-
2 ptum animum veſtrũ: pro quo de vobis glo-
rior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt
ab anno præterito,& veſtra æmulatio prouocauit plu
3 rimos. ¶ Miſi autem fratres, vt ne quod gloriamur de
vobis euacuetur in hac parte, vt (quemadmodum di-
4 xi) parati ſitis:¶ne cum venerint Macedones mecum,
B & inuenerint vos imparatos, erubeſcamus nos, (vt
5 non dicamus vos) in hac ſubſtantia.¶Neceſſarium er-
go exiſtimaui rogare fratres, vt præueniant ad vos,&
præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam
eſſe ſic,quaſi benedictionem, nõ tanquam auaritiam.
6 ¶Hoc autem dico:Qui parce ſeminat,parce & metet:
& qui ſeminat in benedictionibus, de benedictioni-
7 bus & metet. ¶ Vnuſquiſque prout deſtinauit in cor-
C de ſuo:nõ ex triſtitia,aut ex neceſſitate.|hilarem enim (Eccl. 35. b.11.)
8 datorem diligit Deus. Potens ¶ eſt autem Deus omnẽ
gratiam abundare facere in vobis: vt in omnibus ſem
per omnem ſufficientiam habentes, abundetis in om-
9 ne opus bonum, ¶ſicut ſcriptũ eſt:|Diſperſit dedit pau (Psal. 111 b.9.)
10 peribus:iuſtitia eius manet in ſeculũ ſeculi. ¶ Qui au-
tem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad man-
ducãdum præſtabit: & multiplicabit ſemen veſtrum,
11 & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ: ¶ vt in
D omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplici-
tatem, quæ operatur per nos gratiarũ actionem Deo.
12 ¶ Quoniam miniſterium huius officij non ſolum ſup-
plet ea quæ deſunt ſanctis:ſed etiam abundat per mul
13 tas gratiarum actiones in Domino, ¶ per ꝓbationem
miniſterij huius, glorificantes Deum in obedientia
confeſſionis veſtræ in Euangelium Chriſti, & ſimpli-
14 citate communicationis in illos, & in omnes, ¶ & in
ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos
15 propter eminentem gratiam Dei in vobis. ¶ Gratias
Deo ſuper inenarrabili dono eius.

CAPVT X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetu
A dinem, & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidẽ
humilis ſum inter vos, abſens autem confido in
2 vobis. ¶Rogo autem vos, ne præſens audeam per eam
confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui
arbitrantur nos, tanquam ſecundum carnem ambu-
3 lemus.¶In carne enim ambulantes,nõ ſecundum car-
4 nem militamus. ¶Nam arma militiæ noſtræ non car-
nalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem muni-
5 tionum,conſilia deſtruentes, ¶& omnem altitudinem
B extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiui-
tatem redigentes omnem intellectum in obſequium
6 Chriſt, ¶& in promptu habentes vlciſci omnem ino-
bedientiam, cum impleta fuerit veſtra obedientia.
7 ¶Quæ ſecundum faciem ſunt, videte. Si quis confidit
ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſi-
8 cut ipſe Chriſti eſt, ita & nos. ¶ Nam & ſi amplius ali-
quid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit
nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtru-
9 ctionem veſtram, non erubeſcam. ¶Vt autem non exi
10 ſtimer, tanquam terrere vos per epiſtolas, ¶ quoniam
C quidem epiſtolæ, inquiunt, graues ſunt & fortes: præ-
ſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibi-
11 lis: ¶ hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſu-
mus verbo per epiſtolas abſentes, tales, & præſen-
12 tes in facto. ¶ Non enim audemus inſerere, aut com-
parare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant:
ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & com-
13 parantes noſmetipſos nobis. ¶ Nos autem non in

Ephes. 4. b. 8. immenſum gloriabimur: |ſed ſecundum menſuram re-
gulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertin-
14 gendi vſque ad vos. ¶Non enim quaſi non pertingen-
tes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſque ad vos enim
15 peruenimus in Euangelio Chriſti. ¶non in immenſum
gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes
creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundum
16 regulam noſtram in abundantiam, ¶etiam in illa quæ
vltra vos ſunt, euangelizare, non in aliena regula, in
Iere. 9. g. 24. 17 ijs quæ præparata ſunt gloriari. ¶|Qui autē gloriatur,
1. Cor. 1 d. 31. 18 in Domino glorietur. ¶Non enim qui ſeipſum cōmen
dat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

CAPVT XI.

1 VTinam ſuſtineretis modicum quid inſipien-
A tiæ meæ: ſed & ſupportate me. ¶Æmulor e-
2 nim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim
3 vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. ¶Ti-
Geneſ 3 a. 4. meo autem, ne |ſicut ſerpens Heuam ſeduxit aſtutia
ſua: ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſim-
4 plicitate, quæ eſt in Chriſto. ¶Nam ſi is qui venit, aliū
Chriſtum prædicat quem non prædicauimus, aut aliū
ſpiritū accipitis quem non accepiſtis: aut aliud Euan-
5 gelium quod non recepiſtis: recte pateremini. ¶Exiſti-
mo enim nihil me minus feciſſe a magnis Apoſtolis.
6 ¶Nam & ſi imperitus ſermone, ſed nō ſcientia. In om-
7 nibus autem manifeſtati ſumus vobis. ¶Aut nunquid
peccatum feci, meipſum humilians, vt vos exaltemi-
ni? quoniam gratis Euangelium Dei euāgelizaui vo-
8 bis. ¶Alias Eccleſias expoliaui, accipiens ſtipendiū ad
9 miniſteriū veſtrum. ¶Et cum eſſem apud vos, & ege-
rem: nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſup-
pleuerunt fratres qui venerunt a Macedonia: & in oī-
10 bus ſine onere me vobis ſeruaui, & ſeruabo. ¶Eſt veri-
C tas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infrin-
11 getur in me in regionibus Achaiæ. ¶Quare? quia non
12 diligo vos? Deus ſcit. ¶Quod autem facio: & faciam,
vt amputem occaſionem eorum qui volunt occaſio-
nem: vt in quo gloriantur, inueniantur ſicut & nos.
13 ¶Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarij ſubdo-
14 li, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. ¶Et non mi-
rum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lu
15 cis. ¶non eſt ergo magnum ſi miniſtri eius transfigu-
D rentur, velut miniſtri iuſtitiæ: quorum finis erit ſecun-
16 dum opera ipſorum. ¶Iterum dico, (ne quis me putet
inſipientem eſſe: alioquin velut inſipientem accipite
17 me, vt & ego modicum quid glorier:) ¶quod loquor,
non loquor ſecundum Deum, ſed quaſi in inſipientia,
18 in hac ſubſtantia gloriæ. ¶Quoniam multi gloriantur
19 ſecundum carnem: & ego gloriabor. ¶Libenter enim
20 ſuffertis inſipientes: cum ſitis ipſi ſapientes. ¶Suſtine-
E tis enim ſiquis vos in ſeruitutem redigit, ſi quis deuo-
rat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem
21 vos cædit. ¶Secundum ignobilitatem dico, quaſi nos
infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in
22 inſipientia dico) audeo, & ego. ¶Hebræi ſunt: & ego.
Iſraelitæ ſunt: & ego. Semen Abrahæ ſunt: & e-
23 go. ¶Miniſtri Chriſti ſunt: (vt minus ſapiens di-
F co:) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus a-
bundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus fre-
Deut. 25 a. 1. 24 quenter. ¶A Iudæis quinquies, |quadragenas, vna mi-
Act. 16. c. 22. 25 nus accepi. ¶|Ter virgis cæſus ſum, |ſemel lapidatus
Act. 14. c ſum, |ter naufragium feci, nocte, & die in profundum
18. 26 maris fui, ¶in itineribus ſæpe, periculis fluminum, pe-
riculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gē-
tibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, pe- Act. 9. a. g. 41.
27 riculis in mari, periculis in falſis fratribus, ¶in labo-
re, & ærumna, in vigilijs multis, in fame, & ſiti, in ie-
28 iunijs multis, in frigore, & nuditate, ¶præter illa quæ
extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo
29 omnium Eccleſiarū. ¶Quis infirmatur, & ego nō infir
G mor? quis ſcandalizatur, & ego nō vror? ¶Si gloriari
30 oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor. ¶Deus,
31 & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, q̃ eſt benedictus Act. 9. d.
32 in ſecula, ſcit q̃ non mētior. ¶|Damaſci præpoſitus Gē- 24.
tis Aretæ Regis, cuſtodiebat ciuitatē Damaſcenorū,
33 vt me comprehēderet: ¶& per feneſtram in ſporta di-
miſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius.

CAPVT XII.

1 SI gloriari oportet, (nō expedit quidem:) veniam
A autem ad viſiones, & reuelationes Dñi. ¶|Scio Act. 9. a. 1 a. d. 17
2 hominē in Chriſto ante annos quatuordecim,
ſiue in corpore neſcio, ſiue extra corpus, neſcio: Deus
3 ſcit, raptum huiuſmodi vſque ad tertium cœlum. ¶Et
ſcio huiuſmodi hominē, ſiue in corpore, ſiue extra cor
4 pus, neſcio: Deus ſcit, ¶quoniam raptus eſt in Paradi-
ſum: & audiuit arcana verba, quæ nō licet homini lo-
5 qui. ¶Pro huiuſmodi gloriabor: pro me autem nihil
B gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. ¶Nam & ſi vo-
6 luero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicā:
parco autem: ne quis me exiſtimet ſupra id quod vi-
7 det in me, aut aliquid audit ex me. ¶Et ne magni-
tudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſti-
mulus carnis meæ, angelus ſatanæ, qui me colaphi-
8 zet. ¶Propter quod ter Dominum rogaui, vt diſce-
C deret a me: ¶& dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea:
9 nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur
gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me
10 virtus Chriſti. ¶Propter quod placeo mihi in infirmi-
tatibꝰ meis, in cōtumelijs, in neceſſitatibus, in perſecu-
tionibus, in anguſtijs pro Chriſto. Cum enim infir-
11 mor: tunc potens ſum. ¶Factus ſum inſipiens: vos me
D coegiſtis. Ego enim a vobis debui commendari: ni-
hil enim minus fui ab ijs qui ſunt ſupra modum A-
12 poſtoli, tametſi nihil ſum. ¶Signa tamen Apoſtola-
tus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſi-
13 gnis, & prodigijs, & virtutibus. ¶Quid eſt enim quod
minus habuiſtis præ cæteris Eccleſijs: niſi quod ego ip
14 ſe non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam. ¶Ec
E ce tertio hoc paratus ſum venire ad vos: & non e-
ro grauis vobis: Non enim quæro quæ veſtra ſunt:
ſed vos. Nec enim debent filij parentibus theſauri-
15 zare, ſed parentes filijs. ¶ego autem libentiſſime im-
pendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus ve-
16 ſtris: licet plus vos diligens minus diligar. ¶Sed eſto:
ego vos non grauaui: ſed cum eſſem aſtutus, dolo vos
17 cepi. ¶Nunquid per aliquem eorum quos miſi ad
F vos, circumueni vos? ¶Rogaui Titum, & miſi cum il-
18 lo fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit? nonne
eodem ſpiritu ambulauimus? nōne ijſdem veſtigijs?
19 ¶Olim putatis quod excuſemus nos apud vos? Corā
Deo, in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi
20 propter ædificationem veſtram. ¶Timeo enim ne for-
te cum venero, non quales volo, inueniam vos: &
G ego inueniar a vobis, qualem non vultis: ne forte
contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſio-
nes, detractiones, ſuſurrationes, Inflationes, ſeditio-

21 nes ſint inter vos. ⁋ne iterum cum venero, humiliet
me Deus apud vos: & lugeam multos ex ijs qui an-
te peccauerunt, & non egerunt pęnitentiam ſuper im
mũditia & fornicatione & impudicitia quã geſſerũt.

CAPVT XIII.

Deu. 19. b.15. Matt.18. b.16. Ioh. 8. c.17. Heb. 10. c.28.

1 ECce tertio hoc venio ad vos: | in ore duorum
A vel trium teſtiũ ſtabit omne verbũ. ⁋Prædixi,
2 & prædico vt præſens, & nunc abſens ijs qui
ante peccauerunt, & cæteris omnibus, quoniam ſi ve
3 nero iterum, non parcam. ⁋An experimentum quęti-
tis eius qui in me loquitur Chriſtus: qui in vobis nõ
4 infirmatur, ſed potens eſt in vobis? ⁋Nam & ſi crucifi
xus eſt ex infirmitate: ſed viuit ex virtute Dei. Nam
B & nos infirmi ſumus in illo: ſed viuemus cum eo ex
5 virtute Dei in vobis. ⁋Voſmetipſos tentate ſi eſtis in
fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetip-
ſos, quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt, niſi forte reprobi
6 eſtis. ⁋Spero autem quod cognóſcitis, quia nos non
7 ſumus reprobi. ⁋Oramus autem Deum, vt nihil mali
C faciatis, non vt nos probati appareamus, ſed vt vos
quod bonum eſt, faciatis, nos autẽ vt reprobi ſimus.
8 ⁋Nõ enim póſſumus aliquid aduerſus veritatem: ſed
9 pro veritate. ⁋Gaudemus enim, quoniam nos infirmi
ſumus: vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus, ve-
10 ſtrã cõſummationẽ. ⁋Ideo hæc abſens ſcribo, vt non
pręſens durius agã ſecũdũ poteſtatẽ quam Dominus
D dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionẽ.
11 ⁋De cætero fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhorta-
mini, idẽ ſapite, pacem habete, & Deus pacis & dile-
12 ctionis erit vobiſcum. ⁋Salutate inuicem in oſculo
13 ſancto. Salutant vos omnes ſancti. ⁋Gratia Domini
noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio
ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

1.Corin. 11. f.18.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Pauli ad Galatas.

GALATAE, ſunt Græci. Hi verbum veritatis primum ab Apoſtolo acceperunt, ſed poſt diſceſſum eius, tentati ſunt a falſis apoſtolis, vt in legem, & circunciſionem verterentur. Hos Apoſtolus reuocat ad fidem veritatis, ſcribent eis ab Epheſo.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, Ad Galatas.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A Apoſtolus
non ab ho-
minibus, ne
que per hominem, ſed
per Ieſum Chriſtum,
& Deum patrem qui
ſuſcitauit eum a mor-
2 tuis, ⁋& qui mecum
ſunt omnes fratres:
3 eccleſijs Galatię. ⁋Gra-
tias uobis et pax a Deo
patre, & Domino no-
4 ſtro Ieſu Chriſto, ⁋qui dedit ſemetipſum pro pec-
catis noſtris, vt eriperet nos de præſenti ſeculo ne-
quam, ſecundum voluntatem Dei, & patris noſtri:
5 ⁋cui eſt gloria in ſecula ſeculorum Amen. ⁋Miror,
6 quod ſic tam cito transferimini ab eo qui vos voca-
7 uit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium: ⁋quod
B non eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, &
8 volunt conuertere Euangelium Chriſti. ⁋Sed licet
nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis præter-
quam quod euangelizauimus vobis, anáthema ſit.
9 ⁋Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vo-
bis euangelizauerit pręter id quod accepiſtis, anathe
10 ma ſit. ⁋Modo enim hominibus ſuadeo, an Deo? An
quæro hominibus placére? Si adhuc hominibus pla-
11 cerẽ, Chriſti ſeruus non eſſem. ⁋| Notum enim vobis
facio fratres Euangelium quod euangelizatum eſt a
12 me, quia non eſt ſecundum hominem. ⁋| neque enim
C ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per re-
13 uelationem Ieſu Chriſti. ⁋Audiſtis enim conuerſa-
tionem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſu-
pra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expu-
14 gnabam illam, ⁋& proficiebam in Iudaiſmo ſupra
multos coætaneos meos in genere meo, abundan-

1.Cor.15. 1.1. Ephe.3. 1.3.

tius ęmulator exiſtens paternarum mearum traditio-
5 num. ¶Cum autẽ placuit ei qui me ſegregauit ex vte
6 ro matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, ¶vt reue
laret Filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in
Gentibus: continuo non acquieui carni & ſanguini,
7 ¶neq; veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apo-
D ſtolos: ſed abij in Arabiam, & iterũ reuerſus ſum Da-
8 maſcum. ¶Deinde poſt annos tres veni Ieroſolymam
videre Petrum: & manſi apud eum diebus quinde-
9 cim. ¶Alium autem Apoſtolorum vidi neminem: niſi
0 Iacobum fratrem Domini. ¶ Quę autem ſcribo vo-
1 bis: ecce coram Deo, quia non mentior. ¶Deinde ve-
2 ni in partes Syriæ & Ciliciæ. ¶Eram autem ignotus
3 facie eccleſijs Iudææ, quæ erant in Chriſto: ¶tantum
autem auditum habebant. Quoniã qui perſequeba-
tur nos aliquando, nunc euangelizat fidem, quam ali
4 quando expugnabat. ¶& in me clarificabant Deum.

CAPVT II.

1 DEinde poſt annos quatuordecim, iterum a-
A ſcendi Ieroſolymam cum Barnaba, aſſum-
2 pto & Tito. ¶Aſcendi autem ſecundum re-
uelationem: & contuli cum illis Euangelium quod
prædico in Gentibus, ſeorſum autem ijs q̃ videbãtur
aliquid eſſe: ne forte in vacuum currerem, aut cucur-
3 riſſem. ¶Sed neq; Titus q̃ mecũ erat, cũ eſſet Gẽtilis,
4 cõpulſus eſt circuncidi: ¶ſed ꝓpter ſubintroductos falſos
fratres qui ſubintroierunt explorare libertatẽ nr̃am,
quam habemus in Chr̃o Ieſu, vt nos in ſeruitutẽ redi
5 gerẽt. ¶ Quibus neq; ad horam ceſſimus ſubiectione:
6 vt veritas Euãgelij permaneat apud vos. ¶Ab ijs aũt
qui videbant̃ eſſe aliquid (quales aliqñ fuerint, nihil
B mea intereſt. |Deus perſonam hoĩs nõ accipit) mihi e-
7 nim qui videbant̃ eſſe aliquid, nihil contulerũt. ¶Sed
econtra, cũ vidiſſent q̃ creditũ eſt mihi Euangeliũ prę
8 putij, ſicut & Petro circunciſionis: (¶q̃ enim operatus
eſt Petro in Apoſtolatum circunciſionis: operatus eſt
9 & mihi inter Gentes) ¶& cum cognouiſſent gratiam
quæ data eſt mihi, Iacobus & Cephas & Iohãnes qui
videbantur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi &
Barnabæ ſocietatis: vt nos in Gẽtes, ipſi autem in cir-
10 cunciſionem: ¶ tantum vt pauperum memores eſſe-
11 mus, quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere. ¶Cũ
C autem veniſſet Cephas Antiochiam: in faciem ei reſti
12 ti, quia reprehenſibilis erat. ¶Prius enim quam veni-
rent quidam a Iacobo, cum Gentibus edebat: cum au
tem veniſſent, ſubtrahebat et ſegregabat ſe, timẽs eos
13 qui ex circunciſione erant. ¶Et ſimulationi eius cõſen
ſerunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab
14 eis in illam ſimulationem. ¶ Sed cum vidiſſem q̃ non
recte ambularent ad veritatẽ Euangelij, dixi Cephæ
coram omnibus: Si tu cum Iudæus ſis, Gentiliter vi-
uis, & non Iudaice: quomodo Gentes cogis Iudaiza-
15 re? ¶Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccato-
16 res. ¶| Scientes autem quod non iuſtificatur homo ex
operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti: & nos in
Chriſto Ieſu credimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti
& non ex operibus legis: ꝓpter quod |ex operibus legis,
17 nõ iuſtificabitur oĩs caro. ¶Quod ſi quærentes iuſtifi-
D cari in Chriſto, inuenti ſumus & ipſi peccatores: nun-
18 quid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. ¶ Si enim q̃
deſtruxi, iterum hæc ędifico, præuaricatorem me con
19 ſtituo. ¶Ego enim ꝑ legem, legi mortuus ſum, vt Deo
20 viuam: Chriſto confixus ſum cruci. ¶viuo autem, iam
non ego: viuit vero in me Chriſtus. Quod autem nũc
viuo in carne: in fide viuo Filij Dei, qui dilexit me,
21 & tradidit ſemetipsũ ꝓ me. ¶Non abijcio gratiã Dei.
Si enim ꝑ legẽ iuſtitia, ergo gratis Chr̃s mortuus eſt.

CAPVT III.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obe-
A dire veritati, ante quorũ oculos Ieſus Chriſtus
2 præſcriptus eſt, in vobis crucifixus? ¶ Hoc ſolum a
vobis volo diſcere: Ex operibꝰ legis Spũm accepiſtis
3 an ex auditu fidei? ¶Sic ſtulti eſtis, vt cũ ſpũ cœperitis,
4 nũc carne conſummemini? ¶Tanta paſſi eſtis ſine cau
5 ſa? ſi tñ ſine cauſa. ¶ Qui ergo tribuit vobis Spiritum,
& operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex
6 auditu fidei? ¶Sicut ſcriptum eſt: | Abraham credidit
7 Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. ¶ Cognoſcite
8 ergo quia qui ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ. ¶Proui
B dens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat Gentes Gen. 15. b 6.
Deus, prænunciauit Abrahæ, | Quia benedicentur in Rom. 4 a. 3. c. 18.
9 te omnes Gentes. ¶Igitur qui ex fide ſunt, benedicen- Iac. 2. d 23.
10 tur cum fideli Abraham. ¶ Quicunque enim ex operi
bus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptũ eſt enim: Gene. 12 a. 3 22 d. 18. 26
|Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, 24.
11 quæ ſcripta ſunt in libro legis, vt faciat ea. ¶quoniam Eccl. 44 d 20.
autem in lege nemo iuſtificatur apud Deum, manife-
12 ſtum eſt: |quia iuſtus ex fide uiuit. ¶Lex autem non eſt Deut. 27 d. 25.
13 ex fide: ſed |qui fecerit ea, viuet in illis. ¶ Chriſtus nos Abac. 2. a. 4.
redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledi- Rom. 1. b 17.
ctum: quia ſcriptum eſt: |Maledictus omnis qui pẽdet Leui. 18. a 5.
14 in ligno: ¶vt in Gentibus benedictio Abrahę fieret in Deu 21. d. 13.
Chriſto Ieſu: vt pollicitationem Spũs accipiamus per Heb 9 c 17.
15 fidem. ¶Fratres (ſecundum hominem dico) |tamen ho
C minis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut
16 ſuperordinat. ¶Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſe
mini eius, non dicit: et ſeminibus, quaſi in multis: ſed
17 quaſi in vno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. ¶hoc aũt
dico, teſtamentum confirmatum a Deo, quę poſt qua
dringentos, & triginta annos facta eſt lex, nõ irritum
18 facit ad euacuandam promiſſionem. ¶Nam ſi ex lege
hæreditas, iam non ex promiſſione. Abrahæ autẽ per
19 repromiſſionem donauit Deus. ¶Quid igitur lex? ꝓpter
tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui
promiſerat: ordinata ꝑ angelos in manu mediatoris.
20 ¶Mediator autem, unius nõ eſt: Deus autem vnus eſt.
21 ¶Lex ergo aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim da-
D ta eſſet lex quæ poſſet viuificare, vere ex lege eſſet iu-
22 ſtitia. ¶Sed |concluſit ſcriptura omnia ſub peccato: vt Rom. 3. b. 9.
promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.
23 ¶Prius autem, quam veniret fides: ſub lege cuſtodie-
24 bamur concluſi, in eã fidẽ q̃ reuelanda erat. ¶Itaq; lex
pædagogus noſter fuit in Chriſto: vt ex fide iuſtifice-
25 mur. At ¶vbi venit fides, iam non ſumus ſub pædago-
26 go. ¶Oẽs enim filij Dei eſtis ꝑ fidẽ, q̃ eſt in Chr̃o Ieſu.
27 ¶|Quicunq; enim in Chriſto baptizati eſtis. Chr̃m in
28 duiſtis. ¶Non eſt Iudæus, neq; Græcus: non eſt ſeruus Rom. 6 a. 3.
neq; liber: non eſt maſculus, neq; fęmina. Omnes e-
29 nim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu. ¶Si aũt vos Chr̃i:
ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſcđm promiſsionem hęredes.

CAPVT IIII.

1 DIco autem, quanto tempore hæres paruulus
A eſt, nihil differt a ſeruo, cum ſit dominus
2 omnium, ¶ ſed ſub tutoribus, & actoribus,
3 eſt, vſque ad præfinitum tempus a patre: ¶ ita & nos

cum eſſemus paruuli, ſub elementis mundi eramus
4 ſeruientes. ¶ At vbi venit plenitudo temporis, miſit
Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub le-
5 ge: ¶ vt eos qui ſub lege erant, redimeret, vt adoptio-
6 nẽ filiorum reciperemus. ¶Quoniam autem eſtis filij:
miſit Deus Spiritum filij ſui in corda veſtra claman-
7 tem: Abba, Pater. ¶Itaq; iam non eſt ſeruus, ſed filius.
8 Quod ſi filius: & hæres per Deum. ¶Sed tunc quidem
ignorantes Deum, ijs qui natura non ſunt dij, ſeruie-
9 batis. ¶ Nunc autem cum cognoueritis Deum, immo
B cognitiſitis a Deo: quomodo cõuertimini iterum ad
infirma, & egéna elemẽta, quibus denuo ſeruire vul-
10 tis? ¶Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos:
11 ¶ Timeo vos, ne forte ſine cauſa laborauerim in vo-
12 bis. ¶Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, ob-
13 ſecro vos: Nihil me læſiſtis. ¶Scitis autem quia per in-
firmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem: &
14 tentationem veſtram in carne mea, ¶ non ſpreuiſtis,
neq; reſpuiſtis, ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me,
15 ſicut Chriſtũ Ieſum. ¶ Vbi eſt ergo beatitudo veſtra?
Teſtimoniũ enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet,
16 Oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. ¶Ergo ini-
17 micus vobis factus ſum verum dicens vobis? ¶Æmu-
C lantur vos non bene: ſed exclúdere vos volunt, vt il-
18 los æmulemini. ¶ Bonum autem æmulamini in bono
ſemper: & non tantum cum præſens ſum apud vos.
19 ¶ Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur
20 Chriſtus in vobis. ¶Vellem autẽ eſſe apud vos modo,
& mutare vocem meam: quoniam confundor in vo-
21 bis. ¶ Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non
Gen.16 d.15. 22 legiſtis? ¶ Scriptũ eſt enim, quoniam Abraham duos
Gen.21 a.1. 23 filios habuit: | vnum de ancilla, & vnũ de libera. ¶ Sed
qui de ancilla, ſecundum carnem natus eſt: qui autem
24 de libera, per repromiſſionem. ¶quę ſunt per allegoriã
dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnũ quidem in
25 monte Sina, in ſeruitutem generãs: quæ eſt Agar. ¶Si-
na enim mons eſt in Arabia: qui coniunctus eſt ei, quę
26 nũc eſt Ieruſalem, & ſeruit cum filijs ſuis. ¶ Illa autem
quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quę eſt mater no-
Iſai. 54 a.1. 27 ſtra. ¶Scriptum eſt enim: | Lætare ſterilis, quæ non pa-
Rom. 9. b.8. ris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi fi-
28 lij deſertæ, magis quam eius quæ habet virum. ¶| Nos
autem fratres ſecũdum Iſaac promiſſionis filij ſumus.
29 ¶ Sed quomodo tunc is, qui ſecundum carnem natus
Gen. 21. a.10. fuerat, perſequebatur eum qui ſecundum ſpiritum:
30 ita & nunc. ¶Sed quid dicit ſcriptura? | Eijce ancillam
& filium eius: non enim hæres erit filius ancillæ cum
31 filio liberæ. ¶Itaque fratrés, non ſumus ancillę filij, ſed
liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.

CAPVT V.

Act.15.a 1.2.1. 1 STate: & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.
A ¶Ecce ego Paulus dico vobis, quoniã ſi circun-
2 cidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. ¶Teſti-
3 ficor autem rurſus omni homini circuncidenti ſe, quĩ
4 debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. ¶ Euacuati eſtis a
Chriſto, qui in lege iuſtificamini: a gratia excidiſtis.
5 ¶Nos enim ſpiritu, ex fide, ſpem iuſtitiæ expectamus.
6 ¶Nam in Chriſto Ieſu, neq; circunciſio aliquid valet,
B neq; præputium: ſed fides quæ per charitatem opera-
7 tur. ¶Currebatis bene: quis vos impediuit veritati nõ
8 obedire? ¶perſuaſio hæc, non eſt ex eo qui vocat vos.
1. Cor. 5. b.6. 9 ¶ | Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.
10 ¶ Ego confido in vobis in Domino: quod nihil aliud
ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium,
11 quicunq; eſt ille. ¶ Ego aũt fratres, ſi circũciſionem ad
huc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo
12 euacuatum eſt ſcandalũ crucis. ¶Vtinam, & abſcindã-
13 tur qui vos conturbant. ¶ Vos enim in libertatem vo-
cati eſtis, fratres: tantum ne libertatem in occaſionem
detis carnis, ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicẽ.
14 ¶ Omnis enim lex in vno ſermone impletur: | Diliges Leui.19 d.18.
C proximum tuũ, ſicut teipſum. ¶Quod ſi inuicem mor- Matt.22. d.39.
15 detis, & comeditis: videte ne ab inuicem conſumami-
16 ni. ¶dico autem: | Spiritu ambulate, & | deſideria carnis Marc.12. d.31.
17 non perficietis. ¶ Caro enim concupiſcit aduerſus ſpi- Ro. 13. c.8.
ritum: ſpiritus aũt aduerſus carnem. hæc enim ſibi in- Iac.2. b.8.
uicem aduerſantur: vt nõ quæcunq; vultis, illa facia-
18 tis. ¶Quod ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub lege. ¶Ma- Ro 13. d.14.
19 nifeſta ſunt aũt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, im- 1.Pet.2.c.11.
20 munditia, impudicitia, luxuria, ¶ idolorum ſeruitus,
veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ,
21 rixæ, diſſenſiones, ſectæ, ¶inuidiæ, homicidia, ebrieta-
D tes, comeſſationes, & his ſimilia. quæ prædico vobis,
ſicut prædixi, quĩ qui talia agunt, regnũ Dei non con-
22 ſequentur. ¶ Fructus autem Spiritus eſt: charitas, gau-
dium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimi-
23 tas, ¶ manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſti-
24 tas. Aduerſus huiuſmodi non eſt lex. ¶qui autem ſunt
Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & con
25 cupiſcẽtijs. Si ſpiritu viuimus: ſpiritu & ambulemus.
26 ¶ Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem pro-
uocantes, inuicem inuidentes.

CAPVT VI.

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in ali-
A quo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmo-
di inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teip-
2 ſum, ne & tu tenteris. ¶Alter alterius onera portate: &
3 ſic adimplebitis legem Chriſti: ¶nam ſi quis exiſtimat
4 ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit; ipſe ſe ſeducit. ¶Opus au-
B tem ſuum probet vnuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tan
5 tum gloriam habebit, & non in altero. ¶| Vnuſquiſque
6 enim onus ſuum portabit. ¶ Communicet autem is, 1 Cor.3. b.8.
qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omni-
7 bus bonis. ¶Nolite errare: Deus non irridetur. ¶ Quæ
8 enim ſeminauerit homo: hæc & metet. Quoniam qui
ſeminat in carne ſua: de carne & metet corruptionẽ:
qui autem ſeminat in ſpiritu: de ſpiritu metet vitam 2.Theſ.3 c.13.
9 æternam. ¶Bonum autem facientes, non deficiamus:
C tempore enim ſuo metemus non deficientes. ¶ Ergo
10 dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes,
11 maxime autem ad domeſticos fidei. ¶Videte qualibus
12 literis ſcripſi vobis mea manu. ¶ Quicunque enim vo
lunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tan-
tum vt crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.
13 ¶Neque enim qui circunciduntur, legem cuſtodiunt:
ſed volunt vos circuncidi: vt in carne veſtra glorien-
14 tur. ¶Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini
D noſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus
15 eſt, & ego mundo. ¶ In Chriſto enim Ieſu, neque cir-
cunciſio aliquid valet, neque præputium: ſed noua
16 creatura. ¶ Et quicunque hanc regulam ſecuti fue-
rint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſrael
17 Dei. ¶ De cætero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim
18 ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto. ¶Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu ueſtro fratres.
Amen.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI PAVLI APOSTOLI, AD EPHESIOS.

EPHESII, ſunt Aſiani. Hi accepto verbo veritatis, perſtiterunt in fide. Hoc collaudat Apoſtolus, ſcribens eis a Roma de carcere per Tychicum diaconum.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI, AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS Apoſtolus
A Ieſu Chriſti per voluntatem Dei: omnibus Sanctis qui ſunt Epheſi: & fidelibus in
2 Chriſto Ieſu. ¶ Gratia vobis, & pax a Deo Patre noſtro, & Domi-
3 no Ieſu Chriſto. ¶ Benedictus Deus, & Pater Domini Noſtri Ieſu 1. Cor. 1. a 5. 1. Pet. 1. a. 3.
Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpi-
4 rituali, in cęleſtibus, in Chriſto. ¶ ſicut elegit nos in ip-
ſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, &
5 immaculati in conſpectu eius in charitate. ¶ Qui præ-
deſtinauit nos in adoptionem filiorũ, per Ieſum Chri-
B ſtum, in ipſum: ſecundum propoſitum voluntatis ſuę:
6 ¶ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, In qua gratificauit nos
7 in dilecto filio ſuo. ¶ In quo habemus redemptionem
per ſanguinem eius, remiſſionem peccatorum, ſecun-
8 dum diuitias gratiæ eius, ¶ quę ſuperabundauit in no-
9 bis in omni ſapientia, & prudentia, ¶ vt notum faceret
nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum bene-
10 placitum eius, quod propoſuit in eo, ¶ in diſpenſatio-
ne plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chri-
11 ſto: quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. ¶ In quo
etiam & nos ſorte vocati ſumus prædeſtinati ſecun-
dum propoſitum eius, qui operatur omnia ſecun-
12 dum conſilium voluntatis ſuæ: ¶ vt ſimus in laudem
13 gloriæ eius nos, qui ante ſperauimus in Chriſto: ¶ in
quo & vos, cum audiſſetis verbum veritatis, (Euan-
C gelium ſalutis veſtræ:) in quo & credentes ſignati e-
14 ſtis Spiritu promiſſionis ſancto, ¶ qui eſt pignus hære-
ditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in lau-
15 dem gloriæ ipſius. ¶ Propterea & ego audiens fi-
dem veſtram, quæ eſt in Domino Ieſu, & dilectio-
16 nem in omnes ſanctos: ¶ non ceſſo gratias agens
pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationi-
17 bus meis, ¶ vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti
pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & re-
18 uelationis, in agnitione eius, ¶ illuminatos oculos
cordis veſtri, vt ſciatis, quæ ſit ſpes vocationis e-
ius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis,
19 ¶ & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in Inf. 3. b. 7
D nos, qui credimus: ſecundum operationem potentiæ
20 virtutis eius, ¶ quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans
illum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in
21 cęleſtibus, ¶ ſupra omnem principatum, & poteſta-
tem, & virtutem, dominationem, & omne nomen,
quod nominatur non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam Pſ. 8. b. 8.
22 in futuro. ¶ Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: &
23 ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, ¶ quæ eſt
corpus ipſius, & plenitudo eius, qui omnia in omni-
bus adimpletur.

CAPVT II.

1 ET vos, cum eſſetis mortui delictis, & peccatis Col. 2. c 13. 3. a 5
A veſtris, ¶ in quibus aliquando ambulaſtis ſe-
2 cundum ſeculum mundi huius, ſecundum prin
cipem poteſtatis aeris huius, ſpiritus, qui nunc opera-
3 tur in filios diffidentiæ, ¶ in quibus & nos omnes ali-
quando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtræ,
facientes voluntatem carnis, & cogitationum: & era-
4 mus natura filij iræ, ſicut & cæteri. ¶ Deus autem, qui
diues eſt in miſericordia, propter nimiam charita-
5 tem ſuam qua dilexit nos, ¶ & cum eſſemus mortui
peccatis, conuiuificauit nos Chriſto, (cuius gratia e-
6 ſtis ſaluati,) ¶ & conreſuſcitauit, & conſedere fecit
B in cœleſtibus in Chriſto Ieſu. ¶ vt oſtenderet in ſe-
7 culis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ
8 ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu. ¶ Gra-
tia enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vo-

9 bis; Dei enim donum eſt, ¶ non ex operibus, vt ne
10 quis glorietur, ¶ Ipſius enim ſumus factura, creati in
Chriſto Ieſu in operibus bonis, quę pręparauit Deus
11 vt in illis ambulemus. ¶ Propter quod memores eſto-
te quod aliquando vos Gentes in carne, qui dici-
mini præputium ab ea quę dicitur circuncifio in car-
12 ne, manu facta: ¶ qui eratis illo in tempore ſine Chri-
C ſto, alienati a conuerſatione Iſrael, & hoſpites teſta-
mentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine
13 Deo in hoc mundo. ¶ Nũc autem in Chriſto Ieſu vos
qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſangui
14 ne Chriſti. ¶ Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraq;
vnum, & medium parietem maceriæ ſoluens, inimi-
15 citias in carne ſua: ¶ legem mandatorum decretis eua-
cuans: vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum
16 hominem, faciens pacem, ¶ & reconciliet ambos in v-
no corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias
17 in ſemetipſo. ¶ Et veniens euangelizauit pacem vo-
18 bis, qui longe fuiſtis, & pacem ijs qui prope: ¶ | quo-
Rom. 5. a.2. D niam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno Spi
19 ritu ad Patrem. ¶ Ergo iam non eſtis hoſpites, & adue
20 næ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei, ¶ ſuper
ædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & pro-
phetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu,
21 ¶ in quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in tem-
22 plum ſanctum in Domino, ¶ in quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPVT III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti
A Ieſu, pro vobis Gẽtibus: ¶ ſi tamen audiſtis
2 diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt
3 mihi in vobis ¶ quoniam ſecundum reuelationem no
tum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi
4 in breui: ¶ prout poteſtis legentes intelligere pruden-
5 tiam meam in myſterio Chriſti, ¶ quod alijs genera-
tionibus non eſt agnitum filijs hominum, ſicuti nunc
reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius, & Prophetis in
6 Spiritu. ¶ Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, &
comparticipes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu, per
Sup.1.d. 19. 7 Euangelium: | ¶ Cuius factus ſum miniſter ſecundum
1.Cor.15 b.9. B donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundum ope
8 rationem virtutis eius. ¶ Mihi omnium ſanctorum mi
nimo data eſt gratia hæc: In Gentibus euangelizare
9 inueſtigabiles diuitias Chriſti, ¶ & illuminare omnes,
quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſeculis in
10 Deo, qui omnia creauit, ¶ vt innoteſcat principatibus
& poteſtatibus in cœleſtibus, per Eccleſiam, multifor
11 mis ſapientia Dei, ¶ ſecundum præfinitionem ſeculo-
12 rum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro. ¶ In
C quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia,
13 per fidem eius. ¶ Propter quod peto ne deficiatis in tri
14 bulationibus meis pro vobis, q̃ eſt gloria veſtra. ¶ Hu
ius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini no
15 ſtri Ieſu Chriſti, ¶ ex quo omnis paternitas in cœlis, &
16 in terra nominatur, ¶ vt det vobis ſecundum diuitias
gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum eius in
17 interiorẽ hominẽ: ¶ Chriſtum habitare per fidẽ in cor-
18 dibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, ¶ vt poſ
D ſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit la-
19 titudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundũ: ¶ ſci-
re etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chri-
Ro.16.d. 25. 20 ſti, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. ¶ | Ei
autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter
quam petimus, aut intelligimus, ſecundum virtutem
21 q̃ operatur in nobis: ¶ ipſi gloria in eccleſia, & in Chri Ro.16.c. 27.
ſto Ieſu in oẽs generationes ſeculi ſeculorum, Amen.

CAPVT IIII.

1 OBſecro itaque vos ego vinctus in Domino, u
A digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis,
2 ¶ cum omni humilitate: & manſuetudine, cũ
3 patientia, ſupportantes inuicem in charitate, ¶ | ſolicitι Phil.2.d. 27.
4 ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. ¶ Vnum Col.1 b. 9.
corpus, & vnus ſpiritus: ſicut vocati eſtis in vna ſpe 1.Theſ.2
5 vocationis veſtræ. ¶ Vnus Dominus, vna fides, vnum c. 12. 4.
6 baptiſma. ¶ | Vnus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſu- 2.1.
7 per omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. ¶ Vni- Ro.12 c. 10.
cuique | autem noſtrum data eſt gratia | ſecundum mẽ- 1.Cor.7. b 10.
8 ſuram donationis Chriſti. ¶ Propter quod dicit: | A- Mal a.b. 10.
B ſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: de-
9 dit dona hominibus. ¶ Quod autem aſcendit, quid eſt Deuter. 4 f 35
niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes ter Rom.12
10 ræ? ¶ Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper om- a.3. 1.Cor.12
11 nes cœlos, vt impleret omnia. ¶ et ipſe dedit quoſdam b.11
quidem | Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios 1.Cor.14.
12 vero Euangeliſtas, ¶ alios autem paſtores, & docto- Pſal 67 c 19
res, ad conſummationem ſanctorum in opus miniſte- 1 Cor.12
13 rij, in ædificationem corporis Chriſti: ¶ donec occurra
C mus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei,
in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudi-
14 nis Chriſti: ¶ vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, &
circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia ho-
15 minum, in aſtutia ad circumuentionem erroris. ¶ Ve- Zac.8. 1. 16.
ritatem autem facientes in charitate, creſcamus in il-
16 lo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: ¶ ex quo totum
corpus compactum, & connexum per omnem iun-
cturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in
menſuram vniuſcuiuſque membri, augmentum cor-
17 poris facit in ędificationem ſui in charitate. ¶ Hoc igi-
D tur dico & | teſtificor in Domino, vt iam non ambule- Rom. 1. 29.
18 tis ſicut & Gẽtes ambulant, in vanitate ſenſus ſui, ¶ te 1.Petr.4.
nebris obſcuratum habentes intellectum, alienati a 2.1.
vita Dei per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæ Rom. 1. c.21.
19 citatem cordis ipſorum, qui deſperantes, ¶ ſemetipſos
tradiderunt impudicitiæ in operationem immundi-
20 tiæ omnis, in auaritiam. ¶ Vos autem non ita didici-
21 ſtis Chriſtum: ¶ ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edo
22 eſtis, ſicut eſt veritas in Ieſu. ¶ deponere vos, ſecun- Coloſ 3. b 9.
E dum priſtinam conuerſationem veterem hominem, Heb. 12
23 qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris. ¶ | Reno- a.1.
24 uamini autem ſpiritu mentis veſtræ, & induite no- 1.Petr. 4. a.2.
uum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in Ro.6.a 4.
25 iuſtitia, & ſanctitate veritatis. ¶ Propter quod depo- 12.a 2. Col.3. b.
nentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſ 12.
que cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem 1.Pet 2. a.1.
26 membra. ¶ | Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non Zac.8. c. 16.
27 occidat ſuper iracundiam veſtram. ¶ | Nolite locum Pſalm.4. a 1.
F dare diabolo. ¶ Qui furabatur, iam non furetur: ma-
28 gis autem laboret operando manibus ſuis quod bo- Iac. 4. a.1.
num eſt, vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patiẽti.
29 ¶ Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed
ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam
30 audientibus, ¶ Et nolite contriſtare Spiritum ſan-
D ctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.
31 ¶ Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor,
& blaſphemia tollatur a vobis cum omni malitia.

32 ¶| Eſtote autem inuicem benigni, miſericordes, do-
nantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto dona-
uit vobis.

CAPVT V.

1 Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi:
A ¶| & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus
2 dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis
oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.
3 ¶| Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auari-
4 tia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: ¶ aut
turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad
5 rem non pertinet: ſed magis gratiarum actio. ¶ Hoc e-
nim ſcitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut
immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus,
B non habet hereditatem in regno Chriſti, & Dei. ¶| Ne
6 mo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim
7 venit ira Dei in filios diffidentiæ. ¶ Nolite ergo effici
8 participes eorum. ¶ Eratis enim aliquando tenebræ:
C nunc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate,
9 ¶ fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, &
10 veritate, ¶ probantes quid ſit beneplacitum Deo: ¶ &
11 nolite communicare operibus infructuoſis tenebra-
12 rum, magis autem redarguite. ¶ Quæ enim in occulto
13 fiunt ab ipſis, turpe eſt, & dicere. ¶ Omnia autem, quæ
arguuntur, a lumine manifeſtãtur. omne enim quod
14 manifeſtatur, lumen eſt. ¶ Propter quod dicit: Surge,
D qui dormis, & exurge a mortuis: & illuminabit te
15 Chriſtus. ¶ Videte itaque fratres, quomodo caute am-
16 buletis, | non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes: ¶ redi-
17 mentes tempus, quoniam dies mali ſunt. ¶| Propterea
nolite fieri imprudentes, | ſed intelligentes, quæ ſit
18 voluntas Dei. ¶ Et nolite inebriari vino in quo eſt lu-
19 xuria, ſed implemini Spiritu ſancto. ¶ loquentes vo-
E bismetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritua-
libus, cantantes, & pſallentes in cordibus veſtris Do
20 mino: ¶ gratias agentes ſemper pro omnibus in nom
21 ne Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo, & patri. ¶ Subie-
22 cti inuicem, in timore Chriſti. ¶ | Mulieres viris ſuis
23 ſubditæ ſint, ſicut Domino. ¶ quoniam vir caput eſt
mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ. Ipſe, ſalua-
24 tor corporis eius. ¶ Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chri-
25 ſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus. ¶| Viri diligi-
F te vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam,
26 & ſeipſum tradidit pro ea: ¶ vt illam ſanctificaret,
27 mundans lauacro aquę in verbo vitæ, ¶ vt exhiberet
ipſe ſibi glorioſam eccleſiam, non habentẽ maculam,
aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta &
28 immaculata. ¶ Ita & viri debent diligere vxores ſuas
vt corpora ſua. Qui ſuam vxorem diligit, ſeipſum di
29 ligit. ¶ Nemo enim vnquam carnẽ ſuam odio habuit:
G ſed nutrit & fouet eam, ſicut & Chriſtus eccleſiam.
30 ¶ quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, &
31 de oſſibus eius. ¶| Propter hoc relinquet homo patrem
& matrem ſuam, & adhęrebit vxori ſuę: & erũt duo
32 in carne vna. ¶ ſacramentum hoc magnum eſt: e-
go autem dico in Chriſto, & in eccleſia,
33 ¶ Veruntamen & vos ſinguli vnuſ-
quiſque vxorem ſuam, ſicut
ſeipſum diligat, vxor au-
tem timeat virum
ſuum.

CAPVT VI.

1 Filij, obedite parentibus veſtris in Domino: hoc
A enim iuſtum eſt. ¶ Honora patrem tuum & ma
2 trem tuam: | quod eſt mandatum primum in
3 promiſſione, ¶ vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſu-
4 per terram. ¶ Et vos patres, nolite ad iracundiam pro-
uocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina, &
5 correptione Domini. ¶ Serui, obedite dominis carna-
libus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis
6 veſtri, ſicut Chriſto: ¶ non ad oculum ſeruientes, quaſi
hominibus placentes: ſed vt ſerui Chriſti, faciẽtes vo
7 luntatem Dei ex animo. ¶ cum bona voluntate ſer-
8 uientes, ſicut Domino, & non hominibus, ¶ ſcientes,
B quoniam vnuſquiſque quodcunque fecerit bonum,
9 hoc recipiet a Domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. ¶ Et vos
domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes
quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cęlis: & | per
10 ſonarum acceptio non eſt apud eum. ¶ De cætero fra
tres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis
11 eius. ¶ Induite vos armaturam Dei: vt poſſitis ſtare ad
12 uerſus inſidias diaboli. ¶ quoniam non eſt nobis collu
ctatio aduerſus carnem, & ſanguinem; ſed aduerſus
principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tene
brarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœle-
13 ſtibus. ¶ Propterea accipite armaturam Dei: vt poſſi-
C tis reſiſtere in die malo. & in omnibus perfecti ſtare.
14 ¶ State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & in
15 duti loricam iuſtitiæ, ¶ & calceati pedes in præparatio
16 nem Euangelij pacis, ¶ in omnibus ſumentes ſcutum
fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea ex-
17 tinguere. ¶ & | galeam ſalutis aſſumite: & gladium ſpi-
18 ritus (quod eſt verbum Dei,) ¶| per omnem orationem
& obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: &
in ipſo | vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione
19 pro omnibus ſanctis: ¶| & pro me, vt detur mihi ſermo
D in apertione oris mei cum fiducia, notum facere my-
20 ſterium Euangelij, ¶ pro quo legatione fungor in ca-
tena, ita vt in ipſo audeam, prout oportet me loqui.
21 ¶ Vt autem & vos ſciatis, quæ circa me ſunt, quid a-
gam: omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus
22 frater, & fidelis miniſter in Domino: ¶ quem miſi ad
vos in hoc ipſum, vt cognoſcatis, quæ circa nos
23 ſunt, & conſolentur corda veſtra. ¶ Pax fra
tribus, & charitas cum fide a Deo
Patre, & Domino Ieſu Chri-
24 ſto. ¶ Gratia cum omni-
bus, qui diligunt
Domi-
num noſtrum Ieſum Chri-
ſtum in incorruptio-
ne. Amen.

Epiſtola Pauli ad Epheſios, finis.

ARGV-

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Pauli Apoſtoli ad Philippenſes.

PHILIPPENSES ſunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis, perſtiterunt in fide, nec receperunt falſos Apoſtolos. Hos collaudat Apoſtolus, ſcribens eis a Roma de carcere per Epaphroditum.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, Ad Philippenſes.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS & Timotheus, ſerui IESV
A CHRISTI, omnibus Sanctis in Chriſto
Ieſu, qui ſunt Philippis cũ epiſcopis & diaconi-
2 bus. ¶ Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu
3 Chriſto. ¶ Gratias ago Deo meo in omni me-
4 moria veſtri, ¶ ſemper in cunctis orationibus meis
pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem fa-
5 ciens; ¶ ſuper communicatione veſtra in Euangelio
6 Chriſti a prima die vſque nunc: ¶ confidens hoc ip-
ſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet
7 vſque in diem Chriſti Ieſu. ¶ ſicut eſt mihi iuſtum,
B hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos
in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & con-
firmatione Euangelij, ſocios gaudij mei omnes vos
8 eſſe. ¶ Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiã oẽs
9 vos in viſceribus Ieſu Chriſti. ¶ Et hoc oro, vt chari-
tas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia & in om
10 ſenſu: ¶ vt probetis potiora, vt ſitis ſynceri & ſine of-
11 fenſa in diem Chriſti, ¶ repleti fructu iuſtitiæ per Ieſũ
12 Chriſtum, in gloriam & laudem Dei. ¶ Scire autẽ vos
volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profe-
13 ctum venerunt Euangelij: ¶ ita vt vincula mea mani-
feſta fierent in Chriſto in omni prętorio, & in cæteris
14 omnibus, & plures e fratribus in Dño, ¶ confidentes
vinculis meis, abundantius auderent ſine timore ver
15 bum Dei loqui. ¶ Quidam quidem & propter inuidiã
& contentionem: quidam autem, & propter bonam
16 voluntatem Chriſtum prædicant: ¶ Quidam ex cha-
C ritate, ſcientes qñ in defenſionem Euangelij poſitus
17 ſum. ¶ Quidam autem ex contentione Chriſtum an-
nunciant non ſyncere: exiſtimantes preſſuram ſe ſu-
18 ſcitare vinculis meis. ¶ Quid enim? Dum omni mo-
do, ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem Chriſtus
19 annuncietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. ¶ Scio
enim, quia hoc mihi proueniet ad ſalutẽ, per veſtram
orationem & ſubminiſtrationem Spiritus Ieſu Chri-
20 ſti, ſecundum expectationem & ſpem meam, quia in
nullo confundar, ſed in omni fiducia ſicut ſemper &
nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſiue
21 per vitam, ſiue per mortem. ¶ Mihi enim viuere Chri
22 ſtus eſt, & mori lucrum. ¶ Quod ſi viuere in carne hic
D mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro. ¶ Coar
23 ctor autem e duobus deſiderium habens diſſolui, &
24 eſſe cũ Chriſto, multo magis melius: ¶ permanere au-
25 tem in carne, neceſſarium propter vos: ¶ Et hoc confi-
dens ſcio quia manebo & permanebo omnibus vo-
26 bis, ad profectũ veſtrũ & gaudiũ fidei: ¶ vt gratulatio
veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per meũ aduen Epheſ. 4
27 tum iterũ ad vos. ¶ Tantum digne Euangelio Chriſti a. 1.
conuerſamini, vt ſiue cum venero, & videro vos, ſiue Col. 1. b 10.
abſens, audiam de vobis, q̃a ſtatis in uno ſpũ, unani- 1. The. 2.
28 mes, collaborantes fidei Euangelij: ¶ Et in nullo ter- c. 12.
reamini ab aduerſarijs: quæ illis eſt cauſa perditio-
29 nis, vobis autem ſalutis, & hoc a Deo: ¶ quia vobis
donatũ eſt pro Chriſto, non ſolum vt in eũ credatis,
30 ſed vt etiam pro illo patiamini, ¶ idem certamen ha-
bentes quale & vidiſtis in me, & nũc audiſtis de me.

CAPVT II.

1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſola-
A tium charitatis, ſi qua ¶ ſocietas ſpiritus, ſi qua
2 viſcera miſerationis: ¶ Implete gaudium meum,
vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vna-
3 nimes idipſum ſentientes. ¶ nihil per contentionem,
neque per inanem gloriã: ſed in humilitate, ſuperio-
4 res ſibi inuicẽ arbitrãtes: ¶ non quę ſua ſunt ſinguli cõ 1 Cor. 10 f. 14. 13.
5 ſiderãtes, ſed ea quę aliorũ. ¶ Hoc enim ſẽtite ĩ vobis, b 5
6 quod & in Chriſto Ieſu: ¶ qui cum in forma Dei eſſet,
non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo,
7 ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens,
in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuen-
8 tus vt homo. ¶ Humiliauit ſemetipſũ, factus obediens

9 vſque ad mortem:mortem autem crucis.¶Propter qđ
B & Deus exaltauit illum: & donauit illi nomen quod
10 eſt ſuper omne nomẽ: ¶| vt in noĩe Ieſu oẽ genu flecta (Eſa.45.d.23. Ro.14.b.11.)
11 tur,cœleſtium,terreſtrium,& infernorum:¶& oĩs lin-
gua cõfiteatur quia Dñs Ieſus Chr̃s in gloria eſt Dei
12 Patris. ¶Itaque chariſſimi mei, (ſicut ſemper obedi-
ſtis:)nõ vt in præſentiã mei tantum, ſed multo magis
nunc in abſentia mea,cum metu & tremore veſtram
13 ſalutẽ operamini.¶Deus eſt enim qui operatur in vo-
14 bis & velle & perficere, pro bona volũtate. ¶Oĩa aũt (1.Petr.4.e.9.)
15 facite ſine murmurationibus,et heſitationibus,¶vt ſi-
tis ſine querela, & ſimplices filij Dei,ſine reprehẽſio-
ne in medio nationis prauę,& peruerſæ:inter quos lu
16 cetis,ſicut luminaria in mundo:¶verbum vitæ conti-
C nentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in
17 vacuum cucurri,neque in vacuum laboraui.¶ Sed &
ſi immolor,ſupra ſacrificium, & obſequium fidei ve-
18 ſtræ,gaudeo & congratulor oĩbus vobis.¶ Idipsũ aũt
19 & vos gaudete,& cõgratulamini mihi.¶Spero aũt in
Dño Ieſu,| Timotheũ me cito mittere ad vos, vt & e- (Act.16.a.)
20 go bono aĩo ſim:cognitis q̃ circa vos ſunt.¶neminem
enim habeo tã vnanimẽ:q ſyncera affectione pro vo-
21 bis ſolicitus ſit.¶|Oẽs enim q̃ ſua ſunt q̃runt,nõ q̃ ſunt (1.Corin.10.f.24.13.b.5.)
22 Ieſu Chriſti.¶Experimentũ aũt eius cognoſcite,quia
23 ſicut patri filius,mecum ſeruiuit in Euangelio.¶Hunc
igit̃ ſpero me mittere ad vos; mox vt videro quæ cir-
24 ca me ſunt.¶Confido aũt in Dño qm̃ & ipſe veniã ad
25 vos cito.¶Neceſſarium autẽ exiſtimaui. Epaphroditũ
D fratrẽ,& cooperatorẽ, & cõmilitonẽ meum, veſtrum
aũt apoſtolum, & miniſtrũ neceſſitatis meæ, mittere
26 ad vos. ¶quoniã quidem oẽs vos deſiderabat: & mę-
27 ſtus erat:ꝓpterea qđ audieratis illũ infirmatũ.¶Nã &
infirmatus eſt vſq; ad mortẽ:ſed Deus miſertus eſt e-
iũs,nõ ſolum aũt eius verũ etiã & mei,ne triſtitiã ſup
28 triſtitiã haberẽ.¶Feſtinãtius ergo miſi illũ, vt viſo eo,
29 iterũ gaudeatis,& ego ſine triſtitia ſim. ¶Excipite ita-
q; illũ cũ oĩ gaudio in Dño: & eiuſmodi eum honore
30 habetote, ¶quoniam propter opus Chriſti, vſque ad
mortem acceſſit, tradens animam ſuam, vt impleret
id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

CAPVT III.

1 DE cætero fratres mei, gaudete in Domino,
A Eadem vobis ſcribere, mihi quidem nõ pi-
2 grum, vobis autẽ neceſſarium. ¶Videte ca-
3 nes, videte malos operarios, videte conciſionẽ.¶Nos
enim ſumus circunciſio,qui ſpiritu ſeruimus Deo, &
gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciã ha-
4 bentes, ¶ quanquam ego habeam confidentiam in
carne.Si quis alius videtur cõfidere in carne:ego ma-
5 gis circunciſus octauo die, ¶ex genere Iſrael, de tribu
Beniamin:Hebræus ex Hebræis,|ſecundum legẽ Pha (2.Corin.11.e.22. Act.23.b.6.)
6 riſæus,¶ſecundum æmulationem perſequens Eccleſiã
Dei,ſecundum iuſtitiã quæ in lege eſt,cõuerſatus ſine
7 querela.¶Sed quæ mihi fuerunt,lucra hęc arbitratus
8 ſum ꝑp Chr̃m detrimẽta. ¶Veruntamẽ exiſtimo oĩa
B detrimentũ eſſe ꝑp eminentem ſcientiam Ieſu Chr̃i,
Dñi mei,ꝑp quem oĩa detrimentum feci, & arbitror
9 vt ſtercora, vt Chr̃m lucrifaciã:¶et inueniar in illo nõ
habẽs meam iuſtitiam quæ ex lege eſt,ſed illam quæ
10 ex fide eſt Chr̃i Ieſu,q̃ ex Deo eſt iuſtitia in fide: ¶ad
cognoſcendũ illũ,& virtutẽ reſurrectionis eius, & ſo-
11 cietatẽ paſſionũ illius configuratus morti eius,¶ſi quo
modo occurrã ad reſurrectionẽ,quæ eſt ex mortuis,
12 ¶Non q̃ iam acceperim, aut iam perfectus ſim:ſequor
C aũt ſi q̃uo cõprehẽdã in quo & cõprehẽſus ſũ a Chr̃o
13 Ieſu.¶Fratres,ego me nõ arbitror cõprehendiſſe.Vnũ
aũt,quę quidẽ retro ſunt,obliuiſcens:ad ea vero quæ
14 ſunt priora,extendens meipſum,¶ad deſtinatũ perſe-
quor,ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto
15 Ieſu.¶Quicunq; ergo perfecti ſumus,hoc ſentiamus:
& ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus reuelabit.
16 ¶Veruntamen ad quod peruenimus, vt idem ſapia-
17 mus, in eadem permaneamus regula. ¶ Imitatores
D mei eſtote fratres: & obſeruate eos qui ita ambulant,
18 ſicut habetis formam noſtram. ¶ Multi enim ambu- (Ro.16.c.17.)
lant,quos ſępe dicebam vobis(nunc autem & flens di
19 co)inimicos crucis Chr̃i:¶quorum finis interitus:quo
rum Deus venter eſt.& gloria in cõfuſione ipſorum,
20 qui terrena ſapiũt.¶Noſtra aũt cõuerſatio in cęlis eſt:
vnde & Saluatorẽ expectamus,Dñm noſtrum Ieſum
21 Chriſtum:¶qui reformabit corpus humilitatis noſtrę
configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundum ope-
rationem qua etiam poſſit ſubijcere ſibi omnia.

CAPVT IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi,
A gaudium meum et corona mea:ſic ſtate in Dño,
2 chariſſimi.¶Euodiam rogo & Synthicen depre-
3 cor idipſum ſapere in Dño.¶Etiam rogo,& te germa
ne compar, adiuua illas quæ mecum laborauerunt in
Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus
4 meis,quorũ noĩa ſunt in libro vitę.¶Gaudete in Dño
5 ſemper:iterum dico gaudete. ¶ Modeſtia vr̃a nota ſit
6 oĩbus hoĩbus. Dñs prope eſt.¶nihil ſoliciti ſitis:ſed in
B omni oratione,& obſecratione cum gratiarum actio
7 ne petitiones veſtrę innoteſcant apud Deum.¶et pax
Dei,quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda
8 veſtra,& intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu. ¶ De
cætero fratres,quæcunque ſunt vera,quæcunq; pudi
ca,quæcunque iuſta,quæcunque ſancta,quæcunque
amabilia,quæcunque bonæ famæ,ſiqua virtus,ſiqua
9 laus diſciplinæ,hęc cogitate. ¶Quę & didiciſtis,& ac
cepiſtis,& audiſtis,& vidiſtis in me:hęc agite,& Deꝰ
10 pacis erit vobiſcum.¶Gauiſus ſum aũt in Dño vehe-
C menter,qm̃ tandem aliqñ refloruiſtis pro me ſentire,
11 ſicut & ſentiebatis:occupati autem eratis.¶ non quaſi
propter penuriã dico:ego enim didici, in quibus ſum
12 ſufficiens eſſe.¶Scio & humiliari,ſcio & abundare(v-
bique & in oĩbus inſtitutus ſum) & ſatiari,& eſurire,
13 & abundare,& penuriam pati: ¶omnia poſſum in eo
14 qui me confortat.¶Veruntamẽ bene feciſtis, commu
15 nicãtes tribulationi meæ.¶Scitis autem & vos Philip
penſes, q̃ in principio Euangelij, quando profectus
16 ſum a Macedonia, nulla mihi eccleſia communica-
D uit in ratione dati,& accepti,niſi vos ſoli:¶q̃a & Theſ
17 ſalonicam,ſemel & bis in vſum mihi miſiſtis, ¶ Non
quia quæro datum: ſed requiro fructum abundãtẽ in
18 ratione veſtra.¶Habeo aũt omnia,& abũdo repletus
ſum,acceptis ab Epaphrodito,quę miſiſtis odorẽ ſua
19 uitatis,hoſtiam acceptam,placẽtem Deo.¶|Deus au- (Rom.12.a.1.)
tem meus impleat omne deſiderium veſtrum ſecun-
20 dum diuitias ſuas,in gloria in Chriſto Ieſu.¶ Deo au
tem & Patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum. Amẽ.
21 ¶Salutate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu.¶Salutant
22 vos qui mecum ſunt fratres. Salutant vos omnes ſan-
23 cti:maxime autẽ qui de Cæſaris domo ſunt.¶ Gratia
Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amẽ.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM B.Pauli Apoſtoli ad Coloſſenſes.

COLOSSENSES, & hi ſicut Laodicenſes, ſunt Aſiani, & ipſi præuenti erant a pſeudo Apoſtolis. Nec ad hos acceſſit ipſe Apoſtolus, ſed & hos per epiſtolam corrigit, Audierunt enim verbum ab Archippo: qui & miniſterium in eos accepit. Ergo Apoſtolus iam ligatus, ſcribit eis ab Epheſo per Tychicum diaconum & Oneſimum acolythum.

EPISTOLA B. PAVLI Apoſtoli ad Coloſſenſes.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus Apoſtolus Ieſu Chriſti per uo
A luntatem Dei, & Timotheus frater:
2 ¶ eis qui ſunt Coloſſis sãctis & fide-
3 libus fratribus in Chriſto Ieſu. ¶Gra
tia vobis & pax a Deo patre noſtro,
& dño Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo & Patri dñi
4 noſtri Ieſu Chriſti ſemper pro vobis orãtes: ¶ audien
tes fidem veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionẽ quã
5 habetis in ſanctos oẽs, ¶ propter ſpẽ quæ repoſita eſt
uobis in cælis, quã audiſtis in verbo veritatis Euan-
6 gelij, ¶ quod peruenit ad vos, ſicut & in uniuerſo mũ
do eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in uobis, ex ea dic
qua audiſtis, & cognouiſtis gratiam Dei in ueritate,
7 ¶ ſicut didiciſtis ab Epaphra cariſſimo conſeruo no-
8 ſtro, qui eſt fidelis pro uobis miniſter Chriſti Ieſu, ¶ q
B etiã manifeſtauit nobis dilectionẽ ueſtram in ſpiritu.
9 ¶ ideo, & nos ex qua die audiuimus, non ceſſamus
pro uobis orantes & poſtulantes, ut impleamini agni
tione uolũtatis eius, in omni ſapientia & intellectu
10 ſpiritali: ¶ ut ambuletis digne: Deo per oĩa placẽ-
tes: in omni opere bono fructificãtes, & creſcentes in
11 ſcientia Dei: ¶ in omni uirtute confortati ſecundũ po-
tentiam claritatis eius, in omni patientia, & longa-
12 nimitate cum gaudio, ¶ gratias agentes Deo Patri,
qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in
13 lumine: qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, &
14 tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ, ¶ in quo ha-
bemus redemptionem, per ſanguine eius remiſſionẽ
15 peccatorum, ¶ qui eſt imago Dei inuiſibilis, primoge
16 nitus oĩs creaturæ: ¶ qm̃ in ipſo condita ſunt uniuerſa Io.1.a 4
C in cælis, & in terra, uiſibilia, & inuiſibilia, ſiue thro-
ni, ſiue dñationes, ſiue principatu, ſiue poteſtates: oĩa
17 per ipſum, & in ipſo creata ſunt: ¶ & ipſe eſt ante oẽs
18 & omnia in ipſo conſtant. ¶ Et ipſe eſt caput corporis
Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mor 1.Corin. 15. c 31.
19 tuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens: ¶ quia in Apoc. 1.
ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare: b.5.
20 ¶ & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans
per ſanguinem in crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue
21 quę in cælis ſunt. ¶ Et uos cum eſſetis aliquando alie
22 nati, & inimici ſenſu in operibus malis: ¶ nunc autem
reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhi
bere uos ſanctus & immaculatos, & irreprehẽſibi-
23 les corã ipſo, ¶ ſi tamen permanetis in fide fundati &
D ſtabiles, & immobiles a ſpe Euangelij quod audiſtis,
quod prędicatũ eſt in uniuerſa creatura quæ ſub cœ-
24 lo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter. ¶ Qui
nunc gaudeo in paſſionibus pro uobis, & adimpleo
ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro
25 corpore eius, quod eſt Eccleſia: ¶ cuius factus ſum
ego miniſter ſecuudum diſpenſationem Dei, quæ
26 data eſt mihi in uos, ut impleam uerbum Dei, ¶ mi-
ſterium quod abſconditum fuit a ſeculis & generatio
27 nibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius, ¶
quibus uoluit Deus notas facere diuitias gloriæ Sa-
cramenti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in uo
28 bis ſpes gloriæ: ¶ quẽ nos annunciamus, corripien
tes omnem hominẽ, & docentes oẽm hominem in oĩ
ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectũ
29 in Chriſto Ieſu. ¶ In quo, & laboro, certando ſecundũ
operationem eius, quam operatur in me in uirtute.

CAPVT II.

1 VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem
A habeam pro vobis, & pro ijs qui ſunt Lao
diciæ, & quicunque non viderunt faciem
2 meã in carne: ¶ vt cõſolentur corda ipſorum, inſtru-
cti in charitate, & in oẽs diuitias plenitudinis intelle
ctus, in agnitionem myſterij Dei Patris, & Chriſti Ie
3 ſu, ¶ in quo ſunt oẽs theſauri ſapientiæ & ſcientię ab
4 ſconditi. ¶ Hoc aũt dico, vt nemo vos decipiat in ſu-
5 blimitate ſermonũ. ¶ Nam & ſi corpore abſens ſum,
B ſed ſpũ vobiſcũ ſum: gaudens, & videns ordinem ve
ſtrũ, & firmamentũ eius quæ in Chriſto eſt, fidei ve-
6 ſtræ. ¶ Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtũ Dñm, in ip
7 ſo ambulate, ¶ radicati & ſuperædificati in ipſo, &
confirmati fide ſicut & didiciſtis, abundantes in illo
8 in gratiarũ actione. ¶ Videte ne quis vos decipiat per
philoſophiã, & inanẽ fallaciã, ſecundũ traditionem
hoĩum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundũ
9 Chriſtũ: ¶ quia in ipſo inhabitat oĩs plenitudo diuini
10 tatis corporaliter: ¶ & eſtis in illo repleti, qui eſt caput
11 oĩs principatus & poteſtatis: ¶ in quo & circũciſi eſtis
circunciſione non manufacta in expoliatione corpo-
12 ris carnis, ſed in circũciſione Chriſti, ¶ cõſepulti ei in
baptiſmo; in quo & reſurrexiſtis per fidẽ operationis
13 Dei, qui ſuſcitauit illũ a mortuis. ¶ Et vos cum mor-
C tui eſſetis in delictis & præputio carnis veſtræ, conui
14 uificauit cum illo: donans vobis oĩa delicta, ¶ delens
quod aduerſus nos erat, chirographũ decreti, quod
erat contrarium nobis: & ipſum tulit de medio, affi-
15 gens illud cruci: ¶ & expolians principatus & pote-
ſtates, traduxit confidenter palã, triumphans illos in
16 ſemetipſo. ¶ Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in po
tu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbato-
17 rum: ¶ quæ ſunt vmbra futurorum, corpus aũt Chri-
18 ſti. ¶ Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & reli-
gione angelorum, quę non vidit ambulans, fruſtra in
19 flatus ſenſu carnis ſuę, & non tenẽs caput, ¶ ex quo to
tum corpus per nexus. & coniunctiones ſubminiſtra-
20 tum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei. ¶ Si
E ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis huius
mundi: quid adhuc tanquam viuentes in mundo de-
21 cernitis? ¶ Ne tetigeritis, neque guſtaueritis, neq; con
22 trectaueritis: ¶ quę ſunt oĩa in interitum ipſo vſu,
23 ſecundum præcepta & doctrinas hominum. ¶ quæ
ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuper-
ſtitione & humilitate, & non ad parcendum corpori,
non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPVT III.

1 IGitur ſi conſurrexiſtis cũ Chriſto: quæ ſurſũ ſunt
A quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.
2 ¶ quę ſurſum ſunt ſapite: nõ quę ſuper terram.
3 ¶ Mortui. n. eſtis, & vita veſtra eſt abſcondita cũ Chri
4 ſto in Deo. ¶ Cũ Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tũc
5 & vos apparebitis cũ ipſo in gloria. ¶ Mortificate er-
go mẽbra veſtra quæ ſunt ſuper terrã, fornicationẽ,
immunditiã, libidinẽ, concupiſcentiã malã, & auari-
6 tiã, quæ eſt ſimulachrorũ ſeruitus, ¶ propter quæ, ve-
7 nit ira Dei ſuper filios incredulitatis. ¶ in quibus &
8 vos ambulaſtis aliqñ cũ viueretis in illis. ¶ Nunc aũt
B deponite & vos oĩa, irã indignationẽ, malitiam, bla-
9 ſphemiã, turpẽ ſermonẽ de ore veſtro. ¶ Nolite menti
ri inuicẽ: expoliantes vos veterẽ hoĩem cum actibus
10 ſuis, ¶ & induẽtes nouũ, cũ q renouatur in agnitionẽ,
11 ſecundũ imaginẽ eius qui creauit illũ, ¶ vbi nõ eſt Gẽ
tilis & Iudæus, circunciſio & præputiũ, Barbarus &
Scytha, ſeruus & liber: ſed oĩa, & in oĩbus Chriſtus.
12 ¶ Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, vi Ephe. 4. b. 16.
ſcera miſericordię, benignitatẽ, humilitatẽ, modeſtiã,
13 patientiã, ſupportantes inuicẽ: ¶ & donantes vobiſ-
C metipſis, ſiquis aduerſus aliquẽ hẽt querelã: ſicut &
14 Dñs donauit vobis: ita & vos. ¶ ſuper oĩa aũt hęc cha
15 ritatem habete, quod eſt vinculum perfectionis. ¶ Et
pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vo-
16 cati eſtis in vno corpore: & grati eſtote. ¶ Verbũ Chri
ſti habitet in vobis abundanter, in oĩ ſapientia: docẽ
tes & cõmonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, &
cãticis ſpũalibus, in gratia cantantes in cordibus ve-
17 ſtris Deo. ¶ Oẽ quodcunq; facitis in verbo aut in ope 1. Cor. 10. g. 31.
D re, oĩa in noĩe Dñi Ieſu Chriſti, gratias agẽtes Deo & Ephe. 5.
18 Patri per ipſum, ¶ Mulieres, ſubditę eſtote viris ſicut c. 21.
19 oportet in Dño. ¶ Viri, diligite vxores vr̃as: & nolite 1. Pet. 3. a. 1.
20 amari eſſe ad illas. ¶ Filij, obedite parẽtibus per oĩa: Epheſ. 5. f. 25.
21 hoc. n. placitũ eſt in Dño. ¶ Patres, nolite ad indigna- Epheſ. 6. a. 5.
22 tionẽ ꝓuocare filios vr̃os, vt nõ puſillo aĩo fiãt. ¶ Ser- Tit. 2. c. 9.
ui, obedite per oĩa dñis carnalibus, non ad oculũ ſer-
uientes, quaſi hoĩbus placẽtes, ſed in ſimplicitate cor 1. Pet. 2. c. 18.
23 dis, timentes Deũ. ¶ Quodcunq; facitis, ex aĩo opera
24 mini ſicut Dño, & non hoĩbus: ¶ ſcientes quod a Dño
accipietis retributionẽ hęreditatis. Dño Chriſto ſer-
25 uite. ¶ qui enim iniuriam facit, recipiet id quod ini- Ro. 2. b. 6.
que geſſit, & nõ eſt pſonarum acceptio apud Deum. Act. 10. f. 34.

CAPVT IIII.

1 DOmini, quod iuſtũ eſt & æquum, ſeruis prę
A ſtate: ſcientes ꝙ & vos Dñm habetis in cœ
2 lo, ¶ Orõni inſtate: vigilantes in ea in gra- Luc. 18. a. 1.
3 tiarum actione. ¶ Orantes ſimul & pro nobis, vt Deus 1. The. 5. c. 17.
aperiat nobis oſtiũ ſermonis ad loquendũ myſteriũ
4 Chriſti (propter quod ẽt vinctus ſum:) ¶ vt manifeſtẽ Eph. 6. c. 18.
5 illud, ita vt oportet me loq. ¶ In ſapientia ambulate 2. The. 3. a. 1.
6 ad eos qui foris ſunt, tempus redimentes. ¶ Sermo ve Ephe. 5. d. 5.
ſter ſemper in gr̃a ſale ſit cõditus: vt ſciatis quõ opor-
7 teat vos vnicuiq; rñdere. ¶ Quæ circa me ſunt, oĩa vo
B bis nota faciet Tychicus chariſſimus frater, & fide-
8 lis miniſter, & conſeruus in Dño: ¶ quẽ miſi ad vos ad
hoc ipſum, vt cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſo
9 letur corda veſtra, ¶ cũ Oneſimo chariſſimo & fideli
fratre qui ex vobis eſt. Oĩa q̃ hic aguntur, nota faciẽt
10 vobis. ¶ Salutat vos Ariſtarcus concaptiuus meus, &
Marcus cõſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis man-
11 data: ſi venerit ad vos, excipite illũ: ¶ & Ieſus qui dici
C tur iuſtus, qui ſunt ex circunciſione, hi ſoli ſunt adiu-
12 tores mei in regno Dei: q mihi fuerũt ſolatio. ¶ Salu-
tat vos Epaphras qui ex vobis eſt ſeruus Chriſti Ieſu,
ſemper ſolicitus pro vobis in orõnibus, vt ſtetis pfe-
13 cti, & pleni in oĩ volũtate Dei, ¶ Teſtimoniũ enim illi
perhibeo, ꝙ hẽt multũ laborẽ pro vobis, & pro ijs qui
14 ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli. ¶ Salutat uos Lucas 2. Tim. 4. b. 11.
15 medicus chariſſimus, & Demas. ¶ Salutate fratres qui
D ſunt Laodiceæ, & Nymphã, & quæ in domo eius eſt,
16 Eccleſiã. ¶ Et cũ lecta fuerit apud vos epiſtola, hęc fa
cite vt & in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam
17 quæ Laodicenſium eſt, vos legatis. ¶ Et dicite Archip
po: Vide miniſterium quod accepiſti in Domino, vt
18 illud impleas. ¶ Salutatio, mea manu Pauli. Memo-
res eſtote vinculorũ meorum. Gratia vobiſcũ. Amẽ.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epiſtolam Pauli ad Theſſalonicenſes.

THESSALONICENSES ſunt Macedones, qui accepto verbo veritatis perſliterunt in fide, etiam in perſecutione ciuium ſuorum. Præterea nec receperunt falſos Apoſtolos, nec ea quæ a falſis Apoſtolis dicebantur. Hos collaudat Apoſtolus, ſcribens eis ab Athenis per Tychicum diaconum, & Oneſimum acolythum.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI, Ad Theſſalonicenſes I.

CAPVT PRIMVM.

1 A PAVLVS & Siluanus & Timotheus: eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto, Gra
2 tia vobis, & pax. Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris, ſine intermiſſio-
3 ne, memores operis fidei veſtræ, & laboris, & chari-
B tatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti,
4 ante Deum & Patrem noſtrum: ſcientes fratres dile
5 cti a Deo electionem veſtram: quia Euangelium no
C ſtrum non fuit ad vos in ſermone tantum, ſed in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſi-
6 cut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et
vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiri-
7 tus ſancti: ita vt facti ſitis forma omnibus credenti-
8 bus in Macedonia & in Achaia. A vobis enim diffa-
D matus eſt ſermo Domini: non ſolum in Macedonia & in Acbaia, ſed & in omni loco, fides veſtra quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita vt non ſit nobis neceſſe
9 quicquam loqui. Ipſi enim de nobis annũciant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conuerſi eſtis ad Deum a ſimulachris ſeruire Deo viuo
10 & vero, & expectare Filium eius de cœlis (quem ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAPVT II.

1 NAm ipſi ſcitis fratres, introitum noſtrum ad
A vos quia non inanis fuit: ſed ante paſſi, & Act. 16.
2 contumelijs affecti (ſicut ſcitis,) in Philippis, d. 17. c.
fiduciam habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos E- 22.
3 uangelium Dei in multa ſolicitudine. Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, ne-
4 que in dolo: ſed ſicut probati ſumus a Deo, vt crederetur nobis Euangelium, ita loquimur: non quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda no-
5 ſtra. Neque enim aliquãdo fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis, neque in occaſione auaritię: Deus
6 teſtis eſt: nec quærentes ab hominibus gloriam ne-
7 que a vobis, neque ab alijs. Cum poſſemus vo-
B bis oneri eſſe vt Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus paruuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix ſo-
8 ueat filios ſuos. Ita deſiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non ſolum Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi no-
9 bis facti eſtis. Memores enim eſtis fratres labo-
ris noſtri & fatigationis, nocte, ac die operantes, Act. 20
ne quem veſtrum grauaremus, prædicauimus in d. 34.
10 vobis Euangelium Dei, Vos teſtes eſtis, & Deus, 2. Cor. 4. b. 12.
quam ſancte, & iuſte, & ſine querela, vobis qui cre- 2. The. 3 b 8.
11 didiſtis, fuimus: ſicut ſcitis qualiter vnumquemque
12 veſtrum (ſicut pater filios ſuos) deprecantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus vt ambularetis digne Deo, qui vocauit vos in ſuum regnum & gloriam.
13 Ideo & nos gratias agimus Deo, & ſine intermiſ-
C ſione: quoniam cum accepiſſetis a nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt vere) verbum Dei, qui operatur
14 in vobis qui credidiſtis. vos enim imitatores fa-

ĉti eſtis fratres eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa, in
Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos a contribu
15 libus veſtris, ſicut & ipſi a Iudæis, ¶ qui & Dominum
occiderunt Ieſum, & prophetas, & nos perſecuti ſunt,
& Deo non placent: & omnibus hominibus aduer-
16 ſantur, ¶ prohibentes nos Gẽtibus loqui vt ſalui fiãt,
vt impleant peccata ſua ſemper: peruenit enim ira
17 Dei ſuper illos vſq; in finẽ. ¶ Nos autẽ fratres deſola-
D ti a vobis ad tempus horę, aſpectu, nõ corde: abundã-
tius feſtinauimus faciẽ veſtrã videre cum multo deſi
18 derio, q̃m voluimus venire ad vos, ego quidem Pau-
19 lus, & ſemel & iterũ: ſed impediuit nos ſatanas. ¶ Quę
eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona glorię?
Nonne vos ante Dñm noſtrũ Ieſum Chr̃m eſtis in ad
20 uentu eius? ¶ vos enim eſtis gloria noſtra & gaudiũ.

CAPVT III.

1 PRopter quod non ſuſtinentes amplius, placuit
A nobis remanere Athenis ſolis: ¶ & miſimus Ti
2 motheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei
in Euangelio Chriſti, ad confirmandos vos & exhor-
3 tandos pro fide veſtra: ¶ vt nemo moueatur in tribula
tionibus iſtis; ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſu-
4 mus, ¶ Nam & cum apud vos eſſemus, prædicebamus
vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt,
5 & ſcitis. ¶ Propterea & ego amplius non ſuſtinens, mi
B ſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne forte tentaue-
6 rit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter. ¶ Nunc
autem veniente Timotheo ad nos a vobis, & annun-
ciãte nobis fidem, & charitatem veſtram, & quia me
moriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes
7 nos videre, ſicut & nos quoque vos; ¶ ideo conſolati
C ſumus fratres, in vobis: in omni neceſſitate, & tribula
8 tione noſtra, per fidem veſtram: ¶ quoniam nunc viui
9 mus ſi vos ſtatis in Domino. ¶ quam enim gratiarum
actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis in om-
ni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum
10 noſtrum, ¶ nocte ac die abundantius orantes. vt videa
mus faciem veſtram, & compleamus ea, quæ deſunt
11 fidei veſtræ? ¶ Ipſe autẽ Deus, & Pater noſter, & Dñs
D noſter Ieſus Chriſtus dirigat viã noſtrã ad vos. ¶ Vos
12 aũt Dñs multiplicet, & abundare faciat charitatẽ ve
ſtram in inuicem, & in oẽs, quemadmodum & nos in
13 vobis, ¶ ad confirmanda corda veſtra ſine querela, in
ſanctitate ante Deũ, & Patrẽ noſtrũ, in aduentu Dñi
noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis eius. Amen.

CAPVT IIII.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus vos, & obſecra
A mus in Domino Ieſu, vt quemadmodum acce
piſtis a nobis quõ oporteat vos ambulare, & placere
2 Deo, ſic & ambuletis, vt abundetis magis. ¶ Scitis e-
nim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ie-
3 ſum. ¶ Hæc eſt enim volũtas Dei, ſanctificatio veſtra:
4 vt abſtineatis vos a fornicatione, ¶ vt ſciat vnuſquiſq;
veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & ho-
5 nore; ¶ non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes, quæ
6 ignorant Deum, ¶ & ne quis ſupergrediatur, neq; cir
cumueniat in negocio fratrẽ ſuũ: q̃m vindex eſt Dñs
de his oĩbus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſu-
7 mus. ¶ non enim vocauit nos Deus in immunditiam;
8 ſed in ſanctificationẽ. ¶ itaq; qui hęc ſpernit nõ hoĩem
ſpernit, ſed Deum, qui ẽt dedit Spũm ſuum ſanctum
9 In nobis. ¶ de charitate autem fraternitatis non neceſ-
ſe habemus ſcribere vobis: ipſi enim vos a Deo didi- Ioha.13.
10 ciſtis, vt diligatis inuicem. ¶ etenim illud facitis in om d.34.15.
C nes fratres in vniuerſa Macedonia. Rogamus autem e.17. 1 Ioh. 2.
11 vos fratres, vt abundetis magis: ¶ & operam detis, vt b.10.4.c.
quieti ſitis, & vt veſtrum negocium agatis, & opere- 13.
12 mini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis, ¶ & vt
honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt & nullius ali
13 quid deſideretis. ¶ Nolumus autem vos ignorare fra-
tres de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut &
14 cæteri qui ſpem non habent. ¶ ſi enim credimus quod
Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos, qui
15 dormierunt per Ieſum adducet cum eo. ¶ Hoc enim
vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viui-
D mus, qui reſidui ſumus in aduentu Domini non præ- 1.Cor.15.
16 ueniemus eos, qui dormierunt. ¶ quoniam ipſe Domi c. 23. g.
nus in iuſſu, & in voce archangeli, & in tuba Dei, de- 51.
ſcendet de cœlo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſur-
17 gent primi. ¶ Deinde nos qui viuimus, qui relinqui-
mur: ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam
Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus.
18 ¶ Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis.

CAPVT V.

1 DE temporibus autem, & momentis fratres,
A non indigetis, vt ſcribamus vobis. ¶ Ipſi e-
2 nim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſi- 2 Petr.3. c.10.
3 cut fur in nocte, ita veniet: ¶ cum enim dixerint Pax, Apoc.15
& ſecuritas: tunc repentinus eis ſuperueniet interitus 2.3.16.c. 15.
4 ſicut dolor in vtero habenti, & non effugient. ¶ Vos
autem fratres, non eſtis in tenebris: vt vos die illa tan
5 quam fur comprehendat. ¶ omnes enim vos filij lucis
eſtis, & filij diei, non ſumus noctis, neque tenebrarũ.
6 ¶ Igitur non dormiamus, ſicut & cæteris: ſed vigile-
7 mus, & ſobrij ſimus. ¶ Qui enim dormiunt, nocte dor
B miunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. ¶ Nos autem
8 qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti loricam fidei & Iſa.59.c.
9 charitatis, & galeam ſpem ſalutis: ¶ quoniam non po- 10.
ſuit nos Deus in irã, ſed in acquiſitionem ſalutis per Eph.6.c.
10 Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ¶ qui mortuus 17.
eſt pro nobis: vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſi-
11 mul cum illo viuamus. ¶ Propter quod conſolamini
12 inuicem: & ædificate alterutrum, ſicut & facitis. ¶ Ro
C gamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui labo-
rant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & mo-
13 nent vos: ¶ vt habeatis illos abundantius in charitate
14 propter opus illorum: pacem habete cum eis. ¶ Roga
mus autem vos fratres, corripite inquietos, conſola-
mini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote
15 ad omnes. ¶ Videte ne quis malum pro malo alicui Prou.17.
D reddat: ſed ſemper quod bonum eſt, ſectamini inui- b.13.20. d.22.
16 cem, & in omnes. ¶ Semper gaudete. ¶ Sine intermiſ- Ro.12.d.
17 ſione orate. ¶ In omnibus gratias agite: hæc eſt enim 17. 1.Petr.3.
18 voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. ¶ Spi b.9.
19 ritum nolite extinguere. ¶ Prophetias nolite ſpernere. Eccl.18. c.22.
20 ¶ Omnia autem probate: quod bonum eſt, tenete. ¶ Ab Luc.18.
21 omni ſpecie mala abſtinete vos. ¶ Ipſe autem Deus a.1.
22 pacis ſanctificet vos per omnia: vt integer ſpiritus ve Coloſ.4. a.2.
23 ſter, & anima & corpus ſine querela, in aduentu Do-
24 mini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. ¶ Fidelis eſt qui vo- 1.Cor.1
25 cauit vos, qui etiam faciet. ¶ Fratres orate pro nobis. b.9.
26 ¶ Salutate fratres omnes in oſculo ſancto. ¶ Adiuro
27 vos per Dominum, vt legatur epiſtola hæc omnibus
28 ſanctis fratribus: ¶ Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti
vobiſcum. Amen.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Secundam ad Theſſalonicenſes.

AD Theſſalonicenſes ſecundam ſcribit epiſtolam Apoſtolus: & notum facit eis de temporibus nouiſſimis. & de aduerſarij deiectione, Scribit hanc epiſtolam ab Athenis, per Titum diaconum, & Oneſimum accolythum.

EPISTOLA B. PAVLI Apoſtoli, Ad Theſſalonicenſes II.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A & Silua-
nus & Ti-
motheus :
Eccleſię Theſſalonicen
ſium in Deo patre no-
ſtro, & Domino Ieſu
2 Chriſto. ¶ Gratia vo-
bis & pax a Deo Patre
noſtro & Domino Ieſu
3 Chriſto. ¶ Gratias age-
re debemus sẽper Deo
pro vobis fratres, ita
B vt dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, &
abundat charitas vniuſcuiuſq; veſtrum in inuicem:
4 ¶ ita vt & noſipſi in vobis gloriemur ĩ Eccleſijs Dei,
pro patientia veſtra, et fide et in omnibus perſecutio-
5 nibꝰ veſtris & tribulationibus quas ſuſtinetis, ¶ in e-
xemplum iuſti iudicij Dei, vt digni habeamiui in re-
6 gno Dei, pro quo & patimini: ¶ ſi tamen iuſtum eſt
apud Deum retribuere tribulationem ijs qui vos tri-
7 bulant: ¶ & vobis qui tribulamini, requiẽ nobiſcum
C in reuelatione Domini Ieſu de cęlo cum angelis vir-
8 tutis eius, ¶ in flamma ignis dantis vindictam ijs qui
non nouerunt Deũ, & qui non obediunt Euangelio
9 Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui pœnas dabunt in in-
teritu æternas a facie Domini, & a gloria uirtutis
10 eius: ¶ cum uenerit glorificari in ſanctis ſuis, & admi
rabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia credi-
11 tum eſt teſtimonium noſtrũ ſuper uos in die illo. ¶ In
quo etiam oramus ſemper pro uobis: ut dignetur uos
uocatioue ſua Deus noſter, & impleat omnem uolun
12 tatẽ bonitatis & opus fidei in uirtute, ¶ ut clarificetur
nomen Dñi noſtri Ieſu Chriſti in uobis, & uos in illo,
ſecundum gratiã Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

CAPVT II.

1 ROgamus autẽ uos fratres per aduentũ Dñi
A noſtri Ieſu Chriſti, & noſtrę congregationis
2 in ipſum: ¶ ut non cito moueamini a ueſtro
ſenſu, neq; terreamini, neq; per ſpiritũ: neq; per ſer-
monẽ, neq; per epiſtolã tanquã per nos miſſam, quaſi
3 inſtet dies Domini. ¶ Ne quis uos ſeducat ullo modo: Ehe. 5. b. 6.
quoniam niſi uenerit diſceſſio primum, & reuelatus
4 fuerit homo peccati, filius perditionis, ¶ qui aduerſa-
tur & extollitur ſupra oẽ quod dicitur Deus, aut qđ
B colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtẽdens ſe tanq̃
5 ſit Deus. ¶ Num retinetis quod cum adhuc eſſem a-
6 pud uos, hæc dicebã uobis? ¶ Et nũc quid detineat ſci
7 tis: ut reueletur in ſuo tẽpore. ¶ Nam myſteriũ iã operatur
iniquitatis: tantũ ut qui tenet nunc, teneat, donec de
8 medio fiat. ¶ Et tũc reuelabitur ille iniquus: quẽ Dñs Iſa. 11. a. 4.
Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratio-
9 ne aduẽtus ſui eũ, ¶ cuius eſt aduentus ſecundũ opera
tionẽ ſatanæ in oĩ uirtute, & ſignis & prodigijs men-
10 dacibus, ¶ & in oĩ ſeductione iniquitatis ijs qui pe-
C reunt, eo quod charitatem ueritatis non receperũt ut
ſalui fierent. Ideo mittet illis Deus operationem er-
11 roris, vt credant mendacio: ¶ ut iudicentur omnes qui
non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquita
12 ti. ¶ Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper
pro uobis fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos
Deus primitias in ſalutem in ſanctificatione ſpiritus
13 & in fide ueritatis: ¶ in qua & uocabit uos p̃ Euange
D lium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini no-
14 ſtri Ieſu Chriſti. ¶ Itaque fratres ſtate: & tenete tra-
ditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per
15 epiſtolam noſtram: ¶ Ipſe autem Dominus noſter Ie-
ſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter qui delixit nos,
& dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in
16 gratia: ¶ Exortetur corda ueſtra, & confirmet in omni
opere, & ſermone bono.

CAPVT III.

1 DE cętero fratres orate pro nobis, vt ſermo Eph 6 d. 18 Coloſ. 4. a.3.
A Dei currat & clarificetur, ſicut & apud
2 vos: ¶ & vt liberemur ab importunis &
3 malis hominibus: non enim omnium eſt fides. ¶ Fi-
delis aũt Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet a
4 malo. ¶ Confidimus autem de uobis in Domino: quo
5 niã quę precipimus, & facitis, & facietis. ¶ Dominus
autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patiẽ-
6 tia Chriſti. ¶ Denunciamus autem uobis fratres, in
B nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubtrahatis
vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſe
7 cundum tradirionem quam acceperunt a nobis. ¶ Ip
ſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos:
8 quoniam non inquieti fuimus inter uos. ¶ neq; gratis Act. 20. g. 1. Cor 4. c 12. 1 The. 2. b 9.
panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore & in
fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrum
9 grauaremus. ¶ Non quaſi non habuerimus poteſta-
C tem: ſed ut noſmetipſos formam daremus uobis ad
10 imitandum nos. ¶ Nam & cum eſſemus apud uos,
hoc denunciabamus vobis: quoniam ſi quis non
11 vult operari, nec manducet. ¶ Audiuimus enim in-
ter uos quoſdam ambulare inquiete nihil operãtes:
12 ſed curioſe agentes. ¶ Iis autem qui eiuſmodi ſunt, de
nunciamus, & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto,
ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.
13 ¶ Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Gal 6. c 9.
14 ¶ Quod ſi quis non obedit verbo noſtro, per epiſto-
D lam hunc notate: & ne commiſceamini cum illo, ut
15 confundatur: ¶ & nolite quaſi inimicum exiſtimare,
16 ſed corripite ut fratrẽ. ¶ Ipſe autẽ Dñs pacis det uobis
pacem ſempiternam in omni loco. Dñs ſit cum omni
17 bus uobis. ¶ Salutatio mea manu Pauli: quod eſt ſi-
18 gnum in omni epiſtola. ita ſcribo. ¶ Gratia Domini
noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

ARGVMENTVM IN PRIMAM Epiſtolam ad Timotheum.

TIMOTHEVM inſtruit, & docet de ordinatione epiſcopatus, & diaconij, ac eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſcribens ei a Laodicea per Tychicum diaconum.

EPISTOLA B. PAVLI Apoſtoli, Ad Timotheum Prima.

CAPVT PRIMVM.

1 PAulus Apo-
A ſtolus Ieſu
Chriſti ſe-
cũdum im-
perium Dei Saluatoris
noſtri, & Chriſti Ieſu
2 ſpei noſtrę: ¶ Timotheo Act. 16. a. 1.
dilecto filio in fide. Gra
tia, miſericordia, &
pax a Deo Patre, &
Chriſto Ieſu Domino
3 noſtro. ¶ Sicut rogaui
te ut remaneres Epheſi cũ irem in Macedoniam, ut
4 denunciares quibuſdã ne aliter docerẽt, ¶ neq; intẽde
5 rent fabulis & genealogijs interminatis: quæ quæſtio
nes præſtant magis quam ędificationẽ Dei, quæ eſt
5 in fide. ¶ Finis autẽ præcepti eſt charitas de corde pu
6 ro, & conſcientia bona, & fide non ficta. ¶ A quibus
7 quidam aberrantes, cõuerſi ſunt in uaniloquiũ, ¶ uo
lentes eſſe legis doctores, nõ intelligentes neq; quę lo
8 quũtur, neq; de quibus affirmãt. ¶ Scimus autẽ quia Rom. 7. b. 12.
9 bona eſt lex, ſi quis ea legitimæ vtatur: ¶ Sciens hoc
quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubdi
tis, impijs, & peccatoribus, ſceleratis, & contamina
10 tis, paricidis, & matricidis, homicidis, ¶ fornicarijs,
maſculorũ cõcubitoribus, plagiarijs, mendacibus, &
11 periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ aduerſatur, ¶
C quę eſt ſecũdũ Euangeliũ gloriæ beati Dei, quod cre
12 ditum eſt mihi. ¶ Gratias ago ei qui me confortauit
Chriſto Ieſu Dño noſtro, quia fidelẽ me exiſtimauit,
13 ponẽs in miſterio: ¶ qui prius blaſpemus fui, & perſe
quutor, & contumelioſus: ſed miſericordiã Dei cõſecu
14 tus ſũ, quia ignorãs feci ĩ incredulitate: ¶ Superabũda

uit autem gratia Dñi noſtri cum fide & dilectione,
15 quę eſt in Chriſto Ieſu. ¶Fidelis ſermo,& omni acce-
Matt. 9. ptione dignus: ¶|Chriſtus Ieſus venit in hunc mun-
b.11. dum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego
Mar. 2.c. 17. 16 ſum. ¶Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: vt in
C me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patien-
tiam,ad informationem eorum qui credituri ſunt il-
17 li in vitam ęternam. ¶Regi autem ſeculorum immor
tali,inuiſibili,ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſecu
18 lorum. Amen. ¶Hoc præceptum commendo tibi filij
Timothee: ſecundum præcedentes in te prophetias,
19 vt milites in illis bonam militiam, ¶habens fidem &
bonam conſcientiam,quam quidam reppellẽtes, cir
20 ca fidem naufragauerunt: ¶ex quib. eſt Hymeneus,
& Alexander: quos tradidi ſatanæ, vt diſcant non
blaſphemare.

CAPVT II.

1 OBſecro igitur primum omnium fieri obſecra
A tiones,orationes, poſtulationes,gratiarum
2 actiones pro omnibus hominibus, ¶pro re-
gibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt: vt quietã
& tranquillam vitam agamus in omni pietate & ca
3 ſtitate. ¶hoc enim bonum eſt & acceptum coram ſal
4 uatore noſtro Deo, ¶qui omnes homines vult ſaluos
5 fieri,& ad agnitionem veritatis venire. ¶Vnus enim
B Deus, vnus & mediator Dei & hominũ homo Chri
6 ſtus Ieſus: ¶qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
2. Tim.1. c. 11. 7 omnibus,teſtimonium temporibus ſuis ¶|In quo po-
ſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus (veritatem di
8 co,non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.
C ¶Volo ergo viros orare in omni loco: leuantes puras
1. Pet.3. a.3. 9 manus,ſine ira & diſceptione. ¶|Similiter et mulieres
in habitu ornato:cum verecundia & ſobrietate ornã
tes ſe,& nõ in tortis crinibus, aut auro, aut margari
10 tis, vel veſte precioſa: ¶ſed quod decet mulieres pro-
11 mittentes pietatem per opera bona. ¶Mulier in ſilen-
1.Cor.14 f.34. 12 tio diſcat,cum omni ſubiectione. ¶|Docere autẽ mu-
D lieri non permitto,neque dominari in virum: ſed eſ-
Ge. 1.d. 27. 13 ſe in ſilentio. ¶|Adam enim primus formatus eſt: de-
Ge. 3.b. 9. 14 inde Heua. ¶& Adam non eſt ſeductus: |mulier autẽ
15 ſeducta, in præuaricatione fuit. ¶ Saluabitur autem
per filiorum generationem: ſi permanſerit in fide &
dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate.

CAPVT III.

1 FIdelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat, bo
Ti. 1.b 7. A num opus deſiderat. ¶|Oportet ergo epiſcopũ
Ti.1.b.6 2 irreprehenſibilem eſſe, |vnius vxoris virum,
ſobrium,prudentem,ornatum,pudicum, hoſpitalẽ,
3 doctorem, ¶non vinolentum, non percuſſorem: ſed
4 modeſtum, non litigioſum, non cupidum. ¶ ſed ſuæ
domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos
5 cum omni caſtitate. ¶ Si quis autem domui ſuæ præ
B eſſe neſcit: quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habe-
6 bit? ¶Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in iu-
7 dicium incidat diaboli. ¶Oportet autem illum & te-
ſtimonium habere bonum ab ijs qui foris ſunt: vt nõ
8 in opprobrium incidat, & in laqueũ diaboli. ¶Diaco
C nos ſimiliter pudicos, non bilingues, nõ multo vino
9 deditos, non turpe lucrum ſectantes: ¶habentes my-
10 ſterium fidei in conſcientia pura. ¶Et hi autem probẽ
tur primum: & ſic miniſtrent, nullum crimen haben
11 tes. ¶Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſo-
12 brias, fideles in omnibus. ¶Diaconi ſint uniųs uxoris
D viri: q filijs ſuis benè præſint, & ſuis domibus. ¶Qui
13 enim bene miniſtrauerint, gradum bonũ ſibi acqui-
rent, & multam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto
14 Ieſu. ¶Hæc tibi ſcribo: ſperans me ad te venire cito.
15 ¶ ſi autem tardauero: vt ſcias quomodo oporteat te
in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui,
16 columna & firmamentum veritatis. ¶ Et manifeſte
magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſta
tum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit
Angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in
mundo, aſſumptum eſt in gloria.

CAPVT IIII.

1 SPiritus autem manifeſte dicit, quia| in nouiſſi- 2. Tim.3. a.1.
A mis temporibus diſcedent quidam a fide, at- 2. Pe.3.a. 1.
tendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dęmo Iudę 1.d. 18.
2 niorum, ¶in hypocriſi loquentium mendacium, &
3 cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, ¶ prohi
bentium nubere, abſtinere à cibis quos Deus crea-
uit ad percipiendum cum gratiarum actione fideli-
4 bus, & ijs qui cognouerunt veritatem. ¶Quia omnis
B creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum quod cũ
5 gratiarum actione percipitur. ¶ſãctificatur enim per
6 verbum Dei & orationem. ¶Hæc proponens fratri-
bus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus ver-
7 bis fidei, & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es. ¶|Ine- 2. Ti. 2. d.23.
ptas autem & aniles fabulas deuita: exerce autem te Tit.3.c 9
8 ipſum ad pietatem. ¶Nam corporalis exercitatio, ad
C modicum vtilis eſt: pietas autem ad omnia vtilis eſt,
9 promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ. ¶
10 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, ¶ In hoc
enim laboramus & maledicimur: quia ſperamus in
Deum viuum, qui eſt ſaluator omnium hominum,
11 maxime fidelium. ¶Præcipe hæc & doce. ¶Nemo a-
12 doleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto
fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in
13 fide, in caſtitate. ¶Dum venio, attẽde lectioni, exhor-
D tationi & doctrinæ. ¶Noli negligere gratiam quæ in
14 te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſi-
15 tione manuum presbyterij. ¶Hæc meditare, in his e-
16 ſto: vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. ¶Atten
de tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, &
teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt.

CAPVT V.

1 SEniorem ne increpaueris: ſed obſecra vt patrẽ;
A iuuenes, vt fratres: ¶anus, vt matres: iuuencu-
2 las, vt ſorores in omni caſtitate. ¶Viduas hono
3 ra: quę vere viduæ ſunt. ¶Si qua autem vidua filios,
4 aut nepótes habet, diſcat primum domum ſuam re-
gere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc e-
5 nim acceptum eſt coram Deo. ¶Quę autem vere vi-
dua eſt & deſolata: ſperet in Deum, & inſtet obſecra
6 tionibus & orationibus nocte & die. ¶Nam quæ in
7 delitijs eſt: viuens mortua eſt. ¶ Et hoc præcipe, vt
8 irreprehenſibiles ſint. ¶ Siquis autem ſuorum; & ma
9 xime domeſticorum curam non habet: fidem nega-
B uit, & eſt infideli deterior. ¶ Vidua eligatur non mi-
nus ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor,
10 ¶in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios edu
cauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorũ pedes lauit, ſi tri-
bulationẽ patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus

11 bonum ſubſecuta eſt. ¶ Adoleſcentiores autẽ viduas
deuita. Cum enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nu-
12 bere volunt:¶habentes damnationem:quia primam
13 fidem irritam fecerunt.¶ſimul autem & ocioſę diſcũt
circuire domos:non ſolum ocioſæ,ſed & verboſæ &
14 curioſæ, loquentes quæ non oportet. ¶Volo ergo iu-
niores nũbere:filios procreare, matres familias eſſe:
nullam occaſionem dare aduerſatio maledicti gra-
15 tia.¶Iam enim quædam conuerſæ ſunt retro ſatanã.
16 ¶Siquis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis,& nõ
C grauetur eccleſia: vt ijs quæ verè viduæ ſunt, ſuffi-
17 ciat. ¶Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore
digni habeantur: maxime qui laborant in verbo &
18 doctrina.¶Dicit enim ſcriptura:|Non alligabis os bo
19 ui trituranti:&, Dignus eſt operarius mercede ſua. ¶
Aduerſus presbyterum accuſationem noli recipere:
20 niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. ¶Peccantes, corã
21 omnibus argue, vt & cęteri timorem habeant. ¶Te-
D ſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, vt
hæc cuſtodias ſine pręiuditio, nihil faciens in alterã
22 partem declinãdo.¶Manus cito nemini impoſueris,
neq; communicaueris peccatis alienis. Teipſum ca-
23 ſtum cuſtodi.¶ Noli adhuc aquam bibere, ſed modi-
co vino vtere propter ſtomacum tuum, & frequen-
24 tes tuas infirmitates. ¶Quorundam hominum pecca
ta manifeſta ſunt, præcedentia ad iudiciũ: quoſdam
25 autem & ſubſequuntur.¶Similiter & facta bona, ma
nifeſta ſunt:& quæ aliter ſe habent, abſcõdi nõ poſſũt.

Deu.25.a.4. 1.Cor.9.b.9. Matt.10.b.10. Lu.10.b.7.

CAPVT VI.

1 QVicunque ſunt ſub iugo ſerui, dominos ſuos
A omni honore dignos arbitrentur:ne nomẽ Do
2 mini & doctrina blaſphemetur.¶Qui au-
tem fideles habent dominos, non contemnant, quia
fratres ſunt: ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt
& dilecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc do-
3 ce, & exortare. ¶Si quis aliter docet, et non ac-
quieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chri-
4 ſti, & ei quæ ſecundum pietatem eſt,doctrinæ: ¶ſu-
perbus eſt,nihil ſciens,ſed languens circa quęſtiones
& pugnas verborum,ex quibus oriuntur inuidię,cõ
5 tentiones,blaſphemiæ,ſuſpiciones malæ,¶conflicta-
B tiones hominum mente corruptorum,& qui verita-
6 te priuati ſunt,exiſtimantium quęſtum eſſe pietatẽ.¶
7 Eſt autem quęſtus magnus,pietas cum ſufficientia.¶
Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud du-
8 bium,quòd nec auferre quid poſſumus. ¶ Habentes
autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſi-
9 mus. ¶Nam qui volunt diuites fieri,incidunt in ten-
tationem, & in laqueũ diaboli,& deſideria multa in
utilia,et nociua,quæ mergunt homines in interitum
10 & perditionem.¶Radix enim omnium malorum eſt
cupiditas:quam quidam appetentes, errauerunt a fi
11 de,& inſeruerunt ſe doloribus multis. ¶ Tu autem o
C homo Dei,hæc fuge: ſectare vero iuſtitiam,pietatẽ,
12 fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. ¶
Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æ-
ternam,in qua vocatus es, & confeſſus bonam con-
13 feſſionem coram multis teſtibus. ¶Præcipio tibi co-
ram Deo qui viuificat omnia, & Chriſto Ieſu|qui te-
ſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato bonam confeſ
14 ſionem: ¶vt ſerues mandatum ſine macula, irrepre-
henſibile vſque in aduentũ Domini noſtri Ieſu Chri
15 ſti, ¶quem ſuis temporibus oſtendet| beatus & ſolus
16 potens, Rex regum, & dominus dominantium:¶qui
ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat in-
acceſſibilem, |quem nullus hominum vidit, ſed nec
videre poteſt,cui honor, & imperium ſempiternum.
17 Amen.¶Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſublime
D ſapere,|neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in
Deo viuo,(qui pręſtat nobis omnia abunde ad fruẽ-
18 dum)¶bene agere, diuites fieri in bonis operibus,fa-
19 cile tribuere, communicare, ¶theſaurizare ſibi fun-
damentum bonum in futurum, vt apprehendant ve
20 ram vitam.¶O Timothee, depoſitum cuſtodi: deui-
tans prophanas vocũ nouitates, & oppoſitiones fal-
21 ſi nominis ſcientię,¶quam quidam promittentes,cir
ca fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Iob 1.d.21. Ec.5.c.14 Ps.27.d.27. Matth.6.d.25.

Matt.27.b.11. Ioh.18.g.37.

Apo.17.d.14.& 19.c.16. Ioh.1.c.18. 1.Ioh.4.c.12.

Lu.12.b.1.1.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Secundam Pauli ad Timotheum.

ITem Timotheo ſcribit de exhortatione martyrij, & omni regula veritatis, & quid futurum ſit temporibus nouiſſimis: & de ſua paſſione, ſcribens ei ab vrbe Roma.

EPISTOLA B. PAVLI
Apoſtoli, ad Timotheum II.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A Apoſt ol°
Ieſu Chri
ſti p volũ
tatem Dei ſecundum
promiſſionẽ vitæ quæ
2 eſt in Chriſto Ieſu. ¶ Ti
motheo chariſſimo fi-
lio, gratia miſericor-
dia, pax a Deo patre,
& Chriſto Ieſu Dño
3 noſtro. ¶ Gratias ago
Deo, cui ſeruio a progenitoribus in cõſcientia pura,
quod ſine intermiſſione habeam tui memoriam in
4 orationibus meis, nocte ac die ¶ deſiderans te vidé-
re, memor lachrymarum tuarũ, vt gaudio implear,
5 ¶ recordationem accipiens eius fidei, quæ eſt in te nõ
ficta, quæ & habitauit primum in auia tua Loide, &
matre tua Eunice: certus ſum autem quod & in te.
6 ¶ Propter quã cauſam admoneo te, vt reſuſcites gra-
B tiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum
Ro. 8. c. 15. 7 mearum. ¶ | Non enim dedit nobis Deus ſpiritum ti-
8 moris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis. ¶ No
li itaq; erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neq;
me vinctum eius: ſed collabora Euangelio ſecũdum
9 virtutem Dei: ¶ qui nos liberauit & vocauit vocatio
ne ſua ſancta, | non ſecundum opera noſtra, ſed ſecun
Tit. 3. b. 5. dum propoſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt no-
10 bis in Chriſto Ieſu | ante tempora ſecularia. ¶ Mani-
Tit. 1. a. 3. C feſtata eſt autem nunc per illuminationem ſaluato-
ris noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortẽ,
illuminauit autem vitam & in corruptionem per
1. Tim. 2. b. 7. 11 Euangelium: ¶ in quo | poſitus ſum ego prædicator &
12 apoſtolus & magiſter Gentium. ¶ Ob quam cauſam
etiam hæc patior: ſed non confundor. Scio enim cui
credidi, & certus ſum q a potens eſt depoſitum meũ
13 ſeruare in illum diem. ¶ Formam habe ſanorum ver-
D borum, quæ a me audiſti in fide, & in dilectione in
14 Chriſto Ieſu. ¶ bonum depoſitum cuſtodi per Spiri-
15 tum ſanctum qui habitat in nobis. ¶ Scis hoc, quod
auerſi ſunt a me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus
Inf. 4. d. 19. 16 eſt Phigelus & Hermogenes. ¶ Det miſericordiã Do-
minus Oneſiphori domui, quia ſæpe me refrigerauit,
17 & catenam meam non erubuit: ¶ ſed cum Romam
18 veniſſet, ſolicite me quæſiuit, & inuenit. ¶ Det illi
Dominus inuenire miſericordiam a Domi-
no in illa die. Et quanta Ephe-
ſi miniſtrauit mihi, tu
melius no-
ſti.

CAPVT II.

1 TV ergo fili mi, confortare in gratia quæ eſt
A in Chriſto Ieſu: ¶ & quæ audiſti a me per
2 multos teſtes, hæc commenda fidelibus ho
3 minibus, qui idonei erunt & alios docere. ¶ Labora
4 ſicut bonus miles Chriſti Ieſu. ¶ Nemo militans Deo
implicat ſe negocijs ſecularibus: vt ei placeat cui ſe
5 probauit. ¶ Nam & qui certat in agone, non corona-
6 tur niſi legitime certauerit. ¶ Laborantem agricolam
7 oportet primum de fructibus ꝑcipere. ¶ intellige quę
dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intelle-
8 ctum. ¶ Memor eſto, Dominum Ieſum Chriſtum re-
B ſurrexiſſe a mortuis, ex ſemine Dauid, ſecundum
9 euangelium meum, ¶ in quo laboro vſque ad vincu-
la quaſi male operans: ſed verbum Dei non eſt alliga
10 tum: ¶ Ideo omnia ſuſtineo propter electos: vt & ipſi
ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu cum
11 gloria cęleſti. ¶ Fidelis ſermo. Nam ſi commortui ſu-
12 mus: & cõuiuemus. ¶ Si ſuſtinebimus: & cõregnabi-
13 mus. | ſi negauerimus: & ille negabit nos. ¶ ſi non cre- Mat. 10. d 33.
14 dimus: ille fidelis permanet: negare ſeipſum non po- Marc. 8. d. 38.
C teſt. ¶ Hæc cõmone teſtificans coram Domino. Noli Ro 3. a. 3
cõtendere verbis, ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſub-
15 uerſionem audientium. ¶ Solicite cura teipſum proba
bilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, re-
16 cte tractantẽ verbum veritatis. ¶ Prophana autem &
vaniloquia deuita: multum enim proficiunt ad im
17 pietatem: ¶ & ſermo eorum vt cancer ſerpit: ex qui-
18 bus eſt Hymenæus & Philetus: ¶ qui a veritate exci-
derunt, dicentes reſurrectionem eſſe iam factam: &
19 ſubuerterunt quorundam fidem. ¶ Sed firmum fun-
D damentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc. Cogno
uit Dñs qui ſunt eius, & diſcedat ab iniquitate om-
20 nis qui nominat nomen Domini. ¶ In magna autem
domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed &
lignea & fictilia: & quædam quidem in honorem,
21 quædam autem in contumeliam. ¶ Si quis ergo emũ
dauerit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſanctificatum
& utile Domino, ad omne opus bonum paratum.
22 ¶ Iuuenilia autem deſideria fuge: ſectare vero iuſti-
tiam, fidem, ſpem, charitatem, & pacẽ cũ iis qui in-
23 uocant Dominum de corde puro. ¶ | Stultas autem & 1. Tim. 1. b. 7.
ſine diſciplina quæſtiones deuita: ſciens quia gene- Tit. 3. c 9.
24 rant lites. ¶ Seruum autem Domini non oportet liti-
gare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, pa-
25 tientem, ¶ cum modeſtia corripientem eos qui reſi-
ſtunt veritati: ne quando Deus det illis pœniten-
26 tiam ad cognoſcendam veritatem, ¶ & reſipiſcant
a diaboli laqueis, a quo captiui
tenentur ad ipſius vo-
luntatem.

CAPVT III.

1 HOc autem ſcito, quod | in nouiſſimis diebus
A inſtabunt tempora periculoſa: | ¶ erunt
2 homines ſeipſos amantes,cupidi, elati,ſu-
perbi,blaſphémi,parentibus non obedientes, ingra-
3 ti,ſceleſti,¶ſine affectione,ſine pace,criminatores,in-
4 continentes,immites,ſine benignitate,¶ proditores,
proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis
5 quam Dei:¶ habentes ſpeciem quidem pietatis, vir-
6 tutem autem eius abnegantes.Et hos deuita:¶ex his
B enim ſunt qui penetrant domos: & captiuas ducunt
mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs
7 deſiderijs:¶ ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcien-
8 tiam veritatis peruenientes.¶| Quemadmodum au-
tem Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi
reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi
9 circa fidē,¶ſed vltra non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus,ſicut & illorum fuit.
10 ¶Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutio
C nem,propoſitum, fidem longanimitatem, dilectio-
11 nem,patientiam, ¶perſecutiones,paſſiones: qualia
mihi facta ſunt Antiochiæ,Iconij,& Lyſtris: quales
perſecutiones ſuſtinui:& ex omnibus eripuit me Do
12 minus. ¶ Et omnes qui pie volunt viuere in Chriſto
13 Ieſu, perſecutionem patientur. ¶ Mali autem homi-
nes & ſeductores proficient in peius: errantes, & in
14 errorem mittentes.¶ Tu vero permane in ijs quæ di-
D diciſti, & credita ſunt tibi: ſciens a quo didiceris,
15 ¶ & quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſ-
ſunt inſtruere ad ſalutem,per fidem quæ eſt in Chri-
16 ſto Ieſu. ¶ Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis
eſt ad docendum,ad arguendum, ad corrigendum,
17 ad erudiendum in iuſtitia: ¶ vt perfectus ſit homo
Dei ad omne opus bonum inſtructus.

CAPVT IIII.

1 TEſtificor corā Deo & Ieſu Chriſto qui iudi
A caturus eſt viuos & mortuos,& per aduē-
2 tum ipſius,& regnū eius:¶ prędica verbū:
inſta opportune,importune: argue, obſecra, increpa
3 in omni patientia & doctrina. ¶ Erit enim tempus
cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua
deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, pruriētes au-
4 ribus: ¶ & a veritate quidem auditum auertent, ad
5 fabulas autem conuertentur. ¶ Tu vero vígila, in
omnibus labóra,opus fac euangeliſtę,miniſterium
6 tuum imple. Sobrius eſto. ¶ Ego enim iam delíbor:
7 & tempus reſolutionis meæ inſtat. ¶ Bonum certa-
B men certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui.
8 ¶ In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam
reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex: non
ſolum autem mihi, ſed & ijs qui diligunt aduentum
9 eius. Feſtina ad me venire cito. ¶ Demas enim me
reliquit, diligens hoc ſeculum, & abijt Theſſaloni-
10 cam. ¶ Creſcens in Galatiam: Titus in Dalmatiam.
11 ¶| Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſume, & ad- Col.4.d.
12 huc tecum: eſt enim mihi vtilis in miniſterium. ¶ Ty 14.
13 chicum autem miſi Epheſum. ¶ Penulam quam reli-
quit Troade apud Carpum, veniens affer tecum, &
14 libros, maxime autem membranas. ¶ Alexander æra
C rius multa mala mihi oſtendit: reddet illi Dominus
15 ſecundum opera eius: ¶ quem & tu deuíta, valde
16 enim,reſtitit verbis noſtris. ¶ In prima mea defenſio-
ne nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt:
17 non illis imputetur. ¶ Dominus autem mihi aſtitit
& confortauit me, vt per me prædicatio impleatur,
& audiant omnes Gentes, & liberatus ſum de ore
18 leonis. ¶ Liberauit me Dominus ab omni opere ma-
D lo,& ſaluum faciet in regnum ſuum cœleſte, cui
19 gloria in ſecula ſeculorum. Amen. ¶ Saluta Pri-
20 ſcam & Aquilam: | & Oneſiphóri domum. ¶ Eraſtus Sup. 1.
remanſit Corinthi. Tróphimum autem relíqui infir- d.16.
21 mum Mileti. ¶ Feſtina ante hyemem venire. Salu-
tant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, &
22 fratres omnes. ¶ Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiri-
tu tuo. Gratia vobiſcum. Amen.

Epiſtola Pauli ad Timotheum II. finis.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM B. Pauli Apoſtoli ad Titum.

Titum commonefacit & inſtruit de conſtitutione presbyterij, & de ſpirituali conuerſatione: & hæreticis vitandis, qui in traditionibus Iudaicis credunt: ſcribens ei a Nicopoli.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI, AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

1 PAVLVS
A Seru' Dei,
Apoſtolus
autẽ Ieſu
Chriſti ſecundum fidẽ
electorum Dei, & agni
tionem veritatis quæ
2 ſecundum pietatẽ eſt,
¶ in ſpem vitæ æternę,
quam promiſit qui nõ
1. Tim.1. a.9. mentitur, Deus, ante tẽ
3 pora ſecularia: ¶ mani-
feſtauit autem tempo-
ribus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credi-
ta eſt mihi ſecundum præceptũ ſaluatoris noſtri Dei:
4 ¶ Tito dilecto filio ſecundum communẽ fidem, gra-
B tia & pax a Deo patre & Chriſto Ieſu ſaluatore no-
5 ſtro. ¶ Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quę de-
ſunt, córrigas, & cõſtituas per ciuitates presbyteros,
1. Tim.3 a.2. 6 ſicut & ego diſpoſui tibi. ¶ Si quis ſine crimine eſt, v-
nius vxoris vir, filios habens fideles, nõ in accuſatio-
1. Tim.3 a.2. 7 ne luxuriæ, aut non ſubditos. ¶ Oportet enim epiſco-
pum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non
ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, nõ per-
8 cuſſorem, non turpis lucri cupidum: ¶ ſed hoſpitalem,
C benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem:
9 ¶ amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fi
delem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina
10 ſana: & eos qui contradicunt, arguere. ¶ Sunt enim
multi & inobedientes, vaniloqui, & ſeductores, maxi
11 me qui de circunciſione ſunt: ¶ quos oportet redar-
gui, qui vniuerſas domos ſubuertunt, docentes quæ
12 non oportet, turpis lucri gratia. ¶ Dixit quidã ex illis,
proprius ipſorũ propheta: Cretenſes ſemper menda-
13 ces, malæ beſtiæ, ventres pigri. ¶ Teſtimonium hoc
D verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos dure, vt ſa
14 ni ſint in fide, ¶ non intendentes Iudaicis fabulis, &
Ro. 14. d.20. 15 mandatis hominum auerſantium ſe a veritate. ¶ Om
nia munda mundis: coinquinatis autem & infideli-
bus nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum &
16 mens & conſcientia. ¶ Confitentur ſe noſſe Deum,
factis autem negant, cum ſint abominati & incredi-
biles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPVT II.

1 TV autem loquere quæ decent ſanam doctri
A nam. ¶ Senes, vt ſobrij ſint, pudici, pruden-
2 tes, ſani in fide, in dilectione, in patientia.
3 ¶ Anus ſimiliter, in habitu ſancto, non criminatrices,
4 non multo vino ſeruientes, bene docentes, ¶ vt prudẽ
tiam doceant Adoleſcẽtulas, vt viros ſuos ament, fi-
5 lios ſuos diligant, ¶ prudentes, caſtas, ſobrias, domus
B curã habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, vt non
6 blaſphemetur verbum Dei. ¶ Iuuenes ſimiliter horta
7 re, vt ſobrij ſint. ¶ In omnibus teipſum præbe exem-
plum bonorum operum, in doctrina, in integritate,
8 in grauitate, ¶ verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is
qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malum di-
9 cere de nobis. ¶ Seruos dominis ſuis ſubditos eſſe, in
10 omnibus placentes, non contradicentes: ¶ non frau- Ephe.6. a.5.
dantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, vt Colo.3. d.22.
doctrinam ſaluatoris noſtri Dei ornent in omnibus. 1. Pet.2. c.18.
11 ¶ Apparuit enim gratia Dei ſaluatoris noſtri omni-
12 bus hominibus, ¶ Erudiens nos, vt abnegantes impie
tatem & ſecularia deſideria, ſobrie, & iuſte, & pie vi-
13 uamus in hoc ſeculo, ¶ expectantes beatam ſpem, et
C aduentum gloriæ magni Dei, et ſaluatoris noſtri Ie-
14 ſu Chriſti: ¶ Qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos
redimeret ab omni iniquitate, et mundaret ſibi popu
lum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.
15 ¶ Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni im-
perio. Nemo te contemnat.

CAPVT III.

1 ADmone illos principibus & poteſtatibus
A ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus
2 bonũ paratos eſſe, ¶ neminẽ blaſphemare,
non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnẽ oſtendentes
3 manſuetudinẽ ad oẽs homines. ¶ eramus.n. aliqñ &
nos inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſide
rijs & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia a-
4 gentes, odibiles, odientes inuicem. ¶ Cum autem
benignitas & humanitas apparauit ſaluatoris noſtri 2. Tim.1 b.9.
5 Dei: ¶ non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed
B ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per
lauacrũ regenerationis & renouationis Spiritus ſan-
6 cti, ¶ quẽ effudit in nos abunde per Ieſum Chriſtũ ſal
7 uatorẽ noſtrum. ¶ ut iuſtificati gratia ipſius, hæredes
8 ſimus ſecundum ſpem vitę ęternę. ¶ Fidelis ſermo eſt:
C & de his uolo te cõfirmare: ut curent bonis operibus
præeſſe qui credũt Deo. Hęc ſunt bona & utilia homi
9 nibus. ¶ Stultas autem quæſtiones, & genealogias,
& contentiones, & pugnas legis, deuita: ſunt enim 1. Tim 4.b.7.
10 inutiles & vanæ. ¶ Hæreticum hominem poſt unã & 2. Tim.2. d.23.
11 ſecũdã correptionem, deuita: ¶ ſciens quia ſubuerſus
eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iu-
12 dicio condemnatus. ¶ Cum miſero ad te Artemã aut
D Tychicũ, feſtina ad me uenire Nicopolim. ibi enim
13 ſtatui hyemare. ¶ Zenã legiſperitũ & Apollo ſolicite
14 præmitte, ut nihil illis deſit. ¶ Diſcãt autẽ & noſtri bo
nis operibus pęeſſe ad uſus neceſſarios: ut nõ ſint in-
15 fructuoſi. ¶ Salutãt te qui mecũ ſunt oẽs: ſaluta eos qui
nos amant in fide. Gratia Dei cũ oĩbus vobis Amen.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
Pauli Apoſtoli ad Philemonem.

PHILEMONI familiares litteras facit pro Oneſimo ſeruo eius, ſcribens ei ab vrbe de carcere, per ipſum Oneſimum.

EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI,
Ad Philemonem.

1 PAVLVS vinctus Chriſti Ieſu, & Timo-
A theus frater, Philemóni dilecto & adiu-
2 tori noſtro. ♀ & Áppiæ ſorori chariſſimæ,
& Archippo commilitoni noſtro, & Ec-
3 cleſiæ, quæ in domo tua eſt. ♀ Gratia vobis & pax a
4 Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto. ♀ Gratias
ago Deo meo, ſemper memoriã tui faciens in oratio-
5 nibus meis, ♀ audiẽs charitatem tuam & fidem quam
6 habes in Dño Ieſu, & in omnes ſanctos, ♀ vt cõicatio
B fidei tuæ éuidens fiat in agnitione oĩs opis boni qđ
7 eſt in vobis in Chriſto Ieſu. ♀ Gaudium enim magnũ
habui & conſolationẽ in charitate tua, quia viſcera
8 ſanctorum requieuerunt per te frater. ♀ Propter quod
multam fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi
9 tibi quod ad rem pértinet. ♀ propter charitatem ma-
gis obſecro, cum ſis talis, vt Paulus ſenex, nunc aũt
10 & vinctus Ieſu Chriſti. ♀ Obſecro te pro meo filio quẽ
11 genui in vinculis, Onéſimo: ♀ qui tibi aliquando inu-
12 tilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis: ♀ quem re-
13 miſi tibi. Tu autẽ illum vt mea viſcera, ſuſcipe. ♀ quẽ
C ego volueram mecum detinére, vt pro te mihi mini-
14 ſtraret in vinculis Euangelij: ſine conſilio autem tuo
nihil volui facere, vti ne velut ex neceſſitate bonum
15 tuum eſſet, ſed voluntarium. ♀ Forſitan enim ideo di-
16 ſceſſit ad horam a te, vt æternum illum recíperes: ♀ iã
non vt ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum fratrem,
maxime mihi, quanto autem magis tibi & in carne
17 & in Domino? ♀ Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe il-
18 lum ſicut me. ♀ Si autem aliquid nocuit tibi, aut de-
19 bet: hoc mihi ímputa. ♀ Ego Paulus ſcripſi mea manu:
D ego reddam, vt non dicam tibi, quod & teipſum mi-
20 hi debes. ♀ ita frater. Ego te fruar in Domino. Réfice
21 viſcera mea in Domino. ♀ Confidens in obedientia
tua, ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod di-
22 co, facies. ♀ Simul autem & para mihi hoſpitium: nã
23 ſpero per orationes veſtras donari me vobis. ♀ Salu-
tát te Epaphras concaptiuus meus in Chriſto Ieſu.
24 ♀ Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores
25 mei. ♀ Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu
veſtro. Amen.

EPISTOLA B. PAVLI
Apoſtoli, ad Hebræos.

CAPVT PRIMVM.

1 MVltifariam multisque modis olim Deus
A loquens patribus in prophetis: ♀ nouiſſi-
2 mè diebus iſtis locutus eſt nobis in Fi-
lio, quem conſtituit hæredem vniuerſo-
3 rum, per quem fecit & ſecula: ♀ qui cum ſit ſplen-
dor gloriæ, & | figura ſubſtantiæ eius, portansq; om- 1 Sap. 7. d. 26.
nia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum fa-
4 ciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis: ♀ tan-
B to melior angelis effectus, quanto differentius præ
5 illis nomen hæreditauit. ♀ Cui enim dixit aliquando
angelorum, | Filius meus es tu, ego hodie genui te? Pſ. 2. b. 7
Et rurſum | Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in 2. Reg. 7. b. 14.

Pſal. 96. b. 8. 6 Filium ? ¶ Et cum iterum introducit primogenitum
7 in orbem terræ, dicit: |Et adórent eum omnes angeli
Pſ. 103. a. C Dei. ¶ Et ad angelos quidem dicit: |Qui facit angelos
8 ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flammam ignis. ¶ Ad
filium autem: |Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi:
Pſ. 44. b. 7. 9 virga æquitatis virga regni tui. ¶ Dilexiſti iuſtitiam,
& odiſti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus
10 tuus oleo exultationis præ participibus tuis. ¶ Et, Tu
Pſ. 101. d. 26. D in principio Domine terram fundaſti, & opera ma-
11 nuum tuarum ſunt cœli. ¶ Ipſi peribunt, tu autem per-
12 manebis: & omnes vt veſtimentum veteraſcent. ¶ Et
velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autē
13 idem ipſe es, & anni tui non deficient. ¶ Ad quem au-
Pſ. 109. a. 1. tem angelorum dixit aliquādo: |Sede a dextris meis,
1. Cor. 15. d. 25. quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedū
14 tuorum? ¶ Nonne omnes, ſunt adminiſtratorij ſpiri-
tus: In miniſterium miſſi propter eos qui hęreditatem
capient ſalutis.

CAPVT II.

1 PRopterea abundantius oportet obſeruare nos
A ea quæ audiuimus: ne fortem pereffluamus.
2 ¶ Si enim qui per angelos dictus eſt ſermo, fa-
ctus eſt firmus, & omnis præuaricatio & inobedien-
3 tia accepit iuſtam mercedis retributionem: ¶ quomo-
do nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem;
quæ cum initium accepiſſet enarrari per Dominum,
4 ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt, ¶ conte-
ſtante Deo, ſignis & portentis, & varijs virtutibus:
& Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam
5 voluntatem. ¶ Non enim ángelis ſubiecit Deus orbē
6 terræ futurum, de quo loquimur. ¶ Teſtatus eſt au-
Pſ. 8. a. 5. B tem in quodam loco quis, dicens: |Quid eſt homo
quòd memor es eius: aut filius hominis, quoniam vi-
7 ſitas eum? ¶ Minuiſti eum paulóminus ab angelis:
gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum
8 ſuper opera manuū tuarum. ¶ |Omnia ſubieciſti ſub
Matt. 28. d. 18. pedibus eius. In eo enim quòd omnia ei ſubiecit: ni-
1. Cor. 15. d. 26. hil dimiſit non ſubiectum ei. Nunc autem nec dum
Ephe. 1. d. 22. 9 videmus omnia ſubiecta ei. ¶ |Eum autem qui modi-
Philip. 2. a. 8. co quàm ángeli, minoratus eſt, videmus Ieſum pro-
C pter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum;
10 vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. ¶ Dece
bat enim eum propter quem omnia, et per quem om
nia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autho-
11 rem ſalutis eorum, per paſſionem conſummare. ¶ Qui
enim ſanctificat, & qui ſanctificātur: ex vno omnes.
Propter quam cauſam non confunditur fratres eos
Pſ. 21. c. 23. 12 vocare, dicens: ¶ |Nunciabo nomen tuum fratribus
Pſ. 17. a. 3. 13 meis: in medio eccleſiæ laudabo te. ¶ Et iterum. |Ego
Iſai. 8. d. 18. ero fidens in eum. Et iterum. Eccè ego & pueri mei
14 quos dedit mihi Deus. ¶ Quia ergo pueri communi-
D cauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter partici-
Oſee 13. d. 14. pauit eiſdem. |vt per mortem deſtrueret eum qui ha-
1. Corin. 15. g. 54. 15 bebat mortis imperium, id eſt diabolum, ¶ & libera-
ret eos qui timore mortis per totam vitā obnoxij erāt
16 ſeruituti. ¶ Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed
17 ſemen Abrahæ apprehendit. ¶ Vnde debuit per om-
nia fratribus ſimilari: vt miſericors fieret, & fidelis
pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi.
18 ¶ In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus: potens
eſt & eis qui tentantur, auxiliari.

CAPVT III.

1 VNde fratres ſancti, vocationis cœleſtis par-
A ticipes, conſiderate Apoſtolum & pontifi-
2 cem confeſſionis noſtrę Ieſum, ¶ qui fidelis
eſt ei qui fecit illum, ſicut & |Moyſes in omni domo Nu. 12. b. 7.
3 eius. ¶ Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus
eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet do-
4 mus, qui fabricauit illam. ¶ Omnes namque domus
fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, Deus
5 eſt. ¶ Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius
tanquam famulus, in teſtimonium eorum quę dicen
6 da erāt. ¶ Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua:
B quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei
7 vſque ad finem, firmam retineamus. ¶ Qua propter
ſicut dicit Spiritus ſanctus, |Hodie ſi vocem eius au- Pſa. 94. b. 8.
8 dieriils, ¶ nolite obdurare corda veſtra ſicut in exa-
9 cerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto. ¶
Vbi tentauerunt me patres veſtri, probauerunt, et ui
10 derunt opera mea ¶ quadraginta annis. Propter quod
C infenſus fui generationi huic. & dixi: Semper errant
11 corde. Ipſi autem non cognouerunt vias meas. ¶ ſicut
12 iuraui in ira mea: Si introibunt in requiam meā. ¶ Vi
dete fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malū
13 incredulitatis diſcedendi a Deo viuo: ſed adhorta-
mini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie co-
gnominatur, vt non obduretur quis ex vobis falla-
14 cia peccati. ¶ Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi
tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmū
15 retineamus. ¶ Dum dicitur: Hodie ſi vocem eius au-
D dieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodū
16 in illa exacerbatione. ¶ Quidam enim audientes, exa
cerbauerunt. ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ex
17 Ægypto per Moyſem. ¶ Quibus autem infenſus eſt
quadraginta annis? Nonne illis qui peccauerunt, | Nu. 14. f. 37.
18 quorum cadauera proſtrata ſunt in deſerto? ¶ quibus
autem iurauit non introire in requiem ipſius, niſi illis Nu. 14. d. 21. d. 24.
19 qui increduli fuerunt? ¶ Et videmus quia non potue-
runt introire propter incredulitatem.

CAPVT IIII.

1 TImeamus ergo ne forte relicta pollicitatio-
A ne introeundi in requiem eius, exiſtime-
2 tur aliquis ex vobis deeſſe. ¶ Etenim &
nobis nunciatum eſt, quemadmodum & illis: ſed nō
profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex ijs
3 quæ audierunt. ¶ Ingrediemur enim in requiem qui
credidimus, quemadmodum dixit, |Sicut iuraui in Pſa. 94. b. 11.
ira mea, ſi introibunt in requiem meain: & quidem
4 operibus ab inſtitutione mundi perfectis. ¶ Dixit e-
nim in quodam loco de die ſeptima ſic. |Et requieuit
5 Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis. ¶ Et in Gen. 2. a. 2.
6 iſto rurſum: Si introibunt in requiem meam. ¶ Quo-
niam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ij
quibus prioribus annunciatum eſt non introierunt
7 propter incredulitatem: ¶ Iterum terminat diem quē-
dam: Hodie, in Dauid dicendo, poſt tantum tempo- Sup. 3. b. 7.
ris, ſicut ſupra dictum eſt: Hodie ſi vocem eius audie
8 tiiis, nolite obdurare corda veſtra. ¶ Nam ſi eis Ie-

C ius requiem præſtitiſſet, nunquam de alia loquere-
9 tur poſt hac die: Itaque relinquitur ſabbathiſmus
10 populo Dei. Qui enim ingreſſus eſt in requiem e-
ius: etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſicut a
11 ſuis Deus. Feſtinemus ergo ingredi in illam re-
quiem, vt ne in idipſum quis incidat incredulitatis
12 exemplum. Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens
vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum
quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum
13 & intentiunum cordis. Et non eſt vlla creatura
inuiſibilis in conſpectu eius: omnia autem nuda &
14 aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis ſermo. Ha-
bentes ergo pontificem magnum qui penetrauit cœ-
los, Ieſum filium Dei, teneamus confeſsionem.
15 Non enim habemus pontificem qui non poſsit
compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per
16 omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Adeamus
ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: vt miſericor-
diam conſequamur, et gratiam inueniamus in auxi-
lio opportuno.

CAPVT V.

1 OMnis nanque Pontifex ex hominibus aſ-
A ſumptus, pro hominibus conſtituitur in
ijs quæ ſunt ad Deum: vt offerat dona &
2 ſacrificia pro peccatis, qui condolere poſſit ijs qui
ignorant & errant: quoniam, & ipſe circundatus
3 eſt infirmitate, & propterea debet quemadmodum
pro populo, ita etiā & pro ſemetipſo offerre pro pec-
4 catis. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem: ſed qui
5 vocatur a Deo, tanquam Aaron. Sic & Chriſtus nō
B ſemetipſum clarificauit vt pontifex fieret: ſed qui lo
cutus eſt ad eum: Filius meus es tu: ego hodie genui
6 te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es ſa-
cerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſe-
7 dec. Qui in diebus carnis ſuæ, preces, ſupplicatio-
neſque ad eum qui poſſit illum ſaluum facere a mor
te cum clamore valido & lachrymis offerens, exau-
8 ditus eſt pro ſua reuerentia. Et quidem cum eſſet
C filius Dei, didicit ex ijs quæ paſſus eſt, obedientiam:
9 & conſummatus, factus eſt omnibus obtemperan-
10 tibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ, appellatus a Deo
11 pontifex, iuxta ordinem Melchiſedec. De quo no-
bis grandis ſermo, & interpretabilis ad dicendum,
12 quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum. Ete-
D nim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus:
rurſum indigetis vt vos doceamini quę ſint elemen-
ta exordij ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte
13 opus ſit, non ſolido cibo. Omnis enim qui lactis eſt
particeps, expers eſt ſermonis iuſtitiæ: paruulus e-
14 nim eſt. Perfectorū autem eſt ſolidus cibus: eorum
qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad
diſcretionem boni ac mali.

CAPVT VI.

1 QVA PROPTER intermittentes in-
A choationis Chriſti ſermonem, ad perfectio-
nem feramur, non rurſum iacientes
fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, &
2 fidei ad Deum, baptiſmatum doctrinæ, impoſitio-
nis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum,
3 & iudicij æterni. Et hoc faciemus, ſi quidem permi-
4 ſerit Deus. Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel ſunt
illuminati guſtauerunt etiam donum cęleſte, & par- Matt. 12 d.45.
5 ticipes facti ſunt Spiritus ſancti, guſtauerunt nihi- Inf. 10.c.26.
lominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſeculi 2. Pet. 2.
6 venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœni- d.20.
tentiam: rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium
7 Dei, & oſtentui habentes. Terra enim ſępe venien-
B tem ſuper ſe bibens inbrem, & generans herbam
opportunam illis a quibus colitur, accipit benedi-
8 ctionem a Deo: proferens autem ſpinas ac tribulos,
reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſumma
9 tio in combuſtionem. Confidimus autem de vobis
dilectiſſimi meliora & viciniora ſaluti: tametſi ita
10 loquimur. Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſca-
tur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in
nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtra-
11 tis. Cupimus autem vnumquemque veſtrum ean-
C dem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei
12 vſque in finem, vt non ſegnes efficiamini, verum
imitatores eorum qui fide, & patientia hæredita-
13 bunt promiſſiones. Abrahæ nanque promittens
Deus, quoniam neminem babuit per quem iuraret Gen. 22. c.16.
14 maiorem, iurauit per ſemetipſum, dicens: Niſi be-
nedicens benedicam te, & multiplicans multiplica- Gen. 12. a.3. 18. c. 18. 22. d.17.
15 bo te. Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repro-
16 miſſionem. Homines enim per maiorem ſui iurant:
& omnis controuerſiæ eorum finis, ad confirmatio-
17 nem, eſt iuramenrum. In quo abundantius volens
D Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobili-
18 tatem conſilij ſui: interpoſuit iuſiurandum: vt
per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt men-
tiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui
19 confugimus ad tenendam propoſitam ſpem, quam
ſicut ancoram habemus animę tutam ac firmam,
20 & incedentem vſque ad interiora velaminis, v-
bi pręcurſor pro nobis introiuit Ieſus, ſecundum or-
dinem Melchiſedec pontifex factus in ęternum.

CAPVT VII.

1 HIc enim Melchiſedec, rex Salem, ſacerdos Gen. 14. d.18.
A Dei ſummi, qui obuiauit Abrahę regreſ-
2 ſo a cęde Regum, & benedixit ei: cui &
decimas omnium diuiſit Abraham, primum quidē
qui interpretatur Rex iuſtitię: deinde autem, & Rex
3 Salē, quod eſt Rex pacis, ſine patre, ſine matre, ſine
genealogia, neq; initiū dierū, neq; finē vitę habens:
aſſimilatus aūt filio Dei, manet ſacerdos in perpetuū.
4 Intuemini aūt quantus ſit hic, cui & decimas dedit
5 de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidem de
filijs Leui ſacerdotium accipientes, mandatum ha-
bent decimas ſumere a populo ſecundum legem, id Nu. 18. c. 21.
eſt, a fratribus ſuis: quanquam & ipſi exierint de lū- Deut. 18.
6 bis Abrahæ. Cuius autem generatio non annume- a.1. & 3.
B ratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & Ioſ. 14.
7 hunc qui habebat repromiſſiones, benedixit. Si- a.4.
ne vlla autem contradictione, quod minus eſt, a me
8 liore benedicitur. Et hic quidem, decimas morien-
tes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia

viuit.

9 viuit.¶Et(vt ita dictum ſit)per Abraham & Leui qui
10 decimas accepit,decimatus eſt:¶ adhuc enim in lum-
11 bis patris erat,quando obuiauit ei Melchiſedec. ¶ Si
ergo conſummatio per ſacerdotium Leuiticum erat,
(populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc
neceſſarium fuit ſecundum ordinem Melchiſedec,a-
C lium ſurgere ſacerdotem , & non ſecundum ordinem
12 Aaron dici?¶ Tranſlato enim ſacerdotio , neceſſe eſt,
13 vt & legis tranſlatio fiat.¶In quo enim hæc dicuntur;
de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſto fuit.
14 ¶Manifeſtum eſt enim,quod ex Iuda ortus ſit Domi-
nus noſter:in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes
15 locutus eſt.¶Et amplius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſe-
cundum ſimilitudinem Melchiſedec exurgat alius ſa
16 cerdos,¶qui non ſecundum legem mandati carnalis
factus eſt , ſed ſecundum virtutem vitæ inſolubilis.
Pſal.109 a.4. 17 ¶Conteſtatur enim:|Quoniam tu es ſacerdos in æter-
18 num ſecundum ordinem Melchiſedec. ¶ Reprobatio
quidem fit præcedentis mandati , propter infirmita-
19 tem eius, & inutilitatem. ¶ nihil enim ad perfectum
adduxit lex:introductio vero melioris ſpei per quam
20 proximamus ad Deum.¶Et quantum eſt non ſine iu-
reiurando (alij quidem ſine iureiurando ſacerdotes
21 facti ſunt:¶ hic autem cum iureiurando per eum, qui
D dixit ad illum: | Iurauit Dominus,& non pœnitebit
Pſal.109 a.4. 22 eum:tu es ſacerdos in æternum)¶ in tantum melioris
23 teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus. ¶ Et alij quidem
plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte pro-
24 hiberentur permanere: ¶ hic autem eo quod maneat
25 in æternum,ſempiternum habet ſacerdotium.¶Vnde
& ſaluare in perpetuum poteſt accedentes per ſeme-
tipſum ad Deum: ſemper viuens ad interpellandum
26 pro nobis.¶ Talis enim decebat, vt nobis eſſet ponti-
fex,ſanctus,innocens,impollutus,ſegregatus a pecca
27 toribus,& excelſior cœlis factus:¶ qui non habet ne-
ceſſitatem quotidie , quemadmodum ſacerdotes ,
Leu.9.b 7.16.b.6 |prius pro ſuis delictis hoſtias offerre , deinde pro po-
28 puli:hoc enim fecit ſemel ſe ipſum offerendo. ¶ Lex
enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem ha-
bentes: ſermo autem iuriſiurandi qui poſt legem eſt,
Filium in æternum perfectum.

CAPVT VIII.

1 CApitulum autem ſuper ea quæ dicuntur, ta-
A lem habemus Pontificem , qui conſedit in
2 dextera ſedis magnitudinis in cœlis: ¶ ſan-
ctorum miniſter,& tabernaculi veri, quod fixit Do-
3 minus,& non homo.¶Omnis enim pontifex,ad offe-
rendum munera,& hoſtias conſtituitur. Vnde neceſſe
4 eſt,& hunc habere aliquid quod offerat:¶ſi ergo eſſet
ſuper terram,nec eſſet ſacerdos, cum eſſent qui offer-
5 rent ſecundum legem munera , ¶ qui exemplari, &
vmbræ deſeruiunt cœleſtium . Sicut reſponſum eſt
Exo.25. a.9 d.40. Act.7. f. 44. B Moyſi,cum conſummaret tabernaculum. | Vide(in-
quit) omnia facito ſecūdum exemplar quod tibi oſtē
6 ſum eſt in monte.¶ nunc autem melius ſortitus eſt mi
niſterium , quanto & melioris teſtamenti mediator
eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum
7 eſt.¶Nā ſi illud prius culpa vacaſſet: nō vtiq; ſecundi
Ier.31.f. 32. 8 locus inquireretur.¶Vituperans enim eos,dicit:|Ecce
dies venient,dicit Dominus, & conſummabo ſuper
domum Iſrael,& ſuper domum Iuda teſtamentū no-
9 uum, ¶ non ſecundum teſtamentum quod feci patri-
bus eorum in die qua apprehendi manum eorum, vt
educerem illos de terra Aegypti : quoniam ipſi non
permanſerunt in teſtamento meo: & ego neglexi eos,
10 dicit Dominus.¶Quia hoc eſt teſtamentum quod di-
ſponam domui Iſrael poſt dies illos,dicit Dominus:
Dando leges meas in mentem eorum,& in corde eo-
rum ſuperſcribam eas,& ero eis in Deum,& ipſi erūt
11 mihi in populum:¶ & non docebit vnuſquiſque pro-
ximum ſuum,& vnuſquiſque fratrem ſuum, dicens:
C Cognoſce Dominum:quoniam omnes ſcient me a mi
12 nore, vſque ad maiorem eorum: ¶ quia propitius ero
iniquitatibus eorum,& peccatorum eorum iam non
13 memorabor. ¶ Dicendo aūt nouum, veterauit prius.
Quod aūt antiquatur, & ſeneſcit, prope interitū eſt.

CAPVT IX.

1 HAbuit quidem & prius,iuſtificationes cultu Exo.25. a.8. 26. a.1. 36 a.8.
A ræ,& ſanctum ſeculare.¶Tabernaculum e-
2 nim factum eſt primum , in quo erant can-
delabra, & menſa, & propoſitio panum,quæ dicitur
3 ſancta.¶Poſt velamentum autem ſecundum taberna
4 culum,quod dicitur Sancta Sanctorum:¶aureum ha-
bens thuribulum , & arcam teſtamenti circumtectam
ex omni parte auro, in qua vrna aurea habens man-
B na,& virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſta-
5 menti,¶ſuperque eam erant Cherubim gloriæ obum
brantia propitiatorium , de quibus non eſt modo di-
6 cendum per ſingula.¶His vero ita compoſitis,in prio
ri quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes
7 ſacrificiorum officia conſummantes:¶ in ſecundo au-
tem,|ſemel in anno ſolus pontifex: non ſine ſanguine 3 Reg 8. c.9.
8 quem offert pro ſua,& populi ignorantia:¶hoc ſigni- 2 Par. 5. c 10.
C ficante Spiritu ſancto , nondum propalatam eſſe ſan- Exo. 30 b 10.
ctorum viam,adhuc priore tabernaculo habente ſta- Leu. 16 a.a.f 30.
9 tum.¶quæ parabola eſt temporis inſtantis:iuxta quā
munera,& hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta
conſcientiam perfectum facere ſeruientem ſolummo
10 do in cibis,¶& in potibus,& varijs baptiſmatibus,&
iuſtitijs carnis, vſque ad tempus correctionis impoſi-
11 tis.¶Chriſtus autem aſſiſtens pontifex futurorum bo
norum,per amplius,& perfectius tabernaculum non
12 manufactum,id eſt,non huius creationis,|¶ neque per
D ſanguinem hircorum,aut vitulorum,ſed per propriū
ſanguinem introiuit ſemel in Sancta, æterna redem-
13 ptione inuenta.¶|Si enim ſanguis hircorum,& tauro- Act.10.f 43.
rum,& cinis vitulæ aſperſus , inquinatos ſanctificat 1.Pet 1. c 19
14 ad emundationem carnis : ¶ quanto magis ſanguis 1.Io 1 c. 7.
Chriſti,qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum|obtu- Apo. 1. b 5.
E lit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam no- Leui. 9. b & 17.d 6 c. 14.
ſtram ab operibus mortuis , ad ſeruiendum Deo vi- Nu. 19. a.4.
15 uenti?¶Et ideo noui teſtamenti mediator eſt, vt mor-
te intercedente , in redemptionem earum præuarica-
tionum,quæ erant ſub priori teſtamento,repromiſſio
nem accipiant, qui vocati ſunt,æternæ hæreditatis. Luc.1 g. 77.
16 ¶|Vbi enim teſtamentum eſt : mors neceſſe eſt inter- Ro 2. a. 5 a.6.
17 cedat teſtatoris. ¶ Teſtamentum enim in mortuis Gala. 3. b.15.
F confirmatum eſt : alioquin nondum valet , dum vi-
18 uit qui teſtatus eſt. ¶ Vnde nec primum quidem ſi-
19 ne ſanguine dedicatum eſt. ¶ lecto enim omni man-
dato Legis a Moyſe vniuerſo populo: accipiens
ſanguinem vitulorum , & hircorum cum aqua, &
lana coccinea & hyſopo, ipſum quoque librum , & Exo.24 c.8
20 omnem populum aſperſit,¶dicens:|Hic ſanguis teſta- Matt. 2. c.18.
21 menti quod mandauit ad vos Deus. ¶ Etiam taber-

nacu-

naculũ & oĩa vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſp-
22 ſit.¶Et oĩa pene in ſanguine ſecundũ legem mundá-
F tur:& ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. ¶ Ne-
23 ceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœleſtium, his mũ
dari:ipſa aũt cœleſtia, melioribus hoſtijs quam iſtis.
24 ¶Non enim in manufacta Sancta Ieſus introiuit,exẽ
plaria verorũ:ſed in ipſum cęlum, vt appareat nunc
25 vultu Dei pro nobis. ¶ Neq; vt ſæpe offerat ſemetip-
ſum, quemadmodũ Pontifex intrat in Sãcta per ſin-
26 gulos annos in ſanguine alieno:¶alioquin oportebat
G eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem
ſemel in conſumatione ſeculorum,ad deſtitutionem
27 peccati,per hoſtiam ſuã apparuit. ¶ Et quemadmo-
dum ſtatutũ eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc au-
28 tem iudicium: ¶|ſic & Chriſtus ſemèl oblatus eſt ad
multorum exhaurienda peccata, ſecundo ſine pecca
to apparebit expectantibus ſe,in ſalutem.

CAPVT X.

1 VMbram enim habens lex futurorum bono-
A rũ,non ipſam imaginem rerũ per ſingulos
annos eiſdẽ ipſis hoſtijs quas offerunt in-
deſinenter,nunquã põt accedentes perſectos facere:
2 ¶alioquin ceſſaſſent offerri, ideo q̃ nullam haberent
vltra conſcientiam peccati,cultores ſemel mundati.
3 ¶ſed in ipſis cõmemoratio peccatorum per ſingulos
4 annos fit. ¶impoſſibile enim eſt ſangnine taurorũ &
5 hircorũ auferri peccata. ¶ Ideo ingrediens mundum,
dicit:|Hoſtiã & oblationẽ noluiſti: corpus aũt aptaſti
6 mihi: ¶ holocautomata pro peccato, non tibi pla-
7 cuerunt. ¶Tũc dixi;Ecce venio:in capite libri ſcriptũ
8 eſt de me: Vt faciã Deus voluntatẽ tuam. ¶ Superius
B dicens: Quia hoſtias & oblationes & holocautoma-
ta pro peccato noluiſti: nec placita ſunt tibi, quæ
9 ſecundum legem offerunẽ,¶tunc dixi: Ecce venio vt
faciam Deus voluntatem tuam, aufert primum, vt
10 ſequens ſtatuat. ¶In qua voluntate ſanctificati ſumus
11 per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel. ¶ Et oĩs
quidem ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, &
eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nunq̃ poſſunt au-
12 ferre peccata: ¶hic autem vnam pro peccatis offe-
C rens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei;
13 ¶de cætero expectans, | donec ponantur inimici eius
14 ſcabellũ pedum eius. ¶Vna enim oblatione, conſum-
15 mauit in ſempiternũ ſanctificatos. ¶Conteſtatẽ autem
16 nos & Spiritus ſanctus. Poſtquã enim dixit. ¶|Hoc au
tem teſtm̃ quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit
Dñs. Dãdo leges meas in cordibus eorũ, & in menti-
17 bus eorũ ſuperſcribam eas, ¶& peccatorum & iniqui
18 tatum eorum iã non recordabor amplius. ¶ Vbi autẽ
19 horum remiſſio: iã nõ eſt oblatio pro peccato. ¶Habẽ
D tes itaq; fratres, fiduciam in |introitu Sanctorum in
20 ſanguine Chriſti: ¶quam initiauit nobis viam nouã,
21 & viuentẽ per velamẽ, ideſt, ¶carnem ſuam: & ſacer
22 dotem magnum ſuper domũ Dei, ¶accedamus cũ ve
ro corde in plenitudine fidei, aſperſi corda a conſcien
23 tia mala, & abluti corpus aqua munda, ¶ teneamus
ſpei noſtræ confeſſionẽ indeclinabilem, (fidelis enim
24 eſt qui repromiſit,) ¶ & cõſideremus inuicem in pro-
25 uocationem charitatis, & bonorum operum: ¶ non
E deſerẽtes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis
eſt quibuſdam: ſed conſolantẽs, & tanto magis, quã-
26 to videritis appropinquantem diem. ¶|Voluntarie
enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam ve-
27 ritatis, iã non relinquitur pro peccatis hoſtia, ¶terribi
lis autẽ quædã expectatio iudicij, & ignis æmulatio,
28 q̃ conſumptura eſt aduerſarios. ¶ Irritam quis faciẽs
legẽ Moyſi, ſine vlla miſeratione,| duobus vel tribus |Deut. 17
29 teſtibus moritẽ: ¶quanto magis putatis, deteriora me- b 6. 19. d.
reri ſupplicia qui filium Dei cõculcauerit, & ſangui 15. Mat. 18.
F nẽ teſtamẽti pollutũ duxerit, in quo ſanctificatus eſt, b 16.
30 & Spiritui gratiæ contumeliã fecerit? ¶Scimus enim Io 8 e. 17. 2. Cor. 13
qui dixit,|Mihi vindicta, & ego retribuam, Et iterũ: a 1.
31 Quia iudicabit Dñs populũ ſuũ. ¶Horrendum eſt in- |Deu. 32. e 35.
32 cidere in manus Dei viuẽtis. ¶ Rememoramini autẽ Ro. 12. d.
priſtinos dies, in quibus illuminati magnũ certamen 18.
33 ſuſtinuiſtis paſſionũ, ¶ & in altero quidẽ opprobrijs
& tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autẽ
34 ſocij taliter cõuerſantium effecti. ¶Nã & vinctis com
G paſſi eſtis: & rapinã bonorum veſtrorũ cum gaudio
ſuſcepiſtis, cognoſcẽtes vos habere meliorẽ & manẽ
35 tẽ ſubſtantiã. ¶ Nolite itaq; amittere cõfidentiam ve
36 ſtram, q̃ magnam hẽt remunerationẽ. ¶Patiẽtia enim
vobis neceſſaria eſt: vt voluntatẽ Dei faciẽtes, repor
37 tetis ꝓmiſſionẽ. ¶|Adhuc enim modicum aliquantu- |Abac. 2. a. 4.
38 lumq; q̃ venturus eſt, vẽniet, & nõ tardabit. ¶| iuſtus 1. Pe. 1. 2. 6
aũt meus ex fide viuit. qđ ſi ſubtraxerit ſe: nõ place- Ro. 1. c.
39 bit aĩæ meæ. ¶ Nos autem non ſumus ſubtractionis 17. Gal 3. b.
filij in ꝑditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ. 11.

CAPVT XI.

1 EST autem fides ſperandarũ ſubſtãtia rerũ, argu
A mentũ nõ apparẽtiũ. ¶In hac enim teſtimoniũ
2 conſecuti ſunt ſenes. |¶ Fide, |intelligimus |Ge. 1. a
3 aptata eſſe ſecula verbo Dei; vt ex inuiſibilibus viſi 3.
4 bilia fierẽt. ¶Fide,|plurimã hoſtiã Abel q̃ Cain, obtu Ge 4 a 4.
lit Deo; per quã teſtimoniũ cõſecutus eſt eſſe iuſtus, Mat. 23. d. 14.
teſtimoniũ perhibẽte muneribus eius Deo, & per il-
5 lã defunctus adhuc loquitẽ. ¶Fide,|Henoch translatus Gen. 5. c.
eſt, ne videret mortẽ, & nõ inueniebatur: quia trãſtu 24.
lit illũ Deus; ante translationẽ enim, teſtimoniũ ha- Eccl. 44. c. 16. 49.
6 buit placuiſſe Deo. ¶Sine fide autẽ impoſſibile eſt pla d 16.
B cere Deo, Credere enim oportet accedentẽ ad Deũ,
7 q2 eſt & inquirẽtibus ſe remunerator ſit. ¶Fide| Noe Gen. 6. c.
reſponſo accepto de ijs q̃ adhuc non videbãtur, me- 1 c. 18.
tuens aptauit arcam ſalutẽ domus ſuæ, per q̃ damna Eccl. 44. c. 17.
uit mundum: & iuſtitiæ quæ ꝑ fidem eſt, hæres eſt in
8 ſtitutus. ¶Fide, qui vocatur Abraham obediuit in lo Ge. 12. a.
cũ exire quẽ accepturus erat in hæreditatem: & exijt 1. 13. a. 1.
9 neſciens quo iret. ¶ Fide, demoratus eſt in terra re-
promiſſionis, tanq̃ in aliena, In caſulis habitando,
cũ Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſionis eiuſ-
10 dem. ¶ Expectabat enim fundamenta habentẽ ciui-
11 tatem: cuius artifex & conditor Deus. ¶Fide,|& ipſa Ge. 17. c.
C Sara ſterilis virtutem in conceptione ſeminis acce- 19. 18. b. 10. 21. a.
pit, etiam ꝑter tempus ætatis: q̃m fidelẽ credidit eſſe 2.
12 eum qui repromiſerat. ¶ Propter quod & ab vno orti
ſunt (& hoc emortuo) |tanquam ſidera cœli in mul- Eccl. 44.
titudine; & ſicut arena quæ eſt ad oram maris innu- d 22. d 23.
13 merabilis. ¶ Iuxta fidem defuncti ſunt oẽs iſti, non
acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicien-
tes, & ſalutantes, & confitentes, quia peregrini &
14 hoſpites ſunt ſuper terram. ¶ Qui enim hæc dicunt,
15 ſignificant ſe patriam inquirere. ¶ Et ſi quidem ipſius
D meminiſſent de qua exierunt: habebant vtiq; tem-
16 pus reuertendi. ¶nunc autem meliorẽ appetunt, ideſt
cœleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus
17 eorum, parauit enim illis ciuitatem. ¶ Fide |obtulit G. 22. a. 9

Abra-

Eccl. 44. d. 21. Abraham Iſaac, cum tentaretur: et vnigenitum offere
18 bat qui ſuſceperat repromiſſiones: ¶ ad quem dictum Gen. 21 b. 12.
19 eſt: Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen, ¶ arbitrans Ro. 9. b. 7.
quia, & a mortuis ſuſcitare potens eſt Deus. vnde
20 eum, & in parabolam accepit ¶ Fide, & de futuris, be- ‖Gē. 27. d. 27. f
21 nedixit Iſaac, Iacob, & Eſau. ¶ Fide, |Iacob moriens, 16.
E ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: & adorauit faſti Gen. 48. c. 15.
22 gium virgę eius. ¶ Fide, |Ioſeph moriens de profectio ‖Ge. 47. g. 31.
ne filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus ſuis
23 mandauit, ¶ Fide, |Moyſes natus occultatus eſt menſi- ‖Gē. 50. d. 24. 25.
bus tribus a parentibus ſuis: eo quod vidiſſent elegā- Exo. 2. a. 2.
24 tem infantem, & non timuerunt regis edictum. ¶ Fide Act. 7. c. 20.
|Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filiū filiæ Pha-
25 raonis: ¶ magis eligens affligi cum populo Dei, quam Exo. 1. c. 16
26 temporalis peccati habere iucunditatem, ¶ maiores Exo. 2. b. 11.
diuitias æſtimans theſauro Aegyptiorum, imprope-
rium Chriſti. aſpiciebat enim in remunerationem.
27 ¶ Fide, reliquit Aegyptum: non veritus animoſitatem
F regis, inuiſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit. ¶ Fi
28 de, |celebrauit paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui Exo. 12
29 vaſtabat primitiua, tangeret eos. ¶ Fide, |tranſierunt b. 21.
mare rubrum, tanq̃ per aridam terram: quod experti Exo. 14. c. 21.
30 Aegyptij, deuorati ſunt. ¶ Fide, |muri Iericho corrue- Ioſu. 6. c. 20
31 runt, circuitu dierum ſeptem. ¶ Fide|, Rahab meretrix Ioſu 6. d.
non perijt cum incredulis, excipiens exploratores cū 23 d. 25.
32 pace. ¶ Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tem- Ioſ. 2. a.
pus enarrantem de Gedeon, Barac, Sāſon, Iephte, Da
33 uid, Samuel, & prophetis: ¶ qui per fidem uicerunt
regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſio
34 nes, obturauerunt ora leonum. ¶ extinxerūt impetum
G ignis, effugerunt aciem gladij, conualuerunt de infir-
mitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt ex-
35 terorum: ¶ acceperunt mulieres de reſurrectione mor
tuos ſuos: alij autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes
redemptionem, vt meliorem inuenirent reſurrectio-
36 nem. ¶ Alij vero ludibria, & verbera experti, inſuper
37 & vincula, & carceres, ¶ lapidati ſunt, ſecti ſunt, tenta
ti ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt, circuierunt in
melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, affli
38 cti, ¶ quibus dignus non erat mundus, in ſolitudini-
bus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cauernis
39 terræ. ¶ Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non ac-
40 ceperunt repromiſſionem, ¶ Deo pro nobis melius
aliquid prouidente, vt nō ſine nobis cōſummarentur.

CAPVT XII.

1 IDeoq; & nos tantā habentes impoſitā nubem te
A ſtium: ‖deponentes omne pondus & circunſtans Ro. 6. a. 4 Col. 3. b. 8.
nos peccatum, per patientiam curamus ad pro-
2 poſitum nobis certamen, ¶ aſpicientes in authorem fi- Eph. 4. c. 23.
dei, & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gau 1. Pet. 2.
dio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atque in a. 1. 4. 2. 1.
3 dextera ſedis Dei ſedet. ¶ Recogitate enim eum qui
talem ſuſtinuit a peccatoribus aduerſum ſemetipsū
contradictionem: vt ne fatigemini, animis veſtris de-
4 ficientes. ¶ Nondum enim vſq; ad ſanguinem reſtiti-
B ſtis, aduerſus peccatum repugnantes. ¶ & obliti eſtis
5 conſolationis, quę vobis tanquā filijs loquitur, dicēs:
‖Fili mi, noli negligere diſciplinam Dñi: neq; fatige- Prou. 3. b. 11.
6 ris dum ab eo argueris. ¶ Quem enim diligit Dñs, ca- Iob 5. c. 17.
7 ſtigat: flagellat aūt oēm filiū quē recipit. ¶ In diſcipli-
na perſeuerate. Tanquā filijs vobis offert ſe Deus: qs Apoc. 3. d. 19.
8 enim filius, quem non corripit pater? ¶ Quod ſi extra
diſciplinam eſtis, cuius particeps facti ſunt oēs: ergo

9 adulteri, & non filij eſtis. ¶ Deinde patres quidem car
C nis noſtrę, eruditores habuimus, & reuerebamur eos:
num multo magis obtemperabimus patri ſpirituum,
10 & viuemus? ¶ et illi quidem in tpē paucorum dierum
ſecundū voluntatē ſuā erudiebant nos: hic autē ad id
11 quod vtile eſt, in recipiēdo ſanctificationē eius. ¶ Om
nis autē diſciplina in preſenti quidē uidetur non eſſe
gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſi-
12 mū exercitatis per eā, reddet iuſtitiæ. ¶ Propter quod
13 remiſſas manus & ſoluta genua erigite, ¶ & greſſus re-
ctos facite pedibus veſtris: vt nō claudicās quis erret,
14 magis aūt ſanetur. ¶‖ Pacē ſequimini cū oībus & ſan- Ro. 12. d. 18.
15 ctimoniā: ſine qua nemo videbit Deū: ¶ contemplan-
tes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudi-
nis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinē
16 tur multi. ¶ Ne quis fornicator aut pphanus ‖vt Eſau:
E qui pp̄ vnā eſcā vēdidit primitiua ſua. ¶ ſcitote enim Gen. 25. d. 33.
17 qm & ‖poſtea cupiēs hæreditare benedictionē, repro- Gen. 27.
batus eſt: non. n. inuenit pęnitentiæ locū, quanq̃ cum f. 38.
18 lachrymis inquiſiſſet eā. ¶‖ Non enim acceſſiſtis ad tra Exo. 19.
ctabilē montē, & accēſibilem ignem, & turbinem, & c. 12. 20. d. 21.
19 caliginem, & procellā, ¶ & tubæ ſonum, & vocem ver
borum, quam qui audierunt, excuſauerunt ſe, ne eis
20 fieret verbū. ¶‖ Non. n. portabāt q̃ dicebatur, ‖ Et ſi be- Exo 19 c. 13.
21 ſtia tetigerit mōtē, lapidabitur. ¶ Et ita terribile erat q̃
F videbatur, Moyſes dixit: Exterritus ſū & teremebū-
22 dus. ¶ Sed acceſſiſtis ad Siō montē, & ciuitatē Dei vi-
uentis, Ieruſalem cœleſtem, & multorū milliū ange-
23 lorum frequentiā, ¶ & eccleſiam primitiuorū, qui con
ſcripti ſunt in cœlis, & iudicē omniū Deū, & ſpiritus
24 iuſtorum perfectorum, ¶ & teſtamenti noui mediato-
rem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquen-
25 tem quam Abel. ¶ Videte ne recuſetis loquentem. Si
enim illi non effugerunt recuſantes eum qui ſuper ter
G rā loquebatur: multo magis nos, qui de cœlis loquen
26 tem nobis, auertimus: ¶ cuius uox mouit terram tunc: Ag. 2 b.
nunc autem repromittit, dicens, ‖Adhuc ſemel: & ego 7.
27 mouebo non ſolū terram, ſed & cęlum. ¶ Quod autem
adhuc ſemel dicit, declarat mobilium tranſlationem
tanquam factorum, vt maneant ea quæ ſunt immo-
28 bilia. ¶ Itaq; regnum immobile ſuſcipientes, habemus Deu. 4 d.
gratiam per quam ſeruiamus placētes Deo, cum me- 24.
29 tu & reuerētia. ¶ Etenī ‖Deꝰ noſter ignis cōſumēs eſt.

CAPVT XIII.

A CHaritas fraternitatis maneat in vobis ¶ ‖ Et Ro 12. c.
1 hoſpitalitatē nolite obliuiſci ‖per hanc enim 10. c. 13. 1. Pet. 4.
2 latuerunt quidam, angelis hoſpitio receptis. c. 9.
3 ¶ Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & la Ge. 18. a. 3. 19. a. 2.
borantium, tanquam, & ipſi in corpore morantes.
4 ¶ Honorabile connubium in omnibus, & thorus im-
maculatus, Fornicatores enim & adulteros iudi- Deut. 31.
5 cabit Deus, ¶ Sint mores ſine auaritia, contenti præ- b. 8.
ſentibus: ipſe enim dixit: ‖ Non te deſeram, neque Ioſ. 1. a. 5.
6 derelinquam. ¶ ita ut confidenter dicamus: ‖ Do- Pſal. 15.
minus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi c. 12. 117. a. 6.
7 homo. ¶ Mementote præpoſitorum veſtrorum qui
B vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes
8 exitum conuerſationis, imitamini fidem. ¶ Ieſus Chri
9 ſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula. ¶ Doctrinis varijs
& peregrinis nolite abduci, Optimum eſt enim gra-
tia ſtabilire cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambu
10 lantibus in eis, ¶ Habemus altare: de quo edere non
habent poteſtatem qui tabernaculo deſeruiunt.

Argumentum in Epiſtolam Catholicam Iacobi Apoſtoli.

IACOBVS Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cœleſtium præceptorum, & regula catholicæ obſeruantiæ, & de inuictæ patientiæ maieſtate, & de reuelatione plurimorum & de mendacio magiſtrorũ.

EPISTOLA CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 A IACOBVS Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruus duodecĩ tribubus quę ſunt in diſperſione, ſalutẽ.
2 ꝰOẽ gaudiũ exiſtimate fratres mei, cũ ĩ tẽtationes varias ĩcideritis:
Ro. 5. a. 3. 3 ꝰ‖ſciẽtes ꝙ ꝓbatio fidei veſtræ
4 patientiam operatur. Patiẽtia aũt opus perfectũ habet: vt ſitis pfecti & integri, in nullo deficiẽ-
5 tes. ꝰSiquis aũt veſtrum indiget ſapiẽtia, poſtulet a Deo, q̃ dat oĩbus affluenter, & nõ improperat: & da-
Mat. 7. a. 7. 21. b 21. 6 bitur ei. ꝰ‖Poſtulet aũt in fide, nihil hæſitans: qui eñ hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, q̃ a vento mouetur,
Mar. 11. c 24. 7 & circũfertur. ꝰnõ ergo æſtimet homo ille ꝙ accipiat
Lu. 11. b 9. 8 aliquid a Dño. ꝰ Vir duplex aĩo, incõſtãs eſt in oĩbus
Io. 14 b 13. 16. c. 23 24. 9 vijs ſuis. ꝰGlorietur aũt frater humilis, ĩ exaltatione
Pſ. 102. c. 15. 10 ſua: ꝰdiues aũt in humilitate ſua, |quoniã ſicut flos fę-
Eccl. 14. c. 18. 11 ni tranſibit: ꝰexortus eſt enim ſol cũ ardore, & areſcit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vultus eius de-
Iſa. 40. b. 6. 12 perijt: ita & diues in itineribus ſuis marceſcet. ꝰ‖Beatus vir q̃ ſuffert tentationem: quoniã cũ ꝓbatus fuerit, accipiet coronã vitę, q̃ repromiſit Deus diligenti-
1. Pet. 1. d. 24. 13 bus ſe. ꝰNemo cũ tentatur, dicat quoniã a Deo tentatur. Deus enim intentator malorũ eſt: ipſe aũt nemi-
Iob 5. c 17. 14 nem tentat. ꝰ Vnuſquiſq; verò tentatur a cõcupiſcen
15 tia ſua abſtractus, & illectus. ꝰDeinde cõcupiſcentia
D cũ cõceperit, parit peccatũ: peccatũ vero cum cõſum
16 matũ fuerit, generat mortem. Nolite ꝰitaq; errare fra
17 tres mei dilectiſſimi. ꝰOẽ datum optimũ, & oẽ donũ perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminũ, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis
18 obumbratio. ꝰVoluntarie enim genuit nos verbo ve
19 ritatis, vt ſimus initiũ aliquod creaturæ eius. ꝰ Scitis
Pro. 17. d. 27. 1 fratres mei dilectiſſimi: ‖ Sit aũt omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendũ, & tardus
20 ad irã. ꝰIra enim viri, iuſtitiã Dei nõ operatur. ꝰPro-
21 pter quod abijcientes omnem immunditiã & abun-
Mat. 7. b. 21. c. 11. D dantiam malitię, in manſuetudine ſuſcipite inſitum
Ro. 2. b. 13. 22 verbum, quod poteſt ſaluare aĩas veſtras. |Eſtote autem factores verbi, & non auditores tãtum, fallentes
23 voſmetipſos. ꝰ Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro cõſideranti vultũ nati
24 uitatis ſuę in ſpeculo. ꝰconſiderauit enim ſe, & abijt,
25 & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. ꝰ Qui autẽ perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permãſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis:
26 hic beatus in facto ſuo erit. ꝰSi quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſedu-
27 cens cor ſuũ: huiꝰ vana eſt religio. ꝰReligio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

CAPVT II.

1 FRatres mei, |nolite in perſonarum acceptione Leui. 19. c. 5.
A habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti glo- Deut. 1 c. 17. e 37.
2 rię. ꝰ Etenim ſi introierit in conuentum ve- 16. d. 19.
ſtrum vir aureum annulum habens in veſte candi- Prou. 24
da, introierit autem & pauper in ſordido habitu, c. 23.
3 ꝰ& intẽdatis in eũ q̃ indutus eſt veſte pręclara, & dixe- Eccl. 42. a. 2.
ritis ei: Tu ſede hic bene: pauperi aũt dicatis: Tu ſta il
4 lic: aut ſede ſub ſcabello pedũ meorũ: ꝰnõ ne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitatio-
5 nũ iniquarũ? ꝰ Audite fratres mei dilectiſſimi: nonne Deus elegit pauperes in hoc mũdo, diuites in fide, &
6 hęredes regni ꝙ repromiſit Deꝰ diligẽtibus ſe? ꝰ Vos
B aũt exhonoraſtis pauperẽ. Nõne diuites ꝑ potẽtiam
7 opprimũt vos, & ipſi trahũt vos ad iudicia? ꝰ Nonne ipſi blaſphemãt bonũ nomẽ ꝙ inuocatũ eſt ſuꝑ vos?
8 ꝰSi tñ legẽ ꝑficitis regalẽ ſecũdũ ſcripturas: Diliges
9 ꝓximũ tuum ſicut te ipsum: bene facitis: ꝰ ſi aũt pſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege
10 quaſi trãſgreſſores. ꝰ|Quicũq; ãt totã legẽ ſeruauerit, Leu. 19. d. 18.
11 offendat aũt in uno, factꝰ eſt oĩum reus. ꝰ Qui eñ dixit: Nõ męchaberis, dixit &: Nõ occides. Quod ſi non Mat. 22. d 39.
męchaberis, occides aũt, factus es tranſgreſſor legis. Marc. 12. c 31.
12 ꝰSic loquimini, & ſic facite ſicut per legem libertatis Ro. 13. c. 9.
13 incipiẽtes iudicari. ꝰIudicium enim ſine miſericordia
C illi q̃ non fecit miſericordiam. Suꝑexaltat aũt miſeri Gal. 5. b. 13.
14 cordia iudicium. ꝰ Quid proderit fratres mei, ſi fidẽ Leu. 19 c. 15 & 17.
quis dicat ſe habere, opera autẽ non habeat? Nunq̃d Deu. 1. d. 18.
15 poterit fides ſaluare eum? ꝰ Si autẽ frater, & ſoror,
16 ‖nudi ſint, & indigeant victu quotidiano: ꝰdicat autẽ Mat. 5. c 19.
aliquis ex uobis illis: Ite in pace, caleſacimini & ſa- 1. Io. 3. c 17.
turamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria
17 ſunt corpori, quid proderit? ꝰ Sic & fides, ſi non ha-
18 beat opera, mortua eſt in ſemetipſa. ꝰ Sed dicet quis Tu fidẽ hẽs, & ego opa habeo, oſtende mihi fidẽ tuã ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidẽ
19 meã. ꝰTu credis quoniã vnus eſt Deus: Benefacis: &

D dęmones credunt,& contremiſcunt.¶ Vis aũt ſcire o
20 homo inanis,quoniã fides ſine operibus mortua eſt?
21 ¶Abrahã pater nr̃,nonne ex operibus iuſtificatus eſt,
22 |offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?¶Vides quo
niam fides cooperabatur operibus illius: & ex operi-
23 bus fides conſummata eſt?¶Et ſuppleta eſt ſcriptura,
dicẽs,|Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi
24 ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.¶Videtis
quoniam ex operibus iuſtificatur homo:& non ex fi-
25 de tantum?¶Similiter &|Raab meretrix, nonne
ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuncios, &
26 alia via eijciens?¶Sicut enim corpus ſine ſpiritu mor
tuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPVT III.

1 NOlite|plures magiſtri fieri fratres mei, ſcien-
A tes qm̃ maius iudiciũ ſumitis.¶In multis e-
2 nim offendimus oẽs. Siqs in verbo non of-
fendit:hic pfectus eſt vir:põt etiam fręno circũduce-
3 re totũ corpus.¶Si autẽ equis fræna in ora mittimus
ad conſentiendũ nobis,& oẽ corpus illorũ circunferi
4 mus.¶Ecce & naues,cum magnæ ſint, & a ventis va
lidis minentur:circunferuntur a modico gubernacu-
5 lo vbi impetus dirigentis voluerit.¶Ita & lingua mo
dicum quidem membrum eſt,& magna exaltat: Ec-
6 ce quantus ignis q̃ magnam ſyluam incendit?¶Et lin
gua ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Lingua conſti-
B tuitur in membris noſtris,quæ maculat totũ corpus,
& inflammat rotam natiuitatis noſtræ inflammata a
7 gehenna.¶Oĩs enim natura beſtiarum & volucrum
& ſerpentium & cęterorũ domantur,& domita ſunt
8 a natura humana.¶linguam aũt nullus hominum do
mare põt, inquietum malum, plena veneno morti-
9 fero.¶In ipſa benedicimus Deum & patrem:& in ip-
ſa maledicimus hoĩes qui ad ſimilitudinem Dei fa-
10 cti ſunt.¶Ex ipſo ore procedit benedictio,& maledi-
C ctio. Non oportet frẽs mei hæc ita fieri.¶Nũquid fõs
11 de eodem foramine emanat dulcem,& amaram aq̃?
12 ¶Nunquid põt fratres mei,ficus vuas facere,aut vitis
13 ficus?Sic neq; ſalſa dulcẽ põt facere aquam.¶Quis ſa
piens & diſciplinatus inter vos? Oſtẽdat ex bona cõ
uerſatione operationẽ ſuam in manſuetudine ſapien
14 tiæ.¶Quòd ſi zelum amarum habetis,& cõtentiones
ſint in cordib⁹ veſtris: nolite gloriari & mẽdaces eſſe
15 aduerſus veritatẽ:¶non eſt em̃ iſta ſapientia deſurſũ
16 deſcendens:ſed terrena aĩalis,diabolica.¶Vbi enim
zelus & contentio: ibi incõſtantia,& oẽ opus prauũ.
17 ¶Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidẽ
pudica eſt:deinde pacifica,modeſta,ſuadibilis,bonis
conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis,
18 non iudicans,ſine ſimulatione.¶Fructus autem iuſti-
tiæ,in pace ſeminatur,facientibus pacem.

CAPVT IIII.

1 VNde bella & lites in vobis:Nonne hinc?ex
A concupiſcentijs veſtris quæ militant in mẽ
2 bris veſtris?¶Concupiſcitis: & non habe-
tis: occiditis,& zelatis: & non poteſtis adipiſci:litiga
tis & belligeratis: & non habetis, propter quod non
3 poſtulatis.¶Petitis,& non accipitis: eo quod male pe
4 tatis: vt in concupiſcentijs veſtris inſumatis.¶|Adul-
teri,neſcitis quia|amicitia huius mundi inimica eſt
B Dei?|Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe ſeculi hu-
5 ius,inimicus Dei conſtituitur.¶An putatis quia ina-
niter ſcriptura dicat: Ad inuidiam concupiſcit ſpi-
6 ritus q̃ habitat in vobis?¶Maiorem aũt dat gratiam.
Propter q̃ dicit,|Deus ſuperbis reſiſtit,|humilibus ãt 1. Pet. 5. b.
7 dat gratiam.¶Subditi ergo eſtote Deo,|reſiſtite autẽ Prou. 3.
C diabolo, & fugiet a vobis¶Appropinquate Deo: & d.34.
8 appropinquabit vobis. Emũdate manus, peccatores: Eph. 4. f. 27.
9 & purificate corda,duplices animo.¶Miſeri eſtote,& 1. Pet. 5.
lugete,& plorate: riſus vr̃ in luctum conuertatur, & c.9.
10 gaudiũ in mœrorem.¶|Humiliamini in conſpectu do 1. Pet. 5. b.6.
11 mini:& exaltabit vos.¶Nolite detrahere alterutrũ,
fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem
ſuum:detrahit legi,& iudicat legem. Si autẽ iudicas
12 legem: nõ es factor legis, ſed iudex.¶Vnus eſt legiſla
13 tor,& iudex qui poteſt perdere,& liberare.¶|Tu aũt Rom. 14. a 4.
quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dici-
tis. Hodie aut craſtino ibimus in illam ciuitatem,&
D faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lu-
14 crum faciemus,¶qui ignoratis quid erit in craſtino.
quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt,ad modicum pa
15 rens, & deinceps exterminabitur:pro eo, vt dicatis: Si
Dominus voluerit, &: Si vixerimus faciemus hoc
16 aut illud.¶Nunc autem exultatis in ſuperbijs ve-
17 ſtris. Omnis exultatio talis,maligna eſt.¶Scienti igi
tur bonum facere, & non facienti,peccatum eſt illi.

CAPVT V.

1 AGite nunc diuites,plorate, vlulantes in miſe
A rijs veſtris q̃ aduenient vobis.¶Diuitiæ ve
2 ſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimẽta vr̃a a ti-
3 neis comeſta ſunt.¶Aurum,& argentum vr̃m erugi-
nauit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit,&
manducabit carnes vr̃as,ſicut ignis. Theſaurizaſtis
4 vobis irã in nouiſſimis diebus.¶Ecce merces opera-
riorum q̃ meſſuerũt regiones vr̃as,quę fraudata|eſt a
B vobis,clamat: & clamor eorũ ĩ aures Dñi Sabbaoth
5 introiuit.¶Epulati eſtis ſuper terrã:& in luxurijs enu
6 triſtis corda vr̃a in die occiſionis.¶Addixiſtis & occi
7 diſtis iuſtũ:& nõ reſtitit vobis.¶Patiẽtes igitur eſtote
fratres, vſq; ad aduentũ Dñi.Ecce agricola expectat
p̃cioſũ fructũ terrę:patiẽter ferens donec accipiat tẽ-
8 poraneũ & ſerotinũ.¶Patiẽtes igitur eſtote & vos, &
cõfirmate corda vr̃a:qm̃ aduent⁹ Dñi appropinqua-
9 uit.¶Nolite ingemiſcere fratres in alterutrũ: vt nõ iu
C dicemini. Ecce iudex ante ianuã aſſiſtit.¶Exemplum
10 accipite fratres exitus mali laboris & patiẽtiæ, Pro-
11 phetas: q̃ locuti ſũt in noĩe Dñi.¶Ecce beatificamus
eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiã Iob audiſtis, & finẽ
12 Dñi vidiſtis,qm̃ miſericors dñs eſt & miſerator.¶An
te oĩa aũt fratres mei,|nolite iurare, neq; p cęlũ,neq;
p terrã,neq; aliud quodcunq; iur̃m. Sit ãt ſermo vr̃,
13 eſt,eſt,nõ,nõ:vt nõ ſub iudicio decidatis.¶Triſt[illegible]
14 qs vr̃m? oret. Æquo aĩo eſt?pſallat.¶Infirmatur quis in
vobis?ĩducat p̃sbyteros eccleſię, & orẽt ſup eũ,|vn- Mat. 6. b. 12.
15 gẽtes eũ oleo ĩ noĩe Dñi, & orõ fidei ſaluabit ĩfirmũ,
D & alleuabit eũ Dñs,& ſi in peccatis ſit, remittent ei.
16 ¶Cõfitemini ergo alterutrũ peccata vr̃a:& orate pro
inuicẽ, vt ſaluemini:multum em̃ valet deprecatio in
17 ſti aſſidua.¶|Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: 3 Re. 17. a.1.
& oratione orauit vt nõ plueret ſup terrã,& nõ pluit
18 annos tres & menſes ſex.¶Et|rurſum orauit,& cœ- Luc. 4. d 25.
19 lum dedit pluuiam: & terra dedit fructum ſuũ.¶Fra- 3 Re. 18.
tres mei,ſi quis ex uobis errauerit a ueritate, & con- g 41. & 45.
20 uerterit quis eum:¶ſcire debet quoniam qui conuer-
ti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuę, ſaluabit ani-
mã eius a morte, & operiet multitudinẽ peccatorũ.

HIE-

Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

SIMON Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ apoſtoli, & princeps apoſtolorum: poſt Epiſcopatum Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorū qui de circunciſione crediderant in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, vbi vigintiquinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſq; ad vltimum annum Neronis, ideſt, decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum, vt ſic crucifigeretur, vt Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quę Catholicę nominantur: quarum ſecunda à pleriſq; eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangeliū iuxta Marcū, qui auditor eius & interpres fuit huius dicitur. Libri autem eius, è quibus vnus Actorum eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius Prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus Iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano, iuxta viam triumphalem, totius verbis veneratione celebratur.

Argumentum in Epiſtolam Catholicam Petri primam.

DISCIPVLOS Saluatoris inuicti, toto orbe diffuſos & peregrinos in hoc ſeculo Monſtrat: & præteritę vitæ pænitere ſuadet, & in nouam vitam proficere, tota cum ſolicitudine ęxhortatur Simon Petrus, filius Ionæ, prouinciæ Galilææ è vico Beth-ſaida, frater Andreæ Apoſtoli.

EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 PEtrus Apoſto
A lus Ieſu Chri
ſti, electis ad
uenis diſper
ſionis Pōti, Galatię, Cap
padociæ, Aſiæ, & Bithi-
2 niæ, ¶ſecundum præſciē
tiam Dei Patris, in ſan-
ctificationem Spiritus,
in obedientiam, & aſper
ſionem ſanguinis Ieſu
Chriſti: Gratia vobis &
3 pax multiplicetū. ¶|Benedictus Deus & Pater Dñi no- (1.Cor.1. a.5. Eph.1.2. 5.)
ſtri Ieſu Chriſti, qui ſm miſericordiam ſuam magnā
regenerauit nos in ſpem viuam per reſurrectionē Ie-
4 ſu Chriſti ex mortuis, ¶In hæreditatem incorruptibi
lem, & incontaminatam, & immarceſcibilem, conſer
5 uatam in cœlis in vobis, ¶qui in virtute Dei cuſtodi
mini per fidem in ſalutem, paratā reuelari in t͞pe no-
6 uiſſimo. ¶In quo exultabitis, modicum nūc ſi oportet
B cōtriſtari in varijs tentationibus: ¶vt probatio vr̄æ fi
7 dei multo precioſior auro (quod per ignem probatur)
inueniatur in laudem & gloriam & honorem in reue
8 latione Ieſu Chriſti: ¶quem cum non videritis, diligi
tis: in quē nunc quoq; nō videntes creditis: credentes
9 aūt exultabitis lętitia īenarrabili & glorificata, ¶repor
10 tantes finē fidei vr̄æ, ſalutem aīarum. ¶ De qua ſalute
exquiſierūt atq. ſcrutati ſunt Prophetę, qui de futura
11 in vobis gratia prophetauerunt, ¶ſcrutantes in quod
vel quale t͞ps ſignificaret in eis Spiritus Chriſti; præ-
nuncians eas quæ in Chriſto ſunt, paſſiones & poſte-
12 riores glorias: ¶quibus reuelatū eſt, quia non ſibimet
ipſis, vobis aūt miniſtrabant ea quæ nunc nunciata
ſunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis, Spi-
C ritu ſancto miſſo de cęlo, in quē deſiderant angeli pro
13 ſpicere. ¶ Propter quod ſuccincti lumbos mentis ve-
ſtræ, ſobrij, perfecte ſperate in eā quæ offertur vobis,
14 gratiam, in reuelationē Ieſu Chriſti, ¶quaſi filij obe-
dientię, non configurati priorib. ignorantiæ veſtrę de
15 ſiderijs: ¶ſed ſecundū eum qui vocauit vos, Sanctū et
16 ipſi in omni conuerſatione ſancti ſitis: ¶ qm̄ ſcriptum (Le.11.g. 44.19.a. 20.b.7.)
17 eſt: |Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum. ¶Et ſi Pa-
trem inuocatis eum| qui ſine acceptione perſonarū iu (Deu.10. d.17. Ro.2.b. 11. Gal.2.b. 6.)
dicat ſecundum vniuſcuiuſque opus: in timore inco-
18 latus veſtri t͞pe conuerſamini. ¶|Scientes q̄ non corru
ptibilibus auro vel argēto redempti eſtis de vana ve
19 ſtra conuerſatione paternæ traditionis. ¶ſed precioſo (1.Cor.6. d.20.7.d. 23. Act.20.f. 28. Hebr.9. c.12.d.14. 1.10.c. 7. Apo.1.b. 5.)
D ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & inconta-
20 minati, ¶præcogniti quidem ante mundi conſtitutio-
nem, manifeſtati aūt nouiſſimis temporibus propter
21 vos, ¶qui per ipſum fideles eſtis in Deo qui ſuſcitauit
eum à mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides veſtra &
22 ſpes eſſet in Deo. ¶Animas veſtras, caſtificātes in obe
dientia charitatis, in fi aternitatis amore ſimplici ex
23 corde inuicem diligite attētius: ¶renati nō ex ſemine
corruptibili, ſed incorruptibili, per verbū Dei viui & (Iſ.40.b. 6. Eccl.14. c.18. Iac.1.b. 10.)
24 permanentis in æternum. ¶|quia oīs caro vt fœnū: &
omnis gloria eius tanquam flos fęni: exaruit fęnū: &
25 flos eius décidit. ¶Verbum aūt Domini manet in ęter
num: hoc eſt aūt verbū quod euangelizatū eſt in vos.

CAPVT II.

1 DEponentes igitur omnem malitiã, & om-
A nem dolum, & ſimulationes,& inuidias,
2 et omnes detractiones,¶ſicut modo geniti
infantes,rationabile,ſine dolo lac concupiſcite:vt in
3 eo creſcatis in ſalutem ,¶ſi tñ guſtaſtis, qm̃ dulcis eſt
4 Dñs.¶Ad quem accedentes,lapidem viuũ, ab hoĩb.
quidẽ reprobatũ , à Deo autem electum & honorifi-
5 catum : ¶& ipſi tanq̃ lapides viui ſuperędificamini ,
domus ſpiritualis ſacerdotium ſanctum, offerre ſpiri
6 tuales hoſtias,acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtũ.¶
Propter quod continet ſcriptura: Ecce pono in Sion
lapidem ſummum,angularem,electum,precioſum :
7 & qui crediderit in eum non confundetur . ¶ Vobis
B igitur honor credentibus:non credentibus autem, la
pis quem reprobauerunt ædificantes , hic factus eſt
8 in caput anguli:¶& lapis offenſionis,& petra ſcanda
li,his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & po
9 ſiti ſunt.¶Vos autem genus electum , regale ſacerdo-
tium,gens ſancta, populus acquiſitionis : vt virtutes
annuncietis eius,de q̃ tenebris vos vocauit in admi-
10 rabile lumẽ ſuũ. ¶Qui aliqñ non populus,nũc aũt po
pulus Dei: q̃ nõ conſecuti miſericordiã nũc aũt miſe
11 ricordiam conſecuti. ¶Chariſſimi, obſecro vos tanq̃
C aduenas & peregrinos, abſtinere vos a carnalib.deſi
12 derijs q̃ militant aduerſus ãiam, ¶ conuerſationem
vr̃am inter Gentes habẽtes bonam: vt in eo quod de
tractant de vobis tanq̃ de malefactoribus , ex bonis
operib.uos conſiderantes,glorificent Deum in die ui
13 ſitationis.¶Subiecti igitur eſtote omni humanę crea
14 turæ ꝑ Deum:ſiue regi,quaſi præcellenti : ¶ ſiue du
cibus,tanq̃ ab eo miſſis, ad vindictam malefactorũ,
15 laudem verò bonorum:¶q̃a ſic eſt voluntas Dei , vt
beneſacientes obmuteſcere faciatis imprudentium
16 hoĩum ignorantiam:¶quaſi liberi, & non quaſi vela
men habentes malitiæ libertatẽ, ſed ſicut ſerui Dei .
17 ¶Oẽs honorate. Fraternitatẽ diligite. Deum timete .
18 Regẽ honorificate.¶Serui,ſubditi eſtote in oĩ timore
19 dñis,non tñ bonis & modeſtis, ſed ẽt diſcolis.¶ Hæc
eſt.n.gratia,ſi ꝑ Dei conſcientiam ſuſtinet quis tri-
20 ſtitias,patiens iniuſte. ¶Quæ.n.eſt gloria ſi peccãtes ,
& colaphizati ſuffertis? Sed ſi beneſacientes patien-
21 ter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum. ¶ In hoc.n.
vocati eſtis:quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vo
bis relinquens exemplum , vt ſequamini veſtigia e-
22 ius.¶q̃ pctũm non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore
23 eius.¶qui cũ malediceret, nõ maledicebat:cum pate
retur, non comminabatur : tradebat aũt iudicanti ſe
24 iniuſte.¶qui pc̃tã nr̃a ipſe pertulit in corpore ſuo ſu-
per lignũ: vt pc̃tãtis mortui,iuſtitiæ viuamus: cuius
25 liuore ſanati eſtis. ¶ Eratis.n.ſicut oues errantes: ſed
conuerſi eſtis nunc ad paſtorẽ & epm̃ aĩarum vr̃arũ .

CAPVT III.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis : vt
A & ſi qui non credunt verbo,per mulierum cõ-
2 uerſationem ſine verbo lucrifiant,¶conſiderã-
3 tes in timore caſtã conuerſationem veſtram. ¶Qua-
rum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio
4 auri, aut indumenti veſtimentorum cultus: ¶ſed qui
abſconditus eſt cordis homo,incorruptibilitate quie
ti & modeſti ſpiritus qui eſt in conſpectu Dei locu-
5 ples. ¶Sic.n.aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes
6 in Deo,ornabant ſe,ſubiectę ꝓprijs viris.¶Sicut Sa
B ra obediebat Abrahæ, Dñm eum vocans:cuius eſtis
filiæ, beneſacientes,& non pertimentes vllam pertur
7 bationem.¶ Viri ſimiliter, cohabitantes ſm̃ ſcientiã,
quaſi infirmiori vaſculo muliebri ĩpartientes hono-
rem, tanq̃ & cohęredibus gratiæ vitæ:vt non impe-
8 diantur orationes veſtrę.¶In fine aũt:oẽs vnanimes,
compatientes,fraternitatis amatores , miſericordes,
9 modeſti,humiles;¶non reddentes malum pro malo,
nec maledictum pro maledicto:ſed econtrario, bene
dicentes: quia in hoc vocati eſtis , vt benedictionem
10 hæreditate poſſideatis. ¶Qui.n. vult vitam diligere ,
& dies videre bonos: Coerceat linguam ſuam a ma-
11 lo, & labia eius ne loquantur dolum.¶Declinet a ma
12 lo, & faciat bonum:inquirat pacem, & ſequatur eã:¶
C Quia oculi Dñi ſuper iuſtos , & aures eius in preces
13 eorum: Vultus autem Dñi ſuper facientes mala. ¶Et
14 quis eſt q̃ vobis noceat, ſi boni ęmulatores fueritis?¶
Sed & ſi quid patimini ꝑ iuſtitiam: beati. Timorẽ
15 aũt eorum ne timueritis, & nõ conturbemini. ¶Dñm
autem Chriſtũ ſanctificate in cordibus veſtris, para
ti ſemper ad ſatisfactionem oĩ poſcenti vos rationẽ
16 de ea, quæ in vobis eſt, ſpe;¶ſed cum modeſtia & ti
more, conſcientiam habentes bonam: vt in eo quod
detrahunt vobis, confundantur qui calumniãtur ve
17 ſtram bonam in Chriſto cõuerſationem. ¶Melius eſt
D .n.benefacientes(ſi voluntas Dei velit)pati,quã ma
18 le facientes.¶quia & Chriſtus ſemel pro peccatis no
ſtris mortuus eſt, iuſtus ꝓ iniuſtis:ut nos offerret Deo,
mortificatus quidem carne, viuificatus autem ſpiri-
19 tu.¶In quo & his q̃ in carcere erant, ſpiritibus veniẽs
20 prædicauit:¶qui increduli fuerant aliqñ, qñ expecta
bant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricare-
tur arca:in qua pauci, ideſt octo aĩæ ſaluæ factæ ſunt
21 per aquam. ¶Quod & vos nunc ſimilis formę ſaluos
facit baptiſma:nõ carnis depoſitio ſordium, ſed con-
ſcientię bonę interrogatio in Deũ per reſurrectionẽ
22 Ieſu Chr̃i,¶q̃ eſt in dextera Dei , degluttiẽs mortẽ, vt
vitæ æternæ hæredes efficeremur:profectus in cœlũ,
ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus & virtutibus .

CAPVT IIII.

1 CHriſto igitur paſſo in carne, & uos eadem co
A gitatione armamini:q̃a qui paſſus eſt in car
2 ne, deſijt a peccatis: ¶vt iam non deſiderijs
hoĩum , ſed voluntati Dei quod reliquũ eſt in carne
3 viuat tp̃is.¶Sufficit.n. præteritum tempus ad volun
tatem Gentium conſummandam, his qui ambulaue
runt in luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, comeſſationi
4 bus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.¶ In
quo admirantur non concurrentibus uobis in eandẽ
5 luxuriæ confuſionem blaſphemantes . ¶ qui reddent
B rationem ei , qui paratus eſt iudicare viuos & mor-
6 tuos. ¶Propter hoc.n.& mortuis euangelizatum eſt :
vt iudicentur quidem ſm̃ homines in carne , viuant
7 autem ſecundum Deum in Spiritu. ¶Omnium aũt fi
nis appropinquauit. Eſtote itaq; prudentes:et vigila
8 te in orationibus. ¶Ante oĩa autem, mutuam in vo-
biſmetipſis charitatem continuam habentes: q̃a cha
9 ritas operit multitudinem peccatorum . ¶Hoſpitales
10 inuicem ſine murmuratione. ¶Vnuſquiſq; ſicut acce
C pit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes: ſi
11 cut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei . ¶Si
quis loqtur: quaſi ſermones Dei:ſi quis miniſtrat tã-

Ro.12 b. 6. 1. Cor.4. a.2.
quam ex virtute, quam adminiſtrat Deus: vt in om-
nibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum: cui
eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.
12 ¶Chariſſimi, nolite peregrinari feruore, qui ad ten-
tationem vobis fit, quaſi noui aliquid vobis contin-
13 gat: ¶ſed communicantes Chriſti paſſionibus, gaude-
te, vt & in reuelatione glorię eius, gaudeatis exultan
14 tes. ¶Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis:
D quoniam quod eſt honoris gloriæ, & virtutis Dei,
15 & qui eſt eius Spiritus: ſuper uos requieſcit. ¶Nemo
autem veſtrum patiatur vt homicida, aut fur, aut
16 maledicus, aut alienorum appetitor. ¶Si autem vt
Chriſtianus: non erubeſcat, glorificet autem Deum
17 in iſto nomine. ¶quoniam tempus eſt: vt incipiat iu
dicium a domo Dei: Si autem primum a nobis: quis
Prou.11. d.31. 18 finis eorum qui non credunt Dei Euangelio? ¶| Et ſi
iuſtus vix ſaluabitur: impius & peccator vbi pare-
19 bunt? ¶Itaq; & hi qui patiuntur ſecundum volunta-
tem Dei: fideli creatori commendent animas ſuas in
benefactis.

CAPVT V.

1 SEniores ergo qui in vobis ſunt, obſecro, conſe-
A nior & teſtis Chriſti paſſionũ, qui & eius quæ
in futuro reuelanda eſt, gloriæ communica-
2 tor: ¶paſcite qui in uobis eſt, gregem Dei, prouiden
3 tes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum: ne-
B que turpis lucri gratia, ſed voluntarie: ¶neque vt do
minantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.
4 ¶Et cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis
5 immarceſcibilem gloriæ coronam. ¶Similiter ado-
leſcentes ſubditi eſtote ſenioribus: ‖ Omnes autem Ro.12.c 10.
inuicem humilitatem inſinuate: quia Deus ‖ ſuper- Iaco.4 b 6.
6 bis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. ¶Humi-
C liamini igitur ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet Iaco.4.c. 10
7 in tempore viſitationis. ¶‖ omnem ſolicitudinem Pſ.54. d. 23
veſtram projicientes in eum: quoniam ipſi cura eſt, Mat.6.c. 25.d 26.
8 de vobis. ¶Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſa- Luca 12. c.22.
rius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit,
9 quærens quem deuoret. ¶] Cui reſiſtite fortes in fi-
de, ſcientes eandem paſſionem ei quæ in mundo eſt,
10 veſtræ fraternitati fieri. ¶Deus autem omnis gratię,
D qui uocauit nos in æternam ſuam gloriam in Chri-
ſto Ieſu, modicum paſſos, ipſe perficiet, confirmabit,
11 ſolidabitque. ¶Ipſi gloria, & imperium in ſecula ſe
12 culorum. Amen. ¶Per Syluanum fidelem fratrem
vobis, vt arbitror, breuiter ſcripſi, obſecrans & con-
teſtans hanc eſſe neram gratiam Dei, in qua ſtatis.
13 ¶Salutat vos eccleſia, quæ eſt in Babylone coelecta:
14 & Marcus filius meus. ¶Salutate inuicem in oſculo
ſancto: Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto
Ieſu Amen.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Secundam Beati Petri Apoſtoli.

SIMON Petrus per fidem, huic mundo ſapientes mortuos eſſe declarat, eiſdemq; pietatis quanta ſit magnitudo, luce ipſa clarius manifeſtat.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM

1 SIMON Petrus, ſeruus, & Apoſtolus Ie
A ſu Chriſti, ijs qui coæqualem nobiſcum
ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri
2 & Saluatoris Ieſu Chriſti. ¶Gratia vo-
bis & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chri-
3 ſti Ieſu Domini noſtri: ¶quomodo omnia nobis di-
uinæ virtutis ſuæ quæ ad vitam & pietatem donata
ſunt per cognitionem eius qui vocauit nos propria
4 gloria & virtute: ¶per quem maxima & precioſa no
bis promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ
conſortes naturę, fugientes eius quæ in mundo eſt,
5 concupiſcentiæ corruptionem. ¶Vos autem curam
B omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra vir-
6 tutem, in virtute autem ſcientiam, ¶In ſcientia au-
tem abſtinentiam, in abſtinentiã aũt patientiam, in
7 patientia autem pietatem, ¶in pietate autem amo-
rem fraternitatis, in amore autem fraternitatis cha-
8 ritatem. ¶Hæc enim ſi uobiſcum adſint, & ſuperent:
non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domi
9 ni noſtri Ieſu Chr̃i cognitione. ¶Cui.n. non p̃ſto ſunt
hæc, cęcus eſt, & manu tentans, obliuionem accipiẽs
10 purgationis veterum ſuorum delictorum. ¶Qua pro
pter fratres magis ſatagite, vt per bona opera certã
veſtram uocationem & electionẽ faciatis, hæc enim
11 facientes, non peccabitis aliquando. ¶Sic.n. abundã
ter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnũ
12 Dñi noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti. ¶Propter quod
C incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem
13 ſcientes & confirmatos vos in præſenti ueritate. ¶Iu-
ſtum autem arbitror quandiu ſum in hoc tabernacu
14 lo, ſuſcitare vos in cõmonitione. ¶certus ꝙ velox eſt
depoſitio tabernaculi mei ſecundum ꝙ & Dominus
15 noſter Ieſus Chriſtus | ſignificauit mihi. ¶Dabo autẽ Io.21.d. 19.
operam & frequenter habere vos poſt obitum meũ, 1. Cor.1.
16 vt horum memoriam faciatis. ¶Non enim indoctas c.17. 2.2. 1.2. 14.c. 13.d.40.
ſabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini nr̃i Ie-
ſu Chr̃i uirtutem & preſentiam, ſed ſpeculatores fa-
17 cti illi⁹ magnitudinis. ¶Accipiens.n. a Deo Patre ho- Matt.17.
D norem & gloriam, uoce delapſa ad eum huiuſcemo a 5.
di a magnifica gloria: Hic eſt filius meus dilectus, in

18 quo mihi complacui: ipſum audite. ¶Et hanc vocem
nos audiuimus de cœlo allatum, cum eſſemus cum
19 ipſo in monte ſancto. ¶Et hēmus firmiorem propheti
cum ſermonem: cui benefacitis attendētes, quaſi lu-
cernæ lucēti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat,
20 & lucifer oriatur in cordibus veſtris. ¶| Hoc primum
intelligentes, quod oēs prophetia ſcripturæ, propria
21 interpretatione non fit. ¶Non.n. voluntate humana
allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto in
ſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPVT II.

1 F Verunt vero & pſeudoprophetæ in populo, ſi-
A cut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui
introducēt ſectas perditionis, & eum qui emit
eos, Dñm negant, ſuperducentes ſibi celerem perdi-
2 tionem. ¶Et multi ſequentur eorum luxurias, p quos
3 via veritatis blaſphemabitur. ¶& ī auaritia fictis ver
bis de vobis negociabūt, quibus iudicium iam olim
4 non ceſſat: & perditio eorum non dormitat. ¶Si enim
Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudenti-
bus inferni detractos in tartarum tradidit crucian-
5 dos, in iudicium reſeruari. ¶Et originali mundo non
pepercit, ſed| octauum Noe iuſtitiæ præconem cuſto-
6 diuit, diluuium mundo impiorum inducens. ¶|Et ci-
uitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem
rēdigens, euerſione damnauit, exemplum eorū q̄ im
7 pie acturi ſunt ponens: ¶& iuſtū Lot oppreſſum a ne-
B fandorum iniuria ac luxurioſa cōuerſatione eripuit.
8 ¶Aſpectu.n. & auditu iuſtus erat, habitās apud eos q̄
de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cru-
9 ciabant. ¶Nouit Dñs pios de tentatione eripere, ini-
10 quos vero in diem iudicij reſeruare cruciandos: ¶ ma
gis aūt eos q̄ poſt carnem in cōcupiſcentia immundi-
tiæ ambulant, dñationemq; contemnunt, audaces, ſi
bi placentes: ſectas non metuunt ītroducere blaſphe
11 mantes. ¶ Vbi angeli fortitudine & virtute cum ſint
maiores, non portant aduerſum ſe execrabile iudi-
12 cium. ¶Hi verò velut irrationabilia pecora, naturali
D ter in captionē & ī pniciem, in his q̄ ignorāt blaſphe
13 mantes, in corruptione ſua peribunt, ¶percipientes
mercedem iniuſtitiæ, voluptatem exiſtimantes diei
delicias coinquinationis & maculę: delicijs affluen-
14 tes, in conuiuijs ſuis luxuriantes vobiſcum, ¶oculos
habentes plenos adulterij & inceſſabilis delicti. Pelli
cientes aīas inſtabiles, cor exercitatum auaritia ha-
15 bentes, maledictionis filij: ¶derelinquētes rectam viā
errauerunt, |ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui merce
16 dem iniquitatis amauit. ¶correptionem vero habuit
ſuę veſanię ſubiugale mutum aīal, hominis voce lo-
17 quens, prohibuit Prophetæ inſipientiā. ¶Hi ſunt fon-
D tes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatę, q̄bus
18 caligo tenebrarum reſeruatur: ¶Superba.n. vanitatis
loquentes, pelliciunt in deſiderijs carnis luxuriæ eos
qui paululum effugiunt, qui in errore conuerſantur,
19 ¶libertatem illis promittentes, cum ipſi ſerui ſint cor-
ruptionis: |a quo.n. quis ſuperatus eſt; huius & ſeruus Ioh. 8. d.
20 eſt. ¶|Si enim refugientes coinquinationes mundi in 34. Ro. 6. d.
cognitione Dñi nr̄i, & ſaluatoris Ieſu Chr̄i, his rur- 20.
ſus implicati ſuperantur: facta ſunt eis poſteriora de Heb. 6. a.
21 teriora prioribus. ¶Melius.n. erat illis non cognoſce- 4. 10. e. 26 Matt. 12. d.
re viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem, retrorſum 45.
conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto manda
22 to. ¶Contigit.n. eis illud veri prouerbij |Canis reuer- Pro. 26.
ſus ad ſuum vomitum: & ſus lota in volutabro luti. b. 11.

CAPVT III.

1 H Anc ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo
A epiſtolam, in quibus veſtram excito in cō-
2 monitione ſynceram mentem: ¶vt memo-
res ſitis eorum quæ prædixi verborum a ſanctis pro-
phetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorū Dñi
3 & Saluatoris: ¶| hoc primum ſcientes quod venient 1. Tim. 4.
in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores iuxta p 2. 1.
4 prias concupiſcentias ambulantes, ¶ dicentes: | Vbi 2. Tim. 3. a. 1.
eſt promiſſio, aut aduētus eius? ex quo.n. patres dor- Iudæ d.
5 mierunt, omnia ſic perſeuerant ab initio creaturæ. ¶ 18. Ezec. 12.
B Latet.n. eos hoc volentes, q̄ cœli erant prius, & ter- g. 27.
6 ra, de aqua, & per aquam, conſiſtens Dei verbo: ¶
7 per q̄ ille tunc mundus aqua inundatus perijt. ¶Cœ-
li autem qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſi-
ti ſunt, igni reſeruati in diem iudicij, & perditionis
8 impiorum hoīum: ¶Vnū verò hoc nō lateat vos cha-
riſſimi, quia vnus dies apud Dñm ſicut mille anni, et
9 mille anni ſicut dies vnus. ¶Non tardat Dñs promiſ
ſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter 1. The. 5.
C agit pp vos, nolēs aliquos perire, ſed oēs ad pęniten a. 2.
10 tiam reuerti. ¶|Adueniet autem dies Domini vt fur: Apo 3. a.
in quo cœli magno impetu tranſient, elementa vero 3. 16. c. 15
calore ſoluentur: terra autem, & quę in ipſa ſunt ope
11 ra, exurentur. ¶ Cum igitur hæc omnia diſſoluenda
ſint, quales oportet vos eſſe in ſanctis conuerſationi-
12 bus & pietatibus, ¶expectantes, & properantes in ad
uentum diei Domini, per quem cęli ardentes ſoluen Apo. 21.
13 tur, & elementa ignis ardore tabeſcent? ¶|Nouos ve- a. 1.
ro cęlos & nouam terram ſecundum promiſſa ipſius Iſa. 65. c. 17. 66. g.
14 expectamus, in quibus iuſtitia habitat. ¶Propter qđ 22.
chariſſimi hæc expectantes, ſatagite immaculati & Ro. 2. a. 4
15 inuiolati ei inueniri in pace. ¶|& Domini noſtri lon-
ganimitatem, ſalutem arbitremini, ſicut & chariſſi-
mus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapiē
16 tiam ſcripſit vobis: ¶ſicut & in omnibus epiſtolis, lo-
quens in eis de his in quibus ſunt quædam difficilia
intellectu, quæ indocti, & inſtabiles deprauant, ſicut
& cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.
17 ¶Vos igitur fratres, pręſcientes, cuſtodite, ne inſipien
18 tium errore traducti, excidatis a propria firmitate. ¶
creſcite vero in gratia, & in cognitione Domini no-
ſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria & nunc, &
in diem æternitatis. Amen.

Argumentum in Epiſtolam Primam Iohannis Apoſtoli.

RATIONEM verbi, & quòd Deus ipſe ſit charitas, manifeſtat, & ſuſurrones fratrum, nec Deum ſcire, nec pios fieri poſſe eò vſq; diſſerat, vt eſſe cōprobet homicidas: eò q̄ odiū ſit interfectionis occaſio.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

1 QVòd fuit ab initio, qđ audiuimus qđ vi-
A dimus oculis nr̃is, qđ pſpeximus, & manus nr̃æ cõtrectauerunt de
2 verbo vitę: ¶ & vita maniſeſtata eſt: & vidim⁹, & teſtamur, & annunciamus vobis vitã æternã q̃ erat apud Patrẽ,
3 & apparuit nobis: ¶ qđ
B vidimus, & audiuimus, annunciam⁹ vobis, vt & vos
ſocietatẽ hẽatis nobiſcum, & ſocietas nr̃a ſit cũ Patre
4 & cũ Filio eius Ieſu Chriſto. ¶ Et hæc ſcribimus vo-
5 bis vt gaudeatis, & gaudiũ vr̃m ſit plenũ. ¶ Et hæc Io. 8.b. 12.
eſt annũciatio q̃ audiuimus ab eo, & annũciamus vo
bis, Qm̃ Deus lux eſt, & tenebræ in eo nõ ſunt vllæ.
6 ¶ Si dixerimus qm̃ ſocietatẽ hẽmus cũ eo, & in tene-
C bris ambulamus: mẽtimur, & veritatẽ non facimus.
7 ¶ Si aũt in luce ambulam⁹, ſicut & ipſe eſt in luce: ſo-
cietatẽ hẽmus ad inuicẽ, & ſanguis Ieſu Chriſti filij
8 eius emũdat nos ab oĩ pcõ. ¶ Si dixerimus qm̃ pcũm Heb.9.d. 14.
non hẽmus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis 1.Pe.1.d. 19.
9 nõ eſt. ¶ Si confiteamur pc̃tã nr̃a, fidelis eſt & iuſtus, Apo.1.a. 5.
D vt remittat nobis pc̃tã nr̃a, & emundet nos ab omni 3.Reg.8. e 46.
10 iniquitate. ¶ Si dixerimus qm̃ non peccauimus, men- 2. Par. 6. g 36.
dacem facimus eum, & verbum eius nõ eſt in nobis. Prou.20. b 9. Eccl.7.c. 21.

CAPVT II.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, vt nõ peccetis. Sed
A & ſiqs peccauerit, aduocatum hẽmus apud Pa-
2 trẽ, Ieſum Chriſtũ iuſtũ: ¶ & ipſe eſt ꝓpitiatio ꝓ
peccatis nr̃is: nõ ꝓ nr̃is aũt tm̃, ſed & ꝓ totius mundi.
3 ¶ Et in hoc ſcimus qm̃ cognouimus eũ, ſi mãdata ei⁹
4 obſeruemus. ¶ Qui dicit ſe noſſe eũ, & mãdata ei⁹ nõ
5 cuſtodit, mẽdax eſt: & in hoc veritas non eſt. ¶ Qui
aũt ſeruat verbũ eius, verè in hoc charitas Dei pfe-
6 cta eſt, in hoc ſcimus qm̃ in ipſo ſumus. ¶ Qui dicit ſe
in ipſo manere: dẽt ſicut ille ambulauit & ipſe ambu
7 lare. ¶ Chariſſimi, nõ mandatũ nouũ ſcribo vobis, ſed
mandatũ vetus, qđ habuiſtis ab initio. Mãdatũ vet⁹
8 eſt verbũ qđ audiſtis ¶ Iterũ mãdatũ nouũ ſcribo vo Iohã.13. d.34.15.
B bis: qđ verũ eſt & in ipſo, & in vobis, qa tenebræ trã- b. 12.
9 ſierunt, & verũ lumẽ iam lucet. ¶ Qui dicit ſe in luce Eph.5.c. 14.
eſſe, & fratrẽ ſuum odit, in tenebris eſt vſque adhuc.
10 ¶ Qui diligit fratrem ſuum in lumine manet, & ſcã-
11 dalum in eo non eſt. ¶ Qui aũt odit fratrẽ ſuũ in te-
nebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat:
12 qa tenebræ obcæcauerũt oculos eius. ¶ Scribo vobis
13 filioli qm̃ remittunt̃ vobis pc̃tã pp nomen eius. ¶ Scri
bo vobis patres, qm̃ cognouiſtis eum q ab initio eſt.
14 Scribo vobis adoleſcẽtes, qm̃ viciſtis malignũ. ¶ Scri
bo vobis infantes, qm̃ cognouiſtis patrẽ. Scribo vo-
bis iuuenes, qunniam fortes eſtis, & verbũ Dei ma-
15 net in vobis, & viciſtis malignum. ¶ Nolite diligere
C mundum, neq; ea q̃ in mundo ſunt. Siqs diligit mun
16 dum, non eſt chariras patris in eo: ¶ qm̃ oẽ qđ eſt in
mundo, concupiſcentia carnis eſt, & cõcupiſcentia
oculorum, & ſupbia vitæ, q̃ non eſt ex Patre, ſed ex
17 mundo eſt. ¶ Et mundus trãſit, & cõcupiſcentia eius.
18 Qui aũt facit volũtatẽ Dei, manet ĩ æternũ. ¶ Filioli,
nouiſſima hora eſt: & ſicut audiſtis, qa Antichriſtus
venit: nunc Antichriſti multi facti ſunt. vnde ſcimus
19 qa nouiſſima hora eſt. ¶ Ex nobis ꝓdierunt: ſed non
erãt ex nobis: nã ſi fuiſſent ex nobis, pmãſiſſent vtiq;
D nobiſcũ: ſed vt manifeſti ſint quoniã nõ ſunt oẽs ex
20 nobis. ¶ Sed vos vnctionẽ hẽtis à Sãcto, & noſtis oĩa.
21 ¶ Nõ ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed
quaſi ſcientibus eam: & qm̃ oẽ mendacium ex veri-
22 tate nõ eſt. ¶ Quis eſt mendax, niſi is q̃ negat quoniã
Ieſus eſt Chriſtus? Hic eſt antichriſtus q negat Patrẽ
23 & Filium. ¶ Oĩs q negat filiũ, nec Patrem hẽt: q cõfi-
24 tet̃ Filium, & Patrem hẽt. ¶ Vos qđ audiſtis ab initio
in vobis pmaneat: Si in vobis pmanſerit quod audi-
25 ſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. ¶ Et
hæc eſt repromiſſio quam ipſe pollicitus eſt nobis, vi
26 tã æternam. ¶ Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt
27 vos. ¶ Et vos vnctionem quam accepiſtis ab eo, ma-
neat in vobis. Et non neceſſe habetis vt aliquis do-
ceat vos: ſed ſicut vnctio eius docet vos de oĩbus,
& verum eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut docuit
28 vos, manete in eo. ¶ Et nũc filioli, manete in eo: vt cũ
apparuerit, hẽamus fiduciã, & non cõfundamur ab
29 eo in aduẽtu eius. ¶ Si ſcitis quoniã iuſtus eſt: ſcitote
quoniã & oĩs qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAPVT III.

1 VIdete qualem charitatẽ dedit nobis Pater:
A vt filij Dei noĩemur & ſimus. Propter hoc,
2 mũdus nõ nouit nos: qa nõ nouit eũ. ¶ Cha
riſſimi, nunc filij Dei ſumus, & nõdũ apparuit quid
erimus. Scimus, quoniam apparuerit ſimile ei eri-
3 mus, quoniã videbimus eũ ſicuti eſt. ¶ Et omnis qui
hẽt hãc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus
4 eſt. ¶ Oĩs q facit peccatũ, & iniqtatẽ facit, & peccatũ
4 eſt iniqtas. ¶ Et ſcitis quia ille apparuit vt pc̃tã nr̃a Iſa. 53 a. 4.
6 tolleret, & peccatũ in eo nõ eſt. ¶ Oĩs q in eo manet, 1. Pet. 2.
nõ peccat: & oĩs q peccat, nõ vidit eum, nec cogno- d 22.
7 uit eum. ¶ Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſti- Iſa. 53.c. 9.
B tiã, iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. ¶ Qui facit pecca- Io. 8 f.
8 tum, ex diabolo eſt: quoniã ab initio diabolus pec- 44.
cat. In hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera dia
9 boli. ¶ Oĩs q natus eſt ex Deo, peccatũ nõ facit: qm̃
ſemen ipſius in eo manet, & non põt peccare: quoniã
10 ex Deo natus eſt. ¶ In hoc manifeſti ſunt filij Dei, & Io. 13 d. 34. 15.b.
filij diaboli. Oĩs qui nõ eſt iuſtus, nõ eſt ex Deo: & 12. Ge.4
11 qui nõ diligit fratrem ſuum. ¶ qunniam hæc eſt an- b 8.
nunciatio, quam audiſtis ab initio: vt diligatis alter-
12 utrum. ¶ Non ſicut Cain qui ex maligno erat, & oc-
cidit fratrem ſuum. Et pp quid occidit eum? Quo-
niã opera eius maligna erant; fratris aũt eius iuſta.

13 ¶Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus. ¶Nos ſci-
Ioh. 5.d. 14 mus qm̃ trãſlati ſumus de morte ad vitã, |qm̃ diligi-
24. 15 mus fratres. |Qui nõ diligit, manet in morte. ¶ Oĩs q
Su 2. b. odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt. Et ſcitis qm̃ oĩs homici
10 Leu 19. 16 da nõ hẽt vitã æternã in ſemetipſo manentẽ. ¶|In hoc
d.17 Matt. 5.d cognouimus charitatẽ Dei, Quoniã ille aĩam ſuam
22 ꝓ nobis poſuit: & nos dẽmus ꝓ fratrib9 aĩas ponere.
Ioh.11.b 17 ¶|Qui habuerit ſubſtãtiã huius mũdi, et viderit fratrẽ
13. Iaco.2 c. ſuũ neceſsitatẽ hẽre, et clauſerit viſcera ſua ab eo: quõ
13.c.16. 18 charitas Dei manet in eo? ¶Filioli mei nõ diligamus
19 verbo, neq; lingua, ſed ope & veritate. ¶ĩ hoc cogno
D ſcimus qm̃ ex veritate ſumus, et in conſpectu eius ſua-
20 debimus corda nr̃a. ¶ Quoniã ſi reprehẽderit nos cor
21 nr̃m: maior eſt Deus corde nr̃o, & nouit oĩa. ¶Chariſ
ſimi, ſi cor nr̃m nõ reprehẽderit nos: fiduciam hẽmus
Mat. 7.a. 22 ad Deũ. ¶|& qcq̃d petierimus, accipiemus ab eo: qm̃
7 21. b. mandata eius cuſtodimus, et ea q̃ ſunt placita coram
22 Ioh 14 b 23 eo, facimus. ¶| Et hoc eſt mandatũ eius: Vt credamus
13 15 a in noĩe filij eius Ieſu Chriſti, & diligamus alterutrũ,
7. 16 c. 24 ſicut dedit mandatũ nobis. ¶| Et qui ſeruat mandata
24. Inf. 5. c. eius, in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus, quo
14. Io. 6 d. niam manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis.

CAPVT IIII.

23. 7 a. 3. Io 11 d. 1 CHariſsimi, nolite oĩ ſpiritui credere, ſed ꝓba
34 3 b. A te ſpũs ſi ex Deo ſint: qm̃ multi pſeudo ꝓ-
10 Ioh 14 c 2 phetæ exierũt in mundum. ¶ In hoc cogno-
31 15.b. ſcit ſpũs Dei. oĩs ſpiritus qui confitetur Ieſum Chri-
10. 3 ſtũ in carne veniſſe, ex Deo eſt: ¶& oĩs ſpũs qui ſoluit
Ieſum, ex Deo nõ eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo
4 audiſtis quoniam venit, et nũc iam in mũdo eſt. ¶Vos
ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eũ, quoniam maior eſt
5 q in vobis eſt, q̃ q in mundo. ¶|Ipſi de mundo ſunt, iõ
Ioh 8. f. 6 de mũdo loquunt̃, & mũdus eos audit. ¶Nos ex Deo
7.10 c. 17. B ſum9. Qui nouit Deũ, audit nos: q nõ eſt ex Deo, nõ
audit nos: ĩ hoc cognoſcimus ſpũm veritatis, et ſpũm
7 erroris. ¶Chariſsimi, diligamus nos inuicẽ, q a chari-
tas ex Deo eſt. Et oĩs qui diligit, ex Deo natus eſt: &
8 cognoſcit Deum. ¶Qui non diligit, nõ nouit Deum:
Io. 3. b 9 quoniam Deus charitas eſt. ¶| In hoc apparuit chari-
16. tas Dei in nobis, qm̃ filium ſuum vnigenitum miſit
10 Deus in mundum, vt viuamus ꝑ eũ. ¶In hoc eſt cha-
ritas: non quaſi nos dilexirimus Deum, ſed qm̃ ipſe
prior dilexit nos, et miſit filium ſuum ꝓpitiationẽ ꝓ
11 peccatis nr̃is. ¶Chariſsimi, ſi ſic Deus dilexit nos, &
C. nos debemus alterutrũ diligere. | Deum nemo vidit
Io 1.c 18. 12 vnq̃. ¶Si diligamus inuicẽ: Deus in nobis manet, &
1 Tim 6. c.16. 13 charita eius in nobis perfecta eſt. ¶ In hoc cognoſci-
mus qm̃ in eo manemus, & ipſe in nobis, quoniam
14 de Spũ ſuo dedit nobis. ¶Et nos vidimus, & teſtifica-
mur qm̃ Pr̃ miſit Filium ſuum Saluatorem mundi.
15 ¶Quiſqs cõfeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei:
16 Deus in eo manet, & ipſe in Deo: ¶Et nos cognoui-
mus, & credidimus charitati q̃ habet Deus in nobis.
D eus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo
17 manet, & Deus in eo. ¶ In hoc pfecta eſt charitas Dei
D nobiſcũ, et fiduciam hẽamus in die iudicij: q a ſicut il
18 le eſt, & nos ſumus in hoc mũdo. ¶ Timor non eſt in
charitate: ſed pfecta charitas foras mittit timorem,
quoniam timor pœnam hẽt: q autem timet, non eſt p
19 fectus in charitate. ¶Nos ergo diligamus Deum, quo
20 niam Deus prior dilexit nos. ¶Si qs dixerit, qm̃ dili-
go Deum, & fratrẽ ſuum oderit: mendax eſt. Qui.n.
nõ diligit fratrẽ ſuum quem videt: Deum quem non
21 videt, qm̃ põt diligere? ¶| Et hoc mandatum hẽmus Ioh.13 d. 34.15.b.
a Deo: vt qui diligit Deum, diligat & fratrẽ ſuum. 12.

CAPVT V.

Eph.1 a. a.

1 OMnis q credit qm̃ Ieſus eſt Chriſtus ex Deo
A natus eſt. Et oĩs qui diligit eũ qui genuit, di
2 ligit & eum qui natus eſt ex eo. ¶In hoc co-
gnoſcimus qm̃ diligimus natos Dei, cum Deum dili
3 gamus, & mandata eius faciamus. ¶Hæc eſt.n. chari-
tas Dei, vt mãdata eius cuſtodiamus: & |mãdata eius
4 grauia nõ ſunt. ¶Quoniam oẽ qđ natũ eſt ex Deo uin Ma.11 d.
cit mundum: & hæc eſt victoria q̃ vincit mundum: fi 30. 1.Cor.15
5 des nr̃a. ¶Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit g 17.
6 quoniam Ieſus eſt filius Dei? hic eſt qui venit per
B aquam & ſanguinẽ Ieſus Chriſtu: nõ in aqua ſolum:
ſed in aqua & ſanguine. Et ſpũs eſt qui teſtificat̃, quo
7 niam Chriſtus eſt veritas. ¶ Quoniam tres ſunt q te-
ſtimonium dant in cœlo; Pr̃, Verbũ, & Spũs ſanctus:
8 & hi tres vnum ſunt. ¶ Et tres ſunt qui teſtimonium
dant in terra: Spũs, & aqua, & ſanguis, & hi tres vnũ
9 ſunt. ¶Si teſtimonium hoĩum accipimus, teſtimoniũ
Dei maius eſt: qm̃ hoc eſt teſtimonium Dei qđ ma-
10 ius eſt, quoniam teſtificatus eſt de filio ſuo. ¶Qui cre Ioh 3. d.
C dit in filium Dei, hẽt teſtimonium Dei in ſe. | Qui nõ 36.
credit Filio, mendacẽ facit eum: quia nõ credit in te-
11 ſtimonium qđ teſtificatus eſt Deus de filio ſuo. ¶ Et
hoc eſt teſtimonium, qm̃ vitam æternam dedit nobis
12 Deus. Et hæc vita ĩ filio eius eſt. ¶ Qui hẽt filium, hẽt
13 vitam: qui nõ habet filium vitam non habet. ¶ Hæc
ſcribo vobis, vt ſciatis quoniã vitam hẽtis æternam
14 qui creditis in noĩe filij Dei. ¶Et hæc eſt fiducia q̃ ha
D bemus ad eum. Quia quodcunq; petierimus ſecun-
15 dum voluntatẽ eius, audit nos. ¶ Et ſcim9 quia audit Sup. 3.d. 22.
nos, quicquid petierimus: ſcimus quoniã habemus
16 petitiones quas poſtulamus ab eo. ¶Qui ſcit fratrem
ſuum peccare, peccatum nõ ad mortẽ, petat, & dabit̃
ei vita, peccanti nõ ad mortẽ. Eſt peccatum ad mor-
17 tẽ: nõ ꝓ illo dico vt roget quis. Oĩs iniquitas, pecca-
18 tum eſt: & eſt peccatum ad mortẽ. ¶ Scimus quia oĩs
qui natus eſt ex Deo nõ peccat: ſed generatio Dei cõ
19 ſeruat eum, & malignus nõ tãgit eum. ¶ Scimus qm̃ Lu 24.g.
ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus 45.
20 eſt. ¶Et ſcimus qm̃ filius Dei venit: & dedit nobis ſen
ſum, vt cognoſcamus verum Deum, & ſimus in ve-
21 ro filio eius. Hic eſt uerus Deus & vita æterna. ¶ Fi-
lioli cuſtodite uos a ſimulachris. Amen.

Argumentum in Epiſtolam ſecundam Iohannis Apoſtoli.

VSQVEADEO ad Sanctam fœminam ſcribit, vt eandem dominam non dubitet literis appellare, euſdemq; filijs teſtimonium quòd ambulent in veritate, perhibeat.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

1 SENIOR, Electæ Dominicæ & natis
A eius quos ego diligo in veritate, & non
ego ſolus, ſed & oēs qui cognouerunt
2 veritatem, ¶ propter veritatē quæ per-
3 manet in nobis, & nobiſcum erit in æternū.¶ Sit vo-
biſcum gratia, miſericordia, pax a Deo patre, & a
Chriſto Ieſu filio Patris in veritate, & charitate.
4 Gauiſus ſum valde, qm̄ inueni de filijs tuis ambulā
B tes in veritate, ſicut mandatum accepimus a Patre.
5 ¶Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum
Ioh. 10 d 35. 15. b 12. 1 Ioh. 3. b. 11. nouū ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, | vt
6 diligamus alterutrū.¶Et hęc eſt charitas, vt ambule-
mus ſecundum mandata eius. Hoc eſt.n. mandatum
vt quemadmodū audiſtis ab initio, in eo ambuletis.
qm̄ multi ſeductores exierunt in mundum, qui non
C confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic
8 eſt ſeductor & antichriſtus.¶Videte voſmetipſos, ne
perdatis q̄ operati eſtis, ſed vt mercedem plenam ac-
9 cipiatis.¶Omnis qui recedit, & non permanet in do-
ctrina Chriſti, Deum non habet. Qui permanet in
10 doctrina, hic & Patrem & Filium habet.¶Si quis ve-
D nit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite reci-
11 pere eum in domum, nec AVE ei dixeritis. ¶ Qui
enim dicit illi AVE, cōmunicat operibus eius ma-
12 lignis.¶Plura habens vobis ſcribere, nolui per char-
tam & atramentum: ſpero enim me futurum apud
vos, & os ad os loqui: vt gaudium veſtrum plenum
13 ſit. ¶ Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM Tertiam Iohannis Apoſtoli.

GAIVM pietatis cauſa extollit, atque vt in ipſa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen impietatis & ſuperbiæ cauſa obiurgat. Demetrio autem bonum teſtimonium perhibet, cum fratribus vniuerſis.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego
A diligo in veritate.¶Chariſſime de omni-
2 bus orationem facio proſpere te ingredi
& valere, ſicut proſpere agit anima tua.
3 ¶Gauiſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimo
niū perhibētibus veritati tuæ, ſicut tu in veritate am
4 bulas.¶Maiorem horum nō habeo gratiam q̄ vt au-
5 diā filios meos in veritate ambulare.¶Chariſſime fi-
deliter facis qcquid operaris ī fratres, & hoc in pere-
6 grinos, ¶ q teſtimoniū reddiderūt charitati tuæ in cō-
B ſpectu eccleſię, quos benefacies, deducēs digne Deo.
7 ¶Pro noīe enim eius profecti ſunt, nihil accipientes a
8 Gentibus.¶ Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi
9 vt cooperatores ſimus veritatis. ¶ Scripſiſſem forſitā
C eccleſiæ, ſed is qui amat primatū gerere in eis, Dio-
10 trephes nō recipit nos.¶Propter hoc ſi venero, com-
monebo eius opera quæ facit: verbis malignis gar-
riens in nos, & quaſi non ei iſta ſufficiant: neque ipſe
ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt prohibet, & de
11 eccleſia eijcit. ¶ Chariſſime noli imitari malum, ſed
qđ bonum eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt: qui male
12 facit, non vidit Deum.¶Demetrio teſtimoniū reddi-
D tur ab oībus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimo-
nium perhibemus: & noſti quoniā teſtimonium no-
13 ſtrū verum eſt. Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui p
14 atramētum & calamum ſcribere tibi. ¶Spero autem
protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi.
Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

HIERONYMVS IN CATALOGO Scriptorum Eccleſiaſticorum.

IVDAS frater Iacobi paruã quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, a plerisq; reijcitur: tamen authoritatem vetuſtate iam & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

Argumentum in Epiſtolam Iudæ Apoſtoli.

IVDAS Apoſtolus fratres de corruptoribus viæ veritatis ita informat, vt illicitũ eſſe diſſeret, de ſub iugo ſemel erutos ſeruitutis, denuo operam ſuam officijs nauare ſeruilibus.

EPISTOLA B. IVDAE APOSTOLI, CATHOLICA.

1 A IVdas Ieſu
Chriſti ſer
uus, frater
autem Ia-
cobi: his qui ſunt in
Deo Patre dilectis, &
Chriſto Ieſu conſerua-
2 tis, & vocatis. ¶ Miſeri
cordia vobis, & pax,
& charitas adimplea-
3 tur. ¶ Chariſſimi, oẽm
ſolicitudinem faciens
ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe
habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel
4 traditæ ſanctis fidei. ¶ Subintroierunt enim quidam
hoĩes (qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium) im-
pij, Dei noſtri gratiam trãsferentes in luxuriam, &
ſolum Dominatorem, & Dñm noſtrum Ieſum Chri
5 ſtũ negantes. ¶ Commonere autem vos volo, ſcien
tes ſemel oĩa, qm̃ Ieſus, populum de Terra Aegypti
ſaluans, | ſecundo eos qui non crediderunt, perdidit. Nu.14.f. 7.
6 ¶ Angelos vero qui nõ ſeruauerunt ſuum principa-
B tum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in iudi-
cium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſer-
7 uauit. ¶ | Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ci- Gen.19.e.24.
uitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt car
nem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœ
8 nam ſuſtinẽtes. ¶ Similiter & hi carnem quidem ma-
culant, dominationem autem ſpernunt, maieſtatem
9 autem blaſphemant. ¶ Cum Michael Archangelus Zac 3. a.
cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpo
re: non eſt auſus iudiciũ inferre blaſphemiæ, ſed di-
10 xit: Imperet tibi Dñs. ¶ Hi autem quæcunque quidẽ
ignorant, blaſphemant: quæcunque autem naturali-
C ter, tanquã muta aĩalia, norunt, in his corrumpũtur,
11 ¶ Væ illis, quia in via Cain abierũt, & | errore Balaam Ge.4.b.8.
mercede effuſi ſunt, & in contradictione Core perie- Nu.22.g.
12 rũt. ¶ Hi ſunt in epulis ſuis, maculæ, conuiuantes ſine 23.24.
timore, ſemetipſos paſcentes: nubes ſine aqua, quæ a Nu.16.a. 1. e.31.
ventis circũferuntur: arbores autumnales, infructuo 27a. 1.
13 ſæ, bis mortuæ, eradicatæ: ¶ fluctus feri maris, deſpu- 2.Pet.2.d 17.
mantes ſuas cõfuſiones: ſidera errantia: quibus pro-
14 cella tenebrarũ ſeruata eſt in æternum. | Prophetauit Apo.1.b.
autẽ et de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicẽs: Ecce 7.
15 venit Dñs in ſanctis millibus ſuis, ¶ facere iudicium
cõtra oẽs, & arguere oẽs impios de oĩbus operibus
impietatis eorum quibus impie egerunt, & de oĩbus
duris quæ locuti ſunt cõtra Deum peccatores impij.
16 ¶ Hi ſunt murmuratores, querulosi, ſecundum deſi-
deria ſua ambulantes, & | os eorũ loquitur ſuperba, Pſ. 16. c.
17 mirantes perſonas quæſtus cauſa, ¶ Vos autẽ chariſ- 10.
ſimi, memores eſtote verborũ quæ prædicta ſunt ab 2.Tim.4.a.1.
18 Apoſtolis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, ¶ qui dicebant vo- 1.Tim 3.
D bis qm̃ in nouiſſimo tpe venient illuſores ſecundum a.1. 2.Pet. 3.
19 deſideria ſua ambulantes in impietatibus. ¶ Hi ſunt a3.
qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non
20 habentes. ¶ Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes
voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſan-
21 cto orantes, ¶ voſmetipſos in dilectione Dei ſeruate,
expectãtes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chri-
22 ſti in vitam æternam. ¶ Et hos quidem arguite iudi-
23 catos: ¶ illos vero ſaluate, de igne rapientes. Alijs au-
tem miſeremini in timore: odientes & eam quæ car-
24 nalis eſt maculatam tunicam. ¶ Ei autem qui potens
eſt, vos conſeruare ſine peccato, & conſtituere ante
conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione
25 in aduẽtu Domini nři Ieſu Chriſti, ¶ ſoli Deo ſalua-
tori nřo p Ieſum Chriſtũ Dominũ nřm, gloria & ma
gnificentia, imperium, & poteſtas ante oẽ ſeculum,
& nunc, & in omnia ſecula ſeculorum. Amen.

APOCALYPSIS
B. IOANNIS APOSTOLI.

CAPVT PRIMVM.

1 Pocalypſis
A Ieſu Chri-
ſti, quam
dedit illi
Deus palã facere ſer-
uis ſuis, quæ oportet
fieri cito: & ſignifica-
uit mittens per Ange-
lũ ſuũ ſeruo ſuo Iohã-
2 ni, ⁋ qui teſtimonium
perhibuit verbo Dei,
& teſtimonium Ieſu
3 Chriſti, quæcunque vidit. ⁋ Beatus qui legit & audit
verba prophetiæ huius: & ſeruat ea quæ in ea ſcripta
4 ſunt: tempus enim prope eſt. ⁋ Iohannes ſeptem eccle
ſijs quæ ſunt in Aſia. Gratia vobis & pax ab eo | qui [Exo.3.d.14.]
eſt, & qui erat, & qui vẽturus eſt, & a ſeptẽ ſpiritibus
5 qui in conſpectu throni eius ſunt: ⁋ & a Ieſu Chriſto,
B qui eſt teſtis fidelis, | primogenitus mortuorum, & [Cor.15.c 20.]
princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos a [Col.1.c.18.]
6 peccatis noſtris | in ſanguine ſuo, ⁋ & fecit nos regnũ [Heb.9.c.]
& ſacerdotes Deo & patri ſuo, ipſi gloria & imperiũ [12.d.14. 1.Pet.1.]
7 in ſecula ſeculorum Amen. | ⁋ Ecce venit cum nubi- [d.19.]
bus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupu- [1.Ioh.1.c.7.]
gerunt. Et plangent ſe ſuper eum oẽs tribus terræ:
8 etiam, amen. ⁋ | Ego ſum Alpha, & Omega, principiũ [12.3.c13 Mat.24.]
& finis, dicit Dñs Deus, qui eſt, & qui erat, & qui vẽ [30. Iudæ c.]
9 turus eſt, omnipotens. ⁋ Ego Ioahennes frater veſter [14.]
& particeps in tribulatione, & regno, & patientia in [Iſa.44.a.6.]
Chriſto Ieſu, fui in inſula, quæ appellatur Patmos, [Ioſ.21.b]
10 propter verbum Dei & teſtimoniũ Ieſu. ⁋ Fui in ſpi- [22.c13]
ritu in dominica die, & audiui poſt me vocem ma-
11 gnam tanquã tubæ, dicentis: Quod vides, ſcribe in
C libro, & mitte ſeptẽ eccleſijs quæ ſunt in Aſia, Ephe-
ſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis,
12 & Philadelphiæ, & Laodiciæ. ⁋ Et conuerſus ſum, vt

viderem vocẽ quæ lo-
quebatur mecum. Et
conuerſus vidi ſeptem
13 candelabra aurea: ⁋ &
in medio ſeptem can-
delabrorum aureorũ
ſimilem hominis, ve-
ſtitum podere, & præ-
14 cinctum ad mamillas
zona aurea: ⁋ caput au
tem eius & capilli erãt
candidi, tanquam la-
na alba, & tanquam nix: & oculi eius tanquam flã-
15 ma ignis, ⁋ & pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in
camino ardenti: & vox illius tanquam vox aquarũ
16 multarũ, ⁋ & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem,
D & de ore eius gladius vtraq; parte acutus exibat, &
17 facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua. ⁋ Et cum vi-
diſſem eum, cecidi ad pedes eius tanquam mortuus.
Et poſuit dexteram ſuã ſuper me, dicens: Nolite time
18 re: | ego ſum primus & nouiſſimus: ⁋ viuus, & fui mor [Iſa.41.b.4. & 44.b.6.]
tuus, & ecce ſum viuens in ſecula ſeculorum, & ha-
19 beo claues mortis & inferni. ⁋ Scribe ergo quæ vidi-
20 ſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc. ⁋ Sacra-
mentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera
mea, & ſeptem candelabra aurea. ſeptem ſtellæ, An-
geli ſunt ſeptem eccleſiarum: & candelabra ſeptem,
ſeptem eccleſiæ ſunt.

CAPVT II.

1 A Ngelo Epheſi eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit qui
A tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, qui ambu
lat in medio ſeptem candelabrorum aureo
2 rum. ⁋ Scio opera tua & laborem, & patiẽtiam tuam,
& quia non potes ſuſtinere malos, et tentaſti eos qui
ſe dicunt Apoſtolos eſſe, et non ſunt: et inueniſti eos
3 mendaces: ⁋ et patiẽtiã habes, et ſuſtinuiſti pp nomẽ
4 meũ, et nõ defeciſti. ⁋ Sed habeo aduerſum te, ꝙ cha-
5 ritatem tuam primam reliquiſti. ⁋ Memor eſto itaq;
vnde excideris: et age pœnitentiam, et prima opera
B fac: ſin autem venio tibi, et mouebo candelabrum
6 tuum de loco ſuo, niſi pęnitentiam egeris. ⁋ Sed hoc
habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ ego
7 odi. ⁋ Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat
eccleſijs: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, qđ eſt
8 in Paradiſo Dei mei. ⁋ Et Angelo Smyrnæ eccleſiæ
ſcribe: Hæc dicit primus et nouiſſimus, qui fuit mor-
9 tuus, et viuit. ⁋ Scio tribulationem tuam et pauperta-
tem tuam, ſed diues es, et blaſphemaris ab his qui
ſe dicunt Iudæos eſſe, et non ſunt, ſed ſunt ſynago-
10 ga ſatanæ. ⁋ Nihil horum timeas quæ paſſurus es.
C Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in car-
cerem vt tentemini: et habebitis tribulationem die
bus decem. Eſto fidelis vſque ad mortem: et dabo
11 tibi coronam vitæ. ⁋ Qui habet aurem, audiat quid
Spiritus dicat eccleſijs: Qui vicerit, non lædetur a
12 morte ſecunda. ⁋ Et angelo Pergami eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit qui habet romphæam vtrãq; parte acutã:
13 ⁋ Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ, et tenes no-
D men meum, et nõ negaſti fidem meam. Et in diebus
illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud
14 vos, vbi ſatanas habitat. ⁋ Sed habeo aduerſus te
pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, [Nu.14.e 24.25.c.2. 31.c.16.]
| qui docebat Balac mittere ſcandalum coram fi-

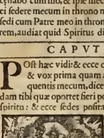
15 lijs Iſrael, edere, & fornicari: ° Ita habes & tu tenen-
16 tes doctrinam Nicolaitarum. ° Similiter pęnitẽtiam
age: ſi quo minus, veniã tibi cito, & pugnabo cũ illis
17 in gladio oris mei. ° Qui habet aurẽ, audiat quid Spi
ritus dicat eccleſijs: Vincenti dabo manna abſcondi-
E tum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo
nomen nouũ ſcriptum quod nemo ſcit, niſi q accipit.
18 ° Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius
Dei, qui habet oculos tanquam flãmam ignis, & pe
19 des eius ſimiles aurichalco. ° Noui opera tua, & fidẽ,
& charitatẽ tuam & miniſteriũ, & patientiam tuam,
20 & opera tua nouiſſima plura prioribus. ° Sed habeo
F aduerſus te pauca: quia pmittis mulierem Iezabel, q̃
ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſeruos meos,
Ioh. 14. d.23. 21 fornicari, & manducare de idolothytis. ° Et | dedi illi
tempus, vt pęnitẽtiam ageret; & non vult pęnitere a
22 fornicatione ſua. ° Ecce mittam eam in lectum, & q
męchanẽ cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi
23 pęnitentiam ab operibus ſuis egerint: ° & filios eius
1.Re.16 b.7. interficiam in morte: & ſcient oẽs eccleſię, quia | ego
Pſ. 7. b. 10. ſum ſcrutans renes & corda: & dabo vnicuique ve-
Ier.11.d 24 ſtrum ſecundum opera ſua. ° Vobis autẽ dico, et cęte-
20.17.b. ris quia Thyatiræ eſtis: Quicunq; nõ habent doctri-
10 29. c. 12. G nã hanc, et qui non cognouerunt altitudines ſatanæ,
quemadmodum dicunt: nõ mittam ſuper vos aliud
25 pondus. ° Tamen id quod habetis, tenete donec ve-
26 niam. ° Et qui vicerit & cuſtodierit vſque in finem
Pſa.2.c.8. 27 opera mea: | dabo illi poteſtatem ſuper Gentes, ° &
reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli con-
28 fringentur, ° ſicut & ego accepi a patre meo, & dabo
29 illi ſtellam matutinam. ° Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat eccleſijs.

CAPVT III.

1 ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe; Hæc dicit qui
A habet ſeptem ſpiritus Dei, & ſeptem ſtellas:
Scio opera tua, quia nomẽ habes quod viuas
2 & mortuus es. ° Eſto vigilans, & confirma cætera q̃
moritura erant. Nõ enim inuenio opera tua plena co
3 rã Deo meo. ° In mente ergo habe qualiter acceperis
Inf. 16.c. 15. & audieris: & ſerua, & pęnitentiam age. | Si ergo non
1.Theſ.5 a. 2. vigilaueris, | Veniam ad te tanquam fur, & neſcies
2. Pet.3. 4 qua hora veniam ad te. ° Sed habes pauca nomina
c.10. in Sardis, q non inquinauerunt veſtimẽta ſua, & am
5 bulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. ° Qui vi-
cerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & nõ delebo no-
B men eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius co-
6 ram Patre meo, & coram angelis eius. ° Qui habet
7 aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs. ° Et ange-
lo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Sanctus
Iſai.22.f. 22. & Verus, | qui habet clauem Dauid, qui aperit, & ne-
Io.12.b. 14. 8 mo claudit: claudit, & nemo aperit. ° Scio opera tua.
Ecce dedi coram te oſtium apertum, quod nemo po
teſt claudere; quia modicam habes virtutem, & ſer-
9 uaſti verbum meum, & nõ negaſti nomen meũ. ° Ec
ce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos
eſſe & nõ ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos vt
veniãt, & adorent ante pedes tuos: & ſcient quia ego
10 dilexi te: ° quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meę,
C & ego ſeruabo te ab hora tentationis, quæ ventura
eſt in orbem vniuerſum tentare habitantes in terra.
11 ° Ecce venio cito: tene quod habes, vt nemo accipiat
12 coronam tuam. ° Qui vicerit, faciam illum columnã
in tẽplo Dei mei, & foras non egredietur amplius, &
ſcribã ſup eũ nomen Dei mei, & nomẽ ciuitatis Dei
mei nouæ Ieruſalem, quę deſcendit de cœlo a Deo
13 meo, & nomẽ meum nouũ. ° Qui habet aurẽ, audiat
14 quid Spiritus dicat eccleſijs. ° Et angelo Laodicię ec Ecc 24.a
cleſiæ ſcribe: Hæc dicit: | Amen, teſtis fidelis & verus, 9 b. 14.
15 qui eſt principiũ creaturæ Dei, ° Scio opera tua, quia Col.1.c
D neq; frigidus es, neque calidus: vtinã frigidus eſſes, 19.
16 aut calidus. ° Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec
17 calidus, incipiã te euomere ex ore meo. ° Quia dicis:
Quod diues ſum, & locupletatus, & nullius: egeo &
neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cę
18 cus, & nudus. ° Suadeo tibi emere a me, aurum igni-
tum probatum, vt locuples fias: & veſtimentis albis
induaris, & non appareat confuſio nuditatis tuæ: &
19 collyrio inunge oculos tuos vt videas. ° | Ego quos Prou. 3. b.12.
amo, arguo & caſtigo. Aemulare ergo, & pęnitentiã Heb.12.b 6.
20 age. ° Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vo-
cẽ meã, & aperuerit mihi ianuã: intrabo ad illum, &
21 cęnabo cum illo, & ipſe mecum. ° Qui vicerit, dabo
ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, &
22 ſedi cum Patre meo in throno eius. ° Qui habet au-
rem, audiat quid Spiritus dicat eccleſijs.

CAPVT IIII.

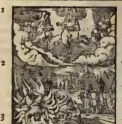
1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cœlo,
A & vox prima quam audiui tanquam tubę lo
quentis mecum, dicens: Aſcende huc, & oſtẽ-
2 dam tibi quæ oportet fieri poſt hæc. ° Et ſtatim fui in
ſpiritu: & ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra

3 ſedem ſedens. ° Et qui
ſedebat, ſimilis erat a-
ſpectui lapidis iaſpi-
dis, & ſardinis, & iris
erat in circuitu ſedis,
ſimilis viſioni ſmarag-
4 dinæ. ° Et in circuitu
ſedis ſedilia viginti-
quatuor: & ſup thro-
nos, vigintiquatuor ſe
niores ſedentes, circũ-
amicti veſtimentis al-
5 bis, & in capitibus eorum coronæ aureæ. ° Et de thro
no procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſe-
ptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſe-
6 ptem Spiritus Dei. ° Et in conſpectu ſedis tanquam
mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis,
& in circuitu ſedis quattuor animalia plena oculis
7 ante, & retro. ° Et animal primum, ſimile Leoni,
& ſecundum animal, ſimile vitulo: & tertium ani-
C mal, habens faciem quaſi hominis: & quartum ani-
8 mal, ſimile aquilæ volanti. ° Et quattuor animalia,
ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu: &
intus plena ſunt oculis: & requiem non habebãt die
ac nocte, dicentia: | Sanctus, ſanctus, ſanctus, Domi- Iſa 6.a.3.
nus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui ve-
9 turus eſt. ° Et cum darẽt illa animalia gloriam & ho-
norem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, vi-
10 uenti in ſecula ſeculorum. ° Procidebant vigintiqua
D tuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant
viuentem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas
11 ſuas ante thronum, dicentes: ° Dignus es Domine
Deus noſter accipere gloriam, & honorem, & virtu-
tem: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem
tuam erant, & creata ſunt.

CAPVT

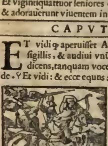
CAPVT V.

1 ET vidi in dextera ſedētis ſupra thronum, librū ſcriptū intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptē.
2 ⁋Et vidi angelum fortem, prędicantem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſoluere ſignacula e-
3 ius?⁋Et nemo poterat neq; in cœlo, neque in terra, neq; ſubtus terram aperire librum, neq; reſpi-
4 cere illū. ⁋ Et ego flebam multum qm̄ nemo dignus
5 inuentus eſt aperire librū, nec videre eum. ⁋Et vnus
de ſenioribus dixit mihi: Ne fleueris: ecce vicit leo
de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & ſolue-
6 re ſeptem ſignacula eius. ⁋ Et vidi & ecce in medio
B throni quattuor animaliū, & in medio ſeniorum, A-
gnum ſtantem tanquam occiſum, habentē cornua ſe
ptē & oculos ſeptē: qui ſunt ſeptē Spiritus Dei, miſſi
7 in omnem terram. ⁋Et venit, & accepit de dextera ſe
8 dētis in throno librum. ⁋ Et cū aperuiſſet librū quat-
tuor animalia & vigintiquattuor ſeniores ceciderūt
corā agno, habētes ſinguli citharas, & phialas aureas
plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sancto-
9 rum: ⁋ & cantabant canticum nouum dicentes: Di-
C gnus es Domine accipere librum, & aperire ſigna-
cula eius: qm̄ occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſan
guine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & na-
10 tione: ⁋ & feciſti nos Deo nſtro regnū & ſacerdotes,
11 & regnabimus ſuper terrā. ⁋ Et vidi, & audiui vocē
angelorum multorum in circuitu throni, & animaliū
& ſeniorum: & erat numerus eorum millia millium,
12 ⁋dicētium voce magna: Dignus eſt Agnus qui occi- Dan.7.c.10.
D ſus eſt, accipere virtutē, & diuinitatem, & ſapiētiam,
& fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedi-
13 ctionem. ⁋ Et omnem creaturam quæ in cœlo eſt, &
ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quę
in eo: omnes audiui dicētes; Sedenti in throno, & A-
gno: benedictio, & honor, & gloria, & ptās in ſecula
14 ſeculorum. ⁋ Et quattuor animalia dicebant: Amen.
Et vigintiquattuor ſeniores ceciderūt in facies ſuas:
& adorauerunt viuentem in ſecula ſeculorum.

CAPVT VI.

1 ET vidi q aperuiſſet Agnus vnum de ſeptem
A ſigillis, & audiui vnū de quattuor aīalibus,
dicens, tanquam vocem tonitrui: Veni, & vi-
2 de. ⁋ Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſedebat ſu-

per illum, habebat arcum, & data eſt ei corona, & exiuit vincēs
3 vt vinceret. ⁋ Et cum aperuiſſet ſigillum ſecundum, audiui ſecundum animal dicēs: Ve-
4 ni & vide. ⁋ Et exiuit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illū, datū eſt ei vt ſumeret pacem de terra, & vt
inuicē ſe interficiāt, & datus eſt ei gladius magnus.
5 ⁋Et cum aperuiſſet ſigillum tertium, audiui tertium
B aīal, dicēs: Veni, & vide. Et ecce equ⁹ niger: & qui ſe-
debat ſuper illum, habebat ſtateram in manu ſua.
6 ⁋Et audiui tanq̄ vocē in medio quattuor animalium
dicētium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hor
7 dei denario, & vinum & oleum ne læſeris. ⁋Et cū ap-
peruiſſet ſigillū quartū, audiui vocē quarti aīalis di-
8 centis: Veni & vide. ⁋ Et ecce equus pallidus: & qui
ſedebat ſup eum, nomen illi Mors, & infernus ſeque
batur eum: & data eſt illi poteſtas ſup quattuor par-
tes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & beſtijs

9 terræ. ⁋Et cū aperuiſſet ſigillum quintum:
C vidi ſubt⁹ altares aīas interfectorum propter verbū Dei, & ꝓpter te
10 ſtimonium quod habebant: & clamabāt voce magna, dicentes: Vſquequo Dn̄e, (Sanctus & verus,) non iudicas & nō vindicans ſāguinem noſtrū de ijs qui
11 habitant in terra? ⁋ Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolę al
bæ: & dictum eſt illis, vt requieſcerēt adhuc tempus
modicum, donec compleantur conſerui eorum, &
fratres eorum, qui interficiendi ſunt ſicut & illi.

12 ⁋ Et uidi cum aperuiſ-
D ſet ſigillum ſextum: & ecce terræmotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tanquā ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut
13 ſanguis: ⁋ & ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cum à uēto magno mouetur:
14 ⁋ & cęlum receſſit ſicut liber inuolutus: & oīs mons,
15 & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: ⁋ & reges terræ, &
principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis ſer
uus, & liber abſconderunt ſe in ſpelūcis & in petris
16 montium. ⁋& dicunt montibus & petris: Cadite ſu- Iſa.2.d.19.
per nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſuper thro
17 num, & ab ira Agni: ⁋ quoniam uenit dies magnus
iræ ipſorum: et quis poterit ſtare? Luc.23.f.30. Inf.9.b.6.

CAPVT VII.

1 POſt hęc uidi qua-
A tuor angelos ſtātes ſup quattuor angulos terræ, tenentes quattuor uentos terræ ne flarent ſuper terram, neq; ſup mare, neq; ī ul
2 lam arborē. ⁋Et uidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis habentem ſignum Dei uiui: et clamauit uoce ma
gna quattuor angelis, quibus datum eſt nocere ter-
3 ræ et mari, ⁋dicens: Nolite nocere terræ et mari, ne-

que arboribus, quoaduſq; ſignemus ſeruos Dei no-
4 ſtri in frontibus eorum. ¶Et audiui numerũ ſignato-
rum, centum quadraginta quattuor millia ſignati ex
5 omni tribu filiorum Iſrael. ¶Ex tribu Iuda duodecim
millia ſignati. Ex tribu Rubẽ duodecim millia ſigna
B ti. Ex tribu Gad duodecim millia ſignati. ¶Ex tribu
6 Aſer, duodecĩ millia ſignati. Ex tribu Nephtali, duo-
decim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim
7 millia ſignati. ¶Ex tribu Simeõ, duodecĩ millia ſigna
ti. Ex tribu Leui, duodecim millia ſignati. Ex tribu
8 Iſſachar, duodecĩ millia ſignati: ¶Ex tribu Zabulon,
duodecim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim
millia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia
9 ſignati. ¶Poſt hęc vidi turbã magnam q̃ dinumerare
C nemo poterat ex omnibus gentiuus & tribubus, &
populis, & linguis: ſtãtes ante thronũ, & in cõſpectu
Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorũ.
10 ¶& clamabãt voce magna dicẽtes: Salus Deo nřo, q
11 ſedet ſuper thronũ, & Agno. ¶Et oẽs angeli ſtabãt in
circuitu throni & ſeniorũ, & quattuor aĩalium: & ce
ciderũt in cõſpectu throni in facies ſuas, & adoraue-
12 runt Deũ, ¶dicẽtes: Amen. Bñdictio & claritas, & ſa-
piẽtia, & gratiarũ actio, honor & virtus, & fortitudo
13 Deo noſtru in ſecula ſeculorũ. Amen. ¶ Et reſpondit
D vnus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt
14 ſtolis albis, qui ſũt? & vnde venerunt? ¶Et dixi illi:
Dñe mi, tu ſcis: Et dixit mihi: Hi ſunt qui venerũt de
tribulatione, magna, & lauerũt ſtolas ſuas, & dealba
15 uerunt eas in ſãnguine Agni: ¶ideo ſunt ante thronũ
Dei, & ſeruiũt ei die ac nocte in tẽplo eius: & qui ſe-
ſaia 49. c.10. 16 det in throno habitabit ſup illos. ¶ nõ eſuirient neq;
ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus
17 æſtus. ¶quoniam Agnus qui in medio throni eſt, re-
get illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarum, &
ſaia 25. c 8. Apoc.21.b. ab ſterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorũ.

CAPVT VIII.

1
A

ET cũ aperuiſſet
ſigillum ſepti-
mum, factũ eſt
ſilentiũ in cœlo, quaſi
2 media hora. ¶Et vidiſe
ptem angelos ſtãtes in
cõſpectu Dei: & datæ
ſunt illis ſeptẽ tubæ.
3 ¶Et alius angelus ve-
nit, & ſtetit ante altare
habens turribulum au
reum: & data ſunt illi
incenſa multa ut daret de orõnibus Sanctorũ oĩum
4 ſuper altare aureũ: q eſt ante thronum Dei. ¶Et aſcẽ-
dit fumus incenſorum de orationibus Sanctorum de
5 manu angeli coram Deo. ¶Et accepit angelus thuri-
bulum, & impleuit illud de igne altaris, & miſit in
terram, & facta ſunt tonitrua & uoces & fulgura, &
6 terręmotus magnus: ¶Et ſeptem angeli qui habebãt
B ſeptem tubas, pręparauerunt ſe, vt tuba canerent ¶Et
7 primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando &
ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terrã, & ter-
tia pars terrę combuſta eſt, & tertia pars arborũ con-
8 cremata eſt, & oẽ fænũ uiride cõbuſtũ eſt. ¶Et ſecun-
dus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus
C igne ardens, miſſus eſt in mare: & facta eſt tertia pars
9 maris ſanguis. ¶ & mortua eſt tertia pars creaturæ
eorũ quę habebant animas in mari, & tertia pars na-
10

uiũ interijt. ¶Et tertius
Angelus tuba cecinit,
& cecidit de cęlo ſtella
magna, ardens tanquã
facula, & cecidit in ter
tiam partem fluminũ,
11 & in fontes aquarum:
¶et nomen ſtellę, dicĩt
Abſinthiũ, et facta eſt
D tertia pars aquarum in
Abſinthium: et multi
hominum mortui ſunt
de aquis: q̃a amaræ fa-
12

ctæ ſunt. ¶ Et quartus
Angelus tuba cecinit:
et pcuſſa eſt tertia pars
ſolis, et tertia pars lu-
næ, et tertia pars ſtella
rum, ita ut obſcurare-
tur tertia pars eorum,
et diei nõ luceret pars
tertia, et noctis ſimili-
13 ter. ¶ Et vidi, et audiui
uocẽ unius aquilæ vo-
lantis per medium in cœli, dicentis uoce magna:
Væ, væ, væ, habitantibus in terra de cæteris vo-
cibus trium Angelorum qui erant tuba cantituri.

CAPVT IX.

1
A

ET quintus Ange
lus tuba ceci-
nit, et vidi ſtel-
lam de cœlo cecidiſſe
in terram, et data eſt ei
clauis putei abyſſi.
2 ¶Et aperuit puteum a-
byſſi: et aſcẽdit fumus
putei, ſicut fumus for-
nacis magnæ: et obſcu
ratus eſt ſol, et aer de fu
3 mo putei. ¶Et de fumo
putei exierũt locuſtę ĩ terrã: et data eſt illis ptãs, ſicut
4 habent ptãtem ſcorpiones terrę: ¶et pręcepiũ eſt illis,
ne lęderẽt fænũ terrę, neq; oẽ viride: neq; omnem ar
borẽ: niſi tantũ hoĩes qui non habent ſignum Dei in
5 frontibus ſuis. ¶et datum eſt illis ne occiderent eos,
ſed vt cruciarentur menſius quinq;, et cruciatus eorũ
6 vt cruciatus ſcorpij cum percutit hominem. ¶Et in Iſa. 2. d. 19
diebus illis quærent hoĩes mortem, et non inuenient Oſee.10. b 8.
7 eam: et deſiderabunt mori, et fugiet mors ab eis. ¶ Et Luca 23. d 30.
B ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prę Supra 6. d.16.
liũ: et ſup capita earũ tanq̃ coronæ ſimiles auro: et fa Sap. 16. b.9.
8 cies earum tanq̃ facies hominũ. ¶ Et habebant capil-
los ſicut capillos mulierum: et dentes earum, ſicut dẽ
9 tes leonum erant. ¶ et habebant loricas ſicut loricas
ferreas, et uox alarum earum ſicut uox curruũ equo-
10 rũ multorũ currẽtium in bellũ, et hẽbant caudas ſimi
les ſcorpionum, et aculei erant in caudis earũ: et ptãs
11 earũ nocere hoĩbus menſibus quinq;. ¶ et habebant
ſuper ſe regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraice
Abbadon: Græcę aũt Apollion: Latinem habens no-
12 mẽ Exterminãs. ¶Vę unũ abijt, et ecce ueniũt adhuc

13 duo væ poſt hęc. ¶Et ſextus Angelus tuba cecinit: &
C audiui vocẽ vnam ex quattuor cornibus altaris au-
14 rei, quę eſt ante oculos Dei, ¶dicentẽ ſexto Angelo qui
habebat tubã. Solue quattuor Angelos, qui alligati
15 ſunt in flumine magno Euphrate. ¶Et ſoluti sũt quat
tuor Angeli, qui parati erant in horam, & diẽ, & men
ſem, & annum: vt occiderent tertiam partem homi-
16 num. ¶Et numerus equeſtris exercitus vicies millies
17 denna millia. Et audiui numerũ eorũ. ¶Et ita vidi e-

quos in viſione: & qui
ſedebant ſuper eos, ha
bebãt loricas igneas et
hyacĩthinas & ſulphu
reas: & capita equorũ
erant tanq̃ capita leo-
num: & de ore eorum
ꝓcedit ignis, & fum⁹,
18 & ſulphur. ¶ Et ab his
tribus plagis occiſa eſt
tertia pars hominum,
de igne & de fumo, &
19 ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum. ¶Pote-
ſtas eñ equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorũ:
nam caudæ eorum, ſimiles ſerpentibus, habentes ca-
20 pita: & in his nocent. ¶Et cæteri homines qui nõ ſunt
occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de
operibus manuum ſuarum, vt non adorarent dæmo
monia, & ſimulacra aurea, & argentea, & ærea, &
lapidea, & lignea, quæ neq; videre poſſunt, neq; au-
21 dire, neque ambulare, ¶& non egerunt pœnitentiam
ab homicidijs ſuis, neque a veneficijs ſuis, neque a
fornicatione ſua, neque a furtis ſuis.

CAPVT X.

1 ET vidi alium Angelũ fortem deſcendẽtem de
A cœlo amictũ nube, & iris in capite eius: & fa-
cies eius erat vt ſol, & pedes eius tanq̃ colum
2 na ignis. ¶ Et habebat in manu ſua libellum apertũ:
& poſuit pedẽ ſuum dextrum ſuper mare: ſiniſtrum
3 aũt ſuper terram. ¶Et clamauit voce magna, quemad
modum cum leo rugit. Et cum clamaſſet, locuta sũt
4 ſeptẽ tonitrua voces ſuas. ¶Et cũ locuta fuiſſent ſeptẽ
B tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audiui
uocem de cęlo dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt
Dan. 12. c.7.
5 ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere. ¶Et Angelus quẽ
vidi ſtantem ſuper mare & ſuper terram, leuauit ma
6 num ſuam ad cœlum: ¶ & iurauit per viuentem in
ſecula ſeculorum, qui creauit cœlum, & ea quæ in
eo ſunt: & terram, & ea quæ in ea ſunt: & mare, &

eaquę in eo ſunt. Quia
6 tẽpus nõ erit amplius,
¶ ſed in diebus uocis ſe
ptimi Angeli, cum cœ-
perit tuba canere, con-
ſummabitur myſteriũ
Dei, ſicut euangeliza-
uit per ſeruos ſuos Pro
8 phetas. ¶ Et audiui vo-
cem de cœlo iterum lo
quentem mecum & di
centem: Vade, & acci-
pe librum apertum de manu Angeli ſtantis ſuper
9 mare & ſuper terram. ¶ Et abij ad Angelum, dicens
D ei, vt daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe li-
brũm, & deuora illum: & faciet amaricari ventrem
Ezech.1 a.1.
10 tuum: ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel. ¶Et ac-
cepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum; &
erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum deuoraſ-
11 ſem eum, amaricatus eſt uenter meus: ¶ & dixit mi-
hi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, & po-
pulis, & linguis, & regibus multis.

CAPVT XI.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ: & di-
A ctum eſt mihi: Surge, & metire templũ Dei,
2 altare, & adorantes in eo. ¶ atrium autem quod
eſt foris templum ijce foras, & ne metiaris illud: quo
niam datum eſt Gentibus, & ciuitatem ſanctam cal-
3 cabũt menſibus quadraginta duobus: ¶& dabo duo-
bus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille du-
4 centis ſexaginta, amicti ſaccis. ¶ Hi ſunt duæ oliuæ
& duo candelabra in conſpectu Domini terræ ſtan-
5 tes. ¶Et ſi quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore
eorum: & deuorabit inimicos eorum: & ſi quis vo-
6 luerit eos lædere, ſic oportet eum occidi. ¶Hi haben-
B poteſtatem claudendi cęlum, ne pluat diebus pro-
phetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas
conuertendi eas in ſanguinem, & percutere terram
7 omni plaga quotieſcunque voluerint. ¶ Et cum fi-

nierint teſtimoniũ ſuũ:
beſtia quæ aſcendit de
abyſſo, faciet aduersũ
eos bellum, & vincet
illos, & occidet eos.
8 ¶Et corpora eorum ia-
cebunt in plateis ciui-
tatis magnæ, quæ vo-
catur ſpiritualiter So-
doma & Ægyptus vbi
& Dominus eorũ cru-
9 cifixus eſt: ¶ Et vide-
bunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus
corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpo-
10 ra eorum non ſinent poni in monumentis. ¶ & inha-
bitantes terram gaudebunt ſuper illos et iucunda-
buntur: et munera mittent inuicem, quoniam hi duo
prophetæ cruciauerunt eos qui habitabant ſuper ter
11 ram. ¶ Et poſt dies tres et dimidium, ſpiritus uitæ a
C Deo intrauit in eos: Et ſteterunt ſuper pedes ſuos,
et timor magnus cecidit ſuper eos qui viderunt eos.
12 ¶ Et audierunt uocem magnam de cœlo, dicentem
eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in cœlum in nu-
13 be: et viderunt illos inimici eorum. ¶ Et in illa hora
factus eſt terræmotus magnus: et decima pars ciuita-
tis cecidit: et occiſa ſunt in terręmotu nomina homi
num ſeptem millia: et reliqui in timorem ſunt miſſi,
14 et dederunt gloriam Deo cœli. ¶ Væ ſecundũ abijt:
15 et ecce væ tertium ueniet cito. ¶ Et ſeptimus Ange-
D lus tuba cecinit: et factæ ſunt uoces magnæ in cœlo,
dicentes: Factum eſt regnum huius mundi Domini
noſtri, et Chriſti eius, et regnabit in ſecula ſeculorũ.
16 Amen. ¶ Et vigintiquattuor ſeniores qui in conſpe-
ctu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies
17 ſuas, et adorauerunt Deum, dicentes: ¶ Gratias agi-
mus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui
eras, et qui uenturus es: quia accepiſti virtutem tuã
18 magnam, et regnaſti. ¶ Et iratæ ſunt Gentes, et ad-
uenit ira tua, et tempus mortuorum iudicari, et red-

dere mercedem ſeruis tuis Prophetis & ſanctis,& ti-
mentibus nomen tuum, puſillis & magnis,& exter-
19 minandi eos qui corruperunt terram. ℣ Et apertum
eſt templum Dei in cœlo: & viſa eſt arca teſtamen-
ti eius in templo eius,& facta ſunt fulgura,& voces,
& terræmotus, & grando magna.

CAPVT XII.

1 ET ſignum ma-
A gnum apparuit
in cęlo: Mulier
amicta Sole, & Luna
ſub pedibus eius, & in
2 capite eius corona ſtel
larum duodecim: ℣ &
in vtero habens clama
bat parturiens, & cru-
3 ciabatur vt pariat. ℣Et
viſum eſt aliud ſignũ
in cœlo: & ecce draco
magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua de-
4 cẽ: & in capitibus eius diademata ſeptem,℣& cauda
eius trahebat tertiam partem ſtellarum cęli, & miſit
eas in terram:& draco ſtetit ante mulierem quæ erat
paritura: vt cum peperiſſet, filium eius deuoraret.
5 ℣Et peperit filium maſculum, qui recturus erat om-
B nes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius
6 ad Deum & ad thronum ei⁹: ℣& mulier fugit in ſoli
tudinem vbi habebat locum paratum a Deo, vt ibi
7 paſcant eam diebus mille ducentis ſexaginta. ℣Et fa
ctum eſt prælium magnum in cęlo: Michael, & An-
geli eius præliabãtur cum dracone:& draco pugna-
8 bat & Angeli eius:℣& non valuerũt,neque locus in-
9 uentus eſt eorum amplius in cęlo: ℣ Et proiectus eſt
draco ille magnus,ſerpẽs antiquus,qui uocatur dia-
bolus & ſatanas, qui ſeducit vniuerſum orbem: &
proiectus eſt in terram, & Angeli eius cum illo miſſi
10 ſunt.℣Et audiui vocem magnam in cœlo,dicentem:
C Nunc facta eſt ſalus,& virtus & regnum Dei noſtri,
& p'ãs Chriſti eius:quia ꝓiectus eſt accuſator fratrũ
noſtrorũ, qui accuſabat illos ante conſpectũ Dei nři
11 die ac nocte.℣Et ipſi vicerunt eũ propter ſanguinem
Agni,& propter verbũ teſtimonij ſui,& non dilexe-
12 runt animas ſuas vſq; ad mortẽ. ℣Propterea lætami-
ni cœli,& qui habitatis in eis. Væ terrę & mari:quia
deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam,
13 ſciens ꝙ modicum tempus habet. ℣ Et poſtquam vi-
D dit draco ꝙ proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt
14 mulierem quæ peperit maſculum:℣& datæ ſunt mu
lieri alæ duæ aquilæ magnæ,vt volaret in deſertum
in locũ ſuum, vbi alitur per tẽpus et tpa, & dimidiũ
15 tpis a facie ſerpẽtis. ℣Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt
mulierem aquam tanquam flumen: vt eam faceret
16 trahi a flumine.℣Et adiuuit terra mulierem, & ape-
ruit terra os ſuũ, & abſorbuit flumen qđ miſit draco
17 de ore ſuo.℣Et iratus eſt draco in mulierem; & abijt
facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cu-
ſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu
18 Chriſti. ℣ Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPVT XIII.

1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem haben-
A tem capita ſeptem,& cornua decem,& ſuper
cornua eius decem diademata,& ſuper capi-

ta eius noĩa blaſphe-
2 miæ.℣Et beſtia q̃ vidi,
ſimilis erat pardo, &
pedes eius ſicut pedes
vrſi, & os eius ſicut os
leonis.Et dedit illi dra
co virtutẽ ſuã & ptãtẽ
3 magnã. ℣ Et vidi vnũ
de capitibus ſuis quaſi
occiſũ in mortẽ: & pla
ga mortis eius curata
eſt.Et admirata eſt vni
4 uerſa terra poſt beſtiam.℣Et adorauerunt dracone̅
B qui dedit ptãtem beſtiæ: & adorauerunt beſtiam,di-
centes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare
5 cum ea? ℣ Et datum eſt ei os loquens magna & bla-
ſphemias: & data eſt ei ptãs facere mẽſes quadragĩta
6 duos.℣Et aperuit os ſuũ in blaſphemias ad Deũ,bla-
ſphemare nomen eius,& tabernaculum eius,& eos q
7 in cęlo habitant. ℣Et eſt datum illi bellum facere cũ
Sanctis,& vincere eos.Et data eſt illi ptãs in omnem
8 tribũ & populum, & linguam, & gentem, ℣ & ado-
rauerũt eam oẽs qui inhabitant terram,quorum nõ
ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni, qui occiſus
9 eſt ab origine mundi.℣Si quis habet aurem, audiat.
10 ℣ Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem va-
C det: | qui in gladio occiderit,oportet eum gladio oc- Gen 9.a.6.
11 cidi. Hic eſt patientia & fides Sanctorum.℣Et vidi a- Mat. 26.
liam beſtiam aſcendentẽ de terra: & habebat cornua e.52.
12 duo ſimilia Agni,& loquebatur ſicut draco. ℣ Et po-
teſtatem prioris beſtię oẽm faciebat in conſpectu e-
ius: & fecit terram & habitantes in ea,adorare beſtiã
13 primã,cuius curata eſt plaga mortis. ℣ Et fecit ſigna
magna, vt etiam ignem faceret de cœlo deſcendere
14 in terram in conſpectu hominum. ℣ Et ſeducit habi-
tantes in terra ꝑ ſigna quæ data ſunt illi facere in
conſpectu beſtiæ,dicens habitantibus in terra, vt fa-
ciant imaginem beſtiæ, quæ hẽt plagã gladij, & vi-
15 xit. ℣ Et datum eſt illi vt daret ſpiritum imagini be-
D ſtiæ, & vt loquatur imago beſtiæ: & faciat vt quicũ
que non adorauerint imaginem beſtiæ, occidantur.
16 ℣ Et faciet omnes puſillos, & magnos, & diuites, &
pauperes, & liberos, & ſeruos habere characterẽ in
17 dextera manu ſua,aut in frontibus ſuis. ℣ Et ne quis
poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characte-
rem,aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis eius.
18 ℣Hic ſapientia eſt.Qui habet intellectum,computet
numerum beſtiæ.Numerus enim hominis eſt: & nu-
merus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPVT XIIII.

1 ET vidi: & ecce
A Agn⁹ ſtabat ſu
pra montẽ Siõ,
& cum eo centum qua
draginta quattuor mil
lia habentes nomen e-
ius,& nomen Patris e-
ius ſcriptum in fronti-
2 bus ſuis.℣Et audiui vo
cem de cęlo, tanquam
vocem aquarum mul-
tarum,& tanquam vo
cem tonitrui magni:

& vo-

& vocem quam audiui, ſicut citharędorum cithari-
3 zantium in citharis ſuis. ℣Et cantabant quaſi canti-
cum nouum ante ſedē, & ante quattuor aīalia, & ſe-
niores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa cen
tum quadraginta quattuor millia, qui empti ſunt de
4 terra. ℣Hi ſunt qui cū mulieribus nón ſunt coinqui-
nati, Virgines eñ ſunt. Hi ſequuntur Agnū quocun-
que ierit: Hi empti ſunt ex oībus primitiæ Deo &
5 Agno: ℣& in ore eorum non eſt inuentum mēdaciū:
6 ſine macula eñ ſunt ante thronum Dei. ℣Et vidi al-
terum angelum volantem per medium cœli haben-
B tem Euangeliū æternum, vt euangelizaret ſedenti-
bus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribū,
4.Eſd.16.d.68. Ec.12.d.13. Pſ.145.a.6. Ac.14.c.15. Iſ.21.c.9 Hier.51.a.8. Inf.18 a.a.
7 & linguam, & populum: ℣dicens magna uoce, |Time
te Dñm, & date illi honorem, quia venit hora iudi-
cij eius: & adorate eum qui fecit cœlum & terram,
8 mare & fontes aquarū. ℣Et alius Angelus ſecutus eſt
dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quę a vi
9 no iræ fornicationis ſuæ potauit oēs gētes. Et tertius
angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis
adorauerit beſtiam & imaginem eius, & acceperit
characterem in fronte ſua, aut in manu ſua: & hic bi
10 bet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice
Iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpe-
ctu Angelorum ſanctorum, & ante conſpectu Agni.
11 ℣& fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula
C ſeculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui ado
rauerūt beſtiam & imaginē eius, & ſi quis acceperit
12 characterem nominis eius. ℣Hic patientia Sanctorū
13 eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Ieſu. ℣Et
audiui vocem de cœlo dicentem mihi: Scribe, Beati
mortui qui in Dño moriuntur. Amodò iam dicit Spi
ritus, vt requieſcant a laboribus ſuis: opera enim il-
14 lorum ſequuntur illos. ℣Et vidi, & ecce nubem can-
didam, & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio ho-
minis, habentem in capite ſuo coronam auream, &
Ioel 3.c.13. Mat.13.c.39.
15 in manu ſua ſalcē acutā. ℣Et alius Angelus exiuit de
templo, clamans voce magna ad ſedentem ſup nu-
bem: |Mitte falcem tuam & mete, quia venit hora vt
16 metatur: qm̄ aruit meſſis terræ. ℣Et miſit qui ſedebat
ſuper nubem, falcem ſuam in terram: & demeſſa eſt
17 terra. ℣Et alius Angelus exiuit de templo quod eſt in
18 cœlo, habens & ipſe falcem acutam. ℣Et alius Ange-
lus exiuit de altari qui habebat poteſtatem ſupra
ignem: & clamauit voce magna ad eum qui habe-
bat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acu-

tam, & vindemia bo-
tros vineæ terræ: quo-
niam maturæ ſunt uuę
19 eius. ℣Et miſit Ange-
lus falcem ſuam acu-
tam in terram, & vin-
demiauit vineam ter-
ræ, & miſit in lacū iræ
20 Dei magnum: ℣& cal-
catus eſt lacus extra ci
uitatem, & exiuit ſan-
guis de lacu vſque ad
frænos ęquorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPVT XV.

1 ET vidi aliud ſignum in cœlo magnum & mi-
A rabile: Angelos ſeptem, habentes plagas ſe-
ptem nouiſſimas. Quoniam in illis conſum-
a mata eſt ira Dei. ℣Et vidi tanq̄ mare vitreum miſtū
igne, & eos qui vicerunt beſtiam & imaginē eius, &
numerum nois eius, ſtantes ſuper mare uitreū, habē-
3 tes citharas Dei: ℣& cantantes canticū Moyſi ſerui
B Dei, & canticū Agni dicentes: Magna & mirabilia
ſunt opera tua Dñe Deus oĩs: iuſtæ & verę ſunt uię
4 tuæ rex ſeculorū. ℣|Quis non timebit te Dñe, & ma- Hier.10.a.7.
gnificabit nomē tuū? quia ſolus pius es, qm̄ oēs gen-
tes venient, & adorabunt in conſpectu tuo qm̄ iudi-
5 cia tua manifeſta ſunt. ℣Et poſt hęc vidi, & ecce aper
6 tum eſt templum tabernaculi teſtimonij in cęlo: ℣&
C exierunt ſeptē Angeli, habentes ſeptē plagas, de tē-
plo: veſtiti lino mundo & candido, & præcincti circa
7 pectora zonis aureis. ℣Et unum de quattuor aīalibus
dedit ſeptem Angelis ſeptem phialas aureas, plenas
8 iracundiæ Dei uiuentis in ſecula ſeculorū. ℣Et imple
tum eſt templum fumo a maieſtate Dei, & de virtu-
te eius: & nemo poterat introire in templum, donec
cōſummarentur ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CAPVT XVI.

1 ET audiui vocē
A magnam de tē-
plo, dicentē ſe-
ptē Angelis: Ite, & ef-
fundite ſeptē phialas
2 irę Dei in terram. ℣Et
abijt primus, & effudit
phialam ſuam in ter-
ram, & factum eſt vul-
nus ſæuum & peſſimū
in hoīes qui habebant
characterem beſtiæ: &
3 in eos qui adorauerūt imaginem eius. ℣Et ſecundus
Angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt
ſanguis tanq̄ mortui: et omnis anima uiuēs, mortua
4 eſt in mari. ℣Et tertius effudit phialam ſuam ſup flu-
mina et ſuper fontes aquarum: et factus eſt ſanguis:
5 ℣Et audiui Angelum aquarum dicentem: Iuſtus es
Domine, qui es, et qui eras, ſanctus, qui hæc iudica-
6 ſti: ℣quia ſanguinem Sanctorum et Prophetarum ef-
fuderunt, et ſanguinem eis dediſti bibere: digni eñ
7 ſunt. ℣Et audiui alterum ab altari dicentem: Etiā Do
mine Deus omnipotens uera et iuſta iudicia tua.
8 ℣Et quartus Angelus effudit phialā ſuam in ſolem,
B et datū eſt illi ęſtu affligere hoīes et igni: ℣et æſtua-
9 uerunt hoīes æſtu magno, et blaſphemauerunt no-
men Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neq;
10 egerunt pœnitentiam vt darent illi gloriam. ℣Et qn-
tus Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem be-
ſtiæ: et factum eſt regnum eius tenebroſum, et com-
11 manducauerūt linguas ſuas præ dolore: ℣et blaſphe-
mauerunt Deum cœli præ doloribus et vulneribus
ſuis: et non egerunt pęnitentiam ex operibus ſuis.
12 ℣Et ſextus Angelus effudit phialam ſuam in flu-
men illud magnum Ephratem: et ſiccauit aquam
C eius, vt præpararetur uia regibus ab ortu ſolis. ℣Et
13 vide de ore draconis, et de ore beſtię, et de ore pſeu-
do prophetę ſpiritus tres immundos in modum ra-
14 narū. ℣Sunt.n. ſpiritus dęmoniorum facientes ſigna,
et procedunt ad reges totius terrę congregare illos
in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. Supra 3 a.3.
15 ℣|Ecce uenio ſicut fur: Beatus qui uigilat, et cuſto-
dit ueſtimenta ſua, ne nudus ambulet, et uideant

tur-

Matt.24.d.42.d.44 Luc 12.c.19 40. 1.Cor.5.a.3.
16 turpitudinem eius.¶Et congregabit illos in locũ qui
17 vocatur Hebraice Armagedon. ¶Et ſeptimus Ange-
lus effudit phialam ſuam in aerem:& exiuit vox ma
D gna de templo a throno dicens: Factum eſt. ¶ Et fa-
18 cta ſunt fulgura & voces,tonitrua:& terræmotus fa-
ctus eſt magnus, qualis nunquam fuit ex quo hoĩes
fuerunt ſuper terram.talis terræmotus, ſic magnus.
19 ¶ Et facta eſt ciuitas magna in tres partes: & ciuita-
tes Gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit
in memoriam ante Deum dare illi calicem vini indi
20 gnationis iræ eius.¶Et omnis inſula fugit,& montes
21 non ſunt inuenti. ¶ Et grando magna ſicut talentum
deſcendit de cœlo in homines, & blaſphemauerunt
Deum homines propter plagam grãdinis: quoniam
magna facta eſt vehementer.

CAPVT XVII.

1 ET venit vnus de ſeptem Angelis qui habebãt
A ſeptem phialas,& locutus eſt mecũ,dicẽs: Ve
ni,oſtendam tibi damnationẽ meretricis ma-
2 gnæ,quæ ſedet ſuper aquas multas,¶cũ qua fornica-
ti ſunt Reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant
3 terram de vino proſtitutionis eius. ¶ Et abſtulit me

in ſpũ in deſertũ. Et vi
di mulierem ſedentem
ſup beſtiã coccineam,
plenã noĩbus blaſphe-
miæ,habentẽ capita ſe
ptem, & cornua decẽ.
4 ¶ Et mulier erat circũ-
data purpura & cocci-
B no,& inaurata auro,et
lapide precioſo,& mar
garitis,habens poculũ
aureum in manu ſua
plenũ abominatione,& immunditia fornicationis e-
5 ius.¶Et in frõte eius nomẽ ſcriptũ Myſteriũ: Babylõ
magna, mater fornicationum & abominationũ ter-
6 ræ. ¶ Et vidi mulierem ebriam de ſanguine Sancto-
rũ & de ſanguine martyrum Ieſu.Et miratus ſum cũ
7 vidiſſem illã admiratione magna. ¶Et dixit mihi An
gelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum
mulieris,& beſtiæ quę portat eam,quæ habet capita
8 ſeptẽ,& cornua decẽ. ¶Beſtia q̃ vidiſti fuit,& nõ eſt,
& aſcenſura eſt de abyſſo,& in interitum ibit,& mi-
rabuntur inhabitantes terram(quorum non ſunt ſcri
C pta nomina in libro uitæ a cõſtitutione mundi) vidẽ
9 tes beſtiam q̃ erat,& non eſt. Et hic eſt ſenſus,qui ha
bet ſapientiam. Septem capita: ſeptem montes ſunt,
10 ſuper quos mulier ſedet,& reges ſeptẽ ſunt. ¶Quin-
que ceciderunt, vnus eſt, & alius nondum venit: &
cum venerit, oportet illum breue tempus manere.
11 ¶ Et beſtia quæ erat, & non eſt: & ipſa octaua eſt, &
12 de ſeptem eſt,& in interitum vadit. Et decem cornua
quæ vidiſti:decẽ reges ſunt, qui regnũ nondum acce
perunt,ſed pt̃atem tanq̃ reges vna hora accipiẽt poſt
13 beſtiam. ¶Hi vnum conſiliũ habent & virtutẽ:& po-
14 teſtatẽ ſuã beſtiæ tradent. ¶ Hi cũ Agno pugnabunt,
1.Tim.6.c.15. Infra 19.c.16. & Agnus vincet illos: quoniã| Dñs dñorum eſt, &
Rex regum, & qui cum illo ſunt uocati, electi, &
D fideles. ¶Et dixit mihi: Aquæ quas vidiſtis vbi mere
15 trix ſedet: populi ſunt,& Gentes,& linguæ. Et decẽ
16 cornua quę vidiſti in beſtia hi odient fornicariam,
& deſolatã faciẽt illã & nudã,& carnes eius mandu-
17 cabũt,& ipſã igni cõcremabũt. ¶Deus eñ dedit ĩ cor
da eorũ,vt faciãt q placitũ eſt illi, vt dẽt regnũ ſuum
18 beſtię donec cõſumment verba Dei. ¶Et mulier q̃ vidi
ſti:eſt ciuitas magna quę hẽt regnũ ſuper reges terrę.

CAPVT XVIII.

1
A

ET Poſt hęc vidi
aliũ Angelũ de
ſcendentẽ de cę
lo, habentẽ pt̃atem ma
gnã & terra illuminata
2 eſt a gloria eius. ¶Et ex
clamauit in fortitudi-
ne,dicens:|Cecidit ceci Iſaia 21.c.9. Hier. 51.a.8. Sup. 14.b.8.
dit Babylon magna,&
facta eſt habitatio dæ-
moniorum,& cuſtodia
omnis ſpiritus immun-
3 di,& cuſtodia oĩs volucris immũdæ,& odibilis. ¶q a
de vino irę fornicationis eius biberunt oẽs Gentes,
& reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores
terræ de uirtute deliciarum eius diuites facti ſunt.
4 ¶Et audiui aliã vocẽ de cœlo,dicentem: Exite de illa
B populus meus, vt ne participes ſitis delictorũ eius,&
5 de plagis eius nõ accipiatis. ¶Qm̃ peruenerunt pecca
ta eius vſq; ad cœlum: & recordatus eſt Dñs iniqui-
6 tatũ eius. ¶Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis, &
duplicate duplicia ſecũdũ opera eius: In poculo quo
7 miſcuit,miſcete illi duplũ. ¶Quãtũ glorificauit ſe, &
in delicijs fuit tantum date illi tormentũ & luctum:
C quia in corde ſuo dicit,|Sedeo regina, & vidua non Iſa. 47.b.8.
8 ſum,& luctum non videbo. ¶Ideo in una die venient
plagæ eius,mors,& luctus,& fames,& igne cõbure-
9 tur:quia fortis eſt Deus qui iudicabit illã. ¶ Et flebũt
et plangent ſe ſuper illã reges terræ, qui cum illa for
nicati ſunt, et in delicijs uixerũt, cũ uiderint fumum
10 incendij eius: ¶longe ſtantes pp timorem tormento-
D rum eius,dicentes:Væ, væ,ciuitas illa magna Baby-
lon,ciuitas illa fortis:qm̃ una hora uenit iudiciũ tuũ.
11 ¶ Et negociatores terræ flebunt & lugebunt ſuper il-
12 lam: qm̃ merces eorum nemo emet amplius, ¶ mer-
ces auri,& argenti,& lapidis precioſi,& margaritæ,
et byſſi,et purpurę,et ſerici,et cocci,et omne lignum
thynum,et oĩa uaſa eboris,et oĩa uaſa de lapide pre-
13 cioſo,& æramẽto,et ferro,et marmore, ¶et cynamo-
mum,et odoramentorũ,et unguenti,et thuris, et vi-
E ni,& olei,& ſimilę,et tritici, et iumẽtorũ, et ouiũ,et
equorũ,et rhedarũ,et mãcipiorũ,et animarũ hoĩum.
14 ¶ Et poma deſiderij animæ tuæ diſceſſerunt a te, et
omnia pinguia et præclara perierunt a te,et amplius
15 illa iam non inuenient. ¶ Mercatores horum qui di-
uites facti ſunt,ab ea longe ſtabunt propter timorem
16 tormentorum eius, flentes ac lugentes, ¶et dicentes:
Væ, væ, ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo
et purpura,et cocco, et deaurata erat auro, et lapide
17 precioſo,et margaritis: quoniam vna hora deſtitutæ
ſunt tantę diuitię,et omnis gubernator,et omnis qui
in lacum nauigat,et nautæ, et qui in mari operãtur,
18 longe ſteterunt, ¶ et clamauerunt uidentes locum in
cendij eius, dicentes: Quæ ſimilis ciuitati huic ma-
19 gnę? ¶Et miſerũt puluerẽ ſuper capita ſua,e clamaue
runt flentes,et lugentes dicentes. Væ, væ, ciuitas il-
F la magna,in qua diuites facti ſunt oẽs qui habebant
naues in mari de precijs eius: quoniã vna hora deſo-

lata

20 lata eſt.¶Exulta ſuper eam cœlum & ſancti Apoſtoli
& Prophetæ: qm̃ iudicauit Deus iudicium veſtrum

21 de illa: ¶Et ſuſtulit v-
nus Angelus fortis la-
pidem quaſi molarem
magnũ, & miſit in ma
re, dicens: Hoc impetu
mittetur Babylon ciui
tas illa magna, et vltra
22 iam non inuenietur. ¶
C Et vox citharædorum
& muſicorum, & tibia
canentium & tuba, nõ
audietur ĩ te amplius:
& omnis artifex omnis artis non inuenietur in te am
23 plius: et vox molæ nõ audietur in te amplius; ¶& lux
lucernæ non lucebit in te amplius: & vox ſponſi &
ſponſæ non audietur adhuc in te: q̃a mercatores tui
erãt principes terrę q̃a in veneficijs tuis errauerunt
24 oẽs gentes. ¶Et in ea ſanguis Prophetarũ & Sanctorũ
inuentus eſt & omnium qui interfecti ſunt in terra.

CAPVT XIX.

1 POſt hæc audiui quaſi vocẽ turbarum multarũ
A in cęlo dicentium: Alleluia. Laus, & gloria, &
2 virtus Deo noſtro eſt: ¶quia uera & iuſta iudi
dicia ſunt eius, qui iudicauit de meretrici magna, q̃
corrupit terram in proſtitutione ſua, & vindicauit sã
3 guinem ſeruorum ſuorum de manibus eius. ¶Et ite-
rum dixerunt: Alleluia. Et fumus eius aſcendit in ſe-
4 cula ſeculorum. ¶Et ceciderunt ſeniores viginti qua
tuor, & quatuor animalia, & adorauerunt Deum ſe-
5 dentem ſuper thronum dicẽtes: Amen Alleluia. ¶Et
vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite Deo no
ſtro oẽs ſerui eius: & qui timetis eũ puſilli & magni.
6 ¶Et audiui quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocẽ
aquarum multarum, & ſicut vocem tonitruorũ ma-
gnorum, dicẽtium: Alleluia: qm̃ regnauit Dñs Deus
7 nr̃ oĩps. ¶Gaudeamus & exultemus, & demus glo-
riam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius p̃-
8 parauit ſe. ¶Et datum eſt illi vt cooperiat ſe byſſino
B ſplendenti & candido: Byſſinũ.n. iuſtificationes ſunt
Matt.22.2. 9 Sanctorum. ¶Et dixit mihi: Scribe, |Beati qui ad cœ-
Luc.14.d. nam nuptiarum Agni vocati ſunt. Et dixit mihi: Hęc
Inf.18.b.9. 10 verba Dei vera ſunt. ¶|Et cecidi ante pedes eius, vt a-
dorarẽ eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conſeruus
tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimo-
nium Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ieſu eſt
11 ſpiritus prophetiæ. ¶Et vidi cœlum apertum, & ecce

equus albus: & qui ſe-
debat ſuper eum voca
bar̃ Fidelis, & Verax,
& cũ iuſtitia iudicat et
12 pugnat. ¶Oculi autem
eius ſicut flãma ignis,
& in capite eius diade
mata multa, habẽs no
men ſcriptum: qđ ne-
Iſ.63.a. 13 mo nouit niſi ipſe. ¶|Et
C veſtitus erat veſte aſp
ſa ſanguine: & vocar̃
14 nomen eius Verbum Dei. ¶Et exercitus qui ſunt ĩ cę
lo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti byſſino al
15 bo & mundo. ¶Et de ore eius p̃cedit gladius ex vtra-
que parte acutus: vt in ipſo percutiat Gentes. |Et ipſe Pſ.2.c.9 Sup.12.d.14
reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat torcular vini
16 furoris iræ Dei omnipotentis. ¶Et habet in veſtimen 1.Tim.6.c.15.
to & in fęmore ſuo ſcriptũ: |Rex regum, & dñs dñan
17 tiũ. ¶Et vidi vnũ angelũ ſtantem in ſole, & clamauit
voce magna, dicẽs oĩbus auibus q̃ volabant per me-
dium cœli: Venite & congregamini ad cęnam ma-
18 gnam Dei: ¶vt manducetis carnes regum, & carnes
tribunorum, & carnes fortium, & carnes equo-
D rum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium libe-
rorum, & ſeruorum, & puſillorum & magnorum.
19 ¶Et vidi beſtiam & reges terræ & exercitus eorum
congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſe-
20 debat in equo & cum exercitu eius. ¶Et apprehenſa
eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta, qui fecit ſigna
coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt chara
ćterem beſtiæ, & qui adorauerunt imaginem eius.
Viui miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis, &
21 ſulphure: ¶Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſu-
per equum, qui procędit de ore ipſius: et omnes aues
ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPVT XX.

1 ET vidi angelum
A deſcendẽtem de
cęlo, habentem
clauem abyſſi, & cate-
nam magnam in ma-
2 nu ſua. ¶Et apprehẽdit
draconem ſerpentem
antiquum, qui eſt dia-
bolus et ſatanas, et liga
uit eum per annos mil
3 le, ¶& miſit eũ in abyſ-
ſum, & clauſit, & ſigna
uit ſuper illum, vt non ſeducat amplius Gentes do-
nec conſũmentur mille anni, & poſt hęc oportet illũ
4 ſolui modico tp̃e. ¶Et vidi ſedes: & ſederũt ſuper eas,
& iudicium datum eſt illis, & aĩas decollatorum p̃p
teſtimonium Ieſu, & p̃p verbum Dei, et qui non ado
B rauerunt beſtiam, neque imaginem eius, nec accepe
runt characterem eius in frontibus, aut in manibus
ſuis, & vixerunt & regnauerunt cum Chriſto mille
5 annis. ¶Cæteri mortuorum non vixerunt, donec con
6 ſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima. ¶
Beatus & sãctus q̃ habet partem in reſurrectione pri
ma, in his ſecunda mors non hẽt p̃tãtem: ſed erunt
ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mil
7 le annis. ¶|Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſol Eze.39.a.
C uetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit & ſeducet Gẽ-
tes, quæ ſunt ſuper quattuor angulos terræ, Gog, &
Magog, & congregabit eos in prælium, quorum nu-
8 merus eſt ſicut arena maris. ¶Et aſcenderunt ſuper la
titudinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorum, &
9 ciuitatem dilectam. ¶Et deſcendit ignis a Deo de cœ
lo, & deuorauit eos: & diabolus q̃ ſeducebat eos miſ
10 ſus in ſtagnũ ignis & ſulphuris, vbi & beſtia, ¶& pſeu
dopropheta cruciabuntur die, ac nocte in ſecula ſecu
11 lorum. ¶Et vidi thronum magnum candidum, & ſe-
dentem ſuper eum, a cuius conſpectu fugit terra &
12 cœlum, & locus non eſt inuentus eis. ¶Et vidi mor-
tuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni,
& libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt
v.tæ: & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant
in li-

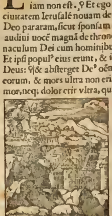
13 in libris ſecundũ opera ipſorum. ¶ & dedit mare mor
tuos, q in eo erãt, & mors & infernus dederunt mor-
tuos ſuos, qui ĩ ipſis erãt; & iudicatũ eſt d ſingulis ſe
14 cundũ opera ipſorũ. ¶ Et ĩfern⁹ & mors miſſi sũt ĩ ſta-
15 gnum ignis. Hęc eſt mors ſecunda. ¶ Et qui nõ inuen
tus eſt ĩ libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnũ ignis.

CAPVT XXI.

Iſa. 65 c. 17. & 66. g. 22. 2. Pet. 3. c. 14.

1 ET vidi cœlum nouum, & terram nouam. |Pri
A mum. n. cœlum, & prima terra abijt, & mare
2 iam non eſt. ¶ Et ego Iohannes vidi ſanctam
ciuitatem Ieruſalẽ nouam deſcendentem de cœlo, a
3 Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. ¶ Et
B audiui uocẽ magnã de throno dicentem: Ecce taber-
naculum Dei cum hominibus: & habitabit cum eis.
Et ipſi popul⁹ eius erunt, & ipſe De⁹ cũ eis erit eorũ
4 Deus: ¶ |& abſterget De⁹ oẽm lachrymam ab oculis
eorum, & mors ultra non erit, neq; luctus, neq; cla-
5 mor, neq; dolor erit vltra, quia prima abierunt. ¶ Et

Iſa. 25. c. 8. Sup. 7. d. 17.

dixit qui ſedebat ĩ thro
no: || Ecce noua facio
oĩa. Et dixit mihi: Scri
6 be quia hæc verba fide
liſſima sũt & vera. ¶ Et
dixit mihi: Factum eſt,
ego ſum Alpha & O-
mega, initium & finis.
Ego ſitiẽti dabo de fon
te aquæ vitæ gratis.
7 ¶ Qui vicerit, poſſidebit
hæc: & ero illi Deus, &
8 ille erit mihi filius. ¶ Timidis autem & incredulis, &
C execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & venefi-
cis, & idololatris, & oĩbus mẽdacibus, pars illorum
erit in ſtagno ardẽti igne, & ſulphure, quod eſt mors
9 ſecunda. ¶ Et venit vnus de ſeptem Angelis habenti-
bus phialas plenas ſeptem plagis nouiſſimis, & locu
tus eſt mecum dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſã
10 vxorẽ Agni. ¶ Et ſuſtulit me in ſpiritu in montẽ ma-
D gnum & altum: & oſtendit mihi ciuitatem ſanctam
11 Ieruſalem deſcendentem de cœlo a Deo, ¶ habentem
claritatem Dei, & lumen eius ſimile lapidi precioſo,
12 tanq̃ lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallũ. ¶ Et habebat mu-
rum magnum & altum, habẽtem portas duodecim,
& ĩ portis, Angelos duodecim, & nomina inſcripta,
quæ ſunt nomina duodecĩ tribuum filiorum Iſrael:
13 ¶ Ab oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres:
14 & ab Auſtro portæ tres: & ab occaſu, portæ tres. ¶ Et
murus ciuitatis hñs fundamenta duodecim, & in ip-
ſis duodecim nomina duodecim apoſtolorum Agni.
15 ¶ Et qui loquebatur mecum, hẽbat menſurã arundi-
E neam aureã, vt metiretur ciuitatem & portas eius &
16 murum. ¶ Et ciuitas in quadro poſita eſt, & longitu-
do eius tanta eſt, quanta & latitudo: & menſus eſt ci-
uitatẽ de arundine aurea per ſtadia duodecĩ millia:
& lõgitudo, et altitudo, et latitudo ei⁹ æqualia ſunt.
17 ¶ Et mẽſus eſt murum eius cẽtum quadraginta quat-
18 tuor cubitorum, mẽſura hominis quę eſt Angeli: ¶ Et
erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa verò
19 ciuitas aurum mundum, ſimile vitro mundo. ¶ Et fun
F damẽta muri ciuitatis omni lapide p̃cioſo ornata. Fũ
damentum primum, iaſpis: ſecundum ſapphirus: ter
20 tium, calcedonius: quartum ſmaragdus, ¶ quintũ, ſar
donix: ſextũ, ſardius: ſeptimo, chryſolitus: octauum,
beryllus, nonum, topazius: decimum, chryſopraſus:
vndecimum, hyacinthus: duodecimum, amęthiſtus.
21 ¶ Et duodecĩ portę duodecĩ margaritæ ſunt, per ſin-
gulas: & ſingulę portæ erãt ex sĩgulis margaritis: &
platea ciuitatis aurum mundum tanq̃ vitrum perlu
22 cidum. ¶ Et tẽplum nõ uidi in ea. Dñs. n. Deus oĩpo-
23 tẽs tẽplum illius eſt, & Agn⁹. ¶ |Et ciuitas nõ eget So- Iſa. 60. d. 19.
le, neq; Luna vt luceant in ea, nã claritas Dei illumi
24 nauit eam, et lucerna eius eſt Agn⁹. ¶ Et ambulabunt
Gẽtes in lumine eius: & reges terrę afferẽt gloria ſuã
25 et honorem in illam. ¶ | Et portæ eius non claudẽtur Iſa. 60. c. 14.
26 per diem: nox. n. non erit illic. ¶ Et afferent gloriam
27 et honorem Gentium in illam. ¶ Non intrabit in eam
aliquod coinquinatum aut abominationẽ faciens et
mendacium: niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPVT XXII.

1 ET oſtendit mihi fluuium aq̃ vitę, ſplendidum
A tanq̃ chryſtallum, procedentẽ de ſede Dei et
2 Agni. ¶ In medio plateæ ei⁹, et ex utraq; parte
fluminis lignum uitæ afferẽs fructus duodecim, per
menſes ſingulos reddẽs fructum ſuum. Et folia ligni
3 ad ſanitatem Gentium. ¶ Et oẽ maledictum non erit
ampli⁹: ſed ſedes Dei, et Agni in illa erunt, et ſerui e-
4 ius ſeruient illi. ¶ Et uidebunt faciem eius: et nomen
5 eius in frõtibus eorum: ¶ |Et nox ultra nõ erit, et non Iſa. 60. d. 20.
egebunt lumine lucernę, neq; lumine ſolis quoniam
Dñs De⁹ illuminabit illos, et regnabunt in ſecula ſe-
6 culorum. ¶ Et dixit mihi: Hæc uerba fideliſſima ſunt,
B et uera. Et Dñs De⁹ ſpirituum ꝓphetarum miſit An
gelum ſuum, oſtẽdere ſeruis ſuis quæ oportet fieri ci
7 to. ¶ Et ecce uenio uelociter. Beatus qui cuſtodit ver-
8 ba prophetiæ libri huius. ¶ Et ego Iohannes qui audi
ui et uidi hæc. |Et poſtq̃ audiſſem, et uidiſſem, cecidi Sup. 19. b. 10.
ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc oſten-
9 debat: ¶ et dixit mihi: Vide ne feceris: conſeruus e-
nim tuum ſum, et fratrum tuorum prophetarum, et
eorum qui ſeruãt uerba ꝓphetiæ libri hui⁹: Deũ ado
10 ra. ¶ Et dicit mihi: Ne ſignaueris uerba prophetiæ li-
C bri huius: tp̃s enim prope eſt. ¶ Qui nocet, noceat ad-
11 huc: et qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: et qui iu-
ſtus eſt, iuſtificetur adhuc: et sãctus ſanctificetũ adhuc.
12 ¶ Ecce uenio cito, et merces mea mecum eſt, reddere
13 vnicuiq; ſecundum opera ſua. ¶ | Ego ſum Alpha et Iſaia 41. b. 4. 44. a. 6.
Omega, primus et nouiſſimus, principium et finis.
14 ¶ Beati qui lauant ſtolas ſuas in ſanguine Agni, vt ſit Sup. 1. b. 8. 21. b. 6.
ptãs eorum ĩ ligno uitæ; et per portas intrẽt in ciuita
15 tẽ. ¶ Foris canes et uenefici, et impudici, et homicidę.
et idolis ſeruiẽtes, et oĩs q amat et facit mendacium.
16 ¶ Ego Ieſ⁹ miſi Angelum meum, teſtificari vobis hęc
D in Eccleſijs. Ego ſum radix et gen⁹ Dauid, ſtella ſplẽ
17 dida et matutina. ¶ Et Spiritus et ſponſa dicunt: Ve-
ni. Et qui audit, dicat: Veni: et qui ſitit, ueniat: et qui Iſa. 55. a.
18 vult accipiat aquam uitæ gratis. ¶ Conteſtor. n. omni
audiẽti uerba ꝓphetiæ libri huius. Si quis appoſue-
rit ad hęc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas
19 ĩ libro iſto. ¶ Et ſi quis diminuerit de uerbis libri pro-
phetiæ hui⁹, auferet Deus partem eius de libro uitæ,
et de ciuitate ſancta, et de his quæ ſcripta ſunt in li-
20 bro iſto. ¶ dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum.
21 Etiam uenio cito: Amen. Veni Dñe Ieſu. ¶ Gratia
Dñi noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uobis. Amen.

Teſtamenti Noui Finis.

Oratio Manaſſæ, necnon Libri duo, qui ſub libri Tertij & Quarti Eſdræ nomine circunferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decreuit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui a nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tam manuſcrptis, quam impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA, CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE Omnipotens Deus patrum noſtrorum, Abraam, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælum & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eã terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremũt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ, ſuper peccatores: immẽſa vero & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus, benignus, longanimis, & multum miſericors, & pęnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundũ multitudinem bonitatis tuæ promiſiſti pœnitẽtiam, & remiſſionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiã peccatoribus, in ſalutem. Tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis Abraham, & Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitẽtiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cęli, præ multitudine iniquitatum mearum, incuruatus ſum multo vinculo ferreo, vt non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, peccans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerues mala mihi, neq; damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſaluabis me ſecundum magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſecula ſæculorum. Amen.

LIBER TERTIVS ESDRAE.

CAPVT PRIMVM.

Re.25. c.21. Par.35. a.1.

1 ET fecit Ioſias Paſcha in Ieroſoly
A mis Dño, & immolauit Phaſe
quartadecima luna primi mẽſis,
2 ꝯſtatuẽs ſacerdotes per vices die
rũ ſtolis amictos in templo Dñi:
3 ꝯ& dixit Leuitis ſacris ſeruis I-
ſrael, vt ſãctificarent ſe Dño in
poſitione ſãctę arcę Dñi, in domo ꝙ ædificauit Salo-
4 mon filius Dauid rex. ꝯ Non erit vobis tollere ſuper
humeros eã. Et nunc deſeruite Dño veſtro, & curam
agite gẽtis illius Iſrael, ex parte ſecundũ pagos & tri-
5 bus veſtras, ꝯſecundũ ſcripturã Dauid regis Iſrael, &
ſecundum magnificentiam Salomonis filij eius, om-
nes in templo, & ſecundum particulam principatus
paternã veſtram eorũ qui ſtant in conſpectu fratrum
6 filiorũ Iſrael. ꝯImmolate Paſcha, & ſacrificia parate
fratribus veſtris, & facite ſecundũ præceptũ Dñi qđ
7 datũ eſt Moyſi. ꝯEt donauit Ioſias, in plebẽ quæ inuẽ
B ta eſt, ouiũ, agnorũ, & hœdorũ, & caprarum, triginta
8 millia, vitulos tria millia. ꝯhæc de regalibus data ſũt
ſecundũ promiſſionẽ populo: & ſacerdotibus in Paſ-
9 cha, oues numero duo millia, ac vituli centũ. ꝯEt Ie-
chonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Haſa-
bias, & Oziel, & Coraba in Phaſe, oues quinq; mil-
lia, vitulos quingentos, & hæc cũ fierẽt eleganter, ſte-
terũt ſacerdotes & Leuitæ habentes azyma ꝑ tribus.
11 ꝯEt ſecundũ partes principatus patrũ, in cõſpectu po
puli offerebãt Dño, ſecũdũ ea quę in libro Moyſi ſcri
12 pta ſũt: ꝯ& aſſauerunt Phaſe igni prout oportebat: &
hoſtias coxerũt in emolis, & in ollis cũ beneuolẽtia:
13 ꝯ& attulerunt oĩbus qui erãt ex plebe: & poſt hęc pa
14 rauerũt ſibi & ſacerdotibus. ꝯSacerdotes.n. offerebãt
adipes vſq; dũ finita eſſet hora: & Leuitę parauerunt
15 ſibi, & fratribus ſuis, filijs Aaron. ꝯEt ſacri cãtores fi-
C lij Aſaph, erant per ordinẽ ſecundũ præceptũ Dauid,
& Aſaph, & Zacharias, & Ieddimus, qui erat a rege:
16 ꝯEt oſtiarij ꝑ ſingulas ianuas, ita vt nõ præuaricarẽt
17 vnuſquiſq; ſuã: fratres.n. illorũ parauerunt illis. ꝯEt
cõſummata ſunt quę ꝑtinebant ad ſacrificium Dñi.
18 ꝯIn illa die egerunt Phaſe, & offerebant hoſtias ſuper
19 Domini ſacrificiũ, ſecundũ præceptũ regis Ioſiæ. ꝯEt

19 egerunt filij Iſrael, qui inuenti ſunt in tempore illo
Phaſe: & diem feſtum azymorum per dies ſeptem:
20 ¶& non eſt celebratum Phaſe tale in Iſrael, a tempo-
21 ribus Samuelis prophetę:¶& omnes reges Iſrael non
celebrauerunt tale Paſcha quale egit Ioſias,& ſacer-
dotes,& Leuitæ,& Iudæi,& omnis Iſrael,qui inuen-
22 ti ſunt in commoratione Ieroſolymis.¶ Octauo deci-
23 mo anno regnante Ioſia celebratum eſt Phaſe.¶Et di-
D recta ſunt opera Ioſię in conſpectu Domini ſui in cor
24 de pleno metuentis:¶& quæ circa illum quidem con
ſcripta ſunt in priſtinis temporibus de eis qui pecca-
uerunt,quiq; irreligioſi fuerunt in Dominum prę om
ni gente,& qui non quęſierunt verba Dñi ſup Iſrael.
4.Re.23.f 30. 2. Par.3 25 ¶‖Et poſt omnem actum hunc Ioſiæ, aſcendit Pharao
rex Ægypti, veniens in Charcamis ab itinere ſuper
26 Euphratẽ,& exijt obuiã illi Ioſias.¶Et miſit rex Ægy
pti ad Ioſiam,dicens: Quid mihi & tibi eſt rex Iudæ?
27 ¶Non ſum miſſus a Dño vt pugnem contra te: ſuper
Euphratem enim bellum meum eſt,feſtinans deſcen
28 de.¶Et non eſt reuerſus Ioſias ſuper currum,ſed expu
gnare cũ conabatur,non attendens verbum prophe-
29 tæ ex ore Dñi:¶ſed conſtituit ad eum bellum in cam-
po Mageddo.Et deſcenderunt principes ad regem Io
30 ſiam.¶Et dixit rex pueris ſuis: Amouete me a prælio,
infirmatus ſum enim valde. Et ſtatim amouerunt eũ
31 pueri ipſius de acie.¶Et aſcendit ſuper currum ſecun
darium ſuũ: & perueniẽs Ieroſolymam, vita functus
32 eſt,& ſepultus eſt in paterno ſepulcro. ¶Et in tota Iu-
dæa lugebant Ioſiam:& qui præſidebant,cum vxori-
bus lamentabant eum vſque in hũc diem. Et datum
33 eſt hoc fieri ſemper in omne genus Iſrael. ¶ Hæc autẽ
E præſcripta ſunt in libro hiſtoriarum regum Iudæ: &
ſingula geſta actus Ioſiæ, & eius gloria & intellectus
eius in lege Domini:quęquę geſta ſunt ab eo,& quę
4 Re.23 f 30. 2. Pa.36. a.1. 34 non ſcripta ſunt in libro regum Iſrael & Iudæ. ¶‖ Et
aſſumentes,qui erant ex gente Iechoniam filiũ Ioſiæ,
conſtituerunt regem pro Ioſia patre ſuo, cum eſſet an
35 norum triginta trium.¶Et regnauit ſuper Iſrael mẽſi-
bus tribus. Et amouit eũ rex Ægypti, ne regnaret in
36 Ieroſolymis:¶& mulctauit gentẽ argenti talenta cen-
37 tum,& auri talentum vnum. ¶Et conſtituit rex Ægy
pti Ioacim fratrem ipſius, regem Iudę & Ieruſalem:
38 ¶& alligauit magiſtratus Ioacim, & Zaracelem fra-
trem ſuum, & apprehendens reduxit in Ægyptum.
39 ¶Annorum erat Ioacim vigintiquinq; cum regnare
cœpiſſet in terra Iuda & Ieruſalem:& fecit malum in
40 conſpectu Dñi. ¶Poſt hũc autem aſcendit Nabucodo
noſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo vincu-
41 lo,perduxit in Babyloniam: ¶ & ſacra vaſa Domini
accepit Nabuchonoſor,& tulit, & conſecrauit in tẽ-
42 plo ſuo in Babylonia.¶Nam de immunditia illius, &
irreligioſitate ſcriptum eſt in libro tẽporum regum.
43 ¶ Et regnauit Ioacim filius eius pro eo. Cum autem
F conſtitutus eſſet rex, erat annorum decem & octo.
44 ¶Regnauit autem menſes tres,& dies decem in Ieru-
45 ſalem,& fecit malum in conſpectu Dñi: ¶ & poſt an-
num mittens Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum
46 in Babyloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini. ¶ Et
conſtituit Sedeciam regem Iuda, & Ieruſalẽ, cum eſ-
ſet, annorum viginti vnius:regnauit autem annis vn
47 decim.¶Et fecit malum in conſpectu Domini,& non
Hier. 17. a.2. eſt veritus a verbis‖quæ dicta ſunt ab Hieremia pro-
48 pheta ex ore Domini: ¶& adiuratus a rege Nabucho
donoſor,periurans diſceſſit: & indurata ceruice ſua,
& corde ſuo,tranſgreſſus eſt legitima Dñi Dei Iſrael.
49 ¶Et duces populi Dñi multa inique geſſerunt, & im-
pie egerunt ſuper omnes immunditias gentium: &
polluerunt templum Domini quod ſanctum erat in
50 Hieroſolymis. ¶ Et miſit Deus patrum ipſorum per
Angelum ſuum reuocare eos, propter quod parceret
51 illis, & tabernaculo ſuo. ¶ Ipſi verò ſubſanabant in
G Angelis ſuis: & qua die locutus eſt Dñs, erant illudẽ-
52 tes prophetis eius. ¶Qui vſq; ad iracundiã cõcitatus
eſt ſuper gẽtem ſuam propter irreligioſitatem ſuam,
53 et præcepit aſcẽdere reges Chaldæorũ. ¶Hi occiderũt
iuuenes eorum in gladio:in circuitu ſancti templi eo
rum,et non pepercerunt iuueni,& ſeni, et virgini, &
54 adoleſcenti. ¶Sed oẽs traditi ſunt in manus ipſorum:
et oĩa ſacra vaſa Dñi, & regales apothecas reſumen-
55 tes,tulerũt in Babyloniã,¶& incenderunt domũ Do-
mini,et demolierunt muros Ieruſalem: & turres eius
56 incenderunt igne, ¶ & cõſumauerunt oĩa honorifica
eius, et ad nihilum redegerunt, & reliquos a gladio
57 duxerunt in Babylonem. ¶et erant ſerui illius vſque
dum regnarent Perſæ ‖ in repletione verbi Domini Her. 25.
58 in ore Hieremię:¶quouſque benigne ageret terra ſab c. 12. &
bata ſua, omni tempore deſertionis ſuę ſabbatizauit 29 c. 10. Dan. 9 b.
in applicatione annorum ſeptuaginta ſeptem. 12.

CAPVT II.

1 REgnãte Cyro rege Perſarum in conſumma- 2 Pa.36.
A tione verbi Domini in ore Hieremiæ, ¶ ſu- d.22.
2 ſcitauit Dominus ſpiritum Cyri regis Per- 1. Eſd.1.
ſarum, & prædicauit in toto regno ſuo ſimul per ſcri a.1. & 6
3 pturam, ¶dicens: Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Me a.3. Hier. 26
4 conſtituit regem orbi terrarum Dominus Iſrael, ¶Do c 19.& 2.
minus excelſus,et ſignificauit mihi ędificare domum c.10. Dan.9 b
5 ſibi in Ieruſalem,quæ eſt in Iudæa. ¶Si quis eſt ex ge 2. 3. Eſd. c.
nere veſtro, dominus ipſius aſcendat cum eo in Ieru- g. 17 &
6 ſalem. ¶Quotquot ergo circa loca habitant, adiuuẽt 9 a. 1. 6
7 eos qui ſunt in loco ipſo, in auro, et argento, ¶in datio c. 24.
nibus cum equis et iumentis, cumque alijs quæ ſecũ
dum vota apponuntur in ædem Domini quæ eſt in
8 Ieruſalem. ¶ Et ſtantes principes tribuum, pagorum,
et Iudeę ex tribu Beniamin, & ſacerdotes, & Leuitæ,
quos excitauit Dominus aſcendere et ædifiare do-
mũ Domini, quæ eſt in Ieruſalem, et qui erant in cir-
9 cuitu eorum ¶adiuuerunt in omni auro et argento e-
ius, et iumentis et votis compluribus multi quorum
10 ſenſus excitatus eſt. ¶ Et Cyrus rex protulit vaſa
B ſacra Domini, quæ tranſtulit Nabuchodonoſor rex
Babylonis ex Ieruſalem, et conſecrauit ea idólo
11 ſuo, ¶ et proferens ea Cyrus rex Perſarum tradi-
dit Mithridáto, qui erat ſuper theſauros ipſius.
12 ¶ Per hunc autem tradita ſunt Salmanaſaro præſidi
13 Iudæę. ¶ Horum autem hic numerus: Libatoria ar-
gentea duo millia quadringenta: athiſcę argenteæ tri
ginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo
14 millia quadringentæ, et alia uaſa mille. ¶Omnia au-
tem vaſa aurea et argentea, quinque millia octin-
15 genta ſexaginta. ¶ Et enumerata ſunt Salmanaſaro
ſimul cum his qui ex captiuitate Babyloniæ uenerãt
16 in Ieroſolymam. ¶ ‖In Artaxerxis autem regis Perſa- 1. Eſd. 4. b.
rum temporibus ſcripſerunt ei de his qui habitabant
in Iudæa et Ieruſalem, Bálſamus, et Mitridátus,
et Sabellius, et Ráthimus, Balthémus, Sáme-
lius ſcriba, et reliqui habitantes, in Samaria, et cæ-
teris locis, ſubiectam epiſtolam regi Artaxerxi.

17 ¶ DOMINE, pueri tui Rathimus ab accidentibus,
C & Sabellius ſcriba, & reliqui curiæ tuæ iudices in
18 Cœleſyriá & Phęnice. ¶ Et nunc notum ſit domino
reg͛i, quoniam Iudæi qui aſcenderũt a vobis ad nos,
venientes in Ieruſalem ciuitatem réfugam & peſſi-
mam, ædificant furnos eius, & ſtatuunt muros, &
19 templum ſuſcitant. ¶ Quod ſi ciuitas iſta, & muri cō-
ſummati fuerint, non tantum tributa non ſuſtinebũt
20 pendere, ſed etiam regibus reſiſtent. ¶ Et quia id agi-
tur circa templum, recte haberi arbitrati ſumus non
21 deſpicere hoc ipſum. ¶ ſed notum facere domino re-
gi, vt ſi videbitur, rex, quæratur in libris patrũ tuo-
22 rum, ¶ & inuenies in admonitionibus ſcripta de his,
& ſcies quoniam ciuitas iſta fuit réfuga, & reges, &
23 ciuitates cōcutiens. ¶ & Iudæi refugæ, & prælia com-
mittentes in ea ab æterno, ob quam cauſam ciuitas
24 iſta deſerta eſt. ¶ Nunc ergo notum facimus, Domi-
ne rex, quoniam ſi ciuitas hæc ædificata fuerit, & hu
ius muri erecti fuerint, deſcenſus tibi non erit in Cœ-
25 leſyriam & Phœnicem. ¶ Tunc ſcripſit rex Rathimo,
D qui ſcribebat accidentia, & Balthemo, & Sabellio
ſcribæ, & cęteris conſtitutis, & habitãtibus in Syria,
26 & Phœnice, ea quæ ſubiecta ſunt: ¶ LEGI epiſtolã
quam miſiſtis mihi. Pręcepi ergo inquiri: & inuentũ
eſt, quoniam ciuitas illa eſt ab æuo regibus reſiſtens,
27 ¶ & homines reſugæ, & prælia in ea efficientes, & re
ges fortiſſimi erant in Ieruſalem dominantes, & tri-
28 buta exigentes a Cœleſyria, & Phœnicé. ¶ Nunc er-
go præcepi prohibére homines illos ædificare ciuita
29 tem, ¶ & prohibere ne quid vltra hæc fiant: ¶ Sed nec
procedant in plurimum, ex quo ſunt malitiæ, ita vt
30 regibus moleſtia importetur. ¶ Tũc recitatis his quæ
a rege Artaxerxe ſcripta fuerant, Rathimus, & Sa-
bellius ſcriba, & qui cum his conſtituti erant iungen
tes feſtinanter venerunt in Ieruſalem cum equitatur,
31 & turba, & agmine: ¶ cœperuntq; ædificantes pro-
hibere, & vacabant ab ędificatione tēpli in Ieruſalē,
vſque ſecundo anno regni Darij regis Perſarum.

CAPVT III.

1 REx Darius fecit cœnam magnam omnibus
A vernaculis ſuis, & omnibus magiſtratibus
2 Mediæ, & Perſidis, ¶ & omnibus purpura-
tis, & prætoribus, & conſulibus, & pręfectis ſub il-
lo ab India vſque Aethiopiam, centum viginti ſeptē
3 prouincijs. ¶ Et cum manducaſſent, & bibiſſent, & ſa
tiati reuerterentur, tunc Darius rex aſcendit in cubi
4 culum ſuum, & dormiuit, & expergefactus eſt. ¶ Tũc
illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui cuſtodiebant
5 corpus regis, dixerunt alter alteri, ¶ Dicamus vnuſ-
B quiſque noſtrum ſermonem qui præcellat: & cuiuſ-
cunque apparuerit ſermo ſapientior alterius, dabit
6 illi rex Darius dona magna, ¶ purpura cooperiri, &
in auro bibere, & ſuper aurum dormire, & currum
aureo fręno, & cydarim býſſinam, & torquem cir-
7 ca collum: ¶ & ſecundo loco ſedebit a Dario propter
ſapientiam ſuam. Et cognatus Darij vocabitur.
8 ¶ Tunc ſcribentes ſinguli ſuum verbum, ſignauerũt,
9 & poſuerunt ſubtus ceruical Darij regis, ¶ & dixe-
runt: Cum ſurrexit rex, dabimus illi ſcripta noſtra:
& quodcunque iudicauerit: rex e tribus, & magiſtra
tus Perſidis, quoniam verbum eius ſapientius eſt,
10 ipſi dabitur victoria ſicut ſcriptum eſt. ¶ Vnus ſcrip-
11 ſit: Forte eſt vinum. ¶ Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.
12 ¶ Tertius ſcripſit: Fortiores ſunt mulieres: ſuper
13 omnia autem vincit veritas. ¶ Et cum ſurrexiſſet
rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit.
14 ¶ Et mittens vocauit omnes magiſtratus Perſarum,
C & Medos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:
15 ¶ & ſederunt in concilio: & lecta ſunt ſcripta coram
16 ipſis. ¶ Et dixit: Vocate adoleſcentes, & ipſi indica-
17 bunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt. ¶ Et
dixit illis: Indicate nobis de his quę ſcripta ſunt. Et
18 cępit prior, qui dixerat de fortitudine vini, ¶ & di-
xit: Viri, quam pręualet vinum omnibus hominibus
19 qui bibunt illud? ſeducit mentem. ¶ Itemque regis,
& orphani facit mentem vanam: Item ſerui ac libe-
20 ri, pauperis ac diuitis, ¶ & omnem mentem conuer-
D tit in ſecuritatem, & iucunditatem, & non meminit
21 omnem triſtitiam, & debitum, ¶ & omnia pręcordia
facit honeſta, & non meminit regem nec magiſtra-
22 tum, & omnia per talenta loqui facit. ¶ Et non me-
minerunt, cum biberunt, amicitiam, nec fraternita-
23 tem, ſed non multum poſt ſumunt gladios. ¶ Et cum
a vino mérſerint, & ſurrexerint, non meminerunt
24 quæ geſſerunt. ¶ O viri, num præcellit vinum? quis
ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPVT IIII.

1 ET inchoauit ſequens dicere qui dixit de forti-
A tudine regis: ¶ O viri, num præcellunt ho-
2 mines, qui terram, & mare obtinent, & om-
3 nia quæ in eis ſunt? ¶ rex autem ſuper omnia præ-
cellit, & dominatur eorum: & omne quodcunque
4 dixerit illis, faciunt. ¶ Et ſi miſerit illos ad bellatores
vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.
5 ¶ Iugulantur, & iugulant, & regis verbum non præ-
tereunt. nam ſi vicerint, afferunt regi omnia quæcun
6 cunque prædati fuerint. ¶ Similiter, & alij omnes, &
quotquot non militant, nec pugnant, ſed colunt
terram: rurſum cum fuerint metentes, afferunt tribu-
7 ta regi: ¶ & ipſe vnus ſolus ſi dixerit occidite, occí-
8 dunt, dixerit remittite, remittunt: ¶ dixerit percutite,
percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixe-
9 rit ædificate, ædificant. ¶ dixerit excidite, excídunt:
10 dixerit plantate, plantant: ¶ & omnis plebs, & vir-
tutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, &
11 bibit, & dormit. ¶ Hi autem cuſtodiunt in circuitu
B eum, & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua,
12 ſed in dicto obaudientes ſunt ei. ¶ Viri, quomodo
13 non præcellit rex qui ſic diffamatur? Et tacuit. ¶ Ter-
tius qui dixerat, de mulieribus & veritate, hic eſt Zo
14 robabel, cœpit loqui: ¶ Viri, non magnus rex, & mul
ti homines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo qui
15 dominatur eorum? ¶ Nonne mulieres genuerunt re-
gem, & omnem populum, qui dominatur mari, et
16 terræ: ¶ et ex illis nati ſunt, et ipſæ educauerunt eos
17 qui plantauerunt vineas ex quibus vinum fit? ¶ Et
ipſæ faciunt ſtolas omnium hominum: et ipſæ faciũt
gloriam hominibus, et non poſſunt homines ſepara-
18 ri a mulieribus? ¶ Si congregauerint aurum, et argē-
tum, et omnem rem ſpecioſam, et viderint mulierē
19 vnam bono habitu, et bona ſpecie, ¶ omnia hæc re-
linquentes, in eam intendunt, et aperto ore conſpi-
ciunt, et eam alliciunt magis quam aurum, et argen-
20 tum, et omnē rem precioſam. ¶ Homo patrem ſuum

relinquit qui enutriuit illum, & ſuam regionẽ, & ad
21 mulierem ſe coniungit. ¶ Et cum muliere remittit ani
C mam: & neque patrem meminit, neque matrem,
22 neque regionem. ¶ Et hinc oportet vos ſcire, quoniã
23 mulieres dominantur veſtri. Nonne doletis? ¶ Et
accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam face-
re furta, & homicidia, & mare nauigare & flumina,
24 ¶ & leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cum
furtum fecerit & fraudes, & rapinas amabili ſuæ af-
25 fert. ¶ Et iterum, diligit homo vxorem ſuam magis
26 quam patrem, aut matrem. ¶ Et multi dementes facti
ſunt propter vxores ſuas: & ſerui facti ſunt propter
27 illas, ¶ & multi perierunt, & iugulati ſunt, & pecca-
28 uerunt propter mulieres. ¶ Et nunc credite mihi, quia
magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes re-
29 giones verentur tangere eum. ¶ Videbam tamen Ape
men filiam Bezacis, mirifici concubinam regis ſeden
30 tem iuxta regem ad dexteram, ¶ & auferentem dia-
dema de capite eius, & imponentem ſibi, & palmis
31 cædebat regem de ſiniſtra manu. ¶ Et ſuper hæc aper
D to ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi
indignata ei fuerit, blanditur donec reconcilietur in
32 gratiam. ¶ O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Ma
33 gna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: quis iſta agit? ¶
Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum.
34 Et inchoauit loqui de veritate. ¶ O viri, nonne fortes
ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlũ:
& velox curſus ſolis conuertit in gyro cœlum in lo-
35 cũ ſuum in vna die. ¶ Nonne magnificus eſt qui hæc
36 facit, & veritas magna, & fortior p̃ omnibus? ¶ Om-
nis terra veritatem inuocat, cœlum etiam ipſam be-
nedicit, & oĩa opera mouentur, & tremunt eam, &
37 non eſt cũ ea quidquam iniquum. ¶ Vinum iniquum
iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii ho-
minum, & iniqua illorum omnia opera, & non eſt
38 in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribũt: ¶ & veri-
tas manet, & inualeſcit in æternum, & viuit, & obti-
39 net in ſecula ſeculorum. ¶ Nec eſt apud eam accipere
E perſonas, neque differentias: ſed quæ iuſta ſunt, facit
omnibus iniuſtis ac malignis, & omnes benignãtur
40 in operibus eius. ¶ Et non eſt in iudicio eius iniquũ,
ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & maieſtas om
41 nium æuorum. Benedictus Deus veritatis. ¶ Et deſiit
loquendo. Et omnes populi clamauerunt, & dixe-
42 runt: Magna eſt veritas, & præualet. ¶ Tũc rex ait illi:
Pete, ſi quid vis amplius, quam quæ ſcripta ſunt, &
dabo tibi ſecundùm quod inuentus es ſapientior pro
ximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus
43 vocaberis. ¶ Tunc ait regi: Memor eſto voti tui quod
vouiſti, ædificare Ieruſalem in die qua regnum acce-
44 piſti: ¶ & omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Ieruſalẽ,
remittere, quę ſeparauit Cyrus, quãdo mactauit Ba-
45 byloniam, & voluit remittere ea ibi. ¶ Et tu vouiſti
ædificare templum, quod incenderunt Idumęi, quan
46 do exterminata eſt Iudęa a Chaldęis. ¶ Et nunc hoc
F eſt qđ poſtulo domine, & qđ peto, hoc eſt maieſtas
qđ a te poſtulo, vt facias votũ quod vouiſti regi cœ-
47 li ex ore tuo. ¶ Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt
illũ: et ſcripſit epiſtolas ad oẽs diſpenſatores, et pręę-
fectos et purpuratos, vt deducerent eum, et eos qui
cum illo erant oẽs aſcendentes ędificare Ieruſalem.
48 ¶ Et omnibus pręfectis, qui erant in Syria, et Phœ-
nice, et Libano, ſcripſit epiſtolas, vt traherent ligna
cedrina a Libano in Ieruſalem, vt ędificarẽt cum eis
49 ciuitatem. ¶ Et ſcripſit omnibus Iudęis qui aſcende-
bant a regno in Iudęam pro libertate, omnem poten
tem, & magiſtratum, & præfectum non ſuperuenire
50 ad ianuas ipſorum, ¶ & omnem regionem quam ob-
tinuerant immunem eſſe eis, & Idumęi relinquant
51 caſtella quæ obtinent Iudęorum, ¶ & in ſtructuram
templi dare per ſingulos annos talenta viginti, vſque
52 dum perędificaretur: ¶ & ſuper ſacrarium holocauto
mata vſtulare quotidie, ſicut habent pręceptũ: alia ta
53 lenta decem offerre per ſingulos annos, ¶ & omnibus
qui procedunt a Babylonia condere ciuitatem: vt eſ-
ſet libertas tam ipſis quam filijs eorum, & omnibus
54 ſacerdotibus qui præcedunt. ¶ Scripſit autẽ & quan-
G titatẽ, & ſacram ſtolam iuſſit dari, in qua deſeruirẽt:
55 & Leuitis ſcripſit dare præcepta, vſque in diem qua
56 conſummabitur domus, & Ieruſalem extruetur: ¶
& omnibus cuſtodientibus ciuitatem, ſcripſit da-
57 ri ei ſortes & ſtipendia. ¶ Et dimiſit omnia vaſa quę-
cunque ſeparauerat Cyrus a Babylonia, & omnia
quęcunque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mit
58 ti Ieruſalem. ¶ Et cum proceſſiſſet ille adoleſcens,
eleuans faciem in Ieruſalem, benedixit regem cœ-
59 li, ¶ & dixit: Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapien-
60 tia & claritas. Et ego ſeruus tuus ſum. ¶ Benedictus
es qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor
61 Domine Deus patrum noſtrorum. ¶ Et accepit epi-
ſtolas, & profectus eſt in Babyloniam: Et venit. &
nunciauit fratribus ſuis omnibus qui fuerunt in Ba-
62 bylonia: ¶ & benedixerunt Deum patrum ſuorum,
quoniam dedit illis remiſſionem & refrigerium,
63 ¶ vt aſcenderent & ędificarent Ieruſalem, & templũ
vbi nominatum eſt nomen eius in ipſo, & exultaue-
runt cum muſicis & lætitia diebus ſeptem,

CAPVT V.

1 POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcenderent prin 1. Eſd.3.
A cipes pagorum per domos & tribus ſuas, & a.1.
vxores illorum, et filij et filiæ eorum, et ſerui
2 et ancillæ ipſorum, et pecora eorum. ¶ Et Darius rex
miſit vna cum eis equites mille, donec deducerent
eos in Ieruſalem cum pace, et cum muſicis, et cum
3 tympanis et tybijs: ¶ et omnes fratres erant ludentes,
4 et fecit eos aſcendere ſimul cum eis. ¶ Et hæc ſunt no
mina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tri
5 bus, et in partem principatus ipſorum. ¶ Sacerdotes:
Filij Phinees, filii Aaron, Ieſus filius Ioſedec Ioacim
filius Zorobabel filii Salathiel de domo Dauid, ex
6 progenie Phares, de tribu Iuda, ¶ qui locutus eſt ſub
Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo
7 anno regni ipſius menſe Niſan primo. ¶ Sunt autem 1.Eſdr.2.
hi, qui aſcenderunt ex Iudęa de captiuitate tranſmi- a. 1.
grationis, quos tranſmigrauit Nabochodonoſor rex 2. Eſdr.7.
Babyloniæ in Babylonem, et reuerſus eſt in Ieruſa- b 6.
8 lem. ¶ Et requiſiuit partem Iudææ vniuſquiſque in
ciuitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel et Ie-
ſu, Nehemias, Areores, Elimeó, Emmanio, Mar-
docheó, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emo-
9 nia vnus de principibus eorum. ¶ Et numerus a gen-
tilibus eorum, ex præpoſitis eorum filii Phares, duo
10 millia centum ſeptuagintaduo. ¶ filius Ares, tria mil-
11 lia centum quinquagintaſeptem: ¶ filii Phœmo, cẽ-
B tum quadragintaduo: in filius Ieſu et Ioabes, mille
12 trecentiduo: ¶ filii Demu. duo millia quadringenti

ſeptuaginta: filij Choraba, ducentiquinque: filij Ba-
13 nica, centum ſexaginta octo: ¶ filij Bebech quadrin-
genti tres: filij Archad, quadringenti vigintiſeptem:
14 ¶ filij Cham, trigintaſeptem; filij Zoroar, duo millia
ſexagintaſeptem: filij Adin, quadringenti ſexaginta
15 vnus: ¶ filij Aderectis, centum octo; filij Ciaſo, &
Zelas, centum ſeptem: filij Azorot, quadringenti tri
16 gintanouem: ¶ filij Iedarbone, centum trigintaduo:
filij Ananiæ, centum triginta: filij Aſoni, nonaginta.
17 ¶ filij Marſar, quadringenti vigintiduo: filij Zabarus,
nonagintaquinque: filij Sepolemon, centum viginti-
18 tres. ¶ filij Nepopas, quinquagintaquinque: filij Ne
chanatus, centum quinquaginta octo: filij Cebetha-
19 mus, centum trigintaduo. ¶ filij Crearpatros, qui
Enocadies, & Modię, quadringenti vigintitres: qui
20 ex Gramas & Gabea, centum viginti vnus: ¶ qui ex
Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquinque: qui ex Ba-
21 ſtaro, centum vigintiduo: ¶ Qui ex Bechenobes,
quinquagintaquinque: filij Lipris, centum quinqua
gintaquinque: filij Labonni, trecenti quinquaginta
22 ſeptem: ¶ filii Sichen, trecenti ſeptuaginta: filii Sua-
23 don, & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto: ¶ filii Eri-
C cus duo millia centum quadragintaquinque: filii
24 Anaas, trecenti ſeptuaginta. Sacerdotes: ¶ Filii Ied-
dus filii Euther, filii Eliaſib, trecenti ſeptuagintaduo
25 filii Emerus ducenti quinquagintaduo: ¶ filii Phaſu-
rii, trecenti quinquagintaſeptem: filii Caree, ducenti
26 vigintiſeptem ¶ Leuitę: Filii Ieſu in Caduhel, & Ba-
nuis, & Serobias, & Edias, ſeptuagintaquatuor. om-
nis numerus a duodecimo anno, triginta millia qua-
27 dringenti ſexaginta duo. ¶ filii & filię & vxores, om
nis computatio, quadraginta millia ducẽti quadra-
28 ginta duo. ¶ Filii ſacerdotum, qui pſallebant in tem-
29 plo: filii Aſaph, centũ viginti octo. ¶ Oſtiarii verò: fi-
lii Eſmenni, filii Azer, filii Amon, filii Accuba, Topa
30 filii Tobi, omnes centum trigintanouem. ¶ Sacerdo-
tes ſeruientes in templo: filii Sel, filii Gaſpha, filii To
bloch, filii Carię, filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii
Armacha, filii Accub, filii Vtha, filii Cetha, filii Ag-
gab, filii Obai, filii Anani, filii Canna, filii Geddu,
31 ¶ filii An, filii Radin, filii Deſanon, filii Nachoba, fi-
lii Caſeba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii At-
tre, filii Haſten, filii Aſiana, filii Manei, filii Naſiſsim
filii Accuſu, filii Agiſta, filii Azui, filii Fauon, filii
32 Phaſalon, ¶ filii Meedda, filii Phuſa, filii Caree, filii
Barcus, filii Saree, filii Coeſi, filii Naſith, filii Agiſti,
33 filii Pedon. ¶ Salomon filii eius, filii Aſophot, filii Pha
ſida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephe
34 gi, ¶ filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathem, filii
D Caroneth, filii Malſith, filii Amę, filii Saſus, filii Ad-
dus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phaſphat,
35 filii Malmon. ¶ omnes ſacro ſeruientes, & pueri Sa-
36 lomonis, quadringenti octoginta duo. ¶ Hi ſunt filii
qui aſcenderunt a Thelmela, Thelharſa: principes
37 eorum, Carmellam, & Careth: ¶ & non poterant edi
cere ciuitates ſuas, & progenies ſuas, quemadmodũ
ſint ex Iſrael. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodai-
38 ci, ¶ ex ſacerdotibus qui fungebantur ſacerdotio: &
non ſunt inuenti filii Obia, filii Achiſos, filii Addin,
39 qui accepit vxorem ex filiabus Phargeleu: ¶ & voca
ti ſunt nomine eius, & horum quęſita eſt generis ſcri
ptura in pædatura, & non eſt inuenta, & prohibiti
40 ſunt ſacerdotio fungi. ¶ Et dixit illis Nehemias &
Aſtharas: Ne participẽtur ſancta, donec exurgat pon
41 tifex doctus in oſtenſionem & veritatem. ¶ Omnis au
tẽ Iſrael erat, exceptis ſeruis & ancillis, quadraginta
42 duo millia trecenti quadraginta. ¶ Serui horũ & an-
cillę, ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. Canto-
43 res & cantatrices, ducenti ſexagintaquinque. ¶ Ca-
E meli, quadringenti triginta quinque. Equi ſeptem
millia trigintaſex. Muli, ducenta millia quadragin-
taquinque. Subiugalia, quinque milia vigintiquin-
44 que. ¶ Et de prępoſitis ipſis per pagos, dum venirent
in templum Dei, quod erat in Ieruſalẽ, innouare &
ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundũ ſuam virtutẽ
45 ¶ & dari in templum theſaurum operum ſacrum auri
mnas duodecim millia, & mnas argẽti quinque mil-
46 lia, & ſtolas ſacerdotales centũ. ¶ Et habitauerunt ſa-
cerdotes & Leuitę, & qui exierant de plebe in Ieruſa
lẽ & in regione, & ſacri cantores, & oſtiarii, et omnis
47 Iſrael in regionibus ſuis. ¶ Inſtante aũt ſeptimo men 1. Eſd. 3. a. 1.
ſe cumque eſſent filii Iſrael vnuſquiſque in ſuis reb⁹,
conuenerunt vnanimes in atrium quod erat ante ia-
48 nuam Orientalẽ. ¶ Et ſtantes Ieſus filius Ióſedec, &
fratres eius ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel,
49 & huius fratres, parauerunt altare, ¶ vt offerrent ſup
illud holocautómata, ſecundum quæ in libro Moyſi
50 hominis Dei, ſcripta ſunt. ¶ Et cõuenerunt ibi ex aliis
nationibus terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo
omnes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & holocau
51 tomata Domino matutina. ¶ Et egerunt ſcenopegiũ,
& diem ſolẽnem ſicut præceptum eſt in lege: & ſacri-
52 ficia quotidie, ſicut oportebat: ¶ & poſt hæc oblatio-
F nes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum, & neomenia-
53 rum, & dierũ ſolemniũ omniũ ſanctificatorum. ¶ Et
quotquot vouebant Domino a neomenia ſeptimi
menſis, cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum
54 Domini nondum erat ædificatum. ¶ Et dederunt pe-
cuniã lapidariis & fabris, & potum, & pabula cum
55 gaudio. ¶ Et dederunt carra Sidoniis, & Tyriis, vt
tranſuéherent illis de Libano trabes cédrinas, & fa-
cerent rates in Ioppe portu, ſecũdum decretum quod
56 ſcriptum erat eis a Cyro rege Perſarum. ¶ Et in ſe-
cundo anno venientes in templum Dei in Ieruſalem
menſe ſecundo inchoauit Zorobabel filios Salathiel,
& Ioſue filius Ioſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdo-
tes, & Leuitæ, & omnes qui vénerant de captiuitate
57 In Ieruſalem: ¶ & fundauerunt templum Dei noui-
lunio ſecundi menſis ſecundi anni, cum veniſſent in
58 Iudęam & Ieruſalem. ¶ Et ſtatuerunt Leuitas a vigin
ti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Ieſus & filius
eius, & fratres omnes Leuitæ conſpirantes, & execu-
59 tores legis, facientes opera in domo Domini. ¶ & ſte-
terunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Leui-
60 tæ filii Aſaph, habentes cymbala, ¶ collaudantes
Dominum, & benedicentes ſecundum Dauid regẽ
61 Iſrael. ¶ Et cantabant canticum Domino, quoniam
dulcedo eius, & honor in ſecula ſuper omnem Iſ-
62 rael. ¶ Et omnis populus tuba cecinerunt, & pro-
G clamauerunt voce magna, collaudantes Dominum
63 in ſuſcitatione domus Domini. ¶ Et venerunt ex ſa-
cerdotibus, & Leuitis, & præſidentibus ſecundum
pagos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum
64 ¶ & ad huius ædificationem cum clamore & planctu
65 magno, & multi cum tubis & gaudio magno: ¶ in
tantum vt populus non audiret tubas propter plan-
ctum populi. Turba enim erat tubis canens ma- 1. Eſd. 4. a. 1.
66 gnificè, ita vt longè audiretur. ¶ Et audierunt ini-

mici tribus Iudę,& Beniamin,& venerunt ſcire quæ
67 eſſet vox tubarum. ¶ Et cognouerunt quoniam qui
erant ex captiuitate,ædificant templũ Domino Deo
68 Iſrael. ¶ Et accedentes ad Zorobabel & Ieſum, præ-
poſitos pagorum, dixerunt eis: Aedificabimus vna
69 vobiſcum: ¶ Similiter enim audiuimus Dominum
veſtrum, & ipſi pariter incedimus a diebus Asbáſa
70 reth regis Aſſyriorum, qui tranſmigrauit nos huc. ¶
Et dixit illis Zorobabel, & Ieſus, & principes pago-
71 rum Iſrael: ¶ Non eſt nobis & vobis ædificare domũ
Dei noſtri.nos enim ſoli ædificabim⁹ Domino Iſrael
ſecundum ea quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſa-
72 rum. ¶ Gentes aũt terræ incumbentes his qui ſunt in
Iudeæ, & leuantes opus ædificationis,& inſidias, &
73 populos adducentes prohibebant eos ædificare, ¶ &
aggreſſuras exercentes impedierunt ne conſummare
tur ædificiũ omni tẽpore vitæ Cyri regis, & protra-
xerunt ſtructurã per bienniũ vſque ad Darij regnũ.

CAPVT VI.

1 IN ſecundo autem anno regni Darij prophetauit
A Aggęus, & Zacharias filius Addin prophetæ
apud Iudęam & Ieruſalem in nomine Dei Iſra-
2 el ſuper eos. ¶ Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel,
& Ieſus filius Ioſedec, inchoauerunt ædificare do-
3 mum Domini quæ eſt in Ieruſalem: ¶ cum adeſſẽt
eis prophetę Domini,& adiuuarent eos.in ipſo tem-
pore venit ad illos Siſennes ſubrégulus Syriæ, &
4 Phœnicis, & Satrabuzánes, & ſodales eius, ¶ & di-
xerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ædi
ficatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis? Et
5 qui ſunt ſtructores qui hæc ædificant? ¶ Et habuerunt
gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex ca-
6 ptiuitate a Domino ſeniores Iudæorum, ¶ & nõ ſunt
impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de
7 omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur. ¶ Exem-
plum epiſtolæ, quam miſerunt Dario: SISENNES
ſubregulus Syriæ,& Phœnicis, & Satrabuzanes,&
ſodales eius in Syria, & Phœnice præſides, regi Da-
8 rio ſalutem. ¶ Omnia nota ſint Domino regi, ꝙ cum
veniſſemus in regionem Iudææ,& introiſſemus in Ie
ruſalem, inuénimus ædificantes domum Dei ma-
9 gnam: ¶ & templum ex lapidibus politis,& magnis
10 & precioſis materijs in parietibus, ¶ & opera illa in-
B ſtanter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus
eorum, & in omni gloria quàm diligentiſſime pérfi-
11 ci. ¶ Tunc interrogauimus ſeniores, dicentes: Quo
permittente vobis ædificatis domum iſtam, & ope-
12 ra hæc fundatis? ¶ Ideo autem interrogauimus eos,
vt notum faceremus tibi homines & præpoſitos, &
nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulauimus
13 illos. ¶ At illi reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſu-
14 mus ſerui Domini, qui fecit cœlum & terram, ¶ Et
ædificabatur hęc domus ante annos iſtos multos a re
15 ge Iſrael magno & fortiſſimo, & conſummata eſt. ¶
Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant & pec-
cauerunt in Deum Iſrael, tradidit eos in manus Na-
buchodonoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæo-
16 rum, ¶ & domum iſtam demolientes incenderunt,&
17 populum captiuum duxerunt in Babylonem. ¶ In
primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcrip-
18 ſit Cyrus rex domum hanc ædificare, ¶ & illa ſa-
cra vaſa aurea & argentea quæ extulerat Nabucho-
C donoſor de domo, quæ eſt in Ieruſalem, & conſe-
crauerat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus
rex de templo quod erat in Babylonia, & tradita
19 ſunt Zorobabel, & Salmanaſar ſubrégulo: ¶ Et præ-
ceptum eſt eis vt offerrent hæc vaſa, & reponerent
in templo quod erat in Ieruſalem, & ipſum templũ
20 Dei ædificare in loco ſuo. ¶ Tunc Salmanaſárus ſub-
iecit fundamenta domus Domini, quæ eſt in Ieruſa-
lem: & exinde vſque nunc ædificatur, & non accepit
21 conſummationẽ. ¶ Nunc ergo ſi iudicatur a te,o rex,
perquiratur in regalibus bibliothécis Cyri regis,
22 quæ ſunt in Babylonia: ¶ & ſi inuentum fuerit con-
ſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Do-
mini, quæ eſt in Ieruſalem, & iudicatur a Domino
23 rege noſtro, ſcribat de his nobis ¶ | Tunc Darius rex 1. Eſd. 6. a. 1.
præcepit inquiri in bibliothecis: & inuentus eſt in
Ecbáthanis óppido, quod eſt in media regione lo-
24 cus vnus, in quo ſcripta erant iſta: ¶ ANNO primo
regnãte Cyro rex Cyrus pręcepit domum Domini,
quæ eſt in Ieruſalem ædificare, vbi incendebant igni
25 aſſiduo, ¶ cuius altitudo ſit cubitorum decem, & la-
titudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus
politis tribus, & meniano ligneo eiuſdem regionis,
& meniano vno nouo, & impendia dari de domo
26 Cyri regis: ¶ & ſacra vaſa domus Domini tam aurea
quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonoſor in
domum Domini, quæ eſt in Ieruſalem, vbi erant po-
27 ſita, vt ponantur illic; ¶ & præcepit curam agere Si-
D ſennem ſubregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satra-
buzanem,& ſodales eius,& qui ordinati erant in Sy
ria & Phœnice præſides, vt abſtinerent ſe ab eodem
28 loco. ¶ Et ego quoque præcepi in totum ædificare: &
proſpexi, vt adiuuent eos qui ſunt ex captiuitate Iu-
dæorum, donec conſummetur templum ædis Domi
29 ni: ¶ & a vexatione tributorũ Cęleſyriæ & Phęnicis,
diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacri-
ficium Domini, Zorobabel p̃fecto, ad tauros,& arie
30 tes, & agnos, ¶ ſimiliter aũt & frumentum, & ſal, &
vinum,& oleum inſtanter per ſingulos annos,prout
ſacerdotes qui ſunt in Ieruſalem,dictauerunt cõſumi
31 quotidie ſine vlla dilatione, ¶ vt offerantur libatio-
nes ſummo Deo pro rege & pueris eius,& orent pro
32 ipſorum vita: ¶ & denuncietur, vt quicunque tranſ-
greſſi fuerint aliq́d ex his quæ ſcripta ſunt, aut ſpre-
uerint, accipiatur lignum de ſuis proprijs,& ſuſpen-
33 dantur, & bona ipſorum regi aſcribantur. ¶ Propte-
rea & Dominus,cuius nomen inuocatum eſt ibi, ex-
términet omnem regem & gentem, qui manum ſuã
extenderit prohibére,aut male tractare domum Do-
34 mini illam quæ eſt in Ieruſarem. ¶ Ego Darius rex
decreui quàm diligentiſsime ſecundum hæc fieri.

CAPVT VII.

1 TVnc Siſennes ſubregulus Cęleſyriæ & Phę 1. Eſdr. 6. c. 13.
A nicis, & Satrabuzánes, & ſodales obſe-
cuti his, quę à Dario rege erant decreta,
2 ¶ inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſime,
cooperantes cum ſenioribus Iudęorum principi-
3 bus Syriæ. ¶ & proſperata ſunt ſacroſancta opera
prophetantibus Aggæo & Zacharia prophetis.
4 ¶ Et conſummauerunt omnia per pręceptum Do-
B mini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darij, &
5 Artaxerxis regis Perſarum. ¶ Et conſummata eſt

domus noſtra vſque ad tertiam vigeſimam diem
6 menſis Adar, ſexto anno Darijs regis. ¶Et fecerunt
filij Iſrael & ſacerdotes & Leuitæ, & cęteri qui e-
rant ex captiuitate, qui appoſiti ſunt ſm̃ ea quę ſcri-
7 pta ſunt in libro Moyſi, ¶Et obtulerunt in dedicatio
nem templi Domini, tauros centum, arietes ducen-
8 tos, agnos quadringentos. ¶& hœdos pro peccatis u-
niuerſi Iſrael, duodecim, ſecundum numerum tri-
9 buum Iſrael. ¶Et ſteterunt ſacerdotes & Leuitæ ami
C cti ſtolis per tribus ſuper omnia opera Domini Dei
Iſrael ſm̃ librũ Moyſi, et oſtiarij per ſingulas ianuas.
10 ¶Et egerunt filij Iſrael cum his qui erant ex captiui-
tate illud Phaſe quartadecima luna menſis primi,
11 quando ſanctificati ſunt ſacerdotes & Leuitæ. ¶Om-
nes filij captiuitatis non ſunt ſimul ſanctificati, quia
12 Leuitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt. ¶Et immolaue
D rũt Phaſe vniuerſi filij captiuitatis, & fratribus ſuis
13 ſacerdotibus, & ſibimetipſis. ¶Et manducauerunt fi-
lij Iſrael, qui erant ex captiuitate omnes qui reman-
ſerant ab omnibus execrationibus gentiũ terræ quæ-
14 rentes Dñm, ¶& celebrauerunt diem feſtum azymo-
15 rum ſeptẽ diebus epulantes in conſpectu Domini, ¶
qm̃ conuertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, con
fortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

CAPVT VIII.

1.Eſdr.7.a.1.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum re
A ge, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filij Helciæ,
2 filij Sólome, ¶ filij Sadoc, filij Achitob, filij
Ameri, filij Azahel, filij Bocci, filij Abiſue, filij Phi-
3 nees, filij Eleázari, filij Aaron primi ſacerdotis: ¶hic
Eſdras aſcendit de Babylonia, cum eſſet ſcriba & in-
genioſus in lege Moyſi, quæ data eſt a Domino Deo
4 Iſrael docére & fácere. ¶Et dedit ei rex gloriã, quòd
inueniſſet gratiam in omni dignitate & deſiderio in
5 conſpectu eius. ¶Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex fi
lijs Iſrael, & ſacerdotibus & Leuitis, & ſacris canto-
ribus templi, & oſtiarijs, & ſeruis templi in Ieruſa-
6 lem. ¶Anno ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto
menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Ba
7 bylonia nouilunio quinti menſis, ¶venerunt Ieroſo-
lymam iuxta præceptum illius ſecundum proſperi-
8 tatem itineris a Domino ipſorum datam eis. ¶In his
enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat, ne prę
termitteret quicquam eorum, quę eſſent ex lege Do
mini & præceptis, & docendo vniuerſum Iſrael om-
9 nem iuſtitiam & iudicium. ¶Accedentes autem, qui
ſcribebant ſcripta Artaxerxis regis tradiderunt ſcri-
ptum quod obuenerat ab Artaxerxe rege ad Eſdrã
ſacerdotem, & lectorem legis Domini, cuius exem-
10 plum ſubiectum eſt. ¶REX Artaxerxes Eſdræ ſacer-
11 doti & lectori legis Domini ſalutem. ¶Humanior e-
go iudicans in beneficijs, præcepi eis qui deſiderant
ex gente Iudæorum ſua ſponte, & ex ſacerdotibus,
& Leuitis, qui ſunt in regno meo, comitari tecum in
12 Ieruſalem. ¶ Si qui ergo cupiunt ire tecum, conue-
niant, & proficiſcantur ſicut placuit mihi & ſeptem
13 amicis meis conſiliarijs, ¶vt viſitent ea quæ aguntur
B ſecundum Iudæam & Ieruſalem, obſeruantes ſicut
14 habes in lege Domini, ¶ & ferant munera Domino
Deo Iſrael, quæ voui ego & amici Ieruſalem, & om
ne aurum & argentum, quod inuentum fuerit in re
15 gione Babyloniæ Domino in Ieruſalem cum illo, ¶
quod eſt donatum pro ipſa gente in templum Do-
mini eorum quod eſt in Ieruſalem: vt colligatur hoc
aurum & argentum ad tauros, & arietes, & agnos,
16 & hædos, & quæ his ſunt congruentia, ¶vt offerant
hoſtias Domino ſuper altare Domini ipſorum quod
17 eſt in Ieruſalem. ¶ Et omnia quecunque volueris cũ
fratribus tuis facere auro & argento, perfice pro vo
luntate tua ſecundum præceptum Domini Dei tui:
18 ¶& ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi ad opera do
19 mus Domini Dei tui, quæ eſt in Ieruſalem: ¶& cæte-
ra quecunque tibi ſubuenerint ad opera templi Dei
20 tui, dabis de regali gazophilacio: ¶ cum volueris
cum fratribus tuis facere auro & argento, perfice ſe-
21 cundum voluntatem Domini. ¶ Et ego quidem rex
Artaxerxes præcepi cuſtodibus theſaurorum Syriæ
& Phęnicis, vt quæcunque ſcripſerit Eſdras ſacer-
dos, & lector legis Domini, diligenter detur ei vſque
22 ad argenti talenta centum, ſimiliter & auri: ¶& vſ-
que ad frumenti modios centum, & vini amphoras
centum, & alia quęcunque abundant ſine taxatio-
23 ne. ¶ Omnia ſecundum legem Dei fiant Deo altiſſi-
mo, ne forte exurgat ira in regno regis, & filij, & fi-
24 liorum eius. ¶Vobis autem dicitur, vt omnibus ſacer
dotibus, & Leuitis, & ſacris cãtoribus, & ſeruis tem-
25 pli, & ſcribis templi huius, ¶nullum tributum, neque
vlla alia indictio irrogetur, nec habeat quiſquam po
26 teſtatem obijcere eis quicquam. ¶ Tu autem Eſdra
ſecundum ſapientiam Dei conſtitue iudices et arbi-
C tros in tota Syria & Phœnice: & omnes qui legem
27 Dei tui non nouerunt, doce; ¶vt quotquot tranſgreſ-
ſi fuerint legem, diligenter plectantur ſiue morte, ſi-
ue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ multatione vel ab-
28 ductione. ¶ Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus
Deus patrum noſtrorum, qui dedit hanc volũtatem
in cor regis, clarificare domum ſuam, quæ eſt in Ieru
29 ſalem, ¶et me honorificauit in conſpectu regis, et con
30 ſiliariorum, et amicorum, et purpuratorum eius. ¶et
ego conſtans animo factus ſum ſecundum opitula-
tionem Domini Dei mei, et congregaui ex Iſrael vi-
31 ros, vt ſimul aſcenderent mecum. ¶Et hi ſunt præpo
ſiti ſecundum ſuas patrias; et principatus portiona-
les eorum qui mecum aſcenderunt de Babylonia in
32 regno Artaxerxis. ¶Et ex filijs Phares, Gerſomus: ex
filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid, Acchus fi-
33 lius Scecilia: ¶ex filijs Phares, Zacharias, et cum eo
34 reuerſi ſunt viri centum quinquaginta: ¶ex filijs du-
ctoris Moabillionis Zarel, et cum ipſo viri ducenti
35 quinquaginta: ¶ex filijs Zachues, Iechonias Zecho-
36 lei, et cum ipſo viri ducenti quinquaginta. ¶ex filijs
Sala, Maaſias Gotholiæ, et cum ipſo viri ſeptuagin-
37 ta: ¶ex filijs Saphatiæ, Zarias, Micheli, et cum ipſo ui
38 ri octoginta: ¶ex filijs Iob, Abdias Icheli, et cum ip-
39 ſo viri ducenti duodecim: ¶ ex filijs Baniæ, Sali-
moth, filius Ioſaphiæ, et cum ipſo viri centum ſexa-
40 ginta: ¶ ex filijs Beer, Zacharias Bebei, et cum ipſo
41 viri ducenti octo: ¶ ex filijs Ezead, Iohánnes, Ecce-
42 tan, et cum ipſo viri centum decem: ¶ex filijs Ado-
nicam ipſis poſtremis, et hæc ſunt nomina eorum, E-
liphalam, filius Gebel, et Semeias, et cum ipſo viri
43 ſeptuaginta, ¶ Et congregaui eos ad fluuium qui di-
citur Thia, et metati fuimus illic triduo, et recogno-
44 ui eos. ¶ Et ex filijs ſacerdotum, et Leuitarum non
45 inueni illic. ¶Et miſi ad Eleazarum, et Eccelon, et
Maſman, et Maloban, et Enaathan, et Samea, et

D Tonbum, Nathan, Ennagam, Zachariam, & Moſoſa
46 inum ipſos ductores & peritos: ¶ et dixi eis vt venirẽt
47 ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacij. ¶
Et mãdaui eis vt dicerent Loddeo, & fratribus eius,
& illis qui erant in gazophylacio, vt mitterent no-
bis eos qui ſacerdotio fungerentur in domo Domi-
48 ni Dei noſtri: ¶ & adduxerunt nobis ſecundum ma-
num validam Domini Dei noſtri viros peritos: ex
filijs Moholi, filij Leui, filij Iſrael, Sebebiam, & fi-
49 lios & fratres, qui erant decem & octo: ¶ Asbiam, &
Amin ex filijs filiorum Chananæi, & filij eorum vi
50 ri viginti. ¶ Et ex his qui templo ſeruiebant, quos de
dit Dauid, & ipſi principes ad operationem Leuitis
templo ſeruientium ducenti viginti. Omnia nomina
51 ſignificata ſunt in ſcripturis. ¶ Et voui illic ieiunium
iuuenibus in conſpectu Dei, vt quærerem ab eo bo-
num iter nobis, & qui nobiſcum erant, & filijs, & pe
52 coribus propter inſidias. ¶ Et rubui enim petere a rege
pedites & equites in comitãtu, tutelę gratia contra
53 aduerſarios noſtros. ¶ Diximus enim regi, quoniam
virtus Domini erit cum eis qui inquirunt eum in
54 omni affectu. ¶ Et iterum deprecati ſumus Dominũ
Deum noſtrum ſecundum hæc: quem & propitium
55 habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro. ¶ Et
ſeparaui ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus tem-
pli viros duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, &
56 cum eis ex fratribus eorum viros decem, ¶ & appen
di eis aurum & argentum & vaſa ſacerdotalia do-
mus Dei noſtri, quæ donauerat rex, & conſiliarij e-
57 ius, & principes, & omnes Iſrael. ¶ Et cum appendiſ-
E ſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta,
& vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta
58 cẽtum, ¶ & vaſorum aureorum ſepties viginti, & va
ſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim,
59 auri ſpeciem reddentia: ¶ & dixi eis: Et vos ſancti e-
ſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurũ, & argentũ
60 votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum. ¶ Vigi-
late & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis,
& ſacerdotibus, & Leuitis, & principibus ciuitatum
Iſrael in Ieruſalẽ, in paſtophorio domus Dei noſtri.
61 ¶ Et hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Leuitæ aurum
& argentum & vaſa, intulerunt in Ieruſalem in tem
62 plum Domini. ¶ Et promouimus a fluuio Thia die
duodecima menſis primi, vſquequo introiuimus in
63 Ieruſalem. ¶ Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta
autem die ponderatum aurum, & argentum traditũ
eſt in domo Domini Dei noſtri, Marimoth filio Iori
64 ſacerdoti: ¶ & cum ipſo erat Eleazar filius Phinees:
& erant cum ipſis Ioſadus filius Ieſu; & Medias, &
Banni filius Leuitæ ad numerum, & ad pondus vni
65 uerſa. ¶ Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.
66 ¶ Qui autem venerunt ex captiuitate, obtulerunt ſa-
crificium Domino Deo Iſrael, tauros duodecim pro
67 omni Iſrael, arietes octoginta ſex, ¶ agnos ſeptuagin-
ta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute
68 vaccas duodecim, omnia in ſacrificiũ Domini. ¶ Et
relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatori-
bus, & ſub regulis Coeleſyriæ, & Phœnicis: & hono-
69 rificauerunt gentem, & templum Domini. ¶ Et con-
ſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes:
Non ſegregauerunt genus Iſrael, & principes & ſa- 1.Eſd 2. a.
70 cerdotes, & Leuitæ, ¶ & alienigenæ gentes & natio-
F nes terræ immũditias ſuas a Chananęis & Hethæis,
& Pherezęis, & Iebuzęis, & Moabitis, et Aegyptijs,
71 & Idumęis. ¶ coniuncti.n. ſunt filiabus eorum & ipſi,
& filij eorum: & miſtum eſt ſemen ſanctum alienige
nis gẽtibus terræ: & participes erant præpoſiti, & ma
72 giſtratus iniquitatis eius ab initio ipſius regni. ¶ Et
mox vt audiui iſta, conſcidi veſtimenta & ſacrá tuni
cam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi do-
73 lens & mœſtus. ¶ Et conuenerunt quotquot tunc mo
uebantur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me lugen-
tem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis vſ-
74 que ad ſacrificium veſpertinũ. ¶ Et conſurgens a ieiu
nio, conſciſſa habens veſtimenta & ſacram túnicam,
75 ingeniculans, & extendens manus ad Dominum, ¶
dicebam: Domine confuſus ſum, & reueritus ſum
76 ante faciem tuam. ¶ Peccata enim noſtra multipli-
cata ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ
77 exaltatæ ſunt vſq; ad cœlum. ¶ Qm̃ a temporibus pa
trum noſtrorum ſumus in magno peccato vſque ad
78 diem hunc. ¶ Et propter peccata noſtra, & patrum
noſtrorum ſumus traditi cum fratribus nr̃is, & cum
ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium & ca
ptiuitatẽ, & deprædationẽ cum cõfuſione vſq; in ho
79 diernum diem. ¶ Et nunc quantum eſt hoc quod con
tigit nobis miſericordia abs te Domine Deus, & re-
linque nobis radicẽ, & nomẽ in locum ſanctificatio-
80 nis tuæ. ¶ detégere luminare noſtrum in domo Dñi
Dei nr̃i, dare nobis cibum in oĩ tp̃e ſeruitutis noſtrę.
81 ¶ Et cum ſeruiremus, nõ fuimus derelicti a Dño Deo
noſtro: ſed conſtituit nos in gr̃a, ponens nobis reges
82 Perſarum dare cibũ, ¶ et clarificare templũ Dñi Dei
noſtri, et ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabilita-
83 tẽ in Iudæa, et Ieruſalem. ¶ Et nũc quid dicimus Dñe
G habentes hęc? Tranſgreſſi.n. ſumus pręcepta tua, q̃
84 dediſti in manus puerorum tuorum prophetarum, ¶
dicens: Qm̃ terra, in q̃ introiſtis poſſidére hæreditatẽ
eius, terra polluta eſt coinquinationibus alienigena-
rũ terrę, et immunditię illorũ repleuerũt eam tãtã im
85 munditia ſua. ¶ Et nunc filias veſtras non coniunge-
tis filijs eorum, et filias eorum non accipietis filijs ue
86 ſtris, ¶ et non inquirétis pacem habere cum illis omni
tempore, vt inualeſcentes manducetis optima terrę,
87 et hęreditatem diſtribuatis filijs veſtris vſq; in euũ. ¶
Et quę contingunt nobis, omnia fiunt propter opera
88 noſtra maligna, et magna peccata noſtra. ¶ Et dediſti
nobis talem radicem, et rurſum reuerſi ſumus tranſ-
gredi legitima tua, vti commiſceremur immunditię
89 alienigenarum gentium terrę huius. ¶ Nonne iraſcé-
ris nobis pérdere nos, quoadusque non relinquatur
90 radix et nomen noſtrum? ¶ Domine Deus Iſrael ve-
tax es. Derelicta eſt.n. radix vſq; in hodiernum diẽ.
91 ¶ Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus
92 noſtris. Non eſt.n. adhuc ſtare ante te in his. ¶ Et cum
adorando confiteretur Eſdras flens, humi proſtratus 1.Eſd.10 a. 1.
ante templum, congregati ſunt ante eum ex Ieruſa-
lẽ turba magna valde, viri, et mulieres, et iuuenes,
93 et iuuenculę. Fletus enim erat magnus in ipſa multi-
tudine. ¶ Et cum clamaſſet, Iechonias Ieheli ex filijs
Iſrael, dixit Eſdrę: Nos in Dominum peccauimus,
quod collocauimus nobis in matrimoniũ mulieres
94 alienigenas ex gentibus terrę. ¶ Et nunc es ſuper om-
nem Iſrael. In his ergo ſit iuſiurandum a Domino ex
péllere oẽs vxores noſtras quę ex alienigenis ſunt
95 cum filijs earum. ¶ Sicut tibi decretum eſt a maiori-
96 bus ſcd̃m legem Domini exurgens éxplica. ¶ Ad te.n.
ſpectat negocium, et nos tecum ſumus: viriliter fac.

97 ¶ Et exurgens Eſdras adiurauit principes ſacerdo-
tum, & Leuitas, & omnem Iſrael facere ſecundum
hæc, & iurauerunt.

CAPVT IX.

1.Eſd.10. a.6.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium tẽpli abijt
A in paſtophorium Ionathæ filij Náſabi, ¶& ho
2 ſpitátus illic non guſtauit panẽ, nec aquam bi
3 bit ſuper iniquitatem multitudinis. ¶Et facta eſt præ
dicatio in omni Iudea, & in Ieruſalem omnibus qui
4 erant ex captiuitate in Ieruſalem congregati, ¶vt qui
cunque non occurrerit biduo, vel triduo diei ſecun-
dum iudicium aſſidentium ſeniorum, tollerentur fa-
cultates ſuæ, & ipſe alienus iudicaretur a multitudi-
5 ne captiuitatis. ¶Et congregati ſunt oẽs qui erant ex
tribu Iuda, & Beniamin in tribus diebus in Ieruſalẽ.
6 hic menſis eſt nonus, dies menſis vigeſimus. ¶Et ſedit
omnis multitudo in area templi trementes, propter
7 hyemen preſentem. ¶Et exurgens Eſdras, dixit illis:
Vos inique feciſtis collocantes vobis in matrimoniũ
vxores alienigenas, vt adderétis ad peccata Iſrael.
8 ¶Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Do-
B mino Deo patrum noſtrorum: ¶ & perficite volunta-
9 tem ipſius, & diſcedite a gentibus terræ, & ab vxori-
10 bus alienigenis. ¶Et clamauit omnis multitudo, & di
11 xerũt voce magna: Sicut dixiſti, faciemus. ¶Sed quo
niam multitudo magna eſt, & tempus hybernum, &
non póſſumus inſubſidiati ſtare: & hoc opus non eſt
nobis vnius diei, neq; bidui: multum enim in his pec
12 cauimus. ¶ſtent præpoſiti multitudinis, & omnes qui
nobiſcum inhabitant, & quotquot habent vxores a-
13 pud ſe alienigenas, ¶ & aſſiſtant accepto tempore ex
omni loco presbyteri, & iudices, vſquequo ſoluant
14 iram Domini negocijs huius. ¶Ionathas autem filius
Ézeli, & Oziás Thecam ſuſceperunt ſecundũ hæc: &
Boſóramus, & Leuis, & Sabbathǽus ſimul coopera-
15 ti ſunt cum illis. ¶ Et ſteterunt ſecundum hæc omnia
16 vniuerſi qui erant ex captiuitate. ¶Et elegit ſibi viros
C Eſdras ſacerdos principes magnos de patribus eorũ
ſecundum nomina: & conſederunt nouilunio menſis
17 decimi examinare negocium iſtud. ¶Et determinatũ
eſt de viris qui habebãt vxores alienigenas, vſq; ad
18 neomeniam primi menſis: ¶& inuenti ſunt ex ſacer-
dotibus permiſti qui habebant alienigenas vxores.
19 ¶Ex filijs Ieſu filij Ioſedec, & fratribus eius; Maſeas,
20 & Eliozerus, & Ioribus, & Ioadens, ¶ & iniecerunt
manus vt expellerent vxores ſuas: & ad litandum in
21 exorationem, arietem pro ignorantia ſua. ¶ & ex fi-
lijs Semmeri: Maſeas, & Eſſes, & Ieelech, Azarias.
22 ¶ & ex filijs Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Natha-
23 nee, Iuſſio, Reddus, & Thalſas. ¶ & ex Leuitis: Io-
rabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas,
24 & Coluas, & Elionas. ¶ & ex ſacris cantoribus: Elia-
25 ſib, Zaccarus, ¶ & ex oſtiarijs: Salumus, & Tolba-
26 nes. ¶et ex Iſrael: ex filijs Foro, Ozi, et Remias, et
D Geddias, et Melchias, et Michelus, Eleazarus, et
27 Iammebias et Bannas. ¶ et ex filijs Iolaman: Cha-
mas, et Zacharias, et Iezrelus, et Ioddius, et Eri-
28 moth, et Helias. ¶ et ex filijs Zathoim: Eliadas et Lia
ſumus, Zochias, et Larimoth, et Zabdis, et Tebedias.
29 ¶et ex filijs Zebes: Iohãnes, et Amanias, et Zabdias,
30 et Emeus, ¶ et ex filijs Banni: Olamus et Maluchus,
31 et Ieddeus; et Iaſub, et Azabus, et Ierimoth. ¶ et ex
filijs Addin: Naathus, et Mooſias, et Caleus, et Raa-
nas, Maaſeas, Mathathias, et Beſeleel, et Bonnus, et
32 Manaſſes. ¶ et ex filijs Nuae: Noneas, et Aleas, et
Melchias, & Sameas, et Simon, Beniamin, et Mal-
33 chus, et Marras. ¶ et ex filijs Aſom Carianeus, Ma-
thathias, et Bannus, et Eliphalach, et Manaſſes, et Se
34 mei. ¶ et ex filijs Banni: Hieremias, et Moadias, et A-
bramus, et Iohel, et Baneas, et Pelias, et Ionas, et Ma-
rimóth, et Eliáſib, et Mathaneus, et Eliáſis, et Orizas,
35 et Dielus, et Semedi⁹, et Zambris, et Ioſephus. ¶et ex
filijs Nobei: Idelus, et Mathathias, et Sabadus, et Ze
E cheda, Sedmi, et Ieſſei, Baneas. ¶omnes iſti coniunxe
36 runt ſibi vxores alienigenas, et dimiſerunt eas cum
37 filijs. ¶Et inhabitauerunt ſacerdotes et Leuitæ: et qui
erant ex Iſrael in Ieruſalẽ, et in tota una regione, no-
uilunio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſrael in commo
38 rationibus ſuis. ¶Et congregata eſt omnis multitudo
39 ſimul in aream quæ eſt ab oriente portæ ſacræ: ¶et di-
xerunt Eſdrę pontifici et lectori, vt afferret legẽ Moy
40 ſi, quæ tradita eſt a Domino Deo Iſrael. ¶ Et attulit
Eſdras pontifex legem omni multitudini eorum, a
viro vſq; ad mulierem, et omnibus ſacerdotibus au-
41 dire legem nouilunio menſis ſeptimi. ¶ Et legebat in
F area, quę eſt ante ſacram portam templi, a prima lu-
ce vſque ad veſpram coram viris et mulieribus. Et
42 dederunt omnes ſenſum ad legem. ¶ Et ſtetit Eſdras
ſacerdos et lector legis ſuper ligneum tribunal quod
43 fabricatum erat. ¶ Et ſteterunt ad eum Mathathias,
et Sam⁹, Anánias, Azárias, Vriás, Ezechiás, et Balla-
44 mus ad dextrã: ¶et ad ſiniſtram, Faldéus, Miſael, Ma-
45 lachiás, Abuſtas, Sabus, Nabadiás, et Zachariás. ¶Et
aſſumpſit Eſdras librum coram omni multitudine:
46 præſidebat enim in gloria in conſpectu omnium. ¶Et
cum abſoluiſſet legem, omnes erecti ſteterunt, et be-
nedixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum, Deum
47 Sabaoth omnipotentem. ¶Et reſpondit omnis popu-
lus: Amen. Et eleuatis ſurſum manibus procidentes
48 in terram, adorauerunt Dominum. ¶Ieſus et Banacus
Sarebias et Iaddimus, et Accubus, et Sabbathǽus, et
Calithes, et Azarias, et Iorad⁹, et Ananias, et Philias
49 Leuitæ: ¶qui docebant legem Domini, et in multitu
dine legebant legem Domini, et præferebant ſin-
50 guli eos, qui intelligebant lectionem. ¶ Et dixit A-
G thárathes Eſdræ pontifici, et lectori, et Leuitis,
51 qui docebant multitudidinem, ¶ dicens: Dies hic
ſanctus eſt Domino. Et omnes flebant, cum audiſſent
52 legem. ¶Et dixit Eſdras: Digreſſi ergo mãducate pin-
guiſſima quæque, et bibite dulciſſima quęque, et mit
53 tite munera his qui non habẽt. ¶Sanctus enim eſt hic
dies Domini, et nolite mœſti eſſe: Dominus enim cla
54 rificabit vos. ¶Et Leuitę denũciabant in publico om-
nibus, dicentes: Dies hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſ-
55 ſe. ¶Et abierunt omnes manducare, et bibere, et epu-
lare, et dare munera his qui non habebant, vt epula-
rentur. Magnifice enim ſunt exaltati verbis quibus
56 edocti ſunt. ¶Et cõgregati ſunt vniuerſi in Ieruſalem
celebrare lętitiam, ſecundum teſtamentum Domini
Dei Iſrael.

Nehemiæ, qui Tertius Eſdræ dicitur, finis.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

1 LIBER Eſdræ prophetę ſecundus,
A filij Sarei, filij Azarei, filij Helcię,
filij Sadaniæ, filij Sadoch, filij A-
2 chitob, ¶ filij Achiæ, filij Phinees,
filij Heli, filij Ameriæ, filij Aliel,
filij Marimoth, filij Arna, filij O-
ziæ, filij Borith, filij Abiſci, filij Phinees, filij Elea-
3 zar, ¶ filij Aaron ex tribu Leui: qui fuit captiuus in
regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Perſa-
4 rum. ¶ Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:
5 ¶ Vade, & nuncia populo meo facinora ipſorum, &
filijs eorum iniquitates, quas in me admiſerunt, vt
6 nuncient filijs filiorum: ¶ quia peccata parentum ip-
ſorum in illis creuerunt. Obliti enim mei ſacrifica-
7 uerunt dijs alienis. ¶ Nonne ego eduxi eos de terra
Aegypti, de domo ſeruitutis? Ipſi autem irritaue-
8 runt me, & conſilia mea ſpreuerunt. ¶ Tu autem ex-
cute comam capitis tui, & proijce omnia mala ſuper
illos: quoniam non obedierunt legi meæ. Populus
9 autem eſt indiſciplinatus. ¶ Vſquequo eos ſuſtine-
10 bo, quibus tanta beneficia contuli? ¶ Reges multos
B propter eos ſubuerti: Pharaonem cum pueris ſuis &
11 omnem exercitum eius percuſſi: ¶ Omnes gentes a fa
cie eorum perdidi, & in Oriente prouinciarum dua-
rum populos Tyri & Sidonis diſſipaui, & omnes ad-
12 uerſarios eorum interfeci. ¶ Tu vero loquere ad eos,
13 dicens: Hæc dicit Dominus: ¶ Nempe ego vos per
mare tranſmeaui, & plateas vobis initio munitas ex-
hibui: ducem vobis dedi Moyſen, & Aaron ſacer-
14 dotem: ¶ lucem vobis per columnam ignis præſtiti,
& magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obli
15 ti eſtis, dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omni-
potens: Coturnix vobis in ſigno fuit, caſtra vobis
16 ad tutelam dedi, & illic murmuraſtis: ¶ & non trium
phaſtis in nomine meo de perditione inimicorum
veſtrorum, ſed adhuc nunc vſque murmuraſtis.
17 ¶ Vbi ſunt beneficia, quæ præſtiti vobis? Nonne in
18 deſerto cum eſuriretis, proclamaſtis ad me, ¶ dicen-
tes: Vt quid nos in deſertum iſtud adduxiſti inter-
ficere nos? melius nobis fuerat ſeruire Aegyptiis,
19 quàm mori in deſerto hoc? ¶ Ego dolui gemitus ve-
ſtros, & dedi vobis manna in eſcam. Panem ange-
Sap.16.c.20. 20 lorum manducaſtis. ¶ Nonne cum ſitiretis, petram
excidi, & fluxerunt aquæ in ſaturitate? Propter æ-
Num.20.b.11. 21 ſtus folijs arborum vos texi. ¶ Diuiſi vobis terras
Iſa.5.a.4. pingues: Chananæos, & Pherezæos, & Philiſthæos
a facie veſtra proieci: quid faciam vobis adhuc? di-
Exo.15.d.25. 22 cit Dominus: ¶ Hæc dicit Dominus omnipotens: In
deſerto cum eſſetis in flumine Amorrhæo ſitientes,
23 & blaſphemantes nomen meum, ¶ non ignem vobis
pro blaſphemijs dedi, ſed mittens lignum in aquam, Exo.15.
24 dulce feci flumen. ¶ Quid tibi faciam Iacob? Nolui- b.8.
ſti obedire Iuda. Transferam me ad alias gentes, &
dabo eis nomen meum vt cuſtodiant legitima mea.
25 ¶ Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos derelin-
quam. Petentibus vobis a me miſericordiam, non Eſa.1.
26 miſerebor. ¶ Quando inuocabitis me, ego non exau- d.15.
diam vos. Maculaſtis enim manus veſtras ſangui-
ne, & pedes veſtri impigri ſunt ad committenda ho-
27 micidia. ¶ Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vosipſos
28 dicit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omnipotens:
Nonne ego vos rogaui, vt pater filios, & vt mater fi-
29 lias, & vt nutrix paruulos ſuos, ¶ vt eſſetis mihi in
populum, & ego vobis in Deum: & vos mihi in fi-
30 lios, & ego vobis in patrem? ¶ Ita vos collegi, vt gal- Matt.23.
D lina pullos ſuos ſub alas ſuas. Modo autem quid fa- d.37.
31 ciam vobis? Proijciam vos a facie mea. ¶ Oblatio- Eſa.66.
nem cum mihi attuleritis, auertam faciem meam a a.3.
vobis. Dies enim feſtos veſtros, & neomenias, & cir-
32 cunciſiones repudiaui. ¶ Ego miſi pueros meos pro-
phetas ad vos, quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis
corpora eorum, quorum ſanguinem exquiram, di-
33 cit Dominus. ¶ Hæc dicit Dominus omnipotens: Do
mus veſtra deſerta eſt. Proijciam vos ſicut ventus
34 ſtipulam, ¶ & filij procreationem non facient: quo-
niam mandatum meum neglexerunt, & quod ma-
35 lum eſt coram me, fecerunt. ¶ Tradam domos ve-
ſtras populo venienti, qui me non audientes cre-
dunt: quibus ſigna non oſtendi, facient quæ præcepi.
36 ¶ Prophetam non viderunt, & memorabuntur ini-
37 quitatum eorum. ¶ Teſtor populi venientis gratiam,
cuius paruuli exultant cum lætitia, me non videntes
38 oculis carnalibus, ſed ſpiritu credentes quæ dixi. ¶ Et
nunc frater aſpice, quæ gloria: & vide populum ve-
39 nientem ab Oriente, ¶ quibus dabo ducatum Abra-
ham, Iſaac, & Iacob, & Oſee, & Amos, & Michçæ,
40 & Ioel, & Abdiæ, & Ionæ, ¶ & Naum, & Habacuc, Mala.3.
Sophoniæ, Aggæi, Zachariæ, & Malachię, qui & an- a.1.
gelus Domini vocatus eſt.

CAPVT II.

1 HAec dicit Dominus: Ego eduxi populum
A Iſtum de ſeruitute, quibus mandata de-
di per pueros meos prophetas, quos au-
dire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea conſilia.
2 ¶ Mater quæ eos generauit, dicit illis: Ite filij, quia
3 ego vidua ſum & derelicta. ¶ Educaui vos cum læ-
titia, & amiſi vos cum luctu & triſtitia, quoniam
peccaſtis coram Domino Deo veſtro, & quod ma-

lum

4 lum eſt coram eo, feciſtis. ¶ Modo aut quid faciam
vobis? Ego vidua ſum & derelicta. Ite filij, & petite
5 a Domino miſericordiam. ¶ Ego autem te pater teſtẽ
inuoco ſuper matrem filiorum, qui noluerunt teſta-
6 mentum meum ſeruare, ¶ vt des eis confuſionem, &
matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum
7 fiat. ¶ Diſpergantur in gentes nomina eorum, dele an
tur a terra: quoniam ſpreuerunt ſacramentum meũ.
Gen. 19. a.2. 8 ¶ Væ tibi Aſſur, qui abſcondis iniquos penes te. Gens
mala, memorare quid fecerim Sodomæ & Gomot-
9 rhæ, ¶ quorũ terra iacet in piceis glebis & aggeribus
cinerum, ſic dabo eos, qui me nõ audierũt, dicit Dñs
10 oĩpotẽs. Hęc dicit Dñs ad Eſdrã: Nũcia populo meo,
quoniam dabo eis regnum Ieruſalem, quod daturus
11 eram Iſrael. ¶ Et ſumam mihi gloriam illorum, & da-
bo eis tabernacula æterna, quæ præparaueram illis.
12 ¶ Lignum vitæ erit illis in odorem vnguenti, & non
B laborauerũt, neq; fatigabuntur. ¶ Ite, & accipietis. Ro
13 gate vobis dies paucos, vt immorẽtur. Iam paratum
14 eſt vobis regnum: vigilate. ¶ Teſtare cœlum & terrã.
Contriui enim malum & creaui bonum, quia viuo
15 ego dicit Dñs. ¶ Mater amplectere filios tuos, educa
illos cum lætitia. Sicut columba confirma pedes eo-
16 rum: quoniam te elegi, dicit Dominus. ¶ Et reſuſcita-
bo mortuos de locis ſuis, & de monumentis educam
17 illos, quoniam cognoui nomen meum in Iſrael. ¶ No
li timere mater filiorum, quoniam te legi dicit Domi
18 nus. ¶ Mittam tibi adiutorium pueros meos, Iſaiam
& Hieremiam, ad quorum conſilium ſanctificaui, &
paraui tibi arbores duodecim grauatas varijs fructi-
Exo. 15. d.11. 19 bus, ¶ & totidem fontes fluentes lac & mel: & montes
immenſos ſeptem, habentes roſam & lilium, in qui-
20 bus gaudio implebo filios tuos. ¶ Viduam iuſtifica pu
pillo iudica, egenti da, orphanum tuere, nudum ve-
21 ſti, ¶ cõfractum & debilem cura, claudum irridere no-
li, tutare mancum, & cœcum ad viſionem claritatis
Tob. 1. d 12. 22 meæ admitte. ¶ Senem & iuuenem intra muros tuos
23 ſerua: ¶ mortuos vbi inueneris, ſignans commenda ſe
pulchro, & dabo tibi primã ſeſſionem in reſurrectio-
24 ne mea. ¶ Pauſa & quieſce populus meus, quia veniet
25 requies tua. ¶ Nutrix bona nutri filios tuos, confirma
26 pedes eorum. ¶ Seruos quos tibi dedi, nemo ex eis in-
27 teriet: eos ego. n. requiram de numero tuo. ¶ Noli fati
C gari. Cum enim venerit dies preſſuræ & anguſtiæ, a-
lij plorabunt & triſtes erunt: tu autem hilaris & co-
28 pioſa eris. ¶ Zelabunt gentes, & nil aduerſus te pote-
29 runt, dicit Dominus: ¶ Manus meæ tegent te, ne filij
30 tui gehennam videant. ¶ Iucundare mater cum filijs
31 tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus. ¶ Filios tuos
dormientes memorare, quoniam ego eos educam de
lateribus terræ, & miſericordiam cum illis faciam:
quoniam miſericors ſum, dicit Dominus omnipo-
32 tens. ¶ Amplectere natos tuos vſq; dum venio, & prę
ſtem illis miſericordiam: quoniam exuberant fontes
33 mei, & gratia mea non deficiet. ¶ Ego Eſdras præce-
ptum accepi a Domino in monte Oreb, vt irem ad
Iſrael: ad quos cum venirem, reprobauerunt me, &
34 reſpuerunt mandatum Domini. ¶ Ideoq; vobis dico
gentes, quæ auditis & intelligitis: Expectate paſtorẽ
veſtrum, requiem æternitatis dabit vobis: qm̃ in pro
35 ximo eſt ille qui in fine ſeculi adueniet. ¶ Parati eſtote
ad pręmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per
36 æternitatẽ tpis. ¶ Fugite vmbrã ſeculis huius: accipite
iucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palam Salua
37 torẽ meum. ¶ Commendatum donum accipite, & iu-
D cundamini, gratias agentes ei qui vos ad cœleſtia re
38 gna vocauit. ¶ Surgite, & ſtate, & videte numerũ ſi-
39 gnatorũ in cõuiuio Dñi. ¶ Qui ſe de vmbra ſeculi trã-
ſtulerunt, ſplendidas tunicas a Domino acceperunt.
40 ¶ Recipe Sion numerũ tuum, & conclude candidatos
41 tuos qui legẽ Dñi cõpleuerunt. ¶ Filiorũ tuorũ, quos
optabas, plenus eſt numerus. Roga imperium Dñi vt
42 ſanctificetur populus tuus q̃ vocat⁹ eſt ab initio ¶ Ego Apoc. 7. c.9.
Eſdras vidi in mõte Siõ turbam magnam, q̃ numera
re non potui, & omnes canticis collaudabant Domi-
43 nũ. ¶ Et in medio eorũ erat iuuenis ſtatura celſus emi-
nentior omnibus illis: & ſingulis eorum capitibus im
ponebat coronas, & magis exaltabatur: Ego autem
44 miraculo tenebar. ¶ Tunc interrogaui Angelũ, & di-
45 xi: Qui ſunt hi Dñe? ¶ Qui rñdens dixit mihi: Hi ſunt
qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem
ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei. Modo coro-
46 nantur, & accipiunt palmas. ¶ Et dixi Angelo: Ille
iuuenis quis eſt, qui eis coronas ĩponit, & palmas in
47 manus tradit? ¶ Et rñdens, dixit mihi: Ipſe eſt filius
Dei: quem in ſeculo confeſſi ſunt: ego autẽ magnifi-
care eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſtete-
48 runt. ¶ Tunc dixit mihi Angelus: Vade, annũcia popu
lo meo, qualia, & quanta mirabilia Dñi Dei vidiſti.

CAPVT III.

1 ANno trigeſimo ruinę ciuitatis, eram in Baby
A lone, & cõturbatus ſum ſup cubiculo meo
recumbens, & cogitationes meæ aſcende-
2 bant ſuper cor meum: ¶ quoniam vidi deſertionem
Sion & abundantiam eorum qui habitabãt in Baby-
3 lone: ¶ & ventilatus eſt ſpiritus meus valde, & cępi lo
4 qui ad Altiſſimum verba timorata, & dixi: ¶ O domi
nator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantaſti
5 terram, & hoc ſolus, & imperaſti copulo, ¶ & dediſti Gen. 2. a 9.
Adam corpus mortuum: ſed & ipſum figmentũ ma-
nuum tuarum erat, & inſuflaſti in eũ ſpiritum vitæ.
6 & factus eſt viuens coram te: ¶ & induxiſti eum in pa
radiſo, quem plantauerat dextera tua, antequam ter-
7 ra aduentaret. ¶ Et huic mandaſti diligere viam tuã,
& præteriuit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem,
& in nationibus eius, & natæ ſunt gentes, & tribus,
& populi, & cognationes, quarum non eſt numerus.
8 ¶ Et ambulauit vnaquæque gens in voluntate ſua, &
mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua.
9 ¶ Iterum autem in tempore induxiſti diluuium ſuper Ge. 2. 22 Gen. b. 10.
B inhabitantes ſeculũ, & perdidiſti eos. ¶ Et factũ eſt in
10 vnoquoq; eorũ ſicut Adæ mori, ſic his diluuiũ. ¶ De- 1 Pet. 3 d 20.
11 reliquiſti autem vnum ex his, Noe cum domo ſua,
12 & ex eo iuſti omnes. ¶ Et factum eſt cum cœpiſſent
multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & mul-
tiplicauerunt filios & populos & gentes multas: &
cœperunt iterato impietatem facere plus quam
13 priores. ¶ Et factum eſt, cum iniquitatem facerent Gen. 12. a.2.
coram te, elegiſti tibi uirum ex his, cui nomen erat
14 Abraham. ¶ Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli
15 voluntatem tuam: ¶ & diſpoſuiſti ei teſtamentum
æternum, & dixiſti ei, vt non vnquam derelinqueres Gen. 21 a 2
ſemen eius. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Iacob
16 & Eſau. ¶ Et ſegregaſti tibi Iacob, Eſau autem ſepa- Ro. 9. b. 7.
raſti. Et factus eſt Iacob in multitudine magna. Gen. 25 d.25.
17 ¶ Et factum eſt cum educeres ſemen eius ex Ægy-
18 pto, adduxiſti ſuper montem Sina. ¶ Et inclinaſti

cœlos, & ſtatuiſti terram, & cõmouiſti orbem: & tre-
19 mere feciſti abyſſos, & conturbaſti ſeculum, ¶ & tran
C ſijt gloria tua portas quattuor ignis & terræmotus,
& ſpiritus, & gelu, vt dares ſemini Iacob legẽ, & ge-
20 nerationi Iſrael diligentiam. ¶ Et non abſtuliſti ab eis
21 cor malignũ, vt faceret lex tua in eis fructum. ¶ Cor
enim malignum baiulans primus Adã tranſgreſſus
22 & victus eſt, ſed & oẽs qui de eo nati ſunt. ¶ Et facta
eſt permanens infirmitas & lex cum corde populi, cũ
malignitate radicis: & diſceſſit quod bonum eſt, &
23 manſit malignum. ¶ Et tranſierunt tempora, & finiti
24 ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſeruũ nomine Dauid, ¶ &
dixiſti ei edificare ciuitatem nominis tui, & offerre ti-
25 bi in eadem thus & oblationes. ¶ Et factum eſt hoc an
nis multis, & dereliquerunt qui habitabant ciuitatẽ
26 in omnibus facientes ſicut fecit Adam & omnes ge-
nerationes eius: vtebantur eñ & ipſi corde maligno.
27 ¶ Et tradiſti ciuitatem tuam in manibus inimicorum
28 tuorum. ¶ Nunquid meliora faciunt qui habitant Ba
29 bylonem? Et propter hoc dominabitur Sion? ¶ Factũ
D eſt cũ veniſſem huc, & vidiſſem impietates quarum
non eſt numerus: & delinquẽtes multos vidit anima
30 mea hoc trigeſimo anno, & exceſſit cor meum: ¶ quo-
niam vidi quõ ſuſtines eos peccãtes, & peperciſti im-
pie agentibus, & perdidit populum tuum, & conſer-
31 uaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti. ¶ Nihil memi-
ni quomodo debeat derelinqui via hæc. Nunquid
32 meliora facit Babylon quam Sion? ¶ aut alia gens
cognouit te præter Iſrael? aut quæ tribus credide-
33 runt teſtamentis tuis, ſicut Iacob? ¶ Quarum mer-
ces non comparuit, neq; labor fructificauit. Pertran-
ſiens enim pertranſiui in gentibus, & vidi abundãtes
34 eas, & non memorantes mandatorum tuorum. ¶ Nũc
ergo pondera ſtatera noſtras iniquitates, & eorũ qui
habitant in ſeculo: & non inuenietur nomen tuum,
35 niſi in Iſrael. ¶ Aut quando nõ peccauerunt in conſpe
ctu tuo, qui habitant terrã? aut quæ gens ſic obſerua-
36 uit mandata tua? ¶ Hos quidem per nomina inuenies
ſeruaſſe mandata tua, gentes autem non inuenies.

CAPVT IIII.

1 ET reſpondit ad me Angelus qui miſſus eſt ad
A me, cui nomen Vriel, ¶ & dixit mihi: Excedẽs
2 exceſſit cor tuum in ſeculo hoc, & comprehen
3 dere cogitas viam Altiſſimi: ¶ Et dixit: Ita Domine
meus. Et reſpondit mihi & dixit: Tres vias miſſus
ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere co
4 ram te: ¶ de quibus mihi ſi renunciaueris vnam ex
his, & ego tibi demonſtrabo viam quam deſideras
5 videre, & docebo te, vnde ſit cor malignum. ¶ Et di-
xi: Loquere Domine meus. Et dixit ad me: Vade,
pondera mihi ignis põdus, aut menſura mihi flatum
6 venti, aut reuoca mihi diem quæ præterijt. ¶ Et reſpõ
di, & dixi: Quis natorum poterit facere, vt me inter-
7 roges de his? ¶ Et dixit ad me: Si eſſem interrogãs te,
dicens: Quantę habitationes ſunt in corde maris, aut
quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantę ve
nę ſunt ſuper firmamentũ, aut qui ſunt exitus para-
8 diſi: ¶ diceres mihi fortaſſis. In abyſſum non deſcẽdi,
neq; in infernum adhuc, neque in cœlum vnquam
9 aſcendi. ¶ nunc autem non interrogaui te, niſi de
igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & a quibus
ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis.
10 ¶ Et dixit mihi: Tu quæ tua ſunt, tecum coadoleſcen
11 tia, non potes cognoſcere: ¶ & quomodo poterit vas
tuum capere Altiſſimi viam, & iam exterius corru-
pto ſeculo intelligere corruptionem euidentem in fa
12 cie mea? ¶ Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe, quam
adhuc viuentes viuere in impietatibus, & pati, &
13 non intelligere de qua re. ¶ Et reſpondit ad me, & Iud. 9. b. 8.
dixit: Proficiſcens profectus ſum ad ſyluam ligno- 2 Pa. 25.
rum campi, & cogitauerunt cogitationem, & dixe- c. 15.
14 runt: ¶ Venite & eamus, & faciamus ad mare bel-
lum, vt recedat coram nobis, & faciamus nobis alias
15 ſyluas. ¶ Et ſimiliter fluctus maris & ipſi cogitaue-
B runt cogitationem & dixerunt: Venite aſcendentes,
debellemus ſyluas campi, vt & ibi conſumemus no
16 biſmetipſis aliam regionem. ¶ Et factus eſt cogitatus
ſyluæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eã.
17 ¶ Similiter et cogitatus fluctuum maris: ſtetit enim
18 arena, et prohibuit eos. ¶ Si enim eſſes iudex ho-
rum, quem inciperes iuſtificare, aut quem condem-
19 demnare? ¶ Et reſpondi, et dixi: Vtique vanam cogi
tationem cogitauerunt. terra enim data eſt ſyluę, et
20 mari locus portare fluctus ſuos. ¶ Et reſpondit ad
me, et dixit: Bene tu iudicaſti: et quare non iudicaſti
21 tibimetipſi? ¶ Quemadmodum enim terra ſyluæ da
ta eſt, et mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram inha
bitant, quę ſunt ſuper terram intelligere ſolummo-
do poſſunt: et qui ſuper cœlos, quæ ſuper altitudi-
22 nem cœlorum. ¶ Et reſpondi, et dixi: Deprecor te
C Domine, vt mihi detur ſenſus intelligendi. ¶ non e-
23 nim volui interrogare de ſuperioribus tuis, ſed de
his quæ pertranſeunt per nos quotidie, propter
quid Iſrael datus in opprobrium gentibus, quem di-
lexiſti populum, datus eſt tribubus impijs, et lex pa-
trum noſtrorum in interitum deducta eſt, et diſpoſi-
24 tiones ſcriptæ nuſquam ſunt: ¶ et pertranſiuimus de
ſeculo, vt locuſtæ, et vita noſtra ſtupor et pauor, et
25 nec digni ſumus miſericordiam conſequi. ¶ Sed quid
faciet nomini ſuo quod inuocatum eſt ſuper nos?
26 Et de his interrogaui. ¶ Et reſpondit ad me, et dixit:
Si fueris plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis
27 quoniam feſtinans feſtinat ſeculum pertranſire, ¶ et
non capit portare quæ in futuris temporibus iuſtis
repromiſſa ſunt: quoniam plenum iniuſtitia eſt ſe-
28 culum hoc et infirmitatibus. ¶ De quibus autem
interrogas dicam: ſeminatum enim eſt malum, et
29 needum venit deſtructio ipſius. ¶ Si ergo non inuer-
ſum fuerit quod ſeminatum eſt, et diſceſſerit locus
vbi ſeminatum eſt malum, non veniet vbi ſemina-
tum eſt bonum: ¶ Quoniam gramen ſeminis ma-
li ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: et quan-
tum impietatis generauit vſque nunc, et generat vſ-
31 que cum veniat area? Aeſtima autem apud te gra-
men mali ſeminis, quantum fructum impietatis ge-
32 nerauit, ¶ quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non
eſt numerus, quam magnam aream incipiẽt facere?
33 ¶ Et reſpondit, et dixi: Quomodo, et qñ hæc? Quare
34 modici et mali anni noſtri? ¶ Et rñdit ad me, et dixit
mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim fe-
ſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum, nam exceſſus tuus
35 multus. ¶ Nonne de his interrogauerunt animę iuſto-
rum in promptuarijs ſuis, dicentes: Vſquequo ſpero
ſic? ¶ et quando veniet fructus areæ mercedis noſtrę?
36 ¶ Et reſpondit ad ea Ieremiel Archangelus, et dixit:
Quãdo impletus fuerit numerus ſeminum in uobis,
37 quoniam in ſtatera ponderauit ſeculum, ¶ et menſura

menſu-

menſurauit tempora, & numero numerauit tĕpora,
37 & non commouit, nec excitauit vſque dum implea-
38 tur prædicta menſura.¶ Et reſpondi, & dixi: O domi-
D nator Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impie
39 tate.¶ Et ne forte propter nos non impleantur iuſto-
rum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper ter-
40 ram.¶ Et reſpondit ad me. & dixit: Vade, & interro-
ga prægnantem, ſi quando impleuerit nouem mĕſes
ſuos, adhuc poterit matrix eius retinere partum in
41 ſemetipſa? ¶ Et dixi: Non poteſt Domine. Et dixit
ad me: In inferno promptuaria animarū matrici aſ-
42 ſimilata ſunt. ¶ Quemadmodum enim illa feſtinat q̃
parit, effugere neceſſitatem partus, ſic & hæc feſtinat
43 reddere ea quæ commendata ſunt. ¶ Ab initio tibi
44 demonſtrabitur de his quæ concupiſcis videre. ¶ Et
reſpondi, & dixi: Si inueni gratiam ante oculos tuos
45 & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, ¶ demonſtra mi-
hi, ſi plusquam præteritum ſit habet venire, aut plu-
46 ra pertranſierunt ſupra quam futurum eſt. ¶ Quid
47 pertranſiuit, ſcio: quid autem futurum ſit ignoro. ¶ Et
dixit ad me: Sta ſuper dexteram partem, & demon-
48 ſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis. ¶ Et ſteti,
& vidi: & ecce fornax ardens tranſijt coram me. &
factum eſt, cum tranſiret flamma, vidi: & ecce ſupe-
49 rauit fumus. ¶ Poſt hæc tranſijt coram me nubes ple-
na aquæ, & immiſit pluuiam impetu multam: & cū
tranſiſſet impetus pluuiæ, ſuperauerunt in ea guttæ.
50 ¶ Et dixit ad me: Cogita tibi, ſicut creſcit pluuia am-
plius quam guttę, & ignis quam fumus: ſic ſuperabū
dauit quæ tranſiuit menſura. Superauerunt autem
51 guttæ & fumus: ¶ & oraui, & dixi: Putas viuo vſque
52 in diebus illis? vel quid erit in diebus illis? ¶ Reſpon
dit ad me, & dixit: De ſignis, de quibus me interro-
gas, ex parte poſſum tibi dicere: de vita autem tua
non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPVT V.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient, in qui-
A bus apprehendentur qui inhabitant terrā
in cenſu multo: & abſcondetur veritatis
2 via: & ſterilis erit a fide regio: ¶ & multiplicabitur
iniuſtitia ſuper hanc, quam ipſe tu vides, & ſuper q̃
3 audiſti olim: ¶ & erit impoſito veſtigio quam nunc
vides regnare regionem, & videbunt eam deſertam.
4 ¶ Si autĕ tibi dederit Altiſſimus viuere, videbis poſt
5 tertiam tubam, ¶ & reluceſcet ſubito ſol noctu, & lu
na ter in die, & de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis da-
6 bit vocem ſuam, & populi commouebuntur: ¶ & re
gnabit, quem non ſperant qui inhabitant ſuper ter-
7 ram, & volatilia commigrationem facient: ¶ & ma-
re Sodomiticum piſces reijciet, et dabit vocem no-
ctu, quam non nouerant multi. omnes autem audiĕt
8 vocem eius, ¶ et chaos fiet per loca multa, et ignis
frequenter remittetur, et beſtiæ agreſtes tranſmigra-
9 bunt, et mulieres menſtruatæ parient monſtra, ¶ et
in dulcibus aquis ſalſæ inuenientur, & amici omnes
ſemetipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſen-
ſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuū:
10 ¶ & quæretur a multis, & non inuenietur: & multi-
plicabitur iniuſtitia, & incontinentia ſuper terram,
11 ¶ Et interrogabit regio proximā ſuam, & dicet: Nun
quid per te pertranſijt iuſtitia iuſtum faciĕs? Et hoc
12 negabit. ¶ Et erit in illo tempore, & ſperabunt homi
nes, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigen
13 tur viæ eorum. ¶ Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt
mihi: & ſi oraueris iterū, & ploraueris, ſicut, & nunc,
& ieiunaueris ſeptem diebus, audies iterato horum
14 maiora: ¶ Et euigilaui, & corpus meum horruit val-
B de: & anima mea laborauit, vt deficeret: ¶ & tenuit
15 me, qui venit angelus, qui loquebatur in me: &
16 confortauit me, & ſtatuit me ſuper pedes. ¶ Et factū
eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux
populi, & dixit mihi: Vbi eras? & quare vultus tuus
17 triſtis? ¶ An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael in
18 regione tranſmigrationis eorum? ¶ Exurge ergo, &
guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut paſtor
19 gregem ſuum in manibus luporū malignorum: ¶ Et
dixit ei: Vade a me, et non appropies ad me. Et audi
20 uit, vt dixi: et receſſit a me. ¶ Et ego ieiunaui diebus
ſeptem, vlulans et plorans, ſicut mihi mandauit V-
21 riel Angelus. ¶ Et factum eſt poſt dies ſeptem, et ite-
rum cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi val
22 de, ¶ et reſumpſit anima mea ſpiritum intellectus: et
23 iterum cœpi loqui coram Altiſſimo ſermones. ¶ et di-
xi: Dominator Domine, ex omni ſylua terræ, et om-
24 nibus arboribus eius, elegiſti vineam vnicam: ¶ Et
ex omni terra orbis, elegiſti tibi foueam vnam: et
ex omnibus floribus orbis elegiſti tibi lilium vnum:
25 ¶ et ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi riuum v-
num: et ea omnibus ædificatis ciuitatibus, ſanctifi-
26 caſti tibimetipſi Sion: ¶ et ex omnibus creatis vola-
tilibus, nominaſti tibi columbam vnam: et ex omni-
bus plaſmatis pecoribus, prouidiſti tibi ouem vnā:
27 et ¶ ex omnibus multiplicatis populis, acquiſiuiſti ti
bi populum vnum: et ab omnibus probatam legem
28 donaſti huic, quem delideraſti populo. ¶ Et nunc Do
mine, vt quid tradidiſti vnum pluribus? Et præ pa-
raſti ſuper vnam radicem alias, et diſperdidiſti vni-
29 cum tuum in multis: ¶ et conculcauerunt eum, qui
C contradicebant ſponſionibus tuis, quique tuis teſta-
30 mentis non credebant. ¶ Et ſi odiens odiſti populum
31 tuum, tuis manibus debet caſtigari. ¶ Et factum eſt,
cum locutus eſſem ſermones, et miſſus eſt angelus ad
32 me, qui ante venerat ad me præterita nocte, ¶ et di-
xit mihi: Audi me, & inſtruam te: et intende mihi,
33 et adijciam corā te. ¶ Et dixi, loquere Domine meus.
Et dixit ad me: Valde tu in exceſſu mentis factus es
pro Iſrael: an plus dilexiſti eum, quam qui eū fecit?
34 ¶ Et dixi ad eum: Non Domine, ſed dolens locutus
ſum. Torquent enim me renes mei per omnem ho-
ram, quærentem apprehendere ſemitam Altiſſimi,
35 et inueſtigare partem iudicij eius: ¶ Et dixit ad me:
Non potes. Et dixi: Quare Domine? Ad quid
naſcebar, aut quare non fiebat matrix matris meæ
mihi ſepulchrum, vt non viderem laborem Iacob,
36 et defatigationem generis Iſrael? ¶ Et dixit ad me:
Numera mihi, quæ necdum venerant, et collige mi-
hi diſperſas guttas, et reuirida mihi aridos flores,
37 ¶ et aperi mihi clauſa promptuaria, et produc mihi
incluſos in eis flatus, demonſtra mihi vocis imagi-
nem: et tunc oſtendam tibi laborem quem rogas vi-
38 dere. ¶ Et dixi: Dominator Domine, quis enim
eſt qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum hominibus ha-
39 bitationem non habet? ¶ Ego autem inſipiens, et
quomodo potero dicere de his, quibus me interro-
40 gaſti? ¶ Et dixit ad me: Quomodo non potes fa-
cere vnum de his quæ dicta ſunt: ſic non poteris in-
uenire iudicium meum, aut in fine charitatem

41 quam populo promiſi. ¶ Et dixi: Sed ecce Domine,
D tu prope es his qui in finem ſunt: & quid facient qui
42 ante me fuerunt, aut nos, aut hi qui poſt nos? ¶ Et di
xit ad me: Coronæ aſſimilabo iudicium meum. Si-
cut non nouiſſimorum tarditas, ſic nec priorum ve-
43 locitas. ¶ Et reſpondi, & dixi: Nec poteras facere eos
qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri ſunt, in vnū,
44 vt celerius iudicium tuum oſtendas? ¶ Et reſpondit
ad me, & dixit: Non poteſt feſtinare creatura ſuper
creatorem, nec ſuſtinere ſeculum eos qui in eo crean
45 di ſunt in vnum. ¶ Et dixi: Quomodo dixiſti ſeruo
tuo, quoniam viuificās viuificaſti a te creatam crea-
turam in vnū, & ſuſtinebat creatura: poterit & nunc
46 portare præſentes in vnum: ¶ Et dixit ad me: Interro-
ga matricem mulieris, & dices ad eam: Et ſi paris,
quare per tempus? Roga ergo eam, vt det decem in
47 vnum. ¶ Et dixi: Non vtique poterit, ſed ſecundum
48 tempus. ¶ Et dixit ad me: Et ego dedi matricem ter-
49 ræ his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tēpus. ¶ Quē-
admodum enim infans non parit ea, quæ ſenū ſunt:
50 ſic ego diſpoſui a me creatum ſeculum. ¶ Et interro-
gaui, & dixi: Cum iam dederis mihi viam, loquar co
ram te: nam mater noſtra, de qua dixiſti mihi, Ad-
51 huc iuuenis eſt: iam ſenectuti appropinquat. ¶ Et re-
ſpondit ad me, & dixit: Interroga eam quæ parit, &
52 dicet tibi. ¶ Dices enim ei: Quare quos peperiſti, nūc
non ſunt ſimiles his qui ante te, ſed minores ſtatura?
53 ¶ Et dicet tibi & ipſa: Alij ſunt qui in iuuentute vir-
tutis nati ſunt: & alij qui ſub tempore ſenectutis, de-
54 ficiente matrice ſunt nati. ¶ Conſidera ergo, & tu,
quoniam minori ſtatura eſtis præ his qui ante vos:
55 ¶ & qui poſt vos, minori quam vos, quaſi iam ſene-
ſcentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis præter-
euntes. Et dixi: Rogo Domine, ſi inueni gratiam an-
te oculos tuos, demonſtra ſeruo tuo, per quem viſites
creaturam tuam.

CAPVT VI.

1 ET dixit ad me: Initio terreni orbis, & antequā
A ſtarēt exitus ſeculi, & antequam ſpirarent cō
2 uentiones ventorum, ¶ & antequam ſonarēt
voces tonitruum, & antequam ſplenderent nitores
coruſcationum, & antequam confirmarentur fun-
3 damenta Paradiſi, ¶ & antequam viderentur decori
flores, & antequam confirmarentur motæ virtutes,
& antequam colligerentur innumerabiles militiæ
4 angelorum, ¶ & antequam extollerentur altitudines
aeris, & antequam nominarentur menſuræ firma-
mentorum, & antequam æſtuarent camini in Sion,
5 ¶ & antequam inueſtigarentur præſentes anni, & an-
tequam ab alienarentur eorum qui nūc peccant ad-
inuentiones, & conſignati eſſent qui fidem theſauri-
6 zauerunt: ¶ tunc cogitaui, & facta ſunt per me ſolū,
& non per alium: & finis per me, & non per alium.
7 ¶ Et reſpondi, & dixi: Quæ erit ſeparatio temporū?
8 aut quando prioris finis, & ſequentis initium? ¶ Et
dixit ad me: Ab Abraham vſque ad Iſaac, quando
nati ſunt ab eo Iacob, & Eſau, manus Iacob tenebat
9 ab initio calcaneum Eſau: ¶ finis enim huius ſeculi
10 Eſau, & principium ſequentis Iacob. ¶ Hominis ma-
nus inter calcaneum, & manum. Aliud noli quærere
11 Eſdra. ¶ Et reſpondi, & dixi: O dominator Domine,
12 ſi inueni gratiam ante oculos tuos, ¶ oro vt demon-
ſtres ſeruo tuo finem ſignorum tuorum, quorum par
13 tem mihi demonſtraſti nocte præcedenti. ¶ Et reſpō-
dit, & dixit ad me: Surge ſuper pedes tuos, & audi
14 vocem pleniſſimam ſonitus. ¶ Et erit ſicut commo-
tio, nec commouebitur locus, in quo ſtes ſuper eum.
15 ¶ Ideo cum loquitur, tu non expauescas, quoniam de
fine verbum, & fundamentum terræ intelligitur,
16 ¶ quoniam de ipſis ſermo tremiſcit, & commouetur:
B ſcit enim quoniam finem eorum oportet commuta-
17 ri. ¶ Et factum eſt, cum audiſſem, ſurrexi ſuper pedes
meos, & audiui: & ecce vox loquens, & ſonus eius
18 ſicut ſonus aquarum multarum, ¶ & dixit: Ecce dies
veniunt, & erit quando appropinquare incipiam,
19 vt viſitem habitantes in terra: ¶ & quando inquire-
re incipiam ab eis qui iniuſte nocuerūt iniuſtitia ſua
20 & quando ſuppleta fuerit humilitas Sion. ¶ & cum
ſuperſignabitur ſeculum quod incipiēt pertranſire,
hæc ſigna faciam: Libri aperientur ante faciem fir-
21 mamenti, & omnes videbūt ſimul: ¶ & anniculi infan
tes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immatu-
ros parient infantes trium, & quattuor menſium, &
22 viuent, & ſuſcitabuntur. ¶ Et ſubito apparebunt ſe-
minata loca non ſeminata, & plena promptuaria ſu-
23 bito inuenientur vacua: ¶ & tuba canet cū ſono: quā
24 cum omnes audierint, ſubito expaueſcēt. ¶ Et erit in
illo tempore, debellabunt amici amicos, vt inimici,
& expaueſcet terra cum his: & venę fontium ſtabūt,
25 & non decurrent in horis tribus: ¶ & erit, omnis qui
derelictus fuerit ex omnibus iſtis quibus prædixi ti-
bi, ipſe ſaluabitur, & videbit ſalutare meum, & finē
26 ſeculi veſtri. ¶ Et videbūt qui recepti ſunt homines,
qui mortem non guſtauerūt a natiuitate ſua, & mu-
tabitur cor inhabitantium, & cōuertetur in ſenſum
27 alium. ¶ Delebitur enim malum, & extinguetur do-
28 lus. ¶ Florebit autem fides, & vincetur corruptela, &
oſtendetur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tātis.
29 ¶ Et factū eſt, cum loqueretur mihi: & ecce paulatim
30 intuebar ſuper eum ante quam ſtabam, ¶ & dixit ad
me hæc: Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.
31 ¶ Si ergo iterum rogaueris, & iterum ieiunaueris ſe-
ptem diebus, iterum tibi renunciabo horum maiora
32 per diē quam audiui. ¶ Audita eſt enim vox tua apud
C Altiſsimum. Vidit enim fortis directionem tuam, &
prouidit pudicitiam, quā a iuuentute tua habuiſti:
33 ¶ & propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc om-
34 nia, & dicere tibi: Confide, & noli timere: ¶ & noli fe
ſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana, vt
35 non properes a nouiſsimis temporibus. ¶ Et factū eſt
poſt hæc, & fleui iterum: & ſimiliter ieiunaui ſeptem
diebus, vt ſuppleā tres hebdomadas, quæ dicta ſunt
36 mihi. ¶ Et factum eſt in octaua nocte, & cor meum
turbabatur iterato in me, & cępi loqui coram Altiſ-
37 ſimo. ¶ Inflammabatur enim ſpiritus meus valde, &
38 anima mea anxiabatur, ¶ & dixi: O Domine, loquēs
locutus es ab initio creaturæ in primo die, dicens:
Fiat cęlum, & terra: & tuum verbum opus perfectū.
39 ¶ Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circunferebantur,
& ſilentium: ſonus vocis hominis nondum erat abs
40 te. ¶ Tunc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen lu-
41 minoſum, quo appareret opus tuum. ¶ Et die ſecun-
do creaſti ſpiritum firmamenti, & imperaſti ei, vt di-
uideret, & diuiſionem faceret inter aquas, vt pars q̄-
42 dā ſurſum recederet, pars vero deorſū maneret. ¶ Et
tertia die imperaſti aquis cōgregari ī ſeptima parte
terræ: ſex vero partes ſiccaſti, & conſeruaſti, vt ex his

ſint coram te miniſtrantia ſeminata a Deo, & culta.
43 ¶ Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fie-
44 bat. ¶ Proceſſit enim ſubito fructus multitudinis im-
menſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, &
flores colore immutabili, & odores odoramenti in-
45 ueſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt. ¶ Quarta au
D tem die imperaſti fieri Solis ſplendorem, lunæ lu-
46 men, ſtellarum diſpoſitionem: ¶ & imperaſti eis, vt
47 deſeruirent futuro plaſmato homini. ¶ Quinto autẽ
die dixiſti ſeptimæ parti, vbi erat aqua congregata,
vt procrearet animalia, & volatilia, & piſces: & ita
48 fiebat. ¶ Aqua muta, & ſine anima, quæ Dei nutu iu
bebãtur, animalia faciebãt, vt ex hoc mirabilia tua
49 nationes enarrent. ¶ Et tũc conſeruaſti duas animas:
nomen vni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vo-
50 caſti Leuiathan, ¶ & ſeparaſti ea ab alterutro: Non
enim poterat ſeptima pars, vbi erat aqua congrega-
51 ta, capere ea. ¶ Et dediſti Henoch vnam partem, quę
ſiccata eſt tertio die, vt habitet in ea vbi ſunt mõtes
52 mille. ¶ Leuiathan autem dediſti ſeptimam partem
humidam, & ſeruaſti eam, vt fiat in deuorationẽ qui
53 bus vis, & quando vis. ¶ Sexto autem die imperaſti
terræ, vt crearet coram te iumenta, & beſtias, & re-
54 ptilia: ¶ & ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem
ſuper omnibus factis quæ feciſti, & ex eo educimur
55 nos omnes, quemq; elegiſti populum. ¶ Hæc autem
omnia dixi coram te Domine, quia propter nos crea
56 ſti ſeculum. ¶ Reſiduas autem gentes ab Adam na-
tas, dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſaliuæ aſſimilatæ
ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundan-
57 tiam eorum. ¶ Et nunc Domine, ecce, iſtæ gẽtes quæ
in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari no-
58 ſtri, & deuorare: ¶ nos autem populus tuus quem vo
caſti primogenitum, vnigenitum æmulatorem tuũ,
59 traditi ſumus in manibus eorum: ¶ & ſi propter nos
creatum eſt ſeculum, quare non hæreditatem poſſi-
demus cum ſeculo? Vſquequo hæc?

CAPVT VII.

1 ET factum eſt, cum finiſſem loqui verba hæc,
A miſſus eſt ad me angelus qui miſſus fuerat ad
2 me primis noctibus, ¶ & dixit ad me: Surge
3 Eſdra, & audi ſermones quos veni loqui ad te. ¶ Et
dixi: Loquere Deus meus. Et dixit ad me: Mare poſi-
tum eſt in ſpacioſo loco, vt eſſet altũ, & immenſum:
4 ¶ erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, vt
5 eſſet ſimilis fluminibus. ¶ Quis enim volens voluerit
ingredi mare, & videre eum, vel dominari eius: ſi nõ
tranſierit anguſtum in latitudinem quomodo veni-
6 re poterit? ¶ Item aliud: Ciuitas eſt ædificata, & poſi-
ta in loco campeſtri: eſt autem plena omnium bono-
7 rum. ¶ Introitus eius anguſtus & in pręcipiti poſitus,
vt eſſet a dextris quidem ignis, a ſiniſtris aqua alta:
8 ¶ ſemita autem eſt vna ſola inter eos poſita, hoc eſt,
inter ignem, & aquam, vt non capiat ſemita niſi ſo-
9 lummodo veſtigium hominis. ¶ Si autẽ dabitur ciui
tas homini in hæreditatem, ſi nũquam antepoſitum
periculum pertranſierit, quomodo accipiet hæredi-
10 tatem ſuam? ¶ Et dixi: Sic Domine. Et dixit ad me:
11 Sic eſt, & Iſrael pars. ¶ Propter eos enim feci ſeculũ:
& quando trangreſſus eſt Adam cõſtitutiones meas,
12 iudicatum eſt quod factum eſt. ¶ Et facti ſunt introi-
tus huius ſeculi anguſti, & dolentes, & laborioſi pau
ci autem & mali, & periculorũ pleni, & labore ma-
13 gnopere fulti. ¶ Nã maioris ſeculi introitus ſpacioſi,
14 & ſecuri, & facientes immortalitatis fructum. ¶ Si er
go ingredientes non fuerunt ingreſſi qui viuunt, au-
guſta, & vana hæc: non poterunt recipere quæ ſunt
15 repoſita. ¶ Nunc ergo quare tu conturbaris, cum ſis
corruptibilis? & quid moueris tu, cum ſis mortalis?
16 ¶ Et quare non accepiſti in corde tuo quod eſt futu-
17 rum, ſed quod in præſenti? ¶ Reſpondi, & dixi: Do-
minator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam
18 iuſti hæreditabunt hæc, impij autem peribunt. ¶ Iu-
ſti autem ferẽt anguſta ſperantes ſpacioſa. qui enim
impie geſſerunt, & anguſta paſſi ſunt, & ſpacioſa nõ
19 videbunt. ¶ Et dixit ad me: Non eſt iudex ſuper Deũ,
B neque intelligens ſuper Altiſſimum. ¶ Pereunt enim
20 multi præſentes, quia negligitur quę antepoſita eſt,
21 Dei lex: ¶ Mandans enim mandauit Deus venien-
tibus, quando venerunt, quid facientes viuerent, &
22 quid obſeruantes non punirentur. ¶ Hi autem non
ſunt perſuaſi, & contradixerunt ei, & conſtituerunt
23 ſibi cogitamen vanitatis, ¶ & propoſuerunt ſibi cir-
cumuentiones delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſi-
24 mo non eſſe, & vias eius non cognouerunt, ¶ & legẽ
eius ſpreuerunt, & ſponſiones eius abnegauerunt, &
in legitimis eius fidem non habuerunt, & opera eius
25 non perfecerunt. ¶ Propter hoc Eſdra vacua vacuis,
26 & plena plenis. ¶ Ecce tempus veniet, & erit quando
venient ſigna quæ prædixi tibi, & apparebit ſponſa,
& appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubducitur ter-
27 ra: ¶ & omnis qui liberatus eſt de prædictis malis, ip-
28 ſe videbit mirabilia mea. ¶ Reuelabitur enim filius
meus IESVS cum his qui cum eo ſunt: & iucunda-
29 buntur qui relicti ſunt in annis quadringentis. ¶ Et
erit poſt annos hos, & morietur filius meus CHRI-
STVS, & omnes qui ſpiramentum habẽt homines:
30 ¶ & conuertetur ſeculum in antiquum ſilentium die-
bus ſeptem, ſicut in prioribus iudicijs, ita vt nemo
31 derelinquatur. ¶ Et erit poſt dies ſeptem, & excitabi-
tur quod nondum vigilat ſeculum, & morietur cor-
32 ruptum, ¶ & terra reddet quæ in ea dormiunt, & pul-
uis qui in eo ſilentio habitant, & promptuaria red-
33 dent quæ eis commendatæ ſunt animæ. ¶ Et reuela-
bitur Altiſsimus ſuper ſedem iudicij, & pertranſibũt
34 miſeriæ, & longanimitas congregabitur. ¶ Iudicium
autem ſolum remanebit, veritas ſtabit, & fides con-
35 ualeſcet, ¶ & opus ſubſequetur, & merces oſtende-
tur, & iuſtitiæ vigilabunt, & iniuſtitiæ non domina-
36 buntur. ¶ Et dixi: Primus Abraham propter Sodomi
C tas orauit, & Moyſes pro patribus qui in deſerto pec Gen. 18. c.23
37 cauerunt. ¶ & qui poſt eum pro Iſrael in diebus A- Exo 32. c.11.
38 chaz, & Samuelis, ¶ Dauid pro confractione, & 1. Reg.
Salomon pro eis qui venerunt in ſanctificationem, 14. c.17.
39 ¶ & Elias pro his qui pluuiã acceperunt, & pro mor 2. Par. 6.
40 tuo, vt viueret, ¶ & Ezechias pro populo in diebus c. 14.
41 Sennacherib, & multi pro multis. ¶ Si ergo modo 3 Reg.17 21. &
quando corruptibile increuit, & iniuſtitia multipli- 18. d.25
cata eſt, & orauerunt iuſti pro impijs: quare et nunc 4 Reg 19 : 15.
42 ſic non erit? ¶ Et reſpondit ad me, et dixit: Præſens Ro.5.a.1
ſeculum non eſt finis, gloria in eo frequens manet:
43 propter hoc orauerunt pro inualidis. ¶ Dies enim iu
dicij erit finis temporis huius, et initium temporis
44 futurę immortalitatis, in quo trãſiuit corruptela, ¶ ſo
luta eſt intemperantia, abſciſſa eſt incredulitas: cre-
45 uit autem iuſtitia, orta eſt veritas. ¶ Tunc enim ne-
mo poterit ſaluare eum qui perijt, neque demerge-

46 re qui vicit. Et reſpōdi, ♀ & dixi. Hic eſt ſermo meus
primus & nouiſſimus, quoniam melius erat non da-
re terram Adam, vel cum iam dediſſet, coercere eum
47 vt non peccaret. ♀ Quid enim prodeſt hominibus in
præſenti viuere in triſtitia, & mortuos ſperare puni-
48 tionem? ♀ O tu quid feciſti Adam? Si enim tu pecca
ſti, non eſt factus ſolius tuus caſus, ſed & noſter qui
49 ex te aduenimus. ♀ Quid enim prodeſt nobis ſi pro-
miſſum eſt nobis immortale tempus: nos autem mor
50 talia opera egimus? ♀ Et quoniam prædicta eſt nobis
51 perennis ſpes: nos vero peſſimi vani facti ſumus, ♀ Et
quoniam repoſita ſunt nobis habitacula ſanitatis, &
52 ſecuritatis: nos vero male conuerſati ſumus. ♀ Et quo
niam repoſita eſt gloria Altiſſimi protegere eos qui
tarde conuerſati ſunt: nos autem peſſimis vijs ambu
53 lauimus. ♀ Et quoniam oſtendetur paradiſus, cuius
fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt ſecuritas,
54 & medela: ♀ nos vero non ingrediemur. in ingratis
55 enim locis conuerſati ſumus. ♀ Et quoniam ſuper ſtel
D las fulgebunt facies eorum qui abſtinentiam habue
56 runt: noſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ: ♀ non
enim cogitauimus viuentes quando iniquitatem fa-
57 ciebamus, quod incipiemus poſt mortem pati. ♀ Et
reſpondit, & dixit: Hoc eſt cogitamentum certami-
nis quod certabit qui ſuper terram natus eſt homo,
58 ♀ vt ſi victus fuerit, patiatur quod dixiſti: ſi autem vi
59 cerit, recipiet quod dico: ♀ quoniam hæc eſt vita quā
Moyſes dixit cum viueret, ad populum dicens: Eli-
60 ge tibi vitam, vt viuas. ♀ Non crediderunt autem ei,
ſed nec poſt eum prophetis: ſed nec mihi qui locutus
Deut.30. d.19. 61 ſum ad eos. ♀ quoniam non eſſet triſtitia in perditio-
nem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos,
62 quibus perſuaſa eſt ſalus. ♀ Et reſpondi, & dixi: Scio
Domine, quoniam vocatus eſt Altiſſimus miſericors
in eo, quod miſereatur his, qui nōdum in ſeculo ad-
63 uenerunt, ♀ & quod miſeretur illis qui conuerſionem
64 faciunt in lege eius, ♀ & longanimis eſt, quoniam
longanimitatem præſtat his qui peccauerunt quaſi
65 ſuis operibus: ♀ & munificus eſt, quoniam quidē do-
66 nare vult pro exigentijs: ♀ & multæ miſericordiæ,
quoniam multiplicat magis miſericordias his qui
præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſūt.
67 ♀ Si enim non multiplicauerit miſericordias ſuas,
non viuificabitur ſeculum cum his qui inhæredita-
68 bant in eo. ♀ Et donat: quoniam ſi non donauerit de
bonitate ſua, vt alleuentur hi qui iniquitatem fece-
runt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſi-
69 ma pars viuificari hominum. ♀ Et iudex ſi non igno
uerit his qui curati ſunt verbo eius, & deleuerit mul
70 titudinem contentionum: ♀ non fortaſſis derelinque
rētur in innumerabili multitudine, niſi pauci valde.

CAPVT VIII.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſeculum fecit
A Altiſſimus propter multos, futurum autem
2 propter paucos. ♀ Dicam autem coram te ſi-
militudinem Eſdra, Quomodo autem interrogabis
terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam
magis vnde fiat fictile, paruum autem puluerem vn
3 de aurum fit: ſic & actus præſentis ſeculi. ♀ Multi qui
4 dem creati ſunt, pauci autem ſaluabuntur. ♀ Et re-
ſpondi & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & de-
5 uora quod ſapit, ♀ conueniſti enim obaudire, & pro-
phetare volens. Nec enim tibi datum eſt ſpacium,
6 niſi ſolummodo viuere. ♀ O Domine, ſi non permit-
tes ſeruo tuo, vt oremus coram te, & des nobis ſemē
cordi, & ſenſui culturam, vnde fructus fiat, vnde vi-
uere poſſit omnis corruptus, qui portabit locum ho-
7 minis? ♀ Solus enim es, & vna plaſmatio nos ſumus
8 manuum tuarum, ſicut locutus es: ♀ & quomodo nūc
in matrice plaſmatum eſt corpus, & præſtas mem-
bra: conſeruatur in igne, & aqua tua creatio: & no-
uem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturā
9 quæ in ea creata eſt: ♀ ipſum autem quod ſeruat, &
quod ſeruatur vtraque ſeruabuntur: ſeruataq; quan
doque iterum reddit matrix quæ in ea creuerunt.
10 ♀ Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis
11 præbere lac fructui mamillarum, ♀ vt nutriatur id
quod plaſmatum eſt vſque in tempus aliquod, &
12 poſtea diſponas eum tuæ miſericordiæ. ♀ Enutriſti
eum tua iuſtitia, & erudiſti eum in lege tua, & cor-
13 ripuiſti eum tuo intellectu: ♀ & mortificabis eum, vt
tuam creaturam: & viuificabis eum, vt opus tuum.
14 ♀ Si ergo perdideris eum qui tantis laboribus plaſ-
matus eſt: tuo iuſſu facile eſt ordinari, vt & id quod
15 fiebat ſeruaretur. ♀ Et nunc Domine dicam, de om-
ni homine tu magis ſcis: de populo autem tuo, ob
16 quem doleo, ♀ & de hæreditate tua, propter quam
lugeo: & propter Iſrael, propter quem triſtis ſum: &
17 de Iacob, propter quem doleo; ♀ ideo incipiam ora-
re coram te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus
18 noſtros, qui inhabitamus terram. ♀ Sed audiui cele-
19 ritatem iudicis qui futurus eſt: ♀ Ideo audi vocem
meam, & intellige ſermonem meum, & loquar corā
te. Initium verborum Eſdræ priuſquā aſſumeretur:
20 ♀ & dixi: Domine, qui inhabitas ſeculum, cuius ocu
21 li eleuati in ſuperna & aere: ♀ & cuius thronus inæ-
ſtimabilis, & gloria incōprehenſibilis: cui aſtat exer
22 citus angelorum cum tremore, ♀ quorum ſeruatio in
vento, & igni conuertitur: cuius verbum verum, &
23 dicta perſeuerantia: ♀ cuius iuſſio fortis, & diſpoſitio
terribilis, cuius aſpectus areſacit abyſſos, & indi-
gnatio tabeſcere facit montes, et veritas teſtificatur:
24 ♀ exaudi orationem ſerui tui, et auribus percipe pre-
25 cationem figmenti tui. ♀ Dum enim viuo, loquar: et
26 dum ſapio reſpōdebo. ♀ Nec reſpicias populi tui de-
27 licta, ſed qui tibi in veritate ſeruiunt. ♀ Nec intendas
impia gentium ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cū do-
28 loribus cuſtodierunt. ♀ Nec cogites qui in conſpectu
tuo falsè conuerſati ſunt, ſed memorare qui ex vo-
29 luntate tua timorem cognouerunt. ♀ Neque volue-
ris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpi
30 cias eos qui legem tuam ſplendide docuerunt. ♀ Nec
indigneris eis qui beſtijs peiores iudicati ſunt: ſed di
ligas eos qui ſemper in tua iuſtitia confidunt, et glo-
31 ria. ♀ Quoniā nos et patres noſtri talibus morbis lan
C guemus: tu autem propter nos peccatores miſericors
32 vocaberis. ♀ Si enim deſideraueris, vt noſtri miſerea-
ris, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non ha-
33 bentibus opera iuſtitiæ. ♀ Iuſti enim, quibus ſunt ope
ra multa repoſita ex proprijs operibus recipient mer
34 cedē, ♀ Quid eſt enim homo, vt ei indigneris: aut ge-
35 nus corruptibile, vt ita amarus ſis de ipſo? ♀ In veri-
tate enim nemo de genitis eſt, qui nō impie geſſit, et
36 de confitentibus qui non deliquit, ♀ In hoc enim an-
nunciabitur iuſtitia tua, et bonitas tua Dñe, cū miſe-
rus fueris eis qui non habēt ſubſtantia bonorū ope-

37 rum.¶Et reſpõdit ad me, & dixit: Recte locutus es a-
Gen.4.a.4. 38 liqua:& iuxta ſermones tuos ſic & fiet.¶quoniam nõ
vere cogitabo ſuper plaſma eorum qui peccauerunt
ante mortem, ante iudicium, ante perditionem..
39 ¶Sed iucundabor ſuper iuſtorum figmentum, & me
morabor peregrinationis quoque, & ſaluationis, &
Mat. 13.a.4.et 20.b.16. 40 mercedis receptionis. ¶Quomodo ergo locutus ſum,
41 ſic & eſt.¶Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſemi
na multa, & plantationes multitudinis plantat, ſed
non in tempore omnia quæ ſeminata ſunt, ſaluãtur,
ſed nec omnia quæ plantata ſunt radicabũt ſic:& qui
42 in ſeculo ſeminati ſunt,non omnes ſaluabuntur. ¶Et
43 reſpondi, & dixi: Si inueni gratiam, loquar. ¶Quo
modo ſemen agricolæ ſi non aſcenderit,aut non acce
perit pluuiam tuam in tempore,aut ſi corruptum fue
44 rit multitudine pluuiæ, ¶ſic perit: & ſimiliter homo
qui manibus tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nomi
natus,quoniam ſimilatus es ei,propter quem omnia
45 plaſmaſti,& ſimilaſti ſemini agricolæ.¶Non iraſcaris
ſuper nos: ſed parce populo tuo, & miſerere hæredi-
46 tati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ miſereris.¶Et reſpõ
D dit ad me,& dixit: Quæ ſunt præſentia præſentibus,
47 & quę futura futuris.¶Multũ enim tibi reſtat, vt poſ-
ſis diligere meam creaturam ſuper me: tibi autem fre
quenter & ipſi proximaui, iniuſtis autem nunquam.
48 ¶Sed & in hoc mirabilis es coram Altiſſimo, ¶quo-
49 niam humiliaſti te ſicut decet te, & non iudicaſti te,
50 vt inter iuſtos plurimum glorificeris. ¶Propter quod
miſeriæ multæ,& miſerabiles efficientur eis qui habi
tant ſeculum in nouiſſimis: quia in multa ſuperbia
51 ambulauerunt.¶Tu autem pro te intellige, & de ſimi
52 libus tuis inquire gloriam. ¶Vobis enim apertus eſt
paradiſus,plantata eſt arbor vitæ,præparatum eſt fu
turum tempus, præparata eſt abundantia, ædificata
eſt ciuitas,probata eſt requies,perfecta eſt bonitas,et
53 perfecta ſapientia. ¶Radix mali ſignata eſt a vobis:
infirmitas,& tinea a vobis abſconſa eſt: & in infernũ
54 fugit corruptio in obliuione.¶Tranſierunt dolores,et
55 oſtenſus eſt in fine theſaurus immortalitatis.¶Noli er
go adijcere inquirendo de multitudine eorum qui pe
56 reunt.¶Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpreuerũt
Altiſſimum, & legem eius contempſerunt, & vias
57 eius dereliquerunt.¶Adhuc autem iuſtos eius concul
Pſ.13.a.1. & 52.a.1. 58 cauerunt, ¶& dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum:
59 & quidem ſcientes quoniam moriuntur.¶Sicut enim
vos ſuſcipient quæ prædicta ſunt, ſic eos ſitis & cru-
ciatus,quæ preparata ſunt: non enim voluit hominẽ
60 diſperdi. ¶Sed & ipſi qui creati ſunt, coinquinauerũt
nomen eius qui fecit eos:& ingrati fuerunt ei qui prę
61 parauit eis vitam.¶Qua ꝓpter iudicium meum mo-
62 do appropinquat.¶Quæ non omnibus demonſtraui,
niſi tibi,& tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi, & dixi:
63 ¶Ecce nunc Domine demonſtraſti mihi multitudi-
nem ſignorum quæ incipies facere in nouiſſimis: ſed
non demonſtraſti mihi quo tempore.

CAPVT IX.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Metiens metire
A tempus in ſemetipſo: & erit cũ videris, quan-
do tranſierit pars quædam ſignorum quæ præ
2 dicta ſunt, ¶tunc intelliges, quoniam ipſum eſt tẽpus
in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſeculum quod ab
3 eo factum eſt. ¶Et quando videbitur in ſeculo motio
4 locorum,& populorum turbatio.¶tũc intelliges quo
niam de his erat Altiſſimus locutus a diebus qui fue-
5 runt ante te ab initio. ¶Sicut enim omne quod factũ
eſt in ſeculo,initium habet,pariter & conſumationẽ,
6 & conſumatio eſt manifeſta: ¶ſic & Altiſſimi tempo-
ra initia habent manifeſta in prodigijs & virtutibus,
7 & conſumationes in actu & in ſignis.¶Et erit,omnis
qui ſaluus factus fuerit,& qui poterit effugere per o-
8 pera ſua & p fidem, in qua credidiſtis, ¶relinquetur
de prædictis periculis, & videbit ſalutare meum in
terra mea, & in finibus meis. quoniam ſanctificaui
9 me a ſeculo. ¶Et tunc miſerebuntur qui nunc abuſi
ſunt vias meas: & in tormentis commorabuntur hi
10 qui eas proiecerunt in contemptu. ¶Qui enim non
11 cognouerunt me, viuentes beneficia conſecuti: ¶&
qui faſtidierunt legem meam cum adhuc erant ha-
12 bentes libertatem,¶& cum adhuc eſſet eis apertus pę
nitentiæ locus non intellexerunt,ſed ſpreuerunt: hos
13 oportet poſt mortem in cruciamẽto cognoſcere. ¶Tu
ergo noli: adhuc curioſus eſſe, quomodo impij cru-
B ciabuntur: ſed inquire quomodo iuſti ſaluabuntur,
& quorum ſeculum,& propter quos ſeculum,& quã
14 do. ¶Et reſpondi,& dixi: ¶Olim locutus ſum, et nunc
15 dico,et poſtea dicam: quoniã plures ſunt qui pereũt,
16 quam qui ſaluabuntur: ¶ſicut multiplicatur fluctus
17 ſuper guttam. Et reſpondit ad me,et dixit: ¶Qualis
ager: talia et ſemina: et quales flores, tales et tinctu-
ræ:et qualis operator,talis et creatio:et qualis agrico
18 la, talis cultura: quoniam tempus erat ſeculi. ¶Et
nunc cum eſſem parans eis his qui nunc ſunt, an-
tequam fieret ſeculum, in quo habitarent: et ne-
19 mo mihi contradixit. ¶tunc enim quiſque et nunc
creator in mundo hoc parato,et meſſe indeficienti,et
20 lege inueſtigabili corrupti ſunt mores eorum. ¶Et cõ
ſideraui ſeculum, et ecce erat periculum propter co-
21 gitationes quæ in eo aduenerunt.¶Et vidi,et peper-
ci ei valde: et ſeruaui mihi acinum de botro,et plan-
22 tationẽ de tribu multa: ¶Pereat ergo multitudo quæ
ſine cauſa nata eſt,et ſeruetur acinus meus, et planta
23 tio mea:quia cum multo labore perfeci. ¶Tu autem
ſi adhuc intromiſſas ſeptem dies alios,ſed non ieiuna
24 bis in eis: ¶ibis in campum florum, vbi domus non
eſt ædificata: et manducabis ſolummodo de floribus
campi, et carnem non guſtabis, et vinum non bi-
25 bes, ſed ſolummodo flores: ¶deprecare Altiſſimum
26 ſine intermiſſione, et veniam et loquar tecum. ¶Et
C profectus ſum,ſicut dixit mihi,in campum qui voca-
tur Ardath, et ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri
manducaui, et facta eſt eſca earum mihi in ſaturita-
27 tem. ¶Et factum eſt poſt dies ſeptem, et ego diſcum-
bebam ſupra fœnum, et cor meum iterum turba-
28 batur ſicut ante. ¶Et apertum eſt os meum,et inchoa-
29 ui dicere coram Altiſſimo, et dixi: ¶O Domine,
te nobis oſtendens oſtenſus ex patribus noſtris in
deſerto, quod non calcatur, et in fructuoſo, quan-
do erant exeuntes de Aegypto: et dicens dixiſti:
30 ¶Tu Iſrael audi me, et ſemen Iacob intende ſermo-
31 nibus meis. ¶Ecce enim ego ſemino in vobis le-
gem meam,et faciet in vobis fructum, et glorificabi-
32 mini in eo per ſeculum.¶Nam patres noſtri accipien-
tes legem, non ſeruauerunt, et legitima mea non
cuſtodierunt, et factus eſt fructus legis non parens:
33 nec enim poterat, quoniam tuus erat. ¶Nam qui
acceperunt, perierunt, non cuſtodientes quod
34 in eis ſeminatum fuerat. ¶Et ecce conſuetudo eſt,

vt cum acceperit terra ſemen, vel nauem mare, vel
vas aliquod eſcam vel potum, cum fuerit extermin a
tum id, in quo ſeminatū eſt, vel in quod miſſum eſt:
35 ¶ ſimul id quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel quæ
Iſa.48.a. D ſuſcepta ſunt, exterminātur, & ſuſcepta iam non ma
Inf.10.d.40. 36 nent apud nos: ſed nobis ſic non factum eſt. ¶ Nos qui
dem qui legem accepimus peccantes periuimus, &
37 cor noſtrum quod ſuſcepit eam: ¶ nam lex non periit,
38 ſed permanſit in ſuo labore. ¶ Et cum loquerer hæc
in corde meo, reſpexi oculis meis, & vidi mulierem
in dextera parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cū
voce magna, & animo dolebat valde, & veſtimenta
39 eius diſciſſa, & cinis ſuper caput eius. ¶ Et dimiſi co-
gitatus, in quibus eram cogitās, & conuerſus ſum ad
40 eam, & dixi ei: ¶ Vt quid fles? & quid doles animo?
41 Et dixit ad me: ¶ Dimitte me Domine meꝰ, vt deflcā
me, & adiiciam dolorē: quoniā ualde amaro ſum ani
42 mo, & humiliata ſum valde. ¶ Et dixi ei: Quid paſſa
43 es? dic mihi. Et dixit ad me: ¶ Sterilis fui ego famula
tua, & non peperi, habens maritum annis triginta:
44 ¶ Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos dies, &
annos hos trigīta deprecor Altiſſimum nocte ac die.
45 ¶ Et factū eſt, poſt triginta annos exaudiuit me Deus
ancillam tuam, & vidit humilitatem meam, & atten
dit tribulationi meæ, & dedit mihi filium: & iucunda
ta ſum ſuper eum valde ego, & vir meus, & omnes
46 ciues mei, & honorificabamus valde Fortem. ¶ Et nu
47 triui eum cum labore multo. ¶ Et factum eſt cum cre-
uiſſet, & ueniſſet accipere vxorem, feci diem epuli.

CAPVT X.

1 ET factum eſt, cum introiſſet filius meus in tha-
A lamo ſuo, cecidit, & mortuꝰ eſt: ¶ & euertimus
2 omnes lumina, & ſurrexerūt oēs ciues mei ad
conſolandum me, et quieui vſque in alium diem vſ-
3 que nocte. ¶ Et factum eſt, cum omnes quieuiſſent vt
me conſolarentur vt quieſcerem: et ſurrexi nocte, et
4 fugi: et veni ſicut vides in hoc campo: ¶ et cogito iam
non reuerti in ciuitatem, ſed hic conſiſtere: et neque
manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lu-
5 gére, et ieiunare vſque dum moriar. ¶ Et dereliquí ſer
mones in quibus eram, et reſpondi cum iracundia
6 ad eam, et dixi: ¶ Stulta ſuper omnes mulieres, non
vides luctum noſtrum, et quæ nobis contingunt?
7 ¶ Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contri-
ſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſi-
8 me. ¶ Et nunc quoniam omnes lugemus, et triſtes
ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem
9 contriſtaris in uno filio? ¶ Interroga enim terram,
et dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ debeat lugére ca
10 ſum tantorum ſuper eam germinantium. ¶ Et ex ip-
ſa ab initio omnes nati, et alii uenient: et ecce pene
omnes in perditionem ambulant, et exterminium fit
11 multitudo eorum. ¶ Et quis ergo debet lugere magis
niſi hæc quæ tam magnam multitudinem perdidit,
quam tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi,
12 ¶ Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quo-
niam fructus ventris mei perdidi, quem cum mœro-
13 ribus peperi, et cum doloribus genui: ¶ terra autem
ſecundum viam terræ, abiitque in ea multitudo præ
14 ſens, quo modo euenit: et ego tibi dico, ¶ ſicut tu cum
labore peperiſti, ſic et terra dat fructum ſuum homi-
15 ni ab initio ei qui fecit eam. ¶ Nunc ergo rétine apud
temetipſam dolorem tuum, et fortiter fer qui tibi cō-
16 tingerunt caſus. ¶ Si enim iuſtificaueris terminum
B Dei, et conſilium ſuum recipies in tempore, et in tali
17 bus collaudaberis. ¶ Ingredere ergo in ciuitatem ad
18 virum tuum. Et dixit ad me: ¶ Non faciā, neq; ingre-
19 diar ciuitatem, ſed hic moriar. ¶ Et appoſui adhuc lo-
20 qui ad eam, et dixi: ¶ Noli facere hunc ſermonem, ſed
conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſo
21 lare ꝓpter dolorem Ieruſalem. ¶ Vides enim quoniā
ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, et altare noſtrū
demolitum eſt, et templum noſtrum deſtructum eſt,
22 ¶ et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, et hymnus
conticuit, et exultatio noſtra diſſoluta eſt, et lumē cā-
delabri noſtri extinctum eſt, et arca teſtamenti noſtri
direpta eſt, et ſancta noſtra contaminata ſunt, et no-
men quod inuocatum eſt ſuper nos, pene prophana-
tum eſt: et liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, et ſa-
cerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, et Leuitæ noſtri in capti
uitatem abierunt, et virgines noſtræ coinquinatæ ſūt,
et mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, et iuſti noſtri rapti
ſunt, et paruuli noſtri ꝑditi ſunt, et iuuenes noſtri ſer-
23 uierunt, et fortes noſtri inualidi facti ſunt: ¶ et qđ om-
nium maius, ſignaculum Siō, quoniam reſignata eſt
de gloria ſua, nam et tradita eſt in manibus eorū qui
24 nos oderunt. ¶ Tu ergo éxcute tuam triſtitiam multā,
et depóne abs te multitudinē dolorum, vt tibi repro-
pitietur Fortis, et requiem faciet tibi Altiſſimus req̃
25 tionem laborum. ¶ Et factū eſt, cum loquebar ad eā,
facieſq; eius fulgebat ſubito et ſpecies, coruſcus fiebat
viſus eius, vt eſſem pauēs valde ad eam, et cogitarem
26 quid eſſet hoc. ¶ Et ecce ſubito emiſit ſonitum vocis
magnum timore plenum, vt commoueretur terra a
27 mulieris ſono, et vidi: ¶ et ecce, amplius mulier non
cōparebat mihi, ſed ciuitas ædificabatur, et locus de-
C monſtrabatur de fundamentis magnis: et timui, et
28 clamaui voce magna, et dixi: ¶ Vbi eſt Vriel Ange- Sup.4.a.2.
lus, quia principio venit ad me? quoniam ipſe me fe-
cit venire in multitudine in exceſſu mentis huius,
et factus eſt finis meus in corruptionē, et oratio mea
29 in improperium. ¶ Et cum eſſem loquens ego hæc,
30 ecce venit ad me, et vidit me. ¶ et ecce eram poſitus
vt mortuus, et intellectus meus alienatus erat, et te-
nuit dexteram meam, et confortauit me, et ſtatuit
31 me ſuper pedes meos, & dixit mihi: ¶ Quid tibi eſt?
et quare conturbatus eſt intellectus tuus, et ſenſus
32 cordis tui? et quare conturbaris? Et dixi: ¶ Quoniam
dereliquiſti me, et egó quidem feci ſecundum ſer-
mones tuos, et exiui in campum: et ecce vidi, et vi-
33 deo quod non poſſum enarrare. Et dixit ad me: ¶ Sta
34 vt vir, et commouebo te. Et dixi: ¶ Loquere Domi-
ne meus tu in me, noli me derelinquere, vt non fru-
35 ſtra moriar: ¶ quoniam vidi quæ non ſciebam, et au-
36 dio quæ non ſcio. ¶ Aut nunquid ſenſus meus fálli-
37 tur, et anima mea ſomniat? ¶ Nunc ergo deprecor
te, vt demonſtres ſeruo tuo de exceſſu hóc. Et re-
38 ſpondit ad me, et dixit: ¶ Audi me et doceam te, et
dicam tibi de quibus times: quoniam Altiſſimus re-
39 uelauit tibi myſteria multa. ¶ Vidit rectam viam tuā,
quoniam ſine intermiſſione contriſtabaris pro popu-
40 lo tuo, & valde lugebàs propter Sion. ¶ Hic ergo in-
tellectus viſionis quæ tibi apparuit ante paululum.
41 ¶ Quam vidiſti lugentem, inchoaſti conſolari eam.
42 ¶ Nunc autem iam ſpeciem mulieris non vides, ſed
43 apparuit tibi ciuitas ædificari, ¶ & quoniam enarra-
44 bat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt. ¶ Hæc mulier

quam

D quam vidiſti, hęc eſt Sion: & quoniam dixit tibi quã
45 & nunc conſpicies, vt ciuitatem ædificatam. ¶Et quo
niam dixit tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: pro-
pter quod erant anni ſcilicet triginta, quando nõ erat
46 in ea adhuc oblatio oblata. ¶ Et factum eſt poſt an-
nos triginta ædificauit Salomon ciuitatem, & obtu-
lit oblationes: tunc fuit quando peperit ſterilis filiũ.
47 ¶ Et quod tibi dixit, quõ nutriuit eum cum labore,
48 hoc erat habitatio in Ieruſalem. ¶ Et quoniam dixit
tibi, qđ filius meus veniens in ſuo thalamo mortuus
eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc erat, quæ facta eſt rui
49 na Ieruſalem. ¶Et ecce vidiſti ſimititudinem eius: &
quoniam filium lugeret, incboaſti conſolari eam: &
50 de his quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda. ¶Et
nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo contriſta-
tus es, & quoniam ex toto corde pateris pro ea, oſten
dit tibi claritatem gloriæ eius, & pulchritudinem de
51 coris eius. ¶ Propterea enim dixi tibi vt maneres in
52 campo vbi domus non eſt edificata. ¶ Sciebam enim
ego, quoniã Altiſſimus incipiebat tibi oſtendere hęc:
53 ¶propterea dixi tibi, vt venires in agrum, vbi non eſt
54 fundamentum ædificij. ¶Nec enim poterat opus edi-
ficij hominis ſuſtineri in loco, vbi incipiebatur Altiſ-
55 ſimi ciuitas oſtendi. ¶Tu ergo noli timere, neque ex-
paueſcat cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendorẽ
& magnitudinem ædificij, quantum capax eſt tibi vi
56 ſus oculorum videre: ¶& poſt hæc audies quantũ ca-
57 pit auditus aurium tuarum audire. ¶Tu enim beatus
es præ multis, & vocatus es apud Altiſſimum ſicut &
58 pauci. ¶Nocte autem quæ in craſtinum futura eſt, ma
59 nebis hic: ¶& oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones ſu-
premorum, quæ faciet Altiſſimus his qui habitant ſu
60 per terram a nouiſſimis diebus. ¶Et dormiui illam no
ctem & aliam, ſicut dixerat mihi.

CAPVT XI.

1 ET vidi ſomniũ, & ecce aſcendebat de mari a-
A quila, cui erant duodecim alæ pennarum, &
2 capita tria. ¶Et vidi, & ecce expandebat alas
ſuas in omnem terram, & omnes venti cœli inſuffla-
3 bant in eam, & colligebantur. ¶ Et vidi, & de pennis
eius naſcebantur contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in
4 pennaculis minutis & modicis. ¶Nã capita eius erant
quieſcentia, & dimidium caput erat maius aliorum
5 capitum, ſed ipſa quieſcebat cum eis. ¶Et vidi, & ec-
ce aquila volauit in pennis ſuis, & regnauit ſuper ter
6 ram, & ſuper eos qui habitant in ea. ¶Et vidi, quoniã
ſubiecta erant ei omnia ſub cœlo, & nemo illi cõtra-
dicebat, neque vnus de creatura quæ eſt ſuper terrã.
7 ¶ Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper vngues ſuos,
8 & miſit vocem pennis ſuis, dicens: ¶ Nolite omnes
ſimul vigilare, dormite vnuſquiſque in loco ſuo, &
9 per tempus vigilate. ¶ Capita autem in nouiſſimo
10 ſeruentur. ¶ Et vidi, & ecce vox non exibat de ca-
11 pitibus eius, ſed de medietate corporis eius. ¶ Et nu-
meraui contrarias pennas eius, & ecce ipſæ erãt octo.
12 ¶ Et vidi, & ecce a dextera parte ſurrexit vna penna,
13 & regnauit ſuper omnem terram. ¶Et factum eſt cum
regnaret, venit ei finis, & non apparuit locus eius: &
B ſequens exurrexit, & regnabat. Ipſa multum tenuit
14 tempus. ¶ Et factum eſt cum regnaret, & veniebat
15 finis eius, vt non appareret ſicut prior. ¶Et ecce vox
16 emiſſa eſt illi, dicens: ¶ Audi tu quæ tanto tempore te
nuiſti terram: hæc annuncio tibi antequam incipias
17 non apparere: ¶ Nemo poſt te tenebit tempus tuum,
18 ſed nec dimidium eius. ¶Et leuauit ſe tertia, & tenuit
principatum ſicut & priores, & non apparuit & ipſa.
19 ¶ Et ſic contigebat omnibus alijs ſingulatim princi-
20 patum gerere, & iterum nuſquam comparere. ¶ Et
vidi, & ecce in tempore ſequentes pennæ erigeban-
tur a dextera parte vt tenerent & ipſæ principatum:
& ex his erant quæ tenebant, ſed tamen ſtatim non
21 comparebant. ¶ Nam & aliquæ ex eis erigeban-
22 tur, ſed non tenebant principatum. ¶ Et vidi poſt
hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ,
23 & duo pennacula: ¶ & nihil ſupererat in corpore a-
quilæ niſi duo capita quieſcentia & ſex pennacula.
24 ¶ Et vidi & ecce ſex pennaculis diuiſæ ſunt duę, &
C manſerunt ſub capite quod eſt ad dexteram partem.
25 Nam quattuor manſerunt in loco ſuo. ¶ Et vidi,
& ecce ſubalares cogitabant ſe erigere & tenere prin
26 cipatus. ¶Et vidi, et ecce vna erecta eſt, ſed ſtatim non
27 comparuit. ¶ Et ſecundæ velocius quam priores non
28 comparuerunt. ¶ Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperaue-
runt apud ſemetipſas, cogitabant et ipſæ regnare.
29 ¶ et in eo cum cogitarent, ecce vnum quieſcentium
capitum quod erat medium, euigilabat: hoc enim e-
30 rat duorum capitum maius. ¶Et vidi quoniam com-
31 pleta ſunt duo capita ſecum: ¶ et ecce conuerſum eſt
caput cum his qui cum eo erant, et comedit duas ſu-
32 balares quæ cogitabant regnare. ¶ Hoc autem caput
perconterruit omnem terram, et dominabatur in ea
his qui habitant terram cum labore multo, et po-
tentatum tenuit orbis terrarũ ſuper omnes alas quæ
33 fuerunt. ¶Et vidi poſt hæc, et ecce medium caput ſu-
34 bito non comparuit, et hoc ſicut alæ. ¶ Superauerunt
autem duo capita, quæ et ipſa ſimiliter regnauerunt
35 ſuper terram, et ſuper eos qui habitant in ea. ¶ Et vi-
di, et ecce deuorauit caput a dextera parte illud qđ
36 a leua. ¶ Et audiui vocem dicentem mihi: Conſpice
37 contra te, et conſidera quod vides. ¶ Et vidi, et ecce
D ſicut leo concitatus de ſylua rugiens: et vidi quoniã
emittebat vocem hominis ad aquilã, et dixit dicens:
38 ¶ Audi tu, et loquar ad te, et dicet Altiſſimus tibi:
39 ¶ Nonne tu es qui ſuperaſti de quattuor animali-
bus, quæ feceram regnare in ſeculo meo, et vt per
40 eos veniret finis temporum eorum? ¶ Et quartus ve-
niens, deuicit omnia animalia quæ tranſierunt, et po
tentatu tenuit ſeculum cum tremore multo, et omnẽ
orbem cum labore peſſimo, et inhabitauit tot tẽpori-
41 bus orbem terrarum cum dolo. ¶ Et iudicaſti terram
42 non cum veritate. ¶ Tribulaſti enim manſuetos, et
læſiſti quieſcentes, et dilexiſti mendaces, et deſtruxi-
ſti habitationes eorum qui fructificabant, et humi-
43 liaſti muros eorum qui te non nocuerunt. ¶ Et aſcen-
dit contumelia tua vſque ad Altiſſimum, et ſuperbia
44 tua ad Fortem. ¶ Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tem-
pora, et ecce finita ſunt, et ſcelera eius completa ſunt.
45 ¶ Propterea non appareas tu aquila, et alæ tuę hor-
ribiles, et pennacula tua peſſima, et capita tua mali-
gna, et ungues tui peſſimi, et omne corpus tuum va-
46 num, ¶ vti refrigeretur omnis terra, et reuertatur li-
berata de tua vi, et ſperet iudicium et miſericordiam
eius qui fecit eam.

CAPVT XII.

1 ET factum eſt dum loqueretur leo verba hæc
A ad aquilam: ¶ & vidi, & ecce quod ſuperaue-
2 rat caput, & non comparuerunt quattuor alę
illæ quæ ad eum tranſierunt, & erectæ ſunt vt regna-
rent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenũ.
3 ¶ Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & omne cor-
pus aquilæ incendebatur, & expaueſcebat terra, val
de, & ego a tumultu & exceſſu mentis, & a magno
4 timore vigilaui, & dixi ſpiritui meo: ¶ Ecce tu præſti
5 tiſti mihi hoc in eo, quod ſcrutaris vias Altiſſimi. ¶ Ec
ce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpiritu meo inuáli-
dus ſum valde, & nec modica eſt in me virtus a mul-
6 to timore, quam expaui nocte hac. ¶ Nunc ergo ora-
7 bo Altiſſimum, vt me confortet vſque in finem. ¶ Et
dixi: Dominator Domine, ſi inuéni gratiam ante o-
culos tuos, & ſi iuſtificatus ſum apud te prę multis, et
ſi certe aſcendit deprecatio mea ante faciem tuam:
8 ¶ conforta me, & oſtende ſeruo tuo mihi interpreta-
tionem & diſtinctionẽ viſus horribilis huius, vt ple-
9 niſſime conſoléris animam meam. ¶ Dignum enim
me habuiſti oſtendere mihi temporum nouiſſima.
10 Et dixit ad me: ¶ Hæc eſt interpretatio viſinnis hu-
11 ius. ¶ Aquilam quam vidiſti aſcendentem de mari,
hoc eſt regnum quod viſum eſt in viſione Danieli
12 fratri tuo. ¶ Sed non eſt illi interpretatum, quoniam
13 ego nunc tibi interpretor. ¶ Ecce dies veniũt, & exur-
get regnum ſuper terram, & erit timor acrior omniũ
14 regnorum quæ fuerunt ante eum. ¶ Regnabunt au-
15 tem in ea reges duodecim, vnus poſt vnum. ¶ Nam ſe
B cundus incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius tem
16 pus præ duodecim. ¶ Hæc eſt interpretatio duodecim
17 alarum quas vidiſti. ¶ Et quam audiſti vocem quæ lo
cuta eſt, non de capitibus eius exeuntem, ſed de me-
18 dio corporis eius, ¶ hæc eſt interpretatio, quoniã poſt
tempus regni illius naſcentur contentiones non mo-
dicæ, & periclitabitur vt cadat: & non cadet tunc, ſed
19 iterum conſtituetur in ſuum initium. ¶ Et quoniam
20 vidiſti ſubalares octo cohærentes alis eius, ¶ hæc eſt
interpretatio. exurgent in ipſo octo reges, quorum
erunt tempora leuia, & anni citati, & duo quidem ex
21 ipſis perient. ¶ Appropinquante autem tempore me
dio, quattuor ſeruabuntur in tempore, cum incipiet
appropinquare tempus eius vt finiatur: duę verò in
22 finem ſeruabuntur. ¶ Et quoniam vidiſti tria capita
23 quieſcentia, ¶ hæc eſt interpretatio: in nouiſſimis eius
ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & reuocabit in ea
24 multa. & dominabuntur terram, ¶ & qui habitant in
ea, cum labore multo ſuper omnes qui fuerunt ante
25 hos. propter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ. ¶ Iſti
enim erunt qui recapitulabunt impietates eius, &
26 qui perficient nouiſſima eius. ¶ Et quoniam vidiſti ca
C put maius non apparens, hæc eſt interpretatio eius.
quoniam vnus ex eis ſuper lectum ſuum morietur,
27 & tamen cum tormentis. ¶ Nam duo qui perſeuera-
28 uerint, gladius eos cómedet. ¶ Vnius enim gladius
comedet qui cum eo: ſed tamen hic gladio in nouiſ-
29 ſimis cadet. ¶ Et quoniam vidiſti duas ſubalares traij-
30 cientes ſuper caput quod eſt in dextera parte, ¶ hæc eſt
interpretatio. hi ſunt quos conſeruauit Altiſſimus in
finem ſuum, hoc eſt regnum exile, & turbationis ple
31 num. ¶ Sicut vidiſti & leonem, quem vidiſti de ſyl-
ua euigilantem & rugientem, & loquentem ad aqui
lam, & arguentem eam, & iniuſtitias ipſis per omnes
32 ſermones eius, ſicut audiſti. ¶ hic eſt ventus quem ſer
uauit Altiſſimus in finem ad eos, & impietates ipſo-
rũ: & arguet illos, & incutiet coram ipſis diſcerptio-
33 nes eorum. ¶ Statuet enim eos in iudicio viuos: & erit
34 cum arguerit eos, tunc corripiet eos. ¶ Nam reſiduum
populum meum liberabit cum miſeria, qui ſaluati
ſunt ſuper fines meos, & iucundábit eos quoadusque
veniet finis dies iudicij, de quo locutus ſum tibi ab
35 initio. ¶ Hoc ſomnium quod vidiſti, & hæ interpreta-
36 tiones. ¶ Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſe-
37 cretum hoc. ¶ Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ vi
38 diſti, & pone ea in loco abſcondito: ¶ Et docebis ea ſa
pientes de populo tuo, quorum corda ſcis poſſe cape
39 re & ſeruare ſecreta hæc. ¶ Tu autẽ adhuc ſúſtine hic
alios dies ſeptem, vt tibi oſtendatur quicquid viſum
40 fuerit Altiſſimo oſtẽdere tibi. ¶ Et profectus eſt a me.
Et factum eſt, cum audiſſet omnis populus, quoniam
pertranſierunt ſeptem dies, & ego non fuiſſem reuer-
D ſus in ciuitatem, & congregauit ſe omnis, a minimo
vſque ad maximum: venit ad me, & dixerunt mihi,
41 dicentes: ¶ Quid peccauimus tibi, & quid iniuſte egi-
mus in te, quoniam derelinquens nos, ſediſti in loco
42 hoc? ¶ Tu enim nobis ſuperes ſolus ex oĩbus populis,
ſicut botrus de vinea, & ſicut lucerna in loco obſcu-
43 ro, & ſicut portus & nauis ſaluata a tempeſtate. ¶ Aut
44 non ſufficiunt nobis mala quæ contingunt? ¶ Si ergo
tu nos dereliquéris, quanto nobis erat melius ſi eſſe-
45 mus ſuccenſi & nos cum incendio Sion? ¶ Nec enim
nos ſumus meliores eorum qui tibi mortui ſunt. Et
plorauerunt voce magna. Et reſpondi ad eos, & dixi:
46 ¶ Confide Iſrael, & noli triſtari tu domus Iacob. ¶ Eſt
47 enim memoria veſtri coram Altiſſimo: & Fortis non
48 eſt oblitus veſtri in tentatione. ¶ Ego enim non dere-
liqui vos, neque exceſsi a vobis: ſed veni in hunc lo-
cum, vt deprecarer pro deſolatione Sion, vt quære-
rem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis
49 veſtrę. ¶ Et nunc ite vnuſquiſque veſtrum in domum
50 ſuam: & ego veniam ad vos poſt dies iſtos. ¶ Et pro-
51 fectus eſt populus, ſicut dixi ei, in ciuitatem. ¶ Ego au-
tem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mihi manda-
uit: & manducabam de floribus ſolummodo agri, de
herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPVT XIII.

1 ET factũ eſt poſt dies ſeptem, & ſomniaui ſom-
A nium nocte. ¶ Et ecce de mari ventus exurge-
2 bat vt conturbaret omnes fluctus eius. ¶ Et vi-
3 di, & ecce conualeſcebat ille homo cum millibus cœ
li: & vbi vultum ſuum vertebat vt conſideraret, tre-
4 mebant omnia quæ ſub eo videbantur. ¶ & vbicun-
que exibat vox de ore eius, ardeſcebant omnes qui
audiebant voces eius, ſicut quieſcit terra quando ſen
5 ſerit ignem. ¶ Et vidi poſt hæc, & ecce congregaba-
tur multitudo hominum, quorum nõ erat numerus,
de quattuor ventis cœli, vt debellarent hominẽ qui
6 aſcenderat de mari. ¶ Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſcul-
pſerat montem magnum, & volauit ſuper eum.
7 ¶ Ego autem quæſiui videre regionem, vel locum vn
8 de ſculptus eſſet mons, & nõ potui. ¶ Et poſt hęc vidi,
& ecce oẽs qui congregati ſunt ad eum, vt expugna-
9 rent eum, timebant valde, tñ audebant pugnare. ¶ Et

ecce, vt vidit impetum multitudinis venientis, non
leuauit manum ſuam, neque phramæám tenebat,
neque aliquod vas bellicoſum, niſi ſolummodo vi
10 vidi, ¶ quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis,
& de labijs eius ſpiritus flammæ, & de lingua eius e-
mittebat ſcintillas & tempeſtates, & commiſta ſunt
omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, &
11 multitudo tempeſtatis: ¶ & concidit ſuper multitu-
dinem in impetu, quæ pręparata erat pugnare, & ſuc
cendit omnes, vt ſubito nihil videretur de innume-
rabili multitudine, niſi ſolummodo puluis, & fumi
12 odor: & vidi, & extimui. ¶ Et poſt hæc vidi ipſum ho
minem deſcendentem de monte, & vocantem ad ſe
13 multitudinē aliam pacificam, ¶ & accedebat ad eum
vultus hominum multorum, quorundam gauden-
tium, quorundam triſtantium, aliqui vero alligati,
B aliqui adducentes ex eis qui offerebantur: & ægrota-
ui a multitudine pauóris, & expergefactus ſum, &
14 dixi: ¶ Tu ab initio demonſtraſti ſeruo tuo mirabilia
hæc, & dignum me habuiſti vt ſuſciperes depreca-
15 tionem meam: ¶ & nunc demonſtra mihi adhuc in-
16 terpretationem ſomnij huius. ¶ Sicut enim exiſtimo
in ſenſu meo: væ qui derelicti fuerunt in diebus illis:
17 & multo plus væ his qui non ſunt derelicti. ¶ Qui
18 enim non ſunt derelicti, triſtes erant. ¶ Intelligo nunc
quæ ſunt repoſita in nouiſſimis diebus, & occurrent
19 eis, ſed & his qui derelicti ſunt. ¶ Propter hoc vene-
runt enim in pericula magna, & neceſſitates multas,
20 ſicut oſtendunt ſomnia hæc. ¶ Attamen facilius eſt
periclitantem venire in hunc, quam pertranſire, ſi-
cut nubem a ſeculo: & nunc videre quæ contingunt
21 in nouiſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit: ¶ Et viſio-
nis interpretationem dicam tibi: & de quibus locu-
22 tus es, adaperiam tibi. ¶ Quoniam de his dixiſti qui
23 derelicti ſunt, hæc eſt interpretatio. ¶ Qui aufert pe-
riculum illo tempore, hic ſe cuſtodiuit. qui in pericu-
lo inciderunt, hi ſunt qui habent opera & fidem ad
24 Fortiſſimum. ¶ Scito ergo, quoniam magis beatifica-
25 ti ſunt qui derelicti, ſuper eos, qui mortui ſunt. ¶ Hæ
interpretationes viſionis, quia vidiſti virum aſcen-
26 dentem de corde maris, ¶ ipſe eſt quem conſeruat Al-
tiſſimus multis tpibus, qui per ſemetipſum liberabit
creaturam ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt.
27 ¶ Et quoniam vidiſti de ore eius exire, vt ſpiritum,
28 & ignem, & tempeſtatem: ¶ & quoniam non tenebat
phramæam, neque vas bellicoſum: corrupit enim im
C petus eius multitudinem, quæ venerat expugnare
29 eum. hæc eſt interpretatio. ¶ Ecce dies veniunt, quan
do incipiet Altiſſimus liberare eos qui ſuper terram
30 ſunt: ¶ & veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui in-
31 habitant terram. ¶ Et alij alios cogitabunt debella- Matt.24. a.7.
re: ciuitas ciuitatem, & locus locum, & gens aduerſus
32 gentem, & regnum aduerſus regnum. ¶ Et erit cum
fient hæc, & contingent ſigna quæ ante oſtendi tibi:
& tunc reuelabitur filius meus, quem vidiſti, vt vi-
33 rum aſcendentem. ¶ Et erit quando audierint omnes
gentes vocem eius: & derelinquet vnuſquiſq; in re-
gione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrum:
34 ¶ & colligetur in vnum multitudo innumerabilis, ſi-
35 cut volentes venire, & expugnare eum. ¶ Ipſe autem
36 ſtabit ſuper cacumen montis Sion. ¶ Sion autem ue-
niet, & oſtendetur omnibus parata & ædificata, ſicut
37 vidiſti montem ſculpi ſine manibus. ¶ Ipſe autem fi-
lius meus arguet quæ adinuenerunt Gentes, impie-
tates eorum has quæ tempeſtati appropinquauerunt
propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta
38 quibus incipient cruciari: ¶ quæ aſſimilatę ſunt flam-
mæ, & perdet eos ſine labore per legem quæ igni aſſi
39 milata eſt. ¶ Et quoniam vidiſti eum colligentem ad
40 ſe aliam multitudinem pacificam, ¶ hę ſunt decem tri- 4. Reg.17 a.3.
bus, quæ captiuæ factæ ſunt de terra ſua in diebus
Oſee regis, quem captiuū duxit Salmanaſar rex Aſ-
ſyriorum: & tranſtulit eos trans Flumen, & tranſlati
41 ſunt in terram aliam. ¶ Ipſi autem ſibi dederunt con-
ſilium hoc, vt derelinquerēt multitudinem gentium,
& proficiſcerentur in vlteriorem regionem, vbi nun-
42 quam inhabitauit genus humanum: ¶ vel ibi obſer-
uare legitima ſua: quæ non fuerant ſeruantes in re-
43 gione ſua. ¶ Per introitus autem anguſtos fluminis Exo.14. c.21.
44 Euphraten introierūt. ¶ Fecit enim eis tunc Altiſſimus Ioſ.3.
D ſigna, & ſtatuit venas fluminis vſquequo tranſirent. d.15.
45 ¶ Per eam enim regionem erat via multa itineris, an-
ni vnius & dimidij: nam regio illa vocatur Arſareth.
46 ¶ Tunc inhabitauerunt ibi vſque in nouiſſimo tem-
47 pore: & nunc iterum cum cœperint venire, ¶ iterum
Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, vt poſſint tranſire:
48 propter hæc vidiſti multitudinem cum pace. ¶ Sed &
qui derelicti ſunt de populo tuo, hi ſunt qui inueniun
49 tur intra terminū meum. ¶ Factum erit ergo, quando
incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ
ſunt gentes, proteget eos qui ſuperauerūt populum:
50 ¶ & tunc oſtendet eis multa plurima portenta, ¶ Et
51 dixi ego: Dominator Domine, hoc mihi oſtēde, pro-
pter quod vidi virum aſcendentem de corde maris.
52 Et dixit mihi: ¶ Sicut non potes hæc vel ſcrutari, vel
ſcire quę ſunt in profundo maris: ſic nō poterit quiſ-
quę ſuper terram videre filiū meum, vel eos qui cum
53 eo ſunt, niſi in tempore diei. ¶ Hæc eſt interpretatio
ſomnij quod uidiſti, & propter quod illuminatus es
54 hic ſolus, ¶ Dereliquiſti enim tuam, & circa meam
55 uacaſti legem, & quæſiſti. ¶ Vitam enim tuam diſpo-
ſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum uocaſti matrem:
56 ¶ & propter hoc oſtēdi tibi merces apud Altiſsimum.
erit enim poſt alios tres dies, ad te alia loquar, & ex-
57 ponam tibi grauia & mirabilia. ¶ Et profectus ſum,
& tranſij in campum, multum glorificans & laudans
Altiſsimū de mirabilibus quæ per tempus faciebat:
58 ¶ & quoniam gubernat ipſum, & quæ ſunt in tempo
ribus illata, & ſedi ibi tribus diebus.

CAPVT XIIII.

1 A ET factum eſt tertio die, & ego ſedebā ſub quer-
cu. ¶ Et ecce, uox exiuit contra me de rubo, &
2 dixit: Eſdra? Eſdra? Et dixi: Ecce ego, Domi-
3 ne. Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me: ¶ Re- Exo.3. a.2.
uelans reuelatus ſum ſuper rubum, & locutus ſum
Moyſi, quando populus meus ſeruiebat in Aegypto:
4 ¶ & miſi eum, & eduxi populum meum de Aegypto,
& adduxi eum ſuper montem Sina, & detinebam
5 eum apud me diebus multis: ¶ & enarraui ei mirabi
lia multa, & oſtendi ei temporum ſecreta & finem: &
6 pręcepi ei, dicens: ¶ Hęc in palam facies verba, & hęc
7 abſcondes. ¶ Et nunc tibi dico: ¶ Signa quæ demon-
8 ſtraui, & ſomnia quę uidiſti, & interpretationes, quas
9 tu uidiſti, in corde tuo repone ea: ¶ tu enim recipieris
ab omnibus, conuerteris reſiduus cum conſilio meo,
& cum ſimilibus tuis, uſquequo finiantur tempora.

¶ quoniam

10 ¶ quoniam ſeculum perdidit iuuentutem ſuam, &
11 tempora appropinquant ſeneſcere. ¶ Duodecim e-
nim partibus diuiſum eſt ſeculum, & trāſierunt eius
12 decima & dimidium decimæ partis: ¶ ſuperſunt au-
13 tem eius poſt medium decimæ partis. ¶ Nunc ergo
B diſpone domum tuam, & corripe populum tuum, &
conſolare humiles eorum, & renuncia iam corrupte
14 læ, ¶ & dimitte abs te mortales cogitationes, & proij-
ce abs te pondera humana, & exue te iam infirmam
naturam, & repone in vnam partem moleſtiſſima ti-
bi cogitamenta, & feſtina tranſmigrare a tempori-
15 bus his: ¶ quæ enim vidiſti nunc contigiſſe mala, ite- (Matt.14. a.7.)
16 rum horum deteriora facient. ¶ Quantum enim in- (1.Ioh.2. c.18.)
ualidum fiet ſeculum a ſenectute, tantum multipli-
17 cabuntur ſuper inhabitantes mala. ¶ Prolongauit
enim ſe magis veritas, & appropinquauit menda-
cium. Iam enim feſtinat venire, quam vidiſti viſio-
18 nem. ¶ Et reſpondi, & dixi coram te Domine: ¶ Ecce
19 enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi, & corripiam
præſentem populum. Qui autem iterum nati fue-
20 rint, quis commonebit? ¶ Poſitum eſt ergo ſeculum
21 in tenebris, & qui inhabitāt iu eo ſine lumine. ¶ Quo-
niam lex tua incēſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ
22 a te facta ſunt, vel quæ incipient opera. ¶ Si enim in-
ueni in te gratiā, immitte in me Spiritum ſanctum,
& ſcribam omne quod factum eſt in ſeculo ab initio,
quæ erant in lege tua ſcripta, vt poſsint homines in-
uenire ſemitam: & qui voluerint uiuere in nouiſsi-
23 mis, viuant. ¶ Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens
C congrega populum, & dices ad eos, vt non quærant
24 te diebus quadraginta. ¶ Tu autem præpara tibi bu-
xos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Sale-
miam, Echanum, & Aſiel, quinque hos qui parati
25 ſunt ad ſcribēdum velociter: ¶ Et venias huc, & ego
accēdam in corde tuo lucernam intellectus, quę non
extinguetur quoadusque finiantur quę incipies ſcri-
26 bere. ¶ Et tunc perfectis quædam palam facies, quæ-
dam ſapientibus abſconſe trades: in craſtinum enim
27 hac hora incipies ſcribere. ¶ Et profectus ſum ſicut (Gen. 47 a 4.)
28 mihi præcepit, & congregaui omnem populum, & (Deute.4. a.5. & 1 a 6.)
29 dixi: ¶ Audi Iſrael verba hæc: ¶ Peregrinati ſunt pa- (Act 7. g 15.)
tres noſtri ab initio in Ægypto, & liberati ſunt inde.
30 ¶ & acceperunt legem vitæ, quam non cuſtodierunt,
31 quam & vos poſt eos tranſgreſsi eſtis: ¶ & data eſt vo
bis terra in ſortem, & terra Sion, & patres ueſtri, &
vos iniquitatē feciſtis, & non ſeruaſtis uias quas præ-
32 cepit vobis Altiſsimus: ¶ & iuſtus iudex cum ſit, ab-
33 ſtulit a vobis iu tempore quod donauerat. ¶ Et nunc
vos hic eſtis, & fratres ueſtri introrſum ueſtrum ſunt.
34 ¶ Si ergo imperaueritis ſenſui veſtro, & erudieritis
cor veſtrū, viui conſeruati eritis, & poſt mortem mi-
35 ſericordiā conſequemini. ¶ Iudicium enim poſt mor-
tem ueniet, quando iterū reuiuiſcemus: & tunc iuſto-
rum nomina parebunt, & impiorū facta oſtendētur.
36 ¶ Ad me igitur nemo accedat nunc, neque requirat
D me vſque dies quadraginta. ¶ Et accepi quinque vi-
37 ros, ſicut mandauit mihi, & profecti ſumus in cam-
38 pum, & manſimus ibi. ¶ Et factus ſum in craſtinū, &
ecce vox uocauit me, dicens: Eſdra aperi os tuum, &
39 bibe quo te potauero. ¶ Et aperui os meū, & ecce ca-
lix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut
40 aqua: color autem eius ut ignis ſimilis. ¶ Et accepi, &
bibi: & in eo cum bibiſſem, cor meum cruciabatur
intellectu, & in pectus meum increſcebat ſapientia.
41 Nam ſpiritus meus cōſeruabatur memoria. ¶ Et aper
42 tum eſt os meū, & non eſt clauſum amplius. ¶ Altiſsi-
mus dedit intellectū quinque viris, & ſcripſerūt quæ
dicebantur excelſiones noctis, quas non ſciebant.
43 ¶ Nocte autē manducabant panem, ego aūt per diem
44 loquebar, & per noctem non tacebam. ¶ Scripti ſunt
autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.
45 ¶ Et factum eſt cum compleuiſſent quadraginta dies,
locutus eſt Altiſsimus, dicens: Priora quæ ſcripſiſti,
46 in palam pone, & legant digni & indigni: ¶ Nouiſsi-
mos autem ſeptuaginta conſeruabis, vt tradas eos ſa
47 pientibus de populo tuo. ¶ In his enim eſt vena intel
lectus & ſapiētiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPVT XV.

1 ECce loquere in aures plebis meę ſermones pro-
A phetię, quos immiſero in os tuum, dicit Domi-
2 nus: ¶ & fac ut in charta ſcribantur: quoniā fi-
3 deles & ueri ſunt. ¶ Ne timeas a cogitationibus ad-
uerſum te, nec turbent te incredulitates dicentium,
4 ¶ Quoniā omnīs incredulus in incredulitate ſua mo-
5 rietur. ¶ Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper or-
bem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem,
6 & interitum, ¶ propter quod ſuperpolluit iniquitas
omnem terram, & adimpleta ſunt opera nociua illo-
7 rum. ¶ Propterea dicit Dominus: ¶ Iam non ſilebo de
8 impietatibus eorum quæ irreligioſe agunt, nec ſuſti-
nebo in his quæ inique exercent: ecce ſanguis inno-
xius & iuſtus clamat ad me, & animæ iuſtorum cla-
9 mant perſeueranter. ¶ Vindicans uindicabo illos, di- (Apoc.6. c 10, & 19 a.2.)
cit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem inno-
10 xium ex illis ad me. ¶ Ecce populus meus quaſi grex
ad occiſionem ducitur, iam nō patiar illum habitare
11 in Terra Ægypti: ¶ ſed educam eum in manu poten-
ti & brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut prius,
12 & corrumpam omnem terram eius. ¶ Lugebit Ægy-
ptus, & fundamenta eius plaga uerberata, & caſti-
13 gatione, quas inducet ei Deus. ¶ Lugebunt cultores
operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum
14 ab uredine & grandine, & a ſydere terribili. ¶ Væ ſe-
15 culo, & qui habitant in eo: ¶ quia appropinquauit
gladius & contritio eorū, & exurget gens contra gen
tem ad pugnam, & rhomphæa in manibus eorum.
16 ¶ Erit enim incōſtabilitio hominibus, & alij alijs in-
ualeſcentes non curabunt regem ſuum, & principes
17 uiæ geſtorum ſuorum in potentia ſua. ¶ Concupiſcet
18 enim homo in ciuitatem ire, & non poterit. ¶ Propter
B ſuperbiā enim eorum ciuitates turbabuntur, domus
19 exterentur, homines metuent. ¶ Non miſerebitur ho-
mo proximū ſuum ad irritum faciendum domos eo-
rum in gladiū, ad diripiendas ſubſtantias eorū pro-
20 pter famem panis & tribulationem multam. ¶ Ecce,
ego conuoco, dicit Deus, omnes reges terrę ad me ue
rendum qui ſunt ab Oriente & ab Auſtro, ab Euro,
& a Libano ad conuertendos in ſe, & reddere quæ
21 dederunt illis: ¶ ſicut faciūt uſque hodie electis meis,
ſic faciam & reddam in ſinu eorum. Hęc dicit Domi
22 nus Deus: ¶ Non parcet dextera mea ſuper peccato-
res, nec ceſſabit rhomphęa ſuper effundentes ſangui-
23 nem innoxiū ſuper terram. ¶ Exijt ignis ab ira eius,
& deuorauit fundamenta terræ, & peccatores quaſi
24 ſtramen incenſum. ¶ Væ eis qui peccant et non ob
25 ſeruant mandata mea, dicit Dominus. ¶ non parcam

illis.

illis. Diſcedite filij a poteſtate. Nnlite contamuiare
26 ſanctificationem meam. ¶quoniam nouit Dominus
omnes qui delinquũt in illum;propterea tradidit eos
27 in mortem, & in occiſionem. ¶Iam enim venerunt ſu
per nrbem terrarum mala, & manebitis in illis. non
enim liberabit vos Deus, propter quod peccaſtis in
28 eum. ¶Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Orien-
29 te. ¶Et exient nationes draconum Arabum in curri-
bus multis, & ſicut flatus, eorum numerus fertur ſu-
per terram, vt iam timeant & trepident omnes qui il
30 los audient: ¶Carmonij inſanientes in ira, & exient
vt apri de ſylua, & aduenient de virtute magna, &
conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt portio
31 nem terræ Aſſyriorum. ¶Et poſt hæc ſuperualeſcent
dracones natiuitatis ſuæ memores, & conuertent ſe
cnnſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.
32 ¶Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute illorum, &
33 conuertent pedes ſuos in fugam, ¶& a territorio Aſſy
riorum ſubſeſſor obſidebit eos, & cõ umet vnum ex
illis, & erit timor & tremor in exercitu illorum, & cõ
34 tentio in reges ipſorum. ¶Ecce nubes ab Oriente, &
ſeptentrione vſq; ad meridianum, & facies earum
C horrida valde, plena iræ, & procellæ, & collident ſe
35 inuicem, ¶& collident ſydus copioſum ſuper terram,
& ſydus illorum, & erit ſanguis a gladio vſque ad
36 ventrem, ¶& fimus hominis vſque ad ſubſtramen ca
meli, & erit timor & tremor multus ſuper terram,
37 ¶& horrebũt qui videbunt iram illam, & tremor ap-
prehendet illos: & poſt hæc mouebuntur nimbi co-
38 pioſi, ¶a meridiano & ſeptentrione; & portio alia ab
39 Occidente: ¶& ſuperinualeſcent venti ab Oriente,
& recludent eam, & nubem quam ſuſcitauit in ira,
& ſydus ad faciendam exterritationem ad Orienta-
40 lem ventum, & Occidentẽ violabitur: ¶& exaltabun
tur nubes magnę & validę plenę irę, & ſydus, vt ex-
terreant omnem terram, & inhabitantes eam, & in-
fundent ſuper omnem locum altum & eminentem
41 ſydus terribile. ¶Ignem & grãdinem, & rhomphæas
volantes, & aquas multas, vt etiam impleantur om-
nes campi, & omnes riui plenitudine aquarum mul-
42 tarum. ¶& demolientur ciuitates, & muros, et mon-
tes, & colles, et ligna ſyluarum, et fœnum pratorum,
43 et frumenta eorum. ¶Et tranſibunt conſtantes vſque
44 Babylonem, et exterent eam: ¶conuenient ad ipſam,
et circuibunt eam, et effundent ſydus, et omnem irã
ſuper eam, et ſubibit puluis et fumus vſque in cœlũ:
45 et omnes in circuitu lugebunt eam. ¶et qui ſub ea te-
46 manſerint, ſeruient his qui exterruerunt. ¶Et tu Aſia
concors in ſpem Babylonis, et gloria perſonæ eius:
47 ¶væ tibi miſera propter quod aſſimilaſti ei, et ornaſti
filias tuas in fornicatione, ad placendum, et glorian-
dum in amatoribus tuis, qui tecum cupierũt ſemper
48 fornicari, ¶Odibilem imitata es in omnibꝰ operibus
D eius, et in adinuentiobus eius: propterea dicit Deus:
49 ¶Imittã tibi mala, viduitatem, paupertatem, et fa-
mem, et gladium, et peſtem, ad deuaſtandas domos
50 tuas a violatione, et morte, et gloria virtutis tuæ. ¶Si-
cut flos ſiccabitur, cum exurget ardor qui emiſſus eſt
51 ſuper te, ¶infirmaberis vt paupercula plagata et ca-
ſtigata a mulieribus, vt nõ poſſint te ſuſcipere poten-
52 tes et amatores. ¶Nunquid ego ſic zelabor te, dicit
53 Dominus, ¶niſi occidiſſes electos meos in omni tem-
pore exaltans percuſſionẽ manuum, et dicens ſuper
54 mortẽ eorum, cum inebriata eſſes, ¶Exorna ſpeciem
55 vultus tui? ¶Merces fornicationis tuę in ſinu tuo, pro
56 pter hoc redditionem accipies. ¶Sicut facies electis
meis, dicit Dominus, ſic faciet tibi Deus, et tradet tę
57 in malum. ¶Et nati tui fame interient: et tu romphæa
cades, et ciuitates tuæ conterentur, & oẽs tui in cãm
58 po gladio cadent. ¶Et qui ſunt in montibus, fame pe
ribũt, et manducabunt carnes ſuas, et ſanguinem bi-
59 bent a fame panis et ſiti aquæ. ¶Infœlix per maria ve
60 nies, et rurſum accipies mala. ¶Et in tranſitu allident
ciuitatem occiſam, et exterent aliquam portionem
terræ tuæ, et partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurũ
61 reuertentes ad Babylonem ſubuerſam. ¶Et demolita
62 eris illis pro ſtipula, et ipſi erunt tibi ignis: ¶et deuo-
rabunt te, et ciuitates tuas, terram tuam, et montes
tuos, omnes ſyluas tuas, et lignum fructiferum igni
63 comburent. ¶Filios tuos captiuos ducent, et cenſum
tuum in prædam habebunt, et gloriam faciei tuæ
exterminabunt.

CAPVT XVI.

1 VÆ tibi Babylon et Aſia, væ tibi Ægypte et
A Syria: ¶Præcingite vos ſaccis et cilicijs, et
2 plangite filins veſtros, et dolete: quoniam
3 appropinquauit cõtritio veſtra. ¶Immiſſus eſt vobis
4 gladius, et quis eſt qui auertat illum? ¶Immiſſus eſt
5 in vobis ignis, et quis eſt qui extinguat illum? ¶Im-
6 miſſa ſunt vobis mala, et quis eſt q̃ repellat ea? ¶Nũ
quid repellet aliquis leonẽ eſurientem in ſylua, aut
extinguet ignem in ſtipula, mox quando cœperit ar-
7 dere? ¶Nũquid repellet aliquis ſagittam a ſagittatio
8 forti miſſam? ¶Dominꝰ fortis immittit mala, et quis
9 eſt qui repellat ea? ¶Exijt ignis ex iracundia eius, et
10 quis eſt qui extinguat eum? ¶Coruſcabit, et quis non
11 timebit? Tonabit, et quis non pauebit? ¶Dominus
comminabitur, et quis non funditus conteretur a fa-
12 cie ipſius? ¶Terra tremuit, et fundamenta eius, mare
fluctuat de profundo, et fluctus eius diſturbabuntur,
et piſces eius a facie Domini, et a gloria virtutis eiꝰ:
13 ¶quoniam fortis dextera eius quæ arcum tendit: ſa-
gittæ eius acutæ quę ab ipſo mittuntur, non deficiẽt,
14 cum cœperint mitti in fines terræ. ¶Ecce mittuntur
mala, et non reuertentur donec veniant ſuper terrã.
15 ¶Ignis ſuccenditur, et non extinguetur, donec conſu
16 mat fundamenta terræ. ¶Quemadmodum non re-
dit ſagitta miſſa a valido ſagittario, ſic non reuerten-
17 tur mala quæ miſſa fuerint in terram. ¶Væ mihi, væ
18 mihi, quis me liberabit in illis diebus? ¶Initium do-
lorum et multi gemitus, initium famis et multi inte-
ritus, initium bellorum et formidabunt poteſtates,
19 initium malorum, et trepidabũt omnes. ¶In his quid
20 faciam, cum venerint mala? ¶Ecce fames, et plaga,
et tribulatio, et anguſtia, miſſa ſunt flagella in emen-
21 datione, ¶et in his omnibus ſe nõ cõuertent ab iniqui
tatibus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſem-
22 per. ¶Ecce erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic vt pu
tent ſibi eſſe directã pacem, et ſūc germinabũt mala
ſuper terram, gladius, fames, et magna confuſio.
23 ¶A fame enim plurimi qui inhabitant terram inte-
rient, et gladius perdet cæteros qui ſuperauerint a
24 fame, ¶et mortui ſicut ſtercora proijcientur, et non
erit qui conſoletur eos. Derelinquetur enim terra
25 deſerta, et ciuitates eius deijcientur. ¶Non derelin-
26 quetur qui colat terram, et qui ſeminet eam. ¶Li-
27 gna dabunt fructus, et quis vindemiabit illa? ¶Vua

matura fiet, & quis calcabit illam? Erit enim locis
28 magna deſertio. ¶Cupiet enim homo hominem vi-
29 dere, vel vocem eius audire. ¶Relinquentur enim de
ciuitate decem, & duo de agro qui abſconderint ſe
30 in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarum. ¶Quem-
admodum derelinquuntur in olıueto & ſingulis ar-
31 boribus tres aut quattuor oliuæ. ¶aut ſicut in vinea
vindemiata racemi relinquuntur ab his qui diligen
32 ter vineam ſcrutantur: ¶ſic relinquentur in diebus il-
lis tres aut quattuor ab ſcrutantibus domos eorum
33 in rhomphæa. ¶Et relinquetur terra deſerta, & agri
eius inueterabunt, & viæ eius, & omnes ſemitæ eius
germinabunt ſpinas, eo quod non tranſient homi-
nes per eam. Lugebunt virgines non habentes ſpon-
34 ſos: ¶lugebunt mulieres non habentes viros, lugebũt
35 filiæ earum non habentes adiutorium: ¶ſpõſi earum
in bello conſumentur, & viri earum in fame exteren-
36 tur. Audite vero iſta, & cognoſcite ea ſerui Domini.
37 ¶Ecce verbum Domini, excipite illud: ne dijs creda
38 tis, de quibus dicit Dñs. ¶Ecce appropinquant mala,
39 & non tardant. ¶Quemadmodum prægnans cum pa
rit in nono menſe filium ſuum, appropinquãte hora
C partus eius, ante horas duas vel tres, dolores circum-
eunt ventrem eius, & prodeunte infante de ventre
40 non tardabunt vno puncto: ¶ſic non morabuntur ma
la ad prodeundum ſuper terram, & ſeculum gemet,
41 & dolores circumtenebunt illud. ¶Audite verbum,
plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic eſto
42 te, quaſi aduenæ terræ. ¶Qui vendit, quaſi qui fugiat:
43 & qui emit, quaſi qui perditurus. ¶Qui mercatur,
quaſi qui fructum non capiat: & qui ædificat, quaſi
44 non habitaturus. ¶Qui ſeminat, quaſi qui non metet:
ſic & qui vineam putat, quaſi non vindemiaturus.
45 ¶Qui nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non
46 nubunt, ſic quaſi vidui. ¶Propter quod qui laborant,
47 ſine cauſa laborant. ¶Fructus enim illorum alienige-
næ metent, & ſubſtãtiam illorum rapient, & domos
euertent, & filios eorum captiuabunt, quia in capti-
48 uitate & fame generant natos ſuos. ¶Et qui negocian
tur in rapina, quantum diu exornant ciuitates & do
49 mos ſuas & poſſeſſiones & perſonas ſuas, ¶tanto ma-
gis adzelabor eos ſuper peccata ſua, dicit Dominus.
50 ¶Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam
51 & bonam valde, ¶ſic zelabitur iuſtitia iniquitatem
cum exornat ſe, & accuſat eam in facie, cum venerit,
qui defendat exquirentem omne peccatum ſuper ter
52 ram. ¶Propterea nolite ſimilari ei, nec operibus eius.
53 ¶quoniam adhuc puſillum, & tolletur iniquitas a ter
54 ra, & iuſtitia regnabit in vos. ¶Non dicat peccator, ſe
non peccaſſe: quoniam carbones ignis comburet ſu-
per caput eius qui dicit: Non peccaui coram Do-
55 mino Deo & gloria ipſius. ¶Ecce Dominus cogno-
ſcet omnia opera hominum, & adinuentiones illo-
55 rum, & cogitationes illorum, & corda illorum. ¶Di- Eccl. 13. c.15.
56 xit enim: Fiat terra, et facta eſt: fiat cœlum, & fa- Luc. 16.
57 ctum eſt. ¶Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & d.15.
58 nouit numerum ſtellarum. ¶Qui ſcrutatur abyſſum, Gen.1.a.
& theſauros illarum: qui menſus eſt mare, & conce- 1. Pſ. 146.
59 ptum eius. ¶Qui concluſit mare in medio aquarum, 1.4.
60 & ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo. ¶Qui ex-
tendit cœlum quaſi cameram, ſuper aquas fundauit
61 eum. ¶Qui poſuit in deſerto fontes aquarum, & ſu-
D per verticem montium lacus ad emittendum flumi-
62 na ab eminenti petra, vt potaret terram: ¶Qui finxit
hominem, & poſuit cor ſuum in medio corporis, &
63 miſit ei ſpiritum, vitam, & intellectum. ¶& ſpiramen
Dei omnipotentis qui fecit omnia, & ſcrutinat om-
64 nia abſconſa in abſconſis terræ. ¶Hic nouit adin-
uentionem veſtram, & quæ cogitatis in cordibus ve
ſtris, peccantes & volentes occultare peccata veſtra.
65 ¶Propter quod Dominus ſcrutinãdo ſcrutinauit om
66 nia opera veſtra, & traducet vos omnes, ¶& vos con
fuſi eritis cum proceſſerint peccata veſtra coram ho-
minibus, & iniquitates erunt, quæ accuſatores ſtabũt
67 in die illo. ¶Quid facietis? aut quomodo abſcon-
68 detis peccata veſtra corã Deo & Angelis eius? ¶Ec-
ce iudex Deus, timete eum. Deſinite a peccatis ve-
ſtris, & obliuiſcamini iniquitates veſtras iam agere
eas in ſempiterno, & Deus educet vos, & liberabit
69 de omni tribulatione. ¶Ecce enim incenditur ardor
ſuper vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vo-
70 bis, & cibabunt idolis occiſos. ¶& qui conſenſerint
eis, erunt illis in deriſum, & in improperium, & in
71 conculcationem. ¶erit enim locis locus, & in vicinas
ciuitates exurrectio multa ſuper timentes Dominũ.
72 ¶Erunt quaſi inſani nemini parcentes: ad diripien-
dum & deuaſtandum adhuc timentes Dominum:
73 ¶quia deuaſtabunt & diripient ſubſtantias, & de do
74 mibus ſuis eos eijcient. ¶Tunc parebit probatio ele-
ctorum meorum, vt aurum quod probatur ab igne.
75 ¶Audite dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adſunt
76 dies tribulationis, & de his liberabo vos. ¶Ne ti-
meatis, nec hæſitetis, quoniam Deus dux veſter eſt.
77 ¶Et qui ſeruat mandata & præcepta mea, dicit Do-
minus Deus, ne præponderent vos peccata veſtra,
78 ne ſuperleuent ſe iniquitates veſtræ. ¶Væ qui con-
ſtringuntur a peccatis ſuis, & obteguntur ab iniqui-
tatibus ſuis, quemadmodum ager cõſtringitur a ſyl-
ua, & ſpinis tegitur ſemita eius, per quam non trãſit
homo, & excludit, & mittitur ad deuorationẽ ignis.

LIBRI QVARTI ESDRÆ FINIS

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO, ET APOSTOLIS in Nouo Teſtamento citatorum ex Veteri:

Quæ huc in id congeſta ſunt, vt pij lectores natiuam quorundam intelligentiam facile aſſequi valeant, quæ ab ipſo Chriſto vero Interprete & Spiritu eius, per Apoſtolos ſit tradita, perſpiciantq; in quem vſum ea adduxerint Apoſtoli, & Euangeliſtæ.

GENESIS.

1 d Maſculum & fœminam fecit eos. Matth.19.a, Mar.10.a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb.4. b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viuentem. 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori. Mat.19.a, Mar.10.a, Eph.5.g, 1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne vna. Mat.19.a, Mar.10.a, 1.Corin.6.d, Ephe.5.g
12 a Exi de terra tua, & de cognatione tua. Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes Gentes, Act.3.d, Gal.3.b
15 b Sic erit ſemen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Rom.4.a, Iaco.2.d, Gala.3.a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua. Act.7.a
17 a Quia patrem multarum Gentium conſtitui te. Rom.4.c
18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Ro.9 b
21 b Eijce ancillam & filium eius Gal 4.d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom.9 b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b, Act.3.d
25 c Quia maior ſeruiet minori Rom.9.c

EXODVS,

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Matt.22.c, Marc.12.c, Lucæ 20.f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meã. Roma.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo. Iohan.19.f
13 a Omne maſculinum adaperiens vuluam. Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c.2.Corint.8.c
20 c Non mœchaberis. Mat.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces. Rom.13.c
20 c Non concupiſces Rom.7.b
20 c Non occides Mat.5. Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum, & matrem tuam. Matt.15.a, Mar.7 b, Ephe.6.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur. Matth.15.a, Marc.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Mat.5.f
22 d Principi populi tui non maledices. Act.23.a
24 e Hic ſanguis teſtamẽti, quod mãdauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito ſecũdum exemplar quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb 8.b, Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos. Act 7.c
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom 9.c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciẽ.2.Cor.2 c

LEVIT.

11 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea. Rom.10.b, Gal.3.b
19 c Non periurabis Mat.5.c
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Ro.13.d, Gal.5.c Iacob.2.b, Matt.22.d, Mat.12.c
19 d Diliges proximum tuum. Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo.
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo &c. 2.Cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Ioh.19.f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt. Heb.12.g
5 b Non concupiſces. Ro.7.c.13.c
5 b Non occides Mat.5.c Luc.18.d
5 b Non mœchaberis. Mat.5.d. Luc.18.d
5 b Non furtum facies. Luc.18.d, Rom.13.c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimoniũ. Luc.18.d, Rom.13.c
5 b Honora patrem, & matrem. Matt.15.a, Mar.7 b Ephe.6.a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt, Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum &c. Matt.22.d, Marc.12.c, Luc.10.c
6 c to d Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies Matth.4 b, Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deum tuum. Mat.4.b, Luc.4 b

8 a Non in ſolo pane, &c. Mat.4.a,Luc.4.a
10 d Deus perſonam hominia non accipit, Gal.2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dominos Deus. Act.3.d,7.e
19 d Io ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. 2.Cor.13.a, Matth.18.b.Io.8.c
19 d Oculum prn oculo,dentem pro deote, Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui trituranti. 1.Cor.9.a, Tim.5.c
25 b Si quia mortuna fuerit,noo habena filium. Matt.21.c Mar.12.b, Luc.20.c
27 d Maledictuaomnis qui nõ permanſerit in omnibus qœ, &c. Gal.3.b
30 c Quis aſcendet in cœlum ? Rom.10.b
30 c Prope eſt verbum in ore tuo,&c. Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem voa adducã in nõ gentẽ,&c.Ro.10.d
42 c Mihi vindictam, ego retribuam. Rom.12.d

IOSVE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam. Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem,& ipſe erit mihi in filium. Heb.4.b

REG. III.

19 b Domine Prophetas tuos occiderunt,&c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Rom 11.a

IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum. 1 Cor.3.d

LIBER PSAL.

2 a Quare fremuerunt Gentes. Act.4.e
2 b Filius meus es tu,ego hodie genui te.Act.13.e,Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in uirga ferrea Apoc.2.g.19 e
4 b Iraſcimini & nolite peccare. Eph.4.f
5 c Sepulchrum parens eſt guttur eorum. Rom.3.b
6 c Diſcedite a me omnes qui operamini iniqoitatem. Matth. 7.d,25.d,Luc.13.f
8 b Ex ore inſantium & lactentium,&c. Matth.21.b
8 c Quid eſt homo, quod memor es eius ? Heb.2.a
8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus eius. 1.Cor.15.d
9 c Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt. Ro. 3.c
13 a Non eſt iuſtus quiſquam, &c. Ro.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem Ro.3.c
15 c Prouidebam Dominum in conſpectu &c. Act.2.d
15 d Non dabis ſanctum tuum videre corrptionem Act.2.c,13.e
17 a Ego ero fidens in eum. Heb.2.c
17 g Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine. Ro.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum. Ro.10.d
21 a Eli, Eli, lammaſabactani. Matt.27.e,Mar.15.c
21 c Diuiſerunt ſibi ueſtimenta mea. Matt.27.d, Iohan.19.c
21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis. Heb.2.c
23 a Domini eſt terra, & plenitudo eius. 1.Cor.10.f
24 c Odio habueruot me gratia. Io.15.d
30 a In manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc.23.f
31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere,& dies videre bonos.1.Pet.3.b
39 b Hoſtiam & oblationem noluiſti. Heb.10.b
40 c Qui manducat mecum panem. Io.13.b
43 d Propter te mortificamor tota die. Rom.8.g
44 b Tronus tuus Deus in ſeculum ſeculi. Heb.1.c
50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. Rom.3.a
54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam. 1.Pet.5 b
61 d Vnuſquiſque autẽ propriam mercedem accipiet,1. Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. Eph.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me. Io.2.d
68 b Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me Ro. 15.a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum. Rom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta. Act.1.d
68 c In ſiti mea potauerunt me aceto. Io.19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum. Mat.13.e
77 c Panem cœli dedit eis. Io.6.d
81 b Ego dixi, Dij eſtis. Io.10.g
88 d Inueni Dauid ſeruum meum. Act.13.d
90 c Angelis ſuis mandauit de te. Matth.4.a,Luc.4.b
93 b Dñs nouit cogitationes ſapientum,qm̃ vanæ ſunt.1. Co.3.d
94 c Hodie ſi vocem eius audieritis. Heb.3.b
94 d Sicut iuraui in ira mea. Heb.4.a
96 b Et adorent eum omnes Angeli eius. Heb.1.c
101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb.1.c
103 a Qui facit Angelos ſuos ſpiritos. Heb.1.c
108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dñs Domino meo. Matt.22.d,Luc.20.g, Act.2.f
109 a Sede a dextris meis. Heb.1.d
109 a Donec ponã inimicos tuos ſcabellũ &c.Heb.1.d,1.Co.15.b
109 b Tu es ſacerdos in æternum. Heb.5.b,7.c
109 b Iurauit Dominos,& non pœnitebit eum. Heb.7.c
111 b Diſperſit dedit pauperibus. 2.Cor.9.c
115 a Credidi,propter quod locutus ſum. 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax. Rom.3.a
116 a Laudate Dominum omnes Gentes. Rom.15.c
117 a Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid faciat mihi homo. Heb.13.b
117 d Lapidẽ quem reprobauerunt ædificantes Mat.21.d, Mar. 12.a,Act.4.b,1.Pet.2.b
117 d Hoſanna filio Dauid. Mat.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam &c. Act.1.c
139 a Venenum aſpidum ſub labijs eorum. Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos. Rom.12.d
3 b Fili mi,noli negligere diſciplinam Domini,&c. Heb.12.b
3 b Quem diligit Dominus,corripit,&c. Heb.12.b, Ap.3.d
10 b Charitas operit multitudinem pe. 1. Pet.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat.1. Theſ.5.d, 1.Pet.3.b
20 c Qui maledixerit patri, vel matri. Mat.15.a,Mar.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, &c, Rom.12.d
26 b Canis reuerſus ad vomitum. 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9 f
5 d Homo plantauit vineam.Matth.21.b,Luc.20.b, Mar.12.a
6 a Sanctus,Sanctus,Sanctus Dominus Deus. Apoc.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis. Matt.13.b, Marc.4.b, Luc.8.b,Act.28.f,Iohan.12.f,Rom.11.b
7 c Ecce virgo in vtero habebit. Matth.1.d
8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus. Heb 2.d
9 a Terra Zabulon, & terra Nepht. Matth.4.c
10 c Si fuerit numerus filiorum Iſrael tanqoam arena maris. Rom.9.f
11 a Reuelabitur ille iniqous, quem Dominus interficiet Spiritu oris ſui. 2.Theſſ.2.c
11 c Erit radix Ieſſe. Rom.15.c,Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna. Apoc.14.b
22 d Manducemos & bibamus, cras enim moriemur.1.Co.15.c
21 f Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid. Apoc.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lachrimam ab oculis, &c. Apoc.7.d,21.b
28 c Quoniam in alijs linguis, &c, 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis.Ro.9.g,1.Pet.2.b,
29 d Populus hic labijs me honorat. Mat.15.a
29 c Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam &c.1. Cor. 1.c,Mar.7.b
33 c Vbi ſapiens? vbi Scriba? &c. 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto. Mat.3.a, Mar.1.a, Lu.3.a,Io.1.c
40 b Omnis caro fœnum. 1.Pet.1.d,Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1. Cor.2.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini,aut quis conſiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44. a Ego ſum primos, &c. Apoc.1.d,& 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi. Matt.12.b
43 d Ecce noua facio omnia. Apoc.21.b,2. Cor.5.d
45 b Nunquid dicit figmentum ei qui ſe, &c. Rom.9.d
45 d Viuo ego, dicit Dominus, &c, Rom.14.b
49 b Poſui te in lucem Gentium. Act.13.g

49 c Tempore acerpto exaudiui te, &c. 2.Co.6.a
49 e Non eſurient neque ſitient amplius. Apo.7.d
50 b Tunc capuerunt in faciem eius. Matt.26.g
52 b Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom.10
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c.2. cor.6.d
52 b Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d
52 d Quibus non eſt annunciatum de eo, videbunt Ro.15.c
53 a Domine quis credidit auditui noſtro? Ro.10.c, Iohan.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Mat.8.c
53 c Tanquam ouis ad occiſionem Actu.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt Marc.5.c.Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus 1.Pet.2.d 1.Iohan.3.a
53 c Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare ſterilis, quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioh.6.e
55 a Es qui ſitit veniat, & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apo.22.d
55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Act.13.c
56 c Domus mea domus orationis vocabitur. Mat.21.b, Mar.11 c, Luc.19.g
59 b Contritio, & infœlicitas in vijs eorum Rom.3.c
59 c Galeam ſalutis aſſumite. Ephe.6.c, 1.Theſ.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat, & auertat impietatem a Iacob. Rom.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apo.21.g
61 a Spiritus Domini ſuper me Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit Mat.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus ſum a non quærentibus me Ro.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Rom.10.d
65 c Nouos vero celos & no.ter. 2.Pet.3.c.Apoc.21
66 a Cœlum mihi ſedes eſt Act.7.f
66 g Vbi vermis eorum non morietur Mar.9 g
60 d Et ciuitas non eget ſole &c. Apoc.21.g
60 d Nox ultra non erit Apo.22.a

I E R E M.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matth.21.b Marc.1.11.c.Luc.19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1.Co.1.d, 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te Domine Apoc.15 b
17 d Ego ſum ſerutans renes & corda Apo.2.f
31 c Vox in Rama audita eſt Matth.2.d
31 a Ero nobis in patrem, & uos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies uenient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum Heb.8.c
31 f Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a

E Z E C H.

3 a Accipe librum, & deuora illum Apoc.19.d
20 b Qui fecerit homo, uiuet in ea Ro.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna nō dabit lumen ſuum. Mat.24.c
36 c Nomen Dei per nos blaſphematur inter Gentes Ro.1.d

D A N I E L.

9 g Cum uideritis abominationem deſolationis quæ dicta eſt a Daniele propheta Matth.24.b, Mar.13.b, Luc.21.d

O S E E.

1 d Et erit in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea uos. Rom.9.e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam. Rom. 9.e 1.Pet.2.b
6 e Miſericordiam uolo, & non ſacrifi. Mat.9.b, 12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus Operite nos Luc.23.d
11 a Ex Aegypto uocaui filium meum Ma.2.c
13 d Abſorpta eſt mors in uictoria 1.Cor.15.g

I O E L.

2 g Et erit in nouiſſimis diebus dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 g Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Rom.10.c

A M O S.

5 g Nunquid uictimas &c. Act.7.c
6 a Væ uobis diuitibus Luc.6.d
9 e Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid. Act.15.c

I O N A S.

2 a Sicut fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus, & tribus noctibus Matth.12.c, Luc.11.d
3 b Penitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Mat.12.d, Luc.11 e

M I C H AE.

5 a Et tu Bethlehem terra Iuda Matt.2.a
7 b Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem Mat.10.d.Luc.12.g

A G G AE.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolum terram, ſed & cœlum Heb.12.g

H A B A C.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini; quia opus operor ego in diebus ueſtris Actor.13.f
2 a Iuſtus autem ex fide uiuit. Ro.1.c, Ga.3.b

N A H V M.

1 d Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem? Ro.10.c
4 b Quid eſt quod Scribę dicunt, quòd Eliam oporteat primum uenire Matt.17.b.Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

Z A C H A R.

8 c Loquimini ueritatem unuſquiſque cum proximo ſuo. Eph.4.f

M A L A C H.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio ha Rom.9.c
3 a Ecce, ego mitto angelum meum Matt.11.b, Mar.1.b, Luc.7.d, Iohan.1.c
4 b Ipſe eſt Elias qui uenturus erat Ma.11.b
9 b Ecce rex tuus uenit Mat.21.a, Ioh.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos Ma.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioh.19.g
13 c Percutiam paſtorem. Matth.26.c, Mar.14.b

HEBRAICORVM, CALDAEORVM, GRAECORVMQVE NOMINVM INTERPRETATIO.

A

ARON, Mons,ſiue montanus
Abba, Pater, Syrum eſt verbum
Abarim,Tranſitus,plu.nu.ſiue tranſeuntes
Abdemelech, Seruus regis
Abdenago, Seruus claritatis
Abdias, Seruus Domini
Abdon, ſeruus
Abel.per aleph, Luctus. Ciuitas
Abel,per he, in principio, Vanitas. Filius Adam
Abeſſalon, Pater pacis
Abia, Pater Domini
Abiathar, Pater excellens
Abigail, Pater exultationis
Abimelech, Pater rex
Abinadab, Pater ſpontaneus
Abiſag. Patris ignorantia
Abner, Pater lucerna
Abra. Ancilla. Græcum verbum
Abram,Pater excelſus
Abraham, Pater multitudinis
Abſalom, Pater pacis
Acan, Tribulatio
Accaron. Sterilitas
Achab, Frater patris
Achaia,Dolor,vel triſtitia
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens
Achimelech, Frater meus rex
Achitob, Frater bonitatis
Adam,Homo,ſiue terrenus ; aut Rufus
Adon, Dominus, aut baſis
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum eſt ex nominibus Dei quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragramaton
Adonias, Dominator Dominus
Aegyptus, Anguſtiæ ſiue tribulationes. Hebraice, Miſraim
Aeneas, Laudatus
Aethiopia Græce,ardorem ſignificat: Hebraice Cus dicitur,id eſt nigredo vel nigra
Agabus Locuſta
Agag, Tectum
Agar, Peregrina
Aggæus, Feſtiuus
Ahod,Laudans
Alexander,Auxiliator virilis
Alexandria, Hebraice dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio
Alleluia, Laudate Dominum
Amalec, Populus lambens
Amam, Mater, Timor eorum
Aman,Conturbans
Amana, Fides, ſiue veritas
Amaſai,per aleph,Fortis,vel robuſtus
Amaſai, per ain, populi munus
Amelech, Rex
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit
Aminadab, Populus ſpontaneus
Ammon, Populus eius
Ammon,Fidelis, aut verax
Amorrhei, Amari, Rebelles
Amos,per aleph. Fortis,Pater Iſaiæ
Amos, per ain,Oneratus. vnus ex duodecim Prophetis
Amri, per Aleph, Amarus, Vel loquens
Amri, per ain. Manipulus Vel dominium
Princeps militiæ Iſraeliticæ
Anania, Nubes Domini
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica
Andreas, Fortiſſimus
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors
Antiochia, pro vehiculo
Aphrica Hebraice Pul dicitur,id eſt,caſus vel ruina, Iſaiæ 66.f.34
Aphrica,Nahum.3.b.9.Put.Craſſa, ſiue pinguis
Apoſtolus, Miſſus, legatus
Arabes. Veſpertini.2. Par.26.a.8
Arabes,Pſal.71,c.15. Hebraice Saba, id eſt, conuerſio
Aram, Celſitudo, ſublimitas
Ararat,Maledictio tremoris
Arbee, quatuor
Architriclinus Princeps triclinij
Areopagita, De colle Martis
Areopagus, Collis Martis
Arenna,Arca, vel canticum
Argob, Gleba, vel Glarea
Armenia,Hebraice dicitur Ararat, maledictio tremoris
Arnon, Exultans
Arphaxad, Sanans
Artaxerxes, Lumen,ſine maledictio
Aſaph, Congregans
Aſer,per ſamech, Vinctus. Filius Caath
Aſer,per ſin,Beatitudo,ſiue fœlicitas, Filius Iacob
Aſſuerus,Princeps & caput
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus
Aſtaroth,Greges,ſiue diuitiæ
Athalia,Tempus Domino
Athenæ, ſine cumulo
Attalia,Augens, vel nutriens
Aua, Iniquitas
Aza,Adornata
Azarias, Auxilium Domini
Azor, Adiutor
Azotus,Hebraice, Aſdod, Deprædatio.

Baal,

B

BAal, Idolum, aut dominans
Baal, Oſee 10.d.24. Arbel legendum, ideſt pugnauit Deus
Baalim, Idola, Dominantes
Babel, Confuſio, commiſtio
Bala, Inueterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine
Bala, Deglutiens, deſtruens, Vrbs, per ain in fine
Balaam, Vetuſtas populi
Baac, Deſtruens
Banaias, Filius domini
Barac, Fulgur
Barachias, benedicens Dominum
Bariona, Filius columbæ
Barnabas, Filius conſolationis
Barſabas, Filius conuerſionis
Barthimæus, Filius cæcus
Bartholomæus, Filius ſuſpendentis aquas
Baruch, Benedictus
Bathuel, Filiatio Dei
Batus, Menſura liquidorum
Beelphegor, Idolum hiatus
Beelzebub, Idolum muſcæ
Beera, Puteus
Behemoth, Iumenta, Quadrupedia
Bel, Vetuſtus
Bela, Deglutiens, Deſtruens
Belial, Peruerſus, Abſque iugo
Benennon, Filius diuitiarum ſuarum
Beniamin, Filius dexteræ
Benoni, Filius doloris mei
Bera, Puteus
Bereſith, In principio. Sic vocatur, primus liber Legis
Berſabee, Puteus iuramenti
Bethabar, Domus tranſitus
Bethania, Domus obedientiæ vel afflictionis
Bethauen, Domus vanitatis
Bethdagon, Domus frumenti
Bethel, Domus Dei
Bether, Diuiſio
Bethlehem, Domus panis
Bethphage, Domus oris vallium
Bethphogor, Domus hiatus
Bethſabee, Domus iuramenti. Ciuitas
Betſaida, Domus frugum
Bethſames, Domus ſolis
Bethul, Virgo
Bezec, Fulgur
Boanerges, vel iuxta S. Hieronymum, banereem, Filij tonitrui
Booz, In fortitudine
Borith, Herba in qua eſt acrimonia ſaponis
Boſor, Munitio
Boſra, Idem.

C

CAath, Congregatio, Obtuſio
Cades, Sanctitas
Cain, Poſſeſſio, poſſeſſus
Caleb, quaſi cor
Cana, Zelus, Aemulatio
Cananæus, Ideſt, ex Cana vico Galilææ
Capharnaum, Ager pœnitentiæ
Cappadoces, Hebraice Caphthorim, ideſt, ſpærulę
Cariathiarim, Ciuitas ſyluarum
Cariatſepher, Ciuitas literarum
Carmel, Cognitio circunciſionis, vel Agnus circunciſus
Carthaginenſes, Hebraice Tharſis, ideſt Contemplatio gaudij
Cedar, nigredo, triſtitia
Cedes, Sanctitas
Cedron, Denigratus, Triſtis
Cephas, Petrus a petra Syrum
Cetura, Aromatizans
Chęreas, Lætus.
Chaldæa: Hebraice Chaſdim, ideſt, Quaſi dæmones
Cham, Calidus; Calor
Chanaan, Mercator, negociator
Charmel, Idem quod Carmel
Cherub, Quaſi magiſter
Chodcod, Iaſpis
Chorræi, Furores
Chriſtus, vnctus
Chus, Aethiops
Cin, Poſſeſſio, Emptio
Cinoth, Lamentationes
Cis, Durus, Stipula
Cleophas, Gloria omnis
Cœleſyria, Curua Syria
Coloſſenſes, Supplicio affecti
Corban, Corbona, Donum, Oblatio
Core, Caluus, Caluitium, per heth in fine
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens 1, Paral.9.c.19
Corozaim, Hic eſt myſterium
Cozbi, Mendax
Cyprus, Pulchra
Cyrus, Quaſi miſer

D

DAgon, Frumentum
Dalila, Paupertas
Damaſcus, Sanguinis ſuccus
Damaſcus.1.Re.16.b.ſimilitudo incendij.Heb.Dumeſec.
Dan, Iudicans, ſiue iudicium
Daniel, Iudicium Dei
Darius, Requirens
Darmaſeus, Generationis procuratio
Dathan, Ritus, Lex
Dauid, Dilectus
Debora, Apes, Verbum
Decapolis, Decem ciuitatum.ſ.regio
Diabolus, Criminator, Calumniator
Diabolus, Habacuc.3.a.4. Hebraice Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma
Dibrehaiamin, Verba dierum
Dydimus, Gemellus
Dina, Iudicium, vel iudicans
Dionyſius, Diuinitus ſtillatus
Dithalaſſum, Duo maria
Doeg, Solicitus, Anxius
Dor, Generatio
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

EBal, Aceruus vetuſtatis
Eccleſiaſtes, Concionator
Eden, Voluptas, Deliciæ
Edom, rufus
Eglon, Vitulus
Elcana, Deus zelotes
Eleazar, Dei adiutorium
Elehanan, Dei gratia ſiue miſericordia
Eliacin, Dei reſurrectio
Elias, Deus Dominus
Eliezer, Dei adiutorium
Elimelech, Deus meus rex
Elizabeth, Deus iuramenti
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſaluans
Ellehaddebarim, Hæc ſunt verba. Sic incipit quintus liber legis
Elnathan, Deus dedit
Emmanuel, Nobiſcum Deus
Emmaus, Timens conſilium
Enac, Gigas, Torques
Encęnia, Renouatio, Dedicatio
Ennom, Ecce illi
Enos, Homo, vel vir
Ephraim, Frugifer, Creſcens

Ephraim, Hebraice Ephra, id eſt pulueruleuta, ſiue plumbea. 2. Re. 13. b 7
Ephrata, Vbertas, ſiue Frugifera
Ephron, Puluis
Eſau, Faciens, Operans
Eſdras, Adiutor, Atrium
Eſther, Occulta, Abſcondita
Etam, Auia eorum
Etham, Fortitudo eorum
Eubulus, prudens
Ezechias, Fortitudo Domini
Ezechiel, Fortitudo Dei
Ezriel, Auxilium Dei.

G

GAlaad, Abiectio
Gabaa, Collis
Gabriel, vir Deus, aut Dei
Gad, Fœlix, Accinctus
Gadgad, Fœlicitas fœlicitatis, Accinctus exercitus
Galaad, Aceruus teſtimonij
Galatæ, Lactantes
Galgal, Rota, Reuolotio
Galilæa, Volubilis
Gaaer, præſeſſio
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur
Gebal, Terminus
Gedeon, Conterens
Gehenna, Vallis triſtitiæ
Gehennom, Vallis contriſtans
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis
Gerſom, Aduena ibi
Gerſon, Exilium eius
Giblij, Termini
Gihon, Pectus, Exitus
Gog, Tectum
Golgotha. Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur
Goliath, Tranſmigratio
Gomor, Genus menſuræ
Gomorrha, Populus rebellis
Græci, Hebraice, Ieuanim, id eſt, deceptores.

H

HAbacuc, Luctator
Hananias, Gratia Domini
Haram, Deſtructus
Hauothiair, Oppida illuminationis
Hebal, Aceruus vetuſtatis
Heber, Socius, Particeps, per heth, in principio
Heber, per ain, Tranſitus
Hebræus, Tranſiens
Hebron, Societas
Heli, Oblatio
Heliopolis, Hebraice, dicitur On, id eſt, dolor
Henoch, Dedicatus
Hermon, deſtructio
Heſron, Sagitta exultationis
Heua, Viua, Viuens
Hierapolis, Sacra ciuitas
Hieronymus, Sacrum nomen
Holofernes, Fortis dux
Hor, Mons
Horeb, Deſertum
Horma, Deſtructio
Hur, Libertas
Hus, Conſilium
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

IAbel, Defluens
Iabes, Siccitas, per ſin, in fine
Iabes, Triſtitia, per ſade, in fine
Iacob, Supplantator
Iahel, Aſcendens, Damula
Iahiel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus
Iamin, Dextera, vel dexter
Iapheth, Dilatatus
Iaſon, Sanans
Iauan, Decipiens
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena
Iebus, Conculcatio
Iechonias, Præparatio Domini
Iehu, Ipſe, Exiſtens
Iehus, Tinea corroſus, per ſin
Iehus. 1. Par. 8. b. 10. Conſilians, per ſade
Iemini, Dextera, vel dexter
Iephte, Aperiens
Ierameel, Miſericordia Domini
Ieremias, Celſitudo Domini
Iericho, Luna, Menſis
Ierobaal, Impugnans idolum
Ieroboam, Impugnans populum
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta
Ieruſalem. Idem
Ieſſe, Ens, Exiſtens
Ieſboe, Eſt vacuus
Ieſus, Hebraice Ieoſua, Dominus ſaluator
Iethro, Excellens
Iezonias, Auſcultatio Domini
Iezrahel, Semen Dei
Indus, id eſt, de India. Hebraice dicitur Hodu, id eſt, Laudatio.
Iodia. Iob 28. c. 13. Hebraice Ophir, id eſt, ciuis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem
Ioachas, Domini apprehenſio
Ioachas. 2. par. 34. b. 8. apprehendens
Ioachim Domini præparatio
Ioacim, Domini reſurrectio
Ioas, Diffidens, Deſperans
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Heb. Iehoas
Ioas. 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus. Per ain.
Iob, Dolens, Gemens
Ioel, Volens, Incipiens
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors
Iohannes, Idem
Ionas, Columba
Ionadab, Spontaneus
Ionathan, Domini donum. Filius Saul
Ioram, Excelſus
Iordanus, Fluuius Iudicij
Ioſaphat, Dominus, iudex
Ioſeph, Augmentum
Ioſeph, Pſal. 80. a. 2. Domini augmentum Heb. Iehoſeph.
Ioſias, ignis Domini
Ioſue, Dominus ſaluator
Iſaac, Riſus
Iſai, Munus. aut Ens
Iſai. 1. Par. 2. b. 13. Vir meus
Iſaias, Domini ſalus
Isboſeth, Vir confuſionis
Iſcariotes, Vir occiſionis
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo
Iſſachar, Eſt merces, premium
Ithamar, Inſula palmæ
Iubileus, Buccina
Iudas, Laudatio
Iubus, Lanuginoſus.

L

LAban, Albus, Candidus
Lamech, Pauper, Humiliatus

Lapidoth,

Lapidoth, Fulgura
Lazarus, Dei adiutorium
Lechi; Maxilla
Leci, Lea.
Leui, Copulatus
Leuiathan, Copulatio, Societas ſua
Lia Laborioſa, Fatigata
Libanus, Candidus
Lybia, Hebraiee Lubim, Cor maris,
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

MAcha, Attrita
Maaſias, Opus Domini
Maceda, Incendium
Madian, Iudicium, Litigans
Magdalena, Magnifica
Magi, Sapientes, vel Philoſophi
Malachias, Nuncius meus
Malaleel, Laudans Deum
Malchus, Rex
Mammona, Pecunia, Diuitię
Mamzer, De ſcorto natus
Manahem; Conſolator
Manaſſes, Oblitus, Obliuio
Manue, requies
Mara, Amara
Mardochai, amara contritio
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare
Martha, Prouocans
Malla, Onus
Maſpha, Specula
Mathuſael. Mortem ſuam poſtulans
Matthæus, Donatus
Melchias, Rex Dominus
Melchiſedech, Rex iuſtitiæ
Melchiſue, Rex ſaluator
Meſollam, Pacificus
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quod duobus fluuijs, Euphrate, & Tigri ambiatur
Micha, Pauper
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, idem
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia
Miael, Quis poſtulatus?
Miſſe, Prouerbia. Nomen libri
Miſphat, iudicium
Mna Libra, Talentum
Moab, De patre
Moria, Amaritudo
Moſa, Azymum, per ſade
Moſa. 1. Par. 8. a, 9. Onus
Moyſes, Attractus (ſub de aquis)
Mylia, Scelesta.

N

NAaman, Pulcher
Nabal, Stultus
Nabo, Loquela, Prophetia
Naboth, idem
Nabuchodonoſor, Planctus iudicij
Nachor, Raucus, Aridus
Nadab, Spontaneus
Nahaſſon, Coluber, Serpens
Nahum, Conſolator
Naim, Pulcher
Nathan, Donatus
Nathanael, Donum Dei
Nazaræi, Separati, Sanctificati
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel florida interpretatur
Neapolis, Noua ciuitas
Nehemias Conſolatio
Nehuſtan, Aeneum
Nemrod, Rebellis
Nephthali, Aequiparatio
Niniue, Pulchra
Noe, Ceſſatio, Requies
Noema, Decora.

O

OBadias, Seruus Domini
Obed, Seruus
Obededom, Seruus hominis
Ochozias, Apprehenſio
Odollam, Teſtimonium illis
Og, Subcinericius panis
Olla, Eleuatio, Holocauſtum
Onam, Dolor
Onam, Dolor, iniquitas
Oneſimus, Vtilis
Oolla, Tabernaculum
Ophni, Pugnus, Pugillus
Oreb, Coruus
Oſee, Saluator
Oza, Fortitudo
Ozias, Fortitudo Domini
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAleſtina, Conſperſa (ſub cinere)
Paracletus, Conſolator, Aduocatus
Paraſceue, Præparatio
Paſcha, Tranſitus
Pentateuchus, Quinque volumina
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub die)
Petrus, Saxum, Petra
Phacee, Aperiens
Phanuel, Videns Deum
Pharao, Diſſipans
Phares, Diuiſio, Filius Iudæ
Phares, per ſin, 1. Par. 7. d. 16. Eques
Phariſæi, Diuiſi
Phaſe, Tranſitus
Phaſga, Collis
Philiſthæa, Conſperſa cinere
Phinees, Facies confidentiæ
Phogor, Hiatus
Phut, Aphrica
Pigmæi, Hebraice dicuntur Gamadim
Probatica, Ouina. Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur
Proſelytus, Aduena, Peregrinus.

R

RAab, Pſal. 86. a. 4. Superba, Fortis
Raab, Multa, Grandis
Rachel, Ouis
Raguel, Paſtor Dei
Rahab, Lata, Dilatata
Ram, Excelſus
Ramaſſes, Tonitruum tineæ
Raphael, Medicina Dei
Raphaim, Gigantes Medici
Rebecca, Saginata
Rebla, Reblatha, Rixa
Rechab, Quadriga
Remmon, Malum granatum
Reſpha, Extenſio
Roboam, Dilatans populum
Roma, Excelſa, Sublimis
Rubem, Videns filium.

Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

SAaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Conuerſio, Captiuitas,
Saba. Per ſamech, Circuitio
Sabaoth, Exercitus in plurali
Sabatha, Circuitus
Sabathiſmus, Requies, ceſſatio
Sabbathum, Idem
Sadducæi. Iuſti
Sadoc, Iuſtus
Sale, Miſſio
Salem, vel Sallem, Pax
Salmanaſar, Pax ligata
Salmon, Pacificus
Salomon, Pacificus
Salomith, Idem. f. g
Salphaad, Vmbra formidinis
Samaria, Cuſtodia, Adamas
Samſon, Sol eius Nominis iteratio
Samuel poſitus a Deo
Saphan, Hericius, Cuniculus
Saphad, Iudicans
Sata, per he in fine Domina, Vxor Abrahæ
Sara. per heth in fine Odorans, Domina odoris
Sarai, Domina mea
Sareptha, Anguſtia buccellę
Saron, ſiue Sarona, Planities
Satan, Aduerſarius
Saul, Poſtulatus, Commodatus
Saul. 1. Regum 9 a 2. Hebraice Sual. Vulpes
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum
Schibboleth, Spica
Sedecias, Iuſtus Domini.
Segor, Paruus
Sehon, Eradicatio
Sela, Diſſoluens. filius Iudæ
Sellum, Pacificus
Sellum, Manens
Sem, Nomen, Fama, Poſitus
Semei, Obediens,
Semei. 1. Par. 2. d. 28 Nomen meum
Senoacherib, Rubus deſtructionis
Seon, Sonitus
Sepharuaim, Libri, vel Scribæ
Sephora, Pulchra, aut tuba. Exod. 1. c 15. per ſin
Sephora, Exod. 2. d. 21. Auis. Paſſer, Vxor Moſis
Seth, Poſitos
Setim, Expanſiones
Siba, Exercitus, Militia
Sibboleth, Onus
Sicera, Ebrietas
Sichem, Humerus
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus
Siloe, Miſſus, Mittens
Simeon, Audiens, Exauditio
Simnn, Obediens
Sin, Rubus. Exod. 16. a 1. per ſamech
Sin, per ſade, Arma, Scutum
Sion, Acetuus. 2. Reg. 5. b. 7
Sion, Deut. 4. g. 48. ſtrepitus
Siſara, Hirundinem videns
Sodoma, ſecretum eorum
Somer, Cuſtos
Sophtim, Iudices
Sorec, vinea
Stephanus, Coronatus
Sulamitis, Pacifica, Perfecta
Sunamitis, Dormiens
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata
Thabor, Electio, Puritas
Thaddæus, Laudans
Thamar, Palma, Dactylus
Thare, Odorans, ſpirans
Tharſis, Contemplatio gaudij
Thau, Signum
Thecua, Spes, Funiculus
Teraphim, ſimulachra
Thomas, Abiſſus, Geminus
Tophet, Tympanum, ſeductio
Timæus, Cæcus, Cæcitas
Timotheus, Honor Dei
Titus, Honorabilis
Tobias, Bonus Dominus
Tobalcaio, Mundana poſſeſſio
Tirij, Hebraice ſorim, id eſt, Tribulantes.

V

VAicra. Et vocauit, liber Leuitici
Vaiedabber. Et locutus eſt. Liber Numerorum
Vaſthi, Potans, Bibens
Veellę ſemoth. Et hæc ſunt nomina, Secundus liber legis, qui Exodus Græce vocatur
Vr, Ignis
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos Dotatus
Zabdi, idem
Zabulon, Habitaculum
Zacchæus, Purus
Zacharias, Memoria Domini
Zambri, Cantans
Zara, Oriens
Zebedæus, Dos, Dotatus
Zebee, Victima
Zelotes, Aemulator
Zelpha, Diſtillatio oris
Zorobabel, Alienus a confuſione.

INDEX RERVM ET SENTENTIARVM

Veteris, ac Noui Teſtamenti.

A

A ET ω, Deus, Apocal. 1.b,22.c
Aaronis acta leguntur, exod.4.7.28.29.32. Leu.2.3.Num 17.20.Heb.9.b
¶ Abalienati a Deo, Iſa.1.b,Oſee9.d
Abba, pater, Rom 8.c,Gal.4.a
Abarim mons Moabitarum, n.27.c,& in hoc moritur Moyſes, conſpecta promiſſionis terra, Deut.34.b
Abdemelech,Aethiops eunuchus, Ierem.38.b
Abdeoago, vir qui & Azarias dicitur, Dan.1.b
Abdias abſcondit prophetas Dei,3.reg.18.a
Abdias propheta aduerſus Edom, Abd.1.a
Abdon iudex in Iſrael,quadraginta habens filios, Iudic.12
Abel paſtor ouium gratus Deo, gen.4.a.b,Heb.11.a,Mat.23.d
Abela ciuitas, in qua habitant viri ſapientes,2.reg.20.f.g
Abeſam Iudex in Iſrael habens 30.filios,& totidem filias,Iud.12
Abire in via cordis ſui,vel in prauitate cordis ſui,aut in voluntatibus,& prauitate cordis ſui,Iſa.57.d,Ier.7.e,11.b
Abia, ſiue Abiam rex Iuda,3.reg.15.a
Abiathar filius Achimelech,1.reg.22.23,& 3.reg.1.a,2.d.c
Abigail vxor Nabal,1.reg.25
Abijci a ſe neminem vult Deus,2.reg.14.d
Abimelech rex Geraræ, Gen. 20.2.26
Abimelech filius Gedeonis occiſis ſeptuaginta fratribus, regnat ſuper Iſrael, Iudic.9
Abinadab uir in cuius domo fuit arca Dei,1.reg.7.a
Abiron rebellis cum Dathan & Core, num.16.a
Abiſag pulchra puella,3.Reg.1.a,2.c
Abiſai frater Ioab,2.Reg.20
Abiu & Nadabo,Exod 24.d,Leuit.10.a,Num.3.a
Ablactatio Iſaac, Gen.21,a
Ablactatio Samuelis,1.Reg.1.d
Abluit Deus peccata,Iſa.4 b,1.Cor.6.c
Abnegatio ſui in Dauide,2.Reg.15.f
Abnegemus nos. Matth.16.d
Abner acta & mors,1.Reg.16.uſque ad 2.Reg.3
Abominatur Deus populum ſibi inobedientem, Leu.26.e
Abominationes Gentium prohibet Deus, imitari, Leuit.18.d, quod non ſeruat tribus Iuda,3.reg.14.f
Abominatio Dei idola & idololatria, Deut.7.d,27.c
Abominatio coram Deo quod excelſum eſt coram hominibus. Lucæ 16.d
Abominatio ſtans in loco ſancto,Luc.21.d
Abrahæ acta leguntur,a Gen.11.uſque ad 25
Abrahæ fides,Rom.4.c,Heb.11.b, eiuſq; obedientia, Gen.22.d, 26.a,hoſpitalitas & commiſeratio erga proximos, Gen.18.a
Abrahę filij qui dicantur,Ioan.8.c,Gal.3.a
Abſalom acta, 2.Reg. 13. uſque ad 19.b
Abſcondit faciem ſuam Deus, Deut.32.c
Abſcondi iubetur Elias,3.Reg.17.a
Abſcondit ſe populus Iſrael metu,1.Reg.13.b
Abſtinentia Moyſi & Eliæ, exod 34.d,3.Reg.19.b
Abundantia rerum ſeruientibus Deo, Deut.8.b,28.e
Abundantia rerum temporaliũ non dat uitam homini, Luc.12.b
Abyſſus,Gen.1.a,abyſſus iudicia Dei,Pſal.35.b
¶ Accaronitarum acta, 1.Reg.3.b
Accepimus omnia a Deo,1.Cor.4.b
Acceſſus ad Deum per Chriſtum,Rom.5.a. Eph.1.d,3.b
Aceto intingere panem,Ruth.2.c
Aceto potatur Chriſtus inſiti,Matt.27.f
Achab acta & mores, a 3 Reg.16.uſque ad 22.
Acham lapidatur,& quæ illius erant comburuntur, Ioſ.7.b.
Achaz,Rex Iuda,idololatra,4. Reg.16.2.Par.28.Iſa.7.b
Achias,1.Reg.14.a,Achimaas,2.Reg.17.d,18.e
Achimelech, 1.Reg.21.a,22.e
Achinoam uxor Dauid,1.Reg.25.g
Achior,Iudith 6.b,14.b,Achis,1.Reg.21.d.17.a
Achitophel,2.Reg.15.16.17.Achor uallis, Io.7.d
Acquiſitionis populus Chriſtiani,1.Pet.2.b
¶ Ada uxor Lamech,Gen.4.d
Adad aduerſarius Salomoni,3.Reg.11.e
Adæ creatio,& quæ de eo ſequuntur, Gen.1.2.3.4.5
Adam figura futuri Adæ Chriſti, Rom.5.c
Adam prior & poſterior.1.Cor.15.e.f
Adarezer,2.Reg.8.a,10.d
Adeps hoſtiarum,Leu.7.e,Deut.32.b
Adhærendum Deo,Deut.1.a,11.e,13.e, Ioſ.22.a,23.c.
Adhortatur Deus Salomonẽ ut ſimplici corde ambulet,3. Re.9.a
Adhortatur Moyſes ad ſeruanda præcepta Dei, Deut.4.a
Adiuratio,1.Reg.22.e.1.Theſſ.2.d,2.Tim.4.a
Adiutores Dei ſunt prædicatores,1.Cor.3.b
Adiutorium uiri eſt mulier,Gen.2.e
Adoleſcentulæ,quales eſſe debeant, Tit.2.a
Adoleſcentis modeſtia, Eccl.31.b
Adoleſcens nudus fugiens cum Chriſtus comprehenderetur Marc.14.e
Adoniæ filij Dauidis acta,3.Reg.1.2.3
Adonibezec rex,Iud.1.a.b
Adoptati ſumus a Deo, Epheſ.1.a,Rom 9.a,Gal.4.a
Adorandus Deus, Deut.6.c,10.d.Matth 4.b non Adorandi dij alieni, Exod.23.e,34.b
Adorantes idola puniuntur,Iud.2.b, adoratores ueri,Ioan.4.c
Adorari non vult Angelus, Apoc.19.b,22.b
Adorat Gedeon, Iudic.7.d, item & Iſraelitæ,Exod.4.g
Adorare aliquem,pro incuruare ſe coram eo honoris & reuerentiæ gratia,Gen.18.23.33.42.43.44.3. Reg.1.
de Aduena quid lex ſtatuat, Deuter.24.d,26.a, 28.c,Leu.19.g, Exo.22.e
Aduentus Domini, Malac.4.a,Iſa.35.c,62.a
Aduentus Chriſti ad iudicium, Mat.24.d,Luc.17.e.f,2. Pet.3.c, Iſa.3.c,Dan.13.b,7.Apoc.3.a,6.d

Ad-

Aduentum Domini expectant fideles,1.Cor.1.a
Aduentum ſuum quare differt Dominus,2.Pet.3.e
Aduerſa ſuſtinenda, Pſal.4
Adulatio,Prou.24.c,27.a,28.d
non Adulatur Paulus.1.Theſ.2.a
non Adulterandum,Exod.20.e,Gen.26.a.b
Adulter & adultera puniendi,Leu.18.a.26.b, Deut.22.d,1.Corint.6.h,Heb.13.a
Adulterium ſpirituale, Pſal.71.uerſu 26
Adulterium Dauidis,2.Reg.11.a
Aduocatus noſter Chriſtus,1.Ioan.2.a
Aduram lapidatur,1.Reg.12.c
¶ Aedificare pro facere, Gen.2.d
Aedificauit Rachel domum Iſrael, Ruth 4.c
Aedificauit Deus domos obſtetricibus,Exo.1.d
Aedificium Dei Chriſtiani,1.Cor.3.b
Aegyptij abominantur Hebręos & paſtores ouiũ Gen.43.g.46.
de Aegyptijs multa.Exo.11.12.Sap.19.a,Iere.46.a,Eze.32.c.
Aegypti deſtructio plangitur,Ezech.29 b,30.a
Agyptiorum & Aethiopum captiuitas prędicitur,Iſa.20.b
in Agyptum fugit Chriſtus, Matth.2.c
Aegyptij non abominandi,Deut.23 b
¶ Aemulator Deus,Exod.34 b,Deut.4.b.5.a
Aemulatur Paulus, Corinthios,2.Cor.11.a
Aeneas ſanatur a Petro, Act.9.f
Aerugo propter peccata,3.Reg.8.d
Aeſtu percutiuntur non obtemperantes Deo,Deut.28.e
Aetas mundi ultima noſtra,1.Cor.9.e
Aethiopum interitus: Soph 2.d
¶ Affinitatis gradus, Leu.18.a
Afflictiones ſequentibus Deos alienos,Deut.13.d
Afflictionibus exercitati Iudęi, Deut.8.a.
de Afflictionibus liberat Deus, Deut.26.b
Affligere animas,Leu.23.e,Iſa.58.b
Afflictis ſuccurrendum, Eccl.7.d
¶ Agabus Prophe. Act 11.d,21.b
Agag rex Amalecitarum,1.Reg.15.b.g
Agar Ancilla Saræ,Gen.16 & 21
Ager quomodo ſerendus,Deut.19.e
Agrorum termini non transferendi,Deut.19.d
Aggæus Propheta; 1.Eſd 5.a,& eius prophetia, Agg.1
Aggrauare Cor,1.Reg 6 b
Agni Paſchalis ritus,Exod.12.a
Agnus Chriſtus, Iohan.1.d
Agricola Adam,Gen.3.d.Agricola Eſau,Gen.25.d
Agricola Eliſæus vocatur ad prophetiam.3.Reg.19.d
Agricola Deus Iohan.15.a
Agrippa rex, Actuum.26.g
¶ Ahias Propheta,3.Reg.11.f
Ahio filius Abinadab,3,Reg.6.a
¶ Alapa percutitur Ieſus, Ioan.18.d
Alcimus impius,1.Mach.7.a,9.f.2.Mach.14.a
Alexander Antiochi Nobilis filius,1.Mach.10.a
Alexander ærarius,2.Tim.4 c
Alienos deos adorantes lapidantur,Deut.17.a
Allegoria de duobus filijs Abrahæ,Galat.4.c
Altare terreum & eius forma,Exod.20.d,27.a
Altare thymiamatis, & eius forma,Exo.30.a,37.d.40.e
Altare holocauſti, Exod.17.a,38.a
Altaris expiatio,Exo.27.f.Leu.16.d
Altari ſeruiens, de eo viuere debet,1.Cor.9.b
Altare noſtrum Chriſtus,Heb.13.b
¶ de Amalecitis,Exod.17.e.Num.14.d, Deut.15.d.1. Reg.14.g
Aman impius ſuſpenditur cum filijs, Eſth.7.d.9.c
Amaritudo auferenda,Eph.4.g Heb.12.d
Amaſa Dux exercitus Abſalom,2.Reg.17.f.20.b
Amaſias rex Iuda 4.Reg.12.d,14.a,b
Amaſias ſacerdos Bethel, Amos.7.c
Ambitioſa charitas,1.Cor.13.b
Ambulare cum Deo, Gen.5.d
vt Ambulemus in vijs ſuis petit Deus, Deut.10.e.11.c
Amentia percutiuntur non obtemperantes Deo Deut.28.c
Amicorum & inimicorum dilectio, Mat.5.f.g
Amicos quare dicat Chriſtus Apoſtolos Io.15.b
Amicitia huius mundi,inimicitia apud Deum,Iac.4.a
Amici eleemoſynis parandi, Luc.16.a
de Amicis multa legis,Prou.12.27.Eccl.6.22.37
de Ammonitis,Gen.19.g,Deut.23.a,Iud.11.c,2.Par.20.
contra Ammonitas, Hier.49.a,Ezech.25.a,Amos 1.d
Ammonis inceſtus,2.Reg.13.e
Amon rex Iuda.4.Reg.21.d
Amare, vide Diligere.
Amandus Deus ex toto corde, Deut.11.a
Amat Salomon mulieres idololatras,3.Reg.11.a
Amans parentes pluſquam Chriſtum, Mat.10.d
de Amorrhæis,Gen.14.d,Num.32.g.Deut.1.g,20.d,Iud.1.g.3.Reg.9.e
Amos Propheta, Amos 1.a
Aamphoræ viſio, Zach.5.e
de Amplexu multa habes,Gens.33.a,45.d,46.d
Amaran filius Caath.Exod.6.c
Ami rex Iſrael,3.Reg.6.16.d.f
¶ Ananias cum vxore Saphira moritur,Act.5.a
Ananias diſcipulus Chriſti,Act.9.b
Ananias princeps ſacerdotum, Act.23.a
Anathema Iericho, Ioſ.6.e,d,7.d,
Anathema qui Chriſtum negat,1.Cor.16.d
Anathema eſſe pro fratribus optat Paulus.Rom.9 a
de Ancillis Iudæorum,Exod.21.b, Leu.16.e.15.f, Deut.15.e
Ancilla Agar,Gen.16.21
Ancillæ Rachellis & Liæ. Gen.30.
ad Ancillę vocem Petrus negat Chriſtum, Mat.22.g
Andreas & frater eius Simon ſequuntur Chriſtum, Iohan.1.f,& ambo ab eo uocantur, Mat.4.c
Andronicus interficitur,2.Mach.4.f
Angelorum creatio, Coloſ.1.c
Angeli miniſtri ſunt Dei,Heb.1.c
per Angelos data lex, Act.7.e,Galat.3.e,Heb.2.a
Angeli hoſpitio ſuſcepti, Gen.18.a,19.a,Heb.13.a
Angeli per ſcalam aſcendentes & diſcendentes, Gen.28.e
Angeli apparent Iacob, Gen.28.c
cum Angelo luctatur Iacob Gen.32.c
Angelus præcedit caſtra Iudæorum,Exod.14.e
Angelus Raphael,Tob.5.vſque ad 12
Angelus occidit caſtra Sennacherib,4.Reg.19.g
Angelus cum Daniele & ſocijs eius, Dan.3.g,6.f
Angelus Iohannem naſciturum annunciat,Luc.1.a
Angelus Chriſtum naſciturum & natum annunciat, Luc.1.d,2.b
Angeli Chriſto miniſtrant. Mat.4.b,eumque confortant in horto, Luc.22.e
Angeli reſurrectionem Chriſti annunciant, Mat.28.a, Luc.24.Io.20.c
Angelus Herodem percutit, Act.12.d
Angelus Apoſtolos, & rurſum Petrum educit de carcere, Act.5.d,12.a,b
Angelorum miniſterium tempore iudicij Mat.24.c.2.Theſſ.1.d
Angelorum variæ viſiones, Apoc.7.8.10.14.15.18.20
Angelorum gaudium ſuper peccatore conuerſo,Luc.15.b
Angeli cuſtodes puerorum & item aliorum, Matth.18.b, Act.12.c
in Angelum lucis transfigurat ſe Satanas,2.Cor.11.c
in Anguſtijs conſtitutos exaudit Deus, Deut.26.b
Anguſtiæ Annæ & Dauid,1.Reg.1.b,10.& 27.a
Anima in ſanguine, Leuit.17.e
Anima pro homine, Gen.46.c
Animarum Epiſcopus Chriſtus,1.Pet.4.d
Animæ purificantur obediendo Euangelio,1.Pet.4.d
Animas commendent Deo afflicti,1.Pet.2.d
Animam ſuam inuenire,Mat.10.d
Animalium creatio,& nominum ipſorum impoſitio, Gen.1.d
Animalia munda & immunda, Leu.11.a,Deut.14.a
Animalis homo,1.Cor.2.c
Animale corpus,1.Cor.15.f
Anna vxor Elcanę parit Samuelem,1.Reg.1.c
Anna Tobię iunioris mater,Tob.1.d,5.d,10.b,11.b
Annas Caiphæ ſocer, Iohan.18.b
Anna prophetiſſa,Luc.2.c

Annus deſtinctus, Sole Luna, & Stellis Gen.1.b
Antichriſtus quis, 1.Iohan 2.& 4.2.Theſſ.2.b
Antichriſti potentia, Dan.7.f.8.f
Anthiochus Eupator, 1.Mach.1.a,6.c,2.Mach.10.b
Antiochus Nobilis, 2.Mach.5.b,9.a
Antiochi ſimulata pœnitentia, 2.Mach.9.b
Antiochenſes primum dicti Chriſtiani, Act.11.d
Anus quales eſſe debeant, Tit 2.a
¶ Aod iudex in Iſrael, Iud.3 b,c
¶ Aperire os ſuum Deo, pro vouere, Iudic.11.g
Apollo vir doctus in ſcripturis, Act.18.f
Apollonius à Ionatha deuincitur, 1.Mach.10.f
Apoſtoli teſtes reſurrectionis, Luc.24.g, Act.1.a,2.e,10 f, idem ſunt lux mundi, & ſal terræ, Matth.5.b, item miniſtri Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei, 1. Cor.4.a, adiutores & cooperatores Dei, 1. Cor.3.b
Apoſtolos mittit Chriſtus ad prædicandum, varia præcipens, ac præmonens quid paſſuri eſſent, Matt.10.
Apoſtoli primum exhortantur ad pœnitentiam, & deinde Chriſtum veniſſe docent, Mar.6.b, Matth.10.a
Apoſtoli meſſuerunt Iudæos, Ioan.4.e
Apoſtoli accepto Spirituſancto, loquuntur varijs linguis Act.2.e, prædicant in templo & circa domus, Act.5.g, coniiciuntur in carcerem, Act.4.a,5.d
Apoſtoli quare in Eccleſia conſtituti, 1.Cor.11.d
Apoſtolus noſter Chriſtus, Heb.3.a
Apparet Dominus Abrahæ, eumque conſolatur, Gen 17.a
Appropinquat nobis Deus ſi oramus, Deut.4.a
Apum examen Samſonis, Iudic.14.b
¶ Aquæ creantur, eiſque vis datur piſces gignendi, Gen.1.b,e
Aquæ comportantes inter Iſraelitas, Deut.29.b, Ioſ.9.d
Aqua fluminis verſa in ſanguinem, Exod 4.b,7.d
Aquæ amaræ, Exod.15.f
Aquæ è petra dantur Iſraelitis, Exod.17.a
Aquis ſeruientium ſibi benedicit Deus, Exod.23.e
Aquæ Samſoni datæ è molari dente aſini, Iud.15.d
Aquæ datæ ſine vento & pluuia, 4.Reg.3.c
Aquam bibebat Timotheus Epiſcopus, 1.Tim.5.d
Aqua & pane cibatur Elias, 1.Reg.19.a
Aquam effundunt coram Deo ieiuni Iſraelitæ, agnoſcentes peccatum, 1. Reg.7.b
Aquam pallio diuidunt Elias & Eliſæus, 4.Reg.2.b,c
Aquę contradictionis, num.20.b
Aqua purgantur ſpolia quæ igne nequeunt, n.31.d
de Aquis tribulationum eripit Deus, 2.Reg.22.d
Aquæ, populi & Gentes, Apoc.17.d
Aquam in vinum mutat Chriſtus, Io.2.a
Aquas viuas dat Chriſtus, dans Spiritumſanctum, Io.4.b,7.f
Aquæ lauacro conſecrati Chriſtiani, Ephe.5.c
Aquilam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Aquila & Priſcilla, Act.18.a,1.Corinth.16.c
¶ Aras Gentium deſtrui iubet Deus, Exod.34.b
Arabum ruina, & quare, Iſa.21.a,d
in Arabiam profectus Paulus, Gal.1.d
Arad rex Chananæus occiditur, num.21.a
Aran filius Tharæ genuit Lot, Gen.11.d,
Arapha gigantis filij à Dauide occiduntur, 2.Reg.21.e
Arbee quæ & Hebron, Gen.35.d
Arbores in victum hominis creantur verbo Dei, Gen.1.b,c
Arbores fructiferę reſeruentur in bello, Deut.20.d, quod tamen erga Moabitas ſeruari non vult Deus, 4.Reg.3.d
Arborum præputia auferenda, Leu.19.e
Arbores plenæ fructibus dantur obtemperantibus Deo, Leuit.26.a, Deut.28.d.
Arbor bona fructus bonos facit, mala malos, Matth.12.c
Arbor non faciens fructum bonum exciditur, Matth.3.b,7.c
Arbor vitæ, arbor ſcientiæ, Gen.2.b,3.d
Arca Noe, Gen.6.7.8.& 1.Pet.3.d
Arcę Dei forma & vius, Deut 10.a,31.f, Ioſ.3.a, Exo.25.a,26.c f, 1.Reg.4.5.6.7.2.Reg.6.a,b,15.e,f.3.Reg.8.a
Arcana Dei non inquirenda curioſius, Eccl.3.c
ad Archangeli vocem mortui ſurrecturi, 1.Theſſ.4.d
Architectus Paulus, 1.Cor.3.b
Arcta via ducit ad vitam, Matth.7.b
Arcus celeſtis in nubibus, Gen.9.c
Ardore percutiuntur inobedientes Deo, Deut.28.c
Areuna dat aream Dauidi, 2.Reg 24 d
Argentum nullius pretij tempore Salomonis, 3. Reg.10 d
Argentum, aurum, æs, & ferrum in excidio Iericho anathemata erant, ideſt Domino conſecrata, Ioſ.6.c.d
Arguenda opera mala, Epheſ.5.e
Arguendus frater, non odiendus, Leu.19.d
Arida, quæ & terra, Gen.1.d
Aridum lignum, infidelis, Luc.23.d
Arioli non conſulendi, Leu.19.f,20.Deut.18.b
Ariolos & magos aufert Saul, 1.Reg.28.a, idem facit Ioſias 4.Regum 23.e
Ariſtarchus concaptiuus Pauli, Coloſſ.4.b
Arma Dauid contra Goliath, 1.Reg.17.f
Arma Pauli, 2.Cor.10.b
Armatura Dei, fides, ac iuſtitia, Epheſ.6.b
Armentorum offerendorum ritus, Leu.1.a
Aromatibus condiuntur corpora mortuorum, Gen.50.a,d
Arphaxad generatio & ætas, Gen.11.b
Arrabo & pignus hæreditatis, Spiritusſanctus, 2. Corint.1.d.5.a, Epheſ.1.c
Arrogantia vitanda, Rom.12.d
Arſaces Demetrium vincit, 1.Mach.14.a
Artaxerxis Epiſtolæ in Iudæos exemplar, Eſth.13.& pro Iudæis, Eſther 16
de Artificibus quibus conſiſtit ciuitas, Eccl.38.c
Artificium Salomonis numerus, 3.Reg.5.c, 2.Par.2.d
Arundo quaſſata, aut vento agitata, Matth.11.a,12.b
Arcem Sion capit Dauid, appellans ciuitatem Dauid, 2. Reg.5.b
Arcis Sion obſidio, 1.mach.6.e
Arcem Sion occupat Simon frater Iudæ 1.Mach.13.g
¶ Aſę regis Iudæ acta, 3.Reg 15.2.Par.14.15.16
Aſael frater Ioab occiditur, 2.Reg.2.d,e
Aſaph frater Heman cantor, 1.Par.6.e
Aſarhaddon regnauit pro Sennacherib, 4. Reg.19.g
Aſcalonem vrbem capit Iudas, Iud.1.d
Aſcendit Chriſtus in cœlum, Mar.16.d, Luc.24 g, Act.1.b
Aſeneth vxor Ioſeph. Gen.41.f
Aſer filius Iacob ex Zelpha, Gen.30.a, ipſiuſque benedictio & ſors, Deut.33.b, Ioſ.19.b
Aſeroth & Baalim idolis ſeruiunt Iudæi, Iud.3 a
Aſianis prohibitus eſt Paulus a Spirituſancto prædicare Euangelium, tandem tamen prædicat, Act.16.b,19.b
Aſina Balaam loquitur, num.22.e
Aſinis vtuntur Iſraelitę, Gen.43.d, Iud.12.d
Aſinas patris quærit Saul, 1.Reg 9.a
Aſini caput emptum 80.argenteis, 4.Reg.6.f
Aſor vrbs expugnatur, Ioſ.11.b
Aſſueri regis acta habes in libro Eſther.
Aſſur de terra Sennaar egreſſus, Gen 10.b
de Aſſyrijs, 4.Reg.16.17.18.Iſa.10.17.30.Nahum, 2.c
Aſtaroth idolum adorant Iſraelitæ, Iudic.2.b, 1.Reg.7.a
Aſtarthen deam Sidoniorum colit Salomon, 3.Reg.11.b, 4.Reg.23.e
¶ Atalia regina regnat ſuper Iudam, 4.Reg.11.c
Athenienſibus annunciat Paulus Chriſtum, Act.17.e
Atrij forma & eius ſitus, Exod.27.38.40
¶ Auaritia fugienda, Prou.15.c, Eccl,10.b.14.a, Iſa.3.b, Hiere.8.c, Epheſ.5.b, Luc.12.e
Auaritiam ſequuntur filij Samuel iudices. 1.Reg.8.a
Auari Phariſęi irrident Chriſtum, Luc.16.d
Auari rapaces & fures regnum Dei non ingredientur, 1.Cor 6.b
Auari diuitis calamitas, Eccl.6.a
Auaritia eſt idolorum ſeruitus, Epheſ.5.b, Coloſſ.3.a
Audienda Dei uox. Exod.15.g, Deut.13.a,27.b
Audiens vocem Dei, eſt Dei populus, Exod.19.a
Audiendus Chriſtus, Deut.18.e, Matth.17.a
vt ipſum Audiamus conuertit nos Deus, Deut.3.c
ad Audiendum veloces, tardi ad loquendum ſimus, Iac.1.c
ad Audiendum verbum ſuum hortatur Chriſtus, Matth.3.a, Mar.4.a, Luc.8.c
Aues verbo Dei creantur, Gen.1.c
Aues mundæ & immundæ, Leuit.11.b

Auium off-rendarum ritus, Leu.1.d
ab Auferente quæ tua ſunt, ne repetas, Luc.6.e
Anguria prohibeotur, Leu.19.f, Deut.18.b, nec eis credendum eſt, Eccl.34.a
Auriga Iſraelis Elias,4.Reg.2.b
Auris perforata ſeruis.Exod 21.a, Deut.15.e
Auri pondus in redditus Salomonis 3.Reg.10 e
Aurum ædificare ſuper fidem in Chriſtum,1.Cor.3.c
Abſque auro & argento mittuntur Apoſtoli ad prædicandum, Matth 10.a
Auſcultari manult Deus præceptis ſuis, quam victimas ſibi offer ri,1.Reg.15.e
Auſtro ſlante ſignum æſtus, Luc.12 g
Auxilium noſtrum a Chriſto, Heb.4.d
Auxilium Iſrael a Deo, Deut.33.d
¶ Aza filia Caleb petit hæreditatem, Ioſ.16.d
¶ Azarias patri Amaſiæ ſubſtituitur,4.Reg.14.a
Azarias rex Iuda leproſus,4.Reg.15.a
Azarias Propheta,2.Par.15.a
Azariæ qui & Abdenago oratio, Dan.3.e
Azymi panes, Exo.12.b
Azymorum ſolennitas. Exod.13.b,34.c
in Azymis ſynceriores vitæ epulandum,1.Cor.5.c

B

BAl Prophetæ occiduntur ab Elia,3.Reg.18.g, item ab Iehu, 4.Reg.10.d, rurſumq; eius ſacerdotes occiduntur a Ioſia, 4.Reg.23.c
Baal idolo comminuto, Iehu facit ex eius templo cloacas,4.Regum 10.f
Baalim & Aſtaroth idolis ſeruiunt Iſraelitæ, Iud.2.b,3.a,8.g.
Baalpharaſim locus,2.Reg.5.d
Baana & Rochab occidunt Iboſeth.2.Reg.15.16
Baaſæ regis Iſrael acta 3.Reg.15.16
Babel turris ædificatur, Gen.11.a
de Babylone vide Apoc.18
Babylonis euerſio Iſa.13.14.21.25.47.50.51.
Babylonica captiuitas prædicitur.4. Reg.20.d, Hieremias 16.c, 20. a
Bacchides dux Demetrij regis interficitur,1. Mach.9.b,d
cum Baculo ſuo mittit Eliſæus Giezi ad ſanandum filium hoſpitæ,2.Reg.4.c
Bala Ancilla tradita Racheli, Gen.29.c,30.a
Bala Ciuitas quæ & Segor, Gen.14.a
de Balaam atiolo, num.22.23.24.2.Pet.2.c
Balac rex Moabitarum, Num.22.a,24.b
Baldad vnus amicorum Iob, Iob 8.a,18.a
Baltaſar rex Babyloniorum, Dan.5
Baltaſar qui & Daniel Propheta, Dan.1.b.5.c
Banaias occidit Ioab,3.Reg.2.f
Baptiſma vnum, Eph.4.a.5.e
Baptizatur Chriſtus, Matth.3.d
vt Baptizaret miſſus Iohannes, Mat.21.c, Iohan.3.e
Baptizant diſcipuli Chriſti, Iohan.4.a
Baptizari in nomine Patris, &c. aut in nomine Ieſu, Matth.28. d, Act.2.f,19.a
non ad Baptizandum miſſus Paulus, quoſdam tamen baptizauit,1.Cor.1.b
Baptizari in Chriſto, Chriſtum induere, Rom.6.a, Gal.3.d
Baptizabantur quidam ſuperſtitioſè pro mortuis,1. Cor.15.d
Baptizat Chriſtus in Spiritu ſancto, Mat.3.e
Baptiſmo baptizari proferre mortem, Mar.10.e
Barabbas latro liberatur, Matth.27 b.
Barac & Debora liberarunt Iſraelem, Iud.4.a
Barbam non radat ſacerdos, Leu.21.a
Barba tonſa, ſignum luctus Iudæis, Iſa.15.a
Barbarorum humanitas erga naufragos, Act.18.a
Barnabas & Paulus ſegregantur ad prædicandum, Act.13.a
Baruch excipit ex ore Hieremiæ, Hier.36.a
Baſan terra gigantum, Deut.3.b
Baſes æneæ in templo Salomonis,3.Reg.7.d
Batbuel pater Rebeccæ, Gen.22.d
¶ Beati qui ſint dicendi, Matt.5.a
¶ Beatus qui Ieſum nouit eſſe Chriſtum, Matth.16.c
Beati viri deſcriptio, Pſal.1.
Beatitudinis deſcriptio Pſal.118.
Beelphegor ſequentes occiduntur, Deut.4.a
Beelzebub conſulit Ochozias infirmus, 4.Reg.1.a
Bel euertit Daniel, Dan.14.d
Behemoth eiuſque malitia, Iob 40.b
Bella & lites vnde, Iacob.4 a
Bellum propter peccata populi,3.Reg.8.d. Leu.26.d
Belli ius in expugnandis vrbibus, Deut.20.c
qui ad Bellum non ibant, Deut.20.a,24.b
Bellat Deus pro obedientibus ſibi, Ioſ.23.c, Exo.23.f
Belli victoria Deo tribuenda, Iud.7.a.b,1.Reg.14.a,3.Reg.22.c
Benadad regis Syriæ acta,3.Reg.15.20.4.Reg.1.38.d
Benedixit Deus maſculo & fœminæ, quum vim dedit generandi, Gen.1.d,5.a
Benedicendi populi a ſacerdote modus, Num.6.d, Gen.48.d
Benedicere Deum, pro gratias agere, Gen.14.c
Benedictiones ſeruantibus mandata, Exod.23.e, Leuit.26.a
Benedictiones in monte Garizim, Deut.27.b
Benedicendus Deus poſt cibum, Deut.8.b, Matt.26.c, Ioh.6.c
Benedictio pro munere, Gen.33 b.c,2.Cor.9.b
Benedicere pro maledicere,3.Reg.21.c.d, Iob 1.
Benedictis Dei regnum æternum paratum, Matt.25.c
Benefaciendum omnibus, Galat.6.c, Luc.6.e
Beneficia Dei tribuenda ſuæ bonæ voluntati ac promiſſioni, 2. Regum 7.c,d
Beneficiorum commemoratione hortatur Moyſes ad ſeruanda Dei mandata, Deut 29.a, idem facit Ioſue, Ioſ.24
Beneuolentia Pauli erga fratres Iudæos, Rom.10.a
Beniamin naſcitur, Gen.25.e, vide de eo, Gen.43.44.46. Deut. 33.b, & de filijs ipſius, Gen.46.c,1.Par.7.b
Beniamitæ occiſi, & quare, Iudic.20.
Benigni ſimus, Ephe.4.g,1.Cor.13.b
Benignitas Chriſti apparuit nobis, Tit.3.b
Berzellai acta,2.Reg.19.f,3.Reg.2.b
Beſeleel & Oliab artifices, Exod.31.a,35.d
Beſtiæ terræ creantur, Gen.1.c
Beſtiæ variæ, Apoc.11.b,3.a,19.d
cum Beſtijs pugnauit Paulus,1.Cor.15.d
cum Beſtijs fuit Chriſtus in deſerto, Mar.1.a
Bethel ſiue Luza, Gen.10.d, Iud.1.c,1.Reg.10.e
Bethlehem & Ephrata, Gen.15.c, Luc.2.b, Matt.2.a
Bethſabee dormit cum Dauide, 2.Reg.11.a,12.d,f.3.Reg.1.c
Bethſaidæ ciuitatis infidelitas, Matt.11.c
Bethſamitæ percuſſi a Deo, 1.Reg.6.e
Bethulia obſidetur ac liberatur, Iudith 7.a,15.a
¶ Bibere non poſſunt Aegyptij aquam fluminis, Exod.7.d
Bibit de torrente Elia,3.Reg.17.a
Bibere non vult Dauid aquam antea deſideratam,2.Reg.23.e
Bigamia Lamech & Eſau, Gen.4.a,16.g
Bilinguis homicida, Prou.18 b
¶ Blaſphemia in Spiritum ſanctum, Mat.3.c
Blaſphemia Sennacherib.4.Reg.18.g,19.b
Blaſphemia Nicanoris,2.Mac.15.a
Blaſphemus lapidatur, Leuit.24.b
Blaſphemia vitanda, Ephe.4.g, Coloſ.3.b
Blaſphemi Syri,3.Reg.20.d.e
Blaſphemare fecit Dauid inimicos nomen Domini ſuo adulterio,2.Reg.12.d
Blaſphemias loquitur beſtia in Deum, & nomen eius, Apoc.13.b
¶ Boanerges, Iacobus & Iohannes, Mar.3.b
Bonus ſolus Deus, Matt.19.c
Bonum non habitat in noſtra carne, Rom.7.d
Bonum ſectemur, Rom.12.b,1.Theſſ.5.c
Bona prudenter agenda coram hominibus, Rom.12.d
Bonum pro malo reddit Dauid,1.Reg.24.b
Bona temporalia danda miniſtris verbi Dei, Gala.6.b
Bona temporalia danda pauperibus, Luc.16.a
Bonis abundat obtemperans Deo, Deut.28.a
Booz acta, Ruth.2.3.4
Bos cornupeta, Exo.22.e
Boues in fruſtra concidit Saul,1.Reg.11.b
Boum fuſilium fabricatio, 2.Paral.4.a

Boui trituranti non alligandum os, Deut.25.b,1.Cor.9.h
Botrus a duobus portatur, num.13.c
¶ Brachium & potentia Dei vbique audita,3.Reg.8.a
Brauium & vitam æternam arripiamus,Phil.3.c
Bubulam comedunt Iudæi, Deut.14.a
Buccinæ clangor, cum daretur lex,Exod.19.e
Buccina clangit Gedeon,Iud 6.g
Butyrum dat ſuis Deut.32.b
Butyrum & lac dat peregrinis Abraham,Gen.18.b
Butyri & mellis torrens, Iob 20.c
in Butyro lauare pedes, Iob.29.a
Butyrum & mel comedit Chriſtus, Iſa.7.c

C

Aat filij,Exod.6.c,Ioſ.21.a
Cadere in faciem ſuam, Gen.17.c,Ruth.2.b
Cadere,pro mori,2.Reg.3.g,& alibi frequenter.
Cæci duo ſanantur a Chriſto, Matth.9.d
Cæcum ſanat Chriſtus, Mar.8.c
Cæcus natus in gloriam Chriſti illuminatur, Io.9.a
Cæcus cæcum ducens, Matth.15 b
Cæco non obijciendum offendiculum,Leu.19.e
Cæcitate percutiuntur inobedientes Deo,Deut.28.c
Cæcitate percutiuntur hoſtes Eliſei 4.Reg.6.d
Cæcitas cordis,Rom.11.e,Eph 4.e
ob Cæcitatem Phariſæorum contriſtatur Chriſtus, Mar.3.a
Cæſus ter virgis Paulus,2.Cor.11.f,Act.16.c
Cæduntur apoſtoli in concilio,Act.5.f
Cælum quod & firmamentum creatur,Gen.2.a
Cælum veſpere rubicundum, Mat.16.a
Cælum ſuum aperit Deus obedientibus,Deut.28.b,claudit vero inobedientibus,Deut.11.h,3.Reg.8.h
Cæli militiam adorantes lapidabantur,Deut.17.a
Cæli noui & terra noua,2.Pet.3.c.Apoc.21.a
Cæleſtis homo ſecundus, Chriſtus.1.Cor.15.f
Cæſari tributa reddenda, Matth.22.b,Rom.13.b
Cain natiuitas & acta, Gen 4.1.Io.3.b.c
Caipha acta, Io.11.g,Matth.26.b
Caius hoſpes & comes Pauli,Rom.16.d,Act.19.f
Calceamenta non attrita Iudæis in deſerto,Deut.29.a
Calceamentum ſoluere, Ruth.4.b,Exo.3.a,Mar.1.b
Caleb acta, Num.11.d,14.b,Ioſ.14.b
Calendarum ſacrificia, Ezech.46.a
Calix & panis quem in Chriſti memoriam ſumimus,1.Cor.10.d
Calix pro morte & cruce,Mat.20.c,26.d
Callide nihil agendum, Deut.15.b
Caluitium ſuper mortuo, Deut.14.a
Caluum vocantes Eliſæum deuorantur ab vrſis,4.Reg.2.d
Calumniam ſubſtinet inobediens Deo, Deut.28.c
Calumnia vitanda, Leuit.19.e,Eccl.4.a
Camelus non edebatur, ſed bene camelopardus, Deut.14.a
in Cana Galileæ primum Chriſti miraculum, Ioan.2.b
Candelabri forma & ſitus, Exod.25.c,37.c,40.c
a Canibus comeditur Iezabel,4.Reg.9.g
Canes, Gentes a Chriſto dictæ, Matth.15.c
Canes pſeudoprophetæ,Phil.3.a
Canis reuerſus ad vomitum 2.Pet.2.d
Canendum Deo,& gratiæ agendæ, Iud.5.a
Canticum Moyſi,Exo.15.a,Deut.32.a, Item Mariæ, & Zachariæ cantica Luc.1.e,g, Item Annæ,1.Reg.2.a
Canticum Deboræ & Barac, Iud.5.a
Cantandi in corde Pſalmi,Epheſ.5.d
Cantandum Deo ſpiritu & mente,1.Cor.14.e
Cantores Dauidis, 1 Paral.25.a
Coram cano capite conſurgendum, Leu.19.g
Capharnaum increduła Ciuitas, Matth.10.d
Capillus non periturus patienti propter Chriſtum, Luc.21.d
Capilli capitis numerati, Matth.10.d
Cappadoces expulerunt Heuæos de terra ſua, Deut.2.e
Capream & capram comedunt Iudæi, Deut.14.a
Captiua mulier ducitur in vxorem, Deut.21.b
Captiuitatem minatur Deus Iudæis,Deut.28.e,f,g, ex qua reducentur, ſi ad ipſum conuertantur, Deut.30.a
Captiuitas Babylonica prædicitur,4. Reg 20.d.Item 25.a
a Captiuitate reditus prænunciatur,Ezech.20.f,Hier.29.c
Captiui peccatores, Rom.7.d
Caput puluere conſperſum, ſignum luctus 1.Reg.1.a
in Caput aut caudam conſtitui, Deut.28 h
in Capite funiculus ſignum ſeruitutis,3.Reg.29.c
Caput Chriſti,Deus: viri,Chriſtus: mulieris,vir,1.Cor.11.a
Caput Eccleſiæ Chriſtus,Eph.4.d,Coloſ.1.c
Caput quare non velet vir,1.Cor.11.a
Carbones ignis ſuper caput congerere. Rom.12.d
Carceris Pauli cuſtos credit Chriſto,Act.10.f
in Carcerem coniecti apoſtoli,Act.5 e,12.a
in Carcerem coniectus Paulus,2.Cor.6.b,11.c,Act.16.e
Cardines terræ creauit Deus,1.Reg.2.h
Cariatharbe quæ & Hebron. Ioſ.14,d,Iud.1.b
Cariathſepher quæ & Dabir, Ioſ.15.d
Carmina Salomonis,3.Reg.4.d
Caro cum ſanguine non edenda,Gen.9.a, Leu.19.c.
in Carnem vnam maritus & vxor, Gen.2.d
Carnes pluit Deus populo Iſrael,num.11.a,d
Carnibus veſcitur Elias 3.Reg.17.a
Caro homo eſt ſine ſpiritu Dei,Gen.6.a
Caro & ſanguis pro ipſo homine, Matth. 16.c,Io.1.c
Caro aduerſatur ſpiritui,Gal.6.c
Carnis prudentia, mors,Rom.7.d,8.a
in Carne eſſe, viuere ſecundum vires humanas, Rom.8.b
Carnis cura & deſideria vitanda, Rom.13.d.Gal.5.c
Carnalia vocat Paulus, bona temporalia, 1.Cor 9.b
Carnales Corinthi ob contentiones & æmulationes,1.Cor.3.a
Caro Chriſti manducanda, Io.6.c
Carnis ſtimulus Paulo datus, & quare,2.Cor.12.b
Caſtitas Dei donum, Sap.8.d
Caſtitas Ioſeph, Gen.39.b.Suſannæ, Dan.13.a,Saræ,& Tobiæ, Tob.3.c
extra Caſtra leuandus venter, Deut.23.b,c
Caſtrare ſeipſum ob regnum cælorum, Matth.19.b
ſuper Cathedram Moyſi ſedere, Matth.23.a
¶ Ceila vrbs liberatur a Dauide,1.Reg.23.a
Cellaria obedientium Deus multiplicat,Deut.28.a
Cendebæus dux exercitus Antiochi, 1.Mach.16.a
Centuplum qui accepturi, Matth.19.d
Centuriones conſtituti a Moyſe, Exo.18.c
Centurionis gentilis fides, Matth.8.a
Centurio alijq; Chriſtum fatentur Dei filium, Matth.27.f
Cæremonias, & ſacrificia Iudæorum reijcit Deus, Iſa.1.d,66.a, Hebr.9.b
Ceruicis duræ populus Iſrael,Exo.32.e,Deut.9.b
Ceruum comedunt Iudæi, Deut.14.a
Cetura vxor Abrahæ,Gen.25.a
¶ Chaldæorum ferocitas,Hierem.5.d
Cham irridet patrem ebrium,Gen.9.d
Chanaan comitatur Dauidem,2.Reg.19.g
Chamos idolum Moabitarum,3 Reg.11.b,4.Reg.23.e
Chanaan maledicitur, Gen.9.d
Chanaan filij vnde populi Chananæorum,Gen.10.e
Chanaan terra promittitur Abrahæ,Gen.3.d,12.b,15.b, d
Chananei occidunt Iſraelitas, num.14.g
Chananæos quare paulatim expulit Deus, Exo.23.f
Chananæos expugnat Iudas, Iudic.1.a,b
Chananæi tributarij filijs Manaſſe, Ephraim, Zabulon, Aſer & Nephtali,Iud.1.f,g
Chananæa Ieſum pro filiæ ſalute inſtanter orat, Mat.15.c
Charitas Deus,1.Iohan.4.b,c
Charitas Dei manifeſtata fuit cum filium ſuum pro nobis tradidit, Rom.5.b,1.Io.4 h
Charitas fidem & ſpem antecellit,1.Cor.13.d
Charitas per Spiritumſanctum diffunditur, Rom.5.a
Charitatem quando habeamus perfectam,1.Io.2.a,Luc.4.c
Charitatem ſi quis non habeat, nihil proſunt aliæ virtutes,1.Corint.13 a
Charitas fraterna commendatur, Rom.12.c
Charitatis vis,1.Cor.13.toto capite.
Charitatis Præcepta, Prou.3.d
Charitatem perpetuo debemus proximo noſtro, Rom.13.e
Charitas amat, etiam cum ſæuit, Prouerb.27.a

Chariſmata meliora imitemur, 1.Cor.12.d
Cherubim ante paradiſum voluptatis, Gen.3.d
Cherubim forma & ſitus, Exo.25.b
Chirographum nobis contrarium deleuit Chriſtus, Coloſ.2.c
Choreæ Iſraelitarum coram vitulo, Exo.32.d
Chriſtus Deus æternus, Iohan.1.a
Chriſti nomina, Iſa.9.b
per Chriſtum inſtaurata omnia, Eph.1.b
Chriſtus promiſſus Adæ ſaluator, Geneſis 3.c, Item Abrahæ, Gen.12.a
Chriſti aduentus prædicitur, num.24.c, Iſa.40.c
Chriſtus concipitur, Luc.1.d, naſcitur, Luc.2.a
Chriſtus circunciditur, Luc.2.c
Chriſtus a magis adoratur, & fugit in Aegyptum, Mat.2.b,c
Chriſtus baptizatur, Matth.3.d
Chriſtus puer in medio doctorum, Luc.2.f
Chriſtus parentibus ſubditur, Luc.2.g
Chriſtus ieiunat 40. diebus, & tentatur a diabolo, Matth.4.a,b
Chriſtus Angelis minor effectus, Heb 2.b
Chriſtus miſſus omnibus ſalutaris, Iſa.61.a, Luc.2.e,4.g, 5.f
Chriſtus Dei patris imago, 2.Cor.4.a, Coloſ 1.Heb.1.a
Chriſtus verba patris loquitur, Io.3.d, regnum Meſſiæ appropinquaſſe prædicat, hortaturq; ad pœnitentiam, & vt credant Euangelio, Matt.4.c,9
Chriſtus lux vera, Iohan.1.a,8.b,1.Ioh.1.b
Chriſtus mediator & aduocatus noſter, 1. Tim.2.b, Heb.8.b,9.d,12.f,1.Iohan.2.a
Chriſtus apoſtolus & Pontifex noſter, Heb 2.d,3.a
Chriſtus caput Eccleſiæ, Eph.1.d,4 d
Chriſtus audiendus, Matth.17.b Heb 2.a
Chriſtus ingemiſcit, Mar.8 a, eſurit, Matth.4 a, fatigatur ex itinere, Iohan.4.a, flet, infremit, & turbat ſeipſum, Ioh.11.d, Luc.19.f
Chriſtus pauperrimus, Matth.8.c
Chriſtus diſcumbit apud Matthæum, Matth.9.b, apud Phariſæũ, Luc 7.f, 11.f.14.a, cœnat apud Lazarum, Ioh 12.a
Chriſtus reprehenſus quod cum peccatoribus manducet, Matt.9.b
Chriſtus in nuptiis mutat aquam in vinum, Io.2.a
Chriſtus ſe a Deo miſſum, Deiq; filium eſſe probat, Iohan.7.d, 8.b,9.g
Chriſtus via, veritas, & vita, Iohan.14.a
Chriſtus, medicus peccatorum, Matth.9.b, Mar.2.c, Luc.5.f
Chriſtus paſtor bonus, Iohan.10.b Pſal.22.Hierem.23.a
Chriſtus oſtium per quod intratur ad vitam, Iohan.10.b
Chriſtus ſuper aſinam Ieruſalem ingreditur, Mat.21.a
Chriſtus lauat pedes diſcipulorum, eiſque tradit ſuum corpus & ſanguinem, Iohan.13.a, Matth.20.c
vt Chriſtum comprehendant mittunt Phariſæi miniſtros, Iohannis 7.e
Chriſtus morbos corporis & animi ſanat, Mat.4.d
Chriſtus ſua voluntate dedit vitam pro peccatis noſtris, Iohann.10.c
Chriſtum vendit Iudas ſacerdotibus, Matth.26.b
Chriſti anima triſtis vſque ad mortem, Matth.26.d
Chriſtus mortem deprecatur, Matth.26.d
Chriſtus morti adiudicatur, Matth.27.c
Chriſtus pro perſecutoribus orat, Luc.23.e
Chriſtus moritur. Matth.27.f
Chriſti vulnera, Zach.13.e
Chriſtus reſurgit, Matth 28.a
Chriſti triumphus, Pſal.67.verſ.18.
Chriſtus aſcendit in cœlum, Mar 16.d, Luc.24.g, Act.1.b
Chriſtus ſedet ad dexteram Patris, Coloſſ.3.a, Hebr.1.a
Chriſtus ſecundo apparebit, Hebr.9.g
Chriſti iudicium, Matth.3.e,25.c,d, Malac,3 b
Chriſtus cum ſuis vſque ad conſummationem ſeculi. Matt.28.d
Chriſtiani primum dicti Antiochiæ, Act 11,d
Chuſai viri probi acta, 2.Reg.15.g,17.a
¶ Ciborum omnium conceſſio præter ſuffocatum, Gen.9.a
Cibus immundus, Leu.11.e
Cibus Chriſti obedientia Patris, Iohan.4 b
Ciconiam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Cinæi ſoceri Moyſi filij, Iud.1.d
Cinæorum deſtructio prædicitur, num.24.e
Cinere aſpergi caput, ſignum luctus 3.Reg.4.c, 2.Reg.1.a, Iudith 4.c, Eſth.4.a,16.c, Iob 40.a, Hier.6.g 25.g
Ciniphes in hominibus & iumentis, Exo.8.d
Circunciſio præcipitur Abrahæ, Gen.17.b
Circunciſio ſecunda ſub Ioſue, Ioſ 5.a
Circunciditur Chriſtus, Luc.2.d
Circumcidi Gentes non vult Paulus, Act.15.e
Circuncidit Timothæum Paulus, & quare, Act.16
Circuncidendum præputium cordis, Deut.10 d,30.b, Hier.4.a
Circunciſio in ſpiritu, Deut.30.b, Rom.2.d, Coloſ.2.b
ne Circumueniamus fratres noſtros, 1.Theſ.4.b
Ciuitas prima Henoch, Gen.4.g
Ciuitas Deo relicto alienos adorans Deos, comburenda, & ciues occidendi, Deut.13.e,d
Ciuitates refugij, Deut.4.g,19.a, Ioſ.20.a
Ciuitatem hic permanentem non habemus, Hebr.13.e
Ciuitas ſupra montem poſita, Matth.5.b
¶ Clamãtes in afflictione reſpicit Deus, Deu.26.b, Exo.3.b,14.e, 1.Reg.9.c
Clamor peccati Sodomorum, Gen.18.c
Clamor ſanguinis Abel, Gen.4.b
Clamor tollatur a nobis, Eph.4.g
Claudicat Iacob, Gen.32.g
Claudus ex vtero matris ſanatur, Act.3.a
Claudicare vtroque pede 3.Reg.18.d
Claues Petro promittit Chriſtus, Matth.16.c, dat, Iohann.20.d
Clemens Deus in quem vult, Exo.33.d
Cleopatra Ptolemæi filia, 1.Mach.10.e
in Cleros ne dominentur presbyteri, 1.Pet.5.a
¶ Cælum, vide Cælum.
in Cænis primi recubitus, Matth.23.a
Cæna Domini cum diſcipulis, Matth.26 b
Cæna dominica in memoriam Chriſti facienda, Luc.22.f, 1.Corinth.11.f
¶ Cogitatio cordis hominis prima ab adoleſcentia, Gen.6.a
Cogitare bonum ex nobis non poſſumus, 2.Cor.3.b
Cogitationes cordis ne ſequamur, Num.15.d
Cognoſcere Deum eſt mandata eius facere, 1.Io.2.a
Cognoſci a Deo, Galat.4.a
Coitus illiciti, Leu.18 Deut.27.e,d
Colaphis cæditur Chriſtus, Matth.26.g
Collecta die ſeptimo immolati Phaſe, Deut.16.b
Collectæ in vſus pauperum, 1.Cor.16.a
Colloquia mala corrumpunt mores bonos, 1.Cor.15.e
Columba emiſſa ex arca, Gen.8.b
Columna nubis præcedit Iſraelitas, Exo.13.d
Columnarum tabernaculi forma, Exo.27.e
Columnarum æ nearum templi Salomonis forma, 2. Par.3.d
Comam nutrire viro ignominia eſt, mulieri vero decorum, 1. Cor.11.e
Coma non attondenda in rotundum, Leu.19.
Comburenda filia ſacerdotis fornicans, Leu.21.f
Comburendus viuus qui ſupra filiam vxorem duxerit matrem eius, Leu.20.b
Comburuntur a Deo murmuratores, num.11.a
non Comburendi filij in honorem deorum, Deut.12.d
Comburitur corpus Saulis & filiorum, 1.Reg.31.d
vt Comedamus dat Deus frumentum, &c. Deut.11.b
non Comedenda morticina, Deut.14.c
Comeſſationes vitandæ, Prou.23.b, Rom,13.b
poſtquam Comederunt & ſaturati ſunt Iſraelitæ, conuerſi ſunt ad idola, Deut.31.c
Commodati lex, Exo.22.e
Commodandum fratri ſine vſura, Deut.23.d
Communes manus, non lotæ, Mar.7.a
Communio rerum omnium fidelibus primis, Act,2.g
Communicare Chriſti paſſionibus quid ſit, 1.Pet.4.c
¶ Concordia res firmiſſima, Prou.18.d
ad Concordiam exhortatio, Rom.12.a
Concordia inter fideles ſacrificijs anteponitur, Matth.5.d
Concubina pro vxore, Iud.19.f, Gen.25 a
Concubinæ Salomonis trecentæ, 3.Reg.11.a
non Concupiſcendum, Deut.5.b, Exo.20.c, 1.Cor.10.b

Concupiſcit populus carnes, & punitur, Num.11.a,b,g
Cuncupiſcentiam peccatum eſſe dixit lex, Rom.7.b
Concupiſcentia io iuſtificatis, qui tamen illi non obediunt, Roman.6.b
ex Concupiſcentijs bella, Iacob.4.a
Concupiſcentię ſuffocant verbum Dei, Mar.4.b
Coodemnatio vitæ alienę prohibetur, Matt.7.a,12.a
Conditio omnium eadem eſt, Sap.7.a
Confidendum in tribulationibus, Iohan.16.g
Confitetur Moyſes peccatum populi coram Deo, Exo.32
Confitebatur ſacerdos peccata populi, Leuit.16.e
Confeſſio peccati ad Deum, 3.Reg.8.c
Confiteotur peccata accedentes ad fidem, Matt.3.a, Act.19.d
Confitentibus peccata datur remiſſio, 1.Iohan.1.d
Confiteri Ieſum eſſe Chriſtum, donum Dei eſt, Mar.16.e
Confiteri Deo pro laudare, frequens eſt in pſalmis.
Conflatiles Deos ne faciant Iſraelitę. Exo.34.c, Leuit.13.a
Conformes fieri imagini Dei, Rom.8.f
Confortat Deus Paulum. Act 23.e, 2.Timo.4.d
Congregari, vel colligi ad populum ſuum pro mori, Gen.25.a, 49.a, Num 20 d
Coniugij confirmatio, Geneſ.9.a, Matth.5.e, 19.b.1.Corinth.7.a,b,c.
noper Coniugati abſoluebantur primo anno a muneribus publicis, Deut.24.a,b
Coniuratio Abſalom, 2.Reg.15.b
Coniuratio Samri, 3.Reg.16.c
Connubium commendatur, Hebr.13.a
Conſcientia impij ſemper pauida, Prouerb.28.a
Conſcientię tranquillitas optabilis, Prouerb.1.b,5.b
Conſcientiæ ſecuræ ac lętæ commendatio, Prou.15.b, 17.d
Conſcientię teſtimonium Paulo gloria eſt, 2.Cor.1.c
Conſecrationis ſacerdotum modus, Exod.29.a
Conſecratio Leuitarum, Num.8.b
Coonſepulti Chriſto per baptiſmum, Rom.6.a
Conſilium iuuenum ſequutus eſt Roboam, 3.Reg.12.b
Conſilia Dei nemo nouit, Rom.11.d
Conſilium humanum nihil poteſt contra Dominum, Pſal.32. verſu 11. Iſa.19 b
Conſilium malum conſultori peſſimum, Eccl.27.d
Conſilia hominum diſſipat Deus, Pſal.32.verſo 10
Conſilijs proprijs innitentibus minatur Deus, Ezech.11.d
Conſilium Achitophel diſſipatur, 2.Reg.17.a
Conſolator afflictorum Deus, 2.Corinth.1.a, 7.b, Geneſ.28.e, 46.a
Coonſolatur ſuos Chriſtus aduerſus perſecutiones, Iohan.15.c
Conſolatio Iſrael, Chriſtus, Luc.2.d
Conſolemur inuicem: maxime puſillanimes, 1.Theſ.4.d,5.e
Conſpuitur Chriſtus, Matth.26
Conſtellationes ſyderum non ſunt metuendę, Ierem.10.a
Conſuetudo mali indelebilis. Prouerb.22.b
Conſulunt Deum Iſraelitę. Iud.1.a,20.c,d,1.Reg.10.d
Conſulturi Dominum olim adibant prophetas, 1.Regum 9.d, 4 Regum 22.e
de Conſummatione rerum omnium prophetia, Sopho.1.a
Contemnentes Deum ignobiles, 1.Reg.2.f
Contentio opus tenebrarum, Rom.13.d, 1.Cor.1.b, 11.c
qui non Continent, contrahant matrimonium, 1.Cor.7.b
Conuerſis ab impietate promittitur miſericordia, Iſa.55.b
ad Conuerſionem ueram adhortatio, Ioel.2.c
Conuertamur & efficiamur velut paruuli, Matth.18.
Conuerſis ad ſe parcit Deus, 3.Reg.8.d,e
Conuertitur ad nos Deus memor promiſſionum, 4.Reg.13.d
Conuertit Deus populum per tribulationes, Deut.4.c
Conuerſatio Gentium ante cognitum Chriſtum, Epheſ.2.a, 1.Pet.4.a
Conuerſatio Chriſtianorum in cœlis eſt, Philip.3.d
Conuerſationem ſanctorum conſiderantes, imitemur fidem eorum, Hebr.13.b
Conuiuæ quales admittendi, Eccl.9.d
ad Conuiuium inuitat Tobias timentes Deum, Tob.2.a
ad Conuiuium vult Chriſtus pauperes inuitari, Luc.14.c
ad Conuiuia inuitati poſtremum locum occupent, Luc.14.b
Cooperabatur Chriſtus Apoſtolis prędicantibus, Mar.16.d
Coquere non licebat cibos in ſabbatho, Exo16.c.
Cor pane fulcitur, Iud.19.b, Pſal.103.verſo 17
Cor hominis prauum, Gen.6.a, Deut.29.c, Ierem.17.b
Cordis circuncıſio, Iere.9.g, Deut.10.d
de Corde exeunt cogitationes malæ, Matth.15.b
Cordium intima nouit Deus, 1.Reg.16.b, 3.Reg.8.d
Cor bonum bona loquitur, & contra malum mala, Matth.12.c, Lucæ 6.g
Cor noſtrum circuncidit Deus, Deuter.30.b, Ezech.11.d
in Cordibus fidelium leges ſcripſit Deus, Hebr.8.d
a Corde metitur dona Deus, Mar.12.d
Corde toto quærendus Deus, Deut.4.d,6.c
Corde toto conuertamur, Deut.30.b, 1.Reg.7.a,4.Reg.23.e
Corda noſtra inclinanda ad Deum, Ioſ.24.f
in Cordis ſimplicitate ambulandum, 2.Cor.1.c, 1.Pet.1.d
in Cordis lætitia Deo ſeruiendum, Deut.28.e
Cordis cuſtodia, Prouerb.4.d
Core rebellio ac percuſsio a Deo, Num.16
apud Coriarium hoſpitatur Petrus, Act.9.g
Cornelio centurioni prædicat Petrus, Act. 10.e,f,g
Cornu & potentia ſalutis noſtræ Deus, 2.Reg.22.a
Cornuta & ſplendens facies Moyſi, Exod.34.d
Corona regni cęleſtis reportanda, 1.Cor.9.d, 2.Tim.4.b
Corpus Chriſti, Eccleſia, Epheſ.1.d
Corpus vnum ſunt omnes fideles, Rom.12.a, Epheſ.4.a
Corpora noſtra conſecrata Chriſto, 1.Corinth.6.c,d
Corpus noſtrum vas fictile, 2.Corinth.4.b, domus terreſtris, 2.Corinth.5.a
Tabernaculum. 2.Cor.5.b, 2.Petr.1.e
Corpora reſurgentia qualia ſint futura. 1.Cor.15.c,f.
Corpus ſuum ſubigit Paulus, 1.Cor.9 d
Corozaim infidelitatem exprobrat Chriſtus, Matth.11
Corripit Deus inſtos in bonum, Iob 2.b, 13.a, 2.Mach.6.e
Correptio fraterna, Prouerb.25 d, Galat 6.d
ad Correptionem noſtram ſcripta ſunt quæ Deus Iudæis inflixit, 1.Corinth.10.e
Corrupta terra coram Deo, Gen.6.b
Cortinarum fabricatio in tabernaculo, Exod.36.a
Coruus emittitur ex arca, Gene.8.a
Coruorum miniſterio paſcitur Elias, 3.Reg.17.a
Coruum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
è Coſta Adæ creatur mulier, Gen.2.d
Coturnices & man pluit Deus Iſraelitis, Exo.16.c, Num.11.g
Coſbi fornicaria occiditur a Phinees, Num.25.b
¶ Crapula fugienda, Luc.21.f.
Craſſus factus Iſrael & pinguis reliquit Deum, Deut.32.c
in Craſtinum non glorıandum, Prouerb.27.a
Creator ex creaturis cognoſcitur, Sap.13.b, Iob 12.a, Eccl.43.a
Creatio hominis, Gene.1.d
Creata omnia per Chriſtum, Coloſſ.1 1.c
Creaturis vtitur Deus pro ſua voluntate, Iſa.45.b
Creaturis fidentes decipiuntur, Iſa.30 d
Creatura Dei omnis bona, 1.Tim.4.b
Creatura omnis vanitati ſubiecta non volens, Rom.8.d
Creaturæ vniuerſę vt prędicetur Euangelium, pręcipit Chriſtus. Mar.16.d, idque factum dicit Paulus, Col.1.
Creatura noua ſumus per fidem in Chriſtum, 2.Corint.5.d
Credat oportet qui ad Deum accedit, Hebr.11.b,d
Credere eſt donum Dei, Matt.13.b,16.e, Act.17.g
vt Credamus Ieſum eſſe Chriſtum, idque credendo vitam habeamus, ſcripſit Iohannes euangelium, Iohan.20.g
Credendo in Chriſtum remittuntur peccata, Act.10.g
Credentibus datur Spiritus ſanctus, Ephe.1.c, Iohan.4.b.d
Credenti omnia poſſibilia, Marc.9.d
Credens in Chriſtum non morietur in æternum, Iohan.11.c
Credũt multi in nomine Ieſu, quibus ipſe Ieſus nõ ſe credit, Io.2
Cretenſes mendaces, Tit.1.c
Criminatores ne ſimus, Leuit.19.d
Criſpus archiſynagogus Chriſto credit, Act.18.e
ad Crucem ducitur Chriſtus, Matth.27.c
in Cruce quanta fuerit Chriſti anguſtia, Pſal.21.a
Crux ſua cuique Chriſtiano ferenda, Matt.10.d, 16.d
in Cruce & afflictionibus gloriatur Paulus, Gal 6 d 2.Cor.11.e
Crucifigere carnem ſuam cum concupiſcentijs, Galat.2.d

Cruci-

Crucifixus mundus Paulo, & Paulus mundo, Gal.6.e
¶ Cuculum non comedebant Iudæi, Deut.14.b
Culicem excolabant Phariſæi, Matth.23.c
Cultus Dei externus ſine fide, reijcitur, Iſa.43.d
Cultus Dei verus, Iſa.1.c
Cuniculos immundum animal, Leu.11.a
Cupiditas inexplebilis, Prouerb.27.e
Cupiditas radix omnium malorum, 1 Tim.6.c
10 Cyrio.os nihil agentea, 2.Theſ.3.d
a Curis huius vitæ maximè cauendum, Luc.21.f
Cura Dei pro Iacob ne noceat ei Laban, Gen.31.c
Cura Dei erga populum ſuum, Hier.6.d, 1.Pet.5.b
Curribus ferratis vtuntur Chananæi, Iud.1.d,4.b
Currus Salomonis 1400.4.Reg 19.d
Currus Iſrael Elias dicitur ab Eliſæo, 4 Reg.2.b
Cuſtodit Deus populum vt pupillam oculi ſui, Deut.32.b
Cuſtos Iacob vbique fuit Deus, Gen.8.c,d
vt Cuſtodiat nos Deus, orandum, Num.6.d
¶ Cignum non comedunt Iudæi, Deut.14.c
Cyri regis Perſarum acta, Iſa.44.a,45.a,1.Eſd.1.a

D

DAbir vrbs, alias Cariathſenna, ſiue Cariatſepher expugnatur, Ioſ.10.g,15.c
Dæmonibus non offerendum, Leu.17.b
Dæmonijs & idolis conſecrant Iſraelitæ filios, 4. Reg.17.b
Dæmonia oratione & ieiunio expelluntur, Matt.17.c
Dæmonia Ieſum eſſe Chriſtum agnoſcunt, Matt.8.d, Mar.3.b
Dæmon confitetur ſe Ieſum noſſe & Paulum, Act.19.e
quod Dæmonia nobis ſubdantur, non gloriandum, Luc.10.e
Dæmoniorum doctrinæ quæ ſint, 1.Tim 4.c
Dæmoniacum ſanat Chriſtus, Matt.12.b
Dæmoniaci duo ſanantur a Chriſto, Matth 8.d
Dagon Deus Philiſtinorum corruit 1.Reg.5.a
Dalila meretrix prodit Samſonem, Iud.16.
Damaſcenis vaſtitas futura ab Aſſyrijs. Iſa.17.a
Damaſci prædicat Paulus, Act.9.c
Damaſcus vaſtatur a rege Aſſyriorum 4.Reg.16.b
Damaris mulier credit Chriſto, Act.17.g
Damnationis miniſtratio, lex, 2.Cor.3.b
De damno facto. Exo.22.a
Dan filius Iacob, Gen.30 a,49.a, Deut.33.d, Ioſ.19.e
Dan viri ſexcenti proficiſcuntur Lais, Iud.18.d
Dan. vrbs quæ & Lais, Iud.18.g
Dandum & dabitur nobis Luc.6.f
Dare beatius quam accipere, Act.20.g
Dat omnia Deus, Gen.33.c
Datorem hilarem diligit Deus, 2 Cor.9.b
Danielis acta habes per totum librum ipſius.
Darij Medi acta. Dan.5.g,9.g,1.Eſd.6 a
Dathan rebellis in Deum comburitur, Num.16.a
Dauid ex quibus ortus, Ruth 4 d
Dauidis acta, a 1.Reg 13.vſque ad 3.Reg.2
Dauid neceſſitate compulſus, comedit panes Deo conſecratos, Matth.12.a
Dauidis commendatio, Eccl.47.a
Dauidis cor rectum coram Deo, 3.Reg.14.b,15.a
propter Dauid factas promiſſiones non auſert Deus regnum a Salomone, 3.Reg.11.ſ
Dauide maior Chriſtus, Matt.22.d
¶ Debita ſeptimo quoque anno remiſſa, Deut.15.a
Debitum & ius inter Chriſtianos charitas, Rom.13.c
Debora nutrix Rebeccæ moritur, Gen.35.b
Debora uxor Lapidoth iudicat Iſraelem, Iud.4.a
Decalogi præcepta, Exo.20.a
Decalogi repetitio, Deut.6.a
Decanos conſtituit Moyſes, exod.18.d
Decem tribus Iſrael a Deo eiectæ, Iſa.9.b,17.a
Decimæ erant Dei Leu 27.d
Decimis qui alebantur, Deut.14.d
non Decipiendus frater, Leu.19.c
Decuriones conſtituit Moyſes, Deut.1.b
Dedicatum templum Salomonis, 3.Reg.8.g,9.a
pro Derelicto lex oſtiæ, Leu.7.a
Demetrij filij Seleuci acta ſparſa, a 1. Mac.5. vſq; ad.2.Mac.14.
Dentem excutienti, dens excutiendus, Exo.21.c
Depoſiti lex, Exodi 22.b
non Derelinquit Deus populum agnoſcentē peccatū, 1.Re.12.d
Derelictum ſe a Deo clamat in cruce Chriſtus, Matt.27.c
Derelinquit Deus derelinquentem ſe, Deut.31.d
Deſcenſus Chriſti ad inferos, Pſal.15.verſu 10
in Deſertis moratur Chriſtus, Matt.4.d
Deſerunt viam Dei Iſraelitæ, Exo.32.b,c
Deſperantium Iſraelitarum confirmatio, Ezech.33.c,37.c
Deſperant Iſraelitæ de ſalute, Exo.14.c
Deſperat Cain, Gen.4.e
Deſpexit Dauid Deum adulterando, 2.Reg.12.c
Deſideria noſtra ne faciamus 2.Tim.2.d, 1.Pet.1.e,2.c
Detrahunt Moyſi Aaron & Maria, Num.12.a
Detractio vitanda, Iacob.4.c, 1.Pet.2.a
Detractor occultus cui ſimilis, Eccl.10.c
Deus ſpiritus eſt, Ioh.4 c
Deus Chriſti caput, 1.Cor.11.a
Deum nemo vidit vnquam, Iohan.1.a
Deus vnus & pater omnium, 1.Cor.8.b
Deus non habitat in manufactis templis, Act.17.f
Dei nomen, Exod.3.d
Deus vbique eſt, & cuncta intuetur, Hier.23.c
Deo omnia poſſibilia, Gen.18.b, Matt 19.d, Luc.1.d
Deo nihil eſt ab homine adiutorij, Iob 26.a
Deum patrem nouit qui Chriſtum nouit, Iohan.14.a
ex Deo omnia, & nos per illum, & in illo, Rom.11.d
Deus alius non eſt quam Deus Iſrael, Deuter.4.f, 1.Reg.2.a.3. Reg.18.f
Deos vult cognoſci Deus per ſigna ſua, Exod.7.c
Deo & mammonæ ſeruire non poſſumus, Matt.6.c
Deus non tentandus, Deut.6.c
Deus quos amat arguit & caſtigat, Heb.12.b, Apoc.3.b
s Deo abducens Propheta, Deut.13.a
Dei ſolius eſt peccata remittere, Mar.2.a
Deo & idolis ſeruientes Samaritani, 4 Reg.17.f
Deos alienos ſi adorauerimus, peribimus, Deut.5.a,6.c
Dei non ſunt, qui manibus fiunt, Act.19.e, Baruch.6.b
Deus huius ſeculi Satan, 2.Cor.4.a
Deos pro iudicibus accipit etiam ſcriptura, Exo.22.b
Deuteronomium legat rex, & quare, Deut.17.d
Deuteronomium, legis explanatio, Deut.1.a
Deuteronomium traditur leuitis & ſenioribus, Deut.31.b
Deutronomium legit Ioſias coram populo, 4.Re.23.a
ad Dexteram Chriſti ſedere volunt filij Zebedei, Matt.20.c
¶ Diabolus mulierem ſeducit, & maledicitur, Gen.3.a,b,c
Diabolus princeps aeris huius, Eph.2.a, accuſator fidelium, Ap.12.c, aduerſarius & hoſtis noſter 1.Pet.5.c, Eph.6.d
Diaboli ſemen infideles, Matt.13.e, Iohan.3.b
Diabolum vincimus fide in Chriſtum, 1.Io.2.b,c
Diabolo & Angelis eius paratus ignis æternus, Matt.25.d
Diaconorum mores quales eſſe debeant. 1.Tim.3.b
Dies verbo Dei creatur, Gen.1.a
Dies longiores aut breuiores tribuit Deus, Deut.30.d
Dies extremi iudicij propinquus. Rom.13.d, 1.Io.2.d, 1. Cor.10.c
Dies iudicij inopinatus vt fur, 1.Theſ.5.a
Diei nouiſſimi aduentus, Apoc.6.d
Dies longiſſimus temporibus Ioſue, Ioſ.10.a
Dies boni, 1.Pet.3.b, mali, Eph.5.c
Difficilia quattuor cognitu, Prou.30.c
Difficile nihil eſt Deo, Gen.18.b
qui Diffidens poſtulat aliquid a Domino, non accipiet, Iac.1.a
Digiti ſeni in manibus & pedibus cuiuſdam gigantis, 2. Reg.21.d
Digito Dei ſcriptæ tabulæ Moyſi, Exo.31.d
Digitus & potentia Dei, Exo.8.d
Dij hominum manu fabricati, Deut.4.d
Dij gentium neminem ſaluant, Baruch 9.b
Dij vocantur ad quos ſermo Dei factus eſt, Iohann.10.g
Dilexit nos prior Deus, Io.4.c
quod Dilexiſſet patres docuit Deus Iſraelem, Deut.4.f
Diligens nos Deus miſit filium ſuum, Io.3.b, 1.Io.4.c
Diligunt Deum qui mandata eius faciunt, 1.Io.2.a,5.a
Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, Rom.8.c

Diligamus inuicem ſicut Chriſtus dilexit nos, Ro.12,e,1.Io.3.b, d,4.b
Dilectio proximi, legis impletio, Rom.13.c
Diligens Chriſtum implet eius mandata, Ioh.14.c
Diligendi amici & inimici, Leu.19.d, Mat.5.g
Diligendus Deus ex toto corde, Deute.6.a, Luc.10.e
vt Diligamus ipſum purgat corda noſtra Deus, Deut.30.b
Diluuium temporibus Noe, Gen.6.7.8
Dimittit Ioſeph iniuriam fratribus, Gen.50.c
Dina filia Iacob rapitur, Gen.34.a
Dionyſius Areopagita Chriſto credit, Act 17.g
Diotrephes reprehenſus a Iohanne, Iohan.3.c
Diſcalceati domus, quæ erat Iſraelitis, Deut.25.b
Diſcipuli Chriſti qui in eius æde permanent, Ioh.8.d
Diſcipuli Chriſti quo dignoſcantur, Ioh.13.d
Diſcipulus Chriſti patrem odit præ Chriſto, Matth.10.d
Diſciplina Dei & Tribulatio bona, Heb.12.b
Diſciplinam non recipientibus, minatur Deus, Leu.25.e,d
Diſciplinæ Dei vtilitas, Prou.13.c,15.d
Diſcamus timere Deum, Deut.14.c.31.c
Diſcordiarum author deteſtandus, Prou.6.b
non Diſſenſionis, ſed pacis author Deus, 1.Cor.14.f
Diſpenſatores Euangelij Apoſtoli, 1.Cor.4.a
Diſputationes quales vitandæ, Tit.3.c
Diues qui in diuitijs fidit, Marc.13.b
Diuitibus væ, & quare, Luc.6.d, Iac.5.a
de Diuitibus loquitur Paulus, 1.Tim.6.b,d
Diues non ſuſcipit euangelium, Matth.19.c
Diuitis cuiuſdam parabola, Luc.12.c
Diuites Abraham & Lot, Gen.13.a,b
Diuites Iacob, & Eſau, Gen.30.g,36.a
Diuites reddit Deus médicos, eſurientes aũt bonis replet, Lu.2.e
Diues beatus qui non fidit in diuitijs, Eccleſ.31.a
Diuitis perſonam non conſideres iudex, Leuit.19.c
Diuitis & pauperis collatio, Eccl,13.d
Diuitiarum & paupertatis author Deus, Prou.22.a
ob Diuitias ne obliuiſcamur Dei, Deut.8.c
Diuitiarum fallacia, Marc.4.b
Diuitijs renunciandum, Luc.16.c
Diuitijs & Deo ſeruire, Matth 6.c
Diuini occidantur, Leuit.20.d
Diuinos ne conſulamus, Deut.18.b
Diuinam naturam quomodo participamus, 2.Pet.1.a
Diuortium non quærant qui connubio cõiuncti ſunt, 1.Cor.7.c
¶ Docti a Deo Chriſtiani, Ioh.6.c
Doctor fidelium Spiritus Sanctus, Ioh.14.d
Doctores in eccleſia conſtituti, 1.Cor.12.d
Doceamus ſinguli ſingulos, 1.Theſ.5.c
Doctores fugiant quæſtum & quæſtiones, 1.Tim.6.b,d
Docentes placentia, & fabulas, 2.Tim.3.b,4.a, Tit.1.b
Doctrinæ Dei donum, Rom.12.b
Doctrinam eandem tradit Paulus omnibus eccleſijs, 1.Corinth. 14.f
Doctrina ſana quæ ſit, 1.Tim.4.a
Doctrina dæmoniorum quæ ſit, 1.Tim.4.a
Doctrinam aliam afferentes quam Chriſti, non ſunt recipiendi, 2.Iohan.e, Coloſ.2.a
Doctrina & veritas in rationali iudicio, Exod.28.e
Docuit Deus Iſraelem, Deut.4.f,32.b,43.a
Docendi filij Verbum Dei, Deut.6.b,11.c
Doeg prodit Dauidem Sauli, 1.Reg.22.b
Dolus non erat in ore Chriſti, 1.Pet.2.d
Dolus abſit a Chriſtianis, 1.Pet.2.a,d
Dominus vnus Deus, Deut.6.a, Ephe.4.a
Dominus tecum, ſalutatio. Iud.6.b, Ruth.2.a
Dominorum officium in ſeruos, Ephe.6.b
Dominari populo in timore Dei, 2.Reg.23.a
Domus leproſæ conſideratio, Leui.14.e
Domus venditio, Leui.25.d
Domus pulchras vbi ædificauerimus, meminerimus Dei qui de dit eas, Deut.8.c
Domus Domini templum, 2.Reg.12.c
Domus Dei Iſraeliticus populus, Num.12.b
Domus Dei ſpirituales, fideles, 1.Pet.2.a.4.d
Domus corpus noſtrum, 2.Cor.5.a
Domus orationis, domus Dei, Mat.21.b
Domeſticis fidei benefaciendum, Gala.6.c
Donum Dei eſt quod ſaluamur, Ephe.2.a
Donum Dei eſt ſcripturas intelligere, Luc.24.d,g
Dona Dei ſunt quæcunque habemus, vt vides de talentis. Matthæ.25.b
Dona varia dedit Chriſtus aſcẽdens in cœlum ad ædificationem eccleſiæ, Ephe.4.b, 2.Pet.1.a
Donum linguarum inferius prophetia, 1.Cor.14.c,d
Dona Dei adminiſtremus in alterutrum, Pet.4.c
Dormituri meditemur verbum Dei, Deut.11.c
Dormire pro mori, Gen.47.g, 1.Theſ.4.b
Dormientium primitiæ Chriſtus, 1.Cor.15.c
Dormientis cum ancilla punitio, Leuit.19.c
¶ Draco magnus in cœlo præliatur cum Michaele, Apocalypſ. 12.a,b
Draconem interficit Daniel, Dan.14.c
Draco diabolus ligatus, Apoc.20.a
de Dragma perdita, Luc.15.b
¶ Duritia populi Iſraelitici, Deut.9.d
Dux populi Iſrael Deus, Deut.1.c,31.a,b
Duces quare mittantur a regibus, 1.Pet.2.c
Dux incredulus prouidentiæ Dei, moritur, 4.Reg.7.a,d

E

EBrietas regibus fugienda, Prou.31.a
ab Ebrietate & crapula cauendum, Luc.21.f
Ebrietatis incommoda, Prou.23.d
Ebrioſi regnum Dei non poſſidebunt, 1.Cor.6.b
Ebrius Noe irridetur a filio, Gen.9.c
Ebrius Ela, rex Iſrael, occiditur, 3.Reg.16.c, item Ammon, 2.Regũ 13.f, rurſum Holofernes, Iud.13.b, ad hæc Nabal ebrius poſt decem dies percutitur a Domino, 1.Reg.25.f,g
¶ Eccleſia domus Dei, 1.Tim.3.d
Eccleſia principium habuit in Ieruſalem, Iſa.1.a, Pſal.47. verſu 2.
Eccleſia ſponſa Chriſti, Pſal.44.
Eccleſiæ fœlicitas prædicitur, & in ea peccatorum remiſſio, Iſa. 33.c,d
Eccleſia non contendit, 1.Cor.11.c
Eccleſiæ Dei concordia, Iſa.11.b
¶ Edom quare ſic dictus, Geneſis 25.d, & eius generationes, Geneſ.36.a
Edom negat tranſitum Iſraelitis, Num.20.c
Edom recedit a Iuda, 4.Reg.8.e
Edomitæ percutiuntur ab Amaſia, 4.Reg.14.a
de Effœminatis, 3.Reg.14.f,15.b,22.g, 4.Reg.23.b
¶ Egenis ſuccurrendum, Prouer.28.d
Egeſtas inobedientibus Deo, Deut.28.c
de Eglon rege Moabitarum, Num.3.c, Iud.3.b
Egreſſio filiorum Iſrael ex Aegypto, Exo.12.f
¶ Ela rex Iſrael, 3.Reg.16.b,e
Elatio Corinthiorum reprehenditur, 1.Corin.4.b
Elcanæ vxores, 1.Reg.1.a
Eldad & Medad prophetant, Num.11.f
Eleazarus filius Aaron, Exod.6.d, Ioſ.24.g
Eleazar occidit maximum Elephantem, 1.Mach.6.e
Eleazari paſſio, 1.Mach.6.d
Electi Chriſtiani ante creatum mundum, Ephe.1.a, 1.Petr.1.a
Electi pauci, Matt.20.b
Electio ex gratia Dei, non ex operibus, Rom.9.c
Electos nemo poteſt accuſare, Rom.8.f
Eleemoſinæ faciendæ, & quomodo, Luc.12.d, Mat.6.a
Eleemoſinæ, hoſtia accepta, Phil.4.d
de Eleemoſina, Eccl.17.e,29.c
Elementa calore ſoluenda, 1.Pet.3.c
Elementa mundi quæ dicat Paulus, Galat.4.b
Eliacim qui, & Ioacim, 4.Reg.24.a
Eliæ prophetæ acta, a 3.Reg.17. vſque ad 4. Reg. 2.
Elias promiſſus, Malac.4. erat Iohannes Baptiſta, Matth.11.b, 17.b

de Elia & Eliſeo, Luc.4.d
Eliezer filius Moyſi, Exod.2.d
Elimelech Bethlehemita cum vxore Noem, Ruth.1.a
Eliphaz amicus Iob, Iob 2.4.5.15.
Elizabeth vxor Aaron, Exod.6.d
Elizabeth vxor Zachariæ parit Iohannem, Luc.1.f
Elizei acta 3.Reg.19. 4.Reg.2. vſque ad 13.
de Eliu amico Iob, Iob 32.34.36.37
Elon iudicat Iſraelem, Iud.12.d
Eloquens Aaron, Exod.4.d
Eloquium Dei purum, 2 Reg.22.d
Elymas magus Paulo reſiſtens excæcatur, Act.13.b
Emim populus qualis, Deut.2.b
Emmanuel dictus Chriſtus, Iſa.7.c, Mat.1.d
in Emmaus proficiſcuntur duo diſcipuli, Luc.24.c
Emor occiditur a Simeone, Gene.34.b
¶ Enacim interficiuntur, Ioſ.11.d, Iud.1.d
Encæniorum inſtitutio, 1.Mach.4.g
Enoch filius Iared transfertur, Gene.4.c, 5.d
Enoch fides, Heb.11.
Enos filius Seth, Gen.4.d, vixit 905.annis, Gen.5.d
¶ Epænetus Chriſtianus, Rom.16.a
Epaphras euangelizauit Coloſſenſibus, Coloſ.1.a
Epheſij Dianæ cultores, Act.19.g
Ephod lineo accinctus Samuel, 1.Reg.2.d
Ephod accinctus Dauid ſaltat ante arcam Dei, 2.Reg.6.c
Ephraim genus & acta, Gen.41.g, 48
Ephraimitæ inſurgunt in Gedeonem, Iud.8.a,
Item in Iephte, Iud.12.a
Ephrata quæ & Bethlehem, Gene.35.c
Epicurei & Stoici cum Paulo diſputant, Act.17.d
Epiſcopus animarum noſtrarum Chriſtus, 1.Pet.2.d
Epiſcopus Timotheus, 1.Tim.4.d, Item Titus, Tit.1.d
Epiſcopi mores, 1.Tim.4.c, 2.Tim.1.b, c, Tit.2.b
Epiſtola Pauli & Chriſti fuerunt Corinthij, 2.Cor.3.a
Epiſtolæ Pauli difficiles, 2.Pet.3.d
Epulari ac lætari coram Domino, Deut.16.d
Epulandum nobis ob paſca noſtrum immolatum, 1.Cor.5.c
¶ Equorum Salomonis numerus, 3.Reg.4.e
Equos ne multiplicet ſibi rex, Deut.17.d
Equi, albi, ruſi, nigri, pallidi viſio, Apoc.6.a, b, c
ne Erubeſcamus Chriſtum confiteri, Luc.9.c, 2.Tim.1.b
ne Erubeſcamus patientes propter Chriſtum, 1.Pet.4.d
Erudiuit Deus Iſrael 40.annis, Deut.8.b
¶ Eſau natiuitas & acta, Gene.25. vſque ad 36.cap.
ab Eſca ſcandalizante fratrem abſtinendum, 1.Cor.1.d
Eſca ſpiritualis manna, 1.Cor.10.a
Eſdras aſcendit Ieroſolymam, 1.Eſdr.7.a
Eſt & Non, in ſermonibus Pauli non fuit, neque in promiſſionibus Dei, 1.Cor.1.d
Eſter reginæ acta, Eſt.2.4.5.7.14
Eſurienti Eliæ miniſtrat Angelus, 3.Reg.19.a
Eſurijt Chriſtus, Matth.4.a
Eſurientibus iuſtitiam promittit Deus ſatietatem, Mat.5.a
¶ Ethai proſelytus ſequitur Dauidem, 2.Reg.15.d
tanquam Ethnicus ſit, qui non audit eccleſiam, Matth.18.c
¶ Euangelium eſt, quod Chriſtus mortuus pro peccatis noſtris, ac ſepultus reſurrexerit, 1.Cor.15.a, Ephe.1.a
Euangelij definitio, Rom.1.b
Euangelium paſtoribus nunciatur, Luc.2.b
Euangelium in Galilæa a Chriſto prędicatur, Matt.4.c
vt Euangelium prædicaret, venit Chriſtus, Mar.1.b
Euangelium omni creaturę prędicandum, Mar.16.d
Euangelij prędicatoribus debetur victus, Mat.10.b, 1.Cor.9.a, b
Euangelium parit bona diſſidia, Mat.10.d
Euangelium varie ſuſcipitur, & in paucis facit fructū, Matt.13.a
Euangelium non ſuſcipiunt Scribæ & Phariſæi, nec ſinunt vt alij illud ſuſcipiant, Matt.23.b
in Euangelij contemptores, 2.Theſ.2.c
Eucharitiæ Sacramentum quod ſit a Chriſto inſtitutum, 1.Corin.11.c.
ad Eucharitię indignā aſūptionē multi īfirmi et mortui, 1.Co.11.g
Eunice mater Timothei, 2.Timo.1.b
Eunuchi non admittebantur in Eccleſiam, Deu.23.a
Eunuchus credit Chriſto, Act.8.c
Eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter euangelium, Mat.19.b
Euomuit terra Chananæos habitatores ſuos, Leui.18.d
Eupator uenit in Iudæam, 2.Mach.13.a
Euphrates fluuius, Gen.2.c
Eutychum ſuſcitat Paulus, Act.20.g
¶ Qui ſe exaltant humiliabuntur, Luc.18.b
Exaltabuntur qui exēplo Chriſti ſe humiliant, Phil.2.b, Lu.14.c
non Exaſperandus Deus, 1 Reg.12.e
Exaudit Deus Eliam dando ignem, 3.Reg.18.f
Exaudit Deus afflictos clamantes, Exo.22.d
Exauditur Moyſes orans pro Iſraele, Deut.9.c
Excæcationis noſtrę cauſa peccatum, Iſa.59.b
Excelſa ædificat Ieroboam, 3.Reg.12.g
in Excelſis immolabat populus ante tēpli ędificationē, 3.Re.3.a
Excelſa diſſipantur ab Ezechia, 4.Reg.18.a,
Item a Ioſia, 4 Reg.23.c, & ab Aſa, 2.Par.14.a
Excommunicandi modus Pauli, 1.Cor.5.b
Excommunicandus qui contemnit eccleſiam, Matt.18.b
Exemplar noſtrum Chriſtus. Ioh.13.b, Phil.2.a
Exemplar vitæ & doctrinę Pauli, Phil.3.b
Exemplar bonorum operum ſit epiſcopus. Tit.2.b
ad Exemplar in monte monſtratum iubetur Moyſes omnia facere, Exo.25.d
Exequiæ Iacob, Gen.50.b
Exhortari poſſe, Dei donum eſt, Rom.12.b
Exhortatio vti Chriſtum adeamus, Heb.4.d, 10.d
Exhortemur inuicem per ſingulos dies, Heb.3.c
Exiſtimans ſe eſſe aliquid ob dona Dei quæ habet, ſeipſum ſeducit, Gal.6.a
Exorciſtę vulnerantur a diabolo, Act.19.c
Experientia rerum magiſtra, Eccl.34.b
Expiatio iuramenti & aliorum peccatorum, Leui.5.a
Expiationis dies, Leui.23.e
Exploratores terrę promiſſionis detrahentes, occiduntur a Deo, Nu.13.a, 14.f; Deut.1.d
Exploratores mittuntur in Iericho, Ioſ.2.a
¶ Ezechiæ acta leguntur, 4.Reg.18.2.Par.29.Iſa.37.38.39.
Ezechielis prophetia, in libro ipſius
Ezechielis laudes, Eccl.49.b

F

Faber erat Ioſeph pater Chriſti putatiuus, Matt.13.g
Faber ferrarius primus Tubalcain, Gen.4.d
Faber ferrarius non erat in Iſrael, 1.Reg.13.d
Fabulę vitandę prędicatoribus, 1.Tim.4.b
Fabulas non ſunt ſecuti Apoſtoli, 2.Pet.1.c
in Fabulam uulgi fuerunt Iudæi inobedientes, Deu.28.d
Faciendum alijs quod nobis fieri nolumus, Matt.7.b
Factor noſter Deus, Deut.32.e
Factores uerbi hātur iuſti, nō auditores, Mat.7.d, Ro.2.b, Iac.1.d
Facies Dei pręcedit Iſraelitas, Exod.33.e
Facie ad faciem locutus eſt Deo Moyſes, Exo.33.b
ut Faciem ſuam oſtendat Deus orandum, Num.6.d, Deut.31.d
iuxta Faciem non iudicat Deus, 1.Reg.16.b
Fallit patrem Saulem Michol, 1.Reg.19.c
Fallit Dauid Saulem, 1.Reg.20.a
Item regem Achis, 1.Reg.27.d
Falſi prophetę ab operibus cogniti, Mat.7.c
Falſum teſtimonium non dicendum, Exo.20.c
Fama bona, Prou.15.d, 22.a (32.d
Fames non cuſtodiētibus pręcepta Dei, Leu.26.d, Deut.28.b, c.
Fames propter peccata, 3.Reg.8.d
Fames in Aegypto, Gen.41.g, 47
Fames uehemēs in Samaria, 3.Reg.18.a, item alia in qua mulier filium coctum comedit, 4.Reg 6.f
Fames in Ieruſalem ſub Sedecia, 4.Reg.25.a
in Fame fidelis Sarepthana nutritur, 3.Reg.17.e
Famem fugit Sunamitis, 4.Reg.8.a, item Noemi, Rut.1.a
Famem futurā uniuerſo orbi prędicit Agabus propheta, Act.11
Fames uerbi Dei prędicitur, Amos 5.d, 11.d
Familia curanda, Prou.27.d
Familiam ſuam docuit Abraham, Gene.18.c

¶ Febri percutiuntur inobedientes, Deut.28.e
a Febre ſocrus Petri ſanatur, Matth.8.b, item filius reguli, Iohannis 4 g
Fel germinans in corde infidelis, Deut.29.c
Feminalibus vtitur Aaron, Exo.28.g
Feriæ a Iudæis celebrandæ, Leuit.23.a
Fermentum non erat in oblationibus, Leuit.2.d
Fermentum non edebatur diebus Paſchæ, Exo.12.c, 13.a, b
Fermenti parabola, Matth.13.d
Fermentum pro peſtilenti doctrina, Matth.16.a
Fermentum veteris malitiæ expurgandum, 2. Cor.5.c
Ferrum natare fecit Eliſæus, 4.Reg.6.a, b
Ferreum iugum inobedientibus, Deut.28.e
Feſta anni tria, Leuit.23.a, Exo.34.e, Deut.16.a
Feſtiuitates Iudæorum quare reijcit Deus, Amos 5.f
Feſto die quare non capitur Chriſtus, Matt.26.a
Feſtuca in oculo fratris, Matth.7.a
¶ Fici parabola, Matt.21.b, 24.c, Lucæ 13.b
¶ Fides quid ſit, Heb.11.a
Fides adhibenda verbo Dei, Heb.4.a
Fides ex auditu verbi Dei, Rom.10.c
Fides Abrahæ in promiſſiones Dei, Gene.24.a
Fide purificantur corda, Act.15.b, Iohan.15.a
Fidei finis ſalus animarum, 1.Pet.1.b
Fide reſiſtimus diabolo, 1.Pet.5.b
Fidei ſcutum in omnibus habeamus, Epheſ.6.c
Fide accipitur Spiritus Sanctus, Gala.3.c
Fides ſine operibus mortua, Iacobi 2.c
Fides ſe exerat per opera, 2.Petri 1.b
Fidem demonſtrant opera, Phil.1.a, 1.Iohan.2.a
Fidem imitemur Apoſtolorum, Heb.13.b
Fide quid fecerint, ac paſſi ſint patres, Heb.11.f, g, & ibi multa de fide.
Fidem ſibi adaugeri orant Apoſtoli, Luc.17.b
pro Fide Petri orauit Chriſtus, Luc.22.c
Fide accipimus quod petimus, Matth.21.b
Fide plens accedamus ad Chriſtum, Heb.10.d
ad Fidem exhortemur inuicem, Hebr.3.c
Fidei probatio eſt afflictio, 1.Petri 1.b
in Fide perſeuerandum, Coloſ.1.c
Fideles omnes ſunt vnum corpus, Rom.12.a
Fideles ſunt domus Dei, 1.Petr.4.d, Hebr.3.d
Fidelis manet Deus in promiſſis, 1.Cor.1.b
Fidelitas in miniſtris verbi, 1. Cor.4.a
Fidentes in homine, maledicti, Iere.17.a
cum Fiducia Chriſtum adeamus, Heb.4.
Figmentum non conqueritur aduerſus figulum, Rom.9.b
Figulus facit ea luto quod vult, Ierem.18.a, Iſa.45.b
Figura mundi præterit, 1.Cor.7.e
Filium ſuum lactat Anna, 1.Reg.1.d
Filij caſtigandi, Prou.13.d, 29.c
Filij Iſrael habitarunt in Aegypto 430. annis, Exo.12.f
Filij non occidendi pro patribus, Deute.24.c, 4.Regum 4.b, Ezechiel.18.c
Filij docendi myſterium Paſchæ, Exo.12.d
Filium ſuum Salomonem tradit Dauid in manus Nathan Prophetæ, 2.Reg.12.f
Filij inobedientis pœna, Deut.21.d
Filiorum officium erga parentes, Ephe.6.a
Filios conſecrant idolis Iſraelitæ, 4.Reg.17.c
Filij Abrahæ, fideles, Rom.9.b
in Filios Dei adoptati ſumus, Ephe.1.a
Filij Dei ſumus per fidem, Gal.3.d
de Filio prodigo parabola, Luc.15.c
Filiorum duorum parabola, Matt.21.c
Filij Dei qui Spiritu Dei aguntur, Rom.8.c
Filia prudens viro ſuo hæreditas, Eccl.22.a
Filiam luxurioſam oportet obſeruare, Eccl.42.b
Fimbriæ per angulos veſtimenti, Num.15.d
Fimbriæ veſtimenti Chriſti tactu ſanatur mulier, Matth.9.c
Fimbriæ veſtimenti Chriſti tactu ſanantur infirmi, Matthæ.14.d
Fingit Dauid inſaniam, 1.Reg.21.a, d
Fingit Samuel quod immolet, 1.Reg.16.a
Finis hominis inſperatus, Eccl.9.c
Finis omnium appropinquauit, 1.Pet.4.b
Firmamenti creatio, Gen.1.a
¶ Flagellatur Chriſtus, Matt.27.e
Flagellatur Paulus, Act.16.c, f
Flagellantur Apoſtoli, Act.5.g
Flagellantur præfecti filiorum Iſrael, Exo.5.c
Flet Ieſus, Ioh.11.d, Luc.19.f
Flentes beati, & quare, Luc.6.d
Flendum cum flentibus, Rom.12.d
Fluuius irrigans Paradiſum, Gen.2.d
¶ Fœcundum facit Deus Liam, Gen.29.b
Fœdus Dei cum Noe, Gen.6.c, 9.b, c
Fœlicitate neſcit vti ſtultus, Prou.26.a
Fœnum dat Deus iumentis timentium ſe, Deut.11.b
non Fœnerandum fratri, Deut.23.d
Folio volante terrentur Deo non obtemperantes, Leuit.26.f
Fons irrigans terram, Gen.2.a
Fons gratiæ & veritatis Chriſtus, Zach.13.a
Formidoloſi non procedant ad bellum, Deut.20. b
Fornax ferrea Aegyptus, Deut.4.c
Fornicatio vitanda, 1.Cor.10.b, 1.Theſſ.4.a
Fornicatione nominanda quidem, Ephe.5.a
Fornicatorem excommunicat Paulus, 1.Cor.4.a
Fornicationes morte puniendæ quæ, Leuit.18.a, 20.b
Fornicatores regnum Dei non poſſidebunt, 1.Cor.6.b
Fornicatrix comburebatur, Gen.38.f
Fornicator Zamri occiſus a Phinees, Num.25 a
Fornicari cum dijs alienis, Exod.34.b
Fortis Deus noſter, 2.Reg.22.a
Fortitudo Dei oſtenſa in Pharaone, Exod.9.c
Fortitudo noſtra Deus, Exod.15.a
Fortitudinem aufert Deus inobedientibus, Deut.28.b
quod Fortunæ vulgo tribuitur ſcriptura ad Deum refert, vt patet, Exod.21.c
¶ Fractio panis, Act.2.g
Fratris mortui abſque liberis uxorem accipiebat alter frater, Gen.38.b, Deut.25.b
Frater abducens a fide, occidendus, Deut.13.b.
Fratris nomine compellat Iacob ignotos, Gen.29.a
Fratres ſuos dicit nos Chriſtus, Heb.2.c
pro Fratribus animas ponere debemus, 1.Io.3.b
Fratres ſunt omnes Chriſtiani, Mat.23.a
inter Fratres primogenitus Chriſtus, Rom.8.f
Fratri peccanti remittendum, Matt.18.c
Fraternitatem diligamus, Rom.12.c, 1.Pet.1.d
Fratres ſiue cognati Chriſti non credunt in eum, Ioh.7.a
Fraudulenti non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Fraus ferenda, non inferenda, 1.Cor.6.b
a Fructibus cognoſcitur arbor, Matth.7.c
Fructus iuſtitiæ & peccati, Rom.6.d
Fructificemus Deo per opera, Rom.7.a
ad Frugalitatem exhortatio, Prou.27.d
Fruges conſumuntur inobedientibus Deut.28.d
Frumentum dat Deus diligentibus ſe, Deut.11.b
¶ Fugiendum ſi perſequantur nos, Mat.10.c
Fugit Paulus ne lapidetur, Act.14.a
Furis pœna, Exod.22.a
Fugit Elias Iezabel, 3.Reg.19.a
Fugiunt Chriſti diſcipuli, dum ille a Iudæis capitur, Luc.22.e
cum Fure non verſandum, Prou.24.d
Furtum non faciendum, Exod.20.c
Fures non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Fures laborent manibus & quare, Eph.4.f
Furis parabola, Matth.24.d, Luc.12.e
Fures & latrones, vocat Chriſtus Phariſæos, Iohan.10.b
Furore mentis percutit Deus inobedientes, Deut.28. e

G

GAal, filij Obet, acta, Iud.9.g
Gabaa Beniamin ædificatur, 3.Reg.15.e
Gabaonitarum calliditas, Ioſue 9

Gebaonitæ a quinque regibus obſeſſi a Ioſue liberantur, Ioſ.10.
Gabrllus venit ad nuptias Tobiæ, Tob.9.u
Gabriel ſalutat Mariam, Luc.1.c
Gad filius Iacob, Gen.30.b, 49.c, Ioſ.22.a
Gad propheta, 1.Reg.22.a, 2.Reg.24.b
Galaad mons quare ſic dictus, Gen.31.b
Galatas inſenſatos Paulus vocat, Gal.3.a
de Gallina pullos congregante, Matt.23.d
Galilæi Chriſtum ſuſcipiunt, Iohan.4.f
Gamalielis conſilium pro Apoſtolis, Act.5.f
Garizim mons ad benedicendum, Deute.27.a
in Gaudio ſeruiendum Deo, Deut.28.a
Gaudent Apoſtoli ſe affligi propter Chriſtum, a,5.g
Gaudendum in Domino Coloſſ.4.a
Gaudendum cum gaudentibus, Rom.12.c
Gaudium a Spiritu Sancto, Rom.14.c
vt Gauderemus venit Chriſtus, Ioh.17.b
Gaudium cordis prorogat vitam, Eccl.30.d
Gazam vrbem capit Iudas, Iud.1.d
Gazer vrbs expugnata a Ioſue, Ioſ.10.f
Gedeonis acta leguntur, Iud.6.7.8
in Gehenna ignis perpetuus, Marc.9.g
Gehon fluuius, Gen.2.c
Gemunt filij Dei, & quare, Rom.8.d
Genuit nos Deus, Deut.32.c
Generandi vim dedit Deus omnibus quæ ſuper terram ſunt, Geneſ.1. & 9 b
Gentes in gloriam Dei creatæ, Deut.26.d
Gentes & populos diuiſit Deus per regiones, Deut.32.a
Gentium ſocietatem prohibet Deus Iudæis, Deut.7.a
ne Gentium opera imitemur, Ephe.4. d
Gentes peccatores, Gala.2.c
Gentium conuerſatio ante fidem, Ephe.1.a
Gentes dicuntur canes a Chriſto, Mat.15.c
Gentes dimiſit Deus agere quod vellent, dans tamen eis pluuias, &c. vſque, ad tempus, Act.14.c
Gentium electio, Pſal.17.verſu 48. Pſal. 2.verſu 8
Gentium conuerſio, Iſa.2.a
Gentium vocatio per prædicationem, Iſai.66.f
Gentes conuertit Deus, Act.11.c, 14.d
Gentium ingreſſus in eccleſiam, Matth.8.b, 12.b, Luc.2. Act.2.f, 28.g
Gentium ingreſſus fuerunt Samaritani, Ioh.4
Gentium miniſter & doctor Paulus, Roman.15. d, Galat.1. c,2. Tit.2.b
Gentibus datur Spiritus Sanctus, Act.10.g
Gentes conciues Sanctis, Eph.2.d
Gentes ne glorientur ob ſuam electionem, Rom.11.c
Gentes meminerint quales fuerint, Epheſ.2.c
Gentes ex pura miſericordia laudent Deum, Iudæi vero ex promiſſionibus, Pſal.116.Rom.15.b
ex Gentibus plures Chriſto credunt, quam ex Iudæis, Iſa.54.c
¶ Giezi famulus Eliſæi lepra percutitur, 4.Reg.5.f,g
Gigantes in terra Chanaan, Num.13.d
Gigantes viri potentes gladio peribunt, Mat.26.c
Gladius, Gen.9.c, Exo.21.b, Num.23.c
Gladium quare portat magiſtratus, Rom.13.b
Gladius ſpiritus aſſumendus, Eph.6.c
Gloria Domini in nube, Exo.16.b
Gloria Domini impletur templum, 3.Reg.8.b
in Gloriam Domini electus Iſrael, Deut.20.b
in Gloriam Dei infirmatur Lazarus, Ioh.11.a
Gloria ſoli Deo debetur, Philip.4.d
in Gloriam Dei omnia faciat fidelis, 1.Cor.9.g
Gloria poſt tribulationes, 1.Pet.1.b
Gloriam non quæſiuit Paulus 1.Theſ.2.a
Gloriæ inanis cupiditas fugienda, Gal.5.d
Gloriam adinuicem quærentes non poſſunt Chriſto credere, Iohan.5.f,g, 12.g
non Gloriandum in ſuis viribus, aut in domo accepto, 1.Corin.4.b, 11.b
Gloriandum in Dei cognitione, Iere.9.f
vt Glorificetur Deus fiant opera noſtra, Mat.5.b
Glorificandus Deus, Exo.15.a, Deut.28.f
¶ Godolias moritur, 4.Reg.25.f, Iere.4.a
Gog interitus, Ezech.28.g
Goliath interficitur a Dauide, 1.Reg.17.f
Gomor quæ menſura ſit, Exo.16.g
Gomorrha comburitur, Gen.19.c
¶ Gradus affinitatis in lege prohibiti, Leu.18.a
Græci ſapientiam quærunt, 1.Cor.1.c
de Grano frumenti cadente in terram, Iohan.12.d
Gratis Dei redemptio, Rom.7.d, Epheſ.1.b
Gratia Dei ſaluamur, Ephe.2.a
Gratiæ Deo agendæ poſt cibum, Deut.8.b, Matth.26.c
Gratias agit Chriſtus, Matth.14.b
Gratiæ Deo ſemper agendæ, Ephe.5.a
Gratis communicandum euangelium, Matt.10.a
Gregem paſcens de lacte gregis manducat, 1.Cor.9.u
Greges multiplicantur ſeruantibus præcepta, Deut.28.a
¶ Gula opus tenebrarum, Rom.13.d

H

HAbacuc paſcit Danielem, Dan.14.f
Habacuc Deo conqueritur de proſperitate malorum, Hebar.1.d
Habitant fideles confidenter, Deute.33.d
Habitaculum Dei terra Chanaan, Exo.15.d
Habitaculum Dei facti Chriſtiani per Spiritum Sanctum, Eph.2. d
Hæreditas Leuitarum Deus, Deut.18.a
de Hæreditate mortui abſq; maſculo, Nu.27.b
Hæreditas Dei populus Dei Iſrael, Exo.15.d
Hæreditas cœleſtis datur ex promiſſione & operibus, Galat.3.c, Mat.25.d, Tit.3.b, 1.Pet.1.a
Hæres vniuerſorum Chriſtus, Heb.1.a, Luc.2.c
Hæreditatem non vult Chriſtus diuidere inter fratres, Luc.12.b
Hæreſis oportet eſſe, & quare, 1.Corin.11.d
Hæretici vitandi, Tit.3.c
Hæreſis Phariſæorum profecta bona, Act.26.a
Hai vrbs exploratur, ac poſtea ſuccenditur, Ioſ.7.a
Halietum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Hananiæ falſa prophetia, Ierem.28.a
Hannon iniuria inficit nuncios Dauid, 2.Reg.10.a,c
in Haram qui & Charan moritur Thare, Gen.11.d
Hazaelis regis Siriæ acta, 3.Reg.19. vſque 4. reg.13.
¶ Hebal mons ad maledicendum, Deut.27.b
Hebdomadarum ſolennitas, Exo.34.c
Hebdomadarum 70.uiſio, Dan.9.f
Heber naſcitur, Gen.10.d, 11.c
Hebræi penitus delendi, Deut.20.d
Hebræum ſe iactat Paulus, 2.Cor.11.c
Hebron quæ & Arbee, Gen.35.d
Hebron expugnatur a Ioſue, omniaq; occiduntur cum rege ipſorum, Ioſ.10 f.
Heli ſacerdos iudicauit Iſrael 40.annis, 1.Reg.1.2.3.4.
Heman cantor, 1.Par.6.c
Hemor occiditur a Simeone, Gen.34.c
Henoch filius Cain, Gen.4.c
Henoch filius Iared tranſlatus a Deo, Gen.5.d
Her, filius Iudæ, occiditur a Deo, Gen.38.c
Herbæ uerbo Dei creantur, Gen.1.b
Hermon mons, qui & Sarion & Sanir, Deut.3.b
Herodes Aſcalonita occidit innocentes, Mat.2.c
Herodis Antipæ opinio de Ieſu, Matt.14.a
Herodes hic natalem ſuum celebrat, Marc.6.c
Herodem uocat Chriſtus uulpem, Luc.13.
Herodes & ipſius exercitus ſpernunt Chriſtum, Luc.23.b
Herodes Agrippa, occiſo Iacobo, Petrum recludit in carcere, Act.12.a
Herodes hic a uermibus conſumptus expirat, Act.12.d
Heua ſeducitur a ſerpente, Gen.3.a, 2.Cor.11.a
Heueos iubet Deus deleri, Deut.20.d
Heuæus induratus a Deo reſiſtit Iſraeli, Ioſ.11.d
¶ Hilarem datorem diligit Deus, 2.Cor.9.b
in Hilaritate miſerendum, Rom.12.b
Hiram regis Tyri acta, 2.Reg.5.3.Reg.5.a, 9.b

Hiram artifex ærarius eximius, 3.Reg.7.b
Hircus peccatis populi onuſtus, in deſerta emiſſus, Leuit.16.c
¶ Hobab qui & Raguel, ſocer Moyſi, Num.10.d
Hædus in lacte matris non coquendus, Exo.23.d
Hædi a Chriſto vocantur maledicti, Matth.25.c
Holocauſti lex, Leuit.6.a
Holocauſtum deuorat ignis a Domino, Leuit.9.d
Holofernis acta ſcribuntur, Iudith.7.vſque ad 15. cap.
Homicidij vltor Deus, Gen.9.a
Homicidij lex, Num.35.b, Exo.21.b
Homicida voluntarius occidendus, non autem inuoluntarius, Deut.19.a,b
Homicida diabolus ab initio, Ioh.8.f
Homicida qui fratrem odit, Iohan.3.c
Homo ad imaginem Dei factus, Gen.1.d
Homini formato datur anima viuens, Gen.2.d
Homo puluis, Gene.3.d
Homini dat Deus vim generandi, Gene.1.d
Homini prouidet Deus de victu, Gen.1.d
Homo addicitur labori, Gen.3.a
Homini omnia ſubiecta, Gen.1.d,9.a
Homo in manu Dei vt lutum in manu figuli, Ier.18.a
Hominis fragilitas prædicatur, Iſa.40.b
Hominis cor nouit Chriſtus, Ioh.2.d
Homines natura filij iræ, Ephe.2.a
Homo diuiditur in ſpiritum, animam, & corpus, 1.Theſ.5.d
Homo primus, Adam: ſecundus, Chriſtus, 1.Cor.15.f
Homo Dei, Moyſes, Deut.33 a, Ioſ.14.b
Homo exterior corpus, 2.Cor.4.d
Honor tribuendus cui debetur, Rom.13.c
Honor credentibus in Chriſtum, 1.Pet.2.b
Honoremus omnes propter Deum, 1.Pet.2.d
Honore inuicem præueniamus, Rom.12.c
Honorificans Deum, eiq; fidens, honoratur ab eo. 1.Reg.2.f
Honorificat patrem Chriſtus, Ioh.8.f
Horæ diei duodecim, Ioh.11.b
Horeb, mons, qui & Sinai, Deut.1.a
Horrea benedicuntur obedientibus Deo, Deut.28.a
Horrendum incidere in manus Dei, Heb.10.c
Horrhæi expulſi a filijs Eſau, Deut.2.c
Hoſpitales ſimus inuicem, Rom.12.a
Hoſpitalitas Abrahæ, & Lot, Gen.18.a,19.a
Hoſpitalis Martha Chriſtum ſuſcipit, Luc.10.
de Hoſtijs varijs, lege Leuiticum.
Hoſtia munda, gentium, Malac.1.c
Hoſtiæ & munera Chriſtum ſignificabant, Heb.9.c,f
Hoſtiam obtulit Chriſtus ſeipſum, Heb.7.d
Hoſtias reijcit Deus, vnica Chriſti hoſtia contentus, Heb.10.b
Hoſtia laudis offeratur per Chriſtum, Heb.13.c
Hoſtibus tradit Deus inobedientes, Deut.28. c
Hoſtibus ſuis vindictam retribuit Deus, Deut.32.
¶ Humanæ vitæ vanitas, Pſal.38.verſu.8.9
Humilitatis laus, Prou.11.c
Humilibus & inferioribus ſe accommodandum, Rom.12.d
Humiles & coram mundo abiectos exaltat Deus, Luc.1.c
Humilium & afflictorum conſolator Deus, 2.Cor.1.a
qui ſe Humiliat exaltabitur, Matth.23.b
Humilibus dat Deus gratiam, 1.Pet.5.b
Humiliemur ſub potenti manu Dei, 1.Pet.5.b
ad Humilitatem cordis inuitat Chriſtus, Matt.11. d, Luc.14.b, ſic & Paulus, Ephe.4.a
Hydropicus ſabbatho ſanatur a Chriſto, Luc.14.a
Hypocriſis, Prou.12.c,30.b
Hypocritarum cæcitas, Malac.3.b
Hypocritæ Iudæi conuincantur, Ier.2.c
Hyſſopi faſciculus, Exod.12.d

I

Iabel inuenit tentoria, Gen.4.d
Iabes Galaad habitatores, Iud.21.b, 1.Reg.11.a,31.d
Iabin rex Chanaan. Iud.4.a
Iacob natiuitas & acta, Gen.25.vſque 49.
Iacob dilectus a Deo, Rom 9.c, Malac.1.a
Iacobi & Iohannis vocatio, Mat.4.d
Iacobo viſus Chriſtus poſt reſurrectionem, 1.Cor.15.b
Iacobus frater Iohannis occiditur, Act.12.a
Iactantia fugienda, Prou.25.a
Iahaziel Propheta, 2.Paral.20.c
Iahel Vxor Haber occidit Siſaram, Iud.4.c
Iair iudex in Iſrael, Iud.10.a
Iairi principis ſynagogæ filiam ſuſcitat Chriſtus, Matth.9.c
Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi, 2.Tim.3.b
Iaphet generatio, Gen.9.d,10.a
Iared ætas 962.anni, Gen.5.a
¶ Ibin non comedunt Iudæi, Deut.14.b
¶ Ichabod naſcitur, 1.Reg.4.d
in Iconio prædicat Paulus, Act.14.a
in Ictu oculi reſurgent mortui, 1.Cor.15.g
Idola Gentium ſtulta, Iſa.46.a
¶ Idola vnde traxerint originem, Sap.14.b
Idolorum nulla potentia, Iſaię.44.b, 1.Cor.8.a
Idolum non faciendum, Leuit.26.a
Idola fugienda, Deut.18.b
Idolorum ac idololatrarum ſubſannatio, Sap.13.c,d,15.b, Iſa. 40.c,41.f,44.b,c
Idololatra occidendus, Exo.22.c
Idololatrię mala, Sap.14.d
Idololatrię abominationes, Ezech.8.b
Idololatriam omnem abijciamus, 1.Cor.10.b
Idololatrę non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b,c
de Idolothytis, 1.Cor.8.b,c
Idumęi non abominandi, Deut.23.a
Idumeę vaſtatio, Amos 1.c, Iſa.21.c
¶ Iebus quę, & Ieruſalem, 18.d
Iebaſęos vult Deus deleri, Deut.20.d
Iehu regis Iſrael acta, 3.Reg.10.vſque 4.Reg.10.g, 15.c
Iehus propheta occiditur a Baaſa, 4.Reg.16.a
Ieiunium quomodo faciendum, Mat.6.b
Ieiunium quod optat Dominus, Iſa.58.b
Ieiunio & oratione eijcitur dęmonium, Mat.17.c
Ieiunium ſine operibus miſericordię non eſt gratum, Zac.7.b,c, Iſa.58. a,b
Ieiunium prędicat Ioſaphat populo, 2.Par.20.a
Ieiunio animam ſuam humiliauit Chriſtus, Pſal.34. verſu 16.
Ieiunauit Chriſtus 40.diebus, Matth.4.a, ſimiliter Moyſes, Exo. 34.d, item Elias 3. Reg.19.b
Ieiunant & orant Paulus & Barnabas, ieiunant & Iſraelitę, Iud. 20.d, item Dauid, 2.Reg.1.b, & 12.d, uiri Iabes, 1.Reg.31. b, Achab, 3.Reg.21.b, Iudith 8.a, Eſth.4.d, Sara, Tob.3.b, Anna uidua, Luc.2.e, Eſdras, 1.Eſdrę 8.d, Niniuitę Ionę.3.b
quod non Ieiunēt reprehendūtur Apoſtoli a Phariſęis, Mat.9.b
Ieiunium proprium non obijciendum Deo, Iſa.58.a
Iephte acta, Iud.11.12.
Ieremię genus & acta, leges in prophetia ipſius
Ieremię perſecutio, Eccl.49.b
in Iericho mittuntur exploratores, Ioſ.2.b
Iericho deſtruitur, Ioſ.6.a
Iericho urbem reędificauit Hiel, 3.Reg.16.g
Ierobaal quare uocatus Gedeon, Iud.6.f
Ieroboam acta, a 3.Reg.11.c, uſque ad 15.caput
Ieroboam idololatria, Eccl.47.d
Ieruſalem quę & Iebus, Ioſ.15.b, expugnatur a Iuda, Iud.1.b
contra Ieruſalem prophetant Iſaias, Ieremias, & Ezec.
Ieruſalem transfertur in Babylonem, 4.Reg.24.c
Ieruſalem reſtauratur, 2.Eſdrę 3.a
in Ieruſalem moriturus Chriſtus, Luc.13.c
Ieruſalem Chriſtus ingreditur, Mat.23.d
Ieruſalem futurum excidium ob contemptū Chriſtū, Mat.23.d
Ieroſalem deplorat Chriſtus, Mat.23.d
Ieruſalem ciuitas noua, Pſal.86. Apoc.3.c,21.a
Ieruſalem ſuperna & cœleſtis, Galat.4.d
Ieſus filius Ioſedech, Zach.3.a
Ieſus Chriſti & Meſſię nomen, Mat.1.c, Luc.1.a
ad Ieſu nomen omnia ſe ſubijciunt, Phil.2.b
Ieſum ore confiteri oportet, Rom.10.b

BIBLIOTECA NAZ. ROM. VITTORIO EMANUELE

Ietbro ſocer Moyſi, Exo.3. x,18.x
Iezabel impiæ ſcta, 3.Reg.16.18.19.a1.4.Reg.6.f,g
¶ de Igne eṗreſſo aceruos frugum comburente, Exo.22.a
de Igne in puteo recondito,2.Mac.1.d
per Ignem filios conſecrant Indæi, 4.Reg.17.e, idem facit Achaz,4.Reg.16.a,quod probibetur, Deut.18.b
Ignis non accendebatur in ſabbato, Exo.35.a
Ignis perpetuus, Leu.6.b
Ignis conſumpturus xduerſarios fidei, Heb.10.c
Ignis columna deducens Iſrxelem,Exo.40.a
Ignis conſumens Deus,Deut.4.d
Ignea lex, Deut.33.a
Igneis ſerpentibus percuſſi Iſraelitæ, Nu.21.b
Igneo curru tollitur Elias, 4.Reg.2.b
Ignobiles qui Deum contemnunt,1.Reg.2.f
Ignobilia mundi elegit Deus, 1.Cor.1.d
Ignoti habiti Apoſtoli, cum maximè noti eſſent Deo,2. Corin.6.b
¶ Illuditur Chriſtus, Matt.27.c
¶ Imago nulla viſa cum daretur lex, Deut.4.c
Imaginea Gentium ſubuerti præcipit Deus, Deut.7.a
ad Imaginem Dei factus homo, Gen.1.d
Imago Dei Chriſtus, 2.Cor.4.a
Imago Dei & gloria, vir, 1.Cor.11.b
Imitandus Deus,Ephe.5.a
Imitator Chriſti Paulus,1.Cor.4.d
imitari Paulum quomodo oporteat, 2.Theſſ.3.b
Immaculata Dei via, 2.Reg.22.e
Immiſericordea Socothitę & Phanuelitę puniuntur, Iud.8.e
Immolans dijs occidatur, Exo.22.e
Immortalis Deus, 1.Tim.6.e
Immortalis fuiſſet Adam, ſi de ligno ſcientię non ediſſet,Gen.2.c, 3.d
Immundx animalia,Deut.14.a,Leui.11.x
Immundum non tangendi lex,Num.19.e
Immunditia omnis ne nominanda quidem, Epheſ.5.a
Imperium Dei contemnentes puniuntur, Num.14.g
Imperium datum Chriſto,1.Reg.2.b
Impius non credens euangelio,2.Pet.4.d
Impij & infidelis deſcriptio, Pſal.1
Impiorum proſperitas ac repentinus interitus, Iob.21.a,b
Impij dicuntur x Chriſto ſcandala,Mat.13.f
Impij Chriſtum negantes quales ſint,Iudę b,d,e
Impiorum gemitus in extremo iudicio, Sap.5.a,b
Impiorum nouiſſima, Pſal.72. ver.18
Impiorum cęcitas, Iſa.27.b
¶ Incantatores nulli ſint, Deut.18.b
Incantatores Pharaonis a Deo percuſſi, Exo.9.b
Incarnatio Chriſti,gaudium fidelium,Iſa.4.a
Incedit Deus aduerſum nos quando punit, Leu.26.d,e
Incenſa orationes Sanctorum, Apoc.8.a
de Inceſſus cuſtodia, Prou.4.d
Inceſtus Loth cum filiabus, Gen.19.g
Incidebant ſe ſacerdotes Baal, 3.reg.18.e
Incircunciſus non manducat Phaſe,Exo.12.g
Incircunciſa mens, Leu.26.f
Incircunciſus labijs Moyſes, Exo.6.b
Inclinanda corda ad Deum, Ioſ.24.f
Inconſtantia,ubi contentio, Iac.3.d
Incredulitate abiecti Iudęi,Rom.11.e
Increduli non ingredientur regnum,Heb.3.d
Incredulitatem Apoſtolorum increpat Chriſtus Mar.16.e
Incredulitatem ſuam vt adiuuet,orat Chriſtum pater dęmoniaci Marc.9.d
Increduli Nazarei, Mat.13.g
Indignatio tollenda x nobis, Ephe.4.g
Indulgentia Heli erga liberos, 1.Reg.2.f, 3.e
Induimus Chriſtum per baptiſmum,Gal.3.d
vt Induamus Chriſtum exhortatio, Rom.13.d
ne Induremus corda noſtra aduerſus proximum, Deut.15.b
Indurat Deus quem vult, Rom.9.d
Indurauit Deus Heuęos, Ioſ.11.d
Indurauit Deus cor Pharaonis, Exo.7.8.9.11.14.18
Induratur a Deo cor Sehon, Deut.2.f
per Infamiam & bonam famam exhibeamus nos Dei miniſtros, 2.Cor.6.b
ſicut Infantes modo geniti ſimus, 1.Pet.2.a
Infantibus ſimiles nos eſſe oportet, Mat.19.b
Infernus deſcribitur, Iſa.30.g
Inferorum poteſtates non præualent fidei, Matt.26.c
Infidelium mentes x Satana excæcatæ, 2.Cor.4.a
cum Infidelibus nullum commercium habendum, 2.Cor.6.c
Infirmitates inobedientibus Deo,Deut.7.c,28.d,Exo.15.g,23.c
Infirmitates non inducit Dominus ijs qui cuſtodiunt præcepta ipſius,Deut.7.c
In infirmitate Deus orandus, Eccl.38.x
Infirmus fide olus manducat, Rom.14.a
Infirmi fide tolerandi,Rom.14.x,1.Cor.8.c,d, 1.Theſ.5.c
Infirmitatibus noſtris compatitur Chriſtus, Heb.4.d
Infirmitates ob peccata immitti,Ioh.5.c,Mat.9.a
Infirmitates ad ſolam Dei gloriam quandoque immittuntur, Ioh.9.a,11.a
Infirmus presbyteros accerſit, Iac.5.e
Infœcunda nulla,ſi obediatur Deo, Exo.23.e
Ingemiſcit omnis creatura, Rom.8.d
Ingratitudo Labã,Gen.31.a,item pincernæ Pharaonis,Gen.40.d,filiorum Ammon,1.Reg.10.a,Saulis,1.Reg.19.d,Nabal,1.Reg.25.b,Iudęorum,Ezec.20.a,Iſa.1.a,Mich.6.a,Oſee13.b, Ieruſalem,Ezech.16.b,Matth.23.d
Ingredi viam vniuerſę terrę,pro mori, 3.Reg.2.a
Inimici diligendi, Mat.5.g,Prou.25.c
de Inimici malo non gaudendum, Prou.24.e
Inimicum non vlciſcitur Dauid, 2. Reg.16.e, parcit & inimico Sauli,1.Reg.24.b,26.x
Inimicos cibat rex Iſrael, 4.Reg.6.e
pro Inimicis orat Chriſtus, Luc.23.e
Inimicos ſuos reconciliauit ſibi Deus,Coloſ.1.c
Iniquitates aufert Deus,Deut.34.a,b
Iniquitates hominum deſcribit Iob 24.a
ſuper Iniquitatem non gaudet charitas, 1.Cor.13.b
Iniqui non ſaluabuntur, 1.Cor.6.b
Iniuria propria non vlciſcenda, Mat.5.f
Iniurię ne ſimus memores,Leui.19.d
Iniuriam Ioſeph remiſit fratribus, Gen.45.b,50.e
Iniuriam Semei fert Dauid, 2.Reg.16.b
Iniuſtitiam abominatur Deus, Deut.25.d
Innocens nullus apud Deum, Exo.34.a
Innocentia Samuelis, 1.Reg.12.a
Innocentiam ſuam oſtendit Iob, Iob 31.a
Inobediens ſacerdoti punitur, Deut.17.e
Inobedientibus verbo Dei maledictio, Deuteronom.28.b,3.Regum 13.d,e
Inobedientia Adę nos peccatores conſtituit, Rom.5.d
Inſatiabilia tria,& quartum inexplebile, Prou.30.c
Inſons non occidendus, Exo.23.a
vt Intelligant Iudęi opera Deus, Deut.32.d
Intelligentia replentur artifices, Exo.31.a
cor Intelligens Dei erga ſe beneficia, Deut.29.a
Interceſſor noſter Chriſtus, Rom.8.g
Interficiuntur idololatrę x Leuitis,Exo.32.f
Interpretatio ſomniorum eſt Dei,Gen.40.b
Interpretatio donum Dei eſt,& x Spiritu Dei, 1.Corinth.12.b, 14.c
Interrogandus Deus in infirmitatibus, 4.Reg.1.d
Inuident Palęſthini puteos Abrahę, Gen.26.c
Inuidi filij Laban ob diuitias Iacob,Gen.31.x
Inuidia filiorum Iacob in Ioſeph fratrem, Gen.37.b
Inuidet Saul laudem victorię Dauidi tribui, 1.Reg.18. b
Inuidi fugiendi, Prou.23.a
Inuidet nomini charitas, 1.Cor.13.b
Inuidia reijcienda, Gal.5.d. 1.Pet.2.x
Inuocatus Deus in tribulatione,exaudit,2.Reg.22.a
Inuocantibus Deus ſalus, Rom.10.e
Inuocandus Deus corde puro, 2.Tim.2.d
Inuocate nomen Dei ſuper aliquem, Num.6.d
Inuocantes Baal irridet Elias,3.Reg.18.e
¶ Ioab principis militię Dauid acta,2.Reg.3.e,11.c.14.a,e,18.b, c,20.a,3.Reg.1.a,2.a,b,e

Ioachaz acta, 4. Reg. 10.13.23
Ioachin ſuccedit fratri Ioacim, 4. Reg. 24.a
Ioas pater Gedeonis, Iud. 6.a, f
Ioas filius Ochoziæ, & Ioas filius Ioachaz, 4. Reg. 11.12.13.14.
Ioatham filius Gedeonis, Iud. 9.a, b
Iohatam regnat pro Azaria, 4. Reg. 15.b, f, ſ
Iob vitam, & acta habes in libro ipſius, cuius patientiam imitari debemus, Iac. 6.e
Iochabet vxor Amram, Exo. 7.c
Iohanan acta, Ier. 40 41.42.43
Iohanna vxor Chuſæ Chriſtum ſequitur, Luc. 8.a
Iohannis Baptiſtę natiuitas, acta, & mors, Luc. 13. Matt. 3.11. Mar. 6. Ioh. 13
Iohannes hortatur ad pœnitentiam, Chriſtum veniſſe Saluatorem annunciaua, Matt. 3.a
Ioan. & Iacobus cupiūt ut ignis in Samaritanos deſcēdat, Lu. 9.g
de hoc Iohanne multa apud Euangeliſtas. item in Apocalypſi, & in epiſtolis ipſius
Iohannes Marcus miniſter Pauli, Act. 10.a
de Ioiade pontifice, vide 4. Reg. 11.a, d
Iouadab filius Semma, prudens ſecundum carnem, 2. Reg. 13.a
Ionadad filius Rechab pius, 4. Reg. 13.d
de Iona, vide ipſius prophetiam.
Ionæ ſignū oſtēdit Chriſtus e tertio die reſurrecturū, Mat. 12.a
Ionathan filius Gerſon, Iud 18.g
Ionathæ filij Saulis acta & mors, 1. Reg. 14.18.19.20.31.
Ionathas frater Iudæ dux Iudæorum, 1. Mach 9.21.12.
Ioppitarum facinus in Iudæos, 2. Mach. 12.a
Ioram regis Iudæ acta, 3. Reg. 22.4. Reg. 8.e, f
Ioram frater Ochoziæ, 4. Reg. 1.d
Iordanis terra irrigua, Gen. 13.c
per Iordanem ſiccum tranſeunt filij Iſrael, Ioſ. 3.d
Ioram filius Achab impius 4. Reg. 2.6.8.9
in Iordane lauatur Naaman, 4. Reg. 5.d
Ioſaphat pius rex Iuda 3. Reg. 15.22. 4 Reg. 3.d
Ioſeph filij Iacob acta, a 30. Gene. cap. vſque ad finem libri
Ioſeph fides, Hebr. 11.d, eiusq; commendatio, Eccl. 49.d
Ioſeph ab Arimathæa, diſcipulus Chriſti, Matt. 27.g
Ioſeph cognominatus Barſabas, Act. 4.g
Ioſiæ regis Iudæ pronunciatio, acta, & mors 3. Reg. 13.a, 4. Reg. 21.d.22.23
Ioſue acta, vide Exodi 17.c, 24.d, 32.d, nu. 11.f, 13.14. Deut. 1.f, & toto libro Ioſue
Ioſue laudes Eccl. 56.a
¶ Iam Dei timens Moyſes orat pro populo, Deut. 9.c
Ira Dei ſuper omnes deſæuit uno peccante, Ioſue 22.d
Iram furoris Dei facere, 1. Reg. 28.e
Iratus Deus claudit cęlum, Deut. 11.b
Iræ Dei in populum cauſa, Deut. 29.d
Ira Dei ſuper incredulos. Col. 3.b
Iræ Dei filij ſumus natura, Ephe. 2.a
ab Ira uentura liberati ſumus per Chriſtum, 1. Theſ. 1.d
ad Iram & ad loquendum tardi ſimus, Iac. 1.c
Ira abijcienda, Rom. 12.d
Ad iram prouocarunt Deum Iudæi, Num. 11.a, 16.a, 21.a, Deuter. 9.b, d, 12.c
qui Iraſcitur fratri, reus eſt Iudicio, Mat. 5.c
cum Iracundo non ſit tibi amicitia, Prou. 22.d
cum Iracundo non rixandum, Eccl. 8.d
Ire ad patres, pro mori, Gen. 15.c
Ire uel uenire ad Chriſtum, credere ei, Iohan. 9.d
Iris in nubibus, Gen. 9.e
Irridet Elias Deum Baal, 3. Reg. 18.e
Irridentes pueri Eliſæum deuorantur, 4. Reg. 2.d
Irridetur Chriſtus Iohan. 19.a
non Irritatur charitas, 1. Cor. 13.b
¶ Iſaac filii Abrahæ prenunciatio natiuitas, & acta Gen. 15.a, 17.c, 18.b, & 21. vſque ad 27. caput
Iſaac commendatio, Eccl. 44.c
Iſai pater Dauidis, Ruth. 4.d, 1. Reg. 16.17.b, 1. Para. 2.b.
Iſaiæ prophetæ acta, 4. Reg. 19.20. Iſa. 1.6
Iſboſeth acta, & mors, 2. Reg. 2.3.4
Iſmahelis vita, Gen. 16.17.21.25
Iſraelem vocat Deus Iacob, Gen. 32.g
Iſraelitarum ſeu Iudæorum vita deſcribitur quinque libris Moyſi, Ioſue, Iudicum, Regum, Eſdræ, & Machab.
Iſrael quare in populum Dei aſſumptus & quare reiectus. Ieremię 13.b
Iſraelis vltima conuerſio & exaltatio, Oſee 2.c, Sophoniæ 3.b, Mich. 5.c
qui Iſraelitæ veri, Rom. 9.b
Iſrael Dei Chriſtiani Gal. 6.d
Iſraelita verus Nathanel, Ioh. 1.g
Iſrael eſt incredibilis, Rom. 10.d
Iſraelis cæcatio quare facta, qui tamen poſt Gentium plenitudinem ſaluus erit, Rom. 11.e
Iſraelitæ quare ad iuſtitiam per legem non peruenerunt, Ro. 9.g
Iſſachar filius Iacob, Gen. 30.c, 49.b
¶ Itineris Iacob comes Deus, Gen. 28.c, 35.a
Itineris filiorum Iſrael, dux fuit Deus die ac nocte, Exod. 13.d
¶ Iubal citharæ inuentor, Gen. 4.d
Iubilæus annus, Leuit. 25.b
Iuda filius Liæ naſcitur, Gen. 29.d
Iudæ coniugium & inceſtus, Gen. 38.a, d
Iudę ſupra omnes fratres datur regia poteſtas, Gen. 49.b
Iudæ filiorum genealogia, 1. Par. 4.a
Iudæ & Ieruſalem perditio, 4. Reg. 21.b.23.f
Iuda dux belli conſtituitur, Iud. 1.a
de Iuda proditore conqueritur Chriſtus, Pſal. 54
Iudas Chriſtum tradit, Ioh. 18.a
Iudam proditorem facti pœnitet, Mat. 27.a
Iudas ſuſpenſus crepat medius, Act. 1.c
de Iuda Machabæo, vide libros Machabæorum.
Iudæi ex medio Nationum ſeparati a Deo in populum ipſius, Deut. 4.c, Rom 9.a
Iudæorum gens obſtinata, Iſa. 48.a, act. 7.g
Iudæi transferuntur in Babylonem, 4. Reg. 25.f
Iudę & Iſraelis vnio, Ezech. 37.d
Iudæ reductio a captiuitate, Oſee 6.d
Iudęorum reliquiæ ſaluandę, Iſa. 10.e
Iudęorum & gentium vnio in Chriſto, Iſa. 19.d
Iudæi ſub Moyſe baptizati in nube & in mari, 1. Cor. 10.a
ex Iudæis, ſalus, Chriſtus, Iohan. 4.c. Rom. 9.a
vt Iudæos ſaluaret miſſus Chriſtus, Matth. 15.e
ad Iudæos primum mittuntur Apoſtoli, Mat. 10.a
Iudęi Chriſtum Iona & Salomone maiorem non audiunt, Matth. 12.d
Iudæos regno eijciendos, ſuſceptis gentibus oſtendit Chriſtus parabola vineæ, Matt. 22.d
de Iudęia eſt maxima pars eorum quę in euangelijs & epiſtolis ſcripta leguntur.
Iudęę captiuitas prophetatur, Oſee 8.a, Amos 2.a
Iudicat Moyſes populi lites, Exo. 18.b
in Iudicio non acquieſcendum plurimorum ſententię, ut a uero recedatur, Exo. 23.a
Iudicij ęquitas, Exo. 23. Leui. 19 c, g, 24.d
Iudicabant iuxta legem iudices, Deut. 17.b
Iudicio non contendendum Chriſtianis, Matth. 5.f, 1. Cor. 6.b
Iudicat omnes mortales Deus, Gen. 18.e
Iudicat Deus ſecundum corda non ſecundum faciē, 1. Reg. 16.b
Iudicium pro afflictione frequens, vt 1. Pet. 4 d
Iudicatus eſt qui Chriſto non credit, Ioh. 3.b, c
Iudicabitur quiſque ſecundum opera ſua, Mat. 16.b, Rom. 2.b, 2. Cor. 5.b
Iudicium generale, Iſa. 2.c, 27.a
Iudicium extremum ſigna præcedent, Mat. 24.c
Ad Iudicium Chriſtus cum angelis, venturus, Matth. 25.e
Iudicia Dei admiranda, Sap. 16.c
Iudicia Dei, iuſta, uera, & incomprehenſibilia, Rom. 11.d, Apocalyp. 16.a
Iudicaturi Apoſtoli duodecim tribus, Mat. 16.d
Iudicare fratrem non oportet, Matth. 7.a, Rom. 14.a, b
non Iudicandum ſecundum faciem, Ioh. 7.c
Iudicis officium, Exod. 23.
Iudici non obediens occiditur, Deuter. 17.c
Iudex ne accipiat perſonas, Leuit. 19.c
Iudicibus non detrahendum, Exod. 22.d
Iudex viuorum & mortuorum Chriſtus, Act. 10.g

Iudith vidnæ acta, Iudith 8. vſque ad finem libri.
Iugum fcrreum inobedientibus, Deut.28.e
Iagum ſuaue Chriſti ferrendum, Matth.11.d
Iuramentum ſuum cuſtodit, Deut.7.b, Luc.1.g
Iuramentum factum Gabaonitis & a Saule violatum, pœnitionē adfert, 2.Reg,21.a
Iurat Paulus ad aliorum vtilitaiem, 2.Cor.1.d
non Inrandum per nomen Idolorum, Exo.23.c, ſed per nomen Dei, Deut.6.d,10.d
non Iurandum fruſtra, Dent.5.b
Iuranobus in nomine Domini mendaciter, maledictio, Zac.5.b
Iuſiurandum exigir iudex a fure, Exod.22.b
Iuramentum in controuerſijs Heb.2.c
eum Iuramento negat Petrus Chriſtum Matt.26.g
non Iurandum omnino, Matth.5.f, Iacob.5.e
Ius gladij, Gen.9.a, Marth.26.e
Ius belli in expugnandis urbibus, Dent.20.e
Ius publicum non uiolandum, Prouer.16.b
Ius publicum Dei opus eſt, Prouer.16 b
Iuſtitia & mandata Dñi facienda, Deut.27.b
Iuxta iuſtitiam retribuit Deus cuique, 1.Reg.26.d
Iuſtitiæ uictimas immolare, Deut.33.c
Iuſtitiæ Dei comparatione nulla eſt hominis iuſtitia, Tob.4.d, 9.a,25.b
Iuſtus nemo ſi Deo comparetur, Iob 4.d, Pſal.142.verſ.2
Iuſtitia noſtra a Deo eſt per fidem in Chriſtum, Phil.3.c
pro Iuſtitia ad mortem vſque certandum, eccl.4.d
Iuſtitiam qui facit ex Deo natus eſt, 1.Iohan.2.d
Iuſtificamur quomodo, Tit.2.d 3.b.act.13.f
Iuſtificamur fide in Chriſtum, Rom.4.d
non Iuſtificamur ex operibus legis, Gala.3.a
Iuſtificati ſecundum Chriſtum ambulent, Rom.8.e
Iuſtificamur & condemnamur ex uerbis noſtris, Matt.12.e
Iuſtus Deus, Deut.32.a
Iuſtus Chriſtus, 1.Pet.2.d
Iuſti & beati, Pſal.31.Rom.4.a
Iuſto non eſt lex poſita, Gal.5.d
Iuſtus fide uiuit, Heb 10.g
Iuſtus uix effugit tribulationes, 1.Pet.4.d
Iuſtificatur publicanus, Lue.18.b
Iuſtus primum accuſator ſui, Prouer.18.c
Iuſti poſt iudicium ut ſol fulgebunt, Matt.13.f
Iuſto auertenti ſe a uia recta, mors, Ezech.18.f
Iuſtorum finis incognitus, Iſa.57.a
Iuſti iudicabunt impios, Prou. 14.c
Iuuenum ſequutus conſilium Roboam punitur, 3.Reg.12.b,c
Iuuenes quales eſſe debent, Tit.2.b
Iuuenilia deſideria fugienda, 2.Tim.2.d
Iuuentute benefaciendum, Eccl.11.d,12.a, Thren.3.c

L

LAban fratris Rebeccæ acta, Gen.24.d, vſque ad 31.caput.
Labiorum fructus, laus Deo exhibita, Heb.13.c
Labor perpetuus, hominis uita, Iob,7.a
Labori homo addicitur, Gen.3.d
Laboribus proprijs uiuendum, Prou.5.c, 1.Theſ.4.c
qui non Laborat, non manducat, 2.Theſſ.3.c
Laborat manibus Paulus, 1.Cor.4.c, Act.18.a
Labore omnia florent, Prou.14.a
Labores manuum ab alijs comeduntur, iis qui Deo ſunt inobedientes, Dent.28.b
Laborantes & onuſti peccatis accedant ad Chriſtum, Matth. 11.d
Lacte fluit terra Chanaan, Exod.3.e
Lac & butyrum peregrinis apponitur, Gen.18.b
Lacte opus paruulis, Hebr.5.d
Lac rationabile concupiſcamus, 1.Pet.2.a
Lactat filium ſuum Anna, 1.Reg.1.d
Lachrymis pedes Chriſti rigat peccatrix, Luc.7.f
cum Lachrymis mouet Paulus fratres, Act.20.f
Lætatur Deus benefacere nobis, Deut.28.g
Lætitia obedientibus Deo, Deut.16.c
Laganorum oblatio, Leuit.2.a
Laici pane quibus veſci omnibus licebat, 1.Reg.21.a
Lais habitatores occiduntur, Iud.18.g
Lamech bigamus & homicida, Gen.4.d
Lamentationibus Iohannes non pellexit Iudæos ad pœnitentiam, Mat.11 b
Laminæ ſacræ forma, Exo.24.f
Languores inobedientibus Deo, Deut.28.g
Lapidea pluit, Ioſ.10.c
Lapidem erigit Iacob in titulum, Gen 28.d
Lapides collecti in aceruum in teſtimonium fœderis, Gen.31.f
Lapis viuus Chriſtus, Mat.21.d, 1.Pet.2.b, Pſal.117.ver.22.
Lapis offenſionis, Chriſtus, 1.Pet.2.b
Lapides viui Chriſtiani, 1.Pet.2.a
Lapidatur Naboth innocens, 3.reg.21.c.d
Lapidatur Paulus, Act 14.c
Lapidare volunt Chriſtum Iudæi, Ioh.8.g
Lapidetur filius inobediens, Deut.21.d
Lapidetur blaſphemus, Leui.24.b, ſimiliter is qui ligna ſabbatho collegit, Num.15.d
Lapidetur abducens a fiducia in Deum, quantumuis amicus, Deut.13.b
Laquei mortis, 2.Reg.22.a
Latitudo cordis datur Salomoni, 3.Reg.4.d
Latro alter cum Chriſto pendens ſaluatur, Luc.23.f
Latus Chriſti aperitur, Ioh.19.f
Lauacro regenerationis ſaluamur, Tit.3.b
Laus noſtra Deus, exod.15.a, Deut.10.d
in Laudem ſuam elegit nos Deus, Deut.26.d
Laudant aſſidue Deum Apoſtoli, Luc.24.g
Laudis hoſtia offerenda per Chriſtum, Heb.13.e
Laudes immodicæ, ſuſpectæ, Prou.27.c
Lauatur Dauid & vngitur relicta ſui afflictione, 2.Reg.12.e
Lauabantur pedes hoſpitio ſuſceptis, Iud.19.c
Lauabant Iudæi mortuos Act.9.g
de Lazaro quem ſuſcitauit Ieſus, Ioh.11.a,e,12.a,b
Lebna expugnatur, Ioſ.10.e
Legatione pro Chriſto fungitur Paulus, 2.Corin.5.d
Leones in gentes impias immiſſi, 4.Reg.17.d
Leonem occidit Samſon, Iud.14.b, item Dauid, 1.Reg.17.d
a Leone percutitur inobediens propheta, 3.Reg.20.g
Leo de tribu Iuda, Apoc.5.b
a Lepra cauendum, Deut.24 b
Lepræ a lepra diſtinctio, Leuit.13.14
Leproſi Samaritani ſaturantur, 4.Reg.7.b,c
Leproſus a Chriſto ſanatur, Matth.8.a
Leproſi decem ſanantur, Luc.17.c
Leporem non comedunt Iudæi, Leui.11.a
Leuare manum in cœlum ſolebant iuraturi, Gen.14.d, Deu.32.f
Leui naſcitur, & occidit Sichimitas, Gene.29.d,34.d
Leuitæ electi ad miniſterium Dei, Num.3.f
de Leuitis multa in Exodo, Leuitic, Numeris, & Deuteronomio
a Leuitis interfecti idololatræ, Exo.32.f
in Leuitarum locum filij Ioſeph, Ioſ.14.a
Lex ignea, Deut.33.a
Lex cum datur, terrentur Iſraelitæ, Exo.19.c, 20.d, Deut.5.e
Lex iniuſtis, homicidis, &c. poſita, 1.Tim.1.b
varias Leges populo Iſraelitico datas habes in Exodo, Leuitico, Numeris, & Deuteron.
Legem explanat Moyſes, Deut.1.a
Legem non faciens, maledictus, Deut.27.d
Lex in corde & ob oculos, Leuit.19.d
ad Legem ſeruandam exhortatio, Deut.4.a
ante Legem peccatum non putabatur eſſe peccatum, Ro.5.b
Lex data per angelos, Gala.3.e
per Legem cognitio peccati, Rom.3.c
Lex poſita propter traſgreſſiones, Rom.5.d
Lex pædagogus ad Chriſtum, Gala.3.d
Lex bona, 1.Tim.1.b, Rom.7.c
Lex Moyſi & circunciſio iugum a Petro vocantur, Act.15.b
Legem nullus Iudæorum obſeruabat, Ioh.7.b
Lex non viuificabat, Gala.3.d
Lex & propheta duobus mandatis comprehenduntur, Matt.22. d, Gala.5.b
Legis impletio, eſt proximi dilectio, Rom.13.c

Lex & prophetæ ſabbatbis legebantur, Act.13.c
Legis finis & perfectio, Chriſtus, Rom.10.a
Legem aboleuit Chriſtus, & quare, Epb.2.d,2.Cor.3.d,Act.15. b,Heb.7 b
Lex regia dilectio proximi, Iacob 2.b
Lex ſeripta in cordibua fidelium,Heb.8.d
Legi Dei ſeruit bomo mente, Rom.7.d, quod facere non poteſt carnis ſapieutia, Rom.8.b
Legis peritoa reprebendit Chriſtus, Luc.11.g
Legum conditores iniquos reprebendit Iſaias, Iſa.10.a
¶ Lia parit Ruben, Gen.29.f
Libamentum ſca, Leu.6.b
in Libro vitæ ſeribi, Phil.4.a
de Libro Dei deletur peccator, Exo.32.g
Libri eurioſa ſectatorum combuſti, Act.19.d
Libellus repudij, Deut.24.a
Liber Paulus noo eſt ſua libertate vſus, niſi vbi neceſſarium erat, 1.Cor.9.a
Liberi ſuoi Chriſtiani, 1.Pet.2.e,Io.8.d,Iſa.43.e
Libertas ſpiritus, 2 Cor.9.d
Libertas non danda in occaſionem carnis, Gal.5.b
Liberat de tribulatione Deus, 2.Reg.4.d
Liberatio ex Aegypto, Exo.13.a
Liberauit nos Chriſtus a peccato, Lue.1.g.Io.8.d
Libido opus teoebrarum, Rom.13.d
ob Libidinem hominum, dilunium, Gen.6.a
Ligare & ſoluere conceditur Apoſtolis, Matt.18.e,Io.20.f
Ligoum ſcientiæ boni & mali, Gen.2.e
Lignorum cælores inter Iſraelitas, Deut.29.b
Lignorum parabola, Iud 9 a
Ligno immiſſo, aquæ dulceſcunt, Exo.15.f
Limites non transferendi, Prou.22.d,23.b
Liugua vna in terra, Gen.11.a
Lingua coercenda, 1.Pet,3.b
Linguæ mala, Iacob.3.a,b
de Linguarum dono, 1.Cor.14.a,Act.2.a
Linguæ bona & mala, Prou.12.b,13.a,14.a
in Linguam venenatam, Prou.26.a
Lingua lambentes aquam, Iud 7.b
Lites fugiendæ, Prou.20.a,2.Tim.3.d
Literas mortis ſuæ fert Vrias, 2.Reg.11.c
Litera quæ occidit, lex Moyſi eſt: quæ irritat ad peccatum, quod mortem generat, 2.Cor,3.b
Lobna rebellat contra Iodam, 4.Reg.8.f
Locuſtæ, viſio, Amos 7.a
de Loide auia Timothei, 2.Tim.1.b
Longanimitas Dei, ſalus noſtra, 2.Pet.3.d
Loquentem Deum non fert populus, Exo.20.e
Loquitur Chriſtus verba patris, Deut.18.d
Loquacitas fugienda, Eccl.20.a
Lot fratris Abrahæ acta, Gen.11.13.19.Deut.2.b,d
Lot vaor verſa in ſtatuam ſalis, Gen.19.e,Luc.17.g
¶ Lucas medicus, Coloſ.4.d
Lucernarum forma, Exo.25.d,Leu.24.a
Lucerna noſtra Deus.2.Reg.22.c
Lucerna Iſrael Dauid, 2.Reg.21.d
Lucri gratia docentes, Tit.1.d
Lucus plantatio, Deut.16.b
Luci Gentium excidi iubentur, Exo.34.b, quod fecit Ezechias 4. Reg.18 a, Item Ioſias, 4.Reg.23.b
Luctu mulieri Thecuitidis ficto reuocatur Abſalom, 2. Reg.14.a
Ludunt coram vitulo Iſraelitæ, Exo.32.d
Ludit Dauid coram arca 2.Reg.6.a
Luget Iacob filium ſuum Ioſeph, Gen.37.g
Luget Dauid Ammonem filium, 2.Reg.13.g
Lugendi non ſunt mortui, 1.Theſ.4.d
Lugentibus conſolatio promittitur, Luc.6.d
Lumbi mentis ſuccingendi, 1.Pet.1.e,Luc.12.e
Luminaria in mundo Chriſtiani, Phil.2.b
Luminaria, Sol, Luna, & Stellæ creantur, Gen.1
Luna a Deo creata, nocti præeſt, Gen.1.b
Lunam, Solem, ac cœli militiam adorâtes occidebâtur, Deu.17.a
Lunæ gloria alia quam Solis, 1.Cor.15.f
Lunaticus ſanatur a Chriſto, Matth.17.b
Luteres ænei in templo Salomonis, 3.Reg.7.f
Lux verbo Dei creatur, Gen.1.a
Lux Deus eſt, in quo non ſunt tenebræ, 1.Io.1.e
Lux Chriſtus oculos illuminans, Io.1.a,3.c,8.b,9.a
Lux mundi Apoſtoli, Matt.5.b
cum Luce ſocietatem habere, 1.Io.1.c.2.b
Lucis opera omnis bonitas, Eph.5.b
Lux gentes poſt Chriſtum genitum, Eph.5.b
Luxuria & luxus in vino Eph.5.d
Luza, quæ & Bethel, Gen.28.d
¶ Lyſias dux Antiochi, 1.Mach.3.c

M

MAceda vrbs capitur, Ioſ.10.c
Macedonibus prædicat Paulus, Act.16.b
Maceriam & inimicitias inter Gentes & Iudæos abſtulit Chriſtus, Eph.2.d
Machabeorum & Matris eorum paſſio, 2.Mach.7.a
Machiritarum poſſeſſio, Deut.3.c
Madianitas iubet Deus occidi, Num.25.d,31.a
Magi Pharaonis, Exo.7.b
Magi Chriſtum adorant, Matt 2.b
ad Magos non declinandum, Leu.19.f
Magos abſtulit Saul, 1.Reg.28.a
Magiſter noſter Chriſtus, Matt.23.a,Io.13.e
Magiſtri fieri ne ambiamus, Matt.23.a,Iac.3.a
Magiſtri mendaces, quales 2.Pet.2.a
Magiſtratibus parendum, Rom.13.a
Magiſtratui tributum ſoluit Chriſtus, Matt.14.d
Magiſtratus Deum timentes, Exo.18.d,Deut.1.c
Magiſtratui non detrahendum, Exo.22.d
Magiſtratus malus malo populo datur, Iob 33.d
Magiſtratus impij. Prou.29.b
Magnifica Dei erga Iſraelem, 1.Reg.12.d
Magnificentia Deo danda, Deut.32.a
Maieſtas Dei, quæ, & gloria, Exo.40.d
Maior in Eccleſia quis, Matt.18.a
Malcho amputata auricula, Io.18.b
Maledicta terra ob Adę peccatum, Gen.3.a
Maledictiones inobedientibus, Leu.24.c
Maledicere Iſraelitis nô poteſt Balaam contra Dei voluntatem, Num.22.d,23.c, Deut.23.a
Maledictiones in monte Hebal, Deut.27.b
Maledicit Eliſæus in nomine Domini pueris ipſum irridentibus, 4.Reg.2.d
Maledicuntur Gabaonitæ vt perpetuò ſint in miniſterio, Ioſ.9.d
Maledictus qui legem non implet, Gal.3.b, Deut.11.d
Maledictus qui pendet in ligno, Deut.21.d
Maledictum factus pro nobis Chriſtus, Gal.3.b
non Maledicendum perſecutoribus, ſed potius benedicendum, Luc.6.d,Rom.12.c,1.Pet.3. b
Maledicenti non maledicit Chriſtus, 1.Pet.2.d
Maledicenti Semei non maledicit Dauid, 2.Reg.16.b
Maledicentibus benedicit Paulus, 1.Cor.4.e
Maledicit Paulus ijs qui Galatas abduxerunt ab Euangelij veritate, Gal.5.e
Maledici non poſſidebunt regnum, 1.Cor.6.b
Maledicti a Chriſto hœdi, Matt.25.e
Maledicentes nomini Dei, lapidator, Leu.24.b
Malefacta beneficijs vincenda. Rom.12.d
Malefici occidendi, Deut.18.b
Malum omne, contagioſum, Prou.6.d
Malum odio habendum, Rom.12.b
Malum pro malo non reddendum, Rom.12.b, exemplo Eliſæi, 4.Reg.6.e
Mala pro bonis non reddenda, Prou.17.a, ſicut fecit Nabal Dauidi, 1.Reg.25.c
Mala quæ perfert Dauid; Deo accepta refert, non inimicis, 2. Reg.16.e
Malum venditionis Ioſeph Deus vertit in bonum, Gen.50.c
Mali ſumus a corrupta natura, Luc.11.Gen.6.g
Mali & infideles ſemen diaboli. Matt.13 e

Mali e cœtu Chriſtianorum auferendi, 1. Cor. 5.d
Malitia hominis multa, Gen.6 a.
Malitia omnia auferenda, Eph.4.g, Coloſ.3.b
Malitia pueri efficiamur, non ſenſu, 1. Corint.14.d
Malitiæ veteris fermentum a nobis expurgandum, 1. Cor.5.c
in Malitia perſeuerantes pereunt, 1.Reg.12.d
Mambre quæ & Hebron dicitur, Gen.23.d
Mammona iniquo parandi amici, Luc.16.a
Mamzer non admittendus in Eccleſiam, Deut.23.a
Manna cibus patribus primum incognitus, Deut.8.a
Man pluit Iſraelitis, Exo.15.c
Man faſtidit populus, Num.11.a
Manna deficit, Ioſ.5.c
Manna non erat panis verus dans vitam, Ioh.6.d
Manahem occidit Sellum, 4.Reg.15.c
Manaſſes filius Ioſeph, Gen.41.g 48.a,c, Ioſ.13.d, 14.a, 22.a,b
Manaſſes rex iuda impius, 4.Reg.21
Mandata ſeruantibus benedictio, Exo.23.c, Deut.11.d
per Mandatum libido peccandi, Rom.7.b,c
Mandatum Chriſti nouum, dilectio. Iohan.13.d
Mandata ſeruat qui diligit, Io.14.c, 1.Io.2.a
Mandata ſeruãdo vitã ęternam habere docet Chriſtus, Mat.19.c
Mandatis hominum aduerſantium Deo non attendendũ. Tit.1.a
Mandragoræ Liæ, Gen.30.b
non Manducet qui non laborat, 2.Theſ.3.c
Manducet Chriſtianus in gloriam Dei, 1.Cor.9 g
Manducare Chriſti carnem, Io.6.e,f
Manere in Chriſto, 1.Io.2.a
quando Manet Deus in nobis, 1.Io.3.d
Manſiones paratæ fidelibus, Io.14.a
Manſiones multæ ſunt in domo Dei. Ibidem
Manſiones filiorum Iſrael. Num.33.a
Manſuetudinis commendatio, Prou.16.c, Eph.4.a, Eccl.10.b
Manſuetudo Pauli, 1.Cor.4 d
Manſuetiſſimus Moyſes, Num 12.b
Manue pater Samſonis, Iud.13.b
Manus abſcindenda falſo teſti. Deut. 19.d
Manus Ieroboam areſcit, 3 Reg 13.a
Manus lauare ante cibum, Matt.15.a
Manus non lauat Chriſtus ante cibum, Luc.11.f
Manibus noſtris operemur, 1. Theſ.4.c
Manuũ opera fructificare facit Deus obediẽtibus ſibi, Deu.30.b
Manus propria ſcandalizans nos, abſcindatur, Matth. 5.c
Manus arida ſanatur, Matth.12.a
Manuum cancellatarum impoſitione Iacob filijs Ioſeph benedicit, Gen.48.c
Manuum impoſitione ſanat Chriſtus, Luc.4.g
vt Manus imponeret eis, adducũt pueros ad Chriſtũ, Mat.19.b
Manuum Moyſi impoſitione, Ioſue repletur Spiritu, Deut.34.c
Manuum impoſitione replentur Spiritu ſancto Chriſtiani, Act. 19.a, 1.Tim.4.d
Manum non cito imponat cuiquam Timotheus, 1.Tim.5.d
Manus Domini facta ſuper Eliam, 3.Reg.18.g
Manum Domini nemo euadit, Amos 9.a, Deut.32.f
Manus Dei ſuper aliquem, quum illum percutit, vt de Iudæis legimus, Iud 2.c, 1.Reg.7.d
in Mara veniunt filij Iſrael, Exo.15.d
Marcus conſobrinus Barnabæ, Coloſ.4.b
Mardochæi acta. Eſth.4.6.13
Mare diuidit Moyſes, Exo.14.d
Maria ſunt congregationes aquarum, Gen.1.b,
Maris fuſilis fabricatio, 3.Reg.7.d, 2.Paral.4.a
Maris vitrei viſio, Apoc.15.a
Margaritæ lapidis pretioſi parabola, Mat.13.f
Mariæ virginis acta, Luc.1.Io.2.a
Marię ſororis Moyſi acta, Exodo.15.c, N.12.c,d, 20.a, Deu.34 b
Mariæ ſororis Marthæ Act.Io.11.a, 12.a, Luc.10.g, Matt.26.a
Maria Magdalene currit ad monumentum: vidit Chriſtum: annunciat ſurrexiſſe. Matt.27 g.28.a, Io.20
Maritum vocat Sara dominum, Gen.18.b, 1.Pet.3.a
de Mariſorum principatu, Eſth.1.d
Martha hoſpitio Chriſtum ſuſcipit, Luc.1.g, Io.12.a
Marthæ fides, Luc.11.c,d
Martyrum fœlicitas, Sap.3.a
Maſculi, & fœminæ creatio, Gen.1.d, 5.a
Maſculorum concubitores, 3.Reg.14.f, 15.b, 22.f, 1. Cor.6.b
in Maſpha congregati Iſraelitæ, Iud.20.a
Matrem qui non honorat, maledictus, Deut.27.c
Matres & fratres Chriſti qui ſint. Matt.12.d
Matrem ſuam commendat Chriſtus Iohanni, Io.19.e
Matrimonij inſtitutio, Gen.2.d
Matrimonij caſti exemplum in Sara Tobiæ vxore. Tob.3.c
Matrimonium quomodo ſit ſuſcipiendum, Tob.6.d
Matrimonij commendatio, Prou.18.d, Heb.13.a
Matrimonium violantes arguuntur, Malac.2.c
de Matrimonio 1.Cor.7
Matham ſacerdos Baal, 4.Reg.11.d
Mathanaias qui & Sedecias, 4.Reg.24.d
Mathathiæ acta, 1.Mach.b
Matthias electus in locum Iudæ, Act.1.d
Matthæus vocatur a Chriſto, Matth.9.a
Mathuſael naſcitur, Gen.4.d
Mathuſale ætas 969. anni, Gen.5.d
Maxilla aſini occiduntur Philiſthæi, Iud.15.c
Maxillam percutienti altera danda, Matt.5.f
¶ Medad & Eldad prophetant, Num 11.f
Mediator inter Iſraelitas & Deum, Deut.5.a,c
Mediator noſter Chriſtus, 1.Tim.2.a
Medicina a Deo creata, Eccl.38.a
Meditandum verbum Dei, Deut.11.c, Ioſ.1.b
Mel in cadauere leonis, Iud.14.b
Melchiſedech offert Abraham munera, Gen.14.d, Heb.7.a
Mello ædificatur a Salomone, 3.Reg.9.d
Membrorum vnione Paulus ad concordiam nos hortatur. 1.Corinth.12.c
Membra noſtra ſeruiant Deo, Rom.6.d
Membra noſtra templum Spiritusſancti, 1.Cor.6.d
Membra corporis peccati mortificanda, Coloſ.3.a
Memoranda tempora antiqua, & Dei opera conſideranda, Deu. 32 d
Mendax omnis homo, Iſa.9.d, Pſal.115.ver.a
Mendaces Spiritui ſancto Ananias cum vxore, Act.5.a
Mendacium non ſuſcipiendum a iudice, Exo.23.a
Mendacij pater diabolus, Iohan.8.f, Iohan.2.c
Mendacium fugiendum Epheſ.4.f
Mendax qui negat Chriſtum, 1.Iohan.2.c
Mendax ſpiritus in prophetis, 3.Reg.22.c
Mendici nulli futuri, ſi obediatur Deo, Deut.15.a
Menſæ tabernaculi forma, Exod.25.c
Menſtruoſa mulier, Leu.15.c
Menſuræ æquitas, Leu.19 g
Menſura qua menſi fuerimus, remetietur nobis, Matt.4.c
non Mentitur Deus, ſed pręſtat promiſſa, Tit.1.a, heb.6.d
Meraritarum ſors & urbes, Ioſ.21.a,b,c
Mercatores terræ flent Babylone deſtructa, & quare. Apoc.18.a
Mercenariorum merces non deneganda, Leu.c, Deut.24.c, Iaco.5.a
Mercenarius paſtor Ioh.10.b
Merces perſecutionem paſſis, Matt.5.b
Merces uniuerſoribus ex æquo datur. Matth.20.a
Merces ſecundum opus, 1.Cor.3.b
Merces Abrahæ, Deus, Gen.15.a
Meretrix fugienda, Prouer.23.c
Meretrix & ſcortator non ſint in populo Iſrael, Deut.23.c
Meretricis magnæ viſio, Apoc.17.a
Meretrici adhærens, efficitur cum ea vnum corpus, 1.Cor.6.e
Meretrices non ingrediuntur regnum Dei, Matth.21.c
Mergulum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Merob Dauidi promiſſa vxor, 1.Reg.18.d
Meſa rex Moab tributarius regi Iſrael, 4. Reg.3.a
Meſſiæ tempus deſiderat fidelis, Iſa.45.b
de Meſſe lex, Leu.19.b
Meſſis abundans obedientibus Deo, Leu.26.a
Meſſem Ioab ſuccendi iubet Abſalom, 2.Reg.14.g
Meſsis multa populi, prædicatione Euangelij colligenda, Mar.9.d, Iohan 4.c
Meteos ſegetes relinquat pauperibus, Leu.19.b
non Metuendum fideli in afflictionis, Deut.7.c

cum

cum Metu operemur opera ſalutis, Phil.2.b
¶ Micha filius Miphiboſet,2.Reg.9.d
Micheæ Prophetæ Dei acta,3.Reg.22
Michas de Ephraim, Iud.17.a,b,f
Michaelis pugna cum dracone, Apoc.12.b, Iudæ. e
Michol vxoris Dauidis acta, 1.Reg.18.19.25.g, 2.Reg.3.g,6.c
Militat nemo ſuis ſtipendijs, 1.Cor.9.a
Militibus dat Iohannes præcepta, Luc.3.c
Militia eſt vita hominis, Iob.7.a
Miluum non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Minima terræ, quattuor, quæ ſunt ſapientibus ſapientiora, Prou. (30.d
Minimus in regno Dei, Matth.5.e
Miniſtri Dei quales, Leu.21.c
contra Miniſtros Dei murmurans, contra Deum murmurant, Exo.16.b
Miniſterium reconciliationis accepit Paulus, Euangelium nunciaus,2.Cor.5.d
Miniſterium verbi prædicatio Euangelij, Act.20.e
Miniſter noſter Chriſtus, Matt.20.d,Heb.8.a
Miniſteria varia Chriſtiani data, Eph.4.b
Miniſtri Dei prædicatores,1.Cor.2.a,4.a
Miniſtris verbi victus debetur, Matth.10.b
Miniſtri verbi a Deo petendi, Matth.9.d
Miniſter ſit qui primatum quærit, Matth.20.d
Miniſtrationes Spiritus diuerſæ,1.Cor.12.a
Miphiboſeth acta,2.Reg.4.b,9.c,16.a,19.e
Mirabile nomen Dei, Iud.13.c
Miracula, confirmatio verbi, Marc.16.d
Miraculis Chriſti, glorificatur pater, Matth.15.e
Miracula per ſe fieri in gloriam Chriſti, orant Apoſtoli, Act.4.f
Miraculis probatus eſt Chriſtus a patre miſſus, Act.2.d
Miraculis inducti multi credunt Chriſto, Io.2.d,4.g
Miraculis potuit cognoſci Chriſtus, Ioh.10.e
Miraculis mentientes ſe Chriſtum, Matt.24.b
Miracula pſeudoprophetarum, Hierem 23.f
Miraculis pſeudoprophetarum tentat Deus an diligamus eum, Deut.13.a
Miraculis a fide abducens occidendus, Deut.13.a
Miſerationis multæ Deus, Exo.34.a
Miſeretur Deus cuius vult, Exo.33.d
Miſeretur Deus propter promiſſiones ſuas 4.Reg.13.d
vt Miſereatur noſtri Deus, orandum, Num.6.d
Miſereatur tui Deus, benedictio erat, Gen.43.f
Miſeri ſumus, vt fœlices efficiamur, Iacob.4.d
Miſericors Deus diligentibus ſe, Exod.20.34.a, Deut.5.a
Miſericors Deus neminem derelinquit, Deut.4.c
in Miſericordia Deus diues, Epheſ.2.a
Miſericordia Dei æterna ſuper timentes eum, Luc.1.e
Miſericordia Dei debentur diuitiæ cæteraq; corpori neceſſaria, Deut.8.d
Miſericordia Dei pœnitenti promittitur, Deuter.30.a
Miſericordia Dei liberamur per Chriſtum, Iſa.52.a
Miſericordia motus uenit Chriſtus, Tit.3.b
Miſeranti Deo attribuenda ſalus, Rom.9.e
Miſericordiam Dei erga ſe confitetur Paulus, ne deſperemus. 1.Tim.1.c
Miſericordiam conſequutæ Gentes, Rom.11.d
Miſericordia potior ſacrificio, Matt.9.b, Oſee 6.e
Miſericordes ſimus exemplo Dei, Luc.6.f
Miſerendum in hilaritate, Rom.12.b
Miſericordibus miſericordia promittitur, Matt.5.a
Miſericordibus benedicit Deus, Prouer.11.d, 22.b
Miſericordia purgantur peccata, Prouer.15.d
Miſericordia Dauidis erga Saul, 1.Reg.24.b, 26.b
Miſericordiæ laus, Prou.14.e,19.c
Miſericordiæ opera quanti faciat Chriſtus, Matth.12.a, 15,e
Maſphat alias Cades, Gene.14.b
Miſſus a Deo Chriſtus, Ioh.8.e
Mites & humiles corde eſſe diſcamus a Chriſto, Matt.11.d
Mites & manſueti quid a Deo accepturi, Matth.5.a
Mitiſſimus Moyſes, Num.12.a
¶ Mna, Ezech.45.d, Luc.19. e
¶ Moab filius Lot ex filia maiore, Gen.19.g
de Moabitis multa, Num.21.1. Deutor.2.b, Iud.3.b.3.Reg.11.b,4.Reg.3.23.
¶ Modeſti ſimus, 1.Pet.3.b, Phil.4.a
Modius æqualis, Deut.22.c
non Mœchandum, Exod.20.e
Mœrore conſumitur inobediens, Deut.21.g
Mola inferior & ſuperior, Deut.24.b
Molles non poſſident regnum Dei, 1.Cor.6.b
Moloch idolum Ammonitarum,3.Reg.11.b, Leu.20.a
Moneamus alter alterum, Rom.15.c
Moneamus nos hymnis,&c.Coloſſ.3.e
Monet Paulus cum lachrymis, Act.20.f
Montem Sinai qui tetigiſſet, lapidandus erat, Exo.19.b
Mons Gelboe, 1.Reg.31.a,c,2.Reg.1.b, c
Monumenta aperta in morte Chriſti. Matt.27.e
Morbos corporis & animi ſanat Chriſtus, Matth.8.b
Morbos ob peccata immitti, Matth.9.a, Iob.5.b
ne Mordeamus inuicem, Gala.5.b
Mores bonos corrumpunt colloquia praua, 1.Cor.15.a
Mors ex inobedientia, Gen.3.e, Deut.30.b
Moriendum ſemel omnibus, Heb.9.g
Mortem optant Iſraelitæ, Exo.16.a, Num.14.a
Item Moyſes, Num.21.c, rurſum Iob, Iob 6.b
Item Elias, 3.Reg.19.a
Mortis dies incertus, Luc.12.e
Mortuam Saram plangit Abraham, Gen.23.a
Mortui in tabernaculo lex Num.19.c
Mortui ungebantur, Gen.50.a,d
Mortui lauabantur, Act.9.g
Mortuorum exequijs non interſit ſacerdos, Leu.21.a
a Mortuis nihil quærendum, Iſa.8.d
Mortuos conſulit Saul,1.Reg.28.a,b
Mortuo apparenti non credet qui ſcripturæ nō credit, Luc.16.g
ſuper Mortuo non incidendæ carnes, Deut.14.a
in Mortuis tibicines, Matth.9. e
de Mortuis non multum lugendum, 1.Theſ.4.d, Eccl.22.b
Mors abſorpta per Chriſtum, 1.Cor.15.g
Mori Chriſtus vocat dormire, Matt.9 e
Morte Petri, & aliorum martyrum glorificabatur Chriſtus, Iohan.21.f, Phil.1.d
Mortem ſibi propinquam dicit Paulus,2.Tim.4.b
Mori obtabat Paulus, ſi expediret, Phil.1.c
Mortis ſuæ præmonet Chriſtus Apoſtolos Matt.16.c, 17.d,20.e, Ioh.7.e,14. a,16.c
Mori cupit Chriſtus pro nobis, Luc.12.f
Mortem deprecatur Chriſtus, Matth.26.d
Moritur Chriſtus Matth.27.f, Iob.19.f
Mortuus Chriſtus pro peccatis noſtris, Rom.4.d, Heb.9.d.
Mors ſtipendium peccati, Rom.5.b
ex Mortuis primus reſurrexit Chriſtus, 1.Cor.15.d
in Mortem Chriſti baptizari, Rom.6.a
Mortem, & reſurrectionem Chriſti prædicat Petrus, Act.2.d
Mori debemus pro fratribus, 1.Iohan.3.e
Mors ſecunda, Apoc.20.d,21.c
Moriuntur non credentes, ideſt, ira Dei manet ſuper eos, Iohan.3.d
Mortem non vident credentes, Iohan.5.d
Mortui audientes Chriſtum viuent, Ioh.5.d
Morticinium non comedendum, Leu.17. d, imò nec tangendum, Num.19.e
Mortificanda membra corporis peccati, Col.3.a
Mortificata Dauidis uoluntas,2.Reg.15.f
Mortificantur Chriſtiani propter Chriſtum, Rom.8.g
Moyſi natiuitatem,& acta habes ab initio Exodi vſque ad finem Deuteronomij.
Moyſi laus, Eccl. 45.a
Moyſi fides, hebr.11.e
Moyſes quare,& quando tegebat faciem, Exo.34.d, 2.Cor.3.e
Moyſi locutum eſſe Deum credunt Iudæi, Chriſtum autem neſcire dicunt, Iob.9.e
Moyſes Iudæos accuſaturus, Ioh.5. g
Moyſes & prophetæ ſcriptura veteris teſtamenti, Luc.16.g
Moyſen repulerunt Iudæi, Act.7.e
per Moyſen lex data, Ioh.1.b
Moyſes aduentum Chriſti prædixit, Act.3.d

Moyſes & Elias in transfiguratione, Matth.17.a
¶ Mulæ Dauidu imponitur Salomon,3.Reg.1.e
Mulier creatur e coſta Adæ,Gene.2.d
Mulier ſeducitur a ſerpente, Gen.3.a
Mulier gloria viri,2.Cor.11.b, & adiutorium eius,Gen.2.c
Mulierem non tangere bonum eſt,1.Cor.7.a
de Muliere multa, 1 Cor.11.b,14.f, & in Prou.& Eccleſiaſtico.
Mulierum ornatus & Mores qui eſſe debeant,Ephe.5.c,Col.3.c
Mulier familiam curet Prou.12.a, Tit.2.a
Mulieri non dandus primatus, 1.Tim.2.d
Mulier veſte virili ne utatur, Deut.22.a
a Muliera initium peccati, Eccl.25.d
Mulier litigioſa cui comparanda,Prou.27.a
Mulier bona, Eccl.36.b
Mulier adultera, Prou.22.b
de Muliere ſortu, Prou.31.b
Mulieris ira & nequitia, Eccl.25.c
Mulier vouens, Num.30.b,c
Mulier captiua, Deut.21.b
Mulier formoſa & fatua, Prouer.11.d
Mulier litigioſa fugienda, Prou.21.b,27.e
Mulieres cohæredes gratiæ,1 Pet.2.b
Mulieribus legendum Deuteronomium, Deut.31.c,Ioſ.8.g
Mulieres cantant canticum cum Maria, Exo.15.e
Mulieres referu-ntur in expugnatione vrbium,Deut.20.a
Mulier pulchra & prudens Abigail 1.Reg.25.a
Mulieris prudentis conſilium,2.Reg.20.f
Mulierem Chriſtus in fide inſtruit,Iohan.4.b,e
Mulier ſanguinis fluxum patiens ſanatur a Chriſto, Matth.9.e
Mulieres Chriſtum ſurrexiſſe prædicant,Matt.28.b
Mulieribus prædicat Paulus, Act.16.a
Mulieres ſaluantur per liberorum generationem,1.Timn.2.d
Mulier ſedens ſuper beſtiam coccineam, Apoc.17.a
Mulo inſidet Abſalom, 2.Reg.18.b,c
Mundus nemo coram Deo, Iob 25.a,b,e
Mundi ſeu mundati Apoſtoli per fidem, Ioh.15.a
Mundi corde Deum videbunt,Matt.5.a
Mundus per Chriſtum factus, Ioh.1.a
Mundus in maligno poſitus,1.Iohan.2.c,5.d
Mundi figura tranſit, 1.Cor.7.e,1. Iohan.2.c
Mundum non diligamus,1.Ioh.2.c
Mundi amicitia,eſt inimicitia apud Deum, Iac.4.a
Mundus Deum non cognouit, Ioh.17.d, nec Ieſum eſſe Chriſtum verum lumen,Ioh.1.a
pro Mundo non orat Chriſtus, Ioh.17.b
Mundi vltima eſt hæc ætas, 1.Cor.9.c
Mundum iudicabunt fideles, 1.Cor.6.a
Munera excæcant oculos,Deut.16.d,Exo.23.a,Eccle.20.d
Munera accipiunt filii Samuel iudices, & male iudicant. 1.Reg. 8.a,non autem Samuel,1.Reg.12.a
Munera non accipit Deus, Deut.10.d
Munera non accipit Eliſæus a Naaman, quæ Giezi accipiens leprolus efficitur,4.reg.5.e,f,g
Mures aurei Philiſtinorum, 1.Reg.6.a
Murmurant Iſraelitæ,Num.11.a,Exo.15.16.17
Murmurat Moyſes, Num.11.e
Murmurans populus interficitur,Num.16.f
ſine Murmurationibus omnia fiant, Phil.2.b
non Murmurandum contra Deum, 1.Cor.10.b
Mutatur Saul in alium virum a Spiritu Dei, 1.Reg.10.b
Mutui lex, Exo.22.c
Mutuum dandum omnibus, Deut.15.a,b,Eccl.29.a,Matt.5.f
Mutuaz alijs quia diues, qui ſeruat Dei præcepta,Deut.28.b
Mutuum fecit Deus, Exo.4.e
Mutus ſanatur a Chriſto, Matt.9.d
¶ Myſterium abſconditum ſalus noſtra,Rom.16.d
Myſteriorum Dei diſpenſator Paulus, 1.Cor.4.a

N

Naaman leproſus ſanatur,4.Reg.5.c
Naas obſidet Iabes Galaad, 1.Reg.11.a
Nabal impius moritur, 1.Reg.25.g
Naboth.iuſſu impiæ Iezabel lapidatur,3.Reg.21.c,d
Nabuchodonoſor acta,4.Reg.24.a,Dan.1.2.3.4.Iſa.14.Ier.27.b, Iudith.1.2
Nachor auus Abrahæ, Gene.11.e,d,22.d
Nadab& Abiu comburuntur, Leu.10.a
Nadab filius Ieroboam,rex Iſrael,3.Reg.14.15.
Nahaſſon filius Aminadab, Num.1.b
Nahum vaticinatur Dei vindictam in Aſſyrios,Nahum.1.a
Natalis ſui cœnam celebrat Herodes, Mar.6.c
Nathan prophetæ acta,2.Reg.7.a, 3.Reg.1.c
Nathanael uerus Iſraelita, Iohan.1.g
Naturæ impuritas, Iob 25.a
Natus ex Deo qui Chriſto credit, Ioh.1.b,1.Ioh.5.a
Natus ex Deo peccatum non facit,1.Ioh.3.b
Naufragium Pauli, Act.27.g
in Nazareth educatur Chriſtus, Matth.2.d,Luc.4.c
Nazareni non honorant Chriſtum, Matt.13.g, ſed magis præcipitare conantur de monte, Luc.4.e
Nazareorum lex, Num.6.a
¶ Nebo mons, Deut.32.g
Nebula impletur templum, 3.Reg.8.b
non ex Neceſſitate aut triſtitia,ſed ſponte & hilariter ſubueniendum eſt pauperibus, 1.Cor.9.b
Neceſſitate coactus comedit Dauid panes propoſitionis, 1.Regum 21.b
Negat Chriſtum Petrus,Matt.26.g
Negabit nos Chriſtus, ſi negauerimus eum,2.Tim.2.b
Nehemiæ acta,2.libro Eſdræ, qui & Nehemiæ dicitur.
Rebemiæ laus, Eccl.49.d
Nemrod robuſtus uenator, Gen.10.b
Nemus plantat Abraham, Gen.21.d
Nephthali, Gen.30.b,46.e,Ioſ.19.c
Neruum femoris non comedunt Iudæi,Gen.32.g
¶ Nicanoris acta,1.Mach.7.d,2.Mach.15.a,f,g
Nicodemus magiſter in Iſrael, occultus Chriſti diſcipulus, Ioh.3.a,19.g
de Nido inuento lex,Deut.22.a
Niniue ædificatur, Gen.10.b
Niniue euertenda prædicitur.Nahum,3.a
Niniuitarum reſipiſcentia,Ionę 3.b, qui Iudæos in iudicio condemnabunt,Matt.12.d
¶ Nobe ciuitatem deſtruit Saul,1.Reg.22.d
Noctuam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Noe natiuitas & acta, Gene.5.d,6.7.8.9.
Noe arca,1.Pet.3.d
Noe fides,Heb.11.b
Noe laus,Eccl.44.c
Noe iuſtitiæ præco ſeruatus,2.Pet.2.d
Noemi vxor Elimelech,Ruth.2.4
Nomina imponit Adam cunctis animantibus,Gene.2.d
Nomina imponebant matres,Gen.29.30. Iudic.13.d
Nomina patrum inuocata ſuper Ephraim & Manaſſen,Ge.48.c
Nominis boni habenda ratio, Eccl.41.e
Nomen Dei tempore Henoch cęptum inuocari,Gen.4.d
Nomen Dei,ſum, qui ſum,Exod.3.d
Nomen ſuum Iehoua non indicauit Deus patribus Iudęorum, Exo.6.a
Nomen Dei protectio noſtra,Prouer.18.b
Nomen Dei auditum vbique 3.Reg.8.e
in Nomine Domini benedicit Dauid populo,2.Reg.6.d
in Nomine Domini maledicit Eliſęus pueris ipſum irridentibus, 4.Reg.2.d
Nomen Dei non aſſumendum fruſtra,Exo.20.a
Nomen Dei inuocare ſuper aliquem, Num.6.d
Nomen Dei polluitur periurio,Leu.18.c
Nouacula non raduntur pili Nazaræorum. Num.6.a, Iudic.13. 1.Reg.1.b
Nouiſſima præuidenda, Deut.32.d
Nouiſſima tempora, 1.Tim.4.a
Nouiſſimi primi,Matth.20.d
Noua creatura in Chriſto, Gala.6.
in Nouitate vitę ambulandum, & in nouitate Spiritus Deo ſeruiendum,Rom.6.a,7.b
Nouus homo,Epheſ.4.c
Nouũ teſtamentũ, Gen.3.c, Hebr.8.d,10.c, peccatorum remiſ-

ſionem,

ſionem, Mstih.26.c
Nna verbo Dei erearur, Gen.1.a
¶ Nubes diſeurrentes, Deut.33.d
ad Nubis morum mouebantur caſtra Iſraelitarum, Exod.40.d, Num.9.c,d
in Nube loquitur Deus Moyſi, Exo.33.b.16.e
Nubes in oecaſu orta, pluuia, Luc.11.g
Nnbanr qui non poſſunt continere, 1.Cor.7.b
Nubere qui prohibentur, 1.Timo.4.a
Nubebant filiæ maiores ætate, ante minores, Gen.29.c
Nudi Adam & Heus, Gen.2.d
Nudus Iſrael inter hoſtes, Exo.32.f
Nuditas inobedientibus, Deut.28.e
Numerantur filij Iſrael apti ad pugnam, Num.1.c
Nuptias eelebrar Laban filiæ, Gen.29.e
Nnptiæ Rebeccæ in timore Dei, Gen.24.g
Nuptiarum ſanctitas, Tob.6.e
Nuptiis interfuit Chriſtus, Iohan.2.a
in Nuptijs poſtremus locus accipiendus, & quare, Luc.14.b
Nuptialem veſtem non habens, Matth.22.b
vt Nutria ſonet filios ſuos, ſic Paulus Theſſalonicenſes, nihil ab eis exigens, 1.Theſſ.2.b
Nicticoracem non comedunt Iudæi, Deut.14.b

O

OBed, filius Ruth, Rut 4.d
Obededom benedicit Deus, 2.Reg.6.b
Obediendum voci Dei, Deut.30.d, 1.Pet.1.c
Obedientibus verbo Dei, benedictio, Deut.11.d
non Obediens Saul Deo reiicitur, 1.Reg.x8.
Obedientia victimis potior, 1.Reg.15.e
Obediens Chriſtus patri uſque ad mortem, Heb.5.e, cuius obedientia ſaluamur, Rom.5.c
Obedientia parentibus exhibenda, Exo.20.b, Leu.19.a, Deut.5.b, Tob.4.a
Obediendum Deo potius quàm hominibus, Act.5.e
Obediendum magiſtratibus ac præpoſitis, Rom.13.a, Deut.17.b,e, Hebr.13.c
Obedit Chriſtus patri putatiuo, Luc.2.g
Obedit Chriſtus voci Ioſue, Ioſ.10.e
de Oblationibus variis, Leu.2.3.6.9. Num.7.15.28.29.
qui Obliuiſcuntur Dei, perhibunt, Deut.8.d
ne Obliuiſcamur Dei in diuitijs, Deut.6.b, 8.e
Oblitus Dei Iſrael, percutitur, Deut.32.c, Iud.3.a,b
Obſecrat Epheſios Paulus, Ephe.4.a, Romanos, Rom.12.a, Corintios, 2.Cor.5.d, Galatas, Gal.3.b
Obſtetricum Aegyptiarum pietas, Exod.1.d
Obſtinatorum interitus, Ezech.6.c
¶ Occidit Deus quem uult, Deut.32.e,f
Occidere vult Dominus Moyſen, Exo.4.f
Occidens hominem moriatur, Leu.24.b, Deut.27.d
Occidatur gladio, qui gladio occidit, Gen.9.a, Matth.26.c
de Occiſi cadauere, Deut.21.a
in Occulto auditum Euangelium prædicauerunt palam Apoſtoli, Matth.10.c
Ochoziæ filij Achab acta, 3.Reg.22.f, 4.Reg.1.a,c
Ochoziæ filij Ioram acta, 4.Reg.8.f,g, 9.f
Ochoziæ filius Ioas abſconditur, 4.Reg.11.a
Oculis Dei omnia aperta, Heb.4.d
Oculum eruenti eruitur oculus, Exo.21.c
Oculi eruuntur Samſoni, Iud.6.e
Oculi effodiuntur Sedeciæ, 4.Reg.25.b
Oculos excelſos humiliat Deus, 2.Reg.22.e
Oculi deficientes inobedientibus Deo, Deut.28.g
de Oculi eruitione, Matth.5.d
Oculos videntes, dat Deus obedientibus ſibi, Deu.59.a
Oculus bonus, aut nequam, ſeu malignus, Matt.6.c, Deut.15.b
¶ Obed propheta arguit Iſraelitas, 2.Par.28.b
Odientes ipſum punit Deus, Deut.7.b
Odium cordis prohibetur, Leu.29.d
Odio habitus Chriſtus a mundo ſine cauſa, Ioh.7.a, 15.d
Odio ſunt Chriſtiani mundo. Matth.10.c, Iohan.15.c
Odientibus nos benefaciendum, Luc.6.c
Odientes ipſum diligebat Dauid, 2.Reg.19.a
Odiens fratrem homicida eſt, 1.Ioh.2.b
ab Odientibus liberat Deus inuocantes ſe, 2.Reg.22.b
Odoratur Deus ſacrificium pij, Gen.8.d
¶ Offendiculum fratri non obijciendum, Rom.14.b
ſine Offendiculo ſit Chriſtianus, 1.Cor.9.g
Offerendarum pecudum, armentorum, &c. ritus, Leu.1.
Offerendum Deo, non dæmonibus, Leu.17.b
non Offerenda hoſtia vitioſa, Deuter.17.a
¶ Og rex Baſan percutitur, Nu.21.g, Deut.3.a,b
¶ Olda propheteſſa, 2.Par.34.e
Oleribus veſcitur infirmus, Rom.14.a
Oleum dat Deus diligentibus ſe, Deut.11.b
Oleo ſuo non vngentur inobedientes, Deut.28.d
Oleum fundit Iacob ſuper lapidem quem erexerat in titulum, Gene.28.d.35.c
Olei ſancti confectio, Exo.30.c
Olea Chriſtus, Rom.11.e
Oleaſter populus Gentium, Rom.11.e
Oleo uncti ab Apoſtolis ſanantur, Mar.6.b
Oleo vngatur infirmus a presbyteris, Iac.5.d
Oleo vngitur rex Saul, 1.Reg.a
Oliuarum reliquię, aduenis, &c. Deut.34.d
Olla liquefacta, Ezech.24.a
¶ Omnipotens Deus, Gene.17.a, 35.b.48.a, Exod.15.a, Nume.11.e
¶ Onan, filius Iudæ, percutitur a Deo, Gene.38.a,b
Oneſimus ſeruus Philemonis, Phile. b
Oneſiphori domui miſericordia, 2.Tim.1.d
Onias ſummus ſacerdos, 2.Mach.4.a,e
Onocrotalum non comedunt Iudęi, Deut.14.b
Onus Chriſti leue ferendum, Matth.11.d
Onus graue imponunt populo Scribæ, & Phariſæi, Matt.23.a
Onus importabile lex Moyſi, Act.15.e
Onerati & laborantes accedant ad Chriſtum, Matt.11.d
Onus & infirmitas fratris ferenda, Gal.6.a
Onus ſuum quiſque portabit, Gal.6.a
¶ Ooliab artifex, Exo.31.a, 35.d
Oolla & Oliba, Ezech.23.a
¶ Operimentum tabernaculi, Exod.26.c, 36.b
Ophni & Phinees filij Heli, 1.Reg.1.a, 2.c, 4.b
in Ophir mittit Salomon claſſem, 3. Reg.7. d. Item Ioſaphat, 3.Reg.22
non Opprimendus frater, Leu.19.e
Opprimetur inobediens Deo, Deut.28.d
Opus Dei credere in Chriſtum, Iohan.6.d
Opera Dei perfecta, Deut.32.a
Opera Dei non ſcrutanda curioſius, Iob 33.b
Opera Dei inperueſtigabilia, Eccl.8.d
Opera Dei reuocanda in memoriam, Deut.4.b, 7.c
Opera legis qui non facit, maledictus, Deut.27.d
vt Opera ſancta & iuſta faceremus electi ſumus a Deo, & redempti, Luc.1.g, Epheſ.1.a, 2.b. Tit.2.
ante Opera bona mundemur oportet per Chriſtum, Iohan.9.a, 15.a Tit.2.d
Opus bonum Deus incipit & perficit in nobis, Phil.1.a, Prouer.16.d, 10.d
Opera teſtantur fidem, Phile.a, Heb.6.c, Matt.7.c. 2.Pet.1.b
Opera lucis, Eph.5.b
ad Opera bona prouocemus inuicem, Hebr.10.d
Operibus bonis præſint credentes, Tit.3.c
Opera bona non faciens, abſcindetur de vite Chriſto, Iob 15.a
Opera charitatis non habenti, non prodeſt fides, Iacobi 2.c
ad Opera fidei prouocat Chriſtus. Matt.5. b, ſic & Paulus, Act.26.c
Opera miſericordię, Matt.25.d
non propter Opera liberati ſumus. Tit.3.b, Epheſ.2.b
Operum bonorum exemplum epiſcopus, Tit.2.b
Opera mala operatur diabolus, Ephe.2.a
Opera coinquinantia hominem, Mar.7.c
Opera tenebrarum abneganda, Tit.2.c,d, Rom.13.d
Opera Gentium non imitanda, Epheſ.4.d, Leuit.18.d
vt Operarios extrudat orandus Deus, Matth.9.d
Operarius cibo dignus, Matt.10.d

Operarij iniquitatis, Matth.7.
Operandum manibus, 1.Theſſ.4.c
Operatur manibus Paulus, Act.18.a
Opera manuum Iſrael benedicit Deus, Deut.2.b, & fructificare facit, Deut.28.a,30.b
Operatur cum Deo Ionathas, 1.Reg.18.g
¶ Orat Chriſtus pro nobis, Iohan.16.f, 17.b
Orat Chriſtus pro Petro, Luc.22.e
Orat Chriſtus apud Patrem pro nobis, Heb.7.d, 9.f
ad Orandum ſpe exorandi exhortatur Chriſtus, propoſitis exemplis, Matth.7.b, Luc.18.a
Orando cum fiducia, accipiemus quod petimus, Mar.11.c
Orandum ſpiritu & mente, 1.Cor.14.c
Orationibus noſtris adeſt Deus, Deut.4.a
Orandi modum docet Chriſtus, Matth.6.a
Orandum continue, Matth.7.a, Luc.11.a, 18.a, Rom.12.c, Ephe.6.c, Coloſſ.4.a, 1.Theſſ.5.d
in Oratione pernoctat Chriſtus, Luc 6.b
Oratio ſine intermiſſione ab eccleſia fiebat pro liberatione Petri, Act.12.a
Oratio iuſti aſſidua multum valet, Iacob. 5.d
in Orationibus vnanimiter perſeuerant apoſtoli, Act.1.c
Orat Paulus ſine intermiſſione, 1.Theſſ.1.a
Oratione aſſidua victus Deus, Iud.10.d, 11.f
Orat Chriſtus ter eundem ſermonem, Matth.26.d
Orans Chriſtus procidit in faciem, oculos in cœlum attulit, genua ponit, Matt.26.d, Ioh.17.a, Luc.22.d, Sic Paulus orat cũ fratribus poſitis in terram genibus, Act.20.g, Ephe.3.c, Item Moyſes extenſis in monte manibus, Exo.17.c,d
Oraturus Chriſtus ſecedit in deſerta, aut in montem, Luc.5.c, 9.d, 21.g, Matth.14.c, Mar.1.d
Orat Petrus in ſuperiori parte domus, Act.10.b
Orent in omni loco viri leuantes puras manus, 1.Tim.2.c
Orat Paulus in litore maris, Act.21.a, Item in templo, 22.a
Oratione fidelium cupit Paulus iuuari, Rom.15.b, 2.Cor.1.b, Hebr.13.c
Orandum pro inuicem, Iacob 5.c
Orandum pro regibus & ſimilibus, 1.Tim.2.a
Orat Abraham pro Sodomitis, Gene.18.c
Orat Moyſes proſtratus coram Deo 40. diebus, & 40. noctibus, obijciens illi ſuas promiſsiones, Deut.9.d, Exo.32.c
Orat qui benefacit, & recedit ab iniuſtitia, Eccle.35.a
Oret in triſtitia conſtitutus, Iacob.5.c
Oratio, & ieiunium, Act.13.a, 14.d, Matt.17.c
Oraculi ſiue propitiatorij forma, Exod.37.a
Orbis totius deſolatio, Iſai.34.a
Orbis deſcriptio edicto Cæſaris, Luc.2.a
Oreb occiditur, Iud.7.g
Organorum inuentor Iubal, Gen.4.d
Ornatus Aaron & filiorum, Exod.28.f, 39.a
Orphanos non reliquit apoſtolos Chriſtus, ſed miſit eis Spiritum ſanctum, Ioh.14.d
Orygem comedunt Iudæi, Deut.14.a
Oris & oculorum cuſtodia, Prou.4.d
¶ Os hominis fecit Deus, Exod.4
Oſculatur Rachelem Iacob, Gen.29.b
Oſculatur Eſau fratrem ſuum Iacob, Gen.33.a
Oſculantur alterutrum Ionathas, & Dauid, 1.Reg.20.g
in Oſculo ſancto ſalutent ſe Chriſtiani, Rom.16.c, 2.Cor.13.d
Oſculantur Paulum fratres, Act.20.g
Oſculatur pedes Ieſu peccatrix, Luc.7.f
Oſculo Chriſtum prodit Iudas, Matth.26.e
Oſee qui & Ioſue, Num.13.b
Oſee Regis Iſrael acta, 4.Reg.15.f, 17.a
Oſee prophetia, Oſee 1.a
Oſsium Eliſæi contactu reſuſcitatur mortuus, 4.Reg.13.d
Oſſa Ioſeph ſecum affert Moyſes, Exod.13.c
Oſſa prophetæ ſeruantur a Ioſia ceteris combuſtis, 4.Reg.23.d
Oſſa arida filij Iſrael, Ezech.37.a,c
Oſtium Chriſtus, Iohan.10.b
¶ Othoniel, iudex Iſrael, Iud.1.c, 3.b
Ocium uitandum, Prou.20.b
¶ in Ouium tonſione fiebant conuiuia, 1.Reg.25.d, 2.Reg.13.e
Ouem comedebant Iudæi, Deut.14.a
Ouium parabola proponit Michæas, 3.Reg.22.c Item Chriſtus, Matth.9.d
Ouis perditæ & inuentæ ſimilitudo, Matth.18.b
Ouium caulæ multiplicantur obedientibus Deo, Deut.28.e
de Ouibus Oblatio, Leuit.3.b
Oues errantes eramus ante conuerſionem, 1.Pet.2.d
Oues errantes Iudæi, Matth.15.c
Oues Chriſti vocem eius audiunt, Ioh.10.c
Oues benedicti Dei, Matth.25.e
Ouile Eccleſia Chriſti ex Iudæis & Gentibus, Ioh.10.e
¶ Oza & Ahio filij Abinadab, 2.Reg.6.a
Oziæ regis Iudæ acta, 4.Reg.14.e, 2.Par.26.a,b,c

P

PAcificus Salomon, 1.Para.22.b
Pacificorum hoſtiæ, Leuit.3.a, 7.b
Pactum Dei cum Noe, Gen.9.b
Pacti Dei commemoratio, Ierem.14.d
Pacti ſui memor Deus non deſerit populum ſuum, 4.Reg.13.d
Pactum Ioſiæ & populi cum Deo, 4.Reg.23.a
Pactum Deus vocat circuncisionem, Gen.17.b
Pędagogus erat lex, Gal.3.d
Pallium Eliæ & Eliſæi, 3.Reg.19.d, 4.Reg.2.b,c
Palmas dant in faciem Chriſtum, Matth.26.g
Palpat in meridie, inobediens Deo, Deut.28.e
Pane fulcitur cor, Gen.18.a, Iud.19.b, Pſal.103.c
Panis in ſudore vultus comedendus, Gen.3.d
non in Pane ſolo viuit homo, Deut.8.a, Matt.4.a
Panes pluit Deus de cęlo. Exod.16.a,c
Panibus obedientium ſibi benedicit Deus, comeduntq; in ſaturitate, Leu.26.a
Pane & carnibus per coruum paſcitur Elias, 3.Reg.17.a
Pane & aqua cibatur Elias, 3.Reg.19.a
Panibus ſeptem 4000. hominum ſatiati, Matth.15.d Item quinque panibus ſatiantur 5000. Ioh.6.b
Panis laicus, 1.Reg.21.a
Panes primitiarum ſub Eliſeo multiplicari, 4.Reg.4.
Panum oblatio, Leu.2.a
Panes propoſitionis, Leui.24.a
Panis Euangelij, Iudæorum primum erat, Matth.15.e
Panis vitæ, caro Chriſti, Ioh.6.c
Panis unius, & calicis participatio, 1.Cor.9.d
Parabolę Salomonis, 3.Reg.4.d
ſine Parabolis non loquebatur Chriſtus turbis, Matt.13.b
Parabolas ſeorſũ interpretatur Chriſtus ſuis Apoſtolis, Mar.4.d
Parabola lignorum, Iud.9.b
Parabola duarum aquilarum, Ezech.17.a
Paraclitus promittitur, Iohan.14.b, 15.d, 16.b
ad Paradiſo uoluptatis eiectus Adam, Gen.3.d
Paralyticus ſanatur a Chriſto, Matth.9.a
Parentes honorandi & timendi, Exo.20.b, Leu.19.a
Parentes honorare eſt illis benefacere, Matt.15.a, Mar.7.b
Parentes percutiens, aut maledicens, occidatur, Exo.21.b
ob Parentum inhonorationem mittitur populus in exilium, Ezech.22.a
Parentes doceant filios verbum Dei Deut.11.c
Parentes non plus diligendi quam Chriſtus, Matt.10.d
Pater Dei Iſrael, Deut.32.b
Parſimonia opes auget, Prou.13.b
Participes Chriſti facti, Heb.3.c
Paruulis legendum Deuteronomium, Deut.31.e
Paruuli in Chriſto, 1.Cor.3.a
Paſcha quid ſignificabat, Exod.12.d
Paſchæ myſterium doceantur filij, Exo.12.d
Paſchalis agnus quomodo edendus, Exo.12.a,b
Paſcha manducat Chriſtus cum diſcipulis, Matt.26.c
Paſcha noſtrum Chriſtum, 1.Corin.5.c
Paſcit Dauid ante unctionem in regem, oues patris, 1.Reg.17.b
Paſcit Dauid populum Iſrael, 2.Reg.5.a, 7.a
Paſcant greges epiſcopi, 1.Pet.5.a
Paſcens gregem edet de lacte, 1.Cor.9.a
Paſſerculus non occidit ur ſine Dei voluntate, Matt.10.d
Paſsiones huius vitę, Rom.8.d

Paſſionibus Chriſti communicare, 1.Petr.5.c
in Paſſionibus exultandum, 2.Petr.1.b, Coloſ.1.d
Paſſiones & effectus peccati, Rom.7.b
Paſtores ouium, filij Iacob, Gen.46.d
Paſtores ouium deteſtabantur Aegyptij, Gen.46.d
Paſtor Chriſtus promittitur, Ezech.34.f
Paſtoribus nunciatur Chriſtus natus, Luc.2.b
Paſtor bonus Chriſtus, Iohan.19.b,c, 1.Pet.5.a
Paſtores qui intrant per oſtium Chriſtum, Iohan.10.a
Paſtores populi ſeductores, Iere.12.c
Paſtores gregem lacerantes, Ierem.23.a
Paſtores quæ ſua ſunt, quærentes, Ezech.34.a
Paſtoris non corripientis populum pœna, Ezech. 3.e
Paſtoris euangelici officium, Ezech.33.a
Patrum officium erga filios, Epheſ.6.a
Patri non maledicendum, Prouer.20.c
Patres pro filijs non occidentur, Deut.24.e
Pater Chriſtianorum Deus, 2.Cor.6.d
Pater Chriſti, pater noſter, Iohan.20.c
Patrem inuocemus Deum, Gal.4.a
Pater noſter Deus, Deut.34.a, Matth.23.a
Patrem quum inuocemus Deum, in timore conuerſemur, 1. Petr.1.e
Pater Corinthiorum Paulus, 1.Cor.4.d
Patiens Deus, Exo 34.a, Rom.15.b
Patientia ſua prouocat Deus ad pœnitentiam, Rom.2.a, 1. Petr.3.e
Patientia Dei erga Paulum, 1.Tim.1.d
Patientiæ exemplum prophetæ, Iacob.5.c
Patientia Iob, Iob 1.& 2. Item Tobiæ, Tob.b.
Patientiæ commendatio, Prouer.16.d
Patientes ſimus, 1.Theſſ.5.e
in Patientia fructum referentes, Luc.8.b
Patientia neceſſaria in tribulationibus, Hebr.10.g
vt Patiamur exemplo Chriſti vocati ſumus, 1.Pet.3.d,4.a
Pati propter iuſtitiam beatum, 1.Pet.3.c
Patria Chriſti, Nazareth, Matt.13.g
Pauidum cor inobedientibus, Deut.28.g
Pauli acta ſcribuntur in actis Apoſtolorum, & in Epiſtolis ipſius,
in Pauli Epiſtolis quædam difficilia intellectu, 2.Pet.3.d
Paulus hortatur ad pœnitentiam & fidem in Chriſtum, Act.17. g,26,e,13.d,e,f,18.b
Pauor cordibus inobedientium Deo, Leui.26.f
Pauperes ſemper futuri, Deut.15.b, Matth.26.b
Pauperi mutuo data pecunia, Exo.22.d
Pauperes curandi in charitate, Deut.15.b. Eccl.4.a
Pauper Chriſtus factus pro nobis, 2.Cor.8.b
Pauperibus quod fit, Chriſto fit, Matth.25.d
Pauperibus abunde largiendum, Luc.16.a
Pauperes ad conuiuium vocandi, Luc.14 c
Pauperum curam habuit Paulus, Gal.2.b, 1.Cor.16.a
Pauperis perſona non conſideranda in iudicio, Leui.14.c
Pauperi non exprobrandum, Prou.14.d,17.a
Pauperes ſpiritu, Matt.5.a
Pauper probus diui improbo præferendus, Prou.28.a
Pauperem ſuperbum odit Dominus, Eccl.25.a
Pauperibus annunciatur Chriſtus, Matt.11.a
Paupertas vbique contempta, Prou.14.d,19.c
Paupertas cum timore Dei, Prou.15.b
Paupertatis author Deus, Prou.14.d
in Paupertate naſcitur Chriſtus, Luc.2.a
Paupertatem ſuam obiicit Chriſtus ſcribæ cupienti eum ſequi, Matth.8.a
Pax vobis, ſalutatio Hebræorum, Gen.43.e
Pacis author Deus, 1.Theſ.5.d, 1.Cor.4.f
Pax cum omnibus habenda, Rom.12.d, Heb.12.d
Pacifici filij Dei, Matt.5.a
Pax a domeſticis non expectanda Chriſtiano, Matt.10.d
Pax ab inimicis obedientibus Deo, Leu.26.a
Pax ſub Salomone, 3.Reg.4.c,5.a,b,c
Pax eccleſiæ Dei in Galilæa, & Samaria, Act.9.e
Pax Dei incomprehenſibilis, Phil.4.b
Pax in eccleſia, Iſa.26.c,66.d
Pax facta a Deo per Chriſtum, Col.1.e
Pax Gentibus, & Iudæis, Epheſ.2.c,d
Pax conſcientię per fidem, Rom.5.a
cum Pacem & ſecuritatem putarint eſſe homines, aderit iudicij dies, 1.Theſ.7.a
Pacem Chriſtus Apoſtolis imprecatur, Lu.24.f, Iohan.14.d,16, f.21.d
ad Pacem vocati ſumus, Colo.3.c
Pacem erga Deum dat fides in Chriſtum, Rom.5.a
¶ Peccatum Adæ in omnes, Gen.3.b. Rom.5.b
Peccatum qui facit, ex diabolo eſt, 1.Iohan.3.b
Peccatum ſtimulus mortis, 1.Cor.15.g
Peccatum eſt, quod ex fide non fit, Rom.4.d
Peccatum Adę, quod in omnes dimanauit, Gen.3.b
Peccatum non inducit quicquid extra hominem eſt, Matt.15.b
Peccatum faciens ſeruus eſt peccati, Ioh.8.d, 2.Pet.2.d
Peccatores omnes ſunt, & omnibus Chriſto opus, 2. Reg.8.c, Iſa.41.g,53.c, Iohan.1.c,d
Peccator & impius, quiſquis non credit euangelio, 1.Pet.4.d
Peccati pęna, mors. Rom.5.b
Peccatum per legem cognoſcitur, Rom.7.b
Peccati proprij pœna cuique portanda. Ierem.31.e, Ezec.18. c, Deut.24.e
Peccatorum uariorum expiatio, Leu.4.5. Num.15.c,d
a Peccatis expiatio, Leu.23.c, Num.19.
Peccatorum antiqua confeſſio, Leu.16.e
Peccata aufert Deus, Num.14.c
a Peccatis conuerti, Dei donum, Iere.31.d
ad Peccati agnitionem timor & metus, 1.Reg.12.c,d
Peccata agnoſcentibus, remiſſio, Ezec.33.c, Leu.26.g
Peccata fide & miſericordia purgantur, Prouer.15.d
Peccatum confitentur Iſraelitæ, 1.Reg.7.b
Peccati confeſſio exigitur antequam dimittatur, Num.5.a
ob Peccatum populi contra naturam, puniuntur etiam qui non peccauerunt, Gen.19.e, Iud.20.e
Peccatum nullum in Chriſto, 1.Petr.2.d
Peccatum factus Chriſtus pro nobis, 1.Cor.5.d, Roman.8.a, 1 Petr.2.d
Peccatores venit Chriſtus vocare, Matth.9.b
Peccatorum remiſſio ex abundanti miſericordia, Luc.1.g, Matt. 1.c, Act.13.g
Peccatrici condonantur peccata, quod multum dilexerit, Luc.7.
Peccatum in Spiritum ſanctum irremiſſibile, Mar.7.d. Matt.12. c, 1.Iohan.5.d
Peccato mortui, iuſtitiæ viuamus, 1.Pet.2.d.3.c
Peccatorum noſtrorum non recordabitur amplius Deus, Hebr. 8.d, 10.c
Peccantes voluntarie & recedentes a Chriſto, nulla hoſtia purgantur, Heb.6.b
a Peccatorum ſomno ſurgendum, Rom.6.b
Peccatorum multitudinem operit charitas, 1.Pet.4.b
Peccata confitentibus remittentur, Matth.18.c
Peccantes arguendi coram omnibus ab epiſcopis, 1.Tim.5.d
Peccanti fratri ſemper remittendum, Matth.18.c
erga Peccatores reſipiſcentes oſtenditur Dei benignitas in filio prodigo, Luc.15.c
ſuper Peccatore vno reſipiſcente quantum ſit in cœlis gaudium, Luc.15.a
Pecudum offerendarum ritus, Leuit.1.c
Peculiaris Dei populus, Iſrael, Deut.7.b
de Pecunia depoſita apud amicum, Exo 22.b
nec Pecunia, nec alia res ad vſuram fratri danda, Deut.23.d
Pecunijs conſtituti ſacerdotes a Ieroboam, 3.Reg.13.d
Pecunijs cōfidentes difficile regnum Dei ingredientur, Mar.10.c
Pecunia donum Spiritus non poſsidetur, Actu 8.d
Pediculi in hominibus, Exo.8.d
Pedes hoſpitibus lauabantur, Gen.18.a,19.a
Pedes ſanctorum ſeruat Deus, 1.Reg.2.b
Pedes dolet Aſa, 3.Reg.15.c
Pedes Chriſti vngit peccatrix, Luc.7.f
Pedes diſcipulorum lauat Chriſtus, Iohan.13.b
ad Pedes Chriſti ſedet Maria, Luc.10.g
Pedes calceati ad prædicandum Euangelium, Ephe.6.c
Pedibus nudis & flens ac operto capite fugit Dauid a facie filij Abſalom, 2.Reg.15.f

Pedibus Dei appropinquantes docentur ab eo, 2.Reg.7.a, Deu teron.33.a
Pellicanum non comedebaut Iudæi, Deut.14.d
Pentecoſtes feſtum, Exo.23.c
Penuria rerum, inobedientibus, Deut.28.e
Percutiens hominem moriatur, Leu.24.d, Exo.21.b
Percutiens pareutes, aut mulierem pregnantem moriatur, Deu ter.21.b,c
de Perdito boue, oue, aut alia re proximi, quid agendum, Deu ter.22.a
Peregrinari a corpore fidelibus optabile, 2.Cor.5.b
Peregrinamur nunb a Domino, 2.Cor.5.b
Peregrinatio vita Iacob, Gen.47.b
Peregrinos amat Deus, Deut.10.d
Peregrini ſuſcipiendi, Exo.23.a, Deut.14.e
Peregrini decimis tertij anni alebantur, Deut.14.d
Perfecti ſimus cum Deo, Deut.18.b, Mat.5.g
vt Perfectus ſit, hortatur Deus Abraham, Gen.17.a
Perfectus eſt, qui eſt ſicut magiſter ſuus Chriſtus, Luc.6.f
Perfectorum omnibus venditis & datis pauperibus, ſequi Chri ſtum Matth.19.c
ad Perfectionem exhortatio, 1.Cor.1.b.14.d
Perfectus qui verbo non labitur, Iacob 3.a
in Periculo Deus adeſt ſuis, Exo.14.c,d
vt Peripſema omnium Paulus, 1.Cor.4.c
non Periurandum, Leu.19.e
de Perſarum regibus vaticinium, Dan.11.a
Perſecutiones a Deo, Pſal.38.ver.12.
de Perſecutionibus inter prædicandum præmonet Chriſtus apo ſtolos. Matt.10.b,c
Perſecutionem patientor pie viuentes, 2.Tim.3.c
ſi Perſecutionea ſcandalizent infirmos, Mat.4.b
ſi Perſequantur nos fugiendum, Matt.10.c
Perſecutores non timendi, Matth.10.d
Perſecutionem patientes, beati, Matth.5.a
pro Perſequentibus orandum, Matth.5.g, Rom.12.e
ad Perſeuerantiam hortatur Chriſtus, Iohan,15.a
Perſeuerans ſaluabitur, Matth.16.c, 24.b
Perſeuerantiam dat Chriſtus fidelibus, 1.Cor.1.a
Perſona iudici non ſpectāda, Leu.19.e, Deu.1.c,16.d, Prou.24.c
Perſonam Deus non accipit, Deut.10.d
Peſtilentia inobedientibus præceptis Dei, Leu.26.d
Peſtem elegit Dauid, 2.Reg.24.c
quicquid Petierimus a Deo ſecundum volun tatem ipſius, dabit nobis, 1.Iohan.3.d,5.e
Petentibus in fide nihil denegatur, Marc.11.c
Petentes in nomine Chriſti obtinebimus, Ioh.14.b
in Petra ſtat Moyſes ad videndum Deum, Exo.33.d
è Petra datur aqua, Exo.17.b
Petra ſcandali Chriſtus, 1.Pet.2.b
Petra Chriſtus, de qua hauxerunt fideles Iudæi, 1.Cor.10.a
ſuper Petram Chriſtum fundata Eccleſia, Matth.16.c
Petræ ſciſſæ in morte Chriſti Matth.27.f
Petrus ducitur ad Chriſtum ab Andrea, Ioh.1.f
Petrus, & Andreas uocantur, Matth.4.c
Petrus, & Iohannes idiotæ, Act.4.c
Petri acta leguntur apud Euangeliſtas, & acta Apoſtolorum, & Gal.1.
¶ Phaceia rex Iſrael, 4 Reg.15.e,f
Phaleg filius Heber, Gene.10.d.11.e
Phanuelithæ immiſericordes, Iud.8.d
Pharaonis acta, Gen.12.d,40.a,41.45.e, Exod.1.5.9.12.14
Phares & eius filij, Gen.38.g, 46.b
¶ Phariſæus Paulus, act.23.b
Phariſæi aſſerunt reſurrectionem, act.23.b
de Phariſæis multa in Euangelijs.
Phaſe rito perpetuo celebrandum, Exod.12.c
Phaſe Domini præcipitur, Deut.16.a
Pheltias moritur, Ezech.11.e
Pheuenna vxor Helcanæ altera, 1.Reg.1.a
Phereſæos penitus excidi iubet Deus, Deut.20.d, Iud.1.a
Phialarum templi fabricatio, 2.Para.4.c
Philetus excidit a Chriſto, 2.Tim.1.c
Philippi vocatio, Iohan.1.f, de hoc plura, Ioh.12.c.14.a
Philippus diaconus, Act.8.e,21.b
Philiſtiim e quibus egreſſi, Gen.10.b, 1.Paral.1.a
de Philiſthæis multa, Iud.3.10.13.14.15.16.1.Reg.4.5.6.7.13. 14.17.23.28.31.2.Reg.5.8.21.23.
ne Per philoſophiam ſeducamur, Coloſ.2.b
Phinees filius Eleazari, Exo.6.d, Iud.20.d
Phinees occidit Zamri, & Cozbi, Num.25.b, & huius laus, Ec cle.45.d
Phinees filius alter Heli, 1.Reg.1.a
Phiſon fluuius, Gen.2.b
Phithon vrbs ædificatur, Ezo.1.b
Phygellus defecit a Chriſto 2.Tim.1.c
¶ Pie volentes uiuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur, 2.Tim.3.c. Act.14.d
Pietas reges facit fœlices, Prouer.25.a
Pietas ſperat uitam. Tit.1.a
in Pietatibus ſimus aſſidui, 2.Pet.3.
Piger excitatur ad laborem, Prou.6.a
Piger laborem fugiens in egeſtate erit, Prou,20.a,21.a
Pigritiæ incommoda, Prou.24.d
in Pigrum, Prouer.21.d,22.b,26.c
Pigrorum iter quale, Prouer.15.c
Pignora quando reddenda, Exod.22.d
de Pignoribus, vide, Deut.24.b,c,d
Pignus & arrabo promiſſæ nobis ſalutis Spiritus ſanctus. 2.Co rin.1.d,5.a
Pilati acta, Ioh.8.e,g,19.a, c.
Pilati uxor nititur Chriſtum a morte liberare, Matt.27.b
Pilatus minus peccauit quam Iudæi, Iohan.19.b
Piloſus Elias, 4.Reg.1.b
Pinguis Iſrael dereliquit Deum, Deut.32.c
Piſcina in Ieruſalem, Ioh.5.a
Piſces uerbo creantur, gen.1.c
Piſces mundi & immundi, Leuit.11.b
Plus ſolus Deus, Apoc.15.b
Pios de tentatione & afflictione erit Deus, 1.Pet.2.b
¶ Placatur Deus oratione Moyſi, Exo 32.d
vt Placeamus Deo orat Paulus, Heb.13.d
non vt Placeret hominibus predicauit Paulus, ſed Deo, 1.Theſ. 2.a, Gal 1.b
non Placere nobis debemus, ſed proximo ad ædificationem, Ro man.15.a
Plagarum modus, Deut.25.a
qui Plagis multis uapulabunt a Deo, Luc.12.f
Plagæ Aegyptiorum, Exod.7.8.9.10.12.
Plagę corpori Chriſti, Pſal.21. verſu 18. Zach.13.c
Plangitur Iacob ab Aegyptiis 70.diebus, Gen.50.a
Plangitur Moyſes 30.diebus ab Iſraelitis, Deut.34. c
Plangitur propheta mortuus ab altero propheta, 3.Reg.13.f
Planctus ſuper mortuum, 2.Reg.3.f
Plantauit Deus Iſraelem, 15.c, 2.Reg.7.b
Plantauit Paulus Corinthios in Chriſto, 1.Cor.3.b
Plantans & rigans nihil ſunt: ſed qui incrementū dat, Deus, ibid
Plantans uineam, de fructu eius edit, 1.Cor.9.a
Plantatio non plantata a Deo, eradicabitur Matt.15.b
Plebs Dei Iſrael non eſt ab eo repulſa, Rom.11.a
Plenitudo & corpus Chriſti eccleſia, Eph.1.d
Plorandum in hac uita peccatoribus, Iacob.4.c
Plorat populus agnoſcens peccatum, Deut.1.g
Pluit coturnices & man Deus, Exo.16.c
Pluit lapides, Ioſue 10. c
Pluuia de cœlo danda terræ promiſsionis, Deut.11.b
Pluuiæ temporaneę & ſerotinæ obedientibus, ibidem
Pluuiæ interdum propter peccata non dantur, 3.Reg.8.d,17.a
ſine Pluuia promittit Deus aquas regi Ioram, 4.Reg.3.c
Pœna homicidij, Exod.21.b
Item furis, & damni facti, Exod.22.a
Pœna talionis Gen.9.b, Exod.21.c, Leu.24.c, Deut.19.d
Pœnitet Deum, quomodo immutat quod fecerat, 1.Reg.15.c, alio modo dicitur pœnitudine non flecti, 1.Reg.15.f
Pœnitet Deum feciſſe hominem, Gen.6.b
Pœnitenti peccatori vita, Ezech.18.e, 33.c, Deuteron.30.a, 3. Reg.21.g

Pęni-

Pœnitentia ad Deum vera, Ier.4.a
Pœnitentiam dat Deos, Act.5.c, 11.c, 2.Tim.2.d
ad Pœnitentiam bortatur Iohannes, Mat.3.a,c
Pœnitentiam & regnum cœlorum appropinquaſſe, Iohaones, Chriſtus, & Apoſtoli prædicauerunt, Matth.3.a, 4.c, 10.a, Mar.6.b, Sic Paulus cum lachrymis, Actu 19.d, Sic & Petrus, Actu.2.f,3.c
Pœnitenti fratri remittendum, Matt.18.c
Polluebant nomẽu Dei ſacrificantes idolo Moloc, Leu.18.c
Polluitur nomen Dei periurio, Leuit.19.c
Pollutionis nocturnæ capiatio, Deut.23.b
Ponderis æquitas, Deut.25.d, iniquitas, Oſee 12.b
Pontiſex non adſit exequijs, Leui.21.b,c
Pontifex ad quid conſtituitus, Heb.5.a, 8.a.
Pootifex noſter Chriſtus, Heb.2.d,3.a, 8.a
in populos ſeparati homines, Deut.32.a
Populos diligit Deus, Deut.33.a
in Populum Dei aſſumpti filij Iſrael, Exo.6.a, 19.a, Deutc.4.a, 3.Reg.8.f
Populis omnibus miſſus Chriſtus, Luc.21.c
Populus Dei Chriſtiani, 1.Pet.2.b
in Porcos abeunt dæmones, Matth.8.d
ante Porcos margaritæ non mittendæ, Matt.7.a
Porphyrionem non comedunt Iudæi, Deut.14.b
in Porta ciuitatis ſedebant iudices, Deut.22.b
Portæ inimicorum pro potentia, Gen.22.d
Portæ inferi non præualebunt aduerſus Eccleſiam, Mat.16.c
Portauit Deus filios Iſrael, Exo.16.a
Poſſeſſio Leuitarum, Deus, Deut.10.b
Poſteriora Dei videt Moyſes, Exo.33.d
Poteotia Dei non minuituc, Iſa.50.a
Potentia Dei in vaſa iræ, Rom 9.c
Poteſtas omnis ſubdatur Deo, Pſal.23.
Poteſtas omnis a Deo, Rom.13.a
Poteſtatibos parendom, Rom.13.a, 1.Pet.2.c
Potus immoodus, Leui.11.f
Potus ſpiritualis, 1.Cor.10.a
¶ Præcepta Decalogi, Exo.20.a, Deut.5.c
Præcepta diuina ſcrutanda, Prou.3.a
Præcepta impleoda, Deut.6.a, 8.a
Præcepta fiant in charitate, 2.Iohan.b
Præcepta coſtodientibus Deus miſericors, Deut.7.b
Præcepta ſeruantibus benedictio, non ſeruaotibus maledictio, Exo.23.a
Præcepta Dei inculcanda filijs, Deut.6.d
ad Præceptorum Dei obſecuationem exhortatur Moyſes beneficiorum commemoratione, Deut.4.a, 10.a, idem facit Ioſue, Ioſue 24.a,b,c, Dauid item Salomonem ad idem hortatue, 3.Reg.2.a
Præcurſor noſtec Chriſtus, Heb.6.d
Præda ex æquo diuidenda, Deut.20.c, 1.Reg.30.f, Ioſ.22.b
Prædeſtinauerat nos Deus ante conſtitutum mundum, Ephe.1.a, 2.Tim.1.c
Prædeſtinati a Paulo dicuntue etiam præſciti, Rom.8.f
ob Prædeſtinationem non diſceptandum cum Deo, Rom.9.d
Prædicat Chriſtus in naui, Matth.13.a, Mar.4.a
Prædicauit Chriſtus ſemper palam, Ioh.8.d
Prædicare noo poſſunt niſi miſſi, Rom.10.c
qui Prædicat, ſermones Dei prędicet, 1.Pet.4.c
Prędicantibus Apoſtolis dabat Deus incrementum, Act.2.g
Prędicatoribus ius conceditoe, vt ab eis alantue quibus prędicant, 1.Cor.9.a
Prędicatores promittit Deus, Iſa.30.c
Prędicatores mendaces, 2.Pet.2.a,b,c
Prędo vendens hominem moriatur, Deut.24.c
Pręfecti Salomonis 550. 3.Reg 9.d
Pręgnantem percutiens rixando, Exo.21.d
Pręgnantes ſcinduntur à Manahem, 4.Reg.15.d
ad Pręlium docet Deus, 2. Reg.22.c
Prępąranda corda Deo, ſoli illi fidendo & ſeruiendo, 1.Reg.7.a
Prępoſitis obediendum, Heb.13.c
Pręputiom nihil prodeſt Chriſtiano, aot circuncifio, 1.Cor.7.d
Pręputia lignorum auferenda, Leui.9.c
Pręſciti a Paulo dicuntur qui & prædeſtinati, Rom.8.f
in pręſepio natus Chriſtus, Luc.2.a
Pręſidendum in ſolicitudine, Rom.12.b
ad Prandium inuitatur Chriſtus a Phariſęo, Luc.11.f
Presbyteri in ſingulis ciuitatibus, Act.14.d, Tit.1.b
Presbyteros & epiſcopus pro eiſdem accipit Paulus, Act.20.f, Tit.1.b, Phil.1.a
Presbyteros quales eſſe oporteat, Tit.1.b
ad Presbyteros exhortatio, Act.20.d, 1.Pet.5.a
Pretio mortis Chriſti redempti, 1.Cor.6.d,7.d
Primatum tenet Chriſtus, Coloſſ.1.c
de Primatu contendunt Apoſtoli, Matt.18.a
Primitiarum lex, Nu.5.a,b
Primitię reddendę ſolicite, Exo.22.d, 34.d, Leui.23.b
Primitię ſacerdotum erant, Num.5.b, 18.b
de Primitijs, Exech.43.d
Primitias Spiritus habentes Apoſtoli, Rom.8.d
Primitię reſurgentium, Chriſtus, 1. Cor. 15.c, Coloſſ. 1.c
Primogenita ſua paruipendit Eſau, Gen. 25. d
Primogeoita Dei craot, Exo. 13. a b, & ſepius alibi
Primogeoita Aegyptiorum moriuntur, Exo. 12. d
Primogenitore ius non dandum filijs ex affectibus, Deut.21.c
Primogenitus Chriſtus inter fratres, Ro.8.f, col.3.c, 1.Cor.15.c
Principes Dei miniſtri, Rom.13.a, Tit.3.a
Principum ſtatus mutat Deus, Iob 12.c
Principes quales eſſe oportet, Deu.1.b
ad Principes Iſrael exhortatio, Ezec.45.c
in Principes pauperum oppreſſores, Amos 4.a, 6.a, Soph.3.a
Principis impij, ſunt & miniſtri impij, Prouer.29.b
Principi non maledicendum, Exo.22.d
Principea ex Iudęis multi credunt in Chriſtum, non audentes eum confiteri propter Phariſęos, Ioh.12 f
Principis in terra promiſſionis portio, Ezec.45.c, 48.c
Principis holocauſtum ſpontaneum, Ezec.46.d
Principes Iudęorum ignorantes crucifixerunt Chriſtum, 1.Corin.2.b, Act.3.c
Princeps aeris diabolus, Eph.2. Col.2.c, Ioh.12.c
Principatus omnis caput Chriſtus, Col.2.b
Priſca & Aquila, Rom.16.a, Act.18.a
Probanda omnia, 1.Theſ.5.d
Probatio ſpem auget, Rom 5.a
Probemus an ſimus in fide, 1.Cor.11.f
Prodigalitas prohibetur, Prou.5.b
Prodigia in morte Chriſti, Matt.27.f
Proditores Ziphęi, 1.Reg.23.c
non Prohibendi qoomodocunque verbum Dei vere aonunciantes, Mar.9.f, Phil.1.b,c
Proijcere ſermones Dei, 1.Reg.15.f
Promiſſionis terra qualis, Deut.8.b
Promiſſiones omnes adimpleuit Deus Iudęis, Ioſ.21.d, 23.d
Promiſſiones etiam indignis complet Deus, Leu.26.g
Promiſſiones Dei dignis dantur, 1.Reg.2.f
Propter promiſſiones Dei ad Abraham, &c. omnia egit Deus erga Iudæos, Exo.2.d, 6.a, 1.Reg.12.d
Promiſſionum Dei memor Iacob orat, Gen.32.c
Promiſſiones Deo obijcit oraos Moyſes pro peccato Iſrael, Exod.32.c, Deut.9.d
quod Promiſimus Deo, reddendum, Deu.23.d
Promiſſionis verbum Abrahę factum, Rom.5.a,c
Promiſſionis filij, Rom.5.
Peomiſſiones ſuas impleuit Deus, miſſo filio ſuo Chriſto, Act.3.b, 13.d
Promiſſio patris, Spiritus ſanctus, Act.1.a, 4.c
Propbana vitet epiſcopos, 2.Tim.2.c
Propheta olim dicebatur Videns, 1.Reg.9.b
per Prophetas reſpondebat Deus, 1.Reg.28.a
Prophetis in viſione & per ſomnium loquebatur Deus: ſoli Moyſi, facie ad faciem, Num.12.
Peopheta Dei loquituc quod illi ponit in os, 3.Reg.22.c, Nu.22.d, f g, h, 24.c
Prophetę Dei auctoritas, Mich.3.c, 4.Reg.5.c
Propheta corripit Ieroboam, 3.Reg.13.a
Prophetę centum abſconſi, 3.Reg.18.a
Propheta inobediens verbo Dei occiditue a Leone, 3.Reg.13.d
Prophetę de ſalute noſtra p Chriſtũ, & de remiſſione peccatorũ,

prophetauerunt, 1.Pet.1.b.Act.10.g
Prophetæ cupierunt videre Chriſtum, Mat.13.c
Prophetæ exemplum patientiæ, Iaco.5.c
Propheta Abraham, Gen.20.b
Propheta Moyſi erat Aaron, Exod 7.a
vt Propheret omnis populus optat Moyſes, Nu.11.f
in Prophetarum contemptores Iudæos, Ier.7.c, Act.7.f,g
Prophetat Eliſæus pſalte canente, 4.Reg.3.b,c
Prophetæ in eccleſia interpretentur, 1.Cor.14.d
Prophetarum ſpiritus prophetis ſubiectus eſt, 1.Cor.14.e
Prophetarum filij pauperes & eſurientes, 4.Reg.4.g,6.a
Prophetis Debora, Iud 4 a, Item Holda, 4.Reg 22.c
Propheta falſus vnde dignoſcitur, Deut.18.d, Ier.28.b
Propheta poſt euentum ſuæ prophetiæ, abducens a Deo, occidatur, Deut.13.a
Propheta falſi 850. ſolus Elias Dei propheta, 3.Reg.18.e
de Prophetis falſis conqueritur Ieremias, Ier.14.b
Prophetas Baal occidit Elias, 3.Reg.18.g
ad Prophetiam ex agricultura vocatur Eliſæus, 3.Reg.19.d
Propheta noſter Chriſtus, Deut.17.c
Prophetis Dei donum, Rom.12.b
Prophetiæ donum, optandum, 1.Cor.14.a
Prophetiæ interpretatio a Deo, 2.Pet.1.d
Propinquitatis iuri quomodo cedebant Iudæi, Ruth.4.a,b
Propitiatorij forma, Exo.25 b
Propitiatio pro peccatis Chriſtus, 1.Ioh.2.a,4.c
Propoſitionis panes, Leui.24.a
Propoſitionis panes comedit Dauid, 1.Reg.21.b, Luc.6.a
Proſelytos faciebant Iudæi, Matt.23.b
Proſpera & aduerſa a Deo, Prou.3.b
Proſperitas impiorum, Iob 21.a
Proſtibuli merces non offerenda, Deut.23.c
Protector noſter Deus, Pſal.17.c,26.a,30.a,c
Protector Abrahæ Deus, Gen.20 b
Prouerbium, num & Saul inter prophetas? 1.Reg.10.c,19.d
in Prouerbium facti Iudæi, Deut.28.d
Prouidentia Dei erga ſeruos ſuos, Pſal.144.b,146.b, Prou.15.a, 19 c, etiam ab utero matris, Pſal.138. uerſu 12
Prouidentia Dei erga ingratos, 3.Reg.18.a
Prouidentiæ Dei omnia committenda, Eccl.11.b
Prouidentia Dei ſuper Elia, 3.Reg.17.a,b
Prouidentiam Dei negantes, Iſa.40.g
Proximorum contemptores, Mala.2.b
Proximus omnis indigens opę noſtra Luc.10.e
Proximo placendum ad ędificationem, Rom 15.a
Proximi dilectio eſt legis impletio, Rom.13.c
Proximi cura cuique commiſſa, Eccl.17.b
Proximi res perdita non negligenda, Deut.22.g
Proximo dandum mutuum, Eccl.29.a
Prudentes & ſimplices ſimus, Matth.10.b
Prudentia ſpiritus & carnis, Rom.8.a
Prudens Dauid in omnibus, 1.Reg 18.c
Prudentię carnis non innitendum, Abdię 1.c
Pruriginæ percutiuntur inobedientes, Deut.28.e
¶ Pſallendū Deo ſpiritu, & mente, eiq; gratię agēdę, 1.Cor.14.c
Pſalmis, hymnis, & Canticis Deo canendum, Eph.5.d
Pſallente Dauid recedit ſpiritus malus a Saule, 1.Reg.16.d
Pſaltes egregius Dauid, 2.Reg.23.a
a Pſeudoapoſtolis cauendum, Phil.3.d
Pſeudoapoſtoli operarij ſubdoli, 2.Cor.11.c
Pſeudopropheta quomodo dignoſcendus, Deut.18.d
de Pſeudoprophetarum doctrina, Ezech.13.a, 22.c
Pſeudoprophetarum miracula, Ier.23.f
Pſeudoprophetę ſurrecturi, Matt.24.a
¶ Ptolomeus rex Aegypti.1.Mach.10.e,11.a,b
¶ Publicani euangelio credunt, Mat.21.c
Publicani Deum laudant, Luc.7.e
Publicani non plus exigant, quam conſtitutum eſt eis, Luc.3.c
Publicani & phariſęi parabola, Matth.18.b
Puella uouens, an teneatur uoto, Num.30.a
Pueris angeli cuſtodes, Matth.18.b
Pueri adducuntur ad Chriſtum, Mat.19.b
Puerum amplectitur Chriſtus, Mar.9.f,10.b
Puer efficiatur qui ouſt ingredi regnum Dei, Matt.18.a
Puerorum eſt regnum cœlorum, Matt.19.b
Pueri non ſcandalizandi, Matt.18.a
Pueri laudant Chriſtum, Mat.21.b
Pueritia virgis coercenda, Prou.13.d, 22.c,23.d
Pueri irridentes Eliſeum deuorantur ab vrſis, 4.Reg.2.d
Pugnator noſter Deus, Exo.15.a
Pugnat pro Iſraelitis Deus, Exo.14.d
Pulcherrima Sarai, Gen.12.c,d
Pulcherrima Rebecca, Gen.24.b, item Rachel, Gen.29.b
Pulchra Abigail, 1.Reg.25.a, item Bethſabee, 2.Reg.11.a, & Thamar ſoror Abſalom, 2.Reg.13.a
Pulchri Dauid & Abſalom, 1.Reg.16.b, 2.Reg.14.f
Pulicem ſe dicit Dauid præ Saule, 1.Reg.26.d
Puluis homo, Gen.3.d,18.d
Puluere caput aſpergebant Iudæi dolentes, Ioſ.7.b,1.Reg.4.c
Puluis pedum excutiendus in contēptores Euangelij, Mat.10.b
vt Pupilla oculi cuſtoditus Iſrael, Deut.32.b
Pupillam oculi Dei tangit, qui Chriſtos ſuos tangit, Zach.2.b
Pupillo iudicium facit Deus, Deut.10.d
Pupilli decimis tertij anni alendi, Deut.14.d
de Pupillis, Deut.24.d,26.a,27.c, Prou.23.a, Eccl.4.b
Purgatio peccatorum per Chriſtum, Heb.1.a
Purificatio Leuitarum, Num.8.b
Puſillanimes conſolandi, 1.Theſ.5.c
Puteos Abraham obturant. Philiſthæi, Gen.26.c
Puteos a Philiſthijm obſtructos, refodit Iſaac, Gene.26.d,e,g
¶ Pygargum comedunt Iudæi, Deut.14.a
Pythones non conſulendi, Deut.18.b
Pythones habentes moriantur, Leuit.20.d
Pytonem habentem mulierem conſulit Saul, 1.Reg.28.a
Pythones aufert Ioſias, 4.Reg.23.c

Q

Quærendus Deus toto corde, & ſic inuenietur, Deute.4.d
Quæſtiones vitandæ, 2.Tim.2.d, Tit.3.c
in Quęſtiones, 1.Tim.6.a
Quæſtus magnus pium eſſe, 1.Tim.6.b
ſine Querela viuendum, Phil.2.b, 1.Theſ.3.d
Quieti ſimus, 1.Theſ.4.e
Quinquagenarios conſtituit Moyſes ſuper Iſraelem, Exod.18.d
Quinquagenarij duo cum ſibi ſubditis ad uerbum Eliæ igni cœleſti abſorpti, 4.Reg.1.c
Qui ſtat, videat ne cadat, 1.Cor.10.c

R

Rabba obſidetur a Ioab, 2.Reg.11.a
Rabbath vrbs Ammonitarum, 2.Reg.12.g
Rabbi cupiebant uocari Scribæ & Phariſęi, Matt.23.a
Rachelis acta, Gen.29.30.31.35
ſicut Rachel fœcunda, Ruth.4.c
Radix Dauid Chriſtus, Rom.15.c, Apoc.22.c
Radix Iudæorum ſancti patres, Rom.11.b
Raguel ſacerdos Madian, Exo.2.c
Raguel ſocer Tobiæ iunioris, Tob.4.c,8.b,d,10.c
Rahab meretrix, aut potius caupona, Ioſ.2.b
Rama edificatur, ac deſtruitur, 3.Reg.15.c,e
Rameſſes terra datur filijs Iſrael, Gen.47.c
Rameſſes ædificatur, Exo.1.b
Rami naturales oleæ Iudæi, Rom.11.c
Ramoth Galaad obſidetur, 3.Reg.22.a
Ranæ ſuper terram Aegypti, Exo.8.a
Rapiuntur bona non obedientium Deo, Deute.28.d
Raptores alienarum rerum, 1.Cor.6.b
Raphael deducens Tobiam iuniorem, Tob.5.6.9.12
Rationale iudicij quale, Exo.28.c,39.b
Rationi propriæ non fidendum, Deu.12.a, Prou.3.a
Rationem reddet unuſquiſque Deo, Rom.14.b
Ratio omnis reddenda de ſpe noſtra ſi interrogauerint, 1.Pet.3.c
Razin rex Syrię, 4.Reg.16.b
Raziæ mors, 2.Mach.4.f

Raſon aduerſarius Salomonis, 3.Reg.11.a
¶ Rebeccæ vxoris Iſaac acta, Gen 22.d, 24.25.26.27. Rom.9.c
Rebelles in Moyſen combuſti, Num.16.c
Rebelles Iſraelitæ, Deut.9.d, 31.g
Rebellio Core, Num.16.a
Recalcitrauit Iſrael, Deut.32.c
non Recedendum a Deo, Deut.11.b
Recedere a tergo Domini, 1.Reg.12.d
Rechab occidit regem Isboſeth, 2.Reg.4.b,e
Rechabitarum obedientia erga patrem, Ier 35.a
Recipere Chriſtum ſiue in eum credere, Ioh.1.b
Reconciliauit nos Deus per Chriſtum, Rom.5.b
Reconciliemur cum fratre, Matt.5.d, 20.d
Recordatur noſtri Deus cum nos liberat, aut aliquid donat, 1. Reg.1.c, Gen.30.b
vt Recordemur beneficiorum Dei exhortatio, Deut.8.a
Rectoris officium, Eccl.32.a
Rectum coram Deo faciendum, Exo.15.g
Rectua Deus, Deut.32.a, Pſal.91. verſu vlt.
Redemptio per ſanguinem Chriſti, 1.Pet.1.d
Redemptio quæ, Ephe.6. Heb.9.e
Redemptor noſter Chriſtus, 1.Cor.1.d, Mat.10.e
Redemptionem percipiemus in die iudicij, Luc.21.f
Reductio populi a Babylone, Iere.30.a
Refugij vrbs, Ioſ.29.a, Nu.35.a, Deut.4.g, 10.a
Refugium noſtrum Deus, 3.Reg.22.a, Pſal.9.b, Ier.16.d
Regeneratio ſpirituum per Chriſtum, Iſa.56.c
Regina Saba audit Salomonem, 3.Reg.10.a,d
Regiones a filijs filiorum, nec primum diuiſa, Gene.10.a
Regiones albæ ad meſſem, Iob.4.e
Regnabit Deus in perpetuum, Exo.15.c
Regnabat Deus ſuper Iſraelem, antequam regem peterent, 1. Reg.12.e
Regni lex, 1.Reg.8 c, 19.d
Regnorum mutatio a Deo, Iob 34 b
de Regnis quatuor mundi, Dan.7.e, Zach.6.a
Regnum Dei ſacerdotale Iſrael, Exo.19.a
Regni Chriſti deſcriptio, Iſa.42.a
Regnum Chriſti æternum, Iſa.9.b, Dan.7.g, Luc.1.e
Regnare nolentes Chriſtum, iubet coram ſe occidi, Luc.19.d
Regnum Dei gratis datum, Luc.12.d
Regnum Chriſtus diſponit ſuis, Luc.22.c
Regnum Deo paratum electis, Matt.25.c
in Regnum Dei per multas tribulationes intratur.
Regnum cœlorum, Eccleſia, Mat.13.g
de Regno Dei multa apud Euangeliſtas.
Regnum Dei intra nos, Luc.17.e
Regnum Dei primum quærendum, Matt.6.d
Regnum Dei quando ſit venturum interrogabant Phariſæi, Lucæ 17.e
Regnum Dauidis Chriſtum reſtituturum credebant Iudæi, Marc. 15.b, Act.5.a
ne Regnet peccatum in nobis, Rom.6.b
Regula æqua, Leuit.19.g
Regulam Chriſti ſequentes, Gal.6.d
in Regula eadem permaneamus, Phil.3.d
Religio munda quæ, Iac.1.d
non Relinquit nos Deus, Deut.4.e
Relinquentes Deum affliguntur, Ioſ.24.e, Iud.10.b
Relinquere patrem, &c. propter Chriſtum, Matt.19 d, Luc.14.e
Reliquiæ populi Iſrael, ſeruandæ, Ier.31.g, 32.a, Rom.9.f, 11.a
Remiſſio iubileus, Leu.25.d
Remiſſio debiti anno ſeptimo, Deut.15.a
Remiſſio peccatorum gratuita, Act.2.f, Col.1.
Remittendum ex corde fratribus, Col.3.b
Renaſcimur per verbum Dei, 1.Pet.1.d, 2.a
Renatus ex aqua & Spiritu ſancto, Ioh.3.a
Renes accincti in eſu agni Paſchalis, Exod.12.b
vt Renouaremur venit Chriſtus, Tit.3.b
Renunciandum omnibus quæ poſſidemus, Luc.14.f
de Reprobis, Mat.13.b
Reprobum ſe non eſſe dicit Paulus, 2.Cor.13.e
Reptilia terræ creantur verbo Dei, Gen.1.e
Reptile immundum, Leui.11.f
Repudium permittit Moyſes, Deut.24.a, Matt.19.a
Repulerunt Deum Iſraelitæ, Nu.11.d
Requies nulla inobedientibus, Deut.28.g
Requies ferentibus iugum Chriſti, Matt.11.d
Requiem Dei ingreſſuri credentes, Heb 4.a
Requies tribulatis, 2.Theſ.1.c
Requieuit Deus die ſeptimo, Gen.2.a
Reſipiſcere omnes deſiderat Deus, 2.Pet.3.c
Reſipiſcentia donum Dei, Thren.5.d
Reſipiſcentia Iſraelis, Iee.2.g
Reſphæ acta, 2.Reg.3.b, 21.b
Reſpicere dicitur Deus populum, quando a quouis malo liberat, Ruth 1.b
Reſpicit Deus ſuper obedientes, Leu.26.b
vt Reſpiciat ipſum Deus, orat Iſrael, Deut.26.d
Reſpublicæ quando florent, Prou.28.b, 29.a
Reſurrectionem Chriſti prædixit Dauid, Act.2.c
Reſurgunt in morte Chriſti corpora Sanctorum, Matth.27.f
Reſurrexit Chriſtus, Matt.28.a, Act.2.d,c
Reſurrectionis Chriſti virtus, Oſee 6.a
Reſurrexit Chriſtus propter iuſtificationem noſtram, Rom.4.d
de Reſurrectione Chriſti, 1.Cor.15.a
Reſurrexiſſe Chriſtum teſtantur Apoſtoli, Act.4.g
Reſurrectio & uita, Chriſtus, Rom.11.c
Reſurgere cum Chriſto, Rom.6.a
Reſuſcitat Chriſtus in ſe credentes, Ioh.6.d
de Reſurrectione prophetia, Iob 14.b, Dan.12.a
Reſurgent omnes, 2.Cor.4.e
de Reſurrectione mortuorum, 1.Cor.15.b
in Reſurrectione non contrahent matrimonium, Matt.22.c
Retribuit Deus cuique iuxta iuſtitiam, 1.Reg.26.a
Retribuit Deus obedientibus ſe, Deut.32.f
Reu naſcitur, Gen.13.e
Reuelat Deus aurem alicuius, cùm aliquid illi prænunciat, 1.Regum 20.c, 2.Reg.7.d
Rex ad quid conſtituitur, 3.Reg.10.b
Rex iuſtus, Prou.29.a,b
Rex qualis eſſe debeat, Deut.17.d
Regibus ebrietas fugienda, Prou.31.a
Regis ius, 1.Reg.8.b
Regis cor in manu Dei, Prou.21.a
a Regis indignatione cauendum, Prou.16.b, 20.a
ſub Rege puero infœlicitas, Eccl.10.d
Rex legat Deuteronomium, Deut.17.d
Regem honorificemus, 1.Pet.2.c
pro Regibus orandum, 1.Tim.2.a
Regem petunt Iſralitæ, 1.Reg 8.a, 10.c
Rex Saul conſtituitur inuitus, 1.Reg.10.d
Rex Salomon petit a Deo ſapientiam, 3.Reg.3.b
Rex ſeculorum immortalis, inuiſibilis, 1.Tim.1.d
Regem uolunt Chriſtum conſtituere, Ioh.6.b
Reges & ſacerdotes Dei, Chriſtiani, Apoc.1.b, 5.c. 1.Pet.2.b
¶ Rhamni parabola, Iud.9 b
Rhode puella, Act.12.c
¶ Ridentibus uæ, & quare, Luc.6.d
Rigauit Apollo, 1.Cor.3.b
Rixa opus carnis, Gala.5.d
de Rixantibus lex, Exo.21.c
de Rixarum ſuſcitatione Prou.10.b, 15.b
¶ Roboam acta, 3.Reg.11.g, 2.14.
non Roboratur homo in fortitudine ſua, ſed ex ſolo Deo, 1.Regum 2.b
Rogat Paulus eos quibus euangelizat, 2.Theſ.2.a
Roma concubina Nachor, Gene.22.d
de Romano Imperio uaticinium Balaam, Num.24.d
Romanos uenturos timent Iudæi, Ioh.11.f
Romanum ſe dicit Paulus, Act.16.g 22.f
Romani neminem condemnans in dicta cauſa, Act.25.e
Romanis prædicandum Euangelium, Act.23.c
Romam appulit Paulus, Act.28 d
Romani non prohibent Paulo prædicare omnibus Euangeliũ, Act.28.e,g
Ros in ſolitudine, qui & man, ſiue manna, Exo.16.c
Rore caligantes cœli, Deut.33.d

Ros & pluuia non data eſt tribus annis, temporibus Achab, 3. Reg.17.a
Ros & pluuia non deſcendant ſuper montes Gelboe, 2.Reg.1.c
Rotarum viſio, Ezech.1.d,e,10.b,c
¶ Ruben natiuitas, & eius acta, Gen.29.g,35.d,37.d,42.a,42.d,Deut.33.a
Rubenitæ interficiunt Agarenos, 1.Par.5.b
Rubenitarum habitatio, Ioſue 13.b
Rubus ardens non comburitur, Exo.3.a
Ruinam præcedit exaltatio, & gloriam deiectio, Prou.18.e
in Ruinam Iudæis reliquit Deus Chananæos, Iud.2.a
Ruituros per Chriſtum multos Iudæos prædicit Simeō, Luc.2.e
Ruth acta vide in ſuo libro,

S

SAbæ regina inuiſit Salomonem, 3.Reg.10.a, Mat.12.d
Sabbatum benedicit Deus, Gen.2.a
Sabbatum præcipitur, Exo.16.c, 20.b
Sabbati ſanctificatio, Ier.17.e
Sabbatum quare inſtitutum, Exo.20.b, 23.b, Deut.5.b
Sabbatum cuius ſignum, Exo.31,d, Ezech.20.b
Sabbati violatores increpantur, Exod.16.f, Nu.15.d, 2.Eſd.13.b
Sabbatum terræ, Exo.23.b, Leuit.25.a
Sabbato legit Chriſtus prophetas, Luc.3.e
Sabbatū propter hominem factum, & non e diuerſo, Marc.2.d
Sabbati dominus Chriſtus, Mat.12.a
Sabbatis benefaciendum, Matt.12.a
Sabbatu Chriſtus mulierem incuruatam ſanat, Luc.13.c
de Sabbato violato reprehenditur Chriſtus, Ioh.5.c,d,e,7,c,9.c, Luc.13.c
Sabbata perpetua, Iſa.66.
Sabbatiſmus, ceſſatio ab operibus mortuis, Iſa.56.a, 58.d
de Sabbato & requie Chriſtianorū poſt tribulationes, Heb.4.b
Saccus in lumbis, ſignum doloris, 3.Reg.20.e, 21.g
Sacerdoti Leuitico obſeruanda, Leuit.10.b,c, 16.a, 26.a
ad Sacerdotis officia qui non ſuſcipiebantur, Leu.21.d
Sacerdotum conſecrandorum modus, Exo.29.g
Sacerdos virginem ducat, Leu.21.e
Sacerdotum hæreditas Deus, Deut.18.a
Sacerdotum officium præcipuum, Malac.2.a
a Sacerdotibus legem accipiat rex, Deu.17.d
Sacerdotis filia fornicans, Leu.21.d
Sacerdotes Baal occiduntur, 3.Reg.18.g, 4.Reg.10.f, 23.b
in Sacerdotes. Oſee 5.a, Iere.2.b
Sacerdotum auaritia, Iſaiæ 3.b
Sacerdotum principes fuerunt cauſa mortis Chriſti, Matt.26.a, 27.b, Luc.19.f, 20.c
Sacerdotes prohibent Chriſtum annunciari, Act.4.d
Sacerdotum turba obedit fidei, Act.6.b
Sacerdotium Leui tranſlatum, Heb.5.b,7.a,8.a, Pſal.109.
Sacerdotes Chriſtiani ſpirituales, qui hoſtias ſpirituales offerunt per Chriſtum, 1.Pet.2.a, Apoc.1.b,5.c
Sacerdotale Dei regnum Iſraelitæ, Exo.19.
Sacramentorum, Chriſtus oſtus, 1.Tim.3.d
Sacramentum Dei reuelatum Paulo, Col.1.d
Sacrificij lex, Leu.6.b, Deut.18.a
Sacrificia carnalium ſubſannatur, Oſe.5.b
Sacrificia Iudæorum polluta, Agg.2.b
Sacrificia veteris legis eijcit Deus, Pſal.49. verſu 8. Iere.6.e, Malac.2.c
Sacrificia quę requirit Dominus, Mich.6. b
Sacrificio miſericordia potior, Mat.9.b, Oſe.6.b
Sacrificijs maior dilectio, Marc.12.e
Sacrificia Deo accepta Malac.3.a, Pſal.49. verſu 24. Pſal.50. verſu 18.
Sacras litteras nouerat Timotheus ab infantia, 2.Tim.3.d
Sacrorum vaſorum forma, Exo.25.c
Sadducæi negant reſurrectionem, Act.23.b
Sadoc ſacerdos, 1.Reg.2.g, 3.Reg.2.f
Sagenæ parabola, Matth.13.
Saga tabernaculi, Exo.26.b
Sagittis ſuis minatur Deus Iſraeli, Deut.32.d
10 Salis ſtatuam verſa vxor Lot, Gene.19.f
Sal ſeminauit Abimelec ſuper ſolium vrbis. Sichem a ſe vaſtatæ, Iudi.9.f
Solis ardore comburendi inobedientes, Deut.29.d
Sale conditum ſacrificium, Leu.3.d
Sale condita victima, Marc.9.g
Sal terræ, Apoſtoli, Matt.5.b
Sale conditus ſit ſermo, Col.4.a
Sale naſcitur, Gen.13.c
Salmana occiditur, Iud.8.c
Salmanaſar transfert Iſraelem in Aſſyrios, 4.Reg.18.b
Salomonis natiuitas, & acta, 2.Reg.12.f, uſque 3.Reg.12.d
Salomonis oratio pro ſapientia habenda, Sap.9.a
Salomonis commendatio, Eccle.47.b
quæ Salomon a Deo expetiuit, 3.Reg.3.b, Prou.30.a
Salphaad filiæ, Num.27.a, 36.a
Saltantem Dauidem ridet Michol, 2.Reg.6.c
Salutare in pace, 1.Reg.10.a
Salutatio, Dominus tecum, Iud.9.b, Ruth 2.a
Salutatio angeli ad Mariam, Luc.1.c
ad Salutationem Mariæ exultat Iohannes in utero, Luc.1.d
Salutare in oſculo ſancto, Phil.4.d
Salutationes in foro, Matt.23.c
Salutare neminem per viam, Luc.10.a, 4.Reg.4.c
Saluator noſter Deus, 2.Reg.22.a
Saluat Deus abſque gladio, 1.Reg.17.f
Salutem feciſſe dicitur Deus quando dedit uictoriā, 2.Reg.23.b
Saluus fieri a morte petit Chriſtus, Iohan.12.d
Saluare animam ſuam, Matt.10.d
Saluator ſiue liberator Iſraelis Othoniel, Iud.3.b
Saluator omnium Deus, 1.Tim 4.c
Salutare Dei Chriſtus, Gen.49.e, Luc.2.d
Salutem habemus per Chriſtum, 1.Theſ.5.b
ut Saluos faceret peccatores, uenit Chriſtus, 1.Tim.1.d
Salus a Deo, Pſal.3. uerſu 8. & 64. uerſu 6
Salus uera a Deo petenda, Ierem.17.b
Salus ex Iudæis, Iohan.4.e
Salutis author Chriſtus, Heb.2.c
Salui facti ex gratia Dei, Ephe.2.b
Salutis dies, dies Chriſti, 2.Cor.6.a
Salus nuſquam niſi in Chriſto, Act.4.b
Saluos nos omnes vult Deus, 1.Tim.2.a
Saluandorum numerus paruus, Luc.13.c
Samariæ mons, 3.Reg.16.c
Samariæ mala, Oſee 14.a
Samaria obſidetur, 3.Reg.20.a, 4.Reg 6.e
Samaritæ Deo & dæmonibus ſeruiunt, 4.Reg.17.f
Samaritani parabola, Luc.10.e
Samaritani Chriſtum nolunt recipere, Luc.8.f
Samaritanæ hiſtoria, Ioh.4.a
ex Samaritanis Chriſto credunt, Ioh.4.e
Samaritanum eſſe Chriſtum blaſphemant Iudæi, Ioh.8.f
Samaritanis annunciat Philippus Chriſtum, Act.8.a, quos Simon magus dementauerat, Act.8.b
Samgar percutit Philiſtæos uomere, Iudith 3.b
Samſar Scriba, 1. Eſdr.4.b
Samſonis acta, Iud.13.14.15
Samuelis natiuitas & acta, 1.Reg.1. uſque ad caput 25
Samuelis laudes, Eccl.46.e
Sanctificare pro conſecrare, Leui.27. ſæpius.
a Sanctificatorum eſu quibus ſit abſtinendum, Leu.22
Sanctificate feſtum, hoc eſt celebrare, Leui.15.b
Sanctificari uult Deus, Leui.10.a
Sanctificare Dominum coram populo, Num.20.b, Deut.32.g
Sanctificemus Chriſtum in cordibus, 1.Pet.3.c
ut Sanctificet pater Apoſtolos orat Chriſtus, Ioh.17. e
Sanctificat ſeipſum patri Chriſtus pro nobis, & immolat, ibidem
Sanctificatio noſtra Chriſtus, 1. Cor.1.d
Sanctificati Chriſtiani per Chriſtum, 1.Cor.6.c
Sanctificemus nos, 1.Ioh.3.a
Sanctificator noſter Deus, Leu.20.b
Sanctus ſolus Deus, 1.Reg.2.a
Sancti ſumus Deo, Deut.14.a
ut Sancti ſimus exhortatio, Num.15.d
Sanctus Dei populus Iſraelitę, Deut.14.c

Sáctos vocat Paulus Chriſtianos,Rom.16 a,b,Eph.1.a,Phil.4.d
vt Sanctos nos faceret & múdos,miſit Deus filiú ſuum, Col.1.e
Sanctiſimus in omni conuerſatione, 1.Pet.1.c
pro Sanctis ſiue Chriſtianis ſemper orandum,Eph.6.e
Sancta ſanctorum in quæ intrauit Ieſus cœlum eſt, Heb.9.f
Sancti in manu Dei ſunt,Deut.33.a
Sanctus panis,1.Reg.21.a, item locus, Exod.3.b, Ioſ.5.d
Sanctuarij forma,Exod.25.a
Sanctuarij expiatio,Leu 16.c
Sanctuarium Dei metuendum,Leu.19.f
Sanctuarium Dei terra Chanaan, Exodi 15.d
Sanctum non dandum canibus, Matth.7.a
ad Sanctitatem hortatur nos Deus quod ipſe ſanctus ſit,Leu.11.
g 19 a 20 b,d 21 b
Sanctimoniam ſectemur, Heb.12.d
Sanguis anima eſt omnis carnis,Leuit.17.c
Sanguis prohibetur Iudæis, Deut.12.b,c,d,15.d, Gen.9.a
Sanguinem comedens populus,peccat, 1.Reg.14.e
Sanguine fiebat expiatio peccatorum,Leu 17.c,
Sanguine holocauſti aſpergitur populus, Exo.24.b
ſine Sanguine nihil penè expiabatur in veteri teſtaméto,Heb.9.f
Sanguis Christi parit remiſſionem,Heb.12.g
Sanguine Chriſti redemptio,Matt.26.c Hebr.9.c,1.Petr.1.e
Sanguinem Chriſti pollutum ducentes,Hebr.10.e
Sanguis & aqua exeunt de latere Chriſti, Ioh.19.f
Sanguis pro homine occiſo,Iudic.20 b
Sanguis vuæ,Deut.32.b 2 Mach 6.d
Sanati ſumus a peccatis per Chriſtum, 1.Pet.1.d
Sanator Deus,Exodi 15 g
Saph gigas occiditur,2.Reg.21 d
vt Sapiant Iudæi optat Deus,Deut.32.d
Sapientia Iudæorum,verbum & præcepta Dei,Deute.4.a
Sapientia timor Domini, Iob 28 d
Sapientia Dei diues & profunda, Rom.11.d
Sapientia Dei Chriſtus,Luc.11.g,Matt.23.d
Sapientiæ theſauri in Chriſto,Col.2.a
Sapientia Dei abſcondita, Euangelium quod nunc reuelatum eſt,1.Cor.2.b
Sapientiam docet ſpiritus Dei,Iob 32.b
Sapientia cor intelligens,idem 3.Reg.3.b
Sapientiæ laudes & cómoda,Prou.1.2.3 4. & in lib.Sapientiæ.
Sapientiam petit Salomon,3.Reg.3.b
Sapientia Salomonis quanta,3.Reg.3.b,4.d, 10.a
Sapientia a Deo poſtulanda,Iac.1.a
Sapientia in bono,Rom.16.c
Sapiendum quomodo, Rom.12.a
ne Sapiamus alta,Rom.11.c
Sapientia mundi ſtultitia apud Deum, 1.Cor.1.c,3 d
Sapientia carnis nó poteſt ſubijci legi Dei,Rom.8.b,1.Cor.3.d
Sapiens audit conſilia,& gaudet argui,Prou.13.c, 25.b
Sapientes ſui amantes vix corriguntur,Prou.26.b
Sapientis & ſtulti differentia, Eccl.10.a
Sapiens vir artificioſus, Exod.28.a.35.b
Sapientia replentur artifices, Exodi 31.a
Sapienter ambulandum,Col.4.a
Sarai, ſiue Sarę vxoris Abrahę acta Gen.11.16.17.18.20.21.23.
Saræ fides Heb.11.e
Sara obediens Abrahæ,& dominum vocans, 1.Pet.3.a
Sara vxor Tobiæ iunioris, Tob.3.7.10.
Sarephtana mulier, 3 Reg.17 b
Saruiæ ſororis Dauid filij,1.Par.2.b
Saruiæ filios timet Dauid,2.Reg.3.g, vnius tamen eorum conſilium reſpuit,2.Reg.16.b, 19.b
Satan Deus huius ſeculi, 2.Cor.4.a
Satan impetrata a Deo facultate percutit ſubſtantiam & corpus Iob,Iob 1.b,2.c
Satan apoſtolos appetiuerat, Luc.22.c
Satanæ traditur fornicator, 1.Cor.5.b
a Satana impeditur Paulus,1.Theſſ.2.d
Satanas in angelum lucis transfiguratur, 2.Cor.11.e
Satanas ligatus ſoluetur, Apoc.20.a,b
Satanam vocat Chriſtus Petrum,Marc.8.d
Satiati ne obliuiſcamur Dei,Deut.8.c
Saturat Deus obedientes ſibi, Deut.11.b
Saturati ne obliuiſcamur Dei,Deut.6 b.e
Saturatus Iſrael relinquit Deum, Deu.31.c
Saturis væ:& quare,Luc 6 d
Saulis acta.1.Reg.9.vſque ad 31.caput.
Saulis mors nunciatur Dauid, 2.Reg.1.a
Saulis regnum decreſcit 2.Reg 3.a
Saulis ſeptem filij ſuſpenſi,2.Reg.21.b
Saulis & Ionathæ oſſa ſepelit Dauid,2.Reg.21.c
Saulus qui & Paulus,Act.7.g,13.b
¶ Scabie percutiuntur inobedientes,Deut.28.e
ne Scandalo ſint,præcipit Deus idololatras occidi,Deut.7.c
Scandala ſunt impij, Mat.13.f
Scandalum paſſi Apoſtoli, Matt.26.e
Scandalizantur diſcipuli aliquot a Chriſto recedentes,Ioh 6.g
ne Scandalo ſint Iudæi firmi infirmis, veſcendo quibuslibet cibis 1.Cor.8.e
Scandalizati Phariſæi,Matt.15.b
a Scandalis dehortatur Chriſtus,Mat.18.a
Scandalizantur ciues Nazareth in Chriſto, Mar.13.g
Scenofactoriam artem exercet Paulus, Actu 18.a
Scenopegiæ oblationes,Ezech.45.g
Schiſmaticus arguitur, Prou.6 b
Schiſmata vitanda,1.Cor.1.b
Schiſmata Corinthiorum vitanda, 1.Cor.3.b
Scientia ſalutis, Luc.1 g
Scientia Ieſu Chriſti, pro qua Paulus cætera arbitratur vt ſtercora,Philip.3.b
arboris Scientia boni & mali interdictio, Gen.2.c
Scientia veritatis, 2.Tim 3.b
quæ Scientia inflat,1.Cor.8.a
Scientiarum Dominus eſt Deus,1.Reg.2.a
Scintillam ſuam vocat vidua filium unum unicum, 2. Reg.14.b
Scortatores ne ſint in Iſrael,Deut.23 g
Scortatio uitanda,Prou.5.a,7 a
Scribæ cuidam obijcit Chriſtus ſuam paupertatem,Matth.8.e
Scribarum opera reprehendit Chriſtus, Matth.23.a
Scribit Deus legem ac mandata,Exo.24.c
Scribatur uerbum Dei in oſtijs.Deut 6.b,11.c
Scripturis non credunt Iudæi,Ioh.5.f
Scripturis utitur Chriſtus contra diabolum. Mat.4.a
Scripturis probat Chriſtus ſe a Patre miſſum, Ioh.5 f
ut Scripturas impleret, uenit Chriſtus, Luc.24 g
Scripturis reuincit Apollo Iudęos,Act.18.g
Scripturas ſcrutantur uiri nobiles Theſſalonicenſium, Act.17.c
Scripturarum utilitas,2.Tim.3.d,Ro.15.a
Scripturis prophetarum attendendum,2.Pet.1.d
Scrutator cordium Deus,Rom.8.c,Ier.17.b
Sculptile qui facit ut adoretur,maledictus,Deut.27.e
Scurrilitas uitanda, Eph.5.a
Scutum auxilij,Deus,Deut 33.d, 2.Reg.22.d
Scuta aurea Salomonis,3.Reg 14.g
¶ Sebæ acta,2.Reg.20.a,d,g
Sectæ,opus carnis,Gal.5 d
Secta Chriſtianorum,Act.28.e
in Sectarum introductores, 2.Pet.2.b
Securitas populo promittitur,Exo.34.e
Sedecias falſus propheta,3 Reg.22.b
Sedecię regis Iudę,qui & Mathanias acta,4.Reg.24 d, 25.a,b, Ier.37.39.52.Ezech.22.c, 21.f
Sedentes in domo meditemur uerbum Dei,Deut.11.c
Seditioſi damnantur, Prou.24.c
Seductores proficiunt in peius,2.Tim 3.a
ut Seductor habitus Chriſtus, Mat.27.g
Seductor quis dicendus, 2.Ioh.c
Sedulitas patrisfamilias, Prou.30.b
de Segete proximi, Deut.23.d
Segor ciuitas ſeruatur, Gen.14.a, 19.c
Sehon occiditur, Deut.2 g
Seir mons,Deut.2.a,33.a
Sela filius Iudę tertius,Gen.38.a
Sellum interficit Zacharium, 4.Reg.15.c
Sem generatio,Gene.9.d,10.d,11.b
Semei acta,2.Reg.16.b,19.d,3.Reg.2.b,f,g
de Semeia propheta,3.Reg 12.f

Sementis & meſſis non ceſſent, Gene.8.d
Semini dat Deus corpus, 1.Cor.15.e
Semen paucum inobedientibus, Deut.28.e
Seminis fratris ſuſcitandi lex, Deut.25.d
Semen Abrahæ qui ex Iſaac nati ſunt, Gene.21.b
Semen Dauidis Chriſtus, 2 Reg.7.c
Semen ex Iudæis apoſtoli, Rom.9.f
Semen verbum Dei, Matth.13.c
Semen tacite fructificans, Mar.4.e
Seminsntis psrabola, Matt.13.a
quæ Seminamus, metemus, Gal.6.b
Seminifluus vir, Leuit.15.a
Semet ciuitas ædificatur, 3.Reg.16.f
Semma percutit Philiſthæos, 2.Reg.23.b
Senum conſilium, 3.Reg.12.b
Seniores 70. ſuper Iſraelem, Nu.11.d,e,f
Senioribus traditur Deuteronomium, Deut.31.b
Senes quales eſſe debeant, Tit.2.a
Senes honorandi, Leuit.19.f
Senes ſenſibus florebunt, Iſa.65.d
Senectutis commendatio, Prou.16.d
Sennacherib exercitus occiditur, 4.Reg.19.g
in Senſum reprobum tradi, Iſaiæ 57.d
Senſum Dei nemo nouit, Rom.11.d, 1.Cor.2
Senſum Chriſti tenet Paulus, 1.Cor.2.d
non Senſu, ſed malitia pueri ſimus, 1.Cor.14.d
in Senſu ſuo abundet quiſque, Rom.14.a
Separatur populus Iſrael a cæteris populis, Leui.20.g
Sepelitur Moyſes a Deo, ſed ignoratur eius ſepulchrum, Deuteron.34.b
quod Sepeliſſent Saulem viri Iabes, benedicuntur a Dauide, 2.Reg.2.b
Sepeliri vult propheta in ſepulchro alterius prophetæ, 3.Regum 13.g
Sepelitur Iohannes Baptiſta, Matt.14.b
Sepelitur Chriſtus, Matt.27.g
Sephora vxor Moyſi, Exo.4.f
Septuaginta duo diſcipuli prædicant, Luc.10.a,
Sepulchrum Moyſi ignoratur, Deut.34.b
Sepulchra concupiſcentiæ, Num.11.g
Sepulchrum Chriſti, Matthæi 27.g, 28.a
Sepulchra dealbata Phariſæi, & quare, Matt.23.e
Sepulchra prophetarum extruentes, Matt.23.d
Sequendus Deus, Deut.13.a, 1.Reg.12.e
Sequitur Caleb Deum, Deut.1.e, Ioſue 14.c
Sequi veſtigia Chriſti, 1.Pet.2.d
Sequi volens Chriſtum Scriba ob temporalia, Matt.8.c
Sequi volens Chriſtum, tollat crucem ſuam, Matt.10.d
Sequentibus Chriſtum nihil deeſt, vt patet in multiplicatione quinque panum, Matt.12.b
Sequens Chriſtum animo ſit immobilis, Matt.8.c
Sergius Paulus, Act.13.b
Sermonē Dei quærere, i. eius voluntatē inueſtigare, 1.Reg.12.a
Sermones Dei proijcere, ideſt, inobedientem eſſe, 1.Reg.15.
Sermones Dei loquatur qui loquitur populo, 1.Pet.4.c
Sermo Chriſtianorum, eſt eſt, non non, Matt.5.f, Iac.5.c
in Sermone confirmet nos Deus, 2.Theſ.2.d
Serit Iſrael & perdit omnia, & quare, Iud.6.a
Serpens ſeducit mulierem & maledicitur, Gen.2.a,c
Serpentes igniti immittuntur in populum, Nu.21.a
Serpens æneus Erigitur, Nu.21.c, Iohan.3.b, & confringitur, 4.Reg.12.a
Serpentes Phariſæi, Matth.23.d
Seruiamus inuicem, Gal.5.b
Seruire Deo, Ioſue 22.f
Seruiendum ſoli Deo, Exo.23.c, Heb.22.g, Deut.28.c, Ioſ.24.a
Seruire Deo, & dæmonibus, 4.Reg.17.f
vt Seruiremus ei redemit nos Chriſtus, 1.Theſ.1.d
Seruum circuncidi, Gal.2.a
a Seruitute legis liberati, Heb.2.d
Serui Iudæorum peregrini, Leuit.25 f
de Seruis emendis & liberandis, Exo.21.a, Deut.15.c
Seruus quomodo tractandus, Prou.29.c
Serui quales eſſe debeant, Ephe.6.a
Seruus probus Iacob, Gen.31.e
Seruus fidelis erat ſeruus Abraham, Gen.24.a
Serui regis omnes ſubditi, Reg.8.c,d
Seruus Dei Moyſes fideliſſimus, Num.12.e, Deu.34.b, Heb.3.a
Serui Dei Iſraelitæ, Leu.25.g
Serui Dei ſumus liberati a peccato, Ioh.8.d, Rom.6.d
Serui ſumus iuſtitiæ, Rom.6.e
Serui Dei, omnes nos, quibus data talenta, Luc.12.c, 17.b
Seruus non eſt maior Domino, Ioh.15.c
Seruus Chriſti eſſe nō pōt, qui quęrit hominibus placere, Gal.1.c
Seruus omnium Paulus, 1.Cor.9.e
Serui peccati, Ioh.8.d, 2.Petr.2.d
Seſac rex Aegypti, 3.Reg.14.g
Seth naſcitur, Gen.4.d
Seueritas Dei in Iudæos reiectos, Rom.11.c
¶ Sibæ ſerui Miphiboſeth acta, 2.Reg.9.a,c,d, 16.a
Siccitas in Iudæa, Ieremiæ 14.a
Siceleg ciuitas Dauidis, 1.Reg.27.b, 30.a
Siceram non biberunt Iudæi 40. annis, Deut.29.a
Sichem occiditur, Gen.34.
Sichimitæ deſtruuntur, Iudicum 9.f
Sichem ædificat Ieroboam, 3.Reg.12.f
Siclus, Exo.30.b, Ezech.45.d
in Sidonem ſermo Domini, Ezec.28.c
Sidrach cum ſocijs mittitur in fornacem, Dan.3.b
Signati Dei, Apoc.7.a
in Signa conſtituit Deus Solem & Lunam, Gen.1.b
Signum petit Abraham, Gen.15.b, 17.b
Signum petit Gedeon, Iud.6.d
Signis confirmatur Saul, 1.Reg.10.a
Signo certificatur Ionathas, 1.Reg.14.b
Signum Ezechiæ datum in horologio, 4.Reg.20.b
Signa petunt Iudæi, Matt.12.c
Signa ſequentia credentes, Mar.16.d
Signa præcedentia iudicium in Sole & Luna, Mat.24.c, Mar.13.c, Luc.21.c
Silentium ſeruandum in tempore, Prou.5.d
in Silo domus Dei, Ioſue 18 d
in Silo ceſſat apparere Deus, 2.Reg.3.a
Siluanus, 2.Per.5.d
Simeonis acta, Gene.29.34.42.49. Ioſue 19.a
Simeon ſuſcipit Chriſtum in vlnas, Luc.2.d
Simile oblatio, Leui.2.a
Simile ſimili coniungitur, Eccl.13.c
Simon frater Iudæ 1.Mach.13.c, 14.a, 16.e
Simon dicitur Petrus, Mar.3.b
apud Simonem Phariſæum manducat Chriſtus, Luc.7.f
Simon magus, Act.8.b
Simplex vir Iacob erat, Geneſis 25.d
ad Simplicitatem hortatur Chriſtus, Mat.16.b
in Simplicitate tribuendum, Rom.12.b
in Simplicitate conuerſatur Paulus, 2.Cor.1.c
Simplici corde diligendum, 1.Petri 1.d
Simplices in malo, Rom.16.c
Simulachrorum ſeruitus auaritia, Col.3.a
Simulacrorum cultus fugiendus, Act.15.c
Simulat Dauid inſaniam, 1.Reg.21.d
Simulationes abſint a Chriſtianis, 1.Petri 2.a
Sinai mons, Exodi 19.a, Gal.4.d
Sinapis parabola, Mat.13.e
Sion arx quæ, & Ciuitas Dauid, 1.Paral.11.b
Siſara occiditur, Iudic.4.c,d
Sitiens Dauid non vult bibere allatam aquam 2.Reg.23.c
Sitiens Chriſtus potatur aceto, Iohan.19.f
Sitis inobedientibus, Deut.28.e
Sitientes inuitat Chriſtus, Iohan.7.f
¶ Sobach occiditur, 2.Reg.10.d
Sobna præfectus Ezechię, Iſa.22.e
ad Sobrietatem exhortatio, 1.Theſſ.5.a
ad Sobrietatem ſapiendum, Rom.12.a
Societatem habere cum Deo & eius filio, eſt credere in Chriſtum, 1.Ioh.1.a
Socothitę occiduntur, Iudic.8.d
Socrus Petri ſanatur, Mat.8.b

de Sodomitis, Gen.13.14.18.19.Ezech.16.f,2.Pet.1.b
Sodomitæ ſubuerſi,Mat.10.b,Deut.29.d
Sol verbo Dei creatur,Gen.1.b
Sol obedit Ioſue,Ioſ.10.c
in Sole & Luna ſigna,Luc.21.c
Solis & Lunæ equi,4.Reg.23.c
Solennitates Iudæorum, Exod.23.b
Solicitudines huius ſeculi, Luc.8.b,14.d,21.f
a Solicitudine temporalium cauendum,Matt.6.d
Solicitudo Pauli pro eccleſia,2.Cor.7.c,11.f
Soliciti ſeruare vnitatem, Epheſ.4 a
Solicitus Deus pro Abraham,Gen.13.d
Solitarij moleſtia vana,Eccl.4.b
Solus eſt Deus,Deus noſter,Deut.32.c
Solus Deus ſaluat a malis & tribulationibus, 1.Reg.10.e
Soli Deo ſeruiendum,Deut.10.d
in Somnis videt Iacob ſcalam,Gene.28.c
per Somnium loquitur Deus Abimelech,20.a
per Somnium loquebatur Deus prophetis, Num,12.b
Somnia Ioſeph, Gen.37.b
Somnium Madianitæ, Iud.7.b
Somniorum interpretatio,Dei eſt,Gen.40.b
Somnia non obſeruanda, Leuit.19.f
Soror Abrahæ erat Sara,& vxor,Gen.20.c
Sortem mittit Ioſue in diuidenda terra coram Deo, Ioſ.18.b
Sortem facit cadere Deus,Prou.16 d
in Sortem Chriſti fideles Ephe.1.b
Sortem mittunt Apoſtoli pro Mathia,Act.1.d
Soſipater comes Pauli, Act.20.a
Softhenes princeps ſynagogę,Act.18.d
¶ ab Omni Specie mala abſtinendum, 1.Theſ.5.d
Spectaculum facti mundo Apoſtoli,1.Cor.4.b
in Speculo fidei Deum intuemur, 1.Cor.13.d
de Speculis mulierum factum labrum æneum,Exo.38.a
Speluncam latronum fecerat domum Dei,Matt.21.d
Spes a Deo,2.Theſ.2.d
Spes non eſt de eo quod videtur,Rom.8.e
Spes in Chriſto,Matth.12.b,1.Pet.1.d
Sperans in Deum Abia,victor eſt,2.Paral.13.d
Spes noſtra,qua ſperamus vitam æternam,Hebr.9.d,Ephe.4.c
Spes,galea noſtra,1.Theſ.5.b
Spe gaudendum,Rom.12.e
Spes impiorum vana, Sapien.5.b
Spe ſalui Chriſtiani, Rom.8.d
Spem augent ſcripturæ, Rom.15.a
Spes non confundit,Rom.5.a
Spicas licebat manu decerpere de ſegete proximi, Deuterono. 23.d
Spinæ & tribuli, propter peccatum, Gene.3.d
Spinæ,fallacia diuitiarum,Marc.4.b
Spinea corona coronatur Chriſtus, Matth.27.c
Spiritus,ventus, Gen.8.c
per Spiritum ſanctum ſanctificatio, 1.Pet.1.a
Spiritus ſancti miſſio,Ioel 2.g,Act.2.a
Spiritum ſanctum promittit Chriſtus Apoſtolis, Luc.24.g, Ioh. 14.d,Act.1.b,Dat illum,Act.2.a
Spiritus ſanctus datur obedientibus euangelio, Gala.2.a,b
Spiritus ſanctus datus fidelibus, ſignum eſt eos eſſe ex Chriſti ouibus,Epheſ.1.c,eſt & arrabo,ac pignus ſalutis, 2.Corint.1. d, 5.e
Spiritum Dei non habens,non eſt eius, Rom.8.b
Spiritus ſancti templum membra noſtra,1.Cor.6.d
Spiritum ſanctum ne contriſtemus, Ephe.4.g
Spiritus & caro inuicem aduerſantur, Gala.5.c
a Spiritu ſancto innouamur, Ioh.3.a, 1.Cor.12.b
Spiritus Dei dat ſapientiam, Iob 32.b
Spiritus Dei omnia ſcrutatur,1.Cor.2.c
Spiritus ſanctus facit credere Chriſto,Ioh.3.a
Spiritus ſanctus teſtatur conſcientijs noſtris quod ſimus filij Dei,Rom.8.c
a Spiritu ſancto diffunditur charitas in viſcera noſtra, Rom.5.a
Spiritu ſancti opera,Gala.5.d
Spiritu Dei facta carnis mortificantur,Rom.8.c
Spiritus ſanctus orat in nobis, Rom.8.c
Spiritus ſanctus dat quod fideles reſpondeant aduerſarijs, Matth.10.c
Spiritus ſancti gratiæ ſunt variæ, 1.Cor.12.a
in Spiritum ſanctum blaſphemia non remittitur,Matt.12.c
in Spiritu adorandus Deus,Ioh.4.c
Spiritus bonus petendus, Luc.11.b
Spiritu ſimus feruentes, Rom.12.c
Spiritualis omnia diiudicat, Prou.18.a
Spiritu omni non credendum, 1.Ioh.4.a
Spiritu & mente pſallendum,1.Cor.14.c
Spiritus mendacij in ore prophetarum,3.Reg.22.c
Spiritus odij inter Abimelech & Sichimitas,Iud.9.c
Spiritus mendaces, Iſa.19.c
Spolia hoſtium ex æquo diuidenda, Deut.20.c
Sponſa Chriſti,Eccleſia, Pſal.44.
Sponſorem inſtruit Salomon,Prou.6.a
¶ Stans videat ne cadat, 1.Cor.9.c
Statera æqua,Leuit.19.g
Statuas ſicut apud Gentes fieri,prohibet Deus,Deut.16.d
Statuæ Gentium confringendæ,Exo.23.c,34.b, Deut.7.a
Stellæ verbo Dei creatæ, Gene.1.c
Stellarum ſeptem ſacramentum,Apoc.1.d
Stephani electio,accuſatio,defenſio,& lapidatio, Act.6.7
Stephanæ familia,1.Cor.1.c
Sterilis nulla inter obedientes Deo Iudęos, Exo.23.c
Sterilitas opprobrio Iudæis, Luc.1.c
Stigmata Chriſti circunfert Paulus, Gal.6.d
Stipendium peccati mors, Rom.6.d
Stoici & Epicurei cum Paulo diſputant,Act.17.d
Stolis albis amicti in conſpectu Agni, qui ſint, Apoc.7.d
Struthionem non comedunt Iudæi,Deut.14.b
Stulti virga caſtigandi, Prou.26.a
de Stultis,Prouer.12.13.14.15.16.17.18.23.26.
Stulta mundi elegit Deus,1.Cor.1.d
Stultam facit Deus ſapientiam mundi,1.Cor.1.c,3.d
¶ Sua vxor Iudę,Gen.38.c
Sua rex Aegypti,4.Reg.17.a
Subcinericij panes, Exo.12.f
Subditi ſimus inuicem, Epheſ.5.e
Subiecti ſimus regibus,& ducibus,1.Pet.2.c
in Sudore vultus acquirendus victus, Gene.3.d
Sufficientiam didicerat Paulus,Philip.4.c,2.Cor.3.b
Suffocatum prohibetur, Gene.9.a
Sulphur ſuper terram inobedientium,Deut.29.d
Sum qui ſum,eſt nomen Dei,Exod.3.c
Sunamitis hoſpita Eliſæi,4.Reg.4.
Sunamitis peregrinatur tempore famis, 4.Reg.8.a
Superbi deiecti a Deo,Iſa.29.f
Superbus, non credens Euangelio,1.Tim.5.a
Superbis reſiſtit Deus, 1.Pet.5.b
non Superbe de ſe ſentiendum, Phil.2.a
Super humerale quare, Exod.28.b
Superſtitio Athenienſium taxatur, Act.17.c
Supportemus inuicem, Ephe.4.a
Surdum facit Deus, Exo.4.c
Surdo non maledicendum, Leuit.19.c
Surdus ſanatur, Mat.7.d
Surgentes verbum Dei meditemur,Deut.12.c
Sus,immundum animal,Leuit.11.a
Suſannę hiſtoria,Dan.13.
Suſcitabit nos Deus,1.Cor.6.c
Suſcitandi ſeminis fratri lex,Deut.25.b
Suſpenſus, ipſa die ſepeliebatur, Deute.21.d
Suſurro in populo,Leui.19.d, Prou.26.e
¶ Synagoga impia vocatur ad pœnitentiam, Oſee 2.a
de Syris,2.Reg.8.9.10.4.Reg.5.6.7.13.

T

in TAbernaculis habitat Abraham,Gen.12.b, Heb.11.b
Tabernaculi forma, Exo.26.a,36.a,39.f,g
Tabernaculorum feſtum, Exod.23.c
Tabernaculum corpus noſtrum, 2.Cor.5.a

Tabitha ſuſcitatur, Act.9.g
Tabulæ teſtimonij, Exod.32.d
Tabulas frangit Moyſes, Exo.32.d,aliasq; parat, Exod.34.a
Taciturnitas laudatur, Prouer.17.d
Talenta auri 420.allata ex Ophir,ad Salomonem, 3.Reg.4.d
Talentorum parabola, Matt.25.b
Talionis lex, Gen.9.a, Exod.21.e
¶ Tectum domus muro muniendum, Deute.22.b
Temeritas infęlix, Prou.15.c
Templum Salomonis, 3.Reg.6.a, 8.g
ad Templum qui admittendi, Ezech.44.c
Templum Salomonis ſe reiecturum minatur Deus, ſi idola coluerint, 3.Reg 9.b
Templum diripitur, 4.Reg 14.c,g,25.b,c
Templi reſtauratio, Agg.1.b,1.Eſdr.4.a
Templi ſecundi gloria, Agg 2.a
Templi euerſio prædicitur, Amos 9.a, Zach.11.a
Templum ſpoliatur, 1.Mach.5.c, Violatur, 2.Mach.6.a
e Templo eiecti vendentes, Matth.21.b
in Templo orant Apoſtoli, Act.2.g
in Templis manufactis non habitat Deus, Act.7.f,in quibus habitet, Iſa.66.a
Templum Dei membra noſtra, 1.Cor.3.c,6.d
Templum pro corpore, Iohan.2.d
Tempora diſtincta, Gene.1.b,8 d
Temporibus ſuis omnia fiunt, Eccl.3.a
Tempora noſſe non eſt noſtrum, Act.1.b
Tempus vitæ breue, 1.Cor.7 e
Tempus redimendum, Coloſ.4.a
Tenebræ ſuper abyſſum, Gene.1.a
Tenebræ Aegypti, Exo.10.e
Tenebræ non ſunt in Deo, 1.Iohan.1.c
Tenebræ Gentes, Ephe.5.b
Tenebrarum opera, Rom.13.d
in Tenebris eſt qui odit fratrem, 1.Iohan.2.b
Tenebras Deus illuminat, 2.Reg 22.c
Tentat Deus populum ſuum, Exo.15.f,16.a
Tentat Deus Abraham, Gen.22.a
Tentat nos Deus miraculis pſeudoprophetarum, Deut.13.a
in Tentationibus orandum, Pſal.33.
Tentandus non eſt Deus, Deut.6.c, Matth.4.b, 1.Cor.10.b
Tentant Deum Iſraelitæ petentes aquam, Exo.17.a
Tentauerunt decies Deum Iſraelitæ in ſolitudine, Num.14.d
Tentatio perpetua vita noſtra, Iob 7.a
Tentatur Chriſtus, Matt.4.a, Heb.2.d
in Tentationibus Chriſti manſerunt cum eo Apoſtoli, Luc.22.c
Tentari non ſinit nos Deus vltra vires, 1.Cor.9.c,
Tentorij forma, Exod.26 g
Tepidus euomendus, Apoc.6.c
Termini non transferendi, Deut.26.d,27.c
Terræ creatio, Gene.1.a
Terra maledicta, Geneſ.3.c
Terræ a quibus primum diuiſæ, Gene.10.a
Terra omnis, Dei eſt, Exod.9.f
Terræ fructus maledictus inobedientibus, Deu.11.b,28.b,29.d, Leuit.26.c
Terræ venditio, Leui.25.d
Terra bibens imbrem, & non proferens fructus, reproba eſt, Hebr.9.b
in Terram reuertetur homo, Gene.3.d
Terræmotus in morte,& reſurrectione Chriſti, Matth.17.f,28.a
Terra,& quæ in ipſa ſunt opera, exurētur in die iudicij, 2.Pe.3.c
Terrenus primus homo, 1.Cor.15.f
Terribilis Deus noſter, Deut.10.d
Teſtamentum vetus dedicat Moyſes ſanguine, Exod.24.c, Hebræ.9.c
Teſtamenti veteris repetitio, Ioſ.24.Heb.9
Teſtamentum nouum, Heb.10.c, Matt.26.c
de Teſtamento nouo, Hebr.8.b, Galat.3.c,1.Corinth.9.c,2.Corint.3.b
Teſtimonium falſum, Exod.20.c,23.a
Teſtimonium Dei de filio, 1.Ioh.5.c
Teſte vno nemo occidebatur, Num.35.d
Teſtium duorum teſtimonium, Deut.17.a
Teſtis falſi pœna, Deut.19. d. Prouer.19.a
Teſtes Chriſti Apoſtoli, Luc.24 g
Teſticuli attriti vel amputati, Deut.23.a
¶ Thamar viduæ acta, Gene.38.
Thamar ſoror Ammon, 2.Reg.13.a
Thamar filia Abſalom, 2.Regum 14.f
Thare generatio, Gene.11.d
Thebes ciuitas oppugnatur, Iud.9 g
Theſauri templi diripiuntur, 3.Regum 7.g, 14 g
Theſauri in terra non recondendi, ſed in cœlo, Matt.6.e
Theſaurus cordis, Matth.12.c
Theſauri abſconditi parabola, Matt.13.f
in Theſaurizantes, Luc.12.c
Theſauri ſapientiæ in Chriſto, Coloſ.2.a
Theſſalonicenſibus prædicat Paulus, Act.17.a
Thola iudex Iſrael, Iud.10.a
de Thoma, Iohan.11.b,14.a, 20.f
Topheth deſtruitur, 4 Reg.23.c
Thou rex Emath, 3.Reg.8.c
Thuris oblatio, Leui.6.a
Thymiamatis confectio, Exod.30.d
¶ Tibicines in mortuis, Matth.9.c
Tigris fluuius, Gene.2.c
Timendus Deus, Leui.19.g, Deut.6.a, Matt.10.c, Act.10.e
Timendi parentes, Leui.19.a
Timentibus Deum, miſericordia, Luc.1.e
de Timore Dei, Deut.4.b,14.d,17.d,31.c, Exod.33.a, Prou.28.c, Malac.1.a
Timore Dei reuocamur a peccatis, Leuit.19.c
abſque Timore ſeruantes præcepta Dei, Leuit.26.a
Timebunt hoſtes obedientium Deo, Deut.11.e
vt Timerentur Iſraelitæ, fecit Deus, Deuter.2.e
Timor tribuendus, cui debetur, Rom.13.c
in Timore dominari populo, 2.Reg.23.a
vt ſine Timore Deo ſeruiremus, redempti ſumus; Luc.1.g
ne Timeamus non datum iri nobis regnum æternum, Luc.12.g
de Timotheo epiſcopo, 1.Cor.4.d,16.b, Phil.2.c, Act.16.a
Tintinabula in tunica Aaronis, Exo.28.f
Titus gentilis non circunciſus, Gala.2.a
Titulus crucis Chriſti, Matt.27.c
¶ Tobiæ ſenioris ac iunioris acta, in libro Tobiæ,
Tonitruis percutiuntur Aegyptij, Exod.9.e
Tonitrua cum lex datur, Exo.19.c
Tonãte Deo cōteruntur Philiſthęi ad preces Samuelis, 1.Re.7.c
in Tonſione ouium celebrabantur conuiuia, 1.Reg.25.f
¶ Tradit Deus idololatras Iudæos in manus diripientium, Iud.2.b.23.a,4.a,6.a
Tradit Deus hoſtes in manus Iſraelitarum, Num.21.g, Deut.2.f,g, Ioſ.a.8.10.11. Iudic.1.3.7.11.20
Tragelaphum comedebant Iudęi, Deut.14.a
Trahuntur a Deo patre ad Chriſtum credentes, Ioh.6.e
Transferuntur Henoch,& Elias, Geneſ.5.d, 4.Reg.2.b
Transfiguratur Chriſtus, Matt.17.a
Tranſgreſſione Adæ omnes conſtituimur peccatores, Gene.3.b
Tranſgreſſionum expiatio, Num.5.a
Tranſit Deus ante populum.i.deducit eum, Deut.31.a
Tranſire ad numerum.i.recenſeri, Exo.30.b
Tranſitus victima, agnus paſchalis, Exod.12.d,
Tria quę bene gradiuntur, Prou.30.c
per Tria mouetur terra, Prou.30.c
Tribulationes credentibus Chriſto, 1.Pet.1.b
Tribulationes prædicatoribus, 1.Theſ.3.b
Tribulationes pati, donum Dei, Philipp.1.d
per Tribulationes oportet intrare regnum, Act.14.d
Tribulationes ad probationem, 1.Pet.4.e
Tribulatio patientiam parit, Rom.5.a,12.c
Tribulationibus conuertit nos Deus ad ſe, Deut.4.e, Iſa.26.c
ad Tribulationes perferēdas exhortatio, Iſa.15.c,16.g, Heb.12.a
Tribulationes patientibus requies, 2.Theſ.1.c
a Tribulationibus eripit ſolus Deus, 1.Reg.10.e
in Tribulatione fidendum & cauendum, Iſa.8.c, Pſal.41. verſu 11.Exemplo Iob, Pauli & Silæ, Iob 1.d, Act.16.e
Tribulationes non patiantur fideles ob homicidia & huiuſmodi, 1.Pet.4.d

Tribulatio non ſeparat nos a dilectione Dei, Rom.8.g
Tribulationis dies, 4.Reg.19.a
Tribulati oratio ad Deum, Pſal.42. verſu 1.
Tribulatoribus piorum pœna æterna, 2.Theſ.1.c
ad Tribonal Chriſti oportet omnes ſiſti, 2.Cor.5.e
Tribuni conſtituti ſuper Iſraelem, Exo.18.c
Tribuendum in ſimplicitate, Rom.12.b
Tribuum ſortes, Ezech.48.a,e
Tributaria ciuitas, Deut.20.c
Tributa reddenda, & cenſus, Matth.26.b, Rom.13.c
Tributum ſoluit Chriſtus, Matth.17.d
Trinitatis myſterium in verbo, Faciamus, &c. Gen.1.d, 2.c. in verbo, Nobis, &c. Gen.3.d, item in tribus illis quos Abraham excepit hoſpitio, Gen.18.a
a Triſtitia mors, Matth.28.d
Triſtitia ſalutaris, & quæ mortem affert, 2.Cor.7.c
in Triſtitia conſtitutos, oret, Iacob.5.c
Triſtis Chriſtus ob cęcitatem Iudæorum, Matt.3.a
non ex Triſtitia aut neceſſitate pauperibus ſubueniendum, 2.Cor.9.a
Trullæ cęmentarij viſio, Amos 7.b
Tryphon dux exercitus Antiochi, 1.Macha.13.c
¶ Tubæ argenteæ & earum officia, Num.10.a
Tubarum feſtum, Leu.23.d
Tubalcain ærarius, Gen.4.d
Tunica Aaron, & Tunicæ lineæ filiorum eius, Exo.28.g
Tunica Chriſti, Ioh.19.c
Turbator terræ Achab, 3.Reg.19.c
Turpiloquium abijciendum, Epheſ.18.c
¶ cum Tympanis canunt Deo mulieres, Exo.15.c, Iud.11.f
Tyranni imago, Prou.28.c
Tyrus euertenda, Ezech.25.27

V

VAcca rufa, Num.19.g
Vaccæ lactantes reducunt arcam Dei, 1.Reg.6.c
Vagao eunuchus, Iudith 12.e
Vaniloquia vitanda, 2.Tim.2.c
Vanitati ſubiecta creatura, Rom.8.d
Vanitates idola, 1.Reg.12.d, 3.Reg.16.f
Vaſa ad vſum tabernaculi, Exo.25.c, 37.b
Vaſa pro corporibus hominum 1.Reg.21.b
Vaſa fictilia, corpora noſtra, 2.Cor.4.b
Vaſthi regina repudiatur, Eſth.1.b
¶ Vectigal pendendum, Rom.13.c
Vectium tabernaculi forma, Exo.26.f
Velum tabernaculi quale, Exo.26.f
Velum templi ſciſſum, Matth.27.e
Velum ſuper faciem Moſi, Exo.34.d, 2.Cor.3.c
Velamen ſuper cor Iudæorum, 2.Cor.3.d
Velamen tabernaculi, Heb.10.d
Velle & perficere operatur Deus, Phil.2.b
Vellus Gedeonis, Iud.6.g
Venator robuſtus Nemrod, Gen.10.b
Venator Eſau, Gen.25.d
de Venditionibus, Leu.25.d
de Venditore, Eccl.36.d
Vendere & dare pauperibus, Iud.12.d.18.d. Matth.19.c, Act.2.g, 4.g
Venduntur hoſtibus inobedientes, Iud.2.b, Deut.32.e
Venire ad Chriſtum, Iohan.6.a
Ventris fructus multiplicatur obedientibus, Deut.28.a
Venter leuandus extra caſtra, Deut.23.b
Venundatus Achab, vt faceret malum, 3.Reg.21.f
Verax Deus, Exod.34.a, Iohan.3.d
Verberibus cęduntur impij, Deut.25.a
Verbo Dei creatur lux, Gen.1.a
Verbum Dei ſapientia noſtra, Deut.4.a
ex Verbo Dei vitæ ratio petenda, Iſa.8.d
Verbo Dei predicato conuertuntur corda, Iere.13.e
Verbo Dei ſcortatio vitatur, Prouer.2.e
de Verbo Dei viuo ex Eccleſia manante, Zach.14.b
Verbo Dei paſcimur, Matth.4.a, ſicut patet in Elia, 4.Regum 8.a
Item in Moyſe, Deut.9.b,e
Verbum Dei quomodo tractandum, Deut.6.b
Verbo Dei obediendum 1.Reg.15.e
Verbo Dei obedientibus benedictio, Deut.11.
Verbi Dei contemptoribus pœna, Iſa.28.a,c
Verbi Dei commendatio, Prou.30.a
Verbo Dei nihil addendum, Deut.4.a, 12.d
Verbum Dei ſit in corde, Deut.6.b, 11.c
Verbum Dei ſequendum, Deut.5.d
Verbum Dei filij docendi, Deut.11.e
Verbum Dei Chriſtus, Iohan.1.a
Verbum Dei æternum Euangelium, 1.Pet.1.d
Verbum veritatis, Euangelium, Ephe.1.c
Verbum Dei audiens & faciens cui ſimilis, Matt.7.d
Verbum Dei habitet in nobis, Coloſ.3.c
vt Verbum Dei currat, orandum, 2.Theſ.3.a
Verbi miniſtris victus dandus, Rom.15.f
Verbum Dei rectè tractet epiſcopus, 2.Tim.2.e
Verbi Dei fames, Amos 5.d
Verbum opportune dictum laudabile, Prou.25.b
Verba bona de corde bono, Matth.12.c
Verbo non offendens perfectus, Iac.3.a
de omni Verbo ocioſo reddenda ratio, Matth.12.a
Verborum pugnæ vitandæ, 1.Tim.6.a
Verbis non contendendum, 2.Tim.2.b
Verecundia Saræ, Gen.18.b
Veritas Dei in promiſsionibus, Gen.32.e
in Veritate ambulandum, 3.Reg.2.a
in Veritate ſeruiendum Deo, Ioſ.24.e
Veritas tandem uincit, Prou.28.d
contra Veritatem non acquieſcendum, Mich.7.b
Veritas in iudicibus, Exo.18.c
Veritas cinctorium renum, Ephe.6.c
Veritatem loquamur, Ephe.4.f
Veritas, Chriſtus, Ioh.14.f
Veritas Euangelium, 2.Pet.1.c
in reſiſtentes Veritati Euangelij, 2.Tim.2.d, 3.b
Veritatis doctrina a Deo petenda, Zach.10.a
a Vero non deuiet iudex, Exo.23.a
Vermis mœroris cor rodens, Mar.9.b
Veſicę in hominibus, Exo.9.b
Veſpertilionem non comedunt Iudæi, Deut.14.b
Veſtimenti textura non ſit ex lana & lino, Deut.22.b
Veſtimentis fimbriæ faciendæ, Deut.22.b
Veſtimentum viduæ loco pignoris non accipiendum, Deuteronom.24.d
Veſtimentorum ſciſſio, Iudæis ſignum triſtitiæ & indignationis, Ioſ.7.b, Iud.11.f. 2.Reg.1,a
Veſtimentum auferenti danda tunica, Luc.6.e
Veſtimenta Chriſti partita, Matt.27.d
Veſte virili non utatur mulier, nec ediuerſo, Deut.22.a
Veſtem non habentibus demus, Luc.3.c
Veſtitum & uictum habentes, ſimus contenti, 1.Tim.6.b
Veſtitum & uiaticum petit Iacob a Deo, Gen.28.d
Veſtis nuptialis. Matt.2.b
Vetus teſtamentum, vide Teſtamentum.
Vetus homo exuendus, & crucifigendus, Rom.6.a, Colo.3.a
¶ Vię Dei rectę & iudicia, Deut 8.a, Rom.11.d
de Via Dei recedentibus maledictio, Deut.11.d
Viam Dei deſerunt Iſraelitę, Exod.32.b,c
Via dura, adinuentiones & idola adorata, Iud.2.d
Via regia, Num.21.e
Via Chriſtus, Iohan.14.a
Via veritatis, 2.Pet.2.d
Via arcta, Matth.7.c
Vię Iacob cuſtos Deus, Gene.28.c
Viam noſtram dirigit Deus, 2.Reg.22.
Vias ſuas non dirigit inobediens Deo, Deut.28.c
iuxta Vias cuiuſque reddit Deus, 3.Reg.8.d
Viam uniuerſę terræ ingredi, pro mori, Ioſ.23.d, 3.Reg.2.a
Vicinus bonus, Prouer.27.b
Victima ſale ſalitur, Mar.9.g

Victimas iuſtitiæ immolare, Deut.83.c
Victimæ & ieiunia obſtinatis non proſunt, Ier.14.b
Victoria Dei eſt, 1.Reg.14.d, Gen.14.d
Victor Dauid Deo pugnante, 2.Reg.5.d
Victus parandus in ſudore, Gen.3.d
Victum prouidet Deus omnibus, Gen.1.d
Victum & veſtitum dat Deus pupillo, viduę, & peregrino, Deuteron.10 d
Victus, vide veſtitus.
Videre Deum nemo poteſt, Exod.33.d
Vidit Deum Moyſes, Exodi 24.c
Vidit Iacob Deum, Gen.32.g
Videns pro propheta, 1.Reg.9.b
Videntes oculi, inobedientibus, Deut.29 a
de Viduis præcepta. Exo.22.d, Deut.14.d, 24.d, 26.c, 27.e
Viduæ iudicium facit Deus, Deut.10,d
Viduæ quæ ab iniquo iudice crebris interpellationibus iudicium habuit, parabola, Luc.18.a
Viduarum miniſterium, Act.6.a
de Viduis iunioribus, & iis quæ vere uiduæ ſunt, 1.Tim 5.a, b
Viduæ filius ſuſcitatur, Luc.7.b
Viduarum domos deuorant Phariſæi, Luc.20.g
Vigilandum omnibus, Matth.24.d, 25.a
Vigilemus, & ſobrij ſimus, 1.Theſ.5.a
Vigilemus in orationibus, Coloſ.4.a
Villici parabola, Luc.16.a
Vinctorum meminerimus, Heb.10.g, 13.a
Vindemis abundans obedientibus. Leui.26.a
Vindemiæ leges, Leu.19.b, Deut.24.d
Vindex Deus, 1.Theſ.19.b, Deut.24.d
Vindicta, Dei eſt, Rom 12.d
Vindicta prohibetur, Prouer.20.c, 1.Reg.11.d
Vindictam reſeruat Dauid Domino, 1.Reg 24.c
Vinea plantata inebriatur Noe, Gen.9.c
Vinearum leges, Exod.22.b, Deut.20 b, 22.b, 23.b
Vineæ ſuæ racemos non comedit inobediens, Deut.28.c
Vineæ Dei fructus mali, Iſa.5.b
Vinum lætificat cor, Iud.9.b, Pſal.103.b
Vinum dat Deus obedientibus, Deut.11.b, non autem inobedientibus, Deut.28 d
Vinum quare creatum, Eccl.9.d
Vinum felle miſtum propinatus Chriſto, Matt.27.d
Vinum Iudæorum, fel draconum, Deut.32.c
Vinum interdicitur ſacerdotibus, Leu.10.b
Vinum non biberunt Iudæi quadraginta annis, Deut.29.b
Vini potatorem Chriſtum criminantur Iudæi, Matth.11.c
in Vinum aqua mutatur, Ioh.2.a
Vinum non inebriemur, Ephe.5.d
Viperarum genimina, Matt.3.b
a Vipera morſus Paulus, Act.28.b
Vir ne utatur veſte muliebri, nec ediuerſo, Deut.22.e
Vir vxorem ſuam habeat, 1.Cor.7.a
de Viris multa, 1.Cor.7.11.Ephe.5.e, Coloſſ.3.c
Virorum raritas in excidio Ieruſalem, Iſa.4.a
Vir Dei, propheta, 1.Reg.7.e, 9.a, 3.Reg.12.f
Viriliter agamus, Deut.31.a, Pſal.26.ver.ult.
Viraſgo, aut vira, ſeu uiriſſa dicitur mulier, quòd de viro ſumpta ſit, Gen.2.d
Vires tribuit Deus, Deut.8.d
de Viribus diffidit Gedeon, Iud.6.e
Vim patitur regnum cęlorum, Matt.11.b
Virga Moyſi verſa in colubrum, Exo.4.a
Virga Aaronis germinat, Num.17.b
Virga percutit petram Moyſes, Exo.17.c
Virga Pauli erga Corinthios, 1.Cor.4.d
Virgis ter cæſus Paulus, 2.Cor.11.f
Virginia conſtupratæ lex, Exo.22.c, Deut.22.d
Virgines raptæ in choręis, Iud.21.d
Virgines in bello captę, Num.31.c
de Virginibus conſilium Pauli, 1.Cor.7.e, f
Virginum parabola, Matt.25.a
Virginitatem filiæ quomodo teſtabantur parentes apud Iudæos, Deut.22.c
Viridi ligno Chriſto non parcitur, Luc.23.d
Virtus Dei quæ ſaluat, Euangelium, Rom.1.b
Virtute Dei cuſtodiuntur in fide, 1.Pet.1.a
Virtute indui ex alto, Luc.24.g
Virtus in infirmitate perficitur, 2.Cor.12.c
Virtutes operatur Deus in nobis, Gal.3.a
Viſcera miſericordiæ Dei, Luc.1.g
per Viſionem loquitur Deus Abrahę, Gen.15.a
in Viſione raro manifeſtabat ſe Deus temporibus Heli in Silo, 1.Regum 3.a
Viſio calathorum ficuum, Iere.24.a
Viſio quattuor animalium & rotarum, Ezech.1.b, d
Viſitat Deus peccata cum punit, Exo.32.g
Vita hominis, vapor, Iacobi 4.d
Vitæ huius tempus breue, 1.Cor.7.e
Vita hominis, militia, Iob 7.a
Vita hominis, uanitas, Pſal.38.verſ.
Vitæ huius breuitas & miſeria peccatum, Pſal.89.
Vita longior obedientibus parentibus Ephe.6.a
Vita longior obedientibus Deo, Deut.30 d
Vitæ ſuæ non credit inobediens, Deut.28.g
Vita ęterna, Chriſtus, Ioh.14.a, Coloſ.3.a
Vita per Chriſtum datur, Ioh.1.a
Vita ęterna cognoſcere Deum ſolum, & quem miſit Ieſum Chriſtum, Ioh.17.a
Vita ęterna reuelata noſtris temporibus, Ephe.1.a
Vita ęterna datur gratia Dei, Rom.6.d
Vita ęterna datur ex obſeruatione mandatorum, Matt.19.c
Vita Chriſtianorum abſcondita in Chriſto, Coloſ.3.a
Vitę arbor, Gene.2.b
Vitis Chriſtus, Ioban.15.a
quos Vitare debeamus, 2.Tim.3.a
Vitulum aureum adorant Iſraelitę, Exo.32.a
Vitulus aureus dicitur peccatum, Deut.9.c
Vitulus aureus comminuitur, Exo.32.c. Deut.9.c
Vituli aurei, 3.Reg.12.g, 4.Reg.17.c
Vitulam ſuam uocat Samſon uxorem ſuam, Iud.14.d
Viuens Deus, Ioſ.3.c
Viuere facit Deus, & occidere, Deut.32.f
Viuit anima tua, aſſeueratio, 1.Reg.1.
vt Viuamus mandata ſeruanda, Deut.4.a, 32.g
Viuit homo in verbo Dei etiam in fame, Deut.8.a
Viuendum in lętitia, Eccl.8.c, 9.b
Viuo ego, iuramentum Dei, Deut.32.f
Viuit Dominus, iurantis uox, Ruth 3.c, Iud.8.d, 2.Reg.2.f
Viuat rex, 1.Reg 10.d
Viuit Chriſtus in Chriſtianis, Gala.2.d
Viuimus ac morimur in gloriam Dei, Rom.4.b
Viuere Deo, opera Dei facere, Rom.6.b
Viuunt omnes Deo, Luc.20.f
¶ Vlcera in hominibus, Exo.9.b
Vlcere percutiuntur inobedientes, Deut.28.d
Vltio non quęrenda, Leu.19.d. Luc.9.g
Vltionem capere, Dei eſt, Deut.32.c.
Vlciſcitur Dauid iniuriam ſeruis ſuis factam, 2.Reg.10.
Vlulam non comedunt Iudęi, Deut.14.b
¶ Vmbra uetus teſtamentum, Heb.a
¶ Vnanimitas commendatur Phil.1.d, 2.a
Vnctionis oleum, Exo.30.c
Vnctio Chriſti, Spiritus ſanctus, 1.Iohan.2.d
Vnctio Chriſti, Dan.9.g
Vngebantur reges, 1.Reg.9.e, 10.a, 16.c
Vngebantur corpora mortuorum, Gen.50.a
non Vnguntur oleo ſuo inobedientes, Deut.28.d
Vnitas fidei Chriſtianorum, Iohan.17.d, Act.4.f
Vnitas ſpiritus commendatur, Ephe.4.a
Vnum ſumus in Chriſto, Gal.3.d
Vocat Adam Deus, ut oſtendat ei peccatum ſuum, Gen.3.b
Vocatur Samuel a Deo, 1.Reg.3
vt Vocaret peccatores venit Chriſtus, Matt.9.b
quos Vocauit Deus, credunt, Actu 2.f. Matt.20.a
Vocati multi, Matth.20.b, Rom.9.c
Vocatio Gentium & Iudæorum, Rom.15.c
Vocationem noſtram, certam faciamus operibus, 2.Pet.1.b
Vocationis noſtrę brauium, uita ęterna, Philip.3.c

Volatilibus cœli dantur cadauera inobedientium, Deut.28.c
Voluntate ſua creauit Deus omnia, Ephe.1.b, Apoc.4.d
Voluntati Dei omnia tribuit Dauid, 2.Reg.7.c
Voluntati Dei nemo reſiſtit, Gen.50.c
Voluntas Dei immutabilis, Prou.19.c
Voluntate Dei venditus eſt Ioſeph, Gen.45.b,c
Voluntate Dei diuiſum regnum Roboam, 2.Para.11.a
non Volentis eſt, ſed Dei miſerentis, Rom.9.c
Voluntas Dei eſt, ut qui Chriſtu credit, habeat vitam æternam, Iohan.6.b
Voluntatem Patris implere deſiderat Chriſtus, Ioh. 4.d
Voluntatem Dei ſciens & non faciens, vapulabit plagis multis, Luc.12.f
Voluntatem Dei faciens, mater, frater, ſoror, &c. Chriſti eſt. Matth.12.d
Voluntas quidem bona adeſt Chriſtiano, quam tamen ex ſe non poteſt perficere, Rom.7.d
Voluntate Dei excęcati Iudęi, Sap.2.d
Voluntati Dei committendum quod agimus, Iac.4.d
Voluntati Dei committit iter ſuum Paulus, Rom.16.g
Voluntas propria vitanda, Eccle.18.d
Voluptates ſeculi impediunt fructum verbi, Luc.8.b
Vomere percuſſi Philiſthæi, Iud.3.d
Vota Dei reddenda, Num.30.a, Deut.23.d
Vota varia, & redemptio eorundem, Leuit.27.x
Vota Iacob, Iſraelitarum, Iephte, adiecta conditione, Gen.28.d, Num.21.a, Iud.11.f
Votum Annæ, 1.Reg 1.b
Vouere Deo, pro conſecrare Deo, Leu.27.frequenter
Vox Dei audienda, Exo.15.g, Deut.30.d
Vox non audiebatur cum Anna oraret, 1.Reg. b,c
Vocem ſuam ut audiamus, conuertit Noe Deus, Deut.4.c
Vocem Dei non audientes puniuntur, Num.13.g, Deut.6.d
Vocum nouitates vitandæ, 1.Tim.6.b,d
¶ Vpupam non comedunt Iudæi, Deut.14.b
¶ Vrbes refugij, Deut.35.b
Vrbium protector Deus, 4.Reg.19 g
Vrias maritus Betſabee, 2.Reg.11.b, c
Vrias ſacerdos, 4.Reg.16.e
Vrſum occidit Dauid, 1.Reg.17.d
¶ Vſuram capiant ab extraneis Iudæi, nō a fratribus, Deut.23.d
ad Vtilitatem datur Spiritus, 1.Cor.12.a
¶ Vuæ Iudæorum, vua fellis, Deut.32.c
Vulpes Samſonis, Iud.15.a
Vulpes foueas habent, Matt.8.c, 9 g
Vulpes Herodes, Luc.13.g
Vlturem non comedunt Iudæi, Deut.14. b
vt Vultum conuertat ad nos Deus, orandum, Num.6.d
Vuluam Annæ concluſerat Deus, 1.Reg.1.a
¶ Vxor prudens, Dei donum, Prouer.19.b
Vxores adoleſcentes quales eſſe debeant, Ti.2.a
Vxores viri ſubditæ ſint, Ephe.5.c
de Vxorum obedientia edictum Aſſueri, Eſth.5.d
Vxor diligenda, Ephe.5.d, Prou.5.d
Vxor, parentes, aut filij non amentur ſupra Chriſtum. Matth. 10 d
ab Vxore non licet ſeparari, niſi ob ſolam fornicationem, Matt. 5.e, 19.b
Vxores de filiabus Chanaan non licebat Iudæis accipere, Exo. 34.e
Vxores alienigenas accipientes arguuntur, Mala.2.b
Vxorem ducentes immunes primo anno, Deut.24.b
de Vxore non inuenta Virgine, Deut.22.
Vxoris adulterium, quo modo deprehendi poſſit, num.5.c
cum Vxore inobedientis Deo dormit alienus, Deut.28.c
Vxor abducens a fide occidenda, Deut.13.b
Vxor Pilati, Matt.27.b
Vxor Lot ſit nobis exemplo, Luc.9.g
Vxores Dauidis captiuæ, 1.Reg.30.a
Vxores & concubinas accipit Dauid in Ieruſalem, 2.Reg.5.e
Vxores Salomonis 700.& concubinæ 300. 3.Reg.11.a

Z

ZAbulonis natiuitas & genealogia, Gene.30. e,46. b, 49.b, Deut.33.c
de Zachæo publicano, Luc.19.10.a
Zacharias filius Ieroboam, rex Iſrael, 4.Reg.14 g
Zacharias pater Iohannis Baptiſtæ, & eius canticum, Luc.1.
Zacharias filius Barachiæ, Zach.1.a, 2.Para.24.f, Matth.23.d
Zacharias propheta, filius Ioiadæ, 2.Para.a, 24.f
Zambri, regis Iſrael acta, 3.Reg.16.
Zara filius Iudæ, Gene.38.g
¶ Zeb occiditur, Iud.7.g
Zebee occiditur, Iud.8.c
de Zebedęi filiis, Matth.20.c
Zebel princeps ciuitatis Sichem, Iud.9.d
Zelotes nomen Dei, Exo.20.a.34.b
Zelotypiæ lex, Num.5.c
Zelpha ancillæ Liæ, Gen.29.c, 30.b
Zelus Dei in impios, Deut.19.c
Zelus Moyſi & Phinees, Exo.32.f, Num.25.b
Zelus Elię, 3.Reg.19.d
Zelus Iehu pro Deo, 4.Reg.10.d
¶ Ziphæi produnt Dauidem, 1.Reg.23.c
Zizaniorum parabola, Matth.13.d
¶ Zomzommim gigantes, Deut.2.d
Zona pellicea accinctus Elias 4.Reg.1.b, Item Ioannes Battiſta, Matth.3.a
Zorobabel filius Salathiel, Agg.1.d
Zorobabel & Ioſue ædificant altare, 1.Eſdr.3.e
Zorobabel typus Chriſti, Agg.2,d

Indicis locorum citabilium, ex Veteri, ac Nouo Teſtamento,
F I N I S.

INDEX EPISTOLARVM ET EVANGELIORVM,

QVAE E VETERI, AC NOVO TESTAMENTO excerptæ in templis, ſecundum uſum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Dominicis, & alijs feſtis diebus per annum leguntur ad inſtitutionem fidelium.

IN QVO PRIMVM, ID EST OBSERVANDVM, NOS tam perſpicuè demonſtraſſe quibus ex fontibus reperiri poßint, ut nihil tam ſuperſit in Biblijs, quod lectoris ſtudium remoretur.

NAM QVI PRIMVM PRÆFIXVS EST NVMERVS, LIBRVM Significat: ſequens caput: tertius verſum declarat, ex quo Epiſtola, vel Euangelium ſumat initium: quartus eiuſdem finem, & quæ ſententia ſubſequatur: quintus folium ex quo ſit potiſſimum requirendum loco: ut quam facillime colligi poßit, nihil prætermiſſum eſſe, quod ad operis ornatum, & Lectoris commodum attineret.

DOMINICA PRIMA.
Aduentus.

EPISTOLA. Scientes, quia hora eſt. Roman capite 13. num.11.d, vſque ad nume.15.d, Ieſum Chriſtum. folio 727
Euangelium. Erunt ſigna in Sole. Lucæ capite 21. nu.25. e, vſque ad nume.34.f, Attendite. 681

DOMINICA II.
Aduentus.

Epiſt. Quæcunque ſcripta ſunt. Roman.15.num.4.a, vſque ad num.14.c, Certus ſum, 727
Euang. Cum audiſſet Iohannes in vinculis. Matth.11. num.2.a, vſque ad 11.b, Amen dico uobis 615

DOMINICA TERTIA.
Aduentus.

Epiſt. Gaudete in Domino ſemper. Phil.4.nu.4.a, vſq; ad nu.8 b De cætero, 748
Euang. Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis. Iohan.1.nu.19.c, uſque ad num.26.d, Altera 685

FERIA QVARTA.
Quattuor temporum Aduentus.

Epiſt. Erit in nouiſſimis diebus. Iſa 2.nu.2.a, vſque ad num 6.b Proieciſti 436
Item Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa.7.nu.10. b, vſque ad 15.c, Quia antequam 436
Euang. Miſſus eſt Angelus. Luc.1.nu.26.c, vſque ad num.39.d, Et diſceſſit 663

FERIA SEXTA.
Quattuor temporum.

Epiſt. Egredietur virga de radice Ieſſe. Iſa.11.nu.1.39.d, vſque ad nu.5 a, Habitabit 440
Euang. Exurgens Maria abijt in montana. Luc.1.39.d, vſque ad num.48.e, Quia reſpexit 663

SABBATO.
Quattuor temporum.

Epiſt. Clamabunt ad Dominum, Iſa.19.nu.20.c, vſque ad 23.d. In die illa 443
Item Epiſt. Lætabitur deſerta. Iſa.35, num.1.a, vſque ad no.7.e, In cubilibus 449
Item Epiſt. Super montem excelſum. Iſa.40.num.9.b, vſque ad nu.12 e, Quis menſus eſt. 451
Item Epiſt. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro. Iſa.45.nu.1.a, vſque ad no.9.b, Væ qui 454
Item Epiſt. Angelus autem Domini. Dan.3.num.49.c, vſque ad num.52.e, Benedictus 534
Item Epiſt. Rogamus autem uos fratres. 2.Theſſ.2.nu.1.a, vſq; ad nu.9.b, Cuius eſt 753
Euang. Anno quintodecimo. Luc.3.nu.1.a, uſque ad 6.c, Dicebat ergo 665

DOMINICA QVARTA.
Aduentus.

Epiſt. Sic nos exiſtimet homo 1.Cor.4.nu.1.a, vſque ad nu.6.a Hæc autem fratres 730

Euang. Anno quintodecimo. Luc.3.nu.1.a, vſque ad nu.6.c. Dibat ergo 665

IN VIGILIA Natiu. Domini.

Epiſt. Paulus ſeruus Ieſu Chriſti. Rom.1.nu.1.a, vſque ad nume.6.a, Omnis qui 721

Euang. Cum eſſet deſponſata mater Ieſu. Matt.1.nu.18.c, vſque a, 22.d, Hoc autem 609

In prima Miſſa natiuitatis Domini.

Epiſt. Apparuit gratia Dei. Tit.2.num.11.b, vſque ad finem capituli 759

Euang. Exiit edictum a Cæſare Auguſto. Luc.2.num.1.a, uſque ad nu.15.b, Et factum eſt 664

In ſecunda Miſſa Natiuitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas, & humanitas, Tit.3.num.4.b, vſque ad num 8.c. Fidelis ſermo 759

Euang. Paſtores loquebantur ad inuicem. Luc.2.nu.15.b, uſque ad nu.21.c. Et poſtquam 664

In tertia Miſſa Natiuitatis Domini.

Epiſt. Multipharium, multiſque modis. Hebr.1.nu.1.a, vſque ad nu.13.a, Ad quem 760

Euang. In principio erat verbum. Ioh.1.a, uſque ad nu.15.b, Iohannes 685

Sancti Stephani protomartyr.

Epiſt. Stephanus plenus gratia. Act.6.nu.8.e, cap.7.nu.55.g, vſque ad finem capitis. 704

Euang. Ecce ego mitto ad uos prophetas. Matt.23.nu.34.d, vſque ad fin. capitis 624

Sancti Iohannis Apoſtoli, & Euang.

Epiſt. Qui timet Deum, faciet bona. Eccl.15.num.1.a, vſque ad num.7.b. Homines ſtulti 419

Euang. Dicit Ieſus Petro: Sequere me, Iohan.21.nu.20.d, vſq. ad nu.25.d. Sunt autem 700

Sanctorum Innocentium.

Epiſt. Vidi ſupra montem Sion Agnum ſtantem, Apo.14.nu.1.a, uſque ad num.6.a. Et vidi 782

Euang. Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, Matt.2.nu.13.c, vſque ad nu.19.d, Defuncto Herode. 610

DOMINICA INFRA OCTAVAM Natiuitatis Domini.

Epiſt. Quanto tempore hæres paruulus eſt. Gal.4.nu.1.a, vſque ad nu.8.a, Sed tunc 742

Euang. Erant Ioſeph & Maria mater Ieſu. Luc.2.nu.33.e, vſque nu.41.f. Et ibant 664

Infra octauam Natiu. Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas, Tit.3.nu.4 b, uſque ad nu.8.c. Fidelis ſermo 759

Euang. Paſtores loquebantur ad inuicem. Luc.2.nu.15.b, vſque ad nu.21.c. Et poſtquam 664

S. Syluestri Papa, & Confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, 2.Tim.4.num.1.a, vſque ad nu.9.b. Feſtina ad me 758

Euang. Sint lumbi veſtri præcincti, Luc.12.nu.35.d, vſque ad nu.41.e. Ait autem 614

IN DIE CIRCVNCISIONIS Domini.

Epiſt. Chariſſime, apparuit gratia Dei. Tit.2.nu.11.b, vſque ad finem capitis 759

Euang. Poſtquam conſummati ſunt dies octo, Luc.2.nu.21.e, uſque ad nu.22.c. Et poſtquam 664

IN VIGILIA Epiphania.

Epiſt. Quanto tempore hæres paruulus eſt. Gal.4.nu.1.a, vſque ad nu.8.a. Sed tunc 742

Euang. Defuncto Herode, ecce Angelus Domini. Mat.2.nu.19.d, uſque ad finem capitis 610

IN DIE EPIPHANIAE.

Epiſt. Surge illuminare Ieruſalem, Iſa.60.nu.1.a, uſque ad 7.b. Omne pecus 459

Euang. Cum natus eſſet Ieſus. Matt.2.nu.1.a, uſque ad nu.13.b. Qui cum receſſiſſet. 609

DOMINICA INFRA octaua Epiph.

Epiſt. Obſecro uos per miſericordiam, Ro.12.nu.1.a, uſque ad nu.6.b, Habentes autem 726

Euang. Cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim. Luc.nu.42.f, uſque ad finem capitis 665

In Octa. Epiph.

Epiſt. Surge Illuminare Ieruſalem, Iſa.60.nu.1.a, uſque ad nu.7.a. Om e pecua 459

Euang. Vidit Iohannes Ieſum uenientem ad ſe Io.1.nu.29.d, uſque ad nu.35.e, Altera die 689

DOMINICA SECVNDA poſt Epiph.

Epiſt. Habentes donationes ſecundum gratiam, Ro.12.nu.6.b, uſque ad 16.c, Nolite eſſe 726

Euang. Nuptiæ factæ ſunt. Ioh.2.nu.1.a, uſque ad nu.12.b, poſt hoc 686

DOMINICA TERTIA poſt Epiph.

Epiſt. Nolite eſſe prudentes apud uoſmet.12.nu.17.b, uſque ad ad finem capitis 726

Euang. Cum deſcendiſſet Ieſus de monte, Mat.8.nu.a, uſque ad nu.14.b. Et cum ueniſſet 613

DOMINICA QVARTA poſt Epiph.

Epiſt. Nemini quicquam debeatis, Rom.13.b, num.8.c, uſque ad nu.11.d. Et hoc ſcientes 721

Euang. Aſcendente Ieſu in nauiculam, Matt.8.num.23.e, uſque ad nu.28.c. Et cum ueniſſet 613

DO-

DOMINICA QVINTA
poſt Epiphan.

Epiſt. Induite vos. Coloſ.3,nu.12.b,vſque ad num.18.d, Mulieres ſubditæ 750
Euang. Simile factum eſt regnum cœlorum homini.Mat.13,nume.24.c,vſque ad nu. 31.d, Aliam parabolam 617

DOMINICA SEXTA
poſt Epiphan.

Epiſt. Gratias agimus Deo ſemper.1.Theſſ.1.nu.2.a, vſque ad finem capitis .751
Euang. Simile eſt regnum cęlorum grano Sinapis Matt.13. nu. 31.d,uſque ad nu.36.e, Tunc dimiſſis 617

Dominica in Septuageſima.

Epiſt.Neſcitis quod hi qui in ſtadio, 1. Cor.9.nu.24.d, uſque ad cap.10.nu.5.b, Nam proſtrati 732
Euang. Simile eſt regnum cœlorum homini patriſ. Mat.20. nume.1.vſque ad nu.17.b. Et aſcendens 622

Dominica in Sexageſima.

Epiſt. Libenter enim ſuffertis, 2.Cor.11.nu.19.d, vſque ad cap.12.nu 10.c Propter quod 740
Euang. Cum turba plurima conuenirent,Luc.8.nu.4.a,vſque ad nu.16.b. Nemo autem lucernam .669

Dominica in Qadrageſima.

Epiſt. Si linguis linguis hominum, 1.Cor.13.nu.1.a, vſque ad fi. capitis 734
Euang. Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos, Luc.18. nu.31.f, vſque ad finem capitis .734

FERIA QVARTA
Cinerum.

Epiſt. Hæc dicit Dominus,Conuertimini,Ioel.2.nu.12.c, uſque ad nu.20.d. Et eum qui ab aquilone 545
Euang Cùm ieiunatis, nolite, Matt.6. nu.16.b, uſque ad nu.22. c.Lucerna corporis tui 612

FERIA QVINTA
in capite ieiunij.

Epiſt. In diebus illis. Aegrotauit Ezechias.Iſa.38.num.1.a,uſque ad nu.7.a. Hoc autem tibi 451
Euang.Cum intraſſet Ieſus Capharnaum. Matt.8.nu.5.a,vſque ad nu.14.b.Et cum veniſſet 613

FERIA SEXTA
in capite ieiunij.

Epiſt. Clama, ne ceſſes.Iſa.58.nu.1.a, uſque ad nu.9.d. Si abſtuleris 459
Euang. Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Mat.5.nu.38.f,uſque ad cap.6.nu.7.a. Orantes autem 612

SABBATO
in capite ieiunij.

Epiſt. Si abſtuleris. Iſa. 58. nume.9.e, uſque ad finem capitis 459
Euang. Cum ſero eſſet factum. Mat.6. nu.47.f, vſque ad finem capitis 653

DOMINICA PRIMA
Quadrageſima.

Epiſt. Hortamur vos,ne in vacuum.2.Cor.6. num.1.a,uſque ad num.11.c.Os noſtrum. 739
Euang.Ductus eſt Ieſus in deſertum.Matt.4.num.1.a, uſque ad nu.1.b. Cum audiſſet. 610

FERIA SECVNDA.

Epiſt. Ecce ego ipſe requiram. Ezech.34.nu.20.e, uſque ad nu. 31.g.Vos autem greges 521
Euang. Cum autem venerit filius hominis.Matt.25.nu.31.e,uſque ad finem capitis. 644

FERIA TERTIA.

Epiſt.Quærite Dominum.Iſa.55.nu.6.b,vſque ad nu.12.d.Quia lætitia 458
Euang.Et cum intraſſet Ieſus Ieroſolymam.Matth.21.nu.10.b, vſque ad nu.18.b. Mane autem 622

FERIA QVARTA
Quattuor temporum Quadr.

Epiſt. Aſcende ad me in montem. Exod.24. nu.12.e, uſque ad finem capitis 55
Item Epiſt.venit Elias in Berſabee 3.Reg.19.num.3.a,uſque ad num.b.Cum veniſſetque illuc 289
Euang. Acceſſerunt ad Ieſum Scribę,& Phariſæi dicentes: Magiſter volumus.Matth.12.nu.36.e, uſque ad fin.cap. 616

FERIA QVINTA
Quattuor temporum Quadr.

Epiſt. Factus eſt ſermo Domini. Ezech.18. nu.1.a, uſque ad nu. 10.b. Quod ſi genuerit. 510
Euang. Egreſſus inde Ieſus.Matt.15.nu.21.e,uſque ad nu.29.e. Et cum tranſiſſet 619

FERIA SEXTA
Quattuor temporum Quadr.

Epiſt. Anima quæ peccauerit ipſa morietur. Ezec.18.nu.4.a,uſque ad nu.29. f. Et dicunt 510
Euang. Erat dies feſtus Iudæorum.Ioh.5.num.1.a,uſque ad nu. 16.e.Propterea perſequebantur 688

SABBATO
Quattuor temporum Quadr.

Epiſt. Reſpice de ſanctuario.Deuter.6.nu.15.c,uſque ad finem capitis 121
Item Epiſt.Si enim cuſtodieritis. Deut.11.nu.22.c, uſque ad nume.26.d.En propono 114
Item Epiſt. Orationem faciebant ſacerdotes,2. Mach.1.nu.23.e uſque ad num.24. e, & num.1. a, uſque ad num. 6.a. Et nunc hic 595
Item Epiſt, Miſerere noſtri Deus Eccl.36. nu.1. a, uſque ad nu. 21.b.In ira flammæ 429
Item Epiſt. Angelus autem Domini, Dan.3.num.49.e,uſque ad finem cantici. nu.91.g 534
Item Epiſt.Rogamus autem uos corripite.1.Theſ.5.nu.14.c,uſque ad nu.24.d.Fidelis eſt 752
Euang. Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum. Matt,17.nu.1.a, uſque ad nu.10.b. Et interrogauerunt 620

DOMINICA SECVNDA
Quadrageſima.

Epiſt. Rogamus uos, & obſecramus 1.Theſ.4. nu.1.a, uſque ad nu.10.b. Itaque qui hæc 752
Euang. Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum. Matt.17.nu.1.a, uſque ad nu.10.b.Et interrogauerunt 620

FERIA SECVNDA.

Epiſt. Orauit Daniel Dominum,Et nunc domine Deus.Dan.9. nu.4.a.15.d,uſque ad nu.20 e. Cumque adhuc 539
Euang. Ego uado, & quæretis me. Ioh.8.nu.21.c, uſque ad nu. 30.d. Hæc illo loquente 691

FERIA TERTIA.

Epiſt.Factus eſt ſermo Domini ad Eliam 3.Reg.17.nu.8.a, uſq; ad nu.17.c.Factum eſt autem 217

Euan.Locutus eſt Ieſus ad turbas & diſcipulos ſuos.Super cath. Mat.23.nu.1.a,uſque ad nu.13.b. Væ autem uobis 624

FERIA QVARTA.

Epiſt.Domine Deus rex omnipotens. Eſther.13.nu.9.c, vſque ad 18.d Omnis quoque 316

Euang. Aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos.Matt.20.num.17.h, uſque ad num.29. d. Egredientibus 622

FERIA QVINTA.

Epiſt. Maledictus homo qui confidit Ier.17.nu.5.a, vſque ad nume.11.b.Perdix fouit 472

Euang.Homo quidam erat diues, &c. Luc.16. nu 1.c, uſque ad finem capitis 677

FERIA SEXTA.

Epiſt.Dixit Ioſeph fratribus.Gen.37.nu.6.a, uſque ad num.23. e. Confeſtim igitur 25

Euang. Homo quidam erat paterfa.Matt.21. nu.33.d,uſque ad finem capitis 623

SABBATO.

Epiſt. Dixit Rebecca filio ſuo Iacob. Gene.27. nu.5.a, vſque ad num.40.f. Viues in gladio 18

Euang.Homo quidam habuit duos filios.Luc.15.nu.11 c,uſque ad finem capitis 676

DOMINICA TERTIA *Quadrageſimæ.*

Epiſt.Eſtote imitatores Dei Ephel.5. nu.1.a, uſque ad num.9.c. Probantes 746

Euang. Erat Ieſus eijciens dæmonium. Luc.11. nu.14.h, uſque ad num.29.d.Turbis autem 673

FERIA SECVNDA.

Epiſt.Naaman Princeps militiæ, 4.Reg.5. nu.1.a,vſq; ad nu.15. d,e. Obſecro itaque 225

Euang. Dixerunt Phariſæi ad Ieſum: Quanta audiuimus facta in Capharnaum.Luc.4.nu.23.d, uſque ad num.31.e. Et deſcendit 666

FERIA TERTIA.

Epiſt. Mulier quædam clamabat,4.Reg.4.nu.1.a,vſque ad nu.8. b.Facta eſt. 224

Euang.Si peccauerit in te frater tuus, Matt.18.nu.15.b, uſque ad nu.23.c. Ideo aſſimilatus 621

FERIA QVARTA.

Epiſt. Honora patrem tuum,& matrem tuam.Exo.20.nu.15.b, vſque ad nu.25.d. Veniam ad te.

Euang.Acceſſerunt ad Ieſum, Matt.15.nu.1.a, uſque ad nu 21. c. Et egreſſus 618

FERIA QVINTA.

Epiſt.Factum eſt uerbum Domini ad me, dicens, Sta. Ier.7. nu 1.a, uſque ad nu 8.b.Ecce vos confiditis 466

Euang. Surgens Ieſus de Synagoga.Luc.4.nu.38.f, uſque ad finem capitis 666

FERIA SEXTA.

Epiſt. Conuenerunt filij Iſrael aduerſus Moyſen & Aaron. Nu. 20.nu.2.a, vſque ad nu.14 g. Miſit interea. 96

Euang.Venit Ieſus in ciuitatem Samariæ.Ioh.4.nu.4.a,uſque ad num.44. f. Poſt duos dies 687

SABBATO.

Epiſt. Erat vir in Babylone, & nomen eius Ioacim. Dan.13.a, nu.1. uſque ad nu.63.g.Helcias autem 541

Euang.Perrexit Ieſus in montem Oliueti,Ioh.8.nu.1.a,uſque ad nu.12.h.Iterum ergo 691

DOMINICA QVARTA *Quadrageſimæ.*

Epiſt. Scriptum eſt enim. Galat.4 num.22.c, vſque ad finem capit. 743

Euang.Abiit Ieſus trans mare Galilææ.Iohan.6.nu.1.a, vſque ad nu.16.b. Vt autem 689

FERIA SECVNDA.

Epiſt. Venerunt duæ mulieres,3.Reg.3 num.16.d, vſque ad fin. cap. 203

Euang. Prope erat Paſcha, Iohan.2. num.13.b,uſque ad finem cap. 686

FERIA TERTIA.

Epiſt.Vade,deſcende de monte,Exo.32.nu.7.b,uſque ad nu.15. d.Et reuerſus eſt 60

Euang. Iam die feſto mediante.Ioh.7.nu.14.h, uſque ad nu.31. c.Et dicebant, Chriſtus 690

FERIA QVARTA.

Epiſt.Sanctificabo nomen meum. Ezech.36. nu.23. e, uſque ad nu.29.f.Et ſaluabo uos 522

Item Epiſt.Lauamini,mundi eſtote. Iſa.1.nu.16.d, uſque ad nu. 20.d.Quod ſi nolueritis 436

Euang. Præteriens Ieſus. Iohan.9.nu.1.a,uſque ad nu.36.g. Et dixit ei Ieſus. 692

FERIA QVINTA.

Epiſt. Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum,4.Reg.4. num.25.d, uſque ad nu.38.f. Erat autem fames 225

Euang.Ibat Ieſus in ciuitatem,quæ uocatur Naim,Luc.7.nu.11. h, uſque ad nu.17.c. Et exijt hic ſermo 669

FERIA SEXTA.

Epiſt. Aegrotabat filius mulieris.3.Reg.17.nu.17.c,uſque ad finem capitis 217

Euang. Erat quidam languens Lazarus a Bethania.Ioh.11.nu.1. a,uſque ad nu.46.f. Quidam autem ex ipſis 693

SABBATO.

Epiſt.In tempore placito exaudiui te. Iſa.49. num.8.c,uſque ad nu.16 e. Ecce in manibus 415

Euang.Ego ſum lux mundi.Ioh.8.nu.12.b, uſque ad num.21.c. Dixit ergo iterum 691

DOMINICA PASSIONIS.

Epiſt.Chriſtus aſſiſtens Pontifex. Heb.9.nu.11.b, uſque ad nu. 16.c. Vbi enim teſtamentum 763

Euang. Quis ex uobis arguet me de peccato, Ioh.8. num 46.f, uſque ad finem capitis 692

FERIA SECVNDA.

Epiſt. Factum eſt uerbum Domini ad Ionam. Ionæ 3.nu.1.a,uſque ad finem capitis 556

Euang.Miſerunt principes & Phariſæi miniſtros. Ioh.7. nu.32. e,uſque ad nu.39.f. Nondum enim erat 690

FERIA TERTIA.

Epiſt. Congregati ſunt Babylonij ad regem, & dixerunt: Trade nobis Danielem. Dan.14.nu.27.e, uſque ad fin.cap. 543

Euang. Ambulabat Ieſus in Galilæam. non enim, Ioh.7.nu.1.a, uſque ad nu.14.h. Iam autem die 690

FERIA QVARTA.

Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Loquere ad vniuerſum cœtum filiorum Iſrael,& dices ad eos: Ego dominus Deus videtur, Non facietis furtum.Leo.19.ou.11.c,uſque ad nu.19.d.Iumentum tuum. 78
Euang. Facta ſunt encœnia in Ieroſolymis. Ioh.10.nu.22.e,vſq; ad nu.39.g.Quærebant ergo 693

FERIA QVINTA.

Epiſt. Orauit Daniel Dominum, dicens: Domine Deus noſter. Ne quæſumus. Dan.3.nu.4.d,vſque ad nu.46.d.Et non ceſſabant 539
Euang. Rogabat Ieſum quidam Phariſæus, vt manducaret cum illo. Luc.7.nu.36.e, uſque ad finem capitis 669

FERIA SEXTA

Epiſt.Domine omnes qui te derelinquunt, Iere.17.ou.13.c, uſque ad nu.19.c.Hæc dicit Dominus 472
Euang. Collegerunt pontifices & Phariſæi, Ioh.11.nu.47.f,vſque ad nu.55.g. Proximum autem 694

SABBATO.

Epiſt. Venite Cogitemus contra iuſtum. Iere.18.nu.18.e,vſque ad finem capitis 472
Euang. Cogitauerunt autem Princeps ſacerdotum, Iohan.12.nu,10.b,vſque ad nu.37.f. Cum autem tanta ſigna 694

DOMINICA PALMARVM
Poſt Benedictionem Palmarum.

Epiſt. Venerunt filij Iſrael in Elim. Exo.15. nu. 27.d, & cap.16. vſque ad nu.7.b. Audiui enim murmur 49
Euang. Cum appropinquaſſet. Matt.21.ou.1.a,vſque ad nu.10 a.Hoſanna in excelſis 622

Ad Miſſam.

Epiſt Hoc enim ſentite in uobis, Phil.2.nu.5.a, uſque ad nu.12. b. Itaque chariſſimi. 747
Euang.Paſſio Domini ſecundum Matthæum. Scitis quia poſt biduum Matt.26.nu.4.a,uſque ad cap.27.nume.62.g, Altera autem die 644

FERIA SECVNDA.
Maioris hebdomadæ.

Epiſt. Dominus Deus aperuit mihi aurem. Iſa.50.nu.5.c,uſque ad nu.11.d.Ecce vos omnes 456
Euang. Ante ſex dies Paſchæ venit Ieſus,Iohan.12.nu.1.a,uſque ad nu.10.b.Cogitauerunt. 694

FERIA TERTIA.
Maioris hebdomadæ.

Epiſt. Dixit Ieremias: Domine demoſtraſti mihi. Ier.11.nu.18. c, uſque ad nu.21. d. Propterea hæc 469
Euang.Paſſio Domini ſecundum Marcum, Erat Paſcha, & azyma,Mar.14.num.1.a,vſque ad cap.15.num.42.d. Et cum iam ſero 658

FERIA QVARTA
Maioris hebdomadæ.

Epiſt. Ecce Saluator tuus venit.Iſa.62.nu.11.d,vſque ad cap.63. nu.7.b. Et ſuper 460
Item Epiſt. Dixit Iſaias, Domine quis credidit auditui. Iſa.53. nu.1.a,vſque ad finem capitis 451
Euang.Paſſio Domini ſecundum Lucam. Appropinquabat dies feſtus azimorum. Luc.22.nu.1.a, uſque ad cap.23. nu.54.g. Et dies erat paraſceues 681

FERIA QVINTA
In Cœna Domini.

Epiſt. Conuenientibus ergo vobis in unum, 1.Cor.11. nu.20.d, uſque ad nu.33.g. Itaque fratres 733
Euang. Ante diem feſtum Paſchæ,Ioh.13. ou.1.a, uſque ad nu. 16.b.Amen amen 695

FERIA SEXTA
Paraſceue.

Epiſt. In tribulatione ſua.Oſee 6.nu.1.a, vſque ad nu.7.c.Ipſi autem 546
Item Epiſt. Dixit Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Aegypti. Exod.12.nu.a,uſque ad nu.12.b. Et tranſibo. 45
Euang. Paſſio Domini ſecundum Iohannem.Egreſſus eſt Ieſus. Ioh.18.nu.1.a, uſque ad finem cap.19 697

SABATO SANCTO
poſt Benedictionem Cerei.

Prophetia prima.In principio Creauit Deus cęlum, Gen.1.nu.1 a,uſque ad cap.2.nu.3.a. Et benedixit folio 1
Prophetia ij.Noe vero cum quingentorum eſſet annorũ.Gen.5. nu.32.d,uſque ad cap.6.7.& 8.nu.21.d Et ait ad eum. 4
Prophetia iij. Tentauit Deus Abraham, Gen.22.ou.1 a, uſque ad nu.20.d.His itaque 14
Prophetia iiij. Factum eſt in vigilia matutina. Exo.14. num.24. e,vſque ad cap.15.nu.1.a, Cantemus Domino 48
Prophetia v.Hæc eſt hæreditas ſeruorum Domini, & iuſtitia eorum apud me, dicit Dominus, Omnes ſitientes, Iſa.55.nu.1. a,vſque num.12.d.Quia in lætitia. 458
Prophetia vj. Audi Iſrael mandata vitæ. Baruch cap.3.nu.9.b, uſque ad capita 499
Prophetia vij. Facta eſt ſuper me manus Domini.Ezec.37.nu.1. a,uſque ad nu.14.d. Et ſcietis 522
Prophetia viij. Apprehenderunt ſeptem mulieres virum unum. I.4.nu.1.a, uſque ad finem capitis 437
Prophetia ix. Dixit Dominus ad Moyſen & Aarõ in terra Aegypti, Exo.12.nu.1.a,uſque ad nu.12.b.Et tranſibo 45
Prophetia x.Factum eſt uerbum Domini ad Ionam. Ionæ.3.nume.1.a,uſque ad finem capitis 156
Prophetia xj.Scripſit Moyſes canticum.Deut.31.nu.22.f, uſque ad finem capitis 124
Prophetia xij.Nabuchodonoſor rex fecit ſtatuam auream.Dan. 3.nu.1.a,vſque ad nu.25 g.Stans autem 532

Ad Miſſam.

Epiſt. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, Coloſ.3.a,nu.1.a, uſque ad nu.9 a. Mortificate ergo membra 750
Euang. Veſpere autem,Matt.28.num.1.a,uſque ad num.8.b. Exierunt 647

IN DIE PASCHAE.

Epiſt.Expurgate vetus,1.Cor.5.nu.7.e, uſque ad nu.9.c.Scripſi vobis 730
Euang. Maria Magdalene, & Maria Iacobi. Mat.28.nu.1.a,uſque ad nu.8.b. At ille 647

FERIA SECVNDA
Poſt Paſcha.

Epiſt. Stans Petrus in medio plebis dixit. Viri fratres. Act.10. nu.37.f, uſque ad nu.44.g.Adhuc loquente 708

Euang. Duo ex diſcipulis Ieſu. Luc.24.nu.15.b,uſque ad nu.36. f.Dum autem hæc 684

FERTIA TERTIA
poſt Paſcha.

Epiſt. Surgens Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri fratres. Act.13.nu.26.d,uſque ad nu.33.e, ſicut & in Pſal. 709
Euang. Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis: Pax uobis, Luc.24.nu.36.f,uſque ad nu.48.g. Incipientibus ab Ieroſoly. 684

FERIA QVARTA
poſt Paſcha.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum dixit; Viri Iſraelitę. Act.3.nu.12.b,uſque ad nu.20.e. Vt cum venerit 702
Euang. Manifeſtauit ſe iterum Ieſus. Ioh.21.num.1.a,uſque ad nu.14 cum ergo 700

FERIA QVINTA
poſt Paſcha.

Epiſt. Angelus Domini locutus eſt ad Philippum, Act.8.nu.26.e,uſque ad finem capitis 706
Euang. Maria ſtabat ad monumentum. Ioh.20.nu.1.a,uſque ad 19.d. Cum ergo 699

FERIA SEXTA
poſt Paſcha.

Epiſt. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1.Pet.3.a,nu.18.d,uſque ad nu.22.d, Deglutiens mortem 770
Euang. Vndecim diſcipuli abierunt in Galilæam. Mat.28.nu.16.d,uſque ad finem capitis 647

SABBATO
in Albis.

Epiſt. Deponentes omnem malitiam, 1.Pet.2.num.1.a,uſque ad nu.11.c.Chariſſimi 770
Euang. Vna ſabbati, Maria Magdalene, Ioh.20.nu.1.a,uſque ad nu 10.b. Abierunt ergo 699

DOMINICA
in octaua Paſchæ.

Epiſt. Omne quod natum eſt. 1. Ioh.5. nu.4.a, vſque ad nu.10.e. Qui non credit 774
Euang. Cum eſſet ſero die illa, una ſabbatorum. Ioh.20.nu.19.e,uſque ad finem capitis 770

DOMINICA SECVNDA
poſt Paſcha.

Epiſt. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, 1.Pet.2.num.21.d,vſque ad fin.cap. 770
Euang. Dixit Ieſus Phariſæis. Ego ſum paſtor. Ioh.10.nu.11.b,uſque ad nu.17 d. Propterea me diligit 691

DOMINICA TERTIA
poſt Paſcha.

Epiſt. Obſecro vos tanquam aduenas, 1.Pet.2.nu.11.c,vſque ad nu.19.d. Si propter Dei, 770
Euang. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Modicum, & iam, Ioh.16.nu.19.e,vſque ad nu.23.d. Et in illo die 697

DOMINICA QVARTA
poſt Paſcha.

Epiſt. Omne datum optimum. Iacub.1.nu.17.c, uſque ad nu.22.d. Eſtote autem factores 760
Euang. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vado ad eum, Ioh.16.nu.5.a,uſque ad nu.15.b, Omnia quęcunque 697

DOMINICA QVINTA
poſt Paſcha.

Epiſt. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum, Iac.1.nu.22.d, uſque ad finem capitis 767
Euang. Amen amen dico vobis, Ioh.16.n.23.e,uſque ad nu.31.d. Reſpondit eis 697

FERIA SECVNDA
in Rogationibus.

Epiſt. Confitemini alterutrum peccata veſtra, Iaco.5. nu.16.d, vſque ad finem. 768
Euang. Quis veſtrum habebit, Luc.11.nu.5.a, vſque ad nu.14.b. Et erat eijciens 673

In Vigilia Aſcenſionis.

Epiſt. Vnicuique noſtrum data eſt gratia. Ephe.4 nu.7.a, vſque ad nu.14.c. Vt iam non ſimus 745
Euang. Subleuatis Ieſus oculis. Ioh.17.num.1.a,vſque ad nu.12.b. Pater ſancte 697

IN DIE ASCENSIONIS.
Domini.

Epiſt. Primum quidem ſermonem feci. Act.1. nu.1.a, vſque ad nu.12 b. Tunc reuerſi 701
Euang. Recumbentibus vndecim diſcipulis. Nouiſſime. Mat.16.nu.14.e,vſque ad finem capitis 661

DOMINICA INFRA OCTAV.
Aſcenſionis.

Epiſt. Eſtote prudentes, & vigilate, 1.Pet.4. nu.7.b, vſq; ad nu 11.c. Cui eſt gloria 770
Euang. Cum venerit paracletus, Iohan.15. num.26.d, vſque ad cap.16 nu.4.a. Hæc autem 669

In Vigilia Pentecoſtes.

Prophetia j. Tentauit Deus Abraham. Geneſ.23. num.1.a, vſque ad nu.20. d. His itaque 14
Prophe.ij. Factum eſt in vigilia matutina. Exo.14.nu.24.f,vſque ad cap.15.nu.1.a. Cantemus Domino 48
Prophe.iij. Scripſit Moyſes canticum, Deut.31. nu.22.f, vſque ad finem capitis 124
Prophe.iiij. Apprehenderunt ſeptem mulieres virum vnum. Iſa.4. nu.1.a, vſque ad finem capitis 437
Prophe.v. Audi Iſrael mandata Vitę. Baruch.3. nu.9.b,vſque ad finem capitis 499
Prophe.vj. Facta eſt ſuper me manus Domini. Ezec.37. nu.1.a, vſque ad nu.14.d. Et ſcietis 522
Epiſt. Factum eſt cum Apollo eſſet Corin. Act.19. nu.1.a,uſque ad nu.9 b. Cum autem quidam 713
Euang. Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Ioh.14. num.15. vſque ad nu.22.c. Dicit ei Iudas 696

IN DIE PENTECOSTES.

Epiſt. Dum complerentur dies Pentecoſtes. Act.2. nu.1 a, uſq ad nu.12.b. Stupebant autem 70
Euang. Si quis diligit me, Ioh.14. nu.23.c, uſque ad finem capitis. Surge eamus 696

FERIA SECVNDA
poſt Pentec.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum, dixit: Viri fratres. Et præcepit nobis. Act.10.nu.42.g,uſq; ad nu.40 g. Tunc rogauerũt 706
Euang. Sic Deus dilexit mundum. Ioh.3.nu.16.b,uſque ad num.21.c. Poſt hęc 687

FERIA TERTIA
poſt Pent.

Epiſt. Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Ieroſo. Act.8. nu.14 e,uſque ad nu.18.e. Quum uidiſſet 706
Euan. Amen, amen dico uobis. Ioh.10. nu.1.a, uſque ad nu.11.b. Ego ſum paſtor 693

FERIA QVARTA
Quatuor temporum Pent.

Epiſt. Stans Petrus cum undecim. Act.2.num.14.b,uſque ad nu.22.c. Viri Iſraelitę 701
Item Epiſt. Per manus autem Apoſtolorum, Act 5. nu.12.uſq; ad nu.17.d. Exurgens autem 703
Euang. Nemo poteſt uenire, Ioh.6.nu.44.e, uſque ad nu.5 a. f. Litigabant 690

FERIA QVINTA
poſt Pentec.

Epiſt. Philippus deſcendens in ciuitatem. Act.8.nu.5.a, uſque ad nu 9.b. Vir autem 706
Euang. Conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, Luc.9.nu.1.a, uſque ad nu.7.2. Audiuit autem 671

FERIA SEXTA
Quatt.temp. Pentec.

Epiſt. Exultate filię Siõ, Ioel.2.n.23.e, uſq; ad n.28.g. Et erit.550
Euang. Factum eſt in una dierum, Luc.20.nu.1.c, uſque ad nu. 27.e. Et poſt hęc 679

SABBATO
Quat. temp. Pentec.

Epiſt. Effundam Spiritum meum Ioel 2.nu.28.g, uſq; ad o.32.g Quia in monte 550
Item epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens; Loquere filijs, Leu.24.nu.10.b, uſque ad nu.22.e. Poſtquam 80
Item epiſt. Cum intraueritis, Deu.26.nu.4.a, uſque ad nu.11.b. Et domui tuæ 120
Item epiſt. Si in præceptis meis, Leu.26.nu.3.a, uſque ad nu.13. b. Ego Dominus 82
Item epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria, Dan.3.n.49. d, uſque ad nu 52.e. Benedictus 534
Item epiſt. Iuſtificati ergo ex fide, Ro.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Vt quid enim 723
Euang. ſurgens Ieſus de ſynagoga, Luc.4.num.38. f, uſque ad finem capitis 666

IN DIE TRINITATIS.

Epiſt. O altitudo diuitiarũ. Ro.11.nu 33.d, uſque ad fin.cap.726
Euang. Data eſt mihi omnis poteſtas, Mat.28.nu.18.d, uſque ad finem capitis 647

DOMINICA I.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Deus charitas eſt.1.Ioh.4.nu.16.e, uſq; ad finẽ capitis 774
Euang. Eſtote miſericordes, Luc.6.nu.36.e, uſque ad num.43. f. Non eſt enim 668

IN FESTO CORPORIS
Chriſti.

Epiſt. Ego enim accepi a Domino, 1.Cor.11.nu.23.e, uſque ad nu.30.g. Ideo inter uos 733
Euang. Caro mea uere eſt cibus, Ioh.6.nu.55.f, uſque ad n.99.f. Hæc dixit 690

DOMINICA II.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Nolite mirari, 1.Iohan.3. num.13.e, vſque ad num.19.d. In hoc cogno. 774
Euang. Homo quidam fecit, Lu.14.nu.16.e, uſque ad num.25.e. Ibant autem 676

DOMINICA III.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Humiliamini ſub potenti manu Dei, 1.Pet.5. nu.6.c, uſq; ad nu.12.d. Per Syluanum 771
Euang. Erant appropinquantes ad Ieſum, Luc.15.nu.1.a, uſque ad nu.11.c. Ait autem: Homo 676

DOMINICA IIII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Exiſtimo, quod non ſunt condignæ, Ro.8.nu.18.d, uſque ad nu.24.d. Spe enim 724
Euang. Cum turba irruerent in Ieſum, Luc.5.num.1.a, uſque ad num.12.b. Et factum eſt 666

DOMINICA V.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Omnes unanimes in oratione, 1.Pet.3.num.8.b, uſque ad num.16.c. Parati ſemper 770
Euang. Amen dico uobis, niſi abundauerit. Mat.5.nu.20.c, uſque ad nu.25.d. Eſto conſentiens 611

DOMINICA VI.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. An ignoratis fratres, quod quicunque baptizati ſumus. Rom.6.nu.3.a, uſque ad nu.12.c 723
Euang. Cum turba multa eſſet cum Ieſu, Mar.8.nu.1.a. uſque ad ad nu.10.a. Et ſtatim aſcen. 654

DOMINICA VII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Humanum dico propter infirmitatem, Rom.6.num.19.c, uſque ad finem capitis 724
Euang. Attendite a falſis prophetis, Matt.7.num.15.b, uſque ad nu.22.e. Multi dicent mihi 613

DOMINICA VIII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Debitores ſumus non carni: Rom.8.nu.12.c, uſque ad nume.17.d. Si tamen 724
Euang. Homo quidam erat diues. Luc.16. nu.1.a, vſque ad nu. 18.c. Qui fidelis 677

DOMINICA IX.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Non ſimus concupiſcentes, 1.Cor.10.nu.6.b, uſque ad nume.14.d. Propter quod 732
Euang. Cum appropinquaret Ieſus Ieruſalem. Luc.19.nu.41 f, uſque ad nu.47.g. Principes autem 679

DOMINICA X.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Scitis quoniam cum Gentes eſſetis, 1.Cor.12.nu.2.a, uſq; ad n. Sicut enim 733
Euang. Duo homines. Luc.18.nu.10.b, uſque ad nu.15.c. Afferebant autem 679

DOMINICA XI.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Notum uobis facio, 1.Cor.15.nu.1.a, uſque ad n.16.b. Sed abundantius 739
Euang. Exiens Ieſus de finibus Tyri, Mar.7.nu.31.d, vſque ad finem capitis 653

DOMINICA XII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Fiduciam talem habemus. 2.Cor.3. nu.4.a, uſque ad nu. 10 g. Nam nec 737
Euang. Beati oculi qui uident. Lu.10.nu.23.d, uſque ad nu.38.f. Factum eſt 672

DOMINICA XIII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones. Gal.3. nu.16.c, uſque ad nu.23.d. Prius autem 742
Euang. Dum iret Ieſus in Ieruſalem, Luc.17.nu.11.c, uſque ad nu.20 d. Interrogatus 677

DOMINICA XIIII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Spiritu ambulate, Gal.5.nu.16.c, uſque ad nu.25.d. Si uiuimus 743
Euang. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, Matth.6.nu.24.c, uſque ad nu.34.d. Nolite ergo 612

DOMINICA XV.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Si Spiritu uiuimus, Gal.5.nu.25. d, uſque ad cap.6. nu.11. c. Videte 743
Euang. Ibat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim, Luc.7.nu.12. b, uſque ad nu.17.c. Et exiit 669

DOMINICA XVI.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Obſecro uos, nc deficiatis, Ephe.3.nu.13.c, uſque ad finem capitis 745
Euang. Cum intraret Ieſus in domum, Luc.14.num.1.a, vſque ad num.12.c. Dicebat autem 675

DOMINICA XVII.
poſt Pentecoſten.

Epiſt. Obſecro vos ego uinctus in Domino, Ephe.4.nu.1.uſque ad nu.7.a. Vnicuique autem 745
Euan. Acceſſerunt ad Ieſum Phariſæi, & interrogauit eum unus ex eius Legis doctor, tentans eum, Magiſter quod. Matt.22. nu.35.b, uſque ad finem capitis 624

FERIA QVARTA
Quattuor temporum Settemb.

Epiſt. Ecce dies veniunt. Amos 9. num.13.c, uſque ad finem capitis 554
Item Epiſt. Congregatus eſt omnis populus, 2. Eſdræ, ſiue Nebemiæ cap.8.nu.1.a, uſque ad nu.11.c, Leuitę autem 290
Euang. Reſpondens unus de turba, Mar.9.nu.16.c, uſque ad nu. 30.d. Et inde profecti 655

FERIA SEXTA
Quattuor temporum Septemb.

Epiſt. Conuertere Iſrael ad Dominum, Oſeæ.14. nu.2.a, uſque ad finem capitis 549
Euang. Rogabat Ieſum quidam Phariſęus, ut manducaret cum illo, Luc.7. nu.35.e, uſque ad finem capitis 669

SABBATO
Quattuor temporum Septemb.

Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Decimo die mẽſis, Leu, 23 nu.27.e, uſque ad 33.f. Et Locutus 80
Item Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A quintodecimo, Leu.23.nu.38.f, uſque ad nu.44.g. Locutusq; 68
Item Epiſt. Domine paſce populum, Mic.7.nu.14.c, uſque ad finem cap. 560
Item Epiſt. Sicut cogitaui, ut affligerem, Zach.8.nu.14.c, uſque ad nu.20.d. Hæc dicit Dominus 572
Item Epiſt. Angelus Domini deſcendit cũ Azaria & ſociis. Dan. 3.nu.49 d, uſque ad fin.nu.91.g. Canticum 534
Item Epiſt. Tabernaculum factum eſt, Hebr.9.nu.2.a, uſque ad nu.13.d. Si enim ſanguis 767
Euang. Dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hanc, Arborem fici. Luc.13.nu.6.b, uſque ad nu.18.d. Dicebat ergo 762

DOMINICA XVIII.
poſt Pentec.

Epiſt. Gratias ago Deo meo, 1.Cor.1.nu.4.a, uſque ad nu.9.b. Fidelis 729
Euang. Aſcendens Ieſus in nauiculam Matt.9. nu.1.a, uſque ad nu.9.a. Et cum 614

DOMINICA XIX.
poſt Pent.

Epiſt. Renouamini ſpiritu mentis neſtræ, Ephe.4.nu.23.e, uſq; ad nu. 26.f. Omnis ſermo 745
Euang. Simile factum eſt regnum cœlorum, Matt.22.nu.2.a, uſque ad nu.15.b. Tunc abeuntes 623

DOMINICA XX.
poſt Pentec.

Epiſt. Videte itaque quomodo, Ephe.5.nu.15.c, uſq; ad nu.21. e. Mulieres uiris ſuis 746
Euang. Erat quidam Regulus, Ioh.4.nu.46.g, uſque ad nu.54.g. Hoc iterum ſecundum 688

DOMINICA XXI.
poſt Pentec.

Epiſt. Confortamini in Domino, Ephe.6.nu.10.b, uſque ad nu. 18.c. Per omnem 746
Euan. Simile eſt regnum cœlorum homini regi. Matt.18.nu.23. c, uſque ad finem capitis. 621

DOMINICA XXII.
poſt Pentec.

Epiſt. Confidimus in Domino Ieſu, quia, qui cępit, Phil.1. nu.6. a, uſque ad nu. 12.b. Scire autem 747
Euang. Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, Matth.22.nu.15. b, uſque ad nu.22.c. Et audientes. 623

DOMINICA XXIII.
poſt Pentec.

Epiſt. Imitatores mei eſtote, Phil.3. nu.17.c, uſque ad cap.4.nu. 4.a. Gaudete in Domino 748
Euang. Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps unus, Matth.9. nu.18.c. uſque ad nu.27.c. Et tranſeunte 614

Si Dominicæ poſt Pentec. fuerint plures xxv. poſt xxiij. Dominicam, ſumuntur Epiſtola, & Euangelium Dominicæ vi. poſt Epiphaniam.
Si fuerint xxvi. in Dominica xxiiij. dicuntur Epiſtola, & Euangelium Dominicæ v. poſt Epiph. Et in xxv. leguntur Epiſtola, & Euangelium Dominicæ vi.
Si fuerint xxvij. in Dominica xxiiij. dicuntur Epiſtola, & Euangelium Dominicæ iiij. poſt Epiph. in xxv. Dominicæ v. Et in xxvi. Dominicæ vi.
Si fuerint xxviij. in Dominica xxiiij dicuntur Epiſtola, & Euang. Dominicæ iij. poſt Epiph. in xxv. Dominicæ iiij. In xxvi. Dominicæ v. In Dominica xxvij. Dominicæ vi. Et ultimo loco ſemper dicuntur Epiſt. & Euang. Dominicæ xxiiij. poſt pentecoſt.

DOMINICA XXIIII.
poſt Pentecoſt.

Epiſt. Non ceſſamus pro nobis orantes, Coloſ.1. nu.9.b, uſque ad nu.15.b. Qui eſt imago 749
Euang. Cum uideritis abominationem deſolationis, Matth.24 nu.15.b, uſque ad nu.36.c. De die autem 643

PROPRIVM SANCTORVM.

In Vigilia S. Andreæ.

EPISTOLA, Benedictio Domini ſuper caput iuſti. Ideo, Eccl.44.nu.25.d, uſque ad cap.45.nu.10.a. Et coronauit 432
Euang. Stabat Iohannes & ex diſcipulis, Ioh.1.nu.35.e, uſque ad fin.cap. 686

In feſto S. Andreæ.

Epiſt. Corde creditur ad iuſtitiam. Rom.10. nu.10.b, uſque ad nu.19.d. Sed dico 725
Euang. Ambulans Ieſus iuxta mare Galileæ, Matt.4.num.18.c, uſque ad nu.23.d. Et circuibant 611

DECEMBRIS FESTA.

In feſto S. Nicolai.

EPiſt. Mementote præpoſitorum, Heb.13.nu.17.b, vſque ad nu.18.d. Vt cum gaudio 766
Euang. Homo quidam peregre proficiſcens, Mat.25.num.14.a, vſque ad nu.24.c. Accedens 643

In feſto S. Ambroſij.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, 2.Tim.4. nu.1.a, uſque ad nu.9.a, Feſtina ad me 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ Matt.5.nu.13.b, uſque ad nu.20.c. Dico enim 611

In feſto Conceptionis B. Mariæ.

Epiſt. Dominus poſſedit me initio viarum. Prouer.8. num.22.c, uſque ad nu.35.d. Qui autem 385
Euang. Liber generationis. Matt.1.nu.1.a, uſque ad nu.17.c. Omnes 609

In feſto S. Damaſi Papæ.

Epiſt. Plures facti ſunt ſacerdotes, Heb.7.nu.27.d, uſque ad nu.28.d. Lex enim 763
Euang. Vigilate, quia neſcitis, Matt.24.nu.42.d, uſque ad nu.48.d. Si autem 643

In feſto S. Luciæ.

Epiſt. Qui gloriatur, in domino glorietur, 2.Cor.10. nu.17.a, uſque ad cap.11.nu.3.a. Timeo autem 740
Euang. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito, Matt.13.nu.44.f, uſque ad nu.53.g. Et factum eſt 617

In vigilia S. Thomæ.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, Eccl.44.nu.25.d, uſque ad cap.45.nu.10.b. Et coronauit 432
Euang. Stabat Iohannes & ex diſcipulis, Ioh.1.nu.35.e, uſque ad fin.cap. 686

In feſto S. Thomæ.

Epiſt. Iam non eſtis hoſpites & aduenæ. Ephe.2.nu.19.d, uſque ad finem cap. 745
Euan. Thomas unus de duodecim, Ioh.20.nu.24.f, uſque ad nu.30.g. Multa quidem 700

IANVARII FESTA.

In feſto S. Hilarij epiſcopi, & confeſ.

EPiſt. Beatus uir qui ſuffert, Iac.1.nu.12.b, uſque ad nu.19.c. Scitis fratres 767
Euang. Si quis uenit ad me, Luc.14.nu.26.e, uſque ad nu.34.g. Bonum eſt 676

In feſto S. Pauli Primi eremitæ.

Epiſt. Quæ mihi fuerunt lucra, Phil.3.nu.7. uſque ad num.15.e. Fratres ego 748
Euang. Confiteor tibi Pater, Matt.11.nu.25.d, uſque ad fin. 616

In feſto S. Marcelli Papæ, & mart.

Epiſt. Benedictus Deus & pater Domini, 2. Cor.1.nu.3.a, uſque ad nu.8.b. Non enim 736
Euang. Si quis uult uenire poſt me, Matth.16. nu.24.d, uſque ad nu.28.d. Amen dico 620

In feſto S. Antonij Abbatis.

Epiſt. Dilectus Deo & hominibus, Eccl.45.nu.1.a, uſque ad nume.6.a. Docere Iacob 432
Euang. Sint lumbi veſtri præcincti, Luc.12.num.35.e, uſque ad num 41.e. Ait autem 674

In feſto Cathedræ Romanæ S. Petri.

Epiſt. Petrus apoſtolus Ieſu Chriſti. 1.Pet.1.nu.1.a, uſque ad nume.8.b. Quem cum non videritis 769
Euang. Venit Ieſus in partes Ceſareæ, Matt.16. nu.13.b, uſque ad nu.20 c. Tunc præcepit 619

SS. Marij, Marthæ, Audifacis, & Abacum mart.

Epiſt. Rememoramini priſtinos dies, Hebr.10.nu.32.f. uſque ad nu.39. Quod ſi ſubtraxerint 764
Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Oliueti, Matth.24.nu.3.a, vſque ad nu.14.b. Et prędicabitur 643

In feſto S. Fabiani, & Sebaſtiani mart.

Epiſt. Sancti per fidem, Heb.11.nu.33.f, uſque ad nu.40.g. Non acceperunt 763
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Luc.6.num.17.c, uſque ad nu.24.d. Secundum hæc faciebant 668

In feſto S. Agnetis virg. & mart.

Epiſt. Confitebor tibi Domine rex, Eccl.51.nu.1.a, uſque ad nu.13.b. Exaltaſti ſuper 494
Euang. Simile eſt regnum cęlorum decem uirginibus, Matt.25.num.1.a, uſque ad nu.14.a. Sicut enim 643

In feſto SS. Vincentij, & Anastaſij martyr.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, Sap. 3. nu. 1. a, uſque ad nu. 9. b. Qui confidunt 404
Euang. Cum audieritis prælia, Luc. 21. nu. 9. b, uſque ad nu. 19. d. Cum autem videritis 680

S. Emerentianæ virg. & mart.

Epiſt. Domine Deus meus, exaltaſti, Eccl. 51. nu. 13. b, uſque ad num. 18. b. Cum adhuc 435
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro, Matt. 13. nu. 44. f, uſque ad nu. 53. g. Et factum eſt 617

S. Timothei epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Sectare iuſtitiam, & pietatem, 1. Tim. 6. nu. 11. c, vſque ad nu. 17. c. Diuitibus huius 756
Euang. Si quis uenit ad me, & non odit, Luc. 14. nu. 26. e, uſque ad nu. 34 g. Bonum eſt 676

In Conuerſione S. Pauli Apoſtoli.

Epiſt. Saulus adhuc ſpirans, Act. 9. num. 1. a, uſque ad num. 23. d. Cum autem 706
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matt. 19. nu. 27. d, uſque ad nu. 30. d. Multi autem 621

S. Polycarpi epiſcopi & mart.

Epiſt. Omnis qui non eſt iuſtus, 1. Ioh. 3. nu. 10. b, vſque ad nu. 17. e. Qui habuerit 773
Euang. Si quis uult venire poſt me, Matt. 16. nu. 24. d, uſque ad nu. 27. d Amen dico 620

In feſto S. Iohannis Chryſoſtomi.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, & Chriſto, 2. Tim. 4. nu. 1. a, uſque ad nu. 9. b. Feſtina ad me 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Matt. 5. nu. 12. a, uſque ad num. 20. c. Dico enim 611

S. Agnetis ſecundo.

Epiſt. Qui gloriatur, in domino glorietur, 2. Cor. 10. num. 17 d uſque ad cap. 11. nu. 3. a, Timeo autem 740
Euang. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito, Matt. 13 nu. 44. f, uſque ad nu 53. g. Et factum. 617

FEBRVARII FESTA.

In feſto S. Ignatij.

Epiſt. Quis nos ſeparabit a Charitate Chriſti, Ro. 8. nu. 35. f, uſque ad finem capitis 725
Euang. Niſi granum frumenti cadens, Ioh. 12. num. 24. d, uſque ad nu. 27. e. Nunc anima 694

In feſto Purificationis virg. Mariæ.

Epiſt. Ecce ego mitto angelum meum, Malac. 3. nu. 1. a, vſque ad nu. 5. a. Et accedam 575
Euang. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis, Luc. 2. nu. 22. c, uſque ad nu. 33. e. Et erat 664

S. Blaſii epiſcopi & mart.

Epiſt. Benedictus Deus & pater Domini noſtri, 2. Cor. 1. nu. 3. a, uſque nu. 8. b. Non enim 736
Euang. Si quis uult uenire poſt me, Mat. 16. nu. 24. d, uſque ad nu. 28. d. Amen dico 620

In feſto S. Agathæ virg. & mart.

Epiſt. Videte vocationem ueſtram, 1. Cor. 1. nu. 26. d, uſque ad finem capitis 729
Euang. Acceſſerunt ad Ieſum Phariſæi tentantes eum, Matt. 19. nu. 3. a, vſque ad nu. 7. a. Dicunt illi 621

S. Dorotheæ virg. & mart.

Epiſt. Domine Deus meus, exaltaſti, Eccle. 51. nu. 13. f, uſque ad nu. 18. b. Cum adhuc 435
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro, Matt. 13. nu 4- . f, uſque ad nu. 52. Et factum eſt 617

S. Apolloniæ virg. & marty.

Epiſt. Confitebor tibi Domine rex, Eccl. 51. nu. 1. a, uſque ad nu. 13. b. Exaltaſti ſuper 434
Euang. Simile eſt regnum cœlorum decem uirginibus, Mat. 25. nu. 1. a, uſque ad nu. 14. b. Sicut enim 643

S. Valentini epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Iuſtum deduxit Dominus per uias rectas, Sap. 10. nu. 10 b, uſque ad nu. 15. c. Hæc populum 407
Euang. Nolite arbitrari, quia venerim, Matt. 10. nu. 34. d, uſque ad finem capitis 615

SS. Fauſtini & Iouitæ & mart.

Epiſt. Rememoramini priſtinos dies, Heb. 10. nu. 32. f, uſque ad nu. 39. g. Quod ſubtraxerint 764
Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Oliueti, Matt. 24. nu. 3. a, uſque ad nu. 14 b. Et prædicabitur 643

S. Simeonis epiſcopi & mart.

Epiſt. Beatus uir qui ſuffert, Iac. 1. num. 12. b, uſque ad nu. 19. c. Scitis fratres 767
Euang. Si quis uenit ad me, Luc. 14. nu. 26. e, uſque ad nu. 34. f. Bonum eſt 676

In feſto Cathedræ Antiochenæ S. Petri.

Epiſt. Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti, 1. Pet. 1. num. 1. a, uſque ad nu. 8. b. Quem cum non uideritis 769
Euang. Venit Ieſus in partes Cæſareæ, Matt. 16. nu. 13. b, uſque nu. 20. c. Tunc præcepit 615

In Vigilia S. Matthiæ.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, Eccl. 44. num. 25. a uſque ad nu. 10. b. Et coronauit 43
Euang. Hoc eſt præceptum meum, Ioh. 15. num. 12. b, uſque a nu. 17. c. Hęc mando vobis 69

In feſto S. Matthiæ Apoſtoli.

Epiſt. Exurgens Petrus, Act. 1. nu. 15. c, uſque ad finem cap. 70
Euang. Confiteor tibi pater, Matth. 11. num. 25. d, uſque ad finem 61

MARTII FESTA.

In feſto S. Thomæ de Aquino.

Epiſt. Iuſtus cor ſuum tradet, Eccl. 39. nu. 6. a, uſque ad nu. 15. Si permanſerit 429
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Matt. 5. nu. 12. b, uſque ad num. 2 Dico enim 61

SS. Quadraginta martyr.

Epiſt. Sancti per fidem, Hebr. 11. num. 33. f, uſque ad num 40 Non acceperunt 76
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Luc. 6. nu. 17. c, uſque ad 24.. Secundum hęc faciebant 66

S. Gregorij Papæ & confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo & Chriſto, 2. Tim 4. nu. 1. a. uſque ad nu. 9. b Feſtina ad me 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Matt. 5. nu. 12. b, uſque ad num. 20 c Dico enim 611

In feſto S. Ioſeph confeſſ.

Epiſt. Dilectus Deo, Eccl.45.nu.1.a, vſque ad nu.6.a. Docere Iacob. 432
Euang. Cum eſſet deſponſata mater Ieſu, Matt.1.nu.18.c, uſq; ad 23.d. Hoc autem 609

S. Benedicti Abbatis.

Epiſt. Dilectus Deo, & hominibus, Eccl.45.nu.1.a, uſque ad nu. 6.a. Docere Iacob 432
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19.nu.27.d, uſque ad nu.30.d. Multi autem 621

In feſto Annunciationis B. Mariæ.

Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi. Iſa.7. nu.10.b, uſque ad nu.16.c. Quia antequam 438
Euang. Miſſus eſt angelus Gabriel, Luc.1.nu.26.c, uſque ad nu. 39.d. Et diſceſſit 663

APRILIS FESTA.

In feſto S. Leonis Papæ.

Epiſt. Ecce ſacerdos magnus: Quære in communi confeſſ. pont. ut infra
Euang. Venit Ieſus in partes Cæſareæ, Matt.16.nu.13.b, uſque ad num.20.c. Tunc præcepit 619

SS. Tiburtij, Valeriani, & Maximi martyr.
Extra tempus Paſch.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, Sap.3.nu.1.a, uſque ad nu.9.b. Qui confidunt 404
Euan. Cum audieritis prælia, Luc.21.nu.9.b, uſque ad nu.19.d. Cum autem uideritis 680

Alia poſt Paſch.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Ego ſum vitis, & Pater. Ioh.15.nu.1.a, uſque ad nu.8.b. In hoc clarificatus 696

S. Aniceti Papæ & martyr.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Amen amen dico uobis, quia plorabitis, Ioh.16.nu.20.c, uſque ad nu.23.d. Et in illo 697

SS. Sotheris, & Gay mart.

Epiſt. Poſt hæc ego Iohannes audiui uocem, Apoc.19. nu.1.a, uſque ad nu.10.b. Et dixit mihi, Hæc verba 705
Euang. Ego ſum uitis, & vos palmites. Ioh.15.num.5.a, uſque ad nu.12.b. Hoc eſt præceptum 696

S. Georgij martyr.

Epiſt. Memor eſto. 2.Tim.2.nu.8.a, uſque ad nu.12.b, & a 3.3. nu.10.a, uſque ad nu.13.c. Multi autem 757
Euang. Ego ſum uitis uera, & Pater. Ioh.5.nu.1.a, uſque ad nu.8. b. In hoc clarificatus 696

In feſto S. Marci Euang.

Epiſt. Similitudo uultus quattuor animalium, Ezech.1.nu.10.c, uſque ad nu.15.d. Cumque aſpicerem 502
Euang. Deſignauit Dominus & alios ſeptuaginta, Luc.10.nu.1.a, uſque ad nu.10.b. In quacunque 672

SS. Cleti, & Marcellini Pontif. & mart.

Epiſt. Benedictus Deus, & pater Domini noſtri, 1.Pet.1. nu.3.a, uſque ad nu.8.b. Quem cum non uideritis 769
Euang. Ego ſum uitis, & uos palmites, Ioh.15.nu.6.a, uſque ad nu.12.b. Hoc eſt præceptum 696

S. Vitalis marty.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Ego ſum uitis, & pater meus, Ioh.5.nu.1.a, uſque ad nu. 8.b. In hoc clarificatus 696

MAII FESTA.

SS. Apoſtolorum Philippi, & Iacobi.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Non turbetur cor ueſtrum. Creditis, Ioh.14.nu.1.a, uſque ad nu.13.b. Vt glorificetur 696

S. Athanaſij epiſcopi, & confeſſ.

Epiſt. Non noſmetipſos prædicamus, 2.Cor.4.nu.5.a, uſque ad nu.15.d. Omnia enim 737
Euang. Cum perſequentur uos in ciuitate iſta, Matt.10. nu.23.c, uſque ad nu.29.d. Nonne duo 615

In feſto Inuentionis S. Crucis.

Epiſt. Hoc enim ſentite in uobis, Phil.2.nu.5. a, uſque ad nu.12. b. Itaque chariſſimi 747
Euan. Erat homo ex Phariſæis Nicodemus nomine, Ioh.3.nu.1. a, uſque ad nu.16.b. Sic enim 687

S. Monica vidua.

Epiſt. Viduas honora, 1.Tim.5.nu.3.a, uſque ad nu.11.b. Adoleſcentiores autem 755
Euang. Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naim, Luc.7.nu.11. b, uſque ad nu.17.c. Et exiit 669

In feſto S. Iohannis ante portam Latinam.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo erramus 405
Euang. Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi, Matth.20. nu. 20.e, uſque ad nu.24.c. Et audientes 622

In Apparitione S. Michaelis Archangeli.

Epiſt. Significauit Deus, Apoc.1.nu.1.a, uſque ad ad nu.6.b. Et fecit 777
Euang. Quis putas maior eſt in regno, Matt.18.num.1.a, uſque ad nu.11.b. Venit enim 620

In feſto S. Gregorij Nazanzeni epiſc. & confeſſ.

Epiſt. Iuſtus cor ſuum tradet, Eccl.39.nu.6.a, uſque ad nu.15.b. Si permanſerit 429
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Matt.5.nu.12.b, uſque ad nu.20.c. Dico enim 611

SS. Gordiani, & Epimachi mart.

Epiſt. Poſt hęc ego Iohannes, Apoc.19.nu.1.a, uſque ad nu.10.b. & cecidit 785
Euang. Ego ſum uitis, & uos palmites, Ioh.15.nu.6.a, uſque ad nu.12 b. Hoc eſt præceptum 696

SS. Nerei & Archilei, atque Pancratij mart.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Amen amen dico uobis, quia plorabitis, Ioh.16.nu.20.c, uſque ad nu.23.d. Et in illo 697

S. Bonifacij mart.

Epiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a, uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Euang. Ego ſum uitis uera, & Pater, Ioh.15.num.6.a, uſque ad nu.8.b. In hoc clarificatus 697

S. Pudentiana virg.

Epiſt. Qui gloriatur, in Domino 2. Cor. 10. nu. 17. d, uſque ad cap. 11. nu 3. a, Timeo autem 740
Euang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, Matt 25. nu 1. a, uſque ad nu. 14. b. Sicut enim 643

S. Vrbani Papæ & mart.

Epiſt. Benedictus Deus & pater Domini noſtri, 2. Cor. 1. nu. 3. a, uſque ad nu. 8. b. Non enim 736
Euang. Homo quidam peregre, Matt. 24. nu. 15. d, uſque ad nu me. 28. d. Amen dico 643

S. Eleutherÿ Papæ & mart.

Epiſt. Beatus vir qui ſuffert, Iac. 1. nu. 12. b, uſque ad num. 19. c. Scitis fratres 767
Euang Si quis venit ad me, Luc. 14. num. 26. e, uſque ad num. 34. g. Bonum eſt 676

S. Iohannis Papæ & mart.

Epiſt. Benedictus Deus & pater Domini noſtri, 2. Cor. 1. nu. 3. a, vſque nu. 8. b. Non enim 736
Euang. Si quis uult uenire poſt me, Matt. 16. nu. 24. d, uſque ad nu. 28. d. Amen dico 620

S. Felicis Papæ & mart.

Epiſt. Beatus vir qui ſuffert, Iac. 1. nu. 12. b, vſque ad num. 19. c. Scitis fratres 767
Euang. Si quis uenit ad me, Luc. 14. nu. 26. e, uſque ad nu. 34. g. Bonum eſt 676

S. Petronillæ virginis.

Epiſt. De uirginis præceptum Domini, 1. Cor. 7. nu. 25. e, uſque ad num. 34. f. Quæ autem nupta 731
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito, Mat. 13. nu 44. f, uſque ad nu. 53. g. Et factum 617

IVNII FESTA.

SS. Mart. Marcellini, Petri, atque Eraſmi.

Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones, Rom. 8. num. 18. d, uſque 24. d. Spe enim ſacti 724
Euang. Cum audieritis prælia, Luc. 21. nu. 9. b, vſque ad nu. 19. d. Cum autem uideritis 680

SS. Primi & Feliciani mart.

Epiſt. Iuſti autem in perpetuum viuent, Sap. 5. nu. 16. e, uſque ad nu. 21. d. Acuet autem 405
Euang. Confitebor tibi pater, Matth. 11. nu. 25. d, uſque ad fin. capitis 616

In feſto S. Barnabæ Apoſtoli.

Epiſt. Multus numerus credentium, Act. 11. num. 21. c, uſque ad num. 27. a, & cap. 13. num. 1. a, uſque ad numer. 4 a Ipſi quidem. 708
Euang. Hoc eſt præceptum meum, Iohan. 15. nu. 12. b, uſque ad nu. 17. c. Hæc mando vobis 696

SS. Baſilidis, Cyrini, Naboris, & Nazarÿ Martyr.

Epiſt. Rememoramini priſtinos dies, Heb. 10. nu. 32. f, uſque ad nu. 39 g. Quod ſubtraxerint 764
Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Oliueti, Matt. 24. nu. 3. a, uſque ad nu. 14. b. Et prædicabitur 643

S. Baſilÿ Epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo & Chriſto, 2. Tim. 4. nu. 1. a, uſque ad nu. 9. b. Feſtina ad me 758
Euang. Si quis uenit ad me, & non odit, Luc. 14. nu. 26. e, uſque ad nu. 34. g. Bonum eſt 676

SS. Viti, Modeſti, atque Creſcentiæ mart.

Epiſt. Iuſtificati ex fide, Roman. 5. nu. 1. a, uſque ad nu. 6. b. Vt quid 723
Euang. Qui uos audit, me audit, Luc. 10. nu. 16. e, uſque ad nu. 21. c. In ipſa hora 672

SS. Marci, & Marcelliani mart.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei, Sap. 3. nu. 1. a, uſque ad nu me. 9. b. Qui confidunt 404
Euang. Væ vobis, qui ædificatis, Luc. 11. nu. 47. f, uſque ad nu. 52. g. Væ nobis 674

SS. Geruaſij. & Protaſij mart.

Epiſt. Communicantes Chriſti paſſionibus, 1. Pet. 4. nu. 13. c, uſque ad finem capitis 771
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Luc. 6. nu. 17. e, uſque ad nu. 24. d, Secundum hæc faciebant 668

S. Silnerÿ Papæ & mart.

Epiſt. Memores eſtote uerborum, Iudæ. 1. nu. 17. e, uſque ad nu 22. d. Et hoc quidem 776
Euang. Si quis uenit ad me, & non odit, Luc. 14. num. 26. e, uſq. ad nu. 34 g Bonum eſt. 676

S. Paulini epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Scitis gratiam Domini noſtri, 2. Cor. 8. num. 9. b, uſque ad nu. 16. e. Gratia autem 739
Euang. Nolite timere puſillus grex, Luc. 12. num. 32. d, uſque ad nu. 35. e. Sint lumbi 674

In vigilia Natiu. Iohannis Baptiſtæ.

Epiſt. Hæc dicit Dominus, Audite inſulæ, Iſa 49. nu. 1. a, uſque ad nu. 8. c. Hæc dicit Dominus 455
Euang. Eliſabet impletum eſt tempus pariendi, Luc. 1. nu. 57 f, uſque ad nu. 69. Et erexit 663

SS. mart. Iohannis & Pauli.

Epiſt. Hi ſunt uiri miſericordiæ, Eccl. 44. nu. 10. b, uſque ad nu. 16. e. Henoc placuit Deo 432
Euang. Attendite a fermento Phariſæorum, Luc. 12. nu. 1. a, uſque nu. 10. b. Et omnis 674

S. Leonis Papæ & mart.

Epiſt. Plures facti ſunt ſacerdotes, Heb. 7. nu. 23. d, uſque ad nu. 28. d. Lex enim 763
Euang. Vigilate, quia neſcitis qua hora, Matt. 24. nu. 42. d, uſque ad nu. 48. d. Si autem 643

In vigilia Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt. Petrus, & Iohannes aſcendebant in templum, Act 3. nu. 1. a, uſqua ad nu. 11. b. Cum tenerent 7 2
Euang. Simon Iohannis diligis me plus his? Ioh. 21. num. 15. e, uſque ad nu. 20 d. Et eum hoc 700

In feſto Apoſtolorum Petri. & Pauli.

Epiſt. Miſit Herodes rex manus ut affligeret, Act. 12. n. 1. uſque ad nu. 12. Conſideransque 703

Euang. Venit Ieſus in partes Cæſareæ. Matt.16. nu.13.b,uſque 20.c. Tunc præcepit 619

In Commemoratione S.Pauli Apoſtoli.

Epiſt. Notum vobis facio Euangelium,Gal.1.nu.11.b,uſque ad nu.21.d. Deinde veni 741
Euang. Ecce ego mitto uos ſicut oues, Mat.10. nu.16.b, uſque ad nu.23.c. Cum autem 615

IVLII FESTA.

In oct. S. Iohannis Baptiſta dicitur ſicut in die, ut ſupra.

In feſto Viſitationis B. Mariæ Virginis.

Epiſt. Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant.2.nu.8.b,uſq; ad nu.15.d.Capite nobis 401
Euang.Exurgens Maria abijt in montana,Luc.1.nu.39.d,uſque ad nu 48.e.Quia reſpexit 673

Inf. a octa. Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt. Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna.Act.a.n.43.f.702
Euang.Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.nu.27.d, uſque ad nu.30.d.Multi autem 621

In octa. Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt.Hi ſunt viri miſericordiæ. Eccl.44. nu.10.b,uſque ad num. 16.e.Henoc pla. 432
Euang.Iuſſit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam. Matt.14. nu.22.c,uſque ad nu.34.d. Et cum tran. 618

SS. Martyrum ſeptem fratrum.

Epiſt. Mulierem fortem. Prouer.31.nu.10.a,vſque ad finem capitis 396
Euang.Loquente Ieſu ad turbas,ecce mater eius,Mat.12.nu.46. d,vſque ad finem capitis 617

S. Pij Papæ, & martyr.

Epiſt.Beatus vir qui ſuffert,Iac.1.nu.12.b,uſque ad nu.19.c. Scitis fratres 767
Euang. Si quis venit ad me, Luc.14. nu.26.e, uſque ad nu.34.g. Bonum eſt 676

SS. Mart. Laboris, & Felicis.

Epiſt.Iuſtorum animæ in manu Dei, Sap.3. nu.1.a, uſque ad nu. 9.b.Qui confidunt 404
Euang.Cum audieritis prælia, Luc.21.nu.9.b,uſque ad nu.19.d Cum autem uideritis 680

S. Anacleti Papæ, & Martyr.

Epiſt.Benedictus Deus & pater Domini noſtri,2.Cor.1.nu.3.a, uſque ad nu.8.b. Non enim 736
Euang.Si quis vult uenire poſt me, Matt 16.nu.24.d, uſque ad nu.28.d.Amen dico 620

In feſto S.Bonauenturæ Epiſcopi & confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, & Chriſto,2.Tim.4.nu.1.a, vſque ad nu.9.b.Feſtina ad me 758
Euang. Homo quidam peregre proficiſcens, Matt.25.nu.14.a, uſque ad nu.24.c.Accedens 643

S. Alexij confeſſoris.

Epiſt. Eſt quæſtus magnus, 1.Tim.6. nu.6.b, vſque ad nu.12.e. In qua 756
Euang.Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19.nu.27.d, uſque ad num.30.d.Multi autem 621

S. Symphoroſa cum ſeptem filijs martyr.

Epiſt. Sancti per fidem uicerunt regna, Hebr.11.nu.33.f,uſque ad num.40.g. Non acceperunt 765
Euang.Attendite a fermento Phariſæorum, Luc.12.nu.1.a.uſq; ad nu.10.b.Et omnia 674

S. Margaritæ virginis & martyr.

Epiſt.Confiteor tibi Domine rex, Eccl.51.num.1.a, uſque in finem capitis 434
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro, Mat.13.nu.44.f, uſque ad nu.53.Et factum 617

S. Praxedis virginis.

Epiſt. De uirginibus præceptum Domini non habeo, 1.Cor.7. nu.25.e, uſque ad nu 34 f. Quæ autem nupta 731
Euan.Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito.Mat.13. nu.44.f, vſque ad nu.53 g. Et factum 617

In feſto S. Mariæ Magdalenæ.

Epiſt. Surgam & circuibo ciuitatem.Can.3.nu.2.a,uſque ad nu. 6.b,& cap.8.nu.6 b,uſque ad nu 8 c.Soror noſtra 402
Euang.Rogabat Ieſum quidam Phariſæus,Luc.7.nu.36.e,uſque ad finem capitis 669

S. Apollinaris epiſcopi & martyr.

Epiſt.Seniores qui in uobis ſunt, obſecro, 1.Pet.5.nu.1.a uſque ad nu.12.d.Per Syluanum 771
Euang.Facta eſt contentio inter diſcipulos, Luc.22.nu.24.e,uſque ad nu.31.d.Ait autem Dominus 681

In vigilia S. Iacobi Apoſtoli.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti.Eccl.44. nu.25.d, & 45.uſque ad nu.10.b. Et coronauit in uirtutis 432
Euang. Hoc eſt præceptum meum, Ioh.15.num.12.b,uſque ad 17.c.Hæc mando uobis 696

In feſto S. Iacobi Apoſtoli.

Epiſt. Puto, quod Deus nos Apoſtolos, 1.Cor.4. nu.9.b, uſque ad nu.16.c. Rogo ergo 730
Euang.Acceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi, Matt.20.nu. 20.c,uſque ad nu.24.c.Et audientes 622

S. Pantaleonis marty.

Epiſt. Memor eſto, Dominum Ieſum Chriſtum. 2.Tim.2.nu.8. ad num.12.b, & a cap.3. num.10. uſque ad num.13.c. Multi autem 757
Euang.Nihil opertum quod non reueletur.Matt.10.num.26.c, uſque ad nu.34.d.Nolite arbitrare 615

SS. Nazarij, Celſi, & Victoris martyrum, & Innocentij Papæ & confeſ.

Epiſt. Reddidit Deus iuſtis mercedem,Sep.10.nu.17.d,uſque ad nu.21.d. Quoniam ſapientia 408
Euang. Cum audieritis prælia,Luc.21.nu.9.b,uſque ad nu.19.d. Cum uideritis 680

S. Marthæ virginis.

Epiſt. Qui gloriatur, in Domino glorietur, 2.Cor.10. nu.17.d, uſque ad cap.11.nu.3.a.Timeo autem 740
Euang. Intrauit Ieſus in quodam caſtellum, Luc.10.num.38 g, uſque ad finem capitis 673

SS. Abdon & Sennen martyr.

Epiſt. Exhibeamus nosmetipſos, 2.Cor.6.nu.4.a,uſque ad num. 11.d.Os noſtrum 738
Euang. Videns Ieſus turbas aſcendit in montem, Matt.5.nu.1. a,uſque ad nu.12.a. Sic enim 611

AVGVSTI FESTA.

In feſt. Petri ad Vincula.

EPiſt. Miſit Herodes manus. Act. 12. nu. 1. a, vſque ad nu. 12. b. Conſiderans 708
Euang. Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, Matt. 16. nu. 13. b, vſque ad nu. 20. c. ne præcepit 619

S. Steph. Papæ & martyr.

Epiſt. A Mileto autem Paulus mittens Epheſum, Act. 20. n. 17. d, vſque ad nu. 22. e. Nunc ecce alligatus 714
Euang. Si quis vult venire poſt me, Mat. 16. nu. 24. d, vſq; ad nume. 28. d. Amen di 620

In Inuent. S. Stephani protomar.

Epiſt. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, Act. 6. n. 8. b, vſque ad nu. 1 fol. 110 & cap. 7. nu. 54. g, vſque ad nu. 60. g. Saulus autem 704
Euang. Ecce ego mitto ad vos prophetas, Matt. 23. nu. 34. d, vſq; ad finem capitis 624

feſto S. Dominici confeſſ.

Epiſt. Teſtificor coram Deo & Chriſto, 2. Tim. 4. nu. 1. a, vſque ad nu. 9. b. Feſti ad me 758
Euang. Sint lumbi veſtri præcincti, Luc. 12. nu. 35. d, vſque ad nume. 41. e. Ait autem 674

feſto S. Mariæ ad Niues.

Epiſt. Ab initio ante ſecula, Eccl. 24. nu. 14. a, vſque ad nu. 17. Quaſi cedrus 423
Euang. Loquente Ieſu ad turbas, Luc. 11. nu. 27. d, vſq; ad nu. 29. d. Turbis autem 673

In feſt. Transfigurationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Epiſt. Non doctas fabulas ſecuti, 2. Pet. 1. nu. 16. c, vſque ad nu. 29. d. Hoc primum 771
Euang. Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Iohannem, Matth. 17. nu. 1. a, vſque ad nu. 10. b. Et interrogauerunt 620

S. Donati epiſcopi & martyris.

Epiſt. Omne gaudium exiſtimate, Iac. 1. nu. 2. a, vſque ad nu. 13. b. Nemo cum 767
Euan. Videte, vigilate, & orate, Mar. 13. nu. 33. d, vſque ad finem capitis 658

SS. marty. Cyriaci, Largi, & Smaragdi.

Epiſt. Gratias agimus Deo ſine intermiſſione, 1. Theſ. 2. nu. 13. b, vſque ad nu. 17. c. Nos autem fratres 751
Euang. Euntes in mundum vniuerſum. Mar. 16. nu. 15. c, vſq; ad nu. 19. d. Et Dominus quidem 661

In Vigilia S. Laurentij.

Epiſt. Confitebor tibi Domine rex, Eccl. 51. nu. 1. a, uſque ad nu. 13. b. Exaltaſti 434
Euang. Si quis vult venire poſt me, Matt. 16. nu. 24. d, uſque ad nu. 28. d. Amen dico 620

In feſto S. Laurentij martyris.

Epiſt. Qui parce ſeminat, parce & metet, 2. Cor. 9. nu. 6, vſque ad nu. 11. e. In omnibus 739
Euang. Amen amen dico uobis, Niſi granum, Ioh. 12. nu. 24. d, vſque ad nu. 27. d. Nunc anima mea 694

Infra Octau. S. Laurentij fit ſicut in die.
In die SS. Tiburtij & Suſannæ, fit de communi.
S. Claræ de communi virg.
SS. Hyppoliti & Caſſiani de communi.
In Vigilia Aſſumptionis B. Mariæ.

Epiſt. Ego quaſi vitis fructificaui, Eccl. 24. nu. 23. b, vſque ad nu. 31. e. Hæc omnia 413
Euang. Loquente Ieſu ad turbas, Luc. 11. nu. 27. d, vſq; ad n. 29. d. Turbis autem 673

In Aſſumptione B. Mariæ Virginis.

Epiſt. In omnibus requiem quæſiui, Eccl. 24. nu. 11. a, vſque ad nu. 21. Et quaſi ſtorax. 423
Euang. Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, Lu. 10. nu. 38. g, uſque ad finem capitis 673

Infra octa. B. Mariæ fit ſicut in die.
In octa. S. Laurentij.

Epiſt. Qui parce ſeminat, parce & metet, 2. Cor. 9. nu. 6. b, uſq; ad nu. 11. e. In omnibus 739
Euang. Niſi granum frumenti, Ioh. 12. nu. 24. d, uſq; ad nu. 27. 1. Nunc anima mea 694

S. Agapiti martyris de communi vnius mart.
S. Bernardi Abbatis.

Epiſt. Iuſtus cor ſuum tradet ad uigilandum, Eccl. 39. nu. 6. a, vſque ad nu. 15. b. Si permanſerit 421
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Mat. 19. nu. 27. d, uſque ad nu. 30. d. Multi autem 611

In octa. Aſſumptionis B. Mariæ.

Epiſt. In omnibus requiem quæſiui, Eccle. 24. nu. 11. a, uſque ad nu. 21. b. Et quaſi ſtorax 423
Euang. Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, Luc. 10. nu. 38. f, uſque ad finem capitis 673

In Vigilia S. Bartholomæi Apoſtoli.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, Ecc. 44. nu. 25. d, & 45. uſque ad nu. 10. a. Et coronauit 432
Euan. Hoc eſt præceptum meum, Ioh. 15. nu. 12. b, uſq; ad nu. 17. c. Hæc mando vobis 696

In feſto S. Bartholomæi apoſtoli.

Epiſt. Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro, 1. Cor. 12. nu. 27, uſque ad finem capitis 734
Euang. Exijt Ieſus in montem orare, Luc. 6. nu. 12. b, uſque ad nu. 20. c. Et ipſe eleuans 668

S. Ludouici confeſſoris.

Epiſt. Iuſtum deduxit Dominus per uias rectas, Sap. 10. nu. 10. b, uſque ad nu. 15. c. Hæc populum. 408
Euang. Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, Luc. 19. nu. 12. b, uſque ad nu. 27. d. Veruntamen 619

S. Zeferini Papæ & mart.

Epiſt. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, 2. Cor. 1. nu. 3. a, uſque ad nu. 8. b. Non enim 736

Euang. Si quis vult venire poſt me, Matt.16.nu.24.d, uſque ad num.28.d. Amen dico 620

In feſto S. Auguſtini epiſcopi, & confeſſoris, & Eccleſiæ doctoris.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, & Chriſto, 2.Timo.4.nu.1.a, uſque ad nu 9.b. Feſtina ad me 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Mat.5.nu 12.a, vſque ad nu.20.e. Dico enim 611

In decollatione S. Iohannis Baptiſtæ.

Epiſt. Factum eſt uerbum Domini ad me, dicens, Accinge lumbos tuos, Ier.1.nu.17.d, uſque ad finem capitis 463
Euang. Miſit Herodes, ac tenuit Iohannem, Mat.14.nu 3.c, uſque ad nu.30. d. Et conuenientes 618

SS. Felicis, & Adaucti martyrum.

Epiſt. Reddidit Deus iuſtis mercedem, Sap.10.nu.17.d, uſque ad Num.21.d. Quoniam ſapientia 408
Euang. Qui vos audit, me audit, Luc.10.nu.16.b, uſque ad num.21.d. In ipſa hora 672

SEPTEMBRIS FESTA.

S. Aegidy Abbatis.

EPiſt. Dilectus Deo & hominibus, Eccl.45.nu.1.a, vſque ad nu.6.a, docere Iacob 432
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19.nu.27.d, uſque ad nu.30.d. Multi autem 611

In natiuitate S. Mariæ virg.

Epiſt. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, Prou.8.nume.22.e, vſque ad nu.36.d. Qui autem 385
Euang. Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, Mat.1.a, uſq; ad nu.17.c. Omnes itaque 609

In exaltatione S. Crucis.

Epiſt. Chriſtus factus eſt pro nobis obediens, Phil.2.nu.8.a, vſq, ad nu.12.b. Itaque chariſſimi 747
Euang Nunc iudicium eſt mundi, Ioh.12.nu.31.e, uſque ad nu.36.f. Hæc locutus 695

In octa. S. Mariæ.

Epiſt. Dominus poſſedit me in initio uiarum ſuarum, Prouer 8.nu.22 c, uſque ad nu.31.d. Qui autem 385
Euang. Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, Matt.1.a, uſque ad nu.17. Omnes itaque 609

SS. Pontifi. & marty. Cornely, & Cypriani.

Epiſt. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt, Sap.3.nu.1.a, uſque ad nu.9.b. Qui confidunt 404
Euang. Cum audieritis prælia, Luc.21.nu.9.b, uſque ad nu.19.d. Cum autem uideritis 680

In vigilia S. Matthæi Apoſtoli.

Epiſt. Benedictio Domini ſuper caput iuſti, Eccl.44.nu.25.d, uſque ad nu.10.b. Et coronauit 432
Euang. Vidit Ieſus publicanum nomine Leui. Luc.5.nu.27.e, vſque ad nu.33.f. At illi dixerunt 667

In feſto S. Matthæi Apoſtoli, & Euangeliſtæ.

Epiſt. Similitudo uultus quatuor animalium, Ezec.1.nu.5.a, uſq; ad nu.15.d. Cumq; aſpicerem 502
Euan. Vidit Ieſus hominem ſedentē in thelonio, Matthæū nomine, Mat.9.nu.9.a, uſque ad nu.14.b. Tunc acceſſerunt 614

SS. Mar. Mauritij, [...]ciorum.

Epiſt. Reſpondit unus de ſenioribus [...]it mihi, Apo.7.nu.13.c, uſque ad finem capitis 780
Euang. Videns Ieſus turbas aſcendit [...]utem, Mat.5. nu.1.a, uſque ad nu.12.a. Sic enim 611

S. Lini Papæ & m[a]r.

Epiſt. Benedictus Deus & pater dom[ini noſ]tri, 2.Cor.1.nu.8.a, uſque ad nu. 8.b. Non enim 736
Euang. Siquis uult uenire poſt me, M[...].num.24.d, uſque ad nu.28 d. Amen amen dico 620

SS. Mar. Cypriani, & [...]inæ.

Epiſt. Rememoramini priſtinos dies, H[eb.]10. nu.32.f, uſque ad nu.39.g. Quod ſi ſubtraxerint 764
Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Ol[i], Mat.24.nu.3.a, uſque ad nu.14.b. Et prædicabitur 643

SS. Mart. Coſmæ & D[a]mi.

Epiſt. Iuſti autem in perpetuum viuent, [...]5. nu.16.e, uſq; ad nu.21.d. Accipiet autem 405
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Lu.6[.nu.]17.b, uſque ad nu.24 d. Secundum hæc faciebant 668

In feſto S. Hieronymi presbyteri, confeſſ. & Eccl. Doct.

Epiſt. Teſtificor coram Deo, & Chriſto, 2.[Timo.]4.nu.1.a, uſq; ad nu 9.b. Feſtina ad me 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Mat.5.nu.12.a, [uſq]ue ad nu.20.e. Dico enim 611

OCTOBRIS F[E]STA.

S. Remigij epiſcopi & conf[eſſ].

EPiſt. Ecce ſacerdos magnus: cuius loca per[ſ]pice, Eccle.44.45. ſparſim colligea.nempe, Placuit Deo, E[cc]l.44.num.16.e. Inuentus eſt iuſtus, nu.17.e. Non eſt inuentus nu.20.e, Ideo iureiurando, nu.22.d, Benedictionem, nu.2[3].d, Magnificauit eum, Eccl.45.nu.2.a, Statuit ei, nu 8 a, Fung[i] ſacerdotio, nume.19.e, finem in odorem ſuauitatis, nu.20 432
Euang. Homo quidam peregre proficiſcens, M[at].25.nu.14.a, uſque ad nu.24.c. Accedens 643

S. Franciſci [c]onfeſſ.

Epiſt. Mihi autem abſit gloriari, Gal.6.num.14. uſque ad finem capitis 741
Euang. Confitebor tibi pater, Mat.11.num.25. uſque ad finem capitis 616

S. Marci Papæ & confeſſ.

Epiſt. Plures facti ſunt ſacerdotes, Heb.7.n.23.b, uſq; ad n.28.d. Lex enim 763
Euang. Vigilate, quia neſcitis qua hora, Matt.24.nu.42.d, uſque ad nu.48.d Si autem 643

SS. Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherij.

Epiſt. Stans Paulus in medio Areopag. Act.17.nu.22.c, uſque ad finem capitis 712
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Luc.6.nu.17.[b], uſque ad nu 24.d, Secundum hæc faciebant 668

S. Calliſti Papæ & mart.

Epiſt. Omnis pontifex hominibus, Heb.5.nu.1.a, uſq; ad nu.5.b. Sic & Chriſtus 762

Enang.Si quis venit ad ɱuc.14.Num.26.e, vſq; ad nu.34.g. Bonnm eſt 676

S. Euangeliſtæ.

Epiſt.Gratias ago Deo,dedit eandem,2.Cor.8. nu.16.e, vſque ad ſinem capitis 739
Euang. Deſignauit Dñs,& alios ſeptuagintaduos, Luc.10. nu.1.a,vſque ad nu.2.Dico vobis 672

S. larionis Abbatis.

Epiſt.Dilectus Deo & hominibus,Eccl.45.nu.1.a, vſque ad nu. 6.a,docere Iacob 432
Euang.Ecce nos reliquus omnia, Mat.19.nu.27.d, vſque ad nu.30.d.Mulu aute 621

SS.m.Chriſanti, & Dariæ.

Epiſt. Iuſtorum animæ manu Dei,Sap.3.nu.1.a,vſque ad nu 9.b.Qui confidunt 404
Euang.Cum audieritis prælia,Luc.21.nu.9.b,vſque ad nu.19.d. Cum antem videri 680

S. Eriſti Papæ & marty.

Epiſt.Beatus vir qui ert,Iaco.1.nu. 12.b,vſque ad num. 19.c. Scioa fratres 767
Enang Si quis venit me,& non odit,Luc.14. num.26.e,vſque ad nu 34.g. Bom eſt 676

Vigilia SSimonis & Iudæ Apoſtolorum.

Epiſt.Spectaculum ſimus,1.Cor.4.nu.9.c,uſque ad ou.15. e.Nam ſi decem 676
Euang. Ego ſum vitis vera,& Pater, Ioh.15.nu.1.a,vſque ad nu. 8.b.Quem cmm videtus 696

In feſto Apoſtolorum.Simonis,& Iudæ.

Epiſt.Vnicuique ſtrum data eſt gratia,Eph.4.nu.7.a,uſque ad num.14.e. Vt n 745
Euang.Hæc mando uobis,Iohan.15.nu.17.c, vſque ad nu.26.d. Cum autem venit 696

In vigilia omnium Sanctorum.

Epiſt.Ecce ego Ioannes vidi in medio throni, Apoc.5. nu.5 b, vſque ad nu.1 d.Et omnem 779
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Luc.6.nu.17.c, vſq; ad nu 24.d.Secundu hęc faciebant 668

NOVEMBRIS FESTA.

In feſto omnium Sanctorum.

Epiſt. Ecce ego Iohannes vidi alterum angelum, Apoc.7.nu. 2.a, uſqu ad nu 13.d.Et reſpondit 779
Enang.Videns Ieſus turbas aſcendit in montem,Matt.5.nu.1.a, vſque ad nu.12.a. Sic enim 611

In Commenoratione omnium fidelium defunctorum.

Quare in Epiſtolis,& Euang.votiuis in fine huius Indicis per ordinem

In octa.omnium Sanctorum.

Dicitur ſicut in Die ut ſupra.

In Dedicatione Baſilicæ Saluatoris.

Epiſt. Vidi ciuitatem Sanctam Ieruſalem, Apoc.21. nu.2.a, vſq; ad nu.5.b.Et dixit mihi 786
Euang. Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierícho, Luc.19.nu.1.uſque ad nu.10.b.Venit enim 679

SS.mart.Tryphonis, Reſpicy & Nimphæ.

Epiſt.Non ſunt condignæ paſſiones.Roma.8.nu.18.d, uſque ad nu.24.d.Spe enim facti 724
Euang.Attendite a fermento Phariſæorum,Luc.12.nu.1.a, uſq; ad nu.10.b. Et omnis 674

S. Martini epiſcopi, & confeſſ.

Epiſt.Ecce ſacerdos magnus: cuius loca per capita.Eccl.44 & 45.ſparſim colliges,nempe, Placuit Deo,Eccl.44.nu.16 c.Inuentus eſt iuſtus,nu.17.e.Non eſt inuentus nu.20 c.Ideo iureiurando,nu.22.d.Benedictionem,n.25.d.Magnificauit eũ, Eccl.45.nu.2.a.Statuit ei,nu.8.a. Fungi ſacerdotio, nu.19 c. Finem in odorem ſuauitatis,nu.20.c 432
Euan. Nemo accendit lucernam,Luc.11.nu.33.e,vſque ad n.37. e.Et cum 673

S. Martini Papæ & marty.

Epiſt.Benedictus Deus & pater Domini noſtri, 2.Cor.1.nu.3.a, vſq; ad nu 8.b.Non enim 736
Euang. Si quis uult uenire poſt me, Matt.16.nu.24.d, vſque ad nu.27.d. Amen dico 620

S. Gregory Thaumaturgi epiſcopi & confeſſ.

Epiſt.Ecce ſacerdos magnus,cuius loca per cap.Eccl.44. & 45. ſparſim colliges: nempe,Placuit Deo,Eccl.44 nu.16 c.Inuentus eſt iuſtus,num.17.e.Non eſt inuentus,nu.20.c.Ideo iure iurando,nu.22,d.Benedictionem, nu 25.d. Magnificauit eũ, Eccl.45.num.2.a.Statuit ei,num.8.a.Fungi ſacerdotio,nu.19. c.Finis,In odorem ſuauitatis, nu.20.e 432
Enang. Habete fidem Dei,Mar.11.nu.22.c, uſque ad nu.25.c. Et eum 657

In Dedicatione Baſilicæ Apoſtolorum Petri, & Pauli.

Epiſt. Vidi ciuitatem ſanctam Ieruſalem,Apoc.21. nu.2.a,uſque ad nu.5.b.Et dixit mihi 786
Euang.Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierícho,Lu.19.nu.1.a, uſque ad nu.10 b.Venit enim 679

S. Pontiani martyris.

Epiſt.Beatus vir qui ſuffert,Iac.1.nu.12.b,uſque ad nu.19.c.Scitis fratres 767
Euang. Si quis uenit ad me, Luc.14.nu.26.e,uſque ad nu.34.g. Bonum eſt 676

S. Ceciliæ Virg.& mart.

Epiſt. Domine Deus meus exaltaſti, Eccl.51.nu.13.b, uſque ad nu.18.b.Cum adhuc 435
Euang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus,Matt.25. nu.1.a,uſque ad nu.14 b. Sicut enim 643

In feſto S.Clementis Papæ & marty.

Epiſt.Imitatores mei eſtote,Philip.3.nu.17.d,uſque ad c.4.nu.4. a.Gaude in Domino 748
Euang.Vigilate,quia neſcitis qua hora,Matt.24.nu.42.d,uſque ad nu.48. d. Si autem 643

S.Griſogoni marty.

Epiſt.Iuſtum deduxi.Dominus per vias rectas.Sap.10.nu.10.b, uſque ad num.15.c.Hæc populum 407
Euang.Nolite arbitrari,quia uenerim,Matth.10.nu.34.d,uſque ad finem capitis 615

S.Catherinæ Virg.

Epiſt.Confitebor tibi Domine rex, Eccl.51.nu.1.a, uſq; ad nu. 13.b. Exaltaſti ſuper 434
Euang.Simile eſt regnum cœlorum decem uirginibus, Mat.25. nu.1.a,uſque ad nu.14.b. Sicut enim 643

S. Petri Alexandrini.

Epiſt.Beatus uir qui ſuffert tentationem.Iac.1.nu.12.b uſque ad nu.19 c.Scitis fratres 767
Euang. Si quis uenit ad me,& non odit,Luc.14.nu.26.e, uſq; ad nu.34.g. Bonum eſt 6

COMMVNE SANCTORVM.

In vigilia vnius Apoſtoli.

EPISTOLA, Benedictio Domini ſuper caput iuſti, Eccleſ.44. nume.25.d, & 45.vſque ad nu.10.a, & coronauit 432
Euange. Hoc eſt præceptum meum, Iohan.15.nu.12.vſque ad nu 17.e.Hęc mundo uobis 696

Vnius martyr. Pontiſic. Commune.

Epiſt.Beatus vir qui ſuffert, Iac.1.nu.12.b, vſque ad nu.19.e. Scitis fratres 767
Euang. Si quis venit ad me, Luc.14.nu.16.e, vſque ad nu.34 g. Bonum eſt 676
Epiſt.Benedictus Deus & pater Domini noſtri, 2.Cor.1.nu.3 a, t.vſque ad nu.8.b.Non enim 736
Euang Si quis vult venire poſt me, Matth.16.nu.24.d, vſque ad nu.28 d.Amen amen dico 620

Vnius Mart. non Pontiſi. Commune.

EPiſt.Iuſtum deduxit Dominus per vias rectas.Sap.10.nu.10.b.vſque ad nu.15.c.Hæc populum 407
Euang. Nolite arbitrari quia venerim, Mat.10.nu.34.d, vſq; ad finem capitis 615
Item alia epiſt.Memor eſto, 2.Tim.2. nu 8.b, vſque ad nu.12.b,& c.3.nu.10.e,vſque ad nu.13.c. Multi autem 757
Euang.Nihil opertum quod non reueletur, Mat.10.nu.26.e,vſque ad nu.34.d.Nolite arbitrari 615

Alia in communi vnius martyr.

Epiſt.Omne gaudium, Iac.1.nu.2.a, vſque ad num.13.b. Nemo cum tentatur 707
Item alia, Communicantes Chriſti Paſſionibus, 1.Pet.4.nu 13.e,vſque ad finem capitis 771
Euang. Amen amen dico vobis. Niſi granum frumenti, Ioh.12.nu.24.d,vſque ad nu.28.d.Nunc anima 694

Vnius martyris Commune Tempore Paſc.

EPiſt. Stabunt iuſti in magna conſtantia, Sap.5.nu.1.a,uſque ad nu.6.a. Ergo errauimus 405
Vel alia epiſt.Memor eſto, 2.Tim.2.nu.8.a,vſque ad nu.12.b,& a c.3.nu.10.e,vſque ad num.13.c.Multi autem 757
Euan.Ego ſum vitis vera,& Pater, Ioh.15.nu.1.a,vſque ad nu.8.a.In hoc clarificatus 696

Plurium martyrum Commune tempore Paſch.

EPiſt.Benedictus Deus,& pater Domini noſtri, 1.Pet.1.nu.3.a,vſque ad nu.8.b. Quem cum non videritis 769
Euang.Ego ſum vitis,& vos palmites, Ioh.15.nu.5.a,vſq; ad nu 12.b Hoc eſt præceptum 696
Epiſt.Poſt hæc ego Iohannes, Apo.19.nu.1,a, vſque ad nu.10.b,Et cecidit 786
Euang. Amen amen dico vobis,quia plorabitis, Ioh.16. nu.20 vſque ad nu.23.d.Et in illo 697

Commune plurium martyrum Extra tempus Paſc.

Epiſt.Iuſtorum animæ in manu Dei, Sap.3.nu.1.a,vſq; ad nu 9.b. Qui confidunt 404
Euang.Cum audieritis prælia, Luc.21.nu.9.,uſque ad nu.19.d. Cum autem uideritis 680
Alia Epiſt.Iuſti autem in perpetuum uiuent, Sap.5.nu.16.c, uſq; ad nu.21.d.Accipient autem 405
Euang. Deſcendens Ieſus de monte, Lu.6.nu.17.b, uſque ad nume 24.d, Secundum hæc faciebant. 668
Epiſt.Rememoramini priſtinos dies, Heb.10.nu.32.f,uſque ad nu.39. g. Quod ſi ſubtraxerint 764
Euang. Sedente Ieſu ſuper montem Oliueti, Mat.24.nu.3.a, uſque ad nu.14.b. Et prædicabitur 643
Alia epiſt Reddidit Deus iuſtis mercedem, Sap.10.nu.17.d, uſq; ad nu.21 d. Quoniam ſapientia 400
Alia epiſt. Iuſtificati ex fide, Rom.5 nu.1.a, uſque ad nu.6.b. Vt quid 723
Item epiſt Non ſunt condigna paſſiones, Ro.8.nu.18.d, uſq; ad nu.24.d.Spe enim facti 724
Item epiſt. Exhibeamus noſmetipſos, 2.Cor.6.nu.4.a, uſque ad nu.11.b, Os noſtrum 738
Item epiſt.Sancti per fidem uicerunt regna, Hebr.11.nu.33.f, uſque ad nu 40.g. Non acceperunt 763
Item epiſt.Reſpondit unus de ſenioribus,& dixit mihi, Apoca.7.nu.13.c, uſque ad finem capitis 780
Euang. Videns Ieſus turbas aſcendit in montem, Mat.5.nu.1.a, uſque ad nu.12.a. Sic enim 611
Euang. Confitebor tibi pater, Matt.11.nu.25.uſque ad finem capitis 616
Euang.Væ uobis,qui ædificatis, Luc.11.nu.47.f,uſque ad nu.52.g.Væ uobis 674
Euang.Qui uos audit,me audit, Luc.10.nu.16.uſque ad num.21.c.In ipſa hora 672
Euang. Attendite a fermento Phariſæorum, Lu.12.nu.1.a, uſque ad nu.10 b.Et omnis 674

Confeſſ. pontiſic. Commune.

EPiſt.Ecce ſacerdos magnus:cuius loca per capita, Eccl.44.& 45.ſparſim colliges.nempe, Placuit Deo, Eccl.44.nu.16.c. Inuentus eſt iuſtus, nu.17.c.Non eſt inuentus nu.20.c. Ideo iureiurando, nu.22.d.Benedictionem, num.25.d. Magnificauit eum, Eccl.45.nu.2.a.Statuit ei, nu.8 a. Fungi ſacerdotio, nu.19.c,finem,in odorem ſuauitatis, nu.20.c 432
Euan.Homo quidam peregre proficiſcens, Mat.25.nu.14.a, uſque ad nu.24.c. Accedens 643
Alia Epiſt.Plures facti ſunt ſacerdotes, Heb.7.nu.23.d, uſque ad nu.28.d. Lex enim 763
Euang.Vigilate,quia neſcitis qua hora, Matt.24.nu.42.d, uſque ad nu.48 d.Si autem 643
Item alia epiſt.Omnis pontifex ex hominibus, Heb.5.nu.1.a, uſque ad nu.5.b.Sic & Chriſtus 762
Item epiſt Mementote præpoſitorum ueſtrorum, Heb.13.nu.7.b,uſque ad nu.18.d.Vt gaudio 763

Euang. Nemo acendit ltrnam, Luc.11.nu.33.e, vſque ad nu. 37.c. Ex cum 673
Euan. Videte, vigilate, State, Mat.13.nu.33.d, vſque ad finem capitis 658

Dorum Commune.

Epiſt. Teſtificor coram eo, & Chriſto, 2. Tim.4.nu.1.a, uſque ad nu.9.b Feſtinaue 758
Euang. Vos eſtis ſal terræ, Mat.5.nu.12.a, uſque ad nu.20.e. Dico enim 611
Alia Epiſt. Iuſtus cor in tradet, Eccl.39.nu.6.a, vſque ad nu. 15. Si permanſerit 429

Confeſſoru non Pontifi. Commune.

Epiſt. Beatus diues, inuentus, Eccl.31.nu 8.a, vſque ad num. 11.b. Supra menſ. 426
Euang. Sint lumbi vri præcincti, Luc.12.num.35.d, uſque ad nu 41.e. At autem 674
Item alia Epiſt Spectulum facti ſumus, 1.Cor.4.num.9.c, vſq; ad nu 15.c. Nam cem 730
Euang. Nolite time puſillus grex, Luc.12.nu.32. d, uſque ad nu.35.d. Sint lum 674
Item alia Epiſt. Quæ mihi fuerunt lucra, Phil.3.nu.7.a, vſque ad nu.13.c. Fratres, o 748
Euang. Homo quidam nobilis abijt, Luc.19.nu.12.b, uſque ad nu.17 d. Verunmen 679

Abbatum Commune.

Epiſt. Dilectus Deo & hominibus, Eccl.45. num.1.a, vſque ad nu.6.a. Docere Iacob 432
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19.nu.27.d, uſque ad nu.30.d. Multi autem 621

Virginum & martyrum Commune.

Epiſt. Confitebor tibi Domine rex, Eccl.51.nu.1.a, uſque ad nu. 13.b. Exaltaſti ſuper 434
Euang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, Mat.25. nu 1.a, uſque ad nu 14.a. Sicut enim 643
Epiſt. Domine Deus meus, exaltaſti, Eccl.51.nu.13.b, uſque ad nu.18 b. Cum adhuc 435
Euang. Simile e regnum cœlorum theſauro, Matth.13. nu.44. f, uſque ad nu.53.g. Et factum eſt 617
Epiſt. Qui gloriatur, in domino glorietur, 2.Cor.10.nu.17.d, uſque ad cap.11.nu.3.a. Timeo autem 740
Euang. Simile e regnum cœlorum decē uirginibus ut ſupra 643
Alia Epiſt. De virginibus præceptum Domini non habeo, 1.Cor. 7.nu.25.e, uſque ad nu.34.f. Quæ autem nupta 731
Euang. Simile it regnum cœloru theſauro ut ſupra, Matt.13. nu.44.f, uſque ad nu.53 g. Et factum 617

Pro vna martyre non Virg.

Epiſt. Confitebor tibi Domine rex, Eccl.51.num.1.a, uſque ad nu.13 b. Exaltaſti ſuper 434
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro 617

Pro nec virg. nec marty.

Epiſt. Mulierem fortem, Prou.31.nu.10.a, uſq; ad fi. capit. 396
Euang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro, vt ſupra 617
Alia Epiſt. Viduas honora. 1.Tim.5.nu.2.a, vſque ad num.11.c. Adoleſcentiores autem 755

Dedicationis Eccleſiæ Commune.

Epiſt. Vidi ciuitatem ſanctam Ieruſalem. Apoc.21. num.2.a, uſque ad nu.5.b Et dixit mihi 706
Euang. Ingreſſus Ieſus perambulabat Ierico, Luc.19. num.1.a, vſque ad num.10.b. Venit enim 679

Votiua Sanctæ Trinitatis.

Epiſt. Gaudete, perfecti eſtote, 2.Cor.13.nu.11.d, vſque ad finem capitis 741
Euang. Cum venerit Paraclitus, Iohan.15.nu.26.d, uſque ad capit.16.nu.4.a, Hæc autem uobis ab initio 696

Votiua de Angelis.

Epiſt. Audiui uocem angelorum, Apoc.5. nu.11.c, uſque ad fin. capitis 779
Euang. Vidit Ieſus Nathanael, Iohan.1.nu.47.g, uſque ad finem capitis 656

Votiua de Apoſtolis.

Epiſt. Per manus Apoſtolorum fiebant, Act.5. nu.12.b, uſq, ad nu.17.c. Exurgens autem 703
Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matt.19.nu.27.d, uſque ad nu.30.d. Multi autem erunt 621

Votiua de Spiritu ſancto.

Epiſt. Cum audiſſent apoſtoli qui erant Ieroſolymis, Act.8. nu. 14.e, uſque ad nu.18.c. Cum uidiſſet 706
Euang. Si quis diligit me, ſermonem, Ioh.14.nu.23.c, uſque ad nu.31.d. Surgite 696

Votiua de Sancta Cruce.

Epiſt. Chriſtus factus eſt pro nobis obediens, Phili.2.nu 8.a uſque ad nu.12.b. Itaque 747
Euang. Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos, Matt.20.nu.17.o, uſque ad num.20.c. Tunc acceſſit 622

Votiua de Paſſione Domini.

Epiſt. Effundam ſuper domum Dauid, Zach.12.nu.10.c, uſque ad cap.13 nu.7.c. Et contentam manum 573
Euang. Sciens Ieſus, quia iam conſummata ſunt, Ioh.19.nu.28. e, uſque ad nu.35. Et ille 699

In miſſis votiuis de Sancta Maria.

Ab Aduentu vſque ad Natiuitatem.

Epiſt. Pete tibi ſignum a Domino, Iſa.7.num 1.b, uſque ad num. 16.e. Quia antequam 436
Euang. Miſſus eſt angelus, Luc.1.nu.26.c, uſque ad nu.39.d. Et diſceſſit. 663

A Natiuitate vſque ad Purificationem.

Epiſt. Apparuit benignitas & humanitas, Tit.3. nu.4. uſque ad nu 8 b. Fidelis ſermo 759
Euang. Paſtores loquebantur ad inuicem, Luc.2.nu.15.b, uſque ad nu.21.c. Et po 664

A Purificatione vſque ad Paſcha.

Epiſt. Ab initio, & ante ſecula, Eccl.24.nu.14.a, uſque ad nu.17. b. Quaſi cedrus 423
Euang. Loquente Ieſu ad turbas, Luc.11.nu.27. d, uſque ad nu 29.d. Turbis autem 673

A Paſcha vſque Ad Pentecoſten.

Epiſt. Ab initio, & ante ſecula, Eccl.24.nu.14.a, uſque ad n[illegible] b. Quaſi cedrus
Euang. Stabant autem iuxta Crucem, Ioh.19.nu.25.e, u[illegible] nu.28.c. Poſtea ſciens

A Pentecoſte vſque ad Aduentum.

Epiſt. Ab initio & ante ſecula, Eccl.24 nu.14 a, [illegible] Quaſi cedrus